Nordisk Råd

50. session
1998
Oslo

Bind 1

Schultz Grafisk A/S, København 1999

Redaktion: Folketingstidende
Finn Holle & Helle K. Ward

ISBN 87-89756-44-4

Indholdsfortegnelse

Indkaldelse til sessionen 7
Medlemsliste 8
Regeringsrepræsentanter og valgte medlemmer samt suppleanter. 10
Sagsliste 15
Oversigt over sessionen 24
Protokoll 25
Mandag den 9. november 1998 27
Tirsdag den 10. november 1998 53
Onsdag den 11. november 1998 202
Torsdag den 12. november 1998 354
Saker m.m. 431
- Medlemsforslag/udvalgsforslag/Præsidieforslag (A-saker) 433
- Ministerrådsforslag (B-saker) 660
- Beretninger (C-saker) 950
- Meddelelser (D-saker) 1429
- Skriftlige og mundtlige spørgsmål (E-saker) ..... 1518 og 1941
- Dokument 1 (Handlingsplan för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000) 1551
- Dokument 2 (EU-statusrapport) 1580
- Dokument 3 (Handlingsplan for lovgivningssamarbejdet) 1673
- Dokument 4 (Handlingsplan för samarbete på narkotikaområdet 1998) 1679
- Dokument 5 (Nationale handlingsplaner for øget tolerance) 786
- Dokument 6 (Sysselsättningsredogörelse) 1697
- Dokument 7 (Presidierapport 1997) 1727
- Dokument 8 (Regler för genomförandet av Nordiska rådets 50:e session) 1815
- Dokument 9 (Statsministrenes redegørelse) 1819
- Dokument 10 (Udenrigsministrenes redegørelse) 1824
- Dokument 11 (Forsvarsministrenes redegørelse) 1830
- Dokument 12 (Kontrollkommitténs verksamhet år 1998) 1836

Beslut 1842
- Framställninger samt rekommendationer 1842

Yttranden 1883
Interna beslut 1885
Deltagere i sessionen 1887
Supplement 1899
Uddeling af Nordisk Råds Musik- og Litteraturpris 1901
Uddeling af Nordisk Råds Natur- og Miljøpris 1911
Bilaga till A 1190/k 1918
Plan over sessionssalen 1960
Emneregister 1964

Indkaldelse til sessionen

Det meddeles herved, at Nordisk Råds 50. session afholdes den 9.-12. november 1998 i Stortinget i Oslo.

København den 13. august 1998

Berit Brørby Larsen
Præsident

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektør

Medlemsliste

Regeringsrepræsentanter

Peter Angelsen
Marit Arnstad
Aud Inger Aure
Kjell Magne Bondevik
Signar á Brúnni
Anders Eriksson
Dag Jostein Fjærvoll
Laila Freivalds
Halldór Ásgrímsson
Karsten Hansen
Geir H. Haarde
Ragnhild Queseth Haarstad
Valgerd Svarstad Haugland
Pâviâraq M.Heilmann
Høgni Hoydal
Hans Hækkerup
Roger Jansson
Marianne Jelved
Marianne Jensen
Hilde Frafjord Johnson
Anfinn Kallsberg
Magnhild Meltveit Kleppa
Maj-Inger Klingvall
Henrik Dam Kristensen
Anne Enger Lahnstein
Britta Lejon
Jon Lilletun
Anna Lindh
Paavo Lipponen
Eldbjørg Løwer
Jonathan Motzfeldt
Elsebeth Gerner Nielsen
Helena Dam á Neystabø
Roger Nordlund
Ole Norrback
Davíð Oddsson
Leif Pagrotsky
Páll Pétursson
Göran Persson
Mikael Petersen
Niels Helveg Petersen
Poul Nyrup Rasmussen
Gudmund Restad
Björn Rosengren
Thorkild Simonsen
Lars Sponheim
Ole Stavad
Konrad Steenholdt
Björn von Sydow
Anneli Taina
Þorsteinn Pálsson
Knut Vollebæk
Margareta Winberg
Thomas Östros

Medlemmer

Arja Alho
Christel Anderberg
Arnbjörg Sveinsdóttir
Árni Johnsen
Hanne Andersen
Janina Andersson
Dorte Benenden
Charlotta L.Bjälkebring
Ole Vagn Christensen
Frank Dahlgaard
Lennart Daléus
Erik Dalheim
Øystein Djupedal
Anneliese Dørum
Olof Erland
Ann-Marie Fagerström
Per-Kristian Foss
Reynoldh Furustrand
Jette Gottlieb
Per Erik Granström
Lennart Gustavsson
Åke Gustavsson
Søren Hansen
Matz Hammarström
Chris Heister
Gun Hellsvik
Lars Hjertén
Odd Holten
Harald Hove
Svend Erik Hovmand
Kaj Ikast
Ísólfur Gylfi Pálmason
Margareta Israelsson
Thorbjørn Jagland
Johan J.Jakobsen
Anita Johansson
Eva Johansson
Elver Jonsson
Marjut Kaarilahti
Bjarne Kallis
Randi Karlstrøm
Kimmo Kiljunen
Jeppe Kofod
Øyvind Korsberg
Ossi Korteniemi
Heikki Koskinen
Rune E.Kristiansen
Per Kaalund
Reino Laine
Berit Brørby Larsen
Kaj Larsson
Svein Ludvigsen
Pehr Löv
Åse D.Madsen
Hannes Manninen
Ragnwi Marcelind
Lauri Metsämäki
Dorit Myltoft
Astrid Marie Nistad
Marit Nybakk
Mats Nyby
Dan Reinert Petersen
Riitta Prusti
Rannveig Guðmundsdóttir
Jens Rohde
Preben Rudiengaard
Kristine Raahauge
Olof Salmén
Kimmo Sasi
Karl Eirik Schjøtt-Pedersen
Sonja Irene Sjøli
Jann Sjursen
Lodve Solholm
Otto Steenholdt
Einar Steensnæs
Steingrímur J.Sigfússon
Christopher Stensaker
Sturla Böðvarsson
Sten Tolgfors
Kristen Touborg
Valgerður Sverrisdóttir
Jógvan Við Keldu
Jarmo Wahlström
Jan Erik Ågren

Regeringsrepræsentanter og valgte medlemmer samt suppleanter

Danmarks Riges Delegation

Regeringsrepræsentanter

Nyrup Rasmussen, Poul,
statsminister
Jelved, Marianne,
nordisk samarbejdsminister
Helveg Petersen, Niels,
udenrigsminister
Simonsen, Thorkild,
indenrigsminister
Hækkerup, Hans,
forsvarsminister
Kristensen, Henrik Dam,
fødevareminister
Stavad, Ole,
skatteminister
Nielsen, Elsebeth Gerner,
kulturminister

Medlemmer

Andersen, Hanne (S)
Bennedsen, Dorte (S)
Christensen, Ole Vagn (S)
Dahlgaard, Frank (KF)
Gottlieb, Jette (EL)
Hansen, Søren (S)
Hovmand, Svend Erik (V)
Ikast, Kaj (KF)
Kofod, Jeppe (S)
Kaalund, Per (S)
Madsen, Åse D. (DF)
Myltoft, Dorit (RV)
Rohde, Jens (V)
Rudiengaard, Preben (V)
Sjursen, Jann (KrF)
Touborg, Kristen (SF)

Finlands Delegation

Regeringsrepræsentanter

Lipponen, Paavo,
statsminister
Norrback, Ole,
europa-, utrikeshandels- og
nordisk samarbetsminister
Taina, Anneli,
försvarsminister

Medlemmer

Alho, Arja (SDP)
Andersson, Janina (Vihr.)
Kaarilahti, Marjut (Kok.)
Kallis, Bjarne (SKL)
Kiljunen, Kimmo (SDP)
Korteniemi, Ossi (Kesk.)

Koskinen, Heikki (Kok.)
Laine, Reino (Vas.)
Löv, Pehr (SFP)
Manninen, Hannes (Kesk.)
Metsämäki, Lauri (SDP)
Nyby, Mats (SDP)
Prusti, Riitta (SDP)
Sasi, Kimmo (Kok.)
Wahlström, Jarmo (Vas.)

Færøernes Delegation

Landsstyrets repræsentanter

Kallsberg, Anfinn,
lagmand og fiskeriminister
Hoydal, Høgni, minister for selvstyreanliggender og nordisk samarbejdsminister
á Brúnni, Signar,
undervisnings- og kulturminister
á Neystabø, Helena Dam,
social-, sundheds- og ligestillingsminister
Hansen, Karsten,
finansminister

Medlemmer

Við Keldu, Jógvan (Ff)
Petersen, Dan Reinert (Jvfl.)

Grønlands Delegation

Landsstyrets repræsentanter

Motzfeldt, Jonathan,
landsstyreformand
Jensen, Marianne,
sundhed, miljø og forskning
Heilmann, Påviâraq M.,
erhverv, fiskeri, fangst
Petersen, Mikael,
sociale anliggender, arbejdsmarked og offentlige arbejder
Steenholdt, Konrad,
kultur, uddannelse og kirke og landbrug

Medlemmer

Raahauge, Kristine (Si)
Steenholdt, Otto (At)

Islands Delegation

Regeringsrepræsentanter

David Oddsson,
statsminister

Halldór Ásgrímsson,
udenrigsminister og nordisk samarbejdsminister
Geir H. Haarde,
finansminister
Þorsteinn Pálsson,
fiskeri- og justisminister
Páll Pétursson,
socialminister

Medlemmer

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Árni Johnsen (Sj)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Steingrímur J. Sigfússon (Uafh)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Valgerður Sverrisdóttir (F)

Suppleanter

Sigríður Jóhannesdóttir (Ab)

Norges Delegation

Regeringsrepræsentanter

Bondevik, Kjell Magne,
statsminister
Vollebæk, Knut,
utenriksminister
Haarstad, Ragnhild Queseth,
kommunal- og nordisk samarbeidsminister
Løwer, Eldbjørg,
arbeids- og administrasjonsminister
Haugland, Valgerd Svarstad,
barne- og familieminister
Restad, Gudmund,
finansminister
Angelsen, Peter,
fiskeriminister
Fjærvoll, Dag Jostein, Aure, Aud Inger,
justisminister
Lilletun, Jon,
kirke-, utdanning- og forskningsminister
Lahnstein, Anne Enger,
kulturminister
Sponheim, Lars,
nærings- og handelsminister
Arnstad, Marit,
olje- og energiminister
Johnson, Hilde Frafjord,
utviklings- og menneskerettsminister
Kleppa, Magnhild Meltveit,
sosialminister
forsvarsminister

Medlemmer

Dalheim, Erik (Ap)
Djupedal, Øystein (SV)
Dørum, Anneliese (Ap)
Foss, Per-Kristian (H)
Holten, Odd (Krf)
Hove, Harald (V)
Jagland, Thorbjørn (Ap)
Jakobsen, Johan J. (Sp)
Karlstrøm, Randi (Krf)
Korsberg, Øyvind (Frp)
Kristiansen, Rune E. (Ap)
Larsen, Berit Brørby (Ap)
Ludvigsen, Svein (H)
Nistad, Astrid Marie (Ap)
Nybakk, Marit (Ap)
Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik (Ap)
Sjøli, Sonja Irene (H)
Solholm, Lodve (Frp)
Steensnæs, Einar (Krf)
Stensaker, Christopher (Frp)

Suppleanter

Breimo, Gunnar (Ap)
Nakkim, Kjellaug (H)

Sveriges Delegation

Regeringsrepræsentanter

Persson, Göran,
statsminister
Lindh, Anna,
utrikesminister
Pagrotsky, Leif,
statsråd i utrikesdepartementet og nordisk samarbeidsminister
Freivalds, Laila,
justitieminister
Klingvall, Maj-Inger,
socialminister
Lejon, Britta,
statsråd i justitiedepartementet
Rosengren, Björn,
næringsminister
von Sydow, Björn,
försvarsminister
Winberg, Margareta,
jordbrukminister
Östros, Thomas,
utbildningsminister

Medlemmer

Anderberg, Christel (m)
Bjälkebring, Charlotta L. (v)
Daléus, Lennart (c)
Fagerström, Ann-Marie (s)
Furustrand, Reynoldh (s)
Granström, Per Erik (s)
Gustavsson, Lennart (v)
Gustavsson, Åke (s)
Hammarström, Matz (mp)
Heister, Chris (m)
Hellsvik, Gun (m)
Hjertén, Lars (m)
Israelsson, Margareta (s)
Johansson, Anita (s)
Johansson, Eva (s)
Jonsson, Elver (fp)

Larsson, Kaj (s)
Marcelind, Ragnwi (kd)
Tolgfors, Sten (m)
Ågren, Jan Erik (kd)

Suppleanter

Andersson, Marianne (c)
Bildt, Carl (m)
Graf, Carl-Fredrik (m)
Hulterström, Sven (s)
Larsson, Ewa (mp)
Leijonborg, Lars (fp)
Olsson, Karin (s)
Olsson, Kent (m)
Stockhaus, Claes (v)

Ålands Delegation

Landskapsstyrelsens repræsentanter

Jansson, Roger,
lantråd, samarbets- och externpolitiska frågor
Eriksson, Anders,
Nordlund, Roger,
finansminister
landskapsstyrelsesledamot

Medlemmer

Erland, Olof (lib)
Salmén, Olof (ÅC)

Suppleanter

Sjöblom, Anne-Helena (ÅSD)

Sagsliste

for 50. session

A. Medlemsförslag

A 1144/p	Medlemsforslag om et nordisk initiativ til evaluering av bruken av økonomiske og handelsmessige sanksjoner (framsatt av Steingrímur J. Sigfússon)
A 1145/p[a]	Medlemsförslag om utredandet av möjligheterna att etablera ett permanent sekretariat för Östersjörådet (väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1146/nord	Medlemsförslag om Nordiska rådets musikpris (väckt av Sten Svenssom samt Tuula Haatainen, Inger Koch, Pehr Löv, Ingrid Näslund och Siri Frost Sterri)
A 1154/p[1]	Medlemsförslag om den gemensamma europeiska valutans betydelse för Norden (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1166/nord	Medlemsforslag om samordning og forenkling af ophavsretslovgivningen i de nordiske land til gavn for TV-stationernes mulighed for at anvende arkiverede TV-programmer til nye former for udnyttelse (väckt av Jonna Grønver, Søren Hansen, Pehr Löv, Sigríður Anna Þórðardóttir, Anneliese Dørum samt Charlotta Bjälkebring)
A 1167/nord	Medlemsförslag om de fristående skolornas betydelse för ökad mobilitet i Norden (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1168/nord[b]	Utskottsförslag angående motverkandet av främlingsfientlighet och rasism samt för det mångkulturella Norden (framlagt av Nordenutskottet)
A 1169/nord	Medlemsforslag om nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter (stillet av den Sosialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd)
A 1170/nord[c]	Medlemsförslag om nordiska godstransporter (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1171/euro	Medlemsforslag til oprettelse af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling (fremsat af den socialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd)

A 1172/nord	Medlemsförslag om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet (väckt av Pehr Löv, Bjarne Kallis, Mari Kiviniemi, Ossi Korteniemi, Hannes Manninen, Olof Erland samt Ingrid Näslund)
A 1173/euro	Udvalgsforslag om at styrke forbrugernes stilling i Norden, EU og WTO
A 1174/euro	Udvalgsforslag om bedre varedeklarationer og mærkning i Norden og EU
A 1175/euro	Udvalgsforslag om fødevarelovgivning i Norden og EU
A 1176/euro	Udvalgsforslag om markedsføring i IT-samfundet
A 1177/p	Medlemsförslag om kärnvapenfria zoner (väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1178/p	Medlemsförslag om MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment) (väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1179/euro	Medlemsförslag om delning av arbete och förkortad arbetstid (väckt av den vänstersocialistaiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1180/p[d]	Medlemsförslag om nordiska valobservatörer i Västsahara (väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1181/p	Medlemsförslag om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet (väckt av Pehr Löv, Maria Kaisa Aula, Marianne Andersson, Johan J. Jakobsen samt Ingrid Näslund)
A 1182/nord	Medlemsforslag om tiltag til styrkelse af de mindste sprog i Norden (stillet af Jógvan við Keldu, Dan Petersen samt Ingrid Näslund)
A 1183/när	Medlemsförslag om åtgärder för att utveckla marknaderna i Nordens närområden (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1184/när	Medlemsförslag angående miljöcertifiering av fisk (väckt av Kaj Larsson)
A 1185/nord	Medlemsförslag om nordisk välfärd i utveckling (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1186/när	Utskottsförslag angående förebyggande och bekämpning av kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland
A 1187/när	Utskottsförslag angående Murmansk-området
A 1188/när	Utvalgsforslag angående gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el

A 1189/när	Utskottsförslag om nordiskt kompetensnätverk för Agenda 21
A 1190/k	Kontrollkommittéförslag om samordningen av biståndsinsatser i Nordens närområde (Kontrollkommitténs kontrolluppgift 1998)

a. Presidiet beslöt den 11 augusti 1998 att i plenarförsamlingens ställe slutbehandla medlemsförslaget. Presidiet beslöt att Nordiska rådet inte företar sig något ytterligare med anledning av medlemsförslaget.
b. Den 25 februari 1998 avstyrkte Presidiet Nordenutskottets anmodan om framställning till Nordiska ministerrådet. Utskottsförslaget är på så sätt färdigbehandlat i rådet.
c. Framställning 2/1998 antagen av Nordiska rådets presidium 11.08.1998
d. Presidiet beslöt den 11 augusti 1998 att i plenarförsamlingens ställe slutbehandla medlemsförslaget. Presidiet beslöt att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

B. Ministerrådsförslag

B 166/nord	Handlingsplan for bygge- och boligsektoren 1998-2001 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 170/nord[a]	Samarbejdsprogram – *Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000* (överlämnat av Nordiska ministerådet)
B 171/nord	Ministerrådsförslag om nordisk forskningspolitisk strategi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 172/nord	Ministerrådsforslag om *Nordisk Kultursamarbejde ved årtusindskiftet* (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 173/euro	Ministerrådsförslag till ändring av 1993 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 174/nord	Redovisning – *Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet* (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 175/euro[b]	Ministerrådsförslag angående kapitalökning i Nordiska investeringsbanken (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 176/euro[6]	Ministerrådsförslag angående Nordiska investeringsbankens nya överenskommelse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 177/nord	Ministerrådsförslag om nordisk språkpolitik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 178/nord	Ministerrådsforslag om en *"Strategi for samarbejde med frivilligsektoren"* (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

B 179/nord	Redogörelse över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 180/p, C 2	Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1999 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 181/när[6]	Ministerrådsförslag till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 182/när	Ministerrådsförslag om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjukfinansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska Miljöutvecklingsfonden) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 183/euro[6]	Ministerrådsförslag rörande ny överenskommelse mellan de nordiska länderna om Nordiska utvecklingsfonden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 184/när	Oversiktsrapport og handlingsplan for barn og unge i nordens nærområder (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

a. Framställning 1/1998 antagen av Nordiska rådets presidium 28.4.1998

b. Presidiet beslöt den 24 september 1998 att i plenarförsamlingens ställe slutbehandla Ministerrådsförslag B 175/euro, B 176/euro, B 181/när samt B 183/euro. Presidiet beslöt bifalla respektive utskotts betänkanden över dessa ministerrådsförslag.

C. Berättelser

C 1	Nordiskt samarbete 1997. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse jämte separat bilaga om meddelanden över i rådet anhängiga rekommendationer
C 2, B 180/p	Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1999 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
C 3/k	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1997
C 4/k	Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1997
C 5/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse 1997

D. Ej slutbehandlade rådsrekommendationer

11/1991/nord	Lagstiftning rörande grupptalan

12/1991/nord	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
25/1991/när	Beräkningsmodell för grön BNP
40/1992/nord	Nordjobb som permanent ordning
46/1992/när	Internationella uppförandekoder inom miljösektorn
19/1993/nord	Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
8/1994/nord	Handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden
9/1994/nord	Åtgärder för att bekämpa barnpornografi
13/1994/nord	Insatser mot hormondopning
14/1994/nord	Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster *(punkt 2)*
4/1995/nord	Nordiskt informationsnätverk för mänskliga rättigheter
5/1995/nord	Nordiskt samarbete på havsrättens område
9/1995/nord	Orkester Norden
10/1995/nord	Blockstöd till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer
11/1995/euro	Nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU
15/1995/euro	Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO
16/1995/nord	Åtgärder för att förbättra kvinnors möjligheter till företagsetablering
24/1995/p	Fortsättning av reformprocessen i det nordiska samarbetet
26/1995/p	Ministerrådets dokumentation till Nordiska rådet
32/1995/när	Parlamentariskt inflytande i det arktiska samarbetet
33/1995/euro	Obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU
34/1995/när	Regionalt samarbete inom energiområdet
35/1995/nord	Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur
36/1995/euro	Utbildningssamarbete om tolkar och översättare i EU
37/1995/nord	Utvecklande av två- och flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet
39/1995/nord	Ligebehandling af nordiske statsborgere i samarbejde med de nordiske ombudsmænd
40/1995/nord	Utvidgat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna
41/1995/nord	Utbildning av narkotikainformatörer i Nordens närområden

5/1996/när	Folkupplysningskampanj i Norden om länderna i närområdet
6/1996/när	Harmonisering av energibeskattningen
7/1996/när	Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor
8/1996/när	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet
9/1996/euro	Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken
10/1996/p	Plan och budget för det nordiska samarbetet 1997
12/1996/nord	Västnordenfonden
13/1996/nord	Nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi
14/1996/nord	Ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden
15/1996/nord	Grundtrygghet för nordiska transportarbetare
16/1996/nord	Överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna
17/1996/nord	Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper
18/1996/nord	Bekämpning av sexuellt missbruk av barn
1/1997/p	Budgeten för det nordiska samarbetet 1998
2/1997/p	Säkerhetspolitik
3/1997/p	NORDLEX-databas
4/1997/p	Internet samt Euopafrågor
5/1997/k	Rapportering om genomförande av rekommendationer
6/1997/när	Miljöräkenskap, energi samt miljöskatter
7/1997/när	UNICEF:s insatser för barn och mödrar i Nordens närområden
8/1997/när	Barn i Nordens närområden
9/1997/när	Samnordisk skogscertifiering
10/1997/nord	Forskningsprojekt i anknytning till den nordiska välfärdsmodellen
11/1997/nord	Nordplus-mini
12/1997/nord	Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden
13/1997/nord	Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden
14/1997/nord	Handlingsplan för män och jämställdhet
15/1997/nord	Erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar
16/1997/nord	Handlingsplan om det nordiska lagstiftningssamarbetet på justitiesektorn 1997-1998
17/1997/nord	Genteknologi och kloning
18/1997/nord	Flyktingpolitik i Norden och Europa

19/1997/nord	Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk
20/1997/nord	Utökat TV-samarbete i Norden
21/1997/nord	Public-Service TV-bolagen
22/1997/nord	EU:s medieprogram MEDIA III
23/1997/nord	Stödfunktion för multimedieproduktion
24/1997/nord	Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM
25/1997/nord	CD-ROM produktion
26/1997/nord	Samnordisk kulturnätstruktur på internettet
27/1997/nord	Artisktisk och kulturell profilering på internettet
28/1997/nord	Nya initiativ på film- och mediaområdet
29/1997/nord	Mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen
30/1997/euro	Sektorarbete om Europafrågor
31/1997/euro	Handlingsplan för livsmedelssäkerhet
32/1997/euro	Livsmedelssäkerhet
1/1998/nord[a]	Samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000
2/1998/nord[b]	Nordiska godstransporter

a. Framställning 1/1998 antagen av Nordiska rådets presidium 28.4.1998
b. Framställning 2/1998 antagen av Nordiska rådets presidium 11.8.1998

Yttranden

1/1996/p	Budgetens utformning och den fortsatta reformprocessen
1/1997/k	Berättelse från rigsrevisionen om Nordiska ministerrådets verksamhet 1996
2/1997/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden, inkl. revisionsberättelse för 1996

Interna beslut

5/1996	Nordiska rådets kontakter med frivilligorganisationerna
1/1997	NORDLEX-databas
2/1997	Parlamentarisk förankring och samverkan i Nordiska rådet
3/1997	Berättelse från riksrevisionen om Nordiska rådets verksamhet
4/1997	Åtgärder för barn i Nordens närområden

5/1997 Nordiska rådets hemsida

Dokument

1	Redegørelse for gennemførelsen af handlingsplanen for nordisk børne- og undgdomskultursamarbejde 1996-2000, *"Ett kommande Norden"* (rek. 35/1995/nord) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
2	Nordiska Ministerrådets årlige EU-statusrapport over Ministerrådets sektorarbejde med europaspørgsmål (rek. 30/1997/euro) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
3	Handlingsplan for lovgivningssamarbejdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
4	Årlig handlingsplan for samarbejdet på Narkotikasektoren (framst. 1/1998/nord) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
5	Nordiska ministerrådets redovisning för i vilken utsträckning nationella handlingsplaner för ökad tolerans inom förvaltningen existerar i de nordiska länderna. (Bilaga B 174/nord) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
6	Nordisk Ministerråds sysselsettingsredegjørelse 1998 fra arbeidsministrene (rek. 9/1996/euro) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
7	Presidiets rapport över verksamhetsåret 1997
8	Regler för sessionens genomförande
9	Statsministrarnas redogörelse
10	Utrikesministrarnas redogörelse
11	Försvarsministrarnas redogörelse
12	Kontrollkommitténs redogörelse för arbetet 1998

E 1997[a]	**Frågor**
E 30	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna att inrangera ett samiskt deltagande i Nordiska ministerrådets verksamhet (ställd av Per Olof Håkansson 13.11.1997) Besvarad 1.12.1997
E 1998	**Frågor**
E 1	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska konventionen om sociala tjänster (ställd av Pehr Löv 5.2.1998) Besvarad 20.2.1998
E 2	Skriftlig fråga till Norges regering om kvänernas ställning i Norge (ställd av Hannes Manninen 17.2.1998) Besvarad 3.4.1998
E 3	Skriftlig fråga till Finlands och Sveriges regeringar om de nordiska medborgarnas rätt till social trygghet (ställd av Pehr Löv 20.3.1998) Besvarad 19.5.1998 samt 25.5.1998
E 4	Skriftlig fråga angående den faktiskt fungerande fria konkurrensen (ställd av Olof Erland 3.6.1998) Besvarad 26.6.1998 samt 2.6.1998
E 5	Skriftlig fråga om Barsebäck (ställd av Øystein Djupedal, Charlotta Bjälkebring, Jette Gottlieb och Villy Søvndal) Besvarad 19.8.1998 samt 31.8.1998
E 6	Skriftlig fråga angående samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden (ställd av Olof Erland)

a. E 1 – E 5: Skriftliga frågor, inkomna före sessionen.
E 6 – E29: Muntliga frågor i frågestunden vid Nordiska rådets 49:e session 1997.

Oversigt over sessionen

Rådets plenarmøder blev afholdt i Stortingets bygning i Oslo. Pladsfordelingen i salen fremgår af planen sidst i bogen.

Plenarmøderne

Mandag den 9. november 1998 kl. 15.30-17.30
Tirsdag den 10. november 1998 kl. 10.00-14.10 og 14.11-18.45
Onsdag den 11. november 1998 kl. 09.00-10.25 og 10.30-18.00
Torsdag den 12. november 1998 kl. 09.00-12.45

Udvalgsmøderne

Nordenutskottets möte:
Mandag den 9. november 1998 kl. 14.00-15.30
Tirsdag den 10. november 1998 kl. 09.00-10.00

Europautskottets möte:
Tirsdag den 10. november 1998 kl. 09.00-09.45

Närområdesutskottets möte:
Tirsdag den 10. november 1998 kl. 09.00-10.00

Særskilte arrangementer

Fredag den 26. februar 1998 ceremoni i GöteborgsOperan i forbindelse med uddeling af *Nordisk Råds musik- og litteraturpris.*
Onsdag den 11. november 1998 ceremoni i Frammuséet i forbindelse med uddeling af *Nordisk Råds natur- og miljøpris.*

Præsidiets møder

Mandag den 9. november 1998 kl. 09.00-09.40
Torsdag den 12. november 1998 kl. 13.00-13.30

Valgkomiteens møder

Tirsdag den 10. november 1998
Onsdag den 11. november 1998

PROTOKOLL

Protokoll

Præsidenter: Berit Brørby Larsen (1-7), Valgerður Sverrisdóttir (8), Kaj Ikast (8), Anita Johansson (8), Rannveig Guðmundsdóttir (8), Mats Nyby (8-10), Elver Jonsson (10), Dorte Bennedsen (12), Gun Hellsvik (9, 11, 13-14), Jarmo Wahlström (14), Elver Jonsson (15-17), Dorte Bennedsen (17-18), Svend Erik Hovmand (19-22), Rannveig Guðmundsdóttir (22-34)

Måndagen den 9 november 1998 kl. 15.30-17.30

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Berit Brørby Larsen:
Ærede sesjonsdeltakere. Sesjonen er årets viktigste begivenhet i det nordiske samarbeidet. Sesjonen er en unik møteplass, et "politisk torg" hvor parlamentarikere og regjeringsrepresentanter ikke bare kommer sammen for å rådslå og fatte beslutninger om samarbeidet mellom de nordiske landene, men hvor det også knyttes kontakter og bånd mellom politikere og mellom land. Det siste er ikke minst tilstedeværelsen av de 3 baltiske statsministre i dag et synlig tegn på.

Jeg vil rette en hjertelig takk til Stortinget og til stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl for at Rådet kan holde sin sesjon her.

Så vil jeg be dere alle reise dere. Når vi i dag samles, går våre tanker til den uhyggelige brannkatastrofen i Göteborg natten til den 30. oktober. Barn og unge var samlet til noe som skulle være en hyggelig høstfest. Det ble noe helt annet. En forferdelig brann brøt ut, og 63 unge mennesker omkom og mange flere ble skadet.

La oss med noen øyeblikks stillhet hedre disse unges minne og gi uttrykk for vår dype medfølelse overfor deres familier og nærmeste.

Denne jubileumssesjonen behandler flere interessante temaer, der de nordiske lands nærområder rundt Østersjøen på mange måter står i fokus. Nærområdene – dvs. Litauen, Latvia, Estland, St. Petersburg-området, Kaliningrad-enklave, Karelen og Nordvest-Russland – er for alvor i ferd med å bli nære. Samarbeidet blir mer praktisk, og den politiske og sosiale siutviklingen i våre naboland angår nå Norden på en mer direkte måte enn før. På sesjonen kommer bl.a. bekjempelse av grenseoverskridende kriminalitet til å bli tatt opp.

Et annet hovedemne på sesjonen blir nordisk livskvalitet. Samarbeid om forbrukerpolitiske spørsmål i EU/EØS og WTO representerer en side ved Rådets bestrebelser på å styrke nordiske borgeres rettigheter og livskvalitet.

Bevaring av de små nordiske språk, som også skal drøftes her på sesjonen, er i virkeligheten et bidrag til det samme.

De politiske perspektivene er i økende grad globale. Vi ser dette på det økonomiske området og ikke minst på miljøområdet. Rådets temakonferanse i år satte miljøet i fokus, og målet er å skape Norden som en bærekraftig region. Rådet er nå i ferd med å følge opp konferanseresultatene bl.a. ved å drøfte miljø- og energiforslag på denne sesjonen.

I det året som snart er omme, har Presidiet lagt vekt på å uttale seg om aktuelle og vesentlige saker som f.eks. den nordlige dimensjon, bærekraftig utvikling og internasjonale fredsoperasjoner. Det er en enorm politisk dynamikk som preger hele Europa, også vår region her i nord. Utfordringene er store, og endringsprosessene påvirker på en grunnleggende måte vilkårene for politisk virke i alle våre parlamenter. Gjennom økt partipolitisering og ved stadig å engasjere oss i felles-nordiske utfordringer har vi kommet et skritt videre i forhold til å gjøre vårt arbeid aktuelt og relevant for innbyggerne i Norden. Dette er også en måte å synliggjøre det nordiske samarbeidet på.

Ved denne sesjonen er det en bred dekning på Internett av alle saker som skal opp til debatt. Taler og dokumenter vil være tilgjengelige. Dessuten vil debatten her i salen bli sendt direkte på nettet slik at det er mulig å sitte foran sin egen PC og både se og høre hva vi politikere sier.

I Saras Telt, som ligger rett utenfor Stortinget, er det opprettet et informasjonspunkt hvor det er mulig for publikum å følge debattene her i salen og for øvrig få informasjon om det nordiske samarbeidet. Stortingets delegasjon til Nordisk Råd og Kulturdepartementet med velvillig støtte fra Nordisk Ministerråd ønsker å invitere både sesjonsdeltakere og Oslo bys befolkning til kulturarrangementer under sesjonsuken. Igjen: Velkommen til Oslo! Jeg erklærer hermed Nordisk Råds 50. sesjon for åpnet.

Innan vi går vidare på dagordningen ger jag ordet till vår värd, Stortingspresident Kirsti Kolle Grøndal.

Välkomstanförande av Stortingets president

Kirsti Kolle Grøndahl:

Det er en stor glede for meg som Stortingets president å hilse deltakerne på Nordisk Råds 50. sesjon velkommen til Stortinget. At vi samtidig 50-årsmarkerer FNs erklæring om menneskerettighetene, er et uttrykk for en felles tidsånd - både i dag og for 50 år siden.

Nordisk Råd er en av de mange organisasjoner som ble opprettet etter siste krig. Formålet var å virkeliggjøre visjonene om et stadig tettere samkvem mellom Nordens land og folk.

Nordiske parlamentarikere og regjeringspolitikere fikk i Nordisk Råd et forum hvor idéer og tanker kunne utveksles. Den norske delegasjonslederen, Einar Gerhardsen, uttalte på Nordisk Råds første sesjon i Norge i 1954:

"Nordisk Råd kan ikke fatte vedtak. Det er ikke deri dets betydning ligger. Rådet kan fremme og Rådet kan aktualisere saker. Rådet kan klarlegge dem, gjøre sitt for å modne dem, og det kan påskynde realiseringen av dem."

Dette er ord som fortsatt har sin fulle gyldighet.

En særlig styrke ved det nordiske samarbeidet er at det aldri har stivnet i sin form. Det har heller aldri vært seg selv nok. Det har tilpasset seg den nye tid. Siden Berlinmurens fall i november 1989, er det knyttet tette forbindelser mellom Nordisk Råds og Baltisk Parlamentarisk Forsamling og mellom de nordiske og baltiske lands parlamenter.

Gjennom praktisk samarbeid på områder som kultur, utdanning, sosialpolitikk og miljø, har det nordiske samarbeidet fremmet det som i dag kalles myk sikkerhet. Under den kalde krigen var det vanskelig, for ikke å si umulig, å drøfte utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål i Nordisk Råd. I dag er slike spørsmål en stadig viktigere del av vår dagsorden. Det betyr at nordisk samarbeid i enda større grad enn hittil vil kunne være en bidragsyter til fred og stabilitet i vår del av Europa.

Nordisk Råd er blitt en viktig bidragsyter til nyere og bredere regionale samarbeidsordninger i vår del av verden som Barentssamarbeidet, Østersjøsamarbeidet og det arktiske parlamentariske samarbeidet, som rådet var initiativtaker til. Etter initiativ fra og i samarbeid med Nordisk Råd, vil Stortinget i april neste år i Alta, være vertskap for den første parlamentarikerkonferansen om Barentssamarbeidet. Samarbeidet med nærområdene er blitt en av de tre hovedpilarene i det nordiske samarbeidet.

Den andre nye hovedpilaren er samarbeidet med det øvrige Europa. Her har Nordisk Råd på en offensiv måte søkt å møte de utfordringene og utnytte de mulighetene som ligger i at tre av rådets medlemsland også er medlemmer av Den europeiske union.

Men nødvendig tilpasning og en mer utadrettet profil må aldri få stille den opprinnelige grunntanken bak det nordiske samarbeidet i skyggen, nemlig at vi som små land og folk gjennom felles innsats på områder som språk, kultur og velferd kan verne om og videreutvikle vårt nordiske særpreg og våre verdier, og at vi gjennom felles løft og gjensidig påvirkning lettere kan forsvare den fremskutte plassen Norden har på mange områder.

Dette vil og må fortsatt være selve grunnpilaren i det nordiske samarbeidet.

På sesjonen i Oslo i 1954 ble det fremmet et "Forslag om opphevelse av passkontroll på grensene mellom de nordiske land".

I 1998 må Nordisk Råd fortsette å være praktisk og jordnært i sitt arbeid.

Men Nordisk Råd må også forbli visjonært - slik det var på sin første sesjon allerede i 1953 - da Rådet behandlet dagsordenspunktet: "Forslag angående en fast forbindelse i form av en bro eller en tunnel mellom Danmark og Sverige i Øresund."

Jeg vil gjerne gratulere rådet med sin 50. sesjon og ønske lykke til med det videre arbeid!

2. Fastställande av medlemslistan

Presidenten: Ett förslag till medlemslista har upprättats och finns utdelt i salen. Får jag också under denna punkt på peka att eventuella ändringar i medlemslistan skall lämnas skriftligt till den som leder ordet, och till protokollföraren här nedenför podiet.

Rådet besluttede at fastsætte medlemslisten ioverensstemmelse hermed

Ændring i medlemslisten
Det meddeltes, at Kent Olsson erstatter Sten Tolgfors for resten af sessionen.

Rådet besluttede at ændre medlemslisten i overensstemmelse hermed

3. Fastställande av dagordningen

Presidenten: Ett förslag till dagordning för sessionen finns utdelat i salen.

Jag vill påpeka att sakerna A 1173, 1174, 1175 och 1176, som skall behandlas under dagordningspunkt 22, livsmedels- och kunsumentfrågor, är utskottsförslag inte medlemsförslag.

Sedan förslaget till dagordning trycktes har vi fått in en skriftlig fråga till Ministerrådet, som skall besvaras under sessionen. Den är ställd av Olof Erland och rör "samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden". Jag föreslår att fågan besvaras under dagordningspunkt 16, där Plenarförsamlingen också skall behandla Ministerrådets rapport och handlingsplan för barn och unga i närområdena.

Presidentens förslag bifölls

DAGORDNING

Måndagen den 9 november 1998
Kl. 15.30-17.30

1. **Sessionen öppnas av Nordiska rådets president**
2. **Fastställande av medlemslistan**
3. **Fastställande av dagordningen**
4. **Regler för sessionen genomförande (dokument 8), samt information om förfarandet vid voteringar**
5. **Statsministrarnas redogörelse (dokument 9)**
6. **Utrikesministrarnas redogörelse (dokument 10)**
7. **Försvarsministrarnas redogörelse (dokument 11)**

Tisdagens den 10 november 1998
Kl. 10.00-15.30

8. **Generaldebatt**
   Statsministrarnas redogörelse (dokument 9)
   Presidiets rapport över verksamhetsåret 1997 (dokument 7)
   - C 1 Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1997 jämte separat bilaga om meddelanden över i rådet anhängiga rekommendationer
   - C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
   - B 180/p Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1999

Tisdagen den 10 november 1998
Kl. 15.30-18.45

9. **Budgeten för det nordiska samarbetet (Beslut)**
   - B 180/p Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget
   - C 1 Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1997
   - C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
10. **Utrikes-, utrikeshandels- og säkerhetspolitik**
    Utrikesministrarnas redogörelse (dokument 10)
    Försvarsministrarnas redogörelse (dokument 11)
    - A 1144/p Medlemsförslag om et nordisk initiativ till evaluering av bruk av ekonomidka och handelsmässiga sanktioner
    - A 1177/p Medlemsförslag om kärnvapenfria zoner

A 1178/p Medlemsförslag om MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)

A 1183/när Medlemsförslag om åtgärder för att utveckla marknaderne i Nordens närområden

11. Konstitutionella frågor

Handlingsplan for lovgivningssamarbejdet (dokument 3)

A 1181/p Medlemsförslag om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet

Onsdagen den 11 november 1998
Kl. 9.00-10.30

12. Frågestund med samarbetsministrarna

Onsdagen den 11 november 1998
Kl. 10.30-18.00

13. EU-statusrapport (dokument 2)

14. Sysselsättning och arbetsmarknad

Nordiska ministerrådet redogörelse om sysselsättningssituationen og sysselsättningspolitiken i Norden (dokument 6)

A 1171/euro Medlemsforslag til oprettelse af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsintitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling

A 1179/euro Medlemsförslag om delning av arbete och förkortad arbetstid

B 173/euro Förslag till ändring av 1993 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmaknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer

15. Socialpolitiska frågor

A 1169/nord Medlemsforslag om nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter

A 1172/nord Medlemsförslag om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet

Årlig handlingsplan for samarbejdet på narkotikasektoren (dokument 4)

B 166/nord Handlingsplan for bygge- og boligsektoren 1998-2001

16. Barn och ungdomars situation

Redegørelse for gennemførelsen af handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, "Ett kommande Norden" (dokument 1)

B 184/när Översiktsrapport och handlingsplan för barn och unga i Nordens närområden

Rek. 11/1997 Nordplus-mini

17. Rasism och kriminalitet

B 174/nord Redovisning – Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet

A 1186/när Utskottsförslag angående förebyggande och bekämpning av kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland

18. Kultur, media och folkligt samarbete

B 178/nord Ministerrådsforslag om en "Strategi for samarbejde med frivilligsektoren"

A 1146/nord Medlemsförslag om Nordiska rådets musikpris

A 1166/nord Medlemsforslag om samordning og forenkling af ophavs-retslovgivningen i de nordiske lande til gavn for TV-stationernes mulighed for at anvende arkiverede TV-programmer til nye former for udnyttelse

B 172/nord Ministerrådsforslag om nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet

19. Utbildning, forskning och språkpolitik

A 1167/nord Medlemsförslag om de fritstående skolornas betydelse för ökad mobilitet i Norden

B 177/nord Ministerrådsförslag om nordisk språkpolitik

A 1182/nord Medlemsforslag om tiltag til styrkelse af de mindste sprog i Norden

B 171/nord Ministerrådsförslag om nordisk forskningspolitisk strategi

Torsdagen den 12 november 1998
Kl. 9.00-13.00

20. Kontrolluppgifter

C 3/k Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1998

C 4/k Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1997

C 5/k Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisiones-berättelse

A 1190/k Kommittéförslag om samordningen av biståndsinsatser i Nordens närområde (Kontrollkommitténs kontrolluppgift 1998)

21. Kontrollkommitténs redogörelse för arbetet 1998 (dokument 12)

22. Livsmedels- och konsumentfrågor

A 1173/euro Udvalgsforslag om at styrke forbrugernes stilling i Norden, EU og WTO
A 1174/euro Udvalgsforslag om bedre varedeklarationer og mærkning i Norden og EU
A 1175/euro Udvalgsforslag om fødevarelovgivning i Norden og EU
A 1176/euro Udvalgsforslag om markedsføring i IT-samfundet
A 1184/när Medlemsförslag angående miljöcertifiering av fisk
Rek. 15/1995 Plan for fremmelse af sociale og miljømæssige hensyn inden for WTO

23. Miljö- och energidebatt

B 182/när Ministerrådsförslag om fortsättningen av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (nordiska miljöutvecklingsfonden)
A 1187/när Utskottsförslag angående Murmansk-området
B 179/nord Redogörelse över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska samarbetet
A 1188/när Utvalgsforslag angående gjennomføring av nordisk miljø-regnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el
A 1189/när Kompetensnätverk for Agenda 21 i Östersjön

24. Avskrivning av rekommendationer

Närområdesutskottet

25/1991/när Beräkningsmodell för Grön BNP (andra att-satsen)
6/1996/när Harmonisering av energibeskattning
7/1996/när Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor (första att-satsen)
8/1997/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (att-satserna 5 och 6)
6/1997/när Miljöräkenskap, energi samt miljöskatter
9/1997/när Samnordisk skogscertifiering

Nordenutskottet

40/1992/nord Nordjobb som permanent ordning
9/1994/nord Åtgärder för att bekämpa barnpornografi
13/1994/nord Insatser mot hormondopning
14/1994/nord Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster
4/1995/nord Nordiskt informationsnätverk för mänskliga rättigheter
10/1995/nord Blockstöd till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer
35/1995/nord Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur (utom sista att-satsen)

37/1995/nord Utvecklande av två- og flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet
39/1995/nord Ligebehandling af nordiske statsborgere i samarbejde med de nordiske ombudsmænd
40/1995/nord Utvidgat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna
1/1995/nord Utbildning av narkotikainformatörer i Nordens närområden
12/1996/nord Västnordenfonden
13/1996/nord Nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi
14/1996/nord Ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden
16/1996/nord Överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna
14/1997/nord Handlingsplan för män och jämställdhet
15/1997/nord Erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar
16/1997/nord Handlingsplan om det nordiska lagstiftningssamarbetet på justitiesektorn 1997-1998
20/1997/nord Utökat TV-samarbete i Norden (att-sats 2)
21/1997/nord Public-Service TV-bolagen
25/1997/nord CD-ROM produktion (att-sats 1)
27/1997/nord Artistisk och kulturell profilering på internettet
29/1997/nord Mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen (att-sats 1)

Presidiet

24/1995/p Fortsättning av reformprocessen i det nordiska samarbetet
26/1995/p Ministerrådets dokumentation till Nordiska rådet
1/1997 Budgeten för det nordiska samarbetet 1998
2/1997/p Säkerhetspolitik
3/1997/p NORDLEX-databas
4/1997/p Internet samt Europafrågor (att-sats 2)

Europautskottet

11/1995/euro Nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU
33/1995/euro Obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU (att-sats 2)
36/1995/euro Utbildningssamarbete om tolkar och översättare i EU
30/1997/euro Sektorarbete om Europafrågor

31/1997/euro Handlingsplan för livsmedelssäkerhet (att-sats 1)

Kontrollkommittén
yttrande 1/1997/k
yttrande 2/1997/k

VAL

25. **Val av Nordiska rådets president och övriga medlemmar av presidiet**
26. **Val av medlemmar i Nordiska rådets utskott samt i kontroll-kommittén**
27. **Val av ordförande och två vice ordföranden i Nordiska rådets utskott samt ordförandeoch vice ordförande i kontrollkommittén**
28. **Val av valkommitté**
29. **Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1999 – 30 april 2001**
30. **Val av medlemmar och suppleanter till styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1999 och 2000**
31. **Val av revisorer och revisorsuppleanter till Nordiska kulturfonden för åren 1999 och 2000**

AVSLUTNING

32. **Anförande av den nyvalda presidenten i Nordiska rådet**
33. **Fastställande av tid och plats för nästa session**
34. **Avslutande av sessionen**

4. Regler för sessionens genomförande (dokument 8), samt information om förfarandet vid voteringar

Presidenten: Förslag till regler för sessionens genomförande, närmere bestämt regler om taletid i de olika debatterna, finns utdelade i salen.

I övrigt gäller natuligtvis de regler för sessionen som framgår av Rådets arbetsordning. Jeg vill påminna om att

- det inte är tillåtet att använda mobiltelefon i salen
- och att rökning inte är tillåten i Stortinget, annat än i de specielle rökevaerelser som finns i tilknytning till restauranterne.

När det gäller förfarandet vid voteringar finns också ett papper utdelat. Jag föreslår att vi går igenom det i morgon, eftersom det inte bliver aktuellt med några voteringar i dag.

Presidentens förslag bifölls.

5. Statsministrarnas redogörelse (dokument 9)

Statsminister **Davíð Oddsson** (statsministrernes talsmand):
Fru præsident! På statsministrenes vegne redegør jeg hermed for det program, vi har i sinde at følge til næste år, når Island har formandskabet inden for Nordisk Ministerråd.

Når vi nu lægger linjerne for næste år, det sidste år i det 20. århundrede, lader jeg tankerne gå tilbage til årene omkring sidste århundredeskifte, da skandinavismen og bevidstheden om værdien af den fællesnordiske kulturarv vakte de nordiske folks interesse for at arbejde sammen. På dette grundlag blev det politiske nordiske samarbejde etableret omkring og lige efter midten af 1900-tallet, og heri ligger dets styrke - i nationernes bevidsthed om den fælles kulturarv og de ubrudte slægtsbånd. Men denne bevidsthed er ikke nok, slægtskab og venskab skal plejes, og Nordisk Råds sessioner er et godt led heri. Her finder den nordiske politiske debat sted mellem parlamentarikere og ministre, som er så unik i internationalt samarbejde, og som ikke er mindre betydningsfuld for samarbejdets fremgang end det kulturelle grundlag. Og lige så vigtigt er det, at vi, de nordiske politikere, lader samarbejdet føre til resultater for borgerne og for erhvervslivet.

Men jeg lader igen tankerne gå tilbage til århundredeskiftet. Hvordan forestillede man sig 1900-tallet og Europas fremtid? Anede man lidelserne fra de to verdenskrige forude? Det gjorde man ikke, ikke mere end man anede den opbygning, som påbegyndtes i ruinerne fra krigene frem for alt med det mål at bidrage til fred og forhindre, at historien gentog sig.

Desværre fortsatte de diktatoriske kræfter med at sætte præg på verdensdelen i godt og vel 40 år. Men da nåede man omsider det punkt, at undertrykkelsen i Central- og Østeuropa ophørte, og krigstruslen mod de demokratiske regeringer forsvandt. Efter den kolde krig havde man i hele Europa endelig mulighed for sådanne kontakter og sådan frihed, som kun demokratiske lande havde haft. Men inden længe gik gamle spøgelser fra verdensdelens historie igen på Balkan, og atter skulle der reageres over for undertrykkere og tyranner, nu sidst i Kosovo.

Til trods for dette og selv om problemerne i Rusland og andre tidligere dele af Sovjetunionen er skrækindjagende, er det et faktum, at der i det hele

taget hersker mere frihed og findes tættere samarbejde i Europa, end man tidligere har kendt.

Derfor må chancerne, der nu byder sig for at skabe et nyt Europa, ikke formøbles. For at nå det mål, må der stræbes målbevidst efter, at de normer og den økonomiske og politiske integration, som længe har fundet sted i Vesteuropa, får fodfæste i hele Europa. Desuden må de internationale sammenslutninger i Europa og deres medlemslande stå fast over for kræfter, som kunne ønske at undergrave en sådan politik. Det er den lærdom, man kan drage af dette århundredes historie.

De nationale samfund bliver i stigende grad afhængige af omverdenen og kontakterne med den. På den ene side er skillelinjerne mellem indenrigs- og udenrigsanliggender ikke nær så tydelige som tidligere, på den anden side spænder internationale anliggender mere end før over hele verden. Sikkerhed, miljøkvalitet, handel og økonomisk velfærd i et land eller en verdensdel påvirkes i højere grad af beslutninger og begivenheder andre steder på jordkloden. Der skal være sammenhæng mellem det nordiske samarbejde, det europæiske og det globale. Der bør videre stiles mod at udforme en nordisk holdning til aktuelle sager, ikke bare i Europa, men internationalt og globalt.

Globale anliggender vil derfor i højere grad sætte deres præg på debatter og politik på nordisk plan. Den planlagte udvidelse af EU fører også til, at betydningen af det regionale samarbejde i Europa forøges og på samme måde det nordiske samarbejdes rolle i det europæiske. Denne udvikling fremmer Nordens stilling som europæisk region.

I anledning af, at det i år er 50 år siden, de Forenede Nationer antog menneskerettighedserklæringen, blev den læst op ved indledningen af denne session. Den kommer os alle ved, og på nordisk plan såvel som andre steder vil vi arbejde for, at de selvfølgelige mål, som dér fremsættes, respekteres.

Statsministrene vedtog ved deres møde i morges i denne anledning en erklæring, hvor de maner til fælles indsats og en fornyet kraftanstrengelse for menneskets grundlæggende rettigheder og friheder og mod krænkelser af disse.

Det er magtpåliggende at efterlade Jorden så ren og frugtbar som muligt til kommende generationer. Med det fortegn afgav de nordiske landes statsministre og lederne af de selvstyrende områder på deres møde i morges en deklaration om "Ett hållbart Norden". Sverige har lagt stor vægt på miljøspørgsmål under sin formandskabsperiode, og vi vil gøre os umage for at følge denne prioritering op lige såvel som statsministrenes deklaration. Island vil under formandskabsåret særlig fokusere på havet, naturen og livet i de arktiske og vestnordiske områder.

Vestnorden er en uadskillelig del af Norden og det nordiske, men indtager også en vis særstilling. Befolkningernes økonomi baseres for en stor del på naturen, havets ressourcer og jordens frugtbarhed, og en bæredygtig udvikling af disse er den centrale faktor. Udnyttelsen af havet og naturens ressour-

cer er også nært knyttet til de vestnordiske landes kultur og traditioner. Omverdenen udviser til tider en manglende forståelse for denne sammenhæng og for retten til at udnytte ressourcerne, inklusive havpattedyr. Her vil jeg minde om visse internationale miljøorganisationers optræden. Selv om disse områder er forholdsvis uberørte, står det klart, at der ikke må ske store forskydninger i naturens balance uden at skade befolkningernes livsvilkår, og forurening i de nordlige områder har for det meste sin oprindelse i områder længere mod syd.

I anledning af Islands formandskab til næste år fremlægges derfor et målsætningsprogram "Folk og Hav i Nord", hvori der stiles mod bæredygtige samfund i Norden med særlig fokus på de arktiske og vestnordiske områder. Programmet er tværfagligt, og det indeholder projekter på en lang række områder. Der vil blive lagt særlig vægt på fornuftig udnyttelse af områdets fornybare ressourcer. Programmet omfatter også samarbejde mellem uddannelses- og forskningsinstitutioner og informationssatsninger, der skal øge omverdenens forståelse af og kendskab til livsvilkår og livsbetingelser i de arktiske og vestnordiske områder. Desuden er Island interesseret i at få et samarbejde i stand med regioner i vest, bl.a. i Skotland og på Shetlandsøerne, om konkrete projekter, hvor interesserne er sammenfaldende. Interessante projekter findes især inden for landbrug, fiskeri, turisme og transport.

Dette program er i god overensstemmelse med de nordiske landes og Nordisk Råds deltagelse i arbejdet inden for Arktisk Råd og Barentsrådet og Finlands særlige prioritering af den Nordlige Dimension. Denne prioritering fra finsk side skal medvirke til bedre livsvilkår og større sikkerhed i EU's nordlige nærområder, hvilket er yderst vigtigt for hele Norden. Samarbejdet i Arktisk Råd giver os mulighed for at få overblik over de arktiske regioners interesser og koordinere den forskning, der finder sted. Rådets handlingsplan om beskyttelse af de arktiske havområder er i god samklang med den nordiske agenda.

De seneste år har de vigtigste prioriteringer i de nordiske landes nærområdesamarbejde været samarbejdet med Baltikum og Rusland. Dette samarbejde er nu vel etableret, og det er vigtigt, at det fortsætter. En positiv udvikling i det baltiske område og europæisk integration er meget vigtig for os alle. De nordiske midler, som går til samarbejdet med Baltikum og Rusland, er begrænsede, men dog af betydning, så længe man passer på at have en fornuftig arbejdsfordeling og koncentrerer sig om de områder, hvor midlerne gør mest nytte.

År 2000 fejrer vi et nyt årtusinde. Det er på sin plads, at vi i fællesskab i Norden mindes denne milepæl. Vikingetiden var en særlig blomstringsperiode for den nordiske kultur. Islandsk, det nordiske sprog, som er bedst bevaret, er nøglen til vores viden om denne periode. Alle de nordiske sprog er små i sammenligning med engelsk, nutidens lingua franca. I nutidens informationssamfund er det nødvendigt at værne om de små sprogsamfund og arbejde

systematisk på at bevare de nordiske sprog og sørge for, at de overlever den bølgegang af samfundsmæssige og teknologiske forandringer, der nu finder sted. De nordiske landes samarbejde om bevarelse af de nordiske sprog skal føre til, at disse benyttes ubesværet i kommunikationen mellem menneske og computer. Desuden skal der arbejdes målbevidst for at øge den gensidige viden om og forståelse af de nordiske nabolandes sprog. Vi har alle vores sprogpolitik, som der er god grund til at være stolte af, og den skal vi vække opmærksomhed med. Desuden skal vi i fællesskab finde muligheder for at udnytte informationsteknologien som værktøj til at styrke de nordiske sprogs stilling.

Vi skal også tage informationsteknologien i vores tjeneste ved informationsformidling om vores kulturarv, nordisk videnskabeligt arbejde og samfundsspørgsmål. På disse områder kan der være mange samarbejdsflader, som f.eks. udarbejdelsen af massemediemateriale på de nordiske sprog for uddannelsessystemet og offentligheden. Vikingetiden var på sin vis perioden for udbredelse af nordisk kultur, og den blomstrede på grund af de udenlandske kontakter, vikingerne havde, ikke på trods af dem. Informationsteknologien er på samme måde en eventyrlig kommunikationsrevolution, som tilfører kultur og kunst i Norden forøget kraft, hvis vi bruger den rigtigt.

Jeg lægger derfor vægt på at styrke det nordiske samarbejde, som er påbegyndt inden for informationsteknologien. Udviklingen på dette område giver mulighed for at styrke demokratiet, en af vores fundamentale rettigheder. Men vi skal også arbejde for, at de nordiske folk får lige muligheder i informationssamfundet. Vi er førende i de nordiske lande med hensyn til informationsteknologi og skal bruge den til at øge nordiske virksomheders konkurrencedygtighed globalt.

På forbrugerområdet fører Norden an internationalt, og vi vil styrke nordisk samarbejde omkring denne sektor. Informationsteknologien ændrer totalt forbrugermiljøet. Derfor kan hele verden snart blive brugerens hjemmemarked i stedet for hjemlandet, og dette kræver revidering af mange af de love, der er i kraft om handel med varer og tjeneste. Disse ting vil vi gribe an i fællesskab med henblik på at udforme en nordisk politik og vedligeholde den nordiske retstradition, så langt det er muligt. På dette område kan udformningen af en fællesnordisk politik også blive grundlaget for yderligere udarbejdelse af en politik inden for EØS-området og andre steder internationalt. Dette er til fordel for nordiske forbrugere, men også for nordisk erhvervsliv.

Det er en positiv udvikling, at børn i Norden og nærområderne får stadig større opmærksomhed i nordisk samarbejde. Vi vil opprioritere børne- og ungdomsspørgsmål på flest mulige samarbejdsområder, ikke mindst med det formål at øge kontakterne mellem unge inden for skolearbejde, idræt og på arbejdsmarkedet. Desuden vil vi efter behov følge Nordisk Råds BARNforum i næste måned op i anledning af FN's menneskerettighedserklæring. Jeg

vil også i denne sammenhæng minde om det initiativ, Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde har taget til et stort nordisk ungdomsstævne i Island i anledning af år 2000, hvor der lægges vægt på kultur- og miljøspørgsmål.

Jeg lægger vægt på at fortsætte det arbejde, som Sverige tog op, med at rydde unødige hindringer af vejen for borgernes og virksomhedernes kontakter over de nordiske landegrænser. Vi har i sinde at følge dette arbejde op, bl.a. på grundlag af oplysninger fra den nordiske servicetelefon "Hallo Norden". Denne informationsservice om nordiske rettigheder er til hjælp for nordiske borgere, der flytter mellem de nordiske lande.

Vi vil fortsat forbedre samarbejdet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og udnytte de muligheder fuldt ud, som Nordisk Råds sekretariats flytning til København åbner for god informationsudveksling mellem samarbejdspartnerne, uanset om de sidder på ministerråds- eller rådssiden af bordet.

Vi nordboere har en særlig anledning frem for andre nationer til at fejre årtusindskiftet, for så mindes vi, at det er tusind år siden, at Leif den Lykkelige fandt det amerikanske kontinent. Island og Grønland har allerede påbegyndt forberedelsen af denne begivenhed i samarbejde med hjemstavnsforeninger i Amerika. Også til minde om vore forfædre, vikingerne, er det på sin plads, at vi giver det fællesnordiske fremstød for nordisk kultur og kunst uden for Norden højere prioritet ved det kommende årtusindskifte.

Efter denne session i Nordisk Råd fremlægges Islands formandskabsprogram i sin helhed. Det indeholder vore planer og prioriteringer, og vi håber, der opnås enighed om at bruge dem som retningslinjer for næste år.

Kontinuiteten i det nordiske samarbejde er vigtig. Det skal være muligt, nordisk på samme måde som indenlands, at stole på, at politiske beslutninger står ved magt. De lande, som besad formandsposten før os, tog forskellige vigtige initiativer, som stadig er aktuelle. Dem vil vi følge op på samme måde, som vi ved, at næste land, Danmark, som overtager formandsposten efter os, vil gøre.

Tak, fru præsident.

6. Utrikesministrarnas redogörelse (dokument 10)

Utrikesminister **Anna Lindh** (utrikesministrarnas talesman):
Fru President! Jag tycker att det var mycket bra att sessionen inleddes med påminnelsen om att det nu är 50 år sedan FN:s generalförsamling antog den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Den slår fast att alla människor skall kunna leva under värdiga former. Rätten att uttrycka sin åsikt, att inte behöva känna fruktan, att slippa lida nöd, att inte utsättas för diskriminering är ett gemensamt internationellt åtagande. I dag, inför nästa

50 år, markerar vi de nordiska ländernas helhjärtade uppslutning bakom FN:s arbete och respekten för dessa värden.

Det nordiska samarbetet har stor betydelse för utformningen av ländernas utrikespolitik i närområdet liksom i Europa och globalt. Tillhörigheten till olika internationella sammanslutningar och skilda säkerhetspolitiska vägval har inte minskat den grundläggande intresse- och värdegemenskap som präglar vårt samarbete. Tvärtom: utrikesministrarna kommer under sessionens lopp, i direkt dialog med rådets presidium, att vittna om det avgörande värde vi tillmäter kontakterna på nordiskt plan och om att arbetet snarast blivit mer intensivt sedan Finland och Sverige blev EU-medlemmar. I en värld med alltmer av internationellt beslutsfattande är den trygghet och samhörighet som det nordiska samarbetet ger en stor tillgång.

De nordiska länderna har ett särskilt intresse och ett gemensamt ansvar att verka för stabilitet och hållbar utveckling i vårt närområde. Det gör vi bilateralt men också genom flera sammanlänkade samarbetsstrukturer i vår region: Det nordiska samarbetet, Östersjöstaternas råd, Barentsrådet och Arktiska rådet. Härigenom - och genom samverkan med näringsliv och frivilliga organisationer spelar det en väldigt stor roll - vill och kan vi bidra till att göra vår del av Europa till den kanske mest dynamiska regionen. Arbetet för en bättre miljö och mer tillväxt skall gå hand i hand, genom arbetet för ett ekologiskt hållbart samhälle, såsom statsministrarna har beskrivit det i sin deklaration.

Ett exempel är Baltic 21, arbetet för en Agenda 21 för Östersjön. Ett annat exempel är toppmötet i Riga i januari, som tog initiativ till åtgärder för att öka handel och investeringar liksom till gemensamma insatser för att utveckla transport- och energinät. Regionens handelsministrar har också enats om åtgärder för att underlätta investeringar och handel och skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag. Energiministrarna skall träffas inom kort för att vidareutveckla sin del av Rigamötet.

De nordiska ländernas närområdessamarbete omfattar också Arktis. Det arktiska rådets första ministermöte nyligen kunde enas om en deklaration för det framtida samarbetet, med särskild tyngdpunkt på att stärka och vidga arbetet för en hållbar utveckling och ett gott miljöskydd. Arbetet måste naturligtvis ske med respekt för urbefolkningarnas intressen.

Vårt intresse för Östersjöregionen och för Arktis möts i Barentsområdet. Samarbetet där, som utgör grunden till ett unikt nätverk mellan länsstyrelserna i regionen, koncentreras nu kring ekonomi, miljö och energi. Särskild uppmärksamhet har under 1998 också ägnats sociala frågor, hälsofrågor liksom handels- och investeringshinder.

Arbetet för en hållbar och hög tillväxt i vår region stärks och kompletteras av förbättrade demokratiska och sociala institutioner och kamp mot organiserad brottslighet. Så blir vårt utrikespolitiska agerande i närområdet ett

bidrag till dynamisk utveckling i Östersjöregionen, till vår gemensamma säkerhet - kort sagt till en god politik för medborgarna i Norden.

Ryssland är och förblir en viktig samarbetspartner för oss såväl globalt som regionalt. Den politiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i Ryssland är av stor betydelse också för Norden. De nordiska länderna kommer att uppmuntra och stödja en fortsättning av den påbörjade reformprocessen i Ryssland mot demokrati, rättsstatliga principer, marknadsekonomi och landets integration i världsekonomin. Vi ställer samtidigt krav på Ryssland att, i förtroendefull dialog med de tre baltiska länderna, verka för goda grannrelationer. De olösta gränsfrågorna måste klaras ut.

Fru President! De nordiska länderna och de självstyrande områdena i Norden har olika relationer till den västeuropeiska integrationen och till EU. Ändå har vi avgörande gemensamma intressen. EES-avtalet och den inre marknaden ger ramen. Vårt stora inbördes beroende, där vi genomgående är varandras viktigaste handelspartners, gör det nödvändigt att samverka kring Europapolitiken så nära som olika formella bindningar tillåter. Det utrymme som finns utnyttjar vi väl. Men vi kan göra mera.

EU inleder nu realförhandlingar med sex kandidatländer. Det är viktigt för den interna reformprocessen i kandidatländerna - inte bara de sex som nu skall förhandla utan också de övriga länderna i anslutningsprocessen - att förhandlingarna gör snabba framsteg. Alla länder måste bedömas individuellt, på egna meriter och enligt samma objektiva kriterier.

Ur nordisk synvinkel är det särskilt viktigt att våra grannländer Lettland och Litauen inte lämnas på efterkälken. Reformprocessen där har varit mycket dynamisk, och betydande framsteg har gjorts under det senaste året, delvis tack vare samordnat och enskilt nordiskt stöd. Folkomröstningen i Lettland var en glädjande bekräftelse på utvecklingen.

Vi välkomnar den positiva värderingen av utvecklingen i Lettland och Litauen som EU-kommissionen gör i sin översynsrapport. Vi gläder oss över att kommissionen ger en tydlig signal om att Lettland kan börja formella förhandlingar senast under 1999. Vår starka önskan är att också Litauen kan sätta sig vid förhandlingsbordet redan nästa år.

EU:s utvidgning är en angelägenhet för alla nordiska länder. Unionens framtida utveckling med avgörande reformer i stöpsleven påverkar oss alla, direkt eller indirekt. Under lång tid framöver kommer ett av de nordiska medlemsländerna att finnas med i EU:s ledning. Det skall vi försöka utnyttja till att främja nordiska intressen så långt det går.

Den nordiska passfriheten skall bevaras när Schengensamarbetet integreras i EU. Förhandlingarna med Island och Norge om ett avtal beträf-fande de institutionella arrangemangen och formerna för deltagande pågår. De nordiska utrikesministrarna är fast beslutna att verka för att förhandlingarna avslutas framgångsrikt, så att avtalet med Island och Norge träder i kraft samtidigt som Amsterdamfördraget.

På initiativ av Finland pågår ett arbete inom EU att ge hela unionen en nordlig dimension, en angelägenhet också för dem av oss som inte tillhör EU. Syftet är att inom EU skapa förståelse och intresse för vår del av Europa. I konceptet ligger en särskild utmaning att integrera Ryssland i det europeiska samarbetet och därmed också att bidra till att skillnaderna i utvecklingsnivå utjämnas.

Fru President! Säkerhetspolitiken syftar ytterst till att bevara fred och frihet för våra länder. På det nationella planet vill vi förebygga och kunna möta de hot som kan komma att riktas mot oss. I internationella sammanhang vill vi genom olika slags insatser - allt från diplomati till militära fredsfrämjande insatser - kunna medverka till att skapa ökad säkerhet i omvärlden.

Historiska omständigheter har gjort att vi inom den nordiska kretsen valt olika säkerhetspolitiska lösningar. I dag kan vi ändå gemensamt verka för ökad säkerhet i vår region, i Europa och globalt. Denna samverkan har därför under senare år intensifierats och sker såväl bilateralt som inom ramen för och genom samverkan med olika säkerhetsorganisationer.

Varje land har rätt att göra sitt eget säkerhetspolitiska vägval. NATO kommer under 1999 att utvidgas med tre nya medlemsstater. Sett ur ett nordiskt perspektiv är det av största vikt att NATO i samband med toppmötet i Washington på ett trovärdigt sätt klargör att dörren fortsatt står öppen för nya medlemmar.

Det fördjupade samarbetet inom Partnerskap för fred syftar bland annat till att skapa en gemensam kapacitet för konflikthantering i Europa. PFF har också en viktig förtroendeskapande dimension, inte minst i vår egen region. Övningsverksamheten har också inneburit praktiska fördelar för de pågående internationella fredsfrämjande insatserna, i vilka de nordiska länderna i dag deltar gemensamt. Jag tänker främst på styrkan i Makedonien och den nordisk-polska brigaden i SFOR i Bosnien.

Det euro-atlantiska partnerskapsrådets tillkomst har stärkt den politiska dimensionen av det praktiskt inriktade PFF-samarbetet. De nordiska länderna fäster stor vikt vid arbetet inom dessa två forum.

OSSE:s roll i den europeiska säkerhetsordningen har stärkts med alltmer ansenlig fältverksamhet. Inte minst har OSSE fått en viktig roll för att verifiera FN:s säkerhetsråds resolution 1199 i Kosovo. Organisationens breda säkerhetsbegrepp, som inkluderar demokratifrämjande och respekt för mänskliga rättigheter, illustrerar grundläggande och gemensamma nordiska värderingar. Norge kommer att vara ordförande under 1999, och jag vill tacka Norge för det engagemang man visar. OSSE:s nya och viktiga uppgifter i f.d. Jugoslavien understryker dess ställning som regional säkerhetsorganisation enligt FN-stadgan. I samband med organisationens uppdrag i Kosovo måste också ett intimt samarbete mellan OSSE och NATO utvecklas. NATO kommer att ha ansvar för övervakning från luften och kommer att spela en central roll för de civila övervakarnas säkerhet.

Fru President! Arbetet i FN:s säkerhetsråd är av central betydelse för fred och säkerhet, såväl globalt som i vår egen världsdel. Säkerhetsrådet är en grundpelare i den internationella rättsordningen. Ett aktivt stöd från alla FN:s medlemsstater krävs för att rådet effektivt och så tidigt som möjligt skall kunna ingripa i konfliktsituationer, mellan såväl som inom länder.

Kring denna politik råder sedan länge stor enighet mellan de nordiska länderna. Därför är Sveriges medlemskap i säkerhetsrådet under 1997-1998 också en tillgång för det nordiska samarbetet. Därför arbetar vi nu tillsammans för att Norge år 2000 skall bli invalt som medlem i rådet.

I många av de konkreta frågor som stått i centrum för säkerhetsrådets verksamhet under det gångna året finns starka gemensamma nordiska intressen och där vi har kunnat lämna viktiga bidrag till säkerhetsrådets arbete. Jag vill särskilt nämna Västra Balkan, inte minst den allvarliga situationen i Kosovo, liksom FN:s förebyggande mission i Makedonien, fullständig eliminering av Iraks massförstörelsevapen, åtgärder mot bakgrund av Indiens och Pakistans kärnvapenprov, fredsfrämjande arbete i Afrika och stärkande av den humanitära rätten.

Nordens bidrag till reformeringen av FN syns tydligt i general-sekreterarens reformprogram. De nordiska länderna skall nu försäkra sig om att reformerna genomförs. Den humanitära verksamheten, FN:s miljöverksamhet och reformeringen av fackorganen är lämpliga områden för fortsatt nordiskt samarbete. Norden fortsätter också arbetet för att långsiktigt trygga finansieringen av FN:s kärnverksamhet.

Utvecklingen på Balkan kräver ett starkt engagemang från omvärlden. Flyktingarna måste under trygga förhållanden kunna återvända till sina hem också i områden där de är i minoritet. De nordiska länderna är beredda att fortsätta att ställa betydande ekonomiska och personella resurser till förfogande för de internationella fredsansträngningarna i regionen.

Den uppgörelse som nu har nåtts beträffande Kosovo är ett väsentligt och positivt steg framåt. Men den politiska vilja som OSSE:s medlemsstater har manifesterat genom snabba principbeslut måste nu också följas av villighet att ställa finansiella och administrativa resurser till OSSE:s förfogande. Vi måste också vara beredda att bidra till återuppbyggnad av det civila samhället och en demokratisk utveckling. Det är inte acceptabelt att tidningar stängs. De nordiska länderna har under hösten gett substantiella bidrag till UNHCR:s ansträngningar att lindra nöden för dem som har tvingats fly sina hem under konflikten.

Mellanöstern fortsätter att präglas av spänningar och konflikter. Den överenskommelse som nyligen förhandlades fram i Wye Plantation innebär en efterlängtad - om än begränsad - framgång för fredssträvandena. Vi hoppas att resultatet nu framgångsrikt kan genomföras. Attentatet i helgen fördömer vi, men det får inte ytterligare fördröja fredsprocessen – då låter vi terroris-

men segra. Men tyvärr återstår mycket innan slutstatusför-handlingarna är i hamn.

Konflikten mellan Irak och FN har åter trappats upp. Iraks vägran att samarbeta med UNSCOM och IAEA är fullständigt oacceptabel. Iraks massförstörelsevapen måste elimineras i enlighet med säkerhetsrådets resolutioner.

Fru President! De internationella ekonomiska problemen måste tas på största allvar. Det är därför viktigt att vi i Norden aktivt bidrar i de internationella ansträngningarna att vända utvecklingen. Vår nära samverkan i IMF, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna är viktig. Även om de nordiska länderna valt olika sätt att förhålla sig till europeiskt monetärt samarbete och den gemensamma valutan, fortsätter vi en nära dialog i dessa frågor.

Internationell terrorism fortsätter att vara ett av vår tids värsta gissel. Vi fördömer terrorism i alla dess former och oavsett orsak, och vi fortsätter beslutsamt att samverka, bl.a. inom FN, för effektiva motmedel genom att utveckla det internationella regelverket och genom effektivare internationellt samarbete mellan brottsbekämpande instanser.

Fru President! Trots stora politiska ansträngningar, inte minst från de nordiska ländernas sida, förekommer flagranta övergrepp mot de mänskliga rättigheterna på många håll i världen. Låt mig göra bara några få markeringar.

Det försämrade läget i Burma är djupt oroande. Massarresteringar av oppositionella kan inte tolereras utan skall fördömas. Militärregimen måste inleda en seriös dialog med den demokratiska oppositionen.

Inbördeskriget i Afghanistan drabbar civilbefolkningen hårt och godtyckligt, genom systematisk repression, genom olika övergrepp och genom diskriminering av kvinnor och flickor. Detta är oacceptabelt. Det internationella samfundet måste förmå parterna i Afghanistan att efterleva grundläggande rättsprinciper.

Den aktuella krisen i Kongo har lett till en regional spridning och medför omfattande konsekvenser för civilbefolkningen. Notiser i tidningarna talar om för oss att sju länder nu är inblandade. Vore det Europa skulle det kallas världskrig. Norden vill verka för att en långsiktigt hållbar lösning utarbetas i Stora sjöregionen, med respekt för ländernas territoriella integritet och legitima säkerhetsintressen.

OAU:s ansträngningar för att söka bilägga konflikten mellan Etiopien och Eritrea samt IGAD-ländernas insatser för att åstadkomma en fredlig lösning i Sudan har nordiskt stöd. Konfliktförebyggande och fredsfrämjande verksamhet blir en viktig del av de nordiska ländernas förbindelser med Afrika. En redan aktiv nordisk samverkan kring utvecklingen i Afrika kommer att intensifieras alltmer.

Fru President! Nordiskt samarbete har - i tillägg till de tre pelarna i reformarbetet: det inomnordiska arbetet, närområdessamarbetet och Europa-

frågorna - också en global dimension. Utrikesministrarna är fast beslutna att föra den samarbetstraditionen vidare.

7. Försvarsministrarnas redogörelse (dokument 11)

Försvarsminister **Björn von Sydow** (försvarsministrarnas talesman):
Fru president, ärade rådsledamöter! Vi lever i en tveeggad tid. Å ena sidan är det nordeuropeiska hörnet av världen troligen fredligare än det någonsin varit. Å andra sidan pågår väpnade konflikter runt om i vår värld. Även om antalet minskat de senaste årtiondena, kan vi fortfarande räkna ett tjugo-femtal, varav de flesta är inomstatliga. Varje dag kan vi läsa om elände och vanmakt i Kosovo, Kaukasus och Kashmir. Den positiva utvecklingen mot demokrati som vi hoppades på när det gäller exempelvis Serbien och Vitryssland har inte inträffat. I flera fall pågår istället en process bort från öppenhet, trygghet, demokrati och säkerhet.

Det är vårt ansvar att bevara den positiva utvecklingen i Norden och Nordeuropa. I dag är nordiskt samarbete och säkerhet ett begrepp, men vår historia visar att så inte alltid varit fallet. I stället präglades den moderna tidens början i Norden mer av osäkerhet och konflikt än av samarbete, ömsesidigt beroende och säkerhet. Vi får inte glömma att det under tre århundraden, från 1500-talets början till Wienkongressen, pågick en ständig dragkamp i vårt område om hegemonin i Norden.

Vi känner alla till att de nordiska länderna gjorde egna säkerhetspolitiska vägval efter andra världskriget. Trots detta försökte vi i de nordiska demokratierna gemensamt verka för stabilitet och avspänning under det kalla kriget. Oavsett allians eller militär alliansfrihet krävde situationen för våra länder en avsevärd militär kapacitet. Vi hade och har förhållandevis starka försvar i Norden. Gemensamt för de nordiska demokratierna är även totalförsvarstanken och den starka folkliga förankringen.

Under året 1989 ägde som bekant det omtalade säkerhetspolitiska paradigmskiftet rum. Det kalla kriget tog slut, och en ny säkerhetspolitisk ordning började mejslas fram. De före detta kommunistiska länderna påbörjade en demokratiseringsprocess. Kapprustning ersattes av samverkan och gemensam kollektiv säkerhet.

Under 1990-talet har de nordiska ländernas försvarsmakter genomgått flera liknande förändringar. Den nya säkerhetspolitiska situationen och minskade resurser har lett till att försvarsmakterna har reducerats. I dag bedöms risken för ett traditionellt väpnat angrepp som mycket liten i samtliga nordiska länder. Andra och delvis nya hot och risker har blivit relativt sett viktigare att kunna bemöta. Det är ett gemensamt nordiskt intresse att den europeiska säkerhetsstrukturen, som nu håller på att byggas upp, i ökad omfattning tar hänsyn till denna vidgade hotbild.

Gemensamt för de nordiska länderna är vidare att samtliga har ökat resurserna till internationella fredsfrämjande insatser under 1990-talet. Det nordiska bidraget till säkerheten i Europa och övriga världen handlar om att vara aktiv och ta vår del av ansvaret.

Varför skall de nordiska länderna samarbeta, och dessutom fördjupa och utöka samarbetet, kring försvarsrelaterade frågor? Det är en relevant fråga i kärva ekonomiska budgettider. Enligt min och mina nordiska försvarsministerkollegers mening finns det flera starka skäl att fortsatt fördjupa och utveckla både det multilaterala och det bilaterala försvarsrelaterade samarbetet mellan de nordiska länderna. Jag vill nu redovisa dessa skäl.

De nordiska länderna har en säkerhetspolitisk värdegemenskap i en principiell mening inom de olika åtaganden våra länder har gjort inom ett antal internationella forum. Här kan särskilt nämnas Sveriges och Finlands EU-medlemskap och samarbete mellan NATO och partnerländer inom ramen för Partnerskap för Fred och vid internationella fredsfrämjande insatser. Denna värdegemenskap har en säkerhetsskapande verkan på läget i nordvästra Europa och utgör en plattform för utökat samarbete.

Det nordiska samarbetet är därför viktigt i den pågående processen med att utveckla den europeiska säkerhetsarkitekturen och ökningen av kollektiv säkerhet. Ett utökat samarbete har stor betydelse för att de nordiska och nordeuropeiska intressena bättre skall kunna tillvaratas. Samordnade och gemensamma insatser kan dessutom göra de nordiska ländernas bidrag till det internationella säkerhetssamarbetet både effektivare och mer betydelsefulla. Vidare är det viktigt att det europeiska säkerhetssystemet också inkluderar norra Europa likaväl som södra Europa.

De nordiska länderna har ett gemensamt intresse att förankra den nordiska regionen i ett transatlantiskt sammanhang. Arbetet med att integrera de baltiska länderna i de västliga samarbetsstrukturerna och strävandena att involvera Ryssland i en euro-atlantisk gemenskap kräver medverkan även av länder utanför vår region. De nordiska länderna kan inom denna ram spela en konstruktiv och framträdande roll i arbetet med att stabilisera situationen i nordvästra Europa. Vidare är de nordiska demokratierna del av samma strategiska grannskap. Gemensamma insatser såsom kunskapsöverföring i Östersjöområdet och i Arktis- och Barentsområdena är betydelsefulla för oss alla.

Genom att samordna de nordiska resurserna kan den fredsfrämjande verksamheten förbättras och bli mer effektiv. Vidare kan de nordiska samlade resurserna bidra till kostnadseffektivitet. Samarbetet inom den nordisk-polska brigaden i Bosnien har bl.a. inneburit nya erfarenheter av operativt samarbete i fredsfrämjande insatser. Därvid kan även det nordiska samarbetet inom Unpredep i Makedonien nämnas. Utifrån dessa erfarenheter kan det nordiska samarbetet vidareutvecklas i syfte att skapa större politisk och mili-

tär slagkraft i det fredsfrämjande arbetet och i strävan efter en europeisk säkerhetsidentitet.

Fru president, ärade rådsledamöter! Efter denna genomgång av vikten av det nordiskt försvarsrelaterade samarbetet vill jag övergå till att redogöra för de konkreta samarbetsområden som bedrivs inom den nordiska kretsen. För närvarande finns det ett omfattande samarbete inom framförallt områdena fredsfrämjande verksamhet, övningsverksamhet såsom Nordic Peace, säkerhetsfrämjande insatser i de baltiska länderna, försvarsmaterielsamarbete, säkerhetspolitisk forskning och försvarsrelaterat miljösamarbete.

Kärnan i det nordiska försvarsrelaterade samarbetet utgörs i dag liksom tidigare främst av verksamhet inom det fredsfrämjande området. För att underlätta samarbete, koordinering och effektivisering av nordiska resurser skapades en samarbetsstruktur benämnd NordCAPS, Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support. NordCAPS kan ses som ett verktyg för att förbättra de nordiska ländernas förmåga att agera gemensamt inför beslut om och vid deltagande i fredsoperationer. NordCAPS bidrar även till ett intensifierat informationsutbyte och ett fördjupat utbildnings- och materielsamarbete mellan de nordiska länderna. Den tidigare omnämnda nordisk-polska brigaden i Bosnien är ett exempel på hur framgångsrikt nordiskt samarbete lade grunden för vårt eget deltagande och möjligheter att involvera Polen.

I april i år kom de nordiska försvarsministrarna överens om att fördjupa och utveckla det nordiska samarbetet ytterligare inom NordCAPS. Målsättningen skall på sikt vara att vid behov kunna sända ut en gemensam nordisk fredsfrämjande brigad. Brigaden kan bidra till en ökad samverkansförmåga, med en utökad materielsamordning som följd. NordCAPS är ett exempel på den pågående utvecklingen mot en alltmer multinationell europeisk krishanteringsförmåga. Troligtvis skulle en nordisk brigad kunna skapa möjligheter till större inflytande vid krishantering. Vidare skulle ett nordiskt övningssystem kunna skapas där större och mindre lednings-, stabs-, tjänst- och funktionsövningar skulle kunna genomföras. NordCAPS skall även öka erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna från tidigare fredsfrämjande insatser.

Inom NordCAPS undersöks också möjligheten att etablera en särskild grupp med uppgift att koordinera minröjningsfrågor. Minröjning är en viktig verksamhet, och stora insatser behöver göras för att få bort miljontals minor världen över.

Sammanhängande med det senare, möjligheterna att förbättra länders förmåga att samarbeta vid fredsfrämjande insatser, är att det genomförs olika gemensamma övningar. Sedan några år tillbaka arrangeras den årliga övningen Nordic Peace. Det är en nordisk övning som genomförs *"in the spirit of Partnership for Peace"*. Den första Nordic Peace-övningen hölls i Norge förra året. I år har den nyligen genomförts i Sverige, på Gotland. Finland

har startat förberedelserna för 1999 års Nordic Peace. Danmark kommer att stå värd för övningen år 2000. I årets övning deltog drygt 2 000 soldater och officerare samt ett stort antal civila hjälporganisationer och observatörer från åtta länder. Syftet med årets övning var att förbättra deltagande nationers förmåga att samarbeta med både militära och civila resurser vid fredsfrämjande insatser. Resultatet har i stort visat att denna övningsform ger en bra grund för utveckling av just militärt-civilt samarbete inför verkliga insatser.

Det andra området där de nordiska länderna i en större krets av stödländer aktivt samarbetar är säkerhetsfrämjande insatser i de baltiska länderna. Sedan 1992 har vi lämnat stöd inom försvarsområdet till Estland, Lettland och Litauen. De tre länderna håller alla på att bygga upp försvar, gränsbevakning och andra säkerhetsfunktioner. De nordiska länderna stödjer på olika sätt upprättandet av för en stat normala säkerhetsfunktioner och samarbetar bl.a. kring uppbyggandet av en gemensam baltisk bataljon, BALTBAT, för fredsfrämjande verksamhet. Under 1997 har även ett samarbete påbörjats för att upprätta en för de baltiska staterna gemensam marin enhet, BALTRON. Arbete pågår även för att upprätta en gemensam baltisk försvarshögskola, Baltdefcol, i Tartu i Estland. Baltdefcol kommer att ta emot de första eleverna hösten 1999. Samtliga nordiska länder bidrar med bl.a. utrustning och lärare. Genom Baltdefcol hoppas vi kunna intensifiera den betydelsefulla kunskapsöverföringen mellan Norden och Baltikum.

Sedan fyra år tillbaka träffar de nordiska försvarsministrarna de baltiska ländernas försvarsministrar en gång per år. Självklart kan inte de nordiska länderna åta sig ett eget ansvar för de baltiska ländernas säkerhet och för stabiliteten i Östersjöområdet. Säkerheten i Nordeuropa kan inte skiljas från säkerheten i hela Europa. Ett tydligt amerikanskt engagemang i Östersjöområdet är ett grundläggande nordiskt intresse. Ett sätt att säkerställa andra länders engagemang i Östersjöregionen är att gemensamt fylla Partnerskap för fred och Euroatlantiska partnerskapsrådet med innehåll. Som ett bidrag till detta genomfördes ett möte mellan vice försvarsministrarna i Visby i mitten av maj i år.

Sedan 1994 finns ett ramavtal rörande nordiskt försvarsmateriel-samarbete. Ambitionen är bl.a. att få till stånd gemensam upphandling för att nå ekonomiska, tekniska och industriella fördelar. Ett utökat samarbete på materielsidan främjar ett mer effektivt utnyttjande av våra resurser samt främjar ett ökat samarbete mellan de nordiska ländernas försvarsindustrier. För närvarande finns det drygt tjugo arbetsgrupper. En av dessa undersöker möjligheterna till gemensam nordisk upphandling av helikoptrar och en annan undersöker gemensam upphandling av ubåtar.

Fru president! Vid Nordiska rådets session i Helsingfors förra året presenterades ett förslag att etablera ett flerårigt nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram. I år har ett intensivt arbete pågått för att starta programmet. Syftet med ett säkerhetspolitiskt forskningsprogram är flerfaldigt. För

det första skall programmet fungera som ett forum och ett nätverk för nordiska forskare som studerar säkerhetspolitiska frågor. Ambitionen är att ett så brett spektrum som möjligt av olika forskningsinstitut, inom det säkerhetspolitiska området, involveras. För det andra är det betydelsefullt att fler forskare intresserar sig för säkerhetspolitik som är specifikt kopplad till nordiska förhållanden. För det tredje bör ett nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram leda till att forskningsresurser används mer kostnadseffektivt. Att lyfta den nationella säkerhetspolitiska forskningen till den nordiska nivån innebär, menar jag, förhoppningsvis ett mervärde såväl för den nationella som för den nordiska forskningsverksamheten.

Sedan hösten 1997 finns det ett handlingsprogram för nordiskt försvarsmiljösamarbete. I programmet redovisas ett antal samarbetsområden. Norge leder arbetet med bistånd till länder i närområdet. En första diskussion mellan de nordiska länderna och USA samt de baltiska länderna, Polen och Ryssland hölls i Oslo i augusti i år. Danmark leder arbetet med en gemensam försvarsmiljöpolicy, en Nordisk Agenda 21, för försvarssektorn. Finland leder arbetet med gemensamma miljömål, och Sverige leder arbetet med gemensamt utnyttjande av miljöfarliga anläggningar. Genom att disku-tera försvarsmiljöfrågorna gemensamt i Norden och genom att samnordiskt driva försvarsmiljöfrågorna nationellt och internationellt kommer miljön i Norden och kring Östersjön att förbättras.

Fru president, ärade rådsledamöter! Avslutningsvis vill jag peka på att de nordiska länderna har spelat och fortsatt kommer att spela en aktiv roll i det säkerhetspolitiska byggandet även efter milleniumskiftet. Genom att ta vår del av ansvaret och på olika sätt och med egna utgångspunkter bidra konstruktivt i hela raden av säkerhetspolitiska institutioner kan vi spela en helt avgörande roll för att nå fram till målet om en ny säkerhetspolitisk ordning. En organisation eller ett enskilt land kan inte klara alla uppgifter, men alla kan bidra till en säkrare utveckling. Alla dessa institutioner bildar ett ramverk av internationella regler, av transparens, genomskinlighet, och institutionaliserade mötesplatser. Om något land framdeles skulle vilja bryta mot överenskommelserna som vi fattar idag, kan detta inte göras obemärkt. Utvecklingen blir därigenom förutsägbar.

Till sist vill jag på mina och mina nordiska försvarsministerkollegers vägnar säga några ord om den bekymmersamma situationen i Kosovo. Vi välkomnar samtliga den mission som är under uppbyggande i Kosovo. Det är viktigt att stödja OSSE i detta betydelsefulla arbete. Vidare är det viktigt att vi fortsätter att stödja det humanitära biståndet och hjälper till med återuppbyggnadsarbetet.

Det nordiska försvarsrelaterade samarbetet bör drivas av en vilja att göra saker bättre och att vi med våra gemensamma erfarenheter kan tillvarata nordiska intressen och bidra effektivt i det säkerhetspolitiska gemensamma arbetet. Den säkerhetspolitiska situationen i världen i dag ter sig som bättre

än på mycket lång tid. Rysslands demokratiska väg är den viktigaste förutsättningen till stabilitet och fred i den norra hemisfären. Vis av historien får vi inte slå oss till ro utan aktivt utnyttja den nya tiden. Det är betydelsefyllt att vi fortsatt utvecklar vårt breda nordiska samarbete, byggt på våra demokratiska statsskick, vilket kan vara en förebild.

Presidenten: Tack så mycket! Innan vi avslutar för i dag vill jag informera om följande: Generaldebatten inleds i morgon kl. 10.00. Inom ramen för generaldebatten debattereas, såsom framgår av dagordningen, statsmi-nistrarnas redogörelse, presidiets respektive ministerrådets rapporter om verksamheten år 1997, samt ministerrådets förslag till plan och budget för det nordiska samarbetet år 1999.

Beslut angående "budgetbetänkandet" tas under dagordningspunkt 9, direkt efter generaldebatten, i morgon eftermiddag. Efter det följer debatten om utrikes-, utrikeshandels- och säkerhetspolitik.

Vi har redan väldigt många anmälda till debatterna i morgon. Därför vill jag vädja till alla att försöka göra sina inlägg korta. Det som anges i reglerna är maximal tid. Om alla talar så länge kommer mötesledningen att bli tvungen att föreslå kortara maxtid för inläggen.

Mötet ajournerades kl. 15.15.

Tisdagen den 10 november 1998 kl. 10.00-18.45

8. Generaldebatt

Statsministrarnas redogörelse (dokument 9)
Presidiets rapport över verksamhetsåret 1997 (dokument 7)

C 1	Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1997 jämte separat bilaga om meddelanden över i rådet anhängiga rekommendationer
C 2	Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
B 180/p	Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1999

Presidenten: Vi skall nu inleda generaldebatten. Innan vi gör det vill jag påminna om att vi gör ett avbrott klockan 14.10 i dag. Då skall Nordiska rådet, liksom riksdagen och hela Sverige, hålla en tyst minut för att hedra minnet av alla dem som omkom vid brandkatastrofen i Göteborg.

Jag vill också fästa Er uppmärksamhet på att en sammanställning av förslag till beslut under dagordningspunkterna 9 till och med 11 har delats ut i salen Tillsammans med den finns också ett papper med information om hur voteringsanläggningen i Stortinget fungerar.

Inom ramen för generaldebatten debatteras även Ministerrådets förslag till plan och budget för 1999. En talarlista har delats ut i salen. Först får Nordiska rådets president ordet. Därefter följer i första hand statsministrar och företrädare för de fyra partigrupperna. Sedan kommer Persidiets talesman i budgetdebatten. Efter det bliver det möjligt att göra inlägg både om budgeten och mer generellt. Jag vill påminna om de debattregler vi antog i går, och be Er hålla Era inlägg så korta som möjligt.

Ændring i medlemslisten
Det meddeles, at Carl Bildt erstatter Kent Olsson, Lars Leijonborg erstatter Elvor Jonsson, og Karin Olsson erstatter Åke Gustavsson for resten af dagen.

Rådet besluttede at ændre medlemslisten i overensstemmelse hermed.

Presidenten:
Det er mye å si om rådets aktiviteter i det året som allerede ligger bak oss – 1997.

Blant annet fikk sikkerhetspolitiske spørsmål en høyere prioritet i det parlamentariske samarbeidet. Den nye arbeidsformen gjør det mulig å håndtere

et bredt spekter av politiske spørsmål. Fokus ble satt på den nordlige dimensjon, EUs østutvidelse, miljøspørsmål, barn i Norden og nærområdene – og kriminalitetsbekjempelse i Nordens nærområder. Dette er viktige oppgaver som også har preget rådets arbeid så langt i 1998.

Noe av det viktigste slik jeg ser det, er å reflektere over konsekvensene av EUs utvidelse østover. Hvis vi antar at EU kommer til å bestå av et drøyt tyvetalls land tidlig i neste århundre, vil vi ha å gjøre med en organisasjon som strekker seg over størstedelen av Europa, og som er langt mer mangfoldig. Jeg tror ikke det blir mulig å detaljregulere EU. Jeg tror ikke det vil være stemning for en strømlinjeforming av nye og gamle medlemmer. Jeg tror kort og godt at vi får et annerledes EU – et EU som i økende grad vier seg til de store samarbeidsspørsmålene.

Mye av det nye i dagens samarbeid i Europa er nettopp knyttet til regionene og spørsmålet om regional utvikling. De siste årene har det vokst fram en rekke nye regionale organisasjoner som omfatter land på begge sider av det gamle jernteppet – Baltisk Forsamling, Baltisk Råd, Barentsrådet, Østersjørådet og Arktisk Råd. Alle er uttrykk for samarbeidsmulighetene som har åpnet seg med kommunismens fall og oppløsningen av Sovjetunionen. Jeg kan nevne at Nordisk Råd og Stortinget står som vert for den aller første Barents parlamentarikerkonferanse, som skal finne sted i Alta i april til neste år.

Gjennom de nye organisasjonene har Nordisk Råd utviklet et finmasket nett med politiske kontakter i Estland, Latvia, Litauen, St. Petersburg, Karelen og i Murmansk-området. Samarbeidsmønstrene er ennå uferdige, og det vil etter hvert dukke opp behov for en klarere arbeidsdeling mellom organisasjonene. Men vi kan allerede nå slå fast at demokratiutvikling i de baltiske og russiske nærområdene er blitt et kjernespørsmål i det nordiske engasjementet.

Den nordiske innsatsen har en idealistisk nerve, men la det være helt klart: Det er i vår egen interesse at utviklingen i nærområdene kommer inn på et trygt spor. Vi har sett at den kalde krigens slutt har tatt lokket av gamle etniske konflikter i flere deler av det tidligere Øst-Europa. Hendelsene på Balkan er et tragisk vitnesbyrd om hvor galt det kan gå. Baltikum er ikke Balkan. Men la oss aldri undervurdere den destruktive kraft som kan ligge gjemt i nasjonalismen. Vi vet at den økonomiske utviklingen i reformlandene er ujevn, og at resultatet er voksende sosiale forskjeller. Til overmål er det fare for at Europa enkelte steder igjen kan bli delt, denne gang av en fattigdomskløft. Levekårsforskjellene over grensen mellom Russland, Finland og Norge er større enn over noen annen grense. Og de er økende. Fattigdommen som særlig rammer barn og eldre, kan bli en kilde til sosial uro i nærområdene. Barns situasjon er nå satt på den politiske dagsordenen i de baltiske landene, mye på grunn av en sterk og opplysende rapport fra en nordisk parlamentarikergruppe. Helseproblemene utvikler seg fra vondt til verre i flere

områder i nordvestre del av Russland. Nordisk Råd støtter alle gode krefter som bekjemper nøden og vil fortsatt øve påtrykk for at det utarbeides en samlet, effektiv helseplan for Barentsregionen.

Det nye EU behøver en gjennomtenkt regionalpolitikk for Norden og Nord-Europa. Det er opp til oss i Norden å ta initiativ. Den finske statsminister, Paavo Lipponen, har tatt et første skritt med sitt utspill om en nordlig dimensjon i EU. Oppgaven er nå å gi den nordlige dimensjonen en tydelig *nordisk* dimensjon – og at begrepet gis et konkret innhold.

Det må være vår oppgave som nordiske parlamentarikere å føre denne debatten videre. Nordisk Råd er både i kraft av sine egne samarbeidstradisjoner og gjennom sin rolle som fadder for mange av de nye regionale sammenslutningene, godt plassert til å påta seg rollen som et bredt og fleksibelt forum for politisk debatt og koordinering i Nord-Europa. Like bevisst må vi være på vår rolle som brobygger og kontaktpunkt for dialog og samarbeid med det øvrige Europa og Russland. Russland er en politisk og geografisk stormakt, men hører også hjemme i det europeiske fellesskapet. Her har vi et samarbeidsområde som med nødvendighet må forsterkes i årene som kommer. Russland er en avgjørende aktør i alle de tyngste utfordringer vår region står overfor, og det er bare i et likeverdig og tett samarbeid mellom Norden og Russland at vi kan møte disse utfordringene på en fremtidsrettet og meningsfylt måte.

Ofte kritiseres Nordisk Råd for å være en sosial prateklubb med begrenset betydning for folk flest og deres hverdag – men det er feil. Initiativer som startet i Nordisk Råd, har i flere sammenhenger vært viktige for politiske beslutninger man senere har fattet i de nasjonale regjeringer og parlamenter. Men etter min mening er Nordisk Råds noe "uformelle" rolle vår styrke og det som gjør at nettopp denne organisasjonen kan spille en viktig rolle i den europeiske utviklingen. Det er nettopp ved å være en møteplass og et debattforum at Nordisk Råd kan tilby en litt mer uformell arena for beslutningstakere og samfunnsengasjerte mennesker fra Russland, Polen, de baltiske statene og de nordiske land. Kort sagt: Nordisk Råd gir den helt nødvendige muligheten til å skape grunnlaget for et mer forpliktende samarbeid. Dette var Nordisk Råds viktigste rolle da den kalde krigens sikkerhetspolitiske virkelighet splittede de nordiske landene, og det er den viktige rollen Nordisk Råd vil fylle i det framtidige samarbeidet mellom øst og vest.

Det er en enorm politisk dynamikk i den omforming som nå skjer av hele Europa. Det er helt avgjørende at den samme dynamikken preger vårt eget samarbeid. Det må også få konsekvenser for vårt eget arbeid og måten vi organiserer det på. Det er min klare oppfatning at vi må fortsette prosessen med å forbedre vår egen organisasjon. På samme måte som bl.a. Europarådet og OSSE-parlamentarikerforsamling bør vi gå over til å velge president for toårsperioder. Det vil være et bidrag til en sterkere og mer langsiktig ledelse av vår egen organisasjon. Vi bør også drøfte om det er hensiktsmessig å bin-

de oss opp til en fast rotasjon mellom landene, eller om man kan finne mer fleksible former på ledelsesvalget. Uansett er det etter min mening nødvendig å styrke den politiske ledelsen av rådets virksomhet og funksjonene rundt presidentvervet – og dette kan jeg nå si som er avtroppende president. Det må være neste skritt på veien mot et mer politisert og dynamisk Nordisk Råd.

Statsminister **Poul Nyrup Rasmussen** (Danmark):
Fru præsident, kære kolleger i Nordisk Råd. I det forløbne år har Sverige dygtigt varetaget det nordiske formandskab. Nu er det Islands tur. Jeg ønsker det islandske formandskab held og lykke med den store opgave. Jeg ved, at islændingene er gode ryttere i al slags vejr og terræn.

Jeg har med stor interesse lyttet til Islands statsministers redegørelse for de islandske prioriteter i 1999. Danmark støtter fuldt og helt ønsket om at give Vestnorden og Arktis større vægt. 'Hav og folk i Nord' er smukke målsætninger. Målsætninger, som vi alle bør kunne støtte.

Målsætninger er vigtige! Hvor skal vi hen nu? Hvad skal vi kæmpe for, som det blev sagt i går. Vi fejrer jo i år 50-året for FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder. Det er tid til eftertanke. Tid, ikke blot til at fejre, men også tid til at fokusere på de værdier og det grundsyn, som erklæringen står for. Jeg synes, det er tid at huske. Huske hvorfor.

Huske, at Anden Verdenskrig sluttede i 1945. Ja, men også huske, det var den mest omfattende ødelæggelse nogen sinde. Huske, at mindst 60 millioner mistede livet. Huske al den ondskab, som den historie også er historien om. Verdenserklæringen kom i 1948, som en påmindelse om, at fortiden bør være læremester for nutiden. Læremester for fremtiden. Det må aldrig ske igen. Vi skal konsekvent hver dag hele tiden som nordiske politikere afdække totalitære ideologier. Totalitære regimers menneskeforagt og brutalitet. Det er desværre stadig aktuelt.

Og vi skal ikke alene afdække og mene, vi skal også vise handlekraft. Vi skal vise handlekraft, og vi skal lære at gøre det bedre. Gøre det mere konsekvent. Gribe ind tidligere og hurtigere. Vi skal lære af erfaringerne fra Bosnien. Vi skal lære fra Kosovo. Vi skal lære fra Irak. Handlekraft er det centrale. For politik er ikke alene at mene det rigtige, men også at handle derefter. Og handling er nødvendig. Vi kan handle hver for sig. Men det er nu engang bedst og mest effektivt, at vi handler i fællesskab. Ét står i hvert fald krystalklart: Uden hurtig, effektiv og målrettet fælles aktion kommer vi ingen vegne, forandrer vi ikke til det bedre, det vi ønsker.

Menneskerettighedserklæringen skal være en rettesnor for os alle overalt. Menneskerettigheder er en forudsætning for et værdigt liv, som Kofi Annan har sagt det. For hvad er vel et liv uden værdighed?

Det er en menneskeret frit at kunne være det menneske, man er. Med tanker, ideer og følelser. Med forskelle i ideologier og religiøse ståsteder. Med forskellig historisk og kulturel baggrund.

Det er det grundlæggende. Mennesket har værdi i sig selv. Alene, fordi det er et menneske. Det er kernen også i det nordiske velfærdssamfund.

For her er mennesket jo i centrum. Men det at bo i et velfærdssamfund er ikke ensbetydende med, at alle er lige heldigt stillede. Det ved vi i Norden, det ved vi i hvert vores samfund, det ved vi alt for godt. Vi ved, at vi har et socialt ansvar. Vi ved, at menneskerettighedernes ånd og bogstav derfor også betyder, at vi må tage vare på dem, der befinder sig tæt på bunden i samfundet eller på selve samfundets bund. Vi føler, at alle skal have en chance. Fordi de er mennesker. Fordi de har værdi. Fordi de ønsker at mærke, at der er brug for dem. Fordi de ønsker at bidrage til fællesskabet.

Vi føler, at ingen kan undværes, heller ikke på arbejdsmarkedet. Derfor må vi træffe politiske beslutninger. Derfor må vi træffe politiske valg. Vi må handle. Politik er ikke alene at mene det rigtige. Politik er også at handle. At ville det.

For det er kun gennem politisk aktion, at vi sikrer velfærdssamfundets styrke. At vi sikrer, at vi kan gå godt ind i det nye årtusinde - at det også i årene fremover er bæredygtigt. Det kræver fornyelse. Det kræver politisk mod og tænkning.

Midlet er dygtiggørelse. Det er vores svar på globaliseringen. Vi ved frem for nogen i Norden, at der altid er en plet på jorden, hvor lønnen er lavere end her. Det kan vi ikke konkurrere med. Men vi kan konkurrere med dygtige mennesker. Det er vores svar på globaliseringen. Vores svar er, at tryghed, dygtiggørelse, konkurrenceevne og høj beskæftigelse ikke er modsætninger, men i virkeligheden forudsætninger.

Og husk det nu, at velfærdssamfundsmodellen klarer sig godt, ja, har faktisk klaret sig bedst. Også når de finansielle markeders vilde fugle har basket med vingerne på vore vinduer.

Men vi er også nordiske folk i den forstand, at vi ikke kun tænker på os selv. Vi har tænkt os at gøre en forskel. Vi kan ikke alene knække den sociale nød i verden. Det ved vi godt. Vi kan ikke alene sikre os, at menneskerettigheder ikke bliver knægtet rundt om i verden. Det ved vi også godt. Men vi kan gøre en forskel alligevel. Vi kan påvirke. Vi kan skubbe. Vi kan presse. Vi kan bistå med økonomi, med råd og med dåd. For igen, uden en aktiv indsats sker der intet. En aktiv indsats kræver en aktiv befolkning, kræver klare politiske signaler overalt, nu og her og hele tiden. Vi skal kunne høres i verdenssamfundet. Vi skal kunne høres i Europa. Og ikke mindst: Vi skal kunne høres regionalt.

Østersøen og Barentshavet har været have, der skilte. Nu er det have, der samler. Dengang talte vi om "kold krig". Nu taler vi om at binde lande og folk sammen, som de første i hele verden efter den kolde krig.

Nordisk Ministerråds nærområdeprogram med indsats i de baltiske lande, Barentsregionen, Skt. Petersborgområdet og ikke mindst det arktiske område, er jo i sit inderste væsen også sikkerheds- og tillidsskabende politik. Stabilitet. Demokratisk fremgang.

Derfor er det ikke overraskende, at Nordisk Råd og det nordiske samarbejde nu begynder at danne forbillede for andre i verden. Jeg synes, det er tankevækkende. Og jeg mener, vi skal række hånden frem til samarbejde med regioner, hvor krig og dybtgående konflikter har hersket igennem årtier og disse områder nu pludselig tager fat på freden. Det allerseneste og mest lysende eksempel er Nordirland, hvor ophavsmændene til skabelsen af British-Irish Council nu forsøger at hente ideer og inspiration i det nordiske samarbejde og i de bånd, der forener os.

Jeg havde selv lejlighed til at hilse på en af nobelpristagerne, John Hume, og det var utrolig spændende og opløftende at mærke, at Nordisk Råd har liv og glød og sjæl. Hvis vi ikke selv fornemmer det hver dag, så er der andre, der gør det. Og det kunne måske være befriende, at de nordirske folk kommer og fortæller os, hvor vigtigt det, vi laver, egentlig er. Jeg siger det mere til inspiration for Nordisk Råd selv, hvis man skulle være i tvivl.

Norden og EU – sammen har vi noget at gøre. Norden hører til i den europæiske region af verden, uanset at vi fem nordiske lande har forskelligt tilknytningsforhold. Det står fast nu, at den nordiske pasunion skal bestå, når Schengensamarbejdet integreres i EU. Det er godt, at EU har truffet beslutning om et mandat til forhandlingerne med Norge og Island. Det er vigtigt, at forhandlingerne afsluttes med et godt resultat, så aftalen med Norge og Island kan træde i kraft samtidig med Amsterdamtraktaten.

Amsterdamtraktaten er den bedste traktat, EU nogen sinde har haft. Det er heller ikke tilfældigt. Der har været regeringer, der har forhandlet om den. Og det synes jeg vi kan notere – også her kan jeg se, at de nordiske lande har gjort en forskel. Amsterdamtraktaten åbner en dør for en nordisk stemme og en nordisk politik, vi ikke har haft mulighed for før. Det gælder beskæftigelse. Det gælder miljø. Det gælder åbenhed. Det gælder demokrati og legitimitet. Og det gælder bekæmpelse af svig og svindel.

Vi kan gøre os gældende nu i Europa på en måde, vi ikke har kunnet før. Vi har en platform og et sæt vedtægter i Europa på en måde, vi ikke har haft før.

EU skal være det frådende, globale oceans stabile ø. Vi kan klare os, hvis vi beslutter os for det. Vi kan afvise den finansielle krises pres på os, hvis vi beslutter os for det. Vi har alle instrumenter til rådighed. Det er et spørgsmål om politisk valg. Vi har i Norden vist, at velfærd og tryghed og afvisning af finansiel krise ikke er modsætninger, men forudsætninger. Vi har vist i Europa, at vores forberedelser til ØMU'en, vores forberedelser uden for ØMU'en – i begge tilfælde er en stærk og sund økonomisk politik fælles for os – er det bedste instrument til at afvise finansielt pres på os. Vi har ikke krise i Norden

og i Europa. Vi har opbygget noget unikt nu i Norden. Vi har vist, at vi kan overleve. Vi har vist, at vi er stærke, hvis vi fortsætter den linje, vi har. Vi vil gerne lære fra os. Vi vil gerne vise, hvordan bæredygtig vækst opretholdes. Hvordan menneskerettigheder respekteret. I det globale, i det regionale og i det konkrete er vi der. Jeg skal blot henvise til Øresund. Til det konkrete samarbejde mellem Danmark og Sverige. Kun fantasien sætter grænser, for jeg ser broen som en korridor til fremtiden. Sverige og Danmark og alle vi fem tilsammen er eksempler på det rigtige.

I år kan vi fejre halvtredsåret for Nordisk Råd, Nordens største politiske værksted. Lad os vise, at vi fortsat kan gøre en forskel. Tak.

Carl Bildt (m, Sverige):
Fru president! Vart skall vi hän nu? frågade statsminister Rasmussen. Han sade att politik är inte bara att mena det riktiga utan också att kunna handla därefter. I en alldeles avgörande fråga står Norden i dag mer splittrat än vi förmodligen gjort i historisk tid. När Europa kommer samman om valutapolitiken för att skapa stabilitet i våra samhällen och ekonomier är Norden splittrat, ja, t.o.m. söndrat. Finland kommer att införa den gemensamma europeiska valutan före varje annat europeiskt land på grund av tidsskillnaden. Norge strävar efter en stabil kronkurs. Danmark är med i ERM 2. Island har sin speciella politik. Sverige begår konststycket att inte ha någon politik alls. Självfallet försvagar detta Norden ekonomiskt, och detta försvagar Norden politiskt i det samlade europeiska samarbetet. Det minskar våra möjligheter att motverka finansiella störningar i våra ekonomier.

Min fråga till statsministern är naturlig. Politik är inte bara att mena det rätta, utan politik är också att visa att man kan göra det. Vad kommer statsministern alltså att göra för att ena Norden valutapolitiskt och därmed stärka oss alla i Europa?

Statsminister **Poul Nyrup Rasmussen** (Danmark):
Det første, vi må gøre, er at fastholde en stærk og en sund økonomisk politik i hvert af vore fem medlemslande. Det er det første, og det er fantastisk afgørende. Man må ikke tage fejl i sit ræsonnement. Det at have en stærk, ansvarlig og konkurrenceduelig økonomi er fundamentet.

Når det gælder forholdet til den Økonomiske og Monetære Union, er det jo ikke alene de nordiske lande, der har valgt en lidt forskellig vej, det er også andre uden for Norden. Jeg synes, vi skal holde fast ved, at de nordiske lande naturligt selvstændigt må definere sig, både i forhold til EU som helhed og i forhold til den Økonomiske og Monetære Union. Jeg tror igen, at vi kan vise – vil jeg sige til spørgeren – at der ikke er nogen modsætning mellem økonomisk stabilitet og at gå efter de konvergenskriterier, som ØMU'en opstiller,

og som vi i Danmark i hvert fald har haft som ledetråd gennem flere år, og så det at have en høj beskæftigelse og en høj konkurrencevne.

Så den stærke økonomiske strategi med opretholdelse og sikring af vores velfærdssamfund er det, der forener os, selv om vi har valgt en lidt forskellig vej i forhold til ØMU'en. Historien må så vise, hvordan næste bliver, men det er ikke det, der forhindrer os i at klare os.

Carl Bildt (m, Sverige):
Fru president! Förvisso är den ekonomiska politiken viktig. Men vad vi så tydligt har sett under de senaste månaderna är att skillnaderna i valutapolitiken gör skillnad i hur vi klarar den finansiella krisen. Finland klarade sig bättre än något annat nordiskt land. Danmark fick sina påkänningar, vilket väl också ledde till att man gick in i ERM 2. Sverige ska jag inte uttala mig om på, höll jag på att säga, utländsk botten – det är väl halvutländskt i det nordiska sammanhanget. Men vi hade, lindrigt uttryckt, inte valutastabilitet.

Det finns en risk, som alla pekar på, att det nordiska samarbetet blir den tomma retoriken och de fina festerna. Jag är inte emot vare sig retorik eller fester men det måste också handla om de stora frågorna i vår tid. Risken finns att det nordiska samarbetet kommer att framstå som tunt när det är så tomt i en fråga som är så tung i hela Europa i övrigt.

Statsminister **Poul Nyrup Rasmussen** (Danmark):
Jeg skal ikke kunne bedømme, hvilket af de nordiske lande der er kommet mest smertefrit igennem den finansielle krise, det har jeg ikke informationer nok til. Men jeg kan sige om Danmark, at vi har klaret os godt, vi har ikke krise på den måde i Danmark. Det hænger på vores økonomiske politik, og det hænger naturligvis også på vores ERM 2-aftale.

Jeg vil godt sige, at jeg kan følge spørgeren, når det gælder Den Økonomiske og Monetære Unions betydning for stabiliteten i Europa. Jeg vil gerne sige, at jeg finder, det er fuldstændig centralt, at de 11 eurolande nu fastholder deres økonomiske strategi. Det er ikke alene af betydning for dem, det er faktisk også af betydning for de nordiske lande.

Som jeg sagde før: Hvert af de nordiske lande må vælge deres vej. Selv tror jeg for Danmarks vedkommende, at vi om nogle år kommer til at tage en folkeafstemning med fuld respekt for, at det naturligvis er befolkningen i Danmark, der bestemmer. Jeg har allerede antydet det i det danske samfund: Stabilitet er, som vi ser det, fuldstændig afgørende for, at vi kan forme den politik, som vi jo vil forme for vores velfærdssamfunds fremtid og for de mennesker, der har brug for et velfærdssamfund som vores – og det har vi trods at til syvende og sidst alle sammen.

Øystein Djupedal (SV, Norge):
Det mest interessante sett fra et norsk ståsted når det gjelder det replikkordskiftet vi nettopp var igjennom, var at tilknytning til euroen ikke var et teknisk spørsmål, som det blir fremstilt i norsk politisk debatt, men det er et politisk spørsmål, altså et spørsmål om hvilket politisk veivalg man kunne ønske.

Men det var ikke det jeg tenkte jeg skulle utfordre statsminister Nyrup Rasmussen på. Han berørte i sin innledning spørsmålet om Schengen-avtalen, og jeg må da få spørre om en utdypning av det statsministeren sa. Forstår jeg det riktig at det statsministeren mener er at den nordiske passfriheten er så ukrenkelig at man fra dansk side, hvis man kommer i konflikt mellom de land som nå forhandler med Schengen, altså Norge og Island, og da forhåpentligvis også fra en felles nordisk side, vil mene at den nordiske passfriheten er så viktig at man vil gi støtte til den framfor støtte til en eventuell avtale som ikke vil innebære en nordisk passfrihet.

Statsminister **Poul Nyrup Rasmussen** (Danmark):
Og jeg kan svare på samme måde igen: Jeg tror ikke, vi kommer i den konflikt – heldigvis. Og jeg mener faktisk lige ud af posen, at Norge har en fuldstændig fundamental interesse i, at vi ikke kommer i den konflikt - også. Jeg tror, det vil være til gavn for Norge, at Norge - og vi alle fem tilsammen - får en god Schengenaftale. Det er en politisk forhandling, vi nu er i fuld sving med, og Danmark skal for sin part gøre, hvad vi kan for, at vi får en aftale, der også er tilfredsstillende for Norge.

Men jeg vil gerne understrege, at det er min grundopfattelse, at de fem nordiske lande, inklusive Norge og Island, har en grundlæggende interesse i en Schengenaftale. Vi skal jo huske, at det er politik dette her, som spørgeren sagde; det vil sige, at det handler om at bekæmpe kriminalitet. Selv de nordiske lande kan ikke sige sig fri for, at der kommer international, grænseoverskridende kriminalitet til os. Og det mener jeg vi virkelig skal samle kræfterne for at gå op imod. Det handler om at få en fornuftig, langsigtet menneskelig politik - også når det gælder flygtninge - på områderne, og det mener jeg, at vi har en fælles interesse i.

Så politik, ja – og derfor en Schengenaftale.

Øystein Djupedal (SV, Norge):
Jeg har aldri et øyeblikk vært i tvil om at statsminister Nyrup Rasmussen mener at det er best med en Schengen-avtale. Nå skal ikke jeg dra en lang Schengen-debatt, men det fins også vektige argument mot en Schengen-avtale, ikke minst harmonisering av flyktning- og asylpolitikk og mange andre ulike forhold knyttet til det. Så mitt poeng nå er ikke hva som er positivt eller

negativt med en Schengen-avtale, men hvis man da skulle komme i den situasjonen at de nordiske land, eller deler av de nordiske land, mener at den avtalen som er framforhandlet ikke er god nok for noen av de nordiske land, vil da statsminister Nyrup Rasmussen helt uavhengig av hva hans personlige syn på en Schengen-avtale vil være, mene at det vil være riktigere med og viktigere for de nordiske land at vi har en nordisk passfrihet, og at den nordiske forbrødring som ligger i at det nordiske samarbeidet som passfriheten innebærer, er viktigere enn en tilknytning til en eventuell Schengen-avtale?

Statsminister **Poul Nyrup Rasmussen** (Danmark):
Jeg må sige til spørgeren endnu en gang, at vi er i en anden situation nu, end vi var bare for et par måneder siden.

Vi skal nu have defineret et mandat, som Norge og Island er i gang med at forhandle overfor, i forhold til de andre Schengenlande, og derfor kommer vi ikke, så vidt jeg kan bedømme det i forhold til spørgeren i den valgsituation, spørgeren her efterlyser. Heldigvis, vil jeg sige.

Alt tyder på, at vi nu kan forhandle os frem til en fornuftig løsning, hvad jeg tror er absolut det aller-, allerbedste for os alle sammen.

Så svaret er: Lad os nu forhandle; lad os nå en løsning til gavn for Norge, Island og os alle fem.

Thorbjørn Jagland (A, Norge):
President! Byggingen av det nordiske samarbeidet var jo en del av en bred internasjonal institusjonsbygging som har funnet sted i hele etterkrigstiden. Det er viktig å innse at vi i Norden derfor har bidratt sterkt til å bygge et nettverk av internasjonalt samarbeid som både begrenser og gir nye muligheter for det nordiske samarbeidet.

Begrensningen ligger i nå at de nordiske land er knyttet til et europeisk samarbeid som legger føringene på den økonomiske og sosiale utviklingen, og som i stor grad skaper rammebetingelser for forsvars- og sikkerhetspolitikken. Det er ikke Norden og det nordiske samarbeidet som er dynamisk og trekker opp linjene her, men EU, NATO og OSSE. Dermed er også tiden forbi for de store nordiske prosjektene.

Men det er samtidig dette som skaper mulighetene, fordi vi har en felles interesse av å være i Norden og øve innflytelse og prege disse institusjonene med de verdier som det nordiske fellesskapet har dyrket fram.

Dette gjelder også i forhold til Russland. Utviklingen i Russland vil i høy grad påvirke den nordiske velferden. Vi kunne i flere tiår leve med at Sovjetunionen representerte det diametralt motsatte av de nordiske velferdsmodellene. Men dette var et lukket system som hadde liten påvirkningskraft på omverdenen. Det kommunistiske system delte Europa. Derfor kunne vi

skjerme oss fra det. Dagens og framtidas Russland vil derimot påvirke Europa. Vi som lever i Norden, vil trolig bli mest påvirket.

Det er derfor ikke unaturlig at det nordiske samarbeidet har vendt seg utover mot det europeiske og mot nærområdene, Russland og Baltikum. Dette er en vei som bør forsterkes i årene som kommer.

Og vi må tenke lenger enn til nærområdene. For nå slår hele den globale utviklingen inn over Norden med full tyngde. Vi er inne i en teknologisk revolusjon som forandrer vårt forhold til tid og avstand på en grunnleggende måte. Kriger og valutakriser overføres nå direkte på fjernsyn. En kombinasjon av psykologi og teknologi gjør at pessimisme eller optimisme i en del av verden raskt sprer seg til andre. Valutakurser og renter svinger opp og ned. Vi lever i en svært ustabil verden.

Dette er kanskje den alvorligste trusselen mot sysselsetting og velferd i Norden, fordi sysselsetting og velferd er avhengig av langsiktighet og planlegging. Det er vanskelig å planlegge langsiktig for familier, bedrifter, kommuner og nasjonalstater under så stor ustabilitet som nå råder. Så jeg mener at de nordiske landene har en felles interesse av å arbeide for å stabilisere verdensøkonomien og få mer orden og styring i den.

De nordiske regjeringene bør derfor søke å legge en felles strategi for å påvirke de tiltakene som må komme, spesielt når det gjelder valutaspekulasjonen. Arbeiderpartiet i Norge har i lang tid arbeidet for å legge en avgift på slike transaksjoner for å fjerne de mest kortsiktige transaksjonene og spekulasjonene, den såkalte Tobin-skatten. Dette er et fornuftig forslag. Men det kan også tenkes andre om dette ikke skulle føre fram. Poenget er at Norden må engasjere seg her. Målet må være å utvikle en global blandingsøkonomi – blanding av styring og marked – slik vi har hatt det i Norden, som alternativ til den uhemmede globale kapitalismen som nå utfolder seg.

Vi har vist at vi kan få til noe fra et nordisk ståsted. Sysselsettingspolitikken i EU er et eksempel på det. Det som startet med Larsson-rapporten og samarbeidet mellom de sosialdemokratiske partiene i Norden, var begynnelsen på en lang prosess fram mot dagens situasjon, hvor bekjempelse av arbeidsledighet nå settes høyt på dagsordenen i det europeiske samarbeidet. På områder som miljø, sosial trygghet, forbrukerrettigheter og gjenoppbyggingen av bærekraftige velferdssamfunn i Sentral- og Øst-Europa kan den nordiske stemme spille den samme avgjørende rolle.

Nordisk Råd kan ikke fatte bindende vedtak for medlemslandene. Men Nordisk Råd kan ta initiativ og føre debatter. Det er viktig at dette blir gjort, og at Rådet engasjerer seg i de vesentlige spørsmålene som preger vår tid. Vi må rett og slett holde i gang nordiske debatter om viktige politiske spørsmål. Det er gjennom det det blir nordisk politikk.

Nordisk politikk må i stor grad være å bidra til fortsatt internasjonalisering av politikken. Det er min oppfatning at den nye europeiske valuta euro

er et moderne svar på valutaproblemer i den globale økonomien. Selv om vi velger forskjellig tilknytning til den, må vi håpe at den lykkes.

Jeg har lyst til å si i forhold til den replikkvekslingen som var – og det tror jeg svært mange kan være enig i – at grunnen til den enorme stabilitet vi hadde i store deler av etterkrigstiden, var det internasjonale valutasystem som ble bygd opp innenfor avtalen av Bretton Woods, der amerikanerne garanterte kursen på dollaren. Mange andre land kunne derfor knyttes til en valutakurs, til dollaren. Men dette systemet brøt sammen på midten av 1970-tallet, da amerikanerne ikke lenger ville garantere kursen på sin valuta. Så begynte alt å flyte fritt – derav mange av de problemene vi siden har sett i verden.

Jeg mener det må være en stor fordel for alle land, spesielt de små landene, hvis man kunne få til en større stabilitet igjen i verden, basert ikke denne gangen bare på dollar, men på den nye europeiske valutaen, euro, og den andre store, yen. Hvis man igjen kunne komme fram til en stabilitet i valutakursene, ville det helt opplagt bety enormt mye for velferd og sysselsetting i de nordiske landene, spesielt i de små landene.

Jeg mener at vi her i Norden vil ha en stor fordel hvis dette prosjektet kunne lykkes, uavhengig av hvilken tilknytning vi har til det i den nåværende situasjon. Så får framtida vise hva vi kan få til senere.

Vi må arbeide for at de baltiske landene kan få sin rettmessige plass i EU, og at NATO kan fortsette å utvide seg. Vi må føle et spesielt ansvar her i Norden for FN og de fredsbevarende operasjonene.

Det er vanskelig å spå om hva det nye århundre vil bringe. Men vi kan si noe om hva vi vil at det ikke skal inneholde. Vi vil ikke at det nye århundre skal dra med seg videre det gamle århundres nasjonalisme. Norden har sitt største moralske og politiske ansvar i forhold til dette.

Carl Bildt (m, Sverige):

Fru president! Jag begärde replik när jag lyssnade på inledningen i Thorbjørn Jaglands anförande. Kommer den socialdemokratiska gruppen att ha någon mening om det som de facto är den största ekonomiska förändringen i vår del av världen i vår tid? Den svenske statsministern går ännu längre och säger att det största politiska projektet i vår tid är den gemensamma valutan. När jag hade lyssnat litet längre fann jag att Thorbjørn Jagland nästan sade det som jag skulle kunna ha sagt, dvs. att detta är bra och att vi borde vara med.

Jag håller helt med om att en situation med valutaosäkerhet skapar otrygghet för välfärden och otrygghet för sysselsättningen. De steg som nu kan tas för att minska valutaspekulationernas negativa inflytande på våra ekonomier och skapa ekonomisk och politisk stabilitet måste tas. Att lägga avgifter och skatter på valutatransaktioner är fel - det är bara en halvmesyr. Det handlar om att avskaffa förutsättningarna för denna handel över huvud taget.

Min fråga är snarare: Vilka konkreta steg tycker talesmannen för den socialdemokrataiska gruppen att Nordiska rådet ska ta för att överbrygga Nordens splittring i den fråga där Europa håller på att enas?

Thorbjørn Jagland (A, Norge):
Carl Bildt spurte om den sosialdemokratiske gruppen kommer til å ha en felles mening om den felles europeiske valuta. Det har ikke vært tradisjon i nordisk samarbeid – og det gjelder for alle grupperinger, tror jeg - at man har hatt én mening om hva alle land skal gjøre i forhold til internasjonalt samarbeid. Det hadde ikke vært godt å ha det. Det hadde heller ikke vært ønskelig. Det er hvert medlemslands sak å avgjøre hvilken tilknytning man skal ha til internasjonalt samarbeid. Slik vil det også være med euroen. Vi kjenner til at de nordiske landene akkurat nå, i den nåværende situasjonen, velger forskjellig tilknytningsform. Så vi kan ikke som sosialdemokratisk gruppe ha én felles oppfatning om det, det tror jeg heller ikke den konservative gruppen kan ha. Men vi kan føre debatter om det. Og jeg tror det er bred enighet om at det er ønskelig å få til en større grad av styring enn det som er tilfellet i dag innenfor den sosialdemokratiske kretsen.

Carl Bildt (m, Sverige):
Fru president! Jag medger gärna att min fråga hade en antydan till polemisk udd. Jag är väl medveten om de delade meningar som finns mellan länder, och inte minst mellan socialdemokratiska partier. De nyanserna kan också finnas mellan andra. Det viktiga är dock att vi i denna församling i denna stund, när vi står bara dagar från det stora steg som den gemensamma valutan kommer att innebära, diskuterar vilka konsekvenser det blir för våra möjligheter att bibehålla välfärd, stabilitet och sysselsättning i Norden och vilka steg som länder och partigrupperingar kan ta för att komma varandra närmare.

Jag noterar att Thorbjørn Jagland i hela sitt resonemang verkar röra sig i den riktning som även jag finner nödvändig på sikt för Norden i dess helhet, för vår stabilitet och utveckling.

Thorbjørn Jagland (A, Norge):
Vi får se hva tiden vil vise.

Det var en ting jeg ikke fikk tid til å si. Når Carl Bildt sier at det ikke er riktig å legge former for avgift eller skatt på valutatransaksjoner globalt, tror jeg det her framkommer et viktig skille mellom sosialdemokratisk og konservativt syn som vi for så vidt har hatt i mange andre sammenhenger i store deler av etterkrigstiden. Jeg tror det er mulig med former for reguleringer, former

for skattlegginger som vil ta vekk noe av det verste ved de valutabevegelsene som finnes. Man kan ikke regulere seg helt bort fra det. Det har vi ikke kunnet gjøre med noe samfunnsproblem. Men jeg tror det er mulig med visse former for intensjoner – om det skal være denne Tobin-skatten eller andre former, er for så vidt ikke det viktige, det viktige er at euroen i seg selv ikke er nok. Jeg tror at den vil være gunstig for verdens valutasystem, men det er ikke nok. Vi må også ha ordninger på det globale plan.

Janina Andersson (Vihr, Sverige):
Fru President! Carl Bildt sade att han var avundsjuk på Finland därför att vi går med i EMU, men jag tror inte att vi kan vänta oss att alla små valutor skall komma med i EMU, att alla skall hitta en världsvaluta. Det kunde vara väldigt lyckligt, men i och med att detta är väldigt orealistiskt finns det en modell som är lite mindre orealistisk och det är att FN har väldigt svårt med finansieringen – FN:s pengar vill aldrig räcka till – och då kunde Norden tillsammans komma med ett konkret förslag om valutabeskattning, alltså Tobinskatten, som FN skulle kunna uppbära och på så vis få pengar till sin verksamhet och på något vis få grepp om den vilda marknaden på valutabörserna, som pågår just nu som alla små valutor lider av, inte bara i Norden, utan som hela världens alla små valutor lider av. Då kunde Norden vara solidarisk, oberoende av EMU och EU och ta upp detta i FN.

Presidenten upplyste om att Bildt ikke kan svare på repliken.

Thorbjørn Jagland (A, Norge):
Jeg var glad for at akkurat dette ble sagt. Det er jeg helt enig i. Hva man skal bruke en slik skatt til, kan vi også diskutere, men det er helt klart behov for finansiering av de internasjonale institusjonene. Og hvis man kunne få begge deler, både at man tar vekk noe av de store spekulasjonene som finnes, ved en slik skatt, og også får en finansiering av det internasjonale systemet, kunne det være et gode.

Lars Leijonborg (fp, Sverige):
Fru president! Jag har inga invändningar mot det isländska ordförandeskapets planer på att föra in en del västnordiska frågor i rådets arbete. Jag tänkte ändå använda mina fyra minuter för en plädering för mer nordisk enighet och mer nordisk samverkan inför de problem och utmaningar som vi ser österifrån.

När jag i går anlände till Oslo Central kom jag mitt in i en manifestation, en värdig manifestation av oslobor inför minnet av kristallnatten. Ropen skallade: Aldrig mer! Aldrig mer! Men vi vet ju att det händer igen. Det som inte skall få hända i vår världsdel inträffar. På 90-talet har det hänt på Balkan. Just nu händer det i Kosovo. Lika handfallna som européerna var inför Hitler på 30-talet är man inför Milosevic på 90-talet.

Den nordiska splittringen, en fråga som varit uppe här, inför EMU, inför EU och inför Nato är en del av den europeiska splittring som gör att vi riskerar att stå inför allehanda problem av det här slaget. Den nordiska splittringen försvårar den europeiska enighet som vi skulle behöva.

Aldrig mer! sade vi också efter Tjernobyl. Men vi vet ju att det som hänt för att stärka kärnsäkerheten i Östeuropa har varit otillräckligt och oskickligt genomfört. Hela Norden har intresse av att EU fungerar bättre.

Häromveckan kom EU-kommissionens yttrande om EU:s östutvidgning. Det speglar det motstånd som finns på kontinenten mot att den här viktiga processen drivs med tillräcklig kraft. Hela Norden har intresse av att EU fungerar bättre.

Ryssland står inför en svår vinter. Det påminner om de problem som vi kan stå inför om demokratin och marknadsekonomin inte ordentligt slår rot i östra Europa.

Som jag sagt är vi splittrade inför EMU. Vi är splittrade inför EU. Vi är splittrade inför Nato. Summan av allt detta innebär att den nordiska rösten inte är tillräckligt stark i Europa. De stora europeiska projekten är slut, sade Thorbjørn Jagland. Det är kanske så. Men visst är det väl ett storslaget projekt att ett samlat Norden skulle kunna agera med en sådan kraft i Europa att ett antal av de här också för oss livsavgörande problemen hanterades bättre. Jag ser naturligtvis ingen omedelbar lösning på den här splittringen annat än att vi får använda alla de tänkbara instrument som finns. Jag menar att Nordiska rådet är ett av de absolut viktigaste.

När nu snart tio år har gått sedan muren föll måste vi konstatera att det decenniet inte har utnyttjats tillräckligt för att bygga ett nytt enat Europa. En slutsats är att vi behöver mer av nordisk samverkan och mindre av nordisk splittring, så att den nordiska rösten hörs tydligare i Europa.

Lennart Daléus (c, Sverige):

Fru president! Jag var glad att höra statsministrarnas rapport i går mycket tydligt beskriva att miljön och miljökvaliteten för oss alla påverkas av beslut på flera håll runt om i världen – globalt, på europeisk nivå men också på nordisk nivå. Det är ju så att det nordiska samarbetet under en rad år har haft stor betydelse för utvecklingen i vår del av världen och att vårt sam-arbete har en uppenbart viktig roll att fylla. Det finns dock flera områden, inte minst när det gäller miljön, där vårt samarbete behöver utvecklas och fördjupas.

I snart 20 år har vi i Sverige kämpat för att kärnkraften skall avvecklas – kärnkraften som Lars Leijonborg snuddade vid men då placerade på annat håll i Europa. Nu är beslutet om att stänga den första reaktorn i Barsebäck fattat.

Det är många olika saker som har drivit oss i den kampen, inte minst att kärnkraften inte hör hemma i kretsloppssamhället. Men vi har också varit pådrivna av vårt grannland i sydväst, Danmark. Upprepade gånger har det danska folket krävt att Barsebäck skall stängas, naturligtvis beroende på att det är ett av världens sämst placerade kärnkraftverk. Jag hyser stor respekt för att det danska folket genom folketinget begärt att Barsebäck skall stängas. Det är faktiskt så att just de kraven har spelat mycket stor roll i det svenska ställningstagandet.

Det svenska kärnkraftsprogrammet hör inte hemma i ett kretsloppssamhälle. Men även i andra nordiska länder finns det energikällor som snarare bör avvecklas än utvecklas. De nordiska länderna släpper t.ex. ut stora mängder koldioxid. Skillnaderna är emellertid stora. 1994 släppte Sverige ut 6,5 ton koldioxid per invånare, medan Danmark och Finland släppte ut strax över 11 ton per invånare och därmed ligger klart över EU:s utsläppsgenomsnitt.

Nu står flera av de nordiska länderna inför viktiga vägval när det gäller energipolitiken: Norge med sin roll som oljenation, Finland med diskussionerna om ett femte kärnkraftverk och Danmark med den danska kolkraften.

I går morse antog de nordiska statsministrarna deklarationen om ett hållbart Europa. Jag välkomnar det initiativet, för där slås fast att man inte får släppa ut mer föroreningar än vad naturen tål.

Jag menar att det är viktigt att denna deklaration får ett konkret och tydligt genomslag i de nordiska länderna, i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet. Jag tycker att vårt mål borde vara att forma en nordisk koldioxidpakt, där det är viktigt att i det sammanhanget värdera idéerna om storskaliga satsningar på fossila bränslen, inklusive naturgas, också mot denna bakgrund.

Jag tycker det är önskvärt att Danmark, som berättigat krävt av Sverige att vi skall avveckla våra miljöfarliga energikällor, också tar tag i dem som finns i form av de danska kolkraftverken. De är nämligen också ett hot mot miljön och mot en uthållig utveckling.

Avslutningsvis, fru president! Nu håller klimatkonventionen möte i Buenos Aires. Vi kan fatta hur många beslut som helst på den globala arenan utan att det leder någon vart, om vi inte på regional nivå här i Norden kan enas om att gå i samma riktning och gemensamt kämpa för att nå samma mål: ett energisystem i samklang med kretsloppssamhället – en nordisk koldioxidpakt.

Chris Heister (m, Sverige):
Fru president! Jag har respekt för att Lennart Daléus har en annan uppfattning när det gäller att förtida avveckla kärnkraften i Sverige än vad jag har. Han ägnade en stor del av sitt inlägg åt att tala om koldioxidutsläppen och det engagemang och den kraft som vi skall lägga ned i att se till att minska dem.

Men en effekt av en förtida avveckling och stängning av Barsebäcks första reaktor är ju att Sverige tvingas köpa dansk kolkraftsel. Det går åt 3 ton kol i minuten för att ersätta den första reaktorn i Barsebäck.

Jag vill därför rikta en fråga till Lennart Daléus: Är det rimligt att föra en sådan energipolitik, som innebär att man till dyra pengar förtida avvecklar svensk ren kärnkraft och på det sättet indirekt ökar utsläppen av koldioxid i Norden?

Lennart Daléus (c, Sverige):
Fru president! På Chris Heisters fråga kan jag säga att jag gör samma bedömning som det danska folket och det danska folketinget och stora delar av Sverige i detta att Barsebäck utgör ett sådant hot mot Norden, mot nordisk miljö och inte minst mot Danmark att man när man summerar effekterna av kärnkraften och de möjligheter som finns till effektivare energianvändning och nya energikällor av nationella skäl men också av nordiska skäl bör stänga Barsebäck.

Chris Heister (m, Sverige):
Fru president! Jag vill bara konstatera att Lennart Daléus inte svarade på min fråga, som handlade om att en förtida avveckling av den första reaktorn i Barsebäck – även om vi i grunden kan ha olika uppfattningar i den frågan – innebär att koldioxidutsläppen i Norden kommer att öka.

Lennart Daléus (c, Sverige):
Fru president! Det är möjligt att man kortsiktigt, över ett år, kan få en tillfällig höjning. Men med en riktig satsning på en riktig energiutveckling blir naturligtvis den långsiktiga effekten att utsläppen av koldioxid sänks.

Den fråga som Chris Heister möjligen vid något senare tillfälle måste svara på är vilket värde hon tillmäter de krav som det danska folket, det danska folketinget och den danska regeringen har ställt på det svenska folket, den svenska riksdagen och den svenska regeringen.

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):
Der var to ting i det, der blev rejst af Lennart Daléus, og det ene var dette med Barsebäck. Jeg hører til de danskere, der også synes, at det skal lukkes, men ikke med voldsomme krav fra danskerne over for svenskerne i en form for svenskerhad, aldeles ikke.

Den svenske regering spurgte i sin tid danskerne, om placeringen med Barsebäck Atomkraftværket var i orden, og man fik et ja. Så vi skal ikke være aggressive fra dansk side over for svenskerne i det spørgsmål, men vi har en fælles interesse i, fordi der er en bekymring i vores lande på vores side af Øresund og ovre i Malmøregionen, og derfor mener vi, at det er en god idé, at det blev lukket.

Men så er det også rigtigt, som det bliver sagt, at så skal der jo komme alternativ energi ind, og det øger CO_2-udslippet og altså det klimaproblem, der ligger i drivhuseffekten. Det er rigtigt.

Om den anden ting, som ikke blev kommenteret, vil jeg meget gerne sige, det var spørgsmålet om at lave en slags fælles elmarked og handle med CO_2-kvoter, sådan at man får en fælles nordisk miljø- og energipolitik i hovedtræk. Det vil jeg arbejde for. Det synes jeg er en rigtig retning.

Lennart Daléus (c, Sverige):
Fru president! Jag menar inte att man skall agera i den här frågan utifrån något kraftfullt angrepp ifrån dansk sida. Man skall naturligtvis göra det utifrån sakliga skäl. Och de sakliga skälen är goda nog.

I själva verket är de nordiska energisystemen på olika sätt invävda i varandra. Norska Statkraft äger stora delar i Barsebäck, i Finland funderar man ibland på att köpa en reaktor från Sverige. Sverige påverkas av utsläpp från Danmark. Det hänger samman, som så mycket gör i Norden.

Det faktum att Danmark för länge sedan inte hade någon synpunkt på Barsebäcks placering är ungefär detsamma som att Sverige för länge sedan inte hade någon synpunkt på Ignalinas placering. Nu har vi kommit till nya insikter. Därför menar jag att Danmarks sakliga krav på en stängning är riktiga, lika riktiga som kraven på att Danmark också börjar sänka sina utsläpp, i första hand av koldioxid.

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):
Vi ser ens på spørgsmålet om Barsebäck og lukningen, men jeg vil gerne have en kommentar til bestræbelserne på at oparbejde en fælles miljøpolitik omkring CO_2, handel med kuldioxid-, CO_2-kvoter, altså i visse hovedtræk en fælles energipolitik inden for Norden.

Lennart Daléus (c, Sverige):
President! Det ligger väl i linje med det jag talade om alldeles nyss. En koldioxidpakt för Norden tror jag skulle vara ett sätt för de nordiska länderna att visa på att vi gemensamt tar ett regionalt ansvar för de internationella diskussioner som förs nu i Buenos Aires. Delar av det kan vi säkert diskutera, men en inriktning med en mer nordisk samsyn i alla de frågor vi gemensamt har talat om är utmärkt.

Johan J. Jakobsen (mittengruppens talesman):
Siden Nordisk Råd forrige gang hadde sin sesjon i Oslo, har det nordiske samarbeidet gjennomgått en omfattende reformprosess. Under sesjonen i Oslo i 1993 hadde Arbeiderbladet en lederartikkel under tittelen "Nordisk Råd på tomgang". Foran Stockholmsesjonen året etter skrev Verdens Gang på lederplass at "forhandlingene og resultatene av de nordiske lands søknad om medlemskap i EU kan bety slutten på det nordiske samarbeidet og Nordisk Råd i sin nåværende form". Jeg nevner disse presseoppslagene for å illustrere hvilke utfordringer Nordisk Råd har møtt de senere år. Selv om arbeidet i Nordisk Råd fortsatt må sies å være i støpeskjeen, kan det ikke være tvil om at reformprosessen nå er i godt gjenge. Nordisk Råd er vitalisert og samarbeidet tilpasset de nye rammer som de nordiske lands tilknytning til henholdsvis EU og EØS setter.

Det nordiske samarbeidet har m.a.o. endret karakter som en følge av de nye samarbeidsstrukturene i Europa. Men også de økonomiske rammer setter grenser for samarbeidet i Norden. Året 1999 blir det fjerde året på rad med nedgang eller stagnasjon i Nordisk Ministerråds budsjett. På Midtengruppens vegne vil jeg gi uttrykk for at det nå bør gis rom for en moderat økning i det fellesnordiske budsjettet, slik at for eksempel den økte nordiske satsing mot nærområdene, noe Midtengruppen prioriterer, kan gjennomføres uten at det skjer på bekostning av andre viktige samarbeidsoppgaver. Det kan ikke være noen tvil om at de senere års nedskjæringer på Nordisk Ministerråds budsjetter har rammet bl.a. sentrale samarbeidsområder under den nordiske kulturavtalen, og at det derfor har vært vanskelig å oppfylle de forventninger om et forsterket kultursamarbeid som ble skapt gjennom reformprosessen.

Selv om samarbeidet innen Nordisk Råds ramme skal preges av fortsatt sterk vektlegging av den europeiske dimensjon og nærområdene, må kultursamarbeidet i Norden være en hjørnestein i det nordiske samarbeidet. Som statsminister Oddson uttrykte det i sin redegjørelse i går: Bevisstheten om den fellesnordiske kulturaven skapte grunnlaget for det nordiske samarbeidet, og denne kulturarven representerer fortsatt styrken i dette samarbeidet.

Det nordiske kultur- og verdifellesskap har en egenverdi det er viktig å ta vare på. I et stadig mer internasjonalisert samfunn med sterke kulturimpulser

fra omverdenen er det dessuten behov for å styrke nordisk identitet og Norden som region i Europa.

Mot denne bakgrunn er det positivt at kulturministrene ved denne sesjonen presenterer en ny handlingsplan for samarbeidet, "Nordisk kultursamarbeid ved årtusenskiftet", et strategidokument som trekker opp mål, prinsipper og arbeidsformer for det fremtidige nordiske samarbeidet på kultursektoren.

Verdensøkonomien har i år vært utsatt for sterke påkjenninger som også har rammet de nordiske land. Nok en gang har en opplevd at valutaspekulasjoner har bidratt til å destabilisere økonomien i flere land. Og nok en gang har vi fått demonstrert myndighetenes avmakt i forhold til slike operasjoner.

Disse negative effekter og globaliseringen har på nytt aktualisert spørsmålet om internasjonale tiltak som kan begrense de mest spekulative finansoperasjonene. Globaliseringen lar seg neppe reversere, men det må være mulig å få en bedre kontroll over de kapitalkrefter som i sin mest ekstreme form kan true den økonomiske stabiliteten også i vår del av verden. Tiden er nå inne for et nordisk initiativ for å få iverksatt internasjonale tiltak mot valutaspekulasjonen. Både avgifter som kan gjøre slike transaksjoner mindre lønnsomme, og tiltak som kan begrense de lånefinansierte finans-operasjoner, må vurderes i en slik sammenheng. Midtengruppen vil be finansministrene sette saken på sin agenda med sikte på felles nordiske initiativ i ulike internasjonale fora.

I 1999 vil Nordisk Råd sette globaliseringen på sin dagsorden. Den voksende uro over den destabiliserende kraft globaliseringen representerer, favner i dag nesten hele det politiske spekter. De spørsmål som reises, er om det er mulig å kontrollere utviklingen, og om det er mulig å gi globaliseringen en retning som bedre ivaretar fordeling, miljø og faglige rettigheter. De nordiske land bør ha ambisjoner om å spille en aktiv rolle i arbeidet med å gjenvinne den demokratiske kontrollen over globaliseringens mest negative sider. Det finske initiativ om "Den nordlige dimensjon" har som siktemål å forsterke EUs engasjement og innsats i de nordlige områdene og koordinere denne innsatsen med nasjonale og regionale tiltak med sikte på en langsiktig utnyttelse av de rike naturressursene i nord. "Den nordlige dimensjon" bør foruten Østersjøområdet også inkludere samarbeidet i Barentsområdet og Arktis. Mot en slik bakgrunn kan det finske initiativet få stor betydning for den økonomiske og sosiale utviklingen i et stort og rikt geografisk område.

Også nordiske finansinstitusjoner kan bidra med verdifull innsats i arbeidet med å videreutvikle det nordlige Europa.

I de senere år har det skjedd en viss "tyngdeoverføring" i det nordiske samarbeidet mot Europa og Nordens nærområder i øst. Selv om dette har vært tilsiktet, er det viktig at denne tyngdeoverføringen ikke rokker ved balansen innad i Norden. Fra det vestnordiske området har det kommet til uttrykk en viss frykt for at Vest-Norden over tid kan komme til å bli nedpri-

oritert i det nordiske samarbeidet. Denne uroen bør Nordisk Råd ta på alvor. Norden som region vil bli svekket, og det nordiske samarbeidet vil miste noe av sitt positive mangfold, dersom en ikke fortsatt trekker Island, Grønland og Færøyene med som aktive medspillere i den nordiske familien. Det burde egentlig være unødvendig for Islands statsminister i går å måtte presisere at "Vestnorden er en uadskillelig del av Norden og det nordiske". Det er en selvfølge!

Fra midtenpartienes side ble det i sin tid tatt initiativ til å trekke de frivillige organisasjonene med som aktive medspillere i det nordiske samarbeidet. Samarbeidet mellom det frivillige og offisielle nordiske samarbeidet vil fra neste år komme inn i et forhåpentligvis konstruktivt spor. Strategien for et slikt samarbeid er nedfelt i et ministerrådsforslag som vil bli behandlet under denne sesjonen. På Ministerrådets budsjett for 1999 er det for første gang satt av penger til et formalisert samarbeid mellom Rådet og den frivillige sektor. I Midtengruppen har vi store forventninger til dette samarbeidet, bl.a. når det gjelder nettverks- og demokratibygging i nærområdene.

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
På terskelen til et nytt årtusen ønsker vi å bidra til et nytt nordisk krafttak i innsatsen for det enkelte menneskets rettigheter og friheter.

I det nordiske statsministermøtet i går avgav vi en erklæring i anledning av 50-årsjubileet for FNs menneskerettighetserklæring.

Vi har dessverre gode grunner for å minne oss selv og andre om dette viktige jubileet. I mange land – ikke minst i vår egen verdensdel - har det de senere år vært klar fremgang i arbeidet for demokrati og respekt for menneskerettighetene. Likevel opplever vi rundt om i verden alvorlige krenkelser av menneskerettighetene. Det kan vi ikke akseptere. Respekt for grunnleggende menneskerettigheter må være en hjørnesten i all vår politikk.

I går gikk tusenere av mennesker over hele Europa i tog for må minnes Krystallnatten for 60 år siden, som innledet folkemordet på jødene – og ikke bare for å minnes, men like mye for å mane til kamp mot fremmedhat og intoleranse.

Overgrep mot individer må motarbeides overalt hvor det forekommer, både nasjonalt og globalt. Dette er en etisk utfordring som angår oss alle, og som er like aktuell nå som før.

For to dager siden opplevde vi at den tyrkiske menneskerettsforkjemper, Akin Birdal, ble nektet utreise da han skulle til Norge for medisinsk behandling og for å holde foredrag i Nobelinstituttet. Dette er uakseptabelt. Jeg vil oppfordre andre nordiske land til å gi uttrykk for det samme overfor tyrkiske myndigheter.

For å styrke arbeidet med menneskerettigheter har Regjeringen i Norge omgjort den tidligere bistandsministerposten til en statsrådspost for utvik-

ling og menneskerettigheter. Vi har også foreslått å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett gjennom å inkorporere Den europeiske menneskerettskonvensjon og FN-konvensjonen om henholdsvis økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og om sivile og politiske rettigheter. Regjeringen foreslår at disse konvensjonene skal gjelde som norsk lov.

De nordiske lands innsats for utvikling i fattige land er i seg selv en innsats for å styrke menneskerettighetene. I globaliseringens tidsalder kan ikke de sivile og politiske rettigheter ses atskilt fra de økonomiske og sosiale. Den internasjonale finanskrisen har til fulle vist at utviklingslandenes problemer er våre problemer. Ved å støtte oppbygging av demokratiske og økonomiske strukturer i u-landene bidrar vi til at også de kan ta bedre del i globaliseringens gevinster. Dermed styrker vi rettferdigheten og stabiliteten i det globalt integrerte økonomiske system.

I alle de nordiske land blir vi minnet daglig om de store utfordringer vi står overfor når det gjelder bekjempelse av vold og kriminalitet. I økende grad gjelder dette også yngre aldersgrupper. Dette vekker berettiget uro i alle våre land. Her finnes det ingen enkle løsninger. Problemet må først og fremst angripes nasjonalt. Jeg tror imidlertid at vi vil ha felles nytte av å sette dette spørsmålet klarere på dagsordenen også i det nordiske samarbeidet. Det vil jeg derfor oppfordre til. Vi kan ikke akseptere at blind vold gjør våre byer utrygge.

Beskyttelsen av det naturlige miljøet i vår vakre del av verden er en av de viktigste utfordringene de nordiske land står overfor. Sammen med de politiske ledere for de selvstyrte områder, markerte statsministrene i en erklæring i går at arbeidet for en bærekraftig utvikling i Norden og våre nærområder er en overordnet oppgave. Miljøaspektet er også viktig i bestrebelsene på å bedre styringen med globaliseringsprosessen.

Fornyelsen av arbeidsformer og dagsorden har vitalisert det nordiske samarbeidet. Nye dimensjoner er kommet til, ikke minst på det utenriks- og forsvarspolitiske området. Vi ser det i arbeidet for fred og stabilitet på Balkan. Nærområdesamarbeidet har utvidet vår horisont ytterligere. Samtidig har vi maktet å ta vare på det tradisjonelle interne nordiske samarbeidet og utviklet det videre. Jeg vil i den sammenheng også takke det avtroppende svenske formannskap i Ministerrådet for det arbeidet og de konstruktive initiativ de har tatt i året som har gått.

Nordiske EU-land vil nå være representert i EUs ledertroika sammenhengende fra og med januar 1999 til og med juni 2003. Dette vil gi en enestående anledning til å fremme fellesnordiske saker og synspunkter i EU-sammenheng. Det finske formannskapet vil legge stor vekt på realiseringen av EUs nordlige dimensjon. Norge støtter fullt ut dette arbeidet, som vil berøre EUs forhold til Russland. Norge har, som de øvrige nordiske land, sterk interesse av å integrere Russland i vestlig samarbeid. Barents-aspektet må være en sentral del av arbeidet med den nordlige dimensjon.

Overgangen til ØMUs tredje fase innebærer at de nordiske land vil få ulike tilknytningsforhold til den felles valutaen, euro. Denne vil likevel berøre oss alle. Vi er alle tjent med at dette prosjektet lykkes. Søndag kveld hadde nordiske stats- og finansministre et møte der vi drøftet de politiske og økonomiske konsekvenser av iverksettelsen av den økonomiske og monetære unions tredje fase. Selv om vi har ulikt utgangspunkt, var det bred enighet om at vi alle hadde mye å tjene på å holde nær kontakt i dette viktige spørsmålet. Det har vi da også avtalt å gjøre. For Norges del vil euroen få en sentral plass i det gjennomsnitt av europeiske valutaer som vår sentralbank skal stabilisere den norske kronen i forhold til.

Fra norsk side er vi tilfreds med de øvrige nordiske lands vilje til samråd og støtte i viktige EU- og EØS-spørsmål. Sysselsettingspolitikken i EU har fått økt vekt, noe bl. a. Sveriges initiativ har bidratt til. Vi har felles interesser å ivareta i en aktiv sysselsettingspolitikk, når det gjelder nordisk passfrihet, høye standarder på områder som helse, miljø og matvaresikkerhet. Ved samlet innsats får vi bedre gjennomslag.

Ministerrådet har til denne sesjonen lagt frem hele 12 forslag eller redegjørelser.

Sammen gir de et godt bilde av det mangfold og den spennvidde som preger det nordiske samarbeidet.

Min islandske kollega presenterte i går sitt formannskapsprogram. Hav og miljø står sentralt. Jeg vil uten videre slutte meg til hans intensjoner og anslag. På vegne av den norske regjering kan jeg forsikre at det nordiske samarbeidet vil bli gitt høy prioritet. Som alt annet levende her på jorden, krever også det nordiske samarbeidet omsorg, pass og stell. Norge er beredt til å stille opp fullt og helt for dette.

Presidenten meddelade att 4 medlemmar begärt replik vilket innebär att alla kanske inte ryms inom de 10 min. för replikskifte.

Øystein Djupedal (SV, Norge):

La meg først få lov til å gi honnør til statsminister Bondevik fordi han i sin tale i dag tok opp arrestasjonen av Akin Birdal og også oppfordret andre nordiske statsledere til å gjøre det samme. Dette er en kurdisk-tyrkisk menneskerettsforkjemper som nå er nektet å komme til Norge. Det skal Bondevik ha all mulig honnør for.

La meg da stille Bondevik det spørsmålet jeg egentlig tenkte: Det ble i går kjent at Norge ikke har tenkt å støtte det svenske initiativet om atomnedrustning i FNs generalforsamling. Man kan få et slags inntrykk av at det er NATO som presser bak for at Norge ikke skal være med på det fine og positive svenske initiativet om atomnedrustning. Mitt spørsmål til statsministe-

ren vil da være: Hva er grunnen til at Norge ikke kan støtte våre svenske venner i det forslaget som nå skal behandles i FNs sikkerhetsråd og i Generalforsamlingen senere? Er det slik man kan få inntrykk av, at det er NATO som står bak og presser den norske posisjonen?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
Norges vilje til å arbeide for nedrustning generelt og når det gjelder atomvåpen spesielt, er det ingen grunn til å trekke i tvil. Slike forhandlinger har Norge ikke bare bidratt til, men presset på for. Jeg minner om tidligere inngåtte avtaler, bl.a. når det gjelder mellomdistanseraketter i Europa.

Norge og Sverige står i en ulik situasjon når det gjelder slike internasjonale forhandlinger i ulike fora. Det har jo som representanten Djupedal også var inne på, med våre ulike alliansetilknytninger å gjøre. Når det gjelder et balansert arbeid for videre nedrustning, er det ikke alltid vi ser oss tjent med uten videre å gå på forslag som kommer fra alliansefrie land. Det har ikke bare med at vi skal følge andre land, men hvordan vi strategisk kan oppnå noe også innenfor vår egen allianse.

Øystein Djupedal (SV, Norge):
President! Det kunne kanskje virke som om statsministeren var litt uforberedt på dette spørsmålet, men det er altså en større omtale av det i dagens utgave av Aftenposten, der utenriksminister Vollebæk på mange ulike vis prøver å bortforklare hvorfor Norge ikke skal støtte et progressivt og positivt initiativ fra vårt broderfolk i Sverige som nå skal til behandling i FN, og som går på atomnedrustning.

Det svaret jeg nå fikk, var vel preget av at statsministeren ikke var forberedt, men la meg gi ham en sjanse til: Betyr det at hvis Sverige opprettholder sitt forslag, vil Norge når vi kommer til den endelige votering, støtte dette forslaget som sentrumsregjeringen selvfølgelig er enig i, som hele det norske folk vil være enig i – og som jeg antar også store deler av det norske storting vil være enig i – om at man skal sørge for atomnedrustning? Jeg gir dermed statsministeren sjansen enda en gang til å si at man aktivt vil gå inn for at vi støtter det svenske initiativet.

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
President! Som jeg sa i mitt første svar, det er ingen grunn til å trekke i tvil Norges aktive engasjement for fortsatt atomnedrustning i de ulike fora hvor dette drøftes, og kanskje aller mest i de fora hvor det reelt sett blir avgjort.

Det som er problemet for vårt vedkommende i forbindelse med dette omtalte svenske forslaget, er en del formuleringer i forhold til det samarbei-

det vi for øvrig står i, og som vi har tro på gir resultater. Vi har derfor sagt oss villig til å jobbe – hvis det er åpning hos den svenske forslagsstiller for det – med teksten, slik at hvis den kan bli noe endret, vil vi å vurdere en støtte til forslaget. Slik teksten foreligger for øyeblikket - på vei til behandling i FN, som Djupedal var inne på – er den for oss noe problematisk. Dette er ikke en holdning som bare Norge har, dette er også en holdning som andre nordiske NATO-land har som har det samme engasjementet som Norge for atomnedrustning.

Per Kristian Foss (H, Norge):
President! Statsminister Bondevik berørte europeisk integrasjon og det faktum at Norden i forhold til den dynamiske utvikling som skjer innenfor EU - særlig på det økonomiske området - står mer splittet enn noen gang. Norge står mer utenfor denne utvikling enn de andre nordiske land. Jeg presiserer at min omtale av valutapolitikk og Euro'en i denne sammenheng ikke dreier seg om det nasjonale spørsmål, nemlig valg av valutaregime - det avgjøres i høyeste grad nasjonalt, det ligger fast for Norges ved-kommende med bredt flertall i Det norske storting. Men spørsmålet er om det er mulig for ikke-medlemmer å få en eller annen form for tilknytning som kan sikre stabilitet for valutaen, en tilknytning som må innebære at begge parter må gi og ta noe, og at man må forplikte seg. Dette er et politisk spørsmål. Der trenger Norge også støtte fra naboer som er medlem av EU, og mitt spørsmål til statsminister Bondevik er: Hva slags tilknytningsform ser han for seg, og hvordan ser han på de invitter som er kommet fra EU-hold?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
President! Vi undersøker gjerne de invittene og hva måtte ligge i dem, men det er nok dessverre ikke fullt så enkelt som at det ikke er noen sammenheng mellom valg av valutaregime i et land og eventuelle internasjonale avtaler og samarbeid. Hvis man tenker på euro'en og Den monetære union, tror jeg en realistisk må innse at uten videre å knytte seg til den etter all sannsynlighet ville fordre endring i vårt pengepolitiske regime, som det jo er bred enighet om å opprettholde. Euro-landene har som kjent en klar fastkurspolitikk, vi har en stabil valuta mot gjennomsnittet av den europeiske – jeg vil noen ganger av og til kalle den en fleksibel fastkurspolitikk. Derfor vil jeg ikke skape urealistiske forventninger. Men det er klart at invitter undersøker vi gjerne.

Per Kristian Foss (H, Norge):
Ærede president! For å bli invitert må man kanskje uttrykke et visst minimum av lyst til å bli invitert, og den lysten var ikke lett å spore i statsministerens svar.

Det er ikke riktig at valg av valutaregime er avgjørende for en tilknytning i en eller annen form til euro'en, men jeg vil bare vise til at bl.a. den danske økonomiminister, Marianne Jelved, i radio nylig her i Norge pekte på at Maastricht-traktatens artikkel 109, som handler om slike spørsmål, stiller det åpent for EU å inngå avtaler også med ikke-medlemsland. Jeg vil peke på at representanter for EU-kommisjonen nylig også har uttalt dette, men vedkommende kommisjonsansvarlig uttalte at det fantes ingen interesse registrert i EU fra den norske regjerings side. Så mitt spørsmål er: Hva er grunnen til at den norske regjeringen nøler og iallfall ikke melder sin interesse for en tettere tilknytning og den sikkerhet som det kan gi i forhold til norsk valutapolitikk?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
President! La meg først understreke at den norske regjering er interessert i at euro-prosjektet lykkes og at vi får en stabil utvikling når det gjelder vår valuta. Vi akter også fra den norske regjerings side å konsultere partiene i de konsultasjonsorganene vi har her i Stortinget, for bak det man gjør i slike spørsmål er det en stor fordel, for ikke å si avgjørende, at vi har bred nasjonal enighet.

De invitter som er sendt, skal selvsagt undersøkes. Dette drøftet vi bl.a. med den nevnte økonomiminister på møtet her i Oslo søndag kveld, og jeg skal i et annet forum enn dette - av nokså naturlige grunner - redegjøre for de drøftingene. Vi er interessert i alle ordninger som kan bidra til en stabil norsk krone, men på premisser som bevarer den handlefriheten et land skal ha når det ikke er med i Den monetære union. Derfor skal jeg heller ikke bidra til å skape urealistiske forventninger om hva man kan få til uten å være medlem.

Jette Gottlieb (EL, Danmark):
Præsident! Jeg forstod på den danske statsminister, at der igen er påbegyndt forhandlinger om Schengen, og dér har jeg tre spørgsmål til den norske statsminister:

Hvad er den norske forhandlingsposition i de forhandlinger?

For det andet: Hvordan undgår vi, at de danske, svenske og finske regeringer bliver bragt i en position, hvor de bliver brugt til at lægge pres på den norske regering - og på Island, og at der snarere bliver tale om en take it or leave it-situation end en egentlig forhandling?

Og det tredje spørgsmål er, om den norske statsminister føler sig tryg ved den gentagne forsikring om, at den nordiske pasunion består, og om den også gælder i tilfælde, hvor der er tale om en egentlig konflikt med en eventuel Schengenaftale.

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
President! Når det gjelder forhandlingsposisjoner, er det jo grenser for hva man offentliggjør av slike fra en talerstol. Det har også helt naturlige grunner. Men så mye kan jeg si at det som er avgjørende for Norge og de andre land, bl.a. Island, som nå forhandler om en ny Schengen-avtale, er at vi får innflytelse så langt som mulig over den regelverkutvikling som hele tiden vil skje i Schengen-samarbeidet.

Forhandlingene er nå kommet godt i gang, atmosfæren er god, mulighetene for et resultat tror jeg er betydelige – men man vet ikke det før forhandlingene er sluttført.

Jeg tror ikke jeg vil gå inn i og spekulere i hva som måtte skje hvis ikke forhandlingene fører fram. Det er dårlig forhandlingsstrategi, og det vil jeg ikke medvirke til fra Nordisk Råds talerstol. Det er viktig for oss at vi bevarer den nordiske passfriheten, og det er selvsagt hovedpoenget bak den forhandlingsinnsats som Norge og Island nå legger ned.

Kimmo Sasi (Kok, Finland):
Fru president! Herr statsminister sade rätt att EU berör oss alla i Norden. Men det är rätt som Carl Bildt sade att Norden är mer splittrad i dag än någonsin. En av de största orsakerna är att Norge är utanför den europeiska gemenskapen. Det är klart att varje folk har sin rätt att fatta beslut i sådana frågor. Dock i dag ser vi att räntorna är höga i Norge, valutan instabil jämfört med finska marken, boendet är dyrt och att Norge inte sitter vid de bord där det fattas beslut om EU:s veterinära regler men måste ändå godkänna dem.

I Finland var det Centerns partiledare Aho som ledde Finland in i den Europeiska unionen fastän hans eget parti var motsträvigt och mycket skeptiskt till medlemskapet. Kan statsministern medge att Norges utanförskap skapar stora problem för Norge och kan ni tänka er spela den roll som Aho hade i Finland som centerpartiledare och förde Finland in i EU?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik** (Norge):
President! Nå er jo ikke jeg en Senterparti-leder, men statsminister i en sentrumsregjering – men representerer selv et kristendemokratisk parti.

Når det gjelder Norges tilknytning til Den europeiske union, er dette fastlagt gjennom den folkeavstemning vi hadde i 1994 – vi hadde som kjent også

en lignende i 1972 - og jeg tror det er bred politisk enighet i Norge i dag om at vi for tiden ikke har en debatt om medlemskapsspørsmålet på den norske politiske dagsordenen. Vi har fått en EØS-avtale med EU, den har vi nå noen års erfaring med. Min oppfatning er at den fungerer godt, den gir norske bedrifter like konkurransevilkår på det indre marked. Hva framtiden kan bringe, kan selvsagt ingen i dag med 100 prosent sikkerhet si noe om.

Når det gjelder den norske rente- og valutasituasjon, tror jeg også Kimmo Sasi må ta i betraktning at den i svært stor grad er påvirket ikke minst av en vedvarende lav oljepris og andre internasjonale økonomiske forhold.

Per Kristian Foss (H, Norge):
Som denne replikkvekslingen og foregående debatter og innlegg har vist, preges det nordiske samarbeidet mer og mer av det faktum at det er den europeiske integrasjonen, den regionale integrasjonen i Europa, som preger Europas dagsorden og dermed også Nordens dagsorden. I begrenset grad ligger muligheter for å koordinere de nordiske lands innsats i EU. Vi er tross alt ikke helt like og kan ha ulike interesser i slike sammenhenger. Jeg har lyst til å peke på det faktum at når det skjer bred europeisk og regional integrasjon, er det også en tendens til at man vender tilbake til røttene til identiteten og til det lokale. Intet blomstrer faktisk mer enn regional og lokal kultur når vi har et ganske betydelig innslag av internasjonal integrasjon. Og det faktum at vi dermed også må rette søkelyset mot den nordiske identiteten, det som bidrar til at vi føler oss hjemme i Norden, er også en viktig del å møte europeisk integrasjon på. Det faktum at vi har felles historie, kultur og ikke minst et språkfellesskap er en utfordring for oss å utdype ytterligere.

Globalisering og integrasjon i Europa stiller våre språk, ikke minst de små språk i Norden, overfor ganske betydelig press. Dette er et område for ytterligere nordisk samarbeid og utdyping av nordisk identitet, ikke minst er en viktig del av dette arbeidet å støtte opp om de frivillige organisasjonene i Norden.

Sett fra den konservative gruppens side har vi også meget sterkt vektlagt arbeidet for nærområdene. Gruppen har drevet spørsmålet om sikkerheten i Baltikum og Nordvest-Russland gjennom med vekt på utenriks- og sikkerhetspolitiske aspekter av dette. Men under dette ligger også en prioritering av mykere områder som kriminalspørsmål, utvikling av lovverk og rettsstatstradisjoner i våre nye demokratiske naboland, bekjempelse av narkotikaondet, både misbruk og handel over grensene, satsing på barn og unge og deres oppvekstvilkår, i det hele tatt utvikling av stabile samfunn med sivile nettverk, oppbygging av frivillige organisasjoner og overføring av gode nordiske erfaringer på dette området er en viktig del av det vi kan overlevere til våre nye balitiske venner. Dette vil den konservative gruppen fortsatt prioritere meget sterkt.

På det nordiske området for øvrig er det grunn til å legge vekt på at det fortsatt er områder som miljø og energiforsyning som etter vurdering i Nordisk Nytte bør stå høyt på vår dagsorden.

Flere har i debatten vært innom globalisering av den internasjonale økonomi og de utfordringer dette reiser for nasjonalstaten og for samarbeidet nasjonalstatene imellom. For konservative er det også viktig å diskutere den globale internasjonale økonomi, ikke minst til tider hvor det ikke fins alternativer. Alle mer eller mindre sverger i dag til kapitalismen. Kommunismen og kommandoøkonomien er borte. I slike tider trengs det også debatt om reform av den internasjonale kapitalisme, og en slik debatt føler vi som konservative at vi gjerne vil delta i, men da er det viktig ikke å henfalle til de rene drømmerier om det som er komplett urealistisk og det som ligger lengst mulig fra muligheten for å kunne realiseres. Eksempler på slike drømmerier er tanken om å innføre at FN skulle lykkes på et område, nemlig ikke å få medlemslandene til å betale for seg, og gjerne det største da, men få det samme medlemslandet til isteden å ilegge seg en egen avgift som så skulle gå direkte til FN. Dette er en vel så urealistisk FN-politikk som overhodet mulig – tanken på at USA ikke skulle gjøre opp for seg, men isteden ilegges en avgift, en avgift som landet ikke har noen tradisjon for overhodet på det nasjonale plan. Den type drømmeri kan vi gjerne fortsette med – Tobin-artikkelen er 22 år gammel nå, og den intellektuelle debatt i den tid har vært interessant, men intet har skjedd. Vi kunne gjerne fortsette i det sporet, men jeg tror mer på et spor der vi er inne på realistiske løsninger.

Der må jeg faktisk si at jeg synes at sosialdemokratenes hovedtalsmann Jagland var inne på ett viktig spor i alle fall – se bort fra Tobin-drømmeriene - da han påpekte at EU og utviklingen av euro faktisk er det dristigste forsøk på å møte globalisering av økonomien med en politisk motkraft som kan bidra til en bedre balanse. Kall det gjerne blandingsøkonomi. EU er i så måte det mest omfattende eksperiment for å forsøke å møte de helt frie kapitalbevegelser også med politisk motvekt. Det er viktig, det skaper balanse, det skaper trygghet og det skaper rammer. Derfor tror jeg at utviklingen av slike regionale samarbeidsformer er en vei å gå. Og det interessante er at debatten om dette også har blusset opp på andre områder, bl.a. i Amerika – Latin-Amerika og Nord-Amerika – og i Asia om Europas forsøk på faktisk å kontrollere spekulantenes spekulasjon mellom 11 valutaer og gjøre dem til en, slutte ring om sine valutaer og utvikle en mer felles økonomisk politikk. Det er langt frem i andre regioner, men det er mange som følger utviklingen i Europa med spenning.

Utover det regionale nivå er det også grunn til å støtte initiativ som kommer fra ikke minst G-7 landene i forhold til internasjonale valutafond, og nettopp peker på at IMF bør komme inn og bør få mer å si før krisen oppstår. For alle er opptatt av IMF når krisen har oppstått, da trenger man penger, da har IMF makt, da har IMF innflytelse. Før den tid spør ingen IMF, i alle fall

lytter få til IMF. Det gjelder så vel utviklede økonomier som utviklingsøkonomiene.

Bedre varslingssystemer, bedre systemer for kontroll med og krav til internasjonale og nasjonale finansinstitusjoner er viktig. Og jeg har lyst til å legge til at ser man på utviklingen av den asiatiske krisen, var faktisk IMF ute tidlig med råd til en del av de landene som fikk problemer, og bad dem se til erfaringer fra vestlige økonomier med krav til fjernkapitale finansinstitusjoner, krav til lovverk som rammer om finansmarkedene og den type ting. Kall det gjerne markedsøkonomi, men det er i realiteten også et bud om at markedsøkonomien trenger rammer, lovverk og regler, slik vi bl.a. har eksempel på i Europa, i de nordiske land og i USA og Canada.

Janina Andersson (Vihr, Finland):
Fru president! Jag väntade mig att de konservativa skulle säga att valutaspekulationsskatt är orealistiskt! Men det intressanta är att i Finland har ändå framtidsutskottet enhälligt, också samlingspartiets representanter, gått med på en sådan kläm till vår regering där vi förväntar oss att vår regering skall börja söka fram verktyg att få grepp om valutaspekulationen. Där föreslår vi bl.a. Tobinskatten – valutaspekulationsskatten - som ett exempel och vi var som sagt enhälliga om förslaget. I Finland är vi alltså alla så här orealistiska att vi ännu tror att det finns politisk vilja och att man kan åtgärda saker fastän de känns svåra och orealistiska. Jag är helt säker på att för 30 år sedan var EMU också någonting mycket orealistiskt och ändå är det möjligt. Det handlar om politik och vilja, men det är lätt att säga nej till saker som man tycker att är obehagliga och obekväma genom att säga att de är orealistiska.

Per Kristian Foss (H, Norge):
Jeg har jo den oppfatning at jeg syns hele det politiske miljø i Finland er atskillelig mer realistisk enn i mange andre av sine naboland, og Finland har jo faktisk gjort det som er det viktigste for å komme valutaspekulasjonen mot sin valuta til livs, nemlig å gå inn i euroen. Og det har gitt resultater for Finland, så det er et glimrende eksempel. At man ellers vil fortsette på internasjonale konferanser å snakke om Tobin-skatt, det må man jo gjerne gjøre og bruke nye 22 år på det, men jeg tror, for å si det sånn, at man skal konsentrere seg om det som er det virkelige realistiske eksperiment nå, for å få til trygghet og balanse for den økonomiske utvikling i Europa, nemlig euroen og gjerne på utvidet basis. Som en henstilling går at andre land gjerne må følge Finlands eksempel.

Kimmo Sasi (Kok, Finland):
Fru President! Per-Kristian Foss' ställningstagande är precis rätt. Han är realistisk. Vi kan inte skapa ett system med en skatt på all valutahandel. Vad gäller framtidsutskottets betänkande så har dess klämmar ingen praktisk betydelse. Nämligan

Samtidigt godkände riksdagen i Finland en lag som avskaffar stämpelskatt på börshandeln. Den skatten hade en viss betydelse mot spekulation på börsen. Och samtidigt som man godkänner en sådan här kläm utan betydelse så avskaffar man en stämpelskatt på börshandeln. Det visar realiteterne.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president. Det skulle vara särskilt angenämt att vid en jubileumssession som den här kunna se framemot en dynamisk framtid för det nordiska samarbetet. Jag tror att vi både kan göra det och vi kan inte göra det. Flera år av hårt reformarbete ligger i alla fall bakom oss och under år 1998 har det tydligt börjat bära frukt. Helsingforsavtalet och de nya samarbetsformer som utarbetats utgör en god grund för nya satsningar och initiativ. Av de tre pelarna för det nordiska samarbetet är det Norden och närområdet som kanske väcker det mest konkreta intresset. Såväl inom det nordiska samarbetet som nationellt ter det sig nu angeläget att satsa koncentrerat på uppbyggandet av en fungerande förvaltning, på framväxande demokrati och på mänskliga rättigheter i baltstaterna och i Ryssland. Resurserna här måste fokuseras bättre.

Det är det spontana nordiska samarbetet och sammanhållningen mellan människor i en gemensam sak som utgör livsnerven i det nordiska. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har ansvar för att ge alla nordbor tillgång till information om den samnordiska verksamheten och om kontaktkanaler. Samordningen av Nordiska rådets och ministerrådets information är en god sak, inte minst av det skälet att folk skall kunna hitta den information de behöver på ett ställe. I våra nordiska samhällen är det också ett måste att säkerställa informationstjänster över internet och på adb på alla nordiska språk på lika villkor. Jag delar helt statsminister Oddssons bedömning av informationsteknologins utveckling och utbredning i de nordiska samhällena.

Samarbetet mellan företagen inom Norden ökar hela tiden. Där sker glädjande framsteg. Jag har i alla fall noterat att företagssamarbetet mellan Finland å ena sidan, Danmark, Norge och Island å andra sidan är betydligt mindre än samarbetet mellan Finland och Sverige när det gäller företag. Här finns rum för utveckling och satsningar. I det här sammanhanget kan mera uppmärksamhet fästas vid att se över regelverk för att undanröja hinder för handel och för samarbete och samgång mellan företagen i våra länder. Den utredning som ministerrådet låtit utföra om förekomsten av gränshinder kan

tjäna som inspiration, inte minst när det gäller våra gränskommuner och de små och medelstora företagen. Här tror jag att vi kan göra mycket mera.

Ministerrådet tillsatte i februari i år en utredning som vid utgången av mars 1999 skall avge rapport om möjligheter till ökat och fördjupat eller nytt samarbete mellan de nordiska länderna. Vi ser fram emot den här rapporten. Begränsade nationella resurser på smala områden kan förstärkas med nordiskt samarbete. Koordinering av krafterna i de nordiska länderna kunde vara just det steg som gör en ny betydande samnordisk satsning möjlig och som ger resultat. Inskränkt revirtänkande borde inte få hindra nya nyttiga samarbetsformer.

De kommande åren präglas inom EU av stora utmaningar så som förverkligandet av den Europeiska monetära unionen, EU:s utvidgningsprocess, Agenda 2000 och Amsterdamtraktatens uppföljning och andra sådana. Under perioden 1999 till 2002 innehar i tur och ordning de nordiska EU-medlemmarna ordförandeskapet i Europeiska unionen. Min kollega, handelsminister Pagrotsky, har påpekat att ett nordiskt land är ordförande eller medlem av trojkan från nästa års början fyra och ett halvt år framåt. Därav följer ett särskilt ansvar och samtidigt möjligheter att verka för nordiska värden och intressen inom EU. Här behövs ett nordiskt målprogram för vad som kan åstadkommas gemensamt under ordförandeskapet och under trojkaperioderna. De viktigaste frågorna för ett sådant nordiskt målprogram skulle enligt min mening vara inställningen till den monetära unionen, EU:s utvidning och den nordliga dimensionen.

Den nordliga dimensionen förankras nu inom EU på olika verksamhetsområden. Vi har med tillfredsställelse kunnat konstatera, att initiativet har vunnit bred förståelse och uppskattning. Nordiska rådets stöd redan på ett tidigt stadium har varit av stor betydelse. Vi ser nu fram emot EU-kommissionens rapport i frågan till EU:s toppmöte i Wien i december.

Det är viktigt att den nordliga dimensionen både som politisk idé och som konkret handlingsprogram omfattas av de närliggande länder som är EU:s partners i det här samarbetet, förutom av Norge och Island alltså av Polen, de baltiska staterna och av Ryssland. Det här kräver gemensamma överläggningar när EU väl har kommit tillräckligt långt i sitt interna förarbete.

En grundförutsättning för det nordiska välfärdssamhället och för den trygghet som vi förknippar med det är en stabil ekonomisk utveckling. Utvecklingen i Norden och inom största delen av Europa har de senaste åren varit gynnsam. Vi har samtidigt blivit påminda om att vi inte är immuna mot de kriser som hårt och plötsligt drabbar stora delar av den globaliserade världsekonomin. En fastare samordning av medlemsländernas ekonomiska politik behövs bl.a. för att öka sysselsättningen och vår internationella konkurrenskraft och för att trygga stabiliteten. Den kommande gemensamma valutan är här en central positiv faktor. Det nordiska samarbetet skulle knappast ha stärkts av att Finland hade lämnat sig utanför euro-samarbetet. I dag

kan man utan överdrift hävda att det är till nytta för Norden att ett av våra länder är med från början.

Det gläder oss att framsteg gjorts i kandidatländerna som fört dem närmare ett EU-medlemskap. Det är viktigt för de nordiska länderna att framförallt de baltiska staternas EU-medlemskap kan förverkligas i en så snabb takt som möjligt. Samtidigt bör behovet att ett starkt politiskt ledarskap i medlemsländerna som stöder utvidgningen österut framhållas. Processen fram till medlemskap går genom flera skeden och krismoment, där också våra hemmaopinioner av t.ex. gruppegoistiska skäl kan gå emot utvidningen. Ledarskapet får inte svikta inför de påfrestningarna.

Fru president, till slut vill jag uttala Finlands uppskattning av de många resultat som uppnåtts i det nordiska samarbetet under Sveriges ordförandeskap. Statsminister Oddsson har presenterat ett utmärkt isländskt ordförandeskapsprogram för nästa år och Finland ger det sitt fulla stöd. Vi ser fram emot nya nordiska insatser och fortsatt dynamiskt genomförande av de viktiga samarbetsprogram som tagit ny fart under de senaste åren.

Steingrímur J. Sigfússon (vänstersocialistiska gruppens talesman):
Fru president! Nordiska rådet har genomgått stora förändringar under de senaste åren, i det stora hela mot det bättre, även om vi i vår grupp inte har varit för alla delar av den reform som genomfördes för några år sedan. Särskilt nu då vi närmar oss ett nytt årtusende är det viktigt att dra slutsatser om tiden som har gått för att kunna göra saker och ting ännu effektivare. Under nästa år bör Nordiska rådet besluta sig för hur man vill markera det nya tidevarv som kommer. Nordiska rådet bör arbeta med stora, väsentliga och principiella frågor vid sidan av de mera vardagliga men också med de viktiga frågor som gäller t. ex. rätten till sitt eget språk, minoriteternas ställning och möjligheterna att flytta och bo, arbeta och studera inom Norden utan problem.

Under det gångna året var kanske miljökonferensen i Göteborg Nordiska rådets största arrangemang, och framför oss har vi barnkonferensen i Stockholm. Också utvidgningsseminariet i Köpenhamn och EMU-konferensen i Oslo bör nämnas.

Konferenser i all ära, men jag tror att de stora konferensernas tid i Nordiska rådet börjar vara förbi. I stället bör vi satsa på en dialog i mindre forum om mera konkreta och klart avgränsade ämnen, framför allt med våra grannar i närområdena. Jag tror att resultaten då blir synligare och mera påtagliga, och deltagarna känner sig mera motiverade att ta ansvar för att något verkligen sker.

Alltför ofta hör man i våra närområden folk som bekymrar sig över att den ena delegationen efter den andra kommer för att konstatera hur illa allt är ställt, och sedan händer inget mer. Detta gäller kanske främst andra än Nord-

iska rådet, men vi i det nordiska samarbetet bör kunna ge en garanti för att det vi beslutar oss för att göra också skall leda till resultat.

Barnens situation i närområdena har haft en central roll i Nordiska rådets arbete, och under innevarande år är det kriminaliteten i närområdena bl. a. bland barn och unga som har uppmärksammats genom en arbetsgrupp. Under nästa år skall barn- och ungdomspolitiken diskuteras i en ny arbetsgrupp. I de flesta nordiska länder har barns och ungdomars utslagning och ensamhet den sista tiden fått mycket uppmärksamhet i pressen. Särskilt det allt råare våldet mellan t. o. m. små barn har tvingat oss vuxna till eftertanke. I åtminstone både Finland och Sverige har under de senaste månaderna barn torterat och mördat andra barn. Hur kan detta ske i vårt nordiska välfärdssamhälle? Det är kanske tid att tänka på konsekvenserna av allt det råa våld som via TV, filmer, Internet, leksaker osv. fyller våra barns och ungdomars dagliga liv.

Det här är också en del av globaliseringens negativa konsekvenser. Vi kan inte bara slå ut med händerna. Det går att göra något, om världens beslutsfattare så vill. I vart fall måste vi inse att vi har missat något centralt. Har vi alltför mycket trott på att materiell välfärd räcker till för att göra människor lyckliga? I detta sammanhang kan nämnas det treåriga projekt för mansforskningen som det givits anslag för i budgeten. Faderns roll i familjen är också i Norden ännu alltför svag, och en större insats för papporna kunde säkert bidra till att tidigare nämnda allvarliga problem bland barn och unga skulle minska.

Senast nu måste vi inse att de andliga värdena såsom medmänsklighet, tolerans, humanism och positiva upplevelser utgör grunden för ett riktigt välfärdssamhälle. Det är inte bara fråga om "teknisk tolerans". Detta bör vi särskilt hålla i minnet när vi så gärna överför våra idéer till de unga stater i närområdena som just nu söker efter nya samhällsmodeller. Vi har inte lyckats med allt i Norden, och vi har kanske misslyckats med det viktigaste: att ge de unga en känsla av delaktighet, framtidstro och trygghet.

Nordiska rådet bör satsa på att arbeta med de stora viktiga frågorna, så som t.ex. bärkraftiga energilösningar, skyddet av Östersjön och de känsliga arktiska områdena, koordinering av EU-samarbetet och globaliseringens konsekvenser. Kampen mellan det globala och det lokala hör till det viktigaste som håller på att ske i världen just nu. Också Nordiska rådet kommer under nästa år att ta upp detta ämne, och vi får anta att det bara är början. Den snabba utvecklingen inom t.ex. genom genteknologin kräver mera samarbete också inom Norden, och arbetet på att utveckla demokrati och mänskliga rättigheter i närområdena samtidigt som miljön skyddas kräver stora gemensamma insatser av Nordiska rådet tillsammans med många andra aktörer.

EU:s nordliga dimension kom egentligen för första gången upp på sessionen förra året i ett kort inlägg av Jarmo Wahlström. I år har man diskuterat detta både i presidiet och i några av utskotten. Då Finland blir EU:s ordfö-

randeland nästa höst finns det stora chanser att ge detta begrepp ett mera konkret innehåll, och det är helt klart att hela Norden skall delta i det arbetet.

Fru president! Jag vill här ta upp några frågor från det dagliga arbetet i Nordiska arbetet. Partipolitiseringen har så småningom börjat spela den roll som man har önskat, men vi är ändå inte framme vid målet. Ett exempel på det är budgetprocessen, som jag närmare skall ta upp då vi kommer att behandla den. Ett annat är utskottens förmansskap, som har fått en pådrivande och ganska central roll.

Europautskottet har gått in för ett s.k. utvidgat förmansskap, så att alla fyra partigrupper skall kunna vara med i planeringen av utskottets arbete. Vänstersocialistiska gruppen har föreslagit att detta system skulle införas också i de andra utskotten, och vi har förstått att det i viss mån finns intresse för ett sådant engagemang. I de flesta andra sammanhang i Nordiska rådet är alla partigrupper representerade, och det fungerar bra. Vi ser gärna en förändring på den här punkten genast efter sessionen.

Kaj Ikast overtog herefter ledelsen af forhandlingerne.

Jonathan Motzfeldt (Si, Grønland):

Hr. præsident! Kære nordiske venner - jeg er glad for endnu engang at deltage på Nordisk Råds session, denne gang i det dejlige Norge. I Grønland går vi til Landstingsvalg i løbet af ganske kort tid, og så vil vi få at se, hvem der repræsenterer os i Nordisk Råd næste gang.

Det er i år 50-året for FNs vedtagelse af Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, og det er både rigtigt og godt, at vedtagelsen markeres ved denne session. Man bringes til at tænke over, at der nok ikke var mange mennesker, der for 50 år siden var klar over rækkevidden af denne historiske erklæring.

Der er ingen tvivl om, at både Menneskerettighedserklæringen og FNs arbejde for beskyttelsen af menneskerettigheder har betydet kolossalt meget for mange mennesker overalt på jorden. De Forenede Nationers bidrag til fredelige løsninger af konflikter, til afkolonisering af Afrika og Asien og til at gøre menneskerettighederne til en del af den internationale ret er blot nogle få eksempler herpå.

Også i Grønland diskuterer vi, hvad frihed, menneskerettigheder og selvstændighed betyder. For nogle er selvstændighed den totale frihed til at gøre, hvad man vil, for andre betyder frihed og selvstændighed retten til at styre sit eget liv og forme egen fremtid. For os betyder frihed også muligheden for at samarbejde med andre lande og nationer på lige fod og i gensidig respekt.

Selvstændighed er ikke det samme som uafhængighed af andre mennesker og lande - "no man is an island". De forløbne år har vist os, at intet land

rundt om polarhavet er så selvstændigt, at det kan undgå at blive ramt af de giftstoffer, som vind og vand bringer til os sydfra. Vi har længe haft det på fornemmelsen, men i de seneste år har vi fået vished.

Det er glædeligt at konstatere, at det er i det nordiske samarbejde, at Grønland i 1984 fik sin internationale debut med egne repræsentanter og eget flag, og den grønlandske deltagelse i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er stadig væk en meget vigtig del af den grønlandske udenrigspolitik. Jeg vil gerne citere et lille uddrag fra en gæsteforelæsning ved Ilisimatusarfik - Grønlands Universitet - om et selvstændigt Grønland, der blev afholdt af Finn Lynge, som er tidligere grønlandsk EF-parlamentariker. Finn Lynge sagde bl.a.:

"... Vi er et marginalt minisamfund, og vi gør klogt i at hage os fast i de venner, vi har. Det er først og sidst kredsen af nordiske lande. Grønland er en vadesten mellem Nordamerika og Nordeuropa. Det er fordelagtigt at være kulturpolitisk beskyttet inden for kredsen af nordiske lande, når man geopolitisk ligger så udsat, som vi gør."

Historien har allerede vist, at Finn Lynge har helt ret - vi gør klogt i passe godt på vores nordiske venner.

I 1970'erne og 1980'erne, hvor retten til at fange sæler blev hårdt angrebet, var det de nordiske lande, der forsvarede os. Denne alliance eksisterer også, når vi runder århundredeskiftet. Når det er sagt, vil jeg alligevel vende tilbage til et spørgsmål, der gennem flere år har ligget Grønland meget på sinde, nemlig de selvstyrende områders deltagelse i Nordisk Ministerråds arbejde.

Som jeg nævnte i min tale ved Nordisk Råds session sidste år i Helsingfors, er det min opfattelse, at de selvstyrende områder i Norden har vist, at man magter at deltage i det nordiske samarbejde med Nordens suveræne stater på et balanceret og seriøst grundlag. Som jeg lige har nævnt, sætter Grønland det nordiske samarbejde højt og ønsker kun det bedste for dets fremtidige udvikling. Men efter Grønlands opfattelse er der ikke længere fornuftig grund til at opretholde den formelle sondring mellem staternes og de selvstyrende områders deltagelse i Nordisk Ministerråd. Vi deltager jo allerede i Nordisk Råd med fuld stemmeret på lige fod med vore kolleger fra Norge, Sverige, Island, Finland og Danmark, uden at dette giver anledning til problemer.

Jeg mener derfor, at vi i den nærmeste fremtid i fællesskab skal drøfte, hvordan Grønland og de selvstyrende områder kan deltage på lige fod med de andre nordiske lande i Nordisk Ministerråd. Vi hører meget gerne respons fra de nordiske lande på disse synspunkter.

Jeg har også i dette forum tidligere talt om arbejdet i Arktisk Råd. Jeg er sikker på, at både vore nordiske og cirkumpolare venner har set frem til arbejdet i Arktisk Råd med en forventning om, at de i Grønland har en international samarbejdspartner, der vedstår sine forpligtelser og yder sit bidrag til udviklingen af et bæredygtigt Arktis. Det er en kendt sag, at vi nærer store

forhåbninger til Rådets evne til at løfte store opgaver, idet medlemslandene i Arktisk Råd jo er nogle af verdens mest magtfulde og rige lande. En væsentlig forudsætning for at opnå resultater er dog, at der ligger politisk vilje bag.

Vi ved godt, at ikke alle vore synspunkter om udnyttelse af de levende ressourcer er lige populære hos Arktisk Råds nye formand, USA, men politik er det muliges kunst, og formandskab forpligter jo til bredt samarbejde. Så selv om der til tider har været hårde konfrontationer, især med USA, går vi for vores del til opgaven i den overbevisning, at det nok skal lykkes en dag. Det skal lykkes for os, hvis vi skal overleve som kulturfolk, og et kulturfolk, det er vi!

Samtidig har de resultater, der indtil nu er nået i Arktisk Råd, vist, at man uden at være en supermagt har mulighed for at påvirke staternes arktiske politik, hvis man har det politiske mod. I den forbindelse vil jeg gerne understrege, at også i Arktisk Råd vil Nordisk Ministerråd som observatør have mulighed for at vise et fællesnordisk flag.

Det amerikanske kontinent blev jo som bekendt opdaget af Leif den Lykkelige for næsten 1000 år siden. Denne begivenhed skal fejres, og Island og Grønland er allerede i gang med forberedelserne. Jeg vil nævne dette som et eksempel på et konkret samarbejdsprojekt mellem vestnordiske lande. Projektet om Leif den Lykkelige skal skabe fornyet opmærksomhed omkring Grønland og Island, og jeg er sikker på, at det vil få en positiv effekt på turisterhvervet.

Jeg vil her gerne udtrykke min tilfredshed med, at Arktis fra 1999 indgår i Ministerrådets nærområdeprogram. Vi håber fra grønlandsk side, at nærområdeprogrammet både under det islandske formandskab i 1999 og under det danske i år 2000 vil styrke den vestnordiske dimension, herunder også økonomisk, således at der kan gennemføres initiativer og projekter i området, som har et bredere fokus end miljøet.

Disse initiativer bør støtte de nordiske mærkesager i Arktisk Råd eller andre relevante internationale fora. Den afgørende mærkesag er selvfølgelig en bæredygtig videre udvikling i Vestnorden, der sikrer, at også kommende generationer kan bo, leve og få deres økonomiske og sociale behov opfyldt ved et liv i Vestnorden og dermed også ved et liv i Arktis. Vi blev derfor meget glade i Grønland, da vi hørte, at vore islandske naboer ved denne session skal have overrakt Nordisk Råds Natur- og Miljøpris. Prisen gives for den store forskningsindsats i jorderosionsproblemer, som også rammer det arktiske område. Forskningen har givet os en vigtig ny viden om, hvordan vi skal omgås naturen.

Hr. præsident! Til slut: Med Nordisk Råds Natur- og Miljøpris til Island og Island i formandsstolen i det kommende år i Nordisk Ministerråd ser vi med glæde frem til næste års samarbejde.

De selvstyrende områder har her i Oslo i enighed med de nordiske statsministre for første gang vedtaget en fælles erklæring. Temaet for denne

erklæring er netop et bæredygtigt Norden, og vi håber, at denne erklæring kan inspirere til udarbejdelsen af et program for en bæredygtig udvikling i Arktis. Vi ved alle, at dette mål ikke bliver let at nå. Det stiller krav til alle i vore lande, men vi tror på, at vi med fælles hjælp og i et godt samarbejde blandt selvstændige mennesker, kan nå målet. Qujanaq - tak for ordet!

Anfinn Kallsberg (Ff, Færøerne):
Hr. præsident! Deklarationen – ett hållbart Norden – som de nordiske regeringsledere vedtog i går, er et vigtigt og nødvendigt dokument, som signalerer både i og uden for Norden, at regeringslederne erkender det ansvar, de har for fremtidens samfund, og at de er parate til at træffe de beslutninger, som måtte blive nødvendige.

Den opgave, som Nordisk Ministerråd har fået pålagt, nemlig at udarbejde en strategi, der kan implementere deklarationens intentioner i de nordiske samfund, er nok noget af det vigtigste, som det nordiske samarbejde er gået i gang med.

At sikre kommende generationers mulighed for at leve et sikkert og sundt liv i et bæredygtigt, demokratisk og åbent samfund, hvor borgerne tager del i lokalt, regionalt og nationalt samarbejde, er en stor, men god opgave.

Dette er gode og værdige mål at sætte for det fremtidige nordiske samarbejde.

Sidste gang vi mødtes til Nordisk Råds session her i Oslo, var for 5 år siden. Da havde FN udnævnt det år , 1993, til Urbefolkningernes År.

Derfor er det positivt, at et af deklarationens mål er at fremhæve de oprindelige folks rolle i bestræbelserne på at skabe en bæredygtig udvikling i Norden og Nordens nærområder.

Indeværende år har FN udnævnt til Havets År.

Både de oprindelige folk – inuitterne – og havet er uløselige integrerede dele af Vestnorden.

I Havets År må det være en forpligtelse for os, som bor i og ved Atlanterhavet, klart og tydeligt at bekendtgøre, at vi er parate til og ønsker at være med til at overvåge og beskytte det hav, som igennem århundreder har skaffet os det daglige brød.

Selv om havet ved Færøerne ikke er forurenet, så er nogle af vore fangstobjekter noget forurenede, men denne forurening stammer ikke fra Nordatlanten.

Relevante forskningsinstitutioner på Færøerne har siden 1985 forsket i havmiljøets tilstand og i mulige følger for mennesker af at spise havpattedyr, som er forurenede.

Baseret på systematisk forskning har vi et grundigt kendskab til havmiljøet ved Færøerne, og som noget helt specielt kender vi den virkning, havmiljøets tilstand har på mennesket.

Det er derfor helt naturligt, at landene i Vestnorden påtager sig, ja, måske endda bliver pålagt, at være vogtere for miljøet i det nordlige Atlanterhav.

Ett hållbart Norden har også i meget høj grad at gøre med ressourceforvaltning. For os er forvaltningen af havets ressourcer af næsten altoverskyggende betydning. I de vestnordiske lande – og andre med – hvor befolkningens overlevelse i generationer har været baseret på havets ydeevne, dér udvikledes forståelse for, at de enkelte bestande ikke kunne beskattes hårdere, end at bæredygtigheden til stadighed var sikret.

Det er i dag tvingende nødvendigt for os og alle andre at vende tilbage til disse læresætninger, som kun var sund fornuft i de gamle fangstsamfund, og gøre det til moderne politik, der skal omfatte land, vand og luft.

Præsident! Under sessionen i Reykjavik i 1995 blev der fra færøsk side fremsat forslag om etablering af et institut til oceanklimaforskning. Dette forslag fik af forskellige årsager en ugunstig skæbne.

Vi har besluttet at tage forslaget frem igjen, men denne gang i en anden skikkelse.

Jeg vil kort redegøre for baggrunden for forslaget og hvad dette går ud på.

De nordiske lande, især Grønland, Island, Færøerne og Norge, ligger i et havområde, hvor samspillet mellem varme og kolde havstrømme er afgørende for klimaet og hermed både for levevilkår og fiskeri.

I den østlige del af området dominerer den varme Nordatlantiske Strøm (Golfstrømmen) og skaber tilstande med temperaturer på 5-10 grader højere, end de ville være uden denne strøm. De vestlige havområder influeres derimod af den kolde Østgrønlandske Strøm.

Samtidig er området meget vigtigt for den dybe cirkulation i hele verdenshavet og derved også for det globale klimasystem.

Den klimatiske afhængighed af havstrømmene gør området meget afhængigt af strømmenes veje og intensitet, og man har i dette århundrede observeret flere eksempler på oceanklimatiske ændringer, der har påvirket det marine økosystem og fiskeri i stor udstrækning.

De vestnordiske lande har derfor haft en kraftig motivering til at studere områdets oceane klimaændringer, samtidig som de ligger i en nøgleposition til at drive forskning i en, også globalt set, meget vigtig problemstilling. Dette har stimuleret en udvikling af små forskningsmiljøer, der har kunnet drive forskning på internationalt plan inden for oceanklima; men med små, uafhængige enheder begrænses forskningens rækkevidde.

Der har tidligere været en vis koordinering på nordisk eller nordatlantisk plan, men udviklingen har flyttet denne koordinering op på internationalt plan.

Dette har mange fordele, men har samtidig reduceret de små miljøers gennemslagskraft og medført, at væsentlige problemstillinger i de nordiske have er blevet nedprioriteret.

Et alternativ er at fokusere på de nationale miljøer og skabe forudsætninger for et øget samarbejde og integrationen af forskeraktiviteten på fælles problemstillinger.

Man kan til vort forslag indvende, at der allerede har været og er andre programmer, der tangerer den samme problemstilling. Dette er rigtigt, og vi mener, at disse programmer er vigtige og nødvendige; men de opfylder ikke intentionerne med vort forslag af to årsager.

For det første er de tværfaglige. Det er i mange henseender positivt, men medfører en udtynding. For de vestnordiske lande er konsekvenserne af ændringer i de omkringliggende strømsystemer katastrofale og overstiger langt andre miljøtrusler. Dertil kommer, at i de traditionelle programmer deles midlerne ud til mange usammenhængende forskningsgrupper. Vort forslag har til formål at stimulere dannelsen af et netværk blandt vestnordiske forskningsinstitutter ved at fokusere på ét problem, der skal løses i fællesskab.

Præsident! Det foreslås derfor at etablere et femårigt nordisk program med det formål at stimulere udviklingen af de nationale miljøer inden for oceanklimaforskning og deres indbyrdes koordinering. Programmet indledes med etablering af et netværk, der knytter de nationale miljøer sammen. Et eller to institutter eller centre udvælges i hvert af landene: Grønland, Island, Færøerne og Norge. Og repræsentanterne for disse danner en programkomite, der får til opgave nærmere at definere og gennemføre programmet.

Forslaget blev diskuteret under et møde i Reykjavik den 24. oktober mellem Islands statsminister, Grønlands landstyreformand og Færøernes lagmand. Vi var enige at foreslå planen gennemført som et nordisk projekt.

På mødet i går mellem statsministrene og lederne for de selvstyrende områder blev der givet en kort redegørelse for forslaget.

Hr. præsident! Hvis vi klarer at søsætte dette som et nordisk projekt, så er jeg ikke i tvivl om, at også andre end nordboerne vil være positivt interesserede i programmet. Tak.

Johan J. Jakobsen (Sp, Norge):

Ærede president. Denne generaldebatten omfatter som kjent også debatt om Ministerrådets budsjett for 1999, og jeg skal på vegne av Presidiet få legge fram Presidiets forslag til betenkning over Ministerrådets budsjettforslag for 1999.

Budsjettrammen har, som for inneværende år, en totalramme på 716,9 mill. Dkr. Det bør også i denne sammenheng sies at 1999 blir det fjerde året på rad med nedgang eller stagnasjon i Ministerrådets budsjett.

Rådet er enig med Ministerrådet når det gjelder prinsippet om at "Nordisk Nytte" må være avgjørende for om en virksomhet skal finansieres over det nordiske budsjettet. Vi må kunne være sikre på at det kan oppnås positive

effekter gjennom felles nordiske løsninger, og at aktiviteten manifesterer og utvikler nordisk samhørighet og øker den nordiske kompetanse og konkurranseevne.

I de senere år har vår budsjettbehandling dessverre vært preget av formelle problemer i forhold til Ministerrådet. Jeg nevner oppstilling av budsjettforslaget, manglende opplysninger o.l. Dette har heldigvis i langt mindre grad vært tilfellet i år, hvor Ministerrådet har vært meget imøtekommende når det gjelder å gå inn i en dialog med Presidiet om budsjettet og komme med supplerende informasjon.

Ministerrådets forslag er i stor grad i tråd med de forslag som rådet har fremmet de senere år. Det er foretatt en oppstilling basert på de tre søyler, slik det er ønsket fra rådets side, som en viktig løpende informasjon i forhold til oppfølging av det felles reformarbeidet.

Hovedinndeling på sektorer og på prosjektmidler eller institusjoner gir dessuten et nyttig overblikk for oss parlamentarikere når det gjelder bundne midler, og de midler som er mer løse og raskere kan endres.

Alt i alt er det ingen tvil om at årets budsjettforslag gir en bedre oversikt og har en høyere informasjonsverdi for rådet enn det vi tidligere har mottatt fra Ministerrådet. Men naturligvis kan tingene alltid gjøres bedre, og rådet kunne for framtida ønsket seg en mulighet for f.eks. å kunne summere på tvers av søylene, bl.a. når det gjelder barn og unge eller de frivillige organisasjoner.

Alle rådets rekommandasjoner vedrørende 1998-budsjettet ble fulgt opp av Ministerrådet, og det setter selvsagt parlamentarikerne pris på. For å hjelpe Ministerrådet litt på vei, la rådet allerede i siste budsjettbehandling fram en rekke rekommandasjoner vedrørende innholdet i 1999-budsjettforslaget, rekommandasjoner som også til dels er imøtekommet. Særlig er rådet tilfreds med at det som ønsket er avsatt 10 mill. Dkr. mer til samarbeid med nærområdene. Det framgår av Presidiets betenkning at rådet har en rekke mer spesifikke ønsker om hvordan disse midlene kan anvendes, ønsker som vi naturligvis håper og forventer at Ministerrådet vil komme til å imøtekomme.

Presidiet er i det store og hele fornøyd med den overordnede innretning av budsjettet. Likevel er det områder hvor vi mener at Ministerrådet ikke i tilstrekkelig grad tilfredsstiller den fokusering vi ønsker på det helt basale i det nordiske samarbeidet. Vi har derfor en rekke endringsforslag, som hovedsakelig konsentrerer seg om ytterligere støtte til kultur og språksamarbeid, herunder også på forskjellig vis støtte til Vest-Norden, til barn og unge og til den frivillige sektor.

Jeg må legge til at vi også ønsker å stimulere arbeidet med forbrukerbeskyttelse på nordisk plan, levnetsmiddelsikkerhet og den biotekniske innsatsen.

Rådet ønsker med sine endringsforslag, som det framgår av forslaget til rekommandasjoner, at ytterligere midler tildeles som følger:

1. Kulturen gjennom Kulturfondet og kulturhusene i Torshavn og Reykjavik.
2. Barn og unge gjennom nordisk idrettssamarbeid, nordiske ungdomskomiteer, elevutveksling mellom Vest-Norden og det øvrige Norden og det såkalte Nordplus Mini.
3. Språksamarbeidet gjennom økt støtte til Nordisk Språknemnd og NORDMÅL.
4. Felles overveielse om biotekniske problemer gjennom reetablering av Nordisk komite for bioteknikk.
5. Levnetsmiddelsikkerhet.
6. Narkotikasamarbeidet i Norden.
7. Den frivillige sektor, som jeg allerede har nevnt.

Det er ikke rådets hensikt å foreslå å øke budsjettrammen, noe det heller ikke er mulighet for. Rådet er derfor innstilt på å komme med forslag om kompenserende besparelser på tre budsjettposter:

For det første, tverrsektoriell prosjektvirksomhet. Det er en post som Ministerrådet allerede har foreslått å redusere noe, ettersom aktiviteten er integrert i den ordinære virksomheten.

For det andre, Nordisk Industrifond, som vel må sies å ha et meget stort budsjett i forhold til mange andre budsjetter, og som derfor skulle ha større muligheter for å kunne hanskes med en viss besparelse.

Og endelig – og det er det viktigste – foreslår Presidiet en besparelse på arktisk forskningsprogram. Her er det viktig for meg å understreke at det gjelder en rent teknisk besparelse i 1999. Rådet er informert om at programmet, som var ment å løpe fra 1998 til og med år 2002 med et totalt budsjett på 30 mill. Dkr., knapt er kommet i gang i 1998. Det betyr at det er ca. 5,5 mill. Dkr. til overs som kan overføres til programmets budsjett for 1999, noe som igjen betyr at det vil være 11,5 Dkr. til rådighet i det kommende år. Det tror vi ikke programmet effektivt kan bruke, og vi er overbevist om at den beste løsning simpelthen ligger i å tidsforskyve programmet, slik at det løper fra 1999 til og med år 2003. Men rådet, som varmt støttet det arktiske forskningsprogrammet, har absolutt ikke til hensikt å røre ved totalbudsjettet på 30 mill. Dkr.

Til slutt vil jeg nevne at den konservative gruppen har sluttet seg til de endringsforslag som her er presentert, men den konservative gruppen har i en reservasjon til budsjettbetenkningen redegjort for ytterligere endringer som gruppen ønsker å foreta, men som den ikke har fått flertall for i Presidiet.

Med disse ord vil jeg anbefale forsamlingen om å tilslutte seg Presidiets rekommandasjoner vedrørende forslaget til Nordisk Ministerråds budsjett for 1999.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (ministerrådets talesman): Herr President! Under detta verksamhetsår har aktiviteten inom Nordiska ministerrådet varit hög. Det visar inte minst den osedvanligt långa listan med ministerrådsförslag och redogörelser som överlämnats till Nordiska rådet inför sessionen.

Ministerrådet har strävat efter att utveckla och fördjupa samarbetet på de tre huvudområden som reformarbetet lagt fast: det interna nordiska samarbetet, samarbetet i EU/EES-frågor och samarbetet med närområdet.

Arbetet med att effektivisera Ministerrådets organisation har gått vidare. Det gäller sekretariatsorganisation och personalpolitik, kompetens- och ansvarsfrågor. Med dessa åtgärder förväntar vi oss en effektivare organisation, som på ett bättre sätt kan förverkliga politiska beslut och ambitioner.

Med en förbättrad sekretariatsorganisation, gemensamma anställningsvillkor och planerna på en gemensam informationsavdelning lägger vi också till rätta för en effektivare samverkan mellan sekretariaten, och därmed för ett förbättrat samarbete mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Bland de Ministerrådsförslag som rådet nu har att ta ställning till är budgetförslaget för år 1999 naturligtvis ett av de viktigaste. Budgetramen är som bekant oförändrat 717 miljoner DKK. Viktiga utgångspunkter för förslaget är synpunkter som tidigare framförts från Nordiska rådet.

Jag skall inte gå in på detaljerna i förslaget. I första hand vill jag kommentera det som Ministerrådet lagt särskild vikt vid i år: närområdes-satsningarna.

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation ökar det särskilda närområdesprogrammet med 10 miljoner DKK till 64 miljoner DKK. Därmed kommer satsningarna på närområdet sammanlagt upp till ca en femtedel av den totala budgeten, när man räknar in vad som avsätts på olika samarbetssektorer.

Jag tycker att det är glädjande att kunna konstatera att det med närområdessatsningarna skett ett avsevärt nytänkande i den nordiska samarbetsorganisationen. Samtidigt har det visat sig att vi har den flexibiliteten i budgeten att vi kan ställa upp med ganska betydande resurser. Detta borde vara en tankeställare för de kritiker av det nordiska samarbetet som säger att det bedrivs i gamla och förstelnade former!

Andra satsningar som prioriterats i budgeten är - för att nämna ett par större poster – ett påbörjande av forskningsprogrammet för välfärdsfrågor, och en planenlig ökning av forskningsprogrammet Norden och Europa.

Satsningarna på närområdet har under senare år haft hög prioritet i det nordiska samarbetet. Det är viktigt att vi är medvetna om det när vi diskuterar anslagen till andra samarbetsområden. Satsningarna på närområdet har inte kunnat göras utan motsvarande omprioriteringar från andra områden. Vi har i år - liksom förra året - arbetat systematiskt med effektivitetsuttag för att finna omprioriterings- och besparingsmöjligheter.

I arbetet med det budgetförslag som nu ligger för behandling har vi haft en konstruktiv dialog med Nordiska rådets företrädare. Det bådar gott för framtiden. Jag hoppas på en fortsatt utveckling av denna dialog. Samtidigt är det viktigt att vi är medvetna om och har respekt för de olika roller vi har i budgetarbetet.

Det förslag till ställningstagande som föreligger i Presidiets betänkande innebär ett antal omdisponeringar i förhållande till Ministerrådets förslag. Totalt gäller det 8 miljoner DKK. Förslaget till omdisponeringar grundar sig i första hand på att man räknar med att kunna disponera resurser för andra ändamål när det arktiska forskningsprogrammet nu visat sig bli försenat med nästan ett år.

Jag ser för min del inte några stora problem med detta. Jag vill dock samtidigt understryka den vikt vi från Ministerrådets sida fäster vid att det arktiska programmet kan fullföljas i dess helhet, om än med en liten tidsförskjutning. Det får alltså inte vara fråga om en nedprioritering av det arktiska programmet. Det tycker jag är viktigt att slå fast, inte minst med tanke på de prioriteringar som Islands statsminister gav uttryck för i sin redogörelse.

Vi avvaktar nu den fortsatta debatten och Nordiska rådets slutliga ställningstagande till budgeten. Jag är övertygad om att Ministerrådet vid fastställande av budgeten kommer att vara lyhört för Nordiska rådets synpunkter.

Herr President! Tillåt mig slutligen en reflexion: det nordiska samarbetet består inte bara av och avgörs inte bara av poster på Nordiska ministerrådets budget. Viktiga ekonomiska satsningar görs även vid sidan av budgeten, genom exempelvis de nordiska finansieringsinstitutionerna och genom det baltiska investeringsprogrammet.

Många viktiga samarbetsprojekt kostar inget eller mycket litet pengar över den nordiska budgeten. Det är snarare fråga om politisk vilja. Jag tänker exempelvis på de projekt vi under året drivit för att komma till rätta med regler och krångel som hindrar nordbor att på ett smidigt sätt uppehålla sig och arbeta i annat nordiskt land än det egna hemlandet. Jag tror ibland att det vore bättre - och att vi skulle få ett bättre nordiskt samarbete - om vi gemensamt ägnade mer energi åt dessa problem än åt de ibland något tidskrävande diskussionerna kring budgeten.

Vi är bra på att flytta budgetposter, men mindre bra på att flytta gränshinder! Jag återkommer till detta senare i dag.

Chris Heister (konservativa gruppens talesman):
Herr President! Den konservativa gruppen har i huvudsak ställt sig bakom presidiets betänkande när det gäller Nordiska Ministerrådets förslag till budget för 1999. Vi tycker att det är bra och riktigt att närområdesverksamheten inom en oförändrad ram har fått ökade resurser. Jag vill komma tillbaka till

närområdena och den reservation vi har lagt till betänkandet. Men allra först några ord om budgeten och de riktlinjer som har legat till grund för den konservativa gruppens arbete med den.

Budgeten är ett politiskt instrument som tydligt skall markera vad man vill prioritera i det nordiska samarbetet under det kommande året. Vår grupp har varit en aktiv drivkraft bakom den insats som har gjorts i år för att få en bättre översikt och kontroll över budgeten och vad pengarna skall användas till.

Det gör att vi, enligt mitt förmenande, har fått en mer effektiv budgetprocess denna gång samtidigt som vi har uppnått en bättre dialog och samförstånd med ministerrådet. Budgeten är det viktigaste politiska dokumentet i Nordiska rådets arbete. För oss är det självklart att parlamentarikerna också framöver skall ha en avgörande roll när det gäller de politiska prioriteringarna i det nordiska samarbetet.

Herr President! Nordisk nytta har, som flera här har talat om, varit och skall enligt vår grupps uppfattning vara den grundläggande utgångspunkten för Nordiska rådets insatser. Varken redan existerande uppgifter eller nya förslag skall fredas från frågan om det är en uppgift för det nordiska samarbetet eller om det sköts bättre av andra eller till och med har gjort sitt. Flera institutioner har redan varit föremål för en sådan utvärdering.

Behovet av nordiskt samarbete förändras ju hela tiden i takt med våra länders behov av förändring och förnyelse. Vissa uppgifter i det nordiska samarbetet kommer då att kunna slutföras, och andra verksamheter kommer att ersättas med nya och viktigare uppgifter.

Nordiska rådets förmåga till utveckling och nytänkande är helt avgörande för dynamiken i det nordiska samarbetet. Klarar vi inte av förnyelsearbetet kommer rådets arbete att stagnera och i värsta fall bli alltmer irrelevant. När vi sedan kommer till de politiska prioriteringarna inom ramen för dessa grundläggande riktlinjer har den konservativa gruppen några områden som vi särskilt vill lyfta fram.

Det är först och främst insatser i våra närområden. En förbättring av barns och ungdomars uppväxtvillkor i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland är ett av de viktigaste och mest framtidsinriktade insatser vi kan göra. Detta är också ett område där det är särskilt betydelsefullt att de nordiska länderna går samman för att koordinera sina insatser så att man på det sättet kan få en målinriktad och effektiv användning av resurserna. Detsamma gäller det kriminalitetsförebyggande arbetet, demokratiuppbyggnad och miljösamarbetet i närområdena.

Satsningen på barn och ungdomar är också ett prioriterat område när det gäller vår önskan om en starkare prioritering av den frivilliga sektorn. Vi är glada för att det råder en bred enighet i rådet om detta, inte minst för att vi anser att frivilliga insatser och alla de nätverk som växer fram mellan dessa

organisationer och individer är viktiga och grundläggande i ett välfärdssamhälle.

Det sista område som jag vill lyfta fram inom ramen för våra prioriteringar är språksamarbetet. Detta är naturligtvis ett av de mest centrala områdena i vårt nordiska samarbete. Språken och kulturen är det som binder oss nordbor samman. En satsning på de nordiska språken stärker både vår förståelse för varandra och vår nordiska identitet. Om detta råder det också bred enighet i rådet.

Vi är glada för den ökade satsningen på närområdesverksamheten med 10 miljoner DKK som nu sker, vilket Leif Pagrotsky också nämnde, även om vi från den konservativa gruppen gärna hade sett att man hade satsat mer.

Förslaget till betänkande från presidiet är en kompromiss, och vår partigrupp stödjer i huvudsak de prioriteringar som presidiet har föreslagit.

Vi anser emellertid att det är viktigt att rådet visar att man menar allvar med att satsa på våra närområden. Vi ser det därför som vår uppgift att med de medel som står till buds försöka öka satsningarna ytterligare. Vi har därför från den konservativa gruppens sida – inte bara genom att föreslå att medel tas ur Ministerrådsreserven utan också genom besparingar på andra områden – föreslagit ytterligare 4,1 miljoner DKK till närområdesverksamheten. Vi beklagar att övriga partigrupper inte velat stödja våra prioriteringar i denna del.

Vi har i vår reservation till betänkandet pekat på de nordiska ländernas uppgift när det gäller att främja den demokratiska utvecklingen i våra närområden och de baltiska ländernas önskan att fullt ut bli delaktiga i det europeiska samarbetet. Vi anser därför att det är viktigt att resurser används för ökade insatser för barn och ungdomar samt bekämpning av kriminalitet och narkotikamissbruk i Murmanskområdet och i de tre baltiska länderna. Medlen bör användas i takt med att konkreta förslag arbetas fram. De bör i första hand användas inom närområdesutskottets verksamhetsområde, men även verksamheter inom nordenutskottets område bör stödjas. Och vi vill att Ministerrådet återkommer med konkreta förslag på hur medlen bäst kan utnyttjas.

Även som nordiska parlamentariker har vi ett ansvar för skattebetalarnas pengar. Vi måste alltid använda dem på bästa sätt och inte slösa med dem. Det kräver prioriteringar, och det är vår skyldighet att göra dessa prioriteringar även om det ibland kan vara svårt.

Vi har därför föreslagit besparingar på andra områden eller låtit bli att stödja de förslag till ökade satsningar som andra partigrupper velat göra. Vi har därför inte ställt oss bakom ytterligare resurser till området levnedsmiddel. Vi säger också nej till ett treårigt projekt för att koordinera mansforskningen i Norden och nej till bygg och bolig. Bygg- och boligsektorn fasades ut ur budgeten av en majoritet i rådet vid förra sessionen, och vår partigrupp ser ingen anledning till att den tas in i budgeten igen. När det gäller vårt för-

slag om en ytterligare besparing på Nordiska Industrifondens budget med 500 000 DKK ser vi inga hinder för att man med denna besparing även fortsättningsvis skall kunna bedriva en verksamhet på samma nivå som i år. Vi har inte för avsikt att göra några mer djupgående förändringar av anslaget förrän vi har fått resultatet av de rapporter och utvärderingar av fondens verksamhet som nu pågår.

Herr President! Utöver de extra satsningar som vi önskar lägga på närområdessamarbetet genom de förslag till besparingar som vi redovisat i vår reservation stöder den konservativa gruppen presidiets förslag till betänkande över Nordiska Ministerrådets förslag till budget för 1999. Det innebär att jag slutligen yrkar bifall till det ändringsförslag som är utlagt på borden, eftersom man inte kan yrka bifall direkt till en reservation, efter vad jag har förstått. Detta ändringsförslag är en konkretisering av den reservation som vi har lämnat till presidiets betänkande.

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrímsson** (Ísland):

Hr. president! Jeg synes det var veldig passende at man ved åpningen av denne 50. sesjonen av Nordisk Råd mintes 50-årsdagen for FNs menneskerettighetskonvensjon. De prinsipper som er nedfelt i konvensjonen, representerer mange av de mest sentrale verdier alle de nordiske land er kjent for å stå for.

Men det er ikke bare fordi de verdier som er nedskrevet i konvensjonen, på mange måter kan sies å være "nordiske", at jeg finner det passende. FN har også helt fra starten vært et grunnfjell i alle de nordiske landenes utenrikspolitikk etter annen verdenskrig. Og det nordiske samarbeidet dreier seg i stadig større grad om internasjonalt samarbeid, ikke minst om problemer som står på dagsordenen i FN, om hvordan organisasjonen best kan løse sine enorme oppgaver, og om hvordan de nordiske land bedre kan samarbeide om internasjonale spørsmål av felles betydning.

I den sammenheng vil jeg nevne at i januar 1995 arrangerte Nordisk Råd en vellykket konferanse om FNs framtid og nordisk samarbeid hvor bl.a. en av deltakerne var FNs daværende generalsekretær. I konferansens sluttdokument understrekes viktigheten av at Norden ikke bare skulle fortsette sitt samarbeid om FN-spørsmål, men også intensivere sitt samarbeid om og innenfor FN, uavhengig av de nordiske landenes forskjellige tilknytning til EU. Norden skulle arbeide aktivt for å styrke organisasjonen når den startet sin neste 50-årsperiode. I kjølvannet ble det nordiske reformprosjekt om FN gjennomført, med utforming av konkrete forslag om hvordan organisasjonen burde reformeres for å styrke den og gjøre den mer slagkraftig til å takle de utfordringer som organisasjonen står overfor i neste årtusen. Dette arbeidet viser at nordisk samarbeid nytter, og at det blir lagt merke til internasjonalt så vel som nasjonalt.

Alle verdens land og folk blir stadig mer avhengig av hverandre og vevd sammen i et stadig tettere internasjonalt skjebnefelleskap. Vi må ikke glemme at den velstand vi har i Norden, har sammenheng med vår samhandling med verden for øvrig. Denne samhandling blir stadig hyppigere og tettere gjennom mer effektiv kommunikasjon og informasjonsutveksling, utvidet frihandel og internasjonalt samarbeid. Det er med dette utgangspunkt at de islandske prioriteringer, når vi overtar formannskapet i Nordisk Ministerråd fra Sverige, så godt som alle har en internasjonal dimensjon. Dette gjelder ikke minst miljøsamarbeidet i nord. Opprettelsen av Arktisk Råd i 1996 med deltakelse av USA, Canada, Russland og de nordiske land vil kunne bli en milepæl for arktisk miljøpolitisk samarbeid. Rådet er et viktig forum for samarbeid om en bærekraftig utnyttelse av de biologiske, fornybare naturressursene i Arktis, økonomisk samarbeid og utvikling av bærekraftige arktiske samfunn.

Vi vil legge vekt på at de aktiviteter som iverksettes i overenstemmelse med Islands tverrfaglige program "Folk og hav i Nord", koordineres med Arktisk Råds virksomhet. Vi vil i programmet fokusere på problemstillinger som er viktige for grisgrendte arktiske strøk som står overfor en vanskelig eksistensiell situasjon som bare kan forbedres gjennom et tverrfaglig, internasjonalt samarbeid. Det treårige arktiske forskningsprogram som skulle igangsettes i år, omfatter viktige forskningsinitiativer for hele det arktiske området. Det er derfor en kilde til bekymring at Nordisk Råd foreslår at størstedelen av de midler som er avsatt til det arktiske forskningsprogrammet i år, inndras for å finansiere andre prioriterte prosjekter.

Dette kan vi bare akseptere hvis de 30 mill. danske kr som det opprinnelig ble bestemt skulle brukes til dette forskningsprogrammet, kan brukes senere, og at det her er snakk om en kortvarig, midlertidig omprioritering av midlene. Det er en uheldig utvikling hvis det nordiske samarbeidet kommer inn på en kurs hvor tidligere fattede beslutninger om prosjektbevilninger blir omgjort.

Finlands arbeid for fokusering av den nordlige dimensjon innenfor Den europeiske union har henledet EUs oppmerksomhet mot de kolossale miljømessige og økonomiske problemer man står overfor i de nordlige deler av Russland. En prioritering av den nordlige dimensjon innenfor EU kan få positiv innflytelse på utviklingen i dette området. Dette er viktig for de nordiske land. Vi vil derfor legge vekt på at man i det nordiske samarbeidet medvirker til å konkretisere dette arbeidet.

Alle de nordiske land står overfor en utfordring når Den europeiske monetære union trer i kraft ved årsskiftet. EMU kommer til å få stor betydning for samtlige nordiske lands økonomier, selv om det bare er Finland som blir medlem fra første dag. Det er derfor hensiktsmessig for de nordiske land å konsultere hverandre om dette sakskomplekset. Jeg mener at det bør fastsettes rammer for det fortsatte samarbeid på dette området.

Vi i Norden har ikke råd til å la være å samarbeide tett om felles anliggender og om anliggender vi har til felles med våre nærmeste naboer. Det blir færre og færre områder i politikken som kan løses nasjonalt. Det er derfor kanskje viktigere nå enn før for de nordiske land å samarbeide tett om spørsmål som tidligere kunne løses nasjonalt. Det er også av avgjørende betydning for oss i Norden å ha et så godt samarbeid med våre naboer som mulig. Det nordiske samarbeidet, samarbeidet mellom Norden og land i Nordens nærområder og samarbeidet om Arktis er svært viktig for oss alle sammen.

Det er med dette for øye Island nå tar over formannskapet fra Sverige. Jeg vil gjerne benytte anledningen til å takke Sverige, og da spesielt Leif Pagrotsky, for en utmerket innsats og fint samarbeid. Det er en krevende utfordring for oss islendinger å overta formannskapet etter Sverige, men vi er fast bestemt på å gjøre vårt beste til at det nordiske samarbeidet også kan styrkes og vokse under vårt formannskap, slik det har gjort under kyndig svensk ledelse.

Dorte Bennedsen (socialdemokratiska gruppens talesman):
Præsident! Til at begynde med vil jeg godt kommentere et enkelt punkt af det, som den islandske samarbejdsminister Halldór Ásgrímsson var inde på, nemlig det arktiske forskningsprogram, som ministeren udtrykte nogen bekymring over blev udskudt. Det giver mig anledning til at sige, at vi har drøftet det meget i Nordisk Råds Præsidium, og vi deler alle den holdning, som jeg forstod også ministeren havde, at dette er en faseforskydning. Der bliver ikke rørt ved de 30 mio. danske kroner til programmet. Men programmet var kommet så sent i gang, så det var oplagt, at man ikke kunne udnytte alle midlerne i 1999. Derfor fandt vi det forsvarligt at overføre, som vi har gjort, men under den helt klare forudsætning, at der ikke skæres i programmet.

Alle, der i de senere år har deltaget i Rådets arbejde, ved, at netop budgettet har givet anledning til ganske store konflikter mellem Rådet og Ministerrådet. Parlamentarikerne oplevede budgettet som meget uoverskueligt. Det var stort set umuligt at få oversigt over, hvor mange penge der anvendtes på de enkelte områder. Dertil kom, at parlamentarikerne også oplevede Ministerrådet som meget lukket og meget uvilligt over for vore prioriteringer og ønsker.

Nu er der som bekendt ingen træer, der gror ind i himlen. Men der er faktisk grund til i år at takke Ministerrådet. Takke for den nytænkning, der er sket i relation til budgetproceduren. En nytænkning, som har betydet en langt større åbenhed og lydhørhed over for politiske ønsker og prioritering fra Rådet.

For at begynde med det helt basale – med 1999-budgettet har vi fået et budget, hvor vi er i stand til at overskue, hvad der anvendes af penge inden

for de enkelte sektorer og inden for de tre udvalg eller søjler. Og hvad mere er, vi har også fået en oversigt over projektmidlerne, herunder hvad der er af udisponerede midler næste år. Budgetteknikken er ikke perfekt, men vi håber, at Ministerrådssekretariatet fortsætter med at gøre den endnu bedre.

Der er altså grund til at takke for, at man har taget fat på arbejdet med at udarbejde et forståeligt budget. Hermed har man imødekommet et meget gammelt ønske fra Rådets side.

Inden jeg går over til de enkelte punkter i budgettet, vil jeg godt komme med en mere principiel betragtning. Ministerrådet har som sin hensigt sagt, at man vil skabe plads for et dynamisk nordisk samarbejde inden for en uændret økonomisk ramme. For Socialdemokraterne er der ingen tvivl om, at processen med at vurdere hele samarbejdet ud fra "Nordisk Nytte"-begrebet har været rigtig og vigtig. Vi har fået langt mere effektivitet i samarbejdet, og pengene er blevet koncentreret på områder og sektorer, hvor de virkelig giver resultater.

Men effektiviseringsgevinster er noget, man kan hente et år, to år, måske tre år, og så er der ikke mere at hente. Og derfor vil vi gerne advare Ministerrådet mod at holde fast ved målsætningen om en uændret økonomisk ramme også i årene fremover. Vi lever i en dynamisk verden, og behovene for nordisk indsats både internt i Norden og i relation til nærområderne og i EU er store. Og derfor vil det være en hindring for en udvikling af samarbejdet, hvis den basale og uomgængelige præmis skal være uændret økonomisk ramme i en længere årrække.

Jeg skal ikke her gå i detaljer med budgettet, men vil godt nævne et par enkelte punkter, som er vigtige for Den Socialdemokratiske Gruppe. Vi ser med stor tilfredshed på, at Ministerrådet har afsat yderligere 10 mio. til nærområdet. Ser man på udvalgets arbejde og initiativer, fremgår det klart, at behovene i nærområderne er mange og store, og derfor er vi meget tilfredse med, at nu omkring 20 pct. af budgettet er afsat til dette område.

Nordplus Mini-programmet har set dagens lys som et socialdemokratisk forslag. Børn og unge får i dag mange påvirkninger udefra, og EU afsætter overordentlig mange penge til unges udveksling. Ikke et ondt ord om det. Det er kun godt. Men det er ikke godt nok. Hvis vi skal bevare den nordiske samhørighed også i den næste generation, må vi også give de helt unge mulighed for at få nordiske erfaringer, give dem kendskab til og give dem forståelse for vores nordiske lande og deres kultur. Men her kan de nordiske økonomiske muligheder desværre slet, slet ikke tåle sammenligning med de europæiske ordninger.

Vores – Socialdemokraternes og Rådets ambitioner på det her område for 1999 var væsentlig større end de penge, der nu foreslås afsat. Men vi er tilfredse med, at man kommer i gang med projektet, og at man, så vidt vi i hvert fald har forstået, vil prøve at tilrettelægge det, så det øger mulighederne for støtte til udveksling også fra andre kilder. Arbejdet med børn og unge vil

være en af grundstenene i fremtidens nordiske samarbejde, og derfor håber vi, at Nordplus Mini-programmet vokser i de kommende år, og vi vil også gerne opfordre Ministerrådet til på andre områder at udbygge børn- og ungeindsatsen. Det er en utrolig vigtig satsning.

For Nordenudvalget skal jeg blot nævne indstillingen om yderligere midler til Kulturfonden og til Nordisk Sprognævn. Den egentlige basis for nordisk samarbejde – og det gælder både politisk og folkeligt – er oplevelsen af nordisk samhørighed, fælles kulturbaggrund og den nordiske sprogforståelse. Og derfor er det vigtigt, at der bliver givet øgede midler til Sprognævnet og til Kulturfonden, som jo har langt flere kvalificerede ansøgere, end man er i stand til at imødekomme.

Det sidste punkt, jeg skal nævne, er levnedsmiddelområdet. For Socialdemokraterne har det været et meget stort ønske at få forstærket indsatsen på dette felt. Levnedsmiddelområdet og forbrugerbeskyttelsen er højt prioriteret i vore lande. Og det er bekymrende, at man i EU giver så mange tilladelser til nye tilsætningsstoffer, og det er endnu mere bekymrende, at man både i EU og i WTO kun kan få forbudt tilsætningsstoffer, hvis man har meget, meget klare beviser for deres skadelighed. Netop på risikovurderingerne foregår der et tæt samarbejde mellem de nordiske lande, og vi finder, det er vigtigt, at det samarbejde forstærkes, så vi kan slå igennem både i EU og i WTO. Og derfor er vi meget tilfredse med den nu foreslåede forhøjelse på 2 mio.

Jeg kan i den forbindelse ikke lade være med at udtrykke en stilfærdig undren, og den går på den reservation, som Den Konservative Gruppe har taget til budgettet, og hvor det netop handler om disse 2 mio. kr. Jeg undrer mig, fordi samarbejdsområdet er gammelt, det er meget gammelt, og man har lavet en fortræffelig fordeling af arbejdet landene imellem. Det er den ene undren.

Den anden undren er, at indstillingen, der kom fra Europaudvalget, faktisk var enstemmig, altså også med De Konservatives stemmer i Europa-udvalget, så virker det lidt pudsigt, må jeg sige, at der ligger en reservation her. Men sådan kan der jo være så meget. Sammenfattende skal jeg tilsige Socialdemokraternes støtte til budgettet og til de ændringer, som Præsidiet foreslår.

Vi hørte for lidt siden den svenske samarbejdsminister Leif Pagrotsky udtale nogle ord omkring lydhørhed over for Rådet også fremover. Jeg vil godt benytte denne lejlighed til at sige tak til den svenske samarbejdsminister, hvor vi hos os har en fornemmelse af, at nytænkningen, ny-orienteringen, den er det svenske formandskab måske ikke helt uden skyld i. Og så sige, at ordene om lydhørhed fremover lover godt, hvis det betyder, at det påbegyndte arbejde og den påbegyndte åbenhed omkring budgettet vil udvikles i årene fremover.

Chris Heister (m, Sverige):
Herr president! Dorte Bennedsen försöker slå in en kil i den konservativa gruppen när det gäller anslagen till *levnedsmiddel*. Den konservativa gruppen har gjort ett gediget arbete för att få fram ytterligare resurser till närområdena. Jag hörde också Dorte Bennedsen säga att hon tyckte att det var viktigt och att hon stöttade förslaget om ytterligare 10 milj.kr. Jag är bara ledsen att hon inte ville fortsätta fullt ut och stödja den konservativa gruppens förslag om ytterligare 4,1 milj.kr till det viktiga närområdes-samarbetet.

Vi har landat i att de medel som ministerrådet har lagt när det gäller att satsa på *levnedsmiddel* är tillräckligt för att kunna uppnå det som också ministerrådet här säger är viktigt. Det är den samlade konservativa gruppens syn i dessa frågor.

Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde: **Marianne Jelved** (Danmark):
Hr. præsident! I de afsluttende bemærkninger i mit indlæg under sidste sessions generaldebat sagde jeg, at vi skal være synlige i Europa. Kun da har vi mulighed for at præge udviklingen i den retning, vi mener, den skal gå. Det er stadig mit udgangspunkt, og et område, hvor vor tilstedeværelse er både konkret og synlig, er vores nærområde.

Den overordnede målsætning for Nordisk Ministerråds samarbejde med Nordens nærområde er politisk. Hensigten er at bidrage til et stabilt og fredeligt Europa ved at fremme den demokratiske udvikling og respekten for menneskerettighederne, men også ved at støtte udviklingen mod markedsøkonomi og en bæredygtig ressourceudnyttelse.

Netop i nærområderne er vi desuden hver især aktive med bilaterale programmer. Det fællesnordiske nærområdeprogram skal derfor helst give en merværdi i forhold til de enkelte landes nationale indsatser. Det har vi bl.a. gjort ved i det fællesnordiske at prioritere de såkaldte bløde værdier, for eksempel børn og unge, og Nordisk Råds afholdelse af en konference om Barnforum i december 1998 er et godt initiativ i denne sammenhæng.

Vi viser i praksis, hvad regionalt samarbejde kan bruges til. Vi bidrager til, at der etableres strukturer og normsæt, som kan bistå landene i deres udvikling til stabile retssamfund og – hvis de ønsker det – EU-medlemskab. Det er i virkeligheden imponerende, hvad der er sket de seneste år inden for demokrati- og menneskerettighedsområdet.

Også for at nå EU-målet er det af stor betydning, at der opbygges samfund, der efterlever den demokratiske magtdeling: parlamenter, der kan fungere, domstole og demokratiske strukturer i samfundet som helhed. Det er desuden en stor opgave for landene i nærområdet at få opbygget en offentlig administration, så love og regler også kan fungere i praksis. Der er behov for støtte til opbygning af moderne samfundsvidenskabelige uddannelser, ikke

mindst jurauddannelsen. En moderne organisering af arbejdsmarkedet er også nødvendig, ja, der er nok at tage fat på.

Med henblik på at fremme demokratiudviklingen støtter Ministerrådet en række projekter, der overfører viden og bygger netværk op. Begge dele retter sig mod forskellige centrale niveauer i et demokrati. Stipendieordningen, som retter sig til lærere, studenter, forskere og embedsmænd, er et godt eksempel. Gennem stipendieordningen opnår parlamentarikere fra Baltikum og Nordvestrusland også mulighed for at få indblik i parlamentarikernes arbejdsform i Norden.

Folkeoplysning og udvikling af frivilligsektoren er også vigtig for demokratiseringsprocessen. Bl.a. med dette for øje er der iværksat et projekt under Nordisk Ministerråd om et mere effektivt samarbejde med frivilligsektoren, som senere kommer til diskussion her på sessionen. Det er jo kendetegnende for Norden, at demokratierne i de nordiske lande er forankret i et samspil mellem forskellige organisationer, parlamenter og regeringer. Den demokratiske udvikling, vor velfærdsmodel, vore holdninger til ligestilling, miljø og menneskerettigheder – alt det, vi holder af at fremhæve som elementer i den såkaldte "nordiske model" – er jo funderet hos befolkningerne.

En sådan udvikling kræver imidlertid uddannelse og ikke kun den formaliserede form for uddannelse. Derfor er det væsentligt, at informationskontorerne, der har ansvaret for gennemførelse af en betydelig del af nærområdeprogrammerne, har koncentreret deres indsats omkring sprogundervisning og kultursamarbejde. I Nordvestrusland f.eks. har ca. 1.000 mennesker fået mulighed for at studere nordiske sprog, siden informationskontoret i Skt. Petersborg blev oprettet. De studerende har ikke blot lært et nyt sprog, de har også opdaget en ny verden gennem deres sprogstudier. De er blevet undervist efter moderne pædagogiske og nordiske metoder. De har oplevet, at læreren er et medmenneske og ikke en autoritær figur. De har opdaget, at der er lande i deres umiddelbare nærhed, hvor ord som demokrati, markedsøkonomi og menneskerettigheder ikke bare er politiske ordgyderier, men har et reelt indhold. De studerende udvikler sig til ambassadører for en demokratisk udvikling, og indsatsen breder sig som ringe i vandet – ikke mindst såfremt der skabes mulighed for at kombinere sprogundervisningen med ophold i vore lande. Dermed er sprogundervisningen i sig selv et betydningsfuldt instrument i udviklingen af demokratiet.

I takt med den øgede prioritering af denne del af Nordisk Ministerråds aktiviteter er det imidlertid vigtigt at sikre en koordination af øvrige aktører i området og at indgå i en dialog med modtagerlandene, således at projekterne i videst muligt omfang bliver behovsorienterede, målrettede og effektive. I den forbindelse er det nødvendigt, at vi overvejer, hvorledes vi håndterer nærområdeprogrammet i sammenhæng med den voksende mængde af aktiviteter i nærområdet, som styres direkte af de forskellige sektorer. I budgetforslaget for 1999 lægger de forskellige sektorers nærområdeaktiviteter såle-

des beslag på betydelig flere midler end det egentlige nærområdeprogram. I alt drejer det sig om ca. 76 mio. DKK, og på den baggrund bør samarbejdsministrene indgå i en dialog med fagministrene, så vi sikrer, at de overordnede politiske prioriteringer for vore nærområdeaktiviteter efterleves. Endelig er det af betydning at sørge for omhyggelig og professionel evaluering af virksomheden.

Det arktiske samarbejde er også en del af vort nærområdeprogram. De arktiske programmer har været vanskelige at få igangsat. Det arktiske forskningsprogram har i sær været nødlidende, fordi det endnu ikke har tiltrukket sig tilstrækkelig opmærksomhed fra de relevante kredse. Det har øget opmærksomheden omkring den foreløbig ubrugte bevilling, som Nordisk Råd nu gerne ser anvendt til andre formål. Forudsætningen herfor er naturligvis, at programmet alene udsættes med de konsekvenser, det får for de fremtidige budgetter. Jeg har tillid til, at Island i sit kommende formandskab tager højde for denne situation.

I budgettet for 1999 har nærområderne fået yderligere 10 mio. DKK i overensstemmelse med Nordisk Råds ønske på sessionen sidste år. Konsekvensen er dels, at det kan blive vanskeligt at sikre kvaliteten med de begrænsede administrative ressourcer, som Nordisk Ministerråd råder over, dels at det efterhånden bliver vanskeligt at efterleve statsministrenes beslutning fra 1992 om, at halvdelen af budgettet skal forbeholdes kultur, forskning og undervisning. Med 45 pct. på 1999-budgettet har vi efter min opfattelse nået smertegrænsen.

Generelt er budgettet for 1999 forbedret. Den beskrivende del er mere udførlig, og søjleopdelingen er i langt højere grad end tidligere søgt afspejlet. Der arbejdes hen imod en fuldstændig gennemførelse af budgettets fordeling på de tre søjler, hvad vi forhåbentlig kan se til næste år, og Ministerrådets sekretariat skal have ros for dette arbejde.

Hr. præsident! Med tak til det svenske formandskab for en god indsats vil jeg tillade mig at slutte med at udtrykke håbet om, at vi endnu en gang får en udbytterig session.

Steingrímur J. Sigfússon (vänstersocialistiska gruppens talesman):
Herr president! Också detta år har presidiets arbetsgrupp följt med och påverkat budgetprocessen, som förefallit vara onödigt tidskrävande. För de flesta involverade har mycket tid gått åt till att försöka klargöra hur systemet egentligen fungerar, vilka medel som de facto finns till förfogande och vad som är öronmärkt redan från tidigare. I stället borde tiden, naturligtvis, ha använts till att diskutera politiska prioriteringar. Nästa år bör budgetförslaget betydligt tydligare kunna åskådliggöra vilka projekt som avslutas och exakt vilka medel som kan användas för nya projekt.

Dessutom bör vi egentligen gå in för att det är partigrupperna som skall utstaka de politiska linjerna också i fråga om budgeten. Dessa riktlinjer kommenteras sedan av utskotten och fastslås av presidiet. I dag är det närmast tvärtom. Budgeten behöver inte behandlas på *alla* möten, utan enligt en på förhand överenskommen tidtabell som tillåter att Nordiska rådet också gör annat under halvåret före sessionen. Huvudansvaret för budgetprocessen skall ges till presidiets budgetarbetsgrupp, som skall vara i kontakt med Ministerrådet. Ofta blir det alldeles för litet tid över för att behandla medlemsförslag och handlingsprogram. Man kan säga att det går åt så mycket tid till att behandla budgeten för följande år att man får litet tid för att genomföra det som finns anslaget i budgeten för innevarande år. Detta låter inte särskilt effektivt, herr president!

Också presidiets ledande roll bör förtydligas. Än så länge finns det ingen större oenighet om riktlinjerna men det skulle vara intressant att se vad som hände om presidiet var oense med något utskott om prioriteringar. I ett sådant fall skulle naturligtvis partigrupperna få avgöra.

På sessionen förra året beslöts att Ministerrådet i sitt förslag till budget för 1999 bör redovisa hur anslagen för några vid namn nämnda institutioner kunde dras ned eller helt och hållet fasas ut. Dessutom krävdes att förutsättningarna för och konsekvenserna av detta borde utredas.

Vad har då skett? I det stora hela ingenting, utom att Nordiska Industrifondens verksamhetsförutsättningar har studerats, bl.a. i en av Europautskottet tillsatt arbetsgrupp. Ministerrådet har inte i sitt eget budgetförslag uppfyllt Rådets uttalade önskan om att få en konsekvensanalys. Därmed har det också varit omöjligt att åstadkomma några längre gående beslut, vilket är ägnat att ytterligare förlänga institutionernas oro för sin framtid. Det hade varit bättre om besluten hade kunnat fattas under innevarande år. Vänstersocialistiska gruppen har inte tagit ställning för att gå in för en utfasning men vi kunde stödja att man i alla fall gör en analys.

De utredningar som hittills gjorts om Industrifonden har gett en relativt motstridig bild av fondens roll och betydelse. Från många håll hörs positiva signaler men det finns också andra sätt att se på fondens framtid. Det som verkar alltmer uppenbart är att särskilt de små och medelstora företagen har haft, och kommer att ha, stor nytta av den verksamhet som Industrifonden kan erbjuda. Under nästa år skall vi se vad som bör göras med fonden.

Bygg- och bostadssektorn kommer igen att enligt förslaget få medel och kommer att koncentrera sig på de svagaste samhällsgruppernas bostadssituation, på användningen av bärkraftiga byggmaterial och -metoder samt på samarbete med närområdena. Detta fyller helt vår grupps krav. Problemet är närmast att den anslagna summan är otillräcklig. Med tanke på betoningen av närområdessamarbetet kunde just denna sektor få en centralare roll i framtiden.

Höjningen av projektmedlen till narkotikasamarbetet med 90 000 kr förefaller liten i en tid då problemet får allt större proportioner och förefaller vara orsaken till många av samhällets andra stora problem: våld, kriminalitet, prostitution m.m.

I budgeten för 1999 har Nordisk Kommitté för Bioteknik fått förnyat mandat. Själva summan som kommittén får till förfogande är inte stor men vi hoppas att nya och viktiga uppgifter leder till större summor följande år. Genteknologin är ett område som utvecklas i en svindlande snabb takt, och många människor är mycket oroliga för vad som sker. Samtidigt vet vi att genteknologin kan vara till stor nytta, bara man inte låter girigheten ta över.

Det sägs att dumheten alltför ofta segrar över förnuftet, vilket beror på att förnuftet är begränsat, medan dumheten inte känner några gränser. Därför finns det skäl att mycket noga övervaka det som sker inom genteknologin och att satsa mera på nordisk koordinering av bl.a. forskning.

I budgeten finns också en liten summa för Nordens Hus i Reykjavik och Torshavn. Vi vet nu att båda har tämligen omfattande renoveringsarbeten framför sig. Det är på sin plats att göra upp en långtidsplan för hur alla våra Nordens Hus skall skötas de närmaste 10-15 åren. Det blir dyrt men det blir ännu dyrare att låta dem förfalla. Också de medel som finns för driften av Nordens Hus, åtminstone i Reykjavik, är för små. En liten sak, men nog så bekymmersam ibland, är att man i den nordiska budgeten inte tar hänsyn till t.ex. allmänna lönehöjningar i olika länder. Detta kan tidvis leda till att budgeten inte är realistisk över huvud taget. Vi måste i framtiden bättre kunna justera budgeten i enlighet med dylika förändringar i respektive land.

Herr president! Vänstersocialistiska gruppen har satt sig emot de nedskärningar som det nordiska samarbetets budget har genomgått under de senaste åren. Vi är därför inte helt till freds med det budgtetförslag som vi nu har framför oss men vi anser att det går i rätt riktning, och vi kan gott leva med det.

Anita Johansson overtog herefter ledelsen af forhandlingerne.

Vice lagmand, landsstyremand for Justitsspørgsmål og Nordisk samarbejde **Høgni Karsten Hoydal** (Færøerne):

Præsident! Statsminister Oddssons redegørelse var perspektivrig og målsætningsprogrammet: "Folk og Hav i Norden" hilser vi velkommen fra færøsk side. Den islandske prioritering afspejles ikke umiddelbart i budgettet for næste år, dog kan vi sige, at Præsidiets ændringsforslag til budgettet har visse elementer, der peger i retning af at styrke Vestnorden. Jeg kan nævne de forøgede midler til Nordisk Kulturfond til elevudveksling mellem Vestnorden

og det øvrige Norden og de forøgede midler til Nordisk Sprognævn og til Det Nordiske Hus i Reykjavik og Torshavn.

Vi taler i dag om splitningen i nordisk samarbejde, hvor der er nævnt problemet med de nordiske landes forhold til euroen. Set fra Færøerne kan vi tale om en anderledes splittelse i det nordiske samarbejde. Vi ligger jo geografisk placeret som midtpunkt i Norden, og kulturelt føler vi os også som et midtpunkt i Norden. Herfra – altså fra Færøerne - kan vi konstatere tydelige skillelinjer imellem de nordiske lande. Den geografiske skillelinje mellem Vestnorden på den ene side og de skandinaviske lande på den anden er suppleret med den nye skillelinje. De skandinaviske EU-medlemmer står på den ene side og så Nordatlantsregionen med Grønland, Island, Færøerne og Norge på den anden side.

Dette er en politisk og økonomisk realitet. Og bygge bro mellem disse to dele af Norden bør efter vor mening være det nordiske samarbejdes hovedprioritet ind i næste årtusinde.

Der er stærke ligheder mellem landene i Vestnorden. Landene er i en periferisituation og er stærkt afhængige af havets fornybare ressourcer. Vi har begrænsede hjemmemarkeder, problemer med tilgængelighed, lange hav- og landeveje og relativt små virksomheder og offentlige institutioner.

Periferiproblemerne og landenes stærke eksportafhængighed gør det nødvendigt aktivt at orientere sig mod en verden, der præges af globalisering og internationalisering. Landene må overveje, med hvem og hvordan de kan samarbejde. Det vigtigste element i dette samarbejde er det nordiske. Kort kan man sige, at nordisk samarbejde for os i alle dets former ses som en mulighed for at styrke landenes position. For os er det nordiske samarbejde selve porten og platformen mod en verden mere og mere præget af konkurrence og markedets blinde kræfter.

Den stærke orientering mod EU, og den stærke prioritering af nærområderne mod øst er en realitet i det nordiske samarbejde. Det betyder, at det kan være svært for Vestnorden og den nordatlantiske region at tiltrække sig opmærksomhed.

Gennem det grænseregionale samarbejde, Nordisk Atlantsamarbejde, forkortet NORA, er der tilvejebragt en god nordisk satsning på at understøtte innovationsprocesser i vort erhvervsliv, og vi ser det som et vigtigt supplement til de nationale bestræbelser på dette område. Vi finder fra færøsk side, at dette samarbejde er inde i en god gænge og bør prioriteres højt i en kommende 4 års programperiode. Det stærkt forbedrede samarbejde mellem NORA og Vestnordenfonden og et samarbejde med det nye satsningsområde Arktisk Forskning vil yderligere styrke den positive udvikling.

Men hvis det skal lykkes at skabe bro mellem det nordatlantiske område og det øvrige Norden, må dette afspejles stærkere i det nordiske samarbejde. En mulighed kunne jo være at foreslå, at det nordatlantiske samarbejde blev

en selvstændig søjle i det samlede nordiske samarbejde. Men som helhed bør brobygningen afspejles i alle dele af samarbejdet.

EU-søjlen og Nærområdesøjlen bør efter vor mening prioriteres efter et udvidet begreb om nordisk nytte. Det vil sige, at kriteriet for det nordiske samarbejde på EU-søjlen bør vurderes i henhold til, at arbejdet også har merværdi for de lande, som står uden for EU. I Nærområdesøjlen er en meget positiv del af samarbejdet i dag samarbejdet med Baltikum, Nordvestrusland og forbindelsen til Barentssamarbejdet og Arktisk Råd, som vi finder vigtigt fra færøsk side, og vi kan støtte opprioriteringen af Nærområdesøjlen i budgettet.

Men vi vil gerne gøre en indsats for, at nærområdesamarbejdet også kommer til at prioritere flere af Nordens nærområder. Shetlandsøerne, Orkneyøerne, Irland og Skotland er naturlige nærområder for os og for Vestnorden, ligesom øsamfundene ved den canadiske vestkyst er det. En udvidelse af kontaktfladen vil give nye dimensioner til gavn for hele Norden. Dette nævnte statsminister Oddsson også i sin redegørelse i går, og vi hilser det velkommen.

Præsident! Færøerne har nok indtaget en noget tilbageholden rolle i det nordiske samarbejde de senere år. Sammen med de tre andre små nationer Åland, Grønland og samerne er vi også her i en slags periferisituation, hvor vi deltager, men er ikke fuldgyldige medlemmer på Ministerrådssiden.

Vi føler det fra færøsk sådan, at vi får og kan få meget ud af det nordiske samarbejde, men at vi ikke har påtaget os en tilstrækkelig aktiv rolle i at præge Nordens udvikling.

Vi ønsker at give vores til det fælles nordiske samarbejde og ikke blot at modtage. Vi mener, at vi som en del af Vestnorden og som en af de små nationer har meget at give til det nordiske samarbejde. Et eksempel er havklimaforskningen, som lagmanden nævnte i sin tale. Men på en lang række andre områder kan vores erfaringer give meget til det samlede Norden. I miljøspørgsmål, arbejdsmarkedspolitik, uddannelse, kultur, på lovgivningsområdet. Og ikke mindst i kriminalitetsforebyggelsen og arbejde med børn og unge har de små nationer vigtig erfaring at give til de større. I velfærdspolitikken har også de små nationer i Norden udviklet modeller, som også vore store broderlande kan lære noget af. Vi har jo stadig et samfund, hvor det sociale netværk stadig væk er fungerende i lokalsamfundene, og hvor klientgørelsen i forholdet mellem stat og individ ikke er indført endnu.

Færøske politikere har igennem mange år argumenteret for selvstændigt medlemskab for de små selvstyrende nationer i det nordiske samarbejde. Vi mener fremdeles, at dette bør gennemføres på trods af de juridiske argumenter, som hidtil har forhindret det. Det første skridt bør være, at vi begynder at betale vort bidrag til det nordiske samarbejde, og det bør ske med det samme. Dette vil styrke vores ansvar og vores orientering i samarbejdet.

Præsident! Det færøske landsstyre og et flertal i det færøske lagting har sat sig som mål at oprette Færøerne som selvstændig stat gennem forhandlinger med Danmark om en ny traktat. Dette vil ske gennem en kontrolleret og demokratisk proces i nordisk ånd.

Det er ikke et udslag af nationalistiske manifestationer, men er bygget på de samme nøgleord, som jeg har lagt vægt på i dette indlæg: Ansvar, global orientering og samarbejde. Vi ønsker at tage ansvaret for vores eget land og deltage på lige fod i det globale samarbejde og ikke mindst i det nordiske samarbejde fremover. Vi ser frem til dette og vil som selvstændigt medlem af det nordiske samarbejde prioritere de små nationers, Vestnordens og den nordatlantiske regions aktive bidrag til den fælles nordiske nytte. For os er det nordiske samarbejde ikke en mulighed, men en nødvendighed.

Fru Præsident! Femtiåret for FN's menneskerettighedsdeklaration, statsministrenes deklaration om et holdbart Norden, fokuseringen på miljø og bæredygtighed og det islandske formandskabs program for folk og hav i Norden, dette har til sammen sat klare perspektiver op for det nordiske samarbejde ind i det nye millenium.

Det er en konstatering af, at det nordiske samarbejde bygger på natur og folk. Af de kulturer og værdier, som er udviklet i folkenes udnyttelse af naturens ressourcer er selve grundlaget for det nordiske samarbejde og for de nordiske nationer og ikke en politisk/økonomisk magt, som tilfældet er med EU. Men faren for det nordiske samarbejde har vel altid været, at vi fokuserer på kultur og værdier, og så overlader vi det til EU-samarbejdet at tage sig af de stærke politiske økonomiske interesser.

Denne fare er ikke blevet mindre i dag, og vores opgave er at bygge et politisk/økonomisk samarbejde på kulturenes grundlag, og dette må prioriteres højere fremover. Hvis det ikke lykkes for os, så mister vor kultur altså sit grundlag. Tak.

Olof Erland (lib, Åland):

Fru president! Enligt min uppfattning har Åland utnyttjat de möjligheter som har funnits inom Nordiska rådet att vara rätt så aktiva. Det finns ganska mycket utrymme. Jag tolkar det ofta som så att det är egna resurser som fattas. Det finns naturligtvis anledning att se över den organisation som Nordiska rådet nu har. Vi har ändå från Ålands sida rätt att delta på ministersidan, bortsett från statsministersidan. Vi har rätt att delta i presidiets möten på olika sätt.

Jag skulle vilja fråga Färöarnas representant konkret vad det är som Färöarna kommer att föreslå skall ändras i Nordiska rådets organisation.

Vice lagmand, landsstyremand for Justitsspørgsmål og Nordisk samarbejde **Høgni Karsten Hoydal** (Færøerne):
Det gælder mange gange, at de selvstyrende områder får en fuldgyldig repræsentation på alle sider af det nordiske samarbejde, og at man derfor også bør ændre Helsingforsaftalen i relation til det, så det er egentlig en intention om, at også de selvstyrende områder kan deltage på lige fod med de suveræne stater i nordisk samarbejde fuldt og helt.

Olof Erland, (lib, Åland):
Fru president! För egen del tycker jag att man inte från de självstyrande områdenas sida enbart skall göra det här till en symbolhandling. Jag är alltså intresserad av att höra vad de praktiska stegen konkret innebär.

Som jag kan se från min erfarenhet i Nordiska rådet är det enda praktiska som vi missar när statsministrarna möts. Det är naturligtvis ett krav som vi ställer oss bakom att man skulle kunna vara med där. Som vi – jag skall inte tala för alla på Åland – från mitt parti anser är det så att vi från åländsk sida har väldigt stora möjligheter. Vi skulle gärna vara lite flere så att vi kunde utnyttja möjligheterna ännu bättre. Men det är där problemet finns, inte i organisationen.

Vice lagmand, landsstyremand for Justitsspørgsmål og Nordisk samarbejde **Høgni Karsten Hoydal** (Færøerne):
Ja, præsident, jeg forstår godt de ålandske meninger om, at vi ideelt har indflydelse på Nordisk Råd. Men jeg mener, at det er vigtigt at få det fastslået formelt også, og at vi selv begynder at betale til det nordiske samarbejde. Vi har jo hørt det i dag, f.eks. når statsministrene taler, så taler de om de fem i det nordiske samarbejde. Jeg vil have, at man skulle tale om de otte eller ni. Tak.

Valgerður Sverrisdóttir (mittengruppens talesmand):
Computerspecialister påstår, at et computerår er tre måneder. Udviklingen på teknologiområdet er på en så rasende fart, at det, som sker i det øvrige samfund på et år, sker på teknologiområdet på kun tre måneder.

Dette princip gælder ikke mindst på IT-området, hvor den nye teknologi , for eksempel anvendelsen af hjemmesider og e-post, er blevet til hverdagsbrug. Teknologiens tempo er fascinerende. Vi følger spændt med hver nyhed på markedet, og den ustyrlige udvikling har allerede ændret vores samfund.

Jeg siger *ustyrlig*, for jeg mener, at man ikke skal prøve at dirigere teknologien; den må i stor grad udvikle sig frit og styres af egen dynamik. Men samtidig må vi ikke glemme at spørge: Kan vi *benytte* denne teknologi til noget godt? Kan vi bidrage til, at teknologien kommer os til gode på nye, vig-

tige områder? Og sidst, men ikke mindst: Indebærer denne teknologi samtidig en risiko for menneskerettighedernes beskyttelse?

Nordisk Råd har besluttet at satse på menneskerettigheder næste år. I denne sammenhæng vil Rådet fokusere særlig på informationsteknologiens indflydelse på og muligheder for menneskerettigheder. Det bliver gjort, på den ene side ved at overveje, hvordan informationsteknologien kan bruges til at fremme, koordinere og optimere menneskerettighedsarbejdet i de nordiske lande. Konkrete forslag er allerede blevet fremlagt og findes i en udtalelse fra et seminar, som menneskerettighedscentrene i Norden arrangerede, og som blev holdt i Reykjavik 8.-10. oktober. Informationsteknologien giver os enorme muligheder, især blandt unge, til at sprede information og skabe et forum for udveksling af nye ideer og erfaringer. Denne lejlighed skal vi benytte.

På den anden side må Nordisk Råd stimulere diskussionen om menneskerettigheder i forbindelse med selve teknologien og stille spørgsmål. Blandt de spørgsmål, som vi har et etisk ansvar for at stille, er:

- Hvilken indflydelse har informationsteknologien på beskyttelse af personlige oplysninger?
- Hvilken ret har de, som ikke har adgang til denne nye kundskab?
- Og hvad må vi politikere gøre for at sikre, at informationsrevolutionen ikke skaber lige så mange problemer, som den løser?

Diskussionen om denne problematik er endnu ikke nået langt, selv om udviklingen er i flyvende fart.

De nordiske lande har traditionelt været banebrydende ved at fremme respekten for individets værdighed, frihed og dets moralske forpligtelser. Vi plejer at sige, at de grundlæggende menneskerettigheder er universelle. Det er FN's Verdenserklærings hovedindhold. Nye samfundsomgivelser i det kommende årtusind kræver en definition af os af de nye farer for menneskerettigheder og en fælles indsats på området.

Fru præsident! Jeg tror, at Nordisk Råd er det rette forum for dette krævende og værdige arbejde, og opfordrer de nordiske landes regeringer og parlamenter til at give dette område en større vægt i deres arbejde. Dermed er det muligt for os at "indhente forsømt tid", men vi må være hurtige: Et år er jo kun tre måneder.

Sametingets president **Sven-Roald Nystø**:

Guddnedahtedum presidænnta President! På vegne av sametingene i Finland, Norge og Sverige vil jeg gi uttrykk for vårt syn i noen sentrale samiske saker.

Sametingenes generelle utgangspunkt er at de samiske områdene som i de respektive landenes distrikts- og regionalpolitikk ofte defineres å være marginale utkantområder, tvert om er samiske sentra som det må utformes spe-

sielle regionale og samfunnsmessige virkemidler for. De samiske områdenes transnasjonale karakter og samfunnsliv representerer derfor en stor utfordring i denne sammenhengen. Dette vil si at virkemiddel og politikkutviklingen for de samiske områdene både på regionalt og nasjonalt nivå i de respektive land også må skje i et utenrikspolitisk perspektiv. Sett fra et samisk ståsted er det derfor viktig at samene er med når saker som berører samene drøftes og beslutninger fattes. Det gjelder også Nordisk Råd.

Samisk medlemskap i Nordisk Råd har vært behandlet i rådet en rekke ganger. Også i dag skal samisk medlemskap drøftes og behandles. Fra samisk side har vi gjentatte ganger ytret ønske om og argumentert for et fullverdig samisk medlemskap i Nordisk Råd. Dette står fortsatt ved lag, da vi ønsker å delta i det organiserte nordiske samarbeidet på linje med de øvrige nordiske folk.

Når det gjelder det foreliggende forslag om samisk medlemskap, har sametingene bedt om at saken ikke blir behandlet under denne sesjonen. Det er flere grunner til dette. Det pågår nå et arbeid i de nordiske regjeringer og de tre sameting med tanke på et fremtidig samarbeid mellom regjeringene og sametingene på politisk nivå. Et fremtidig samisk medlemskap bør vurderes i lys av denne prosessen. Det er videre grunn til å merke seg at sametingene er i ferd med å etablere et felles samarbeidsorgan, kalt Samisk parlamentarisk råd. Spørsmålet om medlemskap i Nordisk Råd fortjener å bli vurdert også i lys av denne utviklingen. De nordiske statene har et ønske om en aktiv internasjonal profil i urfolkspørsmål. Min konklusjon er derfor at spørsmålet om samisk medlemskap i Nordisk Råd bør stilles i bero til de forannevnte prosessene er avklart.

Spørsmålet om en eventuell fremtidig nordisk samekonvensjon er på den politiske dagsorden. Regjeringene i Finland, Norge og Sverige har saken til vurdering sammen med sametingene. Vi ser med spenning frem til det videre arbeidet med saken.

Utviklingen av de samiske områdene må også ses i et barentsperspektiv og et arktisk perspektiv. Et eget handlingsprogram for urfolk i Barentsregionen er nå under utarbeidelse. Det vil bli lagt vekt på næringer, kultur og helse. De tiltak programmet medfører, bør også få en forankring i det arktiske samarbeidet. Sametingene er svært glad for at det nå er tatt initiativ til å utarbeide et handlingsprogram i Norge for russiske urfolk, og vi utfordrer Finland og Sverige til å vurdere tilsvarende. Handlingsprogrammet for urfolk i Barentsregionen og eventuelle framtidige nasjonale program for russiske urfolk bør etter vår mening også forankres i Nordisk Råds nærområdeprogram.

Vi samer er både medlemmer og ikke-medlemmer i Den europeiske union. Vi har egne pågående økonomiske program for perioden 1995-99. EU-kommisjonen er positiv til å videreføre og utvide disse innenfor rammene av neste handlingsperiode - 2000-2006. Gjennom vårt arbeid i Samisk Parla-

mentarisk Råd vil vi söke å utvikle og samordne tiltak for neste periode på tvers av riksgrensene i nord. Utfordringen ligger i å utvikle tilsvarende program for Finland som man nå har for Sverige. Videre er det en utfordring å utvide INTERREG-programmene slik at de samiske områdene i Norge og Russland kommer med som mest mulig likeverdige parter i disse programmene. Dette vil vi nå ta opp med de respektive nasjonale myndigheter.

President, Nordisk Samisk Institutt representerer en institusjonalisert form for nordisk forskningssamarbeid mellom samene. Sametingene har merket seg at bevilgningen til institusjonen fra Nordisk Ministerråd gjennom flere år er blitt redusert. Bevilgningen er nå på et nivå som leder til spørsmålet om instituttet kan opprettholde sin virksomhet. Nordisk Samisk Institutt har vært gjennom en omstilling og har nå etablert seg som en sentral forskningsinstitusjon. Sametingene gjør oppmerksom på instituttets potensiale innenfor samisk språkforskning, rettsforskning og samfunnsforskning. Nordisk Samisk Institutt må derfor sikres et trygt økonomisk fundament i framtiden.

President, Samenes potensiale i det nordiske samarbeidet må nyttes til vårt felles beste i framtiden.

Kimmo Sasi (utskottets talesman):
Ärade fru president! Samarbetet med våra närområden har blivit en fast del av det «nordiska». Man har insett att samarbetet med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland är viktigt och har en konkret nordisk nytta särskilt i form av säkerhet och ekonomisk framgång.

Samarbetet inom Nordens gränser är och kommer att bli vår hörnsten, men nordiskt samarbete i närområdena är det område där den största utvecklingen sker. Det är därför glädjande att ministerrådet har följt Nordiska rådets önskan och satsar ytterligare medel på närområdessamarbetet i sin nollbudget.

Närområdesutskottet har i sitt arbete de tre senaste åren arbetat aktivt med att förbättra demokratiutvecklingen och sociala miljömässiga förhållanden i närområdena. Vi har också lagt vikt vid att ta kontakter med våra kolleger i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland genom gemensamma möten och det viktiga stipendieprogrammet.

Detta år har vi arbetat med fyra huvudteman.

Barn och unga: Det har varit en fortsatt satsning på barn och ungas situation med Margareta Israelsson som rapportör. Den 8 december arrangerar närområdesutskottet i samarbete med Unicef konferensen BARNforum i Stockholm. Detta är utskottets största arrangemang hittills med över 250 deltagare. Bl.a. Elisabeth Rehn och Peter Ustinov deltar i programmet.

I går på utskottets och biståndsministrarnas gemensamma möte var slutsatsen att vi måste prioritera den sociala utvecklingen i våra närområden.

Bekämpandet av kriminalitet: Arbetet med bekämpandet av kriminalitet i närområdena har fortsatt. Det tillsattes en arbetsgrupp med Inger Koch som ordförande. Arbetet resulterade i ett medlemsförslag med konkreta förslag till regeringarna och ministerrådet. Arbetsgruppens rapport har blivit tryckt och är tillgänglig för alla.

Det är viktigt att ministerrådet prioriterar stöd till kriminalitetsförebyggande arbete t.ex. via de kriminalitetsförebyggande råden i Norden och i närområdena som nyligen har grundats.

Miljö: Miljöfrågorna och uppföljningen av rådets miljökonferens i februari i Göteborg, med Erik Dalheim som rapportör, är ett annat centralt samarbetsområde. Utskottet har framfört två utskottsförslag på området. Det ena handlar om genomförandet av en nordisk miljöräkenskap för energi samt harmoniserade miljöskatter på el. Det andra utskottsförslaget handlar om upprättandet av ett kompetensnätverk på kommunal nivå för arbetet med Agenda 21. Vårt mål skall vara att energiresurserna används på det mest miljövänliga sättet.

Murmansk: Utskottet har fokuserat på Murmanskområdet. Hannes Manninen är utskottets rapportör och arbetet resulterade i ett utskottsförslag med konkreta förslag till regeringarna, ministerrådet och till Nordiska rådet. Förslagen berör särskilt igångsättandet av projekt gällande miljö och demokratiutveckling. Det föreslås en förberedande utredning om ett reningsprojekt angående dricksvatten och avloppsvatten i Murmansk som är väldigt viktigt. Målet är att det uppnås en extern finansiering i framtiden. Vidare föreslås att det reserveras medel för att förbättra kommunaladministrationens funktioner, och att det framläggs projekt som befrämjar barnens situation i Murmansk.

Det gemensamma mötet mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen är den stora händelsen år 1999. Teman för mötet är den nordliga dimensionen, säkerheten i våra närområden och bekämpandet av kriminaliteten. Den politiska dialogen skall leda till bättre koordinering av våra insatser i Baltikum och på det sättet också påskynda medlemskapsprocessen till EU.

För tillfället, fru president, hänger mörka moln över EU:s utvidgningsprocess. Många EU-länder har fått nya regeringar vars ledare har uttalat sig för en längre utvidgningsprocess. Dessa regeringar visar tydligen en mindre solidaritet för de folk som under socialismens förtryck hamnade i djup fattigdom. Under de senaste 20 åren har vi haft några starka och visionära ledare i Europa, men har vi dem i dag. Jag är säker att under utvidgningsprocessen kommer vi ännu att sakna ladare av typen Helmut Kohl. Det är vår historiska uppgift att förena Europa inom ramen för EU så snart det realistiskt är möjligt.

Nærings- og handelsminister **Lars Sponheim** (Norge):
Næringsministrene besluttet i august 1997 å gjennomføre en omfattende utredning om det nordiske innovasjonssamarbeidet. Nordisk Industrifond har utgjort en sentral del av nettopp dette samarbeidet. Det var derfor også en viktig oppgave å belyse Nordisk Industrifonds framtidige rolle i en slik utredning. En strategi for fondet ble godkjent av næringsministrene i august 1997.

Oppdraget ble gitt til det danske konsulentselskapet PLS, som la fram sin rapport den 1. september 1998. En egen styringsgruppe bestående av representanter fra de nordiske landene fulgte utredningsarbeidet. Rapporten beskriver forutsetninger og betingelser for å styrke det nordiske innovasjonssystemet og nytten av dette i forhold til europeisk og nasjonalt innovasjonssamarbeid.

Rapporten kommer også med en rekke forslag og anbefalinger for den videre innretningen av samarbeidet på nordisk nivå. Dessuten presenteres forslag om Nordisk Industrifonds framtidige rolle.

Det kan være hensiktsmessig at de nordiske næringsministrene tidlig i 1999 drøfter nærmere det framtidige samarbeid om innovasjon på nordisk nivå. Drøftelsene vil bli gjenspeilet i Minsterrådets forslag til budsjett for år 2000, som vi bli utarbeidet våren 1999.

Et ministerrådsforslag om innretningen av det framtidige nordiske innovasjonssamarbeidet, herunder Nordisk Industrifonds rolle, kommer til å bli utarbeidet og oversendt Nordisk Råd med sikte på behandling under sesjonen i november 1999. Forslaget skal foreligge senest medio mai 1999.

Det er ennå for tidlig å angi konkret hvorledes næringsministrene vil foreslå innovasjonssamarbeidet videreført, og i den sammenheng hvilke budsjettmessige konsekvenser dette vil ha for det nordiske samarbeidet generelt og for Nordisk Industrifond spesielt. To av forslagene fra PLS, som omhandler etableringen av et nytt nordisk venture capitalselskap og en egen nordisk utviklingskontraktordning mellom offentlige institusjoner og det nordiske næringsliv, har imidlertid så langt fått en meget begrenset tilslutning.

Embetsmannskomiteen for næringsspørsmål har nå anmodet Nordisk Industrifond om å redegjøre for hvorledes fondet selv mener Industrifondet kan medvirke til å styrke innovasjonssamarbeidet i Norden. Fondet har også fått i oppdrag å gjennomføre en høring slik at relevante interesseorganisasjoner og brukerinteresser skal få anledning til å uttale seg om rapporten og de forslagene som er framkommet, før ministrene fatter sin beslutning om oppfølging.

Selv om det foreløpig er for tidlig å redegjøre for hvilke forslag og anbefalinger man konkret ønsker å videreføre, er det likevel grunn til å anta at Nordisk Industrifond vil få til oppgave å følge opp og gjennomføre en del av de forslag som innovasjonsutredningen og styringsgruppen for utredningen har lagt fram. Hoveddelen av konsulentrapportens forslag ligger innenfor

rammen av fondets nåværende virksomhet og kan ligge til grunn for en videreutvikling av fondets nylig fastsatte strategi. Det er således naturlig å tro at Industrifondet vil få en fortsatt sentral rolle for å initiere og implementere nordiske aktiviteter av stor nordisk nytte for næringssektoren.

På denne bakgrunn vil næringsministrene uttrykke noe bekymring over presidiets forslag til ytterligere nedskjæringer av Nordisk Industrifonds budsjett for 1999. Etter hva næringsministrene har hatt grunn til å tro, har det vært generell enighet om at Industrifondet skulle være budsjettmessig "fredet" i 1999, og at fondet burde få tilstrekkelig arbeidsro til å iverksette sin nye strategi mens fondets framtidige rolle og innovasjonsstudiens oppfølging er under drøfting. Fondet har gjennom de seneste årene vært gjennom en periode med betydelige nedskjæringer og forandringer av mål og strategi. Vi mener vi nå er i ferd med å etablere et tidsriktig virkemiddel med potensial for stor nordisk nytte på det næringspolitiske område. Vi bør nå derfor forankre fondet i et konsolidert nordisk innovasjonspolitisk samarbeid og skape mindre usikkerhet omkring institusjonen og dens framtidige virksomhet.

Svend Erik Hovmand (V, Danmark):
Jeg må først takke næringsministeren for bemærkningerne omkring Den Nordiske Industrifond. Jeg har haft fornøjelsen af at sidde som formand for et arbejdsudvalg, der har beskæftiget sig med Industrifonden.

Jeg kan i og for sig godt forstå næringsministerens bekymring omkring den budgetmæssige situation. Vi kunne alle ønske os, at der havde været råd til alt, men ministeren ved jo bedre end så mange andre, at et budget er en prioritering.

Men jeg vil godt sende problemstillingen tilbage til ministrene. Vi har faktisk ventet på ministrene. Vi havde forventet, at ministrene havde delagtiggjort os i deres holdning på et tidligere tidspunkt. Det er ikke sket, og det skyldes formentlig, at ministrene ikke endnu er blevet enige om, hvilke konsekvenser PLS-rapporten skal have. Det ser vi frem til. Vi drøfter fortsat og løbende Industrifondens videre fremtid, og jeg vil godt spørge ministeren: Hvornår forventer man en indstilling fra Ministerrådet?

Nærings- og handelsminister **Lars Sponheim** (Norge):
Jeg må først få kvittere tilbake og også fra næringsministersiden få uttrykke at vi er opptatt av at vi skal finne en tjenlig form rundt dette arbeidet framover. Vi er i støpeskjeen. Vi vet at vi nå går inn i et spennende år, hvor hele spørsmålet omkring dette skal drøftes. Som jeg sa i mitt innlegg, regner vi med at vi i løpet av det neste halve året vil kunne ha en klar innstilling fra næringsministrene og senere Ministerrådet, og at vi ved tilsvarende samling

i Nordisk Råd i november 1999 vil kunne få en bred drøfting omkring disse forholdene, også fordi vi da har fått trukket inn brukerinteresser og interesseorganisasjoner rundt oppfølgingen av denne rapporten fra PLS.

Jeg ser fram til et godt samarbeid, fordi vi også trenger et nordisk innovasjonssamarbeid nettopp for å ta ut den nordiske nytten på en del områder og utvikle de gode næringsmiljøer som går på tvers av landegrensene i Norden, som vi ser har et betydelig potensial.

Svend Erik Hovmand (V, Danmark):
Jamen jeg er enig i forventningerne og forhåbningerne og behovet for et samarbejde i det omfang, at de parter, som det her drejer sig om, også måtte være interesseret i det. Jeg tænker først og fremmest på de organisationer, som også skal være med til at bidrage til udgifterne. Og jeg forstår, at man hører disse organisationer, hvad jeg synes er godt.

Men jeg vil bare afslutningsvis appellere til, at ministrene gør deres indstilling klar så hurtigt som muligt og helst i begyndelsen af det nye år, sådan at vi kan få en fornuftig gang igennem den beslutningsproces, som jo også skal til i forhold til Præsidiet.

Nærings- og handelsminister **Lars Sponheim** (Norge):
Jeg skal ta det omgående tilbake til mine nordiske kollegaer og sørge for at dette arbeidet skal få fortgang.

Finansminister **Geir H. Haarde** (Ísland):
I de nordiske økonomi- og finansministres konjunkturrapport som er blitt fremlagt her på sesjonen, fremkommer at det i samtlige nordiske land er lagt vekt på sunne offentlige finanser, bl.a. for å skape økt handlefrihet for å benytte finanspolitikken til å stabilisere den økonomiske utvikling. Både i 1998 og 1999 ventes overskudd på de offentlige finanser i alle nordiske land. Veksten i Norden er fortsatt sterk, inflasjonen er lav, ledigheten faller, og det ventes fortsatt overskudd på de offentlige finanser.

Det nordiske samarbeidet på det finansielle området går nå inn i en ny fase. De seneste årene har det nordiske samarbeidet på dette området stått relativt stille, men med ØMUens innførsel kommer denne situasjonen til å endres en god del. Et samarbeid på dette området, uansett tilknytning til den økonomiske og monetære unionen, blir en nødvendighet for oss i Norden, og når Island tar over ordførerskapet ved årsskiftet, anser vi det som veldig viktig å få i gang et nordisk samråd bl.a. om Finlands erfaring av dette medlemskap. Litt mer om det senere.

Krisen i Asia og de turbulente forhold på de internasjonale kapitalmarkeder i den senere tid har klart påvirket veksten i verdensøkonomien i negativ retning. Dette fremgår både av de siste prognoser fra Valutafondet og OECD, som begge har nedskrevet prognosene for neste år. Disse forhold ble også diskutert på de nordiske økonomi- og finansministres møte her i Oslo i går.

Selv om de turbulente internasjonale forhold ikke har slått sterkt igjennom i de nordiske land, reiser dette spørsmålet om våre egne prognoser er for optimistiske, ikke minst med tanke på at den europeiske kommisjon allerede har nedskrevet sin prognose for neste år. Selv om det på nåværende tidspunkt ikke er tegn på at krisen i Asia vil ramme Europa særlig hardt, er de økonomiske utsikter mer usikre enn før. Det er derfor en klar risiko for at veksten kan bli lavere i de kommende år. Hvis det skjer, vil de nordiske landene ikke unngå å bli påvirket, selv om fundamentene i landenes økonomier internasjonalt sett er meget gode.

Konsolideringen av de offentlige finanser som har funnet sted i de nordiske landene i de senere år, har bidratt til økt stabilitet. Dette medfører at de nordiske økonomier ikke vil bli utsatt for samme påvirkninger som de land som står forholdsvis svakt. Men det finnes ingen garantier, som de ustabile forhold på flere av de nordiske valutamarkeder i de siste måneder også viser. Derfor er det av avgjørende betydning at den økonomiske politikk er troverdig og bidrar til stabilitet og holdbar økonomisk vekst på lengre sikt.

Nettopp i denne forbindelse blir ØMUens ikrafttreden neste år særlig viktig, ikke minst fordi denne – sammen med stabilitets- og vekstpakten – satser på økt integrasjon og koordinering av den økonomiske politikk i Europa. Dette vil kunne bidra til økt stabilitet, ikke bare i Europa, men i en større sammenheng, hvilket således vil kunne motvirke negative effekter av de turbulente forholdene på de internasjonale kapitalmarkeder. ØMUen vil derfor kunne påvirke den økonomiske situasjon i en positiv retning langt utover deltakerlandenes økonomier.

For de land som står utenfor den økonomiske myntunion, som Island, er det viktig at ØMUen blir fremgangsrik og bidrar til økt vekst i Europa, idet dette også vil påvirke den økonomiske situasjon bl.a. i Island. ØMUen vil også kalle på en nærmere vurdering av penge- og valutapolitikken i de land som ikke er med. I denne sammenheng er valutapolitikken av avgjørende betydning. Det er ubestridt at en fastkursvalutapolitikk som er blitt ført, bl.a. hos oss i Island, i de senere år, har bidratt til økt økonomisk stabilitet.

Men vi har også diskutert en eventuell nærmere tilknytning til euroområdet i den nærmeste fremtid, ikke minst på bakgrunn av at medlemslandene eventuelt kan bli flere. I denne sammenheng vil jeg nevne at de 11 land som vil delta i EMUens første fase, opptar kun en tredjedel av vår utenrikshandel, mens to tredjedeler er med land som står utenfor. I lys av dette har vi kommet

frem til den konklusjon at det på nåværende tidspunkt ikke er behov for endringer i valutapolitikken.

Imidlertid er det klart at forutsetningene vil kunne endres hvis Storbritannia, Danmark og Sverige kommer med, idet dette vil medføre at to tredjedeler av vår utenrikshandel blir med ØMU-landene og kun en tredjedel med land utenfor. En mulig løsning kunne være bilateral tilknytning av den islandske kronen til euroen. Dette vil kunne bidra til økt troverdighet overfor valutapolitikken. Dette krever imidlertid en formell overenskomst mellom Den europeiske sentralbank og den islandske Nationalbank, og er på dette tidspunkt kun en idé.

Det er klart at utformingen av finans- og pengepolitikken i det hele tatt vil bli voktet av det internasjonale penge- og kapitalmarked, fordi dette blir avgjørende for rente- og valutautviklingen i de kommende år. De land som markedet mener ikke fører en ansvarlig finans- og pengepolitikk, vil umiddelbart bli straffet, enten i form av høyere rentemarginaler eller press på deres valutaer.

Selv om det ikke er aktuelt med islandsk medlemskap i Europaunionen, er vi medvitende om at ikke bare ØMUen, men de internasjonale forhold som helhet stiller krav til alle land om at det føres en ansvarlig økonomisk politikk. Jeg mener at de land som står utenfor, som Island, faktisk bør stille enda større krav til den økonomiske politikk, ikke minst finanspolitikken. Det er viktig at den økonomiske politikk bidrar til fortsatt stabilitet, samtidig som ervervslivets konkurranseforhold er forbedret.

Vi må huske at EMUens primære formål er å bidra til en varig og bæredyktig økonomisk vekst, og dermed forbedre de økonomiske vilkår. Denne målsetting må vi alle være enige i, uansett om vi står innenfor eller utenfor EMU. Ansvarlig økonomisk politikk er en avgjørende forutsetning for fortsatt økonomisk stabilitet og opprettholdelse av våre velferdssystemer.

Presidenten:

Får jag be Er alla att rese sig!

Branden i Göteborg natten den 30 oktober krävde 63 unga människors liv mitt i en fest, som förvandlades till en stor tragedi. Just nu pågår en minnesstund i Sveriges riksdag. Jag tror att alla Sveriges familjer sörjer med oss. Våra tankar går till de drabbade, till de anhöriga, till de nära och kära. Vi tänker på dem alla i deras svåra stund, och vi i Nordiska rådet delar naturligtvis deras enorma sorg över dessa unga och barn.

Jag föreslår en stunds tystnad.

Mats Nyby (SDP, Finland):
Fru president! Under senare år har Nordiska rådet utvecklat sig självt till att bli en av nordens främsta konferensarrangörer. Konferenserna har säkert varit värdefulla men de har tärt på krafterna, som inte räckt till så mycket annat, framför allt inte till uppföljningen. Vår legitimitet är helt beroende av att nordborna vet vad de har för nytta av vad vi gör. Vårt arbete skall i bästa fall underlätta nordbornas liv i vardagen. För att de skall veta vad vi gör måste vi ha en effektiv informationsverksamhet.

Bästa kolleger! Nu tror jag att det är dags för oss att gå tillbaka till rötterna. I det ursprungliga Helsingforsavtalets preambel finns följande text:

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, vilka vilja ytterligare främja den nära gemenskap, som i fråga om kultur samt om rätts och samhällsuppfattning råder mellan de nordiska folken, och ytterligare utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna; vilka eftersträva enhetliga regler i de nordiska länderna i så många avseenden som möjligt; vilka vilja på alla områden, där förutsättningar därför finnas, åstadkomma en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna osv.

Jag är medveten om att världen har förändrats sedan den 23 mars 1962 men texten är värd att begrunda.

De telefonsamtal jag får av finländare handlar inte om himlastormande frågor. Han som ringer har kanske jobbat i Sverige och återvänt till Finland som pensionär. Då har han stött på obegripliga skatte- och pensionsproblem. Den unga uppringaren har kanske problem med studiestödet. Den yrkesverksamma uppringaren har krångel med tullmyndigheterna.

De här personerna nöjer sig inte med att jag hänvisar till att vi just har haft en fin konferens.

Alla konferensarrangemangen har gjort att det funnits för litet tid och kraft till de politiska sakfrågorna. Jag är allvarligt oroad över att om vi inte snarast engagerar oss för att driva igenom tunga politiska sakfrågor kommer politiker att undvika Nordiska rådets arbete. Tendensen är alldeles uppenbar redan nu, åtminstone i Finland, och det beror inte på ointresse för det nordiska.

Det råder ju inte heller någon brist på stora politiska frågor i Norden:

- TV-utbytet, evighetsfrågan, ser nu ut att få en lösning.
- En konsultutredning lade nyligen fram sin rapport om ett nordiskt gasnät. Enligt rapporten finns de ekonomiska förutsättningarna om man får tillräckligt stor konsumtion. Här är Sverige fortfarande i en nyckelställning. Säger Sverige nej tack till ett nordiskt gasnät, så kommer det inte att förverkligas. Personligen hoppas jag att Sverige intar en positiv hållning.

Som industripolitiskt samarbetsprojekt skulle gasnätet vara unikt. Som symbol för nordiskt samarbete enastående.

– Den nordliga dimensionen i EU berör oss alla. Vi måste tillsammans konkretisera detta begrepp och bidra till att vår region i Europa klarar sig bra i den framtida utvecklingen.

Som sagt: de politiska sakfrågorna saknas inte bara vi greppar dem. Men för det måste vi prioritera om vår tidsanvändning. Den tid som vi lägger ned på t.ex. budgeten är alldeles orimligt tilltagen. Det vi har diskuterat på möte efter möte är ungefär en procent av budgetens totalbelopp.

Utbildningsminister **Thomas Östros** (Sverige):

Fru President! Låt mig säga att jag som nybliven utbildnings- och forskningsminister ser med glädje fram mot det nordiska samarbetet inom dessa områden.

Det nordiska ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) har under det gångna året strävat efter att både hålla fast vid den tradition vi har inom utbildningsområdet och att bidra med en del förnyande arbete. Kontinuitet är naturligtvis viktig, ja nästan ofrånkomlig, när det gäller så långsiktigt verkande medel som utbildning och forskning. Förnyelse är nödvändig på grund av de snabba förändringarna i vår omvärld. Det krävs flexibilitet för att möta de nya utmaningar som i hög grad finns inom denna sektor. Genom de svenska övergripande prioriteringarna om bl a arbetet för ökad sysselsättning har även detta kommit att påverka verksamheten inom utbildnings- och forskningsområdet.

I förra veckan hade jag glädjen att få inleda en temakonferens i Luleå under rubriken "Ett nordiskt lyft för vuxnas lärande – den nordiska modellen". Syftet var utbyta erfarenheter mellan de nordiska länderna och de självstyrande områdena för att se hur vi på bästa sätt skall kunna stärka vuxna medborgares livslånga lärande. Här handlade det inte bara om det som vi ofta traditionellt menar med vuxenutbildning utan även vad universitet och högskolor borde kunna erbjuda vuxna både för enskild förkovran och som ett led i kompetensutveckling i arbetslivet. Min förhoppning är att erfarenhetsutbytet inom detta område skall vara värdefullt och kunna vidareutvecklas i andra former. Vi har valt olika modeller, och därför finns det mycket att lära av varandra, samtidigt som vi har en gemensam tradition av att satsa på vuxenutbildning.

Nordisk språkpolitik är ett annat viktigt område som vårt ministerråd ägnat stor uppmärksamhet. Även om vi får möjlighet att närmare återkomma till detta under morgondagens debatt vill jag redan nu understryka den betydelse detta område har. Jag är övertygad om att de mål och riktlinjer som föreslås där kommer att bidra till en god utveckling av språkpolitiken inom det nordiska samarbetet.

Även bakom förslaget till en nordisk forskningspolitisk strategi ligger ett mycket omfattande arbete som genomförts över sektorsgränserna. Detta för-

slag kommer också att närmare presenteras under morgondagens debatt. Strategin innebär att det skapas en samlad procedur för initiering, prioritering och beslut om nya tidsbegränsade forskningsinitiativ, med tyngdpunkt på tvärvetenskapligt och sektorsövergripande samarbete. Då får vi också en tydlig ansvarsfördelning mellan den politiska, den forskningsrådgivande och den forskningsutförande nivån. Jag tror att det kommer att bli lättare att få till stånd en samordning med den nationella forskningspolitiken i alla våra länder.

Samarbetet inom närområdet blir allt viktigare. Det möte som genomfördes tillsammans med de baltiska utbildnings- och forskningsministrarna i december 1997 resulterade i en avsiktsförklaring om att utveckla samarbetet. En vidareutveckling av stipendieordningen för Baltikum och nordvästra Ryssland är under utarbetande liksom ett förnyat lärarutbildningsprogram samt ett nytt projekt för insatser för elever med särskilda behov. Ministerrådet studerar också närmare förutsättningarna och hindren för skapandet av ett "gemensamt utbildningsrum " för Norden och Baltikum.

Stödordningarna för gymnasieskolan (NORDPLUS-junior), för vuxenutbildningen, för den högre utbildningen (NORDPLUS) och forskarutbildningen (NorFA) är viktiga medel för att förnya och stimulera det nordiska samarbetet. Genom dessa mobilitetsprogram, som verkligen är mycket uppskattade och i praktiken översökta, får de studerande möjlighet att under sin utbildning få direkta upplevelser de nordiska grannländernas språk, kultur, levnadsmönster, samhällsförhållanden och natur. Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation pågår nu ett arbete för att kunna etablera en ny stödordning för grundskolans elever (NORDPLUS-mini).

Som en direkt följd av förra årets temakonferens om rekrytering till utbildning inom matematik, naturvetenskap och teknik startar nu projektet Kompetensutveckling i skolan. Det syftar till att genom direkta klassrumsobservationer utveckla ett material som skall kunna användas inom lärarutbildningarna i de nordiska länderna för att förstärka undervisningen inom dessa områden.

Insatser mot främlingsfientlighet är mycket angelägna inom alla våra samhällen. I projektet Strategier och metoder för att förebygga rasdiskriminering – interkulturell undervisning har ett antal work shops genomförts under våren 1998. Rapporten från dessa skall direkt kunna användas inom undervisningen av barn, ungdomar och vuxna.

Det tvååriga demokratiprojektet Frivilliga organisationer och demokrati i Norden, som startade genom en konferens i september, skall belysa den nordiska synen på demokrati. Syftet är att stärka samarbetet mellan den officiella och den ideella sektorn samt att sprida information om den nordiska modellen i Europa.

Informationsteknik är ett viktigt område för det nordiska samarbetet inom utbildnings- och forskningsområdet. Här finns stora fördelar att vinna

genom ett samarbete. Ministerrådets IT-policygrupp har arbetat fram ett utvecklingsprojekt som avser att höja servicenivån i de nordiska näten men även lämnat förslag till en ny treårig aktivitet inom området "IT som verktyg för undervisning och lärande".

För att åstadkomma en förnyelse av den högre utbildningen har det under året utarbetats en bas för en handlingsplan för ett förstärkt samarbete mellan de nordiska universiteten och högskolorna – en "rullande dagordning". Samarbetet skall också utgöra en grund för samarbetet inom de övriga internationella organisationer som vi deltar i. En översyn av 1975 års tentamensgiltighet kommer också att äga rum.

Utöver alla dessa aktiviteter jag nämnt här finns det en mängd spännande verksamhet av stor nordisk nytta inom de viktiga institutioner av olika slag som finns inom denna sektor. Det är därför med mycket stor förväntan jag ser fram emot samarbetet inom Nordiska ministerrådet för att tillsammans med Nordiska rådet främja nordisk utbildning och forskning inför de kommande åren.

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):
Fru præsident! Mit spørgsmål går til undervisningsminister Thomas Östros, som jeg vil spørge, om han synes, at de unges kundskaber og viden om de kulturbærende fag i Norden er tilfredsstillende. Jeg tænker på historie, geografi, kristendomskundskab og sprog – samt det eget modersmål og de andre nordiske sprog. Jeg husker en undersøgelse, der blev gennemført i Sverige for ét år eller to siden, som viste, at en stor del af, jeg tror det var gymnasieungdommen, ikke troede på, at der havde fundet jødeforfølgelser sted under Anden Verdenskrig. Jeg tænker også på en undersøgelse, der er blevet gennemført inden for det sidste år i Danmark, som viser, at mere end halvdelen af unge danskere i grundskolen og på ungdomsuddannelserne ikke ved, hvad årstallet 1864 står for i Danmarkshistorien. Det var dengang, vi tabte en krig, som vi troede, vi skulle vinde, til tyskerne, men vi tabte den. Altså historieløsheden – mener ministeren, at det er tilfredsstillende, som det er nu? Hvad kan vi gøre på disse områder, også for at øge forståelsen blandt de unge for, at vi har en fælles nordisk kultur?

Utbildningsminister **Thomas Östros** (Sverige):
Fru president! Jag är övertygad om att jag och frågeställaren har en gemensam åsikt om behovet av historisk kunskap och kunskap om den gemensamma kulturhistoria vi har, inte minst inom Norden. Ingen av oss i denna lokal kommer säkert att uppleva den dag då vi känner att vi har uppnått en lagom nivå, utan detta är någonting som det gäller att sträva mot hela tiden.

Det finns ibland oroande brister i historisk kunskap bland våra ungdomar. Men det finns också, tror jag, en litet slentrianmässig syn att historielösheten är stor. Vi vet att historia är ett ämne som många av våra barn och ungdomar har mycket stort intresse i.

Jag tror det är viktigt att stimulera utbytet ungdomarna emellan i Norden för att på så sätt också stärka förståelsen för varandras kultur och historia. Det finns ju i dag inslag av detta i det nordiska samarbetet, och nästa år avsätter vi också gemensamt en summa pengar för att stimulera utbytet mellan nordiska barn och ungdomar. Det är samtidigt ett sätt att i praktiken stimulera förståelsen för varandras kultur och historia.

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):
Tak for svaret, som jeg jo finder tilfredsstillende, men jeg vil så spørge supplerende, om det er ministerens indtryk – sådan som det er mit - at de unge i de nordiske lande i aftagende grad, altså i mindre omfang forstår hinanden sprogligt, og at man i stigende omfang oplever, at unge ude omkring taler engelsk med hinanden. Og det er altså også svenskere og nordmænd og danskere - måske ikke svenskere og nordmænd indbyrdes; men svenskere og danskere, finner og islændinge bruger i stigende omfang engelsk i stedet for at bruge deres egne sprog.

Er det noget, man kan gøre noget ved? Er det noget, ministeren har tanker om?

Utbildningsminister **Thomas Östros** (Sverige):
Fru president! Det är ingen tvekan om att engelskans kraft som ett verktyg som ungdomarna aktivt använder sig av stärks. Det är också någonting i grunden positivt – det ger oss alla, och inte minst våra barn och ungdomar, en kommunikativ förmåga med hela jordklotets alla folk.

Men parallellt med det är de nordiska och skandinaviska språkens betydelse för att kunna förstå varandra över gränserna ohyggligt stor.

Vi kommer i morgon att få möjlighet att diskutera de förslag som finns inom språkpolitiken, där det också finns ett antal konkreta insatser vi kan göra för att stimulera det vi har av unik förståelse över gränserna i det nordiska området.

Trude Studsrød Johansson (Ungdomens Nordiska Råd):
President! Ungdommens Nordiske Råd ser på ungdomsrepresentasjon og ungdomsengasjement som en sentral del av ethvert demokrati. Ungdom utgjør en betydelig andel av innbyggerne i de nordiske land. Av denne grunn

ser UNR det som en av Nordisk Råds og de nordiske landenes største utfordringer å benytte den ressursen ungdom er, i sine politiske prosesser.

Innflytelse over egen hverdag og fremtid er et gode som også må komme ungdom til del. Dersom ungdom ikke får tillit i form av å sikres innflytelse og representasjon, vil ungdom heller ikke engasjere seg. UNR vil utfordre Nordisk Råd og de nordiske parlamentene til å ta fatt i problemet og legge forholdene til rette for at ungdom kan engasjere seg og ha reell påvirkningskraft, bl.a. ved å sikre ungdom representasjon i offentlige utvalg. Det heter seg at ungdom er "Morgendagens Ledere", men vel så viktig er det at vi er "Dagens Partnere". Av denne grunn ønsker UNR en dialog med Nordisk Råd i forhold til hvilke måter dette partnerskapet kan utvikles og forbedres på. Ungdom **kan** - og bør derfor ha muligheten til å - yte. UNR vil derfor be Nordisk Råd og de nordiske parlamentene om å sette fokus på viktigheten av å støtte ungdomsorganisasjoner i deres arbeid, både økonomisk og i form av representasjon i egne rekker for på denne måten å øke ungdoms mulighet til selv å ta initiativ til å påvirke beslutningsprosesser.

Ungdomskriminaliteten i hele den vestlige verden har de siste årene økt med skremmende fart. UNR ser dette som et tegn på at dagens politikk overfor unge kriminelle, både når det gjelder straff og holdningsskapende arbeid, ikke fungerer, og at det er på tide å komme opp med nye ideer for å løse problemet.

UNR ber Nordisk Råd og de nordiske parlamentene utvikle en ny straffepolitikk, hvor man satser mer på alternative soningsformer når ungdom er involvert, på oppfølgingsnettverket rundt ungdomskriminelle og hvor forebyggende arbeid, f.eks i form av holdningskampanjer er en vesentlig del. Å sette et ungt menneske i fengsel uten å ha gode rehabiliteringsmuligheter, er ikke den rette måten å hindre gjentagelse av forbrytelsene på.

UNR ser også på konseptet med konfliktråd som et satsingsområde i en ny nordisk straffepolitikk. Når ungdom som har forbrutt seg mot samfunnets normer, må møte sitt - eller sine - offer ansikt til ansikt, vil dette i et stort flertall av sakene virke forebyggende i forhold til gjentakelse av forbrytelsen.

Skolens rolle både i det forebyggende og det oppfølgende arbeidet overfor ungdomskriminelle bør gjøres større enn hva den er i dag. UNR ønsker å ta i bruk skolen i større grad som arena for holdningsskapende arbeid, bl.a. ved at de nordiske skolene kjører felles holdningskampanjer mot narkotika, vold, rasisme og lignende.

De nordiske miljøministrene må samarbeide rundt spørsmålet om å forhindre en fremtidig miljøkatastrofe i Østersjøen. Dumpingen av miljøfarlig avfall, som har foregått i hele etterkrigstiden, utgjør en tikkende bombe, og UNR oppfordrer derfor Nordisk Ministerråd til å starte utredninger om disse dumpingene og kartlegge deres omfang, samt søke samarbeid med nærområdene for på lang sikt å løse problemene.

UNR ber Nordisk Råd utvikle sitt samarbeid med nærområdene også i forhold til utdanning, bl.a. ved å koordinere ordningen med anerkjennelse av eksamenspapirer etter den samme modellen som EU, samt å fortsette å støtte organisasjoner og bedrifter som søker samarbeid med nærområdene, også, og kanskje spesielt, på ungdomsplan, i form av fortsatt oppbacking for økt kontakt mellom ungdomsorganisasjonene i Norden og nærområdene.

Kyotoavtalen fra desember 1997 inneholder en rekke viktige beslutninger vedrørende begrensningen av de fleste drivhusgasser. UNR vil utfordre Nordisk Råd og de nordiske parlamentene til aktivt å følge opp, og om mulig også gå lenger i sine initiativ enn denne avtalen. UNR foreslår i denne sammenheng at Nordisk Råd tar initiativ til å gjennomføre en omfattende skatteveksling fra "rød til grønn skatt". UNR vil også oppfordre de nordiske parlamentene til å utforme en felles politikk for konsekvent skattelegging av Co2-utslipp.

UNR har i sitt arbeid lagt ned omfattende innsats for å oppnå tverrpolitisk konsensus for våre forslag. Vårt sluttdokument er utarbeidet av ungdomsrepresentanter fra alle nordiske partifraksjoner, og vi håper derfor at Nordisk Råd vil ta til seg og følge opp våre henstillinger.

Rannveig Guðmundsdóttir overtog herefter ledelsen af forhandlingerne.

Presidenten tackade representanten för Ungdomens Nordiska råd.

Margareta Israelsson (s, Sverige):
Fru president! Jag vill bara göra det konstaterandet att Ungdomens Nordiska råd intresserar sig för samma frågor som Nordiska rådet. I närområdesutskottet har en arbetsgrupp nyligen avslutat ett arbete om kriminalitet, och den frågan kommer att diskuteras i morgon. Det finns kanske anledning att se vilket samarbete som det kan föranleda mellan Nordiska rådet och Ungdomens Nordiska råd.

Jag vill också, fru president, begagna tillfället att understryka att kriminalitetsfrågorna är ett av de ämnen som skall diskuteras i samband med Barnforum i Stockholm den 8 december.

Lodve Solholm (FrP, Norge):
Vyrde president! Framstegspartiet i Noreg er av den meining at Nordisk Råd i si noverande form bør leggjast ned eller omorganiserast. La meg i den samanhengen likevel slå fast ein del punkt:

Det går ikkje på at Framstegspartiet dermed ønskjer å legge ned nordisk samarbeid, vi ser på – og trur på – dette samarbeidet, heilt uavhengig av Nordisk Råds funksjon og eksistens. Nordisk Råd er eit parlamentarisk forum, og det har ikkje alltid vore like godt eigna til samarbeid, av ulike årsaker – det er nok å nemne at tre av fem land er medlem av EU. Dette har skapt og vil skape store problem i samarbeidet om ein del vesentlege saker.

Eg var medlem av Nordisk Råd i perioden 1989-93. Då var berre eitt av desse fem landa medlem av EU, og då var det faktisk litt enklare å samarbeide. Eg merkar stor skilnad – eg har vore borte i fire år – og merkar at det no er ei anna interesse for Nordisk Råd i ein del land, og at samarbeidet ofte går føre seg på andre område enn i Nordisk Råd.

Vi i Framstegspartiet meiner at samarbeidet kanskje bør finne ei betre løysing gjennom auka samarbeid på ministernivå, og ikkje på parlamentarisk nivå. Derfor har vår haldning vore at arbeidet i Ministerrådet burde styrkast, mens arbeidet i Nordisk Råd burde reduserast.

Kvifor har vi denne haldninga? Jau, fordi vi ikkje synest resultatet står i stil med innsatsen som er lagd i potten. Vi brukar om lag 1 milliard norske kr på Nordisk Råds samarbeid. Og spørsmålet er då: Kva har vi konkret fått igjen for den store innsatsen? Står resultatet i noko høve til den innsatsen vi legg ned? Ein kan undrast på kva utbytte over 800 akkrediterte får gjennom vedtak her i salen. Vi får vone at næringslivet i Oslo nyter godt av det og får ein del igjen.

Fleire og fleire er einige med oss når det gjeld å legge ned Nordisk Råd, seinast professor Johan P. Olsen i boka "Europa i Norden". Eg vil også vise til ein artikkel i Dagens Næringsliv av i dag, med tittelen "Legg ned Nordisk Råd".

Framstegspartiet vil framleis vere kritisk til arbeidet i Nordisk Råd. Vi ønskjer eit nordisk samarbeid, men vi er ikkje så sikre på at eit forum som Nordisk Råd er det rette for eit slikt samarbeid.

Fleirtalet i denne salen har også gjort det vanskelegare å danne alternativ til dei "gamle" gruppene; å danne ei ny gruppe er blitt vanskelegare sidan sist eg var medlem. Det har tatt nesten eit heilt år før byråkratiet klarte å slutte å bruke nemninga "övriga" på oss frå Framstegspartiet, som om vi var ein pariakaste.

Eg har tru på at samarbeid kan føre menneske framover i sameksistens, i demokratiutvikling og i økonomisk vekst. Eg trur på eit nordisk samarbeid, men same korleis vi snur og vender på det, blir eit slikt samarbeid tufta på evna til samarbeid hos broderfolka i Norden – ikkje på grunn av Nordisk Råd, men kanskje trass i det.

Skal dette samarbeidet halde fram, utvikle seg og vere til gagn for dei nordiske landa og våre naboland rundt Østersjøen, er det samarbeidet mellom enkeltmenneske, samarbeidet mellom bedrifter, samarbeidet om næringsliv

og regionar på alle område som må utgjere grunnpilaren. Eg er ikkje av den tru at Nordisk Råd blir den største grunnpilaren i dette samarbeidet.

Til slutt: Vi i Framstegspartiet er ikkje uroa over at dette er fjerde året på rad at budsjettet blir redusert. Etter å ha vore medlem av Nordisk Råd i fem år er eg overtydd om at denne organisasjonen berre har godt av og vil vere tent med at ein gjennomfører effektivisering og rasjonalisering, og dermed kan spare pengar og kanskje få meir samarbeid ut av kvar av desse 1 milliard norske kr ein brukar. Det skulle vere nok å vise til den papirmengda vi har.

Heilt til slutt vil eg vise til vår reservasjon når det gjeld budsjettet i høve handsaminga i Europautvalet, og vi stør dei konservatives framlegg til alternativt budsjett.

Anita Johansson (s, Sverige):

Fru president! Nordisk nytta har varit nyckelord i den process av reformering och förnyelse av det nordiska samarbetet som vi arbetat med de senaste åren. Den nordiska nyttan skall präglas av nyttiga och kloka åtgärder, och den skall bidra till solidaritet och rättvisa. Så ser jag det när jag ser de uppgifter vi står inför.

Den största utmaningen för oss alla är att med kraft bekämpa arbetslösheten. Det nya sysselsättningskapitlet i EU-fördraget, som bär ett tydligt nordiskt signum, skapar en ny plattform för att stärka kampen mot massarbetslösheten, för ökad tillväxt och sysselsättning.

Först skall den öppna arbetslösheten halveras. Därefter är målet full sysselsättning. Vårt budskap är därför: Sätt Norden och Europa i arbete!

Nordisk nytta för solidaritet och rättvisa skall innebära kamp mot fördomar och främlingsfientlighet. Nordisk nytta med solidaritet och rättvisa är också att öka ansträngningarna för samverkan och stöd i närområdena. Inte minst uttrycks det med ökade resurser i årets budget. Här vill jag betona insatser för att understödja de folkliga kontakterna.

Globaliseringen aktualiserar frågor som demokrati, mänskliga rättigheter och hållbara sociala välfärdssystem. En fråga är den nordiska välfärdsmodellen. Jag skulle önska en skärpt nordisk profil i diskussionen om den nordiska välfärdsmodellen.

Det talas alltmer om regionernas Europa. I Norden ser vi ett ökat behov av samarbete, avstämning och erfarenhetsutbyte för arbetet i europeiska och internationella fora.

De klassiska delarna i samarbetet är: kultursamarbetet, språksamarbetet, folkbildningen, stödet till folkrörelserna och mycket annat. Allt detta kommer upp genom olika förslag under sessionen och påminner oss om kärnan i Nordiska rådets samarbete. Skall jag här bryta ut en enda fråga blir det TV-frågan. Jag undrar: När får vi äntligen se varandras TV i Norden?

Flertalet är nog överens med mig att det mesta fallit ut bra med vår nya organisation och dess arbetssätt, men vi måste bli mycket bättre i vårt utåtriktade arbete. Mot den bakgrunden föreslår vi socialdemokrater i Sveriges riksdag att regeringen skall ges i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att skapa en nordisk mötesplats i Stockholm.

Vi föreslår ett utåtriktat centrum som bör bygga på ett engagemang av aktörer på den nordiska scenen. Ett deltagande från det etablerade nordiska samarbetets sida ser jag som självklart. Många folkrörelser bör kunna se vår idé som inbjudande och som en grund för att diskutera vidare. Inte minst gäller detta Föreningen Norden.

Norden är, som Göran Persson har sagt, "hemma". En trygghet i Norden med vårt samarbete, i vår kulturkrets, och med våra språk och traditioner, att vi känner våra rötter, gör att vi känner oss tryggare och säkrare i det ökade europeiska och internationella samarbetet.

Visst är det så: Norden är hemma. Där har vi goda relationer med alla nabor, både runt hörnet och på längre håll.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Det svenska ordförandeskapet kan nu se tillbaka på nästan ett helt ordförandeår och konstatera att somligt blev ungefär som planerat. Åter annat kom att bli annorlunda än vi tänkte i Helsingfors för ett år sedan. Jag kom personligen dit som nybörjare och är nu här som förstaklassare på min första examensdag. Jag är både nöjd och mindre nöjd med vad vi har åstadkommit.

Vi ville koncentrera vårt ordförandeprogram till några profilfrågor: samverkan för ökad sysselsättning och uppgiften att göra Norden och dess närområden till en ekologiskt hållbar region,

Vad som däremot inte riktigt var planerat var att frågorna om inomnordisk rörlighet skulle växa fram som en tredje profilfråga. Onödiga, irrationella och otidsenliga gränshinder för boende, pendling, arbete och företagande över och runt gränserna i Norden är för mig en stor sten i skon. Med sten i skorna går man obekvämt, och man kommer inte så långt som man skulle önska.

Alltså har vi tagit det som en huvuduppgift att söka underlätta promenerandet för folk och för företag.

Samtidigt har det dansk-svenska projektet att underlätta integrationen i Öresundsregionen blivit till ett laboratorium för avskaffande av gränshinder, som i ett längre perspektiv bör kunna få betydelse för hela Norden – ja, för hela Östersjöregionen.

Fru president! Det som överraskat mig mest är kanske hur nära den nordiska dagordningen sammanfaller med den nationella och den europeiska. Jag påminns stundligen om mitt nordiska uppdrag när jag arbetar med mina

andra uppdrag i den svenska regeingen, med handel och främjande av svensk export, med EU:s inre marknad, med Östersjösamarbetet, ja t.o.m. när det gäller krigsmaterielfrågorna, där det faktiskt sker ett ganska livaktigt nordiskt samråd.

Denna insikt och ett års erfarenheter sprungna ur vardagen har inspirerat mig till några tankar kring prioriteringar och konkreta samnordiska initiativ som jag gärna vill nämna här och nu.

För det första: I och med årsskiftet inleds en lång period – fyra och ett halvt år – då ett nordiskt land alltid finns i eller i närheten av EU:s ordförandestol. Som Ole Norrback påpekade för en stund sedan är detta en situation som, rätt utnyttjad, borde ge de nordiska EU-medlemmarna stora möjligheter att berika och stärka EU:s arbete för jobben, miljön, vårt närområde och de andra frågor där vi i Norden har starka sammanfallande intressen. Med uppbackning från Island och Norge och de andra EU-länder som delar vår grundsyn kan vi t.ex. påskynda förverkligandet av den inre marknad som är gemensam för oss alla via EES-avtalet.

Det är ju inte säkert att vi alltid kommer att ha samma uppfattningar i alla frågor. Men vi bör göra oss omaket att aktivt pröva vilka förutsättningarna är. Jag kommer att verka för detta i den svenska regeringen och entusiasmerar mina samarbetsministerkolleger att göra detsamma.

För det andra: Jag noterade i mitt anförande för ett år sedan att Ole Norrback och jag varit i Japan samtidigt för att främja export för finska respektive svenska företag och produkter. Det gav mig impulsen till att pröva tanken på mer organiserad nordisk samverkan kring export- ocxh turismfrämjande. Vi har under året inlett en dialog med framför allt våra norska kolleger och ser möjligheter till sådan svamverkan på flera ställen i världen.

Vi diskuterar nu informellt hur vi skall kunna slå våra påsar i hop i Schweiz. Ett mycket väl fungerande samarbete äger redan rum i Brasilien – här delvis också med Finland. Exemplens makt är stor. Går det bra mellan några av länderna i några delar av världen, tycker jag att det finns anledning att gå vidare – ännu mer systematiskt än hittills. Och det tänker vi försöka med på svensk sida. En annan fråga som ställts är om vi har möjlighet att hjälpa Island med faciliteter för exportfrämjande i Östersjöområdet. Det skall vi se närmare på, på det nordiska planet. Men jag kan redan nu säga att vi är positivt inställda för Sveriges del.

För det tredje: Nordiskt närområdessamarbete lämnar *ett* bidrag till säkerhet, demokrati och gynnsam ekonomisk och social utveckling i vår del av Europa liksom till fred, säkerhet och stabilitet i vår region. Vi har allt att vinna på att utveckla handel och folkligt utbyte mellan Norden och länderna kring Östersjön. Varje ny färjelinje är där, som jag ser det, mer långsiktigt förtroendeskapande än aldrig så många militärövningar – detta sagt med all respekt för mer traditionella säkerhetspolitiska ambitioner.

Det finns alltså ingen motsättning mellan engagerat deltagande i nordiskt samarbete och målmedveten satsning på utvecklingen i närområdena.

Därför är det viktigt att ministerrådets närområdesverksamhet är omfattande. Därför är ökningen av det särskilda programmet så rätt, så logisk och så nödvändig.

För att, i illustrativt syfte, bli mer konkreta så vill vi från svensk sida inför nästa år verka för en nordisk informationsverksamhet i Klaipeda i Litauen. Klaipeda har som hamnstad många nordiska kontakter med växande färjetrafik som länk mellan människor och företag på båda sidor om vattnet. Men staden saknar helt nordisk närvaro – det gäller också konsulär representation. Vi vill här undersöka hur vi, i *ett* sammanhang, kan tillgodose behovet både av en nordisk informationsfunktion *och* av konsulär service. Det, om något, skulle ge prov på praktisk vardagsnordism i en ny tid.

Därmed, fru president, ber jag att få tacka för ett gott samarbete under det svenska ordförandeåret. Jag vill också önska Island lycka till under dess ordförandeår.

Gun Hellsvik (m, Sverige):
Fru President! Statsrådet Pagrotsky talade om den unika möjlighet som öppnas för Norden fr.o.m. den 1 januari kommande årsskifte i och med att Sverige, Finland och Danmark – om än inte i den av mig nu nämnda ordningen – under sammanlagt fyra och ett halvt års tid kommer att finnas i EU:s trojka. Det är inte mycket mer än 50 dagar kvar tills vi får denna unika möjlighet, och nu undrar jag om de nordiska statsråden har en handlingsplan för hur denna möjlighet skall utnyttjas. Jag vill gärna ha litet kommentarer kring detta.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru President! De nordiska statsministrarna har ingående diskuterat den första delen av den här perioden, nämligen den som innebär att Finland har ordförandeskapet under nästa år. Vi inleder nu processen med att försöka samordna förberedelserna för de svenska och danska ordförandeperioderna, som följer längre fram. Min bestämda ambition som nordisk samarbetsminister är att vi skall kunna göra detta på många områden, inte i form av en handlingsplan utan i form av att vi stämmer av våra prioriteringar och våra bedömningar och vi försöker jobba uthålligt i konsekvens med vissa frågor som förenar oss i Norden för att föra fram dem på den europeiska politikens karta på ett sätt som ger mer långsiktiga effekter.

Någon storstilad handlingsplan för peroden på fyra och ett halvt år kommer det inte att bli. Det har inte heller aktualiserats.

Gun Hellsvik (m, Sverige):
Fru President! Nej, jag förväntar mig inte en handlingsplan som kan redovisas i några detaljer för de fyra och ett halvt åren. Men det skulle vara intressant att höra vilka konkreta frågor som man har kommit överens om att i varje fall börja att driva när vi nu får denna unika möjlighet.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru President! Jag är övertygad om att både Sverige och Danmark, som ju så livligt understöder den finska prioriteringen av den nordliga dimensionen under sitt ordförandeår, kommer att fullfölja det arbete som inleds där under de perioderna. Det kommer att vara en samlande rubrik för alla de olika delfrågor där vi kommer att jobba för vårt närområde, för frågor av speciellt nordisk betydelse, som ju är en ny och omvälvande del av det europeiska samarbetet, när nu Östersjön kommer att bli ett EU-innanhav från att tidigare ha varit någonting som EU bara berörde litet i ena kanten. Vi kommer också att mycket aktivt arbeta på mina och Ole Norrbacks sakområden i handelspolitiken. Där har vi mer långtgående förberedelser, och där pratar vi mer konkret om hur vi skall göra detta. Men detta är ett ansvar som måste ligga på de olika delområdena och de olika fackministrarna.

Vi tänker oss inte några stora, sammanfattande gemensamma strategier, utan det handlar om att gemensamt arbeta för att de prioriteringar vi gör sätter sin prägel på EU-arbetet under en längre tid med mer långsiktiga konsekvenser som följd.

Olof Erland (lib, Åland):
Fru president! När mänskliga rättigheter uppmärksammas i öppningsceremonin är det en stark markering av en grundläggande värdegemenskap: "alla människor skall kunna leva under värdiga former; ett gemensasmt åtagande för rätten att uttrycka sin åsikt; att inte behöva känna fruktan; att inte utsättas för diskriminering".

De gemensamma nordiska värderingarna har utmejslats och utvecklats under en lång tid. Det är inte staten som har anvisat vägen, det är ur de folkliga rörelserna som makten att försvara de mänskliga rättigheterna har spirat.

När det nordiska samarbetet nu söker sig utanför Nordens gränser, till EU, till närområdena, kan det vara nyttigt, också nordiskt nyttigt, att gå tillbaka till de grundläggande värderingarna i den nordiska samhällsformen. I ett samhälle där hushållet måste fördela arbetet växte det fram nätverk där särskilt kvinnorna blev bärare av stabilitet, trygghet och socialt ansvar. Så var det också för de små jordbruken i hela Norden, så var det för fiskar- och sjömansfamiljerna längs kusterna och på öarna.

När det nordiska stödet till närområdena utformas är det viktigt att det är handfast och att det förankras i praktiskt folkligt arbete. Statligt styrda projekt upplevs ofta som ett hot och ett uttryck för en förstärkt maktstruktur.

Kvinnor borde ha en särskild roll i processen. I Ryssland har kvinnorna en avgörande roll i framväxten av lokala strukturer och nätverk. T.ex. "soldatmödrarna" som protesterar mot brutalitet och övergrepp i militärutbildningen blir en betydelsefull påverkningsgrupp som får genomslag i politiken. Det visar att det går att påverka, att alla människor tillsamamns har kapacitet.

Jag hoppas att närområdesutskottet under nästa år starkt kommer att markera de grundläggande sociala strukturernas och särskilt kvinnornas roll i utvecklingsprocessen. Stabilitet, social trygghet och socialt ansvar är en förutsättning också för den ekonomiska utvecklingen.

Fru president! Till slut några ord om budgeten.

Ministerrådet har en tungrodd apparat med begränsade resurser och en besvärlig motpart i oss parlamentariker, där kraven oftast är lika starka som de är otydliga.

Den framlagda budgeten är resultatet av ett bra arbete. Ministerrådet skall ha ett erkännande för det. Jag hoppas att rådet och utskotten kan ta tillvara möjligheterna och inför nästa års budget komma med tydliga riktlinjer och klara prioriteringar. I spelet om budgeten leder ministerrådet med 2-1 över parlamentarikerna.

Astrid Marie Nistad (Ap, Norge):

Ved opninga av Nordisk Råd i går fekk vi ei verdig markering av 50-års dagen for FNs deklarasjon om menneskerettane. Gjennom det nordiske samarbeidet har vi ein unik måte å fremje felles politiske tiltak for menneskerettane.

Vi har gjennom våre lands lange demokratiske og parlamentariske tradisjon bygd opp våre lover og samfunnsstrukturar i tråd med tanken bak FN-traktatane for å ta vare på det enkelte individ og syne samfunnsansvar i forhold til dette.

Gjennom politisk samarbeid i Nordisk Råd, har dei nordiske land moglegheit til å vere aktive pådrivarar i spørsmål som vil styrke enkeltmenneska sine rettar i våre felles land, men vi kan også rekke lenger. Gjennom det nære samarbeidet Nordisk Råd legg opp til i samarbeidet med dei andre Østersjølanda og Russland, vil vi kunne påverke og påskunde dei demokratiske prosessane for enkeltmenneske sine rettar i tråd med FN-traktatane vi her markerte.

Kva skal vi med menneskerettar? Kan dei brukast til noko anna enn festtalar og plastring av samvit? Dei representerer jo berre eit fjernt mål, som det er så enkelt å vere einige om i teorien, men som på langt nær er oppfylt.

Dersom vi tek på alvor at alle menneske skal ha likskap i samfunnet utan diskriminering, og at alle skal ha likt vern av lovene eller rett til tanke-, samvits- og religionsfridom, krevst det hardt arbeid av alle oss her i Nordisk Råd. Ingen av desse tinga er gitt, det er ei vedgåing som vi frå Noreg tydeleg ser også i vårt land. Difor vert kunnskap viktig.

Det har lett for å bli erklæringar og markeringar når det vert snakk om menneskerettane. Faren ligg i at omgrepet blir hult og tomt og får innhaldsløyse omgrep som vert absolutte og fullkomne i sitt vesen.

For å unngå dette er det viktig å ha kunnskap om menneskerettane og ikkje minst om brot på desse. Om innhaldet i dei konkrete artiklane så vel som historia om korleis dei vart til, kva slags menneskesyn dei er uttrykk for, og korleis dei kan brukas politisk for å få forandring i samfunnet.

Gjennom felles tiltak i Nordisk Råd kan det leggast opp til grunnleggjande kunnskap og informasjon. Gjennom kunnskapsformidling vil ein få kunnskap om kva ein bør gjere noko med, og utan den same kunnskap kan ein heller ikkje informere. Her bør Nordisk Råd gjennom felles samordning legge til rette for forskingsprosjekt og tiltak gjennom våre Institutt for menneskerettar og i felles tiltak i opplæring i folkeleg forståing i våre nordiske land. For meg er det viktig som sosialdemokrat å syte for ein minimumsgaranti for individet si moglegheit til å utvikle sitt livsinnhald, utan omsyn til religion, nasjonalitet, kjønn, seksuell legning eller etnisk tilhøyring. Dette inneber ei stor utfordring. Ei forplikting om å *vere* og også *handle* solidarisk med alle individ sin rett, og fordi vi alle er menneske.

Til dette treng vi kunnskap og innsikt for å avdekkje brot på menneskerettane. Vi treng køyrereglar som kan vere med å sikre fred, anstendige levevilkår for alle og gjensidig mellommenneskeleg respekt.

Her er ei stor utfordring, ei utfordring som krev at vi samlar oss om eit felles lyft i Norden, for at spørsmålet om å fremje menneskerettane ikkje berre blir til festtalar. Poul Nyrup Rasmussen sa tidlegare i dag at utan ein aktiv innsats skjer ingen ting. Den nordiske stemme er vesentleg – over alt og heile tida, og eg er så einig.

Presidenten bad om att det skulle vära lugnare i salen.

Charlotta L. Bjälkebring (v, Sverige):
Fru President! Rådsledamöter! Låt inte bara det här året bli ett manifestationens år för de mänskliga rättigheterna. Våra parlament och Nordiska rådet måste ständigt uppmärksamma detta och föra vidare kunskapen om vår historia. Genom att ständigt levandegöra även det inhemska och grymma i vår historia förhindrar vi att den kommer att återupprepas.

I natt för 60 år sedan genomförde nazisterna Kristallnatten, och det får inte hända igen. Kristallnatten var början till förintelsen av judar, zigenare, homosexuella, kommunister och handikappade. Det var början till ett samhälle där de med andra kulturer, hudfärg, sexuell läggning och språk inte hade något berättigande. Låt oss aldrig glömma detta, livets fasor, och låt oss inte bara i ord uppmärksamma den här hemska tiden.

FN:s konventioner är inga lagar, men våra länder har lovat att följa dem. Jag tycker att vi skall ställa oss frågan: Följer vi dessa regler eller dessa rådsförfattningar om de mänskliga rättigheterna? Fortfarande diskrimineras kvinnor, handikappade, människor med annan kultur. De homosexuella diskrimineras även i dag. Många gånger utvisas människor till en säker död eller ovärdiga levnadsförhållanden.

Det finns länder som har dödsstraffet kvar. I USA sitter närmare 3 000, mestadels svarsta, i fängelser och väntar på avrättning. Men dödsstraffet finns närmare än så. Närområdesutskottet försökte i somras göra ett besök på S:t Petersburgsfängelset, men det misslyckades – vi fick inte komma in. Vi stod utanför, och vi fick berättat för oss av den finska samarbetspolisen om de vidriga förhållanden som rådde innanför de röda tegelmurarna. De berättade att cellerna var överfulla och att fångarna fick sova i skift. Stanken var vidrig därinne. De fängslade fick sitta där utan någon riktig rättegång. Man var förhindrad att ta emot besök från sina anhöriga. Straffåldern var inte den vi är vana vid, utan det fanns även barn bland fångarna.

Därför säger jag att vi varje dag, vid varje session och vid varje vårt sammanträde måste vara pådrivare för de mänskliga rättigheterna.

En annan aktuell fråga gäller Pinochet. Det räcker inte med förlåtelse och försoning för de människor som han har begått övergrepp mot, för de chilenska människor som bor i våra länder. Vi måste stödja dem i deras kamp för rättvisa, mot alla antidemokratiska krafter, för utveckling av demokratin.

Fru President! Jag har ett *yrkande*, och det gäller budgetbetänkandet, sidan 16, angående jämställdheten. Här föreslås att man anslår 800 000 DKK för jämställdheten. Men samtidigt skriver man: "Rådet er meget skeptisk over dette projekt och har tidigare udtalt, at stillingen ikke bør blive permanent." Jag yrkar på att en del av den här meningen skall strykas, så att lydelsen blir följande: Rådet har tidigare uttalat att "stillingen" inte behöver permanentas. Det innebär att "Rådet er meget skeptisk" skall strykas, då det inte är i kongruens till att man faktiskt anslår 800 000 DKK.

Arja Alho (SDP, Finland):

Fru president! I vår globala värld har Nordiska rådet många internationella organisationer som samarbetspartner. Nätverksbildningen har blivit inte bara människornas utan också institutionernas sätt att arbeta. Det mest naturliga är att koncentrera sig på Europeiska unionen och de aktuella frågorna där.

Samtidigt som tyngdpunktern verkligen verkar flyttas över till utvidgningen av unionen och den kommande monetära unionen är det bra att Nordiska rådet hittat andra dimensioner i sin verksamhet. Jag syftar på närområdessamarbete, där det finns utrymme för konkret arbete, t.ex. miljöfrågor.

Sedan något om EMU och dess utmaningar. Utmaningarna angår de nordiska länderna oavsett deras beslut över hur de kommer att delta i att forma unionens centrala fordjupningsprojekt. Kärnfrågan gäller stabiliseringen av den ekonomiska tillväxten i Europa på en bärkraftig grund. I EMU-projektet har man hittills koncentrerat sig närmast på frågor om en stabil valuta. Toppmötet i Amsterdam har medfört en hälsosam förändring. I tillägg till ett stabiliseringsavtal har vi fått ett tillväxt avtal. Varför det? Därför att den ekonomiska tillväxten är avgörande både för sysselsättningen och för den sociala välfärden. Utan en bra sysselsättning kan det inte heller finnas någon finansieringsbas för ett välfärdssamhälle.

Heltidsarbete eller arbetslöshet kan inte heller längre vara de enda alternativen, även om målsättningen skall vara att skapa arbetsplatser på heltid för att få bukt på arbetslösheten. Deltidsarbete och kortvariga anställningar kan i förhållande till ens livssituation vara önskvärda lösningar, och i vilket fall som helst bättre än arbetslöshet både för individen och för samhället. Åtgärderna för att bryta långvarig arbetslöshet vidtas nästan alltid för sent. Åtgärderna borde enligt min uppfattning sättas in med full effekt redan efter det att personen gått arbetslös ett halvt år.

Jag vill inte här och nu gå in på lönsamhetsproblemet, även om jag anser att det är en ytterst angelägen fråga för de nordiska länderna. Nivåerna för inkomstöverföringarna är ju traditionellt väldigt höga i de nordiska länderna därför att de är en väsentlig del av de sociala skyddsnäten. Komplicerade som de är och svåra att samordna hindras den reella sysselsättningen, eftersom människorna inte uppmuntras till att söka arbete. Däremot vill jag fästa uppmärksamhet på att försöka hitta sådana lösningar både i Norden och inom Europeiska unionen som i den förändrade och osäkra arbetsmarknaden kan skapa trygghet av ett nytt slag. Det är fråga om skydd av arbetstagare och anställningsvillkor. Kravet på flexibilitet som en del av den ekonomiska tillväxten och trygga anställningar måste kunna samordnas utan att göra avtkall på någon av dem.

Den som utför kortvariga arbeten skall inte behöva leva i korta snuttar i sina stympade drömmar. Därför måste sökandet efter flexiblitet i anställningsvillkor vara mycket väl genomarbetat både när det gäller det materiella innehållet men också när det gäller tryggheten. Vår starka arbetsmarknadspraxis i de nordiska länderna måste utvidgas till att gälla också på unionsnivån. Vi måste försöka komma fram till en gemensam uppfattning om de minimifaktorer som man kan skapa trygghet genom i den föränderliga europeiska arbetsmarknaden. Tryggheten är dock av psykologisk karaktär, men den måste alltid skapas genom lagstiftningen. Genom initiativkraft i detta

läge kan man bearbeta de attityder och värderingar som våra nordiska erfarenheter visat oss vara riktiga för tryggheten.

Till sist, fru president, vill jag stödja Charlotta Bjälkebrings förändringsproposition i budgeten.

Svein Lugvidsen (H, Norge):

President! Jeg fant mange interessante synspunkter i statsminister Oddssons redegjørelse i går, og når formannskapet flyttes til Island og Vest-Norden, bør det bli en markering og en fokusering på Norden og Vest-Norden samtidig som vi viderefører innsatsen i nærområdene. For nå gjelder det at vi klarer å ha to tanker i det nordiske hodet samtidig.

Nærområdene trenger nordisk omsorg, og det er stor nordisk nytte og merverdi knyttet til en økt innsats der, innenfor miljø- og energiforsyning, barns og ungdoms livsvilkår, kriminalitetsbekjempelse og demokratibygging.

Samtidig ligger så mye av vår felles nordiske kultur og historie i de nordiske samfunnene vest i havet at vi ikke kan tillate oss å forsømme kulturarven, enten vi snakker om generelle politiske og mellomfolkelige kontakter mellom Fastlands-Norden og Øy-Norden der i vest, eller vi snakker om kulturhusene og aktivitetene i dem, elevutveksling, språkpolitikk eller andre relasjoner. I så måte bør tusenårskiftet bli en sterk markering av vårt felles nordiske ansvar i Vest-Norden, herunder også gjenreisning av den norrøne gård og kirke på Brattahlid på Grønland.

Statsminister Oddsson sa i sin redegjørelse at havet og menneskene som bor ved havkanten, skal stå i sentrum for det islandske formannskap. Det synes jeg er bra. For de nordiske landene og selvstyreområdene er havet svært viktig både som transportvei og som matkammer.

Island og Norge, som de største fiskerinasjonene i regionen, har et særlig ansvar for den bærekraftige ressursforvaltning i havområdene som omgir oss - dette gjelder både fisk, olje, mikroorganismer og havpattedyrene. Jeg ser optimistisk frem til at formannskapsåret skal gi rom for en bedre fiskeriforvaltning, også i internasjonale havområder i vår nærhet. Et havrettsregime som forhindrere ukontrollert fiske i internasjonalt hav-område, er i vår felles interesse, og vi har gjennom vår nasjonale politikk og forvaltning av nasjonale økonomiske soner bærekraftige fiskeressurser som hovedmål.

Det betyr at vi også må forhindre at vi selv og andre nasjoner driver piratvirksomhet og ødelegger fiskeressursene som folkene rundt Atlanterhavet, Norskehavet og Barentshavet er helt avhengig av. Jeg oppfordrer det islandske formannskapet til å ta de nødvendige initiativ, slik at vi alle kan se kommende generasjoner i øynene og si at vi har forvaltet fiskeressursene i nord på en forsvarlig måte.

Et annet viktig felles nordisk tiltak knyttet til havet finner vi i Nordvest-Russland. Her ligger 397 fartøyer og ubåter som nå er tilgjengelig for opphugging og gjenvinning. Forsvarsministeriet i Moskva har tilbudt 60 marinefartøy for øyeblikkelig opphugging.

Credit Commerciale de France har anslått at dagens påviste råvaretilgang av skip for hugging er tilstrekkelig for et produksjonsvolum på 300 000 tonn stål pr. år i 10-15 år.

Her har vi et enormt miljøproblem i Nordens bakgård. Nordisk industri, spesielt smelte- og stålindustrien, har samtidig interesse av å gjenvinne denne ressursen, og guvernøren i Murmansk presenterte for to uker siden et prosjekt for opprydding i havner og fjorder langs Kolakysten. Boliden AB, Fundia, Avesta Sheffield og det nordnorske selskapet Andr. Aagaard står klar til å rydde opp i litt av miljøkatastrofene langs havkanten i nord.

Nordisk industri har kommersiell interesse av å gjenvinne metallressursene og skape arbeidsplasser både i Nordvest-Russland og i Norden. Etablering av et gjenvinningsanlegg i Murmansk trenger imidlertid offentlige virkemidler og støtte for å bidra til å redusere risikoen gjennom risikokapital, og for en rask iverksettelse av denne oppryddingen.

Dette er et prosjekt klarert av EBRD, men også nordiske finansieringsinstitusjoner som NIB og NOPEF og NEFCO bør bidra til en rask realisering av dette prosjektet som har stor nordisk nytte fordi det løser miljøproblemer som forsøpler havner og kystområder i vår nærhet, og fordi det gjenvinner verdifullt metallavtall og løser noen av de sosiale problemene våre naboer i øst sliter med ved at man gjennom et slikt prosjekt også kan opprette arbeidsplasser og skape sysselsetting i nærområdene våre i Nordvest-Russland.

Jógvan við Keldu (Ff, Færøerne):

Fru præsident! Vor nordiske demokratiske styringsforme har givet utrolige fordele – menneskeligt, socialt og i henhold til arbejde og miljø.

Dog trænger vi til en virkelig selvransagelse.

Vi tror, at vi sidder på "lykkens gren". Derfor bl.a. disse spørgsmål:

Hvordan kan det være, at så mange mennesker har stress i de nordiske lande inden for alle områder, samt at der er et voksende alkohol- og stofmisbrug?

Hvorfor er der så mange ulykkelige mennesker blandt os – skilsmisser, med andre alvorlige følger for vore børn?

Hvorfor overlader vi pårørende - vore ældre så umådelig alene – på trods af al den fritid vi har.

Hvorfor er skolepsykologen i dag kraftigt beskæftiget med alvorligere tilfælde?

Jeg tror ikke, jeg kan svare eller nogen kan svare. Men arbejdsområdet er stort. Her skal snakkes mindre og handles mere.

Uden at tro, at jeg frem for nogen kan sige noget af betydning, har jeg bemærket mig, at i mit eget land, Færøerne, har vi på kort tid haft en rivende udvikling, som vore nabolande har brugt mange år på. Det har givet alvorlige konsekvenser.

Har forskning blandt læger gjort, at det er uinteressant at udvise præventivt engagement og at helbrede. Hvor finder vi balancen?

Er skolens pensum så omskifteligt, at vore lærere trods kurser ikke klarer sig. De går på arbejde uden at være i fin form og kommer hjem i dårligt humør. Hvad med børnene?

Har vi troende kristne ladet os lede af materialismen i stedet for det grundlæggende? Har kirken glemt fundamentet og derved blevet et isbjerg med kold kultur, som i dag kun lever på jubilæer. Det være sig 300, 500 eller 1000 år?

Har fagforeningerne med kontinuerlige krav om voksende fritid været med til at skabe frustration samt utilfredshed med samfundet osv.?

Er det ikke på tide, at forældrene følger mere med i sine børn, vor dyre skat,

Og sidst men ikke mindst, har vi politikere – specielt vi som har arbejdet i politik i mange år – ikke totalt glemt, hvad vi egentlig var valgt ind til. Blandt andet i realiteten at tjene vort folk i stedet for at bekrige hinandens partier?

Bunder dette i ren uduelighed?

Vort folk har krav på os!

Hvor finder vi Florence Nightingale-ånden inden for sygehusvæsenet i dag? Eller Moder Theresa-tankegangen i det sociale? Er der nogen Martin Luther, John og Charles Wesley eller General Gordon, som i dag byder sig frem? Hvor finder vi en politisk Abraham Lincoln?

Folket ønsker ikke uendelige akademiske rapporter, men handling. Ikke intetsigende udvalgsarbejde og snak, men resultater.

Skal vi som politikere ikke ransage os selv? Bør vi tale om kurser med tema i selvransagning, der udmunder i handling?

I teknologiens tid har vi kontakt med hele verden. Således er det på høje tid, at vi kobler hjerne og hjertet sammen til en skabende enhed, hvilket giver os alle mere.

Fru præsident! Jeg ønsker ikke at standse visionerne i Norden, men at vi tænker os om. Det være sagt i al ydmyghed i dette højtærede forum. Tak fru præsident.

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):

Fru præsident! En kommentar til talen her. Jeg synes, at hr. Jógvan rører ved noget helt væsentligt ved at sætte spørgsmålstegn ved, hvad det er for et velfærdssamfund, vi er ved at udvikle i alle de nordiske lande. Er det den rigtige

form for velfærdssamfund? Vi har et højt bruttonationalprodukt pr. indbygger, alle de hårde tal for velfærd er flotte – eller de fleste af dem – men der er noget med mange selvmord, der er noget med manglende trivsel, der er noget med ensomhed, og der er vist også noget med børnene i institutionerne, som ikke helt er, som det vel egentlig burde være, som ikke helt er velfærd.

Jeg er glad for, at denne diskussion bliver rejst, for den er helt essentiel, og vi skal passe på, at vi ikke bare går ud og siger: "Nu skal vi lære de andre lande, hvad det er for et velfærdssamfund, de skal have".

Måske er det ikke den helt rigtige form for velfærdssamfund, der er ved at blive udviklet, og efter min egen opfattelse slet ikke i Danmark og i Sverige.

Jógvan við Keldu (Ff, Færøerne):
Fru præsident! Jeg vil bare takke Frank Dahlgaard for det indlæg, han havde. Det, som jeg tænker på, er, at det er så fantastisk vigtigt, at de, der tror, og de, der mener, at man står nogenlunde stærkt, skal sørge for, at de små og de svage bliver løftet, og det kan vi gøre, ved at vi kobler hjernen og hjertet sammen. Det har en fantastisk stor betydning, og det tror jeg vi alle skal tænke på og gøre noget ved og handle derefter.

Gunnar Breimo (A, Norge):
President! Etter å ha vært vararepresentant til Nordisk Råd i ett år og fått nærmere innblikk i det arbeidet som foregår både i Rådet og ikke minst i regi av Rådet, vil jeg hevde at vi har et samarbeidsorgan som så absolutt har livets rett. Riktignok kan det bli mye papir og mange møter, men det må vi leve med hvis vi skal oppnå resultater. Det er jo engang slik at det meste blir til først etter at noen har møttes og snakket sammen.

Dersom vi ser framover, ser vi stadig klarere at de store utfordringene bare kan løses gjennom forpliktende samarbeid over landegrensene. Det gjelder både kriminalitetsbekjempelse og økonomisk stabilitet.

De nordiske velferdsstatene blir ofte framholdt som modeller og forbilder for andre land. Det gjelder både med tanke på demokratibygging og utfordringene på velferdsområdet. Det er ikke tilfeldig at Norden har vært, og fortsatt er, det rolige hjørnet i Europa. Det er resultatet av bevisst politisk arbeid over lang tid, hvor vi bl.a. har lyktes godt i å forhindre utviklingen av store sosiale og økonomiske forskjeller mellom menneskene.

Men skal den nordiske velferdsmodellen være det forbildet vi alle ønsker, må vi hele tiden være oppmerksom på hvordan forholdene utvikler seg hos oss selv. Og her står vi overfor flere utfordringer. I de siste årene har vi bl.a. sett en utvikling mot stadig større forskjeller. Enkelte klarer å samle opp resultatet av de manges verdiskaping og fråtser i sin rikdom. På den motsatte side ser vi at altfor mange må slåss for sin daglige eksistens. Altfor mange

faller utenfor den velstandsutvikling de fleste finner naturlig og tar for gitt. Det er dessverre for mange tegn på at likhetsidealet svekkes og erstattes av troen på individuell frihet selv på andres bekostning. En slik utvikling må bekjempes. Selv om vi her snakker om et ansvar som hvert enkelt land må ta, kan vi gjøre det lettere hvis vi samarbeider. I en region hvor landegrensene blir stadig mindre følbare – og slik må det være – blir smitteeffekten både av gode og mindre gode tiltak merkbare. Hvis f.eks. ett land mislykkes i kampen mot rusmisbruk og vold, blir også naboene påvirket.

Personlig er jeg spesielt opptatt av våre barns og unges oppvekstvilkår, at oppvekstforholdene fremmer en positiv utvikling hos den enkelte. Like viktig er det at ungdommen har et arbeid å gå til når utdanningen er avsluttet. Da må de møte et samfunn som har bruk for deres innsats, og et samfunn som er et reelt fellesskap, ikke en jaktmark. Og i arbeidet med å skape dette fellesskapet, må vi ikke glemme innvandrerungdommen. For en ting kan vi slå fast med 100 pst. sikkerhet: Framtidssamfunnet blir mer og mer fargerikt enten vi ønsker det eller ikke. Men det vil være helt opp til oss selv i hvor stor grad det skal bli et fargerikt *fellesskap*.

Det er gledelig å registrere at Nordisk Råd også synes å ta disse utfordringene på alvor. Og de må ikke undervurderes, for da uthuler vi velferdsstaten innenfra. Jeg vil i den anledning trekke fram den nordiske konferansen som rettet søkelyset mot de unges eget initiativ for å bekjempe kriminalitet, vold, rusmisbruk og dannelsen av nye ruskulturer. Jeg har tro på tiltak der ungdommens egne løsninger settes i fokus. Jeg har også merket meg at det er avsatt midler til å utarbeide en kunnskapsstatus innenfor området marginalisering av ungdom i Norden, og at det tas sikte på å utvikle felles nordiske indikatorer for barns levekår og utvikling.

La meg også understreke det representanten for Ungdommens Nordiske Råd sa om ungdommen som dagens partnere. Det var klok tale.

Avslutningsvis vil jeg hevde at Nordens viktigste bidrag i forhold til verdenssamfunnet vil være å videreutvikle velferdsstaten som fellesskap der vi tar vare på hverandre. Selvsagt er vår økonomiske bistand til andre viktig, men på lang sikt vil vi bety mest hvis vi samtidig kan framstå som eksempler på trygge og framfor alt solidariske samfunn.

Gun Hellsvik (m, Sverige):

Fru president! Låt mig först få uttrycka min glädje över att som ny medlem och ordförande för den svenska delegationen få framträda i Nordiska rådet.

Nordiska rådets verksamhet har sedan början av detta årtionde utvidgats på ett sätt som vi för bara tio år sedan inte trodde var möjligt. Sovjetunionens sönderfall har gett oss helt andra förutsättningar att ha kontakt med våra vänner på andra sidan av Östersjön. Nordiska rådet och ministerrådet har också varit mycket aktiva alltsedan 1990, dvs. redan innan de baltiska länderna fick

sin självständighet. Entusiasmen inför att bistå våra nya grannländer var stor, och vi insåg också att vi hade ett egenintresse av att på alla sätt bistå Ryssland på dess svåra väg till demokrati och marknadsekonomi. De bilaterala kontakterna var intensiva, och inofficiellt uppstod en fördelning mellan de nordiska länderna så att Finland av naturliga skäl kom att ha det tätaste samarbetet med Estland och Danmark med Litauen, medan Lettland hade färre naturliga bilaterala kontakter.

Stödet till närområdet har utvecklats snabbt. Men det är regionalt ojämnt fördelat, och det förekommer dubbelarbete mellan länder, mellan organisationer och mellan olika statliga, regionala och lokala myndigheter. Frågan om en bättre samordning av projekt och verksamheter har bl.a. aktualiserats av Nordiska rådets kontrollkommitté, som grundar sina slutsatser på en *case study* av samordningen av de multilaterala och bilaterala nordiska insatserna inom sektorerna hälsa och miljö i Lettland.

Bedömningen i den bakomliggande konsultrapporten var att samordningen fungerade bättre på miljöområdet, vilket torde ha sin bakgrund i att Nordiska investeringsbanken och miljöfinansieringsbolaget NEFCO medverkade till att koppla in flera nordiska länder med sina respektive tekniska lösningar och finansieringsmöjligheter på ett samordnat sätt.

Av den översiktsrapport och handlingsplan för barn och unga i Nordens närområden som ministerrådet lägger fram för denna session framgår att Unicef betraktar samordning av pågående verksamhet och projekt som en av de största utmaningarna. Denna slutsats delades också av den arbetsgrupp under närområdesutskottet som studerade barnens situation i närområdet och som gjorde en översikt över pågående insatser och fann att de nordiska ländernas insatser med inriktning på barnen var mycket varierande och ojämnt utvecklade. Utskottet har även arbetat genom en annan arbetsgrupp, om kriminaliteten i närområdena. Denna arbetsgrupps översikt över pågående insatser gav en mer positiv bild och visade på ett etablerat samarbete mellan de brottsförebyggande råden.

De nordiska länderna anordnar samordnat utbildningskurser för baltiska poliser. Finland och Sverige har bilaterala avtal mellan nationella polismyndigheter med Ryssland, och nordiska sambandspoliser finns på flera ställen i våra östra grannländer. Vi har också genom svenska Rikspolisstyrelsen, Tullen och Kustbevakningen ett bilateralt samarbete med baltiska motsvarigheter. Uppräkningen kan göras lång.

Nordiska ministerrådets samarbete med närområdena redovisas sedan början av detta årtionde i ett särskilt samarbetsprogram, och här görs en översyn av pågående insatser. Ett baltiskt ministerråd har bildats, och samarbetet med de baltiska länderna utmärks av att rena biståndsprogram alltmer ersätts av normala politiska och kommersiella förbindelser. Nästa år genomförs en stark ökning av aktiviteterna, och presidiet framhåller i sitt betänkande över ministerrådets budget önskvärdheten av en bättre samordning av närområ-

desinsatserna. Därför behövs det en genomgång av bl.a. ministerrådets närområdesstrategi.

Slutligen, fru president! Med utgångspunkt i en översyn av pågående verksamhet av den typ som närområdesutskottets arbetsgrupper gett exempel på bör vi utbyta erfarenheter och på sikt komma fram till en strategi för nationella och nordiska insatser i närområdet för att undvika dubbelarbete och säkerställa effektivaste möjliga användning av våra samlade resurser.

Marit Nybakk (A, Norge):

Det nordiske felles verdigrunnlaget har muliggjort en nordisk samordning av holdninger, tiltak og politikk i ulike internasjonale fora og med resultater kanskje langt utover det som både Nordens størrelse og geografiske plassering skulle tilsi.

Vi markerte her i salen i går 50-årsjubileet for FNs menneskerettighetserklæring. Kampen for menneskerettigheter dreier seg om å verne det enkelte mennesket mot undertrykkelse og overgrep, men også mot fattigdom, mot økonomisk utbytting og uverdige levekår. Når vi i dag bruker Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa – OSSE – aktivt til å hindre nye overgrep i Kosovo eller til å bygge opp demokratiske institusjoner i Sentral-Asia, er det nettopp viktig at vi erkjenner behovet for parallell humanitær innsats, bl.a. gjennom FN-systemet. Retten til helse, til å spise seg mett, til å ha tak over hodet er for oss her i Norden like viktig som flerpartisystemer, ytringsfrihet og demokratisk lovgivning. Men der det er mest ugjort i arbeidet for grunnleggende menneskerettigheter, dreier seg om rettsvern for kvinner.

Når barn går på landminer i Afghanistan, er det guttene som sendes til legebehandling. Bare ett sykehus tar imot kvinner. Få dager etter Talibangeriljaens kupp, ble den første kvinnen steinet. Den påbudte klesdrakten er som vandrende fengsler med gitter foran øynene. Men hvem våger å heise fanen for kvinners grunnleggende menneskerettigheter? Hvorfor protesterer ikke verdenssamfunnet like sterkt mot de groteske overgrepene mot kvinner i Afghanistan som overfor krenking av politiske rettigheter i Kina og Burma? Hvor lenge skal verden være handlingslammet overfor den lemlestingen av jenters underliv som skjer i kulturens navn i flere afrikanske land? Og hvor lenge skal vi lukke øynene for tvangsekteskap i muslimske miljøer i våre egne land? Vi må våge å erkjenne at det kan være motsetningsforhold mellom kvinners grunnleggende rettigheter og kravene fra politiske og religiøse ledere om bl.a. religionsfrihet, ofte maktmisbruk i religionens eller kulturens navn.

Enkelte sosialantropologer snakker om kulturrelativisme, at vi må akseptere andre normer på grunn av kultur og tradisjon. Men menneskerettigheter har aldri være kulturrelative, og kan aldri bli det. Vi må *ikke* akseptere at

mannlige eliter bruker kultur, tradisjon eller religion som grunnlag for vold mot kvinner.

De nordiske samfunn har utviklet seg med utgangspunkt i et sosialdemokratisk verdigrunnlag basert på likestilling, på menneskeverd, på likeverd og på solidaritet med politiske institusjoner som har vært preget av humanisme og et legalt system som reflekterer disse verdiene. Og de feministiske verdiene har ytterligere gjort samfunnet mykere.

Skal vi også legge våre verdier og normer til grunn for vårt arbeid med menneskerettigheter i en global sammenheng? I en slik debatt er det ikke likegyldig hvordan vi definerer grunnleggende rettigheter for kvinner, hjemme og ute. Rett til familie, rett til arbeid, rett til utdanning og til demokratisk deltakelse, rett til ikke å bli utsatt for andre moralnormer enn menn. Rett til å forsørge seg selv er forutsetningen for mange andre rettigheter.

Vi vet at i mange land står kvinnene bakerst i vaksinasjonskøen, de får mat sist, de utgjør 2/3 av verdens analfabeter. De rammes av nedarvede fordommer. Dette er viktige utfordringer i menneskerettighetsarbeidet vårt også framover.

Janina Andersson (Vihr, Finland):

Fru president! Finns det något trevligare för oss beslutsfattare på internationella sessioner än termer som låter vackra och har ett så diffust innehåll att vi alla kan hålla med om dem? Det är två termer som rört sig i debatten. Den ena är hållbart Norden och den andra den nordliga dimensionen i EU. Jag hoppas att vi nu stannar upp och tänker efter vad vi menar med hållbart Norden och den nordliga dimensionen i EU.

När Islands statsminister berättade vad nästa år kommer att innebära för det nordiska samarbetet var det ett ställe i hans tal som jag inte kunde hålla med om och som fick mig att rygga tillbaka litet. Det var när han talade om utnyttjandet av däggdjuren i haven. Det gjorde han i samband med att han talade om hållbart Norden. När vi konkret försöker komma till vad hållbart Norden betyder så betyder det tydligen att vi skall få så mycket ekonomisk nytta av vår natur som möjligt, det vill säga valar och sälar.

Nu skall vi helst inte vara kritiska mot varandra utan stödja varandra i våra mål att eftersträva ekonomisk nytta. Här ser jag att Finland också har en svag punkt, och det är fiskodlingen. Vi håller på och ökar entrofieringen av Östersjön. Östersjön håller på att växa igen, och vår fiskodling har en viktig del i det. Orsaken till att Finland inte konkret vill ta itu med det är att man är rädd för konkurrensen med regnbågsforell från Norge. Vi vågar inte sätta begränsningar för våra fiskodlare därför att vi är rädda för att våra pengar går till Norge. Slåss vi för det som är hållbart eller tänker vi på ekonomisk nytta mer än det ekologiskt hållbara?

Den nordliga dimensionen som mål låter väldigt fint och förhoppningsvis och troligtvis också kommer att innebära bra saker, men vad det egentligen betyder vet vi inte säkert i dag. Det talas om gassamarbete, ett gasnät. Det är en positiv utveckling om vi tillsammans kan nå det inom EU. En annan sak som tagits upp är trafikpolitiken. Då ringer det en varningsklocka hos mig. Jag är rädd för att det är flere motorvägsprojekt som vi då tänker oss: Via Baltica och liknande projekt. Är detta hållbar utveckling och nordlig dimension?

Bron mellan Sverige och Danmark har tagits upp som ett positivt exempel för utvecklingen. Jag anser inte att det är den rätta vägen att öka gemenskapen och öka välfärden att snabbare kunna färdas med privatbil från land till land. Det får vi inte satsa våra pengar på i första hand.

Jag hoppas att ni alla kan ta till er en sådan tankegång att den nordliga dimensionen skulle innebära att rädda haven, att rädda Östersjön framför allt genom att stödja Rysslands och de baltiska staternas strävan att se till att deras vattenpolitik fungerar ännu bättre än i dag, att deras vatten blir renat och att jordbrukspolitiken förs på bästa möjliga sätt samt att trafikpolitiken inte går på samma felspår som vår så att de stöder mer privatbilism än kollektivtrafik. Kollektivtrafiken har ju fungerat bra i dessa östeuropeiska länder förut, men nu är trenden åt precis andra hållet.

Nu hoppas jag att vi kan se oss själva i spegeln och säga att vår trafikpolitik sakta men säkert dödar Östersjön och vågar ta med detta konkret i den nordliga dimensionen.

Pehr Löv (SFP, Finland):

Värderade fru president! De nordiska länderna befinner sig i dag i en allt mera öppen värld med alla de möjligheter och också risker som det innebär. Vi har en unik livskvalitet tack vare en solidarisk värdegrund som styr vår fördelningspolitik. Gemensamma värden som vi måste slå vakt om och sprida till våra närområden, ja helst till hela Europa och världen.

Jag vill nämna ett par fenomen i Europiseringen som måste hanteras. Vi måste gemensamt agera i EU mot för stark skatteharmonisering som urholkar finansieringen av vår traditionella välfärd. Vi måste agera gemensamt för att förhindra en liberalisering av narkotikapolitiken. EU utgör en gemenskap som gett oss nyckeln till en fredlig framtid och en stabil ekonomi. Redan nu kan vi i Finland se frukterna av medlemskapet i EMU. Vår valuta är stabil och räntorna låga. Jag är inte så naiv att jag inte skulle förstå att kraftiga globala konjunktursvängningar också får livet i EMU i gungning, men en extra värdefull buffert har vi fått. Jag hoppas att alla nordiska länder en dag skall återfinnas i denna gemenskap. Då kan vi gemensamt utgöra en stor maktfaktor också i den europeiska ekonomiska politiken.

Jag önskar ännu kommentera en dimension till i det nordiska samarbetet, det vill säga ursprungsbefolkningens livsbetingelser i norr. Dessa människor

lever i en miljö med känslig natur och de är beroende av att få utöva sina traditionella jaktmetoder för sin överlevnad. Det är övriga världen som belastar deras natur och som till och med i naturskyddees namn vill frånta dem möjligheten att skaffa föda. Tack och lov har vi de parlamentariska arktiska samarbetskanalerna, som ökar förståelsen för dessa problem i alla våra parlament och ger oss motivation att fatta beslut som bevarar existensmöjligheterna i norr.

Jag hoppas och tror att det arktiska nätverksuniversitetet snart skall producera både värdefulla forskningsresultat och sprida kunskap om Arktis till alla berörda länder. Ett led i detta skulle vara också att ge den samiska befolkningen fullt medlemskap i Nordiska rådet, och det skall vi behandla senare.

Dan Reinert Petersen (Jvfl, Færøerne):

Fru præsident, ærede forsamling! Den svenske forfatter Vilhelm Moberg siger i en af sine bøger, at han på sine besøg i USA gang på gang blev stillet spørgsmålet, om han ikke var stolt af at komme fra Sverige, om han ikke var stolt af at komme fra Norden. Han blev gal over spørgsmålet. Han kunne ikke være stolt af en tilstand, han ingen indflydelse havde haft på. Men han var taknemlig for og ydmyg over, at han var født i Norden, han følte sig privilegeret.

På samme måde føler jeg mig privilegeret som nyligt valgt medlem af Nordisk Råd. Det har været en positiv oplevelse at føle den varme og forståelse, der hersker i dette forum. De sproglige og geografiske grænser er ophævet. Vi er ét folk.

Denne forståelse og dette sammenhold har lange traditioner. I næsten 200 år har vi levet sammen uden indre aggressioner. Vi har en lang tradition for demokrati, humanisme og fred.

Disse vilkår har skabt en velstand og tryghed, der ikke er kendt andre steder i verden. Disse vilkår har været årsag til, at totalitære kræfter aldrig har fået grobund i vore samfund.

Men denne lykkelige tilstand må ikke få os til at føle, at vi har nok i os selv. Et ordsprog siger: "Nu sidder jeg godt, sagde katten; den sad på flæsket", det er en forkert holdning. Ingen har nok i sig selv.

Vi har forpligtelser over for den verden, vi lever i. Vi har forpligtelser over for de folk, der lever under totalitære systemer. Vi har forpligtelser over for de folk, der lever i borgerkrig, over for ulande og over for flygtninge.

En morder og fjende af demokratiet sidder i husarrest i London. Kan den frie verden tillade, at han rejser hjem under dække af, at han har en tvivlsom immunitet?

Ville den frie verden give Saddam Hussein frihed, hvis han sad i arrest i Europa?

Jo, vi har forpligtelser ude i verden, men vi har også traditioner for fredsmægling. Trygve Lie, Dag Hammerskjöld, Johan Jørgen Holst, Thorvald Stoltenberg og Carl Bildt er nogle af vores, der har været med til at sikre freden i vor tid. Dem kan vi være stolte af.

Vi har også pligt til at være på vagt over for globaliseringer i vor tid. Den globaliserede kriminalitet og terror og den globale forurening må vi standse, og vi må styre den globaliserede økonomi.

Den danske regering har et slogan, der siger: "Der skal ikke bare være plads til os alle. Der skal også være brug for os alle." Lad os gøre dette motto til at nordisk motto.

Lad os ikke bare gøre Norden til et bedre sted at leve, men lad os gøre hele verden til at bedre sted. Tak, fru præsident.

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):

Fru præsident! Der har været ganske mange indlæg her i dag, som har fokuseret på, at det nordiske samarbejde ikke går så godt, at der er splittelse i Norden. Det er jo ikke rigtigt, i hvert fald ikke mer, end det altid har været. Det drejer sig om handel, økonomi, valuta og forsvar. Der har jo altid på disse områder været "splittelse" i Norden.

På forsvarsområdet kom NATO til, nogle lande gik ind i slutningen af 1940'erne, andre stod udenfor og var neutrale, og hvad så? Det var netop gennem 1950'erne, at man virkelig fik gang i det nordiske samarbejde, fik pasunionen, fik det fælles arbejdsmarked med den tilknyttede socialunion, medens der var den såkaldte splittelse på forsvarsområdet? Jo det var det.

I 1972 gik Danmark ind i EF, senere EU; de øvrige nordiske lande stod udenfor. Var det splittelse? Det nordiske samarbejde udviklede sig fint videre. Vi danskere fik tilknyttet os EF's valutasamarbejde. De andre nordiske lande havde forskellige tilknytningsformer, og hvad så? På det kulturelle område, uddannelse, forskning osv. blomstrede det nordiske samarbejde, og er det ikke først og fremmest det, der tæller, sammen med at levefoden voksede? Jo, selvfølgelig.

I denne efterkrigsperiode, hvor de nordiske lande på en række områder har taget forskellig retning i forskellige samarbejder, har der jo været et nordisk samarbejde hele tiden, som har blomstret, og som har udviklet sig, og som har givet sig udtryk på et mangefold af områder lige fra miljømærket Den Grønne Svane, til Nordisk Ministerråds Informationskontor i de baltiske lande, til bygningen af Nordens Huse i Torshavn, i Reykjavik, i Nuuk, Nordisk Kulturfond, Nordisk Forskerakademi, Nord-Plus-programmerne, der betyder en udveksling af unge og studerende i Norden, Nordvisionsprogrammerne, Film- og Tv-fonden osv. osv. Er det splittelse? Naturligvis ikke, det er et udtryk for godt nordisk samarbejde, og det skal vi være glade for.

Og så er Norden jo et forbillede ude omkring, som en anden taler sagde. I Baltikum er man utrolig interesseret i det nordiske samarbejde. Og det er man såmænd også, når vi ser mod vest, hvor England, Irland, Nordirland, Wales, Skotland, Kanaløerne er ved at danne et samarbejde efter nordisk forbillede. Og ser man syd på, ja så har Bulgarien taget initiativ til et samarbejde omkring Sortehavet efter nordisk forbillede.

Lad os lige passe på, når vi sidder midt i "orkanens øje", havde jeg nær sagt, eller midt i skoven, at vi ikke kan se den for bare træer. Det nordiske samarbejde er en tordnende succes. Vi har en fælles kulturel og sproglig identitet. Vi har harmoni og fred. Dette er virkelig fredens projekt. Så lad os lige passe på, at vi ikke kører ud ad en tangent og begynder at snakke om, at det hele er en skandale, og det hele er overflødigt, og det hele er splittelse. Det er jo lige det modsatte. Tak.

Sturla Böðvarsson (Sj, Ísland):
Fru præsident! Nordisk samarbejde er efter min mening af stor betydning for de nordiske lande, og samarbejdet på kulturområdet er uden tvivl et vigtigt fundament for det nordiske samarbejde. Nordisk samarbejde styrker de nordiske lande som en kulturmæssig enhed med hovedvægten på demokratisk tradition, fællesskabsfølelse og nationers slægtskab, som bygger på en stærk nordisk bevidsthed.

Nordisk Råds nye ordning forudsætter, at arbejdet følger klare retningslinjer, som selvfølgelig tager sigte på at styrke de nordiske landes position indad samt nationernes samarbejde med det øvrige Europa, ikke mindst i nærområderne.

Mit arbejde inden for Nordisk Råd har for det meste været inden for nærområdesamarbejdet. Jeg har haft mulighed for at lære nærområdernes problemer at kende, og de kommer selvfølgelig os ved. Man kan ikke komme uden om, at de baltiske lande og Rusland er ruiner fra Sovjettiden, og det er vores pligt at støtte og styrke disse nationer med alle de midler, som findes, og bidrage til demokratisk udvikling og øgede menneskerettigheder for borgerne.

De vanskeligste opgaver i nærområderne er sandsynligvis forurening samt store sociale problemer. Med udvidet arbejde i nærområderne kan de nordiske lande blive til stor hjælp og bidrage til ønskværdige ændringer, ikke mindst i de baltiske lande.

Det kan forventes, at det nordiske samarbejde øger sikkerheden i den nordlige del af verden, sikrer en bæredygtig udvikling og kan medvirke til, at foranstaltningerne bliver lettere angående havets forurening, som truer havets ressourcer. I denne sammenhæng vil jeg meddele, at jeg absolut går ind for Nærområdeudvalgets forslag, som har været under behandling i udvalget, om miljøcertificering af fisk. Dette forslag er et godt eksempel på,

hvordan markedets og miljøets interesser går sammen, idet forbrugerne formodentlig vil foretrække de produkter, som bygger på en bæredygtig udvikling, og jeg forventer, at de nordiske lande vil støtte dette forslag for at igangsætte dette projekt.

Under Havets år er der grund til at gøre opmærksom på den fare, som forurening fra bl.a. Kolahalvøen kan medføre, ikke mindst for de nordiske lande og de nationer, som er afhængige af havets ressourcer.

Det er klart, at det er en negativ situation, at islændinge og nordmænd er inde i en konflikt om fiskeri og udnyttelse af fiskerbanker, som begge lande mener, at de har krav på. Denne konflikt må løses, og vi bør rette opmærksomheden mod faren for forurening, som stammer fra atomaffald på og ved Kolahalvøen, i stedet for at strides om fiskeri på havet for nogle både med begrænset kapacitet. Forureningen fra Kolahalvøen kan true alt liv i havet, hvis der ikke bliver gjort noget for at forhindre, at atomaffaldet forurener havet.

De nordiske lande har alle en stærk tilknytning til EU til trods for Island og Norges position uden for. Det er en vigtig opgave i Nordisk Råd at styrke vores position blandt de europæiske lande, og vi bør udnytte vores styrke som en ligesindet gruppe, både når det gælder de europæiske nationer og den internationale arena. Vi bør enes om at holde fast i de nordiske værdier, samtidig med at vi hver for sig deltager i arbejdet på at styrke de europæiske landes position og på den måde bidrage til fremskridt, øgede menneskerettigheder, velfærd og fred.

Presidenten informerade om att Charlotta L. Bjälkebring och Riitta Prusti ges rätt till korta inlägg med anledning av det yrkande som framfördas under debatten

Mats Nyby overtog herefter ledelsen af forhandlingerne.

Charlotta L Bjälkebring (v, Sverige):
Herr president! Det har kommit till min vetskap här att det inte gick att yrka på det sätt som jag tidigare gjort. Det gick alltså inte att yrka på ändringar i själva betänkandetexten. Därför vill jag *ändra mitt yrkande* så att det blir ytterligare en att-sats, som i så fall får följande lydelse: att uttala sin tillfredsställelse över att Nordiska ministerrådet anslagit medel till projekt om jämställdhet med tonvikt på mansrollen.

Jag yrkar alltså att nämnda tilläggsattsats fogas till betänkandet. Tack!

Riitta Prusti (SDP, Finland):
Jag stöder hennes förslag.

Hermed sluttede debatten.

Presidenten informerade om att votering avs. dagordningspunkt 9. kommer att äga rum 11 november 1998 efter frågastunden.

Ændring i medlemslisten
Det meddeles, at Gunnar Breimo erstatter Thorbjørn Jagland for resten af sessionen. Elver Jonsson har genindtaget sin plads i salen.

Rådet besluttede at ændre medlemslisten i overensstemmelse hermed.

PRESIDIETS SAKER

10. Utrikes-, utrikeshandels- och säkerhetspolitika saker (dokument 10, dokument 11, A 1144/p, A 1177/p, A 1178/p og A 1183/när)

Kaj Ikast (presidiets talesman):
Hr. præsident! På Præsidiets vegne har jeg den ære at fremføre nogle synspunkter i anledning af udenrigsminister Anna Lindhs og forsvarsminister Björn von Sydows fortrinlige redegørelse. Vi i Præsidiet og i Rådet er glade for og taknemmelige over, at vi i dag har lejlighed til at drøfte denne redegørelse. Det er ikke mange steder i verden, der eksisterer et sådant tillidsforhold mellem parlamentarikere og regeringer på tværs af nationernes grænser, at man på baggrund af en redegørelse kan gennemføre en debat som vores. Jeg vil gerne på Rådets vegne takke vore udenrigsministre og forsvarsministre for den tillid, de viser os parlamentarikere. Heldigvis har vi erfaring for, at vi også kan leve op til disse krav. Men tak!

At Præsidiet tager opgaven med at følge udenrigs- og sikkerhedspolitik alvorligt mener jeg, vi viste med udtalelsen, som Præsidiet vedtog på sit møde den 21. oktober. Heri noterede vi blandt andet med tilfredshed, at de nordiske lande har udviklet et omfattende og konstruktivt samarbejde om internationale fredsoperationer. Indsatsen i Bosnien og i Makedonien er et eksempel på praktisk nordisk samarbejde, som giver resultater. Og at der er dækning hos befolkningen ved vi. Det kom for eksempel til udtryk gennem

den danske Foreningen Nordens nordiske hæderspris til SFOR-styrken. Dette samarbejde om fredsoperationer sker jo med udgangspunkt i et nordisk værdifællesskab, der sætter menneskerettighederne i forreste række. I Præsidiet var der også enighed om at pege på, at det er en naturlig opgave for de nordiske lande at styrke FN's evne til at forebygge og håndtere konfliktsituationer. Traditionen med en samordnet og sammenhængende nordisk optræden i FN ser vi gerne ikke bare fortsat, men også udbygget.

Må jeg herefter give et groft historisk rids af, hvordan vi i Nordisk Råd har forholdt os til spørgsmålet om udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det er og var nemlig slet ikke nogen selvfølgelighed, at vi i dag kan føre en debat som denne.

Ved Finlands indtræden i Nordisk Råd i 1955 meddelte daværende statsminister Kekkonen, at hvis der blev taget sager op i Nordisk Råd, som vedrørte forhold mellem supermagterne, ville Finlands delegation ikke deltage i behandlingen af sådanne sager. Det førte til, at egentlige formelle sager om udenrigs- og sikkerhedspolitik var bandlyst i Rådet, og indlæg i generaldebatten om disse emner var temmelig ilde set, bortset lige fra når det drejede sig om fjerne udenrigspolitiske mål: Sydafrika og FN o.lign. Den eneste undtagelse, der har været gjort, var "torskekrigen" mellem Island og England.

Ved Nordisk Råds session i Helsingfors i 1987 rejste Anker Jørgensen via et medlemsforslag fra Pär Stenbäck spørgsmålet om at inddrage "internationale aspekter" i Nordisk Råds arbejde. Det vakte en voldsom debat og modstand. Regeringerne ville dengang ikke være med til en fælles komité mellem regeringerne og parlamentarikerne om udviklingen af samarbejdet om internationale relationer, også selv om vi ikke ville behandle spørgsmål af sikkerhedspolitisk art.

I 1989 blev det foreslået, at Nordisk Råd skulle sende en officiel delegation til de baltiske lande. Formålet var et indirekte signal om at støtte selvstændighedsbevægelserne. Dette initiativ forpurredes i første omgang, men i november 1990 rejste en delegation under ledelse af Rådets daværende præsident Páll Pétursson. Og ved sessionen i København i 1991 talte repræsentanter for de baltiske selvstændighedsbevægelser til sessionen. Dette fik væsentlig betydning, eftersom Nordisk Råd også ved dette bidrog til at fastholde det baltiske problem på den internationale politiske dagsorden. USA ville ikke støtte vore baltiske venner, eftersom det var vigtigere for USA at støtte Gorbatjov i hans reformproces, og Gorbatjov ville som bekendt ikke give de baltiske lande deres selvstændighed.

Ved Rådets session i Århus i 1992 lykkedes det for os for første gang at få udenrigsministrene til at afgive en redegørelse til Nordisk Råd. Redegørelsen blev til fulde fulgt op af nogle forslag til formel beslutning i Rådet, men blev blot taget til efterretning efter debatten. Denne praksis bruger Rådet som bekendt stadig. Nu bliver der afgivet en udenrigspolitisk redegørelse til hver session, og debatten er seriøs og nyttig. Ved sessionen i november 1995 udvi-

dedes emnet for udenrigsministrenes redegørelse til at være en udenrigs- og sikkerhedspolitisk redegørelse. Ligeledes i 1995 holdt vi i Helsingfors en meget vellykket konference "Norden i FN", hvor ikke bare vores egne folk i Norden, men også FN's generalsekretær deltog.

Med Rådets reformer for tre år siden kom nærområdet og EU-politikken for alvor på dagsordenen. Også disse politiske områder kan vi nu drøfte både indbyrdes og med ministrene. Tidligere var disse emner af gode grunde nærmest tabu her i Rådet.

Sidste år afholdt Nordisk Råd en sikkerhedspolitisk konference i Helsingfors med deltagelse fra alle Østersølande, hvor alle forsvarsministre talte. Konferencen var det eneste opnåelige kompromis mellem et forslag fra Venstresocialisternes Gruppe i Nordisk Råd om, at Rådet skulle afholde en egentlig temasession om sikkerhedspolitik og oprette et sikkerhedspolitisk udvalg, over for et forslag fra Den Konservative Gruppe til en rekommandation til regeringerne om at støtte NATO's udvidelse mod øst – her var der altså egentlige medlemsforslag om sikkerhedspolitik. Konferencen var klar i belysningen af både ændringerne i den militærpolitiske situation og det udvidede sikkerhedsbegreb.

Ved sessionen i 1997 afgav den norske forsvarsminister en sikkerhedspolitisk redegørelse, igen til debat og til efterretning, men partigrupperne lægger stor vægt på den konstruktive deltagelse i denne debat.

I 1998 har Rådets Præsidium ved et par lejligheder afgivet udtalelse om udenrigspolitiske emner, ud over den jeg nævnte i indledningen, f.eks. også en om Den nordlige dimension.

Det hører med i billedet, at Nordisk Råd aktivt medvirker i arbejdet med de parlamentariske Østersøkonferencer; Rådet udpeger således Nordens repræsentant i Standing Committee og har flere gange deltaget i værtskaber for konferencen. Dorte Bennedsen har repræsenteret Norden fra 1993 til i år og blev den 21.10. afløst af Svend Erik Hovmand. Rådet varetager den fælles sekretariatsbetjening af Østersøkomitéen. I dette arbejde søger vi at videreføre de gode nordiske traditioner for et nært og forpligtende samarbejde mellem regeringerne.

Hr. præsident. Lad mig helt aktuelt sige: Det er naturligvis frit for ethvert land at vælge sin udenrigspolitiske kurs, men der er en stor opbakning til forsvarsministrenes øvelser i det nordiske, således at den aktivitet, der har foregået, har sin fulde støtte fra Præsidiet. Og jeg vil på Præsidiets vegne udtrykke en meget stor tak til de mange tusinde kvinder og mænd, der har arbejdet for fred, frihed og demokrati ofte med livet som indsats, i mange tilfælde langt fra hjemmet under meget fjerne himmelstrøg. Der skal herfra lyde en meget stor tak og til lykke til udenrigsministrene og forsvarsministrene med det arbejde, der er gennemført.

Svend Erik Hovmand (presidiets talesman (A 1177/p)):
Hr. præsident! På Præsidiets vegne skal jeg forelægge betænkningen over medlemsforslaget om atomvåbenfrie zoner. Medlemsforslaget indeholder en tretrinsraket, som rekommanderer Ministerrådet dels at udvirke en traktatfæstelse af Norden som atomvåbenfri zone, dels at tilstræbe denne zone udvidet til at omfatte også Kolahalvøen, Karelen, Baltikum, Østersøområdet og endelig gå videre med ideen om en atomvåbenfri korridor i det østlige Centraleuropa.

Hr. præsident! Denne diskussion er ikke ny. Da den kolde krig var koldest i 1970'erne og 1980'erne diskuteredes Norden som atomvåbenfri zone vidt og bredt. I efteråret 1997 drøftede Præsidiet disse sikkerhedspolitiske problemstillinger i anledning af medlemsforslaget A 1123 p fra den venstresocialistiske gruppe og to andre medlemsforslag. Også i omtalte medlemsforslag indgik forslagene om traktatfæstelse af Norden som atomvåbenfri zone, og bestræbelserne på at indlemme nærområderne heri.. Præsidiet kunne ikke følge forslaget og fik medhold heri på den seneste session i Helsingfors. Heller ikke tidligere har Rådet taget nogen rekommandation med dette indhold, at Nordens atomfrihed bør traktatfæstes.

OSCE's parlamentariske forsamling har i et slutdokument fra mødet i København i fjor ingen stillingtagen til spørgsmål om atomvåbenfri korridor, hverken i det østlige Centraleuropa eller andetsteds omtaler dette spørgsmål. Derimod mente forsamlingen, at Forum for Security Cooperation, FSC, skulle have til opgave at udarbejde et generelt nedrustningsforslag med henblik på at opnå atomvåbenfri zoner i OSCE-området som et skridt på vejen mod globalt atomvåbenforbud. Nordisk Råds Præsidium støtter OSCE's bestræbelser.

I realiteten er landområderne, der strækker sig fra Østersøen til Middelhavet i dag heldigvis fri for udstationering af atomvåben på samme måde, som det er tilfældet i Norden. Men Præsidiet er helt opmærksom på, at vi i Norden er nået til denne tilstand af vidt forskellige veje ud fra helt forskellige sikkerhedspolitiske udgangspositioner. Det nordiske sikkerhedspolitiske samarbejde må derfor bygge på gensidig respekt for disse forskellige udgangspunkter.

Præsidiet skal derfor foreslå, at Rådet intet foretager sig i anledning af medlemsforslaget.

Valgerður Sverrisdóttir (presidiets talesman (A 1178/p)):
Hr. præsident! Forhandlingerne om en multilateral investeringsaftale, den såkaldte MAI-aftale, begyndte inden for rammen af OECD i 1995. Hovedformålet for aftalen er at sikre frie og lige rettigheder for udenlandske investeringer ud fra princippet om ikkediskrimination. På den måde burde det være muligt at aktivere markedskræfterne til at forøge den internationale handel og sikre økonomisk vækst i landene. Sidst, men ikke mindst, burde

MAI-aftalen skaffe fælles "spilleregler" i international handel og dermed forhindre investeringsanbringelser, som kan skade f.eks. miljø og sociale rettigheder, og give små firmaer de samme muligheder for at konkurrere på internationalt niveau som store koncerner. Hvis forhandlingerne bliver afsluttet, kommer MAI-aftalen til at omfatte 85 pct. af verdens investeringer og dermed have stor indflydelse på den globale handel.

Forhandlingerne om MAI har vist sig at være vanskelige. Tanken om en multilateral investeringsaftale blev drøftet i Uruguay-runden, som begyndte i 1986 og blev afsluttet i 1993. Senere blev den taget op inden for OECD. OECD-medlemslandenes 29 regeringer har haft problemer med at blive enige om fritagelser og forskellige principper. I april 1998 blev det besluttet at tage forhandlingerne op i oktober, men det viste sig at være umuligt. I øjeblikket er det uklart, om forhandlingerne kommer til at fortsætte inden for OECD, eller om de videreføres på WTO's ministermøde i Canada i april næste år.

Fra slutningen af maj har Nordisk Råd haft et medlemsforslag under behandling, som blev fremlagt af den venstresocialistiske gruppe i Nordisk Råd. En arbejdsgruppe med repræsentanter fra de forskellige partigrupper i Rådet blev nedsat, og medlemsforslaget blev sendt ud til høring i medlemslandene, bl.a. til regeringsmyndigheder og frivillige organisationer. Efter evaluering af høringssvarene, hvoraf et flertal var positive over for MAI-aftalen, blev arbejdsgruppen enig om en betænkning om medlemsforslaget, som senere blev godkendt i præsidiet. Selv om fremtiden for MAI-aftalens forhandlinger ser ud til at være uklar, har præsidiets indstilling til aftalen stadig væk gyldighed og er politisk relevant, idet spørgsmålet om en multilateral investeringsaftale sikkert vil blive taget op på den politiske agenda i kommende år. Spørgsmålet er kun *hvor*.

Udgangspunktet i præsidiets betænkning er, at en multilateral investeringsaftale sandsynligvis kommer til at forøge investeringer og dermed burde have en positiv indflydelse på den økonomiske vækst, beskæftigelse og velfærd i landene. Dette gælder også for udviklingslandene, selv om deres situation er anderledes end industrilandenes, for investeringer betyder ofte overførelse af teknik og "knowhow" og forstærker dermed landets konkurrenceevne.

Et enhedssystem af multilaterale investeringer er mere ønskværdigt end et system af bilaterale aftaler, og i dag findes der mellem 1.600 og 1.800 forskellige bilaterale aftaler. Deres antal bliver større for hvert år, og det gør retningslinjerne for internationale investeringer uoverskuelige. Samtidig opstår risikoen for, at enkelte landes social- og miljøstandarder bliver sænket for at stimulere udenlandske investeringer. Endvidere resultater et system af bilaterale investeringsaftaler til, at større lande har større vægt ved afslutning og fortolkning af aftalerne. I denne sammenhæng burde nævnes, at de nordiske lande traditionelt har foretrukket multilaterale handelsaftaler, som er over-

skuelige, entydige og bliver respekteret. Disse principper gælder også, hvad angår udenlandske investeringer.

Samtidig lægger præsidiet i sin betænkning stor vægt på, at nogle principper bliver respekteret ved aftalens forhandlinger. For det første understreger præsidiet, at MAI-aftalen bliver forhandlet med så mange deltagerlande som muligt. Aftalen vil, når den er færdig, have indflydelse på verdensøkonomien, og derfor er det vigtigt, at flest mulige lande har mulighed for at fremføre deres synspunkter og interesser ved forhandlingerne.

Selv om MAI-forhandlingerne er begrænsede ved OECD-landene, er det tanken, at MAI bliver en global aftale. Derfor er det præsidiets mening, at MAI-forhandlingerne bør fortsætte med størst mulig deltagerkreds, måske inden for FN, WTO eller i et andet forum. I den sammenhæng skal man tænke på, at det kan blive langt sværere at finde konsensus om miljøværn og sociale rettigheder i en større deltagerkreds. På den anden side finder præsidiet ingen anledning til at genoptage forhandlingerne ud fra nye udgangspunkter og peger på, at forhandlingsresultatet skal godkendes i de respektive landes parlamenter.

For det andet understreger præsidiet, at multilaterale investeringsaftaler skal forhandles i forhold til FN's målsætninger om global miljø- og socialpolitik. Det er yderst vigtigt, at multilaterale regler om handel og investeringer står i direkte sammenhæng med og respekterer internationale aftaler om miljøværn og sociale rettigheder. MAI-aftalen må ikke føre til en forringelse af fortjente rettigheder, tværtimod: MAI må forhindre "social- og miljødumping" i verdensøkonomien og dermed stoppe en nedgående spiral af miljø- og arbejderrettigheder i landenes kamp om udenlandske investeringer. I den retning kræver præsidiet, at MAI-aftalen bør indeholde en henvisning til de minimale krav, som findes i ILO-aftaler, og en forpligtelse til at respektere dem. Fælles minimalregler for investeringer må kombineres med fælles regler for miljø og sociale rettigheder.

For det tredje blev præsidiet enigt om i sin betænkning, at det fra en demokratisk synsvinkel er vigtigt at sikre åbenhed og transparens ved forhandlingerne om MAI-aftalen. Selv om arbejdsmarkedsparterne (bl.a. i OECD's rådgivende komiteer, den såkaldte TUAC og BIAC) er blevet konsulteret gennem hele forhandlingsprocessen, er den kritik opstået, at forhandlingerne har været for lukkede. Denne kritik må tages alvorlig. MAI-aftalen er en kompleks international aftale, som vil have forskellig indflydelse på forskellige områder i samfundet. Derfor må en bred debat stimuleres i deltagerlandene. Således kan man modvirke det generelle demokratiproblem, at forskellige aktører i udlandet direkte påvirker udviklingen af vore samfund gennem forhandlinger af internationale aftaler, imens vælgernes traditionelle indflydelsesret på indenrigsspørgsmål fortsat begrænses. Fra dette synspunkt er det præsidiets mening, at kravet om åbenhed går ud over det, som før var gyldigt for udenrigspolitik. Endvidere stiller præsidiet sig bag det, som fremkommer

i de tre nordiske regeringers høringssvar, at regeringerne skulle udvise størst mulig åbenhed.

Hr. præsident! En multilateral investeringsaftale er ikke mindst vigtig for de nordiske lande med deres åbne økonomi, som i stor grad bygger på international virksomhed. En MAI-aftale burde være en beskyttelse mod uret og diskriminerende indgreb mod udenlandske investeringer. Samtidig må det sikres, at aftalen stemmer overens med internationale aftaler om miljøværn og sociale rettigheder og bliver forhandlet i et forum, hvor alle lande, som vil tilknytte sig aftalen, kan deltage i forhandlingerne. Tak, hr. præsident.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):

Ordförande! Jag tycker att presidiets uttalande om MAI-avtalet på denna punkt träffade ganska rätt. Globaliseringen av ekonomin är här för att stanna. Den är ett resultat av att penningmarknaderna har öppnats, och det faktum att ny teknologi gör det möjligt till snabba penningtransaktioner världen över gör att detta är ett fenomen som är kvar för att stanna. Frågan är sedan hur vi från regeringarnas sida skall agera för att skapa ett stabilt handelssystem och ett stabilt investeringssystem. Min uppfattning är att vi behöver mera internationella avtal som reglerar investeringar och som delvis också reglerar penninghandel eller affärer överhuvudtaget. Fri handel är inte frihet från regler för handeln – en fri handel behöver regler för att fungera. Det finns tillräckligt med länder där det inte finns regler för handeln som visar att handel utan regler inte fungerar. Detta är i medborgarnas intresse, det är i företagens intresse och det är framför allt i regeringarnas intresse. Mai-avtalet är ett försök att skapa regler för investeringarna, som skall gagna alla. Innehållet kan man diskutera, men jag tycker att det är olyckligt om man skrämmer med Mai så att det inte blir någonting alls. Det förlorar framför allt de länder på som behöver investeringarna. Norge, Danmark, Sverige och Island klarar sig utan Mai. De som behöver investeringarna behöver MAI för att få investeringar.

Jette Gottlieb (EL, Danmark):

Præsident! Jeg vil spørge, om der ikke er en modstrid mellem de krav til, at aftalen netop skal beskytte miljø- og sociale forhold, således som det er formuleret i Præsidiets udspil, og så de ekspropriationsbestemmelser, som ligger i det hidtidige aftaleudkast, og som netop lægger op til, at der ikke må ske en udvidelse af sociale rettigheder, at der ikke må ske en udvidelse af miljøkrav, uden at det øjeblikkelig udløser krav om erstatninger.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Ordförande! Det är den skillnaden att det bilaterala avtal vi har nu reglerar ingenting när det gäller arbetsmarknaden och ingenting när det gäller miljön. Vårt mål i Finland är att vi i Mai-avtalet skall skriva in regler som garanterar att länderna inte sänker sina miljökrav för att få investeringar och inte frångår det som kallas Core Labour Standard, som ILO har godkänt. Som jag ser det, är det en förstärkning av miljövården och arbetsrätten. Det nuvarande systemet saknar allt som du nu efterlyser, men det kan vi skriva in i Mai, om vi vill det. Därför tycker jag att det här är lite samma sak som när man förr skrämde barnen med jultomten!

Jette Gottlieb (EL, Danmark):
Ja, nu er der jo blevet lidt uklarhed om, hvem der replicerer hvem. Men jeg vil spørge, om det så er den finske position, at man faktisk vil sige fra over for sådanne MAI-aftaler, hvis de ikke rummer den type beskyttelse og netop rummer muligheden for at udvide de sociale rettigheder og udvide miljøbeskyttelsen.

Olof Erland (lib, Åland):
Herr president! Rådets presidium har behandlat medlemsförslaget om utvärdering av de ekonomiska och handelsmässiga sanktionerna. I medlemsförslaget hänvisas till debatten om att ekonomiska sanktioner kan leda till ett stort lidande för civilbefolkningen. I förslaget föreslås att rådet skall rekommendera ministerrådet att koordinera de nordiska ländernas politik när det gäller handelssanktioner.

Organisationer som arbetar på fältet ger i remissvaren uttryck för en oro för de svårigheter som sanktionerna orsakar civilbefolkningen. Även presidiet anser mot bakgrund av erfarenheterna från bl.a. Irak, Burundi och Serbien, att det finns anledning att överväga om sanktionsåtgärder kan utformas på ett annat sätt än hittills och om de resultat som kan uppnås står i rimlig proportion till de svårigheter och lidanden oskyldiga människor utsätts för. Presidiet utgår dock från att de nordiska ländernas regeringar följer och deltar i den pågående debatten och föreslår därför att Nordiska rådet skall besluta att inte vidta några åtgärder med anledning av medlemsförslaget.

Enligt min åsikt hade Nordiska rådets presidium kunnat hålla en något högre profil i denna fråga. Som framgår av både den allmänna debatten och remissvaren, så växer medvetenheten om de ekonomiska sanktionernas nackdelar och svagheter.

Det ligger i sakens natur att sanktioner slår mot landets civilbefolkning eftersom sanktionerna inte kan fungera som ett effektivt påtryckningsmedel

utan att befolkningen drabbas. Dessutom sprider sig sanktionerna till omgivande regioner och får negativa kvardröjande effekter efter det att sanktionerna upphör.

I tillägg till vad som sägs i betänkandet bidrar sanktionerna i hög grad till en svart ekonomi byggd på smuggling och den växer fram i den officiella ekonomins ställe. Det här är synnerligen bekymmersamt eftersom förutsättningarna för en varaktig stabilitet i samhället på ett drastiskt sätt försämras.

Det förtjänar också att påpekas att internationell forskning visar att allt färre ekonomiska sanktioner kan anses som lyckade och att sanktioner också drabbar sysselsättning och ekonomi i länder som står bakom sanktionerna.

De nordiska länderna skulle tillsammans kunna bli föregångare och initiativtagare i den internationella politiska debatten om ekonomiska sanktioner. Jag hoppas därför att saken inte blir begravd i och med att presidiets betänkande antas, utan att debatten skall leva vidare också i fråga om positiva och uppbyggliga, s.k. "proaktiva" alternativ till de destruktiva sanktionerna. Här tänker jag framför allt på olika former av stöd till positiva demokratiska krafter i konfliktområden.

Jag vill också med några ord nämna behandlingen av mittengruppens medlemsförslag om åtgärder för att utveckla marknaderna i Nordens närområden. I vårt förslag framhöll vi att det mot bakgrund av målsättningarna för det nordiska närområdessamarbetet, finns all anledning att intensifiera ansträngningarna för ökat handelsutbyte särskilt mellan småföretag. Närområdesutskottet har omfattat de huvudsakliga tankegångarna i medlemsförslaget och föreslår nu att rådet skall besluta att rekommendera ministerrådet att kartlägga behovet av insatser för s.k. mikroverksamhet , alltså företag med färre än 50 anställda. Jag hoppas att ministerrådet inte skall spara sina krafter i verkställandet av rådets rekommendation i den här frågan!

Utenriksminister **Knut Vollebæk** (Norge):
President! Jeg vil i mitt innlegg konsentrere meg om tre sentrale utfordringer for utenriks- og sikkerhetspolitikken i alle de nordiske land, nemlig forholdet til våre nærområder, krisen på Vest-Balkan og vår bruk av OSSE som et konfliktforebyggende redskap.

Nærmest blant nærområdene står forholdet til Russland. Situasjonen i Russland er vanskelig og gir grunn til bekymring. Dels har overgangen fra det gamle, totalitære system til et nytt, demokratisk og markedsøkonomisk system vist seg mer komplisert, langvarig og motsetningsfylt enn de fleste av oss hadde trodd. Dels har den internasjonale økonomiske krisen fått slå sterkt ut i en økonomi med svake forutsetninger for å håndtere slike sjokk.

Vi ser allerede at russiske myndigheter griper til krisetiltak i form av akselerert pengeutstedelse og statskontroll som ingen vestlig samarbeidsorganisasjon har anbefalt. Jeg tror at vi vil få med et Russland å gjøre som i noen tid

framover vil være mindre opptatt av markedsreformer innad og markedsåpning utad, og heller mer innadvendt, mer opptatt av sine særtrekk og mindre opptatt av integrasjon vestover. Vår politikk er å fortsette dialogen. Som formann i Barentsrådet har jeg særlig tro på Barentssamarbeidets formidlende og tillitsskapende rolle i en vanskelig tid for Russland.

På nærområdeagendaen står også forholdet til de nye demokratiene i Baltikum. Her, så vel som i barentssammenheng, er det snakk om bruk av flere ulike mekanismer samtidig, men disse må koordineres både hva angår fellesnordiske tiltak, Europarådsengasjement, OECDs og EUs rolle. I vårt formannskap i Østersjørådet i 1999-2000 vil vi legge vekt på energisamarbeid, som en oppfølging av statsministerens initiativ på toppmøtet i Riga, sivil sikkerhet, bekjempelse av organisert kriminalitet og økonomisk og sosialt samarbeid. Vi vil videreutvikle det initiativ vi har tatt vedrørende grenseregionalt samarbeid mellom Estland, Latvia og Russland. I dette arbeidet ønsker vi å trekke på erfaringer fra Regionalrådet i Barentssamarbeidet.

Samtidig er også det nordiske samarbeidet påvirket av de endrede samarbeidsmekanismene i nærområdene og i forholdet til EU. Konsekvensen av bortfallet av muren og de nordiske lands ulike EU-tilknytning har vært en entydig internasjonalisering av det formelle nordiske samarbeid med en tendens til å utvide – ikke innsnevre – samarbeidsområdene. Samtidig er det en prioritert utfordring å ivareta og bevare det genuine nordiske samarbeidet.

EUs utvidelse over de neste fem til ti år vil ha direkte konsekvenser for vår politikk i nærområdene. Blant annet vil Polen og de tre baltiske stater på sikt tre inn som part i EØS-avtalen. Dette gir både utfordringer og muligheter. Men den viktigste dimensjonen er at nye demokratiske land blir trukket inn i det forpliktende politiske og økonomiske samarbeidet i vår del av verden. Dette er i vår interesse og i tråd med våre ambisjoner om en dynamisk utvikling i nærområdene. Jeg er meg også bevisst den betydning det kan ha for nordiske interesser at de nordiske EU-landene i årene som kommer, vil inneha formannskapet i EU – Finland høsten 1999, Sverige våren 2001 og Danmark høsten 2002.

I Kosovo synes serbiske myndigheter så langt å overholde sine forpliktelser i henhold til Sikkerhetsrådsresolusjonen 1199 og Holbrooke-avtalen, selv om det meldes om fortsatte overgrep både fra serbisk og den kosovoalbanske frigjøringsarmeens side. Begge parter må oppfordres til å utvise tilbakeholdenhet. Provokasjoner vil lett kunne føre til at våpenhvilen sprekker og vil under enhver omstendighet gjøre det vanskeligere å oppnå en fredelig politisk løsning.

Den humanitære situasjonen er ikke lenger så prekær som for noen uker siden, men den er fortsatt alvorlig. Mange internt fordrevne og flyktninger har vendt tilbake til sine landsbyer. Ødeleggelsene er imidlertid omfattende. Det er fortsatt stort behov for husvære og humanitær bistand for øvrig. Norske myndigheter har bevilget ytterligere 40 millioner kr til humanitære for-

mål i Kosovo. UNHCR er tildelt 15 millioner, mens det øvrige skal fordeles mellom andre internasjonale og nasjonale hjelpeorganisasjoner.

Arbeidet for å bringe partene til forhandlingsbordet fortsetter under ledelse av USAs ambassadør Hill og med medvirkning av EUs spesialutsending Petritsch. Det er viktig at vi støtter opp om denne innsatsen.

Norge overtar 1. januar formannskapet i Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa. Våre danske venner kan nok bekrefte at formannskapet er en av de største utenrikspolitiske utfordringer vi kan få.

Vi har et realistisk utgangspunkt for formannskapet. OSSE kan ikke være like sterkt engasjert i alle de konflikter det kunne være ønskelig å håndtere. Streng prioritering kan skuffe dem som har overdrevne oppfatninger om hva OSSE kan gjøre, men vi må sikre at de begrensede ressurser vi rår over benyttes på en mest mulig effektiv måte.

Med det som utgangspunkt har vi identifisert fire hovedprioriteringer. For det første må vi legge stor vekt på å bygge konsensus og samle alle medlemsland om politiske og praktiske tiltak i konkrete situasjoner. For det andre ønsker vi å styrke OSSEs menneskelige dimensjon. Det innebærer at demokratisering, menneskerettigheter og etablering av rettsstaten i samfunn der de demokratiske verdier ennå ikke er grunnfestet, må stå sentralt. For det tredje ønsker vi å styrke samvirket med de andre aktørene i den euro-atlantiske sikkerhetsarkitektur. Og for det fjerde vil vi styrke OSSEs evne til å imøtekomme de operative behov. Mye er allerede gjort for å effektivisere organisasjonen. Vi vil videreføre dette arbeidet. Vår ambisjon er også å sikre at medlemslandene følger opp politiske vedtak med tilførsel av nødvendige ressurser og at personellet får tilfredsstillende opplæring. Uten dette kan OSSE ikke møte de utfordringer vi stiller organisasjonen overfor.

Det er tett kontakt mellom de nordiske land i forbindelse med etableringen av Kosovomisjonen. Vi har jevnlige konsultasjoner for å samordne arbeidet med denne oppgaven. Det er særlig viktig at vi utnytter felles ressurser på en best mulig måte. De nordiske land bør derfor vurdere muligheten for et konkret samarbeid om hvordan denne misjonen praktisk skal gjennomføres.

Øystein Djupedal (SV, Norge):

President! Utenriksministeren holdt et godt innlegg om mange sikkerhetspolitiske utfordringer. Men siden dette er en utenriksdebatt, la meg tillate meg å stille et spørsmål helt utenfor den tekst som utenriksministeren valgte å konsentrere seg om.

Et av de medlemskapsforslag som i dag behandles, gjelder MAI-avtalen. Nå har Presidiet gått inn for en uttalelse som er sterkt kritisk til den foreliggende MAI-avtalen. Det som da er interessant å høre Vollebæks vurdering av, er følgende: Så langt virker det som at MAI-avtalen er skutt ut i det blå.

Det er jo sånn at den ikke tålte dagens lys. Akkurat som trollet i det norske eventyret sprakk det når sola kom - det er vel sannsynligvis en litt for optimistisk visjon. Derfor kunne det vært interessant for Nordisk Råd å vite: Hva er nå framdriftsplanen for MAI-forhandlingene? Så langt har vi hørt at franskmennene har satt seg på bakbena - og godt er det - men at det kanskje skal tas opp forhandlinger igjen en eller annen gang utpå våren, muligens i regi av OECD, som i dag, eller muligens i regi av Verdens Handelsorganisasjon. Kunne Vollebæk gi en tidsplan for hvordan det nå tenkes framover?

Utenriksminister **Knut Vollebæk** (Norge):
President! Jeg tror det mest realististiske er å si, som representanten Djupedal sa, at dette er skutt ut i det blå. På de siste, mer uformelle drøftelsene som Norge var med på, gjorde vi det klart at vi synes at dette er spørsmål som bør drøftes i WTO. Dette er spørsmål som er av en slik dimensjon at ikke minst utviklingslandene bør være med på dem. Det vet vi er vanskelig, bl.a. fordi utviklingslandene selv ikke har ønsket å drøfte disse spørsmålene. Det er vanskelig å gi en fremdriftsplan. Mitt inntrykk, er at dette ikke kommer til å bli ført videre innenfor OECD-rammen.

Når det gjelder kritikken av eller holdningen til MAI-avtalen, kan jeg bekrefte at man også fra den norske regjeringens side har vært meget kritisk til avtaleutkastet slik det nå foreligger.

Øystein Djupedal (SV, Norge):
Jeg er tilfreds med det svaret som utenriksminister Vollebæk har gitt.

I den uttalelsen som foreligger fra Presidiet i Nordisk Råd, og som skal behandles i salen her på et senere tidspunkt, stilles det jo veldig klare krav til hvilke standarder man bør ha inn i en MAI-avtale når det gjelder miljø, sosial sikkerhet osv. Det kunne vært interessant nå som man eventuelt skal fortsette forhandlingene i Verdens Handelsorganisasjon, å få vite om det fra norsk side og også fra felles nordisk side – forhåpentligvis - blir stilt som ufravikelige krav for at man skal gå inn for en MAI-avtale, at man også sørger for at det blir et sosialt sikkerhetsnett, en bunn, som det ikke vil være mulig å fravike. Jeg forstår at også Vollebæk er opptatt av at en del uland for å tiltrekke seg investeringer gjerne vil dispensere fra den typen standarder. Men vil det fra norsk side og også fra felles nordisk side være en felles posisjon om at disse standardene skal ligge fast og ikke kunne dispenseres fra?

Utenriksminister **Knut Vollebæk** (Norge):
Nå skal vel ikke Norge påta seg rollen å snakke på vegne av alle de nordiske land, men fra norsk side - og jeg tror at det har stor samklang i de andre nor-

diske land - har vi vært opptatt av arbeidsstandarder. Vi har vært opptatt av arbeidsstandarder i WTO-sammenheng. Dette er noe vi har hevdet, og det vil vi fortsette å hevde. Når det gjelder utviklingslandenes rolle, har vi bl.a. tilbudt å arrangere spesielle seminarer for utviklingslandene, hvis man da hadde sett for seg en videreforhandling av MAI-avtalen i OECD. Men dette er ting vi likevel kan tenke oss å gjøre hvis dette skulle bli overført til et annet forum. Vårt forhold til utviklingslandene er vi veldig opptatt av, samtidig som vi stiller krav til arbeidsstandarder.

Marit Nybakk (A, Norge):
President! Norden har vært og vil komme til å være veldig aktiv i OSSE i denne perioden som vi nå er inne i, med Danmark for øyeblikket i ledertroikaen og med Norge som overtar formannsvervet.

Utenriksminister Vollebæk redegjorde for det planlagte arbeidet med å jobbe for demokratisering, med å bygge det sivile samfunn, sikre menneskerettigheter i en del av OSSE-området - og det inkluderer Kaukasus og land i Sentral-Asia.

Det er jo slik at OSSE ikke har midler til humanitær innsats, og ofte må bygging av det sivile samfunn, sikring av menneskerettigheter og demokratiske institusjoner følges ad med humanitær innsats, fordi dette gjelder delvis land som har hatt en nedgang i levestandarden som savner sidestykke i historien. Jeg vil derfor spørre utenriksminister Vollebæk om han fra norsk side tar sikte på - og for så vidt i en nordisk sammenheng vil ta initiativ til - å få ODA-godkjent bistand inn i land i Sentral-Asia og Kaukasus.

Utenriksminister **Knut Vollebæk** (Norge):
President! Landene i Sentral-Asia og Kaukasus er godkjent for ODA-bistand, slik at det er ikke noe problem.

Hvis representanten Nybakk spør om jeg vil gå inn for å gjøre OSSE til en bistandsorganisasjon, tror jeg svaret er nei. Det virker ikke som om det er representantens ønske. Det jeg tror er viktig for OSSE, er å arbeide nært med de organisasjoner som har et slikt ansvar, ikke minst UNDP. UNDP har allerede en rolle i disse landene, men kan gjøre mer. UNHCR vil være aktuell når det gjelder internflyktninger og andre flyktninger. Jeg tror det er viktig for OSSE å påpeke problemer, behov som ligger der, og så kanskje samarbeide nært med de organisasjonene som da kan være aktuelle. Men bistand til disse landene er allerede ODA-godkjent, slik at det er ikke noe problem.

Marit Nybakk (A, Norge):
President! Nei, det var ikke representanten Nybakks intensjon å gjøre OSSE til en bistandsorganisasjon.

Jeg er veldig glad for at utenriksminister Vollebæk understreker hvor viktig det er å sikre et samarbeid når det gjelder det OSSE, og ikke minst UNDP, gjør, og det også andre FN-organisasjoner kan gjøre, i land som ligger i Sentral-Asia og Kaukasus – i og for seg noe av det samme som man gjør i Kosovo, hvor bistandsorganisasjonene går inn parallelt med at man har OSSE-eksperter. Så jeg vil i grunnen bare forsikre meg om at det er utenriksministerens intensjon å jobbe videre med dette når vi nå overtar formannsvervet.

Rannveig Guðmundsdóttir (socialdemokratiska gruppens talesman):
Nordens rolle i et globalt perspektiv er å påvirke, ikke bare å bli påvirket. Dette gjelder demokrati, menneskerettigheter, sosiale rettigheter, miljø og sikkerhet. Grensene i Europa blir stadig mindre synlige, utvidelse av EU står for døren og internasjonalt samarbeid vokser. Globaliseringen har skapt nye muligheter for mennesker i de fattige verdensdeler, men på samme tid opplever vi stadig økende forskjeller når det gjelder økonomisk og sosial stilling, også i de industrielle samfunn. Økende antall fattige i verden er også vårt ansvar.

Internasjonale investeringer og kapitaloverføringer er uten grenser i dag, og vi har vært tilskuere til en dramatisk økonomisk krise i Asia. Det har gjort den vestlige verden oppmerksom på at vi savner politiske styremidler til å håndtere de internasjonale kapitalbevegelsene.

Den sosialdemokratiske gruppen står bak ønsket om en MAI-avtale, som det har vært replikkordskifte om her under debatten. Vi anser en slik multilateral investeringsavtale som en klar fordel fremfor en mengde bilaterale avtaler. Men det er meget viktig at MAI-avtalen ikke forårsaker sosial dumping og at miljø og arbeidstakernes rettigheter skal vernes om.

Vi feirer Menneskerettighetskonvensjonens 50-års jubileum, og det er av avgjørende betydning at regjeringer verden over viser politisk vilje til å virkeliggjøre konvensjonens bestemmelser.

Vi vil slåss for at barn under 18 år ikke deltar i krig. Vi vil støtte tillegg til Kvinnekonvensjonen hvor det åpnes for påtale når det gjelder kvinnediskriminering. Vi vil fremme likestilling og det krever fortsatt arbeid. Vi vil utvikle Barnekonvensjonen samt barns rettigheter, og å sikre konvensjonens målsetninger i de nordiske lands lovgivning er viktig.

Norden bør arbeide for at dødsstraff avskaffes verden over og protestere mot henrettelser enten de skjer i diktaturer eller i vestlige demokratier som USA.

Innen Norden er de største oppgaver når det gjelder menneskerettigheter å arbeide hardt mot fremmedfiendtlighet.

Globale interesser vil i større grad prege debatter og politikk på nordisk plan. Utvidelsen av EU fører til at betydningen av det regionale samarbeidet i Europa økes. De nordiske land deler på en lang rekke områder samme verdier og tradisjoner, og ved å samarbeide kan vi styrke den nordiske innflytelse i et utvidet EU.

Vi håper Den nordlige dimensjon vil få gjennomslag i det kommende år når Finland blir ordførerland i EU. Det bygger på gjensidige interesser til EU, Russland og Østersjøregionen, samt at det er nødvendig å trekke Russland nærmere EU i et økt samarbeid mellom disse. Det gjør det mulig å oppnå den langtidsmålsettingen at, i en overført mening, grensene mellom regionene viskes ut.

Nordisk Råds deltakelse i arbeidet innen Arktisk Råd og Barentsrådet skal sammen med Nordisk Råds engasjement i Den nordlige dimensjon medvirke til bedre livsvilkår og større sikkerhet i EUs nordlige nærområder.

Norden har vist vennskap og samhørighet med de baltiske land. Økonomisk oppbygging samt politisk samarbeid, også på sosiale og kulturelle områder, gir disse naboland nye fremtidsutsikter. Den sosialdemokratiske gruppen gleder seg over kommisjonens positive vurdering av Latvia og Litauen. Vi oppfordrer de nordiske land til å samordne sine innsatser og hjelpe de tre baltiske land til å kvalifisere seg for medlemsskap om lag på samme tid.

Sikkerhetspolitiske utfordringer har endret seg gjennom 1990-tallet. Stormaktsrivalisering er erstattet av behovet for å forebygge og løse konflikter både regionale og lokale. På samme måte har NATO endret og utviklet seg. Kaldkrigsoppgavene er skjøvet i bakgrunnen og fredsopprettende og fredsbevarende oppgaver er blitt viktigere. At de nordiske land har ulik tilknytning til NATO har ikke vært til hinder for at nettopp Norden har kunnet spille en sentral rolle i forhold til disse nye sikkerhetsutfordringene. NORDCAPS er et eksempel på hvordan Norden i fellesskap kan møte de nye utfordringene.

OSSE spiller en sentral og viktig rolle i arbeidet med å trygge freden, noe organisasjonens nærvær i Kosovo er et eksempel på. Men som statsministrene også peker på i sin felles erklæring, er det viktig at man i Europa bygger opp regional kompetanse for å trygge fred, menneskerettigheter og konfliktforebygging.

En av våre tids store sikkerhetstrusler ligger i Nordens nære omgivelser. Enorme mengder atomavfall og kjernefysiske reaktorer i dårlig forfatning er virkeligheten i våre nærområder. Store menger spaltbart materiale er på avveier og utenfor kontroll. Dette har blitt en lukrativ vare som smugles til land som nå ruster opp sin kjernefysiske kapasitet. I hendene på totalitære regimer og terrorister er dette materialet en formidabel trussel mot våre alles sikkerhet. Dette understreker bare at sikkerhetspolitikk i dag også må omfat-

te spørsmål som miljø, konfliktforebygging, demokrati og menneskerettigheter.

Miljøproblemene i våre nærområder er i høyeste grad et spørsmål om vår felles sikkerhet. Derfor må avtaler og samarbeidsprosjekter som kan begrense faren for utslipp i hav og natur, være en hovedoppgave i vårt samarbeid med nærområdene. Miljøspørsmålene er selvsagt noe langt mer enn et spørsmål om de sikkerhetspolitiske utfordringene. En løsning på miljøproblemene er en forutsetning for at vi kan bevare og utvikle bærekraftige samfunn i de nordlige områdene. En løsning må også innebære støtte til u-landenes arbeid med å gjøre sin produksjon miljøvennlig og bærekraftig. Oppbyggingen av demokratiske samfunn, et velfungerende næringsliv og levedyktige velferdssamfunn vil til sist avhenge av vår evne til å løse de grunnleggende problemene. Dette gjelder for oss alle, men mer enn noen steder for de sårbare nordområdene i Arktis og Barentsregionen.

Udenrigsminister **Halldór Ásgrímsson** (Ísland):
Hr. præsident! Nordisk Råds session i Reykjavik i marts 1995 markerede begyndelsen på en ny epoke i det nordiske samarbejde. I tillæg til, at man ville fortsætte det traditionelle samarbejde, blev man enige om, at samarbejdet også skulle rettes mod Europa og nærområderne.

Selv om man allerede på Rådets sessioner noget tidligere var begyndt at diskutere spørgsmål knyttet til det europæiske samarbejde, havde diskussionen bare været sporadisk og uden nogen sammenhængende politik. Siden er der gået næsten 5 år, og i løbet af disse år er det nordiske samarbejde gået forholdsvis godt med at tilpasse sig det europæiske og det regionale politiske samarbejde.

I indledningsfasen til denne proces var Sverige og Finland i færd med at blive medlemmer af Den Europæiske Union, og man frygtede, at et samarbejde om udenrigspolitik bare ville finde sted i de tilfælde, hvor europæisk politik ikke var inde i billedet. Nu har man imidlertid haft en udmærket prøvetid og har kunnet konstatere, at det nordiske udenrigspolitiske samarbejde har været både aktivt og givende. For ikkemedlemmer af EU har samarbejdet også skabt muligheder for indseende i EU's beslutningsprocesser og arbejdsmåde, og desuden har Norge og Island fået mulighed for at være med til at udforme fælleseuropæiske standpunkter i større udstrækning i internationale fora. Et godt eksempel er det, at det nordiske sammenhold, når det gælder Schengenproblematikken. Uden de nordiske landes støtte i den sag ville den nordiske pasunion allerede have været historie.

Året 1999 kommer til at give os her i Norden større muligheder i det europæiske samarbejde. Finland overtager formandskabet i EU, Norge får OSCE og Island Europarådet. Denne mulighed må vi udnytte optimalt for de nordiske prioriteringer. Det at formandskaberne er inden for det samme år bliver

endvidere en prøvesten for, hvordan vort tætte udenrigspolitiske samarbejde kommer til at fungere i praksis, når det virkelig gælder.

På samme tid er omfanget af nærområdesamarbejdet øget med bl.a. oprettelsen af de nordiske informationskontorer på parlamentariker- og ministerniveau. Samarbejdet om det arktiske område har taget form på kun et par år, og de nordiske lande arbejder på, at det skal få en betydningsfuld rolle i det internationale samfund. Oprettelsen af Arktisk Råd er et godt eksempel på det nordiske samarbejdes fleksibilitet og potentiale, når det gælder at tilpasse sig nye forhold i de nærmeste omgivelser. De nordiske lande har desuden været svært enige i deres syn på arbejdet i Arktisk Råd og har fået god støtte fra de arktiske parlamentariske komiteer, som har holdt spørgsmålet levende på sine møder og velorganiserede konferencer.

Et særlig aktuelt spørgsmål, som er blevet behandlet i både Arktisk Råd og Barentsrådet, er miljøproblemerne. De er blevet mere og mere tydelige i disse områder. En bæredygtig udvikling med fornuftig anvendelse af ressourcerne er et lige så vigtigt samarbejdsspørgsmål i det arktiske samarbejde som for os i Norden. I lyset af de økonomiske og miljømæssige forhold i de arktiske områder og i Rusland ikke mindst er det finske forslag i EU om en nordlig dimension uden videre en fællesnordisk sag. At få en egen Nordpolitik i EU vil være et svært vigtigt modstykke til Unionens Middelhavspolitik. Det er nødvendigt med en balance mellem syd og nord i EU og fællespolitik, som tilgodeser de forskellige regioner i Europa.

De gode erfaringer og resultater, som de nordiske lande har opnået, når det gælder nærområderne, vil kunne være et mønster for et nærmere fremtidigt samarbejde mellem Norden og Rusland. Det er en opgave af fælles interesse for os i Norden at støtte ordninger i alle vore nærområder, og desuden bør vi overveje at udvide samarbejdet med de nordlige områder i Canada og USA. Det vil endvidere være interessant at knytte nærmere kontakter med England, Skotland og Irland. I Europa er interessen for et nærmere samarbejde med Canada øget, og for nylig blev der for eksempel indledt samtaler om en frihandelsaftale mellem EFTA og Canada.

Norden har kapacitet nok til at blive en slags brobygger i dette enorme område, som giver uendelige muligheder, dersom man kan komme til enighed om at løse de problemer, som findes, i respekt for naturen og urbefolkningen. De mennesker, som lever i og har udnyttet disse områder gennem århundreder, har krav på at blive respekteret af os andre, som gerne vil hjælpe dem med at løse deres problemer. Mangel på medmenneskelig respekt er desværre et problem, som op gennem tiden stadig er vendt tilbage. I mange år er menneskerettighederne blevet taget op i det nordiske udenrigsministersamarbejde, både formelt i internationale organer og uformelt. Ikke mindst i FN er menneskerettighederne blevet behandlet, men også i Europarådet og OSCE, hvor det nordiske samarbejde fungerer godt.

Den 10. december bliver det markeret overalt i verden, at det er 50 år siden, FN-erklæringen om menneskerettighederne blev vedtaget af FN's generalforsamling. Denne erklæring er et vigtigt redskab for os alle, som arbejder med sagen, både på det nationale plan og internationalt. Erklæringen har holdt stand gennem tiderne, og den er lige så aktuel i dag, som dengang den blev vedtaget. Desværre har verden aldrig oplevet, at erklæringen er blevet respekteret af alle lande. Overalt i verden oplever vi, at menneskerettighederne overtrædes, også i vort Europa, og FN må altid efterkomme de krav, der stilles om, at menneskerettighederne skal respekteres. Åbningen af Europas nye menneskerettighedsdomstol i Strasbourg i forrige uge er en stor begivenhed.

De nordiske lande har haft meget held i samarbejdet om fredsbevarende operationer, både politisk og teknisk. Det viser Nordens evne til at holde sammen, når det er svært vigtige sager, som dukker op på den internationale arena, og når det gælder de områder, hvor de nordiske lande har mulighed for udmærke sig specielt. Et af disse områder er netop menneskerettighederne. Norden bliver anset for at være område, som stærkt respekterer menneskerettighederne. Et nordisk samarbejde på dette område har rigtignok altid været til stede, men det bør intensiveres.

Hr. præsident! Nordisk Råds 50-års jubilæum nærmer sig. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er hjørnestenene i det nordiske samarbejde, som drives på alle planer i samfundet. Våre institutioner er godt organiseret, de har traditioner, lang erfaring og gode sekretariater. Den interesse, som de nordiske institutioner i de senere år er begyndt at vise internationale organer og emner, bør uden videre fortsætte, uden at det sker på bekostning af det traditionelle samarbejde. Med en god organisationsplan og et godt personale kan vi det, men det er den politiske interesse, vi finder hos Nordens regeringer og parlamentarikere, som er det afgørende, og i fremtiden bør vi overveje at bruge vore nordiske organisationer i en endnu større international sammenhæng.

Steingrímur Sigfússon (Uafh, Ísland):

Herr president! Ministern nämnde som ett speciellt positivt exempel det som han kallade för nordisk sammanhållning i Schengensaken. Utan detta skulle den nordiska passfriheten redan ha varit historia, sade han.

Så spörjer man: Varför formulerar utrikesministern detta på det sättet? Var det från början klart att Danmark, Sverige och Finland skulle gå in i Schengen oavsett vad som hände i Norge och Island Är det sanningen bakom diskussionerna om att bevara den nordiska passfriheten?

Udenrigsminister **Halldór Ásgrímsson** (Ísland):
Hr. præsident! Jeg tror, det er helt klart, at Danmark, Sverige og Finland gerne vil være sammen med de andre EU-lande. Men vi vil jo også bevare den nordiske pasunion. Og det har man lagt stor vægt på i disse lande.

Jeg tror, det er urealistisk, som mange fra venstrefløjen har sagt i denne debat, at uanset hvilke vilkår man ville få op, så ville Danmark, Sverige og Finland aldrig komme ind i Schengen. Jeg tror, at venstrefløjen her i Nordisk Råd har lagt for stor vægt på, at man kunne stoppe Schengen på den måde. Men den kan stoppes i de nationale forsamlinger i de eventuelle nordiske lande.

Steingrímur Sigfússon (Uafh, Ísland):
Herr president! Problemet är efter min mening att man aldrig har fått ett klart svar på vad stod bakom diskussionerna om att bevara den nordiska passfriheten. Vem kommer först, Schengen eller den nordiska passfriheten, om man blir nödd att välja? Efter min mening har man aldrig diskuterat det ärligt. Vi har gång på gång hört på svar som vi fick t.ex. från den danske stadsministern tidigare i debatten och som vi hör nu. Jag menar att problemet är detta.

Udenrigsminister **Halldór Ásgrímsson** (Ísland):
Hr. præsident! Problemet er ikke brist på ærlighed i debatten. Problemet er snarere at der er mange her - og Steingrímur Sigfússon er en af dem - som ikke vil have noget med Schengenaftalen at gøre.

Men jeg tror ikke, at det er realistisk at forvente af Danmark, Sverige og Finland, at de undlader at gå ind i Schengen, bare fordi Island og Norge ikke vil. Det, som de har taget ansvar for, er at kæmpe for, at vi får en løsning, som vi kan bruge, og jeg tror på, at vi får en sådan løsning. På den måde *bevarer* vi ikke kun den nordiske pasunion; den bliver langt større.

Dorte Bennedsen (presidiets talesman (A 1144/p)):
Hr. præsident! På Præsidiets vegne skal jeg fremføre nogle få synspunkter i anledning af medlemsforslaget A 1144/p, som er fremsat af Steingrímur Sigfússon.

Forslaget handler om et nordisk initiativ til evaluering af brugen af økonomisk og handelsmæssige sanktioner. Præsidiet har behandlet sagen, og man har afgivet en enstemmig betænkning, som foreslår, at Rådet ikke foretager sig noget i anledning af dette forslag.

Vi har haft en ganske grundig drøftelse af det i Præsidiet, og vi er enige i de gode hensigter, som ligger i forslaget. Det er et alvorligt problem, at økonomiske sanktioner ofte medfører store lidelser for den civilbefolkning i de

lande, der udsættes for sanktionerne, medens de grupper, man egentlig vil ramme, har held til at holde sig relativt skadesløse.

Vi har haft som sagt en grundig debat i Præsidiet, og vi har haft en ganske grundig høring hos en række instanser i Norden. Vi ved også, at i FN-systemet og mange andre steder er virkningerne af de igangværende sanktioner under stadig vurdering. Men vi finder imidlertid også i Præsidiet, at verdenssamfundet fortsat bør have en mulighed for at opretholde international ret ved beslutninger i FN. Og det eneste reelle alternativ til økonomiske sanktioner er vel militære dispositioner, som jo også kan besluttes af FN's Sikkerhedsråd.

Præsidiet ved, at hele den problemstilling tager de nordiske regeringer med løbende i debatten om sanktioner. Og vi går ud fra, at man også i de nordiske regeringer taler sammen om problemerne.

Jeg skal gøre det kort, og derfor blot disse ord og henvise til Præsidiets betænkning, og med det vil jeg på Præsidiets vegne anbefale, at Rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Elver Jonsson overtog herefter ledelsen af forhandlingerne.

Steingrímur Sigfússon (Uafh, Ísland):
Herr president! Jag måste säga att jag är mycket besviken över presidiets behandling av denna sak. Jag tycker det är mycket dåligt att Nordiska rådet inte alls tar sig an en slik situation som vi finner i Irak i dag, då mellan en halv miljon och 700 000 barn är döda sedan Gulfkriget på grund av bristen på mat och medicin under sanktionerna.

Jag vill gärna fråga presidiets talesman: Har presidiet tagit upp saken på nytt efter att FN:s högste representant i Irak Dennis Halliday lämnat sin post för att han inte längre kunde acceptera eller leva med konsekvenserna av sanktionerna, och också på grund av att han menar att sanktionerna med sina konsekvenser strider emot principen om de grundläggande mänskliga rättigheterna? Är presidiet alltså oenigt med Mr Dennis Halliday på den punkten?

Dorte Bennedsen (S, Danmark):
Som jeg sagde i mit første indlæg, har vi haft en ganske grundig debat af forslaget. Det er bestemt ikke nogen nem problemstilling. Og der er jo ikke nogen af os, der synes, det er lykkeligt, som det her bliver beskrevet af Sigfússon, at det går ud over civilbefolkningen, at det går ud over børn. Men der er altså ikke desto mindre i præsidiet en enstemmig indstilling - og jeg må sige, alle partigrupper, også hr. Sigfússons, er jo faktisk repræsenteret i præsidiet - og det er en enstemmig indstilling, der ligger, at vi ikke på dette tids-

punkt synes, at vi skulle foretage os noget af de grunde, som jeg nævnte i mit indlæg, og som også fremgår af betænkningen.

Steingrímur Sigfússon (Uafh, Ísland):
Herr president! Jag fick faktiskt icke något svar på min fråga. Det har blivit en ännu värre situation i Irak. Nu ser det ut som man i många år til vil ha sanktionen. Vi vet ju vad det betyder.

När man får ett sådant uttalande som det från FN:s representant Dennis Halliday, synes det finnas grund till att överväga saken på nytt. Det var i anslutning till det som jag ställde frågan: Har presidiet gått igenom saken i ljuset av den nya situationen i Irak?

Olof Erland (lib, Åland):
Herr President! Jag vill fråga om inte den internationella forskning och den debatt, som visar att sanktioner i allmänhet varken har effekt för det land man riktar sanktionerna mot eller det länder som står bakom sanktionerna, skulle motivera Nordiska rådet att kunna ta ett initiativ för att hitta alternativ till krig. Om man säger att det finns tre alternativ, diplomati, ekonomiska sanktioner och krig, borde man också kunna hitta andra mera långsiktiga åtgärder som skyddar civilbefolkningen och humanitära intressen och som står i paritet med de mänskliga rättigheterna. Sanktioner är inte ett alternativ som är rimligt. Nordiska rådet borde göra någonting för att dra igång en sådan debatt om alternativ.

Dorte Bennedsen (S, Danmark):
Jeg må sige, at jeg ville være et utrolig lykkeligt menneske, hvis jeg var en af de 13 i Nordisk Råds præsidium, som var i stand til at finde et alternativ, enten til disse økonomiske restriktioner eller et alternativ til krig. Jeg er meget enig med spørgeren i, at det ville være meget lykkeligt.

Men vore vurderinger har været, at , som situationen er nu, da har vi fundet, at så længe den er under overvejelse i FN-systemet - alle vore fem regeringer overvejer disse ting - og der, må jeg indrømme, har vi i præsidiet ikke kunnet finde de vises sten. Og vi har syntes, det var klogt for øjeblikket ikke at foretage os noget her, men lade den overvejelse pågå dér, hvor den pågår: i regeringerne.

Og så en opfordring til, at regeringerne i det nordiske område taler sammen omkring det.

Olof Erland (lib, Åland):
Herr President! Jag tror inte att vi gör anspråk på att presidiet skall komma med ett alternativ och vara den visa lösaren av dessa problem. Inte ens Nordiska rådet kommer att vara det. Men däremot pågår det en debatt om olika alternativ, en debatt som visar att ekonomiska sanktioner inte gynnar någon utan har skadliga effekter för dem som inte är avsedda att drabbas överhuvudtaget. Då tycker jag att Nordiska rådet kunde göra en sådan markering att man samlar sina krafter för att sätta igång en debatt och visa i vilken riktning lösningarna kan tänkas finnas.

Svend Erik Hovmand (mittengruppens talesman):
Hr. præsident! Må jeg indledningsvis på midtergruppens vegne benytte denne lejlighed til at takke statsministrene for deres engagement i spørgsmålet om FN's menneskerettighedserklæring. Jeg synes, det var godt og rigtigt, at statsministrene udtalte sig, som de gjorde i deres plenumudtalelse i går.

Men jeg synes ikke, det var godt nok. Jeg så gerne, at de nordiske lande i større omfang gav udtryk for holdninger til menneskerettighedserklæringerne gennem fælles aktioner. Det kunne eksempelvis være, at man i fællesskab tog skridt til at indstille ulandsbistanden til lande, der groft overtræder FN's menneskerettighedserklæringer. Man kunne også forestille sig andre former for aktioner, men under alle omstændigheder mener vi i midtergruppen, at man bør vise langt tydeligere i konkret handling, hvad det er, man mener, når man udtrykker sig, som man gør.

Lad mig herefter vende mig til udviklingen i Europa. Europa er under kraftig forandring i disse år. Ikke mindst i Østersøregionen har vi udviklingen meget tæt inde på livet i de nordiske lande. Om 5 måneder er Polen medlem af NATO, og om 45 måneder er ikke alene Polen, men også Estland og forhåbentlig også Letland og Litauen medlemmer af EU.

Det er vigtigt, at det nordiske samarbejde finder sin naturlige plads i denne udvikling, og jeg synes egentlig, opgaven er ret oplagt: en meget betydningsfuld rolle for de nordiske lande er efter min opfattelse at være demokratisk brobygger i Østersøregionen.

Allerede efter revolutionen i de baltiske lande optog Nordisk Råd kontakt med de nye, spæde demokratier. Det førte til, at de etablerede et Baltisk Råd efter nordisk forbillede, og vi har siden haft løbende samarbejde mellem de nye demokratier i Det Baltiske Råd og de gamle demokratier i Nordisk Råd.

Efterfølgende har vi set, hvordan samarbejdet mellem befolkningerne og erhvervslivet i de baltiske lande og de nordiske har udviklet sig på kryds og tværs over Østersøen. Og havde det ikke været for det aktuelle sammenbrud i den russiske økonomi – som vi vel alle håber og tror er af midlertidig karakter – ja, så kunne man faktisk tale om Hansestædernes renæssance, men uden et enkelt lands dominans som dengang for 600-700 år siden.

De russiske enklaver ved Skt. Petersborgområdet i nord og Kaliningrad i syd er vigtige at have med i samarbejdet. I modsat fald kunne de indebære en risiko for permanent ustabilitet i området. I den henseende er efter midtergruppens opfattelse det finske initiativ med Den Nordlige Dimension værd at fremhæve. Næste skridt bør efter min opfattelse være at få Polen med i samarbejdet, og jeg glæder mig over, at vi i Nordisk Råds præsidium netop er blevet enige om at indlede de første kontakter til dette store og betydningsfulde land. Hermed har en ny dimension i det nordiske samarbejde fundet sin naturlige placering i det nye europabillede: Norden som demokratisk brobygger i Østersøregionen.

Jeg synes også, det er vigtigt at påpege det forsvars- og sikkerhedspolitiske samarbejde mellem Østersølandene. Når man blot tænker nogle få år tilbage, hvor Østersøen og Barentshavet var have, der skilte, er vi nu i en situation, hvor disse have er samarbejdsområder – oven i købet også på det militære område.

Nu ser vi fælles militære aktioner for at sikre freden andre steder i Europa. Det er jo egentlig paradoksalt, at samtidig med at verden aldrig har været mere fredelig end nu, har vi heller ikke oplevet så mange lokale stridigheder i verden som nu. Her har vi alle et fælles ansvar for at sikre freden.

Lad mig til slut understrege, at uanset hvor vigtig vi finder udbygningen af samarbejdet mellem landene omkring Østersøen og også i de arktiske områder, er det vigtigt at pointere, at dette samarbejde ikke må ske på bekostning af samarbejdet i Vestnorden og af de nordiske interesser i Atlanterhavet.

Med disse ord vil jeg udtrykke ønsket om, at udviklingen mod større stabilitet i vores del af verden må fortsætte i det nye spor, som blev lagt efter Berlinmurens fald og de baltiske landes selvstændighed.

Utrikesminister **Anna Lindh** (Sverige):
Herr president! Jag tänker inte upprepa de frågor som jag behandlade i den säkerhetspolitiska redogörelsen i går men i stället kort beröra tre aktuella exempel på utrikespolitiska utmaningar som vi ställs inför och där ett nordiskt samarbete är viktigt.

Det första aktuella exemplet gäller utvidgningen av EU. Jag är övertygad om att det är den enskilt allra viktigaste insats som vi i dag kan göra för att öka samarbetet och därmed säkerheten i hela Europa.

Det finns naturligtvis och kommer under den här processen att finnas många tekniska problem, men det är viktigt att de inte får överskugga den politiska kraften och idén med utvidgningen – att ena ett sedan länge delat Europa. Vi tycker att det är glädjande att EU-kommissionen gjort en så positiv utvärdering av utvecklingen i Lettland och Litauen att Lettland med allra största sannolikhet kommer att kunna börja förhandla 1999.

När de baltiska länderna blir EU-medlemmar blir naturligtvis Ryssland och Östersjöfrågor än viktigare inslag i EU:s arbete. Vi måste från nordisk sida stötta utvidgningen och samtidigt försöka bevaka att Rysslands gräns inte blir en skarp gräns, utan vi skall försöka involvera Ryssland så mycket som möjligt. Därför tycker Sverige att den nordliga dimensionen är ett mycket bra initiativ.

Det andra aktuella exemplet är att det i takt med internationaliseringen känns alltmer angeläget att internationellt även kunna agera i det som i vissa fall anses vara interna angelägenheter, samtidigt som vi ser att det ofta saknas bra internationella instrument.

Se t.ex. på det aktuella fall som Pinochet utgör! I Sverige har vi haft en intensiv diskussion om utlämnande av Pinochet. Det råder inget tvivel om var den svenska regeringen står vad gäller denne diktators förbrytelser. Det råder inte heller något tvivel om att vi från svensk sida kommer att lämna allt stöd till en eventuell process i Spanien.

Vi är också beredda att kräva ett utlämnande, om den svenske åklagaren så skulle begära. Men det är ändå tydligt att det i dag saknas bra internationella regler för att hantera sådana frågor.

För framtiden vill jag peka på den nya internationella brottmålsdomstolen och betydelsen av att vi nu driver på ratifikationsprocessen, så att konventionen snabbt kan träda i kraft. Hade den domstolen funnits i början av 70-talet hade – för att gå tillbaka till exemplet Pinochet – Pinochet haft små möjligheter att slippa åtal. Om säkerhetsrådet hade hänskjutit situationen i Chile till domstolen, hade det inte spelat någon roll om Chile som land hade tillträtt konventionen eller inte. Domstolens åklagare hade utan vidare bemyndigande kunnat inleda förundersökningen och sedan be domstolen åtala.

Om Chile hade anslutit sig till domstolens stadga eller åtminstone accepterat domstolens jurisdiktion i det speciella fallet, hade åklagaren haft rätt att inleda förundersökning efter initiativ av något konventionsland, av någon NGO eller på eget initiativ. Om Chile inte hade tillträtt konventionen, hade det ändå funnits möjlighet till åtal, om brott hade begåtts på ett annat lands territorium, som t.ex. mordet i Washington på Allendes utrikesminister Letelier, om domstolens åklagare, landet i fråga eller någon NGO hade tagit initiativ.

Jag tycker att det här är ett viktigt exempel på hur man med hjälp av den här domstolen för framtiden kan stärka de mänskliga rättigheterna något också i praktiken.

Det tredje exemplet gäller katastrofen i Centralamerika. Vi har alla sett horribla bilderna från denna katastrof. Den svenska regeringen kommer under den närmaste treårsperioden att satsa ett par hundra miljoner dollar på återuppbyggnad. Interamerikanska utvecklingsbanken har bett oss att till våren ställa oss som värd för konferensen om återuppbyggnaden.

Men det räcker inte att vi ger bistånd till Centralamerika. Vi måste också förebygga att sådana här katastrofer inträffar. Ingen kan i och för sig i dag säga att Mitch är resultatet av en klimateffekt eller miljöförstöring, men vad vi kan säga är att om inte växthuseffekten stoppas, kommer vi att få se många sådana här väderkatastrofer i framtiden. Detta är ett exempel på hur miljöfrågor också kan vara viktiga utrikespolitiska frågor. Det är faktiskt också en utrikespolitisk fråga att få ett bra resultat på det klimatmöte som just nu pågår i Buenos Aires, och det är viktigt att vi stärker det internationella samarbetet och globala miljökonventionerna.

Jag tycker både som tidigare miljöminister och som utrikesminister att Norden har en väldigt viktig uppgift, eftersom vi här själva har kommit långt i dessa frågor och därför har mycket att samarbeta kring och dela med oss av i form av erfarenheter.

Kimmo Kiljunen (SDP, Finland):
Herr president! Jag tackar så mycket för utrikesminister Anna Lindhs tal. Det var mycket intressant och ett trevligt initiativ hon tog. Jag skulle vilja fråga varför hon inte tog upp det initiativ som Sveriges regering gjorde förra våren om global förvaltning. Sverige har varit ganska aktivt i denna fråga i FN. Jag tycker att det initiativ att skapa ekonomiska säkerhetsrådet som Sverige gjort är mycket viktigt och bra. Det baserar sig på ett tidigare initiativ i Ingvar Carlssons rapport Global Governance där är et föreslag att man skulle ha förvaltningssystem i ekonomiskt hänseende på internationell nivå. Det skulle vara utvecklande för G 7 som nu är det viktigaste koordinerande organet. Jag tycker att det är mycket viktigt att bredda detta till Brasilien, Kina och andra viktiga länder och att man tillsammans koordinerar ekonomiska, miljö- och utvecklingsfrågor. Jag skulle vilja höra litet mer om detta initiativet.

Utrikesminister **Anna Lindh** (Sverige):
Herr president! Jag kan instämma i att det är väldigt viktigt att arbeta med FN:s reformering och FN:s framtid. De frågor som lyftes fram i rapporten från Ingvar Carlsson m.fl., *Global Government*, väckte mycket intressanta och viktiga frågor för framtiden.

När vi vid årsskiftet lämnar säkerhetsrådet kommer vi att ha en hel del erfarenheter från arbetet i säkerhetsrådet och kan dessutom frigöra en del arbetskapacitet. Säkerhetsrådet har tagit väldigt mycket arbete i anspråk, och vi räknar från svensk sida med att kunna lägga ned mer kraft på den framtida debatten om FN-systemets reformering och på vilka vägar som vi skall arbeta vidare med detta.

Forsvarsminister **Hans Hækkerup** (Danmark):
Hr. præsident! Min svenske kollega, Björn von Sydow, redegjorde i går for en række væsentlige resultater inden for rammerne af det nordiske forsvarsrelaterede samarbejde. Som det fremgik af den forsvarspolitiske redegørelse, har de nordiske lande en lang tradition for at bidrage konstruktivt og konkret til fred og sikkerhed - i Europa og globalt. Jeg er sikker på, at de nordiske lande også fremover vil vedblive at "gøre en forskel" på den internationale sikkerheds- og forsvarspolitiske arena, både i kraft af vore landes aktive deltagelse i EU, i Østersørådet, i Nordisk Råd, OSCE, NATO, Det Euro-Atlantiske Samarbejdsråd (EAPC), Partnerskab for Fred (PfP), NATO-Rusland-rådet og Barentsrådet. Men også – og ikke mindst – gennem vores demonstrerede vilje til at påtage os vores del af byrden i forbindelse med forskellige fredsstøttende operationer.

Udfordringerne, når vi skuer fremad mod det næste årtusinde, består bl.a. i at udforme den nye sikkerhedspolitiske arkitektur, international krisehåndtering samt udbygning af dialogen og samarbejdet med vore partnere i Central- og Østeuropa. Vi må også i nordisk regi tage denne udfordring op, bl.a. ved at tilpasse vort samarbejde til de nye udfordringer.

Når det kommer til udfordringerne i vores egen region, er vi fra dansk side meget enige i, at dette fortsat må ske med aktiv deltagelse af vore nordamerikanske allierede og andre lande i – og uden for – regionen, herunder Tyskland, Polen og Storbritannien, for at nævne nogle. De nordiske lande har sammen med andre vestlige nationer engageret sig dybt i at bistå vore baltiske venner i bestræbelserne på at blive integreret i de vestlige strukturer og i etableringen af en egen forsvarskapacitet og som led heri en multinational kapacitet til at kunne deltage aktivt i fredsbevarende operationer.

Den indsats, som hver af os yder inden for bl.a. defence management, donation af militært udstyr, uddannelses- og øvelsesaktiviteter samt baltisk deltagelse i konkrete operationer, det er en indsats, som ubestrideligt er af afgørende betydning for opfyldelsen af de baltiske landes sikkerhedspolitiske mål. Danmark har f.eks. inden for de seneste år integreret delinger fra hvert af de tre baltiske lande i den danske bataljon, der indgår i Den Nordisk-Polske Brigade i Bosnien. Og fra og med oktober i år vil det baltiske kontingent bestå af en enhed på ca. 200 mand taget fra BALBAT. Jeg ser denne udvikling som et konkret udtryk for de baltiske landes voksende evne til at påtage sig deres del af et internationalt medansvar.

De største succeser inden for samarbejdet med de baltiske lande hidrører især fra den multinationale indsats, hvor de nordiske lande spiller en ledende rolle. Den fredsbevarende bataljon BALTBAT, den fælles maritime enhed BALTRON, etableringen af det baltiske forsvarsakademi BALTDEFCOL og et fælles luftovervågningssamarbejde BALTNET er alle eksempler på, at vi nu begynder at høste frugten af den fælles indsats. Man må sige, at resulta-

terne af vore bestræbelser og navnlig at balternes egne fremskridt indtil nu har været bemærkelsesværdige.

Et af de, set med vore øjne, vigtigste tiltag inden for det nordiske samarbejde er forsøget på at engagere Rusland i dialog og samarbejde. Den russiske forsvarsminister deltog for første gang i dele af det nordiske forsvarsministermøde i Norge i november sidste år, og vi har inviteret vores russiske kollega til på ny at deltage i mødet til foråret næste år. Vi er fra dansk side varme tilhængere af på denne måde med jævne mellemrum og på ad hoc basis at drøfte spørgsmål af fælles interesse med vore russiske naboer.

Da Nordisk Råds 50. session finder sted i 50-året for FN's fredsbevarende arbejde, vil jeg også tillade mig at dvæle lidt ved det nordiske bidrag til FN's fredsbevarende arbejde.

De nordiske lande har som bekendt spillet en væsentlig rolle i FN's fredsbevarende historie – fra Kashmir til Mellemøsten, fra Cypern til Namibia og senest i det tidligere Jugoslavien. Vi kan være stolte af vore nordiske soldaters indsats. Og vigtigt: Vore befolkninger har hver gang bakket op omkring FN. Vi må, samtidig med at vi i år fejrer FN's jubilæum, i taknemmelighed mindes de mænd og kvinder, der gav deres liv i fredens tjeneste.

Siden det nordiske samarbejde omkring fredsbevarende opgaver i 1964 for alvor tog sin begyndelse, har vore fælles bestræbelser bl.a. resulteret i de velkendte Nordiske Peacekeeping Manualer, som i 1970'erne og 1980'erne var obligatorisk læsning for FN's blå baretter rundt om på kloden. Men de nordiske lande var også på forkant, da den kolde krig sluttede og nye typer af kriser trængte sig på. Vore soldater var blandt de første, der blev indsat som en del af FN-styrken i Kroatien i 1992. Og vore soldater udgjorde - og udgør stadig sammen med amerikanske soldater – rygraden i FN's første præventive deployering i Makedonien.

Bosnien og Makedonien har givet FN og også os troppebidragsydende lande en række vigtige erfaringer for fremtidige operationer. Nogle måtte vi lære på den hårde måde, andre - som f.eks. operationen i Makedonien - har været en succes til efterfølgelse. Bosnien demonstrerede også grænserne for FN i fredsbevarende operationer. Men erfaringerne bekræftede også det fortsatte behov for veltrænede soldater og pegede fremad på behovet for at tilpasse vore doktriner og udrustningen af vore soldater, så de udsendte enheder er i stand til at løse hele spektret af fredsstøttende opgaver - med vægt på de bærende principper om samtykke, upartiskhed osv. for sådanne operationer, men samtidig også med en understregning af behovet for robust optræden og maksimal beskyttelse af vore soldater. Den tid, hvor en blå baret i sig selv aftvang respekt og opfyldelse af verdenssamfundets krav til de stridende parter, den tid er desværre forbi. Gode intentioner må ofte, før de bliver værdsat, bakkes op af en synlig demonstration af viljen og evnen til at gennemføre mandatet - om nødvendigt med magt. De positive erfaringer fra den præventive deployering i Makedonien og de afgjort negative erfaringer fra f.eks.

Rwanda har samtidig understreget behovet for at styrke det internationale samfunds evne til at reagere hurtigt på krisesituationer, når Sikkerhedsrådet har besluttet at handle militært.

De nordiske lande har demonstreret, at vi er rede til at bidrage hertil. Som et svar på FN's behov for veltrænede soldater og generalsekretær Kofi Annans udtrykte ønske om styrkelse af den fredsbevarende kapacitet i Afrika, har vi i Danmark, sammen med bl.a. de andre nordiske lande, engageret os med bistand til SADEC-landene i det sydlige Afrika og disse landes bestræbelser på at etablere deres egen fredsbevarende kapacitet. Bistanden omfatter bl.a. støtte til etablering af et regionalt træningscenter i Harare samt bistand med erfaringer og ekspertise fra vores samarbejde med balterne.

Igen som et svar på FN's behov for en reaktionskapacitet tog vi fra dansk side i 1995 initiativ til etablering af en multinational brigade, der med kort varsel kan udsendes f.eks. i præventive FN-operationer (SHIRBRIG). Brigaden tæller i dag en række lande med speciel ekspertise inden for det fredsbevarende område. Blandt bidragsyderne er Norge Sverige, Finland, Holland, Canada, Belgien, Argentina, Irland, Polen, Østrig, Italien, Rumænien og Spanien. Brigaden forventes operativ i løbet af 1999.

På nordisk plan besluttede vi på forsvarsministermødet i Kiruna i april i år at intensivere det såkaldte Nordic Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS) samarbejde. Vi besluttede i denne forbindelse at fortsætte arbejdet med målsætningen om – efter behov – at kunne udsende en fælles nordisk brigade. Intensiveringen af NORDCAPS, der omfatter alle tre værn, består desuden i øget informationsudveksling, tættere samarbejde omkring fredsbevarende uddannelses- og øvelsesaktiviteter samt materielsamarbejde. NORDCAPS omfatter bl.a. en "styrkeliste" over nationale styrker, der er egnet til fredsstøttende operationer. Det er hensigten, at listen bl.a. skal danne grundlag for de nordiske landes bidrag til SHIRBRIG. Danmark ser som led i dette samarbejde frem til at være vært ved den årlige fredsbevarende øvelse, Nordic Peace, i år 2000.

Retter vi blikket frem mod årtusindskiftet, vil jeg afslutningsvis omtale vort seneste og meget velfungerende samarbejde i Den Nordisk-Polske Brigade, der udgør kernen i vort bidrag til NATO's (SFOR) operation i Bosnien. Brigaden er – inklusive det baltiske kontingent i den danske bataljon – et meget synligt bevis på, at de nordiske lande yder deres til det internationale samfunds krisehåndtering. Samtidig er brigaden et konkret udtryk for, at vi hver for sig og i fællesskab har evnet at tilpasse vore virkemidler til de nye udfordringer. Men samarbejdet peger samtidig fremad mod den stigende tendens til, at nationerne går sammen om etablering af multinationale formationer, der dels kan danne omdrejningspunkt for (sub)regionale samarbejdsaktiviteter, dels kan anvendes som instrument i forbindelse med større internationale fredsstøttende operationer. Udfordringen fremover består bl.a. i at

overveje, hvordan vi – byggende på disse praktiske erfaringer – bedst kan støtte FN og andre internationale organisationer i fredens tjeneste.

Bidraget til FN's fredsbevarende operationer har således historisk stået centralt i det nordiske samarbejde. Vore erfaringer har lært os, at vi i fællesskab kan gøre en forskel. Vi har samtidig demonstreret evnen og viljen til at tilpasse samarbejdet til de nye udfordringer.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at jeg er overbevist om, at vi på det grundlag, vi har skabt, vil evne at videreudvikle samarbejdet. Og gør vi det, er jeg sikker på, at andre nationer fortsat vil tage pejling af det nordiske eksempel.

Carl Bildt (konservativa gruppens talesman):
Herr President! Försvarsminister Hækkerups anförande visade på nytt den stora förändring som skett. För ett decennium sedan var säkerhetspolitiken bannlyst i denna församling. Nu är det annorlunda. Av de redogörelser som regeringarna lämnade till rådet i går var det den från försvarsministrarna som var den fylligaste och den mest framåtsyftande. Det som tidigare var förbjuden frukt i denna församling har nu blivit det nordiska samarbetets nya favoritkost – jag tänker på försvarssamarbetet.

Men det är en del av en mycket vidare förändring som vi ser; ett Europa som lämnat det gamla bakom sig, som söker en ny säkerhet och stabilitet, men som fortfarande befinner sig mitt uppe i den säkerhetspolitiska förändringen.

Vi är en del av denna större europeiska förändring, men vi har samtidigt möjligheter att – från både nationella och nordiska utgångspunkter – påverka den.

Vi ser ett NATO som är statt i mycket stark förändring. Tre nya medlemmar kommer att tas upp. Utrikesministrarna underströk i går att det från nordiskt perspektiv är "av största vikt" att organisationen i samband med sitt toppmöte i Washington "på ett trovärdigt sätt" håller dörren öppen för flera nya medlemmar längre fram.

Vikten av den utvecklingen kan enligt min mening inte nog betonas. Det handlar om att unga män och kvinnor runt om i alla Europas arméer med deras olika uniformer skall se andra unga män och kvinnor i andra europeiska arméer med andra uniformer inte som möjliga fiender i framtida krig, utan som möjliga medarbetare i fredsbevarande operationer i olika delar av Europa.

Det vi ser är ett NATO som gradvis ikläder sig denna nya roll, inte främst avskräckningen längs en linje – det finns där fortfarande – men integrationen över gamla linjer, en centralpunkt i fredsbevarande och fredsframtvingande operationer, som en allt viktigare också politisk organisation för säkerheten i Europas olika delar.

Norge, Danmark och Island sitter som nordiska länder med runt rådsborden där och fattar beslut om t.ex. Kosovo och Bosnien. Men också Sverige och Finland lämnar viktiga bidrag.

I dag, som utrikesminister Lindh sade, har de formella förhandlingarna om medlemskap för Estland, Polen, Tjeckiska republiken, Ungern, Slovenien och Cypern i den europeiska unionen inletts i Bryssel. Och dörren öppnades tydligt för Lettland – en positiv signal också för Litauen. Det är en central process, också för säkerheten, och den skall vi ge vårt stöd med all den kraft vi kan.

Här sitter runt den europeiska unionens rådsbord Finland, Sverige och Danmark, och fr.o.m. årsskiftet inleds en längre period när våra tre länder i denna ordning kommer att ingå i den europeiska unionens ordförandeskaps trojka. Vi skall inte överskatta möjligheterna som detta innebär, men heller inte försumma dem. Det europeiska samarbetets nordliga dimension är en gemensam och viktig uppgift under hela den första delen av det kommande decenniet.

Det handlar inte minst om relationen till Ryssland. Det rödbruna stoppet för reformpolitiken i Ryssland har lett till en situation som alltmer blir ekonomiskt fall, politisk systemkris och social katastrof också för människor i vår omedelbara närhet: på Kolahalvön, i det fattiga Karelen, i det isolerade Kaliningrad. Ju tydligare den rödbruna reformbromsen blir, desto allvarligare kommer vi att se misären vid våra egna gränser.

Vi måste göra allt vi kan för att stödja en reformkurs och de reformkrafter som finns i Ryssland – inte subventionera med våra skattepengar en politik som aldrig kan lyckas, men vara beredda till humanitära insatser när den bitande vintern kommer i de allt längre köerna och också till bredare, större europeiska och globala insatser när förutsättningarna föreligger.

In i det nya decenniet och seklet kommer vi också i Norden att se säkerheten och samarbetet alltmer som en integrerad och gemensam uppgift. När den brittiske premiärministern Tony Blair nu ger signaler om att ge den framväxande, litet stapplande europeiska gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken också en militär dimension – läxan från Vukovar, från Sarajevo, från Malisevo – har ett nytt och ett viktigt skede i dialogen om framtiden inletts.

Den diskussionen måste vi vara beredda att ge en positiv nordlig dimension åt under de närmaste åren, inse inte bara att vi gemensamt allt tydligare måste kunna bidra till andras säkerhet, utan att vi också gemensamt med andra söker vår egen stabilitet och vår egen säkerhet. I grunden är det två sidor av samma sak.

Detta kommer att ställa krav: politisk öppenhet för det nya som kommer att komma; ett allt närmare inte bara försvarsrelaterat, utan också ett försvarssamarbete; en allt tydligare nordlig dimension i det samlade europeiska och atlantiska freds- och säkerhetssamarbetet.

Det gäller också förmågan att handla i konkreta situationer. Kosovo har nämnts. Nu byggs nya strukturer upp för att förhindra att kriget blossar upp än värre, men dödandet fortsätter varje dag – i mindre skala men dock – i Kosovo. Norge spelar en nyckelroll som ordförandeland i OSSE under det kommande året, men vi bidrar alla.

Uppgifterna, utmaningarna, där nere kan knappast underskattas. Det finns fortfarande ingen politisk lösning i den stora frågan. Motsättningarna går djupare än vad de någonsin gjorde i Bosnien. Våldet har fler företrädare, som ännu inte prövat sina vingar. Explosionsrisken i ett större område är högre.

Det som nu inleds är ett internationellt engagemang, som kommer att bli längre och djupare än vad som diskuterats och som bara har förutsättningar att lyckas om det så småningom kan sättas in i ett större sammanhang, där den europeiska rollen måste vara tydlig, trovärdig och långsiktig. Det handlar om stabiliteten i en viktig del av Europa.

När vi lämnar våra bidrag till denna den sydliga dimensionen av den samlade europeiska fredspolitiken bidrar vi till vår egen säkerhet och gör det också lättare att få förståelse och stöd för den nordliga dimension som under år och decennier framöver kommer att behövas i den samlade europeiska och transatlantiska säkerhetsstrukturen.

Den tidigare förbjudna frukten har blivit det nordiska samarbetets nya favoritkost, men jag tror, om jag fortsätter de våldsamma jämförelserna, att måltiden bara har börjat i detta hänseende.

Jarmo Wahlström (vänstrasocialistiska gruppens talesman):
Herr President! Jag kommer att hålla mitt tal på finska. Jag vill kort behandla två frågor som ingår i vänstersocialisternas medlemsförslag.

Arvoisa puheenjohtaja!

Ydinaseettomien vyöhykkeiden luominen ei näytä olevan tänä päivänä erityisen "trendikästä". Ydinaseet ovat edelleen kuitenkin suuri uhka ja ydinasepelote on olennainen osa monen maan puolustusta. Samalla on syytä muistaa miten monta ydinaseetonta aluetta maapallolla jo on: Afrikka, Latinalainen Amerikka, Antarktis, ASEAN- alueen maat jne. Miksi ihmeessä siis Pohjola ei voisi olla ydinaseeton vyöhyke ja miksi monessa asiassa edelläkävijänä toiminut Pohjola ei tätä asiaa enää yritäkään edistää, puhumattakaan, että se olisi aloitteellinen muiden eurooppalaisten alueiden ydinaseettomuuden takaamiseksi? Ryhmämme on luonnollisesti pettynyt siihen, että jäsenaloitteemme ydinaseettomista vyöhykkeistä sai niin tylyn käsittelyn puheenjohtajistossa, joskin itse asiaa on kiitettävästi mietinnössä selostettu. Tulemme viemään mietinnön äänestykseen.

Saksan uusi hallitus näyttää tässä suhteessa olevan radikaalimpi kuin Pohjoismaiden neuvosto, koska saksalaisten hallitusohjelmassa on kohta, joka kertoo hallituksen tuesta pyrkimyksille luoda ydinaseettomia vyöhykkeitä.

Ranskan ja Saksan vasemmistovetoiset hallitukset näyttävät uskovan uusiin ja luoviin ratkaisuihin joskus enemmän kuin Pohjoismaat, jotka nykyään aivan liian usein katsovat ihmetellen sivusta. Vaivaako Pohjoismaiden neuvostoa keskiän kriisi? Uskoa sopii, että "viidenkympin villitys" on tulossa ja saa Pohjoismaiden neuvoston taas paremmin uskomaan aloitteellisuuteensa ja kykyynsä vaikuttaa tärkeisiin asioihin myös Pohjoismaiden ulkopuolella.

Pohjoismaiden neuvostolla ei ole mitään syytä luopua eurooppalaisen rauhan ja vakauden puolestapuhujan ja -toimijan roolista. Ydinaseettomat vyöhykkeet voisivat olla olennainen osa tätä vakautta. Sotilasliiton jäsenyys ei voi olla ainoa vaihtoehto uusille eurooppalaisille itsenäisille valtioille. Laajennettu turvallisuuskäsite, joka on laajasti hyväksytty myös pohjoismaisella tasolla, unohtuu valitettavan usein heti, kun kirjainyhdistelmä NATO tulee esille.

Lokakuun lopulla Dagens Nyheterissä julkaistiin Suomen ja Ruotsin ulkoasiainvaliokuntien puheenjohtajien artikkeli. Kirjoittajien mielestä Suomen ja Ruotsin turvallisuuspolitiikka perustuu pohjoismaisiin kokemuksiin. Molemmille maille YK on ulkopolitiikan tukipilari, mutta tiivistä yhteistyötä on myös muun muassa Euroopan Unionin, Naton, Euroopan Neuvoston ja ETYJ:in kanssa. Artikkelin mukaan Suomen ja Ruotsin puolueettomuus takaa näille maille yhtä paljon mahdollisuuksia vaikuttaa Euroopan turvallisuuteen kuin sotilasliiton jäsenmaillakin on.

Kannanotto on tervetullut. Liian kauan meitä puolueettomia maita on pidetty toisen luokan vaikuttajina turvallisuuspolitiikan kentgällä. Tällainen usko myös horjuttaa pohjoismaiden yhteisiä tavoitteita. Mutta ilmeisesti kissan on nostettava häntänsä jälleen kerran itse, koska tällaisia kannanottoja näkee harvoin Suomen ja Ruotsin ulkopuolella.

Globaalistuminen voidaan nähdä sekä mahdollisuutena että uhkana. Ihmisten ja valtioiden välinen vuorovaikutus ja yhteistyö luovat uusia mahdollisuuksia ja lisäävät kulttuurien välistä kommunikaatiota ja yhteisymmärrystä. Uhkana on yksi hallitseva järjestelmä, josta olemme yhä riippuvaisempia. Nimenomaan talouden globalisaatio, jolla pyritään talouden säätelyn purkamiseen maailmanlaajuisesti, aiheuttaa eriarvoisuutta sekä valtioiden välillä että sisällä.

Kun Vasemmistososialistinen ryhmä puolisen vuotta sitten jätti jäsenaloitteen MAI-sopimuksesta, moni oli sitä mieltä, että sopimusluonnos on hyvin ongelmaton. Tänään tilanne on aivan toinen. Neuvottelut eivät alkaneetkaan uudestaan lokakuussa niin kuin oli tarkoitus, ja Ranska on uhannut jättäytyä sopimuksen ulkopuolelle kokonaan. Kysymysmerkkejä on nyt enemmän kuin yhteisymmärrystä, ja koko investointikäsitteen laajuuteen ja tulkintaan on kiinnitetty ansaittua huomiota.

Sopimusluonnoksessa on lukuisia yksityiskohtia, joiden seurauksia voi vain arvata. On arvioitu, että sopimus saattaisi merkitä rajoituksia kuntien

päätösvaltaan kunnallisia palveluita kilpailutettaessa. Ei ole selvitetty sitä, voisivatko kuntien valtionosuudetkin joutua investointisopimuksen piiriin. Mitä syvemmin sopimusta tutkii, sen vaikeammaksi koko asia muuttuu. Tänään on vaikea löytää ihmistä, joka näkee MAI-sopimuksen pelkästään hyvänä tai huonona. Miltei jokainen myöntää, että yhteisiä sääntöjä olisi hyvä saada aikaiseksi, mutta harva osaa sanoa millaisia.

Laajan lausuntokierroksen tuloksena saimme runsaasti materiaalia sekä ministeriöiltä että kansalaisjärjestöiltä. Varsinkin viimeksi mainittu taho arvosti suuresti mahdollisuutta tulla kuulluksi näinkin tärkeässä asiassa. On helppo nähdä, että vihdoin on aika kohdella kansalaisjärjestöjä samanarvoisesti kuin viranomaisia.

Puheenjohtajiston yksimielisessä mietinnössä ei oteta suoraan kantaa siihen, missä puitteissa neuvotteluja olisi järkevintä jatkaa, vaan todetaan, että neuvotteluihin pitää ottaa mukaan mahdollisimman monia maita. Joidenkin mielestä neuvottelut olisi siirrettävä WTO:n piiriin, toisten mielestä YK ja sen kauppa- ja kehitysjärjestö UNCTAD olisi oikea foorumi. MAI-sopimus vaikuttaisi selkeästi myös kehitysmaiden oloihin ja siksi niitä olisi saatava aktiivisemmin prosessiin mukaan.

Tärkeintä jatkoa ajatellen on, että Pohjoismaiden hallitukset tiukasti puolustavat ympäristöä, työntekijöiden oikeuksia, oikeutta omaan kulttuuriin jne. On selvää, että myös hallitusten on syytä edistää julkista keskustelua ja vuorovaikutusta prosessiin edetessä.

Ensi vuonna globaalisaatio tulee olemaan Pohjoismaiden Neuvoston pääteemoja. MAI-sopimus on kiitettävästi paljastunut, mihin taloudellinen globasaatio voi pahimmillaan johtaa, jos ei mietitä tarkkaan kenen oikeuksista on kyse. On myös käynyt ilmi, että ilman kansainvälisen ayliikkeen painostusta neuvotteluissa kansalaisten ja nimenomaan työntekijöiden oikeuksia olisi otettu huomioon vielä vähemmän.

Vaikka globaali talous on tällä hetkellä selkeästi niskan päällä, on kuitenkin ilolla todettava, että myös kansalaistoimintaa on muun muassa tietotekniikan ja internetin avulla globalisoitunut. Ilman tätä ilmiötä emme täällä tänään olisi käsittelemässä ja hyväksymässä MAI-sopimukseen liittyvää mietintöä. Ilman tätä ilmiötä suuri osa meistä olisi todennäköisesti onnellisen tietämättömiä koko sopimuksesta.

Jarmo Wahlströms anförande i svensk översättning:

Herr President! Jag kommer att hålla mitt tal på finska. Jag vill helt kort behandla två frågor som ingår i vänstersocialisternas medlemsförslag.

Ärade ordförande!

Att inrätta kärnvapenfria zoner förefaller inte att vara särskilt "trendigt" i dagens läge. Men kärnvapnen utgör fortfarande ett stort hot och som avskräckningsmedel en väsentlig del av många länders försvar. Samtidigt har

vi skäl att komma ihåg att det redan finns många kärnvapenfria områden i världen, som Afrika, Latinamerika, Antarktis, ASEAN-länderna osv. Varför i all världen skulle inte också Norden kunna vara en kärnvapenfri zon, och varför gör Norden, som gått i täten i så många frågor, inte längre någon som helst ansats att driva på denna fråga, för att inte tala om att Norden skulle visa initiativ och gå in som garant för andra europeiska områdens kärnvapenfrihet? Självklart är vår grupp besviken över att vårt medlemsinitiativ om kärnvapenfria zoner fick en så ogin behandling i presidiet, även om själva frågan har redovisats på ett tacknämligt sätt i betänkandet. Vi kommer att kräva omröstning om förslaget.

Tysklands nya regering förefaller att vara mera radikal i detta avseende än Nordiska rådet, för i det tyska regeringsprogrammet finns en passus om att regeringen vill stödja insatser för att skapa kärnvapenfria områden.

Frankrikes och Tysklands vänsterdrivna regeringar ser ut att tro på nya och kreativa lösningar till och med i högre grad än Norden, som nuförtiden alldeles för ofta står undrande och ser på. Har Nordiska rådet drabbats av en medelålderskris? Vi får hoppas att rådet i stället drabbas av "femtioårsflugan" och återfår sin tro på sin initiativkraft och förmåga att påverka i viktiga frågor också utanför Norden.

Nordiska rådet har ingen orsak att avstå från sin roll som fredens och stabilitetens försvarare och fanbärare i Europa. De kärnvapenfria områdena kunde utgöra ett väsentligt led i denna stabilitet. Medlemskap i en militärallians kan inte vara det enda alternativet för de nya självständiga staterna i Europa. Det utvidgade säkerhetsbegreppet, som vunnit bred uppslutning också på nordisk nivå, faller dessvärre ofta direkt i glömska, när bokstavskombinationen NATO seglar upp.

I slutet av oktober gick Dagens Nyheter ut med en artikel av ordförandena för det finska och det svenska utrikesutskottet. Skribenterna menade att Finlands och Sveriges säkerhetspolitik utgår från nordiska erfarenheter. För båda länderna är FN den utrikespolitiska stöttepelaren, men de har ett intimt samarbete också med bl.a. Europeiska unionen, Nato, Europarådet och OSSE. Enligt artikeln ger Finlands och Sveriges oavhängighet dem samma möjligheter att påverka säkerheten i Europa som militäralliansens medlemsländer.

Denna ståndpunkt är välkommen. Alltför länge har vi neutrala länder betraktats som andra klassens aktörer på det säkerhetspolitiska fältet. En sådan uppfattning underminerar dessutom den samnordiska målsättningen. Men uppenbarligen har katten än en gång, som vi säger, själv fått lyfta på svansen, för sådana ställningstaganden stöter man sällan på utanför Finland och Sverige.

Globaliseringen kan ses som en möjlighet och en hotbild. Växelverkan och samarbetet mellan människor och stater ger nya möjligheter och ökar kommunikationen och samförståndet mellan olika kulturer. Hotbilden består

av en enda dominerande ordning, som vi blir allt mer beroende av. Det är framför allt den ekonomiska globaliseringen, som avser en världsomspännande avreglering av ekonomin, skapar ojämlikhet både mellan och inom staterna.

När vänstersocialistiska gruppen för ungefär sex månader sedan lämnade sitt medlemsförslag om MAI-avtalet, ansåg många avtalsutkastet helt problemfritt. I dag är situationen den omvända. Förhandlingarna återupptogs inte som planerat i oktober och Frankrike har hotat med att ställa sig helt utanför avtalet. Det råder numera större ovisshet än samförstånd och omfattningen och tolkningen av själva investeringsbegreppet har ådragit sig förtjänt uppmärksamhet.

I avtalsutkastet finns en mängd detaljer vars konsekvenser man bara kan gissa sig till. Enligt vissa uppskattningar kan avtalet innebära inskränkningar i kommunernas beslutsbefogenheter när kommunala tjänster konkurrensutsätts. Det har inte blivit klarlagt om investeringsavtalet skulle komma att omfatta också kommunernas statsandelar. Ju djupare man går in i avtalet, desto mer kompliceras frågan. I dag är det svårt att hitta någon som anser MAI-avtalet enbart bra eller dåligt. Nästan alla medger att det vore bra med gemensamma regler, men få kan säga hurdana de skall vara.

Genom en omfattande remissbehandling fick vi gott om material av både ministerier och medborgarorganisationer. I synnerhet de sistnämnda satte stort värde på att få säga sitt i denna viktiga fråga. Det är helt klart att det äntligen är dags att behandla medborgarorganisationerna som jämbördiga med myndigheter.

Presidiet tar i sitt enhälliga betänkande inte direkt ställning till i vilket forum det vore förnuftigast att fortsätta förhandlingarna, utan konstaterar att så många länder som möjligt bör tas vara med. En del anser att förhandlingarna bör lyftas över till WTO, andra att FN och dess handels- och utvecklingsorgan UNCTAD vore rätt forum. Ett MAI-avtal skulle utan vidare inverka också på förhållandena i uländerna och därför borde dessa kopplas närmare upp till processen.

Det viktigaste med tanke på fortsättningen är att de nordiska ländernas regeringar strängt försvarar miljön, arbetstagarnas rättigheter, rätten till en egen kultur osv. Det är klart att också regeringarna bör driva på en offentlig debatt och växelverkan i takt med att processen framskrider.

Nästa år kommer globaliseringen att vara ett av Nordiska rådets huvudteman. MAI-avtalet har på ett ypperligt sätt avslöjat vad en ekonomisk globalisering i värsta fall kan leda till, om vi inte noga överväger vems rättigheter det gäller. Det har också visat sig att utan påtryckning från den internationella fackföreningsrörelsen i förhandlingarna skulle medborgarnas och i synnerhet arbetstagarnas rättigheter ha blivit beaktade i ännu mindre grad.

Trots att den globala ekonomin just nu har ett klart övertag, är det glädjande att konstatera att också medborgarrörelserna tack vare bl.a. datatekni-

ken och internet har globaliserats. Utan detta fenomen skulle vi inte sitta här i dag och behandla och godkänna betänkandet om MAI-avtalet. Utan detta fenomen skulle en stor del av oss sannolikt sväva i lycklig okunnighet om hela avtalet.

Kimmo Sasi (Kok, Finland):
President! Jag måste säga att Jarmo Wahlström hade precis fel. Han hänvisade till en artikel skriven av finska och svenska utrikesutskottens ordföranden, i vilken det påstods att vara utanför Nato är påverkningsmöjligheterna lika stora som att vara med i Nato. Det är precis fel. Det är klart att om man är med i en organisation kan man ha större inflytande om man sitter vid bordet och är med och fattar beslut. Jag måste säga att t.o.m. Finland skulle kunna göra en mycket bra insats i Natos beslutsfattande på grund av sitt mycket goda kunnande om ryska förhållanden. Den insatsen skulle kunna vara av stor betydelse för fredsbevarandet. Den pacifistiska attityden i Wahlströms tal var också felaktig därför att om man inte använder kraft får man inte resultat till stånd. Vi har klara exempel från Bosnien, Irak och senast från Kosovo. Utan att hota med kraft skulle resultatet ha blivit att man skulle ha fortsatt att kränka mänskliga rättigheter. En pacifistisk attityd är det samma som att ge sitt godkännande till kränkningar av mänskliga rättigheter.

Jarmo Wahlström (Vas, Finland):
President! Kimmo Sasi har alldeles missförstått vad som betyder stabilitet i Norden. Det är inte bara mitt förslag eller mitt tänkande, utan den finska riksdagen har enhälligt beslutat, då vi har behandlat säkerhetspolitiska frågor, att genom att Finland står utanför Nato förstärker vi stabiliteten i Norden och ger på detta sätt positiva drag i stabiliteten i hela Norden. Det är det viktigaste i det hela.

Kimmo Sasi (Kok, Finland):
President! Men det var fråga om inflytande. Det är ett faktum att om man står utanför en organsition har man inga påverkningsmöjligheter.

Forsvarsminister **Dag Jostein Fjærvoll** (Norge):
Det har vært en glede å følge innleggene og debatten mellom representantene fra de nordiske nabolandene både i går og i dag. Jeg er overbevist om at vi er inne på et positivt spor, og at samarbeidet vil bære ytterligere frukter i de kommende år.

Dette gjelder også på det forsvarspolitiske området. Jeg vil gjerne få benytte anledningen til å komme tilbake til et punkt som ble berørt av forsvarsminister Björn von Sydow i går. Som min svenske kollega påpekte, har de nordiske landene viktige felles interesser knyttet til våre felles nærområder. Dette gjelder både utviklingen i Østersjøregionen og i Barentsregionen. Norge har engasjert seg aktivt i begge disse områdene, men på grunn av den siste tids turbulens i Russland er vi i dag spesielt opptatt av situasjonen i nordområdene.

Forholdet mellom landene i nordområdene har i betydelig grad endret karakter i de siste år. Den viktigste konklusjon vi kan trekke, er selvfølgelig oppløsningen av Sovjetunionen og overgangen fra et autoritært til et demokratisk styre. Dette er situasjonen i Russland. Det har vært en forutsetning for den positive utviklingen som har funnet sted, med et gryende samarbeid på tvers av grensene på lokalt og sentralt nivå mellom Russland og de nordiske land, at man har fått en overgang fra et autoritært til et demokratisk styre. Også på det forsvarspolitiske området er det nå utviklet et riktignok beskjedent, men stabilt og fruktbart samarbeid. Som et eksempel på dette kan jeg nevne at tiltaksplanen for bilateralt forsvarsrelatert samarbeid mellom Norge og Russland for 1999 ble undertegnet i Moskva for kort tid siden. Tiltaksplanen viderefører det samarbeidet som ble etablert gjennom undertegnelsen av rammeavtalen i 1995.

Den aller siste tiden har imidlertid vært preget av stor økonomisk og politisk turbulens i interne russiske forhold. Dette har også klare, merkbare konsekvenser for nordområdene. Både Sverige, Finland og Norge har som kjent mottatt forespørsler om humanitær bistand fra guvernøren i Murmansk. Når det gjelder situasjonen for de væpnede styrker, er det grunn til å anta at de er enda hardere rammet enn store deler av sivilbefolkningen. Dette har allerede ført til en sviktende moral blant både befal og menige. Som et resultat av dette har vi sett en økning i enkeltstående episoder hvor desperate soldater gjør desperate ting for å komme ut av en håpløs situasjon. Det er også mye som tyder på at militære i økende grad er involvert i kriminell virksomhet som kan få vidtrekkende konsekvenser. Jeg vil likevel understreke at dette i hovedsak dreier seg om enkeltepisoder.

Den tradisjonelle trusselen for et isolert militært angrep fra øst er der ikke lenger. Den nye trusselen fra det samme området er manglende stabilitet og sosial uro. Ettersom det dreier seg om interne russiske forhold, er det klare grenser for hva andre land kan gjøre i forhold til dette problemet. Ett tiltak er humanitær bistand fra de nordiske land til svakerestilte grupper, som primært har et humanitært siktemål, men som også er med på å skape trygghet og stabilitet i nord.

Neste år planlegger Norge å sette i gang et pilotprosjekt for omskolering av russiske offiserer på Kola som har blitt arbeidsledige på grunn av nedskjæringene i det russiske forsvaret. Vi kjenner til at Sverige har hatt lignen-

de prosjekter for sivile i det samme området, og vil forsøke å dra nytte av de svenske erfaringene.

En annen viktig målsetting som min svenske kollega også var inne på, er å integrere Russland i den bredere europeiske sikkerhetsrammen. Det kan synes som det er en viss skepsis i Russland til samarbeid gjennom Partnerskap for fred og EAPC. Her kan jeg nevne at Norge gjentatte ganger har invitert Russland til å delta i "in the spirit of PfP"-øvelsen Barents Peace neste år, hvor for øvrig alle de nordiske landene også er invitert. Vi har langt fra gitt opp håpet om at Russland vil komme til å delta, men dette er ennå usikkert. Den anstrengte økonomiske situasjonen i de russiske styrker betyr at det kan være nødvendig med økonomisk kompensasjon for de merutgifter øvelser i utlandet medfører. Etter det jeg kjenner til, har Sverige og Danmark allerede tatt konsekvensene av dette i forbindelse med russisk deltakelse i PfP-øvelsen Cooperativ Jaguar tidligere i år. Det er også viktig å vektlegge at PfP-øvelser gir et reelt øvelsesutbytte for å gjøre deltakelse mest mulig interessant for alle land.

Russlands pressede økonomiske situasjon vil trolig begrense landets muligheter til aktivt forsvarsrelatert samarbeid med andre land. Det er derfor viktig at stabiliteten i nordområdene opprettholdes gjennom en imøtekommende, men konsekvent politikk fra de nordiske landene, for å sikre kontinuiteten i de forbindelsene som er bygd opp over de siste år.

Jeppe Kofod (S, Danmark):

Der er for mig at se ingen tvivl om, at Nordens samarbejde med nærområderne står over for helt afgørende udfordringer nu og i de kommende år. Det er efter min mening vores generations største udfordring og mulighed for i vores del af verden at skabe grundlaget for en stabil og fredelig udvikling på menneskelige vilkår og bidrage konkret til en ny sikkerhedsstruktur.

Jeg synes, at sikkerhed omkring Østersøen også er andet end integrationen i det de euroatlantiske strukturer, diplomati og møder mellem regeringer og parlamentarikere, selv om dette er helt afgørende og vigtigt.

Siden slutningen af 1980'erne har det mellemfolkelige og kulturelle samarbejde udviklet sig helt unikt. Det folkelige og kulturelle samarbejde, som også er grundlaget for nordisk samarbejde, forener og modvirker nye skillelinjer i Østersøområdet.

Nordisk Råd har med initiativerne inden for nærområderne, herunder især de nye demokratier omkring Østersøen, bidraget til en fælles indsats for en ny civil sikkerhed, der bygger på et fællesskab om konkrete opgaver såsom at forbedre miljøet, styrke nærdemokratiske institutioner, støtte en social indsats osv. Den linje skal selvklart fortsætte, så tidligere tiders jerntæppe ikke afløses af et nyt sølvtæppe og en kulturkløft.

Med den linje om en ny civil sikkerhed mener jeg, at børn og unges fremtidsmuligheder eksempelvis i de baltiske lande, Rusland og Polen er afgørende vigtig for det fredelige fællesskab omkring Østersøen. Vi skal efter min mening sætte stærkt fokus på opbygning af nye netværk for børn og unge i de baltiske lande og Polen, Kaliningrad og det nordvestlige Rusland. Det handler om uddannelse og styrkelse af børn og unges fritidsaktiviteter og muligheder for organisationer og netværk.

I forhold til den sociale indsats har eksempelvis den danske regering afsat 45 mio. over de næste tre år for at forbedre børn og unges vilkår i nærområderne. Men jeg mener også, at muligheden for udveksling og forsøg af unge omkring Østersøen bør støttes af en fælles nordisk indsats koordineret gennem Nordisk Råd. Her har vi en rolle at spille.

Må jeg fortælle om en lille personlig historie. I 1992 deltog jeg selv som gymnasieelev på øen Bornholm i en fælles ungdomslejr, Baltic Sea Camp, på Åland med deltagelse af unge fra seks større østersøøer, nemlig Åland, Gotland, Øsel, Wolin, Rygen og Bornholm. Det var ikke bare seks tilfældige øer, men seks øer som tilhører seks forskellige lande omkring Østersøen, og som i lang tid har været delt af ideologiske og storpolitiske forskelle. Allerede på det tidspunkt efter det træf var noget af det naturligste et samarbejde omkring Østersøen i forhold til forbedring af miljø, sikring af mindretalsrettigheder osv. Jeg synes læren er, at de storpolitiske skillelinjer ikke er folkelige, og det skal være udgangspunktet i et nyt civilt sikkerhedsbegreb.

For første gang så jeg også, at det landkort, som var i klasseværelserne, med en østblok og en vestblok, det var ikke virkeligheden i Østersøområdet. Vi havde langt flere ting, som forener os i forhold til omverdenen, end som skiller os. Det skal vi altid huske på i en diskussion.

Børn og unge må ikke gøres til gidsel eller lastes for fortidens uretfærdige skillelinjer, men styrkes i det fremtidige fællesskab omkring Østersøen. Jeg mener, der bør udvikles en samlet nordisk strategi for at løfte børn og unges uddannelsesmuligheder, sociale vilkår, mobilitet i nærområderne og Norden i forhold til at styrke den civile sikkerhed.

Jeg mener så også, at det seneste eksempel på, at det er den rette vej – afstemningen i Letland om en ny statsborgerskabslovgivning – viste, at humanismen vandt over nationalismen. Og det er de udfordringer, vi vil se de kommende år.

Vores generations største chance skal også omsættes til egentlige muligheder for børn og unge for i fællesskab at skabe en fredelig og stærk Østersøregion i det ny århundrede.

Marit Nybakk (A, Norge):
De største utenrikspolitiske utfordringene for Norden finner vi trolig i våre nærområder, i Europa og i Kaukasus og Sentral-Asia. OSSE, NATO, EU og

FN-systemet vil være viktige instrumenter for å sikre fred, sosial utvikling og stabilitet i disse områdene.

Norge overtar formannsklubben i OSSE fra nyttår, og Norden har vært relativt aktive i ledelsen i OSSE i lengre tid. Jeg er glad for at utenriksminister Vollebæk i en svarreplikk til meg tidligere i ettermiddag understreket at det også er viktig i en del av disse områdene for den myke sikkerhetspolitikken å gå inn med humanitær bistand i tillegg til at man jobber for menneskerettigheter, oppbygging av samfunnsinstitusjoner i OSSE- regi, at vi må la utviklingsarbeid i en del av disse områdene være en del av det utvidede sikkerhetsbegrepet og orienteringen mot det sivile samfunn.

I våre regionale samarbeidsorganer finnes det for øyeblikket to avgjørende premissleverandører: Den ene er EU, og den andre er Russland. EU er for øyeblikket uten sammenligning det mest kraftfulle instrumentet for et utvidet politisk samarbeid og en sosial utvikling. Dynamikken og kraften i EU-samarbeidet skaper behov for en tettere nordisk samordning innenfor den europeiske paraply, der det er felles interesser. Jeg vil kanskje i parentes nevne at det finnes selvfølgelig eksempler på reelle interessemotsetninger også her.

Også forsvarssamarbeidet i EU gir interessante perspektiver for Norden. Det samme er tilfelle med NATO-utvidelsen fra 1. januar, der ett av våre naboland i våre nærområder, Polen, blir tatt opp i alliansen. Og enten vi liker det eller ikke, forsterker det Polens orientering mot kontinentet på bekostning av Norden. NATO er fortsatt den grunnleggende rammen for det sikkerhetspolitiske arbeidet. NATO har tatt en ledende rolle på områder der det ikke finnes noe alternativ. De mest åpenbare eksemplene er Bosnia og Kosovo, der USAs rolle i NATO-alliansen har vært avgjørende. NATO er også en multilateral ramme for amerikansk nærvær i Europa når det trengs. USA har inngått en samarbeidsavtale med de baltiske land, og NATO har avtale med Russland og Ukraina. Det gjenstår selvfølgelig mye arbeid for å fylle disse avtalene med innhold, men like fullt er de historiske.

Av regionale samarbeidsorganer vil jeg for øvrig understreke Østersjørådets rolle på grunn av rådets sammensetning. Det er ikke uinteressant at det her sitter fem nordiske land med ulik tilknytning til EU, her sitter de baltiske land, her sitter Polen, Russland og Tyskland. Rådet holder på en måte Russland fast i nærområdesamarbeidet vårt og er et viktig bindeledd mellom EU og Russland. Østersjørådet er for øyeblikket et godt forum for meningsutveksling. Utfordringen ligger i å gjøre Østersjørådet i større grad til et operativt organ.

Og så til slutt: Arbeiderpartiet i Norge har i lang tid arbeidet for å avgiftsbelegge valutatransaksjoner, og jeg vil også vise til det som Thorbjørn Jagland sa tidligere i dag. Da vi behandlet reformene i FN-systemet i Stortinget i fjor, gikk vi inn for at det må vurderes å la ulike typer avgifter bidra til finansiering av FN. Det ville også være naturlig med en nordisk koordinering av et slikt tiltak.

Udenrigsminister **Niels Helveg Petersen** (Danmark):
Den udenrigspolitiske redegørelse berører mange af de udfordringer, som vi står over for i vores nærområde, i Europa og globalt. Jeg vil lægge vægten på to centrale spørgsmål for det kommende år: Udvidelsen af EU og udvidelsen af NATO. Begge processer er vigtige led i den nye europæiske sikkerhedsarkitektur, som vi i Norden er en aktiv del af, uanset hvor vi er medlemmer.

Lad mig begynde med EU's udvidelse. Udvidelsesprocessen blev fastlagt af Det Europæiske Råd i Luxembourg i december 1997. Vedtagelsen levede godt op til Danmarks ønsker om en inklusiv og dynamisk proces. Vi er kommet godt i gang. Tiltrædelsesprocessen omfatter alle kandidatlandene, og den blev indledt i marts i år. Og den såkaldte screeningproces, den tekniske gennemgang, forløber planmæssigt godt fra alle lande.

Kommissionen har nu fremlagt rapporter om udviklingen i kandidatlandene i de seneste år. De viser, at landene har gjort gode fremskridt. Kommissionen anerkender, at især Letland, men også Litauen har gjort betydelige fremskridt. Danmark er enig i den bedømmelse. Ikke mindst Letland har gjort store fremskridt både økonomisk og politisk. Da det lettiske folk ved en folkeafstemning i oktober stemte for at liberalisere lovgivningen om statsborgerskab, var det Letlands klare signal til omverdenen om, at Letland er fast besluttet på at blive integreret i EU så hurtigt som muligt.

I tiden op til Det Europæiske Råd i Wien skal EU drøfte, om der skal indledes optagelsesforhandlinger med yderligere lande. For Danmark er det vigtigt at fastholde, at landene i denne proces skal bedømmes på samme grundlag, som blev anvendt sidste år. Målstolperne må ikke flyttes. Danmark vil arbejde for, at EU i år udsender klare signaler om, at Letland og så vidt muligt også Litauen kan sætte sig til forhandlingsbordet allerede næste år. Vi anerkender, at Kommissionens rapport giver et sådant perspektiv.

Lad mig nu vende mig mod NATO og NATO's udvidelsesproces. Først udvidelsen med Polen, Tjekkiet og Ungarn. Optagelsen finder sted senest i forbindelse med topmødet i Washington til foråret.

Dernæst partnersamarbejdet, som bliver stadigt tættere. Erfaringerne har allerede vist sig meget nyttige, ikke mindst i Bosnien. Med EAPC har vi også skabt muligheden for at øge åbenheden i bl.a. regionale sikkerhedspolitiske spørgsmål. Jeg ser fortsat for mig muligheden for på det rigtige tidspunkt at anvende EAPC i forhold til vores egen region. Sikkerhedspolitiske drøftelser i denne region vil på den måde få en transatlantisk forankring, og det er afgørende for at imødegå forsøg på at afkoble sikkerheden i vores region fra europæisk sikkerhed i øvrigt.

Også det stadigt tættere samarbejde med Rusland i det særlige NATO/Rusland Fællesråd udvikler sig. Dagsordenen er den rigtige, og der er ikke tvivl om, at samarbejdet i sig selv er tillidsskabende. Vi må samtidig være bevidste om, at samarbejdet i NATO/Rusland Rådet ikke udvikler sig på bekostning af samarbejdet i det større EAPC.

Nu til NATO-topmødet. Her vil NATO-delen af den såkaldte Triple Crown blive drøftet indgående. Triple Crown – trekronemodellen – er ideen om, at sikkerheden i Europa bygger på EU, NATO og OSCE og på et tæt og fleksibelt samarbejde mellem disse organisationer. Danmark er positiv over for ideerne. Vi ser ikke mindst mulighed for også at styrke det direkte samvirke mellem NATO og EU, blandt andet når det drejer sig om krisestyring. På nuværende tidspunkt forventer vi ikke, at der udstedes nye invitationer fra topmødet. Ratifikationen i USA viste skepsis overfor yderligere hurtige udvidelser. Men bliver der tale om en anden runde allerede til næste år, vil vi fra dansk side lægge vægt på, at de baltiske lande behandles på lige fod med andre ansøgerlande. Jeg venter, at vi kan styrke den åbne døre politik. Jeg ser frem til, at vi kan tilbyde kandidatlandene en forstærket proces og dialog med gode retningslinjer for deres videre forberedelse til medlemskab.

På topmødet vil NATO også vedtage et nyt strategisk koncept. Det er en almindelig vurdering, at væsentlige dele af det nuværende koncept fra 1991 stadig er gyldigt. NATO's vigtigste opgave vil også fortsat være kollektivt forsvar, men der vil være behov for at gennemtænke udviklingen siden 1991, blandt andet gennemtænke den øgede betydning af de såkaldte ikkeartikel 5-opgaver, de fredsbevarende og de humanitære opgaver. Alene den store operation i Bosnien og udviklingen omkring Kosovo viser det.

Danmark lægger vægt på, at vi i NATO grundigt overvejer, hvordan partnerlandene kan inddrages i planlægning for, beslutning om og gennemførelse af sådanne operationer. Den stigende risiko for spredning af masseødelæggelsesvåben vil også komme til at spille en mere central rolle i NATO-regi.

Lad mig konkludere: Den dynamiske, inklusive udvidelsesproces i EU er kommet godt i gang. De deltagende lande gør gode fremskridt. Vi står overfor at beslutte, om kredsen af lande, der har indledt forhandlinger, skal udvides. Danmark finder det vigtigt, at der sendes klare signaler om, at Letland og så vidt muligt også Litauen kan sætte sig til forhandlingsbordet allerede næste år. Landene skal bedømmes på basis af samme kriterier, som blev anvendt sidste år.

NATO's tilpasningsproces forløber ligeledes tilfredsstillende. Yderligere udvidelser allerede til næste år er ikke på tegnebrættet. I stedet stiler vi imod at styrke den mere langsigtede udvidelsesproces uden at sætte navn eller tidspunkt på.

Lodve Solholm (FrP, Norge):
Vyrde president! I mitt innlegg i generaldebatten var eg kritisk til mykje av det Nordisk Råd driv med - grunna forma, ikke målet.

Når dette er sagt, er det klart at det innanfor nordisk samarbeid også skjer positive ting som vi no anar konturane av, og som eg trur at dei nordiske lan-

da bør engasjere seg endå meir i. Og så lenge ein har Nordisk Råd, bør ein kanskje også bruke dette forumet til engasjement.

Baltikum er eitt døme. Som naboar til desse nye demokratia må vi vere villige til å bruke vår kunnskap om demokratiutvikling, kompetanseutvikling og økonomisk politikk for å hjelpe desse landa til å få ei utvikling dei er tente med. Kommunalkomiteen i Det norske stortinget har nyleg vore i to av desse landa og sett på forholda. Det er klart at dei treng hjelp, ikkje minst når det gjeld demokratiutvikling. Men også den sosiale utviklinga vi ser i kjølvatnet av frigjeringa må stoggast. Vi må hjelpe desse landa med å stogge den særs skremmande utviklinga vi ser når det gjeld kriminaliteten. Kampen mot grensesprengjande kriminalitet er særs viktig og må få høg prioritet.

Når det er sagt, trur eg det er rett at vi må vere vare for at Baltikum ikkje er ein samla region. Kanskje er denne regionen endå meir ulik enn den nordiske regionen. Det er mykje større skilnad mellom dei tre baltiske landa enn mellom dei nordiske. Ein har lett for å sjå på Baltikum nærmast som om det er eitt land og eitt folk. Det er det som kjent ikkje. Derfor skal vi vere varsame når vi snakkar om Baltikum og utviklinga der. Det er tre land og tre folk, som er særs ulike. Derfor må vi trø med varsemd når vi går ut med støtte og hjelp og gir råd om vidare utvikling.

Eg synest òg arbeidet med å få orden på atomavfallsproblema i Nord-Russland er eit av dei områda der det nordiske samarbeidet bør utvikle seg vidare og vere til hjelp for alle som bur i dette området. Derfor trur eg det er viktig – og riktig – at vi trekker inn den nordiske dimensjonen som statsminister Lipponen kom med i si tid, slik at Austersjøsamarbeidet også får ein dimensjon av Barents- og Arktissamarbeidet. Dette må bli eit samla omgrep for samarbeidet for heile Austersjøområdet, frå Austersjøen gjennom Barentsregionen til Arktis. Eg trur det er viktig og riktig at vi har den dimensjonen på vårt arbeid i Nordisk Råd og ikkje minst i nordisk samarbeid.

Eg vil òg trekke fram samarbeidet i Vest-Norden. Vi må heller ikkje i vår iver etter samarbeid med Baltikum gløyme at vi har eit ansvar vestover. Vest i havet har vi òg broderfolk som treng samarbeid. Vest i havet ligg store område som berre kan utviklast vidare gjennom eit samarbeid mellom dei nordiske landa. Store havområde med store ressursar vil i framtida krevje at det nordiske samarbeidet tek på alvor ei berekraftig og fornuftig utvikling.

Til slutt vil eg gjenta det eg sa i generaldebatten: Eit nordisk samarbeid vil, same kor vi politikarar snur og vender på det, vere tufta på at enkeltmenneske i Norden og i våre naboland vil samarbeide uavhengig av organisering, uavhengig av politikarar, ja uavhengig av vêr og vind. Det er enkeltmennesker, det er bedriftene, det er næringslivet, det er kulturen som er den store grunnpilaren i alt samarbeid – det vere seg i Norden eller andre stader rundt om i verda, ikkje Nordisk Råd.

Elles vil eg berre seie at det som før var tabu i denne forsamlinga - utanriks-, tryggings- og forsvarspolitikk - no er tillate. Verda har då gått framover.

Lennart Daléus (c, Sverige):
Herr president! Jorden är vårt gemensamma hem. Vi har samma livsmiljö. Vi är inget samhälle som kan isolera sig från de globala problemen. Det finns, kan man säga, ingen flyktväg från jorden. Vi lever inte i ett "Idyllien". Inte minst här i norr har vi ju kommit till klarhet om att vi är ömsesidigt beroende av varandra. Vi gränsar till varandra, och vi delar luft och vatten.

Traditionell säkerhet handlar ju om direkta försvarsåtgärder mot militära angrepp men naturligtvis också om politiska åtgärder för att minska konfliktrisker, för att motverka internationell spänning och för att förhindra att hot och väpnade konflikter uppstår. Sådana åtgärder är naturligtvis nödvändiga och kommer också i framtiden att vara av central betydelse för de nordiska länderna. Men det är uppenbart att den traditionella säkerhetspolitiken inte förmår möta det breda spektrum som kännetecknar nya hot mot och nya risker för våra samhällen. Därför finns det skäl att lägga tyngdpunkt vid och kraft på att forma något av en ny säkerhetsfrämjande politik.

De nordiska länderna har valt olika vägar för att trygga det egna landets frihet och säkerhet. Men de allra viktigaste uppgifterna framöver är att garantera och utveckla det civila, det ekonomiska och det politiska samarbetet i Europa och med vår omvärld. Det är detta som är vår gemensamma uppgift; detta snarare än att bygga nya och kanske utveckla gamla millitärpakter.

Trots mycket av det som vi har diskuterat i dag sjunker de militära hoten faktiskt undan. De ickemilitära hoten och riskerna börjar träda i förgrunden. Det kan gälla en omfattande användning av miljöfarligt material, transporter av olja och liknande över haven eller, som någon nyss nämnde, den ökande mängd kärnavfall som finns i våra länder eller i vårt närområde.

Allt det här är potentiella hot för människor och miljö. Vi behöver, menar jag, ett bredare säkerhetstänkande som har sin grund just i ett vidgat säkerhetsbegrepp. Utöver miljöaspekterna är det lätt att nämna exempelvis sårbarheten i datasystem. Flera andra, kan man säga, moderna tekniker har också kommit att innebära säkerhetsrisker.

Jag tycker alltså att det är viktigt att framhålla det nordiska samarbetets säkerhetsfrämjande betydelse. Det var, menar jag, ett stort framsteg i nordisk gemenskap när Nordiska rådet förra året höll sin temakonferens om säkerhetspolitik. I varje enskilt nordiskt land pågår en anpassning till det här vidgade säkerhetsbegreppet. Men jag tror att vi skulle vara betjänta av en gemensam hantering, ett gemensamt samarbete, på det här området. På många olika sätt ställs vi ju inför samma eller likartade hot. För detta behövs det, herr president, ett bättre kunskapsunderlag för att höja beredskapen inför

svåra, kan man säga, fredstida säkerhetshotande påfrestningar. Vi bör gemensamt utveckla sådana forskningsinsatser för att själva kunna möta sådana här hot och för att vara bättre förberedda när det gäller att möta liknande hot runt om i världen, dvs. hot av den nya säkerhetskaraktären. Jag behöver bara nämna Centralamerika i dag för att man skall förstå vad jag menar.

Herr president! Jag vill gärna sluta med att fråga på vilket sätt de nordiska regeringarna har arbetat vidare med de här frågorna. Pågår det något arbete mellan de nordiska regeringarna för en gemensam analys av den vidgade hotbilden och av vad de nya hoten kan komma att innebära för Norden?

Jette Gottlieb (EL, Danmark):
Præsident! I denne debat, som springer mellem mange forskellige meget vigtige spørgsmål, da vil jeg koncentrere mig om et enkelt spørgsmål, nemlig MAI-aftalen, fordi jeg er af den opfattelse, at en så omfattende investeringsaftale vil gribe helt afgørende ind i landenes økonomiske, arbejdsmarkedspolitiske, socialpolitiske, økologiske og sundhedspolitiske handlefrihed.

Den venstresocialistiske gruppe er tilfreds med, at præsidiet har indtaget en meget kritisk holdning til hele grundlaget i MAI-forhandlingerne. Tilbage står, at kritikken må være meget mere konkret for at føre til politiske handlinger.

En multinational investeringsaftale er ikke principiel efterstræbelsesværdig, hvis indholdet rummer alle de uheldige konsekvenser, som præsidiets forslag netop påpeger. Derfor må præsidiet præcisere hvilke betingelser, der skal til, for at de nordiske regeringer bør sige fra over for et forhandlingsresultat.

Hvordan afgør man, om MAI-aftalen falder inden for rammen af en økonomisk, social og økologisk bæredygtig udvikling? Og hvordan siger de nordiske regeringer fra, hvis de vurderer, at det ikke er tilfældet? Hvordan sikrer man sig mod de såkaldte ekspropriationsbestemmelser, der baster og binder landene til ikke at beslutte for eksempel en øget miljøbeskyttelse, fordi det omgående vil udløse erstatningskrav? Ekspropriationsbestemmelser, som i øvrigt ikke indgår i nogen som helst af de bilaterale aftaler, som man ønsker at afløse.

Hvordan sikrer vi den nordiske tradition om støtte til udvikling i ulandene, når MAI-teksten på mange måder går mod sådanne interesser? Og kan de nordiske landes forhandlingsposition sikre genforhandling for de lande, der senere måtte blive tilsluttet? Ellers må jeg sige, at det kan være en stor fordel for de pågældende lande ikke at være underlagt aftalen.

Forhandlingerne om MAI-aftalen er nået meget langt. I forhandlernes opfattelse var det kun meget små komponenter, der manglede, da forhandlingerne havnede i dyb krise i foråret. For almindelige mennesker var det dog

overordentlig vigtige spørgsmål, der tilbagestod, for eksempel spørgsmålet om miljø og arbejdstagerrettigheder.

Derfor finder jeg det helt afgørende, at forhandlingerne om en MAI-aftale, hvis de genoptages, genoptages ud fra helt andre udgangspunkter, som netop – som præsidiet også udtrykker det – tager sigte på at sikre mulighederne for at udvide befolkningernes økonomiske, arbejdsmarkedsmæssige, sociale, økologiske og sundhedsmæssige rettigheder.

Sker dette ikke, må præsidiets forslag opfattes som en opfordring til de nordiske regeringer om at sige fra over for MAI-aftalerne, og jeg må indrømme, jeg fortolker også et tidligere replikskifte sådan, at den finske regering er af stort set samme opfattelse.

Svein Ludvigsen (H, Norge):

Nærområdene og sikkerhets- og forsvarspolitikken er nye arbeidsområder i Nordisk Råd, men de vil desto mer prege vårt arbeid og gi uttelling – god uttelling – i forhold til nordisk nytte og merverdi. EU, Baltikum, Balkan og Nordvest-Russland er også Nordisk Råds anliggende. Og som velutviklede demokratier skal vi i fellesskap bry oss om hva som foregår i nabolaget.

I dag starter EU for alvor forhandlingene med den første gruppe av søkerland til EU. Det er enorme dimensjoner over den prosessen EU nå går inn i, og det vil berøre Norden. Aftenposten skriver i dag: Det å samle bortimot hele Europa under én paraply er noe ingen diktator med militærmakt gjennom historien har maktet. Sant nok. Og det Norden har sett så lenge, nemlig samarbeidets vei til løsninger, er nå en vei som går gjennom hele Europa.

Samlingen av Europa skjer nå på fredelig vis, basert på fellesverdier som demokrati og markedsøkonomi. Utvidelsesprosessen i EU er et uttrykk for at helt grunnleggende trekk ved det internasjonale samfunnet er i ferd med å endre seg. Det Norden og Europa prøver ut, gir gjenklang også i andre deler av verden, så som Latin-Amerika og Asia. Europa går nå foran i å vise verden hvordan samarbeid *over* landegrensene kan erstatte opprustning og militær trussel *langs* landegrensene. Danmark, Sverige og Finland bærer inn i EU nordiske løsninger og verdier, og ved Norges nei til EU er vi mer avhengig av Norden-samarbeidet enn noen sinne. Men Norge vil være med på å bidra til EUs og NATOs utvidelse, så vel som langs EUs nordlige dimensjon.

EUs utvidelsesprosess viser også med all mulig tydelighet at det er EU som er kjernen og kraftsenteret i utviklingen av et nytt og samlet Europa. Et av landene i våre nærområder står i første rekke i medlemskapsforhandlingene. For Estland er EUs beslutning om å utvide unionen langt viktigere sikkerhetspolitisk enn det samarbeid vi kan tilby i Norden. Men det ene ekskluderer ikke det andre.

Det betyr altså ikke at Norden ikke har en rolle å spille. Geografisk nærhet er fortsatt en viktig faktor i internasjonal politikk, selv om mange mener det

er demokratisk fellesskap og økonomiske systemer alene som bringer land sammen. Men all erfaring viser at nærhet i geografi også skaper interessefellesskap. I tillegg har alle de nordisk-baltiske landene det felles at vi er små land. Det er de små land som tjener på at det finnes overordnede sikkerhetspolitiske strukturer som forhindrer stormaktene i å ture frem som de ønsker. Balternes erfaring med det kommunistiske Sovjet er begrunnelse god nok til å søke beskyttelse under Nordens og EUs paraplyer.

Den nordiske oppgaven er å sørge for at integrasjonen av de baltiske landene i EU og på sikt i NATO skjer på en måte som ikke skaper konflikter og problemer i vårt forhold til Russland. Samtidig ønsker vi å bidra til Russlands demokratiske og sosiale utvikling. De nordiske land har med andre ord en historisk viktig oppgave i å bygge en sikkerhet som skaper grunnlag for en stabil og fredelig utvikling i Nord-Europa.

I dette viktige arbeidet er det avgjørende at vi ikke utelater forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid. Det omfattende europeiske forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeid i regi av NATO og VEU er i stadig utvikling. Ett utviklingstrekk synes å være klart: Det atlantiske samarbeidet og USA kommer til å være av sentral betydning for enhver form for krisehåndtering på det europeiske kontinentet, men Europa vil bli utfordret til på egen hånd å håndtere mindre sikkerhetspolitiske utfordringer, det være seg på Balkan eller andre steder.

En annen viktig effekt av et sterkere europeisk forsvarspolitisk samarbeid er den effekten man får når man forteller noen sine innerste hemmeligheter. Viktigheten av den tillit vi viser ved å operere militært sammen, er antakelig undervurdert, men det er slik vi i Europa ønsker å ivareta felles sikkerhetspolitiske utfordringer i fremtiden.

I en slik kontekst blir den nordiske oppgave å bidra til at de baltiske land kan utvikle sine forsvarssystemer innenfor de rammer og regler som naturlig hører hjemme i land med demokratisk styresett.

Nordisk støtte til etableringen av BALTBAT, til opprettelsen av en felles marineenhet, til et baltisk luftkontrollsystem, BALTNET, og til en felles baltisk forsvarshøyskole er alt investeringer i å bygge trygghet og tillit mellom landene.

Kimmo Kiljunen (SDP, Finland):
Herr President! Jag skall hålla mitt tal på finska. Jag hoppas att ni tar hörlurarna. Jag sätter värde på att se så många ministrar i salen, nästan flere än medlemmar i Nordiska rådet. Det är mycket viktigt att ministrarna är här.

Herra puheenjohtaja! Yhdyn Carl Bildtin puheenvuoroon – ja eräisiin muihin puheenvuoroihin – jossa viitattiin siihen, että Pohjoismaiden neuvosto ei aikaisemmin käsitellyt ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä. Nyt näyttää siltä, että nämä kysymykset ovat täällä jopa päällimmäisinä aiheina.

Meillä on yhteisiä intressejä, yhteisiä näkökulmia. Kaikki pohjoismaat tukevat vakautta ja avointa yhteistyötä pohjolassa ja tietysti laajemminkin. Meillä on luonnollisesti eroja, jotka juontuvat geopoliittisesta asemastamme, historiastamme ja erilaisista poliittisista korostuksistamme. Silti pohjolalla on paljon yhteistä näkemystä, joka näkyy muun muassa meidän arvioissamme kansainvälisistä yhteistyöjärjestöistä.

Täällä on monesti viitattu ETYJ:iin, Euroopan turva- ja yhteistyöjärjestöön, joka yleiseurooppalaisena järjestönä on keskeinen yhteistyötä ja turvallisuuspolitiikkaa rakentava elin.

Täällä on myös viitattu Natoon. Naton rooli on merkittävä. Me kaikki sen tunnistamme. Olemme joutuneet arvioimaan myös Naton laajentumisen vaikutuksia. Ei liene väärin sanoa, että kun Naton laajentumisprosessi käynnistyi, sillä oli epästabiilisuutta eurooppalaisessa turvajärjestelmässä aikaansaava merkitys. Tämä lienee kaikkien syytä tunnistaa. Se, että Naton ovet ovat jatkossakin auki laajentumiselle, ei välttämättä helpota epästabiilisuudessa.

Millä tavalla liittoutumattomien maiden, niin jotka eivät halua suljettuun sotilasliittoon jäseniksi, tulee reagoida tähän epästabiliteettiin? – Meidän tulee luonnollisestikin pyrkiä madaltamaan sitä rajaa, joka on Nato-jäsenyyden ja sen ulkopuolella olemisen välillä. Tässä mielessä PFP-yhteistyö on ollut avainsana, avainyhteistyöfoorumi, jossa muun muassa Suomi ja Ruotsi ovat aktiivisesti mukana.

Carl Bildt omassa puheenvuorossaan viittasi siihen, että on upeata nähdä eurooppalaisten nuorten naisten ja miesten yhdessä yhteistyössä vastaavan kriisinhallinnasta tässä maanosassa. – Aivan oikein niin kauan kuin se yhteistyö on yhteistyötä eikä siihen sisälly jaon riskiä.

Täällä eräissä puheenvuoroissa, muun muassa Kimmo Sasin puheenvuorossa, viitattiin Kosovan tilanteeseen. Haluan kyllä tuoda esille sen ongelman, joka kätkeytyi siihen operaatioon, joka Kosovassa oli käynnistymässä: Niin kauan kuin kansainvälinen yhteisö näytti voimaa, pystyttiin avittamaan poliittisen ratkaisun löytämistä. Entäpä jos olisi ajauduttu voiman käyttöön? - Olisimme olleet äärimmäisen suurien riskien äärellä.

Ensinnäkään Kosovan operaatio ei olisi päättynyt yhtä onnellisesti voiman käytön osalta kuin Bosnian tilanteessa. Se on selvää. Olisi syntynyt selvä vihollisasetelma. Nato olisi ensimmäisen kerran operoinut oman toimialueensa ulkopuolella, olisi ollut sodassa Serbian kanssa.

Toinen olennainen ulottuvuus, herra puheenjohtaja, olisi luonnollisesti liittynyt PFP-rakenteeseen ja sen jatkoon, koska Venäjä ilmoitti vetäytyvänsä siitä rakenteesta. Siinä suhteessa olisimme olleet jaetussa turvallisuusjärjestelmässä. Voiman käyttö ilman YK:n turvallisuusneuvoston suositusta olisi ollut ongelma.

Kimmo Kiljunens anförande i svensk översättning:

Herr President! Jag håller mitt tal på finska. Jag hoppas att ni tar hörlurarna. Jag sätter värde på att se så många ministrar i salen, nästan fler än medlemmar av Nordiska rådet. Det är mycket viktigt att ministrarna är här.

Herr ordförande! Jag omfattar Carl Bildts inlägg – och en del andra också – där han påpekar att utrikes- och säkerhetspolitiska frågor förut inte togs upp i Nordiska rådet. Nu ser det ut som om just dessa frågor vore de mest aktuella här.

Vi har gemensamma intressen och infallsvinklar. Samtliga nordiska länder stödjer stabilitet och öppet samarbete i Norden och givetvis också i ett vidare sammanhang. Vi har naturligtvis våra olikheter, som beror på vårt geopolitiska läge, vår historia och olika politiska accentueringar. Men ändå har Norden mycket gemensamt i sitt synsätt, vilket kommer fram bl.a. i våra bedömningar av internationella samarbetsorganisationer.

Här har flera gånger hänvisats till OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, som i sin egenskap av alleuropeisk organisation är ett centralt organ för samarbete och säkerhetspolitik.

Här har också hänvisats till Nato. Nato spelar en viktig roll. Det tillstår vi alla. Vi har också varit tvungna att bedöma konsekvenserna av en Natoutvidgning. Det är knappast fel att säga att då utvidgningsprocessen körde i gång, skapade den en viss instabilitet i det europeiska säkerhetssystemet. Det bör vi alla inse. Det faktum att dörren till Nato också i förlängningen står öppen för en utvidgning minskar inte nödvändigtvis instabiliteten.

På vilket sätt bör alliansfria länder, alltså sådana som inte vill bli medlemmar av en sluten militärallians, reagera på denna instabilitet? – Vi bör givetvis försöka sänka den gräns som finns mellan ett Natomedlemskap och ett utanförskap. I detta avseende har PFP-samarbetet varit ett nyckelord, ett nyckelsamarbetsforum, som bland annat Finland och Sverige aktivt har medverkat i.

Carl Bildt nämnde i sitt inlägg att det är storartat att se europeiska unga kvinnor och män samarbeta om krishantering i vår världsdel. – Alldeles riktigt, så länge samarbetet är samarbete och inte inbegriper en risk för uppdelning.

En del talare, bl.a. Kimmo Sasi, har i sina inlägg hänvisat till läget i Kosovo. Jag vill påtala ett problem som fanns inbyggt i den operation som höll på att köra i gång i Kosovo: Så längde det internationella samfundet visade sin styrka, gick det att arbeta för en politisk lösning. Men om det hade blivit nödvändigt att bruka våld? – Då hade vi stått inför extremt stora risker.

För det första skulle operationen i Kosovo inte ha slutat lika lyckligt när det gäller bruket av våld som situationen i Bosnien. Det är helt klart. Det skulle ha uppstått en klar fiendekonstellation. Nato skulle för första gången ha opererat utanför sitt verksamhetsområde, hade alltså legat i krig med Serbien.

En annan väsentlig dimension, herr ordförande, skulle naturligtvis ha hängt ihop med PFP-strukturen och en fortsättning på den, eftersom Ryssland meddelade att det drar sig ur strukturen. Då hade vi befunnit oss i ett delat säkerhetssystem. Att bruka våld utan FN:s säkerhetsråds rekommendation hade varit ett problem.

Presidenten avbröt talaran.

Hermed sluttede debatten.

Mötet ajournerades kl. 18.45.

Onsdagen den 11 november 1998 kl 9.00-10.30 samt kl. 10.30-18.00

12. Frågestund med samarbetsministrarna

Ændring i medlemslisten
Det meddeltes, at Marianne Andersson erstatter Lennart Daleús for resten af sessionen.

Rådet besluttede at ændre medlemslisten i overensstemmelse hermed.

E 7: Fråga till samarbetsministrarna angående information om det nordiska samarbetet

Jógvan við Keldu (Ff, Færøerne):
Fru Præsident! Det er et spørgsmål, som jeg har til samarbejdsministrene.
Punkt 1: Mener samarbejdsministrene, at information om det nordiske samarbejde i tilstrækkeligt omfang når ud til borgerne i de nordiske lande?
Punkt 2: Hvorledes vil ministrene i givet fald sikre, at oplysninger om det nordiske samarbejde i større udstrækning opfanges af borgerne i de nordiske lande?

Begrundelsen er, at man blandt de professionelle meningsdannere, hvilket er pressen, hverken opfatter Norden som interesssant eller som nogen succes. Og det viser sig også, at man i EU bruger 2,20 kr. pr. indbygger i informationer, medens man i det nordiske samarbejde kun bruger 0,43 dkr. Og det vil sige, at målt pr. indbygger bruger EU fem gange så meget på informationsvirksomhed, som man bruger i Norden.

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrímsson** (Island):
Jeg tror, det er rigtigt, at informationerne ikke er gode nok. Man kan jo se i de norske aviser, at man ikke har stor opmærksomhed på denne forsamling. Jeg ved ikke, hvorfor det er sådan, men jeg tror, det er ganske vigtigt både for Island og Norge, at vi er sammen i det nordiske samarbejde; vi er jo uden for EU. Men hvorfor de norske aviser og medier ikke forstår det, har jeg ingen anelse om.

Men hvad Nordisk Råd kan gøre ved det, er en anden sag. Jeg tror, at det er ganske vigtigt, at vi forbedrer os på dette felt – ikke kun ministrene, men også alle rådsmedlemmerne. Vi må gøre noget for at få opmærksomhed på,

hvor vigtigt det nordiske samarbejde er. Og det er ikke bare her i Norge; jeg tror også, det er i alle de andre lande.

IT-teknologien er ganske vigtig. Vi er kommet på Internettet, og det er på dette felt, vi har tænkt os at arbejde på at forbedre os. Man kan jo se herudenfor, at man er kommet på Internettet, og vi skal fortsætte med at knytte de nordiske institutioner på den måde til den nordiske familie gennem Internettet og betone en helhed i virksomheden.

Så jeg synes, dette spørgsmål er vældig vigtigt, og det er alvorligt, og vi mener i Ministerrådet, at vi må fortsætte med at arbejde på dette område. Men vi mener også, at hele Rådet må gøre det.

Økonominister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Tak, fru præsident! Alle, der beskæftiger sig med Nordisk Råd, og det vil sige både ministre, parlamentarikere og institutionerne, som er en del af Nordisk Råds arbejde, er jo ambassadører for nordisk samarbejde - i hverdag og i fest, døgnet rundt, hele året. Det kan ingen fralægge sig ansvaret for.

Derudover kan jeg oplyse, at informationstjenesterne i Præsidiet – altså i Nordisk Råds regi – og i ministerrådssekretariatet nu er slået sammen, og Ministerrådets generalsekretær er blevet bedt om at udarbejde en informationsstrategi, som vil blive behandlet i Ministerrådet i det kommende år.

Til sidst er det jo en kendt sag for alle politikere, at det, der interesserer medierne, er konflikterne. Vi kan selvfølgelig forsøge at skabe konflikter, men vi kan jo også forsøge at skabe historierne, som ikke nødvendigvis behøver at bygge på konflikter, men vi må være langt mere bevidste om, hvordan vi - undskyld udtrykket - sælger de resultater, som f.eks. er synlige i vores nærområdepolitik. Det bør vi selvfølgelig skabe en strategi for, hvordan vi gør bedst muligt. Tak.

Hermed sluttede debatten.

E 8: Fråga till samarbetsministrarna angående nordiskt samarbete i Mercosur-området

Mats Nyby (SDP, Finland):
Fru president! De nordiska ambassadörerna i Buenos Aires har i ett gemensamt PM från den 27 februari 1998 vänt sig till Nordiska ministerrådet med en framställning om att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet skulle organisera en presentation av nordiskt samarbete i Mercosur-området. Ambassadörerna föreslår att det nordiska samarbetet skulle presenteras så brett som möjligt för en målgrupp som skulle bestå av politiker, vetenskaps-

män, journalister, studerande osv. med utnyttjande av den betydelsefulla erfarenhet som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har samlat från motsvarande arrangemang från annat håll.

Har ministerrådet beaktat denna framställan i sitt planeringsarbete, och hur och när har man i så fall tänkt genomföra presentation av det nordiska samarbetet i Mercosur?

Statsrådet och samordningsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Detta är ett uttryck för det intresse som finns även utanför Norden för det nordiska samarbetet. I Mercosurområdet har påbörjats ett samarbete avseende Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay. Just nu övervägs mellan ambassadörerna i Buenos Aires hur man skall agera för nästa år. Jag kan inte i dag säga något om vad det kommer att leda till. Jag kommer till Buenos Aires på fredag, och jag skall då ta upp frågan med den svenske ambassadören för att få mera konkretion i insatserna.

Hermed sluttede debatten.

E 9: Fråga till Finlands samarbetsminister angående visumkostnaderna för ungdomar från Ryssland till de nordiska länderna

Chris Heister (m, Sverige):
Fru president! Vid förra sessionen, i Helsingfors, ställde jag en fråga om de höga kostnaderna för visum från Ryssland till de nordiska länderna. Jag tog som exempel ett pojklag från S:t Petersburg som skulle delta i en fotbollsturnering i Danmark, där varje ung pojke skulle få betala motsvarande en månadslön i visumkostnad för att ta sig från S:t Petersburg via Finland och Sverige till Danmark.

Både den svenske och den finske samarbetsministern ställde sig positiv till att göra något åt detta. Sverige har alldeles nyligen infört avgiftsfria visa för ungdomar upp till 18 år och även ett gruppvisum, vilket innebär att visumkostnaderna har gått ned för resa från Ryssland till Sverige.

Jag vill fråga vad den finske samarbetsministern har gjort under detta år och om det finns möjlighet att öka rörligheten framför allt för ungdomar som vill ta sig från Ryssland till de nordiska länderna. Det är en viktig del i samarbetet mellan Norden och närområdena.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Vi har diskuterat frågan upprepade gånger sedan dess p.g.a. konkreta fall. Vi har gjort vissa förenklingar men vi har ännu inte nått så långt att alla ungdomar under 18 år skulle få det gratis. Man kan dock få familjevisum eller gruppvisum. Ungdomar som kommit på läger till Finland eller Sverige har också blivit helt befriade från visumavgiften. Så en del har skett under det här året.

Vi kan ha olika uppfattningar om visumavgiftens storlek, men det hela är ganska långt reglerat genom Schengen-avtalet, där vi ålägger oss skyldigheten att uppbära en avgift.

Chris Heister (m, Sverige):
Fru president! När jag lyssnar till den finske samarbetsministern förstår jag att han fortfarande är positiv. Det skulle vara mycket bra om samarbetsministern till nästa session kunde gå ytterligare ett steg för att öka rörligheten mellan Ryssland och Norden i vad avser Finland. Jag hoppas alltså på ett än mer positivt resultat från den finske samarbetsministern.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Jag vill bara fylla på det som Ole Norrback sade. Vi skall gärna hjälpa våra finska vänner med att delge dem de erfarenheter som vi gör av de gratisviseringar som vi nu har infört. Vi har infört dem generellt för hela världen, inte bara för resande från S:t Petersburg. Om det blir en rusning av 15-åringar som kommer att välla in över gränserna för att spela fotboll eller om det blir en verksamhet som vi kan hantera på ett bra sätt vet jag ännu inte. Till nästa års session kanske vi från alla länder kan åstadkomma ungefär samma lösning, om vårt djärva experiment faller väl ut, vilket det nu kanske är för tidigt att uttala sig om.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
I Norge har vi ikke tatt betalt, men vi har ikke hatt noen urovekkende tilstrømning av den grunn.

Hermed sluttede debatten.

E 10: Fråga till samarbetsministrarna angående ökat samarbete med Ryssland

Riitta Prusti (SDP, Finland):
Arvoisa puheenjohtaja! Pohjoismaat ovat lisänneet panostustaan Pohjolan lähialueilla. Tänään Venäjän epävarma tilanne lisää kysymysmerkkejä Pohjois-Euroopan kehityksestä. Tiedämme, että Venäjän integraatiota Eurooppaan pitäisi lisätä, ja kysymykseni kuuluukin nyt: Mitä Pohjoismaiden ministerineuvosto voi tehdä asian hyväksi?

Riitta Prustis anförande i svensk översättning:
Ärade ordförande! De nordiska länderna har ökat sina insatser i Nordens närområden. Dagens osäkra läge läget i Ryssland hopar frågetecknen kring Nordeuropas utveckling. Vi vet att Ryssland borde bli djupare integrerat i Europa och därför frågar jag: Vad kan Nordiska ministerrådet göra för saken?

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Ordförande! Ministerrådet har gjort betydande satsningar i närområdena, ända sedan början av 90-talet men egentligen från slutet av 80-talet. Den första insatsen var informationskontor i de baltiska länderna och ett informationskontor i St. Petersburg. Också olika stipendieordningar finns för att informera hur de nordiska samhällena fungerar. Det är ett sätt att integrera det ryska samhället med de nordiska samhällena och arbetet kommer med säkerhet att fortgå. Meningen har inte varit att minska insatserna för närregionsamarbetet utan tvärtom har det skett en kontinuerlig ökning, men den har inte varit stor under de senaste åren.

Jag hör personligen till dem som tycker att det skulle vara viktigt att vi från de nordiska länderna aktivt informerar om det välfärdssystem som vi har skapat och som har skapat en grundtrygghet för alla medborgare. Det är den typen man behöver i Ryssland för att få stabilitet i landet på lång sikt. Ansvaret är inte enbart i ministerrådet utan som nationer, som självständiga länder, bör vi fokusera vår aktivitet i närområdena på att bygga upp ett socialt välfärdsnät som inte lämnar människor utanför.

Utbildningssystemet fungerar bättre än socialpolitiken, som delvis inte fungerar alls. När det gäller det ekonomiska samarbetet har mycket skett: handeln har utvecklats mellan alla de nordiska länderna och Ryssland, och trots bakslaget i ekonomin kommer den att öka, nu i något långsammare takt, men när stabiliteten ökar, ökar handeln. Regionerna får allt starkare ställning och det är viktigt att vi från ministerrådet och de nordiska länderna ökar våra

ansträngningar när det gäller samarbetet mellan de ryska republikerna och regionerna.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Jag uppfattade frågan så att den gällde den ekonomiska integrationen. Jag vill utöver det som Ole Norrback sade, vilket jag helt instämmer i, tillägga att det också är viktigt att vi tillämpar en politik för ekonomiskt samarbete med Ryssland som innebär att vi accepterar att köpa de varor som man där förmår tillverka. Vi kunde t.ex. låta våra medborgare få välja att, om de så önskar, köpa ryska köttbullar. Jag tycker att vi i dag är lite för njugga mot den typen av öppningar mot den gryende marknadsekonomin i Ryssland. Detta gäller också samarbete i andra handelsrelaterade frågor, av typen tullar, skatteuppbörd och annat som där borta inte alls fungerar i dag och där kanske några av våra länder kan bidra en smula.

Hermed sluttede debatten.

E 11: Fråga till samarbetsministrarna angående nordisk avgifts-harmonisering på vissa varor

Lodve Solholm (FrP, Norge):
Vi opplever no ein aukande handelslekkasje mellom Noreg og Sverige. Dette er grunna store prisforskjellar, og særleg på lokkevarer som tobakk og alkohol. Dette går i svensk favør. Den viktigaste grunnen til den store prisforskjellen er avgiftsnivået i dei to landa.

Vi ser også i kjølvatnet av dette ein særs aukande og urovekkjande tendens til storstilt smugling gjennomført av narkotikaliga og mafialiga, som bevisst legg opp til å køyre dette inn i Noreg.

Mitt spørsmål blir då: Kva vil samarbeidsministrane gjere for å kome dette til livs?

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg tror jeg skal begynne, for dette er først og fremst et norsk problem, for å kalle det det. Det er våre avgiftssatser som gjør at vi har handelslekkasje til Sverige. Dette er et tema som har vært drøftet i Det norske storting gang på gang. Vi har grove beregninger for hvor mye handelslekkasjen til Sverige representerer, og det er anslått - jeg må bruke det uttrykket, for vi har ikke nøyaktige beregninger – at vi har et tap i den forstand , altså handels-lekkasje, på ca. 1,5 milliarder kr. Samtidig har vi også foretatt beregninger som

viser at hvis Norge skulle legge seg på svensk avgiftsnivå for å prøve å hindre denne handelslekkasjen, ville det i seg selv innebære et inntektsbortfall for den norske stat på ca. 5 milliarder kr. Og det gjør at den norske regjering ikke har sett seg i stand til å redusere avgiftsnivået på de varene som ble nevnt, tobakk, alkohol, bensin samt en del matvarer.

Men jeg må få lov å minne representanten Solholm om at det faktisk er Stortinget som vedtar disse satsene hvert eneste år.

Lodve Solholm (FrP, Norge):
Poenget er at ein kan jo ikkje rekne inntekter på varer som ikkje blir selde! Eg synest det er litt betenkjeleg at den norske regjeringa no har rekna ut at ein vil tene så og så mykje. Poenget er at nordmenn reiser til Sverige og handlar, spesielt lokkevarene. Eg trur at Nordisk Ministerråd kan gjere noko, det kan jobbe for å harmonisere avgiftene slik at vi får gjort noko med dette. Mitt spørsmål er om den norske regjeringa og den svenske samarbeidsministeren også kan vere med på å harmonisere, og om vi kan forvente at den norske regjeringa fremmar forslag om å sette ned avgiftene.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Til det siste spørsmålet vil jeg bare vise til at den norske regjering har lagt fram forslag til statsbudsjett som er til behandling i Stortinget, slik at det er Stortinget som nå i løpet av høsten skal ta stilling til ulike typer avgifter.

Når det gjelder det første spørsmålet, som gikk på om Nordisk Ministerråd vil arbeide for å harmonisere avgiftene, tror jeg det er et atskillig mer komplisert spørsmål. For én ting er de grensene vi har mellom de nordiske land, en annen ting er for eksempel grensen mellom Danmark og Tyskland, som også har innflytelse her. Jeg kan ikke nå love at det vil være et prosjekt for Nordisk Ministerråd i framtiden å få fullstendig harmoniserte avgifter.

Hermed sluttede debatten.

E 12: Fråga till Finlands, Sveriges och Danmarks samarbetsministrar angående passunion

Frank Dahlgaard (KF, Danmark):
Jeg vil gerne stille et spørgsmål, som har været stillet nogle gange allerede, men som ikke er blevet besvaret. Og det er et spørgsmål til ministeren fra Finland, fra Sverige og fra Danmark, altså de nordiske EU-lande og lyder sådan:

Hvis Finland, Sverige og Danmark mod forventning skulle komme i en situation, hvor de må vælge mellem, på den ene side at bevare pasunionen og pasfriheden i Norden, og på den anden side at gå ind i EU's planlagte pasunion, hvilket valg vil ministrene da træffe?

Økonomininister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Der er en fuldstændig indlysende – for de fleste indlysende – forklaring på, hvorfor Frank Dahlgaard umuligt kan få et svar på sit spørgsmål. Der foregår nemlig nu – og det ved Frank Dahlgaard udmærket – forhandlinger omkring Schengenaftalen, dens udmøntning, og hvordan man skal skabe et rum, om man så må sige, en institution for Norges og Islands samarbejdsmuligheder med resten af Schengenlandene.

Derfor kan ingen minister, endsige regering, offentligt tilkendegive, hvilke reaktioner der vil komme ved forskellige scenarier. Sådant kan man ikke i en forhandlingssituation.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Ordförande! Jag håller först med det som Marianne Jelved sade. Sedan tycker jag att det är viktigt att konstatera att ingen vill frångå passunionen, ingen såvitt jag vet. Jag tror ändå frågan är riktad till fel länder. Norge och Island har större ansvar att frågan löses på ett sätt som vi alla vill än vad vi tre länder som finns i EU har. Vårt mål i EU har varit att jobba för att frågan skall lösas och att passunionen kan finnas kvar. Men eftersom passfrihet och rätt att resa fritt är en av de fyra grundfriheterna i EU är det naturligtvis så att det kan vi inte heller avstå från, och då är frågan hur Norge och Island kan förhandla sig fram till en sådan lösning att de har inflytande i Schengenländerna, att de har rätt att resa fritt i de nordiska länderna. Det är vårt mål och jag är ganska övertygad om att vi skall nå det målet.

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrímsson** (Island):
Det vigtigste for Island og Norge er at finde frem til en løsning på vilkår, vi kan leve med inden for Schengensamarbejdet. Altså, vi kan ikke skjule, at Sverige, Danmark og Finland står uden for Schengen bare på grund af, at Island og Norge vil stå uden for Schengen. Det er et spørgsmål om, at I får de vilkår, som vi kan leve med. Og nu er vi inde i en forhandlingssituation, og vi tror på, at vi finder en løsning. Og vi har fået stor støtte både fra Finland,

Sverige og Danmark i dette spørgsmål. Og det er på den måde, man har prøvet at løse det.

Men de, som er imod Schengen, stoler på, at Island og Norge vil bruge den situation, hvis de er imod, at de andre så også vil være imod. Men det kan vi ikke. Hvis vi får en løsning, vi kan leve med, så går vi ind i Schengen. Men den, som spørger, stoler på, at vi bare siger nej, og derfor skal Danmark også være uden for Schengen. Det var aldrig meningen.

Hermed sluttede debatten.

E 13: Fråga till Sveriges och Finlands samarbetsministrar angående säkerställande av den öst-västliga kommunikations- och transportleden över Bottenviken

Lennart Gustavsson (v, Sverige):
Kommunikationerna är en av de avgörande faktorerna för samarbete och utveckling. En viktig transport- och kommunikationsled för öst-västligt samarbete i Barentsregionen är färjetrafiken över Bottenviken. Denna trafik hotas nu av försämringar. En av orsakerna är borttagandet av den s.k. taxfree-försäljningen. Att en viktig transport- och kommunikationsled skall vara beroende av taxfree-försäljning är naturligtvis långsiktigt helt ohållbart.

Jag förutsätter att samarbetsministrarna från Sverige och Finland delar min uppfattning om färjetrafikens stora betydelse för regionen. Min fråga blir då:

Vad avser samarbetsministrarna från Sverige och Finland att göra för att säkerställa den viktiga öst-västliga kommunikations- och transportleden över Bottenviken?

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Jag delar Lennart Gustavssons åsikt att man inte i längden kan underhålla en färjelinje med hjälp av taxfree-systemet. Det måste vara de normala transportbehoven och resenärernas värdering att detta är en viktig färjelinje som som avgör om den skall överleva eller inte, inte hur mycket sprit man lyckas sälja ombord på båten – så kan vi inte ha det. Därför tycker jag det är bra att taxfree-systemet avskaffas, och jag tycker det är bra att det avskaffas också på den här färjelinjen.

Den stora regionalpolitiska betydelse som denna färjelinje har måste i stället avspeglas i de regionalpolitiska stödformerna och om de skall prioritera att underhålla färjelinjens ekonomi eller inte. De regionalpolitiskt ansvariga ministrarna är ju här i dag, och jag utgår från att de kommer att diskutera detta. Jag är rätt optimistisk om att de kommer att lösa frågan tillsammans.

Som sagt, vi är överens om att spritkonsumtionen är en dålig bas för ekonomin för en så här viktig transportled.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Ordförande! Tullfriförsäljning är faktiskt också annat än sprit, men det är ett system som avskaffas. Det är alldeles riktigt att det äventyrar färjrutterna, och det är i och för sig illa. I Finland har vi ägnat stor uppmärksamhet åt frågan och vi har diskuterat med den svenska regeringen. Vår trafikminister har upprepade gånger fått uppmaning och har också fört diskussioner med den svenska trafikministern, och det är närmast på deras ansvar det ligger. På måndag har Sveriges och Finlands statsministrar kommit överens om att på nytt uppmana trafikministrarna att hitta en lösning som garanterar året-runt-trafik över Kvarken. Det är åtminstone det politiska mål som jag tycker att vi gemensamt skall ha och som mycket tydligt har kommit fram bland de finländska politikerna.

Hermed sluttede debatten.

E 14: Fråga till samarbetsministrarna angående samordning av den nordiska sjöfartspolitiken inom EU

Olof Erland (lib, Åland):
Sjöfarten har en stor betydelse för de nordliga ländernas transporter, nationellt och internationellt. Näringen har direkt och indirekt betydelse för sysselsättningen, utbildningen har länge varit på en hög nivå och säkerheten har alltid prioriterats.

Nu ökar återigen skattekonkurrensen inte bara globalt, utan också inom EU. Det försvårar till exempel för Finland och Sverige att upprätthålla en flotta som är viktig inte bara för reguljär handel och för sysselsättningen. Sjöfarten har också en säkerhetspolitisk betydelse genom att upprätthålla transportkapacitet i kriser och krig.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Anser samarbetsministern att en samordning av den nordiska sjöfartspolitiken inom EU kunde bidra till att utforma en mer långsiktig politik som möjliggör sjöfart utan skattekonkurrens i de nordiska länderna?

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Det här är en problematisk fråga. Sjöfarten har alltid varit en global näring i motsats till många andra näringar. Sjöfarten i de nordiska länderna har i synnerhet under efterkrigstiden haft konkurrens från lågkostnadsländer. En del utflaggning har förekommit. Det har skapat krav på att ha lägre skatter på sjöfarten än på andra näringsgrenar. Just nu pågår en diskussion inom de europeiska länderna om detta, och en del länder har skaffat tillfälliga förmåner för att hålla kvar den nationella handelsflottan.

Jag håller med frågeställaren att det är en olycklig utveckling. Över huvud taget måste också skattepolitiken samordnas bättre både mellan de nordiska länderna och inom EU på sikt. Jag kan inte förstå annat eftersom vi har en gemensam marknad. Då är det också rimligt att kostnaderna regleras. I de nordiska välfärdssamhällena har skatteinkomsterna stor betydelse för hela samhällsstrukturen, och därför har vi inte heller möjlighet att gå så mycket ner när det gäller skatteinkomsterna. Därför tycker jag att detta skulle vara ett mycket angeläget mål. Det kunde vara bra om de ansvariga nordiska ministrarna kunde fundera mer intensivt på en gemensam politik på det här området. Här är det faktiskt mindre konkurrens, så vi kunde samarbeta.

Hermed sluttede debatten.

E 15: Fråga till samarbetsministrarna angående att göra den samiska befolkningen till fullvärdiga medlemmar av Nordiska rådet

Pehr Löv (SFP, Finland):
Fru President! Presidiet föreslår att ett medlemsförslag om att den samiska befolkningen skulle bli fullvärdiga medlemmar av Nordiska rådet inte föranleder vidare åtgärder. Jag är väl medveten om behovet av ändringar i Nordiska rådets juridiska regelverk för att göra det här möjligt, men också det kan göras om viljan finns.

Det kommande parlamentariska samiska rådet kunde dessutom demokratiskt utse representanter till Nordiska rådet. Finns det formella risker med att ge samerna denna möjlighet och vad är ministrarnas åsikt i detta ärende?

Økonominister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Ja, der findes jo formelle hindringer, fordi det nordiske samarbejde er et mellemstatsligt samarbejde imellem fem selvstændige nationer. Vi har jo haft diskussionen og har den i og for sig løbende også i Danmark med Grønland og Færøerne, som jo er en del af det danske rigsfællesskab.

Og vi har jo løst den sag i Danmark, i hvert fald indtil videre, ved at lade grønlandske og færøske politikere have plads i den danske delegation. Og den løsning kan jeg anbefale Norge, Sverige og Finland. Tak.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Det har funnits olika åsikter i denna fråga inom Nordiska rådet. Det här är i första hand en fråga för parlamentarikerna och inte så mycket för ministerrådet. Personligen har jag tyckt att Nordiska rådet inte skulle må sämre alls om det fanns en samisk representant, som de nordiska länder där samer finns gemensamt skulle utse. Vi har samma system när det gäller Åland, att Åland har en representant i Nordiska rådet som Åland utser självständigt, precis som Färöarna och Grönland. Därför har jag tyckt att det skulle vara till fördel om samerna skulle få en egen representant. Men det här är en fråga som Nordiska rådet beslutar.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Til det aller siste som Norrback sa, har jeg lyst til å peke på at det er Nordisk Råd selv som avgjør hvorvidt samene skal bli fullverdige medlemmer. I tilfelle det vil bli løsningen, er én praktisk måte å gjøre det på at sametingene i de respektive land, altså Finland, Sverige og Norge, velger sin utsending til Nordisk Råd. Som parlamentariker i Nordisk Råd i forrige periode var jeg med på å fremme et slikt forslag, men da ble det flertall mot å gå den veien.

Hermed sluttede debatten.

E 16: Fråga till Sveriges och Danmarks samarbetsministrar angående avgifterna vid användning av broförbindelsen mellan Sverige och Danmark

Kaj Larsson (s, Sverige):
Fru president! När broförbindelsen mellan Sverige och Danmark skulle börja byggas, var ju riktmärket att kostnaden för att utnyttja bron skulle vara i samma nivå som för att utnyttja färjeförbindelsen. När det nu visat sig att brokostnaderna blir lägre än beräknat, borde det därför kunna diskuteras om inte också avgifterna kan bli lägre, men som skåning har jag noterat att signalerna från Danmark inte går i den riktningen utan snarare tvärtom.

Min fråga är därför, till både Sveriges och Danmarks ministrar: Är ni överens om att det skall vara en så hög avgift att man kommer att minimera

användningen av bron, eller är ni beredda att sätta er ned och diskutera en lägre avgift så att man öppnar en broförbindelse som är till för alla medborgare, inte bara för vissa?

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Vi har ett avtal, där vi är överens om riktlinjerna för prissättning på bron, och det avtalet är vi överens om att följa.

Samtidigt är det rimligt att vi har en debatt, om avtalet är rimligt i ljuset av vad vi vet i dag, och vi vet ju att de ekonomiska förutsättningarna har förändrats kraftigt i gynnsam riktning. På grund av en klok ekonomisk politik i både Danmark och Sverige har vi nu hälften så höga räntor som då. Vi vet också av erfarenheterna från Storabältbron att man har varit väl försiktig när det gäller att uppskatta efterfrågan på bron.

Tillsammans gör detta att jag menar att vi har ett läge där vi kan, om vi är överens om det, ta bort den klausulen i vårt avtal och öppna för brobolaget att sätta mycket lägre avgifter.

Økonominister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Ja, jeg vil prøve at holde mig til det principielle og sige, at der er jo indgået en aftale, bl.a. i Danmark i Folketinget, mellem de partier, som har vedtaget, at den faste forbindelse skal bygges. Og den aftale går ud på, at forbindelsen skal brugerfinansieres.

Og jeg har som politiker meget, meget svært ved at forstå, at man indgår én aftale, som er forudsætningen for så stor en beslutning, og, når man så har den faste forbindelse, så skal man til at diskutere grundlaget for, at man byggede forbindelsen. Det er den ene ting.

Den anden ting er, at jeg tror, at vi i de nordiske lande og i Europa om få år vil se vejafgiftssystemet brede sig for at mindske bilernes pres på miljøet.

Og derfor synes jeg, også af den grund, at det er meget betænkeligt at gøre det gratis for bilerne at køre over en forbindelse som Øresund.

Jeg ser snarere, at en betaling dér er det første skridt på at udvide det system af hensyn til at begrænse CO_2 -udslippet. Tak.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru President! Jag är överens med Marianne Jelved i den här frågan. Bron skall brukarfinansieras fullt ut. Det skall inte vara en krona skattepengar i bron. Nu gäller frågan: Vid vilken prisnivå får vi den bästa finansieringen av bron? Här har vi politiker i Sverige och Danmark gemensamt bestämt att vi

skall bestämma det, nämligen att det skall kosta lika mycket som färjan över norra delen av Öresund, mellan Helsingborg och Helsingør? Jag tycker att det kan vara lämpligt att i dag i stället diskutera om det finns bättre metoder för brukarfinansiering. Gratisfinansiering är jag emot, jag tycker inte att vi skall ha det, och jag har inte föreslagit det. Det är bara en dansk som har nämnt det, såvitt jag vet. Jag tycker att det är ett ekonomiskt oansvarigt förslag.

Vi måste kunna diskutera olika sätt för brukarfinansiering. Måste det kosta 450 kr, bestämt i lag, mellan två länder? Eller kan broföretaget få bestämma vad som ger dem de bästa intäkterna? Det kanske är olika priser på natten och dagen, på sommaren och vintern. Men nu står det att det skall kosta 450 kr tur och retur, punkt. Det tycker jag är en olämplig, felaktig och rigid lösning. Jag är dessutom övertygad om att den bromsar integrationen i Öresundsregionen. Vi behöver lägre priser och mer integration som resultat av bron.

Presidenten påminde om att tiden för frågestunden är kort.

Kaj Larsson (s, Sverige):
Fru President! Jag noterar här att man bygger en bro mellan våra länder, men det är inte så att man är överens om hur man skall kunna transporteras över. Det blir en bro för en del människor, men inte för alla våra medborgare, tyvärr.

Hermed sluttede debatten.

E 17: Fråga till samarbetsministrarna angående uppföljning av rekommendationer och beslut fattade av Nordiska rådet

Bjarne Kallis (SKL, Finland):
Fru president! Lika viktigt som det är att fatta beslut är det att förverkliga besluten. Anledningen till min fråga är då EU-kommissionären Anita Gradin i förordet till dokumentet om bekämpningen av brottsligheten skriver att inte ett enda EU-land har ratificerat ett enda av de beslut eller protokoll som EU-länderna har fattat i internationella sammankomster. I dag kommer vi att i denna församling fatta en massa beslut. Hur uppföljningen blir, är en annan sak.

Min uppfattning är att besluten inte uppföljs på önskat sätt, och min fråga till samarbetsministrarna är:

På vilket sätt har ni tänkt förbättra uppföljningen av de rekommenda-tioner och beslut som Nordiska rådet fattar?

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg må da bare svare på vegne av den norske regjering. Vi har alle beslutninger som tas til vurdering i de forskjellige fagdepartementene etter hvert som anbefalingene kommer. Det gjelder anbefalinger fra Europarådet så vel som anbefalinger fra Nordisk Råd. Men de behandles altså tematisk, dvs. at de forskjellige fagdepartementene og fagministrene følger opp de forslag som kommer, i tur og orden med sine vurderinger.

Hermed sluttede debatten.

E 18: Fråga till samarbetsministrarna angående tillsatser i livsmedel

Jette Gottlieb (EL, Danmark):
Jeg vil spørge Nordisk Ministerråd, om det vil arbejde for at opbygge fælles, restriktive madsminkeregler. Situationen ændrer sig jo nu her om 1½ måned, når alle svenske og finske overgangsregler i forhold til EU bortfalder, og det kræver jo en særlig handlekraft her og nu. Og så gælder spørgsmålet også, om Ministerrådet vil fastholde nordiske veterinærzoner og fællesnordiske regler i forbindelse med smittefare for at sikre et højt beskyttelsesniveau for vores madvarer.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg kan vanskelig svare at det blir et opplegg som gjør at Nordisk Ministerråd vil arbeide for en harmonisering. Slik det har fungert så langt, er det hvert enkelt land som vurderer disse sakene. Det har vi gjort i Norge, og det forstår jeg også er det som har skjedd i de andre nordiske land.

Når det gjelder matsminkedirektivet, er den norske regjering fortsatt av den oppfatning at vi må ha overgangsregler, fordi en del av de stoffene som EU nå vil tillate, ønsker ikke vi å tillate.

Når det gjelder veterinæravtalen, er den nettopp behandlet av den norske regjering og oversendt Stortinget, så den ligger nå her til beslutning for det norske parlament.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Vår mening i Finland är att man skall vara strikt när det gäller tillsatser i livsmedel. Den debatten har förts ganska ingående i Finland. Vi vet att det finns många åsikter om detta, men vi jobbar för en striktare kontroll inte bara inom EU utan även inom världshandeln. Det finns också olika åsikter mellan USA och EU om hormontillsatser i kött och andra livsmedel, där man har haft en striktare hållning i EU än i USA. Det här kan bli en fråga att behandla inom Världshandelsorganisationen om vi inte kan komma till en gemensam lösning. Jag tycker att EU trots allt i ett globalt perspektiv har en ganska strikt hållning som är påverkad av de nordiska ländernas hållning. Det skall vi fortsätta med. När världshandeln integreras är det viktigt att ha gemensamma regler, inte bara inom EU utan globalt. Då är det viktigt att de nordiska länderna är föregångare, så som vi har varit, och det finns all anledning att fortsätta med det.

Hermed sluttede debatten.

E 19: Fråga till samarbetsministrarna angående förnyelse av EÖS-avtalet med Norge och Island

Valgerður Sverrisdóttir (F, Ísland):
Fru præsident! Nu er det sådan, at Spanien har fremsat det krav, at Island og Norge fortsat skal betale til EØS-strukturfonden, selv om det blev fastlagt ved forhandlingen af EØS-aftalen, at disse bidrag skulle udfases efter 5 år. Jeg vil gerne spørge samarbejdsministrene, enten fra Sverige, Danmark eller Finland, hvilke konsekvenser denne indstilling vil have for samarbejdet på andre områder, for eksempel Schengen. Har samarbejds-ministrene drøftet denne sag på deres møder?

Økonomininister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Altså, politik er ens. Uanset hvor i verden man befinder sig, så tænker politikere ens, og når man har en aftale, der løber ud, og den aftale skal fornys, så går forhandlingerne i gang, og nogle udtaler sig på den ene måde og andre på den anden måde.

Summa summarum: Der skal findes en løsning på de forhandlinger, der pågår lige nu mellem Norge og Island og EU om fornyelse af EØS-aftalen, og dér vil - som i alle andre sager - Sverige, Finland og Danmark hjælpe til, at der bliver den mest hensigtsmæssige løsning for Norge og Island.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Den här frågan har diskuterats mellan utrikesministrarna. Jag håller med Marianne Jelved om att politik inte alltid är vad man vill, men när det finns olika åsikter måste vi försöka hitta en gemensam lösning. Här är det viktigt att de tre nordiska EU-länderna beaktar Norges och Islands situation. Vi har samtidigt en diskussion i EU på gång om budgeten fram till år 2006, och det här är en del av den diskussionen, nämligen hur det hela skall finansieras.

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrimsson** (Island):
Det var et spørgsmål om udjævningspolitik. Det er sådan, at spaniernes gennemsnitsindtægt er omkring 70 % af gennemsnitsindtægten inden for EU, og jeg tror, at i de nye ansøgerlande er den ned til 20-30% af gennemsnitsindkomsten i EU. Dette handler ikke bare om Norge og Island, det handler om udjævningspolitikken inden for EU, og man kan jo spørge sig selv: Hvor langt skal man gå i udjævningspolitik? Man gik nok så langt i det gamle Sovjet, og det var ikke så vellykket. Men jeg mener, at Spanien gerne vil gå lige så langt i udjævningspolitikken, som man gjorde i det gamle Sovjet, og så er det spørgsmålet om Islands og Norges deltagelse i denne politik i EU, og vi vil meget nødigt være med i den.

Hermed sluttede debatten.

E 20: Fråga till samarbetsministrarna angående utvidgningen av EU i Östersjöområdet

Lars Hjertén (m, Sverige):
Fru President! Jag skulle vilja ställa en fråga till samarbetsministrarna angående utvidgningen av EU.

Efter höstens tyska val har det kommit en del oroande rapporter om att den nya tyska regeringen förlorat en del intresse för Östersjöområdet och för att hjälpa de baltiska länderna i förhandlingarna med EU. Tyskland är ju ett viktigt land för den som vill påverka Europa och EU – förmodligen det viktigaste landet. När nu Tyskland fått en socialdemokratisk förbunds-kansler, Gerhard Schröder, undrar jag vad Sveriges regering och övriga nordiska regeringar gör för att Tyskland också fortsättningsvis skall visa intresse för och ägna sig åt Östersjöområdet och de baltiska länderna.

Min direkta fråga är: Förs det några samtal med den nya tyska regeringen för att koordinera insatserna mellan de nordiska länderna och Tyskland vad

gäller EU-utvidgningen? Finns det någon gemensam nordisk strategi i den frågan?

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Jag tror att det är rimligt att låta den nya tyska regeringen få mer än ett par veckor på sig innan vi dömer ut dess utvidgningspolitik som fientlig mot de intressen som vi står för. Jag tror i själva verket att Tysklands intresse av utvidgningen är oförändrat starkt, och jag kan inte se att regeringsskiftet i Tyskland skall ha inneburit någon ändring därvidlag.

Våra utrikesministrar träffas varje månad. På många andra områden där vi har med utvidgningsprocessen att göra har vi också kontinuerliga kontakter, och vi har ännu inte sett den typen av tecken. Vi kommer naturligtvis i så fall att driva vår linje så hårt vi kan, precis som vi har gjort hittills i den nordiska kretsen, i Sverige, Danmark och Finland. Jag är övertygad om att vi inte kommer att tappa tempo som följd av regeringsskiftet i Tyskland.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Jag tror att alla nordiska länder, också Norge och Island som står utanför EU, stöttar utvidgningen av EU till Central- och Östeuropa. Det är viktigt att notera i sammanhanget. Vad som också bör noteras i sammanhanget är att det fortfarande är på teoretisk nivå man diskuterar utvidgningen. Jag tror att vi även i de egna länderna kommer att stöta på motstånd delvis av egoistiska skäl. Man är rädd för att förlora någonting p.g.a. utvidgningen. Sedan kan det finnas inskränkta nationella strömningar som vi kan se förekommer i många västeuropeiska länder i dag. Man är rädd för utlänningar och för det som är främmande. Det kommer att krävas ett starkt politiskt ledarskap i EU:s medlemsländer för att driva igenom utvidgningen med tanke på de motkrafter som säkert kommer att finnas med olika styrka. Det är naturligtvis svårt att bedöma det i dag, men det kommer säkert att finnas och väcka stor uppmärksamhet.

Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Jeg vil sige ganske kort, at jeg kan ikke nære mig for at sige, at jeg er glad for, at Den Økonomiske og Monetære Union kan starte til tiden 1. januar 1999. Hvis ikke det var sket, tror jeg, at der havde været meget stor usikkerhed om, hvorvidt udvidelsen kunne følge den plan, der er lagt. Tak.

Hermed sluttede debatten.

E 21: Fråga till Finlands samarbetsminister angående utbyggningen av naturgasnätet i EU's nordliga del

Janina Andersson (Vihr, Finland):
Fru president! Leif Pagrotsky sade tidigare att nordbor borde ha utökat ekonomiskt samarbete med Ryssland, att nordbor t.ex. borde kunna köpa köttbullar från Ryssland. Min fråga gäller lite svårare ekonomiskt samarbete, nämligen naturgas. Borde våra energibolag ha möjlighet att köpa naturgas från Ryssland i större utsträckning än i dag? Den nordliga dimensionen går mycket ut på att ha samarbete med Ryssland som jämlik part och att utöka ett samarbete som bygger på förtroende för varandra, vilket också ger fred och välfärd i området kring Östersjön.

Nu när Tyskland håller på att avveckla sin kärnkraft och naturgasen över huvud taget kommer att få en viktig roll som övergångsenergi för dem, vill jag fråga er:

Vad tänker ni göra och vad har ni redan gjort för att naturgasnätet skall kunna byggas ut inom den nordliga dimensionen i EU?

Statsrådet och nordisk samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Jag vet inte om frågan var ställd till mig, apropå köttbullarna för en stund sedan. Min åsikt är att om de som sysslar med energidistribution och de som är stora kunder på det området vill ha gas finns alla möjligheter att investera i detta och att skriva kontrakt. Vi har ledningar i Sverige, och vi köper i dag från Danmark i första hand. Efter president Jeltsins statsbesök i Sverige i vintras pågår nu ett intensivt utredningsarbete om möjligheten att dra den gasledning som skall byggas från Ryssland till kontinenten via Sverige, för att få kunder i Sverige, eller om den skall dras förbi Sverige i Östersjön.

Min åsikt är att staten inte skall subventionera det utan att vi skall ha en brukarfinansiering, som Marianne Jelved så träffsäkert uttryckte det för en stund sedan. Om de som brukar detta är beredda att betala tillräckligt mycket för att få det skall det komma till stånd. Sedan är det en fråga för den totala energibalansen om man vill ha mer fossila bränslen eller inte, men det är en annan historia.

Vad gäller köp av gas från Ryssland är det okej för mig om det är okej för marknaden och för dem som skall betala investeringen.

Hermed sluttede debatten.

E 22: Fråga till samarbetsministrarna angående EMU och Norge

Per Kaalund (S, Danmark):
Fru præsident! Jeg har et spørgsmål i tilknytning til euroens indførelse, måske først og fremmest til minister Ole Norrback.

Som bekendt indføres euroen i 11 lande fra den 1. januar 1999, og så kommer mønten fra år 2002. På de tegninger og skitser, der er fremkommet omkring euromønten, har hvert af de 11 eurolande deres egen nationale side, og så er der en fælles EU-side, og her fremstår et Europakort. På skitser og tegninger er den norsk-svenske grænse blevet en kystlinje. Norge fremstår ikke på Europakortet, som præges på disse mønter, og derfor er mit spørgsmål, om det ikke ville være en god nordisk sag at prøve at få ændret det, således at Norge – selv om de ikke er medlem af EU – også fremtræder på Europakortet på mønterne, der nu præges.

(Munterhed i salen)

Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Jeg har et meget kort svar: Det må blive Norges egen sag!

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg tror vi i Norge kan overleve med at EU utformer den mynten slik det nå er beskrevet. Jeg syns den mynten høres ut til å være ganske morsom.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! Svaren på frågan har redan givits, men när det gäller penningpolitiken är det så att euron kommer att ha inflytande i alla nordiska länder, även i dem som står utanför EU. Det tror jag att vi får lära oss att leva med och acceptera. Ur finländsk synvinkel ser vi gärna att även de nordiska länder som står utanför kommer in i monetära unionen så fort som möjligt. Jag hoppas att också Norge och Island får ett samarbete med den monetära unionen som både unionen och Island och Norge har intresse av. Vi hoppas att euron blir en stabiliserande valuta inte bara i Europa utan globalt, och då är det viktigt att man är med för att kunna utforma den penningpolitik som den monetära unionen förespråkar.

Statsrådet och nordisk samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Det känns tryggt att veta att de nordiska länderna, i första hand Finland, har ett stort inflytande över den penningpolitik som skall föras. Jag kan kanske få använda Ole Norrback som mitt ombud. Jag vädjar till honom att se till att den nya penningpolitiken utformas så att vi får fler jobb i Europa.

Hermed sluttede debatten.

E 23: Fråga till samarbetsministrarna angående ett eventuellt nordiskt ministerråd inom utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken

Elver Jonsson (fp, Sverige):
Fru president! Samarbetet mellan våra länder är ett klassiskt nordiskt tema men det har också funnits klassiska undantag. Utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken var ju länge bannlyst i Nordiska rådet men ligger nu mycket högt på Nordiska rådets agenda. Inte minst från våra stats- och utrikesministrar har ju i dessa dagar proklamerats stora ambitioner vad gäller ett ökat samarbete på praktiskt taget alla områden.

Min fråga, fru president, till samarbetsministrarna är om nämnda ministrar är beredda att verka för att låta försvars- och utrikesministrarna bilda ett nordiskt ministerråd, alltså på tunga aktuella sakområden där ett ministerråd i dag saknas.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbetsminister **Ole Norrback** (Finland):
Fru president! I Finland har vi inte diskuterat frågan på det sättet, men personligen har jag ingenting emot ett sådant ministersamarbete. Jag tror till och med att det skulle vara till fördel att samarbetet skulle institutionaliseras inom Nordiska rådets ram.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Det bör vara upp till de ministrarna att i så fall komma till oss och säga: Nu tycker vi att vi skall ändra på formerna. Sedan får vi då fundera på det. Jag tycker alltså att det i första hand är deras sak. Den information jag har är att de är nöjda som det nu är.

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrímsson** (Island):
Ja, jeg vil gerne pege på, at i går var der et møde mellem Præsidiet og Udenrigsministerrådet. Jeg tror, det er første gang, man har et sådant møde. Så man har startet med denne formulering, og jeg tror, man går videre ad den vej. Og det er rigtigt, som Elver Jonsson har sagt, at det er noget nyt i Nordisk Råd, og jeg tror, man går den vej, og at vi vil have et formelt samarbejde på den måde i fremtiden.

Hermed sluttede debatten.

E 24: Fråga till Sveriges samarbetsminister angående stöd till Kvarkentrafiken

Kimmo Sasi (Kok, Finland):
Fru President! Man tog redan upp frågan om tax free, men jag ställer min fråga speciellt rörande Kvarkentrafiken och färjförbindelsen mellan Vasa och Umeå, som nu är hotad.

Den finska regeringen säger att den är beredd att ge stöd om den svenska regeringen ger stöd, men den svenska regeringen har inte gett något besked och förhandlingarna fortsätter.

I all enkelhet vill jag fråga den svenske samarbetsministern: kommer den svenska regeringen att vidta åtgärder för att trygga Kvarkentrafiken, till exempel att ge ekonomiskt stöd?

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Den frågan går vi just nu mycket noga igenom. Jag är rätt optimistisk om att det här kommer att lösas. Jag har ingen checkbok med mig och heller inget beslut att redovisa men är, som sagt, rätt optimistisk och tror att detta kommer att ordna sig inom kort.

Hermed sluttede debatten.

E 25: Fråga till Sverige och Norges samarbetsministrar angående etablering av skjutfält i Norge

Charlotta L. Bjälkebring (v, Sverige):
Fru president! Det gäller en frågeställlning som rör både Norges och Sveriges samarbetsministrar. På gränsen mellan Sverige och Norge, i Finnskogen, kan ett skjutfält komma att etableras på den norska sidan - mitt i bergens,

skogarnas, myrarnas och tystnadens land. Många svenskar i det här gränsområdet är berörda.

Min fråga till den norska samarbetsministern är: Kommer Norge vid beslut om skjutfält att ta hänsyn till den drabbade befolkningen på den svenska sidan?

Min fråga till den svenske samarbetsministern är: Vad kan Sverige inom det nordiska samarbetet göra så att det norska behovet av skjutfält kan lösas, och är det möjligt att erbjuda övning på svenska skjutfält så att ett nytt skjutfält inte behöver byggas i Finnskogen?

Kommunalminister og nordisk samarbejdsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Det var i forrige storting et flertall som ønsket å etablere et nytt regionskytefelt på Østlandet. Regjeringen la for halvannen uke siden fram et forslag om at vi ikke skal bygge et nytt skytefelt i østlandsområdet, men heller bruke de mulighetene vi har, og eventuelt utvide dem. Det er tre områder som har vært vurdert, bl.a. ett som ligger på grensen til Sverige. Det anses å medføre minst miljøbelastninger at dette blir tatt i bruk. Min innstilling er, i likhet med Regjeringens, at vi ikke trenger noe nytt regionskytefelt på Østlandet. Jeg skulle også ha sett at det hadde vært mulig å samarbeide med svenskene om felles øvingsfelt i dette området. Da må vi over til den svenske ministeren og den svenske regjering for å høre om *det* er løsning som kan være aktuell i framtida.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Jag tycker att det verkar vara en bra idé. Jag kan inte förstå varför vi inte skulle kunna göra detta. Svårare att förstå är att det finns ett land i Europa som anser sig behöva fler skjutfält. Alla vi andra drar ju ned på sådant här och friställer en hel del mark, kaserner och fastigheter som kan användas till bättre saker. Att man i nuvarande säkerhetspolitiska läge skall göra fler skjutfält har jag alltså svårt att begripa.

Jag förstod inte riktigt svaret på tidigare ställd fråga. Har norska stortinget när man beslutat om detta beaktat miljökonsekvenserna i Sverige eller har man bara sagt att miljökonsekvenserna i Norge blir minst här? En stor del av miljökonsekvenserna hamnar ju på andra sidan gränsen. Det vore skönt att höra att man har betraktat svenskt buller och norskt buller lika i det här fallet.

(Munterhed i salen)

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg forstår det som om min svenske kollega ønsket å få greie på om miljøkonsekvensene på svensk side har blitt vurdert. Det kan jeg ikke svare på, men jeg vil minne om at Sverige har et stort skytefelt like på grensen til Norge litt lenger nord, så vi deler på felles ulemper i den forbindelse.

Men fra spøk til alvor. Jeg er enig med min svenske kollega i at det måtte vel gå an for disse to landene, selv om vi har forskjellig tilknytning til NATO, å kunne bruke felles øvingsfelt. Men så langt har det ikke vært mulig å få til en slik prosess.

Hermed sluttede debatten.

E 26: Fråga till samarbetsministrarna angående veterinäravtalet mellan Norge/Island och EU

Svein Ludvigsen (H, Norge):
President! Norge og Island har forhandlet med EU om den såkalte veterinæravtalen om friere vare- og dyretransport over landegrensene, og om at dyrehelsen og matvarekvaliteten skal kontrolleres i avsenderland og ikke ved grensepassering, fra EU til Norge.

Flertallet av den norske regjering anbefalte avtalen, men eiendommelig nok dissenterer altså fire av seks statsråder fra Senterpartiet – og den ene er samarbeidsministeren – fordi de mener at avtalen truer folkehelsen i Norge. Fiskeriministeren derimot - også han fra Senterpartiet og en ivrig nordist - mener at når noen er imot den, er det fordi at en ikke har satt seg godt nok inn i avtalen.

Jeg skal da ikke spørre om samarbeidsministrene er enig i fiskeriministerens karakteristikk av sine kollegaer. Men hvis det er riktig at den norske samarbeidsministeren mener at hennes kollegaer i Danmark, Sverige og Finland påtvinger Norge en avtale som truer den norske folkehelsen, er jo det et alvorlig anslag mot det nordiske samarbeidet. Vil da samarbeidsministrene gjøre noe for å avklare det nordiske samarbeids-perspektivet med en slik alvorlig anklage over seg? Eller bekymrer det ikke samarbeidsministrene at deres norske kollega mener at de er med på å true folkehelsen i Norge?

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg tror kanskje at jeg vil være den rette til å svare, iallfall for Norges posisjon.

Det er riktig som jeg sa i stad, at Regjeringen har lagt fram veterinær-avtalen for Stortinget – den ligger her til behandling. Sentrumsregjeringen prøvde å reforhandle denne avtalen i november i fjor og fikk da avslag fra EU. I mellomtiden har den norske regjering jobbet for å få satt inn nasjonale kontrollordninger når grensekontrollen bortfaller. Da vi hadde veterinær-avtalen til behandling i Regjeringen, er det riktig, som påpekt av Ludvigsen, at det var fire av statsrådene som gikk imot å anbefale den for Stortinget. Jeg var en av dem fordi jeg er imot veterinæravtalen, men jeg vil samtidig legge til at de kontrollordninger som Regjeringen nå foreslår, syns jeg er et akseptabelt opplegg for å sikre at vi kan ta vare på både norsk dyrehelse og folkehelse.

Hermed sluttede debatten.

E 27: Fråga till samarbetsministrarna om harmonisering av stödet till båtvarv

Christopher Stensaker (Frp, Norge):
Fru president! Nå er det slik at skipsverftsstøtten er ulik i de nordiske land. Kan Ministerrådet tenke seg å samordne sin skipsverftsstøttepolitikk slik at man på sikt kan senke støtten til et likt nivå i alle land? Målet må jo være at alle land har samme system, og at denne støtten burde falle bort. Dette er jo faktisk mange skipsverft selv enig i.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg kan i alle fall fra norsk side si at vi selvfølgelig er interessert i å få til en slik harmonisering. Det er ingen fordel slik vi har det i dag, at de forskjellig land nå konkurrerer med hverandre om å gi best mulig skipsstøtte. Det hadde vært en fordel, tror jeg, for alle de nordiske land at vi hadde hatt en felles forståelse av dette.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Jag tycker också att det är en bra idé att dra ned på stödet till de länder som har ett stort stöd, så att vi som inte har något sådant kan fortsätta med att tillverka båtar om vi är duktiga på det; detta för att det inte skall vara som nu, dvs. att de länder som har generösa regeringar har en fördel på marknaden framför dem som har ingenjörskunnande och annat som behövs. Jag tycker att dagens subventionskarusell mellan våra nordiska länder, inte bara här utan också på andra områden, inte borde få förekomma i det samar-

bete vi har. Jag vill också peka på den diskussion som vi haft om sjöfartsnäringen som en parallell.

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrímsson** (Island):
Ja, vi går gerne ind på harmonisering på dette område i Island. Vi er stærkt imod den støtte. Vi mener, at den skal nedlægges. På grund af den har vi en for stor fiskerflåde, og det tror jeg, at man også har i Norge. Vor skibsflåde er bygget til stor del i Norge, og det er måske grunden til, at vi har brug for at fiske oppe i Barentshavet. Så hvis man nedlægger den støtte i Norge, så vil det hjælpe os.

Minister vid utrikesministeriet och nordisk samarbejdsminister **Ole Norrback** (Finland):
Förförande! Olof Erland från Åland ställde samma fråga för en halvtimme sedan och jag meddelade då vad jag har för åsikt i frågan. Jag vill bara säga att den inte har ändrats på den halvtimmen.

Hermed sluttede debatten.

E 28: Fråga till samarbetsministrarna angående nordiskt informationsnät omkring människorättigheter

Astrid Marie Nistad (A, Norge):
Nordisk Råd har markert FNs konvensjon for menneskerettar i denne sesjonen. I 1995 vart det sendt eit forslag frå Nordisk Råd til Nordisk Ministerråd om IT og menneskerettane, og oppfordringa var at det vert etablert eit felles nordisk informasjonsnettverk mellom dei nordiske fredsinstitutta.

I dagane 8. og 10. oktober vart det halde eit felles seminar på Island mellom representantar frå Nordisk Råd og Det nordiske institutt om arbeidet med spørsmålet om menneskerettar. Gjennom ein felles debatt vart det felles forståing for at institutta vil arbeide vidare med å stå saman om ei felles heimeside på Internett. Men det trengst midlar for å makte å gjennomføre slike tiltak, og forslaget vart sendt direkte til Ministerrådet for handsaming.

Mitt spørsmål er: Vil samarbeidsministrane sjå positivt på tiltaket og samtidig ta eit ansvar for at det vert stilt midlar til disposisjon for forslaget for å arbeide vidare med det viktige spørsmålet om menneskerettane?

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Vi har anslagit pengar i budgeten för den här typen av samarbete, och vi överväger hur detta i framtiden kan utvecklas. Vi delar uppfattningen att detta är ett angeläget samarbetsområde.

Hermed sluttede debatten.

E 29: Fråga till Norges samarbetsminister angående kvänernas säkrade rättigheter

Hannes Manninen (Kesk., Finland):
Fru president! Jag har en fråga till den norska ministern. I norra delen av Norge bor en liten minoritet, de s.k. kvänerna. Deras ursprungsspråk är finska. Jag frågar: Har Norges regering någon plan för att trygga deras språk och kulturarv i framtiden?

Kommunalminister og nordisk samarbejdsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Sp, Norge):
For det første har Norge nettopp ratifisert Europarådskonvensjonen om nasjonale minoriteter og deres rettigheter. Vi har lagt saken fram for Stortinget og den ligger nå til behandling der, men Regjeringen har allerede sagt at nasjonale minoriteter – og kvenene er en av dem – skal sikres de rettigheter som er nødvendig.

Som kommunal- og regionalminister er det jeg som også har samordnet ansvaret for så vel urbefolkning som nasjonale minoriteter. Så vi kommer til å jobbe videre for å sikre kvenene de rettighetene de har i følge Europarådskonvensjonen. Ett av de spørsmålene som har vært diskutert, er nettopp kvenenes mulighet til å få sitt eget skriftsspråk. Det er av de ting som er til vurdering nå i Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge. Men la meg minne om at kvenene allerede i mange år har hatt anledning til å velge kvensk som valgfag på ungdomsskolenivå i norsk grunnskole. De har altså fått rettigheter som andre minoritetssamfunn ikke har i Norge.

Presidenten upplysta om att det var ca. 15 min. kvar och att det fanns utrymme för yttligare frågor.

Hermed sluttede debatten.

E 30: Fråga till samarbetsministrarna angående oljeborrning i Skagerrak

Elver Jonsson (fp, Sverige):
Fru president! Det har talats mycket på detta möte om Östersjön och Barents hav. Jag skulle också vilja aktualisera västerhavet som är utsatt för olika miljöstörningar. Jag vill påstå att det från svensk sida finns en oro inom fiskarkåren och turistnäringen samt hos de kustboende när det gäller störningar i nämnda havsområde.

För någon tid sedan fanns ju ambitioner från norsk sida att provborra i Skagerrak, vilket väl inte sköttes helt korrekt när det gäller överläggningar i frågan. Nu ryktas det om att det från dansk sida skulle finnas intresse för att söka olja i området. Hur ligger sakfrågan, och förs det samtal i frågan mellan berörda länder och i Nordiska ministerrådet?

Udenrigsminister og minister for nordisk samarbejde **Halldór Ásgrímsson** (Island):
Også det arktiske område blev nævnt. Så dette er et spørgsmål, som allerede er på agendaen i Nordisk Råd. Før i tiden syntes jeg, at man bare fandt øst og syd i det nordiske samarbejde, men nu har man forstået, at der findes også nord og vest. Og det er det, som vi vil lægge vægt på – at der findes også nord og vest.

Statsrådet och samarbetsminister **Leif Pagrotsky** (Sverige):
Fru president! Jag gissar att frågan åtminstone delvis avser den i västra Sverige uppmärksammade frågan om oljeborrning i Skagerrak. Där finns det en stark oro för att oljeutvinning inleds i stor skala, med allvarliga miljökonsekvenser. Den frågan har inte varit aktuell under den tid som jag har hållit på med nordiskt samarbete, så jag kan inte rapportera om några överläggningar eller annat.

Jag utgår från att den norska regeringen, om frågan på nytt skulle bli aktuell, följer vad vi har gjort upp om procedurer i sådana här sammanhang och att man tar kontakt och går igenom miljökonsekvenserna utomordentligt noga - inte minst för att stilla den opinion som finns – samt att man i den mån det skulle bli väldigt allvarliga miljöeffekter tar intryck av det och kanske låter bli. Såvitt jag vet har den nuvarande norska regeringen ingen annan åsikt än den som jag har gett uttryck för.

Kommunalminister og nordisk samarbejdsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):
Jeg kan bare bekrefte det. Det var faktisk Harlem Brundtland-regjeringen som kom med forslag til Stortinget om å åpne for nye prøveboringsfelt, bl.a. i Skagerrak. Det var et mindretall som var imot det, bl.a. sentrumspartiene som nå har regjeringsansvar. Det ble da også bestemt at det skulle foretas nøyere analyser av forskjellige sider ved dette. Det er ingen konkrete planer fra nåværende regjering om å sette i gang prøveboring i Skagerrak.

Elver Jonsson (fp, Sverige):
Fru president! Vi har kommit allt närmare kusten och är nu inne på det norsk-svenska området. Rykten förmäler att det också fanns danska intressen för sådana här aktiviteter. Ingen i ministerrådet hade några synpunkter på det. Jag skulle vara glad om det kunde avfärdas med samma bestämdhet som när det gällde de svensk-norska positionerna i frågan.

Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (Danmark):
Det er grænseløst, hvad en minister skal kunne svare på. Jeg er ikke opdateret på det spørgsmål, som Elver Jonsson stiller. Men jeg er selvfølgelig parat til at svare på et skriftligt spørgsmål, hvis det har interesse. (Se E 31, s. 1941 ff)

Hermed sluttede debatten.

Presidenten tackade för att ministrarna svaret inom sina angivna 2 minutter.

Mötet ajournerades kl. 10.25 och återupptas kl. 10.30.

Gun Hellsvik overtog herefter ledelsen af forhandlingen.

Presidenten: Därmed har vi kommit till belsut angående de ärenden vi debatterade i går. Jag vill fästa Er uppmärksamhet vid den sammanställning av förslag till beslut under dagordningspunkterne 9 till och med 11 som delats ut i salen.

Därutöver har vänstresocialistiska gruppen yrket avslag på Presidiets betänkande över medlemsförslag A 1177/p. Sist i sammanställningen finns ett blad med information om hur voteringar går till.

Först har vi dagordningspunkt 9, som rör Nordiska ministerrådets förslag till budget.

PRESIDIETS SAKER

9. Budgeten för det nordiska samarbetet (Beslut)

B 180/p	Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget
C 1	Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1997
C 2	Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet

Presidiet hade i anledning av B 180/p samt C 1 och C 2 föreslagit att Nordiska rådet rekommanderar Nordisk ministerrådet

at arbejdet med budgetprocessen mellem Rådet og Ministerrådet udbygges og forbedres i en løbende dialog

at Ministerrådet i sit budgetarbejde tager tilbørligt hensyn til Rådets ønsker, som de fremgår af de af Rådet fremsatte rekommandationer

at gennemføre følgende ændringer i budgetforslaget for 1999:

- forøge midlerne til 1000 Nordisk Kulturfond med 1,5 mio. DKK
- forøge midlerne til 1010 Nordisk idrætssamarbejde med 100.000 DKK
- forøge midlerne til 1011 Nordiske Ungdomskomiteer med 250.000 DKK
- forøge 1112 Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden med 300.000 DKK
- forøge 1140 Nordisk Sprognævn med 800.000 DKK
- forøge 1142 Nordmål med 100.000 DKK
- forøge 1166 Nordisk Komite for Bioetik med 500.000 DKK og forny komiteens mandat
- forøge 2000 Levnedsmidler med 2 mio. DKK
- forøge 2200 Projektmidler til narkotikasamarbejde med 90.000 DKK
- forøge 6009 Støtte til den frivillige sektor med 200.000 DKK
- afsætte 1 mio. til brug for istandsættelse af kulturhusene i Tórshavn og Reykjavik
- afsætte 1,16 mio. DKK til et pilotprojekt vedr. Nordplus-mini
- reducere 1070 Tværsektoriel projektvirksomhed med 1 mio. DKK
- reducere 2801 Nordisk Industrifond med 1,5 mio. DKK
- forskyde det arktiske forskningsprogram 1 år til perioden 1999 – 2003 under henvisning til, at det knapt er kommet i gang i 1998, og derfor uden at røre programmets samlede volumen på 30 mio. DKK reducere programmet med 5,5 mio. DKK i 1999

at i arbejdet med budgetforslaget for år 2000 prioritere en yderligere indsats inden for følgende områder:

- børn og unge i Norden og Nordens nærområder
- sprogsamarbejde
- narkotikasamarbejde
- kriminalitetsbekæmpelse
- forbrugerspørgsmål

at i øvrigt tilgodese de synspunkter der fremføres i præsidiets betænkning.

Præsidiet foreslår videre plenarforsamlingen

at tage Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999 i øvrigt samt planerne for 1999 (C2) og årsberetning for 1997 (C1) til efterretning.

Det förelåg ett förslag till tilläggsförslag av Charlotta Bjälkebring

Charlotta Bjälkebring föreslår plenarforsamlingen

att uttala sin tillfredsställelse över att Nordiska ministerrådet anslagit medel till projekt om jämställdhet med tonvikt på mansrollen.

Det förelåg ett förslag till beslut från den konservative gruppen

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i forhold til Presidiets flertallsinnstilling å

- redusere budsjettpost 2000 Levnedsmidler med DKK 2,0 mill.
- redusere budsjettpost 2601 Nordisk Institutt for kvinne- og kjønnsforsknings satsing på mannsforskningskoordinator med DKK 0,8 mill.
- redusere budsjettpost 2700 bygg og bolig med DKK 0,8 mill.
- redusere budsjettpost 2801 med til sammen DKK 2,0 mill eller DKK 0,5 mill ut over Presidiets innstilling.

Nordisk Råd anbefaler videre Ministerrådet

- å komme tilbake til Rådet med forslag til en plan om hvordan de 4,1 mill kroner kan benyttes for å fremme den demokratiske utviklingen og de baltiske landenes ønske om fullt medlemskap i ulike europeiske fora. I planen skal inngå hvordan ressursene kan anvendes overfor barn og unge og bekjempelse av kriminalitet og narkotikamisbruk i Murmanskområdet og de tre baltiske landene.
- å benytte midlerne i takt med at konkrete forslag kommer i stand.
- å benytte midlerne i første omgang innen rammen av nærområdeutvalgets virksomhetsområde, men også virksomhet innen nordenutvalgets område er aktuelt.

Presidenten: Det föreligger två förslag till beslut: Dels presidiets, dels den konservativa gruppens. Dessutom har vi ett förslag till tillägg till presidiets förslag från Charlotta Bjälkebring. Förslagen framgår av den utdelade sammanställningen.
Jag föreslår följande propositionsordning: Först ställer jag presidiets förslag och den konservativa gruppens förslag mot varandra. Vinner presidiets förslag tar jag upp Charlotta Bjälkebrings tilläggsförslag. Vinner det konservativa förslaget faller tilläggsförslaget. Det förslag som kvarstår ställs därefter mot avslag.

Kan den föreslagne propositionsordningen godkännas? Svaret är ja.

De 50 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersen, Hanne (S), Andersson, Marianne (c), Bennedsen, Dorte (S), Bjälkebring, Charlotta L. (v), Breimo, Gunnar (A), Brørby, Berit (A), Dalheim, Erik (A), Djupedal, Øystein (SV), Dørum, Anneliese (A), Erland, Olof (lib.), Fagerström, Ann-Marie (s), Furustrand, Reynoldh (s), Gottlieb, Jette (EL), Granström, Per Erik (s), Gustavsson, Lennart (v), Hammarström, Matz (mp), Hansen, Søren (S), Holten, Odd (KrF), Hove, Harald (V), Hovmand, Svend Erik (V), Israelsson, Margareta (s), Jakobsen, Johan J. (Sp), Johansson, Anita (s), Johansson, Eva (s), Jonsson, Elver (fp), Järvilahti, Timo (Kesk.), Kiljunen, Kimmo (SDP), Kofod, Jeppe (S), Korteniemi, Ossi (Kesk.), Kristiansen, Rune E. (A), Kaalund, Per (S), Larsson, Kaj (s), Manninen, Hannes (Kesk.), Marcelind, Ragnwi (kd), Metsämäki, Lauri (SDP), Myltoft, Dorit (RV), Nybakk, Marit (A), Olsson, Karin (s), Petersen, Dan Reinert (Jvfl), Prusti, Riitta (SDP), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Raahauge, Kristine (Si), Salmén, Olof (ÅC), Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik (A), Sjursen, Jann (KrF), Steenholdt, Otto (At), Steensnæs, Einar (Krf), Valgerður Sverrisdóttir (F), Wahlström, Jarmo (Vas.), Ågren, Jan Erik (kd)

De 20 medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var:

Anderberg, Christel (m), Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Dahlgaard, Frank (KF), Foss, Per-Kristian (H), Heister, Chris (m), Hjertén, Lars (m), Hellsvik, Gun (m), Ikast, Kaj (KF), Koskinen, Heikki (Kok.), Ludvigsen, Svein (H), Löv, Pehr (SFP), Madsen, Åse D. (DF), Olsson, Kent (m), Rohde, Jens (V), Rudiengaard, Preben (V), Sasi, Kimmo (Kok.), Sjøli, Sonja Irene (H), Solholm, Lodve (FrP), Sturla Böðvarsson (Sj), við Keldu, Jógvan (Ff)

Följande medlem *avstod* från att rösta:

Korsberg, Øyvind (FrP)

Följande medlemmar var *frånvarande:*

Alho, Arja (SDP), Andersson, Janina (Vihr.), Árni Johnsen (Sj.), Christensen, Ole Vagn (S), Ísólfur Gylfi Pálmason (F), Kallis, Bjarne (SKL), Karlström Randi (KrF), Kaarilahti, Marjut (Kok.), Laine, Reino (Vas.), Nistad, Astrid Marie (A), Nyby, Mats (SDP), Steingrímur J. Sigfússon (Uafh.), Stensaker, Christopher (FrP), Touborg, Kristen (SF)

För presidiets förslag röstade 50 medlemmar.
Mot presidiets förslag röstade 20 medlemmar.
1 medlem *avstod* från att rösta.
14 medlemmar var frånvarande.

För Charlotta Bjälkebrings tilläggsförslag röstade 39 medlemmar.
Mot tilläggsförslaget röstade 14 medlemmar.
17 medlemmar *avstod* från att rösta.

Den konservativa gruppens förslag hade därmed förkastats.

Rådet antog presidiets förslag till rekommendation i anledning av B 180/p, C2 samt C1 (se rek. 3/1998, s. 1845).

Rådet antog Charlotta Bjälkebrings tilläggsförslag til B 180/p.

10. Utrikes-, utrikeshandels- og säkerhetspolitik
Utrikesministrarnas redogörelse (dokument 10)
Försvarsministrarnas redogörelse (dokument 11)

A 1144/p	Medlemsförslag om et nordisk initiativ till evaluering av bruk av ekonomiska och handelsmässiga sanktioner
A 1177/p	Medlemsförslag om kärnvapenfria zoner
A 1178/p	Medlemsförslag om MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)
A 1183/när	Medlemsförslag om åtgärder för att utveckla marknaderne i Nordens närområden

Presidenten: Kan vi lägga utrikes- respektive försvarsministrarnas redogörelser till handlingarna? Svaret är ja.

Rådet beslöt att lägga dokument 10 och dokument 11 till handlingarna.

Presidiet hade i anledning av medlemsförslag A 1144/p föreslagit att

Nordiska rådet besluta

att inte vidta några åtgärder med anledning av medlemsförslaget

Rådet biföll presidiets förslag i anledning av A 1144/p.

Presidiet hade i anledning av medlemsförslag A 1177/p föreslagit

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Presidenten: Den vänstersocialistiska gruppen har föreslagit att presidiets betänkande över medlemsförslag A 1177/p avslås. Jag ställer de två förslagen mot varandra, så att den som vill godkänna presidiets betänkande röstar 'for', de som stöder den vänstersocialistiska gruppens förslag röstar 'mot'. Kan den propositionsordningen godkännas? Svaret er ja.

För presidiets förslag röstade 62 medlemmar.
Mot presidiets förslag röstade 8 medlemmar.
4 medlemmar *avstod* från att rösta.

Den vänstersocialistiska gruppens förslag hade därmed förkastats.

Rådet antog presidiets förslag i anledning av 1177/p.

Presidiet hade i anledning av medlemsförslag A 1178/p föreslagit Nordiska Rådet att med anledning av det framställda medlemsförslaget rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att principiellt eftersträva ett multilateralt investeringsavtal snarare än ett oöverskådligt system av bilaterala avtal

att verka för att ett MAI-avtal framförhandlas med deltagande av så många länder som möjligt

att verka för att ett MAI-avtal faller inom ramen för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling

att i fortsatta förhandlingar beakta vad som anförs i detta betänkande om behovet av skydd för bl.a. miljön, arbetstagarnas rättigheter och kulturvärden, samt att nuvarande standards inte sänks

att under förhandlingsprocessen stimulera en offentlig debatt med deltagande av industri-, arbetstagar-, miljö-, u-lands- och andra berörda organisationer

Rådet biföll presidiets förslag i anledning av A 1178/p och antog presidiets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 4/1998, s. 1848).

Nærområdeudvalget havde i anledning af medlemsforslag A 1183/nær foreslået, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at identificere konkrete behov for indsatser til gavn for mikrovirksomheder i nærområderne, såvel i form af låneordninger som i form af kompetenceudvikling, som hensigtsmæssigt vil kunne gennemføres på fællesnordisk basis.

at iværksætte aktiviteter, som vil imødekomme de højst prioriterede af de identificerede behov.

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1183/nær och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation. (se rek. 5/1998, s. 1849).

11. Konstitutionella frågor

Handlingsplan for lovgivningssamarbejdet (dokument 3)

A 1181/p Medlemsförslag om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet

Nordenudvalget foreslår, at Nordisk Råd godkender Ministerrådets årlige handlingsplan for lovgivningssamarbejdet.

Harald Hove (V, Norge):
På dette punktet skal jeg snakke om lovgivningssamarbeidet i Norden knyttet til den handlingsplanen som ligger til behandling for Rådet.

Jeg har først lyst til kanskje å løfte blikket litt fra det mer konkrete og direkte lovgivningssamarbeidet og fokusere på at vi i Norden har et rettsfellesskap som er langt mer enn bare lovgivningssamarbeid. Felles lover med identiske regler trenger ikke når de skal håndheves av domstoler i forskjellige land, nødvendigvis å føre til den samme rettsanvendelse. Domstolene kan tolke reglene ulikt, og det har nok skjedd. Det er tross alt ikke noen felles øverste domstol i de nordiske land.

På den annen side trenger ikke ulike lovregler alltid å føre til så veldig forskjellig rettsanvendelse. Det er et spørsmål om hvordan reglene blir anvendt ved de enkelte domstolene.

Det er min påstand at rettsfellesskapet mellom de nordiske land av ulike grunner er større enn det som bare det felles lovgivningssamarbeid i seg selv skulle tilsi. Dette skyldes at det også er et omfattende samarbeid mellom lovgivere og rettsanvendere i de nordiske land. Det er et viktig rettsvitenskapelig fellesskap mellom de nordiske land, som knytter seg til at man blant universitetsjurister har stor personlig kontakt med hverandre. På grunn av språkfellesskapet har det vært nærliggende for jurister i nordiske land i første rekke å søke til andre nordiske land når man skal sette seg inn i andre lands regelverk. Man leser kort og godt hverandres rettslige arbeider og i forbindelse med vitenskapelig arbeid er det vanlig nettopp å vise til arbeider i de andre nordiske land. Ved vitenskapelige bedømmelser er det et utstrakt utbytte av bedømmere mellom de nordiske universiteter.

Dernest har vi en gammel institusjon i Norden som heter "De nordiske juristmøter", som finner sted hvert tredje år. Det er en institusjon som er langt mer enn 100 år gammel, og sånn sett samarbeidsmessig mellom de nordiske land er langt eldre enn det f.eks. Nordisk Råd er.

I tillegg er det også fellesmøter mellom rettsanvendere på mange enkeltområder – innenfor politi, mellom dommere og for den saks skyld, for å ta en institusjon som parlamentene har mer ansvar for enn de fleste, ombudsmennene i de nordiske land, som også har sine fellesmøter hvor de utveksler synspunkter. Dette fører til en større felles rettsanvendelse enn det som bare det felles lovgivningssamarbeidet i seg selv fører til.

Med andre ord: Lovregler av samme innhold tolkes nok i større grad likt i de nordiske land enn det som nødvendigvis ville kunne bli resultatet bare av felles regler. Og kanskje like viktig: Forskjeller som måtte knytte seg til lovregler, trenger nok ikke alltid føre til så ulik rettsanvendelse som det man kanskje ved første øyekast skulle tro.

Det langvarige rettsfellesskapet, som historisk går langt tilbake, innebærer at vi vil kunne tale om en nordisk rettstradisjon, som i noen grad står i motsetning til en kontinental og en engelsk rettstradisjon. Dette siste poen-

get, nemlig en felles nordisk rettstradisjon, som – som sagt – i hvert fall i noen grad blir forskjellig fra kontinental og engelsk rettstradisjon, utfordres på mange måter nettopp i en situasjon hvor de nordiske land samtidig trekkes inn i et lovgivningssamarbeid i Europa. Uavhengig av den holdning den enkelte av oss måtte ha til spørsmålet om de enkelte lands medlemskap i EU, vil vi vel være i den situasjon at det er noen av de forslag som tas opp i EU, som vi har større glede av enn andre. Og det er som sagt uavhengig av hvilket standpunkt vi selv måtte ha direkte til medlemskapsspørsmål.

Dette innebærer at det er viktig at vi er opptatt av et rettsfellesskap i Norden, kanskje ikke minst etter at vi er i den situasjon at dette rettsfellesskapet samtidig utfordres i forhold til en europeisk rettstradisjon. Og det innebærer at man både må være opptatt av samarbeid før forslag kommer til behandling i EU, og etterpå, når man skal gjennomføre de rettsvedtak som er gjort i EU.

Når det gjelder den konkrete handlingsplanen som ligger til behandling, viser den to ting. Den viser for det første at lovgivningssamarbeidet fortsatt er levende, og at dette er viktig. Samtidig viser den nok også at et godt stykke på vei blir det i dag EU som setter dagsorden for det nordiske lovgivningssamarbeidet, fordi det blir de saker som EU skal behandle, og de saker som EU har vedtatt, som på mange måter danner dagsorden også for det nordiske lovsamarbeidet. Det kan i og for seg på mange måter være greit nok, men det er også grunn for oss til å ta det litt som en utfordring med hensyn til å være opptatt også av områder utenfor de områder som håndteres i EU. Det bærer også handlingsplanen i en viss utstrekning preg av. Men det kan nok være grunn til å utfordre ministrene til kanskje å være enda mer opptatt av å sette på dagsordenen andre saksområder enn de som er på dagsordenen i EU.

Når det gjelder den konkrete handlingsplanen, inneholder den dels lovgivningssamarbeid knyttet til kriminalitetsbekjempelse i Norden. Det er for så vidt litt utover det som har vært hovedtrenden for lovgivningssamarbeidet i Norden i lengre perspektiv. Jeg tror det er viktig at man er opptatt av det spørsmålet.. I disse dager blir det iallfall i Norge satt fokus ikke minst på kriminalitet blant unge. Det er nok et spørsmål som man derfor kanskje bør gå inn i i det nordiske lovsamarbeidet.

Det er i handlingsplanen tatt opp at familierett er et sentralt område for lovgivningssamarbeidet. Der vil jeg legge til at man i den sammenheng også må være opptatt av lovgivning vedrørende barn. Det bør være en del av det lovgivningsarbeidet man går inn i.

Avslutningsvis: Det er parlamentene som har ansvaret for lovgivning i de enkelte land. Hvis ikke Nordisk Råd er opptatt av det nordiske lovgivningssamarbeidet, vil dette bli et område som i stor grad blir håndtert av ministrene og - enda mer - av embetsverket og av juriststanden. Det siste kan ha sine

bedre sider, men vi bør som parlamentarikere være opptatt av at det ikke alene blir der.

Hermed sluttede debatten.

Rådet godkända Nordenutskottets förslag till beslut med acklamation (se Dok. 3, s. 1673).

Presidiet hade föreslagit

att medlemsförslaget A1181/p om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet inte skall föranleda någon ytterligare åtgärd.

Anita Johansson (s, Sverige):
Fru president! Mot bakgrund av som sades under frågestunden rörande samernas representation i Nordiska rådet finner jag det angeläget att framhålla att det här inte enbart är en fråga för Nordiska rådet. Såväl ministerrådet och regeringarna som de nationella parlamenten är medaktörer och i högsta grad berörda. Nordiska rådet är ett samarbete mellan parlamenten och regeringarna, och det föreligger ett slags ömsesidighet mellan parlamentarikersidan och regeringssidan – låt oss slå fast det – allt i enlighet med Helsingforsavtalet. Ändringar i Helsingforsavtalet avgörs inte av Nordiska rådet ensamt.

Så till medlemsförslaget, fru president. Med hänvisning till det pågående utredningsarbetet och de pågående diskussionerna om samernas ställning på olika håll, inte minst inom samernas egna organ yrkar jag bifall till att ärendet i enlighet med 1 kap. 12 § återremitteras till presidiet.

Pehr Löv (SFP, Finland):
Fru President! I enlighet med vad som sagts är det viktigt att den här processen får den tid den behöver, och jag stöder därför förslaget om återremiss.

Hermed sluttede debatten.

Presidenten: Dermed finns bara ett förslag till beslut, nämligen att ärandet skall återremitteras. Arbetsordningens regler (kap. 1, § 12) innebär, att vi skall ta ställning till den frågan först.

Kan plenarförsamlingen bifalla förslaget till återremiss? Svaret er ja.

Rådet biföll förslaget om att medlemsförslag A 1181/p återremitteras till presidiet.

13. EU-statusrapport (dokument 2)

Einar Steensnæs (Europautskottets talesman):
President! Først vil jeg få opplyse at Europautvalget under dette punktet også vil legge opp til en mer generell debatt om Norden-relaterte EU-spørsmål, ved siden av debatt om Ministerrådets rapport.

Som Europautvalgets talsmann for Nordisk Ministerråds statusrapport om samarbeidssektorenes arbeid med EU- og EØS-spørsmål vil jeg gjerne takke samarbeidsministrene for den gode og utførlige rapport som er fremlagt. I forhold til siste års rapport, som Europautvalget hadde noen kritiske merknader til, er årets rapport blitt klart bedre. Det er stadig stor forskjell mellom de forskjellige sektorenes arbeidsform og intensitet, men selve rapportens utforming er Europautvalget fornøyd med.

Videre vil jeg gjerne takke samarbeidsministrene for møtet med Nordisk Råds Presidium og Europautvalgets formannskap den 21. oktober.

Statusrapporten inneholder naturlig nok bare de Europa-aktiviteter som Nordisk Ministerråd er ansvarlig for. Men Europautvalget har i hele sin tid tillatt seg å interessere seg også for den nordiske koordineringen som finner sted utenfor Nordisk Ministerråd og Nordisk Ministerråds embets-mannskomiteer. Europautvalget har sikkert derfor av og til fremstått som noe reserverte overfor samarbeidsministrene. Men det kan jo skyldes andre forhold, som for eksempel at samarbeidsministrene politisk representerer sine respektive regjeringer i nordisk sammenheng.

Europautvalgets medlemmer anser Nordisk Råd for å være en viktig møteplass for representanter fra både EU- og EØS-land. Jeg representerer selv et EØS-land og er derfor omfattet av det indre marked, og har funnet det både nyttig og verdifullt å drøfte europeiske spørsmål i et nordisk forum som dette.

Så til det konkrete innholdet i statusrapporten. Europautvalget kan konstatere at det har skjedd en lang rekke fremskritt:

- Samarbeidsministrene møtes nå årlig med EU-ambassadørene i Brussel for å utvikle samarbeidet mellom hovedstedene, Nordisk Ministerråds sekretariat og EU-delegasjonene.
- "Aktuelle EU-saker" er et fast dagsordenspunkt ved alle møter i Ministerrådet og embetsmannskomiteene. Europautvalget kan konstatere at graden av samarbeid varierer fra sektor til sektor. I statusrapporten fremheves forbruker- og næringsmiddelsektorene som mønstereksempler på nordisk samarbeid i relasjon til EU. På møtet med samarbeidsministrene understreket man at ambisjonen var å anvende den nordiske

organisasjonen til systematisk å samråde om saker hvor man har felles holdning, for eksempel miljø, arbeidsmiljø, forbrukerområdet, likestilling osv.

Det er etablert en hospitantordning som gjør det mulig for ansatte ved Nordisk Ministerråds sekretariat å hospitere ved de nordiske EU-delegasjonene i Brussel i en kortere tid.

Den nordiske kontaktgruppe i Brussel er godt i gang med å bygge ut nettverket mellom fagrådene, noe Europautvalget mener må fortsette, slik at de nordiske representantene er orientert om hverandres standpunkter, selv-følgelig under hensyn til at mandat til forhandlinger i EUs komiteer blir gitt av hovedstedene.

Statusrapporten gjennomgår sektor for sektor EU-samarbeidet. Av større eller mindre fremskritt vil Europautvalget fremheve følgende fra rapporten som en finner positivt:

For det første at kulturministrene fremover vil samarbeide om EUs mediepolitiske utvikling, særlig når det gjelder bevaring og utvikling av public service-aktiviteter og utviklingen av informasjonssamfunnet.

Dernest at forsknings- og utdannelsessektoren vil styrke de nordiske synspunktene når det gjelder EUs nye utdanningsprogrammer.

Videre at miljøsektoren nå regelmessig avholder nordiske formøter forut for EU-ministermøter. Også næringsministrene og arbeidsministrene har nå begynt en slik praksis. Likevel må jeg bemerke at dette jo vil være altfor sent for en reell koordinering av de nordiske synspunktene, så her er det et betydelig potensial for forbedringer. Europautvalget synes det er positivt at en arbeidsgruppe innenfor miljøsektoren nå skal utarbeide et forslag til hvordan de nordiske lands innsats på en bedre måte kan bli koordinert i beslutningsfasen i EU, og til hvordan direktiver kan bli implementert ensartet i de nordiske landene. Det anser vi for et viktig og positivt initiativ.

Et annet positivt forhold som nevnes i rapporten, er økonomi- og finanssektoren, som diskuterer hvordan ØMU påvirker de nordiske lands økonomier.

Videre nevnes at energisektoren etter initiativ fra statsministrene har tatt kontakt med de øvrige Østersjø-landene for å avdekke mulighetene for utvikling av elektrisitets- og gassnettverk, som skal koordineres med EUs planer for et baltisk energitoppmøte,

Det nevnes også at forbrukersektoren har opprettet åtte nettverk som hurtig kan sette aktiviteter i gang og koordinere nordiske synspunkter. De nordiske forbrukerministrene har i 1997 henvendt seg til forbrukerkommissær Emma Bonino, som har medført at Kommisjonen har tatt initiativ til en handlingsplan for forbrukerundervisning.

I rapporten fremheves det også at næringsmiddelsektoren samarbeider i en rekke prosjekter som utarbeider bakgrunnsmateriale og vitenskapelige analyser til bruk i EUs vitenskapelige komiteer. Det skal være sikret nordisk

koordinering i forbindelse med for eksempel merking, "novel food", tilsetningsstoffer m.m.

Endelig nevnes det at arbeidsministrene som oppfølgning av EUs regjeringskonferanse viderefører den nordiske dialog og informasjons-utveksling.

Lovgivningssektoren søker gjennom sitt arbeid å sikre at EU-direktivenes implementering koordineres, slik at den nordiske rettslikhet bevares.

Alt i alt er det altså en meget positiv rapport, som viser at det nordiske samarbeidet om EU- og EØS-spørsmål er i en positiv utvikling.

Men som antydet i innledningen, interesserer Europautvalget seg også for de nordiske regjeringers aktiviteter som ligger utenfor Nordisk Ministerråds kompetanseområde. Som eksempel kan jeg nevne høringen om WTO som avholdes i dag kl. 13.15 i Kinosalen. Europautvalget er noe bekymret for at forbrukernes behov og rettigheter kommer i annen rekke i de kommende WTO-forhandlingene om global frihandel, og vil derfor benytte muligheten til å føre en dialog med WTO-ansvarlige ministre.

Minister ved udenrigsministeriet og nordisk samarbejdsminister **Ole Norrback** (SFP, Finland):

Fru President! Får jag börja med att tacka ordföranden för den analys av relationen mellan det Nordiska ministerrådet och det nordiska samarbetet å ena sidan och EU och EES å andra sidan. De samarbetsstrukturer vi har skapat under åren sedan 1995 när Sverige och Finland kom med i EU har utvecklats mycket väl, tycker jag, och samarbetet har börjat mycket väl också om mycket ännu kan göras.

De allmänna målsättningar vi har haft är att för det första påverka utformningen av den europeiska agendan i frågor där de nordiska länderna har ett gemensamt intresse. Det gäller alltså att vara ute i tid om man skall påverka. För det andra att ta initiativ i den här typen av frågor, för det tredje att eftersträva en samstämmig implementering av direktiven från EU och EES. Det här tycker jag också egentligen blir allt viktigare, att implementeringen är samordnad och gärna också sker tidigt. Det här kan också påverka andra EU-länder. Sedan är naturligtivs det fjärde syftet att fungera som ett slags brobyggare mellan de nordiska länder som är med i EU och de som är med i EES.

Den rapport som generalsekreteraren ger årligen härefter tror jag är mycket viktig för att belysa vad som sker när det gäller relationen mellan nordiskt samarbete och EU- och EES-frågorna. Nu är det ju så att samarbetet dessutom har utvidgats. Ministerrådet samarbetar förutom med EU och Efta med Europarådet, med Unesco och OECD och en del andra organisationer. Man kan också säga att strukturerna på agendan har förändrats. Nästan på alla möten som hålls mellan statsministrar, utrikesministrar, samarbetsministrar

och andra fackministrar så finns EU- och EES-frågorna med som en väsentlig del av agendan.

Samarbetsministrarnas möten med EU-ambassadörerna i Bryssel tycker jag också har blivit ett viktigt forum, inte bara för ministrarna och regeringen utan också för ministerrådets tjänstemän. Det ger oss möjlighet att diskutera frågor som kommer upp under den närmaste framtiden och under de kommande åren. Under 1998 har de här mötena och också ministerrådsmötena behandlat särskilt principiellt viktiga frågor som EU:s utvidgning, Agenda 2000, Schengenavtalet och den nordliga dimensionen i EU och naturligtvis sysselsättnings- och miljöfrågorna.

Jag vill sammanfattningsvis säga att jag tycker att den här verksamheten har fått en ganska bra grundstruktur som vi kan leva med, men det är alldeles klart att mycket ännu kan göras för att i ett tidigare skede samordna de nordiska ländernas ageranden, också i ett senare skede när implementeringen skall göras. Samarbetet mellan EU-ländernas ministrar före EU:s ministerrådsmöten tycker jag också i många avseenden har utvecklats och fungerar förhållandevis väl.

Reynold Furustrand (socialdemokratiska gruppens talesman):
Fru president! På den socialdemokratiska gruppens vägnar vill också jag gärna tacka för en god och grundlig rapport om de nordiska ländernas EU/EES-frågor.

I den socialdemokratiska gruppen tillmäter vi det stor betydelse att de nordiska länderna samarbetar om Europafrågor. På en lång rad områden delar de nordiska länderna samma traditioner och värderingar. Vi kan gå i spetsen i EU, när det gäller miljö, sysselsättning, arbetsmiljö, konsumentfrågor och öppenhet. Nordiska synpunkter kan få större genomslagskraft i EU, om de nordiska länderna koordinerar sina insatser.

Vi ser stora fördelar med dagens EU-samarbete. I framtidens utvidgade EU, med kanske upp till 30 medlemsländer, kommer samarbete att bli en nödvändighet. Skall alla medlemsländer få ordet vid presentationen av nya förslag, kommer en inledande runda att ta omkring tre timmar. Det blir det inte tid till. EU-länderna kommer därför att bli tvingade att sluta sig samman och bilda allianser med andra länder som har samma synpunkter som de själva.

Här är de nordiska länderna varandras naturliga partner på en lång rad områden. Vi har också den stora fördelen att vi med Nordiska rådet och nordiskt samarbete redan har institutioner och ett samarbete etablerat. Detta skall bara utformas som ett mer konkret samarbete.

De nordiska länderna är inte eniga om allt, men vi är eniga om mycket, och det skall vi utnyttja. EU-statusrapporten visar att vi är på god väg. Det är socialdemokraternas önskan att de nordiska länderna samarbetar om kon-

kreta förslag och initiativ från EU. Det sker sannolikt bäst genom att de ansvariga beslutsfattarna och ämbetsmännen samordnar sina insatser i konkreta saker.

Vi tycker att statusrapporten ger en god översikt över de olika samarbetsområdena och samarbetsformerna. Här vill jag framhäva samarbetet på konsument- och livsmedelsområdet som ett efterföljansvärt exempel. Det är nordiskt samarbete när det fungerar som bäst.

När ett arbete om nya regler påbörjas i EU etableras en handläggningsgrupp på ansvarig nivå som följer utvecklingen och samordnar de nordiska ståndpunkterna. När ett direktiv har antagits samordnar man implementeringen på gemensam nordisk basis. Efter behov hålls förmöten mellan de ansvariga handläggarna inför möten i EU-regi. Det finns fasta rutiner för att informera Island och Norge, som på grund av EES-avtalet påverkas på samma sätt som de nordiska EU-länderna av förslagen.

Den socialdemokratiska gruppen har i Nordiska rådet varit pådrivande för att få i gång ett nordiskt samarbete kring livsmedelssäkerhet, och vi är mycket till freds med resultatet. Vi uppmanar de nordiska regeringarna att också de under de kommande åren prioritera detta arbete högt.

Det är glädjande att EU-statusrapporten så tydligt visar att de områden som det handlar om är prioriterade, och det är också de områden där samarbetet är mest konkret. Samarbetet med ministerrådet har fungerat väl, och det vill vi gärna ge ett kvitto på här. Den socialdemokratiska gruppen uppmanar till utveckling av samarbete på alla relevanta områden och till att använda konsument- och livsmedelsområdena som exempel.

Vi är också mycket till freds med att fler och fler ministrar börjat hålla informella toppmöten inför mötena i EU:s ministerråd. Det är avgörande att samordningen förs ända fram till den slutliga, politiska beslutsnivån.

De nordiska länderna är på god väg, men vi har fortfarande ett stycke att gå. Vi skall undvika att de nordiska länderna utnyttjar miljögarantin på olika sätt, som skedde för Danmark och Sverige när det gällde det s.k. kosmetiska livsmedelsdirektivet, direktivet om andra tillsättningsmedel än färg- och sötmedel. Vi skall garantera stöd till varandra i väsentliga saker, som t.ex. att upprätthålla det svenska och finska förbudet mot antibiotiska växtstimulantia eller vad beträffar förslag som kolliderar med det danska avtalssystemet.

Fru president! Vid flera tillfällen har det rests förslag om att Nordiska rådets Europautskott skall fungera som ett slags nordiskt Europautskott motsvarande den EU-nämnd som vi har i Sverige, vilken behandlar konkreta ärenden och ger mandat.

Det här har man helt missförstått. Vi som är medlemmar av nationella Europautskott/EU-nämnder vet att ärendemängden är så stor att det inte är realistiskt med en sådan ordning, och det är heller inte önskvärt. Den konkreta ärendebehandlingen skall utföras av ansvariga handläggare.

Nordiska rådet och Nordiska rådets Europautskott har en viktig roll för att rikta fokus på de överordnade politiska frågorna och medverka till att formulera gemensamma nordiska prioriteringar. Vi har också en viktig uppgift i att upprätthålla dialogen med de nordiska regeringarna för att säkerställa ett bra samarbete. Detta hade vi mycket stor framgång med vid EU:s regeringskonferens. Under hela den konferensen upprätthöll Nordiska rådets Europautskott kontakt med de nordiska chefsförhandlarna och ministrarna för att säkerställa att samarbete skedde på nordisk grund. Jag är övertygad om att om vi inte hade uppträtt på detta goda samordnade sätt, hade vi inte nått samma goda resultat.

Fru president! Mina strävanden i nordiskt samarbetssammanhang grundlades i unga år. Åren 1970 och 1971 var jag mitt ungdomsförbunds observatör på Nordiska rådets session i Köpenhamn, alltså för snart 30 år sedan. Jag fick där se och lära vad politiskt samarbete innebär i praktiken. Detta har jag haft stor nytta av under mina år i politiken, både nationellt och under min korta sejour i Europaparlamentet.

Mycket av det som vi arbetar med i dag kan faktiskt göras bättre, men jag vill påstå att det har blivit en avsevärd skillnad på detta område. Vi har genomfört avsevärda förbättringar i det nordiska samarbetet och i det europeiska samarbetet sedan början av 70-talet. Fru presdient! Vi kan och vi skall visa att det främst är genom samarbete som vi kan uppnå goda resultat.

Jens Rohde (mittengruppens talesman):
Fru Præsident! På midtengruppens vegne skal jeg tilkendgive nogle synspunkter i forhold til statusrapporten samt et par generelle europæiske synspunkter.

Jeg vil begynde med at sige tak for en god og grundig redegørelse.

Midtengruppen er som bekendt en meget bredt sammensat gruppe, og nogle kunne måske forledes til at tro, at det er en stor hæmsko for dynamikken, når vi diskuterer Europaspørgsmål. Men hertil vil jeg blot sige: Tværtimod !

Midtengruppen afspejler jo netop den forskellighed i meningerne om Europa, som vi finder i de nordiske befolkninger. Og det er i sig selv en kvalitet, der ikke må kvæle, men i stedet skal bruges til netop at skabe dynamik.

Jeg siger ikke det her for at fremhæve Midtengruppen frem for andre grupper, men fordi jeg godt vil understrege, hvor vigtigt det er at have et forum, hvor EØS-lande og EU-lande - halve, trekvarte eller hele medlemmer af den Økonomiske Monetære Union - mødes, diskuterer og påvirker de andre lande på de områder, hvor vi kan blive enige.

Ikke at vi skal forsøge at blive enige for enhver pris. Det er jo en gammel romantisk drøm uden hold i virkeligheden; lad os bare se det i øjnene. Men når vi kan nå til enighed, så har vi en forpligtelse over for de nordiske folk til

samlet at søge den maksimale indflydelse. At vi så er nogle, der sådan helt personligt – og jeg understreger helt personligt - gerne så, at alle lande også var med til at bære ansvar og forpligtelser inden for EU, det er så en helt anden sag. Ingen skal være i tvivl om, at Nordisk Råd er vigtigt set i europæisk sammenhæng.

Som hr. Steensnæs også var inde på i forbindelse med statusrapporten, så er der sket en lang række af intensiveringer og forbedringer i samarbejdet.

Der har været nævnt flere områder. Jeg vil derfor nøjes med at hæfte mig ved nogle få. Så behøver jeg heller ikke bruge al min taletid.

Forbruger- og levnedsmiddelsektoren er jo et flot eksempel på det nordiske samarbejde, når vi taler EU. Her stiller man sig ikke tilfreds med de flotte ord.

Forbrugersektoren er i gang med udarbejdelsen af et nyt handlingsprogram, der skal løbe til år 2004. Handlingsprogrammet skal danne ramme om en systematisering af hovedopgaven, som er at udøve størst mulig indflydelse på det europæiske samarbejde. Det kan vi kun hilse velkommen. Især hvis man husker at holde sig målet for øje, nemlig at sikre forbrugerne den egentlige indflydelse, så de selv har mulighed for at stemme med fødderne.

I Midtengruppen kan vi kun opfordre til, at man i andre sektorer skeler til - om ikke modellerne så i hvert fald intentionerne - fra forbruger- og levnedsmiddelsektoren, så vi på så mange områder som overhovedet muligt kan sikre os maksimal indflydelse på de sager, hvor vi politisk kan tale med én stemme.

Jeg vil godt her benytte lejligheden til at takke de nordiske statsministre for initiativet over for engergisektoren, der nu på opfordring har taget kontakt til de øvrige Østersølande med henblik på udviklingen af elektricitets- og gasnetværket.

Samtidig vil jeg gerne opfordre til, at man også aktivt ser på andre områder, hvor der kan tages initiativer i forhold til Østersøområdet. Vi har som nordiske lande og Nordisk Råd ikke alene en forpligtelse i forhold til Baltikum og Polen. Vi har også en enestående chance for et gensidigt særdeles givtigt og frugtbart fællesskab med disse lande. Det er gensidige interesser, der står på spil i både milljø-, forbruger-, arbejdsmarkeds-, handels-, erhvervs-, landbrugs-, uddannelsespolitik etc.

Her ligger en opgave for Nordisk Råd, som, hvis vi løfter den rigtigt, for alvor kan sætte sig spor i den fremtidige historieskrivning.

Lad os gå på med engagement og vilje – og hellere i dag end i morgen.

Som nævnt finder vi status-rapporten generelt god. Skulle jeg komme med et lille smil på læben, så er det i forhold til kulturministrenes samarbejde om den mediepolitiske udvikling. Ikke,at der er noget galt i det. Overhovedet ikke. Jeg synes blot, at det er tankevækkende så meget man diskuterer public service - uden egentlig nærmere at have defineret, hvad public service egentlig er. Den definition savner jeg. Men o.k., public service er vel, alt andet

lige, et nationalt anliggende, i hvert fald så længe det ikke er konkurrenceforvridende.

Mere generelt vil jeg på midtengruppens vegne slutte med at sende de nordiske landes regeringer en opfordring til sammen at forsøge at sætte noget kød på det nærhedsprincip, som efter, ikke mindst tysk, opfordring nu er implementeret i Amsterdamtraktaten.

Jeg hørte i går Danmarks statsminister, hr. Poul Nyrup Rasmussen, sige, at Amsterdamtraktaten er den bedste traktat, vi nogen sinde har haft. Lad mig minde om, at traktater aldrig er og aldrig bliver andet end det, som traktaternes parter gør dem til.

Jeg vil dog give statsministeren ret så langt, at traktaten giver grundlag for mange rigtige beslutninger, herunder også - ikke bare en mulighed, men også en pligt til - *ikke* at træffe beslutninger, såfremt der ikke er tale om decideret grænseoverskridende spørgsmål. Det kunne såmænd også være, at der kunne saneres i noget af den allerede eksisterende EU-lovgivning.

Vi har i forskellige EU-kampagner talt så meget om nærhed - eller subsidiaritetsprincippet, om man vil.

Og det får mig til at tænke på, at jeg engang spurgte en af mine venner, om han vidste, hvad subsidiaritetsprincippet egentlig var.

"Nej!", svarede han, og hvis jeg fik det, ville jeg gå til lægen.

Kære ministre! Lad os øge kendskabet til dette princip ved, at vi viser, at vi virkelig også mener noget med det.

Jeg tillader mig igen at citere hr. Poul Nyrup Rasmussen fra i går:

Politik er ikke kun at have de rigtige meninger. Politik er også at ville og have modet til at føre handlinger ud i livet.

Mere rigtigt kan det vel ikke siges. Lad derfor nærhedsprincippet blive til reelle handlinger. Det skylder vi ganske enkelt vore befolkninger. Tak.

Timo Järvilahti (Kesk, Finland):

Arvoisa rouva puheenjohtaja! Haluan käyttää puheenvuoron nimenomaan listan tässä kohdassa siitä syystä, että tunnen erittäin suurta huolta Pohjoismaiden yhteistyön tulevaisuudesta ainakin Suomen osalta.

Ehkäpä tässä voi kertoa vähän historiaa: Kun viime kaudella olin mukana myös Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa, suomalaiset osallistuivat tähän toimintaan erittäin innostuneesti, näkivät sen tärkeänä ja olivat täysin rinnoin mukana. Kun sitten tulin valituksi vuoden 1995 alusta Euroopan parlamenttiin ja oltuani siellä pari vuotta totesin tilanteen Suomessa muuttuneen olennaisesti. Ei kukaan itseään kunnioittava poliitikko enää arvostanut Pohjoismaiden yhteistyötä eikä kokouksiin tahtonut löytyä osanottajia, vaikka oli järjestetty hyvin monenlaisia ja miellyttäviä sidosryhmä- ja sivutapahtumia näiden kokousten yhteyteen.

Tämän takia tässä kohdassa, kun Eurooppa-valiokunta selvittää tilannetta, tekisin sellaisen ehdotuksen puhemiehistön harkittavaksi, että kerättäisiin voimia niin ministerineuvoston kuin Pohjoismaiden neuvostonkin virkamieskunnasta tämän Eurooppa-kysymyksen hoitamiseksi siten, että voitaisiin valmistella unionissa tehtäviä päätöksiä varten Pohjoismaiden yhteistä kantaa tosissaan ja pyrkien myös järkeviin lopputuloksiin. Ainakaan Suomen kansanedustuslaitosta tämä nykyinen toiminta ei tyydytä. Kyllä tämä on vähän kuin Wienin tanssiva kongressi – kaikella kunnialla.

Minä olen koko ikäni arvostanut voimakkaasti pohjoismaista yhteistyötä. Olen sanonutkin monta kertaa leikkisästi, että kannatan paljon enemmän Kalmarin unionia kuin Euroopan unionia. Mutta kun se ei kuitenkaan ole voinut toteutua, tässä mielessä jotakin on tehtävä niin kauan kuin vielä voidaan jotakin tehdä.

Hyvät perustukset ovat olemassa. Valmiit organisaatiot löytyvät, ja hyviä ihmisiä on virkamieskunnassa. Nyt on aika katsoa eteenpäin ja luoda toimintasuunnitelma, jolla voidaan sitten kohottaa pohjoismaisen yhteistyön roolia.

Nimenomaan puhun nyt suomalaisena ja puhun niistä tunnoista, joita minulla henkilökohtaisesti on tässä asiassa. Kyllä oli aika masentavaa olla Brysselissä, kun minkään näköistä pohjoismaista yhteistyötä ei siellä näiden kolmen jäsenmaan kesken ollut. Ei sitä siellä voi ollakaan. Ei se ole mahdollista parlamentissa, vielä vähemmän valmisteleva virkamieskoneisto, komissio, siihen sopii, puhumattakaan siitä, että ministerineuvostossa alettaisiin tehdä pohjoismaista yhteistyötä. Se elin, joka sen voi tehdä, on olemassa: se on Pohjoismaiden neuvosto, Pohjoismaiden ministerineuvosto.

Kyse on siitä, että me katsomme vähän kauemmaksi tulevaisuuteen. Nythän mukana on kolme maata, kaksi on ulkopuolella. Vain yksi on Emussa. Siitä huolimatta löytyy monilla aloilla konkreettisia taloudellisia asioita, joissa voidaan varmasti saada aikaan hyviä tuloksia. Se edellyttää sitä, että otetaan asiat tosissaan, ei käydä pitämässä niitä kokouksia miettien koko ajan, missähän mahtaa olla seuraava lounas tai minkälainen vastaanotto on hallituksella ja mitä siellä syödään.

Timo Järvilahtis anförande i svensk översättning:

Ärade fru ordförande! Jag vill komma med mitt inlägg precis på denna punkt på listan för att jag är mycket bekymrad för det nordiska samarbetets framtid åtminstone för Finlands vidkommande.

Om ni tillåter en kort tillbakablick på det som varit: När jag var med i Nordiska rådets verksamhet under föregående period deltog också finnarna med liv och lust. De tyckte verksamheten var viktig och ville vara med fullt ut. I början av 1995 blev jag invald i Europaparlamentet och efter några år där kunde jag bara konstatera att situationen i Finland var väsentligt förändrad. Ingen politiker med en gnutta självaktning hade längre något till övers

för det nordiska samarbetet, och det var svårt att hitta folk som ville gå på möten, trots att det fanns mycket varierande och trevliga sidoarrangemang i samband med mötena.

Därför vill jag precis här, när Europa-utskottet utreder läget, föreslå att presidiet överväger om vi inte skall samla både ministerrådets och Nordiska rådets tjänstemannakrafter för att ordna denna Europafråga så att de nordiska länderna på allvar kan formulera en gemensam ståndpunkt inför beslut i Europeiska unionen med sikte på ett förnuftigt slutresultat. Den nuvarande verksamheten tillfredsställer i vart fall inte Finlands riksdag. Det här påminner lite grann om den dansande kongressen i Wien – med all respekt.

Jag har hela mitt liv satt stort värde på det nordiska samarbetet. Jag har många gånger sagt på lek att jag sätter större värde på Kalmarunionen än Europeiska unionen. Men när den ändå inte har gått i uppfyllelse måste vi göra något innan det är för sent.

Det finns en god grund att bygga på. Vi har färdiga organisationer och en duktig tjänstemannakår. Nu gäller det att se framåt och lägga upp en strategi för att höja det nordiska samarbetets profil.

Jag talar nu som finne och uttrycker mina personliga åsikter i denna sak. Det var minst sagt nedslående att se därnere i Bryssel att det inte fanns en tillstymmelse till nordiskt samarbete mellan de tre nordiska medlemsstaterna. Det vore inte heller möjligt därnere. Det är inte möjligt i parlamentet, lika litet som det går för sig i det beredande tjänste-mannamaskineriet, kommissionen, för att inte tala om att ministerrådet skulle bli ett forum för nordiskt samarbete. De enda organ som kan göra det är Nordiska rådet och ministerrådet.

Det är fråga om att se litet längre in i framtiden. Nu är tre länder med och två utanför. Bara ett är med i Emu. Det oaktat finns det i många branscher helt konkreta ekonomiska frågor som det säkert går att nå goda resultat i. Men det kräver att vi tar saken på allvar, att vi inte går på möten där vi bara sitter och funderar var vi ska äta vår nästa lunch eller hurdan mottagning regeringen kommer att ha och vad vi blir bjudna på där.

Kimmo Kiljunen (SDP, Finland):

Arvoisa puheenjohtaja! Minusta ed. Järvilahden puheenvuorossa oli eräs tärkeä huomio. Kuinka tehostaa Pohjoismaiden neuvoston Eurooppa-valiokunnan työtä nimenomaan suhteessa unioniin.

Olisin tekemässä ehdotusta, joka on aikaisemminkin keskusteluissa ollut esillä, että Pohjoismaiden neuvoston Eurooppa-valiokunta entistä systemaattisemmin kokoaisi jäsenensä kolmen Euroopan unionin jäsenmaan niistä Eurooppa-valiokunnista, jotka työskentelevät kansallisissa parlamenteissa. Näin Pohjoismaiden neuvoston Eurooppa-valiokunta olisi tehokkaammin vetämässä yhteen. Ruotsin, Tanskan ja Suomen kansallisten parlamenttien

Eurooppa-valiokuntien jäseniä ja toisaalta Islannin ja Norjan kansanedustajia. Jälkimmäisissä maissahan ei Eurooppa-valiokuntia tietenkään ole.

Tämä varmasti olisi ehdotus, joka tehostaisi ed. Järvilahden äskeisiä ajatuksia.

Kimmo Kiljunens anförande i svensk översättning:

Ärade ordförande! Jag tycker att ledamot Järvilahti gjorde en viktig iakttagelse i sitt inlägg. Hur ska vi effektivisera Nordiska rådets Europautskotts arbete speciellt i relation till unionen?

Jag har ett förslag, som varit framme redan tidigare i diskussionen. Det går ut på att medlemmarna i Nordiska rådets Europautskott ännu mer systematiskt än förut plockas ut bland de nationella parlamentens befintliga Europautskott i de tre länder som är medlemmar av unionen. På detta sätt skulle Nordiska rådets Europautskott effektivare kunna dra åt samma håll. Alltså dels medlemmar av Europautskotten i det svenska, danska och finska parlamentet, dels isländska och norska riksdagsledamöter. I de två sistnämnda länderna finns ju inget Europautskott.

Detta förslag kunde med säkerhet ge större tyngd åt ledamot Järvilahtis tankegångar.

Jarmo Wahlström (Vas, Finland):

Fru president! Haluan replikoida Timo Järvilahdelle, vaikka se ei kovin miellyttävältä tunnu, sen takia, että hän antoi täydellisen väärän todistuksen Suomen valtuuskunnan toiminnasta. Se tietysti johtui siitä, ettei hän siihen osallistu. Nytkin hän tuli tänne vasta tänään aamulla, vaikka istunto on alkanut maanantaina, enkä ole häntä koskaan nähnyt Suomen valtuuskunnan kokouksissa.

Toivoisin todellakin, että tämä otetaan huomioon, kun arvioidaan hänen puheenvuoroaan, jossa sinänsä saattoi olla joitakin järjen hiveniä, ehkä sen verran kuin mihin Kimmo Kiljunen viittasi.

Jarmo Wahlströms anförande i svensk översättning:

Fru president! Jag vill komma med en kommentar till Timo Järvilahtis inlägg, även om det inte känns bra, men för att han gått ut med helt falskt vittnesbörd om verksamheten i Finlands delegation. Det beror naturligtvis på att han inte själv deltar i den. Han kom hit först nu på morgonen, trots att sessionen började i måndags, och jag har minsann inte sett skymten av honom på Finlands delegations möten.

Jag hoppas verkligen att ni tar hänsyn till detta när ni bedömer hans inlägg, som det i och för sig kan finnas en gnutta vett i, kanske just så mycket som Kimmo Kiljunen hänvisade till.

Hermed sluttede debatten.

Presidenten: Kan plenaförsamlingen besluta att lägga Ministerrådets statusrapport om arbetet med Europafrågor till handlingarna? Svaret er ja.

Rådet beslöt att lägga Dokument 3 till handlingarna.

Presidenten uppmärksammade på det material som delats ut i salen.

14. Sysselsättning och arbetsmarknad

Nordiska ministerrådet redogörelse om sysselsättningssituationen og sysselsättningspolitiken i Norden (dokument 6)

A 1171/euro	Medlemsforslag til oprettelse af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsintitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling
A 1179/euro	Medlemsförslag om delning av arbete och förkortad arbetstid
B 173/euro	Förslag till ändring av 1993 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmaknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer

Presidenten: Enligt beslut vid föregående års session lämnar Ministerrådet en redogörelse om sysselsättningssituationen och sysselsättningspolitiken i Norden.

Jag föreslår att vi först tar debatt om rapporten. Därefter debatterar vi de tre betänkanden som skall behandlas under denna punkt.

Näringsminister **Björn Rosengren** (ministerrådets talesman):

Fru President! Först vill jag på de nordiska arbetsministrarnas vägnar tacka för att jag har fått möjlighet att inleda denna debatt om sysselsättningspolitiken i de nordiska länderna.

Jag befinner mig nu i samma situation som min norska arbetsministerkollega gjorde förra året, nämligen att vara helt nytillträdd som minister och vara talesman för de nordiska arbetsministrarna. Jag började som näringsmi-

nister i den svenska regeringen för ca en månad sedan, och till mitt ansvarsområde hör bl.a. arbetsmarknadspolitiken.

Mina ministerkolleger och jag uppskattar mycket europautskottets initiativ till att vi har en årlig sysselsättningsdebatt vid Nordiska rådets session. Sysselsättningsfrågorna är viktiga i alla de nordiska länderna, och sysselsättningspolitiken har varit en central del i den ekonomiska politiken under lång tid. Det har också varit viktigt för de nordiska EU-medlemsländerna att ge sysselsättningsfrågorna en större prioritet på den europeiska dagordningen.

Den svenska regeringens övergripande mål för den ekonomiska politiken är att öka sysselsättningen. Målet att halvera arbetslösheten till 4 % fram till slutet av år 2000 har därför kompletterats med ett sysselsättningsmål, som innebär att sysselsättningsgraden skall öka från 74 % till 80 % år 2004.

Det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet har pågått länge och bygger på många traditioner, och det fungerar i stort sett mycket väl. Men det finns trots allt en del hinder i samarbetet som försvårar vardagslivet för våra medborgare, och det är mot denna bakgrund som det svenska ordförandeskapet sammanställer s.k. hinderkataloger. Vi sammanställer helt enkelt konkreta företeelser som hindrar ett smidigt samarbete. Det gäller t.ex. gränsområdena som Öresundsregionen, Kvarken och vid norsk-svenska gränsen.

Till de viktiga frågorna på den nordiska dagordningen hör också samarbetet med närområden, och då menar jag länderna kring Östersjön. Det pågår otaliga spännande och intressanta lokala och nationella samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna och våra övriga grannar kring Östersjön.

För att också manifestera att regeringarna i de nordiska länderna fäster stor vikt vid detta samarbete ordnades i maj i år ett ministermöte med Östersjöstaterna som behandlade det arbetsmarknadspolitiska området. Ett viktigt pågående arbete på detta område är ändringar i bestämmelserna för flyttbidrag över gränserna. Ett gemensamt förslag presenterades på de nordiska arbetsmarknadsministrarnas extra ordinära möte i augusti 1998. Förslaget innebär att miniminivån för flyttstödet skall vara ersättning för resekostnader i samband med sökande eller tillträde av anställning och skall utgå enligt respektive lands nationella regelverk. Det finns en politisk vilja hos de nordiska regeringarna att säkra en god mobilitet över gränserna, och frågan behandlas nu vidare med våra respektive myndigheter för att hitta en praktisk och genomförbar lösning.

Som utgångspunkt för denna debatt ligger en sysselsättningsredogörelse, som utarbetats i slutet av sommaren i de olika arbetsministerierna med huvudansvaret i Stockholm. Det är viktigt att komma ihåg att den skrevs för ett antal månader sedan, och mycket i vår omvärld har hänt sedan dess. Den ekonomiska krisen i Asien och Ryssland, med påföljande turbulens världen över på de finansiella marknaderna, har minst sagt satt sina spår. Osäkerheten inför framtiden har ökat markant. Spåmän och spåkvinnor i vår omvärld reviderar nu ned sina prognoser för världsekonomin. Jag vill också påstå att

de nordiska ländernas ekonomier är i grunden sunda, och jag tror att vi står oss relativt väl i denna turbulens.

När sysselsättningsredogörelsen skrevs i somras kunde vi konstatera att den ekonomiska situationen såg ljus ut och att arbetsmarknadsläget hade förbättrats i samtliga länder. De nordiska länderna hade alla en gynnsam utveckling under 1997, även om styrkan i och källan till tillväxten varierade mellan länderna. Vi har med stor tillfredsställelse kunnat konstatera att arbetslösheten har pressats tillbaka markant i flera länder utan att inflationstakten rusat i väg. I somras låg arbetslösheten i Norge på runt 2 % – en siffra som bara för något år sedan tedde sig närmast utopisk. Den betydande nedgången i långtidsarbetslösheten i Danmark inger förhoppning och visar att den nordiska modellen, med aktiv arbetsmarknadspolitik, kan motverka att långtidsarbetslösheten biter sig fast – en situation som många andra länder i Europa har fått erfara.

Genom den nya avdelningen om sysselsättning i Amsterdamfördraget, som antogs av Europeiska rådet i juni 1997, har kampen för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet inom den europeiska gemenskapen fått större betydelse än tidigare.

Detta första år med den förtida implementeringen av nya sysselsättningsavdelningen i Amsterdamfördraget har varit ett mycket spännande och intressant år. Det kan närmast ses som en första försöksperiod, där stora framsteg gjorts redan under första året. De första sysselsättningsriktlinjerna antogs formellt av rådet i december förra året, och under våren arbetade samtliga medlemsländer fram sina nationella handlingsplaner för sysselsättningspolitiken som presenterades i april i år. I slutsatserna från ministerrådsmötet i Cardiff i juni konstaterar regerings-cheferna bl.a. att det är tydligt att "medlemsstaterna gör allvarliga ansträngningar för att förbättra den aktiva befolkningens anställbarhet – – – och – – – villkoren för små och medelstora företag".

Handlingsplanerna har sedan dess varit föremål för en intensiv utvärdering, som ligger till grund för den s.k. gemensamma sysselsättningsrapporten till ministerrådsmötet i Wien i december i år. Cirkeln är nu sluten, och arbetet med att revidera riktlinjerna för 1999 pågår för fullt. I början av oktober presenterade EU-kommissionen sitt förslag på 1999 års riktlinjer.

Riktlinjerna för sysselsättningspolitiken ligger i stora stycken väl i linje med sysselsättningspolitiken i de nordiska länderna och har ett stort inslag av de idéer och strategier som karakteriserar arbetsmarknadspolitiken i dessa länder. De gemensamma riktlinjerna bygger i stor utsträckning på aktiva insatser för att stärka individens ställning på arbetsmarknaden, främja kompetensutveckling, finna en god balans mellan flexibilitet och trygghet, främja företagsamhet samt öka jämställdheten mellan kvinnor och män.

Flera av de nordiska länderna har en mycket lång tradition av en aktiv arbetsmarknadspolitik, där arbetslösas aktiviteter premieras framför ett pas-

sivt bidragsberoende – en politik som svarar mot de intentioner som det ges uttryck för i riktlinjernas första pelare om att förbättra anställbarheten.

Presidenten: Jag vill påpeka att den anmälda talartiden med råge är till ända.

Näringsminister **Björn Rosengren** (ministerrådets talesman):
Avslutningsvis får jag då bara säga att den rapport vi här ger också är ett avstamp till att vi nu måste koncentrera oss mer på de strukturella problem vi har i ekonomin, i våra institutioner och våra företag om vi skall lyckas få ned arbetslösheten.

Presidenten: Jag ber så mycket om ursäkt. Björn Rosengren har ytterligare talartid kvar.

Näringsminister **Björn Rosengren** (Sverige):
Det är inte lätt debattera, när man planerar 20 minuter och bara får tala i 10. Dessutom gjorde jag ju min avrundning. Men låt mig få fortsätta med att lägga detta tal ifrån mig och tala fritt i 10 minuter.

Något som är viktigt och som jag tror att vi kommer att få prata mycket om framöver när det gäller arbetsmarknadspolitiken, när det gäller att få ned arbetslösheten och inte minst när det gäller att öka sysselsättningen är att vi måste titta på de strukturella förändringar som nu sker på de nordiska arbetsmarknaderna. Vi från den svenska regeringen har tagit intryck av detta, och vi har bl.a. gjort en departemental förändring som innebär att vi slår ihop arbetsmarknadsdepartementet, kommunikationsdepartementet och näringsdepartementet. Därmed kan man säga att vi har fått ett strukturdepartement, där vi tittar på arbetsmarknadens funktionssätt, på näringslivets funktionssätt och på frågor som handlar om energi och struktur i stort i samhället.

Arbetslösheten är i mångt och mycket strukturell, inte bara konjunkturell. Det gäller inte minst näringslivet, där vi i dag kan se hur många stora företag rationaliserar hårt. De gör bättre produkter, produkter med högre kvalitet, de gör dem billigare och de konkurrerar bara på kända marknader med kända produkter. Men dessutom halveras antalet sysselsatta, just därför att man är så effektiv. Någon annan väg har man inte att gå.

Problemet är att man ibland är *för* effektiv, så man hinner inte att kompetensutbilda människorna och hinner inte titta på framtida strategier. Därav följer att när den produkt man har levt på länge, som blivit allt billigare och fått allt högre kvalitet, inte längre går att sälja, hamnar man i den situationen att man inte har någon ny produkt eller någon ny marknad.

Detta är i vart fall någonting som händer starkt i Sverige, i och med att vi är mycket beroende av stora, multinationella företag.

Det här gäller också våra institutioner. Det vill säga att vi måste komma i en situation där vi ser över våra institutioner så att de kan bättre möta de strukturella förändringarna, kan stödja näringslivet, kan stödja människor som behöver ny kompetens och inte minst stimulera till nya produkter, varor och tjänster och nya marknader.

Fru president! För att betona livslångt lärande föreslår EU-kommissionen att en ny riktlinje införs, som uppmanar medlemsländerna att sätta mål för ökade insatser på detta område. Just när det gäller kompetensutvecklingen tror jag att de strukturella förändringar som jag nämnde kommer att ha en stor betydelse.

Med de orden vill jag än en gång tacka för att jag fått tala till er. Jag vill påpeka för auditoriet och för presidenten att jag har erbjudit 4 minuter och 25 sekunder.

Kent Olsson (m, Sverige):

Fru president! Det var intressant att höra den nye svenske näringsministern och hans optimism, och om planerna att sysselsättningen åtminstone i Sverige skall öka det närmaste året.

Men jag hörde egentligen inte några nya förslag om hur sysselsättningen skall öka. Själv sade näringsministern att han förväntar att departementet skall innebära mycket. Det får vi väl hoppas, men jag hoppas att mininstern har fler förslag än att enbart en departementsreform skall ge de nya arbetena.

När vi har varsel som ökar i Sverige, vilka åtgärder är näringsministern beredd att vidta för att öka sysselsättningen? Blir det några förändringar i arbetsrätten, kommer det att bli möjligt med hushållstjänster, och kommer man att få sänkta skatter – ett antal åtgärder som alla är överens om bidrar till att öka sysselsättningen?

Eftersom det här är det första tillfället att ta en debatt med ministern är det intressant att höra om han, med sina nya ögon, är beredd att göra förändringar i den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Näringsminister **Björn Rosengren,** (Sverige):

Får jag börja med att säga att vi i Sverige – det var väl dit frågan var riktad – kommer att presentera en ny arbetsmarknadspolitik, om jag får använda uttrycket. Vi kommer att presentera en näringspolitik som är närmare kopplad till arbetsmarknadspolitiken och vi kommer att se alla politiska åtgärder som vi vidtar mer kopplat till att öka sysselsättningen. Det kommer vi att presentera i den svenska riksdagen litet längre fram.

När det gäller varslen, är det så att vi nu ser en sjunkande industrikonjunktur, och den kan avläsas i ökande varsel. Det kompenseras ännu mer än väl av att vi har en ökad hemmamarknad, och därmed är sysselsättningen fortfarande i stigande och går mycket bra. Men jag är lika oroad som alla andra när jag ser att industrikonjunkturen sjunker. Vilka åtgärder vi på politiskt plan kan vidta för detta vill jag också återkomma till i den svenska riksdagen.

Presidenten lovade vara generös med tiden.

Kent Olsson (m, Sverige):
Tack. Jag begär inte att näringsministern, som är så ny på sin post, i detta forum skall presentera alla åtgärder. Man kan väl ändå tyda honom så, att den kritik som har varit under en längre tid mot den svenska socialdemokratiska regeringen för att göra för litet på arbetsmarknadens område kommer att leda till att man tar till sig olika förslag som vi har lagt fram tidigare för att öka sysselsättningen.

I det här sammanhanget får vi önska ministern lycka till med de nya förslagen och att han också lyckas förhandla fram dem inom den socialdemokratiska regeringen.

Reynold Furustrandh (s, Sverige):
Den här repliken kan också anses vara en fråga.

Det är ju så att vi har samordnat verksamheter på det svenska planet med avseende på arbetsmarknads-, närings- och trafikpolitik. Vad jag undrar är: Hur ser näringsministern på detta ur institutionell synvinkel på basis av Nordiska rådet? Här ser ju ländernas olika verksamheter annorlunda ut.

Jag ser enorma möjligheter i detta och hälsar med tillfredsställelse en utveckling som sker mer samordnat inom de andra nordiska länderna på samma sätt som i Sverige.

Presidenten påpekade för talaren att endast replik är tillåten och inte fråga.

Näringsminister **Björn Rosengren** (Sverige):
Mitt svar skulle vara att vi har stora möjligheter att samarbeta inom detta område.

Förändringen sker ju inte bara i Sverige utan i Norden och i hela världen, så jag förutsätter att vi har stora möjligheter att samarbeta.

Per Kaalund (S, Danmark):
Fru præsident! Først vil jeg takke arbejdsministrene for både den skriftlige og nu også den mundtlige redegørelse.

Proceduren bliver her ligesom sidste år, og jeg vil på Europaudvalgets vegne fremlægge nogle overordnede synspunkter rimelig kortfattet.

Den umiddelbare reaktion på den skriftlige redegørelse var, at den var meget bedre end sidste år. Europaudvalget finder, at redegørelsen i år i afsnit 2 indeholder meget bedre oplysninger om den aktuelle økonomiske situation og beskæftigelsessituationen og de initiativer, som er sat i værk i forbindelse med den aktive beskæftigelsespolitik, som alle de nordiske lande fører. Men redegørelsen mangler måske et sammenlignende og vurderende element, hvor de forskellige foranstaltningers effekt evalueres, og det kan måske overvejes at udbygge evalueringen til næste års rapport.

Ved debatten om beskæftigelsesredegørelsen sidste år – som jeg i øvrigt ikke selv deltog i, jeg er også nyt medlem her – inviterede arbejdsminister Eldbjørg Løwer Europaudvalget til en dialog om dette års redegørelse. Europaudvalget og arbejdsministrene mødtes i februar måned, og Europaudvalget pegede på, at beskæftigelsesredegørelsen for i år, 1998, burde tage udgangspunkt i Det Europæiske Råds resolution om vækst og beskæftigelse, hvilket beskæftigelsesredegørelsens afsnit 3 om en nordisk strategi for øget beskæftigelse netop gør ved at gennemgå resolutionens fire punkter: at forbedre kvalifikationer for arbejdskraften, udvikling af virksomhedernes muligheder for at ansætte flere medarbejdere gennem formindskede omkostninger og administrative forhindringer, opmuntring af virksomhedernes og de ansattes tilpasningsevne og for det fjerde ligestillingsproblemerne.

Europaudvalget havde oprindelig en intention om, at den nordiske beskæftigelsesredegørelse kunne være et godt nordisk grundlag for de nordiske EU-landes arbejde med beskæftigelsesspørgsmål i EU. Europaudvalget mente, at øvelsen med at sammenskrive den nordiske beskæftigelsesredegørelse ville sætte de nordiske lande et skridt foran i processen.

Hvis beskæftigelsesredegørelsen, som det var Europaudvalgets hensigt, skal fungere som et redskab til idé- og erfaringsudveksling mellem de nordiske lande, må redegørelsen, som den svenske arbejdsgiverforening og Finlands tekniske funktionærorganisations centralforbund også bemærker i deres høringssvar, indeholde evalueringer af de forskellige nordiske landes initiativer. Måske kan det ske i form af en dialog, hvor man fremlægger positive og negative resultater og laver en reel erfaringsudveksling.

Man kan lykkeligvis konstatere i redegørelsen, at alle de nordiske lande er inde i en positiv økonomisk udvikling, som også betyder, at beskæftigelsen øges, og at arbejdsløsheden falder, også for ungdommen og for de langtidsledige. De nordiske landes aktive arbejdsmarkedspolitik, hvor både regeringerne og arbejdsmarkedets parter har gjort gode indsatser, har givet resulta-

ter, selv om de nordiske lande i 1990'erne ikke har fulgt samme konjunkturforløb.

En af de grundlæggende tanker i den nordiske velfærdsmodel, nemlig arbejde til alle, som ønsker og kan, er nærmere virkeligheden i 1998, end den har været i mange år, siden den anden oliekrise slog igennem og for alvor skabte arbejdsløshedsproblemer, som måtte afhjælpes ved statens mellemkomst, først og fremmest mere passiv forsørgelse og de senere år gennem en langt mere aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Beskæftigelsen er konjunkturafhængig, og i 1998 befinder de nordiske lande sig i forskellige stadier af højkonjunktur, og arbejdsløshed er ikke længere et så stort problem som tidligere – ja, nogle af arbejdsmarkedets parter, for eksempel Dansk Arbejdsgiverforening, nævner i deres høringssvar en bekymring for, at der vil opstå flaskehalse på det danske arbejdsmarked som følge af demografiske ændringer i befolkningen: de små årgange og flere ældre osv.

Der er allerede enkelte steder set tilløb til licitationstegn som import af arbejdskraft, for eksempel i sundhedssektoren. De nordiske partigrupper har ligesom økonomer og andre forskellige opfattelser af, hvornår beskæftigelsesproblemet er løst, og hvornår man skal bekymre sig om flaskehalse i stedet. Min opgave som formand og talsmand for Europaudvalget er ikke at føre denne debat, men jeg vil dog påpege, at Europaudvalget mener, at beskæftigelsesredegørelsen ville være et oplagt udgangspunkt for at udveksle erfaringer fra de eksisterende arbejdsmarkedsordninger og til at sætte forskellige ordningers effekt i relation til den givne økonomiske situation.

I fremtiden får de nordiske lande forskellige udgangspunkter i forhold til ØMU'en, Den Økonomiske og Monetære Union, hvilket selvfølgelig også vil påvirke økonomierne. De nordiske lande har jo også forskellig tilknytning til EU, hvilket betyder, at de ikke alle er underlagt Det Europæiske Råds resolution om vækst og beskæftigelse, som arbejdsministrene har formet deres strategiafsnit efter. Det vil forhåbentlig ikke ændre ved, at de nordiske lande sætter beskæftigelsen højt.

Europaudvalget mener, at det er vigtigt i de opgangstider, vi nu oplever, at ruste sig til, at situationen kan ændres. Europaudvalget mener derfor, at beskæftigelsesredegørelsen vil kunne danne et godt grundlag for erfaringsudveksling mellem de nordiske lande med nogenlunde ens arbejdsmarkeder, men med forskellige erfaringer med økonomierne og derfor forskellige effekter af en aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Afslutningsvis vil jeg lige bemærke, at arbejdsministrene i redegørelsen nævner, at de vil stille forslag om at indføre et nordisk støttebidrag til arbejdsløse, og Europaudvalget afventer med spænding den konkrete udformning af et sådant forslag. Men – som også arbejdsministrene er opmærksomme på – er der mange forhold, der påvirker beskæftigelses-situationen, også påvirkninger, der ligger uden for arbejdsministrenes egentlige

rækkevidde: skattepolitik, finanspolitik, uddannelsespolitik osv. Dette bevirker selvfølgelig, at arbejdsmarkedspolitikken aldrig kan blive helt ens i de nordiske lande, men i det omfang, det kan lade sig gøre at ensrette politikken på disse områder, skal det selvfølgelig gøres. EU-reglerne vil selvfølgelig gøre deres, men jeg kan måske henlede opmærksomheden på Øresundsregionen, hvor der nu er en bro under opførelse mellem København og Malmö. Der er nedsat et barriereudvalg mellem Danmark og Sverige, og regionalt samarbejde ses også i Beneluxlandene.

Med hensyn til barriereudvalget er der en meget konsekvent gennemgang af mulige hindringer for udveksling af arbejdskraft og overhovedet at indføre fælles regler, og det kunne være et oplagt punkt for dels arbejdsministrene og dels Europaudvalget her i Nordisk Råd at tage dette som udgangspunkt for gennemgangen af de nordiske landes arbejds-markedspolitikker.

Sluttelig kan jeg sige, at Europaudvalget har valgt at indstille at rekommandation nr. 9/1996 opretholdes, da Europaudvalget fortsat vil følge redegørelsens opbygning og grundindhold, og endelig vil jeg gøre opmærksom på, at de to medlemsforslag, som behandles her til formiddag, hænger sammen med beskæftigelsesredegørelsen.

Jeg håber på en god debat og takker.

Jarmo Wahlström overtog herefter ledelsen af forhandlingen.

Arbeids- og administrasjonsminister **Eldbjørg Løwer** (V, Norge):
Det er andre året at det er en sysselsettingsdebatt i Nordisk Råd med bakgrunn i en sysselsettingsredegjørelse fra ministrene. Erfaringer fra debatten i fjor viser at det er en stor variasjon med hensyn til hvilken politikk som anbefales fra de ulike partigrupperingene i disse spørsmålene. Det kan bl.a. ha sammenheng med at en vellykket sysselsettingspolitikk krever innsats på et bredt spekter av politikkområder og derfor har også redegjørelsen i år mange tema.

Som denne redegjørelsen viser, har Norden de senere år hatt en økonomisk oppgang med økende sysselsetting og redusert arbeidsløshet. Arbeidsmarkedet synes særlig stramt i Norge og Island. Tallene for registrert ledighet den siste tiden kan imidlertid tyde på at arbeidsmarkedet i Norge er i ferd med å endre seg. I sitt nasjonalbudsjett legger Regjeringen til grunn at ledigheten vil flate ut. Selv om det blir et moderat omslag i arbeidsmarkedet, legger vi til grunn at ledigheten vil være lav det meste av 1999, og at det fortsatt vil være mangel på arbeidskraft i mange sektorer.

Jeg vil i mitt innlegg fokusere på muligheten for å dekke behovet for arbeidskraft. Det kan skje både ved tilgang av personer til arbeidsstyrken og

ved bedre å utnytte arbeidsstyrken gjennom redusert ledighet, økt fleksibilitet og økt produktivitet.

Sysselsettingen i Norge har økt med om lag 12 pst. i årene 1993 – 1998. Yrkesdelaktigheten er høy. Det kan i særlig grad tilskrives økt yrkesdeltakelse, bl.a. fra kvinner og unge. Kvinner har aldri hatt så høy yrkesdeltakelse i Norge som nå. Hvordan kan dette være mulig? Jeg mener at den aktive arbeidsmarkedspolitikken har spilt en hovedrolle i arbeidet med å mobilisere arbeidskraft. Det har skjedd gjennom arbeidsmarkedsetatens aktive oppfølging av arbeidssøkere og arbeidsgivere. Gjennom kvalifisering av mange arbeidssøkere har vi kunnet fylle de krav til kompetanse som har vært etterspurt i markedet.

Jeg vil trekke fram spesielt fem forhold knyttet til denne satsingen.

For det første: Ledigheten er mer enn halvert i perioden fra 1993 til 1998 til et nivå på 2,4 pst. registrert ledighet. Dette er den laveste ledigheten på ti år. Reduksjonen i ledigheten har kommet alle grupper og alle deler av landet til gode, og den er redusert både for menn og kvinner.

Jeg synes spesielt det er gledelig at langtidsledigheten nå reduseres mer enn samlet registrert ledighet. Det har også vært en markert nedgang i ledigheten for innvandrere. Fra 1997 til 1998 ble den registrerte ledigheten for innvandrere redusert fra 9,8 pst. til 7,1 pst., altså en reduksjon på 28 pst.

Regjeringen legger i statsbudsjettet for 1999 opp til en fortsatt betydelig innsats med sikte på å bedre innvandrernes situasjon på arbeidsmarkedet. På bakgrunn av den gunstige situasjonen på arbeidsmarkedet har vi bedt arbeidsmarkedsetaten spesielt legge vekt på formidling og stimulering til egenaktivitet. Et aktivt samarbeid med partene er viktig også for å hjelpe innvandrerne inn i jobb. For statens vedkommende har vi laget en egen handlingsplan for å øke antall innvandrere i statlig sektor.

Det andre forholdet jeg vil nevne, er å trekke fram dynamikken i tilpassingen på arbeidsmarkedet. Mange i Norge arbeider deltid, særlig kvinner. Arbeidsmarkedssituasjonen har muliggjort at mange har kunnet gå over fra å jobbe deltid til heltid. Arbeidskraftundersøkelsen viser at 116 000 personer som jobbet deltid i første kvartal 1997, jobbet full tid et år etter. Men i samme tidsrom var det 93 000 personer som fikk redusert sin arbeidstid fra fulltid til deltid. Av dem som ønsket lengre arbeid i fjerde kvartal 1997, hadde 55 pst. den ønskede arbeidstid et kvartal etter.

Det tredje punktet jeg vil nevne, er at vi ser positivt på tendenser til økende yrkesaktivitet blant funksjonshemmede. Den har økt, og i første kvartal 1998 var det registrert om lag 52 800 yrkeshemmede i arbeidsmarkedsetaten. Også blant denne gruppen er det store utskiftninger over tid, og hvert år er om lag 30 000 personer utskrevet fra etatens registre og nær like mange kommet til. Nær halvparten av de registrerte yrkeshemmede utskrives til aktive løsninger som arbeid, utdanning eller formidling. Av de registrerte yrkeshemmede deltok ¼ på tiltak. Det mest brukte tiltaket overfor yrkeshemmede

er kvalifisering gjennom ordinær skolegang. Dette er naturlig i og med at utdanningsnivået blant yrkeshemmede er gjennomgående lavere enn i den øvrige befolkning.

Regjeringen vil fortsette den høye innsatsen overfor funksjonshemmede, slik at de kan øke mulighetene til deltakelse i arbeidslivet.

Det fjerde forhold jeg vil nevne, er å bidra til å framskaffe arbeidskraft ved mobilisering av personer utenfor arbeidsstyrken. Arbeidstilbudet i Norge har vist seg å være svært fleksibelt, idet veksten i sysselsettingen har vært langt sterkere enn de demografiske endringer skulle tilsi.

Det er imidlertid flere faktorer som begrenser veksten i yrkesdeltakelsen. Etter at antall uførepensjonister ble redusert på begynnelsen av 1990-tallet, har det vært en markert økning i antallet nye uførepensjonister de siste år. Anslagsvis 250 000 personer er nå uførepensjonert. Om lag halvparten av tilgangen er blant personer under 50 år. På samme måte har det vært en sterk økning i antallet personer som tar ut avtalefestet førtidspensjon. Ved utgangen av halvår 1998 var nær 20 000 personer registrert under denne ordningen. Vi står derfor overfor en utfordring knyttet til å legge forholdene til rette slik at flere kan bli i arbeid framfor å gå over på passive ordninger.

Jeg ser at tiden blir kort. Det femte forholdet jeg bare kort vil nevne, er en aktiv rekruttering fra utlandet, som vi i denne perioden har gjort oss nytte av. Det har hjulpet oss i mange av flaskehalsproblemene våre. Fleksibiliteten i arbeidsmarkedspolitikken, arbeidsmarkedet, er inne i en forberedende fase for behandling i det norske storting gjennom høringen av Blaalid-utvalget innstilling, som tar for seg formidling og arbeidsutleie.

Regjeringen ønsker ellers å sette i gang et arbeid knyttet til arbeidsmiljøloven, bl.a. arbeidstidsbestemmelsene, og hensynet både til arbeidstakere og arbeidsgivere vil tilsi behov for større fleksibilitet.

Vi arbeider også med en bedre organisering av offentlig sektor. Et mål for dette arbeidet er å utnytte enkelte yrkesgruppers spesielle kompetanse bedre, samtidig som en frigjør arbeidsoppgaver som andre yrkesgrupper kan overta. Dette er spesielt viktig innen helsesektoren.

Jeg vil avslutningsvis gi uttrykk for at jeg synes det er positivt at Nordisk Råd har satt sysselsetting på dagsordenen gjennom en slik sysselsettingsdebatt. Denne bidrar til å rette fokus mot et særlig viktig politikkområde og gir oss impulser i arbeidet med disse spørsmål både i nordisk sammenheng og nasjonalt.

Marit Nybakk (socialdemokratiska gruppens talesman):
President! La meg først på vegne av den sosialdemokratiske gruppen få takke arbeidsministrene for redegjørelsen. Jeg vil også vise til fjorårets debatt, til den prosessen som vi har hatt i Europautvalget og til Per Kaalunds innlegg tidligere på vegne av utvalget.

Siden denne sesjonen har viet menneskerettighetskonvensjonen stor oppmerksomhet, kan det kanskje være på sin plass å understreke at retten til lønnet arbeid faktisk er nedfelt som en menneskerett. Arbeid til alle betyr trygghet og deltagelse for den enkelte og er en avgjørende forutsetning for økt verdiskaping og for sikring av velferdssamfunnet. Alle parter i et stadig mer komplisert samfunn har felles interesse av å skape flere jobber.

Toppmøtet i Amsterdam representerte et gjennombrudd for europeisk samarbeid om sysselsettingspolitikk, og medlemslandene har arbeidet for å konkretisere de anbefalinger som Det europeiske råd konkluderte med i Luxemburg for ett år siden. Jeg tror kanskje at resultatorientert og konkret jobbskaping og nedgang i arbeidsledigheten vil være avgjørende for oppslutningen om videreføringen av EU-samarbeidet i hele EU-området.

Europautvalget hadde håpet på – og for så vidt forutsatt – at den nordiske sysselsettingsredegjørelsen kunne danne et grunnlag for de nordiske EU-lands arbeid med sysselsettingsspørsmål og sikre Norden et initiativ. Norden har gjennom ulike konjunkturer og med forskjellig utgangspunkt hatt en aktiv arbeidsmarkedspolitikk, noe sysselsettingsredegjørelsen også viser. Redegjørelsen gir dessuten mulighet for å utveksle erfaringer fra arbeidsmarkedspolitikken og være premissleverandør inn i EU - det er kanskje av og til behov for mer samordning også på dette feltet.

Fra sosialdemokratisk side vil jeg legge stor vekt på utdanning og kunnskapsøkning som et aktivt virkemiddel for å sikre arbeid og konkurransedyktighet. Det betyr både styrket grunnutdanning, yrkes-opplæring og livslang læring eller etterutdanning. Jeg skjønner på den svenske næringsministeren at man ønsker å be EU sette et mål på dette. Økt satsing på videregående skole og høyere utdanning er også et forebyggende tiltak for å hindre ungdomsledighet. Lovfestet rett til videregående opplæring og garanti om arbeid, utdanning eller jobbkvalifisering for ungdom under 25 år er viktige tiltak.

OECD har i økende grad kommet til den erkjennelsen at de land som har valgt å løfte folks kunnskapsnivå i bredden, har et særskilt fortrinn inn i kunnskapssamfunnet. Det vil jo gjelde alle de nordiske landene. Enhetsskolekonseptet vekker internasjonal anerkjennelse for resultater i form av kunnskapsutvikling og sikring av menneskelig kapital som et konkurransefortrinn. Det samme er tilfellet med systematiske etterutdannings-reformer for å ajourføre arbeidsstyrken.

Så vidt jeg husker, la Luxembourg-møtet, altså Det europeiske råd, stor vekt på strategier for vekst i små og mellomstore bedrifter. Vi ser overalt at det er her sysselsettingsveksten kommer. IT-revolusjonen vil selvfølgelig forsterke disse utviklingstrekkene og dessuten viske ut skillelinjene mellom teknologisk tjenesteproduksjon og vareproduksjon. For å øke etableringer av små og mellomstore bedrifter trenger vi bl.a. tilgang på egenkapital/såkornkapital, og vi trenger økt satsing på forskning og tilgang til forskning på produktuvikling for nettopp de små bedriftene.

Her vil jeg i stikkordsform nevne regionale kompetansemiljøer som kan spille en viktig rolle inn mot næringslivet i sine distrikt.

Det har tidligere i debatten vært pekt på behovet for strukturelle endringer for å sikre sysselsettingen og øke antall arbeidsplasser. Vi har sett i flere land at for å dempe inflasjonen og på grunn av den teknologiske utvikingen, har man eksperimentert med deregulerte arbeidsmarkeder, som igjen har ført til utstøting av eldre arbeidstakere fra arbeidslivet. Presset for økt fleksibilitering, bl.a. gjennom dårligere ansettelsesvern, flere midlertidige stillinger, flere på deltid og økt bruk av innleid arbeidskraft kan føre til utstøting fra arbeidsmarkedet. Dessuten fragmenterer en del av disse tiltakene det tradisjonelle forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker og kan også undergrave kollektive tariffavtaler og dermed en stabilitet i arbeidslivet.

Nå er det helt nødvendig å sørge for lav inflasjon med lave renter og en kontrollert lønns- og prisutvikling, men etter min oppfatning kan det best gjøres ved å styrke de kollektive avtalene og inngå i et forpliktende samspill mellom arbeidsgivere, stat og arbeidstakere, slik man har gjort gjennom flere år i Norge for å sikre en dempet kostnadsvekst. Men det forutsetter igjen at de ulike partene setter full sysselsetting først og erkjenner betydningen av et stabilt kostnadsnivå..

Et slikt forpliktende samarbeid mellom partene må suppleres med klare prioriteringer statsbudsjettet, som innebærer økt vekt på investeringer og arbeid og mindre vekt på overføringer. Naturligvis må arbeidsmarkedstiltak kombineres med etterutdanning og kompetanseutvikling, som jeg tidligere har nevnt.

Eldbjørg Løwer nevnte her at det er en veldig høy andel kvinner i det norske arbeidsmarkedet for øyeblikket. Hun nevnte noen av årsakene til dette. Jeg tillater meg å legge til at når Norge nå har en av de høyeste andelene av kvinner i arbeidsmarkedet i Europa og samtidig den høyeste fødselsraten, har det selvfølgelig en sammenheng med at vi også har gode permisjonsordninger og gode ordninger i forhold til det å kunne kombinere arbeid og barn. Jeg nevner det fordi det også er en debatt om forholdet mellom kontantstøtte og det som er knyttet til slike omsorgspermisjoner.

Jeg vil også understreke det som hun sa om å forsøke å få flere kvinner fra deltid og over på heltid, ikke minst for å sikre en stabilitet i arbeidsstyrken i helse- og sosialsektoren, som vi vet kommer til å ha underbemanning av personalet i årene som kommer.

Til slutt vil jeg bare si, som også Europautvalgets talsmann gjorde, at jeg syns dette med flyttebidrag, som arbeidsministrene foreslår, er interessant og ser fram til en konkret utforming av dette. For øvrig støtter jeg opprettholdelsen av rekommendasjon nr. 9/1996, fordi redegjørelsen selvfølgelig også kan bli enda bedre.

Lennart Gustavsson (vänstrasocialistiska gruppens talesman):
Herr president! På den vänstersocialisternas vägnar ber jag också att få tacka ministrarna för den här rapporten. Det blir förhoppningsvis en tradition att vi varje session diskuterar sysselsättningen. Som grund för debatten har vi alltså ministrarnas redogörelse. Det kan finnas skäl att fundera om det går att utveckla det här sättet att behandla frågan på.

En möjlighet skulle vara att man i Europautskottet tidigt på året slog fast vissa teman som man vill fästa speciell uppmärksamhet på. Det skulle göra det möjligt för både utskottet, själva redogörelsen och debatten här vid sessionen att koncentrera sig på och fördjupa sig i några speciella frågeställningar, i stället för att ganska ytligt behandla nästan alla tänkbara frågor.

Exempel på områden kunde vara – utan att för den skull rangordna dem – hur miljöomställningen kan skapa sysselsättning, hur arbetstiden under olika skeden av livet kan anpassas till olika behov och hur arbetet med jämställdheten bedrivs. Dessutom vore det bra att närmare studera vad begreppet det livslånga lärandet, som näringsminister Rosengren nämnde, innebär för arbetslivet.

I dag finns ju tyvärr en ganska stor ojämlikhet och orättvisa mellan människor som nästan aldrig har en möjlighet att utvecklas i sitt arbete och andra som har relativt stor chans till det. Det finns tyvärr alltför stor samstämmighet mellan hög utbildning, hög lön, stor möjlighet att påverka sin arbetssituation och stora chanser till vidareutbildning.

Det är bekymmersamt att den sociala snedrekryteringen till de högre utbildningarna kvarstår och t.o.m. i vissa stycken ökar. Av dem som söker sig till högre utbildning och har s.k. arbetarbakgrund är det väldigt få som tas in. Skolan och studierådgivningen har än så länge inte klarat av att bryta den sociala snedrekryteringen. För samhället som helhet är det naturligtvis en rikedom om det på arbetsplatserna finns människor med olika bakgrund, olika värderingar och olika erfarenhet.

En annan punkt jag vill peka på som är avgörande för sysselsättning och en grupp som är speciellt utsatt är våra flyktingar och invandrare. Deras möjligheter att få en plats i arbetslivet kräver särskilda åtgärder.

Fast vi i dag lider av en förhållandevis hög arbetslöshet och speciellt en stor långtidsarbetslöshet, kommer det i flera nordiska landar inom en ganska snar framtid att finnas brist på arbetskraft inom flera sektorer, om vi inte gör någonting mycket snart.

Därför är det bra att alla verkar överens om stora satsningar på utbildning, kompetenshöjning och fortbildning. Det är viktigt att vi kommer i gång med den diskussionen redan nu – även om det känns nästan absurt att samtidigt diskutera arbetslöshet och kommande brist på arbetskraft.

Det medlemsförslag om delning av arbete och förkortad arbetstid som vänstersocialistiska gruppen inlämnat har i behandlingen i Europautskottet klart visat att det inte går att nå enighet om hur förkortad arbetstid påverkar

sysselsättningen. Remissvaren visar att meningarna är mycket delade i den frågan. LO i Finland, FFC, säger i sitt remissvar att man menar att en generell arbetstidsförkortning är nödvändig och att den kan ha en sysselsättande effekt. Inom den politiska högern anser man t.o.m. att förkortad arbetstid kan höja arbetslösheten.

Frankrike har under sin nuvarande vänsterregering gått in för att generellt förkorta arbetstiden, och det får väl fungera som ett levande exempel på hur förkortad arbetstid kan påverka sysselsättningen.

Det som det i alla fall verkar finnas en viss enighet om här på nordisk nivå är att olika former av delning av arbete kan ha en positiv effekt på arbetslivet. Därför har utskottet i sitt betänkande kommit fram till att det i sysselsättningsredogörelserna för 1999 skall redovisa erfarenheter och forskningsresultat om olika flexibilitetsskapande arbetstidsarrangemang. I det här sammanhanget tycker jag det är viktigt att nämna att det i rapporten också bör ingå beskrivningar av konkreta projekt som faktiskt pågår på många håll i de nordiska länderna.

Ordet flexibilitet uppfattas ofta som åtgärder som främst gynnar arbetsgivaren, men vi från vänstersocialisterna vill gärna tolka begreppet flexibilitetsskapande arbetstidsarrangemang så att det också inbegriper olika former av konkret delning av arbete, där arbetstagarnas ställning är starkare. Vi uppfattar betänkandet enligt denna tolkning som ett steg framåt, eftersom ett av våra krav i förslaget var att samla ihop de nordiska erfarenheterna som finns, så att man bättre kan se vilka reformer som kan genomföras och vilka som inte kan genomföras.

Vänstersocialistiska gruppen välkomnar därför att på sessionen nästa år kunna ta del av ministrarnas redogörelse också vad det gäller flexibilitetsskapande arbetstidsarrangemang och hoppas att alla har samma uppfattning om vad det faktiskt innebär.

Elver Jonsson (mittengruppens talesman):

Herr president! Grunden för varje välfärdssamhälle är att människor är i arbete. Det har ett värde både för människorna själva, för deras familjer och för samhället i stort. Arbetets värde är tvåfaldigt. Det ger å ena sidan de ekonomiska grundvalen för den enskilde och för de gemensamma utgifterna. Arbetets andra sida är dess sociala dimension. Ett eget arbete skapar en del av identiteten – att tillhöra en arbetsgemenskap och att vara behövd och efterfrågad. Båda dessa sidor behöver beaktas.

Dagens arbetsmarknad skiljer sig entydigt från 50- och 60-talets arbetsmarknad. Inom traditionell industri är färre människor sysselsatta. De har arbeten som kräver mindre av muskelstyrka men mera av intellektuell och utbildad kapacitet. Det har uppstått en stor obalans i och med att man lämnat traditionella sysselsättningar. Därför är det viktigt att vi får en breddad

arbetsmarknad, en arbetsmarknad som söker sig in på områden där det saknas arbetskraft eller där man inte tidigare haft verksamheter.

Det finns en utbredd myt om att arbetslöshet skulle bero på arbetsbrist. Jag påstår tvärtom att arbetslöshet inte beror på arbetsbrist.

Det finns massor av arbete som aldrig blir utfört inom vården, inom skolan, på miljöområdet och inom serviceyrkena, också arbeten och tjänster som skulle kunna karakteriseras som "enkla". Det torde i stället röra sig om tre andra brister:

- brist på lönsamhet i många företag
- brist på pengar i offentliga kassor och
- brister i vår förmåga att forma regelsystem och organisera arbetslivet

Det är dessa brister som vi nu behöver åtgärda.

I ministerrådets redogörelse för sysselsättningspolitiken ges en intressant översikt över arbetsmarknadssituationen. Den pekar bl.a. på tillväxtens betydelse. Tillväxten i Norden visar sig vara störst relativt sett i Finland, där den ökat med nära 6 %. Därefter kommer Island, Norge, Danmark och sist Sverige, där tillväxten stannat på knappt 2 %.

Sysselsättningen, säger ministerrådet, ökade i samtliga länder utom i Sverige, även om de senaste månaderna har visat på en förbättring. Den största ökningen i sysselsättningen hade Norge, medan den i andra länder varit mer begränsad. Tekniskt arbete och byggnadsarbete är växande sektorer, men också offentliga tjänster som vård och omsorg har vuxit.

Flaskhalsar uppstår lätt då efterfrågan ökar. Detta tydliggör de brister som finns i fortbildningen inom arbetslivet, vilken är en nödvändighet för dagens och morgondagens arbetsliv. Det hävdas inom EUatt ungefär 80 % av arbetskraften skulle behöva en förnyad arbetsmarknadsutbildning inom den närmaste tioårsperioden. Problemet är att kanske bara 20 % av den är beredd till denna omställning.

Det är positivt att den öppna arbetslösheten har minskat i samtliga länder under förra året. Den bästa situationen synes råda i Norge och Island, medan den relativt största förbättringen skett i Finland. Ett genomgående problem för de nordiska länderna är det som vi betecknar som långtidsarbetslöshet. Här behövs betydande insatser för att vi skall kunna bryta långtidsarbetslösheten. Denna är ett gissel, inte bara därför att den kostar samhället stora pengar utan också därför att den är djupt deformerande för individen. Den som varit långtidsarbetslös återvänder tyvärr ofta inte till arbetslivet

I ministerrådets analys för de olika länderna pekar man också på andra viktiga moment. Förändringar mot lägre skatt på arbetskraft noteras som en viktig faktor i flera länder. Främjande av nyföretagande och möjligheter för små företag att växa lyfts fram. Utbildningen, både den allmänna och den yrkesinriktade, får en allt större betydelse. Det behövs både specialist-kunskaper och grundutbildning för att skapa den flexibilitet som behövs för att man skall kunna byta yrke.

Några viktiga grundteser är angelägna att hävda. Det handlar om följande tre pelare:

- en aktiv arbetsmarknadspolitik, där yrkesutbildningen prioriteras
- en positiv syn på näringslivets roll på arbetsmarknaden, där ekonomi och arbetsrättsregler ses över
- sanerade och sunda statsfinanser, där inflationen hålls nere.

I flera av de nordiska länderna påpekas vikten av åtgärder som siktar mot att underlätta för nyföretagande och småföretag och mot hävdande av ett gott klimat för nyetablering och lönsam utveckling. Arbetslösheten skall minskas, främst genom att fler människor får arbete. Sysselsättnings-ökningen skall framför allt ske i den privata sektorn, sägs det i rapporten. Önskemålet är en bättre fungerande lönebildning och att kärnområdena i välfärden skall förses med tillräcklig arbetskraft.

Statsrådet Rosengren nämnde några saker i sin deklaration: Behovet av förenklingar för företagandet och mobilitet över gränserna. Det är viktiga faktorer att ta med i beräkningen i ett nordiskt sammanhang. Han nämnde också förändringen i omvärlden och den osäkerhet som råder inför framtiden. Jag uppfattar det närmast som en varningssignal. Vi skall inte se situationen alltför positivt med tanke på de osäkra moment som har tillstött.

Något som kan upplevas som ett problem i sammanhanget är att det för mycket blir fråga om en verbal strategi för ökad sysselsättning medan det blir mindre av konkreta åtgärder. Nu gäller det för ministerrådet att leva upp till gjorda programförklaringar från länder och regeringar.

Arbetslösheten måste bekämpas främst genom att fler arbeten kommer till. Ministerrådets deklarationer om behovet av att förbättra anställbarheten, att utveckla företagarandan, uppmuntra företag och anställda, att stärka jämställdheten i arbetslivet och att sammantaget nå en ökad sysselsättning är värdefulla. Men återigen: Detta måste följas av konkreta förändringar på arbetsmarknadens områden som gör att det anställs flera, att anställda kan gå vidare i mer kvalificerade uppgifter och att man har en beredskap att byta yrke.

Det skulle vara intressant att vid tillfälle i denna debatt få ytterligare en kommentar från den svenske näringsministern om hur han ser på de här frågorna och med vilken energi ministerrådet är berett att driva dessa frågor.

Man har från olika länder betonat nödvändigheten av bl.a. en lägre skatt på arbete. Vi behöver inte högre skatter, utan det behövs framför allt fler skattebetalare, och det får vi om fler kommer i jobb. Det stärker välfärden både för den enskilde och för hela samhället.

Det behövs också en översyn av våra arbetsrättsliga regler, inte så att anställningstryggheten raseras eller att kollektivavtalen slängs på sophögen. Men det behövs en genomgång, där framför allt småföretagen ser behovet av en reformering. Jag brukar säga att reglerna måste bli litet "rundare i kanterna".

Om ministerrådet med sin analys och med sina många goda förslag till åtgärder i dokumentet går från ord till handling, finns det anledning att se optimistiskt på den nordiska arbetsmarknaden. Det finns både kunskap och ambitioner att utveckla arbetsmarknad och näringsliv. Det behövs en förskjutning från det byråkratiska till mer näringsbetingade villkor för arbetslivet. Om så sker, herr president, innebär det att fler medborgare i Norden i framtiden få ett eget arbete. Det skulle vara ett lyft både för de enskilda människorna och för våra nordiska länder.

Christel Anderberg (konservativa gruppens talesman):
Herr president! På den konservativa gruppens vägnar vill jag först tacka arbetsmarknadsministrarna för årets redogörelse för sysselsättningssituationen och sysselsättningspolitiken. Jag vill också ta tillfället i akt att önska näringsminister Björn Rosengren välkommen i hans nya viktiga värv.

Det finns faktiskt inte någon global sysselsättningskris. Det skapas miljontals jobb varje år, men de skapas inte här i Norden. Jag hade hoppats att ministerrådet skulle ägna mer uppmärksamhet åt detta faktum. Men redogörelsen för sysselsättningssituationen och sysselsättningspolitiken är även i år ett ganska torftigt dokument, ett statiskt konstaterande av vad som gäller och ett närmast dogmatiskt fastsfhållande vid den nordiska modellen. Den konservativa gruppen måste därför, precis som den gjorde för ett år sedan, fråga: Var finns analysen, och var finns visionerna?

Det var först när näringsminister Rosengren lade redogörelsen och sitt eget manuskript åt sidan som vi började få litet grand av det som vi efterfrågar: analyser och funderingar över om det inte krävs strukturella åtgärder.

Den här redogörelsen är i år rätt positiv för många av de nordiska länderna, dock inte för Sverige. De flesta länder har haft en hygglig ekonomisk tillväxt. I Sverige stannade den vid 1,8 %. Sysselsättningen steg i alla länder utom i Sverige, där den sjönk. Arbetskraften ökade i alla länder utom i Sverige, där vi har tagit oss före att pensionera bort äldre arbetskraft och sätta in många vuxna arbetssökande människor i det s.k. kunskapslyftet. Arbetslösheten minskade i alla länder utom i Sverige. De 6,5 % som redovisas av arbetsmarknadsminstrarna täcker bara ungefär halva sanningen. Det finns nästan lika många i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och i kunskapslyftet.

Redogörelsen fokuserar mycket på sysselsättningspolitik och arbetsmarknadspolitik. Ändå har dessa politikområden huvudsakligen bara reparativa funktioner. Om den ekonomiska politikens och näringspolitikens betydelse för skapandet av riktiga och varaktiga jobb sägs i stort sett ingenting i redogörelsen.

De nordiska länderna är mycket stolta över att man nu har fått ett kapitel om sysselsättningen i Amsterdamfördraget. Kommissionens *guidelines* för 1988 innehåller många kloka tankar. Bl.a. understryks vikten av att sti-mul-

era entreprenörskap genom att skapa ett klimat där företagen kan blomstra. De flesta jobben skapas i små och medelstora företag, varför tillväxten hos dem måste stimuleras, särskilt inom tjänstesektorn. Då behövs det en ny företagskultur, säger kommissionen.

Kommissionen beskriver Europas problem som en bestående oförmåga att skapa tillräckligt många nya jobb, otillräckligt utbildad arbetskraft och oförmåga att anpassa sig till nya strukturer. Gäller detta Europa i allmänhet gäller det tyvärr Norden i synnerhet.

Riktlinjerna är uppbyggda kring fyra pelare. Det gäller att förbättra anställbarheten. Detta har många talare varit inne på före mig. Vidare gäller det att utveckla företagarandan. Det sägs att riktlinjerna handlar om vikten av att minska de allmänna omkostnaderna och de administrativa hindren för företagen och att skapa sysselsättning på lokal nivå i den sociala ekonomin och i nya verksamheter där behov finns.

Man säger också att mål bör sättas upp för hur den totala skattebördan kan minska och att lämpligheten av att sänka momsen på arbets-kraftsintensiva tjänster bör undersökas.

Den första punkten, om att förbättra anställningsbarheten, skriver ministerrådet mycket om, och redogörelsen är delvis ganska förtjänstfull. Den andra punkten däremot, som handlar om att förbättra företagarandan, avfärdas på en halv sida, och det är nog tyvärr ganska symtomatiskt.

Vi frågar oss då i den konservativa gruppen: Vad är det för mening med att göra människor mer anställningsbara, om man inte samtidigt ser till att det skapas fler jobb som dessa människor kan söka och få?

Det sägs vidare i ministerrådets redogörelse att det i alla de nordiska länderna finns program för hur företagandet *kan* förenklas i syfte att skapa goda förutsättningar. Märk väl valet av verb:kan förenklas. Det finns inte någon ambition att i stället skriva "skall förenklas". Ändå var det en av Sveriges profilfrågor när vi övertog ordförandeskapet att företagen i våra nordiska länder skulle finns att det var fritt från krångel. Tyvärr har det på den punkten inte presenterats en enda konkret åtgärd som är ägnad att leda till målet.

I förordet säger ministerrådet att det inte bara är arbetsmarknadsministrarnas ansvar att skapa jobb för att få ned arbetslösheten utan att den uppgiften också berör andra ministerrådsområden. Man nämner särskilt finansministrarna och miljöministrarna. Man kunde med fördel också ha lagt till näringsministrarna. Jag är medveten om att Europa-utskottets uppdrag innefattade en beställning av en årlig redogörelse från arbetsmarknadsministrarna, men om det här arbetet skall bli meningsfullt för framtiden tror vi i den konservativa gruppen att man i stället skall be att få denna årliga redogörelse som en samlad produkt från de nämnda ministerrådsområdena, så att man får en heltäckande bild.

Det är ju, som jag inledningsvis sade, inte genom sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik som man skapar nya jobb och får ned arbetslösheten, utan det sker främst genom den ekonomiska politiken och näringspolitiken.

Riitta Prusti (SDP, Finland):
Arvoisa puheenjohtaja! Suomalaiset naiset ovat perinteisesti pärjänneet kansainvälisesti hyvin työllisyyttä kuvaavissa tilastoissa. Heidän työttömyytensä on ollut alhaisempaa kuin miesten. Laman seurauksena naisten työllisyyskehitys valitettavasti kääntyi toiseen suuntaan.

Lama koski aluksi miehiä, koska työpaikat vähenivät ensin teollisuudesta ja rakennustoiminnasta. Kun laman vaikutukset alkoivat heijastella myös julkiselle sektorille ja palveluihin, tilanne muuttui siten, että vuonna 1996 naisten työttömyys meni ensimmäisen kerran miesten edelle.

Tuoreimmat viralliset luvut kertovat edelleen julmaa kieltään. Viime vuonna naisten työttömyysaste oli 13 % ja miesten 12,3 %, elokuun luvut tältä vuodelta 9.3 % miesten ja 11,1 % naisten osalta. Miesten alat ovat siis elpyneet, naisten vasta elpymässä. Naisten tilanteeseen on vaikuttanut erityisesti se, ettei palvelualojen kehitys ole ollut niin hyvää kuin on toivottu taloudellisesta kasvusta huolimatta.

Koska taloudellinen kasvu ja kulloinkin harjoitettava talouspolitiikka vaikuttavat eri tavalla ja varsinkin eri aikatauluissa naisia ja miehiä työllistäviin aloihin, on naisten kannalta erityisen tärkeää, että talouspoliittisia toimenpiteitä suunniteltaessa ja tehtäessä muistetaan aina tarkastella myös siitä lähtökohdasta, miten ne vaikuttavat naisten ja miesten työllisyyteen. Konkreettisena esimerkkinä voi mainita muun muassa telakkatuet ja palvelualojen arvonlisäveron.

Entä hyvinvointiyhteiskunta? Tasa-arvon näkökulmasta hyvinvointiyhteiskunta edellyttää laadukkaita palveluja muun muassa lastemme ja vanhustemme hoitoon. Näin syntyy naisille edellytyksiä käydä työssä ja saada työtä. Tätä tavoitetta toteuttavat pääasiassa kunnat, tosin eivät aivan tyydyttävästi. Suomessa olisi ammattitaitoista henkilöstöä saatavilla, kunhan heidät palkattaisiin pysyviin tehtäviin. Ongelmana on raha vai onko?

Naisten vahvuus on, että he ovat joustavia työmarkkinoilla. Siten naiset ovat harvemmin pitkäaikaistyöttömiä kuin miehet. Toisaalta tämä merkitsee sitä, että naiset tekevät miehiä selkeästi useammin pätkätyötä ja osa-aikaa. Myös vanhempainlomat, naisten pääasiassa hyödyntämät vuorotteluvapaa- ja osa-aikalisäjärjestelmät antavat erityisesti naisille tilapäisiä töitä sijaisina, mutta samalla myös eriarvoistavat naisten ja miesten välistä työn maailmaa.. Tämän tilanteen tasapainottamiseksi meidän on ideoitava uusia keinoja. Pelkkä miesten ja vähän omienkin asenteiden muokkaaminen ei näytä tuovan riittävää tulosta. Meidän on vakavasti pohdittava ei vain isien mahdollisuuksia vaan myös velvollisuuksia osallistua lasten ja yleensäkin perheen

hoitoon. Myös työaikakeskusteluissa on otettava enemmän huomioon lasten näkökulma ja myös sukupuoli.

Se, että Suomessa on ehkä muita maita selvemmin olemassa naisten ja miesten työt, vaikuttaa siihen, että työttömyys jollakin alalla koskettaa aina yhtä sukupuolta. Perinteen murtaminen jakaisi työttömyyttäkin tasaisemmin. Mutta valitettavasi traditioihin on vaikea vaikuttaa nopeasti. Avainasemassa ovat tässäkin koti, koulu ja kaverit.

Riitta Prustis anförande i svensk översättning:

Ärade ordförande! Finska kvinnor har traditionellt klarat sig bra i den internationella sysselsättningsstatistiken. Arbetslösheten bland dem har varit lägre än bland män. Men lågkonjunkturen gjorde att sysselsättningstrenden för dem dessvärre kom att peka neråt.

Lågkonjunkturen drabbade till en början männen, eftersom arbetstillfällena först minskade inom industrin och byggverksamheten. När konse-kvenserna av lågkonjunkturen kom att drabba också den offentliga sektorn och tjänsterna, förändrades läget så till vida att arbetslösheten bland kvinnor 1996 för första gången körde om arbetslösheten bland män.

De färskaste officiella siffrorna talar fortfarande sitt grymma språk. I fjol låg arbetslöshetsgraden för kvinnor på 13 % och för män på 12,3 %, och i augusti 1998 på 9,3 % för män respektive 11,1 % för kvinnor. Manliga branscher har alltså återhämtat sig, medan kvinnliga först börjar återhämta sig. Situationen för kvinnor påverkas framför allt av att utvecklingen i servicebranschen inte har motsvarat förväntningarna, trots det ekonomiska uppsvinget.

Den ekonomiska tillväxten och den rådande ekonomiska politiken inverkar på olika sätt och framför allt tidsmässigt olika på kvinnliga och manliga branscher, och därför är det särskilt viktigt för kvinnorna att finanspolitiska åtgärder planeras och sätts in med hänsyn till hur de inverkar på kvinnors och mäns sysselsättning. Som konkreta exempel kan nämnas varvsstöden och momsen på servicenäringar.

Ändå välfärdssamhället? Med hänsyn till jämställdheten förutsätter välfärdssamhället högkvalitativa tjänster bl.a. för omsorgen om våra barn och åldringar. Det ger kvinnorna möjlighet att ha och få arbete. Det är i huvudsak kommunerna som tillhandahåller denna möjlighet, men inte alltid fullt tillfredsställande. Det finns tillgång till yrkeskunnig personal i Finland, om den bara anställdes permanent. Problemet är pengarna – eller är det?

Kvinnors starkhet är att de är flexibla på arbetsmarknaden. Det betyder att kvinnor mindre ofta än män är går långtidsarbetslösa. Å andra sidan betyder det att kvinnor klart oftare än män har kortvariga jobb och deltidsanställningar. Också föräldraledigheter och alterneringsledigheter och deltidstilläggssystem, som i första hand utnyttjas av kvinnor, ger framför allt kvinnor till-

fälliga vikariat, men samtidigt ökar de skillnaderna i kvinnors och mäns arbetsliv. För att balansera upp situationen måste vi ta fram nya metoder. Att bara försöka påverka mäns och kvinnors attityder ser inte ut att ge önskat resultat. Vi måste på allvar fundera inte bara över pappors möjligheter utan också över deras skyldigheter att delta i omsorgen om barnen och familjen över lag. Också när vi diskuterar arbetstiden måste vi ta större hänsyn till barnen och till könen.

Det faktum att uppdelningen i kvinno- och mansarbeten är tydligare i Finland än i andra länder betyder att arbetslösheten i en viss bransch alltid drabbar någotdera könet. Om vi kunde bryta denna tradition, skulle också arbetslösheten fördelas jämnare. Också här intar hemmet, skolan och kamraterna en nyckelposition.

Näringsminister **Björn Rosengren** (Sverige):
Herr president! När det gäller sysselsättningsredogörelsen framgår det att Sverige inte skulle ha lyckats speciellt väl men då vill jag kommentera att det är gamla siffror. Jämfört med ett år tillbaka har vi fått drygt 70 000 nya jobb, och vi har fått ned arbetslösheten med runt 100 000. Det måste väl vara en framgångsrik politik som har lett till detta.

Det sades här att tillväxt främst skapas genom ekonomisk politik och näringspolitik. Jag delar den uppfattningen. Arbetsmarknadspolitik är till för att balansera och klara olika konjunkturella förändringar.

Vad vi nu måste göra – jag talar då för Sveriges del – är att vi måste försöka analysera och få fram varför vi hittills inte har blivit kvitt den europeiska arbetslöshetsnivån. Fortfarande är den nivån hög i Sverige. Som många här har tagit upp måste vi se hur efterfrågan och tillgången på arbetskraft ser ut framåt i tiden. Redan nu vet vi att vi kommer att få stora brister. Det är klart att vi måste använda de olika politikområdena, bl.a. arbetsmarknadspolitiken, när det gäller att titta närmare på detta.

Vad kan då staten och andra aktörer göra för att nå målet om full sysselsättning? Politiken kan endast kratta i manegen, brukar jag säga. Det är faktiskt näringslivet och de anställda som är aktörerna, artisterna. Det är dessa som kan skapa tillväxt. En medveten politik, som tillsammans med näringslivet och de anställda hela tiden fokuseras kring att öka sysselsättningen, är vad vi skall stå för. Det är det som den socialdemokratiska regeringen i Sverige har stått för och ännu mera kommer att aktivera.

Företagsklimatet nämndes här. Jämfört med de flesta andra länder har vi i Sverige ett väldigt bra företagsklimat. Men det innebär inte att vi inte kan bli bättre. Jag tror att det vi nu framför allt måste koncentrera oss på – vilket flera här har sagt och som tas upp i syssselsättningsrapporten – är småföretagen och deras arbetsvillkor och möjligheter. Det gäller att få stöd, så att de växer bättre och snabbare och så att de blir fler. Det gäller alltså att bättre

tilllse att vi kan anpassa efterfrågan på arbetsmarknaden till utbildad personal och arbetskraft. Där kan vi se arbetslöshet och samtidigt arbetskraftsbrist. Det behövs en matchning där, och i det avseendet måste arbetsmarknadspolitiken spela en viktig roll.

Presidenten meddelade att inga replikar på avslutningsanförandet medgavs.

Hermed sluttede debatten.

Presidenten: Kan plenarförsamlingen beslutta att lägga redogörelsen till handlingarna? Svaret är ja.

Rådet beslöt att lägga Dokument 6 till handlingarna.

Europaudvalget havde i anledning af A 1171/euro foreslået, at rådet antager følgende rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Mininisterråd

at gennemføre en udredning af organisation og kompetence hos eksisterende forsknings- og analyseinstitutioner inden for beskæftigelsespolitikken og erhvervspolitikken og ud fra resultaterne af et sådant udredningsarbejde stille forslag om, hvordan man kan etablere et nordisk netværk, som skal stimulere analyse og idéudvikling på dette område.

Europaudvalget havde i anledning af A 1179/euro foreslået, at rådet antager følgende rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Mininisterråd

at man i beskæftigelsesredegørelsen 1999 inddrager erfaringer fra og forskningsresultater om forskellige, fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer, bl.a. tidskontoordninger, uddannelsesorlov og forskellige andre former for orlovsordninger.

Europaudvalget havde i anledning af B 173/euro foreslået, at rådet antager følgende rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at godkende ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet.

Presidenten uppmanade talesmännen att inte utnytta sina 8 minuter fullt ut pga. tidsschemat.

Steingrímur J. Sigfússon (utskottets talesman (A 1171/euro)):
Hr. præsident! Høj beskæftigelse og en god erhvervspolitik er to sider af samme sag: At skabe velfungerende og bæredygtige velfærdssamfund.

Europaudvalget er generelt af den opfattelse, at nordisk erfaringsudveksling vil gavne alle de nordiske lande, som det også er fremgået af den netop overståede debat om beskæftigelsesredegørelsen.

De nordiske lande er forskellige, men ikke mere end det vil give god mening, at man sammenligner resultater af forskellige foranstaltninger. Europaudvalget ser således dette forslag i relation til beskæftigelsesredegørelsen. Beskæftigelsesudviklingen står højt på dagsordenen i alle de nordiske lande og må kobles bl.a. med erhvervsudviklingen. Endvidere er uddannelsessystemet og kompetenceudviklingen af den voksne arbejdskraft af betydning for et lands - eller en region som Nordens – konkurrenceevne.

I det oprindelige socialdemokratiske medlemsforslag A 1171/euro indgik ud over samarbejde også at oprette et nordisk institut, som gennem forskning i erhvervs- og beskæftigelsesspørgsmål skulle medvirke til at fremme de nordiske landes konkurrenceposition.

Europaudvalget mener ikke, at man vil opnå en så stor nordisk nytte ved at oprette et nyt institut, at det svarer til omkostningerne ved et sådant. Imidlertid findes der meget velkvalificerede forskningsmiljøer i de nordiske lande, både når det gælder beskæftigelsespolitik og erhvervspolitik. Og dem mener Europaudvalget, at det vil være meget gavnligt at udvikle et netværk mellem.

Europaudvalget ønsker derfor, at Ministerrådet skal gennemføre en udredning af organisation og kompetence hos de eksisterende forsknings- og analyseinstitutioner inden for beskæftigelsespolitikken og erhvervspolitikken, og at Ministerrådet på baggrund af resultaterne fra udredningen skal stille forslag om, hvilke aktører som skal indgå i et nordisk netværk, og hvordan man skaber netværket.

Medlemsforslaget har været sendt til høring hos arbejdsmarkedets parter og de nationale myndigheder. Høringssvarene gav næsten entydigt svar i overensstemmelse med Europaudvalgets holdning.

Europaudvalgets betænkning vil betyde, at Nordisk Ministerråd skal indsamle viden om de eksisterende forsknings- og analyseinstitutter og stille forslag om, hvordan man skal skabe et netværk, hvorfra forskere forhåbentlig kan levere viden om de nordiske landes arbejdsmarked og erhvervsliv, som kan skabe et samlet nordisk greb om beskæftigelses-, uddannelses- og erhvervspolitik, som måske også ville kunne overføres fra en nordisk dimension til den europæiske beskæftigelsesdebat.

Den nordiske model er baseret på et tre-parts samarbejde mellem myndigheder, arbejdstagere og arbejdsgivere. Parterne har haft gode erfaringer med samarbejdet. Det er af stor betydning, at de tre parter samtaler om f.eks. kompetencebehovet på arbejdsmarkedet.

Et andet medlemsforslag, A 1183/nærområdet, som behandles af Nærområdeudvalget, handler om små og mellemstore virksomheder i nærområderne, hvilket vidner om de nordiske parlamentarikeres engagement i nærområderne. Det kunne også på andre områder være gavnligt med en form for "systemeksport" til de baltiske lande. For eksempel på arbejdsmarkedsområdet kunne det være gavnligt med en form for oplæring i organisering af arbejdsmarkedet – hvilket vil ligge i tråd med de nordiske landes engagement for at fremme demokratiudviklingen i nærområderne.

Den norske arbejdsminister nævnte i sidste års beskæftigelsesredegørelse stabil beskæftigelse og lav ledighed som vigtige faktorer for at fremme en stabil samfundsudvikling i nærområderne.

Europaudvalget mener, at den nordiske organisering af partssamarbejdet f.eks. kunne være en god model for samfundsudviklingen i både EU og nærområderne, og at det foreslåede nordiske netværk endvidere kunne være en indsamlingsbase om viden, som kunne videregives til nærområderne.

De nordiske lande besidder megen kundskab om aktiv arbejdsmarkedspolitik, arbejdsformidling, arbejdsmiljø og arbejdstilsyn – et netværk som foreslået kan samle denne, således at den kan bruges både i Norden, EU og nærområderne. Tak.

Kent Olsson (utskottets talesman (A 1179/euro)):

Herr president! Eftersom Per-Kristian Foss inte kan vara här nu framlägger jag följande. Den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet har lagt fram ett förslag om delning av arbete och om förkortad arbetstid. Förslaget är framlagt i samband med redogörelsen om arbetsmarknadspolitiken år 1997. Vänstersocialisterna menar att nedsatt arbetstid är en välfärdsreform som kan förbättra både livskvalitet och hälsotillstånd bland arbetstagarna. Samtidigt är ett argument att kortare arbetstid skulle bryta upp könsdelningen på

arbetsmarknaden och öka samhällets intäkter. Gruppen menar också att förkortad arbetstid och delning av arbete skulle bidra till en minskning av antalet arbetslösa.

Flertalet i Europautskottet, med undantag av vänstersocialisterna, är icke eniga i resonemanget om att en arbetstidsförkortning skulle bidra till kortare arbetstid. Flertalet av de svar som utskottet har fått in från parterna i arbetslivet delar Europautskottets uppfattning. Finlands arbetsminister Liisa Jaakonsaari gick i fjol in i debatten om effekten av en generell schematisk arbetstidsförkortning. Hon menade att detta inte skulle lösa arbetslös-hetsproblemen och tog i stället fram en annan arbetstidsfråga, nämligen behovet av flexibel arbetstid i olika branscher och för olika människor i livets olika faser. Hon ger de nordiska länderna i uppdrag att själva försöka hitta de bästa lösningarna på detta problem.

Europautskottet har valt att icke biträda det ursprungliga förslaget från vänstersocialisterna. Utskottet har ändrat förslaget eftersom man menar att flexibla arbetstidslösningar kan ha andra effekter, både för den enskilde arbetstagaren och för samhället som helhet.

Europautskottets betänkande skall därför inte ses som en omedelbar förlängning av debatten om att uppnå full sysselsättning. Det är dessutom viktigt att framhäva att den generella arbetstiden är reglerad i avtal mellan arbetsgivarorganisationer och arbetsmarknadens parter och skall klaras av i den tradtion som vi har på detta nordiska område.

I fjolårets muntliga redogörelse citerade arbetsmarknadsminister Elbjørg Løwer, vid en sittning om arbetets betydelse i den s.k. nordiska välfärdsmodellen, Goethe: Ingen välsignelse är så stor som arbetets, och bara den människa som har arbetat i hela sitt liv kan med rätta säga: Jag har levt.

Europautskottet lägger, som framgått av den sysselsättningsdebatt som vi nu har, stor vikt vid att de nordiska länderna arbetar mot målet om full sysselsättning. Man menar icke att en förkortning av arbetstiden är ett verksamt medel för att uppnå detta. Europautskottet har ingenting emot att diskutera flexibla lösningar på arbetsmarknaden och den effekt som det kan ha för befolkningens välfärd mera generellt.

Med andra ord: Europautskottet är öppet för att man diskuterar frågan om vad som är "hela livet", som Goethe talar om. Diskussionen rör sig därför om tidpunkten för när man träder in på arbetsmarknaden, om längden och antalet ledighetsperioder, vilket syfte detta har och, slutligen, om när man skall dra sig tillbaka från arbetsmarknaden.

Från arbetsgivarsidan är man i flera länder bekymrad för att flaskhalsar skall uppstå på arbetsmarknaden. På många områden har man nämligen inte tillgång till kvalificerad arbetskraft. De nya ungdomskullarna är dessutom mindre än tidigare. Debatten handlar också om livsfasen och t.ex. om rimligheten i detta med att folk lever längre och pensioneras tidigare, samtidigt

som barnfamiljerna, som har mycket att ta hand om hemma, förväntas jobba mera i denna fas av livet.

Europautskottet önskar därför att arbetsmarknadsministrarna i nästa års sysselsättningsredogörelse också tar med erfarenheter från forsknings-resultat kring flexibla arbetstidsordningar – sådant som *tidskontoordningar*, ledighet för utbildning och andra typer av ledigheter. Nordisk erfarenhetsutveckling kring olika ordningar som ökar flexibiliteten på arbetsmarknaden - ledighetsregler, vikarie- och turordningsregler och perioder med deltidsarbete – kommer att vara av vikt.

Europautskottet hoppas att arbetsmarknadsminstrarna skall tillmötesgå denna rekommendation och ser fram emot ökade erfarenheter om detta.

Statsråd **Maj-Inger Klingvall** ((B 173/euro)):

Herr president! En av hörnpelarna i det nordiska samarbetet är den överenskommelse om gemensam arbetsmarknad som genomfördes år 1954, för drygt 40 år sedan. Överenskommelsen möjliggjorde fri rörlighet inom Norden för arbetskraften genom att det inte längre krävdes arbetstillstånd för att en medborgare i något av de nordiska länderna skulle kunna arbeta i ett annat nordiskt land.

Inom framför allt hälso- och sjukvården, där det ofta nationellt finns en rättslig reglering av yrket och yrkesutövningen, har personalen inte kunnat utnyttja förmånen att ha hela Norden som arbetsmarknad. Rätten att utöva yrke inom hälso- och sjukvården förutsatte nämligen oftast utbildning i det egna landet.

Det har både av Nordiska rådet och av Nordiska ministerrådet ansetts angeläget att de formella hindren undanröjdes så långt det var möjligt. Inledningsvis skedde det under 1960-talet genom specialavtal för några av de största yrkesgrupperna inom hälso- och sjukvården.

I början av 1980-talet ersattes dessa avtal, efter en omfattande nordisk utredning, av ett nordiskt regelverk gemensamt för 17 yrkesgrupper verksamma inom hälso- och sjukvården.

Överenskommelsen omfattade yrken som var rättsligt reglerade i minst två av de fördragsslutande länderna och innebar att den som hade legitimation eller motsvarande i ett land hade rätt att få motsvarande rätt i de övriga länderna. För yrkesutövare från ett land som saknade rättslig reglering av yrket angavs i överenskommelsen vilken utbildning som godtogs för att ligga till grund för legitimation i de andra länderna.

Utgångspunkten för överenskommelsen var att de berörda utbildningarna i de nordiska länderna i stort är likvärdiga. De nordiska länderna står varandra så nära i alla hänseenden att befolkningens anspråk på vårdpersonalen och dess kunnighet inte gärna kan vara alltför olika.

Överenskommelsen ingicks av Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island anslöt sig till överenskommelsen beträffande vissa yrkesgrupper.

I samband med EES-avtalet gjordes en anpassning av överenskommelsen till de EG-direktiv på området som de nordiska länderna genom avtalet åtagit sig att tillämpa.

I samband härmed kunde konstateras

- *att* EES-avtalet möjliggjorde en fortsatt nordisk reglering,
- *att* det var en fördel för de nordiska länderna att även i fortsättningen kunna utgå från grundprincipen att ländernas utbildningar var likvärdiga utan att behöva ställa formella minimikrav på utbildningarna samt
- *att* ett bevarande av ett nordiskt regelverk var till fördel för samtliga yrkesgrupper som omfattades av överenskommelsen och även fördelaktigt för de nordiska ländernas administrationer. För medborgare med utbildning från ett land utanför EU var den nordiska överenskommelsen av särskild betydelse, eftersom de inte omfattades av möjligheterna till rörlighet enligt EU:s regler.

En ny EG-anpassad överenskommelse beslutades år 1993 i Arjeplog av de nordiska hälsovårdsministrarna. Överenskommelsen har i allt väsentligt samma uppbyggnad som den tidigare överenskommelsen.

Överenskommelsen omfattar i dag 19 yrkesgrupper, nämligen läkare, tandläkare, sjuksköterskor, apotekare, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker, psykologer, receptarier, röntgenassistenter, skötare i psykiatrisk vård, tandhygienister, tandsköterskor, tandtekniker, undersköterskor, veterinärer och kiropraktorer.

För läkare och tandläkare regleras även rörligheten för specialister. För optiker regleras även rörligheten för kontaktlinsoptiker.

Det förslag till ändring av 1993 års överenskommelse som överlämnats till Nordiska rådet innebär att en fri nordisk arbetsmarknad öppnas för ytterligare tre yrkesgrupper, nämligen biomedicinska analytiker, fotterapeuter och logopeder.

Det nu föreliggande förslaget har föregåtts av en grundlig översyn av alla rättsligt reglerade yrkesgrupper som i dag inte omfattas av överenskommelsen. Även rörligheten för specialister inom några yrken har övervägts. Vidare har en anpassning av överenskommelsens bestämmelser till ett nytt EG-direktiv som rör detta område diskuterats.

Slutligen vill jag nämna att myndigheterna i de fördragsslutande länderna kommit överens med de grönländska myndigheterna om att sjuksköterskor med utbildning i Grönland skall kunna få godkännande enligt överenskommelsens principer och att sjuksköterskor från de fördragsslutande länderna på motsvarande sätt kommer att bli godkända för yrkesutövning på Grönland. Detta har anmärkts i det framlagda förslaget.

Rörligheten mellan de nordiska länderna av personal inom hälso- och sjukvården har under många år legat mellan 500 – 1 000 personer, vilket är

en hög siffra om man jämför med rörligheten till och från andra länder inom EU.

På senare år har rörligheten inom Norden av framför allt sjuksköterskor och läkare ökat avsevärt. Det är nu fråga om över 5 000 personer årligen som utnyttjat de möjligheter som överenskommelsen erbjuder.

Genom det framlagda förslaget öppnas möjlighet för ytterligare tre yrkesgrupper verksamma inom hälso- och sjukvården i våra länder att inom den nordiska överenskommelsens ramar få utöva sitt yrke i något av de nordiska grannländerna. Det är bra och det stärker ytterligare det nordiska samarbetet.

Presidenten uppmanade återigen talarna att hålla korta inlägg.

Per Kaalund (utskottets talesman (B 173/euro)):
Jeg vil ganske kort takke ministeren for den mundtlige redegørelse for forslaget, og Europaudvalget kan selvfølgelig tilslutte sig, at de nordiske aftaler tilpasses EU og EØS' regler og foreslår derfor, at de nordiske landes regeringer godkender ændringen fra overenskomsten fra 1993.

Europaudvalget vil gerne udtrykke også sin støtte til den måde, nordisk Ministerråd har arbejdet på i denne sag bl.a. ved nedsættelse af en opfølgningsgruppe, som følger implementeringen af overenskomsten og den europæiske udvikling på området.

Marit Nybakk (utskottets talesman (A 1171+A 1179/euro)):
President! Siden Europautvalget starter en høring om WTO om et par minutter, skal jeg være meget kort, men jeg har bare en kommentar til medlemsforslag A 1171 - opprettelse av et nordisk analyse- og idéutviklingsinstitutt for sysselsettings- og næringsutvikling - som opprinnelig var et forslag fra den sosialdemokratiske gruppen for å utforme en utviklingsstrategi hvor man kombinerte arbeidsmarkeds- og næringspolitikk. Vi støtter i dag innstillingen om at det ikke er behov for et eget institutt, men vi vil gjerne understreke betydningen og nødvendigheten av at vi får til et nettverk mellom de eksisterende institutter og de forskere som holder på med nettopp arbeidsmarkeds-, sysselsettings- og næringsforskning. Vi ser fram til at vi får et framlegg fra Ministerrådet om dette.

Når det gjelder medlemsforslag A 1179 - deling av arbeid og forkortet arbeidstid – tror heller ikke vi at løsningen på undersysselsetting er deling av arbeid. Vi tror at samfunnet er betydelig mer komplisert enn som så, de strukturelle endringene ikke minst. Vi synes imidlertid det kan være spennende å få på bordet de ulike permisjonsordningene og tidskontoordningene som finnes i Norden, for å se hvor vi bør gå videre. Og vi vet jo - i den nye IT-alderen

- at særlig småbarnsforeldre med krevende jobber i økende grad har behov for tilbud i skjæringspunktet mellom hjem, arbeid og offentlige permisjons- og barnepassordninger, at tid ikke lenger er det samme som tidligere og at den nye databransjen også muliggjør helt andre former for fleksible arbeidstidsordninger - man kan sitte i Tromsø og kommunisere med en kollega i Australia. Dette gir helt andre perspektiver på arbeid og arbeidstid, slik at det å kutte ned arbeidstiden egentlig er et gammeldags forslag.

Hermed sluttede debatten.

Rådet biföll utskottest förslag i anledning av A 1171/euro och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 6/1998, s. 1850).

Rådet biföll utskottest förslag i anledning av A 1179/euro och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 7/1998, s. 1851).

Rådet biföll utskottest förslag i anledning av B 173/euro och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 8/1998, s. 1852).

Mødet udsat kl. 13.15 og genoptages kl. 14.30.

Ændring i medlemslisten
Det meddeles, at Ewa Larsson erstatter Matz Hammarström for resten af dagen.

Rådet besluttede at ændre medlemslisten i overensstemmelse hermed.

Elver Jonsson overtog herefter ledelsen af forhandlingen.

Presidenten framställde förslag på presidiets vägnar att begransa talartiden till 6 minuter för talesmän och 3 minuter för övriga.

Rådet biföll presidiets förslag.

15. Socialpolitiska frågor

A 1169/nord Medlemsforslag om nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter

A 1172/nord Medlemsförslag om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet

Årlig handlingsplan for samarbejdet på narkotikasektoren (dokument 4)

B 166/nord Handlingsplan for bygge- og boligsektoren 1998-2001

Nordenudvalget havde i anledning af A 1169 foreslået, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge behovet for en udvidet samordning af national lovgivning mellom de nordiske land vedrørende pensionsregler og vurderingskriterier for udbetaling av pension, og at resultaterne lægges frem til drøftelse i Nordisk Råd.

Nordenudvalget havde i anledning af A 1172/nord foreslået, at

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regeringer

at finde løsninger i de respektive lande til at forbedre adgangen for medborgere i Norden til individuel handikapkørsel, *färdtjänst*, eller tilsvarende service.

Nordenutskottet hade i anledning av B 166/nord föreslagit, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa handlingsplanen för bygg- och bostadssektorn 1998-2001 i enlighet med ministerrådsförslag b 166/nord, innebärande att den framtida inriktningen av verksamheten främst är bostadssocial och att insatser vad gäller bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn i första hand begränsas till projekt där miljö- och hälsoaspekter betonas, samt

att utarbeta årliga aktivitetsplaner samt att i årsberättelsen rapportera till Nordiska rådet om bedriven verksamhet.

Anneliese Dørum (utskottets talesman (A 1169/nord)):
President! Nordiske konvensjoner og nå EU-direktiver samt den nordiske konvensjonen om trygd har gjort det lettere for nordboere å flytte og skifte arbeid innen Norden.

Formålet med de nordiske konvensjonene om sosial trygghet har vært at en nordbo som oppholder seg i et annet nordisk land, skal kunne få samme sosiale rettigheter som landets egne borgere, og man har funnet smidige løsninger på uttallige problemer.

Det oppstår imidlertid tilfeller der reglene ikke fungerer, og da må vi se på hvordan problemene kan løses. Det er dette Nordenutvalget har satt fokus på i forslag 1169. Det går på problemer som oppstår vedrørende samordning av pensjonsrettigheter mellom de nordiske land. Det er flere eksempler på at folk i Norden ikke er sikret pensjonsrettigheter dersom de bor og arbeider i et annet nordisk land enn sitt eget.

Jeg vil belyse dette gjennom et konkret eksempel. Det gjelder en kvinne som i nesten hele sitt yrkesaktive liv har arbeidet i et annet nordisk land. Hun ble syk og flyttet tilbake til hjemlandet der hun ble erklært 100 pst. arbeidsufør. Hun fikk en trygdeytelse av hjemlandet sitt basert på en kort arbeidsperiode i hjemlandet før hun flyttet til nabolandet. Trygdeytelsen hun får er en minimumsytelse og ikke tilstrekkelig til å leve av. Trygdemyndighetene i nabolandet har avslått hennes søknad om uførepensjon til tross for at denne avgjørelsen er basert på legeerklæringer som konkluderer med at kvinnen er 100 pst. arbeidsufør. Kvinnen har altså arbeidet mesteparten av sitt yrkesaktive liv i et nordisk naboland og har opparbeidet sine pensjonsrettigheter der. Konsekvensene for denne kvinnen er at hun ikke mottar noen midler fra det landet hvor hun har opptjent sine rettigheter. Dermed har hun i dag svært lite å leve av.

Ifølge dagens regler skal en nordisk statsborger som i sine yrkesaktive år har bodd i flere nordiske land, ha pensjon fra hvert av disse landene. Pensjonen skal beregnes av hvert land i forhold til botid i landet.

Problemet i dette konkrete tilfellet er at trygdemyndighetene i det aktuelle landet ikke godkjenner legeerklæringer om 100 pst. arbeidsuførhet fra nabolandet. Dette eksemplet viser at det kan være risikofylt for innbyggere i Norden å arbeide i et annet land enn sitt eget. De kan risikere personlig ruin den dagen det blir aktuelt med ulike trygdeytelser. Jeg er glad Nordenutvalget har grepet fatt i denne saken og nå fremmet forslag om at Nordisk Ministerråd skal undersøke behovet for en utvidet samordning av nasjonal lovgivning mellom de nordiske landene vedrørende pensjonsregler og vurderingskriterier for utbetaling av pensjon, og at resultatene av denne undersøkelsen skal legges fram til drøfting for Nordisk Råd. Jeg håper at vi gjennom dette kan medvirke til å tette igjen noen hull, og at nordboere trygt kan ta arbeid i et annet nordisk land.

Pehr Löv (utskottets talsman (A 1172/nord)):
Herr president! Jag har två talturer i det här ärendet, men jag slår i hop dem. Ändå kommer jag inte att tala åtta minuter. Hoppas att det går för sig, för det blir mer rationellt så.

En hållbar välfärd i de nordiska länderna utgör grunden för trovärdigheten för de nordiska samhällena och grunden för en trovärdig linjepolitik riktad till närområdena och EU. Det betyder med andra ord: lyckas vi eller lyckas vi inte att med politiska åtgärder upprätthålla en allmän samhällsservice, kan vi inte heller som politiker bibehålla ett trovärdigt nordiskt ansikte inför våra egna medborgare och mot omvärlden.

Nordenutskottet vill på sitt sätt aktivt bidra till en utveckling av socialpolitiken genom välgenomtänkta utskottsförslag som alltid har sin grund i upplevda missförhållanden hos gräsrötterna. Trots att Norden har världens bästa samhällsservice måste vi göda vårt välfärdssamvete med hållbara utvecklingsprojekt. Handen på hjärtat gott folk: nog är det Nordiska rådets primära uppgift att värna de egna medborgarnas bästa? Det ger oss ork att hjälpa andra. Jag hoppas att nordenutskottets initiativ och förslag alltid får utgöra grunden för Nordiska rådets arbete. Mittengruppen har bl.a. genom ett medlemsförslag om nordisk välfärdsutveckling visat att vi prioriterar socialpolitiken högt i nordiskt arbete.

Vi har på dagens agenda behandlingen av två medlemsförslag. Det ena är samordning av reglerna för pensionsrättigheter och det andra det nordiska socialförsäkringsavtalet. Båda medlemsförslagen bör utmynna i förbät-tringar av upplevda missförhållanden i nordiskt samarbete. Mittengruppen stödjer också ministerrådets förslag på bygg- och bostadssektorn, där den nordiska nyttan är uppenbar genom erfarenhetsutbyte och samarbete inom ekologiskt byggande och skapande av bostadsmiljöer som är mentalt och fysiskt hälsosamma.

Bakgrunden till medlemsförslaget 1172 är en händelse ur det verkliga livet. En rörelsehandikappad som kom från Finland med båt till Stockholm fick inte av byråkratiska orsaker och bristande flexibilitet tillgång till invalidtaxi i Stockholm. Lediga bilar fanns, men de kunde inte ta emot beställning och köra mot gängse kontantersättning utan separat beställning från socialtjänsten i Stockholm, vilket också var omöjligt att få därför att den finska medborgaren naturligtvis saknade svenskt personnummer. Det är ett klart brott mot det nordiska socialförsäkringsavtalet och tecken på bristande vilja att ens försöka ordna upp situationen.

Svaren från ländernas socialdepartement vittnar om en viss vilja att underlätta transporttjänster för andra länders handikappade. Det förvånar dock att man t.ex. i Finlands svar hänvisar till svårigheter p.g.a. rådande ekonomiska situation. Det betyder nonchalans mot handikapplagstiftningens normalitetsprincip. Egentligen är ekonomin inte ett första rangens problem emedan klienterna t.o.m. själva kan stå för kostnaderna, åtminstone ge ett förskott.

Det finns alltså orsak att anbefalla nordenutskottets rekommendation att finna lösningar i respektive länder att förbättra tillgängligheten för medborgarna i Norden till individuell färdtjänst eller motsvarande service.

Arnbjörg Sveinsdóttir (utskottets talesman (dok. 4)):
Hr. præsident, kære kollegaer
Jeg har besluttet at at tale på islandsk. Derfor vil jeg venligst bede jer om at sætte op tolkningsudstyret inden jeg redegør for Nordenudvalgets betænkning og Nordisk Ministerråds handlingsplan på narkotikaområdet.

Herra forseti
Það er ekki tilviljun að ég hef kosið að tala á móðurmáli mínu, íslensku. Umræðuefni okkar er mér hjartfólgið og því vil ég beita því tungumáli þar sem ég get á sem bestan hátt gert grein fyrir skoðunum mínum og Norðurlandanefndarinnar.

Þau vandamál sem fylgja fíkniefnanotkun eru vægast sagt hrikaleg. Um árabil hafa stjórnvöld í flestum ríkjum heims horft upp á vaxandi hluta æskufólks verða fíkniefnum að bráð. Fíkniefnin leggja líf neytenda í rúst og skilja þannig eftir stór skörð í hópi fjölskyldna og ástvina. Um leið eru fylgifiskar fíkniefnanotkunar ömurlegir. Glæpir, vændi og ofbeldi eru samfélagsleg vandamál sem eru í senn bæði orsök og afleiðing fíkniefnanotkunarinnar.

Um árabil hafa ríki heims barist gegn útbreiðslu fíkniefna einkum á meðal ungs fólks

en því miður ekki haft árangur sem erfiði. Enn er mikið verk óunnið, einnig í velferðarsamfélögum Norðurlanda.

Norðurlandaráð hefur um árabil rætt nauðsyn þess að grípa til samnorrænna aðgerða til að stemma stigu við fíkniefnanotkun Árið 1994 var samþykkt í ráðinu tillaga þess efnis að Norræna ráðherranefndin léti vinna sameiginlega verkáætlun í málaflokknum. Sú tillaga var ítrekuð og þrýst á að henni yrði framfylgt.

Á síðasta ári leit svo dagsins ljós rammaáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar í fíkniefnamálum fyrir árin 1997 - 2000. Jafnframt ákvað ráðherranefndin að vinna árlega verkáætlun innan þessa ramma. Nú liggur slík áætlun fyrir í annað sinn og er Norðurlandaráði gefinn kostur á að gefa álit sitt á henni.

Þau markmið sem fram koma í áætluninni miða að því að Norðurlöndin skiftist á hugmyndum og reynslu í baráttu sinni gegn fíkniefnum. Að skoðuð séu sérstaklega tengsl unglingamenningar og fíkniefna og að samstarf embættismanna sé aukið verulega, svo fátt eitt sé nefnt. Öll þessi markmið og aðgerðir eru góðra gjalda verðar, en betur má ef duga skal.

Í fyrsta lagi er í verkáætluninni hvergi minnst á aðgerðir til að stemma stigu við fíkniefna- og lyfjamisnotkun í fangelsum. Í umsögn Norðurlandanefndarinnar frá því á síðasta ári er sérstaklega bent á þennan þátt fíkniefnavandans án þess þó að þess sjái stað í verkáætlun þessa árs. Ég vil því ítreka sérstaklega kröfuna um að þetta vandamál verði sett á dagskrá. Það er því miður staðreynd að fíkniefnanotkun í fangelsum er of útbreidd. Þetta er vandamál sem við verðum að horfast í augu við. Aðeins þannig getum við tekið á því með markvissum hætti.

Önnur staðreynd sem ekki er getið í verkáætlun ráðherranefndarinnar er lyfjamisnotkun íþróttamanna. Um árabil hafa dæmin sannað að íþróttamenn nota lyf til þess að bæta árangur sinn og komast hraðar, hærra og lengra. Slíkar aðferðir eru nöturlegt fordæmi fyrir börn og unglinga á Norðurlöndunum sem eiga íþróttamenn oft sem fyrirmyndir. Þess vegna er mikilvægt að Norðurlöndin sameinist gegn þessari tegund fíkniefnanotkunar í öllum hennar birtingarmyndum. Til dæmis með því að hefja upplýsingaherferð með þátttöku afreksmanna.

Í öðru lagi er listinn yfir aðgerðir til að berjast gegn fíkniefnum á nærsvæðunum fremur fátæklegur að mínu mati. Í rauninni er þetta varla listi því eingöngu er lagt til að málið verði tekið upp innan ramma Eystrasaltssamstarfsins, að viðkomandi ráðherrum Eystrasaltsríkjanna verði boðið á norrænan fund og að framhaldið verði stuðningi við Pompidouhóp Evrópuráðsins. Þetta geta tæplega kallast metnaðarfullar tillögur einkum í ljósi þess að í skýrslu nærsvæðanefndarinnar um aðstæður barna og unglinga í Eystrasaltsríkjunum sem kom út fyrr á árinu er þörfin fyrir forvarnir í fíkniefnum undirstrikuð.

Norðurlöndin eiga því ekki að vísa málinu frá sér á annan vettvang heldur eiga þau þvert á móti að styðja við bakið á grannsvæðunum með því að skiftast á þekkingu, reynslu og hugmyndum. Þá vil ég í þriðja lagi nefna að Norðurlandanefndin hefur algjörlega hafnað hvers kyns lögleiðingu fíkniefna í anda aukins frjálslyndis.

Nefndin telur að stjórnvöldum beri þess í stað að beita sér í auknu forvarnar- og fræðslustarfi. Í þessu samhengi vil ég minnast á að vinnuhópur um málefni barna og unglinga sem nýverið var skipaður hélt sinn fyrsta fund í byrjun mánaðarins. Ég á sæti í hópnum. Í tengslum við þann fund heimsóttum við skólabekk 15 ára gamalla unglinga þar sem þau lýstu skoðunum sínum á því hvaða aðferð væri best til að draga úr fíkniefnanotkun. Unglingarnir voru sammála um að fræðsla væri besta forvörnin. Ég tel að Norræna ráðherranefndin og Norðurlandaráð ættu að hlusta á raddir þessara unglinga og taka mið af þeim við vinnu næstu verkáætlunar.

Langtímaforvarnir eru því ekki síður mikilvægar, enda skal á að ósi stemma. Heilbrigð fjölskyldustefna, þar sem báðum foreldrum gefst tækifæri til að vera með börnum sínum, er vafalítið besta vörnin gegn fíkniefnum.

Rannsóknir hafa sýnt fram á beina fylgni á milli samverustunda unglinga með foreldrum sínum og líkum þess að þau leiðist út í fíkniefnanotkun.

Loks vil ég nefna nauðsyn þess að stjórnvöld geri fíkniefnanotkun í hinum dreifðu byggðum aukinn gaum. Það vill brenna við að rannsóknir og aðgerðir gegn fíkniefnanotkun miðist einkum við þéttbýli. Staðreyndin er hins vegar sú að þetta er ekki síður vandamál á landsbyggðinni. Því er mikilvægt að Norræna ráðherranefndin taki mið af stöðu mála í dreifðari byggðum við frekari stefnumótun. Stór hluti íbúa Norðurlanda býr í dreifbýli. Þessi hópur má ekki gleymast þegar fjallað er um jafn alvarlegan vanda.

Í þessu samhengi vil ég fagna því að fallist var á tilmæli Norðurlandanefndar um aukin fjárframlög til forvarnarstarfs um 90 þúsund danskar krónur. Aukningin er í sjálfu sér ekki mikil miðað við umfang vandans en hún er fyrst og fremst pólitísk yfirlýsing sem endurspeglar skilning á vandanum og vilja til að taka á honum. Vinna við verkáætlun fyrir næsta ár er ár er þegar komin í gang.

Í formennskuáætlun Íslands er meðal annars lagt til að kannaðir verði möguleikarnir á að koma á samnorrænum gagnagrunni með upplýsingum um stöðu fíkniefnamála í ríkjunum, aðgerðir, forvarnir og meðhöndlun fíkniefnaneytenda.

Þetta er að mínu mati góð hugmynd sem verðskuldar stuðning Norðurlandaráðs, auk þess sem kanna mætti þátttöku Eystrasaltsríkjanna í slíku verkefni.

Herra forseti, samræming aðgerða Norðurlandanna í baráttunni gegn fíkniefnum fellur tvímælalaust undir skilgreiningu af norrænu notagildi. Norðurlöndin standa betur að vígi í þessari baráttu þegar þau vinna saman heldur en sitt í hvoru lagi.

Arnbjörg Sveinsdóttirs anförande i dansk översättning:

Hr. præsident, kære kollegaer. Jeg har besluttet at at tale på islandsk. Derfor vil jeg venligst bede jer om at sætte op tolkningsudstyret inden jeg redegør for Nordenudvalgets betænkning og Nordisk Ministerråds handlingsplan på narkotikaområdet.

Hr. præsident. Det er ikke tilfældigt at jeg vælger at tale mit modersmål, islandsk. Jeg er meget optaget af diskussionens emne. Derfor vælger jeg at benytte det sprog jeg bedst behersker, til at redegøre for mine og Nordenudvalgets synspunkter.

De narkorelaterede problemer er mildt sagt voldsomme. Myndigheder i de fleste af verdens lande har i en årrække måttet opleve hvordan en stadig større del af ungdommen blive ofre for narkotika. Misbrugernes liv bliver lagt i ruiner og der efterlades dybe skår i familier og blandt pårørende. Samtidig er narkomisbrugets bivirkninger frygtelige. Sociale problemer som kri-

minalitet, prostitution og vold er narkotikamisbrugets både årsag og virkning.

Til trods for myndigheders årelange bekæmpelse af narkoens udbredelse, især blandt unge, er det ikke lykkedes at komme den til livs. Meget mangler stadig at blive gjort, også i Nordens velfærdssamfund.

Nordisk Råd har i årevis diskuteret nødvendigheden af en fællesnordisk indsats for at dæmme op for misbrug af narkotika. I 1994 vedtog Rådet en rekommandation til Nordisk Ministerråd om at udarbejde en fælles handlingsplan på dette område. Rekommandationen blev gentaget og man rykkede for en opfølgning af den.

Det var så sidste år, at Nordisk Ministerråds samarbejdsprogram på narkotikaområdet for perioden 1997-2000 så dagens lys. Samtidig besluttede Ministerrådet at der hvert år skulle laves en handlingsplan inden for programmets rammer. Nu foreligger en sådan handlingsplan for anden gang og Nordisk Råd har nu mulighed for at at kommentere den.

Handlingsplanen tager sigte på idé- og erfaringsudveksling mellem de nordiske lande angående bekæmpelse af narkotika. Der skal fokuseres på forbindelsen mellem ungdomskultur og narkotika og samarbejdet mellem embedsmændene skal øges betydeligt, for blot at nævne nogle enkelte ting. Alle disse målsætninger og indsatser er al ære værd, men der skal mere til.

I handlingsplanen nævnes der, for det første, intet om indsatser til bekæmpelse af narkotika- og medicinmisbrug i fængsler. Nordenudvalget pegede i sin udtalelse sidste år specielt på denne del af narkotikaproblemet. Det har dog ikke udmøntet sig i dette års handlingsplan. Jeg vil derfor igen lægge vægt på at dette problem sættes på dagsorden. Vi må desværre konstatere, at misbrug af narkotika i fængsler er et faktum. For at kunne håndtere dette problem på en målrettet måde, må vi se det i øjnene.

Et andet faktum som ikke nævnes i Ministerrådets handlingsplan er doping blandt idrætsfolk. Gennem en årrække har der været beviselige eksempler på at idrætsfolk bruger medikamenter for at opnå bedre resultater og blive hurtigere, komme højere og længere. Her har vi frygtelige forbilleder for børn og unge i Norden som ofte har sportsfolk som idoler. Det er derfor vigtigt at de nordiske lande samlet tager kampen op mod denne form for stofmisbrug i alle dens afskygninger. Et eksempel kunne være en informationskampagne med deltagelse af topidrætsfolk.

For det andet er oversigten over indsatser i narkotikabekæmpelsen i nærområderne ret beskeden efter min mening. Der er knap nok tale om en oversigt da det eneste der foreslås er, at sagen tages op inden for rammerne af Østersøsamarbejdet, - at vedkommende baltiske ministre inviteres til et nordisk møde og fortsat støtte til Europarådets Pompidougruppe. Dette kan man næppe kalde ambitiøse forslag, især i lyset af at der i Nærområdesudvalgets rapport om børn og unges vilkår i de baltiske stater, som udkom tidligere på året, understreges netop behovet for forebyggelse på narkotikaområdet. De

nordiske lande skal derfor ikke sende sagen videre til et andet forum, men tværtimod bakke nærområderne op med udveksling af kundskaber, erfaring og idéer.

For det tredje vil jeg nævne at Nordenudvalget kategorisk har afvist enhver form for legalisering af narkotika i det tiltagende frisinds ånd. Udvalgets holdning er, at myndigheder i stedet bør satse på øget forbyggelses- og oplysningsarbejde. I denne sammenhæng vil jeg nævne, at en arbejdsgruppe om børn og ungdom som blev nedsat for nylig, mødtes for første gang i månedens begyndelse. Jeg er medlem af denne gruppe. I forbindelse med dette møde aflagde vi et besøg i en klasse hos 15 årige unge hvor de gav udtryk for deres holdning til hvordan man bedst modarbejder brug af narkotika. De unge var enige om, at oplysning er den bedste forebyggelse. Jeg mener at Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd burde lytte til de unges stemme og lave den næste handlingsplan med udgangspunkt deri.

Langsigtet forebyggelse er ikke mindre vigtig. Dette problem skal jo angribes ved roden. En sund familiepolitik, hvor begge forældre har mulighed for at være sammen med deres børn er uden tvivl det bedste forsvar mod narkotika. Undersøgelser har vist en direkte sammenhæng mellem de unges samvær med deres forældre og sandsynligheden for at de forvildes ud i narkotikamisbrug.

Afslutningsvis vil jeg nævne nødvendigheden af at myndigheder bliver mere opmærksomme på narkotikabrug i provinsen. Der er en tendens til at undersøgelser og indsatser imod narkotikamisbrug tager udgangspunkt i byområderne. Det er imidlertid et faktum at at dette også er et problem ude i provinsen. Det er derfor vigtigt at Nordisk Ministerråd tager udgangspunkt i forholdene i de mere spredt bebyggede områder ved videre strategiudvikling. En stor del af Nordens beboere bor i spredt bebyggelse. Denne gruppe må ikke forglemmes når så alvorligt et problem er til behandling.

I denne sammenhæng vil jeg udtrykke min tilfredshed med at Nordenudvalgets anbefaling om øget bevilling til forebyggelse, lydende på 90 tusinde danske kroner, blev vedtaget. Forøgelsen er i sig selv ikke stor i forhold til problemets omfang, men den er først og fremmest en politisk erklæring som genspejler en anerkendelse af problemet og en vilje til at løse det.

Arbejdet med næste års handlingsplan er allerede påbegyndt. I de islandske formandsskabsplaner foreslås der blandt andet, at man undersøger mulighederne for at oprette en fælles nordisk databank med informationer om situationen inden for narkotikaområdet i landene, om indsatser, forebyggelse og behandling af narkomaner.

Dette er efter min mening en god idé som fortjener Nordisk Råds støtte. Man kunne også overveje de baltiske landes deltagelse i et sådant projekt.

Hr. præsident. Koordinering af de nordiske landes indsatser i bekæmpelsen af narkotika hører uden tvivl under definitionen af "nordisk nytte". Samlet står de nordiske lande stærkere i denne kamp, end de gør hver for sig.

Presidenten erindrade om det beslut som fattades om begränsning av talertiden till 6 resp. 3 minuter.

Sosialminister **Magnhild Meltveit Kleppa** (ministerrådets talesman):
Fyrst nokre ord om handlingsplanen for samarbeidet på narkotikasektoren.

Eg ser det som svært positivt at Nordisk Råd også prioriterer samarbeidet på narkotikaområdet. Dette blir m.a. avspegla ved at Rådet gjer framlegg om å satsa meir på narkotikaarbeidet både i budsjettet for 1999 og i budsjettforslaget for år 2000. Her er eit område der både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er samd i at det trengst å sameina kreftene og satsa aktivt.

Samarbeidet over landegrensene er heilt avgjerande for at innsatsen vår kan lykkast nettopp på narkotikaområdet. Dette er òg vektlagt av Nordisk Ministerråd i handlingsplanen for 1998. Det nordiske samarbeidet skal i høg grad retta seg mot den innsatsen som blir gjort i regi av FN og Europarådet og også EU. Vi hadde eit godt felles samarbeid både i forhold til ungdomskonferansen i Banth (Canada) og i forhold til FNs konferanse i juni i år.

Nordisk Råd vil ha søkjelys på samarbeidet med nærområda. I mai i år hadde vi felles ministermøte med dei baltiske landa, og vi vart samde om å halda fram med samarbeidet. Ministerrådet spør no samarbeidspartnarane i nærområda kva for område dei særleg ynskjer å samarbeida om framover. Samarbeidet med nærområda, som vi framleis finn svært viktig, er såleis i godt gjenge.

Nordisk Råd etterlyser også særleg innsats i samband med misbruk av narkotika i fengsla. Lat meg opplysa at i 1999 blir dette spørsmålet planlagt klargjort nærare. Vi vurderer å halda eit seminar om narkotikamisbruk i fengsla neste år.

Så ynskjer eg òg å kommentera medlemsforslag A 1169 om nordiske samordningsreglar som gjeld pensjonsrettar.

Dette forslaget tar særleg opp problema i samband med uførepensjon til personar som har arbeidd i to eller fleire nordiske land. Nordenutvalet meiner at løysinga må vera å sjå på ei utvida samordning av dei nasjonale lovene og vurderingskriteria i dei einskilde landa.

Lat meg understreka frå norsk side at dette ikkje er noka enkel sak. Det er vanskeleg å sjå kor langt det er realistisk å koma på denne vegen. Fyrste steget må iallfall vera ei kartlegging av dei ulike ordningane og ei utgreiing av moglege løysingar.

Vi har eit alvorleg nordisk problem når same person kan få full uførepensjon i eitt land og ingenting i eit anna. Det ser likevel ut som om det kan ta tid å få til ei tilnærming mellom dei nordiske ordningane for uførepensjon. Det er usikkert i kor stor grad nasjonale interesser vil vera til hinder. Eg meiner at ein samstundes må leggja stor vekt på å eliminera administrative årsaker til at uføresaker får ulikt utfall i to land. Kanskje vil vi vera langt på veg

dersom samarbeidsorgana har klart for seg kva som er krava i dei andre landa når det gjeld dokumentasjon av helseproblem, og i kva grad rehabilitering er aktuelt. Truleg kan òg dei einskilde landa bli flinkare til å senda saker tilbake for supplering av opplysningane når dei ser at det er manglar.

Noreg har tatt opp dette spørsmålet på det siste møtet i den faste nordiske gruppa for trygd. På det møtet vart ein samde om at dette må ein sjå nærare på. Arbeidet på det administrative planet er såleis godt i gang.

Lat meg elles nemna Kuusijarvi-saka. Den omhandlar ein finsk borgar som hadde opptent rett, men ikkje fekk utbetalt fødselspengar frå Sverige etter ein dom i EF-domstolen. Saka understrekar behovet for å sjå nærare på det nordiske samarbeidet på dette området også. Det er ikkje slik at EØS-avtalen utan vidare erstattar dei tidlegare reglane i den nordiske konvensjonen om trygdesamarbeid. Etter initiativ frå Noreg er ei arbeidsgruppe no i gang med å betre det nordiske samarbeidet om fødselspengar og sjukepengar. Gruppa har frist til 1. mars neste år.

Rune Kristiansen (utskottets talesman (B 166/nord)):
President! Jeg vil knytte noen få kommentarer til B 166.

Den sosialdemokratiske gruppen støtter forslaget om en handlingsplan for bygge- og boligsektoren for perioden 1998-2001. Handlingsplanen bygger på fire hovedpunkter. Det første er det boligsosiale området og boligfinansiering, det andre er erfaringer innen eldre- og ungdomsboliger, det tredje er en bærekraftig utvikling av bygge- og boligsektoren, og det fjerde punktet er et samarbeid med Nordens nærområder. Man kunne kanskje også legge til et femte: både en utredning og et politisk grundig samarbeid i forhold til segregering av boligmasser i Norden, særlig da i de større byene.

Det er ingen tvil om at politikere fra alle de nordiske land trenger erfaring fra de forskjellige områdene som her er nevnt, og det er med det utgangspunktet også den sosialdemokratiske gruppen mener at en handlingsplan er nyttig og vil kunne virke positivt for det nordiske samarbeidet. Det er jo ingen tvil om at bygge- og boligpolitikk er en del av den nordiske velferdsmodellen. En handlingsplan vil etter mitt syn kunne videreføre og videreutvikle et viktig politisk område som boligpolitikk er, i tillegg til at vi kan bistå nærområdene, som står foran store utfordringer når det gjelder boligpolitikk og byggebransje. Jeg håper at denne handlingsplanen, som det er flertall for, vil ha en slik virkning at den er av praktisk nytte i den kommende fireårsperiode.

Kommunalminister og nordisk samarbejdsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (ministerrådets talesman)

President! På vegne av de nordiske bygge- og boligministrene har jeg påtatt meg å presentere handlingsplanen for bygge- og boligsektoren for 1998-2001.

Det har skjedd omfattende forandringer i det nordiske samarbeidet innen bygge- og boligsektoren i løpet av forrige programperiode. Hensikten med samarbeidsprogrammet er å danne en overordnet ramme for det nordiske samarbeidet innen bygge- og boligsektoren for den kommende perioden. Rammen er tilpasset de nye krav og vilkår som følger av reformprosessen i det nordiske samarbeidet. Det bygge- og boligpolitiske samarbeidet tar utgangspunkt i aktiviteter som fører til nordisk nytte. For denne sektoren innebærer det at samarbeidet fokuserer på utveksling av erfaringer og utvikling av felles nordiske metoder og løsninger som det ville være urasjonelt for hvert enkelt land å utvikle alene.

Den overordnede målsettingen for det nordiske samarbeidet på boligsektoren er å skape gode bolig- og levevilkår for alle befolkningsgrupper til en kostnad som både samfunnet og den enkelte kan leve med. For byggesektoren er målsettingen å medvirke til å utvikle sektoren som et vesentlig samfunnsøkonomisk aktivum.

Det nordiske samarbeidets innhold og delmål skal ta utgangspunkt i – og bygge videre på – de enkelte lands bygge- og boligpolitikk. Det nordiske samarbeidet skal være et redskap som kan bidra til å oppfylle nasjonale målsettinger på områder hvor fellesnordiske løsninger gir bedre resultater enn det nasjonale eller andre internasjonale løsninger kan gjøre.

De nordiske boligministrene har med utgangspunkt i kriteriene for nordisk nytte angitt følgende tre områder som spesielt sentrale for framtidig samarbeid:

- det boligsosiale området
- bærekraftig utvikling av bygge- og boligsektoren
- samarbeid med Nordens nærområder

Områdene avspeiler høyt prioriterte problemstillinger i de enkelte land, og det nordiske samarbeidet på disse områdene vil kunne skape synergieffekt.

På det boligsosiale området ønsker vi å stille opp en visjon for et moderne, sosialt balansert boligmarked. Et viktig ledd i dette arbeidet er å fremme boligsosiale løsninger for samfunnets svake grupper. Det nordiske samarbeidet skal omfatte problemstillinger og løsningsforslag for svake eldre, handikappede, vanskeligstilte og flyktninger. Arbeidet skal bidra til å skape grunnlag for en helhetlig by- og boligpolitikk, med økt velferd som målsetting.

To viktige prosjekter har vært drevet på dette området i år, og det skal videreføres neste år.

Det ene er et prosjekt om "Framtidens eldreboende" som tar utgangspunkt i trenden at institusjoner stadig mer erstattes av service-, eldre- og omsorgsboliger.

Det andre prosjektet løfter fram gode eksempler på hva som kan gjøres for å øke integrasjonen i boligområdene. Kommuner i alle nordiske land har vært innbudt til å presentere tiltak de har gjennomført som har vært med på å bryte en uheldig utvikling i utsatte boligområder, og som har bidratt til øke beboernes integrasjon i samfunnet.

Ambisjonen innen det boligsosiale området framover bør videre være å utvide satsingen til å omfatte hvordan boligområder i tettsteder kan utvikles på en måte som fremmer integrasjon mellom ulike grupper i samfunnet.

Neste år bør det bygges opp en erfaringsutveksling om byutvikling, bl.a. gjennom seminarer om metoder for fornyelse av sentrumsområder i byer og tettsteder samt former for befolkningens medinnflytelse og brukermedvirkning i planlegging og utvikling av boligområdene.

Boligministeren er av den oppfatning at det er behov for en økologisk boligpolitikk og byggepolitikk. Økologiske byggematerialer og etablering av miljøvennlige boliger er i dag viktige spørsmål i samtlige nordiske land. Det er en målsetting å etablere gjenbrukssystemer som kan bidra til å redusere ressursforbruk og miljøbelastning, og det økologiske samarbeidet har hittil i hovedsak omfattet de enkelte bygninger og byggematerialenes kretsløp. En utvidelse av samarbeidet på dette området bør i større grad omfatte utvik-lingen av økologisk funksjonelle systemer og prosesser.

De endrede vilkår for det nordiske samarbeidet har medført at sektorbudsjettene i perioden 1992-1997 ble redusert fra om lag DKK 6,7 mill. til DKK 0,4 mill. For inneværende år er det ikke bevilget midler til sektoren. De grunnleggende forutsetninger for samarbeidet er uforandret. Samarbeidet har vært fokusert på færre innsatsområder. Ettersom bygge- og boligspørsmålene i mange tilfeller er sektorovergripende, kommer samarbeidet også til å berøre områder for miljø, økonomi, kultur, sosiale spørsmål og helse. Målet er en mer effektiv anvendelse av ressursene, og det må rettes søkelys mot de problemene som har innbyrdes sammenheng. Man tar derfor sikte på å arbeide tematisk med møter og seminarer som fokuserer på de enkelte temaer.

De ressurser som kan stilles til disposisjon, i tillegg til bevilgningene fra Nordisk Råd, er først og fremst personinnsats fra departementer og myndigheter i prosjekter som i sin tur er finansiert at Nordisk Ministerråds midler. Slike innsatser kan gjøres først og fremst i prosjekter som ligger nær departementenes og myndighetenes normale virksomhet. Dette innebærer at arbeidet i første omgang bør rettes mot erfaringsutveksling – i første rekke på det boligsosiale området – videre på lovområdet og innen økonomisk politiske spørsmål. På det økologiske feltet er erfaringsutveksling også viktig. Forsknings- og utviklingsinnsatsen innen bl.a. det tekniske området får inntil videre vente om ikke kompletterende finansiering kan ordnes.

Landstyresmand for Social og Sundhed **Helena Dam á Neystabø** (Færøerne):

Hr. præsident! Det er glædeligt, at vi her på Nordisk Råds halvtredsindstyvende session oplever, at lederne for de selvstyrende områder i Norden på lige fod med de nordiske statsministre har fået mulighed for at underskrive en deklaration om et holdbart Norden.

Det understreger, at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd bestræber sig på, at det nordiske samarbejde skal foregå på lige fod, og det understreger, at et af det nordiske samarbejdes fornemste formål er at støtte de enkelte lande i deres bestræbelser på at sikre deres borgere en værdig og tryg social tilværelse, og at det er en gensidig nordisk forpligtelse, at beboerne i alle Nordens regioner har et rimeligt og selvfølgeligt eksistensgrundlag. Dette for at undgå, at mennesker, lande eller regioner marginaliseres med fattigdom, utryghed og social uro til følge.

Deklarationen, som bliver underskrevet på dette møde, signalerer, at der sikkert ikke vil gå så lang tid, før det bliver muligt at tage skridtet fuldt ud og i nordisk regi anerkende, at de såkaldte selvstyrende områder rent faktisk også er lande, som har forudsætninger for at deltage i nordisk samarbejde på lige fod med de etablerede lande.

Ingen ved bedre end de små lande, at man ikke er sig selv nok, og at samarbejde og solidaritet mellem lande og folk er en forudsætning for de enkelte borgeres velfærd og sociale rettigheder, og kun ved at forpligte den enkelte til at tage ansvar for sig eget liv og sin egen tilværelse kan vi i fællesskab opnå fremskridt.

Og vi kan også tale med om, hvor vigtigt det er at tage sig i agt for velfærdssygdomme såsom ensomhed blandt ældre, arbejdsløshed, opløsning af familien som en af samfundets vigtigste hjørnesten, børn, der lider af omsorgssvigt, spiritus- og stofmisbrug osv., for i et lille samfund er konsekvenserne af disse velfærdssygdomme så synlige.

Her ved indgangen til et nyt århundrede er det naturligt at tage de store temaer op til debat og at spørge sig selv, om tiden er inde til grundlæggende ændringer.

Dette har vi gjort på Færøerne, og vi er kommet til den konklusion, at forudsætningerne for, at Færøerne kan blive en fuldgyldig medspiller i nordisk og globalt samarbejde, er, at vi tager fuldt ansvar for vort eget land.

Som sagt betyder denne beslutning ikke, at vi vil afskære de bånd, som har bundet os sammen med omverdenen – tværtimod.

Beslutningen har medført, at det bl.a. på det socialpolitiske område, som er til debat i dag, er nødvendigt at gennemføre en omfattende socialreform. Det vil sige, at vi på det socialpolitiske område står over for en kæmpestor udfordring med at skabe egen lovgivning og trygge rammer omkring en socialpolitik, en ældrepolitik, en handicappolitik og en arbejdsmarkedspolitik, der er tilpasset færøske forhold.

Vi har igennem mange år implementeret dansk socialpolitisk lovgivning, hvilket vi har været glade for, ingen tvivl om det. Men det siger sig selv, at i et samfund med 45.000 indbyggere og en helt anderledes erhvervsstruktur er det nødvendigt at forenkle systemerne.

Vi agter derfor at bygge på de erfaringer, som vi har på nuværende tidspunkt, og på de erfaringer, som de nordiske lande har høstet igennem et mangeårigt bevidst velfærdspolitisk arbejde.

Men vi agter også at bibeholde de tætte socialpolitiske relationer, der endnu hersker på Færøerne, ikke mindst mellem generationerne.

Jeg ser frem til et frugtbart samarbejde med de nordiske lande, de nordiske social- og sundhedsministre på dette spørgsmål.

En afholdt færøsk forfatter ender et af sine store digte om generationernes gensidige forpligtelse med ordene "Gott er at kenna hitan av hondum ið sleptu", hvilket betyder: Det er godt at føle varmen af hænder, der giver slip.

Der blev i går talt om, at 1999 er havets år.

Men, hr. præsident, 1999 er også de ældres år. Jeg vil derfor ende min tale med at opfordre Nordens råd til at tage ældreåret til efterretning og markere det. Det ville være en værdig målsætning for året 1999, hvis vi i fælleskab fik skabt et grundlag for en værdig ældrepolitik, som har til formål at integrere de ældre som ligeværdige borgere, der har meget at give de kommende generationer, og at de ikke, som det ofte fremgår af diskussionerne om social- og ældrepolitik, er en byrde, som samfundet har vanskeligt ved at bære og finansiere.

Med det formål kunne man i nordisk regi intensivere socialforskningen omkring ældrespørgsmålet, og vi vil på Færøerne gerne stille os til rådighed i et sådant tiltag. Jeg er glad for at Nordisk Råd har igangsat en undersøgelse om en udvidet nordisk samordning af national lovgivning mellem de nordiske lande vedrørende pensionsregler og vurderingskriterier for udbetaling af pension. Og jeg vil også her sige, at vi fra færøsk side meget gerne vil deltage i disse undersøgelser og iværksættelsen af resultaterne.

Tak for ordet.

Arja Alho (SDP, Finland):

Herr ordförande! Nordenutskottet hade ett intressant välfärdsseminarium under det gångna året. Efter det har jag tänkt mycket på trygghetsbehovet.

Vårt liv här i Norden är i många avseenden säkrare, tryggare och lättare än någonsin. Vi lever länge, arbetstiden är kortare, vi har omfattande socialskydd osv. Vad är det då som får medborgarna att uppleva tillvaron som osäker och otrygg?

Vissa människor är beredda att aktivt söka risker medan andra på alla sätt försöker undvika dem. Hur risk- och trygghetsbeteendet utvecklas beror på samhällets värderingar och institutioner. Vi kan säga att de nordiska länderna

hör till en grupp av länder som uppskattar gemenskap, universalism och "god vilja". Ett risksökande beteende värdesätter makt, prestationsförmåga och omväxling. De här sakerna har blivit viktiga i och med globaliseringen.

Trygghet och risk hör ihop. Både en för långt driven trygghet och en för stor risk sätter hinder för sökandet av nya lösningar och kreativitet. Det här är också dilemmat för de nordiska välfärdsstaterna. När vi omformar vårt samhälle bör vi lita på de kommande generationernas förmåga och visdom i valet av risker och trygghet. Därför är det viktigt att vi i detta nu ser betydelsen av sådana resurser som stöder sökandet efter nya lösningar - kunskap, skicklighet, institutioner i gott skick och förtroende. Den ekonomiska tillväxten, som är en förutsättning för välfärdsstatens finan-sieringsbas, hänger samman med samhällets förmåga att producera nya innovationer, dvs. vår styrka ligger i att utveckla samhället med ett stort mänskligt och socialt kapital.

Den nordiska välfärdsmodellen vilar på tre avgörande grundpelare: för det första lika möjligheter, för det andra social trygghet och för det tredje solidarisk finansiering. I dag pågår debatten om vi skall utveckla service eller de sociala inkomstöverföringarna eller både och. Enligt min uppfattning borde man prioritera service och på det sättet jämlika möjligheter. Men det betyder också att vi inte skall glömma bort betydelsen av de sociala inkomstöverföringar och att det bästa socialskyddet utgörs av en bra sysselsättnigspolitik. En väsentlig fråga är också att minska beskattningen av små inkomster för att skapa nya arbetsplatser.

Vad vill jag alltså säga? Välfardsstaten har byggts upp för att skydda människor i det industriella samhället. Det är mycket möjligt att välfärdsstaten kan tillämpas också i informationssamhället. Syftet bör vara hur vi kan skapa ett smart välfärdssamhälle. Annars förlorar vi kampen om det nordiska välfärdssamhället. Det vill jag inte!

Svein Ludvigsen (konservativa gruppens talesman):
President! Den nordiske velferdsmodellen snakkes det av og til vakkert om, og det er gjort mange studier av likheten i velferdssystemet i de nordiske landene. Likevel er det flere områder hvor vi fortsatt har mye å lære av hverandre. De lange helsekøene vi har i Norge, er et av de områdene der vi helt klart ser at det er behov for nye og private løsninger, og man har eksempler og erfaring bl.a. fra Sverige, hvor man har vært flinkere til å la private aktører slippe til i det offentlige systemet.

Vi kan vel være enige om at helsevesenet i hovedsak er det offentliges ansvar. Men disse tjenestene skal fungere - og fungere på en tilfredsstillende måte. Konkurranse og forbedringer i tilbudet er derfor det offentliges ansvar, og eierskap og drift kan godt være på private hender så lenge vi forsikrer oss om at vi har et system som sikrer alle lik adgang til tjenestene. Men når brukerstyring, innsatsstyrt finansiering og fritt sykehusvalg er på plass, blir også

spørsmålet om hvem som eier og driver sykehusene mindre viktig. Erfaringene fra Sverige er jo klare: Private driver sykehusene billigere enn det offentlige, men med like god, eller bedre, kvalitet på tjenestene, og de ansatte ønsker seg ikke tilbake til et ensidig offentlig system. Å la syke folk stå i kø uten at fagpersonell kan gjøre en innsats, er ingen god sosialpolitikk. Å sette pasienten i sentrum er en god rettesnor for den fremtidige helsepolitikk. Så får vi heller sette fylkeskommuner, fagforeninger, byråkrater og politikere i annen rekke, så sant de da ikke er pasienter.

Narkotikaspørsmål er en viktig side ved vår sosialpolitikk, og som andre har vært inne på tidligere i denne debatten, gjøres det også en del i forhold til dette på nordisk nivå, selv om utfordringene fortsatt er mange. Åpnere grenser og større frihet til å bevege seg mellom landene stiller større krav til nordisk handling og samhandling. De åpnere grensene vil stille mye større krav til forebyggende arbeid og kanskje mindre til kriminalpolitiske eller straffe-rettslige oppgaver i fremtiden. Politioppgavene landene imellom kan også settes mer inn på samarbeid og mindre på grensekontroller. Videreutvikling av behandlingsapparatet vil også være viktig i et slikt ærend, både med hensyn til antall behandlede og ikke minst tiltak som senker tilbakefallet blant de behandlede. Vi har også vært innstilt på økt bruk av tvangsbehandling og "frivillig tvang" for å motivere til behandling.

I en situasjon der offentlig sektor vokser inn på stadig nye områder, er det viktig å bedre vilkårene for det frivillilge engasjementet og den personlige innsatsen i nærmiljøet. Dette dreier seg ikke bare om å sikre et mangfold av aktiviteter eksistensberettigelse, men det handler også om å anerkjenne den innsatsen som mange lag og foreninger gjør som aktive velferdsprodusenter. Derfor har vi i den konservative gruppen vært pådrivere for at man også i Nordisk Råd skal sette søkelyset på det frivillige arbeidet og dets vilkår og betydning.

Vi har vært inne på det tidligere i debatten også, men vi må heller ikke glemme viktigheten av å få med de frivillige organisasjonene i oppbyggingen av sivile strukturer i våre nærområder og støtte oppbyggingen av kontaktnett mellom nordiske organisasjoner, lag og foreninger i de baltiske landene og i Nordvest-Russland.

Bidrag skaper avhengighet, avhengighet både av staten og av skiftende politiske beslutninger. Også mangel på sosial mobilitet skaper avhengighet av ulike støtteordninger. Arbeidsmarkedsøkonomen Stephen Nickell har konstatert at generøse arbeidsløshetsordninger som løper på ubestemt tid, er et typisk kjennetegn i stater med høy arbeidsledighet.

For de konservative partiene er utgangspunktet at familien skal kunne styre og bestemme over sine egne liv uten for mange hindringer og reguleringer. Velferdsstaten ble bygd ut for å sikre friere mennesker, men vi ser at det på mange områder har skapt mer avhengige individer. Dette handler ikke bare om å senke skattene, men også om å sikre at familiene er i stand til å leve på

sin egen lønn og samtidig ha et lite ekstra overskudd til uventede utgifter. Dette handler også om å tillate alternativer ved siden av det offentlige for å skape valgfrihet og gi mennesker mulighet til å leve slik de synes er riktig. Vi er opptatt av å sørge for at våre trygdeordninger ikke er så lukrative at de i seg selv blir et hinder for at folk tar ansvar for seg og sine.

Den svenske etnologen Jonas Frykman har i en nylig publisert bok sagt at mangelen på sosial mobilitet i et samfunn fører til store utfordringer for solidariteten. De sivile nettverkene mellom menneskene fortynnes, og folks vilje til og ønske om å utdanne seg og avansere minsker når slike avansement ikke er mulig i et vanskelig arbeidsmarked. Heldigvis har vi ikke slike store problemer i Norge i dag. Men vi behøver ikke gå lenger enn til Sverige for å se områder som preges av langtidsledighet og omfattende bidragsavhengighet - – og problemet er ikke ukjent fra tidligere i Norge.

Den konservative gruppen varsler med dette at vi vil legge frem et medlemsforslag om den sosiale mobiliteten i Norden. Vi vil foreslå at det utarbeides en bred og omfattende studie om den nordiske sosiale mobiliteten i et internasjonalt perspektiv. Studien bør settes ut til frittstående forskere og sette søkelyset på konsekvenser av manglende mobilitet og hvordan det i fremste rekke truer velferden og valgfriheten til de nordiske borgerne.

Så noen ord om bygge- og boligprogrammet. De konservative partiene stemte tidligere i dag mot bevilgningen på 800 000 DKK til denne sektoren – og det gjorde vi ut fra avveiningen av hvor vi skal sette inn innsatsen for å få størst mulig nordisk nytte og nordisk merverdi. Vi er overrasket over at Ministerrådet, når Nordisk Råd hadde stemt ned å videreføre programmet, har valgt å trosse Nordisk Råd og finne penger som ikke var kjent for Nordisk Råd. Jeg minner i denne sammenhengen om at Helsingforsavtalen gjorde det helt klart i artikkel 64, hvor det står: "Om inte synnerliga skäl kan anföras skall ministerrådet följa rådets rekommendation när det gäller budgetdispositioner inom den angivna finansiella ramen." Det gjorde ikke Ministerrådet i denne sammenhengen. Og vi har stemt imot fordi vi ser at man kan få større nordisk nytte ved å bruke disse 800 000 DKK til ungdoms-, og barneaktiviteter, språkutvikling og til kulturelle aktiviteter.

Hermed sluttede diskussionen.

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1169/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 9/1998, s. 1853).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1172/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 10/1998, s. 1854).

Rådet beslöt att lägga Dokument 4 till handlingarna.

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 166/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 11/1998, s. 1855).

Presidenten frågade om han uppfattat yrkandet korrekt med anledning av att 4 medlemmar i konservativa gruppen inte deltagit i utskottets beslut (B 166/nord).

Presidenten uttryckte förhoppning om att tidsschemat skulle hålla och påminde åter om den nya talertidsbegränsningen som plenarförsamlingen beslutat om på förslag av presidiet.

16. Barn och ungdomars situation

Redegørelse for gennemførelsen af handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, "Ett kommande Norden" (dokument 1)

B 184/när Översiktsrapport och handlingsplan för barn och unga i Nordens närområden

Rek. 11/1997 Nordplus-mini

Nordenutskottet henställer till plenarförsamlingen

att godkänna redogörelsen över barn- och ungdomskulturhandlingsplanen och ber att hänsyn tas till de synpunkter som Nordenutskottet framfört i sitt uttalande över 1998 års redogörelse samt de synpunkter som framförts av Ungdomens Nordiska Råd.

Närområdesutskottet hade i anledning av B 184/när föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att koordinera deras insatser i förhållande till barn och unga i Nordens närområde samt att till maj 1999 komma med förslag till vilka delar av den nordiska handlingsplanen de påtar sig finansieringen för.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att anta det föreliggande ministerrådsförslaget som ett ramprogram för att förbättra barns och ungas situation i Nordens närområden

att för Nordiska rådet presentera en årlig aktionsplan för genomförandet som inkluderar ansvarsfördelning och budgetreservering. Den första handlingsplanen bör finnas Nordiska rådet tillhanda i maj 1999.

att till Nordiska rådet årligen rapportera framsteg och svårigheter i relation till genomförandet av handlingsplanen

att via samarbetsministrarna verka för koordinering av de nordiska ländernas insatser för barn och unga i närområdet

att under utarbetandet av Nordiska ministerrådets budget för år 2000 bättre möta resursbehovet för genomförandet av handlingsplanen.

Riitta Prusti (SDP, Finland):
Ministerineuvoston toimintasuunnitelmasta, joka koski lapsille ja nuorille suunnattua kulttuuriyhteistyötä vuosina 1996 – 2000. Suositus ehdotetaan tässä istunnossa suurimmalta osaltaan poistettavaksi loppuun käsiteltynä, mutta toimintasuunnitelma jatkuu aina vuoteen 2000 saakka.

Toimintasuunnitelma on monella tapaa uraauurtava suhtautumisessaan lapsiin ja nuoriin. Se ilmentää demokraattista ja suvaitsevaa ihmiskäsitystä sekä uskoa ihmisen sisäiseen luovaan voimaan, etenkin hänen varhaisimpina elinvuosinaan. Pitkän aikavälin ehkä hyvinkin idealistinen tavoite on saada aikaan parempi maailma. Siihen tavoitteeseen uskomme pääsevämme vain antamalla lapsille ja nuorille perusedellytykset ja mahdollisuudet itsensä ilmaisemiseen, vaikuttamiseen ja osallistumiseen yhteiskuntaan. Tässä tavoitteena on itse tie.

Toimintasuunnitelma antaa puitteet sellaisten projektien kehittämiselle, jotka edistävät nuoren luovaa, taiteellista ajattelutapaa, avoimuutta ja uteliaisuutta, ymmärtämistä ja suvaitsevaisuutta, vuoropuhelua ja sosiaalisia taitoja.

Ministerineuvoston selonteko on mielestämme tänä vuonna hyvä, mutta esitämme, että työn jatkamiseksi myös vuoden 2000 jälkeen toimeen on ryhdyttävä jo nyt. Askel oikeaan suuntaan olisi, että jo ensi vuonna arvioisimme tulosten laadullista sisältöä systemaattisesti. Sitten vuonna 2000 arviointia voitaisiin käyttää lapsi- ja nuorisokulttuuriyhteistyön jatkostrategioiden perustana.

Pohjola-valiokunnan mielestä lapsi- ja nuorisokulttuuriyhteistyö voisi olla yksi osa sektorista, joka vastaisi nykyistä laajemmin lasten ja nuorten

asioista. Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista on perusasiakirja ja luonteva lähtökohta myös Pohjoismaille.

Pohjola-valiokunta on tutustunut Nuorten Pohjoismaiden neuvoston näkemyksiin, joihin mielestämme on kiinnitettävä huomiota arviointeja tehtäessä.

Nykypäivän lasten ja nuorten identiteetti on pitkälti dynaamisen nykyajan ja tulevaisuuden muovaama. Tämä lähtökohta tarjoaa fantastiset mahdollisuudet. Se on myös vahvuus, ylivoimainen keino vastata ja selvitä globaalisen ja tietoteknisen kehityksen haasteista. Siksi lapsi- ja nuorisokulttuuripolitiikan tehtävänä on luoda edellytykset ja tehdä tilaa nykypäivän lasten ja nuorten identiteetin ja tietojen kehittymiselle ja toimia areenana, jolla kulttuurin ylivoima ja käyttökelpoisuus voidaan tehdä näkyvämmäksi.

2000-luvulle tähtää myös Pohjola-valiokunnan uusi työryhmä, jonka tehtävänä on auttaa neuvostoa löytämään ne lapsiin ja nuorisoon kohdentuvat yhteistyöalat, joilla yhteistuumin voimme parantaa hyvinvointiamme ja nimenomaan lasten ja nuorten hyvinvointia. Työryhmä on vasta pitänyt ensimmäiset kokouksensa, joissa työn painopisteistä sovittiin. Ryhmälle konkretisoitui viisi aluetta, joista jokainen on niin laaja ja tärkeä, että jokaisesta voisi pistää pystyyn oman työryhmän.

Ensinnäkin työryhmä haluaisi laajentaa lapsi- ja nuorisopoliittista yhteistyötä monialaiseksi niin, että siihen selvästi otettaisiin mukaan myös esim. sosiaali- ja terveyssektorit, kun nykyinen toimintaohjelma on suuntautunut lähes yksinomaan kulttuuriyhteistyöhön.

Toiseksi työryhmä haluaa edistää toimia, joilla vahvistetaan lasten ja nuorten pohjoismaista identiteettiä. Tätä on aina pidetty tärkeänä ja yhtenä edellytyksenä pohjoismaisen yhteistyön jatkumiselle. Nykyaikana meidän on otettava mukaan myös uudet, syntyperältään muunmaalaiset ryhmät, jotka on integroitava toimintaan ja joita on kaikissa Pohjoismaissa.

Kolmanneksi haluamme pohtia, miten onnistuisimme saamaan lapset ja nuoret mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon niin, että he myös tuntevat olevansa mukana yhteiskunnan rakentamisessa ja vaikuttamassa heitä koskeviin asioihin. Kun saa itse olla mukana rakentamassa jotakin, siihen uskoo enemmän, eikä sitä halua rikkoa tai tuhota.

Neljänneksi tärkeäksi aiheeksi nousi laaja ja monitahoinen aihekokonaisuus, jonka otsikoimme: "Lapsen oikeus huolenpitoon elämän eri tilanteissa, kun aikuiset yrittävät sovittaa yhteen perhe-elämän ja työelämän vaatimuksia." Useimmiten aihetta tarkastellaan työnantajan tai työntekijän näkökulmasta.

Viidenteen kokonaisuuteen keräämme joitakin erityiskysymyksiä, joista moneen kertaan on jo mainittu ainakin koulukiusaaminen, joka näkyy hälyttävästi lisääntyneen, lapsipornon karsiminen kansainvälisistä tietoverkoista sekä lasten ja vanhempien oikeudet yhteydenpitoon erotilanteissa.

Kun joudumme toimintaohjelman "Tuleva Pohjola" päättyessä v. 2000 miettimään uusia tavoitteita ja yhteistyömuotoja, toivomme että Pohjola-valiokunta ja sen työryhmä on saavuttanut parhaan mahdollisen tuloksen tehtävässään, joka on sekä tärkeä ja haastava että myös monimutkainen ja vaikea.

Riitta Prustis anförande i svensk översättning:

Ärade ordförande! Hösten 1995 i Kuopio antog plenarförsamlingen en rekommendation om ministerrådets handlingsplan för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000. Rekommendationen föreslås till största delen bli avskriven vid denna session, men handlingsplanen fortsätter till år 2000.

Handlingsplanen är i flera hänseenden banbrytande i sin syn på barn och unga. Den uttrycker en demokratisk och tolerant människosyn och en tro på den inneboende skaparkraft som människan hyser, inte minst under sina tidiga utvecklingsår. Det långa - kanske ideella - perspektivet är att uppnå en bättre värld. Det målet tror vi att vi endast kan uppnå genom att ge barn och unga dessa grundläggande förutsättningar samt möjligheter att uttrycka sig och utöva inflytande och medbestämmande i samhället. Här är det vägen som är målet.

Inom handlingsplanens ram utvecklas och manifesteras projekt som främjar den unga människans kreativitet och konstnärliga tänkesätt, öppenhet och nyfikenhet, förståelse och tolerans, dialog och sociala förmåga. Vi anser att årets redogörelse från ministerrådet är välutarbetad, men att arbetet med att föra vidare det nordiska barn- och ungdomskulturarbetet även efter år 2000 bör inledas redan nu. Ett steg i den riktningen vore att under 1999 genomföra en systematisk kvalitativ innehållsutvärdering av de resultat handlingsplanen utmynnat i. Utvärderingen kunde år 2000 utgöra grunden för att utarbeta fortsatta strategier för det nordiska barn- och ungdomskulturarbetet.

Nordenutskottet ser eventuella framtida nordiska insatser för barn- och ungdomskultur som en del av en sektor som handhar frågor i relation till barn och unga i ett vidare perspektiv än vad som i dag är fallet. Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter är ett basdokument som det är naturligt för de nordiska länderna att utgå ifrån.

Nordenutskottet har tagit del av Ungdomens Nordiska råds synpunkter, som vi anser bör beaktas i utvärderingssammanhang.

Barns och ungas identitet är i dag påtagligt formad av dynamisk nutid och framtid. Detta är en utgångspunkt som erbjuder fantastiska möjligheter. Det är också en styrka, ett suveränt verktyg för att bemöta och behärska de utmaningar som den globala och informationstekniska utvecklingen innebär. Barn- och ungdomskulturpolitikens uppgift måste därför vara att skapa förutsättningar och utrymme för utveckling av den identitet och de kunskaper

som barn och unga har i dag och en arena för att synliggöra kulturens suveränitet och användbarhet.

Siktet inställt på 2000-talet har också Nordenutskottets nya arbetsgrupp som skall hjälpa rådet att finna de områden för samarbete kring barn och unga, där vi tillsammans kan förbättra vår välfärd och uttryckligen barns och ungas välfärd. Arbetsgruppen har haft sina allra första möten, där det gjorde upp om sina prioriteringar. För gruppen konkretiserades fem områden, som alla i sig är så omfattande och viktiga att de skulle förtjäna en egen arbetsgupp.

För det första ser arbetsgruppen gärna att det barn- och ungdomspolitiska samarbetet bedrivs tvärsektoriellt genom att t.ex. social- och hälsovårdssektorn klart och tydligt dras in där det nuvarande handlingsprogrammet är nästan uteslutande inriktat på kulturellt samarbete.

För det andra vill arbetsgruppen driva på insatser som förstärker barns och ungas nordiska identitet. Detta har alltid ansetts viktigt och en förutsättning för fortsatt nordiskt samarbete. Nuförtiden måste vi dessutom dra in nya grupper av främmande härkomst som finns överallt i Norden och integrera dem i arbetet.

För det tredje vill vi överväga hur vi skall integrera barn och unga i samhällets beslutsprocesser så att de också känner att de är med om att bygga upp samhället och kan påverka de frågor som gäller dem. Det som man själv får vara med och bygga upp, det har man större tilltro till och det vill man inte slå sönder och förstöra.

Som fjärde viktigt tema fastslogs en omfattande och mångfasetterad helhet som fick rubriken: "Barnets rätt till omsorg i olika situationer i livet, när vuxna försöker sammanjämka kraven i familje- och arbetslivet." Vanligtvis betraktas temat ur en arbetsgivar- och arbetstagarsynvinkel.

Till ett femte tema samlar vi en del särfrågor, bland vilka åtminstone mobbning i skolan har varit framme tidigare och förefaller att ha ökat oroväckande, en utrensning av barnpornografi från internationella datanätverk och föräldrars umgängesrätt vid skilsmässor.

När vi vid utgången av handlingsprogrammet "Ett kommande Norden" år 2000 måste fundera på nya mål och samarbetsformer, hoppas vi att Nordenutskottet och dess arbetsgrupp har uppnått bästa möjliga resultat i sitt arbete, som är både viktigt och utmanande tillika som det är invecklat och svårt.

Maj-Inger Klingvall (ministerrådets talsman):
Herr president! Införandet av FN:s barnkonvention har fått oss politiker att alltmer uppmärksamma barns och ungdomars situation och ta hänsyn till det i vårt beslutsfattande.

Förra året antog Nordiska rådet två rekommendationer som behandlar barns och ungas förhållande i vårt närområde. Rekommendationerna var en

naturlig följd av det utmärkta arbete som Nordiska rådet redan hade startat med bl.a. en rapport om barnens situation i närområdet.

En av rekommendationerna uppmanade Nordiska ministerrådet att utarbeta en översiktsrapport över vad som görs och en handlingsplan för att förbättra barns och ungas situation i närområdet.

Den plan vi nu presenterar är uppdelad i tre delar:

1. Koordinering, där det sägs att det ibland kan vara mer effektivt att samordna pågående projekt i stället för att sätta i gång nya. Därför bör en samordning ske i större utsträckning än i dag. Kompetensöverföringen skall utgå från ländernas egna erfarenheter, och nordiska erfarenheter av barnombudsmannainstitutionen kan utnyttjas i arbetet med att upprätta liknande institutioner i närområdet.

2. Förebyggande hälsovård, där det föreslås ett samarbete med WHO och andra internationella organisationer för att förbättra kunskaperna kring hur man förhindrar oönskade graviditeter och spridning av könssjukdomar, förbättrad hälsovård för mödrar och barn, insatser för att förbättra situationen för utsatta barn, handikappade, institutionaliserade barn och gatubarnen.

3. Kulturinsatser, där det föreslås att utöka de existerande nordiska kulturinsatserna i närområdet och stötta återöppnandet och förbättringen av offentliga bibliotek.

Av förklarliga skäl är den nu föreliggande rapporten inte någon totalredovisning av allt som sker. Många insatser utförs av kommuner, sjukhus, enskilda organisationer etc., utan att centrala myndigheter är inblandade eller ens vet om att de sker. Vi har i rapporten valt att fokusera på statligt finansierade insatser och bland dem nämnt ett brett urval av olika projekttyper. Målsättningen är att ge en översikt över vad som pågår för att lättare kunna koordinera insatserna och prioritera.

För att få en så heltäckande bild som möjligt har även kontakter tagits med företrädare för länderna i närområdet för att få deras bild av läget och få deras prioriteringar.

Den rapport och handlingsplan som nu har presenterats ser vi som början av en process, som kan kompletteras och korrigeras fortlöpande. Det är inte ett slutgiltigt dokument. Det är värdefullt att mottagarländerna känner igen sig i bakgrundsbeskrivningen och att de åtgärder som föreslås i handlingsplanen är efterfrågade i närområdet.

Vi har samtidigt varit tvungna att påpeka att ministerrådets budget är begränsad och att det inte finns utsikter för ministerrådet att finansiera samtliga dessa förslag. Vi ser dock handlingsplanen som vägledande även för våra bilaterala och andra multilaterala samarbetsprojekt med våra östliga grannländer.

De nordiska länderna har ett omfattande samarbete med internationella organisationer vad gäller barnfrågor. Inom Europarådet har Sverige, tillsammans med Norge, initierat ett nytt och förstärkt barnprogram som syftar till

att vidareutveckla Europarådets engagemang vad gäller barnens levnadsförhållanden och rättigheter. Som stöd till detta program hålls 1999 års europeiska familjeministerkonferens i Stockholm under temat *Towards a child-friendly society.*

Inom ramen för Östersjöstaternas råd sker ett intensivt samarbete mot kommersiell sexuell exploatering av barn. Vid en konferens i Tallin i september beslutade vi att utvidga samarbetet till att även gälla vissa andra barnfrågor.

Den svenska regeringen kommer att inbjuda till en ministerkonferens inom ramen för Östersjöstaternas råd. Konferensen skall behandla barnfrågor och kommer att hållas i början av nästa år.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det för mig som svensk barnminister känns mycket tillfredsställande att dessa frågor kommer alltmer i fokus, inte minst tack vare Nordiska rådets närområdesutskotts arbete. Det BARN-forum som ni arrangerar i Stockholm den 8 december blir ytterligare ett viktigt steg i att lyfta fram barnfrågorna.

Jag har fått presidentens tillåtelse att också svara på den skriftliga fråga som har lämnats in av Olof Erland angående samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden. Jag vill svara så här på den frågan.

De nordiska regeringarna delar Olof Erlands oro över den humanitära situationen i Nordens närområden. Kontrasten mellan levnadsförhållandena i de nordiska länderna och i de ryska närområdena är slående. Situationen i Ryssland står högt på nästan alla dagordningar när nordiska politker möts. Så länge som den ryska ekonomin inte fungerar på ett tillfredsställande sätt kommer den humanitära situationen i Ryssland att vara prekär. Det finns många grupper i det ryska samhället som har det mycket svårt. Olof Erland nämner själv i sin fråga bl.a. åldringar, sjuka, handikappade och små barn.

De nordiska regeringarna är väl medvetna om detta, och det är mycket viktigt att vi kommer överens om en arbetsfördelning, så att vi inte skickar samma slags hjälp till ett och samma ställe. Vi följer noggrant utvecklingen, och vid behov kan vi öka vår hjälp ytterligare.

Hjälpen till närområdena koordineras mellan de nordiska länderna bl.a. via Röda korset, men det finns flera andra goda exempel på nordisk samordning av hjälpinsatser. På tjänstemannanivå äger nordiska humanitära samrådsmöten rum ett par gånger per år, och även nationella biståndsorganisationer deltar i mötena. Här diskuteras både frågor av principiell natur och enskilda ärenden.

De nordiska länderna gör humanitära insatser för att hjälpa barn och andra som far illa på grund av den ekonomiska kris som Ryssland för närvarande genomgår. Inför nationella beslut om sådana insatser hölls för en tid sedan ett samrådsmöte i Stockholm om försörjningsläget i Ryssland där samtliga nordiska länder var representerade.

Vi håller med Olof Erland om att de humanitära insatserna måste kompletteras med åtgärder för att utveckla ekonomi, handel och sociala förhållanden. T.ex. har stödet från EU länge syftat till att få utvecklingen på rätt spår. Utan ekonomisk och social trygghet blir stabiliteten och demokratin lidande.

Under 1999 planeras från flera nordiska länder ytterligare insatser för att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling i Ryssland. Det här sker bl.a. genom att utöka samarbetet på det sociala området, särskilt för uppbyggandet av hållbara och bättre riktade socialförsäkrings- och pensionssystem, åtgärder för att förbättra barnens situation och insatser för förbättrad folkhälsa. Här som tidigare kommer samråd på nordiskt plan att vara ett naturligt och nödvändigt steg.

Nordiska ministerrådets insatser i närområdena, där närområdes-programmet utgör en central komponent, syftar till att bidra till utvecklingen av humanitära förhållanden i den långsiktiga samhällsutvecklingen inom vissa prioriterade områden. Men ministerrådet är inte en biståndsorganisa-tion, och därför har det inte varit aktuellt att bygga upp den organisation och kompetens som skulle krävas för koordinering av direkta humanitära hjälpinsatser. Däremot bistår ministerrådet med kontakter till berörda myndigheter i närområdena och utför vissa utredningsuppgifter.

Presidenten upplyste om att statsrådet även skulle lämna svar på skriftlig fråga (E 6).

Olof Erland (lib, Åland):

Herr president! Jag tackar socialministern för svaret, men jag ifrågasätter om ministerrådets formella roll i biståndsfrågorna skall vara begränsad när det är fråga om liv och död för miljoner närområdesgrannar. Vad skulle ministerrådet göra i motsvarande situation inom Norden? Vi hoppas att inget sådant skall ske. Vid sessionen 1973 för 25 år sedan beslutade de nordiska regeringarna att ge bistånd till de vulkandrabbade Vestmannaöarna på Island motsvarande 200 miljoner DK i dag. Kan människor förstå vad nordiskt samarbete är till för i detta perspektiv om vi inte gör mer? Är vi en exklusiv klubb som först och främst ser till våra egna intressen?

Jag inser att många åtgärder vidtas på många håll, men jag anser att ministerrådet borde ta ett samlat grepp på dessa frågor och vara ett biståndsorgan i denna svåra situation.

Min fråga till socialministern är: Kan ministerrådet se ett värde i en samordnad och samlad nordisk aktion för ökad hjälp åt det krisdrabbade Ryssland?

Statsrådet **Maj-Inger Klingvall** (s, Sverige):
Herr president! Det är viktigt att vi samordnar våra humanitära insatser. Som jag sade i mitt svar, är det också någonting som sker kontinuerligt. Vi har det senaste året haft två sådana möten där vi har diskuterat samordning. Det finns en beredskap att öka våra humanitära insatser, och den planering som nu pågår för 1999 innebär också en utökning av insatserna. I det här sammanhanget är det naturligt och riktigt att det samtidigt sker ett samarbete mellan de nordiska länderna.

Margareta Israelsson (utskottets talesman (B 184/när)):
Herr President! De pågår överallt – aktiviteterna för att förbättra barnens situation i Nordens närområden. I Vilnius driver Ålands fredsinstitut ett daghem för barn till ensamstående mödrar. Stig Nilsson, f.d. generalsekreterare i Svenska ishockeyförbundet, arbetar tillsammans med den legendariske ishockeymålvakten Vladislav Tretjak med att förbättra levnadsförhållandena för barnen på några institutioner i Ryssland. Nästa år genomförs på svenska Adoptionscentrums initiativ en internationell konferens i Stockholm om barn på institutioner.

För ett år sedan debatterade vi barnarbetsgruppens rapport "Barnens situation i Baltikum och nordvästra Ryssland". Jag kunde då peka på den skrämmande verklighet som alltför många barn lever i så nära tryggheten här i Norden. För de flesta av dem är situationen densamma än i dag. Dessutom har vi på senare tid nåtts av skrämmande rapporter om brist på både pengar och mat. Det känns bra att i det sammanhanget kunna konstatera att de nordiska länderna reagerade snabbt med riktade biståndsinsatser till bl.a. Murmanskregionen och Kaliningrad.

För ett år sedan möttes jag av oroade och förfärade miner. Kunde detta verkligen vara sant? Kunde barnen verkligen ha det så hemskt – så nära oss? Jag fick många frågor av journalisterna som formade svarta rubriker kring barnens situation.

I dag – bara ett år senare – är situationen annorlunda. Barnens situation står nu på den politiska dagordningen. Det är jag både tacksam och stolt över. Det är en stor glädje att i dag kunna konstatera att beslut som fattades vid Nordiska rådets session i Helsingfors förra året har realiserats under året. I maj genomförde vi ett stipendieprogram för parlamentariker från närområdet inriktat på barnfrågor. I dag godkänner vi ministerrådets handlingsplan, och om en knapp månad genomförs den stora internationella konferensen Barnforum i Stockholm.

Herr President! Den handlingsplan vi snart skall anta stämmer väl överens med den beskrivning av barnens situation som finns redovisad i rapporten från närområdesutskottets arbetsgrupp. Det är mycket tillfredsställande,

samtidigt som man naturligtvis kan ifrågasätta om det var en ny rapport vi efterfrågade eller var i behov av.

Jag skall be att få citera: "Närområdesutskottet vill framhålla det förtjänstfulla i att man via arbetet med ministerrådsförslaget bidragit till att skapa grundlag för tvärsektoriellt samarbete. Detta syns i slutresultatet som på ett positivt sätt knyter ihop social- och hälsofrågor som kulturinsatser. Detta helhetsgrepp som syftar till att förbättra barns livskvalitet generellt är nyskapande och spännande." Detta skriver utskottet i sitt betänkande.

Däremot hade utskottet önskat att planen innehållit inslag av mer konkret karaktär när det gäller det praktiska genomförandet. För det första anser vi att planen i högre grad utgör en problembeskrivning och intentionsförklaring än en renodlad handlingsplan. Det går exempelvis inte att utläsa hur det fortsatta arbetet är tänkt att organiseras – vilken ämbetsmannakommitté eller ministergrupp som skall ansvara för vilken del av genomförandet. Vi har av den anledningen föreslagit rådet besluta att ministerrådet presenterar en årlig aktionsplan för genomförandet som inkluderar ansvarsfördelning och budgetreservering. Den första aktionsplanen bör finnas Nordiska rådet tillhanda i maj 1999.

En sådan plan skulle innebära att närområdesutskottet på en årlig basis kan följa arbetet. Den skulle också skapa underlag för en fortlöpande information om hur situationen utvecklas och vilka insatser de nordiska länderna är beredda att göra.

Närområdesutskottet har också pekat på diskrepansen mellan de högt ställda ambitionerna i handlingsplanen och de knappa medel som ställs till förfogande. Vid måndagens samtal med biståndsministrarna framkom att den miljon som finns i ministerrådets budget kan komma att ökas vid genomförandet av planen. Det anser vi vara ett måste.

Avslutningsvis anser utskottet att en koordinering måste komma till stånd. Det är inte risken för dubbelarbete som oroar oss, utan det faktum att flera viktiga områden kan komma att lämnas olösta. Vi har föreslagit de nordiska regeringarna att under nästa år komma med förslag till vilka delar av handlingsplanen de påtar sig finansieringen för.

Herr President! Nu är det bara några veckor kvar innan de kommer till Stockholm: Harri-Pekka från Finland, Renaldas från Litauen och Olga från Ryssland. De ingår i den grupp på 50 ungdomar från Norden och dess närområden som utgör "De ungas dag". Inkvarterade i svenska familjer kommer de under några dagar att diskutera aktuella frågor för ungdomar i vår region. Under måndagseftermiddagen den 7 december kan vi ta del av deras utfrågning av ministrar från samma region.

På detta sätt inleds Barnforum – konferensen som är ett exempel på nordiska beslut som nu blir verklighet. Det är en stor glädje att drygt 200 personer har anmält sitt deltagande – utöver de 50 ungdomarna. Därtill kommer en stor grupp journalister – som för övrigt kan ackreditera sig i pressrummet

under sessionen här. Den 8 december inleds Barnforum med en beskrivning av levnadsvillkoren för barn och ungdomar i Norden och dess närområden.

Arbetet med att skapa bättre levnadsförhållanden för barnen och ungdomarna i Norden befinner sig ännu inte vid en slutpunkt. Men nästa år hoppas jag att kunna delge rådet en slutrapport. Det sker i samband med ettårsjubileet av FN:s generalförsamlings antagande av Barnkonventionen. Då skall jag kunna presentera vad som hänt i spåren av Barnforum. Jag hoppas naturligtvis kunna presentera konkreta exempel på förändrade levnadsförhållanden för barnen i vårt närområde. I dag nöjer jag mig med att njuta frukterna av att Nordiska rådet lyckats med att sätta barnens situation på den politiska dagordningen.

Presidenten avbröt talaren.

Kulturminister **Elsebeth Gerner Nielsen** (ministerrådets talesman (dok. 1)): Hr. præsident! Børnene er de samfundsborgere, vi måske skal ofre allermest opmærksomhed i vore bestræbelser på at sikre en meningsfyldt og værdig fremtid for vor civilisation.

Men hvad er kulturen i relation til børn? Det er for mig at se det materiale, vi skal bruge for at udvikle vores selvopfattelse. Det er nødvendigt, at vi lærer vore børn at skrive og regne, men det er ikke nok. De skal også lære at blive ansvarlige mennesker, der er i stand til at handle i morgendagens samfund – et samfund, som vil byde på mange omstillinger. Børnene skal lære at kunne forholde sig til samfundets værdier, og de skal selvfølgelig også gives mulighed for den lykke, det er at opleve, at tilværelsen kan ændres.

Derfor må vi også som voksne drøfte, hvad det vil sige at opdrage, børn, og her spiller kulturpolitikken en vigtig rolle. Ja, man kan måske tale om at give børn den dannelse, der skal til for at forstå og påvirke verden. Det er min påstand, at kulturpolitikken her skal spille en afgørende rolle.

Det civile samfunds strukturerede fællesskaber, for eksempel familien, foreningerne, kirken og lokalsamfundet, har ikke længere den store – eller i hvert fald ikke den samme – betydning for barnets socialisering i mange af de nordiske lande. De kulturelle tilbud har til gengæld nok aldrig været flere: Børnene har masser af tilbud om biblioteker, teatre, musikskoler, idrætsliv osv., men har barnet mulighed for selv at være med til at forme tilbudene og dermed sin egen tilværelse? Hvad betyder de nye socialiseringsformer for barnets muligheder for at skabe sig selv, og hvad er det for børn, der kommer ud af de nye socialiseringsformer?

Børnene og deres kompetencer har aldrig været mer afgørende. Før var det produktionsapparat at give videre til næste generation, men sådan er det ikke længere. I fremtiden kommer produktionsapparatet alene til at bestå af

befolkningens åndelige kompetence, og derfor er det altafgørende for velfærden og rigdommen, at børnene virkelig får mulighed for at udfolde deres fulde potentiale – men også at mennesket livet igennem bliver ved med at være et barn, et homo ludens, dvs. bliver ved med at være skabende, søgende, indlærende og kritisk.

Hvordan sikrer vi det? Vi har mange potentialer i Nordisk Råd. Vi kan bidrage væsentligt til børnenes kulturelle socialisering, og vi skylder som politikere og embedsmænd, at børnene i den sammenhæng tages meget alvorligt.

En kommende "Norden – Handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomssamarbejde 1996-2000" blev godkendt af kulturministrene i december 1995 efter behandling på Nordisk Råds 47. session. Den foreliggende redegørelse er den anden i rækken fra Ministerrådets side, den første blev fremlagt på Nordisk Råds 48. session i 1996. I juni 1996 startede Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur sit arbejde, men denne gruppe er blevet pålagt hovedansvaret for, at handlingsplanens intentioner opnås og for at integrere børne- og ungdomskulturen i det nordiske kultursamarbejde. I den foreliggende rapport gøres der rede for gennemførelsen af handlingsplanen fra og med efteråret 1996 og de planer, man havde for 1998.

Styringsgruppen har hovedansvaret for handlingsplanen, men alle Ministerrådets organer på kultursiden er ansvarlige for at fremhæve børn og unge på deres respektive specialområder. Erfaringen med handlingsplanen har vist, at det til tider har været lidt svært at opnå forståelse i andre organer og komitéer for et kvalitetsmæssigt arbejde, som involverer børn og unge, og på samme måde har det været svært at opnå fodfæste i arbejdet i andre komiteer. Denne situation har dog ændret sig meget i den senere tid, og styringsgruppen vil nu gå aktivt ind med en strategi, hvor den for eksempel samarbejder med kunstkomiteerne om at inspirere med ideer og kompetence og pege på kvalificerede projekter som støtteværdige.

Styringsgruppen mener, at det er meget vigtigt, at der eksisterer et tværfagligt netværk inden for børne- og ungdomsforskningen i Norden, og styringsgruppen har udarbejdet et oplæg til et netværk, som nu er til behandling i Ministerrådets organer. Der er måske grund til at fremhæve tre af de indsatser, handlingsplanen pålægger Ministerrådets organer, og som styringsgruppen er involveret i, nemlig:

1. At skabe nordiske mødepladser med 2 års mellemrum for unge.
2. At støtte initiativer til kulturpædagogiske projekter, som udvider den nordiske dimension i skolearbejdet.
3. At styrke det nordiske samarbejde og stimulere til oprettelse af nye netværk, bl.a. gennem den elektroniske teknologi.

Alle fire initiativer er lykkedes på fornemste vis, vil jeg mene, og jeg vil gerne her fremhæve projektet "Valhalla – Nordisk netværk for børne- og ungdomskultur". Valhallas opgave er bl.a. at tilbyde et overblik over nordi-

ske og baltiske støttemuligheder, beskrivelser af projekter, links til andre relevante web-sides, kalender over arrangementer og sider for børn og unge med chat, unges egne artikler og yderligere links. Valhallas nyhedsdel udgives også som tidsskriftet "Valhalla – Nyt om børne- og ungdomskultur i Norden".

Netværket blev lanceret i forbindelse med 600-års jubilæet for Kalmarunionen i 1997. Projektet har vakt opmærksomhed og blev meget hurtigt så vellykket, at samarbejdsministrene i slutningen af i fjor besluttede at udvide netværket til også at dække de tre baltiske lande.

Der er i dagens Norden i allerhøjeste grad brug for at sætte særlig fokus på børnekulturen og børnekulturens vilkår. Med etableringen af styringsgruppen nåede vi et godt stykke hen imod det rigtige, nemlig at børnekulturen bliver taget alvorligt og sat på den kulturpolitiske dagsorden.

For mig at se ligger der en række væsentlige opgaver og venter. Først og fremmest er det vigtigt at satse yderligere på informationsarbejdet, og det er fantastisk vigtigt at sikre, at alle råd og nævn i det nordiske arbejde også tager børnekulturen alvorligt. Jeg synes, vi absolut bevæger os i den rigtige retning.

Søren Hansen (utskottets talesman (rek. 11/1997)):
Hr. præsident! Selv om der har været fremgang i stilen og i kvaliteten i Nordisk Råds arbejde, så lurer der stadig væk risici og farer. To af dem er bureaukratiet og langsommeligheden. Dem vil jeg gerne advare imod, for de er dødsens farlige, når vi skal arbejde i det nordiske.

Og det er lige præcis bureaukrati, og det er langsommelighed, som har ramt et lille godt forslag, som på en meget praktisk facon kunne følge op på det, som den danske kulturminister lige har stået her og sagt, nemlig at styrke indsatsen over for børnene og de unge.

Det er nemlig ikke nok, at vi taler om at engagere børn og unge - der skal handling, der skal handling til.

Netop derfor var jeg fantastisk glad for at være forslagsstiller til forslaget om Nordplus-mini. Og jeg var glad for, at forslaget nød så stor og så hurtig fremme, som tilfældet var. Og der har også været grund til at glæde sig over de mange, venlige bemærkninger, der er kommet fra snart sagt alle sider - eller i hvert fald mange sider - omkring dette forslag: Nordplus-mini.

Der gik faktisk kun 2 måneder, fra forslaget var blevet fremsat, og indtil det var vedtaget af et enstemmigt Råd på sessionen i Helsingfors.

Forslaget her er enkelt; det er konkret; det er operativt. Et meget praktisk forslag, som går ud på at stimulere og fremme børnenes, skolebørnenes, bevægelser rundt i Norden. Jeg synes, det er vigtigere, at man rejser fra Sverige til Norge og fra Norge til Finland og fra Finland til Danmark, end at skolebørn rejser til Prag og Grækenland. Grækenland og Prag de må vent - de

skal nok nå det; de skal nok nå det. Men i første omgang er det vigtigt, at man har basis i Norden i orden.

Og det er præcis, hvad forslaget går på: Norden kommer først.

Forslaget har derfor en overordentlig høj grad af nordisk nytte. Det knytter ikke bare sjælene, men de unge sjæle, sammen i Norden. Og hvis der er grund til at knytte nogen sammen, så er det de unge sjæle, for det kan vare meget længere, end det gør for os andre. Altså: knytte de unge sjæle sammen.

Så så langt er alting godt med dette forslag. Men herefter indtræder langsommeligheden i et sådant omfang, at man kan spørge, om det overhovedet går, om det overhovedet bevæger sig.

Det lille forslag med den høje grad af nordisk nytte er ramt af en vis grad af langsommelighed og bureaukrati.

Det er kun – sådan vurderer jeg det i hvert fald – det er kun på grund af parlamentarikernes pres og senest her i budgetforhandlingerne de sidste uger, at vi overhovedet har sikret, at forslaget kan blive iværksat i 1999. Og det bliver oven i købet kun i form af et meget, meget beskedent forslag, en meget beskeden udgave af det forslag, som Rådet vedtog i Helsinki i 1997.

Det blev, kunne man sige, til Nordplus-mini med streg under mini . Og den understregning synes jeg slet ikke er nogen god understregning.

Jeg spørger mig selv: Hvorfor pokker gør vi det så indviklet? Hvorfor løser vi ikke bare opgaven, når den er så elementær, når den er så nem at løse, som dette forslag er?

Den danske kulturminister pegede på Valhalla, som vi allerede har. Vi har skoledatanettet; vi har venskabsbynettet; vi har foreningerne Norden, som alle sammen står i kø for bare at få lov til at gennemføre forslaget. Det er såmænd ikke så kompliceret, som nogen åbenbart gerne vil gøre det til.

Så min opfordring her skal være: Se nu for pokker at komme i gang med dette udmærkede forslag, også selv om det ikke bliver helt så stort i 1999, som det forhåbentlig bliver i år 2000.

Barne- og Familieminister **Valgerd Svarstad Haugland** (ministerrådets talesman (B 184)):

Under Nordisk råd sin sesjon i Helsinki i november i fjor blei forholda til born og unge i Baltikum og Nordvest-Russland sett på dagsordenen.

Vi veit at situasjonen for mange, og særleg born, framleis er svært alvorleg, og at det er nødvendig med akutt hjelp. Samtidig høyrer vi at sendingane med naudhjelp til Russland blir møtt med vanskelege byråkratiske reglar på grensa. Arbeidet med å påverka russiske styresmakter til å endra dette må halda fram frå alle dei nordiske landa. Vi må hjelpa til med ei utvikling i området som førebyggjer akutt naud, og som kan gje betre levekår på lang sikt.

Eg er glad for at det er lagt fram ein handlingsplan som kan samordna og styrkja den nordiske innsatsen for born, og eg meiner vi må handla raskt. Oversiktsrapporten og handlingsplanen som no er presentert, stadfestar det som vart sagt i rapporten vi fekk presentert under sesjonen i Helsinki i fjor. Eg er svært uroleg for dei forholda borna i Nordvest-Russland no står framfor. Dette krev ein samordna innsats frå kvart enkelt land si side og frå det nordiske fellesskapet i tida framover.

Eg har hatt samtale med ministrane som har fagansvaret for disse område og drøfta med Utanriksdepartementet korleis den norske regjeringa kan støtta opp om dei tiltaka som handlingsplanen og Nærområdeutvalget i sine utsegner foreslår for Nordisk Råd.

Det meste av dei norske ressursane har til no vore nytta til ulike tiltak på miljøområdet og for å medvirke til utvikling av handel og næring. Det er òg gitt støtte til ei lang rekkje tiltak og prosjekt innanfor områda demokratibygging, helse og sosiale saker, habilitering og innsatsen for funksjonshemma born.

Vi ynskjer at ein i framtida legg større vekt på å gje støtte til tiltak som kan betra kåra for dei mest utsette borna og ungdomane og deira familiar. Innanfor området tiltak for barn og ungdom vil vi i åra som kjem, søkja å styrkja innsatsen i Nordvest-Russland. Vi vil prioritera ei utvikling av det bilaterale samarbeidet med Litauen når det gjeld innsatsen i dei baltiske statane.

Ei rammeløyving på 2 mill. kr årleg til Landsrådet for Norske barne- og Ungdomsorganisasjonar har stimulert til eit aktivt og breitt samansett arbeid mellom norske og austeuropeiske ungdomsorgansiasjonar innafor det som kallast demokratibyggjande tiltak. Eg ynskjer at støtta til ungdomsorganisasjonane og deira arbeid skal halda fram, og i framtida vil vi stimulera til innsats også i Nordvest-Russland. Det er òg viktig med auka innsats og forståing for medverknad frå born og ungdom, demokratibygging og annan generell barne- og ungdomspolitikk blant offentleg tilsette, både på det statlege og lokale planet.

Eg er glad for at Presidiet i Nordisk Råd har sett fram eit forslag om at ein i budsjettet for år 2000 ynskjer å styrkja innsatsen overfor born og unge i nærområda. Dette er i tråd med det den norske regjeringa òg ynskjer å legga vekt på i tida framover. Ei viktig oppgåve er å koordinera innsatsen. Vi må kvar og ein gå gjennom og sjå kva for tiltak som har fungert og stimulera desse vidare. Handlingsplanen må tena som ein reiskap i dette arbeidet.

Handlingsplanen er utarbeidd i samråd med representantar frå Baltikum og Nordvest-Russland. Koordinering og samordning må skje med medverknad frå styresmaktene i dei landa det gjeld, og ikkje minst frå dei unge sjølve. Då vil ein sikra at det som blir gjort, er i tråd med det befolkninga sjølv ynskjer.

Vi veit at det alt no pågår ein omfattande innsats på kompetanseoverføring mellom Norden og nærområda våre innanfor ei rekkje områder, også innan-

for kultur-, helse- og sosialsektoren. Som barne- og familieminister er eg sjølvsagt særleg opptatt av den kompetansen vi har her i Norden om tidleg intervensjon overfor born og unge, som er i tråd med intensjonane i det europeiske barneprogrammet og førebygging gjennom tiltak som f. eks. program for foreldreveiledning, som vi har utarbeidd her i Noreg. Saman med ombodsordninga for born, kan dette vera nyttig kunnskapsutveksling for våre naboland.

Frå Noreg vil vi understreka kor viktig det er å leggja eit heilskapleg perspektiv til grunn for innsatsen. Borna sine kulturelle rettar, slik dei kjem til uttrykk i Barnekonvensjonen sine artiklar 12 og 31, gir barndomen ein eigen verdi. Det er viktig å stimulera den ressursen som ligg i deira eigen kreativitet og skaparevne. Eg vil òg understreka den viktige rolla kulturen har som tradisjonsberar og identitetsbyggjar i ein oppvekst som er prega av store endringar.

Samarbeidet på kulturområdet må derfor òg styrkjast.

Innsatsen som i dag vert gjort på helseområdet, er omfattande. Både bilateralt og på nordisk nivå er det prosjekt som omhandlar dette. Noreg har òg tatt initiativ til å etablera eit samarbeidsprogram for helse for Nordvest-Russland under Barentsprogrammet. Eit av satsingsområda i programmet vil vera reproduktiv helse og barnehelse. Det vil òg bli fokusert på helseproblem knytt til m.a. feilernæring, seksuelt overførbare sjukdommar, alkohol og røyking. Nordisk Ministerråd har òg starta eit større prosjekt retta mot smittsame sjukdommar i dei nordiske nærområda. Eg er einig i at det kan vera nødvendig med ein eigen innsats overfor unge på områder som f.eks. førebygging av uønskt svangerskap, seksuelt overførbare sjukdommar og anna helsearbeid. Det arbeidet som skjer i regi av Østersjørådet mot kommersiell seksuell utnytting av born, der Sverige og Noreg har eit nært samarbeid, er det viktig at vi held fram med å gje høg prioritering.

Jann Sjursen (mittengruppens talesman):

Hr. præsident! Selv om punktet vedrørende børn og unges situation ikke står øverst på Nordisk Råds dagsorden, så er det et meget vigtigt dagsordenspunkt.

Fra Midtergruppens side er vi fornøjede med, at børn og unge er blevet et af de vigtigste medborgerspørgsmål i Nordisk Råd sammenhæng.

Senest har Nordenudvalget nedsat en arbejdsgruppe, der skal beskæftige sig med børn og unge i Norden. Et arbejde, som vi fra Midtens side ser i klar forlængelse af det arbejde, som har pågået i regi af Nærområdeudvalget og som kulminerer, når Barneforum løber af stablen i december måned.

Vi kan være stolte over det arbejde, som er igangsat med hensyn til børn i Nordens nærområde – i de baltiske lande og i Nordvestrusland. Det skal

naturligvis fortsætte, også fordi vi fra Nordens side har meget at bidrage med i forhold til disse lande.

Men samtidig må vi også vove at stille kritiske spørgsmål til os selv angående de vilkår, som børn og unge vokser op under i Norden. Langt fra alt er i skønneste orden, når vi netop taler om børn og unge.

Lad mig bare nævne, at vi i vores samfund oplever stadig flere børn med deciderede stress-symptomer og børn, som føler sig ensomme. Det kan der naturligvis være mange forklaringer på, men det hænger ikke mindst sammen med, at børns opvækstvilkår har ændret sig markant i de seneste årtier i takt med ændringerne i familiemønstret i vore lande.

I den sammenhæng er det fra Midtergruppens side en hovedudfordring at få skabt en bedre sammenhæng mellem familieliv og arbejdsliv. I alt for stor udstrækning er familiepolitikken i vore nordiske samfund blevet et appendiks til arbejdsmarkedspolitikken. Eller rettere: Familiepolitikken er blevet underordnet arbejdsmarkedspolitikken.

Forældre er først og fremmest blevet leverandør af arbejdskraft, hvorimod forældrenes og familiens rolle som leverandør af omsorg i forhold til børn og unge – men også i forhold til vore ældre – er blevet sekundær.

Derfor tilbringer mange børn i de nordiske samfund de fleste vågne timer uden for hjemmet, fordi både far og mor er udearbejdende og det som aldrig før.

Rent historisk er institutionsbehovet vokset frem som følge af efterspørgsel efter arbejdskraft og ikke ud fra nogen ideel betragtning. Jeg tror, de fleste i dag vil sige, at det mildt sagt ikke er det ideelle, at far og mor jobber så meget – specielt ikke for små børn.

Midtergruppen vil især arbejde for, at de nordiske lande skaber rammer for en bedre sammenhæng mellem arbejdsliv og familieliv. Vi skal både som samfund og som forældre i vore egne prioriteringer i langt højere grad tage udgangspunkt i børns behov.

Hr. præsident! Når det gælder de unge, så vil Midtergruppen gerne pege på de anbefalinger, der ligger i dokumentet fra Ungdommens Nordiske Råd.

Ungdommens Nordiske Råd lægger i sit slutdokument vægt på de unges deltagelse i samfundslivet. Det er naturligvis svært at være uenig i dette synspunkt. Jeg vil imidlertid gerne understrege, at det både kræver åbenhed over for de unge i de formelle magtstrukturer, men det stiller naturligvis også krav til de unge selv.

Ungdommens Nordiske Råd har endvidere taget temaet om vold og kriminalitet op. Midtergruppen mener, at de nordiske lande må forstærke indsatsen for både at bekæmpe den rå vold og den rå kriminalitet.

Først og fremmest er det dog vigtigt at forebygge. Det gælder om at forbedre – som jeg har været inde på – børns og unges opvækstvilkår. Men det gælder også om at forebygge, at unge lovovertrædere fortsætter deres kriminelle løbebane.

Vi må i de nordiske lande finde sanktioner, som i forhold til de unge lovovertrædere både virker konsekvent, men som også har et indhold, der kan give de unge et nyt livsperspektiv.

Tæt knyttet til problemstillingerne om vold og kriminalitet er også det voksende alkoholforbrug blandt unge og misbruget af narkotiske stoffer. Derfor bør dette også være et prioriteret indsatsområde for de nordiske lande.

Og til sidst, hr. præsident – Midtergruppen lægger vægt på aktiviteter, der kan være med til også at fremme en nordisk identitet blandt vore børn og unge. Derfor er initiativer som Nordplus Mini uhyre vigtigt, hvorfor jeg afslutningsvis vil opfordre Nordisk Ministerråd til så hurtigt som muligt at fremme denne sag også i større udstrækning, end det er sket, med henblik på næste år. Tak.

Margareta Israelsson (s, Sverige):

Herr president! Jag vill tacka för stödet för att ha barnfrågorna på agendan.

Jag vill passa på tillfället att understryka att konferensen Barnforum handlar om barnens situation både i de nordiska länderna och i vårt närområde. Där finns ju möjlighet att diskutera uppväxtvillkoren för samtliga.

Men jag finner också skäl att med anledning av anförandet peka på att vi kanske skall akta oss för att blanda ihop vår nordiska inrikespolitiska debatt om synen på barnomsorg med det faktum att många barn – de facto 1 miljon – finns på institutioner i Östeuropa på grund av att de i vissa fall inte har levande föräldrar, i andra fall har föräldrar som har fråntagits sitt föräldraskap eller i ytterligare andra fall har tagits om hand därför att de driver omkring på gatorna.

Jann Sjursen (Kr.F, Danmark):

Jeg er ikke så vældig uenig med den foregående taler. Vel er der forskel på institutionsbørn i Central- og Østeuropa eller de baltiske lande og så institutionsbørn i vore nordiske samfund. Helt enig.

Men jeg synes alligevel, der er grund til at være selvkritisk, når vi skal se på børns og unges opvækstvilkår i de nordiske lande, når vi nu gerne vil være ambassadører for, at de baltiske lande f.eks. skal gøre noget for deres børn og unge.

For alt er ikke, som jeg sagde i min tale, i skønneste orden. Og hvis man ser på de problemer, som børn og unge oplever i de nordiske samfund i dag, så er der al mulig grund til også at tage en grundlæggende diskussion om, hvordan indretter vi vore nordiske samfund sådan, så der bliver plads til barnet, og at vores arbejdsmarkedspolitik og vores familiepolitik ikke fastsættes på de voksnes præmisser, men i høj grad tager udgangspunkt i børns behov.

Sonja Irene Sjøli (konservativa gruppens talesman):
Nærområdets talskvinne Margareta Israelsson har på en utmerket måte redegjort for arbeidet og anbefalingerne som gjelder barns situasjon i nærområdene. Og det skjer mye positivt på flere nivå. Men det meste er ennå ugjort.

Mange barn og unge i våre nærområder lever i fattigdom, mange har svake, til dels fraværende familiære nettverk og mange er alvorlig syke og har funksjonshemninger. Disse barna er særlig utsatt i den omstillingsprosessen som både Russland og de baltiske land gjennomgår.

I overgangen fra en sentraldirigert kommandoøkonomi til markedsøkonomi faller mange igjennom. Det gamle kommunistregimet manglet også et sivilt samfunn som stimulerte og verdsatte ansvar og omsorg for de nærmeste.

Fra den konservative gruppes side vil jeg fremheve det sivile samfunn, de personlige fellesskapene vi er født inn i, og først og fremst familien, som viktige byggestener i samfunnet. Vi tror det er avgjørende for at et samfunn skal fungere at de sivile byggestenene er solide.

I de frivillige organisasjonene ligger det store ressurser som kan bidra til oppbyggingen av velferdssamfunnet i våre nærområder, slik den frivillige innsatsen i sin tid var en betydelig del av oppbyggingen av våre velferdssamfunn.

Gjennom å forsterke relasjonene mellom de frivillige organisasjonene i Norden og nærområdene vil en kunne bidra til en positiv utvikling. I dette arbeidet er det viktig å søke å oppnå en samlet innsats fra det nordiske fellesskapets side.

Rapporten om barn og ungdom i nærområdene viser at situasjonen har forverret seg. Utviklingen har gått i gal retning for mange barn og unge. Det er en økning i antallet fattige og gatebarn. I Russland har det totalt siden 1990 vært en økning på hele 50 pst. i antallet barn som er plassert i barnehjem. Flere barn slutter på skolen, funksjonshemmede blir ofte forsømt i store offentlige institusjoner, vi ser en økning av antallet unge kriminelle og barn og unge blir utnyttet økonomisk og seksuelt.

Handlingsplanen som er lagt fram for å fremme sosial utvikling for barn og unge, er et stort skritt i riktig retning. De tiltakene som er foreslått, er særlig rettet mot:

- bekjempelse av fattigdom
- vanskeligstilte familier
- forebyggende helsearbeid
- undervisningssektoren
- særlig utsatte grupper barn og unge, som funksjonshemmede, barn i fengsel, statsløse barn og gatebarn osv.

Det er med andre ord grunnleggende samfunnsoppgaver både Russland og de baltiske land trenger bistand til å løse. De trenger kanskje mest av alt overføring av kompetanse og kunnskap. Det er også et spørsmål om å bidra

til å bygge opp en verdibasis, bidra til at samfunnsutviklingen i de tidligere kommunistregimene får en klarere verdidimensjon.

Nordisk Ministerråd anbefaler at det nordiske samarbeidet må ha som overordnet strategi å bidra til å koordinere ulike tiltak fra de nordiske landene. De foreslår opprettelse av et koordinerende råd i samarbeid med UNICEF for å unngå unødig overlapping av ressurser og innsats.

En satsing på kompetanseoverføring innen sosial- og kulturområdet og målrette den økonomiske og menneskelige innsatsen mot disse er sentrale tiltak.

Den konservative gruppen vil understreke at det er svært viktig å ta den jobben det er å samordne og koordinere de ulike tiltak vi ser det er behov for å sette i verk i våre nærområder. Det er bidrag til helt grunnleggende sosiale tiltak som å bygge opp helsestasjoner for mor og barn, utdanning og kompetanseoverføring til helsearbeidere som leger, sykepleiere og jordmødre, å drive forebyggende helsearbeid, vaksinering mot smittsomme sykdommer, i det hele tatt å utvikle en god primærhelsetjeneste.

I tillegg blir det viktig å bygge hjem for gatebarn og forebygge kriminalitet. Dersom vi skal lykkes, er det helt nødvendig å utnytte ressursene og kompetansen mest mulig effektivt. Og her har det nordiske samarbeidet virkelig en viktig misjon.

President! Satsingen i nærområdene kommer til å kreve noe av hvert enkelt land. Det kommer til å kreve ressurser og menneskelig innsats, og vi må ha et bevisst forhold til å prioritere dette og være villig til å følge opp med økonomiske ressurser.

Den konservative gruppen foreslo å avsette 4,1 mill. kr som skulle brukes til ulike felles nordiske tiltak nettopp overfor barn og unge i nærområdene. Som et første steg mener vi det bör settes inn mer på å bekjempe den økende kriminaliteten og narkotikamisbruk i Murmansk-området og i de tre baltiske landene. Vi beklager at rådet ikke fant å ville støtte denne ekstra innsatsen.

Den konservative gruppen mener det nordiske samarbeidet har sin viktigste misjon nettopp i å målrette innsatsen mot dem som står svakest i den enorme omveltningsprosessen våre naboland gjennomgår.

Vi har en lang erfaring med bistand til den tredje verden. Vi bør også kunne bruke en del av vår kompetanse i nærområdene slik at vi på varig basis kan løfte grupperne ut av fattigdom og gi de nye demokratiene starthjelp i å utvikle seg til sosialt bærekraftige samfunn.

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj. Ísland):
Hr. præsident, jeg foretrækker som før at tale islandsk og vil bede jer igen at gøre brug af tolkningstjenesten.
Herra forseti

Verkáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar um samstarf í menningarmálum barna og unglinga á rætur sínar í tillögu Norðurlandaráðs. Þetta er í annað sinn sem ráðherranefndin skilar skýrslu um þau verkefni sem eru í gangi á hennar vegum og er það vel. Á skýrslunni má ljóst vera að mikið og gott starf hefur verið unnið í þessum mikilvæga málaflokki sem snýr að vaxtarbroddi norrænnar samvinnu, unga fólkinu á Norðurlöndum.

Þrátt fyrir að menningarsamstarf hafi gengið vel þá er ekki síður mikilvægt fyrir Norðurlöndin að efla samvinnu sína enn frekar hvað varðar hagsmuni og almenn lífsskilyrði barna og unglinga. Með þetta að markmiði hefur Norðurlandanefnd sett á laggirnar vinnuhóp til að móta stefnu ráðsins í málefnum barna og unglinga undir formennsku Ritu Prusti. Hópurinn hefur fundað tvisvar og er kominn nokkuð á veg með að forgangsraða verkefnum.

Meðal meginviðfangsefna hópsins er að móta tillögur um aukna norræna skólasamvinnu, tillögur um hvernig vinnumarkaðnum ber að taka tillit til þarfa foreldra og fjölskyldna og tillögur um hvernig berjast megi gegn fíkniefnavandanum, útbreiðslu barnakláms og ofbeldis og annarra vandamála úr heimi fullorðinna sem setja í auknum mæli svip á börn og unglinga. Þau nöturlegu dæmi sem við þekkjum um til dæmis um útbreiðslu barnakláms og aukið ofbeldi meðal barna hreinlega krefjast þess að við grípum strax til aðgerða af öllum okkar mætti.

Auk þessara verkefna hef ég í vinnuhópnum lagt sérstaka áherslu á réttindi barna og unglinga í dreifbýli. Það er mitt mat að við rannsóknir og stefnumótun í málefnum barna og unglinga sé einkum litið til aðstæðna í þéttbýli og stórborgum. Hafa verður í huga að stór hluti barna og unglinga á Norðurlöndum býr í dreifðari byggðum þar sem aðstæður eru oft aðrar, en vandamál ekki síður krefjandi. Þetta á bæði við á Vesturnorðurlöndum og á Norðurlöndunum.

En sérstök úttekt á aðstæðum barna og unglinga í dreifbýli er ekki eingöngu mikilvæg þegar takast á við vandamál, heldur ekki síður þegar kemur að réttindum og tækifærum landsbyggðarbarna.

Það er mikilvægt að tryggja að börn og unglingar sitji við sama borð hvað varðar til dæmis aðgang að tækninýjungum, tölvum og menntunarmöguleikum óháð búsetu. Það er bæði jafnréttismál og byggðamál í senn, því ef við veitum öllum börnum og unglingum sömu tækifæri þá styrkjum við samtímis byggð í löndum okkar. Það er því tillaga mín að gerð verði ræki leg úttekt á aðstöðu eða möguleikum barna og unglinga eftir búsetu.

Herra forseti, ég vil að lokum minnast á að vinnuhópurinn hefur ákveðið að setja upp sérstaka heimasíðu um starf sitt. Á henni verður hægt að fylgjast með forgangsröðun og framgangi starfsins og fá aðrar upplýsingar. Einnig er stefnt að því að nota upplýsingatæknina til að fá nýjar hugmyndir og álit frá unglingum og börnum. Þetta er gott dæmi um hvernig nota má tæknina norrænni samvinnu til framdráttar og tengja betur starf okkar stjórnmálamanna við umbjóðendur okkar.

Arnbjörg Sveinsdóttirs anförande i dansk översättning:

Hr. præsident. Jeg foretrækker som før at tale islandsk og vil bede jer igen at gøre brug af tolkningstjenesten.

Hr. præsident. Nordisk Ministerråds handlingsplan for samarbejde inden for børne- og ungdomskultur har sin oprindelse i et forslag fra Nordisk Råd. Det er nu for anden gang at Ministerrådet aflægger rapport om igangværende projekter. Det fremgår klart af rapporten, at et omfattende arbejde på dette vigtige område allerede er gjort. Dette område angår spiren til fremtidens nordiske samarbejde. Det vil sige ungdommen i de nordiske lande.

Det kulturelle samarbejde har været en succes. Ikke desto mindre er det vigtigt at de nordiske lande styrker samarbejdet yderligere, hvad angår børn og unges interesser og almene livsvilkår. Udfra denne målsætning har Nordenudvalget nedsat en arbejdsgruppe som, under Riitta Prustis formandskab, skal udvikle Rådets strategi inden for børne- og ungdomsområdet. Gruppen har holdt to møder og er kommet godt i gang med prioritering af opgaver.

Blandt gruppens hovedopgaver er, at udforme forslag til øget samarbejde på skoleområdet, forslag til hvordan arbejdsmarkedet bør tage hensyn til børnefamiliers behov og forslag til bekæmpelse af narkotikaproblemet, udbredelsen af børneporno og vold, samt andre problemer fra de voksnes verden, som i øget grad præger børn og unge. De uhyggelige eksempler vi kender på f.eks. udbredelsen af børneporno og den øgede vold blandt børn, kræver rent ud sagt at vi umiddelbart skrider til handling af al vor styrke.

Udover disse opgaver har jeg i arbejdsgruppen lagt særlig vægt på rettigheder for de børn og unge som bor i de mere spredt bebyggede områder. Min vurdering er, at ved undersøgelser og policydannelse på børne- og ungdomsområdet tager man gerne udgangspunkt i forholdene i de tæt bebyggede områder og i storbyerne. Vi må tænke på, at en stor del af Nordens børn og unge bor på landsbygden, hvor forholdene ofte er anderledes og problemerne ikke mindre krævende. Dette gælder både Vestnorden og Norden som helhed.

En særlig udredning af de vilkår som børn og unge i de mere spredt beboede områder lever under er ikke kun vigtig når det gælder bekæmpelse af problemer, men også når det gælder ungdommens rettigheder og muligheder.

Det er vigtigt at sikre, at børn og unges er ligestilling, f.eks. med hensyn til adgang til ny teknik, computere og uddannelsesmuligheder, uanset hvor de bor. Det handler både om ligestillings- og regionalpolitik. Ved at give alle børn og unge de samme muligheder, styrker vi den regionale beboelse i vore lande. Jeg foreslår derfor, at der iværksættes en omfattende undersøgelse af børn og unges vilkår og muligheder, med udgangspunkt i bopæl.

Hr. præsident. Afslutningsvis vil jeg nævne, at arbejdsgruppen har besluttet at oprette en særlig hjemmeside. Der vil man kunne følge med i arbejdsgruppens prioriteringer, arbejdets fremdrift og finde andre informationer. Det er også meningen at bruge informationsteknologien til at indhente nye

idéer og synspunkter fra børn og unge. Dette er et godt eksempel på hvordan teknikken kan tjene det nordiske samarbejde og bedre knytte politikernes arbejde til vælgerne.

Rådet godkända utskottets förslag i anledning av handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, "Ett kommande Norden" (se Dokument 1, s. 1551).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 184/när och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 12/1998 och rek. 13/1998, ss. 1856-57).

17. Rasism och kriminalitet

B 174/nord Redovisning – Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet

A 1186/när Utskottsförslag angående förebyggande och bekämpning av kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland

Nordenutskottet hade i anledning av B 174/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra de planerade insatserna såsom redovisat i minister-rådsförslaget B 174/nord samt i enlighet med förslaget till budget för ministerrådet 1999

att samarbetsministrarna innan juni 1999 presenterar en sektorövergripande, långsiktig handlingsplan inklusive tidtabell för motverkandet av segregation, rasism och främlingsfientlighet där följande områden ingår: opinionsbildning och förändring av attityder; forskningssamarbete för kartläggning av rasistiska nätverk i Norden; samarbete med och stöd till frivilliga organisationer; insatser riktade till barn och unga; samverkan inom lagstiftning och rättsarbete.

Närområdesutskottet hade i anledning av A 1186/när föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska regeringar:

att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland;

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

att i ett framtida samarbete mellan nordiska och baltiska justitieministrar prioritera stöd till brottsförebyggande insatser kopplat till mänskliga rättigheter, härunder också utvecklande av alternativa strafformer för minderåriga, rehabiliteringsprogram för redan straffade, t ex genom att säkra nödvändiga resurser till de nordiska brottsförebyggande råden. Status för samarbetet ges senast vid sessionen 1999

att be de nordiska justitieministrarna om särskild rapportering om insatser för bekämpande av ekonomisk kriminalitet i Norden och dess närområden, förslagsvis vid det gemensamma mötet med Baltiska församlingen 1999 eller vid sessionen 1998

att inom ramen för de årliga nordiska narkotikahandlingsplanerna stödja upplysningsinsatser i skolor och föreningar i närområdet, t ex genom att stödja produktion och distribution av material

att tillsammans med företagsrepresentanter utreda möjligheten av att utveckla en "code of conduct" för nordiska företag verksamma i närområdet, med avseende på att motverka korruption

samt att Nordiska rådet antar följande interna beslut:

att inom ramen för det existerande stipendiatprogrammet för parlamentariker genomföra ett särskilt program med fokus på brottsförebyggande insatser.

Eva Johansson (utskottets talesman (B 174/nord)):
Herr president! Jag vill börja med att yrka bifall till Nordenutskottets förslag vad gäller Ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet.

Att ärendet kommer upp till behandling har sin upprinnelse i ett initiativ från den socialdemokratiska gruppen 1996. Utskottet har tagit frågan på utomordentligt stort allvar. Dåvarande ledamoten Birthe Sörestedt utsågs till rapportör och presenterade sin rapport under förra året. Den innehåller såväl en redovisning av våra olika länders lagstiftning och andra insatser som en rad förslag till effektivisering av kampen mot diskriminering, främlingsfientlighet och rasism i våra länder.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna fyller 50 år i år – 50 år av arbete för att hävda rättigheter som vi i våra länder länge har tyckt vara självklara.

Men det är också frågor som återigen har blivit aktuella på ett skrämmande sätt. När rasismen och främlingsfientligheten återigen står på programmet för både politiska partier och andra sammanslutningar, får deklarationen en mycket konkret innebörd också för oss.

Har då arbetet med att förverkliga deklarationen varit förgäves, utan resultat? Nej, det tycker jag inte alls.

Världen skulle sannolikt ha sett betydligt värre ut, om inte så många goda krafter hade arbetat för att varje människas lika värde skall respekteras, om inte så många hade valt solidariteten och gemenskapen som ledstjärnor i stället för hatet och misstron.

Nordenutskottet är enigt i sin rekommendation till Ministerrådet om att genomföra de planerade insatserna och om att presentera en genomgripande, långsiktig handlingsplan – med en tidtabell.

Det är bra att så sker, men utskottet är helt på det klara med att det inte räcker.

Så länge en enda unge blir retad i skolan och kallad för svartskalle, slagen eller hotad för sin religions eller för sin hårfärgs skull, måste vårt arbete fortsätta.

Så länge någon enda person blir bortsorterad ur högen av ansökningar för ett jobb på grund av att namnet stavas på arabiska eller tigrinja, måste vårt arbete fortsätta.

Så länge våra nationella fanor och andra symboler för frihet och demokrati används för att stänga ute och nedvärdera någon, måste vårt arbete fortsätta.

Så länge stora grupper av invånare i våra länder saknar representation i våra beslutande församlingar, i partierna, i föreningar och på andra ställen där vår demokrati har sina fästen, måste vårt arbete fortsätta.

Så länge en enda hand reses i nazihälsning till dunket av vit makt-musik, måste vårt arbete fortsätta och intensifieras.

Alternativet – resignation – är otänkbart. Det skulle vara ett svek mot alla dem som bäst behöver stödet av FN-deklarationen.

Även om Nordenutskottet ställer sig bakom Ministerrådets redovisning, är det också på sin plats att säga att vi vill se ytterligare insatser på detta område, och det kommer att bli aktualiserat på nytt i utskottets arbete.

Frågan finns kvar och är föremål för uppföljning och utvärdering. Utskottet kommer också i fortsättningen att ha intresse av ett bra samtal med Ministerrådet om hur vi kan flytta fram våra postitioner.

Det finns naturligtvis också anledning att följa upp Europaåret mot rasism.

Vi skall vända på varenda sten och ta vara på varje möjlighet när det gäller det som kan beslutas i Nordiska rådet och i våra respektive parlament.

Lagstiftningen är viktig. Det är viktigt att den är tydlig och entydig.

Men det handlar också om att bryta boendesegregationen, att intensifiera språkundervisningen för dem som kommer till våra länder, att ta ned arbetslösheten och släppa in alla dem som vill och kan i den gemenskap som en arbetsplats kan erbjuda.

Men inte heller det räcker. Respekten för varandra och tilltron till solidaritet och rättvisa måste växa inom oss. Detta måste omfattas av varenda människa, det kan vi inte lagstifta om. Det kan vi inte styra med aldrig så många statliga insatser. Det kan bara växa fram i dialog människor emellan, i skolans undervisning, i idrottsföreningens fotbollsträning, i församlingens arbete, i fackklubbens möte och i förhandlingen om villkoren på jobbet. Där kan attityderna grundläggas och påverkas. Det är av avgörande betydelse att det är den goda majoriteten som gör sig gällande där, inte den minoritet som med höga röster brukar börja sina inlägg med "Jag är inte rasist, men..."

Gränsen för våra insatser i det arbetet är ofta vårt eget mod, vår fantasi och vår kreativitet. Jag tror att vi kan mer än vad vi visar på den arenan!

Kulturminister **Elsebeth Gerner Nielsen** (Danmark):
Præsident! Det er med glæde, jeg tager ordet i forbindelse med behandlingen af Ministerrådets redegørelse for indsatsen mod fremmedfjendtlighed.

Det skyldes, at den fremlagte redegørelse dokumenterer den store bredde i indsatsen, og jeg tror, de fleste er enige i, at redegørelsen viser, at Ministerrådets indsats mod fremmedfjendtlighed rækker langt videre, end mange nok havde forventet.

I redegørelsen gennemgås indsatsen inden for mere end en halv snes sektorer spændende fra kultur- og uddannelsesområdet over arbejdsmarkeds-, bolig- og socialområdet til lovgivningsområdet.

Som det beskrives i rapporten, bør man nok i vurderingen af mulighederne for fællesnordiske indsatser skelne mellem den egentlige racisme og så den udbredte fremmedfrygt, der glider over i fremmedfjendtlighed.

Racisme er som bekendt et udtryk for raceoverlegenhed og en deraf følgende ret til at undertrykke mennesker af andre racer.

Holder man fast i denne definition, er egentlig racisme heldigvis relativt begrænset i de nordiske lande. Den er afskyelig, og den skal bekæmpes, hvor man møder den.

Den langt bredere udbredte fremmedfrygt, som ofte glider over i fremmedfjendtlighed, har derimod en baggrund i usikkerhed og manglende viden. På dette område, hvor indsatsen drejer sig om holdninger og forståelse, er en fællesnordisk indsats en vigtig opgave.

Her har kulturområdet en ganske særlig forpligtelse. Projekter har været gennemført i mange år, og der er skabt grundlag for en effektivisering og målretning af indsatsen dels gennem det overblik, der er skabt med den store rapport om de nordiske landes indsatser mod fremmedfjendtlighed og racisme, dels gennem den nylig vedtagne strategi for Ministerrådets indsats.

Som første projekt under den nye forskningspolitiske strategi etableres fra 1999 et tværsektorielt forskningsprogram "Kulturel mangfoldighed og social identitet", som sætter fokus på forskellige kulturelle og socioøkonomiske forhold.

På arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet er der brug for en forstærket indsats, der bekæmper fremmedfjendtlighed, fremmer indvandreres og flygtninges integration og modarbejder diskrimination.

Indvandrerkvindernes vilkår og indvandrerbørns og -unges situation skal undersøges.

Endvidere gøres en særlig indsats for at belyse, hvordan man kan forbedre indvandreres og flygtninges mulighed for at få fodfæste på arbejds-markedet.

Social- og sundhedsområdet fokuserer i sit arbejdsprogram i særlig grad på børn og unge, og man er i færd med at tilvejebringe en oversigt over forskningen over indvandrerbørn og -unges situation i Norden. Oversigten skal bl.a. danne grundlag for en vurdering af aktuelle nordiske forskningstemaer.

Også på lovgivningsområdet er man opmærksom på behovet for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed. Det er et prioriteret område i justitsministrenes handlingplan, og såvel embedsmandskomiteen som den nordiske strafferetsekspertgruppe arbejder med disse spørgsmål.

Dette blot for at give nogle eksempler på den store indsats.

Som afrunding skal jeg blot fremhæve, at det generelt lægges til grund, at fællesnordiske indsatser, hvor det er muligt, bør ske i et samarbejde med de frivillige organisationer – og her tænkes vel at mærke ikke mindst på indvandrernes egne organisationer.

I Nordenudvalgets betænkning kvitteres for disse indsatser, som Ministerrådet anbefales at gå videre med. Udvalget rekommanderer, at Ministerrådet præsenterer en sektoroverskridende, langsigtet handlingsplan for modarbejdelse af segregation, racisme og fremmedfjendtlighed, hvor følgende områder indgår: Opinionsdannelse og ændring af holdninger, forskningssamarbejde om kortlægning af racistiske netværk i Norden, samarbejde med frivillige organisationer, indsatser rettet mod børn og unge samt lovgivnings- og retsligt samarbejde.

Her er der god overensstemmelse mellem parlamentarikernes og Ministerrådets syn på, hvad der er behov for.

Vi har endnu ikke taget fat på det omtalte forskningssamarbejde om kortlægning af racistiske netværk i Norden. Det vil jeg ikke tage stilling til her, men det kommer vi til i løbet af kort tid.

Tilbage bliver herefter at konstatere, at Ministerrådets indsatser mod fremmedfjendtlighed gennemføres og fungerer godt, ikke alene inden for de områder, der er fremhævet af Nordenudvalget, men inden for stort set alle sektorer, hvor sådanne projekter overhovedet har mening. Tak.

Dorte Bennedsen overtog herefter ledelsen af forhandlingen.

Aase Madsen (DF, Danmark):
Jeg vil gerne kommentere B 174, der omhandler Nordisk Ministerråds indsatser mod racisme og fremmedfjendtlighed.

I betænkningen står, jeg citerer: "at begrebet racisme til en vis grad har fundet en bred og mere diffus anvendelse." Ja, det er korrekt, og det er også derfor, jeg mener, at det er en farlig vej, Nordisk Råd er slået ind på med dette forslag. Indholdet handler om "opinionsbildning och förändring av attityder" hos befolkningen og lovgivningen på dette område. Det anser jeg for et forsøg på en statslig menings- og holdningsbearbejdelse, som burde ligge de nordiske lande uendeligt fjernt.

Det nytter ikke noget, at Nordisk Råd via lovgivningen forsøger at lægge låg på den frie debat ved så at sige at råbe racister efter alle anderledes tænkende på udlændingeområdet. Her har vi ytringsfriheden og injurielovgivningen til at sætte de nødvendige grænser i det enkelte nordiske land.

Noget helt andet er racisterne. Det drejer sig i virkeligheden om en lille flok sindsforvirrede mennesker, som de enkelte nordiske landes straffe-lovgivning og domstole selv skal tage sig af. Deres ulovligheder skal der naturligvis tages skarp afstand fra. Det tror jeg, alle kan være enige om. Men dette er ikke et område, Nordisk Råd skal blande sig i.

Jeg er bange for, at dette forslag kan fremkalde yderligere polarisering i vore samfund. Derfor min advarsel her i dag.

Christel Anderberg (utskottets talesman (A 1186/när)):
Fru president! De senaste åren har vi upplevt en ökad rapportering av kriminalitet från våra närområden. Organiserad kriminalitet, maffialiknande verksamhet, penningtvätt och människohandel är några av de problem som bl.a. pressen har fokuserat på.

Trots en rätt aktiv mediatäckning av kriminalitetsfrågorna i närområdet har vi på politiskt håll saknat en grundlig debatt om både de politiska och de juridiska konsekvenserna av det faktum att vi i de nordiska länderna lever med en ökande osäkerhet i form av mer kriminalitet i vår omedelbara närhet.

Oron för utvecklingen i vår region fick Nordiska rådets närområdesutskott att i november 1997 tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med upp-

draget att beskriva de centrala tendenserna i kriminalitetsutvecklingen i Baltikum och nordvästra Ryssland. Ordförande i arbetsgruppen har varit Inger Koch från den konservativa gruppen. Resultatet av detta arbete finns nu sammanställt i utskottets rapport "Kriminalitet i Nordens närområden" Dessa åtgärder bildar grunden för det utskottsförslag som jag här skall presentera.

1. Vi vill rekommendera nordiska regeringar att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland.

2. Vi vill rekommdera Nordiska ministerrådet att i ett framtida samarbete mellan de nordiska och baltiska justitieministrarna prioritera stöd till brottsförebyggande insatser, kopplat till mänskliga rättigheter, härunder också utvecklande av alternativa strafformer för minderåriga och rehabiliteringsprogram för redan straffade, t.ex. genom att säkra nödvändiga resurser till de nordiska brottsförebyggande råden.

3. Vi vill rekommendera de nordiska justitieministrarna om särskild rapportering om insatser för bekämpande av ekonomisk kriminalitet i Norden och dess närområden, förslagsvis vid det gemensamma mötet med Baltiska församlingen 1999.

4. Vi vill också att Nordiska ministerrådet tillsammans med företagsrepresentanter utreder möjligheten av att utveckla en "code of conduct" för nordiska företag verksamma i närområdet, med avseende på att motverka korruption.

5. Vi rekommenderar Nordiska ministerrådet att inom ramen för de årliga nordiska narkotikahandlingsplanerna stödja upplysningsinsatser i skolor och föreningar i närområdet, t.ex. genom att stödja produktion och distribution av material.

Den svåra situation som många familjer lever under och som ibland leder till kriminalitet drabbar barnen oberoende av om de själva deltar i de kriminella handlingarna eller inte. Behovet av upplysningsinsatser, t.ex. i form av narkotikainformatörer, om farorna med alkohol och droger är stort i närområdet. Speciellt viktigt är detta bland barn, unga, föräldrar och lärare.

Syftet med Närområdesutskottets förslag är, utöver de rent konkreta åtgärderna, att skapa förutsättningar för ökad parlamentarisk dialog. Vi vill understryka att samarbete omkring relevant lagstiftning inte isolerat löser problemet med kriminaliteten. Utvecklandet av gemensamma värderingar, social utveckling och direkta kriminalitetsförebyggande insatser är minst lika viktiga komponenter i kriminalitetsbekämpningen.

Detta utgör bakgrunden för att vi föreslår Nordiska rådet att genomföra ett särskilt program med fokus på brottsförebyggande insatser.

Som nybliven ordförande i kriminalitetsgruppen är det min förhoppning att vi nu kan fortsätta en dialog med parlamentariker, regeringar, myndigheter och enskilda organisationer, både i de nordiska länderna, i Baltikum och i de ryska närområdena, om hur vi tillsammans kan förebygga och bekämpa

kriminalitet i vår region. I relation till de baltiska parlamenten har Nordiska rådet redan ett väl fungerande samarbete i kraft av Baltiska församlingens samarbetsavtal med Nordiska rådet. Däremot bör vi nu också fördjupa dialogen med de ryska närområdena om effektiv kriminalitetsbekämpning.

Kriminalitetsförebyggande och kriminalitetsbekämpande insatser är en viktig aspekt att föra in i debatten om den nordliga dimensionen. Detta är av betydelse inte bara för Norden och närområdet utan också för det övriga Europa. Inför det finska ordförandeskapet i Europeiska unionen 1999 bör denna fråga därför finnas med på den politiska agendan.

Hanne Andersen (S, Danmark):

Præsident! I de nordiske lande er det en gennemgående idé, at man vil satse på forebyggelse for at reducere kriminaliteten. Dette adskiller Norden fra mange andre lande i resten af Europa og i verden.

Vi deler ikke bare en måde at arbejde på; vi har også væsentlige samfundsmæssige forudsætninger fælles. På den baggrund er der i Norden en stor grad af enighed om, at retssystemet har en meget lille effekt på kriminalitetens udvikling – eller lad mig sige afvikling. At hindre marginalisering er et mål for vort velfærdssamfund i sig selv, men det har også en væsentlig kriminalitetsforebyggende effekt. Det er et nordisk særtræk, at det enkelt menneske deltager aktivt og direkte i forebyggelsen, og i Danmark er det kriminalitetsforebyggende arbejde mer decentraliseret end i de fleste andre lande.

En sædvanlig opfattelse er, at politiet og strafferetssystemet er ansvarlige for kriminalitetsforebyggelsen i samfundet. Det er imidlertid også vigtigt, at også forældre, skoler og enkeltindivider ser sig som ansvarlige for at forebygge kriminalitet og bidrage til et tryggere samfund. Den fremmeste opgave er at hindre, at unge mennesker starter en kriminel karriere.

Et virksomt forebyggende arbejde er det såkaldte SSP-samarbejde. SSP står for skole, sociale myndigheder og politi. Samarbejdet er efter min opfattelse en meget fin eksportvare, bl.a. gennem det eksisterende venskabsbysamarbejde og kommunesamarbejde. Et eksempel er den polske by Kielse med ca. 230.000 indbyggere. Kielse indgik i 1994 et samarbejde med sin venskabsby i Danmark, Herning, og fik opbygget et SSP-samarbejde indrettet efter polske forhold, og polske forhold betyder bl.a., at kirken blev inddraget. Kielse ansatte en fuldtidsansat SSP-konsulent, og 21 SSP-grupper blev oprettet rundt i byens mest belastede områder. Resultatet er efter 3 år, at ungdomskriminaliteten som det eneste sted i Polen er faldet med næsten 50%.

Landene i vore nærområder er fortsat præget af sovjettidens udbredte anvendelse af fængsling. Unge, der efter vores målestok har begået kriminalitet af bagatelagtig karakter, bliver ofte mødt med strenge fængselsdomme. Reaktionen på kriminaliteten kan have betydning for, om en person fortsæt-

ter med at udføre kriminelle handlinger. En fængselsdom kan føre til, at den dømte stemples som afviger, mister sit omdømme og risikerer at blive udstødt af det gode selskab.

Hvis kriminaliteten skal kontrolleres, må der hellere satses på forebyggende arbejde end på strafudmåling. Vi kender til virksomme midler til at forebygge kriminalitet, så lad os støtte vore venner i nærområderne med at hindre den fortsatte stigning i kriminaliteten. Det har større virkning at forebygge end at straffe.

Jeg har også bemærket med glæde, at Ungdommens Nordisk Råd også peger på, at forebyggelse er det væsentligste værktøj til at nedbringe kriminaliteten i nærområderne, og så synes jeg også gerne, jeg vil føje til, at den danske regering har bevilget 45 mio. DKK netop til at styrke arbejdet for børn og unge og specielt arbejdet i NGO-organisationerne for børn og unge i nærområderne, fordi vi også anser NGO-arbejdet for at være utrolig vigtigt, når det handler om bekæmpelse af kriminalitet. Så S-gruppen anbefaler forslaget til vedtagelse.

Hannes Manninen, (mittengruppens talesman):
Arvoisa puheenjohtaja! Rasismin ja rikollisuuden juuret kasvavat samassa maaperässä. Köyhyys, syrjäytyminen ja turvattomuus johtavat rikolliseen elämäntapaan ja synnyttävät vihaa. Rasismi, ulkomaalaisvastaisuus ja toisenlaisten ihmisten halveksunta on eräs vihan ilmenemismuoto.

Rikollisuuden ja rasismin vastustamisessa pätevät samat keinot. Ennalta ehkäisevä työ, työllisyys- ja sosiaalipolitiikka sekä valistus ovat avainasemassa, mutta rangaistuksiakin tarvitaan. Kielteiseen toimintaan on puututtava heti alkuvaiheessa. Liiallinen lempeys kääntyy helposti itseään vastaan. Yhdysvalloissa on todettu, että pikkurikoksiin puuttumalla saatiin myös niin sanotut vakavat rikokset vähenemään.

Keskiryhmä korostaa, että rasismin vastustamisessa meillä poliittisilla päätöksentekijöillä on tärkeä rooli. Vaalitaistelun luonne kertoo paljon kunkin maan henkisestä tilasta. Kannatusta voidaan kerätä vetoamalla ihmisten pelkoihin ja ennakkoluuloihin. Suomessa on henkilövaalijärjestelmä, jossa ehdokkaiden henkilökohtaiset ominaisuudet ja mielipiteet korostuvat. Vaarana on, että jotkut ehdokkaat pyrkivät nostamaan omaa profiiliaan populistisilla ja rasistisilla puheilla. Vastuuntuntoinen puolue ei tällaista suvaitse.

Tässä yhteydessä totean esimerkinomaisesti, että Suomessa puolueet ovat tehneet yhteisen sopimuksen rasismin vastustamisesta.

Suomen Keskusta on omalta osaltaan pyrkinyt ehkäisemään rasismia toimintaohjelmalla, jonka otsikko on "suvaitsevaisuus on aktiivista toimintaa, ei välinpitämättömyyttä" Kouluttamalla puolueen jäsenkuntaa ihmisoikeuskysymyksissä ja luomalla kontakteja maahanmuuttajiin puolue toivoo voi-

vansa edistää monikulttuurisen Suomen kehittymistä ja maahanmuuttajien kotoutumista.

Puolueen ehdokas ei saa vaalikampanjassaan eikä luottamustoimessaan lietsoa ennakkoluuloja mitään etnistä tai muuta väestöryhmää kohtaan. Ehdokkaan on hyväksyttävä puolueen ulkomaalaispolitiikan lähtökohdat, jotka ovat seuraavat:

- Suomi huolehtii pakolaisista kansainvälisten sopimusten mukaisesti
- monikulttuurisuus on rikkaus eikä uhka suomalaisuudelle
- maahanmuuttajaopetuksen tavoitteena on toimiva kaksikielisyys
- maahanmuuttajille on turvattava mahdollisuus harjoittaa omaa kulttuuriaan ja
- maahanmuuttajilla on oikeus järjestäytyä ja valvoa etujaan.

Keskiryhmät lähtevät politiikassaan ihmisoikeuksista ja aatteellisista lähtökohdista, joiden mukaan

- kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia
- valtiolla on vastuu yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutumisesta
- heikompiosaisista huolehditaan yhdessä ja
- että jokaisella yksilöllä on velvollisuus edistää oikeudenmukaisuutta.

Arvoisa puheenjohtaja! Keskiryhmä kannattaa sekä Pohjola- että lähialuevaliokunnan ehdotuksia.

Hannes Manninens anförande i svensk översättning:

Ärade ordförande! Rötterna till rasism och kriminalitet trivs i samma jordmån. Fattigdom, utslagning och otrygghet föder en kriminell livsstil och hat. Rasism, utlänningsfientlighet och förakt för annorlunda människor är ett uttryck för hat.

För att bekämpa kriminalitet och rasism gäller samma metoder. Förebyggande arbete, sysselsättnings- och socialpolitiska insatser samt upplysning är nyckelbegrepp, men det behövs också straff. Negativ verksamhet kräver direkta ingrepp. Överdriven mildhet vänder sig lätt mot sig själv. I Förenta staterna har man kunnat konstatera att genom att åtgärda småkriminell verksamhet har man också fått ner den grova kriminaliteten.

Mittengruppen understryker att vi politiska beslutsfattare spelar en viktig roll i att bekämpa rasism. Valkampanjerna berättar genom sin natur rätt mycket om nationens psyke. Man kan samla understöd genom att vädja till människors rädslor och fördomar. I Finland gäller ett system med personval, som ytterligare accentuerar kandidaternas personliga egenskaper och åsikter. Det finns en risk för att vissa kandidater försöker profilera sig med populistiska och rasistiska tal. Sådant kan inte accepteras av ett ansvarsbärande parti.

I detta sammanhang kan jag nämna som exempel att partierna i Finland har ingått ett ömsesidigt avtal om att bekämpa rasism.

Centern i Finland har för sin del arbetat för att förebygga rasism genom att utarbeta ett handlingsprogram med rubriken "tolerans är aktivitet, inte likgiltighet". Genom att ge partimedlemmarna utbildning i mänskliga rättigheter och genom att knyta kontakter med invandrare hoppas partiet kunna bidra till framväxten av ett mångkulturellt Finland och till en integrering av invandrare.

I sin valkampanj eller sitt förtroendeuppdrag får partiets kandidater inte underblåsa fördomar mot någon etnisk grupp eller annan befolkningsgrupp. En kandidat måste godkänna partiets utlänningspolitiska utgångspunkt, som innebär att:

- Finland tar hand om flyktingar i enlighet med internationella konventioner
- det mångkulturella är en rikedom och inte ett hot mot finskheten
- invandrarutbildningen har som mål en fungerande tvåspråkighet
- invandrarna måste ges tillfälle att utöva sin egen kultur och
- nvandrare har rätt att organisera sig och bevaka sina egna intressen.

Mittengrupperna utgår i sin politik från de mänskliga rättigheterna och ideella uppfattningar som att

- alla människor är likvärda
- staten bär ansvar för jämlikheten i samhället
- alla tar solidariskt hand om de sämre lottade och
- varje enskild person har skyldighet att arbeta för rättvisa.

Ärade ordförande! Mittengruppen tillstyrker både Nordenutskottets och Närområdesutskottets förslag.

Justitsminister **Aud-Inger Aure** (Norge):
Fremmedfrykten er blitt mer utbredt i de nordiske land i de senere år. Fremmedfrykt kan lett gli over i fremmedfiendtlighet og rasisme. Utviklingen gir derfor grunnlag for bekymring og foranlediger et bredt og langsiktig arbeid for å motvirke disse tendensene. På dette området er det et naturlig grunnlag for fellesnordiske innsatser gjennom Nordisk Ministerråd. Det er satt i gang prosjekter med sikte på å bekjempe fremmedfiendtlighet og rasisme innenfor mange av Ministerrådets sektorer – også innenfor lovgivningssektoren under justisministrenes ansvarsområde.

Embetsmannskomiteen for lovgivningsspørsmål har gjennomgått nasjonal lovgivning knyttet til bekjempelse av rasisme og fremmedfiendtlighet. Det ble konstatert stor overensstemmelse mellom de nordiske lands lovgivning på dette feltet.

Samtlige nordiske land har gjennomført FN-konvensjonen av 21. desember 1965 om avskaffelse av all form for rasediskriminering. Lovgivningen inneholder særlige bestemmelser rettet mot rasisme og hjemler straff bl.a. for den som offentlig truer eller forhåner en person eller en gruppe av personer

på grunn av deres trosbekjennelse, rase, hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse.

De nordiske straffelovene inneholder også forbud mot forskjellsbehandling på grunn av forhold som religion og etnisk opprinnelse. Rasistisk motivering kan videre være en straffeskjerpende omstendighet ved enkelte handlinger som også ellers er straffbare. Dette gjelder uavhengig av om det skjer individuelt eller innenfor rammen av en rasistisk organisasjon.

Ettersom det i stor utstrekning er samsvar mellom de nordiske landenes lovgivning og FN-konvensjonens bestemmelser er implementert, ser man ikke behov for på det nåværende tidspunkt å utarbeide felles lovgivning på justissektorens område. Det fokuseres nå på hvordan reglene fungerer i praksis. I regi av embetsmannskomiteen for lovgivningsspørsmål vil det bli samlet og utvekslet informasjon om praktiseringen av regelverket. Siktemålet er å kartlegge om det på dette punkt er vesentlige uoverensstemmelser mellom de ulike landene, og om det er særlige problemer som gir grunnlag for forsterket fellesnordisk innsats.

Justitieminister **Laila Freivalds** (Sverige):

Fru president! *Kriminalitet i Nordens närområden* är titeln på den rapport som arbetsgruppen om kriminalitet inom Nordiska rådets närområdesutskott har presenterat. Skälet för att tillsätta arbetsgruppen var oron för utvecklingen i vår region vad avser kriminaliteten. Jag delar i och för sig denna oro. Samtidigt känner jag tillförsikt inför framtiden eftersom samverkan kring dessa frågor i Norden och dess närområde har utvecklats på ett mycket bra sätt.

Närområdesutskottet har på grundval av rapporten lagt fram vissa förslag till åtgärder som de nordiska justitieministrarna uppmanas vidta. Jag återkommer till dessa förslag senare i mitt inlägg.

Jag vill emellertid inleda med att göra en kort återblick över utvecklingen i närområdet när det gäller kampen mot gränsöverskridande och organiserad brottslighet.

Redan i samband med de baltiska staternas frigörelse i början av 90-talet började de nordiska brottsbekämpande organen att samverka med de baltiska staterna på olika nivåer. Det handlade då främst om begränsade biståndsinsatser men tidigt placerade vi ut polis- och tullsambandsmän i regionen. De arbetar i dag på nordisk basis i det s.k. PTN-samarbetet. PTN står för Polis - Tull - Norden.

1993 tog de nordiska länderna initiativ till Östersjökonferensen mot internationell brottslighet - ett första steg för att etablera ett reguljärt samarbete i närområdet mot gränsöverskridande brottslighet med bl.a. direkta kontakter mellan berörda myndigheter.

I samband med toppmötet i Visby i juni 1996 ansåg regeringscheferna i Östersjöområdet att mer behövde göras i kampen mot organiserad brottslighet. Man enades därför om att tillsätta en särskild aktionsgrupp, bestående av regeringschefernas personliga representanter.

I närområdesutskottets förslag sägs att många insatser görs för att bekämpa och förebygga brottslighet i Nordens närområden. Det konstateras att arbetet sker inom ramen för nationellt, regionalt och internationellt samarbete. Det påpekas att Aktionsgruppen mot organiserad brottslighet i Östersjöområdet särskilt bör nämnas.

Också jag vill understryka betydelsen av aktionsgruppens insatser. Det är inte utan anledning som det mycket konkreta och operativa arbetet inom ramen för aktionsgruppen uppmärksammas av EU, G7, USA:s brottsbekämpande myndigheter, Interpol m.fl.

Aktionsgruppen har visat att det är möjligt att på kort tid etablera ett effektivt multilateralt samarbete i kampen mot den organiserade brottsligheten. Mycket beror nog på den modell som har använts, nämligen att regeringschefernas personliga representanter aktivt deltar i arbetet samt att samarbetet i största möjliga mån skall inriktas på konkreta och operativa åtgärder.

Vidare är ambitionen att utgå från existerande nationell lagstiftning i stället för att börja med att förhandla fram särskilda överenskommelser om samverkan. Man kan konstatera att trots att stora skillnader finns mellan olika länders lagstiftning förvånansvärt mycket kan göras på internationell basis utan att lagstiftningen behöver harmoniseras.

Det har inneburit att aktionsgruppen under 1997 och hittills under 1998 bl.a. genomfört 5 gemensamma operationer mot stulna fordon, 3 mot illegal migration, och 3 mot narkotikasmuggling. Det viktigaste resultatet är att samarbetet medfört att kännedomen och förtroendet mellan våra nationella myndigheter har ökat. Det har inneburit att samarbetet i närområdet alltmer blir ett naturligt inslag i en polis- eller tulltjänstemans vardag.

I närområdesutskottets förslag rekommenderas de nordiska regeringarna att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland. Jag har förståelse för denna synpunkt. Men från en nordisk horisont, och grundat på de erfarenheter vi har från aktionsgruppssamarbetet, är bedömningen att det finns mer effektiva vägar att bekämpa brottsligheten i vårt närområde än att sluta traditionella samarbetsavtal mellan polismyndigheterna. Genom utvidgningen av EU och Schengensamarbetet kommer dessutom dessa länder att bli bundna av ett multilateralt regelverk på området, vilket gör att behov av ytterligare sådana samarbetsavtal kanske inte längre är så akuta. Men det utesluter inte att man kan behöva sluta någon typ av avtal för att få i gång en politisk process.

Jag instämmer i rekommendationen att det finns ett behov av att i framtiden prioritera stöd till brottsförebyggande insatser. Man kan dock notera att

under det senaste året har intresset för den här typen av arbete ökat, inte minst i de baltiska staterna. Jag vet redan nu att mer riktade insatser kommer att påbörjas under 1999.

Brottsförebyggande arbete skulle kunna vara ett tema för ett möte mellan de nordiska och baltiska justitieministrarna. Även andra frågor som rör kriminaliteten i vårt närområde kan vara lämpliga diskussionsämnen vid ett sådant möte. När de nordiska justitieministrarna träffades i Visby i somras var huvudtemat just Gränsöverskridande kriminalitet. Och då beslutade vi att planera för ett möte mellan de nordiska och de baltiska justitieministrarna under nästa år. Jag hoppas att det mötet kan bli inledningen till ett vidgat samarbete, inte minst när det gäller bekämpande av brottslighet. Även lagstiftningssamarbete kan vara fruktbart på vissa områden.

Närområdesutskottet har vidare bett de nordiska justitieministrarna om en särskild rapportering om insatser för bekämpande av ekonomisk kriminalitet i Norden och dess närområden. En sådan rapportering kommer att ske vid det gemensamma mötet mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen i februari nästa år. Jag avser själv att delta vid det mötet. Jag vill dock redan nu gärna nämna att aktionsgruppen vid Östersjötoppmötet i Riga tidigare ombetts särskilt av regeringscheferna att prioritera ekonomisk kriminalitet. Därför förstärks nu insatserna mot penningtvätt och smuggling av högbeskattade varor. Samtidigt har aktionsgruppen tagit initiativ till ett nytt Östersjösamarbete, nämligen mellan skattemyndigheterna. Detta samarbete påbörjades i oktober.

Kommunal- og nordisk samarbejdsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):

De nordiske land har en lang historie som flerkulturelle samfunn. Det er nok å trekke fram minoritetsgrupper som samer, kvener, tatere, sigøynere og jøder. Mye urett har blitt begått mot disse gruppene opp gjennom historien, og mitt håp er at vi kan lære av disse feilgrepene. De siste 20-30 åra har vi hatt en utvikling med økende innvandring til de nordiske land, først av arbeidsinnvandrere og senere av flyktninger. Vi kan derfor slå fast at Norden er, og i framtida i økende grad vil være, et flerkulturelt samfunn.

Derfor er jeg glad for at Nordisk Råd har satt rasisme og diskriminering på dagsordenen. På dette området er det viktig at vi samarbeider for å hindre at rasisme og fremmedfiendtlighet slår rot i våre land. Rapporten om Nordisk Ministerråds innsats mot fremmedfiendtlighet er et viktig bidrag i dette arbeidet.

Men det er likevel nasjonalt – i de enkelte land – at det praktiske arbeidet mot rasisme og diskriminering i all hovedsak vil måtte gjøres. Det er derfor viktig å utveksle erfaringer og lære av hverandre.

I Norge har Regjeringen lagt vekt på arbeidet mot rasisme og diskriminering. I juni i år la vi fram en Handlingsplan mot rasisme og diskriminering, hvor ett av tiltakene er etableringen av Senter mot etnisk diskriminering. Det ble opprettet i september i år, og vi gir juridisk bistand til personer som har blitt diskriminert. Det er et faktum at få saker om diskriminering er blitt prøvd for domstolene. Årsakene er flere – at slike saker er vanskelig å bevise, at personer som har blitt diskriminert, kan mangle økonomiske ressurser, at de ikke har kjennskap til sine rettigheter osv. Målet med Senter mot etnisk diskriminering er å styrke rettsvernet til personer som har blitt diskriminert.

I arbeidet mot rasisme og diskriminering er det viktig å engasjere barn og ungdom. De holdninger som skapes i ung alder, påvirker oss gjennom hele livet. Skole og nærmiljø er derfor viktige arenaer i det holdningsskapende arbeidet. Frivillige organisasjoner, idrett og lag og andre nettverk i lokalmiljøet må mobiliseres. I Norge eksisterer det bl.a. en veiledningstjeneste som kan gi råd til kommuner og andre om hvordan de kan drive forebyggende arbeid for å hindre fremmedfiendtlige holdninger. Eksperter hjelper også kommuner med å håndtere akutte konflikter som skyldes rasisme eller fremmedfiendtlighet.

Et annet sentralt tiltak i handlingsplanen mot rasisme og diskriminering er å styrke den flerkulturelle forståelsen i ulike deler av offentlig sektor, enten det er i politiet, hos dommere, i skolen, på arbeidskontor eller andre steder.

La meg også få nevne at vi har lagt fram en Handlingsplan for økt rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til statlig sektor. Gjennom aktiv rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn er målet at statlig sektor på sikt skal gjenspeile befolkningssammensetningen. På den måten kan vi sikre at staten yter best mulige tjenester.

Vi har også generelt pekt på at arbeidslivet er en viktig arena for å kunne ta del i fellesskapet. Det er der du får nye venner, du lærer språk og får realisert dine evner. Mange av de fordommer vi har om hverandre, blir avkreftet når vi møter hverandre og blir kjent. Dessuten er det å ha en jobb og kunne sørge for seg og sine viktig også for selvfølelsen. Arbeidsledigheten er betydelig høyere blant personer med innvandrerbakgrunn enn i resten av befolkningen i Norge. På dette området har vi prioritert tiltak rettet mot diskriminering, for kompetanseheving og for å få en enklere godkjenning av utdanning hos mennesker som flytter til oss fra andre land.

La meg til slutt si at verden har blitt mindre, og de nordiske landene opplever i varierende grad utviklingen mot et mer og mer flerkulturelt samfunn. Det er derfor viktig med en bred fellesnordisk innsats mot fremmedfrykt og fremmedfiendtlighet. Vi må også bruke det nordiske samarbeidet til å styrke det nasjonale arbeidet og til å lære av hverandre. Målet må være at fremmed-

fiendtlige holdninger, rasisme og diskriminering ikke skal prege våre samfunn i framtida.

Hermed sluttede debatten.

Rådet biföll utskottes förslag i anledning av B 174/nord och antog utskottes förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 14/1998, s. 1858).

Rådet biföll utskottes förslag i anledning av A 1186/när och antog utskottets förslag till rekommendation samt internt beslut med acklamation (se rek. 15/1998 och rek. 16/1998, ss. 1859-60 samt internt beslut 1/1998, s. 1885).

18. Kultur, media och folkligt samarbete

B 178/nord Ministerrådsforslag om en "Strategi for samarbejde med frivilligsektoren"

A 1146/nord Medlemsförslag om Nordiska rådets musikpris

A 1166/nord Medlemsforslag om samordning og forenkling af ophavsretslovgivningen i de nordiske lande til gavn for TV-stationernes mulighed for at anvende arkiverede TV-pro-grammer til nye former for udnyttelse

B 172/nord Ministerrådsforslag om nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet

Nordenutskottet hade i anledning av B 178/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra föreliggande strategi för samarbete med frivilligsektorn samt att redovisa hur samarbetet framskrider genom årlig rapportering till Nordiska rådet

att ministerrådet i dialog med Nordiska rådet preciserar kriterier för vilken typ av organisationer som kan omfattas av samarbetet samt presenterar en förteckning över organisationer som omfattas av samarbetet

att delge Nordiska rådet redogörelsen över det sektorspecifika samarbetet med frivilligorganisationerna samt tillhörande verksamhetsplan och budget.

Nordenutskottet hade i anledning av A 1146/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att regelsystemet för Nordiska rådets musikpris vidgas på så sätt att det tar fasta på de alltmer snabba förändringarna inom musikvärlden;

att skapa flexibla och öppna stadgar som både medger en följsamhet och aktualitet och ger mer substans till nomineringarna och utnämningarna av framtida pristagare;

att de yttre ramarna om belöning för konstnärlig gärning behålls, men en modernisering och flexibilitet av regelsystemet åstadkommes genom en "uppluckring" av reglerna så att en tonsättare bör kunna nomineras för mer än ett enda verk samt att den nu gällande uppdelningen på vartannat år för det skapande musikområdet och vartannat år för det utövande musikområdet upphör för att ge Nordiska musikkommittén (NOMUS) utrymme för en friare avvägning för valet av pristagare;

att utvidgning av regelsystemet fortsatt utesluter icke konstnärlig verksamhet;

att Nordiska musikkommittén tillsammans med Nordiska rådet skall rådfrågas i arbetet kring den föreslagna ändringen av regelverket.

Nordenutskottet hade i anledning av A 1166/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at tage initiativ til at de nordiske regeringer iværksætter en samordnet lovgivning på ophavsretsområdet, som sikrer en rationel afregning til rettighedshaverne til fordel for en mere udbredt anvendelse af de nordiske TV-stationers arkivstof.

Nordenutskottet hade i anledning av B 172/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* år 1999 föra en kulturpolitisk dialog mellan rådets och ministerrådets fackliga respektive politiska nivå på hela kulturområdet om nordisk kulturpolitik som ger ett politiskt innehåll till ministerrådsförslagets strategimodell;

2. *att* på en tidig tidpunkt 1999 i budgetprocessen inför år 2000 samråda med rådet om prioriteringarna på kulturområdet;

3. *att* ministerrådet årligen avger en rapport till rådet om verksamhetsplan, tidsplan och budgetplan för strategin.

Pehr Löv (utskottets talesman (B 178/nord)):
Fru president! Samarbetet med frivilligsektorn har debatterats flitigt under de senaste två åren i Nordiska rådets Nordenutskott.

Det har i utskottet funnits en grundläggande, positiv hållning till att man från politiskt håll bör uppmärksamma sektorns betydelse liksom man bör hitta goda former för samverkan med frivillig sektorn. Samtidigt har det varit klart att vi har att göra med en sektorn som har varit och är i snabb och dynamisk utveckling. Den här utvecklingen ser något olika ut i de nordiska länderna. En av de viktiga grundläggande frågorna är hur samhällsparterna skall fördela ansvaret för att fasthålla en nordisk välfärdsmodell. Det här binder också samman partigrupperna i Nordiska rådet.

Det förslag till strategi för samarbetet med frivilligsektorn som vi nu skall diskutera har sin bakgrund i ett medlemsförslag och rekommendationer från Nordiska rådet. Nordiska rådet hade under åren 1996-97 en rapportör: Johan J Jacobsen, som förberedde utskottets förslag.

Statsminister Thorbjörn Jagland presenterade det norska ordförande-programmet för 1997 på ministersidan. I det här programmet utgjorde samarbetet med frivilligsektorn ett av sex prioriterade områden. Nordiska ministerrådet utarbetade därefter en rapport om den ideella sektorn som sändes på en omfattande höring till närmare 100 nordiska organisationer. Det är denna rapport samt höringssvaren som ligger till grund för den strategi vi här diskuterar.

Utöver de konkreta förslag till hur man i praktiken kan stimulera samarbete mellan nordiska frivilligorganisationer har varje sektor inom Nordiska ministerrådet påtagit sig ansvar för att komma med förslag till hur samarbetet kan utvecklas på de olika sakområdena. Mycket av den spännande dynamiken ligger just inom sektorerna. Därför har Nordenutskottet bett om en årlig rapportering om detta samarbete.

Det förslag till strategi som Nordiska ministerrådet presenterat för oss tar upp en rad viktiga insatsområden i relation till frivilligsektorn. I förslagen betonas t.ex. betydelsen av forskning om frivilligsektorn och stöd till utvecklandet av det civila samhället i våra närområden. Dessa konkreta förslag understöds av Nordenutskottet. Frivilligsektorn är en medspelare av växande betydelse i våra nordiska länder. Vi behöver mer och djupare kunskap om de villkor sektorn fungerar under. Därför välkomnar utskottet särskilt förslagen om ökad forskning.

Däremot måste jag på utskottets vägnar konstatera, att förslagen inte utgör den långsiktiga strategi Nordiska rådet efterlyst. En av de bakomliggande orsakerna till detta är säkert att vi definierar frivilligsektorn delvis olika i de

nordiska länderna. T.ex. tillämpar Norge en snävare deifintion som inte omfattar politiska organisationer och fackorganisationer. Finland å andra sidan har kanske den vidaste definitionen av det vi kallar tredje sektorn. Här ingår både fonder och kooperativ.

För att komma vidare i det nordiska samarbetet med frivilligsektorn är det nödvändigt att vi enas om en gemensam uppfattning av vilken typ av organsiationer vi avser i det nordiska samarbetet. Jag inser att detta är en stor utmaning, men jag vill samtidigt peka på att det är en uppgift vi måste lösa för att komma vidare.

Utöver de åtgärder som föreslås av Nordiska ministerrådet behövs också en övergripande politisk debatt om samverkan med frivilligsektorn. Den av ministerrådet tidigare utarbetade rapporten ger ett gott underlag för en dylik debatt, anser Nordenutskottet.

I Nordenutskottet har vi bl.a. mot den här bakgrunden tillsatt en parlamentarisk arbetsgrupp med mandat att arbeta under det kommande året. Arbetsgruppen har bl.a. fått till uppgift att komma med förslag till definiton av vilka organisationer och folkrörelser som bör ligga till grund för ett nordiskt samarbete i Nordiska rådets regi. Arbetsgruppen kommer också att belysa frivilligorganisationernas insats i Norden lokalt, nationellt och nordiskt i samspel med de offentliga och privata sektorerna.

Som utskottets talesman vill jag alldeles särskilt peka på möjligheterna till förnyelse och utveckling av det nordiska samarbetet genom ett utökat samarbete och samverkan med den frivilliga sektorn, dock så att ansvaret för helheten i välfärdsservicen alltid finns hos det offentliga samhället.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Ragnhild Queseth Haarstad** (Norge):

President! Vi har tidligere markert at dette er den 50. sesjon siden Nordisk Råd ble dannet i 1952. Samtidig er det gått 27 år siden Nordisk Ministerråd ble dannet. Det offisielle nordiske samarbeidet begynner med andre ord å bære preg av lange linjer.

Vil vi imidlertid studere det nordiske samarbeidet i et enda lengre historisk perspektiv, så er det det frivillige organisasjonslivet som mer enn noe annet dominerer samarbeidet. Norden har et unikt organisasjonsliv. Det finnes knapt det området av menneskelig samkvem og innsats som ikke har sin egen organisasjon. I dette mangfold av organisasjoner regner man med at det er 600 – 700, ja kanskje flere, som også har et nordisk perspektiv i sin virksomhet.

Det offisielle nordiske samarbeidet bæres på mange måter fram av det frivillige samarbeidet i organisasjonene. Uten denne brede folkelige forståelsen for nordisk samarbeid og for nordisk identitet, hadde heller ikke det offisielle samarbeidet vært det samme. For mange av oss har veien til den første kon-

takten med andre nordiske land og med Norden gått gjennom organisasjonsarbeid.

Det frivillige organisasjonslivet representerer en viktig demokratisk funksjon. Aktivt organisasjonsliv er også en skole i demokrati og er med på å gi mening til begrepet nordisk demokrati. Det har vært gledelig å konstatere hvordan de frivillige organisasjonene i Norden har ønsket å dele denne kompetansen med våre naboer i nærområdene. Organisasjonene har ofte vært de første til å krysse grensene etter at sovjettidens stengsler falt bort, og de første til å etablere kontakt og samarbeid både med private og offisielle institusjoner.

Samarbeidet mellom det offisielle Norden og de frivillige organisasjonene er ikke av ny dato. Det skjer over et bredt spekter, ikke minst i samarbeid med Foreningen Norden. Tusener av nordisk ungdom har for eksempel hatt gleden og nytten av NORDJOBB-prosjektet. Servicetelefonen "Hallå Norden", som er det siste samarbeidsprosjektet, vil trolig bli til stor nordisk nytte. Servicetelefonen gir gratis veiledning til mennesker som går seg vill i det som fortsatt finnes av byråkrati i og mellom de nordiske land.

Samarbeid på dette området er med andre ord ikke nytt. Det nye er at Nordisk Ministerråd har utarbeidet en strategi for å fornye og utvikle samarbeidet.

Det var det norske formannskapet i 1997 som pekte ut samarbeid med de frivillige organisasjoner som ett av de prioriterte samarbeidsområdene. Dette er fulgt opp av det svenske formannskapet i år, og det vil bli videreført av det islandske neste år. Vi står med andre ord overfor en prosess som har kontinuitet.

Det norske initiativet førte i første omgang til en uavhengig rapport med forslag til strategi for samarbeid mellom Nordisk Ministerråd og det som kalles den ideelle sektor. Rapporten har vært ute til omfattende høringsrunde både innenfor den frivillige sektor og i ministerrådssystemet. Samarbeidsministrene har i det strategiforslaget som er lagt fram for sesjonen, i stor grad tatt hensyn til de synspunkter og innvendinger som er kommet fram i høringen og den dialogen som har vært ført.

De konkrete forslag som legges fram av samarbeidsministrene – med de første budsjettmessige konsekvensene – innebærer at forskning om den frivillige sektor inngår som ledd i et fellesnordisk forskningsprogram om det nordiske velferdssamfunn. I 1999-budsjettet har dette programmet en ramme på DKK 1,6 mill. Det innebærer videre at det på neste års budsjett stilles til rådighet DKK 200 000 til utvekslingsordninger for representanter for de frivillige organisasjoner. Dette er en utvidelse av den eksisterende ordning for utveksling av tjenestemenn og offentlig ansatte i Norden. Til ekstra reisestøtte for representanter fra Vestnorden bevilges det DKK 200 000, og det samme beløpet til støtte til tolkning når nordisk hovedspråk ikke strekker til. I Nærområdeprogrammet er det avsatt en ramme på DKK 1 mill. til utvikling

av sivilsamfunnet i nærområdene. Til slutt vil jeg nevne at det er avsatt DKK 570 000 til å utvikle samarbeid mellom Nordisk Kulturfond og den frivillige sektor.

Det hører også med at de enkelte ministerråd er oppfordret til aktivt å overveie hvordan de kan øke samarbeidet med de frivillige organisasjonene. Strategien representer et bredt opplegg for dialog og samarbeid. Ved å utvide budsjettrammene med et par hundre tusen kroner har Nordisk Råd markert den vekt rådet legger på denne saken. Det er bra. Jeg vil imidlertid advare mot at man ser seg blind på økonomien som er knyttet til strategien i denne første fasen. Intensjonene bak strategien er det viktigste i denne omgang. Diskusjonen bør nå først og fremst dreie seg om innholdet i samarbeidet og hvordan det offisielle Norden kan samarbeide enda bedre med frivillig sektor. Den finansiering av strategien som kommer til uttrykk i 1999-budsjettet, gir heller ikke noe reelt bilde av de økonomiske relasjoner som i dag er mellom Ministerrådet og de frivillige organisasjonene. Som jeg har vært inne på, er det allerede i dag mange fellesnordiske prosjekter som løses ved hjelp av frivillige organisasjoner, ikke minst innenfor utdannelses- og kulturområdet. Flere av organisasjonene får også direkte støtte for å ivareta oppgaver av fellesnordisk karakter. I virkeligheten finnes det midler til den frivillige sektor innenfor nesten alle deler av Ministerrådets virksomhet. Det er anslått at mellom 4-5 pst. av totalbudsjettet på DKK 716.9 mill. går til samarbeidsprosjekter med – eller støtte til – de frivillige organisasjonene. Da snakker man ikke lenger om noen hundre tusen, men om mange millioner kroner. Strategiforslaget signaliserer at dette er en næring i vekst, og budsjettet øker. Det ville være ønskelig med en klarere belysning av hvilke midler som samlet går til frivillige organisasjoner, slik Nordenutvalget ønsker.

La meg til slutt få si at jeg har merket meg at Nordenutvalget ønsker en årlig redegjørelse om hvordan samarbeidet med frivillige sektor utvikler seg, og at det da vil kunne gi en bedre presisering av kriteriene for hvilke typer organisasjoner som skal omfattes av samarbeidet.

Svein Ludvigsen (utskottets talesman (A 1146/nord)):
President! Det er sagt at "musikk er englenes tale". Om det betyr at forslaget om musikkprisen hadde englevakt, skal jeg ikke påstå, men vi Konservative er i hvert fall svært tilfreds med at plenarforsamlingen i Helsingfors i fjor høst avviste Nordenutvalgets den gang negative holdning til forslaget fra Sten Svensson, Tuula Haatainen, Inger Koch, Pehr Löv, Ingrid Näslund og Siri Frost Sterri.

Nordisk Råds musikkpris er jo en svært høy anerkjennelse for nordiske musikere, komponister og andre utøvere av musikk. Skal musikken nå ut til folket, er den imidlertid avhengig av radio, TV, grammofonplater og CD-

utgivelse. Distribusjon, markedsføring og utgivelse er ledd i kjeden fra toneblad til ørens lyst.

Det var slike betraktninger forslagsstillerne la til grunn da de mente at musikkprisen burde utvides til også å omfatte distributører, forlag og plateselskaper som gjorde en ekstraordinær innsats for å øke kunnskapen om nordisk musikk. Det er nemlig prisverdig at enkelte nordiske plateselskaper har tatt betydelige løft for å utgi musikk som er relativt lite kommersielt interessant, og i likhet med forslagsstillerne vil jeg gjerne trekke frem det svenske selskapet BIS' innspilling av nordisk orkesterverk, noe selskapet har høstet den høythengende og prestisjefylte Record Award for. Online og Finlandia i Finland er også eksempler som det lyder vakker nordisk musikk fra. Listen kunne gjøres lengre, og hvis Nordisk Råds musikkpris en gang i fremtiden blir utvidet til å omfatte utgivelse og formidling av musikk, er jeg overbevist om at antall utgivelser av lav kommersiell interesse ville øke. Til gjengjeld ville nordiske musikere og komponister kunne glede seg over flere utgivelser.

Så langt går imidlertid ikke forslaget fra Nordenutvalget denne gangen når vi enstemmig anbefaler det som ligger på bordet. For oss Konservative er dette et kompromiss, og jeg håper prisen om ikke så altfor lenge likevel vil inkludere også formidling. I denne omgang innser vi at vi ikke kommer lenger. Men det er viktige endringer i musikkprisens vedtekter vi nå inviteres til å gjøre.

Nordisk Råds musikkpris ble delt ut første gang i 1965, og det er lett å være enig i at prisen har økt interessen for nabolandenes musikk- og kulturfellesskap.

Forslaget om utvidelse av regelverket for tildeling av Nordisk Råds musikkpris ble altså fremmet av representanter for Mittengruppen og Den konservative gruppen for å kunne belønne ikke bare skapende og utøvende kunstnere, men også dem som gjør en innsats på formidlingssiden, eller som det står i forslaget, "gjør en særskilt innsats for å gjøre nordisk musikk kjent."

Nordenutvalget besluttet etter en diskusjon i fjor ikke å gå videre med forslaget, som jeg sa, men på sesjonen i Helsingfors besluttet plenarforsamlingen å bifalle et forslag fra Sten Svensson om å sende det ut på ny høring til Nordiske Musikkomiteen (NOMUS) før man tok stilling til det endelige forslaget. Etter uttalelsen fra NOMUS vedtok det nye Nordenutvalget å behandle forslaget på nytt og legge det frem her for plenarforsamlingen med en positiv tilrådning.

Bakgrunnen for skepsisen fra Nordenutvalget har vært bekymringen for at man skulle åpne for det vi kan kalle "ikke-kunstnerlig virksomhet", og for at det skulle fortrenge den kunstneriske delen.

Med de anbefalinger som er kommet fra NOMUS, og som Nordenutvalget har sluttet seg til, anbefaler jeg plenarforsamlingen om enstemmig å vedta den utvidelse av musikkprisen som det ble lagt opp til.

Pehr Löv, (utskottets talesman (A 1166/nord)):
Fru president! Föreliggande förslag till rekommendation skall först och främst uppfattas som en signal om en politisk vilja att samordna och förenkla upphovsrättslagstiftning i de nordiska länderna till nytta för TV-bolagen, så att de får möjlighet att använda akriverade TV-program till nya former för utnyttjande, t.ex. en temakanal eller utsändningar "on demand".

Förslaget är en av många de komplicerade vinklarna på den nordiska TV-frågan. Den s.k. Nordiggruppen har under en kort tid uppnått viktiga resultat vad gäller att skapa ett öppet tekniskt system för digital TV-mottagning, vilket självklart ökar möjligheterna för att det nordiska TV-målet skall kunna uppnås.

Som uppföljning på kulturkonferensen "Nordisk kultur under inter-nationell press" 1997 antog plenarförsamlingen på förslag av Nordenutskottet en rad rekommendationer på film- och mediaområdet vid den 49:e sessionen förra året.

Jag vill i detta sammanhang påminna om tre av dessa rekommendationer.

Rekommendation om ett nordiskt filmpris, inte ett traditionellt nordiskt kulturpris utan ett hederspris. Tanken bakom rekommendationen var att filmbranschen och TV-branschen kunde slå sina påsar ihop och samla TV-publiken i Norden och internationellt till en god underhållning i TV. Nu har Jacques Santer fått samma goda idé om ett europeiskt filmpris, en europeisk Oscar. Frågan är om vem som hinner först till målet.

I rekommendation 20/1997 angående utökat TV-samarbete rekom-menderas regeringarna i Norden att avsätta medel för att förstärka ett utökat nordiskt TV-samarbete i syfte att göra det möjligt att se grannlands-TV och att stödet till nordiska samproduktioner kraftigt ökas.

Rekommendation 29/1997 till Nordiska ministerrådet säger att i arbetet med de uppdrag enligt kulturministrarnas beslut på medieområdet den 13 juni 1997 särskilt beakta åtgärder som bidrar till lösningar av befintliga upphovsrättsliga spörsmål på mediemarknaden samt vidta åtgärder för att minimera de upphovsrättsliga frågeställningar som skapas i den digitala medieutvecklingen.

Utskottet känner till att ministerrådets ledningsgrupp för kultur och media arbetar med förslag till samordning och förenkling av upphovsrättslagstiftningen i de nordiska länderna angående TV-bolagens möjligheter att använda arkiverade TV-program.

En annan aspekt än den tekniska på den nordiska TV-frågan är frågan om innehåll. Och TV-produktionen har självfallet kvalitativa aspekter. Detta är

för övrigt ett krav som också de europeiska TV-bolagen brottas med. Internationellt står nordiskt producerade program sig bra, men ett invecklat upphovsrättssystem i de nordiska länderna försvårar tillgängligheten och bidrar till att TV-bolagen inte kan annat än förvara dem i sina arkiv, vilket är synd och ett resursslöseri. TV-bolagen har förra året givit sin gemensamma syn på saken och föreslagit lösningar, vilka framgår av deras rapport "Genanvendelse av arkivmateriale". Förslag om en tvångslicens avfärdas numera. I stället verkar en uppluckring av gällande lagar vara ett alternativ till lösning. Också i Europa är man upptagen av liknande problematik.

Förslaget skulle förbättra en kvalitativ och sund konkurrens mellan TV-kanalerna och bolagen. Förslaget har också samband med en rad frågor på EU:s dagordning.

Utskottet anser att förslaget bidrar till den viktiga målsättningen att uppnå en mera utbredd användning av de nordiska TV-stationernas arkivmaterial, men bedömer att förslaget, med dess juridiska utgångspunkt, ligger utanför utskottets kompetensområde. I stället föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att de nordiska regeringarna får till stånd en samordnad lagstiftning på upphovsrättsområdet, som säkrar en rationell avräkning till rättighets-innehavarna till fördel för en mera utbredd användning av de nordiska TV-bolagens arkivmaterial.

Søren Hansen (utskottets talesman (B 172/nord)):
Fru præsident! Da statsministrene for nogle år siden traf beslutning om, at 50 pct. af Nordisk Råds budget skulle gå til kultur, undervisning og forskning, da traf statsministrene en klog beslutning, en god beslutning. Den forpligter denne forsamling; den forpligter det nordiske samarbejde.

Den samme positive vurdering kan man ikke have af de nordiske kulturministre, som havde lovet til denne session at fremlægge et "målrettet forslag om det fremtidige kultursamarbejde". Det blev det ikke til. Det blev til, hvad man kalder en "strategisk redegørelse". Med skam at melde så er der hverken strategi eller megen redegørelse i den fremadrettede del eller det, man skulle have som fremadrettet del, i kultursamarbejdet.

Det, vi ønskede, og det vi håbede på, det var en brusende svane, men i stedet fik vi en lokkeand, fyldt med luft. Jeg medgiver, at luften i et vist omfang er "varm luft", som vi siger på dansk. Men det gør ikke luften bedre.

Lad mig nævne lidt eksempler.

Man taler om, at man vil satse. Man taler om, at man vil være resultatorienteret, at man vil være målrettet, at man vil udvikle, at man vil lægge vægt på, at man vil initiere, at man vil synliggøre, at man vil fremme, at man vil effektivisere. Ja, hurra, hurra!

Det her minder mest af alt om de politiske partiers principprogrammer. Jeg har selv været med til at skrive dem, så jeg ved lidt om det. Uforpligtende er det fra den ene ende og til den anden.

Ikke ét ord siger man om, at de 50 pct., som skulle gå til kunsten og kulturen, er gået ned til 45 pct. Ikke ét ord. Ikke ét ord siger man om, at noget af det mest virksomme, vi har på kulturområdet i nordisk sammenhæng, er Den Nordiske Kulturfond, der burde styrkes. Ikke ét ord siger man om det.

Jeg har kun 6 minutter, så for ikke at glemme konklusionen, så vil jeg aflevere den allerede nu og sige: Kære kulturministre! I har gjort et forsøg; forsøget var ikke godt nok. Om igen og forfra!

Vi har drøftet forslaget i Nordenudvalget. Vi er enige i intentionen, og vi drøfter meget gerne med kulturministrene, hvordan vi kan gøre dette her forslag - eller et forslag - mere operativt, mere fremadrettet, mere konkret. Og det er, hvad kulturpolitikken i Norden har brug for.

Og der er masser af opgaver.

Den store konference, som også hr. Per Löv omtalte for et øjeblik siden, om, at vi skulle finde ud af, hvordan vi bedre her i Norden kunne klare det pres, som vi får udefra, ikke mindst fra den amerikanske underholdnings- og medieindustri, ja, her har vi et behov for en meget konkret, en meget bevidst indsats.

Sprogområdet kalder på en klar indsats; designtraditionerne kunne udvikles og kunne blive til meget mere, end det er nu. Kvalitet og distribution på kulturområdet er det, der er behov for.

Den danske statsminister talte ved åbningen af denne session om forholdet mellem hensigter – gode hensigter – og handling.

Gode hensigter kan være gode nok, men handling kan vi ikke være foruden.

Vi skal gøre en forskel. Det skal gøre en forskel, at vi har været her. Hvorfor skulle vi ellers være her?

Den strategiske redegørelse gør ingen forskel. Jeg håber, at den forestående dialog mellem Nordenudvalget og ministrene kan komme til at gøre en kraftig forskel.

Kulturminister **Anne Enger Lahnstein** (Norge):
Ærede president! Dette var jo litt av en kraftsalve fra Søren Hansen. Jeg er nå litt usikker på hvordan jeg skal bruke de seks minuttene jeg har, for jeg har selvfølgelig et innlegg om denne strategiske planen, og så kommer da en kraftfull salve om at dette er lite konkret, og - for å ta kortversjonen - at det ikke er godt nok.

Til Søren Hansen vil jeg si at når man anklager Nordisk Råd for å bruke mange ord og for kanskje å ha lange prosesser og prosedyrer, så vil ikke jeg protestere på den beskrivelsen. Jeg tror det er nordisk samarbeids største pro-

blem at man ikke er flink nok til å konkretisere, til å skjære gjennom og på en måte være konkret. På den andre siden er det en kvalitet ved nordisk samarbeid at man har lagt opp prosedyrer og strukturer som gjør at man tar de nødvendige hensyn til ulike institusjoner. Vi har nettopp i dag hatt et samråd om kulturfondet som var veldig nyttig og viktig, for nettopp å få mer ut av pengene – i sum få til synergieffekter.

Til forsvar for Ministerrådets plan - eller hva det ble kalt, strategi – vil jeg si at vi denne gangen har ønsket å konsentrere oss om en strategi som går på å definere og fastsette mål, kriterier, samarbeidsformer og organisatorisk struktur og således skape klare rammer for et levedyktig og framtidsrettet kulturarbeid. Men jeg vil si til den innvendingen som er kommet, at vi fra kulturministrenes og fra sekretariatets side selvsagt vil forsøke å komme videre i konkretiseringen. Jeg vil også til vårt forsvar si at når man leser denne planen, ser man at det også er lagt opp til at man bygger videre på de målformuleringene som er, i tillegg til at fremmedfrykt og rasisme settes opp som et veldig sentralt tema. Fleksibilitet og økt synergieffekt av de tiltakene som settes inn, er det også lagt vekt på.

Jeg vil for min egen del også peke på at 1999 er et merkeår, i den forstand at vi skal inn i et nytt årtusen. Jeg vil vel tro at i den videre konkretiseringen som da kommer til uttrykk i de ulike leddene i det nordiske samarbeidet, også ved de prosjektsøknader som kommer inn og blir behandlet på ulike områder, bør i den sammenheng tusenårsskiftet selvfølgelig også være en stor utfordring. Dette med en nordisk identitet, dette med å utvide området og sørge for å få til best mulig folkelig forankring av samarbeidet, vil være veldig viktig. Og jeg tror at tusenårsskiftet for de fleste av oss vil oppfattes som mye større og mye viktigere enn det vi tenker oss til daglig. Det er en stor, stor begivenhet i våre liv og i samfunnet som helhet, og jeg tror det er en utfordring for alle som er opptatt av kunst og kultur, å utnytte den muligheten og møte de behovene som folk har ved tusenårsskiftet.

Søren Hansen (S, Danmark):

Jeg vil gerne takke for kulturministerens måde at tage den lidt skrappe salve på. Den skrappe salve kom, fordi vi i Nordenudvalget anser Kulturrådet for at være meget vigtigt, og derfor vil vi gerne bidrage til så konkret og så konstruktivt et arbejde som muligt. Det var en fremstrakt hånd, og den er blevet modtaget, og det vil jeg gerne kvittere for.

Der kunne siges meget om det, men jeg kom i tanke om én ting under ministerens tale. De internationale, de amerikanske medieindustrier arbejder jo ikke længere globalt, og det var jo en fare i sig selv. De arbejder nu regionalt og nationalt i andre lande end deres eget – bare det som eksempel på, hvor meget vi har at tage vare på, og hvilken kraft der er i det, vi udsættes for af bombardementet fra anden side.

Men som sagt: Tak for reaktionen. Vi har travlt, både ministrene og vi.

Kulturminister **Anne Enger Lahnstein** (Norge):
Jeg synes det er nyttig å ha en liten utblåsning på denne måten, slik at vi kanskje kan komme videre i en konstruktivt dialog for å se hvordan vi kan utnytte ressursene på en best mulig måte.

Når det gjelder mediesamarbeid, er jeg helt enig i at vi er nødt til å gjøre hva vi kan for å sikre for eksempel allmennkringkasting, og for å sikre at vi også på egen nordisk kjøl kommer opp med kulturuttrykk og kunstuttrykk som kan bidra til å styrke vår egen identitet, som en del av et mangfold. Jeg mener at planen vår inneholder veldig mange ansatser i denne sammenhengen, og vi vil på vårt møte i København den 4. desember selvfølgelig komme tilbake til dette, for å få til en mer grundig konkretisering.

Astrid Marie Nistad (socialdemokratiska gruppens talesman):
Eg vil kommentere forslag B 178 – det kunne vere fristande å halde fram med den debatten som no var.

Samarbeid med den frivillige sektoren er eit forslag frå Thorbjørn Jagland då han presenterte ordførarprogrammet for Nordisk Råd for 1997.

Nordenutvalet har under handsaming av rapporten "Nordiska ministerrådet och den ideella områden – forslag til en strategi" presisert, i tillegg til rapporten, tre punkt som er viktige for det vidare samarbeidet mellom dei frivillige organisasjonane og Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

For den sosialdemokratiske gruppa er det ein viktig føresetnad for det framtidige samarbeidet at Nordisk Råd får høve til å debattere samarbeidet gjennom årleg rapportering til rådet. Det vil gi høve til engasjement og til at nye område, som følgje av nye behov, kan melde seg og bli prioriterte. Vi lever i ein periode der ting skjer hurtigare enn før, og ny teknologi gir nye moglegheiter til vekselverknad mellom frivillige organisasjonar og det offentlege.

Føremålet er å få auka kunnskap om den frivillige sektorens rolle i dei nordiske samfunna. Gjennom auka forståing er det grunn til å tru at den frivillige sektoren gjennom nye aktørar kan berike det nordiske samarbeidet. Betre kontakt vil gi både inspirasjon og utveksling av tiltak, som vil gi større vekselverknad til fordel for alle i Norden.

Vi sosialdemokratar ser på den frivillige sektoren som ein viktig medspelar i den brytingstida det nordiske velferdssamfunnet i dag opplever, i samarbeid med den offisielle delen av det nordiske samarbeidet. Trongen for kunnskap om dette arbeidet er viktig å sikre, og difor er det betryggande å sjå at Ministerrådet har følgt opp med å løyve midlar til forsking på dette viktige området.

Det er også viktig å merke seg at Ministerrådet i dialog med Nordisk Råd skal presisere kriteria for kva type organisasjonar som kan og skal bli omfatta av samarbeidet, og også gi ei opplisting av dei som alt er med. Dette er viktig, og det vil gi Nordisk Råd høve til å debattere spesielle sektorar og utarbeide ein tilhøyrande prioritert verksemdsplan og eit budsjett for samarbeidet med dei frivillige organisasjonane.

Vi er snart inne i eit nytt årtusen, og vi må modernisere vår velferdsstat. Men for oss sosialdemokratar må det skje med basis i våre verdiar, knytt opp til likeverd og rettferdig fordeling. Det betyr ikkje at vi er imot nye verkemiddel, nye måtar å organisere på, også for å vidareutvikle velferdssamfunnet. Men vi sosialdemokratar seier nei til kommersialisering, konkurranseutsetting av omsorgstenester og omfattande privatisering. Skal dei nordiske landa behalde sin profil på velferdsmodellen, er det viktig å halde fast på desse prinsippa. At vi kan finne nye område og nye måtar å utføre enkelte tiltak på, er ein del av den moderniseringa vi ser for oss, men det grunnleggande prinsippet om likheit, demokrati og utjamning må vere ein grunnplanke i det felles samarbeidet med dei frivillige organisasjonane i Norden. Det vil sikre den nordiske velferdsmodellen som vi alle ser på som ideell, og som vi er stolte av.

Valgerður Sverrisdóttir (mittengruppens talesman):
Herr president! Ministerrådets förslag om nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet är en strategi som syftar till förändring. Resursanvändning av både det ekonomiska och humana kapital som finns i kultursektorns organisation sätts i fokus. Strategins målsättning är att uppnå bästa möjliga resultat med befintliga resurser genom ökad flexibilitet, effektivitet och precision i allokering och bruk av resurser. Det framgår tydligt att kulturministrarna anser att detta är en grundläggande förutsättning för en förnyelse, utveckling och synliggörande av kulturområdet i närmaste framtid.

Uppfattningen att kulturen är viktig i det nordiska samarbetet delas av många. Och hittills har det rått enighet om att denna politiska prioritering skall återspeglas i den nordiska budgeten. Det skall finnas ett samband mellan de politiska prioriteringarna och budgeteringen.

Ministerrådsförslaget redogör för och avspeglar på flera sätt de politiska besluten i rådet under 90-talet. Men strategin innehåller inte målsättningar i likhet med de budgetmässiga målsättningar som ingick i nysatsningsperioden 1994-1996 om det 50-procentiga målet för hela kultursektorn. Denna målsättning har inte uppnåtts. Senast i år fick sektorn, i enlighet med samarbetsministrarnas beslut, en nedskärning med 2,5 % över hela sektorn.

Det nordiska kultursamarbetet skall behålla och utveckla kontakten och dialogen med gräsroten och den organiserade frivilliga sektorn. Kulturstrategin lägger upp till ett ökat samarbete med frivilligsektorn bl.a. med hjälp av

Nordiska kulturfonden, och fonden skall enligt strategin fortsatt tillhöra de högsta prioriteringarna. Nordiska kulturfonden är en av de viktigaste länkarna mellan medborgarna och det officiella nordiska samarbetet, och fonden bör enligt min uppfattning först och främst koncentrera sina bevillningar inom den nordiska regionen.

Kulturpolitiken behöver vidsynthet och satsningar på bred front. Här har kulturfonden en viktig funktion och roll att också våga satsa på det oprövade och det gränsöverskridande. Det som kanske särskiljer kulturområdet mest från andra samarbetssektorer är hur svårbedömt det är om en satsning kommer att ge en avkastning i form av kvalitet.

Det nordiska samarbetet har breddats med Europa, de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Kulturstrategin har som målsättning för samarbetet med Nordens närområden att främja utbytet av ländernas kulturrikedomar genom utbyte av erfarenheter och kunskaper och genom samarbetsuppgifter av betydelse för bägge parter. Målsättningen för samarbetet med Europa är att utveckla en europeisk dimension i det nordiska kultursamarbetet om saker som relaterar till den kulturpolitiska utvecklingen i EU/EES samt kring samarbete av central betydelse mellan Norden och Europa.

Många gånger antas att internationaliseringen hotar den nordiska kulturen, och det märks att den nordiska identiteten inte är alldeles självklar, särskilt inte i de mera avlägsna mindre regionerna i Norden, där den nordiska språkgemenskapen egentligen inte finns. Trots att nationalstaten har tendenser att försvagas i internationaliseringen växer ofta identifieringen med ett språk eller en kultur. Förutsättningen för att de mindre språken skall överleva och utvecklas är en angelägen fråga – också för den nordiska språkpolitiken.

En stor uppgift blir att främja den nordiska språkförståelsen bland barn och unga. Det blir en tyngdpunkt i de kulturstrategiska satsningarna – det är ambitiöst men nödvändigt. En annan viktig uppgift i det nordiska samarbetet är att erkänna betydelsen och behovet av att kunna använda sitt modersmål i rådets arbete.

Ett viktigt steg i kultursamarbetets utveckling i det nya årtusendet är den grundläggande prioriteten att de självstyrande områdena nu skall säkras fullt deltagande i kultursamarbetet. Samma gäller utkantsregionerna Västnorden, östra Finland och de nordiska områdena i Barents. Detta inbjuder till en ny dynamik i kultursamarbetet. Stärkningen av de sjävstyrande områdena och utkantsregionerna kan bidra till att stärka den nordiska regionala helheten, öka mångfalden i kulturlivet och främja en nordisk kulturell hemma-marknad.

Den framlagda strategin innehåller flera goda förslag till satsningar och är dessutom en god upptakt till vidare kulturpolitiska dryftelser och dialoger.

Rätten till kultur bör erkännas, en rätt som skall handla om både tillgång till kultur och deltagande i kulturlivet. Det bör vara en av EU-medborgarnas grundläggande rättigheter, har förklarats av kommissionären Marcelino

Orjea. För oss i Norden låter ett uttalande som detta litet främmande, men kanske bör vi just bevaka att rätten till kultur skall omfattas av alla i det nya årtusendet.

Presidenten uppmanar talarna att hålla sig inom ramen för talartidsbegränsningen då det är ont om tid med hänsyn till prisutdelingen.

Svein Ludvigsen (konservativa gruppens talesman):
Kultur og nordisk identitet henger nøye sammen. Kultur og nordisk samarbeid er også nøye knyttet til det parlamentariske samarbeidet i Norden. Innenfor dette feltet finner vi mye nordisk nytte og nordisk merverdi.

Jeg er også svært glad for at det bl.a. i generaldebatten så sterkt fra alle grupperinger ble understreket at vår norrøne kulturarv, spesielt i Vest-Norden, ikke skal lide i vår omsorg for nærområdene.

På den annen side er det fra den konservative gruppens syn et prioritert område å utveksle kultur og stimulere kulturelle aktiviteter, gjerne knyttet til frivillig sektor, i Baltikum og Nordvest-Russland. I dette spenningsfeltet mellom øst og vest kan Nordisk Råd, Kulturfondet og andre aktiviteter under den nordiske paraplyen bli en spennende scene for å utvikle de felles kulturbandene fra Grønland i vest til Arkhangelsk og Novgorod i øst.

Den konservative gruppen prioriterte i 1999-budsjettet både frivillig sektor og ulike utvekslingsprogrammer. Vi bidro også til å styrke økonomien ved de nordiske kulturhusene i Reykjavik og Torshavn. Alt dette vil stimulere til folkelig aktivitet og mellomfolkelig kontakt og kulturell vekst.

I en slik sammenheng må man også se de konservatives forslag om at distribusjon og utgivelse av musikk skulle inkluderes i kriteriene for Nordisk Musikkpris. Det er nemlig blitt mer viktig enn noensinne at kultur når ut til folk, i konkurranse med mye ukultur i ulike media. I det hele tatt er vår tro på folkelig engasjement, eller grasrotbevegelser om vi kan kalle det det, innen kulturen grunnleggende ideologisk forankret.

I våre prioriteringer har vi som en overordnet guideline at kulturelt og religiøst liv er bærere av en felles arv og representerer ankerfester i en omskiftelig tilværelse. Vi tror på et samfunn der kulturutøvelse og -opplevelse bærer verdifull nasjonal og i denne sammenheng felles nordisk arv videre, og at kulturen dermed blir en motvekt til rotløshet og flimmer av verdiløs informasjon og tilfeldige inntrykk.

I en verden hvor denne utfordringen blir stadig viktigere, blir vernet av kulturarven og formidlingen av felleskulturen stadig viktigere. På den annen side må vi ikke bli så opptatt av den norrøne kulturen alene at vi overser den europeiske kulturarven. Norske kunstnere som komponisten Edvard Grieg, maleren Edvard Munch og forfatteren Henrik Ibsen oppholdt seg mye i Paris,

Berlin og Roma den gangen, uten at det ble mindre norsk kultur av den kunsten de skapte. For å tore å åpne oss i en globalisert kulturopplevelse, må vi også verne om og forankre oss i vår egen kultur. Men nærsynt må vi ikke tillate oss å bli.

Vi konservative er opptatt av verdiskaping. Kultur innebærer at menneskene i Norden foredler verdier av varig verdi. Men kulturen har også en annen viktig oppgave, som samfunnsaktør, i den aktuelle samfunnssituasjonen. Et mangfoldig kulturliv er viktig for at vi skal kunne bevare og videreutvikle kulturarven, styrke den kritiske samfunnsdebatten og øke bevissthetен omkring samfunnets fellesnevnere.

De konservative partiene vil derfor slå ring om kunstens og kulturens frihet. Samtidig må Nordisk Råd når det f.eks. gjelder språkpolitikk, prisutdeling osv., og Nordisk Kulturfond som vår operative spydspiss påta seg ansvaret for at kulturen får god utbredelse, og slik at den nordiske fellesarven bringes videre til kommende generasjoner.

La meg også understreke at jeg ser kulturen både som en kilde til åndelig inspirasjon, til identitetsbygging og en viktig miljøfaktor og attraksjon for nordisk reiseliv og kontakt.

De konservative partiene har stor tro på at mer midler med fordel kan kanaliseres gjennom frivillig sektor. I dag blir kun 4-5 pst., tilsvarende 35 mill. Dkr. av totalt et nordisk budsjett på 717 mill. Dkr., kanalisert til de frivillige organisasjonene. Erfaringen viser at merverdi utløses, at kreative løsninger velges, og at innlevelse og kunnskapsformidling og kunnskaps-tilegnelse er stor i grasrotforsamlingens arbeid med felles problemer og utfordringer.

Etter initiativ fra de konservative partiene har Nordenutvalget i Nordisk Råd oppnevnt en arbeidsgruppe som skal utrede frivillighetssektoren i Norden. Vi mener at her ligger det latente ressurser som kan utnyttes bedre både innenfor Norden og innenfor nærområdene. Det gjelder både støtteordninger, retningslinjer og muligheter for bedre samarbeid og vekselvirkning mellom offentlig og frivillig sektor.

Det er verdt å legge merke til at Nordens Folkelige Forsamling, som holdt sitt årsmøte i Kristiansand i september, jo ber om å bli mer brukt. De etterlyser en strategiplan for det nordiske samarbeidet med de frivillige organisasjoner, som gjennom sine 1 000 forskjellige grupperinger dekker et bredt spekter av aktiviteter, fra – som de sa – stillferdige kultur-sammenslutninger til aggressive miljøforkjempere. De konservative partiene svarer i hvert fall ja til å bruke de frivillige organisasjonene i større grad enn vi har gjort til nå.

Det norske formannskapet satte i fjor søkelyset på den frivillige sektors betydning for det nordiske samarbeidet. Nordenutvalget følger nå opp og vil bringe oversikt over rammebetingelser, og gjennom bred kontakt med mangfoldet i sektoren sette søkelyset på problemer og utfordringer for de frivillige organisasjoner. Men det er også interessant å få frem hvordan frivillighet

fungerer som alternativ til offentlige velferdsløsninger i de ulike landene, og hvilke forutsetninger som ligger til grunn for en positiv vekselvirkning mellom frivillig og offentlig sektor som velferdsprodusent, også innenfor det utvidede kulturbegrepet.

Nordenutvalgets arbeidsgruppe kommer også til å ta opp mulighetene for om økt innsats gjennom frivillighetssektoren kan bidra til gode løsninger på nærområdenes problemer – hva enten vi snakker om de sosiale problemene eller organisatoriske og kulturelle skjevheter, som igjen har implikasjoner på samfunnsutviklingen i Baltikum og Nordvest-Russland.

Med andre ord: Her kan vi kombinere bredt folkelig engasjement, utløse merverdi og nordisk nytte i alle de regionene vi arbeider i.

Presidenten påpekade att resterande talare har 3 min.talartid vardera.

Konrad Steenholdt (At, Grønland):
Ærede præsident! Ærede medlemmer i Nordisk Råd, ministre og gæster. Som repræsentant for et af de selvstyrende områder vil jeg gerne knytte nogle få kommentarer til Ministerrådets forslag om nordisk kultursamarbejde.

Bare jeg dog kunne tale på mit modersmål som de andre medlemmer her i Nordisk Råd – bare én eneste gang, når man taler om kultur. Hvor bliver resultatet af den evige tale om sprogforståelse i Nordisk Råd af?

Redegørelsen beskriver flere steder såvel de selvstyrende områder som det vestnordiske områdes vigtige rolle i det nordiske kultursamarbejde og understreger dermed vigtigheden af hensynet til dette ved fordelingen af midlerne. Jeg kan derfor kun anbefale Rådet at godkende denne redegørelse i den foreliggende form. Jeg finder det dog nødvendigt her fra talerstolen at påpege følgende:

Når strategien skal udmøntes i konkrete handlingsplaner og projekter, skal dette ske på en måde, så de selvstyrende områder kan deltage? Ligeledes skal der, når den løbende revidering af den organisatoriske struktur skal foregå, tages hensyn til, at de selvstyrende områder og lande, hvor kulturområdet ikke er så organiseret som i nogle af de andre lande, ikke bliver hindret i en ligeværdig deltagelse i et af de vigtigste samarbejdsområder i Norden, nemlig kultursamarbejdet.

Marianne Andersson (c, Sverige):
Fru president! Vi brukar ofta säga att kulturen är kittet i det nordiska samarbetet. Vårt gemensamma kulturarv, vår gemensamma historia, språkgemenskapen tillsammans med vårt geografiska läge och vår demokratiska struktur har format det som vi i dag kallar den nordiska identiteten. Hur stark den

identiteten är diskuteras ofta, och det finns anledning till en sådan diskussion i denna globaliseringens tid.

Menar vi verkligen något med påståendet att kulturen är kittet, måste det gälla Norden i alla dess delar.

I de allra flesta sammanhang – så även i betänkandet Nordiskt kultursamarbete inför årtusenskiftet, B 172 – prioriteras de självstyrande områdena, Barentsregionen, Västnorden och Nordens närområden. Det är bra och helt nödvändigt. Jag är den förste att tycka att vi alla skall arbeta för att få in de områden som ligger i Nordens geografiska ytterkanter liksom våra närområden i den nordiska gemenskapen.

Men det finns en liten risk som måste uppmärksammas. Det får inte bli så att vi har en stark ram för det nordiska samarbetet medan innehållet innanför ramen luckras upp. Vi måste få en starkare folklig förankring i våra stora länder. Det är förankringen och den positiva inställningen hos de många människorna som säkrar det nordiska samarbetet för framtiden, och det stärker även ytterkanterna.

Jag tänker främst på Sverige, där de flesta människor inte har en aning om det nordiska samarbetet. Folk vet mer om vad som händer i USA och i England än om vad som sker t.ex. i politiken i våra nordiska grannländer. Vi har det eviga problemet med att folk inte ser de andra ländernas TV-program. Där är Sverige sämst av alla de nordiska länderna. Nu finns tekniken. Problemet är att få en ordentlig efterfrågan. Då kommer också programmen. Kanske kan den nya *public service*-kanalen TV 24 plocka in åtminstone nordiska nyheter till Sverige.

Även i övrigt har Sverige förhållandevis få nordiska institutioner, och svenska folket får tillbaka ganska litet av de nordiska pengarna. Det gäller t.ex. för Nordiska kulturfonden, som jag har en del erfarenhet av. Det beror till en del på att det finns för få ansökningar av hög kvalitet, och detta beror nog i sin tur på bristande kunskaper om att fonden finns.

Jag tycker att det här är allvarligt. Att vi har nordiska projekt och är en bas för nordiskt folkligt samarbete, med allt vad det innebär av besök från Nordens geografiska ytterkantsområden och annat som vi prioriterar så mycket, är lika viktigt som att vi far dit. Menar vi allvar med prioriteringen av minoriteter och invandrare i det nordiska samarbetet, måste det märkas också där invandrarna finns. Det är självklart ett ansvar för de enskilda länderna, och därför är det här inlägget en svensk självkritik. Men det är också en uppmaning till alla medlemsländer att medverka till att få en bättre folklig förankring av det nordiska kultursamarbetet. De frivilliga organisationerna bland barn och ungdomar är viktiga i det sammanhanget.

Olof Salmén (ÅC, Åland):

Fru president! Nordenutskottet uppmärksammar i sitt betänkande över Nord-

iska ministerrådets förslag angående nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet att det enligt ministerrådet skall tas stor hänsyn till de självstyrande områdenas deltagande i kultursektorns organ. Detta är mycket glädjande för oss, särskilt med tanke på representationen i Nordisk kulturfond.

Frågan om de självstyrande områdenas representation i kulturfonden väcktes ursprungligen av Färöarnas lagmand. I dag har Grönland, Färöarna och Åland tillsammans rätt till endast en plats i kulturfonden, platsen ambullerar mellan områdena och de som inte är representerade har rätt till suppleantplats. Enligt de modellstadgar för de nordiska institutionerna, vilka har utarbetats av ministerrådet, skall en representant för vart och ett av de självstyrande områdena ha rätt att delta med yttrande- och förslagsrätt på styrelsemöten, men om ett eller flera av de självstyrande områdena har ett särskilt och påvisbart intresse för en institutions verksamhet kan representanterna för dessa områden bli fullvärdiga medlemmar med rösträtt i styrelsen.

Eftersom kulturen är ett sådant område där de självstyrande områdena inte kan företrädas av sina länder, är det enligt min åsikt klart att det just i fråga om kulturfonden finns ett sådant särskilt och påvisbart intresse som skulle motivera fullvärdig representation. Detta faktum i kombination med uttalandena från såväl ministerrådet som Nordenutskottet gör att jag med tillförsikt ser fram emot att vart och ett av de självstyrande områdena snarast skall få fullvärdig representation i Nordisk kulturfond.

Hermed sluttede debatten.

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 178/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 17/1998, s. 1861).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1146/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 18/1998, s. 1862).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1166/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 19/1998, s. 1863).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 172/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 20/1998, s. 1864).

Presidenten meddelade att hon på grund av respeckt för utdelningen av Natur- och Miljøpriset beslutat avbryta mötet. Dagsordningspunkt 19 skjuts till den 12 november 1998.

Mötet ajournerades kl. 18.05.

Torsdagen den 12 november 1998 kl. 09.00-12.45

Presidenten informerade om det material som delats ut i salen.
Presidenten gjorde uppmärksam på att talartiden är den samma som beslutades om under gårdagens möte, 6 min. för talesmän och 3 min. för övriga.

Svend Erik Hovmand overtog herefter ledelsen af forhandlingen.

19. Utbildning, forskning och språkpolitik

A 1167/nord Medlemsförslag om de fristående skolornas betydelse för ökad mobilitet i Norden
B 177/nord Ministerrådsförslag om nordisk språkpolitik
A 1182/nord Medlemsforslag om tiltag til styrkelse af de mindste sprog i Norden
B 171/nord Ministerrådsförslag om nordisk forskningspolitisk strategi

Nordenutskottet hade i anledning av medlemsförslag A 1167 föreslagit att

Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar

att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

Det förelåg en reservation av Anneliese Dørum (A), Søren Hansen (S), Anita Johansson (s), Laila Kaland (A), Annika Lapintie (Vas.), Astrid Mari Nistad (A), Berit Oscarsson (s), Dan Reinert Petersen (Jvfl), Riitta Prusti (SDP), Kristine Raahauge (Si), Håkan Strömberg (s), Willy Søyndal (SF) samt Birthe Sörestedt (s)

Reservanterne anser mot denna bakgrund att det hemställs

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Nordenutskottet hade i anledning av ministerrådsförslag B 177/nord samt medlemsförslag A 1182/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att samtliga huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs;

2. att i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet.

Nordenutskottet hade i anledning av ministerrådsförslag B 171/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B/171/nord om en nordisk forskningspolitisk strategi, med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordenutskottet

Lars Hjertén (utskottet talesman (A 1167/nord)):
Herr president! Det talas mycket om att det nordiska samarbetet är viktigt. Nordiska rådet är den politiska församling som ständigt har nordiskt samarbete på agendan. Men det räcker inte med samarbete i största allmänhet. Det krävs också resultat – praktiska resultat av samarbetet som medborgarna i våra länder märker av och som påverkar deras vardag.

Tidigt löstes passfrågan, och i den allmänpolitiska debatten i förrgår konstaterades att den nordiska passunionen skall bestå även när Schengenavtalet har genomförts. Tidigt löstes också frågan om gemensammen arbetsmarknad i Norden, som har betytt mycket för arbetslösa svenskar som har arbetat i Norge under de senaste åren utan något som helst administrativt krångel.

Det finns andra konkreta samarbetsområden som är aktuella vid den här sessionen. Dit hör ett förslag att ömsesidigt godkänna gymnasieutbildning, så att det inte skall finnas några nationsgränser. En svensk gymnasist skall kunna studera i Norge och vice versa, eller Danmark, Finland och Island om man så vill.

När det gäller utbildning har vi en mer än hundraårig tradition i den nordiska folkhögkolan, ett gemensamt nordiskt projekt som haft stor betydelse för samarbetet mellan våra länder.

Det är mot bakgrunden av detta praktiska samarbete och erfarenheten av detta som Nordenutskottet nu föreslår att Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt

att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna. – Detta var ett direkt citat ur Nordenutskottets beslutsprotokoll på denna punkt.

Vi anser att en friskolekonvention skulle ge familjerna rätt att välja skola för sina barn i hela Norden, vilket vore betydelsefullt. En sådan konvention skulle också ge de fristående skolorna samma trygghet, stabilitet och långsiktighet som den offentliga skolan. Vi ser det också som betydelsefullt att nordiska nationella minoriteter ges möjlighet att grunda och driva skolor som följer det egna landes läroplan och där man också kan använda det egna modersmålet i görligaste mån. Vi ser detta som en vidareutveckling och fördjupning av den gemensamma utbildningspolitiken, eller om man så vill utbildningsmarknaden.

I den gemensamma nordiska arbetsmarknaden som jag tidigare nämnde skulle en konvention med det här innehållet göra det möjligt att underlätta familjers rörlighet och inte som nu splittra barnfamiljer när föräldrar får arbete i ett annat nordiskt land men inte kan få med sig sina barn eftersom det inte finns någon lämplig skolform för dem.

Det är viktigt för barnen att ha tillgång till en bra skola, en skola som så långt möjligt liknar den man har i hemlandet. Det kan vara så betydelsefullt att det avgör om föräldrarna skall kunna utnyttja möjligheten att arbeta i ett annat nordiskt land. En friskolekonvention, som Nordenutskottets majoritet föreslår, skulle alltså underlätta en ökad rörlighet mellan de nordiska länderna.

Vi talar också om etniska friskolor för att underlätta etniska minoriteters integration. Små och flexibla etniska friskolor stärker den egna kulturen och identiteten hos människor som bor i ett land som inte är hemlandet, och det möjliggör en integrering i samhället.

Att bibehålla gamla nätverk har historiskt visat sig vara framgångsrikt för olika invandrargrupper i t.ex. USA. Fristående skolor kan vara nyckeln till att genomföra en sådan integrering, som är mycket viktig och kanske på sikt nödvändig.

Herr president! Nordenutskottet bygger på ett medlemsförslag från den konservativa gruppen, och jag vill till sist yrka bifall till förslaget från Nordenutskottet.

Eva Johansson (reservanternes talesman (A 1167/nord)):
Herr president! Jag vill för den socialdemokratiska gruppens räkning yrka bifall till den reservation som vi har lagt i Nordenutskottet till det här förslaget.

Vi är ense med majoriteten om att det är angeläget att underlätta flyttning över gränserna mellan våra länder även för sådana familjer där det finns skolbarn. Men vi tror inte att det här förslaget skulle ha någon större betydelse i

det avseendet. Det konstaterandet gör också våra utbildningsdepartement och regeringar i sina yttranden.

Skolan är ett nationellt ansvar och en viktig del av varje lands strategi för det livslånga lärandet. Det kräver styrdokument som är demokratiskt förankrade och har bärighet i hela skolväsendet. Dessa skall också ha tydliga samband med andra delar av utbildningsväsendet, både förskolan, vuxenutbildningen och den högre utbildningen. Det skall hänga ihop.

Dessutom har styrdokumenten den funktionen att de anger vad varje ung människa har rätt till. Där preciseras statens eller kommunernas ansvar för att varje ung människa får med sig tillräckliga kunskaper för de första stegen in i vuxenlivet.

Den tid är förbi när man trodde att skolan kunde ge all den kunskap som behövdes. Mycket av det som de som är unga i dag behöver för att leva bra i framtiden är sannolikt inte känt i dag – en del av det är inte uppfunnet än. Det understryker vikten av att vi har en tydlig struktur i utbildningsväsendet och att alla får den nödvändiga grunden för ett livslångt lärande.

Den här synen på kunskapsutveckling delar vi i våra länder i stor utsträckning. Det gör att våra skolsystem har stora likheter, och målen är i stort desamma. Men det finns också skillnader.

Vi har också lång erfarenhet av och goda kunskaper om att arbeta med att vidmakthålla och utveckla barns och ungas modersmål när detta är ett annat än det nationella. Det sker i både kommunala och fristående skolor, i skolor där man undervisar på majoritetsspråket och där man undervisar på ett minoritetsspråk. Det är elevernas behov som styr, inte vilken huvudman en skola har.

Den konservativa gruppen har en tendens att hellre vilja diskutera huvudmannaskapsfrågor än skolans innehåll, och rent ideologiska skäl driver dem till en avog inställning till det som är vårt gemensamma, den offentliga skolan för alla.

De insatser som faktiskt görs i skolan underlättar för människor i våra länder att flytta även med barn i skolåldern. Och vi skall fortsätta att anstränga oss för att ta bort hinder. Men det skall gälla alla, inte bara dem som flyttar till en så stor ort att den kan bära en egen friskola grundad på hemlandets språk och läroplan. Det ansvaret måste tas av det offentliga skolväsendet. Vi kan inte förlita oss på att det klaras av fristående eller privata skolor – även om de självfallet kan vara en del av utbildningsväsendet, måste ändå det slutliga ansvaret tas gemensamt.

Om majoritetens förslag enbart hade gällt att det skall vara möjligt att starta och driva fristående skolor eller att arrangera undervisning på andra språk än majoritetens, hade frågan inte varit komplicerad alls. Den möjligheten finns redan i våra länder.

Stödet till fristående skolor skiftar, och det måste vara en fråga för varje enskilt land att avgöra hur man utformar det. Finansieringen av hela utbild-

ningsväsendena skiftar ju mellan våra länder, och därför är det bara naturligt att det får skifta också när det gäller stödet till de fristående skolorna. Jag kan bara konstatera att vi i Sverige sedan några år ger stöd till fristående skolor på samma villkor som till de kommunala. I gengäld ställer vi krav på dem att i stort följa läroplanen och inte ta ut avgifter, och att de skall vara öppna för alla. Det skall inte vara möjligt att sortera barnen.

Men majoritetens förslag går längre än så. Man föreslår i praktiken att länderna skall avstå ifrån möjligheten att genom skollagen, läroplanen och andra styrdokument forma en nationell skolpolitik. Det gör det enligt vår mening omöjligt att komma fram till en konstruktiv enighet. Att låta varje minoritet forma sin skola efter sitt hemlands läroplan skulle riskera att bryta sönder det som är grunden för våra olika länders nationella utbildningsstrategier för det livslånga lärandet – mål och förhållningssätt till kunskap och grundläggande värden.

Det är kanske inte så underligt att den konservativa gruppen agerar så, men jag finner det mycket märkligt att mittengruppen skrivit på en text i Nordenutskottets betänkande som i praktiken är i det närmaste identisk med det konservativa medlemsförslaget.

Lars Hjertén (m, Sverige)
Herr president! Utbildningen och skolan är självklart ett nationellt ansvar. Vem som sedan är huvudman kan man alltid diskutera – om det skall vara kommunen, staten eller en fri organisation. Det är kvaliteten som är avgörande, och det är den som skall fälla avgörandet om man skall godkänna eller inte.

Sedan kan man också samarbeta över nationsgränserna. Det är precis det vi vill. Vi ser inte ett problem i samarbetet mellan de nordiska länderna, utan vi ser där en möjlighet. Vi har alltså nu en chans att göra någonting i stället för att bara säga nej, vilket jag tror vore ganska olyckligt.

Eva Johansson (s, Sverige):
Herr president! Det måste otvetydigt vara så att vi tar ett gemensamt, ett samhälleligt, ansvar för att alla barn får den kunskap som de behöver. Vi kan aldrig skjuta över det ansvaret på privata eller fristående skolor. Därmed inte sagt att de skall förbjudas; det är inte det som det handlar om. Men ansvaret måste ligga i det gemensamma. Det utesluter naturligtvis inte ett samarbete. I dag sker ju ett sådant samarbete. Jag tycker att det är ett mysterium att mittengruppen har gått med på att ta ifrån länderna det självklara ansvaret för att ha en nationell utbildningspolitik. Det är något som gör att vi finner att det inte längre finns en grund för att resonera om en konstruktiv enighet.

Presidenten påminde om talartidsbegränsningen.

Jógvan við Keldu (utskottets talesman (B 177+A 1182/nord)):
Hr. præsident! Hver måned ringer klokken for et af verdens 6.000 sprog.

Faren er, at den kulturelle og sproglige mangfoldighed formindskes og dermed samtidig vore muligheder for at forstå hinanden. I lighed med alle andre levende organismer har sprog en livscyklus. Det spirer og blomstrer, får næring. Dog sker det, at nogle af blomsterne breder sig så meget, at de kvæler de små og sårbare blomster. Dette er måske den naturlige forklaring på, hvorfor det påstås, at ca. 12 af verdens 6.000 sprog forsvinder hvert år.

Grundene er så mange, hvilket jeg ikke får tid til at komme ind på her.

Så længe sproget er stærkt, lever kulturen. Er sproget i fare, er kulturen også i fare. Man kan sige, at sproget og kulturen er en forudsætning for et folks identitet. Sproggrænser synes at betyde mere for mennesker end geografiske grænser. F.eks. bevarer samerne deres kulturelle og sproglige identitet, selv om de er spredt ud over tre nordiske lande. Medlemsforslag 182/nord bærer navnet "Tiltag til styrkelse af de mindste sprog i Norden". Dette er måske en lidt fejlagtig betegnelse, da det filologisk set betyder, at sprogene er ordfattige, og hverken færøsk, islandsk, grønlandsk eller samisk er i så henseende mindre sprog end de øvrige nordiske sprog. Således burde forslagets titel hellere have været "Tiltag til styrkelse af de mest udsatte og sårbare sprog i Norden".

Ved Nordisk Råds temakonference "Nordisk kultur under internationell press" sidste år handlede hoveddebatten om sprogets udsathed. Eksperter fremlagde alarmerende rapporter om sprogdøden i verden og ville ikke udelukke, at sprog, som tales i Norden, kan være i farezonen. Nordenudvalget besluttede at følge denne diskussion op og har i opfølgningsfasen indbudt ministre og eksperter til særlige temamøder om de centrale nordiske sprog samt om færøsk, grønlandsk, islandsk, finsk og de samiske sprog.

En milepæl i Nordenudvalgets opfølgningsarbejde var deltagelsen i den internationale kulturkonference i Unescos regi i Stockholm tidligere i år.

Som et indlæg i opfølgningen af temakonferencen fremlagde jeg sammen med min socialdemokratiske kollega Dan Reinert Petersen og det kristeligt demokratiske medlem Ingrid Näslund et medlemsforslag om foranstaltninger for at styrke de mindste sprog i Norden. I medlemsforslaget foreslås det, at der på Nordisk Ministerråds budget på sprogområdet oprettes en fast post, som støtter arbejde med nationale skolebøger og ordbøger og udgivelse af disse samt til produktion af tv-programmer.

I forbindelse med udvalgets behandling af Ministerrådets budgetforslag for 1999 besluttede udvalget for sin del at foreslå forhøjelse af bevillingerne til sprogsamarbejdet eller mere konkret:

- Sprogsamarbejdet ved de nordiske huse i Reykjavík og Tórshavn, Nordens kulturinstitut i Grønland og Nordens institut i Finland.
- Nordisk sprognævn til arbejdet med nye ordbøger på færøsk, grønlandsk, islandsk og samisk.

Dette afspejles også i Præsidiets betænkning til Ministerrådets forslag til budget for 1999.

Parallelt med udvalgets opfølgning af kulturkonferencen har en af Ministerrådet nedsat referencegruppe arbejdet med nordisk sprogpolitik. Referencegruppens forslag blev godkendt af Ministerrådet og fremsat for Rådet. Forslaget blev henvist til Nordenudvalget. Nordenudvalget støtter Ministerrådets forslag og udtrykker også sin glæde over, at opfølgningen af temakonferencen "Nordisk kultur under internationell press" har udmøntet sig i et konkret forslag.

Ministerrådets forslag indeholder forslag til nordiske sprogpolitiske mål samt til en ny struktur for Ministerrådets sprogsamarbejde, som bygger på rapporten "Nordisk sprogpolitik – forslag til en politik for nordisk sprogsamarbejde i det 21. århundrede". Desuden indeholder det en tidsplan i forhold til budgetprocessen samt de budgetmæssige konsekvenser for 1999.

Jeg henviser til Nordmål-handlingsplanen 2000-2003, som jeg ikke får tid til at komme ind på.

Jeg henviser også til rapporten "Det umistelige", som man også har fået uddelt.

Tolkning er et specielt emne i det nordiske samarbejde, især for Finlands vedkommende. Det er også grund til bekymring over, at det bliver alt sværere at skaffe kompetente tolke i Norden.

Referencegruppen ser på de grundlæggende målsætninger for det nordiske sprogsamarbejde som en helhed og i et realistisk lys. Udvalget foreslår derfor, at litteraturområdet, oversættelser af skønlitteratur, krav om udvalg af bøger på originalsproget i boghandlerne i de nordiske lande m.m. diskuteres og vurderes med repræsentanter for disse.

Dette er en af de store udfordringer, som referencegruppen bør tage op.

Nordenudvalget anser, at de sprogpolitiske satsninger i årene fremover skal gavne og styrke alle nationale sprog i Norden, og er enigt i, at de nordiske sprog fortsat skal være rammen om den nordiske sprogpolitik. En forudsætning for ikke at miste den nordiske sprogforståelse er, at man værner om kommunikationskanalerne mellem dansk, svensk og norsk.

Ministerrådsforslaget indeholder korte afsnit om situationen i de fem nordiske lande. Udvalget savner redegørelser for situationen i de selvstyrende områder samt i de samiske områder. Udvalget mener, at der må gøres en større indsats for at få de såkaldte udkantsområder med i det nordiske sprogsamarbejde.

Hr. præsident. I ministerrådsforslagets sprogpolitiske prioriteringer nævnes "tydeliggørelsen af kulturel mangfoldighed i Norden, herunder opmærksomhed på de små sprogs stilling".

Udvalget understreger, at første skridt er at opdage og skabe opmærksomhed omkring disse udsatte og sårbare sprog, næste skridt kræver derimod, at der tages visse initiativer. Udvalget støtter derfor også Ministerrådets forslag om, at den nye forskningspolitiske strategi skal medvirke til at forøge forskningen i de nordiske sprogs stilling og sprogforståelse. Et af tiltagene kunne være et forskningsprojekt om små sprogområder i internationalt og måske også i nordisk perspektiv.

Hr. præsident. Det er Nordenudvalgets håb, at arbejdet med det nye Nordmålprogram lykkes, og udvalget forventer, at den konstruktive dialog med Ministerrådet fortsætter.

Til slut vil jeg gøre opmærksom på udvalgets nylig udkomne rapport "Mere end ord", som også kan læses på Internettet. Den giver et billede af udvalgets opfølgning om sprogene. I 50-året for FN's Menneskerettighedsdeklaration vil vi minde om, at sproget også er en menneskeret.Tak, hr. præsident.

Dan R. Petersen (utskottets talesman (B 177+A 1182/nord)):
Hr. præsident! Jeg siger med al tydelighed: Nu er grænsen nået! Så kraftigt sagde den danske samarbejdsminister Marianne Jelved det i sit indlæg under generaldebatten. Det, hun mente, var, at nu måtte nedprioriteringerne af kulturområdet standse. Fra målsætningen på 50% er ressourcerne, der afsættes til kulturområder, kommet ned på 45%.

Samarbejdsministerens markering er meget vigtig set i lyset af, at det er meget ressourcekrævende, hvis sprogområdet skal genvinde det tabte terræn. Fra at have indsamlet omfattende informationer fra mange forskellige synsvinkler omkring det nordiske sprogspørgsmål mener udvalget, at tiden nu er inde til at handle. Behovet for ordbøger er stort – især inden for de "små sprogområder". Det er kostbart både at udarbejde og udgive ordbøger. I Norden findes der flere sprog, som har den samme opbygning. Dette kan udnyttes i udviklingen af fælles dataprogrammer.

Vi har på denne baggrund foreslået, at midlerne til sprognævnene forøges på budgettet for 1999 for at igangsætte arbejdet med ordbøger og terminologiske databaser omkring de "små sprogområders" sprog.

Foruden satsningen på ordbogsområdet for de "små sprogområders" sprog er der en anden satsning, der er mindst lige så vigtig for at sikre det nordiske fællesskab sprogmæssigt så vel som identitetsmæssigt, nemlig satsningen på ungdommen. Der må gøres anstrengelser for at vise de unge, at det er nyttigt, praktisk og en gratis gave at beherske nabolandenes sprog.

Vi har i lang tid hævdet, at vore rødder er meget vigtige for vores identitetsopfattelse, men egentlig er det måske bevægeligheden mer end rødderne, som vi bør satse på fremover. Moderne ungdom er meget bevidst om, hvad der er nyttigt, og hvad der ikke er nyttigt. Derfor skal vi hellere tale om mobilitet end om rødder, selv om disse heller ikke bør glemmes. For at få ungdommen interesseret i sprog må vi skabe mulighederne for, at de kan besøge nabolandene med nordisk støtte. Denne udveksling kan også kombineres med efteruddannelse af lærere.

De store grupper har noget at lære af de små. Hvis truslen, som internationaliseringen hævdes at være – også for de såkaldte store sprog i Norden – kan skabe større forståelse for de udsatte og sårbare sprogs situation, har den fællesnordiske kultur gjort et stort fremskridt.

Sverige satte sprogspørgsmålet på dagsordenen for samarbejdet i 1998. At Island nu har overtaget stafetten og har afgrænset spørgsmålet yderligere til de "små sprogområder" er endnu et konkret tiltag inden for sprogpolitikken.

Hr. præsident! Det er glædeligt, at det kommende formandskabs målsætning vil give de "små sprogområders" sprog højeste prioritering i Ministerrådets arbejde. Den sproglige virkelighed kan vi hverken glemme eller fortrænge. Vi skal udnytte og forbedre den. Mulighederne kan kun fantasien sætte grænser for.

Kirke-, utdannings- og forskningsminister **Jon Lilletun** (ministerrådets talesman):

President! Da min svenske kollega Thomas Östros måtte reise hjem i går, er det jeg som er Ministerrådets talsmann, som presidenten sa. Det er en stor glede for meg å få presentere ministerrådsforslaget om nordisk språkpolitikk her i Nordisk Råd. Det er et viktig forslag fordi det berører våre nordiske språk og den nordiske språkforståelsen, som alltid har vært en av grunnpilarene i det nordiske samarbeidet.

Men det er viktig også av den grunn at de nordiske språkene ikke lenger som før har enerett verken i den nordiske hverdagen eller som middel for å videreføre informasjon og kunnskap. Mye av kulturlivet som særlig når våre unge gjennom film, TV, musikk og litteratur, formidles først og fremst på engelsk. Særlig på grunn av den moderne informasjonsteknikken og det internasjonale samarbeidet kommer spesielt engelsk også i arbeidslivet til å få større og større betydning.

Internasjonaliseringen og de stadige forandringer i samfunnet stiller nye store krav til vår skoler. Tross gjensidige løfter/forpliktelser om å opprettholde et godt nivå i undervisningen i våre nordiske nabospråk, har det i praksis vært vanskelig å fremheve denne språkundervisningen i konkurransen om tid, ressurser og oppmerksomhet med andre viktige utdanningsoppgaver.

At det blant våre ungdommer finnes en stor interesse for det nordiske samarbeidet og kunnskap om de nordiske nabolandene, viser ikke minst etterspørselen innen de nordiske utvekslingsprogrammene, både innen ungdomsskolen, høyskolen og forskerutdanningen. Samtidig som store europeiske utvekslingsprogrammer er tilgjengelige, er det stor etterspørsel etter nordiske utvekslingsprogram, slik som NORDPLUS, NORDPLUS Junior og forskerutvekslingen. Disse utvekslingsprogrammene er uten tvil noen av de beste midler for å øke nordisk språkforståelse, samtidig som de gir god innsikt i hverandres kultur.

Den nordiske modellen med dens krav om åpenhet, borgernes deltagelse, den sosiale dimensjonen og miljøbevissthet, er vi alle med rette stolte av. Dette genuine verdifellesskap med dype folkelige røtter, har vi gode grunner til å videreføre når vi nå beveger oss i større sirkler i Europa eller i vår nærområder, i Baltikum, østersjøområdet og Barentsregionen. Men vi må aldri forsømme å beskytte kjernen i den nordiske modellen, i den nordiske identiteten, d.v.s. det nordiske språksamarbeidet.

Dette ministerrådsforslaget om nordisk språkpolitikk som nå foreligger, bygger på forslag fra en arbeidsgruppe som har arbeidet siden 1997. Deres rapport "Nordisk språkpolitikk – Forslag til en politikk for nordisk sprogsamarbejde i det 21 Århundre" inneholder mange spennende forslag om nordisk språkpolitikk, samt om en forbedret struktur for Nordisk ministerråds språksamarbeid. Ministerrådsforslaget inneholder som hovedmål for virksomheten

- de skandinaviske språk skal fortsatt utgjøre en felles ramme omkring det nordiske samarbeidet
- internordisk språkforståelse og kulturkompetanse skal fastholdes og videreutvikles spesielt i forhold til finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk og samisk
- nordboernes evne til å forstå hverandre i skrift og tale med utgangspunkt i Nordens språklige og kulturelle fellesskap og mangfoldighet skal styrkes.

Jeg ser det som spesielt viktig, som det fremholdes i rapporten, at våre nordiske lands skoler gir de nødvendige kunnskaper i de nordiske landenes språk, kultur og historie, slik at det kan legges en sikker grunn. Det er videre viktig å utnytte den store bredden i de språklige og språkkulturelle programmene og prosjektene som drives i Ministerrådets egen regi. Det gjelder her spesielt Nordmål.

Vi ønsker også, etter behandlingen her i Nordiske Råd, å utnevne en referansegruppe som skal sørge for at språksamarbeidet foregår på en fornuftig måte, slik at det skapes en sammenheng mellom ulike språk- og kulturaktiviteter og ikke minst sørge for å utvikle et samarbeid med ulike frivillige organisasjoner. Vi mener også at tiltak må gjøres for å øke samarbeidet om

språkene innen de små språkområdene. En ny handlingsplan for Nordmål 2000-2003 vil også bli utarbeidet.

Til slutt vil jeg uttrykke min sterke forhåpning om at det gode samarbeidet som er utviklet mellom Nordisk Råd og Ministerrådet i arbeidet med den nordiske språkpolitikken, skal fortsette, og at alle de gode forslagene som er kommet fram gjennom Nordisk Råds ulike initiativ skal tas opp og realiseres gjennom det fortsatte samarbeidet. Gjennom dette vil de nordiske språkene garanteres en sentral plass i all nordisk virksomhet i framtiden.

Frank Dahlgaard (utskottets talesman (B 171/nord)):
Hr. præsident! Det betydelige forskningssamarbejde i Norden lever og har det godt, helt uanset hvad vi foretager os i Nordisk Råd. Ministerrådets forslag til en forskningspolitisk strategi anser vi imidlertid i Nordenudvalget for at være et godt middel, når det drejer sig om at sikre, at det, der foregår i forskningssamarbejdet falder godt i tråd med de prioriteringer, som vi foretager os i Norden, også på alle de andre faglige samarbejdsområder. Og når jeg her bruger ordet "vi", ja, så dækker det både parlamentarikersiden og Ministerrådssiden, idet jeg forudsætter, at vi er i snævert samspil, når det gælder disse prioriteringer.

Vi er i udvalget tilfredse med Ministerrådets oplæg til en egentlig fællesnordisk forskningsstrategi, og vi er enige i, at der er et klart behov for en samlet procedure til dels at igangsætte og dels at prioritere og træffe beslutninger om initiativer på forskningsområdet.

Ligeledes støtter udvalget, at hovedvægten i strategien lægges på det tværvidenskabelige og det tværsektorielle samarbejde, og at hovedsigtet er oprettelse og styrkelse af egentlige forskningsprogrammer og af forskernetværk samt af forskeruddannelser.

Det vanskelige ved denne procedure er imidlertid, at den komplicerer tingene yderligere ved at lægge en beslutningsproces ind på et tværgående niveau i forhold til fagministerrådene gennem etablering af en egentlig forskningssektor i Ministerrådssekretariatet. Dette stiller i sig selv store krav til smidighed og gennemsigtighed i Ministerrådets håndtering af strategien. Men navnlig kan det vække bekymring hos os parlamentarikere, at vore muligheder for indsigt og påvirkning vanskeliggøres.

I forvejen er området jo ganske svært tilgængeligt. Vi må insistere på, at Ministerrådet gør, hvad det kan for at sikre, at gennemførelsen af den nye arbejdsmetode ikke bevirker, at parlamentarisk indsigt og påvirkning over for forskningsområdet vanskeliggøres yderligere i forhold til i dag.

Det er jo trods alt stadig sådan, at en stor del af den nordiske forskning foregår på sektorniveau og ikke i store sektorovergribende programmer. Og tit foregår den med en finansiering, der er en blanding af nordiske midler og nationale midler. Udvalget skal derfor understrege betydningen af, at fagmi-

nisterrådene også for fremtiden bibeholder en vis råderet over egne midler og en vis kompetence til at afgøre, om midlerne skal anvendes til sektorovergribende initiativer eller til egne projekter og undersøgelser. Men samtidig er det naturligvis vigtigt, at forskningssektoren får betydelig indflydelse på de midler, der anvendes til forskning.

Vi forestiller os, at denne balancegang skal foregå med en operativ anvendelse af begrebet "nordisk nytte", og at resultatet heraf vil kunne aflæses i budgetproceduren. Vi forestiller os ligeledes, at en sådan nødvendig dialog mellem forskningssektoren og de øvrige fagsektorer om tilrettelæggelse af virksomheden og disponeringen af midlerne vil blive fremmet af, at Forskningspolitisk Råd bliver styrket med repræsentanter for et antal fagsektorer.

Det forskningssamarbejde, vi her taler om, er kun toppen af isbjerget i det nordiske samarbejde på forskningsområdet, som altid har fundet sted med eller uden Nordisk Råds bistand. Vi noterer os, at dette bliver der ikke lavet om på med dette forslag, Det omhandler fortsat kun en forskningsstrategi, der er styret over Nordisk Råds budget.

Vi finder det spændende, at Forskningspolitisk Råd allerede har afprøvet den nye arbejdsmetode med forslagene til to nye forskningsinitiativer, nemlig det om arktisk forskning og det om velfærdsforskning.

Hr. præsident! Vi venter os meget af den nye strategi, som vi med stor opmærksomhed vil følge ikke mindst med henblik på indflydelse på de prioriteringer, der gøres, og dermed på de resultater, der opnås.

Otto Steenholdt (At, Grønland):

Hr. præsident! Min trang til at kunne bruge mit eget modersmål her fra talerstolen er ikke blevet mindre siden i går.

Grønlands Landsting og Grønlands landsstyre har med interesse fulgt udviklingen vedrørende nordisk sprogpolitik. Interessen er bl.a. begrundet i, at Grønland har interesse i at implementere sine forpligtelser vedrørende medlemskabet af Nordisk Råd og i forbindelse med udbredelsen af kendskabet til nordiske fælles initiativer, hvor det kunne være muligt, både i Nordisk Råds og i Vestnordens regi.

Vi har med interesse fulgt den nordiske arbejdsgruppe til vurdering af den nordiske sprogforståelse i et bredere perspektiv samt dens endelige rapport "Nordisk sprogpolitik – Forslag til politik for nordisk sprogsamarbejde i det 21. århundrede, Nordisk Ministerråd, maj 1998", hvor der står:

"... i bevidstheden om, at gruppens arbejde har været at se på sprogfællesskabet som et fundament for alle dele af det nordiske samarbejde og med det udgangspunkt at foreslå foranstaltninger til øget sprogforståelse i Norden i et langsigtet perspektiv." – samt at "... Norden er en flersproglig region, som består af genetisk og typologisk forskellige sprog, hvilket udgør en rigdom i det nordiske kulturfællesskab. For det fremvoksende informations-

samfund er støtte til sprogene i Norden en nøglefaktor af så vel økonomiske som kulturelle årsager. Det er derfor vigtigt, at den kulturelle og sproglige mangfoldighed fastholdes."

Grønland er repræsenteret ved behandlingen af de punkter, som berører de mindste nordiske sprog. Vi er tilfredse med velvilje og åbenhed, der har været udvist fra de øvrige nordiske lande for sprogområderne hos de selvstyrende og samiske områder.

Under sidste landstingssamling blev det fra Landstinget anført, at vi i Grømland er motiverede og villige til at lære et skandinavisk sprog, og at vi har behov for at forsvare vor egen kultur og eget sprog på et balanceret grundlag. Med disse perspektiver in mente hilser vi anbefalingen af, at der fra fællesnordisk side også kan ydes støtte, når det drejer sig om trilaterale, bilaterale og i særlige tilfælde rent nationale initiativer.

Grønland har et ønske om, at grønlandsk bliver inddraget i Nordisk Sprogkonvention. Grønlands landsstyre og Landstinget er villige til at godtage den sidste sproglige udformning med hensyn til det grønlandske sprog. Konventionens tekst i artikel 2 ændres til:

"De kontraherende stater forpligter sig til, at en borger i en kontraherende stat efter behov kan bruge sit eget sprog i kontakt med myndigheder og andre offentlige organer i en anden kontraherende stat."

Og i en udvidelse af konventionen står der:

"... at konventionen også omfatter sprogene færøsk, grønlandsk og samisk."

Vedtagelse af denne ordlyd skal efter vor opfattelse ikke forhindre, at forvaltninger i egne lande kan bibeholde kontakter til andre regioner, så som Inuit-samarbejdet og samarbejdet med Arktisk Råd.

Udenrigsminister og nordisk samarbejdsminister **Halldór Ásgrímsson** ((B 171)):

Det nordiske samarbejde på uddannelses- og forskningsområdet har som målsætning at skabe nordisk merværdi i tilknytning til nationale indsatsområder og styrke det nordiske forskningsamarbejde på områder, hvor Norden kan hævde sig i den europæiske og internationale konkurrence, eller hvor de nordiske lande har specielle forudsætninger eller interesser.

Forskningsmiljøet i Norden er forholdsvis lille, både hvad angår menneskelige og finansielle ressourcer. Som følge af den ændrede situation i Norden med Danmarks, Finlands og Sveriges medlemskab af EU og den stadig voksende globalisering, er behovet og interessen for nordisk samarbejde på forskningsområdet vokset.

Som en del af reformprocessen og med de forstærkede krav om nordisk nytte, der er tilkommet som en del af de seneste års reformproces, for øje, ønskede de nordiske undervisnings- og forskningsministre at styrke den

samnordiske forskningsvirksomhed og forøge den politiske styring. Dette er i god overensstemmelse med de ønsker, der er fremkommet om at politisere samarbejdet.

I denne sammenhæng vil jeg nævne, at Island under formandskabet i 1999 vil fokusere på de vestlige og nordlige områder og prioritere forskning inden for de arktiske områder. Der vil jeg især nævne det Arktiske forskningsprogram. Vi vil lægge vægt på at udnytte den nye informationsteknologi i dette forskningssamarbejde og medvirke til opbygningen af et netværk mellem arktiske institutioner og undervisningsinstitutioner i området, der skal fremme samarbejde og forskning af forskellig art. En nordisk forskningspolitisk strategi vil her spille en meget vigtig rolle for koordinering og politisk styring.

I overensstemmelse med resultatet af institutionsudredningen i 1995, fik Nordisk Forskningspolitisk Råd i slutningen af samme år i opdrag af samarbejdsministrene og undervisningsministrene at udarbejde en strategisk plan for en samlet nordisk forskningspolitik. Målet var yderligere at styrke det nordiske forskningssamfund og kompetenceopbygningen i de nordiske lande samt at sikre, at det forskningssamarbejde, der foregår i Nordisk Ministerråds regi, opfylder kravet om nordisk nytte. Arbejdet resulterede i dette ministerrådsforslag. Forslaget medfører øgede muligheder for at foretage prioriteringer inden for hele den nordiske forskningsvirksomhed. Således skabes et grundlag for et overblik over den forskningsvirksomhed i Minsterrådets regi, der falder under strategien. Forslaget, som er vedtaget af kulturministrene og samarbejdsministrene, blev sendt til Nordisk Råd den 8. juli.

Strategien omfatter forskningsprogrammer, forskningsnetværk, forskeruddannelse og nordiske institutioner. Den indebærer, at det nordiske forsknings- og uddannelsesamarbejde finansieret over Ministerrådets budget samles inden for en overordnet forskningspolitisk strategi. Der indføres en systematisk initieringsproces med forsknings- og uddannelsesområdet samt en ny finansieringsmodel. Der indføres samtidig en beslutningsproces med tydelig ansvarsfordeling mellem det politiske, det forskningsrådgivende og det forskningsudførende niveau. Fagministrene får ansvar for initiering og implementering inden for deres respektive områder. Undervisnings- og forskningsministrene har ansvar for koordinering og fremlægger et årligt forslag til prioriterede områder. Samarbejdsministrene har ansvaret for fastsættelse af budgetrammen til forskning på det nordiske budget. Strategien egner sig også godt til en vurdering af forslag, der ikke nødvendigvis finansieres over ministerrådets budget.

I sin betænkning om forslaget påpeger Nordenudvalget, at det må sikres, at der findes muligheder for parlamentarisk indflydelse på og kontrol af, at den nordiske forskning udformes i overensstemmelse med de rådende prioriteringer, som samarbejdsministrene vil medvirke til.

Hensigten med forslaget er at udforme en strategi for forskningsvirksomheden, ikke kun inden for forskningssektoren, men på samtlige nordiske samarbejdsområder. Den skal omfatte virksomhed, der ellers skulle foregå i nationalt regi, men hvor væsentlig synlig effekt opnås gennem fælles nordiske løsninger.

Christel Anderberg (konservativa gruppens talesman):
Herr president! Jag har här slutdokumentet från Ungdomens Nordiska råd den 7–9 novebember, och där skriver ungdomarna: "En viktig del av det å få innflytelse over sin hverdag er at elever og foreldre sikres muligheten til å velge alternative undervisningsformer."

Under rubriken "Makt eller avmakt" skriver ungdomarna att ungdomar har blivit marginaliserade i stor grad utan makt att förbättra sin egen situation och att detta har lett till att många ungdomar har tappat tron på demokratin som en god styrelseform. "Dette er et problem som nordiske politiker og organisasjoner må ta på alvor."

Märk väl att dessa uttalanden har tagits i enighet. Alla de politiska partierna har ställt sig bakom uttalandena.

Vi tycker då från den konservativa gruppen att vi verkligen måste ta detta som ett memento. Det nu dags att ta ytterligare steg i vårt nordiska arbete för att förverkliga integration som underlättar och förbättrar för medborgarna i deras vardag. Det är väl det som är syftet med Nordiska rådets arbete.

Från den konservativa gruppens sida ser vi att en konvention som ger alla föräldrar rätt att välja skola till sina barn i hela Norden oberoende av politiska beslut, och som garanterar och säkerställer fristående skolors möjlighet att verka med stabilitet och långsiktighet, är ett viktigt beslut för att tillgodose de önskemål som kom fram på Ungdomarnas Nordiska råd. En sådan konvention skulle innebära stora möjligheter för att stärka familjens roll och skulle betyda mycket för att möjliggöra den rörlighet på arbetsmarknaden som vi så gärna vill se.

Vi behöver ett avtal som bejakar tillkomsten av fristående skolor och en lagstiftning som ger dem både trygghet att existera och en finansiell säkerhet som gör det möjligt för skolorna att driva sin verksamhet och som också ger föräldrar och elever långsiktig trygghet att välja just den skolan. För att vi skall uppnå detta krävs det en konvention som garanterar de fristående skolornas rättigheter.

Att, som Eva Johansson sade, inte varje barn kan garanteras tillgång till en friskola i alla våra glesbygder är ett utomordentligt dåligt argument för att man skall förvägra även de barnen möjligheten där det finns ett underlag. I själva verket är detta bara ett svepskäl från socialdemokraterna, därför att de hyser en inneboende motvilja mot alla förslag som är ägnade att minska poli-

tikernas makt och i motsvarande mån öka enskilda människors makt över sin egen vardag.

Det här förslaget innebär att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse, som ger föräldrarna rätten att fritt välja skola och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem rimliga finansiella villkor. Det är inte alls något dramatiskt förslag – vi menar inte att de olika nordiska länderna skall ge några långtgående finansiella garantier. Men vi tycker från den konservativa gruppens sida att det är rimligt att politikerna minskar sina krav vad det gäller att i detalj fastlägga läroplanen. Vår uppgift borde rimligen vara att ställa upp minimikrav för vad eleverna skall lära sig i skolan. Vår uppgift är också att se till att det finns en ordentlig kvalitetskontroll, så att man vet att skolorna håller måttet – annars har de naturligtvis inget berättigande. Förslaget går ju inte ut på att de olika nordiska länderna själva skall åta sig att starta friskolor – det ligger i sakens natur – utan förslaget går bara ut på att om det finns eldsjälar som vill göra detta skall man bejaka de initiativen och inte motarbeta dem.

Jag vet att vi har litet olika modeller för att finansiera friskolors verksamhet i de olika nordiska länderna, men detta kan inte vara ett så stort problem att vi inte skulle kunna komma till en gemensam lösning, bara viljan finns. I Sverige är det så att de fristående skolorna inte får ta ut avgifter utan är beroende av statsbidrag. I Norge har man en annan ordning. Det här borde vi kunna sätta oss ned och diskutera gemensamt för att få fram ett för alla länder acceptabelt resultat.

Finns det en friskola är det rimligt att de barn och elever som väljer det alternativet får samma stöd från staten till undervisningen som de som går i kommunal skola. Något mer än så går detta förslag inte ut på.

Eva Johansson (s, Sverige):

Herr president! Jag hade inte tänkt gå upp mer, men Christel Anderbergs anförande gör att jag är tvungen att ställa frågan till henne vad det är som den konservativa gruppen egentligen är ute efter.

När Christel Anderberg säger att länderna skall bejaka och inte motarbeta fristående skolor vill jag ha reda på vilket land det är som motarbetar de fristående skolorna. Såvitt jag vet är det så att det i samtliga de nordiska länderna lämnas ekonomiskt stöd och är tillåtet att både starta och driva fristående skolor.

Det som nu borde vara mycket svårt att svälja för mittengruppen är när Christel Anderberg säger att de olika länderna inte skall lägga fast läroplaner som presenterar och preciserar mål för skolans arbete. Det är det här som jag tycker är det riktigt allvarliga i det konservativa förslaget, som ju har tagits in nästan ordagrant i utskottets majoritetsskrivning.

Vilka länder är det som Christel Anderberg menar inte uppfyller kravet på att ge stöd till fristående skolor?

Christel Anderberg (m, Sverige):
Herr president! Det mest närliggande exemplet är ju Sverige, där man i teorin har åtagit sig att ge de fristående skolorna möjlighet att leva och verka men där man i praktiken inte gör det. I ett antal svenska kommuner där socialdemokraterna kom till makten för fyra år sedan har friskolor fått slå igen. Man har fått kasta ut eleverna och säga upp personalen, på grund av att politikerna inte har följt sina åtaganden att ge så stora bidrag till skolornas verksamhet att de har haft möjlighet att överleva.

Jag tycker inte att vare sig Eva Johansson eller jag skall stå och i detalj lägga fast läroplaner. Det viktiga är väl inte hur läroplanen ser ut, utan det viktiga är vad ungarna lär sig i skolan. Då behöver man inte sätta upp detaljregler, utan det räcker att man har målen och att man också kontrollerar att de målen uppfylls.

Eva Johansson (s, Sverige):
Herr president! Jag anser att våra länders läroplaner är just preciseringar av målen och ingen detaljerad redovisning av hur varje lektion skall gå till.

Det här var precis som jag trodde, en svensk inrikespolitisk debatt som nu har fått sitt uppspel här i Nordiska rådet. Jag tycker att det är litet synd att vi använder tiden till detta.

Christel Anderberg sade att målet är att de fristående skolorna skall få samma stöd som de kommunala. Ja, precis sådan är den svenska lagen formulerad sedan vi fick ta över. Den var formulerad på ett annat och litet snålare sätt under er tid.

Men det här är alltså en svensk inrikespolitisk debatt, och den hör kanske egentligen mer hemma i vår svenska riksdag än här i Nordiska rådet.

Christel Anderberg (m, Sverige):
Herr president! Min avsikt var verkligen inte att utsätta våra nordiska systrar och bröder för en inrikespolitisk debatt, men det är närmast Eva Johansson som har fått det till en sådan.

Syftet med det här förslaget var ju att öka möjligheterna till rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden. Det finns i realiteten stora problem. Om en svensk familj överväger att flytta till Danmark, eller om en norsk familj överväger att flytta till Finland, vet vi att deras barn kommer att tappa minst ett halvår av undervisning innan de hjälpligt börjar komma ikapp språkmässigt. Går barnen i högstadiet och är beroende av att få betyg och att hänga med i

skolan kan detta vara det som avgör familjens beslut att inte pröva på att arbeta i något annat nordiskt land – barnens skolgång blir det stora hindret.

Riitta Prusti (SDP, Finland):
Arvoisa puheenjohtaja! On todella korkea aika, että vihdoinkin päätämme kielipoliittisesta strategiasta.

Ministerineuvoston esityksessä on monia arvokkaita näkökohtia. Me pohjoismaista yhteistyötä kannattavat poliitikot ilmaisemme toistuvasti halumme löytää keinoja, joiden avulla ihmiset saataisiin kiinnostumaan muista Pohjoismaista ja muista pohjoismaisista kielistä. Suomessa vastustavia asenteita ohjailee jossain määrin muutaman vuoden välein toistuva keskustelu "pakkoruotsista". Etsimme keinoja, mutta kuitenkin yhteistyövaroista uhrataan vain mitättömiä summia sen tutkimiseen, kuinka pohjoismaista kielituntemusta voitaisiin edistää.

Vietimme Suomessa viime viikolla "ruotsalaista viikkoa", ja perjantaina liehuivat Suomen liput "Ruotsalaisuuden päivän" kunniaksi. Tämä on vain yksi kansallisista satsauksistamme ruotsin kielen ja ruotsinkielisen vähemmistön tunnetuksi tekemiseksi. Yksi viikko ei kuitenkaan riitä. Sen vuoksi tarvitsemme kaikki mahdolliset käytettävissä olevat keinot monista vaihto-ohjelmista toistemme tv-ohjelmien ja elokuvien katseluun, toistemme kaunokirjallisuuden lukemiseen ja tietotekniikan hyödyntämiseen jne. jne., keinot, joilla vain suinkin voimme herättää kiinnostuksen ja erityisesti lasten ja nuorten kiinnostuksen. Tämä edellyttää herpaantumatonta, kauaskantoista työtä, johon jokainen uusi sukupolvi on uudestaan ja uudestaan saatava mukaan.

Tutkijoiden mukaan skandinaavisten kielten välinen kieliyhteisyys perustuu kielten samankaltaisuuden lisäksi kahteen muuhun seikkaan: tiiviiseen molemminpuoliseen vuorovaikutukseen ja siihen kulttuurikokonaisuuteen eli meidän kohdallamme Pohjoismaihin, joka syntyy symbolisesta yhdentymisestä. Meidän pitäisikin pohtia, miten syventää nimenomaan kahta jälkimmäistä näkökulmaa, koska emme koskaan saa viittä miljoonaa suomalaista kaksikielisiksi. Kuten ehdotuksessa sanotaan, voidaan sosiaalista ja kulttuurista yhteisyyttä pitää yllä takertumatta yhteisen kielipohjan tavoitteeseen.

Pidän ensiarvoisen tärkeänä ja ratkaisevana tulkkauspalvelujen parantamista, jotta kaikki pohjoismaalaiset voivat tasavertaisesti osallistua yhteistyön rakentamiseen ja sen tuloksiin. Tämä koskee yhtä paljon meitä yhteistyön rakentamiseen osallistuvia parlamentaarikkoja kuin leirikouluun lähteviä koululaisia.

Koska meidän, kielimuurin takana elävien todellisuus on aivan toisenlainen kuin kaksikielisten, niin esittäisinkin ministerineuvostolle toivomuksen,

että kun uuteen referenssiryhmään etsitään jäseniä, siihen valittaisiin äidinkieleltään suomenkielinen henkilö.

Riitta Prustis anförande i svensk översättning:

Ärade ordförande! Det är verkligen hög tid för oss att fatta beslut om en språkpolitisk strategi.

Ministerrådet kommer med många värdefulla synpunkter i sin framställning. Vi politiker som understödjer det nordiska samarbetet har upprepade gånger sagt att vi vill finna sådana metoder som får människor att intressera sig för de andra nordiska länderna och de nordiska språken. I Finland styrs de negativa attityderna i viss utsträckning av diskussionen om "tvångssvenskan" som dyker upp med några års mellanrum. Vi söker nya metoder, men ändå offrar vi bara en struntsumma av samarbetsresurserna för att undersöka hur kunskaperna i nordiska språk kunde förbättras.

I Finland firade vi för en vecka sedan en "svensk vecka" och i fredags flaggades det för Svenska dagen. Detta är bara en av våra nationella satsningar för att öka kännedomen om det svenska språket och den svenskspråkiga minoriteten. Men en vecka räcker inte till. Därför behöver vi alla tillbudsstående metoder allt från våra otaliga utbytesprogram till möjligheten att se varandras teveprogram och filmer, tillfälle att läsa varandras skönlitteratur och utnyttja datatekniken, m.a.o. alla tänkbara metoder för att väcka intresset, inte minst barns intresse. Detta kräver ett oförtröttligt, långsiktigt arbete, som varje ny generation måste engageras i.

Forskarna hävdar att den skandinaviska språkgemenskapen bygger dels på de språkliga likheterna, dels på två andra aspekter: en nära ömsesidig växelverkan och den kulturella helhet, dvs. i vårt fall Norden, som uppstår genom en symbolisk gemenskap. Vi bör fundera på hur vi skall fördjupa just de två sistnämnda aspekterna, eftersom vi aldrig kommer att kunna göra fem miljoner finnar tvåspråkiga. Som framhålls i förslaget kan den sociala och kulturella samhörigheten hållas vid liv utan att vi håller fast vid en gemensam språklig grund som mål.

Enligt min mening är det ytterst viktigt och avgörande att vi förbättrar tolktjänsterna för att alla nordbor på lika villkor skall kunna vara med och bygga upp samarbetet och få del av resultaten. Detta gäller oss parlamentariker som är med om att bygga upp samarbetet lika väl som skolelever som åker på lägerskola.

Verkligheten för oss som lever bakom språkmuren är helt annorlunda än den är för de tvåspråkiga och därför framställer jag ett sådant önskemål till ministerrådet att när det söker medlemmar till en ny referensgrupp, väljer det en person med finska som modersmål.

Olof Erland (lib, Åland):
Herr president! Nordiskt samarbete förutsätter nordisk samsyn. I fråga om friskolor, som tydligen delar Nordiska rådet, finns ingen nordisk samsyn. Därför är det bra att frågan diskuteras. Jag skall inte beröra denna fråga desto mera i detta sammanhang – vi har alla våra egna parlament.

Nordenutskottet föreslår att nordiska minoriteter skall ha möjlighet att grunda en skola i vilken man kan följa det egna landets läroplan eller använda det egna modersmålet. Det är kanske gott och väl, men Åland har en särställning inte bara i Finland och i Norden utan också genom internationella traktat och inom EU med särskilt protokoll i primärrätten. Självstyrelselagen för Åland är en grundlag som stadgar att undervisningsspråket i skolor som bekostas av allmänna medel är svenska, om inte annat stadgas i landskapslag.

Herr president!

Jag konstaterar för det första att Ålands landskapsstyrelse inte omfattar förslaget om fristående skolor i nuvarande form.

För det andra påminner jag om att en nordisk överenskommelse om friskolor skall godkännas av Ålands parlament, alltså lagtinget.

För det tredje, herr president, kommer jag inte att bifalla Nordenutskottets förslag.

Charlotta L. Bjälkebring (v, Sverige):
Herr president! Medlemsförslaget A 1167 angående de fristående skolorna innebär fri etablering av fria skolor och att det offentliga skall ge dessa skolor finansiella möjligheter till en bra verksamhet. Den vänstersocialistiska gruppen kan inte ställa sig bakom det förslaget. Fri etablering av friskolor, som föreslås bli bekostade med skattemedel, kommer att urholka och försämra kvaliteten på den allmänna skolan. Vi vill inte uppmuntra startandet av flera privata skolor, eftersom det sker på det allmännas bekostnad. Vi vill i stället ha en öppen och demokratisk skola till förfogande för alla barn och föräldrar och där eldsjälar, nya metoder och pedagogiker får plats.

Även vi yrkar alltså bifall till reservationen.

Hermed sluttede debatten.

Presidenten: Det föreligger två förslag till beslut: Dels har yrkats bifall till utskottets förslag, dels till reservanternas. Förslagen framgår av den utdelade sammanställning.

Jag föreslår följande propositionsordning: Först ställer jag utskottets förslag och reservanternas förslag mot verandra. Det som majoriteten stöder

ställs därefter mot avslag. Kan den föreslagna propositionsordningen godkännas? Svaret er ja.

De 30 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Anderberg, Christel (m), Dahlgaard, Frank (KF), Foss, Per-Kristian (H), Heister, Chris (m), Hellsvik, Gun (m), Hjertén, Lars (m), Holten, Odd (KrF), Hove, Harald (V), Hovmand, Svend Erik (V), Ikast, Kaj (KF), Ísólfur Gulfi Pálmason (F), Jonsson, Elver (fp), Korsberg, Øyvind (FrP), Ludvigsen, Svein (H), Löv, Pehr (SFP), Madsen, Åse D. (DF), Manninen, Hannes (Kesk.), Marcelind, Ragnwi (kd), Myltoft, Dorit (RV), Rohde, Jens (V), Salmén, Olof (ÅC), Sjøli, Sonja Irene (H), Solholm, Lodve (FrP), Steenholdt, Otto (At), Stensaker, Christopher (FrP), Sturla Böðvarsson (Sj), Olsson, Kent (m), Valgerður Sverrisdóttir (F), við Keldu, Jógvan (Ff), Ågren, Jan Erik (kd)

De 28 medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var:

Andersen, Hanne(S), Bennedsen, Dorte (S), Bjälkebring, Charlotta L. (v), Christensen, Ole Vagn (S), Dalheim, Erik (A), Djupedal, Øystein (SV), Dørum, Anneliese (A), Fagerström, Ann-Marie (s), Furustrand, Reynoldh (s), Granström, Per Erik (s), Gustavsson, Lennart (v), Olsson, Karin (s), Hansen, Søren (S), Israelsson, Margareta (s), Johansson, Anita (s), Johansson, Eva (s), Kofod, Jeppe (S), Kristiansen, Rune E. (A), Larsson, Kaj (s), Nistad, Astrid Marie (A), Nybakk, Marit (A), Petersen, Dan Reinert (Jvfl), Prusti, Riitta (SDP), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Raahauge, Kristine (Si), Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik (A), Steingrímur J. Sigfússon (Uafh.), Wahlström, Jarmo (Vas.)

Följande medlem *avstod* från att rösta:

Erland, Olof (lib.)

Följande medlemmar var *frånvarande:*

Alho, Arja (SDP), Andersson, Janina (Vihr.), Andersson, Marianne (c), Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Árni Johnsen (Sj.), Breimo, Gunnar (A), Brørby, Berit (A), Gottlieb, Jette (EL), Hammarström, Matz (mp), Jakobsen, Johan J. (Sp), Järvilahti, Timo (Kesk.), Kallis, Bjarne (SKL), Karlström Randi (KrF),

Kiljunen, Kimmo (SDP), Korteniemi, Ossi (Kesk.), Koskinen, Heikki (Kok.), Kaalund, Per (S), Kaarilahti, Marjut (Kok.)

För utskottets förslag röstade 30 medlemmar. *Mot* utskottets förslag röstade 28 medlemmar. 1 medlem *avstod* från att rösta. 26 medlemmar var frånvarande

För reservanternas förslag röstade 29 medlemmar. *Mot* reservanternas förslag röstade 28 medlemmar. Ingen *avstod* från att rösta.

Anneliese Dørum meddelade att hon tryckt fel vid voteringen.

Reservanternes förslag hade därmed förkastats.

Rådet antog utskottets förslag i anledning av A 1167/nord (se rek. 21/1998, s. 1865).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 177/nord och A 1182/nord samt B 171/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 22/1998 och rek. 23/1998, ss. 1867-68).

20. Kontrolluppgifter

C 3/k	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1998
C 4/k	Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1997
C 5/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionesberättelse
A 1190/k	Kommittéförslag om samordningen av biståndsinsatser i Nordens närområde (Kontrollkommitténs kontrolluppgift 1998)

Kontrollkommittén hade i anledning av C 3/k föreslagit med hänvisning till vad nedan anförs att

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att fortsätta arbetet med att förbättra den ekonomiska och administrativa styrningen av verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget

att snarast åtgärda de av Rigsrevisionen påtalade enskilda bristerna i vissa nordiska institutioners ekonomiadministration och medelsförvaltning

Vidare föreslår Kontrollkommittén

att Nordiska rådet lägger revisionsberättelsen för Nordiska ministerrådet 1997 till handlingarna

Kontrollkommittén hade i anledning av C 4/k föreslagit med hänvisning till vad nedan anförs

att Nordiska rådet lägger bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådet 1997 till handlingarna

Kontrollkommittén had i anledning av C 5/k föreslagit Nordiska rådet att besluta

att godkänna Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1997 och bevilja fondens styrelse ansvarsfrihet för 1997,

att lägga verksamhets- och revisionsberättelserna för Nordiska kulturfonden 1997 till handlingarna.

Vidare föreslås att Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet ombesörjer att de av revisorerna påtalade bristerna i fondens administration åtgärdas och därvid beaktar de förslag till åtgärder som lagts fram av revisorerna

Kontrollkommittén hade i anledning av förslag A 1190/k föreslagit att

Nordiska rådet besluta att rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att överväga de i sex punkter angivna åtgärderna för att förbättra samordningen av de nordiska regeringarnas insatser i Nordens närområde genom

- ett mer systematiserat informationsutbyte

- att underlätta de lettiska myndigheternas samordning av egna och andra länders insatser
- att utveckla de nordiska finansieringsinstitutionerna
- att förstärka dialogen på nordiskt plan i policyfrågor
- en stärkt politisk dialog mellan de nordiska och de baltiska staterna
- beakta de särskilda behoven i fråga om samordning av biståndsinsatser i Ryssland

att i lämplig form, och senast inför Nordiska rådets 51:a session, för Rådet redovisa resultatet av dessa överväganden

Erik Dalheim (kommitténs talesman (C 3)):
President! Kontrollkomiteen er tilfreds med det omfattende arbeid som er gjort for å styrke de økonomiske og administrative rutiner på ulike nivåer i ministerrådsorganisasjonen. Vi kan se en klar forbedring når det gjelder styring og oppfølging, ikke minst i forhold til institusjonene og prosjektene.

Men vi må likevel konstatere at selv om situasjonen er betydelig bedre sammenlignet med tidligere år, finnes det også for regnskapsåret 1997 særskilte anmerkninger om mangler i regnskaper og administrasjon for altfor mange av de institusjoner som helt eller delvis finansieres av Nordisk Ministerråd. I flere tilfeller er kritikken etter kontrollkomiteens mening alvorlig. Vi har noe undrende merket oss at enkelte av de forhold som Rigsrevisjonen har påtalt i tidligere års beretninger, ikke er rettet opp, men blir påtalt på nytt igjen.

Vi har også – i likhet med Rigsrevisjonen – notert oss at den del generelle mangler og problem gjenstår. Komiteen finner det derfor nødvendig at Nordisk Ministerråd og dets sekretariat fortsatt arbeider med å reformere budsjett- og styringsmekanismene og er fornøyd med at så skjer i inneværende år. Med tanke på de anmerkninger som er gjort en rekke år på rad, vil komiteen understreke at reformarbeidet må gi slike resultater at det ikke lenger vil foreligge grunnlag for generell kritikk angående den økonomiske styring eller oppfølging av virksomheten over det nordiske budsjett.

Kontrollkomiteen har i 1998 fulgt arbeidet med forslag til nytt internordisk revisjonsreglement, som en arbeidsgruppe nedsatt av de nordiske lands riksrevisjoner har framlagt. Arbeidsgruppen har gitt komiteen en presentasjon av gruppens rapport.

I sin uttalelse til riksrevisjonene om arbeidsgruppens forslag har kontrollkomiteen særskilt nevnt ønskeligheten av en forbedret informasjon om bevilgede respektive utbetalte midler til institusjoner og prosjekter. Videre har vi pekt på at økonomireglementet og tilhørende regelverk for de nordiske institusjonene bør utformes slik at disse så langt som mulig må følge samme

regler og prinsipper for økonomisk forvaltning, framlegging av regnskap og revisjon.

Avslutningsvis vil jeg nevne et forhold som komiteen har merket seg. Det gjelder problemet med pensjonsforpliktelser for de nordiske institusjonene på Island og den negative egenkapital som dette har ført til. Komiteen anser det som viktig at det snarest finnes en tilfredsstillende løsning på dette, og vi ber derfor Ministerrådet sikre at tilsvarende problemer ikke oppstår ved andre nordiske institusjoner.

Per Löv (kommitténs talesman (C 4)):
Herr president! Kontrollkommittén har granskat revisionsberättelsen för år 1997 samt presidiets och Rådssekretariatets åtgärder med anledning av denna och anför följande:

Kommittén konstaterar att revisionsberättelsen bör vara inlämnad till Nordiska rådet före den 1 juli året efter budgetårets utgång, vilket dock inte ägde rum för den ifrågavarande berättelsen. Berättelsen är daterad den 5 augusti 1998.

Vid föregående års session beslöt Nordiska rådet, med anledning av kontrollkommitténs betänkande över Riksrevisionsverkets rapport för 1996, att uppdra åt presidiet att "tillse att de av revisionen påtalade bristerna i styrningen av Rådssekretariatets verksamhet". Mot denna bakgrund behandlar kommittén i betänkandet även vissa frågor som har sitt ursprung i revisionen av rådets verksamhet åren 1995 och 1996.

Kontrollkommittén konstaterar att Riksrevisionen inte gör några ytterligare påpekanden i anledning av de brister som påtalades i revisionsrapporten för år 1996

I sin revisionsrapport för 1997 hemställer Riksrevisionen att sekretariatet utarbetar regler beträffande registrering och kontroll av inventarier motsvarande dem som gäller för den danska statsförvaltningen. Ur promemorian "Foranstaltningar til imödegåelse af Riksrevisionens kritikpunkter", som utarbetats av rådssekretariatet, framgår att man har för avsikt att inarbeta sådana regler i rådets räkenskapsinstruktioner. Kommittén utgår från att sekretariatet snarast genomför dessa åtgärder.

Kontrollkommittén delar Rigsrevisionens uppfattning om fördelarna med att de personaladministrativa reglerna för Nordiska rådets personal i allt högre grad är samordnade med Nordiska ministerrådets motsvarande regler.

Kommittén noterar att det råder en stor avvikelse mellan budget och utfall. För år 1997 var de budgeterade medlen hela 4,7 milj DK större än de medel som tagits i anspråk. Kommittén framhåller att över- och underskott i denna storleksordning inte kan accepteras på sikt och att presidiets och övriga rådsorgans arbete med Nordiska rådets budget således behöver stramas upp.

Kontrollkommittén föreslår med hänvisning till vad ovan anförts:

att Nordiska rådet lägger bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådet 1997 till handlingarna.

Sturla Böðvarsson (kommitténs talesman (C 5)):

Hr. præsident! I henhold til artikel 16 i "Overenskomst om Nordisk Kulturfond" træffer Nordisk Råd beslutning om godkendelse af regnskabet for Nordisk Kulturfond. Nordisk Råd beslutter også om revision af fondens forvaltning og regnskab. Nordisk Råd har valgt folketingsmedlem Hanne Andersen til revisor sammen med Danmarks rigsrevisor Henrik Otbo. Deres revisionsberetning for år 1997 blev fremlagt den 1. oktober, og Kontrolkomiteen behandlede den på sit møde den 12. oktober.

I revisionen for sidste år, 1997, blev ca. 50 projekter gennemgået, projekter, som blev vedtaget og fik finansiering i perioden 1995-1997. Selv om revisionerne ikke øver direkte kritik mod fondens styrelse, findes der i revisionsrapporten bestemte anvisninger angående opfølgningen af projekter. Eksempelvis kan nævnes, at det har været problematisk at få projekternes rapporter og regnskaber ind til rette tid, og man har konstateret, at indbetalte midler er blevet brugt til andre aktiviteter end dem, som blev foreskrevet i projektet.

Denne brist i projekternes opfølgning er et vedvarende problem i Kulturfondens arbejde, som har været diskuteret siden 1995. Kontrol-komiteen holdt et møde med fondens styrelse og deres revisorer i januar. På dette møde kunne det konstateres, at en behandlingsplan er blevet igangsat for at forbedre opfølgningen af projekter, bl.a. igennem skabelse af administrative rutiner, som kan sikre kontrol af løbende projekter. Nordisk Råds Kontrolkomite betragter dette som en meget positiv prioritering og mener, at disse ændringer til en stor del har forbedret den administrative mangel, som har været kritiseret de sidste år.

Selv om Kontrolkomiteen konstaterer, at situationen er blevet betydelig bedre, opfordrer komiteen fondens styrelse til at overveje, om yderligere indsatser kan gennemføres. Det er overordentlig vigtigt, at Kulturfondens regler bliver respekteret, og at fondens midler bliver brugt på en effektiv og målbevidst måde.

Endvidere gør revisorerne opmærksom på en stigning i fondens administrationsudgifter, som i 1997 beløb sig til 4,6 pct. af fondens samlede udgifter. I forhold til året før er dette en stigning på 30 pct., og i revisionsrapporten kan man konstatere, at stigningen i administrations-udgifter fra 1995 til 1997 beløb sig til 70 pct.

Selv om Kontrolkomiteen er af den opfattelse, at styrelsen i en fond, som finansierer aktiviteter i hele Norden, må have mulighed for at besøge forskellige områder, må styrelsen, ifølge Kontrolkomiteens opfattelse, samtidig

tage hensyn til, at administrative udgifter står i rimelig proportion til fondens helhedsudgifter.

Jeg beder med dette, hr. præsident, at Rådet slutter sig til komiteens indstilling.

Søren Hansen (S, Danmark):
Hr. præsident! Jeg er meget enig i synspunkterne fra ordføreren om vigtigheden af, at der er orden i regnskaber og administration over hele feltet, men også når det drejer sig om Kulturfonden, som jeg har den store fornøjelse af være formand for i en to-års-periode, ikke mindst fordi orden i regnskab og administration er afgørende for at bevare den meget positive vurdering, som Rådet og Ministerrådet har vist omkring fonden. Så det er jeg meget enig i, og vi gør, hvad vi kan for at få rettet op på de mangler, der har været.

Lad mig bare nævne to problemer. Det ene er, at det jo ikke mindst er den frivillige sektor rundt omkring i Norden, som står for gennemførelsen af projekter. Det er altså ikke professionelle institutioner, vi har med at gøre. Meget ofte er den frivillige sektor, som ikke har helt den samme rutine, når det drejer sig om at ordne den regnskabsmæssige side. Men vi gør, hvad vi kan.

Og så en enkelt bemærkning om de administrative udgifter, som svinger noget fra år til år. De var høje det år, der er tale om her, blandt andet fordi Nordisk Kulturfond, der omfatter hele Norden også selvstyreområderne, valgte at lægge et af sine møder i Vestnorden, i det her tilfælde i Grønland. Det gjorde administrationsomkostningerne lidt større, men vi synes, det var rigtigt alligevel at vælge at lægge et af møderne ud i selvstyreområderne.

Pehr Löv (kommitténs talesman (A 1190/k)):
Herr president! Kontrollkommittén väljer varje år ut ett sakområde för särskild granskning. För år 1998 har kontrolluppgiften avsett Nordiska ministerrådets insatser för koordinering av de nordiska ländernas bistånd m.m. till länderna i Nordens närområde. Nordiska rådet har vid olika tillfällen framfört önskemål om ytterligare insatser från de nordiska ländernas sida i de tre baltiska staterna och i nordvästra Ryssland. Ministerrådet delar rådets uppfattning och har bl.a. ökat anslagen till närområdessamarbetet i budgeten för år 1999.

Som underlag för sina bedömningar av koordineringen av det nordiska biståndet har kommittén låtit genomföra en analys av koordineringen av de multilaterala och bilaterala nordiska insatserna inom sektorerna "hälsa" och "miljö" i Lettland. En på detta sätt avgränsad analys ger enligt kommitténs uppfattning en bild av situationen också på ett mera allmänt plan gällande koordineringen i närområdena liksom av bristerna i denna.

I den genomförda analysen betonas bl.a. behovet av en nära samordning under det inledande skedet mellan de olika aktörerna i de nordiska länderna och de tre baltiska staterna. Nordiska ministerrådet anses kunna spela en viktig roll i detta sammanhang. Det noteras att ministerrådet samordnar sina egna insatser med pågående och planerade bilaterala sådana, dock utan att ha någon central roll i informationsutbyte och koordinering av de nordiska ländernas samarbete med övriga stater i närområdena. Det konstateras att detta till övervägande del är positivt, även om det inte synes ligga helt i linje med ministerrådets tidigare policybeslut. Det finns dock ingen anledning för ministerrådet att ta på sig en central roll i koordineringen, i en situation där koordineringen redan fungerar förhållandevis tillfredsställande.

För Lettlands del bedömdes koordineringen vara god både då det gäller gemensamma och när det gäller bilaterala nordiska insatser, och bilden för Estlands och Litauens del torde vara densamma. För Rysslands del är situationen än annan, vilket ställer andra krav på samordningen av biståndena.

Rapportens allmänna konklusion är att samordningen i första hand bör ske i mottagarländerna. Det bör vara berörda organisationer, myndigheter och i sista hand den centrala administrationen som har det yttersta ansvaret.

På basen av de diskussioner som kontrollkommittén fört gällande analysen föreslår kommittén att Nordiska rådet beslutar rekommendera följande åtgärder för de nordiska regeringarna:

ett mera systematiskt informationsutbyte

att underlätta de lettiska myndigheternas samordning av egna och andra länders insatser

att utveckla de nordiska finansieringsinstitutionerna, dvs. i första hand Nordiska investeringsbanken, Nordiska miljöfinansieringsbolaget och Nordiska projektexport-fonden.

att förstärka dialogen på nordiskt plan i policyfrågor

att stärka den politiska dialogen mellan de nordiska och baltiska staterna

att beakta särskilda behov i fråga om samordningen av biståndsinsatser i Ryssland, där koordineringen av biståndsinsatser inte nått lika långt som i de baltiska länderna.

Herr president. Jag yrkar bifall till kontrollkommitténs förslag.

Herr president! Jag är mittengruppens talesman i samma ärende, så jag tänker säga några ord redan nu så att jag slipper springa fram och tillbaka. Där skall jag vara mycket kortfattad.

Mittengruppen har kontinuerligt genom medlemmarna i kontrollkommittén följt med i utvärderingsarbetet. Jag kan som tillägg till vad som redan sagts konstatera att koordineringen av samarbetet framför allt mellan rådets och ministerrådets sekretariat borde fungera mer flexibelt eftersom man är i samma hus. Litet revirtänkande har vi kunnat notera, och därför har flexibiliteten och effektiviteten blivit lidande. Där hoppas vi en ytterligare förbättring fastän en korrigering tack och lov redan har skett.

Hermed sluttede debatten.

Rådet biföll Kontrollkommitténs förslag i anledning av C 3/k, C 4/k samt C 5/k, antog yttrandena till Nordiska ministerrådet, antog internt beslut, godkände berättelserna och lade dem till handlingarna samt beviljade kulturfondens styrelse ansvarsfrihet (se yttrande 1/1998 och yttrande 2/1998, ss. 1883-84).

Rådet biföll Kontrollkommitténs förslag i anledning av A 1190/k och antog kommitténs förslag til rekommendation med acklamation (se rek. 24/1998, s. 1869).

21. Kontrollkommitténs redogörelse för arbetet 1998 (dokument 12)

Kontrollkommittén hade föreslagit Nordiska rådet besluta

att lägga Kontrollkommitténs redogörelse till handlingarna

Rådet biföll kommitténs förslag.

22. Livsmedels- och konsumentfrågor

A 1173/euro	Medlemsforslag om at styrke forbrugernes stilling i Norden, EU og WTO
A 1174/euro	Medlemsforslag om bedre varedeklarationer og mærkning i Norden og EU
A 1175/euro	Medlemsforslag om fødevarelovgivning i Norden og EU
A 1176/euro	Medlemsforslag om markedsføring i IT-samfundet
A 1184/när	Medlemsförslag angående miljöcertifiering av fisk
Rek. 15/1995	Plan for fremmelse af sociale og miljømæssige hensyn inden for WTO

Europaudvalget havde i anledning af medlemsforslag A 1173/euro foreslået, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at alle sektorer inddrager krav om forbrugerpolitiske hensyn, f.eks. således at man inden for forskellig politikområder (f.eks. miljø-, social- og bygge-boligpolitik) tager hensyn til for-brugeren, at forbrugerpolitikken inddrages som en del af velfærds-modellen, og at man tilskynder nordisk erhvervsliv til at producere varer, som tager et stort forbruger- og miljøhensyn, hvilket på længere sigt vil kunne være en konkurrencefordel,

at samarbejde om at påvirke beslutningerne i EU's forbrugerministerråd og øvrige ministerråd, således at Amsterdamtraktatens nye bestemmelser om forbrugerbeskyttelse reelt inddrages i alle retsakter og tolkes vidtgående i retning af forbrugerbeskyttelse,

at arbejde for at inddrage forbruger- og patientorganisationer i arbejdet for at sikre forbrugernes interesser,

at i næste forhandlingsrunde i WTO i større grad lægge vægt på forbrugerinteresser.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der på Nordisk Ministerråds budget for år 2000 afsættes 500.000 DKK til at inddrage de nordiske forbrugerorganisationer i forberedelser af møder i EU og WTO.

Det förelåg en reservation av den konservative gruppe i Nordisk Råd og Fremskridtspartiet i Norge

Den konservative gruppe i Nordisk Råd og Fremskridtspartiet i Norge reserverer sig mod 5. at-sætning.

Europaudvalget havde i anledning af medlemsforslag A 1174/euro foreslået, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de i Norden og EU arbejder for, at alle varer i detailhandelen forsynes med fyldestgørende deklaration og evt. mærkning. Dette krav skal omfatte alle varegrupper, således også levnedsmidler,

at arbejde for at deklarations- og mærkningsregler kommer til at bygge på det højeste oplysningsniveau og sikrer forbrugernes ret til fyldestgørende mærkning,

at der gennemføres en kontinuerlig informationsindsats for at forbrugerne lærer de forskellige mærker og betegnelser i deklarationer at kende,

at arbejde for at forbedre informationsudveksling og advarselssystemer (som f.eks. EU's skaderapporteringssystem Rapex) om farlige produkter og gøre sådanne systemer tilgængelige for forbrugere og forbrugerorganisationer samt at forbedre kontrollen med særlig produktion af fødevarer.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte udviklingen af antallet af produktgrupper som omfattes af Svane-mærket og i den forbindelse fremme udredninger om særlige miljømæssige problemstillinger ved produkter samt udarbejde en informationsstrategi som rækker længere end 1998 og bl.a. indeholder en fællesnordisk Internetside.

Europaudvalget havde i anledning af medlemsforslag A 1175/euro foreslået, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de arbejder for at EU's fødevarelovgivning og al øvrig lovgivning i EU foretages under hensyntagen til art. 152 og 153 i Amsterdamtraktaten [1] og Det Europæiske Råds erklæring om levnedsmiddelsikkerhed,

at de i udgangspunktet modsætter sig, at EF's positivlister for tilsætningsstoffer til levnedsmidler udvides, men at de godkender bedre og sikrere tilsætningsstoffer, såfremt disse erstatter allerede godkendte, men mere usunde tilsætningsstoffer,

at de arbejder for at sikre en sund, miljørigtig og etisk acceptabel produktion og forarbejdningsproces af fødevarer, som ikke skader forbrugernes sundhed, skader miljøet eller krænker etiske grundprincipper for adfærd mod dyr, bl.a. ved at sikre landbrugs-producenter oplysninger om forskellige metoder.

Europaudvalget havde i anledning af medlemsforslag A 1176/euro foreslået, at

1. I den konsoliderede udgave af traktaten om oprettelse af det europæiske fællesskab.

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at man i samarbejde retter henvendelse til EU om, at Kommissionen bør udarbejde en analyse om internettets betydning for forbrugerbeskyttelse med henblik på at indføre et begreb om god markedsføringsskik i EU og globalt, som skal sikre forbrugernes nuværende rettigheder (også når handel sker over internettet), sikre at der ikke anvendes uetiske markedsføringsmetoder, samt skal sikre fri og lige konkurrence. Princippet om god markedsføringsskik skal også omfatte informationsteknologiområdet og tage højde for de nye problemstillinger ved handel, som er opstået med den elektroniske handels udbredelse.

Närområdesutskottet hade i anledning av medlemsförslag A 1184/när föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar nordiska ministerrådet

att på tvärsektoriell nivå fortsätta arbetet med att definiera bärkraftigt fiskeri och att utveckla kriterier för certifiering,

att undersöka möjligheterna att införa en nordisk miljömärkning för fisk, omfattande hela processen från fångst till försäljning,

att undersöka möjligheterna att hantera miljömärkningen av fisk inom ramen för den nordiska miljömärkningen (Svanen) samt

att ministerrådet fortsätter med insatser av typ "Den Grønne Bølgen" för att vitalisera den politiska debatten rörande fiskeriets bärkraftighet

Dorit Myltoft (utskottets talesman (A 1173/euro)):
Hr. præsident! Europaudvalget har gennem de seneste års arbejde været optaget af, hvordan Den Europæiske Union påvirker de nordiske forbrugeres situation, herunder om de nordiske forbrugerbeskyttelsesstandarder blev påvirket af EU's lovgivning, bl.a. gennem det indre marked. Europaudvalget har ligeledes rettet opmærksomheden på de multilaterale forhandlinger i WTO om liberaliseringen af verdenshandelen og eventuelle påvirkninger af forbrugernes beskyttelse.

Den grundlæggende tanke er, at den enkelte borger i det moderne samfund er forbruger i en lang række situationer. Tidligere havde man nærmere kontakt – sådan følte man det i hvert fald – med producenter af f.eks. fødevarer. I et internationalt samfund med stor vareudveksling kan det være nødvendigt, at man som forbruger har rettigheder, og at man beskyttes af lovgivnin-

gen. Rollen som forbruger er blevet en vigtig del af velfærdsfølelsen - af velfærdssamfundet.

Europaudvalget har i dette udvalgsforslag opstillet fire at-sætninger, som retter sig til de nordiske landes regeringer. Den første at-sætnings hovedbudskab er, at forbrugerpolitiske hensyn skal inddrages i alle sektorer i de nordiske landes lovgivningsarbejde, således at forbrugerpolitik eksplicit bliver en del af velfærdsmodellen. I den anden at-sætning er hovedbudskabet, at de nordiske landes regeringer - og her tænkes i sagens natur særligt på de nordiske EU-landes regeringer - bør samarbejde om at påvirke beslutningerne i EU's forbrugerministerråd og øvrige ministerråd, således at de overordnede principper, som blev fastsat i Amterdamtraktaten om forbrugerbeskyttelse, bliver gennemført i realpolitikken. Endelig peges der i tredje at-sætning på, at de nordiske forbruger- og patientorganisationer bør inddrages i arbejdet for at sikre forbrugernes interesser, og i fjerde at-sætning på, at de nordiske landes regeringer i næste forhandlingsrunde i WTO i større grad lægger vægt på forbrugerinteresser.

Udvalgsforslaget indeholder også en at-sætning rettet mod Nordisk Ministerråd, hvilket jeg skal komme tilbage til senere.

Europaudvalget har i arbejdet med forbrugerpolitik skelnet mellem forbrugerbeskyttelse, som er baseret på, at forbrugerne selv skal være aktive i informationssøgning, og forbrugerbeskyttelse gennem lovgivning. Begge elementer må indgå i en tilstrækkelig forbrugerpolitik. Det nytter ikke, at man baserer sig alene på forbrugernes frie valg. Nogle gange kan det gå så vidt, at visse produkter må forbydes af sikkerhedshensyn. I Norden har man en lang tradition for at lovgive ud fra forsigtighedsprincippet, således at usunde eller farlige produkter ikke kommer på markedet.

Europaudvalget ønsker, at de nordiske landes regeringer påvirker EU's beslutningsproces, således at det indre marked ikke bliver et slaraffenland for konkurrence på dårlige produkter, men bliver en reel pris- og kvalitetskonkurrence.

Europaudvalget mener, at en høj nordisk profil på dette område på længere sigt vil medføre en konkurrencefordel for erhvervslivet.

Amsterdamtraktaten åbner nye muligheder for at gennemføre de nordiske principper i EU. Dette forslag samt de tre næste forslag kan betragtes som en huskeseddel til de nordiske landes forhandlere i diverse EU-komiteer og ministerråd. De nordiske landes høje standarder for forbrugerbeskyttelse må opretholdes og gerne gøres bedre endnu. En indre marked-lovgivning, som tager forbrugerpolitiske hensyn, vil være til gavn for borgerne i de femten EU-lande og for EØS-landene, som jo er omfattet af det indre marked. Og det er da borgerne, vi laver politik for. De nordiske lande må gå foran i udfyldelsen af de nye formuleringer i Amsterdamtraktaten, således at de nye formuleringer ikke forbliver "ord på papir", men også får et reelt indhold.

Formuleringerne om WTO, som skal skabe betingelser for frihandel på globalt plan, skyldes ikke modvilje mod liberalisering af verdenshandelen, som i dag i brede kredse anses for at være til gavn for både erhvervsliv og forbrugere. Men de nordiske landes regeringer må være meget opmærksomme på, at man i den forbindelse ikke tilsidesætter vedtagne forbrugerpolitiske love. Den næste WTO-ministerkonference må både sikre fordelingsproblemer og tage højde for meget varierende sociale og arbejdsmarkedspolitiske forhold, men også varetage hensynet til forbrugerne, bl.a. om krav til sund mad, sikkert miljø, bedre sundhed og skærpede etiske forhold.

I de nordiske lande har forbrugerorganisationerne spillet en meget stor rolle som repræsentanter for forbrugerne i lovgivningsprocessen. Europaudvalget mener, at det er vigtigt, at de nordiske landes forbrugerorganisationer inddrages i det nationale arbejde og i landenes forberedelser i internationalt arbejde.

Jeg skal lige sige, at et flertal i Europaudvalget, og det vil sige Venstresocialisterne, Socialdemokraterne og Mittengruppen anbefaler Nordisk Råd at rekommandere Nordisk Ministerråd at afsætte 500.000 dkr. på Nordisk Ministerråds budget til at inddrage de nordiske forbrugerorganisationer i forberedelser af møder i EU og WTO. Men Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd, og Fremskridtspartiet i Norge reserverer sig mod dette.

Øystein Djupedal (utskottets talesman (A 1174/euro)):
President! Sammen med en tilstrekkelig beskyttende forbrukerlovgivning er varedeklarasjoner og merking de viktigste administrative innsatser for å gi forbrukerne best mulige vilkår. Det er viktig at forbrukerne har mulighet til å foreta rasjonelle valg på grunnlag av opplysninger om varene. Mengden av forskjellige varetyper og variasjoner innenfor hver varegruppe har vokst, og en stadig voksende skog av halv- og helfabrikata tilbys på markedet.

Det er utvilsomt en fordel for forbrukerne at konkurransen – både på pris, kvalitet og utforming – stiger, men man skal samtidig ikke være blind for at det for forbrukerne kan være vanskelig å overskue hele dette store markedet. Den beskyttende lovgivning skal sikre at kun sikre varer tilbys for salg, men i tillegg skal forbrukerne ved at alle varer forsynes med tilstrekkelige opplysninger, kunne treffe rasjonelle valg – enten i form av varedeklarasjon eller i form av merking. Dette er hovedinnholdet i den første at-setning i dette forslaget fra Europautvalget.

Av den andre at-setningen framgår det at regjeringene i de nordiske land bør tilstrebe at deklarasjons- eller merkingsreglene bygger på det høyeste opplysningsnivå. Deklarasjonen må inneholde opplysninger om pris, innholdsstoffer og varens miljøvennlighet. Selvfølgelig må mengden av informasjon sammenholdes med overskuelighet, men det er viktig å poengtere at EUs nåværende regler om at kun de ingredienser som utgjør mer enn 25 pst.

av varen skal deklareres, må forandres. Grensen må vekk, og alle kjente allergifremkallende stoffer må deklareres.

Europautvalget er kjent med at en nordisk embetsmannskomite for næringsmiddelspørsmål har gjennomført en utmerket undersøkelse kalt "Merking av mat", som kartlegger og diskuterer merking av matvarer. Denne kan godt danne grunnlaget for de nordiske lands regjeringers innsats og står som et utmerket eksempel på den utveksling av erfaringer som Europautvalget har etterlyst på flere områder. Den kan samtidig brukes i forhandlinger i EU og WTO, hvor de nordiske land må arbeide for høye standarder for merking.

Til slutt i forslaget har Europautvalget foreslått at det rettes en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd. Denne anbefaling omhandler merking med særlig henblikk på det nordiske Svanemerket og EUs miljøblomst. Europautvalget mener at merking kan gi en mer overskuelig form for opplysning, og at merking for visse typer av opplysninger kan være å foretrekke fremfor varedeklarasjoner, for eksempel når det dreier seg om en vares miljøkonsekvenser.

Europautvalget er imidlertid litt bekymret for at mengden av informasjon kan bli for stor, og dermed uoversiktlig. Poenget med merking er jo nettopp at det skal gi et lett forståelig og overskuelig inntrykk av varen.

Det nordiske Svanen markerer at produktet oppfyller en rekke kriterier når det gjelder miljøbelastning, kvalitet og funksjon på bakgrunn av en livssyklusvurdering. Det er fastsatt kriterier innenfor ca. 45 forskjellige produktområder, hvilket betyr til sammen 1000 Svane-godkjente produkter. Europautvalget anbefaler at Nordisk Ministerråd utvider til stadig flere produkter.

Nordisk Ministerråd har i 1997-98 laget en informasjonskampanje om Svanen, noe som bl.a. har omfattet en informasjonsfilm som hittil er sendt i Finland, Island og Danmark, og som snart skal sendes i Norge. Utsendelsen i Sverige vil komme noe senere. Europautvalget mener at det er viktig fortsatt å gjøre oppmerksom på Svanen. Europautvalget er klar over at en utvikling av Svanemerket kan bety behov for økte økonomiske ressurser, noe vi håper de nordiske land vil avsette.

Europautvalget håper at Nordisk Råd vil godkjenne rekommandasjonen, og at de nordiske lands regjeringer og Nordisk Ministerråd vil være positive overfor den.

Marit Nybakk (utskottets talesman (A 1175/euro)):
Ærede president! I hele Europa, både i EU og i Norden, finner det sted en økende bevisstgjøring og bevissthet hos forbrukerne om renhet og kvalitet i matprodukter. Mens EUs næringsmiddelpolitikk i mange år gikk ut på å betrakte matvarer på linje med andre produkter i det indre marked, har økt

fokusering på helse og miljø ført til økt oppmerksomhet omkring tilsettingsstoffer og produksjonsmetoder.

De nordiske land har tradisjonelt vært varsomme når det gjelder lovgivning på næringsmiddelområdet, der man i utgangspunktet ikke har tillatt tilsettingsstoffer i matvarer, hvis det har vært mistanke om risiko for liv og helse ved overdrevet inntak. Europautvalget har vært opptatt av å sikre at EUs direktiver ikke betyr en reduksjon av de nordiske lands standarder.

EU-toppmøtet i Luxembourg i fjor kom med en erklæring om næringsmiddelsikkerhet. I erklæringen ser rådet med tilfredshet på at ministrene for landbruk, forbrukerpolitikk og helse i høsten 1997 har drøftet matvaresikkerhet. Det europeiske råd finner behov for å supplere og forenkle fellesskapslovgivningen. Forenklingen skal ta utgangspunkt i forbrukernes helse og sikkerhet, og ikke nødvendigvis i de øvrige interessenter som er med i formålsbeskrivelsen til kommisjonens grunnbok fra april 1997, der det ble foreslått en ny lovgivning. Europautvalget har behandlet næringsmiddellovgivningen i utvalgsforslag A 1175.

Europautvalget foreslår i første *at*-setning, at de nordiske lands regjeringer skal arbeide for at den næringsmiddellovgivning som EU for tiden planlegger, gjennomføres under hensyn til artiklene 152 og 153 i Amsterdamtraktaten, som er avsnittene om folkehelse og forbruker-beskyttelse. Dette gjør Europautvalget fordi vi ikke ønsker at kommisjonens forslag til ny næringsmiddellovgivning alene skal gjennomføres etter bestemmelsene om fri flyt over landgrensene.

I andre *at*-setning fremhever Europautvalget at de nordiske lands regjeringer i utgangspunktet må motsette seg at EUs positivlister for tilsettingsstoffer i matvarer utvides. Det betyr selvfølgelig ikke at de ikke skal godkjenne bedre og mer sikre tilsettingsstoffer som kan erstatte allerede godkjente, men betydelig mer usunne tilsettingsstoffer. Men det betyr at de nordiske lands forhandlere, når det i EUs komiteer forhandles om tilsettingsstoffer osv., alltid skal ha tanken om "rene matvarer" stående klart for seg.

Til slutt, i tredje *at*-setning, anbefaler Europautvalget at de nordiske lands regjeringer skal arbeide for å sikre en sunn, miljøriktig og etisk akseptabel produksjon av og tilberedningsprosess for matvarer, som ikke skader forbrukernes helse, skader miljøet eller krenker etiske grunnprinsipper for atferd mot dyr, bl.a. ved å sikre landbruksprodusenter opplysninger om forskjellige metoder. Det tenkes her for eksempel på vekstfremmere, strålebehandling, genmodifisering, hormonbehandling, forsert vekst, lange transporttider, store mengder av sprøytemidler, tilsettingsstoffer i matvarer og tilsetting av vitaminer og mineraler i barnemat, som de nordiske land ikke støtter.

Det er ikke alltid like lett å beskytte forbrukerne gjennom lovgivning, og slett ikke i en tid da vi ser priskrigens annonser flyte fritt. Det er imidlertid Europautvalgets oppfatning at den nordiske så vel som den europeiske forbrukeren også ønsker kvalitet. Pris spiller selvfølgelig en stor rolle ved mat-

innkjøp, det viser bl.a. grensehandelen mellom Norge og Sverige for øyeblikket. Jeg tror at det i økende grad også er andre overveielser som inngår. Forbrukerne er interessert i hvordan varene er produsert, hvordan de er transportert, og hvordan de markedsføres. Særlig har miljøaspektet slått igjennom. Hvis man ser på reklamefilm, vil man også kunne se at reklamebransjen har fått nye elementer å spille på i markedsføringen.

Det er viktig, mener Europautvalget, at den nordiske og europeiske borgers forbrukerrolle tas alvorlig, og at man innser at de vilkår vi møter som forbrukere, er avgjørende for den allmenne trivsel og velferd. Det dreier seg naturligvis om et sunnhets- og helseaspekt, men det er også spørsmål om en mer psykologisk vinkel hvor vi forbrukere føler at våre interesser tas alvorlig. Dagens velopplyste forbruker vil ikke snakkes ned til, men vil ha sunne kvalitetsvarer til rimelige priser, og god informasjon.

Reynold Furustrand (utskottets talesman (A 1176/euro)):
Herr president! Egentligen skulle man inte behöva säga så mycket om det här förslaget. Europautskottet anser helt enkelt att konsumenterna *inte* skall utsättas för oetiska marknadsföringstrick, vare sig i den allmänna handeln eller i handeln på Internet.

Utskottets förslag innebär att de nordiska ländernas regeringar i samarbete bör rikta en uppmaning till EU att utarbeta en analys om Internets betydelse för konsumentskydd och om hur man kan säkerställa god marknadsföringssed i både EU och globalt, så att konsumenternas nuvarande rättigheter säkras också när handeln sker över Internet. Vidare handlar det om att tillse att oetiska marknadsföringsregler inte används.

Herr president! Den tekniska utvecklingen är självklart en god sak och ger många nya möjligheter som gör vardagen trevligare och som kan effektivisera verksamheten. Men vi får inte bli blinda för att man också kan använda mycket smarta metoder för marknadsföring som särskilt kan appellera till svaga konsumentgrupper, däribland barn och unga. Det kan vara spel som innehåller vissa märkesvaror. Det kan vara direktmailerbjudanden. Det kan vara registrering av konsumentmönster syftande till skräddarsydd marknadsföring.

Europautskottet har erfarit att de nordiska konsumentministrarna i februari i år tillsatte en arbetsgrupp som skulle utarbeta ett nordiskt förslag om hur spelregler för marknadsföring på Internet gentemot barn och unga skulle kunna formuleras. Från utskottets sida stöder vi konsumentministrarnas initiativ och hoppas att de här spelreglerna faktiskt är på väg.

Europautskottet anser och hoppas med detta förslag att de nordiska konsumentministrarnas initiativ kan föras vidare i EU. Vi anser nämligen att det är oacceptabelt att vissa företag kan uppnå konkurrensfördelar genom att

använda oetisk marknadsföring så som det är särskilt möjligt att göra på informationsteknikens område.

Herr president! Den nya informationstekniken och medietekniken öppnar enorma möjligheter för människor, företag, myndigheter och institutioner. Uppgiften för oss som politiker är att skapa regler som förhoppningsvis är lätta att hantera och lätta att begripa. Men kravet på etiska bedömningar kommer sannolikt inte att minska, utan snarare att öka.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Kaj Larsson (utskottets talesman (A 1184/när)):

Herr President! I år 1998, som är havets år, är det glädjande att vi i Nordiska rådets närområdesutskott kan framlägga förslag som berör havet, nämligen miljömärkning av fisk. Förslaget är bra både för den marina varelsen i havet men också för alla konsumenter.

Under senare år har vi fått ta del av många internationella larmrapporter om utfiskning av många fiskbestånd. Vi har också fått ta del av den kommersiella kollapsen av torskbestånden utanför Newfoundland som ledde till att över 40.000 kanadensiska fiskare blev arbetslösa.

I våra hav i Norden har vi också fått uppleva hur olika fiskebestånd minskas beroende av olika orsaker. Den försämrade miljön i havet är en av orsakerna, men också den ökade fiskeansträngningen har påverkat. Vi har därför i dag ett gemensamt ansvar att framtidens generationer också ges en möjlighet att både kunna fiska men också få tillgång till fisk som bra livsmedel.

Den internationella livsmedelskoncernen Unilever, har tagit initiativ till ett certifieringsprojekt, som har fått namnet "det marina förvaltarskapsrådet" eller MSC som det brukas kallas. För konsumenterna är det inget bra förslag. Projektet byggde helt på erfarenheter av miljöcertifiering av skog genom det s.k. skogsförvaltarskapsrådet FSC. Förslaget innebär i korthet att fiskar man med rätt redskap på tillåtna bestånd, så får fisken märkas med t.ex. en grön fisk.

Om vi tar som exempel att det fiskas utanför Temsenfloden, som inte tillhör de renaste vattendragen. Bestånden tål att fiskas på och tillåtna redskap används. Då kan fisken märkas med en grön fisk enligt MSC-systemet, trots att fisken både smakar och luktar glykol. Med ett sådant märkningssystem luras konsumenten, och företaget kan ta ut ett högre pris om varan är miljömärkt.

Det är mot denna bakgrund som ett förslag om ett nordiskt samarbete har vuxit fram. Ett förslag där man skulle kunna använda svanen som ett miljömärke.

Det låter kanske underligt att märka fisk med en fågel, men detta kan vara en fördel eftersom vår svan är ett känt märke som skapar trygghet hos konsumenter.

MSC:s uppläggning saknar de egenskaper som ger trovärdighet åt svanenmärkningen och skogscertifieringen. Båda dessa byggde på förhandlingar mellan miljösidan och de företag som gör särskilda ansträngningar att ligga i täten av miljöanpassningen av sina branscher. Resultatet verifieras. Konsumenterna får tillförlitlig information när de gör sina val mot bakgrund av sin miljö- och hållbarhetsintressen.

MSC kan inte ta upp förhandlingar om fiskets hållbarhet med fiskegemenskapen eller med enskilda fiskare. De kan inte basera tillämpningen av sina kriterier på något annat än den rådgivning, t.ex. från havsforskningsrådet ICES, som regeringarna följer. De har ingen kontrollapparat så som regeringarna har.

Det är därför viktigt att det förslag som vi i dag skall ta ställning till får Nordiska rådets stöd för en utveckling och så småningom ett genomförande.

Till skillnad från MSC bygger förslaget på att det upprättas kriterier i hela kedjan, från havet fram till konsumenten. De faktorer som kan inräknas i en certifiering och miljömärkning är fångstmetoder, energiförbrukning, omhändertagande, förvaring, kylning, transport och behandling i industrierna. Om kriterierna uppfylls, skall konsumenterna få denna upplysning genom en symbolmärkning, gärna en svan.

Medlemsförslaget har remissbehandlats, och av remissvaren kan utläsas en positiv inställning till förslaget. Detta gäller samtliga nordiska länder och verksamma fiskerinäringar i länderna.

En miljömärkning av fisk skulle utgöra ett kraftfullt miljöpolitiskt instrument och en bra konsumentupplysning till alla nordiska konsumenter. De konkurrensmässiga aspekterna för hela den nordiska fiskerinäringen vid genomförande av miljömärkning kommer att få en stor betydelse.

När förslaget blir genomfört i Norden kan detta också inplanteras i andra länder. För nordisk fiskerinäring och för nordiska konsumenter är det värdefullt att vi får ett trovärdigt och bra system för märkning av fisk-produkter.

Som jag sade i inledningen känns det bra att framlägga ett sådant förslag i år när det är havets år.

Herr president! Jag hemställer om att Nordiska rådet bifaller Närområdets förslag i betänkande A/1184.

Per Kaalund (utskottets talesman (Rek. 15/1995)):

Hr. præsident! Europaudvalget har besluttet at opretholde rekommandation 15/95, hvori de nordiske regeringer bliver bedt om at udarbejde en plan for, hvordan man kan samarbejde for at fremme sociale og miljømæssige forhold hos de nordiske landes handelspartnere, bl.a. ved at forsøge at indføre sociale og miljømæssige klausuler i WTO.

I de nordiske regeringers meddelelse om rekommandationen skriver man, at man er enige om at arbejde aktivt for at fremme respekten for de grund-

læggende menneskelige rettigheder på arbejdsrettens område i overensstemmelse med ILO's normer samt at regeringerne mener, at forholdene mellem handel og arbejdsvilkår skal drøftes under hensyntagen til udviklingen i ILO. De nordiske regeringer fremhæver, at de er pådrivende i WTO's komité for handel og miljø og arbejder for, at miljøhensyn kan indgå i den næste forhandlingsrunde i WTO.

I anden halvdel af 1999 afholder WTO sin 3. ministerkonference i USA. På konferencen skal man starte nye forhandlinger om mere fri handel. Europaudvalget mener, at det er overordentlig vigtigt med koordineringen af de nordiske holdninger om WTO samt at de nordiske lande arbejder sammen om at bevare en nordisk tilgang til EU's stillingtagen i WTO.

Europaudvalget mener, at det nordiske samarbejde er ekstra vigtigt forud for den 3. ministerkonference, da Finland på det tidspunkt vil have formandskabet i EU og dermed kan være med til at præge EU's dagsorden. Derfor var det meget opløftende at høre de klare tilkendegivelser fra den finske europaminister Ole Norrback og den norske udenrigsminister Knut Vollebæk i går under Europudvalgets høring om WTO. Begge ministre understregede klart, at de nordiske lande vil samarbejde tæt i den kommende forhandlingsrunde i WTO. De understregede også, at de trods modstand fra mange lande vil være drivende for at få hensyn til miljø og de grundlæggende rettigheder på arbejdsmarkedet inddraget i forhandlingerne. Det er glædeligt, at de vil indgå i dialog med nogle af de ulande, som i dag er modstandere af dette.

Europaudvalget er meget tilfreds med disse tilkendegivelser og vil opfordre til et tæt nordisk samarbejde for at få et tilfredsstillende resultat af den 3. forhandlingsrunde.

Rannveig Guðmundsdóttir overtog herefter ledelsen af forhandlingen.

Kent Olsson (konservativa gruppens talesman):
Fru president! De förslag som Europautskottet nu framlägger innebär att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att stärka konsumenternas ställning liksom att man vill få det nordiska näringslivet att tillverka produkter som är mer miljö- och konsumentvänliga. Medlemsförslaget A 1174 innebär att regeringarna skall arbeta för att alla varor skall ha bra innehållsdeklarationer, att informationsutvecklingen blir bättre och att Nordiska ministerrådet skall verka för en fortsatt utveckling så att flera produktgrupper omfattas av Svanmärkning.

Rekommendationerna innebär också att de nordiska regeringarna inom EU skall påverka andra regeringar att i enlighet med Amsterdamtraktaten öka konsumenternas och konsumentorganisationernas inflytande samt att få fram bättre information om farliga och ohälsosamma produkter.

Den konservativa gruppen ser det som mycket viktigt att de produkter som tillverkas skall vara bra och att de skall ha innehållsdeklarationer, så att konsumenten vet vad han eller hon köper. En så miljövänlig produktion som möjligt bör eftersträvas liksom att produkterna efter det att de har använts tas om hand på ett miljövänligt sätt.

Att påverka andra länder i denna riktning ser vi också som naturligt liksom att vi tar till oss den utveckling på detta område som äger rum i andra länder. Vi ser också positivt på förslaget att man i nästa förhandlingsrunda i WTO skall ta upp konsumenternas intressen.

De regler och det skydd för konsumenterna som tas upp i medlems-förslagen A 1173, A 1174 och A 1175 liksom i rekommendation nr 15 1995 får dock ej bli av den arten att det härigenom skapas handelshinder för framför allt de fattiga länderna. EU och de nordiska länderna måste gemensamt verka för att utvecklingsländerna ges möjligheter att exportera sina produkter så att deras levnadsstandard höjs. Kraven på produkterna får inte bli av den arten att de kan utvecklas till handelshinder eller så att en konkurrensbegränsning uppstår. Det är viktigt att ta upp den frågan i detta sammanhang, även om jag är övertygad om att ingen i denna församling tänker sig att det skall gå åt det här hållet.

Ett frihandelsvänligt Norden får akta sig för att skapa särregler som i och för sig kanske är bra men som utgör en konkurrensbegränsning. En konkurrensbegränsning kan bl.a. ge till effekt att varorna blir betydligt dyrare för konsumenten. Det är alltså viktigt att regler och föreskrifter inte blir alltför detaljerade, så att konsumenterna inte orkar läsa alla rekommendationer, varigenom dessa tjänar motsatt syfte. Systemet med Svanmärkning utgör ett exempel på en bra märkning för både konsumenter och företagare.

Den konservativa gruppen har till utskottet förslag med anledning av A 1173 anfört reservation mot att det på Nordiska ministerrådets budget avsätts 500 000 DKK att användas till de nordiska konsumentorganisationernas förberedelser för möten i EU och WTO. Anledningen till denna reservation är att vi anser detta inte vara ett beslut som bör tas av Nordiska rådet utan bör fattas av de enskilda parlamenten, om de så anser.

Att olika konsumentorganisationer samarbetar i Norden ser vi som positivt, men vi anser inte att detta samarbete mellan konsumentorganisationerna ytterligare skall belasta Nordiska rådets budget. Dessa pengar kan säkerligen användas till väsentligare saker i Nordiska rådet än för detta syfte.

Fru president! Jag yrkar avslag på att-sats nr 5.

Karin Olsson (s, Sverige):

Fru President! Tillåt mig som ny ledamot att framföra en synpunkt på talarordningen. De hade för mig varit naturligare att partigruppernas företrädare hade fått ordet i direkt anslutning till utskottets företrädare.

De fyra förslag Nordiska rådet nu skall ta ställning till om en större nordisk insats för att stärka konsumenterna är inte minst resultatet av ett socialdemokratiskt initiativ. Det var ett internt förslag från den socialdemokratiska gruppen som förra året ledde till tillsättningen av konsumentarbetsgruppen, som nu har framlagt dessa fyra förslag. Innehållet är mycket präglat av socialdemokratiska värderingar. Det är vi självfallet mycket till freds med.

I den socialdemokratiska gruppen tillmäter vi alla förslag stor betydelse och kommer därför att behandla dem var för sig. Jag skall därför koncentrera mig på det första förslaget, om att stärka konsumenternas ställning i Norden, EU och WTO.

Den socialdemokratiska gruppen har de senaste åren lagt stor vikt vid konsumentpolitiken. Konsument- och livsmedelspolitiken är områden som är oerhört viktiga för de nordiska medborgarna. Det är samtidigt ett område där nordiskt samarbete kan innebära en markant förbättring. Därför bör detta område prioriteras högt av Nordiska rådet och de nordiska regeringarna.

I Nordiska rådets Europautskott var vi med om att placera konsumenterna på den europeiska dagordningen under EU:s regeringskonferens. Det är inte minst de nordiska ländernas förtjänst att Amsterdamtraktaten fick bestämmelserna om konsumentskydd förbättrade. Det var bara de nordiska länderna som drev denna sak under regeringskonferensen, och jag tror att vi i Europautskottet kan ta åt oss en del av äran för detta.

Men det var oerhört viktigt att få EU:s bestämmelser förbättrade. När alla varor kan röra sig fritt över gränserna ger det konsumenterna ett större urval. Men det blir bara en fördel för konsumenterna om det följs upp av gemensamma regler om skydd för konsumenterna på en hög nivå.

I de nordiska länderna har vi en lång tradition för skydd av konsumenterna och för att dra in konsumentorganisationerna i lagstiftningsarbetet. Vi har på flera områden kommit längre än de övriga länderna i EU. Vi måste också erkänna att Maastrichttraktatens bestämmelser inte är tillräckligt bra.

Vi är därför till freds med att Amsterdamtraktaten innehåller bättre bestämmelser för EU:s konsumenter. Men vi är helt klara över att de kommer att föra till bättre villkor för konsumenterna bara om de följs upp av politisk handling. Just därför att de nordiska länderna har kommit långt på detta område måste de ta på sig detta ansvar.

Det är precis detta som detta medlemsförslag syftar till.

Den socialdemokratiska gruppen vill uppmana de nordiska regeringarna att följa en mycket aktiv linje i EU och utnyttja Amsterdamtraktatens nya bestämmelser till det yttersta.

Amsterdamtraktatens nya bestämmelse om konsumentpolitik, artikel 153, bör inte bli en av de oanvända bestämmelserna. Den skall användas. Försiktighetsprincipen skall vara den bärande principen för EU. Finns det en konflikt mellan hänsynen till varornas fria rörlighet och hänsynen till konsumen-

terna, skall det vara konsumenterna som kommer först. Det är trots allt människor som vi gör politik för.

Vi har nu lyckats att stärka konsumenterna i EU, men vi har inte kommit särskilt långt i WTO. Det är oroväckande, eftersom WTO kan vara med om att åsidosätta regler från EU. Vi ser nu hur WTO-domstolen har satt frågetecken för EU:s förbud mot hormoner i kött. Vi vet att USA överväger att ta upp frågan om EU:s krav på märkning av genmanipulerade matvaror i WTO.

Det är därför avgörande att de nordiska länderna gör en stor insats för att stärka konsumenternas ställning i WTO. Det är ett annat avgörande krav i detta medlemsförslag som den socialdemokratiska gruppen lägger stor vikt vid.

Det är viktigt att inte minst konsumentorganisationerna uppmärksammar problem och föreslår förbättringar för konsumenterna. Därför är deras medverkan i den politiska beslutsprocessen helt nödvändig.

Men konsumentorganisationerna har i motsats till industrin inte råd med att anställa dyra konsulenter. Medlemsförslaget innebär att det avsätts ett belopp så att organisationerna kan delta i lagstiftningen. Det stöder den socialdemokratiska gruppen varmt, och jag vill påpeka att det hänger ihop med målsättningen ett tätare samarbete med de frivilliga organisationerna.

Här verkar det ganska tankeväckande att den konservativa gruppen och Fremskrittspartiet i Norge inte vill vara med om att stödja konsumentorganisationerna. De två grupperna har på det hela taget inte velat vara med om att använda medel från Nordiska rådets budget för att stärka konsumenterna.

Fru President! Den socialdemokratiska gruppen är mycket till freds med detta förslag och med att alla förslag har fått så stor uppbackning från de övriga partigrupperna.

Per Erik Granström (socialdemokratiske gruppens talesman):
Fru President! Det känns bra att i debuten i Nordiska rådet från denna talarstol få ta upp ett så aktuellt och framtidsinriktat ämne som IT-frågor och Internethandel. Det är frågor som vi säkert kommer att få anledning att dryfta ganska ofta framöver i denna församling.

Jag vill markera att den socialdemokratiska gruppen står helt bakom utskottet beträffande medlemsförslag A 1176. Vi vill ändå understryka att en sådan här undersökning brådskar, eftersom det nästa – och viktigaste – steget är att ta några initiativ som stärker konsumenterna i IT-samhället.

Utvecklingen på IT-området går oerhört fort dessa år. Man kan snart köpa allt via Internet, och skall man tro dataindustrin och framtidsforskare kommer vi inom loppet av några år att företa en stor del av våra inköp via Internet, och en stor del av de finansiella tjänsterna skall äga rum via hemmadatorn.

Samma industri får glitter i ögonen när dess företrädare berättar om framtidsperspektiven i denna utveckling. Den kommer t.ex. att göra det lättare att registrera medborgarnas inköp, så man kan utföra målinriktade kampanjer mot bestämda grupper. För den socialdemokratiska gruppen är det helt avgörande att tillse att konsumenterna inte mister rättigheter på grund av att handel försiggår ett nytttekniskt instrument.

Vi är djupt bekymrade över att det allt oftare framförs att denna handel skall försiggå efter andra regler än normal handel. Det gäller betalning av moms och avgifter, och det gäller skydd av konsumenterna. Vi önskar inte en utveckling där Internet blir ett slags vildavästernsamhälle utan några som helst regler. Vi vill inte ha reklam som inte följer de regler vi har satt upp för reklam. Vi önskar inte att konsumenterna blir registrerade utan att de vet om det och att de dras in i olika företags kampanjer.

Det är möjligt att det är svårt att hänga med i teknikens snabba utveckling, men det är viktigt att vi politiskt tar upp kampen. Det är ett område som är svårt – ja omöjligt – att kontrollera nationellt, och vi är därför tvungna att arbeta för internationella regler. Därför är EU det riktiga stället att börja ett samarbete.

Det är också viktigt att de nordiska ländernas regeringar pressar på för att göra EU och EU-kommissionen uppmärksamma på hur viktig konsumenternas ställning är på detta område. Det senaste året offentliggjorde EU-kommissionen t.ex. en grönbok om IT-samhället som konsumentorganisationerna kritiserade för att den inte tog tillräcklig hänsyn till konsumenternas ställning. Det är inte bra att man inte gör det, men det är bra att konsumentogranisationerna är uppmärksamma.

Fru president! För den socialdemokratiska gruppen är det helt avgörande att de nordiska länderna går i spetsen i EU och är pådrivande för att stärka konsumenterna i IT-samhället.

Vi vill också anmoda de nordiska regeringarna att inte bara överlåta initiativet till EU-kommissionen, utan att aktivt medverka i processen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A, Norge):

Det er en viktig sak som Kaj Larsson tar opp i sitt medlemsforslag om miljømerking av fisk.

Nordisk Ministerråd for fisk har hatt dette som en av sine viktigste saker siden 1996, og det er et nært nordisk samarbeid som ligger bak at saken nå er reist både i EU og FAO, og det er en tett oppfølging i forhold til næringen.

I det initiativ som har vært fra nordisk side, har man vært bekymret for og sterkt prinsipielt uenig i at en privat organisasjon med sterke næringsinteresser skal kontrollere en så viktig sak som et miljømerke. Det bør også være Nordisk Råds utgangspunkt. Jeg er derfor glad for at utvalget og høringsinstansene klart har avvist en ordning som Marine Stewardship Council.

Norge, Island, Danmark, Færøyene og Grønland er store fiskerinasjoner. For disse land er det viktig at hovedfokus rettes mot hvilke kriterier som skal legges til grunn internasjonalt. For Sverige er situasjonen noe annerledes. Der er det innenlandske markedet viktigst.

Det er grunn til å merke seg det omfattende arbeid som er iverksatt under Nordisk Ministerråd vedrørende miljømerking av fisk og fiskeprodukter, og at det i det arbeidet også har vært og er et nært samarbeid knyttet til "Svanen". Jeg har merket meg at Nordisk Ministerråd ikke har funnet grunnlag for å utvikle et eget nordisk miljømerke for. Ut fra merkostnadene ved å utvikle og introdusere nye merker har man funnet det mer hensiktsmessig i en eventuell framtidig miljømerking å benytte de merker som allerede er kjent, f.eks. "Svanen", eller "Krav" i det svenske marked. Jeg er enig i det. Miljømerking av fisk og fiskeprodukter i Norden bør derfor kunne skje ved bruk av "Svanen".

Det må nå rettes særlig oppmerksomhet om å utvikle kriterier for miljømerking som er basert på vitenskapelig grunnlag, slik at miljømerket faktisk gir forbrukerne det produktet som miljømerket signaliserer. Dette arbeidet må være avklart før en miljømerking kan iverksettes. Det må være et siktemål å oppnå bredest mulig internasjonal enighet om kriteriene og rettsgrunnlaget. I denne sammenheng er det arbeid som etter nordisk initiativ foregår både i EU og i FAO, viktig.

Ole Vagn Christensen (S, Danmark):

Fru præsident! I den socialdemokratiske gruppe bakker vi fuldstændig op om medlemsforslaget om bedre varedeklarationer og mærkning i Norden. Det er ikke tilfældigt, da forslaget er et resultat af et oprindelig socialdemokratisk initiativ, og derfor vil jeg ikke gentage indholdet af den fremlæggelse, Øystein Djupedal gav på udvalgets vegne, men blot på vegne af den socialdemokratiske gruppe erklære mig helt enig.

Der tales meget om et frit marked, men skal forbrugerne have et reelt frit valg, er det forudsætningen, at de har fuld information om de varer, de køber. Det kniber det gevaldigt med i dag, og det er desværre ofte, vi hører udsagn om, at man ikke skal "forvirre" forbrugerne med unødvendige oplysninger, for eksempel om indholdet af tilsætningsstoffer, eller om et levnedsmiddel er genmodificeret. Det er som regel fra borgerlige politikere, vi hører de indvendinger, og selvfølgelig fra industrien, som af en eller anden grund ikke altid vil stå ved indholdet af de produkter, de sælger os.

I den socialdemokratiske gruppe deler vi opfattelsen af, at man ikke skal forvirre forbrugerne, men det kan aldrig være forvirring at give forbrugerne information om indholdet af de varer, de køber. Det er en naturlig ret og et krav fra den moderne nordiske forbruger.

Men det er rigtigt, at det kan være svært for forbrugerne at gennemskue, om en vare er miljørigtig, og her kan mærkning være en god løsning. Men det er forvirrende for forbrugerne, at der i dag findes et hav af private mærker, hvis kriterier ikke er til at stole på. Nogle af de "miljørigtige" mærker, supermarkederne selv har opfundet, er ikke særlig miljørigtige. Det er useriøst, og det nedbryder forbrugernes tillid til miljømærkning, og det er uheldigt.

Det, der er brug for, er, at man får nogle troværdige mærker, som er internationalt brugt og anerkendt. Det nordiske Svanemærke er et godt eksempel, og på sigt vil det forhåbentlig lykkes at få udbredt EU's Miljøblomst til så mange varegrupper, at det bliver et kendt og et anvendt mærke i EU. Men både når det angår Svanen og Miljøblomsten forudsætter det, at der afsættes ressourcer til deres udbredelse.

Fru præsident! I den socialdemokratiske gruppe står vi helt bag opfordringen til de nordiske landes regeringer om at arbejde for, at alle varer forsynes med fyldestgørende informationer om indholdet. Vi vil opfordre de nordiske landes regeringer til at arbejde for fælles kriterier for mærkninger, både i EU og WTO.

EU har vedtaget regler om mærkning af genmodificerede fødevarer, der er blandt verdens strengeste. Det er USA meget kritisk over for, og det er ikke utænkeligt, at det vil blive en sag mellem EU og USA i WTO. Derfor er det vigtigt, at de nordiske lande gør en aktiv indsats, også i WTO.

Kent Olsson (m, Sverige):
Fru president! När jag hör min danske kollega Ole Vagn Christensen komma in på hur viktigt det är med konsumentskydd undrar jag om man inte har glömt bort det som är viktigast för konsumenterna, nämligen att det finns en fri, effektiv och konkurrensutsatt marknad för varor och tjänster. Om de olika länderna inte inför förtäckta handelshinder, ger marknaden, väl fungerande, konsumenterna en valfrihet. De får lägre priser, vilket gynnar dem.

Det låter ibland som om allting blir så mycket bättre bara vi har väl fungerande konsumentorganisationer. En fri marknad har givit oss bra produkter. Vi kan gå tillbaka till det gamla kommunistiska Sovjetunionen för att se hur det där fungerade. Där hade man dåliga miljöer och dåliga bilar.

Vi kan inte bortse ifrån dessa aspekter. Företagarna och vi konservativa är inte på något sätt emot att det blir bra produkter på marknaden, men jag undrar ibland vad som är viktigast för den socialdemokratiska gruppen – konsumentorganisationer eller bra varor.

Ole Vagn Christensen (S, Danmark):
Det var en interessant udlægning, min konservative kollega her gjorde, men jeg må sige, at jeg blev ikke spor forundret. Det var gammel vin – jeg ved

ikke, om det var på nye flasker - men det var i hvert fald noget, som vi har hørt før.

Jeg mener, vi er nødt til at understrege, at skal det være et frit marked, at så er vi også i den situation, at så skal vi have fuld information om de varer, det handler om. For ellers er der intet frit marked. Så er der et manipuleret marked, og det er ikke det, vi er interesseret i.

Det, jeg også vil sige, det er, at den situation, som også min konservative kollega tog op, nemlig spørgsmålet omkring det her med, at nu er vi jo gået ind i det dér med – jeg tror, han sagde noget i retning af, at det sovjetrussiske var faldet sammen på grund af, at man gav fuld information – jeg mener, at det var det modsatte.

Kent Olsson (m, Sverige):
Fru president! Anledningen till att jag begärde ordet var den socialdemokratiska gruppens angrepp mot den konservativa gruppen. Jag vill bara tala om att vi står eniga bakom detta. Vi har egentligen inga andra åsikter. Vi lägger huvudvikten vid en väl fungerande marknad, något som är väsentligt för handelns utformning.

Vad vi framhållit i utskottets diskussion är att vi inte tycker att de 500 000 DKK skall komma från Nordiska rådet. Om de behövs skall de i stället komma från de olika nationella regeringarna. Vi kan säkert vara eniga om att konsumenterna skall ha bra varor. Vi kan också vara eniga om vad som var orsaken till kommunismens fall. Låt mig ändå påpeka att det i det aktuella socialistiska landet inte fanns några pengar över till konsument-organisationer. Framför allt fanns det inga pengar till bra varor.

Ole Vagn Christensen (S, Danmark):
Så nåede vi til kernens indhold, og det var jo det samme, der blev fremført, da den konservative gruppes talsmand udtalte sig.

Jeg vil gerne understrege her, at jeg tror ikke på, at vi kan komme i den situation, at vi er foran forbrugerne. Og derfor kan vi lige så godt have dem med som medspillere. Og jeg mener, det er en fornuftig ting, at man finder det samarbejde med hinanden, og at man bruger pengene til at forstærke den indsats. Og det er jo det, det hele handler om.

Per Kaalund (S, Danmark):
Fru præsident! Jeg har et par bemærkninger fra den socialdemokratiske gruppe i tilslutning til den udmærkede forelæggelse, som Europaudvalgets talsmand, Marit Nybakk, foretog. Forslaget om førevarelovgivning i Norden og EU er en opfølgning på det socialdemokratiske medlemsforslag om større

fødevaresikkerhed, som var på sessionen sidste år, 1997. Dette forslag omfattede en styrket nordisk indsats for at udføre risikovurderinger for tilsætningsstoffer i de kommende år. Både i EU og i WTO er det nemlig sådan, at man kun kan forbyde tilsætningsstoffer, hvis man videnskabeligt har belæg for, at de er sundhedsskadelige. Derfor er risikovurderinger helt afgørende i indsatsen for at sikre forbrugerne mere sunde fødevarer.

Industrien har ansat medarbejdere, herunder forskere, der daglig er med til at bringe nye tilsætningsstoffer på markedet. Står det til dele af industrien, skal vi have farvestoffer i næsten alle fødevarer, og vi skal have unødvendige vitaminer i babymad for eksempel og antibiotika i ost m.v.

Over for dette står de nationale levnedsmiddelkontroller, der skal efterprøve disse stoffers effekt på menneskers sundhed. Det burde være indlysende, at de nordiske lande har en stor fordel af at samarbejde om denne opgave, og Nordisk Råd har da også afsat et budget til denne opgave. 3 mio. DKK mente Nordisk Ministerråd var nok til denne vigtige opgave – det var 1 mio. DKK mindre end sidste år. Det var en stor skuffelse for den socialdemokratiske gruppe at se denne nedprioritering og også at se den konservative gruppe og Fremskridtspartiet støtte Ministerrådets spareforslag, for behovet har aldrig været større!

Vi er derfor glade for, at det er lykkedes at få Ministerrådet til at droppe besparelsen og i stedet afsætte 2 mio. DKK mere – og dermed i alt 5 mio. DKK – til denne vigtige opgave. Det betyder, at hele den nordiske handlingsplan for risikovurdering af levnedsmidler nu kan fortsætte, og at den sidste halvdel af programmet kan sættes i gang. Vi håber derfor også, at de nordiske landes regeringer vil tage forslaget om EU, Norden og fødevarelovgivning meget alvorligt.

De nordiske lande har ikke altid højeste niveau i EU, men det er rigtigt, at EU's regler på fødevareområdet heller ikke har været gode nok. Det er utilfredsstillende, at vi har måttet bruge miljøgarantien på det såkaldte madsminkedirektiv, fordi de tilladte grænseværdier for nitrit/nitrat og sulfitter var for høje. Det er utilfredsstillende, at grænseværdierne for sulfitter nu igen skal udvides.

EU har hårdt brug for en fødevarelov, og en fødevarelov, der først og fremmest tager udgangspunkt i forbrugerne og ikke alene i hensynet til det indre markeds principper om fri bevægelighed. EU-Kommissionen har desværre lagt op til det sidste. Den socialdemokratiske gruppe opfordrer de nordiske EU-lande til at arbejde på at ændre dette og bruge Amsterdam-traktatens nye, forbedrede bestemmelser i argumentationen herfor. Forsigtighedsprincippet må og skal være det bærende princip i EU's regler på førevareområdet.

De nordiske lande skal også arbejde for, at EU's positivlister indskrænkes. Hvis det ikke er nødvendigt, er der ingen grund til at bruge tilsætningsstoffer,

blot fordi de er uskadelige. Men her må de nordiske regeringer også gribe i egen barm og selv lade være med at foreslå nye udvidelser af positivlisten.

Fru præsident! Den socialdemokratiske gruppe vil opfordre de nordiske regeringer til at efterleve principperne i dette forslag, når de agerer i forhold til EU/EØS-forslag på fødevareområdet og prioritere dette arbejde højt. Der er næppe nogen nordisk sag med større nordisk nytte end at sikre de nordiske befolkninger sunde fødevarer.

Hermed sluttede debatten.

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1173/euro och antog utskottets förslag til rekommendation med acklamation (se rek. 25/1998 samt rek. 26/1998, ss. 1870-71).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1174/euro, A 1175/euro och A 1176/euro med acklamation (se rek. 27/1998, rek. 28/1998 och rek. 29/1998 samt rek. 30/1998, ss. 1872-75).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1184/när med acklamation (se rek. 31/1998, s. 1876).

23. Miljö- och energidebatt

B 182/när Ministerrådsförslag om fortsättningen av den nordiska faciliteten för mjukfinansiering av miljöprojekt i närområdet (nordiska miljöutvecklingsfonden)

A 1187/när Utskottsförslag angående Murmansk-området

B 179/nord Redogörelse över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska samarbetet

A 1188/när Utvalgsforslag angående gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el

A 1189/när Kompetensnätverk for Agenda 21 i Östersjön

Närområdesutskottet hade i anledning av ministerrådsförslag B 182/när föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslaget om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska miljöutvecklingsfonden) enlighet med ministerrådsförslag B 182/när och med beaktande av de synpunkter som framförts av närområdesutskottet.

Närområdesutskottet hade i anledning av utskottsförslag A 1187/när föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet

att i sina kontakter ta upp frågan om tillstånd för nordiska och andra miljöforskare och frågan om transport-, tull- och skatteformaliteter vid ryska gränsen när det gäller miljöforskning och -utrustning

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utpeka en kontaktperson i Murmansk som fungerar på samma sätt som kontaktpersoner i Arkhangelsk och Petrozavodsk

att i sin verksamhet prioritera sådana miljöprojekt i Murmansk-området som har direkt inverkan på medborgarnas dagliga liv, t.ex. snabba åtgärder i grund- och avfallsvattenproblem

att stödja på mest ändamålsenliga sätt Murmansk administration i miljöfrågor och lagstiftningsarbete

att på allt sätt stödja uppbyggnaden av ett medborgarsamhälle i Murmansk genom att ge stöd till projekt mellan kommuner och genom att sprida kunskap om t.ex. närdemokrati, frivilligorganisationer och jämställdhetsfrågor och genom att ge stöd till kontakter mellan de nordiska och ryska frivilligorganisationer i området

att utreda möjligheten att ge stöd till nya initiativ för skolsystemets utvecklande i regionen, och särskilt för de samiska barnen angående undervisning i samiska;

samt att Nordiska rådet beslutar

att ta initiativ till ett seminarium för duman i Murmansk och sametingen om ursprungsfolkens ställning och samelagstiftningen

att ha kontakt med Murmansk-parlamentariker t.ex. i samband med rådets stipendieordning

Nordenutskottet hade i anledning av redogörelse B 179/nord föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det nordiska samarbetet inom transport- kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet intensifieras samt att det framtida resursbehovet utreds och att resultaten redovisas för Nordiska rådet.

Nærområdeutvalget hade i anledning av utvalgsforslag A 1189/när foreslået at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere et kompetansenettverk for Agenda 21-arbeidet, og at DKK 500.000 reserveres til dette arbeidet.

Christel Anderberg (utskottets talesman (B 182/när)):
Fru president! De nordiska länderna har genomfört omfattande projekt under 1990-talet för att förbättra miljön i Nordens närområden. Trots detta är miljösituationen fortfarande kritisk på vissa håll. De nordiska länderna har var för sig och genom samverkan i ett flertal internationella program och institutioner givit betydande stöd, liksom man gjort det samnordiskt genom ministerrådets närområdesinsatser och genom nordiska instituitioner som Nordis-

ka miljöfinansieringsbolaget (NEFCO), Nordiska investeringsbanken och Nordiska projektutvecklingsfonden.

Behovet av miljöåtgärder är alltså fortfarande stort, särskilt i nordvästra Ryssland. Det är viktigt att Norden fortsätter sina positiva insatser i området och aktivt medverkar i finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden. Ett särskilt problem är det stora antalet miljöprojekt som inte kan finansieras genom marknadsmässiga krediter på grund av alltför svag återbetalningsförmåga. En samnordisk stödinsats, som kompletterar och utfyller andra insatser i sådana former, kan bidra positivt till möjligheterna att genomföra dem.

Vi var därför positiva i närområdesutskottet när ministerrådet 1996 upprättade en nordisk s.k. facilitet för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet i anslutning till NEFCO. Faciliteten etablerades på försöksbasis som en provordning för perioden 1996–1998, och vi kan notera att prövoperioden har fallit väl ut. De godkända projekten avser angelägna miljöproblem och har en god bredd. Merparten, 12 stycken, ligger i nordvästra Ryssland. Detta är positivt och visar på att faciliteten kunnat spela en konstruktiv roll i att utveckla miljösamarbetet med Ryska federationen.

Närområdesutskottet tycker i likhet med ministerrådet att det finns ett stort behov av att fortsätta med en samnordisk stödinsats av den här typen. Den kan komplettera och utfylla andra insatser och påskynda viktiga miljöinsatser i närområdet. Det är dessutom viktigt att den också i framtiden leder till en ökad mobilisering av de lokala resurserna.

Vi har vidare betonat att stödinsatsen måste ske i samverkan med de biståndsinsatser som de nordiska länderna genomför i egen regi och att den medverkar till att icke-nordiska resurser, från t.ex. de internationella finansieringsinstituten och EU:s ordningar, i så hög utsträckning som möjligt kanaliseras till närområdesregionen.

Dess största mervärde ligger i möjligheten att arbeta flexibelt och innovativt, så att insatserna kompletterar de nordiska ländernas bilaterala aktiviteter och EU:s Phare- och Tasis-ordningar. Jag vill också betona att faciliteten kan spela en konstruktiv roll i de medlemsansökande närområdesländernas process för anpassning till EU.

Vi är också positiva till tanken att förhöja beloppsramarna för faciliteten för att uppnå större "katalytisk" genomslagskraft i förhållande till de internationella finansieringsinstitutionerna. Vi hade helst sett att en sådan förhöjning gjorts omgående men accepterar ministerrådets synpunkt att det med hänsyn till den korta prövoperioden kan vara rimligt att under den kommande tvåårsperioden behålla nuvarande nivå. Denna är nu 35 MDKK per år. Under den följande treårsperioden höjs beloppsramen till mellan 40 och 50 MDKK per år.

Avslutningsvis vill jag säga att vi tillstyrker justeringen av riktlinjerna för den fortsatta verksamheten och att ministerrådet är inne på rätt spår vad gäl-

ler behovet av att några faciliteten ett nytt, mera ändamålsenligt och beskrivande namn än "mjukgöringsfaciliteten". Denna benämning för mer tankarna till tvättmedel än till miljöåtgärder, och vi föredrar definitivt benämningen Nordiska Miljöutvecklingsfonden.

Hannes Manninen (utskottets talesman (A 1187/när)):
Arvoisa puheenjohtaja! Muurmanskin alue on valtavien kaasu-, öljy- ja malmivarojensa ansiosta tulevaisuudessa erittäin tärkeä sekä Pohjolalle että Keski-Euroopalle. Alueelle on kasautunut myös ydinreaktoreita enemmän kuin mihinkään muualle maailmassa.

Alueen suurimmat ympäristöuhat ovat radioaktiivisen säteilyn vaara sekä teollisuuden päästöjen luonnontuhot ja vaikutukset kansalaisten terveyteen. Maaperä on saastunut, kasvillisuus tuhoutunut sekä pinta- ja pohjavedet pilaantuneet laajalti eräiden teollisuuskombinaattien ympärillä.

Saasteista johtuvat tietyt sairaudet ja erityisesti lapsikuolleisuus ovat paikoin erittäin korkealla tasolla. Puhtaan juolmaveden saanti on alueen suurimpia haasteita. Tällä hetkellä on pulaa ruuasta, vaatteista ja lääkkeistä, ja erityisesti se koskettaa lasten ja orpojen laitoksia sekä sairaaloita. Vanhuksilla ei ole myöskään varaa ostaa hinnaltaan 3 – 5 -kertaiseksi nousseita tuotteita.

Vakauden edistäminen Luoteis-Venäjällä on edellä selostetuista syistä kaikkien edun mukaista. Se edellyttää talouden kehittämisen ohella infrastruktuurin kunnostamista, toimivan puoluelaitoksen ja demokratian sekä kansalaisyhteiskunnan periaatteiden juurruttamista alueelle.

Ympäristötutkimuksen ja alueen avustamisen ongelmia ovat olleet viranomaisten tyly suhtautuminen erityisesti tullimääräyksiin ja -maksuihin, jotka on ulotettu tutkimuslaitteisiin sekä avustuksiin ja avustustavaroihin. Se on asia, joka on selvitettävä hallitustasolla, kuten lähialuevaliokunnan esityksessä suositellaan.

Lähialuevaliokunta suosittaa yhteyksien rakentamista yhdyshenkilön, stipendijärjestelmän ja parlamentaarikkoyhteyksien avulla. Kansalais- ja vapaaehtoisjärjestöjen sekä paikallishallinnon välisiä yhteyksiä ja koulutusta on tuettava.

Lähialuevaliokunnan mielestä ympäristöprojekteista on asetettava etusijalle sellaiset, jotka vaikuttavat suoraan kansalaisten jokapäiväiseen elämään, kuten puhtaan vedensaannin turvaaminen. Kaikissa toimissa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsiin ja heidän asemansa parantamiseen.

Haluan tässä yhteydessä korostaa, että NEFCON rooli ympäristöasioissa on ollut ja tulee olemaan edelleen erittäin tärkeä.

Arvoisa puheenjohtaja! Toiminta Muurmanskin alueella, kuten muillakin lähialueilla, vaatii kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Prosessin ylläpitäminen ja edistäminen palvelee kuitenkin parhaiten alueen vakautta ja kehitystä tulevaisuudessa.

Hannes Manninens anförande i svensk översättning:

Ärade ordförande! På grund av sina enorma gas-, olje- och malmförekomster kommer Murmanskområdet att bli synnerligen viktigt både för Norden och Mellaneuropa. I området finns också fler kärnreaktorer än någon annanstans i världen.

De största miljöhoten i området är risken för radioaktiv strålning och de miljöskador och hälsokonsekvenser som industriutsläppen orsakar. Marken är förorenad, växtligheten förstörd och både yt- och grundvattnet nersmutsat över stora områden kring industrikombinaten.

Vissa föroreningsbetingade sjukdomar och inte minst barndödligheten är ställvis mycket frekventa. Tillgången till rent dricksvatten hör till de största utmaningarna i området. Just nu råder det brist på mat, kläder och mediciner, speciellt på institutioner för barn och föräldralösa och på sjukhus. De äldre har inte heller råd att köpa varor som blicit 3-5 gånger dyrare.

Av ovan nämnda orsaker ligger det i allas intresse att främja stabiliteten i Nordvästryssland. Det kräver inte bara att ekonomin utvecklas utan också att infrastrukturen rustas upp och att en fungerande försvarsmakt, demokrati och principerna för ett civilt samhälle får fotfäste i området.

Miljöforskningen och biståndsinsatserna i området har haft problem med myndigheternas avvisande inställning inte minst till tullbestämmelser och tullavgifter, som har utsträckts ända till forskningsapparatur samt bistånd och biståndsmedel. Det är en fråga som måste utredas på regeringsnivå, precis som närområdesutskottet rekommenderar i sin framställning.

Närområdesutskottet rekommenderar att kontakter byggs upp med hjälp av en kontaktperson, ett stipendiesystem och parlamentarikerkontakter. Kontakterna mellan medborgar- och frivilligorganisationer och lokalförvaltningen måste stödjas.

Närområdesutskottet menar att sådana miljöprojekt bör prioriteras högst som inverkar direkt på medborgarnas dagliga liv, som tryggad tillgång till rent dricksvatten. Alla insatser bör ta särskild hänsyn till barn och till att förbättra deras villkor.

Jag vill i detta sammanhang understryka att Nefco har spelat och kommer alltfort att spela en mycket viktig roll i miljöfrågor.

Ärade ordförande! Insatserna i Murmanskområdet, precis som i de övriga närområdena, kräver tålamod och långsiktighet. Stabiliteten och den framtida utvecklingen i området gagnas bäst av att vi håller processen i gång och främjar den.

Charlotta L Bjälkebring (utskottets talesman (B 179/nord)):

Fru president! Med anledning av ministerrådsförslag B 179 om utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet vill jag på utskottets vägnar framföra följande.

Nordenutskottet anser det positivt att ministerrådets transportministrar utarbetat föreliggande redogörelse till Nordiska rådet. Transportsektorn spelar en nyckelroll både vad gäller miljöpåverkan och som ett redskap i den ekonomiska utvecklingen. Ett motiv för att samarbetet inte enbart bör bedrivas nationellt utan bör bedrivas nordiskt är att trafik- och transportfrågorna berör flertalet av de nordiska samarbetssektorerna. Sektorn är ett centralt samarbetsorgan vad gäller tvärsektoriella projekt inom flera prioriterade områden, speciellt i miljö- och IT-frågor. Det finns därför stora möjligheter att uppnå en väsentlig nordisk nytta i samarbetet. Utskottet är därför enigt med ministerrådet om att det nordiska samarbetet inom den transport- och trafikpolitiska sektorn bör upprätthållas och utvecklas.

IT har stora möjligheter som verktyg att effektivisera transporterna. Vi säger att man kan minska deras miljöbelastning och förbättra trafiksäkerheten. Utskottet anser det positivt att ministerrådet har framfört IT-frågorna som ett prioriterat område. När kartläggningen på transport- och IT-området är avslutad bör det finnas underlag för att utforma ett fortsatt och utvidgat arbete på transportområdet vilket kan ta fram nordiska förslag och lösningar som kan ha tillämpningar också i Nordens närområden och internationellt. Av särskild vikt, med hänvisning till sektorns stora negativa miljöpåverkan, är det också att få fram åtgärder för att åstadkomma ett ekologiskt bärkraftigt transportsystem även på lång sikt.

Utskottet ser vidare ett stort behov av att det nordiska samarbetet bistår med att främja en säkrare, miljövänligare och effektivare trafik i Nordens närområden. Trafiksäkerheten är också ett annat mycket prioriterat område för aktiviteter i Norden och Nordens närområden.

Vad gäller det framtida behovet av resurser noterar utskottet att ministerrådet främst räknar med att projektverksamheten kommer att ske inom ramen för eventuella anslag för aktiviteter inom Nordens närområden. Med utgångspunkt i de behov av sektorssamarbete, utredningar om IT m.m. som redovisas i planerna och önskemålen om framtida samarbete förefaller dock resursbehovet att vara undervärderat. Utskottet anser att sektorsbudgeten på sikt därför bör ökas.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att det nordiska samarbetet inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet bör fortsättas och intensifieras vad gäller de här redovisade områdena.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Svend Erik Hovmand (mittengruppens talesman):
Fru præsident! Udgangspunktet for debatten under dette punkt på dagsordenen er jo tre forslag fra Nærområdeudvalget og et ministerrådsforslag, alle omhandlende energi- og miljøforanstaltninger i vores nærområder, først og fremmest i Østersøregionen og i Barentsområdet.

Jeg skal her på Midtergruppens vegne kommentere disse problemstillinger under ét. Der er jo en god sammenhæng i forslagene, der ligger på Rådets bord under dette dagsordenspunkt. De strækker sig fra en overordnet miljøindsats over en bred front, som de foreslås fra Ministerrådets side, over meget konkrete forslag til en specifik indsats i Murmansk-området og i relation til Agenda 21 i Østersøen, til et særdeles perspektivrigt forslag, der skal bane vejen for dannelsen af et egentligt sammenhængende energiforsyningsnetværk på bæredygtigt grundlag i hele Østersøområdet.

Fru præsident! Selv om forslagene under debatpunktet om miljø og energi især sigter mod Østersøregionen, så vil vi fra Midtergruppen pege på, at Nordisk Råds fokus på miljø- og levevilkårene i Arktis og i Nordatlanten ikke dermed må overses. Arktis berøres også især for Barentsområdets vedkommende i Ministerrådets redegørelse B 179/nord om det nordiske trafik- og transportpolitiske område, som jo også vedrører Euro-Arktisk region, og i A 1187/nær om indsatsen også for de oprindelige folk i Murmansk.

Heller ikke når vi taler om havforurening eller om håndtering af atomaffald, kan vi isolere vor interesse for og indsats i Østersøen fra det, der optager os i Arktis. Jeg skal her blot pege på atomaffaldsproblemerne på Kolahalvøen – både dem, der er skabt af militæret, og dem, der er skabt af industrien. Jeg skal også pege på, at vi, både når vi taler om Østersøen, og når vi taler om Arktis, befinder os inden for EU's nordlige dimensions spændvidde. Og jeg vil understrege, at specielt den radioaktive forurening, der udgår fra eller kan forventes at sprede sig fra Barentsområdet fra ubåde og fra andre militære anlæg, er så voldsom, at det kræver en enorm international indsats at uskadeliggøre den.

I øjeblikket løftes denne opgave først og fremmest gennem projektet Arctic Military Environmental Cooperation, som er et norsk-russisk-amerikansk projekt. Jeg mener, at hele Norden burde overveje at gå ind i dette projekt. Det ville falde i god tråd med de fremskridt, vi i disse år gør i Arctic Council, hvor alle nordiske regeringer deltager, og hvor alt tyder på, at Nordisk Ministerråd nu får en observatørplads.

Fru præsident! Det er indlysende – det kan man se ved at kigge på en globus, hvis man skulle være i tvivl – at området nord for polarcirklen er et vitalt nordisk interesseområde. Det gælder, når vi skal sikre levevilkårene for nordboerne og ikke mindst for de oprindelige folk i Arktis. Det gælder ikke mindre, når vi taler om de væsentlige rigdomme og råstoffer, der findes i Arktis, og som er og ikke mindst i fremtiden vil være et grundlag for udviklingen af velfærd og livskvalitet i Norden. Ikke mindst når vi ser på energipolitikken, falder disse sammenhænge i øjnene, og får vi held med at skabe sammenhæng i vores samlede energi-, transport-, miljø- og handelspolitik i den nordiske dimensions spændvidde, sådan som det finske forslag jo lægger op til, ja, så er der enorme gevinster at hente for vore nordiske lande.

Jeg kan ikke undlade at understrege, at vi også på dette helt vitale felt er inddraget og forpligtet i et globalt system, akkurat som når det gælder havforurening eller radioaktiv forurening.

Jeg tænker i denne sammenhæng på energi- og miljømødet, som netop i disse dage, netop i disse timer, finder sted i Buenos Aires, og hvor man drøfter miljøpolitiske redskaber til begrænsning af CO_2-forureningen. Redskaberne hedder "fælles regler" og "omsættelige miljøtilladelser".

Vi ved i dag ikke, om der sker fremskridt for disse redskaber i Buenos Aires. Men i Midtergruppen har vi den opfattelse, at vi alvorligt bør overveje selv at sætte dem i værk i Norden og Østersøen under alle omstændigheder for på den måde at drive en infrastruktur frem, som vil være så stor en miljø- og velfærdsmæssig gevinst i den østlige Østersø, at der netto vil blive et anseligt overskud både på miljøregnskabet og på produktionsregnskabet i den samlede Østersøregion og i Norden.

Det er derfor særdeles glædeligt, at de nordiske statsministre har taget kontakt til de øvrige Østersølande med henblik på udvikling af el- og gasnet. Ambitionen for os må være, at de russiske gasreserver både kommer til nytte i det nordlige Rusland og til glæde for russerne selv, men også i Norden i et liberaliseret og bæredygtigt energiforsyningssystem.

Vi har alle brug for hinanden. "Vi er hinandens verden", som den danske forfatter Løgstrup engang udtrykte det. Vi er afhængige af hinanden.

Midtergruppen anser de forelagte forslag for at være væsentlige skridt i retning af de miljø- og energipolitiske målsætninger, vi har både regionalt og globalt, og skal derfor anbefale en vedtagelse af de fremlagte forslag.

Erik Dalheim (utskottets talesman (A 1188+A 1189/när)):

President! Energi- og miljøspørsmål var til bred drøfting i Nordisk Råds temakonferanse om miljø i Gøteborg i februar. Ut av konferansen fikk vi to hovedkonklusjoner. Den ene er behovet for bedre kjøreregler på elmarkedet. En nødvendighet for å oppnå en mer miljøvennlig elproduksjon i Norden. Det andre var ønsket om å få på plass et kompetansenettverk for Agenda 21 på kommunenivå i Norden og i Østersjøområdet.

En miljøtilpassing av kjøreregler for elmarkedet krever en inkludering av også miljøkostnadene i produksjonsprisen på elektrisitet. Enkelt å gi sin tilslutning til, politisk krevende å sette ut i livet. Nærområdeutvalget, Nordisk Råd har tidligere i forskjellige rekommandasjoner berørt utfordringene på miljø og energisektoren. Det Nærområdeutvalget nå inviterer rådet til å gi sin tilslutning til, er en konkretisering av tidligere anbefalinger og en tidfesting av gjennomførte politiske prosesser i de enkelte nordiske lands parlamenter.

Konkret ber vi om at de nordiske lands regjeringer koordinerer de politiske prosesser i de enkelte land med mål om at de nordiske markeders pris på

elektrisitet skal gjenspeile de ulike energibæreres miljøkostnader. Det vil si at det innen år 2001 gjennomføres tiltak i det nordiske elmarked for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene legges inn i produksjonsleddet.

Dagens elhandel mellom de nordiske land gir konkurransefortrinn til den billigste elektrisitet uten at miljøkostnadene tas med i beregningen, dvs. uten hensyn til miljøeffektene av produksjonen. Med dette svekkes også det økonomiske grunnlaget for investeringer i de minst forurensende produksjonssystemene.

Den reduksjon i utslipp av CO_2 og andre klimagasser som skal skje som en følge av forhandlingene i Kyoto og i disse dager i Buenos Aires, må ha hensiktsmessige virkemidler. Strukturen i elproduksjonen i Norden kan ifølge utredninger i regi av Nordisk Ministerråd gi grunnlag for effektiviseringer og med det bedret miljø. Kvotehandel sammen med tiltak for å harmonisere landenes miljøavgifter bør gi oss fortrinn regionalt utover det som det enkelte nordiske land kan oppnå alene. Rådet har tidligere gitt sin tilslutning til et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for riktigere beslutninger i de enkelte nordiske land, til beste for raskere å nå miljømål innen Norden. I den nå framlagte rekommandasjonen ber vi om at et slikt verktøy kommer på plass for de nordiske land i år 2001.

Som et konstruktivt bidrag til prosessen rundt disse forslag, forutsettes det at man i løpet av 1999 gjennomfører en konferanse i regi av Ministerrådet hvor det rapporteres om det pågående arbeid med denne rekommandasjonen.

Så til rekommandasjonen om kompetansenettverk for Agenda 21.

I de nordiske land er det i dag et utstrakt miljøarbeid på det lokale plan i kommunene, knyttet til Agenda 21-arbeidet.

Utdelingen av miljøprisen i går til Ólafur Arnalds gav oss en sterk påminnelse om at vi mennesker tar hensyn til miljøet rundt oss i vårt daglige arbeid og adferd.

Jeg er kjent med at det vurderes å knytte neste års miljøpris til Agenda 21-arbeidet. Nærområdeutvalgets forslag om et kompetansenettverk med Internett som arbeidsredskap, har som ambisjon å styrke kommunikasjonene lokale miljøarbeidere imellom på tvers av landegrensene. De enkelte nor-diske land er allerede godt i gang med å bygge opp nasjonale kompetanse-nettverk.

De 500 000 danske kr som nå stilles til rådighet, skal bidra til utvikling av et brukervennlig arbeidsredskap, hvori de enkelte lands nettverk kobles i et nordisk. Utvalgets ambisjon er så at dette i neste fase også skal inkludere alle land i Østersjøområdet. Jeg viser for øvrig til den begrunnelse som ligger i forslaget – et forslag som også kan synliggjøre aktuelle kandidater til neste års miljøpris.

Charlotta L. Bjälkebring (vänstrasocialistiska gruppens talesman):

Fru president! Närområdesutskottets verksamhetsplan för nästa år är mycket intressant och innehåller många bra saker. Men skyddet av Östersjöns marina miljö borde stärkas, anser jag. Det verkar nästan som om nedsmutsningen och algblomningen under fjolårets sommar redan har fallit i glömska här i Nordiska rådet. Jag tycker dock att vi, bara för att algblomningen i somras inte märktes på grund av att det var så kyligt, inte skall glömma bort att vi faktiskt bor vid ett döende hav. Nordiska rådet bör alltså medverka till att skyddet av Östersjöns marina miljö blir huvudtemat på Östersjörådets parlamentariska konferens, som nästa gång hålls på Åland. Också sjösäkerheten på Östersjön bör uppmärksammas på den här konferensen.

Denna höst har vi tvingats inse att Estoniakatastrofen kan upprepas vilket ögonblick som helst. Vi har fått alltför många bevis på att ekonomisk vinning och nonchalans dominerat över kraven på säkerhet för passagerare och besättning. Åland som rederiernas förlovade land lämpar sig därför utmärkt som forum för starten på en process som kan leda fram till skärpta gemensamma regler för säkerheten på fartygen på Östersjön. Detta kan i sin tur få andra länder runt Östersjön att följa efter.

En viktig uppgift för Nordiska rådet är att försöka få ändring i tullbestämmelserna i fråga om biståndS- och hjälpsändningar till Ryssland. Otaliga myndigheter, hjälporganisationer och privata som vill bidra till att bygga upp samhällen i ryska närområden blir effektivt förhindrade redan vid gränsen. Alla kontakter som utskottet och Nordiska rådets presidium kan etablera i Ryssland måste således utnyttjas för att de här hindren skall kunna minskas.

Närområdesutskottet har på sin lista över prioriteringar för 1999 också nämnt arbetet på att få till stånd nordiska miljöräkenskaper. Även en konferens om utvecklingen på den nordiska elmarknaden är inplanerad. Detta är mycket välkomna initiativ eftersom ämnet är synnerligen aktuellt och viktigt ur både miljöns och konsumenternas synvinkel.

I fråga om framtidens energikällor är särskilt naturgasen och kärnkraften just nu under stark debatt. Nordiska rådet bör därför spela en aktiv roll i den här debatten. Men ännu viktigare är de långsiktiga alternativen, och kring dem behövs det också mera forskning och utveckling.

Nyligen offentliggjordes en undersökning utförd av sju nordiska energibolag som visar på hur det europeiska gasnätet kan bindas samman med en ledning från Norge väster om Danmark, alternativt från Ryssland via Finland och vidare mot Europa. Man har granskat gasbehovet i länderna runt Östersjön, och utredningen hävdar att t.ex. Sverige år 2020 kan komma att förbruka mer än fem gånger mera gas än i dag. För Finland är en stark ökning av användningen av naturgas en förutsättning för att kärnkraften inte skall byggas ut ytterligare, påstår man. Gasförbrukningen skall öka på oljans och kolets bekostnad. En viss ökning av biobränsleanvändningen ingår också i de här energibolagens bedömning. Energibolagen har kommit fram till att ett nordiskt gasledningsnät, som binder samman gasledningarna i Finland,

Sverige och Danmark, är en ekonomiskt lönsam investering. Nätets första skede kunde vara färdigt tidigast år 2005, och man beräknar att det skulle kosta 30 miljarder kronor. Eventuella beslut kräver i alla fall en hel del tilläggsutredningar. Åtminstone jag ställer mig frågan om en utbyggnad av gasnät är en miljöinvestering på lång sikt.

De vänstersocialistiska partierna i Norden förhåller sig inte helt lika till den här utbyggnaden av gasnätet men genom utförliga miljökonsekvensbedömningar av hela projektet kan eventuella misstag begränsas. Nedläggningen av kärnkraften är självklar. Vi skall ersätta den genom att spara energi och genom att utveckla vind, våg, hydrogengas, jordvärme och förnybara energislag. Naturgasen skulle här kunna bli en del under en övergångsperiod.

Särskilt Danmarks satsningar på vindkraft har väckt stort intressse i Norden, något som liksom solenergi och de delarna kan spela en viktig roll i små lokalsamhällen. Tyvärr är de stora energiproducenterna inte särskilt intresserade av sådan här småskalighet. Detta är inte heller särskilt vinstintressant. Det är därför man inte vill satsa på det här. Men man kunde gott tänka sig att närområdesutskottet, som en inledning på år 2000, arrangerade ett seminarium för små elproducenter både i Norden och i närområdena om vindkraftens framtid. Seminariet skulle kunna heta Nya vindar.

Jag yrkar bifall till samtliga förslag under punkten 23.

Chris Heister (konservativa gruppens talesman):
Fru president! Låt mig bara först konstatera att det som Charlotta Bjälkebring nyss sagt, och som är den vänstersocialistiska politiken när det gäller energin i Norden, kommer att innebära att koldioxidutsläppen ökar i Norden. Det är resultatet av den politik som hon här har presenterat.

De nationella elsystemen håller gradvis på att ersättas med en gemensam nordisk elmarknad. Norge och Sverige är i dag helt integrerade, och integrationen med Finland är långtgående. Danmark återstår emellertid ännu. Det är därför bra, tycker jag, att närområdesutskottet som helhet i sin konklusion tar ställning för att en gemensam elmarknad också bör omfatta Danmark.

Inom detta nordiska område täcks stora delar av elbehovet av vattenkraft, kärnkraft och vindkraft som inte ger upphov till luftföroreningar under drift. En växande del av elbehovet täcks av kraftvärmeverk, varav vissa eldas med biobränslen. På marginalen täcks dock elbehovet av fossileldade kondensverk, främst kolkraft. De fossilbränsleeldade kraftverken svarar för merparten av de miljöstörande utsläppen från elproduktionen i Norden.

Utnyttjar man det samlade nordiska elsystemet optimalt kan man minimera utnyttjandet av de dyra och miljöstörande fossila bränslena. Utvecklingen mot en friare elhandel i Norden skapar alltså förutsättningar för ett sådant optimalt utnyttjande av elproduktionsanläggningarna. Anläggningar med låg rörlig kostnad och nästan utsläppsfri produktion, t.ex. vattenkraft, kärnkraft

och vindkraft, kan då utnyttjas till fullo i hela det nordiska elsystemet, medan dyr och miljöstörande fossilbränslebaserad elproduktion kan undvikas i det längsta.

Införande av en fri elhandel i de nordiska länderna och en fullt integrerad nordisk elmarknad är en mycket angelägen åtgärd för att minimera miljöbelastningen från elproduktionen.

Fru president! I dag finns det stora skillnader mellan de nordiska länderna vad gäller energiskatterna. Detta leder till snedvridningar på elmarknaden. För att öka möjligheterna till ett miljömässigt optimalt utnyttjande av produktionsresurserna behöver de energiskatter som är miljöstyrande samordnas. Det har vi ju tidigare talat om här i rådet.

Konservativa gruppen stöder därför utskottsförslaget. Vi tycker att det är bra att man nu klart har tagit avstånd från de tidigare idéerna om att införa en allmän konsumtionsskatt på el och att ta en del av den skatten och återföra det till de elproduktionsanläggningar som producerar mindre koldioxid än kolkraftverk.

I stället ansluter utskottet sig nu tydligt till det synsätt som vi i den konservativa gruppen hela tiden har haft, nämligen att miljöstyrande skatter på elproduktion bör tas ut i produktionsledet. Då kan man inte smita undan, vilket är fullt möjligt med en allmän konsumtionsskatt på el.

Jag tror också att chansen för att kunna göra någonting på detta område ökar med det förslag till rekommendation som utskottet nu lägger fram eftersom fyra–fem länder i norra Europa redan i dag har någon form av koldioxidskatt.

Jag vill också helt kort kommentera utskottsförslaget angående Murmanskområdet. I samband med budgetbehandlingen i närområdesutskottet föreslog ett enigt utskott att anslå 1 miljon danska kronor till tre konkreta projekt i Murmanskområdet. Det gäller då vattenrening, utveckling av den kommunala administrationen och omsorgsformer för barn - framför allt familjeomsorg i stället för institutionsvård.

Med den budget som majoriteten nu har beslutat om finns det inga pengar för dessa projekt. Det är bara att beklaga att majoriteten inte stött den konservativa gruppens förslag om ytterligare 4,1 miljoner danska kronor till närområdena. Barnens situation är svår i Murmanskområdet; det vet vi. Allt fler föräldrar klarar inte av att ta hand om sina barn. Många barn är också föräldralösa.

Under de senaste åren har en helt ny institutionsform vuxit fram i Murmanskområdet, barnhärbärgen som var tänkta som ett temporärt omhändertagande av barn. Men barn och ungdomar tvingas nu stanna där allt längre. Myndigheterna vill undvika institutionsvård så långt de kan men alternativen finns inte. I hela Murmanskområdet med 1 miljon invånare finns det tre familjehem! Möjligheterna att finna fosterföräldrar minskar i takt med att situationen som helhet blir allt svårare. De flesta fosterföräldrarna är far- och

morföräldrar som med stora uppoffringar och ofta under svåra omständigheter tar hand om sina barnbarn.

Vi i den konservativa gruppen är övertygade om att Norden kan göra mycket på detta område i samarbete med Murmanskområdet. Vi hoppas att det ändå på något sätt går att förverkliga inom den budget som nu är lagd, trots att man röstat nej till vårt förslag om ytterligare resurser till närområdessamarbetet. Tack, fru president!

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (socialdemokratiska gruppens talesman): President! De siste årene har det skjedd dramatiske endringer i Europa. Vi har lagt den kalde krigen bak oss. Vi utvikler nå et samarbeid på tvers av gamle blokkskiller. Vi har nye muligheter til å oppnå felles sikkerhet gjennom samarbeid.

Barentsregionen ligger i skjæringssonen mellom øst og vest. Under den kalde krigen var dette et område hvor situasjonen var særlig spent. Avslutningen av den kalde krigen gjorde det mulig å normalisere forholdene. Men en normalisering kommer ikke bare gjennom formelle vedtak. Samarbeidet og fellesskapet må utvikles. Etableringen av Barentsregionen markerte et historisk sprang over tidligere skillelinjer, og det ga en institusjonell ramme for utviklingen av samarbeidet.

Noe av det viktigste ved Barentsregionen er den regionale forankringen. Samarbeid fra folk til folk kan ikke bare skje fra hovedstedene. Samarbeidet må utvikles der folk bor og med basis i deres egne prioriteringer.

Barentssamarbeidet har en regional dimensjon og en nasjonal dimensjon. Men samspillet har også en europeisk dimensjon som ledd i en av flere internasjonale integrasjonsprosesser. Barentsregionen er i så måte del av et mønster med regionale samarbeidsordninger i Europa. Jeg hilser derfor velkommen det finske initiativ for å skape en EU-politikk for "den nordlige dimensjon".

Nordvest-Russland og med det Barentsregionen har store økonomiske problemer, store sosiale og helsemessige utfordringer. På den annen side ser vi at regionen har et stort økonomisk potensial. Barentshavet rommer noen av verdens rikeste fiskeforekomster. Her er to av verdens største gassfelt til havs. Hvis disse og andre liknende olje- og gassfelt i Barentshavet settes i produksjon, vil regionen bli en av verdens viktigste energiprodusenter. Det er rike mineralske ressurser, det er gjort funn av diamanter, og Arkhangelsk har alene et skogområde som er større en Norges landområde.

Hovedutfordringen er hvordan disse ressursene kan utnyttes og utvikles på en slik måte at levekårene for befolkningen bedres, og slik at ressursforvaltningen skjer på en miljømessig bærekraftig måte. Økonomisk framgang og sosial stabilitet er en forutsetning for varig sikkerhet i regionen. Samtidig

er Barentsregionen en viktig bærebjelke for å integrere russisk økonomi i resten av den industrielle verden.

Mye gjenstår før rammebetingelsene for næringssamarbeidet er som det bør være. Høyt skatte- og avgiftsnivå, manglende regelverk og manglende evne og vilje til å håndtere eksisterende lovverk skaper betydelige vanskeligheter. Russiske myndigheter må legge stor vekt på å skape mer stabile rammebetingelser. Et annet viktig moment er at det på vestlig side må legges til rette ordninger som stimulerer næringssamarbeidet. Muligheter til finansiering er særlig viktig.

Den næringsmessige og økonomiske utviklingen i Barentsregionen er avhengig av at transport- og kommunikasjonstilbudet bygges videre ut.

Under den 3. Pan-europeiske transportministerkonferansen i Helsinki i juni 1997 ble Barentsområdet tatt opp som et særskilt prioritert transportområde på linje med de ti transportkorridorene som er etablert mellom tunge befolkningssentra i Øst-, Mellom- og Vest-Europa. Barentsrådets transportministre har prioritert to øst-vest veikorridorer – en fra Kirkenes til Murmansk og en fra Narvik via Haparanda, Salla til Murmansk/Arkhangelsk.

Vel så viktig som de landbaserte transportkorridorene er imidlertid sjøveien. Det er derfor viktig at transportministrene ble enige om å prioritere opprustning av havnene i Murmansk og Arkhangelsk. Vi har med interesse hørt planene over utviklingen av havnene i Petsjenga.

Barentsregionen er dessverre kanskje den region i Europa som står overfor de største miljømessige utfordringene.

Tsjernobyl-ulykken viste tydelig de grenseoverskridende konsekvensene ved en alvorlig atomulykke. Det er derfor nødvendig med et internasjonalt arbeid for å forhindre at slike ulykker skjer. De nødvendige tiltakene og investeringene er så store at felles internasjonale krafttak er nødvendige.

Et tiltak er forbedring av sikkerheten ved russiske kjernekraftverk i nærområdet. Kjernekraftverkene på Kola bør legges ned så snart som mulig. Inntil så skjer, må det legges vekt på å bidra til å sikre reaktorene ved hjelp av tekniske forbedringer som forebygger ulykker.

Når det gjelder kjernebrensel og radioaktivt avfall, representerer atomlagringsfartøyet Lepse et betydelig problem. Det er påkrevet snarest å få gjennomført de tiltak som er nødvendig for å få fjernet det radioaktive avfallet på en måte som er miljø- og sikkerhetsmessig forsvarlig.

Et svært alvorlig problem er knyttet til behandlingen av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall fra russiske atomubåter som er tatt ut av drift og skal hugges opp. Det hevdes at 125 russiske ubåter skal hugges opp innen år 2010.

Atomtrusselen på Kola representerer en av Europas største miljømessige utfordringer – kanskje den aller største. Etter mitt syn har ikke dimensjonen i denne utfordringen fått tilstrekkelig oppmerksomhet verken i global eller i

europeisk politikk – ja, heller ikke i det nordiske samarbeidet. Det er nå behov for et bredt internasjonalt løft for å løse miljøutfordringene på Kola.

Nordisk Råd har vært en pådriver for et forsterket nordisk samarbeid i våre nærområder.

Demokrati, velferd og bevaring av miljøet har avgjørende betydning for sikkerhet i utvidet forstand. I dette område består utfordringen bl.a. i å jevne ut de store forskjellene i levekår mellom øst og vest. Sosial utvikling, økonomi og kultur er viktige innsatsområder. Våre viktigste regionale virkemidler er her den nordiske nærområdestrategien, Barentsregion-samarbeidet og Østersjø-samarbeidet.

Sommeren 1993 tillot jeg meg å sende et brev til den daværende lederen for det euroarktiske barentsrådet, Norges utenriksminister Johan Jørgen Holst. I brevet foreslo jeg at det skulle etableres en parlamentariker-forsamling for Barentsregionen. Samarbeidet i Barentsregionen er jo unikt ved at det både involverer det nasjonale nivå ved at Regjeringens representanter møtes i Barentsrådet og det regionale nivå ved at fylkenes representanter møtes i Regionrådet. Samarbeidet involverer imidlertid ikke nasjonalforsamlingene og de nasjonalt folkevalgte. Det er imidlertid de nasjonale parlamentarikerne som i siste instans avgjør hvilken vekt som skal legges på samarbeidet, hvordan lovverk, økonomiske garantiordninger m.v. skal legges til rette, og hvilke budsjettmidler som skal stilles til disposisjon.

Denne henvendelsen ble gjentatt i fjor høst til Barentsrådet leder, Nordisk Råds president og Det norske stortings president. Det er derfor med stor glede og interesse jeg ser fram til den parlamentariske konferansen for Barentsregionen som skal arrangeres i Alta i april.

Det vil gi oss en mulighet til ytterligere å fokusere på de store utfordringene som Barentsregionen, og ikke minst Nordvest-Russland, står overfor.

Hermed sluttede debatten.

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 182/när och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 32/1998, s. 1877).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1187/när och antog utskottets förslag till rekommendation samt internt beslut med acklamation (se rek. 33/1998 och rek. 34/1998, ss. 1878-79 samt internt beslut 2/1998, s. 1886).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av B 179/nord och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 35/1998, s. 1880).

Rådet biföll utskottets förslag i anledning av A 1188/när samt A 1189/när och antog utskottets förslag till rekommendation med acklamation (se rek. 36/1998 samt rek. 37/1998, ss. 1881-82).

24. Avskrivning av rekommendationer

Närområdesutskottet

25/1991/när	Beräkningsmodell för Grön BNP (andra att-satsen)
6/1996/när	Harmonisering av energibeskattning
7/1996/när	Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor (första att-satsen)
8/1997/när	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (att-satserna 5 och 6)
6/1997/när	Miljöräkenskap, energi samt miljöskatter
9/1997/när	Samnordisk skogscertifiering

Nordenutskottet

40/1992/nord	Nordjobb som permanent ordning
9/1994/nord	Åtgärder för att bekämpa barnpornografi
13/1994/nord	Insatser mot hormondopning
14/1994/nord	Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster
4/1995/nord	Nordiskt informationsnätverk för mänskliga rättigheter
10/1995/nord	Blockstöd till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer
35/1995/nord	Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur (utom sista att-satsen)
37/1995/nord	Utvecklande av två- og flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet
39/1995/nord	Ligebehandling af nordiske statsborgere i samarbejde med de nordiske ombudsmænd
40/1995/nord	Utvidgat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna
41/1995/nord	Utbildning av narkotikainformatörer i Nordens närområden
12/1996/nord	Västnordenfonden
13/1996/nord	Nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi
14/1996/nord	Ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden
16/1996/nord	Överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna
14/1997/nord	Handlingsplan för män och jämställdhet
15/1997/nord	Erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar
16/1997/nord	Handlingsplan om det nordiska lagstiftningssamarbetet på justitiesektorn 1997-1998

20/1997/nord Utökat TV-samarbete i Norden (att-sats 2)
21/1997/nord Public-Service TV-bolagen
25/1997/nord CD-ROM produktion (att-sats 1)
27/1997/nord Artistisk och kulturell profilering på internettet
29/1997/nord Mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen (att-sats 1)

Presidiet
24/1995/p Fortsättning av reformprocessen i det nordiska samarbetet
26/1995/p Ministerrådets dokumentation till Nordiska rådet
1/1997 Budgeten för det nordiska samarbetet 1998
2/1997/p Säkerhetspolitik
3/1997/p NORDLEX-databas
4/1997/p Internet samt Europafrågor (att-sats 2)

Europautskottet
11/1995/euro Nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU
33/1995/euro Obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU (att-sats 2)
36/1995/euro Utbildningssamarbete om tolkar och översättare i EU
30/1997/euro Sektorarbete om Europafrågor
31/1997/euro Handlingsplan för livsmedelssäkerhet (att-sats 1)

Kontrollkommittén
yttrande 1/1997/k
yttrande 2/1997/k

De forskellige rådsorganer foreslår, at Rådet lægger meddelelserne til handlingerne og anser rekommendationerne for Rådets del slutbehandlet.

Rådet biföll rådsorganens forslag.
VAL

Per-Kristian Foss: (H, Norge):
President! Valgkomiteens innstilling er enstemmig. Det er relativt store personutskiftninger denne gang som følge av valg foretatt i Sverige og i Danmark, som Nordisk Råd må forholde seg til. I vedtektene er det tatt inn et pålegg om å ta hensyn til balanse både når det gjelder fordeling mellom land og fordeling på kjønn. Etter valgkomiteens syn er det tatt rimelig hensyn også til dette pålegg. Men det er klart at partigruppenes nominasjoner og partigruppenes integritet tilsier at balanse kan ikke nås på alle nivåer og i alle utvalg, men samlet sett er balansen meget bra.

Jeg har lyst til å peke på at det i den foreslåtte sammensetning av presidiet er et kvinneflertall, og den foreslåtte president er også en kvinne. Jeg har også lyst til å peke på at man i to av utvalgene er pålagt å ha representanter for samtlige land. Også det er oppfylt. De forskjellige partigrupper som har vært representert i valgkomiteen, har derfor vist nødvendig fleksibilitet for bl.a. å sikre denne fordeling. Ingen har fått det helt som man vil, og da er det vel som det skal være.

Med dette anbefaler jeg valgkomiteens forslag.

25. Val av Nordiska rådets president och övriga medlemmar av presidiet

Valkommittén hade föreslagit att till president i Nordiska rådet 1999 väljs Gun Hellsvik, och till övriga medlemmar i presidet följande rådsmedlemmar:

Socialdemokratiska gruppen (5 poster):
Dorte Bennedsen (S), Danmark
Mats Nyby (SDP), Finland
Rannveig Guðmundsdóttir (A), Ísland
Berit Brørby Larsen (A), Norge
Anita Johansson (s), Sverige

Mittengruppen (4 poster):
Sven Erik Hovmand (V), Danmark
Bjarne Kallis (SKL), Finland
Valgerður Sverrisdóttir (F), Ísland
Johan J. Jakobsen (Sp), Norge

Konservativa gruppen (3 poster):
Kaj Ikast (KF); Danmark
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Ísland
Gun Hellsvik (m), Sverige, ***president***

Vänstersocialistiska gruppen (1 post):
Jarmo Wahlström (Vas), Finland

Valkommitténs förslag bifölls.

26. Val av medlemmar i Nordiska rådets utskott samt i kontrollkommittén

Valkommitténs förslag till Nordenutskottets sammansättning för 1999 med 30 medlemmar:

Socialdemokratiska gruppen (11 poster):
Søren Hansen (S), Danmark
Dan R. Petersen (Jvfl), Færøerne
Kristine Raahauge (Si), Grønland
Arja Alho (SDP), Finland
Riitta Prusti (SDP), Finland
Anneliese Dørum (A), Norge
Rune E. Kristiansen (A), Norge
Astrid Marie Nistad (A), Norge
Åke Gustavsson (s), Sverige, *vice ordförande*
Eva Johansson (s), Sverige
Ann-Marie Fagerström (s), Sverige

Mittengruppen (9 poster):
Jann Sjursen (KrF), Danmark
Janina Andersson (Vihr), Finland
Mari Kiviniemi (Kesk), Finland
Ossi Korteniemi (Kesk), Finland
Pehr Löv (SFP), Finland, *ordförande*
Odd Holten (KrF), Norge
Harald Hove (V), Norge
Elver Jonsson (fp), Sverige
Ragnwi Marcelind (kd), Sverige

Konservativa gruppen (6 poster):
Frank Dahlgaard (KF), Danmark
Jógvan við Keldu (Ff), Færøerne
Marjut Kaarilahti (Kok), Finland
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Island
Svein Ludvigsen (H), Norge, *vice ordförande*
Lars Hjertén (m), Sverige

Vänstersocialistiska gruppen (3 poster):
Annika Lapintie (Vas), Finland
Steingrímur J. Sigfússon (Uafh), Island
Charlotta Bjälkebring (v), Sverige

Övriga (1 post):
Øyvind Korsberg (FrP), Norge

Valkommitténs förslag bifölls.

Valkommitténs förslag till Europautskottets sammansättning för 1999 med 22 medlemmar:

Socialdemokratiska gruppen (8 poster):
Ole Vagn Christensen (S), Danmark
Per Kaalund (S), Danmark, *ordförande*
Sinikka Hurskainen (SDP), Finland
Kimmo Kiljunen (SDP), Finland
Thorbjørn Jagland (A), Norge
Marik Nybakk (A), Norge
Reynoldh Furustrand (s), Sverige
Per Erik Granström (s), Sverige

Mittengruppen (7 poster):
Jens Rohde (V), Danmark
Vibeke Peschardt (RV), Danmark
Liisa Hyssälä (Kesk), Finland
Siv Friðleifsdóttir (F), Ísland, *vice ordförande*
Einar Steensnæs (Krf), Norge
Lennart Daléus (c), Sverige
Olof Erland (lib), Åland

Konservativa gruppen (4 poster):
Heikki Koskinen (Kok), Finland
Sturla Böðvarsson (Sj), Ísland
Per-Kristian Foss (H), Norge
Sten Tolgfors (m), Sverige

Vänstersocialistiska gruppen (2 poster):
Øystein Djupedal (SV), Norge *vice ordförande*
Kristen Touborg (SF), Danmark

Övriga (1 post):
Lodve I. Solholm (FrP), Norge

Valkommitténs förslag bifölls.

Valkommitténs förslag till Närområdesutskottets sammansättning för 1999 med 22 medlemmar:

Socialdemokratiske gruppen (7 poster):
Hanne Andersen (S), Danmark
Jeppe Kofod (S), Danmark
Lauri Metsämäki (SDP), Finland
Erik Dalheim (A), Norge, *vice ordförande*
Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A), Norge
Margareta Israelsson (s), Sverige
Kaj Larsson (s), Sverige

Mittengruppen (7 poster):
Preben Rudiengaard (V), Danmark
Otte Steenholdt (At), Grønland
Hannes Manninen (Kesk), Finland
Matz Hammarström (mp), Sverige
Olof Salmén (Åc), Finland, *vice ordförande*
Randi Karlstrøm (Krf), Norge
Jan-Erik Ågren (kd), Sverige

Konservativa gruppen (4 poster):
Kimmo Sasi (Kok), Finland, *ordförande*
Sonja Irene Sjølie (H), Norge
Christel Anderberg (m), Sverige
Chris Heister (m), Sverige

Vänstersocialistiska gruppen (2 poster):
Jette Gottlieb (EL), Danmark
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Övriga (2 poster):
Jon Alvheim (Frp), Norge
Aase D. Madsen (DF), Danmark

Valkommitténs förslag bifölls.

Valkommitténs förslag till kontrollkommitténs sammansättning för 1999:

från Danmark: Vibeke Peschardt (RV), mittengruppen, *vice ordförande*
från Finland: Olof Erland (lib), mittengruppen

från Island: Sturla Böðvarsson (Sj), konservativa gruppen
från Norge: Erik Dalheim (A), socialdemokratiska gruppen
från Sverige: Eva Johansson (s), socialdemokratiska gruppen, *ordförande*

Valkommitténs förslag bifölls.

27. Val av ordförande och två vice ordföranden i Nordiska rådets utskott samt ordförande och vice ordförande i kontrollkommittén

Valkommittén har föreslagit att till ordförande i Nordenutskottet för 1999 väljs Pehr Löv (SFP), Finland (mittengruppen), med Åke Gustavsson (s), Sverige (socialdemokratiska gruppen) och Svein Ludvigsen (H), Norge (konservativa gruppen) som vice ordföranden.

Valkommittén har föreslagit att till ordförande i Europautskottet för 1999 väljs Per Kaalund (S), Danmark (socialdemokratiska gruppen), med Siv Friðleifsdóttir (F), Island (mittengruppen) och Øystein Djupedal (SV), Norge (Vänstersocialistiska gruppen) som vice ordföranden.

Valkommittén har föreslagit att till ordförande i Närområdesutskottet för 1999 väljs Kimmo Sasi (Kok), Finland (konservativa gruppen), med Erik Dalheim (A), Norge (socialdemokratiska gruppen) och Olof Salmén (Åc), Finland (mittengruppen) som vice ordföranden.

Valkommittén har föreslagit att till ordförande i kontrollkommittén för 1999 väljs Eva Johansson (s), Sverige (socialdemokratiska gruppen) med Vibeke Peschardt (RV), Danmark (mittengruppen) som vice ordförande.

Valkommitténs förslag bifölls.

28. Val av valkommitté

Valkommitténs förslag till valkommitténs sammansättning för 1999:

Dorte Bennedsen (S), socialdemokratiska gruppen, Danmark
Anita Johannson (s), socialdemokratiska gruppen, Sverige
Odd Holten (Krf), mittengruppen, Norge
Elver Jonsson (fp), mittengruppen, Norge
Sigriður Anna Þórðardóttir (Sj), konservativa gruppen, Island

Per-Kristian Foss (H), konservativa gruppen, Norge
Jarmo Wahlström (Vas), vänstersocialistiska gruppen, Finland

Valkommitténs förslag bifölls.

29. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1999 – 30 april 2001

Valkommittén hade till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté föreslagit:

från Denmark: Svend Erik Hovmand (V)
från Finland: Lauri Metsämäki (SDP)
från Island: Siv Friðleifsdóttir (F)
från Norge: Svein Ludvigsen (H)
från Sverige: Reynoldh Furustrand (s)

Valkommitténs förslag bifölls.

30. Val av medlemmar och suppleanter till styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1999 och 2000

Valkommittén hade föreslagit att rådet till ordinarie ledamöter och suppleanter i Nordiska kulturfondens styrelse för åren 1999 och 2000 väljer:

från Danmark: Søren Hansen (S), medlem af Folketinget, som ledamot
Jann Sjursen (KrF), medlem af Folketinget, som suppleant
från Finland: Hannes Manninen (Kesk), riksdagsledamot, som ledamot
Riitta Prusti (SDP), riksdagsledamot, som suppleant
från Island: Rannveig Guðmundsdóttir (A), altingsmedlem, som ledamot
Steingrímur J. Sigfússon (Uafh), som suppleant
från Norge: Odd Holten (KrF), stortingsrepresentant, som ledamot
Kjellaug Nakkim (H), stortingsrepresentant, som suppleant
från Sverige: Lars Hjertén (m), riksdagsledamot, som ledamot
Åke Gustavsson (s), riksdagsledamot, som suppleant
från Grønland: Otte Steenholdt (At), medlem af Folketinget, som ledamot

Valkommitténs förslag bifölls.

31. Val av revisorer och revisorsuppleanter till Nordiska kulturfonden för åren 1999 och 2000

Valkommittén hade till revisorer och revisorsuppleanter till Nordiska kulturfonden för åren 1999 och 2000 föreslagit:

Ordinarie: Folketingsmedlem Hanne Andersen, Danmark
Rigsrevisor Henrik Otbo, Danmark

Suppleanter: Folketingsmedlem Frank Dahlgaard, Danmark
Afdelingschef Hans Andersen, Rigsrevisionen

Valkommitténs förslag bifölls.

AVSLUTNING

32. Anförande av den nyvalda presidenten i Nordiska rådet

Gun Hellsvik (m, Sverige):
Fru President! På det nyvalda presidiets vägnar vill jag tacka för det förtroende som visats oss och särskilt för den tillit som visats mig som nyvald president. Som jag nämnde i mitt anförande i generaldebatten är jag också nyvald medlem i Nordiska rådet men har erfarenhet från arbetet i ministerrådet. Jag vet att det är en krävande uppgift jag står inför men är samtidigt övertygad om att vi med gemensamma krafter kan åstadkomma resultat som är till glädje och nytta för våra nordiska medborgare. Det är med entusiasm och engagemang som jag tar mig an uppgiften att tillsammans med presidiet leda rådet.

Rådet skall enligt min mening vara en dynamisk och kraftfull församling, ett "politiskt torg" – vilket jag menar att vi har sett exempel på under sessionen – som fokuserar på aktuella frågor med nordisk anknytning. En förutsättning för att samarbetet skall lyckas är emellertid att det bättre förankras i våra nationella parlament. Det nordiska samarbetet måste bli en angelägenhet för flera än rådets medlemmar. För att uppnå detta krävs fortsatt reformering av rådets arbetsformer.

Nordiska rådets 50:e session är snart slut och markerar avslutningen på ett digert verksamhetsår. Under några dagar har ledande parlamentariker och regeringsledamöter samlats till en bred diskussion om centrala frågor för Norden. Debatten har visat att det finns en nordisk samsyn på många viktiga

politiska sakområden och att vi hävdar oss bättre tillsammans också i ett europeiskt sammanhang än om varje land agerar var för sig.

50:e sessionens slut kan emellertid också ses som startskottet för ett nytt verksamhetsår. Jag skulle vilja nämna några frågor som jag önskar prioritera under mitt år som president.

Under innevarande presidentskap har den nordliga dimensionen lyfts fram, och jag vill gärna ta över stafettpinnen från Berit Brørby Larsen. Denna session har visat att vi är många som delar uppfattningen att den nordliga dimensionen är viktig, inte minst ur den aspekten att vi får med Ryssland i samarbetet. Våra länder formar en resurs och en bro mellan EU och Ryssland. Det är ytterst viktigt att de nordiska länderna på ett samordnat sätt arbetar vidare med denna breda och långvariga process.

Alla nordiska länder förenas av synen att en utvidgning av EU med nya medlemmar i Central- och Östeuropa befrämjar fred, stabilitet och utjämning av välståndsklyftor. Målet måste vara att EU i högre grad uppmärksammar den nordliga delen av Europa, och vi vet att ett handlingsprogram för närvarande behandlas av kommissionen. Under de kommande åren kommer minst ett nordiskt land att ingå i EU:s trojka. Detta ökar betydelsen av och möjligheten till en stärkt position i Europa för de nordiska länderna, om Nordiska rådet utnyttjar situationen.

Vid presidiets möte med de nordiska statsministrarna i måndags framkom att de gjort ett särskilt uttalande om mänskliga rättigheter. Vid sessionens öppnande samma dag uppmärksammades också 50 års-jubileet av FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna. Vi vet alla att förutsättningarna för en varaktig fred i världen är demokratins utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och respekt för minoriteters rättigheter. Inte minst det sistnämnda, att tillvarata minoriteters rättigheter, är viktigt. Ser vi oss om i världen, ser vi att det pågår ett stort antal väpnade konflikter. Endast ett fåtal av dessa berör dock konflikter mellan stater. Flertalet är lokala konflikter.

Norden med sina gemensamma värderingar bör kunna påverka demo-kratiutvecklingen och respekten för såväl mänskliga som minoriteters rättigheter i vårt närområde.

Från att ha varit bannlyst under det kalla krigets dagar, kom säkerhetspolitiken under 1997 i förgrunden i det nordiska samarbetet. Det utvidgade säkerhetsbegreppet utgjorde underlag för diskussionerna vid den konferens som Nordiska rådet arrangerade om "Säkerhet i Norden och Nordens närområden" i Helsingfors 1997.

En av visionerna i det nordiska samarbetet bör vara det utvidgade säkerhetsbegreppet. Det nordiska samarbetet kring säkerhetsbegreppet i Norden är kopplat till stabiliteten i vårt närområde. I detta ligger den ekonomiska och sociala utvecklingen, kriminaliteten, barnens villkor och miljösituationen i våra grannländer, som i hög grad påverkar utvecklingen i hela Nordeuropa.

Fru President! Sist skulle jag vilja lyfta fram det nordiska utbildningssamarbetet. Jag lyssnade med stort intresse på den svenske utbildningsministerns anförande i generaldebatten. Med glädje kunde jag konstatera hans positiva syn på utbildningssamarbetet i Norden. I början av 1990-talet arbetade den svenska regeringen för att få till stånd en nordisk utbildningsmarknad. Ett avtal om högre utbildning undertecknades, som gav studenter möjligheter att utbilda sig i annat nordiskt land. Men i praktiken finns fortfarande vissa hinder, som rådet bör ta som sin uppgift att försöka eliminera.

Fru President! Avslutningsvis vill jag rikta ett varmt tack till den avgående presidenten Berit Brørby Larsen för hennes insatser under det gångna arbetsåret, som snart går mot sitt slut.

Tack också för de utomordentliga arrangemangen och den generositet och vänlighet som mött oss alla här i Stortinget under den 50:e sessionen. Det är nu en stor glädje för mig att på den svenska delegationens vägnar hälsa Er alla sessionsdeltagare välkomna till Stockholm och Sveriges riksdag för att avhålla rådets 51:a session, förslagsvis den 8–11 november 1999. Jag försäkrar att vi skall göra allt för att försöka leva upp till samma gästfrihet som vi fått här i Stortinget.

Väl mött i Stockholm!

33. Fastställande av tid och plats för nästa session

Presidiet föreslår att rådets 51:e session på inbjudan av Sveriges delegation till Nordiska rådet hålls den 8-11 november 1999 i Stockholm.

Presidiets förslag bifölls.

34. Avslutande av sessionen

Berit Brørby Larsen (A, Norge):

Ærede sesjonsdeltakere! Rådets 50. sesjon nærmer seg slutten. Det har vært noen innholdsrike dager her i Oslo, og dere har samtidig kunnet følge med i norsk innenrikspolitikk i form av stadig nye forhandlinger vedrørende statsbudsjettet for 1999.

Nordisk Råd er blitt sterkt preget av det internasjonale arbeidet. Nordens nærområder trekkes sterkere med i samarbeidet samtidig som vi kan konstatere at rådets rolle i det regionale samarbeidet er blitt forsterket. Rådet har under denne sesjonen fattet vedtak om samarbeidstiltak vedrørende Murmansk og Barentsregionen og foreslått opprettelse av et kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen, samt videreføring av den gunstige finansierings-

ordning for miljøprosjekt i nærområdene. Oppfordringen til Ministerrådet om å se nærmere på mulighetene for en gjennomføring av et nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på elektrisitet vil også kunne bidra til et tettere energipolitisk samarbeid rundt Østersjøen.

Det er også gledelig å kunne konstatere at Ungdommens Nordiske Råd vil trekke nærområdene inn i det nordiske ungdomspolitiske samarbeidet. Dette stemmer vel overens med rådets ambisjoner om å styrke samarbeidet med de frivillige organisasjonene i Norden. På dette området håper vi Ministerrådet blir enda mer lydhøre for parlamentarikernes synspunkter.

Ved siden av sesjonen har rådets utvalg hatt flere ulike typer møter med ministrene. Vi kan notere at på et møte mellom Nærområdeutvalget og de ansvarlige nordiske ministre var det enighet om behovet for en handlingsplan for barn og ungdom i Nordvest-Russland og Baltikum. Dette arbeidet vil rådet følge opp på sin barnekonferanse i Stockholm i desember.

Europautvalget har hatt en offentlig høring om WTO. Der ble det understreket både ønskeligheten av og viljen til et fortsatt nordisk samarbeid om frihandelsforhandlinger, selv om de nordiske land ikke lenger kan forhandle sammen i WTO.

Det ble også konstatert at med Finland, Sverige og Danmark i ledertroikaen for EU i noen år framover er det gode muligheter for å synliggjøre nordiske merkesaker, som for eksempel forbrukerpolitikk og livsmedelssaker i EU. Vi vil nok også i de kommende år få hete europadebatter i Nordisk Råd, noe som den friske replikkvekslingen på tirsdag om de nordiske lands tilknytning til euroen vitner om.

På kulturområdet har rådet med tilfredshet konstatert at Ministerrådet går inn for å verne om Nordens små språksamfunn. Dette vil styrke det nordiske fellesskapet. Vi har kunnet notere at de nordiske land på en rekke områder blir oppfattet som én enhet. I går ble det undertegnet en avtale som gir 22 forskjellige yrkesgrupper innen helse- og veterinærvesenet automatisk godkjennelse av sin utdanning ved flytting fra et nordisk land til et annet.

Vi ser med forventning fram til det islandske formannskapet som i kommende år vil satse på folk og hav i nord. En god start for denne målsetningen er fiskeriministrenes vedtak om en miljø- og fiskeristrategi fram mot år 2002.

Vi har under sesjonen også foretatt valg til rådets organer. Jeg vil gjerne ønske lykke til med et godt og framgangsrikt arbeid til dere som etter nyttår kommer til å innta de nye poster. Ikke minst vil jeg lykkeønske min etterfølger, Gun Hellsvik, med valget. Jeg kan forsikre at det er et interessant og spennende oppdrag, og jeg ser fram til et godt samarbeid i Presidiet om å nå fram til gode nordiske resultater.

Jeg vil gjerne takke rådets samlede sekretariater for et vel utført arbeid både før og i løpet av sesjonen - spesielt vil jeg takke Stortingets personale som har gjort en utmerket innsats. Til slutt vil jeg takke våre tolker for deres gode formuleringsevne.

Den 51. sesjonen skal holdes i Stockholm i november neste år. Fram til da bør vi ha én oppgave: Å søke å få det nordiske samarbeidet *bedre* inkludert i vårt daglige virke i våre hjemlige parlament.

Herved erklærer jeg den 50. sesjonen for avsluttet og ønsker dere alle vel hjem!

Sessionen afsluttedes kl. 12.45.

SAKER M.M.

Presidiets betänkande

över medlemsförslag A 1144/p om ett nordiskt initiativ angående utvärdering av bruket av handels- och ekonomiska sanktioner

(Medlemsförslaget, se s. 438)

Presidiets förslag

Mot bakgrund av vad som nedan anförs föreslås Nordiska rådet besluta

att inte vidta några åtgärder med anledning av medlemsförslaget

Medlemsförslaget

Förslagsställaren hänvisar till den ökande debatten om att ekonomiska sanktioner ofta för med sig stort lidande för befolkningen i de länder som utsätts för dem, och anför att det mot den bakgrunden kan vara nödvändigt att revidera såväl karaktären som omfattningen av sådana åtgärder. Det föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att koordinera de nordiska ländernas politik när det gäller handelssanktioner, att arbeta för en revision av sanktioner beslutade av FN så att de i minsta möjliga grad drabbar civilbefolkningen, samt att motarbeta de långvariga handelsrestriktioner som införts av enskilda länder mot andra skall motarbetas.

Remissinstanserna

Medlemsförslaget har sänts på remiss till en rad myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Svar har inkommit från utrikesdepartementen i Danmark, Finland och Norge, från Landsorganisationen i Norge, från Flyktingerådet i Norge och Dansk Flygtingehjælp, från Rädda barnen i Finland och i Sverige, från Utrikespolitiska Institutet i Sverige, från det Danske Center for Menneskerettigheder, från Ålands distrikt av Finlands Röda kors, samt från Föreningen Norden i Sverige.

Generellt instämmer de remissinstanser som avlämnat svar i att de problem som tas upp i medlemsförslaget är viktiga att analysera, och att ekonomiska sanktioner ofta lett till lidanden för oskyldiga människor.

Utrikesdepartementen i Finland och Norge beskriver relativt utförligt det arbete som utförs inom FN. I samtliga fall då FN beslutat om sanktioner har särskilda sanktionskommittéer tillsatts, bl.a. med uppgift att så långt möjligt begränsa sanktionernas effekter för civilbefolkningen. Bl.a. görs i flertalet fall undantag av humanitära skäl från handelsblockader på så sätt att export av livsmedel, mediciner etc. till det aktuella landet accepteras. Samtidigt står det klart att ekonomiska sanktioner mot ett land inte kan vara effektiva utan att befolkningen drabbas.

Också *Udenrigsministeriet i Danmark* tar upp denna problematik, och anför att det är naturligt att man tillsammans med övriga nordiska länder, och med EU-länderna, arbetar för att beslut om sanktioner baseras på bl.a. hänsyn till mänskliga rättigheter och demokrati, och att sanktionerna i minsta möjliga grad ökar civilbefolkningens lidande.

Samtliga tre utrikesdepartement påpekar att de länder som är medlemmar i EU i princip har att följa de hållningar och åtgärder EU beslutar i fråga om handelsrestriktioner. Man påpekar vidare att staterna är folkrättsligt förpliktade att följa beslut i FN:s säkerhetsråd om sanktioner. Därmed begränsas möjligheterna för enskilda stater eller grupper av stater att påverka verkställigheten av sanktionsbeslut i FN:s säkerhetsråd.

Utrikesministeriet i Finland anför också att beslut om ekonomiska sanktioner i regel tas i mycket brådskande ordning – t.ex. för att förmå en angripare att dra sig tillbaka. Detta försvårar formell samordning mellan de nordiska länderna i enskilda fall. Ett informellt informations- och åsiktsutbyte förekommer däremot.

Utrikesdepartementen anser att internationella handelssanktioner bör beslutas av FN:s säkerhetsråd enligt FN-stadgans kapitel VII. *Utrikesdepartementen i Finland och Norge* nämner USA:s ensidiga handels- och investeringsblockad gentemot Cuba. Man påpekar att man inte accepterar denna, och att frågan tas upp i olika fora, men att det är svårt att se någon roll för Nordiska ministerrådet i detta sammanhang.

Flyktingrådet i Norge anser att erfarenheterna på senare år tyder på att humanitära principer undergrävs i samband med sanktioner. Man anser att det finns behov av en brett upplagd genomgång av de problem användandet av sanktioner kan förorsaka, och att om det inte visar sig möjligt att utveckla mekanismer som hindrar att civilbefolkningen blir lidande bör man överväga att avveckla ekonomiska sanktioner som instrument i internationell politik. Från *Dansk Flygtingehjælp*, och från *Rädda Barnen i Finland respektive Sverige*, framförs på liknande sätt oro över de svårigheter sanktionerna orsakar för civilbefolkningen. Ofta drabbas redan svaga grupper särskilt hårt. Inte minst gäller detta flyktingar i och omkring de stater som sanktionerna riktas emot.

De humanitära organisationerna välkomnar mot den bakgrunden att frågan om ekonomiska sanktioner tas upp till debatt, och ifrågasätter om de

resultat som kan uppnås står i rimlig proportion till det lidande som drabbar civilbefolkningarna. *Landsorganisationen i Norge* betonar också de problem som oskyldiga människor kan drabbas av i samband med sanktioner, och uttalar på ett allmänt plan stöd till förslaget.

I yttrandet från *Utrikespolitiska institutet i Stockholm* påpekas att frågan om internationella sanktioners effekt är omstridd, och att de senaste årens utveckling kan ge anledning till nya slutsatser beträffande bruket av olika slag av ekonomiska sanktioner. Det varnas dock för att ett nordiskt initiativ skulle kunna tolkas som försök att inskränka de möjligheter FN-stadgan ger världsssamfundet när det gäller att tvinga en stat att följa internationell rätt.

Presidiet

De erfarenheter som kan dras av de av FN:s säkerhetsråd beslutade ekonomiska sanktionerna mot bl.a. Irak, Serbien och Burundi tyder på att lokalbefolkning och flyktingar drabbas hårt, medan regimerna och militären - som ofta är nära förbundna med varandra - lyckas hålla sig själva relativt skadeslösa. Det finns alltså anledning att överväga om sanktionsåtgärder kan utformas på ett annat sätt än hittills, och om de resultat som kan uppnås står i rimlig proportion till de svårigheter och lidanden oskyldiga människor utsätts för.

I sammanhanget är det dock viktigt att världssamfundet fortsatt har möjlighet att genom beslut i FN upprätthålla internationell rätt, och särskilt att möta "hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling" av det slag som avses i FN-stadgans art. 39. Det enda verksamma alternativet till ekonomiska sanktioner torde vara militära åtgärder – som också kan beslutas av FN:s säkerhetsråd.

Inom FN-systemet utvärderas fortlöpande effekterna av pågående sanktioner, i första hand inom de sanktionskommittéer som etableras för varje land som man beslutat om sanktioner emot. Dessa kommittéer övervakar sanktionernas genomförande, och beslutar bl.a. om undantag av humanitära orsaker. Som regel tillåter man export av baslivsmedel och mediciner. Detta har gällt och gäller i fallet Irak.

Detta fall illustrerar emellertid också en del av problemet: Det går inte att tvinga en stat att importera något, och inte heller att få en regim att distribuera livsmedel och annat till dem som är hårdast drabbade. Tvärtom leder de ekonomiska svårigheter sanktionerna skapar - vilket är själva avsikten med dem - ofta till att de resurser som ändå finns i än högre grad förbehålls de ledande skikten i diktaturstater.

Unilateralt beslutade och genomförda ekonomiska bestraffningsåtgärder, exempelvis USA:s långvariga investerings- och handelsembargo mot Cuba, är av en annorlunda karaktär än åtgärder som genomförs med stöd av beslut i FN. Internationella tvister måste i första hand lösas med fredliga medel, och

i enlighet med internationell rätt. Ett villkor för att sanktioner skall vidtas bör vara att ett stort flertal av FN:s medlemsstater sluter upp bakom dem. Detta både av legitimitets- och av effektivitetsskäl. Presidiet menar därför att politiskt motiverade handelssanktioner e.d. som enskilda stater riktar mot andra stater är principiellt olämpliga.

När det gäller förslaget att koordinera ländernas politik i fråga om bruket av handelssanktioner konstaterar presidiet att en formell koordinering inför beslut i enskilda fall knappast är möjlig.

Däremot anser presidiet att det kan finnas skäl för de nordiska ländernas regeringar – i första hand utrikes- och utrikeshandelsministrarna – att samråda om mer principiella riktlinjer för regeringarnas ställningstaganden i främst FN och EU när det gäller sanktionsfrågor. På motsvarande sätt förefaller det rimligt att de nordiska ländernas FN- och EU-representationer samråder med varandra inför ställningstaganden i konkreta fall. Ett sådant informellt samråd förekommer redan.

Presidiet delar uppfattningen att man inom FN bör arbeta för att eventuella sanktionsåtgärder i så liten grad som möjligt förorsakar lidande för civilbefolkningen i de berörda länderna. Dock bör besluten tas inom ramen för nuvarande FN-stadga. Denna ger redan utrymme för en mer restriktiv hållning när det gäller användandet av ekonomiska sanktioner, liksom för åtgärder i syfte att minska de bördor som faller på svaga grupper i de länder åtgärderna riktas mot. Före varje beslut om sanktioner bör man överväga om det kan leda till konsekvenser som står i strid med grundläggande principer för mänskliga rättigheter. Det vore emellertid en illusion att tro att ekonomiska sanktioner skulle kunna sättas in på ett sätt som helt skonar befolkningen från svårigheter. Presidiet anser trots detta att möjligheten att inom ramen för FN-systemet besluta om sådana åtgärder tills vidare måste bibehållas.

En annan sak är att såväl forskning som kritisk debatt om effekterna – positiva och negativa – av sanktionsåtgärder är värdefull, och kan leda till en delvis omvärdering av sanktionsinstrumentet. Det finns också skäl att uppmärksamt lyssna till de erfarenheter som gjorts "på fältet" av humanitära organisationer, flyktingorganisationer m.fl. Sådan forskning och erfarenhetsutbyte förekommer i och mellan de nordiska länderna. Presidiet utgår ifrån att även de nordiska ländernas regeringar följer, och deltar i, denna debatt, och anser det därför inte nödvändigt att särskilt rekommendera några ytterligare åtgärder i detta avseende.

Mariehamn den 23 september 1998

Dorte Bennedsen (S)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Per Olof Håkansson (s)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Olof Johansson (c)

Kaj Ikast (KF)
Sten Svensson (m)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)
Jarmo Wahlström (Vas.)

A 1144/p

Medlemsforslag

om et nordisk initiativ til evaluering av bruken av økonomiske og handelsmessige sanksjoner

(framsatt av Steingrimur J. Sigfüsson)

Det er ingen tvil om at sammen med politisk press kan bruken av økonomiske sanksjoner gi gode resultater. Det er heller ingen som er uenig i at det å finne fredelige løsninger på konfliktspørsmål i forholdet mellom nasjoner er den vei man må prøve å gå så langt det er mulig. Som eksempel på det gode resultat som en slik koordinering av økonomiske og handelsmessige sanksjoner og politisk isolasjon kan gi, kan det nevnes opphøret av den sørafrikanske rasediskrimineringspolitikken, selv om det var den iherdige kampen fra den fargede lokalbefolkningens side, som selv ba om handelsblokade, som hadde mest å si.

På den annen side er det nå økende debatt om den siden av saken som angår de som lider under slike aksjoner, mennesker som dessverre i alminnelighet er uskyldige ofre, allmennheten i vedkommende land. Det er spesielt situasjonen i Irak med en total og årelang handelsblokade av landet på grunnlag av et vedtak i De forente nasjoners sikkerhetsråd i kjølvannet av den såkalte Golf-krigen som har som har aktualisert denne diskusjon.

De viktigste argumentene for blokade var å øve press på og styrte Saddam Husseins tyranni. Resultatet har imidlertid blitt noe helt annet: Tyrannen Hussein ser ut til å sitte like trygt som før. For allmennheten og for levevilkårene i landet er imidlertid konsekvensene av den totale handelsblokaden forferdelige. Ifølge pålitelige rapporter (fra UNICEF, FAO osv.) har over en halv million barn mistet livet. Og derfor er ansvaret til de nasjoner som har ratifisert vedtaket i De forente nasjoners sikkerhetsråd, stort. Blant de som arbeider med humanitære spørsmål og blant jurister og folkerettseksperter, diskuteres det idag mer og mer om ikke bruken av handelsblokade under slike forhold som de vi har i Irak, og med slike konsekvenser, på alle måter er i strid med både anerkjente menneske-rettighetsprinsipper og menneskerettighetskonvensjoner. I den forbindelse er det naturlig å vise til bestemmelserne i De forente nasjoners menneske-rettighetserklæring og Genèvekonvensjonen fra 1949 og dens vedlegg nr. 1 fra 1977.

På bakgrunn av den erfaring vi har når det gjelder slike spørsmål, synes det nødvendig å revidere både karakteren og omfanget av slike aksjoner. I

den forbindelse er det nødvendig å skille tydelig mellom på den ene side en total handelsblokade der handel med selv de viktigste nødtørftigheter som f.eks. matvarer og medisiner er forbudt, og på den annen side spesielle tiltak som for eksempel forbud mot våpensalg, forbud mot salg av avansert teknisk utstyrt eller begrensinger når det gjelder investeringer.

I kjølvannet av de amerikanske handelsrestriksjoner overfor Cuba og vedtaket av den såkalte Helms-Button-loven, har vi på nytt fått økt intensitet i den flere tiår lange amerikanske handelskrigen mot Cuba. Det er på alle måter absurd at amerikanske styresmakter tar seg myndighet til å straffe representanter fra tredje land på grunn av deres handel med Cuba; det er de fleste enige om. Det er videre klart at den mektige nabos handelsblokade av Cuba både hemmer framgangen i landet og de utviklingsmuligheter landet har, og den forringer allmennhetens levevilkår.

Noe av det samme kan man egentlig også si om andre liknende tiltak som det har vært meningen å sette i verk overfor myndighetene eller deres politikk, i andre land. Allmennheten, ikke minst barna, ville ha blitt den lidende part.

Under henvisning til det som er sagt ovenfor, og den internasjonale debatt om økonomiske sanksjoner og menneskerettighetsspørsmål,

oppfordrer Nordisk Råd Nordisk Ministerråd til

å koordinere de nordiske lands politikk når det gjelder bruken av handelsrestriksjoner;

å arbeide for en revisjon av disse spørsmålene innenfor De forente nasjoner med det for øye at slike tiltak i så liten grad som mulig forårsaker lidelser for sivilbefolkningen;

å motarbeide de langvarige handelsrestriksjoner som enkelte land har innført overfor andre, restriksjoner som reduserer utviklingsmulighetene, hindrer framskritt og forringer folkets levevilkår.

Oslo, 4. mars 1997

Steingrímur J. Sigfússon (Ab)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag A 1145/p om utredandet av möjligheterna att etablera ett permanent sekretariat för Östersjörådet

(Medlemsförslaget, se s. 443)

Medlemsförslaget

Förslagställarna påpekar att Östersjörådets verksamhet har vuxit betydligt sedan etablerandet år 1992. Vidare har en lång rad institutioner och organisationer engagerat sig i östersjösamarbete av olika slag. Man anser att ett stärkande av sekretariatsfunktionen – som hittills ambulerat mellan ordförandeländerna – är nödvändigt för att samarbetet skall kunna utvecklas på bästa möjliga sätt. Mot den bakgrunden föreslås att Nordiska rådet skall rekommendera Ministerrådet att utreda möjligheterna att etablera ett permanent sekretariat för Östersjörådet.

Remissinstanserna

Medlemsförslaget sändes under år 1997 på remiss till en rad myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Svar har inkommit från utrikesdepartementen i Danmark och Norge, från Föreningarna Norden i Norge och Sverige, från Kommunernas Sentralforbund i Norge, samt från Utrikespolitiska Institutet i Sverige.

Samtliga ställer sig positiva till att ett permanent sekretariat för Östersjörådet skall etableras. *Norges Utenriksdepartement* anför att erfarenheten har visat att det nu behövs ett permanent sekretariat för att stödja det mellanstatliga samarbetet och bidra till kontinuitet. *Föreningen Norden i Norge* betonar möjligheten att skapa en central informationsförmedlare mellan olika aktörer inom t.ex. kultur-, utbildnings-, och näringslivssektorerna som deltar i östersjösamarbetet. Man menar också att ett sekretariat skulle kunna fungera som "motor" för att utveckla samarbetet mellan både privata och offentliga organ i hela regionen.

Föreningen Norden i Sverige understryker att det snabbt framväxande östersjösamarbetet i hög grad hämtat inspiration och styrka ur de talrika lokala och regionala nätverk som bildats. Man anser att ett permanent sekre-

tariat bör lokaliseras och organiseras på ett sådant sätt att dess samordnande funktion skulle kunna få stöd från den unika samarbetsatmosfären kring Östersjön. I det sammanhanget förordar man att sekretariatet skulle kunna förläggas till Karlskrona, och samlokaliseras med de organisationer verksamma i östersjösamarbetet som redan finns där.

Udenrigsministeriet i Danmark meddelar att det vid Östersjörådets ministermöte i Riga i juli 1997 beslutade att etablerandet av ett permanent sekretariat skulle utredas. Enligt Uderigsministeriet kan det förväntas att ett beslut i frågan tas under Danmarks ordförandeskap.

Presidiet

Östersjösamarbetet har vuxit snabbt sedan Östersjörådet etablerades år 1992. Östersjörådet har genom beslut vid ministermöten de senaste åren om handlingsplaner m.m. på viktiga områden tagit på sig arbetsuppgifter som kommer att kräva betydande resurser, inte minst för samordning av olika insatser.

Sedan medlemsförslaget framställdes har, i enlighet med vad som anfördes i det danska Udenrigsministeriets remissvar, frågan om ett permanent sekretariat för Östersjörådet utretts. Vid det senaste toppmötet beslutade medlemsländernas utrikesministrar att etablera ett sådant sekretariat, som skall vara operativt från hösten 1998, i Stockholm. Sekretariatets huvuduppgifter avses vara att bistå ordförandelandet med att koordinera det växande samarbetet inom Östersjöregionen, samt att informera om detta.

Nordiska rådets presidium är övertygat om att ett permanent sekretariat för Östersjörådet kommer att skapa kontinuitet och förbättrade möjligheter till initiativ och samordning i detta regionala samarbete, och välkomnar därför regeringarnas beslut.

En viktig aspekt, som det faller sig naturligt för Nordiska rådet att betona, är frågan om hur den parlamentariska kontrollen av samarbetet skall kunna utövas. Med tanke på att stärkande av de demokratiska institutionerna är en av östersjösamarbetets hörnpelare är det nödvändigt att det samarbete som äger rum inom Östersjörådets ram får en solid parlamentarisk förankring.

De parlamentariska Östersjökonferenser som hålls en gång per år, med deltagande från samtliga nordiska och övriga Östersjöparlament, utgör ett övergripande parlamentariskt forum som motsvarar Östersjörådet. På regeringarnas vägnar avger Östersjörådet årligen skriftliga och muntliga redogörelser till de parlamentariska Östersjökonferenserna. Vidare deltar ordföranden för Östersjökonferensernas "Standing Committee" i Östersjörådets möten, liksom ordföranden för Östersjörådet deltar i Östersjökonferenserna.

Beträffande vad som i medlemsförslaget framförs om sekretariat för det parlamentariska samarbetet vill presidiet påpeka att Nordiska rådet upprätthåller sekretariatsfunktionen för Östersjökonferensen och dess "Standing Committee". Presidiet menar att denna ordning fungerat väl, och att den tills

vidare bör bibehållas. Presidet förväntar sig också, att med ett permanent sekretariat för regeringarnas Östersjöråd kommer samarbetet mellan Östersjörådet och de parlamentariska Östersjökonferenserna att kunna fördjupas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås

att Nordiska rådet inte företar sig något ytterligare med anledning av medlemsförslaget

Svalbard den 11 augusti 1998

Dorte Bennedsen (S)
Sven Erik Hovmand (V)
Per Olof Håkansson (s)
Kaj Ikast (KF)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Olof Johansson (c)
Berit Brørby Larsen (A)
Lauri Metsämäki (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (Ja)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sten Svensson (m)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Jarmo Wahlström (Vas.)

A 1145/p

Medlemsförslag

om utredandet av möjligheterna att etablera ett permanent sekretariat för Östersjörådet

(väckt av den Vänstersocialistiska partigruppen)

Östersjörådet (Council of Baltic Sea States), som etablerades 1992, är det övergripande koordinerande organet för östersjösamarbetet. Medlemmar är de nordiska länderna, de baltiska staterna, Ryssland, Tyskland, Polen och EU-kommissionen.

I samband med det senaste toppmötet mellan regeringscheferna i Östersjörådets medlemsstater i Visby i maj 1996 utarbetades tre handlingsprogram för det framtida samarbetet: stöd till Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU, stöd för närmare samarbete mellan EU och Ryssland, folkligt och ekonomiskt samarbete, gränskontroll och kriminalitetsbekämpande, samt ökade satsningar på miljöskyddet. Ett väsentligt verktyg för sistnämnda målsättning utgör HELCOM, en institution som har ansvar för lösning av regionens marina föroreningsproblem.

Inom Östersjörådets verksamhetsområde har även universitetssamarbete etablerats och en kommissarie för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter har varit verksam under rådet sedan 1994.

Vid sidan av ovannämnda förekommer östersjösamarbete i otaliga institutioners, universitets, organisationers, folkrörelsers och myndigheters regi. Denna mångfald är i grunden berikande och flexibiliteten gör ofta verksamheten aktuell och levande, men behovet av en betydligt starkare koordinering och samordning är uppenbar. Samtidigt kunde en del av resurserna användas ännu effektivare och mer målinriktat än hittills.

I presidiets målsättningar inför verksamhetsåret 1997 (presidentens förslag) betonas satsningen på miljöfrågor mycket starkt. Också bl.a. östersjösamarbetets folkliga förankring och skyddet av Östersjöns marina miljö förs fram som centrala tyngdpunktsområden. Det torde därför ligga i Nordiska rådets intresse att fungera som initiativtagare i fråga om en förstärkning av östersjösamarbetet.

En styrkning av Östersjörådets sekretariatsfunktion, som för tillfället är ambulerande och flyttar från land till land, är nödvändigt för att de goda intentionerna att utveckla samarbetet skall förverkligas på bästa möjliga sätt.

Sekretariatets roll kunde bl.a. vara att stöda Östersjörådets aktiviteter och utveckla kontakterna till myndigheter, institutioner och mellanfolkliga organisationer i regionen. Sekretariatet kunde även fungera som stöd för det parlamentariska regionala samarbetet, samt sköta koordineringen av olika projekt i området.

Sekretariatets funktion och geografiska placering bör avgöras av Östersjörådet.

För att östersjösamarbetets gynnsamma utveckling skall kunna fortsätta i enlighet med Östersjörådets medlemsstaters önskemål och för att alla parters insatser i området i framtiden bättre skall kunna uppnå önskade resultat föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att etablera ett permanent sekretariat för Östersjörådet.

Oslo den 3 mars 1997

Kristen Touborg (SF)
Paul Chaffey (SV)
Steingrimur J. Sigfüsson (Ab)
Jarmo Wahlström (Vas.)
Jette Gottlieb (EL)
Jorunn Hageler (SV)
Charlotta Bjälkebring (v)
Reino Laine (Vas.)

Nordenutskottets betänkande

angående Nordiska rådets musikpris

(Medlemsförslaget, se s. 450)

Remisssvaret se bilaga 1, Nordiska musikprisets stadgar, se bilaga 2

1. Utskottets förslag

Nordenutskottet hemställer att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att regelsystemet för Nordiska rådets musikpris vidgas på så sätt att det tar fasta på de alltmer snabba förändringarna inom musikvärlden;

att skapa flexibla och öppna stadgar som både medger en följsamhet och aktualitet och ger mer substans till nomineringarna och utnämningarna av framtida pristagare;

att de yttre ramarna om belöning för konstnärlig gärning behålls, men en modernisering och flexibilitet av regelsystemet åstadkommes genom en "uppluckring" av reglerna så att en tonsättare bör kunna nomineras för mer än ett enda verk samt att den nu gällande uppdelningen på vartannat år för det skapande musikområdet och vartannat år för det utövande musikområdet upphör för att ge Nordiska musikkommittén (NOMUS) utrymme för en friare avvägning för valet av pristagare;

att utvidgning av regelsystemet fortsatt utesluter icke konstnärlig verksamhet;

att Nordiska musikkommittén tillsammans med Nordiska rådet skall rådfrågas i arbetet kring den föreslagna ändringen av regelverket.

2. Bakgrund

2.1 *Behandling i Nordenutskottet samt i Nordiska rådets plenarförsamling vid 49:e sessionen 1997*

Utskottet behandlade medlemsförslaget vid junimötet 1997 och beslöt att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget. Plenarförsamlingen vid den 49:e sessionen biföll Sten Svenssons (m) förslag om att återremittera betänkandet över medlemsförslaget A 1146/nord till Nordenutskottet för förnyad beredning, varvid NOMUS yttrande över medlemsförslaget skulle inhämtas. NOMUS har i en skrivelse av den 10 mars 1998 avgivit sitt svar *(se bilaga 1)*.

Utskottet diskuterade fortsatt behandling vid marsmötet 1998 med utgångspunkt i NOMUS remissvar.

Søren Hansen (S) framförde åsikten om att förslaget inte är bra i sin grundsyn och underströk att utgångspunkten för musikpriset fortsatt bör vara den skapande och den utövande konstnärens verk. Andra instanser bör kunna gå in för att stödja eller belöna förmedlingsprestationer.

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj) framförde åsikten om att god hänsyn måste tas till remissvaret från NOMUS i utskottets betänkande.

Utskottet beslöt vid marsmötet 1998 att remissvaret från NOMUS samt synpunkter framförda av Søren Hansen (S) inarbetas i utkast till betänkande, som sändes ut i god tid före junimötena. Utskottet avser färdigbehandla betänkandet vid junimötet.

2.2 *Utskottets värderingar*

Nordiska musikkommittén, NOMUS, ger i sitt svar till Nordenutskottet av den 10 mars 1998 värdefulla infallsvinklar på de resonemang som framkommer i det aktuella medlemsförslaget. Den professionalism och kunskap som NOMUS besitter, och som också nått utskottet via remissvaret har underlättat ärendebehandlingen samt utskottets bedömning och ställningstagande.

Som framgår ovan har det i utskottets diskussioner uttryckts olika uppfattningar om medelmsförslaget. Junimötet 1997 avstyrkte förslaget och senast vid marsmötet 1998 uttrycktes två hållningar till medlemsförslaget. Den ena uttrycker skepsis mot att icke konstnärlig verksamhet skall kunna belönas med Nordiska rådets musikpris, den andra uttrycker en öppen hållning till förslaget och åberopar att hänsyn skall tas till remissvaret. För att utarbeta utskottets förslag till åtgärder granskas därför i det följande NOMUS argumentation och förslag med utgångspunkt i dessa två något olika synsätt (se nedan).

2.2.1 Avvägning av förslag till vidgning av regelverket

Hållning 1: Skepsis mot att icke konstnärlig verksamhet skall belönas

Utskottet fäster sin uppmärksamhet vid NOMUS hållning till förslaget om vidgning av regelverket för musikpriset, men där framgår att "kommittén är

öppen för att vidga regelverket för Nordiska rådets musikpris, men är mer tveksam till om utvidgning skall gälla även icke konstnärlig verksamhet." NOMUS uttrycker här liknande skepsis som framkommit i utskottet, nämligen tveksamheten till att priset även skall gälla icke konstnärlig verksamhet. De framförda argumenten i utskottet om att andra branscher kan sköta premier av icke konstnärlig verksamhet går också hitta i NOMUS svar "NOMUS vill också påpeka att det finns belöningssystem inom t.ex. grammofonindustrin, om än inte nordiska. I NOMUS diskussion framkom liknelsen med litteraturpriset, som belönar författare av olika slag, men inte journalister. Dessa har egna pris, även ett nordiskt."

NOMUS tveksamhet till om utvidgning av regelverket skall gälla även icke konstnärlig verksamhet bottnar i följande: "I prisarbetet konstateras gång på gång att det är mycket svårt att jämföra och väga musikstycken, musikstilar och olika utövares konstnärlighet mot varandra. Skulle till detta komma även icke konstnärlig verksamhet tror kommittén att uppgiften skulle bli i det närmaste ogörlig."

Ergo: Den skepsis mot denna del av förslaget, som kommit till uttryck i utskottet, verkar sammanfalla med NOMUS åsikt i detta avsnitt.

Hållning 2: Öppen hållning till medlemsförslaget och hänsyn till remissvarets förslag

Utskottet uppmärksammar att NOMUS hittat en öm punkt i det nuvarande regelverket och att NOMUS i sitt remissvar lämnar ett förslag till förbättring av nuvarande regelverk. NOMUS förslag innnebär en ändring som går i medlemsförslagets riktning om även inte lika långt.

NOMUS påpekar bristerna i nuvarande regelverk och lämnar följande förslag:

"en del genrer inom musiken missgynnas av nuvarande regler. Kommittén har tagit fasta på detta och föreslår att de yttre ramarna om belöning för konstnärlig gärning behålls, men en modernisering och flexibilitet av regelsystemet åstadkommes genom en "uppluckring" av reglerna på två sätt:

1) En tonsättare borde kunna nomineras för mer än ett enda verk, som regelverket nu föreskriver (enligt modell från litteraturpriset som förslagsställaren mycket riktigt påpekar). En kontinuerligt konstnärligt skapande (även av kammarnusikverk, sånger eller körverk, som alla har mindre dimensioner) eller det totala konstnärsskapet borde kunna premieras inom det skapande prisets område. När priset 1990 förändrades att vartannat år även gälla utövande konstnärer var det naturligt att väga in hela det konstnärliga skapandet av en artist, utövande musiker eller ensemble utfört, men detta kan för närvarande inte ske för tonsättare.

> Den uppdelning på vartannnat år för det skapande musik-området och vartannat år för det utövande musikområdet upplever NOMUS binder musikpriset på ett olyckligt sätt. Inför varje nomineringsarbete skulle kommittén vilja föra en fri diskussion om att detta år inrikta priset på XXX-området inom musiken, eftersom det är särskilt aktuellt just nu, eftersom det inte har premierats på länge, eftersom särskilt betydelsefulla insatser har gjorts, etc. Kommittén tror att de två områdena, det skapande och det utövande, är olika stora och att behovet att premiering inte väger jämt mellan dem. I en friare avvägning skulle dessutom de moderna gränsöverskridande genrer som idag finns inom musiken, med till exempel improviserade moment som skapas i framförandeögonblicket och som blandas med mer traditionellt nedskriven musik komma bättre till sin rätt.
> /.../

Om regelverket skulle komma att förändras på så sätt som NOMUS skisserar och som kommittén anser går i samma riktning som medlemsförslaget, om än inte lika långt som detta, finns också en möjlighet att öppna för yrkesroller som tidigare inte ansetts konstnärliga, men som med dagens utveckling fått en alltmer konstnärlig inriktning och har en avgörande betydelse för det konstnärliga resultatet. NOMUS avser därvid till exempel vissa typer av studiotekniker och ljuddesigner som både inom den elektroakustiska musiken och inom pop- och rockgenrerna spelar en i högsta grad aktivt konstnärlig roll vid tillblivelsen av musikverket vid sidan av kompositören och artisten.

En vidgning av regelsystemet borde på så sätt ta fasta på de alltmer snabba förändringarna inom musikvärlden och skapa flexibla och öppna stadgar som både medger en följsamhet och aktualitet och ger mer substans till nomineringarna och utnämningarna av framtida pristagare. NOMUS deltager mer än gärna i de fortsatta diskussionerna och arbetet om sådana förändringar och moderniseringar av Nordiska rådets musikpris."

Ergo: NOMUS förslag går inte mot den synpunkt som framförts i utskottet om att utgångspunkten för musikpriset fortsatt bör vara den skapande och den utövande konstnärens verk.

Konklusion:

Det förefaller som om utskottets något kluvna hållning till medlemsförslaget inte behöver stanna därvid. Det förslag som NOMUS lämnar skulle därför kunna utgöra en kompromiss mellan de båda i utskottet framförda hållningarna.

Utskottet stödjer att nuvarande regelverk *(se bilaga 2)* bör utvidgas i enlighet med NOMUS två framförda förslag. I likhet med NOMUS motsätter sig utskottet att utvidgning av regelverket skall gälla även icke konstnärlig verksamhet.

Tórshavn den 25 juni 1998

Søren Hansen (S)
Kristine Raahauge (Si)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Mari Nistad (A)
Berit Oscarsson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Odd Holten (KrF)
Janina Andersson (Vihr.)
Pehr Löv (SFP)
Frank Dahlgaard (KF)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Christel Anderberg (m)
Annika Lapintie (Vas)
John Alvheim (FrP)

Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Anita Johansson (s)
Håkan Strömberg (s)
Olof Salmén (ÅC), ordförande
Harald Hove (V)
Timo Järvilahti (Kesk)
Margitta Edgren (fp)
Jógvan við Keldu (Ff)
Svein Ludvigsen (H)
Villy Søyndal (SF)
Øyvind Korsberg (FrP)

A 1146/nord

Medlemsförslag

om Nordiska rådets musikpris

(väckt av Sten Svensson samt Tuula Haatainen, Inger Koch, Pehr Löv, Ingrid Näslund och Siri Frost Sterri)

Nordiska rådets musikpris är en av de förnämsta utmärkelser som en nordisk tonsättare och efter 1989 även utövande musiker kan få. Musikpriset instiftades av regeringarna i enlighet med en rekommendation av Nordiska rådet (rek. nr 25/1964). Priset utdelades första gången till den svenske tonsättaren Karl Birger Blomdahl för hans rymdopera Aniara. Musikpriset utformades efter modell av litteraturpriset. Detta innebar att det var entydigt formulerade mästerverk av namngivna upphovsmän som skulle premieras dock inte t.ex. improvisationer eller värdefulla folkliga traditioner. Denna kategori av noterade musikkonstverk benämndes i reglerna för priset "skapande tonkonst". I detta sammanhang beaktade man inte att även utövande musiker skapar.

Priset utdelades till en början bara vartannat år, till skillnad från litteraturpriset som utdelas varje år. En bakgrund härtill kan möjligen vara att tonsättarna är mindre kända än författarna. Detta återspeglas i sin tur i att musikpriset inte har haft samma publicitetsvärde som litteraturpriset och ett relativt litet marknadsföringsvärde.

Efter 25 år förändrades dock reglerna för priset så att det vartannat år skulle utdelas "för ett verk av en nu levande kompositör" och vartannat år till "en större eller mindre ensemble eller enskild musikutövare för aktivt utövande verksamhet som präglas av nyskapande på en hög konstnärlig och hantverksmässig nivå".

Musikpriset har som ovan antytts varit mer exklusivt och mindre känt än litteraturpriset. Kanske beror det på att de flesta politiker har mindre kontakt med den moderna musiken än med litteraturen. Principerna för utdelningen av musikpriset har ofta kritiserats, inte minst vid den första utdelningen då Karl August Fagerholm lär ha sagt "om jag hade vetat att det gällde sådan här musik hade jag aldrig röstat för ett nordiskt musikpris". Mera sakkunniga kritiker som t.ex. Göran Bergendal har påpekat att priset för tonsättare oftast gått till större orkester- eller operaverk och nästan aldrig till kammar- och körmusik som torde vara de flitigast odlade genrerna i Norden men som har relativt låg status. Bergendal drog härav slutsatsen att juryarbetet skulle ha behövt färre ansvarsmedvetna, officiella och rynkade ögonbryn och mer av karskhet, lyhördhet och samtidsmedvetenhet.

Som ovan nämnts har reglerna sedermera ändrats så att priset ges varje år och från 1990 till utövande konstnärer. Sålunda har den danske jazzbasisten Niels-Henning Ørsted Pedersen, Mellersta Österbottens kammarorkester och kördirigenten Eric Ericsson fått priset.

1997 tilldelades musikpriset åter en utövande artist, den isländska sångerskan Björk Guðmundsdóttir "för hennes högst personliga musikaliska egenart och nordiska identitet. Inom ett genreområde som oftast styrs av ekonomiska intressen har hon modet och styrkan att hålla fast vid sina ideal." Tilldelningen av priset till Björk synes väl stämma överens med de reformförslag som Bergendal framförde. Presentatören Pia Raug framhöll vid överlämnandet av priset att Björk inte kan dissekeras. Det är ej möjligt att utskilja sångaren, diktaren, dansösen och kompositören från helheten och ge priset bara till den del av Björk som på detta sätt är gränsöverskridande.

Nordisk musik behöver allt stöd den kan få både från officiellt håll och av media. De, i jämförelse med internationella grammofonbolags produktion, små upplagorna av nordisk musik på skiva har hittills ställt de nordiska grammofonproducenterna inför ekonomiska problem som verkat hämmande på skivproduktionen. Därför antog Nordiska rådet 1969 en rekommendation om ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva (rek. nr 18/1969).

1977 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram. 1985 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att utge en katalog över nordisk musik, att vidta åtgärder för att förbättra distributionen av nordisk musik inom och utom Norden och att utreda frågan om ökad samordning av produktionen av fonogram med nordisk musik.

1986 begärde rådet en utredning avseende på vilket sätt de verk som nomineras för Nordiska rådets musikpris kan göras tillgängliga för en större publik i Norden och att, utgående från utredningens förslag, vidta behövliga åtgärder för att förbättra distributionen av de nominerade verken. Frågan om grammofonskivesamarbete har behandlats i de nordiska nämnderna för musiksamarbete (NOMUS) och i den rådgivande kommittén för allmän-kulturell verksamhet. Över den nordiska kulturbudgeten har musiktävlingar och konsertutväxling finansierats.

Ministerrådet påpekade 1982, att frågan om dataregistrering och arkivering av fonogram var under behandling på nationellt plan. Inom NOMUS hade vidare utarbetats en engelskspråkig fonogramkatalog "Music of Scandinavia". En nordisk hemmamarknad för musikutgåvor diskuterades vid NOMUS' konferens 1985, som föreslog utgivande av informationskatalog över några producenter/distributörer i Norden och stöd till samnordisk produktion, bland annat genom inspelning av verk som tilldelats Nordiska

rådets musikpris. Skivbolaget Caprice har åtagit sig att dokumentera pristagarna på CD-skivor.

Det finns dock flera möjligheter att främja nordisk musik. Då musikpriset, som ovan nämnts, numera ges varje år bör frågan ställas om det inte är dags att, för att stimulera det nordiska musiklivet, utvidga kategorin möjliga prisvinnare till att omfatta alla som gör insatser för att göra nordisk musik mer känd. Detta bör innefatta förlag, grammofonproducenter, distributörer och dokumenterare i övrigt. Bland skivbolagen kan nämnas Kontrapunkt, Dacapo och Danacord i Danmark, Finlandia och Ondine i Finland, ITM i Island samt BIS, Bluebell och Proprius i Sverige. Den engelska tidskriften Grammophone, med världens mest auktoritativa recensenter, har särskilt uppmärksammat BIS´ inspelningar av nordisk orkestermusik, bl.a. Vagn Holmboes samtliga 13 symfonier. Den prestigefyllda Record Award-utmärkelsen har tilldelats BIS för inspelningen av originalversionen av Sibelius 5:e symfoni. Vidare har skivbolaget Ondine särskilt hyllats för inspelningen av Einojuhani Rautavaaras symfoni nr 7, "Angel of Light".

I ett läge där det inte anses kommersiellt särskilt lukrativt att ge ut ny nordisk musik bör distributörer och förlag m.fl. genom ett pris kunna stimuleras att åta sig denna uppgift. Stadgarna för musikpriset bör därför utvidgas med att priset även kan ges till en distributör, ett förlag eller ett skivbolag som under året gjort en avsevärd insats för att göra nordisk musik mer känd. Som ovan noterats, har inte musikpriset ännu samma publicitets- och marknadsvärde som litteraturpriset. Ett sätt att utjämna skillnaden skulle kunna vara att utvidga antalet presumtiva prisvinnare. Effekten härav skulle kunna bli en stimulans av musiklivet som kom alla till godo.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna att dela ut Nordiska rådets musikpris till alla som skapar, utövar eller gör särskilda insatser för att göra nordisk musik känd.

Stockholm den 2 april 1997

Sten Svensson (m)
Inger Koch (m)
Ingrid Näslund (kd)
Tuula Haatainen (SDP)
Pehr Löv (SFP)

Bilaga till betänkandet till A1146/nord

Ang. Remiss om medlemsförslag A 1146/nord om Nordiska rådets musikpris

Nordiska musikkommittén, NOMUS, har i skrivelse av den 12 december 1997 beretts tillfälle att yttra sig med anledning av medlemsförslag A1146/nord till Nordiska rådet, väckt av Sten Svensson m.fl., daterat 2 april 1997. Kommittén har behandlat ärendet i plenum vid sitt första möte 1998, nämligen den 5-6 mars 1998 i Stockholm. NOMUS vill med anledning av medlemsförslaget anföra följande:

Kommittén välkomnar en debatt om syftet och inriktningen av Nordiska rådets musikpris. Som priskommitté med det årliga arbetet med urvalet, nomineringar och utnämningar av pristagare för Nordiska rådets musikpris för kommittén en kontinuerlig diskussion om priset och söker dra slutsatser av erfarenheterna under arbetets gång.

Genom att det är möjligt att till bedömningskommittén, vilken NOMUS årligen nyudnämner och vilken nominerar och lämnar förslag till NOMUS, utse upp till tre ledamöter utanför NOMUS krets, förs diskussionerna hela tiden i vidare cirklar. Även de NOMUS-ledamöter som utses till respektive års bedömningskommitté brukar förbereda nomineringsarbetet genom att inhämta synpunkter i en bredare krets i respektive lands musikliv.

Eftersom kommittén är en expertkommitté på musikområdet och besitter en bred musikkompetens kommer ledamöterna i sina olika yrkesroller och dagliga gärningar i kontakt med inte bara ett stort urval av Nordens rikliga musikliv utan även det internationella musiklivets olika förgreningar. NOMUS har på så sätt en unik möjlighet att jämföra sitt arbete kring Nordiska rådets musikpris med andra typer av priser, belöningar och stöd- och stipendiesystem inom musikvärlden.

NOMUS konstaterar därför med förvåning att kommittén, såsom verkställande organ, inte bereddes tillfälle att yttra sig över detta medlemsförslag inför behandlingen vid rådets 49:e session i Helsingfors i november 1997. Om så skett kunde dels diskussionen kommit längre än vad den i dag har gjort, dels hade de pinsamma sakfel som vidhäftar Nordenutskottets betänkande över detta medlemsförslag kunnat undvikas. En sådan ärendebehandling stärker inte det nordiska samarbetets anseende.

NOMUS finner medlemsförslaget intressant och tankeväckande. Förslaget är ytterst välskrivet, kunnigt och utgör i sig en nyttig exposé över prisets utveckling. Kommittén håller med om att det allmänna intresset för musikpriset är mindre än för litteraturpriset och har flera gånger under årens lopp ställt sig frågan varför. Något entydigt svar går inte att lämna, men det går att konstatera att modern konstmusik i sig ligger längre från en bred allmänhet

– inte bara politikers intressesfär – än vad modern litteratur tycks göra, även om vissa litteraturgenrer kan være nog så exklusiva.

Kommittén konstaterar också att de konstnärer och de konstnärliga alster som lett och leder utveckling på de olika konstområdena alltid har och även fortsatt bör ifrågasättas, utmana, provocera, "stå på barrikaderna", nästan alltid varit oförståeliga för samtiden, åtminstone för den breda massan.

Det är lättare att skriva om, och med ord beskriva litteratur än musik, vilket gynnar en litteraturdebatt och missgynnar musiken. (Musik kanske inte ens alltid bör beskrivas med ord, utan "bara" upplevas med örat och övriga sinnen.) Bakom litteraturen ligger också stora förlagsintressen, vilket förslagsställaren också insiktsfullt påpekar. Detta motsvaras inte av samma intresse på musiksidan, mer än när det gäller internationellt kommersieltl gångbara artister inom populärmusiken, såsom ABBA, Ace of Base, A-HA, Björk, Roxette etc.

Det bör dock i sammanhanget nämnas att det inom musikvärlden, även den s.k. klassiska, finns mycket väl fungerande distributionssystem uppbyggda, som knappast motsvaras av någon annan konstnärlig genre. (Vid prinsessan Dianas tragiske bortgång distribuerades Elton Johns hyllningssång inom några få dagar till hela västvärlden och stora delar av Asien och sörsåldes på några få veckor mer än något annat konstnärligt alster någonsin gjort.) Även bevakningen av upphovsrätten är väl förgrenad i västvälden och det internaionella samarbetet på detta område strävar efter att de internationella överenskommelserna och regelsystemen förbättras.

Kommittén är öppen för att vidga regelverket för Nordiska rådets musikpris, men är mer tveksam till om utvidgningen skall gälla även icke konstnärlig verksamhed. I prisarbetet konstateras gång på gång att det är mycket svårt att jämföra och väga musikstycken, musikstilar och olika utövares konstnärlighet mot varandra. Skulle till detta komma även icke konstnärlig verksamhet tror kommittén att uppgiften skulle bli i det närmaste ogörlig. NOMUS vill också påpeka att det finns belöningssystem inom t.ex. grammofonindustrin, om än inte nordiska. I NOMUS diskussion framkom liknelsen med litteraturpriset, som belönar författare av olika slag, men inte journalister. Dessa har egna pris, även ett nordiskt.

Som framgår av medlemsförslaget förekommer nästan aldrig kammareller körmusik bland de prisbelönta verken, vilket även NOMUS konstaterat. En del genrer inom musiken missgynnas av nuvarande regler. Kommittén har tagit fastapå detta och föreslår att de ytttre ramarna om belöning för konstnärlig gärning behålls, men en modernisering och flexibilitet av regelsystemet åstadkomes genom en "uppluckring" av reglerna på två sätt:

1) En tonsättare borde kunne nomineras för mer än ett enda verk, som regelverket nu föreskriver (enligt modell från litteraturpriset som förslagsställaren mycket riktigt påpekar). En kontinuerligt konstnärligt

skapande (även av kammarmusikverk, sånger eller körverk, som alla ofta har mindre dimensioner) eller det totala konstnärskapet borde kunna premieras inom det skapande prisets område. När priset 1990 förändrades aatt vartannat år även gälla utövande konstnärer var det naturligt att väga in hela det konstnärliga skapandet en artist, utövande musiker eller ensemble utfört, men detta kan för närvarande inte ske för tonsättare.

2) Den uppdelning på vartannat år för det skapande musikområdet och vartannat år för det utövande musikområdet upplever NOMUS binder musikpriset på ett olyckligt sätt. Inför varje års nomineringsarbete skulle kommittén vilja föra en fri diskussion om att detta år inrikta priset på XXX-området inom musiken, eftersom det är särskilt aktuellt just nu, eftersom det inte har premierats på länge, eftersom särskilt betydelsefulla insatser har gjorts etc. Kommittén tror att de två områdena, det skapande och det utövande, är olika stora och att behovet av premiering inte väger jämt mellan dem. I en friare avvägning skulle dessutom de moderna, gränsöverskridande genrer som i dag finns inom musiken, med till eksempel improviserade moment som skapas i framförandeögonblicket och som blandas med mer traditionellt nedskriven musik komma bättre till sin rätt. I medlemsförslaget ges bra eksempel med 1997 års pristagare Björk, som i högsta grad måste sägas vara både skapande och utövande och vars helhet är vansklig att föra till det ena eller andra området. Samma gäller till eksempel jazzbasisten Niels Henning Ørsted Pedersen (pristagare 1990) som är en skicklig utövande musiker, men som med sina kompositioner (ibland inte ens noterade, utan endast inspelade) skapat ett nytt sätt att både spela kontrabas och tänka när man "skriver låtar."

Om regelverket skulle komma att förändras på så sätt som NOMUS skissar och som kommittén anser går i samma riktning som medlemsförslaget, om än inte lika långt som detta, finns också en möjlighet att öppna för yrkesroller som tidigare inte ansetts konstnärliga, men som med dagens utveckling fått en alltmer konstnärlig inriktning och har en avgörande betydelse för det konstnärliga resultatet. NOMUS avser därvid till eksempel vissa typer av studiotekniker och ljuddesigner som både inom den elektroakustiska musiken och inom pop- och rockgenrerna spelar en i högsta grad aktivt konstnärlig roll vid tillblivelsen av musikverket vid sidan av kompositören och artisten.

En vidgning av regelsystemet borde på så sätt ta fasta på de alltmer snabba förändringarna inom musikvärlden och skapa flexibla och öppna stadgar som både medger en följsamhet och aktualitet och ger mer substans till nomineringarna och utnämningarna av framtida pristagare. NOMUS deltager mer

än gärna i de fortsatta diskussionerna och arbetet om sådana förändringar och moderniseringar av Nordiska rådets musikpris.

För Nordiska musikkommittén, NOMUS

(undertecknat)

/Johan Falk/
generalsekreterare i NOMUS,
Nordiska musikkommittén

STADGAR

för

NORDISKA RÅDETS MUSIKPRIS

§ 1

Nordiska rådets musikpris för skapande och utövande tonkonst är inrättat av Nordiska ministerrådet den 19.4.1989. Musikpriset grundar sig på det tidigare musikpriset fö skapande tonkonst, som instiftades gemensamt av de nordiska ländernas regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1964 och som utdelades förta gången år 1965.

§ 2

Medel för Nordiska rådets musikpris och dess administation anvisas av Nordiska ministerrådet i budgeten för Nordiska musikkomittén, NOMUS.

Storleken på Nordiska rådets musikpris fastställs i samband med behandlingen av Nordiska ministerrådets budget.

Nordiska musikkommittén, NOMUS, utgör sekretariat för Nordiska rådets musikpris och ansvarar för administrationen av musikpriset.

§ 3

Musikpriset utdelas i samband med Nordiska rådets session eller vid annat likvärdigt tillfälle enligt Nordiska rådets beslut. Priset utdelas varje år så att priset vartannat år riktas till det skapande och vartannat år till det udövande musikområdet.

År ett utdelas priset för ett verk av en nu levande kompositör. Det fastsättes inga genrebegränsningar, men det förutsättes att verket uppfyller höga konstnärliga krav och att verket, inom sin genre, kan betraktas om nyskapande.

År två utdelas priset tillen större eller mindre ensemble eller en enskild musikutövare för aktiv utövande verksamhet som präglas av nyskapande på en hög konstnärlig och hantverksmässig nivå. Vid bedömningen skall det hänvisas till kontinuitet i verksamheten och det skall läggas vikt vid att verksamheten skall kunna betraktas som nyskapande inom det aktuelle musikområdet.

§ 4

Nordiska musikkommittén tillsätter för varje utdeling av Nordiska rådets musikpris en ad hoc bedömningskommitté sammansatt med särskilt beaktande av det musikområde som priset skall utdelas till (jfr. Stadgar för Nordiska musikkommittén, NOMUS, § 3 III) och i enlighet med de riktlinjer för musikpriset som framgår av § 2 i dessa stadgar.

Bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris överlämnar till Nordiska musikkommittén ett förslag angående det påföljande årets musikpris. Bedömningskomittén är rådgivande i förhållande till Nordiska musikkommittén, som ansvarar för det slutgiltiga avgöandet vilket meddelar Nordiska rådet.

Dessa stadgar ingår som bilaga till Stadgar för Nordiska musikkommittén, NOMUS, fastställda av Nordiska ministerrådet (kulturministrarna) 24.5 1996. De ersätter stadgar och instruktion för bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris i Stadgar för Nordiska musikkommittén fastställda av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 3 oktober 1988.

Instruktion för bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris

§ 1

Bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris tillsätts ad hoc av Nordiska musikkommittén, NOMUS. Utnämningen göprs på grundval av det musikområde/de musikområden som skall bedömas och det förutsätts att de som utnämns är mycket väl kvalificerade för uppdraget.

Bedömningskommittén består av minst fem medlemmar, av vilka minst två utnämns bland medlemmarna i Nordiska musikkommittén, NOMUS. Sammansättningen skall utformas så att alla fem länder, Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, har sin representant i bedömningskommittén. I de fall förslag inkommit från något av de självstyrande områdena enligt § 3 nedan äger en representant för sådant område rätt att delta i bedömningskommitténs arbete.

§ 2

Nordiska musikkommittén utnämner ordförande för bedömningskommittén. NOMUS generalsekreterare är bedömningskommitténs sekreterare.

§ 3

Bedömningskommiten utarbetar sitt förslag till Nordiska musikkommittén på grundval av förslag från de enskilda medlemmarna i bedömningskommitén eller på förslag från de självstyrande områdena. Förslagen begränsas till högst två från varje land samt högst ett från varje självstyrande område. Förslag från de självstyrande områdena får lämnas av områdets centrala myndighet.

§ 4

Bedömningskommittén är beslutsför, när alla länderna är reprersenterade vid mötet. Bedömningskommitténs beslut fattas med enkel majoritet. Bedömningskommittén översänder sitt förslag till Nordiska musikkommittén i

enlighet med den tidplan NOMUS upprättar. Bedömningskommittén skall hålla möte en gång före varje prisutdelning.

§ 5

Nordiska musikkommittén behandlar förslagety från bedömningskommittén senast en månad före det tillfälle då priset skall delas ut. Musikkommittén skall sända meddelande om sitt beslut med motivering till Nordiska rådets presidium senast tre veckor före det tillfälle då priset skall delas ut.

§ 6

NOMUS generalsekretariat ansvarar för att alla medlemmar i bedömningskommittén mottar det för bedömningarna nödvändiga underlagsmaterialet.

Denna instruktion ingår i Stadgar och instruktion för Nordiska rådets musikpris och är en bilaga till Stadgar för Nordiska musikkommittén, NOMUS, fastställda av Nordiska ministerrådet (kulturministrarna) 24.5.1996. De ersätter tidigare stadgar och instruktion för Nordiska rådets musikpris i Stadgar för Nordiska musikkommittén fastställda av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 3 oktober 1988.

Presidiets betänkande

över medlemsförslag A 1154/p om den gemensamma europeiska valutans betydelse för Norden

(Medlemsförslaget, se s. 462)

Medlemsförslaget

Den gemensamma europeiska valutan införs inom ramen för den Ekonomiska och Monetära Unionens (EMU:s) tredje fas, som enligt Maastricht-fördraget inleds den 1 januari 1999.

I förslaget, som framställdes i september 1997, pekar förslagställarna på att enligt den godkända tidtabellen för EMU:s tredje fas skall under våren 1998 fattas beslut om vilka länder som skall ingå i valutaunionen när denna införs år 1999. Man pekar vidare på att de nordiska medlemsländerna i EU har olika inställning till respektive lands deltagande i EMU, och menar att en större splittring hotar Norden om de nordiska länderna väljer olika vägar i detta avseende.

I medlemsförslaget hemställer den konservativa gruppen mot denna bakgrund "att Nordiska rådet arrangerar en EMU-konferens i april 1998" bl.a. för att diskutera den nya situationen samt hur de nordiska relationerna bör utvecklas speciellt på det ekonomiska området.

Presidiet

Det samarbete som förekommer och nu fördjupas inom ramen för EU:s ekonomiska och monetära union berör alla de nordiska länderna, om än på olika sätt. Detta hänger samman med strukturella skillnader i ländernas ekonomier, men också med deras olika anknytning till EU, och med formerna för deras medverkan i det penning- och valutapolitiska samarabetet inom EMU.

Ur nordisk synvinkel är det viktigt att följa denna utveckling, och överväga om och hur den kan påverka förutsättningarna för det nordiska samarbetet i fråga om t.e.x handel och ekonomisk politik, liksom för det nordiska samarbetet i EU/EES-frågor.

Mot denna bakgrund, och med anledning av medlemsförslaget, beslutade presidiet den 9 december 1997 att under år 1998 hålla ett seminarium om den gemensamma europeiska valutans betydelse för Norden. Samtidigt tillsatte

presidiet en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till tidpunkt och program för seminariet. Seminariet hölls den 2 juni 1998 i Oslo.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås

att Nordiska rådet inte företar sig något ytterligare med anledning av medlemsförslaget

Svalbard den 11 augusti 1998

Dorte Bennedsen (S)
Sven Erik Hovmand (V)
Per Olof Håkansson (s)
Kaj Ikast (KF)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Olof Johansson (c)
Berit Brørby Larsen (A)
Lauri Metsämäki (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (Ja)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sten Svensson (m)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Jarmo Wahlström (Vas.)

A 1154/p

Medlemsförslag

om den gemensamma europeiska valutans betydelse för Norden

(väckt av den konservativa gruppen)

När den Europeiska unionen skapades i Maastricht kom man också överens om att fördjupa det gemensamma ekonomiska samarbetet genom grundandet av en gemensam valuta. Enligt överenskommelsen skall alla de EU:s medlemsländer som fyller de uppställda kriterierna ta den gemensamma valutan i bruk. Sedermera har man fattat ett beslut att den gemensamma valutan heter euro.

Danmark fick ett undantag från denna bestämmelse i Maastrichtavtalet. Andra nordiska medlemsländer är bundna till avtalet men Sverige och Finland har meddelat att dessa länders parlament skall behandla EMU:s medlemskapsfråga.

Den gemensamma valutan är onekligen ett av de största besluten i Europa under efterkrigstiden. Det är klart att den gemensamma valutan för med sig flera ekonomiska fördelar som effektivare ekonomi, minskade kostnader och större ekonomisk stabilitet. Det är också klart att de länder som tar euron i bruk kommer att höra till A-klassens länder i Europa.

En större splittring hotar Norden igen, om de nordiska länderna väljer olika vägar. Den finländska regeringen under Paavo Lipponens ledarskap har klart uttalat sig för den gemensamma valutan. Den danska regeringen har klart sagt nej till den gemensamma valutan och ett positivt beslut förutsätter dessutom ett godkännande i en folkomröstning. Den svenska regeringen har varit tveksam och kommer tydligen att säga nej till euron från början.

Enligt den godkända tidtabellen skall EU:s kommission och EMI lämna sina rekommendationer om de länder som tas med i EMU:s tredje fas i mars 1998. Aprilmånad reserveras för de nationella parlamentens behandling och Europaparlamentets utlåtande. Det definitiva beslutet fattas i maj 1998 av regeringscheferna.

Därför är det all anledning för Nordiska rådet att vid en konferens i april 1988 diskutera den nya situationen, när man vet i vilken riktning utvecklingen kommer att gå. Då kan man också ge sina önskemål för den nordiska samhörigheten till de nordiska regeringarna. Då kan man diskutera hur de nordiska relationerna borde utvecklas speciellt på det ekonomiska området. Och

om Finland är det enda EMU-landet, vilken roll kommer Finland i fortsättningen att spela i det nordiska samarbetet som medlem i EU:s inre krets.

En arbetsgrupp borde förbereda programmet för konferensen. De nordiska stats- och finansministrarna kunde deltaga. Dessutom borde man ha representanter från näringslivet och fackföreningsrepresentanter speciellt från exportindustrins fackförbund. Också forskare vore välkomna.

Med hänvisning till ovanstående föreslår den konservativa gruppen

att Nordiska rådet arrangerar en EMU-konferens i april 1998.

Kalmar, den 25 september 1997

Geir H. Haarde (Sj)
Jørgen Niclasen (Ff)
Siri Frost Sterri (H)
Arne Andersson (m)
Kent Kirk (KF)
Carl Bildt (m)
Marjut Kaarilahti (Kok.)
Chris Heister (m)
Sten Svensson (m)
Anne Birgitte Lundholdt (KF)
Sigriður Anna Þórðardóttir (Sj)
Anders Talleraas (H)
Heikki Koskinen (Kok.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Inger Koch (m)
Sturla Böðvarsson(Sj)

Nordenutskottets betänkande

angående samordning og forenkling av opphavslovgivningen i de nordiske land til gavn for tv-stasjonernes mulighet for å anvende arkiverte tv-programmer til nye former for utnyttelse f.eks. I en temakanal eller utsendelse >>on demand<<

(Medlemsförslaget, se s. 478, Utdrag ur redogörelsen *Genanvendelse av Arkivmateriale*, se bilaga)

1. Utskottets förslag

Nordenutskottet hemställer att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at tage initiativ til at de nordiske regeringer iværksætter en samordnet lovgivning på ophavsretsområdet, som sikrer en rationel afregning til rettighedshaverne til fordel for en mere udbredt anvendelse af de nordiske TV-stationers arkivstof.

2. Bakgrund

2.1. Behandling i utskottet

Medlemsförslaget väcktes den 10 november 1997 i Helsingfors av Nordenutskottets arbetsgrupp för film och media. Medlemsförslaget hänvisades sedan till Nordenutskottet för behandling. Utskottet har hittills behandlat förslaget vid två möten, den 21 januari 1998, men då beslöt utskottet att sända förslaget på remiss i de nordiska länderna (utskottet bedömde det som särskilt angeläget att inhämta svar från de nordiska TV-bolagen) samt den 30 mars 1998, men då kunde utskottet ta ställning till inkomna remissvar i en av rådssekretariatet utarbetad promemoria av den 20 mars 1998. Nordenutskottet beslöt att betänkandet skrivs i enlighet med förslaget och avser färdigbehandla betänkandet vid junimötena.

2.2. Remissvaren

Med utgångspunkt i remissvaren noterar utskottet att åsikterna har en tendens att gå isär vad gäller TV-bolagen som stöder förslaget och som själva

tidigare föreslagit ändringar *(se bilaga)* samt upphovsrättsinnehavarorganisationerna som bestämt avvisar tvångslicenser och upp-fattar förslaget som en inskränkning av upphovsrättens grundprinciper.

Dansk Skuespillerforbund uttrycker i en skrivelse av den 6 maj 1998 att de motsätter sig tvångslicens men accepterar TV-bolagens förslag som avser utvidgning av den redan existerande avtalslicensen, se *Bihang* Genanvendelse af Arkivmateriale.

I vissa hänseenden berör svaren upphovsrätten något för generellt utan att preciseras till förslagets specifika vinkling om de problem som följer av den digitala medieutvecklingen och som innebär en ny form för användning. Flera remissinstanser hänvisar till en redogörelse från TV-bolagen "Genanvendelse av arkivmateriale" som överlämnades till Nordiska ministerrådet i oktober 1997 och som här finns utdrag ur som bilaga. Det hänvisas också till rapporten "Inlåsta kulturskatter" samt till prop. 1992/93:214 om Ändringar i upphovsrättslagen (Sveriges riksdag).

Frågan anses av några instanser behöva närmare utredning. Förslaget anses ytterligare av några som för kortfattat och opreciserat för att göra ett ställningstagande möjligt. Konkretisering av problemen och en bättre utredd problematik anses behövas. Det upplyses av Danmarks kulturministerium att de framförda synpunkterna i förslaget har diskuterats av de nordiska ressortministerierna, senast den 26 februari 1998 samt att frågan om användning av radiobolagens arkivmaterial har också samband med en rad spörsmål som kommer att dryftas i EU under 1998 i förbindelse med en gemensam ratificering i EU av WIPO Copyright Treaty och WIPO Performances and Phonograms Treaty av den 20 december 1996. Eventuella ändringar i lagstiftningen bör, enligt danska Kulturministeriets uppfattning, vänta tills utfallet av dessa dryftelser föreligger. En remissinstans föreslår att Nordiska ministerrådet bör påbörja en utredning i saken, utan något som helst förslag om att det skall resultera i ett lagstiftningsinitiativ.

2.3 Utskottets värderingar

Utskottet har värderat de mycket omfattande remissvaren och sätter stort pris på den ovärderliga kunskap som utskottet får ta del av genom dessa svar och som varit nyttiga för utskottets ställningstagande.

Utskottet ser seriöst på upphovsmannaorganisationernas reaktion på förslag till ändringar i upphovsrätten. Utskottet understryker att det värnar om upphovsrätten som det fundamentala skyddet för konstnärens verksamhet. Utskottet kan inte nog understryka vikten av att de eventuella lösningar som ministerrådet kommer att framlägga inte får försvaga upphovsmannens ställning. Tvärtom skall en lösning bestå i att gynna bägge berörda parter och befolkningen i de nordiska länderna i den digitala utveckling som redan trätt in i den nordiska TV-verkligheten och inte minst i den nordiska befolkningens liv.

Utskottet hyser inte det minsta tvivel om att frågor om upphovsrätt generellt är komplicerade och några av utskottets medlemmar erinrar sig tidigare arbete på upphovsrättsområdet som företogs av dåvarande kulturutskott i början av 90-talet, men som då i stort sett gällde upphovsrättslig ersättning av distribution av TV-program. Utskottet har också tagit del av *redogörelsen Genanvendelse av Arkivmateriale, 1997* och uppmärksammar särskilt de två förslag som framgår av avsnitt 4, *se bilaga.*

Lagstiftning på upphovsrättsområdets olika tillämpningsområden förekommer i de nordiska länderna. Utskottet har även i tanke att 1996 godkände de nordiska justitsministrarna ett nytt samarbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet. I anslutning till samarbetsprogrammet utarbetades en handlingsplan, som årligen justeras og ajourförs. Samarbetsprogrammet avspeglar de tre pelarna i det nordiska samarbetet och fastställer procedurer för arbetet i ämbetsmannakommittén för lagstiftningssamarbete (Näl). Handlingsplanen fastställer prioriteringar för det fackliga innehållet av samarbetet.

Utskottet åsikt är att det arbete som följer av medlemsförslagets förslag till åtgärder ligger utanför utskottets handlingsområde. Det förhindrar emellertid inte utskottet från att anse att avsikterna i förslaget bör förverkligas. Därför är utskottet enigt i att Nordiska ministerrådet bör, med den expertis som det har till förfogande på lagstiftningsområdet, prioritera försök till lösningar för att undanröja de konkreta problem på upphovsrättsområdet som fokuseras på i aktuellt medlemsförslag.

Utskottet noterar att de nordiska ressortministrarna redan har inlett diskussioner om den problematik som påpekas i medlemsförslaget. Utskottet anser att det vore värdefullt att få möjlighet till en dialog med ansvariga ministrar/Nordiska ministerrådet innan de fattar eventuella beslut.

Utskottet är därför enigt i att hemställa att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att de nordiska regeringarna verkställer samordnad lagstiftning på upphovsrättsområdet, som säkrar rationell avräkning till rättighetshavarna till fördel för en mera utbredd användning av de nordiska TV-stationernas arkivstoff.

3. *Remissinstanser*

Förteckningen anger de remissvar som utskottet mottagit vid remisstidens slut och som utskottet tagit del av vid sitt marsmöte. Därefter har det inkommit en kopia av en skrivelse av den 6 maj 1998 från Dansk Skuespillerforbund till Kulturministeriet, kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen inkl. en missivskrivelse till Nordisk Råd den Danske Delegation ang. Genanvendelse af Arkivmateriale (A 1166/nord), *se Bihang.*

Nordiska
Föreningen Norden
Nordens Fackliga Samorganisation
- Svenska Teaterförbundet
- Svenska Musikerförbundet (Kulturarbetarförbundet)
Nordvisjonen

Danmark
- Kulturministeriet
- Danmarks Radio
- Samrådet for Ophovsret
- TV-2

Färöarna
- Färöarnas Television

Finland
- Justitieministeriet

Åland
- Ålands Radio

Island
- Radion-Televisionen (Ríkisútvarpið-Sjónvarp)
- Isländska radiosällskapet (Íslenska Útvarpsfélagið)

Norge
- TV2

Sverige
- Granskningsnämnden för radio och TV
- Radio- och TV-verket
- Sveriges Television AB
- Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)
- Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI)
- Arkivet för ljud och bild

3.2.1 Sammanfattning av remissinstansernas svar
Nordvision meddelar att de fem public service bolagen i Nordvision ser mycket positivt på initiativet och understryker betydelsen av ett postitivt utfall i samtliga fem nordiska länderna.

Föreningarna Nordens Förbund anser att förslaget tar upp en viktig sida av spörsmålet om att förbättra nordbornas möjlighet att se de nationella TV-

programmen. Utan att ta ställning till hur de upphovsmässiga problemen skall lösas ger de ändå initiativet sitt stöd och menar att arkiverade TV-program är en del av vårt gemensamma kulturarv och bör därför göras tillgängliga för befolkningen i linje med andra sätt att uttrycka kulturen.

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS); TCO; Svenska Teaterförbundet anser att förslaget är alltför kortfattat och opreciserat för att göra ett ställningstagande möjligt. Konkretisering av problemen och en bättre utredd problematik, t.ex. i vilka situationer avtalslicensens ska användas, skulle förenkla en uppfattning om avtalskonstruktionen. Frågan om avtalslicens behöver också belysas i ljuset av den internationella lagstiftningen i synnerhet eftersom förslaget särskilt talar om utländska rättighetshavare och nordiska sändningar, t.ex. anger Bernkonventionen att villkoren för tillämpning av avtalslicens för TV-utsändning är strikt begränsat till det land som infört den. Bestämt kan det aldrig bli tal om en tvångslicens. På den punkten är motståndet numera entydigt inte bara från rättighetshavarnas organisationer utan också från EU. Att vidareanvändning av arkiverade TV-program måste skrinläggas p.g.a. byråkrati har förbundet svårt att godta.

LO; Svenska Musikerförbundet meddelar att de tillstyrker att gällande lagstiftning kompletteras med en avtalslicensbestämmelse enligt principerna i URL 26 i §. Förbundet avstyrker definitivt alla former av tvångslicenser. Förbundet anser att utnyttjandet av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer skall regleras genom avtal. Hittills har kulturarbetarnas organisationer deltagit i att utarbeta både praktiska och organisatoriska lösningar för att underlätta klarering av rättigheter m.m. T.ex har COPYSWEDE sedan flera år tillbaka bidragit med samordnande avtalslösningar på upphovsrättsområdet och förvaltat och administrerat konsekvenserna av det som lagstiftades om 1986 på området. Denna samverkanslösning i lagstiftningsarbetet på avtalslicensområdet har visat sig hållbar. Avtalslicensen innebär att respekten för den upphovsrättsliga ensamrätten bibehålls. Det gör däremot inte tvångslicenser. Musiker-förbundet framhåller att förbundet redan har system som avtals-licenslösningar för mediaområdet förutsätter och bygger på. De nyttjanden och frågor som aktualiseras i medlemsförslaget är inte nya varken för förbundet eller för kulturarbetarnas organisationer.

Danmark

Kulturministeriet upplyser om att de framförda synpunkterna i förslaget har diskuterats av de nordiska ressortministerierna, senast den 26 februari 1998. Frågan om användning av radiobolagens arkivmaterial har också samband med en rad spörsmål som kommer att dryftas i EU under 1998 i förbindelse med en gemensam ratificering i EU av WIPO Copyright Treaty och WIPO Performances and Phonograms Treaty av den 20 december 1996. Eventuella ändringar i lagstiftningen bör, enligt Kulturministeriets uppfattning, vänta tills utfallet av dessa dryftelser föreligger.

Danmarks Radio, DR hänvisar till den redogörelse som de nordiska public service bolagen gemensamt utarbetade och översände i oktober 1997 (se bilaga). Det hänvisas särskilt till redogörelsens beskrivning av bakgrunden för problemen och förslag till lösningar. Problemet gäller först och främst användningen av eget material från arkiven. Problemet är internationellt och det finns internationellt ökad förståelse för problemet. Redogörelsen föreslår två lösningar: Å ena sidan en tvångslicens. Å den andra sidan är alternativet en utvidgning av gällande avtalslicens. Alternativa förslaget förutsätter att den gällande tvångslicensen av fonogram upprätthålls. Bägge förslagen förutsätter att teknisk kopiering, som en teknisk mellanväg fortsatt skall vara möjlig utan särskilda överenskommelser. Den digitala tekniken kräver denna slags kopiering. Redogörelsens förslag rör också radioproduktioner, eftersom samma upphovsrättsliga och praktiska rättighetsproblem gör sig gällande vid återbruk av både TV- och radioproduktioner från public service bolagens arkiv.

TV2 hänvisar till den redogörelse som de nordiska public service bolagen gemensamt utarbetade och översände till Nordiska ministerrådet i oktober 1997 (se bilaga). TV2 deltog i utarbetandet. I redogörelsen beskrivs public service bolagens problem som är förknippade med bolagens återanvändning av arkivmaterial och som leder till att bolagen har särskilt svårt att göra värdefulla produktioner av stor historisk och kulturell betydelse tillgängliga för invånarna i Norden. Det hänvisas till de föreslagna lösningarna nämligen antingen en tvångslicens eller alternativt som en utvidgning av den gällande avtalslicensen.

Se även *Bihang*

Färöarnas Television (Sjónvarp Føroya) hälsar alla initiativ till förenkling och samordning på det aktuella området välkomna.

Samrådet for ophavsret är eniga om att det bör vara enkelt att få tillstånd till att nyttja material som har upphovsrättsligt skydd. De är också eniga i att det som i förslaget kallas arkivguldet hos public service bolagen skulle kunna göras tillgängligt för allmänheten. Däremot är de tveksamma mot de skisserade lösningarna, nämligen tvångslicensen. En tvångslicens innebär att det centrala i upphovsrätten försvinner, dvs. upphovsmannens och den utövande konstnärens exklusiva rätta att bestämma om och hur hans/hennes material skall användas. Det väcker också deras undran att man sökt lösningar på dessa problem utan samarbete med rättighetsinnehavarorganisationerna. De är t.ex. inte kontaktade av vare sig Danmarks Radio eller TV 2 i denna sak. Det ena förslaget till lösningar, dvs. avtalslicens förklarar de sig generellt positivt inställda till. De poäminner om att avtalslicensen innehåller vissa tvångselement för utomstående rättighetsinnehavare. I EU:s satellit- och kabeldirektiv från 1993 är det fastställt att avtalslicens inte tillåts vid rena satellit-tv-utsändningar, liksom det nya direktivförslaget av den 10 december 1997 om upphovsrätt i informationssamhället inte verkar tillåta en avtalsli-

cens för bruk av verk via Internet eller liknande. De nordiska länderna har internationella förpliktelser. Dessa bör undersökas noggrant med hänsyn till att fastslå om det överhuvudtaget är möjligt att genomföra en avtals- eller tvångslicens på det aktuella området. Det bör än vidare undersökas i vilken omfattning bolagens problem kan lösas avtalsvägen. det hänvisas till en rad överenskommelser mellan t.ex. DR och TV2 och rättighetsinnehavarorganisationerna som ger dem möjligheten att återanvända arkivmaterial. Vilka är egentligen problemen i relation till de befintliga avtal m.m.? Vad är anledningen till att klareringsavtalen inte omfattar rätten till att använda material i de nya användningssätten? Det bör undersökas i vilken omfattning har det ingåtts individuella kontrakt, där man av särskilda skäl, har avtalat att bolagen endast har en begränsad användningsrätt; skulle en tvångslicens kunna användas i förhållande till sådana kontrakt? Det är många frågor som måste undersökas genom ett utrednigsarbete, antingen på en nationell eller en samnordisk nivå. Utredningsarbetet bör företas i en brett sammansatt arbetsgrupp och remissinstansen ser sig gärna som en medlem. Mot denna bakgrund är det för tidigt att avgöra om lagstiftningsvägen är den rätta. Först när de olika rättsliga och kontraktsmässiga frågorna har belysts går det att ta ställning. Om en rekommendation skulle bli aktuell skulle den enbart och förutsättningslöst föreslå att Nordiska ministerrådet bör påbörja en utredning i saken, utan något som helst förslag om att det skall resultera i ett lagstiftningsinitiativ. Samrådet om ophavsret ber att få hållas underrättade om saksbehandlingen.

Finland

Justitieministeriet meddelar att det för sitt vidkommande inte har något att anföra om medlemsförslaget.

Åland

Ålands Radio förutsätter att föreslagen samordning och förenkling av upphovsrättslagstiftningen inte försvagar upphovsrättsinnehavarnas rättigheter i princip, men trots det underlättar för de etermediaföretag som vill återanvända arkivmaterial. Det påpekas att även radio och vidareanvändning på Internet bör inkluderas i denna förenklingsåtgärd. De olika regelverken skapar osäkerhet om vad som har överenskommits i fall till fall och leder till många och långa förhandlingar. En förenklad lagstiftning skulle göra utbytet av program mellan de olika nordiska länderna lättare och därmed stärka det kulturella utbytet mellan länderna i Norden.

Island

Islands Radio-Islands Television (Ríkisútvarpið-Sjónvarp) välkomnar förslaget.

Islands Radiobolag (Íslenska Útvarpsfélagið) är positivt och stöder förslaget.

Norge

NRK (Juridisk aveling) ger förslaget sitt stöd. De hänvisar till den redogörelse som de nordiska public service bolagen gemensamt utarbetade och översände till Nordiska ministerrådet i oktober 1997 (se bilaga). Gällande lag om upphovsrätt hindrar TV-bolagen att utnyttja egna produktioner från arkiven med hjälp av dagens teknik och som vid produktionstidpunkten inte var känd och därför ingen hänstyn tagen till vid ingåendet av individuella kontrakt och/eller överenskommelser med rättighetsinnehavarorganisationerna. Värdefullt programmaterial lagras i arkiven och kommer inte tittarna/lyssnarna tillgodo. En annan aspekt är att kulturarvet inte kan vidareföras. En tredje att det kapital som investerats inte ger någon avkastning. I jämförelse med andra producenter t.ex. inom film och teaterbranschen framstår TV-bolagen som rena premiärkanaler p.g.a. prohibitiva lagbeslut och omfattande administration som omöjliggör ett fortsatt nyttjande med de tekniska medel som finns idag. Public Service måste hitta ett sätt som tar hänsyn till licensbetalarna. Om inte förhållandena här tillrättaläggs kan inte Public Service göra rätt för sig gentemot publikum. Nyttjande i t.ex. tema/betalkanaler som täcker hela Norden bör också undersökas närmare.

TV2 hänvisar till den redogörelse som de nordiska public service bolagen gemensamt utarbetade och översände till Nordiska ministerrådet i oktober 1997 (se bilaga). TV2 anser att problembeskrivningen är korrekt och uttalar sitt stöd till den föreslagna rekommendationen. Det understryks att syftet inte är att på billigt sätt frigöra gammalt material för utsändning för att undanträngа dyrare nyproduktioner. Det centrala och kulturpolitiskt viktiga argumentet för att ta till lagstiftningslösningar är att TV-bolagen sitter på ett material som har tillkommit på uppdrag av bolagen själva och är, tills de sista åren, finansierade via allmänna medel, huvudsakligen genom licensavgifter. Just p.g.a. bolagens monopolställning har en liknande dokumentation av samhällsliv, dvs. politik, konst, kultur och näringsliv inte kunnat göras av någon annan och finns därför heller inte inte någon annanstans i de nordiska samhällena. En ny ordning skall innebära utbetalningar och utformas så att rättighetsinnehavarna får en ny möjlighet till avkastning av sina rättigheter. Det understryks att det inte bara är dramaproduktioner utan även andra kortare dokumentära inslag som måste göras tillgängliga. Inte minst här anses problemen vara svåra.

Sverige

Granskningsnämnden för radio och TV anför att frågan om en utvidgad avtals/ tvångslicenslösning är komplex. Om en sådan lösning övervägs bör dess konsekvenser belysas mer ingående. Det hänvisas i detta sammanhang

till utredningen "Inlåsta kulturskatter", NMR 1996 och prop. 1992/93:214 om Ändringar i upphovsrättslagen.

Radio- och TV-verket anser att frågeställningen om en nordisk samordning och förenkling av upphovsrättslagstiftningen på detta område är angelägen och ser positivt på att den aktualiseras. De närmare konsekvenserna av en förenkling bör dock utredas närmare innan en ställning tas till vilka åtgärder som skall föreslås. Det hänvisas i detta sammanhang till utredningen "Inlåsta kulturskatter", NMR 1996 och prop. 1992/93:214 om Ändringar i upphovsrättslagen.

Sveriges Television hänvisar till den redogörelse som de nordiska public service bolagen gemensamt utarbetade och översände till Nordiska ministerrådet i oktober 1997 (se bilaga).

Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI) förvånas över att rättighetsklarering av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer beskrivs som ett problem, när det enligt dem borde beskrivas som en produktionsförutsättning. Upphovsrättens grundfundament att rättighetsinnehavaren har en möjlighet att själv välja var, hur och när hans verk eller prestation ska göras tillgänglig för andra. Förslaget innebär en betydande inskränkning i upphovsrätten och i de närstående rättigheterna. SAMI anser istället att den som vill använda arkiverat material i första hand bör lösa rättigheterna genom att vända sig till rättighetshavarna och deras organisationer för att avtalsvägen erhålla tillstånd. Det finns idag en väl fungerande samordning mellan utövarnas organisationer vilken borgar för fungerande klareringsordningar. Detta bör vara den naturliga vägen att gå. Först om det visar sig att detta inte är möjligt finns det anledning att överväga förändringar av lagstiftningen.

Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) har viss förståelse för att det kan upplevas som besvärligt att klarera arkiverade TV-program, i synnerhet äldre sådana, men dessa problem torde upplevas som störst innan en god kännedom om marknaden byggts upp hos respektive parter. Finns det en efterfrågan på arkiverade TV-program kommer således en bättre fungerande marknad med lämpliga rutiner för rättighetsklarering att uppstå. Av vad KLYS uppfattat har sådana framställningar inte gjorts i någon större omfattning, i vart fall inte i Sverige. Förslag som syftar till att via förändrad lagstiftning åstadkomma en ökad tillgänglighet, riskerar snarare att leda till ökad osäkerhet, med uteblivna avtal till följd. Först om det visar sig att man inte genom avtal kan tillgodose ett behov av tillgång till arkiverade TV-program, finns det överhuvudtaget anledning att överväga förändringar i upphovsrättslagstiftningen, och då närmast genom en avtalslicenslösning. En sådan torde f.ö. vara svår att genomföra om det inte sedan tidigare föreligger en marknad med avtalsrelationer, som avtalslicensen kan baseras på. KLYS anser att tvångslicens skulle inskränka oskäligt på upphovsmannens legitima intressen och avvisar bestämt en sådan lösning.

Arkivet för ljud och bild har inga synpunkter på de upphovsrättsliga regler och avtal som gäller för *återutsändning* av olika typer av program, men ser allmänt positivt på en ökad användning av och en vidgad tillgänglighet till det material som förvaras såväl i programbolagens arkiv som i de nationella arkiven.

Tórshavn den 25 juni 1998

Søren Hansen (S)
Kristine Raahauge (Si)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Mari Nistad (A)
Berit Oscarsson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Odd Holten (KrF)
Janina Andersson (Vihr.)
Pehr Löv (SFP)
Frank Dahlgaard (KF)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Christel Anderberg (m)
Annika Lapintie (Vas)
John Alvheim (FrP)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Anita Johansson (s)
Håkan Strömberg (s)
Olof Salmén (ÅC)
Harald Hove (V)
Timo Järvilahti (Kesk)
Margitta Edgren (fp)
Jógvan við Keldu (Ff)
Svein Ludvigsen (H)
Villy Søyndal (SF)
Øyvind Korsberg (FrP)

BILAGA

Utdrag ur redogörelse från de nordiska TV-bolagen "Genanvendelse av arkivmateriale", överlämnad till Nordiska ministerrådet i oktober 1997:

/.../

FORSLAG TIL LØSNING, HERUNDER DEN TILHØRENDE KOPIERING

Som beskrivelsen ovenfor har vist, vil det kun ved lovgivers hjælp være muligt at genanvende de mange værdifulde produktioner i public service stationernes arkiver til glæde for borgerne. Lovgiver må gennem en ændring af de ophavsretlige regler sikre, at arkivproduktioner kan genanvendes. Uden at hver enkelt rettighedshaver eller dennes arving skal spørges på forhånd – med mulighed for at sige nej.

For lovgiver er der to løsninger, som kan vurderes, nemlig *tvangslicens* og *aftalelicens*. De ligner hinanden, men har også vigtige forskelle. De to forskellige løsninger er beskrevet nedenfor (pkt. 4.1 og 4.2). Forslagene vedrører produktioner, som radio- og tv-stationerne selv har produceret, eller som er bestilt af dem med henblik på radio- og tv-brug. Det forudsættes, at de nødvendige aftaler er eller bliver truffet med andre producenter.

I pkt. 4.3. behandles fysiske eksemplarer som videogram, CD'ere, CD-Rom og lign., der ikke omfattes af radio- og tv-stationernes forslag.

Ophavsretsloven er indrettet således, at rettighedshaverne har både en ret til selve udsendelsen, fx udsendelse on demand *(fremførelssesretten)* og en ret til den kopiering i en database, som er teknisk nødvendig for, at brugerne kan få adgang til programmet (*eksemplarretten).*

De løsninger, som vi foreslår i de næste afsnit, vedrører selve udsendelsen (fremførelsesretten). Det er nemlig den relevante handling, som der skal sikres rettigheder til og betales vederlag for. Det forudsættes derfor, at den tilhørende kopiering (eksemplarretten) – som er teknisk nødvendig og alene et accessorium uden selvstændig økonomisk betydning i forhold til selve udsendelsen – ikke gøres til en ophavsretlig relevant handling. Det kan ske efter regler, der ligner dem, som allerede findes i den ophavsretlige lovgivning vedrørende edb-programmer, databaser m.m.

Det giver naturligvis ikke mening at løse de ophavsretlige problemer vedrørende selve udsendelsen, hvis ikke også de ophavsretlige problemer vedrørende den teknisk nødvendige kopieering løses samtidigt.

4.1 TVANGSLICENS

Public service stationerne foreslår en tvangslicens, som kan give radio- og tv-stationernne ret til at genanvende arkivproduktioner – produceret inden en given dato – til nye former for udsendelser, bl.a. udsendelse on demand. Der betales vederlag til alle rettighedshavere, når brugen har fundet sted. Tvangslicensen betyder, at produktionerne kan genanvendes uden, at rettighedshaverne kan sige nej, men at rettighedshavernes legitime økonomiske og ideelle interesser samtidig sikres.

Tvangslicensen er en sikker løsning, fordi den dækker alle rettighedshavere og ikke er afhængig af en lang række forhandlinger og evt. voldgift.

4.2 UDVIDELSE AF DEN GÆLDENDE AFTALELICENS OG OPRETHOLDELSE AF TVANGSLICENSEN FOR FONOGRAMMER

En anden løsning, som på baggrund af den nordiske retstradition kunne overvejes, er en udvvidelse af den gældende aftalelicens og en opretholdelse af tvangsslicensen for fonogrammer (LP, CD og andre kommercielt udgivne lydoptagelser), så de omfatter nye former for udsendelse, bl.a. undsendelse on demand. Det er imidlertid en admiistrativ tung og mindre sikker løsning, da den forudsætter en lang række forhandlinger, evt. voldgift – og måske ikke vil løse problemerne med bl.a. sekvenser fra ddokumentar- og spillefilm, teatertekster, nyheder og sport.

Udvidelse af den gældende aftalelicens

Ved denne løsning skulle den glædende aftalelicens vedrørende radio- og tv-stationernes udsendelse af litteratur, musik og billedkunst (se nærmere under pkt. 3.4.) udvides til at omfatte udsendelse on demand og alle grupper af rettighedshavere, især udøvende kunstnere. Radio- og tv-stationernes kollektive aftaler med rettighedshavernes organisationer udvides ved aftalelicensen til også at gælde for de rettighedshavere, som ikke repræsenteres af organisationen, især udenlandske rettighedshavere. Det betyder, at der ikke kræves forudgående samtykke fra hver enkelt rettighedshaver, men at de efter brugen får vederlag i henhold til de natoinale overenskomster.

En udvidelse af aftalelicensen vil betyde, at vilkår og pris skal aftales i de overenskomster, der allerede findes mellem radio-og tv-stationerne på den ene side og de organisationer, der repræsenterer rettighedshaverne på den anden side, fx musikerforbundene.

På den måde opretholder man traditionen med at forhandle med rettighedshavernes egne organisationer. Ved disse forhandlinger kan parterne endvidere aftale, hvorledes afregningen skal foretages: om den skal foregå

direkte fra radio- og tv-stationerne til de enkelte rettighedshavere, eller om afregningen skal ske via organisationerne eller deres eventuelle fælles forvaltningsselskaber.

I den forbindelse kan hver enkelt rettighedshavergruppe også være med til at bestemme, hvad der skal ske med de beløb, der ikke kan afregnes til uidentificerbare rettighedshavere.

Freelancere, der medvirker direkte ved produktionen, er imidlertid organiserede og repræsenterede af forskellige organisationer, og det indebærer, at aftaler med én organisation ikke løser problemet, hvis ikke også de andre organisationer er villige til at indgå tilsvarende aftaler på vilkår, der er rimelige for helheden. En aftale med fx skuespillerne løser ikke problemet, hvis forfattere, musikere m.fl. ikke er villige til at acceptere vilkårene og vice versa. Det er en erfaring, at enkelte organisationer kan spænde ben for en genanvendelse, som alle andre rettighedshavere har samtykket i vilkårene for. Det betyder dels, at radio- og tv-stationerne ikke kan genanvende arkivmaterialet – dels at de andre organisationers medlemmer går glip af en potentiel indtægt.

Hvis en løsning ved aftalelicens skal fungere, er det derfor nødvendigt, at der er mulighed for at få en afgørelse ved voldgift, som dels pålægger parterne at indgå en aftale, og dels fastsætter betaling og øvrige vilkår. I lighed med f. ex. Den Copyright Tribunal, som praktiseres i henhold til engelsk ophavsretslovgivning.

Brug af fonogrammer (LP, CD og andre kommercielt udgivne lyd-optagelser)

Samtidig opretholdes den gældende tvangslicens for brug af fonogrammer. Den indebærer som nævnt tidligere (se nærmere under pkt. 3.4.3), at radio- og tv-stationernne kan bruge fonogrammer uden forudgående aftale med udøvende kunstnere og lydproducenter, men mod betaling af vederlag efter brugen til de forvaltningsorganisationer, som repræsenterer rettighedsgaverne. Hvis der ikke opnås enighed mellem parterne, fastsættes betalingens størrelse ved et nævn eller en domstol.

Den nye traktat "WIPO Performances and Phonogram Treaty" gør det nødvendigt at begrænse tvangslicensen for brug af fonogrammer til udsendelse on demand, fordi de nye medier er af væsentlig økonomisk og kommerciel interesse for fonogramproducenterne. Radio- og tv-stationerne foreslår derfor, at tvangslicensen begrænses til at omfatte brugen af fonogrammer, der *indgår som en integreret del af en radio- eller tv-produktion.* Dvs. situationer, hvor lytterne og seerne vælger et bestemt program, som indeholder fonogrammusik – og altså ikke situationer, der svarer til salg af et fonogram. Det er ikke public service stationernes hensigt at konkurrere med pladeselskabernes kommercielle salg af fonfogrammer.

Det skal tilføjes, at det ikke ville være muligt for radio- og tv-stationerne at træffe aftale om brugen af fonogrammer til udsendelse on demand. Der er ingen forvaltningsselskaber, som har mandat til at træffe sådanne aftaler, og det ville være administrativt umuligt i praksis at opnå samtykke fra den enkelte producent, musiker, sanger m.fl., der alle har rettigheder i de mange fonogrammer, som indgår i næsten alle public service stationernes programmer, fx. sekvenser i et dokumentarprogram. Som illustration kan nævnes, at fx DR hvert år rapporterer brugen af ca. 400.000 sekvenser/numre fra fonogrammer i sin udsendelsesvirksomhed.

Hvis der ikke findes en såkaldt tvangslicens har erfaringen vist, at risikoen er, at fonogramproducenterne blokerer for public service stationernes virksomhed ved at nedlægge veto.

Hverken en individuel fonogramproducent eller et forvaltningsselskab bør have magten til at kontrollere public service stationernes on demand udsendelse af deres egne produktioner, blot fordi den indeholder sekvenser fra fonogrammer.

/.../

A 1166/nord

Medlemsforslag

om samordning og forenkling af ophavsretslovgivningen i de nordiske land til gavn for TV-stationernes mulighed for at anvende arkiverede TV-programmer til nye former for udnyttelse f.eks. i en temakanal eller udsendelse <<on demand>>

(fremsat af Jonna Grønver, Charlotta L. Bjälkebring, Anneliese Dørum, Søren Hansen, Pehr Löv og Sigríður Anna Þórðardóttir)

Den rivende tekniske udvikling der også giver stadig flere former for TV-udsendelse, har aktualiseret behovet for at forenkle de ophavsretslige regler for genanvendelse af det såkaldte <<arkivguld>> dvs. blandt andet de store klassiske drama- og dokumentarprogrammer, som TV-selskaberne vil kunne gøre tilgængelig til glæde for alle i Norden – og til bedste for en bevarelse af nordisk kultur.

Under de gældende regler kompliceres genanvendelsen af stoffet af, at det for et enkelt programs vedkommende kan være nødvændigt at indhendte tilsagn fra og føre økonomiske forhandlinger med op til hundrede rettighedshavere – eller i stigende grad med et snesevis af deres arvinger.

Problemet er ved at være så omfattende, at genanvendelsen af værdifulde produktioner i praksis må opgives udelukkende af bureaukratiske årsager.

Løsningen på problemet burde imidlertid være nem at finde, idet man kan bruge modeller, som kendes fra andre områder af ophavsretten, f.eks. tvangs- eller aftalelicenser, sådan at TV-selskabernes overenskomster med rettighedshavernes organisationer, f.eks. skuespillerforbundet, kan udvides til at gælde også for de rettighedshavere der ikke er representeret af organisationerne – især de udenlandske rettighedshavere.

Med henvisning til ovenstående skal vi foreslå at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministeråd

> *at* tage initiativ til at de nordiske regeringer iværksætter en samordnet lovgivning på ophavsretsområdet, som sikrer en rationel afregning til rettighedshaverne til fordel for en mere udbredt anvendelse af de nordiske TV-stationers arkivstof.

Helsingfors den 10 november 1997

Jonna Grønver (V)
Anneliese Dørum (A)
Pehr Löv (SFP)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Søren Hansen (S)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)

Nordenutskottets betänkande

angående de fristående skolornas betydelse för ökad mobilitet i Norden

(Medlemsförslaget, se s. 488)

Medlemsförslaget har hänvisats till Nordenutskottet för behandling. Medlemsförslaget är väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet.

Medlemsförslaget har behandlats vid Nordenutskottets möte den 21 januari 1998. Utskottet beslöt att remittera förslaget. Vidare har förslaget behandlats på utskottets möten den 25 juni samt den 11 augusti.

1. Nordenutskottets förslag

Med bakgrund av vad nedan anförs föreslås att

Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar

att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

2. Kort sammanfattning av förslaget

Den konservativa gruppen önskar att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

I motiveringen anges bl.a. följande: En nordisk friskolekonvention skall garantera och säkerställa fristående skolors möjlighet att verka med samma trygghet, stabilitet och långsiktighet som den offentliga skolan. Nordiska nationella minoriteter skall ha möjlighet att grunda en skola i vilken man kan följa det egna landets läroplan eller använda det egna modersmålet. Detta förslag bör ses som en vidareutveckling och fördjupning av den gemensamma utbildningsmarknaden.

Det är många familjer vars rörlighet i Norden skulle underlättas betydligt om de kunde finna sitt eget lands skola eller en skola där man använder det egna modersmålet i undervisningen, på den ort de funnit arbete.

En friskolekonvention skulle inte bara möjliggöra en ökad rörlighet utan också underlätta etniska minoriteters integration. Etniska friskolor stärker den egna kulturen och identiteten hos människor som bor i ett annat land och möjliggör en successiv integration av andra kulturer i samhället. Detta skulle inte bara gälla nordiska medborgare som lever i något annat nordiskt land utan även de invandrare som kommit till våra länder från länder utanför Norden.

3. Behandling av förslaget

Medlemsförslaget sändes ut på snabbremiss till nordiska och nationella undervisningsorganisationer (se bilaga). Remissfristen sattes till den 10 mars 1998.

Följande remissinstanser har inkommit med svar:

Nordiska
NSS

Danmark
Undervisningsministeriet
Landsforeningen Skole og samfund
Dansk Friskoleforening
Frie Grundskolers Fællesråd

Finland
Undervisningsministeriet
Rudolf Steiner skolan i Helsingfors
Fransk-finska skolan

Åland
Ålands landskapsstyrelse

Island
Utbildningsministeriet

Norge
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Islamsk Råd Norge
Rudolf Steinerhøyskolen
Samisk Utdanningsråd

Sverige
Ingen

Sammanfattning av remissinstansernas svar

Nordiska instanser
Nordiskt samarbete inom skolområdet (NSS) meddelar att man inte anser en friskolekonvention som en nordisk angelägenhet, utan tvärt om som ett ingrepp i den nationella lagstiftningen. NSS bedömer att en sådan konvention kan bidraga till att motverka den nordiska integrationen. NSS ser frågan om inrättande av en friskolekonvention som en rent politisk fråga, som inte ingår i NSS ansvarsområde.

NSS anser vidare att det inte finns behov att förbättra reglerna för de skolor som tar emot elever från ett annat land i ett gränsregionalt samarbete. NSS är den enda remissinstans som besvarat denna fråga. Utskottet noterar denna information och lägger svaret till handlingarna.

Nationella instanser

Danmark
Undervisningsministeriet anser att den överordnade målsättningen med en friskolekonvention, med utgångspunkt i förslagets formuleringar, kan rymmas inom gällande dansk lagstiftning. En förutsättning för bidrag är att elev är bosatt i Danmark.

Dansk Friskoleforening framhåller att förslaget i vissa avseenden redan är tillgodosett i dansk lagstiftning, men i andra avseenden förutsätter betydande regeländringar. Man anser sig inte kunna acceptera att etniska grupper av hänsyn till mobilitet skall underläggas särskild friskolelagstiftning som garanterar undervisning på eget språk efter hemlandets officiella läsplan med budgetgaranti i enlighet med den offentliga skolan. Detta är en alternativ folkskola, inte en friskola och inrättandet kräver ändring av folkskolelagstiftningen.

Friskolelagstiftningen måste förutsätta en undervisning som kvalitetsmässigt står i paritet med folkskolans. Systemet bör ge möjlighet till drift av internationella skolor där elever kan undervisas på ett eller flera huvudspråk. Man ansluter sig till medlemsförslagets önskan att undervisning på elevens hemlands språk möjliggörs genom reell tillgång till modermålsundervisning som innehåller förmedlande av kunskap om hemlandets kultur. Föreningen anser att lagstiftningen säkrar friskolor ekonomisk möjligheter till genomförande av undervisning. Skolor med elever med främmande eller två språk föreslås dock få ekonomisk möjlighet att genomföra en kvalificerad modersmålsundervisning. Etniska grupper bör få tillgång till kvalificerad pedago-

gisk vägledning för att kunna genomföra en undervisning som ger eleverna möjlighet att klara sig i två länder och på två språk.

Fri Grundskolers Fællesråd påtalar att det i Danmark, Finland, Norge och Sverige redan finns lagstiftning om fria grundskolor, utformade med hänsyn till det enskilda landets kulturella bakgrund. Det kan därför ställas fråga om en nordisk konvention behövs. Man påtala vidare att själva förslaget till rekommendation är mycket begränsat, men att texten i förslaget är mycket vittgående och inte i alla avseenden omfattas av förslaget till rekommendation. Konsekvenserna av ett genomförande måste utredas mycket noggrant, men preliminärt konstaterar rådet att ett genomförande av medlemsförslaget kräver lagändringar i strid med nyligen vidtagna regler och kan dessutom medföra vittgående ekonomiska konsekvenser för Danmark om det inte etableras ett betalningssystem mellan länderna.

Landsforeningen Skole og Samfund meddelar att de stödjer initiativet. Man finner det positivt att barn som temporärt vistas i annat nordiskt land får bättre möjlighet att följa undervisning på deras eget språk och efter danska läseplaner, eftersom det underlättar återvändandet till hemlandet.

Finland

Undervisningsministeriet anför att varje nordiskt land har sina egna möjligheter att grunda privata skolor. Systemen framväxt utgår från likartade ambitioner, i de flesta fall grundade i en önskan att komma från statligt förmyndarskap. Grunderna för läroplanen skall dock vara de samma för som offentliga skolor. Ministeriet anser att det finska systemet fungerar väl med tanke på nordiska medborgare. Vad gäller invandrares utbildningsbehov påtalas att det är av sådan art att huvudmannaskapet inte löser problemet. Frågan har att göra med läroplanen, vilken huvudmannen har begränsade möjligheter att påverka. Ministeriet anser förslaget diffust och har svårigheter att bilda sig en uppfattning om vad där avses. För Finlands vidkommande ger inte förslaget anledning till åtgärder.

Rudolf Steiner skolan i Helsingfors påtalar att en ökad internationalism lockar allt fler finländare till arbete utomlands. Skolbyte är för många en fråga av primär betydelse. Steiner/Waldorffskolorna i Norden har i stort samma riktlinjer för läroplaner, fastän nationellt nyanserade. Barnens möjligheter att anpassa sig till nya förhållanden påverkas gynnsamt av att de känner igen bekanta drag i pedagogiken. Hinder som försvårar rörlighet bör därför avlägsnas.

Rektorn för Fransk-finska skolan påtalar att det inte är realistiskt att föräldrar vid flyttning till annat nordiskt land överallt kan finna en skola där modersmålet talas. Det lönar sig knappast att grunda danska, isländska eller norska skolor i Finland. Att ge alla nationella minoriteter möjlighet att grunda skola anser han omöjligt att genomföra.

Tanken att ett annat lands läroplaner skulle följas i undervisningen är knappast till nytta för elever som flyttat till landet permanent. För dessa är det viktigt att lära sig det språk som majoritetsbefolkningen talar. Elever från annan kultur bör först placeras i mottagningsklass för invandrare där de får undervisning i majoritetsbefolkningens språk. Vid sidan om ges undervisning i modersmål och den egna kulturen i "hemspråksgrupper". Avslutningsvis påtalas att yrkesutbildningen också bör beaktas, dvs hur invandrare utan tillräckliga språkkunskaper för gymnasie- eller yrkesskoleutbildning skall kunna ges utbildning som ger tillträde till arbetslivet.

Åland

Ålands landskapsstyrelse påtalar att den åländska grundskolelagen ger teoretiska möjligheter att grunda ersättande skolor som åtminstone till väsentliga delar motsvarar de fristående skolor förslagsställarna tänkt sig. Kravet på svenska som undervisningsspråk är dock förhållandevis strikt i av samhället finansierade åländska skolor. Vidare har Åland knappast möjlighet att ekonomiskt garantera upprättande av och driftkostnader för olika friskolor. Landskapsstyrelsen ställer sig positiv till att t.ex. olika invandrargrupper skall beredas möjlighet både till anpassning att till att bevara sin egen kultur. Man kan dock inte fullt omfatta medlemsförlaget i nuvarande form.

Island

Utbildningsministeriet meddelar att de stödjer medlemsförslaget.

Norge

Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet påtalar att norska privatskolor kan få stöd på vissa premisser, bl.a. om de utgör ett religiöst/etiskt alternativ till den offentliga skolan. Föräldrar som bosätter sig i Norge kan söka in sina barn vid godkända privata skolor eller delta i den allmänna grundskolan. Departementet tvivlar på att medlemsförslaget anvisar en framkomlig väg för att öka mobiliteten i Norden. De privata skolornas rättsliga och finansiella ställning bör säkras på nationell nivå.

Rudolf Steiner Høyskolen framför likartade synpunkter som Rudolf Steinerskolan i Helsingfors.

Islamisk Råd påtalar varierande förhållanden för etablerande av fristående skolor inom Norden och anser att norska minoriteter upplevt en mycket restriktiv inställning. Bättre möjligheter till etablerande också i Norge ökar möjligheterna till minoriteters samarbete mellan länderna. Man anser att genom att egna institutioner etableras blir det integrering i ordets rätta bemärkelse. "Minoritetene vil anvende lover og regler både i sitt daglige arbeid i forskjellige stillinger og etablere samarbeid med fagmiljøer på en mer meningsfylt måte for seg." Ett genomförande av förslaget kommer att öka möjligheterna för mobilitet bland minoriteterna i regionen.

Samisk Utdanningsråd meddelar att de stödjer medlemsförslaget.

Sverige
På grund av den korta remisstiden har inga yttranden inkommit från Sverige.

4. Nordenutskottet
Samarbetet i Norden är viktigt och det finns en rad exempel på nordiskt samarbete som stärkt och underlättat för medborgarna i våra länder. Vi har sedan länge samarbetsavtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad som är till gagn för alla som söker arbete på en alltmer internationaliserad arbetsmarknad.

Passkontrollerna är upphävda mellan våra länder vilket ökar rörligheten och förenar människor oberoende av hur nationsgränserna är konstruerade. Det finns en nordisk konvention om social trygghet som tillförsäkrar nordiska medborgare som arbetar eller vistas i ett annat nordiskt land samma status när det gäller social trygghet som landets egna medborgare. Det finns avtal på utbildningsområdet som möjliggör för nordiska studenter att studera i vilket nordiskt land de så önskar och få sina examina godkända i alla nordiska länder.

Det är nu dags att ta ytterligare ett steg i vårt nordiska arbete att förverkliga en integration som underlättar för medborgarna i deras vardag. Målsättningen med Nordiska rådets arbete bör alltid vara att underlätta och förbättra för medborgarna i de nordiska länderna. Nästa steg i den nordiska integrationen bör vara en nordisk friskolekonvention. En konvention som ger alla föräldrar rätt att välja skola för sina barn i hela Norden det skall vara beroende av politiska beslut och som garanterar och säkerställer fristående skolors möjlighet att verka med samma trygghet, stabilitet och långsiktighet som den offentliga skolan. Det är ytterst viktigt att nordiska nationella minoriteter har möjlighet att grunda en skola i vilken man kan följa det egna landets läroplan eller använda det egna modersmålet. Detta förslag bör ses som en vidareutveckling och fördjupning av den gemensamma utbildningsmarknaden.

En sådan konvention skulle innebära mycket för att stärka familjers roll och möjlig-heter. Det är många familjer vars rörlighet i Norden skulle underlättas betydligt om de kunde finna sitt eget lands skola eller en skola där man använder det egna modersmålet i undervisningen, på den ort de funnit arbete.

Att barnen har möjlighet till en bra och liknande skola som den i hemlandet kan i många fall vara avgörande för om föräldrarna ska kunna utnyttja möjligheten att arbeta i ett annat nordiskt land. Det är viktigt attt se till att det inte bara före barnen börjat skolan och efter det att de slutat skolan som föräldrarna kan flytta över gränserna och arbeta i något annat nordiskt land för en kortare eller längre tid.

En friskolekonvention skulle inte bara möjliggöra en ökad rörlighet utan också underlätta etniska minoriteters integration. Etniska friskolor stärker

den egna kulturen och identiteten hos människor som bor i ett annat land och möjliggör en successiv integration av andra kulturer i samhället. Detta skule inte bara gälla nordiska medborgare som lever i något annat nordiskt land utan även de invandrare som kommit till våra länder från länder utanför Norden.

Att bibehålla de gamla nätverken och vara del i en gemenskapskultur mildrar den svåra övergången till det nya samhället. Exempel från olika invandrargrupper i bland annat USA visar på att de etniska nätverken spelar en stor roll för integrationen och att de bidrar till att invandrare klarat övergången till det nya samhället på ett mjukt och smidigt sätt. Etniska friskolor kan vara nyckeln i det svåra arbetet att förena olika etniska grupper i ett mångkulturellt och öppet samhälle.

Fristående skolor är nyckeln för att kunna åstadkomma denna flexibilitet och småskalighet och som kan fylla nordbors behov på detta område. Vi behöver ett avtal som bejakar tillkomsten av fristående skolor och lagstiftning och som ger dem trygghet både att existera och finansiell säkerhet som gör det möjligt för dem att driva verksamhet.

Tórshavn den 25 juni 1998

Frank Dahlgaard (KF)
Svein Ludvigsen (H)
Jógvan við Keldu (Ff)
Odd Holten (KrF)
Janina Andersson (Vihr.)
Pehr Löv (SFP)
Øyvind Korsberg (FrP)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)
Christel Anderberg (m)
Olof Salmén (ÅC)
Harald Hove (V)
Timo Järvilahti (Kesk.)
Margitta Edgren (fp)
John Alvheim (FrP)

RESERVATION

Vad gäller behovet att förbättra reglerna för de skolor som tar emot elever från ett annat land i ett gränsregionalt samarbete noterar utskottet NSS synpunkt att reglerna är tillräckliga. Reservanterna noterar denna information och lägger svaret till handlingarna.

Vad gäller medlemsförslaget kan reservanterna för sin del som en utgångspunkt för sin bedömning instämma i att det är önskvärt att nordiska medborgares mobiliteten bör underlättas och att tillgången på en bra skola utgör en viktig beslutsfaktor vid den enskildes överväganden om en internordisk flyttning skall kunna ske eller ej. Reservanterna konstaterar dock att remissinstanserna har divergerande uppfattningar om behovet av att införa en nordisk friskolekonvention som ett medel att öka mobiliteten.

Reservanterna konstaterar att av de remissinstanser som tillstyrker förslaget lämnar Utbildningsministeriet, IS, Landsforeningen Skole og samfund, DK samt Samisk Utdanningsråd, N ingen eller mycket kort motivering till sitt ställningstagande.

Av de remissinstanser som motiverat sitt ställningstagande mer utförligt konsterar utskottet att Rudolf Steiner skolorna påtalar att Steiner/Walldorfskolorna i Norden har i stort samma riktlinjer för läroplanerna i alla länder och att barnens anpassning påverkas gynnsamt av att de känner igen pedagogiken. Islamiskt Råd, N, påtalar behov av likartad behandling av minoriteter i de olika nordiska länderna och anser att egna institutioner ger förbättrad integrering och att ett genomförande av förslaget kommer att öka möjligheterna för mobilitet bland minoriteterna i regionen.

Reservanterna noterar å andra sidan att ett antal viktiga remissinstanser såsom NSS, flertalet undervisningsministerier, Ålands landskapsstyrelse samt ett antal intresseorganisationer anser att de nordiska ländernas skollagstiftning i sitt nuvarande skick till stor del tillgodoser de behov som förslaget omfattar, också vad gäller anpassning av andra minoriteter än nordiska. Vidare noterar reservanterna att ett antal av dessa instanser dessutom anför betänkligheter mot delar av förslaget. Det påpekas bl.a. att ett genomförande kan komma att kräva omfattande revideringar av den befintliga, till ländernas behov anpassade, friskolelagstiftningen och vidare att ett genomförande kan förorsaka negativa ekonomiska konsekvenser för enskilda länder. Detta kan i sin tur leda till krav på att ett betalningssystem måste etableras mellan länderna. Reservanterna anser att dessa synpunkter som talar mot ett genomförande av medlemsförslaget inte kan ignoreras.

Reservanterna noterar vidare att en instans påpekar att föräldrar vid flyttning till annat nordiskt land inte överallt kan förvänta att finna en skola där modersmålet talas. Reservanterna kan instämma i denna farhåga. Även med ökad mobilitet torde det vara svårt att få ett tillräckligt elevunderlag utanför

huvudstäderna för att det skall vara underlag för etablerandet av undervisning.

De synpunkter som framförs av Islamiskt Råd bl.a. om behov av likartad behandling vad gäller rätt till etablerande av friskolor för minoriteter i de olika nordiska länderna är beaktansvärda, men enligt Reservanternas mening bör en diskussion om behovet av nationella åtgärder för att åstadkomma en sådan utveckling kunna initieras inom ramen för det befintliga nordiska skolsamarbetet.

Reservanterna beklagar slutligen att ingen remissinstans yttrat sig från Sverige, men konstaterar samtidigt att det svenska utbildningsdepartementet genom ordförandeskapet i NSS torde kunna sägas ha gjort en bedömning av förslaget och att denna avspeglas i de synpunkter som NSS framfört.

Mot denna bakgrund hemställs

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Tórshavn den 25 juni 1998

Anneliese Dørum (A)
Anita Johansson (s)
Annika Lapintie (Vas.)
Berit Oscarsson (s)
Riitta Prusti (SDP)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Søren Hansen (S)
Laila Kaland (A)
Astrid Mari Nistad (A)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Kristine Raahauge (Si)
Willy Søyndal (SF)

A 1167/nord

Medlemsförslag

angående de fristående skolornas betydelse för ökad mobilitet i Norden

(väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)

Samarbetet i Norden är viktigt och det finns en rad exempel på nordiskt samarbete som stärkt och underlättat för medborgarna i våra länder. Vi har sedan länge samarbetsavtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad som är till gagn för alla som söker arbete på en alltmer internationaliserad arbetsmarknad.

Passskontrollerna är upphävda mellan våra länder vilket ökar rörligheten och förenar människor oberoende av hur nationsgränserna är konstruerade. Det finns en nordisk konvention om social trygghet som tillförsäkrar nordiska medborgare som arbetar eller vistas i ett annat nordiskt land samma status när det gäller social trygghet som landets egna medborgare. Det finns avtal på utbildningsområdet som möjliggör för nordiska studenter att studera i vilket nordiskt land de så önskar och få sina examina godkända i alla nordiska länder.

Det är nu dags att ta ytterligare ett steg i vårt nordiska arbete att förverkliga en integration som underlättar för medborgarna i deras vardag. Målsättningen med Nordiska rådets arbete bör alltid vara att underlätta och förbättra för medborgarna i de nordiska länderna. Nästa steg i den nordiska integrationen bör vara en nordisk friskolekonvention. En konvention som ger alla föräldrar rätt att välja skola för sina barn i hela Norden det skall vara beroende av politiska beslut och som garanterar och säkerställer fristående skolors möjlighet att verka med samma trygghet, stabilitet och långsiktighet som den offentliga skolan. Det är ytterst viktigt att nordiska nationella minoriteter har möjlighet att grunda en skola i vilken man kan följa det egna landets läroplan eller använda det egna modersmålet. Detta förslag bör ses som en vidareutveckling och fördjupning av den gemensamma utbildningsmarknaden.

En sådan konvention skulle innebära mycket för att stärka familjers roll och möjlighter. Det är många familjer vars rörlighet i Norden skulle underlättas betydligt om de kunde finna sitt eget lands skola eller en skola där man använder det egna modersmålet i undervisningen, på den ort de funnit arbete.

Att barnen har möjlighet till en bra och liknande skola som den i hemlandet kan i många fall vara avgörande för om föräldrarna ska kunna utnyttja

möjligheten att arbeta i ett annat nordiskt land. Det är viktigt attt se till att det inte bara före barnen börjat skolan och efter det att de slutat skolan som föräldrarna kan flytta över gränserna och arbeta i något annat nordiskt land för en kortare eller längre tid.

En friskolekonvention skulle inte bara möjliggöra en ökad rörlighet utan också underlätta etniska minoriteters integration. Etniska friskolor stärker den egna kulturen och identiteten hos människor som bor i ett annat land och möjliggör en successiv integration av andra kulturer i samhället. Detta skule inte bara gälla nordiska medborgare som lever i något annat nordiskt land utan även de invandrare som kommit till våra länder från länder utanför Norden.

Att bibehålla de gamla nätverken och vara del i en gemenskapskultur mildrar den svåra övergången till det nya samhället. Exempel från olika invandrargrupper i bland annat USA visar på att de etniska nätverken spelar en stor roll för integrationen och att de bidrar till att invandrare klarat övergången till det nya samhället på ett mjukt och smidigt sätt. Etniska friskolor kan vara nyckeln i det svåra arbetet att förena olika etniska grupper i ett mångkulturellt och öppet samhälle.

Fristående skolor är nyckeln för att kunna åstadkomma denna flexibilitet och småskalighet och som kan fylla nordbors behov på detta område. Vi behöver ett avtal som bejakar tillkomsten av fristående skolor och lagstiftning och som ger dem trygghet både att existera och finansiell säkerhet som gör det möjligt för dem att driva verksamhet.

Med bakgrund av det ovan anförda föreslår förslagsställarna att

Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar

att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

Helsingfors den 10 november 1997

Den konservativa gruppen i Nordiska rådet

Arne Andersson (m)
Per-Kristian Foss (H)
Chris Heister (m)
Inger Koch (m)
Jørgen Niclasen (Ff)
Carl Bildt (m)
Geir H. Haarde (Sj)
Kent Kirk (KF)
Svein Ludvigsen (H)
Grethe Rostbøll (KF)

Kimmo Sasi (Kok.)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sonja Irene Sjøli (H)
Sten Svensson (m)

Utskottsförslag

angående motverkandet av främlingsfientlighet och rasism samt för det mångkulturella Norden

(framsatt av Nordenutskottet)

1. Utskottets förslag

På basen av Nordenutskottets tidigare rapport och beslut om bekämpandet av rasism och främlingsfientlighet (3 mars 1997), Nordenutskottets utfrågning om rasism och främlingsfientlighet i Helsingfors den 12 november 1997 samt den därefter utarbetade rapporten *Norden bekämpar rasi*sm föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

a. att utarbeta en långsiktig nordisk handlingsplan mot rasism och främlingsfientlighet samt för det mångkulturella samhället, där det ges ett samlat grepp över de olika initiativ som redan pågår eller planeras på olika sektorer. Nordiska ministerrådet bör i handlingsplanen fokusera på att:

- insatser för barn och unga prioriteras
- lärarutbildningen uppmärksammas som ett viktigt område
- frivilligorganisationerna får en central roll i genomförandet av handlingsplanen
- forskarnätverk etableras för att kartlägga den organiserade rasismen i alla nordiska länder och dess kontakter över gränserna
- erfarenhetsutbyte etableras i relation till lagstiftning och tillämpning gällande motverkande av rasism.
- Nordiska ministerrådet ombeds att framlägga handlingsplanen till rådet innan utgången av maj 1998.

b. att man utreder i vilken utsträckning nationella handlingsplaner för ökad tolerans inom förvaltningen existerar i de nordiska länderna samt att en skriftlig rapport till rådet ges innan utgången av maj 1998

c. att Nordiska ministerrådet i samarbete med Nordiska rådet producerar en liten tipskatalog över goda exempel på hur man lokalt kunnat motverka rasism och främlingsfientlighet. Katalogen produceras under 1998.

2. Bakgrund

Nordenutskottet har under mer än ett års tid på olika sätt med oro uppmärksammat tendenserna till ökad rasism och främlingsfientlighet i de nordiska länderna. Därför tillsatte man i januari 1996 en rapportör, Birthe Sörestedt, för att utarbeta en rapport om utvecklingen av främlingsfientlighet och rasism i Norden. Rapportören kom också med förslag till insatser för att motverka de negativa tendenserna samt hur man på nordisk bas kunde verka för ett mer mångkulturellt Norden. Rapporten resulterade i ett beslut från Nordenuskottet daterat den 3 mars 1996 vari utskottet konstaterar att

- utskottet ställer sig bakom intentionerna i rapporten,
- en strategi utarbetas för insatser både på kort- och på lång sikt,
- insatser bör särskilt riktas till barn och ungdom,
- samverkan med och understöd till de frivilliga organisationerna bör eftersträvas,
- integrationspolitiken bör speciellt uppmärksammas,
- studier av rasistiska organisationers nätverk samt orsaker till främlings-hat och rasism utarbetas.

Nordenutskottet ordnade i november 1996 en utfrågning om rasism och främlingsfientlighet i Helsingfors. Utskottet hade här möjlighet att fördjupa sin förståelse av vilken slags insatser som bör ingå i en nordisk långsiktig handlingsplan mot rasism och främlingsfientlighet. Konsultationer med Ministerrådet resulterade i att utskottet såg anledning att rekommendera utarbetandet av en långsiktig nordisk handlingsplan som ger ett samlat grepp över de insatser som görs och kommer att göras inom olika sektorer.

Utskottet beslöt vidare att ha samråd med Nordiska ministerrådet för att undersöka huruvida en långsiktig nordisk handlingsplan mot rasism och främlingsfientlighet samt för det mångkulturella samhället kan utarbetas. I denna långsiktiga plan ansåg utskottet att följande områden speciellt bör uppmärksammas: opinionsbildning och förändring av attityder; kartläggning av rasistiska nätverk och deras metoder i Norden; samarbete med och stöd till frivilliga organisationer; insatser riktade till barn och unga; samverkan inom lagstiftning och rättsarbete.

Samrådet med ministerrådet gav vid handen att ett arbete redan pågår för att formulera en nordisk strategi för motverkandet av rasism och främlingsfientlighet. Utskottet beslöt därför att avvakta ministerrådets strategi innan det framställde en rekommendation angående utarbetandet av handlingsplanen. Ministerrådet har dock ännu inte framlagt sin strategi.

Utskottet beslöt också i mars 1996 att be Nordiska ministerrådet om en översikt över de nordiska ländernas integrationspolitik med sikte på utökad framtida nordisk samverkan. Denna översikt har överlämnats till Nordiska rådet hösten 1996.

Oslo den 22 januari 1998

Søren Hansen (S)
Kristine Raahauge (Si)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Berit Oscarsson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Odd Holten (KrF)
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC)
Grethe Rostbøll (KF)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Arne Andersson (m)

Jóannes Eidesgaard (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Anneliese Dørum (A)
Anita Johansson (s)
Håkan Strömberg (s)
Jonna Grønver (V)
Harald Hove (V)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jørgen Niclassen (Ff)
Svein Ludvigsen (H)
John Alvheim (FrP)

Nordenudvalgets betænkning

om medlemsforslag A 1169/nord om nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter

(Medlemsförslaget, se s. 497)

Nordenudvalget har fået et medlemsforslag om nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheder til behandling. Udvalget har behandlet medlemsforslaget ved sit møde i september 1998.

1. Beslutningsforslag

Nordenudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge behovet for en udvidet samordning af national lovgivning mellom de nordiske land vedrørende pensionsregler og vurderingskriterier for udbetaling av pension, og at resultaterne lægges frem til drøftelse i Nordisk Råd.

2. Baggrund

Udvalget støtter medlemsforslaget.

Den 1. januar 1994 indførtes der nye regler i Norden på det sociale område. Da trådte den Nordiske konvention om social sikring og to EF-forordninger i kraft. Siden da er der foregået en dialog mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om betydningen af dette for den sociale sikkerhed i Norden.

Det må konstateres, at den nordiske konvention om social sikkerhed har en begrænset betydning, pga. den snævre personkreds den berører. En samordnet tolkning af reglerne har vist sig at være vanskelig, og det er ikke lykkedes for Nordisk Ministerråd at udgive vejledende kommentarer til konventionen.

Af et notat fra Nordisk Koordineringsgruppe (NORK-gruppen) af 14. februar 1997, som arbejdede under Ministerrådet for at skrive de vejledende kommentarer, fremgår, at det ikke er muligt at blive enig om vejledende kommentarer, og at Den nordiske konvention om social sikkerhed berører en begrænset personkreds, betydeligt mindre end den foregående konvention

fra 1982, hvilket gør, at behovet for vejledende kommentarer er mindre end tidligere.

Dette viser kun, at en bestemmelse om samordnede pensionsregler i Den nordiske konvention om social sikkerhed ville have begrænset betydning.

Derimod kunne de nordiske lande udrede mulighederne for at harmonere deres *nationale lovgivning* angående pensionsrettigheder og udbetaling af pension. Derfor foreslår udvalget, at der til den foreslåede rekommandationstekst føjes at Ministerrådet udreder mulighederne for at harmonere lovgivningen i de nordiske lande vedrørende pensionsrettigheder.

Udredningen kunne gennemføres via Nordisk socialpolitisk komité (ÄK-S), som allerede har et omfattende samarbejde og samråd angående konventionens bestemmelser.

3. Høringssvar

Medlemsforslaget har været sendt ud til høring. I høringssvarene fremkommer forskellige meninger om behovet af harmonisering af pensionsregler i Norden. Mens danske og svenske høringsinstanser ikke er positive til medlemsforslaget, støtter norske instanser forslaget, og af to høringssvar fra Finland fremgår det at det kunne være aktuelt med en gennemgang af pensionsreglerne. I svar fra det finske social- og sundhedsministerium er det antydet, at Den nordiske konvention om social sikkerhed, som trådte i kraft 1. januar 1994, har behov for en revidering.

Følgende svar er kommet:

Danmark

Danske myndigheder henviser til det pågående samarbejde på det europæiske og nordiske plan. Socialministeriet påpeger, at det umiddelbart kan være vanskeligt at harmonisere betingelserne for tilkendelse af førtidspension i Norden, da tilkendelseskriterierne er forskellige i de nordiske landes pensionsordninger. Finansministeriet mener, at der er ikke behov for en udvidet samordning af pensionsregler, når det gælder tjenestemandspensioner.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet mener, at der næppe er forudsætninger for harmonisering af pensionssystemerne i Norden. Man kunne dog forsøge at løse en del af de problemer, som medlemsforslaget kommer ind på. En af mulighederne kunne være, at udvikle Den nordiske konvention om social sikkerhed, *hvis udviklingsbehov i hvert fald behøves at udredes*. Statskontoret mener at medlemsforslagets indhold må udredes grundigt, både med hensyn til indholdsmæssige bedømmelseskriterier for invalidepension og lovgivningen om social sikkerhed. Hvis der er forudsætninger for samordnede regler, kunne der gøres et forsøg med ændringer under en bestemt tidsperio-

de, og derefter tages nærmere beslut-ninger om fremtiden. Folkpensionsanstalten påpeger, at medlemslandene ifølge forordning 1408/71 kan aftale, at anerkende hinandens afgørelser om invaliditet, hvis de ønsker det. Når det gælder personer, som ikke hører under forordning 1408/71, men hører under Den nordiske konvention om social sikkerhed (ikke-lønmodtagere og medborgere fra tredje land), kunne de nordiske lande aftale om erkende hinandens vurderinger igennem en bestemmelse i konventionen. Der lægges dog vægt på national beslutnings-ret. Kommunernas pensionsförsäkring mener, at det ikke er nødvendigt med udredning om samordning af pensionsregler og kriterier. Derimod ville det være grund til at udrede hvorvidt bestemmelserne om udbetalingen af visse sociale formåner kunne harmoniseres, så at de bedre tager hensyn til helhedssituationen for modtageren af formånerne. Pensionsskyddscentralen mener at harmonisering af socialforsikringen i Norden er umulig. Det kunne dog være behov for at fokusere på den medicinske udredning og lægeudtalelser som behøves ved pensionsansøgninger. I Finland har der blevet gennemført et omfattende projekt for at uddanne læger når det gælder bedømmelse af arbejdsdygtighed. Et lignende projekt kunne gennemføres i Norden for at bidrage til bedre afgørelser.

Norge
Norske høringsinstanser er positive over for medlemsforslaget. Det kgl. sosial- og helsedepartement og Norsk Pensjonisforbund modsætter sig ikke, at det undersøges nærmere, om der er behov for udvidet samordning af pensionsregler.

Sverige
Riksförsäkringsvärket henviser til gældende forordning og nordiske regler på området, samt det igangværende arbejde mellem de nordiske lande angående social sikkerhed. Statens löne- och pensionsverk afstår pga. sin begrænsede opgave fra at udtale sig om sagen.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

A 1169/nord

Medlemsforslag

om nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter

(Stillet av den Sosialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd)

De nordiske land har samarbeidet på det sosialpolitiske område helt siden Den nordiske fattigkonvensjon fra 1915 mellom Danmark, Norge og Sverige. Samarbeidet har likevel hatt bredere omfang enn det, og i 1955 ble overenskomstene samlet i den første nordiske konvensjonen om trygd. Den ble avløst av en ny konvensjon i 1982, som igjen ble erstattet av den nordiske konvensjonen om trygd av 1992, som trådte i kraft 1. januar 1994.

Formålet med de nordiske konvensjoner om sosial trygghet har vært at en nordbo som oppholder seg i et annet nordisk land skal kunne få samme sosiale rettigheter som landets egne borgere. Videre har det vært et omfattende samarbeid, både formelt og uformelt, når det gjelder lovgivning om sosiale rettigheter. Man har gjennom dette samarbeidet funnet smidige løsninger på utallige problemer.

Nordiske konvensjoner, og nå også EU-direktiver, samt den nordiske konvensjon om trygd, har i flere årtier gjort det lettere for nordboer å flytte og skifte arbeid innen Norden. Det oppstår imidlertid tilfeller der reglene ikke fungerer og da må det vurderes om løsningen kan finnes europeisk eller nordisk.

Pensjonsrettigheter for personer som har arbeidet i flere enn ett land, har vist seg å være et svært komplisert område der det oppstår mange problemer. Et konkret tilfelle som egner seg for en nordisk løsning er følgende: En kvinne arbeidet i et annet nordisk land i 10 år. Hun ble syk og flyttet tilbake til hjemlandet der hun ble erklært 100 % arbeidsufør. Hun fikk en trygdeytelse basert på en kort arbeidsperiode hun hadde i hjemlandet før hun flyttet til nabolandet. Trygdemyndighetene i nabolandet har avslått hennes søknad om uførepensjon, til tross for at denne avgjørelse er basert på legeerkæringer som konkluderer at kvinnen er 100 % arbeidsufør. Kvinnen har hatt det meste av sitt yrkesaktive liv i nabolandet og har opparbeidet sine pensionsrettigheter der.

Konsekvensene av at myndigetene i nabolandet ikke har godkjent hjemlandets legeerklæringer, men er kommet til en annen konklusjon, er at kvinnen ikke mottar noen midler fra nabolandet.

Andre problem har oppstått når det gjelder utbetalingen av pensjons-rettigheter når det er tale om et inntektsgivende arbeide i flere enn ett nordisk land. Det henvises i denne forbindelse til rapporten fra Nordisk Ministerråds oppfølgingsgruppe for konvensjonen om trygd (Oppfølging av den nordiske konvensjonen av 1992 om trygd, desember 1995). Der kommer det blant annet frem at man har diskutert behovet for bedre samordning av pensjonsregler mellom landene, gjennom nasjonal lovgivning.

På bakgrunn av det ovennevnte foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at de undersøker om det er behov for en utvidet samording av pensjonsregler og vurderingskriterier for utbetaling av pensjon mellom de nordiske land, og at de legger frem sine resultater til drøfting i Nordisk Råd.

Oslo, den 20 januar 1998

Anneliese Dørum (A)
Søren Hansen (S)
Riita Prusti (SDP)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Berit Oscarsson (s)
Kristine Raashauge (Si)
Arja Alho (SDP)
Håkan Strömberg (s)
Marianne Carlström (s)

Nordenutskottets betänkande

nord om nordiska godstransporter

(Medlemsförslaget, se s. 506)

Medlemsförslaget är väckt av den socialdemokratiska gruppen i rådet. Medlemsförslaget har behandlats vid Nordenutskottets möte den 21 januari 1998. Utskottet beslöt att remittera förslaget. Remisstiden sattes till den 25 maj 1998.

1. Kort sammanfattning av förslaget

Det framhålls att det för de nordiska varuproducenterna är det av vitalt intresse att ha tillgång till effektiva och rationella godstransporter liksom det också är värdefullt för konsumenterna på den inomnordiska marknaden att det finns ett brett utbud även av varor producerade utanför Norden. Vidare påtalas att det på europeiskt plan pågår en diskussion om etablering av godskorridorer, så kallade Free ways. Syftet är bland annat att skapa bättre förutsättningar för rationella långväga godstransporter på järnväg. Det påpekas att dessa tankar innefattar få element med lokalisering till Norden.

En bättre samverkan av de olika delarna i det nordiska godstransportsystemet, inklusive samverkan mellan bil och järnväg, skulle stärka konkurrenskraften och bidra till en positiv utveckling. För bilsidan finns det inte obetydliga skillnader mellan regler och bestämmelser mellan de nordiska länderna. En bättre grad av harmonisering skulle reducera den snedvridna konkurrens som råder i dag. För den nordiska industrin, som i allt större omfattning verkar i ett globalt perspektiv, kan bristerna i effektivitet i det nordiska transportsystemet och tilltron till möjligheterna att eliminera dem påverka valet av var produktionen skall förläggas.

En samlad och konstruktiv diskussion bör föras om utformningen och samordningen av transportsystemet för gods. En diskussion om förändringar som skulle syfta till att stärka och utveckla det nordiska samhället.

Nordiska ministerrådet bör därför för Nordiska rådet redovisa sin syn på vad som ovan redovisats och därvid särskilt visa hur det

- vill samordna och på annat sätt utveckla godstransporterna inom samt till och från Norden

- därvid ser på utvecklingen av långväga godstransporter på järnväg respektive landsväg
- vill angripa miljöproblemen inom transportsektorn.

Redovisningen skall ta sikte på att åstadkomma såväl ett effektivare system för godstransporter som industriell tillväxt i ett mindre sårbart samhälle.

Vi hemställer därför

att Nordiska rådet hos Ministerrådet begär en redovisning av synen på långväga transporter av gods i enlighet med vad som anges ovan

att för Nordiska rådets del för tids vinnande presidiet skall fatta beslut med anledning av detta medlemsförslag.

2. Behandling av förslaget

Medlemsförslaget sändes ut på remiss till nordiska och nationella undervisningsorganisationer (se bilaga). Remissfristen sattes till den 25 maj 1998.

Följande remissinstanser har inkommit med svar:

Nordiska
Föreningen Norden

Danmark
Trafikministeriet
Danske vognmænd
Danmarks Rederiforening

Finland

Åland
Ålands landskapsstyrelse
FFC:s distriktkontor

Norge
Samferdselsdepartementet
Norges Lastebileier-forbund

Sverige
Svenska Arbetsgivareföreningen SAF
Landsorganisationen i Sverige LO
Sveriges Akademikers Centralorganisation SACO
Tjänstemännens Centralorganisation TCO

Sammanfattning av remissinstansernas svar

Danmark

Trafikministeriet meddelar att man tillfrågat VA, FDE och ETU, men att dessa organisationer inte inkommit med kommentarer till förslaget. Mot denna bakgrund har Trafikministeriet inga särskilda synpunkter på förslaget.

Danske Vognmænd (DV) anser att förslaget är ytterst relevant och att det ger uttryck för en god förståelse för godstransporternas betydelse för Norden. DV påtalar att järnvägen tappat marknadsandelar till lastbils-tranporter. Detta anser DV beror på att lastbilen blir alltmer effektiv och rationell och att järnvägen inte utvecklats. Planerna för den s.k. Rail Freight Freeways på de långa distanserna från Nordeuropa till Sydeuropa är därför ett avgörande steg för att järnvägen skall kunna bidraga till att transportera den stadigt växande internationella godstransporten. DV instämmer i medlemsförslagets oro över den bristande nordiska kopplingen till de planlagda Freeways. DV instämmer i att det i framtiden måste skapas en bättre samordning mellan de olika transportslagen för att skapa större effektivitet i det samlade transportsystemet, såväl inom som till och från Norden. Likartade villkor för transporterna på europeiskt plan är avgörande.

DV anser att järnvägen inte skulle kunna övertaga väsentliga delar av de nuvarande landsvägstransporterna, men att järnvägen kommer att kunna avlasta landsvägstransporterna genom att ta en del av den framtida växten. Transport med järnväg och sjöfart är dock endast ett alternativ på långa avstånd.

DV anser att det generellt råder en alltför optimistisk syn på hur stor miljöförbättring som kan uppnås vid övergång från lastbil till järnväg. I jämförelse mellan godståg och lastbilar skall endast ingå lastbilar som reellt konkurrerar med järnväg, dvs lastbilar med släp som körer över längre avstånd. Dessa bilar har genom sin storlek, mindre tomkörning och bättre kapacitetsutnyttjande en generellt mycket större energieffektivitet än genomsnittet av alla lastbilar. Skall järnvägen kunna bidra med väsentliga miljöfördelar måste det ske en markant effektivisering av de europeiska järnvägsbolagen, särskilt vad gäller samarbete och att se bort från snäva nationella intressen. Avslutningsvis pekar DV på de fasta förbindelserna över Storebælt, Öresund och om möjligt över Fehmer Bælt, som i kommande år kommer att betyda en avgörande effektivisering och rationalisering av transport i, till och från Norden.

Danmarks Rederiforening instämmer i vikten av att samordna villkoren för godstransporter i de nordiska länderna. Föreningen anser dock att förslaget helt bortser från sjöfarten som ett miljöriktigt transportalternativ eller supplement. Det är av avgörande betydelse att de nordiska reglerna följer internationella och europeiska standarder, eftersom transportnäringen arbetar tvärs över alla landgränser. Huvuduppgiften måste därför vara att koordi-

nera standarderna så att länderna varken konkurrerar genom lättare villkor eller ställer hårdare krav med negativa följder för konkurrenskraften. Arbete bör därför noga koordineras med de europeiska diskussionerna om Freeways. Föreningen anser att tillgången till järnvägsnätet bör liberaliseras, så att privata operatörer ges möjlighet att insätta egna vagnar eller tåg på det existerande bannätet. Vidare bör hamnarna privatiseras och tillgången till att etablera en egen hamnstruktur liberaliseras, så att driften kan ske efter kommersiella principer.

Finland

Svar har aviserats, men inte hunnit inkomma vid tiden för upprättandet av betänkandet.

Åland

Ålands Landskapsstyrelse påpekar att även sjöfartens roll beaktas och utvecklas som en viktig länk i ett nordiskt godstransportsystem. Den ökande trafiken till och från Ryssland och Baltikum måste också beaktas liksom öarnas behov av väl fungerande transporter.

FFC:s regioncentral instämmer i att det är angeläget att det ges tillfälle till en samlad och konstruktiv diskussion om utformningen och samordningen av transportsystemet för gods.

Norge

Samferdselsdepartementet anser att en samlad utredning/analys på nordisk basis kommer att kunna påvisa rad positiva effekter som länderna eventuellt kan arbeta vidare med. En starkare fokusering på godstransport i nordiskt perspektiv torde kunna bidra till att inrätta förhållandena så att samarbetet kan utvecklas ytterligare. De bättre förhållanden för de transportprodukter som presenteras för marknaden ger högre konkurrenskraft för nordiska företag.

Departementet är positivt till att en samlad utredning genomförs och upplyser samtidigt att för Norges vidkommande skall en samlad plan för transportsektorerna läggas fram för Stortinget under år 2000. Detta arbete kan komma till nytta i det nordiska utredningsarbetet.

Departementet anser att de nordiska länderna redan deltar aktivt i det europeiska arbetet med Freight Freeways och påtalar att det inom EU pågår ett arbete med Trans European Rail Freight Freeways(TERFF) där också Norge är representerat. Avsikten är att få till ett avtal mellan de olika ländernas infrastrukturförvaltare om fri tillgång till spåren för internationell godstransport i bestämda järnvägskorridorer. Ländernas olika avgiftsregimer utgör ett problem. EU-kommissionen förväntas behandla detta under –98 i en kommande vitbok, där rättningslinjer för fastsättandet av infrastrukturavgifter kommer att presenteras.

Inom Norden pågår arbetet med att upprätta järnvägsgodskorridorer som ett eget projekt med styrgrupp och underliggande arbetsgrupper, "Scanways +". Enligt planerna skall första etappen av Scanways + knytas samman med North-South Freeways i Hamburg och öppnas för trafik i oktober 1998. Med denna etablering kommer det att vara möjligt att genomföra en sammanhängande godstransport från Narvik i norr till Brindisi i Syditalien. På sikt kan det också bli aktuellt att ta upp till bedömning en godskorridor mot Östeuropa och Ryssland. Inom arbetet med Scanways + ingår också att undersöka potentialet för att överföra transport från väg till järnväg både inom och utom Norden. Det arbetas också med att få kartlagt om det finns förhållanden av teknisk och ekonomisk natur som kan vara förhinder för att öka järnvägstrafikens betydelse som transportmedel.

Norges Lastbileier-Forbund meddelar att de stödjer intentionerna i förslaget och hänvisar till att föreningen nyligen i ett brev till statsministern tagit upp många av de intentioner som förslagsställarna har på nordisk nivå. på

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen meddelar att man generellt är positiv till åtgärder som syftar till konkurrensneutralitet för näringslivet, däribland frågor som rör infrastruktur sett ur nordiskt perspektiv.

LO välkomnar initiativet och anser det uppenbart att ökad effektivitet och kvalitet i transportsystemen är av grundläggande betydelse för en uthållig näringslivsutveckling såväl ur ekonomisk som ekologisk synvinkel. Vad gäller samverkan mellan olika transportslag torde förutsättningarna ha ökat under senare tid eftersom speditionsverksamhet tenderar att gå mot systemtänkande och helhetssyn på transportarbetet samtidigt som kraven på resurseffektivitet och miljöhänsyn från såväl myndigheter som marknad stärkts. Det är naturligt att se Norden som en helhet i dessa sammanhang då mycket av det gods som skulle kunna bli föremål för en samordnad hantering går över gränserna.

TCO avstår från att yttra sig.

3. Nordenutskottet

Transportsektorn spelar en nyckelroll både vad gäller miljöpåverkan och som ett redskap i den ekonomiska utvecklingen. Med hänvisning till sektorns miljöpåverkan ställs krav på åtgärder för att åstadkomma ett ekologiskt bärkraftigt transportsystem. Den pågående utvecklingen från nationella marknader och produktionssystem till allt mer ökad internationalisering av handel och produktion innebär samtidigt att allt större krav ställs på godstransportsystemens effektivitet. Dessa måste vara utformade så att de understödjer och bibehåller ländernas ekonomiska konkurrenskraft.

Det är viktigt att de nordiska länderna samverkar i denna utveckling. Utskottet delar förslagsställarnas syn på vikten av att de nordiska varuproducenterna har tillgång till effektiva och rationella godstransporter då insatsvarorna eller marknaden oftast befinner sig på långt avstånd från produktionsplatsen. Likaså instämmer utskottet i att det också är värdefullt för våra länders konsumenter att det finns ett brett utbud även av varor producerade utanför Norden.

Dessa krav måste ses både ur ett nordiskt och ett europeiskt perspektiv. Utskottet anser att det är viktigt att våra länder eliminerar nuvarande tekniska och legala hinder, vilka motverkar utvecklingen till ekonomiskt och ekologiskt bärkraftiga samhällen. Det är angeläget att de nordiska länderna hävdar intressena och betydelsen av konkurrenskraftiga nord-syd-nordgående transporter på den europeiska kontinenten i den pågående diskussionen om etableringen av godskorridorer, "Free ways". Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att transportmöjligheterna för gods i Norden inte i dagsläget är formade utifrån en välutvecklad sammanhållen systemsyn och att en motsvarande diskussion som den europeiska om transportutveckling inom Norden och Nordens koppling till kontinenten skulle vara av godo.

Utskottet finner vidare att remissinstanserna helt eller till större delen instämmer i medlemsförslagets synpunkter om behovet av en diskussion på nordiskt plan om dessa frågor. Bl.a. framför det norska Samferdselsdepartementet att en nordisk utredning torde kunna påvisa en rad positiva effekter som länderna eventuellt kan arbeta vidare med. Departementet meddelar vidare att en nationell utredning kommer att genomföras angående i vilket ingår likartade frågeställningar som i medlemsförslaget. Likartade synpunkter framförs av representanterna från transportnäringen.

Utskottet kan vidare konstatera att nationella utredningar om transportsystemens uppbyggnad och transportslagens samverkan pågår eller har nyligen företagits i flera nordiska länder. Det är viktigt att dessa utredningar ingår som en bas för ett nordiskt utredningsarbete. Likaså är det viktigt att diskussionen sker förutsättningslöst och att länderna från nordisk och europeisk utgångspunkt försöker klarlägga alla förhållanden av teknisk, juridisk och ekonomisk natur som förhindrar ett bärkraftigt val av transportmedel och uppbyggande av transportsystem. Utskottet kan i detta sammanhang instämma med Danmarks Rederiforenings och Ålands Lagtings önskemål att sjöfarten också i möjligaste mån skall ingå i dessa utredningar.

Det är av yttersta vikt att förhållandena i de nordiska länderna snarast läggs till rätta för att minimera olägenheterna med de ofta långa transportavstånden till de europeiska marknaderna. Utskottet instämmer därför i att ministerrådet omgående bör ombedjas att redovisa sin syn på långväga transporter av gods och att - för tids vinnande - presidiet bör ombedjas att fatta beslut med anledning av detta medlemsförslag.

Nordenutskottet hemställer med hänvisning till vad ovan redovisats att presidiet snarast ber Nordiska ministerrådet

att för Nordiska rådet redovisa sin syn på långväga transporter av gods samt behovet av nordisk samordning av godstransporter och därvid särskilt visa hur ministerrådet
- vill samordna och på annat sätt utveckla godstransporterna inom samt till och från Norden
- därvid ser på utvecklingen av långväga godstransporter på järnväg repsektive landsväg
- Vill angripa miljöproblemen inom transportsektorn

Tórshavn den 25 juni 1998

Søren Hansen (S)
Kristine Raahauge (Si)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Mari Nistad (A)
Berit Oscarsson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Odd Holten (KrF)
Janina Andersson (Vihr.)
Pehr Löv (SFP)
Frank Dahlgaard (KF)
Sigriður Anna Þórðardóttir (Sj)
Christel Anderberg (m)
Annika Lapintie (Vas)
John Alvheim (FrP)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Anita Johansson (s)
Håkan Strömberg (s)
Olof Salmén (ÅC)
Harald Hove (V)
Timo Järvilahti (Kesk)
Margitta Edgren (fp)
Jógvan við Keldu (Fj)
Svein Ludvigsen (H)
Villy Søyndal (SF)
Øyvind Korsberg (FrP)

A 1170/nord

Medlemsforslag

om nordiska godstransporter

(Väckt av den Socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

För de nordiska varuproducenterna är det av vitalt intresse att ha tillgång till effektiva och rationella godstransporter då insatsvarorna eller marknaden ytterst sällan finns tillgänglig i det omedelbara närområdet eller på produktionsplatsen. Omvänt är det också värdefullt för konsumenterna på den inomnordiska marknaden att det finns ett brett utbud även av varor producerade utanför Norden.

I ett europeiskt perspektiv pågår nu en diskussion om etableringen av godskorridorer, så kallade free ways. Syftet är bland annat att skapa bättre förutsättningar för rationella långväga godstransporter på järnväg. Dessa tankar innefattar emellertid få element med lokalisering till Norden.

Transportmöjligheterna för gods i Norden kan med fog sägas inte vara formade från en välutvecklad sammanhållen systemsyn. Det är givet att en motsvarande diskussion som den europeiska om transportutveckling inom Norden och Nordens koppling till kontinenten skulle vara av godo.

Ett rimligt antagande är att en bättre samverkan av de olika delarna i det nordiska godstransportsystemet, inklusive samverkan mellan bil och järnväg, skulle stärka konkurrenskraften och bidra till en positiv utveckling. De relativt små volymer som det skandinaviska godset utgör exempelvis i det tyska järnvägssystemet – andelen mindre än 2 % - gör det ibland svårt att hävda intressena och betydelsen av konkurrrenskraftiga nord-syd-nordgående transporter på den europeiska kontinenten. För bilsidan finns det inte obetydliga skillnader mellan regler och bestämmelser mellan de nordiska länderna. En bättre grad av harmonisering skulle reducera den snedvridna konkurrens som råder i dag.

För den nordiska industrin, som i allt större omfattning verkar i ett globalt perspektiv, kan bristerna i effektivitet i det nordiska transportsystemet och tilltron till möjligheterna att eliminera dem påverka valet av var produktionen skall förläggas.

Ett annat rimligt antagande är att om avståndshandikapp eller andra negativt kostnadspåverkande omständigheter inte kan reduceras eller elimineras för en i Norden etablerad eller potentiell tillverkare, väljs för-månligare lokaliseringar utanför Norden. En slutsats blir då att den industriella tillväxten, beträffande såväl volymen som var den sker, och även lokaliseringen av pro-

duktionskapaciteten i sig, beror till en del av omständigheterna för och kvalitén på olika typer av transporter.

Mot denna bakgrund är det angeläget att det ges tillfälle till en samlad och konstruktiv diskussion om utformningen och samordningen av transportsystemet för gods. En diskussion om förändringar som skulle syfta till att stärka och utveckla det nordiska samhället.

Nordiska ministerrådet bör därför för Nordiska rådet redovisa sin syn på vad som ovan redovisats och därvid särskilt visa hur det

- vill samordna och på annat sätt utveckla godstransporterna inom samt till och från Norden
- därvid ser på utvecklingen av långväga godstransporter på järnväg respektive landsväg
- vill angripa miljöproblemen inom transportsektorn.

Redovisningen skall ta sikte på att åstadkomma såväl ett effektivare system för godstransporter som industriell tillväxt i ett mindre sårbart samhälle.

Vi hemställer därför

att Nordiska rådet hos Ministerrådet begär en redovisning av synen på långväga transporter av gods i enlighet med vad som anges ovan

att för Nordiska rådets del för tids vinnande presidiet skall fatta beslut med anledning av detta medlemsförslag.

Oslo, den 20 januar 1998

Per Olof Håkansson (s)
Dorte Bennedsen (S)
Mats Nyby (SDP)
Berit Brørby Larsen (A)
Ranveig Guðmundsdóttir (A)

Europaudvalgets betænkning

om medlemsforslag A 1171/euro om oprettelse af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling

(Medlemsforslaget er rejst af Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd, se s. 512)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Mininisterråd

at gennemføre en udredning af organisation og kompetence hos eksisterende forsknings- og analyseinstitutioner inden for beskæftigelsespolitikken og erhvervspolitikken og ud fra resultaterne af et sådant udredningsarbejde stille forslag om, hvordan man kan etablere et nordisk netværk, som skal stimulere analyse og idéudvikling på dette område.

2. Baggrund

Europaudvalget har fået et medlemsforslag om oprettelse af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling til behandling. Udvalget har behandlet medlemsforslaget ved sine møder den 25. juni og den 23. september 1998.

Medlemsforslaget

Forslagsstillernes formål med oprettelse af et nordisk analyse og idéudviklingsinstitut er tredelt: 1) at give et kvalitetsmæssigt løft til den beskæftigelses- og erhvervspolitiske debat i de nordiske lande, 2) at beskæftigelsespolitik og erhvervspolitik kobles i strategier, som skal sikre beskæftigelsen, 3) at etablere et institut, hvis virksomhed medvirker til at fremme de nordiske landes konkurrenceposition.

Forslagsstillerne motiverer forslaget med, at der er en tæt sammenhæng mellem beskæftigelsesudvikling og erhvervsudvikling og et velfungerende velfærdssamfund. For at sikre høj beskæftigelse og god erhvervsudvikling, således at velfærdssamfundet kan fortsætte, mener forslagsstillerne, at der er

behov for: opkvalificering af arbejdsstyrken gennem højt uddannelsesniveau og efteruddannelse, beskæftigelse i højteknologiske erhverv, udnyttelse af den offentlige sektors ressourcer og integration af flygtninge og indvandrere.

Instituttets arbejdsopgaver skulle være selvstændig analyse og idéudvikling og bestilte projekter fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd inden for beskæftigelses- og erhvervspolitikken. Instituttet skulle foretage anvendt forskning, hvor eksisterende nordisk viden samles. Man foreslår, at instituttet etableres i tilknytning til forskerparken i Lund.

Høringssvar

Medlemsforslag A 1171/euro har været sendt ud i en bred høringsrunde til ministerier, myndigheder, organisationer og nordiske samarbejdsorganer.

Midtengruppen har afgivet skriftlig udtalelse. Midtengruppen er skeptisk over for at oprette en nordisk institution, men derimod ser Midtengruppen behovet for en fordybet informationsudveksling om, hvordan man fremmer beskæftigelsen og erhvervslivets udvikling. Midtengruppen foreslår, at man udvikler et netværk mellem institutioner inden for Norden, som studerer disse spørgsmål.

Nordens Fackliga Samorganisation, NFS er positive over for forslaget, og fremhæver, at et mere samlet nordisk greb om beskæftigelses- og uddannelsespolitik ville kunne indføre en nordisk dimension i den europæiske beskæftigelsesdebat. NFS mener dog, at forslaget er uklart om instituttets opgave i.f.t. andre forskningsinstitutter, og man giver ikke forslag til finansiering. NFS foreslår, at der nedsættes en arbejdsgruppe til at se på behovet.

Ingen af de nationale myndigheder som har udtalt sig om forslaget (*Arbejdsministeriet og Erhvervsministeriet, Danmark; Handels- og industriministeriet, Arbetsministeriet, Finland; Arbeids- og administratjonsdepartementet, Finansdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Norge; Arbetslivsinstitutet, Arbetsmarknadsstyrelsen og Stiftelsen Industrifonden, Sverige; Ålands landskapsstyrelse)* er umiddelbart positivt indstillede over for at oprette en ny institution, men flere af myndighedsinstanserne peger på muligheden for f.eks. at oprette et netværk. I Danmark overvejer man at oprette et sektorforskningsinstitut, som skal tage problemstillinger knyttet til beskæftigelses- og erhvervsudviklingen op. Man mener, at Danmark må prioritere sine ressourcer. Man er derimod meget positiv over for, at de eksisterende forskningsmiljøer øger deres samarbejde i form af deltagelse i fælles forskningsprojekter. *Näringslivets forskningsinstitut, Finland,* oplyser, at flere nordiske forskningsinstitutter (SNF i Norge, IUI i Sverige og IFF i Danmark) allerede samarbejder om at gennemføre forsknings-projekter. Man mener ikke, at det er formålstjenligt at danne et nyt institut, men at yderligere koordinering og finansiering af den eksisterende indsats ville være på sin plads. *Närings- och*

teknikutvecklingsverket NUTEK, Sverige, er af samme holdning, da der allerede finder en omfattende forskning sted på såvel universiteter som selvstændige forskningsinstitutter.

Industriens og Arbejdsgivernes Centralforbund, Finland påpeger, at nordiske forsknings- og prognoseinstitutter, både offenlige og private, har et livligt samarbejde, som desværre er aftaget de seneste år, men det berettiger ikke et nyt institut. Man peger på, at den fælles nordiske samfundsmodel i de seneste årtier er blevet langt mere heterogene, og at den nordiske velfærdsmodel har indkorporeret mange markedsøkonomiske elementer, og at de nordiske lande har valgt forskellig økonomisk og samfundspolitisk kurs i.f.t. EU og ØMU. IA mener, at det er bedst, at tankerne bag forslaget gennemføres i et netværk mellem de nuværende forsknings- og planlægningsinstitutter, og at man satser på et projekt-samarbejde. *VMS-Arbejdsgiverforeningen, Island,* peger på forskellene på de nordiske arbejdsmarkeder. Islands arbejdsmarked er mere fleksibelt, bl.a. p.g.a. andre lønforhandlinger. VMS støtter ikke forslaget. *Svenska arbetsgivareföreningen og Sveriges Industriförbund* påpeger sammen, at et nordisk perspektiv på beskæftigelsesspørgsmål bliver stadig mindre relevant, samtidig med at et internationalt arbejdsmarked udvikles.

Landsorganisationen i Sverige ser behovet for et samlet nordisk greb på beskæftigelses- og uddannelsespolitikken. *Sveriges Akademikers Centralorganisation* peger på, at man i stedet burde øge det eksisterende samarbejde og opbygge netværk.

Konklusion

I Europaudvalget har *Midtergruppen, Den Konservative Gruppe* og *Fremskridtspartiet i Norge* meddelt, at de ikke støtter forslaget da eksisterende institutioner - enten nationale eller EU-institutioner - varetager disse opgaver. *Den Konservative Gruppe* fremhævede, at forslaget fejlagtigt gav indtryk af, at arbejdsløshedssituationen var ens i de nordiske lande, men at realiteten var en anden, f.eks. manglede Norge arbejdskraft. *Den Venstresocialistiske Gruppe i Nordisk Råd* støttede forslaget.

Flertallet af de indkomne høringssvar var negative over for at oprette en ny nordisk institution, men positive over for tanken om at forbedre det nordiske samarbejde og informationsudvekslingen. I flere af høringssvarene nævnes muligheden for at lave et nordisk netværk mellem de nuværende forsknings- og analyseinstitutioner. Det foreslås, at man satser på et projektsamarbejde.

Europaudvalget tilslutter sig, at beskæftigelsespolitik og erhvervspolitik skal trække i samme retning for at fremme udviklingen mod velfungerende og økonomisk bæredygtige velfærdssamfund. Europaudvalget mener imidlertid, at det er meget ressourcekrævende at oprette en ny institution, og at man ikke nødvendigvis får større nordisk nytte ved at oprette en sådan. Der

findes velkvalificerede forskningsmiljøer nationalt, og der findes en vis grad af nordisk samarbejde både på projektplan i Nordisk Ministerråds regi og mellem institutioner.

Europaudvalget mener, at forslaget skal ses i forlængelse af Nordisk Ministerråds beskæftigelsesredegørelse og beskæftigelsesdebatten på Nordisk Råds sessioner, hvor de relevante nationale myndigheder samarbejder.

Europaudvalget mener, at det vil være gavnligt at udbygge de eksisterende netværk til også at opfatte relevante eksisterende forskningsmiljøer. Det fremgår ikke klart, hvilke aktører det vil være relevant at inddrage i et sådant netværk. Derfor vil det være nødvendigt at foretage en mindre udredning, som klargør institutionsopbygningen og kompetencen nationalt for at identificere relevante samarbejdspartnere. Efterfølgende bør oprettes et netværk, som kan virke som inspiration for det nordiske, strategiudviklende arbejde.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

A 1171/euro

Medlemsforslag

til oprettelse af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling

(fremsat af den socialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd)

Dette er et forslag til etablering af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling (NAIBE), der skal sortere under Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, og hvis primære formål skal være at bidrage til en gunstig udvikling i beskæftigelsen og fremme erhvervsudviklingen i de nordiske lande.

Formål

Der påtænkes således et tredelt formål med oprettelsen af et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling:

- at give et kvalitetsmæssigt løft til den beskæftigelses- og erhvervspolitiske debat i de nordiske lande,
- at etablere et institut, hvor beskæftigelses- og erhvervsudvikling sammenkobles i udviklingsstrategier for Norden, der sikrer den frem-tidige beskæftigelse, samt
- at etablere et institut, der med sin virksomhed medvirker til at styrke de nordiske landes konkurrenceposition ud fra langsigtede interesser og perspektiver.

Motivering

Beskæftigelses- og erhvervsudvikling står højt på dagsordenen i alle de nordiske lande. Der eksisterer en fælles opfattelse af, at en høj beskæftigelse og en lav ledighedsprocent er væsentlige forudsætninger for at opret-holde og finansiere et velfungerende velfærdssamfund. Det er blevet alment kendt, at et moderne velfærdssamfund og en sund erhvervsudvikling er hinandens forudsætninger. Der er ikke nogen modsætning mellem en høj social standard og et godt erhvervsmiljø. Velfærdssamfundet uddanner befolkningen til gavn for erhvervslivet og skaber trygge ramme, som fremmer viljen til omstilling og fleksibilitet på arbejdsmarkedet. Omvendt brødføder erhvervslivet velfærdssamfundet.

Der er behov for et institut, der på grundlag af den fællesnordiske samfundsmodel kan analysere og idéudvikle en kombineret beskæftigelses- og

erhvervspolitik i de nordiske lande. Der kunne tages udgangspunkt i de fælles udfordringer for Norden, dvs.:

- en offensiv satsning på opkvalificering af arbejdsstyrken gennem et højt uddannelsesniveau og fleksible efteruddannelsesordninger,
- sikring af beskæftigelsen i de højteknologiske og vidensspecialiserede erhverv,
- udnyttelse af de ressourcer, den offentlige sektor rummer – på bl.a. forskningsområdet – i et samarbejde med det private erhvervsliv, samt
- at undersøge områder, hvor der kunne skabes beskæftigelse i fremtiden.
- udarbejde forslag til, hvordan indvandrere/flygtninge kan integreres på arbejdsmarkedet.

Med udgangspunkt i disse fælles udfordringer, kunne et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling samle erfaringer og skabe nytænkning i et forsøg på at sammenkoble beskæftigelsespolitik og erhvervsudvikling og derved bidrage til at sikre Norden en fordelagtig position i det 21. århundrede.

Behovet for et stærkt nordisk samarbejde er ligeledes blevet større efter de store omvæltninger i Europa. For det første er det europæiske samarbejde nu udvidet til at omfatte beskæftigelsespolitik, hvilket kunne være et incitament for, at de nordiske lande tilvejebringer rammerne til et mere koordineret samarbejde i form at et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhversudvikling.

For det andet er Østersøregionen blevet et vigtigt satsningsområdet for at fremme demokrati og økonomiske samarbejde. Et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling kunne i denne forbindelse være et godt udgangspunkt i bestræbelserne på at styrke hele regionen beskæftigelses- og erhvervsmæssigt.

Arbejdsområder

Instituttet skal dels beskæftige sig selvstændigt med analyse og idédvikling og dels på grundlag af konkrete projekter bestilt af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Relevante arbejdsområder omfatter beskæftigelses- og erhvervspolitik, med beslægtede områder som arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitik.

Det er vigtigt, at instituttet udnytter de ressourcer, der allerede findes i de nordiske lande og bygger videre herpå med udgangspunkt i de særlige nordiske forhold, som på nuværende tidspunkt ikke er tilstrækkeligt belyst.

Det betyder ligeledes, at instituttet skal foretage anvendt forskning og ikke grundforskning. Det, der er brug for, er ikke yderligere grundforskning, men derimod en målrettede indsats for at samle de nordiske ressourcer og anvende dem til visionære handlingsplaner.

For at sikre et højt kvalitetsniveau og et bredt funderet udgangspunkt, ville det være hensigtsmæssigt at etablere instituttet i tilknytning til allerede eksisterende forskningsmiljøer med erfaringer fra beslægtede områder, som eksempelvis forskerparken i Lund.

De nye veje, som skal findes i en kombineret beskæftigelses- og erhvervspolitik, vil samtidig inddrage arbejdsmarkeds- og uddannelsesforhold for Norden. Arbejdet bør derfor foretages af en bredt sammensat faggruppe, der er indhentet fra såvel den akademiske verden - økonomi, politik og kultursociologi - som erhvervslivet, herunder industrielle og faglige eksperter.

Instituttets arbejde bør munde ud i anbefalinger, som kan sendes til høring i relevante organisationer. Den politiske vurdering foretages efterfølgende af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Med henvisning til ovenstående henstilles at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at oprette et Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling i overensstemmelse med forslaget.

Gøteborg den 25. februar 1998

Børge Bakholt (S)
Eva Johansson (s)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Gunnar Breimo (A)
Marit Nybakk (A)
Nils T Svensson (s)
Kimmo Kiljunen (SDP)

Nordenudvalgets betænkning

om medlemsforslag om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet

(Medlemsförslaget, se s. 517)

Nordenudvalget har fået et medlemsforslag om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet til behandling. Udvalget har behandlet medlemsforslaget ved sit møde i september 1998.

1. Beslutningsforslag

Nordenudvalget foreslår at

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regeringer

at finde løsninger i de respektive lande til at forbedre adgangen for medborgere i Norden til individuel handikapkørsel, *färdtjänst*, eller tilsvarende service.

2. Baggrund

I medlemsforslaget foreslås, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge og fjerne forhindringer for de nordiske medborgere for at røre sig frit i Norden, og at se til at Den nordiske socialforsikringsaftale gennemføres i overenskommelse med sit formål.

I motiveringsteksten er der fokuseret på transporttjenester for handikappede og ældre *(färdtjänst)*.

Om individuel handikapkørsel i Norden (färdtjänst)

Af Den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester, artikel 10, fremgår, at kommunerne i grænseområderne mellem de nordiske lande skal samarbejde for igennem deres systemer for individuel handikapkørsel, *färdtjänst*, gøre det muligt for handikappede og ældre at rejse til en nabokommune i det andet land på samme måde som til en nabokommune inden for landets grænser.

Endvidere har Nordisk Råd i 1994 rekommanderet de nordiske landes regeringer at de i deres nationale lovgivning garanterer nordiske medborgere

ret til *färdtjänst* (rek. nr. 14/1994/nord, pkt. 2). Dette skal være en almen ret og ikke bunden til grænsekommuner.

Denne rekommandation er ikke blevet gennemført af regeringerne. I dette års svar fra Nordisk Ministerråd om Nordisk Råds rekommandationer har regeringerne angående ovennævnte rekommandation nr. 14/1994/nord redegjort for de regler, der gælder i hvert land.

Af meddelelsen fra Danmark fremgår, at man mener, at konventionens artikel 10 er opfyldt, dvs. angående grænsekommunerne. Der mangler oplysninger om gennemførelse af selve rekommandationen, om almen ret for nordiske medborgere til individuel handikapkørsel. Norge fremhæver, at sagen må udredes nærmere. I Sverige henviser man til, at ansvaret for dette ligger hos kommuner og landsting.

I Finland mener man, at man har gennemført konventionens artikel 10. Når det gælder almen ret til *färdtjänst* konstateres i det finske svar, at dette ikke er muligt på grund af den økonomiske situation.

Island meddeler, at nordiske medborgere med behov for handikaptransport, og som er bosatte i Island, har samme ret til individuel handikaptransport som andre af landets beboere med samme behov.

Konklusion

Nordenudvalget er enig med forslagstillerne i, at transporttjeneste for handikappede og ældre i de nordiske lande må forbedres. Med baggrund i, at en lignende sag igennem Rådets rekommandation nr. 14/1994/nord har været til behandling i Ministerrådet i flere år, vil udvalget dog foreslå mere fleksible metoder.

Udvalget foreslår, at hvert og et nordisk land prøver, i ovennævnte Socialforsikringskonventions ånd, at finde en smidig løsning for at forbedre vilkårene for handikappede og ældre i Norden ved at give bedre adgang til handikapkørsel, *färdtjänst*, eller tilsvarende, som er tilpasset systemerne i landene.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

A 1172/nord

Medlemsförslag

om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet

(Väckt av Pehr Löv, Bjarne Kallis, Mari Kiviniemi, Ossi Korteniemi, Hannes Manninen, Olof Erland samt Ingrid Näslund)

Vi i Norden har vant oss vid att man, genom att vara bosatt i ett nordiskt land, har rätt till vissa förmåner som gäller den sociala tryggheten. Tillämpningen av EU-lagstiftningen har dock medfört en ändring av situationen. EU-bestämmelserna om socialskydd avgör vilket land som står för socialskyddet i olika situationer. Arrangemangen i anslutning till socialskyddet och socialpolitiken hör till de frågor som i första hand skall anordnas av respektive medlemsstat. Syftet med EU-lagstiftningen är framför allt att koordinera frågorna så att arbetstagare som rör sig mellan olika medlemsländer inte i något sammanhang blir utan socialskydd, utan att de alltid får detta skydd i något land.

Verkningarna av EU-lagstiftningen blir genast uppenbara redan när man beger sig på turistresa till ett annat EU-land. Turister har som känt rätt att när de insjuknar anlita vistelselandets hälsovårdstjänster och få den sjukvård som tillämpas i landet ifråga.

Det nordiska socialskyddet har stått på hög nivå och det bygger bl.a. på tjänster. Det nordiska socialskyddsavtalet har nu modifierats i och med EU-lagstiftningen, och ett särskilt nordiskt socialförsäkringsavtal har undertecknats år 1994. Enligt avtalet skall nordiska medborgare, som bor eller vistas i ett annat nordiskt land, behandlas likvädigt med ifrågavarande lands medborgare när det gäller tillämpningen av den lagstifning som omfattas av avtalet. Enligt samma avtal skall de nordiska länderna samarbeta när det gäller transporttjänster för handikappade och äldre.

Trots EU-lagstiftningen och det kompletterande nordiska social-försäkringsavtalet ställs vi kontinuerligt inför fall där gällande lagstiftning nonchaleras. Till exempel att resa mellan Finland och Sverige är angenämt och trivsamt också för rörelsehandikappade. När en handikappad anländer till Stockholm tycks det dock stöta på oöverstigliga hinder att få tag i en invalidtaxi, eftersom personen ifråga givetvis inte har ett färdtjänstkort, utfärdat av Stockholms kommun. Ett ytterligare problem är att man för att över huvud taget få beställa en invalidtaxi där måste uppge ett svenskt personnummer (finländsk personbeteckning duger inte). I praktiken visar det sig att det är

omöjligt att få tillgång till invalidtaxi. Något problem av motsvarande slag förekommer inte i Finland, eftersom man där kan betala för taxin.

I anledning av det ovan framförda föreslår vi att
Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet

att utreda och avlägsna hindren för de nordiska medborgarnas möjligheter att röra sig fritt i Norden och

att se till att det nordiska socialförsäkringsavtalet iakttas bokstavligen och enligt andemeningen.

Helsingfors den 20 mars 1998

Pehr Löv (sfp)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Hannes Manninen (Kesk.)
Ingrid Näslund (kd)
Bjarne Kallis (SKL)
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Erland (lib)

Udvalgsforslag

om at styrke forbrugernes stilling i Norden, EU og WTO.

(fremsat af Europaudvalget)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at alle sektorer inddrager krav om forbrugerpolitiske hensyn, f.eks. således at man inden for forskellig politikområder (f.eks. miljø-, social- og bygge-boligpolitik) tager hensyn til forbrugeren, at forbrugerpolitikken inddrages som en del af velfærdsmodellen, og at man tilskynder nordisk erhvervsliv til at producere varer, som tager et stort forbruger- og miljøhensyn, hvilket på længere sigt vil kunne være en konkurrencefordel,

at samarbejde om at påvirke beslutningerne i EU's forbrugerministerråd og øvrige ministerråd, således at Amsterdamtraktatens nye bestemmelser om forbrugerbeskyttelse reelt inddrages i alle retsakter og tolkes vidtgående i retning af forbrugerbeskyttelse,

at arbejde for at inddrage forbruger- og patientorganisationer i arbejdet for at sikre forbrugernes interesser,

at i næste forhandlingsrunde i WTO i større grad lægge vægt på forbrugerinteresser.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der på Nordisk Ministerråds budget for år 2000 afsættes 500.000 DKK til at inddrage de nordiske forbrugerorganisationer i forberedelser af møder i EU og WTO.

Reservation: Den Konservative gruppe i Nordisk Råd og Fremskridtspartiet i Norge reserverer sig mod 5. at-sætning.

Baggrund

Den nordiske forbrugerpolitik
Det nordiske samarbejde på forbrugerområdet har haft til formål at styrke forbrugerne gennem information, indflydelse og lovgivning. De nordiske traditioner bygger på forsigtighedsprincippet, hvor man tager udgangspunkt i, at man ikke skal tillade varer, som man ikke er sikre på er sunde. Lovgivning, information, klagemuligheder og forbrugerorganisationer er vigtige elementer i den nordiske model. Det nordiske samarbejde har endvidere til formål at påvirke udviklingen af EU's forbrugerpolitik i retning af den nordiske model.

Den nordiske forbrugerpolitik er på vej i positiv retning. Forbrugerne sikres i højere grad retligt, og forsigtighedsprincippet vinder hævd. Det betyder dog ikke, at området må miste opmærksomhed. Der er stadig meget at gøre på dette område.

I realiteten omfatter forbrugerpolitik næsten alle dagligdagens gøremål for den nordiske og europæiske borger. Det betyder, at forbrugerpolitik ikke alene omfatter den retlige regulering, men også omfatter alle de situationer, hvor man som kunde forbruger en eller anden form for vare (det kan være alt fra dagligvare indkøb, over varige forbrugsgoder til serviceydelser). Det er derfor meget vigtigt, at man ikke betragter forbrugerpolitik med snævert juridiske briller.

Den nordiske forbrugerpolitik bør:

- inddrage miljøhensyn, således at man sikrer forbrugerne varer, som er produceret, transporteret, pakket, og markedsført korrekt og miljøvenligt,
- se forbrugerpolitik som et væsentligt velfærdsaspekt: sunde varer, god information osv. giver større velfærd for forbrugeren,
- inddrage en erhvervspolitisk vinkel: sunde og miljørigtigt producerede varer med en fyldestgørende deklaration vil på længere sigt vinde markedsandele, og nordisk erhvervsliv vil vinde markedsandele og konkurrencefordele, hvis man nu begynder at tænke i den retning.

EU's forbrugerpolitik
EU's stats- og regeringschefer har som bekendt fundet forbrugerbeskyttelse så vigtig, at formuleringerne i traktatens art. 153 (tidligere art. 129 A) er præciseret som "forbrugernes sundhed, sikkerhed og økonomiske interesser og til at fremme deres ret til oplysning og uddannelse og til at organisere sig for at beskytte deres interesser". Det fremgår også af art. 153, at forbrugerbeskyttelseshensyn skal inddrages ved udformningen og gennemførelsen af andre af Fællesskabernes politikker og aktiviteter.

Den nye traktat er en forbedring af forbrugerbeskyttelse i EU, men må samtidig konstatere, at der tilbagestår meget arbejde. Traktatens nye mulig-

heder skal udnyttes i praksis for at det skrevne ords intentioner kan give borgerne konkrete resultater.

EU's indre marked omfatter fri handel mellem ikke alene de 15 EU-lande, men også EØS-landene, herunder Norge og Island. EU/EØS-reglerne er således gældende for alle de nordiske lande og har afgørende betydning for såvel forbrugere som virksomheder i samarbejdet.

Den nye traktat vil først vise sin værdi ved gennemførelsen af nye retsakter, som for at forbedre forbrugerbeskyttelsen må tage udgangspunkt i forbrugernes sikkerhed og sundhed fremfor det frie marked. Der ligger således et stort arbejde forude for de nordiske EU-lande med at påvirke EU's retsakter i retning af den nordiske model.

Frihandel på verdensplan

På længere sigt vil dette store europæiske frihandelsområde vil blive udvidet med ansøgerlandene fra Central- og Østeuropa samt Cypern. Endvidere kan nævnes, at den nye verdenshandelsorganisation WTO på globalt plan arbejder med at skabe betingelser for frihandel. WTO kan endda tilsidesætte afgørelser taget af EU.

Det er derfor både i EU og i WTO vigtigt, at de nordiske lande står sammen om at sikre forbrugernes rettigheder, og at det er gode, sunde og sikre varer, som udbydes på det frie marked.

Næste forhandlingsrunde i WTO vil starte i 1999. Det er vigtigt, at de nordiske lande arbejder for at udvikle og forbedre WTO-aftalen, således at den i større grad varetager sociale forhold og hensynet til forbrugerne, bl.a. kravet til sikker mad, samt miljø, sundhed og etiske forhold som f.eks. dyrebeskyttelse.

Forbrugerorganisationer

I de nordiske lande har forbrugerorganisationerne spillet en meget stor rolle som repræsentanter for forbrugerne i lovgivningsprocessen. Det er af største betydning for en forbruger-afbalanceret lovgivning, at også forbrugerne er en forhandlingspart i selve forhandlings- og høringsprocessen forud for, at lovforslag fremsættes.

Desværre er de nordiske forbrugerorganisationer, som alle andre frivillige organisationer ikke stærke nok økonomisk. Det betyder konkret, at man ikke altid har råd til at deltage aktivt ved tilblivelsen af EU's og WTO's lovgivning af betydning for forbrugerne.

Det er derfor vigtigt, at de nordiske forbrugerorganisationer får mulighed for at blive inddraget og påvirke beslutningerne i EU og WTO med indvirkning på forbrugerne. Det kan ske ved obligatoriske høringer i forbindelse med de nordiske regeringers forberedelse, men også f.eks. ved fælles udspil om væsentlige initiativer. Nordisk Ministerråd bør i samarbejde med de nordiske forbrugerorganisationer finde den mest hensigtsmæssige form.

Høring

Arbejdsgruppens oprindelige forslag har været sendt til høring hos nationale myndigheder og organisationer. Høringssvarene har været overvejende positive.

De nordiske forbrugerorganisationer fandt, at nordiske synspunkter kunne få større vægt i EU, hvis forbrugerorganisationerne og myndighederne i størst mulig udstrækning følger ensartede principper. Der blev udtrykt bekymring for, at Amsterdamtraktatens formulering om forbrugerbeskyttelse kunne blive en papirformulering, hvis den ikke blev fulgt op af aktive politiske initiativer.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Øystein Djupedal (SV)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Per-Kristian Foss (H)
Lodve Solholm (FrP)

For så vidt angår 5. at-sætning er der reservation fra:

Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Per-Kristian Foss (H)
Lodve Solholm (FrP)

Udvalgsforslag

om bedre varedeklarationer og mærkning i Norden og EU

(fremsat af Europaudvalget)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de i Norden og EU arbejder for, at alle varer i detailhandelen forsynes med fyldestgørende deklaration og evt. mærkning. Dette krav skal omfatte alle varegrupper, således også levnedsmidler,

at arbejde for at deklarations- og mærkningsregler kommer til at bygge på det højeste oplysningsniveau og sikrer forbrugernes ret til fyldestgørende mærkning,

at der gennemføres en kontinuerlig informationsindsats for at forbrugerne lærer de forskellige mærker og betegnelser i deklarationer at kende,

at arbejde for at forbedre informationsudveksling og advarsels-systemer (som f.eks. EU's skaderapporteringssystem Rapex) om farlige produkter og gøre sådanne systemer tilgængelige for forbrugere og forbrugerorganisationer samt at forbedre kontrollen med særlig produktion af fødevarer.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte udviklingen af antallet af produktgrupper som omfattes af Svane-mærket og i den forbindelse fremme udredninger om særlige miljømæssige problemstillinger ved produkter samt udarbejde en informationsstrategi som rækker længere end 1998 og bl.a. indeholder en fællesnordisk Internetside.

2. Baggrund

En del af den nordiske og EU's forbrugerpolitik er at styrke forbrugernes mulighed for at foretage fornuftige forbrugsvalg ved at sikre tilstrækkelig information.

EU's hovedprojekt i de sidste 10 år har været etableringen af det indre marked, som også omfatter EØS-landene. På længere sigt vil dette store europæiske frihandelsområde blive udvidet med ansøgerlandene fra Central- og Østeuropa samt Cypern. Og med verdenshandelsorganisationen WTO søger man at skabe betingelser for frihandel på globalt plan.

Varedeklarationer

Frihandel er den grundlæggende præmis, som kan sikre forbrugerne et rigt udvalg af varer, fri konkurrence kan sikre forbrugerne en god pris. Men konkurrence og forbrugerens frie valg kan kun ske på ordentlige betingelser, hvis forbrugerne har fyldestgørende oplysninger til at foretage et valg. Det er derfor nødvendigt, at alle varer er mærket med en tilstrækkelig deklaration, hvoraf alle indholdsstoffer i varen fremgår, ligesom alle de stoffer, som har indgået i produktionen, skal fremgå.

Tilstrækkelig deklaration kan være meget svær at overskue for forbrugeren, hvorfor der må udvikles metoder til sikre ensartet og overskuelig deklaration, hvor forbrugeren kan finde de nødvendige oplysninger.

Tilstrækkelig deklaration vil sikre, at forbrugeren kan vælge ikke alene på grundlag af pris, men også på grundlag af varens miljøvenlighed (helt fra produktion af råvare, i forarbejdningsprocessen, indpakningen og transport) og på baggrund af viden om indholdsstoffer. For visse forbrugergrupper, særligt astmatikere og allergikere er det overordentligt vigtigt, at have kendskab til alle kendte astma og allergifremkaldende stoffer, da selv meget små mængder kan udløse en reaktion. Det gælder således, at de nordiske lande må arbejde for, at indholdet af *alle* stoffer i en vare oplyses, således at f.eks. allergikere kan få mulighed for at fravælge produkter, de ikke kan tåle eller acceptere af andre grunde.

De nuværende EU/EØS-regler for deklaration af fødevarer betyder, at ingredienser som udgør mere en 25% af varen skal oplyses. Mange allergikere reagerer imidlertid på meget små doser og har derfor behov for en meget mere udførlig varedeklaration. Grænsen må væk og alle kendte allergifremkaldende stoffer må angives.

Som en yderligere sikkerhed for forbrugerne kunne man indføre mærkning med oprindelsesland.

Som udgangspunkt burde alle EU/EØS-varer være sikre, og dette skulle kun være af betydning for varer uden for EU/EØS-området, som i produktionen ikke skal leve op til EU/EØS-krav, men i realiteten findes der også manglende evne/vilje til at overholde sikkerhedskrav i produktion i EU/EØS-lande.

I et veludbygget velfærdssamfund er netop forbrugerens ret til at vide, hvordan de forbrugte varer påvirker det ydre miljø og personens personlige sundhed en meget vigtig faktor.

Nordisk embedsmandskomité for næringsmiddelspørgsmål har gennemført en udmærket undersøgelse "Merkning av mat", som kortlægger og diskuterer mærkning af fødevarer. De nordiske lande må sikre, at EU og WTO gennemfører høje krav til mærkning, evt. gennem standardisering af levnedsmidler, Codex Alimentarius.

En anden opgave er at få gjort forbrugerne bekendte med de forskellige deklarationsformer. En sådan informationsopgave kunne evt. gennemføres i samarbejde med de næringsdrivende, således at større butikker ophængte informationsskilte.

Mærkning

Den enkelte forbruger kan have svært ved at overskue meget indholdsrige varedeklarationer, hvilket også fremgår af "Merkning av mat". Mærkning kunne derfor forenkles f.eks. ved brug af nogle få autoriserede (f.eks. stats, nordisk eller EU anerkendte) miljø- og sundhedsmærker, såsom den nordiske Svane og EU's Blomst.

Den nordiske Svane markerer, at produktet opfylder en række kriterier for miljøbelastning, kvalitet og funktion på baggrund af en livscyklusvurdering. Der er krav til f.eks. anvendelse af kemikalier, energi- og vandforbrug samt genanvendelse. På nuværende tidspunkt er der fastsat kriterier indenfor ca. 45 forskellige produktgrupper, hvilket betyder tilsammen ca. 1000 svanegodkendte produkter.

Mærkning med EU's Blomst markerer, at produktet på et eller flere områder er mindre belastende for miljøet end andre produkter inden for samme gruppe og giver en livscyklusvurdering.

Der er også private mærker på markedet, f.eks. Bra Miljöval, et svensk mærke udviklet af Naturskydsföreningen, som er baseret på en vugge-til-grav-vurdering, og Øko-tex 100, et mærke udviklet af tekstilindustrier i Europa, som viser indholdet af giftstoffer.

Der har med drøftelserne om genmodificerede varer været meget diskussion om mærkning af denne varegruppe, hvilket har sammenhæng med deklaration og mærkning af hele fødevareområdet. Det er imidlertid ikke alene på fødevareområdet, at mærkning er vigtig. Tekstiler, som anvendes til f.eks. beklædning og sengetøj, og som forbrugerne derfor har nærkontakt med, produceres ved anvendelse af en lang række kemikalier, som kan fremkalde allergi og astma.

På grund af EU's indre marked er det meget vigtigt, at mærkningsbestemmelser ikke alene skal gælde i de nordiske lande, men at alle varer som kan sælges på de nordiske markeder er tilstrækkeligt deklareret og mærket. Det vil derfor være en stor og vigtig opgave for de nordiske lande at sikre, at EU's deklarerings- og mærkningsregler skal bygge på det højeste oplysningsniveau og sikrer forbrugernes ret til fyldestgørende mærkning.

Det kunne overvejes at opfordre større butikker til at oplyse om, hvad de forskellige mærker står for og hvilken status de har.

Den nordiske svanemærkning

Det er, som tidligere beskrevet, meget svært at gennemføre en mærkning, som er entydig og overskuelig for forbrugerne, hvilket taler for, at der anvendes en meget lille gruppe af mærker.

Svane-mærket har grundlæggende en god livscyklusvurdering. Arbejdsgruppen er bekendt med, at Nordisk Ministerråd overvejer at gennemføre en evaluering af Svane-mærket inden for de nærmeste år. En evaluering af Svane-mærkets betydning for forbrugerne og for miljøet kunne være nyttig og anvendes dels til at forbedre Svanen yderligere, dels kunne den give værdifuld viden i forhold til en nordisk indsats for forbedret og forenkles mærkning i hele EU/EØS-området, da det ville give viden om forbrugernes reelle behov og miljøeffekt af mærkning.

På Nordisk Ministerråds budget for 1998 er afsat 2,04 mio. DKK til at styrke den nordiske profil i Svanen, hvilket bl.a. omfatter baggrundsudredninger, målinger af resultater, markedsføring og informationsudvikling. Arbejdet med at udbrede kendskabet til Svanen både hos forbrugerne i Norden, hos virksomheder og hos beslutningstagerne i EU bør ikke kun foregå i 1998, men bør fortsættes i årene fremover.

Farlige produkter

Det er vigtigt, at farlige produkter hurtigt kan fjernes fra markedet. De nationale kontrolmyndigheder må udføre en overbevisende kontrol med produkter, således at information om farlige produkter kan videregives til andre EU/EØS-landes myndigheder. Det er ikke acceptabelt, at forbrugere i et land lider skade på grund af produkter, som man i et andet land er bekendt med kan være sundhedsskadelige eller direkte farlige. EU har et system for hurtig information om farlige forbrugsprodukter, Rapex, dette system må forbedres, da det ikke fungerer tilfredsstillende, der er for megen ineffektivitet i videresendingen af oplysninger om farlige produkter.

Kontrol og sikkerhedskrav

Det er af afgørende betydning for forbrugerne, at de kan stole på de oplysninger, som gives på varedeklarationer. Der findes eksempler på, at kyllinger er mærket salmonellafri, men at kontrolmyndighederne reelt har fundet salmonella.

Dette problem kan kun løses ved omfattende kontrol i produktionslandet. Det er umuligt at gennemføre fuldstændig kontrol ved indførsel i et land eller af sælgeren. Det er derfor vigtigt, at i første omgang myndighederne i alle EU/EØS-lande kan stole på hinandens kontrol, og at kontrolmyndighedernes metoder på længere sigt udvides til at være globale.

Høring

Arbejdsgruppens oprindelige forslag har været sendt til høring hos nationale myndigheder og organisationer. Høringssvarene har været overvejende positive.

Der peges bl.a. på, at en øget udvikling af Svane-mærket bør betyde en styrkelse af de økonomiske ressourcer på fælles nordisk plan, hvis Svanen skal omfatte flere varetyper. Informationsindsatsen på 1998-budgettet betegnes som god, men der er behov for yderligere initiativer, såsom udredninger om særlige miljømæssige problemstillinger, fælles Internetside m.m.

Flere myndigheder er store tilhængere af varemærkning, da det giver forbrugerne valgmuligheder uden at begrænse international handel og da mærkning også er overskuelig for forbrugeren. Man mener, at der vil være et dilemma mellem at få alle oplysninger med, bevare læseligheden og gøre informationsmængden overskuelig.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Udvalgsforslag

om fødevarelovgivning i Norden og EU

(fremsat af Europaudvalget)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de arbejder for at EU's fødevarelovgivning og al øvrig lovgivning i EU foretages under hensyntagen til art. 152 og 153 i Amsterdamtraktaten [1] og Det Europæiske Råds erklæring om levnedsmiddelsikkerhed,

at de i udgangspunktet modsætter sig, at EF's positivlister for tilsætningsstoffer til levnedsmidler udvides, men at de godkender bedre og sikrere tilsætningsstoffer, såfremt disse erstatter allerede godkendte, men mere usunde tilsætningsstoffer,

at de arbejder for at sikre en sund, miljørigtig og etisk acceptabel produktion og forarbejdningsproces af fødevarer, som ikke skader forbrugernes sundhed, skader miljøet eller krænker etiske grundprincipper for adfærd mod dyr, bl.a. ved at sikre landbrugs-producenter oplysninger om forskellige metoder.

2. Baggrund

Nordiske standarder

De nordiske lande har traditionelt været forsigtige i lovgivningen på fødevareområdet. De nordiske lande har haft en række (dog af og til indbyrdes forskellige) forbud, der alle har bygget på forsigtighedsprincippet, hvor man tager udgangspunkt i, at man ikke skal tillade fødevarer, hvorom der kan herske tvivl om en sundhedsrisiko ved overdrevet indtagelse. EU's forbrugerpolitik har på visse områder betydet forringelser af de nordiske landes standarder, hvilket bør afhjælpes.

EU's fødevarepolitik har været baseret på at betragte levnedsmidler som varer på lige fod med alle andre varer på det indre marked. Derfor er EU's lovgivning baseret på retningslinier for fri konkurrence og ikke for et forsigtighedsprincip.

---

1. I den konsoliderede udgave af traktaten om oprettelse af det europæiske fællesskab

I EU såvel som i Norden er der imidlertid ved at opstå øget opmærksomhed om, at forbrugerne ikke vil stoppe et hvilket som helst produkt i munden. Stigende fokusering på sundhed har skabt øget opmærksomhed omkring tilsætningsstoffer og produktionsmetoder. Og senest har BSE-skandalen givet stof til eftertanke.

EU's kommende fødevarelovgivning

Kommissionen kom i april 1997 med en grønbog om de generelle principper for Den Europæiske Unions levnedsmiddellovgivning. Kommissionens formål med grønbogen var at undersøge, i hvilket omfang lovgivningen opfylder forbrugernes, producenternes, de forarbejdende virksomheders og de handlendes forventninger og at overveje foranstaltninger til styrkelse af de officielle kontrol- og tilsynssystemer. Som det fremgår, er forbrugerne kun en af flere interessenter i Kommissionens formålsbeskrivelse.

EU forbereder på baggrund af grønbogen en fødevarelovgivning, som forventes gennemført efter art. 100 A i den gældende traktat. Amsterdamtraktaten indeholder imidlertid nye formuleringer i bestemmelserne om folkesundhed, art. 152, og forbrugerbeskyttelse, art. 153. I art. 153, stk. 1 hedder det: "For at fremme forbrugernes interesser og sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau bidrager Fællesskabet til at beskytte forbrugernes sundhed, sikkerhed og økonomiske interesser og til at fremme deres ret til oplysning og uddannelse og til at organisere sig for at beskytte deres interesser". I art. 152, stk. 4, litra b) hedder det: "uanset art. 37 at vedtage foranstaltninger på veterinær- og plantesundhedsområdet, der direkte har til formål at beskytte folkesundheden".

Det fremgår, at sundheds- og forbrugerbeskyttelseshensyn skal ind-drages ved udformningen og gennemførelsen af andre af Fællesskabernes politikker og aktiviteter. EU har nu så længe ventet på en fødevarelovgivning, at det kan undre, at Kommissionen fremskynder gennemførelsen under den gamle traktat og ikke venter med en gennemførelse efter de nye bestemmelser, som også inddrager forbrugerhensyn.

EU-Topmødet i Luxembourg den 12. – 13. december 1997 afgav en erklæring om levnedsmiddelsikkerhed. Heraf fremgår det, at Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på, at ministrene for landbrug, forbrugerpolitik, det indre marked og sundhed i efteråret 1997 har holdt drøftelser om levnedsmiddelsikkerhed. Det Europæiske Råd finder behov for at supplere og forenkle fællesskabslovgivningen.

Fødevareområdet er sandt nok meget kompliceret, og der kunne være god brug for forenkling. Kommissionen har fremsat dette ønske og har som en begyndelse fremlagt ændringsforslag til 7 direktiver. Men det må fremhæves, at forenkling skal tage udgangspunkt i forbrugernes sundhed og sikkerhed og ikke i de øvrige interessenter, som er med i formålsbeskrivelsen til Kommissionens grønbog, og det er derfor meget vigtigt, at de nordiske lande

holder fast i Det Europæiske Råds fremhævelse af, at kravet om levnedsmiddelsikkerhed bør ligge til grund for opfølgningen af grønbogen, og at grønbogen også skal danne grundlag for mærkning af levnedsmidler.

Uetiske og måske usunde produktions- og fremstillingsmetoder
Der kan nævnes mange eksempler på produktions- og fremstillingsmetoder: vækstfremmere, strålebehandling, genmodifikation, hormonbehandling, meget hurtig opfedning, lange transporttider, store mængder af sprøjtemidler, tilsætningsstoffer (f.eks. sulfitter og nitrit/nitrat, søde- og farvestoffer) til fødevarer og tilsætning af vitaminer og mineraler i børnemad, som de nordiske lande ikke bifalder. Der kan ligge sundhedsmæssige eller etiske begrundelser bag. Det er vigtigt, at de nordiske lande i EU/EØS står sammen om, at vi ikke ønsker produkter på markedet, som på den ene eller anden måde strider mod vore nordiske principper.

Det er også vigtigt, at kravene til højere standarder omfatter f.eks. slagterier, vandværker, mejerier osv. og emballering af levnedsmidler, således at der ikke opstår skadelige bakterier i produktions-, fragt eller opbevaringsprocessen.

Høring
Arbejdsgruppens oprindelige forslag har været sendt til høring hos nationale myndigheder og organisationer. Høringssvarene har været overvejende positive.

De nordiske forbrugerorganisationer fandt, at nordiske synspunkter kunne få større vægt i EU, hvis forbrugerorganisationerne og myndighederne i størst mulig udstrækning følger ensartede principper. Der blev udtrykt bekymring for, at Amsterdamtraktatens formulering om forbrugerbeskyttelse kunne blive en papirformulering, hvis den ikke blev fulgt op af aktive politiske initiativer.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfússon, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Udvalgsforslag

om markedsføring i IT-samfundet

(fremsat af Europaudvalget)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at man i samarbejde retter henvendelse til EU om, at Kommissionen bør udarbejde en analyse om internettets betydning for forbrugerbeskyttelse med henblik på at indføre et begreb om god markedsføringsskik i EU og globalt, som skal sikre forbrugernes nuværende rettigheder (også når handel sker over internettet), sikre at der ikke anvendes uetiske markedsføringsmetoder, samt skal sikre fri og lige konkurrence. Princippet om god markedsføringsskik skal også omfatte informationsteknologiområdet og tage højde for de nye problemstillinger ved handel, som er opstået med den elektroniske handels udbredelse.

2. Baggrund

EU er på mange områder godt på vej med lovgivning på det retlige forbrugerområde, bl.a. har Kommissionen udarbejdet "Kommissionens statusrapport om prioriteter med hensyn til forbrugerpolitikken 1996 – 1998". Den teknologiske udvikling sker meget hurtig, og udnyttelsen af dens muligheder er utallige. En af de seneste metoder for markedsføring er anvendelse af informationsteknologi over for svage forbrugergrupper, herunder børn og unge, f.eks. ved meget avancerede markedsføringsmetoder som spil, der "indoktrinerer" bestemte mærker i børns bevidsthed, direct-mail med tilbud, registrering af forbrugernes kommunikations-mønstre med henblik på skræddersyet markedsføring.

Informationsteknologiens hurtige fremmarch har betydet mulighed for helt nye og meget mere aggressive markedsføringsmetoder på tv og internet. Denne form for markedsføring er i sig selv problematisk, da forbrugerbeskyttelsesregler bliver uklare: Der er ingen direkte kontakt mellem sælger og kunde og spørgsmål om ansvar for oplysninger om varen, betaling, levering og klager bliver umulige at besvare, ligesom ansvaret bliver sværere at placere.

De nordiske lande må arbejde for at indføre et begreb om god markedsføringsskik i EU's lovgivning. Det er uacceptabelt, at anvendelse af hårde og uetiske markedsføringsmetoder kan give visse virksomheder konkurrencefordele. Specielt på informationsteknologiområdet er der behov for at skabe et retsgrundlag og en fælles strategi for regulering af markedsføring og reklame, specielt må man være opmærksom på markedsføring rettet mod børn og unge på IT-medier. Et forslag kunne være, at forbrugeren kunne forbyde en markedsfører at sende reklamer, og at reklamer skal være identificerbare som reklamer.

De nordiske forbrugerministre besluttede i februar 1998 at udarbejde et nordisk forslag til EU-regelværk om god markedsføringsskik på internet. Europaudvalget mener, at forbrugerministrene er på rette vej med et sådant samarbejde, som omfatter informationsteknologiens særlige problemstillinger.

Høring

Arbejdsgruppens oprindelige forslag har været sendt til høring hos nationale myndigheder og organisationer. Høringssvarene har været overvejende positive.

De nordiske forbrugerorganisationer fandt, at nordiske synspunkter kunne få større vægt i EU, hvis forbrugerorganisationerne og myndighederne i størst mulig udstrækning følger ensartede principper. Der blev udtrykt bekymring for, at Amsterdamtraktatens formulering om forbrugerbeskyttelse kunne blive en papirformulering, hvis den ikke blev fulgt op af aktive politiske initiativer.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfússon, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Presidiets betänkande

över medlemsförslaget om kärnvapenfria zoner

(Medlemsförslaget, se s. 537)

Presidiets förslag
Mot bakgrund av vad som nedan anförs föreslås

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Medlemsförslaget
I medlemsförslaget föreslås att
Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att aktivt verka för att Nordens traktatsfästs som kärnvapenfri zon i enlighet med tidigare enhälligt fattad rekommendation i Nordiska Rådet

att igångsätta arbetet på att utvidga zonen också till Kolahalvön, Karelen, Baltikum och Östersjöområdet

att utreda under vilka förutsättningar den också av OSSE:s parlamentarikerförsamling omfattade idén om en kärnvapenfri "korridor" genom östra Centraleuropa kunde skapas

Förslagsställarna tar utgångspunkt i NATO:s beslut år 1997 om att inleda medlemskapsförhandlingar med Polen, Tjeckien och Ungern. Man menar, att denna utvidgning medför negativa verkningar, som det är nödvändigt att ta nya säkerhetspolitiska initiativ för att motverka.

Man hänvisar till tidigare diskussioner om tillskapandet av kärnvapenfria zoner, och anser frågan om Norden som traktatfäst kärnvapenfri zon nu åter bör tas upp. Det påpekas att avsikten inte är att rubba eller förändra de nordiska ländernas säkerhetspolitiska prioriteringar och linjedragningar, eller att skapa en från övriga Europa isolerad lösning.

I förslaget sägs vidare att planen på en nordisk kärnvapenfri zon i Norden inför 2000-talet bör utvidgas till att omfatta vissa närområden, och att hela

Östersjöområdets kärnvapenfrihet på sikt borde garanteras. Den nordiska kärnvapenfria zonen bör enligt förslagsställarna vidare utvidgas till att gälla områden i östra Centraleuropa.

Tidigare debatt om kärnvapenfria zoner

Under 1970- och 1980-talen fördes en omfattande debatt om tanken på Norden som kärnvapenfri zon. Självfallet fanns olika uppfattningar om förutsättningar och villkor för en sådan zon. Grundtanken torde ha varit att de Nordiska länderna i någon form av internationellt avtal skulle åta sig att inte under några omständigheter tillåta att kärnvapen placerades ut på deras territorier, och att kärnvapenvakterna i gengäld skulle lämna trovärdiga garantier för att kärnvapen inte skulle användas mot de nordiska ländernas territorier.

Den dominerande slutsatsen blev att detta inte var realistiskt i det Europa som säkerhetspolitiskt präglades av det kalla krigets militära allianser.

Diskussionerna om en kärnvapenfri "korridor" genom Centraleuropa har sitt ursprung i samma situation. I Europas mitt gränsade två militärallianser, NATO och Warszawapakten, till varandra. På ömse sidor om denna gräns, främst i de båda tyska staterna, hade taktiska kärnvapen - dvs. kärnvapen med kort räckvidd - av olika slag placerats ut. Genom att skapa en bred "korridor", där inga slag av kärnvapen utplacerats, skulle man minska risken för att dessa taktiska kärnvapen kom till tidig användning vid en attack med konventionella vapen. Detta skulle i sin tur ger mer tid för förhandlingar mellan parterna och minska risken för en snabbt eskalerande kärnvapenkonfrontation.

I medlemsförslag A 1123/p om sikkerhetspolitikk, som väckts av den vänstersocialistiska gruppen, aktualiserades i Nordiska rådet kravet på "at Norden traktatfestes som atomvapenfri sone, og at det arbeides for en utvidelse av en slik sone til også at omfatte Østersjøområdet og Kola/-Karelien".

Presidiet behandlade detta och ytterligare två medlemsförslag om säkerhetspolitiska frågor under hösten 1997, och ansåg sig därvid inte kunna stödja denna del av medlemsförslag A 1123/p. Presidiets betänkande godkändes av plenarförsamlingen i november 1997. Inte heller tidigare har Nordiska rådet antagit någon rekommendation av innebörden att Norden bör traktatfästas som kärnvapenfri zon.

Såvitt kan utläsas av slutdeklarationen från OSSE:s Parla-mentarikerförsamlings möte år 1997 har denna organisation inte tagit ställning för någon kärnvapenfri "korridor" genom östra Centraleuropa (eller överhuvudtaget). Däremot anser Parlamentariker-församlingen att Forum for Security Co-operation (FSC), skall anförtros uppdraget att utarbeta ett övergripande (comprehensive) nedrustningsförslag, för att uppnå kärnvapenfria zoner i OSSE-området som ett steg mot ett globalt förbud mot alla kärnvapen.

Presidiet

Större delen av södra halvklotet täcks nu av avtal om kärnvapenfria zoner. Presidiet anser att det är viktigt att arbetet rörande kärnvapenfria zoner drivs vidare på det internationella planet. Inte minst viktigt är att FN:s nedrustningskommission (UNDC) under 1997 inledde ett arbete som syftade till att fastställa riktlinjer och principer för upprättande av kärnvapenfria zoner. UNDC avser slutföra detta arbete år 1999. De nordiska länderna agerar pådrivande i förhandlingarna. OSSE:s toppmöte i Lissabon 1996 fastställde grundregler och allmänna mål för det fortsatta arbetet med rustningskontroll, samt inledde arbetet med att utforma en säkerhetsstadga för Europa. Presidiet stödjer fullt ut dessa principer och beslut. Samtidigt konstaterar presidiet att OSSE:s verksamhet vad gäller avtal om rustningsbegränsningar främst är inriktad på konventionella vapen.

I Europa har den säkerhetspolitiska situationen i Europa förändrats radikalt under 1990-talet. NATO består, och är på väg att utvidgas. Warszawapakten har upplösts, och de tidigare sovjetiska styrkorna, inklusive kärnvapnen, har dragits bort från Centraleuropa.

De blivande NATO-medlemmarna Polen, Tjeckien och Ungern förfogar inte över kärnvapen. Redan därmed har de facto en kärnvapenfri korridor skapats. NATO har deklarerat att man under de nuvarande omständigheterna inte har behov av att placera trupp eller kärnvapen på de nya medlemsländernas territorier. När det gäller "områden i de tre blivande NATO-medlemmarnas omedelbara närhet" kan nämnas att såväl Vitryssland som Ukraina efter Sovjetunionens upplösning förklarat att man inte önskar vara kärnvapenmakter eller ha kärnvapen utplacerade på respektive territorium.

Således finns i Europa ett landområde som sträcker sig från Östersjön till Medelhavet där, i likhet med Norden, inga kärnvapen är utplacerade.

Frågan om kärnvapenfria zoner i Europa hänger nära samman med den om militära allianser. Många europeiska stater har sökt garantier för sin säkerhet genom allians med stormakter som innehar också kärnvapen. Användning av kärnvapen ingår som en möjlighet i såväl NATO:s som Rysslands försvarsplanering. Därmed finns en motsättning mellan å ena sidan att avstå från möjligheten att i ett krisläge föra in eller använda dessa vapen, och å andra sidan att upprätthålla säkerhetsgrantins trovärdighet och likvärdigheten mellan alla alliansparters.

De militära anläggningarna på Kola-halvön är basområde för huvuddelen av Rysslands strategiska ubåtsflotta. I den ryska säkerhetsdoktrinen betonas nu starkare än tidigare kärnvapnen som avskräckningsmedel. Det är för Ryssland av vital betydelse att dess förmåga till vedergällning med kärnvapenbestyckade ubåtar inte urholkas. Områdets betydelse för rysk kärnvapenkapacitet innebär i sin tur att NATO och inte minst USA har ett fortsatt strategiskt intresse i området.

Nordkalottens kärvapenstrategiska betydelse kvarstår således. Presidiet konstaterar att de nordiska länderna valt olika säkerhetspolitiska lösningar, och att en ömsesidig respekt för dessa vägval måste vara utgångspunkt för det säkerhetspolitiska samarbetet i Norden. Vidare måste enligt presidiets mening frågan om en nordisk kärnvapenfri zon ses i ett bredare europeiskt sammanhang. Liksom på det säkerhetspolitiska området i stort måste regionala lösningar utgöra delar av en alleuropeisk och transatlantisk säkerhetsordning. Detta innebär i praktiken att frågan om Norden som traktatfäst kärnvapenfri zon för närvarande saknar aktualitet.

Svalbard den 11 augusti 1998

Dorte Bennedsen (S)
Sven Erik Hovmand (V)
Per Olof Håkansson (s)
Kaj Ikast (KF)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Olof Johansson (c)
Berit Brørby Larsen (A)
Lauri Metsämäki (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (Ja)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sten Svensson (m)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Jarmo Wahlström (Vas.)

A 1177/p

Medlemsförslag

om kärnvapenfria zoner

(Väckt av den Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

NATO:s toppmöte i Madrid i juli -97 gav klarsignal för en utvidgning av NATO. Alla är inte överens om att detta är den säkerhetspolitiska lösning Europa just nu behöver och i Norden väcker utvidgningen inte alltid begeistring. Europeiska och amerikanska politiker, forskare, militärer och diplomater har varnat för att en NATO-utvidgning på nytt kan framkalla det kalla krigets atmosfär och återupprätta det blocktänkande som vi nyss trodde att vi befriades ifrån.

NATO-utvidgningen upptar kraft och energi, samt ekonomiska uppoffringar, som i stället borde användas till att lösa de sociala och ekologiska utmaningar som finns i hela östeuropa. En NATO-utvidgning ökar också märkbart risken för vapenupprustning i en tid då all energi borde satsas på nedrustning.

I och med att utvidgningen trots allt är ett faktum, och en ny utvidgning kan bli aktuell relativt snart, är det nödvändigt med nya initiativ som är i stånd att motverka de negativa verkningar som en NATO-utvidgning kan medföra.

Förändringar i OSSE:s uppgifter och organisatoriska struktur kunde göra organisationen till det ledande säkerhetspolitiska organet i Europa. I motsats till NATO och EU omfattar OSSE alla länder i Europa och i OSSE möts dessutom alla medlemsländer likvärdigt. Samtidigt som NATO-ländernas försvarsutgifter är 500.000 miljoner dollar är OSSE:s 35 miljoner dollar - detta är ett alltför tydligt tecken på prioriteringar som inte i första hand gynnar fredlig samverkan.

Den viktigaste säkerhetspolitiska utmaningen för Europa i dag är att starkare inkorporera Ryssland i de säkerhetsorganisationerna. Både NATO och WEU är problematiska som europeiska säkerhetspolitiska lösningar i och med att deras försvarsdoktrin baserar sig på kärnvapen. Det finns heller inga tydliga tecken på att det kärnvapenbaserade försvarstänkandet skulle ha tappat terräng någonstans i världen.

I maj 1997 tog 32 medborgarorganisationer från 4 nordiska länder initiativ till uppgörandet av ett avtal om Norden som kärnvapenfri zon. Organisationerna anser att tiden nu är mogen för att återigen uppta frågan på agendan.

Avsikten med en kärnvapenfri zon i Norden är inte att rubba eller förändra de nordiska ländernas säkerhetspolitiska prioriteringar och linjedragningar. Avsikten är inte heller att skapa en från övriga Europa isolerad lösning, utan att få till stånd ett konkret och förtroendeingivande arrangemang som stöder strävandena till nedrustning och avspänning i hela Europa.

De säkerhetspolitiska lösningar som länderna valt behöver inte vara ett hinder för kärnvapenfrihet och inte heller förorsaka obalans i området. Det är viktigt att länder utanför zonen inte får ett större säkerhetspolitiskt inflytande än tidigare på dem som ingår i zonen. I stället är avsikten att de nordiska länderna tack vare den kärnvapenfria zonen får möjlighet att idka en mera självständig säkerhetspolitik.

I den i princip redan för många år sedan godkända planen på en nordisk kärnvapenfri zon ingår de fem nordiska länderna. Därutöver finns det skäl att inför 2000-talet utvidga denna plan till att omfatta också vissa närområden, såsom t.ex. Kolahalvön, Karelen och de självständiga staterna i Baltikum. Också östersjöområdets kärnvapenfrihet borde på sikt garanteras.

NATO-utvidgningen skapat behov av nya initiativ också i östra centraleuropa för att motverka den ökade spänningen i området. Det innebär att den nordiska kärnvapenfria zonen borde utvidgas också till att gälla områden i de tre blivande NATO-medlemmarnas omedelbara närhet.

Idén att skapa en kärnvapenfri korridor genom centraleuropa omfattades enhälligt av OSSE:s parlamentarikerförsamling sommaren 1997. Därför torde samma idé inte ha några problem med att bli godkänd också av Nordiska Rådet.

FN:s nedrustningskomission inledde under 1997 ett arbete för att fastställa riktlinjer och principer för upprättandet av kärnvapenfria zoner. Dessa principer kan till fördel utnyttjas i fråga om skapandet av bl.a den nordiska kärnvapenfria zonen.

Med anledning av ovanstående föreslås att

Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att aktivt verka för att Nordens traktatsfästs som kärnvapenfri zon i enlighet med tidigare enhälligt fattad rekommendation i Nordiska Rådet

att igångsätta arbetet på att utvidga zonen också till Kolahalvön, Karelen, Baltikum och östersjöområdet

att utreda under vilka förutsättningar den också av OSSE:s parlamentarikerförsamling omfattade idén om en kärnvapenfri "korridor" genom östra centraleuropa kunde skapas

Helsingfors den 29 maj 1998

Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet

Jarmo Wahlström (Vas)
Charlotta Bjälkebring (v)
Steingrimur Sigfusson (A)
Jette Gottlieb (EL)
Annika Lapintie (Vas)
Øystein Djupedal (SV)
Pernille Frahm (SF)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)

(Medlemsförslaget, se s. 551)

Presidiets förslag till beslut
Presidiet föreslår Nordiska Rådet att med anledning av det framställda medlemsförslaget rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att principiellt eftersträva ett multilateralt investeringsavtal snarare än ett oöverskådligt system av bilaterala avtal

att verka för att ett MAI-avtal framförhandlas med deltagande av så många länder som möjligt

att verka för att ett MAI-avtal faller inom ramen för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling

att i fortsatta förhandlingar beakta vad som anförs i detta betänkande om behovet av skydd för bl.a. miljön, arbetstagarnas rättigheter och kulturvärden, samt att nuvarande standards inte sänks

att under förhandlingsprocessen stimulera en offentlig debatt med deltagande av industri-, arbetstagar-, miljö-, u-lands- och andra berörda organisationer

Medlemsförslaget
Förhandlingar om ett multilateralt investeringsavtal (MAI) har pågått inom OECD sedan 1995. Avtalet syftar till att alla investeringar och investerare i framtiden skall behandlas lika, oavsett från vilken av de avtalsslutande staterna investeringen gjorts och avsett i vilken stat investeraren har sin hemvist. Avtalet skulle, genom OECD-ländernas dominans i världsekonomin, komma att omfatta 85 % av alla utgående investeringar i världen. Syftet är att alla investerare och investeringar i framtiden behandlas lika i alla avtalsländer, vilket innebär att små familjeföretag skulle konkurrera på samma villkor som internationella storföretag.

I medlemsförslaget pekas inledningsvis på bristen på öppenhet och offentlig debatt i samband med förhandlingar om internationella avtal i allmänhet, och MAI-avtalet i synnerhet. Förslagsställarna uttrycker vidare oro för hur det tänkta avtalet skulle påverka t.ex. miljöskyddet, arbetarskyddet, socialförsäkringarna, kulturen, och förhållandet mellan den rika världen och utvecklingsländerna, samt anser att alltför litet är känt om detta.

I medlemsförslaget anförs också att även om det antal stater som deltar i förhandlingarna är begränsat är det tänkt att MAI-avtalet skall bli globalt, varför förhandlingarna borde föras i en större krets av stater än enbart dem som är medlemmar i OECD.

Enligt förslagsställarnas mening bör, mot denna bakgrund, Nordiska rådet rekommendera Nordiska ministerrådet:

- att bidra till att genom beaktande av den starka kritik som framförts kräva att MAI-förhandlingarna återupptas från andra utgångspunkter än hittills
- att verka för att den i nordiska sammanhang vanliga offentligheten garanteras under den fortsatta MAI-processen
- att verka för att det slutliga utkastet till MAI-avtal underställs också arbetsmarknadsparternas, miljö- och biståndsorganisationernas och övriga betydelsefulla medborgarorganisationers granskning innan det slutliga beslutet fattas
- att arbeta för att de nordiska ländernas krav på förbehåll från avtalet koordineras då det är befogat
- att verka för att nödvändiga opartiska utredningar om avtalets konsekvenser för kulturen, miljön, välfärden och de fackliga rättigheterna utförs innan avtalet undertecknas
- att bidra till att förhandlingarna fortgår inom ramen för t.ex. FN, eller att länder utanför OECD ges möjlighet att delta i förhandlingarna

Remissinstanserna

Medlemsförslaget har sänts på remiss till berörda ministerier och myndigheter i de nordiska länderna, fackliga organisationer, industri-/arbetsgivarorganisationer, miljöorganisationer samt till organisationer som engagerar sig i u-landsfrågor. Svar har inkommit enligt bilaga.

Generellt sett ställer sig flertalet remissinstanser positiva till ett MAI-avtal som skall tillförsäkra utländska investerare lika villkor som inhemska. Det gäller *utrikesministerierna i Danmark och Finland,* liksom *handelns och industrins organisationer. Handels- og Servicenæringens Hoved-organisasjon* (Norge) anser att ett förutsägbart ramverk för utlands-investeringar är positivt för ett litet land som Norge, och menar att ett sådant avtal kan vara nödvändigt för att motverka att internationellt kapital spelar ut länder mot varandra i kampen om att dra till sig investeringar. Även de *fackliga organisationer* som svarat är i princip positiva till ett MAI-avtal, men anför att

investerarnas rättigheter måste balanseras av rättigheter för löntagarna så, att den ökande globaliseringen inte medför sämre villkor för dem. De *organisationer* som arbetar med *miljö-* och/eller *u-landsfrågor* ställer en rad villkor för ett MAI-avtal, eller avvisar tanken.

Utrikesministerierna i Danmark, Finland och Norge, liksom *Miljöministeriet i Finland,* (dvs. samtliga ministerier som avgett remissvar) anför i något olika ordalag att de går in för största möjliga öppenhet och transparens i förhandlingarna, att de rådgör med arbetsmarknadens parter och andra organisationer, och att de bidrar till att problemområden som kultur, miljö och arbetsmarknadsfrågor belyses. *Arbetsmarknadens parter* anger att de deltagit i samråd, liksom fått insyn i förhandlingarna genom respektive rådgivande kommitté in OECD, medan *några* av de *övriga organisationer* som svarat ställer krav på större öppenhet.

Beträffande länderkretsen anser de flesta remissinstanserna att det vore en fördel om ett MAI-avtal kunde framförhandlas i t.ex. Världshandelsorganisationen. Några påpekar samtidigt att vissa länder som inte är medlemmar i OECD deltar som observatörer i förhandlingarna, och att avtalet avses bli öppet för alla stater. *Utrikesministeriet i Finland (handelspolitiska avdelningen)* anför att om avtalet i första hand kommer att gälla mellan OECD-länderna blir effekten ringa i fråga om förhållandet mellan de rika länderna och utvecklingsländerna, och vidare att motsvarande förhandlingar kunde inledas inom WTO när ett tillräckligt intresse från utvecklingsländerna föreligger. *Dansk Industri* liksom *Næringslivets Hovedorganisasjon* (Norge) stöder tanken att OECD-förhandlingarna avslutas innan förhandlingar inom WTO kan inledas. *Finlands Fackförbunds Centralorganisation (FFC)* anför att främjande av de regler som syftar till att skydda de mänskliga rättigheterna eller miljön skulle vara svårare inom åtminstone WTO, och stöder därför inte oreserverat förslaget om att flytta MAI-förhandlingarna till FN eller WTO. *Danmarks FN-förbund,* som avvisar det framförhandlade utkastet till avtal, anser att förhandlingar om ett multilateralt investeringsavtal bör föras inom FN.

De fackliga organisationerna (*FTF, FFC, ASI, LO och Nordens Fackliga Samorganisation)* betonar som nämnts att investerarnas rättigheter måste balanseras av rättigheter för löntagarna, och kräver därför bl.a. att parterna måste förplikta sig att iaktta ILO:s deklaration om grundläggande rättigheter för arbetstagarna, samt att ett förbud tas med i MAI-avtalet mot positiv diskriminering av utländska investerare. *FFC* anför vidare att MAI-avtalet bör omfatta i första hand produktionsinvesteringar, men inte hindra ingripande mot valutaspekulation etc. *FFC* anser att det inom OECD framförhandlade avtalet skulle vara ett betydande och positivt steg. *Dansk industri* anser att miljöklausuler och sociala klausuler bör hållas utanför förhandlingarna om ett MAI-avtal, och i stället behandlas i särskilda fora som ILO och WTO. *Industriförbundet* (Sverige) anför liknande uppfattningar.

Miljöministeriet i Finland påpekar att bestämmelser om investeringsskydd ofta tar sikte även på att regleringar skall begränsas, vilket kan skapa en spänning gentemot miljöbestämmelser. Miljöministeriet har arbetat för att det kommande avtalet inte skall hindra staterna att upprätthålla och vidareutveckla behövlig lagstiftning på miljöområdet. *Naturvårdsverket* är positivt till grundtanken med ett multilateralt avtal som skall ge enhetliga riktlinjer för utlandsinvesteringar. Dock anser man att det är problematiskt att avtalet inte har hållbar utveckling som övergripande mål, och befarar att avtalet kan komma att innebära negativa konsekvenser för miljön. *Næringslivets Hovedorganisasjon* förklarar sig enig med det norska förslaget om att avtalet bör innehålla ett förbud mot avvikelse från nationella miljöbestämmelser för att dra till sig investeringar.

Mellemfolkelig Samvirke (Danmark), anser att det är mycket viktigt att få till stånd ett multilateralt investeringsavtal med miniminivåer för miljön och arbetstagarnas rättigheter, och för att på internationell nivå reglera kapitalflödena. Man stöder icke-diskrimineringsprincipen, men har i övrigt en rad kritiska synpunkter på det föreliggande avtalsförslaget. *FN-förbundet i Danmark* avvisar det av OECD utarbetade förslaget, bl.a. med hänvisning till att det hindrar att man gynnar lokala firmor eller landets medborgare. FN-förbundet anför också att FN:s deklarationer rörande miljö och social rättvisa bör ligga till grund för ett framtida avtal. *Svenska Naturskyddsföreningen* kritiserar också att avtalsförslaget inte beaktar de allmänna och specifika mål för den globala utvecklingspolitiken som världssamfundet ställt sig bakom bl.a. vid en rad FN-konferenser under 1990-talet. Även *ForUM for Utvikling og Miljö* (Norge) betonar att MAI-avtalet bör bedömas mot bakgrund av t.ex. 1992 års Rio-deklaration. Man pekar vidare på det utvidgade expropriationsbegreppets risker vad gäller områden som miljö-, kultur- och social- och regionalpolitik. *Industri-förbundet* (Sverige) anför att MAI-avtalets grundprincip, icke-diskrimine-ring innebär att varje land självt bestämmer sina regler på miljöområdet, vad gäller arbetsrätt och kulturstöd osv., så länge man inte diskriminerar företag med utländsk ägande. Industriförbundet anför vidare att MAI-avtalet inte påverkar internationella avtal om miljö, arbetsrätt, etc och att oron härvidlag kunde mötas genom uttryckliga bestämmelser i MAI-avtalet. Man påpekar också att bestämmelser liknande dem i det tilltänkta MAI-avtalet finns i redan gällande avtal, bl.a. inom WTO.

Presidiet

Diskussioner och förhandlingar om investeringsavtal liknande det nu aktuella MAI-avtalet har förts på det internationella planet åtminstone sedan början av 1980-talet. År 1995 beslutade ett ministermöte i de västliga industriländernas samarbetsorganisation OECD att inleda förhandlingarna om ett multilateralt investeringsavtal (MAI-avtal). I de nordiska länderna, liksom i själva OECD, har fackliga och industriorganisationer kunnat följa förhandling-

arna genom deltagande i rådgivande organ av olika slag. Emellertid kom en bredare offentlig debatt till stånd först kort tid innan förhandlingarna enligt tidtabellen skulle vara avslutade, i april 1998.

Öppenhet och debatt

Den kritik som i medlemsförslaget riktas mot detta pekar i realiteten på ett mer generellt demokratiproblem. Samhällsutvecklingen har medfört att allt fler förhållanden påverkas av händelser och aktörer i utlandet, och att allt fler problem kan lösas endast genom internationell samverkan. Internationella avtal reglerar eller sätter ramar för de enskilda staternas åtgärder på allt fler samhällsområden som traditionellt betraktats som inrikespolitiska. Omvänt gäller att dagens utrikespolitik spänner över ett bredare fält av frågor än förr.

Samtidigt kvarstår att det är regeringarna som svarar för internationella förhandlingar. Sådana förhandlingar kan inledas utan föregående debatt eller beslut utanför regeringen. De förs ofta på grundval av olika utkast till mer eller mindre komplicerade avtalstexter, dessutom skrivna på främmande språk. Dessa och andra skäl medför att såväl parlamentariker som intresseorganisationer, media och allmänheten i övrigt har begränsad insyn i förhandlingarna under den tid dessa pågår. Detta riskerar att medföra att den offentliga debatten inleds först när en mer eller mindre färdigförhandlad avtalstext föreligger och det nationella manöverutrymmet i realiteten är starkt begränsat.

Arbetet med internationella avtal som berör stora och viktiga samhällsområden ställer därför krav på öppenhet och informationsinsatser från regeringarnas sida som går långt utöver vad som tidigare gällt för utrikespolitiska frågor. Samtidigt måste framhållas att regeringarna inte kan vara ensamt ansvariga för att information och argument når medborgarna.

Presidiet noterar att OECD och medlemsstaternas regeringar i samband med att man i april 1998 beslutade göra ett sex månaders uppehåll i de formella förhandlingarna också uppmärksammade behovet av en bättre information till allmänheten om det tilltänkta MAI-avtalet. Presidiet anser sig mot den bakgrunden, och mot bakgrund av vad tre nordiska regeringar anför i sina remissvar, kunna utgå ifrån att de nordiska ländernas regeringar visar största möjliga öppenhet under den fortsatta förhandlingsprocessen.

Enligt medlemsförslaget bör det slutliga utkastet till MAI-avtal underställas granskning av arbetsmarknadens parter, miljö- och biståndsorganisationer m.fl. innan det slutliga beslutet fattas. Eftersom ett avtal skall godkännas av de nationella parlamenten finner Presidiet detta självklart, men också otillräckligt. Synpunkter på MAI-avtalet ur industri-, arbetstagar-, miljö-, u-lands- och andra relevanta perspektiv måste kunna framföras och ges offentlighet innan förhandlingarna är slutförda och valet står mellan att anta eller förkasta ett avtalsförslag.

Utredningar om MAI-avtalets konsekvenser för samhällsområden som miljö, arbetsförhållanden, kultur, etc, och om MAI-avtalets förhållande till internationella åtaganden på dessa områden, bör också bidra till en saklig debatt som kan påverka förhandlingsarbetet.

Multilateralt regelverk för investeringar

Kritik mot förhandlingsproceduren hittills måste dock hållas isär från kritik mot det föreslagna MAI-avtalet som sådant.

Syftet med MAI-avtalet är att underlätta investeringar mellan de länder som ingått avtalet, dvs. i första hand de 29 medlemsländerna i OECD. Utländska företags investeringar i produktion av varor eller tjänster är till fördel för länders ekonomiska tillväxt. Detta gäller i princip även investeringar i utvecklingsländer, även om deras situation på många sätt är annorlunda än industriländernas. Inte bara investeringen som sådan främjar tillväxten, utan investeringar från utlandet innebär ofta en överföring av teknisk eller organisatorisk kunskap som bidrar till att stärka värdlandets internationella konkurrenskraft.

De nordiska länderna har länge verkat för en fri och öppen världshandel baserad på gemensamma regler. Inom ramen för förhandlingar i GATT och WTO har vi strävat efter att minska tullar och andra handelshinder som diskriminerar utländska företag jämfört med inhemska. De nordiska länderna har föredragit multilaterala handelsavtal framför bilaterala. De har också lagt stor vikt vid tillförlitliga mekanismer för tvistlösning, eftersom tillämpningen och tolkningen av internationella avtal annars lätt blir en fråga om de inblandade parternas förhandlingsstyrka.

Presidiet finner, att inte minst för de nordiska länderna med sina öppna ekonomier och många internationellt verksamma företag, bör det således vara värdefullt med ett avtal som ger skydd mot oberättigade och diskriminerande ingripanden mot utländska investerare.

Utvecklingsländerna

Det är naturligt att intresset för ett investeringsavtal är störst inom OECD-länderna, som står för huvuddelen av världshandeln och där flertalet internationella företag har sitt ursprung. I samband med förhandlingarna om upprättandet av Världshandelsorganisationen (WTO), som avslutades i december 1993, framfördes förslag om att inom den ramen förhandla om ett investeringsavtal liknande MAI-avtalet. Särskilt vissa utvecklingsländer intog en negativ hållning till detta förslag.

OECD-länderna har i stället valt att inom WTO-avtalets ram söka komma längre i sitt samarbete när det gäller att ange vilka krav och villkor som skall gälla för investeringar. Samtidigt är det avsikten att även länder utanför OECD-kretsen skall kunna ansluta sig till MAI-avtalet. För närvarande deltar åtta icke-medlemsländer i OECD som observatörer i MAI-förhandlingar-

na. Sannolikt blir ett MAI-avtal utgångspunkt för framtida förhandlingar om bilaterala investeringsavtal och för ett framtida avtal för hela WTO.

Varje land som deltar i förhandlingarna har möjlighet att begära undantag från avtalets åtaganden. Enligt Presidiets mening är det viktigt att motsvarande gäller även för länder som inte hör till de ursprungliga avtalsparterna, men som senare önskar ansluta sig till ett MAI-avtal. Det är avgörande att dessa länder inte missgynnas på grund av att de inte deltagit i förhandlingarna inom OECD. Med tanke på att MAI-avtalet förhandlas fram mellan relativt utvecklade industriländer är det tvärtom viktigt att i framtida utvidgningsförhandlingar ge utrymme för undantag som är motiverade med hänsyn till utvecklingsländers särskilda behov.

De problem som MAI-avtalet är tänkt att reglera eller skydda investerarna mot förekommer oftare i utvecklingsländer än mellan OECD-länderna. Godtagbara och tillräckligt stabila villkor är en förutsättning för att långsiktiga investeringar skall komma till stånd. Ett stort antal utvecklingsländer har eller erbjuder därför bilaterala investeringsskyddsavtal med i-länder i förhoppning om att bli attraktiva för utländska investeringar.

Det är långt ifrån givet att sådana avtal är mer fördelaktiga för ett utvecklingsland eller för utvecklingsländerna som grupp än vad som kunde uppnås genom multilaterala förhandlingar. Ett system med bilaterala avtal innebär bristande klarhet och säkerhet, vilket i sin tur verkar tillbakahållande på investeringarna.

Det vore således en fördel om den stora mängd bilaterala avtal om villkor och skydd för investeringar som finns kunde ersättas av ett sammanhängande och enhetligt multilateralt regelverk.

Presidiet noterar, att de formella förhandlingarna om MAI-avtalet inte som planerat återupptagits inom OECD i oktober 1998. Enligt Presidiets mening bör ett MAI-avtal mellan så många länder som möjligt eftersträvas.

Presidiet ser gärna att regeringarna överväger möjligheten att, i linje med vad som anförs i medlemsförslaget, inleda förhandlingar i WTO eller FN, eller i varje fall inom ett bredare forum än OECD. Samtidigt är det en förutsättning för meningsfulla förhandlingar att de deltagande länderna önskar nå fram till ett avtal. Det bör också påpekas att det sannolikt blir svårare att nå enighet om klausuler till skydd för arbetstagarnas rättigheter och för miljön i ett avtal som förhandlas fram inom t.ex. WTO eller FN.

MAI-avtalets innehåll

Förhandlingarna om ett MAI-avtal är inte slutförda. De har avbrutits bland annat eftersom det visat sig svårt att nå enighet på viktiga punkter. Samtidigt genomförs ett omfattande analysarbete av hur det skisserade MAI-avtalets kan påverka andra viktiga politikområden och av hur det förhåller sig till existerande internationella avtal, t.ex. på miljöområdet. Det är en självklarhet att resultaten av detta analysarbete, och den offentliga debatt som pågår

och intensifieras, måste kunna påverka det fortsatta förhandlingsarbetet och i sista hand medborgarnas och parlamentens ställningstagande till ett slutligt avtalsförslag.

Presidiet finner emellertid ingen anledning att rekommendera att de nordiska länderna, när förhandlingarna återupptas inom OECD eller i något bredare forum, skall förhandla utifrån andra utgångspunkter än hittills. Remissvaren och andra uttalanden som gjorts av de nordiska ländernas regeringar visar att deras förhandlingsmål ligger i linje med Presidiets syn. Dock understryker Presidiet i det följande att ett MAI-avtal inte kan ses isolerat från andra samhällsområden.

Presidiet kan i och för sig instämma i att de nordiska ländernas krav på nationella undantag bör koordineras då det är befogat. Ett sådant exempel kan vara skydd för samernas rättigheter. Presidiet förutsätter att de nordiska ländernas förhandlare håller nära kontakt, och samordnar såväl sina reservationsyrkanden som andra ståndpunkter i den grad detta är möjligt.

Ersättning vid expropriation

MAI-avtalet väntas innehålla bestämmelser om ersättning till investerare vid expropriation. Sådana bestämmelser finns inom WTO, EU/EES, och i nationell lagstiftning, och det är naturligt att de ingår även i ett MAI-avtal. Investerarna skall enligt avtalsutkastet ersättas även för förväntade framtida vinster. Det bör säkerställas att MAI-avtalet inte kan tolkas så, att en stat blir ersättningsskyldig om den beslutar t.ex. om skärpta miljöregler, även om detta i och för sig medför att vissa företags framtida vinster minskar. Det är med andra ord nödvändigt att definitionen av vad som skall anses utgöra en expropriation inte görs så bred att den hindrar medlemsländerna att genomföra berättigade åtgärder, på icke-diskriminerande bas, för att skydda viktiga samhällsintressen.

MAI-avtalet är tänkt att omfatta alla typer av investeringar, således även kortfristiga portföljinvesteringar. Mot bakgrund av den ekonomiska krisen i Asien har det, bl.a. i samband med Världsbankens årsmöte i oktober 1998, diskuterats om det vore lämpligt att på global nivå införa någon form av mekanism för att dämpa de stora och snabba spekulativa kapitalflöden som uppstår vid sådana kriser, och samtidigt förstärker dem. MAI-avtalet bör utformas så, att det inte hindrar eventuella överenskommelser inom OECD eller på bredare internationell bas om att reglera kortsiktiga kapitalflöden.

Ett särskilt problem, som bör utredas, gäller frågan om handelssanktioner, t.ex. exportförbud till vissa länder eller av vissa varor. Ett MAI-avtal får inte innebära att sanktioner beslutade av FN i praktiken inte kan genomföras.

Effekter på angränsande politikområden

Grundläggande i MAI-avtalet är tanken att utländska investerare inte skall behandlas sämre än inhemska. Däremot hindrar inget att de behandlas bättre,

dvs. att regeringar erbjuder särskilda förmåner för att dra till sig utländska investeringar. Detta kan innebära att MAI-avtalet, särskilt om länder utanför OECD-kretsen ansluter sig, ger upphov till "social dumping" i olika former. Presidiet finner inte detta acceptabelt, utan menar att MAI-avtalet i princip bör förbjuda även s.k. positiv diskriminering av utländska investerare.

Gemensamma minimiregler för investerares villkor bör motsvaras av gemensamma minimiregler vad gäller t.ex. miljöskydd och arbetstagarnas rättigheter. MAI-avtalet bör inriktas på att skydda utlandsägda investeringar mot diskriminerande eller annars oberättigade ingripanden från värdländernas sida. Det kan inte syfta till att lösa andra internationella problem, men får å andra sidan inte stå i vägen för sådana lösningar.

Världssamfundet har t.ex. vid en rad FN-konferenser under 1990-talet om miljöfrågor och sociala frågor ställt sig bakom vissa mål för den globala utvecklingspolitiken. Den generella slutsatsen är att målen om en miljömässigt hållbar och socialt rättvis utveckling skall integreras inom alla samhällssektorer inklusive internationella överenskommelser om ekonomi och handel. Presidiet vill framhålla att MAI-avtalet inte kan ses isolerat från dessa mål.

Enligt Presidiets mening måste en utgångspunkt vara att MAI-avtalet är förenligt med Havsrättskonventionens bestämmelser om förvaltning av levande resurser i havet. På samma sätt måste MAI-avtalet vara förenligt med åtagandena enligt det s.k. Kyoto-protokollet om begränsningar av koldioxid-utsläpp, och med en vidareutveckling av det internationella samarbetet till skydd för miljön.

De nordiska länderna tillämpar i vissa sammanhang prövning och tillstånd för enskilda anläggningar som kan störa miljön t.ex. genom utsläpp i luft eller vatten, och ställer ibland krav på investeringar - s.k. bästa tillgängliga teknologi - för att minska miljöstörningarna. Detta är nödvändiga instrument för den nationella miljöpolitiken, och det måste säkerställas att ett MAI-avtal inte i praktiken gör dem omöjliga att använda.

Alla länder har inom ramen för ILO förbundit sig att iaktta vissa grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet. De innefattar förenings- och organisationsrätt, förbud mot barn-, tvångs- och slavarbete, lika lön för kvinnor och män vid arbete av lika värde, samt förbud mot diskriminering vid anställning och yrkesutövning. Enligt Presidiets mening bör MAI-avtalet innehålla en förpliktelse för investerarna att respektera dessa grundläggande rättigheter.

Det kan vidare påpekas att TUAC, de fackliga organisationernas rådgivande kommitté inom OECD, anser att avtalets preambel bör innehålla en hänvisning till den uppförandekod för multinationella företag som utarbetats av OECD, samt att kodens hela text bör ingå som en bilaga till avtalet.

Det har i olika sammanhang uttryckts oro för konsekvenserna av en globalisering av media- och underhållningsbranscherna. Flera medlemslän-

der i OECD, inklusive de nordiska, anser det nödvändigt att på olika sätt stödja det egna språket och kulturen. Självklart är inte avsikten att på något sätt hindra kontakt med andra kulturer eller att hindra utländska kulturproducenter att verka. Inte heller kan avsikten vara att ge en teater, en tidning eller en TV-kanal sämre villkor enbart på grund av ägandeförhållandena. Ett MAI-avtal måste utformas så att det förblir möjligt att skydda och främja den nationella kulturen.

MAI-avtalet måste också ta hänsyn till behovet att bevara de s.k. urbefolkningarnas försörjningsmöjligheter, språk, kultur och levnadssätt. Det kan innebära att de ges ensamrätt eller särskilda villkor vad gäller deras traditionella näringar.

Sammanfattning

Effekterna av ett MAI-avtal mellan OECD:s medlemsländer skall inte överdrivas. Omkring hälften av dessa länder är medlemmar av EU/EES och har därigenom gemensamma regler vad gäller villkoren för utländska investerare. Även övriga aktuella länder har regler som i sak är likartade.

Sammanfattningsvis ser Presidiet det ändå som en klar fördel om ett multilateralt investeringsavtal kan komma till stånd, särskilt om avtalet kan etableras mellan en bredare krets av länder än OECD:s medlemmar. Alternativet är att situationen med en mängd bilaterala avtal består och förstärks. Det är ett sämre alternativ dels därför att ett sådant system blir otydligt och osäkert, dels därför att investerarna sannolikt får delvis olika villkor beroende på ursprungsland.

Det måste emellertid ställas krav på hur ett MAI-avtal utformas. Investerarnas önskemål om ett klart och stabilt internationellt regelverk är berättigat. Ett sådant regelverk måste etableras under hänsynstagande till andra viktiga samhällsintressen, och får inte hindra eller försvåra ett fortsatt internationellt samarbete på sådana områden.

Köpenhamn den 21 oktober 1998

Dorte Bennedsen (S)
Guðmundur Árni Stefánsson (A)
Anita Johansson (s)
Olof Salmén (Åc)
Elver Jonsson (fp)
Per Kristian Foss (H)
Steingrímur J. Sigfússon (Ab)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Kaj Ikast (KF)
Chris Heister (m)

BILAGA

Remissyttranden har erhållits från följande instanser:

Danmark
Danmarks FN-forbund
Dansk Industri
Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, FTF
Mellemfolkeligt Samvirke
Udenrigsministeriet (Sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde)

Finland
Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
Handels- och industriministeriet
Miljöministeriet
Utrikesministeriet (handelspolitiska avdelningen)

Island
Handels- och industriministeriet
Islands Arbejderorganisation (ASI)

Norge
Forum for Utvikling og Miljø
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Næringslivets Hovedorganisasjon
Utenriksdepartementet (Sekretariatet for nordisk samarbeidsminister)

Sverige
Industriförbundet
Kommerskollegium
Landsorganisationen i Sverige, LO
Naturvårdsverket
Svenska FN-förbundet
Svenska Naturskyddsföreningen

Nordens Fackliga Samorganisation

A 1178/p

Medlemsförslag

om MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)

(Väckt av den Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

I de nordiska länderna ingår handlingars offentlighet och bred folklig debatt som en väsentlig del av det demokratiska samhället. Många känner uppgivenhet inför den globala och internationella utvecklingen, som förefaller vara helt utanför all demokratiska kontroll. Visserligen är internationellt samarbete helt nödvändigt bl.a. för att lösa miljöproblemen, men demokratiunderskottet är på den internationella nivån verkligt. För att kunna minska det globala kapitalets makt behövs nya och mera demokratiska spelregler särskilt för det multinationella kapitalet inklusive skatt på valutatransaktioner i linje med förslagen i FN-rapporten A Call for Action från 1994.

En öppen och bred folklig debatt också om internationella avtal bör vara möjlig och särskilt i fråga om MAI-avtalet, som skulle tillföra multinationella bolag ytterligare makt och inflytande i världen. I dag kan knappast någon hävda att multinationella företag globalt sett skulle vara speciellt maktlösa.

Man hade för avsikt att i mycket snabb takt ratificera MAI-avtalet. Ifrågavarande bokstavskombination är för de flesta ännu relativt obekant fastän avtalet har förberetts inom ramen för OECD ända sedan 1995. Också tidigare har man försökt få till stånd dylika avtal, dock utan att lyckas. Utan några medborgarorganisationers aktivitet skulle okunskapen fortfarande vara stor. Då förslaget till avtalet "i förtid" läckte ut och presenterades i internet utbröt en livlig debatt bl.a. i USA. Denna diskussion har nu också nått Europa och de nordiska länderna.

Avtalet strävar till att alla investerare och investeringar i framtiden behandlas lika i alla avtalsländer, dvs internationella storföretag skall "konkurrera på lika villkor" med små familjeföretag också i utvecklingsområden. Om avtalet genomförs som planerat kommer det att omfatta investeringar på 350 miljarder dollar, dvs 85 % av alla utgående investeringar i världen. Hur detta kommer att påverka t.ex. miljöskyddet, arbetsskyddet, socialskyddet och kulturen vet man mycket lite om, liksom hur det påverkar förhållandet mellan den rika världen och utvecklingsländerna. T.ex. vid privatiseringar skulle avtalet garantera att man inte kan hindra multinationella bolag att ta

över skolor, sjukvård eller åldringsvård. Ett multinationellt bolag skulle inte få diskrimineras till förmån för t.ex. ett lokalt familjeföretag.

Ett bolag skulle enligt planerna få rätt att dra nationalstater inför rätta, och denna stat kunde i värsta fall dömas till väldiga ersättningsbelopp. Behandlingen skulle inte ske enligt ifrågavarande lands lagar, utan bolaget kunde själv från en överenskommen lista välja det organ som i en hemlig behandling avgör konflikten.

Det skulle också vara mycket svårt att lösgöra sig från avtalet: uppsägningstiden är 5 år och även efter det bör investerarens rättigheter efterlevas i 15 år. Man kan fråga sig om det verkligen är relevant att binda framtida riksdagar, regeringar och hela samhällen för 20 år i en framtid där globaliseringens verkningar är oförutsägbara.

Den nationella lagstiftning som i dag gäller i de kommande avtalsländerna är inte särskilt fientlig mot utländska investeringar eftersom de flesta är, på gott och ont, mer eller mindre beroende av dem.

Samtidigt som det särskilt från avtalets förespråkares sida hävdas att friare och tryggare investeringar garanterar välfärd för medborgarna, är det skäl att fråga sig hur detta skulle kunna garanteras genom ett MAI-avtal. Utan att förneka investeringarnas positiva roll för t.ex. sysselsättningen kan man samtidigt se det som sannolikt att en stor del av tilläggsresurserna kommer att delas av investerarna själva.

Redan nu har förslaget till avtal fått en bilaga på uppemot 1000 sidor som utgörs av olika förbehåll. Fler strömmar in vartefter olika ministerier och andra myndigheter hinner sätta sig in i vad förslaget kan innebära. Mest oro har avtalet väckt i kultur- och miljökretsar, samt i fackföreningsrörelsen. Inte heller har många utvecklingsländer och biståndsorganisationer sett avtalsutkastet som ett framsteg. EU-parlamentet har i mars -98 antagit en resolution med rösterna 437-8 som utgår i från att utkastet till MAI-avtal är oacceptabelt eftersom det leder till negativa konsekvenser för miljö och sociala villkor. Parlamentet kritiserar också avsaknaden av öppenhet under processens gång och att avtalet fram-förhandlats enbart av de rika industriländerna i OECD. Avtalet är, enligt EU-parlamentet, av en sådan karaktär att förhandlingarna helst borde föras inom ramen för FN eller möjligen WTO. EU-parlamentet uppmanade de nationella parlamenten och regeringarna att inte underteckna avtalet.

Även om de stater som deltar i förhandlingarna bara har 9 % av världens befolkning, är det tänkt att MAI-avtalet skall bli globalt. Övriga länder förutsätts alltså skriva under ett färdigt förhandlat avtal senare.

MAI-avtalet får om det genomförs i den föreslagna formen konsekvenser i varje land på jorden. Generaldirektören för världs-handelsorganisationen WTO har kallat avtalet "en konstitution för en enda global ekonomi".

Eftersom avtalet inte ännu undertecknats och förhandlingarna fortsätter, finns det tid att kräva förbättringar både i avtalet och i avtalsprocessen. De

nordiska länderna har i många avseenden samma utgångspunkter och samma intressen, och borde därför genom samarbete försöka uppnå ett bättre resultat.

Samtidigt finns det tid att överväga om avtalet är av den storleksordning och betydelse att det borde underställas folkomröstningar.

Mot bakgrund av det ovan nämnda föreslås att

Nordiska Rådet rekommenderar Ministerrådet

att bidra till att genom beaktande av den starka kritik som framförts kräva att MAI-förhandlingarna återupptas från andra utgångspunkter än hittills

att verka för att den i nordiska sammanhang vanliga offentligheten garanteras under den fortsatta MAI-processen

att verka för att det slutliga utkastet till MAI-avtal underställs också arbetsmarknadsparternas, miljö- och biståndsorganisationernas och övriga betydelsefulla medborgarorganisationers granskning innan det slutliga beslutet fattas

att arbeta för att de nordiska ländernas krav på förbehåll från avtalet koordineras då det är befogat

att verka för att nödvändiga opartiska utredningar om avtalets konsekvenser för kulturen, miljön, välfärden och de fackliga rättigheterna utförs innan avtalet undertecknas

att bidra till att förhandlingarna fortgår inom ramen för t.ex. FN, eller att länder utanför OECD ges möjlighet att delta i förhandlingarna

Helsingfors den 29 maj 1998

Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet

Jarmo Wahlström (Vas)
Charlotta Bjälkebring (v)
Steingrimur Sigfusson (A)
Jette Gottlieb (EL)
Annika Lapintie (Vas)
Øystein Djupedal (SV)
Pernille Frahm (SF)

Europaudvalgets betænkning

om medlemsforslag A 1179/euro om delning av arbete och förkortad arbetstid

(Medlemsforslaget er rejst af Den Venstresocialistiske Gruppe, se s. 559)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Mininisterråd

at man i beskæftigelsesredegørelsen 1999 inddrager erfaringer fra og forskningsresultater om forskellige, fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer, bl.a. tidskontoordninger, uddannelsesorlov og forskellige andre former for orlovsordninger.

2. Baggrund

Europaudvalget har fået medlemsforslag A 1179/euro om delning av arbete och förkortad arbetstid til behandling. Udvalget har behandlet medlems-forslaget ved sine møder den 25. juni og den 23. september 1998.

Medlemsforslaget

Forslagsstillerne argumenterer for, at den høje arbejdsløshed, særligt langtidsledigheden, fører til en voksende kløft mellem de befolkningsgrupper som er i arbejde og de uden for arbejdslivet. Der henvises bl.a. til, at de som har arbejde er under et stort pres, som leder til nedsat produktivitet, sygefravær og førtids- eller sygepensionering. Forslagsstillerne mener, at deling af arbejdet vil hjælpe alle, særligt vil børnefamilier og ældre arbejdstagere have behov for at kunne vælge mere fleksible arbejdstider i kortere tid.

Forslagsstillerne mener, at en stor hindring for reformer af arbejdstiden skyldes negative attituder hos arbejdsgiver, ansatte, fagforbund og beslutningstagere, hvorfor der er behov for mere information om positive og negative konsekvenser af nedsat arbejdstid.

En arbejdstidsforkortelse må ske med fuld personalekompensation og fleksibel arbejdstid skal også være fleksibel set fra arbejdstagers synspunkt. Finansieringen vil komme fra nedsatte udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse.

I medlemsforslaget foreslås, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

att bidra aktivt till att reformer som stöder delning av arbete och arbetstidsförkortning genomförs i de nordiska länderna

att sammanställa utredningar och forskningsresultat som visar på konsekvenserna av delning av arbete i både den privata och offentliga sektorn

att stimulera till en aktiv informations- och rådgivningsverksamhet för att förändra attityderna till delning av arbete och kortare arbetstid i positiv riktning.

Høringssvar

Medlemsforslag A 1179/euro har været sendt ud i en bred høringsrunde til ministerier, myndigheder, organisationer og nordiske samarbejdsorganer.

Nordens Fackliga Samorganisation oplyste, at der i organisationen var forskellige opfattelser af, hvorvidt nedsat arbejdstid vil løse beskæftigelsesproblemet. Man beklagede, at forslagsstillerne opfattede de nordiske faglige organisationer som en hindring for en reform, da man mente altid at arbejde for, at medlemmerne fik del i forbedringer på arbejdsmarkedet.

Ingen af de nedenstående departementer tilsluttede sig forslagets holdning, at en arbejdstidsnedsættelse ville give øget beskæftigelse. Flere af ministerierne nævnte dog forskellige arbejdstidsarrangementer, som gav andre effekter på arbejdsmarkedet.

Arbejdsministeriet, Danmark, henviste til, at dette var et overenskomstspørgsmål - flere danske arbejdspladser havde mere eller mindre formelle flekstidsordninger. Ministeriet mente ikke, at deling af arbejde kunne løse problemer med et kønsopdelt arbejdsmarked eller arbejdsmiljøproblemer. Regeringens overordnede holdning var, at deltidsarbejde burde være en mulighed for alle, og at man skulle sikres tilbage-venden til heltid, jv. EU's deltidsdirektiv.

Arbejdsministeriet, Finland, oplyste, at en arbejdstidspolitisk gruppe havde konstateret, at såvel bibeholdelse af arbejdsevne og familieforhold kunne begrunde forkortet arbejdstid og fleksible arbejdstidsarrangementer, og at forskellige arrangementer for planlægning af arbejdstid, orlov, deltid m.m. havde givet gode resultater for familie, sundhed og arbejdsevne. Arbejdsministeriet foreslog konkret, at den næste beskæftigelsesredegørelse skulle indeholde oplysninger om arbejdstidsarrangementers udvikling og forskningsresultater.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Norge, (herunder Kommunal- og regionaldepartementet) ville udvikle eksisterende orlovs- og tids-

kontoordninger for de, som i perioder kunne have behov for kortere arbejdstid.

Arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige, mente, at man burde se på, hvordan der blev skabt flere job for at opfylde den potentielt store efterspørgsel efter varer og tjenester. Arbetsgivarverket, *Sverige,* mente, at man burde se på fleksible virksomhedstilpassede arbejdstidsløsninger i lokale overenskomster.

Ålands Landskapsstyrelse udtalte sig som Finland positivt om de former for deling af arbejdet, som var taget i brug i Finland og på Åland (alterneringsledighed, deltidsarbejde med deltids(løn)tiltag, deltidspension).

På arbejdsgiversiden kunne ingen støtte forslaget, som man ikke mente kunne give beskæftigelseskonsekvenser. *Dansk Industri* og *Dansk Arbejdsgiverforening* henviste til danske erfaringer, som havde vist, at arbejdstidsnedsætttelse ikke gav øget beskæftigelse, snarere blev den reduceret (Budgetredegørelsen 1996). *VMS-Arbejdsgiverforeningen, Island,* pegede på forskellene på de nordiske arbejdsmarkeder, Islands arbejdsmarked var f.eks. mere fleksibelt, bl.a. p.g.a. andre lønforhandlinger. *Arbejdsgivernes Centralforbund, Finland, Svenska Arbetsgivareföreningen SAF* samt de ovennævnte organisationer mente ikke, at Nordisk Råd skulle komme med rekommandationer på områder som var aftalestof.

Landsorganisationen i Danmark mente ikke, at Nordisk Råd skulle stille forslag om reformer på et område, som i de nordiske lande blev betragtet som aftalestof. LO mente ikke, at nedsat arbejdstid var et brugbart middel til at bekæmpe arbejdsløshed, da den samlede mængde arbejde ikke var konstant. LO henviste til, at man i Danmark havde fordelt standardøgningen på at nedsætte arbejdstiden til 37 timer og til mere håndgribelig velfærd – højere løn og forbrug (bedre bolig, materielle goder, ferierejser).

Finlands Fackförbunds Centralorganisation mente, at spørgsmålet var meget aktuelt og opfordrede til, at man samlede nordiske erfaringer. FFC mente, at det ville blive nødvendigt med en generel forkortelse af arbejdstiden, og at det kunne få positive beskæftigelseskonsekvenser.

Føroya Arbeidarafelag støttede forslaget, da det ville betyde forbedret livskvalitet ikke mindst for børnefamilier, men påpegede at en nedgang i arbejdstid ikke måtte betyde en nedgang i reallønnen.

Landsorganisationen i Sverige mente ligesom LO, Danmark, at standardøgningen skulle fordeles mellem øget løn og kortere arbejdstid. Det overordnede mål for LO, Sverige, var 30 timers arbejdsuge – et mål man ikke ville gå hurtigere frem imod, end samfundsøkonomien tillod. En hurtig nedsættelse kunne medføre flaskehalsproblemer. *LO* mente ligesom *Sveriges Akademikers Centralorganisation* ikke, at der var hverken teoretiske eller praktiske beviser for, at nedsat arbejdstid ville øge beskæftigelsen. *Tjänstemännens Centralorganisation, Sverige* arbejdede hen imod en 6 timers arbejdsdag og en 37,5 timers arbejdsuge.

AKAVA-Åland, FOA-Åland og *Tjänestemannaorganisationerna på Åland* var meget positive over for tanker om en generel kortere arbejdstid.

Konklusion

Europaudvalget har drøftet effekterne på beskæftigelsen ved at nedsætte arbejdstiden. Midtengruppen og Den Konservative Gruppe mente ikke, at nedsættelse af arbejdstiden kunne nedbringe arbejdsløsheden, men at det derimod kunne skabe flaskehalsproblemer. Den Konservative Gruppe mente, at dette spørgsmål skulle forhandles mellem arbejdsmarkedets parter. Begge grupper fandt midlertid, at det kunne være interessant at drøfte, hvilke muligheder regeringerne havde i forhold til at tilrettelægge arbejdslivet bedst muligt.

Europaudvalget må konstatere, at høringssvarene var meget forskellige. Stort set enslydende fremkom det dog, at man ikke mente, at en nedsættelse af arbejdstiden havde store effekter på beskæftigelsen og fra flere sider blev der udtrykt bekymring for eventuelle flaskehalsproblemer i de kommende år, hvor tilgangen til arbejdsmarkedet ville blive mindre p.g.a. mindre ungdomsårgange.

Europaudvalget mener ikke, at Nordisk Råd skal beskæftige sig med en generel nedsættelse af arbejdstiden, som må betragtes som aftalestof.

Europaudvalget mener imidlertid, at en nordisk erfaringsudveksling om erfaringer med forskellige ordninger for at øge fleksibiliteten på arbejdsmarkedet, f.eks. orlovordninger, alterneringsledighed, deltidsarbejde i perioder med privat behov, ville være nyttige. Nordisk Ministerråd afgiver årligt en beskæftigelsesredegørelse til Nordisk Råd, hvor sådanne erfaringer kunne udveksles. I beskæftigelsesredegørelsen for 1998 satte Nordisk Ministerråd fokus på arbejdsstyrkens omstillingsevne og lige muligheder for mænd og kvinder i arbejdslivet.

Europaudvalget ønsker, at Nordisk Ministerråd i beskæftigelsesredegørelsen 1999 inddrager erfaringer fra forskellige fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementers udvikling og forskningsresultater om disse, bl.a. tidskontoordninger, uddannelsesorlov og for-skellige andre former for orlovsordninger.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)

Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

A 1179/euro

Medlemsförslag

om delning av arbete och förkortad arbetstid

(Väckt av den Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

Sverige vill som ordförandeland under 1998 att Norden samverkar närmare för ökad sysselsättning. Av de många goda initiativ som framförts av den svenska regeringen saknas dock ett mycket betydelsefullt: delning av arbete och förkortning av arbetstiden.

Den höga arbetslösheten, och framförallt långtidsarbetslösheten, innebär växande klyftor och sociala och ekonomiska probem för hela samhället. De ekonomiska förutsättningarna att upprätthålla och utveckla välfärdssamhället minskar i takt med försämrad sysselsättning. De som har en arbetsplats har ofta en för hård arbetstakt som leder till nedsatt produktivitet, sjukfrånvaro och förtids- eller sjukpensioneringar. En delning av arbetet gynnar därmed både den som nu har arbete, den som inte har, samt arbetsgivaren.

Särskilt barnfamiljer och äldre arbetstagare har ofta behov av att välja mera flexibla arbetstider under en begränsad tid, och förkortad arbetstid kan vara en god lösning även då det finns behov eller intresse för vidareutbildning. Man har också kunnat konstatera att bl.a förkortad arbetstid ofta är en förutsättning för ökad livskvalitet. Dylika arrangemang är också till fördel för arbetsgivaren och för hela arbetsplatsen, samt naturligtvis för de arbetslösa som får arbete. Arrangemanget ger också t.ex. deltidsarbetande möjlighet att åtminstone tillfälligt höja sin sysselsättningsgrad. Kommunanställda som mår bra på jobbet bidrar till att förbättra den kommunala servicen.

Samtidigt finns det skäl att notera att en kortare arbetstid också är till nytta utanför arbetsplatsen: småbarnsföräldrar (också fäder) har mera tid för sina barn, mor- och farföräldrar med sina barnbarn, familjen äter hälsosammare och billigare mat i stället för färdigmat, konditionen och därmed hälsan är bättre då det finns mera tid till motion osv. En förkortad arbetstid förbättrar alltså möjligheten att kombinera arbete, hem, barn och fritidsintressen och därigenom öka både livskvalitet och jämställdhet.

Ett stort hinder för reformer av det här slaget är den ibland alltför negativa attityden bland arbetsledning, anställda, fackförbund och beslutsfattare. Därför är det viktigt att också satsa på mera information om fördelarna med en arbetstidsförkortning, givetvis också om nackdelarna. Det är viktigt att betona att samma modeller inte lämpar sig på alla arbetsplatser, fel valda former av förkortad arbetstid kan i värsta fall öka arbetslösheten. I de flesta fall har

förkortad arbetstid lett till en ökning av produktiviteten, men ibland utan en ökning av personalen. Därför är det av stor betydelse att arbetstidsförkortningen leder till full personalkompensation och att en flexibel arbetstid är flexibel ur arbetstagarens synvinkel. Också den anställdas anställningsskydd och rättigheter bör garanteras vid en arbetstidsförkortning, och också den som får arbete bör ha samma rättigheter.

En arbetstidsförkortning går att finansiera. Statens utgifter för massarbetslösheten är mycket stora och en del av dessa utgifter bör i stället gå till att förkorta arbetstiden. Det handlar om att omfördela inom statens budget och det handlar om att omfördela från kapital och höginkomsttagare till arbete och låginkomsttagare. I många branscher kan arbetstidsförkortningen till stora delar finansieras av ökad produktivitet som nås genom längre driftstid, bättre kapitalutnyttjande och utvecklad teknik.

Rätt genomförd leder arbetstidsförkortning till att sysselsättningen ökar och att köpkraften utvecklas positivt också för dagens lågavlönade, deltidsanställda och arbetslösa som får arbete.

En arbetstidsförkortning är en nödvändig välfärdsreform som handlar om livskvalitet, hälsa och rätten till arbete. Genom förkortad arbetstid kan man bryta de könssegregerade arbetsvillkoren på arbetsmarknaden och om den genomförs rätt, kommer den att minska inkomstklyftor och påverka positivt fördelningen av lönearbete mellan könen.

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns villkor i arbetslivet har blivit större. Arbetskraften är relativt jämnt fördelad mellan könen, men kvinnor och män befinner sig på varsin arbetsmarknad och har utvecklat olika sysselsättningsmönster. Det har försvagat kvinnornas ställning. Bl.a yttrar det sig i att kvinnor i yrken som läkare, ekonomer, jurister och ingenjörer dominerar inom den offentliga sektorn medan männen i samma yrken återfinns i den privata sektorn. Urholkningen av den generella välfärden och omvandlingen av den offentliga sektorn drabbar kvinnorna, eftersom det är just dessa båda företeelser som har gjort det möjligt för kvinnorna att lönearbeta och bli ekonomiskt självständiga När välfärdsstatens frigörande potential minskar förstärks de ojämlika maktförhållandena mellan könen.

Övergången från regelstyrning till målstyrning, managementtänkande, resultatenheter och etableringsfrihet inom t.ex. skola, vård och omsorg innebär att produktionen av välfärd allt oftare blir en lokal angelägenhet. Kraven på budgetsanering och kraven på sänkning av de offentliga utgifterna har fastlagts bl.a som ett resultat av EU-medlemskapet och anpassningen till konvergenskraven inför EMU. I den meningen har denna politik blivit ett hot mot kvinnors lönearbete.

En arbetstidsförkortning skall dock kunna vara en lösning för alla. Även om en generell arbetstidsförkortning är målet, är det möjligt att ta många steg i rätt riktning innan det huvudsakliga målet är nått. I flere europeiska länder

har flere steg mot arbetstidsförkortning redan tagits och t.ex. Frankrike har redan infört generell arbetstidsförkortning.

Mot bakgrund av det ovan nämnda föreslås att

Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att bidra aktivt till att reformer som stöder delning av arbete och arbetstidsförkortning genomförs i de nordiska länderna

att sammanställa utredningar och forskningsresultat som visar på konsekvenserna av delning av arbete i både den privata och offentliga sektorn

att stimulera till en aktiv informations- och rådgivningsverksamhet för att förändra attityderna till delning av arbete och kortare arbetstid i positiv riktning

Helsingfors den 29 maj 1998

Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska Rådet

Jarmo Wahlström (Vas)
Charlotta Bjälkebring (v)
Steingrimur Sigfusson (A)
Jette Gottlieb (EL)
Annika Lapintie (Vas)
Øystein Djupedal (SV)
Pernille Frahm (SF)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag A 1180/p om nordiska valobservatörer i Västsahara

(Medlemsförslaget, se s. 565)

Medlemsförslaget
Förslagsställarna hänvisar till den av FN utarbetade fredsplanen för Västsahara, och de nya initiativ som tagits av FN:s generalsekreterare för att genomföra bland annat den folkomröstning som nu planeras nu bli genomförd i december 1998. I förslaget påpekas att det är viktigt att folkomröstningen genomförs så demokratiskt som möjligt.

Mot denna bakgrund föreslår man att Nordiska rådet skall rekommendera de nordiska regeringarna att skicka "valobservatörer" till Västsahara, samt att öka stödet till det västsahariska folket rent generellt.

Presidiet
I november 1975 ockuperade Marocko det spanska Sahara, sedan Spanien efter Franco-diktaturens fall dragit sig ur området. I februari 1976 utropade Frente Polisario området till självständig stat, samt upprättade en exilregering. Frågan om Västra Sahara bör mot denna bakgrund betraktas som ett oavslutat kolonialt problem. Områdets framtid måste avgöras i enlighet med befolkningens fritt uttalade önskemål.

Efter många års väpnad kamp accepterade Marocko och Polisario 1989 en av FN utarbetad fredsplan. Det centrala elementet i denna är att en folkomröstning skall anordnas för att befolkningen skall få avgöra om området skall ges självständighet eller de jure införlivas med Marocko.

År 1991 upprättades, efter beslut av FN:s säkerhetsråd, UN Mission for the Referendum in Western Sahara (MINURSO) för övervakning av den folkomröstning som enligt dåvarande planer skulle hållas i januari 1992. Folkomröstningen har emellertid fått skjutas upp ett flertal gånger.

FN:s generalsekreterare har under år 1997 för säkerhetsrådet presenterat förslag till hur fredsprocessen skall kunna föras vidare. I enlighet med dessa förslag har MINURSO förstärkts i syfte att fullfölja fredsplanen, inklusive flyktingrepatriering och genomförande av folkomröstningen.

Enligt fredsplanen skall folkomröstningen genomföras av FN, i samarbete med parterna (Marocko och Polisario). Parterna har accepterat att FN har "ensamt och exklusivt" ansvar för genomförandet. För-beredelserna för folkomröstningen pågår för närvarande i FN-regi, i synnerhet vad gäller det viktiga arbetet med att identifiera vilka som är röstberättigade enligt de kriterier som anges i fredsplanen (dvs. upprättande av röstlängd). Folkomröstningen planeras bli genomförd den 7 december 1998. I en rapport till säkerhetsrådet anger Generalsekreteraren att MINURSO i samband med folkomröstningen kommer att tillföras åtminstone 750 FN-övervakare.

De nordiska länderna stödjer FN:s fredplan, och det arbete som utförs i FN-regi för attt genomföra denna. Detta stöd har kommit till uttryck i FN och dess säkerhetsråd, liksom i EU och andra organisationer. Presidiet anser sig mot denna bakgrund kunna utgå ifrån att de nordiska ländernas regeringar fortsätter att samråda och samordna sina insatser i Västsahara-frågan, samt att de i det sammanhanget är beredda att i positiv anda överväga förfrågningar från FN om deltagande med valövervakare inom ramen för MINURSO.

Utgångspunkten bör dock vara att det i fall som detta är FN som riktar förfrågningar till sina medlemsstater, samt att beslut om svar på sådana förfrågningar fattas på nationell nivå. Presidiet ser inte skäl att frångå dessa principer inför den nu aktuella folkomröstningen i Västsahara.

Presidiet noterar med tillfredsställelse att de nordiska länderna agerat aktivt för att främja genomförandet av FN:s fredsplan, och utgår ifrån att de nordiska ländernas regeringar även fortsättningsvis, i alla lämpliga fora, agerar för att processen förs vidare, för att bägge sidor respekterar de mänskliga rättigheterna, samt för att befolkningens vilja skall få komma till uttryck i en folkomröstning genomförd under internationellt överinseende.

Om en sådan folkomröstning resulterar i att befolkningen uttalar sig för ett självständigt Västsahara kommer stöd i olika former att behövas för att bygga upp den nya staten. Blir detta aktuellt bör de nordiska länderna bör ställa sig positiva till att bidra såväl politiskt som materiellt, eventuellt inom ramen för ett nytt FN-mandat.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget

Svalbard den 11 augusti 1998

Dorte Bennedsen (S)
Sven Erik Hovmand (V)
Per Olof Håkansson (s)
Lauri Metsämäki (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (Ja)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Kaj Ikast (KF)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Olof Johansson (c)
Berit Brørby Larsen (A)
Sten Svensson (m)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Jarmo Wahlström (Vas.)

A 1180/p

Medlemsförslag

om nordiska valobservatörer i Västsahara

(Väckt av den Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

För 20 år sedan ockuperade Marocko Västsahara. Marocko ersatte Spanien som ockupant och sedan dess har det pågått stridigheter mellan Polisario och den marokanska regimen. För 6 år sedan ingicks ett vapenstillestånd mellan Polisario och Marocko. FN skulle överaka att stilleståndet upprätthölls och att avtalet eftehölls och de åtgärder som föreskrivs i det genomfördes. Avtalet fullföljdes dock inte på grund av att den marokanska regimen hela tiden förhalat avtalet och att FN inte visat särskilt stort intresse för frågan.

I och med att Kofi Annan blev generalsekreterare för FN ändrades inställningen radikalt och FN har nu tagit itu med att genomföra det gamla avtalet. Under de sex år, då det praktiskt tagit inte skedde någonting, genomförde den marokanska regimen en gigantisk folkomflyttning; marokaner flyttade in i det västsahariska folkets områden och idag menar Marocko att de inflyttade är västsaharier.

I samband med att FN tog sitt ansvar skrevs nya avtal som säger att man skall genomföra en folkomröstning i december 1998. För att denna folkomröstning skall vara riktigt genomförd så måste alla västsaharier registrera sig. Den marokanska regimen hävdar nu att de som bor i Västsahara är Västsaharier och att de är röstberättigade. Nya dokument visar att regeringen i Marocko instruerat det marokaner som bor i Västsahara hur de skall uppträda för att bli registrerade som västsaharier. Detta är naturligtvis absurt. Registreringen är inne i sitt slutskede och nu börjar valkampanjen inför omröstningen.

Folkomröstningen i december är mycket viktig för det västsahariska folkets kamp för självständighet och det är viktigt att den genomförs så demokratiskt som möjligt. För att detta skall vara möjligt är det viktigt att demokratiska stater som de nordiska ställer upp. De nordiska regeringarna är positivt inställda till Västsaharas självständighet och flera av våra regeringar är på olika sätt inblandade i olika förberedelser i Västsahara; Sverige genom bl a minröjning.

Mot bakgrund av det ovan nämnda föreslås att

Nordiska Rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att skicka valobservatörer för att bevaka valet i Västsahara

att öka stödet till det västsahariska folket rent generellt

Stockholm den 4 juni 1998

Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska Rådet

Charlotta Bjälkebring (v)
Annika Lapintie (Vas)
Steingrimur Sigfusson (A)
Jette Gottlieb (EL
Jarmo Wahlström (Vas)
Øystein Djupedal (SV)
Pernille Frahm (SF)

Presidiets betänkande

om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet

(Medlemsförslaget, se s. 569)

Presidiets förslag
Med hänvisning till vad nedan anförs föreslås

> *att* medlemsförslaget A1181/p om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet inte skall föranleda någon ytterligare åtgärd.

Medlemsförslaget
I medlemsförslaget föreslås att den samiska befolkningen blir fullvärdiga medlemmar och att den beviljas tillräcklig resurser för att kunna utveckla det politiska arbetet inom Nordiska rådet.

Presidiet
Samerna har enligt beslut av Nordiska rådets session år 1994 ställning som observatörer med yttranderätt i generaldebatten. Detta beslut tillkom med utgångspunkt i att verksamheten i Nordiska rådet är ett samarbete mellan länderna och de tre självstyrande områdena i Norden och kan endast utövas av valda ledamöter i respektive lands parlament eller självstyrelseorgan. Det finns således ingen möjlighet att inom de gällande överenskommelserna om samarbetet foga in företrädare för den samiska befolkningen på det sätt som föreslås i medlemsförslaget.

Avsikten med medlemsförslaget tycks emellertid mera vara att gå förbi frågor om vad som kan anses som nationella och föreslå att några av dem i stället skall lösas inom det Nordiska samarbetet. Avsaknaden av nationella lösningar på sådana frågor kan inte läkas inom Nordiska rådet med mindre än att de nationella löses samtidigt. Det senare är något som ligger utanför rådets kompetens.

Presidiet har också erfarit att den s. k. samekonventionen är under beredning för en eventuell omarbetning. Vidare att kontakter underhand med företrädare för de tre sametingen visat att de inte tycks ge medlemsförslaget något omedelbart stöd.

Mot den bakgrunden bör medlemsförslaget inte föranleda någon ytterligare åtgärd.

Vad presidiet däremot i detta sammanhang gärna vill framhålla är nödvändigheten av att i frågor som berör den samiska befolkningen ha fortlöpande, konstruktiva och på annat sätt goda kontakter med företrädare för dem. Vi ser det som närmast självklart att rådets olika organ tar sådana kontakter. Det finns olika möjligheter till detta inom de gällande bestämmelserna. Vi utgår ifrån att detta kommer att ske utan ett något rådets särskilda uttalande i frågan.

Mariehamn den 23 september 1998

Dorte Bennedsen (S)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Per Olof Håkansson (s)
Kaj Ikast (KF)
Sten Svensson (m)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Olof Johansson (c)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)

Följande tre presidiemedlemmar röstade för att uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget, och står således inte bakom betänkandet:

Svend Erik Hovmand (V)
Jarmo Wahlström (Vas.)
Johan J. Jakobsen (Sp

A 1181/p

Medlemsförslag

om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet

(Väckt av Pehr Löv, Maria Kaisa Aula, Marianne Andersson, Johan J. Jakobsen samt Ingrid Näslund)

Då det i dag finns folkvalda sameting i såväl Norge och Sverige som i Finland vore det naturligt att den samiska befolkningen bereds möjligheter att fullvärdigt delta i Nordiska rådets arbete. Som det är i dag har samerna endast möjlighet att uttala sig vid rådets session och rätt att ta del i av de Ministerråds handlingar som berör samiska frågor. Samerna bör ges fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet och tillräckliga resurser bör tillställas de samiska organen så att de kan vidareutveckla sitt politiska arbete till gagn för den samiska befolkningen och det nordiska samarbetet i sin helhet.

Det ligger i alla nordiska länders intresse att stärka den samiska befolkningens möjligheter att driva sina intressen därför föreslår undertecknad att

Nordiska rådet verkar för

att den samiska befolkningen blir fullvärdiga medlemmar och

att den beviljas tillräckliga resurser för att kunna utveckla det politiska arbetet inom Nordiska rådet.

Helsingfors den 12 maj 1998

Pehr Löv (sfp)
Marianne Andersson (c)
Ingrid Näslund (kd)
Maria Kaisa Aula (Kesk.)
Johan J. Jakobsen (Sp)

B 177/nord
A 1182/nord

Nordenutskottets betänkande

över ministerrådsförslag angående nordisk språkpolitik respektive medlemsförslag om åtgärder för att stärka de minsta språken i Norden

(Ministerrådsförslaget, se s. 581 samt medlemsförslaget, se s. 617)

Nordiska rådet har mottagit medlemsförslag om åtgärder för att stärka de minsta språken i Norden (A 1182/nord) respektive ministerrådsförslag till nordisk språkpolitik (B 177/nord). Förslagen har hänvisats till behandling i Nordenutskottet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid mötet den 24 juni 1998 och bägge förslagen den 11 augusti 1998, den 23 september 1998 och vid förmansskapsmötet den 19 oktober 1998. Betänkandet fastställdes av förmansskapet den 23 oktober 1998. Utskottet beslöt den 11 augusti 1998 att behandla förslagen i ett sammanhang och avge ett gemensamt betänkande över förslagen.

Till utskottets betänkande bifogas Nordenutskottets journalistiska rapport 'Mera än ord' om utskottets språktorg och möten med representanter för den politiska respektive den fackliga nivån om språksamarbete. Rapporten framläggs med betänkandet vid den 50:e sessionen 1998 i Oslo.

1. NORDENUTSKOTTETS FÖRSLAG

Nordenutskottet hemställer att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att samtliga huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs;

2. att i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet.

2. NORDENUTSKOTTET

I medlemsförslaget föreslås att en fast post upprättas inom Nordiska ministerrådets budget på språkområdet som stödjer nationell skolboks- och ordboksutarbetning och utgivning samt till produktion av tv-program.

I anledning av utskottets behandling av ministerrådets budgetförslag 1999 angående språksamarbetet beslöt utskottet att, för sin del, föreslå ökning i bevillningarna till

- Språksamarbete vid de nordiska husen i Reykjavik och Tórshavn, Nordens kulturinstitut i Grönland, Nordens institut i Finland;
- Nordiska språkrådet för arbete omkring nya ordböcker på färöiska, grönländska, isländska och de samiska språken.

2.1 Synpunkter på ministerrådsförslaget

Nordenutskottet välkomnar det förslag som nu föreligger på det nordiska språksamarbetets område och berömmer språkpolitikgruppen för det banbrytande arbetet att skapa grund för nordisk språkpolitik. I ljuset av den språkpolitiska debatten vid Nordiska rådets temakonferens 'Nordisk kultur under internationell press' 1997, ser Nordenutskottet det aktuella förslaget också som ett exempel på en god kulturpolitisk och konstruktiv dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet på ett område som sedan Nordiska rådets tillkomst varit politiskt högprioriterat och stipuleras i de centrala avtalen för det nordiska samarbetet - Helsingforsavtalet samt Kulturavtalet.

Det är glädjande att uppföljningsarbetet av temakonferensen 'Nordisk kultur under internationell press' kommit till ett konkret mål i språkfrågan.

Utskottet stödjer ministerrådsförslaget. Det aktuella ministerråds-förslaget är en inledande etapp i ett större arbete på det nordiska språksamarbetsområdet som skall utföras under 1999, nämligen utarbetande av en ny handlingsplan för Nordmål 2000-2003. Nordenutskottet anser att Nordmål har varit ett viktigt program och stödjer utarbetandet av en ny handlingsplan för de kommande åren. Ett preliminärt förslag skall enligt tidsplanen vara klart i juni 1999. Nordenutskottet önskar att den konstruktiva dialogen mellan rådet och ministerrådet fortsätter och att Nordiska rådet därför sätts på tidsplanen, på en rimlig tidpunkt i behandlingsprocessen 1999 som mottagare av handlingsplanen, med anmodan om uttalande.

I utskottets uppföljning av temakonferensen 'Nordisk kultur under internationell press' har det nordiska språksamarbetet stått i fokus. I ljuset av pessimistiska rapporter från språkexperter vid konferensen fann utskottet det tidsaktuellt att inbjuda till en öppen debatt i utskottet mellan parlamentariker, ministrar och experter om de nordiska språkens situation och status nationellt, internationellt och i det nordiska samarbetet. I juni 1997 möttes Västnordens kulturministrar, utskottet samt experter vid ett nordiskt språktorg om de s.k. västnordiska språken isländska, färöiska och grönländska. Ett år senare, i augusti 1998, inbjöds experter till utskottet för att ge orientering om ten-

denser och utveckling för de centrala nordiska språken, finskan samt de samiska språken. Sammandrag av debatterna finns i Nordenutskottets journalistiska rapport 'Mera än ord' som bifogas betänkandet och föreligger vid den 50:e sessionen. Utskottet anmodar om att också de synpunkter som framförs i rapporten beaktas av Nordiska ministerrådet i det fortsatta språksamarbetet.

Utskottet anser att den nordiska språkfrågan måste skrivas in i en internationell kontext, i synnerhet den europeiska språkpolitiken. Den nordiska språksituationens särdrag respektive den europeiska kan vara intressant att spegla och sammanlikna med situationen för flera av de små språkområdena i Europa. Ministerrådets konferens om de nordiska språken i Europa hösten 1997 var därför ett nyttigt initiativ som också visade att en nordisk språkgemenskap inte bara finns utan måste ständigt skapas. De nordiska språken både uppbär kulturerna och kan brukas som instrument för att ge det nordiska samarbetet en ny mening. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till rek. 22/1997/nord där Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar "att i de pågående förhandlingarna om det kommande MEDIA III programmets utformning bidra till att programmet inkluderar de små ländernas och de små språkområdenas särskilda behov samt att MEDIA III programmet mer än dess föregångare ser till barns och ungas behov."

Utskottet anser att bredden i språkfrågan är en mycket viktig dimension i den språkpolitiska utvecklingen. Det är därför positivt att förslaget är väl förankrat i bägge de berörda sektorerna på kulturområdet. Utskottet stöder ambitionerna att integrera språkfrågan ytterligare bland fler sektorer. Den frivilliga sektorns arbete är, som rapporten 'Det umistelige' påpekade, grundläggande och "umisteligt" och utskottet ser därför mycket positivt på planerna om referensgruppens kontakter, dialog och samverkan med relevanta frivilligorganisationer.

Den nya administrationen av språksamarbetet, som tillkom efter genomförandet av institutionsgenomgången och nerläggningen av Nordiska språksekretariatet i Oslo och Språk- och informationscentret i Helsingfors, är vad utskottet erfar inte tillfredsställande i alla stycken. Utskottet noterar bemärkningarna till nuvarande struktur i ministerrådsförslagets avsnitt *3.5*, men där sägs att ett sammanhang mellan språkpolitiska satsningar i och utanför Norden saknas och att det fattas ett organ som har till uppgift att följa det språkpolitiska arbetet och regelbundet evaluera arbetet i ett samlat perspektiv. Utskottet anser att detta är en brist i nuvarande struktur som referensgruppen i sitt arbete bör fokusera på.

Tillräckliga resurser skall finnas för de nordiska språknämnderna – Nordiska språkrådet. Eventuellt skulle andra språkkonsulttjänster kunna placeras vid Nordens institut i Finland. Utskottet anser att Västnordens språk och de icke-skandinaviska språken finska och samiska språk skall fortsatt prioriteras i det nya Nordmål-programmet.

Ministerrådsförslaget innehåller korta avsnitt om situationen i de fem nordiska länderna. Utskottet saknar beskrivningar av situationen i de autonoma områdena samt i de samiska områdena. Utskottet menar att större insatser måste till för att omfatta de s.k. utkantsregionerna i det nordiska språksamarbetet.

Bland dagens språkpolitiska prioriteringar nämns i ministerrådsförslaget "tydliggörandet av kulturell mångfald i Norden, härunder uppmärksamhet om de små språkens ställning". Utskottet anser att begreppet "små språk" är missvisande. Språk som t.ex. färöiskan lär ha 60.000 nyckelord i den nya färöiska synonymordboken. Utskottet uppmanar därför referensgruppen till att skapa en mera precis term för de små ländernas och de små språkområdenas språk.

Utskottet understryker att första steget är att upptäcka och skapa uppmärksamhet kring dessa språk, men nästa steg kräver åtgärder. Utskottet stödjer därför också ministerrådsförslagets förslag på särskilda insatsområden som att den nya forskningspolitiska strategin skall medverka till att öka forskning i nordiska språkens ställning och språkförståelse. En av åtgärderna kunde vara ett forskningsprojekt om små språkområden i internationellt perspektiv och även nordiskt.

Tolkning är enligt utskottet en särskild angelägenhet, särskilt för Finlands deltagande i det nordiska samarbetet. Nordisk kompetens i tolkning tenderar att försvinna från Norden, vilket är ett bekymmer.

De grundläggande målsättningarna för det nordiska språksamarbetet i dess helhet bör av referensgruppen ses i ett realistiskt ljus och utskottet föreslår att litteraturområdet, översättningar av skönlitteratur, krav på utbud av böcker i originalspråkversioner i bokhandeln i de nordiska länderna m.m. diskuteras och omvärderas med representanter för bokmarknaden. Det är en av de stora utmaningarna som referensgruppen bör ta.

2.2 Synpunkter som framförts till utskottet vid språktorgen 1997 och 1998

Skolan och nordisk språkförståelse

Undervisningsdimensionen anses vara ett visst problem i den nordiska språkpolitiken. Nordisk språkförståelse anses dålig bland den yngre generationen nordbor.

Utskottet är enigt i att nordisk språkförståelse inte enbart föds och utvecklas i skolan. Därför måste unga människor fortsatt ha möjlighet att komma i kontakt med de nordiska språken på ett annat sätt via medier, radio, tv och internet, IT, litteratur, musik samt i direkta kontakter.

I samband med användning av IT-användning i språksamarbetet vill utskottet föreslå utveckling och ökning av språkundervisning i modersmålet samt i andra språk på grundskolenivå via internet. Detta kräver en särkild pedagogik och speciellt undervisningsmaterial.

Medierna anses vara ett av de viktigaste instrumenten för att öka språkförståelsen. Intresset för nordiska nyheter verkar emellertid lågt, enligt en undersökning vid Islands Universitet, om nordisk nyhetsförmedling i Danmark, Island och Norge under två slumpmässigt utvalda månader 1997. I Danmark var den 4,1%, i Island 7,4% och i Norge 4,9%.

Nyhetsintresset av stoff från USA visade sig stort i dessa tre länder. I samma period var 48% av nyheterna i Danmark från USA, på Island 57% och i Norge 53%. Det innebär att nyhetsförmedlingen är i stora delar från USA och att invånarna i dessa länder hör troligtvis i detta sammanhang mycket engelska och litet nordiska språk.

Spontana förfrågningar vid Malmö högskola talar om att de svenska studenterna tycker att danska är svår och att de inte klarar av att tillgodogöra sig en föreläsning på danska.

Utskottet anser att den nya högskolan i Malmö skulle kunna lämpa sig som forskningsprojekt om nordisk språkförståelse bland högskolestuderande ungdom (främst danska och svenska).

Utskottet vill också uppmana referensgruppen till att se på om och i så fall hur "skolan" ser bort från Norden och undersöka hur Norden framställs i läromedlen.

Grönland och Färöarna har under relativt kort tid haft det egna språket som undervisningsspråk. På Grönland har det forskats i den språkliga integrationen i skolan – jämvikten mellan danskan och grönländskan - och vilket inflytande den har. Dessa erfarenheter kunde vara intressant att fokusera litet närmare på.

Universitet och näringsliv

Angående den anglosaxiska kulturens inflytande och användningen av det engelska språket anser utskottet att det har både positiva och negativa sidor. Det är i dag självklara krav på att fullt behärska engelska. En av anledningarna för att en del nordiska ungdomar i dag väljer universitetsstudier i engelsktalande länder har rationella orsaker dvs. att få färdighet i engelska på köpet.

Utskottet erfar att doktorsavhandlingar vid de nordiska universiteten i ökad grad skrivs i sin helhet på engelska och att Sverige fått den första doktorsavhandlingen i nordiska språk skriven på engelska. Också inom storkoncerner väljs engelska allt oftare som koncernspråk och deras personal övergår alltmer till att i arbetet kommunicera med varandra på engelska.

Utskottet efterlyser därför en bättre bild av det nationella språkets status vid universitet och högskolor i Norden samt i näringslivet.

Universitetsstuderandes möjligheter till kompetensutveckling sommarvis i nordiska språk och litteratur bör säkras.

De centrala nordiska språken och de små språkområdena
Utskottet avstår från att kommentera den nationella situationen och anser att det åvilar varje land att stärka sitt eget språk och landets eventuella minoritetsspråk som talas av ursprungsbefolkningar.

Utskottet uppmanar referensgruppen att med utgångspunkt i den nationella språkpolitiken i de nordiska länderna skapa en handlingsplan för Nordmål som har ett nordiskt mervärde.

Det som i ett land uppfattas som språkets styrka och identitetsstärkande kan vara till stor nytta också i andra länder. Det kan t.ex. övervägas om erfarenheterna av den isländska språkpolitiken kan bli en "exportvara". Modersmålsundervisningen i de skandinaviska länderna skulle eventuellt bättre kunna utnyttja isländskans och färöiskans tillgång till ett levande språk för att belysa bakgrunden till den nordiska språkgemenskapen.

Utifrån de pessimistiska rapporterna vid temakonferensen 'Nordisk kultur under internationell press'om de s.k. små språken har utskottet vid språktorgen 1997 och 1998 försökt skapa sig en bild av situationen för alla de språk som det nordiska språksamarbetet skall omfatta.

Nordenutskottet anser att de språkpolitiska insatserna i åren framöver skall gagna och stärka alla nationella språk i Norden och är enigt i att de nordiska språken fortsatt skall vara ramen för den nordiska språkpolitiken. En förutsättning för att den nordiska språkförståelsen inte skall gå förlorad är att värna om kommunikationskanalerna mellan danskan, svenskan och norskan.

Detta hindrar dock inte att just situationen för de små språkområdena har fångat utskottets uppmärksamhet.

Grönland
Det understryks att den grönländska språksituationen är specifik. Det grönländska språket har numera sin suveränitet skyddad av "Hjemmmestyreloven", och anses inte tillhöra de utrotningshotade språken. Tendenser på Grönland visar att kunskaper bland ungdomar i danska verkar vara på något lägre nivå efter tillkomsten av Hjemmestyreloven. Flesta kommuner väljer att skjuta upp undervisningen i danska till andra klass. Med hänsyn till engelska, börjar undervisningen i 6:e klass, men det finns vilja till att tidigarelägga den. Det finns en politisk enighet på Grönland om vikten av kunskaper i främmande språk och tendenserna visar att Grönland kommer eventuellt att bli ett trespråkigt samhälle med grönländska som modersmål, dansk-nordiska som annat språk och engelska som tredje språk.

Den språkliga stabiliteten på Grönland möjliggör inhämtande av impulser från andra språkgrupper som t.ex. de nordiska språken och eventuellt också från engelska. Engelskans influenser på grönländskan räds man inte på grund av de stora olikheterna mellan språken. En särskild vinkel på den grönländska situationen är att när Grönland deltar i inuitiska möten eller -samman-

hang är det gemensamma arbetsspråket engelska, vilket skylls på att inuiterna inte har samma skrifttecken.

Behov anses finnas för terminologisk utveckling och statusutveckling av det grönländska språket, en större grönländsk ordbok som också tar hänsyn till andra språk och arbete med ordböcker på diverse språk. Ett grönländskt önskemål är att den nordiska språkkonventionen också skall omfatta de självstyrande områdenas, Grönland och Färöarna, språk.

Ursprungsfolkens språk

Situationen i de samiska områdena i Norden är oerhört speciell och komplex. Utskottet anser att den samiska situationen förtjänar en seriös uppmärksamhet på det kulturella området, inte minst på språkområdet. Utskottet har tagit reda på de samiska språkens situation i de samiska områdena, men har inte undersökt språket romani situation, som talas av en minoritet i de centrala delarna av Norden och som räknas som ursprungsfolk.

Ordböcker

Ordböcker i sig är en kulturskatt och bärare av språken. De är en del av kulturarvet och källa till vidare utveckling. Ordbokssamarbete mellan länderna stärker det nordiska språksamarbetet och bildar en ny grund för att nordiskt samarbete fortsatt kan vara på de nordiska språken.

Ordboksframställning är en dyr och resursmässigt krävande process som fordrar exklusiv kompetens och kontinuitet. Samarbete och kontakter mellan förlag och nordisk och nationell facklig kompetens anser utskott som ytterst viktigt. I ett längre perspektiv tjänar det nordiska språksamarbetet på att länderna samarbetar på ett rationellt sätt på ordboksområdet. Genom att samarbeta kring mjukvara och dataprogram uppnås ekonomi i projekten men det medför också ökning av de kulturella och språkliga insatserna i de enskilda länderna och samnordiskt.

Vid språktorget 1997 framkom uppgifter om ordbokssamarbete mellan den reviderade isländska synonymordbokens utgivare och Fróðskaparsetur i Tórshavn på Färöarna, som arbetade med den första färöisk-färöiska ordboken. De grammatiska och strukturella likheterna mellan språken och förvissningen om att de färöiska ordboksexperterna brottades med samma problem ledde till att det färöiska dataprogrammmet inhandlades till revideringsarbetet av den isländska synonymordboken.

Bland de största initiativ i hela Norden som kommer att stärka den språkliga gemenskapen är projekten kring den isländska synonymordboken, som är under arbete, och den oldnordiska prosaordboken 1101-1540, som utkom 1996. Dessa verk dokumenterar det språk som talades av nordborna för ca 800-900 år sedan och täcker Nordens engång gemensamma språk.

Utskottet vill speciellt lyfta fram ordbokssituationen på Färöarna som ett exempel på det färöiska språkets utsatthet. I juli i 1998 förelåg den första

färöiska synonymordboken och 1997 utkom en dansk-färöisk ordbok som är större än nudansk ordbok. Bägge böckerna stärker det färöiska språket avsevärt. Den färöisk-färöiska ordboken är den enda ordboken som har färöiskan som nyckelspråk. För att tillgodogöra sig andra språk måste vägen gå via det danska språket. Det råder brist på ordböcker på färöiska till och från världsspråken. Också det grönländska språket samt språken i de samiska språkområdena visar sig ha en specifik ordbokssituation där ett nordiskt samarbete vore fördelaktigt.

Utskottet anser att det behövs konkreta åtgärder för att stärka de egna språken. Ett rationellt ordbokssamarbete skulle förbättra situationen för de små språkområdena i synnerhet Island, Färöarna och Grönland och de samiska områdena. Nordiska språkrådet, (de nordiska språknämnderna) uppbär stöd från den nordiska budgeten. Språkrådet har på sitt arbetsområde samarbete kring ordböcker och bl.a. planeras ordböcker på de centrala nordiska språken. Utskottet föreslår att pågående ordbokssamarbete koordineras på ett effektivt sätt genom nätverk i hela Norden på området och genom ett utbyte av elektronisk information och dataprogram.

Litteratur och bokmarknad

Det finns i dag ingen "samnordisk bokmarknad". En av förklaringarna, enligt en nordisk utredning, är ointresse hos den nordiska läsaren för böcker från andra nordiska länder och av att läsa på originalspråk. Därför, sägs i samma utredning, bör översättningar öka. Översättningsstödet har sedan utredningen ökat, vilket utskottet anser är viktigt. Kvalitetskriteriet på litteraturen måste dock vara avgörande för om ett verk översätts.

Vid språktorget 1997 ställdes frågan om varför litteratur från grannland skall öka. Det sades att litteratur läses inte som folklore, och bör inte läsas så, i annat fall slutar litteratur att vara litteratur och övergår till kuriosiet eller folklore. Litteraturintresset går därmed förlorat. Vidare framfördes att Litteraturfonden (översättningsfonden av grannlandslitteratur) har i bokbranschens tycke varit till stor nytta. Men bokmarknaden eller läsaren skall inte överbelastas genom att verk utges enbart därför att de är nordiska. Tendenser på bokmarknaden som går i en folkloristisk riktning bör därför, sades det, sluta och samarbetet inriktas på ett realistiskt plan.

Enligt bokmarknaden/utgivarna, sades det, finns europeisk och amerikansk marknad för det exotiska - naturupplevelser - i den nordiska regionen t.ex. från Norge till Grönland och till den amerikanska kontinenten. Det nordiska samarbetet på bokmarknadsområdet föreslogs därför fortsätta inom "non-fiction", på gemensamma intresseområden och där språkstrukturen kan skapa intresse och nytta för samarbete.

3. MINISTERRÅDSFÖRSLAGET

Ministerrådsförslaget innehåller förslag till nordiska språkpolitiska mål samt en ny struktur för ministerrådets språksamarbete vilka bygger på rapporten "Nordisk Sprogpolitik – Forslag til en politik for nordisk sprogsamarbejde i det 21. Århundrede". Dessutom innehåller den en tidsplan i förhållande till budgetprocessen samt budgetmässiga konsekvenser för år 1999.

Samarbetsministrarnas rapport 'Det Umistelige' gav upphov till ett MR-U beslut 1996 om att tillsätta en arbetsgrupp som skulle utarbeta förslag om nordisk språkpolitik och en förbättrad struktur för Nordiska ministerrådets språksamarbete. Ovannämnda rapport är resultatet av denna s.k. språkpolitikgruppens arbete. Arbetsgruppens förslag har behandlats av bägge ministerråden MR-K och MR-U samt av MR-SAM som gav riktlinjer för en struktur för ministerrådets språksamarbete i juni 1998.

Förslaget har som utgångspunkt att både fasthålla och stärka den politiska uppmärksamheten kring det nordiska språksamarbetet och att skapa strukturella förutsättningar för ett bättre sammanhang i ministerrådets språksatsningar.

Huvudmålsättningen är att

- de skandinaviska språken skall fortsatt utgöra den gemensamma ramen kring det nordiska samarbetet
- internordisk språkförståelse och kulturkompetens skall fasthållas och vidareutvecklas särskilt i förhållande till finska, färöiska, grönländska, isländska och samiska
- nordbors förmåga att förstå varandra i skrift och tal (kommunikativ kompetens) med utgångspunkt i Nordens språkliga och kulturella gemenskap och mångfald skall stärkas.

I avsnittet 2.1 Nordisk Sprogpolitik uppges förutom huvudmålsättningarna även delmålsättningar samt förslag till åtgärder.

Överordnade riktlinjer:

- Språk- och kulturdimensionen placeras centralt som ett tvärsektoriellt område i ministerrådets samlade verksamhet.
- Huvudansvaret för språksamarbetet läggs till MR-U och MR-K, som tar initiativ till utveckling av tvärsektoriella projekt och står för implementering och uppföljning av Nordisk Språkpolitik.
- Tolkningen stärks så att icke-skandinaviska nordbor ges möjlighet till tolkning när det är relevant för deras deltagande i nordiskt samrbetet samt att det i ministerrådet skapas ramar för tolkning från isländska till ett skandinaviskt språk.

I december 1998 fastlägger MR-U och MR-K en driftplan för implementeringen av förslaget efter att Nordiska rådet behandlat förslaget i november. Samtidigt tillsätts en referensgrupp.

Referensgruppen samt Tidsplan
MR-U och MR-K har godkänt tillsättning av en referensgrupp som tillsätts i december 1998. Referensgruppen skall skapa helhet och sammanhang i ministerrådets flertaliga språkaktiviteter och ha ett speciellt ansvar för Nordmål samt samverka med nordiska intressenter på språkområdet (frivilligorganisationer och bilaterala organ). Referensgruppen framlägger ett preliminärt förslag till ny handlingsplan för Nordmål 2000-2003 i enlighet med rapporten Nordisk Språkpolitik i juni 1999 för ministerråden MR-U och MR-K. I september 1999 lägger gruppen fram ett preliminärt förslag angående utvecklingen av språksamarbetet, som skall ingå i budgetproceduren för år 2001.

I januari/april 1999 övervägs att i budgetförslaget för år 2000 avsätta medel som täcker isländsk tolkning i förbindelse med deltagande i nordiskt samarbete. De budgetmässiga konsekvenserna för år 1999 löses genom att avsätta medel av Nordmåls budget så att referensgruppen kan inleda sitt arbete.

4. MEDLEMSFÖRSLAGET

Medlemsförslaget är en uppföljning av rådets temakonferens Nordisk kultur under internationell press 1997 samt Nordenutskottets språktorg 1997.

Vid temakonferensen framkom att ett sätt att värna om de små nationernas språk är att stärka modersmålundervisningen. På samma konferens diskuterades huruvida informationsteknologi och medieutveckling är ett hot mot dessa språk eller om det snarare är ett verktyg som måste utnyttjas mera målmedvetet för att gagna språken. Viljan till språkförståelse är av fundamental betydelse – utan vilja uppnås inte de nordiska målsättningarna om språkförståelse. Förslagsställarna påpekar att balansen kan vara hårfin mellan å ena sidan motivering och vilja och å andra sidan att lära och utveckla ett annat nordiskt språk i befolkningar som är starkt upptagna av att försvara den egna kulturen. Förslagsställarna anser att trots att kulturpolitiken som utgångspunkt är en nationell angelägenhet, måste Norden, med bakgrund i kunskapen om hoten mot de små språken, påta sig ett gemensamt ansvar för att skydda kulturer och de små nationernas språk i Norden. Förslagsställarna pekar på behovet för ordböcker, läromedel och tv-produktion som stärker språken. "På baggrund af dette foreslås Nordisk Råd *at* erklære det som et af sine mål at støtte bevarelsen og styrkelselsen af de mindste nordiske sprog nationalt, samt at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd *at* der afsættes midler som en fast post på Ministerrådets budget, under posten med midler til det sproglige samarbejde, til støtte af national skolebogs- og ordbogsudarbejdelse og -udgivelse, og til indenlandsk produktion af TV-programmer i de mindste kulturområder."

NORDENUTSKOTTETS FÖRSLAG

Nordenutskottet hemställer att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att samtliga huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs;

2. att i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Mariehamn, Oslo, Köpenhamn den 23 oktober 1998

Olof Salmén (ÅC), ordf.
Søren Hansen (S), tf. vice ordf.
Svein Ludvigsen (H), vice ordf.

B 177/nord

Ministerrådsförslag

till nordisk språkpolitik

Nordiska Ministerrådet (utbildningsministrarna) överlämnar härmed *Ministerrådsförslag till nordisk språkpolitik* för Nordiska Rådets 50:e session i Oslo.

Stockholm, juli 1998

Carl Tham
(sign.)

Sören Christensen
(sign.)

MINISTERRÅDSFORSLAG OM NORDISK SPROGPOLITIK

Hermed oversendes Nordisk Ministerråds forslag til en nordisk sprogpolitik til behandling i Nordisk Råd. Ministerrådets forslag til nordiske sprogpolitiske mål, samt ny struktur for Ministerrådets sprogsamarbejde bygger på forslagsdelene i rapporten NORDISK SPROGPOLITIK, *Forslag til en politik for nordisk sprogsamarbejde i det 21. århundrede* (vedlagt). Nedenfor præsenteres Ministerrådsforslagets hoveddele, en tidsplan i forhold til budgetprocessen samt budgetmæssige konsekvenser for år 1999.

Baggrund

Nordisk Ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) besluttede 2. december 1996 på baggrund af samarbejdsministrenes rapport *Det umistelige* at nedsætte en arbejdsgruppe (kaldet sprogpolitikgruppen) med det mandat at give forslag til en nordisk sprogpolitik og til en forbedret struktur for Ministerrådets sprogsamarbejde. Sprogpolitikgruppen nedsattes i samråd med kulturministrene (MR-K). Gruppens forslag blev i april 1998 sendt til høring i Ministerrådets embedsmandskomiteer og relevante organer. Uddannelses- og forskningsministrene (MR-U), kulturministrene (MR-K) og samarbejdsministre (MR-SAM) behandlede forslaget til de politiske hovedmål

og angav retningslinjer for en ny struktur for Ministerrådets sprogsamarbejde i juni 1998.

Hovedpunkterne i forslaget

Udgangspunktet for Ministerrådsforslaget er dels at fastholde og styrke den politiske opmærksomhed om nordisk sprogsamarbejde, dels at skabe strukturelle forudsætninger for bedre sammenhæng i Ministerrådets sprogsatsninger. Hovedsigtet med sprogpolitikken er, at

- de skandinaviske sprog skal fortsat udgøre den fælles ramme om det nordiske samarbejde
- internordisk sprogforståelse og kulturkompetence skal fastholdes og videreudvikles særlig i forhold til finsk, færøsk, grønlandsk, islandsk og samisk
- nordboeres færdigheder i at forstå hinanden i skrift og tale (kommunikativ kompetence) med udgangspunkt i Nordens sproglige og kulturelle fællesskab og mangfoldighed skal styrkes

Ministerrådet har angivet følgende overordnede retningslinjer for strukturen i det fremtidige sprogsamarbejde:

- Sprog- og kulturdimensionen placeres centralt som et tværsektorielt område i Nordisk Ministerråds samlede virksomhed
- Hovedansvaret for sprogsamarbejdet lægges til MR-U og MR-K, der tager initiativer til udvikling af tværsektorielle projekter og står for implementering og opfølgning af NORDISK SPROGPOLITIK
- Tolkningen styrkes, så ikke skandinaviske nordboere gives mulighed for tolkning, hvor det er relevant for deres deltagelse i nordisk samarbejde, samt at der i Ministerrådet skabes rammer for tolkning fra islandsk til et skandinavisk sprog

Her ud over har MR-U og MR-K godkendt følgende tiltag vedrørende konkret implementering af en ny struktur for sprogsamarbejdet: Der etableres en referencegruppe, der skal skabe helhed og sammenhæng i Ministerrådets mange sprogaktiviteter, samt have specielt ansvar for NORDMÅL og samvirke med nordiske interessenter på sprogområdet (frivillige organisationer og bilaterale organer). Endelig skal Ministerrådet på sprogområdet opprioritere en særlig indsats for børn og unge og deres lærere samt undervisning af voksne på arbejdsmarkedet.

Tidsplan

Forslaget, der i hovedsagen afstikker mål og rammer for udvikling af det nordiske sprogsamarbejde, har følgende indvirkning på det kommende års budgetproces:

december 98	MR-U/MR-K fastlæggger fremdriftsplan for implementering af forslaget vedrørende nordisk sprogpolitik efter Nordisk Råds behandling af forslaget i november.

	De to Ministerråd nedsætter en referencegruppe for Ministerrådets sprogsamarbejde.
januar/april 99	I budgetarbejdet for år 2000 overvejes at afsætte midler til dækning af påkommende behov for islandsk tolkning i forbindelse med deltagelse i Ministerrådets virksomhed.
juni 99	Sprogreferencegruppen fremlægger præliminært forslag til ny handlingsplan for NORDMÅL 2000 – 2003 for MR-U og MR-K i samsvar med NORDISK SPROGPOLITIK.
september 99	Sprogreferencegruppen fremlægger præliminært forslag vedrørende udvikling af sprogsamarbejdet, der indgår i budgetproceduren for år 2001.

Budgetmæssige konsekvenser for år 1999

De umiddelbare budgetmæssige konsekvenser af forslaget dækkes i 1999 ved at afsætte midler af NORDMÅLs budget, således at sprogreferencegruppen kan påbegynde sit arbejde.

Nordisk Sprogpolitik

Forslag til en politik for nordisk sprogsamarbejde i det 21.århundrede

Indholdsfortegnelse

I NORDISK SPROGPOLITIK

1.0 Baggrund ... 586
1.1 Sprogpolitikgruppen ... 586
1.2 Mandat ... 587
1.3 Sprogpolitikgruppens kommentar til mandatet ... 587
2.0 Inledning ... 587
2.1 Nordisk sprogpolitik: Mål, delmål og retningslinjer ... 588
3.0 Det nordiske sprogsamarbejdes struktur ... 589
3.1 Udviklingen af sprogpolitiske prioriteringer ... 589
3.2 Sproget og den nordiske model under debat ... 590
3.3 Ministerrådets sprogpolitiske prioriteringer i dag ... 590
3.4 Strukturen i Ministerrådets sprogpolitiske satsninger ... 591
3.5 Bemærkninger til den nuværende struktur ... 592
3.6 Forslag til en ny struktur og organisation for Ministerrådets sprogsamarbejde ... 592

II OVERVEJELSER OVER NORDISK SPROGPOLITIK

4.0 Nordisk sprogforståelse og fremtiden ... 594
4.1 Opfattelsen i "Det umistelige" ... 594
4.2 Det skandinaviske sprogfællesskab ... 595
4.3 Sproglig lighed ... 595
4.4 Interaktion ... 596
4.5 Symbolisk integration ... 597
4.6 Nordisk sprogpolitik – mere end sprogundervisning ... 598

III NATIONALE UDGANGSPUNKTER FOR NORDISK SPROGPOLITIK

5.0 Den angelsaksiske internationalisering ... 598
5.1 Nationale overvejelser og eventuelle initativer ... 600
5.2 Situationen i Danmark ... 600
5.3 Situationen i Finland ... 600
5.4 Situationen i Island ... 601
5.5 Situationen i Norge ... 601
5.6 Situationen i Sverige ... 602
5.7 Sammenfattende bemærkninger ... 603

IV BILAG

1. Sproglige definitioner i nordisk sammenhæng ... 605
2. Katalog over Ministerrådets sprogsamarbejde ... 606
3. Referencer ... 613
4. Høringsinstanser vedrørende Nordisk sprogpolitik ... 615

I NORDISK SPROGPOLITIK

1.0 Baggrund:

Nordisk Ministerråd (undervisnings-og forskningsministrene) besluttede 2. december 1996, at der efter samråd med kulturministrene skulle nedsættes en arbejdsgruppe på sprogområdet (kaldet sprogpolitikgruppen). Sprogpolitikgruppen fik til opgave dels at udarbejde en politik/overordnede retningslinjer for sprogsamarbejdet i Norden, dels at komme med forslag til struktur for nordisk sprogsamarbejde.

Nordisk Ministerråd har ikke hidtil haft en overordnet sprogpolitik, ligesom der ikke har været en samlende struktur for nordisk sprogsamarbejde.

Udgangspunktet for undervisnings-og forskningsministrenes beslutning var samarbejdsministrenes ***Det umistelige***, Rapport om den nordiske sprogforståelse i et bredere perspektiv (juni 1996). Rapporten igangsatte en omfattende sektordiskussion i Ministerrådet af de nordiske sprogs stilling i samarbejdet. Det umistelige rummer imidlertid ikke nogen kortlægning eller diskussion af strukturen i det nordiske sprogsamarbejde. Samtidig fandt undervisnings- og forskningsministrene, at der som udgangspunkt for det videre sprogsamarbejde savnes en egentlig sprogpolitik og bestemmende retningslinjer herfor. Begrebet forekommer ofte i Ministerrådssammenhæng, men ses ingen steder nærmere forklaret.

1.1 Sprogpolitikgruppen

Arbejdsgruppen består af én repræsentant udpeget af EK-K samt af en repræsentant fra hvert af de nordiske lande udpeget af EK-U efter medlemslandenes indstilling blandt personer, der er fortrolige med de enkelte hjemlandes sprogpolitiske prioriteringer.

Arbejdsgruppen, der har afholdt 5 møder, har haft følgende sammen-sætning:

Professor *Jorunn Hareide*, Norge (formand)
Kontorchef *Erna Árnadóttir*, Island
Avdelingsdirektør *Arne Holen*, Norge (udpeget af EK-K)
Fagkonsulent *Benedicte Kieler*, Danmark
Kanslirådet *Birgitta Lindencrona*, Sverige
Professor em. *Robert Petersen*, Grønland (indkaldt til 4. og 5.møde)
Konsultativa tjänstemannen *Kristian Slotte*, Finland

Sekretariatsfunktionerne er blevet varetaget af:
Rådgiver *Per Støvring*, Nordisk Ministerråd
Rådgiver *Steffen Søndergaard*, Nordisk Ministerråd
Lektor *Henrik Haugstrup*, Danmark

1.2 Mandat

Sprogpolitikgruppen skal fremlægge følgende forslag for EK-U/MR-U:

- forslag til sprogpolitiske målsætninger, der kan være retningsgivende for Ministerrådets og medlemslandenes fortsatte udvikling af det nordiske samarbejde om den sproglige dimension.
- forslag om rådgivning, koordination og projektstyring vedrørende Ministerrådets satsninger på det sproglige område inden for uddannelse, forskning og kultur. Herunder forslag til fremme af tværsektiorelle synergieffekter, samvirke og netværksfunktioner mellem de mangeartede satsninger på det sproglige område, der bedrives inden for kultur-, uddannelses- og forskningssektoren.

1.3 Sprogpolitikgruppens kommentar til mandatet.

Sprogpolitikgruppen har valgt udelukkende at udarbejde forslag til sprogpolitiske målsætninger for de nordiske sprog. I de senere år har ikke-nordiske indvandreres forståelse af immigrationslandets nordiske sprog udgjort et påtrængende spørgsmål i hele Norden. Efter gruppens opfattelse udgør dette dog et nationalt problem og vedrører i første række *ikke direkte* internordisk sprogforståelse.

2.0 Indledning

Nordisk sprogfællesskab og sprogsamarbejde står i dag over for helt nye udfordringer. Det moderne samfund har i højere grad end tidligere international karakter. Uddannelse, nye medier, gode muligheder for internationale rejser og øget indvandring bidrager til dette. Norden er ved at udvikle sig til et multikulturel samfund. I den forbindelse har væksten på det informtionsteknologiske område haft stor betydning. Nye former for samvær og nye muligheder for kommunikation påvirker ikke bare menneskers hverdag, men også deres opfattelse af sig selv og deres identitet. Forudsætningerne for et nordisk samarbejde forandres hele tiden.

Nutidens muligheder for kulturudveksling over grænserne åbner for et mere individuelt forbrug af kulturen. Hvilket sprog man vælger at anvende, afhænger mere af situationer og begivenheder end af de konkrete lokaliteter eller det geografiske område, man befinder sig i. I dagens samfund skabes fællesskaber, som ikke primært er grundet på traditioner, historiske og geografisk samhørighed. Sproget behøver ikke længere at være den ramme, som nutidens nordboere går ud fra, når de søger oplevelser, samvær, udfordringer og udvikling. Inden for flere områder, eksempelvis den elektroniske verden, er sprogdragten dessuden anglo-saksisk.

Det almindelige samfunds- og produktionsliv er i vid udstrækning blevet sprogliggjort. Informationssamfundet implicerer, at arbejde i og med sprog udgør et centralt kompetenceområde. Sprog og erhverv indgår i en ny og tættere forbindelse med hinanden.

Ved de nordiske landes tætte naboskab, geografisk, sprogligt og kulturelt, har menneskene i Norden en særlig mulighed for gensidig forståelse. Lighed i reference-, begrebs- og værdisystemer danner en fælles basis, som fremmer forskellige typer kommunikation. Dette er noget, der er yderst vigtigt at bygge videre på, en opgave for hver ny generation. Og i det arbejde er medierne og litteraturen væsentlige hjælpemidler. Det er derfor af stor betydning, at nordboere gives mulighed for at få del i hinandens litteratur- og medieudbud i originaludgave. Det er også vigtigt, at mennesker, ikke mindst børn og unge, gives mulighed for at mødes og knytte personlig kontakt. Hermed udvikles fællesskabet og viljen til at kommunikere og forstå naturligt og bedst.

Tiltag, der skal styrke nordboeres færdigheder til at udtrykke sig i tale og skrift, formidle og opfatte meddelelser af forskellige slags (kommunikativ kompetence) står i centrum for en fremtidsrettet nordisk sprogpolitik, hvad enten det drejer sig om nordiske nabosprog, fremmedsprog eller små sprog.

2.1 Nordisk Sprogpolitik

Som **mål** for en nordisk sprogpolitik anbefaler sprogpolitikgruppen,

- at de skandinaviske sprog fortsat udgør den fælles ramme om det nordiske samarbejde
- at internordisk sprogforståelse og kulturkompetence fastholdes og videreudvikles særlig i forhold til finsk, færøsk, grønlandsk, islandsk og samisk
- at styrke nordboeres færdigheder i at forstå hinanden i skrift og tale (kommunikativ kompetence) med udgangspunkt i Nordens sproglige og kulturelle fællesskab og mangfoldighed

For at opfylde disse mål anbefaler sprogpolitikgruppen som **delmål,**

- at undervisningen i skandinaviske sprog som nabosprog og fremmedsprog (med bibeholdelse af den historiske dimension) fastholdes og styrkes i Norden
- at de skandinaviske lande opretholder eller reetablerer en almen orientering om de nordiske ikke-skandinaviske sprog
- at alle nordboere får mulighed for at få del i hinandens litteratur- og medieudbud i original udgave
- at der udformes en målbevidst politik om, hvordan den internordiske udveksling af radio- og fjernsynsprogrammer, produceret i Norden, kan øges
- at nordboers adgang til og brug af informationsteknologi på nordiske sprog fremmes

Efterfølgende foreslår sprogpolitikgruppen som fremtidige **retningslinjer** (åtgärder) for den fællesnordiske indsats,

- at læreruddannelserne i Norden inddrager, fastholder og videreudvikler den nordiske sproglige og kulturelle kompetence

- at skolerne i Norden giver en god undervisning i og om nabosprog
- at alle nordboere, der har et skandinavisk sprog som modersmål, får mulighed for at forstå tale, fortsat tilegne sig en skreven hverdagstekst og en let skønlitterær tekst på de andre skandinaviske sprog
- at alle nordboere, der ikke har et skandinavisk sprog som modersmål, får mulighed for at forstå, tale og tilegne sig en skreven hverdagstekst og en let skønlitterær tekst på mindst et af de skandinaviske sprog
- at en sprogpolitisk indsats i et nordisk land altid bør indeholde en nordisk dimension, hvor dette er relevant

3.0 Det nordiske sprogsamarbejdes struktur

3.1 Udviklingen af sprogpolitiske prioriteringer

Nordisk sprogsamarbejde har altid været højt prioriteret såvel af Nordisk Råd som af Nordisk Ministerråd. I en række grundlæggende dokumenter og aftaler har Ministerrådet set øget sprogforståelse og sprogsamarbejde som væsentlige betingelser for udvikling af nordisk samarbejde. Den nordiske holdning til sprogligt fællesskab og mangfoldighed har siden begyndelsen været en del af den såkaldt nordiske model.

Det traditionelle og traditionsrige grundlag for nordisk samarbejde sætter et historisk fællesskab, geografisk fællesskab, fællesskab i samfundssyn og sprogligt fællesskab ind som de faktorer, der bærer nordisk identitet. Følgende centrale dokumenter, der indeholder overordnede sprogpolitiske prioriteringer, har med udgangspunkt i denne tradition styrket det nordiske sprogsamarbejde:

- *Kulturaftalen* fra 1971, hvor blandt andet arbejdet med nordiske sprog i skolesystemet betones.
  Den nordiske sprogkonvention fra 1981, hvor nordboers adgang til at anvende eget sprog i kontakt med myndigheder i et andet nordisk land styrkes.
- *Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde* fra 1988 gav sprogdimensionen en central plads i den samlede satsning på et øget uddannelses- og kultursamarbejde. Iværksættelse af NORDPLUS-programmet indledte udviklingen mod et nordisk uddannelsesrum.
- *Nordisk samarbejde i en ny tid* fra 1995 satte udviklingen af kulturelt og sprogligt fællesskab som højeste prioritet inden for Nordensøjlen. Som følge af dette har Nordisk Ministerråd vedtaget visse organisatoriske ændringer på sprogområdet.

Nordisk Råd har gennem rekommandationer, debatter og konferencer (se nedenfor) tematiseret sprogsamarbejdet som det væsentligste omdrejningspunkt for de kulturelle satsninger. Uddelingen af Nordisk Råds litteraturpris bør fremhæves som en af de særdeles vigtige markeringer, der har formået at sætte nordisk kultursprog på dagsordenen.

I takt med udviklingen af et nordisk arbejdsmarked og ikke mindst som følge af satsningen på et nordisk uddannelses- og kompetencerum i NORD-PLUS-programmet har sprogforståelse og sprogligt fællesskab fået forøget aktualitet og volumen. Udveksling inden for de nordiske lande giver nordisk sproglig og kulturel merværdi. Heri bør man også indregne indgåede aftaler, der sigter mod udvikling af et fællesnordisk uddannelsesrum blandt de tiltag, der i høj grad medvirker til nordisk sprogforståelse. Eksempler på sådanne aftaler er Gymnasieaftalen og Overenskomsten om adgang til højere uddannelser.

De senere års formandskabsprioriteringer i Ministerrådet har på forskellig vis udviklet sprogsamarbejdet. Indeværende års svenske formandskab giver sprogsamarbejdet, og dermed udformningen af Ministerrådets sprogpolitik, højeste prioritet.

Den ovennævnte traditionelle opfattelse af sprog, kultur og nordisk identitet og dermed sprogenes stilling i nordisk samarbejde har især ændret sig efter 1995-åbningen af det nordiske samarbejde mod nærområderne og Europa.

3.2 Sproget og den nordiske model under debat

Nordisk Råds temakonference 3.-4. marts 1997 i Oslo, Nordisk Kultur under internationalt pres, var en betydningsfuld markering, hvor der fremstod konturerne af en ny profil for det nordiske sprogsamarbejde. Konferencen tog konsekvensen af at nordisk samarbejde i en ny tid ikke har faste givne rammer eller nogen fast identitet, som det er opgaven at vedligeholde. Kultur, samfund og sprog blev set som udviklingsområder, hvor det gælder om at finde fælles interessante svar på nye udfordringer: Blandt andet i et intensiveret samarbejde om IT-sprog, fortsat satsning på børn og unge og højprioritering af indsatser for de små sprog.

Ministerrådets konference om nordiske sprog i Europa i Paris i 1997 gav en omfattende ekspertbelysning af de temaer Nordisk Råd, slog an. Nordisk fællesskabsværdi skal skabes, ikke findes. De nordiske sprog bærer kulturværdier, kommunikationsmønstre og holdninger og er samtidig instrumenter, der kan skabe ny nordisk betydning og mening.

3.3 Ministerrådets sprogpolitiske prioriteringer i dag

Der findes ikke i dag et dokument, hvori Ministerrådets samlede sprogpolitiske prioriteringer er nedfældet. Langsigtede sprogpolitiske prioritering indgår ganske vist som del af Ministerrådets virksomhedsplaner for det kommende år, men her udtrykt gennem de enkelte sektorers fortsatte arbejde med området. Det er stadig for en god del Kulturhandlingsplanens visioner fra 1988, der bærer det nordiske sprogsamarbejde.

Et væsentligt nyt beslutningsgrundlag for høj prioritering af det sproglige og kulturelle samarbejde set i forhold til Ministerrådets samlede virksomhed

er Ministerrådets beslutning i 1993 om, at kultur, uddannelse og forskning allokeres op mod 50 % af det nordiske budget.

Kultur, uddannelses og forskningssektoren har på denne baggrund udviklet sprogsamarbejdet. Medier og informationsteknologi er kommet mere i fokus. Prioritering af børn og unge har givet det sprogkulturelle samarbejde ny retning. Ser man samlet på kultur, uddannelses- og forskningssektorens nuværende satsninger, kan man sammenstille følgende grundlæggende sprogpolitiske prioriteringer:

- et styrket nordisk uddannelses- og kompetencerum
- en tydeliggørelse af kulturel og værdimæssig mangfoldighed i Norden, herunder opmærksomhed om de små sprogs stilling
- fokus på børn og unges deltagelse i det nordiske kultur- og sprogsamfund
- udvidelse af nordboers adgang til og anvendelse af informations-teknologi på nordiske sprog
- udvikling af tiltag der fremmer nordiske produkter i medieverdenen
- brugernære sprogsatsninger i nærområderne og informationskoblinger mod Europa

Disse prioriteringer er på henholdsvis uddannelses-, forsknings- og kultursektoren konkret udmøntet i en række satsninger.

3.4 Strukturen i Ministerrådets sprogpolitiske satsninger

Af vedlagte katalog over de konkrete satsninger inden for uddannelse, forskning og kultur i Ministerrådet fremgår, at sprogdimensionen indgår i et yderst differentieret spektrum af aktiviteter.

Som det fremgår af kataloget, er Ministerrådets satsninger, der direkte er defineret som sprog eller sprogkulturelle satsninger, samlet om få aktiviteter. NORDMÅL, der er Ministerrådets største samlede satsning på sprogområdet har et årligt budget på ca. 5 MDKK. De samlede sprogsatsninger inden for denne gruppe aktiviteter på uddannelses og forskningssiden beløber sig til ca 9 MDKK. På kultursiden er der modsvarende 6.7 MDKK afsat til Nordisk litteratur- og bibliotekskomite.

Strukturen, som den er i dag, bevirker, at Ministerrådets sprogpolitiske satsninger i overvejende grad er integreret i forskellige aktiviteter, hvor sprog eller sprogkulturelle aktiviteter er prioriteret eller delaktiviteter blandt andre.

Der er på uddannelses- og forskningssiden og kultursiden et meget stort antal aktiviteter, hvor sprogdimensionen er prioriteret eller indgår som delelement af virksomheden. De er med disse aktiviteters prioritering af det sproglige, at sprogdimensionen har en fremtrædende plads set i forhold til Ministerrådets samlede virksomhed.

Både på uddannelses-, forsknings- og kulturområdet er det stipendie- og støtteordninger, hvor nordboere konkret føres ind i mødet med et andet nor-

disk lands sprog og kultur, der giver en betragtelig bredde til Ministerrådets sprogpolitiske initiativer.

Der er anledning til at fremholde det meget snævre perspektiv som kataloget er udtryk for, når det gælder nordisk sprogsamarbejde generelt. Både foreningerne Norden og andre frivillige organisationer, de bilaterale samarbejdsfonde og de nordiske kursusgårde har i lang tid drevet en omfattende kursus- og udvekslingsprogram med et betydeligt antal deltagere. Formålet har været at udvide sprogforståelsen blandt børn og unge, studenter og lærere og andre interesserede. Hertil kan næves, at den kontaktvirksomhed, som foregår mellem venskabskommuner i Norden, bidrager på en konkret og praktisk måde til at give børn og unge træning i at forstå og bruge de nordiske sprog.

Ministerrådssamarbejdet inden for sprogområdet må inddrage frivillige organisationer og andre nordiske interessenter i udviklingen af sprogsamarbejdet, som det også fremgik af rapporten Det umistelige. Selv om denne rapport i første række belyser Ministerrådets prioriteter, aktiviteter og struktur bør de nye tiltag indrettes på dialog og samvirke med alle nordiske parter på området.

3.5 Bemærkninger til den nuværende struktur

Sprogpolitikgruppen har følgende bemærkninger til den nuværende struktur:

Såvel de aktiviteter, der direkte retter sig mod sprog eller kulturbærende sprog, som aktiviteter, hvor det sproglige er delaktivitet eller sidegevinst (typisk støtteordningerne), lever et isoleret liv i forhold til det samlede felt af sprogaktiviteter. Der er så godt som ingen korrespondance eller information mellem de mange enkeltaktiviteter.

Der er meget få midler afsat til at forske i, hvordan man fremmer nordisk sprogforståelse. Samtidig er der på den politiske scene en stadig øget interesse for at finde de områder, der kan skabe incitamenter omkring nordiske nabosprog og nordiske sprog som fremmedsprog.

Selv om der er opmærksomhed om de små sprog mangler der satsninger inden for området.

Der er for få tværsektorielle satsninger, der sætter fokus på udviklingsmuligheder i sprogsamarbejdet og som griber fat i udviklingspotentialer i samspil med nationale initiativer på sprogområdet.

Der savnes en sammenhæng mellem sprogpolitiske satsninger i og uden for Norden, og der mangler et organ som har opgaven at følge det sproglige arbejde og regelbundet evaluere arbejdet i et samlet perspektiv.

3.6 Forslag til en ny struktur og organisation for Ministerrådets sprogsamarbejde

Det har ikke ligget i sprogpolitikgruppens mandat eller kompetence at evaluere de enkelte initiativer inden for sprogområdet. Det er imidlertid grup-

pens opgave at pege på strukturforbedringer, der kan føre til mere effektiv udnyttelse af Ministerrådets ressourcer, udvikling af sprogsamarbejdet, og som bedre end nu vil kunne modsvare gruppens forslag om en sprogpolitisk.

For at sikre en mere koordineret, målrettet og professionel ledelse og styring af sprogarbejdet anbefaler den sprogpolitiske gruppe, at EK-U i samarbejde med EK-K udpeger en referencegruppe for sprogarbejdet i Ministerrådet.

Referencegruppen skal bestå af fagfolk og dække den bredde, sprogarbejdet har i Ministerrådet. Denne gruppe skal foruden at følge, kommentere og evaluere det aktuelle sprogarbejde, sikre tværsektoriel koordinering og samarbejde samt kunne løfte sprogpolitiske spørgsmål op til diskussion hos ministrene.

Referencegruppen skal være et rådgivende organ i Ministerådet og have det overordnede ansvar for udviklingen af NORDMÅL (virksomhedsplanerne), der tillige med årsberetningen forelægges EK-U til godkendelse.

For yderligere at sikre et professionelt sprogarbejde anbefaler Sprogpolitikgruppen, at EK-U udpeger en projektansat programleder for handlingsprogrammet NORDMÅL. Denne projektleder skal bl.a. være med til at sikre den konkrete koordinering af sprogarbejdet og bistå referencegruppen med udfærdigelse af virksomhedsplaner og årsberetninger for NORDMÅL.

Sprogpolitikgruppen foreslår følgende:

- at sprog- og kulturdimensionen placeres centralt som et tværsektorielt område i Nordisk Ministerråds samlede virksomhed
- at MR-U og MR-K tager initiativ til udvikling af tværsektorielle projekter
- at udvikling og koordination af sprogpolitiske prioriteringer styrkes gennem oprettelsen af en referencegruppe, der overvejer prioriteringen af Ministerrådets satsninger inden for sprogsamarbejdet, giver forslag om vurdering og evaluering af sprogarbejdet og løfter sprogpolitiske spørgsmål frem for ministrene
- at der udpeges en programleder for NORDMÅL, og at NORDMÅL udformes, så det bliver forum for udvikling af Ministerrådets sprogsamarbejde
- at tolkningsorganisationen styrkes så ikke-skandinaviske nordboere gives mulighed for tolkning, hvor det er relevant for deres deltagelse i nordisk samarbejde, samt at der i Ministerrådet skabes rammer for tolkning fra islandsk til et skandinavisk sprog
- at Ministerrådet på det sproglige område opprioriterer en særlig indsats for børn og unge og deres lærere samt undervisning af voksne på arbejdsmarkedet

Følgende er **eksempler** på indsatsområder:

- at nordisk kunst-, litteratur- og bibliotekssamarbejde øges (jf. kataloget vedr. Ministerrådets konkrete satsninger på sprogområdet)

- at en ny forskningspolitisk strategi medvirker til at forskning i nordiske sprogs stilling og sprogforståelse styrkes, med særlig henblik på udvikling af nabosprogsdidaktiken

II OVERVEJELSER OVER EN NORDISK SPROGPOLITIK

4.0 Nordisk sprogforståelse og fremtiden

Da det nordiske samarbejde i 1995 fik nye tværgående dimensioner - også i forhold til nærområderne og EU, erkendte Ministerrådet, at nordisk samarbejde i en ny tid ville sætte de nordiske sprog i en ny situation. Åbningen af det nordiske rum mod nærområderne og det øvrige Europa blev fulgt op af en øget opmærksomhed vedrørende de nor-diske sprogs stilling i et sprogligt og kulturelt udvekslingsmønster, der rækker langt ud over Norden. I foråret 1997 kunne Nordisk Råd i en stor konference rejse spørgsmålet om, hvorvidt nordisk kultur er sat under pres. Et spørgsmål, der viste sig mest pågående, når det drejede sig om de nordiske sprog og dermed den nordiske sprogforståelses overlevelse.

Opfattelsen af, hvad begrebet nordisk sprogforståelse dækker, er ikke entydig. Det ser dog ud til, at begrebet er mere omfattende end normalt antaget, og at lighederne mellem de skandinaviske sprog blot er en delmængde heraf.

Formålet med dette kapitel er derfor at fremlægge en diskussion, der kan kaste lys over de overnævnte forslag og anbefalinger.

4.1 Opfattelsen i 'Det umistelige'

I ***'Det umistelige'*** fremføres som grundopfattelse, at det afgørende bindemiddel i det nordiske samarbejde er det nære slægtskab og den umiddelbare indbyrdes forståelighed mellem de tre skandinaviske sprog: dansk, norsk og svensk. I konsekvens heraf er det af fundamental betydning for det nordiske fællesskab, at der fortsat findes en vilje blandt finner, færinger, grønlændere, islændere og samer til at lære et af de skandinaviske sprog som fremmedsprog (*p. 5, 16-18*).

På en måde kan man tale om et centrum (de primære sprog: dansk, norsk og svensk) og en periferi (alle de øvrige nordiske sprog). Er det korrekt, lægger det et stort ansvar over på de skandinaviske lande for aktivt at bruge og arbejde med nabosprogsforståelsen. For kun ved en sådan energisk indsats, vil det forekomme fornuftigt for de ikke-skandinavisktalende befolkninger i de øvrige nordiske lande og områder at lære sig dansk, norsk eller svensk som fremmedsprog (*Slotte, p. 277, 280*).

Arbejdsgruppen bag ***'Det umistelige'*** har- som repræsentant for hjertet i det nordiske samarbejde - tilsyneladende kommunikeret så frit på de skandinaviske sprog, at den har glemt at stille sig spørgsmålet om, af hvem vi skal og kan kræve nordisk sprogforståelse? Er det af den højtuddannede eller af

den helt almindelige gennemsnitsnordbo? Bør man ikke, før man søger at besvare spørgsmålet, medtænke andre undersøgelser af nordisk sprogforståelse end ***'Det umistelige'*** - fx Ulla Börestam Uhlmanns 1994-disputats ***'Skandinaver samtalar'***? Spørgsmålet er nemlig, i hvor vid udstrækning vi overhovedet hører hinandens sprog, og om man altid - trods stor sproglig lighed mellem dansk, norsk og svensk - kan forvente en problemfri kommunikation mellem skandinaver? Faktisk ser det ud til, at sprogforståelsen forfalder eller i hvert fald forringes i disse år (*Slotte, p. 277-278*).

Uhlmann mener - med udgangspunkt i Joshua A. Fishmans teorier (The Sociology of Language, 1971), at sprogfællesskabet mellem de skandinaviske sprog består af tre elementer:

1. Sprogfællesskab baseret på sproglig lighed,
2. sprogfællesskab baseret på tæt indbyrdes interaktion, og
3. sprogfællesskab baseret på symbolsk integration i en kulturel enhed (*Uhlmann, p. 20*).

Hidtil har nordisk sprogpolitik først og fremmest taget sit udgangspunkt i de sproglige ligheder, men den sprogpolitiske gruppe mener, det bør overvejes, om en politik ikke vil få størst gennemslagskraft, hvis den også tager udgangspunkt i de to sidstnævnte elementer.

Det kunne også tænkes, at en fremtidig nordisk sprogpolitik ikke skulle søge at omfatte alle, men i stedet rette sig mod færre (gerne mange!), men interesserede - i en forvent-ning om stadig at øge disses antal? - Ideen om ikke alt for alle, men noget for nogen har i øvrigt en vis overensstemmelse med tankerne i ***'Det umistelige'*** om nordiske initiativer af såvel mono-, som bi- og trilateral karakter (*Kap. 2 - generelt, p. 7 og Kap. 4, p. 4ff.*).

4.2 Det skandinaviske sprogfællesskab

I sin disputats ***'Skandinaver samtalar'*** fremlægger Uhlmann resultatet af sine undersøgelser af begrebet: skandinavisk sprogfællesskab. Og de følgende underafsnit er inspireret af denne afhandlingen, især kapitel 2 (*p. 20-35*).

I udgangspunktet ligger Uhlmann tæt på opfattelsen i ***'Det umistelige'***, idet der naturligvis kommunikeres bedst mellem de nordboer, som taler dansk, norsk eller svensk, og som ved mødet med andre nordboer kan bruge deres eget sprog.

4.3 Sproglig lighed.

Som et udgangspunkt kan skandinaviske sprog opfattes som en slags dialekter, hvilket betyder, at man kan tale sin egen dialekt og ret umiddelbart blive forstået. Forståelsen hæmmes altså ikke afgørende, selv om hver person taler sit eget sprog.

En sådan forståelse er selvfølgelig tydeligst i distrikter, hvor to skandinaviske sprogområder grænser op til hinanden, og hvor der måske både er mulighed og tradition for at se nabolandets utekstede tv-udsendelser. Det er

fx konstateret, at talt dansk forstås af mere end dobbelt så mange elever i Syd- som i Nordsverige.

Et andet udgangspunkt er, at de 'nordiske dialekter' kan føres tilbage til et fælles, urnordisk udspring, hvorfra sprogene senere har udviklet sig i forskellige, 'dialektale' retninger, men har bevaret synlige lighedspunkter. Tanken om et tabt sprogligt Paradis, hvor alle nordboere forstod hinanden, har uden tvivl givet næring til mangen en guldalderdrøm om at søge tilbage mod den sprogharmoniens tinde, hvorfra vi siden så skammeligt er styrtet ned i forskellighed og splittelse. Empirisk er det dog umuligt at eftervise dette; lige som det er usikkert, om kommunikationen i vikingetiden stadig lå tæt på det urnordiske ideal. Derimod har sådanne nordiske og skandinaviske drømme ganske givet banet vejen for en del entusiastisk fællesnordisk sprogpleje.

Det overordnede perspektiv, som ofte kan bestemmes ud fra en statistisk behandling af forskellige enqueter, dækker som regel over stor varians på mikroplanet, fx på det indivi-duelle og det egnsprægede plan. Reelt er det ofte svært for en person fra Midtsverige - uforberedt - at skulle forstå dansk. De omfattende opinionsanalyser afspejler således først og fremmest en positiv følelse af kulturelt fællesskab, mens en uforberedt høre/forstå-test i samme geografisk afgrænsede analyseområde kan resultere i et langt mere negativ oplevelse. Hertil skal så lægges motivationens betydning. Og den er selvfølgelig størst i den autentiske situation - fx den konkrete samtale i modsætning til blot at høre radio eller lytte til et bånd.

Selv om sproglig lighed således er det første, man tænker på, når et sprogfællesskab skal defineres, vejer sprogligt slægtskab næppe tungest, når man skal afgøre, hvad sprogfællesskab i bred forstand er og måske kan udvikle sig til.

4.4 Interaktion

Hvis man vil hævde, at skandinavisk sprogfællesskab hviler på interaktion, flyttes fokus automatisk fra første til sidste del af ordet, fra *sprog* til *fællesskab*. Dermed bliver der snarere tale om en social end en lingvistisk grænse mellem sprogfællesskaber, idet et fællesskab sagtens kan eksistere uden fælles sprog, blot man deler de normer og regler, der er sprogbrugsstyrende.

Med orddelen *fællesskab* tangeres sociologiske størrelser som gruppe, gruppering og samfund; en form for forening, der både kan have politisk (fx national), økonomisk og kulturgeografisk karakter. Altså en værditillæggelse (valorisering), som vi finder det i udtryk som: det nordiske fællesskab og de europæiske fællesskaber, der begge opfattes som noget positivt og politisk efterstræbelsesværdigt, med mindre de opleves som hinandens modsætninger. Fællesskab er derfor, som så mange lignende udtryk - fx gruppe og kvalitet, i udgangspunktet noget relativt og tomt. Så *"Att man inom nordisk språkplanering vill tala om nordisk språkgemenskap har därför även språkpolitiska grunder." (Uhlmann, p. 28)*

Selv om det bliver stadig lettere at kommunikere (interagere) uden at mødes i kød og blod, bør det vurderes, om der generelt er mere kommunikation mellem nordboer indbyrdes end mellem nordboer og ikke-nordboer. Noget kunne tyde på det, idet *"Næsten hvert andet telefonopkald til udlandet, der foretages fra et nordisk land, går i dag til en anden nordbo."* (*Riemann Hansen, sp. 3-4*) Desuden kan det overvejes, om det er bestemte nordiske befolkningslag, der især er i interaktion.

Kommunikationen kan komme i stand pga. muligheden herfor, lige *fra* den mulighed, det fællesnordisk arbejdsmarked siden 1954 har åbnet, *over* de regionale muligheder, fordi vi i mange områder bor tæt på hinanden, *til* den gennemslagskraft, der ligger i muligheden for at følge hinandens tv-udsendelser.

Meget tyder på - trods det fælles arbejdsmarked, at der er ret klare sociale skillelinjer i den nordiske kontakt. Den nordisk velorienterede person findes stadig fortrinsvis blandt de højtuddannede og blandt de personer, der har tradition for og råd til en omfattede rejseaktivitet. Netop nu må det iagttages, at kommunikationens omfang sikkert øges, fordi *"Nordisk afsætning på nordiske markeder viser stigende markedsandele. ... Nordiske virksomheder køber sig ind hos hinanden og bytter gårde, så det er en lyst. ... Den civile, nordiske integration er omsider fulgt til dørs af et ægte sammenhængende hjemmemarked."* (*Riemann Hansen, sp. 4*)

Interaktionens virkning beror således i høj grad på dens frekvens, men også på dens karakter og på de geografiske områder, hvori den finder sted. Der kan være tale om egentlig migration, og her assimileres nordboer tilsyneladende temmelig smertefrit hos hinanden. Desuden vil den ekspeditient eller tjener i Helsingør, der hyppigt gæstes af svenske rejsende selvfølgelig være langt mere nordisk orienteret end de tilsvarende personer i Tønder, hvor op til halvdelen af gæsterne kan være tysktalende. Det er derfor ikke overraskende, at elever i Hørsholm forstår svensk langt bedre end elever i Esbjerg. Vi kan her tale om er regional faktor i forhold interaktionens frekvens.

4.5 Symbolisk integration

Ved et sprogfællesskab baseret på symbolsk integration forstår man en følelse af samhørighed og fællesskab, der manifesterer sig i en sprogbrug, som markerer identitet.

Det vil sige, at sproget bruges til at markere såvel et tilhørsforhold som en social afstandtagen, således at et sprogfællesskab bliver det samme som en form for afgrænsning hos eller indramning af en befolkningsgruppe, der på en måde føler sig som et fællesskab. Det er i den sammenhæng vigtigere, at du vil blive nogen eller noget bestemt, end at du blot vil være nogen eller noget. - Er den definition korrekt, er et sprogfællesskab noget særdeles dynamisk. Noget, der skabes, ikke blot noget, der findes.

Såvel skandinavismen i sidste del af 1800-tallet som størstedelen af vore dages nordiske samarbejde er udtryk for en vilje til at søge ind i eller befæste allerede eksisterende kulturfællesskaber. En vilje til at fokusere på ligheder frem for forskelle. Et sprogfællesskab skal således være en psykologisk realitet for dem, der indgår i det. Man kunne også tale om en at tilslutte sig en ideologisk dimension, der kan bygge bro over de store, geografiske afstande, Norden rummer. En bro, der efter manges opfattelse måske en dag også kan blive en vej frem for de stærke baltiske kræfter, der så tydeligt søger en symbolsk integration med det nordiske.

4.6 Nordisk sprogpolitik - mere end sprogundervisning

Det er selvfølgelig en afgørende forudsætning, at der arbejdes med nordisk sprogforståelse i undervisningen i forskellige uddannelser, og at det værdifulde samarbejde mellem modersmålslærere bevares. Derved fastholdes - som en slags spydspidsindsats - en direkte skolebaseret vej.

I dag finder der imidlertid en omfattende og ofte ukontrollerbar ikke-skolebaseret 'undervisning' sted. Det gælder fx i et fag som historie, hvor det særlig tydeligt fornemmes, at eleverne henter deres historiske bevidsthed og en del af deres historiske viden alle andre steder fra end fra undervisningen; men det styrker ofte interessen for faget. Derfor kunne man for at styrke sprogforståelsen nok med fordel tage sit udgangspunkt i andre sider af kulturfællesskabet end i selve sproget, fx i samfundssynet, i de historiske erfaringer og ofte i en lutherskevangelisk baggrund; og som konsekvens heraf udvikle undervisningsmaterialer på disse felter. Det ville også give de voksne en mulighed for at øge deres sprogforståelse; og fx Nordliv har netværket til at sætte arbejdet i gang.

Det er en af grundene til, at ***'Det umistelige'*** peger så stærkt på alt, hvad der fremmer forskellige grader af interaktion: mobilitetsordninger, brug af internettet og andre elektroniske medier (*6.1., 6.2., 6.5. og 6.6.*). Det er også derfor, at Svensk sprognævn i sin udtalelse fra juli 1997 så varmt anbefaler at lukke nabolandenes tv ind i det svenske kabelnet, gerne tekstet på originalsproget (*Betänkandet 1997:68*).

III NATIONALE UDGANGSPUNKTER FOR NORDISK SPROGPOLITIK

5.0 Den angelsaksiske internationalisering

På den nordiske kulturkonference i Oslo i foråret 1997 pegede rådslederen for Norsk kulturråd, Jon Bing, på, at nutidens unge har adgang til 60 milliarder engelsksprogede sider på Internettet (*Kerte, sp. 2)*. Så selv om fx dansk, finsk, norsk og svensk alle hører til blandt de 100 største af klodens godt 3000 sprog (*Lund, sp.3*), vil de ikke kunne stå sig i så ulige en kamp. Men kampen bør tabes langsomt, så vi i nogen grad styrer udviklingen i stedet for

at styres af den. Bing forudser, at de nordiske lande vil gå til grunde som selvstændige kulturnationer. De fem svaners særlige sang vil forstumme i takt med, at flere og flere vil blive bjergtaget af computerskærmene; men svanerne bør dø i skønhed. Globaliseringen vil ikke komme til at foregå på de nordiske sprog. Internationaliseringen betyder, at vi kommer til at træde ud af vore egne sprog, efter at de i en periode har været reduceret til hjemmesprog; en opfattelse der understøttes af en UNESCO-rapport (Our Creative Diversity, 1995), der forudser, at 90% af verdens sprog vil forsvinde i løbet af det 21.århundrede (*Kerte, sp. 1-2*).

Lederen af Malmö Stadsbibliotek, Sven Nilsson, var ved den nævnte Oslo-konference knap så pessimistisk: "*Impulser, livsstil og moden spredes omgående i hele verden. Det er i nogle af disse nicher, også de nordiske lande har deres chance*". Det bliver lettere "*at markere regional særart*". Og Nilsson pegede på svensk popmusik og Lars von Triers film som to vidt forskellige, aktuelle eksempler herpå (*Kerte, sp. 5*).

Arbejdsgruppen bag ***'Det umistelige'*** er inde på lignende overvejelser. Også den ser den europæiske og globale fremtid - påvirket af føderale tankegange og en omfattende migration som en udfordring for det nordiske sprogfællesskab. Den opfordrer derfor de nordiske landes parlamenter og regeringer til nøje at overveje, hvad de vil med Norden og hvordan, samtidig med at den advarer mod at reducere de økonomiske ressourcer, der stilles til rådighed for det nordiske samarbejde (*p.6*). Gruppen anbefaler desuden, "*- at brugen af skandinaviske sprog fastholdes i samkvem mellem nordboere og foretrækkes frem for f.eks. brug af engelsk eller tolkning*" (*p. 7, 21-23*).

Den sprogpolitiske gruppe forstår diskussionen af den angelsaksiske internationalisering, men ser den først og fremmest som en udfordring til det fremtidige nordiske sprogsamarbejde. Som konsekvens heraf ønsker gruppen at fokusere på den betydelige interaktion mellem nordboerne og på det rigt facetterede, nordiske samarbejde, der finder sted ikke mindst under Foreningerne Norden fra venskabsby-kontakter til Nordlivsarrangementer, men også under Nordisk Ministerråds mange netværk, fra de elektroniske mødesteder til de meget søgte mobilitetsordninger.

Ernst Goldschmidts formulerede det i 1990 sådan: "*I de danske medier og i den almindelige danske bevidsthed har det nordiske samarbejde længe stået i skyggen af EF. Det er der mange gode forklaringer på. Der er mere drama omkring beslutningsprocesserne i Bruxelles, EF's direktiver griber direkte ind i dansk lovgivning og i danskernes dagligdag, og EF's storpolitiske betydning er ubestrideligt større end Nordens. Hertil kommer, at vi tager det nordiske samarbejdes resultater som en selvfølge, medens vi hæfter os ved de nordiske samarbejdsinitiativer, som ikke fører til noget, og taler om det nordiske samarbejdes fallit.*" *(Goldschmidt, p 160. Gruppens understregning.)*

I skyndingen glemmes ofte de mange - op mod 100 – samarbejdsområder, der fungerer godt under konstant modernisering og liberalisering, Minister-

rådets daglige arbejde og de tænketanke, dets embedsmandsgrupper udgør, samt de mange styringsgrupper over hele Norden, der er travlt optaget af at føre politiske krav, tanker og ideer ud i livet.

5.1 Nationale overvejelser og eventuelle initiativer

Den sprogpolitiske gruppe ønsker ikke at give en detaljeret beskrivelse af de enkelte lande og selvstyrende områders indsats på sprogsamarbejdets område. Heller ikke sådan som det fortrinsvis finder sted inden for børne- og ungdomsuddannelserne. Beskrivelser findes tilgængelige andre steder samt i en vis udstrækning i ***'Det umistelige'***. Her skal blot kort fremlægges, hvad der i skrivende stund er på færde eller til debat forskellige steder i Norden.

5.2 Situationen i Danmark

I Danmark er det et krav blandt de centrale kundskabs- og færdig-hedsområder i modersmålsundervisningen i grundskolen, at *"Undervisningen skal give eleverne mulighed for at udvikle færdighed i at lytte til og læse norsk og svensk med forståelse."* (*Dansk. Faghæfte 1. Folkeskoleafdelingen, Undervisningsministeriet 1995, p. 11.*)

Nabosprogsforståelsen indgår imidlertid hverken i Folkeskolens almindelige eller udvidede afgangsprøve.

I Danmark findes fire gymnasiale ungdomsuddannelser: studentereksamen, højere forberedelseseksamen, højere handelseksamen og højere teknisk eksamen; men kun i modersmålsundervisningen i det almene gymnasium og ved højere forberedelseseksamen stilles der krav om læsning af norske og svenske tekster på originalsproget. Målet er her, at eleverne skal opnå en vis færdighed i at forstå lettere moderne norsk og svensk. Endelig gøres eleverne bekendt med den norske sprogsituation. I det almene gymnasium skal der blandt eksamenseksterne til studentereksamen i dansk være lettere svenske og norske tekster på originalsproget. Hvis en lærer ønsker at stille eksamensspørgsmål i en nynorsk tekst, skal der i løbet af undervisningen være læst mindst 20 sider nynorsk.

Selv om samhandelen i Norden er voksende, og faglærte håndværkere og rejsemontører i vid udstrækning krydser grænserne mellem de nordiske lande, finder der ingen nabosprogsundervisning sted under de almindelige erhvervsuddannelser, der lige som handelsgymnasiet og det tekniske gymnasium har til huse på handelsskolerne og de tekniske skoler.

5.3 Situationen i Finland

I Finland skal begge de nationale (inhemska) sprog, finsk og svensk, tilgodeses, hvilket i realiteten vil sige, at det - når der ses bort for geografisk afgrænsede svensktalende områder - er svensk sprog, der skal tilgodeses. Svensk er obligatorisk for finsktalende og finsk for svensktalende både i grundskolen og i gymnasiet, lige som universitets- og højskoleuddannelser

skal indeholde et vist mål af det andet inhemska sprog. De finske elever foretrækker dog engelsk som første fremmedsprog. Undervisningen i fremmedsprog (især engelsk) øges i grundskolen, på gymnasierne, samt i erhvervs- og universitetsuddannelserne. Samtidig er der i 1990'erne på finsksprogede grundskoler mange steder indledt en undervisning på svensk på begynderniveau (det såkaldte 'språkbad'), men også på grundskolens ældste klasser og på gymnasier undervises der på svensk i et eller flere fag. De svensktalende elever forstår ret let dansk og norsk, mens der hos de finsktalende elever ikke findes en lignende forståelsesautomatik; de ligger således på linje med elever, hvis modersmål er færøsk, grønlandsk, islandsk eller samisk.

Den obligatoriske undervisning i begge inhemska sprog er ofte blevet debatteret, men et flertal - herunder de finsktalende - mener stadig, at dette krav er fornuftigt, idet der i det daglige mange steder er brug for at kunne/kunne forstå svensk. 70% af befolkningen mener, at det svenske sprog er et væsentligt element i det finske samfund, 73% mener, det ville være skadeligt, om det svenske sprog og den svenske kultur forsvandt fra Finland, og næsten 2/3 af befolkningen finder svensk vigtigere end russisk for Finland (*Allardt p. 23-28*). Ved at studere svensk tilegner de finsksprogede elever sig en vis mængde nordisk kulturkapital, som udvider deres verdensbillede, og som fæstner opfattelsen af Finland som et nordisk land i Europa.

5.4 Situationen i Island

I Island er dansk stadig obligatorisk første fremmedsprog, men de, der har forkundskaber i norsk eller svensk, kan i stedet for vælge et af disse sprog.

Der undervises i dansk (norsk, svensk) fra det 11.år (6.klasse) og 5-6 år frem i to, tre eller fire ugentlige timer. I efteråret 1998 ventes nye undervisningsplaner, og i den forbindelse 'søsætter' regering sin bestemmelse om, at engelsk skal være første fremmedsprog. Det skyldes, at engelsk både er mere motiverende og praktisk anvendeligt. Tanken er, at eleverne skal have engelsk fra det 11.år (6.klasse), men begynde med dansk fra det 12.år (7.klasse). Danskundervisningen skal gøres mere intensiv, og timetallet ikke være lavere end nu.

5.5 Situationen i Norge

I Norge benyttes to forskellige sprogformer: bokmål og nynorsk, af hvilke bokmål indtager en dominerende position. Nynorsk står imidlertid stærkt på Vestlandet. I grundskolen bestemmes skolesproget lokalt, men i den videregående skole må eleverne aflægge skriftlig prøve i begge sprogformer. Den enkelte elev vælger dog selv den ene sprog-form som sit hovedsprog og det andet som sidesprog ('sidemål').

Denne sprogpolitiske situation bærer sandsynligvis en del af skylden for, at kendskabet til nabosprogene får mindre plads i skolen, end det var ønskeligt. Til trods herfor introduceres eleverne i børne- og ungdomsskolen til

skønlitterære tekster på svensk og dansk. I den videregående skole arbejdes der med kendskab til dansk og svensk, og der læses en vis mængde dansk, svensk og finlandssvensk litteratur på originalsprogene. Det er ingen obligatoriske eksamenskrav knyttet hertil. I gymnasiet opnår eleverne desuden et vist sproghistorisk fundament med et nordisk perspektiv. Teoretisk kan de vælge mellem nyislandsk eller gammelnorsk, men da kun få lærere behersker islandsk, undervises der langt overvejende i gammelnorsk.

Situationen i skolen afspejles i læreruddannelserne. I lærerskolens norskpensum indgår et begrænset udvalg af danske og svenske tekster for børn og for vokse, men intet krav om et kendskab til nordiske sprogforskelle. I universitetsfaget, nordisk, indgår både krav om kendskab til nabolandssprogene dansk, svensk og nyislandsk og til et vist skønlitterært pensum omfattende såvel ældre som nyere litteratur.

En lov om sprogbrug i den offentlige forvaltning sikrer bl.a., at private får svar fra staten i den ønskede sprogform, samt at landsdækkende statslige organer i udadrettede doku-menter benytter begge sprogformer; dette vil i praksis sige, at minimum 25% skal affattes på nynorsk. Også den norske radiofoni og norsk tv (NRK), der begge er licensfinansierede, veksler mellem brugen af de to sprogformer.

5.6 Situationen i Sverige

I Sverige har man påbegyndt at diskutere, om tiden er inde til at udforme en sprogpolitik for det svenske sprog. Anledningen er trykket fra den øgede internationalisering og den dermed øgede anvendelse af engelsk i uddannelse og forskning, i radio og TV, i politik og erhvervsliv. Også anvendelse af de moderne informationsteknoligiske værktøjer har indflydelse på den sproglige udformning. Sprogpolitiske beslutninger har i Sverige hidtil hovedsageligt omfattet dels de gamle minoritetssprog finsk og samisk, dels de flere hundrede invandrersprog.

År 1997 gav den svenske regering det Svenska språknämnden i opdrag at udarbejde et forslag til handlingsprogram for at fremme det svenske sprog, et opdrag som nu er afrapporteret. Sprognævnet foreslår, at det svenske sprogs stilling i Sverige lovfæstes. Det overgribende mål er, at svensk skal bevares som det samfundsbærende sprog og som en komplet sprog, det vil sige anvendbart på alle dets områder. For at sikre dette foreslår sprognævnet, at offentlige beslutninger underkastes en sproglig konsekvensbedømmelse, således at disse ikke bliver uforenlige med det overgribende mål. Der fremsættes endvidere forslag inden for en række områder, som sigter mod at styrke svensk. Som det måske allervigtigste ses det som en grundlæggende kulturpolitisk opgave, at få svenskerne til at indse, at det svenske sprog er en rig fælles tilgang, uden hvilken den svenske kultur bliver rodløs. Der er endnu ikke truffet kulturpolitiske beslutninger på baggrund af forslagene.

Der findes ingen bestemmelse om, at svensk skal udgøre undervisningssproget i den svenske skole. Gennem visse særlige bestemmelser om tosproget undervisning og uddannelse på fremmede sprog kan man drage den slutning, at i det mindste den overvejende del af undervisningen skal foregå på svensk.

Antallet af timer i svensk i grundskolen udgør ca. 22 % af den totale undervisningstid. Undervisningen styres af en af regeringen fastsat kursusplan. Af den fremgår, at det er skolens vigtigste opgave at skabe gode muligheder for elevernes sprogudvikling. Skolen skal i sin undervisning i svensk blandt andet stræbe mod, at eleverne lærer skønlitteratur at kende fra de nordiske lande og får kundskab om sprogene i de nordiske nabolande. Krav om kundskaber i de nordiske sprog og kundskab om nordiske litterære værker findes også i kursusplanerne i svensk for gymnasieskolen.

I de af regeringen fastsatte eksamensmål for læreruddannelserne angives, at disse skal give gode og for læreropgaverne relevante emneskundskaber. Formuleringerne i skolens kursusplaner, hvor elevernes muligheder for at få kundskab om og i nordiske sprog og nordisk litteratur tydeligt løftes frem, har dermed konsekvenser for indholdet i læreruddannelserne og for deres udformning. Universiteter og højskoler fortolker således selv, hvordan eksamensmålet skal opfyldes. De svenske læreruddannelser er for nærværende under udredning (direktiv 1997:54).

5.7 Sammenfattende bemærkninger

Generelt kan det konkluderes, at nabosprogsundervisningen (forstået som sprogkendskab) undergår en gradvis svækkelse, at undervisningen i nordiske sprog som fremmedsprog (forstået som sproglig kunnen) taber terræn uden for Balticum, og at især engelsk foretrækkes, hvis der opstår kommunikationsproblemer mellem nordboer, herunder også mellem skandinavisktalende.

Iagttagelsen af denne svækkelse stemmer ganske godt overens med resultatet af en undersøgelse om ***Den nordiske dimension i læseplanerne*** (NNS & NMR 1997), der har *"søgt at klarlægge spor af såvel ideologiske indslag som metodiske fremgangsmåder, ligesom gruppen har angivet de faktakundskaber om Norden, læseplanerne indeholder." (p. 1)*

Rapporten peger på, at begreber som demokrati, tolerance, lighed og valgfrihed ofte anvendes i beskrivelsen af nordiske uddannelser; de er fx meget tydelige i islandske læseplaner. En særlig nordisk dimension kunne måske derfor beskrives som en stærk betoning af demokrati, ligeværd og det samarbejde mellem hjem og skole, der tager sit udgangspunkt i elevernes rettigheder og behov (*p.2*).

Undersøgelser af forholdene i fx England, Wales og Nordrhein-Westfalen viser, at medansvar og medbestemmelse for eleverne samt demokratiske arbejds- og samværsformer, herunder samarbejdet mellem skole og hjem, meget vel kan være noget, der præger den nordiske skolehverdag i højere

grad end i andre europæiske skoler, men det ses ikke som en dimension, der fremtræder som et tydeligt fællespræg i nordiske planer, love og bekendtgørelser. Rapporten finder det i øvrigt: *"tvivlsomt, om der i det hele taget findes en latent nordisk dimension i vore læseplaner, der giver dem et særpræg i forhold til andre landes læseplaner. Sagen er, at læseplanerne i de nordiske lande er opbygget efter vidt forskellige principper som måske også afspejler forskellige skolesyn." (p.7)*

Endelig må rapporten i sin sammenfatning konkludere, at den nordiske dimension er svækket i alle nordiske lande, og at svækkelsen gælder såvel de latente udtryk som de manifeste spor i læseplanerne. Den nordiske dimension er stort set væk i grundskolefagene geografi, historie og musik, mens den i varierende omfang stadig er til stede og endda har fået en mindre opblussen i modersmålsundervisningen, fx i Danmark. - Mindst er svækkelsen i Norge, hvor den nordiske dimension fx er fastholdt i musikfagets sangrepertoire. Desuden skal de islandske læseplaners særlige udvikling ses i sammenhæng med landets særstilling i tiden før og efter Den anden Verdenskrig og vurderes ud fra den kendsgerning, at dansk stadig er landets første fremmedsprog.

I sin søgen efter en forklaring herpå, anfører arbejdsgruppen, at: *"Et særligt træk, tydeligt i finske, islandske, norske og svenske læseplaner, mindre tydeligt i de danske er, hvad man kunne kalde en international dimension. Det kan være, at netop de nordiske landes stilling i det internationale samfund får dem til hver for sig at lægge mindre vægt på 'det nordiske' til fordel for 'det internationale'." (p.58)*

Opfattelsen understøttes af en undersøgelse, som Foreningen Nordens svenske afdeling gennemførte i 1992. Herom siger professor ved Luleå universitet, Henning Johannson: *"Det är helt klart att Norden håller på att försvinna ur den svenska skolan, både som begrepp och som innehåll i själva arbetet. I dag är det ju bara Europaperspektivet som gäller i massmedia och då hänger skolan med". (Skolan struntar i Norden, p. 10)*

En 'liberalisering' og decentralisering af skolernes arbejde under en åben mål- og rammestyring vil uden tvivl styrke det internationale på bekostning af det nordiske; og nok tydeligst i Finland, hvor lærerne i det enkelte skolesamfund selv udformer fagplanerne inden for givne rammer.

IV BILAG

1. Sproglige definitioner i nordisk sammenhæng

fremmedsprog =	sprog, som man må modtage undervisning i for at kunne forstå, fx svensk for finsktalende, dansk for grønlandsktalende eller islandsk for norsktalende
grannespråk/grannspråk =	jf. nabosprog
hjælpesprog i Norden =	de skandinaviske sprog
ikke-skandinaviske sprog =	alle nordiske sprog, minus dansk, norsk og svensk
nabosprog =	1) nærtbeslægtet sprog, som kan forstås uden særlig undervisning (ofte blot om forholdet mellem dansk, norsk og svensk) 2) sprog, der tales i land, der er et nært eller det nærmeste geografiske område, fx islandsk i forhold til Grønland eller tysk i forhold til Danmark. Den første definition er anvendt i dette arbejde
Norden =	De fem nordiske stater (Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige) og de tre selvstyrende områder (Færøerne, Grønland og Ålandsøerne)
Nordens sprog =	alle sprog, der er modersmål i Norden (dvs. dansk, finsk, færøsk, islandsk, norsk - bokmål og nynorsk, samisk og svensk)
nordiske sprog, de =	jf. Nordens sprog (definitionen er politisk)
nordiske sprogfællesskab, det =	sprogforståelsen mellem de skandinaviske sprog samt viljen til nordisk sprogforståelse blandt borgere i de øvrige nordiske lande og selvstyrende områder
primære sprogfællesskab, det =	de ca. 18 mio. nordboere, der har et skandinavisk sprog som modersmål
sekundære sprogfællesskab, det =	de mere end 5 mio. nordboere, der har finsk, færøsk, grønlandsk, islandsk eller samisk

	som modersmål, og som må bruge et skandinavisk sprog som hjælpesprog for at kunne deltage i det nordiske sprogfællesskab
semikommunikation =	det, at personer kommunikerer vha. forskellige sproglige koder, fx når en dansker taler dansk til en svensker, som svarer danskeren på svensk
skandinavisk =	ad hoc-blandingssprog, hvori enkelte ord og vendinger i ét skandinavisk sprog erstattes af udtryk fra et andet skandinavisk sprog med det formål - her og nu - at underlette kommunikationen
skandinaviske sprog, de =	dansk, norsk og svensk
skandinaviske sprogforståelse den =	den forståelse, der eksisterer mellem dansk, norsk og svensk
Vestnorden =	Færøerne, Grønland og Island

2. Katalog over Ministerrådets sprogsamarbejde

Omfang

Nedenstående sprogaktivitetsliste omfatter uddannelses-, forsknings- og kultursektorens aktiviteter, øvrige sektorer samt nærområdesamarbejdet, hvor det sproglige accentueres. Kataloget har ikke til hensigt at give et udtømmende billede af Ministerrådets aktiviteter på projektniveau. Der henvises i den forbindelse til Ministerrådets årsrapportering. Kataloget giver en oversigtlig præsentation af pågående sproglige aktiviteter. Stoffet er sam-let i to hoveddele: aktiviteter, der direkte er målrettet mod sprogdimensionen og aktiviteter, hvori det sproglige indgår som væsentlig (del)element af virksomheden.

Uddannelses- og forskningssektoren

Organer/institutioner/aktiviteter, defineret som sprogsatsninger

NORDMÅL

NORDMÅL har til formål at øge arbejdet med og samarbejdet om nordiske sprog og den kulturbærende sprogdimension. Programmet fokuserer på støtte til kursusvirksomhed inden for efteruddannelse af lærere i grundskolen og den videregående skole, samt uddannelse af lærerstuderende. Blandt en række satsningsområder står Vestnorden og de ikke-skandinaviske sprog cen-

tralt. Delprojekter inden for NORDMÅL profilerer det nordiske sprogsamarbejde i forhold til Europa. Kernen i programmets nordiske nytte ligger i at skabe incitamenter for at udbygge det nordiske sprogfællesskab og udvikle sprogkompetence, der har størst mulig spredningseffekt.

NORDKURS
NORDKURS styrker undervisningen i nordiske sprog for især nordiske modersmålsstuderende på universitetsniveau gennem afholdelse af meritgivende, intensive kurser. Programmet tilgodeser de små sprog ved alternerende at afholde kurser i grønlandsk, færøsk og samisk. Kursernes nordiske nytte ligger såvel i kompetenceopbygning inden for nordiske sprog som medvirken til at skabe en sprogkulturel ramme, der levendegør arbejdet med nordiske sprog.

Sammen med det NORDPLUS-støttede sprognetværk NORDLIKS udgør NORDKURS Ministerrådets væsentligste bidrag til støtte for det nordiske sprogfællesskab på universitært niveau.

Nordiska språkrådet
De nordiske sprognævn samarbejder i Nordiska språkrådet, hvilket giver de nationale nævn et nordisk perspektiv i sprogsamarbejdet. Det er Nordiska Språkrådets opgave at sætte internordisk sprogforståelse i fokus. Den nordiske nytte ligger i Språkrådets konkrete arbejde med at nedbryde sprogbarrierer blandt andet via samarbejde om ordbøger. Nordiska språkrådet virker også for fremme af forståelse af nordiske sprog og sprognormer i international og EU-sammenhæng.

Nordenundervisning i udlandet
Samarbejdsnævnet for Nordenundervisning i udlandet er et samarbejdsorgan for de nordiske landes administrationer af sprogundervisning ved udenlandske universiteter. Nævnet er et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og andre instanser på sit sagsområde. Samarbejdsnævnets hovedformål er at styrke og koordinere undervisningen i nordiske sprog og nordisk litteratur ved de udenlandske universiteter. Undervisning i nordiske sprog og nordisk kultur foregår ved over 200 universiteter rundt om i verden.

Organer/institutioner/aktiviteter med sprog som prioriteret område eller som delaktivitet
Styrkelse af det nordiske sprogsamarbejde inden for uddannelse og forskning finder også udtryk i prioritering af sprogdimensionen i rådgivende organers handlingsplaner, inden for udvekslingsordninger, programaktiviteter og på institutionelt niveau.

De fire rådgivende organer inden for uddannelse og forskning: NSS for skolesamarbej-det, FOVU for folkeoplysning og voksenuddannelse,

HÖGUT for universiteter og højere uddannelser og endelig FPR for det forskningspolitiske samarbejde prioriterer således sprog i deres langsigtede målsætninger (for HÖGUTs og FPRs vedkommende er nye prioriteringer netop under udarbejdelse).

IT-policygruppen har som mandatperiode 1996-1999 og er Ministerrådets rådgivende organ for nordisk samarbejde vedrørende informationsteknik inden for uddannelse og forskning. Policygruppen skal følge udviklingen nordisk og internationelt, koordinere og udvikle det operative samarbejde, fremlægge forslag til nye samnordiske initiativer, samt foreslå tiltag i forhold til den europæiske udvikling. Det overgribende mål med IT-samarbejdet er at styrke de nordiske landes sproglige og kulturelle forhold til blandt andet EU.

NORDPLUS

NORDPLUS er et mobilitetsprogram under ledelse af Styringsgruppen for samarbejde inden for højere uddannelse (HØGUT). NORDPLUS-programmet aktiverer i dag 460 velfungerende netværk, hvor mobilitet og forskellige samarbejdsprojekter er hovedaktivitetene. Programmet udvikles på baggrund af nordisk samarbejde i en ny tid og programevalueringer.

I 1997 blev der over NORDPLUS-programmet formidlet 2000 stipendier til studerende og 800 til lærere. NORDPLUS- mobiliteten står dermed for Ministerrådets største sam-lede satsning, der medvirker til, at nordboer konkret øger deres kompetence inden for et andet nordisk lands sprog og kultur. Som et led i udviklingen af NORDPLUS arbejdes der aktivt med at integrere et element af sprogforståelse i udvekslingerne for derigennem at højne udvekslingernes kvalitet, fagligt som kulturelt.

Nordiske netværk på sprogområdet er højt prioriteret i NORDPLUS-programmet. Et af de største nordiske netværk overhovedet, NORDLIKS, omfatter samarbejde mellem stort set alle sproginstitutioner for nordiske sprog på universitetsniveau i Norden (34 deltagende institutioner).

NORDPLUS-junior

Det overordnede formål med NORDPLUS-junior er for de 16 til 19-åriges uddannelser at øge studentermobiliteten mellem de nordiske lande og dermed stimulere til samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og fremme nordisk sprogforståelse.

Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden

Vestnordenprojektet har til hensigt at støtte og stimulere skoleklasser, der ønsker at rejse til Vestnorden. Et hovedsigte er blandt andet herigennem at fremme sprogforståelse.

Nordisk forskeruddannelsesakademi
NorFA har til at formål at fremme forskeruddannelse, forskermobilitet og samarbejdet mellem forskere i Norden på alle fagområder. I de bevilgede midler til humaniora i 1997 tilgodeså akademiet mere end 10 projekter inden for nordisk sprogsamarbejde.

Norden og Europa
Forskningsprogrammet Norden og Europa har til formål at højne kvaliteten af den nordiske samfundsvidenskabelige og humanistiske forskning. Et af programmets 4 hovedsatsninger vedrører det nordiske sprogsamfund. Følgende 2 forskningsprojekter er igangsat: 1. Sproghistoriske principper for låneord og neologismer i nordiske sprog. 2. Sprog-kontakt og ungdomssprog i Norden.

IDUN
Det nordiske samarbejde om anvendelse af informationsteknologi som pædagogisk redskab i undervisningen skal vægtlægge værdier som ligger i erfaringsudveksling og netværkssamarbejde inden for forsknings- og udviklingssamarbejde på området.

Nordisk samisk institut
Nordisk samisk institut har som formål at tage initiativ til at samordne og gennemføre udredninger, planlægning og forskning med sigte på at forbedre den samiske befolknings stilling socialt, kulturelt, retsligt og økonomisk. En ny forskningsplan for NSI 1999-2001 omfatter tre hovedsatsningsområder, hvoraf det ene er sprogforskning.

Nordens institut i Finland, NIFIN
NIFIN skal med udgangspunkt i sprog og kultur danne et formidlende bindeled mellem det finsksprogede Finland og det øvrige Norden. Hovedopgaven er dermed at synliggøre finsk sprog og kultur i de nordiske lande og samtidig formidle kundskab om og vække interesse for nordiske sprog og kulturer til den finsktalende befolkning i Finland. For at løfte denne hovedopgave inddrager instituttet områderne uddannelse, kultur, medier og samfundsliv i virksomheden.

Instituttets nordiske nytte ligger i at udvikle og styrke en nordiske samhørighedsfølelse baseret på sproglig og kulturel mangfoldighed. Med særlig fokus på ungdommen skal instituttet medvirke til, at nordiske sprog og kulturer profilerer Norden i en international tid.

Kultursektoren

Aktiviteter, defineret som kulturbærende sprogsatsninger

Inden for kultursektoren er satsningerne på sprogområdet altid bundet til det kulturbærende sprog. Det er derfor ikke 'rene' sprogaktiviteter forstået som støtte til erhver-velse af sproglige færdigheder eller sproglig kompetence, der er i højsædet her. Samtidig er det vigtig at understrege det store arbejde, der netop gøres af de nordiske huse i Island, på Færøerne og Åland, hvad angår sprogkompetence. Selv om der stort set ikke er 'rene' sprogaktiviteter på kulturområdet forekommer alligevel meningsfuldt at tale om en deling i aktiviteter, der udelukkende satser på kulturbærende sprogindsatser, og aktiviteter, der tilgodeser kulturbærende sprogaktiviteter blandt andre prioriteringer.

Nordisk litteratur- og bibliotekskomite, NORDBOK

NORDBOK er en af Nordisk Ministerråds kunstkomiteer med litteratur og folkebiblioteker som sit fagmæssige område. NORDBOK skal udvikle og styrke det nordiske samarbejde vedrørende kundskab om og udbredelse af nordisk litteratur både for børn og voksne, udvikle og støtte særlige tiltag for udbredelse af litteratur på minoritetssprog i Norden, samt styrker og støtte samarbejdet mellem de nordiske folkebiblioteker, Nordens nærområder og Europa. Der lægges vægt på tiltag, der kan værne om og styrke det nordiske sprogfællesskab og fremme nordisk sprogforståelse. Komiteen tilstræber høj nordisk profil.

Organer/institutioner/aktiviteter med kulturbærende sprog som prioritet eller delaktivitet

Kulturfonden

Nordisk kulturfond muliggør gennem sin støttevirksomhed til virkeliggørelse af ca. 250 nordiske projekter årligt inden for områderne kultur, uddannelse og forskning. Målområderne er blandt andet projekter for og med børn og unge, projekter, der fremmer sprogforståelse, anvendelse af nye medier, og som modvirker fremmedhad og racisme. Fonden vil øge samarbejdet med den frivillige sektor samt fremføre initiativer fra Nordens tyndt befolkede områder. Fonden er det nordiske samarbejdes fremmeste redskab til at varetage initiativer fra græsrodsniveau.

Nordisk ungdomskomite

Nordisk Ungdomskomite er rådgivende organ for Ministerrådet og skal virke for at øge kendskabet til og forståelsen for kulturelle, politiske og sociale spørgsmål blandt børn og unge i de nordiske lande samt se til at øge samarbejdet på området i international sammenhæng. Komiteens virksomhedsom-

råde omfatter alle Ministerrådets sektorer. Komiteen har ansvar for fordeling af projekt- og organisationsstøtte til nordiske ungdomsorganisationer og -grupper. Sammen med Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur har komiteen ansvar for gennemførelsen af Et kommende Norden – handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000.

Styringsgruppen for børne- og ungdomskultur
Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur er Ministerrådets rådgivende, koordinerende og initierende organ i nordiske og internationale børne- og ungdomskulturelle spørgsmål. Styringsgruppen har hovedansvaret for gennemførelsen af Et kommende Norden – Handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, som fastsætter retningslinjer og kriterier for bidragsgivning, og som også foreslår en række konkrete tiltag for at styrke og formidle en nordisk kulturidentitet på børne- og ungdomsområdet. Der er bevilget støtte til en række børne- og ungdoms-projekter på teater-, litteratur-, billedkunst- og medieområdet.

Styringsgruppen for nordisk kultur og massemediesamarbejde
KM-gruppen er et rådgivende organ for Ministerrådet i kultur- og mediepolitiske spørgsmål. Gruppen har til opgave at følge udviklingen på massemedieområdet både i Norden og internationalt og virke for øget nordisk samarbejde og koordinering på det mediepolitiske område såvel i Norden som i forhold til internationale organer. Styringsgruppen formidler information om mediepolitik og medieudvikling i Norden og internationalt samt fremmer en øget kundskab om nordisk film. Der gives støtte til udvikling af nordisk samarbejde vedrørende videreuddannelse inden for film – og TV-produktion samt til projekter, seminarer og andre virksomheder inden for medieområdet.

Nordisk Musikkomite (NUMUS) og Nordisk Råds Musikpris
Nordisk Musikkomite (NUMUS) skal fremme og udvikle kundskab om det nordiske musikliv og musiksamarbejde i Norden. Komiteen fordeler projektstøtte til nordiske musikprojekter inden for og uden for Norden, gennemfører egne projekter samt foretager informations- og rådgivningsvirksomhed. Nordisk Råds musikpris for skabende og udøvende tonekunst uddeles årligt til et værk af en nulevende komponist eller til det udøvende musikområde. Nordisk musikkomite har ansvaret for valget af prismodtager samt for administrationen af musikprisen.

Nordisk film- og tv-fond
Nordisk film- og TV-fond har til opgave at fremme produktion og distribution af nordiske audivisuelle værker (film og TV). Fonden kan deltage i finansieringen af audiovisuel-le produktioner af høj kvalitet, såsom spillefilm, kortfilm, TV-fiktioner samt kreative dokumentarfilm, som er egnet til bio-

grafforevisning, videodistribution, TV-visning og/ eller andre distributionsformer, og som anses at have tilfredsstillende markeds/publikumspotentiale. Børn og unge er prioriterede målgrupper.

Kunstkomiteen Teater og Dans i NORDEN
Teater og Dans i Norden er en af Ministerrådets kunstkomiteer med professionelt teater, musikteater, dans og amatørteater som sit fagmæssige område. Komiteen tilsigter en høj nordisk profil og skabelsen af nordisk merværdi inden for hele sit virksomhedsområde. Institutionen bevilger støtte til gæstespil, seminarier og videreuddannelse mellem de nordiske lande samt driver informations- og rådgivningsvirksomhed.

Rejsestipendieordningen SLEIPNIR
Rejsestipendieordningen for kunstnere under 26 år gælder for 1998-2000. Gennem ordningen skal man 1) øge mobiliteten i Norden blandt professionelle kunstnere inden for alle kunstarter, 2) stimulere til kundskab og nytænkning angående nordisk kultur, 3) fremme den nordiske identitet samt øge sprogforståelsen i et mere internationalt samfund, 4) etablere nye samarbejdsstrukturer mellem kunstnerne og 5) inspirere kunstnerne til at anvende hele Nordens område.

Nordens Hus i Reykjavik
Nordens Hus i Reykjavik startede sin virksomhed i 1968. Huset skal være et nordisk kulturcenter og et bindeled mellem Island og øvrige nordiske lande. I husets virksomhed bliver der lagt særlig vægt på formidling inden for kultur, undervisning og forskning, samt en omfattende informationsvirksomhed om nordisk samfunds- og næringsliv.

Nordens Hus på Færøerne
Nordens Hus på Færøerne startede sin virksomhed i 1983. Huset opgave er at formidle nordisk kultur på Færøerne og færøsk kultur i øvrige nordiske lande, samtidig med at huset har en vigtig funktion som færøsk kulturhus.

Nordens Institut på Åland
Nordens Institut på Åland blev oprettet i 1985. Instituttets opgave er at styrke det ålandske kulturliv, fremme Ålands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejde mellem Åland og øvrige nordiske lande på det almenkulturelle område, med særlig vægt på kunstområdet, undervisning og forskning. Ministerrådets bevilling dækker instituttets projektvirksomhed og direktørens løn. Øvrige udgifter dækkes af Ålands landskabsstyrelse.

Nordens Institut i Grønland
Nordens Institut i Grønland grundlagdes i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre. Instituttets findes i Nuuk og har som opgave at styrke det grønlandske kulturliv og udvikle forbindelserne mellem hele Grønland og det øvrige Norden inden for kultur-, uddannelses- og forskningsområdet. Instituttet skal også formidle kontakter i og oplysninger om det nordiske samarbejde. Hjemmestyret finansierer en del af virksomheden.

Øvrige sektorinitiativer

Arbejdsmarkedsektoren

Nordjob
Hensigten med programmet er at give nordisk ungdom i alderen fra 18 til 26 mulighed for et sommerjob i et antal nordiske lande. Foruden at programmet giver ungdommen mulighed for at få arbejdslivserfaring, bidrager det også til øget sprogforståelse.

Ministerrådets sprogengagement i nærområderne
Inden for Ministerrådets nærområdesatsning i Arbejdsprogram for Nordens nærområder er der især to hovedaktiviteter, der understøtter samarbejdet om nordiske sprog:

De nordiske informationskontorer i Estland, Letland og Litauen samt i St. Petersborg udfører et en meget omfattende kulturformidlende virksomhed. Kulturarrangementer på alle niveauer og i alle former indgår heri. En central del af denne virksomhed er bundet om kursusvirksomhed i nordiske sprog. Herudover støtter informationskontorerne den nordiske sprogformidling, der i de pågældende lande varetages af nordiske sproginstitutter.

Den anden aktivitet, der omfatter sprogsamarbejde, er Den nordiske stipendieordning for Baltikum og det Nordvestlige Rusland. Stipendieordningen, der for tiden er under revision, formidler stipendier til lærere, forskere og studerende inden for alle fagområder, hermed også til lærere, forskere og studerende inden for nordiske sprogstudier.

3. Referencer

Den sprogpolitiske gruppe har i sit arbejde benyttet en lang række materialer. Efterfølgende oversigt anfører dog kun de materialer, der direkte henvises til i rapporten. Materialerne er opført alfabetisk efter forfatter, subsidiært titel. Henvisningsord brugt i teksten er markeret med *kursiv*.

Allardt, Erik: Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa. En attitydundersökning om det svenska i Finland. Suomalaisia asenteita ruotsin kieleen Suomessa. Finlandssvensk rapport nr. 35, 1997.

Betänkandet (1997:68) Grannlands-TV i kabelnät. Utredning om ökade norska TV-sändingar i svenska kabelnät. Svenska språknänmden 28.juli 1997.

Det nordiske sprogsamarbejde. Forslag vedrørende Et sprog- og kulturcenter i Finland, Sprogkonsulenttjenesten i Reykjavik og Støtten til de nordiske sprognævns samarbejde. Nordisk Ministerråd oktober 1996.

Det umistelige. Rapport om den nordiske sprogforståelse i et bredere perspektiv. Nordisk Ministerråd, Juni 1996.

Englund, Thomas m.fl.: Den nordiske dimension i læseplanerne. NNS & NMR 1997.

Goldschmidt, Ernst: Norden i Europa. Uddannelse nr. 3-4, 1990.

Kerte, Jens: Nordisk kultur i klemme. Politiken 3.marts 1997.

Kulturutskottets betänkande över ministerrådsförslag om handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden. Nordiska Rådet 38:e sessionen 1990.

Lund, Jørn: Det danske sprog - så langt mere end et redskab. Berlingske Tidende 15.december 1993.

Nordiske definitioner (m. 3 bilag) 5.juni 1996 (sekretæren).

Nordisk samarbete i en ny tid. Det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige. Rapport av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets gemensamma arbetsgrupp. Februari 1995..

Nordmål 1996-2000. Handlingsprogram for nordisk sprogforståelse. 1.marts 1995.

Riemann Hansen. Lavst: Norden ud af parentesen. Jyllands-Posten 19.december 1997.

Skolan struntar i Norden. Lärarnas tidning nr. 19, 1992.

Slotte, Kristian: Nordisk språkförståelse i dag och i morgon. I 'Ord och några visor tillägnade Kurt Zilliacus 21.7.1997'.

Schmidt, Lars-Henrik: Den naturlige identitetsfølelse mellem nordisk kultur og europæisk civilisation. Stencil af foredrag i Paris september1997.

Svenska. Udateret papir vedrørende svensk i *Grundskolan.*

Svenska. Skolfs 1994:9, Bilaga 1 vedrørende *Gymnasieskolan.*

Teleman, Ulf *och* Margareta *Westman*: Behöver vi en nationell språkpolitik? In Språkvård 2, 1997.

Uhlmann, Ulla Börestam: Skandinaver samtalar. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar. Uppsala Universitet 1994.

Uppdrag till Svenska språknämnden att utarbeta förslag till handlingsprogram för att främja svenska språket. Regeringen, Kulturdepartementet 1997-04-30.

4. Høringsinstanser vedrørande Nordisk sprogpolitik

Forslaget vedrørende NORDISK SPROGPOLITIK har forud for behandling i Nordisk Ministerråd (uddannelses- og forskningsministrene, kulturministrene, samarbejdsministrene) været sendt på høring jævnfør nedenstående instanser:

Ministerrådets embedsmandskomiteer

Uddannelses- og forskningssektoren
HÖGUT Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning
NSS Styringsgruppen for Nordiskskolesamarbejde
FPR Nordiska folkpolitiska rådet
FOVU Nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde
NFA Nordens folkliga akademi
NIFIN Nordens institut i Finland
NorFA Nordens forskerutdanningsakademi
NSI Nordisk samisk institut
NORDKURS Nordiska kurser i språk och litteratur
Nordisk sprogråd
Norden og Europa
ODIN Nordisk skoldatanet
IT-policy gruppen

Kultursektoren
Nordisk litteratur- og bibliotekskomite, NORDBOK
Nordisk Kulturfond
Nordisk ungdomskomite
Styringsgruppen for børne- og undgdomskultur
Styringsgruppen for nordisk kultur og massemediesamarbejde
Nordisk film og TV-fond
Kunstkomiteen Teater og dans i Norden
NOMUS Nordiska Musikkomittén
Rejsestipendieordningen SLEIPNIR
Nordens Hus i Reykjavik
Nordens Hus på Færøerne

Nordens Institut på Åland
Nordens institut i Grønland

Øvrige sektorer
Handicappolitisk Råd

Nærområderne
De Nordiske Informationskontorer i nærområderne

Øvrigt
FNF Föreningarna Nordens förbund

A 1182/nord

Medlemsforslag

om tiltag til styrkelse af de mindste sprog i Norden.

(Stillet af Jógvan við Keldu, Dan Reinert Petersen samt Ingrid Näslund)

Den nye informationsteknologi har vundet sit indtog. Mulighederne for kommunikation via internettet, og TV-stationernes udbredelse indebærer en stor påvirkning af verdens kulturer og sprog, specielt via ungdommen, hvorfor man kan forestille sig, at tendenserne vil gå mod en alt større udjævning af verdens sprog og kulturer.

Den nordiske kultur, og de nordiske sprog er meget små set i et globalt perspektivier.

I FN-rapporten "Vår skapande mångfald" (1995), udtales en frygt for at 90% af dagens sprog vil forsvinde i løbet af det næste århundrede.

På Nordisk Råds kulturkonference i Olso 3. - 4. mars 1997, blev spørgsmålet stillet om: Hvordan de små nordiske sprog og den unikke nordiske kultur med sin brede, folkelige forankring i menneskenes hverdag, skal klare trykket fra en aggressiv international medieindustri, der er styret af kommersielle interesser og et alt mere dominerende verdenssprog?

Af forslag der blev fremsat under kulturkonferencen, kan det fremhæves, at Fred Karlsson, professer ved Helsingfors universitet, udtalte, at en måde at hvorpå man kan modvirke det internationale pres som nordisk sprog er under, er at satse mere på modermålsundervisningen.

Islands kultur- og undervisningsminister Bjørn Bjarnson, mente at man skulle udnytte IT til at styrke de nordiske sprog, foruden at satse på den indenlandske produktion af TV-programmer.

I rapporten "De umistelige" udtaler arbejdsgruppen, at fundamentet for det nordiske sprogfællesskab såvel er den sprogforståelse, der findes mellem de skandinaviske sprog, som viljen til nordisk sprogforståelse blandt medborgerne i de øvrige nordiske lande og selvstyrende områder, d.v.s viljen i Finland, på Færøerne, i Grønland, i Island, og blandt samerne til at lære et af de skandinaviske sprog som ett fremmedsprog. Uden den vilje til sprogfællesskab ville den nordiske samhørighed svækkes markant.

I rapporten udtales også, at for det fremvoksende informationssamfund er støtte til sprogene i Norden en nøglefaktor af såvel økonomiske som kulturelle årsager. Det er derfor vigtigt, at den kulturelle og sproglige mangfoldighed fastholdes.

Vedrørende de mindste nordiske sprog: færøsk, grønlandsk og samisk, udtaler arbejds-gruppen, at den ikke er i tvivl om, at disse sprog - og dermed den identitetsdannelse, de er dybt forbundet med - i disse år er under et voldsomt kulturelt pres. Balancen mellem disse folks motivation og vilje til at lære et skandinavisk sprog og deres behov for at forsvare egen kultur og eget sprog er således hårfin.

Der må således vises forståelse for den byrde der ligger på de små sprogområder, når henses til de ressourser der må sættes af, i forbindelse med disses prioritering af den nordisk sprogforståelse og samhørighed, ved at sikre borgernes kendskab til et af de skandinaviske sprog, da dette indebærer at der er begrænsede ressourser tilbage til forsvare egen kultur eg eget sprog.

Som et forslag til initiativ til opfølgning på temakonferensens hovedtemaer: "Det nordiske sprogsamarbejde, medier og informationsteknologi, det mangekulturelle norden og kulturarven", foreslås, at der iværksættes tiltag til styrkelse af de små sprog i Norden, bl.a. med udgangspunkt i udvalgets sprogtorv om de vestnordiske sprogs stilling i det nordiske samarbejde og med det formål at forhindre at de små nordiske sprog, langsomt udviskes og forsvinder.

For at bevare de nordiske sprog og den nordiske kulturarv er det nødvendigt, at kræfterne sættes ind, der hvor sproget og kulturen står overfor det største pres og derfor vil være mest truet.

Forsvinder de små sprog og kulturer, vil det gøre de nordiske hovedsprog mere sårbare for påvirkning. Det er "detaljerne", eller de mindste sprog og kulturer, der står som det yderste værn mod det nordiske sprogs og den nordiske kulturs udviskelse. Bevarelsen og styrkelsen af de små sprog og kulturer er derfor en byrde der må bæres af norden i fællesskab.

Selv om kulturpolitikken som udgangspunkt må anses som et nationalt anliggende, må Norden, med baggrund i disse synspunkter, påtage sig et fælles ansvar for beskyttelsen af de små kulturer og de små sprog i norden.

Behovet for tiltag til styrkelse af de mindste sprog, må anses for værende særlig stort, i forbindelse med udarbejdelse og udgivelse af skolebøger og ordbøger og i forbindelse med produktion af TV-programmer i de mindste kulturområder.

På baggrund af dette foreslås Nordisk Råd

> *at* erklære det som et af sine mål at støtte bevarelsen og styrkelselsen af de mindste nordiske sprog nationalt,

samt at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* der afsættes midler som en fast post på Ministerrådets budget, under posten med midler til det sproglige samarbejde, til støtte af national

skolebogs- og ordbogsudarbejdelse og -udgivelse, og til indenlandsk produktion af TV-programmer i de mindste kulturområder.

Tórshavn, den 17. juni 1998

Jógvan við Keldu (Fkfl)) *Dan Reinert Petersen (Jvfl)*
Ingrid Näslund (kd)

Nærområdeudvalgets betænkning

om medlemsforslag om foranstaltninger for at udvikle markederne i Nordens nærområder

(Medlemsforslaget er rejst af Midtergruppen i Nordisk Råd, se s. 625)

1. Indstilling

Nærområdeudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at identificere konkrete behov for indsatser til gavn for mikrovirksomheder i nærområderne, såvel i form af låneordninger som i form af kompetenceudvikling, som hensigtsmæssigt vil kunne gennemføres på fællesnordisk basis.

at iværksætte aktiviteter, som vil imødekomme de højst prioriterede af de identificerede behov.

2. Baggrund

Nærområdeudvalget har behandlet medlemsforslaget ved sine møder den 25. juni og 23. september 1998.

Medlemsforslaget

Midtergruppen indleder med at henvise til"Nordisk samarbejde i en ny tid" og Nordisk Ministerråds planer for aktiviteter i nærområderne, herunder Baltisk investeringsprogram, hvor målsætningerne bl.a. var at fremme overgangen til markedsøkonomi og udvikle økonomiske og handelsmæssige forudsætninger for nærområderne gennem at bistå med at udvikle et stabilt erhvervsliv.

Barrierne for øget samhandel med og investering i nærområderne identificeres af Midtergruppen som: lovgivning, administrativ kompetence, kriminalitet, grænsepassage, tekniske hindringer, information, infrastruktur og kapitalhåndtering.

Midtergruppen peger på, at det kan være nødvendigt med revision af det regelværk, som i mange tilfælde er baseret på internationale aftaler i WTO, Østersøsamarbejdet, EU, EØS og på bilaterale aftaler.

Midtergruppen understreger, at samfundene i nærområderne gennemgår en meget kompliceret omstillingsproces, hvorfor det kan være nødvendigt at støtte på et mere lokalt og regionalt niveau, sommetider helt ned på individniveau. Midtergruppen peger på, at meget af den nuværende støtte sigter mod store virksomheder, infrastrukturinvesteringer og store teknologiske projekter, men at denne støtte burde kompletteres med støtte til "græsrødder" og til lokalt og regionalt erhvervsliv.

Midtergruppen konkluderer, at Nordisk Ministerråd bør udrede forudsætningerne for at opbygge institutioner for forretningsvirksomhed, hvis formål skal være at aktivere og samordne små virksomheder. Formålet skulle være at intensivere samarbejdet mellem lokale og regionale myndigheder og organisationer for at løse en række konkrete og hverdagsnære spørgsmål.

Høringssvar

Forslaget har været sendt til høring hos nationale myndigheder og industri- og erhvervsorganisationer.

Det Danske Handelskammer peger på, at der findes organisationer, f.eks. samarbejdet mellem handelskamrene omkring Østersøen, Baltic Sea Chambers of Commerce Association (BCCA), som arbejder for at etablere forretningsmæssige netværk. Endvidere nævnes EU-Partenariater og EU-entrepriseprojekter, samt Visiting Managers Club, et dansk initieret netværk af ledere fra Baltikum og Østeuropa, som har været på uddannelsesophold i Danmark. Handelskammeret mener, at nye initiativer må bygge på eksisterende netværk og organisationer, men mener primært at behovet ligger i en oplysningsindsats om de eksisterende organisationer.

Handels- och Industriministeriet, Finland, finder et stort behov for at udvikle markederne i Nordens nærområder, særligt samarbejdet mellem på den ene side EU-ansøgerlandene: Estland, Letland, Litauen og Polen og på den anden side Nordvestrusland. Særligt peger man på, at potentialet for små og mellemstore virksomheder ikke er udnyttet. Man peger på, at handelsministrene omkring Østersøen netop i juli har fokuseret på disse, og at man som opfølgning er ved at udvikle et netværk mellem organisationer og myndigheder for små og mellemstore virksomheder. Ministeriet støtter forslaget om en udredning, særlig hvis den er udformet, så den øger samarbejde og kendskab til andre aktører. Ministeriet er afvisende overfor nye støttesystemer med dette formål.

Centralhandelskammaren, Finland, understreger, at forretningsvirksomhed og handelsforbindelser mellem Norden og nærområderne må udvikles inden for rammerne af allerede eksisterende organisationer og peger på BCCA. Man støtter, at der afsættes flere midler til at udvikle forretningsvirksomheden og handelsforbindelser, dog med det forbehold, at midlerne ikke må virke forvridende på konkurrencen.

Arbetsgivarnas och Industrins Centralförbund, Finland, støtter alle indsatser som udvikler markederne i Nordens nærområder, men har visse forbehold over for at oprette nye institutioner og ser derfor ikke noget behov for at udrede forudsætningerne for sådanne. Derimod støtter man udviklingen af eksisterende institutioner og intensivering af samarbejdet mellem lokale myndigheder og nordiske organisationer.

Islands Handelsorganisation (Samtök verslunarinnar) støtter forslaget.

Eksportrådet, (Útflutningsráð Íslands) Island, støtter forslaget og mener, at samarbejde og direkte finansstøtte er til gavn for alle i fremtiden. De peger i denne forbindelse på projektet "Export Development Programme", som retter sig mod de baltiske lande. Projektet er finansieret og gennemført af Ministerrådet, og erfaringerne er meget gode. Eksportrådet mener, at fortsat støtte i området er til gavn, og man lægger vægt på at uddanne rådgivere i landene og at styrke forbindelsen mellem arbejdslivet og universiteterne.

Det Kongelige Nærings- og Handelsdepartement, Norge, påpeger, at der allerede er udført en række udredninger i Nordisk Ministerråd, og at der også i den nuværende støtte i høj grad satses på mindre virksomheder. Det kan overvejes, om der kan iværksættes konkrete tiltag for små og mellemstore virksomheder.

Exportrådet (Närings- och handelsdepartementet), Sverige, har kontorer i alle lande i nærområdet, disse har til opgave at udvikle eksporten til de respektive lande. Importspørgsmål håndteres fra tid til anden. Exportrådet henviser til regeringens foreslåede program "Marknadsplats Europa", 1999 – 2001, hvor Exportrådet udover oprettelse af fritstående handelskontorer i Baltikum, også skal udvikle aktiviteter i Sverige, som kan gøre eksportinteresserede mindre virksomheder modne til eksport.

Sveriges Hantverks- och Småföretag deler Midtergruppens opfattelse af, at det er vigtigt at skabe forudsætninger for fortsat udvikling af handels- og kulturudveksling med Nordens nærområder og mener ikke, at små og mellemstore virksomheders betydning kan understreges nok.

Stockholms Handelskammer henviser til sit arbejde inden for Baltic Sea Business Summit. Man mener, at de nordiske lande må kunne finde muligheder for nye former for støtte inden for de eksisterende støtteformer. Handelskammeret peger på, at Nordisk Investeringsbanks arbejde burde forstærkes, særligt muligheden for at give kreditter. Som eksempel på et nyt område som har behov for støtte nævner man den russiske Kaliningradenklave, hvor de offentlige og det civile samfunds institutioner bør kombineres. Handelskammeret driver, ligesom en række andre organisationer en del kursus- og rådgivningsvirksomhed i nærområderne, og støtter ligeledes at disse former for virksomhed støttes fra nordisk hold, og støtter en udredning af denne form for virksomhed, som vil kunne danne grundlag for en analyse af behovet for ekstern finansiering.

Ålands Handelskamare peger på, at flere organisationer er aktive i regionen, og at man i stedet for at skabe nye organisationer burde kortlægge disse og deres kontaktnet og muligheder. *Ålands Landskapsstyrelse* støtter forslaget, da det sigter mod at forskellige myndigheder skal være behjælpelige overfor små virksomheders mulighed for at ekspandere ud over hjemmemarked.

Konklusion

Nærområdeudvalget støtter Midtergruppens grundlæggende antagelse, om at en vigtig faktor for opretholdelse af fred og demokrati i Nordens nærområder, er, at markedsøkonomien udvikles og rodfæstes og ikke kun baseres på et eksportmarked, bl.a. gennem forøget samhandel med de nordiske lande og med EU.

Midtergruppen peger bl.a. på, at nærområderne kan have eksportproblemer, hvilket Nærområdeudvalget mener, bl.a. kan skyldes, at de nye økonomier ikke har oparbejdet bæredygtige eksporterhverv. Traditionelt har nordisk støtte været baseret på, at de nordiske lande har en egen interesse i at udvikle markederne i nærområderne. Nærområdeudvalget mener, at man bør overveje nye former for støtte, som kan fremme udviklingen af nærområdernes mikrovirksomheder, særligt kan det være gavnligt at fokusere på eksporterhverv.

Nærområdeudvalget er bekendt med og bifalder, at de nordiske lande såvel bilateralt som gennem Nordisk Ministerråd via Baltisk Investerings Program (BIP) og Nordisk Projektexportfond (Nopef) har iværksat forskellige aktiviteter for at afhjælpe barrierer for øget handel mellem nærområderne og Norden og inden for nærområderne, samt for øgede nordiske og internationale investeringer. De nordiske og nationale aktiviteter og støtte skal afhjælpe problemer på mange niveauer. Midtergruppen nævner i forslaget: lovgivning, administrativ kompetence, kriminalitet, grænsepassage, tekniske hindringer, information, infrastruktur og kapitalhåndtering.

Nærområdeudvalget mener, at høringssvarene peger på, at der specielt er et område, som endnu ikke er opdyrket, nemlig støtte til og udvikling af mikrovirksomheder, dvs. virksomheder med under 50 ansatte. En stor del af virksomhederne (nationalt ejede) i de nye økonomier er netop af denne type, som på nuværende tidspunkt har meget svært ved at opnå lån gennem de eksisterende nordiske lånefaciliteter og samtidig ikke har kapacitet til at udnytte de eksisterence organisationer og netværk, som iværksætter kompetenceudviklende tilbud til virksomhedsledere, såsom f.eks. Baltic Sea Chambers of Commerce Association, som sandsynligvis i højere grad tiltrækker større virksomheder, som i forvejen har internationale kontakter.

Nærområdeudvalget ønsker endvidere at pege på, at EU-ansøgerlandene i Nordens nærområder for tiden gennemgår en omfattende proces med gen-

nemførelse EU's aquis communitaire, hvor det kan være gavnligt med hjælp fra lande, som allerede har været igennem en sådan proces.

Nærområdeudvalget har på baggrund af ovenstående valgt at præcisere Midtergruppens forslag, således at den rettes specielt mod mikrovirksomheder. Nordisk Ministerråd rekommanderes at identificere konkrete behov for indsatser til gavn for mikrovirksomheder i nærområderne, som hensigtsmæssigt vil kunne gennemføres på fælles-nordisk basis, hvorefter Nordisk Ministerråd skal prioritere indsatsområder og iværksætte aktiviteter.

Nordisk Ministerråd bør inddrage overvejelser om muligheder for finansiering inden for eksisterende nordiske ordninger på området.

Mariehamn, den 23. september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

A 1183/när

Medlemsförslag

om åtgärder för att utveckla marknaderna i Nordens närområden

(väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)

När Nordiska rådet vid sin 46:e session antog rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" fastslogs att målsättningen för nordisk närområdespolitik skall omfatta bland annat främjande av övergången till en fungerande marknadsekonomi och att utveckla de ekonomiska och handelsmässiga förutsättningarna i närområdena.

I Nordiska ministerrådets redogörelse över ministerrådets planerade aktiviteter i Nordens närområden 1998 betonas stöd för demokratiutveckling, kultursamarbete och förbättring av miljösituationen. Utvecklingen av marknadsekonomi omnämns som en av de överordnade målsättningarna för närområdessamarbetet och det baltiska investeringsprogrammet anges som ett viktigt redskap för ministerrådets insatser för utvecklingen av ett stabilt näringsliv, speciellt vad gäller små och medelstora företag. Ministerrådet har vidare enligt redogörelsen för avsikt att upprätthålla och utveckla dialogen med de baltiska staterna för att förbättra företagens aktiviteter, handel och investeringar samt att styrka den nordiska handelskulturen och sprida kunskap om nordiska näringspolitiska erfarenheter.

Eftersom utökad handel, inte bara med de baltiska staterna utan med hela närområdet, är av synnerligen stor vikt för främjande av samarbetets överordnade mål, demokrati och säkerhet, finns all anledning att intensifiera ansträngningarna för ökat handelsutbyte särskilt mellan småföretag. Nya och växande marknader i Nordens närområdena kommer att höja levnads-standarden för medborgarna och har på sikt en stor ekonomisk betydelse för norra Europa.

Problemen med handel och investeringar i närområden förefaller vara relativt väl kända. Kartläggningar av problemen har gjorts å flera håll i Norden och utredningarna visar att det finns problem bl.a. med lagstiftning, administrativ kompetens, brottslighet, gränspassage, tekniska handelshinder, information, infrastruktur och kapitalhantering. Problemen varierar från land till land och från tid till annan eftersom utvecklingen är snabb.

Regler och procedurer för handel och investeringar är i många fall baserade på internationella avtal. Ett allt mer omfattande regelverk för världshan-

deln administreras av världshandelsorganisationen WTO och de nordiska EU-medlemmarnas tullagstiftning är i allt väsentligt gemensamma EG-regler. Även för de länder som omfattas av EES-avtalet gäller till stor del gemensamma regler. Många åtgärder för stöd av handeln vidtas också på såväl bilateralt som multilateralt plan bl.a. inom ramen för Östersjösamarbetet.

Förbättringar av regelverken och lösningar på övriga problem som nämndes ovan är givetvis nödvändiga och angelägna. Eftersom det i grunden handlar om en invecklad omställningsprocess för hela samhällen men också för enskilda individer måste stöd ges också på det mikroekonomiska planet i form av samarbete, dialog, information och utbildning. De stöd som ges i dag tar i stor utsträckning sikte på storföretag, infrastrukturinvesteringar och större teknologiska projekt som borde kompletteras och samordnas med stöd på "gräsrotsnivå" och till lokala eller regionala aktiviteter.

Ministerrådet borde därför utreda förutsättningarna för uppbyggnad av institutioner för affärsverksamhet med uppgift att aktivera och samordna småföretagare, en "Agenda 21" motsvarighet på affärernas område. Syftet skulle vara att intensifiera samarbetet mellan lokala eller regionala myndigheter och organisationer i Norden och dess närområden. I samarbetsnätverken kunde t.ex. småföretagarorganisationer och lokala handelskammare samt tull- och skattemyndigheter ingå. Gemensamma projekt där både myndigheter och näringslivet medverkar är ofta till fördel när det gäller handelsrelaterade frågor.

Samarbetet skulle ta sikte på konkreta och vardagsnära frågor såsom upphandlingspraxis, exportproblem, utvecklingssamarbete med kunder och leverantörer, avtalsskrivning, valutahantering och anlitande av underleverantörer. Även dialoger i fråga om affärsseder, kvalitetsfrågor, sätt att kommunicera och liknande aspekter skulle säkert vara till nytta.

Med hänvisning till ovan framförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda behovet av och möjligheterna till att samordna nordiska insatser för att utveckla affärsverksamheten i Nordens närområden,

att utreda förutsättningarna för stöd till samarbete, särskilt avseende småföretag, i konkreta och vardagsnära frågor i syfte att utveckla affärsverksamheten i Nordens närområden och att förbättra handelsförbindelserna med de nordiska länderna.

Tórshavn den 24 juni 1998

Olof Erland (lib) *Johan J. Jakobsen (Sp)*
Jens Rohde (V) *Svend Erik Hovmand (V)*

Margitta Edgren (fp)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Marianne Samuelsson (mp)
Preben Rudiengaard (V)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Olof Johansson (c)
Olof Salmén (Åc)
Harald Hove(V)
Vibeke Peschardt (RV)
Hannes Manninen (Kesk.)
Janina Andersson (Vihr.)
Randi Karlström (Krf)
Odd Holten (KrF)
Timo Järvilahti (Kesk.)
Bjarne Kallis (SKL)
Pehr Löv (SFP)
Liisa Hyssälä (Kesk.)

Närområdesutskottets betänkande

angående miljöcertifiering av fisk

(Medlemsförslaget, se s. 636)

Medlemsförslaget har hänvisats till Närområdesutskottet för behandling. Medlemsförslaget är väckt av Kaj Larsson. Medlemsförslaget bifogas.

Medlemsförslaget har behandlats vid Närområdesutskottets möte den 25 juni 1998. Utskottet beslöt att remittera förslaget. Vidare har förslaget behandlats på utskottets möte den 23 och den 24 september 1998, varvid beslutsförslaget antogs. En arbetsgrupp, bestående av Erik Dalheim, Kaj Larsson och Kjellaug Nakkim gavs mandat att göra vissa justeringar i betänkandets text, vilka fastställdes den 27 oktober 1998.

1. Förslag till Nordiska rådets plenarförsamling

Närområdesutskottet föreslår, med hänvisning till vad nedan anförs, att Nordiska rådet rekommenderar nordiska ministerrådet

att på tvärsektoriell nivå fortsätta arbetet med att definiera bärkraftigt fiskeri och att utveckla kriterier för certifiering,

att undersöka möjligheterna att införa en nordisk miljömärkning för fisk, omfattande hela processen från fångst till försäljning,

att undersöka möjligheterna att hantera miljömärkningen av fisk inom ramen för den nordiska miljömärkningen (Svanen) samt

att ministerrådet fortsätter med insatser av typ "Den Grønne Bølgen" för att vitalisera den politiska debatten rörande fiskeriets bärkraftighet

2. Sammanfattning av medlemsförslaget

Förslagsställaren påpekar att frågan om miljöcertifiering av fisk under de senaste åren har förts fram i den internationella fiskepolitiska debatten. Den stora livsmedelskoncernen Unilever och Världsnaturfonden WWF, har tagit initiativ till ett certifieringsprojekt som fick namnet förvaltarskapsrådet eller MSC. Projektet byggde helt på erfarenheterna av miljöcertifiering av skog genom det s. k. skogsförvaltarskapsrådet, FSC.

Sammanfattningsvis menar förslagsställaren att MSC:s uppläggning saknar de egenskaper som ger trovärdighet åt Svanenmärkningen och skogscertifieringen. Med de sistnämnda får konsumenterna tillförlitlig information när de gör sina val mot bakgrunden av sina miljö- och hållbarhetsintressen. MSC kan inte fungera på samma sätt.

I förslaget framhålls också att den svenska fiskbranschen är positiva till att en märkning kommer till stånd för såväl själva fisket ur hållbarhetssynpunkt, men även som avser produktionen. Med andra ord märkningen skall avse hela kedjan, energiförbrukning vid fångst, produktion, nedfrysning och transport.

"Den gröna böljan" är namnet på ett nordiskt upplysningsprogram som avslutar fas 1 av sitt arbete i slutet av juni månad. Den europeiska sammanslutningen av fiskproducenter och fiskhandel (AIPCEE) har på möte i maj avvisat MSC, men välkomnat det nordiska initiativet.

Det påpekas att eftersom arbetet med certifiering och märkning av fiskprodukter bedrivs på olika håll vore det bra om Nordiska rådet på ett kraftfullt sätt förenade de Nordiska länderna om ett gemensamt certifierings- och märkningssystem. Det vore en fördel om Svanen märket, som är väl inarbetat hos konsumenter, kunde användas. Ett nordiskt system kunde drivas vidare och få genomfört i hela EU.

3. Behandling av förslaget

Medlemsförslaget sändes ut på snabbremiss till nordiska och nationella fiskeriorganisationer (se bilaga). Remissfristen sattes till den 1 september 1998.

Följande remissinstanser har inkommit med svar:

Nordiska
Nordiske fiskeres miljøsekretariat

Danmark
Ministeriet for fødevarer, Landbrug og Fiskeri/Miljøstyrelsen
Forbrugerrådet
Danmarks Fiskeriforening

Färöarna
Fiskeriministeriet

Finland
Handels- och industriministeriet
Jord- och skogsbruksministeriet
Finlands fiskhandlarförbund

Åland
Ålands fiskodlarförening rf

Island
Fiskeriministeriet
Fiskebådredernes landsforening

Norge
Fiskeridepartementet
Forbrukerrådet
Fiskeri og Havbruksnæringens Landsforening
Norges Fiskarlag

Sverige
Fiskeriverket
Naturvårdsverket
Konsumentverket
Sveriges konsumentråd
Fiskbranschens Riksförbund
Sveriges Fiskares Riksförbund

Sammanfattning av remissinstansernas svar

Nordiska instanser
Nordiske Fiskeres Miljøsekretariat hänvisar i sitt svar till ett pressmeddelande i vilket man meddelar att man avbrutit förbindelsen med Marine Stewardship Council (MSC). Motiveringen är bl.a. att certifiering bör företagas av myndigheter och inte av privata, icke neutrala organisationer. Man meddelar vidare att det inom det nordatlantiska samarbetet övervägs att etablera ett nordatlantiskt miljömärke för fisk och hänvisar dessutom till det pågående arbetet i ministerrådets projektgrupp om miljömärkning av fisk.

Nationella instanser

Danmark
Fødevareministeriet och Miljøstyrelsen meddelar i ett gemensamt yttrande att man anser att det både ur konsument- och miljöperspektiv är önskvärt att konsumenterna får tillgång till lättillgänglig information om produkters miljöegenskaper. Man påpekar att skall den nordiska miljömärkningen ta sig an detta område, något som man tidigare avvisat, krävs ytterligare resurser. Vidare hänvisas till ett antal initiativ, bl.a. informationsprogrammet "Den Grønne Bølge" där ställning kommer att tagas till fortsatt verksamhet under september. Sammanfattningsvis menar man att det inte är grundlag för en

nordisk svanmärkning av bärkraftigt fiskeri, men att den diskussion som varit på det nordiska planet varit till nytta i det nationella arbetet såväl som i de internationella processerna. Frågan kommer därför att fortsatt vara på dagordningen i det nordiska samarbetet.

Forbrugerrådet menar att det är ett stort behov att främja ett mer bärkraftigt fiskeri. Man bör avvakta med ställningstagande till på vilket sätt bärkraftiga produkter skall marknadsföras. Konsument- och miljöorganisationer bör dras in i arbetet.

Danmarks Fiskeriforening framhåller att frågan är komplicerad och att man på dansk nivå konkluderat att det för närvarande inte finns underlag till att införa en auktorisations- och märkningsmodell för bärkraftigt fiskeri. Man förkastar MSC som miljöcertifieringsorgan och påpekar att samtliga EU:s fiskeriorganisationer gör detsamma. Man stödjer att det införs en kvalitetsmärkning för fisk, gärna i nordisk regi.

Färöarna

Fiskeriministeriet meddelar att den tyska fiskeindustrin stödjer MSC. Ministeriet hänvisar vidare till ministerrådets tidigare arbete, vilket visat på svårigheterna att genomföra ett nordiskt miljömärke. En av orsakerna till detta kan vara den stora skillnaden mellan de nordiska ländernas fiskerier.

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet hänvisar i likhet det danska fødevareministeriet till att ministerrådet redan arbetar med frågan om möjligheterna att införa ett nordiskt miljökvalitetsmärke på fisk och fiskprodukter och redovisar till en rad åtgärder som vidtagits. Man instämmer i att frågan är viktig, men ser under föreliggande omständigheter ingen anledning att tillsätta ytterligare en arbetsgrupp i denna fråga.

Handels- och industriministeriet påtalar att konsumenterna i dag i allt högre grad intresserar sig för sambandet mellan föda och miljöutsläpp. Det finns behov av en tillförlitlig miljöinformation på ett mycket brett fält. Man påtalar vidare att i Finland har diskussionen i första hand gällt odlad fisk och att det i den fortsatta diskussionen bör avgränsas om man avser en märkning enbart av yrkesmässigt fångad havsfisk, eller om också vild insjöfisk ingår eller om den bara avser odlad fisk. Man konstaterar att det är tidskrävande och dyrt att fastställa tillförlitliga kriterier och att sådana för närvarande saknas. Ett ytterligare problem är den fortsatta hanteringen av den landade fisken och kvalitetsövervakningen. Man påtalar att livsmedel och livsmedelsförpackningar kanske inte bör märkas med den nordiska svanen, för att förhindra att miljöaspekter överskuggar övriga frågor om näringsvärde och hygien i konsumentens valsituation. Förhastade och snävt upplagda system kan t.o.m. vilseleda konsumenten. Ministeriet kan därför inte i detta skede stödja förslaget.

Finlands Fiskhandlarförbund framhåller att den förslagna samnordiska miljöcertifieringen av fiskprodukter inte ger några garantier om inte hela processen med säkerhet fungerar. Verifierade data, klara kriterier och kontroll behövs. Samtliga led måste känna ansvar.

Åland

Ålands Fiskodlarförening rf påtalar att de generella diskussionerna om märkning huvudsakligen fokuserats på vildfisk, men säger sig vara positiva till att även odlad fisk kan ingå i miljömärkningen. En klarare definition efterlyses av vad som avses med "miljömärkning" liksom att de använda kriterierna bör vara baserade på relevant forskning och ej vara oskäligt dyrt. Man ser positivt på alla försök att skapa en enhetlig och tydlig märkning.

Island

Fiskeriministeriet hänvisar till pågående nordiska insatser, bl.a. att få FAO att arbeta med frågan om miljömärkning. Ministeriet anser att insatserna kommer att leda till att förslagets innehåll kommer att bli en realitet.

Fiskebådredernes landsforening påpekat att arbete redan pågår och att arbetet visar att det inte finns underlag för en nordisk miljömärkning av fisk av flera orsaker, bl.a. att EU-länderna vill ha märkning av fisk på EU-nivå, fiskerisektorns olika uppbyggnad i länderna m.m.

Norge

Fiskeridepartementet informerar om det pågående nordiska arbetet med miljömärkning av fisk, bl.a. att det inom FAO kommer att startas ett arbete att undersöka möjligheterna att utveckla tekniska rättningslinjer för miljömärkning av fisk och fiskeriprodukter. Man påtalar också att huvudmarknaderna för de nordiska fiskerinäringarna ligger utanför Norden och att exempelvis Norge exporterar till över 160 länder. Man vill i första hand använda miljömärken som är kända i de aktuella marknaderna. Man avstyrker därför att ett eget nordiskt miljömärke för fisk och fiskprodukter utvecklas.

Forbrukerrådet framhåller att det från konsumentsynpunkt är viktigt att miljömärken är trovärdiga och att de kan mista sin trovärdighet vid internationella konflikter om samma bestånd. Bärkraftiga fiskerier nås kanske bättre genom att förbättra de nationella och internationella förvaltningssystemen och ett ökat internationellt samarbete.

Fiskeri- og havbruksnæringens Landsforening hänvisar till pågående arbete och konstaterar att det har visat sig svårt att komma fram till en gemensam märkesordning som täcker de nordiska ländernas behov. Arbetet fortgår dock. *Norges Fiskarlag* framför likartade synpunkter.

Sverige

Fiskeriverket meddelar att det svenska fiskets organisationer, dagligvaruhandeln, myndigheter, miljöorganisationer m.fl. enats om att utveckla ett system för miljö- och kvalitetsmärkning av fisk för den svenska marknaden. Verket har utarbetat en modell som på ett bredare sätt än MSC behandlar miljöaspekter och även kvalitetsfrågor. Verket instämmer i att Norden bör enas om ett system för miljömärkning som också kan användas i EU och övriga länder. *Fiskbranschens Riksförbund* samt *Sveriges Fiskares Riksförbund* uttalar liknande synpunkter.

Naturvårdsverket anser att ett miljömärkningssystem för fisk och/eller certifiering av fiske från ett hållbarhetsperspektiv är önskvärt. Helst bör systemet kunna kopplas till ett redan etablerat märkningssystem, t.ex. svanen. *Konsumentverket* samt *Konsumentrådet* har motsvarande syn-punkter på förslaget.

4. Närområdesutskottet

Övergången till ett bärkraftigt resursutnyttjande är en ständigt aktuell fråga såväl i nordiskt, EU/regionalt som i globalt perspektiv. Nordiska Rådet tog i sin miljökonferens i Göteborg i februari 1998 upp olika frågeställningar rörande i vad mån våra nordiska samhällen kan sägas vara inne i en utveckling som leder till bärkraftighet. Fiskeri togs inte upp som specifikt ämne, men utskottet vill framhålla att åtgärder för ett bärkraftigt resursutnyttjande av fisk ingår som en viktig del både i en framtida miljöpolitik och en framtida fiskeripolitik.

Närområdesutskottet anser att medlemsförslaget tar upp en för de nordiska länderna viktig fråga. Miljömärkning av fisk eller certifiering av fångstmetoder m.m. såsom bevis att fisket sker under bärkraftiga förhållanden har betydelse ur miljö-, fiskerinärings- och konsumentperspektiv. Behovet av ett trovärdigt och vetenskapligt förankrat system för miljömärkning och/eller certifiering av fisk blir allt tydligare.

Utskottet noterar i detta sammanhang att förslagsställaren är kritisk till det initiativ som tagits till ett certifieringsprojekt av livsmedelskoncernen Unilever och Världsnaturfonden WWF, Marine Stewardship Council, MSC, och att skepticismen delas av i stort sett alla remissinstanser. Utskottet instämmer i att initiativet inte utgör ett riktigt underlag för miljömärkning. Utskottet anser att det är principiellt felaktigt att en marknadsaktör och kommersiell verksamhet tilldelas en central roll för utvecklingen av en sådan miljömärkning.

Utskottet noterar vidare att frågan om vad som skall ingå i ett ev. system är ytterligt komplicerad. Det är t.ex. inte självklart om miljömärkning skall avse enbart vild fisk eller enbart odlad fisk eller bägge. Det är inte klart vilka faktorer som skall inräknas och hur de skall viktas inbördes. Vem skall certifieras – utgår certifieraren från landets fiskeripolitik eller utgår certifieraren

från den enskilde fiskarens nivå? Vilka fångstmetoder är bärkraftiga? Bör systemet omfatta hela kedjan, energiförbrukning vid fångst, produktion, nedfrysning och transport? Vidare försvårar de skilda reglerna om hantering av bifångster att finna ett gemensamt kriterium för bärkraftighet.

Utskottet kan konstatera att nästan alla remissinstanser är positiva till åtgärder i någon form, men att deras syn på vad som bör ingå i ett system och systemets omfattning varierar. Utskottet instämmer i vad flera remissinstanser påpekar - att informationen i ett miljömärknings- och/eller certifieringssystem måste vara lättbegriplig och lättillgänglig och att systemet framför allt måste kunna uppfattas som trovärdigt av konsumenterna. Det är ett dilemma att miljökriterier, baserade på vetenskapliga fakta, i stor omfattning saknas. Utskottet noterar dock att ett arbete redan bedrivs på nationell och nordisk nivå samt de nordiska eller nationella initiativ vad gäller olika aspekter av miljömärkning som tagits inom olika organisationer, såsom EU och FAO.

Vad gäller remissinstansernas ställningstagande till det aktuella medlemsförslaget kan utskottet konstatera att även här varierar uppfattningarna om behovet av åtgärder. Några anser att det inte är grundlag för en nordisk svanmärkning av bärkraftigt fiskeri. Ytterligare andra anser att Norden bör enas om ett system för miljömärkning som också kan användas i EU och övriga länder.

Utskottet kan för sin del konstatera att även om de nordiska länderna var för sig har en politik som syftar till ett bärkraftigt fiske finns ett stort behov av insatser för att få fram ett regionalt och på sikt globalt bärkraftigt fiskeri. Enligt utskottets mening är det viktigt att Norden som ett föregångsområde arbetar för att komma fram till ett gemensamt system. Certifiering bör omfatta hela kedjan från betingelser för fångst fram till försäljning till den enskilde kunden.

Utskottet anser vidare att en miljömärkning av fisk skulle utgöra ett kraftfullt miljöpolitiskt instrument. Arbetet måste därför vara tvär-sektoriellt. Utskottet anser att fiskerinäringens synpunkter måste utgöra en grund för diskussionerna, men även andra sektorer måste beaktas vad gäller miljömärkningens utformning och dess vara eller icke vara.

På sikt torde också de konkurrensmässiga aspekterna för den nordiska fiskerinäringen av en miljömärkning få stor betydelse. Av en nordisk undersökning gjord av ministerrådet angående konsumentattityder till miljömärkning av fisk i Danmark, Tyskland och Spanien framgår visserligen att intresset för närvarande är lågt. För att öka intresset är det troligen nödvändigt att miljömärkningen också utgör en kvalitetsgaranti.

Utskottet noterar i detta sammanhang det svenska arbetet med att utveckla ett system för miljö- och kvalitetsmärkning av fisk för den svenska marknaden och att fiskeriverket har utarbetat en modell som på ett bredare sätt än MSC behandlar miljöaspekter och även kvalitetsfrågor.

Utskottet är medvetet om den tveksamhet som tidigare vistats från den nordiska miljömärkningsnämndens sida till att låta den nordiska svanenmärkningen omfatta livsmedel. Enligt uppgift har frågan tagits upp till förnyad diskussion och utskottet anser för sin del att det vore värdefullt om miljömärkning av fisk kunde ske i svanen-regi.

Utskottet hänvisar till det omfattande arbete som pågår inom Nordiska ministerrådet om miljömärkning av fisk och fiskprodukter och att detta bedrivs i närt samarbete med "Svanen". Utskottet noterar att man i ministerrådets arbete inte funnit underlag för en separat nordisk miljömärkning för fisk och fiskprodukter. Jämfört med merkostnaden för att utveckla och introducera nya märken har man funnit det mer lämpligt att i en eventuell framtida miljömärkning av fisk använda de miljömärken som redan är kända, t.ex. "Svanen" eller den svenska marknadens "Krav". Utskottet instämmer i att en miljömärkning av fisk och fiskeprodukter i Norden därför bör kunna ske med användande av "Svanen"

Utskottet anser att det nu bör riktas särskild uppmärksamhet mot att utveckla kriterier för miljömärkning som är baserade på vetenskapligt underlag, som ger reella miljöförbättringar och som är verifierbara, så att konsumenten faktiskt får den produkt som miljömärket utlovar. Detta arbete måste vara färdiggjort innan en miljömärkning kan sättas i verket. Utskottet hänvisar i detta avseende till det arbete som på nordiskt initiativ pågår både i EU och i FAO.

Utskottet vill slutligen uppmärksamma det arbete som bedrivits i projektet "Den Grønne Bølge" och anser att det är viktigt att ministerrådet i sitt kommande strategiprogram för fiskeri fortsätter med insatser av denna typ för att vitalisera den politiska debatten rörande fiskeriets bärkraftighet.

Förslag till rekommendation till ministerrådet redovisas under punkt 1

Mariehamn den 24 september 1998:

Hans-Pavia Rosing (S), DK
Erik Dalheim (A), N
Kaj Larsson (s), S
Preben Rudiengaard (V), DK
Kimmo Sasi (Kok.), FIN
Chris Heister (m), S
Charlotta Bjälkebring (v), S
Jeppe Kofod (S), DK
Margareta Israelsson (s), S
Reynold Furustrand (s), S
Hannes Manninen (Kesk.), FIN
Kjellaug Nakkim (H), N
Søren Kolstrup (EL), DK

Medlemsförslag

om nordisk miljöcertifiering av fisk

(väckt av Kaj Larsson)

Under de senaste åren har frågan om miljöcertifiering av fisk förts fram i den internationella fiskepolitiska debatten. Det har skett mot bakgrund av larmrapporter om nedfiskning av viktiga bestånd och inte minst, den kommersiella kollapsen av torskbestånden utanför Newfoundland. Denna ledde till att över 40.000 kanadensiska fiskare blev arbetslösa.

Den stora livsmedelskoncernen Unilever och Världnaturfonden WWF, tog initiativ till ett certifieringsprojekt som fick namnet förvaltarskapsrådet eller MSC som det brukar kallas. Projektet byggde helt på erfarenheterna av miljöcertifiering av skog genom det s.k. skogsförvaltarskapsrådet, FSC.

MSC:s uppläggning saknar de egenskaper som ger trovärdighet åt Svanen-märkningen och skogscertifieringen. Dessa bygger på förhandlingar mellan miljösidan och de företag som gör särskilda ansträngningar att ligga i täten av miljöanpassning av sina branscher. Resultatet verifieras. Konsumenterna får tillförlitlig information när de gör sina val mot bakgrunden av sina miljö- och hållbarhetsintressen.

MSC kan inte, som sin motsvarighet på skogssidan, ta upp förhand-lingar om fiskets hållbarhet med fiskargemenskapen eller med enskilda fiskare. De kan inte basera tillämpningen av sina kriterier på något annat än den rådgivning, t. ex. från havsforskningsrådet ICES, som regeringen följer. De har ingen kontrollapparat så som regeringarna har.

I Sverige har man på initiativ av Fiskbranschen tagit kontakt med såväl KRAV som Svanen och bett dem undersöka möjligheterna för att certifiera fiskprodukter från ett hållbart fiske. Fiskbranschen är positiva till att en märkning kommer till stånd för såväl själva fisket ur hållbarhetssynpunkt men även som avser produktionen. Med andra ord märkningen skall avse hela kedjan, energiförbrukning vid fångst, produktion, frysning och transport.

"Den gröna böljan" är namnet på ett nordiskt upplysningsprogram som avslutar fas 1 av sitt arbete i slutet av juni månad. En rapport över arbetet och förslag till ett operativt arbete, fas 2, kommer att sändas på remiss över sommaren till näringen, myndigheter, institutioner. Den europeiska sammanslutningen av fiskproducenter och fiskhandel (AIPCEE) har på möte i maj avvisat MSC, men välkomnat det nordiska initiativet.

Eftersom arbetet med certifiering och märkning av fiskprodukter bedrivs på olika håll vore det bra om Nordiska rådet på ett kraftfullt sätt förenade de nordiska länderna om ett gemensamt certifiering och märkningssystem. Det vore en fördel om Svanen märket, som är väl inarbetat hos konsumenter, kunde användas. Men det viktiga är att en gemensam märkning kommer till stånd och logons utseende får komma i andra hand. Det vore också en fördel om vi i Norden kunde förena oss om ett system som vi därefter kunde driva vidare och få genomfört i hela EU. Det skulle också just i år 1998, som är havets år, vara mycket värdefullt att genomföra ett projekt som har stor betydelse för miljön i havet och för konsumenterna.

Jag hemställer därför att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna till införandet av en samnordisk miljöcertifiering av fisk

Tomelilla, den 23 juni 1998

Kaj Larsson (s)

Utskottsförslag

angående förebyggande och bekämpning av kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland

(väckt av Närområdesutskottet)

1. Närområdesutskottets förslag

Med hänvisning till det nedan framförda föreslår Närområdesutskottet, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska regeringar:

att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland;

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

att i ett framtida samarbete mellan nordiska och baltiska justitieministrar prioritera stöd till brottsförebyggande insatser kopplat till mänskliga rättigheter, härunder också utvecklande av alternativa strafformer för minderåriga, rehabiliteringsprogram för redan straffade, t ex genom att säkra nödvändiga resurser till de nordiska brottsförebyggande råden. Status för samarbetet ges senast vid sessionen 1999

att be de nordiska justitieministrarna om särskild rapportering om insatser för bekämpande av ekonomisk kriminalitet i Norden och dess närområden, förslagsvis vid det gemensamma mötet med Baltiska församlingen 1999 eller vid sessionen 1998

att inom ramen för de årliga nordiska narkotikahandlingsplanerna stödja upplysningsinsatser i skolor och föreningar i närområdet, t ex genom att stödja produktion och distribution av material

att tillsammans med företagsrepresentanter utreda möjligheten av att utveckla en "code of conduct" för nordiska företag verksamma i närområdet, med avseende på att motverka korruption

samt att Nordiska rådet antar följande interna beslut:

att inom ramen för det existerande stipendiatprogrammet för parlamentariker genomföra ett särskilt program med fokus på brottsförebyggande insatser.

2. Bakgrund

Nordiska rådets kriminalitetsarbetsgrupp

Nordiska rådets Närområdesutskott tog i november 1997 initiativ till en parlamentarisk arbetsgrupp med uppdrag att belysa kriminaliteten i Nordens närområden. Arbetsgruppen fick i uppgift att komma med förslag till hur man inom det nordiska samarbetets ram kunde förebygga och motverka brottsligheten i våra närområden. En viktig utgångspunkt för arbetsgruppen har varit det arbete som redan skett inom Närområdesutskottet beträffande barns villkor i Nordens närområde. Breda kontakter har tagits med andra parlamentariker, myndigheter, polis, frivillig-organisationer och forskare i Norden, i närområdet och i övriga Europa. För mer detaljerad information hänvisas till arbetsgruppens rapport.

3. Motivering

De senaste åren har frågan om kriminalitet kastat långa skuggor över medierapporteringen från de baltiska länderna och de ryska närområdena. Organiserad kriminalitet, mafialiknande verksamhet, penningtvätt, kontraktsmord, människohandel och illegal organdonation är några av de problem som tagits upp. Trots en ganska omfattande täckning av kriminalitetsproblemen i våra närområden har det saknats en grundlig debatt både om de politiska och de juridiska aspekterna av kriminaliteten.

Kriminaliteten – ett hot mot demokratin

Sovjetunionens sammanbrott har efterlämnat ett socialpolitiskt vakuum. Avsaknaden av sociala skyddsnät och fungerande civila nätverk när medborgare drabbas av arbetslöshet, sjukdom eller dödsfall bildar en grogrund för kriminalitet. Särskilt bör barns och ungas sårbarhet och riskfyllda situation när familjerna ställs under press lyftas fram. Kvinnorna spelar en viktig roll som ansvarsbärare för familjens framtid. Befolkningarnas förtroende för den lagstiftande makten, staten och de offentliga institutionerna är mycket lägre än i de nordiska länderna. Detta skapar stora utmaningar för de krafter som strävar efter att stöda den demokratiska utvecklingen i närområdena.

De ryska myndigheterna påpekar att manipulation av den allmänna opinionen utgör en sofistikerad och farlig form av organiserad kriminalitet. En annan fara är att kriminella krafter använder demokratiska institutioner till att legalisera kriminella handlingar. Speciellt ryska parlamentariker har varnat för detta hot.

Lagstiftningen i de baltiska länderna och Ryssland består fortfarande, trots ihärdiga insatser från parlamentariskt håll, av ett lapptäcke av gamla sovjetiska och nya lagar. En utveckling av lagstiftningen i närområdet som motsvarar de europeiska demokratiernas framstår som en central utmaning.

Brottstrender och hot

De nordiska länderna har främst intresserat sig för den gränsöverskridande kriminaliteten i våra närområden. Det är dock viktigt att komma ihåg att kriminaliteten främst drabbar vanliga, enskilda medborgare i Baltikum och Ryssland. Brott rapporteras inte i samma utsträckning som i de nordiska länderna, vilket kan ses som ett uttryck för det låga förtroende medborgarna hyser för sina polismyndigheter. Antalet brott steg dramatiskt under början av 1990-talet i våra närområden. Kulmen nåddes 1994, varefter en svag minskning har kunnat noteras. Idag är brotten färre, men till gengäld har de blivit grövre och involverar i större utsträckning vapen och våld. Den stora tillgången till vapen och explosiva ämneni närområdena oroar också de nordiska länderna.

Den organiserade kriminaliteten upplevs som ett allvarligt säkerhetspolitiskt hot. Undersökningar visar att det är frågan om ett betydligt äldre och mer komplicerat problem än ett nytt fenomen under 1990-talet. Ett samband mellan den höga alkoholkonsumtionen och utförda brott kan ses, trots att forskare påpekar att resultatet inte är helt entydigt. Användandet av narkotika är ännu inte ett lika allvarligt problem i närområdet som i Norden, men tendensen visar att problemet snabbt ökar.

Den ekonomiska brottsligheten ökar snabbt i närområdet. Polisen å sin sida uppger sig ha få effektiva instrument för att komma åt denna typ av brottslighet. Att kriminaliteten desutom ofta är gränsöverskridande försvårar utredningsarbetet. Databrottslighet är en av de nya kategorierna som förväntas öka snabbt. Det är därför viktigt att det nordiska affärslivet självt när det etablerar sig i närområdet tar ett steg i rätt riktning och utvecklar riktningslinjer för en etiskt hållbar utveckling.

Mänskliga rättigheter och humana straff

Under sovjettiden existerade en hård samhällelig kontroll. Den sovjetiska strafflagen tillämpade först och främst straff som brottsförebyggande metod. Straffen var, och är det fortfarande, betydligt strängare än i Norden och övriga Västeuropa. I alla samhällen kan det finns risk för att det uppstår en spänning mellan effektiv brottsbekämpning och hänsynen till de mänskliga och medborgerliga rättigheterna. Det är viktigt att fasthålla att hänsynen till de mänskliga rättigheterna bör vara en integrerad del av efterforskningsarbetet, rättsprocessen och straffperioden.

Närområdesutskottet noterar med tillfredsställelse avskaffandet av dödsstraff i Estland. Trots att lagutskottet i det lettiska parlamentet nyligen

rekommenderade avskaffande av dödsstraff i Lettland röstades förslaget tyvärr ner i parlamentet. Detta beklagar Närområdesutskottet. Opinionsundersökningar visar att en majoritet av både den estniska och den lettiska befolkningen vill behålla dödsstraffet. Allmänt sett tenderar befolkningen i våra närområden att ställa sig negativt till ytterligare reformer som kan göra rättsväsendet "mildare". I stället efterlyses fokus på brottsoffrens situation. Det är dock Närområdesutskottets bedömning att det är olyckligt ifall dessa två grupper ställs mot varandra. Närområdesutskottet vill särskilt peka på de långa häktningsperioderna, också för minderåriga, i våra närområden. Också de mycket långa fängelsestraffen är problematiska, vilket bland andra Europarådet påpekat.

Barn och unga är särskilt utsatta

Brottsligheten drabbar barn och unga på många sätt. Den svåra situation många familjer lever under och som ibland leder till kriminalitet drabbar barnen oberoende av om de själva deltar i de kriminella handlingarna eller inte. Behovet av upplysningsinsatser, t ex i form av narkotikainformatörer, om farorna med alkohol och droger är stort i närområdet. Speciellt viktigt är detta bland barn, unga, föräldrar och lärare.

Antalet brott som begås av minderåriga har genom flera år stigit med ca 20 % per år i de baltiska länderna. Återfallsprocenten bland unga kriminella är hög. I Ryssland begås 15 % av alla brott av unga under 18 år. Minderåriga i Baltikum och Ryssland straffas enligt samma regler som vuxna och ställs inför samma domstolar. Ungdomspolisen i Estland uppger att man i liten grad tillämpar alternativa strafformer för minderåriga. Det samma gäller de ryska närområdena, trots att lagstiftningen nyligen reviderats för att möjliggöra alternativa strafformer. I Estland är den kriminella straffåldern idag 13 år. Det uppges finnas diskussioner om att sänka straffåldern till 12 år för att reducera brottsligheten. Detta finner utskottet beklagligt. Utskottet vill peka på att nordiska erfarenheter av brottsförebyggande insatser visar att längre straff, särskilt för unga, inte minskar det kriminella beteendet - tvärtom.

Många insatser och många aktörer

Många insatser görs för att bekämpa och förebygga brottsligheten i Nordens närområden. Arbetet sker inom ramen för nationellt, regionalt och internationellt samarbete. Aktionsgruppen mot organiserad kriminalitet inom Östersjörådet bör särskilt nämnas. Det finns flera forskningsprojekt på gång för att skapa en överblick över mångfalden projekt och insatser på området. Behovet av kvalificerad samordning kan inte nog understrykas. Regeringarna och myndigheterna i de baltiska länderna och Ryssland prioriterar själva brottsbekämpande insatser högt. I alla baltiska länder har brottsförebyggande råd nyligen upprättats.

Polisen i de baltiska länderna och Ryssland bedöms av sina nordiska poliskolleger som välutbildad och kompetent. Press från organiserade kriminella grupper samt intern korruption skapar också problem för polisen. Samarbetet mellan polisen och andra myndigheter, såsom sociala myndigheter och skolor, är outvecklat mätt med nordiska mått. Dessa brister har särskilt allvarliga implikationer för hanteringen av ungdomsbrottsligheten. De nordiska ländernas bilaterala insatser till närområdet varierer. Medan Finland och Sverige har relativt stora bilaterala initativ på en lång rad kriminalitetsförebyggande områden, såsom utbildning av polis och domstol, är de norska och danska bidragen främst multilaterala. De nordiska ländernas biståndsinsatser är i hög grad koncentrerade till kompetensutveckling av polis-, åklagar- och tullmyndigheter.

Finland har slutit bilaterala samarbetsavtal med polismyndigheterna i Ryssland och Estland, vilket enligt båda parterna underlättar det praktiska samarbetet. Sverige har nyligen slutit ett motsvarande avtal med Ryssland. Norge och Danmark överväger liknande avtal med Ryssland, men har för närvarande inga formella bilaterala avtal med våra närområden. Detsamma gäller Island. De ryska, finska och svenska erfarenheterna av avtalen uppges vara goda. De finska avtalen får speciellt beröm av sambandsmännen, som understryker att dessa avtal går längst i operativitet.

Effektiv brottsbekämpning kräver strategi på flera nivåer

Det är avgörande att skapa en mångfacetterad strategi i brottsbekämpandet. Åtminstone följande faktorer bör omfattas av en sådan strategi: utveckling av lagstiftningen, uppbyggande av förtroende mellan staten och befolkningen, direkta brottspreventiva insatser och bekämpandet av fattigdom och social utslagning.Mycket görs redan i förhållande till organiserad kriminalitet, penningtvätt mm. Närområdesutskottet vill dock peka på att behovet för brottsförebyggande insatser inte har fått samma uppmärksamhet, varken i den offentliga debatten eller i det nordiska rättsbiståndet. Speciellt önskar arbetsgruppen uppmärksamma den tilltagande ungdomsbrottsligheten samt avsaknaden av förebyggande av återfall i form av återanpassningsinsatser för unga kriminella.

Effektiv samordning av nordiska insatser är ett genomgående behov, också på det brottsförebyggande området. Närområdesutskottet vill peka på vikten av att Nordiska rådet fördjupar dialogen med alla närområden och alldeles särskilt med Ryssland om det kriminalitetsförebyggande arbetet.

S:t Petersburg den 7 augusti 1998

Jeppe Kofod (S) *Lauri Metsämäki (SDP)*
Erik Dalheim (A) *Gunnar Halvorsen (A)*

Anders Ygeman (s)
Ingibjörg Sigurdsdóttir (s)
Otto Steenholdt (At)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Barbro Johansson (mp)
Kimmo Sasi (Kok.)
Sonja Irene Sjölie (H)
Charlotta Bjälkebring (v)
Margareta Israelsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Hannes Manninen (Kesk.)
Åse Wisløff Nielssen (Krf)
Olof Erland (lib)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Inger Koch (m)

Utskottsförslag

angående Murmansk-området

(väckt av Närområdesutskottet)

1. Närområdesutskottets förslag

Med hänvisning till det nedan framförda föreslår Närområdesutskottet, att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet

att i sina kontakter ta upp frågan om tillstånd för nordiska och andra miljöforskare och frågan om transport-, tull- och skatteformaliteter vid ryska gränsen när det gäller miljöforskning och -utrustning

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utpeka en kontaktperson i Murmansk som fungerar på samma sätt som kontaktpersoner i Arkhangelsk och Petrozavodsk

att i sin verksamhet prioritera sådana miljöprojekt i Murmansk-området som har direkt inverkan på medborgarnas dagliga liv, t.ex. snabba åtgärder i grund- och avfallsvattenproblem

att stödja på mest ändamålsenliga sätt Murmansk administration i miljöfrågor och lagstiftningsarbete

att på allt sätt stödja uppbyggnaden av ett medborgarsamhälle i Murmansk genom att ge stöd till projekt mellan kommuner och genom att sprida kunskap om t.ex. närdemokrati, frivillig-organisationer och jämställdhetsfrågor och genom att ge stöd till kontakter mellan de nordiska och ryska frivilligorganisationer i området

att utreda möjligheten att ge stöd till nya initiativ för skolsystemets utvecklande i regionen, och särskilt för de samiska barnen angående undervisning i samiska;

samt att Nordiska rådet beslutar

att ta initiativ till ett seminarium för duman i Murmansk och sametingen om ursprungsfolkens ställning och samelagstiftningen

att ha kontakt med Murmansk-parlamentariker t.ex. i samband med rådets stipendieordning

2. Bakgrund

Nordiska rådets Närområdesutskott tog i november 1997 initiativ till att en rapportör utpekades efter utskottets resa till Murmansk. Rapportören fick i uppdrag att rapportera i synnerhet den politiska situation i Murmansk samt om miljöns tillstånd och komma med förslag till åtgärder.

3. Motivering

3.1. Allmänt

Efter att Närområdesutskottet i början av 1997 tagit Murmansk på sitt program och besökt området beslutade utskottet följa upp kontakterna och resan genom att utse en rapportör för Murmansk. I rapportörens mandat ingick att följa upp och konkretisera utskottets arbete visavi Murmansk-området. Huvuduppgiften var att föreslå åtgärder på miljöområdet och beträffande parlamentariska kontakter mellan utskottet och området. Målet för rapportörens arbete var att ta fram material om Murmanskområdet till underlag för utskottets eventuella åtgärder i området.

Murmanskområdet är ytterst viktigt för både Norden och Europa. Naturtillgångarna i området är enorma. Gas- och oljeförekomsterna skapar grunden till områdets ekonomi. Det har förutspåtts att Centraleuropa efter 20-30 år är beroende av energi från Barentsområdet. Därför är det meningsfullt att stöda områdets utveckling så att man tar naturen i beaktning i utnyttjandet av resurserna och inte upprepar de miljökatastrofer som förorsakades av gruvindustrin under sovjettiden. Utvecklandet av ekonomin befrämjar stabilitet i området.

Trots att Ryssland är på väg mot marknadsekonomi har den tidigare sovjetsocialismen lämnat sina tecken. Den kommer förmodligen att inverka på många sätt på utvecklingen. Tänkesätt och maktstrukturer, gamla verksamhetsformer och traditioner förnyas inte snabbt. Den materiella grunden för ekonomin i Ryssland är dålig. Sovjetunionens ställning som stormakt satte sina spår på landets ekonomi. Den stora militära sektorn belastade landets ekonomi på bekostnad av utvecklandet av andra sektorer.

3.2 Miljön

De största miljöhoten i Murmanskområdet är

* risken för radioaktiv strålning
* industrins utsläpp i luften och vattnet och
* de förändringar i ekosystemet som orsakas av
* olje- och gasutvinning
* gruvdrift
* skogsbruk och vattenvägsbygge.

Koncentrationen av kärnreaktorer i Murmansk är större än någonstans i världen. Utöver den nordliga flottans och civilfartygens kärnreaktorer utgör utmönstrade ubåtar och kärnkraftverket i Polarnyi Zorn ett hot. Slutförvaringsplatser för radioaktivt avfall finns inte. Stora kvantiteter atomsopor som har dumpats i Barents hav och Karahavet kan hota den marina miljön.

Industrins utsläpp verkar i första hand lokalt, men i vissa fall också över större områden. Marken kring vissa industrikombinat är i stor utsträckning förorenad, kunde utskottet se på sin resa i augusti 1997. Växtligheten lika väl som yt- och grundvattnet är förstörda. I bosättningscentren i Nordvästryssland har ett flertal miljöproblem ackumulerat på ett sätt som sätter människors hälsa på spel. En av de största utmaningarna är att ordna med försörjningen framför allt av dugligt dricksvatten till invånarna tillika med andra projekt för att förbättra arbets- och livsmiljön.

Det finns redan tidigare kärnavfall i området, i vilken omfattning vet man inte. Det finns 20-30 år gamla isbrytare och atomubåtar som fortfarande är i trafik, men de kommer småningom att utmönstras och blir därmed nästa generations avfallsproblem.

Luftföroreningarna är ett annat stort miljöproblem. De härstammar till 72 % från nickelverken. Miljöförstöringen är det största hotet mot människors hälsa.

På miljöområdet är det väsentligt att man prioriterar projekt som syftar till ett bättre liv för befolkning genom att ge stöd till t.ex. förbättring av grundvatten- och avfallsvattenprojekt. Fastän man kan ha fördel av att ha storskaliga projekt har erfarenheten i Murmanskområdet visat att det finns en tendens att de stora projekten inte blir genomförda. Den ryska partnern har lättare att delta med sin insats i mindre projekt.

3.3 Miljöforskning

Ett stort problem med direkt anknytning till eventuella insatser för att förbättra miljöns tillstånd har under det senaste åren varit den ryska förvaltningens kallsinnighet mot finska lika väl som norska och svenska radioaktivitetsforskare. Norge har försökt undersöka havsområdena 1996 och 1997, men norrmännen har förvägrats tillstånd. Finnarna har sedan 1995 inte fått tillstånd att ta prover i området. Sverige har sitt havsforskningsfartyg Oden, som kan ha tagit vattenprover, men sedimentprover får det inte ta i Rysslands arktiska havsområden.

För utredning av miljötillståndet är det ytterst viktigt att prover kan tas. Ryssland saknar behövliga mätare, vilket betyder att deras egna undersökningar är behäftade med brister. Det är problematiskt att skaffa fram information. Det är förbjudet att ta ut växtprover t.ex. från Montsjegorsk utan tillstånd från Rysslands myndigheter på grund av växtsjukdomar fastän det skulle finnas tillstånd från mottagande mydigheter. Tullbestämmelser och avgifter gör det besvärligt att transportera apparater och prover över gränsen.

3.4. Stödåtgärder

Det finns gott om lämpliga stödformer för Murmanskområdet. Där finns också gott om aktörer, som arbetar för att förbättra livsvillkoren. Något koordinerande organ finns däremot inte. Ett sätt att få samarbetet i Barentsområdet att fungera är att samordna den nationella och internationella finansieringen. Både teknisk och finansiell hjälp från utlandet behövs. Stora investeringar är nödvändiga för att regionens miljöproblem skall få en lösning.

Det regionala samarbetet i Barentsområdet är måhända den viktigaste formen av samarbete och stöd till Murmansk. Genom samarbete har de nordligaste områdena i Finland, Norge och Sverige försökt förbättra förhållandena i Nordvästryssland. Ett villkor för projekten är att också mottagarparten deltar i kostnaderna. Det största problemet har varit Rysslands brist på pengar.

Barents euroarktiska råd saknar verktyg att fatta operativa beslut om finansieringen. Det regionala rådet bör utvecklas till ett politiskt organ som utöver att dra upp riktlinjerna för programarbetet också riktar t.ex. EU-medel till konkreta och gemensamt beslutade ändamål.

Murmansk behöver internationella kontakter för att kunna samla in erfarenheter och kunskap inom många viktiga sektorer, bl.a. lagstiftningsarbete och social- och hälsosektorn.

Barentssamarbetet har många fördelar. Det samlar ihop de nordligaste områdena i Norden och det har skapats effektiva samarbetsstrukturer med arbetsgrupper för olika frågor. Två gånger har det organiserats Barentsparlamentarikerforum som kanske inte ännu har hittat sin slutliga form och funktion. Barents euroarktiska regionråd har skapat samarbete som saknar en fungerande parlamentarisk dimension. Att skapa denna struktur är en viktig uppgift. Barentssamarbetet är av allt att döma också den mest angelägna aktören som kunde samordna de olika projekten inom området.

Samarbetet med Ryssland har som mål att stödja en övergång till demokrati och marknadsekonomi och att skapa betingelser för en bärkraftig ekonomisk och samhällelig utveckling.

Medlemmarna av Murmanskduman vill gärna upprätthålla gamla och knyta nya kontakter till rådets parlamentariker. De önskar sig stöd i sitt arbete. Parlamentarikerna ser nära och kontinuerliga kontakter i demokratibygget som ett viktigt led i stödverksamheten. Partistrukturen är outvecklad och väcker inte ännu intresse bland politikerna eller medborgarna. Således kan den tyvärr inte användas i kontakterna.

Ett starkt parlamentariskt samarbete över gränser i området skulle tjäna många olika syften på olika sätt. Det skulle skapa ett klart forum för samarbetet. Det skulle göra det möjligt att övervaka Barentsrådet. Nordiska rådet och medlemmarna av Murmanskduman skulle få en mötesplats som skulle utgöra en stabil grund för framtida kontakter.

Utvecklande av ett fungerande och ändamålsenligt parlamentariskt samarbete kunde vara den viktigaste formen av samarbete också med Mur-

mansk. Barents parlamentarikerforum kunde utvecklas till en parlamentarisk dimension av Barentssamarbetet med uppgift att följa upp Barentsrådets och eventuellt också regionrådets aktiviteter. Kommunalpolitikernas roll i sammanhanget bör klarläggas. Det finns ett klart behov av fortsatt parlamentariskt samarbete, men formen bör ännu diskuteras. Institutionaliseringen av det parlamentariska Östersjösamarbetet kunde tjäna som modell.

Demokratin växer nerifrån upp. Därför är det ytterst viktigt att kommunnivån kunde fungera klanderfritt. De största städerna i Murmanskområdet har sedan länge haft vänskapskommuner i de norra delarna av de nordiska länderna. Detta arbete är värdefullt och borde stödas. Även frivilligorganisationernas insats bör stödas.

S:t Petersburg den 7 augusti 1998

Jeppe Kofod (S)
Erik Dalheim (A)
Anders Ygeman (s)
Ingibjörg Sigurdsdóttir (s)
Otto Steenholdt (At)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Barbro Johansson (mp)
Kimmo Sasi (Kok.)
Sonja Irene Sjölie (H)
Charlotta Bjälkebring (v)
Lauri Metsämäki (SDP)
Gunnar Halvorsen (A)
Margareta Israelsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Hannes Manninen (Kesk.)
Åse Wisløff Nielssen (Krf)
Olof Erland (lib)
Sturla Böðvarsson (Sj.)
Inger Koch (m)

Utvalgsforslag

angående gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el

1. Utvalgets forslag

Nærområdeutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

at det innen år 2001 utføres en grunnleggende analyse av tiltak som vil føre til at det nordiske elmarkedet i større grad blir bærekraftig, gjennom økt samordning av de forskjellige energibærerne. I denne analysen bør følgende momenter være grunnleggende:

- det nordiske markedets pris på elektrisitet skal gjenspeile de ulike energibærernes miljøkostnader,
- de forskjellige energibærernes fortrinn skal utnyttes, slik at energiproduksjonen gjennom året foregår på en mest mulig miljøvennlig måte,
- subsidier og andre regler som favoriserer bruk av ikke fornybare og forurensende energikilder skal reduseres,

at det innen år 2001 gjennomføres tiltak i det nordiske elmarkedet for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene prises i produksjonsleddet. Formålet skal være å minimalisere utslipp av CO2 og andre klimagasser,

at det til år 2001 etableres et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for å oppnå miljøgevinster gjennom en optimal utnyttelse av landenes energikilder med det formål å begrense miljøskadelige utslipp, samt

at det gjennomføres en konferanse i løpet av 1999, som en delrapportering til Nordisk Råd om det pågående arbeidet på dette området.

Nærområdeutvalget foreslår videre plenumsforsamlingen

at rekommandasjon 6/1996 om harmonisering av energibeskatningen og rekommandasjon 6/1997 om miljøregnskap, energi samt miljøskatter avskrives.

2. Bakgrunn

På sesjonen i Helsingfors 1997 vedtok Nordisk Råd, på grunnlag av utvalgsforslag A 1164, rekommandasjon 6/1997 om miljøregnskap, energi og miljøskatter. Spørsmålene som ble tatt opp i denne rekommandasjonen ble også diskutert på Nordisk Råds temakonferanse om miljø i Gøteborg i februar 1998, der det ble konkludert at det er behov for bedre kjøreregler på elmarkedet, hvis vi skal oppnå en mer miljøvennlig elproduksjon i Norden.

I utvalgsforslag A 1164 pekte nærområdeutvalget på at den deregulering av elmarkedet i de nordiske landene som foregår først og fremst har positive effekter, og at eventuelle tiltak for å oppnå miljømessig bærekraft bør foretas på markedets vilkår. Utvalget viste til at det er et vesentlig element for å oppnå konkurransenøytralitet mellom energibærerne er at det også tas hensyn til deres miljøeffekter. Utvalget viser til at dagens regelverk ikke er utformet slik at man oppnår optimal utnyttelse av Nordens energiressurser ut fra et miljøsynspunkt.

Utvalget viste videre til at man med et mer hensiktsmessig regelverk kunne oppnå store miljøgevinster og en reduksjon i den totale veksten i energiproduksjonen gjennom en bedre nordisk samordning av de eksisterende energibærerne. Utvalget konkluderte med ønskeligheten av en harmonisering av skatter og avgifter og et nordisk miljøregnskap for energi.

Rekommandasjonens ordlyd gir stort rom for tolkning, og vi vil foreslå at nærområdeutvalget i en ny rekommandasjon presiserer hvilke tiltak som bør foretas av de nordiske landenes regjeringer for å gjennomføre rekommandasjonen.

3. Begrunnelse

Vi kan konstatere at de problemene utvalget beskrev består: Dagens elhandel mellom de nordiske landene gir konkurransefortrinn til den billigste elektrisiteten. Prissettingen foregår uten at miljøkostnader tas med i beregningen, det vil si uten hensyn til miljøeffekter av produksjonen. Dette fører til at de forskjellige produksjonsformene av el som foregår i Norden ikke samvirker på en måte som fra driftssynspunkt, og derfor også fra miljøsynspunkt, er mest mulig effektiv. Det økonomiske grunnlag for investering i de minst forurensende produksjonssystemer svekkes.

Vi vil videre peke på den reduksjon i utslipp av CO2 og andre klimagasser som skal skje som en følge av forhandlingene i Kyoto. Det system for kvotehandel som det legges opp til i den videre reduksjonsprosessen bør, sammen med tiltak for å harmonisere landenes miljøavgifter, kunne utgjøre en mekanisme som motvirker at markedet har en pris-fastsettelse av elektrisitet som ikke tar hensyn til miljøpåvirkningen av produksjonen.

En harmonisering av miljøavgiftene i regionen Norden, basert på at de forskjellige energibærere bærer sine miljøkostnader, vil endre atferden og lede til forbedringer av miljøsituasjonen uten å forstyrre markedets grunn-

leggende mekanismer. Miljøavgift på det mest forurensende og billigste elalternativ vil bedre økonomien i utviklingen av fornybare og mindre forurensende elsystemer.

Vi går ut fra at de nordiske landene ut fra beredskapshensyn vil beholde en viss grad av selvforsyning av elektrisitet og annen energi også i fremtiden. Elmarkedet må kunne utformes slik at dette mål ivaretas og et system basert på miljøavgifter bør ikke utgjøre et hinder for nasjonal selvforsyning av elektrisitet i det omfang de forskjellige land må ønske.

Vi kan videre meddele at ministerrådet er i ferd med å gjennomføre et prosjekt i forbindelse med rekommandasjonen. Foreløpige resultater av dette arbeidet som vi underhånden har fått del i, viser at en miljøoptimalisering av elhandelen over en viss periode ikke vil bli avskrekkende dyr sammenlignet med den ikke miljøoptimaliserte handelen som faktisk ble gjennomført. Nordiske miljøregnskaper kan derfor gjennomføres med godt resultat. Sluttrapporten fra prosjektet beregnes å foreligge i foreløpig versjon omtrent 30 september.

4. Oversikt over rekommandasjoner

Det foreligger flere rekommandasjoner på energiområdet. Rekommandasjonene berører forskjellige aspekter av problemene med energi, blant annet miljøvennlige energisystemer, harmonisering av miljøavgifter på energi, forskning og utvikling av miljøvennlige energikilder, kjernekraftsikkerhet med mer.

Disse rekommandasjonene er delvis overlappende og det er risiko for at for mange rekommandasjoner innen et og samme problemområde kan virke forvirrende. Vi mener derfor at det er behov for en gjennomgang av de aktuelle rekommandasjonene.

Rekommandasjon 6/1996 om harmonisering av energibeskatningen og rekommandasjon 6/1997 om miljøregnskap, energi samt miljøskatter bør erstattes med en ny rekommandasjon rettet til de nordiske lands regjeringer. Innholdet i rekommandasjonen bør sammenfatte det behov for tiltak om de forskjellige energispørsmål som er lagt frem i tidligere rekommandasjoner.

5. Konklusjon

Utvalget foreslår at et nytt utvalgsforslag legges frem på den 50. sesjonen hvorved regjeringene rekommanderes at innen en toårsperiode gjennomføre tiltak for harmonisering på passende måte av rammene for det nordiske elmarkedet, slik at

- det felles elmarked også omfatter Danmark
- det i markedet skapes et enhetlig miljøskattesystem, også med hensyn til utviklingen på energiskatteområdet i EU

Mariehamn, den 23. september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Utvalgsforslag

vedrørende nordisk kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen

1. Forslag

Nærområdeutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere et kompetansenettverk for Agenda 21-arbeidet, og at DKK 500.000 reserveres til dette arbeidet.

2. Bakgrunn

Nærområdeutvalget viser til at det foregår en mengde aktiviteter på lokalt og regionalt nivå i de nordiske land innenfor rammen av Agenda 21. I de forskjellige nordiske land er nasjonale kompetansenettverk for informasjonsspredning og -utveksling om Agenda 21-aktiviteter etablert eller under oppbygging.

Utvalget anser at det nordiske samarbeidet bør brukes som et instrument for å spre og styrke det oppbyggingsarbeidet som foregår nasjonalt, for å gjøre den kunnskapen som finnes på lokalt nivå lettere og bredere tilgjengelig i nettverket. Vi vil på bakgrunn av dette foreslå at det opprettes et nordisk kompetansenettverk, basert på de nasjonale nettverk.

Begrunnelse

Et nordisk kompetansenettverk kan brukes for å informere enda mer effektivt, føre mennesker med forskjellige holdninger sammen til debatt, formidle og gjennomføre ideutveksling, utvikle informasjonsmateriale, stimulere til stipender og studieutveksling og så videre, som kan støtte arbeidet, og på annen måte stimulere til aktiviteter knyttet til lokal Agenda 21 på alle nivåer. Det nordiske nivået er viktig for den folkelige forankringen. Med en slik forankring kan nettverket også brukes som pådriver for nødvendige forandringsprosesser i våre samfunn.

Vi foreslår at Internet brukes som arbeidsredskap og møteplass etablert av Nordisk Råd/ Nordisk Ministerråd, der kommuner og andre kan rapportere prosjekter og få råd om løsninger.

Nettverket bør også kunne brukes for å påvirke nærområdesamarbeidet, inspirere til nye tiltak med mer, og trekke frem gode nordiske eksempler for

våre naboer rundt Østersjøen. Nordiske organisasjoner for folkeopplysning bør gis plass i nettverket som et virkemiddel for å stimulere befolkningens miljøengasjement i våre nærområder.

Dannelsen av et nordisk kompetansenettverk har stor symbolverdi, og bør skje som en felles satsning fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Mariehamn 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Kommittéförslag

om samordningen av biståndsinsatser i Nordens närområde

(framställt av Kontrollkommittén)

Kontrollkommitténs förslag till beslut
Kontrollkommittén lämnar, efter att ha redogjort för sina slutsatser av 1998 års kontrolluppgift, vissa förslag i syfte att förbättra de nordiska regeringarnas samordning av biståndsinsatser i Nordens närområde. Kontrollkommitténs främsta roll är att granska hur det nordiska samarbetet på olika områden bedrivits. I kommitténs slutsatser anges därför behov av kompletterande utredningar och överväganden, snarare än färdiga lösningar på de punkter där förbättringar tycks möjliga.

Förslagen rör i huvudsak
Kontrollkommittén föreslår Nordiska rådet besluta att rekommendera de nordiska ländernas regeringar

> *att* överväga de i sex punkter angivna åtgärderna för att förbättra samordningen av de nordiska regeringarnas insatser i Nordens närområde genom
> - ett mer systematiserat informationsutbyte
> - att underlätta de lettiska myndigheternas samordning av egna och andra länders insatser
> - att utveckla de nordiska finansieringsinstitutionerna
> - att förstärka dialogen på nordiskt plan i policyfrågor
> - en stärkt politisk dialog mellan de nordiska och de baltiska staterna
> - beakta de särskilda behoven i fråga om samordning av biståndsinsatser i Ryssland
>
> *att* i lämplig form, och senast inför Nordiska rådets 51:a session, för Rådet redovisa resultatet av dessa överväganden

Bakgrund
Nordiska rådets Kontrollkommitté utövar den parlamentariska kontrollen över verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel, och kan också granska nordiskt samarbete i övrigt.

Utöver den ordinarie granskningen av Nordiska rådets och Ministerrådets bokslut och verksamhetsberättelser m.m. väljer kontrollkommittén varje år ut ett sakområde för särskild granskning. För år 1998 har denna s.k. kontrolluppgift avsett Nordiska ministerrådets insatser för koordinering av de nordiska ländernas bistånd m.m. till länderna i Nordens närområde.

Nordiska ministerrådet beslutade år 1994 vissa principer för den samnordiska verksamheten i Nordens närområden. Bland dessa återfinns att:

> "Ministerrådet och de enskilda nordiska regeringarna skall eftersträva största möjliga koordinering och informationsutbyte mellan samnordiska och bilaterala insatser i Nordens närområden. Härvid har den Nordiska Samarbetskommittén ett särskilt ansvar för vidareföring av information från aktiviteter i såväl nordisk som nationell regi."

I den s.k. Lyra-rapporten med titeln "Nordisk närområdesstrategi" år 1996 beskrevs bl.a.de nordiska insatserna i närområdena, samt gavs vissa rekommendationer för att få till stånd en samlad nordisk närområdespolitik. Behovet av koordinering mellan samnordiska och bilaterala insatser, liksom mellan dessa insatser och de nordiska finansieringsinstitutionerna och andra aktörer underströks.

De nordiska samarbetsministrarna beslutade i oktober 1996 bl.a. att "i huvudsak omfatta de riktlinjer som dokumentet utstakar", samt att med utgångspunkt i rapporten precisera Ministerrådets strategi på vissa punkter. En av dessa gäller vikten av informationsutbyte på tjänstemannanivå med de nordiska ländernas östbiståndsmyndigheter, något som också sägs ge möjligheter till bättre koordinering av bilaterala insatser.

Nordiska ministerrådet har således genom sina beslut påtagit sig ett delansvar för att de samlade nordiska insatserna i närområdet genomförs på ett samordnat sätt.

Nordiska rådet har framställt önskemål om ytterligare insatser från de nordiska ländernas sida i de tre baltiska staterna och i nordvästra Ryssland. Behovet av sådana insatser kan väntas bestå, om än i delvis andra former, under överskådlig tid. Mot denna bakgrund har Kontrollkommittén funnit det angeläget att undersöka huruvida samordningen av sådana insatser är tillfredsställande.

Som underlag för sina bedömningar har Kontrollkommittén låtit en konsult genomföra bilagda analys av koordineringen av de multilaterala och bilaterala nordiska insatserna inom sektorerna "hälsa" och "miljö" i Lettland. En på detta sätt begränsad analys bör enligt Kontrollkommitténs mening ge åtminstone indikationer på situationen mer allmänt vad gäller koordineringen av de nordiska ländernas insatser i närområdet, och på eventuella brister i detta avseende. För en sammanfattande diskussion av analysen, där också vissa generella observationer görs, hänvisas till rapportens avsnitt 5, sid. 15-19.

Slutsatser av konsultrapporten

Kontrollkommittén har studerat ovannämnda konsultrapport, liksom vissa andra relevanta dokument och rapporter, och har genom bl.a. arbetet inom Nordiska rådet insyn i hur Ministerrådets arbete med frågor rörande närområdet utvecklats.

Den bild som framträder är att under ett inledande skede av samarbetet mellan de nordiska länderna och de tre baltiska staterna betonades behovet av en nära samordning mellan aktörerna relativt starkt. Nordiska ministerrådet ansågs kunna spela en viktig roll i detta sammanhang. Efter hand, och i ljuset av vunna erfarenheter, tycks dessa ambitioner i realiteten ha dämpats. Den samordning av bilaterala nordiska insatser som äger rum sker främst mellan nationella ansvariga inom olika sektorer och på olika nivåer.

Ministerrådet fastställer sitt eget närområdesprogram en gång per år. I samband därmed förankras det nationellt. Vidare möter de nordiska samarbetsministrarna någon eller några gånger per år sina baltiska kollegor, vilket ger tillfälle till diskussioner på hög nivå om såväl biståndsinsatser som annat samarbete.

Sammantaget tycks det dock mer vara fråga om att Ministerrådet samordnar sina egna insatser med pågående och planerade bilaterala sådana, än att Ministerrådet har någon central roll i informationsutbyte eller koordinering av nordiska ländernas samarbete med Lettland eller övriga stater i närområdet.

Detta är sannolikt till övervägande delen positivt, även om det inte tycks ligga helt i linje med Ministerrådets tidigare ambitioner, så som de uttryckts i de inledningsvis refererade policybesluten. Det finns ingen anledning för Ministerrådet att ta på sig en central roll om koordineringen ändå fungerar tillfredsställande. Dessutom kan ifrågasättas om koordinering mellan samnordiska och bilaterala insatser i Nordens närområde är en realistisk uppgift för Nordiska ministerrådet, i varje fall inom ramen för dess nuvarande organisation.

Den allmänna uppfattningen är att samordningen i första hand bör ske i samarbetsländernas huvudstäder, dvs. i detta fall i Riga. Det bör vara berörda organisationer, myndigheter och i sista hand den centrala administrationen i Lettland som har det yttersta ansvaret. Det framgår av studien att de lettiska myndigheterna, inom miljö- och hälsosektorerna men också mer allmänt, har relativt god kapacitet i detta avseende. Det minskar självfallet behovet av samordning "från givarsidan". Det framgår också av studien att samordningsproblem ofta kan lösas av de olika aktörernas projekt- eller sektorsansvariga "på plats", dvs. utan särskilda diskussioner mellan givarländernas ansvariga myndigheter.

Den av Kontrollkommittén beställda rapporten visar vidare att samordningen inom miljösektorn är bättre än den inom hälsosektorn. Det omfattande internationella intresset för miljöinsatser i Östersjöregionen, och de insti-

tutioner som etablerats för att samordna och genomföra sådana insatser, tycks vara den avgörande förklaringen till detta. För samordningen av de nordiska ländernas insatser, främst på investeringssidan, är Nordiska miljöfinansieringsbolaget och Nordiska investeringsbanken betydelsefulla.

Inom hälsosektorn finns inte samma nordiska eller bredare internationella strukturer som i fråga om miljösektorn. Det framgår att även av andra skäl är samordning inom hälsosektorn svårare. Dock anses bristen på samordning för närvarande inte vara något stort problem, eftersom biståndet inom denna sektor är så litet och projekten relativt begränsade och konkreta. Den övergång till mer strukturorienterade insatser som anses nödvändig torde dock öka såväl behovet av samordning som möjligheterna härtill.

På det hela taget tycks samordningen av de gemensamma och bilaterala nordiska insatserna i Lettland vara god, och inom miljösektorn mycket god. Mycket talar för att bilden vad gäller de båda andra baltiska staterna Estland och Litauen är likartad. Samtidigt finns möjlighet att utifrån de vunna erfarenheterna förbättra det nordiska samarbetet vad gäller biståndsinsatser och andra relationer till länderna i Nordens närområde.

Kontrollkommitténs förslag

1. Inom miljösektorn tycks ett informationsutbyte av avgörande betydelse ske genom det omfattande samarbetet i olika internationella strukturer. Inom sektorer där det internationella intresset inte är lika brett, t.ex. hälsosektorn, bör de nordiska länderna överväga om det finns möjlighet att till rimliga kostnader etablera ett mer systematiserat informationsutbyte mellan ansvariga nationella myndigheter. Modern informationsteknik, exempelvis hemsidor, kan vara användbara i detta sammanhang.

2. Det är de lettiska myndigheterna som ytterst svarar för samordningen av biståndsinsatser i landet. De nordiska länderna bör underlätta detta, bl.a. genom att insatser samordnas lokalt både på nordisk basis och i förhållande till ansvariga lettiska myndigheter, och att alla biståndsinsatser presenteras för finansministeriets Kommission för tekniskt samarbete. Vidare är det viktigt för de nordiska länderna att söka minska utbudsstyrningen av främst konsultinsatser.

3. De nordiska finansieringsinstitutionerna (Nordiska Investeringsbanken, Nordiska Miljöfinansieringsbolaget och Nordiska Projektexportfonden) spelar uppenbarligen en viktig och positiv roll för samordningen, särskilt på miljöområdet. De nordiska regeringarna bör överväga hur dessa institutioner kan utvecklas dels för att stärka det gemensamma nordiska uppträdandet i närområdet, dels för att förstärka insatserna och förbättra samordningen inom andra sektorer.

4. Samordningen av nordiska insatser, i varje fall i Lettland, fungerar relativt väl på sektor- och projektnivå. De nordiska länderna bör emellertid överväga att förstärka samverkan och dialog kring metod- och policyfrågor. Detta kan göras genom tätare träffar på politisk nivå, gärna centrerade kring aktuella problem eller teman.

5. På motsvarande sätt som samverkan och dialog i policyfrågor kan förstärkas inom Norden bör den få ökat utrymme i det nordisk-baltiska samarbetet. I takt med att reformprocessen i de tre baltiska staterna fortgår, och dessa integreras i det europeiska samarbetet, kommer den politiska dialogen enligt formeln "fem plus tre" att föras på mer jämställd basis. Focus kan väntas bli förskjutet i riktning mot mer av diskussioner om hela regionens problem och förutsättningar, och om dess relationer till omvärlden.

Nordiska ministerrådet bör med sina partners i de baltiska staterna (liksom Nordiska rådet och Baltiska Församlingen på det parlamentariska planet) främja framväxten av en sådan diskussion, och samtidigt kunna spela en viktig roll i den nordisk-baltiska politiska diskussionen på olika sakområden.

6. Reformprocesserna i de tre baltiska staterna är relativt långt komna. Vad gäller situationen i Ryssland måste biståndsfinansiering av olika insatser däremot bedömas vara aktuell under lång tid framöver. Därutöver gör landets storlek och de komplicerade utmaningarna på olika samhällsområden samordning av insatser svårare och samtidigt mer angelägna än t.ex. i de tre baltiska staterna. I perspektivet av ökande nordiska biståndsinsatser i Ryssland bör de nordiska regeringarna så snart som möjligt överväga lämpliga former för koordinering av dessa, samt för informations- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna, och mellan dem och ryska myndigheter.

Helsingfors den 12 oktober 1998

Anita Johansson (s) *Anneliese Dorum (A)*
Pehr Löv (SFP) *Vibeke Peschardt (RV)*

Bilag se s. 1918.

Nordenutskottets betänkande

om handlingsplan för bygg- och bostadssektorn 1998-2001

(Ministerrådsförslaget, se s. 667)

Till Nordenutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 166/nord om handlingsplan för bygg- och bostadssektorn 1998-2001.

Nordiska ministerrådet översände den 4 juli 1997 en första version av rubricerade handlingsplan till Nordiska rådet. Vidare kompletterades planen med ett förslag till budget översänt till Nordiska rådet den 28 augusti 1997.

Nordenutskottet ansåg att det fanns behov av kompletterande in-formation, vilken inkom för sent för att handlingsplanen skulle kunna tas upp till behandling under den 49:e sessionen. Vad gäller budgeten för verksamheten 1998 konstaterade rådet att sektorn hade tillgång till odisponerade medel från tidigare år. Plenarförsamlingen beslöt i rekommendation 1/1997 att sektorn ej ges medel ur den nordiska budgeten under 1998.

Ministerrådsförslag B 166/nord bifogas. Nedan ges en kort samman-fattning.

1. Nordenutskottets förslag

Med hänvisning till vad nedan anförs föreslår Nordenutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa handlingsplanen för bygg- och bostadssektorn 1998-2001 i enlighet med ministerrådsförslag b 166/nord, innebärande att den framtida inriktningen av verksamheten främst är bostadssocial och att insatser vad gäller bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn i första hand begränsas till projekt där miljö- och hälsoaspekter betonas, samt

att utarbeta årliga aktivitetsplaner samt att i årsberättelsen rapportera till Nordiska rådet om bedriven verksamhet.

2. Sammanfattning av ministerrådsförslaget

Förslaget till handlingsplan avlöser det handlingsprogram, som under perioden 1992 - 1996 har utgjort en ram för det nordiska samarbetet angående

bygg- och bostadsfrågor. Avsikten med programmet är att ge en överordnad ram för det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadssektorn under en period av fyra år. Konkretiseringen av programmet skall ske genom årliga handlingsplaner för samarbetet.

Det påpekas att samarbetet inom sektorn har genomgått omfattande förändringar under programperioden som en följd av att Finland och Sverige blivit medlemmar i EU och Norge och Island har ingått EES-avtal med EU. Det konstateras dock att samarbetet i EU/EES inte kan ersätta det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadssektorn. EU/EES-samarbetet begränsar sig till områden som byggmaterialdirektiv, konkurrensregler m.fl. regler som avser att främja handeln mellan medlemsländerna. Särskilt vad gäller klimatförhållandena skiljer sig Norden från förhållandena i Mellan- och Sydeuropa vad gäller de krav som måste ställas på byggmetoder och byggnadsmaterial. Samarbetet i Norden bör därför ses som ett viktigt supplement till det europeiska samarbetet.

2.1 Målsättning

Samarbetet skall koncentreras till aktiviteter som ger nordisk nytta. Vad gäller byggsektorn är målet att främja näringens anpassnings- och utvecklingsförmåga och dess konkurrenskraft samt att tillse att sektorn är långt framme vad gäller resurssparande, ekologisk planering, arkitektur och bostadskvalitet.

Vad gäller bostadssamarbetet är målsättningen att skapa goda bostads- och livsvillkor för alla befolkningsgrupper till överkomliga kostnader för samhället och den enskilde.

Det framhålls att trots stora samhällsförändringar har sektorn i alla dess aspekter central betydelse både för den enskilde och för samhället som helhet och att den samlade byggmassan utgör en stor del av nationernas kapital.

2.2 Nya förutsättningar för ett nordiskt samarbete inom bygg- och bostadssektorn

Förändringarna i villkoren för det nordiska samarbetet har medfört att sektorbudgeten under perioden 1992-96 minskat från drygt 6,7 MDKK till 0.4 MDKK. Detta har lett till nedläggning av institutioner och utfasning av projekt. Dessa förändringar medför nya utmaningar och möjligheter. De grundläggande förutsättningarna för samarbete är oförändrade.

Samarbetet har fokuserats till färre samarbetsområden. Eftersom bygg- och bostadsfrågorna i många fall är sektorövergripande kommer samarbetet att bygga ut samarbetet med miljö, ekonomi, kultur, social och hälsa. Målet är en mer effektiv användning av resurserna och en mer allsidig belysning av de problem som har inbördes sammanhang oavsett från vilken sektor problemen härstammar. Man avser därför att arbeta tematiskt, innebärande att möten och seminarier fokuseras på enskilda teman.

2.3 Insatsområden

De nordiska bostadsministrarna har, med utgångspunkt i kriterierna för nordisk nytta, angivit följande speciellt viktiga områden för det framtida samarbetet:

- det bostadssociala området
- bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn
- samarbetet med Nordens närområden

Vidare kommer att läggas vikt vid frågor rörande EU/EES.

Inom dessa områden finns frågeställningar vilka är politiskt högt prioriterade i de olika länderna och ett samarbete om dessa teman bedöms kunna ge en synergieffekt.

2.4 Det bostadssociala området

Ett viktigt inslag i det bostadssociala samarbetet är arbetet med lösningar som ställer bostadsmarknadens svaga grupper i centrum. Arbetet skall bidra till att skapa ett underlag för en sammanhängande stadsplanerings- och bostadspolitik med ökad välfärd som målsättning. Det tidigare bostadssegregationsprojektet kommer att leda till flera viktiga resultat och man anser att arbetet med att få fram modeller för att förebygga och avhjälpa problemen fortsatt bör ges hög prioritet. Arbetet bör bli allt mer tvärsektoriellt och engagera lokala krafter för att främja en bärkraftig utveckling. Konsekvenserna av minskade offentliga utgifter och de pågående förändringarna av bostadsmarknaden bör studeras.

2.5 Bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn

Den globala utvecklingen ökar behovet av en ekologisk politik vad gäller bygg- och bostadssektorn. Ekologiska byggmaterial och etablerandet av miljövänliga bostäder, med betoning på funktionella system och processer, blir allt mer viktiga frågor. Återvinningssystem som kan verka som effektiva styrinstrument för minskat resursförbruk och miljöbelastning bör tas fram och utvecklandet av nya åtgärder mot byggskador bör stödjas.

2.6 Närområdet

Intresset for bostadsfrågor är stort i närområdena. Modernisering av bostadsbeståndet, lagstiftning, finansierings- och bidragssystem samt ägareförhållanden är viktiga element i omställningen till marknadsekonomi och demokrati. Relativt enkla medel kan ge goda resultat, bl.a. i form av utbildning och överföring av kompetens. Vidare föreslås samarbete om ländernas EU-förberedelse vad gäller teman som angår sektorn.

2.7 EU/EES

De nordiska länderna kommer att samarbeta om en effektiv implementering av byggmaterialdirektivet. Vidare satsar man på en ökande grad av sameu-

ropeiska tekniska specifikationer och standarder med utgångspunkt att nordiska aspekter skall få genomslag inom områden som påverkar säkerhet, hälsa och god kvalitet.

Bostadsområdet ligger till större delen utanför EU-traktaten. Bostadspolitiska teman behandlas emellertid på årliga informella ministermöten. Inför dessa möten genomförs en nordisk koordinering och informationsutbyte.

2.8 Aktörer och samarbetsformer

Samarbetet har sin grund i det fyraåriga samarbetsprogrammet, kompletterat av årliga aktivitetsplaner. Samarbetsprogrammet och handlingsplanerna godkänns av MR-BO.

Genomförandet av samarbetet sker i ämbetsmannakommitténs regi och i ett tvärsektoriellt samarbete i första hand med andra ämbetsmannakommittéer. Andra aktörer i samarbetet kan vara nordiska institutioner m.fl. Arbetet kompletteras med informella kontakter på alla nivåer.

BOPOL (Styregruppen for boligpolitisk projektvirksomhed) är ett expertorgan för erfarenhetsutbyte inom det bostadspolitiska området och bistår vid utarbetandet av de årliga aktivitetsplanerna.

Det bostadsadministrativa mötet är ett forum för de centrala bostadspolitiska myndigheterna i de nordiska länderna. Forumet har tillkommit för att säkra erfarenhetsutbyte om aktuella problem samt om utveckling och tendenser inom det bostadspolitiska området.

2.9 Budgetfrågor

Handlingsprogrammet har kompletterats med ett förslag till budget översänt till Nordiska rådet den 28 augusti 1997. Budgeten för planperioden 1998-2001 föreslås totalt bli 7 MDKK, i genomsnitt 1,75 MDKK per år. Totalt satsas 3,1 MDKK på det bostadssociala området, 3,1 MDKK på bärkraftig utveckling samt 0,8 MDKK på närområdena.

Ministerrådet har i skrivelse, upprättad som underlag för överläggningarna mellan representanter för Nordenutskottet och Nordiska ministerrådet den 15 juni 1998 angående det framtida samarbetet inom sektorn, redovisat sektorns projektmedel. Det kan konstateras att sektorn inte tilldelades några medel i den nordiska budgeten 1998 samt att de medel som överförts från 1996 och 1997 till 1998, knappt 130 TDKK, disponerats. Saldot är alltså 0.

I förslaget till budget 1999 för sektorn föreslås att 0,8 MDKK avsätts, dvs väsentligt mindre än de beräknade årliga 1,75 MDKK för genomförandet av handlingsplanen. En bruttolista över tänkbar verksamhet har upprättats, men bygg- och bostadsministerrådet har avvaktat med att upprätta ett slutligt förslag till disposition av medlen i avvaktan på att överläggningarna med representanterna för Nordenutskottet skulle genomföras.

3. Nordenutskottet

Nordenutskottet kan inledningsvis konstatera att det nordiska samarbetet om bygg- och bostadsfrågor genomgått stora förändringar som en följd av revideringen av det nordiska samarbetet. Från att ha omfattat en mångfald aspekter av bygg- respektive bostadsfrågor där de näringspolitiska frågorna tilldrog sig mest uppmärksamhet har samarbetet redan under det tidigare samarbetsprogrammet 1992-1996 fokuserats till färre samarbetsområden. Tilltagande europeisk integration har påverkat samarbetet genom att den internationella dimensionen fått större utrymme i samarbetet. Vidare har förutsättningarna för samarbetet förändrats på grund av minskade budgetmedel till bygg- och bostadssamarbetet. Sektorn hade en nordisk institution, Nordisk Kommitté för Byggbestämmelser, under vilken sorterade ett antal utskott och arbetsgrupper, mestadels med uppgifter av teknisk natur. I den institutionsgenomgång som gjordes i nordisk nytta-processen ansågs kommittén ha låg nordisk nytta. Den lades därför ned.

Utskottet noterar vidare att sektorns arbete i allt högre grad har kommit att lägga huvudvikten vid de bostadspolitiska frågorna. BOPOL (Styregruppen for boligpolitisk projektvirksomhed) har bibehållits i förslaget till ny handlingsplan som ett expertorgan för erfarenhetsutbyte inom det bostadspolitiska området och för bistånd vid utarbetandet av de årliga aktivitetsplanerna. Likaså är det Bostadsadministrativa Mötet fortsatt ett forum för de centrala bostadspolitiska myndigheterna i de nordiska länderna.

De näringspolitiska aspekterna ingår dock fortfarande som en del av sektorns arbete. Utskottet noterar att målsättningen i den nya handlingsplanen vad gäller byggnadsfrågor är att främja näringens anpassnings- och utvecklingsförmåga och dess konkurrenskraft samt att tillse att sektorn är långt framme vad gäller resurssparande, ekologisk planering, arkitektur och bostadskvalitet. Det framhålls också i förslaget att trots stora samhällsförändringar har sektorn i alla dess aspekter central betydelse både för den enskilde och för samhället som helhet och att den samlade byggmassan utgör en stor del av nationernas kapital.

Beträffande verksamheten generellt kan utskottet konstatera att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet under senare år haft olika prioriteringar. Tendensen med en allt lägre budget för sektorn i kombination med en alltför knapphändig budgetinformation till Nordiska rådet om verksamhetens inriktning ledde slutligen till att Nordenutskottet vad gäller budgeten 1997 ansåg att den av ministerrådet avsatta summan, 408 TDKK, var så liten att den i stället borde användas till att förstärka andra av utskottet prioriterade områden. Även vad gäller budgeten 1998 rekommenderade Nordiska Rådet att medel ej skulle avsättas till sektorn. På grund av bristfälligt underlag togs ministerrådsförslaget till handlingsplan ej upp till behandling vid den 49:e sessionen.

Utskottet bibehöll dock ministerrådsförslaget på sin dagordning. Vid utskottets januarimöte redogjorde utskottets rapportör angående handlingsplanen, Marianne Carlström (s) för sin syn på fortsatt behandling av ministerrådsförslaget, och föreslog bl. a. att utskottet skulle be ministerrådet att genomföra ett seminarium om bygg- och bostadssektorn under våren 1998.

I stället för ett seminarium genomfördes ett möte i Halmstad den 15 juni 1998 mellan representanter för Nordenutskottet och Nordiska ministerrådet (Bygg- och bostadsministrarna) vid vilket diskuterades inriktningen på det framtida samarbetet inom sektorn.

Vid detta möte gavs en fyllig information om hittillsvarande och planerade insatser, vilken klargjorde att projektverksamheten under senare år getts en klart bostadssocial betoning.

Projektet framtidens äldreboende tar utgångspunkt i trenden att institutioner allt mer ersätts med service-, äldre- och omsorgsbostäder. Utvecklingen i Norden vad gäller utformning, organisering och finansiering följer dock olika tidsförlopp och det är svårt att få en översikt över vad som görs och om det kan prövas i andra länder. Projektet skall sammanställa erfarenheterna genom exempel från de nordiska länderna med avseende på planering/utformning m.m., kommunalt ansvar samt kostnadsfördelningen äldre, kommun och stat och sammanställningen skall kunna användas i stat och kommun som underlag för utvecklande av egen aktivitet.

I segregationsprojektet, vilket inleddes 1995, blir bostadssegregationen betraktad som en process där flera politikområden och externa faktorer samverkar. Arbetsmarknads- och socialpolitiska faktorer spelar in.

Ett fortsatt arbetet i detta projekt syftar till att identifiera element som kan minska problemen. Samtliga parter skall ingå i ett tvärsektoriellt arbete och utgångspunkten skall vara att finna och analysera möjligheter till åtgärder i befintliga, konkreta områden. Förutom bostadspolitiska, sociala och arbetsmarknadsåtgärder ingår utbildnings, kultur och brotts-förebyggande åtgärder.

Utskottet anser att denna typ av projekt har stort allmänt intresse, de tangerar socialpolitiska mekanismer och problem i lika hög grad som de rent bostadspolitiska och handlar i grunden om olika aspekter av välfärd. Utskottet anser också att en projektverksamhet av denna typ passar väl in i handlingsplanens målsättning på det bostadssociala området, att skapa goda bostads- och livsvillkor för alla befolkningsgrupper till överkomliga kostnader för samhället och den enskilde.

Utskottet noterar att budgeten för genomförandet av ministerrådsförslaget under planperioden 1998-2001 föreslås totalt bli 7 MDKK, i genomsnitt 1,75 MDKK per år. Utskottet noterar vidare att ministerrådet i sitt budgetförslag 1999 avsätter 0,8 MDKK, dvs knappt hälften, för sektorns verksamhet.

Handlingsplanen förutsätts enligt ministerrådsförslaget bli konkretiserad genom årliga program för verksamheten. I utkastet till program 1999, upp-

rättat av det nuvarande svenska och det kommande isländska ordförandeskapet i den nordiska ämbetsmannakommittén för byggfrågor kommenteras budgetläget:

"En given restriktion är de resurser som finns tillgängliga för arbetet. Utrymmet inom NMR:s budget för år 1999 är med Generalsekreterarens förslag inte oväsentligt mindre än vad Handlingsplanen förutsätter. De ytterligare resurser som kan disponeras tillhandahålls främst av berörda ministerier och myndigheter i form av personinsatser i projekt som i övrigt finansieras med NMR:s pengar. Sådana insatser kan göras främst i projekt som ligger nära ministeriernas och myndigheternas normala verksamhet. Det innebär att arbetet i första hand får riktas in på erfarenhetsutbyte samt på lagstiftningsmässiga och ekonomisk-politiska frågor, medan forsknings- och utvecklingsinsatser inom bl.a. det tekniska området tills vidare får stå tillbaka om inte kompletterande finansiering kan ordnas."

Utskottet anser att den framtida inriktningen av verksamheten skall vara bostadssocial och att budgetmedel i första hand bör användas till projekt av denna typ. Finansiering av insatser vad gäller bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn bör begränsas till projekt där miljö- och hälsoaspekter betonas. Vad gäller insatser i närområdena bör i första hand finansiering ske genom närområdesbudgeten.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)

Följande utskottsmedlemmar, närvarande vid beslutet, stöder inte utskottets betänkande:

Jógvan við Keldu (Ffl), Arne Andersson (m), Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Svein Ludvigsen (H)

Ministerrådsforslag

til en nordisk Handlingsplan for Bygge- og bolig-sektoren 1998 - 2001

Nordisk Ministerråd oversender hermed et forslag til en nordisk Handlingsplan for Bygge- og boligsektoren 1998 – 2001 (dateret juni 1997) til behandling ved Nordisk Råds 49. Session i Helsingfors. Ministerrådet beder om Rådets synspunkter på forslaget. Ministerrådet vil efterfølgende fremsende et forslag til budget for handlingsplanen.

Oslo, den 4. Juli 1997

På Nordisk Ministerråds vegne

Inger Lindgren for Kjell Opseth
(sign.)

Agneta Norén
Stf. gen. sekr.
(sign.)

Handlingsplan for bygge- og boligsektoren 1998-2001

1. Indledning.

Dette samarbejdsprogram afløser det handlingsprogram, som i perioden 1992 - 1996 har udgjort den overordnede ramme for det nordiske samarbejde på bygge- og boligområdet.

Der har været omfattende forandringer i det nordiske samarbejde indenfor bygge- og boligsektoren i løbet af programperioden 1992-1996. De ydre forudsætninger for samarbejdet er ændret, efter at tre nordiske lande nu er medlem af den Europæiske Union. Inden for det nordiske samarbejde har de politiske prioriteringer været fokuseret på de tre søjler, Norden, Europa og nærområderne, samtidig med at begrebet nordisk nytte er blevet vejledende for samarbejdet.

På grundlag af de udredninger, som er blevet gennemført, kan man konstatere, at det samarbejde, som pågår inden for EU og EØS ikke kan erstatte

det traditionelle nordiske samarbejde inden for det bygge- og boligpolitiske område, idet EU/EØS-samarbejdet begrænser sig til områder som bygge-varedirektiv, konkurrenceregler, m.v. med henblik på fremme af handelen mellem medlemslandene. De nordiske lande er karakteriseret ved en grundlæggende fælles retsopfattelse, social og kulturel samhørighed og tillige fælles klimatiske forhold, med et delvis arktisk islæt. Navnlig de klimatiske forhold adskiller Norden fra Mellem- og Sydeuropa for så vidt angår krav, som må stilles til byggemetoder og -materialer. Samarbejdet i Norden inden for bygge- og boligområdet bør derfor ses som et vigtigt supplement til det europæiske samarbejde.

Hensigten med samarbejdsprogrammet er at opstille en overordnet ramme for det nordiske samarbejde indenfor bygge- og boligsektoren i en fireårig periode. Denne ramme er tilpasset de nye krav og vilkår, der følger af reformprocessen i det nordiske samarbejde. Udmøntningen af samarbejdsprogrammet sker i årlige handlingsplaner for det nordiske samarbejde indenfor bygge- og boligsektoren.

2. Målsætning

Som for andre fællesnordiske samarbejdsområder gælder, at det bygge- og boligpolitiske samarbejde skal tage udgangspunkt i aktiviteter, som fører til nordisk nytte. Det vil for denne sektors vedkommende sige, at samarbejdet navnlig skal fokuseres på erfaringsudveksling samt udvikling af fællesnordiske metoder og løsningsmuligheder, som det ville være irrationelt at lade hvert enkelt land gøre hver for sig.

Den overordnede målsætning for det nordiske samarbejde på byggeområdet er at bidrage til udviklingen af de nordiske landes byggeerhverv som et væsentligt samfundsøkonomisk aktiv. Målet er at fremme byggeehvervets tilpasnings-, udviklings-, og konkurrenceevne samt at tilstræbe, at byggesektoren er i front, når det gælder ressource-besparelser, byøkologiske løsninger arkitektur og boligkvalitet.

På boligområdet er målsætningen, at der skabes gode bolig- og levevilkår for alle befolkningsgrupper, med udgifter som er overkommelige for samfundet og den enkelte.

Det nordiske samarbejdes indhold og delmål skal udspringe af og bygge videre på de enkelte landes bygge- og boligpolitik. Det nordiske samarbejde skal være et redskab for de nordiske lande, som kan bidrage til at opfylde nationale målsætninger på områder, hvor fællesnordiske løsninger giver bedre resultater end nationale eller andre internationale løsninger.

3. Baggrund

Bygge og boligsektoren som helhed er af central betydning såvel for det enkelte menneske som i samfundsmæssig henseende. På trods af store samfundsmæssige forandringer er byggesektoren (planlægnings- og byggeprocessen, byggeriet og hjemmet som slutprodukt) fortsat af central betydning såvel for det enkelte menneske, som for samfundet som helhed. Et samarbejde inden for dette felt opfylder alle kriterier for nordisk nytte.

Den samlede bygningsmasse udgør en stor del af nationernes kapital. Byggeri, reparation og vedligeholdelse har også stor beskæftigelsesmæssig betydning. Også i spørgsmål om energiforbrug er byggesektoren vigtig. Eftersom bygninger har lang holdbarhed og er relativt svære at omforme og forandre, sker bygningsændringer kun langsomt. Derfor er det også vanskeligt at korrigere forkerte løsninger, og de nationaløkonomiske omkostninger som følge af fejlinvesteringer kan blive betydelige. I bestræbelserne på at minimere disse risikofaktorer har samarbejdet mellem de nordiske lande vist sig frugtbart.

Identiteten og samhørigheden styrkes blandt andet med en fælles og god nordisk arkitektur og miljøplanlægning. Konkurrenceevnen forbedres specielt inden for nærområdet og i Europa. Inden for nærområdet med byggeri under lignende klimaforhold og i Europa, hvor man fællesnordisk kan udbrede forståelsen for de forhold, som findes i Norden.

Det nordiske samarbejde inden for bygge- og boligsektoren har skabt en synergieffekt, som danner et godt grundlag for i de kommende år at gennemføre fællesnordiske aktiviteter, som kan erstatte enkeltstående nationale indsatser. Samarbejdet vil blive søgt udbygget og fokuseret på særligt nyttevirkende områder i fremtiden.

4. Nye forudsætninger for et nordisk samarbejde inden for bygge- og boligsektoren

For bygge- og boligsektoren har de nævnte forandringer i vilkårene for det nordiske samarbejde medført, at sektorens årlige budget i løbet af perioden 1992-1996 blev reduceret fra 6,777 MDKK til 0,4 MDKK. Som følge heraf er institutioner blevet nedlagt og samarbejdsprojekter blevet udfaset.

Forandringerne i det nordiske samarbejde medfører nye udfordringer og nye muligheder for det nordiske bygge- og boligpolitiske samarbejde. De grundlæggende forudsætninger for et fortsat nordisk samarbejde inden for sektoren er uændret.

Samarbejdet inden for de prioriterede områder indebærer en fokusering på færre samarbejdsområder. Bygge- og boligspørgsmål berører og berøres af mange samfundsforhold. Sådanne indbyrdes sammenhænge findes bl.a. i forholdet til spørgsmål vedrørende miljø, økonomi, kultur og sundhed. Inden for det nordiske bygge- og boligpolitiske samarbejde vil samarbejde med andre sektorer derfor blive udbygget. Målet er en mere effektiv anvendelse af ressourcerne med samtidig mere alsidig belysning af problemer, som har indbyrdes sammenhæng, uanset fra hvilken sektor et spørgsmål har sit udspring. Som en del af denne målsætning vil arbejdet i sektoren blive behandlet tematisk. Det indebærer, at ministermøder og seminarer skal fokusere på enkelttemaer. Derved får man mulighed for at foretage en grundig behandling af de emner, som prioriteres inden for samarbejdet.

5. Indsatsområder

De nordiske boligministre har, med udgangspunkt i kriterierne for nordisk nytte, angivet følgende specielt vigtige områder for det fremtidige samarbejde:

- det boligsociale område
- bæredygtig udvikling af bygge- og boligsektoren
- samarbejdet med Nordens nærområder

Herudover vil forholdet til EU/EØS blive tillagt vægt.

Områderne afspejler politisk højt prioriterede problemstillinger i de enkelte lande, og det er vurderingen, at et nordisk samarbejde om disse temaer vil kunne udvirke en synergieffekt.

5.1. Det boligsociale område

Målet med det nordiske samarbejde på det boligsociale område er at bidrage til at opstille en vision for et moderne, socialt afbalanceret boligmarked. Et vigtigt led heri er at arbejde med boligsociale forhold med særlig vægt på løsninger, som sætter boligmarkedets svage grupper i centrum. Det tilsigtes, at det nordiske samarbejde omfatter problemstillinger og løsningsforslag i relation til samfundets svageste grupper, herunder svage ældre, mennesker med handicap, udstødte og flygtninge. Arbejdet skal bidrage til at skabe et

grundlag for sammenhængende by- og boligpolitik med øget velfærd som målsætning.

I løbet af de seneste år er sociale uligheder taget til i Norden. Dette har givet sig udslag i tiltagende udskillelse af forskellige samfundsgrupper. Under det tidligere samarbejdsprogram iværksattes et nordisk projekt om segregation i boligområder. Flere vigtige resultater vil kunne opnås gennem dette projekt, og det er boligministrenes opfattelse, at arbejdet med opstilling af modeller til forebyggelse og afhjælpning af disse problemer fortsat bør tillægges høj prioritet.

Det primære formål er at bidrage til at stoppe de negative udviklingsspiraler og at introducere en mere bredspektret og helhedsorienteret afhjælpning af problemer i ensidigt sammensatte boligområder. Hermed tænkes bl.a. på en kraftigere integration af boligmæssige, sociale, beskæftigelsesmæssige, byplanmæssige og økologiske løsninger på tværs af administrative sektorer samt på inddragelsen af lokale kræfter for at fremme en bæredygtig udvikling.

Alle nordiske lande har været tvungne til at begrænse udgifterne til forvaltningen. Behovet for at spare på de offentlige udgifter kræver særlig opmærksomhed for så vidt. angår effektiviteten af boligpolitikken, og hvilke konsekvenser forskellige foranstaltninger får. Denne proces bør støttes gennem det nordiske samarbejde.

På boligmarkedet er der indtruffet dybtgående forandringer i samtlige nordiske lande og forandringer fortsætter. Af særlig vigtighed er store variationer i boligpriserne, tomme boliger, eller divergerende behov i forskellige befolkningsgrupper, borgernes ændrede præferencer i almindelighed, regionale uligheder i efterspørgslen og boligbehovet. Mange af disse forhold kræver hurtige foranstaltninger for ikke at medføre for dybtgående virkninger, som f.eks. krisen i boligmarkedet omkring 1990.

5.2. Bæredygtig udvikling af bygge- og boligsektoren

Det er boligministrenes opfattelse, at der er behov for en økologipolitik på bygge- og boligområdet. Økologiske byggematerialer og etablering af miljøvenlige boliger er i dag vigtige spørgsmål i samtlige nordiske lande. Det er målsætningen at etablere genbrugssystemer, som kan virke som effektive styringsinstrumenter for mindre ressourceforbrug og miljøbelastning.

Andre eksempler på problemkomplekser med stor indvirkning på både økonomien og sundheden finder man i de mange skader på bygningerne. I alle de nævnte eksempler er der behov for nordisk samarbejde for at støtte udviklingen af nye foranstaltninger fra samfundets side.

Embedsmandskomiteen har ansvaret for, at der mellem de nordiske landes regeringer etableres et effektivt system til udveksling af erfaringer, bl.a. med henblik på det internationale arbejde inden for området.

Det økologiske samarbejde har hidtil hovedsageligt omfattet enkelte bygninger og byggematerialers kredsløb. En udbygning af dette samarbejde bør i højere grad omfatte udviklingen af økologisk funktionelle systemer og processer. I denne sammenhæng bør man gennemføre fælles projekter og samarbejdsformer, som giver større indflydelse på udviklingen, - også på et bredere internationalt plan. Udviklingen af samfund som opfylder principperne for bæredygtige bebyggelser bliver stadig mere nødvendige, efterhånden som der stilles større krav til den globale udvikling, f.eks. med hensyn til energiøkonomi og klimaforandringer.

Der vil endvidere blive etableret et samarbejde om opfølgning på HABITAT II dagsordenen fra Istanbul.

5.3. Nærområdet

Boligministrene prioriterer samarbejdet med og indsatser i Nordens nærområder højt, også i den kommende programperiode. Interessen for boligspørgsmål er stor i nærområderne. Modernisering af boligmassen, lovgivning, finansierings- og tilskudssystemer samt ejerforhold er vigtige elementer i omstillingen til markedsøkonomi og demokrati. De nordiske boligministre finder, at et samarbejde, der bygger på relativt enkle midler, kan give gode resultater, bl.a. gennem uddannelse og overførsel af kompetence. Spørgsmål som vedrører bæredygtig udvikling og minimering af ressouceforbruget i husholdningerne tillægges særlig vægt.

Bygge- og boligsektoren skal samarbejde med forskellige nationale, nordiske og internationale organisationer med henblik på gennemførelse af målsætningerne for nærområdet.

Herudover foreslås samarbejde om landenes EU-forberedelse for så vidt. angår temaer, som vedrører byggesektoren.

5.4. EU/EØS

De nordiske lande vil samarbejde om en effektiv implementering af byggevaredirektivet.

Samtidig med de nordiske landes integrationsbestræbelser over for Europa har man fastholdt et boligpolitisk udgangspunkt i tryghed for sikkerhed, sundhed og kvalitet. Med udgangspunkt heri satser de nordiske lande på en stigende grad af fælles europæiske tekniske specifikationer og standarder.

Samarbejdet inden for byggevaredirektivet skrider langsomt frem, og der findes tydeligvis problemer både med hensyn til fastsættelse af mandat og udarbejdelse af fælles byggestandarder og andre nødvendige tekniske specifikationer.

I forbindelse med udviklingen af nye europæiske tekniske specifikationer og standarder vil de nordiske lande i fællesskab arbejde for at nordiske aspekter får passende opmærksomhed. Det gælder navnlig specifikationer og standarder, som påvirker sikkerhed, sundhed og kvalitetskrav i vore bygnin-

ger. Det er ligeledes vigtigt, at bolig- og arbejdsmiljøer udformes økologisk forsvarligt.

Boligområdet ligger for den største dels vedkommende uden for EU-Traktaten. Boligpolitiske temaer behandles imidlertid på årlige uformelle ministermøder. Op til disse møder gennemføres en nordisk koordinering og informationsudveksling.

6. Organisering af samarbejdet

6.1. Aktører og samarbejdsformer

Det nordiske samarbejde inden for sektoren styres af Ministerrådet, MR-BO. Boligmninistrene bistås af en embedsmandskomité EK-BYGG.

Nordisk Ministerråd ved boligministrene fastlægger de overordnede rammer for sektorens samarbejde med særlig vægt på de politiske prioriteringer. MR-BO er desuden et forum for tema-drøftelser, gensidige orienteringer og erfaringsudveksling.

Samarbejdet udspringer af det fireårige samarbejdsprogram udmøntet i årlige aktivitets-/handlingsplaner, som skal gennemføres inden for rammerne af samarbejdsprogrammet. Såvel samarbejdsprogrammet som handlingsplanerne godkendes af MR-BO.

Selve gennemførelsen af samarbejdet foregår i embedsmandskomitéens regi. De nordiske landes regeringsmyndigheder har en central rolle i forbindelse med gennemførelsen af det praktiske arbejde. Inden for de områder, som tages op som indsatsområder vil embedsmandskomitéen søge at etablere et tværsektorielt samarbejde med - i første omgang - andre embedsmandskomitéer.

Andre aktører i samarbejdet vil være nordiske institutioner:

BOPOL (Styregruppen for boligpolitisk projektvirksomhed) er et ekspertorgan for kontinuerlig erfaringsudveksling inden for det boligpolitiske område. Styregruppen bistår ved udarbejdelsen af de årlige arbejdsplaner inden for bygge- og boligsektoren og tager derudover initiativer inden for det boligpolitiske område.

Et organ for et samarbejde på det byggetekniske område kan påtage sig tilsvarende funktion for byggesektoren.

Det boligadministrative møde er et forum for de centrale boligpolitiske myndigheder i de nordiske lande. Formålet med dette forum er at sikre erfaringsudveksling om aktuelle problemer samt om udvikling og tendenser inden for det boligpolitiske område.

6.2. Andre samarbejdsparter

Også nordiske institutioner, offentlige og private institutioner i Norden, EU og andre internationale organisationer samt myndigheder fra Nærområderne

kan være potentielle samarbejdsparter. Disse indbydes efter embedsmandskomitéens beslutning til at deltage i samarbejdet.

Der tilskyndes til etablering af uformelle kontakter og afholdelse af uformelle møder. Et løbende nordisk samarbejde forudsætter, at der uden embedsmandskomitéens medvirken etableres direkte kontakter mellem myndigheder, institutioner, og organisationer og personer, som inden for de nordiske lande udøver virksomhed inden for sektorens arbejdsfelt. Der tilskyndes tillige samarbejde om tværsektorielle emner.

Erfaringen fra det hidtidige samarbejde viser, at det formelle samarbejde og dannelsen af de uformelle netværk virker gensidigt supplerende og understøtter udbyttet af det nordiske samarbejde.

6.3. Tværsektorielt samarbejde

Lovgivning om kvalitetsstyring berører også områder, som grænser op til byggesektoren, som f.eks. arbejdsmiljø, energi, miljø, social- og sundhedssektoren samt forbrugersektoren. På denne baggrund understreges behovet for et så bredspektret samarbejde som muligt med andre berørte ministerråd og embedsmandskomiteer. Dette er særlig vigtigt for at vinde gehør for den fælles nordiske opfattelse af behovet for gode bolig- og levevilkår for samtlige befolkningsgrupper.

7. Årlige aktivitetsplaner for programperioden

Årlige aktivitetsplaner udarbejdes på baggrund af bevilgede midler.

8. Projektaktiviteter og retningslinjer for bevillinger

Forslag til samarbejdsprojekter, aktiviteter og forslag til temaer udspringer fra lande, organisationer, m.fl. Ved mangel på projektmidler behandler bygge- og boligsektoren ikke projektansøgninger. En vigtig funktion kan varetages af styringsgruppen for den boligpolitiske projektvirksomhed (BOPOL), som kan foreslå projekter, og som kan organisere og stå for gennemførelsen af aktiviteter inden for sit område. Et organ for et samarbejde på det byggetekniske område kan påtage sig tilsvarende funktion for byggesektoren.

Formandskabslandet påtager sig en aktiv planlægnings- og ledelsesrolle i det år, hvor landet har ansvaret for formandskabet.

9. Opfølgning

Ministerrådet følger kontinuerligt op på handlingsplanen og projektplanerne og i forbindelse med den årlige godkendelse af aktivitetsplanen for det efterfølgende år. I aktivitetsplanen indgår en rapportering om det foregående års aktiviteter, en plan og budget for det kommende år samt en plan for den derpå følgende fremtid.

Nordenutskottets betänkande

om ministerrådsförslag om samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på narkotikaområdet 1997-2000

(Ministerrådsförslag, se s. 677)

Nordenutskottet har fått ett ministerrådsförslag till behandling om samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000.

Nordenutskottet behandlade frågan på sitt möte i Göteborg den 25 februari samt den 30 mars 1998 i Stockholm. Närområdesutskottets ordförandeskap har därefter i enlighet med beslut på Nordenutskottets möte haft möjlighet att komma med synpunkter på samarbetsprogrammet.

1. Bakgrund

Initiativet till ett nordiskt samarbetsprogram togs av Nordiska Rådet i rekommendation nr 8/1994 riktad till Ministerrådet. Nordiska rådet har efterföljande regelbundet tryckt på Ministerrådet för att framhålla vikten av att ett samarbetsprogram på narkotikaområdet utarbetas.

2. Status för samarbetsprogrammet

Som det framgår av Ministerrådets skrivelse daterad 19 januari 1998 har Ministerrådet för Narkotikaspörsmål (MR-Narko) på sitt möte den 11 november 1997 godkänt samarbetsprogrammet och därefter i januari 1998 sänt planen som ett ministerrådsförslag för kommentarer till Nordiska rådet.

Samarbetsprogrammet kommer att kompletteras av årliga operativa handlingsplaner. Handlingsplanen för 1998-99 kommer att sändas till Nordiska rådet så snart den föreligger.

Nordiska rådet önskar i framtiden få de årliga handlingsplanerna till eventuellt utlåtande.

3. Utskottets kommentarer

Nordenutskottet välkomnar det nordiska samarbetsprogrammet på narkotikaområdet som det tagit lång tid att få fram efter att rådet framsatte sin rekommendation 1994.

I det betänkande som ledde till rekommendation 8/1994 efterlystes en handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden. Nordenut-

skottet anser att samarbetsprogrammet kompletterat av årliga handlingsplaner väl uppfyller denna önskan.

I det föreliggande samarbetsprogrammet intar inte insatser i förhållande till närområdet samma fokus som i rådets betänkande. Nordenutskottet är medvetet om de insatser i förhållande till kontroll av narkotika som pågår i bl. a. Östersjörådets regi, men anser att det finns behov för ytterligare insatser på nordiskt plan speciellt i förhållande till det förebyggande arbetet.

I Nordiska rådets rekommendation pekas på att det nordiska samarbetet bör ske i samspel med andra internationella initiativ på området och att speciellt de baltiska länderna bör få möjlighet att tillgodogöra sig de nordiska handlingsplanernas målsättningar och resultat. De samarbetsorgan som nämns i samarbetsprogrammet är Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) samt Politi- og toll i Norden (PTN-gruppen). Det är viktigt att dra in samarbetsorgan i Nordens närområden, speciellt de baltiska länderna, i det fortsatta arbetet. Även Barentsregionen är viktig att uppmärksamma i detta sammanhang.

Särskilda insatser i relation till missbrukare inom fängelseväsendet samt motverkandet av missbruk av anabola stereoider efterlystes i Nordiska rådets betänkande. Dessa områden berörs inte specifikt i det nu föreliggande samarbetsprogrammet, men kunde väl integreras i de årliga handlingsplanerna.

Det är Nordenutskottets åsikt att de nordiska länderna aktivt bör motverka ytterligare liberalisering av drogpolitiken.

Mot bakgrunden av ovan nämnda föreslår Nordenutskottet att

Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet

att godkänna förslag till samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000

att Nordiska rådet får de årliga handlingsplanerna för utlåtande.

Stockholm den 30 mars 1998

Søren Hansen (S)
Kristine Raahauge (Si)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Berit Oscarsson (s)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Olof Salmén (ÅC)
Odd Holten (KrF)
Elver Jonsson (fp)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Kjellaug Nakkim (H)
Per Roar Bredvold (FrP)
Øyvind Korsberg (FrP)
Jørgen Niclassen (Ff)

B 170/nord

Nordisk Ministerråds Samarbejdsprogram – ***Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000***

Nordisk Ministerråd – Ministerrådet for Narkotikaspørsmål (MR-Narko) – har på sit møde den 11. november 1997 godkendt forslag til samarbejdsprogram for narkotikaområdet samt at dette oversendes som minsterrådsforslag til Nordisk Råd.

Ministerrådet besluttede, at opsætte et kort program, der kombineres med en årlig handlingsplan for det operationelle niveau. For år 1997 har man arbejdet på grundlag af den vedlagte handlingsplan NORDEN 97. Der arbejdes nu med et forslag til nyt handlingsprogram for 1998-1999, som oversendes til Nordisk Råd, så snart det foreligger.

Vedlagt oversendes Samarbejdsprogrammet til behandling i Nordisk Råd. Minsterrådet imødeser Nordisk Råds snarlige svar med synspunkter på programmet.

Den 19. januar 1998

Søren Christensen
Generalsekretær

NORDISK SAMARBEJDE på NARKOTIKAOMRÅDET 1997 – 2000

I. Principper for det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde bygger på et værdifællesskab mellem fem lande og tre selvstyrende områder i Norden. Det nordiske samarbejde er ikke et alternativ, men en del af et bredere europæisk samarbejde. Det er derfor af betydning, at sammenhængen mellem det nationale, det nordiske og det europæiske niveau styrkes for at sikre, at hver eneste sag håndteres i den rette sammenhæng samt for at undgå dobbeltarbejde.

Princippet om Nordisk Nytte skal være afgørende for, hvilke aktiviteter der kan foregå i samnordisk regi. Udgangspunktet for al nordisk virksomhed skal være, at den

- ellers skulle foregå i nationalt regi, men at der opnås væsentlige positive fordele ved fælles løsninger
- manifesterer og udvikler nordisk samhørighed
- øger nordisk kompetence og konkurrenceevne

Det nordiske samarbejde skal koncentreres om tre hovedområder:

Samarbejde indenfor Norden Samarbejde, der bygger på og udvikler det nordiske værdifællesskab, først og fremmest kommer til udtryk i kultur, sprog og ensartet syn på demokrati og sociale rettigheder.

Norden og Europa /EU /EØS Samarbejde i spørgsmål af betydning for arbejdet indenfor EU/EØS, hvor de nordiske lande har et værdifællesskab og sammenfaldende interesser. Samarbejdet skal udgøre en platform for initiativer i spørgsmål, hvor landene har ønske om at påvirke den europæiske dagsorden.

Norden og dets Nærområder Udviklingen i Nordens Nærområder – Østersø regionen og Arktis, inklusive Barentsområdet, har stor betydning politisk for de nordiske lande. Et udbygget samarbejde med de baltiske stater og nordvest Rusland udgør et vigtigt bidrag til stabilitet og demokrati i regionerne.

Den internationale dimension i et videre perspektiv er af afgørende betydning for alle former for nordisk samarbejde. Nordisk samråd i internationale fora fortsættes og der lægges vægt på at videreføre og udvikle det nordiske samarbejde i FN-fora.

II. Begrundelse for nordisk samarbejde på narkotikaområdet

Der findes mange argumenter for et nært nordisk samarbejde på narkotikaområdet. Udvekslingen mellem landene er stor og der sker en stærk påvirkning økonomisk, kulturelt og socialt. Trods mangeårige indsatser mod nar-

kotika er narkotikaproblemet et af de mest alvorlige sociale problemer, verden står overfor. Den tilgængelige mængde af narkotika har aldrig været større end i dag. Narkotikamisbruget har udviklet sig på en sådan måde, at nye stoffer er kommet i omløb, og der er sideløbende med de traditionelle misbrugsformer opstået nye misbrugsmønstre. Norden er en del af et globalt system. Derfor er den øgede narkotikahandel og de nye misbrugsformer også her en trussel. Der er visse forskelle mellem landene, både når det gælder narkotikamisbrugets omfang, og hvad angår den førte narkotikapolitik, men lighederne mellem de nordiske lande er alligevel store i de fleste henseender.

Indenfor narkotikaområdet findes der særlige, åbenbare grunde til at samarbejde. Det er ikke kun narkotiske præparater og narkotikakriminalitet, der bevæger sig over grænserne, men også livstilsmønstre og andre strømninger i tiden, der kan påvirke folks vilje til at anvende rusmidler. Mere åbne grænser i Europa medfører, at de internationale spørgsmål vil blive alt mere vigtige. De nordiske landes forskellige tilknytningsformer til det europæiske samarbejde nødvendiggør et fortsat samråd på politisk plan. Landene er i forskellig grad repræsenteret i internationale organer på narkotikaområdet (EU, Europarådet, FN) samt i forskellige dertil knyttede arbejdsgrupper.

Når de nordiske lande optræder samlet, kan de nordiske synspunkter få større opmærksomhed og stærkere gennemslagskraft i det internationale samarbejde. De nordiske lande har samarbejdet - på forskellige måder - på narkotikaområdet siden narkotikamisbruget i sin moderne form begyndte at udvikles. Siden 1971 har landene haft et velfungerende samarbejde indenfor rammen af *Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor.*

III. Narkotikaspørgsmål som fagområde under Nordisk Ministerråd

De nordiske Samarbejdsministre besluttede i april 1996 at fortsætte samarbejdet på narkotika-området i en ændret form. Samarbejdet videreføres på politisk plan i et eget, tværsektorielt ministerråd - *Ministerrådet for Narkotikaspørgsmål (MR-Narko)* - sammensat af ministre med ansvar for både kontrollerende, forebyggende og behandlende indsatser. En egen tværsektoriel embedsmandskomité – *Embedsmands-komitéen for Narkotikaspørgsmål (EK-Narko)* - ligger direkte under og er ansvarlig overfor MR-Narko.

Mandat

Ministerrådet og Embedsmandskomitéens mandat er politisk og praktisk samråd, informations- og erfaringsudveksling samt, i størst mulig udstrækning, koordinering af landenes synspunkter og indsatser i internationalt narkotikasamarbejde.

MR- og EK-Narko skal:

- udgøre et forum for tværfaglig informations- og erfaringsudveksling om narkotikasituationen og den narkotikapolitiske udvikling i Norden og internationalt
- initiere tiltag, der kan føre til øget kompetence på problemområder af fællesnordisk interesse
- sammenfatte viden og erfaringer om narkotikapolitiske indsatser i de nordiske lande
- bedømme behovet for fællesnordiske indsatser i europæiske og andre internationale organer samt foretage sammenfatninger af en sådan information, der kan være nødvendig for at gøre det nordiske samarbejde effektivt. EK-Narko skal være platform for en gensidig rapportering fra de internationale organer og deres arbejdsgrupper, hvor de nordiske lande er repræsenteret i forskellig grad.

Samarbejdsorganer

To nordiske samarbejdsorganer, der ligger udenfor MR-Narko's ansvarsområde er af stor betydning for samarbejdet:

- *Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)* er et nordisk samarbejdsorgan under social- og helseministrene. Fællesnordiske forskningsindsatser på narkotikaområdet ligger hovedsagelig på NAD's ansvarsområde, men er af stor interesse for samarbejdet i MR-Narko. I den udstrækning MR-Narko tager initiativer til forskningsprojekter, vil NAD blive konsulteret.
- *Politi- og toll i Norden (PTN-gruppen)* blev etableret efter beslutning af justitsministrerne for at ivaretage samordning af politi- og toldindsatser mellem de nordiske lande og forskellige producent- og transitlande samt operativt samarbejde mellem politi- og toldmyndighederne i Norden.

IV. Målsætningen for samarbejdet

Narkotikapolitikken er en del af den nordiske velfærdspolitik, hvor der lægges vægt på solidaritet, samfundsmæssigt og individuelt ansvar. Indenfor narkotikapolitikken lægger samtlige lande vægt på at afbalancere såvel den politi- og som den toldmæssige indsats med andre forebyggende indsatser.

MR-Narko's hovedmålsætning er at sikre og styrke et kontinuerligt samråd og en informationsudveksling om landenes indsatser mod narkotikamisbrug samt så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora. Målsætningen skal sikres ved tværsektoriel deltagelse af ministre med ansvar for både forebyggelse, behandling, kontrol, retsvæsen og kriminalforsorg. MR-Narko skal være et forum for idé- og erfaringsudveksling, der sigter mod bedre resultater i de respektive landes egne indsatser indenfor forebyggelse, behandling og kontrol.

MR-Narko ønsker - afhængig af de initiativer, der kommer fra landene i Nordens nærområder - at udvikle samarbejdet med Nærområderne for at bidrage til stabilitet, demokrati samt en bæredygtig udvikling. Udviklingen i narkotikasituationen i de lande, der ligger nærmest Norden er af stor betydning.

MR-Narko vil drive aktivt nordisk samarbejde om europæiske og andre internationale spørgsmål, baseret på et fælles værdigrundlag, sammenfaldende interesser og et ønske om at påvirke den europæiske og den internationale dagsorden. Spørgsmål knyttet til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidou-gruppen (Europarådets samarbejdsgruppe for narkotiksager) og FN, vil stå på dagsordenen.

MR-Narko skal være et forum for informel debat om de nordiske landes ageren i europæiske og andre internationale organer. MR-Narko skal bidrage til en klarere profilering internationalt af Norden, nordiske erfaringer og nordiske synspunkter.

MR-Narko lægger vægt på en kontinuerlig, gensidig informationsudveksling mellem NAD og MR-Narko. Den gensidige informationsudveksling mellom PTN-gruppen og Ministerrådet skal fortsættes.

V. Satsningsområder

MR-Narko vil i samarbejdet lægge vægt på følgende områder:

- tiltag for at følge udviklingen i stofmisbrug og tilkomsten af nye misbrugsmønstre og misbrugskulturer i Norden, Nærområderne og internationalt
- samarbejde om indsatser vedrørende forebyggende arbejde, specielt vedrørende indsatser for børn og unge
- samarbejde om indsatser vedrørende behandling og rehabilitering
- samarbejde om retslige spørgsmål
- fælles indsatser i internationale fora
- intensivering og bedre koordinering af politi- og toldsamarbejdet især i forhold til Nordens Nærområder

VI. Årlig handlingsplan

MR-Narko vil hvert år udarbejde en handlingsplan, der bygger på de principper og mål, der er beskrevet ovenfor. År 1997 bygger samarbejdet på det norske formandsskabs forslag (vedlagt).

NORDEN '97
Sektorprogram for narkotikasamarbeidet

1. Innledning

Formannskapets sektorprogram for det nordiske narkotikasamarbeidet tar utgangspunkt i de satsingsområder som er fastsatt generelt for "Norden '97".

Samarbeidsministrene besluttet den 10. april 1996 at Det nordiske kontaktmannsorganet for narkotikaproblemer nedlegges som institusjon fra 1. januar 1997. Som en forutsetning for beslutningen lå at det nordiske samarbejdet innen området skulle bevares og videreføres i en tverrsektoriell embetsmannskomité, formelt opprettet pr. 1. januar 1997. Komiteen ligger direkte under og er ansvarlig overfor Ministerrådet - landenes narkotika-ansvarlige minstre. Dette nye ministerråd er også tverrsektorielt, dvs. landenes justis-, helse- og sosialministre. Komiteens mandat blir politisk og praktisk samråd, informasjons- og erfaringsutveksling, samt, i størst mulig utstrekning, koordinering av landenes synspunkter og innsatser i internasjonalt narkotikasamarbeid. Høyt politisk priorterte forslag til prosjekter kan bevilges prosjektmidler. Samarbeidsministrene har besluttet å avsette 600.000 DK på sosial- og helsesektorens budsjett for å forsterke de samnordiske innsatsene mot narkotikamisbruk. Til tross for den budsjettmessige plasseringen, er det forutsatt at midlene skal kunne brukes innenfor hele det tverrsektorielle samarbeidsfeltet.

Vi foreslår at prosjektene som krever finansiering knyttes nær opp til de tema som skal drøftes i embetsmannskomiteens møter, og at dermed midlene nyttes til enten å legge grunnlag for praktisk nordisk samråd og koordinering, eller til konkret oppfølging i form av konferanser/seminarer.

"Norden '97" legger særlig vekt på at det skal utvikles samarbeid om:

- europeiske og internasjonale spørsmål
- utviklingen i nærområdene
- informasjonsteknologi
- barn og ungdom
- den frivillige sektor
- velferdssamfunnets utfordringer

Samarbeidet om narkotikaspørsmål vil særlig være aktuelt innenfor områdene *europeiske og internasjonale spørsmål, utviklingen i nærområdene, barn og ungdom, og velferdssamfunnets udfordringer.* Tver-rsektorielle temaer prioriteres, herunder samarbejdet i NAD og PTN.

2. Europeiske og internasjonale spørsmål

Formannskapet innbyr til aktivt nordisk samarbeid om europeiske og andre internasjonale spørsmål, basert på et felles verdigrunnlag, sammenfallende interesser og et ønske om å påvirke den europeiske dagsorden. Inter-nasjo-

nale spørsmål; spørsmål knyttet til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidougruppen (Europarådets samarbeidsgruppe for narkotikasaker) og FN, vil stå på dagsordenen for embetsmannsmøtene. I dette året vil vi særlig foreslå at forberedelsene til Generalforsamlingens spesialsesjon i 1998 skal være gjennomgående tema, i særdeleshet utviklingen av en "declaration on the guiding principles of reduction of illicit demand for drugs". Også nordisk koordinering i det europeiske ministermøtet i Pompidougruppen som skal holdes i Tromsø 15.-16. mai 1997, og oppfølging av møtets konklusjoner, vil måtte stå sentralt.

3. Utviklingen i nærområdene

Formannskapet ønsker å utvikle samarbeidet med Nordens nærområder for å bidra til stabilitet, demokrati og en bærekraftig utvikling.

Sverige, Norge og Kommisjonen i EU samfinansierer innfor Pompidougruppens (Europarådet) rammer et etterudanningsprogram for personell i Sentral- og Øst-Europa som arbeider med misbruksproblemer. Programmet gjennomføres i samarbeid med Kommisjonen. Kontaktmannsorganet for narkotikaproblemer bidro i 1996 med nordisk støtte til dette programmet. Vi foreslår at det også i 1997 gis støtte til dette arbeidet.

4. Barn og ungdom

Formannskapet ønsker å sette oppgaver som gjelder barn og ungdom i fokus. Det er videre lagt vekt på forebygging i forhold til utsatte barn og unge.

Innenfor rammen av det nordiske narkotikasamarbeidet, vil dette være et viktig fokus. I alle de nordiske landene synes det å være et behov for en gjennomgang av de forebyggende innsatsen. Internasjonale ungdomskulturelle strømninger, hvor man ofte finner liberale holdninger til, og eksperimenterende bruk av stoffer som cannabis og ecstasy, påvirker ungdomsmiljøene også i Norden. Vi trenger økt kunnskap om disse miljøene, og utveksling av erfaringer om metoder og strategier for forebygging.

Vi vil foreslå at det i 1997 avsettes prosjektmidler til følgende:

- Utredning med sikte på en sammenstillende analyse av nye misbruksmønstre og ungdomskulturelle utviklingstrekk i de nordiske land, samt en oversikt over metode og oppgavefordeling i det forebyggende arbeidet. NAD bør kunne ha en koordinerende rolle, og samarbeide med aktuelle miljøer i de enkelte nordiske land. Rapporten framlegges til diskusjon på EK-narkotikamøtet i juni. Vi foreslår at sekretariatet snarest mulig tar kontakt med aktuelle miljøer i de enkelte land.
- Det bør som en eventuell oppfølging av dette avsettes prosjektmidler til en nordisk forebyggingskonferanse våren 1998, forberedelse høsten 1997.

3. Velferdssamfunnets utfordringer

Formannskapet ønsker å føre videre den fellesnordiske refleksjon om hvordan velferdssamfunnet skal møte morgendagens utfordringer. Bl.a. foreslår formannskapet at de nordiske land sammen drøfter utfordringer og muligheter knyttet til integrasjon i et flerkulturelt samfunn. Kontaktmannsorganet for narkiotikaproblemer arrangerte i 1996 et seminar om innsatser mot narkotika blant innvandrere. Det er behov for fortsatt kontakt og nettverksbygging på dette området. Hensiktsmessig oppfølging av seminaret bør vurderes. Det bør særlig fokuseres på det forebyggende arbeidet.

Innsatsen overfor de tyngste misbrukerne er et aktuelt tema for nordisk koordinering. Ikke minst vil det i 1997 være behov for en framleggelse og drøftelse av synspunkter om og erfaringer med metadonbehandling. Det er foretatt en rekke evalueringsstudier, men det er behov for å foreta en sammenstilling av de erfaringer som er gjort i de enkelte land, og vi foreslår at det avsettes prosjektmidler til en slik sammenstilling før embetsmanns-komiteens høstmøte.

Ministermøte

Vi foreslår at det avhodes et ministermøte mellom de narkotikaansvarlige ministre i november/desember 1997.

Nordenutskottets betänkande

om nordisk forskningspolitisk strategi

(Ministerrådsförslaget, se s. 691)

Till Nordenutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 171/nord om nordisk forskningspolitisk strategi. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 25 juni 1998, den 11 augusti 1998 samt den 24 september 1998.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet föreslår med stöd av vad nedan anförs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B/171/nord om en nordisk forskningspolitisk strategi, med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordenutskottet

2. Sammanfattning av ministerrådsförslaget

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) fick i december 1995 i uppdrag att utarbeta en strategisk plan för en samlad nordisk forskningspolitik. Ett förslag från FPR remissbehandlades i samtliga ministerråd. FPR fick därefter ett förnyat uppdrag om att, med utgångspunkt i analysen av remissvaren, föreslå alternativa modeller för ett samlat forskningspolitiskt program, som kunde säkra koordinering, kvalitet och relevans i det nordiska FoU-samarbetet.

FPR presenterade det nya förslaget *Nordisk forskningspolitisk strategi* för MR-U i december 1997, varefter det sändes på remiss till samtliga ministerråd. Efter ytterligare bearbetning godkändes förslaget av ministerrådet (MR-U resp. MR-SAM) under våren 1998.

Förslagets huvudsakliga innebörd

- Det nordiska FoU-samarbetet samlas inom en överordnad forskningspolitisk strategi.
- Det införs en systematisk initieringsprocess för FoU-verksamhet.
- Det införs en ny finansieringsmodell.

- Det införs en beslutsordning med tydlig ansvarsfördelning mellan den politiska, den forskningsrådgivande och den forskningsutförande nivån.
- MR-U framlägger en årlig översikt och ett samlat budgetförslag för FoU-aktiviteter till MR-SAM.
- Det införs överordnade relevans-, kvalitets- och evalueringskriterier för nordisk FoU-verksamhet.

Den forskningspolitiska strategin ger möjlighet till en forskningspolitisk helhetssyn. Syftet med förslaget är att stärka forskningssamarbetet och kompetensuppbyggnaden i de nordiska länderna. Planläggning och genomförande av de nordiska forskningsinitiativen kan därmed ingå i ländernas reguljära process för internationellt FoU-samarbete. Nya initiativ kommer att grundas på fackministerrådens handlingsplaner samt på rådgivning från forskarsamhället. Förberedelse och prioritering av nya förslag kommer att vara en löpande process.

Strategin innebär en samlad procedur för initiering, prioritering och beslut om nya tidsbegränsade forskningsinitiativ, med huvudvikt på tvärvetenskapligt och sektorsövergripande samarbete. Det innebär att också nya tidsbegränsade forskningsinitiativ vid de nordiska forskningsinstitutionerna omfattas av strategin, men inte basbevillningarna till institutionerna. Basbevillningarna är de medel som avsätts till institutionernas primära drift enligt de kontrakt som utarbetas av ansvarigt fackministerråd.

Strategin skall bidra till en förnyelse av det nordiska FoU-samarbetet genom stöd till tvärsektoriella initiativ i form av forskningsprogram, forskarnätverk eller forskarutbildning. Fackministerråden avgör även i framtiden om sektorernas budgetmedel skall användas till sektorsövergripande initiativ eller till egna projekt och utredningar.

Den forskningspolitiska strategin omfattar forsknings- och utvecklingsverksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget. Det innebär att t ex det nordiska energiforskningsprogrammet, som finansieras genom direkta nationella bidrag inte omfattas.

Proceduren ger dessutom möjlighet till forskningspolitisk rådgivning för de sektorer som så önskar i utvecklingen av nya FoU-aktiviteter, som inte i första hand avses att finansieras över Nordiska ministerrådets budget. Även dessa initiativ kan, om berörda sektorer så önskar, alltså ingå i den systematiska initieringsprocessen och utnyttja det kvalitetssäkringssystem som byggs upp.

Det överordnade systemet för kvalitetssäkring och evaluering av nordisk FoU-verksamhet skall garantera att forskningen bedrivs med hög kvalitet och ger ett mervärde till nationell forskning, att de nordiska FoU-medlen används på optimalt sätt samt att beslutsunderlaget för planering av framtida nordiska FoU-aktiviteter förbättras.

Den föreslagna finansieringsmodellen ("trappmodellen") innebär att den begränsade nordiska budgeten kan användas på ett flexibelt sätt som katalysator för nordiskt FoU-samarbete. Varje år kan en eller flera nya, väl förankrade aktiviteter av varierande omfång och period sättas igång.

Ansvars – och kompetensförhållanden

Regleringen av ansvarsförhållandena mellan aktörerna i ministerrådssystemet för implementering av den forskningspolitiska strategin före-slås bygga på existerande kompetensförhållanden.

Fackministerråden ansvarar för initiering och implementering av FoU–insatser inom respektive område. Den sektorövergripande forsknings-politiska strategin som nu föreslås vilar på ett nära samarbete mellan ansvariga facksektorer, där alla förslag till nya aktiviteter behandlas efter gemensamma kriterier i en samlad prioriteringsprocess.

Utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) har ansvar för koordineringen av förslagen och tar årligen fram en översikt över pågående FoU-aktiviteter samt föreslår en prioriterad lista med nya initiativ.

Samarbetsministrarna (MR-SAM) fastlägger en ram för forsknings-andelen av den nordiska budgeten baserad på MR-U:s förslag till prioriteringar. MR-SAM kan därvid frångå MR-U:s förslag om så bedöms nödvändigt.

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) har ett överordnat tvärsektoriellt ansvar för att ge råd till Nordiska ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor. FPR skall därför i samarbete med facksektorerna initiera forskningssamarbete på alla forskningsområden, med tonvikt på tvärsektoriellt och sektorövergripande samarbete.

FPR kommer att ha ansvar för förberedande koordinering och rådgivning vid utarbetandet av nya initiativ och blir därmed en viktig länk mellan ministerråden, sektorerna och forskningsvärden. FPR skall koordinera synpunkter som kommer från både politisk och operativ nivå. FPR skall varje år förbereda ett samlat förslag till prioritering bland nya initiativ som kan läggas upp till ministerrådsbehandling.

FPR:s sammansättning anpassas så att rådets kompetens svarar mot de tvärgående uppgifterna och bör avspegla ett inflytande från olika facksektorer.

Forskning kommer att utföras vid nordiska universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner liksom vid nordiska forskningsinstitutioner. Ansvaret för den vetenskapliga bedömningen, kvalitetssäkring, genomförande och uppföljning bör ligga hos programstyrelser, som utnämns av relevant fackministerråd.

Budgetmässiga konsekvenser för år 1999

Ministerrådet föreslår att den nya proceduren för det forskningspolitiska samarbetet införs till budgetarbetet som avser år 2000. Generalsekreteraren

har därför i budgetförslaget för år 1999 avsatt 500 TDKK till *Implementering av forskningspolitisk strategi* (budgetpost nr 1165).

3. Nordenutskottet

Det nordiska forskningssamarbetet har, tillsammans med samarbetet inom kultur- språk- och undervisningsområdet en central roll i skapandet och bibehållandet av nordisk samhörighet. I reformeringen av det nordiska samarbetet understryks att satsningen på kultur och undervisning bör fortsätta. Satsningarna bör ha en klar nordisk profil, stärka de nordiska nätverken och allmänhetens känsla för Norden bl.a. som en forskningspolitisk enhet.

Vidare läggs stor vikt vid att främja mobiliteten i de nordiska utbildnings- och forskningsmiljöerna och att främja arbetsfördelning och specialisering inom högre utbildning och forskning mellan de nordiska länderna.

Nordenutskottet noterar att ministerrådet nu efter ett långt och genomgripande utredningsarbetet följer upp reformbeslutet genom att lägga fram en strategi för forskningsområdet. Det nordiska forskningssamarbetet måste i likhet med annan verksamhet koncentreras till områden där det uppnås ett nordiskt mervärde, där Norden kan hävda sig internationellt och där de nordiska länderna har sammanfallande intressen. En väl fungerande metod för att initiera forskningsinsatser och fördela de nordiska medlen till forskning förbättrar möjligheterna att använda resurserna där de gör bästa nytta.

I reformbeslutet fastslogs att alla nya projektförslag och initiativ bör genomgå en noggrann bedömning med utgångspunkt i principen om nordisk nytta. Det är därför logiskt att det inom forskningsområdet har tagits fram en arbetsmetod för att säkerställa att också den nordiska forskningen utformas i enlighet med de rådande kriterierna för nordisk nytta. Utskottet är enigt med ministerrådet att det behövs en samlad procedur för att initiera, prioritera och beslut om forskningsinitiativ och utskottet tillstyrker vidare att huvudvikten i strategin läggs på tvärvetenskapligt och sektorövergripande samarbete med betoning på etablerande och styrkande av forskningsprogram, forskarnätverk eller forskarutbildning. En nackdel är dock att proceduren är komplicerad och innebär att ytterligare en nivå läggs till beslutsprocessen. Det bör i detta sammanhang påpekas att proceduren också måste läggas upp så att det finns möjligheter till parlamentarisk påverkan på och kontroll av att den nordiska forskningen utformas i enlighet med de rådande prioriteringarna. Utskottet vill därför framhålla att införandet av arbetsmetoden inte får medföra att möjligheterna till sådan parlamentarisk påverkan och kontroll försvåras eller i praktiken omöjliggörs jämfört med dagens situation.

All nordisk forskning sker inte i stora sektorövergripande program. En stor del utförs på sektornivå och genomförs inte sällan med en blandning av nordiska och nationella medel. Utskottet anser det mot denna bakgrund oundvikligt att fackministerråden bibehåller en viss rätt att avgöra om sektorernas budgetmedel skall användas till sektorövergripande initiativ eller till

egna projekt och utredningar. Det är dock av vikt att forskningssektorn ges ett stort inflytande över de medel som används till forskning. En dialog mellan forskningssektorn och övriga facksektorer om inriktningen av verksamheten och dispositionen av medel kommer att underlättas av att Forskningspolitiska rådet förstärks med representanter för ett antal facksektorer.

Utskottet noterar i detta sammanhang den begränsning som det innebär att den forskningspolitiska strategin endast omfattar forsknings- och utvecklingsverksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget, innebärande att forskning som finansieras genom direkta nationella bidrag inte omfattas. Utskottet noterar dock att proceduren ger möjlighet till forskningspolitisk rådgivning för de sektorer som så önskar i utvecklingen av nya FoU-aktiviteter, även sådana som inte i första hand avses att finansieras över Nordiska ministerrådets budget.

Nordiska rådet har i flera sammanhang, bl.a. vad gäller den genomgång som gjorts av de nordiska institutionerna i samband med reformprocessen, uttalat att även institutionerna inom forskningsområdet måste utvärderas med utgångspunkt i deras nordiska nytta. Från ministerrådets sida har hänvisats till att en sådan utvärdering först kan ske sedan en forskningspolitisk strategi föreligger. Utskottet konstaterar att ministerrådets forskningsstrategi inte i sig utgör eller omedelbart medför en sådan utvärdering. Strategin omfattar endast nya tidsbegränsade forsknings-initiativ vid de nordiska forskningsinstitutionerna, inte institutionernas medel till primär drift enligt de kontrakt som utarbetas av ansvarigt fackministerråd. Det bör understrykas att strategin är inte heller avsedd att utgöra underlag för institutionsutvärdering utan enbart är en metod att "vaska fram" nordiskt nyttiga forskningsprojekt.

Som redan framhållits ovan anser utskottet att en samlad procedur för att initiera, prioritera och besluta om forskningsinitiativ skall medföra att rådande prioriteringar får genomslag. Utskottet finner det rimligt att anta att den procedur som skisseras i ministerrådsförslaget kommer att fungera enligt avsikt. Vad gäller frågan om respektive institutions nordiska nytta anser utskottet att den i första hand bör föras i budgetprocessen.

Utskottet beklagar att den nya proceduren för det forskningspolitiska samarbetet först införs fullt ut år 2000, innebärande att ministerrådet i budgetförslaget för år 1999 endast avsätter 500 TDKK till implementering av förslaget.

Utskottet noterar dock att FPR redan prövat den tvärsektoriella arbetsmetoden genom att i samarbete med berörda fackministerråd utarbeta förslag till två nya forskningsinitiativ – ett om arktisk forskning och ett om välfärdsforskning.

Insatserna har lett till att ett nordiskt arktiskt forskningsprogram har inletts 1998 och kommer att bedrivas under perioden 1998–2002 med en budget på 6 MDKK per år, totalt 30 MDKK. Vidare ingår i budgetförslaget för år 1999 1,6 MDKK till start av ett forskningsprogram med arbets-namnet: Kul-

turell mångfald och social identitet – de nordiska välfärds-samhällena sett i europeiskt perspektiv.

Sammanfattningsvis anser Nordenutskottet att den nordiska forskningspolitiska strategin måste bli ett viktigt verktyg i det nordiska samarbetet. Det behövs en arbetsmetod för att säkerställa att också den nordiska forskningen utformas i enlighet med de rådande prioriteringarna för det nordiska samarbetet. Utskottet förutsätter att det framtida arbetet kommer att läggas upp på sådant sätt att möjligheterna inte försvåras till parlamentarisk påverkan och kontroll av att den nordiska forskningen utformas i enlighet med de rådande prioriteringarna.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

B 171/nord

Ministerrådsförslag

om nordisk forskningspolitisk strategi

Nordiska Ministerrådet (samarbetsministrarna) överlämnar härmed *Ministerrådsförslag om nordisk forskningspolitisk strategi* inför Nordiska rådets 50:e session i Oslo.

Stockholm den 8 juli 1998

Leif Pagrotsky
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

Ministerrådsförslag om nordisk forskningspolitisk strategi

Härmed överlämnar Nordiska ministerrådet förslag om en procedur för det forskningspolitiska samarbetet till Nordiska rådet för behandling. I detta dokument presenteras förslagets huvudsakliga innebörd, en beskrivning av ansvars- och kompetensförhållandena, en tidsplan i förhållande till budgetprocessen samt budgetmässiga konsekvenser för år 1999. För ytterligare information hänvisas till rapporten *Nordisk forskningspolitisk strategi. Sammendrag af Nordisk Forskningspolitisk Råd's forslag marts 1998.*

Bakgrund

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) fick i december 1995 i uppdrag av utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U), med stöd från samarbetsministrarna (MR-SAM), att utarbeta en strategisk plan för en samlad nordisk forskningspolitik. Förslaget från FPR till *Ett nytt nordiskt forskningspolitiskt program* godkändes av MR-U i december 1996 och överlämnades till MR-SAM för behandling och remisshantering i samtliga ministerråd. Efter remissbehandlingen beslutade MR-SAM att sända tillbaka förslaget till MR-U med anmodan om en viss revision. Därefter beslutade MR-U i juni 1997 att ge FPR ett förnyat uppdrag om att, med utgångspunkt i analysen av remissvaren, föreslå alternativa modeller för ett samlat forskningspolitiskt program, som kunde säkra koordinering, kvalitet och relevans i det nordiska FoU-samarbetet.

FPR presenterade det nya förslaget *Nordisk forskningspolitisk strategi* för MR-U i december 1997, varefter det sändes på remiss till samtliga ministerråd. Efter ytterligare bearbetning godkändes förslaget av ministerrådet (MR-U resp. MR-SAM) under våren 1998.

Förslagets huvudsakliga innebörd

Huvudslutsatserna i förslaget till en *Nordisk forskningspolitisk strategi* är att:

- Det nordiska FoU-samarbetet samlas inom en överordnad forskningspolitisk strategi.
- Det införs en systematisk initieringsprocess för FoU-verksamhet.
- Det införs en ny finansieringsmodell.
- Det införs en beslutsordning med tydlig ansvarsfördelning mellan den politiska, den forskningsrådgivande och den forskningsutförande nivån.
  - MR-U framlägger en årlig översikt och ett samlat budgetförslag för FoU-aktiviteter till MR-SAM.
  - Det införs överordnade relevans-, kvalitets- och evalueringskriterier för nordisk FoU-verksamhet.

Den forskningspolitiska strategin ger möjlighet till en forskningspolitisk helhetssyn. Syftet med förslaget är att stärka forskningssamarbetet och kompetensuppbyggnaden i de nordiska länderna. Planläggning och genomföran-

de av de nordiska forskningsinitiativen kan därmed ingå i ländernas reguljära process för internationellt FoU-samarbete. Nya initiativ kommer att grundas på fackministerrådens handlingsplaner samt på rådgivning från forskarsamhället. Förberedelse och prioritering av nya förslag kommer att vara en löpande process.

Strategin innebär en samlad procedur för initiering, prioritering och beslut om nya tidsbegränsade forskningsinitiativ, med huvudvikt på tvärvetenskapligt och sektorsövergripande samarbete. Det innebär att också nya tidsbegränsade forskningsinitiativ vid de nordiska forskningsinstitutionerna omfattas av strategin, men inte basbevillningarna till institutionerna. Basbevillningarna är de medel som avsätts till institutioner-nas primära drift enligt de kontrakt som utarbetas av ansvarigt fackministerråd.

Strategin skall bidra till en förnyelse av det nordiska FoU-samarbetet genom stöd till tvärsektoriella initiativ i form av forskningsprogram, forskarnätverk eller forskarutbildning. Fackministerråden avgör även i framtiden om sektorernas budgetmedel skall användas till sektorsövergripande initiativ eller till egna projekt och utredningar.

Den forskningspolitiska strategin omfattar forsknings- och utvecklingsverksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget. Det innebär att t ex det nordiska energiforskningsprogrammet, som finansieras genom direkta nationella bidrag inte omfattas.

Proceduren ger dessutom möjlighet till forskningspolitisk rådgivning för de sektorer som så önskar i utvecklingen av nya FoU-aktiviteter, som inte i första hand avses att finansieras över Nordiska ministerrådets budget. Även dessa initiativ kan, om berörda sektorer så önskar, alltså ingå i den systematiska initieringsprocessen och utnyttja det kvalitetssäkringssystem som byggs upp.

Det överordnade systemet för kvalitetssäkring och evaluering av nordisk FoU-verksamhet skall garantera att forskningen bedrivs med hög kvalitet och ger ett mervärde till nationell forskning, att de nordiska FoU-medlen används på optimalt sätt samt att beslutsunderlaget för planering av framtida nordiska FoU-aktiviteter förbättras.

Den föreslagna finansieringsmodellen ("trappemodellen") innebär att den begränsade nordiska budgeten kan användas på ett flexibelt sätt som katalysator för nordiskt FoU-samarbete. Varje år kan en eller flera nya, väl förankrade aktiviteter av varierande omfång och period sättas igång.

Ansvars – och kompetensförhållanden

Regleringen av ansvarsförhållandena mellan aktörerna i ministerrådssystemet för implementering av den forskningspolitiska strategin föreslås bygga på existerande kompetensförhållanden.

Fackministerråden ansvarar för initiering och implementering av FoU-insatser inom respektive område. Den sektorsövergripande forskningspoli-

tiska strategin som nu föreslås vilar på ett nära samarbete mellan ansvariga facksektorer, där alla förslag till nya aktiviteter behandlas efter gemensamma kriterier i en samlad prioriteringsprocess.

Utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) har ansvar för koordineringen av förslagen och tar årligen fram en översikt över pågående FoU-aktiviteter samt föreslår en prioriterad lista med nya initiativ.

Samarbetsministrarna (MR-SAM) fastlägger en ram för forsknings-andelen av den nordiska budgeten baserad på MR-U:s förslag till prioriteringar. MR-SAM kan därvid frångå MR-U:s förslag om så bedöms nödvändigt.

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) har ett överordnat tvärsektoriellt ansvar för att ge råd till Nordiska ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor. FPR skall därför i samarbete med facksektorerna initiera forskningssamarbete på alla forskningsområden, med tonvikt på tvärsektoriellt och sektorsövergripande samarbete.

FPR kommer att ha ansvar för förberedande koordinering och rådgivning vid utarbetandet av nya initiativ och blir därmed en viktig länk mellan ministerråden, sektorerna och forskningsvärden. FPR skall koordinera synpunkter som kommer från både politisk och operativ nivå. FPR skall varje år förbereda ett samlat förslag till prioritering bland nya initiativ som kan läggas upp till ministerrådsbehandling.

FPR:s sammansättning anpassas så att rådets kompetens svarar mot de tvärgående uppgifterna och bör avspegla ett inflytande från olika facksektorer.

Forskning kommer att utföras vid nordiska universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner liksom vid nordiska forskningsinstitutioner. Ansvaret för den vetenskapliga bedömningen, kvalitetssäkring, genomförande och uppföljning bör ligga hos programstyrelser, som utnämns av relevant fackministerråd.

Tidsplan i förhållande till budgetprocessen

Följande tidsplan föreslås gälla för sammanlänkningen av den forskningspolitiska strategin med budgetprocessen:

Förberedelse år –1

april - oktober	FPR och fackministerråden diskuterar nya initiativ för år +1.
november	FPR lämnar översikt över pågående FoU-aktiviteter, FoU-aktiviteter som fasas ut samt en prioriterad lista över nya initiativ till MR-U.
december	MR-U fattar beslut om prioriteringen av FoU - insatser och lämnar förslag till MR-SAM.

Beslut år 0

januari/februari MR-SAM fastställer budgetdirektiven för arbetet med budgeten för år +1. I direktiven fastläggs en ram för forskningsinsatser baserad på MR-U:s förslag.

juni MR-SAM:s förslag till budget för år +1 lämnas till Nordiska rådet som vid sessionen i november lämnar sina synpunkter. Slutlig budget fastställs i november/-december.

Implementering år +1

Politiskt godkända förslag implementeras av huvudansvarigt fackministerråd.

Budgetmässiga konsekvenser för år 1999

Ministerrådet föreslår att den nya proceduren för det forskningspolitiska samarbetet införs till budgetarbetet som avser år 2000. Generalsekreteraren har därför i budgetförslaget för år 1999 avsatt 500 TDKK till *Implementering av forskningspolitisk strategi* (budgetpost nr 1165).

MR-U beslutade i juni 1997, samtidigt med det förnyade uppdraget till FPR, att ge FPR i uppdrag att pröva den tvärsektoriella arbetsmetoden genom att i samarbete med relevanta fackministerråd utarbeta förslag till två nya forskningsinitiativ - om arktisk forskning och om välfärdsforskning.

I ministerrådets budget för 1998 ingår *Nordisk arktisk forskningsprogram* för perioden 1998 –2002 med en budget på 6.000 TDKK per år, totalt 30.000 TDKK (budgetpost nr 1164).

Generalsekreteraren har dessutom i budgetförslaget för år 1999 avsatt 1.600 TDKK till start av ett forskningsprogram med arbetsnamnet: *Kulturell mångfald och social identitet – de nordiska välfärdssamhällena sett i europeiskt perspektiv* (budgetpost nr 2401).

Nordisk Forskningspolitisk strategi

Sammendrag af

Nordisk Forskningspolitisk Råd's forslag

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning af forslag til en nordisk forskningspolitisk strategi..... 697

1. Indledning..... 699
1.1. FPR's opdrag..... 699

2. Nordisk Forskningssamarbejde..... 699
2.1 Overordnede målsætninger for nordisk FoU samarbejde... 699
2.2 Det eksisterende FoU-samarbejde..... 700

3. FPR's forslag til initiering af nordisk FoU-samarbejde..... 701
3.1 Kriterier for fremtidigt nordisk forskningssamarbejde..... 701
3.2 Virkemidler..... 702
3.3 Arbejdsfordeling mellem politisk, forskningsrådgivende og udførende niveau..... 702
3.4 Initiering af nye forslag til FoU..... 705
3.5 Finansieringsmodel..... 707
3.6 Kvalitetssikring og evaluering..... 708

4. Forslag til nye forskningsinitiativer..... 709

Bilag 1: Oversigt over Nordisk Ministerråds finansiering af FoU i perioden 1988 til 1997..... 711

Sammenfatning af forslag til en nordisk forskningspolitisk strategi
Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) har af uddannelses- og forskningsministrene (MR-U), med støtte fra samarbejdsministrene (MR-SAM), fået i opdrag at udarbejde et forslag til en strategisk plan for en ny nordisk forskningspolitik. Målsætningen er, at forsknings- og udviklingsvirksomhed (FoU) finansieret over Nordisk Ministerråds budget prioriteres inden for en samlet ramme.

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) **foreslår**:

- **Det nordiske FoU-samarbejde samles inden for en overordnet forskningspolitisk strategi**

Formålet er at indføre en samlet proces for initiering, prioritering og beslutning om nye forskningsinitiativer med hovedvægt på tværsektorielle og sektorovergribende samarbejde. Det giver mulighed for et forskningspolitisk helhedssyn. Planlægning og gennemførelse af nordiske forskningsinitiativer kan dermed forankres i områder, som er prioriteret nationalt.

- **Der indføres en ny finansieringsmodel**

Af hensyn til det forholdsvis begrænsede nordiske budget er det væsentligt, at indsatsen koncentreres til områder med høj prioritet for nordisk FoU-samarbejde. Aktiviteter, der foreslås inkluderet i en nordisk forskningspolitisk strategi, omfatter tidsbegrænsede tværsektorielle initiativer i form af: *forskningsprogrammer, forskernetværk eller forskeruddannelse*. Forslaget omfatter også tidsbegrænsede forskningsinitiativer ved de nordiske FoU institutioner men ikke institutionernes basisbevillinger. Forslaget omfatter heller ikke projekter og udredningsopgaver, der gennemføres af fagministerråd.

For at udnytte det begrænsede fællesnordiske budget bedst muligt som katalysator for nordisk FoU samarbejde foreslås det, at man indfører en fleksibel finansieringsmodel (*"trappemodellen"*), hvor der hvert år kan sættes et mindre antal nye initiativer i gang af varierende længde og omfang. Fagministerrådene afgør selv om sektorernes budgetmidler skal anvendes til sektorovergribende initiativer eller til egne projekter og udredninger.

- **Der indføres en beslutningsorden med tydelig ansvarsfordeling mellem det politiske, det forskningsrådgivende og det forskningsudførende niveau.**

Det politiske niveau
Fagministerrådene er ansvarlige for initiering af FoU aktiviteter. En sektorovergribende forskningspolitisk strategi kræver et tæt samarbejde mellem de ansvarlige fagsektorer, hvor alle forslag behandles efter fælles kriterier i en samlet prioriteringsproces. Det foreslås at *Undervisnings- og forskningsministrene* (MR-U) får ansvar for koordinering og fremlæggelse af budgetfor-

slag. MR-U udarbejder en årlig oversigt over igangværende FoU-aktiviteter og et forslag om prioriterede FoU-initiativer til *Samarbejdsministrene* (MR-SAM), der fastsætter en samlet budgetramme.

Det forskningsrådgivende niveau.

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) har et overordnet tværsektorielt ansvar for at rådgive Nordisk Ministerråd i langsigtede og overgribende forskningspolitiske spørgsmål. FPR skal i samarbejde med fagsektorerne initiere forskningssamarbejde på alle forskningsområder med vægt på tværvidenskabeligt og sektorovergribende samarbejde.

FPR bør have ansvar for koordinering ved udarbejdelse af nye initiativer og er dermed et vigtigt bindeled mellem ministerrådene, fagsektorerne ved Ministerrådet og forskningsverdenen. FPR skal koordinere synspunkter, som kommer fra både det politiske og det forskningsrådgivende og det forskningsudførende niveau. FPR skal hvert år forberede et samlet forslag til prioritering blandt nye initiativer, som lægges op på ministerrådsniveau til behandling.

FPR vil, for at identificere nye muligheder for forskningssamarbejde, med jævne mellemrum arrangere seminarier med bred deltagelse af ministerrådets fagsektorer og forskningsrådgivende organer.

FPR udvikler i samarbejde med fagsektorerne et ensartet kvalitets- og evalueringssystem samt generelle regler for ansøgningsprocedure, administration, opfølgning, resultatrapportering og information. FPR har ansvaret for at iværksætte eksterne evalueringer efter nærmere vurdering.

FPR's sammensætning må tages op til vurdering, så rådets kompetence passer til de tværgående opgaver. Det er vigtigt at rådet har forankring i de vigtigste nationale organer, der finansierer forskning. FPR's sammensætning bør afspejle indflydelse fra fagsektorerne.

FPR peger på behovet for, at der tilføres tilstrækkelig sekretariatsbistand til at løse de nævnte opgaver.

Det forskningsudførende og -administrative niveau

Ansvaret for videnskabelig bedømmelse, kvalitetssikring, gennemførelse og opfølgning bør ligge hos *programstyrelser*, efter fastsatte generelle retningslinier. Programstyrelserne udnævnes af fagministerrådene efter indstilling fra nationale forskningsråd og andre forskningsrådgivende organer.

Det administrative ansvar placeres hos en institution i Norden, med den nødvendige kompetence. Nordisk Ministerråds almene regler for administration anvendes for alle bevillinger.

Forskningen udføres ved universiteter, højskoler og forskningsinstitutter i Norden, herunder de fælles nordiske forskningsinstitutter.

Indledning

1.1 FPR's opdrag

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) fik i 1995 i opdrag af undervisnings- og forskningsministrene (MR-U) med støtte fra samarbejdsministrene (MR-SAM) at udarbejde en strategisk plan for en samlet nordisk forskningspolitik. Den overordnede målsætning var inden for en samlet budgetramme at tilvejebringe en koordinering og prioritering af alle forsknings- og udviklings- (FoU) aktiviteter finansieret af Nordisk Ministerråd. Forslaget skulle fremme den forskning, som vurderes at repræsentere nordiske styrkepositioner. Forslaget skulle være et policy dokument, der kunne udgøre et grundlag for fremtidige beslutninger om støtte indenfor forskningsområdet.

FPR afleverede i oktober 1996 forslag til *"Ett nytt nordisk forsknings-politisk program"*, som blev godkendt af undervisnings- og forskningsministrene (MR-U) i december 1996. hvorefter det blev oversendt til samarbejdsministrene for remisbehandling hos samtlige fagministerråd. Efter remisbehandlingen besluttede MR-SAM at sende forslaget tilbage til MR-U med opfordring til en vis revision. Uddannelses- og forskningsministrene (MR-U) besluttede i juni 1997, at give Nordisk forskningspolitisk råd et fornyet opdrag til med udgangspunkt i remissvarene at udarbejde et forslag til en ny procedure for forskningssamarbejdet, som kunne sikre kvalitet og relevans i det nordiske FoU samarbejde.

FPR præsenterede et nyt forlag: *Nordisk forskningspolitisk strategi* for uddannelses- og forskningsministrene (MR-U) i december 1997, hvorefter forslaget blev sendt på remiss i samtlige ministerråd i perioden december 1997 til februar 1998. Efter yderligere bearbejdning blev forslaget godkendt af MR-U i marts 1998.

Det nu foreliggende forslag til en nordisk forskningspolitisk strategi tager udgangspunkt i remissvarenes tilslutning til en overordnet koordinerings- og prioriteringsprocedure med ensartede kvalitets- og evalueringskriterier for tidsbegrænsede nordiske FoU-aktiviteter. Strategien indeholder en enkel organisatorisk model med tydelig arbejdsdeling mellem det politiske, det forskningsrådgivende og det forskningsudførende niveau. Den beskriver en generel initieringsproces for nye forslag til nordiske forskningsaktiviteter samt en fleksibel finansieringsmodel. FPR vurderer, at man med disse ændringer har imødekommet den fremsatte kritik i fagministerrådenes remissvar.

2. Nordisk Forskningssamarbejde

2.1 Overordnede målsætninger for nordisk FoU samarbejde

Grundlaget for den samlede, sektorovergribende, nordiske forskningspolitiske strategi, som her foreslås, er de overordnede målsætninger for det nordi-

ske samarbejde, som de er defineret med de tre samarbejdsområder (*Nordiskt samarbejde i en ny tid, 1995):*

1. *Samarbete inom Norden*
2. *Norden och Europa/EU/EES*
3. *Norden och dess närområden*

Under *Samarbete inom Norden* angives at en af hovedprioriteringen skal være kultur og uddannelse. Uddannelses- og forskningssamarbejdet skal:

- lägga ökad vikt vid resurssparande infrastrukturlösningar;
- främja mobiliteten i de nordiska utbildnings- och forskningsmiljöerna;
- stärka den nordiska dimensionen i europeiskt utbildningssamarbete;
- främja arbetsfördelning och specialisering inom högre utbildning och forskning mellan de nordiska länderna.

Under Norden och Europa nævnes forskningspolitik som et prioriteret område: Forskningssamarbetet skall särskilt främja gemensamma forskningsprojekt, forskningsinstitutioner, särskilt på smala och kostnadskrävande områden, i syfte att ge nordiska forskare och forskningsmiljöer en stark ställning i det europeiska och internationella samarbetet.

Under *Norden och dess närområden* angives det, at målsætningen med nordisk samarbejdspolitik er: *att verka för lösningar på miljöproblemen i Östersjöregionen och Arktis samt för ett ansvarsfullt och bärkraftigt resursutnyttjande i området.* Blandt prioriteringerne nævnes det at *det arktiska området har ett särskilt intresse för Norden.*

Hertil kommer, at princippet om *nordisk nytte* skal være afgørende for hvilke aktiviteter, der finansieres og udføres i nordisk regi. Med begrænsede økonomiske og menneskelige ressourcer er det vigtigt, at virksomheden i institutioner og programmer koncentreres til områder, der giver en nordisk merværdi, herunder:

- avser verksamhet som annars skulle ske i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensamma nordiska lösningar,
- manifesterar och utvecklar nordisk samhörighet,
- ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Den centrale målsætning for en nordisk forskningspolitisk strategi er at øge omfanget af det nordiske FoU-samarbejde, at synliggøre de nordiske prioriteringer, samt at sikre kvalitet og relevans. Det nordiske forskningssamarbejde skal støtte og stimulere nordisk samarbejde også udenfor Nordisk Ministerråds regi. En nordisk forskningspolitisk strategi må ikke udelukke muligheder for samarbejde mellem to eller flere nordiske lande eller muligheden for at finansiere samarbejdet med nationale eller internationale midler.

2.2 Det eksisterende FoU-samarbejde

Over Nordisk Ministerråds budget stilles omkring 200 millioner DKK til rådighed for forsknings- og udviklingsvirksomhed. I bilag 1 gives en oversigt over udviklingen i FoU-andelen af budgettet for perioden 1988 til 1997. Som

det kan ses, er FoU-andelen af budgettet både relativt og absolut faldet væsentligt i perioden.

FoU-virksomhed finansieres indenfor de fleste af Ministerrådets sektorer og udgør en af de største poster på budgettet. En del af midlerne fordeles gennem generelle støtteordninger såsom Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA) og Nordisk Industrifond. De øvrige midler anvendes hovedsagelig til finansiering af et antal forskningsinstitutter og tidsbegrænsede forskningsprogrammer. Endelig råder sektorerne over en mindre portion dispositionsmidler (frie midler), som i varierende omfang anvendes til tidsbegrænsede FoU-projekter og udredninger. FoU- ressourcernes fordeling på videnskabsområder viser, at mere end halvdelen går til naturvidenskab og teknik. Omkring en fjerdedel går til samfundsvidenskab og humaniora. Den resterende fjerdedel fordeles jævnt mellem medicin og sundhedsvidenskab, jordbrugsvidenskab og tværvidenskabelig forskning.

Ansvaret for forskningsprogrammer, -institutioner og støtteordninger er placeret hos de enkelte fagministerråd. Der lægges med ministerrådets nuværende praksis ikke et overordnet syn på udviklingen af nordiske forskningsaktiviteter.

Udenfor Nordisk Ministerråds regi finder man et omfattende nordisk forskningssamarbejde direkte mellem universiteter og andre forskningsinstitutioner. Ved siden af forskningsinstitutionerne er der en lang række aktører, der initierer forskningssamarbejde, som f.eks. forskningsrådenes nordiske samarbejdsorganer. Samarbejdet kan til tider resultere i nordiske konsortier om større forsknings- opgaver eller deltagelse i store internationale forskningsprogrammer. F.eks. finansieres et nordisk energiforskningsprogram direkte af nationale midler udenom Ministerrådets budget.

3. FPR's forslag til initiering af nordisk FoU-samarbejde

3.1 Kriterier for fremtidigt nordisk forskningssamarbejde

FPR foreslår en nordisk forskningspolitisk strategi, der ud fra nuværende og fremtidige kvalitets- og relevanskriterier skal stimulere og udbygge det nordiske forskningssamarbejde, synliggøre de nordiske prioriteringer og øge kvaliteten og relevansen i samarbejdet. Nordisk Ministerråd ses som et væsentligt forum for initiering og iværksættelse af fælles nordisk forskningssamarbejde, inklusiv initiativer, der ikke nødvendigvis finansieres over det begrænsede fællesnordiske budget

Det nordiske FoU-samarbejde skal bidrage til at styrke den nordiske kulturelle identitet, udvikle nordisk samfundstruktur, medvirke til en miljøvenlig og bæredygtig samfundsudvikling.

FoU-samarbejdet må udgå fra de særlige nordiske forudsætninger med henblik på at styrke og udvikle det nordiske fællesskab, der bygger på ensar-

tede værdinormer og som afspejler Nordens særlige sproglige, kulturelle, historiske og geografiske præg.

Der må satses på områder, der kan skabe nordisk merværdi i tilknytning til nationale indsatsområder til fordel for et konkurrencedygtigt, innovativt og bæredygtigt næringsliv og en rigere kundskabskultur.

Stimulering af forskeres uddannelse og mobilitet samt etablering af nordiske forskernetværk bør være vigtige elementer i det nordiske FoU-samarbejde.

3.2 Virkemidler

Forslaget omfatter tidsbegrænsede bevillinger til nordiske *forskningsprogrammer* og *-netværk, forskeruddannelse* og *kompetenceopbygning* med eget programstyre eller placeret ved en af de nordiske institutioner. De nordiske bevillinger skal bidrage til at give nationale bevillinger på et forskningsområde en nordisk merværdi. Forslaget omfatter ikke basisbevillinger til nordiske forskningsinstitutioners primære drift og ikke fag-sektorernes projekt- og udredningsvirksomhed.

3.3 Arbejdsfordeling mellem politisk, forskningsrådgivende og ud-førende niveau

Det nordiske forskningssamarbejde bygger på fælles nordiske prioriteringer, der fastsættes af de nordiske ministerråd samt på initiativer fra forskningsrådgivende organer, næringslivet og forskningsverdenen. Ansvaret for afsætning af budgetrammer til forskning ligger nationalt hos regeringerne og i Nordisk Ministerråd hos samarbejdsministrene. Relevansvurdering og prioritering mellem mulige forskningsinitiativer ligger i den forskningspolitiske rådgivning hos forskningsråd og andre forskningsrådgivende organer under fagministerråd. Ansvaret for gennemførelse af forskningen ligger på de enkelte forskningsinstitutioner.

For det fælles nordiske forskningssamarbejde foreslår FPR derfor, at man indfører en klar arbejdsdeling mellem de tre niveauer (se figur 1):

1. politiske niveau
2. forskningsrådgivende niveau
3. forskningsudførende og -administrative niveau.

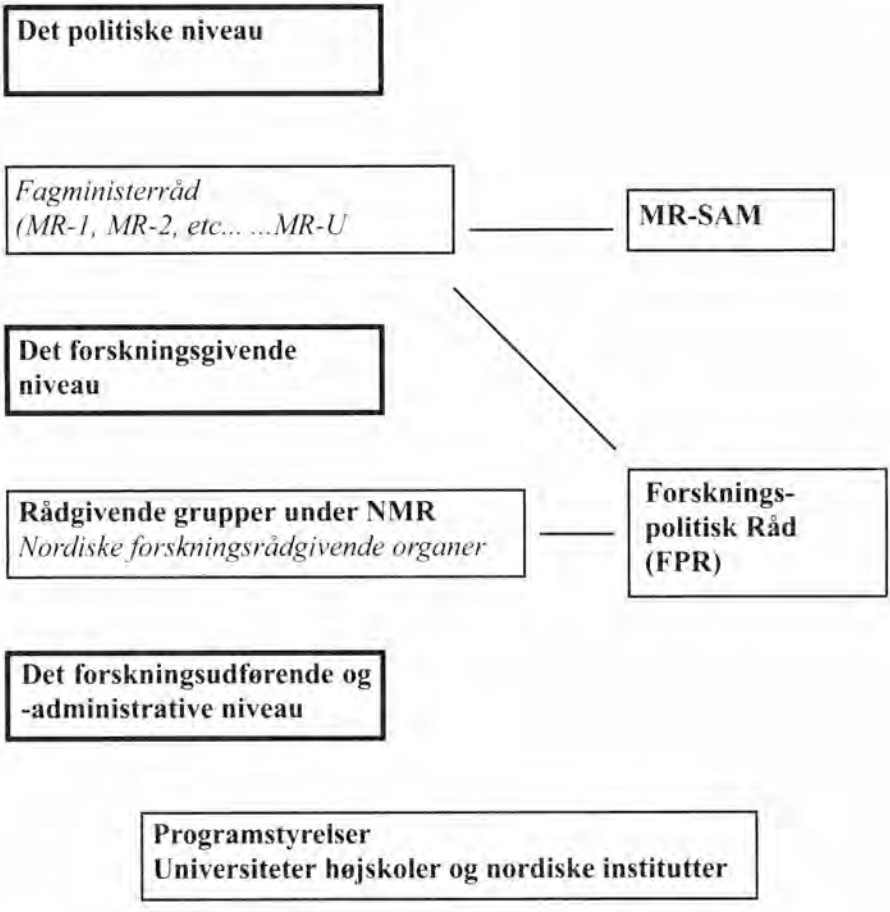

***Figur 1**: Arbejdsfordeling mellem det politiske, forskningsrådgivende og forskningsudførende niveau. Koordinationsprocessen sker horisontalt og vertikalt mellem alle tre niveauer.*

Det politiske niveau

Det nordiske forskningssamarbejde kan få betydelig større gennemslagskraft gennem en systematisk og bred initieringsproces, der skal sikre den bedst mulige udnyttelse af eksisterende faciliteter og ressourcer. En sektorovergribende forskningspolitisk strategi kræver et tæt samarbejde mellem de ansvarlige fagsektorer. Alle forslag til nye aktiviteter må behandles efter fælles kriterier i en samlet prioriteringsproces. Hovedansvaret for at initiere ny FoU aktiviteter ligger hos de enkelte *fagministerråd* og deres rådgivende organer i tæt samarbejde med andre fagsektorer.

Det foreslås at *undervisnings- og forskningsministrene* (MR-U) får ansvaret for at koordinere arbejdet. MR-U skal derfor årligt på vegne af alle mini-

sterråd, fremlægge et forslag til budget og prioritering af nye FoU-aktiviteter til *samarbejdsministrene* (MR-SAM). Forslaget indgår i Nordisk Ministerråds samlede budgetproces. Samarbejdsministrene har det overordnede ansvar for at afsætte en ramme for forskningsandelen af det nordiske budget.

Det forskningsrådgivende niveau

Nordisk Forskningspolitisk Råd er i sit mandat blevet pålagt at følge forskningsudviklingen på alle fagområder for at kunne rådgive ministerrådene om udviklingsmuligheder for det nordiske samarbejde. Det foreslås, at FPR får det overordnede ansvar for at stimulere og koordinere udarbejdelsen af forslag til forskningssamarbejde. FPR bliver dermed et vigtigt led mellem ministerrådets fagsektorer, ministerråd og forskningsverdenen.

FPR får til opgave hvert år at fremlægge en oversigt over FoU-aktiviteter under Nordisk Ministerråd samt forslag til nye forskningsinitiativer. På basis af fagministerrådenes behandling og prioritering udarbejder MR-U et samlet prioriteret forslag som indgår i budgetprocessen. FPR får samtidig ansvar for at udvikle generelle regler for kvalitetssikring og evaluering.

FPR's sammensætning må tages op til vurdering, så rådets kompetence passer til de opgave, det pålægges. Det er vigtigt, at rådets sammensætning afspejler dets tværfaglige ansvar. Rådet må desuden have forankring i de nationale forskningsfinansierende organer. Det bør overvejes at reducere antallet af medlemmer af rådet som for nærværende har 15 medlemmer, heraf tre medlemmer fra hvert af de nordiske lande med mulighed for at de selvstyrende områder udpeger én repræsentant hver. FPR bør fortsat ligge under MR-U.

Rådet må tilføres tilstrækkelig sekretariatsbistand til at løse de nævnte opgaver.

Det forskningsudførende og administrative niveau

Ansvaret for videnskabelig bedømmelse, kvalitetssikring, gennemførelse, administration, opfølgning og formidling af forskningens resultater skal ligge hos *programstyrelser*, der udnævnes af fagministerrådene efter indstilling fra nationale forskningsråd og andre forskningsrådgivende organer. Det administrative ansvar placeres hos institutioner i Norden med den nødvendige kompetence.

Forskningen udføres ved nordiske universiteter, højskoler og andre forskningsudførende institutioner, herunder de fælles nordiske forskningsinstitutioner. For fællesnordiske forskningsinitiativer skal virksomheden styres gennem en kontrakt med Nordisk Ministerråd, der beskriver målsætningen for arbejdet og fastlægger krav til rapportering og administration. Nordisk Ministerråds sekretariat bør ikke have det operative ansvar for forskningsaktiviteter.

FPR vil sammen med fagsektorerne udarbejde generelle retningslinier for kvalitetssikring og evaluering. FPR bør have ansvaret for at iværksætte eksterne evalueringer efter nærmere vurdering.

3.4 Initiering af nye forslag til FoU

Den forskningspolitiske proces må ses som en kontinuert proces, der systematisk gennemgår fagområder for mulige fælles nordiske initiativer (se figur 2). Initieringsprocessen baseres på de prioriteringer, der besluttes af fagministerrådene og som beskrives i sektorernes handlingsplaner. Der er desuden mulighed for at inddrage forslag fra forskningsrådgivende organer, Nordisk Råd samt direkte fra forskersamfundet og næringslivet.

FPR vil som led i denne proces med jævne mellemrum arrangere seminarier for at identificere nye muligheder for forskningssamarbejde med deltagelse fra fagsektorerne i Nordisk Ministerråd og forskningsrådgivende organer.

Initieringsprocessen tager udgangspunkt i fagministerrådenes handlingsplaner og de fastlagte kriterier for nordisk FoU samarbejde. I samarbejde med fagsektorerne foretager FPR en prioritering blandt mulige ideer. FPR opretholder en rullende liste over mulige initiativer *(list of opportunities)* og finansierer efter samråd med de berørte fagsektorer, udviklingen af ideer til egentlige programforslag. I den forbindelse kan der nedsættes en eller flere ekspertgrupper, hvis arbejde vil danne grundlag for de programforslag, som udarbejdes af FPR i samarbejde med fagsektorerne. Der vil løbende blive udarbejdet et antal forslag, som konkurrerer om finansiering fra det nordiske FoU-budget. De forslag, der ikke i første omgang opnår finansiering, kan tages op til vurdering senere eller må søge national finansiering. I dag finansieres enkelte fællesnordisk programmer, som f.eks. det nordiske energiforskningsprogram, direkte af nationale midler.

Færdige forslag behandles af de respektive fagministerråd. Baseret på fagministerrådenes vurderinger og interesse i at deltage, beslutter MR-U om prioriteringen og udarbejder et årligt forslag om nye FoU-initiativer som indgår i budgetprocessen og oversendes til samarbejdsministrene (MR-SAM).

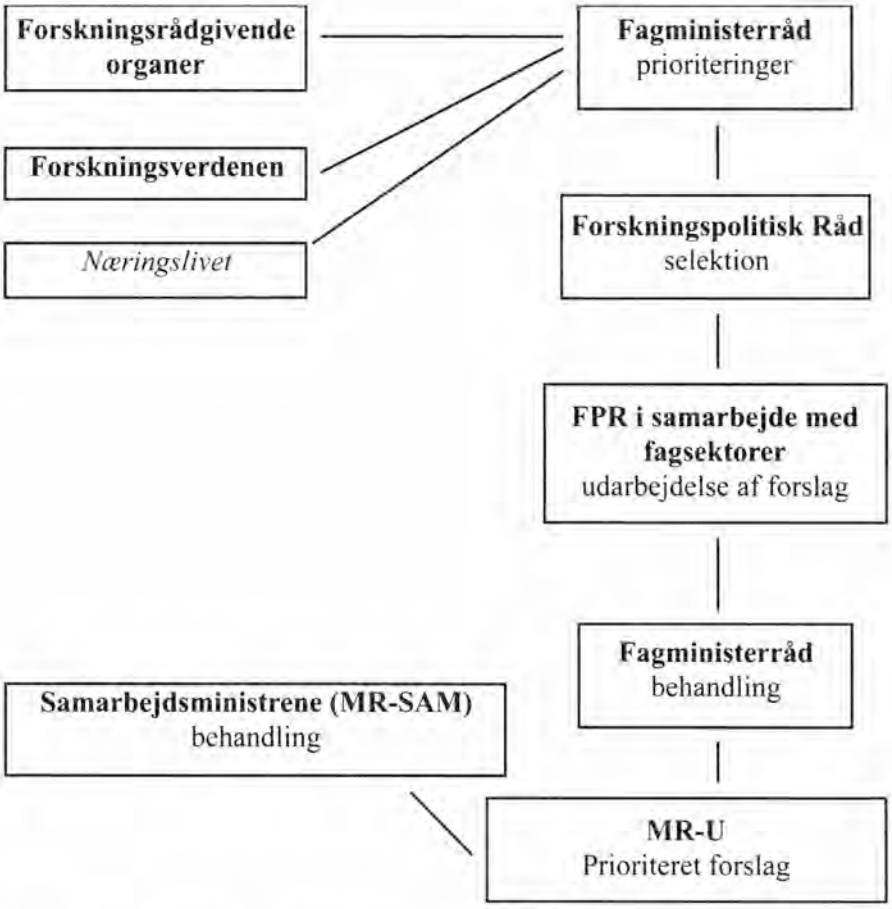

***Figur 2**. Initierings- og prioriteringsprocessen for nye forskningsaktiviter.*

Når et forslag er vedtaget og bevilget udnævnes et *programstyre* af relevant fagministerråd. Programstyret og dets sekretariat placeres under det ansvarlige fagministerråd. Programstyret har det overordnede ansvar for at gennemføre programmet, herunder udlysning, behandling af ansøgninger, kvalitetssikring, budgetter og opfølgning. Programstyret afgiver årligt en rapport til Nordisk Ministerråd.

Den praktiske sekretariatsbetjening bør ikke ligge hos Nordisk Ministerråd, men placeres hos en institution i Norden med den nødvendige kompetence. Medarbejdere i Nordisk Ministerråd er dog budgetansvarlige for ministerrådets andel af budgettet og har som sådan observatørstatus i programstyrelser.

Nordiske forskningsinstitutioner og støtteordninger

Det overordnede ansvar for nordiske forskningsinstitutionerne og støtteordninger ligger hos fagministerrådene som aftaler målsætning og basisbevillinger i 3-årige kontrakter. Institutionsstyrelserne refererer direkte til de relevante fagministerråd. De fælles kriterier som skal indføres for kvalitetssikring og evaluering af forskningsvirksomhed, skal også omfatte de nordiske institutioner. Som led i det kvalitetssikrende arbejde modtager Ministerrådet årsrapporter og arbejdsplaner fra institutionsstyrelserne. FPR får kopi af dette materiale og kan på dette grundlag rådgive det ansvarlige ministerråd.

Forslag der vedrører tidsbegrænsede FoU-initiativer ved de nordiske institutionerne og støtteordninger omfattes af den forskningspolitiske strategi og indgår i den samlede årlige prioritering, som MR-U lægger frem.

3.5 Finansieringsmodel

FPR anbefaler, at man i Nordisk Ministerråd implementerer en fleksibel finansieringsmodel *"trappemodellen"*, se figur 3, hvor man hvert år sætter en eller flere nye aktiviteter i gang af varierende omfang og periode tilpasset de aktuelle muligheder. Det kan være tre-, fire- eller femårige programmer.

FPR anbefaler desuden, at man i det nordiske samarbejde anvender muligheden af finansiering af nordiske FoU-aktiviteter ved national medfinansiering *("a la carte")* blandt de lande, der har interesse i at deltage. Kun initieringsfasen finansieres over Nordisk Ministerråds budget. Denne model kendes blandt andet fra COST programmet og fra European Science Foundation.

Begge modeller er fleksible og kan anvendes til samfinansiering af både små og store opgaver. Den proces som FPR foreslår er relativt enkel og kan medvirke til en bedre samordning af Nordisk Ministerråds FoU-aktiviteter, der har et relativt begrænset budget.

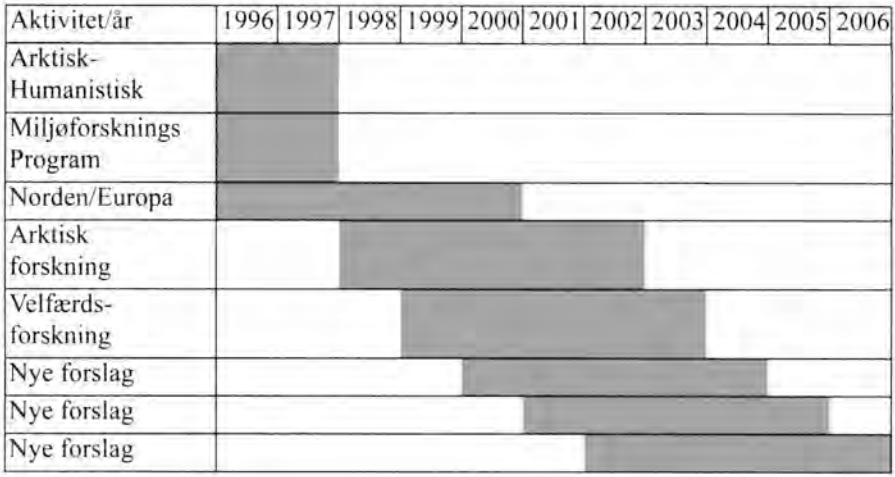

Figur 3: *Eksempler på finansieringsmønster for nuværende og fremtidige forskningsaktiviteter under det fælles nordisk FoU budget.*

3.6 Kvalitetssikring og evaluering

Den generelle målsætning for kvalitetssikring og evaluering skal sikre at

- den udførte forskning er af høj kvalitet og giver en merværdi til national forskning
- de nordisk FoU midler anvendes på optimal vis
- beslutningsgrundlaget for planlægning af fremtidige nordisk FoU-aktiviteter forbedres

Det er vigtigt at evalueringer og retningslinier for kvalitetssikring bliver håndteret på en fleksibel måde, som ikke kommer til at opfattes som en tung administrativ byrde af de involverede.

Ved planlægning af FoU-aktiviteter bør en del af budgettet reserveres til evaluering. Evalueringer og retningslinier for kvalitetssikring skal tilpasses omfanget af de iværksatte FoU-aktiviteter og det begrænsede nordiske budget. Her tales om tre typer af evalueringer: *midtvejsevaluering, egenvurdering* og *ekstern evaluering.*

3.6.1 Midtvejsevaluering

Midtvejsevaluering skal belyse, om et program forløber i overensstemmelse med de opstillede målsætninger, eller om der tværtimod er behov for justeringer eller ligefrem ophør af programmet. Det må vurderes, om kvaliteten af det udførte arbejde svarer til forventningerne, om net-værksarbejdet fungerer, om der rapporteres tilbage i overensstemmelse med de aftalte retningslinier og om programadministrationen fungerer hensigtsmæssigt. Det er normalt programstyrelsen, der er ansvarlig for midtvejsevaluering.

3.6.2 Egenvurdering

Egenvurderingen bør være en naturlig del af programmers og institutioners virksomhed ved afslutning af en tidsbegrænset aktivitet. For programmer bør man vurdere aktiviteterne i programperioden i relation til programgrundlaget, programmets resultater og programstyrets arbejdsform samt forslag til opfølgning.

For forskningsinstitutioner findes der allerede visse retningslinier i Nordisk Ministerråds eksisterende regler for kontaktstyring. Her bør man løbende vurdere målsætningen for institutionen, resultater, arbejdsform og forslag til opfølgning.

3.6.3 Ekstern evaluering

Den *eksterne evaluering*, både af programmer, institutioner og generelle støtteordninger, skal belyse den faglige *kvalitet* samt den *nordiske nytte*. FoU-programmer og -institutioner bør bedømmes efter anerkendte, internationale kvalitetskriterier. Centrale evalueringskriterier ved siden af kvalitet og nordisk nytte er blandt andet: relevans, effektivitet, virkning og varig effekt.

3.6.4 FPR's rolle

FPR skal grundlæggende overvåge FoU-aktiviteterne og tilse, at målsætningerne opfyldes. FPR har ansvar for at iværksætte eksterne evalueringer, for programmer og institutioner efter nærmere vurdering. På grundlag af en evalueringsrapport afgiver FPR udtalelse til det ansvarlige ministerråd og fremkommer med eventuelle rekommandationer vedrørende tilrettelæggelsen af det fremtidige nordiske FoU-samarbejde på det på-gældende område.

Programstyret har ansvar for midtvejsevaluering og slutrapport. Styret fremsender en slutrapport til ministerrådet og til FPR. På baggrund af rapporten afgiver FPR udtalelse til det relevante fagministerråd med eventuelle rekommandationer. Det er fagministerrådets ansvar at beslutte om opfølgning.

4. Forslag til nye forskningsinitiativer

FPR vil som en del af initieringsprocessen periodisk afholde seminarier med deltagelse af ministerrådets fagsektorer og repræsentanter fra forskningsrådgivende organer med henblik på at udvikle forslag til nye nordiske FoU initiativer.

MR-U besluttede i juni 1997, samtidig med det fornyede opdrag til FPR, at give FPR i opdrag at afprøve den tværsektorielle arbejdsmodel ved i samarbejde med relevante fagministerråd at udarbejde to nye forskningsforslag om arktisk forskning og om velfærdsforskning.

På Ministerrådets budget for 1998 er optaget et 5-årigt *Arktisk forskningsprogram* for perioden 1998 - 2002 med et budget på 6 mio. DKK pr. år, i alt

30 mio. DKK. Midlerne skal primært anvendes til kompetenceopbygning og netværksdannelse.

I løbet af 1999 fremlægges et forslag til et program med arbejdstitlen: *Kulturel mangfoldighed og social identitet - de nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng.* Programmet skal med udgangspunkt i igangværende national forskning behandle særlige nordiske forhold og sammenligne udviklingen i Norden med det øvrige Europa og Nordens nærområder.

Endvidere arbejder FPR med et forslag om udviklingen af informationssamfundet samt samfundsmæssige konsekvenserne af anvendelsen af informationsteknologi

Bilag 1: Oversigt over Nordisk Ministerråds finansiering af FoU i perioden 1988 til 1997

Nordisk ministerråds budget for 1997 viser at der anvendes 218 MDKK til forskning og udvikling (FoU). Dette svarer til 30 % af Ministerrådets samlede budget for 1997 (se tabel 1). Det fremgår af tabellen, at FoU budgettet udgør en stadig faldende andel af Ministerrådets budget både totalt og relativt.

En medvirkende årsag til den faldende FoU-indsats i 1997 er, at flere forskningsaktiviteter fra 1997 udgik af det nordisk budget og blev videreført med national finansiering eller blev nedlagt. Det gælder blandt andet NoSAMF (Nordisk komite for arktisk medicin), NIF (Nordisk institut for folkedigtning), NHH (Nordisk højskole for husholdningsvidenskab), NORDPLAN og NordRefo, der sammenlægges til NORDREGIO (regionalpolitik og -udvikling), NORFEIR (integrationsret), NSSEK (statistik).

Tabel 1: *FoU-finansiering over Nordisk Ministerråds ordinære budget i udvalgte år i perioden 1988 - 1997*

(i millioner DKK, i årets priser undtaget 1994 som er 1993 tal)

Ordinært budget	**1988**	**1990**	**1994**	**1996**	**1997**
Samlet bevilling til Forskning og Udvikling	**248**	**247**	**230**	**243**	**218**
Tidsbegrænsede FoU programmer	2	25	33	30	36
Støtteordninger Nordisk Industrifond og NorFA	74	84	86	89	89
NMR's samlede budget	573	601	651	707	687
Andel FoU i %	43 %	41 %	35 %	34 %	30 %

Ministerrådets FoU-indsats falder i to hovedområder:

1) systematisk satsning på forsknings- og kompetenceopbygning gennem institutioner, tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger
2) forskning til beslutningsformål (hovedsagelig gennem kortvarige anvendelsesorienterede projekter).

Nordenutskottets betänkande

över ministerrådsförslag angående Nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet - en strategisk redogörelse

(Ministerrådsförslaget, se s. 730)

Nordenutskottet har mottagit till behandling Nordiska ministerrådets (kulturministrarnas) ministerrådsförslag, 'Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet - en strategisk redegørelse'. Av missivskrivelsen framgår att ministerrådet syftar på behandling under Nordiska rådets 50:e session 1998 i Oslo och anmodar om rådets bemärkningar till förslaget, som efter ministerrådets slutliga behandling kommer att ligga till grund för de kommande årens arbete, med början i budgetförslaget för år 2000. Nordenutskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sina möten den 11 augusti 1998 samt den 24 september 1998.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet hemställer till plenarförsamlingen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* år 1999 föra en kulturpolitisk dialog mellan rådets och ministerrådets fackliga respektive politiska nivå på hela kulturområdet om nordisk kulturpolitik som ger ett politiskt innehåll till ministerrådsförslagets strategimodell;

2. *att* på en tidig tidpunkt 1999 i budgetprocessen inför år 2000 samråda med rådet om prioriteringarna på kulturområdet;

att ministerrådet årligen avger en rapport till rådet om verksamhetsplan, tidsplan och budgetplan för strategin.

2. Nordenutskottet

Som även framgår av ministerrådsförslagets förord bad Nordenutskottet kulturministrarna i samrådsmötet mellan utskottet och de nordiska kulturministrarna i Oslo den 4 mars 1997, direkt efter den avslutade temakonferensen 'Nordisk kultur under internationell press', att värdera om kulturavtalets ramar är tillräckligt vida för att det framtida nordiska samarbetet på områdena

kultur, utbildning och forskning kan leva upp till nya krav, förväntningar och utmaningar.

Ministerrådet ombads överväga att framlägga en ny handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete, innefattande en strategi för de nordiska ländernas agerande i uppföljningen av FN:s målsättningar som presenterats i Unesco:s, världskommittén för kultur och utveckling rapport, 'Vår kreativa mångfald', samt vid temakonferensen. Nordenutskottet hade presidiets uppdrag att planera innehållet i ovannämnda temakonferens och utskottet föreslog att bl.a. Unescorapporten skulle ligga till grund för konferensens teman och problemställningar. Vid konferensen presenterades Europarådets kulturrapport "In from the Margins".

Ministerrådet har övervägt utskottets förslag i ämbetsmannakommittén för kultur (ÄK-K) och i ministerråden för kultur, utbildning och forskning (MR-K; MR-U) hösten 1997 samt våren 1998. Nordiska ministerrådet meddelade i en skrivelse av den 29 augusti 1997 om ministerrådens (MR-K:s; MR-U:s) beslut i anledning av Nordenutskottets förslag:

Kulturministrarnas (MR-K) beslut:
at det skal lægges til grund for det videre arbejde, at Ministerrådet til Nordisk Råds session i Oslo 1998 vil fremlægge et målrettet forslag om indsatsen på en række konkrete områder og at der efter Ministerrådets opfattelse ikke umiddelbart er behov for en ændring af kulturaftalen, som Ministerrådet finder tilstrækkelig og dækkende for kultursamarbejdet i de kommende år.

Undervisnings- och forskningsministrarnas (MR-U) beslut:
- at man på baggrund af de positive erfaringer med to ministerråd permanentgør den forsøgsordning, der blev gennemført ved beslutningen af 12. Februar 1993 om en ny struktur inden for kultursamarbejdet,
- at formaliteterne i kulturaftalen vedrørende ændringen fra et til to ministerråd bør bringes på plads, når aftalen af andre grunde i øvrigt skal ændres - en opfattelse, der også lå til grund for kulturministrenes beslutning,
- at give sekretariatet til opgave at udarbejde forslag til en kortfattet samlet femårig strategi for virksomheden inden for undervisnings- og forskningsområdet. Strategien skal være klar til Nordisk Råds session i 1998 og bør omfatte
  * Overordnede undervisnings- og forskningspolitiske mål og delmål, og hvordan disse kan realiseres;
  * Fremtidige prioriteringer;
  * Forventninger og begrænsninger i relation til europa- og nærområdes-samarbejdet ud fra begrebet 'nordisk nytte' og
  * Udvikling af tværsektorielle satsninger i samarbejde med kultursektoren og andre sektorer."

Nordiska ministerrådet, kulturministrarna (MR-K), har den 8 juni 1998 godkänt den föreliggande strategiska redogörelsen. Nordiska rådet har meddelats att utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) uppskjutit framläggandet av förslag angående undervisnings- och forskningssektorn till år 1999.

Utskottet noterar besluten. Av besluten framgår att ministerråden inte avser framlägga ett gemensamt förslag.

Kulturhandlingsplanen från 1988 är i utskottets tycke ett ambitiöst och systematiskt genomarbetat förslag. Det råder på sätt och vis ännu enighet om att intentionerna i denna handlingsplan, trots att den egentligen upphört att gälla, ännu är vägledande.

Motiveringarna för kulturhandlingsplanen, 15 år efter kulturavtalets tillkomst, var bl.a. ökat officiellt kultursamarbete med större kulturbudget till följd samt snabb och dynamisk världsutveckling. Detta ansågs ge behov för att uppge kultursamarbetets status och klarlägga de utmaningar som kulturarbetet stod inför då och i de kommande åren. Frågan ställdes om kulturavtalets ramar var tillräckligt vida för att kultursamarbetet skulle kunna leva upp till den tidens krav och förväntningar.

Dessa motiveringar påminner i flera hänseenden om Nordenutskottets antagande 1997 om ett eventuellt behov för revidering av handlingsplanen från 1988, genom att t.ex. tillägga ett nytt avsnitt om kulturpolitiska visioner, förhållningar till nya utmaningar eller, med hänsyn till och i sammanhang med internationella kulturpolitiska program och intentioner, en ny handlingsplan.

Utskottet antar att de övergripande besluten under nittiotalet i det nordiska samarbetet och nordiska kultursamarbetet samt det dokument som ministerrådet lade fram vid den 48:e sessionen 1996 om 'Nysatsningarna 1994-1996 samt planerna på de kommande årens kultursamarbete' bör uppfattas som den strategiska redogörelsens fundament. Detta framgår emellertid inte helt klart av ministerrådsförslaget. Till utskottets betänkandet biläggs ett PM om Organisering av kultursamarbetet samt tillbakablickar på kultursamarbetet i det senaste decenniet.

Utskottet fäster sig särskilt vid prioriteringarna i ministerrådsförslaget och anser att förslagen är goda.

Insatserna på konkreta områden är vad utskottet noterar :

Barn och unga, Nordisk språkförståelse, Mediaområdet, Konstområdet, Ökat samarbete med frivilligorganisationer, Nordiska kulturfonden, De självstyrande områdena samt utkantsregionerna.

Dessa konkreta insatsområden återspeglar rådets och ministerrådets huvudsakliga prioriteringar under nittiotalet.

Prioriteringarna avser omfattande tvärsektoriella insatser på barn- och ungdomsområdet, främst i samarbete med undervisnings- och forskningssektorn samt främjande av nordisk språkförståelse bland barn och unga. Nordisk språkförståelse ska bli en tyngdpunkt i dessa satsningar.

På mediaområdet föreslås åtgärder som utvecklar samnordiska lösningar och nordisk dimension i den internationella utvecklingen. Inom konstområdet ska unga nordiska konstnärer få bättre möjligheter för att verka inom hela Norden. Det nordiska konstlivets internationella relationer ska utvecklas och nordisk nutidskonst ska förmedlas och profileras i och utanför Norden. Samarbete och förmedling av det nordiska kulturarvet fortsätter. Informationsteknologin skall förstärkas också på kulturområdet.

Samarbetet med frivilligorganisationer skall öka med hjälp av bl.a. Nordiska kulturfonden. Nordiska kulturfonden skall fortsatt tillhöra de högsta prioriteringarna.

De självstyrande områdena skall säkras fullt deltagande i kultursamarbetet vilket anses vara en grundläggande prioritet. Samma gäller utkantsregionerna Västnorden, Östra Finland och de nordiska områdena i Barents.

En ny prioritering är insatser mot rasism och främlingsfientlighet bl.a. genom att öka minoriteters deltagande och inflytande på alla nivåer i kulturlivet och att uppnå jämställdhet mellan majoriteter och minoriteter i Norden bl.a. med konstens och kulturens stöd.

Utskottet välkomnar dessa förslag till åtgärder och är enigt i att stärkning av de självstyrande områdena och utkantsregionerna kan bidra till att stärka den nordiska regionala helheten, öka mångfalden i kulturlivet och främja en nordisk kulturell hemmamarknad.

Ministerrådsförslaget redogör för och avspeglar på flera sätt de politiska besluten i rådet under nittiotalet. Utskottet noterar att strategin inte innehåller några målsättningar i likhet med de budgetmässiga målsättningar som ingick i nysatsningsperioden 1994-1996 om det femtioprocentiga målet för hela kultursektorn (kultur, utbildning och forskning).

Förslaget förefaller lägga tyngdpunkten på tekniska och administrativa åtgärder. Förslagets springande punkt verkar dock vara en justering av balansen mellan den politiska kontra den fackliga styrningen av det nordiska kultursamarbetet samt att sätta en ny kurs för styrning och disponering av budgeten på kulturområdet.

Ministerrådet har presenterat ett förslag om hur ministerrådets del av det nordiska kultursamarbetet skall se ut under de kommande åren. Den parlamentariska dimensionen i det nordiska samarbetet är inte tydligt i förslaget. Det talas om en politisk stärkning och om ökad dialog mellan politisk och facklig nivå. Utskottet påminner om rådets parlamentariska sida och rådets initiativrätt. Tidigare traditioner med samrådsmöten mellan dåvarande kulturutskott och ministerrådet, t.ex. i utarbetandet av kulturhandlingsplanen, ansågs nyttig för bägge parter.

I ministerrådsförslaget finns planer på att göra en insats för att främja en fruktbar kulturpolitisk dialog mellan den politiska och den fackliga nivån på kultursektorns område. Utskottet välkomnar detta initiativ. Diskussionerna vid temakonferensen i Oslo indikerade att det finns ett behov för att strama

upp vad som kännetecknar och inbegrips av nordisk kulturpolitik. Utskottet hänvisar i övrigt till slutrapporten från temakonferensen som innehåller en essä om nordisk kulturpolitik (TemaNord 1997:555).

Utskottet ser i förslaget vissa antydningar om att de sista tio årens politiska målsättningar för kulturområdet egentligen inte uppnåtts p.g.a. ineffektivitet i systemet, för hårt uppbundet ekonomiskt system som hämmat flexibiliteten, brister i interaktiva kontakter i ministerrådets organ mellan den nordiska och den nationella nivån och brister i kontakterna mellan den politiskt beslutande nivån och den fackliga nivån.

Utskottet förväntar sig att de föreslagna åtgärderna i ministerrådsförslaget skall kunna vända denna antydda situation i en konstruktiv och positiv riktning.

Ministerrådsförslaget motsvarar inte helt utskottets förväntningar, men utskottet ställer sig positivt till att tillsammans med ministerrådets fackliga och politiska sida utveckla förslaget och bidra med förslag till nya initiativ och konkreta prioriteringar.

Utskottet ser gärna ett möte nästa år som tar fasta på den kulturpolitiska dialogen. Utskottet menar att tiden bör vara mogen för att debattera bl.a. hur och vad den kulturella mångfalden, globaliseringen av de nordiska samhällena, internationella kontakter och internationalisering innebär och påverkar den grundläggande tanken för nordiskt samarbete. Dessutom antaganden som att nationalstaten inte längre i samma omfattning som tidigare kan prestera gemensamma symboler som samlar befolkningen kring en kulturell enhet, att skillnaden mellan finkultur och folklig kultur inte längre är så tydlig vilket bl.a. är ett tecken på individens frihet att själv mixa sin egen kultur - är kanske frågor bland andra som angår det nordiska kultursamarbetet i de kommande åren.

Utskottet är berett på samråd med ministerrådet om flera av de intentioner som presenteras i förslaget. Utskottet menar att nordisk kulturpolitik eller kulturpolitisk strategi inte kan diskuteras eller föras utan att sättas i samband med EU:s kulturpolitik samt andra internationella organ som är viktiga parter i det utvidgade nordiska samarbetet. Ministerrådsförslagets målsättning för samarbetet med Europa är därför viktigt. Utskottet påminner även om det nordiska samarbetet med närområdena.

Utskottet menar att förslaget inte helt återspeglar kulturministrarnas beslut om att "fremlægge et målrettet forslag om indsatsen på en række konkrete områder".

Utskottet känner till att de nordiska institutionerna på kulturområdet fått kort tid för att ge sina remissvar. Utskottet anser att föreliggande ministerrådsförslag har infallsvinklar som är värda en grundligare genomgång med berörda parter. Här kan t.ex. nämnas förslag till ändringar i arbetsuppgifter och ansvar. Förhållandet mellan politisk styrning och konst och kultur anser utskottet vara viktigt att diskutera närmare.

Utskottet stöder de prioriteringar och insatser på sakområden som presenteras i förslaget. Utskottet noterar till sin belåtenhet att flera av satsningarna t.ex. på konstområdet är i samklang med utskottets förslag för framtida prioriteringar på kulturområdet utarbetade av Nordenutskottets arbetsgrupper om nysatsningarna 1994-1996 och som överlämnades till ministerrådet som rapporter efter den 48:e sessionen. Särskilt positivt är förslaget om de självstyrande områdenas och utkantsregionernas fullvärdiga deltagande i kultursamarbetet samt konstaterandet att Nordiska kulturfonden fortsatt skall tillhöra de högsta prioriteringarna. Bägge förslagen kräver enligt utskottet samråd under 1999 om hur dessa omfattande målsättningar skall kunna uppnås.

4. Ministerrådsförslaget

Övergripande mål

Ministerrådsförslaget beskriver en strategimodell främst på området allmänkultur, som skall öka möjligheterna för att uppnå och utveckla viktiga målsättningar i kultursamarbetet mellan de nordiska länderna och internationellt och innehåller korta tillbakablickar på de sista årens utveckling av det officiella nordiska kultursamarbetet.

Kultursektorns insatser skall i ökad grad följa de politiskt antagna handlingsplanerna. Ministerrådet vill göra en insats för att stärka dialogen mellan den politiska nivån och den fackliga och implementerande nivån för att säkra samordning mellan politiska intentioner och fackliga och praktiska kriterier. Befintlig samarbetsstruktur och nätverk kommer att behållas men revideras efter behov.

Större vikt skall läggas vid tidsbegränsade satsningar, som stärker politiskt aktuella saker och viktiga uppgifter och ökar nyttan i det nordiska samarbetet. Detta kommer att märkas i disponeringen av ekonomiska medel samt påverka ansvars- och organisationsstrukturen inom kultursektorn.

Det understryks i ministerrådsförslaget att ministerrådets arbete endast är en liten del av det samlade nordiska kultursamarbetet. Det anses därför vikigt att ministerrådet använder sina resurser så att samarbetet utvecklas i takt med tiden och att det legitimeras på den politiska arenan och hos offentligheten. Generering av medlena är en målsättning i sig. Genom att fokusera på uppgifter, som har en tydlig kulturpolitisk relevans i det nordiska samarbetet, anser ministerrådet att de kan uppnå denna målsättning.

Att utarbeta, välja och koordinera de aktuella samarbetsuppgifterna samt tillämpa större flexibilitet i användningen av ekonomiska medel anses vara av fundamental betydelse för att satsningarna inom de politiskt beslutade insatsområdena ska lyckas. Ministerrådet vill därför införa en ordning för fördelning av projektmedel för att kunna flytta resurser från ett område till annat i överensstämmelse med politiska och fackliga värderingar. Ordningen bygger på en klart definierad tidsram för flerårigа samarbetsprogram.

Huvudsakliga insatsområden vid årtusenskiftet som nämns i förslaget är:

1. Främjande och utveckling av den nordiska identiteten bland barn och unga i det moderna mångkulturella samhället i Norden;
2. Utveckling på medieområdet;
3. Samarbete och förmedling av resultat på konstområdet;
4. Insatser för att stärka det folkliga engagemanget i det nordiska kultursamarbetet;
5. Genomförande av samarbetsprojekt som har stor genomslagskraft i de nordiska länderna och internationellt.

Kultursektorns målsättningar och prioriteringar

Förutom de övergripande målsättningarna som framgår av avsnittet 5.1 kommer huvudelementen i kultursektorns målsättningar att vara följande:

Överordnade mål

a) främja den nordiska identiteten bland barn och unga, samtidigt med vikt på internationell förståelse;
b) synliggöra inom och utanför Norden, resultaten av professionell verksamhet på kultursektorns område;
c) stärka det folkliga engagemanget i det nordiska kultursamarbetet;
d) främja kulturell verksamhet som har stor genomslagskraft i Norden och internationellt

Andra viktiga målsättningar:

- främja medvetenheten om den nordiska kulturgemenskapen bland nordbor;
- främja ömsesidigt intresse, kunskap och respekt mellan folk med olik etnisk bakgrund i de mångkulturella samhällena i Norden;
- stärka kultursamarbetet mellan de geografiskt centrala och perifiera områdena i Norden;
- stärka kultursamarbetet mellan de fem länderna och de tre självstyrande områdena;
- främja samarbetet med och mellan frivilligorganisationer på kultursektorns område;
- främja samarbetet om utvecklings- och pionjäruppgifter mellan fackfolk, institutioner, organisationer och myndigheter på kultursektorns område;
- initiera och stödja utvecklingen av nordiskt samarbete om aktiviteter, som har stark facklig och nationell förankring och som har möjligheter att fortsätta för egen kraft efter initieringsfasen;

Målsättning för samarbetet med Nordens närområden

- att främja det ömsesidiga utbytet av ländernas kulturrikedomar genom utbyte av erfarenheter och kunskaper och genom samarbetsuppgifter av betydelse för bägge parter.

Målsättning för samarbetet med Europa

- att utveckla en europeisk dimension i det nordiska kultursamarbetet om saker som relaterar til den kulturpolitiska utvecklingen i EU/EES samt kring samarbete av central betydelse mellan Norden och Europa.

Principer och kriterier

- Politisk styrning stärks
- Koncentrerade insatsområden
- Nationell förankring
- Resultat, Effektivitet, Flexibilitet
- Nordisk Nytta
- Skapa en nordisk dimension i europeiskt och annat internationellt samarbete

Prioriteringar:

Barn och unga

- Omfattande tvärsektoriella insatser på barn- och ungdomsområdet främst i samarbete med undervisnings- och forskningssektorn.
- Nordisk språkförståelse bland barn och unga.

Nordisk språkförståelse

- Tyngdpunkt i insatserna på kulturområdet.

Mediaområdet

- Åtgärder som främjar samnordiska lösningar och nordisk dimension i den internationella utvecklingen.

Konstområdet

- Unga nordiska konstnärers möjligheter för att verka inom hela Norden.
- Det nordiska konstlivets internationella relationer
- Förmedling och profilering i och utanför Norden av nordisk nutidskonst
- samarbete och förmedling av det nordiska kulturarvet
- informationsteknologi på kulturområdet

Förankring av kultursamarbete

- Ökat samarbete med frivilligorganisationer bl.a. via Nordiska kulturfonden
- Nordiska kulturfonden tillhör fortsatt de högsta prioriteringarna

Självstyrande områdena

- Fullt deltagande i kultursamarbetet är en grundläggande prioritet

Utkantsregionerna (Västnorden, Östra Finland och de nordiska områdena i Barents)

- Aktivt deltagande från dessa områden kommer att prioriteras i det framtida nordiska kultursamarbetet

Ny prioritering:

Insats mot rasism och främlingsfientlighet

- Att öka minoriteters deltagande och inflytande på alla nivåer i kulturlivet
- Att uppnå jämställdhet mellan majoriteter och minoriteter i Norden bl.a. via konst och kultur

Samarbetsformer och tillvägagångssätt

- Utveckling via val av banbrytande uppgifter och legitimering av det nordiska samarbetet genom att uppnå positiva och synliga resultat
- Att säkra en öppen och väl fungerande kontakt mellan den politiska beslutsnivån och den fackliga och implementerande nivån i ministerrådets organisation. Insats för att främja en kulturpolitisk dialog mellan dessa två nivåer.
- Full överensstämmelse mellan politiska beslut och insatser i Nordiska ministerrådets regi.
- Att stärka nationell och facklig förankring genom vitaliserade kontakter mellan nordiska och nationella organ
- Relevant tvärsektoriellt samarbete

Organisatorisk struktur

Utgångspunkten för den framtida utvecklingen av den organisatoriska strukturen på kulturområdet är att

- Skapa en nödvändig flexibilitet i samarbetsformer och i fördelningen av ekonomiska medel för att kunna satsa intensivt och effektivt på aktuella och politiskt relevanta sakområden.
- Placera/fördela och precisera ansvaret för de politiska, de fackliga och de praktisk/administrativa besluten/uppgifterna och genom det utnyttja tid, kompetens och resurser optimalt.

- Säkra koordinering och undvika dubbelarbete genom att lägga administration, service av fasta uppgifter och informationsverksamhet mest möjligt till samnordiska institutioner
- Väl avvägd sammansättning av representanter i organen på kulturområdet som säkrar interaktivitet mellan det nordiska och det nationella.
- Stor hänsyn till förhållandena i de självstyrande områdena och säkring av deltagande i kultursektorns organer och att bevara och säkra de nordiska kulturhusen på Färöarna, Island och Grönland samt kulturinstitutet på Åland

Ekonomi och finansiering

Nyckelprinciper:

- Flexibilitet i fördelning av resurser.
- Att begränsa fasta utgifter mest möjligt.
- Snabb fokusering på insatsområden.
- Styrning av kontinuerlig verksamhet via planer och kontrakt mellan sektorns organ
- Styrning av konkret projektverksamhet skall i ökad grad behandlas i samband med den årliga budgetprocessen. Sker först i budgetförslaget år 2000.
- Generering av ministerrådets budgetmedel.
- Ministerrådets administrativa omkostnader vid genomförandet av nordiska kulturprojekt skall begränsas utifrån effektivitetsprincipen och värderas i varje enskilt tillfälle.
- De nordiska områdenas och utkantsregionernas aktiva deltagande i kultursamarbetet skall säkras i förbindelse med disponering av medel och rättvis fördelning av omkostnader vad avser varje projekt.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s), vice ordf.
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC), ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H), vice ordf.

BILAGA

PROMEMORIA

ORGANISERING AV KULTURSAMARBETET SAMT TILLBAKABLICKAR PÅ KULTURSAMARBETET I DET SENASTE DECENNIET

Handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete
I enlighet med rek. 2/1986 utarbetade ministerrådet en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet. Handlingsplanen 1988-1992 lades fram vid Oslosessionen 1988 och antogs av rådet. MR-K och dåvarande kultur-utskottet beslöt sedan på ett samrådsmöte den 30 maj 1991 att ta fram en prioriteringslista över samarbetsaktiviteter på kulturområdet när en stor del av kulturhandlingsplanen hade genomförts och när det treåriga finan-sieringsprogrammet för handlingsplanen utgick vid årsskiftet 1991/1992.

Statsministrarnas initiativ för förstärkning av kulturområdet
I *Bornholmsdeklarationen* 1992 framhöll statsministrarna att de kommande åren kräver genomgång av samarbetsformer och institutioner som utvecklats under andra historiska omständigheter och som kräver förstärkning av samarbetet på områden av särskild betydelse för nordisk indentitet och gemenskap. Med sikte på att vitalisera det politiska samarbetet mellan de nordiska länderna ville statsministrarna särskilt gå in för att bl.a. företa en väsentlig nysatsning på det kulturella samarbetet i Norden, t.ex. genom upprättande av en ny nordisk kulturfond.

I *statsministergruppens rapport* 1992 föreslogs en markant ökad satsning på kulturområdet i största allmänhet där huvudförslaget handlade om en ny nordisk självbärande kulturfond. Enligt statsministergruppens rapport borde åtgärder vidtas för att stärka den nordiska identiteten. De prioriterade områdena som omtalas i rapporten var:

- Nordplus med sikte på att öka studentutväxlingen mellan de nordiska länderna
- en stärkning av samarbetet på det massmediala området
- starkare satsning på åtgärder för barn och ungdom
- fortsatt satsning på målmedvetna åtgärder för att främja språkgemenskap och språksamarbete i Norden.

I rapporten betonades att samarbetet på kulturområdet skulle ha en långsiktig inriktning och präglas av uthållighet och stabilitet samt innehålla möj-

ligheter att planera och genomföra projekt av betydande omfattning och genomslagskraft både i de nordiska länderna och internationellt.

Uppföljningsgruppen för nyvärdering av det nordiska samarbetet lade fram en rapport i Århus den 11 november 1992 där nysatsning på kultur förordas. Där tolkas förslaget om en ny kulturfond i statsministerrapporten som en beskrivning av hur man möjligtvis kunde organisera nysatsningen. Det poängteraades att nysatsningen skulle få en utformning som samsvarade prioriteringarna från de som är politiskt ansvariga, i första hand kulturministrarna i samråd med Nordiska rådet.

Angående allmänkultur föreslogs att ministrarna skulle göra en samlad politisk värdering av det kulturella samarbetet i Norden, inklusive erfarenheterna av Nordiska kulturfonden och med hänsyn till en markant ökning av kulturbudgeten lägga fram förslag om en organisationsmodell och profil för nysatsningen på kulturområdet. En sådan samlad värdering bör inkludera en kritisk genomgång av riktlinjerna för disponeringen av dagens kulturmedel både till institutioner och projekt. Särskilt skulle ministrarna värdera åtgärder som stimulerar engagemang från många av de folkliga organisationerna och hålla en löpande dialog med Nordiska rådet och representanter för de självstyrande områdena. Gruppen understryker de prioriterade områdena som nämns i statsministergruppens rapport och framhåller att på bakgrund av sin genomgång bör kulturministrarna framlägga ett ministerrådsförslag om nysatsningen på kultursamarbetet till Nordiska rådets session i Oslo i mars 1993.

Vad gällde forskning och utbildning föreslog gruppen att de utökade budgetramarna kommer utbildningssamarbetet till godo och visade till statsministerrapporten som underströk en vidare utbyggning av Nordplus och bättre koppling mellan det nordiska och europeiska utbildningssamarbetet.

Målsättningen att kultur och utbildning före 1996 skall utgöra 50% av Nordiska ministerrådets budget

De nordiska ländernas statsministrar avgav sin deklaration efter mötet i Århus 1992. Där diskuterades vidareutvecklingen av det nordiska samarbetet och de nordiska ländernas deltagande i europeiskt samarbete. Där framhölls att statsministrarna särskilt understryker nysatsningen på områdena kultur och utbildning och att de stöder förslaget om en budgetökning för dessa områden på 25% i förhållande till dagens budget och med målsättningen att kultur och utbildning före 1996 skall utgöra 50% av Nordiska ministerrådets budget.

Ministerrådsförslag om nysatsning och ny struktur på kultur-, ubildnings-, och forskningområdet

Vid rådets 42:a session 1993 i Oslo behandlades ministerrådsförslag om nysatsning och ny struktur på kultur-, ubildnings-, och forskningsområdet (B

137/k). I kulturutskottets betänkande sas bla. att huvudprinciper för en kulturpolitisk nyorientering är koncentration, nationell förankring, starkare politisk styrning, effektivisering, den nordiska dimensionen i europeiskt och annat internationellt samarbete samt åtgärder för barn och unga. Beträffande innehållet i det framtida kultursamarbetet ville kulturministrarna särskilt önska ökad ekonomisk insats på följande områden: Nordisk kulturfond, Medie- och filmsamarbete, Samarbete på konstområdena, Det folkliga kultursamarbetet, Kulturförmedling i utlandet, Nordisk kultursatsning i nordiska länder samt Förmansskapets ansvar.

Utredningen Nordisk Nytta - Nordiskt samarbete i en ny tid
Huvudprincipen med Nordisk Nytta täckte också kultursamarbetet och lyfte fram prioriteringen av barn och unga. Rapporten Nordiskt samarbete i en ny tid innehåller avsnitt om kultursamarbete.

Ministerrådets redogörelse om nysatsningsperioden 1994-1996
Vid Nordiska rådets 48:e session 1996 i Köpenhamn behandlades ministerrådets redogörelse om nysatsningsperioden 1994-1996. Redogörelsen beskrev genomförandet av nysatsningarna på kulturområdet, resultaten i förhållande till målsättningarna, de enskilda insatsområdena, samt nysatsningsmedlena i danska kronor för de enskilda insatsområdena.

Målet med nysatsningen på kulturområdet var

- att synliggöra och förstärka den kulturella och språkliga gemenskapen
- att göra den unga generationen medveten om den nordiska kulturella egenarten
- att säkra och främja kvaliteten och mångfalden inom konstområdet och inom det folkliga kultursamarbetet och
- att höja den nordiska kulturella profilen både inom och utanför Norden.

I samband med nysatsningarna fanns önskemål om starkare politisk styrning. En rad insatsområden definierades - exempelvis barn och unga, film och medier, konstområdet, språksamarbetet och det folkliga kultursamarbetet. Varje område tilldelades egna medel och Nordiska kulturfonden fick förhöjda anslag.

Vid sessionen 1996 framfördes på samarbetsministrarnas vägnar att nysatsningen inne stannar upp 1996 utan flera prioriteringar och insatsområden sträcker sig flera år in i tiden. "Det är frågan om en fortlöpande utveckling och anpassning till de samnordiska prioriteringarna, men det är klart att kulturområdet också på lång sikt kommer att vara en av hörnstenarna i det nordiska samarbetet".

Arbetsgrupper i Nordiska rådet

Kulturutskottets arbetsgrupper
Med utgångspunkt i rådets ökande internationella kontakter med Europa och Baltikum tillsattes tre arbetsgrupper inom dåvarande kulturutskottet 1992. Arbetsgrupperna gjorde ett pionjärarbete inom rådet för att etablera och utveckla kulturpolitiska kontakter mellan rådet/utskottet och internationella organisationer och fora.

Nordenutskottets arbetsgrupper
Nordenutskottet tillsatte 1996 tre arbetsgrupper på kulturområdet. I arbetsgrupperna värderades födljande ministerrådsdokument: A) Det nordiska samarbetet på kulturområdet nysatsningsperioden 1994-1996 med utgångspunkt i ministerrådets redogörelse för prioriteringar i det framtida nordiska samarbetet på kulturområdet och för genomförandet av nysatsningen på kulturområdet 1994-1996. B) Rapport till de nordiska ländernas statsministrar. Nysatsning på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet 1994-1996. C) Ett kommande Norden – Nordiska ministerrådets statusrapport om genomförandet av handlingsplanen för barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000 (rek 35/1995/nord). Arbetsgrupperna överlämnade sina rapporter till utskottet i september. Nordenutskottets talesmän framförde arbetsgruppernas konklusioner i anledning av nysatsningarna samt förslag till framtida prioriteringar på kulturområdet i kulturdebatten vid den 48:e sessionen 1996. Ministerrådet fick sedan arbetsgruppernas rapporter inklusive förslag till orientering.

Nordenutskottet arbetsgrupp 1997 på kulturområdet (film och media)
Nordenutskottet beslöt, i kölvattnet av diskussionerna om nysatsningarna att tillsätta en arbetsgrupp om film och media. Vid 49:e session antogs en rad rekommendationer på film och mediaområdet som klargjorde rådets prioriteringar på området.

Organisation och arbetsformer för nordiskt kultursamarbete
Grundläggande förpliktelser, målsättningar, omfattning och inriktning för det nordiska kultursamarbetet uttrycks i de centrala överenskommelserna mellan de nordiska länderna Helsingforsavtalet, Kulturavtalet samt överenskommelsen om Nordiska kulturfonden.

Helsingforsavtalet
Artiklarna 8-13 i Helsingforsavtalet stipulerar nordiskt kulturellt samarbete.

/.../

"**Artikel 8** (Artikel 8 ändrades 1983)
Undervisningen och utbildningen skall i skolorna i de nordiska länderna i lämplig omfattning innefatta undervisning om språk, kultur och allmänna samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna, inbegripet Färöarna, Grönland och Åland.

Artikel 9
Varje fördragsslutande part bör bibehålla och vidga möjligheten för studerande, hemmahörande i annat nordiskt land, att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. I största möjliga utsträckning bör därvid även i något nordiskt land avlagd delexamen få räknas till godo för slutexamen i annat nordiskt land. Ekonomiskt stöd från hemlandet bör kunna utgå, oavsett till vilket land studierna förläggs.

Artikel 10
De fördragsslutande parterna bör samordna sådan av det allmänna ordnad utbildning, som syftar till att giva behörighet för viss yrkesutövning. Sådan utbildning bör såvitt möjligt giva samma behörighet i alla de nordiska länderna. Krav må dock uppställas på sådan tilläggsutbildning, som kan erfordras av hänsyn till nationella förhållanden.

Artikel 11
På de områden där ett samarbete är ändamålsenligt bör utbyggnaden av utbildningsanstalter samordnas genom fortlöpande samverkan beträffande utbyggnadsplaneringen och dess genomförande.

Artikel 12
Samarbete på forskningens område bör vara så inriktat att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt, bland annat genom att gemensamma institutioner upprättas.

Artikel 13
I syfte att stödja och stärka den kulturella utvecklingen skola de fördragsslutande parterna främja det fria nordiska folkbildningsarbetet och utbytet inom litteratur, konst, musik, teater, film och övriga kulturområden, varvid böra tillvaratagas bland annat de möjligheter som radio och television erbjuda." /.../

Överenskommelse om Nordiska kulturfonden

/.../

"**Artikel 1**

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstræk ning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrörende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv." /.../

Avtal om kulturellt samarbete

/.../

"**Artikel 1**

Detta avtal har till syfte

att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning samt

att skapa praktiska förutsättningar för ett väl fungerande samarbete.

Artikel 2

Avtalet har även till syfte att skapa grundval för en samordnad insats i internationellt kulturellt samarbete.

Verksamhetsområde

Artikel 3

Samarbetet på utbildningsområdet skall inriktas på

a. utbildningens mål, innehåll och medel,
b. utbildningssystemets struktur,
c. pedagogiskt utvecklingsarbete.

Härvid skall avtalsparterna

d. främja undervisningen i de andra nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden,
e. vidga möjligheterna för studerande och andra hemmahörande i ett nordiskt land att utbilda sig och avlägga examen vid de övriga nordiska ländernas utbildningsanstalter,

f. inrätta gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner, i synnerhet inom de mest avancerade och specialiserade utbildningslinjerna,
g. åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar,
h. söka samordna den offentligt anordnade utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning, på så sätt att den ger samma behörighet i alla de avtalsslutande staterna,
i. söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på hans modersmål.

Artikel 4

Samarbetet på forskningsområdet skall inriktas på
a. information om forskningsverksamhet och forskningsresultat,
b. gemensamma forskningsprojekt,
c. gemensamma forskningsinstitutioner,
d. metoder och medel i forskningspolitiken,
e. forskningens organisatoriska struktur
f. samordning mellan nationella forskningsprogram.

Härvid skall avtalsparterna
g. främja anordnande av symposier, konferenser och möten mellan forskare från de nordiska länderna, samt gemensam vetenskaplig publikations-verksamhet,
h. söka uppmuntra forskare och forskningsinstitutioner från två eller flera av de nordiska länderna till aktivare samarbetsformer och till gemensamt utnyttjande av särskilt dyrbar eller mycket specialiserad apparatur.

Artikel 5 Ny lydelse i pkt d. 1989/90

Samarbetet skall omfatta annan kulturell verksamhet i vid bemärkelse och inriktas på
a. målen för den allmänna kulturpolitiken, dess innehåll och metoder,
b. kulturlivets institutionella, organisatoriska och finansiella förhållanden.

Härvid skall avtalsparterna samarbeta om
c. konstnärligt och annat kulturellt utbyte mellan två eller flera av de nordiska länderna,
d. verksamheten på medieområdet, som omfattar radio, TV, film, videogram och andra elektroniska medier - inklusive produktion och distribution - med hänsyn till de kulturella aspekterna.

Verksamheten inom arkiv, bibliotek, museer samt annan kulturell förmedlingsverksamhet.

Verksamheten inom kulturmiljövården.

e. främjande av verksamheten inom föreningar och organisationer med allmänkulturella syften, däribland också inom ungdoms- och idrottsarbete,
f. tillrättaläggande av villkoren för skapande och utövande verksamhet inom alla konstarter,
g. främjande av konstnärernas och kulturarbetarnas möjligheter till verksamhet i de nordiska länderna.

Artikel 6
Avtalsparterna skall eftersträva gemensamt uppträdande i internationella sammanhang inom de områden som detta avtal omfattar, samt samarbeta om
a. att sprida information om de nordiska ländernas kulturliv, och
b. att uppnå gemensamt eller samordnat ställningstagande i internationellt kulturellt samarbete. Beslut kan fattas om gemensam representation i samband med deltagande i internationellt kulturellt samarbete.

Artikel 7
Samarbetet skall omfatta informations- och dokumentationsverksamhet inom de områden som omfattas av avtalets artiklar 3, 4, 5 och 6.

Samarbetsorgan och samarbetsformer
/.../
Artikel 13
För att uppnå tillfredsställande samverkan mellan samarbetsorganen och berörda myndigheter i de enskilda länderna förpliktar avtalsparterna sig att i det egna landet sörja för en effektiv organisation av arbetet med de samarbetsfrågor som omfattas av detta avtal.

Artikel 14
Var avtalspart bör i ministerrådet, vid andra ministermöten eller i ämbetsmannakommittén samråda med övriga avtalsparter innan den fattar beslut av väsentlig betydelse på områden som omfattas av detta avtal.

Samarbetets finansiering

Artikel 15 *Ny lydelse 1985*
Samarbetet finansieras genom ministerrådets budget, som nämns i artikel 64 i Samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige jämte senare ändringar. Ministerrådet låter utarbeta budgetförslag och beslutar om fördelningen av medel för de gemensamma institutionerna, programmen och övriga verksamhetsformer inom den totalram som ingår som en del av den gemensamma nordiska budgeten." */.../*

Ministerrådsforslag

om nordisk Kultursamarbejde ved årtusindskiftet

Nordisk Ministerråd (Kulturministrene) fremsender hermed et ministerrådsforslag, *Nordisk Kultursamarbejde ved årtusindskiftet*, med henblik på behandling under Nordisk Råds 50. session i Oslo.

Ministerrådet anmoder om Rådets bemærkninger til forslaget, der efter Ministerrådets afsluttende behandling vil danne grundlag for de kommende års arbejde, begyndende med budgetforslaget for år 2000.

Stockholm den 19. juni 1998

For Nordisk Ministerråd

Marita Ulvskog
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

NORDISK KULTURSAMARBEJDE VED ÅRTUSINDSKIFTET

En strategisk redegørelse

FORORD

På et samrådsmøde mellem Nordisk Råd / Nordenudvalget og Nordisk Ministerråd (kulturministrene) i Oslo i marts 1997, bad Nordenudvalget kulturministrene overveje en evt. revidering af Kulturaftalen og en evt. revidering af Kulturhandlingsplanen fra 1988. På sit møde 13. juni 1997 (MR-K 2/98) drøftede kulturministrene sagen og besluttede, at det skulle lægges til grund for det videre arbejde med sagen, at der efter Ministerrådets opfattelse ikke umiddelbart var behov for en ændring af Kulturaftalen, der er tilstrækkelig og dækkende for kultursamarbejdet i de kommende år, samt, at Ministerrådet til Nordisk Råds session i Oslo i efteråret 1998 ville fremlægge et målrettet forslag om det fremtidige kultursamarbejde. Ministerrådet har behandlet sagen i EK-K og MR-K i sidste halvåret af 1997 og første halvåret af 1998. Nordisk Ministerråd, kulturministrene, har på sit møde 8. juni 1998 godkendt denne strategiske redegørelse til frem-læggelse på Nordisk Råds 50. session i Oslo.

Indholdsfortegnelse

FORORD 731

1. OPSUMMERING 733

2. INDLEDNING 734
2.1 Det nordiske kulturfællesskab 734
2.2 Et tilbageblik 735
2.3 Nye tider - Nye udfordringer 737
2.4 Ny strategi 738

3. NORDISK KULTURSAMARBEJDE VED ÅRTUSINDSKIFTET 738
3.1 Målsætning 738
3.2 Principper og kriterier 739
3.3 Prioriteringer 740
3.4 Samarbejdsformer og fremgangsmåder 741
3.5 Organisatorisk struktur 742
3.6 Økonomi og finansiering 743

1. OPSUMMERING

Kulturministrene vil lægge en strategi for det nordiske kultursamarbejde ved årtusindskiftet, som tager sigte på at opnå den målrettede planlægning, aktualitet i valg af opgaver, og den fleksibilitet, effektivitet og præcision i allokering og brug af resurser, som er nødvendig for stadig at kunne forny, udvikle og synliggøre det nordiske kultursamarbejde under Nordisk Ministerråd. Kun på den måde anser Ministerrådet det muligt at initiere og gennemføre samarbejde, som både er forbillede og støtte for udviklingen af det nordiske kultursamarbejde og samtidig relevant i international sammenhæng.

Hovedformålet med det nordiske kultursamarbejde under Nordisk Ministerråd er at udvikle og styrke det nordiske fællesskab. Udviklingen sker ved at vælge samarbejdsområder og –opgaver, som gennem samarbejdet klart fremmer og styrker vedkommende sag i de enkelte nordiske lande. Hovedvægten vil blive lagt på indsatser, som kan fremme og udvikle den nordiske identitet blandt børn og unge i de moderne, flerkulturelle samfund i Norden, udviklingen på mediaområdet, samarbejde og formidling af resultater på kunstområdet, indsatser for at styrke det folkelige engagement i nordisk kultursamarbejde og gennemførelsen af samarbejdsprojekter som har stor gennemslagskraft i de nordiske lande og internationalt.

Samarbejdet styrkes ved at vigtigheden af virksomheden bliver bekræftet i offentligheden - nationalt, nordisk og internationalt. Synliggørelse af og bevidstgørelse om samarbejdets relevans er derfor en vigtig målsætning i sig selv.

I bevidsthed om det stabile fundament, som nordisk kultursamarbejde bygger på, vil Ministerrådet ved årtusindskiftet lægge øget vægt på tidsbegrænsede satsninger, som har det formål at styrke samarbejdet om politisk aktuelle sager og vigtige opgaver hvor nordisk samarbejde klart er til nytte for en udvikling i overensstemmelse med grundlæggende nordiske værdinormer og livssyn. Dette vil blive reflekteret i disponeringen af økonomiske midler så vel som i ansvars- og opgavefordelingen inden for kultursektorens organisatoriske struktur.

Det nordiske kultursamarbejde skal være effektivt og resultatorienteret med hensyn til implementering af politiske beslutninger. Dette skal være udgangspunktet for udviklingen af kultursektorens organisatoriske struktur, så vel som for valg af samarbejdsformer og fremgangsmåder i øvrigt.

Den grundlæggende samarbejdsstruktur og de kontaktnetværk, som allerede er opbygget ved hjælp af nordiske institutioner og faste samarbejdskomitéer, vil blive bevaret men revideret efter behov med hensyn til en hensigtsmæssig og målbevidst ansvars- og opgavefordeling.

Kultursektorens indsatser skal i øget grad følge politisk vedtagne handlingsplaner, som er udarbejdet i nært samråd mellem Ministerrådet og dets faglige og implementerende organer. Ministerrådet vil gøre en indsats for at styrke dialogen mellem det politiske niveau og det faglige og implemente-

rende niveau for at sikre samordning af politiske intentioner og faglige og praktiske kriterier i kultursektorens satsninger.

Det samarbejde, som Ministerrådet står for, udgør kun en del af det samlede samarbejde. Det er derfor yderst vigtigt, at Ministerrådet bruger sine ressourcer på en sådan måde, at det både udvikler samarbejdet i takt med tiden og legitimerer det på den politiske arena og i offentlighedens øjne. Dette vil Ministerrådet opnå ved at fokusere på opgaver og indsatsområder, som har tydelig kulturpolitisk relevans i det nordiske samarbejde.

Det langsigtede og grundlæggende mål for kultursamarbejdet i Nordisk Ministerråds regi er at vitalisere og styrke det mangfoldige og omfattende nordiske samarbejde, som finder sted i det daglige virke på kulturområdet.

Ministerrådet anser øget fleksibilitet i allokeringen af økonomiske midler for at være en grundlæggende forudsætning for fokuserede indsatser på politisk relevante og interessante opgaver. Ministerrådet vil indføre en ordning for tildeling af projektmidler, som gør det mulig at flytte ressourcer fra et område til et andet i overensstemmelse med regelmæssig politisk og faglig vurdering.

Ministerrådets midler skal bruges målrettet, effektivt og i overensstemmelse med opstillede mål. Alle samarbejdsopgaver med langtidsperspektiv skal have en klart defineret tidsramme med hensyn til Ministerrådets økonomiske indsats. Det er samtidig et mål at lade de relativt beskedne midler, som Ministerrådet har til disposition for kultursektoren, generere yderligere midler ved samarbejdspartneres fælles finansiering af projekter med solid faglig og national forankring.

2. INDLEDNING

2.1 Det nordiske kulturfællesskab

Det nordiske fællesskab bygger på bevidstheden om kulturel samhørighed og beslægtede erfaringer, som danner grundlag for fælles livssyn og traditioner blandt befolkningen i Norden. I de knapt 50 år, som Nordisk Råd har eksisteret, har denne bevidsthed været hjørnestenen i det officielle nordiske samarbejde.

I denne periode er der opbygget et stort antal faste samarbejdsorganer, samarbejdsnetværk og vel fungerende kontakter på et utal områder - fra venskabsforeninger og frivillige organisationer til nationale institutioner og myndigheder. Det er således efterhånden en selvfølge for nordboer inden for de fleste af samfundets sektorer og virksomhedsområder, at have samråd og samarbejde med kollegaer, venner og bekendte i de øvrige nordiske lande i deres daglige virke eller angående fritidsinteresser. Dette er enestående i verden.

2.2 Et tilbageblik

Det kulturelle samarbejde har fra oprettelsen af Nordisk Råd i 1952 været det væsentligste element i det officielle nordiske samarbejde. I 1967 startede Nordisk Kulturfond sin virksomhed, efter en særlig overenskomst mellem landenes regeringer. Formålet med fonden var, på en hurtig og enkel måde, at kunne yde støtte til fællesnordiske aktiviteter inden for områderne almenkultur, undervisning og forskning. Fonden har været en meget vigtig kilde til finansieringen af små og mellemstore nordiske samarbejdsprojekter på kulturområdet.

Aftalen om kulturelt samarbejde mellem de nordiske lande af 15. marts 1971, *Kulturaftalen,* trådte i kraft den 1. januar 1972. Den er blevet ændret tre gange, i 1983, 1985 og 1989. Kulturaftalen handler om - og er grundlæggende for - det nordiske samarbejde om kultur, undervisning og forskning, der fælles betegnes som kulturområdet. Kulturområdet blev i 1993 opdelt organisatorisk i to adskilte sektorer, kultursektoren på den ene side og undervisnings- og forskningssektoren på den anden.

Kulturaftalen beskriver formål og virksomhedsområder, samt de grundlæggende tanker om samarbejdsformer, organisation, og finansiering på kulturområdet. Ifølge aftalen er samarbejdets overordnede målsætning at bevare, udvikle og styrke det nordiske kulturfællesskab ved at planlægge, koordinere og samarbejde i fællesskab og på en effektiv måde om vigtige opgaver for at øge det samlede resultat af landenes indsatser på de valgte samarbejdsområder.

Denne målsætning står uantastet. Det samme gælder kulturaftalens beskrivelse af samarbejdsområder, som for kultursektorens vedkommende ikke mindst er mediaområdet, det kunstneriske område, kulturarven, international profilering af nordisk kultur og almenkulturel virksomhed, herunder ungdoms- og idrætssamarbejde.

Ved indgåelsen af Kulturaftalen ønskede man at skabe bedre organisatoriske forudsætninger for samarbejdet på kulturområdet. Som følge heraf opstod der i halvfjerdserne og firserne flere og flere forskellige komitéer og støtteordninger for at tilgodese samarbejdet på Kulturaftalens område.

I 1988 udgav Nordisk Ministerråd et Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde. Hensigten med handlingsplanen var at vitalisere og intensivere samarbejdet, bl.a. ved at forenkle og effektivisere den komité-struktur, som havde udviklet sig, samt at identificere og beskrive nye prioriteringer i det nordiske kultursamarbejde. Med kulturhandlingsplanen blev der indledt en treårig periode, 1989 – 1991, med revideret organisatorisk struktur og nye prioriteringer. På kultursektoren blev der bl.a. omorganiseret ved sammenlægning af et antal komitéer og støtteordninger til fire komitéer på kunstområdet. Prioriteringerne gik meget på den brede nationale forankring og almene deltagelse i det nordiske kultursamarbejde.

Ved udgangen af finansieringsperioden for Kulturhandlingsplanen fra 1988, ved årsskiftet 1991/92, besluttede Ministerrådet, med tilslutning fra Nordisk Råd, at de centrale principper og prioriteringer fortsat skulle være gældende.

I forbindelse med statsministrenes evaluering af det nordiske samarbejde i 1992 anmodede de i november 1992 kulturministrene og undervisnings- og forskningsministrene om at foretage en samlet politisk vurdering af det nordiske kultursamarbejde, samt at udarbejde et forslag om en ny organisationsmodel og en strategi for nysatsninger på kulturområdet. I retningslinierne understregede statsministrene aktiviteter, som kunne styrke den nordiske identitet og fællesnordiske kulturmanifestationer. Som særlige tyngdepunkter nævnte statsministrene børnekultur, ungdomssamarbejde, sprogsamarbejde, samarbejde på film- og mediaområdet, samt det, at fremme frivillige organisationers nordiske engagement.

Kulturministrene og undervisnings- og forskningsministrene fremlagde et ministerrådsforslag om *Nysatsning og ny struktur på kultur-, uddannelses- og forskningsområdet* på Nordisk Råds 42. session i 1993. Forslaget blev vedtaget og dannede grundlaget for en ny treårig periode i det nordiske kultursamarbejde, den såkaldte nysatsningsperiode 1994 – 1996. Prioriteringerne var de samme som tidligere, med en noget skarpere afgrænsning inden for de enkelte virksomhedsområder. Særlig vægt blev lagt på tiltag for børn og unge.

Med ministerrådsforslaget om nysatsningen blev der indført følgende hovedprincipper for kultursamarbejdet: a) *Koncentration af indsatsområder* ved at satse på projekter, som indgår i en større institutionel/-organisatorisk sammenhæng og når en bred almenhed. b) *National forankring* ved valg af projekter, som er prioriteret i de enkelte lande, har forbindelse med nationale tiltag, og som har mulighed for at blive støttet af nationale midler og bilaterale fonde. c) *Stærkere politisk styring* ved at give ministrene større politisk ansvar for samarbejdet, bl.a. ved at aktivere formandsskabets rolle. d) *Effektivisering* når det gælder organisation og brug af økonomiske resurser og e) at *skabe en nordisk dimension i europæisk og andet internationalt samarbejde*. Det blev konstateret, at *børn og unge* var den primære målgruppe for det nordiske kultur-samarbejde.

Ved nysatsningsperiodens begyndelse var der økonomisk vækst i det nordiske samarbejde. Visse områder kunne således prioriteres og styrkes ved tilførsel af nye midler, uden at man behøvede at reducere indsatsen på andre områder. I løbet af nysatsningsperioden begyndte nedskæringer af det nordiske budget og systematisk opstramning af den organisatoriske struktur.

Der blev foretaget et stort antal evalueringer af Ministerrådets organer og organisatoriske struktur. Den mest overgribende var institutionsgennemgangen, som er beskrevet i rapporten *Nordisk nytte* fra 1995.

I 1995 vedtog Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd væsentlige ændringer i struktur og indhold af det nordiske samarbejde. Disse ændringer er beskrevet i dokumentet *Nordiskt Samarbete i en ny Tid – Det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige – Förslag till mål, innehåll och former för nordiskt samarbete i en föränderlig tid.* Hovedvægten er på opdeling af samarbejdet i tre søljer, Norden, Europa og Nærområderne, samt på konkretisering af "nordisk nytte" kriteriet.

I *Nordiskt samarbete i en Ny Tid* er det konstateret, at kultur- og undervisningssamarbejdet fortsat skal være hjørnestenen i det nordiske samarbejde. Målsætningen for kultursektoren er beskrevet på følgende måde:

- at prioritere børn og unge med sigte på at udvikle nordisk identitet og fremme international forståelse
- at synliggøre resultaterne af nordisk kunstnerisk virksomhed
- at styrke det folkelige engagement i nordisk kultursamarbejde
- at gennemføre projekter med gennemslagskraft i de nordiske lande og internationalt.

Til Nordisk Råds 48. session i 1996 fremlagde kulturministrene en redegørelse *"Det nordiske samarbejde på kulturområdet – Nordisk Ministerråds redegørelse for prioriteringer i det fremtidige nordiske samarbejde på kulturområdet og for gennemførelsen af nysatsningen på kulturområdet 1994 – 96"*. Dette dokument beskriver kultursektorens indledende tiltag for at justere virksomheden efter de vedtagne ændringer og kriterier som er beskrevet *i Nordiskt Samarbejde i en Ny Tid.*

2.3 Nye tider – Nye udfordringer

Som det fremgår af ovenstående, er der i de seneste år stillet nye og skærpede krav til det nordiske samarbejde under Nordisk Ministerråd. Kravene er om fornyelse, modernisering, rationalisering og koncentration af indhold, samt relevant international sammenhæng. Nordisk Ministerråd har med *Nordiskt Samarbete I en Ny Tid* vedtaget mål og rammer for at imødekomme disse krav. Opdelingen af det nordiske samarbejde i tre søjler, økonomisk og organisatorisk opstramning, samt skærpede kriterier for samarbejdstiltag, har skabt et nyt grundlag for den fremtidige udvikling af det nordiske samarbejde.

Nordisk samarbejde i sin helhed står over for en udfordring. Den internationale udvikling - ikke mindst udviklingen i Europa - har medført nye multinationale grupperinger og konstellationer af gensidige interesseforhold, som bringer det nordiske samarbejde i søgelyset. De nordiske lande må overveje hvordan de skal fortsætte at udvikle og styrke det nordiske sammenhold om de demokratiske værdier og strukturer som de har til fælles og har udviklet i samråd og samarbejde gennem mange årtier.

Kultursamarbejdet er det grundlæggende element i nordisk samarbejde. Uanset opstramninger og indskrænkninger i det nordiske samarbejde i løbet af de seneste år, har der været enighed om kultursamarbejdets fundamentale rolle i det nordiske samarbejde og om dets hovedopgave i at fremme og udvikle den nordiske identitet og det nordiske kulturfællesskab. Det nordiske kultursamarbejde under Nordisk Ministerråd må i den kommende tid leve op til den udfordring, det står over for. Denne udfordring kan beskrives ved to hovedkriterier: Kultursamarbejdet må fortsat styrke og udvikle det traditionelle nordiske kulturfællesskab, samtidig med at det skal være politisk aktuelt - og relevant i en større international sammenhæng.

2.4 Ny strategi

For at samarbejdet inden for kultursektoren skal kunne opfylde den poli-tiske målsætning, må der skabes visse forudsætninger. Dette gælder særlig udarbejdelse, valg og koordinering af aktuelle samarbejdsopgaver samt mulighederne for fleksibel allokering af økonomiske midler. Kulturministrene vil derfor lægge en revideret strategi for det nordiske kultursamarbejde, som tager sigte på at opnå den visionære planlægning, aktualitet i valg af opgaver, og den fleksibilitet, effektivitet og præcision i allokering og brug af resurser, som er nødvendig for stadig at kunne forny, udvikle og synliggøre det nordiske kultursamarbejde under Nordisk Ministerråd. Kun på den måde anser Ministerrådet det muligt at initiere og gennemføre samarbejde, som både er relevant i international sammenhæng og forbillede og støtte for udviklingen af det nordiske kultursamarbejde i øvrigt.

I de følgende afsnit vil der blive gjort rede for den nye strategi under overskrifterne Målsætning, Principper og kriterier, Prioriteringer, Samarbejdsformer og fremgangsmåder, Organisatorisk struktur og Økonomi og finansiering. Samlet vil de punkter, som er beskrevet under de respektive overskrifter, angive rammerne for den nye strategi.

3. NORDISK KULTURSAMARBEJDE VED ÅRTUSINDSKIFTET

3.1 Målsætning

Hovedformålet med det nordiske kultursamarbejde i Nordisk Ministerråds regi er at udvikle og styrke det nordiske fællesskab ved at planlægge, koordinere og arbejde i fællesskab om vigtige opgaver. Udviklingen sker ved at vælge samarbejdsområder og –opgaver, som gennem samarbejdet klart øger det samlede resultat og fremmer og styrker vedkommende sag i de enkelte nordiske lande. Øget styrke opnås ved at vigtigheden af samarbejdet bliver bekræftet i offentligheden - nationalt, nordisk og internationalt.

Synliggørelse af samarbejdets relevans er derfor en vigtig målsætning i sig selv.

Som følge af den overordnede målsætning foregår kultursektorens virksomhed i stor udstrækning inden for Norden, eller – jf. den overordnede

struktur for det nordiske samarbejde - den falder inden for samarbejdets Norden-søjle.

Hovedelementerne i kultursektorens målsætning er:

- at fremme den nordiske identitet blandt børn og unge, samtidig med at der lægges vægt på international forståelse
- at fremme bevidstheden om nordisk kulturfællesskab blandt nordboer
- at fremme gensidig interesse, kundskab og respekt mellem folk af forskellig etnisk baggrund i de flerkulturelle samfund i Norden
- at styrke kultursamarbejdet mellem de geografisk centrale og perifere områder i Norden
- at styrke kultursamarbejdet mellem de 5 lande og de 3 selvstyrende områder
- at styrke det folkelige engagement i det nordiske kultursamarbejde
- at fremme samarbejdet med og imellem frivillige organisationer på kultursektorens område
- at fremme samarbejdet om udviklings- og pioneropgaver mellem fagfolk, institutioner, organisationer og myndigheder på kultursektorens område
- at initiere og støtte udviklingen af nordisk samarbejde om aktiviteter, som har stærk faglig og national forankring og som har muligheder for at fortsætte af egen styrke efter initieringsfasen
- at synliggøre, inden og uden for Norden, resultaterne af professionel nordisk virksomhed på kultursektorens område
- at fremme kulturel virksomhed, som har stor gennemslagskraft i Norden og internationalt.

Kultursektoren vil fortsat udvikle samarbejdet med Nordens nærområder. Den almene målsætning for kultursamarbejdet med nærområderne er at fremme det gensidige udbytte af landenes kulturrigdomme ved udveksling af erfaringer og kundskaber og gennem samarbejdsopgaver af betydning for begge parter.

Det er samtidig et mål for kultursektoren fortsat at udvikle en europæisk dimension i det nordiske kultursamarbejde. Dette gælder både samarbejdet om sager af fællesnordisk interesse i relation til den kulturpolitiske udvikling i EU/EØS, såvel som samarbejdet mellem nordiske og europæiske parter om konkrete opgaver af betydning for udviklingen på kulturområdet.

3.2 Principper og kriterier

Kulturministrene er hovedansvarlige for det nordiske kultursamarbejde. Den *politiske styring* skal styrkes bl.a. ved målrettet indarbejdelse af formandskabets tyngdepunkter i sektorens virksomhed, samt ved en uddybelse og konkretisering af de politiske prioriteringer på alle niveauer af implementeringen.

Koncentration af indsatsområder er nødvendig for at sikre gennemslagskraft på de valgte samarbejdsområder. Kultursektorens virksomhed bør derfor være vel forankret både i vedkommende fagmiljø og nationalt og indgå i en større institutionel/organisatorisk sammenhæng.

Den *nationale forankring* er yderst vigtig. De samarbejdstiltag, som man vælger at satse på, bør være højt prioriterede i de enkelte lande og have mulighed til at blive støttet af nationale og bilaterale finansieringskilder.

Samarbejdet bør sigte mod *resultater*, som har fælles kulturpolitisk relevans for de nordiske lande og kommer de enkelte lande til gode.

Organisering og brug af resurser skal være økonomisk og *effektiv*.

Fleksibilitet i organisation og allokering af resurser er en nødvendig forudsætning for målrettede, tidsbegrænsede indsatser på kulturområdet.

Princippet om *nordisk nytte* er grundlæggende for kultursektorens virksomhed. Det indebærer yderligere krav om valg af samarbejdsopgaver hvor det er påviseligt, at samarbejdet medfører løsninger af øget værdi for de enkelte lande og manifesterer og udvikler den nordiske samhørighed.

Selvom en stor del af kultursektorens virksomhed foregår inden for Norden-søjlen, skal der lægges vægt på at *skabe en nordisk dimension i europæisk og andet internationalt samarbejde*. Dette gælder udviklingen af det nordiske kultursamarbejde inden for Europa- og nærområdesøjlerne, men bør også tages i betragtning ved valg af samarbejdsopgaver generelt.

3.3 Prioriteringer

De nuværende overordnede prioriteringer og beslutninger om hovedindsatsområder vil fortsat være gældende. Ministerrådet vil satse på samarbejdsopgaver inden for disse områder, hvor nyorientering og hurtig udvikling finder sted og hvor nytten af samarbejdet er klar. Ministerrådet vil vælge sine indsatser ud fra kulturpolitisk relevans og efter samråd med Ministerrådets respektive fagorganer.

Kultursektorens overordnede formål er i overensstemmelse mellem Ministerrådet og Nordisk Råd, a) at prioritere børn og unge med sigte på at udvikle nordisk identitet og fremme international forståelse, b) at synliggøre resultaterne af nordisk kunstnerlig virksomhed, c) at styrke det folkelige engagement i nordisk kultursamarbejde, og d) at gennemføre projekter med gennemslagskraft i de nordiske lande og internationalt.

Ministerrådet vil således satse på omfattende og tværfaglige indsatser på barne- og ungdomsområdet, fortrinsvis i samarbejde med undervisnings- og forskningssektoren, men også i samarbejde med andre relevante sektorer. Nordisk sprogforståelse vejer tungt i indsatserne på kultursektoren, særlig på børne- og ungdomsområdet.

På mediaområdet vil Ministerrådet følge de omfattende ændringer, som finder sted, og satse på tiltag, som kan fremme fællesnordiske løsninger og en nordisk dimension i den internationale udvikling. På kunstområdet vil der

blive lagt vægt på unge nordiske kunstneres muligheder for at virke inden for hele Norden, samt på det nordiske kunstlivs internationale relationer og på formidling og profilering i og uden for Norden af det fremmeste i nordisk nutidskunst. Samarbejdet om formidling og profilering af den nordiske kulturarv vil fortsætte, ligeledes udviklingen af anvendelsen af informationsteknologien på kulturområdet.

En ny prioritering er indsatsen mod racisme og fremmedfjendtlighed. Den overordnede målsætning er, at øge minoriteters deltagelse og indflydelse på alle niveauer i det kulturelle liv. Kultursektoren vil styrke sin indsats for at bidrage til at undgå segregering og udelukkelse af minoriteter og på den måde arbejde for at opnå reel ligestilling mellem majoriteter og minoriteter i Norden. Kunst og kultur er vigtige redskaber for at opnå dette mål. Det nordiske kultursamarbejde mod racisme og fremmedfjendtlighed, skal i høj grad fokusere på tiltag, som fremmer gensidig respekt og interesse mellem forskellige folkeslag i Norden.

Kultursektoren vil fremme den brede forankring af det nordiske kultursamarbejde, bl.a. ved øget samarbejde med frivillige organisationer på sektorens område. Nordisk Kulturfond har en vigtig opgave i denne sammenhæng. Fondens virksomhed er fortsat af højeste prioritet i det nordiske kultursamarbejde.

En grundlæggende prioritering for det fremtidige nordiske kultursamarbejde er at sikre de selvstyrende områders fulde deltagelse. Det er vigtigt at de mindre samfund deltager i og søger styrke til det nordiske kultursamarbejde. De repræsenterer de kulturelle forskelle, som er en af hjørnestenene i den traditionelle og moderne nordiske identitet. Uden deres aktive medvirken er nordisk kultursamarbejde formålsløst.

Samtidig er det vigtigt at sikre de nordiske udkantsregioners aktive deltagelse i kultursamarbejdet. Ud over Vest-Norden gælder dette det østlige Finland og de nordiske områder i Barentsregionen. Aktiv deltagelse fra disse områder vil blive prioriteret i det fremtidige nordiske kultursamarbejde.

3.4 Samarbejdsformer og fremgangsmåder

Med hensyn til de overordnede mål og kriterier for det nordiske samarbejde adskiller kultursamarbejdet under Nordisk Ministerråd sig fra de enkelte landes kulturadministrationer ved at det ikke handler om drift af eller støtte til kulturlivet som sådan. (I de mindre samfund kan nordiske projekter og nordiske bevillinger dog spille en væsentlig rolle i kulturlivet). Formålet er at fremme det nordiske samarbejde ved at vælge samarbejdsopgaver, som styrker selve samarbejdet og som de enkelte lande samtidig kan drage nytte af. Ifølge "nordisk nytte" kriteriet kommer Ministerrådet kun ind i billedet, når det anses for at være muligt ved samarbejde at opnå en påviselig mereffekt for de nordiske lande og synlig gennemslagskraft for det nordiske samarbejde. Opgaven for det nordiske kultursamarbejde er således i høj grad udvik-

ling ved valg af banebrydende opgaver og legitimering af det nordiske samarbejde ved opnåelse af positive og synlige resultater.

Det er vigtigt at sikre en åben og vel fungerende kontakt mellem det politiske beslutningsniveau og det faglige og implementerende niveau i Ministerrådets organisation. Dette er så meget vigtigere som indsatsområderne bliver indsnævret og satsningerne mere fokuserede og tidsbegrænsede.

Nøglen til frugtbart samspil mellem det politiske og det faglige og implementerende niveau er, at begge parter deler den samme forståelse af opgaven og vil samles om at løse den på bedste måde. Der bør være fuld overensstemmelse mellem politiske beslutninger og indsatser i Nordisk Ministerråds regi. Kvaliteten skal sikres ved grundig faglig vurdering af indsatsbehov og indsatsmuligheder samt faglig rådgivning ved initiering og gennemførelse.

Ministerrådet vil gøre en indsats for at fremme en frugtbar kulturpolitisk dialog mellem det politiske og det faglige niveau på kultursektorens område.

Et vigtigt element i udviklingen af kultursektoren og dens organisatoriske struktur er at styrke national og faglig forankring ved at vitalisere kontakten mellem de fællesnordiske kulturorganer og netværk på den ene side og nationale organisationer, institutioner og myndigheder på den anden.

Kultursektoren lægger vægt på tværsektorielt samarbejde i den grad, det kan styrke det nordiske kulturfællesskab og medvirke til at manifestere og udvikle nordisk samhørighed.

3.5 Organisatorisk struktur

Hovedformålet med den nye strategi er at skabe den fleksibilitet i samarbejdformer og i fordeling af økonomiske midler, der er nødvendig for at kunne satse intensivt og effektivt på aktuelle og politisk relevante sagsområder. Denne omstilling er nødvendig for at sikre det nordiske kultursamarbejdes fremtid.

Dette skal være udgangspunktet for den fremtidige udvikling af den organisatoriske struktur på kulturområdet. Opnåelse af målet kræver klar arbejds- og opgavefordeling, målrettet koordinering inden for kultursektoren og tværsektorielt, samt effektiv implementering.

Frem for alt skal udviklingen af den samlede organisationsstruktur tage sigte på at placere ansvaret for de politiske, de faglige og de praktiske/-administrative beslutninger/opgaver så hensigtsmæssigt og præcist som muligt og samtidig afgrænse de enkelte elementers/organers virkeområde til deres primære opgaver. Formålet er at fordele opgavevaretagelsen strukturelt efter kompetence og at udnytte tid, kompetence og ressourcer optimalt.

Faste fagkomitéer bør således have en central placering som rådgivende og idéskabende instanser i forhold til den politiske beslutningsproces, når der skal prioriteres mellem indsatsområder/handlingsplaner mv. De har samtidig en central rolle, når det gælder netværkskontakter, netværksudvikling og implementering af samarbejdet på de respektive områder.

Det er ikke hensigtsmæssigt, at ens eller beslægtede praktiske opgaver løses af mange organer inden for Ministerrådets (og de enkelte fagorganers) begrænsede økonomiske ramme. Et andet hovedelement er derfor at aflaste de enkelte fagorganer ved at løsning af ens eller beslægtede praktiske, tekniske eller faste opgaver udføres samlet i den grad, det kan sikre bedre koordinering og bedre udnyttelse af kompetence og ressourcer. Dette gælde f. eks. tilskudsbehandling, administration/ betjening af faste opgaver og informationsvirksomheden i forhold til det samlede Ministerrådsområde. Opgaver af denne art vil i mest mulig grad blive lagt til fællesnordiske institutioner, som på den måde kan styrkes og have mulighed for at profilere sig mere markant i det nordiske samarbejde.

Samtidig må man fremhæve betydningen af, at den faglige kompetence, som findes i institutioner, komitéer og styringsgrupper, tages i anvendelse, når det er nødvendigt i forhold til den konkrete opgavevaretagelse.

Formålet med sammensætningen af et organ på kulturområdet er at samle den fornødne ekspertise, samtidig med at der opnås en dækkende nordisk repræsentation af vedkommende fagområde. Dette kan kræve et noget varierende antal deltagere fra et organ til andet. Det bør i hvert enkelt tilfælde overvejes, hvilket antal medlemmer, der giver den nødvendige ekspertise og ønskværdig repræsentation.

Uanset antal medlemmer og niveau på ekspertise, må det anses for at være et hovedformål, at repræsentanter i et organ er aktive kontaktformidlere mellem vedkommende organ (Ministerrådet) og de respektive fagmiljøer, de repræsenterer. Det er således vigtigt at arbejdet i et organ fremmer national forankring og interesse for det nordiske samarbejde og stimulerer til nordiske aktiviteter – i og uden for Ministerrådets regi.

Det er en forudsætning, at der tages særlig hensyn til forholdene i de selvstyrende områder. De selvstyrende områders repræsentation i kultursektorens organer skal derfor sikres i den grad, de selvstyrende områder finder det hensigtsmæssigt.

De nordiske kulturhuse på Færøerne og i Island, samt institutterne på Åland og i Grønland, er hjørnestene i kultursektorens organisatoriske struktur. Ministerrådet vil bevare og udvikle deres vigtige funktion i det fremtidige nordiske kultursamarbejde.

3.6 Økonomi og finansiering

Fleksibilitet i allokering af resurser er et af nøgleprincipperne i den nye strategi for kultursektoren. Det skal være et mål, at man til enhver tid kan variere intensiteten af indsatserne på de forskellige områder ud fra en politisk vurdering af behov og muligheder.

Faste udgifter skal derfor begrænses mest mulig. For hver ny satsning fastsættes en forventet økonomisk ramme samt en tidsgrænse for Ministerrådets indsats.

Formålet med styrket kulturpolitisk dialog inden for Ministerrådets organisation på kultursektoren er bl.a. at muliggøre en hurtig og fokuseret indsats på relevante områder. Beslutninger om konkrete indsatser skal bygge på faglig og praktisk vurdering i relation til politiske intentioner.

Medens den kontinuerlige virksomhed styres af langsigtede planer og mål- og rammestyringskontrakter med sektorens organer, skal den konkrete projektvirksomhed i stigende grad behandles i forbindelse med den årlige budgetprocess. Dette sker første gang ved udarbejdelsen af budgettet for år 2000.

Det er samtidig et mål, at lade de relativt beskedne midler, som ministerrådet har til disposition, generere yderligere midler ved samarbejdspartneres fælles finansiering af projekter med solid faglig og national forankring. Ministerrådets finansieringsandel kan være forskellig for forskellige typer samarbejdsprojekter, fortrinsvis størst når det drejer sig om banebrydende tiltag og udvikling af nye samarbejdsområder.

Ministerrådets administrative omkostninger ved gennemførelse af nordiske kulturprojekter skal begrænses ud fra princippet om effektivitet. De bør vurderes i hvert enkelt tilfælde i lyset af totalomkostninger, Ministerrådets finansieringsandel, øvrige finansieringsmuligheder og den ønskede nordiske deltagerrepræsentation i projektet.

De selvstyrende områders og udkantsregioners aktive deltagelse i kultursamarbejdet skal sikres i forbindelse med disponering af midler og ved retfærdig fordeling af omkostninger ved enkelte projekter.

Europaudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag B 173/euro om ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet

(Ministerrådsförslaget, se s. 747)

Ministerrådet har oversendt ovenstående ministerrådsforslag B 173/euro til behandling i Nordisk Råd. Europaudvalget har fået ministerrådsforslaget til behandling. Udvalget har behandlet ministerrådsforslaget ved sit møde den 23. september 1998.

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at godkende ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet.

2. Baggrund

Ministerrådsforslag B 173/euro om ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet

Princippet i overenskomsten er, at den som har erhvervet legitimation til at udøve et erhverv indenfor sundheds- og sygehusvæsenet eller som veterinær i et af de nordiske lande, skal ved ansøgning automatisk kunne få modsvarende godkendelse i et af de øvrige nordiske lande. Forudsætningen for at et erhverv kan omfattes er, at det er reguleret i mindst 2 af de nordiske lande.

Ændringerne sker for at udvide overenskomsten med en række personalegrupper, fra de nuværende 19 erhvervsgrupper til 21, nemlig med biomedicinsk analytikere, logopeder og fodterapeuter.

Endvidere sker der visse ændringer visse af de allerede omfattede grupper, som følge af ændrede uddannelser og regulering i de enkelte lande: sygeplejesker fra Grønland omfattes og nordiske sygeplejesker kan virke på Grønland; tandplejere omfattes, dog kan Danmark som vilkår for ubegrænset

autoritation kræve prøvetid eller egnethedsprøve; optikere er omfattet, dog skal islanske optikere have gennemgået uddannelsen i et andet nordisk land; psykologuddannelsen er nu godkendt i alle lande; tandteknikere med både 4- og 5-årig uddannelse fra Danmark omfattes; kontaktlinseoptikere omfattes, bortset fra Island; omsorgspersonalet har i flere lande fået nye uddannelser og titler.

Høringssvar
Forslaget har ikke været sendt til høring.

Konklusion
Europaudvalget er bekendt med, at overenskomsten af 1993 erstattede en tidligere overenskomst fra 1981. En væsentlig begrundelse for at indgå den nye overenskomst var de nordiske landes medlemskab af henholdsvis EU og EØS, hvormed de nordiske lande indgik i arbejdskraftens frie bevægelighed. I overenskomsten fra 1981 fandtes bestemmelser, som var mere begrænsede en EF-direktiverne på området.

Europaudvalget er endvidere bekendt med, at der er nedsat en opfølgningsgruppe, som følger overenskomstens implementering i de nordiske landes lovgivning og tillempningen af overenskomstens bestemmelser i praksis. Desuden følger opfølgningsgruppen den europæiske udvikling. Opfølgningsgruppen har anbefalet, at overenskomsten ændres for så vidt angår de ovenfor nævnte erhvervsgrupper.

Europaudvalget kan tilslutte sig, at overenskomsten ændres, således at flere erhvervsgrupper er omfattet og bifalder at Nordisk Ministerråd har nedsat en opfølgningsgruppe, som følger implementeringen af overenskomsten og den europæiske udvikling på området.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

B 173/euro

Ministerrådsförslag

till ändring av 1993 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed förslag till ändring av 1993 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer för behandling under Nordiska rådets 50:e session i Oslo.

Stockholm den 3 juli 1998

För Nordiska ministerrådet

Maj-Inger Klingvall
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

AVTAL

mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer av den 14 juni 1993.

Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige som önskar ändra överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer av den 14 juni 1993 har kommit överens om följande:

Artikel 1

Artikel 1 skall ha följande ändrade lydelse:

Denna överenskommelse är tillämplig på yrkesutövare som är medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige – nedan benämnda fördragsslutande stater – och tillhör någon av de yrkesgrupper som anges i *bilaga 1*.

Artikel 2

Artikel 2 skall ha följande ändrade lydelse:

Den som i någon av de fördragsslutande staterna vunnit jämförlig form av rättsligt godkännande såsom yrkesutövare som anges i artikel 1, bilaga 1, skall under de i denna överenskommelse stadgade förutsättningarna ha rätt att vinna sådant godkännande även i övriga stater där bestämmelser om godkännande gäller.

Vad i föregående stycke sägs om godkännande skall ha motsvarande tillämpning *dels* på den som har eller är berättigad att få anställning som apotekare i någon av staterna, *dels* på den som utan att vara apotekare har rätt att expediera recept på apotek (farmaceut i Finland, aðstoðarlyfja-fræðingur i Island, reseptar i Norge och receptarie i Sverige).

Även yrkesutövare, som utbildats i fördragsslutande stat där bestäm-melser om godkännande av yrkesutövarna inte gäller, skall i de fall som anges i artiklarna 5 - 12 ha rätt att vinna godkännande i fördragsslutande stat som har bestämmelser om sådant godkännande.

I *bilaga 2* redovisas i vilka stater och för vilka yrkesgrupper bestämmelser om godkännande gäller vid denna överenskommelses ikraftträdande.

Artikel 3

Artikel 4 skall ha följande ändrade lydelse:

Danmark kan som villkor för obegränsad auktorisation såsom tandplejer kräva att sökanden slutför en prövotid eller genomgår ett lämplighetsprov. Sökanden skall ha rätt att välja mellan en prövotid eller ett lämplighetsprov.

Artikel 4
Artikel 6 skall ha följande ändrade lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom optiker i Danmark, Finland, Norge och Sverige skall tillkomma den som i Island fått godkännande som sjóntäkjafrædingar efter att ha gått igenom en utbildning i något av de andra fördragsslutande länderna som kan ligga till grund för legitimation som optiker i det landet.

Artikel 5
Artikel 7 utgår ur överenskommelsen.

Artikel 6
Artikel 9 skall ha följande ändrade lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom mentalvårdare eller närvårdare i Finland, sjukralidar med inriktning mot psykiatrisk vård i Island och hjelpepleier inom området psykiatrisk sykepleie i Norge skall tillkomma

a) den som i Danmark förvärvat bevis som social- og sundhedsassistent (SOSU-assistent) eller som plejer enligt Sundhedsstyrelsens riktlinjer av 1977 eller senare och
b) den som i Sverige fullgjort för skötare i psykiatrisk vård gällande krav på utbildning och praktisk tjänstgöring eller äldre, av behörig myndighet, godkänd utbildning till skötare i psykiatrisk vård.

Artikel 7
Artikel 10 skall ha följande ändrade lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom tandskötare eller närvårdare i Finland, adstodarmenn tannläkna i Island och tandsköterska i Sverige skall tillkomma

a) den som i Danmark genomgått fastställd utbildning till tandklinikassistent och
b) den som i Norge genomgått fastställd utbildning till tannlegesekretær.

Artikel 8
Artikel 11 skall ha följande ändrade lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom tandtekniker i Finland och Sverige skall tillkomma

a) den som i Danmark genomgått fyra - femårig utbildning till laboratorietandtekniker vid yrkesskola eller äldre, av behörig myndighet godkänd, utbildning till laboratorietandtekniker och
b) den som i Norge erhållit gesällbrev i tandteknikerfacket.

Artikel 9

Artikel 12 skall ha följande ändrade lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom primärskötare eller närvårdare i Finland, sjúkralidar i Island och hjelpepleier i Norge skall tillkomma

a) den som i Danmark förvärvat bevis som sygehjælper eller social- og sundhedsassistent (SOSU-assistent) och

b) den som i Sverige fullgjort för undersköterska gällande krav på utbildning och praktisk tjänstgöring eller motsvarande äldre, av behörig myndighet, godkänd utbildning.

Artikel 10

En ny artikel 12 a skall ha följande lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom laboratorieskötare i Finland, meimeinatæknar i Island och bioingenjör i Norge skall tillkomma

a) den som i Danmark har en fastställd utbildning till hospitalslaborant och

b) den som i Sverige har en högskoleutbildning till biomedicinsk analytiker eller motsvarande äldre, av behörig myndighet godkänd, utbildning till laboratorieassistent.

Artikel 11

En ny artikel 12 b skall ha följande lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom fodterapeut i Danmark, fotvårdare i Finland, fótaadgerdafrFdingur i Island och fotterapeut i Norge skall tillkomma den som i Sverige genomgått fotterapeututbildning som påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning eller tidigare utbildning till fotvårdsspecialist (specialkurs i gymnasieskolan).

Artikel 12

En ny artikel 12 c skall ha följande lydelse:

Rätt att vinna godkännande såsom talterapeut i Finland och logoped i Sverige skall tillkomma

a) den som i Island fått godkännande som talmeinafrædingar efter att ha gått igenom den utbildning i Finland eller Sverige som kan ligga till grund för legitimation som logoped i det landet och

b) den som i Norge fått godkännande som logoped efter universitetsexamen i spesialpedagogikk med specialisering i logopedi eller vidareutbildning i spesialpedagogikk med specialisering i logopedi vid högskola.

Artikel 13

Artikel 16 skall ha följande ändrade lydelse:

Har en optiker förvärvat kompetens som kontaktlinsoptiker i Danmark, Finland, Norge och Sverige får han bevis om samma kompetens i de andra staterna.

Rätt till kompetensbevis som kontaktlinsoptiker i annan fördragsslutande stat enligt första stycket gäller under förutsättning att optikern vunnit godkännande som optiker i den staten och alltjämt har sådant godkännande.

Artikel 14

Avtalet träder i kraft första dagen i månaden efter det att samtliga parter meddelat det svenska Utrikesdepartementet att avtalet har godkänts.

Det svenska Utrikesdepartementet meddelar de övriga parterna om mottagandet av dessa meddelanden och om tidpunkten för avtalets ikraftträdande.

Detta avtal skall gälla så länge överenskommelsen den 14. juni 1993 är i kraft.

Artikel 15

Originalexemplaret till detta avtal skall deponeras hos det svenska Utrikesdepartementet, som tillställer de övriga parterna bestyrkta kopior därav.

Till bekräftelse härav har de vederbörligen befullmäktigade ombuden undertecknat detta avtal.

Som skedde i Xxxxxxxxx den 00 november 1998 i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språket, vilka samtliga texter har samma giltighet.

BILAGA 1

Yrkesgruppens benämning

i Sverige	i Danmark	i Finland	i Island	i Norge
3. sjuksköterskor	sygeplejersker[1]	sairaanhoitajat/ sjukskötare	hjúkrunarfræingar	sykepleiere
13. skötare i psykiatrisk vård	plejere/social- og sundhedsassistenter	mielenterveyshoi- tajat/ mentalvårdare och lähihoitajat/ närvårdare	sjúkralidar	hjelpepleiere i psykiatrisk sykepleie
15. tandsköterskor	tandklinikassistenter	hammashoitajat/tand skötare och lähihoitajat/närvårdare	adstodarmenn tannlækna	tannlegeassistenter och tannlegesekretaer
17. undersköterskor	sygehjælpere/ social- og sundhedsassistenter	perushoitajat/ primärskötare och lähihoitajat/närvårdare	sjúkralidar	hjelpepleiere

Grönländska sygeplejersker av vars autorisationsbevis framgår att utbildningen är jämförbar med den danska utbildningen har rätt att få godkännande i de fördragsslutande staterna i enlighet med överenskommelsens bestämmelser. Grønlands Hjemmestyre, Direktoratet for Sundhed, Miljø og Forskning har förklarat att den som har godkännande som sjuksköterska i någon av de fördragsslutande staterna kommer att få godkännande som sygeplejerske i Grönland.

i Sverige	I Danmark	i Finland	i Island	i Norge
20. biomedicinska analytiker	hospitalslaboranter	laboratoriohoitjat/ laboratorieskötare	meinatæknar	bioingenjör
21. logopeder	yrket finns inte	puheterapeutit/ talterapeuter	talmeinafræðingar	logopeder
22. fotterapeuter	fodterapeuter	jalkojenhoitajat/ fotvårdare	fótaadgerdafrædingar	fotterapeuter

BILAGA 2

Yrkesgrupp Stat

	DK	SF	IS	N	S
1. læger/lääkärit;läkare/læknar/leger/ läkare	x	x	x	x	x
2. tandlæger/hammaslääkärit; tandläkare/tannlæknar/tannleger/tandläkare	x	x	x	x	x
3. sygeplejersker[1] /sairaanhoitajat; sjukskötare/hjúkrunarfræingar/sykepleiere/sjuksköterskor	x	x	x	x	x
4. provisorer/proviisorit;provisorer/lyfjafræðingar/provisorer/apotekare	x	x	x	x	x
5. fysioterapeuter/fysioterapeutit;fysioterapeuter/sjúkraþjálfarar/fysioterapeuter/sjukgymnaster	x	x	x	x	x
6. ergoterapeuter/toimintaterapeutit;ergoterapeuter/iðjuþjálfar/ergoterapeuter/arbetsterapeuter	x	x	x	x	-
7. jordemødre/kätilöt;barnmorskor/ ljósmæður/jordmødre/barnmorskor	x	x	x	x	x
8. sundhedsplejersker/terveydenhoitajat; hälsovårdare/*/helsesøstre/distriktssköterskor	x	x	*	x	x
9. optikere/optikot;optiker[2]/sjóntækjafræðingar[3]/optikere/ optiker	x	x	x	x	x
10. psykologer/psykologit; psykologer/ sálfræðingar/psykologer/ psykologer	x	x	x	x	x
11. */farmaseutit;farmaceuter/aðstoðarlyfjafræðingar/reseptarer/receptarier	*	x	x	x	x
12. radiografer/röntgenhoitajat; röntgenskötare/röntgentæknar/radiografer/ röntgenassistenter	-	x	x	x	-

	DK	SF	IS	N	S
13. plejere; social- og sundhetsassistent/ mielenterveyshoitajat;mentalvårdare, lähihoitajat; närvårdare/sjúkraliðar/hjelpepleiere i psykiatrisk sykepleie/skötare i psykiatrisk vård	-	x	-	x	-
14. tandplejere/hammashuoltajat; tandhygienister[4]/tannfræðingar/tannpleiere/tandhygienister	x	x	x	x	x
15. tandklinikassistenter/hammashoitajat; tandskötare, lähihoitajat; närvårdare/aðstoðarmenn tannlækna/ tannlegeassistenter, tannlegesekretaer/tandsköterskor	-	x	x	-	x
16. laboratorietandtekniker/hammasteknikot;tandtekniker[5]/tannsmiðir/ tanntekniker/tandtekniker	-	x	-	x	x
17. sygehjælpere; social- og sundhets-assistenter/perushoitajat; primärsköterare, lähihoitajat; närvårdare/sjúkraliðar/hjelpepleiere/undersköterskor	-	x	x	x	-
18. dyrlæger/eläinlääkärit; vetrinärer/ dýralæknar/veterinærer/veterinärer	x	x	x	x	x
19. kiropraktorer/kiropraktikot; kiropraktorer/hnykkir/kiropraktorer/kiropraktorer	x	x	x	x	x
20. hospitalslaboranter/laboratoriohoitajat; laboratorieskötare[6]/meinatæknar/ bioingenjörer/biomedicinska analytiker	-	x	x	x	-
21. /*/puheterapeutit;talterapeuter/ talmeinafrædingar[7]/logopeder/logopeder	*	x	x	-	x
22. fodterapeuter/jalkojenhoitajat; fotvårdare/fótaadgerdafrædingar/fotterapeuter/fotterapeuter	x	x	x	x	-

[1] Grönländska sygeplejersker av vars autorisationsbevis framgår att utbildningen är jämförbar med den danska utbildningen har rätt att få godkännande i de fördragsslutande staterna i enlighet med överens-kommelsens bestämmelser. Grønlands Hjemmestyre, Direktoratet

for Sund-hed, Miljø og Forskning har förklarat att den som har godkännande som sjuksköterska i någon av de fördragsslutande staterna kommer att få godkännande som sygeplejerske i Grönland.

2 Från och med den 1 januari 1998 har ny examensbenämning införts: optometristi/optometrist

3 Endast den som i Island fått godkännande som sjóntäkjafrædingar efter att ha genomgått utbildning i något av de andra fördragsslutande länderna som kan ligga till grund för legitimation i det landet skall ha rätt att vinna godkännande som optiker i övriga fördragsslutande länder.

4 Från och med den 1 januari 1998 har ny examensbenämning införts: suuhygienisti/tandhygienist

5 Från och med den 1 januari 1998 har ny examensbenämning införts: hammasteknikko/dentonom

6 Från och med den 1 januari 1998 har ny examensbenämning införts: bioanalyytikko/bioanalytiker

7 Endast den som i Island fått godkännande som talmeinafrædingar efter att ha genomgått utbildning i något av de andra fördragsslutande länderna som kan ligga till grund för legitimation i det landet skall ha rätt att vinna godkännande som logoped i övriga fördragsslutande länder.

x = yrket är reglerat i detta land

\- = yrket är inte reglerat i detta land

* = yrket finns inte i detta land, varken som reglerat eller oreglerat yrke

Nordenutskottets betänkande

om Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet

(Ministerrådets redovisning, se s. 759)

Till Nordenutskottet har hänvisats ministerrådsförslaget B174/nord *Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet*

1. Nordenutskottets förslag

Med hänvisning till det framförda föreslår Nordenutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra de planerade insatserna såsom redovisat i ministerrådsförslaget B 174/nord samt i enlighet med förslaget till budget för ministerrådet 1999

att samarbetsministrarna innan juni 1999 presenterar en sektorövergripande, långsiktig handlingsplan inklusive tidtabell för motverkandet av segregation, rasism och främlingsfientlighet där följande områden ingår: opinionsbildning och förändring av attityder; forskningssamarbete för kartläggning av rasistiska nätverk i Norden; samarbete med och stöd till frivilliga organisationer; insatser riktade till barn och unga; samverkan inom lagstiftning och rättsarbete.

2. Ministerrådets redovisning

Nordiska ministerrådets redovisning om insatser mot främlingsfientlighet omfattar alla ministerrådets fackområden. I denna ingår som en del den av de nordiska kulturministrarna godkända strategin *Nordisk identitet i utveckling*. Strategin godkändes den 8 juni 1998 på det nordiska kulturministermötet.

Redovisningen har även sin bakgrund i ett beslut från kulturministermötet i Kalmar juni 1997, då man beslöt att årligen avsätta en särskild budget för insatser mot främlingsfientlighet.

De sektorer som redovisas av ministerrådet är: tidigare satsningar såsom *Norden mot fremmedhad*, kultur, utbildning, forskning, arbetsmarknad, bygg och bolig, konsument, jämställdhet, social och hälsa, narkotika, lagstiftning och flykting. Insatser inom ramen för Nordiska kulturfondens beviljningar redovisas också.

Redovisningarna omfattar såväl innehåll som överordnad budget. I redogörelsen genomgås hur budgetmedlen för innevarande budgetår kommer att fördelas på olika sektorer.

Vikten av att samarbeta med relevanta frivilligorganisationer, härunder invandrares och flyktingars egna organisationer, betonas det i redovisningen.

3. Nordenutskottets synpunkter

Nordiska rådet och ministerrådet har under hela 1997 fört en dialog om bekämpandet av rasism och främlingsfientlighet.

Nordenutskottet konstaterar att man sommaren 1997 mottog rapporten *De nordiska ländernas insatser mot främlingsfientlighet och rasism* som på uppdrag av Nordiska ministerrådet utarbetades av Statens Invandrarverk i Sverige.

Nordenutskottet konstaterar att ministerrådets redogörelse har sin bakgrund i en hemställan från utskottet daterad januari 1998. I denna hemställan hänvisar utskottet till tidigare rapporter och beslut beträffande bekämpandet av rasism och främlingsfientlighet samt den utfrågning som genomfördes i Riksdagen i Helsingfors i november 1997. I hemställan från Nordenutskottet påpekas behovet av *"att utarbeta en långsiktig nordisk handlingsplan mot rasism och främlingsfientlighet samt för det mångkulturella samhället, där det ges ett samlat grepp över de olika initiativ som redan pågår eller planeras inom olika sektorer"*.

Utskottet framhäver såsom särskilt viktiga fokusområden följande: barn och unga, lärarutbildning, behovet av att etablera nordiska forskarnätverk, erfarenhetsutbyte i relation till genomförande och tillämpning av relevant lagstiftning.

Den föreliggande redovisningen visar tydligt att det inom ramen för Nordiska ministerrådet görs många insatser för bekämpnadet av rasism och främlingsfientlighet. Det konstateras i redovisningen att man i framtiden har för avsikt att fasthålla och utveckla denna insats.

Ministerrådet påpekar att redovisningen inte enbart skall uppfattas som dokumentation för det som görs, utan även som ett arbetsredskap "för att uppnå maximal effekt och största möjliga resultatsynlighet" (s. 41). Nordenutskottet är enigt i denna programförklaring, men konstaterar samtidigt att den av ministerrådet överlämnade redovisningen inte motsvarar den långsiktiga, samlade nordiska handlingsplan som efterlysts av utskottet. För kultur-, forsknings- och lagstiftningssektorerna ingår dock element av en framåtsyftande strategi. Sammanblandningen av redovisning, framtida strategi och handlingsplan gör det svårt att bedöma det föreliggande ministerrådsförslaget rättvist.

I den föreliggande redovisningen önskar Nordenutskottet särskilt välkomna de insatser som genomförs och planeras på arbetsmarknadssektorn. Dessa ligger väl i linje med det svenska ordförandelandets prioriteringar för 1998.

Nordenutskottet pekar därutöver på behovet av att i samband med redovisning av genomförda aktiviteter inkludera utvärdering av dessa. Utskottet efterlyser i högre grad en kvalitativ bedömning av aktiviternas styrkor och svagheter. Detta är avgörande för att i det framtida arbetet kunna rikta budgetmedel på att konstruktivt sätt.

Nordiska ministerrådet har meddelat att de senare under 1998 kommer att överlämna en redovisning för i vilken utsträckning nationella handlingsplaner för ökad tolerans inom förvaltningen existerar i de nordiska länderna. Nordenutskottet välkomnar detta och konstaterar att det ligger i linje med det av utskottet framsatta önskemålet i hemställan till ministerrådet.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

B 174/nord

Redovisning

om Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) överlämnar härmed en redovisning, *Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet* för behandling under Nordiska rådets 50:e session i Olso.

En redovisning för i vilken utsträckning nationella handlingsplaner för ökad tolerans inom förvaltningen existerar i de nordiska länderna blir tillsänt senare.

Stockholm den 30. juni 1998

För Nordiska ministerrådet

Leif Pagrotsky
(sign.)

Sören Christensen
(sign.)

NORDISK MINISTERRÅDS INDSATSER MOD FREMMEDFJENDTLIGHED M.V.

- En redegørelse til Nordisk Råd

Forord

Nordisk Ministerråd har over for Nordisk Råd givet tilsagn om, at Ministerrådet til den 50. session i Oslo i november 1998 vil fremlægge en redegørelse for Ministerrådets indsatser mod fremmedfjendtlighed m.v.

Endvidere har Nordisk Ministerråd (kulturministrene) på deres møde i Kalmar i juni 1997 besluttet, at der afsættes en årlig bevilling – i 1998 1.530 TDKK. Bevillingen fordeles til projekter på baggrund af kultur-ministrenes strategi for indsatsen mod fremmedfjendtlighed, *Nordisk Identitet i Udvikling*.

Denne redegørelse omfatter alle Nordisk Ministerråds fagområder – herunder kulturområdet og den af kulturministrene vedtagne strategi – ligesom der kort redegøres for enkelte tilgrænsende samarbejdsområder.

Indhold

Indledning ... 762
"Norden mod fremmedhad" og andre nylige tiltag ... 764
Kulturområdet ... 766
Filmområdet ... 770
Uddannelsesområdet ... 771
Forskningsområdet ... 773
Arbejdsmarkedsområdet ... 775
Bygge og boligområdet ... 778
Konsumentområdet ... 779
Ligestillingsområdet ... 780
Social- og sundhedsområdet ... 781
Narkotikaområdet ... 782
Lovgivningsområdet ... 782
Den nordiske samrådsgruppe for flygtningespørgsmål ... 783
Nordisk Kulturfond ... 784
Det videre arbejde ... 785
Bilag: Bevillinger fra Nordisk Kulturfond, 1996 og 1997 ... 786

Indledning

Verden er blevet mindre og mere åben, men mange nordboers syn på åbenheden har ændret sig over de seneste årtier.

Tilførslen i 70erne af udenlandsk arbejdskraft til de nordiske lande skete uden store følelsesmæssige problemer. Arbejdskraften var velkommen og "de fremmede" eller "fremmedarbejderne" følte sig heller ikke på andre måder som en trussel.

Mange er blevet boende; ægtefæller og anden familie er flyttet til, og en ny generation – "andengenerationsindvandrerne" er vokset op uden forankring i hjemlandets værdier men ofte også uden tilstrækkelig forankring i det nye fædrelands værdier og traditioner.

Hertil kommer de grupper af flygtninge, som på forskellig måde er kommet til de nordiske lande, og hvoraf mange har en anden religiøs og kulturel baggrund.

De nordiske samfund er – sammenlignet med andre lande – relativt homogene både sprogligt og kulturelt.

De indvandrede etniske minoriteter – indvandrere og flygtninge – er primært blevet mødt med krav om assimilation og har kun på begrænsede områder haft indflydelse på samfundsudviklingen, selvom man møder den i stadig flere sammenhænge i den offentlige debat. Fremmedartetheden kan skabe usikkerhed, og usikkerhed kan skabe frygt.

I kombination med arbejdsløshed og lavkonjunktur er grunden lagt til fremmedfjendtlighed og i visse mindre kredse til egentlig racisme.

Begrebet racisme har til en vis grad fundet en bred og mere diffus anvendelse som udtryk for attituder og handlinger i relation til andre etniske grupper end ens egen. Racisme er som bekendt udtryk for den opfattelse, at ens egen race er højerestående og har en større værdi som menneske end andre racer, og at den højerestående race i kraft af denne overlegenhed er berettiget til at undertrykke mennesker af andre racer.

Set ud fra denne ordets egentlige betydning er racismen i de nordiske lande nok begrænset. Den må ikke overses, men den skal bekæmpes direkte, hvor den er.

Fremmedfrygten, som glider over i fremmedfjendtlighed, er derimod blevet så udbredt i de senere år, at det kan give anledning til bekymring. Det er et område, hvor der må satses bredt og langsigtet, og der er samtidig et område, hvor der er er et naturligt grundlag for fællesnordiske indsatser gennem Nordisk Ministerråd.

Tiden hverken kan eller skal forsøges skruet tilbage. Det flerkulturelle – eller multikulturelle – samfund er i fortsat udvikling, og udfordringen er at skabe grundlaget ikke alene for at denne udvikling kan foregå så problemfrit som muligt, men også for at udviklingen i sig selv kan give en merværdi.

Diskussionen om det flerkulturelle samfund og interkulturel forståelse er relativ ny- i hvert fald når det indbefatter forståelsen af vor egen kultur. I

Norden har vi således ofte beskæftiget os med andre kulturer, men denne viden er sjældent blevet sat i forhold til vore egne kulturer.

Der må ligeledes gøres særlige indsatser for de unge andengenerationsindvandrere for at sikre såvel deres selvrespekt som deres respekt for det samfund, de lever i.

Fællesnordiske indsatser gennem Nordisk Ministerråd bør – hvor det er muligt – ske i et samarbejde med de frivillige organisationer, i hvilken forbindelse der ikke mindst tænkes på indvandrernes egne organisationer.

Det flerkulturelle samfund

"Det afgørende for at definere et samfund som flerkulturelt er, at der finder flerkulturel tænkning, beslutning, organisation og handling sted i hele samfundet. Det gælder både på det individuelle niveau, på det institutionelle og på det politiske niveau. Det gælder, når man ansætter medarbejdere, planlægger aktiviteter eller opbygger institutioner, og det gælder når man vælger målgruppe og kommunikationsformer. Det gælder også selve processen og vejen frem til beslutningerne, samt når handlingerne skal gennemføres."

("Det flerkulturelle Danmark" - Hammer og Toft, 1995).

Efter definitionen i ovenstående citat vil en flerkulturel tilgang til samfundsudviklingen betyde, at de forskellige normer og opfattelser fra alle samfundets (etniske) grupper får mulighed for at sætte deres præg på udviklingen (på udgangspunktet, arbejdsformerne, processen, resultaterne og anvendelsen).

Et flerkulturelt samfund er ikke udtryk for, at alt er lige godt. Der skal altid ske en afvejning, en vurdering og et valg. Men det afgørende er, at alle har mulighed for at bidrage til udviklingen og deltage i debatten om såvel midler som resultater.

Som man kan opleve det i de nordiske samfund, kan flere kulturer udmærket leve side om side uden at det nødvendigvis fører til et flerkulturelt samfund. I de nordiske lande sker det f.eks. ved fortsat at betone de nationale institutioner og deres værdigrundlag (skoler, kulturinstitutioner, medier, boligformer, folkeoplysning, kommunikationsformer, demokratiopfattelser, samværsregler etc.), uanset at samfundet består af borgere fra mange kulturer, nationaliteter og etniske grupper.

På samme måde kan det konstateres, at et land kan internationaliseres, som det f.eks. sker med uddannelses- og kulturlivet i de nordiske lande, uden dermed at blive flerkulturelt - eksempelvis ved at knytte og anvende forbindelser i andre lande uden at kæde dette sammen med forbindelser til de herboende etniske mindretal fra de pågældende lande.

En flerkulturel udvikling kræver, at man har indsigt i samspillet mellem kulturer, at man har evnen til at omsætte viden, erfaringer, holdninger og handlinger fra én kultur til en anden og tilbage, samt at man har viljen til at udvikle nye samarbejds- og kommunikationsformer.

I de nordiske lande har man i mange år beskæftiget sig med integration, med diskrimination og med kulturmødet.

Kulturforståelse er en væsentlig nøgle, ikke alene til at præge samfundene med flerkulturelle dimensioner, men også til at modvirke fremmedfjendtlighed og diskrimination.

Kulturforståelse

Der peges i stadig flere sammenhænge på betydningen af ikke alene at kende de etniske minoriteters (kulturelle) baggrunde, men i lige så høj grad at kende sin egen samt være i stand til at analysere og skelne mellem forskellige opfattelser af (kulturelt betinget, alment betinget og individuelt betinget) adfærd.

Formålet er at finde frem til metoder, som kan fremme en vellykket integration og gensidig tolerance. Med vellykket integration menes, at indvandrerne indgår i samfundslivet på linie med danske/svenske/norske/finske/islandske statsborgere, dvs. indvandrere skal kunne deltage i uddannelse, på arbejdsmarkedet, i erhvervslivet, i det lokalpolitiske liv og i fritids- og kulturaktiviteter på lige fod med de nordiske borgere.

Samtidig er det vigtigt, at dette finder sted, uden at den enkelte indvandrer, mod sin vilje, mister de identitetsbærende træk fra den hidtidige kulturbaggrund.

Den gensidige tolerance skal samtidig give de etniske minoriteter mulighed for at bidrage til samfundsudviklingen på lige fod med andre borgere og modvirke diskrimination.

Udfordringen kan gribes an på mange måder, men det er klart, at der er store vanskeligheder forbundet med at opnå egentlige holdningsændringer i skismaet mellem opfattelsen af det nationale og opfattelsen af det flerkulturelle samfund.

"Norden mod fremmedhad" og andre nylige tiltag

Inden for rammerne af Europarådets kampagne mod racisme, fremmedfrygt og intolerance gennemførte Nordisk Ministerråd i 1995 kampagnen "Norden mod fremmedhad", der havde Nordens børn og unge som målgruppe. Kampagnen blev planlagt og gennemført af en fællesnordisk styregruppe nedsat af samarbejdsministrene.

Der blev iværksat en række aktiviteter, der tilsammen skulle opfylde ønskerne om såvel blivende og dybtgående som synlige elementer i kampagnen:

- The Train of Cultural Freedom
- TV-program om The Train..
- Videoprogram om fremmedfrygt i Norden
- Skrivekonkurrence for unge
- Uddannelsesprojekt for ungdomsledere

- Journalistkonference

Grundtanken var at skabe rammer for, at unge kunne

- mødes og konfronteres med lighed/forskellighed, men tematisk styret omkring fremmedfjendtlighed,
- bearbejde og videregive oplevelser og projekter vedr. interkulturelle relationer og
- formidle modbilleder til den racistiske vold, der dominerer mediebilledet.

Skrivekonkurrencen for unge havde 522 deltagere fra hele Norden og en forsker fra hvert land har gennemgået de nationale bidrag. De unges oplevelse af fremmedfjendtlighed og dens baggrund bl.a. ideologisk og socialt er beskrevet og behandlet af forskere og udgivet med støtte fra Nordisk Ungdomskomité under titlen "Black light- white shadows – young people write about racism" (TemaNord 1998:538).

Efter kampagnen udarbejdede styringsgruppen en slutrapport, hvis væsentligste anbefaling er, at "fortsættelsen af indsatsen mod fremmedhad bør foregå på nationalt plan, og Nordisk Ministerråd bør opfordre de nordiske landes regeringer til at opprioritere dette arbejde."

Samtidig anbefalede styregruppen, at arbejdet på dette område opprioriteres på nordisk plan, konkret bl.a. udtrykt ved, at Nordisk Ministerråd opprioriterer ansøgninger om økonomisk støtte til projekter på området, samt informerer grupper og organisationer, der arbejder med problemstillinger vedr. racisme og fremmedfrygt, når der er projektmidler til rådighed.

Som det fremgår af denne redegørelse gennemføres inden for mange af Ministerrådets sektorer projekter med tilknytning til temaer vedrørende det multikulturelle samfund, fremmedfjendtlighed etc.

I december 1996 arrangerede undervisningsministrene – skole- og voksenundervisningssamarbejdet - en konference med det formål at opsamle viden og erfaringer fra kampagnen "Norden mod fremmedhad". Til konferencen var gennem de nationale myndigheder inviteret sagkyndige fra samtlige nordiske lande, herunder personer med etnisk minoritetsbaggrund. Endvidere var inviteret indledere, der fremlagde resultaterne fra de nationale indsatser i kampagnen og redegjorde for overvejelser om fremtidige tiltag. Konferensen dannede udgangspunktet for et fællesprosjekt mellem skole- og voksenundervisningssamarbejdet – "Strategier og metoder for at forebygge racediskriminering – interkulturel undervisning".

På kulturområdet gav overvejelserne om den fortsatte indsats Ministerrådet anledning til at anmode Statens Invandrarverk om at foretage om kortlægning af nordiske programmer mod racisme og fremmedfjendtlighed.

Opgaven omfattede dels en kortlægning af svenske programmer og projekter dels indsamling gennem kontaktpersoner af information fra de øvrige nordiske lande.

Formålet med rapporten var at give et prioriteringsgrundlag for beslutning om indsatser, som kan gennemføres inden for rammerne for det nordiske samarbejde vedrørende racisme og fremmedfjendtlighed, samt at danne grundlag for kulturministrenes prioriteringer og udformning af strategier og aktiviteter inden for området.

Rapporten skulle især koncentreres om

- Landenes overordnede målsætninger og finansielle indsatser med hensyn til at modvirke fremmedfjendtlighed og racisme.
- Hvordan implementeringen er organiseret
- Større programmer og projekter som finansieres af eller i øvrigt vedrører kultur- uddannelses- og forskningsområdet.

Rapporten, "De nordiska ländernas insatser inom området främlingsfientlighet och rasism" blev af Nordisk Ministerråd oversendt til Nordisk Råd i sommeren 1997.

I det følgende beskrives indsatsen inden for en række samarbejdssektorer, der i 1998 påregner at anvende flg. bevillinger til formålet:

Kulturområdet	1.530.000 DKK
Undervisning og forskning	ca. 600.000 DKK
Arbejdsmarkedsområdet	ca. 600.000 DKK
Bygge- og boligområdet	400.000 DKK
Konsumentområdet	67.000 DKK
Social- og sundhedsområdet	200.000 DKK
Narkotikaområdet	100.000 DKK

Kulturområdet

Som omtalt i indledningen er kulturministrene meget opmærksomme på behovet for en struktureret, fællesnordisk indsats.

Sagen har på baggrund af den tidligere nævnte kortlægning af nordiske programmer mod racisme og fremmedfjendtlighed været drøftet på flere møder i Ministerrådet, der den 8. juni 1998 vedtog en strategi for den fremtidige indsats, "***Nordisk Identitet i Udvikling***":

Udfordringer og udgangspunkter

Kulturel mangfoldighed repræsenterer en udfordring også for de nordiske lande, og udfordringen må være i større udstrækning at skabe grundlag for viden om og accept af de samfundsændringer, der er en følge af den betydelige internationalisering, som i særlig grad har præget vor tid.

Mangel på en sådan erkendelse kan lede til segregering og udelukkelse, idet minoriteternes plads bliver mindre ligeværdig i forhold til majoritetens. Dette kan på sigt få særdeles negative konsekvenser for hele den sociale struktur i samfundet og gøre uoprettelig skade.

Det er således velkendt, at mennesker, som oplever, at deres tilstedeværelse og udtryksmåder bliver mødt med respekt og gode vilkår, i høj grad kan bidrage til positiv sameksistens og gode tilbagevirkninger til deres miljø.

Racisme og intolerance skyldes ikke minoriteters tilstedeværelse i sig selv men en række sociale forhold, bl.a. isolation, fastlåste holdninger, fordomme og lavt uddannelsesniveau blandt dele af befolkningen. Integrering og gensidig respekt for kulturel mangfoldighed må opnås gennem synliggørelse, kontakt og sameksistens. Det kulturelle liv i de nordiske lande bør gå aktivt ind i at rekruttere minoriteter og øge deres repræsentation.

Kultursektoren har et særligt ansvar for at bekæmpe fremmed-fjendtlighed. Kunst, idræt såvel som andre tiltag blandt unge er effektive midler i overføringen af den positive betydning af det multikulturelle Norden. De der arbejder inden for kultursektoren må i deres daglige virke indse deres ansvar for at modarbejde fremmedfjendtlighed.

De nordiske lande har – og ønsker at have - en profil som en sammenslutning af velfærdsstater med med højt udviklet demokrati. I denne sammenhæng må man understrege, at den nordiske identitet altid har været og altid vil være i konstant udvikling i samarbejde med resten af det internationale samfund. Det multikulturelle Norden er således ikke af nyere dato – snarere er det indholdet i begrebet "multikulturel" som fornyes.

Kulturministrene har lagt til grund, at det nordiske samarbejde på området skal tage udgangspunkt i

- at kulturel mangfoldighed i sig selv er en udfordring, og at de nordiske lande gennem respekt for kulturel mangfoldighed skal modarbejde racisme og fremme de positive værdier, som landenes identitet bygges på.
- at nordisk identitet er sammensat af den mangfoldighed, som findes i de respektive lande, og at den altid har været og vil være i konstant udvikling.
- at særlige tiltage og aktiviteter indenfor kultursektoren må iværksættes for at imødegå tidens udfordringer og øge gensidig respekt og anerkendelse mellem minoriteterne og det øvrige samfund.

  at det er gennem bevidstgørelse af majoriteten af befolkningen om minoriteters rettigheder og ligeværdige deltagelse i kulturlivet, at man bedst kan bevare kulturel mangfoldighed i Norden.

Målsætning

Den overordnede målsætning for indsatsen på kulturområdet er, at øge minoriteters deltagelse og indflydelse på alle niveauer i det kulturelle liv. Kultursektoren skal styrke sin indsats for at bidrage til at undgå segregering og udelukkelse af minoriteter og for at opnå reel ligestilling mellem majoriteter og minoriteter i Norden.

Samarbejdet mod racisme og fremmedfjendtlighed skal i høj grad fokusere på tiltag, som fremmer gensidig respekt og interesse mellem forskellige folkeslag i Norden.

Det nordiske kultursamarbejde skal fremme samarbejde mellem minoriteter og majoriteter på tværs af kulturelle udtryksformer. Dette samarbejde skal give grobund for en fortsat og fornyet udvikling af den nordiske identitet.

Principper og virkemidler

Med udgangspunkt i det omfattende og mangfoldige spekter af indsatser, som lægges i at fremme kulturel mangfoldighed i de nordiske lande, står det nordiske kultursamarbejde over for en bbbbbbstor udfordring med hensyn til koordinering, erfaringsudveksling og netværksopbygning på tværs af landene.

Der bør satses på en langsigtet planlægning, således at de aktiviteter, som iværksættes, bevarer kontinuiteten og indgår som en integreret del af varige kulturpolitiske målsætninger.

Allokering af Nordisk Ministerråds midler til dette arbejde skal kunne omfatte statslige kulturinstitutioner såvel som frivillige organisationer og sammenslutninger, især den del af organisationslivet, som arbejder med børn og unge samt kvinders deltagelse i samfundet.

Kulturlivet bør arbejde aktivt for at rekruttere personer med minoritetsbaggrund til uddannelsessystemet, institutioner og deres besluttende organer, og for at bekæmpe fordomme og andre barrierer for rekruttering. I denne proces er det særlig vigtigt at føre en udstrakt og gensidig dialog med de respektive minoritetsmiljøer og sikre, at der gives mulighed for selvudvikling og professionalisering på egne præmisser.

De kommende års projekter på dette område inden for det nordiske kultursamarbejde vil sigte mod at

- styrke rekruttering af minoriteter på alle niveauer inden for kultursektoren,
- sikre minoriteters deltagelse i opbygning af netværk inden for kulturområdet,
- påvirke institutioners prioriteringer og virksomhedsfokus,
- tilgængeliggøre viden og metoder om gode projekter til andre projektarrangører,
- støtte opmærksomhedsskabende og opinionsdannende virksomhed,
- stimulere kulturpædagogisk udvikling med særlig vægt på børn og unge, og
- øge bevistheden om indvandrerkvinders adgang til reel og ligeværdig deltagelse i samfundslivet.

Projekter under opstart

Ministerrådet har lagt stor vægt på, at indsatsen påbegyndes så hurtigt som muligt, og projekter inden for tre udvalgte satsningsområder er allerede påbegyndt eller under opstart.

De tre satsningsområder er

* ***informationsteknologi og andre medier***, der som bekendt er et af de vigtigste redskaber for folkeoplysning, opinionsdannelse og erfaringsudveksling,
* ***kunst og kultur***, fordi kunstsproget er uden grænser og
* ***idræt***, fordi idræt er en af de fritidsbeskæftigelser, der aktiverer flest mennesker fra alle dele af befolkningen herunder mange med minoritets-baggrund.

Igangsætningen af projekter vil være en løbende proces, der er indledt med beslutning om følgende:

Multikulturel online – en nordisk infobank

I de enkelte nordiske lande findes forskellige netværk og informationsbaser, som indeholder oplysninger om aktiviteter på det multikulturelle område. Informationerne er imidlertid usystematiske og uden national koordinering. Kun få har nytte af informationen.

Mange minoritetskunstnere får ikke engagementer, allerede fordi der ikke findes nogen oversigt over, hvem de er, og hvad de kan tilbyde.

Der findes heller ikke en samlet information om tiltag, som har vist sig som vellykkede løsninger på integrations- og andre problemer i det multikulturelle samfund.

Det påtænkes derfor at oprette en fællesnordisk infobank, der samler alt, hvad der sker på det multikulturelle område:

- En "what's on calender" med oplysninger om aktiviteter inden for kultursektoren – billedkunst, film, musik, dans litteratur etc.
- Et opdateret katalog over minoritetskunstnere – hvem de er, og hvad de kan tilbyde.
- Faglig information, fakta og tal med henvisning til anden information som litteratur, statistik, undersøgelser m.v.
- En debatside for infobankens brugere.

"Role models" – forbilleder og fordomme

"Unge som sætter kulør på Norden" er et projekt, som skal inspirere unge til at engagere sig i samfundet og som skal skabe gode forbilleder for de unge.

Projektet er planlagt som et magasinprogram i seks dele – en indledning og et program fra hvert af de nordiske lande. Tilsammen udgør programmerne en serie, som tænkes vist på de nationale TV-stationer.

Programserien skal fremstille unge indvandrere som positive forbilleder/-rollemodeller for unge med minoritets- såvel som majoritetsbaggrund. Se-

rien skal således belyse, at personer med en anden kulturbaggrund kan være eller allerede er forbilleder, uden at man overhoveder tænker over det.

Programserien vil som temaer belyse minoritetsungdom i

- politik
- idræts- og musikliv
- industri og forretningsliv
- medier
- højere uddannelser
- religion og kulturliv

Nordisk identitet på frokostbordet

Projektet omfatter en tegne- og digtekonkurrence for børn , som tænkes gennemført i samarbejde med bl.a. Foreningerne Norden. De bedste bidrag offentlig gøres i de enkelte nordiske lande. En mulighed, der er under overvejelse, er, at bidragene trykkes på mælkekartoner. En anden mulighed kan være en vandreudstilling.

Nordisk museumsfestival – venner og fjender

Er det sådan, at nordboers identifikation med vikingerne gør det umuligt for minoriteter at opfatte sig som nordiske ?

Problematikken belyses i en udstilling på Arkæologisk Museum i Stavanger. Udstillingen videreføres som vandreudstilling til andre museer i Norden.

Uddannelse af idrætsledere

Idrætsmiljøerne hører til de bedste muligheder for unges deltagelse i samfundslivet og mange unge med minoritetsbaggrund har her fundet en naturlig og ligeværdig plads.

Her som andre steder i samfundet forekommer imidlertid intolerance og fremmedfrygt, og det vil være beklageligt, hvis en udvikling fortsætter, hvor ikke alle har mulighed for at deltage på et ligeværdigt grundlag.

Idrætsledere og topidrætsudøvere er vigtige holdningsbærere i forhold til unge, og de gode erfaringer, der mange steder er gjort for at modvirke fremmedfjendtlighed i idrætsmiljøer, bør løftes frem på nordisk plan.

Projektet vil blive indledt med en konference, hvor nordiske idrætsledere og trænere udveksler erfaringer og koordinerer indsatser for at modvirke mobning og fremmedfjendtlige overgreb i idrætsmiljøer.

Tanken med projektet er at skabe et netværk og lægge grunden til, at de nationale forbund tager ansvaret for dette arbejde, således at det inkor-poreres som en naturlig del af foreningernes ungdomsarbejde.

Filmområdet

Nordisk Ministerråd har sammen med Filmkontakt Nord udarbejdet et katalog, "Se mig ! See Me!" over 48 nordiske film for børn og unge.

Filmene er specielt udvalgt med det formål at sætte søgelyset på livets mere bitre realiteter som vold, fremmedfjendtlighed, skilsmisser alkohol m.v.

Formålet er, at filmene kan indgå i undervisningssituationer eller i andre miljøer, hvor børn og unge kan forholde sig til de realiteter, filmene omhandler.

Filmene er systematiseret med angivelse af temaer som bl.a. magt, vold og kriminalitet, stofmisbrug (og kærlighed). 23 af filmene har kultur-konflikter/ fordomme/racisme som hoved- eller deltema.

Kataloget er fordelt over hele Norden gennem de nationale filmdistributører og blev bl.a. uddelt på den konference i anledning af europaåret mod racisme, som Det Danske Center for Menneskerettigheder holdt for skolefolk i København i januar 1998.

I efteråret 1998 lægges kataloget ind på Odin – Det Nordiske Skoledatanet, hvorved det når ud til de flere end 60 % af alle nordiske skoler, som er koblet op på skoledatanettet.

Uddannelsesområdet
Interkulturel undervisning

Styringsgruppen for Nordisk Skolesamarbejde (NSS) og Styringsgruppen for Nordisk Folkeoplysning og Voksenuddannelse (FOVU) startede på baggrund af den fælles konference i december 1996 et fælles nordisk projekt "Strategier og metoder for at forebygge racediskriminering – interkulturel undervisning".

Målsætning

Projektet skal beskrive og analysere en række konkrete eksempler på interkulturel undervisning, anvendelse af interkulturel kommunikation og flerkulturelle strategier.

Formålet er at undersøge, hvordan det fælles nordiske grundlag og nordiske traditioner kan være med til at udvikle nye strategier og metoder til at forebygge racediskriminering og forbedre forståelsen mellem majoritetsbefolkningen og de etniske minoriteter – bl.a. set i relation til europaåret mod racisme.

Det kan f.eks. vedrøre den nordiske velfærdsmodels betydning, men det kan også handle om nordiske traditioner for demokrati, tolerance og dialog.

Det forventes, at resultatet af projektet kan anvendes som undervisningsmateriale inden for såvel skole- som voksenundervisnings- og folkeoplysningssektoren.

Arbejdsform

I løbet af vinteren 1997-98 er der afholdt 5 regionale workshops med deltagelse af repræsentanter for projekter på området, (lokale) myndigheder og repræsentanter for minoriteterne.

I et forsøg på at sikre størst mulig spredning på aktiviteter, strategier og organisationsformer blev de 5 arrangementer afholdt i forskellige regioner i Norden: Umeå (S), Botkyrka (S), Stavanger (N), Åbo (Fi) og Kalø Vig (DK).

Der blev lagt vægt på, at deltagerne skulle repræsentere såvel skole- og ungdomsuddannelser som folkeoplysning og voksenuddannelse, ligesom der blev lagt vægt på, at den samlede deltagelse skulle afspejle såvel storbyer som mindre bysamfund og landdistrikter i de forskellige regioner. Der har været deltagere fra samtlige nordiske lande.

Temaerne var

- Sameksistens mellem majoritetsbefolkning, nytilkomne og oprindelig befolkning
- Etniske konflikter og kulturforståelse blandt børn og unge
- Samarbejde mellem skole, socialvæsen og politi
- Etniske minoriteters deltagelse i erhvervsuddannelse
- Materialer og vejledning i interkulturel undervisning
- Integrationen og den nordiske velfærdsmodel.

Workshopmodellen lægger vægt på en dynamisk proces, hvor erfaringsudveksling og metodeudvikling står i centrum og støtter hinanden.

Hensigten med de regionale workshops var dels at beskrive de enkelte projekter dels at diskutere de valgte metoder og strategier for derefter at sætte projekterne ind i en fællenordisk sammenhæng og gøre erfaringerne anvendelige for andre. Endvidere var formålet at tydeliggøre og supplere forskellige indfaldsvinkler baseret på by- og landdistrikter og regioner samt forskellige kulturbaggrunde.

Administration

Nordisk Ministerråd har udpeget en projektgruppe til at gennemføre workshopmodellen.

Projektgruppen afgiver i løbet af sommeren 1998 rapport og materiale til NSS og FOVU, som derefter tager stilling til anvendelsen.

Erfaringer

Projektgruppen skal på baggrund af de afholdte workshops sammenfatte de specielle nordiske træk ved den interkulturelle undervisning. Opgaven er imidlertid ikke enkel, bl.a. fordi der ikke findes en éntydig definition af "interkulturel undervisning" og fordi de forskellige aktører lægger vægten vidt forskellige steder.

Det er imidlertid karakteristisk, at der i samtlige workshops har været tale om de samme hovedproblemstillinger: racediskrimination, konflikter i kulturmødet og integration.

Forståelsen af integrationsbegrebet er også sammenfaldende, i.e. hensigten er at sætte de etniske minoriteter i stand til at klare sig på lige fod med majoritetsbefolkningen.

Samtidig tillægges den kulturelle baggrund stadig større vægt, uden at man dog sætter spørgsmålstegn ved hovedhensigten med integrationen.

De fleste lægger vægten på undervisningen af indvandrere og flygtninge, når de taler om interkulturel undervisning, medens enkelte andre søger at rette fokus mod selve kulturmødet – mødet mellem de etniske minoriteter og majoritetsbefolkningen.

Der har været forbavsende få forskelle i synsvinkler og løsningsmetoder. Eksempelvis var det på forhånd antaget, at der kunne være regionale forskelle eller forkelle mellem storbysamfund og landsbysamfund, men dette synes ikke at være tilfældet.

Heller ikke tilstedeværelsen af en oprindelig befolkning (samerne) synes at have større indvirkning på den måde, man betragter integrationsarbejdet.

På samme måde kan man sige, at der har vist sig en række fællesnordiske træk som forståelsen af problematikken, formålet med undervisningen, de særlige kommunikationsformer og tolerancen. Man kan også tale om en fælles efterlysning af mere velegnede arbejdsmetoder og et fælles ønske om især at udvikle indholdet af den interkulturelle undervisning.

Der er derimod tydelige forskelle som følge af hvor længe de enkelte institutioner har beskæftiget sig med området, og forholdene i Finland og Island adskiller sig på flere punkter fra forholdene i de øvrige nordiske lande. I Finland er det især de russisk-fødte indvandrere, som har været genstand for indsatsen, medens Island endnu kun har ganske få flygtninge eller indvandre fra ikke-europæiske lande.

Forskningsområdet

Kulturel mangfoldighed og social identitet

Det samlede forslag til en ny nordisk forskningspolitisk strategi, der blev sendt til høring i Nordisk Ministerråds respektive sektorer og en lang række nordiske og nationale organisationer i november/december 1997, omfattede bl.a. et forslag til nyt nordisk forskningsprogram *"Kulturel mangfoldighed og social identitet - de nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng"*.

På baggrund af de positive reaktioner på forslaget forbereder Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) i samarbejde med Ministerrådets fagsektorer for Kultur, uddannelse og forskning samt Velfærd og erhverv et forskningsprogram med arbejdstitlen *Kulturel mangfoldighed og social identitet - de*

nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng. Programmet planlægges at løbe over fem år med start i 1999.

Inden for følgende overordnede ramme:

Socio-økonomiske forhold (arbejdsmarkedsforhold, inkl. ungdoms- og langtidsarbejdsløshed; social- og sundhedsforhold; teknologi; uddannelse; ligestilling; frivillige organisationers betydning for velfærdssamfundets udvikling; marginalisering og udstødelse; kriminalitet).

Velfærd og levevilkår (familier og husholdninger; særligt udsatte grupper, herunder børn og unge, gamle, syge og handicappede; indvandrere og flygtninge).

foreslås et antal forskningsområder, der skal sætte fokus på forskellige kulturelle og socio-økonomiske forhold samt velfærd og levevilkår de nordiske lande:

- Velfærdssamfundet
- Arbejdslivet i Norden
- Sundheden i velfærdssamfundet
- Familie- og forbrugerpolitik

Det kommende forskningsprogram vil omfatte undersøgelser af:

- Arbejdsmarkedsforhold, inkl. ungdoms- og langtidsarbejdsløshed;
- Social- og sundhedsforhold;
- Teknologi;
- Uddannelse;
- Ligestilling;
- Frivillige organisationers betydning for velfærdssamfundets udvikling;
- Marginalisering og udstødelse;
- Kriminalitet;
- Familier og husholdninger;
- Særligt udsatte grupper, herunder børn og unge, gamle, syge og handicappede;
- Udvikling af det multikulturelle samfund - dets konsekvenser og udfordringer.

Forslaget er indarbejdet i Ministerrådets budgetforslag for 1999, hvor der er reserveret 1,6 MDKK.

Rådets fagafdeling for velfærd og erhverv har indhentet synspunkter og forslag til projekter fra de embedsmandskomiteer, der beskæftiger sig med velfærdsrelaterede emner, d.v.s. embedsmandskomitéerne for Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik; Social og helse; Ligestilling samt Forbrugerpolitik.

Nordisk Forskningspolitisk Råd har besluttet at oprette en arbejdsgruppe til at videreudvikle programforslaget. Et vigtigt grundlag i dette arbejde bliver de synspunkter, som er indhentet fra embedsmandskomiteerne. Det vil desuden være af betydning ved formuleringen af programmet, at det relaterer sig til og forankres i eksisterende eller planlagte nationale forskningsprogrammer med velfærdsaspekter.

Ved implementeringen af programmet vil hovedvægten blive lagt på *virkemidler* frem for fagspecifikke emner. Der kan f.eks. være tale om:

- Forskeruddannelse;
- Netværksdannelse;
- Forskermobilitet;
- Komparative analyser vedr. de nordiske lande i forhold til EU, analyser der gerne skulle lede frem til politiske prioriteringer;
- Oversigter over nationale initiativer i et historisk perspektiv.

Programforslaget vil efter behandling i FPR og i samarbejde med Ministerrådets afdeling for velfærds- og erhvervspolitik blive oversendt til Nordisk Ministerråd (uddannelses- og forskningsministrene) med henblik på godkendelse på rådets møde i december 1998. Herefter vil der blive udpeget et programstyre, der får det administrative og faglige ansvar for programmets gennemførelse.

Migrationsforskernetværket

For at sikre og udvikle det nordiske migrationsforskernetværk delfinansierer Nordisk Ministerråd seminarer, som arrangeres hvert tredje år.

Temaet for det 9: migrationsforskerseminar i 1993 var "Multikulturalismen i den nordiske samfund", og på det 10: migrationsforskerseminar i 1996 fokuserede men på "Ligeværdighed og udelukkelse – forskningsmæssige udfordringer".

Arbejdsmarkedsområdet

Blandt de prioriterede områder i Nordisk Ministerråds samarbejdsprogram på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995 – 2000 er

- en forstærket indsats til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed
- fremme af indvandrere og flygtninges integration i samfundet og
- modarbejdelse af diskriminering på arbejdsmarkedet.

Migrationsudvalget under embedsmandskomitéen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik samarbejder om spørgsmål vedrørende integration af indvandrere og flygtninge. Den vigtigste del af samarbejdet er løbende informations- og erfaringsudveksling, men udvalget finansierer også en række projekter.

Indvandrerkvindernes situation

Et af de senere års prioriterede områder har været at forbedre *indvandrerkvindernes situation i samfundet* i de nordiske lande. Som led i dette arbejde har man påbegyndt en indsamling og analysering af det materiale, som foreligger i form af undersøgelser, forskningsrapporter og anden litteratur om indvandrerkvindernes situation i Norden, således at man får tilvejebragt et opdateret situationsrapport og får klarlagt, hvad der endnu ikke er dokumenteret.

Endvidere har man gennemført et projekt om *indvandrerkvinder og krisecentre* med henblik på at formidle erfaringer og skabe former for nordisk samarbejde mellem kvinder, som driver krisecentre, indvandrerkvindegrupper og myndigheder. Projektrapporten "Shelters for battered women and the needs of immigrant women" (TemaNord 1998:507) blev udsendt i februar 1998.

Arrangerede ægteskaber og tvangsægteskaber har i de seneste år fået en de opmærksomhed i medierne.

Der er især to problemer, der har vakt interesse: Det ene drejer sig om risikoen for overgreb mod enkeltindivider, især piger. Det andet er spørgsmålet om hvilke konsekvenser, minoriteters ægteskaber har for deres integration.

For at få tilvejebragt flere oplysninger på dette område, påbegyndes i eftersommeren 1998 en undersøgelse om *indvandrerkvinder og tvangsægteskaber*. Blandt de hovedspørgsmål, som søges belyst, er følgende:

- Hvordan gennemføres arrangerede ægteskaber i de forskellige minoritetsgrupper og i hvilken grad forårsager sådanne ægteskaber konflikter mellem generationer og køn ?
- Hvilken sammenhæng er der mellem minoriteternes ægteskabspraksis og deres integrationsstrategier ?
- I hvilken grad forekommer der overgreb mod enkeltindivider ?
- Hvilke holdninger har (majoritets)samfundet til minoriteternes ægteskabspraksis såvel med hensyn til minoriteternes ret til at fastholde egne skikke på dette område som med hensyn til at forebygge overgreb og bistand til enkeltindivider?
- Hvilke indsatser er nødvendige for at forbedre situationen ?

Flygtninge- og indvandrerbørn og unge

Et andet prioriteret område er flygtninge- og indvandrerbørn og unge. I de senere år er stadig flere mindreårige børn, som ofte har været udsat for svære traumatiske oplevelser, kommet til Norden uden forældre eller andre (forældre)myndighedshavere og har søgt asyl her.

Med henblik på at få belyst erfaringerne på dette område i de nordiske lande og for at skabe grundlag for en forbedring af forholdene for denne gruppe børn gennemførte man i 1996 et projekt om kommunernes modtagelse af en-

lige, mindreårige børn. (TemaNord 1996:516 "Ensamma flyktingbarn i Norden").

I foråret 1998 påbegyndtes endvidere planlægningen af en konference om indvandrerbørn og unges situation med udgangspunkt i, hvad disse grupper selv giver udtryk for ("Hjælp til selvhjælp")

Arbejdsløshed

Indvandrere har langt vanskeligere end majoritetsbefolkningen ved at få fodfæste på arbejdsmarkedet, og arbejdsløsheden blandt indvandrere er forholdsmæssigt langt større.

Den indsats, som arbejdsmarkedsmyndighederne kan gøre, må nødvendigvis ledsages af holdningsændringer såvel hos arbejdsgiverne som arbejdstagerne.

Projektet "Rekruttering av innvandrere i offentlig sektor" blev påbegyndt i 1997 og forventes afsluttet med udgangen af 1998. Formålet er at belyse de barrierer, som indvandrere oplever i forbindelse med ansættelse i den offentlige sektor i de nordiske lande.

Projektet skal søge at kortlægge afstanden mellem de politiske målsætninger om øget rekruttering af indvandrere og den faktiske ansættelse af indvandrere i en række kommuner i de nordiske lande, samt fremme forslag til, hvordan den overordnede politik bør implementeres for at øge rekrutteringen af indvandrere til den offentlige sektor med udgangspunkt i offentlige handlingsplaner og påbegyndte lokale og kommunale projekter.

En vigtig forudsætning for indvandrernes muligheder for at komme ind på arbejdsmarkedet og i samfundet i øvrigt er *sprogundervisning, tolkning og oversættelsestjenester.*

En komparativ nordisk undersøgelse om sproglig service til indvandrere blev gennemført i 1997. Formålet var at sammenligne tolke- og oversættelsesservice til indvandrere såvel i regelfastsættelsen som i hverdagens praktiske detaljer, samt at udrede kravene til såvel organisation som kvalifikationer i forbindelse med såvel tolke- som oversættelsesservice i de nordiske lande.

Rapporten "Språkliga tjänster för invandrare i Sverige, Norge, Danmark og Finland (TemaNord 1997:596) blev offentliggjort i foråret 1998.

I slutningen af 1998 gennemføres et seminar om arbejdsmarkedets parters rolle og ansvar i forbindelse med bekæmpelsen af etnisk diskrimination.

Modtagelsen af flygtninge

I de nordiske lande er man blevet stadig mere bevidst om den indvirken, traumatiske oplevelser som følge at tortur og andre former for organiseret vold har på flygtninge og asylsøgendes sundhed og øvrige tilværelse. Det gælder såvel tiden, hvor de venter på en afgørelse i asylsagen som den efterfølgende integrationsperiode.

Det må anses for nødvendigt at udvikle tiltag, der kan imødekomme de særlige behov hos de, som har posttraumatiske reaktioner, ligesom det er vigtigt at skabe bedre forudsætninger for rehabilitering og at forbedre mulighederne for flygtninge og deres børn for at blive integreret i det samfund. de er kommet til.

Med henblik på at øge opmærksomheden om denne gruppe i de forskellige faser af flygtningemodtagelsen gennemførte Ministerrådet i 1994-95 et projekt med det formål at indsamle, opstille og analysere de foreliggende erfaringer i de nordiske lande. Slutrapporten "Traumatiserade flyktingar och mottagningsprocessen i de nordiska länderna" (TemaNord 1996:517) blev offentliggjort i 1996

Bygge- og boligområdet

Det fremgår af handlingsplanen for bygge- og boligsektoren for 1998 – 2001, at en af målsætningerne for det fællesnordiske boligpolitiske samarbejde er, at bidrage til at skabe gode bolig- og levevilkår for alle befolkningsgrupper, med udgifter som er overkommelige for samfundet og den enkelte.

Målet med det nordiske samarbejde på det boligsociale område er at bidrage til at opstille en vision for et moderne, socialt afbalanceret boligmarked. Et vigtigt led heri er at arbejde med boligsociale forhold med særlig vægt på løsninger, som sætter boligmarkedets svage grupper i centrum.

Det tilsigtes, at det nordiske samarbejde omfatter problemstillinger og løsningsforslag i relation til samfundets svageste grupper, herunder svage ældre, mennesker med handicap, udstødte og flygtninge. Arbejdet skal bidrage til at skabe et grundlag for sammenhængende by- og boligpolitik med øget velfærd som målsætning.

I løbet af de seneste år er sociale uligheder taget til i Norden, hvilket har givet sig udslag i tiltagende udskillelse af forskellige samfundsgrupper.

På denne baggrund gennemførtes i 1996 - 1997 et nordisk projekt om segregation i boligområder, som i 1997 førte til Ministerrådets udgivelse af rapporten om segregation på boligmarkedet i de nordiske lande: "Boligpolitik mod segregation", TemaNord1997:544.

Flere vigtige resultater vil kunne opnås gennem dette projekt, og det er boligministrenes opfattelse, at arbejdet med opstilling af modeller til forebyggelse og afhjælpning af disse problemer fortsat bør tillægges høj prioritet.

Det primære formål er at bidrage til at stoppe de negative udviklingsspiraler og at introducere en mere bredspektret og helhedsorienteret afhjælpning af problemer i ensidigt sammensatte boligområder. Hermed tænkes bl.a. på en kraftigere integration af boligmæssige, sociale, beskæftigelsesmæssige, byplanmæssige og økologiske løsninger på tværs af administrative sektorer samt på inddragelsen af lokale kræfter for at fremme en bæredygtig udvikling.

Rapporten består af en sammenlignende analyse af forholdene i de fem nordiske lande.

Rapporten henvender sig primært til politikere og embedsmænd, som har berøring med segregationsproblematikken, men har også et mere alment sigte mod den brede debat, der i disse åre er om segregation på boligmarkedet, ikke mindst i forbindelse med flygtninge- og indvandreres bosætning. De fem separate landestudier, udarbejdet af forskere i de enkelte lande, danner grundlag for en tværgående analyse.

Rapporten omhandler bl.a. de etniske aspekter forbundet med boligsegregation. Hvordan gribes denne politisk an og hvordan forholder myndighederne sig bevidsthedsmæssigt til fænomenet ?

Spørgsmålet om, hvornår boligsegregation er et problem og for hvem, drøftes i rapporten. Det anføres, at boligsegregation bliver et problem, når de mest ressourcesvage befolkningsgrupper henvises til boligområder, hvor deres muligheder for "et godt liv" yderligere forringes, dvs. til de mindre eller mindst attraktive dele af boligbestanden.

Et andet centralt politisk spørgsmål er, hvornår man fra politisk hold skal gribe ind, og hvor grænsen går for indgriben?

Rapporten viser, at opmærksomheden og indsatserne i de seneste år er blevet rettet mod det sociale liv og beboernes levevilkår i problemramte områder med henblik på at reducere segregationens negative effekter og fremme den lokale velfærd.

Som opfølgning på studiet omkring *Boligpolitik mod segregation* iværksætter Ministerrådet et projekt om *Succesfulde eksempler på integrationsarbejde i de nordiske lande, set ud fra et boligpolitisk perspektiv.* Formålet med projektet vil være at indsamle erfaringer, som kan tjene som inspirations- og kundskabskilde for beboere, boligforeninger, kommuner og andre myndigheder.

Projektet, der vil have en klar relevans for problemstillingen omkring fremmedfjendtlighed, forventes afsluttet i foråret 1999.

En sammenstilling af erfaringer i de nordiske lande vedrørende årsagerne til og konsekvenserne af indvandreres og flygtninges bokoncentration blev foretaget i 1996 (TemaNord 1996:584 "Invandreres og flygtingenes bokoncentrationer i Danmark, Norge, Sverige og Finland".

Konsumentområdet

Nordisk Konsumentudvalg (NKU), som er en rådgivende gruppe under embedsmandskomitéen for konsumentspørgsmål, har påbegyndt en undersøgelse af *Socio-økonomisk og kulturel mangfoldighed som forbrugerpolitisk forudsætning.*

Tendensen til udligning af sociale og økonomiske forskelle, den etniske homogenitet samt den kulturelle identitet, som i en lang periode har kende-

tegnet de nordiske samfund, er i stigende grad afløst af en økonomisk og socio-kulturel differentieringstendens.

Den sociale opdeling overføres i vekslende omfang i territoriale segretioner med fundamentalt forskellige livsbetingelser, frem for alt i forskellige urbane områder.

Kundskaben om disse processer, deres årsager og konsekvenser er begrænsede.

Det, vi ved, er, at ulighederne i livsbetingelserne skaber øgede modsætninger og spændinger i samfundet. Problemerne berører flere politikområder. Forbrugerpolitikken kan spille en væsentlig rolle for at mindske uligheden mellem forskellige grupper i samfundet.

Ind i denne sociale og økonomiske udvikling gør samtidig en kulturel differentieringstendens sig gældende.

Den kommer bl.a. til udtryk i et opbrud fra givne normer og traditioner, i omformning af familiemønstre og sociale relationer, samt i nye tids- og rummæssige betingelser for organiseringen af hverdagen, skabt i kølvandet på hastige teknologiske og institutionelle forandringer.

I denne proces ændrer forbrugets betydning karakter, ligesom livsstilsudviklingen og den sociale identifikation afspejler en differentiering i holdninger og adfærd. Med denne kulturelle side af differentieringen anfægtes den måde, vi hidtidig har opfattet sociale grupper og praksis på.

Som et særligt tema viser den øgede etniske kontakt sig i den forbindelse som en ny voldsom kraft, der både inspirerer til ændrede livsstile og til aggressiv afstandtagen over for "det anderledes".

Forbrugerpolitisk set omhandler opbruddet og differentieringen i de kulturelle former emner, som ikke umiddelbart kan håndteres med den traditionelle reguleringstænkning. Opmærksomheden på dem er dog væsentlig for refleksionerne af tidssvaretheden af såvel mål som strategier, organisationsformer og metoder i det forbrugerpolitiske arbejde.

Nordisk Konsumentudvalg vil beskrive uligheder i behov for forbugerpolitisk støtte og initiere diskussioner om betydningen af den sociokulturelle differentieringstendens for udvikling af de forbrugerpolitiske strategier.

Ligestillingsområdet

På ligestillingsområdet har Ministerrådet lang erfaring med samarbejde med en række indvandrerorganisationer for kvinder. Organisationerne har modtaget økonomisk støtte fra ligestillingssektorens projektmidler især i forbindelse med forberedelserne til Nordisk Forum, et arrangement for græsrodsbevægelser på ligestillingsområdet, der senest arrangeredes i Åbo med flere end 16.000 deltagere.

I 1997 gennemførtes med støtte bl.a. fra Nordisk Ministerråd et videoprojekt om immigrantkvinder på krisecentre i Danmark, Sverige og Norge.

Det er klart, at aktiviteter og andre indsatser mod fremmedfjendtlighed bør tilrettelægges ud fra et kønsperspektiv, og i de nordiske lande er det især drenge og unge mænd, som bør være målgruppen.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at den nordiske ligestillingsmodel kan være udfordrende for mennesker med en anden kulturel baggrund.

Unge indvandrerkvinder, som forsøger at leve i overensstemmelse med det nordiske ligestillingsideal, har således vanskeligt ved at møde forståelse hos unge mænd med samme baggrund, hvilket i nogle tilfælde har ført til mishandling.

Der bør derfor gøres en væsentlig informationsindsats blandt unge indvandrere - såvel piger som drenge - med henblik på at undgå sådanne konflikter.

Social- og sundhedsområdet

Under det norske formandskab for Nordisk Ministerråd blev der i arbejdsprogrammet Norden '97 bl.a. langt særlig vægt på området børn og unge.

Som en del af denne satsning besluttede Nordisk Socialpolitisk Komité i september 1997, at der skulle afsættes midler til at udarbejde en oversigt vedrørende marginalisering af unge i Norden, herunder

- udarbejde en kundskabsstatus om indvandrerbørn og -unges situation i Norden

Formålet med projektet er at tilvejebringe en oversigt over forskningen over indvandrerbørn og –unges situation i Norden. Oversigten skal give et billede af den pågældende gruppe børn og unge og de aktiviteter, der er iværksat for at forbedre deres situation.

Oversigten skal ligeledes danne grundlag for en vurdering af aktuelle nordiske kundskabsbehov og forskningstemaer.

Indvandrerbørn og –unges situation giver på mange områder anledning til bekymring, og billedet er sammensat og kompliceret. Endvidere er kundskaben om området generelt mangelfuld.

Situationen nødvendiggør udviklingen af oversigter om indvandrerbørn og –unges situation i familien, skole, fritid, arbejdsmarked, ægteskab og etablering etc. Samtidig er det nødvendigt med analyser, der fanger dynamikken i disse situationer, hvilke mekanismer, der er virksomme og på hvilke områder.

Ved at gøre undersøgelserne sammenlignende får man inddraget en række forskellige mekanismer for integration og marginalisering.

Forskningen vedrørende marginalisering af børn og unge generelt har været koncentreret om dels en beskrivelse af målgrupperne, dels en beskrivelse af sociale og psykologiske processer, der fører til marginalisering.

Opmærksomheden har været rettet mod såvel individuelle og familiemæssige faktorer som institutionelle og samfundsmæssige faktorer, som medvirker til marginalisering af visse grupper.

Trods en omfattende forskning og udsatte grupper af børn og unge er der fortsat mange ubesvarede spørgsmål. Dette skyldes ikke alene, at spørgsmålene er vanskelige, men også at de samfundsmæssige og institutionelle rammer for denne forskning ændrer sig.

Dette gælder bl.a. grundlæggende spørgsmål om, hvad det er, der medvirker til, at børn og unge marginaliseres, og hvordan de sociale udstødningsmekanismer kan neutraliseres eller modvirkes af indsatser fra samfundets side.

Narkotikaområdet

I november 1996 blev der afholdt et nordisk seminar over temaet *"Indsatser mod narkotikamisbrug blandt indvandrere og minoriteter"*. Dokumentationen fra seminaret blev udgivet under navnet "Bryt igenom myterna" (Tema-Nord 1997:588)

I konklusionerne fra seminaret blev det påpeget, at misbruget sandsynligvis ikke er mere udbredt blandt indvandrere end blandt majoritetsbefolkningen, men at personer med indvandrerbaggrund i langt mindre grad får hjælp fra samfundets side.

For at nå disse grupper må indsatserne - som i alt arbejde med midbrugere – tilpasses målgruppens behov og forudsætninger.

Embedsmandskomitéen for narkotikaspørgsmål besluttede på sit møde i juni 1997 at følge op på seminaret. Man ønskede især en belysning af mulighederne for at forbedre kundskaberne blandt socialarbejdere og andre, som arbejder med misbrug blandt indvandrere, og et ekspertmøde blev arrangeret i Oslo i oktober 1997.

Under ekspertmødet blev der klargjort, at misbruget blandt indvandrere er i stigning i alle nordiske lande, og at indvandrere kun sjældent selv henvender sig om hjælp.

Derimod udgør de en stor gruppe under kriminalforsorgen og inden for den tvangsforsorg for misbrugere, som findes i Sverige.

Ekspertgruppen fandt, at der et behov for at udbrede kundskaber og erfaringer fra arbejde mod misbrug blandt etniske grupper. Gruppen foreslog derfor, at der udarbejdes et materiale – en manual – til hjælp for de, der arbejder med disse spørgsmål. Kernen skal være oplysninger om, hvor man får viden om hensigtsmæssige arbejdsmetoder og forslag til, hvordan indsatsen kan målrettes.

Embedsmandskomitéen for Narkotikaspørgsmål arbejder videre med opfølgningen i 1998.

Lovgivningsområdet

Embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål har i forbindelse med udarbejdelsen af redegørelsen for Ministerrådets aktiviteter til bekæmpelse af

racisme og fremmedfjendtlighed gennemgået national lovgivning i de nordiske lande.

Ved gennemgangen af de nationale oversigter over lovgivning til bekæmpelse af racisme og diskriminering, blev der konstateret stor overensstemmelse i de nordiske lovgivninger på området. National lovgivning er udarbejdet i relation til implementering af FN's Konvention af 21. december 1965 om afskaffelse af al form for racediskrimination.

En del lovgivning indeholder bestemmelser rettet mod racisme.

Således straffes den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle retning. Forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering er blevet tilføjet i de seneste år.

Endvidere indeholder de nordiske straffelove forbud mod forskelsbehandling på grund af ovennævnte kriterier, såfremt der inden for erhvervsmæssig eller almennyttig virksomhed ikke gives samme vilkår som for andre befolkningsgrupper. Dette gælder også adgang til steder eller arrangementer, der er åbne for almenheden.

Racistisk motivering kan også være en straffeskærpende omstændighed ved enkelte ellers strafbare handlinger. Endelig kan stiftelse eller deltagelse af en forening, der udøver eller opmuntrer til racistiske handlinger, være strafbart.

I lyset af at alle de nordiske lande har implementeret FN konventionens bestemmelser om afskaffelse af al form for racediskrimination, er det Embedsmandskomitéens vurdering, at der ikke er behov for udarbejdelse af fællesnordisk lovgivning på området.

Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed vil være et prioriteret samarbejdsområde i Justitsministrenes årlige handlingsplan for 1998-99.

Uanset at der ikke kan konstateres behov for udarbejdelse af fællesnordisk lovgivning, har Embedsmandskomitéen vurderet, at der er behov for at undersøge funktionen af gældende ret og tillempning og endvidere overveje behov for lovændringer.

Den nordiske strafferetsekspertgruppe er blevet anmodet om at undersøge evt. behov for lovændringer og under hensyntagen til såvel strafferetslige aspekter som andre lovgivningsrelaterede aspekter.

Den nordiske samrådsgruppe for flygtningespørgsmål

Under Nordisk Råds session i København i marts 1986 vedtog Rådet en rekommandation om et forbedret nordisk samarbejde på regeringsniveau inden for migrationsområdet, og ved et møde mellem de ansvarlige ministre i november 1986 blev der opnået enighed om etableringen af en arbejdsgruppe – Den nordiske samrådsgruppe for flygtningespørgsmål – der består af em-

bedsmænd fra de pgl. ministerier, herunder statssekretærer eller højere embedsmænd.

Siden efteråret 1997 har Nordisk Ministerråd været indbudt til at deltage i samrådsgruppens møder som observatør.

Hovedopgaven for den nordiske samrådsgruppe for flygtningespørgsmål har været at forbedre mulighederne for gensidig støtte mellem de nordiske ministre med ansvar for asyl og migrationsspørgsmål og, hvor det er muligt, at handle i fællesskab om asyl- og migrationsrelaterede spørgsmål.

Med henblik på løsningen af denne opgave har samrådsgruppen dannet et forum for

- udveksling og koordinering af information vedrørende EU, Schengen og andre europæiske fora,
- udveksling af statistik om indrejse og asylansøgninger,
- udveksling af information om visa og repatrieringsaftaler med tredielande og
- udveksling af information om retslige spørgsmål og praksis med hensyn til tilpasning af asylretlige spørgsmål.

Samrådsgruppen har planlagt at fokusere på flg. spørgsmål i løbet af 1998:

- Indsatser i relation til udlændinge, som opholder sig illegalt i de nordiske lande
- Repatrieringsprogrammer og modeller
- De baltiske lande, Rusland og Ukraine
- Delegationer med fælles nordiske immigrationsattachéer
- Procedurer for koordinering af nationale regler og praksis inden for asyl og immigrationsområdet.

Endvidere planlægges en række seminarer inden for forskellige områder, herunder et seminar om den praktiske tilpasning af Dublinkonventionen.

I 1997 afsatte Nordisk Ministerråd DKK 460.000 til indsatser inden for migrationsområdet.

Projektet har omfattet

- studiebesøg i Finland og Sverige af sagsbehandlere ved immigrationsmyndighederne i Estland og Letland,
- et migrationsseminar for parlamentarikere fra Norden og Baltikum,
- udgifter til en dansk konsulent, der har bistået de litauiske myndigheder med udarbejdelsen af rutiner m.v. vedrørende asylspørgsmål og
- studiebesøg i Norden for repræsentanter for frivillige organisationer i Baltikum.

Nordisk Kulturfond

Satsninger for at mindske fremmedfjendtlighed har siden 1994 hørt til Nordisk Kulturfonds prioriterede områder, men trods information herom har interessen blandt ansøgere være begrænset.

I 1996 var der dog grundlag for at give 9 bevillinger til i alt DKK 750.000 og i 1997 5 bevillinger på i alt DKK 350.000. En fortegnelse over projekterne er optaget som bilag.

Fondens styre har drøftet mulighederne for proaktive satsninger på dette område, men der er også en vis skepsis mod sådanne satsninger på nordisk niveau. Det har bl.a. været anført, at projekter mod fjemmedfjendtlighed forudsætter et lokalt greb og perspektiv, medens mere overordnede satsninger let bliver resultatløse.

Indvandrernes egne organisationer bør involveres i arbejdet, men erfaringerne viser, at ansøgerne har behov for bistand allerede i ansøgningsfasen.

Nordisk Kulturfond finder, at indsatsen mod fremmedfjendtlighed er et område, der er velegnet til proaktive satsninger fra fondens side. Erfaringen er, at det er vanskeligt at "fremtvinge" projekter på anden måde end evt. via særlig støtte. Fondens styre har dog indtil videre ikke truffet beslutning om noget sådant.

Det videre arbejde

Som det fremgår af foranstående redegørelse gør Nordisk Ministerråd en ganske væsentlig tværsektoriel indsats til forebyggelse af fremmedfjendtlighed. Ministerrådet agter at fastholde og udvikle denne indsats.

Ministerrådet vil i denne forbindelse bestræbe sig på at sikre en øget sammenknytning af projekterne, således at der opnås optimal effekt af indsatsen og størst mulig resultatsynlighed.

Denne redegørelse skal ikke alene ses som en udadrettet dokumentation for Nordisk Ministerråds indsats.

Redegørelsen vil også blive anvendt som et redskab for ministerrådet, såvel overordnet som for de enkelte sektorer, til vurdering af fremtidige satsninger, hvis gennemgørelse på fællesnordisk grundlag sikrer klar "Nordisk Nytte".

BILAGA

(Dokument 5)

I anknytning till redovisningen, *Nordiska ministerrådets insatser mot främlingsfientlighet,* som blev tillsänt Nordiska rådet den 30 juni 1998, överlämnas härmed den av Rådet önskade redovisning för *i vilken utsträckning nationella handlingsplaner för ökad tolerans inom förvaltningen existerar i de nrodiska länderna.*

Stockholm i september 1998

För Nordiska Ministerrådet

Leif Pagrotsky
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

NATIONALE HANDLINGSPLANER FOR ØGET TOLERANCE

Indsatser i de nordiske lande mod fremmedfjendtlighed m.v.

Indhold

Indledning 788
Danmark 788
Finland 792
Island 794
Norge 795
Sverige 796

Bilag 798

Indledning

Nordisk Ministerråd fremsendte i juni 1998 en redegørelse til Nordisk Råd, Nordisk Ministerråds indsatser mod fremmedfjendtlighed m.v. med henblik på behandling under Nordisk Råds 50. session i Oslo.

Redegørelsen var udarbejdet bl.a. på baggrund af et ønske fra Nordisk Råd, der yderligere har tilkendegivet, at man ligeledes ønsker en redegørelse for i hvilken udstrækning, nationale handlingsplaner for øget tolerance eksisterer i de nordiske lande.

I overensstemmelse med Rådets ønske har Ministerrådet rettet henvendelse til de enkelte lande med anmodning om bidrag til redegørelsen, der ifølge sagens natur alene beskriver de faktiske forhold men ikke indeholder en vurdering af de planer m.v., der måtte være besluttet i de enkelte lande.

Et vigtigt supplement til denne redegørelse er rapporten "De nordiska ländernes insatser inom området främlingsfientlighet och rasism" fra Statens Invandrarverk.

Rapporten blev bestilt af Nordisk Ministerråd (Kultur-ministrene) og oversendt til Nordisk Råd i juni 1997.

DANMARK

I Danmark er ikke vedtaget en samlet handlingsplan vedrørende etnisk ligestilling og tolerance som f.eks den finske, men der er taget en række betydelige initiativer på området.

Fundamentet for Danmarks politik til styrkelse af etnisk ligestilling og tolerance er den almindelige lighedsopfattelse i dansk retstradition og de specielle retsgrundsætninger til beskyttelse af borgerne mod forskelsbehandling og forhånelse på grund af race, etnisk oprindelse m.v. Endvidere er ligestilling og tolerance bærende principper i det almindelige arbejde i uddannelses- og arbejdsmarkedssystemerne.

Den danske regering har - for fuldt ud at sikre ligestilling og tolerance i relation til de etniske minoriteter - i de senere år både taget initiativ til at styrke beskyttelsen mod diskrimination og til at iværksætte en række særlige initiativer, der mere aktivt kan fremme målsætningerne om ligestilling og tolerance. Regeringens initiativer har omfattet såvel lovgivning som administrativt iværksatte indsatser.

Lovgivningsinitiativer.

Ændring af straffelovens § 266 b.

Ved lov nr. 309 af 17. maj 1995 skærpede Folketinget efter initiativ fra regeringen straffelovens § 266 b, hvorefter den, der offentligt eller med fortsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af bl.a. race og etnisk oprindelse, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil to

år. Lovændringen tilføjede et nyt stk. 2 til bestemmelsen, der betyder, at det nu ved strafudmålingen betragtes som en skærpende omstændighed, hvis forholdet har karakter af propagandavirksomhed.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet.
Ved lov nr. 459 af 12. juni 1996 om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet styrkede man – med særligt henblik på det arbejdsretlige område - princippet om, at der ikke må udøves forskelsbehandling på grund race, hudfarve, religion, politisk anskuelse, seksuel orientering eller national, social eller etnisk oprindelse. Ved denne lov blev det slået fast, at der ikke må ske direkte eller indirekte forskelsbehandling i forbindelse med ansættelse, under ansættelsen og ved afsked. Loven har samtidig givet fornyet styrke til bestræbelserne på at sikre etnisk ligestilling på arbejdsmarkedet ved at dette hensyn indarbejdes i arbejdspladsernes personalepolitikker og i særlige indsatser i arbejdsmarkedspolitikken (se neden for).

Lov om Nævnet for Etnisk Ligestilling.
Ved lov nr. 408 af 10. juni 1997 blev der etableret et nævn for etnisk ligestilling, der har til formål at rådgive Folketinget, regeringen, lokale og centrale myndigheder, organisationer og institutioner samt andre dele af samfundet om spørgsmål om etnisk ligestilling. Nævnet, hvori de etniske minoriteter og andre relevante organisationer m.v. er repræsenteret, skal arbejde for at modvirke forskelsbehandling mellem personer af dansk oprindelse og personer med anden etnisk oprindelse.

Lov om integration af udlændinge i Danmark.
1. juli 1998 vedtog Folketinget efter initiativ fra regeringen lov nr. 474 om integration af udlændinge i Danmark, der træder i kraft 1. januar 1999. Lovens målsætning er ikke mindst at styrke regeringens generelle målsætning om etnisk ligestilling yderligere. Således hedder det bl.a. i lovens § 1, at loven har til formål "at bidrage til at nyankomne udlændinge sikres mulighed for deltagelse på lige fod med andre borgere i samfundets politiske, økonomiske, arbejdsmæssige, sociale, religiøse og kulturelle liv".

Den ny integrationslov betyder bl.a., at nyankomne flygtninge og familiesammenførte indvandrere får nye, veldefinerede rettigheder til integration, idet de tilbydes et særligt introduk-tionsprogram af op til tre års varighed, hvis vigtigste elementer er en individuel handlingsplan, et kursus i samfundsforståelse, danskundervisning og aktivering.

Loven giver bl.a. også de etniske minoriteter mulighed for større medindflydelse, i det der i medfør af loven i kommunerne skal oprettes integrationsråd, der skal rådgive om lokale forhold af betydning for de etniske minoriteter, og som kan vælge repræsentanter til et landsdækkende råd for etniske minoriteter, der rådgiver regeringen.

Øvrige initiativer.

Generel styrket indsats for indvandrere og flygtninge, der har været i Danmark i længere tid.

Den omtalte integrationslov er en del af regeringens samlede udspil af 4. december 1997 om udlændinge- og integrationspolitikken. Med udspillet afsatte man bl.a. betydelige midler til styrkelse af indsatsen for de indvandrere og flygtninge, der har været i Danmark i længere tid, men som endnu ikke er blevet fuldt ud integreret. Det drejer sig bl.a. om styrkelse af danskundervisningen og ekstra ressourcer til særlige integrationsindsatser i kommunerne.

Arbejdsmarkedsinitiativer.

Regeringen erklærede ligeledes som en del af det omtalte udspil, at man i samarbejde med arbejdsmarkedets parter vil iværksætte en kampagne mod diskrimination på arbejdsmarkedet med henblik på at tilskynde offentlige og private virksomheder til i højere grad at ansætte kvalificerede indvandrere og flygtninge. Regeringen bebudede endvidere, at man vil stille forslag om, at der i forbindelse med det offentliges aftaler med private virksomheder, f.eks. ved udlicitering, indarbejdes standardkontraktvilkår om etnisk ligestilling hos entreprenøren.

Blandt andre initiativer, som regeringen har taget, kan nævnes, at der i alle de regionale enheder af Arbejdsformidlingen er ansat særlige konsulenter med viden om etniske minoriteters forhold på arbejdsmarkedet.

Der er ligeledes i 1998 iværksat en såkaldt isbryderordning, som betyder, at virksomheder kan få et tilskud til lønnen ved ansættelse af kvalificerede ledige med anden etnisk baggrund end dansk.

For at styrke de etniske minoriteters deltagelse på arbejdsmarkedet og den etniske ligestilling i personalepolitikken har regeringen i 1997 tillige igangsat et tre-årigt forsøgsprojekt, "Alle vinder ved mangfoldighed". Projektet, der hviler på samarbejde med udvalgte private og offentlige arbejdspladser, har til formål at skabe gode erfaringer og eksempler vedrørende integration på arbejdspladsen og at vise, at ansættelse af personer fra de etniske minoriteter er en fordel for både virksomhederne, for de der ansættes og for samfundet.

De nævnte arbejdsmarkedsinitiativer er eksempler på regeringens opfølgning af den såkaldte barrierehandlingsplan, som blev iværksat i 1994, og som omfattede 18 initiativer, der alle havde som formål at forbedre arbejdsmarkedsdeltagelsen for personer fra de etniske minorieter.

For så vidt angår det statslige arbejdsmarked, er regeringen gået aktivt ind i indsatsen for større arbejdsmarkedsdeltagelse blandt de etniske minorieter. Regeringen har således sammen med de forhandlingsberettigede personaleorganisationer ved overenskomsterne i 1997 indgået aftale om at iværksætte initiativer til imødegåelse af forskelsbehandling på arbejdsmarkedet på grund af race, etnisk oprindelse m.v. I denne sammenhæng skal ledelse og

medarbejderrepræsentanter i statsinstitutionernes samarbejdsudvalg arbejde for, at der ikke forekommer forskelsbehandling og samtidig sikre en åben dialog samt information og rådgivning. Som et led i dette initiativ afholdt ligestillingsudvalget i overenskomstparternes samarbejdsorgan, Centralrådet, den 22. juni 1998 en konference om etnisk ligestilling på statens arbejdspladser. Formålet hermed var at give medlemmer af statens samarbejdsudvalg idéer og værktøjer til at igangsætte en lokal proces, der kan fremme etnisk ligestilling på de statslige arbejdspladser, herunder som en del af personalepolitikken.

Økonomiske støtteordninger
Regeringen yder særlig økonomisk støtte til en række initiativer og aktiviteter, der har betydning for integration, ligestilling og tolerance, herunder støtte til kulturmødeaktiviteter, støtte til drift af indvandreres og flygtninges egne organisationer og støtte til fremadrettede og metodeudviklende forsøgsprojekter samt til private organisationer, der forestår dokumentations-, rådgivnings- og formidlingsarbejde om integration, ligestilling, diskrimination m.v.

Boligsociale initiativer.
Regeringen igangsatte endvidere i 1993 med det såkaldte Byudvalg en bolig- og socialpolitisk proces, der bl.a. har som formål at bygge bro og skabe kulturel forståelse i bolig-områderne mellem personer af dansk og personer af etnisk minoritetsoprindelse. Dette boligsociale arbejde er foreløbig planlagt fortsat frem til år 2002. Et af de initiaitiver, der støttes under ovennævnte økonomiske støtteordninger, er Center for Tværkulturelt Boligarbejde, der gennem formidling og rådgivning skal understøtte kulturmødearbejdet i bolig-områderne.

Samarbejdet med de private organisationer m.v.
Regeringens initiativer vedrørende fremme af etnisk ligestilling og tolerance hviler i vidt omfang på samarbejde med og støtte til relevante organisationer og institutioner i det civile samfund. Støtten og samarbejdet blev markant forøget i 1995 og 1997, der var henholdsvis Europarådets og EU's kampagneår mod racisme og for tolerance. Europæisk År mod Racisme 1997 er i Danmark videreført i form af den såkaldte Stafet, der igangsattes af en konference, der blev afholdt i januar 1998. De deltagende organisationer og institutioner formulerede her en handlingsplan for det kommende år, som ventes fornyet og opdateret jævnligt i årene fremover. Handlingsplanen for 1998 peger på fire indsatsområder; arbejdsmarkedet, ungdomsområdet, kulturlivet og lovgivningen, og Nævnet for Etnisk Ligestilling har fået til opgave at koordinere de relevante initiativer i forlængelse af handlingsplanen – herunder

at videregive og opfølge "stafetter" eller opfordringer til relevante institutioner m.v.

Regeringen anser dette og de mange øvrige private initiativer om etnisk ligestilling og tolerance for særdeles nyttige for de fortsatte bestræbelser, der skal sikre, at det danske samfund arbejder effektivt for at bekæmpe fremmedfjendtlighed og fremme etnisk ligestilling og tolerance.

FINLAND

Ud fra den opfattelse, at racismen i Finland har været stigende og at holdningen til indvandrere er blevet mere negativ, traf den finske regering i februar 1997 en principbeslutning om foranstaltninger fra forvaltningernes side for at skabe øget tolerance og modvirke fremmedfjendtlighed og racisme.

Det konstateres, at en stor del af indvandrerne til Finland kommer fra Finlands "nærområder", men at der også er mange grupper fra lande uden for Europa. Også repræsentanter for nationale minoriteter har været udsat for racisme.

Myndighederne skal søge at sænke tærsklen for indgriben i racistiske handlinger. Offentligt ansattes uddannelse skal forbedres, så de tidligere end hidtil kan gribe ind mod diskrimination, så snart den opdages. Forudsætningerne for ansættelse i det offentlige af personer, der tilhører etniske minoriteter skal forbedres, etniske spørgsmål skal trækkes frem i publikationer fra offentlige myndigheder, og statistik og forskning om indvandrernes stilling skal forbedres.

Principbeslutningen omfatter dels foranstaltninger, som gælder alle ministerområder, dels særlige foranstaltninger inden for bestemte områder.

Generelt pålægges det ministerierne at sikre, at man på de enkelte forvaltningsområder nøje iagttager gældende lovgivning mod racisme og Finlands internationale forpligtelser i så henseende. De enkelte ansatte skal i deres daglige arbejde vise sådanne sager særlig opmærksomhed, og der skal gribes hurtigt ind ved tegn på racisme.

Alle myndigheder skal sikre, at principperne om god forvaltningsskik, herunder information, partshøring og begrundelse for afgørelsen, overholdes også i forhold til indvandrere. Især forpligtelsen til information må antages at række videre i forhold til indvandrere end til andre borgere.

Det er pålagt alle ministerier og underliggende forvaltninger at lade temaer om etniske spørgsmål indgå i medarbejdernes videreuddannelse, temadage etc. og der opfordres til en tværsektoriel indsats mellem ministerierne.

Der skal gøres en øget indsats for at sikre repræsentanter for etniske minoriteter ansættelse ministerierne og underliggende forvaltningsområder. Ministeriernes personalepolitiske programmer skal ændres i overensstemmelse hermed, og medarbejdere involveret i ansættelsessager skal have en uddannelse, der sikrer forståelse for nytten af at ansætte medarbejdere med

minoritets-baggrund herunder behovet for særlige sprogkundskaber og kendskab til andre kulturer.

Yderligere pålægges det forvaltningerne at revidere deres informationspolitik således, at man i højere grad end tidligere behandler etniske spørgsmål og diskrimination. Statistikindsamling om indvandring og indvandrere skal udvikles og detaljeres, og i forbindelse med al offentlig finansieret forskningsvirksomhed skal det i videst muligt omfang sikres, at der indsamles oplysninger specielt om indvandrere.

Særlige forpligtelser er pålagt enkelte forvaltnings-områder.

Udenrigsministeriet er pålagt aktivt at tage internationale initiativer om modarbejdelse af racisme og racediskri-mination.

Politiets centrale stilling i arbejdet mod og opklaringen af racistisk virksomhed slås fast. Arbejdet mod racisme trækkes frem i politiets resultatmål og forebyggende arbejde intensiveres.

På undervisningsområdet skal det sikres, at indvandrere har samme rettigheder i forhold til undervisning og kultur som finländere. Når de vejledende læseplaner ændres, fremdrages bl.a. arbejdet mod racisme og mødet med nye kulturer, og i undervisningen vises indvandrerne øget, positiv opmærksomhed. Der afsættes flere ressourcer til modersmålsundervisning og til at værne om indvandrer-nes egen kultur. Lærernes videreuddannelse tilpasses de øgede behov.

På kulturområdet indgår øget tolerance i kriterierne for fordeling af støtte til ungdomsarbejde, idræt og kultur. Etniske og sproglige minoriteter, indvandrere og flygt-ninge prioriteres med respekt for disse gruppers egne valg af organisationsform, virksomhed og udtryksmåder. Der lægges særlig vægt på støtte til bevarelse af modersmålet, til bevarelse af minoriteters kulturtraditioner og til kulturel vekselvirken mellem minoritets-kulturerne og majoritetsbefolkningen.

Handels- og industriministeriet skal støtte erhvervsvirksomhed, som udøves af indvandrere, og tilbyde udviklings- og konsulentbistand, medens social- og sundhedsministeriet skal påse, at den flerkulturelle dimension indgår i udviklingen inden for social- og sundhedsområdet.

Arbejdsministeriet skal sikre at der findes muligheder for at afsløre og gribe ind over for racediskrimination. og at arbejdsmarkedets parter i arbejder med spørgsmålet om indvandrernes stilling på arbejdsmarkedet. Der etableres særlig arbejdsformidling og særlige beskæftigelsesordninger for indvandrere.

Endelig er det pålagt Miljøministeriet – med respekt for de enkelte ret til selv at vælge sin bolig – at søge at sikre, at der ikke opstår særlige indvandrerkoncentrationer eller -kvarterer.

Det påhviler en særlig gruppe af ministre at følge gennemførelsen af regeringens principbeslutning.

Regeringens principbeslutning er i sin helhed optrykt som bilag.

ISLAND

Efter beslutning i regeringen har socialministeren nedsat en tværsektoriel arbejdsgruppe med repræsentanter for fire ministerier de islandske kommuners landsforening , som skal følge op på de forslag, som er fremlagt i en rapport fra juni 1997 om udlændinges stilling og deltagelse i det islandske samfund og en rapport fra Pædagogisk institut om indvandrerpolitik og tilpasning blandt indvandrere på Island.

Førstnævnte rapport lægger ikke mindst stor vægt på undervisningsområdet.

Blandt forslagene er, at der allerede fra børnehavestadiet tages særlige hensyn bl.a. gennem ansættelse af tosprogede medarbejdere særlige undervisningsvejledninger og

-planer for tosprogede børn.

Der bør iflg. rapporten arrangeres særlige informationsmøder og udgives informationsmateriale på forskellige sprog og der bør arbejdes for, at forældrene får adgang til tolkeservice.

tosprogede børn, deres sprogundervisning og kulturfærdigheder bør tages op i børnehavepædagogernes grunduddannelse.

På grundskoleniveauet bør der være særlige retningslinier for undervisning i islandsk for tosprogede elever, og den enkelte skole skal sørge for, at der udarbejdes særlige studieplaner for disse elever.

Det foreslås, at der oprettes særlige modtagelsesafdelinger på skoler med flere end 7 tosprogede elever på samme alderstrin, medens der i tilfælde af færre elever bør samarbejdes mellem skoler/kommuner om drift af modtagelsesafdelinger.

Herudover er fremlagt en række konkrete forslag til sikring af tosprogede elevers læsefærdigheder, ligestilling ved eksamen, udvidet brug af datakommunikation, udarbejdelse af informationsmateriale på flere sprog og tolkebistand til forældrene.

Forslagene videreføres og udvikles fsv. angår ungdomstrinet.

På voksenundervisningsområdet foreslås obligatorisk tilbud om undervisning i islandsk på en række niveauer.

I øvrigt indeholder rapporten forslag vedrørende sygesikring, sundhedskontrol og arbejdstilladelser.

Det foreslås, at socialministeriet pålægges at undersøge, om det er ønskeligt og muligt at etablere en national tolketjeneste for udlændinge, så de efter behov kan anvende deres eget modersmål ved kontakt til myndigheder og andre offentlige institutioner.

Endvidere forslås det i rapporten, at offentlige institutioner i samarbejde med tolketjenesten udgiver informationsmateriale på flest mulige sprog og at der sikres den bedst mulige spredning af informationerne.

Endelig foreslås det, at man udvikler og forbedrer statistiske oplysninger om udlændinge, således at fordomme ikke næres af forkerte eller utilstrækkelige oplysninger.

Forslagene i rapporten om udlændinges stilling og deltagelse i det islandske samfund er i dansk oversættelse medtaget som bilag.

NORGE

Den norske regering har i sommeren 1998 fremlagt to handlingsplaner til behandling i Stortinget: Handlingsplan mod racisme og diskriminering og Handlingsplan for rekruttering af personer med ind-vandrerbaggrund til den statslige sektor.

Handlingsplan mod racisme og diskriminering.

Handlingsplanen mod racisme og diskriminering blev fremlagt af Kommunal- og regionaldepartementet den 15. juni 1998. Planen tager udgangspunkt i situationen for personer med indvandrerbaggrund, men den er også relevant for andre minoriteter, som oplever diskriminering på grund af tro, race, hudfarve eller national eller etnisk oprindelse.

Handlingsplanen gælder for perioden 1998 - 2001.

I handlingsplanens første del redegøres for de overordnede mål for arbejdet mod racisme og diskriminering, og begreberne racisme og diskriminering defineres. Derefter beskrives de styringsdokumenter, som giver retningslinierne for arbejdet mod racisme og diskriminering, der redegøres for lovgivningen på området samt internationale konventioner. Endelig omtales det arbejde, der gøres i internationale fora for at bekæmpe racisme og diskriminering

Handlingsplanens anden del beskriver handlingsplanens 7 indsatsområder:

- Juridisk bistand til personer, som udsættes for diskriminering samt overvågning af situationen til konstatering af hvordan og i hvilket omfang diskriminering finder sted.
- Indsatser i relation til politiet og retssystemet med særlig vægt på tillidsskabende arbejde og på bekæmpelsen af diskrimination på restauranter, diskoteker etc.
- Indsatser rettet mod arbejdsmarkedet for at sikre lige muligheder for ansættelse og forfremmelse samt værn mod usaglig opsigelse.
- Indsatser rettet mod boligmarkedet for at sikre lige muligheder ved anskaffelse af bolig
- Indsatser i relation til grundskolen og ungdomsuddannelserne, som skal sikre, at skolevæsenet fremmer lige muligheder for alle og aktivt modvirker racisme og diskriminering.

- Indsatser for at styrke den flerkulturelle forståelse i nøglesektorer for at sikre at viden om og forståelse for det flerkulturelle samfund bliver en del af den almindelige grund- og videreuddannelse for udvalgte erhvervsgrupper.
- Indsatser i relation til aktiviteter i lokalmiljøet for at styrke det lokale arbejde mod racisme og fremmedfjendtlighed og for at formidle kundskab om, hvordan racisme og diskriminering kan forebygges og bekæmpes.

Handlingsplan for rekruttering af personer med indvandrerbaggrund til den statslige sektor:
Regeringens handlingsplan for rekruttering af personer med indvandrerbaggrund til den statslige sektor blev fremlagt af Arbejds- og administrationsdepartementet den 17. juli 1998.

Målet med planen er at stimulere til øget rekruttering af personer med indvandrerbaggrund til den statslige sektor, således at de bedst kvalificerede ansættes og staten kan yde den bedst mulige service. Gennem en aktiv rekruttering af personer med indvandrerbaggrund kan den statslige sektor på sigt afspejle befolkningssammensætningen.

Handlingsplanen gælder for perioden 1998 – 2001.

I planen redegøres for de forskellige hindringer for rekruttering af personer med indvandrerbaggrund. Hindringerne kan opdeles i tre hovedgrupper:
- Ansættelsesmyndighedens holdninger og kompetence.
- Hindringer der udspringer af gældende regler
- Kompetencen hos personer med indvandrerbaggrund kan være dårligt tilpasset norske forhold.

Handlingsplanens indsatser i relation til aktiv rekruttering af personer med indvandrerbaggrund er systematiseret i 5 delmål:
- Medvirke til at udvikle bevidste holdninger og at styrke kompetencen hos ansættelsesmyndigheden.
- Medvirke til at begrænse de hindringer, der ligge i gældende regler.
- Udvidelse af grundlaget for rekruttering til den statslige sektor.
- Udvikling af et system til registrering af ansatte med indvandrerbaggrund.
- Evaluering af handlingsplanens virkninger.

SVERIGE
Selv om der ikke i Sverige findes en formel national handlingsplan for øget tolerance, konstaterer man, at de principper, retningslinier, målsætninger og handlinger, som indgår i den finske handlingsplan, i hovedsagen også gælder i Sverige.

Det fremhæves specielt, at grundlaget for et langsigtet vellykket arbejde mod racisme er en god integrationspolitik.

I efteråret 1997 fremlagde regeringen forslaget "Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik" 1997/98:16, der blev vedtaget af rigsdagen i december 1997.

Forslaget indeholder målsætninger og retningslinier for en ny integrationspolitik. Grundlaget for denne er at samfundets etniske og kulturelle mangfoldighed skal tages som udgangspunkt for den generelle politiks udformning og gennemførelse på alle samfundsområder og niveauer. Et faktablad om forslaget, "Sverige, framtiden och mångfalden", medfølger som bilag.

I overensstemmelse med forslaget vil der blive etableret en særlig myndighed, Integrationsverket, som får ansvaret for, at integrationspolitikkens holdninger og mål slår igennem på de forskellige samfundsområder og for aktivt at stimulere integrationsprocesserne i samfundet.

Integrationsverket skal også virke som "motor" i arbejdet mod racisme og fremmedfjendtlighed.

Endvidere fremhæves den løbende dialog mellem integrationsministeren og generaldirektørerne for et stort antal myndigheder med det formål, at samfundets etniske og kulturelle mangfoldighed afspejles også inden for statsforvaltningen ("Mångfald inom statsförvaltningen").

Ud over det arbejde, der foregår i statsligt regi, gennemføres der over stort set hele Sverige et omfattende arbejde mod racisme og fremmedfjendtlighed. Arbejdet foregår i kommuner, kirker, lokalsamfund, fagforeninger, idrætsforeninger, skoler, virksomheder etc.

Der henvises i øvrigt til rapporten "De nordiska ländernas insatser inom området främlingsfientlighet och racism", som på Ministerrådets foranledning blev udarbejdet af Statens Invandrarverk og oversendt til Nordisk Råd i sommeren 1997. Rapporten indeholder en udførlig gennemgang af bl.a. svenske programmer og projekter mod racisme og fremmedfjendtlighed.

BILAG

NORDISKA KULTURFONDENS SATSNINGAR PÅ PROJEKT MOT RASISM OCH FRÄMLINGSFIENTLIGHET

1996

Stockholms musikskola: Konferensen Världsmusik och mångkultur" (50 000 DKK)

Foreningen for verdensmusik i Norden, Köpenhamn: Festivalen "Verden i Norden" (150 000 DKK)

Tidsskriftet HUG, Köpenhamn: Nordisk temadag "Multikultur" (50 000 DKK)

Roland Thomsen: Rasisme og intolerance- Grönland (75 000 DKK)

KVS- Kansanvalistusseura (Folkeopplysningssellskapet), Finland

Mångkulturell vardag (50 000 DKK)

AKHANDA, Köpenhamn: Ett mångkulturellt Norden år 2000.

Arrangemang för skolelever i samband med Kulturby '96 (200 000 DKK)

Red Barnet, Köpenhamn: Möte för Red Barnets nordiska aktion mot våld

och rasism. (40 000 DKK)

Antirasistisk Senter, Norge: Konferens om högerextremismen och rasistiskt våld (40 000 DKK)

Organisasjonen Voksne for Barn, Oslo: Kontaktnät för föräldrar med barn i rasistiska miljöer i de nordiska länderna (50 000 DKK)

Sammanlagt 9 anslag till ett belopp om 750 000 DKK.

1997

Rädda barnen, Malmö: Festivalen Nordlys- Nordiskt ungdomssamarbete mot våld (40 000 DKK)

SOS Rasisme, Haugesund: Nordisk antinazisme konferens (90 000 DKK)

Roland Thomsen: Arrangemang mot rasism och intolerans- Grönland (150 000 DKK)

Klub Norden, Riga: Den Blå Ko: de små folkgrupperna i Nordeuropa (50 000 DKK)

Johan von Bonsdorff: Nordisk islam (20 000 DKK)

Sammanlagt 5 anslag till ett belopp om 350 000 DKK.

Europaudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag B 175/euro om kapitalforøgelse i Nordisk Investeringsbank og forøgelse af lånerammen for projektinvesteringslån uden for Norden

(Ministerrådsforslag, se separat dokument)

Nordisk Ministerråd oversendte den 30. juni 1998 forslag om kapitalforøgelse i Nordisk Investeringsbank og forøgelse af lånerammen for projektinvesteringslån uden for Norden til behandling i Nordisk Råd. Forslaget blev henvist til Europaudvalget. Forslaget blev behandlet af Europaudvalgets formandskab den 13. august 1998.

1. Forslagets indhold

Nordisk Ministerråd (Finans og økonomi) har på forslag fra NIB's bestyrelse foreslået, at forøge NIB's grundkapital fra 2.809 mio. ECU til 4.000 mio. ECU fra 1999, hvoraf 100 mio. ECU består af indbetalt kapital og resten af garantikapital. Indbetalingen af de 100 mio. ECU fordeles med 70 mio. ECU fra bankens almene reservefond og 30 mio. ECU indbetales over en periode på 3 år fra de nordiske ejerlande fordelt efter den sædvanlige fordelingsnøgle. Samtidig foreslås lånerammen for projektinvesteringslån forhøjet fra 2.000 mio. ECU til 3.000 mio. ECU fra 1999.

NIB's bestyrelse argumenterer for forøgelserne med, at efterspørgslen efter bankens deltagelse i finansiering af projekter og af virksomheders integration over grænserne i og uden for Norden har været stor. For fortsat at kunne tilgodese efterspørgselen mener bestyrelsen, at den foreslåede forstærkning af såvel grundkapital som låneramme behøves.

Ændringerne betyder justeringer i bankens vedtægter paragraferne 2, 3 og 6.

2. Udvalgets behandling

Europaudvalget tilslutter sig Nordisk Ministerråd argumenter for forøgelse af grundkapital og låneramme, da udvalget mener, at NIB er en yderst velfungerende og effektiv institution. Europaudvalget ønsker, at NIB fortsat kan spille en vigtig rolle for de nordiske erhvervslivs konkurrenceevne.

På baggrund af dette foreslår Europaudvalget at
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de foreslåede ændringerne i NIB's vedtægter.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfússon, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Ministerrådsförslag rörande Nordiska investeringsbanken: Beslut om kapitalökning

Bilagor:

- Annex 1: Dokumentation från NIB: Förslag till ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital och utökning av låneramen för bankens projektinvesteringslån utanför Norden samt annex med stadgeändringar som konsekvens av förslaget och bilagor.

Ministrarna tillstyrker med utgångspunkt i NIBs styrelses förslag:

- att NIBs grundkapital höjs från ECU 2 809 miljoner till ECU 4 000 miljoner från början av år 1999.
- att av höjningen om ECU 1 191 miljoner skall ECU 100 miljoner bestå av inbetalt kapital, återstoden är garantikapital.
- att den inbetalda delen av kapitalhöjningen finansieras enligt följande: ECU 70 miljoner överförs från bankens allmänna reservfond, samt ECU 30 miljoner inbetalas av ägarländerna över en period på tre år med lika stora årliga betalningar, varav den första inbetalningen sker i april 1999.
- att fördelningen de nordiska länderna emellan följer den nordiska fördelningsnyckeln för 1998, d.v.s.:

Danmark	24,8%
Finland	17,6%
Island	1,0%
Norge	21,7%
Sverige	34,9%

- att låneramen för projektinvesteringslån (PIL) höjs från ECU 2 000 miljoner till ECU 3 300 miljoner från början av år 1999.
- att ägarländernas garantiram bibehålls oförändrad vid ett maximibelopp om ECU 1 800 miljoner.
- att för varje enskilt PIL-lån ägarländernas garantiansvar är 90%, medan bankens självriskandel är 10%. Ägarnas kumulativa garantiansvar kan dock icke överskrida den ovannämnda garantiramen på ECU 1 800 miljoner. Bankens reserveringar för PIL-lånen förstärks.
- att garantiansvaret länderna emellan blir oförändrat.
- att som en direkt konsekvens av förslaget om kapitalförhöjning och utvidgning av PIL-låneramen, paragraferna 2,3 och 6 ändras i enlighet med styrelsens förslag.

Kommentar:
NIBs styrelses förslag till NIBs framtida mission och strategi avser att säkerställa att banken, som Nordens gemensamma internationella finansieringsinstitution, kan fortsätta att tjäna sitt ändamål att förstärka Nordens näringsliv i en tid av skärpt internationell konkurrens. Enligt strategin ska banken tillföra ett mervärde till finansiering av projekt som är angelägna för det nordiska ekonomiska samarbetet såväl inom som utanför Norden. Banken strävar således efter att som multilateral finansieringsinstitution samarbete med och komplettera andra nordiska och internationella kreditgivare.

Efterfrågan på bankens deltagande i finansiering av projekt och av företagens integrering över gränserna i och utanför Norden har varit stor. För att även fortsättningsvis kunna tillgodose efterfrågan på finansiering av lönsamma projekt av nordiskt intresse behövs en förstärkning av bankens kapitalbas. Detta gäller såväl för bankens låneverksamhet inom Norden som för den internationella låneverksamheten, främst de så kallade projektinvesteringslånen (PIL).

Efter att ha utrett ett antal alternativ föreslår styrelsen två sammanlänkade åtgärder, höjning av grundkapitalet och utökning av låneramen för PIL, för att möta den väntade ökningen i såväl nordiska som internationella långivningen. De ledande kreditvärderingsföretagen, Standard & Poor samt Moody's bedömer förslagen som förenliga med upprätthållandet av NIBs AAA/Aaa- kreditvärdering.

Banken har varit kostnadseffektiv och lönsam och har varken haft anledning att utnyttja sitt ordinarie garantikapital eller de särskilda garantierna för den internationella projektinvesteringslåneordningen. Bankens låneportfölj är av god kvalitet. Kreditförlusterna har varit obetydliga inom den ordinarie låneverksamheten och inga alls inom PIL-låneordningen, även om betalningsdröjsmål har inträffat i ett fåtal länder (Kamerun, Peru). Dylika problem har hittills lösts utan åberopande av garantierna.

I förslaget till ökning av NIBs grundkapital från 1991 antogs bankens utestående ordinarie lån öka med 10% per år under perioden 1991-1997. Även om utfallet för perioden 1995-1997 blev 15% per år, blev det genomsnittliga utfallet före hela perioden 9% per år, d.v.s. något under projektionerna från 1991.

I utredningen inför föreliggande förslag till kapitalökning drar man slutsatserna att det för perioden fram till år 2005 är rimligt att anta en årlig ökningstakt på 5 å 7% per år i den ordinarie nordiska låneportföljen. För att tillgodose denna tillväxt med oförändrad relation mellan grundkapital och ordinarie utlåning ("gearing ratio") på 2,5, liksom att svara mot bankens avsikt att inte företa en revidering av bankens kapitalbas oftare än omkring vart sjätte år föreslår styrelsen således en ökning av grundkapitalet från ECU 2 809 miljoner till ECU 4 000 miljoner från början år 1999.

Styrelsen föreslår att av höjningen om ECU 1 191 miljoner skall ECU 100 miljoner bestå av inbetalt kapital, återstoden är garantikapital. Styrelsen föreslår vidare att den inbetalda delen av kapitalhöjningen finansieras enligt följande: ECU 70 miljoner överförs från bankens allmänna reservfond, samt ECU 30 miljoner inbetalas av ägarländerna över en period på tre år med lika stora årliga betalningar, varav den första inbetalningen sker i april 1999. Fördelningen de nordiska länderna emellan följer den nordiska fördelningsnyckeln för 1998.

Det nordiska näringslivets internationalisering har medfört stor efterfråga på konkurrenskraftig långfristig finansiering för företagens projektexport och utlandssatsningar inte minst på tillväxtmarknader i omvandlings- och utvecklingsländer. NIBs projektinvesteringslån har visat sig fylla en viktig funktion för att stöda nordisk projektexport till gagn för såväl låntagar-länderna som för Norden. Garantiramen är idag ECU 1 800 miljoner. PIL-ramens utväxling på 1,1 är ytterst låg och försiktig och har inte förändrats sedan 1982 trots att inga förluster har uppkommit.

Den långsiktiga tillväxttakten på efterfrågan på PIL-lån beräknas i utredningarna inför föreliggande förslag till kapitalökning uppgå till 10 à 12% per år fram till år 2005. Enligt denna projektion behövs en utvidgning av låneramen för PIL till åtminstone 3 300 miljoner för att den skall kunna räcka 5 å 7 år framöver. I ljuset av över 15 års erfarenheter med PIL förordar NIBs styrelse ett bättre utnyttjande av de ställda garantierna genom att öka utväxlingen från 1,1 till 1,8 samt att ägarländernas garantiram bibehålls oförändrad vid ett maximibelopp om ECU 1 800 miljoner.

Styrelsen föreslås vidare att för varje enskilt PIL-lån ska ägarländernas garantiansvar vara 90%, medan bankens självriskandel ska uppgå till 10%. Ägarnas kumulativa garantiansvar kan dock inte överskrida den ovannämnda garantiramen på ECU 1 800 miljoner. Bankens reserveringar för PIL-lånen förstärks. Styrelsen föreslår också att garantiansvaret länderna emellan blir oförändrat.

Som direkt konsekvens av ovanstående förslag om kapitalökning och utvidgning av PIL-låneramen måste bankens stadgar paragrafer 2, 3 och 6 justeras, enligt annex 1 (Förslag till ny ordalydelse för §§ 2, 3 och 6).

Europaudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag B 176/euro om Nordisk Investeringsbanks retsstilling

(Ministerrådsforslag, se separat dokument)

Nordisk Ministerråd oversendte den 30. juni 1998 ministerrådsforslag om ændring af Nordisk Investeringsbanks retsstilling. Forslaget blev henvist til Europaudvalget. Forslaget blev behandlet af Europaudvalgets formandskab den 13. august 1998.

1. Forslagets indhold

Nordisk Ministerråd (Finans og økonomi) har efter indstilling fra NIB's bestyrelse foreslået, at formalisere og forstærke Nordisk Investeringsbanks (NIB) multilaterale status og stilling som prioriteret långiver ved at tydeliggøre reglerne for relationerne mellem NIB og værtslandet Finland angående toldfrihed, skattesystem, indirekte skatter, pensionssystem og immunitet for NIB's personale.

Nordisk Ministerråd har derfor udarbejdet en ny overenskomst, som erstatter overenskomst af 4. december 1975 om etablering af Nordisk Investeringsbank.

2. Udvalgets behandling

Europaudvalget mener, at NIB må gives de bedst mulige vilkår for fortsat at være den yderst velfungerende og effektive organisation og kan tilslutte sig forslagene.

På baggrund af dette foreslår Europaudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at ratificere den nye overenskomst om NIB.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S) — *Aud Gaundal (A)*
Marit Nybakk (A) — *Berit Löfstedt (s)*

Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Ministerrådsförslag rörande ny Överenskommelse om Nordiska investeringsbanken

Bilagor:

- Annex 1: Ny Överenskommelse om Nordiska investeringsbanken (på svenska, finska, norska, danska och isländska).
- Annex 2: Ursprungliga Överenskommelsen om upprättandet av Nordiska investeringsbanken.

1. Bakgrund

Nordiska investeringsbanken (NIB) upprättades 1975 som Nordens gemensamma internationella finansieringsinstitution i syfte att stärka nordiskt samarbete och Nordens ekonomi genom att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor för genomförande av investeringsprojekt i Norden och export av nordiskt intresse.

I förbindelse med det nordiska näringslivets internationalisering och med sina ägares stöd har NIBs verksamhet under senare år alltmer internationaliserats. Lån och garantier utfärdas idag inte endast till projekt i Norden utan även i länder utanför Norden.

NIBs roll är således idag att använda sin starka kreditvärdighet för att tillföra ett mervärde genom att på bankmässiga villkor finansiera privata och offentliga investeringsprojekt som är av intresse såväl för Norden som för länder utanför Norden vilka erhåller lån eller garantier från Banken.

NIBs växande internationella verksamhet och det ökande risktagandet som följer därmed har tydliggjort behovet av att formalisera och stärka NIBs multilaterala status och ställning som prioriterad långivare. Nordiska ministerrådet, ekonomi- och finansministrarna har i detta syfte utarbetat en ny Överenskommelse mellan de nordiska länderna om NIB som härmed bifogas (Annex 1).

Under MR-Finansmötet i Helsingfors den 10 november 1997 fattade finansministrarna beslut (se utdrag från protokoll nedan) om en förstärkning av NIBs multilaterala status genom en förtydligad reglering av framfört allt relationen mellan NIB och värdlandet Finland vad gäller bl.a. skattesystem, indirekta skatter, pensions-system samt immunitet för NIBs personal i tjänsten.

Beslut enligt MR-Finans om NIBs rättsställning (utdrag från det godkända protokollet daterat 18 december 1997):

Finansministrarna beslutade

- "att nuvarande ordning vad gäller direkt beskattning av NIBs personal bibehålls mot att Finland årligen återbetalar skatteintäk-

ter på NIB-personalens löner till Banken. Dessa intäkter uppgår f.n. till 17,6 miljoner FIM.

- att ge ÄK-Finans i uppdrag att granska hur beloppet i framtiden kontinuerligt ska uppdateras för att motsvara aktuella betalningar av direkt skatt från NIBs personal till den finska staten.
- att den utestående pensionsskuld som de anställda i NIB har gentemot den finska staten motsvarande 7,8 miljoner FIM per den 31 december 1997 regleras genom att summan dras av från den ovan nämnda skatteöverföringen.
- att NIB och den finska staten gemensamt kommer överens om vilka alternativ som bör väljas vad gäller pensionssystem, arbetslöshetsförsäkring och social trygghetssystem från och med 1998, samt att de övriga nordiska länderna hålles informerade i frågan.
- att NIB undantas från betalning av indirekta skatter (mervärdesskatt, egendomsskatt och stämpelavgift). Detta ska vara riktgivande för framtida indirekta avgifter.[1]
- att NIB för tjänstehandlingar i Bankens regi ges immunitet. Finland anmälde härvid visst förbehåll vad gäller den slutliga formuleringen vid ändringen av NIBs stadgar i detta ändamål.
- att NIB och Finland ingår värdlandsavtal som i detalj reglerar förhållandet mellan NIB och den finska staten i enlighet med det ovan anförda, samt att övriga nordiska länder informeras om och får möjlighet att framföra synpunkter på avtalets innehåll.
- att ÄK-Finans ges i uppdrag att utifrån det ovan beslutade utarbeta konkreta förslag till ändring av Överenskommelsen om upprättandet av NIB för att slå fast Bankens status som multilateral finansinstitution.
- att ÄK-Finans informerar nordiska samarbetskommittén och ÄK-Miljö om förslag till ändring av Överenskommelsen om upprättandet av NIB så att motsvarande ändringar kan göras parallellt vad gäller NDF och NEFCO.

MR-Finans beslut är tagna med förbehåll om godkännande/-ratificering i varje enskilt land av ändringarna i Överenskommelsen om upprättandet av NIB."

1. NIB ska undantas från indirekta skatter och avgifter, härunder mervärdesskatt, egendomsskatt och stämpelavgift. Undantaget gäller också betalning av tull. Detsamma ska gälla för eventuella framtida indirekta skatter, avgifter och tull av samma slag eller i huvudsak av likartat slag.

Beslutet i MR-Finans den 10 november 1997 ligger till grund för det bifogade förslaget till ny Överenskommelse om NIB (Annex 1). Förslaget innehåller såväl reviderade som helt nya artiklar varför det kan anses mera korrekt att beskriva förslaget som en ny Överenskommelse än en reviderad Överenskommelse.

Nedan följer kommentarer till artiklarna i den nya Överenskommelsen om NIB. Det bör uppmärksammas att kommentarerna endast hänför sig till den nya Överenskommelsen. Förslaget innehåller inga ändringar av NIBs stadgar. Stadgarna kommer dock att påverkas av den nya Överenskommelsen i form av konsekvensändringar. Dessa ändringar kommer att beredas så snart som möjligt efter att den nya Överenskommelsen har godkänts och framläggas för Ministerrådet för godkännande.

Den bifogade nya Överenskommelsen om Nordiska investeringsbanken (Annex 1) ersätter Överenskommelsen den 4 december 1975 om upprättandet av Nordiska investerings-banken (Annex 2).

2. Utformningen av den nya Överenskommelsen

Syftet med den nya Överenskommelsen är att tydliggöra och stärka Bankens rättsställning som internationell finansieringsinstitution, bl.a. vad gäller frågan om immunitet, befrielse från betalning av tull och indirekta skatter samt reselättnader. I detta syfte har artiklar reviderats och nya artiklar har tillfogats Överenskommelsen. Avsikten har varit att ge Banken bättre grundförutsättningar för att verka som internationell finansieringsinstitution även i länder utanför Norden och med samma multilateral status som andra jämförbara internationella aktörer med vilka Banken samarbetar. Bankens rättsliga ställning såväl utåt i förhållande till långivare och låntagare som i förhållande till de nordiska ländernas myndigheter och till den nationella lagstiftningen regleras i den nya Överenskommelsen. Den nya Överenskommelsen om NIB bereds av NRs presidium och förutsätts godkännas av ländernas nationalförsamlingar i enlighet med konstitutionell praxis i de nordiska länderna. Samma procedur ska normalt följas vid eventuella framtida ändringar i Överenskommelsen.

I enlighet med beslut i MR-Finans om NIBs rättsställning av den 10 november 1997 skall NIB och den finska staten gemensamt komma överens om vilka alternativ som bör väljas vad gäller pensionssystem, arbetslöshetsförsäkring och socialt trygghetssystem samt om procedurregler för skatterestitutionen. Dessa frågor skall regleras i ett separat värdlandsavtal mellan NIB och Finland som i detalj reglerar förhållandet mellan NIB och den finska staten i enlighet med MR-Finans beslut. Övriga nordiska länderna skall informeras om och få möjlighet att framföra synpunkter på avtalets innehåll.

3. Kommentarer till den nya Överenskommelsen

Nya Överenskommelsen (Preamble)

Den nya Överenskommelsen syftar framför allt till att förstärka och formalisera Bankens status som multilateral finansieringsinstitution. Den nya Överenskommelsen ger således NIB en likvärdig ställning med andra institutioner som bedriver verksamhet som kan jämföras med den som NIB bedriver i och utanför de nordiska länderna, samt betonar NIBs roll i utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Ändamål och internationell status (Artikel 1)

Bankens uppgift ska vara att tillföra ett mervärde genom att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för genomförandet av in-vesteringsprojekt av intresse såväl för Norden som för länder utanför Norden vilka erhåller lån eller garantier från Banken.

Bankens tilltagande internationella verksamhet motiverar en förstärkning av Bankens multilaterala status och rättsställning. Banken bör således ha ställning som internationell juridisk person med full rättshandlingsförmåga och med rätt att ingå överenskommelser, förvärva och avyttra fast och lös egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Verksamhet (Artikel 2)

Bankens verksamhet skall bedrivas i överensstämmelse med dess stadgar, som fastställs av Nordiska ministerrådet. Ändringar i Bankens stadgar fastställs genom beslut i Nordiska ministerrådet på förslag av eller efter uttalande från Bankens styrelse. Nordiska rådet skall enligt Överenskommelsen beredas tillfälle att yttra sig över förslag till stadgeändring av principiell betydelse för Bankens ändamål, verksamhet och drift.

Grundkapitalet (Artikel 3)

Bankens grundkapital tillskjuts av de avtalsslutande parterna. Ökning av grundkapitalet sker genom beslut av Nordiska ministerrådet efter framställning från Bankens styrelse. Övriga frågor rörande grundkapitalet regleras i stadgarna.

Bankens huvudsäte (Artikel 4)

Bankens huvudsäte ska vara i Helsingfors.

Stämningsförfarande m.m. (Artikel 5)

Enligt den nya Överenskommelsen kan talan väckas mot Banken vid behörig domstol i ett lands territorium där Banken har etablerat kontor, där Banken har utsett ombud för mottagande av stämning eller som Banken eljest uttryckligen godkänt. Talan kan emellertid väckas av avtalsslutande stat eller

personer som företräder avtalsslutande stat eller vilkas krav härrör från avtalsslutande stat endast under förutsättning av Banken uttryckligen samtyckt till detta. Den nya Överenskommelsen fastställer att beslut av judiciell eller administrativ myndighet inte får verkställas beträffande Bankens egendom eller tillgångar förrän beslutet vunnit laga kraft.

Bankens egendom, tillgångar och offentlig kommunikation (Artikel 6-8)
För att i Överenskommelsen reglera rättsställningen vad gäller Bankens egendom och tillgångar, samt anpassa till praxis i andra internationella finansieringsinstitutioner, fastslås det i den nya Överenskommelsen att Bankens egendom och tillgångar skall vara undantagna från husrannsakan, rekvisition, konfiskation och expropriation, att Banken, dess egendom och tillgångar inte kan bli föremål för processuella säkerhetsåtgärder såsom kvarstad, samt att Bankens lokaler och arkiv samt de handlingar som tillhör eller innehas av Banken skall vara okränkbara. Bankens officiella kommunikation ges samma behandling av varje avtalsslutande stat som denna stat ger annan avtalsslutande stats officiella kommunikation. Reglerna motsvarar de regler som gäller för andra internationella finansinstitutioner. Undantag från lokaliteternas okränkbarhet, som påkallas av upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, kommer att preciseras i värdlandsavtalet.

Skatter och avgifter (Artikel 9)
Utgångspunkten för dessa regler är att det land där Banken har sitt huvudsäte inte bör få särskilda skattemässiga fördelar av Banken. Av denna anledning, samt av skäl som kan hänföras till Bankens förstärkta rättsställning som fullvärdig internationell finansieringsinstitution, skall Banken, dess inkomster, tillgångar och egendom vara befriade från all beskattning med de preciseringar som nämns i Artikel 9. I preciserande syfte framförs det särskilt att Banken skall vara befriad från skatt på förvärv och överlåtelse av fastighet och värdepapper, när det är fråga om Bankens officiella bruk. Likaså skall Bankens upplåning och utlåning samt upplåning från Banken och förhöjning av Bankens kapital vara befriade från alla skatter och avgifter av skattenatur.

När Banken eller fonder som har direkt anknytning till Bankens verksamhet och som direkt förvaltas av Banken gör upphandlingar eller utnyttjar tjänster som har ett betydande värde och som är nödvändiga för Bankens officiella verksamhet, och när priset för sådana upphandlingar eller tjänster inkluderar skatter eller tullar, skall den avtalsslutande stat som påfört skatterna eller tullarna vidta lämpliga åtgärder för att bevilja undantag från dessa eller sörja för att de återbetalas, om de är möjliga att fastställa. Förfarandet härvid beskrivs närmare i värdlandsavtalet. Likaså behandlas frågan om NIBs pensionssystem i värdlandsavtalet i enlighet med MR-Finans beslut 10 november 1997. Bestämmelserna i Artikel 9 gäller dock inte skatter och avgifter som endast utgör betalning för tjänster som samhället tillhandahåller. Även

detta överensstämmer med internationell praxis. Reglerna om skatter och avgifter gäller givetvis inte enbart i förhållande till värdlandet utan även till andra avtalsslutande stater på motsvarande sätt.

Den stat där Banken har sitt huvudsäte skall heller inte i förhållande till andra avtalsslutande stater ha någon ekonomisk fördel av att Bankens fast anställda personal betalar skatt till denna stat på sin lön från Banken. I den utsträckning den stat där Banken har sitt huvudsäte har en sådan ekonomisk fördel skall denna stat som kompensation ersätta Banken ekonomiskt genom återbetalning av skatteintäkter efter de regler som fastslås i värdlandsavtalet. Det återgäldade beloppet skall i NIBs räkenskaper framgå som eget bokfört belopp och bidra till det överskott som av NIB kan delas ut till de avtalsslutande staterna efter beslut av Ministerrådet.

Immunitet för personal (artikel 10)

En förstärkning av NIBs multilaterala status motiverar att frågan om immunitet för personalen också regleras i Överenskommelsen. Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, Bankens anställda samt av Banken utsedda experter oberoende av nationalitet beviljas immunitet mot rättsligt förfarande vad avser handlingar som utförts i tjänsten på Bankens vägnar. Immunitet skall emellertid inte gälla ifråga om civilrättsligt ansvar i händelse av skada som uppstår till följd av trafikolycka orsakad av nämnda personer. Immunitet införs således i enlighet med internationell praxis. Det hänvisas även till artikel 14 angående frågan om immunitet.

Invandringsrestriktioner och reselättnader (artikel 11)

En förstärkning av NIBs multilaterala status och anpassning till gällande praxis i andra internationella organisationer motiverar att befrielse från invandringsrestriktioner och beviljande av reselättna-der regleras i Överenskommelsen. Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, Bankens anställda samt av Banken utsedda experter som utför officiella uppgifter på uppdrag av Banken skall vara befriade från invandringsrestriktioner (förutnämnda skall också gälla makar och beroende släktingar till nämnda personer) samt att de kan beviljas reselättnader i enlighet med internationell praxis inom institutioner med jämförbar verksamhet, då särskilt behov för detta föreligger. Envar avtalsslutande stat avgör i varje enskilt fall efter ansökan från NIB om behov föreligger för beviljande av reselättnader.

Befrielsen från invandringsrestriktioner innebär att de berörda personerna beviljas uppehållstillstånd och/eller arbetstillstånd utan tillämpning av invandrings- eller flyktingskvoter eller arbetskraftpolitisk prövning. Befrielsen gäller dock inte visumkrav.

Penningmedel, valuta och betalningsrestriktioner (artikel 12-13)
Det har ansetts finnas behov för tydlig reglering i Överenskommelsen av Bankens rättigheter vad gäller frågor relaterade till innehav, överföring och växling av penningmedel och valuta. I enlighet med den nya Överenskommelsen skall Banken ha rätt att ta emot och inneha penningmedel och all slags valuta, förfoga över konton i all slags valuta, att fritt överföra sina penningmedel och sin utländska valuta till och från en avtalsstat samt inom en avtalsstat och växla varje valuta i sin besittning till varje annan valuta.

Banken skall vidare undantas från betalningsrestriktioner och kreditpolitiska åtgärder som hindrar eller försvårar infriandet av Bankens förpliktelser, upplåning eller utlåning, i något avseende. "Upplåning eller utlåning" har tillförts i förtydligande syfte. Eventuella valuta- eller kreditrestriktioner i något av de avtalsslutande länderna skall således inte tillåtas hindra Banken att fullfölja träffade avtal.

Styrelsens rätt att häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt Överenskommelsen (artikel 14)
Bankens styrelse ska enligt den nya Överenskommelsen ges möjligheten att, i den utsträckning och på sådana villkor som den fastställer, häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt denna överenskommelse i de fall då sådan åtgärd enligt styrelsens åsikt skulle vara till Bankens bästa.

Likvidation (artikel 15)
Nordiska ministerrådet kan besluta att Banken skall träda i likvidation med tillämpning av den ordning som anges i Bankens stadgar. I stadgarna återfinns bland annat bestämmelser som tillgodoser Bankens borgenärers intressen.

Reglering av ikraftträdandet av den nya Överenskommelsen m.m. (artikel 16)
Den nya överenskommelsen skall ratificeras och föreligga på norska, finska, danska, isländska och svenska vilka alla äga lika giltighet. Överenskommelsen ska träda i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga avtalsslutande stater har deponerat sina ratifikationsinstrument hos det norska utrikesdepartementet, dock så att bestämmelserna i Artikel 9 kommer att tillämpas från den 1 januari 1998 enligt beslut av MR-Finans 10 november 1997. Det norska utrikesdepartementet meddelar de övriga avtalsslutande staterna om deponeringen av ratifikationsinstrumenten och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande. Överenskommelsen ska vara deponerad hos det norska utrikesdepartementet och bestyrkta avskrifter skall av det norska utrikesdepartementet tillställas var och en av de avtalsslutande staterna. Överenskommelsen den 4 december 1975 om upprättandet av Nordiska investerings-

banken upphör att gälla från den tidpunkt denna överenskommelse träder i kraft.

Uppsägning av Överenskommelsen (artikel 17)
Varje avtalsslutande stat kan säga upp överenskommelsen genom att avge en förklaring härom till den norska regeringen, vilken genast underrättar övriga avtalsslutande stater, Nordiska ministerrådet och Bankens styrelse härom. Uppsägningen träder i kraft tidigast vid utgången av det räkenskapsår som följer närmast på det år uppsägningen ägde rum. Om Nordiska ministerrådet efter mottagandet av uppsägningen inte beslutar om Bankens likvidation, skall det senast innan uppsägningen träder i kraft fastställas hur förhållandet mellan Banken och den utträdande staten skall avvecklas. Härvid skall säkerställas att den utträdande staten alltjämt ansvarar i samma mån som övriga parter för de av Bankens förpliktelser som förelåg vid ifrågavarande stats utträde.

Nordenutskottets betänkande

över ministerrådsförslag Strategi för samarbete med frivilligsektorn

(Ministerrådsförslaget, se s. 818)

Till Nordenutskottet har hänvisats ministerrådsförslaget B 178/nord om *Strategi för samarbete med frivilligsektorn.*

1. Nordenutskottets förslag

Med hänvisning till det ovan framförda föreslår Nordenutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra föreliggande strategi för samarbete med frivilligsektorn samt att redovisa hur samarbetet framskrider genom årlig rapportering till Nordiska rådet

att ministerrådet i dialog med Nordiska rådet preciserar kriterier för vilken typ av organisationer som kan omfattas av samarbetet samt presenterar en förteckning över organisationer som omfattas av samarbetet

att delge Nordiska rådet redogörelsen över det sektorspecifika samarbetet med frivilligorganisationerna samt tillhörande verksamhetsplan och budget.

2. Ministerrådsförslaget

Förslaget till stategi för samarbete med frivilligsektorn har sin bakgrund i medlemsförslag och rekommendationer från Nordiska rådet samt i det av statsminister Torbjörn Jagland presenterade norska ordförandeprogrammet för 1997. Samarbetet med frivilligsektorn utgjorde här ett av sex prioriterade områden för nordiskt samarbete.

Som ett resultat utarbetades rapporten *Nordiska ministerrådet och den ideella sektorn – förslag till en strategi.* Rapporten har därefter av ministerrådet sänts på omfattande remissutlåtanden till närmare 100 representanter för såväl ämbetsverk som frivilligorganisationer.

De förslag som ingår i ministerrådets strategi bygger på den tidigare utarbetade rapporten. Förslagen omfattar följande huvudelement:

- forskningsinsatser inom välfärdsforskning
- utvidgande av tjänstemannautbyte till att omfatta frivilligsektorn
- resestöd särskilt riktat till Västnorden
- stöd till tolkning
- utveckling av det civila samhället i närområdet
- särskilt reserverade medel inom kulturfonden

På alla dessa sektorer har budgetreserveringar för 1999 gjorts i ministerrådets budgetförslag.

De enskilda ministerråden ombeds därutöver överväga hur samverkan med frivilligsektorn kan förstärkas ytterligare inom varje enskild sektor. Avrapportering kommer att ske via samarbetsministrarna inför utarbetandet av ministerrådets budgetförslag år 2000. Kultursektorn handhar den samlade uppföljningen av samarbetet med frivilligsektorn.

Ministerrådets strategi för samarbete med frivilligsektorn godkändes i juni 1998 av samarbetsministrarna.

3. Nordenutskottets synpunkter

I det nordiska samarbetet har samarbetet med folkrörelserna alltid varit centralt. Dialog med olika samhällsgrupper, däribland inte minst medborgarorganisationer, har medverkat till att lägga grunden till ett folkligt, demokratiskt nordiskt samarbete som syftar till att gagna medborgarna i de nordiska länderna. I det här samarbetet intar föreningarna Norden en central roll.

Frågan om samarbete med frivilligsektorn har under de senaste åren haft en central plats i utskottets och resten av Nordiska rådets arbete och man har redan länge efterlyst en samlad strategi.

Nordiska rådet har mot bakgrunden av beslut tagna av Nordiska rådets session 1996 haft ett särskilt intresse av att följa frågan om samarbetet med frivilligorganisationerna. Nordenutskottet utsåg 1996-97 en rapportör för att bereda medlemsförslaget A1130/nord om det framtida samarbetet mellan frivilliga nordiska organisationer och de officiella nordiska samarbetsorganen.

Utskottet vill särskilt peka på möjligheterna till förnyelse och utveckling av det nordiska samarbetet genom ett ytterligare utökat samarbete och samverkan med frivilligsektorn. Föreliggande ministerrådsförslag presenterar en rad viktiga insatsområden i reltion till frivilligsektor. Det är dock utskottets intryck, att förslaget inte ännu utgör den långsiktiga strategi man efterlyst.

Frivilligsektorn idag är en medspelare av växande betydelse i den brytningstid de nordiska välfärdssamhällena genomlever. Behovet av mer och djupare kunskap är stort när det är fråga om frivilligsektorn. Nordenutskottet understöder därför förslaget om att inkludera en forskningsdel i strategin för samarbete med frivilligsektorn.

Nordenutskottet noterar att de enskilda förslagen såsom forskningsinsatser, rese- och tolkstöd, utbytesordningar samt projektmedel inom kulturfonden alla bidrar till att stimulera samverkan med och mellan frivilligorganisationer i Norden. Samtidigt vill Nordenutskottet peka på vikten av att utöver dessa åtgärder ge plats för en övergripande politisk debatt om samverkan med frivilligsektorn. Den av ministerrådet tidigare utarbetade rapporten ger goda möjligheter för detta, anser utskottet.

Stödet till utvecklandet av medborgarsamhället i närområdet är viktigt, konstaterar Nordenutskottet. Nordiska rådet har i flera sammanhang, t ex i rapporterna om barnens situation samt kriminalitetens utveckling i närområdet visat på detta.

Frivilligsektorn avgränsas delvis olika i de nordiska länderna - t ex Norge tillämpar en snävare definition som inte omfattar politiska och fackorganisationer. Osäkerheten avspeglas i språkbruket där ett antal begrepp används mer eller mindre synonymt: *tredje sektor, frivilligorganisationer, humanitära organisationer, medborgarorganisationer, ideell sektor, NGO, civilt samhäll* och *icke-vinstgivande organisation* för att nämna några.

Utskottet vill mot den här bakgrunden understryka att ministerrådet i sitt förslag bör precisera kriterier för vilken del av frivilligsektorn ministerrådsförslaget riktar sig till. Denna centrala frågeställning tar föreliggande ministerrådsförslag inte ställning till.

Former för dialog har efterlysts från såväl politiskt håll som från frivilligsektorn självt. Utskottet ser därför fram emot att ta del av rapportering från ministerrådets olika sektorer om hur man kan införliva samverkan med frivilligsektorn i de enskilda sektorerna.

I detta sammanhang kan konstateras att ministerrådets budgetförslag för 1999 inte, t ex genom krysshänvisningar, samlar alla poster som angivits i strategin. Detta medför att budgetsatsningen på samarbete med frivilligsektorn ser mindre ut än vad det är.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

B 178/nord

Ministerrådsforslag

om en strategi for samarbejde med frivilligsektoren

Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene) oversender hermed et ministerrådsforslag om en "Strategi for samarbejde med frivilligsektoren" til behandling under Nordisk Råds 50. session i Oslo, november 1998.

Ministerrådet anmoder om rådets synspunkter på forslaget.

Ministerrådet vil derefter endeligt fastlægge strategien.

København, den 8 juli 1998

På Nordisk Ministerråds vegne

Leif Pagrotsky
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

Strategi for samarbejde med frivilligsektoren besluttet af Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene), juni 1998.

Under henvisning til

* Drøftelser, medlemsforslag og rekommandationer i Nordisk Råd
* Det norske ordførerprogram, 1997, hvori spørgsmålet om et samarbejdsprogram med frivilligsektoren blev løftet frem som en prioriteret opgave i samme arbejdsår
* Nordisk Samarbejdskomites beslutning, maj 1997, om at fastsætte et mandat for udarbejdelsen af et forslag til samarbejdsprogram med frivilligsektoren og, at lade forslag udarbejde ved en hovedskribent støttet af en referencegruppe
* Referencegruppens rapport "Nordiska Ministerrådet och den ideella Sektorn – Förslag till Strategi", 120997. Formand: statssekretær Stig Fossum, jfr. bilag 2 med oversigt over referencegruppen
* Synspunkter og kommentarer til strategiforslaget, afgivet til ministerrådssekretariatet som led i omfattende høring omkring årsskiftet 1997/98 af organer indenfor Ministerrådssystemet samt organisa-tioner og interesser indenfor frivilligsektoren
* Arbejdsnotatet "Förslag till strategi för samarbete Ministerrådet och frivilligorganisationer, april 1998 – Analys och sammanstællningar över remiss-svar"
* Nordisk Samarbejdskomités behandling af forslag til strategi for samarbejde med frivilligsektoren, Marstrand den 15.-16. juni 1998

beslutter Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene) at iværksætte følgende handlingsplan for samarbejdet mellem ministerrådssystemet og frivilligsektoren.

Alle de nævnte initiativer og de angivne budgetallokeringer indgår i Nordisk Ministerråds budget for 1999:

- ***Samnordisk forskning:*** Forskning om frivilligsektoren indgår som et element i et nyt fællesnordisk forskningsprogram om "De nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng", der har en indledende budgetramme på 1.6 Mio. DKK. i budgettet for 1999. Velfærdssamfundsforskningen og og den heraf omfattede forskning i frivilligsektoren forventes videreført og udvidet i de kommende år.

- ***Udvekslingsordning:*** Den eksisterende ordning for udveksling af tjenestemænd/ offentligt ansatte i Norden udvides med 200 TDKK og

stilles til rådighed for tilsvarende anvendelse af repræsentanter for frivilligorganisationer.

- **Rejsestøtte:** Der er afsat en særskilt ramme på 200 TDKK til støtte for repræsentanter for frivilligsektoren i Vestnorden.

- **Tolkningsstøtte:** Der er afsat en særskilt ramme på 200 TDKK til støtte for frivilligsektor-repræsentanter fra områder i Norden, hvor de nordiske hovedsprog ikke er dækkende.

- ***Udvikling af civilsamfundet i Nærområderne*** grænseoverskridende samarbejde:. Der er afsat en finansiel ramme i størrelsesordenen ca. 1 MDKK, indenfor Nærområdeprogrammet.

- ***Nordisk Kulturfond forøger samarbejdet med frivilligsektoren.*** Der er særskilt afsat 570 TDKK til nye initiativer med dette formål.

- ***De enkelte Ministerråd anmodes om aktivt at overveje, hvorledes et forstærket samspil med frivilligsektoren kan understøttes eller etableres.*** Fagområderne pålægges derfor - som led i forberedelse af budgetforslag 2000 - at rapportere om, hvorledes man i den enkelte sektor har taget eller påtænker skridt til at forstærke samarbejdet med frivilligsektoren samt i hvilket omfang samarbejdet understøttes af midler fra Nordisk Ministerråds budget. Samarbejdsministrene har ansvaret for den sammenfattende rapportering, mens den løbende opfølgning af indsatsen varetages indenfor Ministerrådets kultur-sektor.

Begrundelse

Flere forhold motiverer en særlig opmærksomhed og indsats fra Nordisk Ministerråd i relation til frivilligsektoren. De centrale begrundelser er følgende:

* De nordiske velfærdssystemer er under pres; både af beskæftigelsesmæssige og demografiske grunde og fordi borgernes forventninger og behovsopfattelser ændres i hurtig takt. Her spiller frivilligsektoren en væsentlig – og muligvis stærkere rolle - i det fremtidige samarbejde med både den offentlige og den private sektor indenfor rammerne af den nordiske generelle velfærdsmodel
* Frivilligsektoren repræsenterer et væsentligt moment i samfundets demokratiske struktur og udvikling. Gennem deltagelse i frivilligorganisationer, foreninger mv. opnår borgeren indflydelse og udvikler personlig demokratisk kompetence
* Som økonomisk vækstfaktor har frivilligsektoren væsentlig betydning. Dels er sektoren i sig selv af væsentligt omfang, dels indgår den – som

"tredje sektor" - i et forgrenet samspil med både den offentlige sektor og den private sektor.

* I relation til Nordens Nærområder og udviklingen af stabile civilsamfund i de omgivende nabolande, kan frivilligsektorens betydning næppe overvurderes, dels som forbillede, dels som partner i en grænseoverskridende, gensidig læreproces.

Formålet med indsatsen

Formålet med ministerrådets særlige indsats i relation til frivilligsektoren er:

* at øge kundskaberne om frivillig-sektorens rolle i de nordiske samfund
* at styrke organisationernes og netværkernes muligheder for nordisk samarbejde
* styrke frivillig-sektorens muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den vidensmæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og frivilligsektoren
* at styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivilligsektoren i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del i det nordiske samarbejde

BILAG 1.

Nordisk Ministerråds Strategi for samarbejde med frivilligsektoren

Strategiens enkelte elementer

Aktiv dialog

Den politiske opmærksomhed omkring frivilligsektorens placering og muligheder i den fortsatte udvikling af de nordiske velfærdssamfund bør styrkes. Dette hensyn kan tilgodeses ved at styrke dialogen mellem Nordisk Ministerråd og frivilligsektoren. – Samarbejdsministrene vil derfor anmode de enkelte fagområder (Embedsmandskomiteer og Ministerråd) om at overveje, hvorledes et forstærket samspil med frivilligsektoren kan etableres eller understøttes, og stille krav om en rapportering herom som led i forberedelse af Ministerrådets budget for år 2000.

Konferencen Nordens Folkelige Forsamling udgør et led i dialogen mellem frivilligsektoren og Nordisk Ministerråd samt Nordisk Råd.

Samnordisk forskning omkring den frivillige sektor

En forbedret viden om frivilligsektoren forudsætter en øget og samordnet forskningsindsats omkring de frivillige organisationers udvikling, organisation og samarbejdsformer, også på nordisk plan. – Derfor iværksættes en indledende forskning om de frivillige organisationers betydning for velfærdssamfundets udvikling. Forskningen udgør et led i et nyt fællesnordisk forskningsprogram om "De nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng" (jfr. budgettet for 1999). Dette forskningsprogram ligger indenfor rammerne af nordisk ministerråds forskningspolitiske strategi og forventes videreført over en årrække.

Projektsamarbejde.

Frivilligsektoren kan tilbyde et målrettet, ofte ulønnet engagement og dermed undertiden en effektivitet, der overstiger de forventninger, der kan stilles til professionelle organer eller parter. Konkret samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og frivilligorganisationer om udførelse af bestemte projekter udgør allerede et tyngdepunkt.

Den projektrelaterede dialog og samarbejdet om specifikke opgaver skal fremmes yderligere gennem frivilligsektorens aktive, decentrale deltagelse i og anvendelse af eksisterende fællesnordiske organer og ordninger. I den forbindelse skal der være tale om projekter, der er prioriterede i ministerrådssystemet, og det skal forudsættes, at frivilligorganisationerne kan sikre samme kvalitet/effektivitet som andre projektforvaltere.

Videre skal der lægges vægt på øget inddragelse af repræsentanter for frivilligsektoren i rådgivende organer i Nordisk Ministerråds regi, hvor et sådant samspil vurderes at kunne tilføre det nordiske samarbejde relevant kompetence.

Udvekslingsprogram
De etablerede og fungerende udvekslingsordninger for tjenestemænd (offentligt ansatte) har som hovedregel været forbundet med værdifulde overførsler af viden og kompetence samt dannet grundlag for relevante netværk. Tilsvarende fordele kan antagelig gøre sig gældende for organisationsrepræsentanter. Derfor suppleres de gældende ordninger med tilsvarende mulighed for deltagelse af organisationsfolk fra frivilligsektoren. Initiativet skal gælde både indenfor norden samt i relation til nærområderne. I første omgang indhøstes erfaringer med denne udvidede ordning på baggrund af 200 TDKK indenfor 1999-budgettet.

Rejsestøtte samt støtte til tolkning
Nogle frivilligsektor-aktive har særlige vanskeligheder med at deltage i fællesnordisk samarbejde. For repræsentanter for frivilligsektoren i Vestnorden er deltagelse i nordiske samarbejdsfora forbundet med betydelige rejseomkostninger. For andre grupper kan sprogbarrierer være betydelige, for eksempel for frivilligsektordeltagere fra områder, hvor de nordiske hovedsprog ikke er dækkende. - Derfor iværksættes supplerende støtte til dækning af rejseomkostninger for frivilligsektorrepræsentanter fra Vestnorden samt supplerende støtte til tolkning for frivilligsektordeltagere fra områder, hvor de nordiske hovedsprog ikke er dækkende. Ordningerne tilgodeses med hver 200 TDKK indenfor 1999-budgettet og administreres som led i allerede eksisterende ordninger eller rutiner.

Udvikling af civilsamfundet i Nærområderne; grænseoverskridende samarbejde.
Der iværksættes støtte til uddannelse af ledere fra frivilligsektoren (NGO-ledere) i Baltikum samt Nordvestrusland. I den forbindelse inddrages andre internationale organisationer samt ikke mindst de oftest spæde frivilligsektororganisationer i disse områder, eksempelvis begyndende eller nystartede foreninger, højskoler o.lign. Endvidere skal der stimuleres til samarbejdsprojekter, som har deltagelse af mindst to lande i Norden og to lande i Nærområderne, idet indsatsen skal tjene til at "sælge" den mellemstatslige nordiske samarbejdsmodel og de nordiske traditioner for bredt samarbejde mellem organisationer og netværk. Aktiviteterne iværksættes indenfor rammerne af Nordisk Ministerråds program for Nærområderne med en finansiel ramme i størrelsesordenen ca. 1 MDKK.

Ikke-prioriterede forslag
Tema-år vedrørende frivilligsektoren
I ministerrådets overvejelser har indgået et forslag om at skabe opmærksomhed omkring frivilligsektoren og det frivillige arbejde i Norden gennem udnævnelse af 1999 til temaår for frivilligsektoren. I lyset af den foretagne høring finder Ministerrådet ikke, at der er indholdsmæssigt grundlag for en sådan speciel satsning. Det vurderes, at et temaårs betydelige omkostninger næppe ville stå i et rimeligt forhold til effekten og, at mulighederne for en relevant og fokuseret opfølgning synes meget tvivlsom.

Forum for Frivillig-sektoren
Ministerrådet har overvejet et forslag om, at institutionalisere Nordisk Ministerråds indsats i relation til frivilligsektoren i form af et særligt forum herfor - enten i form af en særskilt udnyttelse af Nordisk Kulturfond med dette sigte, eller i form af et nyt, tidsbegrænset (3-4 årigt) organ under Samarbejdsministrene. Organets hovedopgave skulle være at effektivisere gennemførelsen af de øvrige forslag, samt sikre anden form for tematisk og sektorovergribende indsats.

Under indtryk af den gennemførte høring finder ministerrådet ikke grundlag for etablering af et særskilt forum. Repræsentanter fra især frivilligsektoren selv afviser bestemt forslaget under henvisning til, at man vil undgå enhver form for værdimæssig, ideologisk eller formålsmæssig styring fra Nordisk Ministerråds side. Man ser en risiko for at blive omklamret. Endvidere mener man, at en sådan konstruktion er uforenelig med ønsket om at opretholde og udvikle mangfoldigheden indenfor frivilligsektoren. Uønsket styring og uniformering anses for en meget nærliggende risiko, hvis der sker en centralisering af samspillet mellem sektoren og ministerrådet.

Organisation og opfølgning
Gennemførelsen af den beskrevne indsats forudsættes at ske gennem en intensivering af samarbejdet gennem de eksisterende fora, rådgivende organer, støtteordninger og budgetgrundlag, herunder de specifikke prioriteringer anført ovenfor.

De enkelte fag-ministerråd vil blive anmodet om aktivt at overveje, hvorledes et forstærket samspil med frivilligsektoren kan understøttes eller etableres, og fagområderne pålægges - som led i forberedelse af budgetforslag 2000 - at rapportere om, hvorledes man i den enkelte sektor har taget eller påtænker skridt til at forstærke samarbejdet med frivilligsektoren samt i hvilket omfang samarbejdet understøttes af midler fra Nordisk Ministerråds budget. Samarbejdsministrene har ansvaret for den sammenfattende rapportering, mens den løbende opfølgning af indsatsen varetages indenfor Ministerrådets kultursektor.

BILAG 2

(Ministerrådsforslag om strategi for samarbejde med frivilligsektoren)

Nordisk strategi för frivilligsektorn

A. Mandat

Arbetet ska utmynna i en rapport innehållande en analys av nuvarande samarbete mellan frivilliga organisationer i Norden, mellan NMR och den frivilliga sektorn i såväl Norden som i närområdena. Därtill ska rapporten innehålla förslag till en NMR-strategi för frivilligsektorn i ovan nämnda avseenden samt konkreta förslag till insatser.

B. Referensgrupp

Ordförande:	Stig Erik Fossum, statssekreterare, kulturdepartementet, N
Nationella ledamöter:	Arne Carlsen, institutionschef, Nordens folkliga akademi, DK Voitto Helander, professor, Åbo akademi, FIN Haraldur Ólafsson, ordförande, Foreningen Norden, IS Paul Glomsaker, avdelningsdirektör, kulturdepartementet, N Leif Linde, generaldirektör, Ungdomsstyrelsen, S Birgir Kruse, direktör, Foreningen Norden, FR Lisbeth Frederiksen, konsulent, Grønlands Hjemmestyre, GR Runa-Lisa Jansson, verksamhetsledare, Föreningen Norden, ÅL
För. Nordens Förbund:	Terje Tveito, generalsekreterare, FNF
Nordiska rådet:	Gunvor Kronman, rådssekreterare, Nordiska rådet

Nordenutskottets betänkande

över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet

(Ministerrådsförslaget, se s. 832)

Till Nordenutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 179/nord, redogörelse till Nordiska rådet över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet hemställer med hänvisning till vad nedan anförs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det nordiska samarbetet inom transport- kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet intensifieras samt att det framtida resursbehovet utreds och att resultaten redovisas för Nordiska rådet.

2. Sammanfattning av ministerrådsförslaget

Ministerrådet framhåller att utvecklingen inom det transport- och trafikpolitiska området i de nordiska länderna och hela Östersjöregionen samt internationellt har medfört ett förändrat behov av samarbete mellan länderna. Det gäller speciellt de nordiska ländernas förhållande till EU, den teknologiska utvecklingen, den allt högre ambitionen inom trafiksäkerhetssektorn, transportsäkerheten och beaktandet av miljöfrågorna inom sektorn. Målsättning för det nordiska samarbetet inom sektorn är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och miljövänlig transport och trafik i Norden och dess närområden.

Ministerrådet (transportministrarna) beslutade i oktober 1997 att utarbeta föreliggande redogörelse till Nordiska rådet. Redogörelsen skall ses mot bakgrunden av att ministerrådet önskar informera om situationen inom det nordiska samarbetet inom sektorn och få en diskussion om de framtida ambitionerna och intensiteten för samarbetet på sektorsområdet.

Det nordiska transportsamarbetet har minskats, de projektmedel som anvisas till sektorns förfogande har reducerats från sammanlagt 8,1 miljoner DKK år 1991 till sammanlagt 0,2 miljoner DKK år 1998. Under transport-

ämbetsmannakommittén (NÄT) finns numera ingen fast organisation. Arbetet bedrivs i stället i tidsbegränsade arbetsgrupper eller projekt.

För 1998 är det dessutom avsatt 0.5 milj DKK från närområdesbudgeten till trafiksäkerhetsprojekt.

Beträffande det hittillsvarande samarbetet nämner Ministerrådet att man har presenterat en rapport "Nordisk infrastruktur" som presenterar förutsättningarna för en nordisk infrastruktur och övervägande om aktuella av EU utpekade korridorer. Vidare ett förslag till en ny korridor: det euroarktiska nätet. Rapporten utgör samtidigt en inventering av befintlig infrastruktur för väg- och järnvägsnätet.

En arbetsgrupp har utrett förutsättningarna för en nordisk miljöstatistik på transport- och trafikområdet. Därtill har man utrett och på seminarier diskuterat buller- och andra miljöproblem i storstäderna samt utsläppen från bilfärjor i Östersjön. Ministerrådet har poängterat de miljörelaterade frågornas betydelse inom transportområdet och avser efter en utvärdering att fortsätta och intensifiera arbetet.

Det fasta gemensamma nordiska trafiksäkerhetssamarbetet (SNT) fasades ut under 1996. Arbetet med trafiksäkerhetsfrågor inom närområdet fortsatte dock delvis med medel ur närområdesbudgeten. År 1998 arrangerades nordiska trafiksäkerhetsdagar i Danmark med fokus på regleringen av hastigheten. Ministerrådet har låtit översätta den norska Trafiksäkerhetshandboken till ryska och boken har presenterats och distribuerats i de Baltiska länderna och Ryssland. I samband med presentationerna har trafiksäkerhetsseminarier arrangerats.

Under 1997 och 1998 har initiativ tagits till ett nordiskt samarbete vad gäller IT och transporter. En sektoröversikt om IT och transporter utarbetas under 1998.

Ministerrådet har aktivt diskuterat EU- och EES-frågor samt andra internationella frågor och det har arrangerats förmöten i Bryssel före rådsmöten mellan nordiska länder. Beslut har tagits om en utredning av den nordliga dimensionen på transportområdet inom det europeiska samarbetet.

Framtida samarbete

Ministerrådet anser att det finns ett intresse för att upprätthålla ett nordiskt samarbete inom den transport- och trafikpolitiska sektorn. Samarbetet kan bedrivas både direkt mellan länderna och inom ramen för det nordiska samarbetet.

Trafik- och transportfrågorna berör flertalet av de nordiska samarbetssektorerna och det är naturligt att sektorn är ett central samarbetsorgan i tvärsektoriella projekt, speciellt i miljö- och IT-frågor. På grund av sektorns gränsöverskridande verksamhet och då mobilitetsfaktorn är central finns det stora möjligheter att uppnå en väsentligt nordisk nytta i samarbetet.

Ministerrådet har framfört it-frågorna som ett prioriterat område. Utifrån det kart-läggningsarbete som genomförs under år 1998 på transport- och IT-området, bör övervägas former och innehåll i ett fortsatt och utvidgat arbete på transportområdet för att ta fram nordiska förslag och lösningar som kan presenteras också för Närområdet och internationellt. Detta syftar till att befrämja bl.a. en bättre säkerhet och miljö, reducering i transportvolymen, en ökad effektivitet och lönsamhet, en förbättring av transportprocesser, -rutiner och -upplägg.

En fortsatt uppföljning av de europeiska TEN-projekten är aktuell och planeras i form av nödvändiga utredningar och presentationer. Det euroarktiska nätets implementering i de europeiska nätverken kommer att bevakas.

Ministerrådet prioriterar en diskussion om de miljörelaterade trafikfrågorna och kommer att i framtiden fokusera på bl.a. frågor angående utsläpp från alla transport-slag i alla omgivningar, tillgången på alternativa bränslen i Norden och samarbete över gränserna för att verka för samma villkor för transporter i hela Östersjöregionen.

Ministerrådet utreder den nordliga dimensionen inom transportområdet bl.a. inför Finlands ordförandeskap i EU. Det är angeläget att tydligare peka på t ex de speciella förutsättningar i Norden som påverkar transporterna. Utredningen berör på ett naturligt sätt Nordens närområden. För Rysslands del gäller det speciellt infrastrukturfrågor i Barents-området och de gränsöverskridande transporterna. För de Baltiska länderna är frågan om transportärenden vid förhandlingarna om medlemsskap viktiga.

Ministerrådet fortsätter diskussionerna om aktuella EU- och EES-frågor samt implementeringen av direktiven i de nordiska länderna. Vid behov arrangeras nordiska förmöten före kommissionens rådsmöten.

I Nordens närområde är bilen en central faktor på alla samhällsområden. Biltätheten ökar, bilbeståndets ålder är hög och tillståndet är dåligt. Ministerrådet ser det som ett särskilt prioriterat ärende att medverka till en utveckling som främjar en säkrare, miljövänligare och effektivare trafik i Nordens närområde.

Ministerrådet prioriterar ett samarbetet med Ryssland och de Baltiska ländernas kommunikationsmyndigheter för att uppnå en önskad utveckling. Samarbetet sker i formen av en dialog bl.a. på seminarier, inom ramen för gemensamma utredningar, en fortsättning på Baltic 21-processen och kontinuerliga möten.

Trafiksäkerheten är ett prioriterat område som bl a bör kunna inriktas mot aktiviteter i Nordens närområden.

Ministerrådet avser att fortsätta det nordiska samarbetet på ovannämnda verksamhetsområde och ha en aktiv diskussion, informationsutbyte och samarbete om viktiga nordiska frågor på transport- och trafiksäkerhetsområdet.

Projektverksamheten kommer närmast att ske inom ramen för eventuella anslag för aktiviteter inom Nordens närområde.

3. Nordenutskottet

Utskottet anser det positivt att ministerrådet (transportministrarna) utarbetat föreliggande redogörelse till Nordiska rådet. Vikten av väl fungerande transporter och kommunikationer kan knappast övervärderas och utskottet vill inledningsvis instämma i att det behövs en diskussion om de framtida ambitionerna och intensiteten för det nordiska samarbetet på sektorsområdet.

Transportsektorn spelar en nyckelroll både vad gäller miljöpåverkan och som ett redskap i den ekonomiska utvecklingen. Ett motiv för att samarbetet inte enbart bör bedrivas nationellt utan bör bedrivas nordiskt är att trafik- och transportfrågorna berör flertalet av de nordiska samarbetssektorerna. Sektorn är ett central samarbetsorgan vad gäller tvärsektoriella projekt inom flera prioriterade områden, speciellt i miljö- och IT-frågor. Det finns därför stora möjligheter att uppnå en väsentligt nordisk nytta i samarbetet. Utskottet är därför enigt med ministerrådet om att det nordiska samarbete inom den transport- och trafikpolitiska sektorn bör upprätthållas.

IT har stora möjligheter som verktyg att effektivisera transporterna, minska deras miljöbelastning och förbättra trafiksäkerheten. Utskottet anser det positivt att ministerrådet har framfört IT-frågorna som ett prioriterat område. När kartläggningen på transport- och IT-området är avslutad bör det finnas underlag för att utforma ett fortsatt och utvidgat arbete på transportområdet vilket kan ta fram nordiska förslag och lösningar som kan ha tillämpning också i Nordens närområden och internationellt. Av särskild vikt, med hänvisning till sektorns stora negativa miljöpåverkan, är att få fram åtgärder för att åstadkomma ett ekologiskt bärkraftigt transport-system.

I sitt betänkande över medlemsförslag A 1170, av presidiet fastställt som rekommendation nr 2/1998/nord, har utskottet påpekat att den pågående utvecklingen från nationella marknader och produktionssystem till allt mer ökad internationalisering av handel och produktion innebär att allt större krav ställs på godstransportsystemens effektivitet. Dessa måste vara utformade så att de understödjer och bibehåller ländernas ekonomiska konkurrenskraft. Utskottet framhöll att transportmöjligheterna för gods i Norden inte i dagsläget kan sägas vara formade med utgångspunkt från en sammanhållen systemsyn och att en diskussion om transportutvecklingen inom Norden och om Nordens koppling till kontinenten måste komma till stånd.

Ovannämnda krav måste ses både ur ett nordiskt och ett europeiskt perspektiv. Det är av största vikt att våra länder eliminerar nuvarande tekniska och legala hinder, vilka motverkar utvecklingen till ekonomiskt och ekologiskt bärkraftiga samhällen. De nordiska länderna måste hävda intressena för och betydelsen av konkurrenskraftiga nord-syd-nordgående transporter på

den europeiska kontinenten i den pågående diskussionen om etableringen av godskorridorer, "Free ways".

Utskottet finner det därför positivt att ministerrådet meddelar att en fortsatt uppföljning av de europeiska TEN-projekten är aktuell och planeras i form av nödvändiga utredningar och presentationer. Det euroarktiska nätets implementering i de europeiska nätverken kommer att bevakas. Utskottet noterar i detta sammanhang att ministerrådet utreder den nordliga dimensionen inom transportområdet och instämmer i att det är angeläget att inför EU tydligare peka på t ex de speciella förutsättningar i Norden som påverkar transporterna.

Utskottet ser vidare ett stort behov av att det nordiska samarbetet bistår med att främja en säkrare, miljövänligare och effektivare trafik i Nordens närområden. I lika hög grad som i Norden uppfattas bilen i dessa länder som en central faktor på alla samhällsområden. Samarbetet med Ryssland och de Baltiska ländernas kommunikationsmyndigheter för att uppnå en önskad utveckling bör intensifieras bl.a. av miljöhänsyn. Trafiksäkerheten är ett annat prioriterat område för aktiviteter i Nordens närområden.

Vad gäller det framtida behovet av resurser noterar utskottet att ministerrådet främst räknar med att projektverksamhet kommer att ske inom ramen för ev. anslag för aktiviteter inom Nordens närområden. Med utgångspunkt i de behov av sektorssamarbete, utredningar om IT m.m. som redovisas i planerna och önskemålen om framtida samarbete förefaller resursbehovet att vara undervärderat. Utskottet anser att sektorbudgeten på sikt bör ökas.

Sammanfattningsvis anser utskottet att det nordiska samarbetet inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet bör fortsättas och intensifieras vad gäller de ovan redovisade områdena.

Ministerrådet önskar ha en aktiv diskussion, informationsutbyte och samarbete om viktiga nordiska transportfrågor. Nordiska rådet vill för sin del gärna få en fördjupad diskussion om transportfrågor med ministerrådet. Inledningen till en sådan diskussion föreslås bli den redovisning Nordiska rådet bett Nordiska ministerrådet att lämna vad gäller synen på långväga transporter av gods. Vidare önskar utskottet diskutera det framtida resursbehovet inom sektorn mot bakgrund av de behov som redovisas och de planer om verksamhet som aviseras i ministerrådets redogörelse.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)

Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Nordiska Ministerrådets

redogörelse över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet

Nordiska Ministerrådet (transport/trafikministrarna) överlämnar härmed Redogörelse över utvecklingen och den framtida verksamheten inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet inför Nordiska Rådets 50:e session i Oslo.

Stockholm den 28 juli 1998

Ines Uusmann
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

REDOGÖRELSE TILL NORDISKA RÅDET ÖVER UTVECKLINGEN OCH DEN FRAMTIDA VERKSAMHETEN INOM DET NORDISKA TRAFIK- OCH TRANSPORTPOLITISKA SAMARBETET

Förord

Denna redogörelse beskriver utvecklingen och status i det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet samt presenterar behov och planer för framtida aktiviteter i Nordiska ministerrådet.

Redogörelsen har beretts av den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och godkänts av Nordiska ministerrådet (transportministrarna) i juni 1998.

Köpenhamn, den 28 juli 1998

NORDISKA MINISTERRÅDET
Transportministrarna

Innehållsförteckning

1. Inledning 835

2. Utvecklingen inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet 835
2.1 Allmänt 835
2.2 Infrastrukturfrågor 836
2.3 Trafik och miljöfrågor 836
2.4 Trafiksäkerhetsfrågor 836
2.5 IT och transporter 836
2.6 EU-ärenden 836
2.7 Närområdesärenden 837

3. Samarbetet i framtiden 837
3.1 Allmänt 837
3.2 Norden 837
3.3 Europa 837
3.4 Närområdet 838

4. Övrigt 838

1. Inledning

Utvecklingen inom det transport- och trafikpolitiska området i de nordiska länderna och hela Östersjöregionen samt internationellt har medfört ett förändrat behov av samarbete mellan länderna. Det gäller speciellt de nordiska ländernas förhållande till EU, den teknologiska utvecklingen, den allt högre ambitionen inom trafik-säkerhetssektorn, transportsäkerheten och beaktandet av miljöfrågorna inom sektorn. Målsättning för det nordiska samarbetet inom sektorn är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och miljövänlig transport och trafik i Norden och dess närområden.

Ministerrådet (transportministrarna) beslutade i oktober 1997 att utarbeta föreliggande redogörelse till Nordiska rådet. Redogörelsen skall ses mot bakgrunden av att ministerrådet önskar informera om situationen inom det nordiska samarbetet inom sektorn och få en diskussion om de framtida ambitionerna och intensiteten för samarbetet på sektorsområdet.

Redogörelsen är uppdelad i ett kapitel som beskriver utvecklingen och status samt ett kapitel om behovet och planerna för framtida aktiviteter med konklusioner.

2. Utvecklingen inom det nordiska trafik- och transportpolitiska samarbetet

Transport- och trafiksektorn har varit en viktig del av det nordiska samarbetet och det har tidigare på regeringsnivå funnits en särskild överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. I Helsingforsavtalet upptas kommunikationsområdet som ett särskilt samarbetsområde.

Det nordiska samarbetet har dock minskats och speciellt de projektmedel som anvisas till sektorns förfogande har minskats från sammanlagt 8,1 miljoner DKK år 1991 till sammanlagt 0,2 miljoner DKK år 1998.

För 1998 är det dessutom avsatt 0.5 milj DKK från närområdesbudgeten till trafiksäkerhetsprojekt.

2.1 Allmänt

Ministerrådet beslutade mot bakgrunden av de ändrade förhållandena i september 1995 om det framtida arbetets innehåll, inriktning och organisation. En arbetsgrupp tillsattes för att arbeta med en rapport om "Nordisk infrastruktur". Beslut fattades om att den särskilda styrgruppen för nordisk för trafiksäkerhet (SNT) avslutas vid utgången av år 1996 och samarbetet inom området fortsätter efter behov. En arbetsgrupp för trafik- och miljöfrågor upprättades. Under transportämbetsmannakommittén (NÄT) finns numera ingen fast organisation. Arbetet bedrivs i stället i tidsbegränsade arbetsgrupper eller projekt.

Målsättningen för det konkreta samarbetet fastslogs till att gälla utbyte av information, samråd om frågor av nordiskt intresse, bl.a. i anslutning till EU, samt koordinering av arbetet i internationella organisationer. Det framtida

samarbetet inom transportområdet skulle koncentreras till frågor om a) EU-relaterade frågor, b) utvecklingen av infrastrukturen i Norden och förhållandet till de långsiktiga EU-programmen, c) förhållandet mellan trafik och miljö samt d) trafiksäkerheten.

2.2 Infrastrukturfrågor

Ministerrådet har presenterat en rapport "Nordisk infrastruktur" som presenterar förutsättningarna för en nordisk infrastruktur och övervägande om aktuella av EU utpekade korridorer. Vidare ett förslag till en ny korridor: det euroarktiska nätet. Rapporten utgör samtidigt en inventering av befintlig infrastruktur för väg- och järnvägsnätet. Rapporten finns också på engelska och den har getts en stor spridning.

2.3 Trafik och miljöfrågor

En arbetsgrupp har utrett förutsättningarna för en nordisk miljöstatistik på transport- och trafikområdet. Därtill har man utrett och på seminarier diskuterat buller- och andra miljöproblem i storstäderna samt utsläppen från bilfärjor i Östersjön. Ministerrådet har poängterat de miljörelaterade frågornas betydelse inom transportområdet och avser efter en utvärdering att fortsätta och intensifiera arbetet.

2.4 Trafiksäkerhetsfrågor

Det fasta gemensamma nordiska trafiksäkerhetssamarbetet (SNT) fasades ut under 1996. Arbetet med trafiksäkerhetsfrågor inom närområdet fortsatte dock delvis med medel ur närområdesbudgeten.

År 1998 arrangerades nordiska trafiksäkerhetsdagar i Danmark med fokus på regleringen av hastigheten. I dagarna deltog förutom representanter från alla nordiska länder, representanter för EU-kommissionen, Ryssland, de Baltiska länderna samt Visegradländerna.

2.5 IT och transporter

Under 1997 och 1998 har initiativ tagits till ett nordiskt samarbete vad gäller IT och transporter. En sektoröversikt om IT och transporter utarbetas under 1998.

2.6 EU-ärenden

Ministerrådet har aktivt diskuterat EU- och EES-frågor samt andra internationella frågor och det har arrangerats förmöten i Bryssel före rådsmöten mellan nordiska länder. Beslut har tagits om en utredning av den nordliga dimensionen på transportområdet inom det europeiska samarbetet.

I internationella organisationer och på konferenser har samarbetet mellan de nordiska länderna varit aktivt och de nordiska utredningarna har presenterats.

I Visegradländerna har man samarbetat om trafiksäkerhetsfrågor och tagit fram en rapport om trafiksäkerheten i länderna.

2.7 Närområdesärenden

Ministerrådet har låtit översätta den norska Trafiksäkerhetshandboken till ryska och boken har presenterats och distribuerats i de Baltiska länderna och Ryssland. I samband med presentationerna har trafiksäkerhetsseminarier arrangerats.

Introduktionen av handboken har bildat en naturlig plattform för ett fortsatt samarbete och en dialog med de Baltiska länderna och Ryssland inom ramen för detta nätverk har skapats.

3. Samarbetet i framtiden

3.1 Allmänt

Ministerrådet anser att det finns ett intresse för att upprätthålla ett nordiskt samarbete inom den transport- och trafikpolitiska sektorn. Samarbetet kan bedrivas både direkt mellan länderna och inom ramen för det nordiska samarbetet.

Trafik- och transportfrågorna berör flertalet av de nordiska samarbetssektorerna och det är naturligt att sektorn är ett central samarbetsorgan i tvärsektoriella projekt, speciellt i miljö- och it-frågor.

På grund av sektorns gränsöverskridande verksamhet och då mobilitetsfaktorn är central finns det stora möjligheter att uppnå en väsentligt nordisk nytta i samarbetet.

Sektorns framtida verksamhet uppdelas naturligt på de tre verksamhetspelarna, under vilka den framtida verksamheten grupperas.

3.2 Norden

Ministerrådet har framfört it-frågorna som ett prioriterat område. Utifrån det kart-läggningsarbete som genomförs under år 1998 på transport- och IT-området, bör övervägas former och innehåll i ett fortsatt och utvidgat arbete på transportområdet för att ta fram nordiska förslag och lösningar som kan presenteras också för Närområdet och internationellt. Detta syftar till att befrämja bl.a. en bättre säkerhet och miljö, reducering i transportvolymen, en ökad effektivitet och lönsamhet, en förbättring av transportprocesser, -rutiner och -upplägg.

3.3 Europa

En fortsatt uppföljning av de europeiska TEN-projekten är aktuell och planeras i form av nödvändiga utredningar och presentationer. Det euroarktiska nätets implementering i de europeiska nätverken kommer att bevakas.

Ministerrådet prioriterar en diskussion om de miljörelaterade trafikfrågorna och kommer att i framtiden fokusera på bl.a. frågor angående utsläpp från

alla transport-slag i alla omgivningar, tillgången på alternativa bränslen i Norden och samarbete över gränserna för att verka för samma villkor för transporter i hela Östersjöregionen.

Ministerrådet utreder den nordliga dimensionen inom transportområdet bl.a. inför Finlands ordförandeskap i EU. Det är angeläget att tydligare peka på t ex de speciella förutsättningar i Norden som påverkar transporterna. Utredningen berör på ett naturligt sätt Nordens närområden. För Rysslands del gäller det speciellt infrastrukturfrågor i Barentsområdet och de gränsöverskridande transporterna. För de Baltiska länderna är frågan om transportärenden vid förhandlingarna om medlemsskap viktiga.

Ministerrådet fortsätter diskussionerna om aktuella EU- och EES-frågor samt implementeringen av direktiven i de nordiska länderna. Vid behov arrangeras nordiska förmöten före kommissionens rådsmöten.

3.4 Närområdet

I Nordens närområde är bilen en central faktor på alla samhällsområden. Biltätheten ökar, bilbeståndets ålder är hög och tillståndet är dåligt. Ministerrådet ser det som ett särskilt prioriterat ärende att medverka till en utveckling som främjar en säkrare, miljövänligare och effektivare trafik i Nordens närområde.

Ministerrådet prioriterar ett samarbetet med Ryssland och de Baltiska ländernas kommunikationsmyndigheter för att uppnå en önskad utveckling. Samarbetet sker i formen av en dialog bl.a. på seminarier, inom ramen för gemensamma utredningar, en fortsättning på Baltic 21-processen och kontinuerliga möten.

Trafiksäkerheten är ett prioriterat område som bl a bör kunna inriktas mot aktiviteter i Nordens närområden.

4. Övrigt

Ministerrådet avser att fortsätta det nordiska samarbetet på ovannämnda verksamhetsområde och ha en aktiv diskussion, informationsutbyte och samarbete om viktiga nordiska frågor på transport- och trafiksäkerhetsområdet.

Projektverksamheten kommer närmast att ske inom ramen för eventuella anslag för aktiviteter inom Nordens närområde.

Præsidiets betænkning

om Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999 (B 180/p), samt planerne for 1999 (C2) og årsberetning 1997 (C1)

(Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999 (B 180/p) samt planerne for 1999 (C2) og årsberetning for 1997 (C1), se separate dokumenter)

Præsidiets forslag til plenarforsamlingen
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arbejdet med budgetprocessen mellem Rådet og Ministerrådet udbygges og forbedres i en løbende dialog

at Ministerrådet i sit budgetarbejde tager tilbørligt hensyn til Rådets ønsker, som de fremgår af de af Rådet fremsatte rekommandationer

at gennemføre følgende ændringer i budgetforslaget for 1999:
- forøge midlerne til 1000 Nordisk Kulturfond med 1,5 mio. DKK
- forøge midlerne til 1010 Nordisk idrætssamarbejde med 100.000 DKK
- forøge midlerne til 1011 Nordiske Ungdomskomiteer med 250.000 DKK
- forøge midlerne til 1112 Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden med 300.000 DKK
- forøge midlerne til 1140 Nordisk Sprognævn med 800.000 DKK
- forøge midlerne til 1142 Nordmål med 100.000 DKK
- forøge midlerne til 1166 Nordisk Komite for Bioetik med 500.000 DKK og forny komiteens mandat
- forøge midlerne til 2000 Levnedsmidler med 2 mio. DKK
- forøge midlerne til 2200 Projektmidler til narkotikasamarbejde med 90.000 DKK
- forøge midlerne til 6009 Støtte til den frivillige sektor med 200.000 DKK
- afsætte 1 mio. DKK til brug for istandsættelse af kulturhusene i Tórshavn og Reykjavik
- afsætte 1,16 mio. DKK til et pilotprojekt vedr. Nordplus-mini
- reducere 1070 Tværsektoriel projektvirksomhed med 1 mio. DKK

- reducere 2801 Nordisk Industrifond med 1,5 mio. DKK
- forskyde det arktiske forskningsprogram 1 år til perioden 1999 – 2003 under henvisning til, at det knapt er kommet i gang i 1998, og derfor uden at røre programmets samlede volumen på 30 mio. DKK reducere programmet med 5,5 mio. DKK i 1999

at i arbejdet med budgetforslaget for år 2000 prioritere en yderligere indsats inden for følgende områder:
- børn og unge i Norden og Nordens nærområder
- sprogsamarbejde
- narkotikasamarbejde
- kriminalitetsbekæmpelse
- forbrugerspørgsmål

at i øvrigt tilgodese de synspunkter der fremføres i præsidiets betænkning.

Præsidiet foreslår videre plenarforsamlingen

at tage Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999 i øvrigt samt planerne for 1999 (C2) og årsberetning for 1997 (C1) til efterretning.

Nordisk Ministerråds planer for 1999 (C2)
Nordensamarbejdet

Selv om det nordiske samarbejde hviler på tre søjler er det fortsat nordensamarbejdet, der er det centrale, og Ministerrådet understreger, at det skal fornyes bl.a. i forbindelse med formandskabslandets prioriteringer, men samtidigt på en række grundlæggende samarbejdsområder bevares og udvikles.

Ministerrådet påpeger, at der foregår meget nordisk samarbejde uden anvendelse af samnordiske midler, og at effekten af disse midler bliver større, hvis de i højere grad end hidtil kan udnyttes som katalysatorer for nordisk samarbejde.

Herefter fremhæves kultur-, undervisnings- og forskningsområdet som det centrale, fordi det styrker den nordiske identitet – sprogligt, kulturelt og værdimæssigt.

Gennemførelsen af den tværsektorielle handlingsplan for levnedsmiddelsikkerhed fremhæves som et vigtigt satsningsområde.

Samarbejdet med de frivillige og folkelige organisationer skal udvides og styrkes bl.a. gennem at den frivillige sektor altid skal tages med i overvejelserne om, hvordan en opgave bedst kan løses.

Det annonceres, at et nyt strategisk samarbejdsprogram for regionalsektoren vil blive lagt frem, og at der som en følge af det svenske formandskabs satsning i 1998 vil blive forberedt et nyt samarbejdsprogram for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Der vil særligt blive satset på initiativer, som støtter svage gruppers muligheder for at komme ind på arbejdsmarkedet. Desuden vil Ministerrådet udrede de arbejdsretslige og de arbejdsmiljømæssige konsekvenser af indførelsen af ny teknologi.

Rådet kan fuldt ud billige de satsninger Ministerrådet planlægger for 1999 inden for Nordensamarbejdet, men vil opfordre Ministerrådet til inden for levnedsmiddelområdet også at satse på risikovurderinger i relation til EUs og WTOs videnskabelige komiteer og inden for børneområdet også at satse på udvekslingsprogrammer jf. Rådets rek. 32/1997 og 11/1997.

Rådet ser frem til at modtage Ministerrådets planer for såvel regionalsektoren som for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren.

Rådet, der i 1998 har afholdt en velfærdskonference, der pegede på en række forhold inden for den nordiske velfærdsmodel, der burde tages op, må udtrykke sin undren over, at Ministerrådet ikke omtaler sine planer på velfærdsområdet.

Rådet er enigt med Ministerrådet i, at overvejelser om de samnordiske institutioners funktion og fremtid er en løbende proces, og at institutionerne fortsat skal vurderes efter deres nordiske nytte. Rådet mener desuden, at der i disse overvejelser bør indgår en vurdering af balancen mellem midler til institutioner og projektmidler.

EU/EØS-samarbejdet

Ministerrådet understreger, at den europæiske dimension nu indgår som en integreret del af Nordisk ministerråds arbejde, men at samarbejdet skal koncentreres til de områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser og ønsker at påvirke den europæiske dagsorden.

Der er nu etableret et årligt møde mellem samarbejdsministrene og EU-ambassadørerne i Bruxelles med det formål dels at sikre informationsudvekslingen om aktuelle EU/EØS-spørgsmål, hvor der findes fælles nordiske interesser at varetage, dels at udvikle samarbejdet mellem hovedstæderne, Ministerrådet og EU-repræsentationerne. Dette trekantsamarbejde agtes i 1999 yderligere udbygget inden for relevante fagområder.

Ministerrådet peger på, at hensynet til den nordiske retstradition vejer tungt i forbindelse med implementeringen af EU-direktiver i den nationale lovgivning i de nordiske lande. Derfor skal der sikres en nordisk koordinering inden for Ministerrådets rammer, inden EU-retstraktaterne indføres i den nationale lovgivning.

I 1999 planlægges også drøftelser af muligheden for at udvikle samstemte temaer for de kommende nordiske formandskaber i EU (Finland 1999, Sverige 2001, Danmark 2002).

Under henvisning til den planlagte udvidelse af EU til over 20 lande taler meget for at regionalt samarbejde vil komme til at spille en større rolle end hidtil set. Ministerrådet planlægger derfor i 1999 i samarbejde med Beneluxlandenes sammenslutning at afholde en konference om den politiske rolle for regionalt samarbejde.

Rådet konstaterer med tilfredshed, at faste rutiner for samarbejdet mellem hovedstæderne, EU-repræsentationerne og Ministerrådets sekretariat er under etablering. Rådet har i tidligere udtalelser lagt vægt på, at der udvikles et systematisk samråd mellem de nordiske lande i EU-spørgsmål, hvor der er tale om fælles nordiske interesser.

Rådet er enigt med Ministerrådet i, at der må sikres en nordisk koordinering inden implementeringen af EU-retsakterne i den nationale lovgivning og vil opfordre til, at Ministerrådet fokuserer stærkt på denne problemstilling i 1999.

Rådet kan også erklære sig enig i Ministerrådets ønske om at forberede sig på de regionale samarbejders rolle i et udvidet EU bl.a. ved en erfaringsudveksling med Beneluxlandenes sammenslutning. Rådets Europaudvalg har erklæret sig interesseret i at være medarrangør af den planlagte konference.

Nærområdesamarbejdet incl. Arktis

Ministerrådets samarbejde med nærområderne startede i 1990 med et samarbejde med de baltiske lande. Samarbejdet udvidedes i 1994 til også at omfatte de nordvestre dele af Rusland og fra og med 1999 indgår også de arktiske nærområder i definitionen af Nordens nærområder. Planerne for 1999 indebærer en markant forøgelse af aktiviteterne i nærområderne. Denne forøgelse, nærområdernes hurtige udvikling samt Nordisk Råds ønske om en bedre koordinering af Ministerrådets nærområdeaktiviteter i forhold til øvrig national og international indsats har aktualiseret behovet for en gennemgang i løbet af 1999 af Ministerrådets strategi for nærområdeaktiviteterne og i forbindelse hermed en overvejelse af om, der er behov for en omdefinering af Ministerrådets nærområdebegreb.

Det fremhæves at samarbejdet med Baltisk Ministerråd skal gøres til et centralt element i udviklingen af et baltisk-nordisk samarbejde, hvor støtteprogrammer erstattes af øgede politiske og kommercielle forbindelser. Et gennemgående kriterie for Ministerrådets nærområdeaktiviteter vil være støtte til de baltiske landes EU-integrationsproces.

Det er etableret et samarbejde med Barents Euroarktiske Ministerråd og regionsråd og man er i færd med at etablere samme regelmæssige kontakt med den russiske føderations udenrigsforvaltning og de regionale forvaltninger i de russiske nærområder. Nordisk Råd bifalder dette som falder godt i tråd med Rådets planer om i 1999 at afholde en konference med parlamentarikere fra Barentsområdet.

Nordisk Råd vil opfordre Ministerrådet til fortsat at styrke samarbejdet med nærområderne. Rådet er helt enig i, at de politiske og kommercielle forbindelser skal styrkes, men finder, at det er alt for tidligt at lade dette føre til færre ressourcer til støtteprogrammer.

Rådet finder, at Ministerrådet har en væsentlig rolle at spille i koordineringen af de nordiske aktiviteter i nærområderne og vil opfordre Ministerrådet og regeringerne til i løbet af 1999 at finde en rolle til Ministerrådet som koordinator for de nordiske landes aktiviteter i nærområderne f.eks. på børne- og ungdomsområdet.

Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999
Overordnede kommentarer

Nordisk Ministerråd har til Nordisk Råd fremsendt Forslag til budget for 1999 samt planerne for 1999 (C 2). Desuden har Rådet modtaget forslag til en række handlingsplaner, regnskab og revisionsrapport for Nordisk Ministerråd 1997, oversigtsrapport over disponerede midler inden for Nordisk Ministerråds budget 1998, svar på Nordisk Råds rekommandationer og årsberetning for 1997 (C1).

Budgetforslaget går i 1999 ud fra en uændret budgetramme på 716,9 mio. DKK. Ministerrådet anfører, at udgangspunktet for budgetlægningen har været de prioriteringer for budgetarbejdet, som Nordisk Råd gjorde ved sessionen 1997 samt de prioriteringer, der er kommet til udtryk i det svenske formandskabsprogram.

Det er Ministerrådets hensigt at skabe plads for et dynamisk nordisk samarbejde inden for en uforandret økonomisk ramme. Der er derfor arbejdet systematisk med at skabe plads til nye initiativer og således i budgetforslaget skabt mulighed for ud over at satse yderligere 10 mio. DKK på Nordens nærområder også at anvende yderligere 14 mio. DKK på nye initiativer eller intensivering af tidligere initiativer.

Rene projektmidler inden for denne ramme er i størrelsesorden ca. 210 mio. DKK. Da de fleste projekter er 3-årige vil det sige, at der årligt udløber projekter for ca. 70 mio. DKK, som er omfattet af den ovenfor nævnte budgetramme på 716,9 mio. DKK. Dette betyder dog ikke, at der er 70 mio. DKK til rådighed til nye initiativer, idet pengene indgår i budgetrammen for 1999.

Der er af Ministerrådet indført en prioriteringsmekanisme, som indebærer, at der i gennemsnit skæres 2,5 % af de hidtidige budgetposter (for budgettet 1998). De således frigjorte midler foreslås af Ministerrådet lagt på følgende områder:

	TDKK
Nærområdeprogrammet	10.000
Årtusindskiftet med børn og ungdom	1.000
Et læsende Norden – Sprogforståelse	250
Opbygning af en produktionsvirksomhed	485
Udviklingsprojektet NORDUnet2	450
Implementering af forskningstrategien	500
Nordisk ressourceeffektivisering – Faktor 4/10	500
Miljøkvalitetsmål	400
Nordisk handlingsplan om levnedsmiddelsikkerhed	600
Støtteordning for tegnsprogstolkning	600
Koordinator for nordisk mandeforskning ved NIKK	800
IT-samarbejde mellem små og mellemstore virksomheder	600
Den frivillige sektor	400
Start på et forskningsprogram om velfærdsspørgsmål	1.600

Af de nye områder fremhæves i forslaget den frivillige sektor, for hvilket Ministerrådet har fremsendt forslaget B 178/nord Strategi for samarbejde med frivilligsektoren, hvori der også lægges vægt på støtte til udvikling af frivilligsektoren i Baltikum. Ministerrådet har desuden fremlagt forslag B 171/nord Nordisk forskningspolitisk strategi, som i realiteten er en fastlæggelse af den praksis, der har udviklet sig på området over årene med den ændring, at hele det faglige ansvar for initiering og implementering af forskningsprogrammer fremover vil ligge hos de relevante fagministre, koordinering og prioritering af programforslag hos undervisnings- og forskningsministrene, mens fastlæggelse af budgetrammen ligger hos samarbejdsministrene.

For så vidt angår de nordiske forskningsinstitutioner og konsekvenserne af en eventuel udfasning af visse institutioner, fremføres det, at de af Nordisk Råd nævnte institutioner, for hvilke der ønskedes en analyse, er meget forskellige i deres opbygning og målsætning, men at det er fælles for dem, at de seneste evalueringer af dem, har vist, at de opfylder kravene både om nordisk nytte og kravene om høj kvalitet. Ministerrådet peger imidlertid på, at det kunne være interessant generelt og uafhængigt af de eksisterende institutioner at diskutere, hvilken rolle institutioner kan spille i det fremtidige FoU-samarbejde i relation til de mål, der er fastlagt og som et alternativ til forskningsprogrammer og andre samarbejdsinstrumenter.

Budgettet for 1999 er præsenteret dels i en geografisk opdeling: Norden 71 %, Nærområderne 19 % og Europa 10 %, og dels i en faglig opdeling: Kultur-, uddannelses- og forskningspolitik 45 %, Velfærds- og erhvervspolitik 19 %, Miljø- og ressourcepolitik og Nærområderne 25 % og Øvrig virksomhed 11 %.

Udviklingen i fordelingen mellem de tre søjler fra 1997 til 1999 består i at Nordensøjlen er reduceret med 4 % , Nærområdesøjlen er steget med 4% og Europasøjlen er uforandret.

Der er lagt op til visse ændringer i fordelingen mellem fagområderne fra 1998 til 1999. Det drejer sig om en reduktion af midler til kultur-, uddannelses- og forskningspolitik på 1,1%, en stigning i midlerne til miljø-, ressource- og nærområdepolitik med 5,2%, uændrede midler til velfærds- og erhvervspolitik og en reduktion af midlerne til øvrig virksomhed.

Bl. a. som følge af Nordisk Råds bemærkninger om budgettets mangel på oversigt og informationsværdi er der gennemført en ændret struktur og layout i forhold til tidligere år. Budgettets hovedinddeling er nu på sektorer, der hver for sig er inddelt i en række budgetposter, der enten kan være af type a) projekt- og støttemidler eller af type b) institutioner/virksomheder med resultatkontrakt. For hver post er angivet budgetforslag 1999, budget 1998, budget 1997, hvor meget af budget 1997, der er disponeret over og endelig, hvem der har dispositionsretten. At et beløb er disponeret betyder, at det disponerede beløb kan udbetales til formålet i budgetåret og i de to følgende år, og at Ministerrådet ikke kan bruge det disponerede beløb til andre formål i den angivne periode. Ved udgangen af 1997 var der en saldo på Ministerrådets regnskab på 217.554 mio DKK hvoraf 187.969 mio DKK var disponeret over. For så vidt angår forventningerne til udfaldet i 1998, har Ministerrådet fremlagt en prognose pr. den 15. september dette år. Prognosen forventer, at 9.390.000 DKK vil være udisponerede pr. 31.12.1998.

Ministerrådets budgetforslag kontra Nordisk Råds ønsker

Nordisk Råd finder, at den ændring, der er sket såvel mellem fagområderne – en styrkelse af miljø-, ressource- og nærområdepolitikken – som mellem de tre søjler – en styrkelse af Nærområdesøjlen – går i den rigtige retning og er i overensstemmelse med Rådets ønsker, som fremsat i forbindelse med sessionen 1997.

Rådet finder det ligeledes tilfredsstillende at have modtaget en prognose for størrelsesordenen af de udisponerede midler i 1998 pr. 15. september og vil understrege, at det er vigtigt, at en sådan prognose foreligger hvert år og ikke senere end 15. september.

Det er af stor værdi for Rådets arbejde, at det nu er muligt inden for de enkelte sektorer at se fordelingen på de tre søjler, men der er stadig et stort behov for klare krydshenvisninger og mulighed for at summere på tværs. F.eks. er det ikke muligt i det foreliggende budgetforslag at se den totale sum, der anvendes til Børn og unge og til den frivillige sektor. Rådet ønsker, at dette gøres muligt i kommende budgetforslag.

Rådet finder, at det af budgetbemærkningerne bør fremgå, hvorledes de enkelte budgetposter forholder sig til eventuelle rekommandationer fra Rådet om det pågældende emne.

Rådet ønsker løbende at blive holdt orienteret om ændringer, forsinkelser og lignende i Ministerrådets planer.

Endelig er det afgørende for Rådets behandling af Ministerrådets planforslag, at de foreligger i god tid før sessionen, og således at Rådet har behandlet dem inden den endelige behandling af det budgetforslag, hvori de indgår.

Ved en sammenligning mellem Rådets betænkning om 1998-budgettet (C1,C2,B 165/p) og plandokument og budgetforslag for 1999 må man umiddelbart konstatere

- at arbejdet med gennemførelsen af ideerne i reformrapporten "Nordisk samarbejde i en ny tid" er fortsat og bl. a. har resulteret i en udredning om ansvars- og kompetenceforholdene i Ministerrådssystemet og i en ny organisation i Ministerrådssekretariatet, der bl. a. klargør ansvaret for de tre søjler
- at budgetforslaget for 1999 som ønsket af Rådet i et diagram er fremstillet således, at det er muligt inden for hver sektor at se fordelingen på de tre søjler
- at midlerne til Nordisk Kulturfond ikke er ændrede
- at Ministerrådet har udarbejdet et forslag til en forskningspolitisk strate-gi og oversendt det til Rådet til behandling
- at børn og ungeområdet har fået forøgede midler
- at midlerne til samarbejde om kulturel mangfoldighed og mod etnisk diskriminering og segregation ikke er forøgede
- at midlerne til folkeligt kultursamarbejde, folkeoplysning og voksenuddannelse ikke er ændrede
- at midlerne til film og media samt andet sprogsamarbejde er reducerede
- at midlerne til IT-indsatser generelt er forøgede, men ikke specielt til IT-samfundet og borgerne som ønsket af Nordisk Råd
- at midlerne til indsatser i Nærområderne er forøgede
- at midlerne til en bæredygtig udvikling i Norden og Nordens nærområder inkl. Arktis er forøgede
- at midlerne til levnedsmiddel- og forbrugerpolitiske spørgsmål ikke er forøgede, som ønsket af Rådet
- at institutionernes andel af budgettet som Rådet ønskede reduceret kun viser en minimal ændring fra 42,9 % til 42,8 % .

Rådet anbefalede Ministerrådet at undersøge, hvordan bidragene til Nordisk Industrifond, NIAS, NORDITA, Nordisk Institut for Søret og NORDVOLC kunne reduceres eller udfases af det nordiske budget eventuelt gennem alternativ finansiering, samt belyse forudsætningerne for og konsekvenserne af dette. Budgetforslaget kan ikke siges at give et heldækkende svar på Rådets anbefaling vedrørende de 5 institutioner.

Bemærkninger til budgetposter i Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1999

Kultursamarbejdet

Nordisk Kulturfond
Kulturfonden tildeles i forslaget uforandrede midler, hvilket ikke er i overensstemmelse med Rådets budgetudtalelse i 1997 og tidligere år, hvor det er anbefalet at forøge fondens bevillinger. Rådet ønsker sammen med Ministerrådet og Fondens bestyrelse at drøfte, hvorledes Kulturfonden kan få en højere prioritet i 1999 og årene fremover. Som udgangspunkt for drøftelserne bør gennemføres en analyse af ressourceudnyttelsen og pengestrømmene inden for hele kulturområdet på Ministerrådets budget. Rådet anbefaler, at budgetpost 1000 Kulturfonden forøges med 1,5 mio. DKK i 1999.

Børn og unge
Børn og unge har fået forøgede midler (6,3 % = 730.000 DKK), som anbefalet af Rådet. Det bør noteres, at forøgelsen udelukkende falder på en ny budgetpost: Årtusindet med børn og unge, mens støtten til ungdomsorganisationerne falder, hvilket er stik imod Nordenudvalgets anbefaling i udtalelsen om budgetforslaget for 1998 og i rekommandation 35/1995/nord. Rådet finder, at arbejdet med børn og unge er helt centralt i det nordiske samarbejde og skal derfor anbefale, at budgetposten 1010 Nordisk idrætssamarbejde får yderligere 100.000 DKK og budgetposten 1011 Nordiske ungdomskomiteer yderligere 250.000 DKK i 1999.

Film og media
Film og media får ganske lidt reducerede midler, 0,3 % = 88.000 DKK, hvilket ikke er i overensstemmelse med Rådets udtalelse om budgettet for 1999, som anbefalede en yderligere indsats.

Aftalen om Nordisk film- og TV-fond udløber med udgangen af 1999. Ifølge den gældende aftale dækker Ministerrådet 1/3 af budgettet. Fonden bør indgå i den foreslåede analyse af ressourceudnyttelsen og pengestrømmene inden for kulturområdet.

Nordiske kulturhuse
Nordens institut på Åland foreslås at få en budgetforøgelse på 24% = 314.000 DKK, mens de øvrige 3 kulturhuse har så godt som uforandret bud-

get. Imidlertid er det oplyst fra kulturhusene i Reykjavik og Tórshavn, at de mangler midler til den løbende vedligeholdelse. Husenes nuværende kontrakter med Ministerrådet udløber med udgangen af 1998. Det henstilles, at Ministerrådet ved udarbejdelse af kontrakterne for den næste periode er opmærksom på, at der også skal være tilstrækkelig ressourcer til bygningsvedligeholdelse, således at der ikke skal tages fra midlerne til kulturaktiviteterne.

Nordisk Råd skal henstille til Ministerrådet, at der udarbejdes en undersøgelse af behovet for istandsættelse og vedligeholdelse af de to kulturhuse i Vestnorden og en langsigtet plan for afhjælpning af manglerne. Til påbegyndelse af istandsættelsen allerede i 1999 bør afsættes 1 mio. DKK øremærket til dette formål.

Andre kultursatsninger

Andre kultursatsninger reduceres med 8,9 % = 894.000 DKK, hvilket dels skyldes en kraftig reduktion af den tværsektorielle projektvirksomhed, da budgetpostens formål i øget grad er integreret i Ministerrådets ordinære virksomhed, dels en ligeledes kraftig reduktion i budgetposten for sessionlandenes kulturprogram under henvisning til, at dette i højere grad skal være et nationalt ansvar. Indsatser mod fremmedhad har uforandret budget. Der er fremsendt en redegørelse til Rådet B 174/nord om Nordisk Ministerråds indsatser mod fremmedhad til behandling på 50. session.

Rådet henstiller, at budgetpost 1070 Tværsektoriel projektvirksomhed yderligere reduceres med 1 mio. DKK i 1999.

Uddannelse og Forskning

Skolesamarbejde

Nordisk Råd finder det helt afgørende, at det nordiske skolesamarbejde styrkes, og at der gøres en ekstra anstrengelse for at inddrage børn fra Vestnorden

I rekommandation 11/1997/nord om Nordplus-mini anbefaler Rådet, at Ministerrådet i sine planer for 1999 reserverer midler til en støtteordning for folkeskoleelever (7-16 år). Dette er ikke sket, men Ministerrådet henviser i sin meddelelse om rekommandationen til, at en udredning om etablering og gennemførelse af en sådan ordning er iværksat.

Rådet skal anmode om snarest at få den nævnte udredning tilsendt og henstiller, at Ministerrådet allerede i 1999 igangsætter et pilotprojekt vedr. Nordplus-mini og afsætter 1,16 mio. DKK hertil.

Nordisk Råd anbefaler, at budgetpost 1112 Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden forøges med 300.000 DKK i 1999.

Folkeoplysning og voksenuddannelse

Folkeoplysning og voksenuddannelse får uforandrede midler. Nordenudvalget sagde i sin udtalelse til budgettet for 1998, at blokbidragene skulle fast-

holdes på sit nuværende niveau. Blokbidraget er ikke specificeret i budgetforslaget, men ifølge Ministerrådets meddelelse om rekommandation 10/1995/nord er det i lighed med de foregående år på 2,2 mio. DKK, samtidig med at blokorganisationerne yderligere kan søge tilskud inden for rammen til enkeltprojekter.

Højere uddannelse

Højere uddannelse får reduceret sine midler med 2,7 % = 877.000 DKK. Der er tale om en reduktion af midlerne til NORDPLUS, hvilket dog hovedsageligt skyldes en udskillelse til en selvstændig budgetpost af midlerne til Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse, HØGUT. Nordisk Sommeruniversitet, NSU, har derimod været ude for en meget kraftig reduktion, der forklares med, at den stramme budgetramme for uddannelses- og forskningssamarbejdet kræver omfordelinger, og at NSU i en årrække har haft en særstilling blandt de frivillige organisationer, der har fået støtte.

Sprogsamarbejde

Rådet anbefalede i sin udtalelse om budgettet for 1998 en yderligere indsats vedrørende sprogsamarbejde. Dette er ikke sket. Tværtimod er der sket en reduktion af midlerne til området på 2%=285.000 DKK. Dog må det noteres, at der inden for andre sektorer er nye midler til sprogsamarbejde. Det drejer sig om 250.000 DKK til Et læsende Norden og 600.000 DKK til Støtte for tegnsprogstolkning.

Rådet fastholder sit ønske om en forøget indsats i sprogsamarbejdet, især for så vidt angår de små sprog – færøsk, islandsk, grønlandsk og samisk - og anbefaler, at bevillingen til 1140 Nordisk Sprognævn – bevillinger til ordbøger jf. forslag A1182/nord – forøges med 800.000 DKK og at bevillingen til 1142 Nordmål forøges med 100.000 DKK. Hvad angår Nordens Institut i Finland, NIFIN, skal Rådet understrege, at det er vigtigt, at instituttet fra og med år 2000 er oppe på det planlagte aktivitetsniveau med hertil hørende budget.

Forskningssamarbejdet

Forskningssamarbejde har fået reduceret sine midler med 0,1 % = 87.000 DKK, hvilket dog dækker over ganske store ændringer på de enkelte poster. Specielt får programmet Norden og Europa stærkt forøgede midler, da programmet, der løber fra 1996 til 2000, når et arbejdsmæssigt højdepunkt i 1999. Der er ikke afsat midler til et forskningsprojekt 1998-1999 med det formål at give baggrund for initiativer til at undgå social udstødelse, som anbefalet af nordisk råd i rekommandation 10/1997/nord. Dette skyldes imidlertid til, at et forskningsprogram om "De nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng" er under udarbejdelse, og at der i dette også vil

indgå spørgsmålet om social udstødelse. Det er Rådets ønske at blive orienteret om indholdet i dette forskningsprogram, når det foreligger.

Midler til Nordisk Komite for Bioetik udgår helt under henvisning til, at mandatet for komiteen udløber med udgangen af 1998. Der gives ingen argumentation for, hvorfor man ikke agter at forny mandatet, der blandt andet giver komiteen til opgave at følge udviklingen i lovgivningen inden for bioteknologiområdet i de nordiske lande og internationalt. Rådet har i sin rekommandation 17/1997/nord anbefalet Ministerrådet at indlede et nordisk lovgivningssamarbejde om genteknologi og kloning med henblik på at opnå en ensartet lovgivning på området, og Nordenudvalget har i sin udtalelse om 1998-budgettet henvist til, at bioetikkomiteen kunne være en oplagt kanal for dette samarbejde. Nærområdeudvalget siger i sin udtalelse om 98-budgettet, at komiteens mandat bør fornyes, da der er et stort behov for et referenceorgan for etiske spørgsmål inden for genteknologisk og anden bioteknologisk forskning. Rådet henstiller, at Ministerrådet giver Nordisk Komite for Bioetik et fornyet mandat, og at budgetpost 1166 Bioetik-komiteen forøges med 500.000 DKK.

Nordisk Råd rekommanderede i sin budgetbetænkning 1/1997, at Ministerrådet for så vidt angik forskningsinstitutionerne NIAS, NORDITA, Nordisk Institut for Søret og NORDVOLC i forslaget til budget 1999 redegjorde for, hvorledes bidragene til disse kunne reduceres eller fases ud af det nordiske budget eventuelt gennem alternativ finansiering samt belyse forudsætningerne for og konsekvenserne af dette.

I sin analyse af behovet for forandringer og rekonstruktioner blandt institutionerne inden for forskningsområdet konkluderer Ministerrådet, at velfungerende nordiske institutioner indtil videre bør videreføres, og at anvendelsen af institutioner som instrument i det nordiske samarbejde bør vurderes som et element i den nordiske forskningspolitiske strategi. Muligheden for at institutioner på længere sigt kan integreres i nationale forskningsinstitutioner eller blive centre på universiteter med fortsat basisbevilling fra Ministerrådet skal dog holdes åben, ligesom muligheden for at institutioner på længere sigt, hvis det anses for formålstjenstligt, kan tages ud af det nordiske budget og finansieringen gradvis overtages af værtslandet eventuelt sammen med de lande, som ønsker at deltage.

Rådet skal anmode om detaljerede redegørelser for institutionernes igangværende og planlagte virksomhed som grundlag for en fortsat dialog med Ministerrådet om sagen.

Rådet er yderst tilfredse med, at der nu foreligger et arktisk forskningsprogram til gennemførelse i perioden 1998-2002 med et totalt budget på 30 mio. DKK, men accepterer at det i realiteten først kommer i gang i 1999, hvorfor der sker en tidsforskydning af programmet på et år.

Miljø-, ressourcepolitik og nærområderne
Energi
Energi får sine midler reduceret med 2,6 % = 113.000 DKK. Den betydelige reduktion på posten projektmidler er teknisk og skyldes, at Nordisk Energiforskningsprogram er skilt ud med sin egen budgetpost. Dette program imødekommer Rådets rekommandation 7/1996/nær angående forskning og udvikling samt øget industrialisering angående fornyelige energikilder.

Jord- og skovbrug
Jord- og skovbrug får sine midler forøget med 0,5 % = 119.000 DKK, hvilket indebærer på den ene side mindre reduktioner af projektmidler og midler til institutionen Samnordisk Skovforskning og på den anden side start af en Nordisk handlingsplan om fødevaresikkerhed, se også senere under levnedsmidler. Sidstnævnte er i god overensstemmelse med Rådets udtalelse om 1998-budgettet.

Fiskeri
Fiskeri får sine midler øget med 0,2% = 16.000 DKK. Arbejdet i 1999 vil bl.a. dreje sig om en opfølgning af nogle af de initiativer, der er taget under Havets år 1998. Desuden vil sagen om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri blive videreført, hvilket er i god overensstemmelse med rekommandationerne i A 1184/nær Medlemsforslag angående miljøcertificering af fisk.

Transport
Transport får uforandrede midler. Af budgetbemærkningerne fremgår det, at Ministerrådet agter at inddrage miljørelaterede transportspørgsmål i arbejdet i 1999, således som anbefalet af Nærområdeudvalget i udtalelsen om 1998-budgettet. En redegørelse om det nordiske samarbejde på trafiksikkerheds- og transportområdet er oversendt til Rådet.

I Nordenudvalgets betænkning om redegørelsen fremføres, at Rådet afventer Ministerrådets redegørelse om synet på langvejstransporter af gods. Desuden ønsker Rådet at drøfte det fremtidige ressourcebehov inden for sektoren med Ministerrådet med udgangspunkt i de planer, som fremgår af Ministerrådets redegørelse.

Nærområderne
Nærområderne får sine midler forøget med 18,4 % = 9.980.000 DKK, hvilket i nogen grad imødekommer Rådets udtalelse om 1998-budgettet, og der fremdrages i budgetbemærkningerne som spørgsmål, der skal satses på, en række af de forhold, som Rådet tidligere har peget på som f. eks. demokratiudvikling, kultur- og uddannelsessamarbejde, udvikling af små og mellemstore virksomheder, social- og sundhedsspørgsmål og bæredygtig udvikling.

Udover de midler der er anført til sektoren her på 64.081.000 DKK, er der inden for næsten alle sektorer midler, der går til Nærområderne. Procentdelen er anført i indledningen af hver sektorbeskrivelse. Regnes dette med, er det i alt ca. 138 mio. DKK, der anvendes til samarbejde med Nærområderne.

I betænkning over B 184/nær Oversigtsrapport og handlingsplan for børn og unge i Nordens nærområder fra Nærområdeudvalget anbefaler Rådet, at Ministerrådet i sit budget for 2000 afsætter tilstrækkelige midler til at gennemføre sin handlingsplan, idet de afsatte midler i 99-budgetforslaget langt fra står mål med planens ambitioner.

Med baggrund i den i Rådet udarbejdede rapport om Murmanskområdet henstiller Rådet til Ministerrådet, at der af projektmidlerne til Nærområderne i 1999 anvendes 400.000 DKK til en udredning om et rensningsprojekt for drikkevand og spildevand i Murmansk. Selve projektet forventes finansieret eksternt f. eks. af internationale midler. Desuden foreslås 200.000 DKK anvendt til at forbedre den kommunale administra-tion igennem uddannelse i administration, demokrati og finansiering. Endelig foreslås 400.000 DKK anvendt til at fremme projekter, der har som målsætning at fremme børns situation i Murmansk bl. a. ved at fokusere på omsorgsformerne for børn, f. eks. institution contra familiepleje.

Endelig ønsker Rådet, at der af budgetposten 2905 Bærekraftig ressourcehusholdning anvendes 500.000 DKK til opbygning af et kompetencenetværk for Agenda 21 arbejdet.

Velfærds- og erhvervspolitik
Social- og sundhedsområdet

Området får forøget sine samlede midler med 0,4% = 150.000 DKK. Forøgelsen sker udelukkende på projektmidlerne og skyldes etableringen af en støtteordning for tegnsprogstolkning. En post som måske snarere burde være opført under sprogsamarbejdet. 85% = 29.456.000 DKK af sektorens midler går til de 7 institutioner på området. Med undtagelse af NOPUS har de alle fået karakteren "høj nordisk nytte". Rådet ønsker løbende at blive holdt orienteret om overvejelserne vedr. NOPUS.

Levnedsmidler

Områdets ressourcer reduceres i forhold til 1998 med 23,7% = 1 mio. DKK. Dette skal dog ses i sammenhæng med, at der under sektoren Jord- og skovbrug er afsat 600.000 DKK til gennemførelse af en handlingsplan om levnedsmiddelsikkerhed, og at der netop er taget beslutning om fra Ministerrådsreserven 1998 at afsætte 500.000 DKK til et tværsektorielt arbejde om sikrere levnedsmidler og 700.000 DKK til et tværsektorielt program om mærkning af levnedsmidler.

Det må fremhæves, at Ministerrådet selv med ovennævnte initiativer langt fra har imødekommet Rådets rek. 32/97, hvor man bl.a. pegede på betydnin-

gen af at styrke det nordiske samarbejde om sikkerhed på levnedsmiddelområdet ved at styrke reglerne på dette område i EU og i WTO og at forøge det nordiske samarbejde om at udarbejde videnskabeligt baserede risikovurderinger af nye tilsætningsstoffer og af tilladte grænseværdier.

Nordisk Råd anbefaler, at budgetposten 2000 Levnedsmidler forøges med 2 mio. DKK

Konsument

Forbrugerområdet får uændrede midler. Det skal noteres, at der her anføres, at man agter at tage fat på spørgsmålet om IT-samfundet og borgerne i forbindelse med forbrugerbeskyttelse vedr. internethandel. Medlemsforslag A 1173/euro om at styrke forbrugernes stilling i Norden, EU og WTO vil for at kunne blive opfyldt kræve, at der i 2000 afsættes 500.000 DKK yderligere til arbejde med forbrugerspørgsmål.

Narkotikasamarbejde

Området får samme midler som i 1998, hvor der skete en reduktion i forhold til 1997. Der planlægges en ændret fordeling, således at Nærområderne får øgede midler, hvilket er i overensstemmelse med Rådets udtalelse tidligere i år. Der er behov for at styrke området i de kommende år og allerede i budgettet for 1999 anser Rådet det for nødvendigt at sikre projekt-forskningen ved at forhøje budgetpost 2200 Projektmidler til narkotika-samarbejde med 90.000 DKK.

Lovgivning

Området får midlerne reduceret med 1,6% = 14.000 DKK. Det fremføres i budgetbemærkningerne, at Nærområderne vil blive inddraget i arbejdet med at forebygge og bekæmpe kriminalitet. Der er imidlertid langt fra afsat tilstrækkelige midler til opfyldelse af de ambitioner, der fremgår af A 1186/nær, hvorfor Rådet anbefaler, at området styrkes med midler, der tages fra Ministerrådsreserven 1999, og at området får en høj prioritet i budgetlægningen for år 2000 og årene fremover.

Ligestilling

Ligestilling får sine midler forøget med 12,3 % = 800.000 DKK. Der prioriteres fortsat et samarbejde med Nærområderne gennem projekter og myndighedskontakter.

De nye midler er reserveret til et 3-årigt projekt for koordinering af mandeforskning i Norden.

Rådet er meget skeptisk over for dette projekt og har tidligere udtalt, at stillingen ikke bør blive permanent.

Bygge- og boligområdet
Der var i budget 1998 ikke afsat midler til aktiviteter på bygge-boligområdet. I B 166/nord Handlingsplan for bygge- og boligområdet 1998-2001 fremlægger Ministerrådet forslag til en plan for et nordisk samarbejde, der vil især vil fokusere på de svage samfundsgruppers boligsituation, på anvendelse af bæredygtige metoder og materialer og på et samarbejde med Nærområderne. Der er foreslået et budget på 800.000 DKK.

Erhverv
Området får sine midler reduceret med 2,4% = 1.712.000 DKK. Reduktionen fordeler sig med 1.5 mio. DKK til Nordisk Industrifond og 900.000 DKK til NordTest, mens sektorens projektmidler får en lille forøgelse.

Rådet har i sin rek. 1/1997 som for de 4 tidligere omtalte forskningsinstitutioner også for Nordisk Industrifonds vedkommende anmodet om en analyse af, hvorledes bidraget til fondet kan reduceres eller fases ud af det nordiske budget eventuelt gennem alternativ finansiering samt en belysning af forudsætningerne for og konsekvenserne af dette.

Europaudvalget har nedsat en arbejdsgruppe vedr. Industrifonden og er gjort bekendt med en analyse, som Ministerrådet har ladet udarbejde. Arbejdsgruppen vil afgive rapport primo 1999. Nordisk Råd anbefaler, at budgetpost 2801 Nordisk Industrifond reduceres med 1,5 mio. DKK i forhold til Nordisk Ministerråds forslag.

Øvrig virksomhed
Ministerrådets reserve
Ministerrådets reserve budgetteres med en voldsom reduktion, 74,1% = 5,542 mio. DKK, i forhold til 1998, dog bemærkes det, at 2 – 2,5 mio. DKK forventes at kunne overføres fra 1998-reserven. Af Ministerrådets budgetprognose af 15. september 1998 fremgår det, at der forventes overført ca. 1,8 mio. DKK.

Informationsvirksomhed
Informationsvirksomhed/Informationsvirksomhed inden for Norden reduceres med i alt 2,9% - 136.000 DKK, men samtidigt er der foretaget en meget drastisk omflytning af midler mellem de to poster, således at informationsvirksomhed er forøget med 26,5% - 704.000 DKK og informationsvirksomhed uden for Norden er reduceret med 41,2% - 840.000 DKK.

I forslaget til budget 1998 havde Ministerrådet samlet alle midler til informationsvirksomhed under en post. Nordisk Råd fandt det imidlertid ikke tilfredsstillende ikke at have indsigt i midlernes fordeling på virksomhed inden for og uden for Norden og foreslog derfor 2 separate budgetposter med 2 mio. DKK til informationsvirksomhed uden for Norden og 2,6 mio. DKK til

informationsvirksomhed inden for Norden. Ministerrådet fulgte Rådets forslag.

Rådet værdsætter, at Ministerrådet har beholdt opdelingen på virksomhed inden for og uden for Norden, og vil ikke afvise, at der kan være grund til at ændre på fordelingen af midler.

Støtte til den frivillige sektor

Der er tale om en ny budgetpost på 400.000 DKK, der skal anvendes til gennemførelse af det af Ministerrådet fremlagte forslag til strategi for samarbejde med den frivillige sektor B 178/nord.

Selv om der i budgetbemærkningerne henvises til, at der også er midler til den frivillige sektor under andre budgetposter, det drejer sig om nærområdemidler, velfærdsforskningsmidler, oversættelses- og tolkningsmidler samt tjenestemandsudvekslingsmidler, må midlerne betragtes som meget små i forhold til de ambitioner for den frivillige sektor, der fremgik af det norske formandsprogram 1997 og af den rapport om sektoren, som Ministerrådet har ladet udarbejde. Rådet skal derfor henstille, at budgetposten 6009 Støtte til den frivillige sektor forøges med 200.000 DKK.

Yderligere bemærkninger

Nordisk servicelinie på telefon blev på opfordring af Nordenudvalget etableret i foråret 1998 for en 1-årig forsøgsperiode med midler fra Ministerrådsreserven 1998. Rådet anser det for betænkeligt, at der er givet meget små midler til markedsføring af servicelinien, da det kan betyde, at oplysningerne om denne service ikke når ud til de interesserede forbrugere. Endvidere må der peges på, at såfremt evalueringen efter forsøgsperioden falder positivt ud, må der være midler til rådighed til en fortsættelse af servicelinien.

Arlanda den 26. oktober 1998

På Præsidiets vegne

Berit Brørby Larsen (A) *Johan J. Jacobsen (Sp)*
Dorte Bennedsen (S) *Chris Heister (m)*

Reykjavik den 26. oktober 1998

Steingrímur J. Sigfússon (Ab)

RESERVATION
fra Den Konservative Gruppe

Budgetpost 2000 Levnedsmidler. - 2 mkr kr. Den konservativa gruppen reserverar sig mot ökningen av anslaget på 2 mkr till nordiskt samarbete i livsmedelssektorn. Ökade insatser inom detta område bör vara en nationell angelägenhet.

Budgetpost 2601 Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning (NIKK). - 0,8 mkr. Den konservativa gruppen reserverar sig mot förslaget till ökning av anslaget till NIKK. Anslaget bör ligga kvar på nuvarande nivå. Vi avvisar en ökning av insatserna och motsätter oss därför upp-rättandet av en koordinator inom mansforskningen. En koordinering inom forskningen vad gäller jämställdhet bör ske inom nu gällande ekonomiska ramar.

Budgetpost 2700 Bygg og bolig-sektorn. - 0,8 mkr. Den konservativa gruppen reserverar sig mot att bygg og bolig-sektorn återinsätts i budgeten efter det att anslaget ströks i 1998 års budget. Samarbetet bör kunne oppretthállas genem det traditonella ministersamarbetet.

Budgetpost 2801 Nordisk Industrifond. – 2,0 mkr. Den konservativa gruppen föreslår att reducera Industrifondets budget med 2,0 mkr eller ytterligare 0,5 mkr ut över det flertallet går inn för. Gruppen mener belöpet inte skulle vara til hinder för upprettholdelse av en aktivitet på samma nivå som innevarende år.

Total minskning 4,1 mkr. ut över flertallets innstilling
Den konservativa gruppen har genom att reducera utgiftsposter i Ministerrådets förslag till budget i enlighet med ovanstående på totalt 4,1 mkr möjliggjort att ökade satsningar kan göras i våra närområden. De nordiska länderna har en viktig uppgift i att främja den demokratiska utvecklingen och de baltiska ländernas önskan att fullt ut bli delaktiga i samarbetet i olika europeiska forum. Det är därför viktigt att resurser används för ökade insatser för barn och ungdomar samt bekämpning av kriminalitet och narkotikamissbruk i Murmanskområdet och i de tre baltiska länderna. Medlen bör användas i takt med att konkreta förslag kommer till stånd. Det bör i första hand användas inom närområdesutskottets verksamhetsområde, men även verksamheter

inom nordenutskottets område bör stödjas. Ministerrådets ombedes därför återkomma med konkreta förslag till hur dessa 4,1 mkr bäst kan utnyttjas.

Arlanda den 26. oktober 1998

På Den Konservative Gruppes vegne

Chris Heister (m)

NORDENUTSKOTTETS UTTALANDE TILL PRESIDIET ANG. UTSKOTTETS SEKTORER I NORDISKA MINISTERRÅDETS BUDGETFÖRSLAG FÖR ÅRET 1999

1. NORDENUTSKOTTETS PRIORITERINGAR

Nordenutskottet har behandlat ministerrådets förslag till budget 1999 samt planerna för det nordiska samarbetet 1999 vid sina möten den 25 juni 1998 i Tórshavn, den 11 augusti 1998 i Åbo samt den 24-25 september 1998 i Mariehamn.

Nordenutskottet föreslår ökning i bevillningarna till

- Språksamarbete vid de nordiska husen i Reykjavik och Tórshavn, Nordens kulturinstitut i Grönland, Nordens institut i Finland
- Nordiska språkrådet för arbete omkring nya ordböcker på färöiska, grönländska, isländska och de samiska språken
- Nordiska Kulturfonden
- Kvalitetsforskning omkring förebyggande insatser mot narkotika.
- Ungdom; mobilitetsordningarna; Nordiska ungdomskommittén
- Rek. 11/1997/nord Nordplus-mini startas upp under 1999.
- Frivilligsektorn

Nordenutskottet föreslår att ökningen i första hand finansieras med medel från

1070 Tvärsektoriell Verksamhet
2801 Nordisk Industrifond
1180 NORDITA

2. KOMMENTARER

Det hänvisas till skrivelse från presidiets budgetgrupp till Nordenutskottet samt till budgetgruppens Disposition for budgetbetænkning av den 20 maj 1998. Nordenutskottet ombeds för varje avsnitt lämna överordnade bemärkningar, bemärkningar till enskilda budgetlinjer i avsnittet samt sammanfattning och eventuella övriga bemärkningar till följande avsnitt:

Kultursamarbetet
Utbildnings- och forskningssamarbetet
Social- och hälsoområdet
Narkotikasamarbetet
Lagstiftning
Välfärdsinitiativ
Jämställdhet
Bygg- och Bostadsområdet

Anslagen till *utbildning och forskning resp. kultur* föreslås minska med sammanlagt 1,1% eller 3,5 MDKK. Inom Nordenpelaren används 91% resp. 85% av budgeten till samarbete på dessa områden. I närområdena uppgår satsningarna till ca 4% resp ca 5% och de största satsningarna inom kultursektorn är via kulturfonden och medieområdet. Inom Europapelaren är satsningarna på dessa områden ca 5% på respektive område. De två ministerrådsförslagen på kulturområdet (kultursamarbete samt språkpolitik) påverkar inte budgetförslaget. Implementeringen av ministerrådsförslag om forskningspolitisk strategi föreslås kosta 500 TDKK.

Kulturfondens situation är oförändrad. Utskottet föreslår ett samråd mellan rådet, ministerrådet och fondens styrelse om hur de omfattande målsättningarna om att fonden skall vara bland de högst prioriterade områdena kan uppnås. Utskottet föreslår en analys och utredning av resursutnyttjande och resursströmmar inom hela kulturområdet.

Västnorden skall enligt C2 fortsatt ha en väsentlig plats och de kulturella kontakterna genom de nordiska husen och instituten skall stärkas och utvecklas. Utskottet prioriterar åtgärder som stärker de små nationernas språk och föreslår att 1-1,5 MDKK används 1999 till nya ordböcker på Färöarna, Grönland, Island och i de samiska områdena. Bevillningen, som inte får understiga 1 MDKK disponeras av Nordiska språkrådet.

De nordiska husen i Tórshavn och i Reykjavík har ekonomiska problem p.g.a. underhåll av husen. Utskottet anser att bevillningarna till husen ska användas mest möjligt för kulturell verksamhet och att husen kan hållas i ursprungligt skick bör vara en självklarhet. Utskottet uppmanar därför ministerrådet till att bistå bägge husen så att de negativa tendenserna i budgeten upphör. Språkverksamheten vid husen, se Språksamarbetet.

Barn och unga är fortsatt ett av Nordenutskottets och hela rådets prioriterade områden. Detta avspeglas i en total ökning på 6,3 % (730 TDKK) i budgeten för 1999. Utskottet prioriterar mobilitetsordningarna samt anser att Nordplus-mini ska startas upp under 1999. Att bevillningarna till Nordiska ungdomskommittén minskar anser utskottet ger fel signaler om prioriteringen om ungdomars inflytande på den politiska verksamheten. En ny budgetpost *Årtusende för barn och unga* (1 MDKK) har upprättats. Finansieringen till de andra budgetposterna har minskat med sammanlagt 270,000 DKK och representerar en allmän nedskärning på ca 2,5 %. Barn och unga är för närvarande en undersektion till kultursamarbetet. För att få en heltäckandebild av Nordiska ministerrådets samlade bidrag till Barn och unga, bör en tvärsektoriell analys av satsningen göras. Detta innebär att budgeterade medel från sektorer som t ex utbildnings- och forskningssamarbetet samt social- och hälsovård bör inkluderas. På basen av det föreliggande budgetutkastet är det inte möjligt att göra en helhetsvärdering av det nordiska samarbetets satsning på barn och unga. På basen av det föreliggande budgetförslaget är det inte heller möjligt att se hur Barn och unga fördelar sig på de tre pelarna.

Ang. *Nordplus-mini* anser utskottet att seriösa ansträngningar måste göras för att kunna starta uppNordplus-mini under 1999.

Film och media, får trots att det är ett högprioriterat område minskade anslag.

Nordiskt samearbete minskar medan *Samisk kulturverksamhet* föreslås oförändrad. Utskottet hänvisar till de föreslagna satsningarna på ordböcker på de samiska språken, se språksamarbete.

Angående *litteratur- och ordbokssamarbete* hänvisar utskottet till de föreslagna satsningarna på ordböcker, se språksamarbete.

*Språksamarbetet,*en topprioritering, minskar med 2,0 %. Utskottet föreslår att ett samlat grepp åter måste tas om hur språksamarbetet är organiserat. Utskottet anser att minst 1,5 MDKK skall tillföras ordbokssamarbetet 1999 att disponeras av Nordiska språkrådet. Som ett led i utskottets prioritering av språken föreslås att språkverksamheten vid de nordiska husen stärks med minst 1 MDKK som delas mellan de nordiska husen i Tórshavn och i Reykjavik, kulturinstitutet i Grönland, samt Nordens institut i Finland. Den samlade ökningen i bevillningarna till språk-samarbetet i Norden bör inte understiga 2,0 MDKK.

Översättning och tolkning minskar en aning men med tanke på ökade krav på tolkning anser utskottet att posten bör öka. Nordisk kompetens i tolkning tenderar att försvinna från Norden, vilket är ett bekymmer. Nysatsningen på teckenspråkstolkning är positivt, men bör höra under språkområdet.

Nordiska kulturprojekt i utlandet, innefattar bl.a. en utställning 2000-2001 om vikingarnas resor mot väst och bygger på arkelogiska utgrävningar i Grönland och Nordamerika, som utskottet anser vara en positiv satsning i Västnorden.

Utbildningsamarbete. Utskottet tillstyrker förslaget till budget 1999. Vad gäller ny verksamhet inom HÖGUT noterar och tillstyrker utskottet de prioriteringar ministerrådet gör beträffande inriktning av verksamheten, bl.a. IT inom högre utbildning, gensidigt godkännande av utbildningar, m.m.

Forskningssamarbete. Utskottet tillstyrker planerad verksamhet vad gäller projektmedel, generella stödordningar samt de nya forskningsprogrammen om Arktis respektive om välfärdsforskning. Vad gäller förslagen till verksamhet vid sektorns institutioner vill utskottet framhålla följande.

Nordiska rådet önskade i sin rekommendation 1/1997 att Ministerrådet i sitt budgetförslag för 1999 skulle redovisa hur anslagen över den nordiska budgeten till Nordiska Industrifonden, samt till NIAS, NORDITA, Nordiskt institut för sjörätt och NORDVULC, kan dras ned eller fasas ut ur den nordiska budgeten, eventuellt genom alternativ finansiering, samt belysa förutsättningarna och konsekvenserna av detta.

I sin analys av behovet av förändringar och rekonstruktioner bland institutionerna inom forskningsområdet drar ministerrådet sammanfattningsvis slutsatsen att de ovannämnda institutionerna till vidare bör bibehållas. Möj-

ligheten att institutioner på längre sikt kan integreras i nationella forskningsinstitutioner eller bli center vid universitet med fortsatt basbevillning från Nordiska Ministerrådet skall dock hållas öppen, liksom möjligheten att institutioner på längre sikt, om det anses lämpligt, kan tas ut ur den nordiska budgeten och att finansieringen gradvis övertas av värdlandet, eventuellt tillsammans med de länder som önskar deltaga.

Utskottet vill påpeka att Nordiska rådet i flera sammanhang, bl.a. vad gäller den genomgång som gjorts av de nordiska institutionerna i samband med reformprocessen, har uttalat att institutionerna inom forskningsområdet - till skillnad från övriga nordiska institutioner - aldrig utvärderas med utgångspunkt i deras nordiska nytta i det framtida nordiska samarbetet. Utskottet kan med beklagande konstatera att en sådan generell utvärdering av om institutionernas verksamhet ligger inom ramen för prioriterad nordisk verksamhet än en gång skjuts på framtiden och att den process till eventuell förändring av de individuella institutionernas status som ministerrådet lägger upp till är mycket långsam.

Utskottet kan vidare konstatera att verksamheten vidareförs vid institutionerna under 1999 och framåt. I rådande situation och med hänsyn till pågående verksamhet accepterar utskottet förslaget till budget för 1999. Utskottet kommer dock att be ministerrådet om en detaljerad redogörelse angående institutionernas pågående och planerad verksamhet för att få underlag till en fortsatt dialog med ministerrådet i frågan.

Transport. Utskottet noterar att ministerrådet inriktar verksamheten på genomförandet av de aktiviteter, som presenteras i redogörelsen till Nordiska rådet 1998 över utvecklingen och det vidare samarbetet inom det nordiska transport- och trafikpolitiska samarbetet. Utskottet tillstyrker förslaget till budget 1999. Utskottet har i sitt betänkande över ministerrådets redogörelse över utvecklingen och det vidare samarbetet inom det nordiska transport- och trafikpolitiska samarbetet framhållit att utskottet förväntar den redovisning Nordiska rådet bett Nordiska ministerrådet att lämna vad gäller synen på långväga transporter av gods. Utskottet förutsätter att denna uppgift kan klaras inom ramen för sektorbudgeten. Det bör vidare påpekas att utskottet i sitt betänkande föreslår att Nordiska rådet med Nordiska ministerrådet diskuterar det framtida resursbehovet inom sektorn mot bakgrund av de behov som redovisas och de planer om verksamhet som aviseras i ministerrådets redogörelse.

Social och hälsa. Den totala budgeten ökar med 0,4 %. Detta utgör en skillnad till det tidigare budgetförslaget där det var fråga om en minskning på 2,3 %. Endast 1 % av den totala budgeten riktas till närområdet. Detta avspeglar inte intentionerna för trepelarsamarbetet. 85 % av sektorns budget är bundet till 7 institutioner som drivs inom det nordiska samarbetet. Institutionerna, med undantag av NOPUS, har mottagit betyget hög nordisk nytta. Institutionerna mottar i varierande utsträckning också annan finansiering, t ex

i form av bruksavgifter och EU-stöd. Utskottet uppmanas följa den kommande utvärderingen av NOPUS.

Narkotika. Samma budgetanslag beviljas 1999 som 1998. Nordenutskottet välkomnar en upprioritering i budgeten av projektmedlen till narkotikasamarbetet. Utskottet föreslår en ytterligare ökning från 510,000 DKK till 600,000 DKK för att satsa på kvalitetsforskning omkring förebyggande insatser. Beloppet skulle motsvara det belopp som ursprungligen anslogs för narkotikasamarbetet när posten upprättades. Särskilt välkomnar utskottet ökningen på närområdespelaren, vilket är i samklang med utskottets narkotikabetänkande tidigare i år.

Välfärdsinitiativ. En betydlig ökning av budgeten på mer än 200 %, vilket avspeglar att välfärd är ett prioriterat område.Nordenutskottet välkomnar det nya forskingsprojektet *De nordiska välfärdsamhällena sedda ur ett europeiskt perspektiv.* Samtidigt efterlyser utskottet att en klar tidsplan för användningen av projektmedlen inkluderas i budgeten.

Nordisk servicelinje på telefon har i år invigts och fungerar i regi av svenska Föreningen Norden. Ministerrådet görs uppmärksamt på att servicelinjen kräver fler resurser bl.a. för marknadsföring om den skall få önskad genomslagskraft. Om evalueringen bliver positiv bör ytterligare stöd planeras.

Ligestillingssektoren foreslås have forøgede midler, ialt TDKK 800, som går ubeskåret til Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning (NIKK). Beløbet er reserveret for at oprette en stilling for koordinering af mandsforskning i Norden. Nordenudvalget understreger tidligere udtalelse om, at stillingen ikke skal være permanent.

Bygg- och Bostadsområdet. Vad gäller samarbetet om bygg- och bostadspolitik anser utskottet att projektverksamheten, såsom framhålls i utskottets betänkande över ministerrådsförslag B 166/nord, huvudsakligen skall ha en bostadssocial inriktning och att insatser vad gäller bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn i första hand skall begränsas till projekt där miljö- och hälsoaspekter betonas.

Nærområdeudvalgets udtalelse angående Ministerrådets budgetforslag for 1999

Nærområdeudvalget har følgende kommentarer angående kapitel *29 Nærområdene* i Ministerrådets budgetforslag for 1999:

Miljø

Nærområdeudvalget har fremsat et udvalgsforslag, hvor udvalget foreslår at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, som et led i opfølgning af Rådets temakonference om miljø, etablerer et kompetencenetværk for Agenda 21-arbejdet, og at DKK 500.000 reserveres for dette. Midlerne foreslås tages fra post 2905 Bärkraftig resursutnyttjande.

Udvalget forudsætter, at yderligere opfølgning af Rådets rekommandation om miljøregnskaber sker indenfor gældende budgetrammer.

Kriminalitet
Udvalget foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at prioritere støtte til kriminalitetsforebyggende arbejde, f.eks. via de nordiske kriminalitetsforebyggende råd samt de nyetablerede kriminalitetsforebyggende råd i Nærområderne. Udvalget peger i denne forbindelse på Ministerrådsreserven.

Børn og unge
Udvalget gør opmærksom på udvalgets beslutning angående Ministerrådets oversigtsrapport og handlingsplan for børn og unge i Nærområderne (B 184/når), om at handlingsplanen foreslås godkendes, og at udvalget foreslår at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer "att koordinera deras insatser i förhållande till barn och unga i Nordens närområde samt att innan maj 1999 komma med förslag till vilka delar av den nordiska handlingsplanen de påtar sig finansieringen för" og i forbindelse med udarbejdelse af budget for år 2000 bedre møde resursebehovet for gennem-førelsen af handlingsplanen.

Murmansk
De foreslåede rekommandationer i udvalgsforslag A 1187/når angående Murmansk-området vurderes kunne finansieres indenfor nuværende budgetrammer.

Udvalget foreslår endvidere, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, at gennemføre følgende projekt indenfor gældende budgetrammer:

1. Udvalget foreslår at Nordisk Ministerråd reserverer DKK 400.000 i 1999 til en forberedende udredning om et rensningsprojekt angående drikkevand og spildevand i Murmansk. Midler reserveres for udredningen med de mål at opnå en ekstern finansiering i fremtiden, f.eks. internationale midler.
2. Endvidere foreslås DKK 200.000 reserveres for at forbedre kommunaladministrationens funktion, igennem uddannelse angående administration, demokrati og finansiering.
3. Til sidst foreslås at DKK 400.000 reserveres til at fremme projekt som har som målsætning at fremme børnenes situation i Murmansk, som bl.a. fokuserer på omsorgsformerne for børn, f.eks. institution contra familiepleje.

Samarbejde på et regionalt niveau
Udvalget vil endvidere lægge vægt på at Ministerrådet støtter samarbejde mellem Norden og Nærområderne på et regionalt niveau.

Udtalelse til Præsidiet om Nordisk Ministerråds forslag til plandokument og budget for 1999
Europaudvalget har ansvaret for følgende budgetafsnit:

1300: Regionalsamarbejde, 1400: Økonomi og finans, 2000: Levnedsmidler, 2100: Forbruger, 2500: Arbejdsmarked og arbejdsmiljø, 2800: Erhverv.

Europaudvalgets udtalelse om Nordisk Ministerråds budget for 1998 indeholdt følgende forslag til forhøjelser:

Levnedsmidler
Nordisk Ministerråd forslag 1998: 3.145.000
Nordisk Råd forslag 1998: 4.145.000
Nordisk Ministerråds budget 1998: 4.228.000

Konsument
Nordisk Ministerråd forslag 1998: 5.319.000
Nordisk Råd forslag 1998: 5.508.000
Nordisk Ministerråds budget 1998: 5.618.000

Nordens institut på Grønland
Nordisk Ministerråd forslag 1998: 3.850.000
Nordisk Råd forslag 1998: 4.050.000
Nordisk Ministerråds budget 1998: 4.041.000

Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999 for Europaudvalget

Sammenfatning
Europaudvalgets ansvarsområder er nedskåret for så vidt angår Regionalsamarbejde og Erhverv, hvilket Europaudvalget ikke har nogen indvendinger imod.

Europaudvalget finder det uacceptabelt at levnedsmiddelområdets budgetandel er reduceret med 1 mio. DKK i forhold til den forøgelse Europaudvalget fik indført på budget 1998 og at der ikke er taget hensyn til Nordisk Råds budgetrekommandation, hvor det fremgår at budgettet bør forøges på dette område i de kommende år. Europaudvalget mener, at budgettet for 1999 på dette område bør forøges med 2 mio. DKK.

Europaudvalget skal endvidere gøre opmærksom på, at der i udvalgsforslag A 1173/ euro er budgetmæssige konsekvenser for budgettet år 2000 på ca. 500.000 DKK.

1300 Regionalsamarbejde, s. 91 – 93
På dette område er der tale om en reduktion på 2,6% i sektorens projektmidler. Europaudvalget har ingen kommentarer til dette.

	Budget 1997	Disponeret -97	Budget 1998	Forslag 1999
Projektmidler	21.675.000	100%	20.400.000	19.625.000
Nordisk center for regional udvikling og planlægning (NORDREGIO)	4.809.000	76%	9.662.000	9.662.000

Den procentvise fordeling er: Norden 70%, Nærområde: 20%, Europa: 10%

1400: Økonomi og finans, s. 93 - 95

Der er ingen forandringer i.f.t. budget 1998. Europaudvalget har ingen kommentarer til dette.

	Budget 1997	Disponeret -97	Budget 1998	Forslag 1999
Projektmidler	1.024.000	50%	1.000.000	1.000.000

Sektorens procentvise fordeling er: Norden 60%, Nærområde: 20%, Europa: 20%.

2000 Levnedsmidler, s. 131 - 133

I forhold til budgettet for 1998 er der sket en reduktion på 1 mio. DKK., hvilket svarer til 23% af sektorens budget. Europaudvalget finder denne reduktion uacceptabel, da Nordisk Råd netop pegede på, at midlerne til denne sektor burde forøges, jv. nedenstående.

	Budget 1997	Disponeret -97	Budget 1998	Forslag 1999
Projektmidler	3.162.000	81%	4.228.000	3.228.000

Sektorens procentvise fordeling er: Norden 59%, Nærområde: 1%, Europa: 40%.

Nordisk Råd vedtog i 1997, på baggrund af Europaudvalgets arbejde med forbruger- og levnedsmiddelpolitik, rekommandation 32/97, hvor man pegede på betydningen af at styrke det nordiske samarbejde om at sikre sikkerheden på levnedsmiddelområdet ved at styrke reglerne på dette område i EU og WTO og at forøge de nordiske samarbejde med at udarbejde videnskabeligt baserede risikovurderinger af nye tilsætningsstoffer og af tilladte grænseværdier, således at disse kan anvendes af de videnskabelige komiteer i EU og WTO, der træffer afgørelser i forbindelse med ny lovgivning på levnedsmiddelområdet. Nordisk Råd rekommenderede samtidig at Nordisk Ministerråds

forøgede budgettet på dette område i de kommende år. Sidstnævnte blev gentaget i budgetbetænkning for 1998-budgettet.

Europaudvalget finder, at det er meget vigtigt, at Nordisk Ministerråds prioriterer dette område. Nordisk Ministerråd peger selv på de områder, som Europaudvalget finder relevante i prioriteringer på området i 1999. Europaudvalget vil bl.a. pege på, at nordisk samarbejde om risikovurderinger er meget vigtige for de nordiske EU-landes bevisførelse i sager om levnedsmiddelsikkerhed i EU. I de nordiske lande er der en stor ekspertice på området, som der kan opnås store gevinster ved at koordinere. Europaudvalget finder dette arbejde meget vigtigt og kan altså ikke acceptere, at Nordisk Ministerråd reducerer budgetposten med 1 mio. DKK. i.f.t. 1997-budgettet. Europaudvalget vil yderligere pege på, at Nordisk Ministerråd i de kommende år skal forøge denne budgetpost med yderligere 1 mio. DKK, således at arbejde med risikovurderinger kan forøges.

Europaudvalget er bekendt med at samarbejdsministrene samtidig med fastlæggelsen af budgetforslaget for 1999 besluttede af ministerrådsreserven for 1998, besluttede at afsætte 500.000 DKK til et tværsektorielt arbejde om sikrere levnedsmidler og 700.000 DKK til et program om mærkning af levnedsmidler, men Europaudvalget finder ikke, at disse midler kompenserer for udvalgets ønsker i rek. 32/1997.

Uddybende holdning om anvendelse af midlerne fra ministerrådsreserven 1998: Nordisk Råd er bekendt med, at samarbejdsministrene den 15. juni 1998 samtidig med fastlæggelsen af budgetforslaget for 1999 besluttede af ministerrådsreserven for 1998, at afsætte følgende midler:

500.000 DKK til et tværsektorielt arbejde om sikrere levnedsmidler.

700.000 DKK til et tværsektorielt program om mærkning af levnedsmidler

De 500.000 DKK skal gå til at iværksætte jord- og skovbrugsministrenes handlingsplan for opfølgning af topmødet om levnedsmiddelsikkerhed, som Nordisk Råd har rekommanderet i rek. 31/1997.

De 700.000 DKK skal gå til et program om mærkning af levnedsmidler. Sveriges formandskab havde dette program i sit program. Programmet skal undersøge forbrugernes behov for mærkning, hvordan mærkning fremmer en miljøholdbar produktion og klargøre overlapninger og evt. konflikter med andre former for mærkning. Den oprindelige ansøgning var på 1,1 mio. DKK, og man må således forvente, at der findes supplerende finansiering f.eks. fra levnedsmiddelsektoren, konsumentsektoren og jord- og skovbrugssektoren. Europaudvalget er positivt indstillet overfor dette projekt, men mener ikke, at det kan erstatte de ønsker, som blev fremsat i budgetudtalelsen for 1997-budgettet og i rek. 32/1997 om en øget arbejde om risikovurdering. Den grundlæggende nordiske holdning har været, at det ikke er nok at mærke og så overlade valget til forbrugeren, men at man også må lovgive om fødevarernes kvalitet og sikkerhed, og at man derfor skal have undersøgelser der

kan be- eller afkræfte forskellige stoffers virkning på det menneskelige legeme.

2100 Forbruger, s. 133 - 136
Der er ingen forandringer i.f.t. budget 1998. Europaudvalget har ingen kommentarer til dette.

	Budget 1997	Disponeret -97	Budget 1998	Forslag 1999
Projektmidler	5.508.000	97%	5.618.000	5.618.000
Nordisk Miljømærkenævn			2.040.000	2.040.000

Sektorens procentvise fordeling er: Norden 55%, Nærområde: 1%, Europa: 44%.

2500 Arbejdsmarked og arbejdsmiljø, s. 141 - 145
Der er ingen forandringer i.f.t. budget 1998. Europaudvalget har ingen kommentarer.

	Budget 1997	Disponeret -97	Budget 1998	Forslag 1999
Projektmidler	7.475.000	96%	7.371.000	6.622.000
Nordjobb	2.672.000	100%	2.672.000	2.700.000
Informationsprojektet	1.121.000	100%	1.121.000	1.300.000
Videreuddannelse indenfor arbejdsmiljøområdet (NIVA)	2.275.000	71%	2.376.000	2.376.000

Sektorens procentvise fordeling er: Norden 60%, Nærområde: 5%, Europa: 35%.

2800: Erhverv, s. 149 - 153
På dette område er der tale om en samlet reduktion på 2,4 %. Europaudvalget har ingen indvendinger mod dette, men nedenstående kommentarer.

	Budget 1997	Disponeret -97	Budget 1998	Forslag 1999
Projektmidler	1.700.000	41%	1.312.000	1.400.000
Nordisk Industrifond	56.755.000	92%	57.696.000	56.196.000
NordTest	11.006.000	99%	12.220.000	11.320.000
IT-samarbejde mellem små og store virksomheder	-	-	-	600.000

Reduktionen fordeler sig med 1,5 mio. DKK til Nordisk Industrifond og 900.000 DKK til NordTest, mens sektorens projektmidler for en lille forøgelse. Europaudvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd i indledningen til budgettet har analyseret konsekvenserne af en eventueludfasning af de institutioner, som Nordisk Råd henviser til i sidste års budgetbetænkning. Nordisk Ministerråd konkluderer, at de 4 institutioner efter visse ændringer nu betragtes som velfungerende og at man mener, at de skal fastholdes som selvstændige nordiske institutioner. Europaudvalget har nedsat en gruppe, som skal se på Nordisk Industrifonds aktiteter og er bekendt med at Nordisk Industrifond for tiden analyseres af konsulent-firmaet PLS Consult. Europaudvalget mener, som tidligere meddelt Præsidiet, at Nordisk Råd skal afvente konsulentrapporten og har således ingen kommentarer til budgetposten.

Små og mellem store virksomheders anvendelse af IT har været et af områdets vigtige områder. Et projekt for et samarbejde om dette er specielt fremhævet i budgettet. Europaudvalget bifalder dette projekt, som skal styrke de nordiske landes konkurrenceevne og øge det grænseregionale samarbejde.

Øvrigt

Europaudvalget har endvidere, jvf. arbejdsfordelingen i reformrapporten, Nordisk Investeringsbank og Nordisk Udviklingsfond som ansvarsområde. Disse institutioner får ikke midler over budgettet.

Närområdesutskottets betänkande

över ministerrådsförslag till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO

(Ministerrådsförslaget , se s. 872)

Till närområdesutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 181/när till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO

Sammanfattning av ministerrådsförslaget

Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) upprättades 1990 i ändamål att främja investeringar av nordiskt miljöintresse i Östeuropa genom att bidra till att finansiera företag i dessa länder. Ministerrådet beslöt 1996 att fortsätta verksamheten tills vidare och att förhöja grundkapitalet.

NEFCOs verksamhet har alltsedan upprättandet varit av internationell karaktär. Verksamheten bedrivs uteslutande i länder utanför Norden. NEFCOs roll är att finansiera företag i Östeuropa, vilka företag genom samägande, teknologiöverföring eller annat samarbete med nordiska företag genomför projekt vilka innebär tillverkning av miljöutrustning eller övrigt industriellt utnyttjande av miljöteknologi eller tillhandahållande av tjänster på miljöområdet. 1996 upprättades för en provperiod på 3 år en nordisk facilitet under NEFCO för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet. Faciliteten utnyttjas för kontant-, drifts- eller kreditstöd för finansiering av projekt som leder till en minskning av miljöbelastningen i Nordens närområden.

NEFCOs internationella verksamhet och det risktagande som följer därmed har tydliggjort behovet av att formalisera och stärka NEFCOs multilaterala status och ställning som prioriterad långivare. Nordiska ministerrådet, Miljöministrarna, har i detta syfte utarbetat en ny Överenskommelse mellan de nordiska länderna om NEFCO.

Nordiska ministerrådet (finansministrarna) fattade i slutet av 1997 beslut om att åstadkomma en förstärkning av Nordiska Investeringsbankens (NIB) multilaterala status genom en förtydligad reglering av framfört allt relationen mellan NIB och värdlandet Finland vad gäller bl.a. skattesystem, indirekta skatter, pensionssystem samt immunitet för NIBs personal i tjänsten. Ministerrådet (finansministrarna) beslöt även att föreslå att motsvarande ändringar görs vad gäller Nordiska utvecklingsfonden (NDF) och NEFCO.

Utgångspunkten för beredningen av förslaget till ny överenskommelse för NEFCO har varit att genom den nya överenskommelsen fortsättningsvis ge NEFCO lika villkor som NIB.

Ministerrådsförslaget framläggs med förbehåll om godkännande/-ratificering i varje enskilt land av ändringarna i Överenskommelsen om upprättandet av NEFCO. Förslaget innehåller inga ändringar av NEFCOs stadgar. Det noteras att stadgarna eventuellt kommer att påverkas av den nya Överenskommelsen i form av konsekvensändringar. Dessa ändringar kommer att beredas så snart som möjligt efter att den nya Överenskommelsen har godkänts och framläggas för Ministerrådet för ställningstagande.

Syftet med den nya Överenskommelsen är att tydliggöra och stärka NEFCOs rättsställning som internationell finansieringsinstitution, bl.a. vad gäller frågan om immunitet, befrielse från betalning av tull och indirekta skatter samt reselättnader. I detta syfte har artiklar reviderats och nya artiklar har tillfogats Överenskommelsen. Avsikten har varit att ge NEFCO bättre grundförutsättningar för att verka som internationell finansieringsinstitution i länder utanför Norden och med samma multilateral status som andra jämförbara internationella aktörer med vilka NEFCO samarbetar. NEFCOs rättsliga ställning såväl utåt i förhållande till samarbetsparter som i förhållande till de nordiska ländernas myndigheter och till den nationella lagstiftningen regleras i den nya Överenskommelsen. Den nya Överenskommelsen om NEFCO förutsätts godkännas av länderna i enlighet med sedvanlig nationell praxis. Samma procedur ska normalt följas vid eventuella framtida ändringar i Överenskommelsen.

I enlighet med beslut i MR-Finans om NIBs rättsställning av den 10 november 1997 skall NIB och den finska staten gemensamt komma överens om vilka alternativ som bör väljas vad gäller pensionssystem, arbetslöshetsförsäkring och socialt trygghetssystem samt om procedurregler för skatterestitutionen. Motsvarande skall gälla för NEFCO, och dessa frågor skall regleras i ett separat värdlandsavtal mellan NEFCO och Finland som i detalj reglerar förhållandet mellan NEFCO och den finska staten i enlighet med MR-Finans beslut. Övriga nordiska länderna skall informeras om och få möjlighet att framföra synpunkter på avtalets innehåll.

Närområdesutskottet

Utskottet anser det angeläget att NEFCO i sin roll som internationell finansieringsinstitution kan verka i länder utanför Norden med samma multilateral status som andra jämförbara internationella aktörer med vilka NEFCO samarbetar. Utskottet instämmer i att NEFCOs rättsställning som internationell finansieringsinstitution behöver tydliggöras och stärkas, bl.a. vad gäller frågan om immunitet, befrielse från betalning av tull och indirekta skatter samt reselättnader. Utskottet tillstyrker de revideringar som vidtagits av artiklar samt de nya artiklar som tillfogats överenskommelsen.

Det är angeläget att dessa ändringar snarast kommer till stånd, vilket kräver att ratificeringsprocessen inleds så snart som möjligt. Utskottet vill därför - för tids vinnande – be presidiet att fatta beslut med anledning av detta ministerrådsförslag.

Nordenutskottet hemställer med hänvisning till vad ovan redovisats att presidiet snarast rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa förslaget till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO i enlighet med ministerrådsförslag b 181/när.

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Ministerrådsförslag

till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO

Nordiska Ministerrådet (miljöministrarna) överlämnar härmed *Ministerrådsförslag till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinanseringsbolaget, NEFCO* för behandling i Nordiska rådet.

Stockholm den 1 september 1998

Anna Lindh
(sign.)

Agneta Norén
(sign.)

Ministerrådsförslag till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO

Bilagor:

Annex 1: Ny Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om Nordiska miljöfinansieringsbolaget (på svenska, finska, norska, danska och isländska).

Annex 2: Ursprunglig Överenskommelse om upprättandet av Nordiska miljöfinansieringsbolaget.

1. Bakgrund

Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) upprättades 1990 i ändamål att främja investeringar av nordiskt miljöintresse i Östeuropa genom att bidra till att finansiera företag i dessa länder. MR-Miljö beslutade 1996 att fortsätta verksamheten tills vidare och att förhöja grundkapitalet.

NEFCOs verksamhet har alltsedan upprättandet varit av internationell karaktär. Verksamheten bedrivs uteslutande i länder utanför Norden.

NEFCOs roll är att finansiera företag i Östeuropa, vilka företag genom samägande, teknologiöverföring eller annat samarbete med nordiska företag genomför projekt vilka innebär tillverkning av miljöutrustning eller övrigt industriellt utnyttjande av miljöteknologi eller tillhandahållande av tjänster på miljöområdet. 1996 upprättades för en provperiod på 3 år en nordisk facilitet under NEFCO för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet. Faciliteten utnyttjas för kontant-, drifts- eller kreditstöd för finansiering av projekt som leder till en minskning av miljöbelastningen i Nordens närområden. MR-Miljö har med förbehåll för relevanta budgetprocesser fattat ett principbeslut att fortsätta verksamheten för perioden 1999-2003.

NEFCOs internationella verksamhet och det risktagandet som följer därmed har tydliggjort behovet av att formalisera och stärka NEFCOs multilaterala status och ställning som prioriterad långivare. Nordiska ministerrådet, Miljöministrarna, har i detta syfte utarbetat en ny Överenskommelse mellan de nordiska länderna om NEFCO som härmed bifogas (Annex 1).

Under MR-Finansmötet i Helsingfors den 10 november 1997 fattade finansministrarna beslut om en förstärkning av NIBs multilaterala status genom en förtydligad reglering av framfört allt relationen mellan NIB och värdlandet Finland vad gäller bl.a. skattesystem, indirekta skatter, pensionssystem samt immunitet för NIBs personal i tjänsten. MR-Finans beslutade även att ÄK-Finans informerar nordiska samarbetskommittén och ÄK-Miljö om förslag till ändring av Överenskommelsen om upprättandet av NIB så att motsvarande ändringar kan göras parallellt vad gäller NDF och NEFCO.

Utgångspunkten för beredningen av förslaget till ny överenskommelse för NEFCO har varit att genom den nya överenskommelsen fortsättningsvis ge NEFCO lika villkor som NIB.

MR-Miljös beslut är tagna med förbehåll om godkännande/ratificering i varje enskilt land av ändringarna i Överenskommelsen om upprättandet av NEFCO.

Beslutet i MR-Finans den 10 november 1997 ligger till grund för det förslag till ny överenskommelse för Nordiska investeringsbanken som bereds inom ramen för MR-Finans och det i sin tur ligger till grund för det bifogade förslaget till ny Överenskommelse om NEFCO (Annex 1). Förslaget innehåller såväl reviderade som helt nya artiklar varför det kan anses mera korrekt att beskriva förslaget som en ny Överenskommelse än en reviderad Överenskommelse.

Nedan följer kommentarer till artiklarna i den nya Överenskommelsen om NEFCO. Det bör uppmärksammas att kommentarerna endast hänför sig till den nya Överenskommelsen. Förslaget innehåller inga ändringar av NEFCOs stadgar. Stadgarna kommer eventuellt att påverkas av den nya Överenskommelsen i form av konsekvensändringar. Dessa ändringar kommer att beredas så snart som möjligt efter att den nya Överenskommelsen har godkänts och framläggas för Ministerrådet för ställningstagande.

Den bifogade nya Överenskommelsen om Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Annex 1) ersätter Överenskommelsen den 2 mars 1990 om upprättandet av Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Annex 2).

2. Utformningen av den nya Överenskommelsen

Syftet med den nya Överenskommelsen är att tydliggöra och stärka NEFCOs rättsställning som internationell finansieringsinstitution, bl.a. vad gäller frågan om immunitet, befrielse från betalning av tull och indirekta skatter samt reselättnader. I detta syfte har artiklar reviderats och nya artiklar har tillfogats Överenskommelsen. Avsikten har varit att ge NEFCO bättre grundförutsättningar för att verka som internationell finansieringsinstitution i länder utanför Norden och med samma multilateral status som andra jämförbara internationella aktörer med vilka NEFCO samarbetar. NEFCOs rättsliga ställning såväl utåt i förhållande till samarbetsparter som i förhållande till de nordiska ländernas myndigheter och till den nationella lagstiftningen regleras i den nya Överenskommelsen. Den nya Överenskommelsen om NEFCO förutsätts godkännas av länderna i enlighet med sedvanlig nationell praxis. Samma procedur ska normalt följas vid eventuella framtida ändringar i Överenskommelsen.

I enlighet med beslut i MR-Finans om NIBs rättsställning av den 10 november 1997 skall NIB och den finska staten gemensamt komma överens om vilka alternativ som bör väljas vad gäller pensionssystem, arbetslöshetsförsäkring och socialt trygghetssystem samt om procedurregler för skatteresti-

tutionen. Motsvarande skall gälla för NEFCO, och dessa frågor skall regleras i ett separat värdlandsavtal mellan NEFCO och Finland som i detalj reglerar förhållandet mellan NEFCO och den finska staten i enlighet med MR-Finans beslut. Övriga nordiska länderna skall informeras om och få möjlighet att framföra synpunkter på avtalets innehåll.

3. Kommentarer till den nya Överenskommelsen

Nya Överenskommelsen (Preamble)

Den nya Överenskommelsen syftar framför allt till att förstärka och formalisera NEFCOs status som multilateral finansieringsinstitution. Den nya Överenskommelsen ger således NEFCO en likvärdig ställning med andra institutioner som bedriver verksamhet som kan jämföras med den som NEFCO bedriver i och utanför de nordiska länderna, samt betonar NEFCOs roll i utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Ändamål och internationell status (Artikel 1)

NEFCOs uppgift ska vara att främja miljöinvesteringar av nordiskt miljöintresse i Östeuropa genom att finansiera företag i dessa länder.

NEFCOs internationella verksamhet motiverar en förstärkning av NEFCOs multilaterala status och rättsställning. NEFCO bör således ha ställning som internationell juridisk person med full rättshandlingsförmåga och med rätt att ingå överenskommelser, förvärva och avyttra fast och lös egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Verksamhet (Artikel 2)

NEFCOs verksamhet skall bedrivas i överensstämmelse med dess stadgar, som fastställs av Nordiska ministerrådet. Ändringar i NEFCOs stadgar fastställs genom beslut i Nordiska ministerrådet på förslag av eller efter uttalande från NEFCOs styrelse. Nordiska rådet skall enligt Överenskommelsen beredas tillfälle att yttra sig över förslag till stadgeändring av principiell betydelse för NEFCOs ändamål, verksamhet och drift.

Grundkapitalet (Artikel 3)

NEFCOs grundkapital tillskjuts av de avtalsslutande parterna. Ökning av grundkapitalet sker genom beslut av Nordiska ministerrådet efter framställning från NEFCOs styrelse. Övriga frågor rörande grundkapitalet regleras i stadgarna.

NEFCOs huvudsäte (Artikel 4)

NEFCOs huvudsäte ska vara Nordiska investeringsbankens huvudsäte, d.v.s. i Helsingfors.

Stämningsförfarande m.m. (Artikel 5)
Enligt den nya Överenskommelsen kan talan väckas mot NEFCO vid behörig domstol i ett lands territorium där NEFCO har etablerat kontor, där NEFCO har utsett ombud för mottagande av stämning eller som NEFCO eljest uttryckligen godkänt. Talan kan emellertid väckas av avtalsslutande stat eller personer som företräder avtalsslutande stat eller vilkas krav härrör från avtalsslutande stat endast under förutsättning av NEFCO uttryckligen samtyckt till detta. Den nya Överenskommelsen fastställer att beslut av judiciell eller administrativ myndighet inte får verkställas beträffande NEFCOs egendom eller tillgångar förrän beslutet vunnit laga kraft.

NEFCOs egendom, tillgångar och offentlig kommunikation (Artikel 6-8)
För att i Överenskommelsen reglera rättsställningen vad gäller NEFCOs egendom och tillgångar, samt anpassa till praxis i andra internationella finansieringsinstitutioner, fastslås det i den nya Överenskommelsen att NEFCOs egendom och tillgångar skall vara undantagna från husrannsakan, rekvisition, konfiskation och expropriation, att NEFCO, dess egendom och tillgångar inte kan bli föremål för processuella säkerhetsåtgärder såsom kvarstad, samt att NEFCOs lokaler och arkiv samt de handlingar som tillhör eller innehas av NEFCO skall vara okränkbara. NEFCOs officiella kommunikation ges samma behandling av varje avtalsslutande stat som denna stat ger annan avtalsslutande stats officiella kommunikation. Reglerna motsvarar de regler som gäller för andra internationella finans-institutioner. Undantag från lokaliteternas okränkbarhet, som påkallas av upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, kommer att preciseras i värdlandsavtalet.

Skatter och avgifter (Artikel 9)
Utgångspunkten för dessa regler är att det land där NEFCO har sitt huvudsäte inte bör få särskilda skattemässiga fördelar av NEFCO. Av denna anledning, samt av skäl som kan hänföras till NEFCOs förstärkta rättsställning som fullvärdig internationell finansieringsinstitution, skall NEFCO, dess inkomster, tillgångar och egendom vara befriade från all beskattning med de preciseringar som nämns i Artikel 9. I preciserande syfte framförs det särskilt att NEFCO skall vara befriad från skatt på förvärv och överlåtelse av fastighet och värdepapper, när det är fråga om NEFCOs officiella bruk. Likaså skall NEFCO i sin finansieringsverksamhet liksom förhöjning av NEFCOs kapital vara befriade från alla skatter och avgifter av skattenatur.

När NEFCO eller fonder som har direkt anknytning till NEFCOs verksamhet och som direkt förvaltas av NEFCO gör upphandlingar eller utnyttjar tjänster som har ett betydande värde och som är nödvändiga för NEFCOs officiella verksamhet, och när priset för sådana upphandlingar eller tjänster inkluderar skatter eller tullar, skall den avtalsslutande stat som påfört skatterna eller tullarna vidta lämpliga åtgärder för att bevilja undantag från dessa eller

sörja för att de återbetalas, om de är möjliga att fastställa. Förfarandet härvid beskrivs närmare i värdlandsavtalet. Bestämmelserna innebär ett förtydligande av den generella skattefrihet, som är inskriven i den föregående Överenskommelsen.

Likaså behandlas frågan om NEFCOs pensionssystem i värdlandsavtalet i enlighet med beslut i MR-Finans den 10 november 1997. Bestämmelserna i Artikel 9 gäller dock inte skatter och avgifter som endast utgör betalning för tjänster som samhället tillhandahåller. Även detta överensstämmer med internationell praxis. Reglerna om skatter och avgifter gäller givetvis inte enbart i förhållande till värdlandet utan även till andra avtalsslutande stater på motsvarande sätt.

Den stat där NEFCO har sitt huvudsäte skall heller inte i förhållande till andra avtalsslutande stater ha någon ekonomisk fördel av att NEFCOs fast anställda personal betalar skatt till denna stat på sin lön från NEFCO. I den utsträckning den stat där NEFCO har sitt huvudsäte har en sådan ekonomisk fördel skall denna stat som kompensation ersätta NEFCO ekonomiskt genom återbetalning av skatteintäkter efter de regler som fastslås i värdlandsavtalet. Det återgäldade beloppet skall i NEFCOs räkenskaper framgå som eget bokfört belopp och bidra till det överskott som av NEFCO kan delas ut till de avtalsslutande staterna efter beslut av Ministerrådet.

Immunitet för personal (artikel 10)

En förstärkning av NEFCOs multilaterala status motiverar att frågan om immunitet för personalen också regleras i Överenskommelsen. Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, NEFCOs anställda samt av NEFCO utsedda experter oberoende av nationalitet beviljas immunitet mot rättsligt förfarande vad avser handlingar som utförts i tjänsten på NEFCOs vägnar. Immunitet skall emellertid inte gälla ifråga om civilrättsligt ansvar i händelse av skada som uppstår till följd av trafikolycka orsakad av nämnda personer. Immunitet införs således i enlighet med internationell praxis. Det hänvisas även till artikel 14 angående frågan om immunitet.

Invandringsrestriktioner och reselättnader (artikel 11)

En förstärkning av NEFCOs multilaterala status och anpassning till gällande praxis i andra internationella organisationer motiverar att befrielse från invandringsrestriktioner och beviljande av reselättnader regleras i Överenskommelsen. Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, NEFCOs anställda samt av NEFCO utsedda experter som utför officiella uppgifter på uppdrag av NEFCO skall vara befriade från invandringsrestriktioner (förutnämnda skall också gälla makar och beroende släktingar till nämnda personer) samt att de kan beviljas reselättnader i enlighet med internationell praxis inom institutioner med jämförbar verksamhet, då särskilt behov för detta föreligger.

Envar avtalsslutande stat avgör i varje enskilt fall efter ansökan från NEFCO om behov föreligger för beviljande av reselättnader.

Befrielsen från invandringsrestriktioner innebär att de berörda personerna beviljas uppehållstillstånd och/eller arbetstillstånd utan tillämpning av invandrings- eller flyktingskvoter eller arbetskraftpolitisk prövning. Befrielsen gäller dock inte visumkrav.

Penningmedel, valuta och betalningsrestriktioner (artikel 12-13)

Det har ansetts finnas behov för tydlig reglering i Överens-kommelsen av NEFCOs rättigheter vad gäller frågor relaterade till innehav, överföring och växling av penningmedel och valuta. I enlighet med den nya Överenskommelsen skall NEFCO ha rätt att ta emot och inneha penningmedel och all slags valuta, förfoga över konton i all slags valuta, att fritt överföra sina penningmedel och sin utländska valuta till och från en avtalsstat samt inom en avtalsstat och växla varje valuta i sin besittning till varje annan valuta.

NEFCO skall vidare undantas från betalningsrestriktioner och kreditpolitiska åtgärder som hindrar eller försvårar infriandet av NEFCOs förpliktelser, upplåning eller utlåning, i något avseende. "Upplåning eller utlåning" har tillförts i förtydligande syfte. Eventuella valuta- eller kreditrestriktioner i något av de avtalsslutande länderna skall således inte tillåtas hindra NEFCO att fullfölja träffade avtal.

Styrelsens rätt att häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt Överenskommelsen (artikel 14)

NEFCOs styrelse ska enligt den nya Överenskommelsen ges möjligheten att, i den utsträckning och på sådana villkor som den fastställer, häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt denna överenskommelse i de fall då sådan åtgärd enligt styrelsens åsikt skulle vara till NEFCOs bästa.

Avveckling (artikel 15)

Nordiska ministerrådet kan besluta att NEFCO skall avvecklas med tillämpning av den ordning som anges i NEFCOs stadgar. I stadgarna återfinns bland annat bestämmelser som tillförsäkrar att avveckling inte kan ske innan bolagets förpliktelser avvecklats.

Reglering av ikraftträdandet av den nya Överenskommelsen m.m. (artikel 16)

Den nya överenskommelsen skall ratificeras och föreligga på norska, finska, danska, isländska och svenska vilka alla äga lika giltighet. Överenskommelsen ska träda i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga avtalsslutande stater har deponerat sina ratifikationsinstrument hos det finska utrikesdepartementet, dock så att bestämmelserna i Artikel 9 kommer att tillämpas från den 1 januari 1998. Det finska utrikesdepartementet meddelar de övriga avtals-

slutande staterna om deponeringen av ratifikationsinstrumenten och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande. Överenskommelsen ska vara deponerad hos det finska utrikesdepartementet och bestyrkta avskrifter skall av det finska utrikesdepartementet tillställas var och en av de avtalsslutande staterna. Överenskommelsen den 2 mars 1990 om upprättandet av Nordiska miljöfinansieringsbolaget upphör att gälla från den tidpunkt denna överenskommelse träder i kraft. Finland utgör depositarieland på samma sätt som i den föregående Överenskommelsen, jämför även artikel 17.

Uppsägning av Överenskommelsen (artikel 17)
Varje avtalsslutande stat kan säga upp överenskommelsen genom att avge en förklaring härom till den finska regeringen, vilken genast underrättar övriga avtalsslutande stater, Nordiska ministerrådet och NEFCOs styrelse härom. Uppsägningen träder i kraft tidigast vid utgången av det räkenskapsår som följer närmast på det år uppsägningen ägde rum. Om Nordiska ministerrådet efter mottagandet av uppsägningen inte beslutar om att NEFCO skall avvecklas, skall det senast innan uppsägningen träder i kraft fastställas hur förhållandet mellan NEFCO och den utträdande staten skall avvecklas. Härvid skall säkerställas att den utträdande staten alltjämt ansvarar i samma mån som övriga parter för de av NEFCOs förpliktelser som förelåg vid ifrågavarande stats utträde.

ÖVERENSKOMMELSE
mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO)

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, vilka som ett led i det nordiska miljösamarbetet önskar främja investeringar av nordiskt miljöintresse i Östeuropa genom Nordiska Miljöfinansieringsbolaget som en gemensam internationell finansieringsinsititution jämställd med andra juridiska personer vilka bedriver jämförbar verksamhet i och utanför de nordiska länderna, har kommit överens om följande:

ARTIKEL 1
Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO), nedan kallat "bolaget", har till ändamål att främja investeringar av nordiskt miljöintresse i Östeuropa genom att finansiera företag i dessa länder.

Bolaget skall ha ställning som internationell juridisk person med full rättshandlingsförmåga och i synnerhet ha rätt att ingå överenskommelser, förvärva och avyttra fast och lös egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

ARTIKEL 2
Bolagets verksamhet skall bedrivas i överensstämmelse med dess stadgar som fastställs av Nordiska ministerrådet. Dessa stadgar kan ändras genom beslut av Nordiska ministerrådet på förslag av eller efter uttalande från bolagets styrelse. Nordiska rådet skall beredas tillfälle att yttra sig över förslag till stadgeändringar av principiell betydelse för bolagets ändamål, verksamhet och drift.

ARTIKEL 3
Bolagets grundkapital tillskjuts av de avtalsslutande staterna. Ökning av grundkapitalet sker genom beslut av Nordiska ministerrådet efter framställning från bolagets styrelse.

Grundkapitalets storlek, möjligheten till ökning av kapitalet och fördelning mellan de avtalsslutande staterna behandlas i bolagets stadgar.

ARTIKEL 4
Bolagets huvudsäte skall vara i Nordiska investeringsbankens huvudsäte.

ARTIKEL 5
Talan mot bolaget kan endast väckas vid behörig domstol i ett lands territorium där bolaget har etablerat kontor, där bolaget har utsett ombud för mottagande av stämning eller som bolaget eljest uttryckligen godkänt. Talan kan

emellertid väckas av avtalsslutande stat eller personer som före-träder avtalsslutande stat eller vilkas krav härrör från avtalsslutande stat endast under förutsättning att bolaget uttryckligen samtyckt till detta.

Beslut av judiciell eller administrativ myndighet får inte verkställas beträffande bolagets egendom eller tillgångar förrän beslutet vunnit laga kraft.

ARTIKEL 6

Bolagets egendom och tillgångar skall vara undantagna från husrannsakan, rekvisition, konfiskation och expropriation.

Bolaget, dess egendom och tillgångar kan inte bli föremål för processuella säkerhetsåtgärder såsom kvarstad.

ARTIKEL 7

Bolagets lokaliteter och arkiv samt de handlingar som tillhör eller innehas av bolaget skall vara okränkbara.

ARTIKEL 8

Bolagets officiella kommunikation skall ges samma behandling av varje avtalsslutande stat som denna stat ger annan avtalsslutande stats officiella kommunikation.

ARTIKEL 9

Bolaget, dess inkomster, tillgångar, och egendom skall vara befriade från all beskattning med de preciseringar som nämns i denna artikel.

Bolaget skall vara befriat från skatt på förvärv och överlåtelse av fastighet och värdepapper, när det är fråga om bolagets officiella bruk.

Bolaget skall i sin finansieringsverksamhet och vid förhöjning av bolagets kapital vara befriat från alla skatter och avgifter av skattenatur.

När bolaget eller fonder som har direkt anknytning till bolagets verksamhet och som direkt förvaltas av bolaget gör upphandlingar eller utnyttjar tjänster som har ett betydande värde och som är nödvändiga för bolagets officiella verksamhet, och när priset för sådana upphandlingar eller tjänster inkluderar skatter eller tullar, skall den avtalsslutande stat som påfört skatterna eller tullarna vidta lämpliga åtgärder för att bevilja undantag från dessa eller sörja för att de återbetalas, om de är möjliga att fastställa.

Bestämmelserna i denna artikel gäller inte skatter och avgifter som endast utgör betalning för tjänster som samhället tillhandahåller.

ARTIKEL 10

Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, bolagets anställda samt av bolaget utsedda experter skall oberoende av nationalitet beviljas immunitet mot rättsligt förfarande vad avser handlingar som utförts i tjänsten på bolagets vägnar. Bolaget kan dock häva sådan immunitet i enlighet med artikel 14.

Immunitet skall emellertid inte gälla i fråga om civilrättsligt ansvar i händelse av skada som uppstår till följd av trafikolycka orsakad av nämnda personer.

ARTIKEL 11

Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, bolagets anställda samt av bolaget utsedda experter som utför officiella uppgifter på uppdrag av bolaget

1) skall vara befriade från invandringsrestriktioner. Förutnämnda skall också gälla makar och beroende släktingar till nämnda personer.
2) kan beviljas reselättnader i enlighet med internationell praxis inom institutioner med jämförbar verksamhet, då särskilt behov för detta föreligger.

ARTIKEL 12

Bolaget kan ta emot och inneha penningmedel och all slags valuta samt förfoga över konton i all slags valuta; det kan även fritt överföra sina penningmedel och sin utländska valuta till och från en avtalsslutande stat samt inom en avtalsslutande stat och växla varje valuta i sin besittning till varje annan valuta.

ARTIKEL 13

Bolaget skall undantas från betalningsrestriktioner och kreditpolitiska åtgärder som hindrar eller försvårar infriandet av bolagets förpliktelser, upplåning eller utlåning i något avseende.

ARTIKEL 14

Privilegier och immunitet beviljas genom denna överenskommelse enbart för att bolaget skall kunna utföra sina uppgifter, och inte till annans nytta.

Bolagets styrelse kan, i den utsträckning och på sådana villkor som den fastställer, häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt denna överenskommelse i de fall då sådan åtgärd enligt styrelsens åsikt skulle vara till bolagets bästa.

ARTIKEL 15

Nordiska ministerrådet kan besluta att bolaget skall avvecklas med tillämpning av den ordning som anges i bolagets stadgar.

ARTIKEL 16

Denna överenskommelse skall ratificeras. Överenskommelsen träder i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga avtalsslutande stater har deponerat sina ratifikationsinstrument hos det finska utrikesministeret, dock så att bestämmelserna i artikel 9 tillämpas från den 1 januari 1998. Det finska utrikesministeriet meddelar de övriga avtalsslutande staterna om depo-neringen

av ratifikationsinstrumenten och om tidpunkten för överens-kommelsens ikraftträdande.

Överenskommelsen skall vara deponerad hos det finska utrikesministeriet och bestyrkta avskrifter skall av det finska utrikesministeriet tillställas var och en av de avtalsslutande staterna.

Överenskommelsen den 3 mars 1990 om upprättandet av Nordiska Miljöinvesteringsbolaget upphör att gälla från den tidpunkt denna överenskommelse träder ikraft.

ARTIKEL 17

Varje avtalsslutande stat kan säga upp överenskommelsen genom att avge en skriftligt förklaring härom till den finska regeringen, vilken genast underrättar övriga avtalsslutande stater, Nordiska ministerrådet och bolagets styrelse härom.

Uppsägningen träder i kraft tidigast vid utgången av det räkenskapsår som följer närmaste på det år uppsägningen ägde rum.

Om Nordiska ministerrådet efter mottagandet av uppsägningen inte beslutar om bolagets avveckling, skall det senast innan uppsägningen träder i kraft fastställa hur förhållandet mellan bolaget och den utträdande staten skall avvecklas. Härvid skall säkerställas att den utträdande staten alltjämt ansvarar i samma mån som övriga parter för de av bolagets förpliktelser som förelåg vid ifrågavarande stats utträde.

Till bekräftelse av detta har de fem avtalsslutande staternas befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i <> den <> 199<> i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, vilka samtliga texter har samma giltighet.

For Danmarks regering:

Suomen hallituksen puolesta:

Fyrir ríkisstjórn Íslands:

Närområdesutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (nordiska miljöutvecklingsfonden)

(Ministerrådsförslaget, se s. 888)

Till närområdesutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 182/när om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (nordiska miljöutvecklingsfonden)

Närområdesutskottets förslag
Med hänvisning till vad nedan anförs föreslår närområdesutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* fastställa ministerrådsförslaget om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska miljöutvecklingsfonden) enlighet med ministerrådsförslag B 182/när och med beaktande av de synpunkter som framförts av närområdesutskottet.

Ministerrådsförslaget i sammanfattning
1996 upprättades en nordisk facilitet för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet i anknytning till det Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO). Faciliteten etablerades på försöksbasis som en provordning för perioden 1996-1998.

Utgångspunkten för etableringen av den s.k. mjukgöringsfaciliteten var att det finns ett stort antal viktiga miljöåtgärder av nordiskt intresse i närområdet, som inte blir genomförda eller åtminstone inte realiseras inom önskvärd tidshorisont. En orsak till detta är resursbristen i de berörda närområdesländerna i Central- och Östeuropa.

Verksamheten kunde inledas snabbt och på eftersträvad nivå under försöksperioden. Vid ingången av år 1998 hade redan så gott som hela det disponibla beloppet blivit utnyttjat i och med att sammanlagt DKK 96 milj. hade anvisats för 17 projekt. Av dessa var 14 slutligt godkända och de resterande godkända i första behandling.

MR-M har på basen av en utvärdering av verksamheten behandlat frågan om en fortsättning av facilitetens verksamhet efter prövoperioden. Ministerrådet anser att utvärderingen visar att verksamheten under facilitetens prövofas motsvarat förväntningarna, att behovet för insatser av detta slag är oförminskat och att faciliteten kan förväntas spela en nyttig roll i framtiden, varför det är motiverat att fortsätta verksamheten efter försökstiden. Samtidigt har det dock även påpekats att verksamheten utövats under en så kort period att det är för tidigt att dra långt gående konklusioner och att frågan om en eventuell förhöjning av de årliga beloppsramarna bör skjutas på framtiden.

Ministerrådet konstaterar att trots betydande stöd från de nordiska länderna var för sig, samverkan i ett flertal internationella program och institutioner, samnordiskt genom ministerrådets närområdesinsatser och genom nordiska institutioner som NEFCO, NIB och NOPEF lämnar utvecklingen fortsatt mycket att önska. Det finns t.ex. ett stort antal projekt som inte kan finansieras genom marknadsmässiga krediter p.g.a. alltför svag återbetalningsförmåga. En samnordisk stödinsats , som kompletterar och utfyller andra insatser, kan påskynda viktiga miljöinsatser i närområdet.

Ministerrådet påpekar vidare att under de närmaste åren kommer olika former av stöd till de länder som ansökt om EU-medlemskap för att bistå dem i tillnärmningsprocessen, att vara av stor betydelse. Ur nordisk synpunkt är det härvidlag av vikt att tillräckliga resurser kanaliseras till närområdet.

Projekten skall liksom tidigare genomföras i Nordens närområde och leda till en reduktion av miljöbelastningen. Som Nordens närområde i detta sammanhang avses Östersjöns tillrinningsområde och nordvästra Ryssland. Särskild uppmärksamhet skall fästas vid projekt som medför en minskning av gränsöverskridande förorening och projekt som bidrar till genomförandet av Östersjö- och Barentsprogrammen. Fonden skall användas så att lokala, regionala, nationella och internationella (däribland nordiska) resurser kan mobiliseras i största möjliga utsträckning. Fonden bidrar därför med finansiering i projekt där andra finansiärer medverkar. En lokal medverkan i projektets finansiering förutsätts

Ministerrådet föreslår att fonden fortsätter fr.o.m. 1999 för en femårsperiod, t.o.m. utgången av 2003 samt att beloppsramen fasthålls för de första två verksamhetsåren 1999 och 2000 på oförändrad nivå, sammanlagt DKK 35 milj. per verksamhetsår;

För de efterföljande åren eftersträvas en successiv förhöjning av beloppsramen med sikte på att fonden skall förhöjas till en total ram om DKK 40-50 milj. per år. Frågan om finansiering av verksamheten bereds i förhållande till Nordiska Ministerrådets och de nordiska ländernas budgetprocesser för de respektive åren.

En mindre justering av riktlinjerna genomförs i den fortsatta verksamheten. Faciliteten föreslås vidare få ett nytt mera ändamålsenligt och beskrivan-

de namn. Det föreslås att använda benämningen: "Nordiska Miljöutvecklingsfonden".

Närområdesutskottet

Förbättringar av miljösituationen i länderna i Nordens närområden har de senare åren getts en mycket hög prioritet i den nordiska verksamheten. Närområdesutskottet kan konstatera att trots stora bi- och multilaterala investeringar under 90-talet är behovet av insatser fortfarande stort, särskilt i Nordvästra Ryssland. Bristen på resurser och önskan i länderna att satsa på ekonomisk utveckling i första hand leder till att miljöinvesteringar får låg prioritet.

Ett särskilt problem är det stora antalet projekt som inte kan finansieras genom marknadsmässiga krediter p.g.a. alltför svag återbetalningsförmåga. Närområdesutskottet instämmer i att det finns ett stort behov av att fortsätta med en samnordisk stödinsats, som kompletterar och utfyller andra insatser, och att stödinsatsen påskyndar viktiga miljöinsatser i närområdet. Det är dessutom viktigt att den också i framtiden leder till en ökad mobilisering av lokala resurser.

Utskottet vill vidare framhålla vikten av att faciliteten görs additionell till de biståndsinsatser som de nordiska länderna genomför i egen regi och att den medverkar till att icke-nordiska resurser, från t.ex. de internationella finansieringsinstituten och EU:s ordningar, i så hög utsträckning som möjligt kanaliseras till närområdesregionen.

Nordiska rådet tillstyrkte att faciliteten infördes på prov 1996 och har under hela försöksperioden varit positiv till det arbete som utförts. Utskottet instämmer med ministerrådet att facilitetens största mervärde ligger i möjligheten att använda flexibla och innovativa finansieringsinstrument, där insatserna kompletterar de nordiska ländernas bilaterala aktiviteter och EU:s Phare och Tacis ordningar. Vidare bör vad gäller kommande insatser beaktas att faciliteten kan spela en konstruktiv roll i de medlemsansökande närområdesländernas process för anpassning till EU.

Utskottet instämmer i konklusionen att prövoperioden utfallit väl och att verksamheten uppfyllt målsättningarna vid facilitetens etablering. De godkända projekten avser angelägna miljöproblem och har en god bredd. Merparten, 12 stycken, ligger i nordvästra Ryssland och utskottet delar ministerrådets synpunkt att detta är positivt och visar på att faciliteten kunnat spela en konstruktiv roll i att utveckla miljösamarbetet med den Ryska Federationen.

Utskottet noterar att det i utvärderingen förordas en förhöjning av beloppsramarna för faciliteten för att uppnå större "katalytisk" genomslagskraft i förhållande till de internationella finansieringsinstitutionerna. Utskottet finner att en sådan höjning vore önskvärd som en åtgärd att få ett bredare genomslag för faciliteten, men accepterar ministerrådets synpunkt att det med hänsyn till den korta prövoperioden kan vara rimligt att under den kommande två-årsperioden bibehålla nuvarande nivå på 35 MDKK per år

och att beloppsramen under den följande treårsperioden höjs till 40-50 MDKK per år.

Utskottet tillstyrker vidare den föreslagna justeringen av riktlinjerna för den fortsatta verksamheten samt kan helhjärtat instämma i att faciliteten bör ges ett nytt, mera ändamålsenligt och beskrivande namn än "mjukgöringsfaciliteten". Utskottet tillstyrker benämningen: "Nordiska Miljöutvecklingsfonden".

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

B 182/när

Ministerrådsförslag

om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska Miljöutvecklingsfonden)

Nordiska Ministerrådet (miljöministrarna) överlämnar härmed *Ministerrådsförslag om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjukfinansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska Miljöutvecklingsfonden)* inför Nordiska rådets 50:e session i Oslo.

Stockholm den 1 september 1998

Anna Lindh
(sign.)

Agneta Norén
(sign.)

Ministerrådsförslag om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska Miljöutvecklingsfonden)

Bakgrund

1994 tillsatte Nordiska ministerrådet (Ekonomi och Finans samt Miljö) en s.k. ad hoc arbetsgrupp som hade i uppgift att kartlägga användningen av resurser för miljöinsatser i Nordens närområden, att undersöka möjliga former för effektivare utnyttjande av resuserna och för utökat samarbete samt att överväga på vilket sett de internationella finansieringsinstitutionerna kan medverka i finansieringen och hur insatser från Nordens sida kan leda till ökat internationellt stöd till närområdesinsatserna.

I sin rapport "Miljøverninnsatser i Nordens nærområder" av mars 1995 föreslog arbetsgruppen bl.a. att de nordiska länderna skulle etablera en facilitet för att medverka till att samfinansieringspaket kan erbjudas på mjuka villkor vid genomförandet av angelägna miljöprojekt i närområdet.

MR-M beslöt den 20 oktober 1995 att upprätta en nordisk facilitet för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet i anknytning till det Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO). Faciliteten etablerades på försöksbasis som en provordning för perioden 1996-1998.

I uppföljningen av rapporten Miljøverninnsatser i Nordens nærområder etablerades vidare 1997 en särskild miljölåneordning (MIL) för Nordens närområden i anknytning till Nordiska Investeringsbanken.

Faciliteten under prövoperioden

Utgångspunkten för etableringen 1995 av den s.k. mjukgöringsfaciliteten var att det finns ett stort antal viktiga miljöåtgärder av nordiskt intresse i närområdet, som inte blir genomförda eller åtminstone inte realiseras inom önskvärd tidshorisont. En orsak till detta är resursbristen i de berörda närområdesländerna i Central- och Östeuropa. Även om nyckeln till en långsiktig lösning måste sökas inom länderna själva, spelar utländskt stöd och internationell finansiering en viktig katalytisk roll. Under de närmaste åren kommer olika former av stöd till de länder som ansökt om EU-medlemskap för att bistå dem i tillnärmningsprocessen, att vara av stor betydelse. Ur nordisk synpunkt är det härvidlag av vikt att tillräckliga resurser kanaliseras till det för de nordiska länderna av central betydelse varande närområdet.

Detta är också i enlighet med den Nordiska Miljöstrategin 1996-2000 där närområdesinsatserna ges hög prioritet.

De nordiska länderna ger var för sig betydande stöd till närområdesländerna. Dessutom samverkar länderna i ett flertal internationella program och institutioner. Också på samnordiskt plan görs betydande satsningar genom ministerrådets närområdesinsatser och genom nordiska institutioner som

NEFCO, NIB och NOPEF. Allt detta till trots lämnar utvecklingen fortsatt mycket att önska. Det finns t.ex. ett stort antal projekt som inte kan finansieras genom marknadsmässiga krediter p.g.a. alltför svag återbetalningsförmåga. En samnordisk stödinsats , som kompletterar och utfyller andra insatser, kan påskynda viktiga miljöinsatser i närområdet.

Faciliteten är additionell till de biståndsinsatser som de nordiska länderna genomför i egen regi. Den innebär en vidareutveckling av de samnordiska insatserna och manifesterar de nordiska ländernas konsekventa, mångsidiga och djupgående stöd för miljöförbättrande åtgärder i Nordens närområde. Samtidigt är ett viktigt mål att medverka till att icke-nordiska resurser, från t.ex. de internationella finansieringsinstituten och EU:s ordningar, i så hög utsträckning som möjligt kanaliseras till närområdesregionen. Också en ökad mobilisering av lokala resurser är i detta sammanhang av betydelse.

Faciliteten etablerades som en provordning för perioden 1996-1998. Den operativa verksamheten kunde inledas våren 1996 efter det att MR-M i februari sagda år fastställde riktlinjerna för faciliteten. Dessa riktlinjer utgår från ovan beskrivna överordnade målsättningar och ger närmare direktiv för beviljande av medel ur faciliteten:

- Det konstateras att medel ur faciliteten skall anvisas som stöd till specifika miljöprojekt i närområdet varmed avses Östersjöns tillrinningsområde och den ryska delen av Barentsregionen, för att uppnå positiva miljöeffekter genom att stärka lönsamhetsförutsättningar för angelägna miljöprojekt, möjliggöra större risktagning vid finansieringen, tidigarelägga projektens genomförande eller få fram additionella miljöinvesteringar. Prioritet ges projekt som leder till en minskning av gränsöverskridande förorening och projekt som bidrar till genomförandet av Östersjö- och Barentsprogrammen. Miljöeffekterna skall utvärderas för varje projekt ;
- Insatserna kan ske i olika former som kontantsubsidier, driftsstöd eller ränte-och amorteringsstöd;
- För att understryka den katalytiska effekten skall lokala och internationella resurser mobiliseras i största möjliga utsträckning varför faciliteten bidrar med finansiering i projekt där andra finansiärer medverkar. En lokal medverkan i projektets finansiering förutsätts och facilitetens andel i finansieringen skall inte överstiga en tredjedel av projektkostnaden;
- De tekniska lösningarna bör bygga på bästa möjliga teknologi, dock med hänsyn taget till de ekonomiska förutsättningarna och lokala förhållanden;

  Upphandling kan ske i internationell anbudskonkurrens då faciliteten samfinansierar med t.ex. de internationella utvecklingsbankerna, annars tillämpas i huvudsak nordisk anbudskonkurrens om inte omständigheterna i det enskilda fallet påkallar en annan lösning.

Resurser och förvaltning under prövoperioden

Faciliteten etablerades som en särskild fond vilken erhåller sina medel dels direkt av de nordiska länderna och dels ur ministerrådets budget. En sammanställning över resurstilldelningen under prövoperioden 1996-98 återfinns i bifogade tabell (**Bilaga 1**).

Besluten om tilldelning har fattats årligen och har följt den plan som ministerrådet uppställt.

Sammanlagt har under den treåriga försöksperioden DKK 100 milj. anslagits för faciliteten.

Förvaltningen av faciliteten gavs i uppdrag till NEFCO, vilket förväntades ge samordningsfördelar genom att kunna utnyttja den kompetens för finansiering av miljöprojekt som byggts upp i NEFCO, i synnerhet som verksamhetsregionen sammanfaller med NEFCO:s. Faciliteten är administrativt och räkenskapsmässigt en extern fond för vilken NEFCO är redovisningsskyldig gentemot ministerrådet. Revision och granskning sker genom samma procedurer som för NEFCO:s ordinarie verksamhet, under överinseende av den av ministerrådet och Nordiska rådet utsedda kontrollkommittén. Därutöver ger NEFCO fortlöpande avrapporte-ring om verksamheten till ÄK-M och MR-M.

Beslut om medverkan från faciliteten fattas av NEFCO:s styrelse. Beredning och verkställighet handhas av NEFCO:s personal. Också Nordiska Investeringsbanken deltar i beredningen genom att dess representanter ingår i den investeringskommitté som behandlar alla ärenden innan de föredras för NEFCO:s styrelse

I riktlinjerna anges att NEFCO har rätt att få ersättning för sina kostnader för förvaltningen ur likviditetsavkastningen, d.v.s. den ränteintäkt som fondsmedlen genererar i avvaktan på utbetalning till projektändamål. För det första hela verksamhetsåret 1997 var denna ersättning DKK 0,6 milj. medan ränteintäkten var DKK 0,8 milj. I förhållande till hela facilitetens kapital utgjorde förvaltningskostnaden detta år således 0,6 %.

Vissa projektanknutna externa kostnader för t.ex. juridiska eller tekniska rådgivare har ersatts ur fondsmedlen som en del av respektive projekt.

Verksamheten under prövoperioden

Verksamheten har kunnat inledas snabbt och på eftersträvad nivå under försöksperioden. Vid ingången av år 1998 hade redan så gott som hela det disponibla beloppet blivit unyttjat i och med att sammanlagt DKK 96 milj. hade anvisats för 17 projekt. Av dessa var 14 slutligt godkända och de resterande godkända i första behandling

De hittills godkända projekten är:

DKK 2,6 milj. för ett vattenvårdsprojekt i Cesis i Lettland för att möjliggöra en för konsumenterna mjukare övergång till ett självbärande tariffsystem.

DKK 8 milj. för ett projekt i två etapper för energieffektivisering (och återinvestering i ytterligare miljöinsatser av inbesparingen från den förbättrade energihushållningen) i järnkombinatet i Kostamus i Karelen.

DKK 10 milj. för ett projekt som i internationellt samarbete syftar till att på ett säkert sätt tömma kärnbränsleförrådet på fartyget Lepse i Murmansk.

DKK 16 milj. för ett energibesparingsprogram i Ryssland inbegripande sex projekt för energimätning i fjärrvärmesystemet i Snezhnogorsk (Murmansk län), energisanering av en barnträdgård i Kirovsk (Murmansk län), etablering av ett s.k. ESCO (Energy Savings Company) i Archangelsk som ett exempel på en modell för finansiering av energibesparande åtgärder, installation av en flispanna i Priozersk (Leningads län), takreparation av ett bostadshus i Kaliningrad och installation av energisparande belysning i en kontorsfastighet i Kaliningrad.

DKK 12,8 milj. för energibesparing och utveckling av bärkraftig skogsvård i pappers- och cellulosafabriken i Svetogorsk i Leningrad oblast.

DKK 13,9 milj. för vattenrening i St Petersburg inom ramen för EBRD:s Water Sector Development Programme.

DKK 10 milj. för upprättande av en finansieringsordning för renare teknologi i Nordvästryssland och DKK 5 milj.för motsvarande projekt i Baltikum. I anslutning till de dessa ordningar har Norge därtill etablerat en särskild fond för renare teknologi projekt om NOK 2 milj. vilken administreras av NEFCO jämsides med de egna projekten.

DKK 3,6 milj.för ett projekt för återvinning av produktionsrester i en mineralullsfabrik i Litauen.

DKK 6,95 milj. för åtgärder i syfte att i minska utsläppen till Östersjön från jordbruk i Polen, i anknytning till ett Världsbankslån.

DKK 3,15 för förbättringar i vattenreningsverket i Murmansk.

DKK 4 milj. för ett projekt som bygger vidare på de jordbrukavrinningsprojekt som de nordiska länderna genomfört i bl.a. Lettland i syfte att reducera utsläppen till Östersjön.

Av projekten ligger merparten, 12 stycken, i nordvästra Ryssland vilket bör ses som positivt och visar på att faciliteten kunnat spela en konstruktiv roll i att utveckla miljösamarbetet med den Ryska Federationen.

Evaluering av provordningen

På uppdrag av MR-M har en oberoende utvärderare företagit en evaluering av verksamheten under prövoperioden. Uppdraget utfördes av Håkan Emsgård. En rapport över utvärderingen presenterades i februari 1998.

Det konstateras redan i uppdragsbeskrivningen, liksom i evalueringsrapporten, att verksamheten utövats under en så kort tid att det inte ännu funnits erfarenheter av de slutliga resultaten av projekten. Man har ändå funnit det möjligt att på basen av de projektbeslut som gjorts och underlagsmaterialet

för dessa, vilka beskriver de förväntade effekterna, företa en utvärdering av försöksperioden för att få underlag för ett beslut om en eventuell fortsättning.

Utvärderingens sammanfattande konklusion är att prövoperioden utfallit väl och att verksamheten uppfyllt målsättningarna vid facilitetens etablering. Kopplingen till NEFCO anses ha gjort det möjligt att utnyttja den finansiella kompetensen i den nordiska finansgruppen på ett fruktbart sätt, vilket bidragit till att man kunnat utveckla kreativa finansieringslösningar anpassade till behoven i de individuella projekten.

Utvärderingen framhåller också att facilitetens största mervärde ligger just i möjligheten att använda flexibla och innovativa finansieringsinstrument, där insatserna kompletterar de nordiska ländernas bilaterala aktiviteter. Det framhålls att överlappning med de bilaterala programmen bör undvikas och att faciliteten t.ex. därför bör erbjuda finansiering i form av rena gåvor endast i sådana fall där man på annat sätt är komplementär. Istället bör t.ex. möjligheterna att finansiera tilläggsinvesteringar för att införliva miljökomponenter i projekt klart bekräftas.

Utvärderingen betonar vikten av katalytiska insatser för att mobilisera andra resurser till miljöinsatser. Särskilt framhålls EU:s Phare och Tacis ordningar, och konstateras därvid att faciliteten kan spela en konstruktiv roll i de medlemsansökande närområdesländernas anpassningsprocess till EU. För att uppnå större katalytisk genomslagskraft i förhållande till de internationella finansieringsinstitutionerna förordar utvärderingen en förhöjning av beloppsramarna för faciliteten. En klarare definition av begreppet "katalytisk effekt" efterlyses.

Utvärderingen framhåller också betydelsen av att följa upp projekt som bygger på en förväntad demonstrationseffekt för att konstatera om dylika effekter verkligen uppnåtts. Åberopande av ett projekts "synlighet" bör enligt utvärderingen inte godtas som kriterium för insatser.

NEFCO:s styrelse har kommenterat utvärderingen och konstaterat att man i stort sett är enig med konklusionerna i utvärderingen, men framhåller att katalytisk effekt kan uppnås på flera olika sätt där också uppbringande av lokala resurser är ett viktigt mål. Starkare katalytisk effekt kan uppnås genom en koncentration på färre men större insatser. NEFCO:s egna erfarenheter av prövoperioden är positiva och NEFCO har beredskap att fortsätta verksamheten

Ministerrådsförslag

MR-M har på basen av utvärderingen behandlat frågan om en fortsättning av facilitetens verksamhet efter prövoperioden. Ministerrådet anser att utvärderingen visar att verksamheten under facilitetens prövofas motsvarat förväntningarna, att behovet för insatser av detta slag är oförminskat och att faciliteten kan förväntas spela en nyttig roll i framtiden, varför det är motiverat att fortsätta verksamheten efter försökstiden.

Samtidigt har det dock även påpekats att verksamheten utövats under en så kort period att det är för tidigt att dra långt gående konklusioner och att frågan om en eventuell förhöjning av de årliga beloppsramarna bör skjutas på framtiden.

Vid MR-M:s möte i Göteborg iden 27.2.1998 fattade ministrarna ett principbeslut, med förbehåll för relevanta budgetbeslut, om fortsättande av verksamheten. ÄK-M fick i uppdrag att förbereda ett ministerrådsförslag om fortsättande av verksamheten för behandling på Nordiska Rådets session i november 1998.

Utgående från detta framlägger Nordiska Ministerrådet (Miljöministrarna) ett förslag om fortsättande av verksamheten den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet.

Samtidigt finner MR-M det ändamålsenligt att föreslå att faciliteten framöver får ett nytt mera ändamålsenligt och beskrivande namn. Det föreslås därför att framöver använda benämningen "Nordiska Miljöutvecklingsfonden".

Huvudkomponenterna i förslaget är att:

- fonden fortsätter fr.o.m. 1999 för en femårsperiod, t.o.m. utgången av 2003;
- beloppsramen fasthålls för de första två verksamhetsåren 1999 och 2000 på oförändrad nivå, sammanlagt DKK 35 milj. per verksamhetsår;
- för de efterföljande åren eftersträvar en successiv förhöjning av beloppsramen med sikte på att fonden skall förhöjas till en total ram om DKK 40-50 milj. per år, såsom det framgår av beslutet om upprättande av försöksordningen från 1995;
- frågan om finansiering av verksamheten bereds i förhållande till Nordiska Ministerrådets och de nordiska ländernas budgetprocesser för de respektive åren.

Som ett led i detta är det även befogat att, utgående från rekommendationerna i utvärderingen och på basen av vunna erfarenheter, företa en uppdatering av riktlinjerna. Ministerrådet finner dock härvid, att de ursprungliga riktlinjerna i huvudsak har fungerat bra och att det därför inte föreligger behov att genomföra någon genomgripande förändring, utan att det endast är mindre preciseringar och korrigeringar som är påkallade.

Ett förslag till nya riktlinjer bifogas (**Bilaga 2**), där ändringarna är utmärkta. De viktigaste punkterna är att:

- Man använder uttrycket "stöd" istället för "gåvobidrag" med hänvisning till att det i första hand är fråga om verksamhet som avviker från en konventionell gåvofinansieringsordning;
- Det för klarhets skull explicit konstateras att man som en del av projektkostnaderna kan täcka nödvändiga insatser av teknisk och juridisk expertis;

- Principen om icke-överlappning med de nationella biståndsordningarna betonas klarare;
- Möjligheterna att arbeta med innovativa finansieringsinstrument framhävs;
- Det ges möjlighet att från fall till fall avvika från regeln om en maximiinsats på en tredjedel, dock med fasthållande av huvudprincipen att insatsen alltid skall vara möjligast liten för att åstadkomma önskade effekter;
- Det införs en precisering av kostnadstäckningsmekanismen så att NEFCO, för det fall att likviditetsavkastningen inte förslår till att täcka självkostnads-ersättningen, kan få kostnaderna täckta ur fondsmedlen. Detta anses inte medföra olägenheter i och med att NEFCO är en samnordisk institution som bedriver verksamheten utan vinstsyfte;
- En hänvisning till eftersträvade samfinansieringsupplägg intas som ett förtydligande exempel. Däremot föreslås inte någon ny definition av begreppet "katalytisk effekt", eftersom det anses att erforderlig klarhet kan nås redan inom ramen för den existerande formuleringen.

Det är ministerrådets uppfattning att riktlinjerna med dessa preciseringar danar en god bas för den fortsatta verksamheten.

Bilagor:

1. Resurstilldelningen under prövoperioden
2. Förslag till reviderade riktlinjer

BILAGA 1

NEFCO – MJUKGÖRINGSFACILITETEN

Resurstilldelningen under prövoperioden

	1996 Andel	1997 Andel	1998 Andel
DANMARK	6 000 000,00	6 250 000,00	6 200 000,00
FINLAND	4 150 000,00	4 050 000,00	4 400 000,00
ISLAND	275 000,00	275 000,00	250 000,00
NORGE	4 875 000,00	5 525 000,00	5 425 000,00
SVERIGE	9 700 000,00	8 900 000,00	8 725 000,00
NMR	5 000 000,00	10 000 000,00	10 000 000,00
SUMMA	30 000 000,00	35 000 000,00	35 000 000,00
KUMULATIVT	30 000 000,00	65 000 000,00	100 000 000,00

BILAGA 2

Förslag den 24 augusti 1998

Riktlinjer för Nordiska Miljöutvecklingsfonden.
Nordiska ministerrådet, miljöministrarna fastställer följande **reviderade** riktlinjer att gälla för den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet, **hädanefter kallad Nordiska Miljöutvecklingsfonden** (nedan **"NMF" eller"fonden"**). Riktlinjerna grundar sig på ministerrådsbeslutet av den 20 oktober 1995 om upprättande av faciliteten **och av den <> <> 1998 om fortsättande av verksamheten efter prövoperiodens utgång under perioden 1999-2003**.

1. BAKGRUND

I sin rapport "Miljøverninnsatser i Nordens nærområder" av mars 1995 föreslog den nordiska s.k. ad hoc arbetsgruppen, att de nordiska länderna skulle etablera en facilitet för att medverka till att samfinansieringspaket kan erbjudas på mjuka villkor vid genomförandet av angelägna miljöprojekt i närområdet.

Arbetsgruppen, som tillsatts av Nordiska ministerrådet (Ekonomi och Finans samt Miljö), hade i uppgift att kartlägga användningen av resurser för miljöinsatser i Nordens närområden, att undersöka möjliga former för effektivare utnyttjande av resuserna och för utökat samarbete samt att överväga på vilket sett de internationella finansieringsinstitutionerna kan medverka i finansieringen och hur insatser från Nordens sida kan leda till ökat internationellt stöd till närområdesinsatserna.

Faciliteten etablerades på försöksbasis **för perioden 1996-1998.**

Efter en utvärdering av verksamheten under prövoperioden har MR-M beslutat att fortsätta verksamheten och därvid ändra riktlinjerna enligt följande:

2. FONDEN

NMF utgör en särskild fond till vilken de nordiska länderna tillskjuter medel dels ur nationella källor och dels ur Nordiska ministerrådets budget, enligt vad som därom separat besluts **för varje år**.

3. FONDENS FÖREMÅL OCH BEVILLNINGSKRITERIER

3.1. Medel ur **fonden** anvisas som **stöd** till specifika miljöprojekt i Nordens närområde (i detta sammanhang Östersjöns tillrinningsområde och nord-västra Ryssland). Syftet är att uppnå positiva miljöeffekter genom att **(...)** stärka lönsamhetsförutsättningar för angelägna miljöprojekt, möjliggöra större

risktagning vid finansieringen, tidigarelägga projektens genomförande eller få fram additionella miljöinvesteringar.Stödet skall utgöra ett komplement till bilaterala insatser.

3.2. Medlen kan anvisas som

- kontantsubsidier för att täcka kostnader för anskaffning av varor och tjänster, **inklusive kostnader för erforderlig extern projektberedning,** till projektet **under förutsättning av att motsvarande stöd inte kan anvisas ur bilaterala medel eller på annat sätt,** eller för att täcka driftskostnader (i början av ett projekt);
- ränte- eller amorteringssubsidier för att minska skuldbetjäningskostnaden för krediter, dock så att man därvid inte bryter mot internationellt överenskomna regler för exportkrediter; och
- **annan typ av stödfinansiering.**

3.3. Finansieringsmetod och insatsstorlek avgörs separat i varje enskilt fall, på sådant sätt som är bäst ägnat för att uppnå **fondens** syften.

3.4. Vid bevillningen skall ytterligare följande kriterier gälla:

3.4.1. Projekten bör genomföras i Nordens närområde och leda till en reduktion av miljöbelastningen. Som Nordens närområde i detta sammanhang avses Östersjöns tillrinningsområde och nordvästra Ryssland. Särskild uppmärksamhet skall fästas vid projekt som medför en minskning av gränsöverskridande förorening och projekt som bidrar till genomförandet av Östersjö- och Barentsprogrammen;

3.4.2. En bedömning av projektens miljöeffekter skall ingå som ett led i såväl projektberedningen som efterföljande faser;

3.4.3. En katalytisk effekt av användningen av **fonden** skall eftersträvas så att lokala, **regionala, nationella** och internationella **(däribland nordiska)** resurser kan mobiliseras i största möjliga utsträckning. **Fonden** bidrar därför med finansiering i projekt där andra finansiärer medverkar.

3.4.4. En lokal medverkan i projektets finansiering förutsätts. NEFCO:s styrelse beslutar om hur stort bidraget från **fonden** är i varje enskilt fall, men **fondens** andel i finansieringen kan **i regel** inte överstiga en tredjedel av projektkostnaden. Som allmän riktlinje gäller att **stödet** skall vara så litet som möjligt för att få till stånd projektet;

3.4.5. De tekniska lösningarna bör bygga på bästa tillgängliga teknologi, dock med hänsyn till de ekonomiska förutsättningarna och anpassat till de lo-

kala förhållandena. I beslutsunderlaget bör ingå en värdering av teknologival, varvid NEFCO i nödig utsträckning bör inhämta utomstående sakkunnigutlåtanden;

3.4.6. Upphandlingen av utrustning och tjänster, som finansieras genom **fonden**, kan ske genom internationell anbudskonkurrens i de fall där detta är betingat av samfinansiering med internationella finansieringsinstitutioner, varvid respektive institutions upphandlingsregler tillämpas. Annars skall upphandling i regel ske genom nordisk anbudskonkurrens, om inte detta är oändamålsenligt med hänsyn till vilken projektkomponent **fonden** finansierar, **fondens** finansieringsandel och den övriga finansieringen.

4. FÖRVALTNING OCH BESLUTSPROCESS

4.1. Nordiska Miljöfinansieringsbolaget NEFCO ges i uppdrag att förvalta **fonden**. Detta innebär att NEFCO, som en extern fond, disponerar över **fondens** kapital och likviditetsavkastning (d.v.s. avkastningen på medlen under den tid de inte utbetalats för projektaktiviteter). NEFCO skall vid förvaltningen av **fondens** medel iaktta samma omsorg som vid förvaltningen av sina egna kapitalresurser. Medlen i **fonden** skall placeras på betryggande sätt fram till att de tas i anspråk för projektaktiviteter.

4.2. Bidragen till **fonden** utbetalas årligen (under förutsättning av relevanta bevillningsbeslut) efter anmodan av NEFCO:s styrelse.

4.3. NEFCO äger rätt att ur likviditetsavkastningen, **och därest denna inte förslår ur fonden,** täcka de kostnader (inklusive personalkostnader) som uppstår i anledning av NEFCO:s förvaltning av **fonden**. NEFCO skall framlägga en separat redovisning över dessa kostnader. Överskjutande avkastning kan brukas som en del av **fondens** kapital, eller efter behov utnyttjas för kostnadstäckning under senare år.

4.4. Beslut om disponering av **fonden** fattas av NEFCO:s styrelse på föredragning av NEFCO:s direktör. Innan ett sådant ärende föredras skall direktören inhämta utlåtande av en för ändamålet tillsatt investeringskommitté (kreditkommitté) bestående av representanter för NEFCO och NIB. Investeringskommittén utses av NEFCO:s styrelse, som också äger fastställa nödvändiga direktiv för kommitténs arbete.

4.5. NEFCO skall i övrigt i saksbehandlingen iaktta samma omsorg och, i tillämplig utsträckning, samma rutiner som i sin egen verksamhet (i enlighet med "NEFCO- Riktlinjer för verksamheten" av den 1.6.1995).

4.6. NEFCO skall årligen avlämna en rapport till Nordiska ministerrådet över verksamheten under **fonden**. Därutöver skall NEFCO på begäran tillställa EK-M ytterligare information om **fonden** och dess utnyttjande.

Europaudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag B 183/euro om ny overenskomst for Nordisk Udviklingsfond (NDF)

(Minsterrådsforslag, se separat dokument)

Nordisk Ministerråd oversendte den 7. september 1998 ministerrådsforslag om ny overenskomt for Nordisk Udviklingsfond. Forslaget blev henvist til Europaudvalget. Forslaget blev behandlet af Europaudvalgets formandskab i skriftlig procedure.

1. Forslagets indhold

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) har foreslået, at formalisere og forstærke Nordisk Udviklingsfonds multilaterale status og stilling som prioriteret långiver til fremme af økonomisk og social udvikling i u-lande, ved at tydeliggøre reglerne for relationerne mellem NDF og værtslandet Finland angående toldfrihed, skattesystem, indirekte skatter, pensionssystem og immunitet for NDF's personale.

NDF's nye overenskomst afspejler de ændringer, som samtidig sker i Nordisk Investeringsbanks og NEFCO's vedtægter, således at de 3 nordiske institutioner, som er samlokaliseret i Helsingfors får samme retsstilling.

Nordisk Ministerråd har derfor udarbejdet en ny overenskomst, som erstatter overenskomst af 3. november 1988 om etablering af Nordisk Udviklingsfond.

2. Udvalgets behandling

Europaudvalget mener, at NDF må gives de bedst mulige vilkår for fortsat at være den yderst velfungerende og effektive organisation og kan tilslutte sig indholdet i den nye overenskomst.

På baggrund af dette foreslår Europaudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at vedtage den nye overenskomst om NDF.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

MINISTERRÅDSFÖRSLAG

rörande

Ny överenskommelse mellan de nordiska länderna om Nordiska utvecklingsfonden

Bilagor:

Annex 1: Ny överenskommelse om Den Nordiska utvecklingsfonden

Annex 2: Ursprungliga överenskommelsen om upprättandet av Den Nordiska utvecklingsfonden (3 nov. 1988)

1. Bakgrund

Nordiska utvecklingsfonden (NDF) upprättades 1989 som ett led i samarbetet på biståndsområdet mellan de fem nordiska länderna. Medlemsländerna utser medlemmarna i NDFs styrelse och kontrollkommitté. NDF har som ändamål att främja ekonomisk och social utveckling i u-länder genom att delta i finansiering på koncessionella villkor av projekt av nordiskt intresse.

NDFs verksamhet har alltsedan upprättandet varit av internationell karaktär. Verksamheten bedrivs uteslutande i länder utanför Norden.

NDFs fondkapital uppgår till SDR (Special Drawing Rights) 515 miljoner (motsvarar USD 700 miljoner), som finansieras via de nordiska ländernas biståndsbudgetar. NDF beviljar mycket långfristiga krediter på mjuka villkor till fattiga utvecklingsländer. Utlåningstiden är 40 år, inklusive 10 års amorteringsfrihet. Krediterna är räntefria, endast en administrationsavgift på 0,75% på utestående belopp samt en reserveringsprovision på 0,5% per år på belopp som inte har utnyttjats inom ett år efter det att kreditavtalet trätt ikraft tas ut.

Krediterna beviljas till högt prioriterade projekt som främjar ekonomisk och social utveckling i u-länder. Principerna för de nordiska ländernas biståndsverksamhet, särskilt fattigdomsbekämpningen, är styrande för NDFs utlåningsstrategi. NDF kan också bevilja villkorslån till privatsektorprojekt i utvecklingsländerna. För alla typer av projekt gäller att dessa skall vara av nordiskt intresse.

NDF beviljar krediter endast i samfinansiering med andra finansiärer – främst andra multilaterala finansieringsinstitutioner som Världsbanksgruppen, de stora regionala utvecklingsbankerna och Nordiska investeringsbanken, NIB. Samfinansiering sker också med de nordiska bilaterala utvecklingsorganisationerna.

NDFs internationella verksamhet och det risktagandet som följer därmed har tydliggjort behovet av att formalisera och stärka NDFs multilaterala status och ställning som prioriterad långivare. Nordiska ministerrådet, Samar-

betsministrarna, har i detta syfte utarbetat en ny överenskommelse mellan de nordiska länderna om NDF som härmed bifogas (Annex 1).

Under MR-Finansmötet i Helsingfors den 10 november 1997 fattade finansministrarna beslut om en förstärkning av NIBs multilaterala status genom en förtydligad reglering av framfört allt relationen mellan NIB och värdlandet Finland vad gäller bl.a. skattesystem, indirekta skatter, pensionssystem samt immunitet för NIBs personal i tjänsten. MR-Finans beslutade även att ÄK-Finans informerar nordiska samarbetskommittén och ÄK-Miljö om förslag till ändring av överenskommelsen om upprättandet av NIB så att motsvarande ändringar kan göras parallellt vad gäller NDF och NEFCO.

MR-Finans godkände den 23 juni 1998 en ny överenskommelse om NIB som ligger till grund för det bifogade förslaget till ny överenskommelse om NDF. Förslaget överensstämmer i stort med NIBs nya överenskommelse med undantag för konsekvensändringar. Utgångspunkten för beredningen har varit att genom den nya överenskommelsen fortsättningsvis ge NDF lika villkor som NIB.

Ett värdlandsavtal utarbetas dessutom mellan NIB och den finska staten. Värdlandsavtalet är kopplat till den nya överenskommelsen om NIB och väntas vara slutförhandlat inom kort.

Förslaget om ny överenskommelse innehåller såväl reviderade som helt nya artiklar varför det kan anses mera korrekt att beskriva förslaget som en ny överenskommelse än en reviderad överenskommelse.

Nedan följer kommentarer till artiklarna i den nya överenskommelsen om NDF. Det bör uppmärksammas att kommentarerna endast hänför sig till den nya överenskommelsen. Förslaget innehåller inga ändringar av NDFs stadgar. Stadgarna kommer eventuellt att påverkas av den nya överenskommelsen i form av konsekvensändringar. Dessa ändringar kommer att beredas så snart som möjligt efter att den nya överenskommelsen har godkänts och framläggas för Ministerrådet för ställningstagande.

Den bifogade nya överenskommelsen om Nordiska utvecklingsfonden (Annex 1) ersätter överenskommelsen från den 3 november 1988 om upprättandet av Nordiska utvecklingsfonden (Annex 2).

2. Utformningen av den nya Överenskommelsen

Syftet med den nya överenskommelsen är att tydliggöra och stärka NDFs rättsställning som internationell finansieringsinstitution, bl.a. vad gäller frågan om immunitet, befrielse från betalning av tull och indirekta skatter samt reselättnader. I detta syfte har artiklar reviderats och nya artiklar har tillfogats överenskommelsen. Avsikten har varit att ge NDF bättre grundförutsättningar för att verka som internationell finansieringsinstitution i länder utanför Norden och med samma multilaterala status som andra jämförbara internationella aktörer med vilka NDF samarbetar. NDFs rättsliga ställning såväl utåt i förhållande till samarbetsparter som i förhållande till de nordiska län-

dernas myndigheter och till den nationella lagstiftningen regleras i den nya överenskommelsen. Den nya överenskommelsen om NDF bereds även av NR. Samma procedur ska normalt följas vid eventuella framtida ändringar i överenskommelsen.

I enlighet med beslut i MR-Finans om NIBs rättsställning av den 10 november 1997 skall NIB och den finska staten gemensamt komma överens om vilka alternativ som bör väljas vad gäller pensionssystem, arbetslöshetsförsäkring och socialt trygghetssystem samt om procedurregler för skatterestitutionen. Motsvarande skall gälla för NDF och dessa frågor skall regleras i ett separat värdlandsavtal mellan NDF och Finland som i detalj reglerar förhållandet mellan NDF och den finska staten i enlighet med MR-Finans beslut. Övriga nordiska länderna skall informeras om och få möjlighet att framföra synpunkter på avtalets innehåll.

3. Kommentarer till den nya överenskommelsen

Nya Överenskommelsen (Preamble)

Den nya överenskommelsen syftar framför allt till att förstärka och formalisera NDFs status som multilateral finansieringsinstitution. Den nya överenskommelsen ger således NDF en likvärdig ställning med andra institutioner som bedriver verksamhet som kan jämföras med den som NDF bedriver, samt betonar NDFs roll i utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Ändamål och internationell status (Artikel 1)

NDFs uppgift ska vara att främja ekonomisk och social utveckling i utvecklingsländer genom att deltaga i finansiering på koncessionella villkor av projekt av nordiskt intresse.

NDFs internationella verksamhet motiverar en förstärkning av NDFs multilaterala status och rättsställning. NDF bör således ha ställning som internationell juridisk person med full rättshandlingsförmåga och med rätt att ingå överenskommelser, förvärva och avyttra fast och lös egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Verksamhet (Artikel 2)

NDFs verksamhet skall bedrivas i överensstämmelse med dess stadgar, som fastställs av Nordiska ministerrådet. Ändringar i NDFs stadgar fastställs genom beslut i Nordiska ministerrådet på förslag av eller efter uttalande från NDFs styrelse.

Grundkapitalet (Artikel 3)

NDFs grundkapital tillskjuts av de avtalsslutande parterna. Ökning av grundkapitalet sker genom beslut av Nordiska ministerrådet efter framställning från NDFs styrelse. Övriga frågor rörande grundkapitalet regleras i stadgarna.

NDFs huvudsäte (Artikel 4)
NDFs huvudsäte ska vara Nordiska investeringsbankens huvudsäte, d.v.s. i Helsingfors.

Stämningsförfarande m.m. (Artikel 5)
Enligt den nya överenskommelsen kan talan väckas mot NDF vid behörig domstol i ett lands territorium där NDF har etablerat kontor, där NDF har utsett ombud för mottagande av stämning eller som NDF eljest uttryckligen godkänt. Talan kan emellertid väckas av avtalsslutande stat eller personer som företräder avtalsslutande stat eller vilkas krav härrör från avtalsslutande stat endast under förutsättning av NDF uttryckligen samtyckt till detta. Den nya överenskommelsen fastställer att beslut av judiciell eller administrativ myndighet inte får verkställas beträffande NDFs egendom eller tillgångar förrän beslutet vunnit laga kraft.

NDFs egendom, tillgångar och offentlig kommunikation (Artikel 6-8)
För att i överenskommelsen reglera rättsställningen vad gäller NDFs egendom och tillgångar, samt anpassa till praxis i andra internationella finansieringsinstitutioner, fastslås det i den nya överenskommelsen att NDFs egendom och tillgångar skall vara undantagna från husrannsakan, rekvisition, konfiskation och expropriation, att NDF, dess egendom och tillgångar inte kan bli föremål för processuella säkerhetsåtgärder såsom kvarstad, samt att NDFs lokaler och arkiv samt de handlingar som tillhör eller innehas av NDF skall vara okränkbara. NDFs officiella kommunikation ges samma behandling av varje avtalsslutande stat som denna stat ger annan avtalsslutande stats officiella kommunikation. Reglerna motsvarar de regler som gäller för andra internationella finansinstitutioner. Undantag från lokaliteternas okränkbarhet, som påkallas av upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, kommer att preciseras i värdlandsavtalet.

Skatter och avgifter (Artikel 9)
Utgångspunkten för dessa regler är att det land där NDF har sitt huvudsäte inte bör få särskilda skattemässiga fördelar av NDF. Av denna anledning, samt av skäl som kan hänföras till NDFs förstärkta rättsställning som fullvärdig internationell finansieringsinstitution, skall NDF, dess inkomster, tillgångar och egendom vara befriade från all beskattning med de preciseringar som nämns i Artikel 9. I preciserande syfte framförs det särskilt att NDF skall vara befriad från skatt på förvärv och överlåtelse av fastighet och värdepapper, när det är fråga om NDFs officiella bruk. Likaså skall NDF i sin finansieringsverksamhet liksom förhöjning av NDFs kapital vara befriade från alla skatter och avgifter av skattenatur.

När NDF eller fonder som har direkt anknytning till NDFs verksamhet och som direkt förvaltas av NDF gör upphandlingar eller utnyttjar tjänster

som har ett betydande värde och som är nödvändiga för NDFs officiella verksamhet, och när priset för sådana upphandlingar eller tjänster inkluderar skatter eller tullar, skall den avtalsslutande stat som påfört skatterna eller tullarna vidta lämpliga åtgärder för att bevilja undantag från dessa eller sörja för att de återbetalas, om de är möjliga att fastställa. Förfarandet härvid beskrivs närmare i värdlandsavtalet. Bestämmelserna innebär ett förtydligande av den generella skattefrihet, som är inskriven i den föregående överenskommelsen.

Likaså behandlas frågan om NDFs pensionssystem i värdlandsavtalet i enlighet med beslut i MR-Finans den 10 november 1997. Bestämmelserna i Artikel 9 gäller dock inte skatter och avgifter som endast utgör betalning för tjänster som samhället tillhandahåller. Även detta överensstämmer med internationell praxis. Reglerna om skatter och avgifter gäller givetvis inte enbart i förhållande till värdlandet utan även till andra avtalsslutande stater på motsvarande sätt.

Den stat där NDF har sitt huvudsäte skall heller inte i förhållande till andra avtalsslutande stater ha någon ekonomisk fördel av att NDFs fast anställda personal betalar skatt till denna stat på sin lön från NDF. I den utsträckning den stat där NDF har sitt huvudsäte har en sådan ekonomisk fördel skall denna stat som kompensation ersätta NDF ekonomiskt genom återbetalning av skatteintäkter efter de regler som fastslås i värdlandsavtalet.

Immunitet för personal (artikel 10)

En förstärkning av NDFs multilaterala status motiverar att frågan om immunitet för personalen också regleras i överenskommelsen. Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, NDFs anställda samt av NDF utsedda experter oberoende av nationalitet beviljas immunitet mot rättsligt förfarande vad avser handlingar som utförts i tjänsten på NDFs vägnar. Immunitet skall emellertid inte gälla ifråga om civilrättsligt ansvar i händelse av skada som uppstår till följd av trafikolycka orsakad av nämnda personer. Immunitet införs således i enlighet med inter-nationell praxis. Det hänvisas även till artikel 14 angående frågan om immunitet.

Invandringsrestriktioner och reselättnader (artikel 11)

En förstärkning av NDFs multilaterala status och anpassning till gällande praxis i andra internationella organisationer motiverar att befrielse från invandringsrestriktioner och beviljande av reselättnader regleras i överenskommelsen. Alla styrelsemedlemmar, deras suppleanter, NDFs anställda samt av NDF utsedda experter som utför officiella uppgifter på uppdrag av NDF skall vara befriade från invandringsrestriktioner (förutnämnda skall också gälla makar och beroende släktingar till nämnda personer) samt att de kan beviljas reselättnader i enlighet med internationell praxis inom institutioner med jämförbar verksamhet, då särskilt behov för detta föreligger. En-

var avtalsslutande stat avgör i varje enskilt fall efter ansökan från NDF om behov föreligger för beviljande av reselättnader.

Befrielsen från invandringsrestriktioner innebär att de berörda personerna beviljas uppehållstillstånd och/eller arbetstillstånd utan tillämpning av invandrings- eller flyktingskvoter eller arbetskraftpolitisk prövning. Befrielsen gäller dock inte visumkrav.

Penningmedel, valuta och betalningsrestriktioner (artikel 12-13)

Det har ansetts finnas behov för tydlig reglering i överenskommelsen av NDFs rättigheter vad gäller frågor relaterade till innehav, överföring och växling av penningmedel och valuta. I enlighet med den nya överenskommelsen skall NDF ha rätt att ta emot och inneha penningmedel och all slags valuta, förfoga över konton i all slags valuta, att fritt överföra sina penningmedel och sin utländska valuta till och från en avtalsstat samt inom en avtalsstat och växla varje valuta i sin besittning till varje annan valuta.

NDF skall vidare undantas från betalningsrestriktioner och kreditpolitiska åtgärder som hindrar eller försvårar infriandet av NDFs förpliktelser, upplåning eller utlåning, i något avseende. "Upplåning eller utlåning" har tillförts i förtydligande syfte. Eventuella valuta- eller kreditrestriktioner i något av de avtalsslutande länderna skall således inte tillåtas hindra NDF att fullfölja träffade avtal.

Styrelsens rätt att häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt Överenskommelsen (artikel 14)

NDFs styrelse ska enligt den nya överenskommelsen ges möjligheten att, i den utsträckning och på sådana villkor som den fastställer, häva den immunitet och de privilegier som beviljats enligt denna överenskommelse i de fall då sådan åtgärd enligt styrelsens åsikt skulle vara till NDFs bästa.

Avveckling (artikel 15)

Nordiska ministerrådet kan besluta att NDF skall avvecklas med tillämpning av den ordning som anges i NDFs stadgar. I stadgarna återfinns bland annat bestämmelser som tillförsäkrar att avveckling inte kan ske innan fondens förpliktelser avvecklats.

Reglering av ikraftträdandet av den nya överenskommelsen m.m. (artikel 16)

Den nya överenskommelsen skall föreligga på norska, finska, danska, isländska och svenska vilka alla äga lika giltighet. Överenskommelsen ska träda i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga avtalsslutande stater har meddelat det svenska utrikesdepartementet att överenskommelsen är godkänd, dock så att bestämmelserna i Artikel 9 kommer att tillämpas från den 1 januari 1998. Det svenska utrikesdepartementet meddelar de övriga avtalsslutan-

de staterna om mottagelse av de ovan nämnda meddelanden och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande. Överenskommelsen ska vara deponerad hos det svenska utrikesdepartementet och bestyrkta avskrifter skall av det svenska utrikesdepartementet tillställas var och en av de avtalsslutande staterna. Överenskommelsen den 3 november 1988 om upprättandet av Nordiska utvecklingsfonden upphör att gälla från den tidpunkt denna överenskommelse träder i kraft.

Uppsägning av överenskommelsen (artikel 17)
Varje avtalsslutande stat kan säga upp överenskommelsen genom att avge en förklaring härom till den svenska regeringen, vilken genast underrättar övriga avtalsslutande stater, Nordiska ministerrådet och NDFs styrelse härom. Uppsägningen träder i kraft tidigast vid utgången av det räkenskapsår som följer närmast på det år uppsägningen ägde rum. Om Nordiska ministerrådet efter mottagandet av uppsägningen inte beslutar om att NDF skall avvecklas, skall det senast innan uppsägningen träder i kraft fastställas hur förhållandet mellan NDF och den utträdande staten skall avvecklas. Härvid skall säkerställas att den utträdande staten alltjämt ansvarar i samma mån som övriga parter för de av NDFs förpliktelser som förelåg vid ifrågavarande stats utträde.

Närområdesutskottets betänkande

över oversiktsrapport og handlingsplan for barn og unge i Nordens nærområder

(Oversiktsrapport og handlingsplan, se s. 915)

Till Närområdesutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 184/när som innehåller översiktsrapport samt handlingsplan för barn och unga i Nordens närområde. Ministerrådsförslaget är ett svar på rekommendationerna 7 och 8 /1997 från Nordiska rådet som framsattes på sessionen i Helsingfors i november 1997.

1. Närområdesutskottets förslag

Närområdesutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att koordinera deras insatser i förhållande till barn och unga i Nordens närområde samt att till maj 1999 komma med förslag till vilka delar av den nordiska handlingsplanen de påtar sig finansieringen för.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att anta det föreliggande ministerrådsförslaget som ett ramprogram för att förbättra barns och ungas situation i Nordens närområden

att för Nordiska rådet presentera en årlig aktionsplan för genomförandet som inkluderar ansvarsfördelning och budgetreservering. Den första handlingsplanen bör finnas Nordiska rådet tillhanda i maj 1999.

att till Nordiska rådet årligen rapportera framsteg och svårigheter i relation till genomförandet av handlingsplanen

att via samarbetsministrarna verka för koordinering av de nordiska ländernas insatser för barn och unga i närområdet

att under utarbetandet av Nordiska ministerrådets budget för år 2000 bättre möta resursbehovet för genomförandet av handlingsplanen.

2. Sammanfattning av ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget sammanförs två rekommendationer från Nordiska rådet. Detta innebär att förslaget består av två delar: en redovisning av vad som redan finns i form av av nordiska biståndsinsatser för barn och unga i närområdet samt en handlingsplan för framtida nordiska insatser inom området.

Ministerrådsförslaget är resultatet av ett tvärsektoriellt samarbete inom ministerrådet, nämligen samarbetet mellan Närområdesgruppen under EKS och ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur i Norden (BUK).

Översiktsrapporten ger en resumé av status på områden som förändringar i social- och hälsopolitik i våra närområden, demografiska tendenser (med avtagande medellivslängd och liten nativitet), barn utan familj och gatubarn, barn utanför skolsystemet, ungdomskriminalitet, tillämpningen av Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter osv.

Ett centralt budskap i ministerrådsförslaget är behovet av att, bättre än vad som är fallet idag, koordinera insatserna för barn och unga i Nordens närområden.

Översiktsrapporten ger också exempel på vilken slags insatser som redan görs av de nordiska länderna för barn och unga i närområdet.

Förslagen i handlingsplanen är indelade i tre huvudkategorier: koordinerande insatser, preventiva hälsoinsatser och kulturella insatser.

3. Närområdesutskottets synpunkter

Innehållet i Nordiska ministerrådets redovisning stämmer väl överens med den rapport Nordiska rådet lade fram för ett år sedan på sessionen i Helsingfors. I stor utsträckning har samma källor – Unicef, UNDP, CBBS etc - använts för att få fram informationen i översiktsrapporten. Som rapport betraktat är ministerrådsförslaget gediget och väl genomarbetat.

Rapporten ger dock inte på helt tillfredsställande vis den översikt över nordiskt bistånd riktat till barn och unga i närområdet som efterlystets i rådets rekommendation. Multilaterala insatser t ex via FN-systemet redovisas inte i nämnvärd utsträckning. Inte heller ges en uppskattning av insatsernas ekonomiska omfång.

Närområdesutskottet vill framhålla det förtjänstfulla i att man via arbetet med ministerrådsförslaget bidragit till att skapa grundlag för tvärsektoriellt samarbete. Detta syns i slutresultatet som på ett positivt sätt knyter ihop social- och hälsofrågor med kulturinsatser. Detta helhetsgrepp som syftar till att förbättra barns livskvalitet generellt är nyskapande och spännande.

Utskottet önskar även berömma den kontinuerliga dialog som förts med myndigheter och andra berörda i våra närområden under utarbetandet av ministerrådsförslaget. Det är viktigt för ett trovärdigt genomförande av handlingsplanen att denna dialog fortsätter.

Närområdesutskottet vill uttrycka sin positiva syn på de insatsområden som presenteras i handlingsplanen. Utskottet hade dock önskat, trots den

knappa tiden som stod till förfogande, att planen även innehållit inslag av mer konkret karaktär när det gäller det praktiska genomförandet.

Ministerrådet framhåller att ministerrådsförslaget är ett arbetsdokument som löpande ska revideras och preciseras i förhållande till det praktiska genomförandet. I förslaget framkommer dock inte på vilket sätt och med vilken tidtabell detta ska göras. I handlingsplanen uppges inte för vilken tidsperiod den avses vara i kraft. Det här medför att det i hög grad är viktigt för Närområdesutskottet att föra en dialog med Nordiska ministerrådet om på vilket sätt den fortlöpande uppdateringen av handlingsplanen ska ske.

Närområdesutskottet vill särskilt peka på två övergripande aspekter av ministerrådsförslaget:

1. Ministerrådsförslaget utgör i högre grad en problembeskrivning och intetionsförklaring än en renodlad handlingsplan. Närområdesutskottet skulle gärna ta del av en redovisning om hur handlingsplanen passar in i Ministerrådets struktur, dvs vilken ämbetsmannakommitté eller ministergrupp som ansvarar för vilken del av genomförandet. På detta sätt vore det också möjligt att se om det finns ytterligare medel öronmärkta för genomförande av aktiviteter.

2. Det finns en tydlig diskrepans mellan de högt ställd ambitionerna i handlingsplanen och de knappa medel som ställs till förfogande för genomförandet. I Ministerrådets budget för 1999 har 1 miljon DKK reserverats för genomförande av handlingsplanen. Här existerar en oklarhet som delvis hänger samman med punkten ovan: hur skall handlingsplanen genomföras? Ifall endast 1 miljon DKK totalt ställs till förfogande för genomförande av handlinsplanen anser Närområdesutskottet att Nordiska rådet bör vidta särskilda åtgärder. Detta kan avhjälpas t ex genom att en del av de bilaterala resurserna som används för stöd till närområdet även används för att finanisera delar av den nordiska handlingsplanen. Närområdesutskottet kommer för sin del att fortsätta dialogen med berörda ministrar för att understryka behovet av ytterligare insatser.

Beträffande enskilda insatsområden vill Närområdesutskottet peka på behovet av koordinering med redan pågående insatser för att uppnå maximal effekt. Sådana är t ex Nordiska Hälsovårdshögskolans och NMRs immuniseringsprogram som inte kopplas ihop med det föreslagna immuniseringsprogrammet för barn i ministerrådsförslaget. Ett annat exempel är de insatser som UNICEF redan inlett för förebyggande av HIV/aids i Kaliningrad.

En fråga som inte berörs i ministerrådsförslaget är diskussionen om barnet i biståndet. Närområdesutskottet finner det viktigt att man på nordiskt plan följer upp den aktuella diskussionen om att synliggöra barnet som en särskild målgrupp med särskild behov i nordisk biståndspolitik också i det föreliggande ministerrådsförslaget.

Mariehamn, den 23. september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

B 184/när

Oversiktsrapport og handlingsplan

for barn og unge i nordens nærområder (svar på rekommendasjon 8/97 fra Nordisk Råd)

Vedlagt følger Nordisk Ministerråds foreløpige svar på rekommendasjon 8/97 fra Nordisk Råd.

Ministerrådets svar har form av en rapport utarbeidet i fellesskap mellom Nærområdegruppen under EK-S og ledelsegruppen for Barne- og Ungdomskultur i Norden (BUK). Den er skrevet av seniorforsker Mogens nygaard Christoffersen, Socialforskningsinstituttet i Danmark. Arbeidsgruppen har lagt vekt på å få frem en så konkret rapport som mulig på den korte tid som har vært til rådighet. Vi vil understreke at vedlagte dokument er å se på som foreløpig, og at vi bare har hatt anledning til å drøfte dens innhold med representanter for nærområdenes myndigheter ved én enkelt anledning før innlevering til Nordisk Råds utvalgsbehandling.

Arbeidsgruppen har til hensikt å forsette med handlingsplanen og de foreslåtte tiltak. Allerede ved EK-S' møte i Oslo i oktober er representanter for Nærområdenes myndigheter invitert, og handlingsplanen vil bli drøftet ved denne anledning. På bakgrunn av samarbeidet med Nærområdene og de økonomiske rammer som bliver stilt til rådighet i 1999, vil Nærområde-gruppen og BUK arbeide for å iverksette tiltak innenfor planarbeidets ramme.

København, den 1. september 1998

Bengt LidalAgneta
Ordfører, EK-S Nærområdegruppen
(sign.)

Sommansson
Ordfører, BUK
(sign.)

Agneta Norén
Tf. generalsekretær
(sign.)

OVERSIGTSRAPPORT OG HANDLEPLAN

BØRN OG UNGE I NORDENS NÆROMRÅDER[a]

a. *Nærområder* betegner her Estland, Letland, Litauen, Kaliningrad og Nordvestrusland.

NORDISK MINISTERRÅD

Af

MOGENS NYGAARD CHRISTOFFERSEN,

seniorforsker ved Socialforskningsinstituttet i København

Forelagt for NORDISK RÅD af

Nordisk socialpolitisk komité (ÄK-S)
(undergruppe for nærområderne) og
Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur,

Nordisk Ministerråd

KØBENHAVN 1. SEPTEMBER 1998

Introduktion

Nordisk Råd vedtog ved sessionen i november 1997 to rekommendationer, som omhandler børn og unges forhold i nærområderne. Rekommendation 7/97 er rettet til de nordiske landes regeringer og omhandler bistand til UNICEF's arbejde i regionen, specielt hvad angår børns og mødres sundhed, oplysnings-arbejde om immunisering (vaccinationsprogrammer) og spædbørnsamning.

I rekommendation 8/97 pålægges Nordisk Ministerråd at udarbejde en oversigtsrapport og en handlingsplan for børn og unges situation i nærområderne. Oversigtsrapporten skal indeholde oplysninger fra de nordiske lande om, hvordan den bi- og multilaterale bistand støtter en social udvikling med særligt vægt på børn og unge i nærområderne. Rapporten er ikke udtømmende mht. statsfinansierede projekter, men den dækker et bredt udvalg af forskellige projekttyper Målsætningen er at skaffe en oversigt over igangsatte

tiltag, at lette koordineringen af indsatser, og at udarbejde et grundlag for vurdering og prioritering af indsatser hellere end iværksættelse af nye.

Handlingsplanen skal være tværsektoriel. Den skal fokusere på indsatser inden for social- og sundhedsmæssige områder, hvor børnekulturen anvendes som værktøj mod udstødning. Handlingsplanen skal indeholde tiltag, hvis formål det er at støtte social udvikling for børn og unge (under 18 år) som omhandler følgende områder:

- modvirkning af fattigdom
- udvikling af familiemønstre (splittede familier)
- sundhedsmæssig status og tilgængelige behandlingstilbud
- skolen og den forandrede fritid
- forhold for særligt udsatte børn og unge (handicappede, børn i fængsel, flygtninge, statsløse, børn der dropper ud af skolen)

De nordiske informationskontorer i Estland, Letland, Litauen og St. Petersborg[1] er blevet anmodet om deres vurderinger af behov for indsatser på disse områder. Inden planen forelægges Nordisk Råd skal indholdet forelægges repræsentanter for nærområdernes regeringer. Nærværende redegørelse skal først og fremmest ses som et arbejdsdokument i en igangværende proces.

Redegørelsen er baseret på uddrag af og sammenfatninger af en række dokumenter og rapporter, samt vurderinger indhentet af de nordiske informationskontorer. Rapporter og udredninger er angivet i referencelisten. For at gøre teksten overskuelig er der ikke anbragt henvisninger inde i teksten.

I. Situationsanalyse: Sociale og sundhedsmæssige ændringer af samfundene i nærområderne

For at kunne forstå udviklingen i nærområderne (De baltiske Lande, Kaliningrad og Nordvestrusland omkring St. Petersborg) pointeres ofte vigtigheden af, at være opmærksom på regionernes forskelligheder med hensyn til kultur, etniske forhold, aktuelle politiske situation og historiske baggrund.

Imidlertid er der visse grundlæggende fælles udviklingstræk, som disse samfund har gennemgået i 1990'erne, og som har afgørende betydning for børn og unges opvækstvilkår.

1. I den nordvestlige del af Rusland (d.v.s.Leningrad-regionen, St. Petersborg og republikken Karelen, Murmansk Oblast og Kaliningrad) findes der kun et nordisk informationskontor i St. Petersborg.

De nødvendige reformer af økonomien i markedsøkonomisk retning har afstedkommet gennemgribende forandringer, under hvilken produktionen er faldet kraftigt. Den barske økonomiske transformation har således skabt en ukendt høj arbejdsløshed[1], som disse samfund er uforberedte på at klare. Mulighederne for at gennemføre de nødvendige sociale reformer, hæmmes af regionernes forringede finansielle formåen.

Mange familiers tilværelse er præget af en økonomisk usikkerhed, der er kommet til at præge disse samfund i en overgangsfase. Da høj arbejdsløshed har været et ukendt fænomen i disse lande, reagerer befolkningerne også anderledes, end man kender fra vestlige lande. De arbejdsløse føler, at deres menneskerettigheder er krænket. Men de psykologiske bekymringer om deres erhvervsøkonomiske sikkerhed er den samme, som kendes fra vestlige undersøgelser af arbejdsløshedens psykologiske nedbrydningseffekter.

Der er forskellige vurderinger af hvilke grupper, der er hårdest ramt af de økonomiske omvæltninger. Man kan konstatere at fattigdommen har øget indkomstforskellene mellem forskellige samfundsgrupper. Dem, der især rammes, er børn i familier, der har oplevet, at deres erhvervsøkonomiske grundlag er forsvundet, uden at der er opstået andre erhvervsmæssige muligheder, der kan sikre familien stabile indkomster.

Som et resultat af denne proces nævnes blandt andet tilkomsten af en række sårbare grupper: Børn, der ikke gennemfører den obligatoriske skolegang, gadebørn, handicappede børn, børn med smitsomme sygdomme og børn, der bor i store institutioner. Fattigdommen har øget risikoen for en stigende kriminel udnyttelse af børn: økonomisk udbytning, seksuelt misbrug.

Faldende fødselstal

Den erhvervsmæssige usikre situation og høje arbejdsløshed rammer især de unge, som derfor vælger at udsætte tidspunktet for familiedannelsen. Undersøgelseserfaringer viser, at arbejdsløsheden og den økonomiske usikkerhed foruden at belaste de allerede etablerede familier således bremser de unge i at stifte familie.

Resultatet af dette har vist sig både i et markant faldende fødselstal og i et skarpt fald i de aldersbetingede fertilitetskvotienter. Dette vil antagelig betyde, at mange af de unge mænd aldrig når at få børn, men må forblive barnløse resten af livet. Problemet med barnløshed vil være stærkt socialt skævt i befolkningen. Det vil især ramme de mænd, som ikke har fået en erhvervsuddannelse og som har en usikker erhvervstilknytning. Situationen skærpes af, at omlægningen af produktionen i flere områder har ramt mændene med en relativt større arbejdsløshed, end det er tilfældet blandt kvinderne.

1. De traditionelle mål for arbejdsløshed er ofte uanvendelige til at vurdere udviklingen i ledighedens omfang, fordi betingelserne for at blive registreret som ledig indskrænkes, og fordi en stigende andel har været uden beskæftigelse i en længere periode og som følge heraf tabt deres arbejdsløshedsrettigheder.

Middellevetidsudviklingen i nærområderne

I alle nærområderne (samt i de tidligere kommunistiske stater i Øst- og Centraleuropa) kan konstateres et foruroligende fald i middellevetiden, som særligt har ramt den mandlige befolkning. I transformationsperioden i f.eks. den russiske føderation faldt middellevetiden for mænd fra 64,9 til 57,6 år. For kvinder faldt middellevetiden også, men langt mindre fra 74,3 til 71,0 år.

Det er hverken stigninger i spædbørnsdødeligheden, børnedødeligheden eller blandt de ældre, der kan forklare den forholdsvis store ændring af mændenes levetid. En analyse af årsagerne viser, at faldet primært skyldes en stigende dødelighed blandt mænd i alderen 40-50 år. Det meste af overdødeligheden har netop ramt de aldersklasser, der traditionelt har småbørn og skolebørn. En udvikling, der står i skarp kontrast til udviklingen i det øvrige Europa og Norden.

Undersøgelser tilskriver forværringen ændringer i alkoholkonsumtion, forstærket af forkerte kostvaner (fed mad, mangel på grøntsager) samt rygning. Der kan nævnes flere forhold, der underbygger denne antagelse. Man kan nævne som eksempel, at i 1987 tegnede ulykker med alkoholforgiftning sig for 80 pct. af dødsfaldene for mænd under 45 år (Rusland).[1]

Men den relativ høje dødelighed, man finder i nærområderne blandt yngre mænd i den arbejdsduelige alder har stor betydning for mange familier, som på denne måde bliver faderløse. Hvis antagelsen om, at en stor del af overdødeligheden blandt andet skyldes alkoholmisbrug, ulykker (trafikulykker, arbejdsulykker), selvmord, må man regne med, at en del af de pågældende allerede forinden er skilt eller har forladt deres familie. Det er således en rimelig antagelse, at en del af den øgede dødelighed skyldes selvdestruktion blandt relativt unge mænd, som har mistet deres erhvervsmæssige muligheder, og hvor alkohol spiller en væsentlig rolle. Men man må også regne med, at der blandt disse relativt unge mænd vil være en del, der på grund af længerevarende arbejdsløshed mv. ikke har nået at etablere en familie. Efterhånden som problemet omkring barnløshed spredes i befolkningen, vil nogle sociale grupper blive hårdere ramt end andre. Og især vil det ramme de mænd, der ikke har tilstrækkelige arbejdsmarkedskvalifikationer (uddannelse), og hvis beskæftigelsessituation er usikker.

Børn uden familie og gadebørn

Den vanskelige økonomiske situation betyder, at de mest sårbare familier har ekstra store vanskeligheder og manglende overskud til at klare deres egne børn. Den forsvundne erhvervsøkonomiske sikkerhed giver en større grobund for kriminalitet, stofmisbrug mv. Børn, der bor på gaden, har ofte for-

1. Antagelsen underbygges desuden af, at man i Finland ved forbedrede kostvaner samt begrænsning af rygningen i perioden 1972-92 reducerede dødeligheden.

ældre, der på grund af dødsfald, alkoholisme, sindssygdomme eller voldelige forhold, er afskåret fra at kunne bo hjemme.

Faldet i fødselstallet har delvist skjult, at der i de øst- og centraleuropæiske lande under transformationsperioden har været en generel tendens til, at en stigende andel af familierne ikke har kunnet tage vare på deres egne børn. Denne tendens har også kunnet spores i nærområderne. I såvel Estland, Letland som Rusland er der sket en øgning af andelen af 0-3 årige børn, der er placeret i børnehjem. I Estland er der for eksempel i løbet af første halvdel af 1990'erne sket en 75 pct. stigning. I Letland har stigningen i denne periode været 40 pct., mens man ikke har kunnet konstatere nogen stigning for Litauens vedkommende. Rusland som helhed har oplevet en stigning på 50 pct. for denne aldersgruppe i perioden.

Det kan være vanskeligt at få et pålideligt overblik over problemets omfang blandt andet fordi der mangler anvendelige definitioner af et gadebarn. Problemet nævnes i alle rapporter som massivt og iøjnefaldende, men der mangler pålidelige oplysninger om udviklingen i problemets omfang.

Drop-out-problemet i skolen

Tilskud til en række statslige opgaver vedrørende børn og unges uddannelse, fritidsvirksomhed, sundhedsvæsen og socialforsorg er forsvundet eller privatiseret, hvorved en større byrde er lagt på de enkelte familier.

De samfundsmæssige ændringer har gjort det påkrævet at ændre indhold og undervisningsmetoder, så de opleves som relevante og vedkommende for de unge. Tendensen er at flere unge forlader skolen før tiden (drop-out). Det bedømmes til at være et alvorligt problem. Medvirkende årsag kan også være en generel kvalitetsforringelse af skolerne på grund af manglende ressourcer, samt de unges bristede forventninger til at en erhvervsuddannelse, der giver dem erhvervsøkonomisk sikkerhed eller overhovedet mulighed for at få et erhvervsarbejde.

Drop-out-problemet kan også tænkes at hænge sammen med flere opløste familier, som følge af den relative høje arbejdsløshed og erhvervsøkonomiske usikkerhed. Den øgede forekomst af faderløse familier, blandt andet som følge af skilsmisser og en forhøjet dødelighed blandt mænd i den produktive alder, må forventes at mindske den støtte og omsorg, der er nødvendig for, at børnene har det nødvendige overskud til at gennemføre skole- og erhvervsuddannelserne.

Høj ungdomskriminalitet

Statsmagtens løsere kontrol med befolkningen har sammen med den økonomiske krise resulteret i en stigende kriminalitet, som samfundet ikke er forberedt på at kunne håndtere. Det økonomiske pres har for mange familier betydet en svækkelse af den støtte, de har kunnet give deres børn.

Det iøjnefaldende gadebørnsproblem hænger således dels sammen med en forværret økonomisk situation, dels med en indskrænkning af politiets beføjelser. Politiet har ikke de samme magtbeføjelser som tidligere overfor gadebørn, fordi det vil være i strid med gadebørnenes rettigheder i henhold til børnekonventionen.

Fattigdom kombineret med en udviklet alkoholisme har ført til eksempler, hvor forældrene opfordrer børnene til at tigge for på den måde at bidrage til familiens underhold.

Statistiske opgørelser viser, at langt den overvejende del af de unge kriminelle var uden fast indtægt. Mangel på arbejde har således gjort mange unge kriminelle. En meget stor del af kriminaliteten har bestået i tyverier af fødevarer og basale nødvendigheder i mindre målestok. Det er således næppe overraskende, at risikoen for at drives til selvmord eller ende i kriminalitet og stofmisbrug, er taget voldsomt til og langt større for gadebørn end for andre børn i samme aldersgruppe.

Kriminelle børn vil normalt blive holdt i forvaring i hjemmet indtil retssagen, men mange af de unge kriminelle er hjemløse, med det resultat at de varetægtsfængsles. Disse fængselsinstitutioner er ikke egnede til at give de unge den nødvendige intellektuelle, sociale eller psykologiske baggrund for at kunne undgå tilbagefald i ny kriminalitet.

Når de lokale myndigheder undlader at oprette de nødvendige mindre døgnplejemuligheder for børn og unge, henvises disse i stedet til de store statsdrevne kostskoler/døgninstitutioner. I en vis udstrækning anvendes adoptioner af børn, der har mistet deres forældre eller børn, som forældrene ikke har kunnet tage vare på.[1]

Børn og unges selvdestruktive adfærd

Alle de traditionelle forhold til at skabe et blivende narkotikaproblem er til stede: en relativ stor gruppe forældre, der udstødes permanent af arbejdsmarkedet, manglende adækvate erhvervsuddannelser til de unge og efteruddannelse til de voksne, samt en høj ungdomsarbejdsløshed.

Selvmordsrater blandt 15-19-årige teenagere er relativt små, men man har for de unge mænds vedkommende kunnet konstatere en markant stigning (50-75 pct.) gennem første halvdel af 1990'erne i Letland og Litauen og i særlig grad for Ruslands vedkommende. I forvejen gælder det for alle aldersklasser, at selvmordshyppigheden blandt mænd er højere end blandt kvinder.

Ungdomskriminalitet kan også betragtes som et udtryk for eller et resultat af unges selvdestruktive adfærd. Alkoholmisbrug og narkotikamisbrug ses i stigende omfang også blandt børn og unge.

---

1. Det skal bemærkes, at udenlandske adoptioner er relativt sjældne i fx Litauen.

Ændring i normer og værdisæt?

Nogle hævder, at der mangler nye normer til afløsning af de normer, der forsvandt med den gamle samfundsform Ny lovgivning på disse områder er langt fra tilstrækkelig eller tilpasset den nye situation. Flere kilder fremhæver, at ungdomskriminaliteten er stigende ligesom alkohol- og stofmisbrug samt prostitution. Man ser flere eksempler på seksuelt misbrug af børn. Det er imidlertid uklart, om dette alene skyldes en voksende fattigdom, eller om rapportering af sådanne fænomener er blevet mulig takket være en udstrakt pressefrihed, hvorved sådanne forhold kommer til flere menneskers kendskab.

Det fremhæves fra flere sider, at de gennemgribende økonomiske forandringer også har indbefattet ændringer i grundlæggende værdier, normer og spilleregler. En ændring af disse forhold kan dog ikke ske ved propaganda, informationskampagner og oplysningsvirksomhed, men kræver, at der i stedet satses på mærkbare ændringer af de generelle levekår.

Der er også blevet advaret om, at det haster med en indsats på det politiske, sociale og økonomiske område. Uden en effektiv indsats, der giver mærkbare resultater, kan man risikere, at det er mere end den enkelte regerings politiske overlevelse, der står på spil, men at det er reformprocessen og opbygningen af demokratiske styreprocesser, der vanskeliggøres.

Forholdsregler imod fattigdom

For en mere direkte og konsekvent indsats mod fattigdommen i nærområderne kræves der (indledningsvis) omfattende studier og redegørelser, specielt med henblik på at få klarlagt hvorvidt fattigdommen er – eller er på vej til at blive - et permanent strukturproblem, eller om der alene er tale om utilstrækkelige indkomstudlignende foranstaltninger. Med resultatet af sådanne indledende undersøgelser i hvert enkelt område vil det være muligt at vurdere, i hvilken udstrækning hvert af de følgende initiativer er brugbare i fattigdomsbekæmpelsen:

- Øget indsats mod arbejdsløshed
- Øget indkomstudligning
- Forbedring og udvikling af et erhvervsuddannelsessystem

Vil massiv økonomisk bistand udefra i sig selv være tilstrækkeligt for at løse de alvorlige infrastrukturproblemer, eller vil det også være nødvendigt at iværksætte ændringer i det finanspolitiske system?

Arbejdet med dataindsamling og udarbejdelsen af rapporter – der bl.a. kunne analysere de specielle forhold i hvert enkelt land, herunder også arbejdsmarkedsproblemer – kunne udføres i samarbejde mellem internationale eksperter og med støtte fra udlandet, herunder også de nordiske lande.

Dette afgørende arbejde ligger imidlertid uden for de rammer, der er afsat for nærværende rapport.

Rapportering om tilpasning til FN's Erklæring om Barnets Rettigheder
Erklæringen er efter vedtagelsen i 1990 blevet ratificeret af 188 stater deriblandt de nordiske lande, Rusland og de baltiske lande.

Erklæringens overholdelse overvåges af en ekspertkomité, til hvilken de pågældende stater skal udarbejde en rapport om hvilke indsatser, de har vedtaget for at opfylde forpligtigelserne. Indenfor to år efter ikrafttrædelsen forpligtiger landene sig til at udarbejde den første rapport til FN om, hvilke initiativer der er taget med henblik på at føre konventionens bestemmelser ud i livet. Herefter forpligtiger landene sig til at aflægge rapport hvert femte år.

Indtil videre foreligger Litauens og Letlands rapporter og den første russiske rapport fra 1992. Den anden russiske rapport foreligger endnu ikke, og rapporten fra Estland savnes fortsat..

Rettigheder som er af medborgerlig eller politisk karakter forudsættes respekteret af alle stater uafhængig af udviklingsniveau, mens økonomiske og sociale rettigheder er afhængige af et lands ressourcer.

Sociale reformer er påkrævede, men hæmmes af at samfundsøkonomien har udhulet statens finanser og fremtvunget en minimering af de sociale udgifter. Det kan derfor i en overgangsfase være af stor betydning, at der til-bydes støtte i form af ekspertise, videns- og erfaringsudveksling, uddannelsesprogrammer, mv.

Af hensyn til udvikling af demokratiske rettigheder i det fremtidige samfund er det af stor vigtighed, hvordan børns rettigheder varetages i praksis. Den mere langsigtede udvikling af demokratiske holdninger, adfærd og de samfundsmæssige strukturer ses således i nogen udstrækning at være knyttet til udviklingen af barnets rettigheder.

II. Demografiske ændringer i nærområderne

Estland

Det UNDP's vurdering at den estiske økonomi er begyndt et opsving. Arbejdsløsheden har dog igennem 90'erne påvirket udviklingen markant. Især betød privatiseringen af kollektivbrugene en reduktion af arbejdsstyrken. Arbejdsløsheden har især ramt mændene.

Arbejdsløsheden - som udgør omkring 15 pct. af arbejdsstyrken i den arbejdsduelige alder - har sammen med den usikre økonomiske situation betydet, at mange unge har udsat tidspunktet, hvor de stifter familie. UNDP's (1997) vurdering er, at omkring 1/3 af de unge under 30 er i højrisikogruppen for at blive socialt udstødte. For mange unge i den fødedygtige alder har deres usikre sociale og erhvervsmæssige situation resulteret i et mærkbart fald i den demografiske fertilitet.

Aborttallet, som traditionelt ligger højt i østblokken, udgør mere end to tredjedele af graviditeterne. For hver 100 levendefødte blev der i 1980 foretaget 159 aborter, mens tallet var oppe på 169 i 1993.Til sammenligning kan nævnes, at i Finland er der omkring 20 aborter pr. 100 fødsler. Årsagen hertil

skal blandt andet findes i dårlige, utilstrækkelige og vanskeligt tilgængelige præventionsmidler, samt utilstrækkelig oplysning blandt de unge. Som en konsekvens heraf ses en hurtig udvikling i antallet af seksuelt overførte sygdomme.

Det tidligere veludviklede offentlige dagpasningssystem er underlagt en privatiseringsproces, som har resulteret i lukninger og reduktion af dækningen. Fra 1985 til 1993 er der sket en reduktion i antallet af børn i børnehaver med 30 pct. Reduktionen er især sket i landområderne. Selvom arbejdsløsheden i øvrigt generelt er højere blandt mændene, kunne man blandt kvinder i alderen 30-34 år iagttage en relativ høj arbejdsløshed - væsentligt højere end blandt mænd i samme aldersgruppe.

Middellevetidsudviklingen har været alarmerende. I 1989 var middellevetiden 65,7 år for mænd, mens den for kvinder var 74,7 år. I løbet af de næste 6 år skete der en ændring af mænds middellevetid. I 1995 var middellevetiden for mænd faldet til 61,7 år, mens den for kvinder var uforandret (74,3 år). Det betyder, at en væsentlig del af mændene aldrig når pensionsalderen.

Letland

Også i Letland finder man en højere arbejdsløshed blandt mænd (19 pct.) end blandt kvinder (16 pct.) - også her er det de unge, der bærer en væsentlig del af arbejdsløshedsvolumen.

Middellevetiden er faldet drastisk i løbet af en meget kort årrække. I 1990 var middellevetiden 70 år for hele befolkningen, men i 1995 var den reduceret til 66 år. For mændenes vedkommende var reduktionen i denne periode fra 64 til 60 år, mens kvindernes middellevetid gik ned fra 75 år til 73 år i første halvdel af 1990'erne.

De belastende arbejdsbetingelser, især for mænd, sammen med de generelt forringede sundhedsforhold, antages at være en af årsagerne til den faldende middellevetid.

De usikre økonomiske forhold viser sig ligesom i de øvrige baltiske lande at resultere i en demografiske krise med en markant faldende fertilitet. Det lave fødselstal skyldes dels, at der er sket et relativt fald i andelen af kvinder i de fertile aldersgrupper, dels og især at disse kvinder gennemgående får færre børn.[1]

Litauen

Transformationen i Litauen har ligesom i de øvrige baltiske lande medført en omfattende arbejdsløshedskrise (omkring 14-16 pct. i 1996). Arbejdsløsheden rammer især de unge under 30, som står foran at skulle stifte familie.

1. Total fertility rate, der afspejler det sidstnævnte forhold, var i 1990 2,0, men blev reduceret til 1,4 i perioden til 1994.

Blandt de 25-29 årige kvinder har man siden 1985 kunne iagttage en faldende fertilitet. Siden 1991 har fertiliteten været dalende i alle aldersklasser.

Især tidligere landarbejdere fra landbrugskollektiverne befinder sig efter privatiseringen isolerede uden redskaber med små jordlodder og store vanskeligheder ved at finde supplerende erhvervsindtægter.

Middellevetiden har holdt sig nogenlunde konstant i perioden 1992-1996. I 1992 var middelevetiden 65 år for mænd og 75 år for kvinder. For kvinder kunne man iagttage en svag stigning til 76 år.

Dødsårsager som ulykker, selvmord, mord, alkoholforgiftning tegner sig for en stor del af mændenes overdødelighed i de produktive aldersgrupper.

Nordvestrusland

Den økonomiske usikkerhed som især de unge er blevet konfronteret med, har ligesom i de øvrige nærområder ført til et markant fald i fødselstallet. I perioden 1989-94 skete der f.eks. næsten en halvering af antallet af fødsler i området omkring St. Petersborg.

Også her har man kunnet konstatere en overdødelighed blandt mænd, hvor især dødsfald på grund af vold, ulykker og forgiftninger påkalder sig opmærksomhed.

Den økonomiske udvikling i **Karelen** nærmer sig stabilitet, men man kender endnu ikke de økonomiske konsekvenser af transformationen til den markedsorienteret produktionsmåde. Således er papirindustrien, der berører en relativ stor del de af næringslivet i regionen, inde i vanskeligheder. Hertil kommer, at der sker en nettooverførsel af skatteindtægter til statsforbundet. Den russiske skattelovgivning er under forandring.

De erhvervsmæssige ændringer i **Kaliningrad** har haft et andet forløb end i resten af nærområderne. Staten tegner sig stadig for en stor del af arbejdspladserne (omkring 80 pct.).

De demografiske ændringer har været forsinkede og svagere end i de omkringliggende nærområder. Men også her kan konstateres en stigning i dødeligheden, dog mindre end i resten af Rusland. Imidlertid har overdødeligheden i dette område især ramt aldersgruppen 50-69-årige og i mindre grad 30-49-årige, selvom man også her har kunnet iagttage en signifikant stigning under tranformationsperioden.

De tilgængelige data og informationer til beskrivelse af de sociale, demografiske og sundhedsmæssige forhold under transformationsprocessen i forskellige dele af Nordvestrusland er ikke fyldestgørende.

III. Oversigt over statsligt finansierede projekter i nærområderne rettet mod børn og unge

Nærværende redegørelse behandler kun en mindre del af de mange forskelligartede indsatser, der retter sig mod børns og unges udvikling i nærområderne. Ud over statsligt initierede projekter er der en lang række decentrale

initiativer, som alene styres af kommuner, amtskommuner eller NGO'ere (dvs. repræsentanter for Non-Governmental Organizations). Hertil kommer en lang række internationale samarbejdsorganer med udgangspunkt i FN, EU eller Nordisk Ministerråd.

Nærværende redegørelse omhandler dels kun igangværende eller nyligt afsluttede projekter, der retter sig mod børn og unges udvikling, dels kun projekter, der er helt eller delvist finansieret af statslige midler fra de nordiske regeringer, enten som bilaterale projekter eller multilaterale initiativer. Opgørelsen er ikke *udtømmende*, men indeholder en bred vifte. Målet har været at sikre, at de forskellige *typer* af projekter er præsenteret.

En række tilknyttede problemområder er tæt sammenknyttet med børns og unges sociale udvikling i nærområderne. Det kan for eksempel dreje sig om arbejdsmarkedspolitik, uddannelses- og beskæftigelsesområdet. Selvom der er denne indbyggede sammenhæng med børn og unges udviklings-muligheder, falder det uden for nærværende redegørelse.

Finland

Multilaterale projekter

Finland deltager i en række multilaterale projekter og gennemfører samtidig nogle bilaterale projekter, der komplementerer de multilaterale projekter. Verdensbanken har bevilget Rusland lån til gennemførelsen af et reformprogram for social- og sundhedsvæsenet. Den Europæiske Union støtter gennem Tacis-programmet en reformering af social-, pension- og sygeforsikringsprogrammet samt en effektivisering af forvaltningen. Lovgivningsreformer på en række områder indgår i programmet (social- og sundhedsforsikring, den offentlige sundhedsovervågning, boligpolitik og generel finansiering af den offentlige velfærd).

Handleplan

Tacis-projektet til støtte for social- og sundhedsreformerne i den karelske republik tænkes at forsætte således at erfaringerne kan omsættes og udvikles. Der kan blive tale om yderligere behov for bistand.

Bilaterale projekter

Udvikling af sundhedssystemet for mødre og børn samt handicapservicen i pilotområderne Petroskoi og Karhumäki. Man ønsker at udvikle det forebyggende arbejde blandt småbørn og gravide kvinder. Strategien er at ændre arbejdsfordelingen mellem børnelæger, gynækologer og barnesygeplejersker, således at sygeplejeskerne selvstændig kan varetage rådgivnings- og oplysningsarbejde blandt raske kvinder og børn, mens læger kan tage sig af behandling af sygdomme.

Finland finansierer også et flerårigt projekt til bekæmpelse av smitsomme sygdomme i St. Petersborg og Leningrad amt, samt et flerårig projekt til bekæmpelse af tuberkulose i Murmansk. Disse projekter kompletteres av et undervisningsprojekt til bekæmpelse af tuberkulose i Baltikum og Nordvestrusland.

Inden for rusomsorgen driver Finland et handlingsprogram for samarbejde med Rusland, der arbejder med børn og unges narkotikaproblemer samt undersøgelser af skolebørns brug av rusmidler.

Fra finsk side er der også igangsat forskellige projekter, der har til formål at støtte lokale medborgerinstitutioner og -organisationer både i Rusland og de baltiske lande.

Handleplan

Bagved dette reformarbejde ligger en reformering af hele sundhedsstystemet i Rusland og Karelen, hvilket blandt andet indebærer en ændring fra et dyrt sygehus- og lægecentreret system til et system, der betoner forebyggende arbejde og primærsundhedstjeneste. Forslag til at gennemføre projektet fremføres i den Europæiske Union.

Kultur

Finlands kulturelle samarbejde med nærområderne udføres dels inden for rammerne for bilaterale kulturudvekslingsaftaler, dels i multilaterale kulturelle netværk. Et egentligt program for samarbejde på det kulturpolitiske område foreligger endnu ikke.

Omkring temaet "Kunst i hospitaler", introduceret af UNESCO i forbindelse med "Verdenskulturtiåret", er der gennem de seneste år opstået et særligt samarbejde mellem kultur- og social- og sundhedssektorerne. Et bilateralt, finsk-lettisk projekt med dette tema er gennemført sommeren 1998.

På børnekulturområdet har Kultur- og Undervisningsministeriet sammen med Arts Council of Finland i sommeren 1997 finansieret det såkaldte TRACHEA-projekt – en billedkunst-workshop for unge fra de baltiske lande, Finland og Rusland.

På ungdomsområdet har det seneste projekt været sammenføringen af unge i "Finnish-Estonian Youth Centre" i Keila kommune i Estland.

Danmark

Den sociale sektor

Intentionen er at initiere forebyggende tiltag overfor samfundets svageste grupper, som specifikt inkluderer børn og unge - især gadebørn og børn fra socialt truede familier. Det drejer sig primært om opbygningen af opsøgende foranstaltninger og forebyggende initiativer, herunder rådgivning, støtte til lokalsamfundsprojekter i samarbejde med frivillige organisationer og lokale

myndigheder med henblik på optræning af unge. Det sker ved opbygning af lokale familie centre og ved samarbejde med private virksomheder.

Eksempler på projekter ses i Estland med et dagcenter for handicappede børn (Järve Skole) samt et social center (Vöru Amt).

Sundhed

Sundhedsministeriets programmer i Østeuropa har hovedsageligt haft til formål at bistå modtagerlandene med at effektivisere og forbedre kvaliteten af sundhedsvæsenet generelt. Projekter over sektorprogrammerne i Estland og Litauen har således hovedsageligt været rettet mod strukturelle forhold inden for sundhedsvæsenet, og har kun i meget lille omfang været rettet mod konkrete befolkningsgrupper.

Dog er der enkelte projekter, finansieret over Udenrigsministeriets TA-Øst Pulje, der helt eller delvist er rettet mod børn som gruppe. Projekterne bliver fagligt administreret i Sundhedsministeriet.

1. Projekt vedrørende kvaliteten af diabetesbehandlingen af børn i Polen. Projektet består i vurdering af og uddannelse inden for diabetes-behandling for at opgradere kvaliteten af behandlingen.
2. Diabetesuddannelsesprogram i Baltikum. Som led i et større uddannelsesprojekt er der oprettet 2 diabetescentre for børn, hvor behandlere og patienter gennemfører et uddannelsesprogram om diabetesbehandling.
3. Sundhedsministeriet har derudover støttet levering af doneret udstyr til et børnehospital i Riga, Letland. Udstyret var doneret af Frederiksborg Amt til Riga og skulle anvendes til kræftramte børn.

Handleplan

Fælles projekt mellem sundheds- og socialministeriet om truede børn (blandt andet gadebørn) der sigter mod opbygning af et lokalt beredskab: anonym rådgivning af unge om helbredsforhold (prævention, prostitution), konsultation af både børn og forældre, opbygning af et kommunalt beredskab til behandling af risikobørn, herunder træning af socialarbejdere.

Projektet omhandler også opsøgende arbejde på gadeplan samt oprettelse af herberg, der tilbyder mad, badning, helbredscheck mv.

Kultur

Intentionerne bag kulturministeriets internationale kulturudveksling er at fremme kendskabet til dansk kunst og kultur. Det kan blandt andet ske gennem støtte til udveksling af dansk kunst og kultur, som kan tilføre nye aspekter til andre landes kunst og kultur. For at give børn et kulturelt tilbud indgår også oplevelser af den kulturelle mangfoldighed, der opstår i mødet med børn fra andre kulturer.

Ved en central pulje i ministeriet har man kunnet støtte lokalt opståede initiativer (fx ved skolebørns private indkvartering og deltagelse i opførelse af

forestillinger, russiske musikere og sangeres koncerter for børn og voksne i Danmark, udvekslingsrejser med amatørgruppers deltagelse i amatørfestival i Litauen).

Børnekulturfestival i St. Petersborg indeholdende blandt andet russiske balletbørns opførelse af et H.C. Andersen-eventyr med en moderne dansk komponist (Sebastian) og en russisk koreograf (Safonora). Dansk/russisk instruktion og opsætning af teaterstykke med danske og russiske børn. Dansk børne-tv på regionens "kanal 5", hvor en række danske børnefilmserier er blevet oversat og eftersynkroniseret.

Handleplan
En meget ressourcekrævende indsats vil være kulturudvekslingsprojekter med opførelse af ballet, musicals, teaterstykker, hvor børn og unge fra de nordiske lande og nærområderne i fællesskab forestår opførelserne. Organiseret som et møde mellem jævnbyrdige parter, der lærer af hinandens metoder og pædagogikker.

Gode børnefilm(serier) oversat/eftersynkroniseret i regionens tv-kanal har vist sig at være mindre ressourcekrævende, men med en meget stor kontaktflade.

Sverige
Målsætningen for den svenske støtte har været at fremme demokrati, menneskerettigheder og social udvikling, markedsøkonomi og miljø. Arbejdet er baseret på efterspørgsel fra modtagerlandene. Sveriges statsstøtte kanaliseres gennem SIDA (Swedish International Development Co-operation Agency) og Svenska Institutet

Socialområdet
En inventering af gennemførte tiltag i perioden 1992-96 viser, at der har været 12 projekter, som helt eller delvist har været rettet mod børn og unge til en samlet bevilling på omkring 14 mio. Skr. Der har fortrinsvis været tale om indsatser til udvikling af socialforsorg og uddannelse i socialt arbejde. Sådanne indsatser er blevet gennemført i Estland, Letland, Litauen samt dele af Rusland.

Multilaterale projekter
I samarbejde med UNDP er der i Letland blevet oprettet et kontor for menneskerettigheder, som bl.a. engagerer sig i spørgsmål om børn.

En væsentlig del af de svenske midler til støtte til børn og unge gives til NGO'eres indsats i nærområderne.

Sundhedsområdet
Intentionerne er at skabe trygge opvækstforhold for børn i vore nærområder. Særligt udsatte børn er børn på institutioner, børn med funktionshindringer, flygtningebørn og minoritetsbørn især de statsløse børn. Andre mere udsatte grupper er det store antal gadebørn. På institutionerne havner forældreløse børn, handicappede børn, børn af dårligt fungerende forældre (misbrugsproblemer, psykiske sygdomme, kriminalitet mv.).

Projekter
En gennemgang af SIDA-finansierede indsatser i nærområderne i 1996 og 1997 viser imidlertid kun relativt få projekter, der direkte retter sig imod børn og unge. Det drejede sig om støtte til mødres og børns sundhedsomsorg, handicapomsorg, infektionsbekæmpelse, tandsundhed samt medicinsk katastrofeberedskab. Støtten sker gennem Hälso- och sjukvårdens Östeuropakommiteé, ÖEK.

Der kan nævnes en række projekter til støtte for centre for handicappede børn i Vilnius, Kaliningrad. Herunder projekter der har som formål at integrere handicappede børn i skole og samfund.

I Estland er familjeplanlægningsorganisationen RFSU støttet.

Kultur
En stor del af kultursamarbejdet mellem Sverige og de baltiske lande samt Nordvestrusland foregår decentralt mellem kommuner i Sverige og kommuner i nærområderne eller mellem amter (Len) i Sverige og tilsvarende i Nærområderne (fx mellem Stockholm og St. Petersborg).

Intentionerne er at støtte demokratiseringsbestræbelserne, idet man vanskeligt kan forestille sig en demokratisk udvikling uden et frit kulturliv.

Kulturmødet sker inden for en lang række områder f.eks. biblioteker, børnefilm (f.eks. Alfons Åberg), børnetegninger, udstillinger, børneteater, børnebøger, børnekoncerter osv.

Man fremviser gerne den del af børne- og ungdomskulturerne, som man er stolte af. De midler, der tages i anvendelse, er seminarer og konferencer mellem børnekulturarbejdere fra nærområderne. Og der investeres i at oversætte svenske værker til de andre sprog, således at kulturmødet ikke kun kommer til at foregå mellem lærere, pædagoger og kulturembedsmænd, der arbejder med børnekultur.

Der kan desuden nævnes en række enkeltprojekter, hvor gymnasieklasser, ungdomsorganisationer mv. mødes, og hvor miljø- og demokratiseringsspørgsmål diskuteres. Udvekslingsophold, hvor børn og unge møder andre jævnaldrende, der lever i et helt anderledes kulturelt miljø (f.eks. russiske børn, der møder estiske børn på øerne Ösel og Dagö, feriekolonier med mulighed for integration af etniske mindretals børn).

I den forbindelse skal nævnes udvekslingsophold for unge, hvor et begrænset antal kan tilbydes praktik- og uddannelsespladser i de nordiske lande.

Handleplan
Evaluering af erfaringerne fra sådanne udvekslinger kunne danne baggrund for en udvidelse af disse uddannelsesudvekslinger.

En del af kulturmødet kræver imidlertid næsten ingen oversættelse. Det drejer sig f.eks. om udveksling af musikklasser samt konkurrencer med børnetegninger med deltagere fra nærområderne.

Norge
Social- og sundhedsområdet
Af projekter, der retter sig mod fattigdomsudviklingen i Baltikum, kan nævnes støtte til en række uddannelsesprojekter (erhvervsuddannelsesskoler, praktikordning i fiskeindustrien.) Hovedsigtet er at videreudvikle ny kundskab inden for fiskerifaglige emner som kan medvirke til en kompetenceopbygning inden for kystfiskeriet gennem at bygge på eksisterende viden. Målet er at underbygge vigtigheden af at satse på en bæredygtig udvikling.

Den største del af indsatsen støtter sundhedstilbud og helbredsudviklingen i nærområderne. Den reducerede statsfinansielle formåen i nærområderne har betydet, at områderne har fået et stort udækket behov for elementær materiel støtte, som man må forudse vil være udækket inden for en overskuelig årrække. Det kan for eksempel dreje sig om vedligeholdelse og renovering af herberg for børn og unge med sanitære installationer eller indkøb af elementært hospitalsudstyr, som man i norden vil opfatte som selvfølgeligheder.

Den norske indsats drejer sig dels om etablering af særlige sundhedstilbud, som allerede er udviklet (f.eks. tuberkulosekontrol, børnecentre på sygehuse, medicinindkøb eller operationer af hjertesyge børn), dels videreuddannelse af sundhedspersonale (f.eks. oplæring i ultralydsdiagnostik, uddannelsesprogram i nyfødtemedicin eller børnevenlig hospitalsservice). Endelig er en del af projekterne af forebyggende karakter med undervisning af unge (f.eks. i reproduktion, svangerskabsforebyggelse mv. samt rusmiddelmisbrugsproblemer).

En del projekter i nærområderne omhandler børn, der er særligt udsatte (børnehjem for gadebørn, arbejdsgruppe vedrørende seksuelt misbrug af børn samt andre børneforsorgstiltag). Hertil kommer projekter for børn og unge, der har særlige handicap eller er udsat for diskriminering (integration af tosprogede børn, antiracistisk center, habiliteringscenter for funktionshandicappede samt støtte til center for børne- og ungdomspsykiatri).

Endelig skal nævnes støtte til ungdomsorganisatorisk arbejde (demokratibygning, klubudvikling, udvikling af frivillige organisationer).

Kultur
Med den vækst, der har fundet sted gennem de sidste fem-ti år, er det bilaterale samarbejde mellem Norge og de baltiske stater inde i en særdeles opmuntrende udvikling, hvor store udfordringer er i vente de kommende år. Dette til trods har børne- og ungdomskulturområdet ikke opnået nogen højere prioritet i denne udvikling. Kun mod nord inden for rammerne af Barentssamarbejdet har der på kulturområdet været gennemført et tosidet samarbejde mellem Norge og Nordvestrusland, hvor også den yngre generation er inddraget.

The Barents Euro-Arctic Region
Der gennemføres en del oplysningsarbejde i grundskolerne i de norske grænseregioner for at imødegå den negative omtale af deres russiske naboer. Det er intentionen at lære ungdommen og andre i Nordnorge, hvordan folk i Barentsregionen lever og tænker både kulturelt, økonomisk og politisk. Dette mål søges opnået gennem enkeltstående projekter (f.eks. festivalarrangementer, konferencer, tv-festivaller, skoleelevudvekslinger).

Andre projekter har som mål at fremme forståelsen af egenarten ved det kulturelle og religiøse liv i Norden, samt forskellige sammenhænge og kontraster i religiøse udtryksformer i Barentsregionen. Det sker fx ved publicering af bøger, antologier på flere sprog og film til brug i undervisningen, samt historieforskning og formidling (bogudgivelser mv.). Ikke mindst på russisk er der et stort behov for materiale til brug i undervisningen.

Nordisk Ministerråd
Indretningen af kultursamarbejdet bør foregå med henblik på langsigtet samarbejde, der ikke har karakter af engangsforestillinger men snarere satser på uddannelse og kompetenceudvikling i flerårige projekter. Det kan f.eks. dreje sig om støtte til uddannelsesinstitutioner, kulturarbejde i skoler, kunstpædagogiske indsatser, produktion og spredning af kunst for børn og unge. Sådanne satsninger kan fremme udvikling af tolerance og generøsitet i forhold til andre kulturer.

Nordisk Ministerråds rapport: *Kulturens tredje pillar* indeholder en række anbefalinger til det nordiske kultursamarbejde med Baltikum og Nordvestrusland. Ministerrådets plan er koordineret med nærområderne og indeholder også forslag, der retter sig mod børn og unge.

Ministerrådets budget er relativt begrænset set i forhold til de enkelte nordiske landes indsatsmuligheder.

Børne- og ungdomskultur
Fra Nordisk Ministerråd er det formålet at støtte den demokratiske udvikling i nærområderne gennem at udvikle en sprogforståelse, styrke den nordiske identitetsfølelse og give mulighed for unges skabende virksomhed i samar-

bejde med professionelle kunstnere. Der er nedsat to styringsgrupper, der arbejder med børne- og ungdomskultur, Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur (BUK) og Nordisk Ungdomskomité (NUK). BUK's arbejde tager udgangspunkt i børnekonventionens artikel 12 om børns ytringsfrihed og til dels også artikel 31, der værner om barnets iboende kreativitet og nysgerrighed. På denne baggrund er der iværksat en række nordiske initiativer på børne- og ungdomskulturområdet[1]:

- Web-siden *Valhalla* og den tilsvarende avis er med til at opbygge et netværk på det børne- og ungdomskulturelle område (http://valhalla.norden.org).
- Ungdomstræf i Trondheim med udstillinger, kulturværksteder og forestillinger. Et tilsvarende projekt som også omfatter nærområderne planlægges gennemført i Finland i 1999.
- Nordisk Ministerråd har gennem projektet *"Østersøens børn"* eksempelvis støttet mødet mellem 100 børn, kunstnere og hjælpere fra de nordiske lande, nærområderne og Ålandsøerne. BUK's børnekulturlejr (*Østersøens børn*) blev afviklet i Letland i juni 1998.
- Videofilmfestival. Siden 1997 har projekter, der er gennemført i samarbejde med ungdomsorganisationer i nærområderne, opnået støtte fra NUK. NUK har været involveret i flere nordiske initiativer på dette område:
- *The Baltic Sea Youth Conference* i Helsingfors 1996. *Baltic Sea Youth Minister Conference* i Sverige1998.
- Nordisk samarbejde inden for skoleområdet (NSS) bør også nævnes, eftersom skolen udgør et af de vigtigste fora for børne- og ungdomskultur.

Under Ministerrådet, Social- og Sundhedsministrene, er det Nordisk socialpolitisk komité, der har ansvaret for projekter og initiativer såvel i de nordiske lande som i nærområderne. I erkendelse af de baltiske staters og Nordvestruslands voksende betydning er der nedsat en særlig gruppe til igangsættelse og varetagelse af projekter i nærområderne. Nogle af de igangværende projekter er omtalt nedenfor. I sammenhængen her må det imidlertid også nævnes, at komitéen også arbejder på Nordisk Råds rekommendation om indsatsen mod seksuel udnyttelse af børn. Problemet begrænser sig ikke kun til nærområderne, men også her er det velkendt.

BRIMHEALTH (Baltic Rim Partnership for Public Health)

Nordisk ministerråds projekt har til formål, at uddanne undervisere i folkesundhed og beslutningstagere i sundhedssektoren gennem et akademisk uddannelsesprogram. Opbygningen af en sundhedsuddannelse har som per-

1. Projekter under ministerrådets skole- og ungdomskomitéer omtales andetsteds.

spektiv at opbygge de relevante institutioner i nærområderne, der kan overtage den akademiske folkesundhedsuddannelse i deres egne lande.

Det er endvidere formålet at skabe et uddannelses- og forskningsmæssigt samarbejde gennem fælles udviklingsprojekter. Samarbejdet sker dels ved at stille stipendier og uddannelsespladser til rådighed, dels ved formidling af internationalt forsknings- og uddannelsesmæssigt samarbejde.

NOPUS (Nordisk uddannelsesprogram for udvikling af social service)
Denne undervisningsinstitution har i lighed med BRIMHEALTH-programmet gennemført uddannelsesprojekter for socialarbejdere i de baltiske lande, og er i færd med at starte et lignende projekt i St. Petersborg.

Barentssamarbejdet
Af kommunikéet fra 5. Barents Euro-Arctic Council i Luleå i januar fremgår det, at der skal lægges større vægt på sundhedsspørgsmål i Barentssamarbejdet. I overensstemmelse hermed foreligger der forslag om at iværksætte et større sundhedsprogram for Barentsregionen 1999-2002. Hensigten er at støtte projekter, der såvel på kort som på længere sigt kan skabe forbedringer inden for sundhedsområder af stor, almen interesse, og hvor Barentssamarbejdet kan vise sig særligt velegnet. Af de foreslåede indsatsområder i Cupertino kan bl.a. nævnes bekæmpelse af nye og genopdukkede smitsomme sygdomme, støtte til svangerskabsforebyggelse og børnesundhedspleje, indsats mod livsstilsrelaterede sundhedsproblemer og forbedringer af sundhedsservicen til de oprindelige folk. En oversigt over et sådant sundhedsprogram vil blive forelagt udenrigsministrene på næstkommende møde i Barents Euro-Arctic Council på Bodø i marts 1999.

Østersørådet
Forslaget vil også omfatte tilrettelæggelsen af konferencer/seminarer i Østersøregionen (CBSS Working Group on Assistance to Democratic Institutions in Special Session) omkring kommerciel, seksuel udnyttelse af børn. Dette udspil omfatter bl.a. initiativer rettet mod – og med behandling for – børn og familier, hvor seksuelle overgreb har fundet sted.

Det danske medlem af CBSS on Democratic Institutions and Human Rights har offentliggjort en rapport om seksuel udnyttelse af børn i Østersøområdet.

Til opfølgning af rekommendationerne i denne rapport – og med den klare hensigt at skabe opmærksomhed omkring emnet – vil der indledningsvist blive afholdt en konference for politikere og beslutningstagere i Tallinn i september '98 (arrangeret af Norge, Sverige og Estland) samt et seminar for medarbejdere ved børneforsorgen, politi, dommere og socialarbejdere i Riga i oktober '98 (arrangeret af Danmark, Letland og Tyskland).

Senere i 1998 vil Litauen og Danmark arrangere et seminar i fællesskab.

Europarådets børneprogram

Europarådet udarbejder for tiden et "Programme for Children" , der baseres på FN's Erklæring om Barnets Rettigheder. Programmet dækker tre hovedområder: Børnenes omgivelser, børneforsorg/omsorg og social støtte til børn udsat for særlige risici (ofre for voldelige overgreb og udnyttelse). Desuden nævnes forskellige områder, der fortjener at få særlig opmærksomhed, f.eks. i pilotprojekter, ligesom en samlet oversigt over igangværende projekter og udvikling af koordinerings-strategier i relation til såvel statslige som NGO-aktiviteter på børneområdet, vil indgå i det færdige program.

En evaluering af pilotprojekterne skal siden danne baggrund for udarbejdelsen af en mere detaljeret handleplan for hvert af de tre hovedområder omfattende:

- Illustrative eksempler
- Uddannelsesprogrammer
- Teknisk rådgivning
- Videregivelse af knowhow
- Udvikling af fælles politikstrategier
- Ideer til videreudvikling af handlingsprogrammet

En af de store fordele ved Europarådets program er, at såvel alle de nordiske lande som nærområderne kan deltage i realiseringen, eftersom samtlige er medlemmer af Europarådet.

I juni 1999 afholder Europarådets familieministerkonference en session i Stockholm over temaet *Mod et børnevenligt samfund.* Konferencen forventes at bidrage til udviklingen af ovennævnte børneprogram.

EU-programmer

En række EU programmer har til formål at fremme den erhvervsøkonomiske udvikling ud fra forskellige satsningsstrategier. PHARE er det største stipendieprogram indenfor EU. TEMPUS bygger netværk mellem universiteter i EU og Central- og Østeuropa med hensyn til studier og forskning. TACIS er EU's tekniske hjælpeprogram, som støtter landenes overgang til markedsøkonomi og har til formål at fremme demokratisk udvikling.

Imidlertid var de tidligere programmer ikke direkte orienterede mod en støtte til børns og unges sociale udvikling.

IV. Handleplan

Koordinerende indsats

De nordiske lande kunne bidrage med en koordinerende indsats

Der mangler koordinerende indstanser for projekter på børne- og ungdomsområdet. I stedet for at igangsætte nye projekter, kan det således i visse tilfælde være mere formålstjenligt at sikre en vis koordinering af de allerede igangværende projekter såvel statslige som NGO-projekter.

UNICEF mener, at den største udfordring med hensyn til vurdering af projekter og igangsætning af nye projekter er mangelen på koordinering og samordning. En sådan koordinering kunne ske på grundlag af egne målsætninger.

Etablering af koordinerende organer, som for eksempel foreslået af UNICEF ved etablering af Youth Coordination Councils, hvor de unge selv er repræsenteret, kan medvirke til at undgå dobbelt arbejde mellem det lokale, det regionale styre, multilaterale statslige tiltag og NGO organisationernes arbejde. Et sådant rådgivende organ kan desuden fungere som et diskussionsforum med informationsudveksling og strategisk planlægning, så ressourcerne udnyttes mest effektivt.

Nordiske erfaringer med en børneombudsmand

Det videre arbejde med at rapportere til FN om, hvilke initiativer, der er taget for at føre intentionerne bag Erklæringen om Barnets Rettigheder ud i livet, kunne måske med fordel kombineres med oprettelsen af en børneombudsmandsinstitution. Denne kan være med til at focusere på barnets verden og respektere barnets selvstændige kultur set i forhold til (tidligere) autoritære systemer. Børneombudsmandsinstitutionen kunne baseres på de nordiske landes erfaringer med forskellige modeller og tilpasses de særlige forhold, der gør sig gældende i det enkelte land.

De nordiske lande kunne desuden bistå dels med udarbejdelsen af rapporten, dels med udarbejdelse af et system af levekårsindikatorer for børn, der gør det muligt at følge udviklingen på området set over et længere tidsperspektiv med henblik på at kunne vurdere, om de anvendte initiativer og metoder havde den ønskede effektivitet til at opfylde de opsatte mål.

De nordiske lande kunne desuden bistå med udarbejdelse og oversættelse af debatmateriale om, hvorledes forskellige ombudsmandsinstitutioner er opbygget, og hvordan de fungerer i praksis.

Foranstaltninger til at imødegå drop-out

Det er et reelt problem, at flere og flere af teenagerne forlader skolen inden gennemførelsen af den obligatoriske skolegang. For eksempel var det i 1990 omkring 90 pct., der gennemførte den obligatoriske skolegang (indtil 15 års alderen) i Letland. I 1995 var det kun 3/4 af de 15 årige, der havde gennemført den obligatoriske skolegang.

Der kan være forskellige grunde til dette problem. Det nævnes blandt andet, at flere af forældrene ikke har råd til at købe det nødvendige undervisningsmateriel (bøger, mv.) til deres børn. Herudover kan nævnes konflikter og vold ligesom alkohol i familierne kan være en afgørende forhindring for at barnet kan koncentrere sig og profitere af undervisningen i skolen.

Fritidsaktiviteter, ungdomsklupper, sports- og kulturaktiviteter opleves ligeledes som økonomiske belastninger. Sådanne aktiviteter ville ellers være velegnede til at forskellige etniske og kulturelle mindretal kunne mødes og

integreres. Derved kunne man støtte venskabers bestående også efter at de unge forlader skolen. Disse kontakter kan også være af betydning for at imødegå ubevidst etnisk diskriminering med høj langvarig ungdomsarbejdsløshed som følge.

Ministeriet for uddannelse og forskning i Letland foreslår følgende initiativer til at imødegå drop-out problemet, som antagelig kan anvendes som udgangspunkt for en diskussion af forholdene i de øvrige nærområder:

- ændring af skoleuddannelsens indhold (så den bliver mere relevant og meningsfyldt)
- udvikling af et forberedelsesprogram for børn inden de starter i skolen
- udformning af et uddannelsessystem, der svarer til arbejdsmarkedets behov
- videreuddannelse af skolelærere

Hertil kan føjes:

- forskellige foranstaltninger til begrænsning af børnearbejdet i det omfang det har betydning for gennemførelse af den obligatoriske skolegang
- imødegåelse af den økonomiske eksklusion af børn fra dårligt stillede familier
- Indsats til hjælp for truede familier. Familier, der har besvær med at holde deres børn i skole, kunne for en vis periode tildeles substantiel opbakning. I hjælpen kunne også være indbygget et uddannelsesprogram vendt mod forældrene.

Nærområderne kunne udbygge det allerede påbegyndte internationale samarbejde med andre lande vedrørende uddannelse, kultur og forskning. Et omfattende udvekslings- og uddannelsesprogram i samarbejde med de nordiske lande virker nærliggende. De nordiske regeringer kunne støtte bestræbelserne på at iværksætte uddannelsesudvekslinger mellem Østersøens lande. Sproglige færdigheder kan med fordel erhverves sammen med andre uddannelsesfærdigheder ved ophold ved andre uddannelsesinstitutioner i de nordiske lande. Det forudsættes imidlertid, at de studerende har fået de nødvendige forudsætninger for at kunne profitere af et sådant udenlandsophold.

Efteruddannelse af det etablerede lærerkorps

Det virker umiddelbart som mest effektivt at satse de fleste ressourcer på teenagerne i de ældste klassetrin med henblik på at gøre undervisningen relevant og vedkommende, således at undervisningen kommer på niveau med de færdigheder, der kræves ved afslutningen af tilsvarende klassetrin i de nordiske lande. En stor del af det hidtidige undervisningsmateriale i f.eks. historie og samfundsfag er blevet uanvendeligt næsten fra den ene dag til den anden.

Det kan foreslås, at man iværksætter:

- oversættelse og udarbejdelse af undervisningsmateriale

- uddannelse af seminarielærere i brugen af mere moderne undervisningssystemer
- efteruddannelsesprogram for skolelærere
- brug af tv og radio til uddannelsesformål (f.eks. ved import af omarbejdede og tilpassede nordiske undervisningsprogrammer)
- stipendieordning i de nordiske lande, der åbner mulighed for at give lærere/skoleledere indsigt i, hvorledes skolen kan drives med et minimum af autoritære systemer. Tilsvarende uddannelsesmuligheder er nødvendige for socialarbejdere og medarbejdere i ungdomsklubber.

Børn i risikogruppen

Gadebørn

Man må regne med at de børn, der frister en tilværelse på gaden, før eller senere vil komme i konflikt med lovgivningen. I stedet for at anvende en rigid krimnallovgivning med langvarige fængselsstraffe for disse gadebørns mindre forseelser, vil det være mere hensigtsmæssigt at tilbyde dem nogle mere stabile livsomstændigheder (arbejde, uddannelse, et sted at bo). En styrkelse af børnenes netværk kunne ske ved en genforening med familie eller eventuelle slægtninge (f.eks. forældres søskende, bedsteforældre eller andre), der har ressourcer til at kunne støtte disse børn og unge i en vanskelig fase ved overgangen til at blive selvforsørgende (altså også i perioden *efter* det fyldte 18. år).

At børn lever uden deres forældre eller ikke har familie, betyder dog ikke nødvendigvis, at de må leve på gaden. Mange gadebørn samler sig store pengebeløb ved at tigge og stjæle, og nogle af dem må endog påtage sig rollen som forsørger af deres familie. Derfor må indsatsen for at forhindre børn i at ende på gaden også omfatte støtte til de dårligt stillede familier.

Et af de fremkomne forslag til tackling af disse problemer er oprettelsen af krisecentre, hvor der – tilligemed overnatningsmuligheder og måltider – kan tilbydes: 1) sundhedspleje (psykologhjælp og om nødvendigt læge- og tandlægehjælp) samt rådgivning og støtte, 2) rådgivning om uddannelse og beskæftigelsesmuligheder, og 3) muligheder for placering i en plejefamilie.

Organisering af familierådgivning, familiepleje etc.

I Litauen ses en stigende andel af børnene anbragt uden for hjemmet, enten som følge af at forældrene er døde, eller fordi de er ude af stand til at kunne tage vare på børnene. Omkring halvdelen af disse anbringes i familiepleje hos slægtninge eller hos andre familier. I visse dele af nærområderne ses imidlertid stadig de store børneinstitutioner, der bygger på det tidligere politiske system.

Det kan være vanskeligt at ændre denne praksis og inden for et kort tidsrum opbygge et beredskab af plejefamilier og alternative opholdssteder for børn og unge uden familie. Det kræver fornyet uddannelse, hvis socialarbej-

dere, skolelærere, politi og andre professionelle, der møder børn og unge, skal kunne indgå i en sådant organisationsarbejde. Familieplejeorganisationen skal visitere børn til plejefamilierne, yde støtte og supervision af plejefamilierne med en tæt kontakt, hvis der opstår problemer.

Et statsligt finansieret program må udarbejdes til at opbygge et plejefamilieberedskab, der kan træde i stedet for de tidligere utilstrækkelige institutioner. Det kan dels dreje sig om mere permanente plejefamilier, dels om plejefamilier, der kan virke som afslastning i kritiske situationer (f.eks. for teenagere med ungdomskriminalitetsproblemer eller ved moderens/-faderens sygdom).

Det vurderes af landenes egne eksperter, at der er et hastigt stigende behov herfor. De nordiske landes erfaringer med opbygning af sådanne systemer kunne med fordel indgå i dette opbygningsarbejde.

Ungdomskriminalitetsforebyggelse og behandling

En meget stor procentdel af det samlede antal forbrydelser begås af unge under 18 år, og en væsentlig del af dem har været udsat for både overgreb og vanrøgt. I Letland kan børn - efter rettens afgørelse - placeres i lukkede institutioner allerede fra 11 års alderen. Retsafgørelser omhandlende mindreåriges forbrydelser har været stigende igennem den første halvdel af 1990'erne. Det drejer sig både om alvorlige forseelser og mindre alvorlige. Stigningerne har især kunnet ses på røverier og tyverier udført af mindreårige.

De unge varetægtsfængsles under uhygiejniske vilkår (f.eks. 10 teenagere på samme værelse) indtil domsfældelsen.

En anden faktor, når det gælder behandlingen af kriminelle unge, er mangelen på effektive behandlingsformer. En vigtig metode til behandling af kriminelle unge er at genopbygge deres selvrespekt og selvværd. De eksisterende lukkede institutioner for ungdomskriminelle må forventes at have den modsatte effekt. Der er også behov for forbedringer i uddannelsen af fængselspersonale.

I følge nordiske erfaringer er en af de ganske få metoder til at reducere væksten i kriminel adfærd at sikre de unge en opvækst i så normale omgivelser som muligt, dvs. med

- Muligheder for at vokse op inden for rammerne af et hjem (om nødvendigt hos en plejefamilie og ikke på en døgninstitution)
- Muligheder for uddannelse og beskæftigelse
- Opbakning fra et velfungerende socialt netværk

Normalt giver det store problemer, når unge skal resocialiseres efter at være vokset op i institutioner, hvor adskillige unge med en kriminel baggrund er bragt sammen.

Hvis projekterne skal lykkes, må et af de væsentligste krav være, at der skaffes de unge uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder.

Men også en generel indsats mod arbejdsløsheden må forventes at gavne de unge. Så længe arbejdsløsheden er relativ høj, vil især de unge blive ramt. På den anden side vil de være de første til at nyde godt af en vækst i antallet af jobs. Unge er de første, der udelukkes fra arbejdsmarkedet, men de er også de første til at få arbejde igen.

Mange af de unge har ingen legitime måder at skaffe sig indkomster på. Man kan anbefale en lang række forskellige tiltag, der skulle kunne råde bod på dette. For eksempel sommerarbejdslejre, hvor teenagere under forsvarlige forhold har mulighed for at forbedre deres materielle levekår (tag på kibutz i dit eget land).

Ungdomsværksteder

I Island og Finland har man erfaringer med de såkaldte ungdomsværksteder. Der er f.eks. i Finland oprettet omkring 300 værksteder med en årlig kapacitet på omkring 6-7.000 unge, der her tilbringer 6 måneder.

Ungdomsværkstederne kan fx bestå af en række enkelt værksteder, der blandt andet omfatter emner som skal give de unge indsigt i:

- iværksætter (hvad det indbefatter at være selvstændig erhvervsdrivende)
- lærligeuddannelserne
- øvrige erhvervsuddannelser
- omdannelse af et værksted til et aktivitetscenter
- støtte til udstødte unge

Ungdomsværkstederne drives af de lokale myndigheder. Værkstedet arrangerer uddannelse, arbejde og andre aktiviteter (f.eks. sport, idræt) for at motivere de unge til efterfølgende at uddanne sig videre og aktivt søge arbejde. De unges isolation brydes og værkstederne fungerer som et kulturelt mødested for de unge.

Det er også hensigten, at de unge gennemgår en demokratisk modningsproces. En vigtig del af værkstedets formål er således, at de unge selv er ansvarlige for værkstedets drift, og at de unge selv styrer aktiviteterne.

Kulturelle mål

Anvendelse af kulturelle aktiviteter som dynamo i det sociale arbejde

Børn, der har oplevet at deres nærmeste identitetsskabende netværk aktivt har undermineret deres selvværd og krænket deres personlige integritet vil ofte opleves som ukoncentrerede og rastløse i skolen. Disse sårbare børn vil oftere end deres kammerater være udsat for drillerier og mobning fra deres jævnaldrende.

Erfaringer[1] har vist, at meningsfulde udfordringer og kreativ involvering af børn og unge kan anvendes som en metode til at udvikle og styrke identitetsdannelsen. Gennem skabelsen af kunstneriske oplevelser kan børn og unge opnå et styrket selvværd, der gør dem bedre i stand til at anvende deres kreative evner. Måske er det netop en af de karakteristiske egenskaber ved god kunst og kultur, at den sætter en kreativ tankemæssig involvering i gang hos deltagerne?

1. Kultur og kunst handler ofte om relationer mellem mennesker. I nærområderne kan man finde dybe etniske modsætninger f.eks. mellem landets borgere og efterkommerne af den tidligere besættelsesmagt. Kunst og kultur kan være redskaber til at kunne reflektere over egne handlinger og mellemmenneskelige relationer. Anvendelsen af kultur som arbejdsredskab i det forebyggende arbejde med børn og unge kan sætte dem i stand til bedre at indgå i en dialog og forstå sociale, kulturelle og etniske forskelle.

2. Nogle børn og unge kan have svært ved at formulere deres mening mundtligt. Deltagelse i kunstneriske og kulturelle aktiviteter som f.eks. teater, tegning/maling kan give dem mulighed for at udtrykke og reflektere over deres egne oplevelser. En forudsætning for at dette skal lykkes er, at børnenes og de unges kunstneriske produkter behandles med respekt. Nogle særligt sårbare børn og unge kan gennem sådanne kreative udfoldelser få mulighed for at opbygge et selvværd og en bedre selvforståelse, der sætter dem bedre i stand til at indgå i sociale relationer med andre børn og unge.

3. Professionelle kunstnere som er dygtige inden for deres felt og som samtidig har visse pædagogiske evner kan fremkalde nogle skjulte ressourcer også hos sårbare og belastede børn og unge. Disse børn får mulighed for at komme ud af fastlåste roller og rigide forventninger fra omgivelserne. Når det lykkes, kan de sårbare børn og unge vise nye talenter og komme til at nyde større respekt blandt deres jævnaldrende.

4. Børn og unges deltagelse i et projekt, der er organiseret i mindre samarbejdende overskuelige grupper, der hver for sig har ansvaret for løsningen af delopgaver, kan i sig selv være en berigende erfaring for deltagerne. (Opsætningen af et teaterstykke kræver for eksempel en række aktivitetsgrupper: en dansegruppe, PR-gruppe, dramagruppe, sceneografigruppe, bookinggruppe, teltgruppe osv.)

Forslag til handleplan:
Støtte til kulturel og kunstnerisk arbejde blandt børn og unge kan i vid udstrækning ske indenfor eksisterende organisatoriske rammer. Det kan fx ske ved udbygning af de eksisterende biblioteker eller det kan indgå i allerede

1. Nielsen, Jimmie Gade (1996): Kultur som dynamo i det forebyggende arbejde. København: Det tværministerielle Børneudvalg.

fungerende NGO-projekter med nordisk støtte til organiseringen af professionelle kunstneres medvirken eller inddragelse af eksisterende kulturcentre.

De unges egen deltagelse i produkternes udformning kan være en del af den pædagogiske metode. Når bearbejdningen af de unges problemer sker gennem kulturelle aktiviteter, som de selv er med til at bestemme, opleves processen ikke som selvudleverende eller afslørende. Organiseringen kan ske på en sådan måde at den åbner mulighed for børnenes og de unges medbestemmelse og valg af aktiviteter.

Læreprocessen omkring planlægningen og valg af aktiviteter er også en opdragelse i demokrati. I visse tilfælde skal det opnås gennem en flertrinsproces afhængig af børnenes ressourcer. Derved får børnene den nødvendige tid til reflektion over, hvad det vil sige at tage et medansvar.

Det er vigtigt at styrke såvel allerede eksisterende institutioner som samarbejdet med tilsvarende institutioner i de nordiske lande. Man kan se skolen som formidlingsled og mødested og f.eks. etablere et lærernetværk.

Bibliotekerne åbnes for kulturelle aktiviteter for børn og unge

Antallet af biblioteker er blevet reduceret gennem de forløbne år. Nedlæggelse af biblioteker, som det ses i nærområderne, kan udgøre en alvorlig hæmsko, især for børn og unge for hvem afstande kan udgøre uoverstigelige barrierer, der vil hæmme deres anvendelse af bibliotekerne.

Biblioteket i nærområderne kan fungere som et mødested, hvor børn og unge kan være sammen med deres kammerater under frie og afslappede former. Mange børn og unge bruger allerede i dag deres fritid i bibliotekerne som udgør en supplerende uddannelsesmæssig ressource.

Forslag til handleplan:

Det foreslås, at støtte bibliotekernes potentiale som kulturcenter for børn og unge. En række faste aktiviteter kan f.eks. være en ugentlig maddag, en filmdag, en ugentlig spille-dag. Eller en aften med højtlæsning, hvor der læses et eventyr eller novelle, der er børnene vedkommende.

De nordiske regeringer kan bevilge yderligere støtte til oversættelse og trykning af nordiske børne- og ungdomsbøger, som overdrages til bibliotekerne mod et symbolsk beløb. Dette kan foregå som et udvekslingssamarbejde, hvor der samtidig sker en oversættelse og udgivelse af nærområdernes børne- og ungdomsbøger på de nordiske sprog til berigelse af børn og unges forståelse for og indsigt i dagligdagen og dagliglivet i nærområderne

Som led i en kulturudveksling mellem jævnbyrdige parter kunne børn i Norden få information om nærområdernes børnekultur og dagligliv (f.eks. etniske minoriteters historie, musik, dans, børnelege, børnebøger, børns historie). Det kunne blive formidlet på nordiske sprog via datanet, cd-rom, radio, tv-kortfilm.

Kultur og uddannelsesudveksling
I samarbejde med nærområderne kunne ydes støtte til udarbejdelse af relevant lærebogs- og andet undervisningsmateriale til brug for undervisningen i kultur, miljø (herunder trafiksikkerhed) og demokratispørgsmål i nærområderne og i de nordiske lande. En efterfølgende evaluering og revidering af undervisningsmaterialet efter en forsøgsperiode kan danne udgangspunkt for en udvidelse af programmet.

Bevarelse af de oprindelige befolkningers kultur for de næste generationer
Etablering af et etnisk center f.eks. i Nenets eller et etnisk center i Lovozero. Dette er et klart ønske fra urfolket i Lovozero. Målet for projektet er at give udviklingsmuligheder til en samisk kultur i Nordvestrusland og at styrke urfolkenes samfund. (I tilknytning hertil nævnes eksempler på sprogundervisning i nenetsisk og russisk samt præsentation af samisk kultur på cd-rom.)

Forebyggelse og sundhedspleje
Støtte til handicappede børn og unge
Et antal handicappede børn opholder sig på store forældede institutioner. Problemet er delvis blevet overtaget fra tidligere styreformer. Det fremhæves fra flere sider, at antallet af børn på institutionerne er øget gennem de senere år.

Men nordiske erfaringer viser, at det traditionelt er forbundet med store vanskeligheder at sikre overgangen fra en institutionstilværelse til en normaltilværelse for disse børn og unge.

Det er ekstra vanskeligt for funktionshæmmede børn, at få mulighed for at udvikle sig inden for de tradtionelle institutionsrammer og senere integreres i samfundet.

Et studie af mentalt handicappede i Segezha distriktet, Rusland (Tacis Bistro projekt) viste, at på trods af et formodet højt alkoholforbrug var der relativt få levendefødte med mentalt handicap. Men de handicappede børns situation er væsentlig anderledes end i de nordiske lande, fordi der kun er begrænset støtte til forældrene, hvis de vælger at beholde barnet hjemme. Relativt mange af forældrene vælger at placere barnet i institution (normalt relativt store institutioner). I denne forbindelse bør også nævnes, at en voksende del af problemerne skyldes alvorlige sociale eller psykologiske overgreb og vanrøgt og ikke er forårsaget af medicinske problemer.

Man kunne foreslå seminarer for lærere og terapeuter, som arbejder med mentalt handicappede i nærområderne, hvor man kunne diskutere, hvilke erfaringer fra de nordiske lande, der med fordel kunne anvendes i nærområderne.

Etablering af et eller flere rehabiliteringscentre vil kunne give en forbedring af den service, man giver handicappede børn. Centrene kunne samtidig

fungere som uddannelses- og forskningscentre for nærområderne med henblik på udbredelse af de indhøstede erfaringer.

Svangerskabsforebyggelse og sundhedsoplysning blandt børn og unge
Abortstatistikkerne i Rusland er alarmerende (220 aborter pr 100 fødte børn. Tilsvarende tal for Norge er 30). Med det relativt høje antal aborter kvindernes helbred sat på spil. Tallene vidner om, at adgangen, tilgængeligheden og kvaliteten på præventionsmidler er ringe, samt at der er mangel på information og vejledning til unge.

Det er på denne baggrund nærliggende at oprette eller udvide flere helsecentre, hvis hovedopgave vil være at forebygge uønsket graviditet og begrænse smitten af seksuelt overførte sygdomme. Dette kan ske gennem informationsarbejde over for grupper (f.eks. skoleklasser) gennem individuel vejledning og klinisk behandling, samt implementering af overvågningssystemer, der kan sikre kvaliteten af præventionsmidlerne, og metoder til at gøre præventionsmidlerne let tilgængelige (f.eks. uddeling af gratis præventionsmidler). Helsecentrene vil således også kunne give individuel rådgivning til teenagere.

Forebyggelse af fødselsskader
Visse af landene i nærområderne melder om relativt høje forekomster af fødselstraumer. De nordiske lande kunne sætte eksperter til rådighed med henblik på at iværksætte det mest effektive oplysnings- og uddannelsesprogram inden for de begrænsede ressourcer, der er til rådighed.

En undersøgelse i Letland viser, at de grundlæggende metoder til at forebygge, at børn fødes med handicap er:

- generel folkeuddannelse i sundhedsforhold, især blandt ungdommen (herunder ernæringssammensætningen, begrænsning af mødrenes brug af alkohol og tobak, anvendelse af prævention)
- forebyggelse af fødselsskader (lægeundersøgelser under graviditeten, uddannelse af fødselshjælpere og et landsdækkende jordemoderkorps)
- fremme af spædbørnsamningen (amning i de første 4 måneder)
- tidlig diagnosticering af børns skader på centralnervesystemet

Målrettede oplysningskampagner imod rygning blandt teenagere
UNDP's sidste Human Development rapport fandt at 67 pct. af befolkningen lever på et eksistensminimum i Letland. Dette indbefatter en generel dårlig ernæring og uhensigtmæssige livsstil med alkoholmisbrug og rygning også blandt de helt unge.

Der mangler et effektiv oplysningsindsats specielt beregnet på de unge. Meget få unge begynder at ryge efter det fyldte 20 år. Det kan derfor betale sig med en målrettet oplysningsindsats, der begrænser antallet af unge der

starter med at ryge de første 200 cigaretter, som gør dem afhængige af nikotin.

Hertil kommer forskellige former for begrænsninger i cigaretfirmaernes muligheder for at påvirke disse aldersgrupper til at begynde at ryge. (Beskatning af cigaretter samt implementering af kodex, der giver begrænsninger for cigaretreklamer. Direkte forbud mod reklamer for tobaksrygning nævnes også.)

Understøttelse af spædbørns amning

Det har vist sig af stor betydning, at der gøres en indsats på dette område for at sikre spædbørnssundheden. Som mål kan man sætte at spædbørn ammes op til 4 måneders alderen. I for eksempel Letland er det kun omkring 1/3 det lykkes at amme i 3 måneder. Tendensen for den første halvdel af 1990'erne er desværre gået i den forkerte retning.

Erfaringer viser, at der kan opnås store resultater for at ændre kulturelle normer og vaner ved et almindeligt oplysningsarbejde blandt fødende og generelt i befolkningen.

Forskellige foranstaltninger til at begrænse rygning blandt unge kvinder vil i den forbindelse være af stor betydning for amningen samt spædbarnssundheden generelt.

Udkastet for UNICEF's program vedrørende den russiske federation indeholder en række punkter til at fremme amningen:

- Uddannelse af hospitalspersonale og andre professionelle, almindelig folkeoplysning samt andre former for vejledning af mødre.
- Implementering af WHO's kodex for markedsføring af mælkeerstatninger. I den forbindelse henvender man sig især til regionale administratorer, politikere m.fl. for at sikre en effektiv kontrol med markedsføringen.
- Brug af massemedier og andre relevante kanaler for at opnå opmærksomhed i samfundet som helhed og blandt mødre i særdeleshed. I visse områder gøres allerede et stort oplysningsarbejde.

Foruden en sådan oplysningsindsats må man være opmærksom på de materielle vilkår, der kan stresse mødrene i et sådant omfang, at et stort antal ophører for tidligt med at amme deres børn. Særlige risikogrupper vil være *mødre, der lever med et usikkert erhvervsøkonomisk grundlag for familiens overlevelse.*

Implementering af lovgivning, arbejdsretlige regler, arbejdspladskultur mv., der effektivt sikrer gravide kvinder mod fyringer samt mulighed for orlov fra arbejdet med sikkerhed for at vende tilbage efter orlovsperioden, kan være en blandt flere forhold, der kan tage noget af presset fra mødrene. I den forbindelse kan nævnes, at en mere generel *indsats for unge kvinders erhvervsuddannelse* ligeledes vil give dem en større erhvervsøkonomisk tryghed på arbejdsmarkedet.

Immuniseringsprogrammer for børn

For at forhindre epidemisk spredning af visse sygdomme er det nødvendigt med næsten fuldstændige vaccinationsprogrammer, der dækker 90-95 pct. af alle børn til enhver tid. Det drejer sig om difteritis (diphteria), polio (poliomyetis), mæslinger (measels), stivkrampe (tetamus). Dette kan være bekosteligt, men der er på den anden side tale om invaliderende og dødelige sygdomme. Især difteritis og tuberkulose ser ud til at kunne spredes i nærområderne, hvis der ikke gøres en målrettet indsats.

Man kunne forestille sig et nordisk ekspertsamarbejde med støtte til UNICEF's arbejde, der:

- stod for udarbejdelsen af epidemiologisk strategier i overensstemmelse med internationale standarder
- uddannelse af hospitalspersonale (foredrag, video, seminarier) samt
- opbygning af informationsberedskab til at overvåge epidemisk udvikling af sygdomme.

Et af problemerne med nogle af de nævnte sygdomme, at de vaccinerede kan være smittebærere uden selv at blive syge. En vaccinationsdækning på f.eks. 10 pct. giver en falsk tryghed og er uden effekt for at begrænse en epidemisk spredning af sygdommen.

Seksuelt overførte sygdomme

En af de mere omkostningseffektive metoder til at forbedre sundhedstilstanden i lavindkomstlande er at forebygge og behandle de seksuelt overførte sygdomme, som lader sig behandle.

Forekomst af syfilis i Vesteuropa er faldet til under 5 pr. 100.000 indbyggere. Gonoré er tilsvarende faldet til under 20 pr. 100.000. Men i de nyligt selvstændige baltiske lande har man gennem 1990'erne oplevet en epidemisk udvikling af seksuelt overførte sygdomme. Forekomsten af syfilis er forøget 15-60 gange fra 5-15 pr. 100.000 i 1990 til 200-500 pr. 100.000 i 1996. Tilvæksten har været relativt større blandt de unge.

Årsagerne skal søges i ændret adfærd og ændrede holdninger, forøget rejseaktivitet, arbejdsløshed, fattigdom og prostitution. Der mangler et effektivt behandlingssystem til at erstatte det tidligere system med behandling og identifikation af smitteveje (forudgående seksuelle kontakter). Folk undviger stigmatiseringen og foretrækker den anonyme, men utilstrækkelige og ofte ukvalificerede behandling i den private sektor.

Potentialet for en hurtig spredning af HIV er dermed tilstede i nærområderne.

Gadebørn, som tjener til livets ophold ved tiggeri, kriminalitet og prostitution løber også en stor risiko for at få seksuelt overførte sygdomme. Man må forvente at se forskellige former for misbrug hos gadebørn. Udviklingen af HIV/AIDS blandt stiknarkomaner har udviklet sig med epidemisk hastig-

hed. Der meldes om væsentlige, foruroligende stigninger i antallet af unge narkomisbrugere i perioden 1993-96 (Rusland).

Mangelen på information og oplysning blandt de unge, samt mangelen på let tilgængelige brugbare beskyttelsesmidler gør dem ekstremt sårbare over for seksuelt overførte sygdomme.

WHO/EURO fungerer som sekretariat for en arbejdsgruppe, der skal koordinere indsatsen (Task Force for the Urgent Response to the Epidemic of Sexually Transmitted Diseases in the Newly independent states and the0 Baltic states).

Det foreslås, at de nordiske lande deltager i dette arbejde med at koordinere og donere finansiel og teknisk assistance til nærområderne:

- udvikling af en national strategi (forskning, overvågning af sygdommenes udvikling og intervention)[1]
- medicin (tilgængelighed og rationelt brug)
- kondomer (markedsføring, produktion, overvågning af kvalitet, distribution)
- uddannelse, forskning, internationalt samarbejde

Sammendrag

De forskellige sociale og sundhedsmæssige problemer, der er omtalt i denne rapport, er velkendte i de nordiske lande. Handleplanen er baseret på de nordiske erfaringer, der vil kunne anvendes på situationen i nærområderne.

Nogle af de projektforslag og indsatser, der nævnes i handleplanen synes at være særligt påtrængende for en samlet nordisk handleplan på børneområdet, fordi de må antages at udgøre en forudsætning for at andre tiltag kan føres igennem med succes.

Koordinerende indsats

Nordisk Ministeråd kunne bidrage med en koordinerende indsats

I samarbejde med UNICEF kunne mangelen på koordinering og samordning afhjælpes ved etablering af Youth Coordination Councils, hvorved dobbelt arbejde kan undgås.

Kompetanceoverførsel

Erfaringerne fra kompetanceoverførsel gør det aktuelt at foreslå sådanne initiativer styrket og udvidet til at gælde for flere områder inden for kultur- og socialsektorerne. Dette bør endvidere følges op af etablering og styrkelse af ordninger for stipendie- og udvekslingsophold.

1. I St. Petersborg nævnes det for eksempel, at det i følge statistikken ser ud til, at antallet af smittede er mindsket, men smittede, der behandles hos privatpraktiserende læger, opgives ikke i statistikken.

Børneombudsmandsordning
De nordiske landes erfaringer med en børneombudsmand bør kunne danne grundlag for etablering af tilsvarende ordninger i nærområderne. Der opfattes at være interesse for etablering af sådanne ordninger, og Nordens positive erfaringer med forskellige løsninger vil kunne udgøre et godt grundlag for en overførsel.

Forebyggende sundhedsforanstaltninger:
I samarbejde med andre internationale organisationer (WHO/ EURO) forslås en indsats over for

- svangerskabsforebyggelse og sundhedsoplysning blandt unge samt bekæmpelse af seksuelt overførte sygdomme.
- Oprettelse af helsecentre.
- Udvikling af en national strategi for forskning overvågning og intervention.
- Understøttelse af spædbarnsamning dels gennem oplysningsindsats dels ved aflastning af stressfaktorer, der belaster mødrene
- Immuniseringsprogrammer for børn. I samarbejde med UNICEF støttes en indsats ved udarbejdelse af strategier, uddannelse af hospitalspersonale og informationsberedskab.

Gadebørn og børn i risikozonen
Tilbyde gadebørn stabile livsomstændigheder (arbejde, uddannelse et sted at bo og eventuel genforening med slægtninge eller anden familie). Lignende tilbud er nødvendige for andre grupper af børn og unge, bl.a. handicappede.

Kulturelle foranstaltninger:
Udvidelse av nordiske ordninger på kulturområdet
Nordiske støtte- og udviklingsordninger kunne udvides eller parallelle ordninger kunne oprettes for nærområderne med henblik på at tilbyde deltagelse i eksisterende netværk, f.eks. Valhallaprojektet, museumsvirksomhed, kursus- og lejrvirksomhed o.a.

Etablering af bibliotekerne som kulturcentre
Gennem en styrkelse kunne bibliotekerne genåbnes/fornyes som kulturcentre for befolkningen, med tilbud som aviser, nyere litteratur - også oversat nordisk litteratur -, arena for særlige kulturarrangementer og udstillinger, tilgang til EDB og Internet, kontaktpunkter mellem myndigheder og befolkning osv.

Referencer:

Balvig, Flemming & Cecilie Høigård (1988): Kriminalitet og straf i tal og tekst. København: Borgen.

Commercial Sexual Exploitation of Children in the Baltic Sea Region. CBBS Working Group on Assistance to Democratic Institutions in Special Session. February 1998.

Dietz, Jan (1996): Putting the past behind - A review of living conditions along the Eastern Baltic Rim. Oslo: Fafo.

Grøgaard, Jens B. (ed.) (1996): Estonia in the Grib of Change. The Norbalt living conditions project. Oslo: Fafo.

Hansen, Erik (1996): Coping with it: St. Petersburg and Kaliningrad facing reform. The Norbalt living conditions project. Oslo: Fafo.

Heikkilä, Matti et al (1997): Unemployment, social protection and families with children in the Russian Federation and in Finland. STAKES & MSSU, 1997:28.

Jacobsen, Michael (1996): En børnefestival fra H.C. Andersens land. Rapport fra den danske børnekulturfestival i Skt.Petersborg 15/5-30/6 1996. Kulturens børn.

Knudsen, Knud (1996): Lithuania in a period of transition. The NORBALT living conditions project. Oslo: Fafo.

Leon, David A. et al. (1997): Huge variations in Russian mortality rates 1984-94: artefact, alcohol or what? The Lancet, 350, aug. 1997 p. 383-388.

National Report (1996): On the rights of child protection situation in the country. Implementation of the UNO Convention of the rights of the child. Latvia.

National Report (1996): On the rights of child protection. Situation in the country. Implementation of the UNO convention of the rights of child. Latvia.

Nielsen, Jimmie Gade (1996): Kultur som dynamo i det forebyggende arbejde. København: Det tværministerielle Børneudvalg:

Subbarao, K. et al. (1997): Safety net programs and poverty reduction. Washington, D.C.: The World Bank.

UNDP (1997): Estonian human development report. Tallin.

UNDP (1997): Lithuanian human development report. Vilnius.

UNICEF: A proposed framework for UNICEF Coorperation in the Russian Fereration 1998-1999. (A UNICEF draft.)

UNICEF (1994): Crisis in mortality, health and nutrition. Economies in transsition studies. Regional monitoring report, 2. Florence: UNICEF.

UNICEF (1997): Children at risk in central and eastern Europe: Perils and promises. Economies in transsition studies. Regional monitoring report, 4. Florence: UNICEF.

UNICEF (1998): Education for all? The MONEE project CEE/CIS/Baltics. Regional monitoring report, 5. Florence: UNICEF.

Aaland, Aadne (ed.) (1996): Latvia: The impact of the transformation. The NORBALT living conditions project. Oslo: Fafo.

Nordiska ministerrådet
Verksamhetsberättelse 1997

Det nordiska samarbetet bygger på tre pelare - Norden, Europa och Närområdena.

I den här årsredovisningen ger vi en tillbakablick på det gångna året, men vi vill också ge en bild av det nordiska samarbetet med inriktning på de närmast kommande åren.

Vi berättar dessutom i ett antal artiklar mer utförligt om några av alla de projekt som genomförts av Nordiska ministerrådet under 1997.

Trevlig läsning!

Innehållsförteckning

Ett breddat och fördjupat samarbete 952
Nordiskt samarbete profileras genom tre pelare 954
Norden. Den första pelaren 956
Odin. Skoldatanätet som bygger starka broar mellan nordiska skolor .. 962

Nu kommer den gröna vågen.
Gemensamma riktlinjer för biologiskt och ekologiskt hållbart fiske 964

http://valhalla.norden.org
Nordiskt forum för barn- och ungdomskultur 966

Små barn sover tryggast på rygg.
Nya rön minskar spädbarnsdödligheten i Norden 967
Katuaq. Ett hus för alla sinnen 968
Europa. Den andra pelaren 969

Miljön känner inga gränser.
Kartläggning av den nordiska miljösituationen 972

Nordregio.
Nätverk ska stimulera regional utveckling 974
Närområdena. Den tredje pelaren 976

En bättre vardag för de många.
NEFCO finansierar vattenrening i Baltikum 980

Ökad jämställdhet.
Norden positiv förebild i de baltiska länderna 983

Kunskapslyft och forskarutbyte.
Nordiska insatser ska förhindra spridningen av smittosamma sjukdomar 985
Renare miljö. Nu syns resultaten av det nordiska miljösamarbetet 987
Nordiska ministerrådet i siffror 1997 989

Under det norska ordförandeskapet 1997 befästes det nordiska samarbetet i en ny tid. En tid då Finland och Sverige gick in i sitt tredje år som medlemmar i EU och den europeiska integrationen fördjupades genom beslut om en utvidgning av EU och om en utveckling av unionen på områden där Norden haft och har starka gemensamma intressen.

Det nordiska samarbetet fördjupades och breddades ytterligare. För första gången i det nordiska samarbetets historia deltog försvarsministrarna i Nordiska rådets session i Helsingfors i november.

På initiativ av ordförandelandet gav de en orientering i utvecklingen av det nordiska samarbetet inom fredsbevarande och annat försvarsrelaterat samarbete.

Utrikes- och säkerhetspolitiken fanns på den nordiska agendan också genom den säkerhetspolitiska konferens som Nordiska rådet arrangerade i Helsingfors i augusti.

I enlighet med ordförandeprogrammet fästes stor vikt vid jämställdhetsfrågorna och arbetet för ett mångkulturellt samhälle.

I augusti arrangerade Ministerrådet, i samarbete med baltiska kollegor, ett brett upplagt jämställdhetsseminarium under rubriken "Män och kvinnor i dialog". Seminariet samlade ett par tusen deltagare och blev en stor manifestation av arbetet för ökad jämställdhet i Baltikum.

Nordiska samarbetskommittén beställde ett underlag för beslut om ökat samarbete mellan Ministerrådet och det frivilliga organisationslivet, i enlighet med det norska ordförandeskapsprogrammet.

På norskt initiativ lades också grunderna för ett ministersamarbete inom IT-området, som under våren 1998 förts vidare under det svenska ordförandeskapet Reformarbetet från 1995 för att säkra "nordisk nytta" i verksamheten fullföljdes genom att inrätta tre nya institutioner.

De nya institutionerna är Nordens Institut i Finland (NIFIN), Nordens Institut för samtidskonst (NIFCA) samt Nordiskt center för regional utveckling (NORDREGIO).

Efter omstruktureringen är sammanlagt 35 institutioner verksamma inom det nordiska samarbetets ram.

Den ekonomiska ramen för Nordiska ministerrådets budget var 20 MDKK mindre för 1997 jämfört med året innan. Inom denna ram gjordes omprioriteringar till förmån för ökade insatser för stödordningar, insatser inom det arktiska området, miljöområdet samt till forskningsprogrammet Norden och Europa.

Genom beslut av samarbetsministrarna lades grunden för att tillförsäkra parlamentarikerna bättre insyn i budgetarbetet och för en budgetberedning som beskriver verksamheten i förhållande till de tre pelarna: Norden, Närområdena och Europa.

Inom Ministerrådets organisation inleddes ett omfattande arbete för en effektivisering av förvaltningen.

Tre separata utredningar gjordes om sekretariatets organisation, om personalpolitiken vid sekretariatet, och om samarbetet och ansvarsfördelningen mellan sekretariatet och institutionerna.

Utredningarna bildar nu underlag för fortlöpande utveckling av verksamheten och har bl a lett till att trepelar-strukturen kunnat tydliggöras i den nya organisation som tagits i bruk under våren 1998.

Det nordiska samarbetet bygger på en lång tradition men måste förändras med utvecklingen i omvärlden. Arbetsåret 1997 har visat att samarbetstraditionen står stark även om inriktning och former påverkas. Många

initiativ i den interna nordiska samverkan, i samarbetet med närområdena liksom i Europasamarbetet, visade bärkraftighet.

Ett Norden med stor intern öppenhet och fungerande rörlighet över gränserna är en trygg utgångspunkt för vårt agerande internationellt och för att gå före, att visa vägen. Det lovar gott inför framtiden!

Leif Pagrotsky
Samarbetsministrarnas ordförande

Søren Christensen
Generalsekreterare

Nordiskt samarbete profileras genom tre pelare.
Nordiska ministerrådet har under flera årtionden arbetat med att utveckla det nordiska regeringssamarbetet.

Utvecklingen kännetecknas av att allt fler samhällsområden integreras, som ett led i behovet av ett intensifierat samarbete. Till kärnuppgifterna hör idag utbildning och forskning, kultur, miljö och resurser, näringsutveckling samt sociala frågor och hälsofrågor.

I den politiska strategi som utgör ramen kring samarbetet betonas att aktiviteterna skall vara riktade dels mot Norden och dels mot Europa och Närområdena. Dessa utgångspunkter kallas ofta samarbetets "tre pelare".

Även samarbetsstrukturen har utvecklats genom åren och består av ett omfattande nät av olika ministerråd, ämbetsmannakommittéer, gemensamma nordiska institutioner samt arbets- och projektgrupper.

Komplexiteten har medfört att ansvars- och kompetensfördelningen mellan de berörda organen och de enskilda personerna ibland har varit oklar. Detta har vid olika tillfällen hämmat samarbetets flexibilitet och effektivitet i ett läge där behovet av förändringar är stort, både på grund av nya inriktningar i ländernas prioriteringar och till följd av betydande förändringar i den internationella/europeiska situationen.

Strategiprojekt startades 1997
Därför startades under första halvåret 1997 ett strategiprojekt för Nordiska ministerrådet, med målet att utföra en effektiv administrativ uppföljning av den politiska strategin.

Syftet med den "administrativa reformen" är att effektivisera det formella nordiska samarbetet på regeringsplanet. Förmågan att fånga upp politiska signaler och ta fram underlag för politiska beslut skall stärkas.

Samtidigt skall styrinstrumenten förbättras för att säkra en målinriktad användning av de gemensamma nordiska budgetmedlen och för att bevara en lämplig flexibilitet i förhållande till behovet av förändrade prioriteringar. Strategiprojektet omfattar flera huvudelement:

- Förbättra ansvars- och kompetensfördelningen inom Nordiska ministerrådet
- Ny organisation för Nordiska ministerrådets sekretariat
- Ny lönestruktur och nytt anställningssystem för Nordiska ministerrådets sekretariat
- Vidareutveckla avtals- och budgetstyrningen i de gemensamma nordiska institutionerna
- Effektivisera styrningen av projekt som finansieras med den gemensamma budgeten

Tydligare uppgifts- och ansvarsfördelning
En gemensam nordisk analys- och arbetsgrupp har utarbetat en rad förslag till hur ansvars- och kompetensförhållandena mellan de olika nordiska organen skall kunna göras tydligare. Undersökningarna har bl a visat att det finns ett mycket stort behov av att ge enskilda personer och organ en bättre inblick i det nordiska samarbetets spelregler.

Minsterrådets sekretariat har därför inlett en intensiv dialog med ämbetsmannakommittéer samt styrelser och chefer för de gemensamma nordiska institutionerna i alla de nordiska länderna.

Det måste i det här sammanhanget finnas en gemensam grund för det pågående arbetet med att ta fram och verkställa konkreta förslag. Detta väntas bl a medföra ändrade arbetsrutiner, anvisningar och instruktioner för institutioner och ämbetsmannakommittéer.

Ny organisation för Ministerrådets sekretariat
1997 beskrevs och utvärderades den dåvarande organisationen i en omfattande analys, och förslag till förbättringar formulerades.

Ett internt utskott har sedan i detalj utarbetat och utvärderat alternativa ändringsförslag. Som ett led i detta omorganiserades Ministerrådets sekretariat i mars 1998 för att effektivisera samarbetet och skapa synliga resultat både inom fackområdena och relaterat till de tre politisk-strategiska "pelarna".

Centrala delar i omorganisationen är att bistå ministerråden administrativt, förbereda ärenden tvärsektoriellt och stärka kontinuitet och samordning.

Vid årsskiftet 1998/99 kommer den nya organisationen att utvärderas internt och i mars 1999 får samarbetsministrarna en rapport.

Ny lönestruktur och nytt anställningssystem
Löne- och anställningsförhållandena vid Nordiska ministerrådets sekretariat har analyserats och jämförts med liknande löne- och anställningsförhållanden i andra internationella organisationer och de nordiska ländernas centrala förvaltningar.

Mot bakgrund av detta kommer man under mitten av 1998 att införa ett nytt, mer flexibelt och differentierat löne- och anställningssystem. Målsättningen med det nya löne- och anställningssystemet är bl a att säkra en konkurrenskraftig rekrytering av medarbetare och säkra en enhetlig medarbetarprofil, som svarar till de externa krav som ställs på sekretariatet.

Det nya lönesystemet är kostnadsneutralt.

Vidareutveckla avtals- och budgetstyrningen i institutionerna
De erfarenheter som gjorts hittills när det gäller avtalsstyrning i de gemensamma nordiska institutionerna har utvärderats.

Reaktionen var positiv både från institutionernas ledningar, styrelser, ämbetsmannakommittéernas medlemmar och Ministerrådets sekretariat.

Uppgiften blir nu därför att vidareutveckla idéerna och koncepten ytterligare för att förbättra dialogen om resultatens mål och krav, och så att styrinstrumenten blir till omedelbar nytta även i det dagliga ledningsarbetet.

Effektivisera styrningen av projekt

Styrningen av projekt, som finansieras med bidrag från den gemensamma nordiska budgeten, har genomgått en omfattande analys och utvärdering.

Målsättningen är att etablera ett samordnat, gemensamt koncept för administrationen och styrningen av de projekt och stödordningar som hanteras löpande i Ministerrådet.

Arbetet med strategiprojektet och implementeringen av ändringsförslagen har under 1997 och i början av 1998 stärkt Ministerrådets möjlighet att vara en effektiv partner till medlemsländernas regeringar i arbetet med att nå gemensamma mål.

Norden

Sedan det nordiska samarbetet konkretiserades och profilerades genom uppdelningen på de tre pelarna - Norden, Närområdena och Europa - har det skett en ständig utveckling.

Samarbetet inom Norden har effektiviserats och principen om nordisk nytta har tjänat både som riktmärke och som redskap för utvärdering av konkreta förslag.

Utgångspunkten för all nordisk verksamhet är att den:

- avser verksamhet som annars skulle ske i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensamma nordiska lösningar,
- manifesterar och utvecklar nordisk samhörighet,
- ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Principen om nordisk nytta låg även till grund för omstruktureringen av de gemensamma nordiska institutionerna.

Flera samarbetsområden förnyades, bl a genom att man ersatte institutioner med ßexibla nätverk.

Utvecklingen av informationsteknologin och de nya formerna inom media är på många sätt en stor utmaning för det framtida samarbetet.

I samband med kulturministermötet i Kalmar i juni 1997 hölls ett särskilt mediemöte med ministrarna, där det stora intresset för ett ökat mediepolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna tillkännagavs.

Mötet utmynnade i en rad beslut om framtida insatser på medieområdet. Kulturministrarna konstaterade att public serviceverksamheten i det nordiska samarbetet skall utgöra ett centralt kultur- och mediepolitiskt instrument i de nordiska länderna. Man avser även att fortsätta arbetet med att säkra och utveckla public serviceverksamheten såväl nationellt som inom EU.

Public service anses tjäna i allmänhetens intresse och nationella myndigheter skall ha tillgång till olika former av stöd för att säkra bevarandet och utvecklingen av public service.

Även inom det nordiska samarbetet om barn och ungdom har informationsteknologin fått en framträdande position.

Som ett led i genomförandet av handlingsplanen för barn- och ungdomskultursamarbetet öppnades i juni 1997 ett nytt elektroniskt nätverk och en hemsida med namnet Valhalla - Nytt om barn- och ungdomskultur i Norden, som det går att läsa mer om längre fram i verksamhetsberättelsen.

Nytt institut för nordisk samtidskonst

Efter utvärderingen av institutionerna etablerades Nordiska institutet för samtidskonst (NIFCA) i Helsingfors som ett resultat av förändringarna inom samarbetet på konstområdet.

NIFCA ska med Norden som huvudsakligt arbetsområde främja produktion, visning och kritik av intressant samtida konst.

Verksamhetens huvudinriktning är koordinering (övergripande samordning av nordiskt bildkonstsamarbete), förmedling (initiering, koordinering och produktion av utställningar), service (information, dokumentation och kommunikation kring samtida konst i Norden), kritik (utgivning av en nordisk konsttidskrift) och mobilitet (gästateljéer och resestipendier för konstnärer).

Satsning på ökad nordisk språkförståelse

Även på undervisnings- och forskningsområdet resulterade omstruk-tureringen i förbättringar.

De nordiska samarbetet inom folkloristik omorganiserades till ett nyetablerat nätverk - Nordiskt nätverk för folkloristik - med Åbo Akademi och Univer-sitetet i Bergen som huvudsäten.

I Helsingfors öppnade Nordens institut i Finland (NIFIN). Institutet skall i Finland sprida kännedom om övriga nordiska länders språk och kultur samt till övriga Norden förmedla kunskap om det finska språket och Finlands kultur.

Nordiska forskningspolitiska rådet, som är Ministerrådets rådgivande organ i forskningspolitiska frågor, lade under året fram ett förslag till en nordisk forskningspolitisk strategi, som har behandlats av de enskilda fackministerråden.

Förslaget innebär att det nordiska forsknings- och utvecklingssamarbetet skall samordnas inom en övergripande forskningspolitisk strategi. Man vill införa en systematisk initieringsprocess för forsknings- och utvecklingsverksamheten, en ny finansieringsmodell samt gemensamma kvalitets- och utvärderingskriterier.

Nätverk för högskolor i de nordiska länderna
Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning (HÖGUT) fick under 1997 nya stadgar.

Dessa ger gruppen ett brett ansvar för rådgivning om högre utbildning i Norden, i likhet med vad som gäller för övriga rådgivande ledningsgrupper under undervisnings- och forskningsministrarna.

HÖGUT har sammanställt en rad frågor i en löpande dagordning. Bland dessa kan nämnas etablering av nätverk för högskolor i de nordiska länderna, högre utbildningars ansvar för kompetensutvecklingen i arbetslivet, nordiska dimensioner på innehållet i viktiga undervisningsämnen, jämförande analyser av de högre utbildningarna i de nordiska länderna.

HÖGUT har fortsatt ansvar för vidareutvecklingen av stipendieprogrammet Nordplus.

Projekt mot diskriminering
Ledningsgruppen för nordisk folkupplysning och vuxenutbildning (FOVU) och ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) startade 1997 ett gemensamt projekt: Strategier och metoder för att motarbeta rasdiskriminering. Projektets syfte är att undersöka hur den gemensamma nordiska bakgrunden och de nordiska traditionerna kan användas för att utveckla strategier och metoder för att förebygga rasdiskriminering och öka förståelsen mellan majoritetsbefolkningarna och de etniska minoriteterna.

Det 2-åriga försöksprojektet "En nordisk fortbildning i vuxenpedagogik 1996-1997" har väckt stor uppmärksamhet och är förankrat i vuxenpedagogiska miljöer i länderna. Projektet genomfördes vid nationella institutioner och vid Nordens Folkliga Akademi.

Stimulans till unga entrepenörer och traditionella hantverkare
Projektet "Entreprenörskap som utbildningsmål för unga", är ett nordiskt nätverk mellan spjutspetsskolorna inom området. Samarbetet pågår under 1997-1999 och skall utveckla: 1) förmågan att se resurser och att nyskapa, 2) kompetensen att använda resurserna på ett produktivt sätt och att planera och organisera samt 3) förståelsen för konsekvenserna av det egna valet och viljan att ta ansvar för gemensamma arbetsuppgifter.

Projektet "Små yrkesgrenar", fortsätter enligt Nordiska rådets rekommendation. Projektet ska skapa ett fundament för de små hantverksgrenarnas fortsatta existens, för att gamla traditioner och kunskaper inte skall gå förlorade. Samarbetet omfattar allt från elevutbyte mellan skolor till etablering av en samnordisk utbildning.

Nytt handikappolitiskt råd
På mötet den 25 juni 1997 beslutade samarbetsministrarna om mandat för ett nytt Nordiskt handikappolitiskt råd.

Det tvärsektoriella rådet är ett policyskapande och rådgivande organ som lyder under Ministerrådet.

I rådet sitter representanter för parlamentarikerna i alla de nordiska länderna, representanter för handikapporganisationerna samt tjänstemän från olika sektorer i samhället.

Rådet prioriterar sektoransvar i sitt arbete och ska främja nordiskt samarbete i handikappfrågor inom alla relevanta områden i samhället, samt bidra till att genomföra gemensamma handikappolitiska mål om jämställdhet och fullt deltagande i samhället för människor med funktionshinder.

Rådet beslutade på sitt första möte att som första mål satsa på huvudtemat tillgänglighet i bebyggelse. Även utbildning och sysselsättning är frågor som tagits upp på dagordningen.

Jämställdhet ska genomsyra hela samhällslivet

På jämställdhetsområdet har nya initiativ tagits under året.

I början av året startade det stora nordiska mainstreamprojektet, där man arbetar med att utveckla metoder och pröva nya arbetsformer för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i alla sakfrågor inom arbetsmarknadspolitiken och ungdomspolitiken.

Projektet är ett s k paraplyprojekt där flera olika aktiviteter och delprojekt ingår. Kärnan utgörs av de delprojekt som de nordiska länderna genomför i kommuner, län och på regeringsnivå.

Förutom de fem länderna är även Åland och Färöarna med i projektet. Målsättningen är att öka kunskaperna samt att utveckla och tillämpa ett strategiskt arbete för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i det ordinarie arbetet.

Samarbetsministrarna har även beslutat att påbörja arbetet med att integrera jämställdhet i NMR:s verksamhet under året.

Vidare lade Ministerrådet fram ett förslag till en handlingsplan för "Män och jämställdhet" som godkändes av Nordiska rådet. Handlingsplanen, som gäller åren 1998-2000, omfattar mäns jämställdhet i arbetslivet och pappors rättigheter, samt frågan om hur man kan minska våldet mot kvinnor.

Flera viktiga insatser inom livsmedelsområdet

Livsmedelsområdet präglas av nya matvaror och nya produktionsprocesser - så kallad novel food.

Under 1997 behandlades olika aspekter av novel food inom de ßesta fackspecifika samarbetsområden i livsmedelssektorn, t ex säkerhetsbedömning av nya livsmedel, utvärdering av nya mätmetoder och ett tvärsektoriellt nätverk, som bl a ska koordinera initiativ om lagstiftning, kostvanor och riskbedömning på novel food-området.

Eftersom mikrobiologiska problemställningar har fått allt större betydelse för konsumenterna, har man tillsatt en ny arbetsgrupp för mikrobiologi och

riskbedömning, som skall hantera samordnade och effektiva mikrobiologiska satsningar.

Inom det nordiska livsmedelssamarbetet strävar man efter gemensamma nordiska tolkningar och implementeringar av livsmedelslagstiftningen, och administration av lagstiftningen med tanke på handeln mellan de nordiska länderna. Detta genomfördes under 1997 bl a i projekt om kvalitetssäkring av kontroller, anvisningar om material och föremål samt tolkning av direktiven om tillsatsämnen.

Kvalitetssäkring har varit ett gemensamt nordiskt initiativ under 1997.

I ett kvalitetssäkringsnätverk har man förberett ett seminarium om kvalitetssäkring för de nordiska myndigheterna, och startat ett projekt om kvalitetssäkring av kontroller och kvalitetssäkringsanvisningar för sensoriska analyser.

Satsning på konsumentforskning

Samarbetet med den frivilliga sektorn har hög prioritet i Ministerrådets arbete, och konsumentsektorn är ett särskilt bra exempel på ett väl fungerande formaliserat samarbete med den frivilliga sektorn.

Konsumentorganisationerna, myndigheterna och olika konsumentforskare sitter i ett rådgivande organ, Nordiska Konsumentutskottet (NKU). Utskottet verkar som ett idéforum för det nordiska samarbetet.

Till de viktigaste frågorna inom Norden-pelarens konsumentsektor hör utvecklingen av konsumentforskningen.

Arbetet upptogs under 1997 med en rad temamöten för berörda forskare i de forskningsområden som prioriterats i programmet för konsumentforskning. Utvecklingen av ett forskarnätverk har påbörjats, och utvecklingen i redan existerande forskningsnätverk följs upp.

Även konsumtion och miljö är en viktig nordisk uppgift. Miljömärkningssystemet Svanen utvecklas kontinuerligt och man har under 1997 förberett ytterligare effektivisering av arbetet.

Sektorsamarbete med hög prioritet

Sektorsamarbetet inom ramen för miljösektorns arbete i Norden-pelaren har haft hög prioritet.

Under verksamhetsåret bedrevs sektorsamarbete på sju olika områden. Sektorsamarbetet med konsument- och näringssektorerna inleddes under året, samarbetet med energisektorn kunde påbörjas och uppföljningen av handlingsplanen om kulturmiljö i landskapet sattes igång i samverkan med kultur-, jordbruks-, skogsbruks- och fiskesektorerna. Sektorsamarbetet berör även Europa-pelaren och Närområdes-pelaren.

Näringsministrarna beslutade på sitt möte i Kalmar i augusti 1997 att starta en omfattande utredning av det nordiska samarbetet inom näringsinriktad innovation och utveckling.

Utredningen skall bl a presentera rekommendationer om mål, ramvillkor och en organisatorisk uppbyggnad av ett nordiskt samarbete inom näringsinriktad innovation och utveckling, däribland Nordiska Industrifondens roll.

Satsning på miljön inom jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbrukssektorn har under 1997 arbetat efter de fyra huvudmålsättningarna i handlingsprogrammet för kvalitetsproduktion i jordbruket och lagt särskild vikt vid miljö, förvaltning av genetiska resurser, utveckling av jord- och skogsbruksberoende regioner samt ett hållbart skogsbruk.

Värt att påpeka är att Nordiska rådet antagit jord- och skogsbruksministrarnas förslag om en handlingsplan för en tvärsektoriell uppföljning av FAO:s toppmöte om livsmedelssäkerhet. Ett arbete som kommer att beröra alla tre pelarna under flera år framöver.

Under året har man även fattat beslut om att förstärka arbetet med genetiska resurser, både när det gäller husdjur och växter.

Ministerrådet har startat ett informationsprogram om hållbart fiske "Den Gröna Vågen", som uppstod i kölvattnet av debatten om miljömärkning av fiskeprodukter.

Programmet har bl a som syfte att stärka kunskapsunderlaget och informationstillgången i utövandet av "konsumentmakt". Men programmet är i minst lika stor utsträckning inriktat på att vitalisera andra mer traditionella kanaler för inflytande över beslut om en hållbar förvaltning av förnyelsebara marina resurser.

Programmet bygger på insikten om att sådana beslut alltid kommer att baseras på värderingar, vars innehåll är beroende av intresseinriktning, kulturell bakgrund och värderingar. Därför måste beslut av det här slaget tas mot bakgrund av en öppen och grundlig demokratisk process där alla intressegrupper, inte minst fiskenäringen och fiskesamhällena, får komma till tals och där aktörerna får tillgång till uppdaterad information och på så sätt ges möjlighet att stärka sitt kunskapsunderlag. Mer om "Den Gröna Vågen" går det att läsa längre fram.

Ministerrådet tog även upp diskussionen om märkning av fisk från hållbart fiske i FAO, och Norden har på samma sätt tagit upp ämnet på EU:s dagordning. Kommissionen lämnade i december in rapporten "Utsikter för EU:s marknad för fiskprodukter: ansvar, partnerskap, konkurrenskraft", där de nordiska synpunkterna ingår.

Aktiv dialog om den ekonomisk-politiska situationen i Norden

Under 1997 fördes en aktiv dialog om den ekonomisk-politiska situationen i Norden som resulterade i rapporten "Ekonomiska utsikter 1998".

Utredningen "Budgetkonsolidering i de nordiska länderna" presenterades och effekterna för de nordiska länderna vid avskaffandet av en tull- och av-

giftsfri gränshandel samt införandet av en gemensam europeisk valuta togs upp till debatt.

I syfte att förstärka Nordiska Investeringsbankens (NIB) (även NDF:s och NEFCO:s) multilaterala status inleddes beredningen av en ny överenskommelse om NIB.

En arbetsgrupp för utveckling av initiativ inom det nordiska välfärdssamhället (Välfärdsgruppen) utarbetade rapporten "Det nordiska välfärdssamhället", som publicerades i oktober 1997.

Rapporten lägger huvudvikten vid en aktiv arbetsmarknadspolitik, strategier för ökad kompetens på arbetsmarknaden, jämställdhetens betydelse, företagens sociala ansvar, ökad inblandning av den frivilliga sektorn, barn- och familjevänlighet i samhället. Men också sådana parametrar som demografiska problemställningar om åldrande (såsom de äldres hälsotillstånd och deras anknytning till arbetsmarknaden), konsumentpolitik m m.

Rapporten föreslår en regelbunden "servicekontroll" av de nordiska välfärdssystemen och preciserar fyra huvudkrav: 1) att skapa arbete åt alla, 2) att undvika en passivering av befolkningen via bidragssystemet, 3) att säkra en effektiv och kvalitativ offentlig service samt 4) att omvärdera ansvarsfördelningen mellan den offentliga sektorn och marknaden respektive den tredje sektorn (den frivilliga sektorn).

Rekommendationerna följs nu upp sektor för sektor. Dessutom planeras en beskrivning av det nordiska välfärdssamhället, sett ur ett europeiskt perspektiv.

Bekämpning av organiserad brottslighet

Samarbetet mellan de nordiska justitieministrarna inom Norden-pelaren har framförallt präglats av en gemensam nordisk insats för att bekämpa den organiserade brottsligheten, i synnerhet MC-kriminaliteten.

De nordiska justitieministrarna diskuterade på sitt möte i juni 1997 möjligheterna för gemensamma nordiska insatser mot MC-kriminaliteten och utarbetade under mötet en nordisk handlingsplan för bekämpning av denna.

I handlingsplanen redogörs för polisiära och lagstiftande initiativ på såväl nationell som nordisk nivå.

Handlingsplanen har lämnats till de nordiska statsministrarna som under sitt möte i slutet av juni 1997 godkände planen. Handlingsplanen följs upp kontinuerligt. Härutöver pågår ett kontinuerligt samarbete på lagstiftningsområdet i enlighet med det samarbetsprogram som justitieministrarna antog 1996. Detta program syftar bl a till att värna om den nordiska rättslikheten.

Odin bygger starka broar mellan nordiska skolor.

ODIN är ett utmärkt exempel på samarbete när det är som bäst.

Med hjälp av ny teknik ingår alla skolor som vill i ett stort nordiskt nätverk speciellt utformat för skolan.

På ODIN finns rika möjligheter för både elever och lärare att knyta nya, spännande kontakter och hämta värdefull information.

Nordiska ministerrådet har sedan början av 1970-talet provat och utvecklat olika metoder för nordiskt samarbete inom skolområdet.

För lite drygt åtta år sedan började man undersöka möjligheterna att använda ny informationsteknik.

Många data- och telekommunikationsprojekt har tidigare med framgång genomförts i Norden och i övriga Europa. Så det fanns alltså en rik ßora av pedagogiska erfarenheter och tekniska lösningar att lära av.

Dessa erfarenheter låg sedan till grund för beslutet om ett nordiskt skoldatanät som fattades i november 1993.

På rekordtid - fyra månader senare - var skoldatanätet, som döptes till ODIN, klart att tas i bruk.

Uppmärksammat pionjärarbete

Det är knappast någon överdrift att beskriva förarbetet och det politiska beslutet som en pionjärinsats.

Vid denna tidpunkt - och faktiskt fortfarande - är det unikt att politisk enighet mellan fem länder kan uppnås när det gäller att satsa på en så bred gemensam infrastruktur som i det här fallet.

Även valet av teknik - Internet och World Wide Web (www) - var tekniskt sett minst sagt lika kontroversiellt den gång beslutet fattades. Men - och kanske just tack vare denna framsynthet - blev ODIN en succé, som i dag står som förebild för liknande satsningar i Europa.

Ska öppna dörrar

Huvudsyftet med ODIN var och är naturligtvis fortfarande att knyta elever och lärare i de nordiska länderna närmare varandra.

Men också att öppna dörrar för ett kulturellt och språkliga utbyte. Här har alla möjlighet att prova sin förmåga att förstå ett annat nordiskt språk.

Och att det finns ett stort intresse råder det inget som helst tvivel om. Antalet besökare på ODINs hemsidor är stort och regelbundet, och det om något visar att ODIN verkligen blivit den framgång det var tänkt att bli.

Ett torg för information och diskussion

Via ODINs förstasida, som närmast kan beskrivas som en restaurangmeny, kan man hitta mängder av information och skapa nya kontakter.

Här kan lärare och elever "träffa" andra lärare och elever med liknande intressen i andra nordiska länder utan att betala en dyr flygbiljett.

Men här kan man också få hjälp att hitta uppgifter till specialarbeten eller t ex tips på bra och aktuell pop- och rockmusik, läsvärda böcker och intressanta filmer genom kontaktgalleriet.

På ODIN finns också ßera exempel där skolklasser runt omkring i Norden knutit kontakter med varandra och tillsammans genomfört olika projekt, som i en del fall slutat med att man träffats på t ex en lägerskola eller i samband med en klassresa.

Många har dessutom hittat personliga vänner att skriva brev till eller chatta med.

Nytt sätt för lärare möta kolleger

För lärarnas del innebär ODIN ett nytt sätt att kommunicera med kollegor i andra nordiska länder.

Via ODIN kan man knyta nya kontakter, utbyta erfarenheter och skaffa information om arbetsmetoder, kurslitteratur eller kurser för vidareutbildning.

På ODIN kan man även skaffa aktuell information om olika projekt med anknytning till skolan eller få information om var man kan hitta samarbetspartners och hur man kan finansiera idéer som syftar till ett ökat nordiskt utbyte i skolan.

Från ODIN finns dessutom länkar till de respektive ländernas nationella skoldatanätverk som man på så sätt också har full tillgång till.

Nu kommer den gröna vågen.

En allt större del av samhällsdebatten fokuseras i dag på etik och moral.

Det märks inte minst bland konsumenterna, som i allt större utsträckning efterfrågar produkter som tagits fram i samklang med naturen.

Mot den bakgrunden ska också "Den Gröna Vågen" ses - ett projekt som lett fram till en gemensam nordisk linje för ett såväl biologiskt som ekonomiskt hållbart fiske.

Länge sågs tillgångarna i världshaven som en i det närmaste outtömlig resurs.

I dag vet vi, att ett allt för hårt fiske kan leda till att hela fiskbestånd utrotas, havsbottnar ödeläggs och att förutsättningarna för människors sociala och ekonomiska möjligheter att bo kvar i sin hembygd omöjliggörs.

Samtidigt kräver allt ßer konsumenter information om de produkter som finns i butikerna - hur de framställts, vilken påverkan de haft på miljön i sin helhet, hur de förpackas med tanke på återvinning osv.

Men hur ska man veta om den fisk som serveras på middagsbordet är fiskad på ett för miljön så skonsamt sätt som möjligt?

Fyra kriterier grunden för hållbart fiske

För lite drygt två år sedan föddes de första tankarna på att hitta ett gemensamt nordiskt system för certifiering av fisk.

Inledningsvis definierades ett antal kännetecken på vad begreppet "hållbart fiske" ska stå för, och slutligen enades man om följande fyra kriterier:

Det första innebär att den biologiska mångfalden måste säkerställas. I klartext innebär det att fisket måste bedrivas så att det inte hotar att slå ut hela fiskbestånd, varken på kort eller lång sikt.

För det andra ska fisket bedrivas så att det i minsta möjliga mån rubbar den ekologiska balansen. Vad händer i näringskedjan om t ex räkbeståndet minskar kraftigt eller om havsbottnen ödeläggs, så att fiskens lekplatser förstörs?

Det tredje kriteriet är att fisket ska vara ekonomiskt bärkraftigt - dvs att de som arbetar inom fiske och fiskeindustrin ska kunna försörja sig på det utan olika former av samhällsstöd.

Och sist, men inte minst, har man vägt in en social dimension. En lång rad städer och kustsamhällen är beroende av fiske och fiskeindustrin. Vad händer med dem om förutsättningarna förändras?

Oberoende viktigt för trovärdigheten

I ett första skede kommer arbetet att koncentreras kring information runt de två första punkterna - säkerställandet av en biologisk mångfald och ekosystemet.

Grundtanken är att havet inte får skattas på större resurser än att den biologiska balansen kan bibehållas och att fisket inte ska bedrivas på ett sätt som hotar framtidens fångstmöjligheter.

För att få en bild av hur fisket bedrivs och om det står i samklang med de intentioner som ligger till grund för "Den Gröna Vågen", har de nordiska fiskeriministrarna beslutat att ta kontakt med Internationella Havsforskningsrådet (ICES) för att få klarlagt om ICES har möjlighet att göra en sammanställning av hur hållbart fiske bedrivs i de nordiska länderna.

Att uppdraget gått till just ICES har sin förklaring i att man vill försäkra sig om att granskningen sköts av en part som står oberoende från olika delintressen, som annars skulle kunna påverka trovärdigheten i värderingen.

Parallellt med det övergripande arbetet kommer även ett informationsprogram att påbörjas, som riktas till allmänheten.

I broschyrer som delas ut i butikerna och via en särskild logotype på fiskförpackningar uppmuntras konsumenterna att skaffa sig mer information om "Gröna Vågen"-projektet på Internet.

Stort intresse från EU och industrin

Att det är angeläget med en certifiering av fisk visar det stora intresset från konsumentsidan, något som i sin tur fått fiskindustrin att efterfråga någon form av officiell märkning.

Det bevisas också av det faktum att ett stort multinationellt företag på eget initiativ, tillsammans med WWF, påbörjat ett projekt för miljömärkning av fisk.

Projektet har dock fått hård kritik, eftersom insynen i arbetet är begränsad och sammansättningen av den kontrollgrupp som ska övervaka märkningen inte tillgodoser alla inblandade parter.

Det nordiska initiativet med "Den Gröna Vågen" följs därför med stort intresse av livsmedelsindustrin och handeln i framförallt de nordiska länderna.

Men också från EU har de nordiska ländernas pionjärarbete väckt uppmärksamhet, eftersom efterfrågan på en gemensam standard för märkning av fisk efterfrågas i flera andra EU-länder.

Det arbete som görs nu förväntas därför ligga till grund för den revidering av EU:s fiskeripolitik som ska genomföras 2002.

http://valhalla.norden.org

Idén med Valhalla är att skapa ett forum för barn- och ungdomskultur i Norden.

På en välbesökt hemsida på Internet finns information om allt från film- och teaterfestivaler för barn till en egen chattsida, där ungdomar kan skaffa sig en kompis i något av de nordiska grannländerna.

– Med Valhalla vill vi visa på den nordiska kulturella gemenskapen och det rika utbudet av barn- och ungdomskultur i Norden. Men vi vill också göra det möjligt för fackfolk att bygga nätverk, säger Ida Zeruneith som är redaktör för hemsidan.

Valhalla är BUK:s (Styrgruppen för barn- och ungdomskultur) informationsorgan.

Hemsidan invigdes officiellt i juni 1997 i samband med jubileet av Kalmar-unionen. Att behovet är stort för en mötesplats visar inte minst det ständigt ökade intresset för att besöka hemsidan och den växande ström av ny information som hela tiden kommer in till redaktionen.

– Ja, antalet besökare överensstämmer med våra förväntningar så här i början. Vi vill naturligtvis nå fler, men det kräver tid och pengar i större utsträckning än vad som hittills varit möjligt för att marknadsföra hemsidan, fortsätter Ida Zeruneith.

På lite mindre än ett halvår har Valhalla blivit den naturliga platsen för att söka information om olika kulturevenemang, men också för att utbyta erfarenheter från likartade projekt eller när man söker kontakter för att starta kulturutbyte.

– För oss är det viktigt att nå en så bred målgrupp som möjligt, säger Ida Zeruneith. Barn och ungdomar naturligtvis, men kanske framförallt människor som arbetar med barn- och ungdomskultur.

– På hemsidan finns förutom nyhetsartiklar och kalendarium också information om hur man kan få hjälp att finansiera sitt projekt samt en bred litteraturlista med tips på facklitteratur och facktidskrifter med anknyting till just barn- och ungdomar.

Och på chatsidan är ordet fritt för den som vill delta i debatten kring barn- och ungdomskultur.

– Dessutom kan man här få kontakt med t ex en kompis eller en kollega i ett annat nordiskt land.

Den framgångsrika lanseringen av Valhalla fortsätter nu med att integrera de baltiska länderna i samarbetet.

– Det ser vi verkligen fram mot. Det är en angelägen uppgift att stötta barn- och ungdomskulturen i närområdena. Dessutom är det ett enkelt och billigt sätt att skapa möjligheter för fackfolk att knyta nya kontakter i Norden.

– På sikt kommer det att innebära mycket för utbytet inom barn- och ungdomskultur. Vi i Norden har mycket att dela med oss av, men också mycket att lära, understryker Ida Zeruneith som beräknar att de baltiska länderna ska finnas med i Valhalla någon gång under hösten 1998.

Små barn sover tryggast på rygg.

Mellan åren 1990 och 1996 genomfördes en stor studie om plötslig spädbarnsdödlighet i Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet.

Slutrapporten, som presenterades i december 1997, visade på flera upptäckter som i praktiken inneburit att antalet spädbarn som dör i så kallad plötslig spädbarnsdödlighet minskat påtagligt.

Genom att väga samman fakta från ett stort antal undersökningar gjorda i hela Norden, kunde forskarna identifiera vilka faktorer under graviditeten, vid själva födseln och under den första spädbarnstiden som ökade risken för plötslig spädbarnsdöd.

De två enskilt två viktigaste upptäckterna - och de som drastiskt bidragit till att minska spädbarnsdödligheten - visade sig vara två "goda råd" som inte var särskilt goda.

Under många år har nyblivna mödrar fått lära sig att lägga sina nyfödda på magen när de skulle sova, för att på så sätt undvika att barnen skulle kvävas om de kräktes.

I själva verket visar det sig att kvävningsrisken ökade, eftersom nyfödda barn ännu inte utvecklat tillräckligt starka muskler för att kunna röra hals och huvud. Barn som ligger på magen löper helt enkelt risken att kvävas av sin egen tyngd.

Den andra upptäckten var att många mammor i all välmening klädde på sina barn alldeles för mycket kläder, med följd att barnen blev för varma, eftersom de själva inte kunde reglera sin kroppstemperatur.

Under studiens gång informerades läkare, sjuksköterskor, barnmorskor - och inte minst alla nyblivna mammor - om de nya rönen.

Resultatet blev att antalet fall av plötslig spädbarnsdödlighet minskade i alla nordiska länder, och att alla nyblivna mammor och pappor nu vet att de små ska sova på rygg i stället.

Den ovan beskriva studien är ett utmärkt exempel på konkret nytta av nordiskt samarbete. Först när forskarna kunde skaffa sig en helhetsbild och väga samman de enskilda forskningsresultaten hittade man nyckeln till gåtan

som man så länge sökt ett svar på och som lett till personliga tragedier för alla de som drabbats.

Katuaq - ett hus för alla sinnen.

Under många år har det funnits ett stort behov av en mötesplats för kulturen på Grönland.

Ett hus med möjligheter för teater, film, utställningar, konserter, poesiaftnar, dansföreställningar och konferenser.

I februari 1997 blev drömmen verklighet i och med att Katuaq - Grönlands kulturhus - invigdes med en jättefest.

Tanken med Katuaq var att det skulle bli en mötesplats för alla - både stora och små.

Och visst har det blivit så.

– Bara under det första årets sju första månader besökte mer än 120.000 personer Katuaq, och då ska man komma ihåg att det i Nuuk bor 13.000 människor (närmaste större ort ligger nio timmars båtresa bort) och på hela Grönland bara 55.000, säger Jan Kløvstad som förestår kulturhuset.

Katuaq är byggt för att vara ett hus för alla sinnen och en mötesplats för idéer, tankar och åsikter.

– Här ska det bokstavligt talat vara högt i tak, och att det är så visar inte minst alla de olika aktiviteter vi haft under det första året.

Gästspelen har under det första året avlöst varandra med besök av teatergrupper, artister, orkestrar och författare från bl a Danmark, Island, Finland, USA och Canada.

Men Katuaq är naturligtvis också en scen för Grönlands egna kulturarbetare.

– En av höjdpunkterna var världspremiären på balettföreställningen "Arsarnerit" ("Norrsken"), en annan den stora retroperspektiva utställningen med Hans Lynge, Grönlands store målare, säger Jan Kløvstad.

– Stor publiktillströmning blev det också till premiären "Fröken Smillas känsla för snö", den kritikerrosade långfilmen av Bille August, som också invigde den nya biografen uppkopplad via en länk från London.

Men på Katuaq uppträder också pop- och rockgrupper och amatörteatergrupper, och i foajén har lokala bildkonstnärer fått en utmärkt möjlighet att visa sina verk.

Katuaq har ritats av den danska arkitektfirman Schmidt, Hammer & Lassen i Århus.

– När vi ritade Katuaq utgick vi från den grönländska naturen med de stora fjällvidderna, de väldiga isbergen och norrskenet. Vi ville skapa

en centralpunkt som skulle synas över hela Nuuk, säger Morten Schmidt.

- Inne präglas huset av rymd och husets funktion utgår från ett enda stort rum där man placerat andra rum - den runda stora salen, den fyrkantiga mindre salen och det trekantiga caféet.
- Flexibilitet och funktionalitet är två andra karaktärsdrag för huset. Om man vill, kan man ta bort alla väggar och få ett enda stort rum lämpligt för stora teateruppsättningar eller kongresser.

Till bygget, som totalt kostat 91 miljoner DKK, har Nordiska ministerrådet bidragit med cirka 23 miljoner.

Resten av summan täcks av ägarna Nuup Kommunea och Grönlands Hjemmestyre samt av sex miljoner som samlats in på frivillig väg.

Under det första året omsatte Katuaq hela 23 miljoner DKK.

Europa

Det nordiska samarbetet är ett dynamiskt samarbete som kontinuerligt utvecklas och anpassas till den internationella utvecklingen, särskilt vad gäller Nordens närområden och Europeiska unionen.

Tre av de nordiska länderna är medlemmar av EU, medan Norge och Island är knutna till Europeiska unionen via EES-avtalet.

Som ett led i att anpassa det nordiska samarbetet till den nya situation som uppstod när ytterligare två nordiska länder - Finland och Sverige - gick med i Europeiska unionen, har det nordiska samarbetet genomgått en omfattande reformprocess.

I samband med reformen av det nordiska samarbetet 1995 beslutade de nordiska regeringscheferna att: "samarbeta i frågor som är viktiga i första hand för arbetet inom EU/EES, där de nordiska länderna har en värdegemenskap och sammanfallande intressen. Det nordiska samarbetet skall tjäna som en plattform i frågor där länderna önskar påverka den europeiska dagordningen. Det nordiska samarbetet skall också kunna medverka till att göra uppföljningen av direktiv och andra EU/EES-regelverk enhetlig. Dessutom bör det nordiska samarbetet spela en roll som bro mellan de nordiska länder som är medlemmar i Europeiska unionen och de länder som är knutna till det europeiska samarbetet via EES-avtalet".

Nordiskt samarbete måste ses i ett vidare perspektiv

I ljuset av denna nya situation och den allmänna samhällsutvecklingen, kan det nordiska samarbetet inte längre ses isolerat i förhållande till utvecklingen inom det europeiska samarbetet.

Gemensamma nordiska intressen i EU/EES-samarbetet har blivit en betydelsefull del i Ministerrådets arbete och prioriteringar.

EU-ärenden utgör en större del av Nordiska ministerrådets arbete än någonsin tidigare. EU/EES-frågor är en fast punkt på dagordningen för möten

på såväl minister- som ämbetsmannanivå inom ramen för Ministerrådet. I samband med utarbetandet av nya samarbetsprogram och handlingsplaner inom facksektorerna, utgör europafrågorna också en allt viktigare del.

Ska skapa optimala förutsättningar

Samarbetsminstrarnas beslut från juni 1996 i Uppsala har varit ett viktigt redskap för att utveckla det nordiska samarbetet i förhållande till Europa-pelaren.

I beslutet har samarbetsministrarna slagit fast riktlinjer för att säkra genomförandet av en rad åtgärder på Ministerrådssekretariatet, med avsikt att skapa förutsättningar för nordiskt samråd.

Nordiska ministerrådet avger varje år en rapport om Ministerrådets arbete vad gäller Ministerrådets samarbete i europafrågor.

Diskuterar aktuella EU-frågor

De nordiska samarbetsministrarna sammanträder varje år med EU-ambassadörerna på de nordiska representationerna/delegationerna i Bryssel.

Mötena syftar till att diskutera det nordiska samarbetet i Bryssel med särskild tonvikt på informationsutbyte kring aktuella EU/EES-frågor, där de nordiska länderna önskar påverka den europeiska dagordningen och där Ministerrådet kan tjäna som plattform.

På samarbetsministrarnas årliga möte med EU-ambassadörerna i Bryssel i mars 1998 redogjordes för de nordiska ländernas samarbete utanför Nordiska ministerrådets ram beträffande Agenda 2000 och utvidgningen av EU, Schengenavtalet, Finlands initiativ till den nordliga dimensionen av EU samt initiativ beträffande sysselsättning och miljö.

Anpassad struktur ska ge mer effekt

Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har inrättat sina organisationer och arbetsprocesser för att bättre kunna tillvarata det ansvar som ålagts dem för att säkra det nordiska samarbetet i EU/EES-frågor.

Således har man under 1997 lagt ned ett omfattande arbete på att effektivisera Ministerrådssekretariatet i syfte att ge pelar-orienterade arbetsuppgifter högre prioritet.

Målsättningen är att Europa-pelaren skall avspegla sig i den interna och externa planeringen och rapporteringen, vid utarbetandet av rapporter, samarbetsprogram och handlingsplaner samt i den årliga budgeten.

Utvidgat samarbete direkt med EU

Ministerrådet förbereder alla EU-ärenden i nära samarbete med huvudstäderna, men man samarbetar också alltmer med nationella EU-organ och EU-institutioner samt en rad andra internationella organisationer.

Samarbetet inom facksektorerna utvidgas från överordnat informationsutbyte till verklig samordning av nordiska intressen.

Samordning i form av förberedelse av ministermöten i EU samt förberedelse och implementering av EU-rättsakter utgör fortfarande en betydande del av det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Omfattningen av det nordiska samarbetet i Europa-frågor inom facksektorerna varierar från rent informationsutbyte till verklig handläggning. Dessutom visar sektorsredovisningarna att den nordiska nyttan av samarbetet också varierar från sektor till sektor.

För att ge en överblick över bredden av samarbetet vill vi här särskilt peka på några initiativ. En mer ingående redovisning av facksektorernas arbete ges i Ministerrådets årliga EU/EES-statusrapport.

Flera framgångsrika exempel

Konsument- och livsmedelssektorerna framstår som mönsterexempel på det nordiska samarbetet i relation till EU.

Konsumentpolitiken har, tack vare ett lyckat nordiskt samarbete, stärkts i Amsterdam-fördraget. Inom båda sektorerna har man tillsatt en rad arbets- och ledningsgrupper för att säkra den nordiska förberedelsen och samordningen vid utarbetande och antagande av EU-rättsakter. Som förberedelse för arbetet har man startat en rad projekt som syftar till att förbereda nordiska ståndpunkter och säkra en snabb nordisk samordning i samband med aktuella EU-frågor.

Inom forsknings- och utbildningssektorn har man under 1997 tillsatt en arbetsgrupp med representanter från de olika länderna. Arbetsgruppen har förberett den nordiska diskussionen om EU:s nya utbildningsprogram efter 1999. Under 1998 har man genomfört en insats för att realisera förslag till att aktivt stärka den nordiska debatten och markera gemensamma nordiska ståndpunkter gentemot EU.

I samband med detta arbete har Ministerrådet främjat en rad projekt för att sprida information om nordiska modeller för livslångt lärande samt folkupplysning och vuxenutbildning.

Miljösektorn har inlett ett omfattande samarbete genom att införa nordiska förmöten inför EU:s ministermöten. Dessutom har man utvecklat ett nära samarbete med EU:s miljöagentur.

Inom arbetsmarknadssektorn har samarbetet i EU/ EES-relaterade frågor präglats av att sysselsättningspolitiken fått så hög prioritet i EU.

På samma sätt som för miljösektorn hålls informella nordiska förmöten inför EU:s ministermöten. Island och Norge deltar också i dessa möten.

Den nordiska rättslikheten ska bevaras

I samband med reformen av EU:s strukturfondspolitik efter 1999 samt EU:s program för gränsregionalt samarbete "Interreg II:a", har regionalsektorn inlett ett aktivt ståndpunktsutbyte samt beviljat medfinansiering av gränsregionala projekt i Norden.

Inom lagstiftningssektorn har nordiskt samråd vid förberedelse och genomförande av EU:s rättsakter införts.

Ministerrådet har också utarbetat en översikt över rättsakter som är under behandling i justitiedepartementen i de nordiska länderna. Särskilda samrådsgrupper arbetar för att samordna nordiska ståndpunkter och hävda de nordiska ländernas gemensamma intressen. Genom samrådsgrupperna kan också antagna rättsakter införlivas med bibehållande av nordisk rättslikhet.

Miljön känner inga gränser.

Intresset för miljöfrågor har alltid varit stort i Norden.

Det visar inte minst den gemensamma miljöpolitiska strategi som ligger till grund för de nordiska ländernas miljösatsningar.

De positiva resultaten har inte heller uteblivit och i dag finns det en rad konkreta bevis på förbättringar även om mycket återstår att göra och det hela tiden dyker upp nya problem.

Det säger sig självt att miljösituationen är olik i olika delar av Norden.

Det framgår också med klar tydlighet av den första kompletta miljötillståndsrapporten över Norden som kom för drygt fem år sedan.

Lite tillspetsat kan man påstå att den visade att det som var gemensamt var att det fanns miljöproblem i hela Norden och att det krävdes såväl modiga politiska beslut som ekonomiska insatser för att lösa dem.

– Sedan dess har arbetet fortsatt med att mäta och samla fakta för att få en bild av åt vilket håll utvecklingen går, säger Harry Zilliacus som är sekreterare i Nordiska arbetsgruppen för miljöövervakning och data (NMD).

Gemensamma metoder kan identifiera nya problem

Just behovet av gemensamma mätmetoder visade sig tidigt vara avgörande för att få ett tillförlitligt jämförelsematerial.

– På samma sätt är det viktigt att kunna utföra övervakningen inom ett större geografiskt område för att på så sätt få en tydligare och bättre helhetsbild, säger Harry Zilliacus.

När väl resultaten från mätningarna sammanställts kan man utifrån dessa ge rekommendationer på åtgärder, men också uppmärksamma nya ekologiska förändringar.

– Att identifiera och värdera nya hot mot miljön, det vi kallar "early warnings", ger oss dessutom möjlighet att på ett tidigt stadium ge signaler till politikerna för att man snabbt ska kunna vidta åtgärder, innan problemen fått en allt för stor omfattning.

Bevis på förbättringar

Men hur är det då med miljön - har det blivit bättre eller sämre?

– Helt klart har utvecklingen gått mot det bättre. Alla de ansträngningar som gjorts och görs ger resultat. Det visar ßera av de bedömningar vi gjort, säger Harry Zilliacus.

Framförallt har det blivit bättre när det gäller försurning av skog och mark, som en direkt följd av att utsläppen av svavel minskat markant, inte minst i Tyskland och Storbritannien.

– I dag är det stora problemet övergödning av våra vatten, fortsätter han. Vi vet att inte minst Östersjön är hårt ansträngd av kväveutsläpp från framförallt jordbruk, industrier, avloppsvatten och trafik.
– För att rädda situationen kommer det att krävas stora insatser från alla berörda länder.

Kartläggning av den biologiska mångfalden

Bland de 20-talet projekt som just nu pågår på uppdrag av den Nordiska arbetsgruppen för miljöövervakning och data, väljer Harry Zilliacus att nämna det stora arbetet med att kartlägga den biologiska mångfalden i Norden och närområdena såsom en återspegling av miljöns tillstånd.

– Det kommer att ge oss en unik helhetsbild av Nordeuropa och vi kommer att få en god uppfattning om vilka djur och växter som är särskilt hotade.
– Vi får också indikationer på vilka faktorer som kan ligga bakom utvecklingen, samtidigt som vi får ett mycket värdefullt material för framtida jämförelser.

Rapporten om den biologiska mångfalden ska vara klar lagom till millenieskiftet och utges på ßera språk.

Ett annat aktuellt projekt handlar om kartläggning av tungmetaller i mossor. I projektet ingår ett 30-tal länder i Europa inklusive de baltiska staterna och nordvästra Ryssland.

– Redan nu vet vi att det förekommer tungmetaller i naturen över hela Norden. Det vi nu ska undersöka är om nedfallet ökar genom att göra jämförande mätningar igen om fem år.
– All kartläggning av förändringar i naturen tar lång tid och kan därför, det säger sig självt, inte skyndas fram.

Ökat samarbete nödvändigt för resultat

Harry Zilliacus återkommer ofta till det faktum att miljöföroreningar inte känner några nationsgränser.

– Östersjön dränerar ju en stor del av Centraleuropa och mycket av de luftföroreningar som regnar ner över oss har sitt ursprung i Storbritannien, Tyskland och Polen.
– Och de förekomster av tungmetaller som oroar i de arktiska områdena i Norden kommer definitivt inte från utsläpp på Grönland och Island.

Därför menar han att det är väsentligt med ett internationellt samarbete som går både på bredden och djupet.

– Vi kan peka på var det finns problem, sedan är det upp till de olika länderna att tillsammans hitta effektivast möjliga lösning.

Arbetet följs med intresse av andra länder

Det nordiska pionjärarbetet inom miljöövervakning och datahantering när det gäller föroreningar av luften, marken och vattnet har följts och följs med stort intresse av många europeiska länder.

– Vi har ju alltid legat långt framme när det handlat om miljöfrågor och det vi hittills gjort imponerar.
– De erfarenheter som man nu kan dra av vårt arbete kommer att vara viktiga när en gemensam europeisk standard för hur man ska övervaka förändringar i miljön utarbetas.

Zilliacus menar också att det generellt sett finns en positiv och självklar grundsyn när det gäller frågor som har med miljön att göra.

– Alla inser i dag behovet av åtgärder. Att det sedan i vissa fall inte finns ekonomiska förutsättningar att åstadkomma förbättringar, är en annan sak. Då bör man diskutera prioriteringar.

Nordregio

Nordregio är en ny nordisk institution som startade sitt arbete under 1997.

Uppdraget är att utveckla en specialkunskap inom fysisk planläggning och regionalpolitik. Nordregio skall initiera och genomföra forsknings- och utredningsprojekt, erbjuda vidareutbildningar, förmedla analysresultat och bistå myndigheterna i de nordiska länderna med relevanta beslutsunderlag.

Genom Nordregio ska nätverk skapas och erfarenheter utbytas mellan regioner och länder. Dessutom ska centret fungera som en oberoende instans för utvärdering av genomförda projekt.

Den rumsliga eller spatiala utvecklingen är allt mer internationellt beroende.

Många problem, t ex utsläpp i vatten och luft, känner inga landsgränser, och konkurrensen mellan regionerna har blivit internationell.

Med EU-medlemskap och EES-avtal har utvecklingen i Nordens regioner kopplats till beslutsprocesser på europeisk nivå. En positiv utveckling i närområdena är viktig också for Norden.

– För att få fram bra underlag för planering och kloka politiska beslut är det viktigt att beskriva och förklara den rumsliga utvecklingen, säger Hallgeir Aalbu, chef för Nordregio i Stockholm.
– Och lika viktigt är det att skapa användbara analysinstrument och planeringsverktyg.

Rumslig utveckling

Nordregio har valt att definiera sitt uppdrag med utgångspunkt från begreppet rumslig utveckling.

Med det förstås ett arbetsfält som handlar om fysisk planering och regional utvecklingspolitik, och som rör samhällets alla regioner, såväl storstadsregioner som glesbygdsområden.

- Problemställningarna är naturligtvis olika liksom förutsättningarna från region till region, men utgångspunkten är ändå densamma, nämligen att varje region måste hitta sin egen väg som bygger på de förutsättningar som finns i regionen, säger Hallgeir Aalbu.
- Nordregios uppgift är bl a att fungera som en länk mellan forskare och experter på den ena sidan och de tjänstemän som är satta att sköta utvecklingsfrågor på den andra.
- Samtidigt ska vi vara något av spindeln i nätet, på så sätt att vi kan sammanföra olika regioner med likartade förutsättningar eller problem för samarbete och utbyte av erfarenheter.

Ett nav för nätverk

Just nätverkstanken understryker Hallgeir Aalbu som central i Nordregios arbete.

- Vi kan orimligen sitta inne med all kompetens själva. Men vi kan ha överblicken över var forskare och specialister inom olika områden finns, både i Norden och övriga världen.
- Genom att sammanföra skräddarsydd kompetens kan vi bidra till att kvaliteten på de projekt vi kommer i kontakt med ökar, och att de analyser som ska ligga till grund för beslut bygger på ett bredare fundament.
- Ett annat prioriterat område för oss blir att kunna erbjuda fackexperter och forskare relevant bakgrundsmaterial i form av statistik, kartor och annat jämförelsematerial nedbrutet på regional nordisk nivå.
- För att nå ut med analysresultat ger Nordregio även ut tidskriften North med sex nummer per år. Tidskriften lägger tonvikten på beskrivning av den rumsliga utvecklingen och nyheter om planläggning och politik, samt intervjuer som belyser utvecklingen på fältet.
- Även elektroniska media ska utnyttjas. Vi ska utveckla vår web-sida som kommunikationskanal för medlemmarna i våra nätverk, säger Hallgeir Aalbu.

Har resurser för oberoende utvärdering

En viktig uppgift för Nordregio är också att erbjuda utbildning för framförallt tjänstemän som sysslar med planering och utvecklingsfrågor på kommunal, regional och statlig nivå.

– Vi ser redan nu att efterfrågan är stor, och utbildning både i form av kortare seminarier och längre vidareutbildningar kommer att bli väsentliga delar i vårt arbete, framhåller Hallgeir Aalbu.

Ytterligare en uppgift för Nordregio är att verka som oberoende utvärderare av genomförda projekt och program inom ramen för rumslig utveckling.

I utvärderingar behandlas frågor som: Kom resultatet att överensstämma med målsättningen? Kunde vissa saker gjorts på ett annat sätt för att öka utfallet eller till lägre kostnader? Och vad fick insatsen för konsekvenser för kommunen eller regionen i sin helhet?

Internationellt samarbete

Till sist vill Hallgeir Aalbu lyfta fram det internationella perspektivet.

– Det är viktigt att komma ihåg att de nordiska länderna ligger i Europas periferi, och att många av de förhållanden som finns här, t ex långa avstånd och liten befolkning både absolut och räknat per kvadratkilometer, gör oss specifika.

Parallellt med insatserna i Norden kommer Nordregio även att arbeta med frågor som rör den rumsliga utvecklingen i närområdena och Europa i övrigt.

– Vi kommer att hjälpa till med utbildning och att arbeta fram strukturer som gör det lättare för t ex de baltiska länderna att närma sig övriga Europa med tanke på ett framtida medlemskap i EU.
– Och kontakter västerut med USA och Canada kommer att vara värdefulla i det västnordiska samarbetet.
– Vår målsättning är att vi ska tillhöra de ledande i Europa inom vårt område. Ambitionen är att skapa ett center som är en intressant arbets- och mötesplats för de främsta som arbetar med problemställningar av betydelse för den rumsliga utvecklingen, fastslår Hallgeir Aalbu.

Närområden

Den överordnande målsättningen för Ministerrådets samarbete med Nordens närområden är att bidra till ett stabilt och fredligt Europa genom att främja den demokratiska utvecklingen och respekt för mänskliga rättigheter.

Men också genom att stödja utvecklingen mot marknadsekonomi och ett bärkraftigt resursutnyttjande.

Samarbetet omfattar tre delmoment; informations- och kontaktverksamhet, stipendieordningar och projektverksamhet.

I en strävan att uppnå de överordnande målsättningarna satsar Ministerrådet på projektverksamhet relaterad till följande områden; demokrati och medborgarpolitik, kulturförmedling, marknadsekonomi och bärkraftigt resursutnyttjande.

Effektivt samarbete genom att lyssna.

Ett uttalat mål i det nordiska samarbetet med närområdena är ett effektivare samarbete med andra regionala organisationer inom Östersjö- och Barentsregionen.

Mot bakgrund av denna målsättning anordnade Ministerrådet i oktober 1997 en konferens om samarbete med Nordens närområden.

I konferensen deltog representanter från de nordiska och baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Organisationer såsom Östersjörådet och Barents Euroarktiska råd deltog också.

På basis av de prioriteringar som framfördes från baltisk sida har bl a en effektivare regionalisering av informationskontorens aktiviteter till mindre orter utanför storstadsregionen påbörjats.

Vidare genomfördes en rad aktiviteter i syfte att stödja utvecklingen av migrationsförvaltningarna i de baltiska länderna. Flera fackministerråd och ämbetsmannakommittéer har haft sammanträden med sina baltiska kollegor.

Ministerrådet har vidare varit representerat vid Barents euro-arktiska ministerråds- och regionrådsmöten. Och på tjänstemannanivå har direkta kontakter mellan Ministerrådet och länsförvaltningarna i nordvästra Ryssland upprättats.

Informationskontoren spelar en viktig roll

Informationskontorens roll i förmedling av behov och förankring av projekt i mottagarländerna har förstärkts.

För informationskontoren i Tallinn, Riga och Vilnius har "Nordiska kulturfestivalen" och "Jämställdhetskonferensen" varit viktiga händelser.

Informationskontoren har även anordnat en rad egna aktiviteter, framförallt inom kultur och språkutbildning. Kontoren har också spelat en viktig roll i den tema-serie om demokrati och förvaltning som arrangerats i de baltiska huvudstäderna som ett led i förberedelserna inför de baltiska ländernas EU-medlemskap.

Informationskontoret i S:t Petersburg har sedan den 2 september 1997 officiell status.

Med syfte att sprida information om Ministerrådets stipendieordningar och utbytesprogram samt att etablera och upprätthålla kontakter mellan de nordiska länderna och Barentsregionen har kontaktpersoner utsetts i Archangelsk och Petrozavodsk.

S:t Petersburg-kontoret har i sitt arbete framförallt fokuserat på språkundervisning. Kontoret har även arrangerat en utställning om barnböcker och nordisk konst.

Arbete relaterat till sociala frågor och massmedia har också haft hög prioritet.

Stipendier ökar utbytet av kunskap

Stipendieverksamheten har haft hög prioritet inom det nordiska samarbetet sedan 1991.

Stipendier ges för utbildnings- och forskningsutbyte mellan de nordiska länderna och Nordens närområden. Under 1997 deltog 380 stipendiater i programmet.

Sedan 1993 finns även en särskild stipendieordning för parlamentariker i närområdena. Syftet är att ge parlamentariker från Baltikum och nordvästra Ryssland insyn i parlamentariskt arbete i och mellan de nordiska länderna.

Under 1997 deltog totalt 16 parlamentariker från Baltikum och tre från Ryssland. Deltagarna var över lag positiva, men de flesta menade att större insyn i parlamentarikernas och politikernas arbete vore önskvärt.

Den demokratiska utvecklingen prioriterat område

Demokratiutveckling är ett prioriterat område i Ministerrådets strategi för närområdessamarbetet.

Utveckling av demokratiska strukturer med uppbyggnad av viktiga institutioner och arbetssätt för införande av regel- och beslutssystem på olika områden är också nödvändigt inför de baltiska ländernas anslutning till EU. Stöd till utveckling av moderna och flexibla arbetslivsbetingelser är ett sådant område.

Stödet till den frivilliga sektorn ses som ett viktigt led i denna utveckling, och det har bl a tagit sitt uttryck i utveckling av ledarskap, administration och praktiskt organisationsarbete.

I samarbete med frivilligorganisationer i Norden har också erfarenhetsutbyte, organisationsarbete, nätverksuppbyggande insatser och utbildningsaktiviteter med organisationer och grupper i närområdena kunnat genomföras.

För att stödja de baltiska länderna i den förberedande fasen inför EU-medlemskap har dessutom en serie seminarier om förvaltning och demokrati hållits.

Seminarierna har t ex resulterat i att baltiska behov kunnat belysas och att dialogen mellan nyckelgrupper i de baltiska länderna och de nordiska länderna angående de nordiska ländernas erfarenheter kring EU-anslutningen intensifierats.

Satsningar på social- och hälsovård

Social- och hälsosektorn har gjort en rad satsningar i närområdena.

Ett projekt som haft stora framgångar i Baltikum är utbildning inom social-, hälso- och sjukvårdsområdet.

Då projektet vilar på principen "train the trainers" är förhoppningen den att deltagarna ska vidareförmedla kunskaperna till respektive arbetsplats.

Förebyggande och hälsofrämjande åtgärder har också varit högt prioriterat. Bl a har en kartläggning över förekomsten av resistenta bakterier och en undersökning av lämpliga förebyggande åtgärder påbörjats.

Insatser har även gjorts för att effektivisera produktionen av och öka tillgången på läkemedel samt att förbättra kontrollen.

Skapa nätverk kring jämställdhetsfrågor

För jämställdhetssektorn har den stora satsningen varit den nordisk-baltiska jämställdhetskonferensen som hölls i Valmiera i augusti.

Initiativet att arrangera en konferens om jämställdhet togs av kvinno-organisationer och myndigheter i Baltikum. Målsättningen var att skapa diskussioner och utveckla nätverk kring jämställdhetsfrågor.

Konferensen har resulterat i ett samarbetsprogram för åren 1998-2000 mellan de nordiska och de baltiska ministrarna för jämställdhetsfrågor.

Samarbetet mellan frivilligorganisationer har också aktiverats liksom kontakter mellan forskare.

Nordisk kulturfestival succé i Baltikum

En nordisk kulturfestival anordnades i Baltikum under 1997.

Den genomfördes i huvudsak i huvudstäderna - Tallinn, Riga och Vilnius - och innehöll nära 100 evenemang. Av dessa karakteriserades en tredjedel av nordiskt-baltiskt samarbete. Kontakter mellan nordiska och baltiska kollegor och kulturella institutioner har stärkt banden mellan de kulturella miljöerna i Baltikum och Norden.

Alla kulturområden var representerade under festivalen. Trots en uttalad ambition att uppnå största möjliga balans mellan konstformerna kom ändå musik att bli tyngdpunkten.

Antalet arrangemang för barn och unga var relativt få. Likaså var representationen av nordisk arkitektur, textil och design svag.

Festivalen fick mycket uppmärksamhet i media, särskilt baltisk media. I Estland och Lettland var intresset stort också bland ryskspråkig media.

Praktik ger unga nyckelpersoner inblick i nordiska företag

Aktiviteter vilka har som målsättning att stödja den marknadsekonomiska utvecklingen finansieras huvudsakligen av nordiska finansieringsinstitutioner.

Ministerrådets budget innehåller endast punktinsatser som anses viktiga för att sätta igång processer i mottagarländerna.

Exempel på ett sådant projekt som årligen drivs i detta syfte är "Nordpraktik". Det syftar till att stödja utvecklingen mot marknadsekonomi genom att erbjuda utbyte med praktikvistelser inom nordiskt näringsliv för ung personal inom ryskt och baltiskt näringsliv.

Arbetet kombineras med utbildning i språk, nordisk samhällskultur och industri.

Bärkraftigt resursutnyttjande

Stöd till förbättring av miljösituationen i Nordens närområden ges hög prioritet i det nordiska miljösamarbetet.

Insatserna sker såväl politiskt i Norden och internationellt som genom konkreta bidrag för genomförande av miljöförbättrande projekt. Det mest omfattande miljöprojektet är NEFCOs facilitet för mjuk finansiering av miljöförbättrande åtgärder.

Aktiviteter har också företagits för övervakning och insamling av miljödata i Baltikum och nordvästra Ryssland.

Projekt ska bevara växtgenetiska resurser

Inom jord- och skogsbrukssektorn har ett projekt som syftar till att bevara växtgenetiska resurser i Baltikum tidigare initierats.

Detta projekt inkluderar sedan 1997 även Vavilov-institutet i S:t Petersburg där det baltiska växtgenetiska arvet förvaras.

Samarbetet mellan nordiska och baltiska lantbruksuniversitet har också fortsatt. Ett flertal kurser har ägt rum och modellen har väckt stort intresse.

En bättre vardag för de många med rent vatten!

Nordiska miljöfinanisieringsbolaget - NEFCO - är en riskkapitalinstitution med uppgift att finansiera miljöprojekt i de central- och östeuropeiska länderna.

Målsättningen är att göra det lättare att genomföra miljöprojekt i Nordens närområden - projekt som bygger på samarbete på företagsplanet, för att på så sätt uppnå positiva miljöeffekter för Norden.

NEFCO:s grundkapital är 80 miljoner ecu och pengarna är investerade i ett 40-tal projekt och man kan medverka i projekten som delägare och/eller långivare.

De projekt som prioriteras ska ha relevanta miljöeffekter, och i och med att projekt med stor nordisk miljöeffekt prioriteras ligger tyngdpunkten på vatten- och luftvård.

Exempel på projekt som stöds av NEFCO kan vara modernisering av industri- och energianläggningar med åtföljande positiva miljöeffekter för Norden och omgivande hav.

Eller som det här konkreta projektet i Estland - ett av många i Baltikum - som syftar till rening av dricks- och avloppsvatten.

Snabb utveckling

Estland, precis som Lettland och Litauen, befinner sig i en snabb utvecklingsfas.

Stora delar av samhället håller på att omdanas för att på sikt skapa bättre levnadsvillkor och social trygghet för alla.

Ambitionerna är höga samtidigt som behovet av riskkapital är stort, inte minst när det gäller investeringar i infrastrukturprojekt.

Till detta ska läggas att finansiering via offentliga medel är begränsade beroende på en kombination av små skatteintäkter och stora behov inom samhällets alla sektorer, t ex utbildning, hälso- och sjukvård och social omvårdnad.

Därför behövs resurser utifrån och biståndet från de nordiska länderna är välkommet och välbehövligt.

Kritisk situation

På många håll i Estland, liksom i de båda andra baltiska staterna, är vattenkvaliteten ofta dålig.

– Ja, problemen är stora, mycket stora, säger Arvo Keller som är VD för Estonian Water Company (EWC) i Tallinn.

– Det finns områden, t o m städer, där vattnet inte är drickbart. Och på vissa håll är vattnet så förorenat att det inte ens duger att tvätta i eftersom kläderna missfärgas.

– Ändå används det av 10.000-tals människor dagligen. Något alternativ finns inte och resultatet blir naturligtvis att människor, särskilt barnen, blir sjuka.

Ett lyckat exempel

Estonian Water Company ägs gemensamt av NEFCO och ett 20-tal kommuner i Estland.

En av dessa kommuner är Rapla cirka 6 mil sydväst om Tallinn på kartan. Men i verkligheten inte stort mycket mer än en lång bygata, ett sjukhus, ett kommunhus och några småbutiker omgärdade av cementgrå flerfamiljshus och lappade småvillor med välansade trädgårdar.

Här renades tills för några år sedan inte avloppsvattnet överhuvud taget. Allt rann rakt ut i en närbelägen flod, eftersom det gamla reningsverket inte fungerade.

Och när det någon gång fungerade var det ändå underdimensionerat, så smutsvattnet rann ändå rakt ut i floden.

Det gamla reningsverket står fortfarande kvar, men innanmätet är helt utbytt och nu renas allt avloppsvatten med den senaste tekniken.

– Tack vare det finansieringsprogram för upprustning av vatten- och avloppssystem i 15 kommuner som NEFCO och EBRD (European Bank for Reconstruction and Development) står bakom, kunde kommunen genomföra vattenreningsprojektet, berättar Arvo Keller.

Han fortsätter:

– På egen hand skulle kommunen inte haft möjlighet att få lån, eftersom kommunens kreditvärdighet är låg - en verklighet man delar med de ßesta andra estniska kommuner.

- I stället löstes finansieringen med hjälp av lån från NEFCO och EBRD på villkor som gör det möjligt att sprida ut kostnaderna över en längre tid.
- Sammanlagt pågår ett 40-tal små och större projekt i EWC:s regi runt omkring i Estland och intresset för att sätta igång nya växer i takt med att resultaten blir synliga.

Även havet mår bättre

I dag mår den lilla floden som rinner förbi Rapla betydligt bättre.

På samma sätt är det med djurlivet i och omkring ßoden, där man t ex kan se storkar häcka på hustak och telefonstolpar.

- Naturen återhämtar sig förvånansvärt snabbt, säger Arvo Keller. Jag är ingen expert på området, men de uppgifter jag fått visar entydigt på att insatserna ger snabbt resultat.

Även havet utanför den estniska kusten visar en förbättrad vattenkvalitet.

Tills helt nyligen låg de milslånga, inbjudande sandstränderna tysta och tomma. Havsvattnet var helt enkelt så förorenat att det var förknippat med hälsofara att bada i det.

Men i dag är vattenkvaliteten, tack vare resoluta och effektiva åtgärder, betydligt bättre och turisterna, många från Norden, är på väg att hitta tillbaka.

Ekonomin en balansgång

Vad tycker då människorna som bor i lilla Rapla om den nya reningsanläggningen?

- Bra, säger en medelålders man i en villaträdgård och får medhåll av grannen på andra sidan staketet.
- Det är naturligtvis bra att vattnet blir renat. Men tyvärr innebär det också att vattenräkningen blir dyrare och det är redan svårt att få lönen att räcka till.

För Arvo Keller är kommentaren ingen nyhet, snarare en verklighet. För många familjer handlar dagen om att överleva, att få pengarna att räcka till det mest nödvändiga.

- Och höjer man vattentaxan allt för snabbt eller mycket är det många som inte klarar av att betala och det i sin tur innebär lägre intäkter till det lokala vattenbolaget som i sin tur får svårt att klara av att sköta sitt uppdrag.
- Det är viktigt att komma ihåg att en estnisk industriarbetare i genomsnitt bara tjänar omkring 1.700 SEK i månaden och att en del kostnader är lika höga i Estland som i de nordiska länderna.

Värdesätter utbyte

Inför framtiden är Arvo Keller ändå optimistisk. Visst återstår mycket att göra och visst kan det vara svårt att få gehör för den här sortens frågor i ett land med så många problem och behov.

– Men rent vatten är en livsnödvändighet för alla. Problemen måste helt enkelt lösas. Men lösningen heter inte alltid pengar. Många gånger är det lika viktigt att få tillgång till kunskap och erfarenhetsutbyte, säger Arvo Keller.
– Därför värdesätter vi verkligen det twinning-samarbete vi har med Oslo Vatten- och Avloppsverk, en insats som finansieras av norska staten. Det stödet ger oss möjlighet att snabbt hämta in kunskap, t ex hur man sköter en anläggning rent tekniskt men också hur man driver den ekonomiskt på bästa sätt.
– Så nog är jag optimist! Det måste man vara!

Liknande projekt med vattenrening som de i Estland genomförs även i Lettland och Litauen och då i ett nära samarbete med andra nordiska kommuner.

Norden positiv förebild för ökad jämställdhet i Baltikum.

Jämställdhetsfrågor är i dag ett självklart inslag i såväl det politiska livet som i samhället i stort i de tre baltiska länderna.

Mycket tack vare insatser och inspiration från de nordiska länderna i form av stöd till inte minst olika frivilligorganisationer.

Senast blev den stora nordisk-baltiska jämställdhetskonferensen som hölls i Lettland i augusti förra året en kraftfull manifestation, som visade att nya vindar blåser samtidigt som den blev ett avstamp för det fortsatta samarbetet.

De nordiska länderna stöttade i ett tidigt skede jämställdhetsrörelserna i Estland, Lettland och Litauen.

De första kontakterna togs redan innan de tre republikernas frigörelse från Sovjetunionen. Direkt efter Sovjet-imperiets fall intensifierades kontakterna med en konferens i Riga 1992 som en officiell startpunkt för samarbetet.

För första gången samlades frivilligorganisationer, politiker och ämbetsmän för att diskutera jämställdhetsfrågor utan ett i förväg bestämt slutresultat.

Sedan dess har jämställdhet, från att ha varit en 10:e rangens fråga, blivit ett ämne som tillhör den politiska dagordningen.

Liknar Norden på 1950-talet

Den stora nordisk-baltiska konferensen i lettiska Valmiera 1997 gav inledningsvis en god bild av nuläget i de tre länderna.

Skillnaderna mellan kvinnor och män är, inte helt överraskande, fortfarande stor, och den kan närmast jämföras med hur det såg ut i de nordiska länderna på 1950-talet.

Genom att måla med breda penseldrag visar det sig att kvinnornas löner generellt sett ligger 30 procent under männens.

Samtidigt får kvinnorna ta det största ansvaret för att hålla ihop familjen och när det gäller att sköta hem och barn.

Lägg till detta ett allmänt synsätt på kvinnan som ett objekt att äga och visa upp sig med i stället för en jämbördig. Det är t ex vanligt att i platsannonser se företag som söker "söta" kvinnliga medarbetare - en för oss omöjlig merit i samband med en anställning.

Den i stort sett enda skillnaden som väger över till kvinnornas fördel gäller utbildningsnivån - kvinnor i de baltiska länderna har längre och bättre utbildning än männen.

Så är t ex läkar- och läraryrkena typiskt kvinnliga, något som återspeglas i den låga lönenivån.

Situationen visar också på stora skillnader mellan kvinnogrupper, där unga, välutbildade kvinnor haft lättast att anpassa sig till det nya samhällssystemet med marknadsekonomi.

Förlorarna finns i första hand bland äldre kvinnor med liten eller ingen pension alls och dåligt socialt skyddsnät genom avsaknad av familj och släktingar, men också bland lågutbildade kvinnor med stor försörjningsbörda. Det är inte ovanligt att kvinnor har två arbeten plus hela ansvaret för hemarbetet.

Kvinnornas situation syns också i den officiella statistiken, t ex är antalet skilsmässor mycket högt liksom antalet aborter och anmälda fall av misshandel.

Jämställdhetssituationen avspeglas också i det politiska livet, där kvinnorna är underrepresenterade i såväl parlament som regeringar.

Nu kommer positiva signaler

Positiva signaler kommer nu som visar att förändringar är på väg.

Frågor som rör jämställdhet har fått officiell status med uttalade ansvarsområden inom regering och statsförvaltning, något som inte var fallet tills helt nyligen.

I samband med att de baltiska länderna ansökt om inträde i den europeiska gemenskapen har jämställdhetsarbetet också påskyndats - inte minst genom förändringar i de tre ländernas lagstiftning som syftar mot en större harmoniering med den lagstiftning som finns inom EU.

Det finns också en ny och öppnare attityd till att både kvinnors och mäns behov ska vägas in i samband med olika politiska beslut som har med samhällslivet i sin helhet att göra.

Här spelar de nordiska länderna en roll som positiva förebilder.

Bygger nätverk och stödjer frivilliga initiativ
De nordiska insatserna inriktas nu på att bygga nätverk och att stödja framförallt frivilligorganisationer.

Genom att koppla samman olika grupper - män och kvinnor - som arbetar för ett mer jämställt samhälle ska utvecklingen skyndas på, samtidigt som jämställdhetsarbetet får en stark folklig förankring.

Vidare satsar man på olika seminarier kring ämnen som rör kvinnors och mäns lika rättigheter och på ett utbyte mellan Norden och Baltikum, där t ex tjänstemän i den offentliga förvaltningen får möjlighet att se hur jämställdhetsaspekten påverkar utformningen av lagstifningen i de nordiska länderna eller följa arbetet vid utformningen av sjukvårds-, social och utbildningspolitik med utgångspunkt från en jämställdhetsaspekt.

Till detta ska läggas ett antal forskningsprojekt kring jämställdhetsfrågor som drivs i regi av Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, NIKK.

Ökad kunskap förhindrar spridning av smittosamma sjukdomar.
De ßesta allvarliga infektionssjukdomar är sedan länge så gott som utrotade i Norden.

Men på andra sidan Östersjön - i Baltikum - är situationen annorlunda. Här drabbas allt ßer av tuberkulos, difteri, dysenteri, syfilis, gonorré och andra svåra sjukdomar.

Nordiska insatser ska nu hjälpa till att stoppa den negativa utvecklingen och på sikt ge medborgarna i de tre baltiska länderna möjlighet till effektiv behandling.

Sedan Sovjetunionens kollaps i början av 1990-talet har utvecklingen när det gäller allvarliga infektionssjukdomar varit dyster.

– På många håll är läget mycket allvarligt och vi har en situation som närmast kan jämföras med den i många afrikanska stater.

Det säger Preben Aavitsland, biträdande statsepidemiolog i Oslo, som tillsammans med sina nordiska kollegor driver det nordiska projekt som syftar till att bistå de baltiska staterna i deras arbete att förhindra spridning av farliga infektionssjukdomar.

– Att situationen i dag är akut beror inte på en orsak, utan på flera. Och som jag ser det kommer det att bli värre de närmaste åren, innan det så småningom kan bli bättre.

Flera orsaker bakom problemen
En av orsakerna - kanske den viktigaste - menar Preben Aavitsland, är den förändrade samhällsstukturen.

– Det sociala skyddsnät som ändå fanns under Sovjet-tiden finns inte längre. Många människor är i dag arbetslösa och i kombination med andra problem lever allt fler familjer nära existensminimum.

- Dåliga bostäder, brist på näringsrik mat och dålig personlig hygien är andra faktorer som drar ner människors motståndskraft. Samtidigt har föräldrar varit skeptiska att ge sina barn vaccin som inte är importerat från väst.
- Dessutom är det så att det finns en stor antibiotikaresistens hos befolkningen, vilket gör att behandlingarna måste göras med starkare och dyrbarare läkemedel för att ge effekt.

En annan bidragande orsak till den snabba utbredningen av infektionssjukdomar är en friare syn på sexualitet och ett ökat missbruk av narkotika.

- Vi är mycket bekymrade över den snabba ökningen av HIV och AIDS och det finns all anledning att förvänta sig en explosiv ökning av antalet fall under de kommande åren.
- I Kaliningrad är problemen redan mycket omfattande och det som är särskilt bekymmersamt är att det är så många unga heterosexuella som drabbas.

En humanitär insats

Bakgrunden till Nordiska ministerrådets engagemang är i första hand humanitärt. Mycket mänskligt lidande kan undvikas om problemen kan lösas.

- De tre baltiska länderna, men även nordvästra Ryssland som omfattas av projektet, är ju våra grannländer, säger Preben Aavitsland.
- Sedan finns det ju en risk att sjukdomarna i takt med ökat resande över gränserna kan sprida sig. Det gäller inte minst de sexuellt överförda, där vi redan i dag kan se följderna av t ex den växande prostitutionen i form av en ökning av gonorré och syfilis.
- Kan vi förebygga problemen på plats, förebygger vi dem ju också i våra egna länder.

Kunskapsförmedling

En stor del av de insatser som påbörjats handlar om kunskapsförmedling och nätverksbygge.

- Min uppfattning är att vi kan göra väldigt mycket med små medel. Till en början handlar det om att bryta den mångåriga isolering man levt i och att se till att våra kollegor får tillgång till den information som finns i dag.

Det kan vara allt från att få ekonomiska bidrag för att kunna resa på ett seminarium, möjlighet att köpa aktuell facklitteratur eller att prenumerera på en internationell tidskrift eller att via Internet kunna ta del av de senaste forskarrapporterna.

- Det finns en otrolig hunger efter att lära sig mer för att man sedan på egen hand ska kunna lösa sina problem. Med starka och flexibla nätverk ger vi den möjligheten.

Trovärdighet viktigt för att lyckas

Inledningsvis har arbetsgruppen koncentrerat sig på att hitta rätt budbärare - inflytelserika personer som kan föra informationen vidare.

– För att lyckas är det viktigt att det finns en trovärdighet i det vi gör. Det gör att vi måste vara noggranna när vi väljer samarbetspartners.

Tanken är ju att den kunskap som nu förmedlas så småningom ska föras vidare ut i hälso- och sjukvården till lokala sjukhus och mödravårdscentraler, men också att den ska kunna användas i undervisningen av nya läkare och sjuksköterskor och vid vidareutbildning.

– Hur allvarlig situationen i verkligheten är och under vilka svåra förhållanden många arbetar, visar det faktum att mer än hälften av all laboratoriepersonal i Baltikum i dag är smittade av tuberkulos, därför att man inte haft tillräckliga kunskaper eller rätt utrustning för att kunna utföra sitt arbete.
– Bara en så enkel sak som engångshandskar förekommer knappast. Och skälet stavas brist på pengar.

Individens rättigheter

Vid sidan av de rent medicinska frågeställningarna involverar projektet även frågor som rör individens rättigheter och i dess förlängning demokratifrågor.

– Vi ser att det finns en efterfrågan på snabba lösningar - en skärpt lagstiftning, i det här fallet tvångsvård.

På kort sikt skulle det kanske vara en framgångsrik metod, men sett i ett längre perspektiv skulle det undergräva det lilla förtroende som finns för sjukvården i den här frågan i dag, menar Preben Aavitsland.

– För är det någon belastning man har med sig från Sovjettiden så är det maktens, myndigheternas arrogans för den enskilda människan.
– Här har vi en angelägen uppgift. Förtroende kan man bara vinna genom att visa respekt för den enskilda människan och hennes situation.

Samordnad nordisk miljöforskning ger renare luft & vatten.

Nu kommer bevisen för att det mångåriga miljöarbetet inom Norden ger effekt.

Det visar inte minst den 80% reduktion av svaveldioxidutsläppen som skett i de nordiska länderna sedan 1980.

En stor del av förbättringarna kan naturligtvis tillskrivas konkreta åtgärder i de enskilda nordiska länderna. Men de största effekterna uppnås oftast genom samarbete.

Nordiska ministerrådets projektgrupp för Hav- och Luftföroreningar spelar en viktig roll i det gemensamma nordiska miljöarbetet.

Här pågår arbetet med att ta fram gemensamt nordiskt bedömningsunderlag, baserat på vetenskapligt underbyggt material, för det internationella för-

handlingsarbetet inom ramen för konventionerna på hav- och luftsidan och inte minst gentemot EU.

– Många av de miljöproblem vi har i de nordiska länderna har sitt ursprung i andra länder, även om vi själva så klart också bidrar med utsläpp, säger Gun Lövblad som arbetar vid gruppens sekretariat.

Det kanske mest tydliga exemplet gäller larmrapporterna på 1970-talet om försurning av skog och mark, där de nordiska länderna tidigt uppmärksammade problemen och vidtog åtgärder.

– Genom målmedvetet arbete i internationella fora har vi fått förståelse för vår sak. Konkret har det lett till stora miljöinvesteringar i de förorenande länderna med ungefärlig halvering av svavelutsläppen i Europa sedan 1980 som resultat.
– Nu ser vi också hur naturen sakta börjat återhämta sig från försurning. Vi befinner oss nu i ett skede där vi inom de närmaste fem till tio åren också kan förvänta oss förbättringar för kvävenedfallet och dess effekter samt för oxidantbildningen.
– Gruppens arbete kommer därför sannolikt att tona ner verksamheten på luftsidan något för att ägna större kraft åt föroreningssituationen i havet.

Utsläpp i havet akut problem

I dag handlar det kanske mest akuta problemet i stället om eutrofering (övergödning) av haven som omger Norden med alla effekter som sammanhänger med detta, t ex igenväxning och på sikt syrebrist och döda bottnar.

– Övergödningen i de kustnära vattnen, men framförallt i Östersjön, är ett stort och växande problem, menar Gun Lövblad.
– Orsakerna är kväveutsläpp främst till vattenmiljön från jordbruk, avlopp och avloppsrening, och industriella källor, men också via nedfall av luft-föroreningar som kväveoxider från biltrafik.

Arbetet med att utveckla effektbaserade åtgärdsstrategier måste därför påbörjas även för den marina miljön.

– Återigen är det viktigt att ha det internationella och fullständiga perspektivet. För det här problemet liksom de flesta andra kan bara lösas länder emellan, säger Gun Lövblad.

Främmande arter kan orsaka stor skada

Ett annat område, som gruppen studerar och arbetar ut underlag för, är det växande problemet med främmande arter som får nya möjligheter att överleva och föröka sig som en direkt följd av förändrade miljöbetingelser.

Redan finns det oroande tecken på främmande arter, t ex alger och fiskar, som ökat markant och därmed förändrat den ekologiska balansen.

Orsaken till de nya arternas uppkomst i våra vatten kan vara en så banal sak som att långväga fartyg tömmer sina ballast-tankar eller att temperaturen i vattnet förändras genom utsläpp av kylvatten från industrier eller kraftverk.

Att miljöföroreningar förßyttas långa vägar är problemen i de arktiska områdena ett tydligt exempel på. Här kan man spåra halter av tungmetaller, t ex kvicksilver, i såväl organismer som hos delar av befolkningen.

– Problemen är allvarliga och studier som gjorts antyder att transporten från industriområden långt borta kan vara en betydelsefull källa, berättar Gun Lövblad. Detta är också angelägna frågor för Hav- och Luftgruppen att studera.

Nordiskt samarbete ger resultat!

Sammanlagt samordnar Hav- och Luftgruppen ett 20-tal utredningsprojekt.

Resultaten av dessa bildar, som tidigare nämnts, bl a underlag för de nordiska ländernas förhandlingar i samband med olika internationella miljökonventioner och andra avtal.

– Naturligtvis kan det många gånger vara svårt att få gehör för kostsamma åtgärder som måste vidtas i andra länder för att vi ska få en bättre miljö i Norden, säger Gun Lövblad.

– Men ju bättre bakgrundsfakta man har, och ju mer aktivt man arbetar för att informera de som kan fatta beslut om nedskärningar av utsläpp, desto större är chansen att man ska få förståelse för sina synpunkter och att rätt beslut fattas.

Bland beslutsfattare är EU och EU:s medlemsländer generellt viktigast när det gäller att förbättra den nordiska miljön.

Den ökade internationaliseringen i miljöarbetet har också gjort det angeläget från de nordiska ländernas sida att integrera framförallt de baltiska länderna i miljöarbetet.

Nordiska ministerrådet satsar också medel för att stödja miljösamarbetet mellan de nordiska länderna och länderna i dess närhet, främst de baltiska staterna, Ryssland och Polen.

Detta sker främst genom ett tjänstemannautbyte och olika seminarier där tonvikten läggs på kunskapsöverföring och harmonisering av t ex mätresurser.

Ekonomisk översikt över Nordiska ministerrådets samlade aktiviteter 1997

Nordiska ministerrådets aktiviteter finansieras av de fem nordiska länderna, och varje lands bidrag bestäms utifrån en fördelningsnyckel, som anger landets andel av den samlade bruttonationalprodukten i länderna.

Fördelningsnyckel 1997

Danmark	25,0%
Finland	16,2%
Island	1,1%
Norge	22,1%
Sverige	35,6%
Totalt	100,0%

1997 hade Nordiska ministerrådet en budget för sin verksamhet på totalt 702,6 miljoner DKK. Av detta finansierade länderna 681,9 miljoner direkt medan återstoden finansierades genom övriga intäkter. Dessa är: ränteintäkter, det interna avgiftssystemet, återbetalningar från gamla budgetmedel m m. Övriga intäkter var 1,7 miljoner DKK högre än förväntat, och detta utgör även det redovisade överskottet för räkenskapsåret.

Ministerrådet använder sig av kontantprincipen i sina räkenskaper och bokförda utbetalningar från Ministerrådets sekretariat uppgick under 1997 till totalt 693,4 miljoner DKK.

Nordiska ministerrådet har rätt att disponera budgetmedlen i tre år, vilket passar den verksamhet som medlen skall användas till. De flesta projekten är ßeråriga och budgeteras för hela perioden på en gång. Den budgeteringsmetoden gör att en del av medlen överförs från ett år till nästa. Det handlar alltså inte om fria medel, eftersom man redan har fattat beslut om vad pengarna skall användas till.

Nordiska ministerrådets aktiviteter kan grovt indelas i drift av institutioner och projektaktiviteter. Det finns 35 institutioner, som finansieras över den nordiska budgeten och dessa stod för 41% av utgifterna under 1997. Projektaktiviteterna omfattar projekt, tidsbegränsade program och allmänna stödåtgärder, och dessa utgjorde 59% av utgifterna.

Som ett resultat av arbetet med rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" från februari 1995, beslutades det politiskt att det nordiska arbetet skall delas upp i tre pelare.

1. Samarbete inom Norden
2. Norden och Europa/EU/EES
3. Norden och dess närområden

En sammanställning av aktiviteterna fördelade på de tre pelarna visar att 75% används till samarbete inom Norden, 15% går till närområdena, medan 10% används till Europa m m.

Fördelningen av de samlade utgifterna uppdelade på sektorer visar att ca hälften av medlen används till kultur (20%) samt utbildning och forskning (28%). Av de övriga sektorerna är ekonomi och näringsliv den största. Ministerrådets sekretariat står för 7% av de samlade utgifterna och ingår i posten övrig verksamhet (13%).

Resultaträkning

1.000 DKK

INKOMSTER	Summ	1997	1996
De nordiska ländernas bidrag		681.935	683.274
Finansiella poster			
Avgift av lön	8.197		
Ränteintäkter	11.126		
Övriga inkomster	3.067	22.390	21.886
Summa DKK		704.325	705.160
UTGIFTER			
Projekt och institutioner			
Utgifter	637.727		
Projektmedel från tidigare år	-203.926		
Projektmedel överförs till 1998	214.309	648.110	654.674
Administration			
Sekretariatet, utgifter	57.644		
Inkomster	-1.983		
Anslag överfört från 1996	-4.380		
Anslag överförs till 1998	3.245	54.526	52.800
		702.636	707.474
Resultat/räkenskapsår		1.689	-2.314
Summa DKK		704.325	705.160

Balansräkning

1.000 DKK

AKTIVA		31.12.1997	31.12.1996
Omsättningstillgångar			
Likvida medel			
Postgiro	1.385		
Bank, foliokonto	16.711		
Bank, specialinlånskonton	170.500		
Bank, valutakonton	35.142	223.738	209.640
Fordringar			
Personalfordringar	550		
Övriga fordringar	3.339		
Periodavgränsningar	3.632	7.521	9.169
Anläggningstillgångar			
Materiella	2.273		
Finansiella	1.142	3.415	3.306
Summa DKK		234.674	222.115
PASSIVA			
Skulder			
Leverantörskulder	3.798		
Ej utbetalda projektmedel	214.309		
Ej utbetalda anslag	3.245		
Personalförpliktelser	588		
Övriga kortfristiga skulder	80		
Periodavgränsningar	8.701	230.721	222.165
Eget kapital			
Fastighetsamortering		2.264	2.264
		232.985	224.429
Resultat/räkenskapsår		1.689	-2.314
Summa DKK		234.674	222.115

Köpenhamn, den 13 februari 1998

Søren Christensen
Generalsekreterare

Agneta Norén
Avdelningschef

Inkomster 1997 TABELL 1

1.000 TDKK

	Budget	Bokfört	Ej disp. medel
De nordiska ländernas bidrag inklusive betalningsordning*			
Danmark	162.003	162.003	
Finland	119.120	119.120	
Island	7.501	7.501	
Norge	163.908	163.908	
Sverige	229.404	229.404	
	681.936	681.935	-1
Avgift av lön	5.900	8.197	2.297
Ränteintäkter	14.000	11.126	-2.874
Övriga inkomster	800	3.067	2.267
Summa	702.636	704.325	1.689
*Betalningsordning - högre utbildning			
Danmark	-8.481		
Finland	8.646		
Island	0		
Norge	13.200		
Sverige	-13.365		0

Utgifter 1997

TABELL 2

1.000 DKK

Sektor	Överfört fr tidigare år	Budget 1997	Tvärsekt. budget	Disponibelt	Bokfört	Saldo 31.12
Kultursamarbetet	**40.794**	**138.041**	**1.203**	**180.038**	**141.828**	**38.210**
Kulturfonden	14.128	22.440	0	36.568	22.613	13.955
Dispositionsmedel	2.045	2.576	523	5.144	2.730	2.414
Projektmedel	24.212	69.879	380	94.471	72.629	21.842
Institutioner	409	43.146	300	43.855	43.856	-1
Utbildning & forskning	**46.597**	**198.269**	**25.112**	**269.978**	**210.372**	**59.606**
Projektmedel	46.597	142.455	25.112	214.164	154.535	59.629
Institutioner	0	55.814	0	55.814	55.837	-23
Miljö	**13.001**	**33.660**	**3.316**	**49.977**	**41.620**	**8.357**
Projektmedel	13.001	33.660	3.316	49.977	41.620	8.357
Ekonomi	**55.507**	**129.546**	**5.824**	**190.877**	**119.665**	**71.212**
Energi/näring	*16.885*	*72.861*	*3.830*	*93.576*	*52.215*	*41.361*
Projektmedel	14.003	5.100	3.830	22.933	15.453	7.480
Institutioner	2.882	67.761	0	70.643	36.762	33.881
Regionalpolitik	*12.332*	*28.267*	*700*	*41.299*	*30.865*	*10.434*
Projektmedel	12.294	21.675	700	34.669	24.235	10.434
Institutioner	38	6.592	0	6.630	6.630	0
Jord- & skogsbruk	*10.080*	*19.595*	*1.074*	*30.749*	*22.153*	*8.596*
Projektmedel	10.080	7.017	1.074	18.171	9.575	8.596
Institutioner	0	12.578	0	12.578	12.578	0
Bygg- & bo	*2.181*	*408*	*0*	*2.589*	*800*	*1.789*
Projektmedel	2.181	408	0	2.589	800	1.789
Fiskeri	10.037	7.191	470	17.698	10.001	7.697
Projektmedel	10.037	7.191	470	17.698	10.001	7.697
Övr. sektorsamarbete	*3.992*	*1.224*	*-250*	*4.966*	*3.631*	*1.335*
Projektmedel	3.992	1.224	-250	4.966	3.631	1.335
Medborgarnas rättigheter	**20.559**	**62.429**	**6.301**	**89.289**	**66.504**	**22.785**
Arbetsmarkn. & miljö	*7.828*	*13.543*	*757*	*22.128*	*12.329*	*9.799*
Projektmedel	7.678	11.268	400	19.346	9.904	9.442
Institutioner	150	2.275	357	2.782	2.425	357
Social-& hälsovård	*3.692*	*34.529*	*3.501*	*41.722*	*37.408*	*4.314*
Projektmedel	3.717	5.630	3.313	12.660	8.346	4.314
Institutioner	-25	28.899	188	29.062	29.062	0
Livsmedel	2.109	3.162	400	5.671	2.742	2.929
Projektmedel	2.109	3.162	400	5.671	2.742	2.929
Konsument	*3.833*	*5.508*	*342*	*9.683*	*5.769*	*3.914*

Sektor	Överfört fr tidigare år	Budget 1997	Tvärsekt. budget	Disponibelt	Bokfört	Saldo 31.12
Projektmedel	3.833	5.508	342	9.683	5.769	3.914
Jämställdhet	*2.449*	*4.820*	*1.326*	*8.595*	*7.547*	*1.048*
Projektmedel	2.449	2.667	1.326	6.442	5.394	1.048
Institutioner	0	2.153	0	2.153	2.153	0
Lagstiftning	*648*	*867*	*-25*	*1.490*	*709*	*781*
Projektmedel	317	867	-25	1.159	378	781
Institutioner	331	0	0	331	331	0
Nordens närområden	**7.991**	**51.000**	**-41.586**	**17.405**	**14.575**	**2.830**
Projektmedel	8.000	43.248	-42.126	9.122	6.286	2.836
Informationskontor	-9	7.752	540	8.283	8.289	-6
Övrig verksamhet	**23.677**	**89.691**	**-420**	**112.948**	**98.411**	**14.537**
Projektmedel	*9.714*	*25.307*	*-420*	*34.601*	*23.309*	*11.292*
Verksamhetsbidrag	437	6.605	-8	7.034	7.034	0
Arktiskt samarbete	422	2.040	0	2.462	1.246	1.216
N statistiskt samarbete	0	765	0	765	765	0
Tjänstemannautbyte	1.448	1.836	8	3.292	1.687	1.605
Europainformation mm.	510	2.040	-450	2.100	1.569	531
Generals.disp.reserv	226	357	-118	465	292	173
Information	341	2.688	1.400	4.429	4.467	-38
Publikation	441	1.632	0	2.073	533	1.540
Tolkning & översättning	765	765	427	338		
Omstrukturering/inst.	5.967	5.967	2.942	3.025		
MR-reserv	5.889	612	-1.252	5.249	2.347	2.902
Institutioner	*13.963*	*64.384*	*0*	*78.347*	*75.102*	*3.245*
MR-sekretariat	4.380	54.526	0	58.906	55.661	3.245
N projektexportfonden	9.074	9.858	18.932	18.932	0	
N ekon forskningsråd	509	509	509	0		
Dispositionsmedel tid.år	**180**	**0**	**250**	**430**	**413**	**17**
Ursprungsbefolkningar	44	0	0	44	44	0
Trafiksäkerhet	136	0	250	386	369	17
Summa	**208.306**	**702.636**	**0**	**910.942**	**693.388**	**217.554**

Institutionernas årsbokslut

Följande är en sammanställning av alla de nordiska institutionernas egna årsbokslut

1.000 i resp lands valuta

Institution	NMR budgetanslag	NMR övr. anslag	Övr. anslag nat/ intern	Övriga inkomster	Adm. utgifter	Aktivitetsutgifter	Projekt utgifter	Resultat	Egen kapital
TODIN DKK	6.484	668	108	326	-1.929	-2.658	-2.981	18	229
NIFCA FIM	6.336	50	544	-1.663	-3.862	1.405	1.405		
NHR ISK	55.556	11.396	981	7.763	-50.162	-19.602	5.788	-3.273	
NHFÆR DKK	8.718	952	756	2.231	-4.704	-2.204	-6.283	-534	-1.016
NIPÅ FIM	964	213	12	2	-701	-168	-326	-4	14
N.A.P.A. DKK	3.939	250	576	13	-2.495	-2.539	-256	-148	
NJC DKK	2.885	1.056	549	53	-1.717	-1.537	-1.390	-101	1.231
NORDICOM DKK	1.412	474	4.040	255	-250	-5.530	-496	-66	125
NOMUS SEK	5.509	1.343	12	-792	-4.373	-1.343	387	127	
NFA SEK	7.145	4.197	126	3.685	-6.643	-3.612	-4.926	-28	1.001
NIFIN FIM	3.818	25	-1.882	-451	1.510	1.510			
NSU DKK	1.428	336	-702	-1.266	-120	183			
NSI NOK	6.558	900	225	-2.693	-359	-3.823	808	773	
NORDITA DKK	16.368	520	121	1.568	-4.474	-12.594	-464	1.045	2.301
NorFA NOK	36.490	3.098	1.000	601	-7.007	-32.069	-6.436	-4.323	3.636
NIfS NOK	2.760	5.271	-2.589	-5.487	-45	187			
NIAS DKK	6.445	515	1.817	2.113	-4.870	-6.028	-250	1.082	
NORDINFO FIM	4.123	725	-2.010	-2.880	-42	258			
NORDVULK ISL	62.333	67.773	1.321	-6.821	-69.622	-29.608	25.376	2.192	
NORDPLAN SEK	3.520	66	1.632	140	-	-6.578	-	-1.220	0
NI NOK	63.770	0	1.196	4.561	-11.772	-58.756	-1.196	-2.197	5.131
NORDTEST FIM	8.805	260	0	116	-1.994	-612	-7.341	-766	7.024

Institution	NMR budgetanslag	NMR övr. anslag	Övr. anslag nat/intern	Övriga inkomster	Adm. utgifter	Aktivitetsutgifter	Projekt utgifter	Resultat	Egen kapital
NORDREGIO SEK	5.592	2.532	2.231	285	-3.653	-1.504	-1.748	3.735	3.735
NGB SEK	8.202	2.260	601	9	-5.641	-2.861	-2.861	-291	960
SNS DKK	5.524	0	0	118	-597	-1.553	-4.326	-834	837
NIVA FIM	1.820	0	272	745	-	-3.279	-	-442	23
NLN SEK	3.116	227	0	686	-2.789	-662	-455	123	490
NHV SEK	36.409	2.665	4.238	4.108	-17.084	-25.784	-4.650	-98	8.826
NIOM NOK	9.528	37	415	4.979	-	-15.631	-	-672	1.140
NAD FIM	1.957	538	22	513	-810	-1.021	-523	676	631
NSH SEK	5.679	0	0	103	-	-3.189	-2.305	288	143
NUD DKK	6.138	388	0	782	-1.562	-3.800	-285	1.661	0
NOPUS SEK	1.812	617	1.435	351	-787	-2.925	-764	-261	16
NIKK NOK	2.419	282	740	278	-1.352	-1.489	-935	-57	883
NOPEF FIM	14.866	0	10.357	1.556	-4.095	-9.039	-7.028	6.617	7.975

Revisionsberättelse

Utdrag (översatt) ur Rigsrevisionens rapport om revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet 1997 (daterad 11 augusti 1998)
p. 53 Rigsrevisionen kan efter genomförd revision och med hänvisning till ovanstående rapport föreslå, att räkenskaperna för verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget för 1997 kan godkännas.

C 1 - BILAGA

Till

Nordisk Råd

Vedlagt følger ministerrådets svar på Nordisk råds rekommendasjoner til Nordisk råd for Nordisk råds 50. sesjon i Oslo.

København, den 3. juli 1998

Søren Christensen
Generalsekreterare

Innehållsförteckning

Meddelande om rekommendation nr 11/91/nord angående lagstiftning rörande grupptalan 1005

Meddelande om rekommendation nr 12/91/nord angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. 1005

Meddelande om rekommendation nr 25/1991/när angående beräkningsmodell för Grön BNP 1008

Meddelande om rekommendation nr 40/1992/nord angående Nordjobb som permanent ordning 1009

Meddelande om rekommendation nr 46/1992/när angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn (A 997/m) 1009

Meddelande om rekommendation nr 19/1993/nord angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi) 1011

Meddelande om rekommendation nr 8/1994/nord angående handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden 1011

Meddelande om rekommendation nr 9/1994/nord angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi 1015

Meddelande om rekommendation nr 13/1994/nord angående insatser mot hormondoping 1017

Meddelande om rekommendation nr 14/1994/nord angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster 1018

Meddelande om rekommendation nr 4/1995/nord angående nordisk informationsnetværk for menneskerettigheder 1020

Meddelande om rekommendation nr 5/1995/nord angående nordiskt samarbete på havsrättens område 1020

Meddelande om rekommendation nr 9/1995/nord angående orkester Norden 1022

Meddelande om rekommendation nr 10/1995/nord angående blockstöd till nordiska studieförbundens samarbetsorganisation 1022

Meddelande om rekommendation nr 11/1995/euro angående nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU 1023

Meddelande om rekommendation nr 15/1995/euro angående plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO 1024

Meddelande om rekommendation nr 16/1995/nord angående åtgärder för att förbättra kvinnors möjligheter till företagsetablering 1025

Meddelande om rekommendation nr 24/1995/b angående fortsättning av reformprocessen i det nordiska samarbetet 1027
Meddelande om rekommendation nr 26/1995/p angående Ministerrådets dokumentation till Nordiska rådet 1028
Meddelande om rekommendation nr 32/1995/när angående parlamentariskt inflytande i det arktiska samarbetet 1029
Meddelande om rekommendation nr 33/1995/euro angående obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU 1030
Meddelande om rekommendation nr 34/1995/när angående regionalt samarbete inom energiområdet 1034
Meddelande om rekommendation nr 35/1995/nord angående handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur 1037
Meddelande om rekommendation nr 36/1995/euro angående utbildningssamarbete om tolkar och översättare i EU 1038
Meddelande om rekommendation nr 37/1995/nord angående utvecklande av två- och flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet 1038
Meddelande om rekommendation nr 39/1995Nord angående likabehandling av nordiska medborgare i samarbete med de nordiska ombudmännen 1039
Meddelande om rekommendation nr 40/1995/nord angående utvigdat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna 1040
Meddelande om rekommendation nr 41/1995/nord angående uttbildning av narkotikainformatörer i Norden närområden 1040
Meddelande om rekommendation nr 5/1996/när angående folkupplysningskampanj i Norden om länderna i närområdet 1041
Meddelande om rekommendation 6/1996/när angående harmonisering av energibeskattningen 1042
Meddelande om rekommendation nr 7/1996/när angående forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor 1043
Meddelande om rekommendation nr 8/1996/när angående åtgärder för ökad kärnsäkerhet 1044
Meddelande om rekommendation nr 9/1996/euro angående årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken 1049
Meddelande om rekommendation nr 10/1996/p angående plan och budget för det nordiska samarbetet 1997 1049

Meddelande om rekommendation nr 12/1996/nord angående Västnordenfonden 1051
Meddelande om rekommendation nr 13/1996/nord angående nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi 1052
Meddelande om rekommendation nr 14/1996/nord angående ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden 1054
Meddelande om rekommendation nr 15/1996/nord angående grundtrygghet för nordiska transportarbetare 1055
Meddelande om rekommendation nr 16/1996/nord angående överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna 1056
Meddelande om rekommendation nr 17/1996/nord angående samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper 1056
Meddelande om rekommendation nr 18/1996/nord angående bekämpning av sexuellt missbruk av barn 1057
Meddelande om rekommendation nr 1/1997/nord angående budgeten för det nordiska samarbetet 1998 1061
Meddelande om rekommendation nr 2/1997angående säkerhetspolitik 1063
Meddelande om rekommendation nr 3/1997/nord angående NORD-LEX databas 1071
Meddelande om reommendation nr 4/1997angående Internet samt Europafrågor 1072
Meddelande om rekommendation nr 5/1997 angående rapportering om genomförande av rekommendationer 1072
Meddelande om rekommendation nr 6/1997 angående miljöräkenskap, energi samt miljöskatter 1073
Meddelande om rekommendation nr 7/1997/nord angående UNICEF:s insatser för barn och mödrar i Nordens närområden (A 1163/när) 1074
Meddelande om rekommendation nr 8/1997/när angående barn i Nordens närområden 1075
Meddelande om rekommendation nr 9/1997/när angående samnordisk skogscertifiering 1076
Meddelande om rekommendation nr 10/1997/nord angående forskningsprojekt i anknytning till den nordiska välfärdsmodellen ... 1078
Meddelande om rekommendation nr 11/1997/nord angående Nordplus-mini 1079

Meddelande om rekommendation nr 12/1997/nord angående ömsesidigt godkännande av gymnasieutbildning ... 1079
Meddelande om rekommendation nr 13/1997/nord angående nordisk daghemsmarknad ... 1080
Meddelande om rekommendation nr 14/97/nord angående handlingsplan för män och jämställdhet ... 1082
Meddelelse om rekomendation nr 15/97/nord om anerkendelse af nye respektive utraditionelle uddannelser ... 1083
Meddelande om rekommendation nr 16/97/nord angående handlingsplan om det nordiska lagstiftningssamarbetet inom justitiesektorn 1997-1998 ... 1084
Meddelande om rekommendation nr 17/1997/nord angående genteknologi och kloning ... 1085
Meddelande om rekommendation nr 18/1997/nord angående flyktingpolitik i Norden och Europa ... 1086
Meddelande om rekommendation nr 19/1997/nord angående Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk ... 1088
Meddelande om rekommendation 20/1997/nord angående utökat TV-samarbete ... 1088
Meddelande om rekommendation nr 21/1997/nord angående public service TV-bolagen ... 1089
Meddelande om rekommendation nr 22/1997/nord angående EU:s medieprogram MEDIA III ... 1090
Meddelande om rekommendation nr 23/1997/nord angående stödfunktion för multimedieproduktion ... 1090
Meddelande om rekommendation nr 24/1997/nord angående stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM ... 1091
Meddelande om rekommendation nr 25/1997/nord angående CD-ROM produktion ... 1091
Meddelande om rekommendation nr 26/1997/nord angående samnordisk kulturnätstruktur på internettet ... 1092
Meddelande om rekommendation nr 27/1997/nord angående artistisk och kulturell profilering på internet ... 1092
Meddelande om rekommendation nr 28/1997/nord angående nya initiativ på film- och mediaområdet ... 1093

Meddelande om rekommendation nr 29/1997/nord angående mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen 1094

Meddelande om rekommendation nr 30/1997/euro angående sektorarbete om Europafrågor 1095

Meddelande om rekommendation nr 31/1997/euro angående handlingsplan för livsmedelssäkerhet 1096

Meddelande om rekommendation nr 32/97/euro angående Livsmedelssäkerhet 1098

Yttrande nr 1/1997 angående berättelse från rigsrevisionen om Nordiska ministerrådets verksamhet 1996 (C 3/k) 1102

Yttrande nr 2/1997 angående berätelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1996 (C 5/k) 1103

Meddelande om rekommendation nr 11/91/nord angående lagstiftning rörande grupptalan

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udrede mulighederne for at indføre fælles nordisk lovgivning vedrørende gruppesøgsmål i forbrugersager."

Nordisk Ministerråd meddeler:

I Finland nedsatte justitsministeriet i 1996 en arbejdsgruppe for at forberede et forslag til regeringsproposition vedrørende lovgivning om gruppesøgsmål. Arbejdsgruppen fremlagde sin betænkning i juni 1997. Betænkningen har været på remis og fået en blandet modtagelse. Det står stadig åbent om hvorvidt der skal fremlægges et lovforslag.

I Sverige blev der i 1991 nedsat et udvalg til undersøgelse af spørgsmålet om forbedringstiltag vedrørende mulighederne for i en domstol at fremlægge krav som er fælles eller ensartede for en større gruppe mennesker, Gruppesøgsmålsudredningen. Den fremlagde sin betænkning i januar 1995. Betænkningen blev remisbehandlet. Forslag forventes fremlagt i 1999.

I Norge er et udredningsforslag om lovgivning om gruppesøgsmål under forberedelse.

I Island har spørgsmålet været til behandling i det permanente retsplejeudvalg.

I Danmark har det ikke været aktuelt at iværksætte et udredningsarbejde på dette område.

På baggrund af de forskelle der er konstateret i national lovgivning og med henblik på at vurdere muligheder for fælles nordisk lovgivning om gruppesøgsmål i forbrugersager, planlægger Ministerrådet at indkludere gruppesøgsmål som et tema i et fællesnordisk seminar om civilprocesret der gennemføres i efteråret 1998.

De nordiske lande holder derudover hinanden underrettet om lovgivningsarbejdet i de respektive lande.

Ministerrådet anbefaler, at arbejdet med rekommandationen fortsætter.

Meddelande om rekommendation nr 12/91/nord angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner

som mulig i desse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996."

Nordisk Ministerråd meddelar:

I samarbetsprogrammet för det nordiska jämställdhetsarbetet 1995-2000 sägs att jämställdhetsaspekter skall genomsyra alla samarbetsområden, som ingår i Ministerrådets egen verksamhet och att varje samarbetsområde ansvarar för att jämställdhetsaspekter integreras i arbetet på området. I samarbetsprogrammet fastslås även att Nordiska ministerrådet skall verka för en jämn fördelning av kvinnor och män i alla styrelser, kommittéer och utskott under Nordiska ministerrådet.

Nordiska ministerrådet har sedan år 1995 publicerat en kartläggning över mäns och kvinnors representation i nordiska samarbetsorgan: *Män och kvinnor i nordiskt samarbete.*

I statistiken för år 1997 konstateras att en positiv utveckling skett under året gällande ämbetsmannakommittéer och institutionsstyrelser. År 1997 var 30 % av medlemmarna i ämbetsmannakommittéerna kvinnor, vilket hade vuxit från 25 % år 1996. Av 19 ämbetsmannakommittéer är det nu sju, mot endast tre år 1996, som har jämn representation.

Av inalles 62 institutionsstyrelser och kommittéer var det en jämn könsfördelning i sammanlagt 27 styrelser och kommittéer, vilket innebär en positiv utveckling från år 1996. Av 425 medlemmar i dessa styrelser var 37 % kvinnor vilket stigit från 30 % år 1996.

Ministerrådet har beslutat att man inom det nordiska samarbetet strävar efter att på frivillig basis före år 1999 uppnå en representation av minst 40% av bägge kön. Samarbetsministrarna har på sitt möte i juni 1997 dock gjort bedömningen att målet inte kommer att uppnås utan extra insatser.

Ländernas samarbetsministrar har sänt brev till sina regeringskolleger med uppmaning att fästa speciell uppmärksamhet på frågan om en jämn könsfördelning vid utnämningar till de nordiska organen

Samarbetsministrarna har gett generalsekreteraren i uppdrag att skapa bättre rutiner och förutsättningar för att en jämnare könsfördelning skall uppnås i styrelser, arbetsgrupper, ämbetsmannakommittéer och bland anställda. Generalsekreteraren har januari 1998 tillsatt en intern projektgrupp för integrering av jämställdhet i NMRS verksamhet. Denna projektgrupp har även som uppgift att utarbeta förslag som säkerställer en jämn könsfördelning i styrelser och rådgivande organ.

NSK godkände på sitt möte i juni Retningslinier vedrørende kønsfordelningen i embedsmandskomitéer, styrelser i fællesnordiske institutioner samt udvalg, komitéer og arbejdsgrupper, som definierar målsättningen (40/60 %) och ansvaret.

I fråga om ämbetsmannakommittéer gäller följande regler:

Det henstilles til medlemslandene, at de sikrer en jævn kønsfordeling blandt deres repræsentanter. I embedsmandskomitéer, hvor hvert medlemsland har ét ordinært medlem, må det enkelte medlemsland sikre, at suppleanten er af det andet køn.

Ansvaret for at sikre, at disse generelle retningslinier følges, påhviler formandslandet. Hvis målsætningen om jævn kønsfordeling ikke er opfyldt efter udpegning af repræsentanter, har formandslandet pligt til at kontakte de andre medlemslande for at undersøge muligheden for nye udnævnelser således, at målsætningen om en fordeling på 40/60 kan opnås.

I fråga om styrelser i samnordiska institutioner gäller följande regler:

Jævn kønsfordeling (40/60) skal tilstræbes ved udpegning af medlemslandenes repræsentanter (ordinære og suppleanter) i styrelsen.

1. Ved tilsætning af styrelser skal medlemslandene foreslå både en mand og en kvinde. Hvis der skal stilles forslag om flere repræsentanter, skal medlemslandene foreslå lige mange mænd og kvinder og i tilfælde af ulige antal én mere af det ene køn end af det andet.
2. Hvis et medlemsland indstiller repræsentanter, således at ujævn kønsfordeling opstår, skal sekretariatet forespørge landet om mulighederne for at inddrage kandidater af det underrepræsenterede køn. Indstiller medlemslandet stadigvæk personer, således at ujævn kønsfordeling opstår, skal dette forhold begrundes.
3. Derefter sammensættes styrelsen af Ministerrådet under hensyntagen til en jævn kønsfordeling.
4. Ansvaret for at sikre, at disse generelle retningslinier følges, påhviler GS.

För utskott, kommittéer och arbetsgrupper som tillsätts av NMR gäller samma regler som för styrelser i samnordiska institutioner och för dem som tillsätts av länderna gäller samma regler som för ämbetsmannakommittéer.

Samarbetsministrarna kommer under år 1998 att vända sig till alla ministerråd och be om en rapportering om på vilket sätt sektorns avser uppnå målsättningen.

Ministerrådet anser att arbetet med rekommendationen skall fortsätta.

Meddelande om rekommendation nr 25/1991/när angående beräkningsmodell för Grön BNP

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (Grön BNP)."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det tidigare redovisade arbetet med Nordiska naturresurs- och miljöräkenskaper har redovisats i tre rapporter (Nordiska Seminar- og Arbejdsrapporter 1993:592, DELrapp I TemaNord 1996:563 og DELrapp II TemaNord 1997:598. Det pågår emellertid ett utvecklingsarbete inom FN och EU (Eurostat). EU har informerat Nordiska rådet hösten 1997.

Naturresurs- och miljöräkenskaper har potentiellt en stor betydelse som beslutsunderlag vid en övergång till ett bärkraftigt samhälle. På de sätt som naturresurs- och miljöräkenskaper utformas i de nordiska länderna, som så kallade satelliträkenskaper till de traditionella, ekonomiska nationalräkenskaperna, utgör naturresurs- och miljöräkenskaper ett informationssystem som kan beskriva såväl ekonomiska som miljömässiga aspekter av samhällets utveckling.

Arbetet med naturresurs- och miljöräkenskaper har bland annat sin grund i Agenda 21:s handlingsprogram och bedrivs inom ett stort antal länder. FN, EU och OECD är engagerade i att driva på utvecklingen av miljöräkenskaper. Man har funnit att en monetär värdering av miljödata är mycket svår och inom EU:s statistikbyrå Eurostat lägges stor vikt vid att ta fram fysiska data kopplade till nationalräkenskapssystemet enligt den modell som också de nordiska länderna använder. Dessa räkenskaper bedöms kunna utgöra ett användbart och informationsrikt system, som beskriver samband mellan ekonomi, sysselsättning, miljötillstånd och åtgärder för att minska miljöpåverkan.

Det arbete som bedrivs med naturresurs- och miljöräkenskaper inom de nordiska länderna i dag ligger väl i linje med Nordiska rådets rekommendation att ta fram ett generellt beslutsunderlag om ekonomi och miljö inför övergången till bärkraftiga samhällen. Arbetet skulle mycket väl kunna benämnas en total natur- och nationalräkenskapsmodell, även om termen naturresurs- och miljöräkenskaper är mer använd i internationella sammanhang. Däremot ställer sig Ministerrådet fortsatt tveksamt till nyttan av att arbeta

fram en så kallad "grön BNP", både med hänsyn till svårigheterna att monetärt värdera miljöpåverkan och till svårigheterna att tolka den miljömässiga betydelsen av ett grönt BNP-mått. Trots flera försök från ministerrådets sida måste man erkänna att tiden inte är mogen för ett sådant arbete.

Ministerrådet anser, för sin del, att sista delen av rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 40/1992/nord angående Nordjobb som permanent ordning

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) beslöt 1997 att göra programmet permanent. Föreningarna Nordens Förbund som har ansvaret för det praktiska genomförandet av programmet har i sin budgetansökan för 1999 meddelat att basorganisationens kapacitet räcker till att förmedla 1000 Nordjobb-platser/år. I sin preliminära årsredovisning för verksamheten 1997 har FNF meddelat att antalet Nordjobb-platser var 872.

Nordiska ministerrådet har föreslagit att Nordjobb får en budget på 2,7 milj. DKK för 1999 och är beredd att behandla programmets utveckling efter det basorganisationen har uppnått sitt mål med 1000 Nordjobb-platser.

Nordiska ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 46/1992/när angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn (A 997/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Riokonferensen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Agenda 21, det aktionsprogram för hållbar utveckling för 21 århundradet, som antogs vid FNs konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro år

1992, anger att utvecklingen och implementeringen av internationella miljökonventioner är en viktig del av genomförandet av Agenda 21. Genomförandet av Agenda 21 i sin helhet sker på alla nivåer och i olika internationella, regionala och lokala fora. FN kommissionen för hållbar utveckling ansvarar för att övervaka den internationella uppföljningen, koordinationen och politiska dialogen om uppföljningen av Rio-konferensen.

Frågan om hur man med internationella miljökonventioner på ett effektivt sätt bidrar till att lösa miljöproblem behandlas i en pågående utredning om implementering och verifikation av multilaterala miljökonventioner, som igångsattes år 1994. Projektet har utförts i tre faser, som alla har producerat en rapport. Projektets fas 3 började i slutet av 1996 och den skall slutföras vid slutet av 1998.

Första rapporten, "The Effectiveness of Multilateral Environmental Agreements", utgavs i början av 1996 (TemaNord 513:1996). Den kan betecknas som ett ramverk och en teoretisk bakgrund för problemställningen på området.

I fas 2 av projektet studerades sju ur ett nordiskt perspektiv viktiga konventioner. En internationell workshop arrangerades i september 1995 med syftet att diskutera de preliminära studierapporterna med olika experter och internationella konventionssekretariat. Rapporten av fas 2 med studierapporterna samt seminariets resultat och slutsatserna, utgavs i september 1996 (Nord/Environment 1996:18).

Den tredje fasen, som började under hösten 1996, koncentrerar sig till två konventioner, nämligen HELCOM och biodiversitetskonventionen. Syftet är att vidare studera effektiviteten av nationella implementeringen av dessa konventioner i olika länder, dvs. att se över hur de enskilda konventionsparterna verkställer och uppföljer sina åtaganden.

I samband med fas 3 organiserades i oktober 1997 en expertworkshop om implementeringen av HELCOM konventionen, som också styrde finaliseringen av den tredje rapporten, "Implementation of Key Environmental Principles - Experiences from the Protection of the Baltic Sea" (Nord/-Environment 1998:2). Under år 1998 går man vidare med två delstudier finaliserad, om positiva åtgärder (positive measures) till implementering av miljökonventioner, till exempel kapacitetsupp-byggande, teknologiöverföring, finansieringsmekanismer och utbildning. I samband med detta arbete kommer man under hösten 1998 att arrangera ett expertmöte som kommer att behandla och ge input till de studierna. Under expertmötet strävar man också efter att få till stånd en allmännare diskussion om projektets utförande i sin helhet och eventuella rekommendationer som baseras på detta.

Meddelande om rekommendation nr 19/1993/nord angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahas inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde har besluttet :
et projekt om småhandicap (1993 - 97) der består af et netværkssamarbejde mellem eksisterende centre på 5 handicapområder, hvor der ikke tidligere har været organiseret nordisk samarbejde. Et af disse fem netværk omhandler læseretardering, der defineres som så absolutte læsevanskeligheder hos personer, at de - trods sædvanligvis normal begavelse - ikke via normal undervisning får lært at læse, stave og skrive på et niveau som er anvendeligt i et moderne samfund. Erfaringer fra projektet formidles gennem arbejdsrapporter og Skolen i Norden. Projektet evalueres i 1998 og Ministerrådet vender derefter tilbage til rekommandationen.

Meddelande om rekommendation nr 8/1994/nord angående handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en ny nordisk aktions- og handlingsplan mod narkotikamisbrug og andre former for stofmisbrug i Norden og Nordens nærområder, samt at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder, på oplysnings- og undervisnings-området og på behandlings- og rehabiliteringsområdet inklusive mis-brugere inden for fængselsvæsenet,

at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe under ledelse af NKN til i samarbejde med andre vigtige samarbejdsorganer og berørte myndigheder

at fremlægge handlingsplanen for Nordisk Råds juridiske udvalg ved Nordisk Råds session i Tromsø i efteråret 1994,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen udvikler egnede metoder til forebyggende arbejde, og at der udarbejdes oplysnings- og informationsmateriale, der rettes direkte til alle og først og fremmest til de udsatte grupper i befolkningen, især børn og unge, i samarbejde med de ansvarlige myndigheder, *at* sørge for, at det indgår i arbejdsplanen at oplyse om og bekæmpe brugen af anaboliske steroider til andre formål end rent medicinske formål i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at fortsætte og fremme tværfaglig videnskabelig forskning på hele misbrugsområdet set i relation til sociale forandringer i velfærdsstaten,

at arbejde for, at et helhedssyn anvendes på hele misbrugsområdet, og at en balance mellem indsatserne for at dæmpe efterspørgslen og kontrolindsatserne opretholdes og i denne forbindelse sørge for, at der foregår et samarbejde mellem de berørte sektorer,

at det nordiske samarbejde på misbrugsområdet sker i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området, og at især de baltiske lande får mulighed for at benytte handlingsplanens målsætninger og resultater."

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder og efterlever FN's narkotikakonventioner,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at der opnås varige resultater med hensyn til at afværge og bekæmpe vanedannende misbrug såvel på nordisk som på internationalt plan."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det nyoprettede ministerråd – Ministerrådet for Narkotikaspørgsmål (MR-Narko) – har på sit første møde i november 1997 godkendt forslag til samarbejdsprogram for narkotikaområdet samt at dette oversendes som ministerrådsforslag til Nordisk Råd.

Samarbejdsprogrammet kombineres med en årlig handlingsplan for det operationelle niveau. For år 1997 – 1998 har man arbejdet på grundlag af handlingsplanen NORDEN 97 og handlingsprogram for 1998 - 1999 er udarbejdet på bagrund af det svenske formandskabs prioriteringer. Samarbejdsprogrammet er oversendt til Nordisk Råd til høring og handlingsprogram-

merne oversendes til Nordisk Råd til orientering og som underlag for den fortløbende dialog mellom Rådet og Ministerrådet.

Formålet med samarbejdsprogrammet er i første række, at det skal tjene som en principiel ramme om Embedsmandskomitéens og Ministerrådets tværsektorielle samarbejde og som udgangspunkt for den politiske dialog mellem Ministerrådet og Nordisk Råd.

I programmet fremhæves at narkotikapolitikken er en del af den nordiske velfærdspolitik, hvor der lægges vægt på solidaritet, samfundsmæssigt og individuelt ansvar. Indenfor narkotikapolitikken lægger samtlige lande vægt på at afbalancere såvel den politi- og som den toldmæssige indsats med andre forebyggende indsatser, afbalancere kontrolindsatsen med forebyggelse, behandling og rehabilitering.

Hovedmålsætningen er at sikre og styrke et kontinuerligt, politisk samråd og en informationsudveksling om landenes indsatser mod narkotikamisbrug samt så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora. Målsætningen skal sikres ved tværsektoriel deltagelse af ministre med ansvar for både forebyggelse, behandling, kontrol, retsvæsen og kriminalforsorg. MR-Narko skal være et forum for idé- og erfarings-udveksling, der sigter mod bedre resultater i de respektive landes egne indsatser indenfor forebyggelse, behandling og kontrol. Der lægges stor vægt på betydningen af aktivt nordiskt samarbejede om internationale indsatser, samt udviklingen i narkotikasituationen i Nærområderne, der er af stor interesse. Ministerrådet ønsker derfor - afhængigt af de initiativer, der kommer fra disse land - at videreudvikle samarbejdet med Nærområderne. Der lægges endvidere vægt på en kontinuerlig, gensidig informations-udveksling mellem

MR-Narko og *Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)* (et nordisk samarbejdsorgan under social- og helseministrene, hvor der drives fællesnordiske forskningsindsatser på narkotikaområdet), samt mellem det af justisministrene etablerede samarbejdsorgan *Politi- og toll i Norden (PTN-gruppen)* som ivaretager samordning af politi- og toldindsatser mellem de nordiske lande og forskellige producent- og transitlande samt operativt samarbejde mellem politi- og toldmyndighederne i Norden.

MR-Narko prioriterer i det konkrete samarbejde følgende områder:

- tiltag for at følge udviklingen i stofmisbrug og tilkomsten af nye misbrugsmønstre og misbrugskulturer i Norden, Nærområderne og internationalt
- samarbejde om indsatser vedrørende forebyggende arbejde, specielt vedrørende indsatser for børn og unge
- samarbejde om indsatser vedrørende behandling og rehabilitering
- samarbejde om retslige spørgsmål
- fælles indsatser i internationale fora
- intensivering og bedre koordinering af politi- og toldsamarbejdet især i forhold til Nordens Nærområder.

Som opfølging af de årlige handlingsplaner 1997 og 1998 har der bl.a. i samarbejde med NAD været udgivet en opdateret rapport om *Narkotikasituationen i Norden*, et forskningsprojekt er iværksat om *Misbruksmønstre og ungdomskulturelle utviklingstrekk* som skal tjene som underlag for drøftelser om forbyggende indsatser. I samarbejdet med Nær-området har indsatserne været koncentreret om at støtte baltisk deltagelse i Pompidougruppens uddannelsesprogram. MR-narko har lagt vægt på nordisk koordinering i forberedelserne til generalforsamlingen i FN's Specialsession om Narkotikaspørgsmål 8-10. juni 1998 i New York. I den forbindelse blev de narkotikaansvarlige ministre fra de baltiske lande inviteret til et særligt ministermøde i Stockholm den 19. mai 1998.

Ministerrådet anser således, at Samarbejdsprogrammet 1997-2000 og de operative årlige handlingsplaner overensstemmer i alt væsentligt med intensionerne i rekommedationen. På den baggrund mener Nordisk Ministerråd, at rekommendationen er gennemført, og at den kan afskrives.

Ad Rekommendationens pkt 2
Nordisk Ministerråd meddeler på vegne af de nordiske regeringer:

Danmark, Finland, Norge og Sverige har ratifiseret alle FNs narkotikakonventioner. Island har ratifiseret to af dem og forbereder ratifiseringen af den tredje og sidste. I forskellige internationale sammenhænge arbejder de nordiske lande hver for sig og samlet for at konventionerne tiltrædes og efterleves, samt for at der iøvrigt opnås varige resultater i bekæmpelsen af illegal narkotika. I Samarbejdsprogrammet for narkotikaområdet har regeringerne markeret betydningen af så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora. Der drives på baggrund af Samarbejdsprogrammet et aktivt nordisk samarbejde om europæiske og andre internationale spørgsmål, baseret på et fælles værdigrundlag, sammen-faldende interesser og et ønske om at påvirke den europæiske og den internationale dagsorden. Spørgsmål knyttet til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidougruppen (Europarådets samarbejdsgruppe for narkotiksager) og FN, vil stå på ministerrådets dagsorden. MR-Narko skal være et forum for informel debat om de nordiske landes ageren i europæiske og andre internationale organer og vil bidrage til en klarere profilering internationalt af Norden, nordiske erfaringer og nordiske synspunkter.

Ministerrådet anser at rekommendationen efterleves og at den kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 9/1994/nord angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af børnepornografi kriminaliseres i Norden

at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder for at forhindre spredning af børnepornografi

at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale bestræbelser på at bekæmpe børnepornografi."

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention og

at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet måde."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Samtlige nordiske lande har tiltrådt FN's konvention om børns rettigheder. Konventionen sigter mod at opnå en almen international tilslutning. Derfor arbejder de nordiske lande i forskellige sammenhænge, for at samtlige lande skal tilslutte sig konventionen. De nordiske lande arbejder også aktivt - ikke mindst inden for rammerne i FN - for, at konventionerne virkelig efterleves. Endvidere er en stilling oprettet som forbindelsesofficer som de nordiske lande kan benytte sig af i arbejdet for at bekæmpe overgreb mod børn i udlandet.

I Sverige fremlagde regeringen i december 1997 et forslag som indebærer at i princippet al omgang med børnepornografi skal være strafbart, selv besiddelse. Endvidere foreslås det at indføre et forbud mod indførsel og udførsel af børnepornografiske billeder. I propositionen foreslås det at al omgang, inklusive besiddelse, af børnepornografi skal kriminaliseres. Eftersom at kriminalisering av innehav av barnpornografi kräver en ändring av grundlagarna, kan en lagförändring först träda i kraft 1 januari 1999. Utredningen har också föreslagit att en internationellt tillgänglig databank över beslagtagen barnpornografi bör upprättas i Sverige. Ett embryo till en sådan databank har också arbetats fram i samarbete mellan svensk och tysk polis. Arbete med att bygga upp en sådan databank pågår för närvarande. På svenskt initiativ har medel för att informera och undervisa om databanken anslagits från EU (STOP-programmet). I henhold til en ny lov er den som f.eks på Internet ind-

lægger en side hvor andre kan indsende meddelelser og kigge på meddelelser, en s.k. elektronisk opslagstavle ansvarlig for regelmæssigt at kontrollere indholdet i opslagstavlen. Børnepornografiske billeder der er lagt ind i opslagstavlen må tages bort således at billederne ikke videres pred es. Ansvaret er straffesanktioneret. Formålet med loven er bl.a. at sikre at di der muliggør denne ubegrænsede formidling af information mellem andre må tage ansvar for det materiale der faktisk spredes.

Det danske Folketing vedtog den 21. december 1994 en ændring af straffeloven, der kriminaliserer besiddelse af børnepornografisk materiale. I tilslutning hertil er der gennemført forskellige administrative initiativer, bl.a. et forstærket samarbejde med udenlandske myndigheder, dels gennem de nordiske forbindelsesofficerer, dels gennem udveksling af oplysninger og koordinering af den politimæssige indsats både nationalt og gennem den internationale politiorganisation Interpol.

Finlands riksdag beslutade om en ändring av strafflagen den 9 juni 1998, vilket innebär att innehav och spridning av barnpornografi förbjuds. Straffet är böter eller fängelse upp till två år. I regel ger inte denna sraffskala rätt till husrannsakan, men förutsättningarna för husrannsakan kompletterades med att misstanke om innehav av barnpornografi är tillräckligt skäl för husrannsakan.

Finland är med i Interpols arbetsgrupp mot barnpornografi samt i EU:s STOP-program. 1992 gjorde Interpol en resolution angående barnpornografi, enligt vilken länderna skall sända en årlig rapport till Interpol.

I Norge blev besiddelse og indførsel af børnepornografi strafbart i 1992. Strafferammen er bøder eller fængsel op til to år. Norge er endvidere gået i forkant for at oprette et internationalt samarbejde mod børnepornografi og seksuelle overgreb mod børn. En arbejdsgruppe under Interpol diskuterer bl.a. spørgsmålet om at indføre lovgivning for at gøre produktionen af børnepornografi ulovlig. På norsk initiativ vedtog Interpols generalforsamling i 1996 et program på seks punkter for at bekæmpe bl.a børnepornografi og seksuelt misbrug af børn. Norge er optaget af og arbejder i internationale fora for en fælles forståelse af FN's Børnekonvention. Kriminalpoliticentralen har endvidere indledt et sam-arbejde med Red Barnet og Barneombudet for at bekæmpe børnepornografi i datanetværk, herunder distribution og omsætning af børnepornografi formidlet via såkaldte Bulletin Boards. Tiltag mod distribution via Internet er centralt.

I Island er der i december 1996 vedtaget en ændring af straffeloven hvormed besiddelse af billeder, film eller lignende genstande som viser børn på en seksuel eller utugtig måde, straffes med bøde. Samme straf finder anvendelse på den som er i besiddelse af billeder, film eller lignede genstande, som viser børn i kønslig omgang med dyr eller bruger genstande på en utugtig måde.

For at kampen mod børnepornografi skal lykkes, er det også nødvendigt at anklagemyndigheden og toldvæsenet har en velfungerende organisation samt et beredskab for håndtering af disse spørgsmål, ligesom myndighederne i de nordiske lande skal samarbejde.

På det nordiske justitsministermøde i Finland i 1996, blev det besluttet at ordningen med forbindelsesofficerer indenfor det nordiske politi- og toldsamarbejde for at bekæmpe narkotikaindførsel, m.m. skal udvides til at omfatte andre kriminalitetsområder, herunder børnepornografi.

Med henblik på at give en samlet fremstilling af initiativer i de nordiske lande og i Ministerrådet til bekæmpelse af seksuelt udnyttelse af børn, foreslår Ministerrådet at rekommandationen afskrives og en samlet redegørelse udarbejdes i relation til rekommandation 18/96/nord om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn.

Meddelande om rekommendation nr 13/1994/nord angående insatser mot hormondoping

Rekommendationen lyder:

1) "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete i syfte att bekämpa missbruket av anabola steroider och andra dopningspreparat."

2) "Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den europeiska dagordningen, samt att verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989."

1) Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har drøftet - på bakgrunn av rekommendasjonen – forutsetningene for et utvidet samarbeid for å bekjempe misbruk av dopingmidler. Det foregår et aktivt nordisk samarbeid i Europarådet hva gjelder antidopingarbeid *innenfor* den organiserte idretten. Som framgikk av siste års meddelelse har diskusjoner vært ført i flere av de nordiske land om hvordan antidopingarbeidet *utenfor* idretten skal tilrettelegges. Ministerrådet har avventet resultatene av de nasjonale drøftelser før man vurderte forutsetningene og behovet for et utvidet nordisk samarbeid på denne del av saksområdet. Det er nå lykkedes å få ført problemene med anabole steroider utenfor idretten opp på dagsordenen innenfor Europarådet. Dette arbeidet starter våren 1998. Forutsetningene ligger derfor klare for at det velfungerende samarbeid mellom de nordiske land kan utvides til også å gjelde antidopingarbeidet utenfor idretten. På denne bakgrunn anser Ministerrådet mest hensiktsmessig at nor-

disk samarbeid som sikter til bekjempelse av misbruket av anabole steroider og andre dopingmidler skjer på europeisk nivå innenfor Europarådet. Landene vil arbeide for dette. Dertil har toll- og politietaten i de nordiske landene allerede et velfungerende samarbeid i forbindelse med beslag av dopingpreparater.

Ministerrådet anser på denne bakgrunn at rekommendasjonen er gjennomført og derfor kan avskrives.

2) Nordiska ministerrådet meddelar på regeringarnas vegnar:

Samtliga nordiska länder har bidragit till att problemet med anabola steroider utanför idrotten har nu förts upp på den europeiska dagordningen, jfr. ovan.

Vid årsskiftet 1997/98 hade 34 länder ratificerat konventionen mot dopning och ytterligare 7 länder hade undertecknat densamma.

På denna bakgrund anser de nordiska ländernas regeringar att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 14/1994/nord angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *att* i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst."

De nordiske regeringer meddeler:

Danmark: Socialministeriet kan oplyse, at arbejdsgruppen til opfølgning af Den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester i sin vejledning til artikel 10, for Danmarks vedkommende har forklaret befordringsordningernes opbygning. Man er således fra socialministeriets side af den opfattelse, at kompetencefordelingen er klart beskrevet.

Herudover kan det oplyses, at Den sociale sikringsstyrelse ikke har modtaget klager over manglende gennemførelse af konventionens krav vedrørende befordringsordninger, hvorfor man ikke mener, der er grundlag for at foretage sig yderligere.

Norge:Fra norsk side må saken undergis en nærmere utredning før en kan ta standpunkt til rekommandasjonen. I den nye handlingsplanen for funksjonshemmede i Norge vil en gjennomgang av funksjonshemmedes rettigheter i forhold til norsk lovgivning være et hovedpunkt.

Sverige:Den nordiska konventionen är inkorporerad i svensk rätt och gäller som lag i Sverige. I lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster föreskrivs beträffande artikel 10 att kommuner

och landsting, utan hinder av annars gällande bestämmelser, själva får fatta de beslut och ingå de överenskommelser som enligt konventionen är en uppgift för de ansvariga myndigheterna i respektive land. Ansvaret för att träffa sådana gränsöverskridande överenskommelser har alltså lagts på de enskilda kommunerna och landstingen. För att säkerställa Sveriges konventionsåtagande skall Socialstyrelsen underrättas om sådana beslut och överenskommelser.

Finland: Finland har godkänt den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Artikel 10 berör färdtjänst. Målsättningen är att handikappade personer skall kunna resa till en grannkommun i det andra landet på samma sätt som till en grannkommun i det egna landet. Det åligger speciellt gränskommunerna att samarbeta i dessa frågor. Enligt uppgift har så skett och inga problem har rapporterats till ministeriet. Beträffande handikappades behov av färdtjänst i icke-gränskommuner (t.ex. Helsingfors) är möjligheterna i det nuvarande ekonomiska läget ytterst små att utvidga den subjektiva rätten för transportservice för gravt handikappade att gälla också andra nordiska länders medborgare vid tillfällig vistelse.

Island: Nordiska medborgare som har behov för färdtjänst och är bosatta i Island har samma rett till färdtjänst som andra invånare i landet. Färdtjänst i Island är komunernas ansvar som har satt särskilda regler och administrerar denna tjänst. Lov om handikappade nr 52/1992 par. 35 säger.

"Kommuner skall erbjuda handikappade färdtjänst. Färdtjänstets syfte är att möjliggöra för dem som inte kan utnyttja allmäna komunikationer att arbeta och studera och delta i fritidssysselsättningar. Kommuner fastställer regler om handikappades färdtjänst. Dessutom skall handikappade äga rätt till kommunal färdtjänst vid resa till service-institutioner enl. pkt. 1-4 par. 9 och p.g.a. annan särskild service som speciellt ges till handikappade"

Vedrörande överenskommelser om gränsöverskridande färdtjänst mener vi at den inte är aktuell för Island p.g.a landets beliggenhet.

Nordisk ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerrådet har i arbejdet med Den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester fået sat en ramme for myndighedernes nordiske samarbejde vedrørende befordringstjenester for handicappede. Konventionens udgangspunkt er at nordiske medborgere som er bosat i andet land har samme ret som landets egne medborgere. Mot bakgrund av innehållet i Konventionen och de redogörelser som lämnats av länderna anser ministerrådet, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 4/1995/nord angående nordisk informationsnetværk for menneskerettigheder

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at bistå de 5 nordiske menneskerettighedsinstitutter med at etablere et informationsnetværk mellem centrene, således at der kan opnås fællesnordisk værdi af samarbejdet med udarbejdelse af oplysnings- og undervisningsmateriale; afholdelse af konferencer, kurser seminarer og højskoleophold; udstillinger og anvendelse af elektroniske hjælpemidler."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har besluttet at finansiere et seminarium arrangeret af Det danske Center for Menneskerettigheder på vegne af deres søsterorganisationer i Norge, Island, Sverige og Finland.

Seminaret, der gennemføres i 1998 har til formål at drøfte hvorledes et nordisk netværkssamarbejde om menneskerettigheder kan etableres. På seminaret vil særligt blive drøftet presserende spørgsmål om menneskerettigheder i forhold til bl.a. miljø, social- og sundhedsvilkår, lighedsproblematik, flygtninge- og minoritetsforhold.

Det danske Center for Menneskerettigheder anfører, at et nordisk netværkssamarbejde, særligt ved brug af bl.a. IT-mulighederne kan undgå dobbeltarbejde og mere effektivt udnytte de totale ressourcer og systematisk dokumentere den nordiske dimension i det europæiske og internationale arbejde om menneskerettigheder og demokratifremmende indsats. På seminaret vil etablering af en fælles hjemmeside blive overvejet således at forskningsresultater, analyser, komparative redegørelser samt registrering af forskellige relevante menneskerettighedsaktiviteter etc, kan samles og distribueres i en helhedssammenhæng der ikke tidligere har været til-gængelig.

Ministerrådet finder herefter at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommendation nr 5/1995/nord angående nordisk samarbeide på havretsområdet

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om

1. *at* udvide det nordiske samarbejde ved Nordisk Institut for Søret i Oslo til også at omfatte nordisk samarbejde på havrettens område,

2. *at* der oprettes det fornødne antal tjenester til at varetage opgaverne ved en nordisk samordning på havretsområdet,

3. *at* der foruden nordisk samarbejde på havretsområdet sker en koordinering også med de baltiske lande og Nordens øvrige nærområder, især Østersøregionen."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det nordiske samarbeidet innen havrett foregår i henhold til innhentede opplysninger, på en uformell, men effektiv måte.

Nordisk Institutt for Sjørett som ble opprettet i 1963, har til hensikt å fremme forskning og undervisning i de nordiske landene innen sjørett, allmenn transportrett, olje- og gasrett samt nærliggende fagområder.

1. Rekommandasjonen foreslår at nordisk samarbeide innen havrett bør legges til Nordisk Institutt for Sjørett som er knyttet til Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo. I den anledning er det gjort formell henvendelse til NIfS samt forelagt forslaget for NEL (Nordisk embetsmannskommitteen for lovspørsmål).

Da NIfS i hovedsak er en forskningsinstitusjon med hovedvekt på allmen transportrett, olje- og gasrett samt nærliggende områder, synes det ikke umiddelbart logisk å knytte et felt som havrett opp til instituttet selv om instituttet i dag besitter fagkompetanse nært knyttet til havrett, er feltet ikke en naturlig del av instituttets spisskompetanse p.r. i dag.

2. NIfS bibliotek sammen med Instituttet for offentlig rett ved UiO, besitter imidlertid et godt bibliotekstilbud innen havrett. I henhold til svarbrev fra NEL hører havrett med sin sterke internasjonale forankring, først og fremst inn under de enkelte nordiske lands utenriksdepartementers område. Det ville være driftsmessige fordeler av en samlokalisering av havrett og sjørett, men da NIfS er en ren forsknings- og under-visningsinstitusjon stiller Ministerrådet seg noe usikker til om NIfS er den rette forankringen for havrett i forhold til en mer politisk plassering.

Dersom spesialkompetanse innen havrett skal knyttes til NIfS vil dette kreve en helt annen type stab enn hva NIfS besitter i dag hvilket vil medføre store tilleggsressurser.

3. Når det gjelder nordisk samarbeide på havrettsområdet i forhold til Baltikum og Nordens øvrige nærområder, blir dette i dag ivaretatt via samarbeidet innen HELCOM og landenes havrettseksperter knyttet til de enkelte landenes utenriksdepartementer.

Ministerrådet mener att den innhentede informasjon viser att havrett med sin sterke internasjonale forankring, først og fremst hører inn under de enkelte nordiske lands utenriksdepartementers område. Det kan også konstateres att havrett ikke er en naturlig del av Nordisk Institutt for Sjørett spisskompetanse område og i tillegg til det faktum at det innenfor Nifs driftsomkostninger og budsjett, ikke finnes tilstrekkelige ressurser for en utvidelse av institusjonen.

Ministerrådet foreslår på denne bakgrunn at rekommandasjonen avskrives.

Meddelande om rekommendation nr 9/1995/nord angående orkester Norden

Rekommendationen lyder:
"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerrådet

å yte et årlig driftstilskott til Orkester Norden over to år, anslagsvis DKK 500.000 pr. år, under forutsetning av at initiativtakerne praktisk og økonomisk fortsetter driften av orkestret som i prøveperioden 1993-1995.

å gi NOMUS i oppdrag å legge fram en framtidig organisasjonsmodell med finansieringsplan for Orkester Norden innen 1. august 1995

å vurdere et framtidig årlig driftstilskott til Orkester Norden på bak grunn av den av NOMUS framlorganisasjonsmodell og finansieringsplan."

Nordiska ministerrådet meddelar:

NOMUS, den nordiska musikkommittén utförde en utvärdering av Orkester Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet (kulturministrarna) hösten 1996 samt en supplerande evaluering 1997. På grundval av denna utvärdering beslutade MR-K (möte 1/97) att skapa förutsättningar för att förlänga Orkester Nordens verksamhetperiod med två år det vill säga 1998 och 1999 genom en årlig beviljning på 1.000.000 DKK inom NOMUS budget.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 10/1995/nord angående blockstöd till nordiska studieförbundens samarbetsorganisation

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att blockanslaget till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer bibehålles även efter år 1995."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring er fordelt slik:

	1998	1997
Blokktilskudd til de 6 studieforbund	2.200.000	(2.200.000)
Enkeltprosjekter etter søknad	2.559.000	(2.428.000)
Folkehøgskoleelevstipend	1.900.000	(1.900.000)
Sum støtteordninger	**6.659.000**	**(6.528.000)**

I samsvar med anbefaling fra Nordisk Råd vedtok MR-SAM å overføre 0,4 MDKK fra MR-reserven til støtteordningen for folkeopplysning og voksenopplæring i 1997. I tillegg har det vært en økning p.g.a. pris- og valutajusteringen både i 1997 og 1998. Tilskuddsordningen er ikke berørt av de generelle nedskjæringer i Ministerrådets budsjett.

Prosjekter i regi av 6 godkjente nordiske studieforbundssammenslutninger gis tilskudd innen blokktilskuddsordningen. Rammen for blokk-tilskudd er fastholdt på samme nivå som 1996. Fordelingen mellom de 6 blokkorganisasjoner har fulgt samme %-fordeling, uavhengig av antall søkte prosjekter.

I tillegg har Styringsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring, FOVU, gitt blokkorganisasjonene mulighet for å søke tilskudd innen rammen for enkeltprosjekter. Tilleggsbevilgningen i 1997 er av FOVU øremerket til enkeltprosjekter i regi av studieforbund og folkehøgskoler. Av bevilgningen til enkeltprosjekter i 1997 er DKK 390.000 (16%) fordelt til prosjekter i regi av blokkorganisasjonene. I tillegg har FOVU avsatt midler til samrådingsmøter med de 6 blokkorganisasjonene for å diskutere utvikling og erfaringsoverføring.

Det er Ministerrådets oppfatning at blokkorganisasjonene er godt tilfreds med de løsninger FOVU har valgt.

På denne bakgrunn anser Ministerrådet at rekommendasjonen kan avskrives.

Meddelande om rekommendation nr 11/1995/euro angående nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en nordisk strategi för ökad öppenhet inom EU

att på basis av en gemensam nordisk strategi verka för en öppen förvaltningskultur inom EU/EES som är förenlig med centrala nordiska principer på detta område."

Nordisk ministerråd meddeler:

I svar på nærværende rekommandation i 1997, rapporterede Nordisk Ministerråd om opfølgningen af adfærdskodeks af 2 oktober 1995, der omhandler offentliggørelse af Rådets protokoller i sager hvor Rådet optræder som lovgivende myndighed.

I de nordiske lande er der envidere taget særskilte initiativer til sikring af åbenhed i EU. De nordiske lande presser således også på for at sikre en så åben forvaltning af de eksisterende regler som mulig, særligt under hensyntagen til nationale regler om bevarelse af en åben forvaltningskultur.

Nordisk Ministerråd finder ikke at det er nødvendigt, på nordisk plan, at udarbejde en fælles nordisk strategi for øget åbenhed i EU.

Åbenhed er ved vedtagelsen af Amsterdamtraktaten blevet traktatfæstet i reglerne om aktindsigt for alle borgere tilhørende et EU-land. Ministerrådet ønsker endvidere at udtrykke tilfredshed med den forbedrede tilgængelighed til dokumenter fra EU-insitutionerne, som er givet EU-borgerne på Internettet.

Ministerrådet finder herefter at rekommendationen kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 15/1995/euro angående plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO

Rekommendasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regjeringer

> *å* utarbeide en plan for hvordan man på den mest hensiktsmessige måte kan samarbeide for å fremme best mulige sosiale og miljømessige forhold i de land vi har som handelspartnere blant annet ved å undersøke hvordan man best kan innføre sosial- og miljøklausuler i WTO, og ved å sikre en nære samordning av disse spørsmål med arbeidet i f.eks. ILO og OECD."

De nordiska länderna meddelar följande.

De nordiska regeringarna är eniga om att arbeta aktivt i olika internationella fora för att främja respekten för grundläggande mänskliga rättigheter på arbetsrättens område enligt de grundläggande normer som fastställts i ILO och som handelsministrarna bekräftat vid WTO:s första ministermöte år 1996. De nordiska regeringarna ger sitt stöd för ILO:s fortsatta arbete med att stärka efterlevnaden och övervakningen av dessa grundläggande rättigheter. De nordiska regeringarna menar även att sambandet mellan handel och arbetsvillkor bör kunna diskuteras i WTO vilket även framförts i inlägg vid 1998 års ministerkonferens. Utvecklingen i ILO bör dock ligga till grund för hur frågor behandlas i WTO i framtiden. Samrådet mellan ILO:s och WTO:s sekretariat om dessa frågor bör utvecklas.

De nordiska regeringarna är även pådrivande när det gäller arbetet i WTO:s kommitté för handel och miljö för att kartlägga sambanden mellan handel och miljö och behovet av en eventuell förändring av regelverket för att tillse att det handelspolitiska regelverket och miljökonventionerna inte står i strid med varandra. Vi verkar också för att miljöhänsyn så långt som möjligt skall kunna integreras inom ramen för en ny och bred förhandlingsrunda i WTO. Frågan bör dock först förberedas väl i WTO:s kommitté för handel och miljö, CTE. De nordiska länderna deltar också aktivt i och fäster stor vikt vid och deltar i det analysarbete som bedrivs i OECDs kommitté för handel och miljö.

Det är viktigt att frågor om arbetsrätt och miljö förs i en positiv dialog med andra länder för att undvika en polarisering. WTO är en organisation där beslut fattas med enighet. Norge har föreslagit ett seminarium under 1998 om arbetsvillkor. EU har på liknande sätt sökt lyfta fram miljöarbetet genom att bl.a. föreslå ett högnivåmöte om handel och miljö i WTO.

De nordiska länderna har informella samråd om dessa frågor på tjänstemanna nivå och nordiska WTO-chefsmöten hålls vanligen minst två gånger per år för att diskutera WTO-frågor.

Meddelande om rekommendation nr 16/1995/nord angående åtgärder för att förbättra kvinnors möjligheter till företagsetablering

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerrå

> *å* kartlegge nåværende virkemidler i de nordiske land når det gjelder kvinner som ønsker å etablere egen næringsvirksomhet, og på dette grunnlag foreslå tiltak som kan bedre kvinners mulighet for å etablere og drive bedrifter."

Nordiska Ministerrådet meddelar:

I 1994 nedsatte Ministerrådet en arbejdsgruppe for iværksætterordninger med særlig vægt på servicesektoren. Gruppens opgave har været at kortlægge eksisterende nyetableringsordninger og servicesektoren i hvert nordisk land, at undersøge relevante områder inden for servicesektoren, som kan fremmes ved hjælp af nyetableringsordninger samt at se på om der er behov for nye initiativer i denne henseende samt at overveje mulighederne for nordisk samarbejde, f.eks i form af erfaringsudbytte om iværksætterordninger.

En vigtig del af arbejdet omkring styrkelsen af iværksætterordninger vedrører støtte til kvindelige iværksættere. De nordiske lande har forskellige foranstaltninger som specielt er rettet imod kvindelige iværksættere. Med henblik på en styrkelse af kvindernes muligheder på dette felt gennemførte Nordisk Ministerråd i efteråret 1996 en konference om kvindelige iværksættere.

Konferencen havde til formål at kortlægge indsatsen omkring kvindelige iværksættere og der blev udvekslet ideer og erfaringer herom blandt deltagerne, som kom fra hele Norden og Baltikum.

Det kan supplerende oplyses, at Danmark i december 1997 iværksatte IQ-projektet, som sætter fokus på kvinder som fremtidens iværksættere. Projektet løber over 2 år, og der er planlagt en række analyser om vilkår, barrierer og muligheder for kvinder som fremtidens iværksættere.

For så vidt angår Sverige, kan det oplyses, at der på det erhvervs- og regionalpolitiske område findes regionale og lokale ressourcecentre for kvinder, som yder bistand til kvindelige iværksættere.

I 1997 er antallet af sådanne øget fra 59 til 120. Erhvervsrådgivere for kvinder findes nu i 112 kommuner, hvilket er en forøgelse med 37 i 1997. Efterspørgsel på erhvervslån for kvinder, som administreres af ALMI Företagspartner AB, har i 1997 fortsat været høj. I 1997 drev ALMI desuden ca. 60 projekter målrettet mod kvinders virksomheder, bl.a. styrelsespooler og vejledning. Regeringen støtter et forskningsprogram for kvindelige iværksættere, som drives af Stiftelsen Forum för Småföretagsforskning og som er påbegyndt i 1997.

Enligt den finska regeringens jämställdhetsprogram för åren 1997-1999 ses kvinnoföretagsamhet som en möjlighet att minska arbetslösheten bland kvinnor, i synnerhet på landsbygden. Sedan 1996 har en central för främjande av kvinnoföretagsamhet varit verksam i Helsingfors. Centralen erbjuder avgiftsfri rådgivning och skolning. Projektet finansieras till hälften av Handels- och Industriministeriet och för den andra hälften svarar näringslivet, olika samarbetsorganisationer och enskilda företag. Från början av år 1997 har utvecklingsfonden KERA Oy kunnat bevilja speciallån till företag som leds och ägs av kvinnor. Kvinnor aktiveras till företagsamhet också genom arbetskrafts- och näringscentralernas utbildningsaktiviteter. Ytterligare finns i Finland en mångfald av kvinnoorganisationer, som aktivt verkar för att befrämja kvinnoföretag-samhet. Kvinnornas företagsamhet har också underlättats av att service-näringarna fått en större uppmärksamhet i den allmänna näringspolitiken.

For så vidt angår Norge, har Nærings- og handelsdepartementet lagt op til, at Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) skal prioritere arbejdet med forbedring af rammebetingelserne for kvindelige iværksættere ved brug af samtlige virkemidler. Dette er bl.a. fulgt op med en øremærkning af 10 mio. kr. til netværkskreditenheder. Ud over dette har SND oprettet en ny stilling på højt niveau for at lede arbejdet, som er målrettet mod kvinder. Endvidere har Kommunal- og arbeidsdepartementet besluttet, at mindst 40 pct. af de iværksætterstøtteordninger, som bevilges i 1998, skal gives til kvinder.

Meddelande om rekommendation nr 24/1995/b angående fortsättning av reformprocessen i det nordiska samarbetet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* tillse att reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" ges möjlighet att fullföljas på ett lyckosamt sätt, att det hålls ett fortsatt högt tempo, att de politiska prioriteringarna från våren 1995 konsekvent följs och att budgeten ger utrymme för flexibilitet. Det är därför rådets bestämda mening att presidiet och de nya rådsutskotten skall ges möjlighet att vidare diskutera prioriteringar i dialog med ministerrådet. Härvidlag bör rapporten "Nordisk nytte" med förslag till ökad brukarfinansiering och övriga förslag till förändringar också bilda underlag för diskussionen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Reformeringen av de nordiska samarbetsformerna fortsätter. Reformrapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" har tidigare gett anledning till förändringar som institutionsgenomgången, samlokalisering av ministerråds- och presidiesekretariaten samt en starkare fokusering på de tre pelarna i verksamheten.

Under 1997 och 1998 har ministerrådet genomfört en utredning om ansvars- och kompetensförhållandena inom ministerrådssystemet. Resultaten av denna utredning kommer successivt att genomföras och kommer att klargöra spelreglerna mellan de olika aktörerna inom systemet. Detta ger möjlighet till ett mer effektivt nordiskt samarbete.

Ministerrådssekretariatet fick den 1 mars 1998 en ny organisation som bl.a. tydliggör ett pelaransvar inom organisationen. Detta leder till att sekretariatet i än större utsträckning kan fokusera rapportering mm på de tre pelarna.

Budgetdialogen mellan Ministerrådet och Nordiska rådet har ytterligare utvecklats. Under budgetarbetet för 1999 har rådets presidium haft möjlighet att föra fram sina synpunkter på budgetdirektiven innan dessa fastställdes samt i år gavs det möjlighet innan den nationella beredningen att lämna ytterligare synpunkter. En nyhet för i år är att generalsekreterarens budgetförslag även lämnades till Nordiska rådet samtidigt med att den nationella koordineringen gjordes. Från och med 1998 gäller även den nya samrådsrutinen avseende ministerrådsreserven , där rådet ges möjlighet att lämna synpunkter på förslagen innan Ministerrådet beslutar om bevillning av medel.

I institutionsgenomgången uppmärksammades behovet av en gemensam nordisk forskningspolitisk strategi. Förslag till en sådan har nu lämnats till Nordiska rådet. Förslaget innebär att det nordiska FoU-arbetet samlas inom

en överordnad forskningspolitisk strategi, att det införs en systematisk initieringsprocess för FoU-verksamheten, att en ny finansieringsmodell införs och att en ny beslutsordning införs som ger en tydlig ansvarsfördelning mellan den politiska, den forskningsrådgivande och den forskningsutförande nivån.

Ministerrådet kommer kontinuerligt att följa upp de åtgärder som vidtagits med anledning av reformrapporten.

Ministerrådet anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 26/1995/p angående Ministerrådets dokumentation till Nordiska rådet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att beakta följande:

> *att* rådet och dess organ snarast önskar uppta en dialog med ministerrådet för att diskutera hur ministerrådets verksamhetsberättelse, bokslut och förslag till plan/budget skall hanteras i den nya årscykeln med ordinarie session på hösten. Denna diskussion bör framförallt koncentreras till följande frågeställningar:
>
> *att* rådet och dess organ på ett principiellt plan ges möjlighet att i ett tidigt, och påverkbart skede, ha en diskussion om planer, prioriteringar och budgetmässiga konsekvenser
>
> *att* ministerrådet under verksamhetsåret håller rådet ajour, utan fördröjning, om föregående års bokslut, överförande av projektmedel och bokslutsprognoser m.m.
>
> *att* de politiska styrinstrumenten i form av plan/budget förändras och förenklas till såväl innehåll som form för att bättre tillgodose kraven på överskådlighet och därmed underlättas arbetet med det fortsatta reformarbetet: att resurserna i den nordiska budgeten koncentreras till de högst prioriterade områdena."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den nya dialogen som infördes 1997 mellan Nordiska Rådets presidium och samarbetsministrarna har fortsatt under 1998. Det råder enighet om att proceduren med att rådets presidium har möjlighet att uttala sig om budgetdirektiven innan de slutligt fastställs är en god ordning som skapar möjlighet för att finna en gemensam plattform för vad som är politiskt högt prioriterat i det nordiska samarbetet.

Vid ett gemensamt möte mellan Rådets presidium och samarbetsministrarna i december 1997 diskuterades möjligheter för en förbättrad dialog mellan Nordiska Rådet och Nordiska Miisterrådet inom ramen för budgetproces-

sen. Detta möte gav bla som resultat att en nyhet för 1998 är att generalsekreterarens budgetförslag som lämnades i maj också överlämnades till rådets presidium. Detta har gett möjlighet att nationellt föra politiska diskussioner mellan regeringssidan och parlamentarikerna samt att rådets presidium har fått möjlighet att för samarbetsministrarnas beslut om budgetförslaget kunna föra fram synpunkter på större och /eller principiella frågor i förslaget.

Arbetet med att förändra och förenkla de politiska styrinstumenten – plan och

budgetdokumenten har fortsatt. Plandokumentet har jämfört med tidigare år ytterligare koncentrerats på en redovisning av det kommande nordiska samarbetet fördelat på de tre pelarna. Budgetförslaget för 1999 har fått en helt ny lay-out. Denna innebär en starkare fokusering på pelarredovisning men också en presentation av budgetposterna som är mer ensartad och som klarare markerar vilka prioriteringar som skall göras under budgetåret. Budgetdokumentet ger även en utförligare redovisning av tidigare års resultat.

Ministerrådet anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 32/1995/när angående parlamentariskt inflytande i det arktiska samarbetet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *att* under pågående regeringsförhandlingar om bildandet av ett Arktiskt råd verka för att kontaktformer etableras i form av en permanent parlamentarisk kommitté, vilken möjliggör för en samlad dialog mellan de arktiska ländernas regeringar och deras parlament, samt att verka för att det Arktiska rådet får ett permanent sekretariat och att dess verksamhet finansieras genom en gemensam årlig budget, till vilken rådets medlemmar bidrar enligt en överenskommen intern fördelning"

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Förklaringen om upprättelsen av Arktiskt råd undertecknades i Ottawa 19 september 1996 av USA, Kanada, Ryssland och de nordiska länderna. Vid mötet för Senior Arctic Officials i Ottawa i februari 1998 har oenigheter kring procedurregler för det arktiska samarbetet kunnat lösas och som ett resultat av detta har nya möjligheter öppnats för samarbetet mellan Arktisk råd och de nordiska ländernas regeringar. Mot denna bakgrund kommer man att avväga om det är aktuellt för Nordiska ministerrådet, som ett organ för nordiskt regeringssamarbete, att ansöka om observatörstatus i Arktisk råd.

De nordiska ländernas regeringar fortsätter försöken att säkra ett effektivt sekretariatsstöd till rådet genom bl.a. förslag om gemensam finansiering.

I den uppläggning av samarbetet som läggs fram för beslut i september 1998 tillförsäkras parlamentarikersidan en observatörstatus.

Meddelande om rekommendation nr 33/1995/euro angående obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar:

att i EU fortsatt verka för införandet av en obligatorisk CO_2-skatt (koldioxid-) samt skärpta och bindande krav på utsläpp av luft-förorenande ämnen, bl.a. NOX (kväveoxider) och SO2 (svavel-dioxid)."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Danmark: CO_2: Det er ikke lykkedes at opnå enighed i EU om en fælles CO_2-/energiafgift.

CO_2 vedrørende biler: Regeringen har i foråret 1996 udsendt en handlingsplan for reduktion af transportsektorens CO_2-udslip. Som et af de første konkrete initiativer vedtog Folketinget i sommeren 1997 regler, hvorefter den hidtidige vægtafgift erstattes med en ny grøn ejerafgift, hvor den årlige afgift fastlægges på baggrund af CO_2-udslip.

Begrænsning af udledning af forurenende stoffer: De nordiske lande var væsentlige initiativtagere og har arbejdet for udarbejdelse af forslag til en sammenhængende forsuringsstrategi i EU-regi. Disse bestræbelser har medført, at Miljøministerrådet den 18. december 1995 vedtog et sæt konklusioner vedrørende nødvendigheden af en forsuringsstrategi.

Danmark støtter arbejdet med færdiggørelse af den endelige EU-forsuringsstrategi med reduktionsmålsætninger for SO2, Nox og NH3 og vil aktivt arbejde for, at strategien bliver så effektiv som mulig, koordineret med forsuringsarbejdet i ECE-regi, samt at den gennemføres konsekvent.

Danmark vil endvidere virke for, at direktivet om begrænsning af visse luftforurenende stoffer fra store fyringsanlæg ved den igangsatte revision kommer til at indeholde emissionsgrænseværdier, der er så lave som teknisk muligt og økonomisk forsvarligt, samt at kvoteudslipskravene for gruppen af eksisterende anlæg skærpes. Også hensynet til fyringsanlæggenes energieffektivitet bør indgå i revisionsarbejdet.

SO_2: Danmark indførte allerede i 1992 afgiftsdifferentiering for forskellige dieselkvaliteter i transportsektoren (let diesel, ultralet diesel). Dette har medført, at svovlindholdet i autodiesel siden da har ligget på 0,05% (hvor det tilladte indhold var 0,2%). De 0,05% blev indført som obligatorisk EU-krav fra 1. oktober 1996.

No_x: På EU-plan skærpes udstødningsnormerne for biler løbende. Disse normer omfatter udslip af No_x. For personbiler trådte skærpede normer i

kraft fra 1. januar 1997. For varebiler indføres en skærpelse fra 1998, og for lastbiler og busser blev sidste skærpelse indført fra 1. oktober 1996. Yderligere skærpelse forventes indført for alle kategorier fra år 2000.

Finland: CO_2: Finland har systematiskt understött försöken att få till stånd en gemensam energibeskattning inom EU. Kommissionen lade i mars 1997 fram ett nytt direktivförslag om en omstrukturering av beskattningen av energiprodukter inom EU. Finland har förhållit sig positivt till detta direktivförslag, eftersom det skulle utvidga den nuvarande energiskattebasen och införa nya minimiskattesatser. De föreslagna energiskatterna baserar sig dock inte på bränslenas kolinnehåll. Medlemsländerna har inte hittills nått enighet om direktivets innehåll. Finland har inom EU understrukit vikten av att komma överens om den gemensamma energibeskattningen för att det skall vara möjligt att nå de uppställda målen för reduktion av utsläppen av växthusgaser. Sedan början av 1997 tilllämpas i Finland ett energi-skattesystem som baserar sig på CO_2-skatt på bränslen för värmeproduktion och elskatt för elproduktion. Elskatten är indelad i två klasser enligt användargrupp. Hushållen och servicesektorn betalar en högre skattesats medan industrin beskattas lindrigare. I enlighet med Finlands energistrategi strävar man efter att befrämja de förnybara energiformerna även skattevägen. Skattereglerna har därför utformats så att användningen av vindkraft, småskalig vattenkraft och träbränsle understöds. Dessutom har en skattelättnad beviljats naturgasen i syfte att stärka dess konkurrenskraft i förhållande till bl. a. stenkol. Från ingången av 1997 ändrades den del av energibeskattningen som baserar sig på beskattning av bränslen så att skattesatsen räknas ut enbart på basen av bränslets kolinnehåll. Från och med början av 1998 trädde en höjning av denna CO_2-skatt i kraft och skatten uppgår för närvarande till 82 mk per ton koldioxid. Regeringen har dessutom kommit överens om en ny höjning av energiskatterna som enligt planerna skall träda i kraft hösten 1998.

SO2 och Nox: Finland lägger stor vikt vid arbetet med EU:s försurnings- och ozonstrategier. Speciellt i EU:s svavelpolitik bör dock uppmärksamhet fästas även vid minskningen av utsläppen i Central- och Östeuropa.

Finlands miljömyndigheter försöker få till stånd ett bilateralt avtal om luftskyddet och ett svavelprotokoll med Rysslands miljömyndigheter. I Finland har svavelutsläppen redan nu minskat med 80 % sedan 1980. Även kväveutsläppen har minskat med omkring 10 % sedan 1980 trots att bränsleförbrukning har ökat kännbart. Bindande krav på rening av utsläpp har fattats bl. a. för nya bilar samt nya och gamla kraftverk. Svavelhalten i de bränslen som marknadsförs i Finland är klart lägre än EU-reglerna förutsätter. Med hjälp av skattedifferentiering för dieselbränsle har andelen lågsvavlig diesel blivit helt dominerande.

Island: Islands regering har vedtaget en handlingsplan om miljøsager: "Bæredygtig udvikling i islandsk samfund" Denne indebærer at man i Island reviderer pålægningen af afgift på brændstoffer med det formål at begrænse

udslip af CO_2. Island har også deltaget i ENVECO-udvalget i EU hvor økonomiske styremidler fortsat diskuteres.

Island har undertegnet Konventionen om langtransporteret grænseoverskidende luftforurening, men ikke dens protokoller om SO2 og NOX. Island har implementeret alle relevante EU-direktkiver på dette område men, med en dispensation angående udslip af SO2 fra biler.

Norge: Norge implementerer relevante EU-direktiver og viser til protokollen og forhandlinger under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning hvor Norge spiller en aktiv rolle. Norge innførte CO_2-avgift i 1991. Avgiften omfatter i 1998 nærmere 60 prosent av CO_2-utslippene, herunder utslipp fra forbrenning av bensin, autodiesel, fyringsolje, kull og koks til energiformål, og olje og gass til forbrenning på kontinentalsokkelen.

Regjeringen la fram en stortingsproposisjon om grønne skatter 23 april 1998. Den foreslo at utvide CO_2-avgiften med lav sats til alle anvendelser som i dag ikke er ilagt avgift, med en kompensasjonsordning for prosessindustrien og kystfiskeflåten. Stortinget vedtok 17 juni at det i stedet skal utredes og innføres et nasjonalt system med omsettelige klimagasskvoter som mindst skal omfatte industri som ikke er ilagt avgift, og godtok bare en mindre utvidelse af CO_2-avgiften (luftfart, godstransport i innenriks sjøfart og supplyflåten).

Sverige: CO_2: Inom EU har man inte lyckats nå enighet om en gemensam CO_2-skatt. Sverige har på egen hand infört en CO_2-skatt som för närvarande är 36 öre/kg koldioxid. Regeringen har höjt koldioxidskatten för industrin till 50% av den generella nivån. Samtidigt har nedsättningsregler för den energiintensiva delen av industrin införts och godkänts av EU-kommissionen.

Sverige arbetar aktivt inom ramen för EU för att få en lösning på de utestående frågorna i Kyotoprotokollet och då särskilt handeln med utsläppsrätter och joint implementation.

Sverige har vidtagit en hel del åtgärder för att minska utsläppen. Här kan nämnas:

- energi-, drivmedels- och koldioxidbeskattningen
- investeringsstöd till biobränsleanvändning, vindkraft, småskalig vattenkraft och solvärme
- program för effektivare energianvändning och minskat elvärmebehov
- stöd till utbyggnad av fjärrvärme
- stöd till kommunernas arbete mot en hållbar utveckling
- utveckling och demonstration av miljövänlig teknik inom transport- och bilbränsleområdena
- insatser för energieffektivisering och övergång till förnyelsebara energikällor i Baltikum och Österuropa

SO2 och NOx: Det är tillfredsställande att Kommissionen nu antagit en gemensam strategi mot försurning. Målet med strategin är att nedbringa de försurande utsläppen till under kritiska belastningsgränser.

Försurningsstrategin är nu endorserad av ministerrådet i EU. De nordiska länderna har varit mycket aktiva i att driva dessa frågor. Ett direktiv om svavel i olja kan komma att antas till sommaren. Åtgärderna i det första stadiet av det sk auto-oilprogrammet är fn föremål för beslut. Åtgärderna omfattar skärpta krav på bränslekvalitet och skärpningar av avgaskraven för fordon fr.o.m. början på 2000–talet.

Strategin innehåller ett antal för EU gemensamma åtgärder. Dessa åtgärder har utformats så att de skall binda länderna vid vissa gemensamma åtgärder men också tillåta en viss flexibilitet vad gäller nationella styrmedel, t.ex. ekonomiska styrmedel och andra strukturåtgärder.

Sverige stödjer Kommissionens försurningsstrategi och kommer att aktivt arbeta för att strategin blir så effektiv som möjligt.

Statsmakternas miljömål för försurningen är att denna inte skall ge skador på den biologiska mång-falden och naturens produktionsförmåga. Etappmål på vägen dit är riksdagens beslut att utsläppen av svavel och kväveoxider skall minska med 80% resp 30% från 1980 till 2000 respektive 1995.

För svaveldioxidutsläppen gäller att detta delmål redan är uppnått. Det har främst uppnåtts genom minskad oljevärmning, successivt skärpt svavellagstiftning och ekonomiska styrmedel. Svavel-skatten som infördes 1991 har bidragit till att svavelhalten i eldningsoljorna nu är lägre än vad som krävs i lagstiftningen. Miljöklassning av dieselbränsle har också varit effektivt för att få ned svavelhalten.

Utsläppen av kväveoxider har sedan 1980 minskat med 15%. Vägtrafiken är den största enskilda källan men sjöfart och arbetsmaskiner svarar tillsammans för nästan lika stor del. Ytterligare kravskärpningar för vägfordon - de redan beslutade EU 96-kraven och planerade skärpningar från år 2000 - kommer även fortsättningsvis att bidra till minskade NOx-utsläpp. Kompletterande åtgärder behöver vidtas inom sjöfarten och för arbetsmaskiner. I båda fallen gäller det att få till stånd effektiv rening av dieselmotorer. Dieselmotorn svarar också för en ökande andel av de framtida utsläppen från vägtrafiken. Utsläppen från fasta förbränningsanläggningar har minskat kraftigt de senaste åren genom den NOx-avgift som infördes 1992.

Inom LRTAP har förhandlingarna om ett nytt kväveprotokoll kommit igång. EU kommer där att spela en viktig roll. Alla de nordiska länderna ägnar nu stort intresse åt att få ner sjöfartens utsläpp av försurande ämnen. MARPOL antog annexet om luftföroreningar från sjöfarten i september 1997 och samtidigt beslöts att Östersjön skulle bli ett "special area" enligt detta annex för svaveldioxidutsläpp. Däremot misslyckades det att även få Nordsjön förklarat som "special area" denna gång. Ansträngningarna ska fortsätta. Inom ramen för försurningsstrategin undersöks andra sätt att mins-

ka utsläppen från sjöfarten. Ett reviderat luftkvalitetsdirektiv förhandlas nu i rådet i EU med skärpta gränsvärden. EU-kommissionen kommer också under våren att lägga fram sin oxidantstrategi. Den bliver en viktig komponent i det samlade "takdirektiv" för maximala nationella utsläpp för år 2010 som kommissionen skall lägga fram om mindre än ett år och som ska avse ämnen som orsakar försurning och höga värden av troposfäriskt ozon. Viktiga framsteg kan alltså väntas inom EU under det kommande året.

Sammanfattningsvis kan konstateras att till stor del beroende på nordiska insatser innebär utvecklingen inom EU väsentliga skärpningar vad gäller kraven på utsläpp av luftförorenande ämnen.

Ministerrådet anser att rekommendationen i detta avseende uppfyllts och föreslår att denna del avskrives.

Meddelande om rekommendation nr 34/1995/när angående regionalt samarbete inom energiområdet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i samråd med de baltiska staterna och Ryssland upprätta en plan för etablerandet av ett regionalt miljövänligt energisystem, i största möjliga utsträckning baserat på användande av förnybara energikällor, samt

att som ett led i upprättandet av planen utreda förutsättningarna för ett naturgassystem med försörjning av naturgas från Norge och Ryssland, inklusive utbyggnad av en naturgasledning från Norge via Sverige till Finland, samt under vilka förutsättningar de baltiska staterna kan anslutas till detta system."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

De nordiska länderna har företagit en analys av energimarknaden omkring Östersjön och planerar att närmare studera förutsättningarna för dess utveckling beaktande Baltic Ring och Nordic Gas Grid-projekten. De nordiska länderna har aktivt deltagit i Baltic 21 Energy-processen. En konferens för etablerandet av kontakter med de baltiska ländernas energimyndigheter har arrangerats i december 1997 och en uppföljning av konferensens konklusioner planeras hösten 1998. Ett omfattande program för energiexperter i de baltiska länderna har genomförts 1997-1998 och ett program planeras för Ryssland.

Ministerrådet har på basen av de nordiska statsministrarnas deklaration i Bergen i juni 1997 om en bärkraftig energiförsörjning omkring Östersjön utrett bl.a.

- Forutsetningene for en økt bruk av fornybare energikilder og økt satsing på energiøkonomisering i Norden;
- De offentlige rammeverk for bygging og drift av ledningsnett og annen infrastruktur med tanke på å fremme en effektiv utvikling av elektrisitets- og gassnettverket;
- Tiltak for å bidra til harmonisering av avgiftssystemet som sikrer at fornybare energikilder og naturgass får konkurransedyktige betingelser i forhold til andre energibærere og som ivaretar miljøaspektet ved ulike energibæreres utslipp av klimagasser;
- Potensialet for økt kraftvarmeutnyttelse som følge av den tekniske utvikling i biobasert produksjon og etableringen av et integrert nordisk gassmarked;
- Muligheter for å utnytte internasjonale finansierings- og låneordninger for de selskaper som deltar i utbygging av de enkelte deler av nettverket;
- Innledende kontakt med øvrige land i Østersjøregionen og med andre interessenter for å avklare muligheten for utvikling av elektrisitets- og gassnettverket;

och avgett en mellanrapport till statsministrarna i november 1997. Slutrapporten gavs i maj 1998. Under uppföljningen av deklarationen har de olika delområdena utretts och följande rekommendationer och konklusioner har framförts:

1. Det foreslås å styrke samarbeidet mellom energiansvarlige myndigheter i Østersjølandene. Behovet og formene for fortsatt samarbeid diskuteres på ministermøtet til høsten.
2. Arbeidet med Baltic 21 Energy har resultert i flere konkrete forslag for det videre arbeid. Arbeidet har frembragt viktig materiale om problemstillingene i området. Disse forslagene bør følges opp og vurderes nærmere under forberedelsene til høstens energiministermøte. Det anbefales at Baltic 21 Energi avgir et innspill som inngår i forberedelsene til høstens energiministermøte.
3. De nordiske land oppretter en prosjektgruppe for å utrede hvordan økte el-nettverksforbindelser i Østersjøområdet vil påvirke det nordiske elsamarbeidet.
4. Det bør overveies å arrangere et seminar for embetsmenn fra Østersjølandene om konklusjonene i Baltic Ring-studien.
5. Det bør overveies å arrangere et seminar for embetsmenn fra Østersjølandene om konklusjonene i Nordic Gas Grid-studien.
6. De nordiske land oppretter en prosjektgruppe for naturgass-spørsmål som bl.a. skal behandle resultatet av Nordic Gas Grid-studien.
7. Det vurderes nærmere å styrke og utvide det nordiske assistanse-programmet til land i transformasjonsfasen særlig med sikte på de utfor-

dringer energi-administrasjonene står overfor. Det legges vekt på koordinering de nordiske land i mellom samt med andre kilder særlig EU-programmer.

8. Det vurderes nærmere å åpne det nordiske energiforskningssamarbeidet for deltakelse fra flere land og eventuelt styrke det.
9. Behovet for et utvidet samarbeid mellom Østersjøland om regelverk for bygging og utnyttelse av gass og el-nettverk, bl.a. om regelverket for sjørør utredes.
10. De nordiske landene samarbeider om forberedelsene til høstens møte for energiministre fra Østersjø-landene.
11. Det arbeides internasjonalt for å innføre avgifter som stimulerer til overgang til de mest miljøvennlige energikilder.
12. I samarbeid med landene i transformasjonsfasen utarbeides det en analyse og vurdering av potensialet for felles gjennomføring (joint implementation) i Østersjøregionen.
13. De langsiktige perspektiver for samarbeid om etablering av et felles marked for omsettelige kvoter for utslipp av klimagasser og en felles klimamålsetning i Østersjøregionen analyseres.
14. Den nordiske investeringsbanken oppfordres til sammen med samarbeidsgruppen for energi-og miljøspørsmål under Nordisk Minsterråd å vurdere grunnlaget for å etablere et investeringsfond for felles gjennomføring (joint implementation) i Østersjøregionen.
15. Finansinstitusjoner og fond med aktiviteter rettet mot Østersjøregionen bør oppfordres til å utrede om eksisterende støtteordninger kan justeres for å bli mer målrettet mot prosjekter som er ønskelige av samfunnsøkonomiske grunner.

I Nordiska rådets miljöseminarium i Göteborg redogjordes för det arbete och de åtgärder som Ministerrådet vidtagit. Ett möte med Östersjöländernas energiministrar kommer att arrangeras i Norge i slutet av året där grunden för det framtida samarbetet planeras.

På initiativ från EG-kommissionen har upprättats ett nytt inslag i energisamarbetet i Östersjöregionen genom projektet "Baltic Energy Task Force." Det är avsett att under en tid av 1 - 1,5 år behandla investeringsfrågor och därmed förbundna energipolitiska frågor i Östersjöområdet. Genom projektet medverkar också EG-kommissionen i förberedelserna inför Östersjö-ländernas energiministermöte i Norge 1.12.1998."

Nordiska ministerrådet har inom energisamarbetet hela Östersjöregionen och det nordiska närområdet som ett prioriterat arbetsfält. Ministerrådet kommer i den fortsatta uppföljningen av statsministerdeklarationen och implementeringen av de olika förslagen och rekommendationerna att planera för en bärkraftig, säker och kostnadseffektiv energiförsörjning i Östersjöregionen

Meddelande om rekommendation nr 35/1995/nord angående handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa förslaget till Handlingsplan för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete för åren 1996-2000, med förbehåll för att ministerrådet ytterligare bearbetar förslaget till handlingsplan för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete (B 153/k), och åter-kommer till Nordiska rådets nästa session med ett reviderat förslag, varvid bl.a. följande frågeställningar beaktats:

att de nordiska utbildnings- och forskningsministrarnas bidrag till nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete inhämtas och inarbetas i planen

att kulturutskottet inte stödjer upprättande av *Ett levande Norden*-fond

att kulturutskottet är tveksamt till upprättande av en ledningsgrupp för barn- och ungdomskultur

att kulturutskottet vill att det grundbidrag som tilldelas barn- och ungdomsorganisationerna inte reduceras från nuvarande nivå

att det utarbetas en nordisk strategi när det gäller den kulturella utvecklingen i de mångkulturella samhällena i våra nordiska länder

att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av handlingsplanen framskrider."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet redogjorde för sin verksamhet angående handlingsplanen genom att sända till Nordiska rådet Ett kommande Norden - Nordiska ministerrådets statusrapport om genomförandet av handlingsplanen för barn- och ungdomskultursamarbete för behandling under 48e sessionen.

I rapporten beskrevs bl.a. hur utbildnings- och forskningsministrarna bidrar till nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete. Ytterligare berättar rapporten att ministerrådet har öronmärkt 80 % av Nordiska ungdomskommitténs medel till den generella stödordningen för barn- och ungdomsorganisationer och -grupper. I enlighet med kulturministrarnas beslut har den största delen av medlen utdelats till projektverksamhet i stället för driften av organisationerna.

Ministerrådet tillsatte i maj 1996 en ledningsgrupp för nordisk barn- och ungdomskultur som i samarbete med kulturområdets samarbetsorgan och Nordiska ungdomskommittén skall genomföra handlingplanen. Lednings-

gruppen är också ansvarig tillsammans med Nordiska ungdomskommittén för att bidra till kulturstrategi i förhållande till de mångkulturella samhällena i Norden.

Ministerrådet avser att kontinuerligt rapportera till Nordiska rådet hur genomförandet av handlingsplanen framskrider.

Ministerrådet föreslår att att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 36/1995/euro angående utbildningssamarbete om tolkar och översättare i EU

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

> *at* sammen med relevante EU-organ, intensivere utdannings-samarbeidet i den hensikt hurtig å tilfredsstille behovet for tolker og oversettere som behersker de nordiske språk."

Nordiska ministerrådet meddeler:

Ministerrådet har i efteråret 1997 afgivet landenes status på området til Nordisk råd. Island og Norge mener ikke, at der er behov for nordisk koordinering om tolkning og oversættelse i EU. Danmark støtter forslaget og mener, at det er vigtigt at inddrage relevante EU-organer i arbejdet. Finland støtter forslaget og mener, at der er behov for nordisk koordinering i spørgsmål om uddannelse, terminologisamarbejde og støtte til studier i nordiske sprog, tolkning og oversættelse til finsk er trinvist blevet bedre, men er fortsat utilstrækkelig. Sverige har gennemført en kortlægning af uddannelsesbehovet for tolke og oversættere i EU og vil give Tolke- og oversættelsesinstituttet i opdrag at gennemføre tolkeuddannelser, der modsvarer EU's behov. På baggrund af landenes tilbagemelding anser ministerrådet, at det bør være en nationale evt. bilateral opgave at i samarbejde med relevante EU-organ sikre et tilfredsstillende behov for tolke og oversættere, der behersker de nordiske sprog.

Ministerrådet foreslår at rekommandationen kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 37/1995/nord angående utvecklande av två- och flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* utarbeide særskilte ordninger for å fremme de to- og flerkulturelle nordiske barnas muligheter til å utvikle de ulike sidene av sin språklige og kulturelle identitet innen elev- og lærermobilitet og det nordisk skoledatanettverket i det nordiske samarbeidet."

Nordisk ministerråd meddeler:

Ministerrådet er enig i, at det er vigtig også at tilgodese de to- og flerkulturelle børns sproglige og kulturelle identitet i det nordiske arbejde. F.eks. blev der på NORDMÅLforum -konferencen i 1997 bl.a. fokuseret på de to- og flerkulturelle børns sproglige og kulturelle aktivitet. Finansieret med midler fra NORDMÅL er der i 1997 udarbejdet en udredning om modersmålsundervisningen for "icke-inhemska barn" i Norden. Rapporten følges op af en konference om emnet i 1998. Ligeledes har Styregruppen for Nordisk Skolesamarbejde - NSS iværksat en nordisk systematisk registrering og kortlægning af forskning om sprogudvikling i og på modersmål og i og på andetsproget. Denne database bliver i 1998 tilgængelig på det nordiske skoledatanet, samt påbegyndt i 1997 et pilotprojekt hvor det på nordisk plan organiseres efteruddannelseskurser for modersmålslærere til to-sprogede elever. Desuden er udviklet et samarbejde om udvikling af ordbøger til indvandrer i Norden kaldet NORDLEXIN. NSS vil også fortsat være opmærksom på problemstillingen om de to-sprogede elever i Norden.

Ministerrådet anser at rekommandationen kan afskrives

Meddelande om rekommendation nr 39/1995/Nord angående likabehandling av nordiska medborgare i samarbete med de nordiska ombudmännen

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *at* indlede et samarbejde for at påse, at offentlige myndigheder i de nordiske lande bidrager til at tilrettelægge forholdene bedst muligt således at de parlamentariske ombudsmandsinstitutioner kan udøve deres kontrol med, at nordiske statsborgere behandles efter de i artikel 2 i Helsingforsaftalen udtrykte intentioner."

De nordiske lands regjeringer meddeler:

I hvert av de nordiske land har det vært overveiet hvordan man best kan ivareta informasjonsbehovet om Helsingforsavtalens likebehandlingsregel og om den bør nedfelles i gjeldende retningslinjer for arbeid med ny lovgivning og forskrifter.

Det foreligger dessuten planer om et nordisk informasjonsskrift som kan distribueres til administrativt ansvarlige og til almenheten.

Ministerrådet er også beredt til å gi ombudsmannsinstitusjonene den assistanse som de måtte ha behov for i deres arbeid med spørsmål som gjelder likebehandlingsregeln.

I övrigt konstaterar Ministerrådet att en servictelefon som betjänar medborgarna i alla nordiska länder har varit i bruk sedan juni månad innevarande år. Servictelefonen "Hallå Norden" som också erbjuder en Internet förbindel-

se samt möjlighet till kontakt per fax drivs av Föreningen Norden i Sverige på uppdrag av Ministerrådet. Frågorna kommer senare att analyseras och svaren till frågor som aktualiseras ofta kommer att publiceras på www.norden.org. Verksamheten drivs som försök men det finns beredskap att göra den permanent om försöket faller väl ut.

Meddelande om rekommendation nr 40/1995/nord angående utvidgat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *att* vidtaga åtgärder för att förstärka och utvidga det nordiska samarbetet mellan de nordiska sjömissionerna via Nordiska sjömanskyrkorådet och stödja dess viktiga verksamhet utomlands för nordiska medborgare."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Regeringarna stödjer tanken att förstärka det nordiska samarbetet mellan de nordiska sjömissionerna, men anser att man i första hand bör lösa finansieringen nationellt och att man för närvarande inte ser någon möjlighet att finna en nordisk finansiering. Vid speciella projekt skulle det kunna vara ett möjligt alternativ att man under nästa år sökte medel från Nordiska ministerrådets anslag till frivillig-sektorn.

Regeringarna föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 41/1995/nord angående utbildning av narkotikainformatörer i Norden närområden

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* gennemføre en uddannelse af ungdom i Nordens nærområder til at blive informatører på narkotikaområdet, i nært samarbejde med Nordisk Kontaktmandsorgan for Narkotikaspørgsmål og andre berørte myndigheder, institutioner og organisationer i Norden og Nordens nærområder, som arbejder med bekæmpelsen af narkotika."

Nordisk Ministerråd meddeler:

I samarbeidet med Nærområdet har Ministerrådet lagt vekt på flere ulike innsatser for å redusere etterspørselen, herunder strategisk informasjon, som det framgikk av siste års svar. Det framgikk også av svaret at Ministerrådet er tilbageholdne med å iverksette tiltak ifølge rekommendasjonen bl.a. på bakgrunn av flere av de kritiske kommentarer som framkom allerede under Nor-

disk Råds høringsrunde. Det er tale om å igangsette én spesiell form for forebyggende innsats efter metoder som ikke er tilstrekkelig evaluert med hensyn til resultater – dvs. utdanning av ungdom til å bli informatører på narkotikaområdet. Efter grundige overveielser har embetsmannskomitéen for narkotikaspørsmål valgt å satse de tilgjengelige resurser på annen utdannelsesvirksomhet i samarbeid med Europarådets Pompidougruppe.

På denne bakgrunn og med begrunnelse i den argumentasjon som ble framført i siste års svar meddeler Ministerrådet at der ikke er planer om at gjennomføre rekommendasjonen i dens nåværende form.

Meddelande om rekommendation nr 5/1996/när angående folkupplysningskampanj i Norden om länderna i närområdet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* ministerrådet undersöker möjligheten att via de folkliga rörelserna på olika sätt öka kunskapen om närområdena och även att stödja utbytet mellan medborgarna."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet er positiv til økt samarbeid med ideelle organisasjoner og mener at samarbeidet bør prege virksomheten innen alle områder og nivåer i Ministerrådet. Rapporten "Nordiska Ministerrådet och den idéella sektorn" har vært til høring i ministerrådsorganisasjonen og i organisasjonene. Rapporten understreker betydningen av at samarbeidet med nærområdene utvides og at det tilrettelegges i nær kontakt med organisasjonene.

Den videre oppfølging av forslag i rapporten vil i løpet av forsommeren 1998 bli behandlet av Samarbeidsministrene.

Ministerådet er enig i at kunnskap om landene i Nordens nærområder er grunnleggende for de initiativ og aktiviteter som iverksettes og støttes fra nordisk side. Utviklingen i nærområdene tilsier at nordiske aktiviteter i større grad må legge vekt på aktivt partnerskap og implementering i landene. Det er videre Ministerrådets oppfatning at samarbeid som bygger på slik innsikt og kunnskap bør relateres til og utvikles innen nærliggende interesseområder samt at samarbeidet i størst mulig grad knyttes til nettverkssamarbeid mellom ideelle organisasjoner.

Eksisterende støtteordninger for ideelle organisasjoner bekrefter den positive effekt spesielle finansieringsordninger gir. De har på en positiv måte bidratt til gjensidig informasjon og forståelse mellom Norden og nærområdene. Ministerrådet er derfor innstilt på å videreutvikle mulighetene for deltakelse i dette samarbeidet bl.a. gjennom å støtte oppbygging av nettverk og samarbeid mellom ideelle organisasjoner i Norden og nærområdene.

Betydningen av nært samarbeid med organisasjonene understrekes i de igangsatte prosjektene innen folkeopplysnings-/voksenopplæringsområdet - skolering av ledere i frivillige organisasjoner i Baltikum samt nordisk-baltisk NGO-nettverk. Disse prosjekter har lagt grunnlaget for demokratisk framtidsarbeid i Baltikum samt at nettverkssamarbeidet har bidratt til kunnskapsoppbygging i de nordiske land hva gjelder samfunnsmessige og kulturelle forhold i nærområdene. Endelig har prosjektene styrket samarbeidet mellom landene i nærområdene. I Ministerrådets Nærområdeprogram for 1999 videreføres arbeidet gjennom prosjektet "Idéelle organisasjoner og folkeopplysning", som også omfatter Nordvest Russland. Ministerrådet er videre innstilt på at dette samarbeidet utvides til å omfatte også andre typer av ideelle organisasjoner. Kultursektoren forbereder en kontaktbyggende arbeidskonferanse i Riga hvor både kulturlivets institusjoner og frivillige organisasjoner vil bli invitert som samarbeidspartnere for et styrket nordisk-nærområde- kultursamarbeid. En strategi for det framtidige kultursamarbeidet skal framlegges for Nordisk Råds sesjon i Oslo. Denne vil legge vekt på samarbeidet med frivillige organisasjoner også innen nærområdesøylen.

Erfaringer fra større kampanjer tilsier at disse ikke nødvendigvis gir en tilsiktet langsiktig effekt, hvilket anses grunnleggende i forhold til samarbeidet med landene i nærområdene. For økt kunnskap om og forståelse for utviklingen i Nordens nærområder vil Ministerrådet prioritere innsats rettet mot styrking av utvekslings- og stipendordninger samt prosjektstøtte hvor både ideelle organisasjoner og utdanningsinstitusjoner er aktive partnere. På denne bakgrunn anser Ministerrådet at rekommendasjonen kan avskrives.

Meddelande om rekommendation 6/1996/när angående harmonisering av energibeskattningen

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *att* det görs en grundläggande analys av möjligheterna till och effekterna av en harmonisering av energibeskattningen i de nordiska länderna, med målsättningen att den nordiska marknadens pris på elektricitet återspeglar de olika energislagens miljökostnader."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet arrangerade den 23.-24. april 1997 en internationell workshop för att få belyst möjligheterna att harmonisera den nordiska elbeskattningen. Konklusionerna från workshopen var bl.a. att förbrukningsavgifter, som uppbärs av fiskala skäl, bör läggas i konsumtionsledet och att avgifter på bränsle, som är det mest effektiva styrningsmedlet för att uppnå miljömässi-

ga mål, bör införas endast i samband med internationella avtal för att en störning av marknaden skall kunna undgås.

Utvecklandet av den nordiska elmarknaden och liberaliseringen av de europeiska elmarknaderna samt upptagande av hela Östersjöregionen i ett framtida samarbete skapar ytterligare utmaningar, som påverkar samspelet mellan de nordiska och kontinentala systemen samt det nordiska närområdet samt de avgifter och skatter som planeras.

Ministerrådet har diskuterat energieffektivisering på en omreglerad marknad samt energiskatter och -avgifter. Frågorna kommer också i framtiden att finnas på dagordningen speciellt genom uppföljningen av Kyoto-protokollet på nordisk nivå och EU:s förslag till direktiv om en omstrukturering av gemenskapens regler för beskattning av energiprodukter. Därtill behandlas ärendet som en uppföljning av statsministrarnas deklaration om åtgärder som bidrar till en harmonisering av avgiftssystemen som säkrar att förnybara energikällor och naturgas för konkurrenskraftiga förutsättningar i förhållande till andra energibärare och som beaktar miljö-aspekten med olika energibärares utsläpp av växthusgaser.

De nordiska ländernas regeringar kommer kontinuerligt att följa utvecklingen med energiavgifter och skatter samt vid behov företa utredningar och komma med förslag för att medverka till en bärkraftig utveckling i Norden och Nordens närområde.

Meddelande om rekommendation nr 7/1996/när angående forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* samarbetet angående forskning och utveckling av teknologi inom nya och förnybara energikällor förstärks, med målsättningen att fördela FoU-insatsen så att mångfalden i de nordiska institutionerna tillgodogörs i högre grad och att det vid behov för målriktade informations- och demonstrationsprojekt upprättas nordiska demonstrationsanläggningar för nya och förnybara energikällor och teknologi;
>
> *att* det etableras ett samarbete som kan bidra till ökad industrialisering av teknologi inom nya och förnybara energikällor, bland annat genom att undersöka insatser som kan göra det möjligt att utnyttja hela Norden som marknad för konkreta förnybara energianläggningar. Information, koordination och samarbete om ordningar för konkret marknadsstöd i de nordiska länderna kommer att ha stor betydelse för att synliggöra både marknader och produkter."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har beslutat om en ny inriktning på det nordiska energiforskningsprogrammet, till vilket länderna årligen direkt bidrar med 25 miljoner NOK. Programmets syfte blir under 1999-2002 att långsiktigt bidra till en kostnadseffektiv minskning av energiförbrukningen och utvecklingen av förnybara energikällor och miljövänligare energiteknik, genom att stärka grundkompetensen vid universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner samt skapa fungerande forskarnätverk mellan länderna.

Programmet skall förstärka de nationella energiforskningsprogrammen och institutionerna i Norden och öka konkurrenskraften inom energiområden av centralt gemensamt nordiskt intresse för näringslivet. Verksamheten skall genomföras så att aktörerna kan bistå nordiska ämbetsverk och politiker med sakkunskap i energifrågor. Verksamheten skall vidare kunna bidra till en gemensam strategi för forskning, utveckling och demonstration på de delar av energiområdet som är av gemensamt nordiskt intresse. Möjligheterna att öka samarbetet inom Nordens närområden och med EU:s 5. ramprogram skall beaktas.

Det nordiska energiforskningsprogrammet kan i sin nya form bättre uppfylla rekommendationens syften och implementera de förslag som framkommit.

Ministerrådet har också i budgeten för år 1998 som nytt initiativ ett projekt om nya och förnybara energikällor, särskilt energiskog och energigrödor

Ministerrådet uppmanar därtill de nationella myndigheterna att fästa ytterligare uppmärksamhet vid frågan.

Meddelande om rekommendation nr 8/1996/när angående åtgärder för ökad kärnsäkerhet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete;

att fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordens närområden och Arktis samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m.; *att* fortsätta arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet;

att snarast ta initiativ till stöd i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden-Östersjö-Nordkalottområdet;

att för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter, att stödja omställningsprojekt och att ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion; samt

att stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiska ländernas samarbete kring kärnsäkerhetsfrågorna fortsätter i enlighet med vad som redovisats tidigare. Det rådande informella samarbetet fungerar väl.

Arbetet med att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjöområdet pågår med oförminskad aktivitet inom de olika bilaterala och internationella kärnsäkerhetsprogram som tidigare redovisats. Insatserna är från nordisk sida främst koncentrerade till kärnkraftverken på Kolahalvön, i St Petersburgsområdet och i Litauen men numera också lösa kärnavfallproblem på Kola halvön, t.ex. hantering av radioaktivt avfall från den ryska atomflottans samtliga kärndrivna isbrytare.

Den av Nuclear Safety Account (NSA) beslutade säkerhetsstudien av reaktor 1 i Ignalina avslutades under 1996 och har därefter varit föremål för en omfattande internationell granskning. Litauens regering godkände rapporten vilken lades till grund för tillståndet till återstart av Ignalina 1 hösten 1997 vilket innebar att ett antal säkerhetsförbättringar måste åtgärdas före återstart. Studien utgör dessutom underlag för den tillståndsprövning av reaktor 1, som skall genomföras av de litauiska myndigheterna och beräknas vara klar under våren 1999. Tillstånds-prövningen skall ligga till grund för fortsätta för ett litauiskt ställnings-tagande till om reaktorn kan drivas vidare med hänsyn till säkerheten.

Erfarenheterna från säkerhetsstudien av Ignalina används nu som underlag vid liknande säkerhetsprövning av reaktorerna i Sosnovyj Bor och reaktor 1 i Kursk i enlighet med den överenskommelse som träffats mellan NSA och Ryssland. Dessa säkerhetsstudier påbörjades vid Sosnovyj Bor under år 1997.

NSA arbetar också med säkerhetsåtgärder vid kärnkraftverket Kola. De problem med den ryska uppföljningen av avtalet med NSA från 1995 som tidigare förelåg har till stor del undanröjts och projektarbetet har kommit igång och fungerar tillfredsställande. Både Finland och Norge har betydande bilaterala samarbetsprogram med kärnkraftverket Kola, med sikte på att få till stånd de säkerhetsåtgärder som behövs i avvaktan på en stängning av re-

aktorerna. Även Sverige har under år 1997 påbörjat ett begränsat sam-arbete med kärnkraftverket i Kola.

De nordiska länderna deltar också i det ökande internationella engagemanget för ökad säkerhet vid hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall, först och främst i nordvästra Ryssland. Detta engagemang är förankrat i IAEA:s "Contact Expert Group for International Radwaste Projects" som de nordiska länderna tog initiativ till att etablera under 1995-96. En central målsättning är att initiera åtgärder för att minska riskerna från använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som förvaras ombord på ryska atomdrivna fartyg och service-fartyg. Den norska regeringen har bl. a. tagit initiativ till ett ingående samarbete med Ryssland när det gäller kärnsäkerhets- och miljöaspekter vid upphuggning av skrotade ryska atomubåtar. Under år 1997 startades ett industriprojekt med medverkan från norska Kvaerner och svenska Svensk Kärnbränslehantering AB med syftet att genomföra en sk kedjeanalys av avfallssituationen i nordvästra Ryssland och att projektera ett mellanlager för använt ubåtsbränsle.

Den internationella konventionen på reaktorsäkerhetsområdet trädde i kraft den 24 oktober 1996. Konventionens syfte är att uppnå en hög nivå av säkerhet genom åtaganden om nationella åtgärder och genom internationellt samarbete. Främst kommer konventionsarbetet att bestå i en regelbunden internationell granskning av nationella rapporter om hur säkerhetsarbetet bedrivs. Det första granskningsmötet under konventionen kommer att hållas senast under år 1999. Procedurreglerna för detta granskningsarbete fastställdes av de anslutna parterna vid ett första förberedande möte som hölls under april månad 1997. Finland, Sverige och Norge har anslutit sig till konventionen.

Konventionen gäller endast civila kärnkraftverk på land samt hanterings- och förvaringsanläggningar i anslutning till kärnkraftverken och direkt relaterade till driften av dessa. Från bland annat nordisk sida har framhållits att det är viktigt att också säkerheten i övriga delar av kärnbränslecykeln säkras och då särskilt hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle.

Arbetet med en konvention om säkerhet vid hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall påbörjades 1995 och utmynnade i att en gemensam konvention om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall öppnades för undertecknande vid IAEA:s generalkonferens i Wien den 29 september 1997. Sverige undertecknade konventionen samma dag. Även Finland har undertecknat Konventionen. Arbetet med godkännande av konventionen pågår.

IAEA:s verksamhet är knuten till den fredliga användningen av kärnenergin vilket medför att riktlinjer och förslag som utarbetats inom IAEA i första hand avser civil kärnteknisk verksamhet.

Rent generellt kan dock sägas att de internationella säkerhetsrekommendationer som utarbetas inom IAEA är i huvudsak av sådan karaktär att de skulle kunna tillämpas även på militära verksamheter. Säkerhetsrekommendationerna bör således tillsammans med konventionen om kärnsäkerhet och en konvention om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerhet vid hantering av radioaktivt avfall kunna utgöra riktlinjer för en förbättrad kärnsäkerhet inom kärnvapenstaternas militära program. En förutsättning för att så sker är att kärnvapenstaterna utfäster sig att tillämpa riktlinjerna även inom den militära sektorn.

Förutsättningarna för de finansiella satsningar och stödprogram inom reaktorsäkerhetsområdet som pågår är att de kärnkraftverk som inte håller eller kan uppnå internationellt accepterad säkerhetsnivå skall stängas så snart som möjligt och, i mån av behov, ersättas med andra produktionsformer. Ett led i detta arbete är därför att stödja satsningar på energieffektivisering och miljöanpassning av energisystemen, såväl i produktions- som distributions- och konsumtionsleden. Internationella studier av energisystemen genomförs i de aktuella länderna med målet att lägga förslag om långsiktigt ekonomiska och miljöanpassade lösningar. Tillräckligt underlag för energisektorn bedömes finnas för Litauen och Ukraina. I dessa studier medverkar, förutom berörda länder i Östeuropa, Världsbanken, Europeiska utvecklingsbanken, International Energy Agency samt ett antal OECD-länder. Insatser i större skala inom den östeuropeiska energisektorn kräver samverkan med de internationella finansierings-instituten, men i de nordiska ländernas bilaterala stödprogram till Östeuropa ingår också projekt inom energiområdet med inriktning mot energi-effektivisering och miljöanpassning. Projekt pågår inom ett flertal områden. I flera länder sker förbättringar av fjärrvärmesystemen, bl. a. genom ombyggnad till eldning med biobränslen för att minska importen av fossila bränslen. I såväl Litauen som Ryssland genomförs geotermiska projekt. Omfattande insatser pågår också för att rehabilitera befintliga produktionssystem och för att åstadkomma en effektivare energianvändning. För nordvästra Ryssland planeras också en energistudie i regi av den Europeiska utvecklingsbanken och bl. a. med stöd från Finland.

Nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO har beviljat 10 miljoner DKK till ett projekt som i internationellt samarbete syftar till att på ett säkert sätt tömma kärnbränsleförrådet på ett fartyg i Murmansk. Projektet beräknas kunna inledas 1998. Med finansiellt stöd av den finska regeringen slutförde det finska bolaget IVO sitt arbete för att rengöra flytande radioaktivt avfall från den ryska atomflottans samtliga kärndrivna isbrytare.

Mellan Östersjöländerna bedrivs ett vidgat och fördjupat samarbete på energi- och miljöområdet. Statsministrarna i de nordiska länderna antog i juni 1997 en gemensam deklaration om en bärkraftig energiförsörjning omkring Östersjön (den s.k. Bergendeklarationen), i vilken de uppdrog åt energiministrarna att närmare kartlägga möjligheter och åtgärder som kan vidtas för

att främja utvecklingen på området. Energiministrarna har redovisat sitt uppdrag under våren (se rek. 34/95). I Luleå i januari i år antog Barentsrådet en handlingsplan för energisektorn i barentsregionen. En arbetsgrupp har inrättats för att följa upp handlingsplanen. Gruppen har ett mandat som sträcker sig över tre år. Sverige har åtagit sig ordförandeskapet under det första året. Det mandat som Barentsrådet har lagt fast för arbetsgruppen innebär bl.a. att den skall arbeta som katalysator och brobyggare vid genomförandet av förslagen i planen och därigenom främja energisamarbetet på regional och nationell nivå.

Sverige, och Finland genom EU, deltar sedan flera år i International Science and Technology Center i Moskva, som genom civila forskningsprojekt ger arbetstillfällen åt experter på massförstörelsevapen. Inför 1997 har svenska regeringen avsatt 16 MSEK för detta ändamål. Den svenska regeringen ingick år 1992 en överenskommelse med Canada, Förenta staterna och Ukraina om upprättandet av ett vetenskapligt och teknologiskt center i Ukraina (STCU). Det svenska bidraget har uppgått till 1,5 miljoner USD. Vid EU:s ministerrådsmöte 12 maj 1997 beslutades att bemyndiga kommissionen att inleda förhandlingar om gemenskapernas anslutning till överenskommelsen om upprättandet av STCU. Formellt har ministerråds-beslut om EG:s tillträde till överenskommelsen ännu inte tagits, men sådant förväntas inom den närmaste tiden. Enligt den överenskommelse som träffades med kommissionen i juni 1996, kommer Sverige vid EG:s tillträde att avstå sin rösträtt i styrelsen till förmån för Europeiska kommissionen. Det svenska engagemanget för STCU manifesterades genom ett slutligt svenskt engångsbidrag om 0,5 miljoner USD under år 1997. Norge kommer under 1997 att ansluta sig till centret i Moskva och kommer att bidra med 10 MNOK. Danmark, Finland och Sverige medverkar dessutom genom EU.

De nordiska länderna verkar inom de fora som finns för fortsatt kärnvapennedrustning. I september 1996 antog FN:s generalförsamling en resolution om ett fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar. Fördraget öppnades för undertecknande samma månad. De nordiska länderna har undertecknat avtalet.

Såsom icke-kärnvapenstater enligt NPT kan man från nordisk sida inte aktivt delta i själva nedmonteringen och destruktionen av kärnvapen. Man bidrar dock aktivt till att förhindra illegal hantering av kärnvapenmaterial i Östeuropa genom insatser för att förbättra kontrollen och skyddet av materialet.

På den baggrund föreslår ministerrådet att rekommendationen avskrives vad gäller stk. 5 och 6

Meddelande om rekommendation nr 9/1996/euro angående årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at udarbejde en årlig redegørelse om beskæftigelsespolitikken i overensstemmelse med de af Europaudvalget fremførte ønsker i nærværende betænkning, redegørelsen skal danne grundlag for en årlig beskæftigelsesdebat på Nordisk Råds session og foreligge senest 1 uge forud for Nordisk Råds årlige septembermøder."

De nordiska ländernas regeringar svarar

De nordiske regjeringene vil yttre sin tilfredshet med en konstruktiv debatt ved møte mellan arbeidsministrene og Nordisk Råds Europautvalg den 25.2.1998 i Gøteborg. Det er et uttrykt ønske å kunne fortsette en konstruktiv dialog på dette viktige arbeidsfeltet.

Ministerrådet vil ta hensyn til de krav som er fremkommet i Europautvalgets brev av 30.3.1998, og i tillegg ta i betraktning de momenter arbeidsministrene understreket på sitt møte i Gøteborg 25.2. (livslang læring, flere og bedre arbeidsplasser, likestilling på arbeidsmarkedet og integrasjon/synliggjøring av funksjonshemmede på arbeidsmarkedet). Arbeidet med redegjørelsen vil bli knyttet opp mot de nordiske lands arbeid med tiltaksplaner til EU's sysselsettingspolitikk.

Når det gjelder den generelle tidsplan for redegjørelsen regner Nordisk Ministerråd med at redegjørelsen vil være ferdig i begynnelsen av september, og at den blir oversendt Nordisk Råd i midten av samme måned.

Rekommendation nr 10/1996/nord angående plan och budget för det nordiska samarbetet 1997

Rekommendeationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. Fullföljande av reformprocessen

att fullfölja reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" på det sätt som Nordiska rådet betonade i betänkandet B 151/b och därvid särskilt notera

att presidiet och de nya rådsutskotten skall ges möjlighet att vidare diskutera prioriteringar i dialog med ministerrådet, och att därvid rapporten "Nordisk nytte" skall utgöra del av underlaget för diskussionen;

att beakta att rådet och dess organ bör ges möjlighet att på ett principiellt plan, i ett tidigt och påverkbart skede, ha en diskussion om planer, prioriteringar och budgetmässiga konsekvenser;

att beakta att ministerrådet under verksamhetsåret skall hålla rådet ajour, utan fördröjning, om föregående års bokslut, överförande av projektmedel och bokslutsprognoser, m.m.;

att de politiska styrinstrumenten i form av plan/budget förändras till såväl innehåll som form för att bättre tillgodose kraven på överskådlighet och därmed underlätta det fortsatta reformarbetet. Budgetens roll som styrinstrument är att fastställa inriktningen på verksamheten, ange de behov som skall tillgodoses och ange servicenivån.

2 a) Bland framtida insatser inom satsningsområdena vill Nordiska rådet särskilt framhålla följande:

- utökad bevillning till Nordiska kulturfonden,
- barn och ungdom,
- folkbildning- och vuxenutbildning,
- folkligt kultursamarbete,
- IT-området,
- demokrati- och folkrörelseutvecklande insatser i Nordens närområden,
- bärkraftig utveckling i Nordens närområden, inklusive Arktis.

b) Presidiets förslag till plenarförsamlingens beslut om ändringar i budgeten för 1997 jämfört med ministerrådsförslaget innebär följande:

att "bygg- och boligsektorn" inte ges budgetmedel 1997. De därigenom frigjorda medlen överförs till följande budgetposter: Nordisk ungdomskommitté 150 TDKK, Elevutväxling mellan Västnorden och det övriga Norden samt inom Västnorden 250 TDKK samt till insatser rörande rekommendation nr 8/1994/nord om handlingsplan mot narkotikamissbruk i Norden och dess närområden, 600 TDKK.

att 500 TDKK överförs från medlen till Nordiska forskningspolitiska rådet till Forskningsprogrammet Norden och Europa.

att 400 TDKK överförs från ministerrådsreserven till stödordningen för nordisk folkupplysning och vuxenstudier.

att ministerrådet inom budgetavsnitt VI, samarbete med Nordens närområden, genom lämplig omdisponering - dock ej så att medel till projektet Nordpraktik minskar - ökar medlen för miljösamarbetet med 1 200 TDKK.

att överblivna medel 1995, enligt ministerrådet 2 500 TDKK, avsätts till Nordiska kulturfonden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationens första del; om att fullfölja reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" kan nu anses vara slutförd. Under 1998 har till exempel Nordiska Ministerrådets sekretariat omorganisaerats för att bla på ett bättre sätt kunna tilgodose kraven på pelarindelningen av det nordiska samarbetet. Implementeringen av besluten om institutionsöversynen är slutligt genomförd under 1998 genom att samtliga återstående avvecklingskostnader är betalda. Nordiska Ministerrådet har överlämnat ett förslag till Rådet om en forskningspolitisk strategi med en beslutsprocess som möjligör en politisk prioritering av pågående och nya FoU-aktiviteter, inklusive forskningsinstitutionerna. Därmed anser Ministerrådet att 1995 års reformprocess är genomförd.

När det gäller rekommendationens uttalanden om dialogen och de politiska styrinstrumenten hänvisas till Nordiska Ministerrådets svar på rekommendation nr 26/1995/p.

Punkt 2 i rekommendationen avser mer specifika budgetfrågor för 1997. Ministerrådet anser, för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 12/1996/nord angående Västnordenfonden

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderar Nordisk ministerråd

at gennemføre foreslåede forandringer i Vestnordenfondens vedtægter hvad gælder reform af fondens virksomhed;

at der ikke anvendes midler fra fondens forrentning til forhøjelse af kapitalen for Komittén for Nordisk Atlantsamarbejde."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordisk Ministerråd viser til den forrige meddelelsen der det framgår at Ministerrådet har vedtatt nye vedtekter for Vestnordenfondets virksomhet fra og med 1. januar 1998. Det framgår av ovennevnte meddelelse at ved-taktet inneholdt en endring i forhold til det opprinnelige ministerrådsforslaget, blant annet ved at det overskudd som skal overføres fra Vestnordenfondet (VNF) til Nordisk Atlantsamarbeid (NORA), reduseres til maksimalt MDKK 1,5.

Etter Ministerrådsvedtaket har VNF's styre vedtatt en ny strategiplan som er utviklet på grunnlag av de nye vedtektene. Blant annet innebærer den nye planen en samarbeidsavtale med NORA som vil bidra til å oppnå en bedre

samordning av innsatsen for næringsutvikling i vest-Norden. Det skal blant annet gjøres ved at forprosjekter og utredningsprosjekter i NORA's regi skal utvikles til et stadium der VNF kan overta og finansiere dem videre for kommersiell drift.

I lys av at Ministerrådet har endret det opprinnelige ministerrådsforslaget, at vedtaket er i ferd med å bli gjennomført og at alle parter nå ser ut til å arbeide i retning av et felles mål om styrket næringsutvikling i vest-Norden, foreslår Ministerrådet at rekommendasjonen kan avskrives.

Meddelande om rekommendation nr 13/1996/nord angående nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* utarbeta utvecklingsprojekt med informationsteknologin som instrument för att öka medborgarnas kunskaper om informations-teknologin och som konkret projektsatsning genomföra att varje folkbibliotek i Norden ges tillgång till utbildningsnätverken."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det norska ordförandeskapet har under 1997 tagit fram underlag i form av ett temanotat för ett möte mellan de nordiska ministrarna med ansvar för IT-frågor. Mötet hölls i mars 1998 under svenskt ordförandeskap. Det pågår redan nu ett omfattande nordiskt IT-samarbete inom de olika sektorerna. De nordiska IT-ministrarna enades om att stärka detta samarbete och att etablera ett nordiskt IT-nätverk för koordinering av sektorsövergripande problemområden. Av temanotatet framgår att följande insatsområden prioriteras:

- att IT används för att stärka den demokratiska samhällsutvecklingen
- att informationssamhället blir tillgängligt för alla
- att IT används för att stärka de nordiska språken och kultursatsningarna
- att regelverken för elektronisk handel utvecklas
- att små och medelstora företag stimuleras till att skapa IT-nätverk

Ministerrådet kan konstatera att projekt pågår eller planeras inom alla dessa områden och att speciellt de tre första att-satserna visar en överensstämmelse med Nordiska Rådets önskemål om att IT används som instrument för ökad information och ökad kunskapsnivå bland medborgarna. Utbildning, livslångt lärande och kompetensutveckling är nyckelfaktorer för att öka den generella kunskapsnivån om IT och för att motverka att det uppstår sociala, generationsbetingade eller könsmässiga skillnader i användandet av IT. De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) startade IT-samarbetet redan på 1980-talet och det pågår ett stort antal projekt som utveckling av universitetsdatanätets (NORDUnet) kapacitet och tillgänglighet,

speciella informations- och kunskapsnätverk inom alla utbildningsnivåer samt projekt för utveckling av IT som verktyg för undervisning och lärande. MR-U tillsatte 1996 en IT-policygrupp för koordinering och rådgivning om det pågående och framtida nordiska IT-samarbetet samt anpassning till IT-initiativ inom EU-samarbetet.

De nordiska kulturministrarna (MR-K) tillsatte 1996 en expertgrupp för att utreda möjligheterna för ett utvidgat nordiskt samarbete om IT och kultur. Gruppens arbete koncentreras till att skapa en nordisk dimension vid uppbyggandet av de nationella elektroniska kulturnäten i Norden samt igångsättandet av konkreta pilotprojekt. En konferens hölls 1997 som visar att samtliga nordiska länder har satt igång arbetet med att utveckla kulturtjänster via Internet i samarbete med olika kulturinstitutioner som bibliotek, arkiv, museum samt konst-, teater- och musikinstitutioner. En uppföljande konferens kommer att hållas hösten 1998 för att diskutera nordiska samarbetsfrågor och policyfrågor.

Förslaget om att som konkret projektsatsning genomföra att varje folkbibliotek i Norden ges tillgång till utbildningsnätverken handlar egentligen om bibliotekens möjligheter att bygga ut en teknisk infrastruktur och att bibliotekspersonalen utbildas för arbete med nätverk t ex med skolor. Dessa frågor ingår i ländernas nationella handlingsplaner för IT. I Sverige och Finland ges speciella bidrag till kommunerna för att koppla upp biblioteken till Internet. I Danmark och Norge finns speciella medel under kulturministerierna som bl a kan sökas av biblioteken.

Det är också frågan om att med fler användare av Internet åstadkomma en ökad kapacitet i nätet och att utveckla nya nättjänster och applikationer. Båda dessa frågor behandlas nordiskt av MR-U:s IT-policygrupp som under 1998 kommer att lägga fram förslag om utvecklingsprojekt inom NORDUnet, projekt som i huvudsak kommer att finansieras nationellt.

En fingervisning om folkbibliotekens möjlighet till uppkoppling till utbildningsnätverken kan fås genom att mäta bibliotekens tillgänglighet till datanät överhuvudtaget, dvs i praktiken Internet. Av en undersökning i EU:s regi från 1996 "State-of-the-art of information technologies in libraries in the Nordic countries" framgår det att de nordiska länderna redan då hade kommit långt inom detta område. Procenttalen för folkbibliotekens tillgänglighet till Internet var 95/96 i Island 63 %, i Danmark 29 %, i Finland 35 %, i Norge 8 % och i Sverige 44 %. I och med att det hela tiden sker en utveckling har dessa procenttal ökat så att ca 80 % av folkbiblioteken i Danmark, Finland och Sverige samt ca 2/3 i Norge i dag har tillgång till Internet.

I ländernas nationella handlingsplaner för IT ingår även utbildning och kompetensutveckling som högt prioriterade insatsområden och frågan om att motverka generationsklyftan uppmärksammas genom bl a utbildningsinsatser för vuxna. Nordiskt pågår ett flertal projekt av betydelse för att höja kunskapsnivån bl a inom skoldatanätet ODIN, inom NORDBOK i form av pro-

jektstöd med prioritering på folkbibliotek och IT samt inom IDUN-projektet (Informationsteknologi och Datapedagogik i Undervisningen).

IDUN omfattar alla undervisningsnivåer och det genomförs varje år ett antal pilotkurser för lärare och lärarutbildare samt ett antal utvecklingsprojekt. Den totala budgeten för IDUN är 3.000 tdkk och varje projekt/kurs erhåller ett bidrag på 50 - 300 tdkk. För närvarande prioriteras speciellt distansutbildning, vuxenutbildning och läromedelsutveckling. Under 1997 hölls bl a en kurs för nordiska vuxenutbildare och ett antal nordiska scenarier över temat "Folkbildning och folkbibliotek år 2000" har utarbetats. Syftet är att belysa hur folkbildning och folkbibliotek kan samarbeta för att motverka polariseringstendenser och brist på tillgänglighet beträffande IT i vuxenutbildning. Scenarierna genomgicks och bearbetades vid en workshop i december 1997. Fyra av dem kommer att genomföras nationellt som processorienterade försöksprojekt under två år. Den nordiska dimensionen garanteras genom en nordisk referensgrupp.

Under 1998 utvärderas IDUN-projektet med syftet att utveckla en ny treårig aktivitet inom området IT som verktyg för undervisning och lärande under perioden 1999-2001. Verksamheten skall koncentreras med fokus på färre insatsområden, finna former anpassade till den snabba utvecklingen inom IT-området samt i högre grad integreras med det nordiska utbildnings- och forskningssamarbetet i stort. Projekten kommer att inriktas mot innovativa utbildningsmiljöer, lärarutbildning och IT samt vuxenutbildning och distansutbildning.

Ministerrådet anser att intentionerna i rekommendationen är uppfyllda genom de omfattande insatser som görs inom IT-området både nationellt och nordiskt. Ministerrådet kan också konstatera att utvecklingen inom området går så snabbt att det är omöjligt att exakt ange vilka projekt eller insatser som kommer att prioriteras i framtiden. Ministerrådet instämmer därmed med flera av remissinstanserna i att det inte bör utarbetas en överordnad nordisk IT-handlingsplan. De överordnade insatsområden som nämns ovan från IT-ministrarnas temanotatet kommer dock ligga till grund för det fortsatta nordiska IT-samarbetet.

Ministerrådet föreslår på denna grund att rekommendationen avskrivs.

Meddelande om rekommendation nr 14/1996/nord angående ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* uppmana de enskilda länderna att noggrant utvärdera behovet av specialister i reumatologi och vidta åtgärder för eventuellt ökad utbildning;

att länderna speciellt ser till att förbättra kvaliteten på grundkunskaperna i reumatologi för primärvårdens personal;

att tillsätta en arbetsgrupp bestående av kliniker, forskare, representanter för reumaförbunden och en till två politiker med uppdrag att utarbeta ett nordiskt forskningsprogram i klinisk reumatologi, omfattande biomedicin och läkemedelsprövning samt att initiera forskningsprojekt med tanke på en kostnadsnyttoanalys av rehabiliteringsåtgärder, innefattande tekniska hjälpmedel."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ved behandlingen av rekommendasjonen legger Ministerrådet til grunn *at* endringer innenfor forskning og utdanning i revmatologi best ivaretas på nasjonalt plan, og *at* merverdien av et nordisk samarbeid først og fremst bør vurderes gjeldende for mer sjeldne sykdommer der nordisk arbeidsdeling kan være hensiktsmessig.

En satsning i fellesnordisk regi - ifølge rekommendasjonen - vil defor ha en begrenset nordisk nytteverdi. Ministerrådet finner derfor ikke grunnlag for en fellesnordisk oppfølging på dette området. Som en konsekvens herav finner Ministerrådet heller ikke grunn til å henstille til landene om å vurdere behovet for spesialister eller evt. foranstaltninger for å øke utdannelse innenfor denne spesiale. Det foregår dessuten allerede et tett uformelt forskningssamarbeid mellom landene på dette området.

Ministerrådet viser for øvrig til tidligere svar som er gitt vedrørende denne rekommandasjonen og mener at den kan avskrives.

Meddelande om rekommendation nr 15/1996/nord angående grundtrygghet för nordiska transportarbetare

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att vidta åtgärder för att skapa en grundtrygghet för nordiska transportarbetare inom den gränsöverskridande trafiken"

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

De nordiske transportarbejderes sikkerhed er reguleret både gennem national lovgivning, gældende for de enkelte nordiske lande og gennem mellemstatlige reguleringer og aftaler; således EU-forordning 1408/71 samt den nordiske konvention om social sikring. På en række områder er transportarbejderne dermed sikret grundtryghed ved nationale og internationale reguleringer.

På andre områder er sikkerheden baseret på aftaler indgået mellem arbejdsmarkedets parter i de enkelte lande, og som det ligeledes fremgik af de

høringssvar, der af Nordisk Råd blev indhentet i anledning af rekommendationen, er de områder, rekommendationen sigter til, i vidt omfang aftalebaserede.

Regeringerne kan ikke på forhånd afvise, at det kan være hensigtsmæssigt at styrke sikkerheden for transportarbejderne på nogle af de foreslående områder, men dette er givet fald et anliggende for arbejdsmarkedets parter, og som regeringerne derfor ikke umiddelbart har nogen indflydelse på.

Regeringerne finder på denne baggrund, at rekommendationen kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 16/1996/nord angående överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* utreda förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt system för överföring av sjukjournaluppgifter mellan länderna."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Samarbejde på tværs af landegrænser er vigtigt på dette område. Hurtig adgang til oplysninger fra andre lande om patientens hidtidige sygdomme, behandling etc. kan have stor betydning for hensigtsmæssig patientbehandling. Som det imidlertid også fremgik af de høringssvar, Nordisk Råd indhentede i anledning af rekommandationen, er der allerede iværksat samarbejde i europæisk regi på området. Dette samarbejde omfatter blandt andet standardisering både af dataindhold og af dataoverføringsmetoder for sygejournaler.

Under henvisning til de allerede iværksatte initiativer i europæisk regi, finder Nordisk Ministerråd fortsat ikke tilstrækkelig begrundelse for, at de nordiske lande skulle iværksætte et eget nordisk samarbejde på dette felt.

Nordisk Ministerråd finder på denne baggrund, at rekommandastionen kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 17/1996/nord angående samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* iværksætte en udvidet kortlægning af behovet for fælles nordisk samarbejde om behandlingen af små diagnosegrupper;

at sætte yderligere initiativer i gang der skal fremme samarbejde om behandlingen af små diagnosegrupper."

Nordisk Ministerråd meddeler :

Ministerrådet har - som meddelt siste år - igangsatt en fellesnordisk kartlegging av behovet for høy-spesialiserte medisinske tjenester til små og mindre kjente grupper funksjonshemmede. Arbeidet - som er konsentrert om tre diagnosegrupper - har tatt lengere tid en forventet. Det foreligger en statusrapport med forslag om ekspertkonferanse hvis mandat er å komme med konkrete henstillinger til Ministerrådet om samarbeid vedrørende to av de tre aktuelle diagnosegruppene. Tidsplanen for konferensen er etteråret 1998. Ministerrådet vil etterpå informere Nordisk råd om resultatene og på den bakgrunn også ta standpunkt til rekommendasjonen om utvidet samarbeid.

Meddelande om rekommendation nr 18/1996/nord angående bekämpning av sexuellt missbruk av barn

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. *at* prioritere bekæmpelse af sexuelt misbrug af børn og gennemføre nødvendige foranstaltninger for dette ved at
   - gennemgå love i de respektive nordiske lande, med det formål at gennemføre ændringer som kan bidrage til bekæmpelsen af sexuelt misbrug af børn, herunder også bekæmpelsen af børnepornografi;
   - vurdere behandling som tillæg til straf for dem som har begået sexuelle overgreb mod børn;
   - sørge for at sprede kundskab og information om sexuelt misbrug af børn til dem, der arbejder med børn, f.eks. sundhedspersonale, lærere og pædagoger;
   - sørge for at sprede kundskab og information til børn om faren for at blive udsat for sexuelle overgreb;
   - sørge for nødvendig hjælp til børn, som er blevet ofre for sexuelle overgreb.
2. *at* bekæmpe sexturisme ved at
   - forstærke politisamarbejdet både inden og uden for Norden, herunder ansættelse af flere nordiske forbindelsesofficerer;
   - gøre rejsebureauer opmærksomme på deres ansvar.

3. *at* i samarbejde med engagerede organisationer, bl.a. UNICEF og Red Barnet, igangsætte en målrettet oplysningskampagne for at øge forståelsen for, hvilket alvorligt overgreb sexuelt misbrug af børn er.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd prioriterer oppfølging av intensjonene bak denne rekommendasjon, som bør ses i sammenheng med oppfølging av en annen rekommendasjon nr. 9/1994 om tiltak mot barnepornografi, og nordiskt samarbeid og koordinering som finner sted innenfor Østersjørådet for å bekjempe kommersiell seksuell utnytting av barn. Ministerrådet vurderer det slik at mange av de konkrete tiltak som foreslås best kan gjennomføres nasjonalt, men framhever at rekommendasjonen ved å oppmuntre de enkelte land til initiativer på området, har tjent sit mål.

Gjennomgang av lovgivningen i de nordiske land:

Samtlige nordiske land har tiltrådt FNs konvensjon om barns rettigheter. Konvensjonen inneholder bestemmelser med formål å sikre barns grunnleggende rettigheter og forbedre barns beskyttelse mot overgrep og utnyttelse.

Innenfor rammene av justissamarbeidet i Ministerrådet samt ved utarbeidelse av de nasjonale handlingsplaner til oppfølging av Verdenskongressen, har de nordiske land iverksatt gjennomgang av de relevante lovbestemmelser.

Reglene om seksuelle overgrep overfor barn er, eller har nylig vært, under revisjon i alle de nordiske land. Flere av de nordiske land har tatt initiativ for å sløyfe vilkår om dobbel straffbarhet for forbrytelser mot barn begått i utlandet. Den nordiske strafferettsgruppen diskuterer aktuelle spørsmål på strafferettsfeltet og et av spørsmålene de arbeider med er spørsmålet om jurisdiksjon.

De nordiske lande lægger også stor vekt på at barn som har blitt utsatt for seksuelle overgrep skal få en rettergang som ikke forverrer situasjonen for dem ytterligere.

I Sverige utarbeides nå den svenske planen for å bekjempe seksuell utnytting av barn i henhold til de tiltak som ble gjort under Verdenskongressen. En arbeidsgruppe har levert et forslag til den svenske regjeringens nasjonale program mot kommersiell seksuell utnytting av barn. Videre skal det innen kort tid igangsettes en utredning om seksual-kriminalitet.

Riksdagen i Finland beslöt om ändringar i strafflagen den 9 juni 1998, vilka innebär en förstärkning av barns rättsliga skydd mot sexuellt missbruk. Bland annat fastställdes skyddsåldern till 15 år och köp av sexuella tjänster av personer under 18 år kriminaliserades. Fångvårds-avdelningen vid Justitieministeriet i Finland har utarbetat ett program för gruppterapi för våldtäktsmän och pedofiler. Detta är frivillig terapi, som skall lära en att bekämpa destruktiva sexuella impulser

I Norge arbeider man med en oppfølging av Stockholmkonferensen, gjennom en nasjonal handlingsplan til bekjempelse av seksuelt misbruk av barn. I 1997 leverte et utvalg som skulle se på lovgivningen i tilknytning til seksuallovbrudd, Seksuallovbruddutvalget, sin utredning med forslag om endringer i den eksisterende lovgivning. Utredningen har vært på høring, og det arbeides nå for å fremme en proposisjon på grunnlag av forslagene og høringen. I Østersjørådet har Norge også vært med på å utarbeide en rapport om seksuelt misbrug av barn i de enkelte land.

I Danmark har besittelse av barnepornografi vært straffbart siden 1995. Danmark overveier videre å oppheve straffelovens bestemmelse om prostitusjon, men å gjøre det straffbart å være kunde til prostituert under 18 år. I tilknytning til en lovendring i 1997 er det med virkning fra 1. oktober 1997 igangsatt en forsøksordning i Danmark med psykiatrisk-sexologisk behandling av personer som har begått visse seksualforbrytelser (især incest), som alternativ til fengselsstraff. Det tilbys videre behandling til personer som avsoner fengselsstraff. Dessuten kan det nå i større utstrekning enn hittill idømmes forvaring (straff på ubestemt tid) for de groveste seksualforbrytelser.

I Island er det i en bekjentgjøring fra juni 1997 fastsatt særlige regler om avhør av barn. Dersom saken angår overgrep mot en pike, skal en kvinne, foreldrene eller en annen som barnet har tillit til, forestå og overvære avhøret. Avhøret bør såvidt mulig opptas på bånd og videobånd. Det bør i størst mulig utstrekning unngås å gjenta avhør av barn. I henhold til Straffeloven, regnes foreldelsesfristen av et overgrep fra det tidspunkt det straffbare forhold opphører. Ved seksuelt misbruk av barn foreligger det derfor en risiko for at foreldelsesfristen er utløpt på det tidspunkt hvor barnet er tilstrekkelig utviklet til at det kan være mulig å fastslå om det har vært tale om et straffbart forhold. Som en konsekvens av dette, er et lovforslag om utsettelse av foreldelsesfristen til det tidspunkt barnet fyller 14 år, under behandling i Alltinget. Konsekvensen av lovforslaget vil være at foreldelsesfristen utsettes til barnet fyller henholdsvis 24 eller 29 år, avhengig av om foreldelsesfristen er 10 eller 15 år.

Ministerrådets oppfølging:

Temaet Nordisk lovgivingssamarbeide på det strafferettslige område ble diskutert på et møte mellom representanter for ansvarlige departement i landene i september 1997.

Ministerrådet har gjennom et initiativ fra EK-lov og EK-social, igangsatt utarbeidelse av en kunnskapsstatus om personer som har gjort seksuelle overgrep mot barn. Kunnskapsstatusen, som retter fokus på behandling som tillegg til straff, skal følges opp med en ekspertkonferanse med den seksuelle overgriperen som tema.

Politisamarbeidet i og utenfor Norden er blitt styrket for bl.a mer effektivt å kunne bekjempe barneseksturisme. Således er det i det nordiske samarbei-

det besluttet at PTN-gruppen (politi- og tollsamarbeidsgruppen) også skal arbeide med spørsmål i tilknytning til seksuelle overgrep. Spørsmålet om å tilsette flere nordiske sambandsoffiserer (politifolk i de vanligste «vertsland» for barneprostitusjon) er diskuteres løpende i og mellom landene.

Ministerrådet har tatt initiativ til en dialog med reiselivsorganisasjonene i Norden for å styrke innsatsen mot barneseksturisme i samarbeid med myndigheter og frivillige organisasjoner.

Ministerrådet er av den oppfatning at informasjonsinnsatser primært bør finne sted nasjonalt. Dette henger bl.a. sammen med at myndighetsutøvelsen foregår desentralt, og at det allerede gjøres meget i alle landene, lokalt og regionalt for å forebygge, behandle og rehabilitere innenfor dette område. Det er imidlertid allerede etableret et nordisk samarbeide mellom myndighetene, og på nordisk plan støtter regjeringene opp om flere felles tiltak. Systematisk erfaringsutveksling, presentasjon av forskning og nye tiltak er sentrale temaer på nordiske konferanser og seminarer som avholdes regelmessig. Undervisning til helsepersonale om seksuelle overgreb mot barn inngår som fast tema i Nordiska Hälsovårdshögskolans (NHV) kurstilbud.

Pensum og undervisningsopplegg for høyskole- og universitetsstudier bl.a. for helsepersonale, lærere og barnehavepersonale, fastsettes for det meste desentralt i landene. Dette innebærer at hver enkelt utdannelsesinstitusjon innenfor rammene av sentrale rammeplaner har stor frihet til å sette fokus på bestemte temaer i undervisningen. Stikkordsmessig formulert, fastsetter sentrale rammeplaner at temaet barnemishandling og omsorgssvikt skal inngå i utdanningene til de aktuelle faggrupper.

Når det gjelder spredning av informasjon til barn om farene for å bli utsatt for seksuelle overgrep, har ikke minst skolen i flere av landene satt fokus på saken. Ministerrådet er tilbakeholdne med å anbefale kurser som skal lære barn å beskytte seg selv mot overgrep, fordi tilgjengelig evalueringsforskning ikke gir grunnlag for å anta at slike tiltak faktisk forebygger overgrep.

De nordiske land har vært aktive i forbindelse med Østersjørådets initiativ mot kommersielt, seksuelt misbruk av barn. Ministerrådets toppmøte i begynnelsen av 1998 hadde saken på dagsorden. En arbeidsgruppe under Rådet kartlegger samtlige Østersjøstaters lovgivning og initiativer – herunder også de nordiske. Sverige leder, sammen med Norge, et prosjekt som har til hensikt å henlede politikeres og sentrale beslutningstakeres oppmerksomhet på problematikken omkring kommersiell seksuell utnytting av barn i regionen, utveksle erfaringer og utvikle idéer om arbeidet med spørsmålsstillingen, samt å danne nettverk for å muliggjøre fortsatt erfaringsutveksling mellom medlemslandene. Prosjektet fokuserer på behovet for lovgivning, utdanning og samarbeide. Engasjerte organisasjoner spiller en naturlig rolle i dette arbeidet. Prosjektet vil bli innledet med en konferanse i Tallin i begynnelsen av september 1998.

Meddelande om rekommendation nr 1/1997/nord angående budgeten för det nordiska samarbetet 1998

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fullfölja reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" på det sätt som Nordiska rådet angivit i sina betänkanden B 151/b och B 161/p

att snarast slutföra arbetet på ett förslag till program för forskningsområdet, och överlämna detta för Nordiska rådets behandling

att genom besparingar exempelvis inom sektorn "ekonomi och näring" söka frigöra medel i storleksordningen 10 miljoner DKK för samarbetsprojekt med Nordens närområden, speciellt med inriktning på demokratifrågor, kultur, utbildning och frivilligorganisationer, på sociala problem relaterade framför allt till barns och ungdomars situation, samt på miljösamarbete.

att i förslaget till budget för 1999 redovisa hur anslagen över den nordiska budgeten till Nordiska Industrifonden, samt till NIAS, NORDITA, Nordisk institutt for sjörett och NORDVOLC, kan dras ned eller fasas ut ur den nordiska budgeten, eventuellt genom alternativ finansiering, samt belysa förutsättningarna för och konsekvenserna av detta.

att i arbetet med budgetförslaget för år 1999 - i första hand inom de ramar som frigörs - prioritera ytterligare insatser på områdena

- utökad bevillning till Nordiska kulturfonden
- barn och ungdom
- samarbete för kulturell mångfald och mot etnisk diskriminering och segregation
- folkligt kultursamarbete, folkbildning och vuxenutbildning
- film och media samt annat språksamarbete
- IT-samhället och medborgarna
- insatser i Nordens närområden
- bärkraftig utveckling i Norden och Nordens närområden, inklusive Arktis
- livsmedels- och konsumentpolitiska frågor

<u>Plenarförsamlingens beslut om ändringar i budgeten för år 1998 (jämfört med Ministerrådets förslag av den 25 juni 1997):</u>

- budgetposten Övrigt sektorssamarbete under ekonomi (4.6.1) minskas med 422 000 DKK till 1 224 000 DKK, dvs. samma belopp som

för år 1997. För samarbete om Bygg- och bostadspolitik anslås således inga medel i budgeten för år 1998.

- budgetposten Nordens institut på Grönland (1.7.4) ökas med 89 000 DKK till 3 939 000 DKK, dvs. samma belopp som för år 1997
- budgetposten Livsmedel (5.3.) ökas med 1 000 000 DKK, dvs till totalt 4 145 000 DKK
- budgetposten Konsument (5.4) ökas med 189 000 DKK till totalt 5 508 000 DKK, dvs. samma belopp som för år 1997
- ökningarna av anslagen till livsmedels- och konsumentpolitik enligt ovan finansieras genom att anslaget till Forskningsprogrammet Norden och Europa (2.3.1.3) minskas med 1 189 000 DKK, dvs. anslaget sätts till 6 811 000 DKK för år 1998
- Till budgetposten Informationsverksamhet (7.1.5) anslås 2 600 000 DKK, dvs. 2 000 000 DKK mindre än enligt Ministerrådets förslag
- Denna summa, 2 000 000 DKK, anslås till en separat budgetpost för "Informationsaktiviteter utanför Norden"
- Ministerrådets reserv (7.1.10) tillförs ytterligare 333 000 DKK, dvs. anslaget blir totalt 7 333 000 DKK

att ministerrådets årsberättelse för år 1996,C 1,samt ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet, C 2, läggs till handlingarna

att i fråga om budgetens utformning ånyo hänvisa till tidigare lämnade besked och beslut, med begäran om särskild uppmärksamhet på rådets beslut vid den 47:e sessionen med anledning av budgetutskottets förslag (C 2; B151/b) under punkterna 1 och 3

att i övrigt instämma i vad presidiet anför i detta betänkande".

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som framgår av svaren på rekommendationerna 26/95 och 10/96 anser Ministerrådet att reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" är fullföljd och att utformningen av budgetprocessen och budgetdokumenten fått en utformning som bättre står i överensstämmelse med Rådets rekommendationer. Vidare konstaterar Ministerrådet att förslag överlämnats till Rådet om en forskningspolitisk strategi.

Samarbetsministrarna och utbildnings- resp kulturministrarna har i sina beslut om 1998 års budget helt följt rådets rekommendationer.

Rådets rekommendationer inför 1999 års budgetförslag , dels om allmänna prioriteringar och dels om analys av en eventuell utfasning av vissa institutioner har arbetats in i Ministerrådets förslag till budget .

Ministerrådet anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 2/1997angående säkerhetspolitik

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ge säkerhetspolitiska frågor hög prioritetet i det nordiska samarbetet

att utgångspunkten är, att varje land har rätt att självt, utan påtryckningar utifrån, bestämma sin säkerhetspolitiska linje, att detta självfallet gäller även Estland, Lettland, Litauen och Polen, att denna rätt måste respekteras av alla stater, samt att alla också har ett ansvar att söka sin egen säkerhet så, att säkerheten för hela Europa stärks. Målet är en säkerhetsordning utan skiljelinjer för alla Europas länder.

att arbeta för upprättandet av en gemensam nordisk miljöberedskap, samt att delta aktivt i det pågående arbetet för att kartlägga miljöhoten i det arktiska området

att skapa klarhet i hur långt det konkreta samarbetet mot atomföroreningarna i Nordväst-Ryssland har kommit, samt att arbeta aktivt för att öka det internationella engagemanget för att möta problemen med atomföroreningar i Nordväst-Ryssland, och för mer aktiva politiska och ekonomiska insatser från EU i detta arbete.

att delta aktivt i de politiska konsultationerna och i fredsbevarande, fredsfrämjande och humanitära insatser inom ramen för OSCE, det Euro-Atlantiska Partnerskapsrådet och Partnerskap för fred, och samarbeta för att bidra till att alla stater i Nordens närområde deltar aktivt i dessa samarbetsstrukturer

att stimulera till en bred offentlig och nordisk debatt om säkerhets-politiska frågor, i ljuset av de nya säkerhets- och samarbetsstrukturer som är under utveckling".

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

1. "Att ge säkerhetspolitiska frågor hög prioritet i det nordiska samarbetet" De nordiska ländernas regeringar har under året givit de säkerhetspolitiska frågorna hög prioritet i det nordiska samarbetet. Då de säkerhetspolitiska frågorna, som rådet påpekar, krävt mer omfattande och bredare insatser än tidigare har det säkerhetspolitiska samarbetet bedrivits på ett flertal plan och i en mängd olika fora. Arbetet bedrivs både på bilateral och multilateral basis mellan de nordiska länderna, bland annat i Nordiska rådet. Även med de baltiska staterna är samarbetet omfattande.

Sedan Sverige och Finland inträdde som medlemmar i EU har man funnit anledning att tillsammans med Danmark på nordisk bas samråda i frågor rörande EU:s gemensamma utrikes - och säkerhetspolitik.

Förutom det politiska samarbetet i Norden bedrivs även ett omfattande praktiskt samarbete på det säkerhetspolitiska området. Däribland kan nämnas att de nordiska länderna under året deltagit respektive arrangerat ett flertal PFF-övningar i den nordiska regionen.

På Balkan har det praktiska samarbetet mellan de nordiska länderna och Polen, i den nordisk-polska brigaden, inom den fredsfrämjande operationen SFOR:s ram fortsatt varit framgångsrikt. En överenskommelse har nåtts mellan de nordiska länderna och Polen om en förlängning av operationskonceptet i den fortsatta fredsfrämjande operationen.

Även inom FN:s förebyggande operation i Makedonien, Unpredep, har det nordiska samarbetet fortsatt. Under förutsättning att FN:s säkerhetsråd ger sitt godkännande till insatsens fortsättning kommer detta samarbete att ytterligare utvecklas.

Vid det nordiska försvarsministermötet i Kiruna i april 1998 kom försvarsministrarna överens om att fördjupa det nordiska multilaterala försvarsrelaterade samarbetet. Bl.a. beslutades att de nordiska länderna inom ramen för *Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support* (NORDCAPS) skall utveckla och fördjupa samarbetet mellan de nordiska försvarsmakterna inom krishanteringsområdet samt att ha som målsättning att vid behov kunna utsända en gemensam nordisk fredsfrämjande brigad. Vidare slog man fast att även utöka samarbetet bl.a. rörande "lessons learned" - återkoppling av vunna erfarenheter, minröjning samt övningar av mindre storlek.

Danmark, Norge och Sverige samverkar också i inrättandet av UN SHIRBRIG (United Nations Stand-by High Readiness Brigade), den snabbinsats-styrka som är tänkt att ställas till FN:s förfogande vid fredsbevarande insatser. Finland deltar i detta sked i Shirbrig som observatör.

2. "Att utgångspunkten är, att varje land har rätt att självt, utan påtryckningar utifrån, bestämma sin säkerhetspolitiska linje, att detta självfallet gäller även Estland, Lettland Litauen och Polen, att denna rätt måste respekteras av alla stater, samt att alla också har ett ansvar att söka sin egen säkerhet så, att säkerheten för hela Europa stärks. Målet är en säkerhetsordning utan skiljelinjer för alla Europas länder."

Oavsett de skilda säkerhetspolitiska lösningarna i de nordiska länderna, råder djup enighet om de fundamentala principer som fastlagts i stadgan för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Varje land har rätt att självt välja säkerhetspolitisk lösning utan yttre påtryckningar. Att denna rätt måste respekteras av alla är för de nordiska länderna en självklarhet.

Det säkerhetspolitiska samarbetet, framförallt med de baltiska staterna, utvecklas i snabb takt. De nordiska länderna har sedan 1992 lämnat stöd

inom försvarsområdet till Estland, Lettland och Litauen. De tre länderna håller alla på att bygga upp försvar, gränsbevakning och andra säkerhetsfunktioner. Stödet från de nordiska länderna har främst omfattat rådgivning i säkerhetspolitiska frågor, polissamarbete och utbildnings- och materielstöd för försvarsmateriel samt försvarsplanering. De nordiska länderna stödjer på olika sätt upprättandet av för en stat normala säkerhetsfunktioner. De nordiska länderna, tillsammans med andra intresserade västländer, stöder uppbyggandet av en gemensam baltisk bataljon, BALTBAT, för fredsfrämjande verksamhet. Delar av bataljonen har tjänstgjort inom den nordisk-polska brigaden i Bosnien-Hercegovina inom SFOR:s ram.

Under 1997 har även ett samarbete påbörjats för att upprätta en för de baltiska staterna gemensam marin enhet, BALTRON. Arbete pågår även för att upprätta en gemensam baltisk försvarshögskola, BALTDEFCOL i Estland. Samtliga nordiska länder förväntas bidra med bl.a. utrustning och lärare inför den planerade starten under 1999. Sedan 1997 koordinerar också en rad västerländska stater sina bilaterala insatser inom ramen för den internationella samrådsgruppen BALTSEA.

Till det nordiska försvarsministermötet i Kiruna i april 1998 var Polens försvarsminister Janusz Onyszkiewicz inbjuden. Ett konkret samarbete mellan de nordiska länderna och Polen är t. ex. den ovan nämnda nordisk-polska brigaden i Bosnien-Hercegovina.

Sedan 1994 har de nordiska försvarsministrarna även träffat sina baltiska kollegor årligen. Island deltog som observtör för första gången vid det nordisk-baltiska försvarsministermötet i maj 1998. Vid dessa möten diskuteras bl.a. säkerhetspolitik.

De nordiska försvarsministermöten utvidgades 1994 till att också omfatta de baltiska försvarsministrarna. Sedan i maj 1998 deltar även Island i dessa möten, där säkerhetspolitik utgör en väsentlig del av agendan.

De nordiska utrikesministrarna har sedan 1992 inbjudit sina baltiska kolleger att delta i delar av de nordiska utrikesministermötena. Konstellationen 5+3 har utvecklats till ett viktigt forum för samråd i frågor på det utrikes- och säkerhetspolitiska området.

De nordiska utrikesministrarna beslöt vid sitt möte i Bergen 1997 att koordinera och intensifiera sitt stöd till de baltiska länderna på tredje pelarområdet. Initiativet utgör ett led i stödet till de baltiska ländernas EU-förberedelser.

3. "Att arbeta för upprättandet av en gemensam nordisk miljöberedskap, samt att delta aktivt i det pågående arbetet för att kartlägga miljöhoten i det arktiska området".

Nordiska ministerrådets miljöarbete lägger stor vikt vid närområdet inklusive Arktis. Resultatet av en omfattande inventering av miljöproblemen i Nordens arktiska områden publicerades 1996 (Nord 1996:21). Den gavs ut i sex separata språkupplagor med sammandrag på nordsamiska och grönländ-

ska. Arbetet med nästa tematiska tillståndsrapport pågår för fullt och avser biologisk mångfald i Norden och dess närområden. Den planeras komma ut år 2000. Arbete pågår vidare för att utveckla indikatorer för nordisk tillståndsrapportering. Samverkan sker i detta arbete med Europeiska miljöbyrån (EEA) och OECD.

Inom ramen för Helsingfors-kommissionen (HELCOM) och dess arbete har antagits rekommendationer avseende minimikrav för åtgärder vid bekämpning av oljeutsläpp från fartyg/plattformar. Vidare har riktlinjer för de gemensamma övervakningsflygningarna tagits fram. En nordisk kontaktgrupp bildades i december 1997 inom ramen för det s.k. Köpenhamnsavtalet. Gruppen skall fungera som expertorgan för bekämpande av kemikalieolyckor till sjöss.

Därutöver bedrivs ett omfattande nordiskt samarbete inom miljöräddningsområdet. Inom ramen för Nordiska ramavtalet, etablerat 1989, bedrivs arbete inom NORDRED. Det är en plattform för att åstadkomma ett heltäckande samarbete i Norden när det gäller beredskap för och insatser vid olyckor. Vidare kommer en konferens att anordnas med syfte att utveckla det nordiska räddningstjänstsamarbetet. En konferens för att utveckla det nordiska räddningstjänstsamarbetet ordnades i Finland år 1996 och kommer i år att följas upp med en ny konferens.

Vid det nordiska försvarsministermötet i Rena i Norge den 24-25 november 1997 antog försvarsministrarna ett handlingsprogram för nordiskt försvarsmiljösamarbete. Syftet med handlingsprogrammet är ytterst att genomföra miljöåtgärder inom försvarssektorn för att förbättra den gemen-samma nordiska miljön. I handlingsprogrammet anges ett antal projekt med ansvarigt nordiskt land.

Försvarsdepartementet i Norge leder arbetet med bistånd till stater i närområdet och det danska försvarsministeriet leder arbetet med försvarsmiljöpolicy. Finlands försvarsministerium leder arbetet med miljömål och försvarsdepartementet i Sverige leder arbetet med miljöfarliga anläggningar. Under 1998 har arbetet med att genomföra handlingsplanen påbörjats.

Genom att diskutera försvarsmiljöfrågorna gemensamt i Norden och genom att samnordiskt driva försvarsmiljöfrågorna nationellt och inter-nationellt kan försvarssektorn aktivt bidra till att den gemensamma nordiska miljön, och miljön i närområdet, förbättras. En annan betydelsefull aspekt är att vidtagna åtgärder skall bidra till att säkra fred och stabilitet i det nordiska området.

Mellan utrikesministrarnas möten inom Arktiska rådet arbetar en ämbetsmannakommitté för att samordna arbetet i olika expertgrupper och förbereda ministermötena. Arbetet i expertgrupperna är indelat i fyra programområden: miljöövervakning, flora och fauna, den marina miljön och räddningstjänst. Inom det sistnämnda området har arbete bedrivits för att bl.a. kartlägga anläggningar och verksamheter inom det arktiska området där det finns

risk för omfattande och svåra utsläpp vid en eventuell olycka. Vidare planerar man här att färdigställa en databas där potentiella utsläppskällor och ekologiskt känsliga resurser/områden kan samköras.

Miljöfrågorna är också högt prioriterade inom ramen för Nordiska ministerrådets särskilda samarbetsprogram för Arktis.

4. "Att skapa klarhet i hur långt det konkreta samarbetet mot atomföroreningarna i nordvästra-Ryssland har kommit, samt att arbeta aktivt för att öka det internationella engagemanget för att möta problemen med atomföroreningar i nordvästra-Ryssland, och för mer aktiva politiska och ekonomiska insatser från EU i detta arbete"

Arbetet med att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjöområdet pågår med oförminskad aktivitet inom de olika bilaterala och internationella kärnsäkerhetsprogrammen.

Nuclear Safety Account (NSA) finansierar åtgärder som utökar säkerhet vid kärnkraftverken Kola och Leningrad. Både Finland och Norge har betydande bilaterala samarbetsprogram med kärnkraftverket Kola, med sikte på att få till stånd de säkerhetsåtgärder som behövs i avvaktan på en stängning av reaktorerna som inte väntas äga rum inom de närmaste tio åren. Även Sverige har under år 1997 påbörjat ett begränsat samarbete med kärnkraftverket Kola.

Med kärnkraftverket Leningrad har Finland haft betydande bilateralt samarbete sedan 1992, vilket har spelat en viktig roll i utökningen av anläggningens säkerhet. Även Danmark har finansierat vissa projekt i gott samråd med det finska programmet. Planering pågår beträffande norsk och svensk insats vid Leningradverket.

De nordiska länderna deltar också i det ökande internationella engagemanget för ökad säkerhet vid hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall, först och främst i nordvästra Ryssland. Detta engagemang är förankrat i IAEA:s *Contact Expert Group for International Radwaste Projects* som de nordiska länderna tog initiativ till att etablera under 1995-96. En central målsättning är att initiera åtgärder för att minska riskerna från använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som förvaras ombord ryska atomdrivna fartyg och servicefartyg. Det finska bolaget IVO Power Engineering har redan rengjort en betydande mängd av flytande radioaktivt avfall i Murmansk, och planer finns att fortsätta arbetet med rengöring av avfall som ligger i olika lagringstankar i Kola området. Den norska regeringen har bl. a. tagit initiativ till ett ingående samarbete med Ryssland när det gäller kärnsäkerhets- och miljöaspekter vid upphuggning av skrotade ryska atomubåtar. Under år 1997 startades ett industriprojekt med medverkan från norska Kvaerner A/S och svenska Svensk Kärnbränslehantering AB med syftet att projektera ett mellanlager för använt ubåtsbränsle och senare genomföra en sk kedjeanalys av avfallssituationen i nordvästra Ryssland.

Den internationella konventionen på reaktorsäkerhetsområdet trädde i kraft i den 24 oktober 1996. Konventionens syfte är att uppnå en hög nivå av säkerhet genom åtaganden om nationella åtgärder och genom internationellt samarbete. Främst kommer konventionsarbetet att bestå av en regelbunden internationell granskning av nationella rapporter om hur säkerhetsarbetet bedrivs. Det första granskningsmötet under konventionen kommer att hållas senast under år 1999. Procedurreglerna för detta granskningsarbete fastställdes av de anslutna parterna vid ett första förberedande möte som hölls under april månad 1997. Finland, Norge och Sverige har anslutit sig till konventionen.

Konventionen gäller endast civila kärnkraftverk på land samt hanterings- och förvaringsanläggningar i anslutning till kärnkraftverken och direkt relaterade till driften av dessa. Från bland annat nordisk sida har framhållits att det är viktigt att också säkerheten i övriga delar av kärnbränslecykeln, särskilt hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle.

Arbetet med en konvention om säkerhet vid hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall påbörjades 1995 och utmynnade i att en gemensam konvention om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall öppnades för undertecknande vid IAEA:s generalkonferens i Wien den 29 september 1997. Norge har redan ratificerat konventionen. Arbetet med godkännande av konventionen pågår i övriga länder.

IAEA:s verksamhet är knuten till den fredliga användningen av kärnenergin vilket medför att riktlinjer och förslag som utarbetats inom IAEA i första hand avser civil kärnteknisk verksamhet.

Rent generellt kan dock sägas att de internationella säkerhetsrekommendationer som utarbetas inom IAEA är i huvudsak av sådan karaktär att de skulle kunna tillämpas även på militära verksamheter. Säkerhetsrekommendationerna bör således tillsammans med konventionen om kärnsäkerhet och en konventionen säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerhet vid hantering av radioaktivt avfall kunna utgöra riktlinjer för en förbättrad kärnsäkerhet inom kärnvapenstaternas militära program. En förutsättning för att så sker är att kärnvapenstaterna utfäster sig att tillämpa riktlinjerna även inom den militära sektorn.

5. "Att delta aktivt i de politiska konsultationerna och i de fredsbevarande, fredsfrämjande och humanitära insatser inom ramen för OSSE, det Euro-Atlantiska Partnerskapsrådet och Partnerskap för fred, och samarbeta för att bidra till att alla stater i Nordens närområde deltar aktivt i dessa samarbetsstrukturer".

Genom bildandet av det Euro-Atlantiska Partnerskapsrådet (EAPR) vid NATO:s toppmöte i Marid i juli 1997, skapades utökade möjligheter för säkerhetspolitiskt samarbete mellan Nato-medlemmar och alliansfria stater i Europa. Rådet utgör en politisk ram för det fördjupade PFF-samarbetet, vars

syfte är att vidareutveckla samarbetet mellan Nato och en bred krets av PFF-länder inom områden som inte rör försvar av det egna territoriet. EAPR utgör alltså ett politiskt forum för praktiskt samarbete inom PFF och för andra former av samarbete mellan Nato- och PFF-länder. Samarbetet kan till exempel gälla sådana områden som civil beredskap inklusive räddningstjänst, försvars-relaterade miljöfrågor, kärnenergisäkerhet, försvarsmaterielsamarbete och forskningsfrågor. EAPR kan också används för konsultationer och gemensamt beslutsfattande då PFF-länder deltar i en Nato-ledd fredsfrämjande operation. SFOR-operationen i Bosnien-Hercegovina är ett tydligt exempel. Samarbetet är under utveckling och under dess första år har arbetet till stor del inriktats på utvecklingen av ett politiskt-militärt ramverk för alliansfria staters deltagande i fredsfrämjande operationer ledda av Nato. Den brett upplagda konferens med inbjudna talare bl.a. från de nordiska länderna som avhölls i Stockholm i början av maj 1998 var ett led i detta arbete.

En viktig del av det nordiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet utgörs idag av verksamhet inom det fredsfrämjande området. NordSamFN startades under 1960-talet. Syftet var att samordna nordiska fredsbevarande insatser av traditionell karaktär inom ramen för FN. För de truppbidragande länderna betydde det rent praktiskt, att man ställde styrkor till FN:s förfogande och att FN skulle hantera inriktning, logistik och omkostnader för operationerna. Utvecklingen har dock gått mot allt mer komplicerade och varierade operationer. Idag utförs större fredsfrämjande operationer i Europa med mandat från FN:s säkerhetsråd och i regi av Nato/EAPR. Även VEU kan jämte OSSE spela en komplementär roll inom området fredsfrämjande verksamhet. Mot bakgrund av den utvecklingen ansågs NordSamFN otillräckligt för den alltmer omfattande fredsfrämjande verksamheten och avvecklades därför vid slutet av 1997.

"Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support" (NORDCAPS) etablerades under 1997. Syftet med den nya strukturen är att förbättra de nordiska ländernas förmåga att agera gemensamt inför beslut om och vid deltagande i fredsfrämjande operationer. NORDCAPS bidrar till ett intensifierat informationsutbyte och ett fördjupat utbildnings- och materielsamarbete. När beslut fattats om en gemensam insats skall NORDCAPS säkerställa att samordningen och igångsättandet blir effektivt när den nordiska delen av insatsen genomförs. Ett exempel på ett framgångsrikt nordiskt samarbete är den tidigare nämnda nordisk-polska brigaden i Bosnien.

Övningen "Nordic Peace" är en årligen återkommande övning inom ramen för PFF. Under 1997 var Norge värd för övningen och under 1998 är det Sveriges tur. De nordiska och de baltiska länderna är inbjudna och övningen kommer att centreras kring civil-militär samverkan vid internationella insatser. Under 1999 kommer övningen att arrangeras av Finland.

Den 18-19 maj 1998 i Visby inbjöd försvarsdepartementet i Sverige till ett viceministermöte rörande PFF-samarbete i Östersjöregionen. Samtliga med-

lemsländer inom EAPR inbjöds. Under mötet behandlades frågor rörande det hittillsvarande och framtida praktiska samarbetet inom PFF i Östersjöregionen.

De nordiska länderna har sedan lång tid ett omfattande informellt samråd inom OSSE:s alla verksamhetsfält. Representanter från huvudstäderna möts regelbundet fyra gånger per år medan de nordiska delegationerna i Wien möts varje vecka. Härtill kommer löpande kontakter på såväl politisk nivå som på tjänstemannaplanet. De täta nordiska samråden möjliggör en löpande samordning såväl vad gäller principiella frågor som de som avser det löpande arbetet. De nordiska delegationerna i Wien träffar också regelbundet sina baltiska kolleger.

Genom att tre av de nordiska länderna är medlemmar i EU kan även det formella samarbetet inom EU:s ram utnyttjas för att driva frågor av gemensamt nordiskt intresse. De stater som är medlemmar av Nato samarbetar inom denna organisation när det gäller de militära frågorna, som inte är föremål för EU-samordning inom OSSE.

Tidigare var OSSE:s verksamhet i första hand inriktad på normbildning. Detta är fortfarande viktigt men i allt större utsträckning definieras och präglas OSSE idag av sin praktiska fältverksamhet. I vårt närområde är det särskilt OSSE:s missioner i Estland, Lettland och Vitryssland som är aktuella i detta sammanhang. I de båda förstnämnda staterna har OSSE:s missioner verksamt bidragit till att söka lösningar på frågor som rör de rysk-språkiga befolkningarna. Missionen i Vitryssland tillkom under 1997 och har som huvuduppgift att söka bevaka frågor rörande mänskliga rättigheter och demokrati. OSSE:s minoritetskommissarie (HCNM) har en viktig funktion i arbetet med att förstärka den säkerhetspolitiska gemenskapen i Östersjöområdet. Genom en förtrolig dialog med Estland och Lettland i frågor rörande situationen för den rysktalande befolkningen, har HCNM bidragit till förändringar till gagn för integrationen av de två ländernas stora rysktalande grupper. Detta gäller inte minst vad avser de ändringar som genomförst i ländernas medborgarskapslagstiftningar.

De nordiska ländernas engagemang i OSSE åskådliggörs också av att Danmark var OSSE:s ordförande under 1997 medan Norge fyller denna funktion under 1999. Inför det norska ordförandeskapet driver nu de nordiska länderna ett gemensamt projekt som bl.a. syftar till att ta fram förslag om hur OSSE som organisation skall kunna stärkas och anpassas efter de växande politiska krav som idag ställs på organisationen.

6. "Att stimulera till en bred offentlig och nordisk debatt om säkerhetspolitiska frågor, i ljuset av de nya säkerhets- och samarbetsstrukturer som är under utveckling".

Bidragen från regeringarnas sida till en bred debatt om säkerhetspolitik har varit och är omfattande, särskilt till följd av det senaste, säkerhetspoli-

tiskt händelserika året. Detta gäller såväl på nordiskt plan som i de enskilda länderna.

Bland många exempel kan nämnas den gemensamma artikeln av Finlands och Sveriges utrikesministrar publicerad i *International Herald Tribune* den 15 mars 1997.

Till detta kan läggas regeringarnas deltagande i Nordiska rådets säkerhetspolitiska konferens i augusti 1997 liksom utrikes- och försvarsministrarnas redogörelser och deltagande under Nordiska rådets session i Helsingfors i november 1997.

De nordiska regeringarna är inställda på att - som rekommendationen anger - även i fortsättningen bidra aktivt till den säkerhetspolitiska debatten.

Meddelande om rekommendation nr 3/1997/nord angående NORD-LEX databas

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* i samarbete med Nordiska rådet etablera en gemensam databas med utgångspunkt i vad som anges i medlemsförslaget A 1142/p".

Nordiska ministerrådet meddelar:

Eftersom en likalydande rekommendation lämnades till Presidiet beslutade rådsdirektören och generalsekreteraren att tillsätta en gemensam arbetsgrupp för att förverkliga NORDLEX. Gruppen föreslår i sin rapport att den nordiska hemsidan utvidgas med

- alla dokument som i dag finns i Nordiska rådets blå bok
- ministerrådets verksamhetsberättelse(C1) och planer (C2) samt budgeten
- upplysningar om publikationer
- projektrapporter
- nordiska samarbetsavtal/stadgar.

De flesta av dessa dokument kommer i framtiden att vara registrerade i sekretariatens gemensamma journaliseringssystem (ScanJour). Gruppen föreslår att det utvecklas en rutin so på ett enkelt sätt överför dokumenten från scanJour till en dokumentdatabas (Nordlex) på internätet.

När det gäller mötesdokument som inte är offentliga, föreslår gruppen att dessa placeras i en konferenslösning på internätet, där arbetsgrupper/utskott har sitt slutna område där de kan kommunicera med varandra på ett enkelt sätt.

Med samma teknik kan man också erbjuda till öppna konferenser, där olika nordiska tema kan läggas ut till offentlig debatt.

Nordiska minsterrådet räknar med att behandla gruppens förslag under hösten 1998 och att resurser behöver avsättas för ett successivt införande under 1999.

Nordiska ministerrådet anse, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om reommendation nr 4/1997angående Internet samt Europafrågor

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at efter behov oprette debatfora i forbindelse med den nordiske hjemmeside på Internet om aktuelle nordiske, politiske spørgsmål

at den årlige redegørelse om Ministerrådets sektorarbejde med Europaspørgsmål vedlægges Ministerrådets årsberetning

Den gemensamma nordiska hemsidan org. erbjuder en flexibel teknisk möjlighet att aktualisera debatt på nätet. Denna möjlighet har också använts av Nordiska rådet som öppnade en debattsida om barnens rätttigheter i Baltikum, under hösten 1997. Erfarenheten visar dock att detta försök inte blev någon succé trots omfattande pressinformation från NR:s sida under sessionen i Helsingfors i november.

Möjligheten finns emellertid också i fortsättningen, om så önskas, att använda sig av den nordiska hemsidan som konferensforum.

I övrigt hänvisas till svaret på rekommendation 30/1997.

Meddelande om rekommendation nr 5/1997 angående rapportering om genomförande av rekommendationer

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att förbättra uppläggningen, rutinerna och formerna för rapporteringen av vidtagna åtgärder med anledning av Nordiska rådets rekommendationer, beslut eller övriga synpunkter och därvid sträva efter att åstadkomma en bättre koppling mellan rekom-mendationers syfte och ministerrådets insatser".

Nordiska ministerrådet meddelar:

När det gäller rutinerna för rapportering av vidtagna åtgärder med anledning av rekommendationerna ändrade Ministerrådet 1997 tidpunkten för överlämnande av svaren. Planeringen är att svaren lämnas i juli tillsammans

med verksamhetsberättelsen, planerna för kommande år samt budgetförslaget till skillnad från tidigare år då svaren lämnats först i slutet av året. Ett resultat av denna tidigareläggning i planeringen är att ministerrådet, i svaren till rekommendationerna, i många fall, inte kunnat visa några konkreta resultat utan endast vilka insatser som igångsatts.

Rekommendationerna är ett viktigt led i den politiska styrningen och då särskilt på lite längre sikt. Många av ministerrådets sektorer driver arbetet enligt handlingsplaner som godkänts av rådet och som omfattar minst en treårs period. Av budgetmässiga skäl är det ofta svårt att under pågående handlingsplansperiod starta helt nya aktiviteter.

Ministerrådet kommer att fortsätta sitt utvecklingsarbete och strävar till att på sikt på ett bättre och mer ändamålsenligt sätt kunna redovisa effekterna av vidtagna åtgärder. Då kommer det även finnas möjlighet att på ett tydligare sätt visa kopplingarna mellan rekommendationernas syfte och uppnådda resultat.

Ministerrådet anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 6/1997 angående miljöräkenskap, energi samt miljöskatter

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att etablera en nordisk miljöräkenskap för energi som ett instrument för att uppnå miljövinster genom ett optimalt utnyttjande av ländernas energikällor i syfte att minska miljöskadliga utsläpp,

att utvidga satsningen på förnybara energikällor och att understödja övergången till bärkraftiga energikällor, bland annat genom att utreda åtgärder för att reducera subsidier och andra regler som favoriserar bruk av icke förnybara och förorenande energikällor, samt

att skyndsamt utreda möjligheterna att införa ett enhetligt miljöskattesystem i Norden som syftar till att minimera koldoxidutsläpp.

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Med anledning av rekommendationen har Nordiska ministerrådet satt igång en utredning om det samlade nordiska elsamarbetets och elproduktionens påverkan på klimatet och miljön under åren 1996 och 1997 med avseende på utnyttjande av de tillgängliga produktionsanläggningarna och att beräkna vilken belastning på miljön som produktionen har lett till i form av utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar. Vidare analyseras den öppna elhandelns betydelse för möjligheterna att täcka det framtida behovet av elektricitet i Norden mot bakgrunden av aktuella prognoser och en bedömning

görs av det mest sannolika sätt på vilket den kan tillgodoses samt vilken miljöpåverkan som därvid uppstår.

I samband med uppföljningen av statsministrarnas deklaration i Bergen har Ministerrådet diskuterat en satsning på förnybara energikällor och regelverk för de olika energibärarna i Östersjöområdet.

Ministerrådet har diskuterat en mellanrapport om miljöräkenskaper i juni 1998 och arbetet avses kunna redovisas före Nordiska rådets session i november 1998 varefter länderna kommer med eventuella förslag om ytterligare åtgärder på basen av utredningarna.

Meddelande om rekommendation nr 7/1997/nord angående UNICEF:s insatser för barn och mödrar i Nordens närområden (A 1163/när)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *att* verka för att UNICEF söker nya vägar till effektivisering av sitt operativa arbete för att kunna öka sina insatser i Nordens närområden och bistå länderna i att bygga upp och utveckla verksamheten på områdena sociala åtgärder för barn, barn- och mödrahälsovård, upplysningsarbete gällande immunisering samt amningsfrämjande insatser (BFHI)".

De nordiska länderna meddelar följande.

I inledningfasen av omvandlingsprocessen i Nordens närområde har den ekonomiska situationen förvärrats. Detta har medfört djupa sociala problem i framförallt Ryssland men även i de baltiska länderna. Vissa problem har även ärvts av den tidigare samhällsordningen. Barn är en utsatt grupp och drabbas särskilt hårt. Ett stort problem är det stora antalet omhändertagna barn på institutioner, t ex barnhem för föräldralösa barn och barn med handikapp. Barnhemsbarn är ofta en rekryteringsbas för kriminella gäng och för barn- och vuxenprostitution. Växande problem i regionen är vidare sexuell kommersiell exploatering av barn, gatubarnens situation och de extremt höga aborttalen.

Norden är internationellt pådrivande i frågor som rör barnets rättigheter, dess sociala och ekonomiska livsvillkor, överlevnad, trygghet och utveckling, samt aktivt engagerad i utvecklingen i vårt närområde.

UNICEF har fokuserat sitt samarbete med Central- och Östeuropa i sina programländer i Centralasien, Kaukasus och vissa länder i Östeuropa, t ex Albanien och Rumänien, varför närvaron i Nordens närområde inte är lika stor.

Det är tveksamt huruvida UNICEF är den bästa kanalen för Norden att främja barnens situation i de baltiska staterna och nordvästra Ryssland. UNI-

CEF är inte fast etablerat i länderna, medan de nordiska länderna överlag redan har upparbetade kanaler. Vidare finns det goda nordiska erfarenheter som kan utnyttjas, bl.a. när det gäller former för socialt arbete, omsorg, habilitering och rehabilitering.

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att UNICEF (...) öka sina insatser i Nordens närområde. Denna rekommendation måste bedömas utifrån följande förhållande:

De nordiska länderna har under en följd av år i UNICEF:s styrelse konsekvent drivit kravet på en ökad fattigdomsfokusering i fördelningen av tillgängliga resurser. Vid UNICEF:s årsmöte juni 1997 fattade styrelsen beslut om ett reviderat system för resursallokering med explicita krav på fortsatt ökad resurstilldelningen till de minst utvecklade länderna (LDC) och till Afrika söder om Sahara. En avstämning skall göra år 2003.

De nordiska regeringarna ställer sig mot den bakgrunden tveksamma till att verka för ökade insatser genom UNICEF i nordvästra Ryssland och i de baltiska länderna. Det kommer inte att vara möjligt att driva frågan om ökade insatser av UNICEF i närområdet om det inte samtidigt sker med löfte om mera medel. Vikten av att engagera UNICEF i vårt närområde måste bl.a. ställas mot den alternativa användningen av medlen för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa.

Samtidigt är det viktigt att betona att de erfarenheter som UNICEF skaffar sig skall komma alla länder till godo. Det bör dock handla mer om metodik och kapacitetsuppbyggnad än en ökning av finansiella resurser.UNICEF bedriver också viktiga aktiviteter i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Här kan nämnas medverkan i studier och analyser, pilotprojekt kring utsatta barn, informations- och utbildningsaktiviteter. Vidare att vissa av de nordiska nationella UNICEF-kommittéerna har inlett ett konstruktivt och fruktbart samarbete med de baltiska national-kommittérna. De nordiska ländernas ser positivt på detta.

Meddelande om rekommendation nr 8/1997/när angående barn i Nordens närområden

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* framlägga en översiktsrapport till sessionen 1998 om i vilken omfattning de nordiska ländernas bi- och multilaterala bistånd till närområdena stöder social utveckling och särskilt synliggöra på vilket sätt detta kommer barn (även i ett gender-perspektiv) till godo samt att komma med förslag till hur insatserna ytterligare kan utökas och samordnas mellan de nordiska länderna

att under 1998 utarbeta en tvärsektoriell barn- och ungdomshandlingsplan för närområdet där

- insatser på social- och hälsoområdet är i fokus
- barnkultur används som ett verktyg mot utslagning
- utbytet av nordisk/baltisk/ryska erfarenheter och förmedling av kontakter i relation till barnfrågor mellan myndigheter, institutioner och frivilligorganisationer intar en central roll,
- de nordiska informationskontorens potential utnyttjas
- ministerrådets stipendieordning för tjänstemän tydligt beaktar barnfrågor
- insatser mellan myndigheter, institutioner och frivilligorganisa-tioner mellan vänorter i Norden och närområdet uppmuntras.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Arbeidet med rekommendasjonen ledes av en arbeidsgruppe bestående av EK-S Nær og styringsgruppen for nordisk barne- og ungdomskultur (BUK). En vesentlig del av arbeidet består i å skaffe en oversikt over hva som allerede gjøres fra de nordiske lands side, og målsettingen med arbeidet er å koordinere og gi grunnlag for å prioritere tiltak heller enn å sette inn nye tiltak. Ministerrådet arbeider i tillegg med tilrettelegging for oppfølging av handlingsplanen. En foreløpig versjon blev drøftet på ministermøter 16 juni 1998. Planen ventes ferdig i september 1998, etter at den er drøftet med representanter for nærområdene i slutten av august.

Meddelande om rekommendation nr 9/1997/när angående samnordisk skogscertifiering

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att på principiell nivå klarlägga grunder för och möjligheter till en samnordisk skogscertifiering samt när ett eventuellt införande av ett sådant system kan ske".

Nordiska Ministerrådet meddelar:

Nordiska Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) har uppdragit åt Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor, skogssektionen, att bereda ett underlag utifrån Nordiska rådets rekommendation och närområdesutskottets betänkande.

Genom Nordiska ämbetsmannakommitténs för jord- och skogsbruksfrågor försorg har en konsultrapport tagits fram. I rapporten redovisas närmare hur frågan om miljöcertifiering av skogsbruk har hanterats i de olika nordiska länderna. Rapporten beskriver läget fram till i maj 1998.

Skogssektionen av Nordiska kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor, vars ledamöter företräder skilda delar av den nordiska skogsnäringen, gör följande bedömning.

Sedan FNs miljökonferens i Rio de Janerio 1992 råder det stor enighet världen över om behovet av att skogsbruk bedrivs hållbart och med hänsyn till såväl ekonomiska behov som sociala, kulturella och miljömässiga krav. På det europeiska planet har detta bekräftats i de s k Helsingfors- och Lissabonresolutionerna inom ramen för den europeiska skogsministerkonferensen. I revideringar av skogpolitiken i de skilda nordiska länderna är kravet på ett hållbart skogsbruk en grundläggande utgångspunkt.

Nordisk skogsindustri är starkt exportinriktad. Inom delar av den europeiska exportmarknaden ställs till och från krav på att skogsindustriprodukterna skall vara miljöcertifierade. Ett sådant krav omfattar givetvis även den råvara som skogsindustrin förädlar. Detta är bakgrunden till det omfattande arbete med miljöcertifiering som pågår i de nordiska länderna.

Det finns ett antal internationella system för miljöcertifiering. Det arbete som bedrivits i de olika nordiska länderna har gällt kunskapsuppbyggnad om olika certifieringssystem och utformning av den standard för hållbart skogsbruk mot vilken certifieringen skall ske. Arbete med att försöka nå en nordisk harmonisering har pågått sedan 1995. Det har gett värdefulla gemensamma kunskaper men också lett till det konstaterandet att förutsättningar saknas för ett gemensamt nordiskt certifieringssystem på grund av skilda förhållanden i länderna.

I Sverige, där det inte har varit möjligt att nå enighet om en nationell standard, på går det arbete med att certifiera skogsbruk mot några skilda standarder. I Finland och Norge har man enats om nationella standarder för ett hållbart skogsbruk som kan användas för miljöcerticiering och man inriktar nu arbetet i första hand på systemutveckling. I Danmark pågår det ett arbete med certifiering som skall testas senare i år.

Förutsättningarna för skogsbruk varierar mellan länder inte bara av naturgivna skäl utan också beroende på ekonomiska, sociala och kulturella skillnader. En standard för hållbart skogsbruk måste därför bli mindre detaljerad om den skall gälla för en större region. Å andra sidan kan en regionstandard rymma möjligheter för nationell precisering. Erfarenheterna hittills visar på att det inte är helt enkelt att nå enighet om en standard för stora områden.

Skogssektionen gör den bedömningen att marknaden för skogsindustriprodukter fortsatt kommer att vara starkt styrande för i vilken utsträckning miljöcertifiering av skogsbruk kommer att ske. Certifieringen kräver en standard för hållbart skogsbruk, en standard som i sina detaljer kan skilja sig mellan regioner och länder. Finland har nyligen i EU aktualiserat frågan om gemensamma principer grundade på de kriterier för hållbart skogsbruk som har tagits fram inom ramen för den europeiska skogsministerkonferensen. Ett särskilt nordiskt system för miljöcertifiering ger inget mervärde utöver vad

som har uppnåtts inom ramen för den europeiska ministerkonferensen. Ett sådant mervärde nås bättre genom ett fortsatt nordiskt samarbete i strävan att åstadkomma ett hållbart skogsbruk i alla skogsländer.

Ministerrådet föreslår härmed att rekommendationen avskrivs.

Meddelande om rekommendation nr 10/1997/nord angående forskningsprojekt i anknytning till den nordiska välfärdsmodellen

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* igangsætte et forskningsprojekt 1998-1999 med det formål, at give baggrund for initiativer til at undgå social udstødelse.

Nordiska ministerrådet meddelar

Nordiska ministerrådet är enig med Nordiska rådet om behovet att bekämpa social utslagning och sätta igång arbetsmarknadsrelaterade initiativ på detta område utgående från den nordiska välfärdsmodellen.

Med hänsyn till de områden som Nordiska rådet har lyft fram i sitt betänkande vill ministerrådet meddela att man på arbetsmarknadssektorn redan har genomfört och satt igång en del av aktiviteter. Nordiska ministerrådets fleråriga Program mot ungdomsarbetslösheten avslutades i 1997 med ett projekt om "Ungdomar, arbetslöshet och marginalisering i 90-talets Norden" (Nord 1997:19 Arbetslöshetens villkor). I slutet av 1997 avslutades ett forskningsprojektet där man belyste arbetsmarknads-åtgärdernas påverkan på lönenivån på den ordinära arbetsmarknaden och deltagarnas arbetsmarknadskarriärer (TemaNord 1998:512 Lønnsdannelse og arbeidsmarkedspolitikk i Norden). Ministerrådet har i 1997 satt igång ett komparativt forskningsprojekt om dagpenningssystemen i de nordiska länderna för att beslysa hur regelverken är utformade och hur de påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden och ett projekt som fokuserar på sammanhang mellan lön och arbetslöshet.

Det framgår i tidsplanen att Nordiska rådet önskar att ett forskningsprojekt sätts igång 1998/1999. Nordiska ministerrådet håller på att utarbeta ett forskningsprogram om "De nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammanhæng" där aktiviteter som syftar till att bekämpa social utslagning är en elementär del. För att undvika överlappning och för att få översikt över, hur detta program och det av Nordska rådet föreslagna forskningsprojektet kan komplettera varandra vill ministerrådet avvakta den slutliga beskrivningen av Välfärdsforskningsprogrammet innan det sätter igång forskningsprojektet om social utslagning.

Meddelande om rekommendation nr 11/1997/nord angående Nordplus-mini

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet i sina planer kring budgetåret 1999 reserverar medel för att upprätta en egen stödordning för grundskoleelever (7-16 år) under en femårsperiod 1999-2003; Nordplus-mini.

att under 1998, i dialog med nordiska och nationella parter, utreda möjligheter till en ytterligare finansiering av programmet.

att undersöka förutsättningarna för att ge närområdena tillgång till programmet.

att få till stånd ett brett samarbete om genomförandet och upprättande av programmet med kommuner, skolor, lärare och elever, Föreningarna Norden samt berörda frivilligorganisationer.

att barn och unga ges fullt utrymme i att medverka i genomförandet och upprättandet av programmet."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har iværksat en udredning, der skal undersøge forudsætningerne for etablering og gennemførelse af en NORDPLUS-mini ordning efter de forslag, der er nævnt i rekommendationen. Relevante organisationer vil blive hørt i sagen. Udredningen forventes færdig til oktober 1998.

Ministerrådet vil vende tilbage til rekommandationen i forbindelse med næste års virksomhedsberetning.

Meddelande om rekommendation nr 12/1997/nord angående ömsesidigt godkännande av gymnasieutbildning

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at aftalen om Utbildningsgemenskap på gymnasial nivå overholdes, når det gælder gensidig godkendelse af gymnasieuddannelse.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Styregruppen for Nordisk Skolesamarbejde (NSS) er udpeget af Nordisk Ministerråd til at være det rådgivende udvalg, som kan stille forslag til ændringer og tilføjelser til overenskomsten. Parternes centrale skolemyndigheder kan endvidere rådføre sig med udvalget om overenskomstens fortolkning. NSS har løbende diskuteret og taget beslutning i konkrete sager vedrørende fortolkning af gymnasieoverenskomsten.

NSS har på sit første møde i 1998 besluttet, at gymnasieaftalen må ses over med henblik på en eventuel udvikling af aftalen. Især har flere uddannelser ændret sig og nye uddannelser kommet til siden aftalen blev truffet. Styringesgruppen ønsker yderligere at undersøge nærmere, hvorledes de små yrkesfag kan indgå.

Et oversyn kommer bl.a. til at indeholde:

dels:

- en beskrivelse af hvordan den nuværende overenskomst passer ind i dagens uddannelsesstruktur i respektive lande og hvilke eventuelle udvælgelseskriterier som gælder

dels lede til et underlag for at overveje om overenskomsten bør

- revideres med tanke på bl.a. hvilken målgruppe og hvilke uddannelsesformer som i fremtiden bør indgå i overenskomsten
- at uddannelser derudover kan indgå, men gennemføres som opdragsundervisning

NSS har besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, med en repræsentant fra hver af landene, der skal gennemføre oversynet af gymnasieoverenskomsten, og at denne udredning skal være færdig til december 1998.

Ministerrådet anbefaler at rekommandationen afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 13/1997/nord angående nordisk daghemsmarknad

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske regeringer

> *at* indlede et samarbejde og samråd angående børnehaver og pasningsordninger med sigte på at oprette et fælles nordisk daginstitutionsmarked".

De nordiske regeringer meddeler:

Danmark:Ydelser efter den nye servicelov, herunder dagtilbud, tilbydes alle, der opholder sig lovligt her i landet. Efter de nye optagelsesregler til daginstitutionstilbud i serviceloven anvises pladser i dagtilbud som hovedregel ud fra et objektivt anciennitetsprincip (enten efter barnet alder eller efter ansøgningstidspunktet). Disse regler vil også gælde nordiske statsborgere, der flytter her til landet. De vil således som udgangspunkt ikke blive dårligere stillet end fx danske statsborgere med ophold her i landet. Hvis børnene optages i dagtilbud efter ansøgningstidspunkt opfordres kommunerne i den nye dagtilbudsvejledning til at tage hensyn til den periode, barnet eventuelt allerede har stået på vente-liste i en tidligere bopælskommune. En sådan

overførsel af anciennitet kunne også tænkes mellem de nordisk lande, men vil med det nuværende system også være afhængig af den enkelte kommunes valg.

Socialministeriet finder derfor ikke basis for at oprette et fælles nordisk daginstitutionsmarked.

Norge: Ifølge Barnehageloven, som regulerer tilbudet om barnehageplass i Norge, har ingen foreldre rett til plass i barnehage for sine barn, og barna har heller ingen slik rett.

Det er kommunene som har ansvar for å bygge og drive barnehager, gjerne i samarbeid med private eiere. Ingen barn ut over funksjonshemmede har fortrinnsrett til plass. Andre barn må stå i kø dersom det ikke er nok plasser. For barn over 3 år nærmer det seg etter hvert full behovsdekning, mens det enda gjenstår en del utbygging for barn under 3 år.

Barne- og familiedepartementet ser ingen mulighet for å skulle gi barn av nordiske borgere noe fortrinn framfor landets egne innbyggere, fordi heller ikke disse har noen rett etter Barnehageloven. Lovgivningen er ikke til hinder for at også barn av nordiske borgere kan få plass i norske barnehager etter køprinsippet. Departementet finner det derfor ikke aktuelt å opprette et felles nordisk marked for barnehager.

Finland: Enligt lagen om barndagvård har alla barn under skolåldern rätt till en av kommunen ordnad heldagsplats i daghem eller familjedagvård efter föräldradagpenningtidens slut. Kommunerna bör försöka ordna dagvården så att den på lämpligaste sätt tillgodoser barnens behov av vård och fostran, och de skall också se till att dagvård allt efter barnets modersmål kan ordnas på finska, på svenska eller på samiska. Dagvården bör dessutom stöda romers och olika invandrargruppens barn i deras språk och kulturer.

Kommunerna ordnar dagvård i daghem och i form av familjevård. Dagvård skall enligt familjernas behov och önskemål ordnas antingen som heldagsvård eller på deltid. För barn vars vård och fostran så kräver kan kommunerna ordna specialdagvård. Specialdagvården förutsätter ett utlåtande om barnet av en specialläkare eller annan expert.

Man kan ansöka om en dagvårdsplats när som helst under året, men senast fyra månader före den dag vården skall börja. Om dagvård behövs för att en förälder börjar arbeta, utbilda sig eller studera och tidpunkten inte kan förutses exakt, skall ansökan göras senast två veckor innan barnet behöver en vårdplats.

Enligt den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster har alla nordbor samma rätt till sociala tjänster, däribland också rätt till dagvård.

Av den anledningen finner Finland ingen orsak att upprätta en nordisk dagvårdsmarknad.

Island: Rekommendationen berører et vigtigt emne idet, som påpeges i rekommendationens forklaring "at flytning til et andet land ofte betyder isole-

ring af små børn, idet de har begrænsede muligheder for at omgås med andre børn og lære det nye sprog".

Som også påpeget er et fællesnordisk børnehavemarked et langsigtet mål, bl.a. fordi de fleste børnehaver drives af kommuner og private foreninger.

En praksis, hvor børn fra de nordiske lande har kortere ventetid for plads i en børnehave, findes i mange kommuner i Island. Samråd og samarbejde mellem de nordiske land, som Nordenudvalget rekommenderer, kan fremme denne sag ved at søge vej til at styrke ovennævnte praksis og diskutere hvorledes landene eventuelt kan nå længere imod rekommendationens mål.

Sverige: Enligt gällande lagstiftning på barnomsorgsområdet är kommunerna skyldiga att erbjuda barnomsorg för barn som är bosatta i Sverige och som stadigvarande vistas i kommunen. Barnomsorg skall tillhandahållas barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov av barnomsorg. När vårdnadshavaren har anmält behov av plats skall kommunen erbjuda plats utan oskäligt dröjsmål. Med detta avses en tid av 3-4 månader. Lagstiftningen gäller givetvis också nordiska medborgare som flyttar till Sverige. Praktiskt taget samtliga kommuner i Sverige uppfyller lagens intentioner och det råder i princip full behovstäckning inom barnomsorgen.

Utbildningsdepartementet ser därför ingen anledning att upprätta en gemensam nordisk barnomsorgsmarknad.

Nordisk ministerråd meddeler:

På bakgrund av landernes redegørelser finder Nordisk Ministerråd ikke grund til at indlede et samarbejde og samråd angående børnehaver og pasningsordninger med sigte på at oprette et fælles nordisk daginstitutionsmarked.

Meddelande om rekommendation nr 14/97/nord angående handlingsplan för män och jämställdhet

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderar Nordisk Ministerråd

at vedtage Handlingsplan for menn og likestilling".

Handlingsplanen för män och jämställdhet 1998 - 2000 innebär en precisering av det nordiska samarbetsprogrammet på jämställdhetssektorn 1995 - 2000. Handlingsplanen innehåller förslag till samnordiska projekt och satsningsområden. Handlingsplanens målsättning är att starta processer som sätter temat män och jämställdhet på dagordningen i olika fora.

Nordisk Råd godkände förslaget till handlingsplan för Män och jämställdhet på sitt möte i november 1997 och rekommenderade Nordisk Minis-

terråd att godta programmet. Ministerrådet (jämställdhetsministrarna) har för sin del godkänt programmet i enlighet med rekommendationen och anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekomendation nr 15/97/nord om anerkendelse af nye respektive utraditionelle uddannelser

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at hurtigst muligt gennemføre indsatser for at fremme anerkendelsen af utraditionel uddannelse;

at udrede mulighederne for at fremme gensidig godkendelse af nye uddannelser i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar:

När det gjelder almen godkjenning av eksamener og vitnemål, undertegnet de nordiske ministrene i 1976 den såkalte Sigtuna-avtalen. Avtalen har til hensikt legge forutsetningene for nordisk gyldighet av nasjonale godkjente tentamener og tilsvarende prestasjoner særlig innen de humanistiske-, matematisk-naturvitenskapelige- og sammfunsvitenskapelige områdene ved universitetene og andre høgre utdanningsinstitusjoner. Avtalen omfatter derimot ikke gjensidig godkjenning av grad eller utdanning.

Nye typer utdannelser

I løpet av årene etter avtalen ble undertegnet, er det imidlertid etablert en mengde nye utdanningsinstitusjoner. Styringsgruppen for samarbeide innen høgre utdanning i Norden (HØGUT) fikk på bakgrunn av dette, utarbeidet rapporten; Utvidet internordisk tentamensgyldighet (TemaNord 1997:521) i 1997. Rapporten deler de nordiske høgre utdanningene inn i tre kategorier: A –Interne (og dermed godkjente) studieenheter, B – Eksterne studieenheter med offentlig godkjenning og C –Eksterne studieenheter uten offentlig godkjenning. Rapporten konkluderer med at Sigtuna-avtalen ikke har hatt den forventede effekt og at institusjonsmangfoldet innen høgre utdanning på langt har overgått hva Sigtuna-avtalen tok høyde for i 1976. Med avtalen om adgang til høgre utdanning i Norden som ble underskrevet av de nordiske utdannings- og forskningsministrene i 1996, ble viktigheten av gjensidig godkjenning av nordiske utdanninger, ytterligere understreket.

Ministerrådet vil i sitt videre arbeide konsentrere deler av HØGUTs virksomhet til prosjekter og temaer som kan eleminere de hindringer som ligger i veien for økt anerkjennelse og godkjenning av såvel tradisjonelle som utradisjonelle utdanninger.

Likestilling

Hverken Sigtuna-avtalen eller overenskomsten om adgang til høgre utdanning går inn på utfordringene ved den skjeve kjønnsfordelingen som samtidig knytter seg til en generell manglende interesse for realfag og særlige utradisjonelle utdanninger. For å kartlegge deler av problemområdet arrangerte Nordisk Ministerråd for utdanning og forskning, konferansen; Rekruttering til matematikk, naturvitenskap og teknologi innenfor høgre utdanning i de nordiske land, høsten 1997 samt utarbeidet en bakgrunnsrapport for konferansen. Både rapporten og konferansen kunne verifisere hva TIMMS – (Third International Mathematics and Sience Study) undersøkelsen påpekte angående manglende likestilling og rekruttering til visse teknologiske og naturvitenskapelige utdanninger. At jenter ofte velger bort realfag og at det i sin tur fører til særlig svak rekruttering av jenter til teknologiske utdanninger er et felles nordisk problem.

Oppfølging

Ministerrådet kommer via HØGUT til å innlede et samarbeidsprosjekt med Nordisk Forskningspolitisk Råd, for å se på mulighetene for økt rekruttering av jenter til utradisjonelle utdanninger som f.eks. tekniske fag.

Ministerrådet foreslår på bakgrunn av dette, at rekommendationen avskrives.

Meddelande om rekommendation nr 16/1997/nord angående handlingsplan om det nordiske lovgivningssamarbeidet på justissektoren 1997-1998

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* vedtage Handlingsplan om det nordiske lovgivningssamarbeidet på justissektoren 1997-1998

Nordisk Ministerråd meddeler:

Den årlige Handlingsplan for det nordiske lovgivningssamarbejde på justitssektoren blev endeligt vedtaget af Justitsministrene i juni 1997. Ved det nordiske samarbejde mellem justitsministrene er opfølgning af handlingsplanen blevet iværksat og en række initiativer påbegyndt.

Ny handlingsplan for 1998-99 vil blive vedtaget af Justitsministrene under deres årlige møde i juni 1998 og derefter fremsendt Nordisk Råd til orientering.

Nordisk Ministerråd foreslår, at rekommandationen afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 17/1997/nord angående genteknologi och kloning

Rekommendationen lyder:

"NordiskRåd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at indlede et nordisk lovgivningssamarbejde om genteknologi og kloning med henblik på at opnå en ensartet lovgivning på området".

Nordisk Ministerråd meddeler:

Vedr. genteknologi: Alle fem nordiske lande har undertegnet Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin, som i artikel 5 indeholder artikler til beskyttelse af de menneskelige arveanlæg. To protokoller, som er under udarbejdelse (protokollen om beskyttelse af det befrugtede æg og protokollen om genetiske tests) vil desuden indeholde mere detaljeret regulering på området. De lande, der har undertegnet konventionen, og som senere undertegner de omtalte protokoller, vil forpligte sig til sig til at følge en europæisk "etisk standard". De enkelte lande vil desuden have mulighed for at indføre strengere lovgivning på feltet.

På denne baggrund findes der ikke behov for at indføre ensartet nordisk lovgivning på området for genteknologi på mennesker.

Vedr. kloning: Alle fem nordiske lande har undertegnet Europarådets tillægsprotokol (til konventionen om menneskerettigheder og biomedicin), som omhandler forbud mod kloning af mennesker. Tillægsprotokollen blev åbnet for undertegnelse i januar 1998. Danmark, Norge, Island og Sverige har allerede indført forbud både mod kloning ved cellekerneoverførelse til ubefrugtede æg (Dolly-metoden) og ved deling af ubefrugtede æg. Finland har ved sin undertegnelse af tillægsprotokollen ligeledes forpligtet sig til at indføre tilsvarende lovgivning, og venter at fremsætte to lovforslag vedr. kloning af mennesker til behandling af Rigsdagen i juni 1998.

På denne baggrund findes der heller ikke behov for at indføre ensartet nordisk lovgivning vedr. kloning af mennesker.

Det vil naturligvis altid være værdifuldt med tæt informations- og erfaringsudveksling mellem landene for blandt andet at drøfte opfølgning af Europarådssamarbejdet. Men i lyset af det samordningsarbejde, som allerede er udført på europæisk niveau, er der efter Nordisk Ministerråds opfattelse ikke behov for at iværksætte arbejde for at ensartet nordisk lovgivning på disse områder.

Nordisk Ministerråd finder på denne baggrund, at rekommandastionen kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 18/1997/nord angående flyktingpolitik i Norden och Europa

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att verka för en mer human och helhetsorienterad flyktingpolitik i Norden och Europa

att verka för inrättandet av en europeisk ordning baserad på en rimlig ansvarsfördelning mellan EES-länderna till skydd för de personer/-grupper som fördrivits på grund av väpnad konflikt eller kränkningar av mänskliga rättigheter och som inte omfattas av FN:s flyktingkonvention. Ordningen bör även omfatta förebyggande insatser samt prioritera hjälp i närområdet.

att i internationella fora (EU, Europarådet och FN) verka för att i varje enskild konflikt uppnå enighet om när tillfälliga flyktingar kan anses vara permanenta

att aktivt verka för ytterligare samordning av regelverk och asylpraxis i syfte att få en bättre ansvarsfördelning av flyktingar i Norden".

De nordiska regeringarna meddelar:

Den Nordiska samrådsgruppen för flyktingfrågor (NSHF) har som primär uppgift att främja möjligheterna för de nordiska ministrarna ansvariga för asyl och migrationsfrågor, att stödja varandra och om möjligt, agera gemensamt i frågor rörande asyl- och migrationsrelaterade ärenden.

För att uppnå detta ändamål har samrådsgruppen format ett centralt forum för utbyte och koordinering av information rörande EU, Schengen och andra europeiska fora, statistik relaterat till inresa samt asyl, information om visa och repatrieringsöverenskommelser med tredje land samt utbyte av information om rättsliga förhållanden samt praxis vad beträffar tillämpliga asylrättsliga regler.

Under 1998 fokuserar samrådsgruppen bland annat på frågor rörande verkställighet av utlänningar som uppehåller sig illegalt i de nordiska länderna, repatrieringsprogram, de baltiska staterna, Ryssland och Ukraina, delegationer med gemensamma nordiska immigrationsattachéer samt procedurer för koordinering av nationella regler och praxis inom asyl- och immigrationsområdet. Vidare planeras en rad seminarier under 1998 inom relevanta områden, inkluderande ett seminarium om den praktiska tillämpningen av Dublin-konventionen.

Danska utlänningsstyrelsen, som för närvarande innehar ordförandeskapet i NSHF, har som ett led i uppföljningen av rekommendationen 18/1997 bland annat arrangerat två sammankomster i Köpenhamn den 16 februari

1998. Det ena var ett samfällt möte mellan NOCRE (sammanslutningen av nordiska enskilda organisationer) och NSHF, och det andra mötet avhölls mellan NSHF och baltiska vice-ministrar samt chefstjänstemän med ansvar för asylfrågor.

Mötet med NOCRE inkluderade bland annat diskussioner om hur samarbetet mellan enskilda organisationer och myndigheter fungerar. Här konstaterades samfällt att det i dag föreligger ett väl fungerande samarbete mellan respektive enskild organisation och myndigheterna. Vidare att det finns ett behov av att kunna utbyta information och att dryfta flyktingpolitiska spörsmål mellan enskilda organisationer och myndigheter. Vid mötet beslutades därför att arbeta vidare med möjligheten om ett ökat samarbete mellan NOCRE och myndigheterna. Vid mötet redogjordes vidare för situationen om de enskilda organisationerna i de baltiska länderna. Det rådde enighet om att fortsätta att stödja uppbyggnaden av enskilda organisationer i de baltiska länderna enär detta är av särskilt vikt då dessa organisationer har en väsentlig roll som rådgivande funktion, samt spelar en betydelsefull roll då det gäller att bevaka medborgarnas intressen gentemot myndigheterna. Vidare beslutades att de nordiska länderna generellt bör sträva efter att påverka enskilda institutioner i Baltikum med avsikt att delta i uppbyggandet av ett samfund som vilar på respekten för de fundamentala mänskliga rättigheterna.

Mötet mellan NSHF och de baltiska viceministrarna och chefstjänstemän inom asylområdet, inkluderade bland annat diskussioner och utbyte av information om status rörande utvecklingen inom asyl- och migrationsområdet i Estland, Lettland och Litauen, samt samarbetet mellan Norden och Baltikum. Här diskuterades nödvändiga framtida åtgärder inom det migrationspolitik området i de enskilda baltiska länderna i ljuset av dessa länders önskan om en framtida integration i EU.

Det enades i samband härmed om att företa en gemensam insats gentemot EU då det gäller att underlätta procedurerna i förbindelse med genomförandet av projekt vilka implementeras med stöd av PHARE-biståndsmedel.

Det enades vidare om att etablera gemensamma seminarier om asylfrågor mellan de nordiska och baltiska länderna, på samma sätt som de nordiska länderna samarbetar sinsemellan när det exempelvis gäller repatrieringsavtal med tredje land. Möten likt sammankomsten den 16 februari planeras att avhållas en gång årligen för att diskutera utvecklingen i Baltikum.

Slutligen beslutades att fortsätta det nära nordiska samarbetet i relation med länderna i Baltikum, samt att stödja koordineringen av samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna. En särskild arbetsgrupp har därför tillsatts inom NSHF med uppdrag att komma med förslag till åtgärder härpå, samt att koordinera de nordiska ländernas samarbete med Estland, Lettland och Litauen. Arbetsgruppens mandat är vidare utvidgat till att även omfatta Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Meddelande om rekommendation nr 19/1997/nord angående Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Sveriges regering

att underteckna Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk och garantera bland annat det finska spåket en status som minoritetsspråk.

Sveriges regering meddelar följande.

Frågan om Sverige skall ratificera Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk behandlas i betänkande 1997:12 Steg mot en minoritetspolitik som lämnades från en parlamentarisk kommitté i januari 1998. Betänkandet, som blir ett underlag för utformningen av en svensk minoritetspolitik, är för närvarande ute på remiss. Remisstiden går ut den 17 juli. Därefter väntar sedvanlig behandling.

Meddelande om rekommendation 20/1997/nord angående utökat TV-samarbete

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norden

att avsätta medel för att förstärka ett utökat nordiskt TV-samarbete i syfte att göra det möjligt att se grannlands-TV och att stödet till nordiska samproduktioner kraftigt ökas.

att regeringarna i Norden i sina kontakter med de nordiska public service bolagen och de nordiska distributions-/telebolagen främjar initiativ om att hitta gemensamma nordiska, eller nationella, tekniska lösningar som är kompatibla i hela Norden".

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet lämnar årligen stöd till Nordisk Film- och TV-fond för insatser i syfte att stödja nordiska samproduktioner och att förstärka det nordiska TV-samarbetet. Avtal mellan Nordiska Ministerrådet och de nordiska ländernas TV-bolag och filminstitut om finansiering och drift av Nordisk Film- och TV-fond gäller under perioden 01.01.1995 – 31.12.1999. Stödet, enligt avtalet, från Ministerrådet kan inte revideras under pågående avtalsperiod, utan kan ändras först vid ett nytt avtals ingående. Styrningsgruppen för kultur- och massmediesamarbete arbetar emellertid, bland annat genom utredningsverksamhet, med frågor rörande den tekniska utvecklingen på medieområdet och strävar härvid efter att hitta lösningar gemensamma för de

nordiska länderna. Uppgifter och förslag på lösningar kan användas av respektive lands regering som underlag vid diskussioner med public service bolagen och distributions-/telebolagen i de nordiska länderna om den tekniska utvecklingen på området. Aktörerna på området; de nordiska public service bolagen, kommersiella bolag och distributörer, har redan ett samarbete – NorDig – som syftar till att skapa ett öppet tekniskt system för digital –TV-mottagning. Aktörerna är således eniga om att utveckla en teknisk lösning gemensam för de nordiska länderna.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 21/1997/nord angående public service TV-bolagen

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* se till att ambitionerna i kulturministrarnas uttalande om public service den 13 juni 1997 efterföljs.

Nordiska Ministerrådet meddelar:

Kulturministrarnas ställningstagande angående public service togs in i Amsterdamfördraget. Samarbete mellan de nordiska länderna om public service verksamhetens bevarande och utveckling pågår. Ministerrådet anordnade, i samarbete med den finska rundradion, konferensen "Public service broadcasting i den digitala framtiden". Konferensen ägde rum i Helsingfors den 19-20 februari 1998 och diskussioner fördes bl.a. om programinnehållet public service verksamhetens ställning vid övergången till digitala sändningar. Konferensen fungerade även som en förberedelse inför EU-kommissionens konferens i Birmingham den 6-8 april 1998 om "Den digitala erans utmaningar och möjligheter". Denna konferens tog upp frågan om hur EU:s audiovisuella politik skall utformas framöver.

En rapport med referat av vad representanterna från de nordiska länderna framförde vid konferensen i Helsingfors har sammanställts. Denna rapport utgjorde också bakgrundsmaterial för konferensen i Birmingham. Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete arbetar för att ett nära samarbete mellan de nordiska länderna förs rörande samtliga mediepolitiska EU-initiativ.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 22/1997/nord angående EU:s medieprogram MEDIA III

Rekommendationen lyder:
Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i de pågående förhandlingarna om det kommande MEDIA III programmets utformning bidra till att programmet inkluderar de små ländernas och de små språkområdenas särskilda behov samt att MEDIA III programmet mer än dess föregångare ser till barns och ungas behov.

De nordiska ländernas regeringar meddelar:
Arbetet med Media III programmet har ännu inte påbörjats inom EU. Då arbetet sätter igång kommer Nordiska Ministerrådet att verka för att de nordiska länderna gemensamt framhåller de små ländernas och språkområdenas särskilda behov och arbetar för att dessa omfattas av programmet. Ministerrådet kommer vidare att framhålla betydelsen av att Media III programmet främjar barns och ungas behov.

Meddelande om rekommendation nr 23/1997/nord angående stödfunktion för multimedieproduktion

Rekommendationen lyder:
"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för att i Norden etablera en stödfunktion för multimediaproduktion med utgångspunkt i/på det kulturella planet. Stödfunktionen bör vara mångfacetterad och kunna ge både råd och information till en bred krets om både det nordiska och det internationella multimedieområdet".

Nordiska Ministerrådet meddelar:
Styringsgruppen för nordiskt kultur- och massmediasamarbete främjar insatser på multimediaområdet bl.a. genom att bevilja stöd till nordiska multimediaprojekt på området och undersöker även förutsättningarna för att etablera en gemensam nordisk stödfunktion. I de enskilda nordiska länderna finns "Mediadesks", som arbetar nationellt med att ge information och råd inom multimediaområdet.

Meddelande om rekommendation nr 24/1997/nord angående stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i de nordiska länderna bemöta den konkurrens som råder på CD-ROM området genom att mobilisera en skapande initiativkraft och koncentrera insatserna till innehållskvalitet, genom att öka stödet till konstnärlig produktion samt genom att uppmuntra de ungas kreativitet.

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Stödet till konstnärlig utformning på CD-ROM ser olika ut i de nordiska länderna. Styringsgruppen för kultur- och massmediasamarbete kommer under 1998 att göra en analys av respektive lands nationella åtaganden på området. En översikt förväntas föreligga i slutet av 1998.

Meddelande om rekommendation nr 25/1997/nord angående CD-ROM produktion

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna för att de nordiska folkbiblioteken kan distribuera de nordiska CD-ROM produktionerna på samma villkor som boken;

att i samråd med undervisningssektorn undersöka möjligheterna till utvecklande av lek och lär spel i undervisningssyfte;

att fortsatt ta initiativ till CD-ROM produktioner med nordiskt innehåll".

Nordiska Ministerrådet meddelar:

När det gäller folkbibliotekens verksamhet faller denna under respektive lands nationella åtaganden.

Styrningsgruppen för kultur- och massmediesamarbete har främjat nordiska CD-ROM produktioner under året genom beviljande av produktionsstöd. Styrningsgruppen undersöker möjligheterna för att, i samarbete med utbildningssektorn, intensifiera insatserna för att främja utvecklande av lek och lär spel i undervisningssyfte.

Meddelande om rekommendation nr 26/1997/nord angående samnordisk kulturnätstruktur på internettet

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med utgångspunkt i de nationella elektroniska kulturnäten och deras erfarenheter undersöka möjligheten för att bygga upp en samnordisk kulturnätstruktur på Internettet.

att det i ministerrådets organisation finns förutsättningar för att upprätthålla en fungerande hemsida.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Möjligheterna för och behovet av en samnordisk kulturnätstruktur har evaluerats i ministerrådets arbetsgrupp för kultur och informationsteknologi och under ett seminarium i samråd med de nationella kulturnäten. Arbetsgruppen ansåg, att det inte är ändamålsenligt att de nationella kulturnäten skulle ha en samnordisk struktur. De nationella kulturnäten har varierande koncept och deras uppbyggnadsfas och ekonomiska resurser är olika. Ministerrådet anser dock att det är viktigt att de nationella kulturnäten upprätthåller goda kontakter och ideutbyte och har organiserat två uppföljningsseminarier mellan de nationella kulturnäten samt kommer att göra en statusrapport om de nationella kulturnäten under 1998. Ministerrådet har omstrukturerat sin hemsida på internet och upprättar en link till de existerande nordiska kulturnäten från sin hemsida.

Ministerrådet anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 27/1997/nord angående artistisk och kulturell profilering på internet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att med insatser för ökat artistiskt och kulturellt utbud öka de nordiska ländernas och den nordiska kulturens profilering på internetettet".

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet upprätthåller i samarbete med Nordiska Rådet en hemsida som erbjuder basinformation om hela det nordiska samarbetet inklusive konst och kultur. Dessutom har ministerrådet byggt upp ett elektroniskt nätverk för barn- och ungdomskulur under namnet Valhalla. För att ytterligare öka artistisk och kulturell profilering på internet har ministerrådets Styringsgruppe för Kultur och massmedia reserverat ett anslag på sammanlagt 3,5

milj DKK i 1998 för multimediaproduktion som också är öppen för konst- och kulturprojekt.

Konst och kulturinformation på internet blir allt mer tillgänglig i de nordiska länderna som en del av den normala verksamhet som konst- och kulturinstitutionerna och de olika aktörerna på konstfältet driver.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 28/1997/nord angående nya initiativ på film- och mediaområdet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare förstärka produktionsstödet på filmområdet i de nordiska länderna i syfte att förhöja kvaliteten och efterfrågan i programproduktionen i grannländerna;

att i ännu högre grad än hittills satsa på samproduktion av nordisk film och nordisk TV-film;

att bidra till ordningar som kan främja den icke kommersiella distributionen av nordisk film, med tonvikt på att förbättra förutsättningarna för visningar av nordisk film på de orter som ligger utanför huvudstäderna;

att i EU-sammanhang särskilt framhålla de nordiska ländernas särart och skapa förutsättningar som betryggar att de europeiska åtgärderna även är anpassade till de små ländernas och de små språkområdenas särskilda behov.

att tillsammans med TV- och filmbranschen undersöka möjligheterna för att etablera ett nordiskt filmpris".

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Verksamheten med produktionsstöd på filmområdet samt insatserna på samproduktion av nordisk film och nordisk TV-film drivs av Nordisk Film- och TV-fond. Det femåriga avtalet om finansiering och drift av fonden gäller fram till 31.12.1999. Under pågående avtalsperiod kan finansieringen inte ändras. Nordisk Film- och TV-fonds satsningar för att främja nordisk filmproduktion och samproduktion av film och TV-produktioner är dock väsentliga. Ministerrådet har härutöver både för 1997 och 1998 inom budgetposten för prioriterade insatser beviljat medel till Nordisk Film- och TV-fond för filmkulturella ändamål och filmdistribution.

Styrningsgruppen för kultur- och massmediesamarbete tillsatte hösten 1997 en utredning om icke kommersiell filmdistribution i Norden. Till utre-

dare utsågs Jonna Jensen vid Statens Filmcentral i Danmark. Utredningen blev klar i mars 1998 och är nu utsänd på remiss till berörda departement samt institutioner och organisationer inom filmområdet i de nordiska länderna. Remisstiden är utsatt till den 15 augusti 1998.

Nordiska Ministerrådet verkar för att de små ländernas och språkområdenas särskilda behov framhålls i EU-sammanhang, i syfte att hänsyn tas till dessa vid utformningen av europeiska åtgärder på det film- och mediepolitiska området.

Ministerrådet beslutade vid möte 1/95, efter en genomförd utvärdering, att det inte skall etableras några nya permanenta och institutionaliserade priser i Nordiska rådets regi. Med hänvisning till nämnda beslut har Ministerrådet för närvarande inte sett någon anledning att inrätta ett nytt pris på filmområdet.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 29/1997/nord angående mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna för att etablera en nordisk mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten i syfte att utbyta de erfarenheter och kunskap som finns i länderna och vid de nationella filminstituten på filmområdet.

att i arbetet med de uppdrag enligt kulturministrarnas beslut på medieområdet den 13 juni 1997 särskilt beakta åtgärder som

- säkrar de nordiska oavhängiga produktionsmiljöerna på filmområdet och stimulerar de kreativa insatserna för filmen;
- främjar kvalitetshöjning i nordiska film- och medieproduktioner;
- bidrar till ett kraftfullt samproduktionsarbete mellan de nordiska länderna bl.a. i syfte att skapa bärkraftiga nordiska villkor för nordiska film- och medieproduktioner;
- långsiktigt arbetar för att uppnå målet om en filmmarknad som är större än hemmamarknaden;
- försäkrar en förankring i europeiska sammanhang av de nordiska ländernas särskilda utgångslägen som små marknader, små nationer och små språkområden; bidrar till lösningar av befintliga upphovsrättsliga spörsmål på mediemarknaden samt vidta åtgärder för att minimera de upphovsrättsliga frågeställningar som skapas i den digitala medieutvecklingen".

Nordiska Ministerrådet meddelar:

De nordiska filmskolorna har redan ett pågående samarbete inom existerande mobilitetsordning (Nordplus).

Nordisk Film- och TV-fond främjar i sin verksamhet insatser för de oavhängiga produktionsmiljöerna på filmområdet samt åtgärder för att nå en hög kvalitet på nordiska film- och medieproduktioner. Detta har under året bland annat skett i form av utbildning och seminarieverksamhet för den kommande generationen yrkesverksamma inom film- och mediaområdet, bland dessa oberoende producenter. Vidare har insatser gjorts för att utveckla manussidan för nordiska projekt. Fonden har också givit stöd till projektutveckling för att stimulera att filmer inte bliver satta i produktion innan filmprojektet är maximalt genomarbetat. Nordiska Ministerrådet har inom budgetposten för prioriterade insatser under 1997 och 1998 beviljat särskilda medel för vidareutbildning av professionellt verksamma inom film- och TV-området. Både Nordisk Film- och TV-fond och Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete har, bl.a. genom beviljande av projektmedel, prioriterat insatser för att stärka samproduktionsarbetet för film- och medieproduktioner mellan de nordiska länderna. Ministerrådet har inom de prioriterade insatserna på film- och mediaområdet avsatt särskilda medel till Nordisk Film- och TV-fond för distribution av nordisk film i syfte att uppnå en större marknad för de nordiska filmproduktionerna. Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete arbetar med upphovsrättsliga frågor gemensamma för de nordiska länderna. Den snabba tekniska utvecklingen, bl.a. digitaliseringen, innebär att en rad regleringsmässiga frågor uppkommer. Styrningsgruppen genomför bl.a. utredningar och seminarier för att nå fram till gemensamma lösningar på uppkomna frågeställningar samt, i möjligaste mån, överensstämmande regelverk på området för de nordiska länderna.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande om rekommendation nr 30/1997/euro angående sektorarbete om Europafrågor

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* fortsætte den i 1997 iværksatte praksis med årligt at oversende statusrapport om sektorarbejde om Europa-spørgsmål under hensyntagen til de ovennævnte bemærkninger, således at denne kan diskuteres på den årlige session."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det er Ministerrådets hensigt, at den i 1997 iværksatte afrapportering vedrørende Nordisk Ministerråds sektorarbejde med Europaspørgsmål fortsættes og at en årlig statusrapport oversendes Nordisk Råd til orientering.

Hensigten med rapporten er at give en faktuel redegørelse for fagsektorernes aktiviteter på EU-søjlen samt samarbejde og nordisk samråd ved forberedelse og implementering af EU-retsakter.

Ministerrådet finder herefter at rekommandationen kan afskrives.

Meddelande om rekommendation nr 31/1997/euro angående handlingsplan för livsmedelssäkerhet

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at vedtage handlingsplan for opfølgning af Topmødet om madvaresikkerhed,

at forelægge Nordisk Råd de handlingsplaner eller lignende som vil blive udarbejdet som følge af handlingsplanen under hensyntagen til Nordisk Råds bemærkninger.

Ministerrådet meddelar:

Arbetet med att implementera den nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet har igångsatts. Uppföljningen av den nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet är prioriterad i det svenska ordförandeprogrammet för 1998. Särskild vikt har lagts vid den tvärsektoriella karaktären av arbetet, i enlighet med Nordiska rådets kommentarer.

Uppföljningen kommer att koncentreras på de fem områden som angivits i planen som behandlats av Nordiska rådet:

1. Hållbart jord- och skogsbruk
2. Genetiska resurser/biodiversitet
3. Säker mat
4. Det civila samhället i Norden och närområdena
5. Internationell uppföljning

Jord- och skogsbrukssektorn har i början av 1998 inbjudit miljö-, livsmedels-, fiskeri- respektive konsumentsektorerna till samarbete för att på effektivast möjliga sätt uppfylla intentionerna i Nordiska rådets beslut om livsmedelssäkerhet.

I samarbete med **miljösektorn** har beslut fattats vid ett gemensamt möte mellan de båda ämbetsmannakommittéerna om att uppföljningen ska ske inom ramen för den Nordiska miljöstrategin för jord- och skogsbruk 1996 – 1999. Styrgruppen för den gemensamma strategin koordinerar arbetet. Sektorerna har också vid det gemensamma mötet beslutat att arbeta för spelrum

i budgeten för frågorna om livsmedelssäkerhet under 1999 och kommande år. Flera av de fem satsningsområdena är relevanta men det bedöms att samarbetet i första hand kommer att inriktas på område ett: "Hållbart jord- och skogsbruk".

Livsmedelssektorn har ställt sig positiv till samarbete. Huvudvikten kommer att läggas på det tredje satsningsområdet "Säker mat". En tvärsektoriell ad hoc-grupp för att arbeta med foderantibiotika, salmonella och andra veterinärfrågor har tillsatts. Gruppen ska speciellt bevaka den aktuella utvecklingen i EU inom dessa områden och arbeta för att få gehör för nordiska synpunkter. Arbetet är framlyft som ett prioriterat projekt i uppföljningen av ordförandeprogrammet 1998. Parallellt kommer en utredning över mer permanenta samarbetsformer mellan sektorerna att genomföras. Sektorerna har vardera avsatt 100.000 DKK för arbetet.

Fiskerisektorn har också beslutat att delta i uppföljningen av handlingsplanen om livsmedelssäkerhet och man har avsatt 100.000 DKK. Diskussioner pågår om aktuella aktiviteter, men det förutses att både områdena Hållbart jord- och skogsbruk, Genetiska resurser/biodiversitet samt Säker mat har relevans för båda sektorerna.

Från **konsumentsektorn** väntas svar först i juni 1998, men speciellt områdena Säker mat och Det civila samhället i Norden och i närområdena bedöms vara av relevans för bägge sektorerna.

Samtliga fem nämnda sektorer har också beslutat att delta i ett gemensamt projekt om **livsmedelsmärkning** under 1998 – 1999. Märkningsfrågorna lyfts fram under området Säker mat och bedöms vara av stor vikt för att konsumenterna ska kunna göra medvetna val som bidrar till större livsmedelssäkerhet. Jord- och skogsbrukssektorn respektive livsmedelssektorn har avsatt 200.000 DKK vardera för projektet och resterande medel kommer att ansökas från Ministerrådsreserven. Märk-ningsprojektet lyfts fram som ett prioriterat projekt inom ramen för ordförandeprogrammet 1998.

Frågan om livsmedelssäkerhet i **närområdena** kommer att stå högt på agendan när de nordiska ministrarna möter sina baltiska kollegor. Bland annat kommer diskussionerna att koncentreras till ämnesområde fyra: "Det civila samhället i Norden och närområdena". Ett förslag att anordna ett gemensamt seminarium där bland annat organisationsdemokrati och dess betydelse för utvecklingen av landsbygden kommer att diskuteras.

Som framgått har aktiviteten hittills (till 1998-05-01) koncentrerats på att organisatoriskt bygga upp det tvärsektoriella samarbetet och de aktiviteter som planerats eller igångsatts har till stor del kunnat finansieras inom befintliga dispositionsmedel. För att förstärka de reella projektarbetet under 1999 föreslår dock ministerrådet att medel öronmärks för arbetet under 1999.

I enlighet med handlingsplanen har en rapport från generalsekreteraren till FAO över aktiviteterna fram till år 1997 utarbetats. Nordiska ministerrå-

det deltar som observatör vid de FAO-möten som behandlar uppföljningen av toppmötet om livsmedelssäkerhet.

Meddelande om rekommendation nr 32/97/euro angående Livsmedelssäkerhet

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at styrke det nordiske samarbejde om at sikre sikkerheden på fødevareområdet ved at styrke regler på dette område i EU og WTO,

at forøge det nordiske samarbejde med at udarbejde videnskabeligt baserede risikovurderinger af levnedsmidler, således at disse kan anvendes af de videnskabelige komiteer i EU og WTO, der træffer afgørelser i forbindelse med lovgivning på levnedsmiddelområdet,

at forøge Nordisk Ministerråds budget på dette område de kommende år."

Ministerrådet meddelar:

Styrke det nordiske samarbejde om at sikre trygheden på fødevareområdet

Det nordiska livsmedelssamarbetet bedrivs på tre nivåer; Ämbetsmannakommittén för livsmedelsfrågor, ÄK-Livs, fasta arbetsgrupper under ÄK-Livs samt i projekt och nätverk. Det övergripande syftet med samarbetet är att skydda konsumentens hälsa genom att verka för hälsomässigt säkra livsmedel, redlighet i handeln och en hälsobefrämjande kost; att gemensamt utnyttja kunskapsmässiga och administrativa resurser, samt att främja nordisk och internationell utveckling inom området. Målen er at:

- Utöka det nordiska inflytandet vid utarbetandet av internationella bestämmelser och riktlinjer
- Utöka inflytandet i internationella organ som utför riskvärderingar; i första hand Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives (JECFA), Joint FAO/WHO Meeting on Pesticides Residues (JMPR) och EG:s Scientific Committee for Food (SCF)
- Underlätta införlivandet av EG:s bestämmelser i de nationella regelverken
- Förbättra kontakterna mellan myndigheterna i de olika länderna; bland annat i syfte att på ett snabbt och effektivt sätt informera varandra om aktuella "larm" och andra viktiga frågor, samt samordna agerandet i internationella fora.
- Utveckla utbytet av information om aktuella undersökningar och utredningar i syfte att effektivisera riskanalysarbetet

Internationella fora

Lagstiftningsarbetet inom EU initieras av EG-kommissionen och dessa initiativ blir därmed bestämmande för vilka sakfrågor som kommer att hanteras inom ramen för EU-arbetet. Kommissionen har själv inte resurser att dels utarbeta alla de tidiga promemorior som kan ligga till grund för ett initiativ, dels utarbeta kompromissförslag i det löpande arbetet. Prioriteringarna sker då i praktiken genom lobbyverksamhet från medlemsländer, industrin eller konsumentorganisationer. De nordiska länderna har undertecknat GATT-överenskommelsen, vilket innebär åtaganden i enlighet med TBT- och SPS-avtalen. Detta innebär att alla åtgärder som berör den internationella handeln skall grundas på internationella standarder, riktlinjer eller rekommendationer där sådana finns. I enlighet med SPS-avtalet skall avvikelser från sådana överenskommelser kunna göras endast om det finns vetenskapliga underlag som är baserade på erkända internationella riskvärderingsprinciper. När det gäller livsmedelssäkerhet utpekas i SPS-avtalet Codex Alimentarius som den organisation vars standarder och rådgivande texter skall vara normerande i internationell handel.

Arbetsformer

Det nordiska samarbetet resulterar dels i a) projektrapporter och dels i b) väl utbyggda nätverk som ger möjlighet att samordna gemensamma ageranden i internationella fora.

Fem fasta arbetsgrupper under ÄK-Livs initierar projekt och utredningar och lägger förslag till riktlinjer för hur resultaten skall användas i internationella sammanhang. Arbetsgrupperna är:

- Nordiska arbetsgruppen för kost och näring (NKE)
- Nordisk arbetsgruppen för livsmedelstoxikologi och riskvärdering (NNT)
- Nordiska arbetsgruppen för mikrobiologi och riskvärdering (NNM)
- Nordiska arbetsgruppen för livsmedelskontroll (NNK)
- Nordiska arbetsgruppen för lagstiftningsfrågor (NNL)

Projektrapporter har visat sig utgöra värdefulla dokument för att belysa viktiga arbetsområden. För att en substans eller ett arbetsområde skall föras upp på dagordningen i någon av de vetenskapliga, internationella kommittéerna fordras omfattande vetenskaplig dokumentation. De nordiska projektrapporter som tagits fram av arbetsgrupperna används såväl i EU- som i Codexarbetet. Exempel på viktiga områden där projektrapporter har kunnat användas på ett konkret sätt i det internationella arbetet är *mögeltoxiner* och *klorhaltiga organiska föreningar*. Rapporten "Fusarium toxins in cereals- a risk assessment" har lämnats till Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives för att utgöra ett underlag för en kommenade riskvärdering av substansen zearalenone. Andra projektrapporter som haft betydande inflytande i framförallt Codexarbetet rör märkning och tillsatser.

Nätverksarbetet har varit en förutsättning för att samordna agerandet på den internationella arenan. Följande exempel kan lämnas på resultat av sådant arbete. Arbete rörande märkning och tillsatser har resulterat i konkreta resultat inom ramen för Codexarbetet. I Codex märkningskommitté har påverkan kunnat ske vad gäller förbättrad märkning av allergena substanser. Framgångarna inom Codex har lett till att arbete rörande allergimärkning initierats inom EU. I Codex tillsatskommitté har samnordiska insatser gjorts för att lyfta fram viktiga konsumentaspekter vad gäller användning av tillsatser. I Codex kommitté för livsmedelshygien har ett samnordiskt arbete skett när det gäller skillnader i import- och exportländer rörande livsmedelsburna sjukdomsframkallande organismer.

Nätverksarbete rörande kontaminanter i livsmedel är ett viktigt arbetsområde; harmoniseringsarbete pågår för närvarande såväl inom Codex som EU. Arbetet har medfört att de nordiska länderna har fått en central ställning inom Codex. Danmark kommer att inneha ordförandeskapet för en arbetsgrupp om kontaminanter.

En viktig effekt av väl utvecklade nordiska kontakter är att ha möjligheter att utbyta erfarenheter om det internationella arbetet. Detta innebär en generell kompetenshöjning som stärker de nordiska insatserna internationellt.

Forøge det nordiske samarbejde med at udarbejde videnskabeligt baserede risikovurderinger af levnedsmidler

EK-Livs vedtog den 16. marts 98 en plan for forstærket nordisk indsats for risikoanalyse og videnskabeligt samarbejde på levnedsmiddelområdet. I planen indgår:

1. Nordiske principper for risikoevaluering - fokus på interaktionen mellem det videnskabelige og det administrative område, samt udvikling af 'Nordiske principper' for risikoevaluering med hovedvægt på 'forsigtighedsprincippet'.
2. Risikohåndtering baseret på samlet undersøgelse af problemets forekomst samt forebyggelsesmulighede fra Jord/Fjord til Bord – udbredelse af den typiske nordiske angrebsvinkel, som er bekæmpelses-foranstaltninger så tæt ved kilden som muligt.
3. Baggrund for (forskellige) accept-niveauer inden for og imellem de nordiske lande for sundhedsmæssig risiko - målet er at nå et højere niveau af internordisk forståelse for baggrunden for forskelle samt en større gennemskuelighed i beslutningsprocessen.
4. Etablering af ensartet og sammenligneligt data-grundlag ved mikrobiologisk overvågning af levnedsmidler, med henblik på forebyggelse baseret på risikoanalyse. Udveksling af sammenlignelige data vedrørende overvågning af de væsentligste levnedsmiddelbårne patogener kan effektivisere det forebyggende arbejde i Norden. Oparbejdelse af fælles-nordisk dokumentation og argumenter, som vil kunne sikre stør-

re international gennemslagskraft i relation til EU, Codex og evt. WTO.

5. Toksikologisk risikovurdering af tilsætningsstoffer- etablering af ensartede og gennemskuelige baggrundsvariable og afprøvning af nye vurderingskriterier.
6. Håndtering af akutte risici på levnedsmiddelområdet. De nordiske lande har på flere områder levnedsmiddelbårne risici af sammenlignelig natur. Udveksling af erfaringer og planer for effektiv håndtering af akutte levnedsmiddelbårne risici, som kan medvirke til at effektivisere myndighedernes arbejde og samarbejde på dette område.
7. Risikovurdering af mikroorganismer også sådanne med ønsket virkning f. eks. starterkulturer og nye f. eks. gensplejsede. EU har udarbejdet direktiver om gensplejsede mikroorganismer og novel foods. Disse regler vil i fremtiden medføre et øget behov for anvendbar generel metodik til risikovurdering på området. Muligheden for fællesnordiske risikovurderinger eller udveksling af data til brug i risikovurderinger for relevante mikroorganismer skal undersøges. Analysemetoder og -modeller til anvendelse ved fareidentifikation og -karakterisering for gensplejsede mikroorganismer er i øjeblikket ikke generelt tilgængelige internationalt. Nordisk samarbejde på området vil kunne udmøntes i stor international gennemslagskraft.
8. Risikovurdering af hormonlignende stoffer. Et nordisk samarbejde om opnåede data kan medføre en mere effektiv og ensartet vurdering.

Nordisk Ministerråd har givet 1 million DKK ekstra i 1998 til arbejde med risikovurderinger og sikker mad. Pengene er primært anvendt til initiativer, der kan videreudvikle den nordiske synsvinkel indenfor risikoanalysen. Punkterne 1 – 4 i ovennævnte plan er igangsat i marts 1998. Derudover har EK-Livs tidligere besluttet at gennemføre risikoevalueringer af biogene aminer og fytoøstrogener i 1998 samt at gennemføre et seminar om risikokommunikation. Der er i udvælgelsesprocessen taget hensyn til de fordele, der kan opnås ved erfaringsudveksling mellem det toksikologiske og det mikrobiologiske område. Herudover har det være et krav, at samarbejde på området genererer væsentlig ny viden, der ikke, eller kun vanskeligt, kan opnåes ved nationale initiativer.

Da mikrobiologiske problemstillinger har fået større og større betydning for forbrugerne, har EK-Livs i 97 nedsat en ny arbejdsgruppe for mikrobiologi og risikovurdering, som skal danne rammen for koordinerede og effektive mikrobiologiske satsninger. Arbejdsgruppen er kommet godt i gang og har bl.a. udformet en strategi og igangsat 9 nye projekter.

EK-Livs har siden slutningen af 1970'erne haft en arbejdsgruppe for toksikologi og risikovurdering, som p.t. arbejder med 14 projekter på området.

Internationalt

Risikoanalysen udvikles i øjeblikket i forskellige internationale sammenhænge. Codex Alimentarius Commissionen havde spørgsmålet om anvendelse af risikoanalyse principper på dagsordenen ved sin 22. Session i Geneve d. 23.-28. juni 1997. Forud for diskussionen på Codex Commission mødet lå to FAO/WHO Ekspert Konsultationer vedrørende henholdsvis Risikoanalyse (Geneve 1995) og Risikohåndtering (Rome 1997). WTO og SPS aftalerne vil i fremtiden tvinge de fleste lande til at basere importrelaterede levnedsmiddelsikkerhedsinitiativer på videnskabelig risikovurdering. I denne forbindelse har de nordiske lande initieret en diskussion i Codex Alimentarius' hygiegnekomite om behovet for at tage hensyn til lave forekomster af sygdomsfremkaldende mikroorganismer i specifikke regioner eller lande. I disse områder kan folkesundhedshensyn tilsige et højere beskyttelsesniveau end i områder, hvor de aktuelle mikroorganismer er mere almindelige. Man foreslår, at man ved vurdering af handelsmæssige tiltag skal tage hensyn til situationen både i eksportområdet og i importområdet. På denne baggrund bør tiltag, som sikrer en fortsat lav eksponering overfor sygdomsfremkaldende mikroorganismer i gunstige områder accepteres. Princippet, som er under diskussion, vil få stor betydning f. eks for områder i Norden med lave forekomster af Salmonella og generelt være en forudsætning for at sikre tilbud af trygge levnedsmidler til nordiske forbrugere.

I EU's Scientific Committees har de nordiske lande samlet en relativt stor indflydelse, og initiering af mere principielle og overordnede principdiskussioner kan her få væsentlig betydning.

Forøge Nordisk Ministerråds budget på dette område de kommende år

Prøvningen af dette område sker i det ordinære budgetarbejde.

Ministerrådet foreslår at rekommendationen kan afskrives.

Yttrande nr 1/1997 angående berättelse från rigsrevisionen om Nordiska ministerrådets verksamhet 1996 (C 3/k)

Yttrandet lyder:

"Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att de av Rigsrevisionen påtalade bristerna i styrningen av Nordiska ministerrådet snarast åtgärdas och att Nordiska rådet fortlöpande hålls informerad om vidtagna åtgärder,

att de av Rigsrevisionen påtalade bristerna i institutionernas ekonomiadministration och medelsförvaltning snarast åtgärdas och att det skapas skärpta och harmoniserade krav vad gäller institutionernas ekonomirelaterade frågor".

Nordiska ministerrådet meddelar:

Revisionens påpekanden avseende 1996 års verksamhet rörde framförallt styrningen av institutionerna. För att komma tillrätta med institutionernas brister vad gäller ekonomiadministration och medelsförvaltning utarbetade sekretariatet en standardinstruktion för ekonomiförvaltningen. Institutionerna fick en tidsfrist till den 1 november 1997 att utarbeta sin egen instruktion. När det gäller andra generella bemärkningar kring institutionerna så som frågan om upptagande av lån, avskrivningar etc så har samtliga institutioner än en gång uppmärksammats på gällande regler.

För de institutioner som uppvisat underskott i verksmaheten har styrelserna ålagts att genomföra besparingsplaner så att verksamheten skulle komma i balans under 1997. Övriga institutioner har i enlighet med revisionens påpekanden rättat sina rutiner .

Under 1997 har ett större strategiarbete genomförts för att klargöra ansvars- och kompetensfördelningen mellan de olika aktörerna i det nordiska samarbetet. Förslagen med anledningen av detta arbete kommer successivt att genomföras. Som exempel kan nämnas att stadgarna för institutionerna kommer att preciseras så att det klart framgår vilket ansvar som styrelserna har. Vidare kommer stödpaket att utarbetas både för nya institutionschefer och för nya styrelseledamöter.

I de nya riktlinjerna för kontraktsstyrningen ingår bla större krav på de administrativa området och en skärpning vad avser ekonomihanteringen.

Yttrande nr 2/1997 angående berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1996 (C 5/k)

Yttrandet lyder:

"Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

> *att* Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet ombesörjer att de av revisorerna påtalade bristerna i fondens projektadministration åtgärdas och därvid beaktar de förslag till åtgärder som lagts fram av revisorerna för att åstadkomma förbättrad kontroll över medelstilldelningen"

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rigsrevisionen påtalade i sin berättelse för år 1996 att ett antal oavslutade ärenden förelåg från åren 1989-95, och att uppföljningen av utbetalade projektanslag inte var tekniskt tillfredsställande administrativt ordnad.

Rigsrevisionens anmärkningar har varit föremål för sekretariatets åtgärder och haft högsta prioritet alltsedan dess. En samlad förteckning över igångvarande /icke avslutade ärenden har sammanställts, och ärendena har genomgåtts i detalj. Merparten av ärendena har nu avslutats. Ett 20-tal ärenden har förts till inkasso, och av dem har cirka 5 avslutats. Flera projekt har

avslutats under de senaste månaderna, och därför inte kunnat redovisas förrän nu. Det bör nämnas, att vissa projekt, t ex vandringsutställningar och mer omfattande bokutgivningar, ofta löper under 4-5 år. Ett aktuellt sådant löper t ex under åren 1994-2000. Parallellt med detta arbete pågår en kontroll av de anslag som utbetalats åren 1996 och 1997.

Det nya ADB-instrument som utvecklats i 1998 för Nordiska kulturfondens specialbehov har en inbyggd mekanism som möjliggör en automatisk uppföljning av utbetalda anslag vid den angivna tidpunkten för projektens avslutande.

Kulturfondens styrelse har noggrant följt upp revisionens synpunkter, och i en separat skrivelse till Rigsrevisionen utrett de åtgärder som vidtagits.

Nordisk Ministerråd

Forslag

Plandokument (C2)

og

Budget 1999

Indholdsfortegnelse:

Inledning

A. Plandokument för verksamhetsåret 1999 (C2) 1114
Samarbetet inom Norden 1114
Samarbetet med Europa/EU/EES 1117
Samarbete med Nordens närområden inklusive arktis 1119

B. Budget för 1999 1123
Nye tiltak og økte innsatser i budsjettet 1123
Frivillig sektorn 1125
Forskningspolitisk strategi 1126
Analys av konsekvenserna av en eventuell utfasning av vissa institutioner 1127
Budgetens fördelning på de tre pelarna 1130
Budgetens fördelning för 1999 på olika satsningsområden 1134
Budgetens utveckling under 1993 – 1999 1135
Verksamhetens överskott 1136
Endringer i budsjettstrukturen og lay-out 1136
Andra ministerrådsdokument 1138
Budgetens inkomster 1138
Betalingsordningen för högre utbildning 1139
Sammenstilling af budget 1999 og 1998 1140
Budgettets fordeling på institutioner og projekter 1999 og 1998 1141

KULTURSAMARBEIDET 1150
1000 Nordisk kulturfond 1153
1005 Dispositionsmidler kultur 1154
Barn og Unge 1155
1010 Nordisk idrætssamarbejde 1155
1011 Nordisk Ungdomskomite 1156
1012 Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur 1157
1013 Årtusendeskiftet med barn och unga 1158
Film og Media 1158
1020 Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete 1158
1021 Nordiska film- och TV-fonden 1160
1022 Prioriterede indsatser i nordisk film- og mediesamarbejde 1161
1023 Uppbyggnad av ett produktions företag 1161
1025 Nordisk Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (NORDICOM), Sverige 1162
1026 Nordisk Journalistcenter (NJC), Danmark 1163
Kunstområdet 1164

1030 Nordisk litteratur- och bibliotekskommitte NORDBOK 1164
1031 Nordiska konst- och konstindustrikommittén NKKK 1165
1032 Samisk kulturvirksomhed 1166
1033 Resestipendieordningen SLEIPNIR 1167
1034 Det nordiska kulturarvet 1167
1035 Kultur och IT-området 1168
1036 Særlige aktiviteter på kunstområdet 1169
1037 Skandinavisk Forenings Kunstnerkollegium i Rom 1169
1038 Ett läsande norden – språkförståelse genom litteraturläsning 1170
1050 Konstkommittén Teater och dans i Norden, Danmark 1171
1051 Musikkommittén NOMUS och Nordiska Rådets musikpris, Sverige 1171
1052 Nordisk konstnärscentrum Dalsåsen, Norge 1172
1053 Nordiskt Institut för samtidskonst NIFCA – Nordic Institute For Contemporary Art, Finland 1173
Nordiske Kulturhus 1174
1060 Nordens Hus i Reykjavík 1174
1061 Nordens Hus på Færøerne 1175
1062 Nordens Institut på Åland 1177
1063 Nordens Institut på Grønland 1178
Andre Kultursatsinger 1179
1070 Tværsektoriel projektvirksomhed 1179
1071 Nordiske kulturprojekter i udlandet 1180
1072 Indsatser mod fremmedfjendtlighed 1181
1073 Sessionslandenes kulturprogram 1181

UTBILDNINGS- OCH FORSKNINGSSAMARBETET 1183
1100 Disposisjonsmidler Utdanning & Forskning 1187
Skolesamarbeid 1188
1110 Nordisk skolesamarbejde (NSS) 1188
1111 NORDPLUS-junior 1189
1112 Elevudveksling Vestnorden 1190
Folkeopplysning og voksenopplæring 1191
1120 Nordisk folkeopplysning og voksenopplæring 1191
1121 Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring 1192
1122 Nordens folkliga akademi (NFA), Sverige 1192
Høyere utdanning 1194
1130 Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning (HØGUT) 1194
1131 NORDPLUS 1195
1132 Nordisk Sommeruniversitet (NSU), Danmark 1196
Språklig samarbeid 1196

1140 Støtte til de nordiske sprognævner 1196
1141 Nordiske kurser i språk og litteratur (NORDKURS), Færøyene . 1197
1142 NORDMÅL 1198
1143 Nordenundervisning i udlandet 1199
1144 Nordens institut i Finland, NIFIN, Finland 1200
Generelle program – alle utdanningsnivåer IT 1201
1150 Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp 1201
1151 Ny informasjonsteknologi i undervisningen 1202
1152 Udviklingsprojektet NORDUnet2 1203
Forskningssamarbeid 1204
1160 Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) 1204
1161 Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA), Norge 1205
1162 Forskningsprogrammet Norden og Europa 1206
1163 Nordisk nettverk for folkloristikk 1207
1164 Nordisk Arktisk Forskningsprogram 1208
1165 Implementering av Forskningspolitisk Strategi 1208
1166 Nordisk Komité for Bioetik 1209
1180 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (Nordita), Danmark 1210
1181 Nordisk institutt for sjørett (NIfS), Norge 1211
1182 Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS), Danmark 1212
1183 Nord. samarbeidsorgan for vitenskapelig informasjon (NORDINFO), Finland 1213
1184 Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk), Island 1214
1185 Nordisk samisk institutt (NSI), Norge 1215
Miljø 1217
1200 Projektmidler – miljøsektoren 1220
1201 NEFCO 1222
1202 Nordisk resurseffektivisering, faktor 4/10 1223
1203 Miljökvalitetsmål 1224

REGIONALSAMARBEID 1226
1300 Projektmidler – Regionalpolitik 1227
1301 Nordregio, Sverige 1228

EKONOMI OCH FINANSPOLITIK 1230
1400 Projektmidler - Ekonomi och finanspolitik 1231
Energi 1233
1500 Projektmidler – energi 1234
1501 Nordiska energiforskningsprogrammet (Nefp), Norge 1235

JORD- OCH SKOGSBRUK 1237
1600 Projektmidler – Jord- og skogbrug 1238
1601 Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning, Sverige 1240

1602 Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet 1241
1605 Nordiska genbanken, Sverige 1242
1606 Samnordisk skogsforskning, Sverige 1244

FISKERISAMARBEJDET 1246
1700 Projektmidler – fiskerisamarbejdet 1247

TRANSPORT 1250
1800 Projektmidler – transport 1250
Øvrige poster under miljø- og ressourcepolitik 1252
6004 Nordiska projektexportfonden (Nopef), Finland 1252

NÄROMRÅDEN 1254
2900 Informations-och kontaktverksamhet 1259
2901 Stipendieordningen för Baltikum och Ryssland 1260
2902 Demokrati och medborgarpolitik 1261
2903 Kulturförmedling 1264
2904 Marknadsekonomi 1265
2905 Bärkraftigt resursutnyttjande 1267
2906 Arktiskt samarbete 1269

SOCIAL- OG HÄLSOVÅRD 1272
1900 Projektmidler – social og helspolitik 1274
1901 Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR) 1276
1909 Støtteordning for tegnspråktolkning 1277
1902 Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN), Sverige 1278
1903 Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV), Sverige 1279
1904 Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning (NIOM), Norge 1280
1905 Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning (NAD), Finland 1281
1906 Nordisk samarbetsorgan för handikappfrågor NSH (tidl. NNH), Sverige 1282
1907 Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD), Danmark 1283
1908 Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service (NOPUS), Sverige 1285

LEVNEDSMIDDEL 1286
2000 Projektmidler – levnedsmiddel 1287

KONSUMENT 1290
2100 prosjektmidler – konsument 1291
2101 Nordisk Miljømærkningsnævn 1292

NARKOTIKASAMARBEJDE 1294
2200 Projektmidler – narkotikasamarbejde 1295

LOVGIVNING 1297
2300 Projektmidler – lagstiftning 1298

VELFÆRDSINITIATIV 1300
2400 Projektmidler – välfärdsinitiativ 1300
2401 Velfærdsforskning – de nordiske velfærdssamfund set i europæisk perspektiv 1301

ARBETSMARKNAD OCH ARBETSMILJÖ 1303
2500 Projektmidler – arbejdsmarked og –miljø 1304
2501 NORDJOBB 1305
2502 Informationsprojektet 1306
2503 Vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA), Finland 1306

JÄMSTÄLLDHET 1308
2600 Projektmidler – jämställdhet 1309
2601 Nordiskt institut för kvinno- och könsforskning (NIKK), Norge 1310

BYG OG BOLIG 1312
2700 Projektmidler – Byg og bolig 1313

ERHVERV 1315
2800 Projektmidler erhverv 1316
2801 Nordisk industrifond, Norge 1317
2802 NORDTEST, Finland 1319
2803 It-samarbete mellan små och medelstora företag 1320

ØVRIG VIRKSOMHED 1321
6000 Foreningene Nordens Forbund 1321
6001 Nordens administrative forbund 1322
6002 Nordisk same-samarbejde 1322
6003 Bidrag för Västnorden 1323
6005 Nordiskt statistiskt samarbete 1323
6006 Generalsekreterarens dispositionsreserv 1324
6007 Omstrukturering av institusjoner 1324
6008 Ministerådets reserv 1325

6009 Støtte til frivillig-sektorn 1326
6010 Ministerrådets sekretariat 1327
6020 Informationsvirksomhed 1329
6021 Informationsverksamhet utanför Norden 1330
6022 Publikationsverksamheten 1330
6023 Översättning och tolkning 1331
6024 Tjänstemannsutbyte 1332

Inledning

Styrkan i det nordiska samarbetet är den långa traditionen, etablerade nätverk med nära personliga kontakter, likartad samhällssyn och ett genuint intresse av att tillsammans finna nya vägar för att utveckla nordiskt samhällsliv. Förändringarna i samarbetsmönstret mot Europa har därför snarare stärkt det nordiska samarbetet än försvagat det. Inom allt fler områden leder det nordiska samarbetet till resultat som på ett naturligt sätt kan implementeras i samarbetet med Europa.

Det nordiska samarbetet utvecklas fortfarande. Vid Nordiska rådets senaste session lämnade för första gången försvarsministrarna en redogörelse. Detta initiativ kommer att fortsätta. Som ett resultat av det norska ordförandeskapet har IT-ministrar träffats vilket troligtvis kommer att leda till ett mer formellt nordiskt samarbete inom detta område. Det svenska ordförandeskapet har under 1998 tagit initiativ till att undersöka om det finns ytterligare områden som lämpar sig för systematiserat nordiskt samarbete.

Grundidén med att det nordiska samarbetet ger de deltagande länderna ett mervärde håller. Samarbetet inom Norden tar sin utgångspunkt i de grundläggande värderingar som finns i Norden. Det handlar både om kulturell och språklig gemenskap och värdegemenskap när det gäller demokrati, grundläggande sociala rättigheter och andra element som formar ett gott samhälle för medborgarna. På en rad områden sker samverkan där de samnordiska lösningarna ger klara fördelar genom mer rationell hantering, en stärkning av den nordiska identiteten och en bättre internationell konkurrenskraft. Denna bas gäller även för samarbetet med närområdena och inom Europa.

I enlighet med Nordiska Rådets rekommendation förstärks närområdespelaren så att den totala satsningen närmar sig en femtedel av budgeten. Denna linjedragning skall också ses som ett samnordiskt bidrag inom ramen för EU:s nordliga dimension.

De senaste årens reformarbete inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådets verksamhetsområden med fokusering på de tre pelarna och på verksamhet som bidrar till att tydliggöra samarbetets politiska dimension har under 1998 följts upp med bl.a. en organisationsförändring på Ministerrådssekretariatet. En mer konsekvent ansvarsfördelning mellan de olika aktörerna inom ministerrådssystemet har införts. Organisationsförändringen på sekretariatet medför att det kan påta sig en mer aktiv roll vid föreberedelser och uppföljning av politiska beslut med ett tydligare pelaransvar inom organisationen.

Det aktiva ordförandeskapet ger en god grund för de politiska prioriteringarna i det nordiska samarbetet. Det svenska ordförandeskapet för 1998 bygger vidare på det föregående norska vilket ger en stabilitet i utvecklingen. Det svenska programmet fokuserar på sysselsättning och ett ekologiskt hållbart samhälle vilket även påverkar det kommande årets verksamhet.

Årets planerings- och budgetdokument har strukturerats på ett delvis nytt sätt. Nordiska rådet har genom flera rekommendationer önskat att planerings- och budgetdokumenten förenklas till såväl innehåll som form för att bättre tillgodose kraven på överskådlighet. Planeringsdokumentet omfattar i år endast de övergripande politiska planerna och är fokuserad på de tre pelarna. I budgeten ges i inledningen en översiktlig sammanfattning av budgetförslaget fördelat på de tre pelarna. Budgettexterna har systematiserats så att det framgår tydligt vilket syfte posten har, vilka prioriteringar som görs för 1999 samt en kortfattad redovisning av resultatet från 1997.

Plandokument för verksamhets-året 1999 (C2)

Samarbetet inom Norden

Det nordiska samarbetet vilar på tre pelare eller huvudsamarbetsområden. Samarbetet inom Norden är dock livsnerven även i fortsättningen. Det betyder inte, att samarbetet skall stanna vid det som varit – tvärtom. Samarbetets styrka ligger i förmågan till förnyelse bl a i förbindelse med ordförandelandets prioriteringar, men det är samtidigt klart att en rad grundläggande samarbetsområden skall bevaras och utvecklas.

Avgörande för svaret på frågan om varför en verksamhet skall genomföras i samnordisk regi, är även i fortsättningen principen om "nordisk nytta", som infördes som en uppföljning av rapporten från Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets gemensamma arbetsgrupp om en refom av det nordiska samarbetet.

Utgångspunkten för all nordisk verksamhet skall vara att den

- annars skulle ske i nationell regi men påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensamma nordiska lösningar;
- manifesterar och utvecklar den nordiska samhörigheten ;
- ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Användningen av principen om nordisk nytta har bl a gett synliga resultat i förbindelse med genomgången av de samnordiska institutionerna. En rad institutioner har förändrats eller lagts ner och det har utvecklats andra och mer effektiva vägar för det nordiska samarbetet, exempelvis genom nätverk, som inrättar sig efter aktuella behov.

Överväganden kring de samnordiska institutionernas funktion och framtid är en löpande process. Institutionerna skall fortsatt värderas i förhållande till deras nordiska nytta.

På många områden genomförs ett framgångsrikt samarbete helt utan användning av samnordiska medel. Samnordiska beviljningar är inte avgörande för om ett nordiskt samarbete kan åstadkommas. Generellt kan man säga att det är ett fåtal av de samnordiska aktiviteterna som enbart har finansiering från den nordiska budgeten. Effekten av nordiska medel blir större om de i högre grad än hittills kan utnyttjas som katalysatorer, som igångsätter nordiskt samarbete i större omfattning.

Samarbetet på kultur- , undervisnings-, och forskningsområdet är centralt, för att det befäster den nordiska identiteten – språkligt, kulturellt och värderingsmässigt. Det säkrar att Norden på en rad forskningsområden är med i den internationella frontlinjen också på så kallade smala forskningsområden, där vart och ett av de nordiska länderna helt enkelt skulle vara för svagt.

Forskningssamarbetet skall stärkas och koncentreras till områden där det uppnås ett nordiskt mervärde, där Norden kan hävda sig internationellt och

där de nordiska länderna har sammanfattande intressen. Samarbetet kommer att stärkas och få en god kvalitet genom en samlad forskningspolitisk strategi, som koordinerar och som skapar ett gemensamt värderingsunderlag för samnordiska forskningsinsatser.

En revidering av kultursamarbetet håller på att förberedas, och ett förslag till en samlad strategi för de kommande årens samarbete inom utbildning- och forskningsområdet kommer att läggas fram.

Barn och unga är i fokus och arbetet med genomförandet av handlingsplanen för det nordiska barn- och ungdomskultursamarbetet är i full gång. En mellanrapport av handlingsplanen för barn- och ungdomskultursamarbetet 1996 – 2000 kommer att läggas fram inför Nordiska rådets 50:e session.

På mediaområdet läggs stor vikt vid att följa upp kulturministrarnas gemensamma ställningstagande att främja public service. Public service verksamheten är ett centralt kulturpolitiskt instrument som måste säkras

och utvecklas vid införandet av den nya digitala tekniken. Insatser görs vidare i syfte att skapa ett öppet tekniskt system för digital-TV mottagning, dvs. att finna gemensamma tekniska lösningar på mottagarutrustning. De nordiska länderna samarbetar också beträffande att följa upp den tekniska utvecklingen regleringsmässigt.

En central satsning är en fortsatt nordisk film- och TV-produktion med stöd från Nordisk Film- och TV-fond. Både på film- och TV-området prioriteras produktioner av hög kvalitet, som vänder sig till barn och unga.

De framtida insatserna mot främlingsfientlighet och för förståelsen av det mångkulturella kommer att få en framträdande plats inom flera sektorer, inte minst inom kultur- och undervisningssektorn. Kulturaktiviteter och idrott är viktiga redskap för att främja en positiv syn på det mångkulturella Norden.

Inom språksamarbetet kommer förslag till en överordnad nordisk språkpolitik att läggas fram. Den kan vara ett grundlag för att utveckla den språkliga dimensionen och en ökad integrering av språkpolitiska initiativ inom ministerrådets övriga verksamhet.

Ett viktigt redskap för att stärka ungas identitet och till att utveckla den till att också omfatta Norden som helhet är mobilitetsprogrammen, vars betydelse har understrukits under många år. Mobilitetsordningarna på undervisnings- och forskningsområdena prioriteras fortsatt högt. Nordiska ministerrådet kommer att vidareföra Nordjobb-programmet, som ger de unga möjlighet till sommarjobb i ett annat nordiskt land.

Inom det regionalpolitiska samarbetet fortsätter arbetet med att stödja ländernas regionalpolitik genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Under 1999 kommer ett förslag till nytt strategiskt samarbetsprogram för regionalsektorn att läggas fram. Det gränsregionala samarbetet vidareförs med syfte att stärka ekonomisk och kulturell integration i gränsregionerna.

Genomförandet av den tvärsektoriella nordiska handlingsplanen för livsmedelssäkerhet kommer att bli ett viktigt satsningsområde. Bland de högt

prioriterade projekten kommer det således att finnas tvärsektoriella projekt om livsmedelsmärkning samt en arbetsgrupp som bl a skall analysera problematiken kring salmonella och foderantibiotika.

Det nordiska miljösamarbetet inriktas på genomförandet av den Nordiska miljöstrategin 1996-2000. Ett samarbete inleds kring utvecklingen av gemensamma nordiska miljökvalitetsmål, liksom effektiviseringen av resursanvändningen, i syfte att bidraga till det långsiktiga målet om ett ekologiskt hållbart Norden.

Samarbetet på energiområdet, som bygger på statsministrarnas deklaration från 1997, syftar till att utveckla en bärkraftig energiförsörjning i Norden och runt i Östersjön.

Den operationella fasen i fiskerisektorens informationsprogram "Den Grønne Bølge" löper vidare under 1999. Det arbetas med att informationsprogrammet kan bli en modell för EU, som önskar en större tydlighet i informationen om fiskeri till konsumenterna.

Arbetsmarknadsområdet har framhävts som ett profilområde under i det svenska ordförandeskapet 1998. Ett nytt samarbetsprogram för arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet kommer att förberedas under 1999, där Ministerrådet kommer att stärka samarbetet för att öka sysselsättningen och stärka arbetsmarknadspolitiken som en del av den nordiska välfärdsmodellen. Det kommer särskilt att satsas på initiativ som stödjer svaga gruppers möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Vidare kommer ministerrådet att utreda de arbetsrättsliga och de arbetsmiljömässiga konsekvenserna av införandet av ny teknologi.

Ministerrådet kommer att arbeta vidare med att utveckla det nordiska samarbetet inom jämställdhetsområdet med syfte att säkra och effektivisera jämställdhetsarbetet samt att säkra en nordisk plattform i ett vidare samarbete. Ett projekt skall utveckla metoder och arbetsformer för att säkra att jämställdhetsperspektivet kommer in i arbetsmarknads- och ungdomspolitiken. Även i ministerrådets egen verksamhet kommer jämställdhetsarbetet att prioriteras.

Samarbetet med de frivilliga och folkliga organisationerna kommer att utvidgas och stärkas. En löpande dialog skall eftersträvas och frivilligsektorn skall i största möjliga utsträckning dras in i det nordiska samarbetet. Vid värdering av nya samarbetsformer, som uppfyller kriteriet om nordisk nytta, skall frivilligsektorn alltid tas med i övervägandena om hur uppgiften bäst kan lösas.

I det nordiska samarbetet kommer Västnorden fortsatt ha en västenlig plats och de kulturella kontakterna genom de nordiska husen och instituten skall stärkas och utvecklas.

Samarbetet med Europa/EU/EES

Ministerrådets samarbete om Europa/EU/EES har genomgått en betydande utveckling efter reformen av det nordiska samarbetet under 1995 och efter Finlands och Sveriges inträde i EU. Den europeiska dimensionen ingår nu som en integrerad del i Nordiska ministerrådets arbete. De nordiska ländernas samarbete inom ramen för Nordiska ministerrådet skall bygga på och utveckla den gemenskap som finns mellan de nordiska länderna. Samarbetet skall koncentreras till de områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och en önskan att påverka den europeiska dagordningen. Det nordiska samarbetet skall även vara en bro mellan de nordiska EU-länderna samt de nordiska länderna och de självstyrande områdena som är knutna till det europeiska samarbetet via EES och andra avtal.

Europa-dimensionen i det nordiska samarbetet omfattar primärt samarbetet inom EU och motsvarande samarbete inom EES. Det nordiska samarbetet, vad gäller Europa-frågor, kan dock även handla om samarbete i relation till andra europeiska institutioner, t ex Europarådet. Ambitionsnivån att etablera en plattform för politisk avstämning och, när förutsättningar finns, gemensamma initiativ.

Implementeringen av EU-pelaren i det nordiska samarbetet är baserad på såväl statsministrarnas och Nordiska Rådets gemensamma reformbeslut från 1995 som samarbetsministrarnas beslut i Uppsala 1996. Det finns inte något överordnat program för ministerrådets samarbete i relation till EU/EES. Behandlingen av EU/EES-frågor är oftast integrerade i samarbetsprogram och handlingsplaner inom de olika sektorerna.

Samarbetet omkring Europa-frågorna får således en naturlig karaktär av samråd och informationsutväxling. Önskan är inte att nordisk samordning i EU-frågor skall konstituera blockpolitik inom EU, men systematiskt samråd ger de nordiska länderna möjlighet att ta tillvara på gemensamma intressen. Informationsutväxling kan ske både i förberedelsefasen, inför möten i EU's ministerråd liksom i implementeringsfasen när formella beslut väl är fattade.

Ett återkommande inslag på statsministrarnas nordiska möten är samråd kring strategiskt och politiskt viktiga EU/EES frågor. Ett årligt återkommande möte mellan samarbetsministrarna och EU-ambassadörerna i Bryssel utgör en viktig del av ministerrådets samordning av EU-frågor. Huvudsyftet med detta möte är att säkerställa informationsutväxling av aktuella EU/EES-frågor, där det finns gemensamma nordiska aspekter att bevaka, samt att utveckla samarbetet mellan huvudstäderna, ministerrådet och EU-representationerna inom prioriterade områden. De politiska signaler som ett sådant möte ger är av stor betydelse för utveckling av det s k "triangelsamarbetet", mellan huvudstäderna, EU-delegationerna och ministerrådets sekretariat.

En viktig del av utvecklingen i "triangelsamarbetet" är den påbörjade ordningen med utstationering av ministerrådssekretarietets rådgivare på en av

de nordiska EU-representationerna i Bryssel. Två medarbetare praktiserade under 1998 och tanken är att tre medarbetare skall praktisera under två veckors tid under 1999.

Hänsynen till den nordiska rättstraditionen väger tungt i förbindelse med implementeringen av EU-direktiv i nationell lagstiftning i de nordiska länderna. Mot denna bakgrund skall det säkerställas en nordisk koordinering inom ramarna för Nordiska ministerrådet innan EU-rättsakter blir implementerade i nationell lagstiftning.

Under 1999 kommer rutinerna för samarbetet mellan huvudstäderna, EU-representationerna/delegationerna i Bryssel och ministerrådet att implementeras inom relevanta fackområden. Informationsutväxlingen sker helt informellt. Utbytet av information är relaterad till handlingsplaner på facksektorerna, samarbetsprogram, väsentliga publikationer mm. Ministerrådet har arbetat med att utveckla ett system som kan identifiera nya initiativ med hänsyn til att säkerställa information och samarbete på ett så tidigt stadium som möjligt i EU:s lagstiftningsarbete samt för att underlätta sekretariatets möjligheter att anhängiggöra och förbereda EU-frågor av nordiskt gemensamt intresse för ministerrådets möten.

Arbetet skall generellt inriktas mot långsiktigare frågor i ett så tidigt skede som möjligt i EU:s beredningsprocess. De tre nordiska EU-ländernas kommande ordförandeskap i EU, Finland år 1999, Sverige år 2001 och Danmark år 2002, blir en utmaning för det nordiska samarbetet. Möjligheten att utveckla samstämda teman under de tre ordförandeskapen kommer att diskuteras under 1999. Ett centralt sådant tema är EU:s nordliga dimension. Ministerrådet kommer även att följa implementeringen av den Ekonomiska Monetära Unionen samt förhandlingarna om de nya ländernas inträde i den Europeiska Unionen.

Sub-regionala samarbetskonstellationer kan i framtiden få en större betydelse i det europeiska samarbetet. I ett EU med över 20 medlemsländer, talar mycket för att nationer med en gemensam kultur och geografisk närhet kommer att finna det ännu mer naturligt att samarbeta kring frågor där ett sådant, mer begränsat format är ändamålsenligt. Det kan konstateras att andra regionala samarbetsformer som Benelux och Baltiska rådet ser det nordiska samarbetet som modell för utveckling av sina egna organisationer. Den redan etablerade kontakten med bl.a. Benelux-sekretariatet kommer ytterligare att utvecklas under 1999. På initiativ av ministerrådet kommer en konferens att arrangeras tillsammans med Benelux-sekretariatet i Bryssel under 1999, där huvudtemat blir den politiska rollen för subregionalt samarbete i EU.

Samarbete med Nordens närområden inklusive arktis

Utgångspunkter och strategiska riktlinjer

Nordiska ministerrådets samarbete med närområdena inleddes år 1990 med de baltiska länderna och utvidgades 1994 att även omfatta de nordvästra delarna av Ryssland. Ministerrådet har sedan 1995 haft ett arktiskt program. Från och med 1999 ingår de arktiska närområdena i ministerrådets definition av Nordens närområden.

Ministerrådets allmänna målsättningar för samarbetet med närområdena definierades i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" enligt följande:

- att bidra till en stabil och demokratisk utveckling i Nordens närområden
- att befrämja utvecklandet av en fungerande marknadsekonomi,
- att arbeta för en ökad respekt för mänskliga rättigheter och
- att bidra till ett ansvarsfullt och bärkraftigt utnyttjande av resurser.

På basis av reformgruppens förslag utsågs i 1996 en arbetsgrupp (den s.k. Lyra-gruppen) med syfte att sammanställa en gemensam nordisk närområdesstrategi. På grundval av arbetsgruppens förslag beslutade samarbetsministrarna i oktober 1996 om bland annat följande strategiska prioriteringar för ministerrådets samarbete med närområdena:

- koncentration av insatser till områden där det nordiska samarbetet ger ett mervärde samt förmedling av nordiska värderingar
- prioritering av större och synliga programhelheter och projekt,
- demokratiutveckling inklusive stöd till utvecklingen av rättsstaten och arbetsmarknads- och speciellt ideella organisationer (NGOs),
- förstärkning av informationskontorens roll som förmedlare av nordiska värderingar, nordisk kultur och kunskaper i nordiska språk.

Övriga centrala aspekter i samarbetsministrarnas beslut var bland annat behovet av informationsutbyte i syfte att förankra ministerrådets aktiviteter i de aktuella behoven i närområdena samt samarbete och informationsutbyte med övriga internationella organisationer och organ som är aktiva närområdena.

Strategibeslutet operationaliseras i ministerrådets arbetsprogram genom att speciellt projektverksamheten indelas i fyra temaområden:

- stöd till demokratiutveckling och medborgarpolitik
- kulturförmedling
- bärkraftig resurshushållning och
- befrämjandet av en fungerande marknadsekonomi.

Som genomgående teman i de ovannämnda temaområdena prioriteras speciellt stödet till de baltiska ländernas förhandlingar om medlemskap i EU samt utveckling av den ideella sektorn.

Målsättningarna för en gemensam nordisk politik angående arktiska områden definierades i Ministerrådsförslaget om samarbete i det arktiska området 1995 och i det Arktiska Samarbetsprogrammet 1996 enligt följande:

- att utveckla och förbättra livskvalitén samt de ekonomiska och infrastrukturella förutsättningarna för fortsatt bosättning i arktiska områden, med speciell fokus ursprungsbefolkningarnas situation.
- att bidra till att bevara vildmarksprägeln, naturkvalitén och den biologiska mångfalden samt att medverka till en försvarlig och bärkraftigt utnyttjande av regionens resurser,
- att reducera och fjärma orsaker till föroreningar inom lands-, havs-, och isområdena samt avgränsande regioner,
- att utveckla rationella samarbetsformer och samarbetsorgan mellan de arktiska staterna med förpliktande ansvar för genomförande och finansiering av nödvändiga åtgärder.

Nya utmaningar för samarbetet

De mest synliga nya dimensionerna i ministerrådets samarbete med närområdena är för det första de baltiska ländernas delaktighet i den europeiska integrationsprocessen, vilket skapar nya möjligheter och utmaningar för mellanstatligt samarbete runt Östersjön. För det andra kan ministerrådets samarbete med Nordvästra Ryssland genom det formella etablerandet av informationskontoret i St Petersburg nu fördjupas i St. Petersburgsregionen, Barentsområdet och Kaliningrad.

Följande överordnade utmaningar för det framtida samarbetet mellan länderna vid Östersjön och Barentshavet uttrycktes vid den konferens som Ministerrådet på hösten 1997 anordnade om samarbete mellan Norden och närområdena:

- EU:s utvidgning österut och därtill relaterade behov av att förstärka EU:s engagemang i det nordliga Europa (EU:s nordliga dimension)
- framtida relationer mellan de baltiska länderna och Ryssland samt
- den interna utvecklingen i Ryssland

Den viktigaste faktorn med tanke på en stabil utveckling i de baltiska länderna är EU:s successiva inklusiva utvidgningsprocess. Alla kandidatländer omfattas av en strategi som består av partnerskapsprogram och stöd för förberedelserna för medlemskap genom tre olika instrument; PHARE, Ispa och pre-FEOGA. De baltiska länderna har bl.a. genom sina Europa-avtal, som trädde i kraft i februari 1998 tagit viktiga steg på vägen mot en fullvärdig medverkan i den europeiska inre marknaden. Visumfrihet mellan alla baltiska, nordiska och en del övriga europeiska länder är ett faktum idag. De baltiska länderna har sedan 1995 en samarbetsdeklaration med EFTA. Strävandena att åstadkomma en baltisk inre marknad skall ses som viktiga steg i förberedelserna för den europeiska inre marknaden.

I Ryssland har politiska, ekonomiska och sociala reformer genomförts under 1990-talet. Partnersskaps- och samarbetsavtalet (PC-avtalet) mellan EU och Ryska Federationen, vilket trädde i kraft i december 1997 utgör en grundval för utvecklingen av samarbetet mellan Ryssland och EU/EES-länder. Det ger en ram för politisk dialog, stöder demokratiseringsprocessen och införandet av marknadsekonomi.

Östersjöområdet är ett av de snabbast växande ekonomiska områden i Europa. Det finns ett stort antal parter som är intresserade av samarbetet på denna marknad. Alla nordiska länder har deltagit i bilaterala eller nationella multilaterala samarbetsaktiviteter i närområdena. Samtidigt är minst 80 internationella organ eller organisationer aktiva i Östersjösamarbetet. Nordiska Ministerrådet är i detta sammanhang ett samarbetsorgan med operativa möjligheter, med egen budget, ett sekretariat och nationella nätverk med omfattande expertis.

Nära samarbete med Baltiskt Ministerråd kommer under de närmaste åren att vara ett centralt element i utvecklingen av det baltiskt-nordiska samarbetet till ett samarbete, där stödprogram ger vika för växande politiska och kommersiella förbindelser. I enlighet med de prioriteringar som uttrycktes vid mötet mellan de baltiska och nordiska samarbetsministrarna i februari 1998 är stödet till de baltiska ländernas EU-integrationsprocess ett genomgående kriterium för ministerrådets närområdesaktiviteter. Vidare kommer speciell uppmärksamhet riktas på regionaliseringen av speciellt informationskontorens aktiviteter utanför huvudstadsregioner.

Det behövs fortsatta samnordiska insatser i de internationellt samordnade ansträngningarna att i Östersjö-området avlägsna de värsta föroreningarna i enlighet med HELCOM:s hotspotkartläggning. Särskild uppmärksamhet bör ägnas föroreningarna från St.Petersburgsområdet och Kaliningrad.

Med Barents Euroarktiska Ministerråd och regionråd har Ministerrådet ett kontinuerligt samarbete och informationsutbyte. Samfinansiering av aktiviteter beräknas även i fortsättningen att förekomma, där gemensamma intressen kan definieras. Utöver deltagandet i Barents-samarbetet kommer Ministerrådet att utveckla reglbundna och kontinuerliga kontakter med den Ryska Federationens urtikesförvaltning och länsförvaltningarna i de ryska närområdena.

De målsättningar, som uttrycktes i Ministerrådsförslag om samarbete i det arktiska området i 1995 är fortfarande aktuella. Utvecklingen i Arktiskt Råd avvaktas och en observatörsstatus vid Rådet är sannolik i en överskådlig framtid, vilket möjliggör en bättre koordinering av insatser i Arktis och även Barents. I väntan på att kontakten formaliseras inleds regelbundet informationsutbyte med Arktiskt Råd.

Aktivitetsformerna måste avvägas mot de nationella och övriga internationella organisationers aktiviteter. På basis av den tidigare omnämnda Lyrarapporten och jämförbara uppföljningsdata framgår att de nationella nordis-

ka och speciellt europeiska insatserna för kunskapsutbyte med närområdena är av en betydligt högre storleksordning än de gemensamma nordiska insatserna. Exempel på betydande insatser som har konkretiserats först efter Lyragruppens rapport är kunskapsutbytet inom ramen av de svenska "Östersjömiljarden" de bilaterala danska, finska och norska stödprogrammen och EU:s nya stödåtgärder i anslutning till utvidgningsprocessen.

Genom det officiella öppnandet av informationskontoret i St. Petersburg hösten 1997 har Ministerrådet fått möjlighet att utöka sina aktiviteter i de nordvästra närområdena i Ryssland. Speciell uppmärksamhet kommer att riktas på Kaliningrad med ett perifert läge i förhållande till de ryska centra, men samtidigt i närområdet för både de nordiska och baltiska länderna.

De nationella bilaterala insatserna till länder i Öst- och Centraleuropa med snabb och gynnsam ekonomisk utveckling minskar successivt. Detta gäller bland annat för Polen och Estland, med vilka samarbetet präglas av ökade gensidiga handelsförbindelser. Ministerrådet bör för sin del å ena sidan ta ställning till vilka områden som fortfarande är i behov av ekonomiskt stöd och var man nått en situation som möjliggör ett samarbete på andra villkor inklusive en successivt växande egenfinansiering. Det bör övervägas om det tillämpade närområdesbegreppet i något avseende föranleder en omdefiniering.

Planerna för 1999 innebär en markant ökning av aktiviteter i närområdena. Denna ökning, den snabba utvecklingen i närområdena samt Nordiska rådets önskan om effektivare koordinering av ministerrådets närområdesaktiviteter i förhållande till övriga nationella och internationella insatser har aktualiserat ett behov av översyn av ministerrådets strategiska målsättningar för närområdesaktiviteter under 1999.

B. Budget för 1999

Budsjettforslaget for 1999 går ut i fra en uforandret budsjettramme på 716,9 MDKK. Innenfor denne totalrammen har en omprioritering på 10 MDKK til fordel for nærområdeprogrammet skjedd. Dette er i samsvar med Nordisk Råds ønske når det gjelder nærområdevirksomheten. En slik betydelig omprioritering påvirker selvfølgelig mulighetene for å finne budsjettdekning for andre nye prioriteringer. Det er likevel funnet plass for noen nye budsjettposter og en del eksisterende er gitt økt prioritering gjennom tilførsel av midler.

Utgangspunktet for budsjettforsalget er å skape rom for et dynamisk nordisk samarbeid som tar hensyn til de forandringer som skjer i Norden, Europa og Nærområdene, innenfor en uforandret økonomisk ramme. Nordisk Råd gjorde i forbindelse med sesjonen høsten 1997 sine prioriteringer for budsjettarbeidet (rek. 1/97) . Disse prioriteringene har vært et grunnlag for utarbeidelsen av budsjettforslaget sammen med de prioriteringer som kommer til uttrykk i det svenske ordførerskaps-programmet.

Nye tiltak og økte innsatser i budsjettet

I budsjettarbeidet er det arbeidet aktivt og systematisk for å skape budsjettmessig dekning for nye tiltak og økte midler til eksisterende formål med høy prioritet. 10 MDKK av de "frigjorte" midlene har gått til nærområde programmet. Den resterende delen av de "frigjorte" midlene er benyttet til nye tiltak og innsatser som har resultert i nye budsjettposter eller økninger av eksisterende. Disse tiltakene og økte innsatsene er prioritert og utvalgt etter følgende kriterier :

- Er tiltaket eller den økte innsatsen i samsvar med rekommendasjoner som Nordisk råd gjorde i forbindelse med sesjonen ?
- Er tiltaket eller den økte innsatsen i samsvar med det svenske ordførerskapsprogrammet?
- Bygger tiltaket eller den økte innsatsen på en sektorstrategi?
- Er det et tverrsektoriellt tiltak eller innsats?

I budsjettforslaget inngår følgende nye tiltak og økte innsatser (I tillegg kommer de 10 MDKK til nærområdeprogrammet :

Titel	TDKK
Årtusindskiftet med barn og ungdom *(1013)*	1.000
Ett läsande Norden - Språkförståelse *(1038)*	250
Uppbyggnad av ett produktionsföretag *(1023)*	485
Udviklingsprosjektet NORDUnet2 *(1152)*	450
Implementering av forskningsstragien *(1165)*	500
Nordisk ressurseffektivisering - Faktor 4/10 *(1202)*	500
Miljøkvalitetsmål *(1203)*	400
Nordisk handlingsplan om livsmedelsäkerhet *(1602)*	600
Støtteordning for tegnspråktolkning *(1909)*	600
Koordinator for nordisk mansforskning vid NIKK *(2601)*	+800
IT-samarbete mellan små och medelstora företag *(2803)*	600
Frivillig sektor *(6009)*	400
Start på ett forskningsprogram för välfärdsfrågor *(2401)*	+1.600
Planenlig ökning på forskningsprogrammet Norden och Europa *(1162)*	+3.146
Ministerrådets sekretariat *(6010)*	+2.000
Bygg och Bolig *(2700)*	+800
Ialt	14.131

Bemerkning: Tallene i parantes viser budsjettposten. Kun de mest betydningsfulle økte innsatsene er med. Alle nye budsjettposter er gjengitt. Symbolet + innebærer en påplussing sammenlignet med 1998 for en eksisterende budsjettpost.

Nye tiltak og økt innsats innenfor eksisterende formål, men uforandret budsjettramme, må nødvendigvis innebære reduksjoner i andre deler av budsjettet :

Større reduksjoner i budsjettet er :

	TDKK
- Ministerrådsreserven *(6008)*	-5.542
- Anslag för omstruktureringen av institutioner *(6007)*	-2.040
- Nordisk Industrifond *(2801)*	-1.500
- Nordisk komité för bioetik - (programmet utlöper) (1166)	-812

Bemerkning: Tallene i parantes viser budsjettposten

Frivillig sektorn

Som led i det norske ordførerprogram for 1997 blev det besluttet at prioritere spørgsmålet om et samarbejdsprogram med frivillig-sektoren. På denne baggrund udarbejdedes rapporten "Nordiska Ministerrådet och den Ideella Sektorn – förslag till strategi", som i efterår/vinter 1997/98 har været til høring i Ministerrådssystemet og i frivillig-sektoren i Norden. Nordisk Ministerråd forventer i juli 1998 at fremlægge et ministerrådsforslag i sagen. Forslaget forelægges Nordisk Råd til kommentar.

Høringen viser, at der er bred enighed om, at analysen og beskrivelsen af den faktiske udvikling i frivilligsektoren og i forholdet mellem denne og det øvrige samfund er relevant og gyldig. Trods forskelle mellem de nordiske lande peges der på, at der findes en art "nordisk model" også på frivilligområdet, bl.a. i kontrast til kontinentale/angelsaksiske strukturer og aktivitetsformer på frivilligområdet.

De enkelte forslag i strategien vurderes forholdsvis forskelligt af høringsparterne. Der er generelt støtte til indsatser, som kan øge kendskabet til frivilligsektoren og som i praksis kan styrke samarbejdsaktiviteten, f.eks. rejsestøtte til deltagere fra frivilligorganisationer i Vestnorden, støtte til tolkning samt støtte til udvekslingsprogram for frivilligsektordeltagere i lighed med eksisterende udvekslingsmuligheder for tjenestemænd/offentligt ansatte. Der er ønske om et tættere samspil mellem Ministerrådet og frivilligsektoren indenfor de eksisterende ordninger og relationer. Derimod ytres betydelig skepsis overfor organer eller samlede programmer, som kan indebære risici for centralisering af formålsbestemmelser og uniformering af former for samarbejde med frivilligsektoren.

I budgetforslaget gøres visse reservationer med hensyn til det kommende ministerrådsforslag om strategien for samarbejdet med den ideelle sektor. Indenfor rammerne af forslag til forskningspolitisk strategi åbnes for en indledende forskning omkring frivilligsektorens rolle i fremtidens nordiske samfund. Denne forskning er ét element indenfor forslag om forskning i det nordiske velfærdssamfund. Endvidere foreslås visse budgetmidler (Pkt. 6009 – Støtte til frivilligsektoren) allokeret til en supplerende indsats vedrørende rejsestøtte, projektsamarbejde, tolkning. Desuden indeholder budgetfor-slaget øgede midler til udvekslingsordningen for tjenestemænd/offentligt ansatte med henblik på, at ordningen også kan gælde for ansøgere fra frivillig-sektoren. Kultursektoren sætter ligeledes øgede midler af til nye inititativer i relation til frivilligsektoren.

Indenfor budgetforslaget for Nærområdeindsatsen prioriteres aktiviteter, der kan udvikle frivilligsektorens virksomhed i Baltikum. Særlig vægt lægges på en udvidelse af stipendie- og udvekslingsordninger, der også kan anvendes af repræsentanter fra frivilligsektoren. Herudover prioriteres lederudvikling for frivilligorganisationer samt en række enkeltprojekter bl.a. vedrørende kvinder og netværk, folkeoplysning og nye metoder i voksenoplæring.

Forskningspolitisk strategi

Ministerrådet har besluttet at indføre en *nordisk forskningspolitisk strategi*, der beskriver ansvars- og kompetenceforhold ved initiering af nye FoU initiativer finansieret over det nordiske budget. Strategien skal sikre ensartet kvalitet og indføre en samlet proces for initiering, prioritering og beslutning om nye tidsbegrænsede forskningsinitiativer med hovedvægt på tværvidenskabeligt og sektorovergribende samarbejde. Det giver mulighed for et forskningspolitisk helhedssyn. Planlægning og gennemførelse af nordiske forskningsinitiativer kan dermed indgå i landenes normale proces for internationalt FoU-samarbejde. Formålet er at styrke forskningssamarbejde og kompetenceopbygning i de nordiske lande. Nye initiativer baseres på fagministerrådenes handlingsplaner samt rådgivning fra forskersamfundet. Forberedelse og prioritering af nye forslag vil være en løbende proces. Strategien skal bidrage til en fornyelse af det nordiske FoU samarbejde ved støtte til tværsektorielle initiativer i form af *forskningsprogrammer, forskernetværk og forskeruddannelse*. Tidsbegrænsede forskningsinitiativer ved de nordiske forskningsinstitutioner omfattes af strategien men ikke basisbevillingerne til institutionernes primære drift.

Fagministerrådene har ansvar for initiering og implementering af FoU indsatser indenfor deres respektive områder og beslutter selv om anvendelsen af sektorernes egne budgetmidler.

Undervisnings- og forskningsministrene (MR-U) vil få det overordnede ansvar for koordinering af forslag og udarbejder årligt et prioriteret forslag til nye initiativer samt en årsrapport over FoU aktiviteteter til samarbejdsministrene (MR-SAM), som beslutter om en samlet ramme til forskningsaktiviter.

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) vil få ansvar for koordinering og forberedelse af nye initiativer i samarbejde med fagsektorerne. Rådet sammensætning ændres i 1999 så rådets kompetence passer til de tværgående opgaver. FPR skal hvert år forberede et samlet forslag til prioritering blandt nye initiativer, som lægges op på ministerrådsniveau til beslutning. FPR udvikler i samarbejde med fagsektorerne et ensartet kvalitets- og evalueringssystem samt generelle regler for ansøgnings-procedure, administration, opfølgning, resultatrapportering og information.

Forskningen udføres ved nordiske universiteter, højskoler og andre forskningsinstitutioner, herunder de fælles nordiske forskningsinstitutioner. Ansvaret for den videnskabelige bedømmelse, kvalitetssikring, gennemførelse og opfølgning bør ligge hos programstyrelser, der udnævnes af relevant fagministerråd. Det administrative ansvar placeres hos institutioner i Norden med den nødvendige kompetence. Nordisk Ministerråds *kontraktstyringssystem* anvendes for alle bevillinger.

I budgetforslaget for 1999 afsættes 500 000 DKK (budgetpost 1165) til implementeringen af forskningspolitisk strategi.

Analys av konsekvenserna av en eventuell utfasning av vissa institutioner

Nordiska rådet önskade i sin rekommendation 1 /97 att Ministerrådet i sitt budgetförslag för 1999 skulle redovisa hur anslagen över den nordiska budgeten till Nordiska Industrifonden, samt till NIAS, NORDITA, Nordiskt institut för sjörätt och NORDVULC, kan dras ned eller fasas ut ur den nordiska budgeten, eventuellt genom alternativ finansiering, samt belysa förutsättningarna och konsekvenserna av detta.

Samtliga av de utpekade institutionerna har i de senaste evalueringarna[1]) och i nytto-genomgången visat sig ha en god nordisk nytta. Flera av institutionerna har skapat sig en god forskarmiljö som även drar till sig forskare inte bara från norden utan i praktiken från hela världen. Behovet av förändringar och rekonstruktioner bland institutionerna inom forskningsområdet måste ses i sammanhang med det ämnesområde där institutionen verkar. Forskningsinstitutionernas existens och framtida profil bör bedömas efter deras roll inom den nordiska forskningspolitiska strategin. Det är därför viktigt att uppföljningen av förslagen vad gäller institutionerna genomförs av fackministrarna med beaktande av deras samlade handlingsprogram.

Generella synpunkter

Det kan som utgångspunkt vara nyttigt att se på vilka huvudprinciper , som ligger till grund för det nordiska utbildning- och forskningssamarbetet. Det nordiska samarbetet skall :

- Lägga ökad vikt på resursbesparande infrastruktur
- Främja mobilitet i det nordiska utbildnings- och forskningssamarbetet
- Stärka den nordiska dimensionen i europeiskt samarbete
- Främja arbetsdelning och specialisering mellan de nordiska länderna inom högre utbildning och forskning.

Begreppet nordisk nytta är fördjupat genom att Nordiska Ministerrådet :

- Stöder verksamhet som annars skulle skett i national regi, men där man uppnår klara positiva effekter genom samnordiska lösningar.
- Manifesterar och utvecklar nordisk samhörighet.
- Ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Centrala målsättningar för det nordiska forskningssamarbetet är att:

- Öka omfattningen av nordiskt FoU-arbetet
- Synliggöra nordiska prioriteringar
- Säkra kvalitet och relevans

1. FIN-FORSK 1992 , Nordisk Nytte 1995 og individuelle faglige evalueringer

Nordiska institutioners plats i FoU-samarbetet

Nordiska Ministerrådet kan konstatera att det finns en stor potential för nordiskt forskningssamarbete som kan stärka och öka värdet av nationella investeringar. Ministerrådets nuvarande insats omfattar både stipendie- och mobilitetsordningar för att stärka nordisk forskarkompetens, nätverksbildande, forskningsprogram samt samnordiska institut.

Det kan vara riktigt att se grundligare på hur nordiska institutioner kan vidareutvecklas som ett instrument i det nordiska FoU-samarbetet i överensstämmelse med den Nordiska Forskningspolitiska strategin. Även om värderingarna av, de i rådets rekommendation, nämnda institutionerna alla säger att de håller en hög kvalitet och att de uppfyller kraven på nordisk nytta, så skall man ändå med jämna mellanrum se på deras organisation och finansiering. Institutionerna är mycket olika i uppbyggnad och i målsättning. Det är därför viktigt att värdera varje institution för sig. De nordiska forskningsinstitutionerna kan ha många olika roller och uppgifter; nordiskt kompetenscenter, ansvarig för forskarutbildning, överbyggnad på nationell forskning, mm.

Som exempel på en typ av institution kan nämnas Nordiska institutet för teoretisk fysik(NORDITA), som har uppnått en så stark position , att det kan ha en roll när det gäller samordning av nationella forskningsinsatser, deltagande i samnordiska forskningsinitiativ, prioritering och evaluering av nya forskningsområden och forskningsprojekt. Institutionen kan således fungera som ett kompetent stöd till bland annat forskningsområdenas arbete och därigenom på ett avgörandet sätt utvidga det nordiska samarbetet. Det kräver att institutionen värderas av de nordiska forskarna som en betydelsefull gemensam facilitet och inte som ett "nordiskt appendix" till nationell verksamhet. Den nordiska nyttan av ett sådant arbete kan bäst mätas med det internationella intresse som finns för institutionens aktiviteter.

De andra nordiska FoU-institutionerna löser andra typer av uppgifter. Flera av de existerande institutionerna har idag en delad finansiering, där den nordiska finansieringen enbart utgör en del av budgeten. En viktig fråga ,när det gäller institutionerna, är deras knytning till nationella forsknings-institutioner och vilka aktiviteter som skall finansieras med nordiska medel. Redan idag ges bevillningarna på tidsbegränsade kontrakt, men det ligger i själva institutionsmodellen att verksamheten har långsiktig karaktär.

Man bör vara uppmärksam på att , ständigt nya diskussioner om institutionernas framtid medför osäkerhet och kan komma att skada institutionernas arbete, inte minst då det gäller att rekrytera högt kvalificerade medarbetare. Som en del av den forskningspolitiska strategin ingår en utveckling av kriterier för kvalitetssäkring och evaluering av nordiska institutioner. På så sätt kommer institutionernas arbete och målsättningar löpande att utvecklas så att de kan bidraga på ett optimalt sätt till det framtida nordiska FoU-samarbetet.

De nordiska institutionerna som framtida instrument i FoU- samarbetet.
Det kan vara intressant att rent generellt diskutera, helt oavhängigt dagens institutioner, vilken roll institutioner kan spela i det framtida FoU-samarbetet, relaterat till de mål som är uppsatta och som ett alternativ till forskningsprogram och andra samarbetsinstrument. Med sådana modeller kan det var fråga om att man i högre grad borde använda nordiska institutioner/center mer snarare än att avveckla dem. Exempel på sådana modeller kan vara;

1. ett koncept omfattar självständiga nordiska institutioner med ett tätt samarbete med nationella och internationella forskningsmiljöer. Denna typ av institution bör fungera som nordiska kompetenscenter, som tar på sig en koordinerande roll för samordning av nationella forskningsinsatser, deltagande i samnordiska forskningsinitiativ, initiering, prioritering och evaluering av nya forskningsområden och forskningsprojekt m.m. Basbevillningen bör komma från den nordiska budgeten.
2. En annan typ av institution kan vara ett center, som är huvudpunkten i ett nordiskt nätverk på ett område, där det är viktigt att ha en nordisk kompetens, men där man inte som huvudprioritet strävar mot en position som en internationell forskarmiljö. Ett center kan typiskt ha ansvar för aktiviteter på ett område, där de nordiska forskarmiljöerna var för sig är för små och där det med fördel kan drivas gemensamma aktiviteter. Basbevillningen kan komma från den nordiska budgeten.
3. Flera av institutionerna fungerar idag som nordiska "centers of excellence". Sådana nordiska center kan etableras inom existerande universitetsmiljöer. Genom ett sådant center kommer universitetet att få tillfört extra resurser för att handha funktionen som nordiskt center. Dessa center som knyts till universitet kommer att ses som ett nytt koncept och som ett viktigt instrument för att upprätthålla nordiska forsknings- och utbildningsmiljöer, som har en hög kvalitet och som är synliga i Europa. De kan också ses som ett led i arbetsdelningen inom nya områden , där det kan vara svårt för de enskilda länderna att utveckla en forskarmiljö av tillräcklig styrka.

   De nordiska medlen till ett sådant universitetscenter kommer i tillägg till finansiering från värdlandet och kommer att delvis kunna täcka driftsfunktioner, tidsbegränsade extraordinära professorstjänster, olika typer av nordiska stipendier. Bevillningen bör ges för en period av fem år med möjlighet till förlängning.

Ministerrådets slutsatser
De nordiska forskningsinstitutionerna är alltså ett av flera instrument i det samlade nordiska forskningssamarbetet. De i rådets rekommendation nämnda institutionerna är var för sig mycket olika både i uppbyggnad och i sina

målsättningar. Gemensamt för dem är , att de i de senaste värderingarna uppfyller både kraven på nordisk nytta och kraven på en hög kvalitet.

I den nordiska forskningspolitiska strategin ingår , att Nordisk Forskningspolitiskt råd påtar sig ansvaret för att med jämna mellanrum ge rekommendationer till Nordiska Ministerrådet om institutionernas roll och finansiering på basen av utvärderingar av deras kvalitet och nordisk nytta. Institutionerna har i det sammanhanget själv till uppgift att utveckla och påvisa nyttan av sin verksamhet. Det är avgörande , att proceduren för evaluering av institutionerna formaliseras och ingår i ett naturligt och långsiktigt samarbete mellan institutionerna och Nordiska Ministerrådet, så att man inte skadar institutionernas verksamhet.

Ministerrådet menar att välfungerande nordiska institutioner bör vidareföras som självständiga nordiska institutioner och vill därför varna för en hastig nedläggning eller utfasning av bevillningarna till dem.

Ministerrådet menar att följande huvudprinciper bör gälla;

- användningen av institutionerna som instrument i det nordiska samarbetet bör värderas som ett element i den nordiska forskningspolitiska strategin
- att välfungerande institutioner som Nordita , Nordvulk, NIAS, Nordiska institutet för sjörätt och Nordiska Industrifonden fasthålls som självständiga nordiska institutioner
- att möjligheten för att institutioner på längre sikt kan integreras i nationella forskningsinstitutioner eller bli center vid universitet med fortsatt basbevillning från Nordiska Ministerrådet hålls öppen
- samt att institutioner på längre sikt , om det anses lämpligt, kan tas ut ur den nordiska budgeten och att finansieringen gradvis övertas av värdlandet, eventuellt tillsammans med de länder som önskar deltaga.

Budgetens fördelning på de tre pelarna

Årets budgetförslag presenteras på två olika sätt. Utöver den traditionella beskrivningen av budgetposterna redovisas nedan en beskrivning av budgetförslaget på de tre pelarna. Här sammanfattas huvudlinjerna inom det nordiska samarbetet för det kommande året för varje pelare.

I årets budgetförslag har en markant ökning skett av närområdesverksamheten och även en viss ökning av insatser riktade mot Europa. Jämför vi med utfallet för 1997 är ökningen ca 30 %. Denna utveckling är resultatet av en medveten politisk önskan att stärka samarbetet med Nordens närområden.

Samarbete inom Norden

Samarbejdet inom sk Nordenpelaren udgør naturligvis langt den største del af det nordiske samarbejde, og 71 % af Nordisk Ministerråds budget for 1999 påregnes anvendt inden for dette område.

Der er imidlertid tale om en forholdsmæssig reduktion i forhold til tidligere år, idet samarbejdet inden for Norden i 1996 og 1997 udgjorde ca. 75 % af den samlede virksomhed.

Denne udvikling er en opfølgning af den omprioritering mellem søjlerne til fordel for Nærområderne, som bl.a. Nordisk Råd har ønsket.

Uddannelses- og forskningssamarbejdet og kultursamarbejdet har traditionelt en stærk nordisk vinkling, og også i 1999 påregnes hhv. 91% og 85% af budgettet på disse områder anvendt til samarbejde inden for Norden.

En tilsvarende nordisk tyngde ligger inden for social- og helse (89%), velfærd og bygg og bolig (85%), hvorimod samarbejdet inom Norden relativt set er begrænset inden for miljø- og energisektorerne.

Resultat 1997 - søjlefordelt

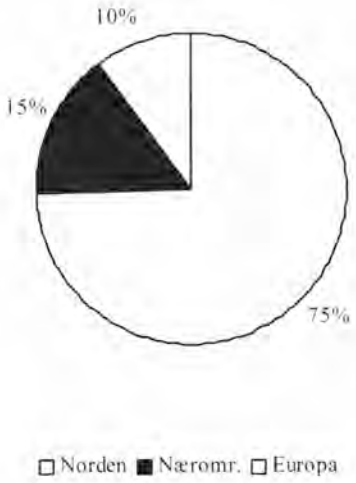

Budget 1999 - søjlefordelt

Samarbete riktat mot Europa

Ministerrådets samarbejde omkring Europa/EØS er en integreret del af initiativerne på de enkelte sektorer. Der eksisterer ikke et egentligt Europaprogram for Ministerrådets samlede aktiviteter. Prioritering af EU-spørgsmål er derimod ofte angivet i sektorernes handlingsplaner og samarbejdsprogrammer.

Samarbejdet om EU-søjlen er mere præget af politisk karakter end egentlige budgetdisponeringer hvilket giver sig udslag i det overordnede budgetforslag. Inden for de enkelte sektorer består samarbejdet således i udbredt grad af Nordisk samråd og informationsudveksling ved forberedelse og implementering af EU-retsakter og programmer.

Prioritering af nordiske projekter til behandling af aktuelle problemstillinger relateret til EU er dog iværksat på en række sektorer.

Budsjett 1999 fordelt sektorvis på søylene

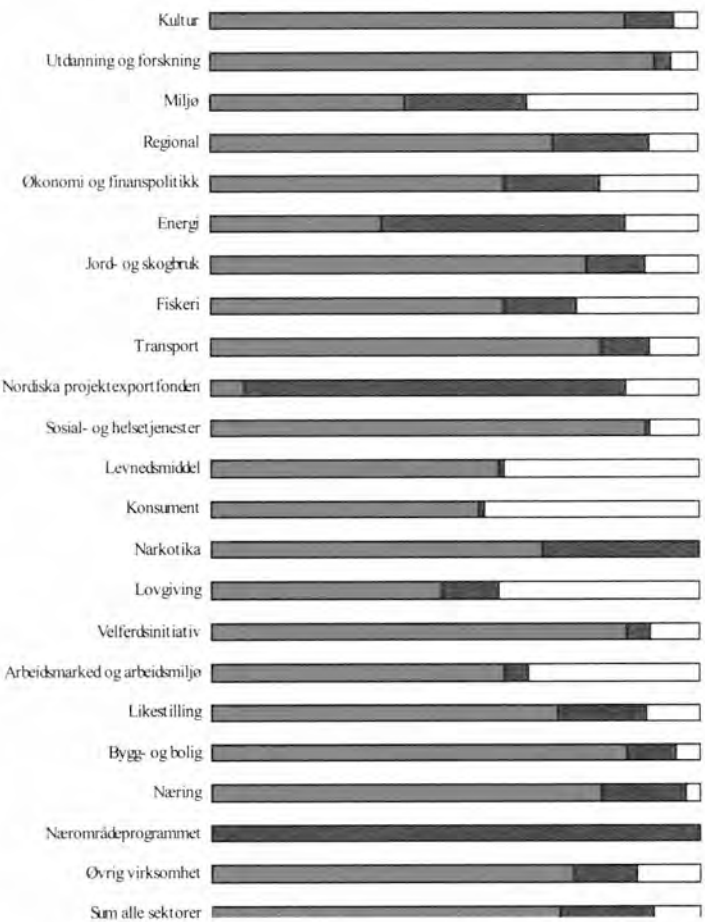

Det skal særligt fremhæves, at man på Konsumentsektoren forventer at disponere 44% af det samlede budget på projekter relateret til EU. Der satses særligt på at udvikle nordiske og nordisk-europæiske netværk som et vigtigt virkemiddel til koordinering og indflydelse på europæisk regeldannelse. Derudover skal det nordiske forbrugersamarbejde udføre en politisk og juridisk analyse af de muligheder, der har åbnet sig med Amsterdamtraktaten for at føre forbrugerpolitik. 40% af budgettet på Levnedsmiddelsektoren afsættes til gennemførelse af projekter der har til formål at påvirke organer i Europa for derigennem at fremføre velbegrundet argumentation i sager der udredes i norden. Lovgivningssektoren afsætter forsat 35% af sit budget til videreførsel af forskningsprojekter i Europæisk Integrationsret.

På Miljøområdet står påvirkning af EU's miljøpolitik højt på den politiske dagsorden. Særlig fokus vil blive lagt på renere teknologi og udvikling og implementering af miljølovgivningen i EU/EØS. Miljøsektoren afsætter 35% af sit samlede budget til EU-projekter.

Samarbete med Nordens närområden

En bedömning är att cirka 138 MDKK kommer att användas för samarbete med närområdena, varav närområdesprogrammet inklusive den arktiska verksamheten utgör 64 MDKK. Jämfört med 1998 års budget och 1997 års resultat innebär detta en ökning på cirka 30%. Utanför själva närområdesprogrammet utgör kultursektorns insatser genom dels Nordiska kultur-fonden och dels inom mediaomrrådet den största sektoriella satsningen.

En betydande ökning på aktivitetsnivån förväntas inom finansesektorn, där närområdesaktiviteterna har beaktats i Nordiska projektexportfondens resultatkontrakt. Energisektorn är ett område med kraftig ökning på utveckling av energimarknaden runt Östersjön samt nätverksbildande mellan ländernas energiministrar och tjänstemän. Även inom regionalpolitik ökar stödet för kompetensutveckling hos de baltiska myndigheterna inför EU-utvidgningen.

Budgetens fördelning för 1999 på olika satsningsområden

Reformarbetet som pågått under senare år har medfört att ett omfattande strategiarbete pågått inom den nordiska organisationen. Fokus sätts inte enbart på de tre pelarna utan försök görs för att finna lämpliga former för arbetet med de politiskt intressanta områdena. Den politiska fokuseringen skiftar något över tiden och det finns all anledning att även i presentationen av den nordiska budgeten söka spegla nya politiska samarbetsområden.

De samarbetsområden som presenteras i budgetförslaget speglar dessutom det nya arbetssättet inom Nordiska Ministerrådets sekretariat. Följande indelning används:

- *Kultur- ,utbildning- och forskningspolitik*
- *Miljö- och resurspolitik(inklusive närområdena)*

Omfattar; miljö, ekonomi/finans, regional, energi, transport, fiske, jord-och skogsbruk

- *Välfärd- och näringspolitik*
  Omfattar; social/hälsa, narkotika, konsument, livsmedel och lagstiftning, näring, bygg och bostad, arbetsmarknad, arbetsmiljö och jämställdhet
- *Övrigt*

Budget 1999 fordelt på samarbejdsområderne

- i forhold til 1998 -

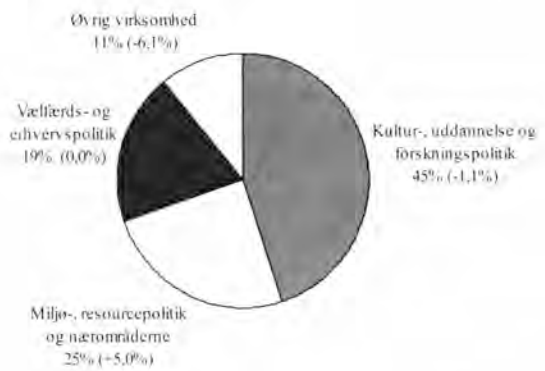

Budgetens utveckling under 1993 – 1999

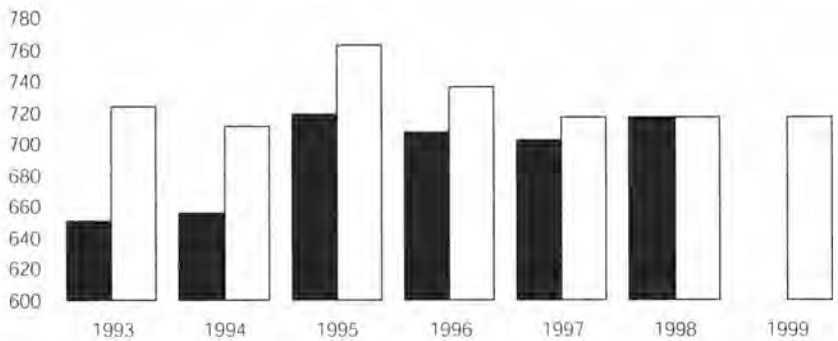

	MDKK	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
■	Nominelle priser	650,7	655,9	718,9	707,5	702,6	716,9	-
□	1998 års priser	723,4	711,4	762,9	736,0	716,7	716,9	716,9

Verksamhetens överskott

TDKK	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Överskott *)	31.331	17.689	5.900	2.500	0**)	
därav:						
tillbaka till länderna	0	0	2.000	0	0	1.689
till MR:s disposition	31.331	17.689	3.900	2.500	0	0
Budget	655.886	718.925	707.474	702.636	716.931	716.931
Till NMR:s rådighet	687.217	736.614	711.374	705.136	716.931	716.931

*) Overskuddet stammer fra sidst kendte regnskabsår inden budgetåret. Dvs. for 1999 er det overskuddet fra 1997 o.s.v.

**) Et underskud på 2.314 TDKK fra 1996 blev dækket ind i 1997 ved tilbagebetalinger fra nedlagte institutioner.

Verksamhetens överskott har successivt minskat från 1994. Anledningen är framför allt de minskade ränteintäkterna.

Budgetexpertgruppen har i en rapport påpekat att det är inkonsistens mellan hur överskott respektive underskott hanteras i den nordiska budgeten. Ministerrådet har efter förnyad kontakt med budgetexpertgruppen valt att stanna vid nuvarande system för hantering av räntorna. Däremot kommer ekonomireglementet att ändras så att det klart framgår att överskott och underskott i den totala nordiska verksamheten behandlas på samma sätt.

Endringer i budsjettstrukturen og lay-out

Budsjettet for 1999 innebærer en endret struktur og lay-out i forhold til tidligere år. Formålet med disse endringene er å gi deltakerene i behandlingen av budsjettet et oversiktlig og informativt dokument. Disse endringene er initiert av Nordisk Råds ønsker om bedre oversikt i budsjettet, og som en konsekvens av budsjettekspertgruppens gjennomgang av budsjettstrukturen i NMR, men også med utgangspunkt i sekretariatets egen løpende evaluering av arbeidet med budsjettet.

De viktigste endringene er :

- Budsjettets hovedinndeling er den enkelte sektor. En sektor er i denne sammenhengen de aktiviteter med tilhørende budsjettposter som styres av det enkelte ministerråd. Sektoren innledes med en oppsummering av hele sektorarbeidet med fokus på politiske målsetninger, nye initiativ og endringer i forhold til foregående budsjettår. I tillegg viser oppsummeringen avslutningsvis sektorens budsjettmidler sammen med den planlagte disponeringen fordelt på de 3 søylene. Det vil bli rapportert på denne fordelingen i årsberetningen for 1999.
- De enkelte budsjettposter presenteres på en ensartet måte innholdsmessig for de to budsjettpost-typer; a) Prosjekt/støttemidler og b) In-

stitusjoner/virksomheter som styres gjennom resultatkontrakter. Informasjonen knyttet til den enkelte budsjettpost er utvidet sammen-lignet med tidligere år. Dette er forklart nærmere nedenfor. Merk at for institusjoner/virksomheter bygger prioriteringene for 1999 på resultatkontrakten. Denne finnes i eget bilag som følger budsjettet.

- Det innføres en unik 4 sifret nummerering av den enkelte budsjettpost. Dette skal gjøre det enklere å "følge" budsjettposten hvis den får en endret plassering i budsjettet sammenlignet med foregående år.

Informasjon som gis i budsjettpostene :

Budsjettposttype a) Prosjekt og støttemidler

- Budsjett-bevilgninger for årene 97-99 angis i egne rubrikker.
- Rubrikk, Disp97/Bud97, viser prosentvis hvor stor andel av 97-budsjettet som er disponert i løpet av 97. En disposisjon er en beslutning om å bruke penger fra en budsjettpost til et bestemt formål. Det er i beskrivelsen av budsjettpostene angitt hvilket organ som fatter beslutninger om disponeringer for den enkelte budsjettpost. En disposisjon innbærer at det disponerte beløpet kan utbetales til formålet i budsjettåret og i de 2 påfølgende år. Dette betyr at NMR har en forpliktelse overfor det angitte formålet i denne tidsperioden, og det disponerte beløpet kan ikke benyttes til andre formål i den samme perioden. En disposisjon som ikke er utbetalt til formålet ved disposisjonstidens utløp vil bli inntektsført i ministerrådets regnskap.
- Rubrikken, Bud.disp.av, viser hvem som tar beslutninger om disponeringer av budsjettposten.
- Formålet med budsjettposten angis som egen del.
- Særskilte prioriteringer for disponeringen av budsjettposten i 1999 angis som egen del.
- Oppnådde resultater i 1997 over budsjettposten angis som egen del.

Budsjettposttype b) Institusjoner/virksomheter med resultatkontrakt

- I hvilket land institusjonen/virksomheten er lokalisert.
- Budsjett-bevilgninger fra NMR for årene 97-99 angis i egne rubrikker.
- Rubrikken, NMR fin. 97, viser prosentvis andelen av institusjonens totale inntekter i 1997 som ble finansiert av NMR (fra regnskapet). Finansieringen fra NMR omfatter både basisbevilgning og eventuelle prosjektmidler.
- Rubrikken, Bud.disp.av, viser hvem som tar beslutninger om disponeringer av budsjettposten.
- I rubrikken, kontrakt, angis kontraktsperioden.
- Formålet med institusjonen/virksomheten med fokus på den nordiske nytten angis som egen del.

- Særskilte prioriteringer for disponeringen av budsjettposten i 1999 angis som egen del med utgangspunkt i mål- og resultatkontrakten.
- Resultater oppnådd i 1997 angis som egen del. Innledningsvis i resultatdelen belyses høydepunktene fra resultatene i 1997. I tillegg redegjøres det kort for måloppnåelsen sammenlignet med kontrakten og institusjonen/virksomhetens økonomiske stilling.

Andra ministerrådsdokument

I samband med att budgeten överlämnas till Nordiska Rådet kommer även årsberättelsen för 1997 (C1) att överlämnas. Vidare kommer redogörelserna med anledning av Rådets rekommendationer att överlämnas vid samma tidpunkt. I en separat bilagedel som utarbetas under september redovisas status avseende ministerrådets kontraktsverksamhet (mål- och ramstyrningskontrakten)

Budgetens inkomster

Nordiska ministerrådets verksamhet finansieras till den helt övervägande delen av direkta bidrag från länderna, som inbetalas enligt en särskild fördelningsnyckel. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade bruttonationalinkomsten till faktorpris i Norden för de två senast kända åren, nämligen 1995 och 1996.

INKOMSTER, TDKK	Regnskab 1997	Budget 1998	Budget 1999	Fördelningsnyckel 1999
Avgift av lön	8.197	6.000	7.000	
Ränteintäkter	11.126	11.500	10.500	
Övriga inkomster/(ev. förluster)	3.067	800	800	
Ländernas bidrag	681.935	698.631	698.631	
Heraf:				
- Danmark	162.003	173.260	178.151	25,5 %
- Finland	119.120	122.959	123.658	17,7 %
- Island	7.501	6.986	6.986	1,0 %
- Norge	163.908	151.603	151.603	21,7 %
- Sverige	229.404	243.822	238.233	34,1 %
I alt	704.325	716.931	716.931	100,00%

Kommentar:
Avgift av lön, avser den avgiftspliktiga lönesumman för de anställda vid sekretariatet.

Ränteintäkter
Det är budgeterat med en ränteintäkt på 10,5 MDKK, som är beräknad utifrån en förväntad genomsnittlig placeringsränta på 3,65% under 1999 och en genomsnittlig likviditet under året på 290 mDKK.

Övriga inkomster
Under denna inkomstpost redovisas återbetalningar av projektmedel från olika förvaltningsorgan och ej disponerade medel från tidigare år hos institutionerna.

Betalingsordningen för högre utbildning
Avtalet om en överenskommelse om tillgång till högre utbildning påverkar ländernas betalningar till den nordiska budgeten genom att själva betalningsordningen och betalningarna hanteras via ministerrådets budget. Betalningsordningen gäller Sverige, Finland, Norge och Danmark. Island, Grönland, Färöarna och Åland står utanför betalningsordningen. Uppgifterna om antalet studenter har hämtats från ASIN-databasen och sedan inlämnats av arbetsgruppen för betalningsordningen. Ländernas ömsesidiga betalningar har beaktats i de slutliga bidragen och påverkar bara den interna fördelningen mellan länderna (Danmark, Finland, Norge och Sverige).

Betalingsordningen, TDKK	Budget 1998	Budget 1999
Danmark	-11.797	-16.071
Finland	11.682	13.184
Island	0	0
Norge	13.398	21.599
Sverige	-13.283	-18.711
Ialt	0	0

Att betala inklusive betalningsordningen
Ländernas ömsesidiga betalningar påverkar bara den interna fördelningen mellan länderna (Danmark, Finland, Norge och Sverige). Ländernas inbetalningar till Nordiska Ministerrådet efter att betalningsordningen är inräknad är följande:

Att betala inkl. betalningsordningen, TDKK	Budget 1998	Budget 1999
Danmark	161.463	162.080
Finland	134.641	136.841
Island	6.986	6.986
Norge	165.001	173.201
Sverige	230.539	219.522
I alt	698.631	698.631

Sammenstilling af budget 1999 og 1998

Faste priser tDKK	Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	%
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik	**321.773**	**325.274**	**-3.501**	**-1,1%**
Kultursamarbejdet	137.091	137.844	-753	-0,5%
Utbildning och forskning	184.682	187.430	-2.748	-1,5%
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	**178.670**	**169.841**	**8.829**	**5,2%**
Miljö	39.971	40.105	-134	-0,3%
Regionalpolitik	29.287	30.062	-775	-2,6%
Ekonomi	1.000	1.000	0	0,0%
Energi	4.287	4.400	-113	-2,6%
Jord- och skogsbruk	22.668	22.549	119	0,5%
Fiskeri	7.156	7.140	16	0,2%
Transport	248	248	0	0,0%
Andre budgetposter	9.972	10.236	-264	-2,6%
Nærområderne	64.081	54.101	9.980	18,4%
Vælfærds- og erhvervspolitik	**139.590**	**139.618**	**-28**	**0,0%**
Social- och hälsovård	34.706	34.556	150	0,4%
Levnedsmidler	3.228	4.228	-1.000	-23,7%
Konsument	7.658	7.658	0	0,0%
Narkotikasamarbejde	510	510	0	0,0%
Lagstiftning	850	864	-14	-1,6%
Välfärdsinitiativ	1.700	510	1.190	233,3%
Arbetsmarknad och -miljö	13.298	13.540	-242	-1,8%
Jämställdhet	7.324	6.524	800	12,3%
Bygg- og bolig	800	0	800	-
Näring	69.516	71.228	-1.712	-2,4%
Øvrig virksomhed	**76.898**	**82.198**	**-5.300**	**-6,4%**
TOTALT	**716.931**	**716.931**	**0**	**0,0%**

Budgettets fordeling på institutioner og projekter 1999 og 1998

	1999 TDKK	Andel %	1998 TDKK	Andel %
Kultur, uddannelse og forskning	321.773	44,9%	325.274	45,4%
Projekter, programmer og generelle støtteordniger	220.020	68,4%	222.296	68,3%
Instiutioner	101.753	31,6%	102.978	31,7%
Miljø og ressourcer	178.670	24,9%	169.841	23,7%
Projekter, programmer og generelle støtteordniger	135.101	75,6%	126.358	74,4%
Instiutioner	43.569	24,4%	43.483	25,6%
Velfærd og erhverv	139.590	19,5%	139.618	19,5%
Projekter, programmer og generelle støtteordniger	35.539	25,5%	33.957	24,3%
Instiutioner	104.051	74,5%	105.661	75,7%
Øvrigt	76.898	10,7%	82.198	11,5%
Projekter, programmer og generelle støtteordniger	19.494	25,4%	26.794	32,6%
Instiutioner	57.404	74,6%	55.404	67,4%
I alt	716.931	100,0%	716.931	100,0%
Projekter, programmer og generelle støtteordniger	410.154	57,2%	409.405	57,1%
Instiutioner	306.777	42,8%	307.526	42,9%

Tabel med alle budgetposter

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik		**321.773**	**325.274**	**-3.501**	**-1,1%**
10	**Kultursamarbejdet**	**137.091**	**137.844**	**-753**	**-0,5%**
1000	Nordisk kulturfond	22.889	22.889	0	0,0%
1005	Dispositionsmedel	2.100	2.628	-528	-20,1%
	Barn och unga	**12.346**	**11.616**	**730**	**6,3%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*12.346*	*11.616*	*730*	*6,3%*
1010	Nordiskt idrottssamarbete	1.000	1.040	-40	-3,8%
1011	Nordiska ungdomskomittén	4.946	5.046	-100	-2,0%
1012	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	5.400	5.530	-130	-2,4%
1013	Årtusende med barn och unga	1.000	0	1.000	-
	Film och media	**31.244**	**31.332**	**-88**	**-0,3%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*26.835*	*26.923*	*-88*	*-0,3%*
1020	Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	3.184	3.184	0	0,0%
1021	Nordisk Film- och TV-fond	18.666	18.666	0	0,0%
1022	Prioriterade insatser i nord. film- och mediasamarb.	4.500	5.073	-573	-11,3%
1023	Uppbygnad av ett produktion företag	485		485	-
	Institutioner	*4.409*	*4.409*	*0*	*0,0%*
1025	NORDICOM	1.449	1.449	0	0,0%
1026	Nordisk Journalistcenter (NJC)	2.960	2.960	0	0,0%
	Konstområdet	**39.299**	**39.603**	**-304**	**-0,8%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*17.730*	*17.914*	*-184*	*-1,0%*
1030	Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)	6.748	6.748	0	0,0%
1031	Nordisk konst- och konstindustrikomitté (NKKK)	2.609	3.459	-850	-24,6%
1032	Samisk kulturverksamhet	2.393	2.393	0	0,0%
1033	Sleipnir	2.500	2.550	-50	-2,0%
1034	Den nordiska kulturarv	1.500	1.561	-61	-3,9%
1035	Kultur och IT-området	400	520	-120	-23,1%

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
1036	Särskilda aktiviteter på konstområdet	480	683	-203	-29,7%
1037	Skandinavisk förening Konstnärskollegium i Rom	850		850	-
1038	Ett läsande norden	250		250	-
	Institutioner	*21.569*	*21.689*	*-120*	*-0,6%*
1050	Teater och Dans i Norden	6.488	6.488	0	0,0%
1051	Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	5.540	5.540	0	0,0%
1052	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	1.389	1.389	0	0,0%
1053	Nordiskt Institut för Samtidskonst	8.152	8.272	-120	-1,5%
	Nordiska kulturhus *(institutioner)*	**20.091**	**19.760**	**331**	**1,7%**
1060	Nordens hus i Reykjavik	5.259	5.259	0	0,0%
1061	Nordens hus på Färöarna	9.171	9.154	17	0,2%
1062	Nordens institut på Åland	1.620	1.306	314	24,0%
1063	Nordens institut på Grönland (N.A.P.A)	4.041	4.041	0	0,0%
	Andra kultursatsningar	**9.122**	**10.016**	**-894**	**-8,9%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*9.122*	*10.016*	*-894*	*-8,9%*
1070	Tvärsektoriell projektverksamhet	1.000	1.632	-632	-38,7%
1071	Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.242	6.242	0	0,0%
1072	Indsatser mod fremmedfjentlighed	1.530	1.530	0	0,0%
1073	Sessionsländernas kulturprogram	350	612	-262	-42,8%
11	**Utbildning och forskning**	**184.682**	**187.430**	**-2.748**	**-1,5%**
1100	Sektorns dispositionsmedel	2.227	4.055	-1.828	-45,1%
	Utbildningssamarbete	**81.056**	**81.889**	**-833**	**-1,0%**
	Skolsamarbete	**15.285**	**15.285**	**0**	**0,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*15.285*	*15.285*	*0*	*0,0%*
1110	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	5.098	5.098	0	0,0%
1111	NORDPLUS- junior	8.886	8.886		0,0%
1112	Elevudveks. mellem vestnorden og øvrige norden	1.301	1.301	0	0,0%

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
	Folkeopplysning og voksenopplæring	**15.977**	**15.977**	**0**	**0,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*9.884*	*9.884*	*0*	*0,0%*
1120	Styr.gruppen for folkeoppl. og voksenopplæring	3.225	3.225	0	0,0%
1121	Støtteordning for folkeoppl. og voksenopplæring	6.659	6.659	0	0,0%
	Institutioner	6.093	6.093	0	0,0%
1122	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	6.093	6.093	0	0,0%
	Högre utbildning	**32.000**	**32.877**	**-877**	**-2,7%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*32.000*	*32.877*	*-877*	*-2,7%*
1130	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	1.000	0	1.000	-
1131	NORDPLUS	30.000	31.420	-1.420	-4,5%
1132	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)	1.000	1.457	-457	-31,4%
	Språkligt samarbete	**13.835**	**14.120**	**-285**	**-2,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*9.135*	*9.135*	*0*	*0,0%*
1140	Stöd till nordiska språknämnder	1.020	1.020	0	0,0%
1141	Nordiska kurser i språk och litteratur	1.873	1.873	0	0,0%
1142	Språkligt samarbete i Norden (NORDMÅL)	5.306	5.306	0	0,0%
1143	Norden-undervisning i utlandet	936	936	0	0,0%
	Institutioner	*4.700*	*4.985*	*-285*	*-5,7%*
1144	Nordens institut i Finland	4.700	4.985	-285	-5,7%
	Generella program - alla nivåer IT	**3.960**	**3.631**	**329**	**9,1%**
1150	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	510	510	0	0,0%
1151	Ny IT i undervisning och forskning (ODIN)	3.000	3.121	-121	-3,9%
1152	Udviklingsprojektet NORDUnet2	450	0	450	-

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
	Forskningssamarbete	**101.399**	**101.486**	**-87**	**-0,1%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*56.508*	*55.444*	*1.064*	*1,9%*
1160	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	2.000	2.536	-536	-21,1%
1161	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	35.915	36.836	-921	-2,5%
1162	Forskningsprogrammet Norden och Europa	10.093	6.947	3.146	45,3%
1163	Støtte til Nordisk netværk for folkloristik	2.000	2.193	-193	-8,8%
1164	Nordisk arktisk forskningsprogram	6.000	6.120	-120	-2,0%
1165	Implementering av forskningsstrategi	500	0	500	-
1166	Bioetik-kommittén	0	812	-812	-100,0%
	Institutioner	*44.891*	*46.042*	*-1.151*	*-2,5%*
1180	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	16.965	17.400	-435	-2,5%
1181	Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)	2.494	2.558	-64	-2,5%
1182	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	7.586	7.781	-195	-2,5%
1183	Nord. samarbetsorgan för vetenskaplig information	5.118	5.249	-131	-2,5%
1184	Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk)	6.799	6.973	-174	-2,5%
1185	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	5.929	6.081	-152	-2,5%
Miljø-, resourcepolitik og nærområderna		**178.670**	**169.841**	**8.829**	**5,2%**
12	**Miljö**	**39.971**	**40.105**	**-134**	**-0,3%**
1200	Miljösektorns projektmedel	33.971	35.005	-1.034	-3,0%
1201	Mjukgöringsfacilitet	5.100	5.100	0	0,0%
1202	Faktor 4/10	500		500	-
1203	Miljökvalitetsmål	400		400	-
13	**Regionalpolitik**	**29.287**	**30.062**	**-775**	**-2,6%**
1300	Projektmedel	19.625	20.400	-775	-3,8%
	Institutioner	*9.662*	*9.662*	*0*	*0,0%*
1301	Nordisk Center för regional utveckling och planering	9.662	9.662	0	0,0%

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
14	**Ekonomi**	**1.000**	**1.000**	**0**	**0,0%**
1400	Projektmedel	1.000	1.000	0	0,0%
15	**Energi**	**4.287**	**4.400**	**-113**	**-2,6%**
1500	Projektmedel	3.287	4.400	-1113	-25,3%
1501	Nordiska Energiforsknings-programm	1.000	0	1000	-
16	**Jord- och skogsbruk**	**22.668**	**22.549**	**119**	**0,5%**
	Projektmedel	*8.733*	*8.364*	*369*	*4,4%*
1600	Prosjektmedel	7.113	7.344	-231	-3,1%
1601	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	1.020	1.020	0	0,0%
1602	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	600		600	-
	Institutioner	*13.935*	*14.185*	*-250*	*-1,8%*
1605	Nordiska Genbanken (NGB)	8.645	8.645	0	0,0%
1606	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.290	5.540	-250	-4,5%
17	**Fiskeri**	**7.156**	**7.140**	**16**	**0,2%**
1700	Projektmedel	7.156	7.140	16	0,2%
18	**Transport**	**248**	**248**	**0**	**0,0%**
1800	Projektmedel	248	248	0	0,0%
60	**Andre budgetposter**	**9.972**	**10.236**	**-264**	**-2,6%**
6004	Nordiska Projektexportfon-den (NOPEF)	9.972	10.236	-264	-2,6%
29	**Nærområderne**	**64.081**	**54.101**	**9.980**	**18,4%**
2900	Informations- och kontakt-verksamh.	10.000	9.400	600	6,4%
2901	Stipendieprogrammet	15.000	15.000	0	0,0%
	Projektmedel	*37.020*	*27.620*	*9.400*	*34,0%*
2902	Demokratiutveckling	15.040	13.370	1.670	12,5%
2903	Kulturförmedling	3.960	2.200	1.760	80,0%
2904	Marknadsekonomi	7.000	5.050	1.970	39,0%
2905	Bärkraftig resurshushåll-ning	11.020	7.000	4.000	57,1%
2906	Arktiskt samarbete	2.061	2.081	-20	-1,0%
Vælfærds- og erhvervspolitik		**139.590**	**139.618**	**-28**	**0,0%**
19	**Social- och hälsovård**	**34.706**	**34.556**	**150**	**0,4%**
	Projektmedel	*5.250*	*5.090*	*160*	*3,1%*

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
1900	Social- och hälsovårdspolitik	3.650	3.968	-318	-8,0%
1901	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	1.000	1.122	-122	-10,9%
1909	Støtteordning for tegnsprøktolkning	600	0	600	-
	Institutioner	*29.456*	*29.466*	*-10*	*0,0%*
1902	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	3.022	2.802	220	7,9%
1903	Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV) [2]	31.844	31.844	0	0,0%
1904	Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	8.420	8.870	-450	-5,1%
1905	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.507	2.507	0	0,0%
1906	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NNH)	7.506	7.506	0	0,0%
1907	Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	6.417	6.197	220	3,6%
1908	Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	1.584	1.584	0	0,0%
20	**Levnedsmidler**	**3.228**	**4.228**	**-1.000**	**-23,7%**
2000	Projektmedel	3.228	4228	-1.000	-23,7%
21	**Konsument**	**7.658**	**7.658**	**0**	**0,0%**
2100	Projektmedel	5.618	5.618	0	0,0%
2101	SVANEN - Nordisk miljömärkning	2.040	2.040	0	0,0%
22	**Narkotikasamarbejde**	**510**	**510**	**0**	**0,0%**
2200	Projektmedel	510	510	0	0,0%
23	**Lagstiftning**	**850**	**864**	**-14**	**-1,6%**
2300	Projektmedel	850	864	-14	-1,6%
24	**Välfärdsinitiativ**	**1.700**	**510**	**1.190**	**233,3%**
2400	Projektmedel	100	510	-410	-80,4%
2401	Välfärdsforskning	1.600		1600	-
25	**Arbetsmarknad och -miljö**	**13.298**	**13.540**	**-242**	**-1,8%**
	Projektmedel	*10.922*	*11.164*	*-242*	*-2,2%*
2500	Prosjektmedel	6.922	7.371	-449	-6,1%
2501	Nordjobb	2.700	2.672	28	1,0%
2502	Informationsprojektet	1.300	1.121	179	16,0%
	Institutioner	*2.376*	*2.376*	*0*	*0,0%*

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
2503	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)	2.376	2.376	0	0,0%
26	**Jämställdhet**	**7.324**	**6.524**	**800**	**12,3%**
2600	Projektmedel	2.621	2.621	0	0,0%
	Institutioner	*4.703*	*3.903*	*800*	*20,5%*
2601	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	4.703	3.903	800	20,5%
27	**Bygg- og bolig**	**800**	**0**	**800**	**-**
2700	Projektmedel	800	0	800	-
28	**Näring**	**69.516**	**71.228**	**-1.712**	**-2,4%**
2800	Projektmedel	1.400	1.312	88	6,7%
2803	IT-samarbete mellan små och medelstora företag	600		600	-
	Institutioner	*67.516*	*69.916*	*-2.400*	*-3,4%*
2801	Nordisk Industrifond	56.196	57.696	-1.500	-2,6%
2802	Nordtest	11.320	12.220	-900	-7,4%
Øvrig virksomhed		**76.898**	**82.198**	**-5.300**	**-6,4%**
	Projektmedel	*10.598*	*17.864*	*-7.266*	*-40,7%*
6000	Föreningarna Norden	2.645	2713	-68	-2,5%
6001	Nordens administrativa förbund	150	156	-6	-3,8%
6002	Nordiskt Same-samarbete	1.265	1295	-30	-2,3%
6003	Bidrag för Västnorden	2.400	2.393	7	0,3%
6005	Nordiskt statistiskt samarbete	1.448	1.428	20	1,4%
6006	Generalsekreterarens disponeringsreserv	350	357	-7	-2,0%
6007	Omstrukturering av institutioner	0	2.040	-2.040	-100,0%
6008	Ministerrådets reserv	1.938	7.480	-5.542	-74,1%
6009	Stöd till frivillig sektorn	400	0	400	-
	Institutioner	*57.404*	*55.404*	*2.000*	*3,6%*
6010	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	57.404	55.404	2000	3,6%
	Informationsvirksomhed	8.896	8.930	-34	-0,4%
6020	Informationsverksamhet	3.356	2.652	704	26,5%
6021	Informationsverksamhet utanför Norden	1.200	2.040	-840	-41,2%
6022	Publikationsverksamheten	1.580	1.622	-42	-2,6%
6023	Översättning och tolkning	760	780	-20	-2,6%

Faste priser tDKK		Budget 1999	Budget 1998	Difference +/-	pct.
6024	Tjänstemannautbyte	2.000	1.836	164	8,9%
	I alt	**716.931**	**716.931**	**0**	**0,0%**

2) NHV's verksamhet finansieras direkt från länderna

Kultursamarbeidet

Nordisk kulturfond

Nordisk kulturfond avser att alltmer koncentrera arbetet till det strategiska och policymässiga. Man eftersträvar en bättre balans mellan proaktiva och reaktiva satsningar, och satsningsområdena skall avgränsas tydligare än hittills. De nya styrningsinstrument som utvecklats för ansökningsbehandling och evaluering av bidrag ger bättre möjligheter för fortsatt planering av verksamheten.

Nordisk kulturfond genererar en betydande resursallokering till det nordiska kultursamarbetet. En uppskattning är, att fonden med sina bidrag på cirka 25 MDKK årligen genererar tilläggsresurser från andra källor till ett tredubbelt värde.

Kulturfonden kommer fortsatt att prioritera barn och unga, tvärkulturella och tvärsektoriella projekt, språksamarbetet, den frivilliga sektorn, ett mångkulturellt Norden. Tack vare sin breda kontaktyta till fältet (fonden mottar årligen 1000 projektförslag), har man en god utsiktspost över vad som sker på kulturens område.

Att tillvarata viktiga initiativ är av avgörande betydelse för hela kultursamarbetets utveckling.Förteckningar gällande ansökningar riktade till fonden, beviljade bidrag samt specialprojekt publiceras regelbundet på fondens hemsida på Internet. På så sätt kan fonden medverka till att initiera direkta kontakter mellan arrangörer och kulturaktivister i Norden, intresserade av information om aktuella projektidéer och pågående aktiviteter.

Børn og unge

Handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultur forudsætter at arbejdet med børne- og ungdomskulturen forankres bredt i alle samarbejdsorganer inden for kulturområdet.

De centrale begivenheder på børne- og ungdomskulturfronten bliver etableringen af nordiske mødepladser, hvor børn og unge samles for at præsentere egne eller andres værker for hinanden og for offentligheden.

Ministerrådet satser på børne- og ungdomsforskningen ved at styrke netværksdannelsen på børnekulturforskningsområdet og gennem et nyt ungdomsforskningskoordinatorprogram iværksat af Nordisk Ungdomskomite. Ministerrådet fortsætter endvidere med at støtte informationsvirksomheden inden for børne- og ungdomskulturens område gennem udvidelsen af "Valhalla – Om børne- og ungdomskultur i Norden" til også at dække Baltikum og tager gennem Nordisk Ungdomskomites støtteordning initiativ til at de frivillige ungdomsorganisationer og –grupper indbefatter Nærområderne i deres aktiviteter.

Film och media

Medierna får en allt större betydelse i kulturpolitiken genom de ökade möjligheter som nya medier ger beträffande förmedlingen av andra konstformer.Tyngdpunkten i Ministerrådets generella satsningar kommer liksom de senaste åren att ligga på film- och TV-produktion med stöd från Nordiska Film- och TV-fonden samt på det mediapolitiska samarbetet som tillvaratas av styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete, Nordiskt Journalistcenter och Nordiskt Informationscenter för Medie- och kommunikations-forskning (NORDICOM).

På medieområdet medför den teknologiska utvecklingen, t.ex. nya digitala medieformer, att stora insatser måste göras för att följa upp denna utveckling regleringsmässigt. Väsentlig betydelse har härvid de nordiska ländernas samarbete med att bygga upp hållbara och, i möjligaste mån, överensstämmande regelverk på medieområdet. Detta gäller t.ex. beträffande implementeringen av EU-direktiv. Hög prioritet på det mediapolitiska området har public service-verksamhetens betydelse och främjande i framtiden. Fortsatt vikt kommer att läggas vid multimediaproduktioner och härvid möjligheterna till nordiska samarbetsnätverk. På filmområdet fortsätter främjandet av nordisk filmproduktion. På både film- och TV-området prioriteras produktioner av hög kvalitet som riktar sig till barn- och unga.

Samarbetet med närområdena kommer att fortsätta under 1999. Detta gäller framför allt Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete, Nordiskt Journalistcenter och NORDICOM. Särskilt på området film- och TV kommer satsningar på information, samarbete samt stöd till inköp att göras för närområdena.

Kunstområdet

Det överordnade målet för samarbetet inom konstområdet är att öka och effektivera förmedlingen av nordisk konst i hela Norden och närområdena och att genom konstupplevelser förstärka den nordiska gemenskapen och närvaron. Konsten är ett uttryck för människans kreativa förmåga och konstnärens behov att kommunicera. Ministerrådet arbetar för att konstnärer, konsten och den nordiska publiken skall mötas. Genom detta förstärks och förnyas den nordiska identiteten.

Nordiskt institut för samtidskonst har det övergripande ansvaret för koordinering och uppbyggandet av kontaktnätverk inom det nordiska konstsamarbetet. Verksamhetens tyngdpunkt kommer att ligga på en effektivering av utställningsutbyte och information om nordisk samtidskonst. Särskild uppmärksamhet kommer att fästas vid en ökad mobilitet genom utvecklandet av konstnärsstipendieprogrammet Sleipnir, som kommer att fortsätta fram till år 2000. Konstnärernas arbetsmöjligheter skall förbättras genom en systematisk utveckling av konstnärsateljeverksamheten.

Ett av Ministerrådets viktigaste instrument för implementering av konstpolitiska beslut är konstkommittéerna. Verksamheten inom dessa skall utvecklas för att effektivare bidra till formuleringen av ministerrådets långsiktiga konstpolitiska målsättningar samt förverkligandet av konkreta projekt.

Litteraturen och språket är ett centralt område inom det nordiska kulturella samarbetet. Målsättningen är att öka den nordiska språkförståelsen och att skapa en grundval för en samlad nordisk syn på språkområdet. Tyngdpunkten inom verksamheten strävar till att det ständigt bör finnas ett betydande utbud av kvalitetslitteratur från alla nordiska länder tillgänglig på flera nordiska språk. Detta innebär att översättningsstödet utvecklas och resultaten synliggörs. Barn- och ungdomslitteraturen prioriteras högt.

Kulturarvet omfattar förutom den fysiska kulturmiljön också de konstnärliga uttrycksformerna. Nordiska Museikommittén arbetar för att stimulera museer i norden att samarbeta på en nordisk nivå och genomföra konkreta projekt i syfte att förmedla kunskap om det nordiska kulturarvet. De främsta satsningsområdena är nätverk och fortbildning, barn och unga samt mångkulturella insatser inom kulturarvsområdet.

Nordisk profilering udenfor Norden

Nordisk Ministerråd, kulturministrene, vedtog i 1995 en projektplan for nordiske kultursatsninger udenfor Norden i perioden 1997 – 2000. Styringsgruppen for nordiske kulturprojekter i udlandet vil fortsætte implementeringen af denne plan i samarbejde med fællesnordiske og nationale kulturinstitutioner.

Der bliver lagt særlig vægt på at profilere nordisk litteratur og musik, samtidig med at virksomheden i stigende grad inkluderer børn og unge som målgruppe.

Den nordiske kulturarv er også et vigtigt element i den nordiske profilering i udlandet. I 1999 bliver der afsat væsentlige midler til forberedelsen af en stor udstilling i Nord-Amerika ved årtusindskiftet, om vikingernes rejser mod vest og nordboers immigration i Amerika i senere tid.

Indsats mod fremmedfjendtlighed

Blandt øvrige satsninger på kulturområdet er indsatsen mod fremmedfrygt og racisme den vigtigste. Kultursektoren har et særligt ansvar for at bekæmpe racisme og modarbejde fremmedfrygt. Kunst, kulturaktiviteter og idræt, såvel som andre aktiviteter blandt unge, er effektive midler i overføringen af den positive betydning af det multikulturelle Norden. For at imødegå denne udfordring vil Ministerrådet iværksætte en række tiltag på kulturområdet i overensstemmelse med en strategi som er vedtaget af kulturministrene i 1998. Hovedformålet med strategien og indsatserne er, at fremme gensidig respekt og interesse mellem de forskellige folkeslag som bygger Norden og udgør den mangfoldighed som vil præge den nordiske identitet i fremtiden.

Budgetudviklingen: Kultursamarbejdet				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	137.091	137.844	138.041	-0,5 %

Søjlefordeling: kultursamarbejdet		ialt 1999: 137.091 TDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
116.527 (85%)	13.709 (10%)	6.855 (5%)

Sektorens budsjettposter

1000 Nordisk kulturfond					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	22.889.000	22.889.000	22.440.000	97 %	Fondsstyret

Formål

Nordisk kulturfond möjliggör genom sin bidragsverksamhet förverkligande av cirka 250 nordiska projekt årligen på områdena kultur, utbildning och forskning. Målområden är bland annat projekt för och med barn och unga, projekt som främjar nordisk språkförståelse, användning av nya medier, motverkande av främligshat och rasism. Fonden vill utöka samarbetet inom den frivilliga sektorn samt föra fram initiativ från Nordens glesbygds- och randområden. Fonden är det nordiska samarbetets främsta redskap för att tillvarata initiativ lfrån gräsrotsnivån och fältet.

Prioriteringer i 1999

Fonden kommer att forsatt att vara det viktigaste nordiska stödorganet för kulturaktiviteter initierade från fältet. Vid sidan av de internt nordiska projekten kommer implenteringen av trepelarsamarbetet att prioriteras. Fonden kommer att välja ut någon speciell temasatsning för året som får en proaktiv karaktär. Fortsatt prioritet för projekt med anknytning till barn och unga, språkförståelse, ett mångdkulturellt Norden, den frivilliga sektorn.

570 TDKK skall prioriteras med fokus på frivilliga sektorn.

Resultater i 1997

Under året behandlade fonden totalt 903 ansökningar till ett ansökt belopp på DKK 176.755.800.
Stöd beviljades till 214 projekt med ett sammanlagt belopp på DKK 18.639.000.
Fondens resurser allokerar i tillägg uppskattningsvis det tredubbla beloppet för nordiskt kultursamarbete från andra finansiärer.
Året präglades av ett flertal stöd till uppbyggnadet av nya nätverk, bl a Nordiska kulturfabriker, Nordiskt festivalsamarbete, Nordiska konstskolor, Kultursamarbete i Lofoten, Nätverk för folkmusikarrangörer.
Synliga markeringar har gjorts inom det frivilliga kultursamarbetet, t ex Hela Norden skall leva, samt för experimentella konstprojekt såsom Screens-festivalen i Trondheim, Serieoperan "Blob", Elektronisk ungdomstidning. Kalmarjubileet, forskningsprojektet "Nordisk kulturpolitik förändring" och flera satsningar på cirkuskonst var andra viktiga markeringar i urtdelningen.
De tvärsektoriella projekten var fler än tidigare. Satsningar på jämställdhetsfrågor, ett mångkulturellt Norden, barn och unga, samisk kultur hör till denna kategori. Geografiskt fördelade sig fler bidrag än tidigare på Närområdena, Barentsregionen samt Västnorden.

1005 Dispositionsmidler kultur					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.100.000	2.628.000	2.576.000	57 %	MR-K/EK-K

Formål

Kultursektorens dispositionsmidler anvendes til at finansiere politisk relevante projekter, der initieres i det løbende budgetår, og giver mulighed for at opfange og støtte vigtige tiltag, som ikke kunne forudses ved budgetteringen. Dette kan gælde alt fra udredningsarbejde til konkrete samarbejdsprojekter på kunst og kulturområdet. Dispositionsmidlerne er for eksempel et vigtigt redskab til initiering og gennemførelse af formandskabslandets prioriteringer.

Prioriteringer i 1999 Dispositionsmidlerne vil blive anvendt til finansiering af formandskabsprioriteringer, der ikke dækkes af andre bevillinger, samt – i overensstemmelse med formålet - til imødekommelse af pludseligt opståede behov.

Budsjettreduksjonen skyldes en omfordeling til fordel for andre budsjettposter innenfor sektoren, og en tilpassing til behovet for disposisjonsmidlene.

Resultater i 1997 Der er bl.a. givet bevilling til forberedelse af kultursektorens indsats for det multikulturelle og mod fremmedfrygt, udarbejdelse af oplæg til Nordisk Råds temasession "Nordisk kultur under internationalt pres", Samerådets arbejde med udarbejdelse af en samisk kulturhandlingsplan, udskiftning af kontorudstyr hos Samisk Kunstnerråd, forberedelse af en nordisk museumssatsning rettet mod børn og unge i forbindelse med årtusindskiftet, samiske kulturdage på Åland og Nordens Institut i Grønlands 10års jubilæum.

Barn og Unge

1010 Nordisk idrætssamarbejde					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000.000	1.040.000	1.020.000	100 %	Nordisk fælleskom.

Formål Formålet med bevillingen er at støtte idrætssamarbejde mellem Grønland, Island og Færøerne, samt mellem de vestnordiske lande på den ene side og det øvrige Norden på den anden side. Bevillingen administreres af Nordisk fælleskomité, som er et samarbejdsforum mellem de nationale rigsidrætsforbund i Norden.

Prioriteringer i 1999 Nordisk fælleskomité har besluttet at prioritere indsatser for børn og unge, indsatser for at fremme kvinders stilling indenfor idrætslivet og handikappedes integration i almene idrætsorganisationer.
Bevillingen bruges til at sikre vestnordisk deltagelse i større idrætsevenement i Norden, i overensstemmelse med nævnte prioritering.

Resultater i 1997

Nordiske fælleskomité vedtog på et møde i august 1997, at alle rigsidrætsforbundene i Norden skulle i perioden til og med år 2000, lægge særlig vægt på at forbedre situationen for de grupper som traditionelt har været svagest stillet inden for idrætslivet. Dette gælder kvinder, børn og unge og handikappede. Samtidig besluttede komitéen at alle rigsforbundene skulle tage miljøspørgsmål på dagsordenen som et vigtigt ansvarsområde.

1011 Nordisk Ungdomskomite					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	4.946.000	5.046.000	4.947.000	100 %	Komiteen

Formål

Nordisk Ungdomskomite er rådgivende organ for Ministerrådet og skal virke for at øge kendskabet til og forståelsen for kulturelle, politiske og sociale spørgsmål blandt børn og unge i de nordiske lande samt se til at øge samarbejdet på området i international sammenhæng. Komiteens virksomhedsområde omfatter alle Ministerrådets sektorer. Komiteen har ansvar for fordeling af projekt- och organisationsstøtte til nordiske ungdomsorganisationer og grupper. Sammen med Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur har komiteen ansvar for gennemførelsen af Et kommende Norden – handlingsplan for nordisk børne og ungdomskultursamarbejde 1996-2000.

Prioriteringer i 1999

Ungdomskomiteens midler vil blive anvendt til finansiering af støtteordningen, hvor samarbejdsprojekter med Nærområderne og Vestnorden vil være højt prioriteret. Desuden vil komiteen satse på koordinering af ungdomsforskningen gennem en videreførelse af forskningskoordinatorens funktion 1998-2000 og iværksættelsen af et nyt Ungdomsforskningsprogram. Komiteen vil via Europamøder bidrage til øget koordinering af det nordiske samarbejde i international sammenhæng.

Resultater i 1997

Komiteen bevilgede støtte til 60 ansøgninger om projektstøtte samt 29 ansøgninger om organisationsstøtte og gav bevillinger til Nordisk Ungdomsforskningskoordinering, Nyhedsbrev samt Hjemmeside på Internettet og evaluering af ungdomsforskningkoordineringen. Desuden bevilgedes støtte til samnordisk antologi "Black Light, White Shadows. Young people in the Nordic countries write about racism ", seminarium om øget frivillig indsats i ungdomsarbejdet i Norden samt til Ungdommens Østersøkonference i Helsingfors, et samarbejde mellem Ungdomskomiteen, Undervisningsministeriet og CIMO i Finland.

1012 Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	5.400.000	5.530.000	3.060.000	100 %	Styr.gr.

Formål

Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur er Ministerrådets rådgivende, koordinerende og initierende organ i nordiske og internationale børne- og ungdomskulturelle spørgsmål. Styringsgruppen har hovedansvaret for gennemførelsen af Et kommende Norden – Handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000 som fastsætter retningslinjer og kriterier for bidragsgivning og som også foreslår en række konkrete tiltag for at styrke og formidle en nordisk kulturidentitet på børn- og ungdomsområdet.

Prioriteringer i 1999

Styringsgruppens midler vil blive anvendt til finansiering af regionale børne- og ungdomskulturprojekter med prioritering af det mangekulturelle og Nærområderne samt til øvrige projekter hvoraf kan nævnes den anden nordiske ungdommens kulturmønstring, Ung i Norden, som finder sted i Borgå, Finland. Desuden vil børnekulturforskningen eventuelt blive prioriteret. Informationsvirksomheden vil gennem Valhalla, om Børne og Ungdomskultur i Norden, med dens udvidelse til Baltikum, være central.

Resultater i 1997

Der bevilgedes støtte til en række børne-og ungdomsprojekter på teater-, litteratur-, billedkunst- og medieområdet. Desuden til konferencen Barndommens kulturalisering – nye teorier og perspektiver i nordisk børnekulturforskning. Som en indledning til at udvide sit virksomhedsområdet til Nærområderne besøgte komiteen Riga, hvor man bl.a. gjorde sig bekendt med børnekulturinstitutionerne og kunstskolesystemet i Letland. I Samarbejde med Styringsgruppen for nordiske kulturprojekter i udlandet lanceredes i Polen en præsentation af bl.a. nordisk børnebiblioteksvirksomhed, et indslag i Ministerrådets kultursatsning POLNOC98.

1013 Årtusendeskiftet med barn och unga					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000.000	0	0		MR-K/EK-K

Formål

Målet är att göra barnens och ungdomarnas röst synlig och förmedla deras syn på samhället inför det nya årtusendet genom utställningssamarbete mellan museerna i samarbete med barn.

Prioriteringer i 1999

Projekten skall utföras för barn och med barn. Målet är att ett antal projekt med nordisk profil skapas vid museerna. Projekten kan utgöras av utställningar, program, cd-, film-, video- eller Internetproduktioner etc. Tvärsektoriella projekt välkomnas, liksom sådana där kulturmötesaspekten beaktats. Projekten skall synliggöras gemensamt och ges tyngd genom sin mängd och mångfald.

Film og Media

1020 Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.184.000	3.184.000	3.202.000	100 %	Styr.gr.

Formål

KM-gruppen är ett rådgivande organ för Ministerrådet i kultur- och mediepolitiska frågor. Gruppen har till uppgift att följa utvecklingen på massmedieområdet i Norden liksom internationellt och verka för ett ökat nordiskt samarbete och koordinering på det mediepolitiska området såväl inom Norden som i förhållande till internationella organ. Styrningsgruppen förmedlar information om mediepolitik och medieutveckling i Norden och internationellt samt främjar en ökad kunskap om nordisk film. Stöd ges till utveckling av nordiskt samarbete avseende vidareutbildning inom film- och TV-produktion samt till projekt, seminarier och andra verksamheter inom medieområdet.

Prioriteringer i 1999

Den överordnade mediepolitiska målsättningen är koordinering, rådgivning och informationsutbyte om mediepolitik och medieutveckling, särskilt vad gäller policyutveckling i EU och andra internationella organ. En prioriterad målsättning är att stimulera nordiskt samarbete vad gäller nya digitala medieformer. Stöd till multimediaproduktion. Fortsatt samarbete med Nordens närområden.

Resultater i 1997

KM-gruppen har bl.a. arbetat med de mediepolitiska problemställningar som uppkommer i samband med den tekniska utvecklingen på medieområdet. Ett viktigt politiskt dokument för KM-gruppens verksamhet upprättades vid de nordiska kulturministrarnas möte i Kalmar 13.06.1997 rörande public service verksamhetens betydelse i framtiden. En rad mediepolitiska utredningar har genomförts vilka förordar lösningar på nordisk såväl som internationell nivå, bl.a. angående public service verksamhetens roll i den digitala framtiden, utvecklingsmöjligheter för Nordens multimedieindustri, upphovsrättsliga problemställningar vid återanvändning av TV-företagens arkivmaterial, straff- och ersättningsmässiga frågeställningar vid gränsöverskridande TV- och nätverkssändningar samt konvergens mellan telekommunikation och TV-sändningar. Konklusioner och värderingar från dessa rapporter kommer att följas upp på seminarier och konferenser.

1021 Nordiska film- och TV-fonden					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	18.666.000	18.666.000	18.300.000	100 %	Fondstyret

Formål

Nordisk film- och TV-fond har till uppgift att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk (film och TV). Fonden kan delta i finansieringen av audiovisuella produktioner av hög kvalitet, såsom spelfilmer, kortfilmer, TV-fiktion samt kreativ dokumentärfilm som är ägnad för biografvisning, videodistribution, TV-visning och/eller andra distributionsformer, och som anses ha en tillfredsställande marknads/publik-potential i Norden. Barn och unga är en prioriterad målgrupp.

Prioriteringer i 1999

Gällande avtal om verksamhet och finansiering av Nordisk film- och TV-fond utlöper den 31.12.1999. Framtidsrapport utarbetad av administrationen i maj 1997 som underlag för dröftelser om fondens fremtid. Etter gjeldende avtale dekker NMR 1/3 av fondets budsjett.
Fondens prioriteringer för 1997 - 1998 gäller fortsat i 1999, att fremme utveklingen af kvalitetsproduktioner inom film och TV för ett bredt nordiskt marked.

Resultater i 1997

Nordisk film- och TV-fond har under 1997 beviljat stöd till 21 större spelfilm- och TV-projekt, 19 dokumentärfilmer och 8 kortfilmer. Fonden har fortsatt att ge stöd till projektutveckling av filmproduktioner. Under 1997 har filmer framför allt riktade mot den yngre publiken givits stöd. Tre av de fem filmer som är nominerade av de nordiska länderna till Oscarsutdelningen 1998 har erhållit stöd av Fonden. Beträffande barn- och ungdomsprojekt har stöd endast givits till 1spelfilm, beroende på relativt få kvalificerade ansökningar. Distributionsstöd har givits till 6 spelfilmer. Stöd har också givits till 5 kortfilmer och 1 dokumentärfilm för barn- och unga. Fonden har beviljat marknadsföring- och/eller distributionsstöd till inspelade filmer för 2,7 MDKK. 20 produktioner har fått distributionsstöd.

1022 Prioriterede indsatser i nordisk film- og mediesamarbejde					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	4.500.000	5.073.000	5.100.000	98 %	MR-K/EK-K

Formål

Formålet med bevillingen er att stödja utväcklingen inom film- och mediaområdet med särlig vägt på efteruddannelse af film- och TV professionerne, ny teknologi och interaktive mediaer.

Prioriteringer i 1999

Det forventes, at bevillingen bl.a. vil blive anvendt til støtte til projekter, der støtter den nordiske dimension inden for udviklingen af nye interaktive medieformer, støtte til uddannelse af film- og TV-professionelle, støtte til kort- og dokumentarfilmkontoret Filmkontakt Nord, der gør et stort arbejde for at fremme nordiske kort- og dokumentarfilm, og støtte til de nordiske filminstitutters samarbejdsorgan Scandinavian Films.

Budsjettreduksjonen er en tilpassing til antallet kvalifiserte prosjektsøknader innenfor denne kategorien.

Resultater i 1997

Støtte er ydet til projekter vedr. udviklingen af nye interaktive medieformer. Endvidere er ydet støtte til kort- og dokumentarfilmkontoret Filmkontakt Nord. Herudover er ydet støtte til det nordiske samarbejde inden for efteruddannelse af film- of TV-professionelle ligesom der er givet en særlig bevilling til Nordisk Film- og TV-fond til forstærkelse af fondens distributionsindsats.

1023 Uppbyggnad av ett produktions företag					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	485.000	0	0	-	MR-K/EK-K

Formål

Målet är att öka nordiska producenters kunskaper om hur man lyckas uppnå positiva resultat, både konstnärligt och ekonomiskt, genom en bra verksamhetsstrategi och en förståelse av marknaden samt hur man på sikt kan bygga upp produktionsbolag som kan vara självständiga.

Prioriteringer i 1999 Projektet är riktat till film- och TV-producenter i Norden som visat sig både vara professionella vad gäller att producera film/TV och som lyckats nå fram till sin publik. Projektet avser 2 och ½ dags intensiv workshop för ca 25 nordiska, samt ett mindre antal europeiska, oberoende producenter. Huvudteman kommer att vara; förståelse av marknaden, utformandet av "business strategy", ledarskap, coproduktioner och finansiering, förhandlingsstragi och projektutveckling. Kursledarna kommer från Norden och Europa.

1025 Nordisk Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (NORDICOM), Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	1.449.000	1.449.000	1.412.000	31 %	Institusjonen	1997-99

Formål NORDICOM har till uppgift att stimulera, utveckla och effektivisera forskningen om medier och kommunikation i de nordiska länderna. Primär uppgift är att förmedla information om det nordiska forskningssamarbetet om medier och kommunikation. I arbetet ingår också kunskaps- och kontaktförmedling mellan nordiska forskare och internationella forskningsmiljöer. Målsättningarna för verksamheten kontraktsperioden 1997-1999 framgår av resultatkontraktet.

Prioriteringer i kontrakten Vektlegge følgende forhold; Styrke informasjons- og kontaktformidlingen ved bruk av informasjonsteknologi, Økt brukerorientering.

Resultater i 1997

En ökad informationsförmedling via Internet har bidragit till utvecklandet av skapandet av ett nordiskt clearinghouse för Europa och övriga världen. En stor uppgift har det internationella uppdraget från UNESCO varit angående uppbyggnaden av ett särskilt internationellt "clearinghouse". En fördjupad jämförande nordisk mediestatistik har utgivits.

Kontrakt : Oppfylt
Økonomi : Ingen bemerkninger

1026 Nordisk Journalistcenter (NJC), Danmark						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	2.960.000	2.960.000	2.885.000	87 %	Institusjonen	1997-99

Formål

NJC har till uppgift att genom kurser, seminarier m.m. skapa och vidhålla intresset i media för nordisk samhörighet och kulturell gemenskap. NJC riktar sig till journalister i TV, radio, tidningar och andra medier med särskilda förutsättningar att förstå Norden som en kulturell och politisk enhet, och i detta perspektiv se Nordens ställning i Europa. Omstruktureringar har skett av kursutbudet.

Prioriteringer i kontrakten

Følgende forhold legges til grunn; Å gi nordiske journalister en generell innføring i nordiske samfunnsforhold og en dypere forståelse av høyprioriterte spørsmål på den felles nordiske politiske dagsorden, Tilby spesialkurs med en fellesnordisk interesse, Skape et nordisk faglig nettverk for kulturjournalister.

Resultater i 1997

Under 1997 har NJC arrangerat 38 kursveckor och enskilda kurser. Härav var knappt hälften riktade till nordiska journalister och drygt hälften till baltiska och ryska journalister samt till en grupp nordiska och ryska journalister gemensamt. Antalet kursdeltagare under 1997 var 716. Antalet stipendiater var 10. Kurserna har hållts i Århus, Helsingfors, Stockholm, Moskva, Bryssel, Strassburg, Haag, Kalmar, Köpenhamn, Joensuu och Petrozavodsk.

Kontrakt : Delvis oppfylt. Aktivitetene har vært noe redusert pga. skifte av virksomhetens leder i løpet av 1997.
Økonomi : Ingen bemerkninger

Kunstområdet

1030 Nordisk litteratur- och bibliotekskommitte NORDBOK					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	6.748.000	6.748.000	5.496.000	100 %	Kommittèen

Formål

NORDBOK är en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer med litteraturen och folkbiblioteken som sitt fackmässiga område. NORDBOK skall utveckla och stärka det nordiska samarbetet när det gäller kunskapen om och utbredningen av nordisk litteratur både för barn och vuxna, utveckla och stödja särskilda åtgärder för utbredningen av litteratur på minoritetsspråk i Norden samt stärka och stödja samarbetet mellan de nordiska folkbiblioteken i Norden, Nordens närområden och Europa. Det läggs vikt vid åtgärder som kan värna om och stärka den nordiska språkgemenskapen och främja nordisk språkförståelse. Kommittén eftersträvar en hög nordisk profil.

Prioriteringer i 1999

Översättningsstöd inom Norden (150-175 st), översättningsstöd utanför Norden (15-20 st.) översättarstipendier (2-5 st). Kurser och projekt (10 st), Nordiska författarkurser (4 st) Nordisk översättarkurs (1 st) samt övrigt projektstöd. Nordiska rådets litteraturpris administreras. Tidskriften *Nordisk Litteratur* informerar om nordisk litteratur inom och utanför Norden. Utges en gång per år i 32.000 ex.

Resultater i 1997

NORDBOK beviljade bidrag till 136 boktitlar och tre översättarstipendier. Sammanlagt 19 nordiska boktitlar fick överstättningsstöd till baltiska språk. Dessutom beviljades bidrag till sammanlagt 10 folkbibliotekskurser, 4 författarkurser, 1 översättarseminarium och 6 andra litteraturprojekt. Tidskriften Nordisk litteratur utgavs med en upplaga på 32.000 ex. Bidrag beviljades till utgivning på ett icke-nordiskt språk av Nordiska rådets prisvinnarbok. NORDBOKs journalistpris utdelades.

1031 Nordiska konst- och konstindustrikommittén NKKK					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.609.000	3.459.000	5.496.000	100 %	Kommittèen

Formål

NKKK är en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer, med bildkonst, konsthantverk, design och arkitektur som sina fackmässiga arbetsområden. Dess uppgift är att synliggöra resultatet av nordiskt konstnärligt skapande genom att främja och stärka den professionella konsten i Norden och det nordiska konstsamarbetet såväl inom som utanför Norden.

Prioriteringer i 1999

Säkerställande av effektiv dialog med NMR i samband med rådgivande initiativ från NKKK, beviljandet av projektbidrag, förstärkandet av NKKKs insatser inom verksamhetsområdet konstindustri, vidareutveckling av den utåtriktade informationen om NKKK, ny styrelsestruktur för Nordiskt Konstnärscentrum Dalsåsen (NKD) (NKKK er styre for Dalsåsen).

Budsjettreduksjonen er ikke reell, men skyldes at støtte til kunstnerkollegiet i Roma er skilt ut som egen budsjettpost jfr. 1037

Mål- och ramstyrningskontrakt skall ingås under 1998.

Resultater i 1997

Fortsatt utvärdering av skandinaviska föreningens i Rom konstnärskollegium. Rådgivande yttrande till NMR, beviljande av stöd till 26 projekt, ingående av ettårigt gästateljéavtal med kunstlerhaus Bethanien i Berlin; utarbetande av strategi för försäkrande av insatserna inom verksamhetsområdet konstindustri.

1032 Samisk kulturvirksomhed					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.393.000	2.393.000	2.346.000	100 %	Udvalg

Formål

Formålet med bevillingen er at styrke det samiske samarbejde på kulturområdet. Bevillingen forvaltes af et kulturudvalg udnævnt af samiske kunstnerorganisationer i norden og af Samerådet, som er et kulturpolitisk og politisk samarbejdsorgan for samiske organisationer i Finland, Sverige, Norge og Russland. En del af bevillingen, DKK 600.000, er øremerket som støtte til Samisk Kunstnerråd.

Prioriteringer i 1999

Der vil fortsat blive lagt vægt på projekter som fremmer og udvikler det samiske samarbejde på kulturområdet. Samerådet har indledt et arbejde for at revidere og omstrukturere det samiske samarbejde, bl.a. på kulturområdet. Resultater vil foreligge i efteråret 1998 og kan forventes at påvirke prioriteringerne for 1999

Resultater i 1997

Der blev iværksat en 3-årig informationskampagne for at udbrede kundskaber om samisk litteratur. Der blev bevilget støtte til 21 samarbejdsprojekter på kunst- og kulturområdet, arbejdsstipendier blev givet til 4 personer, samt et antal rejsestøtter.

Samerådet initierede projektet "Samisk kulturpolitisk plan" som har til formål at udforme en fremtidig kulturstrategi.

1033 Resestipendieordningen SLEIPNIR					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.500.000	2.550.000	2.550.000	77 %	Styr.gr.

Formål Resestipendieordingen för konstnärer under 36 år gäller för åren 1998-2000. Genom ordningen skall man 1) öka mobiliteten i Norden bland professionella konstnärer inom alla konstarter 2) stimulera till kunskap och nytänkning angående nordisk kultur 3) främja den nordiska identiteten samt öka språkförståelsen i ett mera internationellt samfund 4) etablera nya samarbetsstrukturer inom och mellan konstarterna 5) inspirera konstnärerna till att använda hela Nordens område.

Prioriteringer i 1999 Stipendier strävas att fördelas jämnt mellan alla konstarter, administrationen förenklas.

Resultater i 1997 Evalueringen av första 3-årsperioden blev färdig i maj 1997. Administrationen av SLEIPNIR flyttades från Nordiska ministerrådet till Nordiska institutet för samtidskost vid årsskiftet. Stipendier utdelades enligt följande: Sammanlagt delades ut 171 stipendier till alla konstarter. Summorna var mellan 2.000-55.000 DKK, DK 34 st. stipendier, FIN 33 st, FÄR 1 st, ISL 20 st, NO 38 st, SE 45 st.

1034 Det nordiska kulturarvet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.500.000	1.561.000	1.530.000	76 %	Nor.musė.kom

Formål

Museikommittén är en expertgrupp vars uppgift är att vara *rådgivande* och *policyskapande* till Nordiska ministerrådet. Den skall främja, vidareföra och synliggöra det nordiska samarbetet inom hela fackområdet. I alla aktiviteter eftersträvas en hög nordisk profil och hög kvalitet. Det eftersträvas ett nordiskt mervärde inom verksamhetsområdet. Kommittén fokuserar på nätverksbyggande, utbyte av facklig erfarenhet för att förbättra det nordiska samarbetet på museifältet.

Prioriteringer i 1999

Prioriteringarna är att ta initiativ till konkreta samarbetsprojekt, etablera nordiska informationsnätverk, synliggöra museerna i det nordiska kultursamarbetet, vara rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden, förstärka nordiska insatser inom kulturmiljövård. Medlen kommer att riktas till nätverk och fortbildning, till barn och unga och till mångkulturella insatser inom Norden, närområdena och Europa.

Resultater i 1997

Kommittén har varit delorganisator i 10 projekt och dessutom gjort specialsatsning för ett närområdesseminarium. Kommittén har i samråd med ministerrådet administrerat tre arbetsgrupper.

1035 Kultur och IT-området					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	400.000	520.000	510.000	36 %	Arb.gr.

Formål

Kultur och IT-gruppen är en expertgrupp vars uppgift är att vara *rådgivande* och *policyskapande* till ministerrådet. Gruppen skall genom utrednings- försöks- och projektverksamhet samt samnordiska seminarier ta initiativ till åtgärder som kan främja det nordiska kultursamarbetet med hjälp av ny teknologi.

Prioriteringer i 1999 Arbetet koncentreras med koordinering och utveckling av en nordisk dimension vid uppbyggning av de nationella elektroniska kulturnäten i Norden samt igångsättandet av konkreta pilotprojekt på området.

Området er under utvikling og behovet for midler til prosjekter og idèer er tilpasset budsjettpostens størrelse.

Resultater i 1997 Seminarium om de nationella kulturnäten, en rapport om kulturnätens status och framtid i de nordiska länderna.

1036 Særlige aktiviteter på kunstområdet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	480.000	683.000	1.020.000	54 %	MR-K/EK-K

Formål Formålet med bevillingen er i overensstemmelse med aktuelle prioriteringer at opfange nye initiativer for at forstærke samarbejdet inden for kunstområdet herunder at forstærke formidlingen og spredningen af nordisk kunst.

Prioriteringer i 1999 Bevillingen vil i overensstemmelse med formålet blive anvendt til at finansiere politisk relevante projekter, der kommer frem i løbet af året, og som ikke dækkes af andre bevillinger.

Budsjettreduksjonen er en tilpassing til antallet kvalifiserte søknader.

Resultater i 1997 Støtte er bl.a. ydet til sikring af bred nordisk deltagelse i forbindelse med skabelsen af vikingeoratoriet "Runkärlek" samt til en nordisk filmuge og nordiske koncerter i forbindelse med udstillingen "Visions du Nord" i Paris.

1037 Skandinavisk Forenings Kunstnerkollegium i Rom					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	850.000	1)	1)	-	styret

1) Bevillingen er udskilt fra kto 1031 Nordisk Kunst- og Kunstindustrikomité og administreres af Ministerrådssekretariatet.

Formål Kollegiets formål er at huse kunstnere fra de nordiske lande på studieophold af fra 1 til 4 måneders varighed i Rom og at bevare det bibliotek og de kunst- og indbogenstande, der hidtil har tilhørt "Skandinavisk Forening i Rom for kunstnere og vitenskapsdyrkere".

Prioriteringer i 1999 Nordisk Ministerråd (kulturministrene) har besluttet fortsat at yde støtte til kollegiet under forudsætning af, at det nuværende lejemål i Via Garibaldi søges erstattet af et mere moderne og formålstjenligt med plads til yderligere én kunstner. Endvidere fortsættes arbejdet med en forenkling og opstramning af kollegiets egen administrationen.

Resultater i 1997 I 1997 har 45 kunstnere (billedkunstner, forfatter, keramiker, musiker, komponist, skuespiller og fotograf) fået tildelt 1 måneds studieophold. Der blev modtaget 174 ansøgninger.

1038 Ett läsande norden – språkförståelse genom litteraturläsning					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	250.000	0	0	-	MR-K/EK-K

Formål Målet är att bidra till en konstruktiv samverkan mellan skola och bibliotek och därigenom stärka de läspedagogiska insatserna för barn och ungdomar.

Prioriteringer i 1999 I projektet ingår att *studera* den litteraturpedagogik och lässtimulerande verksamhet som bedrivs i samverkan mellan bibliotek och skola i de nordiska länderna och *föreslå* hur den skall kunna utvecklas. Två orter från varje nordiskt land väljs ut för medverkan i en första omgång. På dessa orter skall idag finnas verksamhet som kan tjäna som bas för projektet. Det innebär också att det finns ansvariga personer inom resp. skola och bibliotek som är intresserade och stimulerade av att medverka.

1050 Konstkommittén Teater och dans i Norden, Danmark					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**
Dkk	6.488.000	6.488.000	6.484.000	94 %	Kommittèen

Formål

Teater och Dans i Norden är en av ministerrådets konstkommittéer med professionell teater, musikteater dans och amatörteater som sitt fackmässiga område. Kommittén eftersträvar en hög nordisk profil och för att skapa ett nordiskt mervärde inom hela sitt verksamhetsområde. Intititutionen beviljar stöd till gästspel seminarier och vidareutbildning mellan de nordiska länderna samt bedriver informations- och rådgivningsverksamhet.

Prioriteringer i kontrakten

Følgende forhold skal vektlegges: Støtte gjestespill mellom de nordiske landene, Formidle gjesteansettelser mellom de nordiske teatre, Ta inititativ til og gjennomføre nordisk videreutdanning og forskning, Medvirke til kommunikasjon mellom profesjonelle teater og amatørteatret, Legge spesiell vekt på initiativ for barn og unge.

Resultater i 1997

Kommittén har organiserat 3 egna seminarier samt 2 samarbetsprojekter, beviljat stöd till 53 gästspel, 20 gästansättelser och 11 projekt och gett stöd till Nordisk Amatörteaterråd.
Dessutom hat utgivelsen av nordisk Teaterkatalog stötts.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi : Ingen bemerkninger

1051 Musikkommittén NOMUS och Nordiska Rådets musikpris, Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
sek	6.441.000	6.441.000	-	94 %	Kommittèen	1997-99
Motsvarer Dkk	5.540.000	5.540.000	4.787.000			

Formål

NOMUS är en av Ministerrådets konstkommittéer med musik som sitt verksamhetsområde. Kommittén skall främja, vidareföra och utveckla kunskapen om det nordiska musiklivet och musiksamarbetet i Norden. Verksamheten skall omfatta musiklivets alla delar. Kommittén driver egna musikprojekt, deltager i samarbetsprojekt samt fördelar projektstöd. NOMUS informerar om nordiskt musikliv inom och utom Norden samt är rådgivande organ och remissorgan. Kommittén är priskommitté och administrerar Nordiska rådets musikpris. Det åligger kommittén att reservera ett stöd om DKK 1 miljon till Orkester Norden.

Prioriteringer i kontrakten

Følgende forhold skal vektlegges; Komitèen skal samarbeide med nasjonale institusjoner og organisasjoner både i og utenfor musikkområdet, Det skal spesielt utvikles kontakt med samnordiske musikkinstitusjoner og samnordiske musikknettverk, Det skal skapes en nordisk merverdi utover de rent faglige samarbeidsresultatene.

Resultater i 1997

NOMUS anordnade en stor tvärsektoriell nordisk skolkonsertkonferens som initierande ett nytt nätverk för nordiska skolkonsertproducenter. Kommittén fortsatte sin repertoarundersökning av de nordiska symfoniorkestrarna. NOMUS beställde 19 nya kompositioner av nordiska tonsättare för lika många utövande nordiska artister/ensembler som uruppförde dessa. NOMUS beviljade bidrag till 18 turnéer/festivaler, fyra konferenser, fem kurser, två samnordiska fonogram. Fem nordiska musiknätverk fick nätverksstöd. Tidskriften Nordic Sounds utgavs med fyra nr, upplaga 5.000 ex. och distribution i 96 länder. Nordiska rådets musikpris utdelades. Kommittén utbetalade bidrag till Orkester Norden.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1052 Nordisk konstnärscentrum Dalsåsen, Norge					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud. disp.av**
nok	1.494.000	1.494.000	894.000	100 %	Centret
Motsvarer DKK	1.389.000	1.389.000	796.000		

Formål Centret befinner sig i Fjaler, Sogn och Fjordane i Norge. Dalsåsens huvudmål är att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom konst-, konsthantverks-, och arkitekturområdet genom att driva gästateljeer och annan konstnärlig verksamhet. Centret omfattar fem ateljéer samt därtill hörande fem lägenheter, fem gästrum och en träverkstad.

Prioriteringer i 1999 Gästateljeverksamhet omfattar sammanlagt 60 stipendiemånader. Organisering av två seminarier, utveckling av databas för information om formativ bearbetning av trämaterial.

Resultater i 1997 Centret var under konstruktion under hela verksamhetsåret och blev färdig. Konstnärerna använde ateljéerna från början av mars1997. Gästateljéerna delades på följande sätt: FIN 1 konstnär, ISL 1, DK 1, SE 1, NO 1. Visiterande konstnärer: ISL 1 konstnär, NO 2, SE 1, EST 1, LT 1, PL 1.

1053 Nordiskt Institut för samtidskonst NIFCA – Nordic Institute For Contemporary Art, Finland					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud. disp.av**
fim	6.369.000	6.463.000	6.336.000	100 %	Institusjonen
Motsvarer Dkk	8.152.000	8.272.000	7.920.000		

Formål NIFCA skall främja produktion, visning och kritik av intressant samtida konst. Verksamhetens huvudinriktning är: 1) koordinering; övergripande samordning av nordiskt bildkonstsamarbete 2) förmedling; initiering, koordinering och produktion av utställningar, 3) service; information om, dokumentation av och kommunikation kring samtida konst i Norden 4) kritik; utgivandet av en nordisk konsttidskrift 5) mobilitet, gästateljéer och resestipendier för konstnärer.

Prioriteringer i 1999

Koordinering: kontaktskapande inom fackområdet för att tydliggöra NIFCA's koordinerande funktioner, effektivisering av NKKK-administrationen. Förmedling: utveckling av nya former för utställningssamarbete. Service: utveckling av operativt adressregister på WWW. Kritik: utveckling av samarbete med andra aktörer i Norden kring tidskriftsutgivning. Mobilitet: utveckling av urvals- och stipendiesystem i gästateljéprogrammet. Effektivisering av Sleipnir-administrationen.

Resultater i 1997

NIFCA's verksamhet inleddes 1.3.1997.

Koordinering: Definierande av målsättning, roller och arbetssätt. Bemanning av centrala funktioner. Förmedling: en utredning, en internationell seminarie en egenproducerad utställning medverkan i 2 samarbetsproduktioner, stöd till 2 utställningar. Service: uppbyggande av informationsteknisk infrastruktur.
Kritik: konsttidskriften SIKSI 4 nr. upplaga 4.000 ex. Mobilitet: nytt ansöknings- och urvalssystem för gästateljéerna. Fördelning av konstnärer i de 15 atejéerna: DK: 3, FIN: 8, IS: 4, NO: 6, SE: 5, LT: 1, IRL: 1, D: 1.

Nordiske Kulturhus

1060 Nordens Hus i Reykjavík						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
isk	58.435.000	58.435.000	55.556.000	89 %	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	5.259.000	5.259.000	5.000.000			

Formål

Nordens Hus i Reykjavík startede sin virksomhed i 1968. Huset skal være et nordisk kulturcenter og et bindeled mellem Island og øvrige nordiske lande. I husets virksomhed bliver der lagt særlig vægt på formidling inden for kultur-, undervisnings- og forskningsområderne, samtidigt med at det står for omfattende informationsvirksomhed om nordisk samfunds- og næringsliv.

Prioriteringer i kontrakten Prioriteringene er basert på føringer gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Vektlegge følgende forhold; Fokusere på kvalitet, Økt ressursutnyttelse gjennom samarbeid med institusjoner utenfor Island og spesielt andre samnordiske institusjoner i kultursektoren, Prioritere samarbeidet i Vestnorden, Fremme tilbud for barn og unge.

Resultater i 1997 I 1997 arrangerede Nordens hus i Reykjavik, eller var vært for, sammenlagt 425 evenement. De fordelte sig således på forskellige områder: Foredrag og seminarer 242 (98 arrangeret af huset /144 arrangeret af andre); Koncerter og musikprogram 61 (16/45); Filmvisninger 55 (43/12); Teaterforestillinger 31 (23/8); Kunstudstillinger 23 (16/7); Informationsudstillinger 3 (3/0); Kursusvirksomhed 11 (3/8).
Blandt aktiviteterne var udstillingen "Nordisk Smykketrienale" med deltagelse af de bedste smykkekunstnere fra hele Norden.
I samarbejde med Sigurjón Ólafssons kunstsamling, Islands Nationalmuseum og Medicinmuseet Nesstofusafn, blev der afholdt en konference "Kulturlandskab i Norden" med deltagelse af 90 personer fra samtlige nordiske lande.
Samarbejdet mellem de tre vestnordiske kulturinstitutioner om ungdomsprojektet Vestnordiske Mediaværksteder fortsatte i 1997.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Krever oppmerksomhet pga. negativ egenkapital forårsaket av et betydelig underskudd i 1996. I 1997 er det overskudd fra driften og den driftsmessige negative egenkapitalen er redusert. Institusjonen har en særskilt økonomirapportering til NMRs sekretariat.

1061 Nordens Hus på Færøerne						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	9.171.000	9.154.000	5.000.000	76 %	Institusjonen	1996-98

Formål

Nordens Hus på Færøerne startede sin virksomhed i 1983. Husets opgave er at formidle nordisk kultur på Færøerne og færøsk kultur i øvrige nordiske lande, samtidig med at huset har en vigtig funktion som færøsk kulturhus. Huset modtager støtte fra det færøiske landstyre.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringer gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Vektlegge følgende forhold; Fokusere på kvalitet, Økt ressursutnyttelse gjennom samarbeid med institusjoner utenfor Færøyene og spesielt andre samnordiske institusjoner i kultursektoren, Prioritere samarbeidet i Vestnorden, Fremme tilbud for barn og unge.

Resultater i 1997

NHFÄÖ har haft 295 arrangemang av vilka 50% har haft utländskt deltagande. 10% av arrangemangen har varit utanför huset. Huset har haft 46.575 besökare (cafeterian är inte medräknad med sina 44.000 betjäningar). Huset har satsat på aktiviteter för barn och ungdomar, 33% av arrangemangen. Sex procent av aktiviteterna har hänfört sig till Baltikum.

De stora arrangemangen har varit nyårskonserten (samsändning med Färisk TV och radio), GP-schack, den första färiska ungdomsmusikalen "Skeyk", två stora seminarier om oljeutvinning, den andra lättmusiktävlingen Prix Färöyar (24 orkestrar deltog), gästspel från Svenska Teatern i Helsingfors med Maria Kallas och uppsättningen av Oliwer Twist, Summatónar (40 konserter), Färökvällarna 11 st., Jazzfestivalen (fyra dagar 16 konserter), Baltisk vecka (med 40 personer från alla de baltiska staterna). Huset har haft världsfilmpremiere på filmen Barbara av Niels Malmroos. Kulturministrarna Ebbe Lundgaard och Sámal Petur í Grund deltog tillsammans med 500 gäster inklusive världspressen. Bland konferanser kan nämnas nordiskt miljömöte, internationell läkarkonferans, nordisk musikerunion, nordiskt konsthantverkssymposium. Bland särprojekt kan nämnas den västnordiska mediaverkstaden, informationstjänsten och den baltiska veckan. NHFÄÖ hade arrangemang i Grönland, i Danmark, Sverige, Norge, Finland, Estland, Lettland, Litauen och USA. Närmare kontakt mellan de baltiska informationskontoren och hustets informationstjänst har upprättats.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Krever oppmerksomhet pga. av underskudd og tilhørende negativ egenkapital i 1997. Styret ved institusjonen gjennomfører en egen "spareplan" for å bringe driften i balanse. Det er i denne situasjonen en særskilt økonomirapportering til NMRs sekretariat.

1062 Nordens Institut på Åland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud. disp av**	**Kontrakt**
fim	1.266.000	1.020.000	964.000	99 %	Institusjonen	1996-98
Motsvarer Dkk	1.620.000	1.306.000	1.205.000			

Formål

Nordens Institut på Åland blev oprettet i 1985. Instituttets opgave er at styrke det ålandske kulturliv, fremme Ålands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejde mellem Åland og øvrige nordiske lande på det almenkulturelle område, med særlig vægt på kunstområdet, undervisning og forskning. Ministerrådets bevilling dækker instituttets projektvirksomhed og direktørens løn. Øvrige udgifter dækkes af Ålands landsskabsstyrelse, og indgår ikke i institutets regnskab.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringer gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Vektlegge følgende forhold; Barne og ungdomskultur, Forankring av profesjonell kultur på Åland, Økt ressursutnyttelse gjennom samarbeid med institusjoner utenfor Åland og spesielt andre samnordiske institusjoner i kultursektoren.

Resultater i 1997

Tyngdepunktet i virksomheden for året lå i tre store projekter, der lå inden for de to kontraktaftalte hovedsatsningsområder, børne- og ungdomskultur og forankring af professionel kunst på Åland: En stor ålandsk ungdomskulturfestival, en professionelt bedømt portrætkonkurrence som en satsning på billedkunsten, og et ålandsk-samisk kulturmøde med præsentationer af såvel traditionel som professionel kultur fra alle de tre samiske områder i Norden. Indarbejdet i dette var 30 arrangementer for børn og ungdom.

Kontrakt: Delvis oppfylt. Aktivitetene har vært noe redusert pga. skifte av virksomhetens leder i løpet av 1997.

Økonomi: Ingen bemerkninger

1063 Nordens Institut på Grønland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud. disp av**	**Kontrakt**
Dkk	4.041.000	4.041.000	3.939.000	87 %	Institusjonen	1996-98

Formål

Nordens Institut på Grønland blev oprettet i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre og Nuuk kommune. Instituttets opgave er at styrke det grønlandske kulturliv, fremme Grønlands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejde mellem Grønland og øvrige nordiske lande, med særlig vægt på kultur- undervisnings- og forskningsområderne.
Grønlands hjemmestyre finansierer en del af Instituttets virksomhed.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringer gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Vektlegge følgende forhold; Fokusere på kvalitet, Økt ressursutnyttelse gjennom samarbeid med institusjoner utenfor Grønland og spesielt andre samnordiske institusjoner i kultursektoren, Prioritere samarbeidet i Vestnorden, Fremme tilbud for barn og unge.

Resultater i 1997

NAPA flyttede i januar ind i Katuaq/Grønlands Kulturhus og medvirkede med store aktiviteter i den officielle åbning måneden efter og i den efterfølgende åbningsperiode. Blandt de medvirkende ved den officielle åbning var Islands Symfoniorkester, solister mv. Efteråret/vinteren var præget af en række aktiviteter ifm 10-året for den officielle åbning af instituttet i 1987. Instituttet udgav første bind af "Nipilersorninngortaraaq", en oversættelse til grønlandsk af Sixten Nordströms bog "Så blir det musik", som over de næste tre år udkommer i ialt fire bind. Informationstryksagen "Fakta om Grønland" er udkommet i to oplag på dansk og et på engelsk. Instituttets deltagelse i det vestnordiske medieværkstedsprojekt er fortsat som planlagt, og en række andre aktiviteter af vekslende omfang er gennemført tilfredsstillende.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: 1997 gav et underskudd på grunn av innvielsen av det nye kulturhuset på Grønland. Dette har gitt en negativ egenkapital som skal inndekkes i 1998.

Andre Kultursatsinger

1070 Tværsektoriel projektvirksomhed					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000.000	1.632.000	1.326.000	98 %	MR-K/EK-K

Formål

Formålet med bevillingen er at forstærke den tværsektorielle dimension mellem kulturområdet og andre fagsektorer i Ministerrådets regi. Når det gælder børne- og ungdomsvirksomhed bliver der lagt særlig vægt på samarbejdet med undervisningssektoren.

Prioriteringer i 1999

Bevillingen tænkes bl.a. anvendt til initiativer fra institutionerne i Vestnorden og til satsninger af tværsektoriel karakter med særlig relevans for Nordens randområder. Endvidere prioriteres folkeligt kultursamarbejde, samarbejde med miljøsektoren om kulturmiljøsager og med socialsektoren om at fremme handikappedes muligheder for uhindret deltagelse i kulturlivet.

Budsjettreduksjonen skyldes at formålet bak budsjettposten i økende grad er integrert i den ordinære virksomheten i ministerrådet.

Resultater i 1997

Støtte er bl.a. ydet til et nordisk kulturfremstød "Norden i Finland – en række seminarer, udstillinger, koncerter og andre kulturarrangementer iTavastland og Satakunta arrangeret af Pohjola-Nordens distrikter i Åbo og Björneborg samt Tavastehus Län. Hertil kommer støtte til informationsenheden ved Nordens hus på Færøerne og til Nordens Institut på Ålands "Vardø-seminar", hvor kunstnere, filosoffer og videnskabsmænd drøfter kulturelle og tværsektorielle problemstillinger. Der er ydet støtte til en baltisk ligestillingskonference ligesom der er afsat midler til en konference om arktisk kultursamarbejde.

1071 Nordiske kulturprojekter i udlandet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	6.242.000	6.242.000	6.120.000	100 %	Styr.gr.

Formål

Bevillingen danner grundlag for målrettede fællesnordiske kulturfremstød, for at øge kundskab om nordisk kultur internationelt og fremme nordisk kultursamarbejde med lande uden for Norden. Bevillingen administreres af Styringsgruppen for nordiske kulturprojekter i udlandet.

Prioriteringer i 1999

Nordisk ministerråd, kulturministrene, har vedtaget en projektplan for nordiske kulturfremstød i udlandet for perioden 1997 – 2000. Kultursamarbejdet med Syd-Afrika 1996 – 1999 vil kulminere i 1999 med et antal større, nordiske projekter i S-Afrika.

En ny prioritering i 1999 bliver udstillingen "West Viking" i Nord-Amerika 2000 - 2001, i samarbejde med Smithsonian Institut i Washington DC. Udstillingen handler primært om vikingernes rejser mod vest og bygger på arkeologiske udgravninger bl.a. i Grønland og N-Amerika.

Resultater i 1997

Et antal store kultursatsninger, bl.a. Nordic Explorers, en utställning som skildrar nordiska upptäcktresor från vikingatid till våra dagar visad i Helsingfors, København, Haag, Paris og München med ett besökstal på 1,5 miljoner; Zugvögel, det nordiske litteraturår i Tyskland; The U.K.Project, nordisk musikfestival i Storbritannien og Northern Encounters, i Kanada i juni 1997.

1072 Indsatser mod fremmedfjendtlighed					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.530.000	1.530.000	0	-	MR-K/EK-K

Formål

Bevillingen skal danne grundlag for en gennemførelse af de prioriterede satsninger mod fremmedfjendtlighed, der indgår i Ministerrådets strategi for det fremtidige kultursamarbejde, "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet".

Prioriteringer i 1999

Prioriteringerne fremgår af Ministerrådets forslag til strategi "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet", der behandles som særskilt ministerrådsforslag under 50:session.

Resultater i 1997

Ministerrådet har ladet udarbejde en rapport "De nordiska ländernas insatser inom området främlingsfientlighet och rasism", Statens Invandrarverk 1997,og en nordisk arbejdsgruppe har udarbejdet forslag til en række konkrete projekter, hvoraf en del igangsættes i 1998.

1073 Sessionslandenes kulturprogram					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	350.000	612.000	2.040.000	100 %	MR-K/EK-K

Formål

Bevillingen blev afsat i forbindelse med nysatsningen inden for kulturområdet 1994-96 og er senere fortsat til delvis finansiering af kulturarrangementer i overenstemmelse med sessionslandets prioriteringer.

Prioriteringer i 1999

Bevillgningen reduseres som ledd i omprioriteringene i forbindelse med ministerrådets budsjett for 1999. Dette innebærer at sesjonslandenes kulturprogram i større grad er et nasjonalt ansvar.

Resultater i 1997

Under Nordisk Råds 49:session i Helsingfors arrangeredes bl.a. gæstespil fra andre nordiske lande, udstillinger, koncerter, nordisk filmfestival med kort- og dokumentarfilm, lysinstallationer etc.

Bevillingen blev administreret af Helsingfors Stads kulturcentral, der selv bidrog til finansieringen.

Utbildnings- och forskningssamarbetet

Det övergripande målet för samarbetet inom sektorn är att utveckla och stärka den nordiska utbildnings- och forskningsgemenskapen. Det skall vara lika lätt att skapa kontakter, utbyta idéer och röra sig mellan utbildnings- och forskningsmiljöer inom Norden, som det är i det egna landet. Norden skall kunna betraktas som en enhet inom utbildnings- och forskningsområdet.

Stärkandet av den nordiska dimensionen i europeiskt och annat inter-nationellt samarbete är centralt, när det gäller samarbetet under kommande år.

Under 1998-99 utarbetas ett förslag till en samlad strategi för verksamheten inom utbildnings- och forskningsområdet på 2000-talet. Strategin skall ange överordnade utbildnings- och forskningspolitiska mål och delmål samt hur dessa realiseras, framtida övergripande prioriteringar, förväntningar och begränsningar gällande europa- och närområdessamarbetet samt utveckling av tvärsektoriella insatser i samarbete med kultursektorn och andra sektorer.

Språksamarbetet

Ministerrådet lägger under 1998 fram förslag till en övergripande nordisk språkpolitik som kan ge riktlinjer till Ministerrådet och medlemsländerna om den fortsatta utveckling av den språkliga dimensionen. Därmed läggs grunden för en ny struktur för verksamheten inom språkområdet, med bättre koordinering av de olika initiativen samt en ökad integrering av språkpolitiska aspekter i övrig verksamhet.

Språksamarbetet i Norden har en konkret form i handlingsprogrammet NORDMÅL. Under 1999 kommer programmet att utvärderas i syfte att ta fram ett nytt program för 2000-talet. Programmet skall avspegla Ministerrådets språkpolitik genom insatser som riktar sig mot att barn och ungdomar tidigt kommer i kontakt med de nordiska språken i undervisningen, att det utvecklas goda och spännande undervisningsformer i nordiska språk för lärare och lärarstuderande, att det utvecklas IT-verktyg för undervisning i nordiska språk, att stärka undervisningen i nordiska språk på universitetsnivå, samt att det sätts fokus på de små språken i Norden som en del av den nordiska kulturella mångfalden.

Mobilitet och kontakt

Ministerrådets mobilitetsprogram vänder sig till en generation av unga, som i betydligt högre grad än tidigare generationer, är internationellt orienterad. Ministerrådet finner, att det har betydelse för den nordiska gemenskapen och för de ungas egen identitet, att de i mötet med internationella uppgifter kan känna tillhörighet, inte bara till sitt eget land, utan också till Norden som helhet. Ett viktigt element i detta är att de unga i samband med sin utbildning, ges möjligheter till direktupplevelser av de nordiska grannlandens språk, kultur, levnadsmönster, värdenormer, samhällsförhållanden, natur etc.

I enlighet med prioriteringarna i styrdokumentet *Nordiskt samarbete i en ny tid* har riktade insatser gjorts för att utveckla de nordiska mobilitetsordningarna inom hela utbildnings- och forskningsområdet. Mobilitetsordningarna har utvärderats under 1995-1997. Utvärderingarna har givit positiva utfall i förhållande till övergripande mål med utbildnings- och forskningssamarbetet. Ministerrådet har för avsikt att fortsatt starkt betona mobilitetsaspekterna i det nordiska utbildnings- och forskningssamarbetet.

Generell utveckling av utbildningsgemenskapen

Den nordiska överenskommelsen om tillträde till högre utbildning trädde i kraft i mars 1995 och reviderades under våren 1996. Genom överenskommelsen får alla utbildningssökande i Norden tillträde till de fem ländernas offentliga högre utbildningar på samma eller likvärdiga villkor. I samband med överenskommelsen har parterna fått till stånd ett avtal om en betalningsordning mellan länderna. Ministerrådet har utarbetat en tidsbegränsad försöksordning (1997-2000) för att ge parterna möjlighet att studera tekniska, praktiska, ekonomiska och utbildningspolitiska faktorer av betydelse för avtalet och för betalningsordningen.

För 16-19-årigas utbildningar finns ett nordiskt avtal *Gymnasieavtalet* om tillträde till gymnasieskolan sedan 1993. Avtalet följs upp kontinuerligt av ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete.

Samarbete inom informationsteknologi

Ministerrådet kommer under 1999 att samla upp erfarenheterna från *IT-policygruppens* arbete och bedöma behovet av en fortsatt koordinering och samordning av IT-samarbetet. Skoldatanätet (ODIN) är en del av det europeiska skoldatanätet (EUN) och fungerar därmed inte bara som en infrastruktur för nordiska skolor utan är även en gemensam nordisk plattform i europeiska sammanhang. Det krävs en fortsatt utveckling och anpassning av informationsnätverken för utbildningsområdet. En viktig fråga under 1999 blir utvecklingen av tjänster och applikationer i det nordiska universitetsdatanätet NORDUnet.

Under 1998 utvärderas IDUN-projektet med syftet att utveckla en ny treårig aktivitet inom området *IT som verktyg för undervisning och lärande* under perioden 1999-2001. Verksamheten skall koncentreras med fokus på färre insatsområden, finna former anpassade till den snabba utvecklingen inom IT-området samt i högre grad integreras med det nordiska utbildnings- och forskningssamarbetet i stort. Projekten kommer i första hand att inriktas mot innovativa utbildningsmiljöer, lärarutbildning och IT samt vuxenutbildning och ODL.

Samarbete inom utbildningsområdet.
Ministerrådet kommer under 1999 att utvärdera verksamheten inom skolområdet och inom området folkbildning och vuxenutbildning som grund för formulering och utveckling av nya handlingsplaner under perioden 2000-2003. Samarbetet inom den högre utbildningens område förstärks genom beslut om en första handlingsplan, dagordning 1999-2001.

Inom *skolsamarbetet* prioriteras elev- och lärarutbyte, kommunikation mellan skolans aktörer i Norden samt en förbättring av informationssystem och nätverk. Det tvärsektoriella samarbetet utvecklas genom ökad fokusering på samarbetet mellan skolor och kulturliv. Utvärderingen av projektverksamheten bl a om kvalitets- och likvärdighetsfrågorna, entreprenörskap och lärarrollen kommer att ge viktiga bidrag till den politiska debatten om nationell och nordisk skolutveckling och utgöra grundlaget för utarbetandet av den nya handlingsplanen

Samarbetet inom *vuxenutbildningsområdet* sätter fokus på livslångt lärande, som en väg att möta framtidens krav på ökad kompetens utifrån perspektivet demokrati, utbildning och arbete. Med bakgrund i det svenska ordförandeskapets prioriteringar ökar samarbetet och erfarenhetsutbytet om hur utbildning och kompetensutveckling aktivt kan bidra till att förnya arbetsorganisationen och motverka arbetslöshet. Projekten om vuxnas tillgång till informationsteknologi och om vuxenpedagogik samt om demokratiutveckling och förebyggande av rasdiskriminering fortsätter. Information om nordisk folkbildning och vuxenutbildning sprids i Europa genom en ny tidskrift, the Golden Riches. Nordens folkliga akademi (NFA) som efter en utvärdering fått förlängt mandat utvecklar verksamheten i förhållandet till ideella organisationer i närområdena.

Ledningsgruppen för *högre utbildning* (HÖGUT) har under 1998 utarbetat en rullande dagordning som skall gälla 1999-2001. Avsikten är att ytterligare förstärka samarbetet mellan de nordiska universiteten och högskolorna. Det nordiska samarbetet inriktas mot att vara katalysator och initiativtagare för aktörerna inom den högre utbildningen och att vara kontaktforum för arbetet i internationella organisationer. Det svenska ordförandeskapets uppdrag till HÖGUT att stimulera till initiativ som leder till att undervisningen och lärandet inom den högre utbildningen förnyas och utvecklas, att uppmärksamma högskolans roll för kompetensutvecklingen inom arbetslivet samt att se över 1975-års beslut om nordisk tentamensgiltighet kommer att inarbetas i dagordningen.

Ministerrådet kommer under 1999 att följa upp arbetet med *EU:s utbildningsprogram* och arbeta för att den nordiska dimensionen implemen-teras i den nya generationen av program.

Ledningsgrupperna inom utbildningsområdet kommer från och med 1999 att ansvara för olika delar av de projekt som finns inom *Närområdesprogrammet*.

Forskningssamarbetet

Ministerrådets målsättning är att stärka det nordiska forskningssamarbetet på områden där Norden kan hävda sig i den europeiska och internationella konkurrensen eller där de nordiska länderna har speciella förutsättningar eller intressen. Ministerrådets insatser omfattar tidsbegränsade forskningsprogram, stödordningar och högt specialiserade nordiska forskningsinstitutioner.

Utvecklingen av samarbetet inom forskningsområdet präglas av dess tvärsektoriella karaktär, där i stort sett alla sektorer inom Ministerrådet bidrar till den operativa verksamheten. Kvaliteten och relevansen inom forskningsområdet förstärks genom en samlad *Nordisk forskningspolitisk strategi* för koordinering av ministerrådets forskningsinsatser med gemensamma kriterier för beredning, genomförande och utvärdering av samnordiska forskningsaktiviteter. Syftet är att införa en samlad process för initiering, prioritering och beslut om nya tidsbegränsade forsknings-aktiviteter.

Ministerrådet kommer fortsätta att stimulera universitet, högskolor och andra nordiska forskningsinstitutioner till att aktivt och systematiskt söka möjligheter till arbetsdelning och specialisering institutionerna emellan. De stödordningar som förvaltas av NORDPLUS och NorFA är viktiga instrument i detta sammanhang. Stimulans av mobiliteten bland studerande och forskare samt bildandet av nordiska forskarnätverk utgör hörnstenar i det nordiska samarbetet. En fördjupning av samarbetet med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland uppnås genom att aktivt stimulera studerande och forskare i de samarbetsaktiviteter som stöds av NorFA

Forskningsprogrammet Norden och Europa förstärker nordisk forskning inom humaniora och samhällsvetenskap, samtidigt som programmet levererar forskningsbaserad information till den allmänna offentliga debatten om Norden i Europa. Detta sker bl a genom temaseminarier och genom en skriftserie, där forskningsprogrammets resultat förs fram till en bredare publik.

Ministerrådet har startat ett *nordiskt arktiskt forskningsprogram* under perioden 1998-2002 för att säkra en koordination av nordisk forskning på dessa områden samt att involvera även svagare forskningsmiljöer. Programmet avgränsas till ämnen som är väsentliga för bevarandet och utvinningen av de arktiska naturresurserna och för befolkningens livsvillkor i de arktiska områdena.

Ministerrådet förbereder ytterligare ett femårigt program om välfärdsforskning (jmf budgetpost 2401) som skall söka belysa de mänskliga och sociala dimensionerna som de nordiska länderna lägger avgörande vikt på i utvecklingen av det europeiska samhällslivet. Kulturell mångfald och andra sociala faktorers samverkan med en bärkraftig teknologisk utveckling har stor betydelse för den europeiska integrations-processen.

Flertalet av institutionerna inom utbildnings- och forskningsområdet har konkret operativt samarbete med EU-projekt. Härigenom får man på många områden en kontaktyta där nordiska modeller och synsätt kommer till ut-

tryck. De nordiska forskningsinstitutionerna har till uppgift att vara bindeled mellan nationell nordisk forskning och internationell forskning. En ansenlig del av deras aktiviteter finansieras från bl a EU:s forskningsprogram. Forskningsinstitutionerna har också under senare år ökat samarbetet med närområdena genom bl a stöd från stipendie-programmet.

Budgetudviklingen: Uddanning og forskning				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	184.682	187.430	198.270	-1,5 %

Søjlefordeling Utbildning och forskning		ialt 1999:184.682 TDKK
Norden	**Närområdene**	**Europa**
168.423 (91,2 %)	6.094 (3,3 %)	10.157 (5,5 %)

Endast hela budgetposter har medtagits, men även delar av övrig verksamhet inriktas mot Närområdena och Europa. Sektorns närområdesverksamhet ligger i huvudsak under Närområdesprogrammet.

Sektorens budsjettposter

1100 Disposisjonsmidler Utdanning & Forskning					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.227.000	4.055.000	3.593.000	91 %	MR-U/EK-U

Formål Dispositionsmedlen används till att finansiera politiskt relevanta projekt inom sektorns prioriterade områden. Vidare används dispositionsmedlen till att genomföra de initiativ som ordförandelandet tar under sitt ordförandeskap. Det kan bl a handla om bidrag till arbetsgrupper som förbereder vissa frågor på ministerrådets dagordning och stöd till tvärgående projekt.

Prioriteringer i 1999 Dispositionsmedlen kommer att användas till det isländska ordförandeskapets prioriteringar och till andra politiskt relevanta projekt som inte kan förutses vid budgetläggningen.

Budsjettreduksjonen skyldes et ønske om at styringsgruppene selv skal avsette midler til egne prosjekter og evalueringer innen sine områder. Disposisjonsmidlene skal i første rekke benyttes til de prioriteringer som angis av ordførerskapet i 1999.

Resultater i 1997

Dispositionsmedlen har under 1997 används till genomförande och uppföljning av det norska ordförandeskapets temakonferens om ungdomars intresse för matematik, naturvetenskap och teknik, ministerrådets arbetsgrupper om språkpolitik, EU:s nya utbildningsprogram samt samrådsmötet med de baltiska ministrarna, utvärderingen av Nordens Folkliga Akademi, projektstöd till NIAS internationalisering, IT-policygruppens utredning om IT och pedagogik samt till förnyelse av HÖGUT:s verksamhet.

Skolesamarbeid

1110 Nordisk skolesamarbejde (NSS)					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	5.098.000	5.098.000	4.998.000	79 %	Styret NSS

Formål

Skolesamarbejdets overordnede formål er at udvikle og styrke et nordisk skolefælleskab.
Skolesamarbejdets hovedopgaver fordeler sig på følgende indsatsområder

- at initiere, styre og evaluere nordiske netværk inden for prioriterede områder
- at følge og i givet fald komme med ændringer til de politiske aftaler der skal sikre, at Norden er et fælles uddannelsessted.
- at videreudvikle det nordiske skoledatanet.
- at sikre informationspredning ved udgivelse af tidskriftet Skolen i Norden
- at sikre en spredningseffekt af resultaterne ved afholdelse •af konferencer og udgive rapporter og lærebøger m.m.

Prioriteringer i 1999 NSS virksomhed i 1999 vil for nye tiltag tage afsæt i det islandske formandsskabs prioriteringer. Hvad angår de initiativer der er initieret i 1997 og 1998 vil 1999 blive anvendt til at slutføre disse projekter. Skolesamarbejdet skal udarbejde ny handlingsplan for den kommende periode.

Resultater i 1997 NSS's virksomhed i 1997 har for nye tiltag taget afsæt i det norske formandsskabets prioriteringer. Dette er sket med initiering og opfølgning af mere langsigtede projekter som følgende netværksopbygning: "Matematik, naturvidenskab og teknik" med udgangspunkt i formandskabets konference om emnet. "Entreprenørskab som uddannelsesmål for unge", "den nye lærerrolle i et udviklingsperspektiv", "små yrkesfag" og "racisme". NSS har fået gennemført en udredning om den nordiske dimension i lærerplaner. Erfaringer og refleksioner fra projektet NORDLILIA (ligestilling i læreruddannnelsen) er beskrevet i en lærebog til lærerhøjskoler og seminarier. To numre af "Skolen i Norden" er udgivet og sendt til samtlige grund- og ungdomsskoler i Norden. Den nyetablerede opslagstavle på skoledatanettet anvendes seriøst af mange skoler.

1111 NORDPLUS-junior					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud. disp.av**
Dkk	8.886.000	8.886.000	5.712.000	100 %	Styret NSS

Formål Det overordnede formål med NORDPLUS-junior er for de 16 – 19 åriges uddannelser at øge studentermobiliteten mellem de nordiske lande og dermed stimulere til samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og fremme nordisk sprogforståelse

Prioriteringer i 1999 NSS vil fortsat i sin prioritering af ansøgere arbejdet bevidst på at udjævne forskellen i ansøgerantallet fra de berørte uddannelser, således alle uddannelser tilgodeses mest muligt. Projektet skal evalueres i 1999.

Resultater i 1997

Det stigende antal ansøgere, fra flere lande, fra flere områder og skoleformer viser, at NORDPLUS-junior imødekommer et fagligt, pædagogisk og studiemæssigt behov inden for de uddannelser ordningen henvender sig til. Generelt udgør elevstipendier en større andel af den samlede bevilling en lærerstipendier. NSS har i sin prioritering af ansøgere arbejdet bevidst på at udjævne forskellen i ansøgerantallet fra de berørte uddannelser, således alle uddannelser tilgodeses mest muligt. I 1997 har NSS besluttet at det svenske EU programkontor overtager administrationen af stipendieordningen. NSS vil dog fortsat være ansvarlig for ordningen, og vil fortsat være det organ der bestemmer principperne for fordeling af midlerne.

1112 Elevudveksling Vestnorden					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.301.000	1.301.000	1.275.000	100 %	mr-u/ek-u

Formål

Den særlige bevilling til elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden skal ses på baggrund af de anseelige rejseudgifter, som her er forbundet med udvekslingsaktiviteter. Samtidig er projektet et led i bestræbelserne på at øge den nordiske sprogforståelse og kendskabet til de andre nordiske lande, deres kultur og samfundsforhold.

Prioriteringer i 1999

Der afsættes også i 1999 et særligt forhøjet beløb til udvekslinger fra Island mod nordiske lande og fra Finland mod Vestnorden. Ordningen administreres af Foreningen Norden i de 5 nordiske lande og de 3 selvstyrende områder. I 1999 skal ordningen evalueres.

Resultater i 1997

Ca. 1200 elever med deres lærere har modtaget tilskud til klasserejser i 1997. Ordningen administreres af Foreningen Norden i de 5 nordiske lande og de 3 selvstyrende områder. Foreningen Norden er kontraktlig forpligtet til at anvende mindst 90% til stipendier og resten til administration.

Folkeopplysning og voksenopplæring

1120 Nordisk folkeopplysning og voksenopplæring					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.225.000	3.225.000	3.162.000	94 %	St.gr. FOVU

Formål

Det overordnede mål for samarbeidet innen folkeopplysning og voksenopplæring er å arbeide for fornyelse og utvikling innen området i Norden og følge utviklingen nordisk og internasjonalt. I Handlingsplan 1997-2000 fokuseres livslang læring som grunnlag for å møte framtidens kvalifikasjoner i perspektivet demokrati, utdanning og arbeid. Styringsgruppen FOVU legger vekt på, gjennom forsknings- og utviklingsarbeid, nettverksskapende virksomhet og dokumentasjon/informasjon å tydeliggjøre og profilere det spesielle i de nordiske arbeidsformene - frivillighet, demokratisk styring og erfaringsbasert læring, å stimulere fornyelse av metoder og utvikling av aktive læringsmiljøer, å motivere for nye samarbeidsstrukturer mellom miljøer som organiserer opplæring for voksne

Prioriteringer i 1999

Det svenske formannskapets prioriteringer for kompetanseutvikling relatert til fornyelse av arbeidsorganisasjonen vil bli videreført. Forøvrig vil initiativer fra 1997 og 1998 på områdene IT, voksenpedagogikk og demokrati bli sluttført. Nye initiativer i 1999 vil ha utgangspunkt i det islandske formannskapets prioriteringer. Utarbeidelse av ny handlingsplan etter 2000 vil starte i 1999.

Resultater i 1997

Arbeidet i 1997 har vært konsentrert om det norske formannskapets prioriteringer av satsningsområder i Handlingsplan 1997-2000 gjennom igangsetting av flg. flerårige prosjekter: Forskningsprogrammet folkeopplysning og arbeidsliv, nordisk etterutdanning i voksenpedagogikk, folkebibliotek og voksenopplæring i samarbeid for å øke voksnes tilgjengelighet til IT, demokratiutvikling, forebyggelse av rasediskriminering.

I forhold til nærområdene har FOVU videreutviklet nettverksoppbygging mellom nordiske, baltiske og russiske prosjekter på området og initiert tiltak for en nordisk innflytelse på utforming av EUs utdanningsprogrammer etter 1999.

1121 Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	6.659.000	6.659.000	6.528.000	100 %	St.gr. FOVU

Formål

Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring skal bidra til videreutvikling og fornyelse gjennom å stimulere fellesnordiske prosjekter og aktiviteter som styrker nordisk identitet og samhørighet. Gjennom øremerkede bevilgninger motiveres økt mobilitet for nordiske folkehøgskoleelever og arbeidet i nordiske studieforbundssammenslutninger (blokktilskudd).

Prioriteringer i 1999

Spredning av resultater til andre enn de som er direkte involvert i prosjekter vil bli intensivert gjennom tematiske erfaringskonferanser, utarbeidelse av prosjektkatalog og bruk av tidsskriftet FOVU-Dialog. Informasjon om støtteordningen vil bli rettet spesielt mot Vestnorden.

Resultater i 1997

Erfaringer fra prosjekter er formidlet gjennom en idéutvekslingskonferanse og utarbeidelse av en prosjektkatalog. Videre er det avholdt kontaktmøte med blokkorganisasjonene for å utvikle samarbeidet og forbedre kvaliteten i prosjektvirksomheten.

1122 Nordens folkliga akademi (NFA), Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud. disp av**	**Kontrakt**
sek	7.085.000	7.085.000	7.145.000	75 %	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	6.093.000	6.093.000	6.145.000			

Formål

NFA arbeider med utvikling og fornyelse av folkeopplysning og voksenopplæring i Norden, mellom Norden og nærområdene og Europa forøvrig. Virksomheten omfatter kurs og konferanser samt nettverk, dokumentasjon. prosjektvirksomhet og stipendiatmåned.
NFAs internasjonale senter utfører informasjons- og serviceoppgaver for brukermiljøene, spesielt i forhold til Baltikum og EU.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på de føringer som er gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Konsentrasjon om basisaktiviteter og utvikling av spisskompetanse i forhold til brukermiljøene. Avklaring av innholdet i institusjonens internasjonale engasjement, og en utvikling av IT-området når det gjelder utstyr og pedagogisk kompetanse.

Resultater i 1997

NFA ble evaluert i 1997 og er besluttet videreført som nordisk institusjon. Bedømmelsen er tatt ut fra den positive utvikling institusjonen har hatt de siste årene med en vesentlig aktivitetsvekst både kvantitativt, og når det gjelder faglig bredde knyttet til nye brukergrupper og geografiske områder. Miljømessige forhold er forbedret gjennom vektlegging av sosiale tiltak i kurs- og konferansevirksomheten og aktiv bruk av biblioteket i institusjonens aktiviteter, spesielt stipendiatmåneden. NFA har en omfattende kompetanse i forhold til de baltiske land og er dessuten med i flere europeiske prosjekter. I 1997 er det spesielt arbeidet med temaene livslang læring, kompetanseutvikling, IT og nye pedagogiske metoder, demokrati. NFA har flere prosjekter i oppdrag for FOVU/NMR. Evalueringen forutsetter at NFA tydeliggjør profilen og utvikler spisskompetanse som fremmer utvikling og fornyelse samt utvikler systemer for mål- og resultatstyring.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

Høyere utdanning

1130 Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning (HØGUT)					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000	0	0	-	HØGUT

Formål

HØGUT har som oppgave å fremme nordisk samarbeid innen høgre utdanning samt utvikle og styrke det nordiske utdanningsfellesskap. Dette gjelder samtlige postgymnasiale utdanningsnivå ved universitet og høgskoler.

Prioriteringer i 1999

HØGUT vil i tillegg til arbeidet med NORDPLUS-programmet legge opp sin rullerende dagsorden (handlingsplan) basert på de opplysninger som kom fram i forbindelse med evalueringen, en egen høringsrunde til samarbeidsorganene for universitet, høgskoler og studenter samt med bakgrunn i de prioriteringer som er foretatt av undervisningsministrene.

HØGUT vil prioritere prosjekter/initiativ innenfor kvalitet i høgre utdanning, masseutdanning, gjensidig godkjenning av utdanninger, grader og annen studiedokumentasjon samt IT innen høgre utdanning. HØGUT vil videre følge opp de prioriteringer som de nordiske og baltiske utdanningsministre er enige om, og da først og fremst arbeidet med et felles utdanningsrom i Norden og Baltikum.

Resultater i 1997

HØGUT gjennomgikk i 1997 en evaluering om styringsgruppens framtidige rolle og virke. Evalueringen anbefalte at det skulle utarbeides en rullerende dagsorden (handlingsplan) 1999-2001, med programaktiviteter som skal løpe over en treårsperiode. Innenfor denne treårige perioden bør det være muligheter for aktiviteter som løper fra 1-3 år, slik at rammen framstår som en rullerende dagsorden. Videre skulle HØGUT prioritere det videre arbeide med NORDPLUS-programmet og revidere sine vedtekter. HØGUT fikk i desember 1997 nye vedtekter og MR-U vedtok at styringsgruppen skulle ha eget budsjett og virke på lik linje med andre rådgivende organ under Nordisk Ministerråd.

1131 NORDPLUS					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	30.000.000	31.420.000	30.804.000	95 %	høgut

Formål

NORDPLUS er et mobilitetsprogram for studenter, lærere og forskere ved høyere utdanningsinstitusjoner i Norden. Programmet bygger på et nettverkssamarbeid og gir stipendier, støtte til kurs, seminarer og utviklingsarbeid. NORDPLUS programmet er et viktig politisk redskap for å fremme arbeidsdeling og kvalitetsforbedring innen høyere utdanning i Norden.

Prioriteringer i 1999

NORDPLUS-programmet hviler i dag på 460 vel fungerende nettverk hvor mobilitet og ulike samarbeidsprosjekter er hovedaktivitetene. På bakgrunn av programmets omstrukturering og HØGUTs vedtak om utplassering av sekretariatsfunksjonen, blir 1999 programmets første driftsår ved et eksternt sekretariat.Beslutning om lokalisering av sekretariatet tas i siste halvdel av 1998.

Nedskjæringen av Nordplus innebærer en omfordeling innenfor området høgere utdanning. Bla. fordi HØGUT (1130) er skilt ut fra budsjettposten sammenlignet med 1998.

Resultater i 1997

I 1997 innkom mer enn 570 søknader til NORDPLUS-programmet på tilsammen 116 mill. DKK, hvorav lærerutdanningene og helsefagene stod for den desidert største delen. Med 30 mill. DKK til fordeling utgjorde tildelingsprosenten i 1997 ca. 25%. Av den totale tildelingen utgjorde mobiliteten 72%, kurs og seminarer 18,6% og øvrig nettverksamarbeid 9,4%. Det ble fordelt mer enn 2000 studenstipendier og ca. 600 lærerstipendier. Som en oppfølging av utviklingsarbeidet i 1997 arrangerte NORDPLUS og HØGUT konferansen "Hjemme bra, borte best" hvor alle programkoordinatorene i NORDPLUS møttes.

1132 Nordisk Sommeruniversitet (NSU), Danmark						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	1.000.000	1.457.000	1.428.000	82 %	Institusjonen	1996-98

Formål

NSUs hovedoppgave er å fremme forskningens utvikling gjennom det vitenskapelige samarbeidet innen nye problemområder som ikke har gitt grunnlag for felles prosjekter i det nordiske forskningsmiljøet. Det er et forum hvor representanter fra ulike vitenskapelige disipliner og generasjoner samles om felles studier knyttet til tverrvitenskapelige problemstillinger. NSU er en idèell organisasjon og er som sådan ikke en sam-nordisk institusjon. Organisasjonen støttes med et virksomhetsbidrag fra NMR.

Prioriteringer i 1999

Ministerrådets bidrag forutsettes benyttet direkte til NSUs aktivititer. Administrative kostnader bør fortrinnsvis dekkes av egenfinansiering, spesielt ved høyere deltakeravgifter. NSU bør i sammenheng med rapporteringen for 1998 gi en vurdering av hvordan de nordiske nytte kriteriene oppfylles.

Budsjettreduksjonen skyldes at blant mange frivillige organisasjoner har NSU gjennom flere år hatt en særstilling med spesiell støtte over Minsterrådets budsjett. En stram budsjettramme krever omfordelinger innen utdannings- og forskningssamarbeidet. Dette innebærer et skjerpet krav til NSU om aktiviteter som fører til nordisk nytte.

Resultater i 1997

Det er arbeidet i 8 studiekretser som er kjernen i NSUs arbeid. Det årlige sommersymposiet hadde ca. 150 deltagere. I tillegg er det arrangert 8 vintersymposier. Det er utgitt 2 titler på NSU Press.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger.

Språklig samarbeid

1140 Støtte til de nordiske sprognævner					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.020.000	1.020.000	510.000	100 %	Nord.språk-råd.

Formål

De nordiske sprognævn samarbejder i Nordiska språkrådet, hvilket giver de nationale nævn et nordisk perspektiv i sprogsamarbejdet. Det er Nordiska Språkrådets opgave at sætte internordisk sprogforståelse i fokus. Den nordiske nytte ligger i Språkrådets konkrete arbejde med at nedbryde sprogbarrierer blandt andet via samarbejde om ordbøger. Nordiska språkrådet virker også for fremme af forståelse for nordiske sprog og sprognormer i international og EU sammenhæng.

Prioriteringer i 1999

Under konferencevirksomhed prioriterer Nordiska språkrådet i 1999 en konference om nordisk sprogpolitik med deltagelse ikke bare af fagfolk, men også politikere og andre interessenter. Hvad angår skrifter vil språkrådet blant andet arbejde med en ny version af skandinavisk ordbog. På baggrund af en EU bevilling og underforudsætning af yderligere bevilling fra Kulturfonden vil språkrådet endvidere etablere med en nordisk termbank.

Resultater i 1997

Nordiska språkrådet har i 1997, som var startår, gennemført 3 konferencer og udgivet 5 skrifter foruden årsskriftet "Språk i Norden". Videre har Språkrådet bistået Nordisk Ministerråd med bedømmelse af et ordbogsprojekt. Språkrådet har samvirket med Nordiska föreningen för lexikografi og Nordterm, de nordiske terminologiorganers samarbejdsorganisation.

1141 Nordiske kurser i språk og litteratur (NORDKURS), Færøyene						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	1.873.000	1.873.000	1.836.000	100 %	Nordkurs	1999-01

Formål

NORDKURS styrker undervisningen i nordiske sprog for især nordiske modersmålsstuderende på universitetsniveau gennem afholdelse af meritgivende intensivkurser. Programmet tilgodeser de små sprog ved alternerende at afholde kurser i grønlandsk, færøsk og samisk. Kursernes nordiske nytte ligger såvel i kompetenceopbygning inden for nordiske sprog som medvirken til at skabe en sprogkulturel ramme, der levendegør arbejdet med nordiske sprog. Sammen med det NORDPLUS støttede sprognetværk NORDLIKS udgør NORDKURS Ministerrådets væsentligste bidrag til støtte for det nordiske sprogfællesskab på universitært niveau.

Prioriteringer i kontrakten

Gjennomføre både bilaterale og multiaterale kurser i dansk, finsk, norsk og svensk. Vestnorden skal vises spesiell prioritet.

Resultater i 1997

NORDKURS afholder 13-14 intensivkurser i sprog og litteratur i de nordiske lande. Deltagerantallet ligger mellem 325 og 340. En samfinansiering mellem NORDPLUS, NORDKURS og netværket NORDLIKS har muliggjort afholdelse af et kursus i grønlandsk. Endvidere ses en stigende deltagelse af baltiske studerende, i alt 14 i 1997, hvis deltagelse finansieres af den Nordiske stipendieordning for Baltikum og det Nordvestlige Rusland.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1142 NORDMÅL					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	5.306.000	5.306.000	5.202.000	100 %	mr-u/ek-u

Formål

NORDMÅL har til formål at øge arbejdet med og samarbejdet om nordiske sprog og den kulturbærende sprogdimension. Programmet fokuserer på støtte til kursusvirksomhed inden for efteruddannelse af lærere i grundskolen og den videregående skole, samt uddannelse af lærerstuderende. Blandt en række satsningsområder står specielt vestnorden og de ikke-skandinaviske sprog centralt. Delprojekter inden for NORDMÅL profilerer det nordiske sprogsamarbejde i forhold til Europa. Kernen i programmets nordiske nytte ligger i at skabe incitamenter for at udbygge det nordiske sprogfællesskab og udvikle sprogkompetence, der har størst mulig spredningseffekt.

Prioriteringer i 1999

NORDMÅL afslutter sin 4 årige virksomhedsperiode i 1999. Programmets profil med fokus på kursusvirksomhed fortsættes ligesom satsningen på sprogsamarbejde med Vestnorden. På baggrund af Ministerrådets fremlagte forslag til en sprogpolitik evalueres ordningen i 1999 med henblik på, at NORDMÅL udvikles til at understøtte sprogpolitikkens anbefalinger og retningslinjer.

Resultater i 1997

I 1997 har NORDMÅL formidlet efteruddannelse af lærere i grundskolen og den videregående skole i alt 4 kurser med over 100 deltagere. Uddannelse af lærere har omfattet 5 kurser for lærerstuderende i et nabosprog og de nordiske kursuscentre har formidlet nordiske kurser for mere end 100 deltagere. Inden for en række temaområder herunder ikke-skandinaviske sprog er den nordiske sprogprofil styrket. NORDMÅL-forum konferencen i

1997 blev en central opfølgning på Nordisk Råds temadebat om de nordiske sprog stilling som identitets- og kulturbaggrund for nordisk samarbejde og set i forhold til internationalisering.

1143 Nordenundervisning i udlandet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	936.000	936.000	918.000	69 %	Samarbeidsnævnet

Formål

Samarbejdsnævnet for nordenundervisning i udlandet er et samarbejdsorgan for de nordiske landes administrationer af sprogundervisning ved udenlandske universiteter. Nævnet er et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og andre instanser på sit sagsområde.
Samarbejdsnævnets hovedformål er at styrke og koordinere undervisningen i nordiske sprog og nordisk litteratur ved de udenlandske universiteter. Undervisning i nordiske sprog og nordisk kultur foregår ved over 200 universiteter rundt i verden.

Prioriteringer i 1999

Samarbejdsnævnet vil fortsat dele sin virksomhed på tre hovedopgaver med omtrent en tredjedel af budgettet på hver opgave: 1) At bevilge støtte til at fremme samarbejde mellem de lektorer som underviser i nordiske sprog ved udenlandske universiteter. 2) At holde faglige, regionale konferencer for lektorene. 3) Større, regionale satsninger for at styrke samarbejdet mellem norden-lektorer / institutioner.

Resultater i 1997

Samarbejdsnævnet bevilligede støtte til 13 samarbejdsprojekter mellem norden-lektorer, bl.a. i Spanien, Tyskland, Rumenien, Polen, og Østrig.
Nævnet arrangerede to lektorskonferencer i 1997, i Moskva og Madrid.
I samarbejde med lektorer i Midwest staterne i USA blev der udarbejdet en treårigt plan for at fremme interessen for nordiske sprog og kultur blandt de studerende ved 8 universiteter i Midwesten.

1144 Nordens institut i Finland, NIFIN, Finland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
fim	3.672.000	3.895.000	3.818.000	99 %	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	4.700.000	4.985.000	4.773.000			

Formål

NIFIN skal med udgangspunkt i sprog og kultur danne et formidlende bindeled mellem det finsksprogede Finland og det øvrige Norden. Hovedopgaven er dermed at synliggøre finsk sprog og kultur i de nordiske lande og samtidig formidle kundskab om og engagement for nordiske sprog og kulturer til den finsktalende befolkning i Finland.For at løfte denne hovedopgave inddrager instituttet områderne uddannelse, kultur, medier og samfundsliv i virksomheden. Instituttets nordiske nytte ligger i at udvikle og styrke en nordiske samhørighedsfølelse baseret på sproglig og kulturel mangfold.. Med særlig fokus på ungdommen skal instituttet medvirke til, at nordiske sprog og kulturer profilere Norden i en international tid.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringen er basert på føringer gitt for utarbeidedelsen av ny kontrakt. NIFIN skal i Finland spre kjennskap om det øvrige Nordens språk og kultur, samt til Norden formidle kunnskap om finsk språk og kultur. Dette skal skje innenfor områdene utdanning, kultur, medier og samfunnsliv. Det forventes at institusjonen skal ha en aktiv rolle i forhold til nordisk språkpolitikk.

Budsjettreduksjonen skyldes en midlertidig tilpassing til progresjonen i etableringen av institusjonen. Aktivitet ved institusjonen kom bla. først i gang i siste halvdel av 1997.

Resultater i 1997

NIFIN gennemgik etableringsfasen i 1997. Instituttets fysiske rammer blev udvalgt, direktøren tilsat og et grundliggende udredningsarbejde om instituttets plads i forhold til igangværende nordiske/nationale initiativer gennemført.

Kontrakt: Institusjonen startet sin virksomhet i løpet av 1997 og kontrakt er godkjent for 1998.
Økonomi: Ingen bemerkninger

Generelle program – alle utdanningsnivåer IT

1150 Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	510.000	510.000	0	-	Policy-gr.

Formål IT-policygruppen har en mandatperiod 1996-1999 och är ministerrådets rådgivande organ för nordiskt samarbete rörande informationsteknik inom utbildning och forskning. Policygruppen skall följa utvecklingen nordiskt och internationellt, koordinera och utveckla det operativa samarbetet, lämna förslag till nya samnordiska initiativ samt föreslå åtgärder i förhållande till den europeiska utvecklingen. Det övergripande målet med IT-samarbetet är att stärka de nordiska ländernas språkliga och kulturella gemenskap i förhållande till bl a EU.

Prioriteringer i 1999 IT-policygruppen kommer under sitt sista verksamhetsår att följa utvecklingen av NORDUnet, följa upp resultaten av utvärderingen om forskningsbehovet inom IT och pedagogik samt behandla frågor som rör IT som stöd för forskningens infrastruktur.

Resultater i 1997 IT-policygruppen har under 1997 lämnat rekommendationer till MR-U om utvecklingen av NORDUnet, åtgärder för att stärka informationsnätverken, utvecklingen av IT som verktyg för undervisning och inlärning samt ett nordiskt ministerrådsuttalande om upphovsrätten i den digitala världen av stor betydelse för utvecklingen inom EU.

1151 Ny informasjonsteknologi i undervisningen					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.000.000	3.121.000	3.060.000	100 %	MR-U/EK-U

Formål Det nordiske samarbeidet om anvendelse av informasjonsteknologi som pedagogisk redskap i undervisningen skal ivareta verdier som ligger i erfaringsutveksling og nettverkssamarbeid innen forsknings- og utviklingsarbeid på området.

Prioriteringer i 1999

Arbeidet er organisert i det tverrgående IDUN-prosjektet som har sitt siste virksomhetsår i 1998. Ministerrådet har besluttet å utarbeide et nytt 3-årig prosjekt som skal videreføre elementer fra IDUN, samtidig som det, ut fra den raske utvikling på området, skal omfatte nye innsatsområder og arbeidsformer og tilstrebe integrasjon med det nordiske utdannings- og forskningsarbeidet i sin helhet.

Budsjettreduksjonen skyldes at ministerrådet har besluttet å videreføre prosjektet, men ved en konsentrasjon på færre innsatsområder. En rekke aktiviteter avsluttes i 1998, og viderføringen vil i første rekke skje direkte integrert i de ordinære utdanningsområdene.

Resultater i 1997

Innen IDUN-prosjektet er det gjennomført pilotkurs for lærere og prosjekter innen områdene fjernundervisning og voksenopplæring og læremiddelutvikling. ITs rolle ved eksamener samt opphavsrettsspørsmål er nye initiativer i 1997. Innen prosjektet utgis et tidsskrift som sendes alle skoler i Norden 2 ganger i året.

1152 Udviklingsprojektet NORDUnet2					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	450.000	0	0	-	MR-U/EK-U

Formål

Utvecklingsprojektet NORDUnet2 syftar till att säkerställa de nordiska ländernas anpassning till den internationella utvecklingen av Internet. Projektet avser att höja sevicenivån i nätet genom utveckling av ett antal gemensamma avancerade applikationer och tjänster för forskarnätets användare (telemedicin, teknik för distansutbildning, mm).

Prioriteringer i 1999

IT-policygruppen har under 1998 med ekonomiskt stöd från de nordiska ländernas ministerier tagit fram en projektplan för en treårsperiod, 1999-2001. Projektet, som har en samlad ekonomisk ram på 30 MDKK, kommer huvudsakligen finansieras med nationella medel. Syftet med den nordiska koordineringen är att säkerställa en politisk diskussion om utvecklingen av NORDUnet och att därmed synliggöra den nordiska satsningen

Forskningssamarbeid

1160 Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR)					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.000.000	2.536.000	2.550.000	70 %	FPR

Formål

Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) er ministerrådets rådgivende organ for overordnede og langsigtede forskningspolitiske spørgsmål. Rådet skal fremme nordisk samarbejde om forskning og forskeruddannelse.

Prioriteringer i 1999

Den forskningspolitiske strategi indebærer nye opgaver for FPR i 1999. Rådets skal i samarbejde med ministerrådet fagsektorer udarbejde retningslinier for evaluering og kvalitetssikring. Processen for initiering af nye FoU initiativer udarbejdes allerede i 1998 med henblik på budgetproceduren for budget 2000. Et nyt mandat for FPR skal træde i kraft fra 1999 og repræsentationen i rådet må tages op til vurdering, så den tydeligere afspejler rådets tværfaglige ansvar.

Budsjettreduksjonen skyldes at FPR gjennom den nye forskningspolitiske strategien vil få endrede arbeidsoppgaver pga. et tverrsektorielt ansvar for forskningen i NMR. I tillegg foreslås en egen budsjettpost for implementering av forskningspolitisk strategi (jfr. budsjettpost 1165).

Resultater i 1997

Hovedopgaven for FPR i 1997 var færdiggørelsen af et forslag til en nordisk Forskningspolitisk strategi. Forslaget blev efter høring i samtlige fagministerråd godkendt af MR-U og MR-SAM foråret 1998. Formålet med den forskningspolitiske strategi er at indføre en samlet proces for initiering, prioritering og beslutning om nye forskningsinitiativer. Forslaget omfatter tidsbegrænsede FoU initiativer som programmer og netværk men ikke fagministerrådenes projekter og udredningsopgaver.

FPR har desuden arbejdet med at udvikle forslag til to nye forskningsprogrammer: Et *Nordisk Arktisk forskningsprogram* der iværksættes 1998, samt et forslag til et "velfærdsforsknings program" med arbejdstitlen: *Kulturel mangfoldighed og social identitet – de nordiske velfærdssamfund set i europæisk sammenhæng.*
Rådet har i 1997 iværksat en ekstern evaluering af Nordisk institut for videnskabelig information (Nordinfo) samt gennemført en række udredningsprojekter. Projketet: *Forskningssamarbejde i Vestnorden* publiceredes i to rapporter om forskning og forskningspolitik i Grønland og på Færøerne.

1161 Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA), Norge						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
nok	38.618.000	39.608.000	36.490.000	96 %	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	35.915.000	36.836.000	32.476.000			

Formål

NorFA er en støtteordning, der har til at formål at fremme forskeruddannelse, forskermobilitet og samarbejdet mellem forskere i Norden på alle fagområder.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringer gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Tydeliggjøre NorFa's ansvar for å bringe nasjonale forskerskoler og forskerkurser inn i et tettere og mer formalisert samarbeid, lette adgangen til nasjonale forskerutdanninger for studenter fra andre nordiske land og å identifisere og virkeliggjøre muligheter for nordisk forskningssamarbeid, tydeliggjøre NorFa's rolle i den forskningspolitiske strategi og i forhold til Nordplus og Baltikum-stipendieordningen

Resultater i 1997

NorFA fik i 1997 ny styrelse med fem medlemmer. Styrelsens arbejde koncentreredes om at udforme ny strategi i overensstemmelse med de anbefalinger, der blev givet i den eksterne evaluering af NorFA i 1996. For perioden 1998-2000 har NorFA fået en projektbevilling til at udbygge et formaliseret samarbejde mellem de nordiske forskeruddannelser.

Fællesnordiske forskerkurser og forskernetværk som lagde beslag på omkring halvdelen af budgettet. Gæsteprofessorordningen, som blev introduceret i 1996, blev styrket i 1997. Hertil kom individuelle mobilitetsstipendier og nordisk deltagelse i nationale forskerkurser. Der blev i 1997 givet 480 bevillinger til et samlet beløb af 41.758 MNOK. Heraf blev 399 aktiviteter støttet over det generelle støtteprogram. Indenfor nærområdeprogrammet blev givet 62 bevillinger. Efterspørgselen fra de baltiske lande er var stigende, men man har i 1997 været nødsaget til at reducere bevillingerne væsentligt. Indenfor miljøprogrammet blev givet 19 bevillinger.
Under europasamarbejde blev afholdt to nordisk-europæiske forskerkurser i 1997, medfinansieret af TMR programmet. NorFA's sekretariat gennemførte sammen med EU-kommissionen en nordisk-europæisk konference *Research Training in Europe* i maj 1997.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1162 Forskningsprogrammet Norden og Europa					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	10.093.000	6.947.000	6.120.000	100 %	Prog.styret

Formål

Forskningsprogrammet Norden og Europa har til formål å høyne kvaliteten av den nordiske samfunnsvitenskapelige og humanistiske forskningen. Programmet skal åpne nye faglige og tverrfaglige perspektiver og fremme forskningsbaserte innspill i den pågående nordiske samfunnsdebatt om den nordiske profil i europeisk sammenheng. Programmet organiseres omkring fire emneområder: det nordiske språksamfunnet, religiøsitet og verdier i Norden, nordisk litteratur og livsyn samt nordiske politiske verdier og sosiale institusjoner.

Prioriteringer i 1999 Forskningsprogrammet løper fra 1996 til 2000, og når derfor et arbeidsmessig høydepunkt i 1999. Etter planen vil noen av prosjektene bli ferdig allerede i løpet av året. Selv om programmet som helhet ikke er ferdig før neste år, vil man allerede nå legge ytterligere vekt på formidling av forskningsresultatene.

Resultater i 1997 Etter planlegging og søknadsrunde i 1996, ble 18 prosjekter godkjent for støtte innen programnmet Norden og Europa. De fleste av disse prosjektene ble startet i 1997. Det første av de årlige tverrseminarer ble avviklet og resultatet av seminaret blir publisert i 1998.

1163 Nordisk nettverk for folkloristikk					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.000.000	2.193.000	2.448.000	100 %	Nettverket

Formål Nettverket skal være et forum for å koordinere og styrke samarbeidet mellom samtlige folkloristiske forskningsmiljøer i Norden og utvikle kontakten til nærliggende emner. Nettverket skal, gjennom formidlende aktiviteter, sikre kvalitet, relevans og bredde i disiplinen og spesielt sikre unge forskeres stilling.

Prioriteringer i 1999 Nettverket er etablert for en 5-års periode og forventes i 1999 å kunne rapportere delresultater fra forskningsprosjekter, spesielt knyttet til unge forskeres aktiviteter. Forskningsmidlene og nettverket skal gjensidig utvikle hverandre, hvilket vil bli fulgt opp.

Budsjettreduksjonen skyldes en tilpassing til den avtale som er inngått med nettverket om en økonomisk ramme på totalt 2 mill. DKK for de oppgaver som skal utføres iht. avtalen.

Resultater i 1997 Med bakgrunn i uklarheter om strukturen ble nettverket etablert først pr. 15/1 1998 og administreres av Åbo Akademi og Universitetet i Bergen. NOS-H administrerer i en 3-års periode øremerkede midler for å styrke forskning innen feltet.

1164 Nordisk Arktisk Forskningsprogram					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	6.000.000	6.120.000	0	-	Prog.styret.

Formål Der gennemføres et arktisk forskningsprogram i perioden 1998-2002 med et total budget på 30 MDKK. Programmet skal øge nordisk kompetence og forskningssamarbejde inden for de angivne områder med anvendelse af følgende virkemidler: Netværksdannelse, uddannelse af unge forskere, inkl. uddannelsessamarbejde og opbygning af formaliserede forskerkurser, forskerworkshops, pilotstudier. Programmet koncentreres om følgende indsatsområder:
1) Naturprocesser – land, hav og klima,
2) Biologisk mangfoldighed og miljøtrusler i Arktis
3) Arktiske folkegruppers levevilkår.

Prioriteringer i 1999 Programmet udlyses i 1998. Projekterne ventes sat i gang først i 1999.

1165 Implementering av Forskningspolitisk Strategi					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	500.000	0	0	-	MR-U/EK-U

Formål Forskningspolitisk strategi har til formål at indføre en samlet proces for initiering, prioritering og beslutning om nye forskningsinitiativer, hvor indsatsen koncentreres til områder med høj politisk prioritering. Nordiske forskningsinitiativerne omfatter tidsbegrænsede: forskningsprogrammer,-netværk, støtteordninger og tidsbegrænsede projekter ved nordiske FoU institutioner

Prioriteringer i 1999 Implementering af forskningspolitisk strategi indebærer en tydelig arbejdsdeling mellem udførende, rådgivende og politisk niveauer. Forskningspolitisk råd (FPR) får en koordinerende rolle for udvikling af forslag til nye FoU aktiviteter i samarbejde med fagsektorerne ved NMR. Opgaverne i 1999 omfatter: initiering af forslag til nye FoU aktiviter, udvikling af fælles kriterier for kvalitetssikring og evaluering, årlig rapportering om Ministerrådets FoU aktiviter. For at sikre det tværfaglige ansvar vil FPR fra 1999 få fornyet mandat og en ny medlemssammensætning, der afspejler ansvaret for alle fagsektorer.

1166 Nordisk Komité for Bioetik					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	0	812.000	812.000	97 %	Komitèen

Formål *Nordisk komite for bioetik* skiftede i 1996 navn fra det tidligere *nordiska utskottet för etik inom bioteknologi*. Komitéen, der består af to medlemmer fra hvert af de nordiske lande, har til opgave at informere og skabe debat om etiske spørgsmål vedrørende anvendelsen af bioteknologi.

Prioriteringer i 1999 Mandatet for Nordisk komité for Bioetik løber ud med udgangen af 1998.

Resultater i 1997 Komiteens virksom omfatter udgivelse af publikationer, afholdelse af høringer og seminarer. I maj 1997 arrangerede komitéen en workshop om etiske spørgsmål omkring biologiske banker. Til workshoppen blev indbudt parlamentarikere, videnskabsjournalister, repræsentanter fra industrien og sagkyndige fra samtlige nordiska lande. I tilknytning til workshoppen blev afholdt en pressekonference samt en offentlig forelæsning med temaet: *Biobanks of the health system – gift collections or business material?* Komiteen har i 1997 udgivet følgende publikationer i Nordiska Ministerrådets serier: *Biobanker* (Nord 1997:9) med bidrag fra konferencen samt under trykning: *Transgenic animals – Why?* (Tema Nord 1998:508) og *Bioetiska kommittéer i Norden.*

1180 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (Nordita), Danmark						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	16.965.000	17.400.000	16.368.000	91 %	Institusjonen	1999-2001

Formål

Nordita er et nordisk kompetence center for forskning i flere felter indenfor teoretisk fysik, som bidrager til at fastholde Nordens position internationalt. Samlokaliseringen i København med Niels Bohr instituttet gavner begge institutters virksomhed. Nordita har ansvar for at videreuddanne nordiske forskere på post.doc. niveau og styrke det videnskabelige samarbejde mellem nordiske fysikere.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringer gitt for utarbeidelsen av ny kontrakt. Nordita skal fortsatt være et nordisk kompetansesenter med et tett samarbeid med nasjonale forskningsinstitusjoner i Norden, Nordita har ansvar for videreutdanning av nordiske forskere også på andre nivåer enn postdoc-nivå, Nordita gir rådgiving til nasjonale forskningsrådgivende organer i Norden, Det skal inngå en langsiktig strategi for Nordita's rolle i det nordiske forskningssamarbeidet.

Resultater i 1997

Nordita's forskning indenfor teoretisk fysik er et lille område i forhold til den massive satsning på eksperimentel kernefysik, hvor Nordita bidrager væsentligt til at fastholde Norden position internationalt. Nordita's 40 års jubilæum samlede i 1997 mange prominente forskere fra hele verden. Nordita's forskerstillinger, gæsteforsker program, post.doc program og symposier har også i 1997 tiltrukket fysikere fra Norden og resten af verden. To arrangementer for yngre studerende har vakt stor interesse og gentages i 1998: *Nordita Master Class in Physics* for 3-4 års studerende og et *Nordic Graduate Programme* for kandidater. Samarbejdet om "nordisk projekter" og "nordiske korresponderede fysikere" blev udbygget i 1997. Nordita's internationale samarbejde omfatter en række institutter i Europa og USA. Nordita deltog desuden i EU's TMR program hvorfra man fik 2 post. doc. tjenester.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1181 Nordisk institutt for sjørett (NIfS), Norge						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
nok	2.682.000	2.751.000	2.760.000	34 %	Institusjonen	1999-2001
Motsvarer Dkk	2.494.000	2.558.000	2.456.000			

Formål

Nordisk institutt for sjørett har til oppgave å fremme forskning og utdanning i de nordiske landene innen sjørett, allmen transportrett, olje- og gassrett samt tilgrensende områder. NIfS har en unik posisjon som kompetansesenter innen sine felt i nordisk sammenheng og får stadig større internasjonal betydning.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringene for utarbeidelsen av ny kontrakt. Opprettholde sin nåværende fagprofil, Ytterligere befeste sin stilling som nordisk kompetansesenter, Generelt styrke sitt internasjonale engasjement, men legge særlig vekt på utviklings- og forskningssamarbeid overfor Baltikum og nordvest-Russland, Ytterligere øke sin andel av publikasjoner på engelsk.

Resultater i 1997

NIfS har en høg faglig profil, høg resultatkvalitet og gjennomslagskraft, noe som bidrar til at instituttet har oppnådd betydelig ekstern finansiering. I 1997 var denne andelen vel 65 prosent.

NIfS har i 1997 hatt et svært aktivt år med stor forskningsinnsats og instituttet har befestet sin posisjon som kompetansesenter både i Norden og internasjonalt innenfor sine fagområder. Dette gjelder særlig ekspertbistand overfor offentlige myndigheter og praktiserende jurister. Instituttet har gjennom sitt virke opprettholdt en høg nordisk profil.

Undervisningsdelen er også ettertraktet og det ble registrert særlig stor interesse for etterutdanning blant nordiske dommere. Virksomheten ble under 1997 mer fokusert mot Europa og i noen grad mot nærområdene. NIfS har i 1997 satset enda mer på å presentere forskningsresultater i en internasjonal ramme, bl a ved publisering på engelsk.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1182 Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS), Danmark						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	7.586.000	7.781.000	6.445.000	63 %	Institusjonen	1999-2001

Formål

NIAS skal optimalisere utnyttelsen av forskningsfaciliteter og høy forskningskompetanse om Asia gjennom en samlet nordisk innsats. På denne måten motvirkes effektene av de nordiske landenes begrensede størrelse og ressurser. Instituttet skal gjøre nordisk forskning og forskerutdanning om Asia mer konkurrransedyktig i en europeisk og internasjonal sammenheng samt å sørge for at ekspert-kunnskap og adekvate kontaktkanaler foreligger. Dette kan gi et bedre grunnlag for beslutninger når det gjelder de nordiske landenes relasjoner til Asia på ulike områder.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringene for utarbeidelsen av ny kontrakt. Det vektlegges at den informasjon og kunnskap som tilflyter NIAS blir synliggjort hos de nordiske samarbeidspartnerene, at NIAS klargjør sitt forhold mellom sitt internasjonale- og nordiske engasjement, at NIAS' rolle i forhold til de nasjonale forskningsrådene avklares, at allianseprosjektet med IIAS (International Institute of Asian Studies, Leiden) framkommer løpende med egen framdriftsplan, rapport og oppsummering ved prosjektavslutning.

Resultater i 1997

For NIAS har 1997 i vesentlig grad vært brukt til å vektlegge to forhold: Etablering av en formell allianse med International Institute of Asian Studies i Leiden og å bistå nordisk industri, media, offentligheten samt de nordiske regjeringene i Asia-orienterte spørsmål. Samarbeidet med Leiden støttes i perioden 1998-2000 gjennom en egen prosjektbevilging.
NIAS høster i dag fruktene av sin tidlige forankring i feltet og representerer en særlig styrke både nordisk og europeisk. I tillegg til den enorme økningen i den akademiske mobiliteten, står Asia høyt på interesseskalaen hos de nordiske handels-, industri-, miljø- og utenriksministrene

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1183 Nord. samarbeidsorgan for vitenskapelig informasjon (NORDINFO), Finland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
fim	3.998.000	4.101.000	4.123.000	34 %	Institusjonen	1999-2001
Motsvarer Dkk	5.118.000	5.249.000	5.154.000			

Formål

NORDINFO har som sin oppgave å fremme nordisk samarbeide innen formidling og digitalisering av vitenskapelig informasjon og dokumentasjon innen fag- og forskningsbiblioteksektoren. NORDINFO skal også gjennom sine aktiviteter fungere som kanal og formidler til aktuelle europeiske og andre internasjonale fora slik at virksomheten også kan gi stor nordisk uttelling i form av rasjonelle samdriftseffekter, ut over de rent faglige samarbeidsresultatene.

Prioriteringer i kontrakten

Følgende forhold er vektlagt i inneværende kontrakt, Utvikling og rasjonalisering av dokumenthåndtering, Økt tilgjengelighet av informasjonsressurser, Tilpassing av ny teknologi, Støtte 3 kompetansesenter for henholdsvis anvendelse av nettverk, elektronisk publisering og digitalisering av nasjonabiblioteksamlinger.

Det vil bli utarbeidet ny kontrakt for NORDINFO basert på konklusjonene fra evalueringen av institusjonen som gjennomføres i 1998.

Resultater i 1997

NORDINFO har i løpet av 1997, delfinansiert en mengde prosjekter og konferanser. Oppbyggingen av tre kompetansesentere ble avsluttet og evaluert i løpet av året. Forutsetningen var da prosjektet startet, at kompetansesentrene etter 1997, skulle klare seg selv. Så langt ser dette ut til å holde stikk. Prosjektet Nordisk Web Index I som resulterte i implementeringsmetoder for en ny søkerrobot i 1996, fikk sin fortsettelse med NWI II, i 1997. I tillegg fikk det Nordiske metadataprosjektet inter-nasjonal oppmerksomhet ved konferansen i Helsingfors høsten 1997. NORDINFOs stipendieprogram ble tildelt 18 biblioteksansatte i løpet av 1997 og i tillegg ble det gitt støtte til baltisk deltagelse ved kompetansesentrenes etterutdanningsprogram.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1184 Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk), Island						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
isk	75.544.000	77.476.000	62.333.000	47 %	Institusjonen	1999-2001
Motsvarer Dkk	6.799.000	6.973.000	5.610.000			

Formål

Nordvulk er et nordisk kompetence center for forskning i dynamisk vulkanologi. Instituttets placering på Island giver adgang til et af de mest interessante vulkanske områder ("hot spots") i verdenen set fra et videnskabeligt synspunkt. Instituttets forskning har hovedvægt på vulkanologi og pladetektonik og hertil miljørelaterede fagområder. Nordvulk skal endvidere opretholde et stipendieprogram for unge nordiske forskere og et gæsteforsker program.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene er basert på føringene for utarbeidelsen av ny kontrakt. Nordvulk er et nordisk kompetansesenter for forskning i vulkanologi og platetektonik med ansvar for et tett samarbeid med nasjonale forskningsinstitusjoner i Norden, Nordvulk opprettholder et stipendiatprogram for utdannelse av unge nordiske geologi-studenter, Nordvulk's forskningsfasiliteter er til rådighet for nordiske forskere, Nordvulk's samarbeid med universitetet i Reykjavik må tydeliggjøres.

Resultater i 1997

Instituttets forskningsvirksomhed fokuseres på spørgsmål om materialeudvekslingen mellem jorden hovedreservoir, kappe, skorpe, atmosfære og hydrosfære. Instituttet arbejder desuden med udvikling af instrumenter og software til automatisk overvågning af vulkansk aktivitet med henblik på varsling. I 1997 indledte man arbejde med at indrette et isotoplaboratorium med et nyudviklet plasma massespektrometer som bliver det første af sin art i Norden. Det nye instrument vil på afgørende vis udvidde forskningsmulighederne ved instituttet for nordiske forskere. Nordvulk fået en treårig bevilling for perioden 1998-2000 til udvikling af projekter der udnytter det nye laboratorium, Fem stipendiater fra andre nordiske lande arbejdede ved Nordvulk i 1997, hertil kom en række gæsteforskere på kortere ophold. Temaet for Nordvulk's sommerskole afholdt i august var: *The Greenland Ice Cores and the North Atlantic Climate*. Sommerskolen blev finansieret af US National Science Foundation. Instituttet deltog i årets løb i fire internationale projekter finansieret af EU's miljøfond.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger

1185 Nordisk samisk institutt (NSI), Norge						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
nok	6.375.000	6.538.000	6.558.000	85 %	Institusjonen	1996-98
Motsvarer Dkk	5.929.000	6.081.000	5.837.000			

Formål

Nordisk samisk institutt har som formål å ta initiativ til, samordne og gjennomføre utredning, planlegging og forskning med sikte på å forbedre den samiske befolkningsstilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk.

Prioriteringer kontrakten

iPrioriteringene er basert på føringene for utarbeidelsen av ny kontrakt. Gjennom forskning styrke og utvikle de samiske språk, kultur, og samfunnsliv, Skape en egen samisk ekspertise, fast plassert i og med direkte tilknytning til nordlig, subarktiske og arktiske forhold, Bidra til vitenskaplig basert rådgiving på nordisk og internasjonalt nivå, Ta initiativ til samtaler med Samisk Høgskole, med tanke på bedre samarbeid og en eventuell samlokalisering i løpet av kontraktsperioden, Øke rekrutteringen samer til forskningen.

Resultater i 1997

I løpet av 1997 ble omstruktureringsarbeidet ved instituttet stort sett gjennomført. Det ble sterkere fokus på forskning, noe som bl a gjenspeiles i en ny forskningsplan som prioriterer rettsforskning, samfunnsforskning og språkforskning. Den nye planen innebærer også at instituttet skal rekruttere seniorforskere til å lede de respektive områdene. Instituttet har også fått ny økonomiinstruks og vedtekter og har etter dette fullført de fleste av direktivene som ble gitt i forbindelse med omorganiseringsprosessen. Dette arbeidet medførte at instituttets forskningsarbeid og publiseringen av dette ble sterkt forsinket eller utsatt.

Kontrakt: Delvis oppfylt. I løpet av 1997 er betydelige deler av omstruktureringsarbeidet avsluttet. Dette arbeidet har fått konsekvenser for aktivitetsnivet ved institusjonen. Blant annet er ny leder tiltrådt i løpet av året.
Økonomi : Ingen bemerkninger

Miljø

Generelt

Det nordiska miljösamarbetet inriktas på genomförandet av den Nordiska miljöstrategin 1996-2000.

Sektorns fem fasta arbetsgrupper intar en central ställning i det miljöpolitiska arbetet. Dessa är arbetsgrupperna för hav- och luft, natur- och friluftsliv, renare teknologi, miljöövervakning och –data samt kemikalier. Arbetsgrupperna arbetar utifrån godkända verksamhetsplaner och disponerar över egna rambudgetar för verksamheten.

I förhållande till Norden utgör natur- och friluftslivsarbetet ett prioriterat område. Här avslutas flera viktiga aktiviteter, inbegripande en handlingsplan för naturvård i Arktis. Nya aktiviteter kan förutses beträffande bl.a. skydd av naturområden i Norden och för att stärka förvaltningen av nordiska Världsarvsprojekt, bl.a. genom utarbetandet av en nordisk natur- och kulturarvslista.

Indenfor miljøovervågningsarbejdet fortsætter bl.a. den marine overvågning og arbejdet med miljøtilstandsrapporten Biodiversitet 2000, samt opbygning af en database for klassificering af vegetationstyper i Norden indenfor EU regi. Samarbejdet med nærområderne fortsætter med fokus på kompetence-opbygning.

Samarbetet om miljökonsekvensbeskrivningar vidareförs under verksamhet-såret i nätverksform och genom integration på andra samarbetsområden. Nätverksarbetet stöttas genom anordnande av seminarier och möten samt utgivande av nyhetsbrev. Under verksamhetsåret utreds, hur MKB-arbetet kan integreras på andra områden.

Ett samarbete inleds kring framtagandet av miljökvalitetsmål och utvecklandet av miljökvalitetsmål för ett hållbart Norden.

Nordisk råds natur- og miljøpris bliver utdelt til en virksomhed, en organisation, et nyhedsmedium eller en person der på fortrinlig vis har integreret miljøhensyn i sin virksomhed eller på anden vis har gjort en ekstraordinær indsats for natur og miljø.

Påvirkning af EU:s miljøpolitik står højt på den politiske dagsorden, og gennemsyrer arbejdet på alle niveauer.

Inom ramen för hav- och luftsamarbetet prioriteras 1999 aktiviteter som ger stöd för förhandlingarna inom den marina konventionerna för Östersjön och Nordatlanten samt konventionen för långväga gränsöverskridande luftföroreningar. I förhållande till EU utarbetas gemensamma nordiska underlag i försurningsarbetet.

Renere teknologi arbejdet vil blive fokuseret om udvikling og implementering af miljølovgivningen i EU/EØS, bæredygtig produktion og forbrug samt produktansvarsordninger, miljøstyring, livscyklusanalyser og brug af bedst tilgængelige teknologi blive fremhævet. Det tværsektorielle samarbej-

de med POMS (produktorienteret miljøstrategi) vil blive prioriteret og sigter bl.a. mod at bidrage til den politiske behandling af emnet såvel i Norden som i forhold til EU.

Kemikaliearbejdet inddeles i de 4 hovedopgaver a) fareindikation, som skal belyse egnede testmetoder for påvisning af de enkelte stoffers effekt, b) klassificering, som foretages ud fra et kemikalies toksitet overfor mennesker og miljø, c) risikovurdering, som belyser hvor stor akseptabel belastning af kemikalier mennesker og miljø kan udsættes for og endelig d) risikobegrænsning, som indebærer reduktion, substitution og udfasning af særlige miljø- og sundhedsbelastende stoffer. Flere af disse opgaver er knyttet til internationalt arbejde i såvel OECD, UNEP som EU.

Det nordiske arbejde med en generel støjberegningsmodel fortsætter i tæt kontakt med tilsvarende arbejde i EU og forventes at færdiggøres i 2000.

Som ett nytt initiativ inleds ett arbete för att ta fram ett nordiskt bidrag till FN:s kommission för hållbar utveckling beträffande faktor 4/10 (resurseffektivisering), där illustrativa exempel ges på hur man kan implementera faktor 4/10 i olika samhällssektorer i Norden.

Nordiska miljøstrategin

Den nordiska miljöstrategin lägger stor vikt vid att lösa miljösituationen i Nordens närområden. Miljöfinansieringsbolaget NEFCO är ett centralt instrument i detta arbete.

Ministerrådet har i uppföljning av försöksperioden 1996-1998 beslutat att fortsätta verksamheten i NEFCO:s fond för att möjliggöra finansiering av miljöförbättrande åtgärder i närområdet på villkor förmånligare än sedvanliga bankvillkor, "mjuk finansiering". Fonden utgör ett viktigt exempel i uppföljning av Århus-konferensen 1998 om den alleuropeiska miljön. Ministerrådet verkar för att användningen av fondens kapital bidrar till en gynnsam effekt på miljön och mobilisering av resurser från andra finansieringskällor.

Ett annat initiativ är ett centralt anslag för att stödja genomförandet av Agenda 21 för Östersjöregionen. Under anslaget stöttas de baltiska länderna och Ryssland i deras arbete som lead countries för genomförande av handlingsplanens sektorsprogram (transport, skog, energi, näring, turism, jord- och skogsbruk, fiske) liksom deras fortsatta deltagande i uppföljningsprocessen. Insatser görs även för att stötta frivilligorganisationernas medverkan till uppföljningen av handlingsplanen i närområdet och det nordisk-baltiska lantbruksuniversitetet NOVABA inom jord- och skogsbrukssektorn.

Tværsektorielt samarbete

Det tvärsektoriella samarbetet utgör ett annat och högt prioriterat block i det nordiska miljösamarbetet, som sträcker sig över de tre pelarna Norden, EU och närområdet.

Samarbetet med ekonomisektorn inriktas bl.a. på kostnadseffektiva styrmedel i miljöpolitiken, handel med utsläppsrätter, styrmedel för bevarande av biologisk mångfald och samarbete i förhållande till EU:s ENVECO-grupp (miljöekonomi).

Miljö och fiskerisamarbetet går in i en ny fas, styrt av en ny strategi, och fokuseras på att ta fram underlag för att påverka de nationella beslutsprocesserna, nationellt och internationellt. Verksamheten inriktas huvudsakligen på Nordsjön, Östersjön, Arktis och det inter-nordiska perspektivet. En informationskampanj om hållbart fiske igångsätts.

Samarbetet med jord- och skogsbrukssektorn baseras på en strategi för 1996-1999 och fokuseras bl.a. på natur- och miljövänliga driftsformer, biologisk mångfald och underlag för förbättrad förvaltning. 1999 igångsätts ett arbete för att följa upp strategin genom en ny strategiperiod.

Miljö och energisamarbetet inriktas under verksamhetsåret huvudsakligen på att ta fram nordiska utredningar i förhållande till FN:s klimatkonvention. I uppföljningen av fjärde partsmötet under konventionen genomförs bl.a. analyser beträffande flexibilitetsmekanismer, sänkor, nya gaser och rening av koldioxidutsläpp.

Arbetet med genomförandet av handlingsplanen om kulturmiljö i landskapet fortsätter i samarbete med kultur, jord- och skogsbruks- och fiskesektorerna. Arbetet inriktas under verksamhetsåret på den nordiska kustkulturen, jord- och skogsbrukets kulturvärden, miljökonsekvensbeskrivningar samt vidareutbildning av kulturmiljöförvaltare.

Konsument och miljösamarbetet inriktas på att integrera miljöhänsyn i konsument politiken. Möjliga samarbetsområden är vidareutveckling av positiv miljömärkning, utveckling av funktionstänkande i konsument- och miljöpolitik, konsumentinformation, samt undersökningar om konsumentbeteenden.

Arbetet med en produktorienterad miljöstrategi förväntas bl.a. att inbegripa en kartläggning av miljöfarliga ämnen i avfall och nordiska miljövarudeklarationer.

Budgetudviklingen: Miljøsamarbejdet				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	39.971	40.105	33.660	-0,3 %

Søjlefordeling: Miljøsamarbejdet		Ialt 1999: 39.971 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
15.628 (40%)	9.768 (25%)	13.675 (35%)

Sektorens budgetposter

1200 Projektmidler – miljøsektoren					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	33.971.000	35.005.000	27.540.000	96 %	MR/EK-miljø

Formål

Det nordiska miljösamarbetet syftar till ökat inflytande och gehör för nordisk miljöpolitik i ett vidare internationellt perspektiv, förstärkning av miljöhänsyn inom samhällssektorerna och samarbete om genuint internordiska frågor. Arbetet är koncentrerat till områden där de Nordiska länderna har gemensamma intressen att tillvarata.

Prioriteringer i 1999

- Genomförandet av den nordiska miljöstrategin
- Ett stärkande av de fasta arbetsgruppernas arbete, inbegripande:
  - utarbetande av en nordisk natur- och kulturarvslista
  - arbete med miljötillståndsrapporten Biodiversity 2000
  - framtagande av underlag till EU:s försurningsarbete
  - hållbar produktion och konsumtion
  - arbete med en produktinriktad miljöstrategi
  - underlag till EU:s och OECD:s kemikaliearbete
- Ett fortsatt sektorssamarbete, inbegripande:
  - ett reviderat miljö- och fiskesamarbete, fokuserat på de politiska processerna
  - uppföljning av miljö- och jord- och skogsbruksamarbetet även efter 1999
  - samarbete med energisektorn i förhållande till FN:s klimatkonvention
  - forsatt genomförande av handlingsplanen om kulturmiljö i landskapet
  - amarbete med konsumentsektorn för att integrera miljöhänsyn i konsumentpolitiken
  - fortsatt samarbete med ekonomisektorn
- Ett nytt samarbete om nordiska miljökvalitetsmål
- Ett nordiskt bidrag till FN om faktor 4/10 (resurseffektivisering)

- Integration av miljökonsekvensbedömningar på andra arbetsområden
- En fortsättning av NEFCO:s fond för mjuk finansiering efter prövoperiodens utgång

Reduktionen i miljøsektorens projektmidler, medfører at færre midler bliver til rådighed for arbejdsgrupperne og til det tværsektorielle samarbejde, hvilket nødvendiggør en mere selektiv anvendelse af bevillingen

Resultater i 1997

Hav- och luftarbetets främsta syfte har varit att ta fram gemensamma vetenskapligt baserade underlag för internationella förhandlingar på hav- och luftområdet. Luftarbetet har fokuserats på det andra kväveprotokollet inom ramen för ECE samt EU:s strategier för försurning och fotokemiska oxidanter. Havsarbetet har varit mer långsiktigt och fokuserat på eutrofiering och arbetet med att utveckla effektbaserade åtgärdsstrategier.

Miljöövervaknings- och dataarbetet har slutredovisat flera mångåriga aktiviteter, inbegripande miljötillståndsrapporten om Arktis, kvalitetssäkring av miljöövervakning, terrestrisk naturövervakning och implementering av EEA:s biotopkarteringssystem.

Natur- och friluftslivsarbetet har fokuserat på biologisk mångfald, kulturmiljö, friluftsliv och landskapsskydd, medan handlingsplanen för naturskydd i Arktis har utgjort fokus för närområdesaktiviteter. Många av projekten har betydelse för kontakterna med EU och övrigt internationellt samarbete.
Renare teknologiarbetet har under 1997 fokuserats på tre insatsområden; hållbar konsumtion och produktion, renare teknologi och avfall och återvinning. Arbetar bedrivs genom nätverks –och projektgrupper, vilka även tillförsäkrar informationsutbyte och samordning, något som är särskilt viktigt i förhållande till EU/EES.

Kemikaliearbetet har inriktats på att stärka det nordiska inflytandet gentemot EU, OECD och FN. Arbetet har fokuserats på fyra områden; faroindikation, klassificering, riskvärdering och riskbegränsning.

MKB-arbetet har under det första året av ett tvåårigt och avslutande mandat inriktats på tre områden; MKB på strategisk beslutsnivå, MKB på projektnivå/gränsöverskridande projekt och nordiskt MKB-nätverk. Resultaten från MKB-gruppens arbete har varit till nytta både nationellt, i förhållandet till närområdet och EU.

Sektorssamarbetet i förhållande till jord- och skogsbruks- respektive fiskesektorn har fortsatt för genomförande av respektive sektorsstrategier. Samarbetet med finanssektorn har inriktats på miljö- och sysselsättning, transportsektorns miljöproblem och frivilliga avtal. Samarbetet med energisektorn har inletts och fokuserats på arbetet under FN:s klimatkonvention. Genomförandet av handlingsplanen om kulturmiljö i landskapet har inletts och fokuserats på fyra områden; den nordiska kustkulturen, jord- och skogsbrukslandskapets kulturvärden, metoder i MKB och vidareutbildning av kulturmiljöförvaltare. Representanter för kultur-, jord- och skogsbruks- samt fiske sektorerna har engagerats i uppföljningsarbetet.

Nordiska rådets natur- och miljöpris tilldelades Institutet för Produktutveckling, Danmarks Tekniska Universitet.

1201 NEFCO					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	5.100.000	5.100.000	6.120.000	100 %	MR/EK-miljø

Formål Det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO:s mjukgöringsfacilitet syftar till att möjliggöra miljöförbätttrande åtgärder i närområdet på villkor förmånligare än sedvanliga bankvillkor.

Prioriteringer i 1999

För 1999 siktas mot en fortsättning av verksamheten i en femårsperiod. Verksamheten inriktas på insatser för vatten- och luftrening samt energieffektivisering, renare teknologi och sanering efter kärnbränsleanvändning. En uppstramning av den katalytiska effekten eftersträvas, och genomförs genom satsning på större projekt i samverkan med de stora finansieringsinstitutionerna i närområdet. En totalram om 35 miljoner DKK eftersträvas för verksamheten, varav sammanlagt 10 miljoner DKK finansieras över Ministerrådets budget. Huvudparten av verksamheten bedrivs i nordvästra Ryssland.

Resultater i 1997

Under 1997 kunde verksamheten inom ramen för NEFCO:s mjukgöringsfacilitet börja genomföras i fullt omfång. Verksamheten inriktades på vattenvårdsprojekt i Lettland och St. Petersburg, på energibesparing och svavelrening i Karelen, på ett energibesparingsprogram i Ryssland, en finansieringsordning för renare teknologi i nordvästra Ryssland och Baltikum, på ett kärnbränsleprojekt i Murmansk och på energibesparing och hållbart skogsbruk i Leningrad oblast. Styrelsen hade vid utgången av året fattat beslut innebärande att i stort sett hela kapitalet för prövoperioden var uppbundet. Under slutet av verksamhetsåret igångsattes en oberoende utvärdering av verksamheten under mjukgöringsfaciliteten för prövoperioden 1996-98.

1202 Nordisk resurseffektivisering, faktor 4/10					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	500.000	0	0	-	MR/EK-miljø

Formål

De industraliserade länderna måste öka effektiviteten i sin resursanvändning för att målet om en hållbar värld för alla ska kunna uppnås. Detta kommer att kräva grundläggande förändringar i existerande produktions- och konsumtionsmöster, så att resurseffektiviteten ökar med en faktor 4 på kortare sikt och med en faktor 10 på längre sikt.

Syftet med projektet är att analysera och ge illustrativa exempel på hur man på bästa möjliga sätt kan implementera resurseffektivisering (faktor 4/10) inom olika samhällssektorer i Norden. Speciellt viktigt är att analysera vilken roll de nordiska regeringarna samt andra aktörer som företagen och hushållen har i arbetet med att implementera resurseffektivisering. Projektet ska utgöra ett bidrag till uppföljningen av Riokonferensen och UNGASS-mötet i New York. Projektet ska också bygga på de fallstudier som görs under Nordiska ministerrådet under 1998.
Lämpliga sektorer att analysera är jordbruks-, industri- samt konsumentsektorerna.

Prioriteringar i 1999

Huvudmålgruppen är de nordiska regeringarna, men även företagen, akademiska institutioner samt icke-statliga organisationer är målgrupper för projektet. Projektet om resurseffektivisering ligger väl i linje med de rekommendationer som bl.a. framkom vid UNGASS-mötet i New York sommaren 1998, dvs. att de industraliserade länderna måste ta sitt ansvar i arbetet mot en hållbar utveckling. De nordiska länderna kan i detta arbete spela en viktig roll som vägvisare.

1203 Miljökvalitetsmål					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	400.000	0	0	-	MR/EK-miljø

Formål

Projektet blir ett underlag för de nordiska regeringarna i utvecklingen av gemensamma nordiska miljökvalitetsmål som element i miljöpolitiken. I det svenska ordförandeprogrammet tas bl.a. upp behovet av gemensamt arbete för att utarbeta miljökvalitetsmål för ett hållbart Norden.

Prioriteringer i 1999

Projektet syftar till att analysera och formulera miljökvalitetsmål på olika områden samt utveckla miljökvalitetsmål för ett hållbart Norden. Med begreppet miljökvalitetsmål menas i utgångspunkten att det sätts upp mål för den kvalitet som miljötillståndet ska ha. Miljökvalitetsmål skiljer sig således från andra miljömål i det att miljökvalitetsmål försöker att beskriva ett visst eftersträvat miljötillstånd, medan mer traditionella miljömål ofta handlar om att beskriva ett mått på reduktion av föroreningar.

I ett första steg bör ett seminarium anordnas där de nordiska länderna diskuterar definitionen av miljökvalitesmål, vad ett samarbete bör innehålla samt vilken tidsaspekt som bör gälla för miljökvalitetsmålen. Andra frågor som bör diskuteras vid seminariet är för vilka områden som det är relevant med gemensamma nordiska miljökvalitetsmål, eftersom miljötillståndet ser olika ut i respektive nordiskt land.

I ett andra steg kommer ett projekt att genomföras där syftet är att utveckla gemensamma miljökvalitetsmål för de nordiska länderna

Regionalsamarbeid

Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet baseres på samarbeidsprogrammet for 1995-99.

Det overordnede mål for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er å understøtte de nordiske lands nasjonale regionalpolitikk gjennom nordisk kunnskaps- og erfaringsutveksling.

Hovedinnsatsområdene i dette programmet er :

- Kunnskapsutvikling samt informasjons- og erfaringsutveksling innenfor Norden og mellom Norden og EU
- Utvikling av det grenseregionale samarbeidet og regionsamarbeidet innenfor Norden, mellom Norden og EU samt mellom Norden og nærområdene i øst
- Et aktivt sektorsamarbeid.

Regionalministrene har det overordnede ansvaret for institusjonen Nordregio. Av regionalsektorens prosjektmidler som disponeres av NERP, går omkring 80% til de nordiske grenseregionale områdene. Embetsmannskomitéen har rammestyringsansvar når det gjelder NMR-bevilgningene til disse grenseregionene. NMRS sitter som observatør i disse grenseregionenes beslutningsorganer og organiserer felles kunnskaps-utvikling og erfaringsutveksling. Under NERP er det organisert en arbeidsgruppe som diskuterer EU/EØS-spørsmål.

I 1999 vil det bli lagt fram et ministerrådsforslag for et nytt samarbeidsprogram innen regionalsektoren som skal gjelde for perioden 2000 – 2005. Ministerrådsforslaget skal være et strategisk dokument som peker ut et avgrenset antall politisk relevante samarbeidsområder.

Støtten til det nordiske grenseregionale samarbeidet vil bli videreført i 1999. Målsettingen for denne innsatsen er å bidra til sterkere økonomisk og kulturell integrasjon i grenseregionene. Midlene vil dels bli anvendt som medfinansiering av EU's Interreg IIa-programmer. Interreg-programmene vil bli avsluttet i 1999, og embetsmannskomitéen vil gå gjennom erfaringene med nordisk medfinansiering før ordningen eventuelt vil bli videreført i neste strukturfondsprogramperiode. Forøvrig vil alle grenseregioner bli grundig evaluert.

I 1998 initierte embetsmannskomitéen for første gang samarbeidsprosjekter med regionalpolitiske myndigheter i Baltikum, og denne aktiviteten vil bli videreutviklet i 1999. Formålet er først og fremst å støtte de baltiske lands forberedelser til forhandlingene om EU-medlemsskap og bidra til å bygge opp det regionale plan- og forvaltningsapparatet i landene.

Samarbeidet om EU- og EØS-spørsmål vil bli fortsatt i 1999. Det er behov for gjensidig informasjonsutveksling om landenes posisjoner, utveksling av erfaringer med gjennomføringen av ulike programmer innenfor nåværen-

de strukturfondsprogramperiode og kunnskapsutvikling om spesifikke nordiske regionale forhold i i forkant av EU's neste programperiode.

Budgetudviklingen: Regionalsamarbejde				
tDKK	1999	1998	1997	Ændring 98-99
	98-priser	98-priser	97-priser	Pct.
Budget	29.287	30.062	28.267	-2,6 %

Søjlefordeling: Regionalsamarbejde		Ialt 1999: 29.287 tDKK
Norden	Nærområdene	Europa
20.501 (70 %)	5.857 (20 %)	2.929 (10 %)

Sektorens budgetposter

1300 Projektmidler – Regionalpolitik					
Valuta	Budsjett 99	Budsjett 98	Budsjett 97	Disp97/ Bud.97	Bud.disp.av
Dkk	19.625.000	20.400.000	21.675.000	100 %	MR-reg/närp

Formål

- Å understøtte de nordiske lands nasjonale regionalpolitikk ved å utvikle kunnskap samt formidle erfaringer innen regional utvikling, regionalpolitikk og planlegging.
- Å bidra til å videreutvikle de nordiske grenseregionale områdene.

Prioriteringer i 1999

- Støtte til de baltiske lands forberedelser for utnyttelse av EU's strukturfondsprogram
- Videreutvikling av det nordiske grenseregionale samarbeidet, blant annet evaluering av regionene
- Fortsatt støtte til den videre oppbygging av Nordregio
- Ministerrådsforslag om et nytt samarbeidsprogram for perioden 2000 – 2005.

Reduksjonen i regionalsektoren vil innebære at det blir mindre prosjektmidler til rådighet for videreføring av eksisterende virksomhet og nye initiativ. Omkring 80% av prosjektmidlene går til grenseregionalt samarbeid, og disse er bundet opp for 1999.

Resultater i 1997

- Nordregio, Nordisk senter for regional utvikling og planlegging, ble etablert 1.7.97 i Stockholm. Forskning, undervisning og dokumentasjon er samordnet og organisert inn under den nye institusjonen. Den tidligere institusjonen under regionalministrene, NordREFO (regionalforskning) og prosjektet Nogran (statistikk/regionale analyser), er samtidig lagt ned.
- Det tre-årige samarbeidsprogrammet mellom de nordiske land og Skottland er avsluttet. Det er etablert et omfattende samarbeid innen IT, SMB, universitetsnettverk og privat skogbruk. Et nytt EU-program, "Northern Periphery", er etablert der disse nettverk har muligheter for videre prosjektutvikling.
- Regionalsektoren har organisert en rekke møter og seminarer som har bidratt til felles kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling når det gjelder gjennomføringen av EU's grenseregionale program, Interreg.

1301 Nordregio, Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
SEK	11.234.000	11.234.000	5.592.000	76 %	Institutionen	1998-2000
Mod-svarer DKK	9.662.000	9.662.000	4.809.000			

Formål

Nordregio har som mål å etablere et fagmiljø for forskning, dokumentasjon og undervisning om romlig utvikling på et nordiske og europeisk nivå som kompletterer nasjonale institusjoner og blir ledende på området

Prioriteringer i kontrakten

Nordregio fokuserer sit arbejde på fire typer problemstillinger, hvor et nordisk-europeisk perspektiv på rumlig analyse, planlæggning og politik står centralt:

1) Nordens særlige forudsætninger i et europeisk perspektiv,
2) Rumlige problemstillinger på den europeiske agenda,
3) Rumlige effekter af politik og
4) Indikatorer for rumlig analyse

Resultater i 1997

- Institusjonen ble formelt etablert 1.7.97 og institutt-sjefen tiltrådte 1.9.97.
- Styret har besluttet om arbeidsprogrammet for 1998-2000.
- Institusjonen arbeider målrettet i retning av synergi mellom utdanning, forskning og statistikkproduksjon basert på de beste erfaringene fra Nordplan, NordREFO og Nogran, slik hovedintensjonen var med omorganiseringen.

Kontrakt : Kontrakt for perioden 1998-2000 ble undertegnet i april 1998
Økonomi: Ingen bemærkninger

Ekonomi och finanspolitik

Ministerrådets samarbete inom de ekonomiska och finansiella områdena skall bidra till en balanserad ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar tillväxt i Norden, lägga grunden för en mer omfattande ekonomisk integration med Europa samt främja nordiska intressen internationellt. Med syfte att stärka den nordiska välfärdsmodellen bör finanspolitiken formuleras så att den främjar strukturreform, tillväxt och sysselsättning. I detta syfte väntas en fortsatt aktiv dialog om den ekonomiska politiken i Norden, Närområdet och EU inom Ministerrådets samarbete. Vidare fokuserar Ministerrådet på den offentliga sektorn, struktur- och stabiliseringspolitik, skatter och avgifter, infrastruktur och arbetsmarknad. Ett viktigt instrument i det nordiska samarbetet utgörs av de fyra nordiska investeringsinstitutionerna i Helsingfors (NIB, NDF, Nopef och NEFCO). Som en uppföljning av rapporten från 1997 om de budgetkonsolideringar som genomförts i de nordiska länder under senare år, pågår en omfattande utredning om de offentliga finansernas konjunkturkänslighet i Norden. Frågan om hur en lågkonjunktur påverkar inkomst och utgiftssidan är härvid central. Studien genomförs under 1998 och delar av 1999. Under 1999 väntas även frågor om sambandet mellan ekonomisk politik och sysselsättning samt kostnadseffektiva ekonomiska styrmedel inom miljöpolitiken prioriteras inom Ministerrådet.

EU-frågor har hög prioritet inom det nordiska ekonomiska och finansiella samarbetet. Uppföljningen av EMUs ikraftträdande och konsekvenserna för de nordiska ländernas ekonomier och samarbete, bl.a. vad gäller frågan om förhållandet mellan EMU-medlemmar och ickemedlemmar, kommer att ligga till grund för ytterligare diskussioner inom Ministerrådet under 1999. Övriga EU-relaterade ekonomisk-politiska frågor som skatter, miljöpolitik, finansiella tjänster och budget är också aktuella för diskussion. Sysselsättningen som central EU-fråga kommer även fortsättningsvis att prioriteras högt liksom samarbetet med och inom OECD.

Det baltiska investeringsprogrammet (BIP) har fungerat som ett viktigt redskap för ministerrådets insatser i Baltikum i syfte att finansiera utvecklingen av ett stabilt näringsliv, speciellt avseende små och medelstora företag. Inför utfasningen av BIP i slutet av 1999 väntas Ministerrådet utreda ev. behov och möjligheter till andra samarbetsformer i Baltikum för fortsatt stöd till bl.a. samarbetet mellan små och medelstora företag i Norden och Baltikum. Ministerrådet önskar dessutom, genom samarbete och efter behov, bidra till utvecklingen av de finansiella och ekonomiska strukturerna samt den privata sektorn i Ryssland.

Tvärsektoriella samarbetet mellan miljö- och ekonomisektorn

Ministerrådet, ekonomi- och finansministrarna och miljöministrarna har godkänt ett nytt mandat för den tvärsektoriella arbetsgruppen för ekonomi

och miljö rörande perioden 1998-99. Aktuella frågeställningar under 1999 är (i) handel med utsläppsrättigheter, (ii) kostnadseffektivt bevarande av biologisk mångfald samt (iii) uppföljning att tidigare utredningar rörande (i) transporter och (ii) frivilliga avtal. Samarbetet med EU/ENVECO-gruppen samt beredningen av frågor inför dess möten kommer att utgöra en viktig komponent i arbetet. Det sammanlagda budgetbehovet för gruppen (inklusive sekretariatsomkostnader, produktion och tryckning av rapporter) beräknas till 1 000 000 DKK varav 500 000 DKK avsätts från budgeten för ekonomi och finanspolitik samt motsvarande belopp från miljösektorn.

Budgetudviklingen: Ekonomi och finanspolitik				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	1.000	1.000	1.024	0,0 %

Søjlefordeling: Ekonomi och finanspolitik		Ialt 1999: 1.000 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
600 (60%)	200 (20%)	200 (20%)

Sektorens budgetposter

1400 Projektmidler - Ekonomi och finanspolitik					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000.000	1.000.000	1.024.000	50 %	MR/EK-finans

Formål Det nordiska samarbetet mellan ekonomi- och finansministrarna inriktar sig på diskussion och utredning av ekonomiska och finanspolitiska frågor som berör samtliga tre pelare inom det nordiska samarbetet.

Prioriteringer i 1999

En fortsatt aktiv dialog om ekonomisk politik mellan de nordiska länderna prioriteras under 1999. Härvid uppmärksammas bl.a. de idag olikartade penningpolitiska strategierna i de nordiska länderna, samt sambandet mellan ekonomisk politik och sysselsättning. Utredningen om de offentliga finansernas känslighet för konjunktursvängningar i de nordiska länderna avslutas och presenteras under 1999. En fortsatt dialog och utbyte av information om EU/EES och EMU, om miljö och ekonomi samt närområdet prioriteras även fortsättningsvis. Frågor relaterade till de fyra nordiska investeringsinstitutionerna i Helsingfors liksom utfasningen av det baltiska investeringsprogrammet utgör en viktig del av arbetet inom sektorn under 1999. Den tvärsektoriella arbetsgruppen för ekonomi och miljö planerar att under 1999 genomföra utredningar om handel med utsläppsrättigheter, kostnadseffektivt bevarande av biologisk mångfald samt en uppföljning av tidigare utredningar om (i) transporter och (ii) frivilliga avtal.

Resultater i 1997

Under 1997 fördes en aktiv dialog om den ekonomisk/politiska situationen i Norden resulterande i rapporten "Ekonomiska utsikter 1998". Utredningen "budgetkonsolidering i de nordiska länderna" presenterades och effekterna för de nordiska länderna vid avskaffandet av tull- och avgiftsfri gränshandel samt införandet av en gemensam europeisk valuta dryftades. I syfte att förstärka NIBs (även NDFs och NEFCOs) multilaterala status inleddes beredningen av en ny överenskommelse om NIB. Verksamheten inom det baltiska investeringsprogrammet (BIP) följdes upp och den tvärskektoriella arbetsgruppen för miljö och ekonomi presenterade under året utredningar om miljö och sysselsättning, miljö och transport samt om frivilliga avtal.

Energi

Ministerrådet har samarbete på alla de tre verksamhetspelarna med betoning på Nordens närområde och Östersjöregionen. Många nordiska frågor och verksamheter får en naturlig utvidgning mot Östersjöregionen i samband med utbyggnaden av nätverken och nätverksförbindelserna samt behovet av en regional syn på bestämmelser, avgifter och miljökrav.

Den nordiska elmarknaden och därtill relaterade frågor kommer att vara ett centralt tema i det fortsatta samarbetet inom Norden. Speciellt biobränslen inklusive teknikutvecklingen, marknadsstrukturen och kommersialiseringen är viktiga element. En uppföljning på resultaten av de senaste årens utredningar på de olika energisektorerna med en analys är aktuell.

Inom Nordens närområde och Östersjöregionen formuleras ett kontakt- och dialogforum mellan ländernas energiministrar och –ämbetsmän. Inom ramen för detta forum fortsätter det utredningsarbetet om bl.a. elmarknaden, skatter- och avgifter, bestämmelser, nätverk och miljöfrågor med målsättningen att genomföra det andra skedet av perspektivstudien över energimarknaden kring Östersjön.

Europafrågorna är av centralt intresse för Ministerrådet och en samordning av insatserna i Östersjöregionen är viktiga. Uppföljningen av EU:s program och projekt fortsätter med utredning om möjligheter till nordiska lösningar.

Ministerrådet ser på elmarknadsfrågor och speciellt utredningar om hur de utvidgade nätverksförbindelserna mellan de nordiska länderna och andra länder kommer att påverka det nordiska samarbetet på elmarknaden samt frågor om energiskatter och –avgifter. En uppföljning av Baltic Ring-studien tillsammans med andra Östersjöländerna är aktuell.

Nordiska energiforskningprogrammet, som startades för över 10 år sedan, kommer att verka för en ny fyraårsperiod 1999-2002 på basen av ett nytt kontrakt, med en ny inriktning och utvidgat till att omfatta också Nordens närområden.

Ministerrådet fortsätter verksamheten inom gasinformationsgruppen med beaktande av den utveckling som skett inom området under de senaste åren. En uppföljning av Nordic Gas Grid-projektet är aktuellt tillsammans med de övriga Östersjöländernas energimyndigheter.

Ministerrådet fortsätter samarbetet med miljösektorn i fråga om klimatfrågor, speciellt energirelaterade klimatfrågor. Ministerrådets samarbete med jord- och skogsbrukssektorn om forskning, utveckling och ökad industrialisering av förnybara energikällor fortsätter. Samarbete med andra sektorer utreds.

Budgetudviklingen: Energi				
tDKK	1999	1998	1997	Ændring 98-99
	98-priser	98-priser	97-priser	Pct.
Bud-get	4.287	4.400	3.400	-2,6 %

Søjlefordeling: Energi		Ialt 1999: 4.287 tDKK
Norden	Nærområdene	Europa
1.500 (35%)	2.144 (50 %)	643 (15 %)

Sektorens budgetposter

1500 Projektmidler – energi					
Valuta	Budsjett 99	Budsjett 98	Budsjett 97	Disp97/ Bud.97	Bud.disp.av
Dkk	3.287.000	4.400.000	3.400.000	98 %	MR/EK-Energi

Formål

Utvecklingen inom energiområdet i de nordiska länderna och internationellt har medfört ett ökat behov av nordiskt samarbete om energifrågor. Det gäller särskilt frågor om den nordiska elmarknaden och samspelet med den inre marknaden i EU/EES, förhållandet till klimatfrågan och möjligheterna att utveckla samarbetet om Östersjöfrågor.

Prioriteringer i 1999

Ministerrådet baserar sin verksamhet på den energipolitiska redogörelsen till Nordiska rådet 1996 med förslag till aktiviteter på a) den nordisk elmarknaden, b) om gasmarknadsfrågor, c) energi- och miljöfrågor, d) energieffektivitet samt e) energiforskning. Ministerrådets verksamhet kommer att följa upp och utveckla frågorna i statsministrarnas deklaration i Bergen i juni 1997 om "En bärkraftig energiförsörjning omkring Östersjön". Detta innebär verksamhet som medför 1) en ökad användning av förnybara energikällor och en satsning på energieffektivisering, 2) en utveckling av offentliga ramverk för byggande och drift av ledningsnät och infrastruktur, 3) åtgärder för en harmonisering av avgiftssystemet som säkrar förnybara bränslens och naturgasens konkurrenskraft i förhållande till andra energibärare, 4) en ökad kraftvärmeanvändning, 5) frågor om finansieringen av energi-investeringar och 6) kontakter mellan Östersjöländernas energimyndigheter.

Den betydelige budgetnedsættelse er teknisk og skyldes at NEFP (1501) er udskildt fra denne budgetpost i 1999

Resultater i 1997

Ministerrådet har speciellt utrett och diskuterat frågor som berör gasmarknaden, elmarknadsfrågor samt energibeskattning och -avgifter, energieffektivisering, energirelaterade klimatfrågor och kontakterna till Östersjöländernas energimyndigheter. Uppföljningen av Bergendeklarationen har mellanrapporterats och planeringen av ett nytt energiforskningsprogram har genomförts.

1501 Nordiska energiforskningsprogrammet (Nefp), Norge					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000.000	-*)	-*)	-	MR/EK-Energi

*) For 1997 og 1998 er posten indeholdt i budgetpost nummer 1500.

Formål

Programmets övergripande mål är att långsiktigt bidra till en kostnadseffektiv minskning av energiförbrukningen och utvecklingen av förnybara energikällor och miljövänlig energiteknik, genom att stärka grundkompetensen vid universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner samt skapa fungerande forskarnätverk mellan länderna. Programmet skall förstärka de nationella energiforskningsprogrammen och institutionerna i Norden och öka konkurrenskraften inom energiområden av centralt gemensamt nordiskt intresse för näringslivet. Verksamheten skall genomföras så att aktörerna kan bistå nordiska ämbetsverk och politiker med sakkunskap i energifrågor. Verksamheten skall vidare kunna bidra till en gemensam strategi för forskning, utveckling och demonstration på de delar av energiområdet som är av gemensamt nordiskt intresse. Programmet fokuserar också på "Norden och Europa" samt "Norden och Nordens närområden", dvs Östersjöregionen och vissa arktiska områden.

Prioriteringar i 1999

Verksamheten omfattar bl.a. a) stipendier/lönebidrag till forskarstuderande och forskare, b) utbyggnad av ett aktivt kunskapsnätverk mellan forskare och resurspersoner inom de utvalda fackområdena, c) befrämjandet av nordisk mobilitet bland forskare, d) stödjande av nordiska FoU-förslag till EU och andra internationella program, samt e)befrämjande av seniorforskares möjlighet till internationell samverkan.

Programmet finansieras med ett 25 miljoner NOK stort bidrag direkt från länderna och programmets sekretariat, informationsverksamhet och utvecklingsarbete finansieras över den nordiska budgeten.

Resultater i 1997

Programmet har utvärderats under 1997. Utvärderingens resultat var mycket positiv. Inom ramen för programmet, som är ett mobilitetsprogram är f.n. 87 personer engagerade, varav 25 forskningschefer och seniorforskare samt 62 stipendiater. De olika fackkollegierna arrangerade ett stort antal seminarier, workshops och konferenser.

Jord- och skogsbruk

Det nordiska samarbetet på jord- och skogsbruksområdet baseras på ministerrådets handlingsprogram "Handlingsprogram for nordisk jord- og skogbrukssamarbeid 1996-2000".

För att uppfylla handlingsprogrammets mål utgör sektorns fyra institutioner och permanenta samarbetsorgan hörnpelarna och den övervägande delen av budgeten används för institutionernas verksamhet. De fyra institutionerna är Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning, Nordiska genbanken, Samnordisk skogsforskning samt Nordiska genbanken för husdjur. De omfattas samtliga av ministerrådets kontraktsstyrningssystem. Institutionernas huvudsakliga verksamhet ligger på den nordiska pelaren. Undantaget är Nordiska genbanken som för nordisk räkning deltar i omfattande internationell verksamhet.

Det nordiska arbetet med bevarandet av de genetiska resurserna har under 1998 förstärkts och kommer att fortsatt ha en stark ställning i det nordiska samarbetet under 1999. Över hälften av jord- och skogsbrukssektorns budget satsas på detta område. Under 1998 har en positiv utveckling inletts på Nordiska genbanken för husdjur, manifesterad i en ny strategiplan och en betydande nationell medfinansiering av verksamheten. Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor kommer under 1998 att ta ställning till ytterligare nationell finansiering för 1999.

Ett viktigt nytt satsningsområde under 1999 är att genomföra konkreta aktiviteter utifrån den Nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet. Handlingsplanen antogs av Nordiska rådet i november 1997 och ingår i den internationella uppföljningen av FAO:s toppmöte om livsmedelssäkerhet 1996. Handlingsplanens insatser berör samtliga tre pelare. Ett grundelement i planen är den tvärsektoriella karaktären och samarbete mellan jord- och skogsbruks-, miljö-, livsmedels-, konsument-, fiskeri- samt regionalsektorerna är under utarbetande. Som exempel på högt prioriterade aktiviteter som ska genomföras under 1999 kan nämnas ett tvärsektoriellt projekt om livsmedelsmärkning samt en samarbetsgrupp mellan jord- och skogsbruks- och livsmedelssektorerna som bland annat ska analysera problematiken med salmonella och foderantibiotika, och därmed ge underlag för nordiska förhandlingspositioner i EU.

Även i övrigt kommer jord- och skogsbrukssektorn att lägga stor vikt vid tvärsektoriellt samarbete. Samarbetet med miljösektorn inom ramen för den gemensamma strategin fortsätter. Med regionalsektorn fortsätter ett gemensamt forskningsprogram inriktat på att sammanställa nordisk kunskap om landsbygdens utvecklingsmöjligheter, som bland annat ska ge nordiskt underlag för utvecklingen av EU:s jordbruks- och regionalpolitik. Ett FoU-program tillsammans med energisektorn rörande bioenergi som initierats utifrån Nordiska rådets rekommendation fortsätter också.

Det finns ett starkt engagemang för närområdesfrågor inom jord- och skogsbrukssektorn, baserat på uppfattningen att hållbar utveckling i basnäringarna är en förutsättning för att uppnå politisk stabilitet. Detta har manifesterats både genom att sektorsmedel under en rad år satsats på närområdena, i storleksordningen 1,5 MDKK, samt genom de projekt som sektorn driver inom ramen för närområdesprogrammet. Det kan speciellt noteras att den modell som sektorn utarbetat för universitetssamarbete mellan Norden och Baltikum (NOVABA) kommer att utgöra modell för en större satsning på området inom Agenda 21 för Östersjön.

Ministerrådet och ämbetsmannakommittén har EU/EES-frågor som stående punkt på dagordningen. Som nämnts i några exempel ovan ingår EU-arbetet som en naturlig del av det dagliga arbetet inom sektorn. Arbetet består i huvudsak av samråd och beredning av nordiska positioner, men även projektverksamhet förekommer.

De bindningar som ligger i institutioner och pågående projekt utgör ca 21 MDKK för 1999. Återstoden av budgeten kommer att satsas på uppföljningen av handlingsplanen om livsmedelssäkerhet samt områden i handlingsprogrammet som ännu ej är fullständigt täckta. Dessa områden ska identifieras i en halvtidsgenomgång av handlingsprogrammet som genomförs under 1998.

Budgetudviklingen: Jord- og skogsbruk				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	22.668	22.549	19.595	0,5 %

Søjlefordeling: Jord- och skogsbruk		Ialt 1999: 22.668 mDKK
Norden	**Nærområderne**	**Europa**
17.454 (77%)	2.720 (12%)	2.493 (11%)

Sektorens budgetposter

1600 Projektmidler – Jord- og skogbrug					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	7.133.000	7.344.000	5.997.000	100 %	MR-js/nejs

Formål

Projektmedlen används för att uppfylla de målsättningar som fastställts i ministerrådets handlingsprogram: "Handlingsprogram for nordisk jord- og skogbrukssamarbeid 1996 - 2000". Programmets fyra satsningsområden är: 1) kvalitetsproduktion i jordbruket med speciell vikt på miljö, 2) förvaltning av genetiska resurser, 3) utveckling av jord- och skogsbruksberoende regioner samt 4) hållbart skogsbruk.

Prioriteringar i 1999

- Förverkligande av den Nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet,
- Det tvärsektoriella projektet om livsmedelsmärkning vidareförs,
- Samarbetsgruppen om veterinärfrågor, speciellt salmonella och foderantibiotika, arbetar vidare i samarbete med livsmedelssektorn,
- Förstärkning av Nordiska genbanken för husdjur,
- Fortsatt samarbete med miljösektorn inom ramen för den gemensamma strategin "Nordisk miljøstrategi for jord- og skovbrug 1996 - 1999". Projekt om bland annat åkerkanternas betydelse för biodiversitet, EU-harmonisering av testprotokoll för pesticider i Norden och närområdena, praktiska metoder för att bevara biologisk mångfald i skogsbruket samt hållbar förvaltning av renbeten ska fortsätta. Strategigruppen för genetiska resurser ska arbeta vidare. Arbete för att förbereda en ny strategiperiod inleds,
- Samarbete med energisektorn om ett FoU-program inriktat på energiskog och energigrödor,
- Samarbete med regionalsektorn om ett forskningsprogram om nordiska erfarenheter av landsbygdsutveckling,
- Projekt om vilka genetiska resurser som krävs i framtidens jordbruk, mot bakgrund av förväntade miljöförändringar,
- IT-projekt som underlättar gemensam användning av databaser inom det nordiska samarbetet mellan lantbruksuniversiteten, NOVA.
- Fortsatt satsning av sektorns egna dispositionsmedel på närområdesaktiviteter.

Resultater i 1997

- Den Nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet antogs av Ministerrådet och av Nordiska rådet,
- Nordiska genbanken för husdjur har utarbetat en ny strategiplan med betydligt höjd ambitionsnivå. Detta har stötts genom en viss höjning av den nordiska finansieringen, men framför allt genom beslut om en betydande nationell medfinansiering (ca 1,6 MDKK för 1998),
- En halvtidsgenomgång av resultaten 1996 - 1997 inom ramen för den gemensamma strategin med miljösektorn visade att aktiviteter startats eller planerats inom den övervägande delen av satsningsområdena. Det kanske viktigaste resultatet så långt är den utveckling av en samsyn mellan sektorerna som skett,
- Arbetet med utveckling av gemensamma laboratorie- och analysmetoder för utsäde har fortsatt,
- Analys av genetisk variation av råg, raps, åkerkål, kål och havre har genomförts, med huvudsyfte att senare kunna analysera beredskapen hos dessa grödor att klara av miljöförändringar,
- Uppbyggandet av ett nätverk av institutioner och frivilligorganisationer som arbetar för att bevara trädgårdsväxter har igångsatts,
- Ett större projekt om skogsbruk och biologisk mångfald i Mittnorden har avslutats. Slutrapport väntas första halvåret 1998.

1601 Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning, Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	1.020.000	1.020.000	1.020.000	19 %	Kontakt-organ	1998-2000

Formål

Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) har syftet att främja och stötta forskning till gagn för jordbrukssektorn i Norden. Denna uppgift fyller man genom att vara rådgivande till Nordiska ministerrådet rörande frågor om forskningspolitik inom jordbruksforskningen. NKJ är också kontaktorgan mellan nationella forskningsråd på jordbruksforskningsområdet och koordinerar en omfattande projektverksamhet finansierad med nationella medel.

Prioriteringer i kontrakten

En ny strategi för perioden 1997 - 2000 har trätt i kraft. Fyra nya arbetsgrupper har startats i överensstämmelse med strategin: Matvarukvalitet och -säkerhet, Husdjurshälsa, -välfärd och -etik, Utvecklingen på landsbygden samt Cirkumpolära områden.

Resultater i 1997

Fyra nya forskningsprojekt har igångsatts och nio projekt har vidareförts. Den samlade nationella bevillningen till dessa uppgår till ca 12 MDKK. Det omfattande miljöforskningsprogrammet har i huvudsak avslutats. En arbetsgrupp har tillsatts som ska utvärdera programmet som initierats av Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor och samfinansierats med NKJ och Samnordisk skogsforskning, men som också haft många nationella källor till medfinansiering (total finansiering sedan 1992 ca 29 MDKK). Ett utökat engagemang i det nordiska lantbruksuniversitetets (NOVABA) kurser i Baltikum har planerats, liksom samarbete med EU:s forskning på jordbruksområdet.

Kontrakt : Opfyldt
Økonomi : Ingen bemærkninger

1602 Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	600.000	0	0	-	MR-js/nejs

Formål

Målsättningen är att genom regionalt samarbete uppnå ett mervärde i enlighet med åtaganden som gjorts vid FNs toppmöte om livsmedelssäkerhet. Speciellt viktigt är att analysera de nordiska ländernas ansvar för den egna resursanvändningen i hela livsmedelskedjan inklusive fisket och hur den påverkar de globala förutsättningarna för livsmedelssäkerhet. Programmet är tvärsektoriellt till sin karaktär. Samarbeten inom speciella delområden föreslås med livsmedels-, miljö-, konsument-, fiske- och regionalsektorerna.

Prioriteringer i 1999

Huvudmålgrupp är allmänheten i Norden genom att programmet avser ta fram kunskap som underlättar för medborgarna att göra val som stöder en utveckling mot större global livsmedelssäkerhet. För att nå detta mål krävs ett aktivt engagemang från allmänheten. De nordiska aktiviteterna skall koncentreras på fem områden: 1) Håll-bart jord- och skogsbruk, 2) Genetiska resurser/biodiversitet, 3) Säker mat, 4) Det civila samhället i Norden och närområdena, 5) Internationell uppföljning.

De nordiska länderna har en samsyn om det nordiska ansvaret för den globala livsmedelssäkerheten och har uppmanats att samordna sig även regionalt för att uppfylla åtagandena.

1605 Nordiska genbanken, Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	10.052.000	10.052.000	8.202.000	94 %	Institutionen	1996-98
Mod-svarer DKK	8.645.000	8.645.000	7.054.000			

Formål

Nordiska genbanken (NGB) är regionalt centrum för växtgenetiska resurser och har som målsättning att bevara och dokumentera genetisk variation av jordbruks- och trädgårdsväxter samt deras vilda släktingar, verka för hållbart nyttjande av dessa samt rationell samordning av de nordiska ländernas insatser rörande växtgenetiska resurser, delta i internationellt samarbete rörande genetiska resurser samt på anmodan framträda i internationella fora som de nordiska ländernas representant.

Prioriteringer i kontrakten

NGBs ansvarsområde definieras med utgångspunkt i en databas som institutionen håller över sina mandatarter. Databasen inkluderar de arter i Norden som NGB betecknar som växtgenetiska ressourser. Enligt kontraktet är verksamheten är uppdelad i tolv separata områden.

Resultater i 1997

Bland resultaten kan nämnas att samlingen utökats med ca 1000 nya accesioner. Nödvändigt arbete med förökning/föryngring har igångsatts. Ett större parti har förberetts för transport till säkerhetslagret på Svalbard. Avtal har tecknats med samtliga baltiska länder om att bevara ländernas säkerhetskollektioner vid NGB. Det internationella samarbetet har fortsatt att öka, speciellt inom det gemensamma europeiska programmet för genetiska resurser. NGB koordinerar en internationell expertgrupp som utreder organisationsförändringar vid den ryska genbanken Vavilov-institutet i St Petersburg. Genresursprojektet i de baltiska länderna fortsätter och har medverkat till att omfattande nationella program nu byggs upp. Även inom övriga områden expertplanering, beskrivning och dokumentation, publicering och PR, service, vetenskapliga tjänster och forskning och förädling har aktiviteterna uppfyllt kontraktet.

Kontrakt : Opfyldt
Økonomi : Ingen bemærkninger

1606 Samnordisk skogsforskning, Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek*)	6.151.000	-	-	98 %**)	Institutionen	1998-2000
Mod-svarer Dkk	5.290.000	5.540.000	5.524.000			

*) Institutionen flyttede til Sverige i 1998 og 1999 er det første år at budgettet er fastlagt i svenske kroner.

**) SNS finansierer i gennemsnit ca. 30% af de projekter, som får bevilget støtte

Formål

Samnordisk skogsforskning (SNS) har som målsättning att arbeta för ökat samarbete och synergieffekt inom den nordiska skogsforskningen, för att därigenom medverka till en hållbar och mångsidig förvaltning av skogarna. SNS arbetar huvudsakligen genom att främja forskning och nätverksbyggande, både inom Norden och inom det europeiska forskningssamarbetet och i närområdena.

Prioriteringer i kontrakten

En ny strategi för perioden 1998 - 2000 har trätt i kraft. I den prioriteras forskningsområden som kopplar samman grundläggande förutsättningar för skogsbruk med näringsmässig användning. Följande fyra områden prioriteras: 1) Skogens ekologiska funktioner, 2) Skogens ekonomiska och sociala funktioner, 3) Föryngring och drift av skogarna, 4) Vidareförädling av träresurser.

Den mindre nedskärningen i budgeten väntas inte få någon avgörande betydelse för verksamheten eftersom överskjutande medel från tidigare år kan användas.

Resultater i 1997

Under 1997 har en ny strategiplan för åren 1998 – 2000 utarbetats, liksom ett nytt kontrakt. Tre förprojekt och 14 forskningsprojekt har fått stöd under 1997. Sju samnordiska symposier mm har finansierats. Den nationella medfinansieringen var under 1997 fortsatt betydande. Förutom till Ministerrådet har SNS fungerat rådgivande till NorFa (ansökningar på skogsområdet) och Nordiska rådet (förslag om skogscertifiering). Under året har SNS beslutat att överta utgivaransvaret för den internationellt erkända, vetenskapliga tidskriften Scandinavian Journal of Forest Research (tidskriften är självbärande). Det omfattande miljöforskningsprogrammet har i huvudsak avslutats (total finansiering sedan 1992 ca 29 MDKK). En utredning av den finansiella delen av programmet har genomförts. SNS har aktivt följt EU:s arbete med utarbetandet av det femte ramprogrammet för forskning. På begäran från kommissionen har ett yttrande om skogsforskningsdelen i programmet utarbetats, vilket avspeglats i kommissionens förslag till slutdokument.

Kontrakt : Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger

Fiskerisamarbejdet

Det nordiske fiskeripolitiske samarbejde stræber mod at opfylde de mål, der er sat i samarbejdsprogram for det nordiske fiskerisamarbejde 1997-2000, og udmøntes gennem det aktive formandsskabs arbejdsprogram for året. Samarbejdets motiv er derfor at bidrage til en bæredygtig udviklingen af fiskerierhvervet i Norden, som et væsentligt samfundsøkonomisk aktiv, og at sikre en rationel udnyttelse af de levende marine ressourcer. Det er særligt vigtigt gennem det nordiske fiskerisamarbejde, at iværksætte aktiviteter, som har relevans for de mest fiskeriafhængige lande og regioner.

Denne målsætning indebærer at beskyttelse af de nordiske landes marine økosystemer og balanceret udnyttelse af havets levende ressourcer udgør et grundlæggende element i det nordiske fiskerisamarbejde.

Gennemførelsen af fiskerisamarbejdet sker gennem Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål (NEF) med de tilhørende arbejdsgrupper, Arbejds Gruppen for Fiskerispørgsmål (AG-Fisk) og Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning (NAF). Derudover fungerer Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål (NKO) som et samarbejdsforum for de nordiske landes fiskerimyndigheder og fiskeriorganisationer.

Sektorens egen Fou indsats i Norden er højt prioriteret, omkring halvdelen af budgetmidlerne anvendes hertil. Herudover anvendes midler til operationelle analyser, udredninger og studier med henblik på at søge nordiske holdninger fremmet i internationale og regionale processer, integration af miljøhensyn i fiskeriforvaltningen, samt bidrag til frivillige organisationers arbejde.

Hensyn til andre brugere af havet og de marine ressourcer samt til konsumenternes fremtidige krav til marine produkter har en meget betydende rolle i samarbejdet. Kortlægning af fælles marine ressourcer indgår ligeledes i samarbejdet.

Fiskerisamarbejdet i nordens nærområder er formaliseret gennem BAFICO (Baltic Fisheries Cooperation), hvor de offentlige myndigheder og frivillige organisationer fra landene rundt Østersøen deltager.

Revisionen af EU's fælles fiskeripolitik, frem mod år 2002, står højt på den politiske dagsorden og specifikt samarbejde med EU drives på en række områder.

Budgetudviklingen: Fiskerisamarbejdet				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	7.156	7.140	7.191	-2,6 %

Søjlefordeling: Fiskerisamarbejdet		Ialt 1999: 7.156 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
4.294 (60 %)	1.073 (15 %)	1.789 (25 %)

Sektorerens budgetposter

1700 Projektmidler – fiskerisamarbejdet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	7.156.000	7.140.000	7.191.000	100 %	MR-fisk/näf

Formål

At søge de nordiske landes holdninger fremmet i internationale og regionale processer, hvor der bl.a. arbejdes med integration af miljøhensyn i fiskeriforvaltningen. Hensyn til andre brugere af havet og de marine ressourcer samt til konsumenternes fremtidige krav til marine produkter har desuden en betydende rolle i samarbejdet.

Prioriteringer i 1999

1998 var af FN udnævnt til 'Havets år'. 1999 vil være præget af opfølgning af nogle af de initiativer, der er taget under havets år. Ved FN's møde i 'Commission on Sustainable Development' (CSD), foråret 1999, står havspørgsmål på dagsordenen. Indenfor det nordiske fiskerisamarbejde assisteres Sverige, som er EU's 'lead-country', med fremstilling af indlæg til dette møde, med særligt fokus på begrebet 'ansvarsfuldt fiskeri'.

Også i opfølgning af anbefalinger fra Nordsøkonferencens IMM, i marts 1997, Baltic21, og Arktis vil arbejdet med disse problemstillinger være centrale, inden for rammen for videreføring af 'Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi'.

Det nordiske fiskerisamarbejde vil under FAO's fiskeriministermøde, 10-11 marts 1999, videreføre sagen om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri.

Oplysningsprogrammet, Den Grønne Bølge, om bæredygtigt fiskeri vil fortsætte. Der sigtes på at etablere et tværsektorielt samarbejde med berørte sektorere. Det vil videre blive tilstræbt, at det nordiske oplysningsprogram kan tjene som model for et bredere EU program med samme sigte. Et samarbejde med konsumentsektoren, miljøsektoren og landbrugssektoren i løsning af en tværsektoriel undersøgelse af mærkningsordninger for levnedsmidler er prioriteret

Der gennemføres et sammenlignende studie af fiskeriforvaltningsregimer i Island, Norge og EU (Danmark), med henblik på at fremhæve forskelle, styrker og svagheder, og at stille udredningens resultater til rådighed for EU-Kommissionen med henblik på revision af den fælles fiskeripolitik (CFP). Der etableres et europæisk/nordisk forskernetværk indenfor dette felt (fiskeriforvaltning) med henblik på, at initiere et/flere EU projekter under 5. rammeprogram.
Fiskerisektoren vil arbejde for at integrere økosystembetragninger, 'Ecosystem approach', i forvaltningsmodeller for marine ressourcer
Arbejdsmiljø vil også stå centralt i 1999, specielt forbedring af fiskeriets arbejdsmiljø ombord og på land. Nordiske fiskeres miljøsekretariat vil øge fokuseringen på arbejdsmiljø i nordens nærområder.

Den frivillige organisation 'Nordiske kyst- og fiskekvinder' vil udvide sin aktivitet til nærområderne, og undersøge mulighed for udvekslings-/studieophold i Norden.
Arbejdet indenfor BAFICO fokuseres på opfølgning af Baltic21, og nordisk erfaring og ekspertise på området stilles til disposition i samarbejdet med de baltiske stater.
Fiskeriets naturalieøkonomi, sportsfiskeri og turismefiskeri har en øgende betydning for økonomi og beskæftigelse nationalt og regionalt. Arbejdsfeltet har også et medfødt skisma, idet der er tale om et felt som reelt ikke har fast tilknytning til de etablerede samarbejdsområder, hvorfor en videre indsats bør ske tværsektorielt.

Resultater i 1997

I december 1997 afgav Kommissionen rapport til parlamentet og rådet *'Udsigterne for EU's marked for fiskevarer: ansvar, partnerskab, konkurrenceevne'* - og man noterer sig, at Kommissionen har inkluderet de nordiske ønsker i meddelelsen, hvori man også tilkendegiver ønsket om en bredere debat blandt aktørerne i sektoren. Danmark og Sverige vil fortsat drive sagen.

I samarbejde med EU-kommissionen, afholdtes 6-7. november, på Christiansborg, en konsensus konference med formålet, at give indspil til EU's kommende 5. rammeprogram for FoU. Rapport er afleveret til DG XIV.

Den 4. juni 1997 afholdtes seminar om 'Tvang og legitimitet' i Gøteborg. I mødet deltog direktøren for DG. XIV., der tilkendegav, at Kommissionen gerne ser initiativer fra Norden f.eks. i forbindelse med revision af CFP.

Ministerrådet, har iværksat et oplysningsprogram om bæredygtigt fiskeri, Den Grønne Bølge, med formålet at skabe en fælles forståelse af problemstillinger og nøglebegreber knyttet til bæredygtigt fiskeri. Gennem en bred folkelig debat med det civile samfunds organisationer, at belyse hvordan parolen bæredygtighed kan ændres til politiske beslutninger og hvilken rolle miljømærkning, information og opinionsdannelse kan spille i denne sammenhæng.

De nordiske lande løftede i 1997 sagen om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri op i FAO.

En kortlægning af fiskerierne og fiskerikontrollen i landene rundt Østersøen en gennemført og viser, at en indsats for opnåelse af fælles forvaltning er påkrævet.

Indsatser under det tværsektorielle samarbejdsprogram 'Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi' blev i 1997 prioriteret for at fokusere indsatsen i den sidste del af strategiens løbetid. I November besluttede Ministerrådene for fiskeri og miljø, at samarbejsområdet fortsat prioriteres efter 1998.

Transport

Ministerrådet inriktar verksamheten på genomförandet av de aktiviteter, som presenteras i redogörelsen till Nordiska rådet 1998 över utvecklingen och det vidare samarbetet inom det nordiska transport- och trafikpolitiska samarbetet.

Inom Norden kommer man att inrikta sig på en fortsatt diskussion om trafik- och miljöfrågor samt trafiktelematiken. Inom den europeiska pelaren fortsätter arbetet med den nordliga dimensionen och uppföljningen av TEN-projekten. En stor satsning är samarbete med myndigheterna och trafiksäkerhets-frågorna i Nordens närområde.

Ministerrådet förbereder en speciell satsning på it-frågor och trafiktelematiken på basen av ett inledande översiktsarbete 1998 över aktiviteter och projekt på transportområdet inom de nordiska länderna. Centrala frågor är gemensamma tekniska lösningar, effektivitet och utnyttjande av vägnätet, förhållandet människa och maskin samt stärkande av det nordiska samarbetet inför EU. Samarbete mellan myndigheter och näringsliv prioriteras.

Ministerrådet fortsätter att prioritera arbetet med miljöfrågor inom transportområdet ur en helhetssynvinkel beaktande också trafikrelaterade lokala miljöproblem. Man kommer också att se på behovet och möjligheterna till ytterligare förbättringar av fordonsbränsle samt användningen av alternativa bränslen, till exempel på regional nivå.

Budgetudviklingen: Transport				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	248	248	200	0,0 %

Søjlefordeling: Transport		Ialt 1999: 248 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
194 (80 %)	25 (10%)	25 (10 %)

Sektorens budgetposter

1800 Projektmidler – transport					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	248.000	248.000	200.000	100 %	MR-T, NÄT

Formål

Målsättningarna för det nordiska kommunikations- och transportsamarbetet är utbyte av information, samråd om transportfrågor av nordiskt intresse, bl.a. inom EU och Nordens närområde samt koordinering av arbetet i internationella organisationer och i den närmaste framtiden uppföljningen av de aktiviteter som förs fram i redogörelsen till Nordiska rådet.

Prioriteringer i 1999

Ministerrådet kommer på basen av en redogörelse till Nordiska rådet 1998 att prioritera a) it-frågor inom transportområde, närmast internationell harmonisering, b) den nordliga dimensionen i det europeiska samarbetet och dess betydelse för hela Östersjöregionen, c) TEN-projekt och infrastrukturfrågor samt möjligheterna att implementera en ny korridor – det euroarktiska nätet, d) miljörelaterade transportfrågor samt e) transport- och trafiksäkerhetsfrågor inom Norden och dess närområde.

Resultater i 1997

Ministerrådet har diskuterat ett nordisk samarbetet inför Finlands EU-ordförandeskap och it-frågor, följt upp internationella möten och konferenser, utrett trafiksäkerhets- och miljörelaterade transportfrågor samt haft en omfattade verksamhet inom trafiksäkerhetsområdet i Nordens närområde.

Øvrige poster under miljø- og ressourcepolitik

I ministerrådssekretariatet håndteres NOPEF indenfor finanssektoren på afdelingen for miljø- og ressourcepoltik (se denne), men insitutionen hører dog politisk under MR-SAM.

Budgetudviklingen: Øvrige poster under miljø og ressourcepolitik				
tDKK	1999	1998	1997	Ændring 98-99
	98-priser	98-priser	97-priser	Pct.
Budget	9.972	10.236	9.858	-2,6 %

Søjlefordeling: Øvrige poster		Ialt 1999: 9.972 tDKK
Norden	Nærområdene	Europa
698 (7 %)	7.778 (78 %)	1.496 (15%)

Budgetposter

6004 Nordiska projektexportfonden (Nopef), Finland						
Valuta	Budsjett 99	Budsjett 98	Budsjett 97	NMR fin. 97	Bud.disp av	Kontrakt
fim	7.791.000	7.997.000	7.886.000	56 % *)	Institutionen	1997-99
Mod-svarer Dkk	9.972.000	10.236.000	9.858.000			

*) Det Baltiske investeringsprogrammet (BIP) finansieres direkte fra landene. I 1997 var Nopef's andel af BIP: 10 mFIM.

Formål

Nopef:s syfte är att stärka små och medelstora företags internationella konkurrenskraft genom att ge förmånliga villkorslån till projektstudier och förberedande affärsaktiviteter, som bidrar till att främja företagens internationalisering och deltagande i projekt internationellt. För ändamålet samarbetar Nopef med nationella, nordiska och internationella organisationer.

Prioriteringer i kontrakten

Under 1999 kvarstår den tydliga fokuseringen på närområdet som omfattar ca. 80% av verksamheten. Nopef:s roll är att utveckla små och medelstora företag i Baltikum, att medverka i nordiska företags etablering i hela närområdet, att genom projektidenfikations-studier visa på intressanta potentialer och att medverka i vissa strategiska projekt inom miljö och infrastruktur i nära samarbete med m o a NIB och NEFCO. Projektverksamhet under Baltiska Investeringsprogrammet (BIP) och utökad satsning på etablering av små och medelstora företag i nordvästra Ryssland i samverkan med nordiska företag är högt prioriterade aktiviteter under 1999. Inför den planerade utfasningen av BIP i slutet av 1999 inleds en diskussion om Nopefs framtida verksamhet i Baltikum. Resurser kommer fortfarande att satsas på projekt i Asien och i speciella fall även på andra marknader. Nopef omfattas från och med 1997 av Nordiska ministerrådets system för kontraktstyrning. Nopef samarbetar nära med NIB, NEFCO och NDF.

Resultater i 1997

Nopef kan se tillbaka på ett framgångsrikt år med en fortsatt stark och ökad inriktning på närområdet. Antalet ansökningar och nya beviljningar har ökat väsentligt och de realiserade projekten har ökat med 20%. Samtidigt har Nopef reducerat sina kostnader för att driva verksamheten. Under 1997 registrerades 246 nya ansökningar och villkorslån beviljades till 105 projekt till ett belopp av 22,5 miljoner FIM. Under året meddelades om 26 realiserade projekt. Som en följd av realiserade och avslutade projekt återbetalades och återfördes lån på sammanlagt 6,5 miljoner FIM. Under året avslutades 80 projekt med efterskänkning till ett belopp av 11,4 miljoner FIM.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger.

Närområden

Inom ramen av Ministerrådets ordinarie budget används cirka 74 MDKK, utöver den speciella närområdesbudgeten på 64 MDKK för samarbete med närområdena - de baltiska länderna, nordvästra Ryssland och Arktis.

Demokratiutveckling och medborgarpolitik

Barn och unga i närområdena står i fokus för Ministerrådets insatser i närområdena. Inom social- och hälsovårdspolitik utarbetas en speciell handlingsplan angående barn och unga i närområdena. Som basis för handlingsplanen utarbetas en översikt över redan existerande initiativ och aktiviteter inom området, inklusive de bilaterala satsningarna. Handlingsplanen sammanställs i samarbete mellan social- och hälsovårdssektorn och kultursektorn till Nordiska Rådets session i november 1998. Den nordiska ungdomskommittén planerar att stödja ungdomsgrupper och organisationer i närområdena.

För att bidra till den demokratiska utvecklingen fortsätter Nordens folkliga akademi att utveckla verksamheten i förhållandet till ideella organisationer i närområdena. Inom samarbetet om arbetsmarknad och arbetsmiljö fortsätter Ministerrådet att förmedla kunskap och information om de nordiska sociala och demokratiska strukturerna. Ministerrådet stödjer aktiviteter som syftar till att öka kompetensen inom arbetarskyddsområdet och arbetsmiljöforskningen och bistå de baltiska länderna i förberedelserna inför ett EU-medlemskap.

För att befrämja jämställdhet mellan könen utvecklas myndighetssamarbetet och samarbetet på NGO-och kvinnoforskningsområdet . Sektorns närområdessamarbete utvidgas att gälla även nordvästra Ryssland. Inom social- och hälsovårdssektorn fortsätts implementeringen av handlingsplanen för bekämpning av smittsamma sjukdomar.

Ministerrådet har inlett ett samarbete med trafiksäkerhetsmyndigheterna i nöområdena.

Kulturförmedling

Inom film och media samarbetar Styrningsgruppen för nordisk kultur- och massmediasamarbete , Nordiskt journalistcenter och NORDICOM med närområdena. Särskilt på området film- och tv kommer satsningar på information, samarbete samt stöd till inköp att göras för närområdena.

Inom barn- och ungdomskultur fortsätter man att stödja nätverksbildandet och informationsaktiviteter bland barn och unga i Baltikum.

Ministerrådet har ett Nordiskt arktiskt forskningsprogram, som beräknas fortsätta ända fram till år 2002. Nordiska Kulturfonden beviljar stöd till kulturprojekt i närområdena.

Marknadsekonomi

Ministerrådets viktigaste satsning hittills, i syfte att skapa förutsättningar för en fungerande marknadsekonomi är det Baltiska investeringsprogrammet. Inför utfasningen av BIP i slutet av 1999 väntas Ministerrådet att utreda behovet och möjligheterna till nya samarbetsformer i Baltikum samt behovet att bidra till utvecklingen av finansiella och ekonomiska strukturer och den privata sektorn i Ryssland. Även inom näringssektorn fortsätter man dialogen med de baltiska länderna, Arktis och nordvästra Ryssland i syfte att stimulera internationella investeringar och etableringen av små och medelstora företag.

Inom bygg- och bostadssektorn planerar man att förmedla nordiska erfarenheter om moderniseringen av bostadsmassan, byggnadslagstiftning, finansierings- och stödordningar samt

ägoförhållanden.

Konsumentutbildning och information, produktsäkerhet, konsumentskydd samt konsumtion och miljö står som viktigaste teman för konsumentministrarnas samarbete under 1999.

Bärkraftig resursförvaltning

Den nordiska miljöstrategin omfattar också Nordens närområden. Miljöfinansieringsbolaget NEFCO är ett centralt instrument i detta arbete. Ministerrådet har i uppföljning av försöksperioden 1996-1998 beslutat att fortsätta verksamheten i NEFCO:s fond för att möjliggöra finansiering av miljöförbättrande åtgärder i närområdena på villkor förmånligare än sedvanliga bankvillkor, "mjuk finansiering". Inom ramen av Agenda 21 för Östersjön stöttas de baltiska länderna och Ryssland i genomförandet av handlingsplanens sektorsprogram inom transport, energi, näring, turism, jord- och skogsbruk och fiske. Även frivilligsektorn och det baltiska lantbruksuniversitetet NOVABA deltar i uppföljningen.

Fiskerisamarbetet med närområdena bedrivs genom BAFICO, vari de offentliga myndigheterna och frivilligorganisationerna runt Östersjön deltar

Inom regionalpolitiskt samarbete utvecklas planeringsinstrument och förvaltningsapparat för regional planering i de baltiska länderna i syfte att stödja förhandlingarna om medlemskapet vid EU. I energisamarbetet utreds bland annat elmarknader, skatter och avgiftsfrågor, bestämmelser, nätverks- och miljöfrågor. I livsmedelsfrågor fortsätts det etablerade samarbetet i Nord-Baltgruppen

Budgetudviklingen: Närområden				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	64.081	54.101	53.040	18,4 %

Søjlefordeling: Närområden		Ialt 1999: 64.081 tDkk
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
0 (0%)	64.081 (100%)	0 (0%)

NÄROMRÅDESPROGRAMMET

Nordiska Ministerrådet bedriver samarbetsaktiviteter med närområdena – Östersjöområdet, Barentsregionen och Arktis inom ramen av sin ordinarie budget enligt uppgifterna ovan och inom ramen av ett speciellt arbetsprogram för Nordens närområden. I anledning av önskemål från Nordiskt råd och på grund av att det sedan hösten 1997 finns nya förutsättningar för att utvidga samarbetet att omfatta de nordvästra delarna av Ryssland, får närområdesbudgeten en betydlig ökning på närmare 20 % för 1999.

I 1999 års budget omfattar närområdesprogrammet för första gång även det arktiska samarbetsprogrammet med ett anslag motsvarande 1998 års nivå.

I närområdesprogrammet indelas aktiviteterna i Baltikum och Nordvästra Ryssland enligt följande temaområden:

- demokratiutveckling och välfärdspolitik
- kulturförmedling
- befrämjande av marknadsekonomi
- bärkraftig resursförvaltning.

När det gäller samarbetet med de baltiska länderna läggs speciell vikt på aktiviteter som bidrar till de baltiska ländernas förmåga att utveckla sin administration, lagstiftning och kunskapsnivå att motsvara de krav som förhandlings- och anslutningsprocesserna som ett medlemskap vid den Europeiska Unionen förutsätter.

Samarbetet med de ryska närområdena omfattar speciellt projekt och verksamheter som bidrar till utvecklandet av nödvändiga förutsättningar för en fungerande marknadsekonomi samt erfarenheter och kompetens i företagsadministration. I programmet ingår även ett antal aktiviteter i syfte att förbättra befolkningens levnadsvillkor och hälsotillstånd i nordvästra Ryssland.

I det arktiska samarbetsprogrammet ingår utvecklingsprojekt i syfte att vidareutveckla överlevnadsmöjligheter i traditionella näringsgrenar, att upprätthålla godtagbara levnadsvillkor för ursprungsbefolkningar samt att i samarbete med andra internationella aktörer verka för ett bärkraftigt utnyttjande av resurser.

I sammanställandet av 1999 års budget för samarbete med närområdena har följande kriterier tillämpats vid val av de konkreta aktiviteter som ingår i programmet:

- förutsättningarna till beaktandet av de allmänna prioriteringarna för Ministerrådets samarbete med närområdena

- en väl avvägd geografisk fördelning
- en rimlig fördelning mellan sektorer och temaområden
- säkerställandet av att pågående projekt kan fortsätta
- projektbeskrivningarnas kvalitet, konkretiseringsgrad och förankring hos samarbetsparter.

I följande tabell redovisas fördelningen av medel mellan olika aktivitetsformer, sektorer och temaområden:

Aktivitet/sektor	Temaområden				Sammanlagt	
	Demokrati	Kultur	Marknad	Bärkraft	1999	1998
Informationskontor o.nätverksaktiviteter					**10.000**	9.400
Stipendieordningar					**15.000**	15.000
Projektverksamhet						
Kultur	1.150	2.650			**3.800**	3.000
Utbildning o forskning	5.000	1.000			**6.000**	5.000
Miljö				6.750	**6.750**	3.900
Regional				450	**450**	0
Energi och finans			2.500	500	**3.000**	500
Transport	700				**700**	500
Jord- och skog	200			2.550	**2.750**	2.000
Näring			4.000	250	**4.250**	4.000
Jämställdhet	690	310			**1.000**	800
Arbetsmarknad	1.000				**1.000**	900
Social och hälsa	6.300				**6.300**	5.970
Konsument			500	520	**1.020**	1.050
Arktiskt samarbetsprogram					**2.061**	2.000
Sammanlagt	15.040	3.960	7.000	11.020	**64.081**	54.020

Budgetförslaget innebär en ökning av närområdesbudgeten med 10 MDKK. Denna ökning möjliggör nya insatser inom områden som har definierats som prioriterade områden inom ordförandeskapsprogrammet, av Nordiskt Råd och av Ministerrådets samarbtesparter i närområdena. Som exempel på nya projekt och anslag inom priorieterade områden, kan omnämnas:

Demokrati och medborgarpolitik:
- Education, training and integration, 3400 TDKK
- Utveckling av arbetsmarknad och arbetsmiljö i närområdena inklusive trepartssamarbetet i Baltikum, 1000 TDKK
- Implementering av handlingsplan för barn och unga, 1000 TDKK

Kulturförmedling:
- SLEIPNIR-närområden , 1000 TDKK
- Nordiskt sagoprojekt i Ryssland, 400 TDKK

Befrämjande av marknadsekonomi:
- Kvinnor- utvecklingskraft i landsbygden (mikrokrediter), 200 TDKK
- Etablering av små och medelstora företag i Ryssland (facilitet i Nopef) 2000 TDKK

Bärkraftigt utnyttjande av resurser:
- Agenda 21 för Östersjön – Baltic 21, 2700 TDKK,
- bidrag till kompetensuppbyggnad och integrationsförberedelser hos miljö-, regional-, och energimyndigheter i Baltikum, sammanlagt 1450 TDKK

En närmare beskrivning av ovannämnda projekt ingår i följande beskrivning över aktiviteter under respektive temaområde.

2900 Informations-och kontaktverksamhet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	10.000.000	9.400.000	9.078.000	100 %	MR-sam/NSK

Formål
- förmedling av närområdenas behov och förankring av Ministerrådets aktiviteter i närområdena.
- ökad kontakt och utbyte av information med andra aktörer och aktiva i området för att främja ett effektivt och fruktbart samarbete med närområdena

Prioriteringer i 1999
- informationskontoren: Utvidga aktiviteter så att dessa i större utsträckning inkluderar aktiviteter utanför huvudstäder.
- nätverksarbete och effektivare koordinering med andra aktörer

Resultater i 1997

Informationskontoren i Baltikum:
- Nordiska kulturfestivalen och Jämställdhetskonferensen.
- Temaserie om demokrati och förvaltning inför de baltiska ländernas EU medlemskap.
- Ny informationspunkt i Narva i Estland

Informationskontoret i S:t Petersburg:
- avtal om kontorets status samt den officiella invigningen.
- kontaktpersoner utsetts i Petrozavodsk och Archangelsk.

Samarbete med andra aktörer:

- konferens om samarbete med Nordens närområden med 120 deltagare

2901 Stipendieordningen för Baltikum och Ryssland					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	15.000.000	15.000.000	17.493.000	100 %	MR-sam/NSK

Formål

- Att bidra till långsiktigt kompetensutveckling och nätverksuppbyggande mellan Norden och närområdena.

Prioriteringer i 1999

- kompetensuppbyggnad inom demokratiutveckling och medborgarpolitik
- stödja de baltiska ländernas förhandlingar inför EU

Exempel på stipendieordningar är:

Stipendieordningen för forskare, lärare, studenter och ideella organisationer bidrar till långsiktigt utbildningssamarbete och nätverksuppbyggande mellan Norden och närområdena och härmed bland annat att förhindra s.k. "brain drain" från närområdena. NorFa och NORDPLUS deltar i implementeringen av stipendieprogrammet och en ny styrgrupp för stipendieordningen utses under 1998.

Stipendieordningen för tjänstemän ombildas till en egen stipendieordning. För att bättre kunna beakta behoven i närområdena administreras ordningen av Ministerrådets informationskontor. Under 1999 prioriteras speciellt baltiska sökanden med behov av samarbetskontakter och kunskaper som är relevanta med tanke på integrationsprocessen och förhandlingarna om medlemskapet i EU. Övriga grupper, som avses rekryteras genom speciella informationsinsatser är bl. tjänstemän i miljö- och energisektorerna.

Stipendiprogrammet för parlamentariker administreras även i fortsättningen av Nordiska Rådet.

Resultater i 1997

- stipendieprogrammet för forskare, lärare och studenter, antalet deltagare: 380
- stipendiprogrammet för tjänstemän: antalet deltagare: 68
- stipendieprogrammet för parlamentariker:antalet deltagare: 20

2902 Demokrati och medborgarpolitik					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	15.040.000	13.370.000	-	100 %	MR-sam/NSK

Formål

- att främja den demokratiska utvecklingen i närområdena
- att bidra till en utveckling av sociala förhållanden och levnadsvillkoren på basis av nordiska erfarenheter och värderingar

Prioriteringer i 1999

- utveckling av frivillig- och medborgarorganisationer, arbetsmarknadsorganisationer och mekanismer för en fungerande arbetsmarknad
- förvaltningsutveckling och stöd till de baltiska länderna inför EUmedlemskap
- förebyggande hälsoinsatser
- jämställdhet
- utveckling av fria och självständiga medier

I närområdesprogrammet som fastställs under hösten kommer det slutliga valet av aktiviteter att ske. Nedan ges exempel på planerade projekt och program.

Education, Training and Integration of People with Special needs into Educational Society. Som ett led i den överordnande målsättningen "en skola för alla" initieras en ambitiös nordisk/baltisk satsning på utveckling av specialutbildning i de baltiska länderna. Inom ramen för detta projekt planeras en vidare satsning på lärarutbildningsprogrammet

Mediautbildning. Syftet är att främja den demokratiska utvecklingen genom att stärka mediernas roll och bidra till utbildning av professionella och oavhängiga journalister i press, radio och TV

Framtidens Baltikum med focus på barns och ungas situation_ och Nuvarande status for människorättigheter i närområdena är projekt med syfte att rikta de nordiska journalisternas uppmärksamhet på närområdena samt att skapa dialog mellan nordiska och baltiska journalister.

Ideella organisationer och folkupplysning. Syftet är att utveckla ledare för frivilliga organisationer inom framför allt administration, ledarskap och praktiskt organisationsarbete. Det kommer även att arbetas för att vidareutveckla ett baltiskt/nordiskt NGO nätverk i syfte att främja information- och erfarenhetsutveckling mellan Baltikum och Norden liksom för att stimulera projektsamarbete.

Nya metoder i vuxenutbildning fortsätter att förmedla nordiska erfarenheter av vuxenutbildning , av nya kvalifikationskrav, livslångt lärande och samband mellöan utbildning, kultur och demokrati.

National Machinery for Gender Equality. Projektet syftar till att stärka de enheter som har ansvar för jämställdhetsfrågor samt att implementera mainstreaming som metoder i jämställdhetsarbetet.
Nätverk för kriscentra i Barents.Femina –Baltica nätverk samt Baltic-Nordic network for women with disabilities är exempel på övriga projekt med syfte att bidra till ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Utöver speciella projekt beaktas jämställdhetsaspekten vid sammansättningen av övriga projekt och urval av deltagare till mobilitets- och stipendieprogram.

Implementering av Handlingsplan för barn och unga i närområdena. I syfte att förbättra barns och ungas levnadsvillkor i närområdena har en handlingsplan utarbetats (som uppföljning av en rekommendation från Nordiska rådet). Målsättningen är att handlingsplanen skall kunna implementeras under 1999.

Förebyggande och hälsofrämjande åtgärder i närområdena. Bekämpning av smittosamma sjukdomar är högt prioriterat i närområdena och stor vikt läggs därför vid ett nytt smittskyddsprojekt vilket syftar till att kartlägga och bekämpa de allvarligaste sjukdomarna i närområdena. Ett annat projekt syftar till att kartlägga antibiotikaresistenta bakterier då detta är ett mycket stort problem i närområdena. För att förbättra situationen vad gäller tillgång på läkemedel planeras insatser för kunskapsöverföring om lagstiftning, produktion av oberoende information och samarbete om kontroll av läkemedel och läkemedelsproducenter.

Smittobekämpning i närområdena. Den långsiktiga målsättningen är att bringa smittosamma sjukdomar i närområdena under kontroll genom att först och främst förmedla kunskap och expertis om infektionsepidemologi och smittobekämpning.

Utbildning i folkhälsa, hälsoadministration, sociala åtgärder , socialadministration, lagstiftning m.m är sammansatt av flera delprojekt med syfte att utbilda nyckelpersoner i modern ledarskap samt ekonomi- och institutionsaddministration och därigenom bidra till för en demokratisk och effektiv hälsovårdsadministration i närområdena.

Handikapp-samarbetet med närområdena och samarbetet om social- och hälsovårdsstatistik beräknas också fortsätta.

Trafiksäkerhet i Nordens Närområden syftar till att öka den politiska medvetenheten samt att påverka den allmänna opinionen om trafiksäkerheten.

Resultater i 1997

Frivilligorganisationer:
Stöd till utveckling av ledarskap och administration.
Erfarenhetsutbyte, utbildningsaktiviteter och nätverksuppbuggande insatser har i samarbete med frivilligorganisationer i Norden.

Förvaltning och demokrati:
stöd till kunskapsöverföring angående EU-integration i de baltiska länderna
utbildning av baltiska migrationstjänstemän och stöd till utveckling av migrationsförvaltningar.

Jämställdhet:
jämstölldhetskonferensen i Valmierava samt ett samarbetsavtal mellan de baltiska och de nordiska ministrarna för jämställdhetsfrågor.
samarbetet med frivillligorganisation har aktiverats och likaså kontakter mellan forskare.

Förebyggande och hälsofrämjande åtgärder:
Kartläggning över förekomsten av resistenta bakterier och en undersökning av lämpliga förebyggande åtgärder har påbörjats.
insatser för tillgång, effektivare produktion och förbättrad kontroll av läkemedel.

2903 Kulturförmedling					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.960.000	2.200.000	-	100 %	MR-sam/NSK

Formål

- Förmedling av nordiska värden och nordisk kultur och kunskaper i nordiska språk

Priori-teringer i 1999

- Ökad rörlighet och främjande av kontakter mellan konstutövare i Norden och närområdena
- Mediautveckling
- Barn och ungdom

I närområdesprogrammet som fastställs under hösten kommer det slutliga valet av aktiviteter att ske. Nedan ges exempel på planerade projekt och program.

SLEIPNIR-NÄROMRÅDEN. Syftet är att genom stipendier öka rörligheten mellan Norden och närområdena för unga professionella konstutövare, kritiker och kulturjournalister och att uppmuntra till verksamhet omfattande hela den nordeuropeiska regionen.

Mediautveckling i Baltikum. Seminarier planeras avhållas i Baltikum i syfte att stimulera till samarbete mellan de baltiska och de nordiska länderna i frågor om mediapolitik, implementering av EU direktiver, den tekniska utvecklingen såsom digitaliser, konvergens m.m.

Nordiskt sagoprojekt.Projektet strävar till att utvidga kännedomen av nordisk kultur i Ryssland bland framtidens aktiva befolkning i Ryssland. I sagprojektet producerar man video- och audioversioner och en tv-serie av nordiska folksagor, lästa av berömda ryska skådespelare och artister.

Forsknings-och utbildningprojekt i Ryssland. Efter att Nordvästra Ryssland nu formellt ingår i Ministerrådets definition av närområdena kan dessa projekt integreras i övriga forsknings- och nätveksaktiviteterna. För att färsäkra en fleximel övergång resereveras ännu medel för dessa aktiviteter.

Resultater i 1997

- Nordiska kulturfestivalen med nära 100 evenemang av vilka en tredjedel karakteriserades av nordiskt-baltiskt samarbete.
- översättning av 19 nordiska skönlitterära verk till baltiska språk..

2904 Marknadsekonomi					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	7.000.000	5.050.000	-	100 %	MR-sam/NSK

Formål

- att stödja utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi samt biddra till utvecklingen av därtill nödvändiga strukturer, regelgrundlag och kultur

Prioriteringer i 1999

- kunskapsutbyte och nätverksuppbyggande genom mobilitetsprogram för unga företagsanställda
- näringslivsutveckling genom etableringsstöd och finansieringsmekanismer för små och medelstora företag

I närområdesprogrammet som fastställs under hösten kommer det slutliga valet av aktiviteter att ske. Nedan ges exempel på planerade projekt och program.

Etablering av små och medelstora företag i nordvästra Ryssland. På basis av en försöksverksamhet inleder Nopef en facilitet med syfte att utveckla små och medelstora företag i nordvästra Ryssland genom kunskapsöverföring och samarbete mellan företag i Norden och nordvästra Ryssland.

Mobilitetsprogrammen Nordpraktik och Östjobb Nordpraktik syftar till att öka arbets-, kultur- och personkontakter mellan Norden och Baltikum/nordvästra Ryssland genom att erbjuda utbyte med praktikvistelser inom nordiskt näringsliv för ung personal inom baltiskt och ryskt näringsliv.
Östjobb riktar sig till nordiska medborgare som önskar praktisera i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland.

Kvinnor som utvecklingskraft på landsbygden: nordiskt-baltiskt kvinnonätverk. Projektet syftar till att genom kvinnogrupper och gemensamt administrerade mikrokrediter finna nya sysselsättningsmöjligheter i landsbygden samt utveckla entreprenöranda och företagskunskap.

Energiexperter i Ryssland demonstrerar hur man praktiskt och teoretiskt med fördel kan kombinera tekniska och ekonomiska läsningar både ur ett företagsekonomiskt och ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Konsumentskydd fortsätter att arbeta för produktsäkerhet, information och konsumentundervisninng samt organisering av konsumentintressen. Projektet har successivt utvidgats till att även omfatta ryska delar av närområdena.

Resultater i 1997

- Nordpraktik: Ungefär 130 praktikanter, varav 40 från nordvästra Ryssland och 30 från vardera baltiskt land deltog.
- etablerandet av nätverk och organisatoriska förutsättningar för samarbetet inom konsumentsektorn

2905 Bärkraftigt resursutnyttjande					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	11.020.000	7.000.000	-	100 %	MR-sam/NSK

Formål

- Att genom såväl politiska insatser i Norden och internationellt som genom konkreta bidrag främja ett bärkraftigt resursutnyttjande i närområdena.

Prioriteringer i 1999

- finansiering av miljöinvesteringar i närområdena genom NEFCO
- stöd till de baltiska ländernas och Rysslands uppföljning av Agenda 21
- kompetensuppbyggnad inom regional planering och utveckling
- bevarande av växtgenetiska resurser
- stöd till miljö-och enenergisektorerna inför de baltiska ländernas EU anslutning

I närområdesprogrammet som fastställs under hösten kommer det slutliga valet av aktiviteter att ske. Nedan ges exempel på planerade projekt och program.

Agenda 21 för Östersjön-Baltic 21. Syftet är att stödja baltiskt och ryskt deltagande i implementeringen och uppföljningen av Agenda 21 (Handlingsplan för bärkraftig utveckling) för Östersjön. Projektet är tvärsektoriellt och omfattar energi, fisk, jordbruk, skogsbruk, transport och turism. Östersjörådet (CBSS) kommer att ta ställning till uppföljningen under sommaren.

NEFCO-mjuk finansiering. Detta är ett viktigt instrument i den nordiska närområdesverksamheten för att minska miljöbelastningen i Östersjöregionen och i den ryska delen av Barentsregionen med prioritering av aktiviteter som medverkar till genomförandet av Östersjö- och Barentsprogrammen. Medlen avses användas för vattenvårdsprojekt, sanering efter användning av kärnbränsle, industrisanering och energieffektivisering.

Bistånd till de baltiska länderna i processen för medlemskap i EU och
Energimyndighetssamarbetet med Baltikum syftar till att förstärka de baltiska förvaltningarna i respektive förvaltningssektor samt att förmedla nordiska erfarenheter om samarbete på internationella arenor.

Komparativa regionala analyser i ljuset av de baltiska ländernas förhandlingar om EUs strukturfondsprogram. Projektet syftar särskilt till att stödja baltiska myndigheters förberedelser inför förhandlingarna om EUs strukturfondsprogram genom att företa komparativa analyser av regioner i Baltikum. Projektet har även som målsättning att öka de baltiska myndigheternas kunskap om samhällsförhållanden i förhållande till andra regioner internationellt samt att öka nordiska och EU myndigheters kunskap om de baltiska länderna. Kursverksamhet för baltiska samhällsplanerare genomförs i syfte att förmedla kunskap om planeringsmetoder och regional utveckling.

NOVABA. Det nordisk-baltiska lantbruksuniversitetet har som syfte att stödja utvecklingen av utbildning av modernt jord- och skogsbruk i Baltikum och trygga utvecklingen mot ett hållbart utnyttjande av biologiska resurser i respektive länder.

Bevarande av växtgenetiska resurser. Projektet påbörjades 1996 och dess syfte är att säkerställa ett långsiktigt bevarande av de baltiska och nordryska kulturväxternas genetiska resurser, att bidra med teknik- och kunskapsöverföring och att konsolidera de nationella nätverken för växtgenetiska resurser. Bevarande av nordiska arter som i övrigt är döda och nu riskerar att försvinna är ett uttalat nordiskt intresse. Vavilov-institutet i S:t Petersburg har en av världens största samlingar av kulturväxter, men befinner sig för närvarande i institutionell kris p.g.a bristande resurser.

Nordic-Baltic Project Group on Food Control är en kontaktgrupp med representanter från relevanta myndigheter i de tre baltiska länderna och Norden med syfte att kartlägga problem som anknyter till produktion och kontroll av matvaror. Syftet är även att påskynda uppkomsten av lagar och regler samt "kontrollfilosofin" på området.

Modell för hållbart skogsbruk och bevarande av Biodiversitet i Barents-regionen syftar till att integrera naturhänsyn, däribland bevarandet av den biologiska mångfalden, med praktiskt skogsbruk i Barentsregionen.

Resultater i 1997

- Övervakning och insamling av miljödata genomfördes till stora delar
- projektet med syfte at bevara det baltiska växtgenetiska arvet samt att förbättra fövaringsförhållandena vid Vavilov-insitutet i St. Petersburg inleddes
- Inom ramen av samarbetet mellan nordiska och baltiska jordbruksuniversitet (NOVABA) genomfördes en serie kurser på masternivå med cirka 150 deltagare.

2906 Arktiskt samarbete					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.061.000	2.081.000	2.040.000	80 %	MR-sam/NSK

Formål

- att försäkra möjligheterna till ekonomisk och samhällelig utveckling på naturens villkor i de arktiska områdena
- att bidra till att ursprungsbefolkningarna kan vidareföra sitt kulturella arv, utveckla sina traditionella näringsgrenar att motsvara marknadens villkor och förbättra sina levnadsvillkor

Prioriteringar i 1999

- produktutveckling av traditionella arktiska produkter samt information om arktiskt näringsliv
- bärkraftigt resursutnyttjande
- utvecklandet av samarbetsstrukturer för arktiskt samarbete

I det arktiska samarbetsprogrammet som fastställs under hösten kommer det slutliga valet av aktiviteter att ske.

Exempel på aktiviteter inom det arktiska samarbetsprogrammet är ett delprogram för produktutveckling, vidareförädling och marknadsföring av traditionella arktiska produkter. I detta delprogram ingår också en utredning om möjligheterna att använda något existerande utbildningsinstitut som ett kompetenscentrum för samisk näringsliv. En mässa med syfte att informera om ursprungsbefolkningarnas levnadsvillkor, näringsliv och produkter planeras i Tyskland.
Bland inuiter och samer genomförs komparativa levnadsvillkorsundersökningar Inom miljösektorn insamlas miljödata och genomförs biodiversitetsundersökningar.

Genomförandet av programmet sker i samarbete med Ministerrådets facksektorer och med andra organisationer aktiva i det arktiska området. En av programmets målsättningar är att nå ett bättre informationsutbyte och koordinering mellan olika samarbetsorganisationer.

Resultater i 1997

- nätverksuppbyggande genom en serie seminarier om arktiska frågor
- befrämjande av traditionella arktiska näringsgrenar genom utredningar angående arktiska produkter och handelsförhinder för dessa.
- inledandet av utrednings och statistikarbete angående levnadsvillkoren för urbefolkningar, samt analyser av miljötillståndet

Social- og hälsovård

Samarbejdet tar utgangspunkt i gjennemføringen av sektorens samarbeidsprogram 1995-2000. Ministerrådet vil fortsatt prioritere samarbeidet om grunnleggende prinsipper om likebehandling av borgerne, om sosial solidaritet, alles like tilgjengelighet til nødvendige sosial- og helsetjenester samt almenn prioritering av sikkerhet, trygghet og kvalitet for forbrukerne av disse tjenester. Sosial- og helsesektoren har valgt å organisere samarbeidsområdet til stor del i felles nordiske institusjoner. På sektoren finnes 7 nordiske institusjoner og 85% av sektorens budsjett er bundet i disse i 1998. Institusjonenes konkrete resultater har ofte oppnået betydelig gjennomslagskraft på nasjonalt plan, og derved har de overordnede målsetninger innen for det nordiske samarbeid kunnet omsettes til konkrete resultater i landene. Sosial- og helsesamarbeidets tyngde vil også i det kommende år være forankret i samarbeidsinstitusjonene. Ministerrådet vil arbeide for at institusjonenes virksomhet utvides til også å relateres til de tre søyler. Nye prosjekter og samarbeidsområder skal i videst mulig utstrekning forankres i institusjonene.

Tverrsektorielle initiativer på velferdsområdet prioriteres høyt. Velfærdspolitik er et område, som både inden for de forskellige sektorers "egne" områder og tværsektorielt prioriteres højt. Således satses på en række emner inden for velfærdsforskning, herunder forskning inden for arbejdsmarkeds- og arbejdslivsområdet, ligestillingsområdet, forbrugerområdet samt social- og sundhedsområdet. Endvidere udarbejdes en rapport, der skal skisere hovedtrækkene i den nordiske velfærdsmodel – over for øvrige europæiske systemer; hensigten er at denne rapport skal kunne benyttes i forbindelse med det EU/EØS relaterede samarbejde.

Den nordiske familjepolitikken vil fortsatt bli et satsningsområde. I 1998 har ministerrådet igangsatt utarbeidelse av kunnskapsoversikter som fokuserer på marginaliserings- og utstøtingsmekanismer me sælig vekt på unge. Initiativ bygget på de innsikter som disse gir vil bli fulgt opp. Utvikling av kvalitiative metoder innenfor sosialtjenesten prioriteres, også med spesiell vekt på utsatte barn og unge som er kommet i den situasjon at det offentlige griper inn. Forebyggelsespolitikk og helsefremmende tiltak priroteres fortsatt høyt primært innenfor institusjonenes arbeid.

På handikappområdet vil sosialministrene fortsatt arbeide for konsolidering av nye samarbeidsformer med vekt på sektoransvaret og at alle sektorer arbeider aktiv for å sikre de funksjonshemmedes deltakelse i samfunnet. Innenfor sosialsektorens ansvarsområde vil det bli lagt vekt på styrking av hjelpemiddelsamarbeidet med sikte på konkuransedyktig utvikling og produksjon av høyteknologiske hjelpemidler.

I samarbetet med närområdena prioriteras samarbetsinitiativ som kan utveckla redskap för myndigheterna i Närområdena som bidrar till utveckling-

en att bygga upp demokratiska samhällsstrukturer med vikt på de social och etiska aspekterna. Ministerrådet prioriterar följande områden:

- Utbildning i ledarskap, administration , organisation, lagstiftning etc. inom resp. social- och hälsoväsendet
- Förebyggande och hälsofrämjande arbete
- Läkemedelssamarbete
- Social- och hälsostatistik
- Uppbyggnad av nätverksetablerande samarbete, bl.a. samarbete med frivilliga intresseorganisationer. Ett centralt satsningsområde kommer att omfatta handikappsamarbetet.

En ny satsning er udarbejdelse af handlingsplan vedr. børn og unge i Nærområderne. Som basis for handlingsplanen udarbejdes en oversigt over allerede iværksatte initiativer på områder, herunder bilaterale satsninger.Handlingsplanen skal lægges frem til Nordisk Råds session i novenber 1998. Arbejdet sker i nært samarbejde med kultursektoren.

Endvidere satses på fortsættelse af en handlingsplan til bekæmpelse af smitsomme sygdomme i Nærområderne. Til grund for handlingsplanen ligger en kortlægning over de alvorligste smitsomme sygdomme i Nærområderne.

Ministerrådet arbeider for at fundamentale verdier i den nordiske modell kan bevares innenfor Norden og at den dessuten kan påvirke utviklingen i andre europeiske land. Dette gjeller flere områder innenfor velferdspolitikken som for eksempel familjepolitikk, sosiale rettigheter og forebyggelse. Ministerrådet bidratt til et resultatrikt samarbeid og koordinering av innsatser vedrørende standardisering av medisinsk utstyr og hjelpemidler. Her har de nordiske land oppnådd konkrete resultater slik at nordiske krav og verdier nå preger de felleseurepeiske standarder på området. Dette samarbeid vil fortsatt prioriteres. I de enkelte institutioners arbejde satses endvidere stadig mere intensivt på samarbejde med EU/EØS, dette gælder f.eks. lægemiddelsamarbejde i regi af Nordisk Lægemiddelnævn og på det området for tandmaterialer i regi af NIOM samt på handicap-hjælpemiddelområdet. På disse felter har de nordiske standarder og normer i udstrakt grad vundet indpas i det europæiske samarbejde – takket være det veletablerede nordiske samarbejde.

Budgetudviklingen: Social- og hälsovård				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	34.706	34.556	34.528	0,4 %

Søjlefordeling: Social- og hälsovård		Ialt 1999: 34.706 tDkk
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
30.888 (89%)	347 (1%)	3.817 (11%)

Sektorens budgetposter

1900 Projektmidler – social og helspolitik					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.650.000	3.968.000	4.610.000	95 %	MR/EK-S

Formål

Å implementere sektorens politiske målsettinger slik de kommer til uttrykk i samarbeids-programmet gennom aktiviteter med høy nordisk nytte på områder som ikke ivaretas av sektorens samnordiske institusjoner samt å igangsette nye initiativer/idéskapende prosjektvirksomhet, herunder forstudier til evt. senere nordiske prosjekter

Prioriteringer i 1999

Informasjon: Tidskriftet Social- och hälsovårdsnytt i Norden, legge den på Internet
Statistikk: NOSOSKO (sosialstatistikk) og NOMESKO (medisinalstatistikk)
Standardisering på helse og sosialområdet: Koordinering av landenes insatser i det europeiske standardiseringssamarbeidet

Velferdspolitikk med særlig focus på:

- Sikring av tilstrækkelig effektivitet og høj kvalitet i de offentlige serviceydelser, herunder behovet for indførelse af offentlige "serviceeftersyn"
- Familiepolitik, særligt vedr. børn og unge
- Forebyggelsesinitiativer i forhold til børn og unge
- Sammenligning af unges forhold i større nordiske byer
- Nordiske ordninger vedr. forældreorlov (forældrepermission)
- Vold mod kvinder i de nordiske lande - et tværfagligt nordisk forskningsprojekt
- Forebyggelse og sundhedsfremme
- Sammenlignende studier

- Sammenlignende studie af reformer af sundhedsservicen i de nordiske lande, herunder privatiseringstiltag
- Sammenlignende studie av finansieringen av de nordiske lands trygeytelser
- Sammenlignende analyse av langtidssykefravær og førtidspensjonering
- Tvangsanbringelser af børn og unge udenfor forædrehjemmet i Norden
- Kvalitetsuvecklingsprojekt inom den sociala sektorn – med fokus på barn och unga

Omtrent to-tredjedele av projektbevilgningen er bunden i langvarige projekter. Konsekvenserne af mindskning af projektbudjsettet vil kreve en skrappere prioretinrg ved igangsættelse af nye initiativer som også vil måtte gennemføres over et lengere tidsrom .

Resultater i 1997

- Medicinal statistisk samarbeid ble startet i Barentsregionen dels med henblikk på å etablere et ulykkesforebyggingsprogram i den russiske del, dels å utarbeide et sett helseindikatorer for hele regionen
- Sosialstatistisk prosjekt ble startet vedrørende tidlig tilbakegang fra arbeidsmarkedet. Dette vil bli fulgt opp av et mere politisk orientert prosjekt i 1998 om langtidssykefravær og førtidspensjonering
- Et prosjekt om *Uventet spebarnsdød* ble avsluttet. Resultater fra prosjektet har bidratt til rekommendasjoner fra helsemyndighetene i landene som har ført til nedgang i forekomsten av uventet spebarnsdød.
- Et prosjekt om utvikling av metoder i den kommunale eldreomsorgen avsluttedes.
- Et avslutningsseminar og rapport om 10-åringer i Norden: kompetanse, risiko og oppvekstmiljø gir verdifulle innputt i diskusjonen
- Nordisk samarbeid innenfor prosjektet *Standardisering på sosial og helseområdet* har gitt konkrete resultater med nordisk påvirkning på Europeiske standarder for handikapphjelpemidler

1901 Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.000.000	1.122.000	1.020.000	20 %	NHR

Formål

Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR) är ett rådgivande och policyskapande organ för Nordiska ministerrådet och dess olika samarbetsorgan och institutioner.

Rådet skall främja nordiskt samarbete i handikappfrågor på alla relevanta samhällsområden och bidra till förverkligandet av gemensamma handikappolitiska mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

Prioriteringer i 1999

Rådets verksamhet relateras till frågor som ligger inom Nordiska ministerrådets ansvarsområde. Rådets sekretariat åligger Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH).

Rådet skall

- med användande av ministerrådsstrukturen som plattform och stöd bidra till att handikappolitiska aspekter inom alla relevanta samhällsområden synliggörs och beaktas i hela ministerrådets verksamhet
- ta initiativ till handikappolitiska satsningar både inom enskilda sektorer och tvärsektoriellt
- avge utlåtanden och yttranden till Nordiska ministerrådet i principiellt viktiga handikappolitiska frågor
- bidra till att öka genomslagskraften för det nordiska handikappolitiska samarbetet i de nordiska länderna
- verka för informations- och erfarenhetsutbyte i handikappfrågor mellan de nordiska länderna, bl.a. i relation till EU- och närområdesaktiviteter
- arbeta för implementering av FNs standardregler om lika möjligheter för människor med funktionshinder.

I 1999 vill Rådet fortsatt sätta fokus på arbetsmarknads- och utbildningsfrågor

Resultater i 1997

Nordiska Handikappolitiska Rådet hade sitt första möte i november 97. Rådet har som tema under 1998 valt "Den byggda miljöns tillgänglighet". Det är i det perspektivet Rådet har beslutat utmana de nordiska huvudstäderna. Vilken av städerna utformar den bästa tillgänglighetsplanen, och vilken av städerna gör de bästa konkreta insatserna med sikte på år 2000? Nordiska Handikappolitiska Rådet kommer också att instifta ett årligt nordiskt Design för allapris. Under 1998 blir temat "Lyckade renoveringar av kulturhistoriskt intressanta byggnader som tillgodosett kraven på tillgänglighet".
Vidare beslöt Rådet att sätta fokus på arbetsmarknadsfrågor och utbildning.

1909 Støtteordning for tegnspråktolkning					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	600.000	0	0	-	MR/EK-S

Formål

- Å underlette deltakelse i aktiviteter under Nordisk Ministerråd for personer som behøver å anvende tegnspråk.
- Å øke språkforståelse og minske språkhindringer.
- Å bidra til like muligheter for deltakelse i nordiske aktiviteter.
- Å legge til rette for at nordiske institusjoner og prosjekter kan praktisere sektoransvaret når det gjelder handikap-politikk.

Prioriteringer i 1999

Etablere støtteordningen på forsøksbasis slik at nordiske institusjoner og prosjekter kan søke støtte for å kunne tilby tegnspråkstolkning ved utarbeidelse av regler for godkjenning, markedsføring av tiltaket og gjennomføring av "suksesshistorier";
Registrere behov for en slik støtteordning på evt. permanent basis.

1902 Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN), Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
sek	3.514.000	3.258.000	3.116.000	83 %	Institutionen	1999-2001
Mod-svarer Dkk	3.022.000	2.802.000	2.678.000			

Formål

NLN er de nordiske landes samarbejdsorgan på lægemiddelområdet.
Som idébank og initiativtager fremmer NLN samarbejdet mellem forskellige interessegrupper i Norden.
NLN støtter udviklingen i Nærområderne gennem de nordiske erfaringer på lægemiddelområdet.
I europæisk perspektiv varetager NLN nordiske interesser og søger at profilere det nordiske synspunkt, at lægemidler er en del af sundhedsvæsenet.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringerne er baseret på udgangspunkterne for udarbejdelsen af en nye kontrakt. Følgende forhold vægtlægges: Forum for nordisk samarbejd i EU, lægemiddelsikkerhed og effekt, lægemiddelinformation og rationel brug af lægemidler, udviklingen af nærområdesamarbejdet, udvikling af uddannelsesvirksomhed.

Budgetøgningen er nødvendiggjort af de nye opgaver vedr. EU/EØS-samarbejdet samt mulighederne for at løfte aktuelle tværvidenskabelige spørgsmål, blandt andet om korrekt anvendelse af lægemidler m.v.

Resultater i 1997

NLN har yderligere styrket satsningen på det europæiske samarbejde ved at sende observatører til flere vigtige arbejdsgrupper i EMEA; herved har også Island og Norge kunnet deltage i det europæiske lægemiddelsaarbejde. Samarbejdet med Nærområdet er ligeledes udbygget; således holdt NKN en konference i Riga om lægemiddelbrug og lægemiddelinformation. Endvidere har NLN fortsat rækken af de populære "NLN Regulatory Seminars". I 1997 indledtes samarbejde med den nordiske medicinaldirektørkreds og en fælles workshop om brug af lægemidler er planlagt til efteråret 1998.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger

1903 Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV), Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
SEK	37.028.000	37.028.000	36.409.000	82 % *)	Institutionen	1998-2000
Mod-svarer DKK	31.844.000	31.844.000	31.312.000			

*) OBS! NHV's virksomhed finansieres direkte fra landende. Ialt 82% af finansieringen stammer fra det ordinære budget samt projektbidrag fra NMR.

Formål

NHV skall skapa och sprida kunskap som främjar en god och jämlik hälsa. Detta förverkligas genom att

- bedriva flervetenskaplig och mångprofessionell utbildning och forskning av hög kvalitet, baserad på nordisk social- och hälsopolitik
- erbjuda en inlärningsmiljö som inspirerar dagens och morgondagens ledare inom hälso-, sjuk- och socialtjänst till kreativt tänkande och handlande
- stimulera till nordiskt samarbete för internationell folkhälsovetenskap

Prioriteringer i kontrakten

Den nordiske profilen skal forstærkes, særligt på inputsiden, - hvilket vil sige "undervisende og forskende personal med tidsbegrenset ansættelse på nordiske kontrakter". Östersøområdet, Europa og internationalt samarbejde skal indgå i skolens intresseområder for at formidle nordiske erfaringer og kundskap, samt at udvide det nordiske perspektivet og øge den nordiske merverdi. Med baggrund i endringer på både den nordiske og internationale arena skal NHV profilere seg inden for forskeruddannelsen. Under kontraktperioden prioriteres gennemførelse af en ny uddannelsestruktur, herunder sterkere samarbejde mellom emnesområder og en tydeligere videnskabelig profil inden folkesundheden, bl.a. skal NHV profileres indenfor følgende områder: 1) Helse og samfund, 2) Management og 3) Epidemioligi, hvor skolen har resourcer til at møde stadig større efterspørgsel.

Resultater i 1997

NHV har bjudit på 13 kurser inom masters-utbildningen (378 utnyttjade studerandeplatser, 572 faktisk utnyttjade kursmånader). Antal diplom (115), antal nyregistrerade för MPH-examen (32) och antal avlagda MPH examina (13) har ökat. NHV har presterat fler kurser (14; 7 kursmånader) inom forskarutbildning än tidigare år (mot 9 resp. 4.5 i 1996). 1 doktorexamina avlagd.
Skolan har knutit kontakter som syftar til ökat samarbete med andra universitet och högskolar i Norden med roll och uppgift att etablera sig som ledande samordnande för utbildning och forskning inom det folkhälsovetenskapliga området.
NHV har sammen med Ministerrådet tagit initiativ til internationellt samarbete om hälsa och mänskliga rättigheter.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger

1904 Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning (NIOM), Norge						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
NOK	9.054.000	9.538.000	9.528.000	96 %	Institutionen	1997-1999
Mod-svarer DKK	8.420.000	8.870.000	8 480 000			

Formål

NIOM er rådgivende organ og kompetencecenter inden for dentale biomaterialer for de nordiske helsemyndigheder, tandhelsepersonale og befolkningerne. NIOM prøver og certificerer materiale for det nordiske og europæiske marked. NIOM´s informationsvirksomhed omfatter kurser, seminarer, forskningsrapporter, videnskabelige publikationer m.m. NIOM´s kompetence benyttes til oplæring i kvalitetssikring

Prioriteringer i kontrakten

Anvendt forskning i samarbejde med de nordiske fagmiljøer. Materialeprøvning i form af prøvning og godkendelse af dentale materialer herunder CE-merkning. Certifiseringsvirksomheden skal være selvbærende enhed.

Ifølge 3-års kontrakten skulle Nordisk Ministerråds tilskud i 1999 være 9,0 mill NOK. Der er således tale om en reduktion på 1,8 % i forhold til kontrakten. En reduktion som foreslået i 1999 vil nødvendiggøre en strammere økonomisk prioritering, herunder reduktion af forskningsaktiviteterne.

Resultater i 1997

NIOM har lagt øgede ressourcer i forskningsvirksomheden, således udgjorde forsknings- og laboratorievirksomheden over 50% af tidsforbruget i institutionen. Certificeringsvirksomheden har givet større indtægter end beregnet (1.650 TNOK mod beregnet 1.090 TNOK) i kontrakten. Indtægterne på materialeprøvning o.l. har ligeledes været større end beregnet i kontrakten (1.350 TNOK mod 1.250 TNOK) iflg. kontrakten. Man havde dog i 1996 en forventning om større indtægter.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger

1905 Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning (NAD), Finland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
FIM	1.958.000	1.958.000	1.957.000	91 %	Insitutionen	1998-2000
Mod-svarer DKK	2.507.000	2.507.000	2.446.000			

Formål

NADs huvuduppgift är att verka för ett ökat forsknings- och informationssamarbete om samhälleligt viktiga alkohol- och drogfrågor. Sina uppgifter fullgör NAD genom att

- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom området
- initiera och planera samnordiska forskningsprojekt
- främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete
- arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutväxling.

Prioriteringer i kontrakten Initiera forskning och samarbete kring: Den nordiska alkoholkontrollen och dess betydelse for konsumtion och -skador samt eventuella förandringer av de kontrolpolitiska instrumenten och deras effekter; Utmaningar inom narkotikapolitiken på nordisk, europeisk och internationell nivå; prevention av missbruk och -skador; konsumtionm rusmedel och sociala faktorer.

Resultater i 1997 En nordisk-europeisk forskarkurs, ett paraplyprojekt som tar sikte på att belysa viktiga alkoholpolitiska frågor samt en kartläggning av narkotikasituationen i Norden hörde till de större satsningarna.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi : Ingen bemærkninger

1906 Nordisk samarbetsorgan för handikappfrågor NSH (tidl. NNH), Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	8.728.000	8.727.000	8.832.629	99 %	Institutionen	1999-2001
Mod-svarer Dkk	7.506.000	7.506.000	7.596.000			

Formål Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor är Nordiska ministerrådets institution för nordiskt samarbete om handikappfrågor, främst inom socialministeriernas/social- och hälsovårds-ministeriernas ansvarsområde, som bl.a. driver Nordisk utväcklingscentral för handikapphjälmedel NUH og administrerar stödordning för bidrag till handikapporganisationernas nordiska samarbete. NSH är sekretariat för Nordiska Handikappolitiska Rådet

Prioriteringer i kontrakten NSHs arbete omfattar följande programområden:

(1) Handikappolitiska strategier,
(2) Hjälpmedel och ny teknik,
(3) Samhällets utformning,
(4) Brukarinflytande,
(5) Europeiskt och internationellt samarbete samt
(6) Extern information.

Resultater i 1997

Institusjonen ble omstrukturert i 1997 og Nordisk Handikappolitisk Råd opprettet.
NNH utga 12 publikasjoner og nyhetsbrev, arbeidet med 11 utredninger, holdt 2 konferanser og gjennomførte 7 kravspesifikasjons- og samordningsprosjekt. Bl.a. kan nevnes: utredning om nasjonale handikappolitiske strategier i Norden, utredning om situasjonen for funksjonshemmde høyskolestudenter i Norden i samarbeid med HØGUT, revisjon av Nordic Guidelines for Computer Accessability og en forstudie om arbeidsmarked og kvinner med funksjonshinder. Fire nr. av nyhetsbrev om handikappolitikk i EU kom ut samt en katalog over handikapporganisasjoner i de baltiske land (engelsk). NNH administrerer *Støtteordningen for handikapporganisasjonenes nordiske samarbeid* og fordelte 1,6 MSEK på sammenlagt 63 ulike møter og konferanser. Under NNH/NSH arbeidet *Nordisk Utvecklingscenter för handikapphjälpmedel* med 6 fellesnordiske utviklings-prosjekter for høytekonologibaserte hjelpemidler.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi : Ingen bemærkninger

1907 Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD), Danmark						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	6.417.000	6.197.000	6.138.000	89 %	Institutionen	1999-2001

Formål

NUD skall bl.a. bidra till professionell utveckling av dövblindmedarbetare och de institutioner/ organisationer som er anslutna. Med en stimulerande och utvecklande miljö skall det skapas möjlighet till ny kunskap, utväxling av erfarenheter och öppen, tvärfacklig diskussion. Med det nordiska samarbetet skall verksamheten för dövblinda få höjd kvalitet och de verksamma på fältet en nordisk identitet.

Prioriteringer i kontrakten

NUD skal sørge for en nordisk uddannelse, som støtter og kompleterer national uddelse. Fungere som formidler af information og viden på døvblindeområdet. Indsamle information om døvblindhed og opretholde et kontaktnet på døvblindeområdet både i og unden for Norden for at få den nyeste viden og bidrage til internationalt samarbejde. Initiere og koodinere udviklings- og forskningsarbejdet med sigte på udvikling af døvblindearbejdets teori og praksis i Norden.

Stigningen i bevillingen sigter primært til forbedring af tolkeservice samt at møde øgte udgifter som følger af voksende deltagelse af døve/døvblinde medarbejdere i uddannelsen.

Resultater i 1997

NUD innledet året med et akkumulert underskudd på TDKK 1.658 fra 1995 og 1996, som ble dekket inn i 1997. Dette kunne bare oppnås ved en dramatisk reduksjon av aktiviteten ved NUD. Budsjettkontrakten med NMR ble gjenforhandlet og NUDs aktiviteter i 1997 ble tilpasset tilgjengelige ressurser. Grunnkurser blev gjennomført etter opprinnelige planer, men en del temakurser og konferanser avlyst. Den gjenforhandlede kontrakt ble oppfyllt og akkumulert underskudd dekket. NUD holdt i overenstemmelse med den gjenforhandlete kontrakt 3 grunnkurser, 3 temakurser og en konferanse. Kursdeltakere var 113. NUD driver dessuten ressursservice i form av bibliotek og informasjonsvirksomhet til såvel nordiske som internasjonale netverk. NUD samarbeider med nordiske institusjoner på døvblindeområdet om utviklingsprosjekter i Baltikum hvor NUD har enn koordinerende rolle.

Kontrakt: Opfyldt. (En ét årig specialaftale blev indgået for 1997)
Økonomi : Er stabiliseret efter at et betydelig underskud fra 1995 og 1996 er hentet ind igen i 1997

1908 Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service (NOPUS), Sverige						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
sek	1.842.000	1.842.000	1.812.000	58%	Institutionen	1999-2001
Mod-svarer Dkk	1.584.000	1.584.000	1.558.000			

Formål

NOPUS är en utbildningsinstitution för vidare- och efterutbildning av socialpersonal i Norden med särskild inriktning på personer i nyckelställning. Målsättningen realiseras genom kvalificerad vidareutbildning (på högskole och universitetsnivå), information och forskning på det sociala området.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringerne er baseret på udgangspunkterne for udarbejdelsen af en nye kontrakt. Følgende forhold vægtlægges: Kvalifiseret videre- og efteruddannelsevirksomhed, konferencer og seminarier, forskning, information og udviklingsarbejde.

Resultater i 1997

NOPUS har holdt 5 kurser (8 kursdager) som planlagt med 102 deltakere. Seminarier har vært 6 (7 seminardager) med 339 deltakere. som er mer enn budsjettert. Sammenlagt har deltakere vært fler enn budjsettert. Et nordiskt FoU prosjekt *Kvalitet i socialtjenesten* ble igangsatt med deltakelse fra alle de nordiske land.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Kræver opmærksomhed, da et underskud i 1997 har bragt egenkapitalen ned på et meget lavt niveau.

Levnedsmiddel

Mat- och nutritionspolitik i Norden kännetecknas av ett högtstående skydd för konsumentens hälsa. ÄK-Livs främsta uppgift är att nordiskt och internationellt arbeta för att tillförsäkra konsumenterna hälsomässigt trygga livsmedel, som utbjuds på ett sätt som inte vilseleder den enskilde konsumenten.

Det stora intresse som ämnet maten och konsumenten väcker numera utgör en viktig påtryckning för att fortsätta det nya samarbete som har inletts kring livsmedel, särskilt märkning och veterinära frågor. I samarbetet mellan ÄK-Livs och ÄK-Konsument har märkning av livsmedel varit central sedan 1996, men ämnet är mycket stort och komplicerat och kräver samarbete mellan flera sektorer; jord- och skogsbruk, miljö och fiskeri. För att ytterligare förbättra konsumentskyddet skall samarbetet med NÄJS om säker mat i hela livsmedelskedjan – från jord till bord – utvecklas.

Både gamla och nya ärenden på dagordningen kräver fortsatta arbetsinsatser, bl.a. att utveckla metoder för kontroll av GMO och GMO-produkter, liksom av ekologiskt odlade / producerade livsmedel. Ytterligare en företeelse som sannolikt snabbt kommer att orsaka stora problem är försäljning via Internet – bl.a. när det gäller kontroll av kvalitet och redlighet i handeln. Om Norden når målet att föreslå lösningar på dessa problem kan vi räkna med att påverka utvecklingen inte bara i Europa, utan också globalt.

Det finns behov av att satsa på att undanröja handelshinder mellan de nordiska länderna, för trots att mycket har samordnats, finns det fortfarande hinder för ett fritt och obehindrat flöde av varor.

En aspekt av konsumentskyddet är *kontroll av livsmedel*. I Norden vill man se på kontrollinspektionerna från EU/EES och dra slutsatser för att kunna arbeta för förbättrade systeminspektioner och kontrollstrategier.

Riskanalys tilldrar sig allt större intresse. Norden kommer att fortsätta att utveckla redskapet, speciellt som en uppföljning av riskkommunikationsseminariet 1998. Arbetet med att utvärdera metoder för riskvärdering är långsiktigt och fortsätter också 1999, bl.a. med argumentation kring de risknivåer och säkerhetsmarginaler som tillämpas. Antibiotikaresistens behandlas, liksom kombinationseffekter, förstärkta eller försvagade, av samtidigt intag av toxiska ämnen och vanlig kost. Också riskvärdering av enskilda ämnen fortsätter.

På den *mikrobiologiska sidan* kommer man att kartlägga förekomsten av parasiter i vatten och sambandet mellan intag av smittade livsmedel och sjukdomsfall – antalet utbrott utan klarlagd orsak ökar i alla länder. Principer för mikrobiologisk riskvärdering skall utvecklas och tillämpas.

På kostområdet vill Norden dra in motion och annan fysisk aktivitet som en faktor i den förebyggande kostrådgivningen. Länderna vill bryta ny mark och få till stånd både dialog och praktiskt samarbete i frågan.

Många av de nordiska projekten syftar till att påverka organ i Europa genom att framföra välgrundad argumentation i ärenden som utretts i Norden. Sedan många år ägnas mycket tid åt att koordinera nordiska synpunkter inför internationella möten, både i EG, Codex och andra fora. Två delområden som fortfarande står högt på dagordningen är harmoniserad tolkning av EU-direktiv och samordnade nordiska vägledningar.

Av speciell vikt bland de behov som förväntas stå i centrum under 1999, är att utreda konsekvent användning av ursprungsbeteckningar och geografiska namn i samband med livsmedel. En annan stor fråga är att fullfölja den förenkling av hygiendirektiven som EU har initierat. För att kunna synliggöra eventuella trender i domstolarnas hantering av livsmedelssaker, ämnar Norden kartlägga de domar som har fällts i EU. En diskussion som förs i nordiska sammanhang är offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen. De nordiska erfarenheterna och synpunkterna bör användas i den europeiska debatten om *transparency*.

Bland redan igångsatta initiativ är särskilt seminariet om WTO- och andra avtals konsekvenser av sådan karaktär att de sannolikt är högaktuella också under 1999. Planerna för närområdena i 1999 är att fortsätta det etablerade samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna i NordBalt-gruppen. Arbetet innebär två NordBalt-möten, två seminarier och expertbesök.

Budgetudviklingen: Levnedsmiddel				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	3.228	4.228	3.162	-23,7 %

Søjlefordeling: Levnedsmiddel		Ialt i 1999: 3.228 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
1.963 (59 %)	33 (1 %)	1.331 (40 %)

Sektorens budgetposter

2000 Projektmidler – levnedsmiddel					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.228.000	4.228.000	3.162.000	81 %	MR/EK-livs

Formål

At initiere aktiviteter, der sigter mod at beskytte forbrugerne mod sundhedsrisici ved mad og drikkevand og mod vildledende markedsføring af varerne, at sikre madens og drikkevandets kvalitet samt at opmuntre befolkningen til bedre kostvaner.

Prioriteringer i 1999

- Udvikle toksikologisk risikoanalyse, behandle antibiotikaresistens og hormonlignende stoffer
- Forbedre systeminspektioner og strategier for levnedsmiddelkontrol

Koordinere tiltag vedr. levnedsmiddellovgivning på nordisk og europæisk niveau samt Codex-arbejde

- Udvikle mikrobiologisk risikovurdering og -håndtering
- Inddrage motionsaktiviteter i forbindelse med kost og ernæringsoplysning
- Deltage i og påvirke den internationale udvikling på levnedsmiddelområdet
- Støtte demokratiudvikling og markedsøkonomi i nærområderne vha. netværk for Food Control.

Budsjettreduksjonen skyldes at høyt prioriterte prosjekter innenfor sektoren har blitt finansiert over ministerrådets 1998-budsjett, men utenfor sektorens egne midler for 1998.

Resultater i 1997

Fællesnævner for resultaterne har være ressourcebesparelser og effektivitet. Der er bl.a. focuseret på kvalitetssikring, fælles nordiske tolkninger af lovgivning og administration samt novel food. EK-Livs samarbejdede med konsument-, miljø- og fiskerisektorerne og oprettede en mikrobiologisk arbejdsgruppe.

Koordinering af EU-sager er sket via videnskabelige projekter og møder samt analyser om bl.a. EU's vin-og spiritusregler, WTO-aftalens konsekvenser, aromaemnerapportering til EU og EU/EØS-forpligtelser. EK-Livs har haft en række netværk, som har sikret en hurtig koordinering i forbindelse med aktuelle sager i EU – bl.a. mærkning, novel foods, dietetiske mad, tilsætningsstoffer, drikkevand og standardisering.

Nordic-Baltic Projekt Group on Food Control har i 1997 bl.a. haft to møder og afholdt et seminar om kontrolsystemer og filosofi, som berørte mål og procedurer for kontrol.

Konsument

Fra 1999 vil det nordiske forbrugersamarbejde ske efter en ny handlingsplan med det overordnet mål at forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling, at fremme deres ret til information og undervisning og til at organisere sig for at beskytte sine interesser samt varetage deres muligheder for opnåelse af sundhed og sikkerhed indenfor en økonomisk ordning bygget på bærekraftig udvikling. Nye delmål i planen er indarbejdelse af miljøaspektet i forbrugerpolitikken og udvikling af forbrugerpolitikken som instrument dels i velfærdspolitikken, dels i erhvervspolitikken. Dele af handlingsprogrammet for 1994-1998 videreføres i det ny handlingsprogram. Dette gælder deltagelse i og påvirkning af den europæiske udvikling på forbrugerområdet, hvor det er en hovedopgave for det nordiske forbrugersamarbejde at udøve størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling på området. Også arbejdet med udvikling af gunstige vilkår for forbrugerforskningen fortsætter. Endelig anser forbrugerministrene det for meget vigtigt at fortsætte støtten til den demokratiske udvikling i nordens nærområder ved at arbejde for sikring af de basale forbrugerrettigheder.
Konkret ønsker de nordiske forbrugerministre at fokusere en del af samarbejdet i 1999 på husholdningernes situation i et samfund med ny informationsteknik, herunder børn og unge, registerssikkerhed og forskellige andre juridiske aspekter. Tilgængelighed til vare og tjenester har også fået ny dimension i forhold til IT-udviklingen, som kan medføre yderligere udtynding i de fysiske butiksnet med store ulemper for den del af befolkningen, som ikke har adgang til Internet som følge. En anden indgangsvinkel til emnet er miljøsynsvinklen, hvor forbrugerministrene vil undersøge, hvorvidt det på nordisk niveau er muligt at arbejde mod at anvende IT-handel udfra et miljøsynspunkt.

Forbrugerundervisning er et andet prioriteret område, hvor det nordiske samarbejde skal følge op på og evaluerer gennemførelsen af handlingsprogram for forbrugerundervisning i skolen samt udvikle kontakter i EU på området.

Forbrugerministrene ønsker at udvikle forbrugerpolitik og husholdningsøkonomi til et instrument i velfærdssamfundet med fokus på omstillingerne i den offentlige sektor som bevirker at husholdningerne i højere grad må udføre funktioner som tidligere har været varetaget af det offentlige.

Konsumentsektoren fortsætter samarbejde med miljøsektoren om bl.a. evaluering af miljømærk-ningsordningen, miljøvaredeklarationer, environmental space, forbrugerønsker og behov for miljøinformation samt koordinering af internationalt arbejde. Samarbejdet med levnedsmiddelsektoren skal styrkes i 1999 med udvikling af en plan for konsumentsektorens arbejde med området.

I EU-søjlen vil forbrugerministrene fortsat satse på Nordiske og nordisk-europæiske netværk som et vigtigt virkemiddel til koordinering og indflydelse på europæisk regeldannelse, herunder udformning af europæiske standarder. Det nordiske forbrugersamarbejde skal udføre en politisk og juridisk analyse af de muligheder, der har åbnet sig med Amsterdamtraktaten for at føre forbrugerpolitik. Indførelsen af den fælles europæiske valuta skal følges og de nordiske lande forberede sig på den europæiske debat tilgængelighedsaspektet ved nødvendighedstjenester. Finansielle tjenester er fortsat et aktuelt område - ikke mindst i forhold til udviklingen i EU

Inden for nærområdesøjlen vil Forbrugerministrene fortsætte med at støtte og forstærke opbygningen af en fungerende markedsøkonomi i nærområderne. Til et sådant marked hører en nødvendig forbrugerbeskyttelse og forbrugerinformation. I 1999 skal der arbejdes videre med emnerne forbrugerundervisning og - information, produktsikkerhed, forbrugerbeskyttelse samt forbrug og miljø.

Budgetudviklingen:				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	7.658	7.658	5.508	0,0 %

Søjlefordeling: Konsument		Ialt i 1999: 7.658 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
4.212 (55 %)	76 (1 %)	3.370 (44 %)

Sektorens budgetposter

2100 prosjektmidler – konsument					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	5.618.000	5.618.000	5.508.000	97 %	MR/EK-konsum

Formål At initiere aktiviteter, der sigter mod at forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling, at fremme deres ret til information og undervisning og til at organisere sig for at beskytte sine interesser samt varetage deres muligheder for opnåelse af sundhed og sikkerhed indenfor en økonomisk ordning bygget på bærekraftig udvikling.

Prioriteringer i 1999

- Deltage i og påvirke den europæiske udvikling på forbrugerområdet bl.a. vedr. finansielle tjenester, standardisering og analyse af Amsterdamtraktaten nye muligheder for forbrugerpolitik
- Udvikle bedre vilkår for forbrugerforskningen i Norden vha. netværksopbygning og ph.D-projekter
- Udnytte Informationsteknologi som værktøj og arbejde for forbrugerbeskyttelse vedr. Internethandel
- Indarbejde miljøaspektet i forbrugerpolitikken og udvikle forbrugersektorens arbejde om levnedsmidler
- Indarbejde forbrugerpolitikken som en del af erhvervsudviklingen bl.a. på forsikringsmarkedet
- Støtte udviklingen i nordens nærområder ved at arbejde for sikring af de basale forbrugerrettigheder

Resultater i 1997

Konsumentsektoren havde aktiviteter i alle tre søjler, samarbejde med levnedsmiddel- og miljøsektorerne og tæt samarbejde med den frivillige sektor på området. Inddragelse af Vestnorden i samarbejdet, udviklingen af forbrugerforskningen og inddragelse af miljøaspekter kom godt i gang i 1997.

Det bærende element i arbejdet med Europaspørgsmål er 8 netværk, som koordinerede nordiske synspunkter i forbindelse med høringssvar og forhandlinger, men også rapporter om bl.a. ØMU, cross-border interests og child-safty er udgivet. Ministrene har henvendt sig til kommissær Emma Bonino om prioritering af forbrugerforskning.

Nærområdeaktiviteterne videreudviklede arbejde om produktsikkerhed, forbrugerinformation og -lovgivning. Derudover er påbegyndt udviklingen af bistand vedrørende opbygning af forbrugerorganisering.

2101 Nordisk Miljømærkningsnævn						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	2.040.000	2.040.000	0	-	Nævnet	1998-2000

Formål

Den nordiske miljømærkning er en frivillig, positiv mærkning af varer og tjenester, som via markedskræfterne skal bidrage til et mindre miljøbelastende forbrug. Miljømærkningens opgave er at vejlede forbrugere og indkøbere i deres ønske om at handle miljørigtigt og at stimulere til en udvikling af varer og tjenester, som er mindre miljøbelastende end i øvrigt ligeværdige produkter. NMR's andel af Svanens budget bruges til nævnets sekretariat og udvikling af en nordiske profil i ordningen.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringerne er baseret på udgangspunkterne for udarbejdelsen af en nye kontrakt. Følgende forhold vægtlægges: 1) Koordinering af de nationale aktiviteter, 2) Oversættelse og tolkning, 3) Informations aktiviteter, som fremmer en fælles nordisk opfattelse af svanemærket og 4) Markering i forbindelse med at miljømærkningsordningen har eksisteret i 10 år.

Resultater i 1997

Nordisk miljømærkningsnævn har ikke haft en rammestyret kontrakt i 1997. NMR's finansielle bidrag dækkede kun udgifter til nævnets sekretær samt oversættelse af kriteriedokumenter. For nationale midler blev der truffet beslutning om forlængning eller revidering af 28 produktgrupper, arbejdet med 6 nye kriterier og udstedt 205 nye licenser. P.g.a. skærpelse af reviderede kriteriekrav udgik ca. 100 licenser. Antallet af kriterier var ved årets udgang 46 og af licenser 417. Danmark tilsluttede sig svanemærkningen.

Narkotikasamarbejde

Samarbejdet om narkotikaspørgsmål bygger på MR-Narkotikas samarbejdsprogram 1997 – 2000.

I samarbejdsprogrammet fremhæves at narkotikapolitikken er en del af den nordiske velfærdspolitik, hvor der lægges vægt på solidaritet, samfundsmæssigt og individuelt ansvar. Samtlige lande lægger vægt på at afbalancere såvel den politi- og som den toldmæssige indsats med andre forebyggende indsatser. Ministerrådet og Embedsmandskomitéens mandat er politisk og praktisk samråd, informations- og erfaringsudveksling samt, i størst mulig udstrækning, koordinering af landenes synspunkter og indsatser i internationalt narkotikasamarbejde.

Hovedmålsætningen er at sikre og styrke et kontinuerligt samråd og en informations-udveksling om landenes indsatser mod narkotikamisbrug samt så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora. Målsætningen skal sikres ved tværsektoriel deltagelse af ministre med ansvar for både forebyggelse, behandling, kontrol, retsvæsen og kriminalforsorg.

MR-Narko ønsker - afhængig af de initiativer, der kommer fra landene i Nordens nærområder - at udvikle samarbejdet med Nærområderne. I 1998 blev der inviteret til et møde med ministre med ansvar for narkotikaspørgsmål i de Baltiske lande for at drøfte fælles indsatser i forbindelse med FNs generalforsamlings specialsesion om narkotika. Dette initiativ vil blive fulgt op. Der er endvidere lagt vægt på intensivering og bedre koordinering af politi- og toldsamarbejdet især i forhold til Nordens Nærområder.

På den europeiske arena skal der drives aktivt nordisk samarbejde, baseret på et fælles værdigrundlag, sammenfaldende interesser og et ønske om at påvirke den europæiske og den internationale dagsorden. Spørgsmål knyttet til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidou-gruppen (Europarådets samarbejdsgruppe for narkotiksager) og FN, vil stå på dagsordenen. MR-Narko skal være et forum for informel debat om de nordiske landes ageren i europæiske og andre internationale organer og bidrage til en klarere profilering internationalt af Norden, nordiske erfaringer og nordiske synspunkter.

Budgetudviklingen: Narkotikasamarbejde				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	510	510	0	0,0 %

Søjlefordeling: Narkotikasamarbejde		Ialt i 1999: 510 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
347 (68%)	163 (32%)	0 (0 %)

Sektorens budgetposter

2200 Projektmidler – narkotikasamarbejde					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	510.000	510.000	0	-	MR/EK-Nark

Formål

At understøtte initiativer til gennemførelse af MR-Narkos årlige handlingsplan der fastsætter rammerne for projektvirksomheden. Projekterne har som overordnet mål at fremskaffe diskusionsunderlag for og at opfølge den politiske drøftelse, der er hovedmålsætningen med det organiserede samarbejde på sektoren.

Prioriteringer i 1999

MR-Narko vil i projektvirksomheden prioritere følgende områder:

- tiltag for at følge udviklingen i stofmisbrug og tilkomsten af nye misbrugsmønstre og misbrugskulturer i Norden, Nærområderne og internationalt
- samarbejde om indsatser vedrørende forebyggende arbejde, specielt vedrørende indsatser for børn og unge
- samarbejde om indsatser vedrørende behandling og rehabilitering
- samarbejde om retslige spørgsmål

Narkotikaområdet er et nyt samarbeidsområde, hvor størst vekt i starten har vært lagt på det politiske samråd og samordning av nordiske insatser i internationale fora. Ved opprettelsen av den nye samarbeidsstruktur ble det derimot lagt mindre vekt på felles prosjekter.

Resultater i 1997

– Igangsættelse af et forskningsprojektet *Nya missbruksmönster och ungdomskultur i Norden* som skal kunne udgøre et underlag for samråd vedrørende forebyggelse

- Støtte til baltisk deltakelse i Pompidougruppens (Europarådet) uddannelses- og oplæringsvirksomhed
- Ekspertkonference om indvandrerspørgsmål og narkotikamisbrug
- Rapporten Narkotikasituationen i Norden

Lovgivning

Samarbejdet mellem de nordiske jusitsministerier tager sit udgangspunkt i samordning ved udarbejdelse af ny lovgivning samt udveksling af information og erfaring med eksisterende lovgivning. Hensynet til sikring af en nordisk retslighed er centralt for samarbejdet.

Initiativer på lovgivningssektoren vil fortsat bygge på en årlig handlingsplan som tillæg til Justitsministrenes overordnede samarbejdsprogram fra 1996. I juni 1998 vil en revideret årlig handlingsplan for perioden juli 1998 – juni 1999 blive udarbejdet. Handlingsplanen er vejledende og har til formål at fremhæve særligt prioriterede sagsområder inden for det operationelle samarbejde på lovgivningssektoren. Handlingsplanen er ikke opdelt i henhold til de tre søjler i det nordiske samarbejde, men beskriver de overordnede faglige prioriteringer i samarbejdet. I tillæg til handlingsplanen er der udarbejdet prioriteringer for arbejdet med forskning i europæisk integrationsret.

Prioriteringer i det traditionelle samarbejde inden for Norden er primært relateret til familie- og procesretten. Arbejdet med bekæmpelse af organiseret kriminalitet vil blive udvidet til også at omfatte økonomisk kriminalitet. En bredere strategi med henblik på at sikre såvel bekæmpelse som forebyggelse af kriminalitet vil blive udarbejdet. Det er hensigten at der i strategien indledes et samarbejde med nærområderne, særligt de tre baltiske lande. Koordinering i den nordiske strafferetsekspertgruppe samt udveksling af information om nationale planlagte og igangsatte lovgivningsinitiativer er en vigtig del af det nordiske samarbejde.

Det traditionelle nordiske lovgivningssamarbejde udvikles stadigt til at få en mere europæisk vinkel. Embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål lægger stor vægt på Samarbejdsministrenes opfordring til at sikre en koordineret implementering af EU-direktiver. Der vil forsat blive arbejdet med kortlægning og opfølgning af de nordiske arbejdsgrupper, nedsat på tjenestemandsniveau til sikring af den nordiske retslighed ved implementering af EU-lovgivning. Embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål fortsætter sin koordinerende rolle i relation til det internationale samarbejde på justitsområdet, såvel i EU som globalt.

Initiativer til forskningsprojekter i EU-integrationsret forventes at fokusere på immaterielret, liberalisering af tele- og energisektoren, fri bevægelighed for selskaber.

Budgetudviklingen: Lovgivning				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	850	864	867	56,3 %

Søjlefordeling: LOVGIVNING		Ialt i 1999: 850 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
400 (47%)	102 (12%)	349 (41%)

Sektorens budgetposter

2300 Projektmidler – lagstiftning					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
DKK	850.000	864.000	867.000	80 %	MR/EK-lov

Formål

At understøtte initiativer til gennemførelse af Justitsministrenes årlige handlingsplan til sikring af nordisk samarbejde ved lovforberedelse under hensyntagen til den nordiske retslighed, at videreføre arbejdet med forskning i europæisk integrationsret, efter nedlægning af institutionen NORFEIR.

Prioriteringer i 1999

- Forebyggelse og bekæmpelse af kriminalitet vil fortsat være en prioritering i Justitsministrenes handlingsplan for 1998-99. Særlig opmærksomhed vil blive rettet mod økonomisk kriminaliet samt organiseret kriminalitet. Det er hensigten at inddrage Nærområderne i arbejdet.
- Fortsat samarbejde på familierettens område vil tage form i gennemførelse af et initiativ til kortlægning af forskelle i de nordiske ægteskabslovgivninger med henblik på at sikre den nordiske retslighed.
- Lovgivning i relation til IT-samfundets udvikling er af særlig relevans for så vidt angår lovgivning på det civilretlige, såvel som forvaltnings- og strafferetslige område.

Resultater i 1997

Projektmidlerne blev i 1997 primært anvendt til udvikling af samarbejdet på områder prioriterede i den årlige handlingsplan. Af gennemførte projekter skal fremhæves;

- Forberedelse af initiativ til udarbejdelse af styringsdokument til udbygning af samarbejdet mellem de Kriminalitetsforebyggende Råd i Norden
- Gennemførelse af et nordisk samrådsmøde om Aktieselskabsret

- Etablering af et nordisk Kontaktnet for Forskning i Europæisk Integrationsret

Derudover er følgende initiativer blevet gennemført:

- Forberedelse af en nordisk handlingsplan til bekæmpelse af mc-kriminalitet
- Udarbejdelse af en oversigt over nordisk koordinering ved implementering af EU-direktiver
- Iværksættelse af tværsektorielt initiativ med socialsektoren til bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn.

Velfærdsinitiativ

Optakten til Ministerrådets tværsektorielle velfærdssatsninger var konferencen om "Morgendagens Velfærdssamfund" i 1996. Herefter dannedes en tværsektoriel arbejdsgruppe, der i 1997 udarbejdede en rapport om "Det nordiske velfærdssamfund". Heri peges på de vigtigste udfordringer for de nordiske velfærdssamfund i de kommende år. En overordnet målsætning vil være at skaffe arbejde til alle. Videre peger rapporten på, at opgavefordelingen mellem det offentlige, det private og frivillig-sektoren bør revurderes. Rapporten understreger også behovet for at undgå passivesering via overførselsindkomster (transferinger). Arbejdsgruppen foreslår et regelmæssigt (f.eks. hver 10. år) serviceeftersyn af de velfærdsbærende ordninger. Som opfølgning på denne rapport vil der blive udarbejdet en EU/EØS-relateret publikation, hvor det nordiske velfærdssamfund sættes i relief overfor øvrige europæiske velfærdssystemer. Hensigten er at en sådan publikation skal kunne anvendes som redskab i det europæiske samarbejde. Endvidere vil der sektorvis blive fulgt op på nævnte "Velfærdsrapport".

Budgetudviklingen: Välfärdsinitiativ				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	1.700	510	0	233,3 %

Søjlefordeling: Välfärdsinitiativ		Ialt i 1999: 1.700 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
1.445 (85%)	85 (5 %)	170 (10%)

Sektorens budgetposter

2400 Projektmidler – välfärdsinitiativ					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	100.000	510.000	0	-	mr/ek-s

Formål

At initiere aktiviteter, der sigter mod en tværsektoriel satsning inden for velfærdspolitikken, der er højt prioriteret i Nordisk Ministerråds regi.

Velfærdspolitik prioriteres også indenfor de enkelte sektorer og afspejles i disses samarbejdsprogrammer, handlingsplaner, konkrete projekter m.m. Det er imidlertid vigtigt samtidigt at satse på tværsektorielle og overordnede velfærds-tiltag, der kan profilere området politisk.

Prioriteringer i 1999

Der vil blive satset på fortsat tværsektorielt samarbejde og opfølgningen af bl.a. "Velfærdsrapporten" vil blive udkrystalliseret i initiativer, der kan fremme kendskabet til de nordiske lande i det europæiske samarbejde og i samarbejdet med Nærområderne

En del af de midler, der blev reserveret i 1998 til velfærdsinitiativer vil komme til anvendelse i 1999 til det angivne formål, idet den EU/EØS-relaterede publikation ventes at blive færdiggjort i slutningen af 1998, og ledsagende/opfølgende aktiviteter på velfærdsområdet vil først herefter blive iværksat.(Det bemærkes, at sektorerne tillige ventes at følge op på velfærdsområdet med konkrete indsatser i år 1999-2000).

Resultater i 1997

Rapporten "De nordiske Velfærdssamfund". Forberedelser af en kommende EU/EØS-relateret publikation, hvor det nordiske velfærdssamfund sættes i relief overfor øvrige europæiske velfærdssystemer. Projektmidlerne blev overført til 1998.

2401 Velfærdsforskning – de nordiske velfærdssamfund set i europæisk perspektiv					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.600.000	0	0	-	mr/ek-s

Formål

Iværksættelse af et tværvidenskabeligt og tværsektorielt FoU-program inden for rammerne af forslaget til ny forskningspolitisk strategi. Satsningen tager sit udgangspunkt i velfærdssektorerernes prioriteringer og vil focusere på socio-økonomiske forhold samt velfærd og levevilkår i Norden.

Prioriteringer i 1999

Programmet omfatter undersøgelse af følgende områder: arbejdsmarkedsforhold, inkl. ungdoms- og langtidsarbejdsløshed; social- og sundhedsforhold; teknologi; uddannelse; ligestilling; frivillige organisationers betydning for velfærdssamfundets udvikling; marginalisering og udstødelse; kriminalitet; familier og husholdninger; særligt udsatte grupper, herunder børn og unge, gamle, syge og handicappede; indvanderere og flygtninge.

Velfærdssektorerne udpeger områder, der i første række vil være velegnede til at opfylde forskningsprogrammets mål inden for følgende overskrifter: Arbejdslivet i Norden, Sundheden i velfærdssamfundet, Familie- og forbrugerpolitik samt spørgsmål inden for velfærdssamfundet mere generelt.

Arbetsmarknad och arbetsmiljö

Utgångspunkten för det nordiska samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet är sektorns samarbetsprogram för 1995 – 2000. Ett nytt samarbetsprogram kommer att förberedas under 1999.

I 1999 vill ministerrådet öka samverkan mellan de nordiska länderna för att öka sysselsättningen och stärka den aktiva arbetsmarknadspolitiken som en del av den nordiska välfärdsmodellen. Ministerrådet vill satsa på initiativ som syftar till att hindra social utslagning, att minska ungdomsarbetslöshet och långtidsarbetslöshet och att förbättra övriga svaga gruppers möjlighet att inträda på arbetsmarknaden. Ministerrådet vill också förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Ministerrådet vill utreda de konsekvenser som införandet av den nya teknologin har på arbetsmarknaden på det arbetsrättsliga och på arbetsmiljöområdet.

Ministerrådet vill verka för utvecklandet av det gränsregionala samarbetet genom att kartlägga de hinder som finns och avveckla dem för att förbättra mobiliteten inom den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Ministerrådet vill arbeta för en bättre samordning mellan arbetsmarknads-, närings- och regionalpolitik.

På arbejdsmiljøområdet vil Ministerrådet fortsætte det tværvidenskabelige samarbejde, der indledtes i 1997. Man vil således satse på bedre samordning mellem arbejdsmiljøområdet, herunder tilsynsområdet, arbejdslivsområdet oh arbejdsmiljøforskning.

Inom det nordiska migrationssamarbetet vill ministerrådet vidareföra informations- och erfarenhetsutbyte ang. effekten av integreringspolitiken i de nordiska samhällena och fortsätta med aktiviteter som syftar till bekämpandet av rasism och främlingsfientlighet.

Inom *EU/EES-samarbetet* vill ministerrådet fortsätta uppföljningen av arbetet inom ramen för sysselsättningskapitlet i Amsterdamfördraget häribland EU-ländernas riktlinjer för ökad sysselsättning genom att koordinera och samordna de nordiska ländernas hållningar och på så sätt åstadkomma ett samstämt agerande i frågor av gemensamt nordiskt intresse. Ministerrådet vill också koordinera nordiska synpunkter för att främja den nordiska modellen för reglering av arbetslivs- och arbetsrättsområdet på ett europeiskt plan.

Inden for arbejdsmiljøområdet vil Ministerrådet styrke den nordiske samordning af det europæiske samarbejde for at sikre størst mulig indflydelse af fællesnordiske synspunkter, hvor sundhed og sikkerhed i arbejdsmiljøet sættes i højsædet. Dette indebærer blandt andet, at man fortsat vil prioritere deltagelse i det europæiske standardiseringssamarbejde. Vider vil man arbejde for ensartet nordisk implementering af arbejdsmiljødirektiver.

Inom *Närområdessamarbetet* vill ministerrådet i 1999 verka för en bättre nordisk koordinering av insatserna i närområdet och fortsätta att förmedla

kunskap och information om de nordiska sociala och demokratiska strukturer. Ministerrådet vill stödja aktiviteter som syftar till att öka kompetensen inom arbetarskyddsområdet och arbetsmiljöforskningsområdet och bistå de baltiska länderna i förberedelserna inför ett EU-medlemskap.

Budgetudviklingen: Arbejdsmarked og –miljø				
tDKK	1999	1998	1997	Ændring 98-99
	98-priser	98-priser	97-priser	Pct.
Budget	13.298	13.540	13.543	-1,8 %

Søjlefordeling: Arbejdsmarked og –miljø		Ialt i 1999: 13.298 tDKK
Norden	Nærområdene	Europa
7.979 (60 %)	664 (5 %)	4.654 (35 %)

Sektorens budgetposter

2500 Projektmidler – arbejdsmarked og –miljø					
Valuta	Budsjett 99	Budsjett 98	Budsjett 97	Disp97/ Bud.97	Bud.disp.av
Dkk	6.922.000	7.371.000	7.475.000	96 %	MR/EK-A

Formål

Att initiera aktiviteter som syftar till ökad sysselsättning, stärkandet av de nordiska arbetsmarknaderna och skapandet av en bättre grund för nordiska sysselsättningsinitiativ inom EU samt stärkandet av den nordiska samordningen av det europeiska samarbetet som syftar till bättre hälsa och säkerhet på arbetsmiljöområdet.

Prioriteringer i 1999

- att delta aktivt och påverka i den europeiska utvecklingen på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet, särskilt angående sysselsättningspolitiska initiativ inom EU, direktivförslag och implementering av antagna direktiv
- att förbättra arbetstagarnas och arbetslösas kompetens på arbetsmarknaden
- att öka jämställdhet i arbetslivet
- at samordne nordiske synspunkter på arbejdsmiljøforhold
- att bistå de baltiska länderna i förberedelserna inför ett EU-medlemskap

Reduktionen i sektorens projektmidler, medfører at færre midler bliver til rådighed, hvilket nødvendiggør en mere selektiv anvendelse af bevillingen

Resultater i 1997

Implementeringen av samarbetsprogrammet har behandlats av ÄK-A. En väsentlig del av samarbetsprogrammet har genomförts men mera uppmärksamhet borde ägnas åt utbildningsfrågorna och samverkan mellan utbildning och arbetslivet. En række projekter til virkeliggørelse af samarbejdsprogrammets mål er blevet afsluttet. Arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn hade aktiviteter inom alla tre pelare, samarbete med näringssektorn och tvärgående samarbete på arbetsmiljö-, arbetsmiljöforsknings- och arbetsrättsområdet. Ett centralt element i samarbetet inom EU/EES-pelaren, EU-koordineringsgruppen med medlemmar från samtliga nordiska länder fortsatte med sin verksamhet som består av löpande information om aktuella frågor i rådsarbetet, orientering om nationella positioner inför rådsmöten samt diskussion och samordning av nordiska synpunkter i EU-arbetet. Inom Närområdessamarbetet avslutades första fasen av aktiviteter som syftar till at ge arbetsmarknadspolitiskt utvecklingsstöd till ryska närområden. På arbetsmiljöområdet genomfördes aktiviteterr som syftar till att öka kompetensen på arbetarskyddsområdet och arbetsmiljöforskningsområdet i Nordens närområden.

2501 NORDJOBB					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.700.000	2.672.000	2.672.000	100 %	FNF

Formål

Avsikten med Nordjobb-programmet är att ge nordiska ungdomar möjlighet till sommarjobb i ett annat nordiskt land. Föreningarna Nordens Förbund svarar för det praktiska genomförandet av programmet i samarbete med de berörda myndigheterna.

Resultater i 1997

Basorganisationen för Nordjobb har kapaciteten att förmedla 1000 Nordjobbplatser. I 1997 skaffade organisationen ca 850 platser.

2502 Informationsprojektet						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	1.300.000	1.121.000	1.121.000	100 %	Projektet	1999-2001

Formål

Projektets syfte är att sprida information om aktuella frågor på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet i Norden, att sprida kunskap om det europeiska samarbetet i Norden och att sprida kännedom om de grundläggande element i den nordiska arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitiken i Europa samt sköta annan löpande information.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringerne er baseret på udgangspunkterne for udarbejdelsen af en nye kontrakt. Følgende forhold vægtlægges: Effektiv informationsspredning, udgivelse af publikationer, anvendelse af ny teknologi og samordning af nordisk deltagelse i udstillinger.

En ökning i budgetmedel gör det möjligt att utveckla informationsverksamheten, förbättra kvaliteten av projektets tidskrifter Arbetsliv i Norden och Nordic Labour Journal samt öka utställningsverksamheten

Resultater i 1997

Projektet har gett ut 4 nummer av tidskriften Arbetsliv i Norden som är riktad till myndigheter och andra professionella inom Norden, 2 nummer av tidskriften Nordic Labour Journal riktad till professionella i de icke-nordiska EU-länderna och deltagit i 3 stora utställningar välfärdskonferensen i Kalmar, jämställdhetskonferensen i Valmiera samt Employment Week i Bryssel. Projektet avslutade med ett mindre underskott som skall täckas under 1998.

2503 Vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA), Finland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
fim	1.856.000	1.856.000	1.820.000	71 %	Institutionen	1997-1999
Mod-svarer Dkk	2.376.000	2.376.000	2.275.000			

Formål

NIVAs huvuduppgift är att arrangera vidare- och specialistutbildning för forskare och andra experter inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdet. Sedan 1995 bedriver NIVA utbildningar i Baltikum i samarbete med Institute of Experimental and Clinical Medicine i Tallinn, Estland. Utöver sin roll som utbildningssamordnare skall NIVA verka aktivt för nordisk samverkan och samordning av arbetsmiljöutbildning.

Prioriteringer kontrakten

iFlertalet av NIVAs utbildningsaktiviteter skall anordnas på engelska för att möjliggöra att också utomnordiska lärare engageras och att utomnordiska deltagara antas. Merparten av deltagarna skall komma från de nordiska länderna.

Resultater 1997

iI 1997 blev 14 kurser gennemført. Antal af deltagere: 383. Antal elevdage: 2188. Antal deltagere pr. kursus: 27. 1997-resultaterne er hermed svarende til gennemsnittet for perioden 1994-1997. Deltagernes evaluering af kurserne er fortsat meget positiv; dette gælder både for de nordiske kurser og kurser i Nærområderne.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Kræver opmærksomhed, da underskud igennem flere følgende år har bragt egenkapitalen ned på et meget lavt niveau.

Jämställdhet

Ministerrådet (MR-JÄM) har antagit ett nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet för åren 1995 – 2000. Den kompletteras med en årlig handlingsplan. Utöver detta har MR-JÄM antagit en handlingsplan för Män och jämställdhet (1997 – 2000) samt program om närområdessamarbete och jämställdhet (1998 – 2000). Enligt det nordiska samarbetsprogrammet skall samarbetet leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt perspektiv. Samarbetet skall bidra till ett effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna. Dessutom skall jämställdhetsaspekter naturligt beaktas i arbetet inom olika politikområden i samhället och även inom Nordiska Ministerrådets egen verksamhet.

Jämställdhetssektorns största satsning under programperioden är det sk mainstreamingsprojektet för att utveckla metoder och pröva nya arbetsformer för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i alla sakfrågor inom arbetsmarknadspolitiken och ungdomspolitiken. Projektet påbörjades under 1997 och pågår till och med 1999. Mainstreamingprojektet är ett paraplyprojekt där kärnan är de delprojekt i kommuner, län och på regeringsnivå som länderna genomför. I detta projekt deltar förutom de fem nordiska länderna även Färöarna och Åland. Mainstreaming som metod utreds även inom EU kommissionen samt i Europa rådet.

Parallellt med det nordiska projektet har även arbetet med integrering av jämställdhet inom ministerrådets egen verksamhet påbörjats. Efter MR-SAM beslut har generalsekreteraren tillsatt en projektgrupp som har i uppdrag att göra konkreta förslag för integrering av jämställdhetsperspektivet i all verksamhet. Förslagen skall implementeras under år 1999.

Nordiska Rådet har i en rekommendation uppmanat ministerrådet att verka för en jämn sammansättning (minst 40 %) av kvinnor och män i kommittéer, styrelser utskott etc. Utvecklingen följs genom årlig uppdaterad statistik, dessutom har generalsekreteraren fått i uppdrag att skapa rutiner och förutsättningar för att principen om 40 % skall kunna uppnås.

Många av de satsningar som fastslagits i det nordiska samarbetsprogrammet är områden som även behandlas i EU:s IV jämställdhetsprogram. Institutet för Kvinno- och könsforskning (NIKK) har en stor betydelse i det europeiska jämställdhetssamarbetet. NIKK bidrar till ökade kunskaper som möjliggör effektivare insatser på jämställdhetsområdet och det bidrar i hög grad till att forma den samnordiska plattform som är så viktig i internationella fora. NIKK fungerar nu som sekretariat för AOIFE (The Association of Institutions of Feminist Education and Research in Europe), vilket visar förtroende för nordisk effektivitet. Informations-behovet är stort: både NIKK och jämställdhetssektorn utger ett Nyhetsblad som sprids på engelska till en europeisk och internationell publik.

Ministerrådet vill även i fortsättningen bidra till att skapa förutsättningar för jämställdhet mellan könen i närområdena och har därför godkänt ett närområdesprogram samt godkänt ett samarbetsprogram med de baltiska jämställdhetsministrarna. Det fortsatta närområdessamarbetet bygger på de erfarenheter som redan finns i länderna och bygger vidare på de kontakter som knöts och idéer som föddes under processen kring konferensen Women and Men in Dialogue i Valmiera. Nordiska projekt behövs som ett komplement till de nationella och bilaterala projekten. Under verksamhetsåret kommer man att fortsätta att utveckla myndighetssamarbetet och samarbetet på NGO- och kvinnoforskningsområdet. Närområdessamarbetet utvidgas under året att gälla även Barentsområdet och närområdena i Ryssland.

Budgetudviklingen: Jämställdhet				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	7.324	6.524	4.820	12,3 %

Søjlefordeling: Jämställdhet		Ialt i 1999: 7.324 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
5.200 (71 %)	1.318 (18 %)	806 (11 %)

Sektorens budgetposter

2600 Projektmidler – jämställdhet					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.621.000	2.621.000	2.667.000	96 %	MR/EK-jäm

Formål

MR-JÄM förverkligar samarbetsprogrammet (1995 – 2000) genom en handlingsplan som fastställer den årliga projektverksamheten. De olika projekten syftar till att stärka den nordiska jämställdhetsmodellen, främja kvinnors och mäns lika tillgång till politiska och ekonomiska beslutsprocesser, främja kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande samt förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Prioriteringer i 1999 Avslutning av mainstreamingprojektet. Samarbetsprojekt med MR-A om män, jämställdhet och arbetsliv. Förbättrad aktivitet i frågor relaterade till EU. Utåt-riktad informationsverksamhet. Deltagande med information i den internationella kvinnoforskarkonferensen Women´s Worlds 99. Fortsättning på närområdessamarbetet genom projekt och myndighetskontakter.

Resultater i 1997 Jämställdhetskonferensen Women and Men in Dialogue i Valmiera med ca 2000 deltagare var den största satsningen år 1997. Den föregicks av en konferens i Tallin med ca 650 deltagare samt en i Druskininkai med ca 300 deltagare. Konferensen har stor betydelse för det framtida närområdessamarbetet. En annan konferens Kvinnor, Arbete och Ekonomi hölls i Reykjavik som samlade fackligt aktiva kvinnor, kvinnoforskare samt representanter för myndigheter och kvinnoorganisationer till en aktiv diskussion om framtida utmaningar. Rapporten från konferensen ligger till grund för framtida aktiviteter på området. Nämnas bör ännu att mainstreamingprojektet igångsattes under året. En rapport om implementeringen av samarbetsprogrammet (1995 –2000) har år 1997 behandlats av MR-JÄM .

2601 Nordiskt institut för kvinno- och könsforskning (NIKK), Norge						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Nok	5.057.000	4.197.000	2.419.000	75 %	Institutionen	1999-2001
Mod-svarer Dkk	4.703.000	3.903.000	2.153.000			

Formål

NIKK utgör en institutionell ram för forskarutbildningsnätverk och forskarkurser, samnordiska forskningsprogram och projekt samt student- och forskarutbyte. Institutet har ansvar för uppbyggnad och drift av en nordisk databas om forskningskompetens på området. Institutet arrangerar nordiska möten och seminarier, där forskare och användare inom det offentliga jämställdhetsarbetet möts. NIKK förvaltar projektet Living for Tomorrow (1998 - 2 000) som handlar om ungdom, sexuell hälsa och genderfrågor i de baltiska länderna under tider av förändring. Under året påbörjas ett treårigt projekt med koordinering av mansforskning i Norden. Ökningen i budgeten på 800 000 DKK är reserverad för detta projekt

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringerne er baseret på udgangspunkterne for udarbejdelsen af en nye kontrakt. Følgende uppgifter betonas: Generell styrkning av egen forskning och initiering av samnordiska forskningsprojekt, konferenser/möten/ forskarkurser i samarbete med de nationella och europeiska fora för kvinno- och könsforskning, samt styrkning av informations- och annan infrastrukturverksamhet-

Resultater i 1997

Under året har NIKK blivit mer synlig och med små resurser haft en hög aktivitetsnivå. Sex forskningsprojekt, tre gästforskare, tre forskarkurser och seminarier är några plock ur årets aktiviteter. NIKK blev sekretariat för AOI-FE. Nyhetsbrevet Nytt fra NIKK och News from NIKK fick mycket positiv respons i en läsarundersökning. Aktiviteten i närområdena och i övriga Europa har vuxit starkt.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger

Byg og bolig

Det bygge- og boligpolitiske samarbejde tager sit udgangspunkt i aktiviteter som leder til nordisk nytte. Det betyder for denne sektors vedkommende, at samarbejdet fokuseres på erfaringsudbytte samt udvikling af fællesnordiske metoder og løsningsmuligheder, som det ville være irrationelt at lade hvert enkelt lande gøre hver for sig.

Den overordnede målsætning for det nordiske samarbejde på byggeområdet er at bidrage til udviklingen af de nordiske landes byggeerhverv som et væsentligt samfundsøkonomisk aktiv. Målet er at fremme byggeehvervets tilpasnings-, udviklings-, og konkurrenceevne samt at tilstræbe, at byggesektoren er i front, når det gælder ressourcebesparelser, byøkologiske løsninger arkitektur og boligkvalitet.

Bygge- og boligsektoren er en vigtig del af samfundsøkonomien. Byggesektoren - inkl. boligerne - står for halvdelen af de totale investeringer i Norden. Man vil derfor i 1999 fortsætte samarbejdet inden for dette område med henblik på erfaringsudveksling, som kan medføre store samfundsøkonomiske besparelser. På det bygge- og boligpolitiske område afviger reglerne og subventioneringssystemet i høj grad fra hinanden i de enkelte nordiske lande. Arbejdet med sammenligning af effekt og effektivitet af forskellige systemer vil derfor blive fortsat i virksomhedsåret.

I nærområderne vil samarbejdet, i den udstrækning der vil være økonomiske muligheder for det, søge at formidle nordisk viden om modernisering af boligmassen, lovgivning, finansierings- og tilskudssystemer samt ejerforhold, hvilke alle er vigtige elementer i omstillingen til markedsøkonomi og demokrati.

Inden for EU/EUS-søjlen vil de nordiske lande fortsat samarbejde om en effektiv implementering af byggevaredirektivet.

Budgetudviklingen: Byg og bolig				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	800	0	408	100 %

Søjlefordeling: Byg og bolig		ialt 1999: 800 tdkk
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
680 (85 %)	80 (10 %)	40 (5 %)

Sektorens budgetposter

2700 Projektmidler – Byg og bolig					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	800.000	0	408.000	80 %	MR/EK-byg

Formål

Det nordiske samarbejde på byggeområdet skal bidrage til udviklingen af de nordiske landes byggeerhverv som et væsentligt samfundsøkonomisk aktiv. Målet er at fremme byggeehvervets tilpasnings-, udviklings-, og konkurrenceevne samt at tilstræbe, at byggesektoren er i front, når det gælder ressourcebesparelser, byøkologiske løsninger arkitektur og boligkvalitet.

På boligområdet er målsætningen, at der skabes gode bolig- og levevilkår for alle befolkningsgrupper, med udgifter som er overkommelige for samfundet og den enkelte.

Prioriteringer i 1999

Arbejdet i virksomhedsåret vil inden for det boligpolitiske område blive fokuseret på ældres boligsitution samt de socio- og økonomisk ressourcesvage samfundsgruppers boligsituation i integrationssammenhæng.

På byggeområdet vil samarbejdet blive fokuseret på erfaringsudveksling om anvendelse af miljømæssigt bæredygtige metoder og materialer.

I nærområderne vil samarbejdet blive fokuseret på overførsel af de nordiske landes erfaringer med hensyn til renovering af forfaldent højhusbyggeri af beton.

Der ligger betydelige arbejdsopgaver forude, som bør løses på fællesnordisk basis, blandt andet vedrørende boligsociale spørgsmål og økologisk bæredygtigt byggeri. I budgettet for 1998 blev der ikke afsat midler til sektoren, da der var ubrugte midler fra tidligere år. Disse midler vil være opbrugte i løbet af 1998.

Resultater i 1997

En række projekter er blevet afsluttet i 1997.
Herunder kan nævnes seminar om infrastrukturens betydning for en miljømæssigt bæredygtig udvikling, en omfattende undersøgelse af udbredelsen og indholdet af økologisk nybyggeri, byfornyelse og boligforbedring i de nordiske lande. En analyse af udviklingen i de reelle omkostninger ved produktion af flerfamiliehuse i de nordiske lande. En analyse af muligheder og begrænsninger i de enkelte landes politik, f.s.v. angår forebyggelse af segregation og mulige tiltag til reduktion af boligsegregationens negative effekter. I Estland har der været gennemført et projekt vedrørende erfaringsudveksling om træhussanering.

Erhverv

Ministerrådets erhvervspolitiske samarbejde tager sigte på fortsat at fremme virksomhedernes rammevilkår og det nordiske erhvervslivs konkurrenceevne.

Inden for den nordiske søjle vil man i virksomhedsåret drøfte og træffe beslutning om det fremtidige fællesnordiske innovationssamarbejde, d.v.s. den langsigtede strategi for industrielt indrettet forskningssamarbejde i Norden. I 1998 udarbejdes en omfattende udredning om det fællesnordiske innovationsamarbejde, som vil danne grundlag for de fornødne beslutninger om et erhvervsindrettet fællesnordisk innovationssamarbejde. Der vil blive truffet beslutning om mål, rammevilkår og fremtidig organisering af et bedre og mere effektivt nordisk innovationssamarbejde.

Man vil fortsætte det tværsektorielle samarbejde med bl.a. arbejdsmarkeds-, regional og miljøsektorerne. Små og mellemstore virksomheders rammevilkår vil fortsat udgøre en central del af samarbejdet. Fællesnordiske tiltag vedrørende små og mellemstore virksomheders anvendelse af IT og elektronisk handel vil præge samarbejdet i stigende grad. Der er behov for dels at udveksle erfaringer om ibrugtagning af IT, dels at undersøge mulighederne for et øget grænseoverskridende samarbejde mellem de nordiske lande gennemanvendelse af IT.

På grundlag af resultaterne af en konference om en produktindrettet miljøstrategi (POMS), som gennemførtes i 1998 i et samarbejde mellem miljø-, konsument- og erhvervssektorerne, vil man fremme udviklingen af produktion og forbrug af produkter med en mindre ressource- og miljøbelastning.

I Nærområderne ønsker man at fortsætte dialogen med de baltiske lande, Arktis og NordvestRusland for at stimulere internationale investeringer samt etableringen og udviklingen af små og mellemstore virksomheder. Dialogen med nærområderne om EU-spørgsmål på det erhvervspolitiske område blive ført videre.

I forhold til EU/EØS benyttes det nordiske erhvervspolitiske samarbejde til erfaringsudveksling og samråd om aktuelle og mere langsigtede spørgsmål. Landene tager endvidere sager af fælles interesse op så tidligt som muligt i forhold EU-beslutningsprocessen.

Budgetudviklingen: Erhverv				
tDKK	**1999**	**1998**	**1997**	**Ændring 98-99**
	98-priser	**98-priser**	**97-priser**	**Pct.**
Budget	69.516	71.228	69.461	-2,4 %

Søjlefordeling: Erhverv		ialt 1999: 69.516 tDKK
Norden	**Nærområdene**	**Europa**
55.613 (80%)	11.818 (17%)	2.085 (3%)

Sektorens budgetposter

2800 Projektmidler erhverv					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.400.000	1.312.000	1.700.000	41%	MR/EK-erhverv

Formål

I budgetåret fortsættes informationsudveksling og gennemførelse af konkrete tiltag, som bidrager til at nå den overordnede målsætning for det nordiske erhvervspolitiske samarbejde: at fremme af erhvervslivets konkurrenceevne for derved at skabe bedre vilkår for beskæftigelse og velfærd.

Prioriteringer i 1999

- På grundlag af en udredning fra 1998 påbegynder man implementeringen forskellige tiltag for at nå konkrete mål, rammevilkår og fremtidig organisering af et bedre og mere effektivt fællesnordiske industrielt indrettede innovationsamarbejde. Implementering af de trufne beslutninger bliver en væsentlig opgave i budgetåret.
- Man implementerer de vigtigste forslag til foranstaltninger, som trækkes frem i en udredning og som vil fremgå af en konference, der afholdes i efteråret 1998, om forbedring af små og mellemstore virksomheders konkurrenceevne gennem øget anvendelse af IT, informationsteknologi.
- Fremme af udviklingen af produkter med en mindre ressource- og miljøbelastning (POMS).
- Fortsat overordnet monitorering af og drøftelse af tiltag til forbedring af de nordiske landes konkurrenceevne.
- Tiltag til fremme af nyetableringer.
- Videreudvikling af det nordiske samarbejde omkring turisme.

Resultater i 1997

Erhvervssektoren havde aktiviteter i alle tre søjler i 1997. Der blev udarbejdet udredninger og gennemført en workshop om små og mellemstore virksomheders anvendelse af IT.

En udredning om tværsektorielt samarbejde på lokalt og regionalt niveau mellem erhvervs-, arbejdsmarkeds- og næringssektoren blev afsluttet. Rapporten indeholder syv konkrete eksempler på, hvordan samordning mellem sektorerne kan gennemføres. Udredningen blev fulgt op med et seminar i februar 1998.

En omfattende udredning om det fællesnordiske erhvervsindrettede innovationsområde blev iværksat.

En evaluering af Nordisk Industrifond blev afsluttet i 1997. Anbefalingerne fra evalueringen førte til udarbejdelsen af en ny strategi for fonden. Også Nordtest fik i 1997 en ny strategiplan for årene frem til år 2000.

Et projekt til stimulering af turisterhvervet på Island og Færøerne på kulturelt og miljømæssigt bæredygtig vis blev påbegyndt.

På nærområdet fortsattes Nordpraktiks praktikantudvekslingsprogram med en udveksling af 129 praktikanter.

2801 Nordisk industrifond, Norge						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
nok	60.426.000*)	62.038.000	63.770.000	92%**)	Institutionen	1998-2000
Mod-svarer Dkk	56.196.000	57.696.000	56.755.000			

*) Foruden den årlige bevilling foreslås en tilsagnsfuldmagt på 70 MNOK. Tilsagnene vil komme til udbetaling med maksimalt 50 MNOK i 2000 og 20 MNOK i 2001.

**) Tallene viser industrifondens regnskabstal og ikke hvordan projekterne, som der bevilges støtte til er finansierede. Der regnes med at industrifondens finansieringsandel er ca. 40%.

Formål

Det er Nordisk Industrifonds formål at styrke de nordiske landes konkurrenceevne og internationalisering og gennem fællesnordisk industrielt forsknings- og udviklingsarbejde at skabe merværdi, som de enkelte lande ikke opnår hver for sig.

Prioriteringer i kontrakten

Under kontraktperioden skal fonden koncentrere sin indsats til følgende tjenester:

1) *Finansiering* af forsknings- og udviklingsprojekter (FoU projekter), forprojekter (f.eks. forstudier til FoU-projekter) samt koordineringsprojekter (koordinering og samarbejde mellem nationale FoU-projekter indenfor beslægtede områder).
2) *Kontaktskabende aktiviteter:* Initiering og gennemførelse af kontaktskabende aktiviteter som har til formål af etablere nordisk projektsamarbejde.
2) *Stimulering* af det nordiske projektsamarbejde gennem at udføre analyser, sprede resultater og gennemføre interesseskabende arrangementer.

Hoveddelen af bevillingen til Nordisk Industrifond (>90%) anvendes til finansiering. Satsningsområderne er: Træindustri, levnedsmiddelindustri, miljø/livskvalitet/helse og SMV (små og mellemstore virksomheder) og nærområderne.

Resultater i 1997

En evaluering af Nordisk Industrifond blev afsluttet i 1997. Anbefalingerne fra evalueringen førte til udarbejdelsen af en ny strategi for fonden, som blev godkendt af erhvervsministrene og som skal gælde frem til udgangen af 2000. Den nye strategi kommer til at fokusere på fem indsatsområder: levnedsmiddelindustri, træindustri, miljø, livskvalitet og sundhed. Endvidere lægges vægt på udvikling af små og mellmestore virksomheder samt samarbejdet med nærområderne.

I 1997 afsluttedes Nordisk Industrifonds fire brancheindrettede FoU-udviklingsprogrammer, som har været i gang siden 1993, nemlig NordFood (vedrørende levnedsmiddelproduktion), NordList (ressourcebesparende lette konstruktioner), NordPap (papir) og NordicWood (træindustriprodukter). Slutrapporter fra flere projekter blev publiceret i løbet af året. Der blev gennemført et stort antal konferencer og seminarer, hvoraf flere markerede afslutningen på forskellige FoU-projekter. Sammenlagt deltog mere end 5.500 personer.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger.

2802 NORDTEST, Finland						
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**NMR fin. 97**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
fim	8.844.000	9.547.000	8.805.000	99% *)	Institutionen	1998-2000
Mod-svarer Dkk	11.320.000	12.220.000	11.006.000			

*) Nordtest finansierer ca. 40% af de projekter som får bevilget støtte.

Formål

Nordtests opgave er at arbejde for en bæredygtig industriel udvikling og at styrke de nordiske landes konkurrenceevne ved at fremme en relevant og omkostningseffektiv prøvnings- og måleteknisk virksomhed i Norden samt at virke for nordiske interesser specielt i europæisk prøvningsteknisk sammenhæng.

Prioriteringer i kontrakten

I 1997 godkendte erhvervsministrene en ny strategiplan for perioden frem til udgangen af år 2000. Aktiviteterne i 1997 var koncentreret om projektarbejde, nordisk samarbejde og arbejde i europæisk og globalt perspektiv samt informationsaktiviteter.

Nordtest fik en markant øget allokering i 1998 i forhold til de forudgående år. Nedgangen fra 1998- til 1999-budgettet indebærer således en tilbagevenden til det normale niveau i afventen af en evaluering af Nordtest, som gennemføres i løbet af 1998.

Resultater i 1997

En række projektgrupper påbegyndte en omformulering af deres planer i lyset af den nye strategi mens andre grupper afsluttede deres arbejde. Der blev i løbet af året afsluttet 52 projekter og mere end 30 nye eller reviderede Nordtest-metoder blev publiceret. 49 nye projekter blev startet. De nye metoder drejer sig navnlig om byggeri, materialeanvendelse, lyd og vibrationer.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger.

2803 It-samarbete mellan små och medelstora företag					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	600.000	0	0	-	mr/ek-erhverv

Formål

Ved anvendelse af IT i praksis etableres nye konkrete samarbejdsforbindelser mellem små og mellemstore virksomheder (SMV) er i de nordiske lande og de tre selvstyrende områder. Det skal i praksis demonstreres, hvilke fordele og ulemper der findes ved et sådant netværkssamarbejde. Projektet er to-årigt.

Prioriteringer i 1999

Projektet skal øge de nordiske landes konkurrenceevne og øge det grænseregionale samarbejde mellem de nordiske lande. Der arbejdes ud fra en hypotese om, at der er et potentiale for SMV's vækst, dersom de i i højere grad anvender IT og samarbejder på tværs af de nordiske landegrænser med andre SMV.

Der etableres kontakter med et antal SMV fra hvert af de nordiske lande samt selvstyreområderne inden for de forskellige brancher. Der etableres ligeledes et antal netværk med 3-5 virksomheder i hver.

Øvrig virksomhed

Budgetudviklingen: Øvrig virksomhed				
tDKK	1999	1998	1997	Ændring 98-99
	98-priser	98-priser	97-priser	Pct.
Budget	76.898	82.198	77.793	-6,4 %

Søjlefordeling: Øvrig virksomhed		Ialt 1999: 76.898 tDkk
Norden	Nærområdene	Europa
55.425 (74%)	9.997 (13%)	9.997 (13%)

Budgetposter

6000 Foreningene Nordens Forbund					
Valuta	Budsjett 99	Budsjett 98	Budsjett 97	Disp97/ Bud.97	Bud.disp.av
dkk	2.645.000	2.713.000	2.805.000	100 %	MR-sam/NSK

Formål

Bevillingen er delvis et alment virksomhedsbidrag til FNF, men dækker også omkostninger ved Foreningenes drift af deres informationskontorer i de nordiske lande, informationspunktet i Syd-Slesvig, samt visse faste aktiviteter i FNFs regi.

Prioriteringer i 1999

FNF vil fortsat administrere implementeringen af et antal større projekter for Nordisk Ministerråd, bl.a. ungdomsudvækslingsprogrammet "Nordjobb" for unge mellem 18 og 26 år, og"Nordpraktik", som tilbyder professionelle fra nærområderne praktikantophold i de nordiske lande.
Tidigare har en särskild beviljning getts till kursen i nordiskt samarbete . Denna kommer att få en annan uppläggning varför inget belopp specifieras i detta läge.

Resultater i 1997

Der er gjort rede for de de enkelte projekter som FNF administrerer under i forbindelse med årlig rapportering for de sektorer projekterne tilhører.
I 1997 blev der oprættet et nyt informationspunkt i Syd-Slesvig. Alle informationskontorerne i Norden blev koblet til Internettet.

6001 Nordens administrative forbund					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	150.000	156.000	153.000	100 %	Generalsekr.

Formål Bevillingen anvendes dels til støtte til udgivelsen af Nordisk Administrativt Tidsskrift dels til nedbringelse af rejseudgifter for deltagerne i forbundets arrangementer, således at der sikres lige vilkår for deltagelse fra alle nordiske lande. Hertil kommer støtte til nationale afdelinger.

Prioriteringer i 1999 Støtte til tidsskriftet, rejseudgifter, administration og nationale afdelinger i overenstemmelse med formålet.

Resultater i 1997 Af støtten til forbundet på DKK153.000 er ydet støtte til deltagerne i forbundets 25: almene møde i Helsingfors med temaet "En god nordisk förvaltning – principer och vardag". Det største bidrag blev ydet til den islandske afdeling. Ca DKK 65.000 er viderefordelt til de nationale afdelinger. Hertil kommer støtte til Nordisk Administrativt Tidsskrift

6002 Nordisk same-samarbejde					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.265.000	1.295.000	1.301.000	100 %	Generalsekr.

Formål Det gis i første rekke støtte til Samerådet som er en paraplyorganisasjon for samiske organisasjoner i Finland, Sverige og Norge. Samerådet er en regjeringsuavhengig og fritt opererende organisasjon. Medlemmene av rådet har NGO-status. Rådet er et kulturpolitisk og politisk samarbeidsorgan som skal arbeide for å fremme den samiske befolkningens økonomiske, sosiale og kulturelle stilling.

Prioriteringer i 1999 Det politiske same-samarbeidet på tvers av landegrensene i Norden er i endring jfr. etableringen av det same-parlamentariske rådet. Med bakgrunn i dette vil NMR vurdere hvordan den totale støtten til det samiske samarbeidet i framtiden skal kanaliseres.

Resultater i 1997 I samerådet er midlene fra NMR benyttet til drift av sekretariatet og til rådets kulturvirksomhet. Kulturaktivitetene omfatter stipendier, prosjektstøtte, utvikling av samisk kulturpolitisk plan og informasjon om samisk litteratur.

6003 Bidrag för Västnorden					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.400.000	2.393.000	2.346.000	100 %	Generalsekr.

Formål Bidraget används framförallt till resestöd för att underlätta för västnordiska tjänstemän att delta i det nordiska samarbetet. Bidraget utgår till Färöarna, Grönland och Island efter en fördelning från 1992.

Prioriteringer 1999 iFör 1999 kompletteras stödet med en ny del för att möjliggöra även för de frivilliga organisationerna från västnorden att delta i det nordiska samarbetet. (se budgetpost 6009) Fördelningen för 1999 blir Island 1 040 000 DKK, Grönland 832 000 DKK och Färöarna 520 000 DKK .

Resultater 1997 iNärmare 500 resor företogs med bidrag av dessa medel.

6005 Nordiskt statistiskt samarbete					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.448.000	1.428.000	765.000	100 %	Generalsekr.

Formål Det nordiska samarbetet inom statistikområdet ombesörjs helt av de olika statistikbyråerna i Norden. Nordiska Ministerrådet finansierar produkterna Nordisk statistisk årsbok och ministatistiken Norden i tal.

Ett femårigt avtal har slutits (1997-2001) med Danmarks Statistik som på de övriga statistikbyråernas vägnar tar fram underlaget för produkterna

Prioriteringer i 1999 Att komplettera årsboken med ytterligare sektorer så att omfattningen av statistiken ökar med minst 50 % jämfört med 1997 års utgåva.

Resultater i 1997 1997 års utgåva av Nordisk Statistisk årsbok har getts en ny lay-out och inkluderar en cd-rom skiva med den aktuella statistiken.

6006 Generalsekreterarens dispositionsreserv					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	350.000	357.000	357.000	52 %	Generalsekr.

Formål Generalsekretærens dispositionsreserve er afsat til rådighed for Generalsekretæren med henblik på at imødekomme eksterne ansøgninger om f.eks projekter, seminarer etc. Reserven skal give sekretariatet fleksibilitet i relation til indledende projekter og undersøgelser samt mulighed for at dække uforudsete udgifter i forbindelse med afslutningen af projekter etc. Det er derimod ikke meningen, at Generalsekretærens reserve skal benyttes til tillægsbevillinger til institutioner, embedsmandskomiteer og sekretariatet til formål som er prøvet i den ordinære budgetbehandling.

Prioriteringer i 1999 I första hand prioriteras projekt som inte naturligt kan föras till en speciell sektor.

Resultater i 1997 Exempel på projekt som finansierats under 1997

- bidrag till den finländska kommittén för europeisk säkerhet (STETE) för en konferens om säkerhet i östersjöområdet
- bidrag till America Scandinavien Foundation för distribution av publikationen Scandinavian Review
- bidrag till Nordiska Administrativa Förbundet för en konferens

6007 Omstrukturering av institusjoner					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	0	2.040.000	5.967.000	100 %	Generalsekr.

Formål Til dekning av særskilte utgifter vedrørende omstruktureringen av institusjoner som ble iverksatt i henhold til MR-SAMs beslutning om ny institusjonsstruktur i 1996

Prioriteringer i 1999 Omstruktureringsprosessen er på det nærmeste gjennomført og gjenstående utgifter forventes dekket over bevilgningen for 1998.

Resultater i 1997 I 1997 er det påløpt utgifter i forbindelse med nedleggingen av Nordplan og Nordisk Konstcentrum. Utgiftene har i første rekke vært knyttet til lønn for tidligere ansatte ved institusjonen i oppsigelsestiden. I tillegg har en del av Nordisk Statistisk Årbok vært bekostet over budsjettposten iht. beslutning i MR-SAM.

6008 Ministerådets reserv					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.938.000	7.480.000	612.000	100 %	MR-sam/NSK

Formål Ministerrådsreserven används för att stödja politiskt relevanta projekt som initieras under löpande budgetåret

Från och med 1998 har en samrådsordning införts med Nordiska Rådet. När en beviljning ur ministerrådsreserven skall beslutas sänds samarbetskommitténs förslag till beslut till Rådets sekretariat för kännedom före det att samarbetsministrarna fattar sitt beslut.

Prioriteringer i 1999 I första hand kommer reserven att användas för att tillgodose relevanta initiativ som inte kunnat förutses vid budgeteringstillfället samt initiativ från ordförandeskapet.

Samarbetsministrarna gör bedömningen att i tillägg till budgetförslaget för 1999 kommer 2 – 2,5 MDKK att kunna överföras från 1998 års reserv .

Resultater i 1997

Under 1997 beviljades medel ur reserven för bla

- utredning om den frivilliga sektorn
- snöskredsprojektet
- stöd till Scandinavien House
- stöd till Nordens folkliga församling
- ministerrådets strategiprojekt

6009 Støtte til frivillig-sektorn					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	400.000	0	0	-	NSK/Gen.sekr.

Formål

Formålet med indsatsen er at:

- Øge kundskaberne om frivillig-sektorens rolle i de nordiske samfund
- Styrke organisationernes og netværkernes muligheder for nordisk samarbejde
- styrke frivillig-sektorens muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den vidensmæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren
- Styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del i det nordiske samarbejde

Prioriteringer i 1999

Budgetmidlerne allokeres til supplerende aktivitet indenfor følgende områder:

- Rejsestøtte. Heldækkende nordisk deltagelse. Forøget støtte til rejser, som kan sikre deltagelse fra frivillig-sektoren i bl.a. Vestnorden i nordiske samarbejdsfora
- Tolkning. Øget støtte til tolkning for frivilligsektordeltagere fra områder, hvor de nordiske hovedsprog ikke er dækkende. Supplering af eksisterende ordninger.
- Indsats vedrørende projektsamarbejde; bl.a. indenfor kulturområdet.

Resultatvurderinger skal indgå i grundlaget for eventuelle forslag om videreførelse.

Forøvrig skal 570 TDKK av Kulturfondets *(1000)* midler prioriteres med fokus på frivillige sektoren.

6010 Ministerrådets sekretariat					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	57.404.000	55.404.000	54.526.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Sekretariatet skall påta sig en tydlig och professionell roll vid politikförberelselser på det samnordiska planet samt uppföljning av de politiska besluten.
Sekretariatet skall vara ett professionellt och efterfrågat administrativt organ, när samnordiska uppgifter skall lösas.

De resultatkrav och succeékriterier som gäller är:

- sekretariatets ledning, organisation og arbejdsmetoder skall vara flexibla og resultatinriktade
- sekretariatet skall vara omvärldsorienterat och aktivt finna relevanta politiska beslutstema och underlag
- administrationen och styrningen av samnordiska uppgifter skall leva upp till Nordisk-Nytta-kriterierna
- budgetarbetet och resultatrapporteringen skall matcha de politiska kraven – bl a de tre pelarna
- administration och styrning av institutioner, projekt och stödordningar skall vara effektiv och resultatorienterad
- personal- och lönepolitiken skall vara ett stöd för att uppnå uppsatta mål.

Prioriteringer i 1999

Implementering av förslag till följd av utredningen om ansvars- och kompetensförhållandena inom det nordiska samarbetsområdet. Förslagen innebär ändringar i kraven på institutioners styrelser samt förhållandena mellan bla ämbetsmannakommittér, institutioners styrelser och sekretariatet.

Utveckling av samarbetet med aktuellt ordförandeskap

Uppgiftsbelastningen på sekretariatet som helhet och prioriteringen av tvärsektoriell och policyorienterad verksamhet gör det nödvändigt med en medarbetarstab som besitter en hög och flexibel kompetensnivå. Den framtida rektyrteringspolitiken inriktas därför särskilt på att både chefer och medarbetare har dokumentrad generalistkompetens utöver mer sektorspecifika kompetenser. Den sakmässiga kompetensen skall vara bred för att kunna vara relevant i förhållande till sekretariatets ministerrådsbetjäning och politikutveckling.

I samband med analysen av sekretariatets organisation genomfördes en undersökning av utvecklingen av sekretariatets uppgifter. Antalet arbetsuppgifter har sedan 1993 stigit markant bla genom att helt nya ministerråd upprättats . Undersökningen ledde fram till att antingen måste extra resurser tillföras sekretariatet eller så måste en väsentlig del av arbetsuppgifterna avlägsnas från sekretariatets arbetsområde. Nordiska samarbetskommitttén beslutade i januari 1998 om en ny organisation för sekretariatet. Organisationen bygger på en viss utökning av administrativa resurser för att förhållandet mellan arbetsmängd/komplexitet och de nuvarande resurserna skall kunna bringas i balans. Vid beslutet tilldelades inga extra resurser utan det förutsattes att det tillförs i budgeten för 1999.

Resultater i 1997

Under 1997 har ett antal strategiprojekt genomförts. Resultaten är uppdelade på följande områden;
förslag till förbättrad ansvars- och kompetensfördelnning inom ministerrådssystemet. Förslagen genomförs löpande
förslag till ny organisation för ministerrådssekretariatet – införd fr o m 1 mars 1998
förslag till ändring i löne- och anställnigsvillkor för sekretariatet-gäller från 1 maj 1998
förslag till ändringar i kontraktstyrningsinstrumentet – genomförs i samband med nya kontrakt som utarbetas under 1998
förslag till nytt projektstyrningssystem – genomförs under 1998

6020 Informationsvirksomhed					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.356.000	2.652.000	2.688.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Informationsverksamheten bedrives enligt en totalkommunikationsstrategi där information, kontaktverksamhet och marknadsföring (utställnings- och broschyrmaterial) stöder varandra. Samarbetet med NR drivs vidare enligt riktlinjer i en uppdaterad infromationsstrategi. Större vikt fästes vid att upprätthålla fungerande nätverk och bereda jordmånen för nya. Verksamheten målinriktas så att projekt med betydeande nationella intressen exponeras nationellt. I enlighet med det svenska ordförandeprogrammet 1998 tar verksamheten sikte på att synliggöra högt prioriterade projekt som har stor betydelse för invånarna i de nordiska länderna.

Prioriteringer i 1999

Under året prioriteras utbyggandet av IT-baserade informationskanaler. Hemsidorna utvecklas och marknadsföingen effektiveras med sikte på att öka genomslagskraften. Resultatet av samarbetet i form av rapporter och publikationer görs i större utsträckning tillgängligt via Internett.

Resultater i 1997

Under året verkställdes samarbetet med NR i enlighet med den gemensamma informations-startegin. Tidningen, nyhetsfaxen och hemsidorna tog form och utgjorde ryggraden i den ordinarie informatonsverksamheten. Därtill producerades ett femtiotal pressmeddelanden i samband med ministerrådsmöten och större konferenser. Broschyrmaterialet uppdaterades och en ny version av verksamhetsplan och -berättelse utgavs på initiativ av ekonomiavdelningen. En kort informationsfilm om Gröna svanen, miljömärknigen, producerades för visning i nordisk television.

I samband med öppningen av Katuak ordnades en lyckad pressresa till Grönland. I samband med Kalmar-jubileet informerades om samarbetet i form av en specialutställning. Dessutom deltog info-avdelningen vid bokmässsorna i Göteborg, Åbo och Köpenhamn. Infopunkten i receptionen öppnades.

6021 Informationsverksamhet utanför Norden					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.200.000	2.040.000	2.040.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Målet med aktiviteterna är att profilera Norden som en region, ett samarbetssystem, som kan vara till nytta för andra regioner samt att ge genomslagskraft åt gemensamma nordiska strävanden. Informationen riktar sig till beslutsfattare och opinionsbildare inom den offentliga och privata sektorn. Åtgärderna genomförs främst inom EU och länder som ansökt om medlemskap i Unionen. Till den del verksamheten riktar sig till länder utanför EU-kretsen är i avsikten att presentera den nordiska samarbetsmodellen som en form för samarbete nationer och nationaliteter emellan.

Prioriteringer i 1999

Under året utvecklas den IT-baserade informationen, eftersom en allt större del av information i internationella sammanhang hämtas direkt på nätet.

Budsjettreduksjonen skyldes omprioriteringer innenfor informasjonsområdet bla. til fordel for budsjettpost *(6020)* Informasjonsvirksomhet.

Resultater i 1997

Under året genomfördes ett antal seminiarier inom EU-länderna samt ett i Toronto i Kanada i anledning av kultursatsningen Nordic Encounters. Under året inleddes en nordisk radioutsändning över Internett på prov.

6022 Publikationsverksamheten					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.580.000	1.622.000	1.632.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Formålet med Publikasjonsavdelingen (PUB) er i form av bøker, publikasjoner, rapporter og andre trykksaker, å spre informasjon om resultatet av det Nordiske samarbeidet på alle områder.

Prioriteringer i 1999

PUBs mål er:

1. å synliggjøre resultatet (rapporter og bøker) om det Nordiske samarbeidet – primært til målgrupper innenfor følgende geografiske områder:
   - Norden
   - Europa
   - Nordens nærområder
2. å løpende evaluere og effektivisere produksjon og distribusjon
3. å effektivisere markedsføringen, herunder informere om nye rapporter via NMR/NRs hjemmeside samt gjøre det mulig å bestille rapporter direkte fra PUBs salgsagenter via Internett.

Resultater i 1997

I 1997 utgav PUB ca. 150 bøker og rapporter i – *Nord-* og *TemaNord*-serien, samt at det også ble utgitt flere rapporter i samarbeid med nordiske institusjoner. Det er en økende interesse fra eksterne kunder, som ønsker å benytte PUBs produksjons-, distribusjons- og servicetilbud. Spesielt kan nevnes alle som har tilknytning til den nordiske familie herunder eksterne prosjektgrupper, komiteer og nordiske institusjoner.

Ny publikasjonsdatabase er utviklet og tatt i bruk. Dette er både en tittel- og en adressedatabase. I løpet av 1997 har PUB registrert en økende interessen for det nordiske samarbeidet på alle områder og sektorer.

6023 Översättning och tolkning					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	760.000	780.000	765.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Anslaget är avsett för översättning av Ministerrådets publikationer, hemsidor och trycksaker till finska och isländska samt för särskilda tolkinsatser till och från finska. Medlen används inte för lönekostnader för de ordinarie tolktjänsterna vid sekretariatet.

Prioriteringer i 1999

I första hand skall medlen användas för sådan verksamhet där man inte haft möjlighet att budgetera för övesättning och tolkning. Under 1999 kommer under det särskilda anslaget 6009 ges möjlighet för de frivilliga organisationerna att söka stöd för tolkning.

Resultater i 1997

Under år 1997 möjliggjorde anslaget en finskspråkig utgivning och ett isländskt sammandrag av tidningen, Politik i Norden och en finsk samt isländsk översättning av nyhetsfaxet, Norden i Veckan. Dessutom översattes ett betydande antal pressmeddelanden, och publikationer till finska. Publikationen Nordens Historia översattes i sin helhet också till isländska.

6024 Tjänstemannsutbyte					
Valuta	**Budsjett 99**	**Budsjett 98**	**Budsjett 97**	**Disp97/ Bud.97**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.000.000	1.836.000	1.836.000	98 %	Generalsekr.

Formål

Tjänstemannutbytet ger statligt anställda möjlighet att lära känna förvaltningen i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Det årliga beloppet fördelas mellan länderna av en grupp bestående av kontaktpersoner från varje land plus Färöarna och Grönland. Utbytesstipendierna fördelas, utbetalas och redovisas nationellt. Medel för tjänstemannutväxlingen i Västnorden har budgeterats under denna budgetpost och de västnordiska tjänstemännen kan delta i programmet.

Från och med 1999 skall det även finnas möjligheter för frivilliga organisationer att söka medel för utväxling.

Prioriteringer i 1999

Bruket av Internet skall utvecklas så att information om den nordiska tjänstemannautbytesordningen sprids effektivt bland potentiella ansökare.

Resultater i 1997

I 1997 deltog cirka 100 nordiska tjänstemän i utbytesprogrammet. I medeltal har tjänstgöringen i ett, eller i undantagsfall två andra nordiska länder, haft en längd på två månader.

Kontrollkommitténs betänkande

över Rigsrevisionens berättelse till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet 1997

(Revisionsberättelsen, se s. 1338)

Kontrollkommitténs förslag till beslut

I kontrollkommitténs uppgifter ingår att granska revisionsberättelsen om Nordiska ministerrådets verksamhet och att förelägga den för plenarförsamlingen.

Kontrollkommittén föreslår med hänvisning till vad nedan anförs att

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att fortsätta arbetet med att förbättra den ekonomiska och administrativa styrningen av verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget

att snarast åtgärda de av Rigsrevisionen påtalade enskilda bristerna i vissa nordiska institutioners ekonomiadministration och medelsförvaltning

Vidare föreslår Kontrollkommittén

att Nordiska rådet lägger revisionsberättelsen för Nordiska ministerrådet 1997 till handlingarna

Bokslut

Nordiska ministerrådets bokslut för år 1997 visar ett överskott på 1.689 tDKK i förhållande till budget. Samarbetsministrarna har beslutat godkänna räkenskaperna.

I enlighet med Ministerrådets ekonomireglemente har överskottet återbetalats till de nordiska länderna.

Revisionsberättelse

Rigsrevisionen har granskat Nordiska ministerrådets bokslut för räkenskapsåret 1997. För revisionen av räkenskaperna för Nordiska Kulturfonden utar-

betas dock en särskild revisionsrapport från de för granskningen utsedda revisorerna. Enligt de internordiska revisionsreglerna utförs revisionen av Nordiska ministerrådets institutioner, projekt m.m. av respektive lands statliga revisionsmyndigheter och i enlighet med gällande bestämmelser i domicillandet. I praxis omhänderhas dock revisionen i viss utsträckning av privata revisorer. Institutioner och projekt utanför de nordiska länderna revideras av Rigsrevisionen.

Räkenskaperna har granskats i enlighet med gällande regler i de Internordiska revisionsordningarna. Inom ramen för revisionen har kontrollerats att räkenskaperna är utarbetade i enlighet med Nordiska ministerrådets reglemente, att räkenskaperna är rättvisande, och att de ge de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma förvaltningen av Ministerrådets budget.

Rigsrevisionen föreslår med hänvisning till sin berättelse att räkenskaperna för verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget för år 1997 godkänns.

Vissa iakttagelser rörande Nordiska ministerrådets verksamhet för 1997

Rigsrevisionen har i likhet med föregående år utarbetat en berättelse om revisionen av ministerrådets samlade verksamhet 1997. Berättelsen innehåller också bidrag rörande de övriga nordiska riksrevisionernas revision av institutioner m.fl.

I avsnitt III omnämns ett notat till de danska statsrevisorerna om revisionen av de gemensamma nordiska institutionerna. Slutsatsen är att Nordiska rådets Kontrollkomitté är att betrakta som ett parlamentariskt revisionsorgan, och att kommittén bör ges den tid som behövs för att visa sitt värde i praktiken.

I avsnitt IV nämns att en arbetsgrupp som tillsatts av de nordiska riksrevisionerna avlämnat förslag till ett nytt internordiskt revisionsreglemente.

I avsnitt IV redogörs för Rigsrevisionens anmärkningar som rör sekretariatets räkenskaper och administration, bl.a. beträffande publikationsverksamheten, och som rör uppföljningen av vissa påpekanden i revisionsberättelsen för år 1996, inklusive en sak om allvarlig oredlighet i sekretariatet.

Beträffande publikationsverksamheten har enligt revisionsberättelsen en stickprovsgenomgång av enhetens fordringar om c:a 1 miljon DKK visat vissa brister i konteringen och i uppföljningen.

I revisionsberättelsen för år 1996 nämndes att en undersökning genomförts rörande oredlighet i ministerrådets sekretariat. Förhållandena har senare anmälts till Statsåklagaren för speciella mål i Stockholm, eftersom de rör en svensk medborgare som tidigare varit anställd i ledande ställning inom sekretariatet. Enligt uppgift har åklagaren nu beslutat åtala den tidigare anställde. Målet väntas komma upp i domstol under hösten 1998, varvid även

Ministerrådets ekonomiska krav kommer att behandlas. Rigsrevisionen följer ärendets vidare utveckling.

Revisionen av de 34 samnordiska institutionerna och de förhållanden, som tas upp av respektive revisionsmyndigheter, omtalas i avsnitt V. Ett genomgående drag i revisionsmyndigheternas anmärkningar är att institutionerna inte använder samma redovisningsprinciper, och att räkenskaperna är uppställda på olikartade sätt. Rigsrevisionen påtalar också att en del institutioner inte heller år 1998 lämnat sina räkenskaper - avseende 1997 - i den tid ekonomireglementet föreskriver, samt att det trots överenskommelse med Ministerrådets sekretariat fanns institutioner som vid slutet av år 1997 saknade räkenskapsinstruktion.

För det stora flertalet institutioner har avgivits en "blank" revision, vilket dock inte är liktydigt med att revisorerna inte gjort kritiska påpekanden eller pekat på förhållanden som bör ändras.

Sammanlagt nämns 18 av de 34 institutionerna i Rigsrevisionens berättelse, och i några få fall är det enligt Rigsrevisionen fråga om allvarlig kritik.

I avsnitt VI om projektverksamhet med mera redogör Rigsrevisionen kort för sin genomgång av dispositionsbeviljningarna. Ur dessa görs betalningar till ett relativt stort antal mindre projekt av icke-permanent karaktär, till olika bidragsordningar samt till ett mindre antal institutionsliknande mottagare. Utbetalningarna uppgick under år 1997 till 421,8 miljoner DKK.

Revisionen av informationskontoren i de tre baltiska staterna och i S:t Petersburg omtalas i avsnitt VII. Liksom tidigare år har Rigsrevisionen konstaterat att standarden beträffande informationskontorens räkenskaper lämnar en del övriga att önska, även om det också kunnat konstateras vissa förbättringar. Som svar på en skrivelse från Rigsrevisionen har Nordiska ministerrådets sekretariat under år 1998 förklarat sig redo att ta vissa initiativ och åtgärder beträffande informationskontoren. Rigsrevisionen anger i berättelsen att man finner dessa planer tillfredsställande.

Avsnitt IX innehåller en beskrivning av organisatoriska förändringar och pågående reformarbete av betydelse för ekonomistyrning, resultatuppföljning, m.m. Rigsrevisionen finner att detta arbete, som helhet betraktat, utgör viktiga reformer och reformprocesser som bör kunna bidra till att effektivisera Nordiska ministerrådets arbete på projekt- och institutionsområdena, liksom på central nivå.

I det avslutande avsnitt X förslås, som nämnts, att räkenskaperna för verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget för år 1997 godkänns. Rigsrevisionen finner det emellertid väsentligt att tillfoga att det liksom påpekats i revisionsberättelserna för år 1995 och 1996 kvarstår problem med kvaliteten av räkenskaper och rapportering, såväl i fråga om permanenta institutioner som beträffande projekt och stödordningar. Vidare påpekar Rigsrevisionen att det i många fall finns behov av en stramare ekonomisk styrning av institutionerna, och av ett tydliggörande av respektive institu-

tionsledningens ansvar för driften. Samtidigt hänvisar Rigsrevisionen till det tidigare omnämnda reformarbetet, och förväntar sig att detta kommer att bidra till ett nödvändigt stärkande av Nordiska ministerrådets ekonomiskt-administrativa verksamhet.

Kontrollkommittén

Kontrollkommittén etablerades från och med år 1996. Den fungerar som parlamentariskt revisionsorgan avseende den verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel och annat nordiskt samarbete.

Redan vid behandlingen av revisionsberättelsen för Nordiska ministerrådets verksamhet år 1995 tvangs Kontrollkommittén konstatera att denna innehöll en rad anmärkningar. Dessa riktades såväl mot sekretariatets administration som mot adminstrationen inom vissa av de samnordiska institutionerna och styrningen och rapporteringen av projekt. I sitt betänkande över revisionsberättelsen för år 1996 fann Kontrollkommittén att de påtalade problemen till stor del kvarstod, och pekade på att det framför allt vad gäller institutionerna förelåg alltför många brister vad gäller ekonomiadministration och medelsförvaltning.

Kontrollkommittén delade Rigsrevisionens uppfattning att det fanns ett generellt behov av skärpta och harmoniserade krav vad gäller institutionernas ekonomirelaterade frågor.

Vad gäller 1997 års verksamhet vill Kontrollkommittén uttrycka sin tillfredsställelse över det omfattande arbete som igångsatts i syfte att stärka de ekonomiska och administrativa rutinerna på olika nivåer, och att förbättra styrning och uppföljning inte minst beträffande institutioner och projekt. På flera punkter har viktiga framsteg kunnat konstateras.

Kontrollkommittén noterar dock i likhet med Rigsrevisionen att generella brister och problem fortfarande kvarstår. Kontrollkommittén finner det därför angeläget att Nordiska ministerrådet och dess sekretariat fortsätter arbetet med att reformera budget- och styrsystem, och kan med tillfredsställelse konstatera att så sker under år 1998. Med tanke på de påpekanden som gjorts under en följd av år vill Kontrollkommittén samtidigt understryka vikten av att reformarbetet snarast ger sådana resultat att det inte längre föreligger anmärkningsvärda brister generellt sett i den ekonomiska styrningen eller uppföljningen av verksamhet som finansieras över Nordiska ministerrådets budget.

Kontrollkommittén konstaterar att även om situationen tydligt förbättrats jämfört med tidigare finns även för verksamhetsåret 1997 särskilda anmärkningar angående brister i räkenskaper och administration vid alltför många av de institutioner som helt eller delvis finansieras av Nordiska ministerrådet. I flera fall är kritiken enligt Kontrollkommitténs uppfattning allvarlig. Anmärkningsvärt är också att det förekommer att enskilda missförhållanden som påtalats i tidigare års revisionsberättelser kvarstår.

Kontrollkommittén noterar problemet med pensionsförpliktelser för de nordiska institutionerna i Island, och det negativa egenkapital som blivit följden härav. Kommittén anser det viktigt att en tillfredsställande lösning på detta problem snarast nås, och vidare att Ministerrådet säkerställer att problem av liknande slag inte uppstår vid andra nordiska institutioner.

Kontrollkommittén förutsätter att de av Rigsrevisionen påtalade enskilda bristerna i styrningen av verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets verksamhet snarast åtgärdas och att Nordiska rådet fortlöpande hålls informerat om vidtagna åtgärder.

Helsingfors den 12 oktober 1998

Anita Johansson (s) *Anneliese Dørum (A)*
Pehr Löv (SFP) *Vibeke Peschardt (RV)*

C 3/k

Beretning

til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1997

RIGSREVISIONEN
August 1998

Indholdsfortegnelse

		Side
I.	Indledning	1340
II.	Resumé	1341
III.	Rapportering mv. om revisionen af fællesnordiske midler	1342
IV.	Udformning af et nyt internordisk revisionsreglement mv.	1343
V.	Administration	1343
VI.	Institutioner mv.	1349
VII.	Projektvirksomhed mv.	1362
VIII.	Baltikum og Nordvest-Rusland	1363
IX.	Organisatoriske ændringer og igangværende reformarbejde	1364
X.	Afsluttende bemærkninger	1366

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1997

I. Indledning

1. I overensstemmelse med økonomireglementet for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget afgiver Rigsrevisionen hermed revisionsberetning for regnskabsåret 1997 til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

2. Rigsrevisionen har revideret Nordisk Ministerråds regnskab, som er fremsendt med skrivelse af 13. februar 1998. Revisionen er udført i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger.

Ifølge § 22 i Nordisk Ministerråds økonomireglement skal der før 1. juli i året efter budgetåret afgives en samlet beretning om revisionen af den samlede virksomhed i henhold til budgettet.

Rigsrevisionens beretning for 1997 omfatter hele Nordisk Ministerråds budget og regnskab for 1997. For revisionen af regnskabet for Nordisk Kulturfond udarbejdes dog særskilt revisionsrapport fra de beskikkede revisorer.

I henhold til de internordiske revisionsregler varetages revisionen af Nordisk Ministerråds institutioner, projekter mv. af de respektive landes statslige revisionsmyndigheder på grundlag af de gældende bestemmelser i domicillandet. I praksis varetages revisionen dog i et vist omfang af private revisorer. Institutioner og projekter mv. uden for de nordiske lande revideres af Rigsrevisionen.

3. Et udkast til beretningen har været fremsendt til Nordisk Ministerråds Sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er blevet indarbejdet i beretningen. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

4. Budgettet for 1997 blev på ministerrådets møde den 13. november 1996 fastsat til 702.636 tDKK. Dertil kommer overførte projektmidler mv. på 208.306 tDKK. Herefter har der for 1997 været 910.942 tDKK til disposition. Størstedelen af de overførte projektmidler var dog disponeret til konkrete formål, men endnu ikke udbetalt fra sekretariatet. Nordiska Hälsovårdshögskolan har modtaget en bevilling på 36.409 tSEK svarende til 31.312 tDKK. Bevillingen finansieres direkte fra de nordiske lande og er derfor ikke omfattet af ministerrådets budget.

Mindreforbruget (overskuddet) for 1997 udgør 1.689 tDKK.

5. Revisionen af Nordisk Ministerråds Sekretariat er foretaget som stedlig revision og har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om sekretariatets regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds reglement for budget, økonomiforvaltning, regnskab og revision ("Økono-

mireglementet" af 1. juli 1996). Det er påset, at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af ministerrådets budget.

II. Resumé

6. Rigsrevisionen har i lighed med de foregående år udarbejdet en beretning om revisionen af Nordisk Ministerråds samlede virksomhed (for 1997). Beretningen indeholder også bidrag vedrørende de øvrige nordiske rigsrevisioners revision af fællesnordiske institutioner mv.

I *afsnit III* er omtalt et notat til de danske statsrevisorer om revisionen af fællesnordiske institutioner mv. under Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og rapporteringen herom. Det konkluderes, at Nordisk Råds nye ordning med en særlig kontrolkomité er at betragte som et egentligt parlamentarisk revisionsorgan, og at komiteen bør have den nødvendige tid til at vise sit værd i praksis.

Afsnit IV omtaler kort, at den arbejdsgruppe, som de nordiske rigsrevisioner nedsatte i 1996 til at gennemgå spørgsmål vedrørende revisionen af de fællesnordiske midler, har afgivet rapport med forslag til et nyt internordisk revisionsreglement.

I *afsnit V* redegøres der for Rigsrevisionens bemærkninger i forbindelse med revisionen af sekretariatets regnskab og administration, herunder bl.a. publikationsvirksomheden, tjenesterejser og andre særlige udgiftsområder. Det nævnes også, at en sag fra 1996 om alvorlige uregelmæssigheder i sekretariatets informationsafdeling endnu ikke har fundet sin afslutning.

Revisionen af de 34 fællesnordiske institutioner og de forhold, der er afdækket af de respektive nordiske revisionsmyndigheder, er nærmere beskrevet i *afsnit VI*.

Rigsrevisionen har i den forbindelse modtaget korte redegørelser for erfaringerne fra revisionen af institutionerne fra de øvrige nordiske rigsrevisioner. Redegørelserne indeholder også mere generelle bemærkninger om anvendte regnskabsprincipper m.m., og der er i varierende grad kritiske kommentarer. Generelt er det rigsrevisionernes opfattelse, at der bør indføres et ensartet regnskabsprincip for de nordiske institutioner, så der kan gives et mere korrekt billede af de pågældende virksomheders økonomiske stilling ved årets afslutning.

I alt 18 institutioner er omtalt, og i enkelte tilfælde er der fremsat alvorlig kritik af regnskabsaflæggelsen, økonomistyringen e.l.

I *afsnit VII* om projektvirksomhed mv. redegøres kort for gennemgangen af dispositionsbevillingerne til enkeltstående projekter, støtteordninger mv.

Revisionen af de nordiske informationskontorer i de baltiske lande og St. Petersborg er omtalt i *afsnit VIII*. Rigsrevisionen har endnu en gang måttet konstatere, at den regnskabsmæssige standard ved kontorerne lader en del tilbage at ønske, skønt der er sket visse forbedringer. En række mere gene-

relle spørgsmål om kontorernes administration er rejst over for sekretariatet, der har reageret positivt på Rigsrevisionens forslag og henstillinger.

Rigsrevisionen har med tilfredshed noteret, at kontoret i St. Petersborg endelig har fået officiel status gennem en aftale mellem Nordisk Ministerråd og de russiske myndigheder. Kontoret er ifølge russisk lov formelt underkastet russisk revision og skatteinspektion, men Rigsrevisionen har fortsat den fulde revisionsmyndighed i relation til kontoret og dets anvendelse af de nordiske midler.

I 1997 er der på flere områder iværksat initiativer og reformprojekter i ministerrådssystemet, og nogle af disse er omtalt i *afsnit IX*. Rigsrevisionen finder, at der som helhed er tale om vigtige reformer (og reformprocesser), der gerne skulle bidrage til at effektivisere Nordisk Ministerråds arbejde både på projekt- og institutionsområdet samt på det centrale niveau.

I de afsluttende bemærkninger i *afsnit X* har Rigsrevisionen efter sin indstilling om godkendelse af regnskaberne for 1997 fundet det væsentligt at påpege, at der fortsat er problemer med kvaliteten og regnskabsaflæggelsen på Nordisk Ministerråds virksomhedsområde. Flere institutioner afslutter og fremsender stadig ikke regnskaber rettidigt. Dette gør det bl.a. vanskeligt for revisionen at overholde tidsfristerne i rapporteringsproceduren.

Afslutningsvis har Rigsrevisionen påpeget, at der i mange tilfælde er konstateret behov for en strammere økonomistyring af institutioner mv. og en tydeliggørelse af institutionsledelsens ansvar for driften.

III. Rapportering mv. om revisionen af fællesnordiske midler

7. Det parlamentariske revisionsorgan i Danmark, statsrevisorerne, der er valgt af Folketinget, anmodede på deres møde i juni 1997 rigsrevisor Henrik Otbo om et notat, der skulle belyse den gældende ordning vedrørende revision af fællesnordiske institutioner under Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, herunder rapportering, offentliggørelse og behandling af revisionens beretninger mv. Formålet med notatet var endvidere at belyse, om det var muligt at opstille modeller, som indebar etablering af en egentlig parlamentarisk revision, herunder med en rapportering til statsrevisorerne, der skulle offentliggøres.

Et udkast til notatet blev sendt til høring hos Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Sekretariat. Det færdige notat blev afgivet den 4. december 1997.

Vedrørende offentlighed/offentliggørelse blev det anført i notatet, at de tre årlige revisionsberetninger (om Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond) ikke bliver offentliggjort i forbindelse med fremsendelsen til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, men at der ikke er tale om, at beretningerne er unddraget offentlighed. Beretningerne og Nordisk Råds kontrolkomités betænkninger er fuldt tilgængelige for offentligheden (herunder pressen) på linje med andet materiale, der fremlægges på Nordisk Råds or-

dinære session, og de bliver i øvrigt optrykt sammen med det øvrige sessionsmateriale.

Hvad angik spørgsmålet om en parlamentarisk revision af de fællesnordiske midler, bemærkede Nordisk Ministerråds Sekretariat i sine kommentarer, at Nordisk Råds kontrolkomité, der var blevet etableret pr. 1. januar 1996, netop var nedsat med henblik på at udføre den opgave og burde gives den fornødne tid til at vise, hvordan det nye system fungerede i praksis.

Sammensætningen af kontrolkomiteen med en parlamentariker fra hvert af de nordiske lande afspejler det forhold, som også er kendt fra andre internationale organisationer, at det er nødvendigt at etablere særlige revisionsordninger, der er uafhængige af de specifikke forhold i det enkelte medlemsland. Efter Nordisk Ministerråds Sekretariats opfattelse ville det være en tung proces, hvis de parlamentariske revisionsorganer i alle 5 lande skulle deltage aktivt i revisionsprocessen, og det måtte samtidig anses for konstitutionelt umuligt for ét lands parlamentsrevision at udføre opgaven for samtlige lande.

IV. Udformning af et nyt internordisk revisionsreglement mv.

8. Den arbejdsgruppe, som de nordiske rigsrevisorer nedsatte i 1996 til at gennemgå vigtige spørgsmål vedrørende revisionen af midler bevilget af de nordiske parlamenter til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, har i maj 1998 afgivet rapport med forslag til et nyt internordisk revisionsreglement. Rapporten er i begyndelsen af juni 1998 sendt til høring i Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Sekretariat, ligesom den er sendt til orientering for Nordisk Råds kontrolkomité. Rapporten og forslaget til nyt revisionsreglement skal behandles på det nordiske rigsrevisormøde i København i august måned.

V. Administration

9. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med ministerrådssekretariatets regnskab og revisionen heraf.

Likvide beholdninger

10. Sekretariatets likvide beholdninger pr. 31. december 1997 kan specificeres således

Likvide beholdninger	1.000 DKK
Girobank	1.385
Bank, pengemarkedskonto	16.711
Bank, aftaleindskud	170.500
Bank, valutakonti	35.142
I alt	223.738

Beholdningerne er afstemt med kontoudskrifter fra pengeinstitutterne. Ifølge regnskabet udviser saldoen for likvide beholdninger 2.303 tDKK mere end pengeinstitutternes saldi. Dette skyldes, at forudbetalt løn for januar 1998, der er udbetalt ultimo december 1997, ikke er bogført på pengemarkedskontoen i Nordisk Ministerråds regnskab for 1997 og som følge heraf ikke er registreret som en periodeafgrænsningspost.

11. Rigsrevisionen foretog i februar 1998 uanmeldt kasseeftersyn og revision ved sekretariatet. Afstemningen af beholdningerne gav ikke anledning til bemærkninger, men sekretariatets regnskabsinstruks skulle ajourføres.

Rigsrevisionen måtte endnu en gang konstatere, at registreringen af inventar og udstyr ikke var ajourført, men det blev oplyst, at sekretariatet var i gang med at etablere et nyt edb-baseret system.

Indtægter

12. Ministerrådets budgetterede og faktiske indtægter i 1997 kan specificeres således:

	Budgetterede indtægter	Faktiske indtægter	Afvigelse
	----- Mill. DKK -----		
De nordiske landes bidrag	681,9	681,9	-
Intern afgift af løn	5,9	8,2	+2,3
Renter	14,0	11,1	-2,9
Andre indtægter	0,8	3,1	+2,3
I alt	702,6	704,3	+1,7

Regnskabet for 1997 viser samlede indtægter på 704,3 mill. DKK. I forhold til budgettet er der således en merindtægt på 1,7 mill. DKK.

De nordiske landes bidrag fordeler sig således:

Fordeling af bidrag	Mill. DKK	%
Danmark	162,0	23,8
Finland	119,1	17,5
Island	7,5	1,1
Norge	163,9	24,0
Sverige	229,4	33,6
I alt	681,9	100,0

Sammenlignet med 1996 er Danmarks, Finlands og Islands bidrag næsten uforandrede, mens Norges bidrag er steget med godt 30 mill. DKK, og Sveriges er faldet med godt 35 mill. DKK. Dette skyldes ændringer i landenes bruttonationalindkomst. I forhold til 1996 er de samlede bidrag faldet med 1,4 mill. DKK.

Udgifter

13. Ministerrådets budgetterede udgifter i 1997 kan specificeres således:

	Mill. DKK
Projekter	411,3
Institutioner	236,8
Drift af Nordisk Ministerråds Sekretariat	54,5
Udgifter I alt	702,6

Udgifterne svarer til de budgetterede indtægter, da der er tale om et dispositionsregnskab, idet Nordisk Ministerråds Sekretariat altid disponerer over (udgiftsfører) de budgetterede midler.

Nordisk Ministerråds Sekretariats udgifter	Mill. DKK	%
Lønudgifter	36,5	63,4
Lokaleudgifter	5,8	10,1
Rejseudgifter	4,3	7,5
Kontorudgifter	2,9	5,0
Edb-udgifter	2,2	3,8
Diverse kontorudgifter	5,9	10,2
I alt	57,6	100,0

Sekretariatets samlede udgifter beløb sig til 57,6 mill. DKK. Herfra skal trækkes et overskud fra 1996 på 4,4 mill. DKK og et bidrag fra Nordisk Råds Sekretariat på 2,0 mill. DKK, hvorved nettoudgifterne andrager 51,2 mill. DKK.

Sekretariatets drift udviser i forhold til det budgetterede beløb en mindreudgift på 3,3 mill. DKK, der overføres til 1998.

Samlokalisering med Nordisk Råd

14. Nordisk Råds Præsidiesekretariat (nu Nordisk Råds Sekretariat) flyttede pr. 1. august 1996 fra Stockholm til København, hvor det blev samlokaliseret med Nordisk Ministerråds Sekretariat i St. Strandstræde. Et af formålene med samlokaliseringen var, at der herved kunne opnås en væsentlig bespa-

relse på husleje- og administrationsomkostningerne, foruden en række arbejdsmæssige fordele. I forbindelse med flytningen blev der indgået en aftale mellem de to sekretariater om en række tjenesteydelser mv., som Nordisk Ministerråds Sekretariat mod betaling stiller til rådighed for Nordisk Råds Sekretariat. Betalingen beregnes på grundlag af en fordelingsnøgle, der bygger på forholdet mellem antallet af ansatte i sekretariaterne.

De omhandlede tjenesteydelser mv. er bl.a. løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver, lokaleudgifter, kantinedrift, databehandling og reception. Hertil kommer, at en del af informationsvirksomheden drives i fællesskab.

For 1997 er de pågældende udgifter opgjort til 11,2 mill. DKK, hvoraf Nordisk Råds Sekretariats andel udgør knap 2 mill. DKK.

Publikationsvirksomhed

15. Nordisk Samarbejdskomité besluttede i 1993, at publikations-virksomheden skulle gøres permanent, og at virksomheden skulle være en selvstændig resultatenhed inden for sekretariatets informationsafdeling med ansvar for alle publikationsudgifter og -indtægter.

I 1996 blev der vedtaget en fælles informationsstrategi for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, der også indeholder retningslinjer for fælles publikations-virksomhed/forlag. Dette forlag er nu etableret med egne lokaler i St. Kongensgade i København.

Publikationsvirksomheden er ansvarlig for redigering, produktion, publikation og distribution af fællesnordiske tryksager inden for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds regi. Publikationsvirksomheden har sit eget budget, og Nordisk Ministerråd bidrager med et årligt tilskud til virksomheden. Chefen for den fælles informationsafdeling er samtidig øverste leder af publikationsvirksomheden.

Nedenstående oversigt viser den økonomiske udvikling for årene 1992-1997. Tallene er de bogførte udgifter og indtægter uden hensyntagen til overførsler af over- eller underskud mellem regnskabsårene.

Udgifter og indtægter i publikationsvirksomheden	1.000 DKK	Årets resultat	Indtægter i % af udgifter
1992 Udgifter	2.558		
Indtægter	837	÷1.721	32,7
1993 Udgifter	2.423		
Indtægter	1.926	÷497	79,5
1994 Udgifter	6.680		
Indtægter	2.675	÷4.005	40,0
1995 Udgifter	6.335		

Indtægter	3.770	+2.565	59,5
1996 Udgifter	5.606		
Indtægter	5.716	110	102,0
1997 Udgifter	5.454		
Indtægter	4.921	+533	90,2

På 1997-budgettet afsattes 1.632 tDKK til publikationsvirksomheden. Hertil skal lægges et likviditetsmæssigt overskud på 441 tDKK fra 1996, hvorefter der i alt har været 2.073 tDKK til rådighed. Som det fremgår af oversigten, har nettoudgiften i 1997 været 533 tDKK. Publikationsvirksomheden fremviser herefter ved udgangen af 1997 et akkumuleret likviditetsoverskud på 1.540 tDKK, der overføres til 1998.

Det skal bemærkes, at hovedparten af indtægterne fortsat er "interne" i den forstand, at de stammer fra institutioner, organer og projekter, som er finansieret over Nordisk Ministerråds bevillinger.

Rigsrevisionen har foretaget en stikprøvegennemgang af publikationsvirksomhedens fordringer, der ved udgangen af 1997 udgjorde knap 1 mill. DKK. Gennemgangen viste, at der henstod en del gamle saldi, at der formentlig var mange fejlposteringer, og at rykkerproceduren forekom utilstrækkelig. Publikationsvirksomheden har oplyst, at der nu vil blive ryddet op i sagerne og foretaget de fornødne korrektioner.

Særlige udgiftsområder

16. Nordisk Ministerråds Sekretariat har en ganske betydelig rejsevirksomhed, primært i og imellem de nordiske lande og nærområderne. I 1997 har sekretariatet haft udgifter til tjenesterejser på i alt 4,3 mill. DKK.

Rigsrevisionen har i forbindelse med gennemgangen af en række tjenesterejseafregninger konstateret, at udgiftsdækningen i form af dagpenge gennemgående er god sammenlignet med de nordiske landes regler, herunder domicillandet Danmarks. Dette gælder ikke mindst dagpengesatserne, hvor der opereres med satser for 1 døgn på 560 DKK og ½ døgn på 280 DKK. Rejsefravær på 4-10 timer udløser dagpenge svarende til halv sats, mens fravær over 10 timer udløser dagpenge svarende til et helt døgn. Dette indebærer i mange tilfælde en ganske betydelig overdækning i forhold til fx de danske, statslige dagpengeregler, som opererer med faktiske rejsedøgn og -timer. Reglerne er konstrueret på en sådan måde, at ofte forekommende – korte – rejser af 1-2 dages varighed typisk udløser et ekstra halvt døgns dagpenge, selv om dagpengereglerne er fulgt til punkt og prikke.

Sekretariatet har hertil anført, at selv om de gældende regler for ydelse af dagpenge er blevet fulgt, vil Nordisk Ministerråds Sekretariat med den givne anledning foretage en nærmere vurdering af dagpengedækningen og vende tilbage til Rigsrevisionen herom.

17. De ansatte i Nordisk Ministerråds Sekretariat har i lighed med de ansatte i Nordisk Råds Sekretariat hidtil udnyttet optjente bonuspoint ved tjenstlige flyrejser i privat øjemed. I sin revisionsrapport vedrørende revisionen af Nordisk Råds Sekretariat for 1996 kritiserede Riksrevisionsverket denne praksis, der ikke var i overensstemmelse med reglerne i domicillandet. I såvel dansk som svensk statsforvaltning skal eventuelle bonuspoint anvendes i forbindelse med tjenesterejser med henblik på at nedbringe statens rejseudgifter. I Nordisk Råds Sekretariat blev det i 1997 besluttet at imødekomme revisionens kritik, og en tilsvarende beslutning blev efterfølgende taget af Nordisk Ministerråds Sekretariat, da der tilstræbes ensartede personaleadministrative regler i de to sekretariater. Herefter må optjente bonuspoint ved tjenstlige flyrejser ikke mere anvendes til private formål.

18. Ved revisionen af løn- og personaleområdet i Nordisk Ministerråds Sekretariat har Rigsrevisionen foretaget en stikprøvegennemgang af 10-15 % af personalesagerne, hvor de fleste af sekretariatets personalekategorier var repræsenteret. Det drejer sig om følgende kategorier: vagtmester/betjent, sekretær, rådgiver, sektionschef, afdelingschef og generalsekretær. Sekretariatet havde i 1997 i alt 80-85 ansatte, langt de fleste på heltid. Bortset fra generalsekretæren er alle de ansatte aflønnet i henhold til særlig overenskomst med Nordisk Ministerråd. Generalsekretæren har en individuel kontrakt, der er forhandlet mellem ham og Nordisk Samarbejdskomité og efterfølgende godkendt af samarbejdsministrene.

Gennemgangen af personalesagerne gav ikke anledning til bemærkninger.

Uregelmæssigheder i sekretariatet, afdækket i 1996

19. Som omtalt i Rigsrevisionens beretning for 1996 blev der i november 1996 iværksat en undersøgelse ved et privat revisionsfirma af en række uregelmæssigheder i Nordisk Ministerråds Sekretariat, der var konstateret efter en betroet medarbejders fratræden i sommeren 1996. Undersøgelsen vedrørte forhold i informationsafdelingen i perioden marts 1993 - juli 1996, svarende til det tidsrum, hvor den pågældende ledende medarbejder var ansat i sekretariatet.

Som følge af, at den pågældende svenske statsborger var flyttet hjem til Sverige, blev de omhandlede forhold anmeldt til Statsåklageren för speciella mål i Stockholm, som omkring årsskiftet 1996-1997 iværksatte en undersøgelse af sagen. Nordisk Ministerråds Sekretariat lovede at holde Rigsrevisionens underrettet om sagens videre forløb.

I september 1997 udbad Rigsrevisionen sig i en skrivelse til sekretariatet oplysning om sagens udvikling, herunder om der i forbindelse med straffesagen – eller sideløbende hermed – ville blive gennemført et civilt søgsmål

mod den anklagede med henblik på at få dækket Nordisk Ministerråds betydelige tilgodehavende (godt 600.000 DKK) hos denne.

Sekretariatet svarede, at den svenske anklager ikke regnede med at være klar med en tiltale i sagen før tidligst i november 1997, og at sekretariatets danske advokat havde anbefalet at afvente udfaldet af straffesagen, inden der blev taget skridt til et civilt søgsmål.

Efter at Rigsrevisionen i februar 1998 igen havde forespurgt om sagens forløb, svarede sekretariatet, at der var truffet beslutning om at rejse tiltale mod den pågældende, men at retssagen formentlig ikke ville komme i gang før til efteråret 1998. Nordisk Ministerråds Sekretariats økonomiske krav ville blive behandlet i forbindelse med straffesagen.

Rigsrevisionen vil fortsat følge udviklingen.

VI. Institutioner mv.

20. Budgettet omfatter bevillinger på tilsammen 236,8 mill. DKK til driften af 34 fællesnordiske institutioner, samt informationskontorerne i de tre baltiske stater og Nordvest-Rusland. Hertil kommer en overførsel fra 1996 på 13,4 mill. DKK og en intern overførsel på 1,4 mill. DKK, hvorefter der har været i alt 251,6 mill. DKK til disposition. Der er i 1997 udbetalt 217,4 mill. DKK, hvorefter der overføres 34,2 mill. DKK til 1998.

21. Ifølge økonomireglementet påhviler ansvaret for revision af regnskaber for aktiviteter, hvor den forvaltende enhed ligger i Norden, vedkommende rigsrevision. Dette indebærer i princippet, at revisionen kan ske uden udgift for det nordiske budget. Efter aftale med vedkommende rigsrevision kan revisionen dog varetages af et privat, anerkendt revisionsfirma.

Rigsrevisionen har gennemgået de revisionsberetninger og andre meddelelser om gennemført revision, som er fremsendt fra de øvrige nordiske landes rigsrevisioner eller fra de private revisionsfirmaer.

22. Efter aftale har Rigsrevisionen til brug for udarbejdelsen af denne beretning modtaget korte redegørelser for erfaringerne fra revisionen af Nordisk Ministerråds midler for 1997 fra de øvrige nordiske rigsrevisioner. Redegørelserne, der er afgivet i perioden 18. maj – 5. juni 1998, indeholder også generelle bemærkninger om anvendte regnskabsprincipper m.m.

Et gennemgående træk i bemærkningerne er, at institutionerne ikke som foreskrevet i det gældende økonomireglement strikt følger kontantprincippet, men som oftest tillempninger hertil. Der anvendes imidlertid ikke samme regnskabsprincip, ligesom opstillingerne af regnskaber kan variere meget, også inden for det enkelte land. Riksrevisjonen i Norge har bemærket, at regnskabsprincipperne bør tages op til vurdering, og Riksrevisionsverket i Sverige har påpeget vigtigheden af, at Nordisk Ministerråd overvejer dels

anvendelsen og udformningen af det eksisterende økonomireglement, dels en mulig overgang til en mere bogføringsmæssig regnskabsaflæggelse.

Det er de nordiske rigsrevisioners opfattelse, at der bør indføres et ensartet regnskabsprincip for de nordiske institutioner med henblik på at give et mere korrekt billede af de pågældende virksomheders økonomiske stilling ved årets afslutning.

Nordisk Ministerråds Sekretariat har hertil oplyst, at det som led i et igangværende forandringsarbejde er i gang med at foretage en større gennemgang og omlægning af budget- og økonomistyringssystemet i Nordisk Ministerråd.

I 1997 blev det på Rigsrevisionens foranledning aftalt med Nordisk Ministerråds Sekretariat, at alle Nordisk Ministerråds institutioner i årets løb skulle have udarbejdet ajourførte regnskabsinstrukser, og at disse skulle kunne godkendes af de respektive rigsrevisioner (revisorer). Ved revisionen af regnskaberne i foråret 1998 manglede en del institutioner stadig at udarbejde regnskabsinstrukser, og det er i flere tilfælde aftalt med de pågældende, at dette skal ske snarest muligt. Gennemgangen af instrukserne finder som regel sted i forbindelse med stedlig revision af institutionerne, hvor revisionen ofte ser nærmere på forretningsgange og intern kontrol.

For langt de fleste institutioner er der for 1997-regnskaberne afgivet blank revisionspåtegning (beretning mv.). Dette er dog ikke ensbetydende med, at revisionen ikke har peget på kritisable forhold eller andre forhold, som bør ændres, jf. omtalen af en række institutioner i det følgende.

En del institutioner revideres fortsat af private revisorer, og i enkelte tilfælde har vedkommende rigsrevision fastsat instruks for revisionen.

Statens Revisionsverk i Finland har meddelt, at af i alt 8 institutioner har de 4 igennem længere tid været revideret af private revisorer, mens de resterende har henhørt under Statens Revisionsverk. I begyndelsen af 1998 overlod Revisionsverket imidlertid revisionen af 3 af disse institutioner til en tjenestemand i Finansministeriet, så Statens Revisionsverk nu kun reviderer en enkelt af de finske institutioner.

I Danmark har Rigsrevisionen med virkning fra 1997 overtaget revisionen af 3 institutioner, som hidtil har været revideret af private revisorer. Rigsrevisionen har nu revisionsansvaret for alle fællesnordiske institutioner beliggende i Danmark, hvilket både ministerrådssekretariatet og Rigsrevisionen selv betragter som en fordel. Blandt fordelene ved en samling af revisionsansvaret kan nævnes, at man, som tilfældet er i Norge, kan koncentrere den løbende revision om forskellige fælles temaer, fx løn- og tilskudsrevision, ligesom det efter Rigsrevisionens opfattelse vil være en udpræget fordel ved tilrettelæggelse og gennemførelse af forvaltningsrevision.

23. Revisionen af de nedenfor nævnte institutioner har givet anledning til følgende bemærkninger:

Nordisk Musikkomité (NOMUS), Sverige

24. I beretningen om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1996 bemærkede Rigsrevisionen, at NOMUS i strid med gældende regler havde foretaget afskrivninger på edb-udstyr, inventar mv.

I sin revisionsberetning vedrørende NOMUS' regnskab for 1997 har Riksrevisionsverket fremsat så alvorlige indvendinger mod NOMUS' regnskabsførelse, at revisionen fraråder, at årsregnskabet godkendes.

Riksrevisionsverket påpeger bl.a., at regnskabet ikke som foreskrevet i Nordisk Ministerråds økonomireglement følger kontantprincippet, hvilket indebærer, at institutionens resultat og balance væsentligt afviger fra det korrekte. Endvidere anføres det i revisionsberetningen, at NOMUS finansierer det engelsksprogede tidsskrift Nordic Sounds, som er en selvstændig juridisk person, baseret i København. I sit årsregnskab har NOMUS lagt Nordic Sounds' resultat og balance sammen med sit eget, hvilket medfører, at NOMUS' årsregnskab ikke giver et korrekt billede af institutionens resultat og økonomiske stilling.

Riksrevisionsverkets underkendelse af regnskabet har foranlediget, at ministerrådssekretariatet i en skrivelse af 23. april 1998 har bedt NOMUS om umiddelbart at efterkomme revisionens kritik og udarbejde et regnskab efter kontantprincippet. Endvidere bør der etableres et "formaliseret og ordnet forhold" til Nordic Sound, som revisionen kan acceptere.

Sekretariatet har efterfølgende oplyst, at det nye regnskab er udarbejdet og afgivet.

Det skal tilføjes, at NOMUS stadig har en ikke ubetydelig negativ egenkapital.

Nordplan, NordRefo og Nordregio, Sverige

25. De to institutioner Nordplan og NordRefo blev nedlagt pr. 30. juni 1997.

Riksrevisionsverket har bl.a. oplyst, at det stod uklart for institutionerne, hvorledes afviklingen af dem skulle foregå, og hvornår og hvordan afsluttende regnskaber skulle afgives. Personale og aktiver blev overført til den nyetablerede institution Nordregio, der i et vist omfang skulle videreføre Nordplans aktiviteter, og som har fået overdraget afviklingsarbejdet, der endnu ikke er afsluttet. Nordregio har fx udgifter til opsagt personale frem til efteråret 1998.

Revisionen af de to institutioners afsluttende regnskaber og af Nordregios virksomhed i 2. halvår 1997 måtte samordnes og blev først afsluttet i april 1998. Riksrevisionsverket ønsker i denne forbindelse at fremhæve betydningen af, at Nordisk Ministerråd giver klare direktiver om, hvordan afvikling af institutioner skal foregå og ansvarsforholdene i forbindelse med afviklingen.

Nordisk Ministerråds Sekretariat har hertil oplyst, at Nordplan og NordRefo fik tildelt ansvar og mandat på samme måde som andre institutioner,

som blev nedlagt, og at der herudover blev indgået en særlig aftale med institutionslederen for Nordplan om ansvar i forbindelse med afviklingen.

Det skal tilføjes, at det af en opgørelse fra Nordplans direktør fremgår, at denne institution ved nedlæggelsen havde oparbejdet et samlet underskud på ca. 262.000 SEK. Dette underskud kan kun dækkes af Nordisk Ministerråd.

Nordisk Industrifond, Norge

26. Der er afgivet revisionsberetning uden forbehold for Nordisk Industrifonds regnskab for 1997.

I en skrivelse af 12. maj 1998 har Riksrevisjonen dog henledt fondens opmærksomhed på nogle forhold, som kan forbedres. Dette gælder bl.a. gennemførelse af bankafstemninger, behandling af rejseforskud samt tilbageførsel og bogføring af ubenyttede midler til projekter.

Nordisk Industrifond har i 1997 haft et underskud på ca. 2,2 mill. NOK og havde ultimo 1997 en egenkapital på 5.131.214 NOK. Egenkapitalen modsvarer udestående fordringer vedrørende lån reduceret med hensættelser til imødegåelse af tab.

Nordisk Film og TV-fond, Norge

27. Riksrevisjonen har afgivet revisionsberetning uden forbehold og har bemærket, at forhold, som blev afdækket under årsrevisionen for 1997, løbende er blevet korrigeret.

Nordisk Film og TV-fond har i 1997 haft et overskud på knap 2 mill. NOK, og pr. ultimo 1997 androg fondens negative egenkapital 20.618.291 NOK. Fondens bestyrelse har efter krav fra Nordisk Ministerråd accepteret at nedbringe den betydelige negative egenkapital, som fonden pådrog sig i perioden 1990-1994, til 0 inden udgangen af 1998.

Revisionen vil fortsat følge sagen nøje.

Fonden har i sin årsrapport bl.a. anført, at der i 1997 er forekommet flere konkurser blandt produktionsselskaber i forbindelse med produktion af film, som også fonden har været med til at finansiere. Fondens bestyrelse har i den anledning slået fast, at fonden i princippet ikke har ansvar for et projekt ud over de krav og forpligtelser, der følger af kontrakten vedrørende fondens bevilling, og at man ud fra dette må vurdere, om allerede udbetalte midler skal kræves tilbagebetalt til fonden.

Nordisk Samisk Institut, Norge

28. Vedrørende årsregnskabet for 1997 har Riksrevisjonen bl.a. bemærket, at resultatopgørelsen bør vise bruttoindtægter og bruttoudgifter for alle projekter.

I 1997 har instituttet haft et overskud på ca. 806.000 NOK og egenkapitalen, der året før var negativ, udgjorde pr. ultimo 1997 773.191 NOK.

Instituttet anfører i sin årsrapport bl.a., at 1997-regnskabet afviger meget fra et normalt årsregnskab. Dette skyldes et større omstruktureringsarbejde, og at processen med at få ansat en ny direktør tog længere tid end påregnet, hvorfor styrelsen var afventende med nye initiativer. I det hele er en række projekter/aktiviteter, som var forudsat i kontrakten med Nordisk Ministerråd, derfor blevet forsinket.

Det nævnes også, at to af instituttets forskere havde afsluttet 4-årige engagementer uden afgivelse af rapport om arbejdet. Rapporter var blevet lovet i 1998, men instituttet præciserer, at det ikke har muligheder for sanktioner, hvis der ikke afgives slutrapport. For at undgå tilsvarende problemer fremover vil instituttet styrke kvalitetssikringen gennem løbende rapportering som led i den nye interne omorganisering.

Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning (NIKK), Norge

29. Riksrevisjonen har bemærket, at der er afgivet en "afvigende beretning" for instituttets årsregnskab for 1997, da det har været vanskeligt af afgrænse NIKK's regnskab fra regnskabet for Oslo Universitet, hvor instituttet er baseret. Revisionen af NIKK bygger på den kontrol, der udføres af de revisionsansvarlige for universitetet. Instituttet har ikke egne bankkonti, og de fleste regnskabsoplysninger og andet relevant materiale opbevares af universitetet.

Instituttets forhold til universitetet er i øvrigt reguleret gennem en særskilt aftale med universitetet.

NIKK havde i 1997 et underskud på ca. 56.000 NOK, og egenkapitalen var på 883.371 NOK ved udgangen af 1997.

Nordisk Institut for Søret, Norge

30. I lighed med NIKK er Nordisk Institut for Søret baseret på Oslo Universitet, og regnskabet for instituttet er også her vanskeligt at afgrænse fra universitetets regnskab.

Instituttets relationer til universitetet er ligeledes reguleret gennem en aftale mellem parterne.

Riksrevisjonen har i sin revisionsberetning for 1997 anført, at instituttets regnskab føres som en del af universitetets regnskab, og at instituttet ikke har egne balance- og udgifts-/indtægtskonti. Riksrevisjonen finder det derfor ikke muligt at afstemme instituttets balancekonti eller udtale sig om, hvorvidt det fremlagte regnskab opfylder kravene til et fuldstændigt regnskab, jf. Nordisk Ministerråds økonomireglement.

Revisionen er i øvrigt begrænset til de midler, som ydes af Nordisk Ministerråd. Foruden en bevilling fra Nordisk Ministerråd på ca. 2,8 mill. kr. har instituttet i 1997 modtaget betydelige tilskud/ydelser fra anden side, primært statslige, norske midler og private bidrag. Værdien af gratis tjenesteydelser fra universitetet, i form at husleje, el, telefon etc., er alene opgjort til skønsmæssigt 1,2 mill. NOK.

Nordens Hus i Reykjavik, Island

31. Nordens Hus i Reykjavik revideres af en statsautoriseret revisor, som ikke har haft bemærkninger til årsregnskabet for 1997 i sin beretning.

I beretningen om Nordisk Ministerråds virksomhed for 1996 redegjorde Rigsrevisionen for driftsunderskuddet i 1996 og den negative egenkapital, der i vidt omfang skyldtes pensionsforpligtelser, som i henhold til islandske regler skal optages i regnskabet.

Nordens Hus påpegede allerede for flere år siden problemet med pensionsforpligtelserne, som gennem de seneste 3 år har belastet Husets resultat og egenkapital. Der har gennem længere tid været forhandlinger mellem Nordens Hus og den islandske regering om forholdets afklaring, hvor ministerrådssekretariatet har bidraget med information om pensionssystemerne i de andre nordiske lande.

Til trods for, at Nordisk Ministerråds Sekretariat havde pålagt Husets bestyrelse at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at dække hele driftsunderskuddet ind i 1997, er det ikke lykkedes, ligesom forhandlingerne om varetagelse af pensionsforpligtelsen mv. tilsyneladende heller ikke har båret frugt.

Ministerrådssekretariatet har oplyst, at sekretariatet har krævet månedlige regnskabsrapporter for hele 1998 for herigennem at kunne følge op på den økonomiske udvikling i institutionens drift.

Husets samlede driftsresultat for 1997 (inkl. pensionsudgifter) udgør et underskud på 1.425.000 ISK, mens den negative egenkapital pr. ultimo 1997 er vokset til 58.176.434 ISK. Det skal dog nævnes, at der er sket en væsentlig forbedring af Husets økonomi i forhold til 1996, idet resultatet af den ordinære drift (dvs. uden indregning af pensionsforpligtelsen) udgør 5.460.000 ISK mod ÷6.166.000 ISK i 1996, altså en forbedring på op imod 12 mill. ISK.

Den islandske rigsrevision har påpeget, at den negative egenkapital primært skyldes lovbestemmelserne i Island om optagelse af pensionsforpligtelser som en gældspost i balancen, regler som ikke kendes i de øvrige nordiske lande. I bevillingerne til Nordens Hus er der ikke taget højde for denne post. Den islandske rigsrevision mener derfor, at der er tale om et politisk spørgsmål, som kun kan løses af den islandske regering og Nordisk Ministerråd.

Husets værdi, ekskl. grunden, er med hensyn til ejendomsskat ansat til 116.077.000 ISK, forsikringsværdien er ansat til 308.021.000 ISK, og forsikringsværdien af inventaret er 135.275.000 ISK.

Nordisk vulkanologisk institut, Island

32. Nordisk vulkanologisk institut i Reykjavik driver forskning i vulkanologi, herunder faggrene som petrologi, geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Instituttet skal videreudvikle det nordiske samarbejde på området og give

forskere og studerende mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

Instituttet revideres af den islandske rigsrevision, der har afgivet en blank revisionspåtegning. Revisionen har dog bemærket i sin rapport, at den interne kontrol i instituttet ikke er tilfredsstillende. Attestation savnes i et vist omfang, og kontrollen med medarbejdernes tilstedeværelse er mangelfuld. En inventarfortegnelse er under udarbejdelse, og revisionen påpeger endelig, at den endnu ikke har modtaget instituttets regnskabsinstruks.

Instituttet har i 1997 haft indtægter på ca. 132 mill. ISK og udgifter på ca. 105 mill. ISK. Herfra skal dog trækkes et beløb på ca. 7 mill. ISK i pensionsforpligtelse, jf. pkt. 31, hvorfor det endelige overskud andrager ca. 20 mill. ISK.

Det bemærkes, at instituttet i 1997 fik en forhøjet basisbevilling fra Nordisk Ministerråd på grund af instituttets flytning til nye lokaler. Der har ikke i den hidtidige basisbevilling været afsat midler til afskrivning på instituttets apparatur- og instrumentpark. Den islandske regering har ligeledes afsat 4 mill. ISK til udgifter i forbindelse med flytningen.

Instituttet har i 1997 deltaget i 4 projekter, der blev finansieret af EU's miljøfond.

Den islandske rigsrevision har oplyst, at instituttet pr. 31. december 1997 havde en negativ egenkapital på ca. 64 mill. ISK, efter at instituttet i 1997 delvis belastede årets resultat med pensionsforpligtelser og indførte akkumulerede pensionsforpligtelser i balancen.

Nordens Hus på Færøerne

33. I sin revisionsberetning, der er uden forbehold, anfører Husets statsautoriserede revisor, at Husets driftsregnskab for 1997 udviser et underskud på ca. 533.915 DKK, og at egenkapitalen pr. ultimo 1997 var på ÷1.016.111 DKK.

En del af det samlede underskud er ikke-budgetterede renteudgifter på 35.347 DKK, der stammer fra en kassekredit i et pengeinstitut.

Som nævnt i Rigsrevisionens beretning for 1996 er det ikke tilladt Nordisk Ministerråds institutioner at optage lån, jf. økonomireglementet, og dette har Nordisk Ministerråds Sekretariat da også påpeget over for Huset. Efter det foreliggende har institutionen taget dette til efterretning, men det foreligger ikke oplyst, hvorvidt låntagningen faktisk er ophørt.

Ifølge den private revisors beretning skyldes det store underskud primært et merforbrug for et enkelt projekt "Skeyk", hvis særregnskab udviser et underskud på 573.000 DKK.

Den negative egenkapital på over 1 mill. DKK påvirker i vidt omfang institutionens likviditet, og Huset har angiveligt vanskeligt ved at betale sine regninger til tiden. Ved årsafslutningen var kreditorgælden ifølge revisoren

på 464.000 DKK, mens resten af finansieringen bestod af et forskud på 1998-bevillingen fra Nordisk Ministerråd på 975.000 DKK.

Det er oplyst, at Husets bestyrelse har vedtaget en handlingsplan, hvorefter der skal gennemføres så store besparelser på nærmere angivne udgiftsområder, at bestyrelsen påregner, at den overvejende del af underskudssaldoen på godt 1 mill. DKK kan elimineres i 1998. Nordens Hus på Færøerne skal også indlevere månedlige regnskabsrapporter til ministerrådssekretariatet i hele 1998.

Rigsrevisionen skal i lighed med sidste år henstille, at der tages initiativer med henblik på at styrke den økonomiske styring af Nordens Hus på Færøerne. Efter Rigsrevisionens opfattelse bør ministerrådssekretariatet følge Husets økonomi nøje.

Rigsrevisionen finder det i øvrigt ikke hensigtsmæssigt eller generelt tilrådeligt, at institutioner med økonomiske problemer får udbetalt forskud på det følgende års bevilling, da det ofte blot udsætter problemernes løsning.

Ministerrådssekretariatet har anført, at Nordens Hus på Færøerne i slutningen af 1997 havde et udækket likviditetsbehov som følge af et merforbrug, og for at undgå, at institutionen igen skulle optage lån, stod sekretariatet over for to aktuelle alternativer. Huset kunne enten få en ekstraordinær tillægsbevilling til dækning af underskuddet i 1997 eller et forskud på 1998-bevillingen. Ministerrådssekretariatet mente, at det var vigtig at fastholde, at institutionerne selv har ansvaret for de økonomiske dispositioner, som de foretager. Derfor valgte sekretariatet en løsning, hvor underskuddet skulle dækkes ind over driften og ikke med en tillægsbevilling. Udbetalingen af et forskud er sket efter, at styret har vedtaget en "spareplan" for 1998, for at dække underskuddet for 1997 ind igen. Disse dispositioner skal opfattes som helt ekstraordinære, og ministerrådssekretariatet følger meget nøje den økonomiske udvikling i 1998.

Samnordisk Skovforskning (SNS), Danmark

34. I forbindelse med revisionen af SNS' regnskab for såvel 1995 som 1996 fremsatte Rigsrevisionen alvorlig kritik af SNS' administration og regnskabsaflæggelse for en række projekter. Rigsrevisionen måtte således konkludere, at den regnskabsmæssige dokumentation for en stor del af projekterne var så ringe, at de reelt unddrog sig revision. På denne baggrund henstillede Rigsrevisionen, at der blev gennemført en væsentlig stramning af SNS' projektadministration, ikke mindst med hensyn til rapportering og dokumentation. Rigsrevisionen henstillede endvidere til institutionens overvejelse, at man ved fremtidige evalueringer af forskningsprojekter mv. systematisk inddrager vurderinger af projektadministration, økonomistyring etc.

Ved revisionen af SNS' regnskab for 1997 og den hermed forbundne stikprøvegennemgang af projektsager har Rigsrevisionen konstateret, at der er sket mærkbare forbedringer i projektadministrationen og opstramninger ikke

mindst i forhold til de eksterne projektledere. Det er dog Rigsrevisionens indtryk, at der fortsat er problemer med at få visse projektledere til at efterkomme kravene til regnskabsmæssig afrapportering og dokumentation. En del projektsager trækkes stadig urimeligt i langdrag, rent administrativt.

Efter Rigsrevisionens opfattelse er hovedindtrykket imidlertid, at de nye retningslinjer for administrationen af forskningsprojekter (udarbejdet med bistand fra Rigsrevisionen), som blev vedtaget af SNS' bestyrelse i sommeren 1997, er en klar forbedring, og Rigsrevisionen har tilkendegivet, at det fremover vil være en vigtig opgave for SNS-sekretariatet at påse, at reglerne også følges i praksis.

Institutionen er pr. 1. januar 1998 flyttet til Stockholm, og revisionsansvaret er overtaget af Riksrevisionsverket.

Rigsrevisionen har afslutningsvis anbefalet, at der sker en styrkelse af SNS-sekretariatet med henblik på en tilfredsstillende varetagelse af institutionens opgaver, såvel fagligt som administrativt. En enkelt deltidsbeskæftiget sekretariatsmedarbejder har helt åbenlyst ikke været tilstrækkeligt.

Nordisk Sommeruniversitet (NSU), Danmark

35. NSU er ikke at betragte som en egentlig Nordisk Ministerrådsinstitution, idet den bl.a. ikke er underlagt noget fagministerråd. NSU er en frivillig organisation, som selv udarbejder sine vedtægter og udpeger sine styrende organer. Institutionen er imidlertid omfattet af Nordisk Ministerråds kontraktstyringssystem og er ligeledes underkastet reglerne i Nordisk Ministerråds økonomireglement. NSU modtager bidrag fra Nordisk Ministerråd på ca. 1,5 mill. DKK om året og har herudover kun beskedne indtægter.

Som NSU's revisor har Rigsrevisionen ikke inden for et rimeligt tidsrum haft reel mulighed for at foretage en egentlig revision af NSU's regnskab for 1997, hvilket man har meddelt institutionen i en skrivelse af 2. juni 1998. I et medfølgende notat med bemærkninger vedrørende revisionen/gennemgangen af NSU har Rigsrevisionen nærmere redegjort for sine bevæggrunde og bl.a. henvist til forkerte, utilstrækkelige og for sent afgivne regnskaber, manglende afstemningsmateriale, sene efterposteringer og rettelser mv.

Ved revisionsbesøget hos NSU i Århus blev det bemærket, at bestyrelsesformanden havde selvstændig adgang til at foretage økonomiske dispositioner uden fornøden kontrol.

Rigsrevisionen har udbedt sig ministerrådssekretariatets udtalelse i sagen, men har endnu ikke modtaget svar.

Imidlertid har sekretariatet i brev af 11. juni 1998 bedt styret for NSU om at sørge for, at regnskabet for 1997 bliver underlagt en fuldstændig revision, samt at de andre påpegede brister bliver rettet op. Efter dette har styrelederen i samarbejde med Nordisk Ministerråds Sekretariat og Rigsrevisionen aftalt, at en statsautoriseret revisor gennemfører revisionen. Ministerrådssekretari-

atet ser meget alvorligt på denne sag, og Rigsrevisionen vil blive underrettet om dens videre forløb.

Rigsrevisionen har siden aftalt med revisionsfirmaet, at Rigsrevisionen får tilsendt alt relevant materiale.

Nordisk Statistisk Sekretariat (NSS), Danmark

36. NSS blev i forbindelse med institutionsgennemgangen nedlagt pr. 1. januar 1997.

Som omtalt i Rigsrevisionens beretning for 1996 blev der i forbindelse med nedlæggelsen af institutionen ydet fratrædelsesgodtgørelse til 4 medarbejdere, herunder sekretariatschefen, der på egen foranledning fik udbetalt et beløb svarende til 3 måneders løn. Rigsrevisionen fandt ikke, at der var hjemmel til at yde sekretariatschefen denne godtgørelse og rejste spørgsmålet over for Nordisk Ministerråds Sekretariat.

I en svarskrivelse af 27. november 1997 har sekretariatet bl.a. oplyst, at udbetalingen af de 3 måneders løn hverken var godkendt af Nordisk Ministerråd eller af NSS' styrelse, og altså alene var sket på den pågældende chefs egen foranledning. Rigsrevisionen må derfor konstatere, at godtgørelsen var uhjemlet.

I 1996-beretningen omtalte Rigsrevisionen også et større projekt, Nordisk Miljø- og Naturressourceregnskaber, som var blevet forvaltet af NSS siden starten af 1992. Rigsrevisionen anmodede NSS og senere Nordisk Ministerråds Sekretariat om, at der blev udarbejdet et samlet regnskab for projektet i perioden 1992-1997, hvor der var ydet bevillinger til projektet på i alt 1,2 mill. DKK. Trods flere rykkere har Rigsrevisionen endnu ikke modtaget det ønskede regnskab.

Teater og Dans i Norden (T og D), Danmark

37. Rigsrevisionen har med virkning fra regnskabsåret 1997 overtaget revisionen af T og D, som hidtil har været revideret af en statsautoriseret revisor.

Revisionen af T og D's regnskab for 1997 har ikke givet anledning til forbehold, men Rigsrevisionen har fremsat en række bemærkninger i et notat om revisionen.

Rigsrevisionen konstaterede bl.a., at institutionen endnu ikke havde fået udarbejdet en ajourført regnskabsinstruks, og at der heller ikke tidligere havde været nedfældet regler for varetagelsen af de økonomi-administrative funktioner i institutionen.

Forretningsgangene omkring attestation af udgiftsbilag, betalingsforretninger og bogholderi var ikke tilfredsstillende, og det blev derfor aftalt, at der skulle foretages den nødvendige adskillelse af kasse og bogholderi, og at institutionens leder (generalsekretæren) fremover udelukkende skulle varetage attestations- og godkendelsesfunktioner og ikke længere egenhændigt foretage institutionens betalinger.

T og D foretog ingen registrering af debitorer og havde tilsyneladende aldrig gjort det. Rigsrevisionen fandt dette mindre hensigtsmæssigt, da der ofte forekom debitorer, fx i forbindelse med deltagerbetaling ved seminarer o.l. Det blev derfor aftalt, at der snarest skulle indføres et system med registrering af alle institutionens debitorer.

T og D, der er en af Nordisk Ministerråds kunstkomiteer, har til opgave at udvikle og styrke det nordiske samarbejde vedrørende professionelt teater, musikteater og dans. Selv om institutionens arbejde således overvejende er rettet mod de professionelle udøvere på de omhandlede områder, har den alligevel gennem en årrække ydet betydelige årlige tilskud til Nordisk Amatørteaterråd (NAR), der også er repræsenteret i institutionens bestyrelse. For 1997 udgjorde tilskuddet 762.010 DKK, eller ca. 12 % af T og D's bevilling fra Nordisk Ministerråd.

Ved revisionsbesøget blev Rigsrevisionen orienteret om nogle aktuelle overvejelser, som gik i retning af at omstrukturere NAR, der modtager langt hovedparten af sine midler fra T og D. I 1997 udgjorde bidraget fra Nordisk Ministerråd således over 90 % af NAR's samlede indtægter. Overvejelserne udsprang af betydelig kritik af NAR's store administrationsomkostninger, der ikke stod i noget rimeligt forhold til rådets egentlige opgaver (støtte til kurser, gæstespil mv.). Umiddelbart gik planerne ud på at nedlægge rådets sekretariat i Oslo og reducere omkostningerne til det årlige rådsmøde og styremøderne. Eventuelt ville rådets sekretariatsforretninger blive overført til T og D.

Rigsrevisionen har anmodet om at blive orienteret om resultatet af overvejelserne og vil følge sagen nøje.

Rigsrevisionen har endnu ikke modtaget svar i sagen, men ministerrådssekretariatet har oplyst, at T og D har taget revisionsbemærkningerne til efterretning.

Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD), Danmark

38. Rigsrevisionen har med virkning fra regnskabsåret 1997 overtaget revisionen af NUD. Institutionen, der er beliggende i Dronninglund Kommune i Nordjylland, har hidtil været revideret af Kommunernes Revisionsafdeling.

I sin revisionspåtegning på NUD's regnskab for 1997 har Rigsrevisionen anført, at revisionen har givet anledning til en række bemærkninger, hvoraf nogle vedrører regnskabet og er af en sådan karakter, at Rigsrevisionen må tage forbehold for regnskabets rigtighed og fuldstændighed. En række mere væsentlige bemærkninger som følge af revisionen er indeholdt i et notat af 27. maj 1998, der er tilstillet såvel NUD som Nordisk Ministerråds Sekretariat med anmodning om en udtalelse.

I hele 1997 og årene forud har Dronninglund Kommune mod vederlag varetaget hovedparten af NUD's økonomifunktioner, primært betalingsforretninger, lønadministration og bogholderi.

I løbet af 1995 og 1996 oparbejdede NUD i strid med Nordisk Ministerråds regler et betydeligt underskud, der blev finansieret af Dronninglund Kommune. På et tidspunkt i slutningen af 1996 løb gælden til kommunen op i næsten 1,7 mill. DKK, og efter krav fra Nordisk Ministerråds Sekretariat og NUD's bestyrelse er det stort set lykkedes at afvikle gælden i løbet af 1997. Ved udgangen af 1997 havde institutionen ifølge sit regnskab et overskud (egenkapital) på 2.656 DKK, men som Rigsrevisionen gjorde opmærksom på ved sit revisionsbesøg, var institutionens reelle resultat dog et underskud på ca. 40.000 DKK, når der blev taget hensyn til øremærkede midler til et Balticum-projekt. De efter institutionens størrelse meget betydelige besparelser i 1997 har kun kunnet gennemføres ved en mærkbar nedgang i aktiviteterne og indførelse/forhøjelse af deltagerafgifter i forbindelse med alle NUD's kurser mv. Det skal nævnes, at i 1997 skete et skift på forstanderposten, og at denne lederstilling stod vakant i 5 måneder indtil 1. oktober 1997

NUD oplyste over for Rigsrevisionen, at kommunen endnu (i marts 1998) varetog de ovennævnte økonomifunktioner for institutionen, men at man havde besluttet at overtage bogholderifunktionen fra den 1. april 1998.

Rigsrevisionen fandt det uhensigtsmæssigt, at NUD ikke selv varetog sine egne basale økonomifunktioner, og henstillede – i lyset af de dårlige erfaringer fra de foregående år – at NUD senest med virkning fra den 1. januar 1999 overtog alle økonomiopgaver fra kommunen, herunder også betalingsforretninger og lønadministration. Dette vil efter Rigsrevisionens opfattelse også bidrage til, at NUD's ledelse kan få bedre overblik over og føling med institutionens økonomi.

NUD's regnskab for 1997, der i lighed med tidligere var udarbejdet af Dronninglund Kommune, var generelt for dårligt specificeret og uden forklarende noter. Rigsrevisionen har derfor tilkendegivet, at man forventer, at NUD selv vil forestå udarbejdelsen af sit regnskab fra og med 1998 under nøje iagttagelse af Nordisk Ministerråds regler.

Under revisionsbesøget oplyste NUD, at institutionen rådede over en kontantkasse, men beholdningen fremgik ikke af NUD's regnskab. Kommunens administration oplyste hertil, at beholdningen alene var optaget som et tilgodehavende i kommunens regnskab. Dette er efter Rigsrevisionens opfattelse ikke i overensstemmelse med god regnskabsskik.

NUD er i færd med at forhandle en ny forvaltningskontrakt med Dronninglund Kommune. Kommunen modtog i 1997 godt 100.000 DKK for ydet regnskabsassistance mv. til NUD. Rigsrevisionen vil følge udviklingen i sagen.

Af en svarskrivelse fra NUD og bemærkninger fra Nordisk Ministerråds Sekretariat fremgår det, at der siden Rigsrevisionens besøg er gennemført store opstramninger i NUD's økonomiske styring. Institutionen har overtaget bogføringsfunktionen, men har stadig en samarbejdsaftale med Dronninglund kommune. Institutionen er i færd med at undersøge konsekvenserne af

at overtage alle økonomifunktionerne. NUD's kontantkasse er med virkning fra juni 1998 optaget i institutionens regnskab.

Det er Nordisk Ministerråds Sekretariats vurdering, at NUD's ledelse lægger stor vægt på, at de regnskabsmæssige opgaver bliver løst tilfredsstillende, og at Rigsrevisionens bemærkninger vil blive taget til efterretning, hvad enten NUD selv udfører opgaverne eller ej.

Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende, og vil følge den videre udvikling i sagen.

Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS), Danmark

39. NIAS har i 1997 haft et regnskabsmæssigt underskud på godt 250.000 DKK, der er finansieret af øremærkede midler til projekter mv., som var hensat til 1998. Rigsrevisionen har henstillet, at NIAS fremover foretager en mere forsigtig budgettering og tager skridt til en strammere økonomistyring.

Ved revisionen bemærkedes, at en forskningsmedarbejder ved NIAS siden januar 1996 havde arbejdet på nedsat tid (først 80 %, senest 35 %) på grund af et engagement som Asien-konsulent hos Statoil, Norge. Ifølge en kontrakt mellem vedkommende medarbejder og Statoil skulle medarbejderen for arbejdet i en stilling, hvor han anvender 20 % af sin arbejdstid på opgaver for Statoil, have udbetalt 150.000 NOK fra Statoil direkte til sig selv, mens selskabet skulle betale 50.000 DKK til NIAS som kompensation for medarbejderens brug af instituttets ressourcer.

Da Rigsrevisionen finder det tvivlsomt, om den pågældende ordning er i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds Sekretariats regler for personale ansat på kontrakt inden for ministerrådssystemet, har man forelagt sagen for ministerrådssekretariatet med anmodning om en udtalelse. Efter Rigsrevisionens opfattelse rejser sagen også principielle spørgsmål om uafhængighed ved udøvelsen af forskerhvervet.

Sekretariatet har hertil bl.a. bemærket, at aftalen om bibeskæftigelse var godkendt af NIAS' bestyrelse, og at det efter de foreliggende oplysninger ikke er ualmindeligt, at ansatte ved forskningsinstitutioner påtager sig opgaver for eksterne opdragsgivere. Sekretariatet forudsætter, at institutionens bestyrelse, som også har det faglige ansvar, står inde for den forskningsmæssige uafhængighed.

Rigsrevisionen finder fortsat, at den konkrete sag er betænkelig og indebærer risiko for loyalitetskonflikter.

Nordisk Journalistcenter (NJC), Danmark

40. Rigsrevisionen har med virkning fra regnskabsåret 1997 overtaget revisionen af NJC. Institutionen, der er beliggende i Århus, har hidtil været revideret af en privat, statsautoriseret revisor.

Ved revisionen af NJC's regnskab for 1997, der har fået en blank revisionspåtegning, fik Rigsrevisionen et positivt indtryk af institutionens økonomiadministration og regnskabsførsel.

Rigsrevisionen finder imidlertid anledning til at fremdrage en principiel sag, som man i et notat af 19. maj 1998 har rejst over for såvel NJC som Nordisk Ministerråds Sekretariat med anmodning om en udtalelse.

NJC's personale består foruden rektor af en uddannelsesleder og en regnskabsfører. Ved revisionen blev det bemærket, at de to sidstnævnte havde modtaget honorarer for arbejde udført i forbindelse med NJC-projekter i Baltikum, og at honorarerne var afholdt af projektbevillinger. Honoreringen var sket oven i den faste løn ved NJC, som igennem de senere år har udfoldet en betydelig del af sine aktiviteter i de baltiske lande. Rigsrevisionen er efterfølgende blevet bekendt med, at de pågældende medarbejdere igennem en årrække har modtaget honorarer for deres arbejde med projekter i Baltikum. Dette er imidlertid ikke blevet påtalt af den private revisor.

Efter Rigsrevisionens opfattelse må arbejdet med projekterne i Baltikum betragtes som en integreret del af de opgaver, der er henlagt til NJC, hvorfor projektarbejdet er omfattet af aflønningen ved centret.

Sekretariatet har i sit svar henvist til de personaleadministrative retningslinjer for Nordisk Ministerråd, hvoraf det fremgår, at da de særskilte honorerede arbejdsopgaver er udført gentagne gange, burde de have indflydelse på fastsættelsen af grundlønnen, og en udtalelse fra Nordisk Ministerråds løn- og personaleudvalg bør derfor indhentes.

Rigsrevisionen vil følge op på denne sag, der har principielle aspekter.

VII. Projektvirksomhed mv.

41. I 1997 udgjorde de samlede bevillinger til projektvirksomhed o.l. 411,3 mill. DKK. Hertil kommer en overførsel fra tidligere år på 190,6 mill. DKK, så der i 1997 i alt var 601,9 mill. DKK til rådighed, hvoraf en del var endeligt disponeret, men endnu ikke udbetalt fra sekretariatet.

Der er i 1997 udbetalt 421,8 mill. DKK, hvorefter der overføres 180,1 mill. DKK til 1998.

I dispositionsbevillingerne er indeholdt udgifter til et betragteligt antal mindre enkeltstående projekter af ikke-permanent karakter samt forskellige støtteordninger. Herudover er der indeholdt bevillinger til et mindre antal institutionslignende bidragsmodtagere.

Bevillingerne administreres dels af sekretariatet, dels af en række statslige, kommunale eller private institutioner, hovedsagelig i de nordiske lande. Projekterne mv. revideres som hovedregel stikprøvevis af de enkelte landes rigsrevisioner, dels i forbindelse med revisionen af sekretariatets regnskab, dels som led i revisionen af vedkommende institutions regnskab. I et vist omfang varetages revisionen af private revisorer.

VIII. Baltikum og Nordvest-Rusland

42. I lighed med de foregående år var der i 1997 afsat en bevillingsramme på 51 mill. DKK til Nordens nærområder, heraf ca. 43 mill. DKK til projekter.

De nordiske informationskontorer i Estland, Letland, Litauen og Rusland havde i 1997 tilsammen disponible midler på 8,3 mill. DKK til driften.

Kontorerne hører organisatorisk direkte under Nordisk Ministerråds Sekretariat, men har i praksis en ret vidtgående autonomi. Kontorerne administrerer en del af ovennævnte projektmidler til regionen.

43. Rigsrevisionen har foretaget revision af de 4 informationskontorer i Vilnius, Riga, Tallinn og St. Petersborg ved to tjenesterejser i 1997, heraf Tallinn og St. Petersborg i efteråret. I forbindelse med besøget i Tallinn foretog Rigsrevisionen også et besøg ved informationskontorets filial i universitetsbyen Tartu.

Som ved revisionsbesøgene de foregående år har Rigsrevisionen måttet konstatere, at den regnskabsmæssige standard ved kontorerne generelt lader en del tilbage at ønske, om end der er forskelle kontorerne imellem, og der trods alt har kunnet konstateres visse forbedringer. Rigsrevisionen har i lighed med tidligere brevvekslet direkte med kontorerne om specifikke spørgsmål i forbindelse med revisionen, men da kontorerne organisatorisk sorterer under ministerrådssekretariatet, har man i en skrivelse af 13. februar 1998 rejst en række mere generelle spørgsmål over for sekretariatet, bl.a. på områder, hvor sekretariatet har rådgivende funktioner over for informationskontorerne.

44. I sin svarskrivelse af 10. juni 1998 har sekretariatet erklæret sig rede til at tage en række af de initiativer og forholdsregler op over for informationskontorerne, som Rigsrevisionen havde lagt op til. Sekretariatet har bl.a. oplyst følgende:

- Kontorerne i Tallinn og Vilnius har i efteråret 1997 taget nye regnskabssystemer i brug og har gennemført en nøje analyse af regnskabsområdet med henblik på at styrke dets kvalitet. Sekretariatet har planlagt en rundrejse til alle kontorerne lige efter sommerferien 1998 med henblik på at behandle spørgsmål i relation til økonomistyring og personaleadministration. Formålet er, at kontorerne – på sigt – skal kunne løse de økonomi-/administrative problemer på egen hånd.
- Alle kontorerne har nu udarbejdet forslag til regnskabsinstruks, og disse vil blive drøftet med de respektive kontorer på ovennævnte rundrejse.
- Sekretariatet vil til efteråret gennemføre et uddannelsesseminar for medarbejderne ved informationskontorerne, og undervisningen vil omfatte såvel økonomiske som personaleadministrative forhold.

- Reglerne for anvendelse af kreditkort er blevet skærpet, således at kort ikke kan anvendes både i privat og tjenstligt øjemed.

45. Rigsrevisionen finder de nævnte initiativer og planer tilfredsstillende og vil i forbindelse med revisionen af kontorerne senere på året sikre sig, at der er fremgang at spore i kvaliteten af deres administration, ikke mindst på det regnskabsmæssige område.

46. Specielt med hensyn til kontoret i St. Petersborg, der efter flere års usikker status blev åbnet officielt få dage før Rigsrevisionens besøg i oktober 1997, havde Rigsrevisionen over for informationskontoret og sekretariatet rejst nogle spørgsmål vedrørende forholdet til de russiske myndigheder mv.

Sekretariatet har herom anført, at aftalen med de russiske myndigheder nu fuldt ud er trådt i kraft, efter at registreringsprocedurerne med myndighederne i St. Petersborg endelig er tilendebragt. Kontoret venter nu på tilladelse til at oprette sin egen bankkonto, hvorefter etableringen må betragtes som afsluttet.

Kontoret har over for Rigsrevisionen oplyst, at det i henhold til den indgåede aftale er nødt til at følge russisk lov, hvilket indebærer, at kontoret nu fører russisk regnskab og bogføring og formelt er underkastet russisk revision og skatteinspektion. Samtidig har kontoret dog oplyst, at det stadig fører regnskab/bogføring på svensk og følger de normale administrative rutiner.

Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at der efter flere års usikkerhed endelig er indgået en aftale mellem Nordisk Ministerråd og de russiske myndigheder om etablering af informationskontoret i St. Petersborg. Rigsrevisionen har inden indgåelsen af aftalen drøftet aftaleteksten med Nordisk Ministerråds Sekretariat, der har garanteret, at Rigsrevisionen ubestrideligt har den fulde revisionsmyndighed i relation til kontoret. Den omtalte russiske revision mv. har primært til opgave at kontrollere løn- og skatteforhold mv. for det russiske personale på kontoret. Denne særlige russiske ordning har Rigsrevisionen ingen indvendinger imod, da den ikke lægger hindringer i vejen for Rigsrevisionens arbejde.

Rigsrevisionen vil fortsat følge udviklingen, herunder relationerne til de lokale og centrale russiske myndigheder.

IX: Organisatoriske ændringer og igangværende reformarbejde

47. I 1997 er der på initiativ fra generalsekretæren og Nordisk Samarbejdskomité, der fungerer som bestyrelse for ministerrådssekretariatet, iværksat flere reformprojekter inden for ministerrådssystemet. Disse initiativer er udsprunget af den meget komplicerede og til dels uoverskuelige administrative og økonomiske struktur, der gennem årene har udviklet sig på Nordisk Ministerråds områder. En medvirkende årsag har også været, at Rigsrevisionen

i de seneste par år har forholdt sig kritisk til en række forhold inden for det fællesnordiske system, herunder ikke mindst økonomistyringen og resultatopfølgningen for såvel institutioner som projekter, samt påpeget manglende klarhed og gennemsigtighed i ansvars- og kompetenceforholdene.

48. Som et internt projekt i sekretariatet blev der i foråret 1997 iværksat et udredningsarbejde med henblik på at forny og forstærke sekretariatets system med håndtering og styring af projekter.

Arbejdet mundede ud i en række forbedringsforslag, hvoraf flere allerede er optaget i sekretariatets administrative håndbog, der p.t. er ved at blive underkastet en grundig revision.

Rigsrevisionen hilser dette initiativ velkommen, og vil følge implementeringen af de nye regelsæt på projektstyringsområdet mv.

49. På initiativ af Nordisk Samarbejdskomité blev der ligeledes i 1997 nedsat en nordisk arbejdsgruppe, som fik til opgave at gennemgå og vurdere ansvars- og kompetencefordelingen inden for det nordiske ministerrådssystem. Et konsulentfirma har for arbejdsgruppen bl.a. analyseret institutionernes ejerforhold og retlige status samt bestyrelsernes ansvar og rækkevidden heraf.

Blandt de vigtigste forslag i arbejdsgruppens rapport, som endnu ikke er færdigbehandlet, kan nævnes:

- tilvejebringelse af bedre information om eksisterende regler og retningslinjer samt modernisering af regelværk,
- tydeliggørelse af samarbejdsministrenes ansvar for budget, økonomi, kontrol og resultatopfølgning,
- tydeliggørelse af samarbejdsministrenes ansvar for, hvordan Nordisk Ministerråds Sekretariat disponerer sine ressourcer og
- udarbejdelse af klare ansvarsregler for institutionerne og specielt deres bestyrelser, da det må anses for uhensigtsmæssigt og reelt umuligt at styre dem centralt.

50. Efter at et privat konsulentfirma havde foretaget en samlet analyse af ministerrådssekretariatets hidtidige organisation, blev der pr. 1. marts 1998 gennemført et forslag til ny organisation, som i højere grad end den gamle skulle kunne honorere de politiske krav, fleksibelt og professionelt. I den nye organisation er ansvaret for de 3 nordiske "søjler" (Norden, nærområderne og Europa) udtømmende delegeret ud til cheferne for de 3 fagafdelinger, som nu har fået et større og mere klart tværsektorielt ansvar. Arbejdet organiseres i særlige backup-grupper, og alle stabsfunktioner samles i økonomi- og administrationsafdelingen under vicegeneralsekretærens ledelse. På sigt inde-

bærer organisationsændringen, at der skal tilføres sekretariatet yderligere administrative ressourcer, i alt 4 stillinger.

51. Endelig skal det nævnes, at der som led i reformarbejdet også er foretaget en gennemgang af sekretariatets ansættelsessystem og lønstruktur, og at man også her har benyttet en ekstern konsulent til opgaven. Formålet med gennemgangen har været at skabe et system, der sikrer fleksibilitet og konkurrencedygtighed ved rekruttering og fastholdelse af kompetente medarbejdere.

Efter godkendelse af samarbejdsministrene og Nordisk Råds præsidium er der blevet vedtaget et forslag til nyt ansættelsessystem og lønstruktur, gældende for såvel ministerrådssekretariatet som Nordisk Råds Sekretariat med virkning fra den 1. maj 1998. Det nye system indebærer bl.a. mulighed for mere individuel lønfastsættelse og længere kontraktperioder (op til 8 år i alt), samt en mere fleksibel ressourceanvendelse ved overgang til rammestyring af personale- og lønomkostningerne på budgettet. Det er politisk besluttet, at ændringerne i lønsystemet ikke i sig selv må indebære merudgifter for de to sekretariater.

52. Rigsrevisionen finder, at der som helhed er tale om vigtige reformer (og reformprocesser), der gerne skulle bidrage til at effektivisere Nordisk Ministerråds arbejde både på projekt- og institutionsområdet samt på det centrale niveau.

X. Afsluttende bemærkninger

53. Rigsrevisionen kan efter den foretagne revision og med henvisning til ovenstående beretning indstille, at de aflagte regnskaber for virksomhed finansieret over Nordisk Ministerråds budget for 1997 godkendes.

54. Rigsrevisionen finder det imidlertid væsentligt at tilføje, at der – som det også er påpeget i revisionsberetningerne for 1995 og 1996 – fortsat er problemer med kvaliteten af regnskabsaflæggelsen og rapporteringen på Nordisk Ministerråds virksomhedsområde, og det gælder såvel permanente institutioner som projekter og støtteordninger. Flere institutioner afslutter og fremsender stadig ikke regnskaber rettidigt, skønt betydningen heraf flere gange er blevet pointeret, også af ministerrådssekretariatet. Den manglende rettidighed med regnskabsaflæggelsen gør det samtidig vanskeligt for revisionen at overholde tidsfristerne i rapporteringsproceduren.

Rigsrevisionen skal endvidere påpege, at revisionen og gennemgangen af regnskaberne vedrørende de fællesnordiske institutioner, informationskontorer mv. viser, at der i mange tilfælde er behov for en strammere økonomisty-

ring og en tydeliggørelse af institutionsledelsens ansvar for driften. Som tidligere berørt er der imidlertid sat en reformproces i gang, og Rigsrevisionen forventer, at den forestående præcisering af ansvars- og kompetenceforholdene inden for ministerrådssystemet vil bidrage til en påkrævet styrkelse af de økonomiskadministrative områder af Nordisk Ministerråds virksomhed.

København, den 11. august 1998

Morten Levysohn
fg.

/Hans Andersen

Kontrollkommitténs betänkande

över Rigsrevisionens berättelse rörande revisionen av Nordiska rådets räkenskaper och bokslut för år 1997

(Bokslut och revisionsberättelse, se C 4/k – Bilaga resp. ss. 1372 & 1379)

Kontrollkommitténs förslag till beslut
I kontrollkommitténs uppgifter ingår att granska Nordiska rådets redovisningar och revisionsberättelse och att förelägga plenarförsamlingen resultatet av denna granskning.

Kontrollkommittén föreslår med hänvisning till vad nedan anförs

att Nordiska rådet lägger bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådet 1997 till handlingarna

Bokslut
Nordiska rådets bokslut 1997 uppvisar ett överskott på 4.678.056 DKK i förhållande till budget. Presidiet har vid sitt möte den 23-24 september 1998 godkänt bokslutet, samt i enlighet med den möjlighet som ges i Nordiska rådets ekonomireglemente (§ 7) beslutat överföra överskottet till följande räkenskapsår för igångsättande av aktiviteter i samband med millennieskiftet och med Nordiska rådets 50-årsjubileum år 2002.

Revisionen och Rigsrevisionens förslag med anledning av revisionsberättelsen
Rigsrevisionen i Danmark har från och med år 1997 övertagit huvudansvaret för revisionen av Nordiska rådets räkenskaper. Denna revisionsberättelse är således den första som utarbetats av Rigsrevisionen. Rådssekretariatet har haft möjlighet att uttala sig över ett utkast till revisionsberättelse. Likaså har de övriga nordiska ländernas statliga revisionsmyndigheter haft möjlighet att yttra sig över ett utkast.

Räkenskaperna har granskats i enlighet med gällande regler i de Internordiska revisionsordningarna. Inom ramen för revisionen har kontrollerats att räkenskaperna är utarbetade i enlighet med Rådets ekonomireglemente, att

räkenskaperna är rättvisande, och att de ge de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma förvaltningen av Rådets budget.

Rigsrevisionen föreslår med hänvisning till sin berättelse att räkenskaperna för verksamhet finansierad över Nordiska rådets budget för år 1997 godkänns.

Vissa iakttagelser i Rigsrevisionens berättelse rörande Nordiska rådets verksamhet

Rigsrevisionen rapporterar att man under år 1997 samarbetat med Rådssekretariatet om utarbetande av ett nytt ekonomireglemente, anpassat till att Rådssekretariatet sedan sommaren 1996 är samlokaliserat med Nordiska ministerrådets sekretariat. Presidiet har fastställt det nya ekonomireglementet, som gäller från den 1 januari 1998.

På motsvarande sätt har en ny räkenskapsinstruktion utarbetats och fastställts av Rådsdirektören, med ikraftträdande den 1 januari 1998.

Rigsrevisionen har i sin berättelse för år 1997 följt upp de iakttagelser som gjordes i det svenska Riksrevisionsverkets revisionsrapport avseende år 1996, dvs. det år då Rådets sekretariat flyttades från Stockhom till Köpenhamn.

Vad gäller personalrelaterade frågor noterar Rigsrevisionen att Rådssekretariatet efter flyttningen till Köpenhamn beslutat använda de regler som finns i Nordiska ministerrådets personalhandbok, vilket medfört att en del av rekommendationerna i 1996 års revisionsrapport följts. Rigsrevisionen noterar också bl.a. att reglerna för ersättning för årlig hemresa skärpts så att från och med år 1998 ersättning utges endast efter det att dokumentation för faktiska utgifter lagts fram, samt att procedurerna i fråga om s.k. bonuspoäng som intjänas i förbindelse med tjänsteresor ändrats så att dessa bonuspoäng inte längre kan utnyttjas för privata ändamål.

I fråga om inventarieförteckning sägs att denna ajourförs löpande, och att kontroll görs i form av stickprov. Riksrevisionen noterar dock att kontrollen inte dokumenteras. Rigsrevisionen hemställer om att sekretariatet utarbetar regler beträffande registrering och kontroll av inventarier motsvarande de som gäller för den danska statsförvaltningen.

Beträffande informationskvaliteten i budget och räkenskaper noterar Rigsrevisionen att Rådets utskott numera har var sin budget som omfattar alla kostnader i samband med respektive utskotts arbete, samt att kontoplanen är så utformad att den möjliggör en utvärdering av Rådets aktiviteter. Rigsrevisionen anför att de frågetecken rörande budget och räkenskaper som restes i revisionsberättelsen för räkenskapsåret 1996 blivit lösta på tillfredsställande sätt.

Kontrollkommittén

Kontrollkommittén har granskat revisionsberättelsen och samt Presidiets och Rådssekretariatets åtgärder med anledning av denna, och vill för sin del anföra följande:

Rigsrevisionen hänvisar i sin berättelse till § 15 i ekonomireglementet, enligt vilken revisionsberättelse skall avlämnas till Nordiska rådet före den 1 juli året efter budgetårets utgång. Kontrollkommittén noterar att revisionsberättelsen är daterad den 5 augusti 1998.

Det är tillfredsställande att Rigsrevisionen i sin berättelse för år 1997 följer upp iakttagelserna i den revisionsrapport för år 1996 som avlämnades av Riksrevisionsverket i Sverige. Vid föregående års session beslutade Nordiska rådet, med anledning av Kontrollkommitténs betänkande över denna rapport, att uppdra åt Presidiet att "tillse att de av revisionen påtalade bristerna i styrningen av Rådssekretariatets verksamhet snarast åtgärdas". Mot denna bakgrund behandlar Kontrollkommittén i detta betänkande även vissa frågor som har sitt ursprung i revisionen av Nordiska rådets verksamhet åren 1995 och 1996.

Kontrollkommittén har delgivits en promemoria angående "Foranstaltninger til imødegåelse af Riksrevisionens kritikpunkter" som utarbetats av Rådssekretariatet och behandlats av Nordiska rådets Presidium i januari 1998. Promemorian avser således åtgärder vidtagna med anledning av de brister i sekretariatets förvaltning som Riksrevisionen pekat på i samband med granskningen av Presidiesekretariatets verksamhet år 1996.

I sitt betänkande över revisionsberättelsen avseende år 1996 anförde Kontrollkommittén att den övervägande delen av de påpekanden som däri gjorts av Riksrevisionsverket, bl.a. vad gällde avvecklingen av sekretariatets tillgångar, hade sitt ursprung i den för Rådet unika situation som uppkommit genom flyttningen av sekretariatet från Stockholm till Köpenhamn. Flera av dessa påpekanden kan inte åtgärdas på annat sätt än att rutiner skapas som så långt möjligt säkerställer att liknande situationer hanteras bättre i framtiden. Ett exempel, som också nämns av Rigsrevisionen, är att alla anställningskontrakt numera innehåller en 6-månaders uppsägningsklausul.

Kontrollkommittén konstaterar att Rigsrevisionen inte gör några ytterligare påpekanden med anledning av de brister som påtalades i revisionsrapporten för år 1996.

Kontrollkommittén noterar att Presidiet vid sitt möte den 23-24 september 1998 godkänt räkenskaperna för Nordiska rådet 1997, samt i övrigt tagit Rigsrevisonens berättelse till kännedom.

Som nämnts hemställer Rigsrevisionen i revisionsrapporten för år 1997 att sekretariatet utarbetar regler beträffande registrering och kontroll av inventarier motsvarande de som gäller för den danska statsförvaltningen. Enligt Rådssekretariatets promemoria, som också behandlats av presidiet, avser man att i nära samarbete med Rigsrevisionen arbeta in sådana regler i Rådets

räkenskapsinstruktion. Kontrollkommittén har noterat att sekretariatet under 1997 och därefter avsevärt förbättrat förande och kontroll av inventarieförteckningen. Kommittén anser sig därför kunna utgå från att sekretariatet snarast genomför de åtgärder i detta avseende Rigsrevisionen hemställt om.

Det är vidare glädjande att Rigsrevisionen inte funnit anledning till anmärkningar beträffande räkenskaperna eller förvaltningen i övrigt under år 1997.

Kontrollkommittén delar den uppfattning Rigsrevisionen framför vad gäller fördelarna med att allt fler av de personaladministrativa reglerna för Nordiska rådets personal är samordnade med Nordiska ministerrådets, och noterar samtidigt att detta kan innebära en begränsning av möjligheten att ändra dessa regler genom ensidiga beslut inom Nordiska rådet.

Kontrollkommittén noterar Rigsrevisionens uppfattning att de frågetecken rörande informationskvaliteten i budget och räkenskaper som restes i revisionsberättelsen för räkenskapsåret 1996 blivit lösta på tillfredsställande sätt. Kontrollkommittén vill för sin del uttrycka tillfredsställelse över de resultat som nåtts i arbetet på att förbättra Rådets räkenskaper.

Samtidigt kan Kontrollkommittén inte undgå att notera de ibland stora avvikelserna mellan budget och utfall. Enligt Kontrollkommitténs uppfattning innebär detta att i varje fall budgetens informationsvärde är begränsat. Orsaken härtill torde emellertid inte i första hand vara brister i räkenskaperna eller i uppföljningen av dessa, men däremot att rådsorganens verksamhetsplaner för det kommande året inte är tillräckligt preciserade när Nordiska rådets budget fastställs.

Nordiska rådets resultat för år 1997 innebär att c:a 4,7 MDKK mindre än budgeterat har tagits i anspråk för verksamheten. Till största delen beror detta på att rådsorganen i samband med budgetarbetet överskattat kostnaderna för sin kommande verksamhet. Kontrollkommittén vill framhålla att över- eller underskott i denna storleksordning inte kan accepteras på sikt, och att Presidiets och övriga rådsorgans arbete med Nordiska rådets budget således behöver stramas upp.

Sammanfattningsvis vill Kontrollkommittén uttrycka sin tillfredsställelse över det arbete som utförts för att åtgärda de tidigare påtalade bristerna i styrningen av Rådssekretariatets verksamhet, samt för att utforma förbättrade rutiner i detta avseende.

Helsingfors den 3 november 1998

Anita Johansson (s) *Anneliese Dorum (A)*
Pehr Löv (SFP) *Vibeke Peschardt (RV)*

NORDISK RÅD
SEKRETARIATET

BOKSLUT 1997

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997
UDGIFTER			
Rådssekretariatets allmänna verksamhet			
Resekostnader, rådsmedlemmar		718,304	732,000
Presidiets reserverade medel	1)	9,919	1,276,000
Presidiesekr.reserverade medel		49,227	100,000
		777,450	**2,108,000**
Sessioner/Konferenser			
Östersjökonferensen 1996		209,002	275,000
Ordinarie session		718,486	800,000
Temakonferens om kultur		347,811	400,000
Temakonferens om sikkerhedspol	2)	423,195	650,000
		1,698,494	**2,125,000**

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997
Rådsorganens verksamhet			
Nordenutskottet		968,754	1,030,000
Närområdesutskottet		969,742	1,015,000
Europautskottet	3)	774,687	983,000
Kontrollkommittén	4)	95,194	400,000
Arktiska kommittén		265,832	250,000
Nordiskt-Baltiskt sem. om migration		68,327	50,000
		3,142,536	**3,728,000**
Sessionstryck			
Ordinarie session	5)	494,005	400,000
		494,005	**400,000**
Bidrag till UNR, journaliststipendier			
Bidrag UNR		214,000	230,000
Bidrag VESTNORDEN		112,000	112,000
Journaliststipendier		348,388	350,000
		674,388	**692,000**

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997		
Gemensam administration					
Lönekostnader exkl. NK	6)	7,862,852	8,500,000		
Gemensamma personalkostnader		367,732	400,000		
Resekostnader sekretariatet	7)	251,850	500,000		
Representation		125,039	150,000		
Rekrytering		267,621	267,000		
Hyror, lokalkostnader		2,009,502	2,100,000		
Kontorskostnader		845,172	1,000,000		
Inventarier		721,614	800,000		
Uforudsete ug.ifm.flytning	8)	1,756,707	2,200,000		
Övriga kostnader		36,354	0	-30.49	36,323.66
		14,244,443	**15,917,000**		
Informations- och publikationsverksamheten					
Resekostnader		189,023	200,000		
Journalistseminarier		219,094	200,000		
Tryckt informationsmaterial för Nordisk Råd		515,958	600,000		

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997	
Tidningsklipp	9)	229,876	100,000	
Övriga informationsåtgärder		262,051	300,000	
Information til børn og unge		332,824	350,000	
Nyhetsbrev		131,499	100,000	
Databas		163,822	200,000	
Faktablad		144,675	150,000	
Bokmässa Göteborg		25,861	100,000	
Nya aktiviteter (tabloidavis)	10)	1,370,078	1,250,000	
		3,584,761	**3,550,000**	
Partistöd				
Direkt partistöd		4,200,000	4,200,000	
Partigruppssekreterarnas resor		243,927	300,000	
		4,443,927	**4,500,000**	
SUMMA KOSTNADER		**29,060,004**	**33,020,000**	**29,059,973.48**

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997	
INTÄKTER				
Delegationernes bidrag		31,000,000	30,745,000	
Interna avgiftssystemet		1,925,552	2,000,000	
Avgifter fra tidligere år		263,906	0	
Finansiella intäkter		400,311	275,000	
Rådets tryck m.m.		118,364	0	
Övriga intäkter		29,927	0	
SUMMA INTÄKTER		**33,738,060**	**33,020,000**	**33,738,060**
RESULTAT		**4,678,056**	**0**	**4,678,087**
BIDRAGSREDOVISNING				
Fördelning på delegationerna af bidrag - resultat				
Danmark	25.0%	6,580,486		
Finland	16.2%	4,264,155		
Island	1.1%	289,541		
Norge	22.1%	5,817,150		
Sverige	35.6%	9,370,612		
Summa delegationerna	**100.0%**	**26,321,944**		

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997		
BALANCERÄKNING, PER 1997-12-31					
Tillgångar					
Kasse		0			
Bank		4,263,779			
Postgiro		100,557			
Momsfordran		167,260			
Reseförskott, privata utlägg		75,000			
Interna avg.tidl.år	11)	252,156			
Periodeavgr.		540,273			
Nordisk Ministerråd interimskonto		554,284			
Øvrige fordringer		179,754	179,724	179,724	
		6,133,063		**6,133,033**	
Skulder					
Personalskatter		21			
Upplupna sociala avgifter		1,253			
Upplupet LKP		5,403			
Svenska soc avg/DK	12)	43,160			

RESULTATRÄKNING, underkonti	Not	Utfall 1997	Budget 1997	
Periodavgränsning		-3,999		
Leverandör		1,161,606		
Kursdiff leverandör		-3,696		
Övriga skulder		251,259		
Resultat		4,678,056		4,678,087
		6,133,063		**6,133,094**
FÖRDELING PÅ DELEGATIONERNA AV ÅRETS RESULTAT				-60.68
Danmark		25.0% 1,169,514		
Finland		16.2% 757,845		
Island		1.1% 51,459		
Norge		22.1% 1,033,850		
Sverige		35.6% 1,665,388		
		100.0% 4,678,056		

BILAGA: Bokslut (Se C 4/k – Bilaga)

Bilaga

till

Kontrollkommitténs betänkande över Rigsrevisionens berättelse rörande revisionen av Nordiska rådets räkenskaper och bokslut för år 1997

Bilaga: Bokslut 1997

Nordisk Råd
Sekretariatet

Bemærkninger til regnskab 1997

Not 1
Efter at præsidiet havde revideret sit budget 1997 i august måned var det eneste træk på præsidiets reserverede midler udgifter til en gave til Nordens hus i Grønland.

Not 2
Temakonferencen om sikkerhedspolitik blev væsentligt billigere end budgetteret, fordi talerne i høj grad blev regeringsmedlemmer, til hvem Rådet ikke skulle betale rejseomkostninger eller honorar. Omkostningerne vedr. tolke og tolkeudstyr blev også betydeligt lavere end forventet.

Not 3
For Europaudvalgets vedkommende har der været tale om et mindre forbrug end budgetteret, bl.a. fordi formandskabsmøderne har været afholdt i forbindelse med andre møder, og fordi udgifterne til tolkning har været mindre end forventet.

Not 4
Kontrolkomiteen har kun forbrugt ca. en fjerdedel af sit budget, fordi en del af det arbejde, man havde tænkt sig at få udført af en konsulent, i stedet udførtes af komiteens sekretær.

Not 5
Omkostningerne til sessionstryk er væsentligt højere end budgetteret, hvilket skal ses i sammenhæng med posten informationsmateriale som til gengæld er væsentligt lavere end budgetteret. Differencerne skyldes, at omkostningerne til årets præsidierapport ved en fejl i budgetlægningen var blevet indregnet under informationsmateriale i stedet for under sessionstryk, hvor det retteligt hører hjemme.

Not 6
Lønomkostningerne er noget lavere end budgetteret, idet der ikke opstod det samme behov for løs medhjælp, studenter mv, som var tilfældet i 1996.

Not 7
Sekretariatets rejseomkostninger har været lavere end forventet, bl. a. fordi mødeaktiviteterne i høj grad har været koncentreret, og fordi der så vidt muligt har været gjort brug af servicepersonale fra de respektive nationale sekretariater i de lande, hvor møder har været afholdt.

Not 8
Uforudsete udgifter i forbindelse med flytningen fra Stockholm omfatter husleje og istandsættelse af det af sekretariatet fraflyttede lejemål. Det lykkedes jf. notat af 8. januar 1998 j. nr. 98-142 at få forhandlet såvel huslejen som istandsættelsesomkostningerne betydeligt ned i forhold til udlejers krav.

Not 9
Avisudklip rummer en meget stor overskridelse af det budgetterede beløb, fordi det beløb der betales til Copy-Dan er steget meget stærkt på grund af flere kopierede artikler og øget distribution. Foranlediget af dette er produktionen af avisudklip, der sker i et samarbejde med Nordisk Ministerråds sekretariat, blevet omlagt og stærkt reduceret.

Not 10
Den overskridelse i forhold til det budgetterede, der kan konstateres i omkostningerne til tabloidavisen "Politik i Norden", er forårsaget af, at avisen, der tilsendes abonnenter gratis, er blevet så stor en succes, at oplaget er blevet fordoblet, fra 5.000 til 10.000, i årets løb, hvilket har betydet forøgede tryknings- og portoudgifter.

Not 11
Saldoen for interne afgifter fra tidligere år på ialt 252 tDKK indeholder de ikke indbetalte interne afgifter for 1995 og 1996. Beløbene er under inddrivelse. Resultatet af afgiftsopgørelsen for 1997 foreligger i okt/nov 1998.

Beløb fra før 1995 er ikke opført i regnskabet, da disse ikke var med i balancen ved sekretariatets overflytning til København. Disse beløb er også under inddrivelse og det samlede beløb er ialt 30 tDKK.

Note 12
Svenske socialafgifter bliver opkrævet i februar måned 1998

Beretning

til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1997

RIGSREVISIONEN

August 1998

Indholdsfortegnelse

		Side
I.	Indledning	1385
II.	Nordisk Råds struktur og organisation.	1386
III.	Økonomireglement og regnskabsinstruks	1387
IV.	Nordisk Råds regnskab for 1997	1387
V.	Opfølgning af iagttagelser fra 1996	1391
VI.	Afsluttende bemærkninger	1393

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1997

Indledning

55. Nordisk Råds præsidium besluttede i 1995, at revisionen af Nordisk Råds regnskaber efter sekretariatets flytning til Danmark skulle overgå fra Riksrevisionsverket i Sverige til Rigsrevisionen i Danmark. Det blev også besluttet, at selv om Nordisk Råds sekretariat fra 1. august 1996 ville være beliggende i Danmark, skulle Riksrevisionsverket udføre revisionen for hele 1996. Rigsrevisionen har derfor først overtaget revisionsansvaret fra 1. januar 1997, og denne beretning er følgelig den første revisionsberetning om Nordisk Råd, der afgives af Rigsrevisionen.

56. Nærværende beretning, der i sin form svarer til Rigsrevisionens beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed, afgives i henhold til § 15 i økonomireglementet for virksomhed finansieret over Nordisk Råds budget, hvorefter revisionsberetningen for den samlede virksomhed på budgettet skal afgives til Nordisk Råd før 1. juli i året efter budgetårets udgang.

57. I henhold til reglementets § 14 revideres regnskaberne efter de gældende regler i de internordiske revisionsordninger. Disse regler gennemgås for tiden af en arbejdsgruppe med repræsentanter fra de 5 nordiske rigsrevisioner. En rapport fra arbejdsgruppen er i juni 1998 sendt til høring i Nordisk Råds sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat.

58. Rigsrevisionen afgiver hermed revisionsberetning for regnskabsåret 1997 til Nordisk Råd. Et udkast til beretningen har været fremsendt til Nordisk Råds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

59. Budgettet for 1997 blev på præsidiets møde den 22. januar 1997 fastsat til 32,5 mill. DKK, hvoraf 31 mill. DKK var bidrag fra de nordiske lande (delegationerne), mens resten var indtægter fra det interne afgiftssystem og finansielle poster.

60. Revisionen af Nordisk Råds sekretariat har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om sekretariatets regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Råds økonomireglement. Det er påset, at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af rådets budget.

Nordisk Råds struktur og organisation.

61. I 1996 gennemførtes en ny struktur og organisation for nordisk samarbejde i almindelighed og Nordisk Råd i særdeleshed. Med udgangs-punkt i den politiske beslutning om at koncentrere rådets arbejde om de tre "søjler", nemlig samarbejde inden for Norden, med Nordens nærområder og med Europa, lagdes grunden til en udvalgsstruktur med et udvalg for hver af de tre søjler og en kontrolkomité samt en forstærket ledelsesfunktion i præsidiet og det nye sekretariat. Udvalgene skulle fremover udarbejde årlige virksomhedsplaner og råde over deres egne særskilte budgetter. Præsidiet har i den nye organisation ansvaret for samordningen af budgetterne for det samlede nordiske samarbejde.

62. Som led i reformen blev der pr. 1. januar 1997 gennemført en ny forretningsorden for Nordisk Råd, der blandt meget andet indeholder bestemmelser om partistøtte. Denne støtte er øget, så partigrupperne nu hver især kan råde over et større sekretariat.

63. Herudover har hvert af de 5 nordiske landes parlamenter sit eget permanente delegationssekretariat, der bl.a. medvirker i forbindelse med gennemførelsen af rådets sessioner. Delegationssekretariaterne er finansieret af de respektive parlamenter og hører altså ikke under Nordisk Råds budget. Der findes regler for hvilke udgifter, der finansieres af henholdsvis delegationsbudgetterne og Nordisk Råd, fx ved afholdelse af sessioner, konferencer o.l.

64. Efter indførelse af den nye forretningsorden blev en lang række regler overflødige og ophævedes derfor af præsidiet. Som led i forenklingsarbejdet er en del beføjelser blevet delegeret til råds-sekretariatets direktør. Det gælder ikke mindst på det per-sonaleadministrative område, samt adgangen til at disponere og omdis-ponere midler mellem forskellige budgetposter. Ifølge instruktion for Nordisk Råds sekretariat har direktøren endvidere til opgave at koordinere samarbejdet med delegationernes sekretariater og partigruppernes sekretariater.

65. Nordisk Råds sekretariat har efter samlokalisering med Nordisk Ministerråds sekretariat indgået en samarbejdsaftale med dette om en række tjenesteydelser, som ministerrådssekretariatet mod betaling skal stille til rådighed for rådssekretariatet. Betalingen beregnes på grundlag af en fordelingsnøgle, der bygger på forholdet mellem antallet af ansatte i sekretariaterne. Det drejer sig bl.a. om løn- og personaleadministration, regnskab og bogholderi, lokaleudgifter, kantinedrift, databehandling og reception.

I 1997 udgjorde Nordisk Råds andel af fællesudgifterne knap 2 mill. DKK.

Økonomireglement og regnskabsinstruks

66. Omkring årsskiftet 1996-1997 indledte Rigsrevisionen et samarbejde med Nordisk Råds sekretariat om udarbejdelsen af et nyt moderniseret økonomireglement til afløsning for de regler, der havde været gældende for det daværende præsidiesekretariat i Stockholm, og som var ude af trit med den nye organisation. Nordisk Råds sekretariat og Rigsrevisionen var enige om, at økonomireglementet burde have samme struktur og systematik som Nordisk Ministerråds sekretariats reglement, da budget-, regnskabs- og revisionsprocedurerne i det store og hele er ens for de to organisationer.

På grundlag af et fælles udkast vedtog præsidiet ved sit møde den 29. april 1997 et midlertidigt økonomireglement for rådets virksomhed. Efter høring i de 5 nordiske delegationssekretariater og yderligere drøftelser i præsidiet vedtog præsidiet på sit møde den 27. marts 1998 at godkende forslaget til økonomireglement for Nordisk Råds virksomhed med virkning fra den 1. januar 1998.

67. Rigsrevisionen har i 1997 også samarbejdet med Nordisk Råds sekretariat (og Nordisk Ministerråds sekretariat) om udarbejdelse af en regnskabsinstruks for rådssekretariatet. De dagældende økonomi-administrative regler levede ikke fuldt ud op til de krav, der må stilles til en moderne, effektiv international organisation. Da rådssekretariatets bog-holderi-, regnskabs- og betalingsfunktioner i vidt omfang varetages af Nordisk Ministerråds sekretariat har udformningen af instruksen været drøftet med dette.

Regnskabsinstruksen er endelig fastsat af rådsdirektøren og trådte i kraft den 1. januar 1998.

68. Rigsrevisionen finder, at det er et væsentligt organisatorisk/administrativt fremskridt, at rådssekretariatet i stigende grad samarbejder med Nordisk Ministerråds sekretariat både fagligt, administrativt og praktisk, og at stadig flere økonomi- og personaleadministrative regler er harmoniseret.

Nordisk Råds regnskab for 1997

69. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Råds regnskab og revisionen heraf.

Aktiver/passiver

70. Nordisk Råds aktiver og passiver pr. 31. december 1997 kan specificeres således:

Aktiver/passiver	1.000 DKK	%
Aktiver:		
Likvide beholdninger	4.364	71,2
Rejseforskud	75	1,2
Interne afgifter tidligere år	252	4,1
Mellemregning, Nordisk Ministerråd	554	9,0
Øvrige fordringer	888	14,5
I alt	6.133	100,0
Passiver:		
Resultat	4.678	76,3
Leverandørgæld	1.154	18,8
Øvrige gældsposter	301	4,9
I alt	6.133	100,0

De likvide beholdninger er afstemt med kontoudskrifter fra pengeinstitutterne, mens de øvrige tilgodehavender og gældsposter er afstemt med detailoversigter.

71. Rigsrevisionen foretog i februar 1998 uanmeldt kasseeftersyn med efterfølgende stedlig revision ved sekretariatet. Afstemningen af beholdningerne gav ikke anledning til bemærkninger.

72. Af oversigten ses, at resultatet (overskuddet) udgør 4,7 mill. DKK og stort set svarer til den likvide beholdning. Begge poster udgør omkring 3/4 af den samlede balance.

Indtægter

73. Nordisk Råds budgetterede og faktiske indtægter i 1997 kan specificeres således:

	Budgetterede indtægter	Faktiske indtægter
	----- Mill. DKK -----	
De nordiske landes bidrag	31,0	31,0
Intern afgift af løn	2,0	2,2
Renter	0,3	0,4
Andre indtægter	0,0	0,1
I alt	33,3	33,7

Regnskabet for 1997 viser samlede indtægter på 33,7 mill. DKK, hvoraf bidragene fra de nordiske lande udgør langt den største del. I forhold til budgettet er der en mindre merindtægt på 0,4 mill. DKK.

De nordiske landes bidrag, der beregnes på grundlag af bruttonationalindkomsten, fordeler sig således:

Fordeling af bidrag	**Mill. DKK**	**%**
Danmark	7,8	25,0
Finland	5,0	16,2
Island	0,3	1,1
Norge	6,9	22,1
Sverige	11,0	35,6
I alt	31,0	100,0

Delegationernes samlede bidrag er stort set det samme som i 1996, men der er på grund af beregningsmåden mindre forskydninger mellem de enkelte lande.

Udgifter

74. Nordisk Råds budgetterede og faktiske udgifter i 1997 kan specificeres således:	**Budgetterede udgifter**	**Faktiske udgifter**	**Afvigelse**
	----- Mill. DKK -----		%
Sekretariatets virksomhed	2,1	0,8	62,0
Sessioner/konferencer	2,5	2,2	12,0
Rådsorganernes virksomhed	3,7	3,1	16,0
Information/publikation	3,6	3,6	0,0
Bidrag til UNR, journalststipendier	0,7	0,7	0,0
Partistøtte	4,5	4,4	2,0
Administration	15,9	14,2	11,0
I alt	33,0	29,0	12,1

Af oversigten fremgår, at de samlede udgifter i 1997 i alt udgør 29,0 mill. DKK, hvilket svarer til et mindreforbrug i forhold til det budgetterede på 4,0 mill. DKK eller 12 %.

Udgifterne kan opdeles på følgende måde:

Nordisk Råds udgifter	Mill. DKK	%
Administration:		
Løn	7,9	27,2
Husleje	2,0	6,9
Flytning	1,8	6,2
Øvrige administrationsudgifter mv.	3,3	11,4
Aktiviteter:		
Rådsorganernes virksomhed	3,1	10,7
Sessioner/konferencer	2,2	7,6
Information/publikation	3,6	12,4
Partistøtte mv.	5,1	17,6
I alt	29,0	100,0

Af oversigten fremgår, at administrationsudgifterne bestående primært af løn og husleje udgør den ene halvdel, mens udgifterne til de egentlige aktiviteter inkl. partistøtten udgør den anden halvdel.

De væsentligste udgiftsarter udover lønnen ved aktiviteterne er udgifter til rejser og ophold, tolkning, repræsentation og honorarer.

De samlede udgifter hertil fremgår imidlertid ikke af regnskabet, da de er indeholdt i udgifterne for de enkelte aktiviteter.

75. I regnskabet er der i 1997 registreret et væsentligt beløb som uforudsete udgifter i forbindelse med flytningen af Nordisk Råd fra Stockholm til København. Beløbet på ca. 1,8 mill. DKK vedrører hovedsagelig lejeudgifter vedrørende lejemålet i Stockholm, idet det ikke lykkedes at få udlejet lejligheden, før lejemålet udløb ultimo 1997. Herudover indeholder beløbet betydelige istandsættelsesudgifter i forbindelse med fraflytningen af lejemålet.

Partistøtte

76. Ordningen med økonomisk støtte til de nordiske partigrupper over Nordisk Råds budget stammer fra 1986, men er blevet ændret af præsidiet i 1989, 1992 og 1996. Oprindelig var støtten øremærket til udgifter som sekretariatsbistand, kontorhold og rejseomkostninger, og partigrupperne skulle afgive revisorpåtegnede regnskaber for anvendelsen af midlerne til præsidiesekretariatet. Eventuelle overskydende midler skulle tilbagebetales.

I 1989 gik man over til en bloktilskudsordning, så den økonomiske støtte blev ydet til partigruppernes arbejde generelt, og regnskabspligten og tilbagebetalingsklausulen blev følgelig ophævet.

Efter de nugældende regler fra 1996 udbetales partigruppestøtte til partigrupper med mindst 5 medlemmer af Nordisk Råd fra mindst tre lande, ba-

seret på medlemsantal pr. 1. januar. Det samlede grundbidrag udgør 20 % af den samlede bevilling og udbetales med samme beløb til hver partigruppe. Den resterende støtte udbetales i forhold til medlemsantallet.

Nedenstående tabel viser partigruppestøttens fordeling mellem de 4 partigrupper i Nordisk Råd for 1997.

Partigruppestøtte 1997

	Antal medlemmer	Grundbidrag (20 % af den samlede bevilling)	Medlemsbaseret bidrag (39.529 DKK pr. medlem)	Regulering	Bidrag i alt
		---------- DKK ----------			
Socialdemokrater	33	210.000	1.304.457	14	1.514.471
Venstresocialister	8	210.000	316.232	3	526.235
Midtergruppen	27	210.000	1.067.283	11	1.277.294
Konservative	17	210.000	671.993	7	882.000
I alt	85	840.000	3.359.965	35	4.200.000

Da der som nævnt er tale om en bloktilskudsordning, kan Rigsrevisionen ikke udtale sig om midlernes anvendelse. Det er imidlertid bestemt, at partigruppernes vedtægter skal indeholde regler om førelse af regnskab for midlerne.

Opfølgning af iagttagelser fra 1996

Personalemæssige spørgsmål

77. Ved flytningen af sekretariatet til København og samlokaliseringen i St. Strandstræde med Nordisk Ministerråds sekretariat var et af formålene, at der herved kunne opnås en række arbejdsmæssige fordele, bl.a. vedrørende personalemæssige spørgsmål.

Nordisk Råds sekretariat har siden flytningen besluttet at anvende reglerne i Nordisk Ministerråds sekretariats personalehåndbog, hvorved en del af revisionens henstillinger blev fulgt.

78. Et af de afgørende og kostbare forhold i forbindelse med flytningen var, at meget få af de ansatte havde opsigelses- eller forflyttelsesklausul i deres kontrakter. Dette indebar, at sekretariatet måtte afholde betydelige udgifter til fratrædelsesgodtgørelser mv. Ved anvendelse af Nordisk Ministerråds sekretariats standardkontrakt, der er gengivet i personalehåndbogen, har alle

ansatte fra 1. august 1996 fået kontrakter med en 6-måneders opsigelsesklausul.

79. Efter flytningen til København og overgangen til anvendelsen af reglerne i Nordisk Ministerråds sekretariats personalehåndbog blev praksis for godtgørelse af udgifter til en årlig hjemrejse strammet. Medarbejderne har nu pligt til på forlangende at fremlægge kvitteringer for sådanne rejseudgifter i forbindelse med den årlige afgiftsopgørelse.

For 1998 og fremover er det endvidere besluttet, at udgifterne først dækkes, efter at dokumentation for den årlige hjemrejse er indleveret, og alene med et beløb svarende til de afholdte udgifter.

80. Der er også sket en stramning af reglerne for ydelse af dagpenge, idet der fremover skal ske en reduktion af dagpengebeløbet i tilfælde, hvor måltider i forvejen er betalt over det nordiske budget.

81. Endelig er procedurerne ændret vedrørende udnyttelse af rabatter i form af bonuspoint indtjent i forbindelse med tjenesterejser. Optjente bonuspoint efter 1. januar 1998 skal benyttes i forbindelse med tjenesterejser, og kan altså ikke længere udnyttes i privat øjemed.

Registrering og kontrol af inventar mv.

82. Riksrevisionsverket fandt ved afviklingen af flytningen til København mangler i den interne kontrol vedrørende behandlingen af inventar, edb-udstyr, kunstgenstande mv.

83. Nordisk Råds sekretariat har siden 1. august 1996 ført en inventarfortegnelse, der viser inventarets art og placering, dets anskaffelsesår og værdi med henvisning til bilagsnummer samt oplysning om eventuel afhændelse.

Inventarfortegnelsen ajourføres løbende ud fra oplysninger ifølge købs- og salgsfakturaer og oplysninger om omrokering eller afhændelse.

Kontrol af inventarets tilstedeværelse foretages efter det oplyste stikprøvevis, men kontrollen dokumenteres ikke.

Rigsrevisionen skal henstille, at sekretariatet udarbejder regler om kontrol af inventar m.m. svarende til de regler, der gælder for den danske statsforvaltning, og at den udførte kontrol dokumenteres.

Informationskvaliteten i budgetgrundlag og regnskabsaflæggelse

84. Nordisk Råds sekretariat arbejder løbende på at forbedre informationskvaliteten i budget og regnskab.

85. Hvert af de 4 udvalg har som før nævnt fået sit eget budget, der omfatter alle omkostninger i forbindelse med udvalgets arbejde. Det samme gør sig

gældende for omkostninger i forbindelse med rådets konferencer og sessioner, der i modsætning til tidligere nu budgetteres, så alle omkostninger, også rejseomkostninger, der har med det pågældende arrangement at gøre, bogføres på arrangementets konto. Man anvender således princippet om, at den, der disponerer, også skal afholde de dermed forbundne udgifter.

86. Nordisk Råd har en kontoplan, der primært er opbygget ud fra en formålsgruppering omkring rådets og udvalgenes aktiviteter, suppleret med en artsopdeling af de væsentligste udgiftsarter. Dette giver et udmærket grundlag for en vurdering af rådets aktiviteter, og registreringerne kan også anvendes til en måling af produk-tivitet/effektivitet.

87. Rigsrevisionen har bemærket, at de spørgsmål, der var rejst i revisionsrapporten fra sidste år vedrørende budgetgrundlaget og regnskabsaflæggelsen er løst på tilfredsstillende vis.

Afsluttende bemærkninger

88. Rigsrevisionen kan efter den foretagne revision og med henvisning til ovenstående beretning indstille, at det aflagte regnskab for virksomhed finansieret over Nordisk Råds budget for 1997 godkendes.

København, den 5. august 1998

Henrik Otbo

Bilaga

till

Kontrollkommitténs betänkande över Rigsrevisionens berättelse rörande revisionen av Nordiska rådets räkenskaper och bokslut för år 1997

Bilaga: Bokslut 1997

Nordisk Råd
Sekretariatet

Bemærkninger til regnskab 1997

Not 1
Efter at præsidiet havde revideret sit budget 1997 i august måned var det eneste træk på præsidiets reserverede midler udgifter til en gave til Nordens hus i Grønland.

Not 2
Temakonferencen om sikkerhedspolitik blev væsentligt billigere end budgetteret, fordi talerne i høj grad blev regeringsmedlemmer, til hvem Rådet ikke skulle betale rejseomkostninger eller honorar. Omkostningerne vedr. tolke og tolkeudstyr blev også betydeligt lavere end forventet.

Not 3
For Europaudvalgets vedkommende har der været tale om et mindre forbrug end budgetteret, bl.a. fordi formandskabsmøderne har været afholdt i forbindelse med andre møder, og fordi udgifterne til tolkning har været mindre end forventet.

Not 4
Kontrolkomiteen har kun forbrugt ca. en fjerdedel af sit budget, fordi en del af det arbejde, man havde tænkt sig at få udført af en konsulent, i stedet udførtes af komiteens sekretær.

Not 5
Omkostningerne til sessionstryk er væsentligt højere end budgetteret, hvilket skal ses i sammenhæng med posten informationsmateriale som til gengæld er væsentligt lavere end budgetteret. Differencerne skyldes, at omkostningerne til årets præsidierapport ved en fejl i budgetlægningen var blevet indregnet under informationsmateriale i stedet for under sessionstryk, hvor det retteligt hører hjemme.

Not 6
Lønomkostningerne er noget lavere end budgetteret, idet der ikke opstod det samme behov for løs medhjælp, studenter mv, som var tilfældet i 1996.

Not 7
Sekretariatets rejseomkostninger har været lavere end forventet, bl. a. fordi mødeaktiviteterne i høj grad har været koncentreret, og fordi der så vidt muligt har været gjort brug af servicepersonale fra de respektive nationale sekretariater i de lande, hvor møder har været afholdt.

Not 8
Uforudsete udgifter i forbindelse med flytningen fra Stockholm omfatter husleje og istandsættelse af det af sekretariatet fraflyttede lejemål. Det lykkedes jf. notat af 8. januar 1998 j. nr. 98-142 at få forhandlet såvel huslejen som istandsættelsesomkostningerne betydeligt ned i forhold til udlejers krav.

Not 9
Avisudklip rummer en meget stor overskridelse af det budgetterede beløb, fordi det beløb der betales til Copy-Dan er steget meget stærkt på grund af flere kopierede artikler og øget distribution. Foranlediget af dette er produktionen af avisudklip, der sker i et samarbejde med Nordisk Ministerråds sekretariat, blevet omlagt og stærkt reduceret.

Not 10
Den overskridelse i forhold til det budgetterede, der kan konstateres i omkostningerne til tabloidavisen "Politik i Norden", er forårsaget af, at avisen, der tilsendes abonnenter gratis, er blevet så stor en succes, at oplaget er blevet fordoblet, fra 5.000 til 10.000, i årets løb, hvilket har betydet forøgede tryknings- og portoudgifter.

Not 11

Saldoen for interne afgifter fra tidligere år på ialt 252 tDKK indeholder de ikke indbetalte interne afgifter for 1995 og 1996. Beløbene er under inddrivelse. Resultatet af afgiftsopgørelsen for 1997 foreligger i okt/nov 1998.

Beløb fra før 1995 er ikke opført i regnskabet, da disse ikke var med i balancen ved sekretariatets overflytning til København. Disse beløb er også under inddrivelse og det samlede beløb er ialt 30 tDKK.

Note 12

Svenske socialafgifter bliver opkrævet i februar måned 1998

Kontrollkommitténs betänkande

över Nordiska kulturfondens verksamhets- och revisionsberättelse 1997

(Revisionsberättelse och verksamhetsberättelse, se s. 1400 resp. s. 1417)

Till Kontrollkommittén har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 50:e session avgiven berättelse över verksamheten 1997 samt revisionsberättelsen över verksamheten 1997. Nordiska kulturfondens verksamhets- och revisionsberättelser har granskats av Kontrollkommittén.

Kontrollkommitténs förslag till beslut
Kontrollkommittén föreslår Nordiska rådet att besluta

> *att* godkänna Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1997 och bevilja fondens styrelse ansvarsfrihet för 1997,
>
> *att* lägga verksamhets- och revisionsberättelserna för Nordiska kulturfonden 1997 till handlingarna.

Vidare föreslås att Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

> *att* Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet ombesörjer att de av revisorerna påtalade bristerna i fondens administration åtgärdas och därvid beaktar de förslag till åtgärder som lagts fram av revisorerna

Revisionsberättelsen
I enlighet med bestämmelserna i överenskommelsen om Nordisk kulturfond fattar Nordiska rådet beslut om revision av fondens förvaltning och räkenskaper. Det har sedan sammanläggningen av Nordisk kultursekretariat och Nordisk ministerråds sekretariat varit fast praxis att fondens räkenskaper gemensamt revideras av en av Folketingets medlemmar och rigsrevisorn. Under 1997 har revisionsuppdraget åvilat folketingsmedlem Hanne Andersen och rigsrevisor Henrik Otbo.

I sin berättelse framför revisorerna kritik mot vissa mindre brister i räkenskaperna. Vidare påtalar man att administrationskostnaderna stigit kraftigt de senaste åren.

Revisorerna har företagit en genomgång av ett 50-tal projekt, varav flertalet har beviljats anslag åren 1995-1997, och finner anledning göra vissa generella kommentarer som i och för sig inte behöver tolkas som kritik mot Fonden, men som ändå pekar på vissa kvarstående problem.

Revisorerna konstaterar att en rad initiativ och åtgärder har vidtagits under året för att modernisera och effektivisera Fondens administration, liksom att avsevärda extra insatser har gjorts för följa upp och avsluta det stora antal oredovisade projekt som uppstått genom brister i administrationen under tidigare år.

Kontrollkommittén

Kontrollkommittén konstaterade redan vad gällde revisionen av Kulturfondens verksamhet 1995 att det förelåg brister i administrationen av fonden, och att dessa till stor del kvarstod under år 1996. Bristerna har främst avsett uppföljningen av utbetalade bidrag, och kommit att medföra att ett stort antal projekt inte alls eller inte på tillfredsställande sätt redovisats till Fonden, och därför inte kunnat avslutas.

Styrelsen har under år 1997 gett hög prioritet till arbetet med att åtgärda dessa problem. Kontrollkommittén mötte i januari år 1998 representanter för Fondens styrelse och dess revisorer, och kunde därvid konstatera att ett omfattande åtgärdsprogram igångsatts dels för att följa upp de oavslutande ärendena, dels för att skapa administrativa rutiner som säkerställer en bättre styrning och uppföljning av projektverksamheten. Mot bakgrund av vad Kontrollkommittén anfört tidigare år finner kommittén denna prioritering riktig, och noterar att avsevärda förbättringar uppnåtts. Kommittén utgår från att arbetet med modernisering och effektivisering av Fondens administration kan slutföras under år 1998.

Projektgenomgången visar att ett antal generella problem kvarstår, bl.a. att det fortfarande är problem med att få in rapporter och räkenskaper i tid, och att det förekommer att medel använts till andra eller annorlunda aktiviteter än de av Fonden godkända. Det är knappast möjligt att helt undvika problem av detta slag vid bidragsgivning till kulturprojekt av olika slag. Det är angeläget att kunna lämna stöd till nyskapande verksamhet även när denna bedrivs utanför etablerade institutioner eller organisationer. Det kan dock vara lämpligt att Fondens styrelse överväger om ytterligare åtgärder kan vidtas för att minimera problemen, och därmed också hålla nere de administrativa kostnader som är förknippade med projektuppföljningen.

Revisorerna omnämner den starka ökningen i Fondens administrationskostnader, och nämner särskilt posten styrelsemöten/reseutgifter. Enligt Kontrollkomitténs mening kan det vara motiverat att styrelsen för en institution som bedriver eller stöder verksamhet i hela Norden har möjlighet att besöka också delar av Norden som ligger långt ifrån huvudstäderna. Självfallet måste dock säkerställas att kostnaderna för detta, och de administativa kost-

naderna överhuvudtaget, står i rimlig proportion till kostnaden för verksamheten som helhet. Kontrollkommittén finner i likhet med revisorerna att den kraftiga ökningen på senare år av Fondens administrationskostnader bör uppmärksammas.

Helsingfors den 12 oktober 1998

Anita Johansson (s) *Anneliese Dørum (A)*
Pehr Löv (SFP) *Vibeke Peschardt (RV)*

BILAGA

Beretning

til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 1997

Til Nordisk Råd

Hermed fremsendes vedlagte beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 1997.

København, den 1. oktober 1998

Henrik Otbo
(sign.)

Indholdsfortegnelse

		Side
I.	Indledning	1402
II.	Nordisk Kulturfonds regnskab for 1997	1402
III.	Administrationsudgifter	1404
IV.	Projektadministrationen	1407
V.	Opfølgning af bemærkningerne i revisionsberetningen for 1996	1407
VI.	Projekteksempler	1410
VII.	Afsluttende bemærkninger	1416

Beretning om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 1997

I. Indledning

89. I henhold til artikel 16 i "Overenskomst om Nordisk Kulturfond" afgives hermed revisionsberetning for regnskabsåret 1997. Beretningen afgives til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, og beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for fondens styrelse træffes af Nordisk Råd.

90. Ifølge overenskomstens artikel 15 træffer Nordisk Råd bestemmelse om revision af fondens forvaltning og regnskaber. Nordisk Råd har valgt folketingsmedlem Hanne Andersen til revisor med folketingsmedlem Niels Ahlmann-Ohlsen som suppleant.

På sit møde den 13. november 1995 besluttede Nordisk Råds Præsidium at udpege rigsrevisor Henrik Otbo til medrevisor af Nordisk Kulturfond.

Det har siden sammenlægningen i 1986 af Nordisk Kultursekretariat og sekretariatet for Nordisk Ministerråds almene virksomhed været fast praksis, at fondens regnskaber revideres af et medlem af Folketinget og den til en hver tid siddende rigsrevisor i forening.

91. Beretningen har i udkast været fremsendt til fondens administration og Nordisk Ministerråds Sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen.

II. Nordisk Kulturfonds regnskab for 1997

92. Fondens regnskab for 1997 har været forelagt styrelsen.

Til resultatopgørelse og balance bemærkes følgende:

Resultatopgørelse

93. Fra 1993 til 1997 har fondens virksomhed udviklet sig, som det fremgår af tabel 1 og 2.

Tabel 1. Midler til rådighed for fonden

	1993	1994	1995	1996	1997
	---------- 1.000 DKK ----------				
Budgetmæssige tilskud fra Nordisk Ministerråd	14.160	20.500	21.973	22.000	22.440
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	1.749	1.580	1.445	1.919	3.469
Renter	1.593	893	1.079	732	696
Ikke disponerede midler fra foregående år	2.072	1.256	743	734	2.058
I alt til rådighed	19.574	24.229	25.240	25.385	28.663

Fondens indtægter er i regnskabet opgjort til 28.663.235 DKK. Heraf udgør fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget 22.440.000 DKK. Det resterende beløb består af tilbagebetaling af ikke anvendte midler 3.468.743 DKK, renter 696.552 DKK, hvortil kommer ej disponerede midler overført fra 1996 på 2.057.940 DKK.

Tabel 2. Udviklingen i udgifter, bevillinger og årets resultat

	1993	1994	1995	1996	1997
	---------- 1.000 DKK ----------				
Udgifter:					
Administrationsudgifter	648	989	758	940	1.290
Ekstraordinære udgifter					650
Litteraturpris					127
Evaluering			250		
Meddelte bevillinger til projekter	17.670	22.530	23.498	22.387	25.981
Udgifter i alt	18.318	23.519	24.506	23.327	28.048
Årets resultat:					
I alt til rådighed	19.574	24.262	25.240	25.385	28.663
Udgifter i alt	18.318	23.519	24.506	23.327	28.048
Ikke disponerede midler	1.256	743	734	2.058	615
Projektbevillinger i forhold til midler til rådighed (%)	90,3	92,9	93,1	91,9	90,6

Regnskabets udgiftsside kan opdeles i to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger til projekter.

Fondens rådighedsbeløb er i 1997 steget med ca. 3,3 mill. DKK i forhold til året før, svarende til 13 %. Udgifterne er steget med 4,7 mill. DKK svarende til 20 %. Administrationsudgifterne er steget med 37 % i forhold til 1996. Hertil kommer imidlertid, at fondens bestyrelse har afsat midler til særlige formål, såsom edb-udvikling, jubilæumsaktiviteter og informationsvirksomhed.

Balance

94. Fondens aktiver bestod pr. 31. december 1997 af et beløb på 15,4 mill. DKK i mellemregning med ministerrådssekretariatet.

Fondens midler forrentes efter særlig aftale med ministerrådssekretariatet og tilskrives kvartalsvis.

Passiverne bestod af meddelte, men ikke udbetalte fondsbevillinger på 13,2 mill. DKK fra 1996 og 1997, samt diverse andre poster på 2,2 mill. DKK i alt 15,4 mill. DKK.

Bemærkninger til regnskabet

95. Ved revisionen af regnskabet blev det bemærket, at regnskabet ikke fulgte kontoplanens opbygning, hvilket vanskeliggjorde afstemningen af regnskab og bogholderi.

Revisorerne skal henstille, at der udarbejdes en kontoplan, der svarer til regnskabets poster.

96. I fondens regnskab for 1997 optræder der 3 poster vedrørende særlige satsninger på i alt 650.000 DKK, der er angivet som udgifter til edb-udvikling, jubilæum og informationsvirksomhed. Der er imidlertid tale om en sammenblanding af faktisk afholdte udgifter og hensættelser til senere disponering. Efter revisorernes opfattelse er dette ikke i overensstemmelse med god regnskabsskik.

Det skal henstilles, at der fremover sker en specifikation i regnskabet af faktisk afholdte udgifter og hensættelser, hvilket også vil medvirke til at forbedre regnskabets informationsværdi.

III. Administrationsudgifter

97. Administrationsudgifterne omfatter kun de udgifter, der direkte kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen for fonden varetages af en særlig enhed, fondssekretariatet. Udgifterne til lønninger til 3 heltidsansatte medarbejdere samt udgifter til lokaler og tekniske faciliteter belaster imidlertid ikke fondens, men derimod ministerrådssekretariatets regnskab. Disse udgifter kan opgøres til mindst 1,6 mill. DKK om året og overstiger således fondens egne administrationsudgifter, jf. nedenfor.

Fondens egne administrationsudgifter for 1997 udgjorde 1.289.791 DKK, eller 4,6 % af de samlede udgifter. I perioden 1993-1997 har administrationsudgifterne udgjort mellem 3,4 % og 4,6 % af de samlede udgifter.

Tabel 3. Administrationsudgifter og antal ansøgninger

	1993	1994	1995	1996	1997
	-------- 1.000 DKK --------				
Administrationsudgifter.....	648	989	758	940	1.290
	-------- Antal --------				
Ansøgninger.....	845	850	899	851	903
	---------- DKK ----------				
Administrationsudgifter pr. ansøgning.....	767	1.164	843	1.105	1.429

Det skal bemærkes, at antallet af ansøgninger er steget i 1997, så det nu ligger på niveau med 1995. Sammenholdt med stigningen i administrationsudgifterne betyder det, at administrationsudgifterne pr. ansøgning i 1997 har andraget 1.429 DKK, eller en stigning på knap 30 % i forhold til året før. Da der også var en betydelig stigning i administrationsudgifterne fra 1995 til 1996 skal det bemærkes, at stigningen fra 1995 til 1997 andrager 70 %. Dette er en så markant stigning, at det efter revisionens opfattelse bør give anledning til overvejelser i fondsbestyrelsen.

Såfremt de ovennævnte 1,6 mill. DKK i udgifter til løn, lokaler mv. lægges til, kommer den gennemsnitlige udgift til behandling af én ansøgning i 1997 op på ca. 3.200 DKK.

98. Administrationsudgifterne udgjorde som nævnt 1.289.758 DKK i 1997, en stigning på 349.611 DKK i forhold til året før. Udgifterne fordeler sig således:

	Udgifter 1997	Merudgifter i forhold til 1996
	---------- DKK ----------	
Styrelsesmøder/rejseudgifter..	744.642	209.389
Honorarer.....	154.741	19.779
Annoncer	341.989	86.644
Øvrige kontorudgifter.....	48.386	33.799
I alt.....	1.289.758	349.611

Det fremgår af oversigten, at der har været merudgifter vedrørende alle poster i forhold til 1996, og at langt størstedelen af merudgifterne vedrører posten styrelsesmøder/rejseudgifter.

99. Rigsrevisionen har i samarbejde med Nordisk Ministerråds Sekretariat foretaget en nærmere gennemgang af fondens rejseudgifter i 1997 og fordelt udgifterne på de enkelte møder i årets løb.

Udgifter pr. møde

Styrelsesmøder	**DKK**
Helsinki, 23. januar	61.158
Oslo, 4.-6. marts	123.650
Nuuk, 7.-8. juni	271.540
Kalmar, 24. september	104.728
Helsinki, 11. november	63.102
København, 8.-9. december	105.792[1)]
I alt	729.970

[1)] 73.208 DKK er først bogført i regnskabet for 1998.

De lave udgifter til møderne i Helsinki skal ses i lyset af, at de er afholdt i forbindelse med Nordisk Råds sessioner mv.

Der har derudover været udgifter til 2 arbejdsgruppemøder og fondspersonalets deltagelse i andre arrangementer efter styrelsens ønske.

Som det fremgår af tabellen, er der kun en beskeden forskel på udgifternes størrelse, når der er tale om møder, der afholdes i Norge, Sverige, Finland og Danmark, medens det er meget bekosteligt at afholde møder i Grønland. Forskellen på udgifterne mellem møderne i Nuuk, Grønland og København udgør således over 165.000 DKK.

100. I 1997 er udgifterne til personalets deltagelse i styrelsesmøder afholdt af Nordisk Ministerråds Sekretariat, hvorimod personalets deltagelse i andre arrangementer er afholdt af Nordisk Kulturfond.

Revisorerne har også for 1997 hæftet sig ved det høje niveau for fondens rejseudgifter.

101. Honorarerne ydes til de 11 ordinære medlemmer af fondens styrelse, mens de 12 personlige suppleanter ikke modtager honorar. Styrelsen vælges for en periode af to kalenderår med mulighed for genbeskikkelse. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd udnævner hver 5 medlemmer, et fra hvert af de

nordiske lande. Endvidere udnævnes et medlem som fælles repræsentant for de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

IV. Projektadministrationen

102. I 1997 har fonden ydet bevillinger på i alt 25.981.000 DKK, fordelt på 221 projekter, hvilket giver et gennemsnit på ca. 117.500 DKK pr. projekt. Det samlede antal ansøgninger om støtte fra fonden androg 903 (en stigning på 52 i forhold til 1996) med et samlet ansøgt beløb på ca. 177 mill. DKK. Dette svarer til en bevillingsprocent på knap 15.

103. I sommeren 1997 vedtog Nordisk Kulturfonds styrelse nye principper for fondens fordeling af støtte, som nu er optaget i et vejledningsmateriale, der i sommeren 1998 er udarbejdet til potentielle ansøgere. Materialet har virkning fra støtteuddelingen i efteråret 1998 (fra og med 1998 er der kun to uddelinger om året i forhold til oprindelig 4), og det indeholder bl.a. væsentligt skærpede regler for revision af projektmidler. Fremover skal der altid udføres revision af projektregnskaber for bidrag under 100.000 DKK af en registreret revisor og for bidrag over denne grænse af en statsautoriseret revisor.

V. Opfølgning af bemærkningerne i revisionsberetningen for 1996

104. Nordisk Kulturfonds styrelse drøftede på sit møde i Helsinki i november 1997 de beskikkede revisorers beretning for 1996 og konstaterede i relation til Nordisk Kulturfonds virksomhedsplan for 1998, at den vigtigste opgave i det kommende år var opfølgningen af de synspunkter, revisorerne havde fremsat i forbindelse med fondens administration af projektvirksomheden. Dette gjaldt ikke mindst de påpegede brister i de administrative procedurer mv. samt behovet for at få etableret et nyt, operationsdueligt edb-system til behandling af ansøgninger, bevillingsadministration, opfølgning mv. Under drøftelsen blev det betonet, at revisionsberetningen gav anledning til en alvorlig diskussion af kulturfondens administrative problemer, og at 1996-beretningen i høj grad var en opfølgning af kritik, der allerede var fremsat i revisionsberetningen for 1995. Der var således et udtalt behov for en effektivisering af projektstyringen.

105. Af Nordisk Kulturfonds virksomhedsberetning for 1997 fremgår det, at styrelsen ved siden af sit kerneområde bevillingsvirksomhed primært har arbejdet med de spørgsmål, som er rejst i revisionsberetningerne for 1995 og 1996.

Styrelsen har givet højeste prioritet til omlægningen af de administrative rutiner med henblik på at forbedre den omtalte styring og opfølgning af projektvirksomheden. Specielt er der på baggrund af revisionens bemærkninger gjort en forstærket indsats i løbet af 1997 for at nedbringe den store pukkel af

ældre, uafsluttede sager, som gennem længere tid havde hobet sig op i fondsadministrationen. Ved slutningen af året var antallet af disse sager fra perioden 1989-1995 nedbragt fra 156 til 57, og af disse var 6 sendt til inkasso. I den forløbne del af 1998 er yderligere 13 sager sendt til inkasso.

106. I samarbejde med et finsk konsulentfirma har fondssekretariatet udarbejdet et forslag til nye administrative rutiner, som blev godkendt af styrelsen. I sommeren 1997 udarbejdede konsulenten også en rapport med kravspecifikationer til et nyt edb-system til fonden. Senere er et dansk firma efter en udbudsrunde valgt til at forestå programmeringen, og det er nu planen, at det nye system efter nogen forsinkelse skal sættes i værk i efteråret 1998.

Ministerrådssekretariatet har deltaget aktivt i vurderingen af de indkomne forslag, da der er lagt vægt på, at programmet skal være så fleksibelt, at det kan anvendes til andre (lignende) støtteordninger i sekretariatet og opfylde de særlige krav, som disse måtte stille. Det er særlig vigtigt, at det nye system – i modsætning til det hidtidige – skal kunne integreres med økonomisystemet i ministerrådssekretariatet, så systemet kan anvendes til den økonomiske opfølgning i såvel Nordisk Kulturfond som de øvrige relevante støtteordninger.

På denne måde skulle udviklingen af det nye administrative edb-system i Nordisk Kulturfonds regi også kunne blive til gavn for ministerrådssekretariatets administration af en række ordninger. Revisorerne finder dette tilfredsstillende.

107. I januar 1998 deltog de beskikkede revisorer i et møde i Oslo med Nordisk Råds kontrolkomité og Nordisk Kulturfonds bestyrelsesformand og administrationschef i anledning af revisionsberetningen for 1996. På mødet redegjorde Nordisk Kulturfonds repræsentanter for de initiativer, der var sat i værk for at tilvejebringe en mere sikker og effektiv administration af fondens midler. Gennemgangen var bl.a. baseret på fondsbestyrelsens udtalelse i anledning af revisionsberetningen, der indeholdt ganske detaljerede kommentarer til revisorernes kritikpunkter.

108. Med baggrund i bemærkningerne i revisionsberetningen for 1996 nedsatte generalsekretæren for Nordisk Ministerråds Sekretariat i januar 1998 en arbejdsgruppe med repræsentanter for såvel fondssekretariatet som Nordisk Ministerråds Sekretariat, som skulle undersøge Nordisk Kulturfonds administration. I denne sammenhæng henvistes til artikel 10 i "Overenskomst om Nordisk Kulturfond", hvor det er fastlagt, at ministerrådssekretariatet skal varetage administrationen af fonden. Arbejdsgruppen fik bl.a. til opgave at fremkomme med konkrete forslag til hurtigst muligt at få rettet de brister i administrationen, som revisionen havde peget på, og i øvrigt vurdere, hvordan sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen mest effektivt kunne til-

rettelægges. Endvidere skulle gruppen redegøre for grænsedragningen mellem Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Kulturfond, herunder fondens styrelse og administration.

109. Rapporten blev afgivet i marts 1998. Det fremhæves i rapporten, at hvad angår administration og edb, er kulturfonden kommet langt med en række omlægninger, som skal løse de problemer, revisionen har påpeget. Et varslingssystem i det nye edb-program, der er under udvikling, skal sikre en effektiv opfølgning af ældre, uafsluttede sager. Oplysninger fra det nuværende, forældede kortsystem skal indlægges i edb-programmet.

Fra efteråret 1998 iværksættes styrelsens beslutning om, at 40 % af en tildelt bevilling skal tilbageholdes og først kan komme til udbetaling, efter at regnskab og projektrapport er blevet godkendt. Dette indebærer en væsentlig skærpelse i forhold til de 20 %, der var foreslået i revisionsberetningen. Styrelsen har imidlertid vurderet, at skærpelsen var nødvendig, hvis tilbageholdelsen skulle have den ønskede effekt.

110. Hvad angår grænsedragningen mellem Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Kulturfond, fremkom rapporten med følgende 4 løsningsmodeller:

- Fondssekretariatet får sin egen andel af ministerrådssekretariatets budget.
- Fondssekretariatet bliver en mere integreret del af Nordisk Ministerråds Sekretariat (kultursektionen).
- Administrationen inkluderes i Nordisk Kulturfonds budget.
- Der skabes en helt ny organisatorisk struktur gennem ændring af den gældende overenskomst om Nordisk Kulturfond.

På sit møde i juni 1998 besluttede Nordisk Kulturfonds bestyrelse at tilslutte sig generalsekretærens forslag om, at fondssekretariatet skulle sammensmeltes med kulturenheden i Nordisk Ministerråds Sekretariat.

I generalsekretærens beslutning af 17. september 1998 hedder det bl.a.: "Den hidtidige opfattelse af kulturfondens administration som både værende indenfor og udenfor ministerådssekretariatet har skabt en del uklarheder omkring, hvad kulturfonden kan kræve af service osv. Dette bliver afklaret med konstateringen af fondens administration som integreret del af ministerrådssekretariatet".

Dette indebærer ifølge beslutningen, at fondsbestyrelsen fortsat skal have det overordnede ansvar for kulturfondens virke, herunder anvendelsen af fondens midler, mens generalsekretæren fastsætter bemandingen af fondens administration og bestemmer dennes organisatoriske placering i ministerrådssekretariatet.

Revisorerne finder det tilfredsstillende, at der er søgt tilvejebragt en afklaring og præcisering af ansvars- og kompetenceforholdene i forbindelse med

fondens virke. Revisorerne lægger imidlertid også vægt på, at fondens regnskab fremover afspejler de faktiske omkostninger, der er forbundet med driften af Nordisk Kulturfond. Dette kan fx ske ved hjælp af forklarende noter om lønomkostninger mv. til fondens årsregnskab.

Endelig finder revisorerne det rigtigst, at årsregnskabet fremover medunderskrives af formanden for fondsbestyrelsen.

VI. Projekteksempler

111. I det følgende gives en summarisk omtale af et udsnit af de projektsager, som revisionen har gennemgået. Gennemgangen har omfattet ca. 50 sager – afsluttede såvel som uafsluttede – som spænder over perioden 1988-1997. Langt hovedparten af projekterne har dog fået bevilget støtte i årene 1995-1997. "Fortsat sag" angiver, at projektet har været omtalt i revisionsberetningen for 1996 og/eller 1995.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.767/88	Video kunstudstilling,Sverige	100

Fortsat sag

Bevillingen blev ydet i foråret 1989 til en vandreudstilling i de nordiske lande, bortset fra Island, i perioden 1989-1990. Da der ikke blev indsendt rapport og regnskab for projektet, rykkede fonden herfor i september og oktober 1993, men uden resultat. Efter at revisionen havde taget sagen op, blev den i juli 1997 sendt til inkasso med krav om tilbagebetaling af hele bevillingen samt inkassosalær.

Den projektansvarlige har efter yderligere udsættelser nu indgivet ansøgning om likvidation af stiftelsen. Beløbet agtes nu indkrævet gennem en svensk advokat.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.620/91	Bogudgivelse, Norge	60

Det var en forudsætning for bevillingen, at der skulle udkomme 4 bøger på tysk om nordiske forfattere, idet der var afsat 15.000 DKK pr. bind. Der er imidlertid kun udkommet 2 bind, mens de 2 sidste endeligt er opgivet.

Nordisk Kulturfond rykkede første gang for rapport og regnskab i april 1997, men det modtagne materiale var ikke tilfredsstillende. Der blev igen rykket i januar og marts 1998, men uden resultat. Fonden har oplyst, at den nu agter at inddrive hele bevillingen ved inkasso.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
33.118/93	"Fra Viking til Pilgrim", forskningsprojekt, Norge	205

Fortsat sag

Udgivelsen af det populærvidenskabelige værk, som skulle have været gennemillustreret, er aldrig blevet realiseret, og tilsyneladende er projektet helt igennem mislykkedes. Dette skyldes primært forhold hos den projektansvarlige, men som tidligere omtalt også passivitet fra fondens side.

Sagen blev overgivet til fondens danske advokat til retslig inkasso i juli 1997, og sagen verserer nu i Norge. Den norske advokat har senest – i en skrivelse af 21. august 1998 – oplyst, at sagen muligvis endnu har lange udsigter, da debitor ikke har vist sig samarbejdsvillig. Det er desuden tvivlsomt, om vedkommende råder over midler, der kan gøres udlæg i.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
33.142/93	Nordisk, international sagakongres, Island	75

Fortsag sag

Hele bevillingen blev i juni 1994 udbetalt til den økonomisk ansvarlige, og den skulle ifølge betingelserne anvendes som støtte til rejseudgifter for de nordiske (ikke islandske) deltagere ved en sagakongres i Akureiri, Island, samme sommer. Efter adskillige rykkere og brevveksling i øvrigt lykkedes det fonden at indhente en opstilling over kongressens indtægter og udgifter, hvoraf det fremgik, at fondens bevilling var anvendt til helt andre formål end forudsat.

1 februar 1998 har Nordisk Kulturfond modtaget knap 20.000 DKK fra Det Arnamagnæanske Institut i Island, men har siden overgivet sagen til sin advokat med henblik på inddrivelse af det resterende beløb på ca. 55.000 DKK hos den økonomisk ansvarlige person. Der er dog samtidig åbnet mulighed for en forligsmæssig afslutning på sagen.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.852/95	Concerto Copenhagen, Danmark	250

Fortsag sag

I september 1995 bevilgede fonden ¼ mill. DKK til rejse- og opholdsudgifter til musikere mv. i forbindelse med en turné med værker af Purcell. Ifølge en indsendt regnskabsopstilling for projektet var en betydelig del af udgifterne imidlertid medgået til honorarer o.l., som ikke var omfattet af bevillingen. Nordisk Kulturfond rejste derfor i august 1996 krav om tilbagebetaling af ca. 94.000 DKK, hvilket udgjorde den ikke-dækningsberettigede del af udgifterne til projektet, der næsten udelukkende var finansieret af fonden.

Fonden har siden foråret 1997 forsøgt af indgå en afdragsordning med orkestret "Concerto Copenhagen", der imidlertid har en meget dårlig økonomi. I maj 1998 har orkestrets nye administrator principielt anerkendt tilbagebetalingskravet og over for Nordisk Kulturfonds advokat erklæret sig villig til at medvirke til frivillig akkord. I august 1998 er der indgået afdragsordning, hvorefter 30.000 DKK skal tilbagebetales i 1998 og det resterende beløb i perioden 1999-2000.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.035/93	Kulturfestival i Nuuk, Grønland	200

Beløbet blev i september 1993 udbetalt til Nuuk Festival Komité som støtte til en festival, der skulle afholdes i den grønlandske hovedstad, hovedsagelig bygget op om musik, teater og dans.

Nordisk Kulturfond har siden intet hørt fra arrangørerne og har altså hverken modtaget regnskab eller rapport.

Til trods for at flere rykkere i sagen er forblevet ubesvarede, har fonden først overgivet sagen til advokat i januar 1998. Ifølge brevvekslingen mellem fonden og advokaten er det uafklaret, om Nuuk Festival Komité har en sådan struktur, at den kan sagsøges. Under alle omstændigheder kan der rejses sag mod den økonomisk ansvarlige modtager af fondens bevilling, men alle henvendelser til denne er ind til videre forblevet ubesvarede. Det er siden blevet oplyst, at sagen i maj 1998 er gået til inkassobehandling.

Efter revisionens opfattelse har Nordisk Kulturfond gennem flere år udvist en beklagelig passivitet i behandlingen af sagen.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.588/94	Musik til TV-serie "Scandinavia", Island	100

Hele bevillingen blev i marts 1994 udbetalt til den projektansvarlige komponist, efter at Nordisk Kulturfond havde udbedt sig nærmere oplysninger om de øvrige nordiske komponister, som skulle medvirke ved projektet.

Efter at rapport og regnskab var fremsendt i februar 1996, måtte fonden konstatere, at projektet væsentligt afveg fra den godkendte plan, idet der kun medvirkede islændinge, og projektet havde derved helt mistet det tværnordiske præg. Da fonden ikke havde godkendt de væsentlige afvigelser, blev der i marts 1996 rejst krav om tilbagebetaling af bevillingen. Den projektansvarlige ønskede herefter sagen behandlet af Nordisk Kulturfonds bestyrelse, som dog opretholdt kravet om tilbagebetaling.

Dette blev i juli 1996 meddelt den projektansvarlige, der samtidig blev anmodet om at fremkomme med forslag til en afdragsordning.

Den projektansvarlige er i juli 1998 ved retten i Reykyavik blevet dømt til at betale Nordisk Kulturfond 102.805 DKK samt udgifter til inkassosalær, og der er indgået en tilbagebetalingsordning.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.742/95	Storbrittania-projektet, koncertturné, Norge	250

Fortsag sag

Foruden bevillingen fra Nordisk Kulturfond har projektet modtaget en støtte på 2 mill. DKK fra Nordisk Ministerråd (kulturprojekter i udlandet) og ca. 265.000 DKK fra Nomus.

Efter flere rykkere blev der i december 1997 indsendt et delregnskab for projektet, som imidlertid ikke opfyldte fondens tilskudsbetingelser. I marts 1998 udbad Nordisk Kulturfond sig på ny et fuldstændigt regnskab samt rapport vedrørende projektet, men uden resultat.

I september 1998 er der truffet beslutning om at inddrive beløbet ved inkasso.

Revisionen har konstateret, at heller ikke Nordisk Ministerråds Sekretariat har modtaget det ønskede projektregnskab, men at sekretariatet i 1998 har modtaget en tilbagebetaling på ca. 507.000 DKK (ubrugt restbevilling).

Revisionen må konstatere, at projektet har modtaget en betydelig støtte fra flere fællesnordiske kilder samtidig, og at bevillingen fra Nordisk Kulturfond synes at have været overflødig. Endvidere vidner sagen om mangel på koordination mellem de involverede nordiske bevillingsydere.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.591/93	Koncertturné, Danmark	50

Fortsat sag

Støtten blev udbetalt i august 1993 til en kontaktperson, der aldrig lod høre fra sig. Projektet er formentlig aldrig blevet gennemført.

Først i juli 1997 overgav Nordisk Kulturfond sagen til sin advokat med henblik på inkasso. I marts 1998 blev skyldneren ved retten i Lyngby dømt til at betale Nordisk Kulturfond 52.055 DKK samt omkostninger på 3.600 DKK. Efter gennemførelsen af en fogedforretning mod den pågældende er der nu indgået en afdragsordning om betaling af gælden.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.746/97	Ungdomsmusical, Nordens Hus, Færøerne	150

Det reviderede regnskab for musicalen "Skeyk" blev fremsendt i februar 1998, og der var ingen bemærkninger fra Husets statsautoriserede revisor.

Af regnskabet fremgår det, at projektet foruden bevillingen fra Nordisk Kulturfond har modtaget støtte fra Nordisk Ministerråd på 150.000 DKK samt tilskud fra offentlige og private donorer på ca. 600.000 DKK. Musicalen havde udgifter på i alt ca. 1,7 mill. DKK, men på grund af en helt utilstrækkelig økonomistyring fra projektledelsens side, resulterede regnskabet i et underskud på ca. 573.000 DKK, der måtte dækkes af Nordens Hus på Færøerne med deraf følgende økonomiske vanskeligheder for institutionen.

Den samlede nordiske støtte til "Skeyk" løber således op i næsten 0,9 mill. DKK.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.022/97	Indvielse af Katuaq, kulturhus i Grønland	1.000
32.023/97		500

Fonden har omkring årsskiftet 1996/97 ydet 2 separate bevillinger på i alt 1,5 mill. DKK til festarrangementer i forbindelse med åbningen af kulturhuset i Nuuk i dagene 15.- 19. februar 1997. Bevillingerne var ikke øremærket til bestemte aktiviteter, og det er over for Rigsrevisionen blevet oplyst, at der var tale om en særlig satsning fra Nordisk Kulturfonds side.

Ifølge et urevideret regnskab fra Katuaq har projektet haft indtægter på 3,3 mill. DKK, hvoraf over halvdelen hidrører fra Nordisk Kulturfond, Nordisk Ministerråd og Nomus, mens resten er tilskud fra Nuuk Kommune og Grønlands hjemmestyre.

Nordisk Kulturfond har i september 1998 stillet krav om et mere specificeret regnskab for støtten.

Fonden har i juni 1997 yderligere bevilget 250.000 DKK til en arktisk folkedansfestival for børn og unge i kulturhuset, der herefter alene i 1997 har modtaget støtte til arrangementer fra Nordisk Kulturfond på 1¾ mill. DKK, eller op imod 7 % af den samlede projektstøtte fra fonden i hele 1997.

Nordisk Ministerråd har støttet byggeriet af Katuaq med godt 23 mill. DKK.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.808/94	Vandreudstilling, Norge	240

Bevillingen til den nordiske sagaudstilling, der skulle turnere i de nordiske hovedstæder i perioden september 1995 til september 1997, blev udbetalt i to lige store portioner i september 1995 og april 1996.

Nordisk Kulturfond rykkede for rapport og regnskab i december 1997 og i marts 1998, og bidragsmodtageren har meddelt, at regnskaberne er "på vej". Hvis fondssekretariatet ikke har modtaget materialet inden udgangen af september 1998, vil sagen blive sendt til inkasso.

Sagsnr./Bevillingsår	Projekt og værtsland	Bevilling (T DKK)
32.075/96	Kultursymposier, Sverige	50

Projektets formål var at afholde tværvidenskabelige seminarer om bl.a. Norden i vikingetiden og den tidlige middelalder. En yderst mangelfuld regnskabsopstilling over indtægter og udgifter vedrørende det relevante seminar indeholder end ikke en korrekt angivelse af tilskuddet fra Nordisk Kulturfond, men dette må betragtes som en simpel fejl.

Det forekommer derimod problematisk, at projektet næsten udelukkende har haft deltagere fra værtslandet Sverige (91 af i alt 98), mens det i ansøgningen er angivet, at deltagerne påregnes at komme fra hele Norden.

Sagen er p.t. under behandling i fondsadministrationen.

Generelle bemærkninger til projektgennemgangen

112. De gennemgåede projektsager giver revisorerne anledning til at bemærke,

- at der stadig er betydelige problemer med at få projektrapporter og regnskaber indsendt til tiden

- at Nordisk Kulturfonds administration må anvende uforholdsmæssig megen tid på at udsende påmindelser og rykkere mv.
- at fonden i stigende grad sender tilgodehavender til inddrivelse ved inkasso
- at der i flere sager (af ældre dato) har været problemer med at finde/identificere den projektansvarlige person
- at der i en række sager er anvendt midler til ikke-godkendte aktiviteter
- at der ofte kan rejses tvivl om rimeligheden i, at et projekt modtager støtte fra flere fællesnordiske kilder/kasser samtidig
- at der i højere grad end hidtil bør fastsættes betingelser for eller øremærkning af de aktiviteter, fondens støtte skal anvendes til, fx rejse- og transportomkostninger, honorarer eller lignende, samt
- at fondens administration fortsat bør være opmærksom på betydningen af en hurtig opfølgning af projektsagerne.

VII. Afsluttende bemærkninger

113. Som det fremgår af ovenstående, er der i det forløbne år iværksat en række initiativer med henblik på at modernisere og effektivisere fondsadministrationen, ligesom der er gjort en nødvendig ekstraindsats for at rydde op i puklen af gamle sager. Revisorerne finder imidlertid, at Kulturfonden fortsat må være opmærksom på rejseudgifternes niveau.

114. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

"Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk rigsrevisormøde i august 1986. Der henvises i øvrigt til vores revisionsberetning af 1. oktober 1998."

København, den 1. oktober 1998

Hanne Andersen Henrik Otbo

Berättelse

om Nordiska kulturfonden

Till Nordiska rådet

I enlighet med Nordiska kulturfondens statuter, artikel 16, översändes härmed fondens verksamhetsberättelse för år 1997.

Köpenhamn den 30 september 1998

Søren Hansen
ordförande
(sign.)

Gunilla Hellman
admiistrationschef
(sign.)

ÅRSBERÄTTELSE 1997
30.9.1998

NORDISKA KULTURFONDENS VERKSAMHET ÅR 1997

1. INLEDNING

1.1 Överenskommelsen om fonden
Nordiska kulturfonden upprättades i form av en överenskommelse mellan de nordiska länderna år 1966. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 juli 1967 och har sedermera ändrats två gånger, 1973 och 1991.

1.2 Syftemål
Nordiska kulturfondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Verksamhetsområdet inbegriper allmänkultur, utbildning och forskning. Stöd har getts i form av bidrag som beviljats på basen av ansökningar.

1.3 Finansiering
Fondens verksamhet finansieras med ett årligt budgetanslag som ställes till fondstyrelsens disposition och som upptages på Nordiska ministerrådets budget. Fonden kan förvärva egendom genom gåva eller testamente under förutsättning, att villkoren med donationer sammanfaller med fondens ändamål.

2. ORGANISATION

2.1 Styrelsen
Fonden förvaltas, dess medel fördelas och dess verksamhet i övrigt leds av en styrelse.

Fondens styrelse består av 11 medlemmar, som utses för två kalenderår i sänder. Av dessa utser Nordiska Rådet 5 och Nordiska ministerrådet 5 medlemmar jämte personliga suppleanter. En gemensam styrelserepresentant utses för Färöarna, Grönland och Åland, varannan gång av Nordiska Rådet, varannan gång av Nordiska ministerrådet. Till ordförande utses alltid en representant utsedd av Nordiska Rådet.

Nordiska kulturfondens ordförandeskap är tvåårigt. Finland hade ordförandeskapet för andra året år 1997.

Styrelsen hade år 1997 följande sammansättning: Kirsti Ala-Harja, ordförande, Paula Tuomikoski, Finland, viceordförande, Søren Hansen, Lene Witte, Danmark, Valgerður Sverrisdottir, Þorsteinn Gunnarsson, Island, Karin Lian, Sigve Gramstad, Norge, Marianne Andersson, Göran Lannegren, Sverige, Harriet Lindeman, Åland.

Styrelsen sammanträdde under året till följande möten: 23.1. i Helsingfors, 4-6.3. i Oslo, 7-8.6, i Nuuk, 24.9. i Kalmar (Nordiska Rådets möte), 11.11. i Helsingfors (Nordiska Rådets session), 8-9.12. i Köpenhamn. Därtill sammanträdde ett arbetsutskott inom styrelsen till möten 2.4. i Helsingfors samt 28.4. i Köpenhamn.

2.2 Fondsekretariatet

För fondsekretariatets drift och den löpande ekonomiförvaltningen står Nordiska ministerrådet.

Sekretariatet hade under året tre anställda: Gunilla Hellman, administrationschef, Kirsi Abrahamsson, rådgivare samt Rita Pate, administrativ sekreterare. Sekretariatet hade under månaderna september-december en studentmedarbetare på deltid för att bistå i arbetet med gamla, oavslutade ärenden.

2.3 Remissinstanser

Kulturfondens styrelse kan inhämta uttalanden från kommittéer och arbetsgrupper som Ministerrådet utser eller från andra sakkunniga som fonden utser. Som remissinstanser fungerade under året följande instanser:

Teater och Dans i Norden
Nordiska musikkommittén NOMUS
Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén NORDBOK
Nordiska konst- och konstindustrikommittén NKKK
Ledningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete
Nordisk film- och TV-fond
Nordiska museikommittén
Nordiska ungdomskommittén
Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur
Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning
Nordisk forskarutbildningsakademin NorFA
Nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde FOVU
Nordisk samarbejde indenfor skoleområdet NSS.

Drygt 200 ansökningar har under året remitterats till dessa organ. Kommittéernas sekreterare har vid behov konsulterats även utanom det egentliga remissarbetet under årets lopp.

3. VERKSAMHET

3.1 Bidragsverksamhet

Nordiska kulturfonden godkände under året nya principer för bidragsverksamheten. I principerna ingår kravet på kvalitet, nordiskt mervärde, nordisk bredd och kompetensutveckling som centrala element. Prioriterade områden är fortsatt insatser för barn och unga, insatser som syftar till att motverka

främlingshat och rasism, insatser för ökad språkförståelse, insatser för och med den frivilliga sektorn i Norden.

Fondens fördelningsprinciper, se bilaga 1.

3.1.1 Ansökningar och bidrag

Sektorn allmänkultur dominerade ansökningarna och bidragen under året. Detta är en trend som stått i sig under hela 90-talet. På utbildnings- och forskningssidan prioriterades tvärsektoriella projekt med en kulturell anknytning.

Ansökningar

Beloppsmässigt har ansökningarna ökat betydligt de senaste åren. År 1995 uppgick det ansökta beloppet till 147,5 MDKK, år 1996 till 153,1 MDKK, och 1997 till 176,8 MDKK. Antalsmässigt har ansökningarna hållit sig mellan 800 st och 900 st, med smärre variationer.

Fördelningen mellan sektorerna var i fråga om ansökningar ungefär densamma som de senaste åren. Utbildning stod för 14,8 % av ansökningarna, allmänkultur för 68,1 % , forskning för 5,4 % och sektorn övrigt för 11,7 %.

Andelen ansökningar från länder utanför Norden är fortfarande blygsam, sammanlagt 38 st till ett belopp om 4 755 000 DKK.

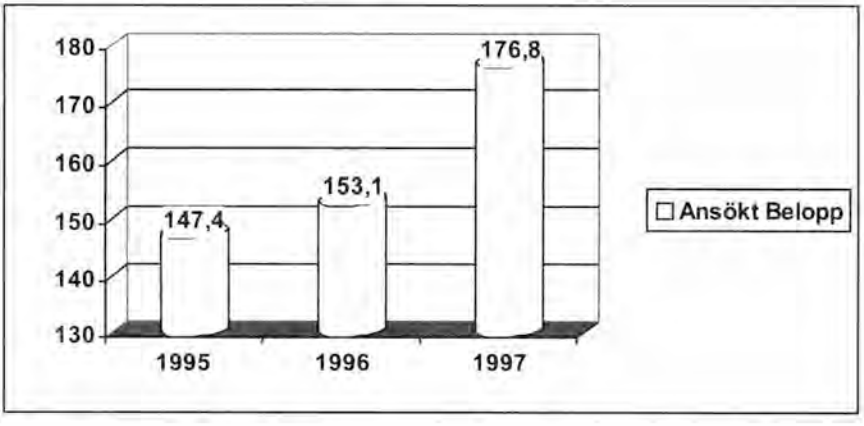

Sektorsvis fördelade sig ansökningarna på följande sätt:

SEKTOR	Antal Ansökningar	Ansökt Belopp (DKK)	% Ansökt Belopp
Utbildning	125	26.127.100	14,8 %
Kultur, konst	608	120.264.200	68,0 %
Forskning	52	4.632.100	5,4 %
Övrigt	118	20.732.400	11,7 %
Totalt	**903**	**176.755.800**	**100 %**

Den största sektorn "Allmänkultur" fördelar sig på 8 grupper:

Subsektor	Antal	Procent av total ansökt belopp inom sektor
Övergripande frågor	50	22 %
Museer	7	4 %
Film och medier	15	6 %
Konsthantverk och design	14	7 %
Bildkonst	21	7 %
Litteratur, bibliotek och arkiv	38	16 %
Musik	80	27 %
Teater och dans	36	11 %

Ansökningar landsvis:

LAND	Antal Ansökningar	Ansökt Belopp (DKK)	% Ansökt Belopp
Danmark	197	51.233.000	29,0 %
Finland	169	19.221.500	10,9 %
Färöarna	14	2.348.300	1,3 %
Grönland	10	2.247.100	1,3 %
Island	33	4.718.500	2,7 %
Norge	154	28.445.200	16,1 %
Sverige	288	63.787.200	36,1 %
Åland*			
Övriga	38	4.755.000	2,7 %
Totalt	**903**	**176.755.800**	**100 %**

Bidrag

Från 1997 års **medel** beviljades sammanlagt **221** bidrag till ett belopp om **25,9 MDDK**. Beloppet 25,9 MDKK innehåller 7,26 MDKK bevillningar från 1996 års decembermöte, som har tagits från 1997 års medel. Vid 1997 års tre utdelningsmöten beviljades totalt **18,6 MDKK**, varav 1 million från 1998 års medel. Fonden frångår denna praxis från och med år 1999, då utdelningen begränsas till varje kalenderårs medel.

Beträffande bidragen kan noteras, att andelen mycket små (upp till 50 000 DKK) utgjorde nära 30 % (61 st) av det totala antalet bidrag, medan de medelstora bidragen (50 000-200 000 DKK) utgjorde drygt 60 % (135 st) av den totala mängden. De stora anslagen (mer än 200 000 DKK) utgjorde drygt 10 % (18 st) av det totala antalet bidrag. De riktigt stora anslagen (mer än 300 000 DKK) utgjorde cirka 3 % av bevillningarna (6 st).

Fondsekretariatet har under året sammanställt speciallistor över bidrag till särskilda målgrupper. Totalt beviljades 685 000 DKK under året till projekt med samiskt deltagande/innehåll. För projekt med ett jämställdhetsperspektiv beviljades sammanlagt 781 000 DKK. För festivaler och festivalliknande arrangemang anslogs drygt 3 MDKK.

Jämfört med år 1996 var utbildning ungefär lika stor, allmänkultur har vuxit med 17 MDKK till 120,2 MDKK, medan forskningen hade minskat från 16,1 MDKK till 9,6 MDKK. Variationerna kan alltså vara stora från år till år.

I utdelningen utgör utbildning 9 % av anslagen, allmänkultur 83,7 %, forskning 3,3 % och sektorn övrigt 4,1 %.

Beviljade bidrag sektorsvis:

SEKTOR	Antal bevillningar	Beviljade belopp (DKK)	% Belopp
Utbildning	23	1.672.000	8,9%
Kultur, konst	171	15.593.000	83,7%
Forskning	10	614.000	3,3%
Övrigt	17	760.000	4,1%
Totalt	**221**	**18.639.000**	**100%**

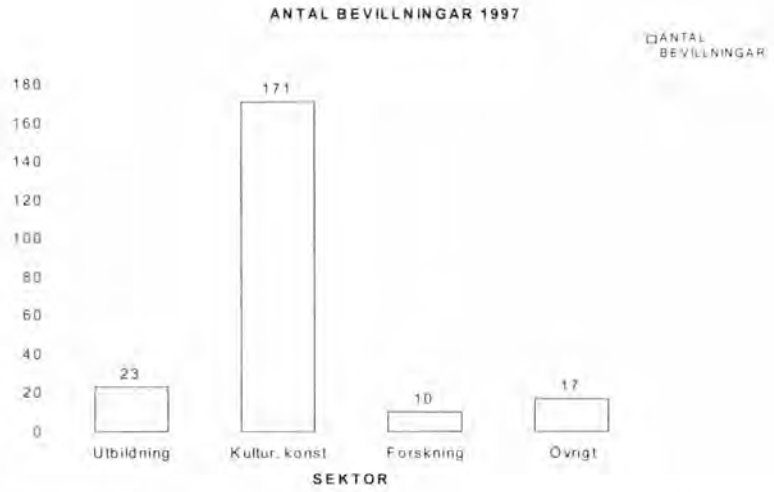

Bevillningar landsvis:

LAND	Antal bevill-ningar	BELOPP (DKK) Bevillningar	% BELOPP Bevillningar
Danmark	43	4.052.000	21,7 %
Finland	45	2.950.000	15,8 %
Färöarna	5	645.000	3,5 %
Grönland	6	1.100.000	5,9 %

Proportion mellan ansökt och beviljat belopp landsvis:

LAND	ANSÖKT BELOPP (DKK)	BEVILJAT BELOPP (DKK)	BEVILJAT BELOPP AV ANSÖKT BELOPP %
Danmark	51.233.000	4.052.000	7,9 %
Finland	19.160.500	2.950.000	15,4 %
Färöarna	2.348.300	645.000	28,7 %
Grönland	2.247.100	1.100.000	50 %
Island	4.718.500	745.000	15,8 %
Norge	28.445.200	4.168.000	14,7 %
Sverige	63.787.200	4.256.000	6.7 %
Åland*			
Övriga	4.755.000	723.000	15,2 %
Totalt	176.755.800	18.639.000	10,5 %

Förteckning över utdelade bidrag 1997, bilaga 2.

3.2 Övrig verksamhet

3.2.1 Samarbete med NMR:s konstkommittéer
Ett närmare samarbete mellan fonden och Nordiska ministerrådets konstkommittéer efterlystes av såväl fondstyrelsen som kulturministrarna. Samarbetet hade tidigare i huvudsak gällt konstkommittéernas funktion som remissinstanser vid ansökningsbehandlingen, och man gick nu in för att utveckla ett närmare samarbete rörande policyfrågor, rådgivningsverksamhet samt informationsutbyte.

Kulturfonden tog våren 1997 initiativ till en samrådskonferens, som ägde rum i Köpenhamn 29.4.. och som samlade ett 30-tal deltagare från fondstyrelse, kommittéer och sekretariat. Konferensen utmynnade i ett antal konkreta förslag till utökat samarbete, som fördes vidare i olika former under året.

3.2.2 Samrådsmöte rörande fonden
Årliga samrådsmöten har ägt rum mellan Nordiska Rådet, Nordiska Ministerrådet och fondstyrelsen i samband med Nordiska Rådets sessioner. Temat för 1997 års möte, som ägde rum i Helsingfors 11.11. var Kulturfondens verksamhet i ljuset av de nya utmaningarna samt fondens satsningar på de nordiska kulturstäderna Raykjavik, Bergen och helsingfors år 2000. Ett 60-tal representanter för Nordiska Rådet, Nordiska Ministerrådet samt fondstyrelsen och tjänstemän vid respektive sekretariat deltog i mötet.

3.2.3 Utveckling av fondens administrativa rutiner
Vid sidan av utdelningsverksamheten hade omläggningen av fondens administrativa rutiner högsta prioritet i sekretariatsarbetet. Det utvecklingsprojekt som fondstyrelsen inlett föregående år fortsatte under hela år 1997 med ADB-konceptet som huvudsatsning. Fondstyrelsen godkände för sin del det förslag till nya administrativa rutiner som utarbetats vid fondsekretariatet i samarbete med konsultbyrå. Arbetet har genomförts i nära samråd med berörda tjänstemän inom NMR-sekretariatet, och har haft som målsättning att ge möjlighet för andra stöd- ordningar vid NMR att ansluta sig. Dern nya ADB-applikationen ger fonden en mer mångsidig kunskap om ansökningar och bidrag, kontroll över uppföljningen samt en onlineförbindelse med NMR:s ekonomiavdelning gällande utbetalningar, återbetalningar etc.

3.2.4 Specialprojekt
Fondens 30- års jubileumssatsning
Nordiska kulturfonden firade sin 30-åriga verksamhet med en mottagning i samband med Nordiska Rådets session i Statsrådets festvåning i Helsingfors den 11 november. Som jubileumsgåva lät fonden beställa ett grafiskt blad av

den finländska konstnären T Mikkonen, som utdelades till gästerna vid mottagningen, och som framgent skall kunna överräckas som present till personer som fondstyrelsen önskar uppmärksamma. Fonden firade även sina 30 år med att lägga upp en Hemsida på Internet, med ambitionen att småningom utveckla ett interaktivt koncept. I oktober stod en första variant klar.

Projekt för marknadsföring av Nordiska Rådets litteraturpris
Fonden har reserverat ett belopp om sammanlagt 1,5 MDKK under 3 år för att i samråd med NORDBOK och Nordiska Rådets litteraturpriskommitté utforma ett projekt i syfte att göra litteraturpriset mer känt, och för att uppmuntra läsning av nordisk litteratur. Projektet genomförs i form av ett litteraturmagasin för ungdomar, och genomförs av reklambyrå Blanking i Malmö. Som konsult för den finskspråkiga upplagan engagerades Yvonne Sundström-Hedengren. Arbetet med det första magasinet inleddes under hösten. Det utges i en upplaga om 100 000 ex och sprids till gymnasier med humanistisk inriktning, bibliotek och bokhandlar i Norden under år 1998. En referensgrupp bestående av Asbjørn Langeland, ordförande i NORDBOK, Eva Smekal, litteraturpriskommitténs sekretarere samt fondens administrationschef utarbetade konceptet för satsningen.

Europeiska kulturhuvudstäder i Norden år 2000
Nordiska kulturfonden tog initiativ till en satsning som syftar till att samordna nordiska resurser för projekt i anslutning till kulturstäderna år 2000. Förslag till satsning utarbetades i samråd mellan kulturstädernas sekretariat, som skall vidareförs i fonden samt vid NMR-sekretariatet.

Kalmarjubileet
Kulturfonden stödde Kalmarjubiléet med sammanlagt drygt 2 MDKK. Ett 20-tal arrangemang erhöll stöd, bland annat Kalmar länsmuseum (250 000 DKK för utställning), projekt för operasamarbete i Norden (200 000 DKK), Nordens Ungdom för historisk träff (175 000 DKK), Nordisk Designutställning på Kalmar Slott (400 000 DKK).

Kulturfonden var representerad vid jubileumsårets invigning, samt avtackades för sin insats vid styrelsens möte i Kalmar i september.

3.3 Informationsverksamhet
Artiklar och notiser om Kulturfonden ingick regelbundet i tidningen Politik i Norden och det nordiska nyhetsfaxet under året.

Kulturfondens jubileum uppmärksammades likaså av ett flertal nordiska dagstidningar.

Texten och layouten för Kulturfondens annonser omarbetades under året. En tvåspråkigt svensk-finsk informationsbroschyr utarbetades till vägledning för sökande och intresserade.

Kulturfonden presenterades vid en informationsdag rörande nordiska stödordningar på kulturområdet i Esbo, Finland 15.1.

I samband med styrelsemötet i Nuuk hölls en välbesökt presskonferens för grönländska journalister och organisationer.

Fonden tog emot nordiska grupper av olika slag samt deltog i nordiska möten för att informera om bidragsverksamheten.

En särskild informationssatsning gjordes av fondstyrelsen vid Nordiska Rådets möte i Kalmar 24-25. 9. 3 korta kulturframträdanden ingick i programmet som var utarbetat för Nordiska Rådets medlemmar.

Fonden deltog i ett kulturpolitiskt seminarium i Bonn på inbjudan av ASKI, (paraplyorganisation för privata museer, arkiv och konstinstitutioner i Tyskland) 17-18.9. En föreläsning rörande nordiskt kultursamarbete och kulturpolitik i Norden ingick i programmet.

4. EKONOMI OCH REVISION

4.1 Anslag och budget

Anslaget för år 1997 var 22,4 MDKK, dvs detsamma som föregående år. Totalt hade fonden inkomster uppgående till 25 380 087 DKK, bestående av anslaget, återföringar och tillbakabetalningar, ränteintäkter samt odisponerade medel från föregående år. Hur detta belopp användes framgår av bokslutet.

Bokslutet för år 1997, bilaga 3.

Kulturfondens styrelse beslöt att frångå praxis att förskottera årets sista utdelning från följande års anslag. Under en övergångsperiod fram till årsskiftet 1998-1999 nedgraderas förskotteringen successivt så, att man år 1från och med år 1999 beviljar bidrag enbart ur det aktuella kalenderårets budgetmedel.

Fondsekretariatets löpande kostnader (löner, kansliturymmen, tekniska faciliteter etc) ingår i ministerrådssekretariatets driftsbudget. Kostnader förknippade med styrelsens verksamhet (möteskostnader, resor, annonsering etc) täcks via en omkostnadsbudget som tas från fondens anslag.

4.2 Rapportering och evaluering

Oavslutade ärenden

Vid sidan av bidragsverksamheten har fondstyrelsen primärt arbetat med frågor i anslutning till de anmärkningar som revisorerna gjorde i sina rapporter för åren 1995 och 1996. Styrelsen har ålagt sekretariatet att ge högsta prioritet åt arbetet med omläggningen av de administrativa rutinerna i avsikt att åstadkomma en effektiv styrning och uppföljning av bidragsverksamheten. Speciell uppmärksamhet fästes vid de oavslutade ärendena, som under året förtecknades och blev föremål för brådskande åtgärder. Vid slutet av året

hade antalet genomförda, icke redovisade projekt åren 1989-1995 nedbringats från ursprungliga 156 st till 57 st, och av dem hade 16 st förts till inkasso till ett belopp om sammanlagt 1,6 MDKK. Antalet anslag för projekt som utbetalats och genomförts men inte rapporterats för år 1996 uppgick vid slutet av året till 20 st, av vilka 2 förts till inkasso. Ett stort antal projekt som beviljats medel år 1996 pågår eller har inte inletts.

Fondens ordförande och administrationschef sammanträffade med ordföranden och sekreteraren för Nordiska Rådets kontrollkommission i Helsingfors 12.11. för att genomgå revisionsrapporten för år 1996.

4.3 Revision

Fondens räkenskapsår är kalenderåret. Nordiska Rådet fattar beslut om revision av fondens förvaltning och räkenskaper, samt beviljar styrelsen ansvarsfrihet. Till revisorer för fondens räkenskaper år 1997 utsågs folketingsmedlem Hanne Andersen samt riksrevisor Henrik Otbo.

Bilaga 1: Fördelningsprinciper antagna år 1997 (se C 5/k - Bilaga)
Bilaga 2: Bidrag beviljade 1997 (se C 5/k - Bilaga)
Bilaga 3: Bokslut för år 1997 (se C 5/k - Bilaga)

Bilagor

till

Berättelse om Nordiska kulturfonden

Bilagor:
1. Fördelningsprinciper antagna år 1997
2. Bidrag beviljade 1997
3. Bokslut för år 1997

(Ej optrykt)

Rek. 25/1991/när
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 25/1991/när angående beräkningsmodell för Grön BNP

(Närområdesutskottets betänkande, se s. 1430; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhälllet för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (grön BNP).

Närområdesutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående beräkningsmodell för Grön BNP

Närområdesutskottet anser att arbetet med naturresurs- och miljöräkenskaper är viktigt och det fortsatt bör bedrivas inom ett antal områden:

Ett samarbete om materialflödesstatistik bl.a. vad gäller koefficienter för materialinnehåll i varor eller typer av åtgångstal av ett material för en viss produkt, kan ge stora samordningsvinster. Detta är ett område där de nordiska länderna bör ha möjlighet att utveckla samarbetet.

Statistisk information om miljöindustrin bör fortsatt inriktas på med att definiera och ta fram statistik för olika delar av miljöindustrin inom Eurostat och OECD samt Danmark, Finland och Sverige. Syftet med det gemensamma nordiska arbetet inom detta projekt har varit att göra en kartläggning av de arbeten som hittills har gjorts samt att belysa viktiga användningsområden för statistiken. Utskottet anser att föreliggande insatser kan utgöra underlag för vidare gemensamt nordiskt utvecklingsarbete inom området.

Vad beträffar rekommendationens andra att-sats torde det vara riktigt att det föreligger stora svårigheter att monetärt värdera miljöpåverkan och att tolka den miljömässiga betydelsen av ett grönt BNP-mått. Utskottet kan instämma i synpunkten att tiden inte är mogen för ett sådant arbete.

Mot denna bakgrund föreslår närområdesutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser den andra att-satsen i rekommendation nr 25/1991/när för rådets del vara slutbehandlad.

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Rek. 40/1992/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 40/1992/nord angående Nordjobb som permanent ordning

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1432; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående Nordjobb som permanent ordning

Nordiska ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs. NMR meddelar att arbetsministrarna 1997 beslöt att göra Nordjobb permanent samt att 2,7 miljoner DKK avsätts i budgeten för 1999. Nordjobb genomförs av Föreningarna Norden och ordningen möjliggör för max. 1000 unga i Norden att arbeta i ett annat nordiskt land.

Det föreslås att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 40/1992/nord, för rådets del är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 9/1994/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 9/1994/nord angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1434; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

   at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af børnepornografi kriminaliseres i Norden

   at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder for at forhindre spredning af børnepornografi

   at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale bestræbelser på at bekæmpe børnepornografi.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

   at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention og

   at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet måde.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi

Nordiska rådet konstaterar att alla nordiska länder har genomfört viktiga förbättringar i lagstiftningen med hänsyn till kriminalisering av besittande och spridning av barnpornografi. I ministerrådets redovisning framgår vidare att det nordiska polis- och tullsamarbetet har kommit att omfatta bekämpande av barnpornografi.

Nordiska ministerrådet förslår att rekommendationerna avskrivs och hänvisar till de resultat som uppnåtts. Det påpekas också att en samlad redogörelse i relation till rekommendation 18/1996/nord om bekämpande av sexuellt missbruk av barn även bör omfatta bekämpandet av barnpornografi.

Nordenutskottet anser att rekommendationen kan avskrivas och är enigt i att en samlad redogörelse kan avges på ministerrådets föreslagna vis.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen 9/1994/nord, för rådets del är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 13/1994/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 13/1994/nord angående insatser mot hormondopning

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1436; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

   att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete i syfte att bekämpa missbruket av anabola steroider och andra dopingpreparat.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

   att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den europeiska dagordningen, samt att verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående insatser mot hormondopning

Nordiska ministerrådet redogör för att man nu undersökt förutsättningarna för utvidgat nordiskt samarbete för att bekämpa missbruk av anabola stereoider och andra dopingpreparat. De nordiska regeringarna har fört upp problemet på Europarådets agenda våren 1998. Ministerrådet anser att det mest lämpliga nordiska samarbetet sker inom det europiska samarbetets ram. I övrigt hänvisas till samarbete inom det nordiska polis- och tullsamarbetet gällande beslagtagning.

De nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet anser att rekommendationen är genomförd och kan avskrivas. Nordiska rådet önskar i detta sammanhang hänvisa till den kommande årliga handlingsplanen på narkotikaområdet och förutsätter att insatser mot hormondopning inkluderas i de årliga nordiska narkotikahandlingsplanerna.

Nordenutskottet föreslår med hänvisning till vad ovan anförts

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation 13/1994/nord, för rådets del, vara slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 14/1994/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 14/1994/nord angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1438; meddelandet, se C 1-bilagan)

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

   att fastställa det framlagda förslaget till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

   att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

Ministerrådet foreslår at rekommandationen afskrives.

I Nordenudvalget er der til behandling et medlemsforslag som rører opfølgning af Den nordiske konvention om socialt bistånd og sociala tjänster af 1994, medlemsforslag A 1172/nord om efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet. Eftersom både rekommandationen og medlemsforslaget handler om handicappedes ret til färdtjänst, foreslås at begge sager behandles sammen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 14/1994/nord, för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Arja Alho (SDP)
Riitta Prusti (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Björn Kaaling (s)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Birthe Sörestedt (s)
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Pehr Löv (SFP)
Olof Salmén (ÅC)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Svein Ludvigsen (H)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 4/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 4/1995/nord angående nordiskt informationsnätverk för mänskliga rättigheter

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1440; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at bistå de 5 nordiske menneskerettighedsinstitutter med at etablere et informationsnetværk mellem centrene, således at der kan opnås fællesnordisk værdi af samarbejdet med udarbejdelse af oplysnings- og undervisningsmateriale; afholdelse af konferencer, kurser seminarer og højskoleophold; udstillinger og anvendelse af elektroniske hjælpemidler.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordiskt informationsnätverk för mänskliga rättigheter

Nordiska ministerrådet meddelar att man beviljat särskilda medel för genomförande av ett seminarium 1998 för de fem nordiska instituten för mänskliga rättigheter. Syftet med seminariet är att utarbeta en handlingsplan för hur ett nordiskt nätverkssamarbete med hjälp av IT ska etableras samt hur en gemensam hemsida ska byggas upp. Seminariet genomförs i Reykjavik i oktober 1998.

Nordenutskottet anser att huvudsyftet med rekommendationen nu uppfyllts och föreslår därför att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 4/1995/nord, för rådets del är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 10/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation 10/1995/nord angående blockstöd till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1442; meddelandet, se C 1 – bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att blockanslaget till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer bibehålles även efter år 1995.

Nordenutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående blockstöd till nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer

Ministerrådet informerar om fördelningen av stödmedlen för nordiska folkupplysning samt meddelar att man i enlighet med Nordiska rådets önskemål överfört 0,4 MDKK från MR-reserven till stödordningen. Ramen till blockstöd är oförändrad från 1997 till 1998. En mindre ökning har skett vad gäller ramen för enskilda projekt vilken fördelas enligt ansökningsförfarande. Under 1997 har 0,39 MDKK fördelats till projekt i regi av de 6 blockorganisationerna. Vidare har Styringsgruppen för folkupplysning och vuxenutbildning avsatt medel för samrådsmöten med blockorganisationerna för att diskutera utveckling och erfarenheter. Ministerrådet har uppfattningen att blockorganisationerna är "godt tilfreds" med de lösningar styringsgruppen valt och anser att rekommendationen kan avskrivas.

Nordenutskottet anser att rekommendations målsättning bör anses som uppfylld.

Mot denna bakgrund föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 10/1995/nord för rådets del vara slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 11/1995/euro
D 1998

Meddelande

om rekommendation 11/1995/euro angående nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU

(Europautskottets betänkande, se s. 1444; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* utarbeta en nordisk strategi för ökad öppenhet inom EU
2. *att* på basis av en gemensam nordisk strategi verka för en öppen förvaltningskultur inom EU/EES som är förenlig med centrala nordiska principer på detta område.

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om Nordisk strategi for en åben forvaltningskultur i EU

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd henviste i 1995, 1996 og igen i år til adfærdskodeks for offentliggørelse af Rådets protokoller og erklæringer af den 2. oktober 1995. Ligesom der henvises til de nordiske landes initiativer for at sikre en åben forvaltning.

Nordisk Ministerråd finder ikke, at det er nødvendigt med en fælles nordisk strategi. Åbenhed blev indført med Amsterdamtraktatens regler om aktindsigt og ministerrådet bemærker, at borgerne har fået forbedret adgang til EU-institutionernes dokumenter v.h.a. internet.

Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Europaudvalget foreslår

> *at* rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfússon (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Rek. 24/1995/p
D 1998

Meddelande

om rekommendation 24/1995/p angående fortsättning av reformprocessen i det nordiska samarbetet

(Presidiets betänkande, se s. 1446; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillse att reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" ges möjlighet att fullföljas på ett lyckosamt sätt, att det hålls ett fortsatt högt tempo, att de politiska prioriteringarna från våren 1995 konsekvent följs och att budgeten ger utrymme för flexibilitet. Det är därför rådets bestämda mening att presidiet och de nya rådsutskotten skall ges möjlighet att vidare diskutera prioriteringar i dialog med ministerrådet. Härvidlag bör rapporten "Nordisk nytte" med förslag till ökad brukarfinansiering och övriga förslag till förändringar också bilda underlag för diskussionen.

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation om fortsættelse af reformprocessen i det nordiske samarbejdering

Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Rådet anbefaler i rekommandationen, at reformprocessen skal fortsætte i et fortsat højt tempo, at de politiske prioriteringer fra foråret 1995 konsekvent følges, og at budgettet skal give plads til flexibilitet. Ministerrådet meddeler, at arbejdet med de nordiske samarbejdsformer fortsætter. Der er gennemført en udredning om ansvars- og kompetencefordelingen i Ministerrådssystemet. Resultaterne af denne udredning vil successivt blive gennemført for at give mulighed for et mere effektivt nordisk samarbejde.

Ministerrådssekretariatet fik den 1. marts 1998 en ny organisation, som bl. a. klargør ansvaret for hver af de tre søjler i organisationen. Budgetdialogen mellem Rådet og Ministerrådet er under stadig udvikling. I 1998 skete der det nye, at Rådet fik generalsekretærens forslag til orientering, således at eventuelle synspunkter kunne fremsættes, inden samarbejdsministrene endeligt fastlagde budgetforslaget. Desuden er der i 1998 indledt en ny samrådsprocedure, således at forslag om anvendelse af midler fra Ministerrådsreserven oversendes til Rådet til udtalelse.

I forbindelse med institutionsgennemgangen blev der gjort opmærksom på behovet en fælles nordisk forskningspolitisk strategi. Et forslag til en sådan er nu fremsendt til Rådet.Ministerrådet erklærer, at det kontinuerligt vil følge op på de beslutninger, der er taget i anledning af reformrapporten.Da spørgsmålene om Ministerrådets organisation, budgetdialogen institutionerne og den forskningspolitiske strategi alle behandles i andre betænkninger, foreslås det, at rekommandationen afskrives.

Præsidiet foreslår

> *at* rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

København den 21. oktober 1998

Dorte Bennedsen (S)
Guðmundur Árni Stefánsson (A)
Anita Johansson (s)
Olof Salmén (Åc)
Elver Jonsson (fp)
Per Kristian Foss (H)
Steingrímur J. Sigfússon (Ab)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Kaj Ikast (KF)
Chris Heister (m)

Rek. 26/1995/p
D 1998

Meddelande

över rekommendation 26/1995/p angående ministerrådets dokumentation till Nordiska rådet

(Presidiets betänkande, se s. 1448; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att beakta följande:

att rådet och dess organ snarast önskar uppta en dialog med ministerrådet för att diskutera hur ministerrådets verksamhetsberättelse, bokslut och förslag till plan/budget skall hanteras i den nya årscykeln med ordinarie session på hösten. Denna diskussion bör framförallt koncentreras till följande frågeställningar:

- att rådet och dess organ på ett principiellt plan ges möjlighet att i ett tidigt, och påverkbart skede, ha en diskussion om planer, prioriteringar och budgetmässiga konsekvenser
- att ministerrådet under verksamhetsåret håller rådet ajour, utan fördröjning, om föregående års bokslut, överförande av projektmedel och bokslutsprognoser m.m.
- att de politiska styrinstrumenten i form av plan/budget förändras och förenklas till såväl innehåll som form för att bättre tillgodose kraven på överskådlighet och därmed underlättas arbetet med det fortsatta reformarbetet: att resurserna i den nordiska budgeten koncentreras till de högst prioriterade områdena.

Præsidiets betænkning

om Ministerrådets dokumentation til Nordisk Råd

Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Rådet anbefaler i rekommandationen, at det i en dialog med Ministerrådet skal udredes, hvorledes Rådet og dets organer så tidligt som muligt kan inddrages i planer, prioriteringer og budgetmæssige konsekvenser, hvorledes Rådet kan holdes ajour med regnskabsresultater, prognoser herom samt overførsel af projektmidler, og hvorledes de politiske styringsinstrumenter i form af plan og budget kan udformes, således at de bedre kan opfylde kravene om overskuelighed og dermed lette arbejdet med at opfylde et af formålene med reformen, nemlig at koncentrere ressourcerne i det nordiske budget til de højst prioriterede områder. Ministerrådet henviser til, at den i 1997 indledte dialog mellem samarbejdsministrene og præsidiet er fortsat i 1998, hvor parlamentarikerne også har haft lejlighed til at komme med synspunkter på generalsekretærens forslag til budget, inden samarbejdsministrene tog beslutning herom. Der er arbejdet med at forandre og forenkle både plan- og budgetdokumentet, bl. a. således at der er en klar fordeling af aktiviteterne på de tre søjler. Der er ingen tvivl om, at budgetdialogen er blevet mere aktiv, og at Ministerrådets dokumentation er blevet mere klar og formålstjenlig. Det er dog stadig vanskeligt at gennemskue den, og sammenhængen mellem budgetbemærkningerne og svarene på Rådets rekommendationer lader stadig en del tilbage at ønske, som det fremgår af Ministerrådets dokumentation til den 50. session. Dette behandles i betænkningen om B180/p, C2 Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1999 samt redegørelse for planerne for det nordiske samarbejde.

Det foreslås, at rekommandationen afskrives.

Præsidiet foreslår

> *at* rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommene.

København den 21. oktober 1998

Dorte Bennedsen (S)
Guðmundur Árni Stefánsson (A)
Anita Johansson (s)
Olof Salmén (Åc)
Elver Jonsson (fp)
Per Kristian Foss (H)
Steingrímur J. Sigfússon (Ab)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Kaj Ikast (KF)
Chris Heister (m)

Rek. 33/1995/euro
D 1998

Meddelande

om rekommendation 33/1995/euro angående obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU

(Europautskottets betänkande, se s. 1450; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar:

att i EU fortsatt verka för införandet av en obligatorisk CO2-skatt (koldioxid) samt

att skärpta och bindande krav på utsläpp av luftförorenande ämnen, bl.a. NOx (kväveoxider) och SO2 (svaveldioxid).

Europaudvalgets betænkning

om meddelelse om rekommandation om obligatoriske miljøafgifter og miljøskatter i EU

De nordiske landes regeringer meddeler:
De nordiske lande har hver afgivet rapport om det nationale arbejde med reduktion af CO2-udspil, SO2 og Nox og om at arbejdet med i EU at skabe krav om forminskelse af udslippet af luftforurenende emner. Begge dele har givet gode resultater.

Det meddeles, at Kommissionen i marts 1997 fremlagde forslag om omstrukturering af beskatningen af energiprodukter i EU. Forslaget skal udvide den nuværende energiskattebase og indføre nye minimumsskatteregler. Forslaget er dog ikke baseret på kulstof-indhold. Det er ikke lykkedes medlemslandene at nå til enighed om en fælles CO2-/energiafgift.

Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Europaudvalgets bemærkninger
Med hensyn til gennemførelse af en fælles CO2-afgift i EU må det konstateres, at det hidtil ikke er lykkedes at skabe gehør for dette i EU.

Det fremgår af Nordisk Ministerråds meddelelse, at arbejdet for at skærpe kravene i EU til at mindske udslippet af luftforurenende emner har givet gode og lovende resultater. Udviklingen henimod fremtidig gennemførelse af regler på EU-niveau mod SO2, NOx samt oxidanter virker positiv, hvorfor ministerrådets synpunkt er, at rekommandations formål er opfyldt på dette område. Europaudvalget tilslutter sig denne holdning.

Kommissionen har afgivet en meddelelse om medlemsstaterne mulighed for at udskrive miljøafgifter og –skatter uden at det strider mod fællesskabsretten. Europa-Parlamentets udvalg for miljø, folkesundhed og forbrugerbeskyttelse har bedt Kommissionen klargøre, hvordan økonomiske styremidler kan anvendes til at minske forureningen.

Europaudvalget anbefaler

> *at* rådet tager meddelelsen om 2. at-sætning til efterretning og anser denne del af rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S) *Aud Gaundal (A)*
Marit Nybakk (A) *Berit Löfstedt (s)*

Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson, (Ab)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Rek. 35/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 35/1995/nord angående handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1453; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

att fastställa förslaget till Handlingsplan för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete för åren 1996-2000, med förbehåll för att ministerrådet ytterligare bearbetar förslaget till handlingsplan för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete (B 153/k), och återkommer till Nordiska rådets nästa session med ett reviderat förslag, varvid bl.a. följande frågeställningar beaktats:

1. att de nordiska utbildnings- och forskningsministrarnas bidrag till nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete inhämtas och inarbetas i planen
2. att kulturutskottet inte stödjer upprättande av "Ett levande Norden"-fond
3. att kulturutskottet är tveksamt till upprättande av en ledningsgrupp för barn- och ungdomskultur
4. att kulturutskottet vill att det grundbidrag som tilldelas barn- och ungdomsorganisationerna inte reduceras från nuvarande nivå
5. att det utarbetas en nordisk strategi när det gäller den kulturella utvecklingen i de mångkulturella samhällena i våra nordiska länder
6. att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av handlingsplanen framskrider.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur

Nordiska rådet hänvisar till Dokument 1 vid rådets 50:e session som kommenterar Nordiska ministerrådets andra redogörelse för genomförandet av den nordiska barn- och ungdomskulturhandlingsplanen.

Med referens till detta anser Nordiska rådet att rekommendationen kan avskrivas med undantag för att-satsens punkt 6. "att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av handlingsplanen framskrider."

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 35/1995/nord, med undantag av att-satsens punkt 6, för rådets del är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Meddelande

om rekommendation 36/1995/euro angående utbildningssamarbete om tolkar och översättare i EU

(Europautskottets betänkande, se s. 1455; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

at sammen med relevante EU-organ, intensivere utdanningssamarbeidet i den hensikt hurtig å tilfredsstille behovet for tolker og oversettere som behersker de nordiske språk.

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om uddannelsessamarbejde om tolke og oversættere i EU

Nordisk Ministerråd meddeler:
Island og Norge mener ikke, at der er behov for nordisk koordinering. Danmark støtter forslaget, og mener man skal inddrage relevante EU-organer i arbejdet. Finland støtter forslaget og mener at behovet findes i spørgsmål om uddannelse, terminologisamarbejde og støtte til studier i nordiske sprog. Sverige har vil give Tolke- og oversættelsesinstituttet til opgave at gennemføre tolkeuddannelser, der modsvarer EU's behov. Nordisk Ministerråd mener, at der er tale om en national, evt. bilateral opgave.

Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Europaudvalgets bemærkninger:
Kun Finland og Danmark har vist interesse og det er ikke tilstrækkeligt til at gennemføre et samarbejde i nordisk regi, hvilket er beklageligt.

Europaudvalget foreslår

> *at* rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfússon (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Rek. 37/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 37/1995/nord angående meddelande om utvecklande av två- och flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1457; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at utarbeide særskilte ordninger for å fremme de to- og flerkulturelle nordiske barnas muligheter til å utvikle de ulike sidene av sin språklige og kulturelle identitet innen elev- og lærermobilitet og det nordisk skoledatanettverket i det nordiske samarbeidet.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående utvecklande av två- och flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet

Ministerrådet har igångsatt en del åtgärder som fokuserar på det problem som tas upp i rekommendationen. Bl.a. finns nu en utredning om modersmålsundervisningen för icke-inhemska barn i Norden. Rapporten kommer att följas upp av en konferens under 1998. NSS har satt i gång en nordisk systematisk registrering och kartläggning av forskning om språkutveckling i och på modersmål og i och på andetsproget. Denna databas kommer att bli tillgänglig 1998 på det nordiska skoldatanätet. Dessutom finns ett pilotprojekt med start 1997 som handlar om modersmålslärare för två-språkiga elevers vidareutbildning, ett ordboksprojekt som riktar sig till invandrare (NORDLEXIN).

Ministerrådet meddelar att de fortsatt kommer att fokusera på frågeställningen och avser att rekommendationen kan avskrivas.

Rekommendations målsättning bör anses som uppfylld och det föreslås att den avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 37/1995/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 39/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 39/1995/nord angående meddelande om ligebehandling af nordiske statsborgere i samarbejde med de nordiske ombudsmænd

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1459; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at indlede et samarbejde for at påse, at offentlige myndigheder i de nordiske lande bidrager til at tilrettelægge forholdene bedst muligt således at de parlamentariske ombundsmandsinstitutioner kan udøve deres kontrol med, at nordiske statsborgere behandles efter de i artikel 2 i Helsingforsaftalen udtrykte intentioner.

Nordenudvalgets betænkning

angående meddelelse om rekommandation angående ligebehandling af nordiske statsborgere i samarbejde med de nordiske ombudsmænd

Ministerrådet har, som led i opfølgning af ligebehandlingsreglen i Helsingforsaftalen, oprettet i juni en servicetelefon for nordiske beboere. Dette skal være en forsøgsvirksomhed, som skal evt. blive permanent hvis resultaterne bliver gode. Endvidere forklarer Ministerrådet sig parat til at bistå de nordiske ombudsmænd den assistance de kan have behov for i deres arbejde med spørgsmål som gælder ligebehandlingsreglen.

Der kan tilføjes, at de nordiske ombudsmænd har i øvrigt et tæt samarbejde. Rekommandationens formål burde være opfyldt, og derfor foreslås, at rekommandationen afskrives.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 39/1995/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 40/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 40/1995/nord angående utvidgat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1461; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att utreda förutsättningarna för att förstärka och utvidga det nordiska samarbetet mellan de nordiska sjömansmissionerna via Det nordiska sjömanskyrkorådet och stödja dess viktiga verksamhet utomlands för nordiska medborgare.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående utvidgat samarbete mellan de nordiska sjömansmissionerna

Nordiska ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs med hänvisning till att det ligger utanför de nordiska regeringarnas mandat att pålägga sjömansmissionerna ett nordiskt samarbete.

Nordiska ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 40/1995/nord, för rådets del, är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 41/1995/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 41/1995/nord angående utbildning av narkotikainformatörer i Nordens närområden

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1463; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre en uddannelse af ungdom i Nordens nærområder til at blive informatører på narkotikaområdet, i nært samarbejde med Nordisk Kontaktmandsorgan for Narkotikaspørgsmål og andre berørte myndigheder, institutioner og organisationer i Norden og Nordens nærområder, som arbejder med bekæmpelsen af narkotika.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående utbildning av narkotikainformatörer i Nordens närområden

Nordiska ministerrådet meddelar att man inte ser förutsättningar för att genomföra rekommendationen i dess nuvarande form. Ämbetsmannakommittén för narkotikafrågor har prioriterat att använda tillgängliga resurser på annan utbildningsverksamhet i samarbete med Europarådet.

Nordiska rådet anser fortfarande att narkotikaupplysning till ungdom i Nordens närområden är av största vikt. Man önskar dock här hänvisa till det pågående arbetet inom Närområdesutskottet om kriminalitet, där drogupplysning till barn och unga är centralt. Nordiska rådet önskar ytterligare hänvisa till den kommande handlingsplanen om nordiskt narkotikasamarbete (rekommendation 8/1994/nord) och anser att rekommendationen i en omarbetad form kan förverkligas inom ramen för handlingsplanen.

Med hänvisning till ovanstående föreslås att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 41/1995/nord, för rådets del, är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 6/1996/när
D 1998

Meddelande

om rekommendation 6/1996/när angående harmonisering av energibeskattningen

(Närområdesutskottets betänkande, se s. 1465; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att det görs en grundläggande analys av möjligheterna till och effekterna av en harmonisering av energibeskattningen i de nordiska länderna, med målsättningen att den nordiska marknadens pris på elektricitet återspeglar de olika energislagens miljökostnader.

Närområdesutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående harmonisering av energibeskattningen

Vid behandling av utskottsförslag A 1188/när angående genomförande av nordiska miljöräkenskaper för energi samt harmoniserade miljöskatter på el konstaterar närområdesutskottet att rekommendation 6/1996 om harmonisering av energibeskattningen och rekommendation 6/1997 om miljöräkenskaper, energi samt miljöskatter bör ersättas med en ny rekommendation riktad till de nordiska ländernas regeringar. Den nya rekommendationen bör sammanfatta det behov för åtgärder angående de olika energifrågor som lagts fram i tidigare rekommendationer.

Mot denna bakgrund föreslår närområdesutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 6/1996/när för rådets del vara slutbehandlad.

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Rek. 7/1996/när
D 1998

Meddelande

om rekommendation 7/1996/när angående forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor

(Närområdesutskottets betänkande, se s. 1467; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att samarbetet angående forskning och utveckling av teknologi inom nya och förnybara energikällor förstärks, med målsättningen att fördela FoU-insatsen så att mångfalden i de nordiska institutionerna tillgodogörs i högre grad och att det vid behov för målriktade informations- och demonstrationsprojekt upprättas nordiska demonstrationsanläggningar för nya och förnybara energikällor och teknologi;

att det etableras ett samarbete som kan bidra till ökad industrialisering av teknologi inom nya och förnybara energikällor, bland annat genom att undersöka insatser som kan göra det möjligt att utnyttja hela Norden som marknad för konkreta förnybara energianläggningar. Information, koordination och samarbete om ordningar för konkret marknadsstöd i de nordiska länderna kommer att ha stor betydelse för att synliggöra både marknader och produkter.

Närområdesutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor

Närområdesutskottet konstaterar att det nya nordiska energiforskningsprogrammet bör kunna medföra en effektivare och mer målinriktad forskning om nya och förnybara energikällor. Utskottet anser att rekommendationens första att-sats därmed torde ha uppfyllts och att den bör kunna avskrivas. Vad gäller att etablera ett samarbete som kan bidra till ökad industrialisering av teknologi inom nya och förnybara energikällor har arbetet inte kommit lika långt. Rekommendationen bör bibehållas på denna punkt.

Mot denna bakgrund föreslår närområdesutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser den första att-satsen i rekommendation nr 7/1996/när för rådets del vara slutbehandlad.

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Rek. 8/1996/när
D 1998

Meddelande

om rekommendation 8/1996 angående åtgärder för ökad kärnsäkerhet

(Närområdesutskottets betänkande, se s. 1469; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete;

att fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordens närområden och Arktis samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m.;

att fortsätta arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet;

att snarast ta initiativ till stöd i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden-Östersjö-Nordkalottområdet;

att för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utvecling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter, att stödja omställningsprojekt och att ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion; samt

att stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen.

Närområdesutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående åtgärder för ökad kärnsäkerhet

Kärnsäkerhetsfrågorna tillhör utskottets högt prioriterade områden såväl vad gäller reaktorsäkerhet som vad gäller att ersätta farliga anläggningar med andra alternativ. Arbetet måste bedrivas på många plan. Bl.a. är det av stor vikt att ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar agerar med kraft för att de internationella säkerhetsrekommendationer som utarbetas inom IAEA blir tillämpliga även på militära verksamheter. Vad gäller rekommendationens 5:e och 6:e att-satser kan sekretariatet instämma med ministerrådet att insatserna bl.a. i Science Technology Center i Moskva ger forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, alternativa arbetsuppgifter. Vad gäller utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen anser sekretariatet att de pågående insatserna till stor del uppfyller syftet med rekommendationen. Utskottet anser att rekommendationen kan avskrivas vad gäller dessa punkter, men att den i övrigt bör bibehållas i avvaktan på nästa års meddelande.

Mot denna bakgrund föreslår närområdesutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser de 5:e och 6:e att-satserna i rekommendation nr 8/1996/när för rådets del vara slutbehandlade.

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Rek. 12/1996/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 12/1996/nord angående Västnordenfonden

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1471; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre foreslåede forandringer i Vestnordenfondens vedtægter hvad gælder reform af fondens virksomhed;

at der ikke anvendes midler fra fondens forrentning til forhøjelse af kapitalen for Komittén for Nordisk Atlantsamarbejde.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående Västnordenfonden

Ministerrådet meddelar att Västnordenfonden fått nya statuter från och med 1 januari 1998. Det innebar även att det blev en ändring till det ursprungliga ministerrådsförslaget, bl.a. reduceras överskottet som skall överföras från Västnordenfonden till Nordiska Atlantsamarbetet till maximalt MDKK 1,5. Västnordenfondens styre har numera en strategiplan och ett samarbetsavtal med Nordisk Atlantsamarbeid som ger nya möjligheter. Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

En tillfredsställande lösning verkar ha uppnåtts och det föreslås, mot den information som givits, att rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation 12/1996/nord för rådets del slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Arja Alho (SDP)
Riitta Prusti (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Björn Kaaling (s)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Birthe Sörestedt (s)
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Pehr Löv (SFP)
Olof Salmén (ÅC)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Svein Ludvigsen (H)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 13/1996/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 13/1996/nord angående nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1473; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta utvecklingsprojekt med informationsteknologin som instrument för att öka medborgarnas kunskaper om informationsteknologin och som konkret projektsatsning genomföra att varje folkbibliotek i Norden ges tillgång till utbildningsnätverken.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi

Ministerrådet meddelar ett möte genomförts mellan de nordiska ministrarna för IT-frågor och att det på mötet beslöts att det nordiska samarbetet inom IT-området ytterliagre skall stärkas. Vidare meddelas att arbetet att varje folkbibliotek i Norden skall ges tillgång till utbildningsnätverken, dvs åtgärder för uppbyggande av teknisk infrastruktur samt personalutbildning, ingår i ländernas nationella handlingsplaner för IT. Nordiskt pågår ett flertal projekt av betydelse bl.a. för skoldatanätet ODIN samt inom IDUN-projektet (Informationteknologi och Datapedagogik i Undervisningen). Ministerrådet anser att intentionerna i rekommendationen är uppfyllda. Man menar vidare att utvecklingen går så snabbt att det inte går att exat ange vilka projekt eller insatser som kommer att prioriteras i framtiden och att en överordnad IT-handlingsplan inte bör utarbetas. De vid ministermötet antagna överordnade insatsområdena kommer dock att ligga till grund för det fortsatta nordiska samarbetet.

Intentionerna bakom rekommendationen förefaller vara uppfyllda. Det föreslås att rekommendationen avskrives.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 13/1996/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 14/1996/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 14/1996/nord angående ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1475; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att uppmana de enskilda länderna att noggrant utvärdera behovet av specialister i reumatologi och vidta åtgärder för eventuellt ökad utbildning;

att länderna speciellt ser till att förbättra kvaliteten på grundkunskaperna i reumatologi för primärvårdens personal;

att tillsätta en arbetsgrupp bestående av kliniker, forskare, representanter för reumaförbunden och en till två politiker med uppdrag att utarbeta ett nordiskt forskningsprogram i klinisk reumatologi, omfattande biomedicin och läkemedelsprövning samt att initiera forskningsprojekt med tanke på en kostnadsnyttoanalys av rehabiliteringsåtgärder, innefattande tekniska hjälpmedel.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden

Efter att ha prövat olika strategier till genomförande hänvisar Nordiska ministerrådet till begränsat nordiskt nyttovärde i relation till gemensam nordisk forskning och utbildning inom reumatologi. NMR föreslår därför att rekommendationen avskrivs.

Norenutskottet anser att rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 14/1996/nord, för rådets del, är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 16/1996/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 16/1996/nord angående överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1477; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt system för överföring av sjukjournaluppgifter mellan länderna.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna

Nordiska ministerrådet pekar i sin utredning om hur sjukjournaler kan göras snabbt tillgängliga mellan länder på det arbetet som pågår inom Europeiska Kommissionens DG V. Nordiska ministerrådet har i tilläggsupplysningar informerat om att även icke-EU länder har möjlighet att ingå i samarbetet.

Mot den bakgrunden finner ministerrådet det vara dubbelarbete att upprätta ett parallellt nordiskt system.

Nordenutskottet anser att rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 16/1996/nord, för rådets del, är slutbehandlad.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Rek. 1/1997/p
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 1/1997/p angående budgeten för det nordiska samarbetet 1998

(Presidiets betänkande, se s. 1480; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fullfölja reformprocessen "Nordiskt samarbete i en ny tid" på det sätt som Nordiska rådet angivit i sina betänkanden B 151/b och B 161/p

att snarast slutföra arbetet på ett förslag till program för forskningsområdet, och överlämna detta för Nordiska rådets behandling

att genom besparingar exempelvis inom sektorn "ekonomi och näring" söka frigöra medel i storleksordningen 10 miljoner DKK för samarbetsprojekt med Nordens närområden, speciellt med inriktning på demokratifrågor, kultur, utbildning och frivilligorganisationer, på sociala problem relaterade framför allt till barns och ungdomars situation, samt på miljösamarbete.

att i förslaget till budget för 1999 redovisa hur anslagen över den nordiska budgeten till Nordiska Industrifonden, samt till NIAS, NORDITA, Nordisk institutt for sjörett och NORDVOLC, kan dras ned eller fasas ut ur den nordiska budgeten, eventuellt genom alternativ finansiering, samt belysa förutsättningarna för och konsekvenserna av detta.

att i arbetet med budgetförslaget för år 1999 - i första hand inom de ramar som frigörs - prioritera ytterligare insatser på områdena

- utökad bevillning till Nordiska kulturfonden
- barn och ungdom
- samarbete för kulturell mångfald och mot etnisk diskriminering och segregation
- folkligt kultursamarbete, folkbildning och vuxenutbildning
- film och media samt annat språksamarbete
- IT-samhället och medborgarna

- insatser i Nordens närområden
- bärkraftig utveckling i Norden och Nordens närområden, inklusive Arktis
- livsmedels- och konsumentpolitiska frågor

Plenarförsamlingens beslut om ändringar i budgeten för år 1998 (jämfört med Ministerrådets förslag av den 25 juni 1997):

- budgetposten Övrigt sektorssamarbete under ekonomi (4.6.1) minskas med 422 000 DKK till 1 224 000 DKK, dvs. samma belopp som för år 1997. För samarbete om Bygg- och bostadspolitik anslås således inga medel i budgeten för år 1998.
- budgetposten Nordens institut på Grönland (1.7.4) ökas med 89 000 DKK till 3 939 000 DKK, dvs. samma belopp som för år 1997
- budgetposten Livsmedel (5.3.) ökas med 1 000 000 DKK, dvs till totalt 4 145 000 DKK
- budgetposten Konsument (5.4) ökas med 189 000 DKK till totalt 5 508 000 DKK, dvs. samma belopp som för år 1997
- ökningarna av anslagen till livsmedels- och konsumentpolitik enligt ovan finansieras genom att anslaget till Forskningsprogrammet Norden och Europa (2.3.1.3) minskas med 1 189 000 DKK, dvs. anslaget sätts till 6 811 000 DKK för år 1998
- Till budgetposten Informationsverksamhet (7.1.5) anslås 2 600 000 DKK, dvs. 2 000 000 DKK mindre än enligt Ministerrådets förslag
- Denna summa, 2 000 000 DKK, anslås till en separat budgetpost för "Informationsaktiviteter utanför Norden"
- Ministerrådets reserv (7.1.10) tillförs ytterligare 333 000 DKK, dvs. anslaget blir totalt 7 333 000 DKK

att ministerrådets årsberättelse för år 1996,C 1,samt ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet, C 2, läggs till handlingarna

att i fråga om budgetens utformning ånyo hänvisa till tidigare lämnade besked och beslut, med begäran om särskild uppmärksamhet på rådets beslut vid den 47:e sessionen med anledning av budgetutskottets förslag (C 2; B151/b) under punkterna 1 och 3

att i övrigt instämma i vad presidiet anför i detta betänkande.

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation om budgettet for det nordiske samarbejde 1998

Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Rekommandationen anbefaler helt overordnet Ministerrådet at fortsætte med at opfylde reformprocessen "Nordisk samarbejde i en ny tid" på den måde som Nordisk Råd har angivet i betænkningerne B 151/b og B 161/p.

Dernæst er der en række anvisninger på arbejde og prioriteringer, som Rådet ønsker gennemført i forbindelse med udarbejdelsen af forslaget til budget for 1999. Det er Rådets opfattelse, at Ministerrådet i en række tilfælde ikke har fulgt disse anvisninger, men dette redegøres der for i betænkningen om Ministerrådets budgetforslag for 1999 B 180/p.

For så vidt angår Rådets rekommandationer for budgetforslaget for 1998 så er de blevet fulgt af såvel samarbejdsministrene som uddannelses- og kulturministrene.

Det foreslås, at rekommandationen afskrives.

Præsidiet foreslår

> *at* rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

København den 21. oktober 1998

Dorte Bennedsen (S)
Guðmundur Árni Stefánsson (A)
Anita Johansson (s)
Olof Salmén (Åc)
Elver Jonsson (fp)
Per Kristian Foss (H)
Steingrímur J. Sigfússon (Ab)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Kaj Ikast (KF)
Chris Heister (m)

Rek. 2/1997/p
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 2/1997/p angående säkerhetspolitik

(Presidiets betänkande, se s. 1482; meddelandet, se C 1 – bilagan)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ge säkerhetspolitiska frågor hög prioritetet i det nordiska samarbetet

att utgångspunkten är, att varje land har rätt att självt, utan påtryckningar utifrån, bestämma sin säkerhetspolitiska linje, att detta självfallet gäller även Estland, Lettland, Litauen och Polen, att denna rätt måste respekteras av alla stater, samt att alla också har ett ansvar att söka sin egen säkerhet så, att säkerheten för hela Europa stärks. Målet är en säkerhetsordning utan skiljelinjer för alla Europas länder.

att arbeta för upprättandet av en gemensam nordisk miljöberedskap, samt att delta aktivt i det pågående arbetet för att kartlägga miljöhoten i det arktiska området

att skapa klarhet i hur långt det konkreta samarbetet mot atomföroreningarna i Nordväst-Ryssland har kommit, samt att arbeta aktivt för att öka det internationella engagemanget för att möta problemen med atomföroreningar i Nordväst-Ryssland, och för mer aktiva politiska och ekonomiska insatser från EU i detta arbete.

att delta aktivt i de politiska konsultationerna och i fredsbevarande, fredsfrämjande och humanitära insatser inom ramen för OSCE, det Euro-Atlantiska Partnerskapsrådet och Partnerskap för fred, och samarbeta för att bidra till att alla stater i Nordens närområde deltar aktivt i dessa samarbetsstrukturer

att stimulera till en bred offentlig och nordisk debatt om säkerhetspolitiska frågor, i ljuset av de nya säkerhets- och samarbetsstrukturer som är under utveckling

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående säkerhetspolitik

Nordiska rådets presidium har behandlat meddelande om rekommendation nr 2/1997/p angående säkerhetspolitik. I meddelandet redovisar de nordiska ländernas regeringar sitt säkerhetspolitiska samarbete i anslutning till var och en av rekommendationens sex att-satser.

Regeringarna anför i fråga om den första att-satsen att de under året gett de säkerhetspolitiska frågorna hög prioritet i det nordiska samarbetet, och att samarbetet på det säkerhetspolitiska området bedrivits på ett flertal plan och i en mängd olika fora. Detta står i samklang med Rådets uttalade uppfattning att nya möjligheter till internationellt säkerhetspolitiskt samarbete har öppnat sig, och att säkerhetsbegreppet numera måste ges en bredare definition än den traditionella.

Regeringarna anför som exempel att man deltagit i respektive arrangerat ett flertal PFF-övningar i den nordiska regionen, att man samarbetar i fredsfrämjande och konfliktförebyggande operationer på Balkan, att detta slag av samarbete kommer att fördjupas inom ramen för NORDCAPS och i samband med inrättandet av SHIRBRIG.

Beträffande rekommendationens andra att-sats uttalar regeringarna att det, oavsett de skilda säkerhetspolitiska lösningarna i de nordiska länderna, råder djup enighet om de fundamentala principer som fastlagts i stadgan för OSSE. Rådets rekommendation avspeglar dessa principer. Presidiet välkomnar vidare att de nordiska länderna, med utgångspunkt bl.a. i de principer OSSE:s medlemsstater anslutit sig till, på olika sätt stött och fortsätter att i lämpliga former stödja Estland, Lettland och Litauen i upprättandet av för en stat normala säkerhetsfunktioner.

I fråga om en gemensam nordisk miljöberedskap redovisar regeringrna ett antal nya initiativ för att stärka såväl det interna nordiska samarbetet som ländernas samverkan på miljöområdet med andra länder och med internationella organisationer. Det i meddelandet omnämnda handlingsprogrammet för nordiskt försvarsmiljösamarbete är av stor vikt i detta sammanhang. Presidiet välkomnar särskilt att regeringarna avser att samnordiskt driva försvarsmiljöfrågorna nationellt och internationellt, och därigenom bidra till en förbättrad miljö i Norden och i Nordens närområde. Dessa åtgärder bidrar dessutom, i linje med vad regeringarna anför, till att säkra stablititeten och ytterst freden i hela regionen.

Rekommendationens fjärde att-sats rör problemen med atomföroreningar i nordvästra Ryssland. Regeringarna meddelar att arbetet pågår med oförminskad aktivitet inom de olika kärnsäkerhetsprogrammen, samt redovisar

nordiska initiativ och insatser såväl bilateralt som inom ramen för bl.a. IAEA:s verksamhet.

Som regeringarna påpekar är dock IAEA:s och annat internationellt samarbete i första hand knutet till den fredliga, civila användningen av kärnenergi. Nordiska rådet har emellertid, bl.a. i det betänkande som utmynnar i rekommendation 2/1997/p, betonat att det i Nordens närområden, och särskilt i nordvästra Ryssland, även finns stor risk för miljöproblem som resultat av kärnteknisk verksamhet med militär anknytning. Även för de nordiska länderna utgör detta ett av de största miljömässiga och säkerhetspolitiska problemen i dag. Det är därför angeläget att finna former som möjliggör nordiska och bredare internationella insatser för att bidra till att minska risken för atomföroreningar även från militära verksamheter.

Det är vidare Presidiets mening att de miljöproblem som hänger samman med den civila och inte minst den militära kärntekniska verksamheten i Nordens närområden är så omfattande att även andra länder i Europa, liksom relevanta internationella organisationer, måste engageras i arbetet för att förbättra atomsäkerheten i Nordens närområden. Detta är fortsatt en viktig gemensam uppgift för de nordiska länderna.

I sin femte att-sats rekommenderar Nordiska rådet regeringarna att delta aktivt inom ramen för OSSE, det Euro-atlantiska Partnerskapsrådet (EAPR) och i PFP, samt att bidra till att alla stater i Nordens närområde deltar i dessa samarbetsstrukturer. Som framgått ovan har det ökande säkerhetspolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna i stor utsträckning skett på fält som på olika sätt anknyter till verksamheten i bredare europeiska och euroatlantiska säkerhetsstrukturer.

I meddelandet nämns bla. räddningstjänst, försvarsrelaterade miljöfrågor, kärnenergi-säkerhet och försvarsmaterielsamarbete som områden där NATO:s medlemsstater och övriga EAPR-länder kan samarbeta. Vidare bidrar möjligheten till konsultationer och gemensamma beslut inom ramen för EAPR till att också icke-allierade stater kan delta i NATO-ledda fredsfrämjande operationer, genomförda enligt mandat från FN eller OSSE. Det samarbete på det säkerhetspolitiska området som inletts mellan de nordiska och de baltiska staterna har ett värde i sig, men bidrar därutöver till att underlätta Estlands, Lettlands och Litauens deltagande i det europeiska och euro-atlantiska säkerhetspolitiska samarbetet. Också övningar och andra aktiviteter som de nordiska länderna arrangerar t.ex. inom ramen för PFP utformas i syfte att möjliggöra bredast möjliga deltagande från staterna i Nordens närområde.

Som regeringarna påpekar i anslutning till rekommendationens sjätte attsats finns från det senaste året en lång rad exempel på bidrag från de nordiska regeringarnas sida till en bred och offentlig debatt om säkerhetspolitiska frågor. Presidiet välkomnar att regeringarna är inställda på att även fortsättningsvis bidra till en sådan debatt.

Det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet, inte minst med länder i Nordens närområde och inom ramen för de nya säkerhets- och samarbetsstrukturer som är under utveckling, kan breddas och fördjupas ytterligare. I denna mening har Rådets rekommendation nr 2/1997/p fortsatt giltighet. De nordiska regeringarnas meddelande visar samtidigt på en hög grad av samstämmighet mellan regeringarnas och Rådets syn på hur det nordiska säkerhetspolitska samarbetet bör bedrivas och utvecklas framöver.

Mot denna bakgrund föreslår presidiet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Svalbard den 11 augusti 1998

Dorte Bennedsen (S)
Sven Erik Hovmand (V)
Per Olof Håkansson (s)
Kaj Ikast (KF)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Olof Johansson (c)
Berit Brørby Larsen (A)
Lauri Metsämäki (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (Ja)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sten Svensson (m)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Jarmo Wahlström (Vas.)

Rek. 3/1997/p
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 3/1997/p angående Nordlex

(Presidiets betänkande, se s. 1486; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samarbete med Nordiska rådet etablera en gemensam databas med utgångspunkt i vad som anges i medlemsförslaget A 1142/p.

Presidiets betänkande

til meddelelse om rekommandasjon om Nordlex

I tråd med forslag fra Presidiets informasjonsgruppe har en arbeidsgruppe med representanter for sekretariatene i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd utredet hvordan Nordlex kan virkeliggjøres.Utredningsgruppen har avlevert rapporten "Nordlex. Framtidens kommunikasjonsform innen nordisk samarbeide". Presidiet har fått en nærmere vurdering av rapporten og den videre oppfølging fra Presidiets informasjonsgruppe. Presidiet slutter seg til uttalelsen og vil understreke at Nordlex må prioriteres som et nytt viktig felles kommunikasjonsinstrument for NR og NMR. Presidiet presiserer at Nordlex-planene må ses i sammenheng med de nordiske hjemmesidene og at det må opprettes en stilling som ansvarlig redaktør for Nordlex og hjemmesidene. Redaktør-stillingen organiseres etter samme modell som for "Politik i Norden". Presidiet forutsetter forøvrig at Nordlex-planene iverksettes med utgangspunkt i rapporten og informasjonsgruppens uttalelse. Ministerrådet forslår for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

På bakgrunn av dette foreslår Presidiet

> *at* Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og at rekommandasjon 3/1997/p anses som ferdigbehandlet.

København, 21 oktober 1998

Dorte Bennedsen (S)
Guðmundur Árni Stefánsson (A)
Anita Johansson (s)
Olof Salmén (Åc)
Elver Jonsson (fp)
Per Kristian Foss (H)
Steingrimur J. Sigfússon (Ab)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Kaj Ikast (KF)
Chris Heister (m)

Rek. 4/1997/p
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 4/1997/p angående Internet samt Europafrågor

(Presidiets betänkande, se s. 1488; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at efter behov oprette debatfora i forbindelse med den nordiske hjemmeside på Internet om aktuelle nordiske, politiske spørgsmål

at den årlige redegørelse om Ministerrådets sektorarbejde med Europaspørgsmål vedlægges Ministerrådets årsberetning

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående Internet samt Europafrågor

Nordiska ministerrådet redogör i meddelandet för åtgärder som vidgtagits i syfte att upprätta debattfora på den gemensamma nordiska hemsidan på Internet.

Den nordiska hemsidan utvecklas till det bättre till såväl form som innehåll. Enligt presidiets mening bör det fortsatta arbetet i dessa avseenden bl.a. ta hänsyn till det i rekommendationen framförda önskemålet om en naturlig plattform för nordiska parlamentariska debatter. Med mer attraktiva och lättillgängliga sidor och med stöd av professionell marknadsföring bör hemsidan kunn bli attraktiv som forum för nordisk debatt om aktuella politiska teman.

Beträffande rekommendationens första att-sats bör därför nytt meddelande avvaktas.

Vad gäller rekommendationens andra att-sats hänvisar Ministerrådet till svaret på rekommendation 30/1997/euro. I denna rekommendation sägs att Ministerrådet bör fortsätta praxis med att översända en årlig statusrapport om sektorarbetet med Europa-frågor. I sitt svar anger Ministerrådet att man har för avsikt att göra så. Därmed bör andra att-satsen i rekommendation 4/1997/p vara tillgodosedd.

Presidiet föreslår

att Nordiska rådet avvaktar nytt meddelande avseende rekommendationens första att-sats.

att Nordiska rådet tar detta års meddelande till handlingarna och anser andra att-satsen i rekommendation 4/1997/p för Rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 21 oktober 1998

Dorte Bennedsen (S)
Guðmundur Árni Stefánsson (A)
Anita Johansson (s)
Olof Salmén (Åc)
Elver Jonsson (fp)
Per Kristian Foss (H)
Steingrímur J. Sigfússon (Ab)
Mats Nyby (Sdp)
Berit Brørby Larsen (A)
Svend Erik Hovmand (V)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Kaj Ikast (KF)
Chris Heister (m)

Rek. 6/1997/när
D 1998

Meddelande

om rekommendation 6/1997/när angående miljöräkenskaper, energi samt miljöskatter

(Närområdesutskottets betänkande, se s. 1490; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att etablera en nordisk miljöräkenskap för energi som ett instrument för att uppnå miljövinster genom ett optimalt utnyttjande av ländernas energikällor i syfte att minska miljöskadliga utsläpp,

att utvidga satsningen på förnybara energikällor och att understödja övergången till bärkraftiga energikällor, bland annat genom att utreda åtgärder för att reducera subsidier och andra regler som favoriserar bruk av icke förnybara och förorenande energikällor, samt

att att skyndsamt utreda möjligheterna att införa ett enhetligt miljöskattesystem i Norden som syftar till att minimera koldoxidutsläpp.

Närområdesutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående miljöräkenskaper, energi samt miljöskatter

Vid behandling av utskottsförslag A 1188/när angående genomförande av nordiska miljöräkenskaper för energi samt harmoniserade miljöskatter på el konstaterar närområdesutskottet att rekommendation 6/1996 om harmonisering av energibeskattningen och rekommendation 6/1997 om miljöräkenskaper, energi samt miljöskatter bör ersättas med en ny rekommendation riktad till de nordiska ländernas regeringar. Den nya rekommendationen bör sammanfatta det behov för åtgärder angående de olika energifrågor som lagts fram i tidigare rekommendationer.

Mot denna bakgrund föreslår närområdesutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 6/1997/när för rådets del vara slutbehandlad.

Mariehamn den 23 september 1998

Hans-Pavia Rosing (S)
Erik Dalheim (A)
Kaj Larsson (s)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Erland (lib)
Kjellaug Nakkim (H)
Inger Koch (m)
Charlotta Bjälkebring (v)
Jeppe Kofod (S)
Margareta Israelsson (s)
Reynold Furustrand (s)
Mari Kiviniemi (Kesk.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Chris Heister (m)
Søren Kolstrup (EL)

Rek. 9/1997/när
D 1998

Meddelande

om rekommendation 9/1997/när angående samnordisk skogscertifiering

(Närområdesutskottets betänkande, se s. 1492; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att på principiell nivå klarlägga grunder för och möjligheter till en samnordisk skogscertifiering samt när ett eventuellt införande av ett sådant system kan ske.

Närområdesutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samnordisk skogscertifiering

Utskottet noterar att det av den av ministerrådet företagna utredningen om nordisk skogscertifiering framgår att de nordiska länderna har delvis olika utgångspunkter för sitt arbete med miljöcertifiering av skogsbruk. Enligt utskottets mening saknas för närvarande förutsättningar för införande av en gemensam nordisk miljöcertifiering och detta torde förbli fallet de närmaste åren.

Mot denna bakgrund föreslår närområdesutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1997/när för rådets del vara slutbehandlad.

Mariehamn den 23 september 1998

Hanne Andersen (S)
Ranveig Frøiland (A)
Ragnhild Queseth Haarstadt (Sp)
Margareta Israelsson (s)
Inger Koch (m)
Hannes Manninen (Kesk)
Marianne Samuelsson (mp)
Otto Steenholdt (At)
Erik Dalheim (A)
Jette Gottlieb (EL)
Chris Heister (m)
Marjut Kaarilahti (m)
Kaj Larsson (s)
Olof Salmén (ÅC)
Kimmo Sasi (Kok)
Sturla Böðvarsson (Sj)

Rek. 14/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 14/1997/nord angående handlingsplan för män och jämställdhet

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1494; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage Handlingsplan for menn og likestilling.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående handlingsplan för män och jämställdhet

Nordisk Råd rekommanderede Ministerrådet at vedtage Handlingsplan for mænd og ligestilling. Det har Ministerrådet gjort, og derfor foreslås, at rekommandationen afskrives.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 14/1997/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 15/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 15/1997/nord angående erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1496; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at hurtigst muligt gennemføre indsatser for at fremme anerkendelsen af utraditionel uddannelse;

at udrede mulighederne for at fremme gensidig godkendelse af nye uddannelser i Norden.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar

Ministerrådet meddeler, at det i sit videre arbejde vil koncentrere deler af HØGUT's virksomhed til projekter og temaer som kan eliminere de forhindringer, som ligger i vejen for øget anerkendelse og godkendelse af såvel traditionelle som utraditionelle uddannelser. Endvidere vil Ministerrådet, via HØGUT, indlede et samarbejdsprojekt med Nordisk Forskningspolitisk Råd, for at se på mulighederne for øget rekruttering af piger til utraditionelle uddannelser som f.eks. tekniske fag. Ministerrådet foreslår, at rekommandationen afskrives.

Rekommandationens formål burde, med Ministerrådets meddelte satsninger, være gennemført. Det foreslås, at rekommandationen afskrives.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 15/1997/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 16/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 16/1997/nord angående handlingsplan om det nordiske lovgivningssamarbeidet på justissektoren 1997-1998

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1498; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage Handlingsplan om det nordiske lovgivningssamarbeidet på justissektoren 1997-1998.

Nordenudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation angående handlingsplan om det nordiske lovgivningssamarbeidet på justissektoren 1997-1998

Handlingsplanen har, ifølge Rådets rekommandation, blevet vedtaget og derfor foreslås, at rekommandationen afskrives.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 16/1997/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 20/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 20/1997/nord angående utökat TV-samarbete

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1500; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norden

att avsätta medel för att förstärka ett utökat nordiskt TV-samarbete i syfte att göra det möjligt att se grannlands-TV och att stödet till nordiska samproduktioner kraftigt ökas.

att regeringarna i Norden i sina kontakter med de nordiska public service bolagen och de nordiska distributions-/telebolagen främjar initiativ om att hitta gemensamma nordiska, eller nationella, tekniska lösningar som är kompatibla i hela Norden.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående utökat TV-samarbete

Ministerrådet hänvisar till den bevillning som Nordisk Film och TV-fond får i syfte att stödja nordiska samproduktioner och det nordiska TV-samarbetet och Ministerrådet har ett avtal mellan de nordiska ländernas TV-bolag och filminstitut om finansiering och drift av fonden som gäller under perioden 01.01.1995-31.12.1999. Inga ändringar kan ske i avtalet förrän vid ingående av ett nytt avtal.

Angående de tekniska lösningarna hänvisas till NorDIG:s resultat och enighet om att utveckla en teknisk lösning gemensam för de nordiska länderna. Ledningsgruppen för kultur och massmedier arbetar även i detta syfte, bland annat genom utredningsarbeten. Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas. Utskottet noterar att avtalet går ut 31.12.1999. Utskottet önskar därför få information om framtidsutsikterna efter 1999. I budgetförslaget för 1999 ökar inte anslaget till mediesektorn.

Det föreslås mot den information som givits att rekommendationens andra att-sats avskrivs men utskottet önskar nya meddelanden om rekommendationens förra att-sats.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 20/1997/nord andra att-sats för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 21/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 21/1997/nord angående public service TV-bolagen

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1502; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att se till att ambitionerna i kulturministrarnas uttalande om public service den 13 juni 1997 efterföljs.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående public-service TV-bolagen

Utskottet noterar att public-service varit särskilt i fokus efter kulturministrarnas beslut den 13 juni 1997. Ministerrådet arrangerade konferensen "Public service broadcasting i den digitala framtiden i februari 1998. Rapport föreligger. Denna konferens fungerade också som en förberedelse inför EU-kommissionens konferens i Birmingham i april 1998. Ledningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediasamarbete arbetar för att ett nära samarbete mellan de nordiska länderna förs rörande samtliga mediepolitiska EU-initiativ.

Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas. Mot den bakgrund som givits föreslås att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 21/1997/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 25/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 25/1997/nord angående CD-ROM produktion

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1504; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna för att de nordiska folkbiblioteken kan distribuera de nordiska CD-ROM produktionerna på samma villkor som boken;

att i samråd med undervisningssektorn undersöka möjligheterna till utvecklande av lek och lär spel i undervisningssyfte;

att fortsatt ta initiativ till CD-ROM produktioner med nordiskt innehåll.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående CD-ROM produktion

Folkbibliotekens verksamhet faller under resp. lands nationella åtaganden.

Det föreslås därför att rekommendationens första att-sats avskrivs.

Angående den andra att-satsen undersöker Ledningsgruppen för kultur- och massmediasamarbete möjligheten att i samarbete med utbildningssektorn intensifiera insatserna för att främja utvecklandet av lek- och lärspel.

Det föreslås därför att utskottet avvaktar nya meddelanden om rekommendationens andra att-sats samt tredje att-satsen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 25/1997/nord första att-satsen för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 27/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 27/1997/nord angående meddelande om artistisk och kulturell profilering på internettet

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1500; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att med insatser för ökat artistiskt och kulturellt utbud öka de nordiska ländernas och den nordiska kulturens profilering på internetettet.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående artisktisk och kulturell profilering på internettet

Ledningsgruppen för kultur- och massmediasamarbete har, för att ytterligare öka artistisk och kulturell profilering på internet, reserverat ett anslag på sammanlagt 3,5 MDKK för multimediaproduktion som också är öppen för konst- och kulturprojekt.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen kan avskrivas.

Det föreslås att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 27/1997/nord för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Arja Alho (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H) vice ordf.
Bror Yngve Rahm (KrF)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Riitta Prusti (SDP)
Björn Kaaling (s)
Berit Oscarsson (s) vice ordf.
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC) ordf.
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 29/1997/nord
D 1998

Meddelande

om rekommendation nr 29/1997/nord angående mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen

(Nordenutskottets betänkande, se s. 1508; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna för att etablera en nordisk mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten i syfte att utbyta de erfarenheter och kunskap som finns i länderna och vid de nationella filminstituten på filmområdet.

att i arbetet med de uppdrag enligt kulturministrarnas beslut på medieområdet den 13 juni 1997 särskilt beakta åtgärder som

- säkrar de nordiska oavhängiga produktionsmiljöerna på filmområdet och stimulerar de kreativa insatserna för filmen;
- främjar kvalitetshöjning i nordiska film- och medieproduktioner;
- bidrar till ett kraftfullt samproduktionsarbete mellan de nordiska länderna bl.a. i syfte att skapa bärkraftiga nordiska villkor för nordiska film- och medieproduktioner;
- långsiktigt arbetar för att uppnå målet om en filmmarknad som är större än hemmamarknaden;
- försäkrar en förankring i europeiska sammanhang av de nordiska ländernas särskilda utgångslägen som små marknader, små nationer och små språkområden; bidrar till lösningar av befintliga upphovsrättsliga spörsmål på mediemarknaden samt vidta åtgärder för att minimera de upphovsrättsliga frågeställningar som skapas i den digitala medieutvecklingen.

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen

Det hänvisas till mobilitetsordningen Nordplus, som även inlemmar de nordiska filmskolorna.

Det föreslås därför att utskottet avskriver den första att-satsen.

Det redogörs i meddelandet för en rad insatser som redan görs i syfte att uppnå rekommendationens målsättningar. Ledningsgruppen för kultur- och massmediasamarbete fokuserar på upphovsrättsfrågor genom utredningar och seminarier.

Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas. Utskottet anser sig inte berett att avskriva rekommendationens andra att-satser bl.a. p.g.a. deras ambitionsivå och en del frågetecken på det upphovsrättsliga området, och avvaktar nya meddelanden.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 29/1997/nord, första att-satsen, för rådets del är slutbehandlad.

Åbo den 11 augusti 1998

Søren Hansen (S)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Arja Alho (SDP)
Riitta Prusti (SDP)
Astrid Marie Nistad (A)
Björn Kaaling (s)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Birthe Sörestedt (s)
Ossi Korteniemi (Kesk.)
Pehr Löv (SFP)
Olof Salmén (ÅC)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Svein Ludvigsen (H)
Arne Andersson (m)
Per Roar Bredvold (FrP)

Rek. 30/1997/euro
D 1998

Meddelande

om rekommendation 30/1997/euro angående sektorarbete om Europafrågor

(Europautskottets betänkande, se s. 1510; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte den i 1997 iværksatte praksis med årligt at oversende statusrapport om sektorarbejde om Europa-spørgsmål under hensyntagen til de ovennævnte bemærkninger, således at denne kan diskuteres på den årlige session.

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om sektorarbejde om Europaspørgsmål

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd har oversendt statusrapporten.
Ministerrådet mener, at rekommandationen kan afskrives.

Europaudvalgets bemærkninger
Der er gennemført en god praksis, som ministerrådet har indarbejdet i sin årlige rutine.

Europaudvalget foreslår

at rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfüsson (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Rek. 31/1997/euro
D 1998

Meddelande

om rekommendation 31/1997/euro angående handlingsplan för livsmedelssäkerhet

(Europautskottets betänkande, se s. 1512; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at vedtage handlingsplan for opfølgning af Topmødet om madvaresikkerhed,

at forelægge Nordisk Råd de handlingsplaner eller lignende som vil blive udarbejdet som følge af handlingsplanen under hensyntagen til Nordisk Råds bemærkninger.

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om Handlingsplan for levnedsmiddelsikkerhed

Nordisk Ministerråd meddeler:
Jord- og skovbrugssektoren har lavet tværsektorielle aftaler med:

Miljøsektoren: om at opfølgningen sker inden for den nordiske miljøstrategi for jord- og skovbrug 1996-1999.

Levnedsmiddelsektoren: der er nedsat en tværsektoriel ad hoc gruppe, som skal arbejde med foderantibiotika, salmonella og andre veterinærspørgsmål. Afsætter 100.000 DKK.

Fiskerisektoren: Deltager i opfølgningen og afsætter 100.000 DKK.

Forbrugersektoren: Forventer samarbejde.

Sektorerne indgår alle i et projekt om levnedsmiddelmærkning i 1998-99. Jord- og skov og Levnedsmiddelsektorerne hver afsat 200.000 DKK til projektet. Og der søges flere midler.

Jord- og skovministrene vil drøfte levnedsmiddelsikkerhed med sine baltiske kolleger. Arbejdet har været koncentreret om at opbygge de organisatoriske rammer for det tværsektorielle arbejde. Nordisk Ministerråd deltager som observatør på FAO's møder.

Europaudvalgets bemærkninger:
Nordisk Ministerråd har vedtaget handlingsplanen og iværksat implementeringsarbejdet, som indtil det tidspunkt hvor meddelelsen blev skrevet kun havde haft karakter af forberedelse af de organisatoriske rammer for det tværsektorielle samarbejde.

Nordisk Råd bad i 2. at-sætning Nordisk Ministerråd forelægge yderligere planer for rådet, da den overordnede handlingsplan var meget lidt konkret. Sådan uddybning kunne ske i meddelelsen, som desværre heller ikke indeholder mange konkrete oplysninger eller overblik over, hvordan Nordisk Ministerråd egentlig vil gennemføre den tværsektorielle opfølgning.

Samarbejdsministrene bevilgede i juni 700.000 DKK til et mærkningsprojektet fra ministerrådsreserven 1998. Programmet skal undersøge forbrugernes behov for mærkning, hvordan mærkning fremmer en miljøholdbar produktion og klargøre overlapninger og evt. konflikter med andre former for mærkning. Nordisk Råd nævnte behovet for mærkning i rek. 31/97.

Endvidere bevilgede samarbejdsministrene i juno 500.000 DKK til et nyt initiativ om en tværsektoriel gruppen mellem jord- og skovbrug og levnedsmiddelsektoren. I Nordisk Ministerråds budgetforslag er afsat 600.000 DKK

til handlingsplanen i 1999 under jord- og skovbrug (budgetpost 1602), som må forventes at udgøre resten af bevillingen til handlingsplanen.

Europaudvalget anbefaler

at rådet tager meddelsen om 1. at-sætning til efterretning og anser denne del af rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vekommende.

Mariehamn, den 23. september 1998

Per Kaalund (S)
Marit Nybakk (A)
Nils T. Svensson (s)
Bjarne Kallis (SKL)
Einar Steensnæs (Krf)
Heikki Koskinen (Kok.)
Henrik Landerholm (m)
Steingrimur J. Sigfússon (Ab)
Aud Gaundal (A)
Berit Löfstedt (s)
Timo Järrvilahti (Kesk.)
Siv Friðleifsdóttir (F)
Marianne Andersson (kd)
Per-Kristian Foss (H)
Øystein Djupedal (SV)
Lodve Solholm (FrP)

Meddelande

om yttrande nr 1/1997 angående berättelse från rigsrevisionen om Nordiska ministerrådets verksamhet 1996

(Kontrollkommitténs betänkande se s. 1515; meddelandet se C 1 – Bilaga)

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att de av Rigsrevisionen påtalade bristerna i styrningen av Nordiska ministerrådet snarast åtgärdas och att Nordiska rådet fortlöpande hålls informerad om vidtagna åtgärder,

att de av Rigsrevisionen påtalade bristerna i institutionernas ekonomiadministration och medelsförvaltning snarast åtgärdas och att det skapas skärpta och harmoniserade krav vad gäller institutionernas ekonomirelaterade frågor.

Helsingfors den 12 november 1997

Olof Salmén
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Kontrollkommitténs betänkande

över meddelandet om yttrande angående berättelse från Rigsrevisionen om Nordiska ministerrådets verksamhet 1996

Nordiska ministerrådet redogör i meddelandet för åtgärder som vidgtagits i syfte att åtgärda de av Rigsrevisionen påtalade bristerna i institutionernas ekonomiadministration och medelsförvaltning.

Kontrollkommittén konstaterar att Ministerrådet under år 1997 genomfört ett omfattande arbete för att stärka ekonomistyrningen såväl internt som vad gäller institutionerna.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till Kontrollkommitténs betänkande över Rigsrevisionens berättelse om revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet 1997 föreslår Kontrollkommittén

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser yttrandet nr 1/1997/k för Rådets del slutbehandlat.

Karlskrona den 14 augusti 1998

Anita Johansson (s)
Pehr Löv (SFP)
Sturla Böðvarsson (Sj.)
Erik Dalheim (A)
Vibeke Peschardt (RV)

Meddelande

om yttrande nr 2/1997 angående berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisonsberättelse för 1996

(Kontrollkommitténs betänkande, se s. 1517; meddelandet, se C 1 – Bilaga)

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet ombesörjer att de av revisorerna påtalade bristerna i fondens projektadministration åtgärdas och därvid beaktar de förslag till åtgärder som lagts fram av revisorerna för att åstadkomma förbättrad kontroll över medelstilldelningen

Helsingfors den 12 november 1997

Olof Salmén
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Kontrollkommitténs betänkande

över meddelandet om yttrande angående berättelse från Nordiska Kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1996

Kontrollkommittén konstaterar att Kulturfondens styrelse och sekretariat under året genomfört ett omfattande arbete för att dels inhämta redovisningar för och avsluta utestående ärenden från åren 19989-1995, dels utforma administrativa rutiner som skall säkerställa en bättre uppföljning av utbetalade anslag till nya projekt.

Med hänvisning till Kontrollkommitténs betänkande över Nordiska kulturfondens verksamhetsberättelse för år 1997 samt revisionsberättelse för samma år föreslår Kontrollkommittén

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser yttrandet nr 2/1997/k för Rådets del slutbehandlat.

Karlskrona den 14 augusti 1998

Anita Johansson (s)
Pehr Löv (SFP)
Sturla Böðvarsson (Sj.)
Erik Dalheim (A)
Vibeke Peschardt (RV)

Skriftlig fråga

angående möjligheterna att inrangera ett samiskt deltagande i Nordiska ministerrådets verksamhet

Till Nordiska ministerrådet

I frågestunden med samarbetsministrarna i Nordiska rådets 49:e session den 12 november 1997 framförde den finske samarbetsministern Ole Norrback uppfattningen att samerna borde ges ett fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet.

Det nordiska samarbetet äger enligt samarbetsöverenskommelsen rum inom bl.a. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Den till synes enkla organisatoriska förändringen som Norrback aktualiserar ändrar emellertid i grunden radikalt förutsättninganra för det pågående samarbetet mellan länderna och de självstyrande områdena i Norden.

Den nuvarande konstruktionen bygger på principen om parallellitet vad gäller möjligheter till deltagande på såväl regerings- som parlamentarikersidan. En viktig aspekt på Norrbacks organisationsförändring är därför att få klarlagt synen på denna principiella likformighet mellan regerings- och parlamentarikersidorna när det gäller möjligheter till att delta i de bägge verksamhetsgrenarna.

Mot denna bakgrund vill jag därför fråga hur ministerrådet ser på möjligheterna att inrangera ett samiskt deltagande i Nordiska ministerrådets verksamhet och i så fall hur ser huvudlinjerna ut för detta?

Helsingfors den 12 november 1997

PO Håkansson (s)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 1 december 1997

Riksdagsledamoten P O Håkansson önskar i fråga till Nordiska ministerrådet den 12 november 1997, efterhöra hur Nordiska ministerrådet ser på möjligheterna att inrangera ett samiskt deltagande i Nordiska ministerrådets verksamhet och i så fall hur huvudlinjerna för detta ser ut.

I juni 1994 beslutade de nordiska samarbetsministrarna om en samisk konsultationsordning. Retningslinjer for behandling av samiske saker. Riktlinjerna understryker betydelsen av att samiska synpunkter dras in i Ministerrådets arbete på ett effektivt sätt, samt välkomnar inspel från Sametingen i Norge, Finland och Sverige. Riktlinjerna anger vidare hur Ministerrådets organisation skall säkerställa god information till Sametingen om Ministerrådets arbete.

I den utvärdering som Nordiska samarbetskommittén uppdragit åt generalsekreteraren att företa i syfte att undersöka hur dessa riktlinjer efterlevs och fungerar, har sametingen visat sig vara samfällt posititiva till den gällande konsultationsordningen samt till hur Ministerrådet efterlevt den. Den gällande ordningen uppgavs ge goda möjligheter till att följa och ge inspel till Ministerrådets arbete.

I enlighet med det budgetförslag som Ministerrådet presenterat för 1998, och vilket fastställdes vid Nordiska rådets session i Helsingfors den 12 november 1997, har medel allokerats för olika insatser med samisk anknytning.

En insats avser stöd för Nordiskt same-samarbete vilket inbegriper stöd till samiska organisationer, och då i första hand Samerådet. Vidare kommer under 1998 att anslås medel till Samisk kulturverksamhet samt till Nordisk samisk institutt.

I detta sammanhang kan också närmnas att Nordiska ministerrådet i anslutning till de i dag etablerade samarbetsformerna som föreligger mellan Ministerrådet och sametingen, för närvarande också behandlar en ansökan från projektet Samisk parlamentarisk råd, vari möjligheterna att stödja etablerandet av samisk parlamentarisk råd genom att kompletterande bidrag undersöks.

Mot den bakgrund som här redogjorts för, har Nordiska ministerrådet ingen avsikt att ändra formerna för samverkan mellan Ministerrådet och de samiska organisationerna. Detta faktum behöver dock inte utesluta möjligheten för Nordiska rådet att för egen del ta ställning till frågan om ett samiskt deltagande i Nordiska rådets verksamhet.

Köpenhamn den 1 december 1997

Ragnhild Queseth Haarstad
Ordförande (Samarbetsministrarna)

E 1
1998

Skriftlig fråga

angående den nordiska konventionen om sociala tjänster

Till Nordiska ministerrådet

Den nordiska konventionen om sociala tjänster undertecknades år 1994 och den trädde i kraft år 1995. Enligt konventionen skall nordliga medborgare som bor eller vistas i ett annat nordiskt land behandlas jämlikt med vistelselandets medborgare i tillämpningen av den lagstiftning som omfattas av konventionen. Enligt konventionen skall de nordiska länderna samarbeta när det gäller transporttjänster av äldre och handikappade.

Också rörelsehandikappade reser gärna och ofta med fartygen på rutterna mellan Finland och Sverige. En rörelsehandikappad finländare som ankommer till Stockholm kan dock stöta på oöverstigliga svårigheter när det gäller att få tag i en invalidtaxi, eftersom finländaren ju inte har ett av Stockholms kommun utfärdat färdtjänstkort. Ett ytterligare problem är att man måste ha en svensk personbeteckning för att få beställa invalidtaxi i Sverige. Det har alltså visat sig omöjligt att få tillgång till invalidtaxi.

Med hänvisning till den nordiska socialskyddskonventionen och den nordiska konventionen om socialtjänster ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

> När tänker Nordiska ministerrådet avskaffa hindren för de nordiska medborgarnas frihet att röra sig i Norden, och när kommer den nordiska konventionen om sociala tjänster att, bokstavligen och vad andemeningen beträffar, tillämpas i praktiken?

Helsingfors den 5 februari 1998

Pehr Löv (SFP)

Svaret er optrykt s. 1941 ff

E 2
1998

Skriftlig fråga

om kvänernas ställning i Norge

Till Norges regering

I norra Finland har vi med tillfredsställelse noterat att det gjorts möjligt att använda finska språket, eller rättare sagt en variant av detta språk, kvänskan, i skolundervisningen i de två nordnorska fylkena med kvänsk befolkning.

> Vid samma tid har Hilde Frafjord Johnson, minister för mänskliga rättigheter, den 23 januari 1998 i en omfattande redogörelse om de mänskliga rättigheterna, i regeringens namn inför Stortinget hänvisat till en proposition som regeringen inom kort avger till Stortinget, gällande ratifikation av ramfördraget av den 1 februari 1995 i Strasbourg om skydd av de nationella minoriteterna. En omständighet som dock fortfarande inte helt blivit klargjord är, vilka minoriteter som regeringen därvid kommer att inkludera i sin proposition, i ministerns redogörelse nämndes t.ex. inte kvänerna. Detta ger mig anledning att anta, att den norska regeringen fortfarande inte har för avsikt att erkänna kvänerna som en historisk minoritet i norra Norge. Samerna har däremot beaktats redan i den norska grundlagen.
>
> För information kan jag meddela att Finlands regering i sin proposition i motsvarande ärende i september 1997 konstaterade, att konventionen för Finlands del kan anses gälla åtminstone samer, romer, judar, tatarer och s.k. gammelryssar, samt naturligtvis finlandssvenskar.

Med hänvisning till det ovan sagda vill jag rikta följande fråga till Norges regering:

> har regeringen avsikt att inför ratifikationen av fördraget erkänna t.ex. kväner, romer och judar?

Helsingfors den 17 februari 1998

Hannes Manninen (Kesk.)

Svaret er optrykt s. 1941 ff

E 3
1998

Skriftlig fråga

om de nordiska medborgarnas rätt till social trygghet

Till Finlands och Sveriges regeringar

Ett av syftena med EU-lagstiftningen på det sociala planet är att få till stånd en koordinering så, att arbetstagare som rör sig mellan olika medlemsländer inte lämnas utan social trygghet, utan att de alltid får denna trygghet i något land. Till exempel en person som är medborgare i ett EU-land och som vistas i Finland, blir, genom sitt arbete, delaktig av alla förmåner som tillkommer de fast bosatta i landet.

Enligt huvudregeln är det alltid landet där arbetet utförs som ansvarar för den arbetande EU-medborgarens socialskydd. Ett undantag från regeln är emellertid så kallade utsända arbetstagare, som står i arbetsförhållande till en arbetsgivare i det utsändande landet. Sådana arbetstagare omfattas fortfarande av socialskyddet i det tidigare bosättningslandet, förutsatt att arbetet i det andra EU-landet högst pågår i ett år. I undantagsfall kan ursprunglandets socialskydd fortsätta att gälla i upp till fem år.

Trots de nämnda bestämmelserna förekommer det fall där personer ställts utanför både finskt och svenskt socialskydd. Sveriges Försäkringskassa har vägrat ta emot en person som är utsänd arbetstagare, samtidigt som Pensionsförsäkringscentralen i Finland inte tillåtit personen att längre omfattas av det finländska socialskyddet, eftersom vistelsen utomlands pågått längre än fem år.

Av denna anledning ställer jag följande fråga till regeringarna i Finland och Sverige:

> Vad tänker regeringarna göra för att avskaffa hindren för nordiska medborgares fria rörlighet i Norden, så att dessa alltid omfattas av ett socialskydd, antingen i ursprungs- eller i destinationslandet?

Helsingfors den 20 mars 1998

Pehr Löv (sfp)

Svaret er optrykt s. 1941 ff

E 4
1998

Skriftlig fråga

angående den faktiskt fungerande fria konkurrensen

Till Finlands och Sveriges regeringar

I den Europeiska unionen gäller EG-reglerna om fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Det fria varuflödet regleras bland annat i Romfördragets artikel 85 enligt vilken alla avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra eller snedvrida konkurrensen, särskilt sådana som innebär att marknader eller inköpskällor delas upp, är förbjudna.

Åländska företag köper gärna märkesvaror direkt från Sverige. Marknadsföring och kampanjer i svenska media slår igenom också på Åland. Företagen ser en fördel i att affärskontakterna till Sverige sköts på svenska och konsumenterna på det officiellt enspråkigt svenska Åland har rätt att kräva att informationen på varor, förpackningar och bruksanvisningar är på svenska.

Konkurrensförhållanden, transportkostnader och priser kan skilja sig mellan Sverige och Finland och de åländska företagen vill kunna välja mellan olika leverantörer. För dessa företagare är bestämmelserna i Romfördragets 85 artikel inte till hjälp eftersom åländska företagare som vill köpa märkesvaror direkt från Sverige ofta hänvisas till finländska företag med agenturavtal eller är tvungna att acceptera extra kostnader med leverans och fakturering från Sverige.

De åländska företagen kan i teorin hävda sin rätt att i enlighet med Romfördragets bestämmelser få köpa varorna direkt från Sverige, men den faktiskt fungerande konkurrensen är inte fri.

Ett rättsligt förfarande riskerar att leda till förstörda affärsrelationer med de leverantörer det åländska småföretaget är beroende av för sin framtida verksamhet.

De åländska företagen och konsumenterna drabbas alltså i praktiken av handelshinder som står i strid med principerna om fri konkurrens och EG-rättens bestämmelser om ett fritt varuflöde.

Frågan är av principiell betydelse också för andra områden i Norden, men problemen är särskilt framträdande för småföretag i gränsregioner.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till regeringarna i Finland och Sverige:

Vilka åtgärder avser regeringarna vidta för att reglerna om fritt flöde för varor mellan Finland och Sverige skall gälla också i praktiken?

Mariehamn den 3 juni 1998

Olof Erland (lib)

Svaret er optrykt s. 1941 ff

E 5
1998

Skriftlig fråga

om Barsebäck

Till Sveriges, Norges och Danmarks regeringar
Den planerade stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck är en viktig och principiell angelägenhet för hela Norden. Ägarna av det svenska kärnkraftverket Barsebäck, dvs Sydkraft har protesterat kraftigt mot och har beslutat att gå till sak mot den svenska regeringens beslut att stänga kärnkraftverket.

Norge har en klar hållning mot användningen av kärnkraft. Ändå uppfattas Norge nu som en aktiv part i protesterna mot nedläggelsen genom sin ägarandel i Sydkraft. Det norska statsbolaget Statskraft äger 18 % av aktierna i Sydkraft.

Av denna anledning ställer vi följande fråga till Sveriges, Norges och Danmarks regeringar:

> Avser statsministrarna i Sverige, Norge och Danmark att uppmana den norska regeringen att garantera att Statskrafts ägarandel i Sydkraft inte används för att förhindra eller bromsa verkställigheten av den svenska regeringens beslut att stänga kärnkraftverket i Barsebäck?

Tórshavn den 26 juni 1998

Øystein Djupedal (SV)
Jette Gottlieb (EL)
Charlotta Bjälkebring (v)
Villy Søvndal (SF)

Svaret er optrykt s. 1941 ff

E 6
1998

Skriftlig fråga

angående samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden

Till Nordiska ministerrådet

Kontrasten mellan levnadsförhållanden i de nordiska länderna och många av våra närområden är slående. I till exempel Murmansk, Arkhangelsk och Karelen är det stor brist på förnödenheter som mat och mediciner. Bristen drabbar framförallt utsatta befolkningsgrupper såsom åldringar, sjuka och handikappade men även barnfamiljer.

Det nordiska samarbetet bygger på en värdegemenskap. I de nordiska länderna är humanitära värden grundläggande. Ända står nöden i våra grannländer inte särskilt högt på dagordningen när nordiska toppolitiker möts. Insatserna för våra närregioner kunde vara större och effektivare.

Stödet till våra närområden har stor betydelse, men hjälpen är regionalt ojämnt fördelad och det förekommer dubbelarbete mellan länder, mellan organisationer och mellan olika lokala, regionala och statliga myndigheter. Av Nordiska ministerrådets handlingsplan i fråga om barn och unga i Nordens närområden framgår att en koordinering och samordning av projekt och verksamheter, enligt UNICEF, tillhör de största utmaningarna.

För att få betydelse på längre sikt måste humanitära insatser kompletteras med åtgärder för att utveckla ekonomi, handel och sociala förhållanden. Stabiliteten och demokratin i våra närområden förutsätter ekonomisk och social grundtrygghet.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet

> Vilka åtgärder ämnar de nordiska regeringarna vidta för att samordna och utöka hjälpverksamheten från de nordiska länderna till Nordens närområden?

Mariehamn den 2 november 1998

Olof Erland (Lib)

Svaret er optrykt s. 1941 ff

E 7
1998

Fråga

angående information om det nordiska samarbetet

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Jógvan við Keldu. Fråga och svar, se s. 202)

Fråga

angående nordiskt samarbete i Mercosur-området

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Mats Nyby. Fråga och svar, se s. 203)

Fråga

angående visumkostnaderna för ungdomar från Ryssland till de nordiska länderna

(Frågan ställd till Finlands samarbetsminister av Chris Heister. Fråga og svar, se s. 204)

Fråga

angående ökat samarbete med Ryssland

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Riitta Prusti. Fråga och svar, se s. 206)

Fråga

angående nordisk avgiftsharmonisering på vissa varor

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Lodve Solholm. Fråga och svar, se s. 207)

Fråga

angående passunion

(Frågan ställd till Finlands, Sveriges och Danmarks samarbetsministrar av Frank Dahlgaard. Fråga och svar, se s. 208)

Fråga

angående säkerställande av den öst-västliga kommunikations- och transportleden över Bottenviken

(Frågan ställd till Sveriges och Finlands samarbetsministrar av Lennart Gustavsson. Fråga och svar, se s. 210)

Fråga

angående samordning av den nordiska sjöfartspolitiken inom EU

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Olof Erland. Fråga och svar, se s. 211)

E 15
1998

Fråga

angående att göra den samiska befolkningen till fullvärdiga medlemmar av Nordiska rådet

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Pehr Löv. Fråga och svar, se s. 212)

Fråga

angående avgifterna vid användning av broförbindelsen mellan Sverige och Danmark

(Frågan ställd till Sveriges och Danmarks samarbetsministrar av Kaj Larsson. Fråga och svar, se s. 213)

Fråga

angående uppföljning av rekommendationer och beslut fattade av Nordiska rådet

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Bjarne Kallis. Fråga och svar, se s. 215)

Fråga

angående tillsatser i livsmedel

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Jette Gottlieb. Fråga och svar, se s. 216)

Fråga

angående förnyelse av EÖS-avtalet med Norge och Island

(Frågan ställs till samarbetsministrarna av Valgerður Sverrisdóttir. Fråga och svar, se s. 217)

Fråga

angående utvidgningen av EU i Östersjöområdet

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Lars Hjertén. Fråga och svar, se s. 218)

E 21
1998

Fråga

angående utbyggningen av naturgasnätet i EU's nordliga del

(Frågan ställd till Finlands samarbetsminister av Janina Andersson. Fråga och svar, se s. 220)

Fråga

angående EMU och Norge

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Per Kaalund. Fråga och svar, se s. 221)

E 23
1998

Fråga

angående ett eventuellt nordiskt ministerråd inom utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Elver Jonsson. Fråga och svar, se s. 222)

Fråga

angående stöd till Kvarkentrafiken

(Frågan ställd till Sveriges samarbetsminister av Kimmo Sasi. Fråga och svar, se s. 223)

E 25
1998

Fråga

angående etablering av skjutfält i Norge

(Frågan ställd till Sverige och Norges samarbetsministrar av Charlotta L. Bjälkebring. Fråga och svar, se s. 223)

Fråga

angående veterinäravtalet mellan Norge/Island och EU

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Svein Ludvigsen. Fråga och svar, se s. 225)

Fråga

om harmonisering av stödet till båtvarv

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Christopher Stensaker. Fråga och svar, se s. 226)

Fråga

angående nordiskt informationsnät omkring människorättigheter

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Astrid Marie Nistad. Fråga och svar, se s. 227)

Fråga

angående kvänernas säkrade rättigheter

(Frågan ställd till Norges samarbetsminister av Hannes Manninen. Fråga och svar, se s. 228)

Fråga

angående oljeborrning i Skagerrak

(Frågan ställd till samarbetsministrarna av Elver Jonsson. Fråga och svar, se s. 229. Se också E 31, s. 1941 ff).

Nordenutskottets uttalande

över redogörelsen för genomförandet av handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000

(Dokument 1, se s. 1556)

Nordenutskottet har behandlat redogörelsen vid sitt möte den 11 augusti 1998 och inhämtat remissvar från Ungdomens Nordiska Råd.

1. Nordenutskottets förslag

Norenutskottet hemställer till plenarförsamlingen att godkänna redogörelsen över barn- och ungdomskulturhandlingsplanen och ber att hänsyn tas till de synpunkter som Nordenutskottet framfört i sitt uttalande över 1998 års redogörelse samt de synpunkter som framförts av Ungdomens Nordiska Råd.

2. Ministerrådets redogörelse

Ett kommande Norden – handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000 godkändes av kulturministrarna i december 1995 efter Nordiska rådets 47:e session i Kuopio. Handlingsplanen bygger på Nordiska rådets rekommendation 35/1995.

Den föreliggande redogörelsen är den andra i ordningen. Den första framlades på Nordiska rådets 48:e session 1996. De kontunuerliga redogörelserna har sin bakgrund i Nordiska rådets rekommendation.

Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomkskultur upprättades 1996 för att verkställa handlingsplanen och för att integrera barn- och ungdomskultur i det nordiska kultursamarbetet.

Den föreliggande redovisningen rapporterar genomförandet av handlingsplanen från och med hösten 1996. Redovisningen innehåller även information om de ännu icke genomförda planerna för 1998.

3. Remissvar

Ungdomens Nordiska Råd uttalande om 1998 års redogörelse för genomförandet av handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000:

Generelt om handlingsplanen
Mye bra i planen, men følgende spørsmål stilles:
- Hvem vurderer hvilke resultater som er oppnådd?
- Hvem er remissinstanser
- Hva er ungdoms direkte rolle i arbeidet med handlingsplanen
- Hva har fungert / ikke fungert?

Generelt om ledningsgruppen
Hele konseptet med en ledningsgruppe for utførelsen av planen virker meget bra, men følgende kommentarer kommer allikevel:
- Hvem sitter i ledningsgruppen?
- Blir nordisk ungdom tatt direkte med på råd?
- En gruppe "voksne" sitter alltid lengre fra ungdoms hverdag enn unge selv.
- Hvorfor har f. eks. UNR ikke fått noe info. om at denne gruppen eksisterer?

Spesielle kommentarer til de forskjellige delene

1.1. Øremerking av Nordisk Ungdomskomite's midler
Absolutt ønskelig med øremerking, men også ønskelig med en redegjørelse for hvilke tanker som ligger bak denne øremerkingen, da denne bl.a. har ført til at de nordiske politiske ungdomsorganisasjonene har fått minsket økonomisk støtte.

1.2. Styrke den nordiske identiteten hos barn og unge gjennom økt deltagelse
Ungdomskultur og identitet defineres ikke av voksne politikere, men av barn og unge selv. Hvor er den økte deltagelsen? Spør man en fjortenåring fra hvilket som helst nordisk land i dag, om hvilket fordel han/hun har til Norden, og nordisk identitet, vil man ikke få noe positivt svar. Økt deltagelse kan bare oppnåes med å faktisk spørre barn og unge om hva de ønsker, ikke ved at en gruppe politikere definerer hva de tror er barn og unges ønsker.

Samordning av synspunkter for å få et helhetsbilde av barn og unges hverdag
- Igjen, kan oppnåes med å ta barn og unge med i beslutningsprosessene, det kan ikke ses at dette så langt er oppnådd. Har NR og NMR faktisk spurt seg selv om disse målene/delmålene er helt eller delvis oppnådd?

La prosjekt utvikles over lengre tid

- Hvilke prosjeketer? Gjelder dette kun prosjekter fastsatt av NR og NMR, eller er baseringen primært på egeninitiativ? Hvor ligger informasjonen om dette?

2.1. Koordinering

POLNOC er et meget bra initiativ, og av den type prosjekter som bør prioriteres også i fremtiden, det samme gjelder Shuttle 99 og Östersjöns barn. Spørsmålet til dette er kun; hva med oppfølging? Som i de fleste andre punkter i handlingsplanen mangler også disse ungdomsdeltagelse i planleggingsprosessen.

Informasjonsvirksomhet

- Her bør UNR og UNRs aktive deltagere absolutt komme inn. Vi sitter nærmere målgruppen, og kan antageligvis nå dem på en bedre måte. Har det f.eks. vært tenkt noe i form av direkte skoleinformasjonskampanjer?

Valhalla

- Har det blitt vurdert om dette har fungert etter sin hensikt ?
- Ideen er meget bra, og bør utvikles, men bør gjennomgå en kraftig vurdering i forhold til dagens konsept. UNRs kommende hjemmesider bør også kunne benyttes i denne informasjonssammenhengen.

Møteplasser:

- Benytt den kompetanse som finnes i UNR-systemet, vi kjenner behovene.
- Ungdommens kulturmønstring i Finland er et godt konsept, bør vurderes å gjøre til et årlig arrangement. Forøvrig vil UNR gjerne få invitasjon.

Bidragsgivningen:

- Er dette vellykket, og ut fra hvilke synspunkt?
- Hvem vurderer dette?
- Har man sett styrkning i identitet og samarbeid?

2.2. Nordisk Ungdomskomite

- Satsning på frivillige organisasjoner er meget viktig, men hvordan defineres disse?

2.3. De Nordiske Kulturhusene/institusjonene

- Generelt kan foreslåes mer koordinering institusjonene i mellom, f.eks. samarbeid om prosjekter, barne- og ungdomsutveksling. Godt råd : Be om å få rapporten fra Vestnordisk Ungdomskonferanse 98.
- Hva med en fellesnordisk musikkfestival/kulturmønstring, arrangert av institusjonene?
- Og selvfølgelig også her; gode prosjekter behøver oppfølging. OZON er forøvrig et meget bra tiltak.

2.4.1. NORDBOK

- Hva med en Nordisk pris i forhold til unge forfattere/debutanter ?

2.4.2. NKKK

- Hva er NKKKs mandat og mål?

2.4.3. NOMUS

- Orkester Norden er et meget positivt tiltak, bør definitivt benyttes mer i ulike nordiske sammhenger. Utvidelsesmuligheter?

2.4.4. /2.4.6 KM, samarbeid med Nordisk Film- og TV-fond

- Forslag kan være tiltak som oppfordrer unge filmskapere til økt aktivitet, hva med en Nordisk filmfestival med bare unge filmskapere?
- Initiativ i skolene, filmprosjekter som vises i en eller annen fellesnordisk sammenheng.

2.5. Hva med 1998?

- Hvilke prosjekter prioriteres?

3. Utdanning og forskning

- Hva tenkes som hovedmål for NSS ?
- Finnes det interesse for å bruke skolesamarbeidet utviklingsmessig?
- Hvor finnes informasjonstjenesten?

Utfra statusrapporten, kan følgende kommentar gis:

Synes fortsatt at det er sterkt preg av manglende oppfølging, samt direkte ungdomsdeltagelse. Prosjektideene er meget gode, og bør gjennomføres, men det bør også legges vekt på å prioritere individuelle initiativ. Økonomisk skal ikke sies så mye om, selv om det er en selvfølge at kultur er høyprioritet også i NR. Forhåper at de signalene som handlingsplanen gir, vil fortsette å gjelde, men også utvikles.

4. Nordenutskottets synpunkter

Nordenutskottet välkomnar den av ministerrådet utarbetade redovisningen. Nordenutskottet noterar med tillfredsställelse utvärderings-avsnittet i redovisningen. Även genomgången av hur arbetet fördelar sig på de tre pelarna är positivt. Nordenutskottet stöder planerna på utvecklingen av ett tvärsektoriellt forskarnätverk inom barn- och ungdomskulturforskningen i Norden. Utskottet betonar vikten av att denna aspekt finns med inom de forskningsinsatser som görs i ministerrådets regi.

Arbetet med att föra vidare det nordiska barn- och ungdomskulturarbetet efter att handlingsplanen utlöper år 2000 bör inledas redan nu. Ett steg i den riktningen vore att under 1999 genomföra en systematisk kvalitativ innehållsutvärdering av de resultat handlingsplanen utmynnat i. Utvärderingen kunde under år 2000 utgöra grunden för utarbetandet av fortsatta strategier för det nordiska barn- och ungdomskulturarbetet

Nordenutskottet ser eventuellt framtida nordiska insatser för barn- och ungdomskultur som en del av en sektor som handhar frågor i relation till barn och unga i ett vidare perspektiv än vad som idag är fallet. Förenta Nationernas konvention för barnets rättigheter är ett basdokument som det är naturligt för de nordiska länderna att utgå ifrån.

Nordenutskottet har mottagit remissvar från Ungdomens Nordiska Råd, undertecknat Trude Studsrød Johansson, Leder, UNR, se ovan.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Dokument 1

Nordisk råd

Nordisk Ministerråd (Kulturministrene) fremsender hermed *en redegørelse for gennemførelsen af handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, "Ett kommande Norden"*, med henblik på behandling under Nordisk Råds 50. session i Oslo.

Stockholm den 25 juni 1998

For Nordisk Ministerråd

Marita Ulvskog
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

INNEHÅLL

		Sida
1.	**Inledning**	1559
1. 1	Ministerrådets beslut angående handlingsplanen	1559
1.2	Innehållet, målsättningarna och strategierna i handlingsplanen	1559
2.	**Verksamheten under 1997 och planerna för 1998**	1560
2.1	Ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur	1560
2.2	Nordiska ungdomskommittén	1566
2.3	De nordiska kulturhusen och instituten	1568
	2.3.1 Nordens hus på Färöarna	1568
	2.3.2 Nordens hus i Reykjavík	1569
	2.3.3 Nordens institut på Åland	1569
2.4	Nordiska konstkommittéerna och övriga samarbetsorganen	1570
	2.4.1 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	1570
	2.4.2 Nordiska konst- och konstindustrikommittén	1571
	2.4.3 Nordiska musikkkommitéen	1571
	2.4.4 Ledningsgruppen för nordiskt kultur och massmediasamarbete	1572
	2.4.5 Nordiska museikommittén	1572
	2.4.6 Nordiska journalistcentrum	1573
	2.4.7 Nordiska film- och TV-fonden	1573
2.5	Nordiska Kulturfonden	1574
3.	**Utbildnings- och forskningssektorns bidrag till handlingsplanen**	1574
4.	**Det mångkulturella Norden**	1575
5.	**Ekonomiska sammanfattningen**	1575
6.	**En kort utvärdering av arbetet med handlingsplanen**	1576
7	**Bilagor (Ej optrykt)**	1579
7.1	Ett kommande Norden. Nordiska Ministerrådets statusrapport om genomförandet av handlingplanen fö barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000	
7.2	Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur: Riktlinjer för regional bidragsgivning	
7.3	a) Anslagen 1996 b) 1997 och c) 1. Halva delen av 1998	

7.4 Nordiska ungdomskommittén: Anslagen 1997
7.5 Nordens hus på Färöarna:
Barn- och ungdomsverksamhet 1997
7.6 Nordens hus i Reykjavík: Barn- och ungdomsverksamhet 1997
7.7 Nordens institut på Åland: Barn- och ungdomsverksamhet 1997
7.8 NORDBOKs översättningsstöd för barn- och
ungdomslitteratur 1997
7.9 NKKK:s anslag för barn- och ungdomsrelaterade projekt 1997
7.10 Kortfattat rapport om NOMUS verksamhet för
barn och ungdom
7.11 Nordiska film- och TV-fonden:
Anslag för barn- och ungdomsproduktioner 1997

1. Inledning

1.1. Ministerrådets beslut angående handlingsplanen

Ett kommande Norden - handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000 blev godkänd av Ministerrådet - kulturministrarna i december 1995 efter behandling på Nordiska rådets 47:e session i Kuopio.

Vid godkännande av handlingsplanen beslöt Ministerrådet på basen av Nordiska rådets rekommendation 35/1995 följande:

- att påbygga handlingsplanen med bidrag från de nordiska utbildnings- och forskningsministrarna;
- att inte upprätta en Ett levande Norden-fond;
- att öronmärka 80% av anslaget under Nordiska ungdomskommittén till den generella stödordningen för barn- och ungdomsorganisationer;
- att utarbeta en kulturstrategi i förhållande till de mångskulturella samhällena i nordiska länder samt;
- att Ministerrådet kontinuerligt avrapporterar till Nordiska rådet om handlingsplanens genomförande.

Ytterligare beslöt Ministerrådet att upprätta ett samarbetsorgan, ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur, med uppgift att bl a verkställa handlingsplanen och integrera barn- och ungdomskultur i det nordiska kultursamarbetet. Ledningsgruppen har varit verksam sedan juni 1996 och arbetat i samråd med de övriga samarbetsorganen inom kultursektorn och ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete.

Ministerrådet skall enligt Nordiska rådets rekommendation 35/1995 och kulturministrarnas eget beslut kontinuerligt avrapportera till Nordiska rådet om handlingsplanens genomförande. Den första statusrapport som Ministerrådet framlade behandlades av Nordiska rådets 48:e session på hösten 1996 och den innehöll information om handlingsplanens framskridande under det första halvåret 1996. Denna rapport finns bifogad.

Denna andra rapport beskriver verkställandet av handlingplanens framskridande efter den första rapporten framlades. De flesta numerala informationerna om planens verkställande i denna rapport är från budgetåret 1997. Statusrapporten innehåller även information om planerna för 1998. Underlaget för rapportens sammanställning samlades under mars-april 1998. Samtliga samarbetsorgan inom Ministerrådets kultursektor blev tillfrågade om deras specifika satsningar på barn- och ungdomskultur. Såsom det framgår av nedanstående underlät en del av organen att svara på ministerrådssekretariatets förfrågningar.

1.2 Innehållet, målsättningarna och strategierna i handlingsplanen

Handlingsplanen förbereddes med nysatsningsmedel inom kulturområdet under åren 1994-96. Den är utformad att i huvudsak omfatta den del av verk-

samhet inom barn- och ungdomsområdet, som är del av kultursektorn, och således ligger tyngdpunkten i handlingsplanen inom ramen av barn- och ungdomskultur.

Utgångspunkten i handlingsplanen är att Ministerrådet skapar ramarna och aktörerna ges möjlighet att påverka innehållet. Planen är en pågående process under åren 1996-2000.

Huvudmålet för Ministerrådets kultursamarbete inom barn- och ungdomsområdet är att stärka den nordiska identiteten genom att öka barns och ungdomarnas deltagande i, kunskap om och intresse för kultur i Norden.

Handlingsplanen definierar strategierna för att uppnå målen som följande:

- att företrädesvis stimulera och utnyttja befintliga samarbetsorgan och nätverk,
- att utgå från en helhetsuppfattning om barns och ungdomarnas villkor. En verkningsfull nordisk insats inom barn- och ungdomsområdet förutsätter en samordning av synpunkter som tillsammans ger en helhetsbild av barns och ungdomars vardag;
- att öka kunskapen om de nordiska länderna och nordiskt samarbete genom spridning av information som har barn och ungdomar i Norden som målgrupp. En betydande uppgift för framtiden blir att använda ny teknologi vid informations- och erfarenhetsutbyte;
- att prioritera sektorövergripande projekt. Fördjupa kontakterna mellan skola och kulturliv i syfte att utveckla skolan som skapare och förmedlare av nordisk identitet;
- att i övrigt låta projekt få utvecklas under längre tidsperioder och tillvarata erfarenheter, att inom kulturlivet verka över de konventionella gränsdragningar i syfte att nå nya målsgrupper, att skapa nya mötesplatseer för barn och ungdomar, och slutligen att stimulera till barn- och ungdomskulturforskning.

2 Verksamheten under 1997 och planerna för 1998

2.1 Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur

Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur, som tillsattes för att först och främst koordinera genomförandet av handlingsplanen, är Nordiska Ministerrådets rådgivande, koordinerande och initierande organ i nordiska och internationella barn- och ungdomskulturella frågor. Dess uppgift är att vidga deltagandet i det nordiska kultursamarbetet genom att främja en fördjupad samverkan mellan konst- och kulturliv, skola och organisationer. Tillsammans med Ministerrådets samarbetsorgan inom kulturområdet samt nordiska barn, ungdomar, konstnärer, skolor, utbildnings- och kulturinstitutioner skall ledningsgruppen verka för att stärka och förmedla en nordisk kulturidentitet

Ledningsgruppens anslag på Ministerrådets budget uppgick 1997 till DKK 3.060.000. Därtill kunde gruppen disponera ett belopp på DKK 1.131.0000 som kulturministrarna (MR-K 1/97) beviljade till gruppens förfogande. Anslaget var redan öronmärkt i Ministerrådets budget 1997 som medel för särskilda satsningar på barn- och ungdomskultur.

Koordinering av satsningen

Ledningsgruppen skall enligt sitt mandat även följa utvecklingen på området om barn, ungdom och kultur samt hålla kontakt med det arbete, som utförs nationellt och inom de andra nordiska samarbetsorganen samt fungera som remissinstans i frågor rörande barn, ungdomar och kultur.

Gruppen har under 1996-97 fungerat som remissinstans för *Nordiska Kulturfonden* och upprätthållit kontakter till andra samarbetsorgan. En del av kontakterna har pågått mellan ordförandeskapen, en del mellan sekretariaten. Ledningsgruppens ordförande deltog även i Nordiska ungdomskommitténs vårmöte 1997.

På våren 1997 sammankallade ledningsgruppen samtliga nordiska konstkommittérna och ledningsgrupperna inom kultursektorn samt informationskontoren i närområden till ett arbetsseminarium om satsningen på barn- och ungdomskultur. Meningen var att hålla seminariet i anslutning till kultursatsningen "Ung i Norden" i Trondhjem i början av maj. På grund av ett lågt deltagarantal måste seminaret ställas in. Detta berodde troligtvis på en illa vald tidpunkt för seminaret. Ledningsgruppen beslöt att senarelägga arrangemanget. Däremot utnyttjades kultursektorns årliga ordförandemöte i oktober 1997 till att diskutera satsningen på och arbetsmetoderna inom det nordiska barn- och ungdomskultursamarbetet. I ordförandemötets program ingick flera av de inslag som planerats till vårens möte.

I syfte att kunna medverka till en dialog med Nordens närområden och Europa i samarbete med de relevanta nordiska och nationella organ har ledningsgruppen samarbetat med bl.a ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet kring några konkreta projekt. Litteratursatsningen i Tyskland på hösten 1997 innehöll flera barn- och ungdomslitterära inslag. Riktlinjer för den nordiska kultursatsningen i Polen, POLNOC '98, blev utstakade i ledingsgruppens samarbete med Ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet, eftersom det är första gången som ledningsgruppen har deltagit i förberedelser för en kulturframstöt. Som en konsekvens av handlingsplanen har de två ledningsgrupperna fått i uppdrag att "utforma ministerrådets framtida kultursatsningar i utlandet så att de även innehåller nordisk barn- och ungdomskultur." (b 153/k, s. 27). Polnoc '98 kommer att ha nordisk barn- och ungdomskultur som ett av de centrala teman. Bl a kommer nordisk barnlitteratur och barnbiblioteksverksamhet att presenteras. Ledningsgruppen beviljade DKK 300.000 ur 1997 års medel för detta ändamål.

Ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet fortsätter med planeringen av barn- och ungdomskultursatsningar i samband med Shuttle 99 i Sydafrika, detta har dock skett utan samarbete med ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur.

Ledningsgruppen bidrog även till de nordiska folkbibliotekens presentation av den nordiska barnbiblioteksverksamheten på den internationella biblioteksmässan IFLA i Köpenhamn september 1997.

Samarbetet med närområden ingår i ledningsgruppens uppdrag och i juni 1997 besökte ledningruppen Riga och bekantade sig med bl.a. barnkulturinsititutioner och konstskolesystemet i Lettland. Gruppen hade också ett möte med kulturministeriets representanter kring barn- och ungdomskultursamarbetet. Ledningsgruppen planerar att resa till Litauen och Estland hösten 1998 för att bekanta sig med barn- och ungdomskulturens villkor i dessa länder. På detta sätt är det möjligt att arbeta mer målinriktat tillsammans med närområdena för att uppfylla handlingsplanens intentioner.

Ledningsgruppen beslöt att i stället av ett nordiskt barnkulturläger stödja projektet *Östersjöns barn* och den nordisk-baltisk arbetsgrupp, som förbereder barnkulturlägret med drama som tema i Lettland 1998.

Tvärsektoriellt samarbete

Ledningsgruppen skall enligt sitt mandat bl a framlägga förslag till nordiska projekt och genomföra konferenser eller seminarier om barn, ungdomar och kultur. Handlingsplanen förpliktar gruppen även till ett tvärsektoriellt samarbete bl. a med *ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS).*

Ledningsgruppen framlade på hösten 1996 en arbetsplan för samarbetet med NSS. Ledningsgruppen tog initiativ till ett seminarium om kultur i skolan i samarbete med NSS. Ett förberedande arbetsmöte hölls i Stockholm i september 1997, där representanter för både kultur- och skolförvaltningen i samtliga nordiska länder deltog. Syftet med mötet var att i första hand delge varandra det strategiska läget på området kultur i skolan och att göra upp ramar för ett nordiskt seminarium om kultur i skolan. Förberedelserna för seminariet, som skall hållas den 26 och 27 november 1998 i Stockholm, går som planerat. Stockholm stad och Kulturhuset i Stockholm är medarrangörer.

Ledningsgruppen har reserverat DKK 300.000 ur 1998 års medel för seminariet Kultur i skolan.

Barnkulturforskningen

I handlingsplanen konstateras att barnkulturforskningen är ett växande område med en rad olika institutioner och enskilda forskare, som är utspridda över hela Norden och att det föreligger ett stort behov för ett nätverk, som kan koordinera, initiera och informera om pågående forskning inom området.

Ledningsgruppen skall enligt sitt mandat följa forskningsverksamheten på området om barn, ungdom och kultur i kontakt med de relevanta forskningsinstanser och eventuellt ta initiativ till en sådan verksamhet.

Ministerrådet har enligt handlingsplanens riktlinjer beviljat stöd ur de sk. nysatsningsmedlen 1995-96 för nätverksbildandet bland de nordiska barnkulturforskare. Med hjälp av dessa medel har det uppstått en del forskarmöten samt en nyhetsbulletin som stimulerar till tvärsektoriellt forskningssamarbete inom barn- och ungdomskulturens område och ger möjligheter för dem som till vardags arbetar med barn och ungdomar att mötas med forskare inom barn- och ungdomskulturens område.

Ledningsgruppen beviljade för Nätverket för barnkulturforskning i Norden (BIN-Norden) DKK 60.000 som resestöd till konferensen *Barndomens kulturalisering - nya teorier och perpektiv i nordisk barnkulturforskning* som arrangerades på Hanaholmen i november 1997. Nätverket beviljades DKK 270.000 ur 1998 års medel för fortsatt arbete under 1998.

Informationsverksamheten

En av de centrala uppgifterna som handlingsplanen ålägger ledningsgruppen är att den skall medverka för att öka kunskapen om de nordiska länderna och nordiskt samarbete genom spridning av information, som har också barn och ungdomar i Norden som målgrupp. Ytterligare skall gruppen bidra till att information och erfarenheter inom barn- och ungdomskulturens område sprids genom olika kanaler mellan relevanta instanser i de nordiska länderna.

Ledningsgruppen valde att fortsättningsvis utge den nyhetsbulletin om barn- och ungdomskultur i Norden som dess företrädare, den sk. kontaktgruppen för barnkultur i Norden hade startat.

För att vidga kunskapen om den nye handlingsplan "Et kommende Norden" gav ledningsgruppen i juni 1996 ut en "folklig" upplaga av handlingsplanen på danska. Den blev också utgiven på finska ("Tuleva pohjola").

Ledningsgruppen har under 1997 givit ut en informationsfolder där bl.a. handlingsplanen, Valhalla och ledningsgruppens stödkriterier blev presenterade. Foldern blev utgiven på danska, finska och isländska. ("Norden for børn & unge", "Lastenja nuorten Pohjola", "Börn og unglingar á Norðurlöndum").

I handlingsplanen konstateras att det kommer att bli en betydande uppgift för framtiden att använda ny teknologi vid informations- och erfarenhetsutbytet. Denna utmaning beslöt ledningsgruppen att bemöta genom att öppna en hemsida på Internet med namnet Valhalla - nordiskt nätverk för barn- och ungdomskultur. Öppningen skedde i samband med Kalmarunionens 600-års jubileum. Valhalla presenterades även under Nordiska rådets session i Helsingfors i november 1997 med praktiska demonstrationer till alla intresserade och blev bemött med tillfredställelse.

Valhalla-hemsidorna innehåller en informationsdel som är mera inriktad för vuxna professionella som arbetar för eller med barn. Den andra, sk. forum-delen möjliggör en interaktiv kommunikation och har som målgrupp både barn, ungdomar och vuxna. Forum-delen håller på att utvecklas till ett serviceorgan, som erbjuder ett paraply för olika nordiska barn- och ungdomsprojekt. Relevanta projekt (exempelvis Ung i Norden, Kroppsnära) har fått möjlighet till egen hemsida hos Valhalla samt gästbok eller debattforum. Barnsidan byggs ut med lämpliga aktiviter för barn.

Utöver en bättre informationssevice ger Valhalla-nätverket även nya möjligheter att bättre tillvarata de erfarenheter som samlas av den nordiska projektverksamheten och samarbetet. Enskilda projektrapport, evalueringar, handlingsplaner, verksamhetsberättelser o.d. kan utges utan stora tryckning- och spridningskostnader. Även en konstnärskatalog, som baserar sig på det nätverk som skapades under Ministerrådets pilotprojekt Ett levande Norden, påbyggs.

Genom de nationella korrespondenterna erbjuder Valhalla en överblick om aktuella evenemang och publikationer inom barn- och ungdomsområdet i Norden. Man kan även finna links till olika barn- och ungdomskulturella institutioner i länderna samt andra informationer om barn- och ungdomsprojekt i Norden för att exempelvis söka samarbetspartners.

Valhalla förmedlar inte enbart nyheter om barn- och ungdomskultur utan även relevant information om det nordiska samarbetet och exempelvis om Ministerrådets övriga bidragsgivande organ. Även nyttiga links finns till andra relevanta nordiska verksamheter.

En uppföljning av besökartalen visar en ständigt växande brukarkår som har intresse för den utgivna informationen och aktiviteterna på Valhallas sidor. För redaktionen ger en systematisk studie av besökartalen hos enskilda dokument förstås respons om vilka ämnen som efterfrågas och intresserar brukarkåren. Avsikten är att talen används som underlag för fortsatt planering och utveckling av verksamheten.

Under 1997 avsatte ledningsgruppen DKK 1.065.000 för *informationsverksamheten (inklusive bulletinen)*. Som stöd för *de nationella redaktörerna* beviljades DKK 160.000. För 1998 års informationsverksamhet är det avsatt DKK 1.075.000, samt 160.000 till de nationella redaktörerna.

De nordiska samarbetsministrarna vidtog i december 1997 Ministerrådets program för samarbetet med närområden och därigenom godkändes även förslaget om att utvidga Valhalla-nätverket att omfatta Baltikum. Till detta avsattes DKK 500.000 från närområdessatsningen 1998.

Mötesplatser: Ungdomens kulturevenemang Ung i Norden 1997

En av de centrala strategierna som Ministerrådet valt för att uppnå de kulturpolitiska målsättningarna i handlingsplanen är fortsatt skapande av mötesplatser för barn och ungdomar i Norden. Redan innan handlingsplanens god-

kännande fanns ett antal samordiska mötesplatser bl a i form av olika festivaler, kulturläger, skol- och organisationsmöten. En stor del av Ministerrådets bidragsgivning går till denna typ av projekt.

Genom handlingsplanens godkännande beslöt Ministerrådet att skapa nya mötesplatser i syfte att vidga det nodiska kultursamarbetet till att även omfatta nya barn- och ungdomsgrupper.

Den första *nordiska ungdomars kulturmönstring Ung i Norden* ägde rum i maj 1997 i Trondheim och skapade samtidigt en ny nordisk samarbetsform inom ungdomsområdet. De deltagande ungdomarna, sammanlagt 300 från samtliga länder, självstyrande och samiska områden, presenterade sina egna på förhand förberedda föreställningar och konstverk. Utöver sociala arrangemang anordnades även olika verkstäder (media, litteratur/drama, bildkonst, musik), som gav ungdomarna tillfälle att lära känna varandra och komma i kontakt med den kulturella mångfalden i Norden.

Evalueringen av Ung i Norden var positiv till arrangemanget och eftersom ungdomens kulturevenemang/mönstring enligt den finländska och norska modellen är en av de centrala utvecklingsprojekt, som nämns i handlingsplanen, beviljade ledningsgruppen DKK 310.000 till Södra Finlands län för *förberedelserna av fortsatt verksamhet och en ny nordisk ungdomens kulturarrangemang i Finland 1999* under budgetåret 1997.

Enligt handlingsplanen skall nordiska ungdomars kulturevenemang årligen alternera med *nordiska kulturläger för barn.* Syftet med kulturläger är att barn från olika nordiska länder tillsammans med professionella konstnärer och handledare skapar under lägertiden en produktion, exempelvis en utställning, teaterföreställning eller trycksak, och på det sättet kommer i kontakt med varandras språk och kultur. Som det framkommer av det ovanstående, beslöt ledningsgruppen att stödja det baltisk-nordiska projektet *Östersjöns barn* som 1998 års kulturläger.

Regionala bidragsgivningen

I handlingsplanen önskar Ministerrådet att de befintliga nätverken mellan olika regioner i Norden, som uppstått under tidigare nordiska projekt (såsom Ett levande Norden), fortsätter att samarbeta nordiskt. En av de centrala kriterierna i ledningsgruppens regionala bidragsgivning har varit att projektet skall öka språklig förståelse, förstärka den nordiska identiteten och ha fokus på barns eller ungdomars eget skapande (bil. 6.1). Den sammanlagda regionala bidragsgivningen i 1996 og 1997, samt första delen av 1998 framgår av bilaga 6.3.

Övriga bidragsgivningen

Med den övriga bidragsgivningen har ledningsgruppen uppfyllt dels de förpliktelser som besluten i handlingsplanen ålägger den samt tilldelat stöd ex-

empelvis till sådana projekt, som nämns här ovan och som skapar nya mötesplatser för barn och ungdomar (bil. 2).

2.2 Nordiska ungdomskommittén

Nordiska ungdomskommitténs anslag på Ministerrådets budget uppgick 1997 till 4.947.000 DKK. I enlighet med kulturministrarnas beslut reserverades 80% av kommitténs budgetanslag genom stödordningen till ungdomsaktiviteter i Norden. Själva stödordningen ändrades enligt beslut i handlingsplanen så att projektens innehåll och syftet är de avgörande kriterierna för bidragsgivningen. Kulturministrarnas beslut om den nya stödordningen gäller fr.o.m den 1.1.1997.

Bidragsgivningen

Under 1997 beviljade kommittén projektstöd till ett sammanlagt belopp på DKK 1.880.700. Antalet ansökningar för projekt under 1997 var färre än året innan. Bidrag beviljades till färre projekt men med större belopp till de enskilda projekten. Fördelningen för 1997 års projekt är ett uttryck dels för en prioritering och kritisk genomgång av ansökningarna och dels även för en förändring av fördelningsprinciperna. Under 1997 satsade kommittén på ökad information om den nya stödordningen bl.a. genom presentation av stödordningen och anvisningar med blanketter på Ministerrådets hemsida för nordisk barn- och ungdomsverksamhet.

Som organisationsstöd under 1997 beviljades 29 ansökningar stöd till ett sammanlagt belopp på 949.857 DKK.

Nordiska ungdomskommitténs projekt- och organisationsstöd 1997 finns i bilaga 6.3.

Samarbetet med ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur

Enligt handlingsplanen skall årliga samrådsmöten mellan Nordiska ungdomkommittén och ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur arrangeras. Under 1997 ägde ett samrådsmöte rum och då diskuterades bl a samarbetet kring informationsverksamheten och satsningarna på samarbetet med närområden. Koordineringen av kommitténs och ledningsgruppens bidragsgivning äger rum på sekretariatsnivå. Under 1998 planerar de två kommittéernas ordföranden att gå igenom handlingsplanen med syfte att finna gemensamma punkter för insatser och öka samarbetet ännu mer. Nordiska Ungdomskommittén kommer att bidra till seminariet "Kultur i skolen" med att ge ekonomiskt städ till unga kulturarbetares deltagande i seminariet.

Samarbete med närområden och Europa

Ungdomskommittén har enligt handlingsplanens riktlinjer fortsatt att på nordiskt plan koordinera europeiskt ungdomssamarbete. Kommittén har bl a arrangerat årliga möten mellan de nordiska medlemmar i europeiska samar-

betsorgan och kommitténs Europamöten har syftat till att främja erfarenhetsutbytet i Norden och att bidra till en ökad koordinering av det nordiska samarbetet i internationella sammanhang.

Nordiska ungdomskommittén var initiativtagare till *Ungdomens Östersjö-konferens*, som arrangerades i maj 1997 i Helsingfors. Som arrangör för konferensen fungerade CIMO (Centret för internationellt personutbyte) i Finland och den genomfördes i samarbete med undervisningsministeriet i Finland och europeiska kommissionens direktorat XXII. Ur 1997 års medel beviljade kommittén DKK 110.000 för konferensen och för *uppföljning av konferensen* beviljades DKK 30.000.

Koordinering av nordisk ungdomsforskning

Den treåriga (1995-97) försöksverksamheten med en koordinator för nordisk ungdomsforskning evaluerades under 1997 enligt beslut i handlingsplanen. På basen av evalueringen beslöt kommittén att fortsättningsvis satsa på koordineringen av nordisk ungdomsforskning genom att även för den kommande tre års perioden (1998-2000) anställa en forskningskoordinator på heltid.

Under 1997 har forskningskoordinatorn i samråd med kommittén och referensgruppen bl.a. ansvarat för utgivningen av ett Nyhetsbrev för research & policy samt upprätthållit Nordic Youth Research - hemsidan.

Ungdomskommittén anslog sammanlagt DKK 650.000 för projektet *Nordisk ungdomsforskningskoordinering samt Nyhetsbrev och Hemsida på Internet.*

Till *evaluering av forskningskoordinering* beviljades DKK 50.000.

Tvärsektoriella samarbetet

Under 1997 förberedde ungdomskommittén med hjälp av en mindre arbetsgrupp, där den av kommittén anställda forskningskoordinatorn ingick, ett förslag om ett femårigt ungdomsforskningsprogram. Förslaget framlades Ministerrådets utbildningssektori början av 1998 för vidare behandling i Nordiska forskningspolitiska rådet.

Satsning på folkliga och frivilliga organisationer i det nordiska barn- och ungdomssamarbetet

Under 1997 arrangerade ungdomskommittén i samarbete med Undervisningsministeriet i Danmark ett seminarium om ökad frivillig insats i ungdomsarbetet i Norden. Till seminariet inbjöds olika typer av ungdomsprojekt från hela Norden, som fick ge en presentation av sig själva och sina arbetsmetoder. I programmet ingick även en diskussion om de möjligheter som det nordiska samarbetet erbjuder ungdomsarbetet i länderna. För en *uppföljning för seminariet Styrk frivillig insats* anslog kommittén DKK 170.000 ur 1997 års medel.

2.3 De nordiska kulturhusen/instituten

En av de centrala strategierna i handlingsplanen är att man i verkställandet av planen skall stimulera och utnyttja de befintliga nordiska samarbetsorgen och nätverk. I det sammanhang nämns de nordiska husen/institutionerna, som skall betraktas som särskilda resurser vid implementeringen av planen.

Samtliga nordiska kulturhus och institut har ett mål- och ramstyrningsavtal med Ministerrådet.

2.3.1 Nordens hus på Färöarna

Nordens hus på Färöarna har under sitt 15-åriga tillvaro haft barn- och ungdomar som målgrupp för sin verksamhet. Dock har antalet arrangemang, produktioner och annan verksamhet för, av och med barn varierat mellan verksamhetsåren.

Under 1997 hade huset ca 300 arrangemang i sitt program varav ca 33 %, dvs. 99 stycken var barn- och ungdomsarrangemang (bil. 6.4).

Som stora och speciellt synliga program/projekt kan nämnas bl a

–den första färöiska ungdomsmusikalen Skeyk som var en nordisk samproduktion. Den samlade över 4000 åskådare och engagerade närmare 100 färöiska ungdomar. Färöarna deltog i ungdomens kulturmönstring Ung i Norden i Trondheim med ett avsnitt ur musikalen;

- huset bidrog i nordisk dansstämma i Nuuk genom att sända 18 ungdomar med gamla färöiska kvaddanser till arrangemanget i Katuaq;
- Prix Färöyar där 24 undomsband spelade och första priset bestod av deltagning i vattenfestivalen i Stockholm;
- föreställning av Tummelisa av Eesti Nukkuteatteri under den baltiska veckan som huset arrangerade;
- Oliver Twist som en samproduktion med det färöiska teatersällskapet Gríma;
- Västnordiska mediaverkstäder.

En del av arrangemangen, bl a Skeyk, Prix Färöyar och teaterföreställningarna har blivit utsända av TV både i hemlandet och till en del även i utlandet, vilket förstås ökar den totala publikmängden.

De sammanlagda bruttokostnaderna för barn- och ungdomsaktiviteterna 1997 ligger på drygt 3,4 MDKK och andelen av självfinansiering på 1,88 MDKK. Detta innebär en nettofinansiering på ca 1,52 MDKK.

Beträffande planerna för 1998 kommer huset att forstätta med barn- och ungdomsaktiviteterna. I samband med husets 15-års jubileum uppmärksammas den unga publiken genom barnfilmvisningar, barnteater, fotoutställningen "Ung i Norden", ung konst mm. Dessutom kommer huset som vanligt att både ha praktikanter från färöiska skolor och ungdomar genom Nordjobb, som erbjöds en möjlighet att bidra till husets verksamhet.

2.3.2 Nordens hus i Reykjavík

Under det senaste året har Nordens hus i Reykjavík satsat betydligt på barn och ungdomar som en ny brukargrupp genom att bl a renovera en del av sina lokaler så att de bättre passar för den unga publiken.

Nordiska mediaverkstäder, där Nordens hus i Reykjavík var ett av initiativtagarna, fick sin egen "verkstad" i huset 1996 (se nedan) och barnbiblioteksverksamheten har fått en hel annan aktivitetsnivå sedan "Barnahellirin" - barngrottan - inreddes och togs i bruk i januari 1997.

Genom bibliotekets barnaktiviteter har antalet unga besökare ökat i huset, sammanlagt deltog ca 1000 barn i de aktiviteter som anordnades i barngrottan under 1997 (bil.5). Utöver bokläsning, fick barnen möjlighet att se bl a dockteater- och filmföreställningar. Bibliotekets barnverksamhet kommer att fortsätt även under 1998.

Sammanlagt satsade Nordens hus drygt DKK 477.000 i barn- och ungdomskulturverksamheten under 1997 (bil.6.5). Beloppet motsvarar ca 29% av hela årets programutgifter.

Västnordiska mediaverkstäder

Nordens hus i Reykjavík har fungerat som förvaltningsorgan för Västnordiska Mediaverkstäder som är ett samarbetsprojekt mellan Nordens hus i Reykjavík, Nordens hus på Färöarna och Nordens institut i Grönland. Projektet planerades som tre-årigt verksamhet under 1996-98 med 6 månaders pilotfas under hösten 1995.

Västnordiska Mediaverkstäderna syftar till att styrka det västnordiska gemenskapet, att stimulera språkförståelsen och användningen av det danska språket som ett främmande språk, att utveckla ett kritiskt förhållande till medier samt till att ge den västnordiska ungdomskulturen en möjlighet till att presentera sig i övriga Norden.

Målgruppen är ungdomar i åldern 16-20 år. Under projektets gång har de deltagande ungdomarna erbjudits möjlighet till att träffa varandra och de tre lokala projektledare har involverats till ett mycket nära samarbete.

Projektet har utgivit 5 nummer av bladet OZON (mars 1998) med en upplaga på 25.000 ex. som distribuerats fritt till gymnasieskolor i det västnordiska området och där det numera blivit ett tillägg till det mera traditionella undervisningsmaterialet. OZON finns även på Internet (http://www.03.dk) med en hemsida och gästbok.

Projektet är finansierat med medel från Nordiska Ministerrådet och Nordiska Kulturfonden samt med institutionernas egna ordinarie budgetmedel. Ministerrådets satsning har årligen legat kring DKK 650.000.

2.3.3 Nordens institut på Åland

Nordens Institut på Åland har sedan 1996 haft barn- och ungdomskultur som ett särskilt proriterat område i sin verksamhet. Även i det nugällande mål-

och ramstyrningsavtalet mellan institutet och Nordiska Ministerrådet är den en av de två huvudsatsningarna. Även för den kommande avtalsperioden (1999-2000) har institutets direktör och styrelse planer för en fortsatt prioritering av denna målgrupp.

Nordens Institut har särskilt lagt vikt på projekt, där barn och ungdomar har kunnat producera sina egna uttryck i form av teater, musik, animerat film eller bildkonst med hjälp från kvalificierade och engagerade vuxna. Projekten har vid flera tillfällen varit anknytna till skolor. Projektverksamheten har supplerats med gästspel inom musik, teater och berättarkonst.

Barns och ungdomars möjlighet för att genom egen aktivitet uttrycka sig estetiskt, samt en inspirerande och kvalitativt vägledning i de medier eller konstformer som det arbetas med, är de viktigaste kriterierna i utvalet av projekt.

En översikt av de barn- och ungdomsprojekt som institutet genomfört under 1997 och igångsatt 1998 samt en ekonomisk redogörelse finns i bilaga 6.6. Sammanlagt använde Nordens institut på Åland ca DKK 265.000 till barn- och ungdomsprojekt vilket motsvarar ca 43% av institutets budget för hela aktivitets- och programverksamheten.

2.4 Nordiska konstkommittéerna och övriga samarbetsorgan

2.4.1 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK)

NORDBOKs arbetsgrupp för översättningsstödet (NABO) beviljade 1997 sammanlagt 2,4 milj. DKK fördelade på 136 boktitlar. Av dessa var 35 beviljningar till barn- och ungdomslitteratur på sammanlagt 417.000 DKK, dvs. 17,4% av det belopp, som NORDBOK avsatte till översättningsstöd 1997 (bil.6.7).

NORDBOKs arbetsgrupp för folkbiblioteksstödet (NORDFOLK) beviljade 1997 150.000 DKK till en kurs om Nordiska barnbibliotek och de nya medierna "Vem är rädd för vargen?", 100.000 DKK till en nordisk konferens om lättläst och tillrättalagd litteratur samt 25.000 DKK till Barnens Polarbibliotek, dvs. 30% av det belopp på 1,0 milj. DKK som NORDBOKs avsatte till folkbiblioteksstöd 1997.

NORDBOK beviljar varje år stöd till fyra nordiska författarkurser. 1997 års beviljning på 425.000 DKK fördelade sig på fyra författarkurser varav den en kursen anordnas för författare av barn- och ungdomslitteratur. Man kan räkna med att ca 25% av beviljningen går till barn-ungdomskursen. Detsamma gäller för 1998.

Under 1997 beviljade NORDBOK stöd på 46.000 DKK till ett nordisk-chilenskt barnlitteraturmöte, 100.000 DKK till Teckenspråksillustrationer till böcker för döva barn, 30.000 DKK till en programpunkt med titeln Nordiska skratt för unga läsare vid bokmässan i Göteborg 1997 samt 200.000

DKK till ett seminarium om nordisk barn- och ungdomslitteratur i Warzava, maj 1998, i samband med ministerrådets satsning i Polen 1998 POLNOC.

NORDBOK utger en gång om året tidskriften Nordisk Litteratur där man också avsätter speciell plats till barn- och ungdomslitteratur. Det är dock omöjligt att räkna ut delkostnaden för detta. Nordisk Litteratur utges i 32.000 ex. och distribueras i hela världen.

NORDBOKs samlade budget 1997 var 4.721.000 DKK, varav 775.000 DKK är äronmärkta till Nordiska rådets litteraturpris (administreras av Nordiska rådets svenska delegation). Av det resterande beloppet på 3.946.000 DKK har ca 30% gått till barn- och ungdomsområdet.

2.4.2 Nordiska konst- och konstindustrikommittén (NKKK)

NKKK har i sin verksamhetsplan, som antogs 1996, noterat följande om främjande av barn- och ungdomssamarbete inom sitt område:

"NKKK understryker att dess medverkan i verksamhet särskilt riktad mot barn och unga för att få rätt effekt måste ske på konstens villkor. Kommittén önskar inom ramen för den planerade nordiska satsningen på barn- och ungdomskultur ge framstående bildkonstnärer och formgivare en möjlighet till direkt samverkan med barn och unga, och poängterar särskilt vikten av att upprätthålla en hög professionell nivå i denna verksamhet. "

Kommittén menar dock att det direkta förmedlingsansvaret i samband med olika konstprojekt, däribland ansvaret för verksamhet särskilt riktad mot barn och unga, åvilar arrangörerna, de institutioner, organisationer eller privtpersoner som ansöker om om bidrag hos NKKK.

Under 1997 ingen ansökan till NKKK som uttryckligen berörde barn- och ungdomskultur har fått avslag.

Sammanlagt beviljade NKKK stöd till barn- och ungdomsrelaterade projekt FIM 96.788 (drygt DKK 100.000). Beloppet utgör ca 11% av NKKK:s budget för bidragsgivning på FIM 900.000 (drygt 1 MDKK). Projektförteckning i bilaga 6.8.

2.4.3. Nordiska musikkommittén (NOMUS)

NOMUS har ett omfattande ansökningsförfarande för projektstöd och prioriterar i urvalet barn- och ungdomsprojekt. Projekten är både av återkommande art och mer tillfälliga. I det förstnämnda fallet är NOMUS endast nordisk samarbetspart och en möjlighet till stöd på musikområdet, eftersom Nordiska kulturfonden inte ger stöd till återkommande verksamhet. 1997 var 56% av NOMUS sammanlagda projektstöd riktat till barn- och ungdomsprojekt på musikområdet.

NOMUS samverkar även med och stödjer nordisk verksamhet som syftar till att utveckla barn- och ungdomsverksamhet genom utbildnings- och fortbildningsinsatser för musikpedagoger, instruktörer för popmusik etc., även om NOMUS verksamhet i första hand inte hör till utbildningssektionen inom

Nordiska ministerrådet. Detta stöd ger en indirekt och långsiktig kvalitetseffekt på nordisk barn- och ungdomsverksamhet som är viktig.

Orkester Norden.
Kulturministrarna beslöt 1997 att skapa förutsättningar för att förlänga Orkester Nordens verksamhet med åtminstone 2 år (1998 och 1999) med en total årlig bevillning på 1MDKK. Ministrarna rekommenderade NOMUS att bevilja ytterligare stöd upp till de nämnda 1MDKK.

NOMUS svarar för Nordiska ministerrådets projektbidrag till Orkester Norden, vilket endast är en av flera finansieringskällor, men mycket väsentlig. Kommittén följer projektet nära och har observatör status i ON´s styrelse och beställer varje år en ny komposition för ON, bekostad av "egna" budgetmedel, vid sidan av NMR´s direkta projektanslag. (Bilaga 7.9)

2.4.4. Ledningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediasamarbete. (KM)

Som ett led i ministerrådets prioritering av barn och unga i det nordiska kultursamarbetet, publicerade NMR i 1997 i samarbete med Filmkontakt Nord en katalog om film, "Se mig!" som sätter fokus också på livets svåra realiter. I projektet, som påbörjades under 1996 har man försökt att hitta film som tar upp teman som barn och unga kan förhålla sig till och identifiera sig med. Målsättningen är bl.a. att filmerna kan ingå i undervisningssituationer eller i andra miljöer där barn och unga kan förhålla sig till de sociala realiteter filmerna handlar om. KM-gruppen stödjer också versionering av filmerna på originalspråk, i syfte att öka språkförståelsen mellan de nordiska länderna.

Under 1996 bidrog KM-gruppen till genomförandet av rapporten "TV och barnkulturen" - en kultursociologisk rapport om fritidsaktiviteterna hos barn på Färöarna efter införandet av TV. Rapporten skrevs av Jette Forchhammer och publicerades våren 1997.

KM-gruppen har vidare, under 1996, beviljat DKK 100 000 till en barnfilmfestival i Ryssland samt, under 1997, beviljat DKK 200 000 till Film i Väst för projektet "Visions of Light", en filmfestival för barn och unga från Norden och Baltikum.

2.4.5. Nordiska museikommittén

Nordiska museikommittén är Ministerrådets rådgivande och policyskapande organ inom det nordiska museisamarbetets område.

Under 1997 beviljade museikommittén stöd till två barn- och ungdomsprojekt:

- DKK 50.000 till projektet Konstlek - ett samnordiskt internetprojekt, Projektansvarig är Nationalgalleriet på Island. Projektets syfte är att göra en gemensam struktur för barn på nationalgalleriernas hemsidor samt;

- DKK150.000 till en arbetsgrupp nedsatt av kulturministrarna för en markering av 1000-årsskiftet. Gruppen skall komma med förslag till utställningsprojekt med och för barn och ungdomar. Arbetsgruppen skall förbereda en ramplan för museisamarbetet för att under åren 1999-2000 markera 1000-årsskiftet. Arbetet skall fokusera på barns och ungdomars förväntningar av framtidens samhälle. Nordiska museet i Stockholm är koordinator för projektet.

Sammanlagt beviljade Nordiska museikommittén ca 13% ur sitt anslag på DKK 1 530. 000 i Ministerrådets budget 1997 till barn- och ungdomsprojekt.

2.4.6 Nordiska journalistcentrum (NJC)

Nordiska journalistcentrums utgångspunkt är att journalistik och informationsförmedling anses som centrala komponenter i kultursamarbetet mellan de nordiska länderna. Denna utgångspunkt ger dock NJC få möjligheter att direkt genomföra barn- eller ungdomsprojekt dtta förutsätts inte heller av handlingsplanen.

För 1998 planeras ett seminarium för unga media- och informationsmedarbetare vid organisationer och föreningar som samarbetar tvärs de nordiska gränserna. NJC anhåller stöd från Nordiska ungdomskommittén.

Projektets målsättning är att erbjuda de redan mediaintresserade ungdomarna som är engagerade i föreningarnas journalistiska arbete, en fackmässig kvalitetsinsprutning och därmed skapa bättre förutsättningar för de folkliga nordiska kulturvärden.

2.4.7 Nordiska film- och TV-fonden

Nordiska film- och TV-fonden har under en längre period varit upptagen av befrämjandet av både produktion och distribution av nordiska filmer för barn och ungdomar. Problemet har varit att fonden mottagit relativt få ansökningar under årens lopp med intressanta produktioner för denna målgrupp.

Nordiska film- och TV-fonden har därför vidtagit några åtgärder för att stimulera produktionen av filmer för barn och ungdomar och detta har under det senaste året börjat ge resultat.

I 1997 fick fonden ännu relativt få ansökningar med produktioner avsedda för denna målgrupp, men det var något bättre än tidigare. Hela 30% av projekten var för barn och ungdomar och 34% av budgeten anslogs till dessa projekt.

Till 1998 års utdelning var 46% av ansökningarna barn- och ungdomsproduktioner och 60% av budgeten anslogs till dem (bil. 6.9).

Ytterligare har fondens administration lagt större vikt på att följa upp filmprojekt med barn- och ungdomskaraktär.

2.5 Nordiska Kulturfonden

Ministerrådet uttrycker tillfredsställelse över att barn och ungdomar under 1997 prioriterades högt i Nordiska Kulturfondens bidragsgivning.

Under 1997 beviljade Kulturfonden sammanlagt DKK 25.301.000, varav DKK 5.075.000 till barn och ungdomsprojekt. Det är ca 20% av de totalt beviljade medlen.

Kulturfondens anslag till barn- och ungdomskultur var mestadels av typ"allmänkultur" (34 st. och det beviljade beloppet MDKK 3,8), exempelvis kultur- och konstfestivaler för barn och ungdomar, turnéer, verkstäder od. Bland de övriga anslagen för barn- och ungdomskultur kan nämnas satsningar på minoritetetsfrågor, arbete mot rasism och främlingsfientlighet samt våld.

3. Utbildnings- och forskningssektorns bidrag till handlingsplanen

Det nordiska skolsamarbetets överordnade mål är att utveckla och styrka ett nordiskt skolegemenskap. I handlingsplanen för NSS för åren 1997-2000 står bl.a om det tvärsektoriella samarbetet följande:

"Det officielle samarbejde mellem skole- og kultursiden i Norden gennemgår en stærk fornyelsesproces. Denne proces styres af en politisk beslutning om at prioritere børn og unge i det nordiske samarbejde. Projekter er initieret med henblik på at udvikle skolen som formidler af nordisk kultur. Dette samarbejde bygger på netværk mellem kulturinstitutioner og skoler både nationalt og nordisk.

NSS vil fortsat arbejde med at styrke skolens rolle som kulturformidler af kultur, bl.a. ved at børn og unge får mulighed for at anvende skabende udtryksmidler."

Alla projekt under NSS har som primär målgrupp barn och ungdomar oavsett om aktörerna är barn och ungdomar eller deras lärare. Det är naturligt att använda skolan som organisation för att effektivt nå barnen och ungdomarna.

NSS deltog i Ett kommande Norden -handlingsplanens utformning och har initierat projekt som innebär samarbete med kultursektorn, bl.a ett pilotprojekt *Nordisk musik i skolan* som avslutades 1997 med utgivning av undervisningsmaterial och en CD med musik om "året i Norden".

Vidare har ett samarbete inletts med en rad nordiska konstkommittér med den inledande konferensen i juni 1993 *Nordisk kulturpedagogik i skolan*. Med utgångspunkt i dessa aktiviteter har NSS reserveret ca. 500.000 DKK till tvärsektoriellt projektverksamhet 1996 - 1998. Dock har de ansökningar som insänts under 1997 alla fått avslag på grund av bristande kvalitet. Ur 1998 års medel yttras stöd till ett *nätverksprojekt mellan gymnasieskolor* som fokuserar på den estetiska dimensionen i utbildningen. (reservation DKK 225.000) och 250.000 DKK anvisas till en konferens på hösten 1998

om *Kultur i skolan*. Konferensen genomförs i samarbete med ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur.

Erfarenheterna från sådana projekt där "kultur i skolan" inte är ett huvudmål i sig , men en dimension (ett ämne) i projektet, samlas in från åren 1994 – 1997 till en lärobok för lärarstuderande. Detta projekt har årligen beviljats DKK 250.000.

Ytterligare vidrör följande projekt ämnet "kultur i skolan" och NSS har gjort en reservation på DKK 450.000 ur 1998 års medel:

Projektet *Den nya lärarrollen i ett utvecklingsperspektiv* omfattar:

- en komparativ analys av läroplanernas definition av den nya lärarrollen illustrerad genom exempel på välfungerande praxis
- fokus på hur man stödjer läraren: organ som hjälper med implementeringe, vägledning, stöd och kompetensutveckling, nordiska erfarenheter och tendenser.

4. Det mångkulturella Norden

Ministerrådet - kulturministrarna vidtog på sitt möte i mars 1998 att godkänna ramarna för en strategi inom det mångkulturella området. Strategin skall ingå som en del i ett dokument, som Ministerrådet förbreder om nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet. Det förväntas att bli färdigt i juni 1998 och kommer att framläggas Nordiska rådets session på hösten 1998.

Ministerrådets samlade strategidokument mot rasism och främlingsfientlighet är under bearbetning och även den kommer att framläggas Nordiska rådets session på hösten 1998.

5. Ekonomiska sammanfattningen

Ministerrådets budget för det nordiska kultursamarbetet 1997 utgjorde sammanlagt 138 MDKK. Därav anslog kulturministrarna sammanlagt 10,3 MDKK till sådana samarbetsorgan som enligt sitt mandat är rådgivande, koordinerande och bidragsgivande organ inom barn- och ungdomsområdet samt till särskilda aktiviteter för barn och ungdomar. Medlen fördelades på följande sätt:

Nordiska ungdomskommittén 4 947.000 DKK
Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur 3 060.000 DKK
Särskilda aktiviteter för barn och ungdomar 2 346.000 DKK

Ur budgetposten särskilda aktiviteter beviljade kulturministrarna stöd för projekt som initierats under den sk. nysatsningen 1994-96 och till särskilda utvecklingsprojekt (t.ex Västnordiska mediaverkstäder; Barn, ungdomar och dans i Norden och Ung i Norden). Resterande beloppet disponerades senare av kulturministrarna i förmån för ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur. I 1998 års budget var ungdomskommitténs anslag DKK 4,9 MDKK och ledningsgruppens 5.5 MDKK.

Utöver dessa medel som Ministerrådet genom sina samarbetsorgan inom barn- och ungdomsområdet avsatte för att prioritera barn och ungdomar i det nordiska kultursamarbetet, beviljade Ministerrådet stöd för projekt som helt eller delvis kan betraktas som barn- och ungdomsriktat kultursamarbete. Som exempel på sådana projekt kan nämnas Orkester Norden (DKK 510.000) och Nordliv -projektet (MDKK 1,7) i regi av Föreningarna Norden. Det sistnämnda innehöll till en stor del aktiviteter i samarbete med skolor och universitet. Även nordiskt idrottssamarbete (MDKK 1) är till en stor del riktat mot barn- och ungdomar.

Enligt de riktlinjer som Ministerrådet beslutat sig för genom godkännande av handlingsplanen, gäller prioriteringen av barn- och ungdomskultur även de övriga nordiska samarbetsorganen inom kultursektorn. Såsom det framgår av ovanstående redogörelse med presentationer av några enskilda organ och stödordningar, varierar satsningen på årsbasis mellan 10-30% av budgetanslaget.

I detta sammanhang kan de nordiska kulturhusen och instituten betraktas som särskilt effektiva samarbetsorgan. Samtliga av dem avsätter en betydande andel av sina resurser på barn- och ungdomskultur.

Även inom andra kulturområden, såsom litteratur, film- och media kan man tala om en rejäl prioritering av barn- och ungdomsverksamhet.

Vid godkännande av handlingsplanen var Ministerrådets avsikt att finansiera handlingsplanens förslag inom kultursektorns ram. Genom en strukturförändring inom barn- och ungdomskultursamarbetet och tillsättandet av ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur, har Ministerrådet kunnat engagera övriga organ inom kultursektorn till ett aktivare arbete med barn- och ungdomskultur. I detta sammanhang bör uppmärksammas att det aktiva ordförandeskapet inom kultursektorn med flera olika samarbetsorgan och stödordningar, har underlättat genomförandet av den politiska styrningen av barn- och ungdomsprioriteringen.

6. En kort utvärdering av arbetet med handlingsplanen.

Ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur (BUK) har fått huvudansvaret för att handlingsplanens intentioner uppnås, men alla NMR organ på kulturplanet är ansvariga för att framhäva barn och unga på deras respektive specialområden. Erfarenheten med handlingsplanen har visat att det har varit svårt för BUK att få förståelse i andra organ och kommittéer för ett kvalitetsmässigt arbete som involverar barn och unga och komma med i initialområdet i de andra kommittéernas olika arbeten. Denna situation har dock på senare tid förändrats.

På grund av erfarenheterna i arbetet med handlingsplanen har ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur planerat en strategi för arbetet framöver för att uppnå ett bättre resultat. Ledningsgruppen ska t.ex. samarbeta med konstkommittéerna med att inspirera med idéer och kompetens och påpeka

eventuella projekt som är kvalificerade att få stöd hos de olika konstkommittéerna.

I närområdesamarbetet ska en planerad kontaktresa till några av de baltiska länderna ge möjlighet att ytterligare styrka och utveckla erfarenheter angående information och erfarenhetsutbyte. Valhalla är redan ett instrument i det arbetet.

I Europasamarbetet menar ledningsgruppen att den bör inspirera och sprida information om det sätt som den nordiska traditionen betraktar barn- och ungdomskultur och att höja barnkulturens status i ett europeiskt sammanhang.

Ledningsgruppen understryker i sitt arbete betydelsen av FN´s Barnkonvention, speciellt § 12, 13 och 31. Inom den närmaste framtiden ska ett temanummer av Valhalla vara tillägnat barnkonventionen, som fyller 10 år 1999.

Ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur menar att det är viktigt att det etableras ett tvärfackligt nätverk innanför barn- och ungdomskulturforskningen i Norden. Faktiskt menar ledningsgruppen att det är en förutsättning för att den ska kunna erbjuda bra metoder i arbetet med barn- och ungdomskulturen. Ledningsgruppen har utarbetat ett upplägg till ett nätverk. Ministerrådet har inte tagit ställning till förslaget som för övrigt bör ingå i den överordnade piroriteringen av Ministerrådets forskningsinsatser.

Bilagor

til

Redegørelse for gennemførelsen af handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, "Ett kommande Norden"

Bilagor:

7.1 Ett kommande Norden. Nordiska Ministerrådets statusrapport om genomförandet av handlingplanen fö barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000
7.2 Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur: Riktlinjer för regional bidragsgivning
7.3 a) Anslagen 1996
b) 1997 och
c) 1. Halva delen av 1998
7.4 Nordiska ungdomskommittén: Anslagen 1997
7.5 Nordens hus på Färöarna:
Barn- och ungdomsverksamhet 1997
7.6 Nordens hus i Reykjavik: Barn- och ungdomsverksamhet 1997
7.7 Nordens institut på Åland: Barn- och ungdomsverksamhet 1997
7.8 NORDBOKs översättningsstöd för barn- och ungdomslitteratur 1997
7.9 NKKK:s anslag för barn- och ungdomsrelaterade projekt 1997
7.10 Kortfattat rapport om NOMUS verksamhet för barn och ungdom
7.11 Nordiska film- och TV-fonden:
Anslag för barn- och ungdomsproduktioner 1997

Bilag

til

dok. 1

Ej optrykt her

(evt. henvendelse
Nordisk Råds Sekretariat, Kbh.)

Dokument 2

Til Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) oversender hermed den årlige EU-statusrapport over Ministerrådets sektorarbejde med europaspørgsmål 1997/98 forud for Nordisk Råds 50:e session i Oslo.

Stockholm den 8 juli 1998

Leif Pagrotsky
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion ... 1582

2. Politiske prioriteringer for arbejdet med europaspørgsmål ... 1582

3. Sektorgennemgang ... 1584
Kultur ... 1584
Forskning og Uddannelse ... 1585
Miljø og Ressourcepolitik ... 1587
Velfærd og Erhverv ... 1590

4. Opfølgning af rekommandationer med EU-relevans ... 1597

5. Kommende prioriteringer ... 1599
Kultur, Forskning og Uddannelse ... 1599
Miljø og Ressourcepolitik ... 1600
Velfærd og Erhverv ... 1601

7. Samarbejdspartnere ... 1603

BILAG A Konkrete projekter inden for sektorer med EU-relevans ... 1604
Kultur ... 1604
Forskning og Uddannelse ... 1604
Miljø og Ressourcepolitik ... 1608
Velfærd og Erhverv ... 1611

BILAG B Dagsorden for EK/MR-møder ... 1620
Kultur ... 1620
Forskning og Uddannelse ... 1626
Miljø- og Ressourcepolitik ... 1628
Velfærd og Erhverv ... 1650

BILAG C Behandling af EU-direktiver ... 1667

Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål

1. Introduktion

Generalsekretæren for Nordisk Ministerråd udarbejder årligt en rapport over Ministerrådets arbejde relateret til det formelle nordiske samarbejde omkring EU-spørgsmål. Rapporten fremlægges Samarbejdsministrene til orientering og oversendes Nordisk Råd til orientering på Rådets årlige Session.

De nordiske Statsministre behandler på sine møder overordnede og politisk centrale EU-spørgsmål. Udenrigs- og Forsvarsministrene rapporterer direkte til Nordisk Råd under Rådets årlige Session. Udenfor rammerne af Nordisk Ministerråd samarbejdes endvidere på en række sektorer. Således har såvel Bistandssektoren og Udenrigsministrene samråd omkring størstedelen af det nordiske samarbejde inden for rammen af EU's tredje søjle.

Rapporten er således afgrænset til aktiviteter inden for Nordisk Ministerråd og er ikke heldækkende for det nordiske samarbejde omkring EU-spørgsmål.

Formålet med rapporten er at give en samlet fremstilling af Ministerrådets aktiviteter relateret til EU-søjlen.

De aktiviteter, der er beskrevet i rapporten, er iværksat i perioden juni 1997 – april 1998.

Rapporten er opbygget således, at der indledningsvis gives en overordnet fremstilling af de politiske prioriteringer i det nordiske samarbejde omkring EU-spørgsmål. Gennemgangen af de enkelte fagsektorers behandling af aktuelle EU-sager belyser de aktiviteter, Ministerrådet har iværksat med henblik på at sikre nordisk samarbejde forud for og ved implementering af EU-initiativer og retsakter.

Ministerrådets stillingtagen til de parlamentariske prioriteringer inden for rammerne af Nordisk Råd belyses ved Ministerrådets behandling af rekommandationer med EU-relevans.

Endeligt vil rapporten angive de vigtigste prioriteringer som Ministerrådet i det kommende år vil søge at samarbejde om.

2. Politiske prioriteringer for arbejdet med europaspørgsmål

Det nordiske samarbejde er et dynamisk samarbejde, der fortsat udvikles og tilpasses den internationale udvikling, særligt i relation til Nordens nærområder og EU. Tre af de nordiske lande er medlemmer af EU-samarbejdet, hvor Norge og Island er tilknyttet den Europæiske Union via EØS-aftalen.

Forud for Sveriges og Finlands optagelse i EU gennemgik det nordiske samarbejde en omfattende reformproces. De nordiske regeringschefer besluttede således ved reformen af det nordiske samarbejde i 1995 at

> *"samarbejde i spørgsmål af betydning primært for arbejdet inden for EU/EØS, hvor de nordiske lande har et værdifællesskab og sammenfaldende interesser. Det nordiske samarbejde skal udgøre en platform*

for initiativer i spørgsmål, hvor landene har et ønske om at påvirke den europæiske dagsorden. Det nordiske samarbejde skal også kunne medvirke til at gøre opfølgningen af direktiver og andre EU/EØS-regelsæt ensartet. Endvidere bør det nordiske samarbejde spille en rolle som bro mellem nordiske lande, der er medlemmer af den Europæiske Union, og de lande som er knyttet til det europæiske samarbejde via EØS-aftalen".

Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd har indrettet deres organisationer og arbejdsprocesser med henblik på bedre at kunne varetage det ansvar, der er blevet dem pålagt for at sikre nordisk samarbejde i forbindelse med arbejdet inden for EU/EØS.

De nordiske Samarbejdsministre mødes årligt med EU-ambassadørerne i Bruxelles med henblik på at sikre informationsudveksling om aktuelle sager i EU med en nordisk vinkel samt på baggrund heraf, at udvikle samarbejdet mellem Hovedstæderne, Ministerrådet og EU-repræsentationerne inden for en række prioriterede områder. På Samarbejdsministrenes og ambassadørernes møde i marts 1998, blev det nordiske samarbejde i relation til Agenda 2000, Schengen, den nordlige dimension samt beskæftigelse og miljø særligt fremhævet.

Aktuelle EU-sager er et fast dagsordenpunkt ved møder på såvel ministersom embedsmandsniveau. Ministerrådets forberedelse af EU-sager udføres i et tæt samarbejde med hovedstæderne, men der samarbejdes også i mere og mere udbredt grad med nationale organer med ansvar for EU-spørgsmål og EU-institutionerne samt en række andre internationale organisationer. Samarbejdet på fagsektorerne spænder fra overordnet informationsudveksling til egentlig samordning og koordinering af nordiske interesser. Samordning ved forberedelse af ministermøder i EU samt ved forberedelse og implementering af EU-retsakter udgør en stadig større del af det nordiske samarbejde inden for rammerne af Nordisk Ministerråd.

Omfanget af nordisk samarbejde omkring EU-spørgsmål inden for fagsektorerne varierer fra udelukkende at omfatte informationsudveksling til egentlig sagsbehandling. Endvidere viser sektorredegørelser, at den nordiske nytte af samarbejde om EU-spørgsmål også varierer fra sektor til sektor.

Med henblik på at informere om det nordiske samarbejde og særligt fælles-nordiske prioriteringer relateret til det europæiske samarbejde, har Ministerrådet iværksat en række initiativer til oplysning om det nordiske samarbejde. Således afholder Ministerrådet, forud for det kommende formandsskab i EU, et informationsseminar i det kommende formandsskabsland. En særlig indsats er endvidere iværksat for at forberede de nye ansøgerlande til EU-medlemskab.

For at give et overblik over bredden af samarbejdet skal der hermed særligt fremhæves en række initiativer.

Forbruger- og levnedsmiddelsektorerne fremstår som et mønstereksempel på nordisk samarbejde i relation til EU. Forbrugerpolitikken er, takket være et godt nordisk samarbejde, blevet styrket i Amsterdamtraktaten. Inden for begge sektorer er der nedsat en række arbejds- og styringsgrupper til sikring af nordisk forberedelse og koordinering ved udarbejdelse og vedtagelse af EU-retsakter. Til forberedelse af arbejdet er der iværksat en række projekter, der har til formål at forberede nordiske holdninger forud for og til sikring af hurtig nordisk koordinering i forbindelse med aktuelle sager i EU.

Inden for forsknings- og uddannelsessektoren er der i 1997 blevet nedsat en arbejdsgruppe fra landene. Arbejdsgruppen har forberedt den nordiske diskussion om EU's nye uddannelsesprogrammer efter 1999. I 1998 er der iværksat en indsats for at operationalisere forslag til aktivt at styrke den nordiske debat og markere fælles nordiske holdninger over for EU. I forbindelse med dette arbejde har Ministerrådet støttet en række projekter til at sprede information om nordiske modeller for livslang læring samt folkeoplysning og voksenuddannelse.

Miljøsektoren har indledt et omfattende samarbejde ved gennemførelse af egentlige nordiske formøder forud for ministermøder i EU. Endvidere er der udviklet et tæt samarbejde med EU's miljøagentur.

Samarbejdet i EU/EØS-relaterede spørgsmål har inden for arbejdsmarkedssektoren været præget af den høje prioritet som beskæftigelsespolitikken har fået i EU. I lighed med initiativet inden for miljøsektoren gennemføres der uformelle nordiske formøder forud for EU-ministermøder. Island og Norge deltager også i disse møder.

I forbindelse med reformen af EU's strukturfondspolitik efter år 1999 samt EU's program for grænseregionalt samarbejde Interreg IIa har regionalsektoren indledt en aktiv holdningsudveksling samt bevilget medfinansiering af grænseregionale projekter i Norden.

Sikring af nordisk samråd ved forberedelse og gennemførelse af EU-retsakter er etableret på lovgivningssektoren, hvor Ministerrådet har udarbejdet en oversigt over retsakter under behandling i justitsministerierne i de nordiske lande. Særlige samrådsgrupper samarbejder for at bevare den nordiske retslighed.

På samarbejdsministrenes årlige møde med EU-ambassadørerne i Bruxelles i marts 1998 blev der redegjort for det samarbejde, som de nordiske lande har haft uden for rammerne af Nordisk Ministerråd vedrørende Agenda 2000 og udvidelsen af EU, Schengen-aftalen, Finlands initiativ til den nordlige dimension i EU samt initiativer vedrørende beskæftigelse og miljø.

3. Sektorgennemgang

Kultur

Kultursektorens overordnede mål er at udvikle og styrke det nordiske kulturfællesskab og den nordiske identitet. Samarbejdet fokuserer på et antal prio-

riterede områder såsom media- og filmsamarbejde, litteratursamarbejde, kunstsamarbejde, folkeligt kultursamarbejde og samarbejde om kulturelle tiltag, der fremmer gensidig forståelse og respekt mellem folk med forskellig etnisk baggrund.

Børn og unge er den primære målgruppe for det nordiske kultursamarbejde.

Hovedvægten i kultursektorens arbejde ligger inden for Norden-søjlen, men sektorens langsigtede mål er samtidig at udvikle samarbejdet inden for de to øvrige søjler, nærområderne og Europa.

Kultursektorens europadimension er under udvikling. Kulturministrene besluttede på deres møde i december 1997 at fremover tilegne EU-sager mere tid med henblik på at styrke den nordiske dialog om udviklingen af kulturområdet i EU. Samtidig er forberedelserne til diskussionerne intensiveret.

En af grundene til, at udviklingen af kultursektorens Europadimension går langsomt, er, at sektorens respektive organer ikke har tilsvarende modparter i EU's organisatoriske struktur. På den anden side er mange af sektorens organer efterhånden involveret i enkelte tidsbegrænsede projekter med deltagelse fra EU-landene, som på lang sigt kan føre til udviklingen af nordisk-europæiske samarbejdsnetværk mellem institutioner, organisationer og enkeltpersoner.

Nordisk Kulturfond har de seneste år modtaget et stigende antal ansøgninger om bevillinger til projekter med både en nordisk og en europæisk dimension. Kulturfonden har indledt aktivt samråd med europæiske modparter inden for rammerne af en europæisk organisation for selvstændige fonde.

Som tidligere er det mediaområdet, der har det mest konkrete fodfæste, når det gælder EU-spørgsmål. I juni 1997 holdt kulturministrene et særligt møde om mediaspørgsmål, hvor der blev taget et antal beslutninger om det fremtidige samarbejde på området, bl.a. med hensyn til centrale emner i den mediapolitiske udvikling i EU. Bevarelse og udvikling af public service aktiviteter i den hurtige og omfattende forandring, som finder sted på området, var et af hovedemnerne.

Ministrene besluttede på mødet at intensivere det nordiske ministersamarbejde i forbindelse med EU's planer om udviklingen af informationssamfundet, samt at satse på øget samråd og samordning om et antal andre relevante spørgsmål angående udviklingen af mediaområdet i EU og internationalt.

Forskning og Uddannelse

Det nordiske uddannelses- og forskningssamarbejde lægger vægt på at koordinere fælles nordiske interesser med henblik på at få gennemslagskraft i planlægning og implementering af europæiske programmer. I det operative samarbejde har alle projekter et internationalt aspekt, og styringsgrupperne følger udviklingen inden for andre internationale organisationer.

I 1997 har en arbejdsgruppe med eksperter fra landene forberedt den nordiske diskussion om EU's nye uddannelsesprogrammer efter 1999. Gruppen har analyseret EU's plandokument "Towards a Europe of Knowledge". En mindre arbejdsgruppe videreføres i 1998 for at implementere forslag til aktivt at styrke den nordiske debat og markere fælles nordiske standpunkter over for EU.

Ministerrådets IT-policygruppe følger den internationale udvikling, når det gælder informationsteknik i undervisning og forskning. Uddannelses- og forskningsministrene er sammen med kulturministrene blevet enige om, hvilke retningslinjer der skal gælde for ophavsretten til digitaliseret information. Fællesudtalelsen er en markering af nordiske synspunkter i forhold til EU-kommissionens arbejde med nye direktiver.

I 1997 gennemførte Ministerrådet en NORDMÅL-konference i Paris bl.a. for at inddrage nordiske miljøer i udlandet og for at få et europæisk perspektiv på sprogarbejdet.

Inden for området højere uddannelse er der arbejdet for, at det nordiske uddannelsesområde, etableret gennem mobilitetsprogrammer, netværk og projekter, forholder sig aktivt til modsvarende europæiske aktiviteter. Bl.a. har Ministerrådet og europarådssamarbejdet i 1997 arrangeret en fælleskonference om regionalt samarbejde inden for højere uddannelse i Europa. NORDPLUS-programmet og aftalen om adgang til højere uddannelse i Norden har vakt stor interesse i relevante EU-fora.

Det nordiske skoledatanet har spillet en stor rolle som forbillede i udviklingen af det europæiske skoledatanet (EUN). Skoledatanettets redaktør følger og deltager i opbygningen og udformningen af EUN. Den nordiske opslagstavle for lærere og elever, Contact Gallery, findes nu også i en engelsk udgave.

Den nordiske dimension i folkeoplysning og voksenuddannelse nyder stor interesse i Europa. For at udbrede kendskabet til nordiske modeller for livslang læring oprettes i 1998 et nyt tidsskift "Golden Riches – Nordic Adult Learning". Som forberedelse til EU's nye uddannelsesprogrammer har styringsgruppen for folkeoplysning og voksenuddannelse (FOVU) arrangeret 2 konferencer med deltagelse fra nordiske ministerier og brugermiljøer.

Det nordiske forskningssamarbejde skal bidrage til at give nordiske forskere og forskningsmiljøer en stærk placering i det europæiske og internationale forskningssamarbejde. Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) har i 1997 fremsat forslag til en nordisk forskningspolitisk strategi, som skal indføre en samlet proces for initiering af nye nordiske forskningsinitiativer. Som led i denne proces har FPR arbejdet med at udvikle forslag til et velfærdsforskningsprogram.

Hovedparten af institutionerne inden for uddannelses- og forskningsområdet har haft operativt samarbejde med EU-projekter, hvilket har skabt kontaktflader, hvor nordiske modeller og synspunkter kommer til udtryk. Flere

forskningsaktiviteter er finansieret fra EU's forskningsprogram. Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA) afholdt i 1997 to nordisk-europæiske forskerkurser, delvist finansieret af TMR-programmet, og sammen med EU-kommissionen konferencen Research training in Europe i maj 97. Nordisk institut for Asienstudier (NIAS) indgik i 1997 tre samarbejdsaftaler med europæiske institutioner.

Miljø og Ressourcepolitik

Miljø

Miljøsektorens arbejde har siden midten af halvfemserne været bevidst indrettet på at påvirke EU's miljøpolitik. Denne intention er slået igennem på alle niveauer, fra miljøministrene til embedsmandskomitéens arbejdsgrupper. Det land, der har formandskabet i EU, indbyder samtlige nordiske miljøministre til et formøde i direkte tilslutning til EU's miljørådsmøder i Bruxelles eller Luxembourg. Samtlige sektorens arbejdsgrupper arbejdede i løbet af året i forhold til Europa-søjlerne, og EU-perspektivet er blevet stadig mere centralt for miljøsektorens faste arbejdsgrupper. Arbejdet har til formål at udarbejde beslutningsgrundlag til nye EU-regler til samordning af de nordiske landes indsats i beslutningsfasen samt til samordning af de nordiske landes implementering af EU-direktiver.

Økonomi og Finans

Sektoren behandler bl.a. aktuelle spørgsmål i ECOFIN og ENVECO af betydning for Norden og Nærområderne. I sektorens undersøgelser på det økonomiske og finansielle område, fremhæves EU-perspektivet særskilt. I løbet af året, har ØMUéns indvirkning på den nordiske økonomi og det nordiske samarbejde indtaget en central rolle i sektorens arbejde og diskussioner. Endvidere har sektoren behandlet effekten for Norden ved afskaffelsen af den told- og afgiftsfri grænsehandel ved rejser indenfor EU, beskæftigelse og EU – udveksling af synspunkter forud for EU-topmødet om beskæftigelse i efteråret 1997, samt det finske initiativ om den nordlige dimension i EU-samarbejdet.

Inden for miljø- og økonomigruppen foregår der en række projekter med EU-tilknytning.

Regional

Samarbejdet omkring EU- og EØS-spørgsmål har været koncentreret om fælles videnopbygning samt informations- og erfaringsudveksling.

På politisk niveau har regionalministrene informeret hinanden om landenes holdning og positioner, hvad angår EU's strukturfondspolitik efter år 1999.

På fagligt/administrativt niveau har man samarbejdet på tre forskellige måder:

a) *Fælles videnopbygning*, som kan forbedre landenes videngrundlag forud for diverse diskussioner og forhandlinger i EU, eller som kan bidrage til øget viden om, hvordan EU's strukturfondspolitik virker i Norden. Som et eksempel på det sidstnævnte formål kan nævnes Nordregio-projektet "Metaevaluering af strukturfondsprogrammerne i Norden", hvor *resultater og erfaringer fra omkring 60 strukturfondsprogrammer gennemgås*. Hensigten er at samle et materiale, som kan anvendes til at forbedre planlægningen og gennemførelsen af strukturfondsprogrammerne i næste programperiode. Projektet skal rapporteres i efteråret 1998 og diskuteres af regionalministrene på deres møde i november samme år.

b) *Medfinansiering af EU's program for grænseregionalt samarbejde i Europa; Interreg IIa*. Regionalsektoren anvender ca. 8 MDKK til denne type medfinansiering, eller omkring 50% af de nordiske midler, som går til de ni nordiske grænseregionale områder (fra Nordkalotten i nord til Øresund i syd).

c) *Fælles erfaringsudveksling med henblik på en optimal gennemførelse af ovennævnte Interreg-program*. Her har regionalsektoren arrangeret seminarer og møder, hvor repræsentanter fra grænseregionerne diskuterer konkrete problemer og formidler erfaringer fra gennemførelsen af programmerne. Hensigten er at lære af hinanden for at opnå de bedst mulige resultater af programaktiviteterne.

Samarbejdet omkring EU/EØS-spørgsmål foregår inden for rammerne af regionalsektorens samarbejdsprogram 1995-99, inklusive et tillæg om EU-samarbejdet. Et ministerrådsforslag om et nyt samarbejdsprogram for perioden 2000 – 2005 vil blive fremsat i løbet af 1999.

Transport

Inden for Embedsmandskomitéen og Ministerrådet har man diskuteret EU-, EØS- og andre internationale spørgsmål samt de nordiske landes erfaringer fra og positioner forud for internationale møder, som f.eks. paneuropæiske konferencer, Østersøsamarbejdet inden for trafik- og transportsamarbejdet samt CEMT-møder. Man har diskuteret en eventuel opdatering af rapporten "Transport Policy in the EU", som har været landene til nytte i deres forhandlinger om medlemskab.

Energi

Ministerrådet har navnlig diskuteret gasmarkedsdirektivet og dets behandling, Altener-programmet og forslaget til et Altener II-program, grønbogen med strategien til fremme af erstattelige energikilder og udarbejdelsen af en såkaldt hvidbog, rammeprogrammet for forskning, teknisk udvikling og demonstrationsaktiviteter, de europæiske positioner i klimaforhandlingerne

samt forslaget til et energiskattedirektiv. Ministerrådet arrangerede 27.10.1997 et formøde i Bruxelles for at diskutere bl.a. gasdirektivet.

Embedsmandskomitéen har foruden ovennævnte sager især behandlet elmarkedsdirektivet og dets implementering og forberedelsen af SAVE-seminaret. Elmarkedsdirektivets behandling i EØS-sammenhæng samt Islands og Norges forhold til de europæiske programmer blev også diskuteret.

Det nordiske energiforskningsprogram har planlagt kontakter til kommissionen specielt med henblik på udarbejdelse af ansøgninger om bidrag til energiforskningsprojekter i Norden.

Opfølgningen på statsministrenes deklaration i Bergen 1997 har været et centralt tema i løbet af vinteren 1997-1998 og den ad hoc-gruppe, som håndterer opfølgningen har præsenteret deklarationen og det arbejde, som er blevet udført, på et møde i DG XVII i kommissionen. Statsministrene har i deklarationen pålagt energiministrene bl.a. at tage indledende kontakt til de øvrige østersølande og andre interessenter for at afdække mulighederne for udvikling af elektricitets- og gasnetværket. Forberedelsen af et møde med østersølandenes energiministre skal også koordineres med bl.a. EU's planer for et Baltic Energy Summit. Opfølgningen på Bergendeklarationen vil kræve fortsatte kontakter til kommissionen.

Fiskeri

Inden for rammerne af Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål og Ministerrådet diskuteres sager af generel relevans for det nordiske fiskerisamarbejde, sager hvor det findes formålstjenligt, at de nordiske EU-medlemslande orienterer de nordiske ikke EU-medlemslande, samt sager hvor de nordiske EU-medlemslande ønsker at drøfte disse indbyrdes. Andre internationale anliggender drøftes ligeledes og ofte i relation til den førte EU/EØS-politik.

Således besluttede Ministerrådet på sit møde i Bergen i marts 1997 (under Nordsøkonferencen), at Danmark på vegne af Ministerrådet skulle rette henvendelse til EU-kommissionen vedrørende mærkning af bæredygtigt fiskeri. Parallelt hermed blev sagen rejst i FAO under Commission of Fisheries' møde i marts og senere på FAO's generalforsamling. Ministerrådet har med tilfredshed noteret sig den nordiske holdning afspejlet i kommissionens rapport til parlamentet og rådet: *'Udsigterne for EU's marked for fiskevarer: ansvar, partnerskab, konkurrenceevne'*. Danmark og Sverige vil fortsat forfølge sagen.

Land- og Skovbrug

Hovedformålet med samarbejdet inden for land- og skovbrugssektoren er informationsudveksling om aktuelle problemstillinger, samt hvordan man nationalt har behandlet spørgsmålene. De overordnet set vigtigste spørgsmål, man har behandlet, er den aktuelle reform af den fælles landbrugspolitik

samt det femte rammeprogram for forskning og specielt skovforskningens placering i denne sammenhæng.

Sektorens institutioner og permanente organer arbejder også aktivt med EU-spørgsmålene. Nordiska Genbanken deltager i de fleste af arbejdsgrupperne inden for det fælles europæiske program for genetiske ressourcer. Genbanken har også europæisk ansvar for en række af de fælles materialedatabaser.

Samarbejdsnemnden for Nordisk Skogsforskning (SNS) har i perioden arbejdet med at opbygge et kontaktnet til relevante EU-institutioner inden for området. Land- og skovbrugsministrene har truffet beslutning om at arbejde aktivt for at fremme nordiske interesser under udformningen af det femte rammeprogram for forskning – skovkomponenterne. SNS (Samarbejdsnemnden for Nordisk Skogsforskning) har haft nære kontakter til kommissionen og er blevet bedt om at bidrage med et høringssvar, hvis konklusioner om målsætning og satsningsområder citeres næsten ordret i den af kommissionen udarbejdede rapport. SNS har også gennemført et seminar for nordiske forskere for at styrke nordiske ansøgninger til EU's forskningsprogram samt afsat midler til forberedelse af sådanne ansøgninger.

Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) er af kommissionen blevet bedt om at bidrag med input fra NKJ's egen arbejdsgruppe for landsbyudviklingen forud for udformningen af EU's nye landbrugspolitik. NKJ har afholdt et møde med kommissionen for at diskutere det femte rammeprogram for forskning. NOVA- og NOVABA-modellen er blevet nævnt af kommissionen som vellykkede eksempler på forskningssamarbejde.

Velfærd og Erhverv

Social- og Sundhedspolitik

Social- og sundhedssektorens samarbejdsprogram frem til år 2000 har som målsætning, at ministerrådet skal arbejde for, at grundlæggende principper i den nordiske velfærdsmodel gøres gældende i det europæiske samarbejde. De mest aktuelle spørgsmål knytter sig til følgende områder:

- Koordinering af sociale ydelser
- Anerkendelse af eksaminer på sundhedsområdet
- Medicintekniske spørgsmål
- Folkesundhedsområdet
- Handikappolitik

Behandlingen af EU-relaterede spørgsmål i Ministerrådet (MR-Socialministrene) og Embedsmandskomitéen (EK-S) har først og fremmest form af løbende diskussioner, som følges op af uformelle samråd, når det anses for hensigtsmæssigt. Arbejdsformen præges af den fælles forståelse, at der i den senere tid i EU-regi ikke har været mange – eller omfattende – spørgsmål vedrørende *sociale* anliggender. I det omfang socialforsikringsspørgsmål kommer på EU's Ministerråds (Social- og arbejdsmarkedsministrene) dags-

orden, genfindes de på dagsordenen for de nordiske ministermøder. På *sundhedsområdet* knytter interessen sig generelt til artikel 129 (om folkesundhed).

Flere af sektorens institutioner skaber forum for nordiske drøftelser og koordinering af nordiske synspunkter, når dette anses for hensigtsmæssigt og muligt i overensstemmelse med samarbejdsprogrammets målsætning.

Narkotika

Det nyoprettede MR-Narko har i sit samarbejdsprogram 1997-2000 fremhævet betydningen af samarbejde i spørgsmål af betydning for arbejdet inden for EU/EØS. Hovedmålsætningen er at sikre og styrke et kontinuerligt samråd og en informationsudveksling om landenes indsatser mod narkotikamisbrug samt så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora.

I begrundelsen for de nye samarbejdsformer inden for narkotikaområdet påpeges de særlige grunde til at samarbejde. Det er ikke kun narkotiske præparater og narkotikakriminalitet, der bevæger sig over grænserne, men også livsstilsmønstre og andre strømninger i tiden, der kan påvirke folks vilje til at anvende rusmidler. Mere åbne grænser i Europa medfører, at de internationale spørgsmål vil blive stadig vigtigere. De nordiske landes forskellige tilknytningsformer til det europæiske samarbejde nødvendiggør et fortsat samråd på politisk plan. Landene er i forskellig grad repræsenteret i internationale organer på narkotikaområdet (EU, Europarådet, FN) samt i forskellige dertil knyttede arbejdsgrupper.

Når de nordiske lande optræder samlet, kan de nordiske synspunkter få større opmærksomhed og stærkere gennemslagskraft i det internationale samarbejde. De nordiske lande har samarbejdet - på forskellige måder - på narkotikaområdet, siden narkotikamisbruget i sin moderne form begyndte at udvikles.

MR- og EK-Narko skal således bl.a.:

- udgøre et forum for tværfaglig informations- og erfaringsudveksling om narkotikasituationen og den narkotikapolitiske udvikling i Norden og internationalt
- bedømme behovet for fællesnordiske indsatser i europæiske og andre internationale organer samt foretage sammenfatninger af informationer, der kan være nødvendige for at gøre det nordiske samarbejde effektivt. EK-Narko skal være platform for en gensidig rapportering fra de internationale organer og deres arbejdsgrupper, hvor de nordiske lande er repræsenteret i forskellig grad.

Under det første virksomhedsår har Embedsmandskomitéen haft et aktivt nordisk samarbejde om europæiske og andre internationale spørgsmål, baseret på et ønske om at påvirke bl.a. den europæiske dagsorden. Spørgsmål relateret til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA og spørgs-

mål relateret til Pompidougruppen (Europarådets samarbejdsgruppe for narkotikasager), stod på dagsordenen for embedsmandsmøderne.

I 1997 og 1998 var der imidlertid særlig fokus på forberedelserne til FN's generalforsamlings specialsession i juni 1998, i særdeleshed udviklingen af en "declaration on the guiding principles of reduction of illicit demand for drugs". Også nordisk koordinering på det europæiske ministermøde i Pompidougruppen, som blev afholdt i Tromsø 15.-16. maj 1997, og opfølgning på mødets konklusioner, stod centralt.

Forbrugerpolitik

Takket været godt nordisk samarbejde under udarbejdelsen blev forbrugerpolitikken styrket i Amsterdamtraktaten i 1997. Den nordiske indsats i forhandlingerne byggede på en rapport udarbejdet af EK-Konsuments juridiske styregruppe samt en formuleret fælles politisk platform udarbejdet af EK-Konsument og intensiv koordinering mellem landene under forhandlingerne.

Det bærende element i arbejdet med europaspørgsmål er 8 netværk, som på hver deres område hurtigt kan sætte aktiviteter i gang og koordinere nordiske synspunkter. Dette gælder områderne finansielle ydelser, standardisering, produktsikkerhed, forbrugerret, prismærkning, forbrugerundervisning, levnedsmidler i forbrugerperspektiv samt husholdningsøkonomi og gældssanering. Mange andre projekter har også EU-lovgivning som mål. Dette gælder for eksempel projekter, som i 1997 er afsluttet med rapporterne *Konsekvenser af euroen for den enkelte forbruger, Injunctions for the Protection of Cross-Border Consumer Interests, Child Safety og El-avregleringens konsumenteffekter.*

I 1997 har forbrugerministrene rettet henvendelse til kommissær Emma Bonino om prioritering af forbrugerforskning i EU's 5. rammeprogram for forskning. Kommissæren var positiv over for henvendelsen, men har ikke vundet gehør for forbrugersynspunktet i udformningen af rammeprogrammet.

EK-Konsument forfølger fortsat et initiativ om opbygning af et europæisk netværk for forbrugerundervisning. Netværket har en nordisk afdeling, som tidligere har udarbejdet *Måldokument for forbrugerundervisning i skolen samt Handlingsplan for forbrugerundervisning.* Disse dokumenter blev af forbrugerministrene sendt til kommissær Emma Bonino i 1996 med opfordring til lignende initiativer på europæisk plan. Dokumenterne har været forbillede for kommissionens nye initiativ på området i 1997.

I september blev der holdt en konference i Finland om Debt Advice. Konferencen var arrangeret af forbrugersektorens europæiske netværk for husholdningsøkonomi og gældssanering og blev en stor succes med delegationer fra 22 lande. Netværket udfører pionérarbejde på europæisk niveau og er meget nyttigt for det sociale arbejde, der foregår i forbrugersammenhænge.

EK-Konsument har i 1997 udviklet en model som systematiserer hovedstædernes koordinering af EU-relaterede sager via det nordiske samarbejde. Foruden de otte netværk og de konkrete projekter i NMR-regi indgår bl.a. følgende elementer i modellen:

- Når et arbejde om regler påbegyndes i EU, og senest når Kommissionen har fremlagt forslag til direktiv/forordning, etableres en behandlingsgruppe af de dagligt ansvarlige i relation til området, som skal følge udviklingen og initiere rådslagning med henblik på at belyse og samordne nordiske holdninger.
- Når et direktiv/forordning er vedtaget, etableres en arbejdsgruppe på ansvarligt niveau for implementering på fælles nordisk grund.
- Efter behov tages telefonkontakter og holdes formøder mellem de ansvarlige sagsbehandlere forud for møder i EU-regi og i forbindelse med udformning af nationale høringssvar.
- Med hensyn til Norges og Islands mulighed for at få relevant information og indflydelse indføres en såkaldt fadervirksomhed, hvor formandslandet i de konkrete sager har ansvaret for at informere Island og Norge efter faste rutiner.

Direktør for DG 24 Horst Reichenbach deltog på forbrugerministrenes møde i februar 98 sammen med den engelske forbrugerminister Nigel Griffiths.

Levnedsmidler

EK-Livs lægger vægt på, at det nordiske samarbejde på levnedsmiddelområdet støtter de enkelte landes forpligtende samarbejde inden for EU, EFTA og EØS, samt øver størst mulig indflydelse på den europæiske beslutningsproces. Det har derfor været en vigtig opgave at koordinere nordiske synspunkter i forbindelse med vedtagelse af EF-retsakter og i komitéer og arbejdsgrupper i EU-regi.

Koordinationen foregår dels via projekter, som udarbejder baggrundsmateriale og videnskabelige analyser, og dels ved hjælp af mødeaktivitet i arbejdsgrupper og netværk.

Nordisk Arbejdsgruppe for Lovgivningsspørgsmål har som hovedopgave at bidrage til koordinering af nordiske synspunkter i forbindelse med vedtagelse af EU-retsakter og i komitéer og arbejdsgrupper i EU's regi. Af projekter, som arbejdsgruppen har beskæftiget sig med, kan bl.a. nævnes EU's vin- og spiritusregler, WTO-aftalens konsekvenser, Aromastofrapportering til EU samt EU/EØS-forpligtelser, som er omfattet af medlemskab/aftale, og som ikke skal indføres i den nationale lovgivning.

EK-Livs har haft stor glæde af en række nordiske netværk, som har sikret en hurtig nordisk koordinering i forbindelse med aktuelle sager på europæisk niveau. Dette gælder særligt i forbindelse med mærkning, novel foods, kon-

taminanter og pesticider, dietetiske levnedsmidler, tilsætningsstoffer og drikkevand.

EK-Livs har i en årrække haft en ekspertgruppe til at vurdere naturligt forekommende toksiner i levnedsmiddelplanter. I det seneste år har ekspertgruppen fokuseret på glykoalkaloider og fytoøstrogener. Ekspertgruppens arbejde er en nordisk nichevirksomhed, som påkalder sig stadig større international interesse. Gruppen indarbejder nordiske toksikologiske data i EU-AIR-NETTOX-projektet.

Inden for CEN-arbejdet koordinerer de nordiske lande deres deltagelse i de forskellige arbejdsgrupper, således at Norden er repræsenteret i de fleste. Nordiske penge finansierer fællesnordisk deltagelse i de vigtigste af de arbejdsgrupper, hvor der ikke i forvejen er nordiske lande repræsenteret. Dette gælder f. eks. salmonella-analysemetoder og materialer i kontakt med vand.

Lovgivning

Samarbejdet mellem de nordiske justitsministerier tager udgangspunkt i et samarbejdsprogram fra 1996, der er opdelt i de 3 søjler i det nordiske samarbejde, og som suppleres af en årlig handlingsplan. Handlingsplanen er ikke søjleopdelt, idet det er hensigten, at relevansen for den enkelte sag i forhold til nærområderne og EU-samarbejdet vurderes i henhold til det enkelte sagsområde. Lovgivningssektorens arbejde med EU-spørgsmål omhandler såvel informationsudveksling om aktuelle EU-initiativer som en konkret samordning vedrørende forberedelse af og implementering af EU-retsakter.

For at sikre gennemførelse af projekter til forskning i europæisk integrationsret, er der blevet nedsat et kontaktnet bestående af eksperter fra de nordiske lande. Kontaktnettet har til opgave at fremlægge forslag til projekter og afgive indstilling om støtte til forskning i europæisk integrationsret.

Med henblik på at gennemføre nordisk samordning ved forberedelse og implementering af EU-retsakter, har Embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål udarbejdet en komplet oversigt over EU-retsakter under forberedelse og implementering i de nordiske justitsministerier. Oversigten angiver den enkelte retsakt, udpeger kontaktpersoner i landene, og angiver etablering af nordiske samrådsgrupper.

Amsterdamtraktatens indvirkning på det nordiske lovgivningssamarbejde er blevet drøftet, og det er vurderet, at overflytning af det retslige samarbejde fra 3. søjle i Maastricht-traktaten til 1. søjle i Amsterdamtraktaten ikke forventes at have nogen betydning for samarbejdet mellem de nordiske justitsministerier.

Erhverv

Erhvervssektoren har behandlet spørgsmål, som blev behandlet i EU, og spørgsmål af fælles interesse på kort og lang sigt efter landenes begæring.

Således drøftede man i løbet af 1997 bl.a.: statslig skibsværftsstøtte, "benchmarking", offentlige indkøb og EU's strukturfonde.

På ministerrådsmødet i Kalmar i 1997 blev det foreslået, at man benytter et "early warning" system blandt de nordiske lande, således at man i tide kan gå sammen om sager, hvor der er sammenfaldende interesser. Erhvervssektoren har endvidere gennemført formøder forud for møder i EU's Ministerråd.

Erhvervsministrene rettede i oktober 1997 en fællesnordisk henvendelse til US Trade Representative, Ms. Barshefsky, med henblik på at formå USA til at ratificere OECD-aftalen om skibsværftsstøtte.

Spørgsmålet om koordineret implementering af EU-direktiver blev behandlet på EK-Nærings møde i december 1997. Komitéen besluttede, at der ikke, inden for rammerne af EK-Næring, iværksættes noget koordineringsarbejde omkring national implementering af direktiver. Det var komitéens opfattelse, at EK alene burde behandle konkrete sager, således som det hidtil havde været tilfældet.

Hovedparten af Nordisk Industrifonds aktiviteter omfatter F&U-aktiviteter inden for Norden. Det er imidlertid ikke usædvanligt, at afsluttede F&U-projekter føres videre i et europæisk samarbejde. Udgangspunktet for fondens arbejde er at skabe merværdi udover det, som skabes i de nationale forskningsinstitutioner og de europæiske forsknings- og udviklingsinitiativer som f.eks. EU-programmerne EURIKA og COST.

Nordtests europæiske samarbejde er blevet uddybet i løbet af 1997, bl.a. gennem Nordtests kontakter med EU-kommissionens DG XII.

Byggeri og Bolig

I 1997 vedtog de nordiske boligministre en ny fireårig handlingsplan for det bygge- og boligpolitiske samarbejde. Denne handlingsplan lægger op til et nordisk samarbejde vis à vis EU.

Samtidig med de nordiske landes integrationsbestræbelser over for Europa har man fastholdt et boligpolitisk udgangspunkt i tryghed for sikkerhed, sundhed og kvalitet. Med udgangspunkt heri satser de nordiske lande på en stigende grad af fælleseuropæiske tekniske specifikationer og standarder.

Et af de væsentligste samarbejdsområder omkring EU er en effektiv implementering af EU's byggevaredirektiv. Der har tydeligvis været problemer både med hensyn til fastsættelse af mandat og udarbejdelse af fælles byggestandarder og andre nødvendige tekniske specifikationer. Imidlertid vurderes processen med fastsættelse af mandater nu at være inde i en positiv udvikling.

I forbindelse med udviklingen af nye europæiske tekniske specifikationer og standarder vil de nordiske lande i fællesskab arbejde for, at nordiske aspekter får en passende opmærksomhed. Det gælder navnlig specifikationer og standarder, som påvirker sikkerhed, sundhed og kvalitetskrav i vore byg-

ninger. Det er ligeledes vigtigt, at bolig- og arbejdsmiljøer udformes økologisk forsvarligt.

Boligområdet ligger for den største dels vedkommende uden for EU-traktaten. Boligpolitiske temaer behandles imidlertid på årlige uformelle ministermøder. Op til disse møder gennemføres en nordisk koordinering og informationsudveksling.

Arbejdsmarked og Arbejdsmiljø

Samarbejdet i EU/EØS-relaterede spørgsmål har i stadig højere grad været påvirket af den høje prioritet, som beskæftigelsespolitikken har fået i EU. Ministerrådet har videreført den nordiske dialog og informationsudvekslingen vedrørende aktuelle EU-initiativer på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet, herunder opfølgningen på bl.a. EU's regeringskonference.

På ministerniveau er man blevet enige om at holde uformelle, forberedende møder før EU's rådsmøder, hvor også Island og Norge deltager.

Sektorens EU-koordineringsgruppe, som består af medlemmer fra samtlige nordiske lande, blev etableret i 1995 med henblik på samordning af EU/EØS-spørgsmål. Gruppen, hvis opgaver hovedsageligt styres af dagsordenen for EU's arbejdsmarkeds- og socialministre, holdt 4 møder i løbet af 1997. Kontaktnetværk mellem sagkyndige, nationale tjenestemænd blev etableret efter behov, især når det gælder direktivforslag og implementering af vedtagne direktiver i EU.

På arbejdsmiljøområdet har man fortsat arbejdet med at koordinere de nordiske landes synspunkter for at opnå størst mulig indflydelse på udformningen af arbejdsmiljødirektiver inden for EU. Også samordningen vedrørende implementeringen af vedtagne direktiver er blevet videreført. På standardiseringsområdet har man fortsat det nordiske samarbejde omkring deltagelse i arbejdet i CEN og CENELEC. På det arbejdsretlige område har man fortsat arbejdet med at koordinere og samordne nordiske synspunkter for at fremme den nordiske model for regulering af arbejdsmarkeds- og arbejdsretsområdet på et europæisk plan. På det arbejdsretlige område har man haft temadiskussioner med arbejdsmarkedets parter med fokus på aktuelle EU/EØS-relaterede spørgsmål.

Nordisk Ministerråd deltog i 1997 sammen med samtlige nordiske lande i den årlige europæiske konference og informationsmesse Employment Week i Bruxelles, som blev indledt af kommissionen og nu fortsætter under EU-parlamentets vinger. Norden fik en prominent placering på åbningsdagen, i og med at Ministerrådets generalsekretær – på indbydelse fra arrangørerne – holdt et indlæg om den nordiske model. Danmark og Norge afholdt en workshop med udgangspunkt i Nordisk Ministerråds program mod ungdomsarbejdsløshed.

Ligestilling

Det er vigtigt at gøre den nordiske ligestillingsmodel kendt i de øvrige EU-lande samt at arbejde for, at Norden også fremover har en effektiv ligestillingspolitik. Sektoren forsøger at påvirke den europæiske ligestillingspolitik ved at satse på projekter om integrering af ligestilling i alle politiske områder (mainstreaming) samt ved at fokusere på temaet Mænd og ligestilling.

Inden for ligestillingssektoren har MR-Ligestilling i overensstemmelse med samarbejdsprogrammet påbegyndt et nordisk mainstreamingprojekt, hvis formål er at give øget viden samt udvikle og anvende et strategisk arbejde for at indarbejde et ligestillingsperspektiv i det daglige arbejde. Projektet er et såkaldt paraplyprojekt, hvor flere forskellige aktiviteter og delprojekter indgår. Kernen er de delprojekter i kommuner, amter eller på regeringsniveau, som de nordiske lande gennemfører. MR-Samarbejdsministrene har vedtaget en plan for integrering af ligestilling i NMR's aktiviteter. En projektgruppe er nedsat for at realisere planen. Inden for EU-kommissionen arbejder man med samme problematik. Der er taget kontakt til nordiske eksperter.

MR-Ligestilling har vedtaget en handlingsplan for Mænd og ligestilling. Formålet er at planlægge forskellige initiativer, som kan have interesse også i EU-sammenhæng. Bl.a. arrangeres en fædrekonference i Finland i august: Med pappa i nya spår.

Institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) har stor betydning for det europæiske ligestillingssamarbejde. NIKK bidrager til øget viden som giver mulighed for mere effektive indsatser på ligestillingsområdet, og det bidrager i høj grad til at forme den fællesnordiske platform, som er så vigtig i internationale sammenhænge. NIKK har repræsenteret Norden og de baltiske lande i bestyrelsen for Women's Studies International Europe - WISE. NIKK fungerer nu som sekretariat for AOIFE (The Association of Institutions of Feminist Education and Research in Europe), hvilket viser tilliden til nordisk effektivitet.

Behovet for lettilgængelig information om den nordiske ligestillingsmodel samt det nordiske ligestillingsarbejde er vokset. Sektoren har siden 1997 udgivet nyhedsbrevet Ligestilling i Norden tre gange om året, og den engelske version distribueres i nærområderne og det øvrige Europa. Der kommer næsten dagligt forespørgsler baseret på oplysninger i nyhedsbrevet, specielt via e-mail.

4. Opfølgning af rekommandationer med EU-relevans

En række af Nordisk Råds rekommandationer til Nordisk Ministerråd relaterer sig til de nordiske landes samarbejde omkring aktuelle EU-spørgsmål.

Emner der i 1997/98 har været særligt berørt er:

- Social- og sundhedspolitik
- Uddannelsessamarbejde

- Miljøafgifter
- Narkotikabekæmpelse
- Levnedsmiddelsikkerhed
- Beskæftigelse
- Internet og Europa

Ved opfølgning af Rekommandation nr. 16/1996/nord om *overførsel af sygejournaloplysninger mellem de nordiske lande* har Ministerrådet vurderet, at eftersom der allerede er iværksat et samarbejde i europæisk regi, er der ikke tilstrækkelig begrundelse for, at de nordiske lande iværksætter et eget nordisk samarbejde på dette felt. Samarbejdet omfatter blandt andet standardisering af såvel dataindhold som dataoverføringsmetoder for sygejournaler.

Vedrørende *uddannelse af tolke og oversættere i EU* har Ministerrådet ved opfølgning af Rekommandation nr. 36/1995/euro i efteråret 1997 afgivet landenes status på området. Island og Norge mener ikke, at der er behov for nordisk koordinering om tolkning og oversættelse i EU. Danmark støtter forslaget og mener, at det er vigtigt at inddrage relevante EU-organer i arbejdet. Finland støtter forslaget og mener, at der er behov for nordisk koordinering i spørgsmål om uddannelse, terminologisamarbejde og støtte til studier i nordiske sprog. Tolkning og oversættelse til finsk er trinvist blevet bedre, men er fortsat utilstrækkelig. Sverige har gennemført en kortlægning af uddannelsesbehovet for tolke og oversættere i EU og vil give Tolke- og oversættelsesinstituttet til opgave at gennemføre tolkeuddannelser, der svarer til EU's behov.

Behandlingen af Rekommandation nr. 33/1995/euro angående *obligatoriske miljøafgifter og miljøskatter i EU* har ført til, at de nordiske lande arbejder aktivt inden for EU for at indføre en obligatorisk CO2-afgift samt for at reducere udslip. I forbindelse med den 3. Partskonference under klimakonferencen i december 1997 var der endvidere et tæt samarbejde mellem de nordiske lande og EU.

Ved opfølgning af rekommandation nr. 8/1994 om *narkotikamisbrug i Norden og nærområderne* har MR-Narko i sit samarbejdsprogram markeret betydningen af så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora. Der drives således et aktivt nordisk samarbejde om europæiske og andre internationale spørgsmål med henblik på at påvirke den europæiske og internationale dagsorden. MR-Narko skal være et forum for uformel debat om de nordiske landes optræden i europæiske og internationale organer og vil bidrage til en klarere international profilering af Norden, nordiske erfaringer og nordiske synspunkter.

Levnedsmiddelsektoren behandler for tiden Rekommandation nr. 32/97 om *levnedsmiddelsikkerhed*. Der er blevet udarbejdet en plan for at forøge det nordiske samarbejde med at udarbejde videnskabeligt baserede risikovurderinger af levnedsmidler, således at disse kan anvendes af de videnskabelige komitéer i EU og WTO. NMR har bevilget 1 mill. DKK ekstra til lev-

nedsmiddelsektorens arbejde på området, og halvdelen af planen er iværksat i marts 1998.

Nordisk Råd har i Rekommandation nr. 9/96 anmodet Ministerrådet om en årlig redegørelse for *beskæftigelsespolitikken*. Ved gennemførelsen af dette arbejde vil redegørelsen blive udarbejdet i overensstemmelse med de nordiske landes arbejde med handlingsplanen til EU's beskæftigelsespolitik.

5. Kommende prioriteringer

Kultur, Forskning og Uddannelse

Inden for kultursamarbejdet foregår der i samtlige nordiske lande for tiden forberedelser til overgangen fra analog til digital teknik ved radio- og TV-udsendelser. Selvom de respektive lande ikke er kommet lige langt med indførelsen af digitale udsendelser, er der blevet indledt et nordisk samarbejde med henblik på bl.a. at udvikle fælles standarder for udstyr til modtagelse af digitale udsendelser. Ud over de tekniske og økonomiske spørgsmål diskuterer man samtidig den effekt som den nye teknologi vil få på den fremtidige programudvikling. Det er vigtigt, at de nordiske lande kan føre deres synspunkter frem i forbindelse med udviklingen af den europæiske mediapolitik. Dette gælder ikke mindst spørgsmålet om public service virksomhedens stilling i den ændrede mediaverden.

Inden for **forsknings- og uddannelsessektoren** fortsætter arbejdet i arbejdsgruppen sammensat med eksperter fra landene, som har forberedt den nordiske diskussion om EU's nye uddannelsesprogrammer efter 1999. Gruppen har analyseret EU's plandokument "Towards a Europe of Knowledge", og en mindre arbejdsgruppe videreføres i 1998 for at implementere forslag til aktivt at styrke den nordiske debat og markere fælles nordiske standpunkter over for EU. Dette arbejde vil samtidig danne grundlaget for udformningen af en ny generation programmer. Det fremtidige nordiske arbejdet vil derfor naturligt koncentrere sig om implementering af de nye uddannelsesprogrammer samt træning og erfaringsudveksling for at inddrage flere nordiske partnere i programaktiviteterne.

Sektorens nye 5-årige strategiplan samt arbejdet med nye handlingsplaner for skole- og voksenuddannelsesområdet vil naturligt få tydeligere fokus på tættere dialog og samspil med det europæiske uddannelsesområde, både når det gælder mobilitetsprogrammer, netværk og projekter.

Projektet om regionalt samarbejde inden for højere uddannelse i Europa vil være temaet ved den europæiske konference for internationale universitets- og højskoleadministratorer (EIEA), som arrangeres i Stockholm i efteråret 1998. Flere temaer, bl.a. uddannelse og demokrati, formålet med universitetsforskning og livslang læring, vil blive belyst ved *UNESCOs verdenskonference om højere uddannelse* i efteråret 1998.

Miljø og Ressourcepolitik

Miljøsektoren har meget stor gavn af EU-arbejdet. Det nordiske samarbejde tager udgangspunkt i et princip om højeste anvendte ambitionsniveau, som bl.a. har til formål at opnå internationalt gehør for de nordiske landes miljøpolitik, specielt i forhold til EU. Samtlige arbejdsgrupper på miljøsektoren samarbejder omkring EU-relaterede spørgsmål. Arbejde retter sig mod alle stadier i beslutningsprocessen, fra initiativfasen, via beslutningsfasen til implementeringsfasen. En vigtig indsats i de kommende år har til formål at påvirke EU's forsuringsarbejde. Andre centrale områder omhandler renere teknologi og affald samt EU's kemikaliearbejde.

Endvidere bliver der ved opfølgning af Amsterdam-traktaten lagt stor vægt på virkeliggørelse af at miljøhensyn skal integreres i andre politikområder, med særlig fokus på fiskeri, landbrugs- og transportsektorerne. Der lægges endvidere vægt på en øgning af EU's miljøindsatser i de nordiske nærområder.

Ministerrådet forudser et stadig mere aktivt samarbejde inden for Østersøregionen, hvilket betyder tætte kontakter til kommissionen. Det gælder foruden møder specielt netværker, Nordic Gas Grid og Baltic Ring under energisektoren samt koordinering af love, skatter og afgifter.

På **Økonomi- og Finanssektoren** fortsætter samarbejdet omkring EU-relaterede spørgsmål behandlet i det forgangne år. Opfølgning af ØMU'ens ikrafttrædelse og konsekvenserne for de nordiske landes økonomier og samarbejde, bl.a. hvad angår spørgsmålet om forholdet mellem ØMU-medlemmer og ikkemedlemmer, vil ligge til grund for yderligere diskussioner indenfor rammerne af Ministerrådet i 1999. Andre EU-relaterede økonomiske-politiske spørgsmål såsom skatter, miljøpolitik, finansielle tjenester og budgetter er også aktuelle. Beskæftigelsen som et centralt EU-spørgsmål vil fortsat blive højt prioriteret. Ligeledes samarbejdet med og indenfor OECD.

Inden for **Regionalsektoren** fortsætter man de politiske diskussioner om EU's fremtidige strukturfondspolitik. Ministrene vil desuden lægge stor vægt på at diskutere og opsummere erfaringer fra strukturfondspolitikken i Norden som grundlag for de enkelte nordiske EU-landes planlægning og gennemførelse af næste strukturfondsperiode. Denne erfaringsopbygning vil også være af interesse for EØS-landene. EU's program for grænseregionalt samarbejde, Interreg II, afsluttes ved udgangen af 1999, og regionalministrene vil fortsat anvende en del af de nordiske midler som medfinansiering af programmet. Den fælles erfaringsopbygning og erfaringsudveksling mellem de enkelte grænseregioner vil også blive videreudviklet frem til og med 1999. Regionalministrene planlægger at i 1999 fremlægge et Ministerrådsforslag om et nyt samarbejdsprogram for regionalsektoren 2000 – 2005. Forslaget vil fremlægge nye mål og retningslinjer for EU-samarbejdet.

Energisektoren gennemfører i efteråret 1998 et nordisk seminar om landenes aktiviteter inden for og erfaringer fra SAVE-programmet. På dette se-

minar vil landene præsentere aktuelle projekter med derpå følgende analyse og diskussion af de erfaringer, man har opnået. EU-kommissionens repræsentant vil blive indbudt til seminaret.

Reformerne af den fælles **landbrugspolitik** vil være af overordnet interesse de kommende år ligesom udviklingen af en landsbyudviklingspolitik, hvor en kobling mellem landbrugs- og regionalspørgsmål forventes at finde sted.

Handlingsplanen om levnedsmiddelsikkerhed vil udgøre den politiske ramme for en række nordiske initiativer med EU-relevans.

Velfærd og Erhverv

De nordiske lande er fælles om de almindelige principper for social- og sundhedspolitik, og det er i store træk den samme velfærdsmodel, man stræber efter. Det er således en almindelig opfattelse inden for sektorens forskellige områder, at nordiske samråd om EU-spørgsmål er nyttige. Sådanne samråd vil kunne medvirke til at afklare landenes holdninger og strategier, også selvom man ikke i alle henseender har de samme synspunkter. Den nordiske drøftelse bør finde sted på et så tidligt tidspunkt som muligt, mens spørgsmålet endnu behandles i en indledende fase i EU. På et senere stadium af beslutningsprocessen i EU vil det snarere være detailspørgsmål, herunder mere konkrete ændringsforslag, som der er brug for at tage stilling til. Sagen vil nu ofte være hastende, således at der ikke er tid til en formel nordisk behandling. I så fald kan det have værdi, at der gennem en forudgående mere formel procedure er givet en vis legitimation til det uformelle samarbejde og er skabt kontakter mellem nordiske sagkyndige, som hurtigt vil kunne gennemføre konsultationer, to- eller flersidige. Med hensyn til formen for samarbejde må der tages udgangspunkt i samarbejdsministrenes beslutning om, at Europaspørgsmål drøftes i MR-Socialministrene. Det land, der har formandskabet i NMR, skal være opmærksom på sådanne aktuelle europaspørgsmål af politisk karakter, som med fordel vil kunne debatteres i Ministerrådet f.eks. folkesundhed og socialpolitik. Allerede i dag er der et nordisk samarbejde om både europæiske og andre internationale spørgsmål inden for sektoren. Størstedelen af dette samarbejde foregår uformelt i form af møder efter behov og personlige kontakter, brevveksling, telefonsamtaler osv. Sektorens nordiske institutioner, allerede eksisterende arbejdsgrupper m.v. bidrager i forskelligt omfang til dette samarbejde.

Inden for **narkotikasektoren** vil Ministerrådet drive aktivt nordisk samarbejde om europæiske og andre internationale spørgsmål baseret på et fælles værdigrundlag, sammenfaldende interesser og et ønske om at påvirke den europæiske og internationale dagsorden. Spørgsmål der vedrører EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidou-gruppen (Europarådets samarbejdsgruppe for narkotikasager) og FN, vil stå på dagsordenen. MR-Narko skal være et forum for uformel debat om de nordiske landes op-

træden i europæiske og andre internationale organer. MR-Narko skal bidrage til en klarere international profilering af Norden, nordiske erfaringer og nordiske synspunkter. Det nordiske samarbejde bør derfor også fremover indrettes på at samordne og behandle narkotikaspørgsmålene på møder i internationale grupper som FN, Europarådet og EU. Der findes i dag et fortsat behov for nordiske initiativer i spørgsmål, som de nordiske lande ønsker at forfølge internationalt. Et aktuelt spørgsmål er f.eks. diskussionerne om forskellige substitutionsprogrammer (metadon og heroin som behandlingsform).

Forbrugersektoren har påbegyndt udarbejdelsen af et nyt handlingsprogram, som skal løbe til år 2004. Arbejdet er tilrettelagt, så det nordiske program får størst mulig indflydelse på EU-kommissionens og EFTA's igangværende arbejde om nye programmer for forbrugerpolitikken. For at nå det overordnede mål med handlingsprogrammet vil de nordiske forbrugerministre bl.a. deltage i og påvirke den europæiske udvikling på forbrugerområdet. Det er en hovedopgave for det nordiske forbrugersamarbejde at udøve størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling på området med det formål at styrke forbrugerindflydelsen, forbedre forbrugerinformationen og forbrugernes retlige og økonomiske stilling samt deres mulighed for opnåelse af sundhed og sikkerhed. EK-Konsument starter i 98 et samarbejde om udnyttelse af Amsterdamtraktatens nye muligheder for at føre forbrugerpolitik på europæisk plan.

Karakteren af aktiviteterne inden for **levnedsmiddelsektoren** har ændret sig i de seneste år, i takt med at samarbejdet er blevet mere og mere omfattende som følge af den større og større politiske vægt, der bliver lagt på levnedsmiddelspørgsmål og det intensiverede internationale samarbejde. På det politiske plan har først og fremmest udviklingen i EU indflydelse på det nordiske levnedsmiddelsamarbejde. EU's generaldirektorat for forbrugerspørgsmål har fået overdraget kontrol og videnskabeligt arbejde vedrørende levnedsmidler, og DG V har udarbejdet en grønbog om levnedsmiddellovgivning, som forventes fulgt op af en hvidbog.

Den forøgede internationale integration har forstærket vigtigheden af det nordiske levnedsmiddelsamarbejde. Det har de seneste internationale kriser om f.eks. kogalskab, salmonella og antibiotikaresistens også vist. Det er nødvendigt, at de nordiske lande styrker samarbejdet på såvel det praktiske som det politiske plan og udvikler metoder til at påvirke den globale levnedsmiddelpolitik.

Inden for **lovgivningssektoren** vil det nordiske samarbejde om EU-spørgsmål inden for rammerne af Ministerrådet fortsat tage sit udgangspunkt i sektorens samarbejdsprogram. Samarbejdet vil således primært bestå i at koordinere de enkelte nordiske landes indsats i EU/EØS-regi. Embedsmandskomitéen vil overvåge samordning relateret til forberedelse og implementering af EU-retsakter. Behov for sikring af nordisk samarbejde vil blive vurderet i relation til enkeltsager, hvor der bedømmes at være en relation til

EU. Herudover vil Ministerrådet og Embedsmandskomitéen løbende sikre informationsudveksling på EU-området samt iværksættelse af nordiske projekter til forskning i europæisk integrationsret.

Det nordiske samarbejde inden for **erhvervssektoren** vil fortsat kunne fungere som forum for udveksling af synspunkter vedrørende EU, og der har endvidere i årets løb været fremsat forslag om, at man benytter et "early warning" system blandt de nordiske lande, således at man i tide kan gå sammen om sager, hvor der er sammenfaldende interesser.

I **arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektorens** samarbejdsprogram 1995 – 2000 prioriteres samarbejdet omkring både EU/EØS-relaterede spørgsmål og arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Et hovedformål med det nordiske samarbejde er at udøve størst mulig indflydelse på områder, som har til formål at øge beskæftigelsen og give sunde og sikre arbejdsmiljøer. Amsterdamtraktaten med dens høje prioritering af beskæftigelsespolitikken, EU's medlemslandes retningslinjer for beskæftigelsespolitikken og de nationale handlingsplaner for øget beskæftigelse åbner nye muligheder for de nordiske lande for at påvirke den europæiske udvikling.

Inden for **ligestillingssektoren** har man besluttet specielt at koncentrere sig om aktiviteter og initiativer i spørgsmål, hvor Norden kan opfattes som foregangsområde. Særlig opmærksomhed vil blive rettet mod de nordiske landes aktiviteter i de respektive landes formandsperioder. Finland sidste halvdel af 1999, Sverige år 2001 og Danmark år 2002.

7. Samarbejdspartnere

I forbindelse med Ministerrådets behandling af EU-spørgsmål består samarbejdet som udgangspunkt mellem embedsværket i hovedstæderne, nordiske arbejdsgrupper samt Ministerrådssekretariatet.

Efter reformen af det nordiske samarbejde har Ministerrådet fået en mere international profil, der særligt afspejler sig i den brede kontaktflade, Ministerrådet har etableret ved behandling af EU-spørgsmål.

Samarbejdspartnere har særligt været:

- EU-kommissionen
- Europarådet
- UNESCO
- EU-repræsentationerne
- EU's miljøagentur EEA
- WTO
- FAO
- OECD
- EFTA

BILAG A

Konkrete projekter inden for sektorer med EU-relevans
Ministerrådets samarbejde omkring Europa/EØS er en integreret del af initiativerne inden for de enkelte sektorer. Der eksisterer ikke et egentligt europaprogram for Ministerrådets samlede aktiviteter. Som det fremgår af den overordnede sektorgennemgang, består samarbejdet omkring EU-søjlen inden for de enkelte sektorer i udbredt grad af nordisk samråd og informationsudveksling ved forberedelse og implementering af EU-retsakter og programmer.

Prioritering af nordiske projekter til behandling af aktuelle problemstillinger relateret til EU er dog iværksat på en række sektorer.

Kultur

Clearinghouse on children and violence on the screen

Nordisk Informationscenter for Medie- og Kommunikationsforskning (NORDICOM) blev i 1996 udpeget af UNESCO til at udvikle et internationalt "Clearinghouse on children and violence on the screen". Opbyggelse af et internationalt netværk er allerede begyndt, og der er i foråret 1998 udgivet en årbog med videnskabelige artikler om emnet.

Public service broadcasting i den digitale fremtid

For at undersøge udviklingen inden for digital radiovirksomhed fra et nordisk perspektiv arrangerede Nordisk Ministerråd, i samarbejde med Rundradioen i Finland, konferencen "Public service broadcasting i den digitala framtiden". Konferencen fandt sted i Helsingfors 19.-20. februar 1998 og var et led i forberedelserne til EU-kommissionens konference i Birmingham 6.-8. april 1998 om "Challenges and Opportunities of the Digital Age", hvor der søges svar på spørgsmålet om, hvordan EU's fremtidige audiovisuelle politik skal udformes. Der er udarbejdet en rapport fra konferencen, som beskriver situationen fra en nordisk synsvinkel.

Rapporten blev fremlagt som baggrundsmateriale for konferencen i Birmingham og vil blive trykt og udgivet.

Forskning og Uddannelse

Sprogsamarbejdet

3.-4. september1997 gennemførte Ministerrådet en NORDMÅL-konference i Det danske Hus i Paris. Hovedtemaet Norden og Europa; det nordiske og det europæiske, blev belyst med udgangspunkt i 2 undertemaer: Den nordiske identitet i en europæisk sammenhæng - hvilke udfordringer står den nordiske identitet og samfølelse overfor i de kommende års europæisk samar-

bejde? og De nordiske sprog og den nordiske sprogforståelse i et europæisk perspektiv.

Formålet med konferencen var at starte en diskussion af og formulere strategier for det fremtidige nordiske samarbejde inden for konferencens temaer. Bl.a. for at indrage nordiske miljøer i udlandet og for at få et europæisk perspektiv på sprogarbejdet blev konferencen henlagt til Paris.

Konferencen indledte en diskussion, som kort fortalt bl.a. handler om, at den nordiske identitet ikke er noget "naturgivet", men at en nordisk identitet snarere er en konstruktion end en realitet; en konstruktion baseret på solide historiske traditioner og ensartede samfundsudviklinger, men alligevel noget som hver ny generation i Norden må tilegne sig.

Regionalt samarbejde inden for højere uddannelse

Konferencen blev arrangeret i Reykjavik i september 1997 som et samarbejdsprojekt mellem Europarådets kommission for højere uddannelse og forskning (CC-HER) og Ministerrådets styringsgruppe for samarbejde inden for højere uddannelse (HÖGUT). I toårsperioden forud for konferencen blev der udarbejdet baggrundsrapporter og studier fra fem sammenlignelige regionale samarbejdsmodeller inden for højere uddannelse i Europa. Baggrundsstudierne og konferencen danner grundlaget for en rapport med anbefalinger til berørte organisationer og institutioner om, hvor vægten bør lægges i det regionale samarbejde i de kommende år.

Særligt fremhævet blev arbejdet med godkendelse af eksaminer og attester, med henvisning til Lissabon-konventionen fra 1997, udarbejdet i samarbejde med UNESCO, samt til arbejdet ved det europæiske og de nationale godkendelsesinstanser ENIC og NAIC. Anbefalingerne fremhæver også vigtigheden af regelmæssige konferencer mellem højere uddannelsesinstitutioner og ministerier, og at de tidligere Østeuropalande inddrages i arbejdet.

Voksenuddannelsesområdet

Styringsgruppen for nordisk folkeoplysning og voksenundervisning (FOVU) har arbejdet med internationale spørgsmål bl.a. gennem en egen international kontaktgruppe samt ved at give NFA til opgave at udarbejde 4 elektroniske nyhedsbreve om aktuelle spørgsmål på området. I april 1997 arrangerede FOVU en konference om opfølgning på Året for livslang læring og forberedelse til EU's nye uddannelsesprogrammer. Deltagerne kom både fra de nationale ministerier og brugermiljøerne. FOVU har sendt forslag fra konferencen om prioriteringer angående voksenuddannelse og livslang læring i en ny generation programmer bl.a. til landenes undervisningsministre. Forslagene omfatter: at Lifelong Learning bliver et drivende princip i EU's uddannelsesprogram, at voksenuddannelsen får en større rolle i programmerne, at der tilstræbes helhedsløsninger således at voksenuddannelsen ikke fal-

der udenfor samt at brugerne sættes mere i centrum, både når det gælder behovsdefinitioner og gennemførelse af studierne.

Konferencen blev fulgt op med en ny samling i marts 1998 for konkret at diskutere og udveksle nordiske synspunkter på EU's plandokument "Towards a Europe of Knowledge". På baggrund af konferencen er der i 1998 iværksat et nordisk demokratiprojekt, som skal belyse det nordiske demokrati i nordisk folkeoplysning og voksenuddannelse i et europæisk perspektiv.

Skolesamarbejdet

Nordisk Skolesamarbejde (NSS) er ansvarlig for nordisk erfaringsudveksling om skolens internationalisering og gensidig erfaringsudveksling mellem det nordiske skolesamarbejde og skoleprojekter inden for andre europæiske organisationer som f.eks. EU, EFTA, OECD og Europarådet.

Det nordiske netværk for små handikap skaber kontakt mellem centre på fem handikap-/emneområder: kommunikation, læseretardering, små "medicinske" handikaps, progredierende lidelser og handikapteknologi. Centrene skal garantere, at den mest kvalificerede ekspertise stilles til rådighed for opgaver, der ønskes løst i det lokale område. Dette netværk har været meget involveret i udvikling og opbygning af European Agency for Development in Special Needs Education.

Netværk for småerhverv er udviklet i samarbejde mellem håndværksforeningerne i de nordiske lande og skal skabe grundlag for små håndværksfags fortsatte eksistens, så gamle traditioner og viden ikke går tabt. Samarbejdet omfatter alt fra elevudveksling mellem skoler til etablering af en egentlig nordisk uddannelse. Netværket er videreudviklet til også at have kontakt og samarbejde med småerhverv uden for Norden, finansieret med midler fra EU.

Det engelsksprogede informationstidsskrift *Nordic School* udkommer én gang årligt. Hensigten med tidsskriftet er at give oplysning om det nordiske skolesamarbejde, sprogsamarbejdet, konkrete projekter, nordiske overenskomster, m.m. Tidsskriftet bliver sendt til organisationer, ambassader og institutioner uden for Norden, herunder Baltikum.

På det nordiske skoledatanet udgives løbende information om skole- og sprogsamarbejdet på engelsk. Den nordiske opslagstavle for lærere og elever, Kontaktgalleriet, findes også i en engelsk udgave. Statistikken viser, at antallet af besøgende uden for Norden er kraftigt stigende, ca. 20.000 pr. måned. På begæring af NSS følger og deltager redaktøren af skoledatanettet i opbygningen og udformningen af European School Net (EUN), idet hun sidder i Editorial Board of EUN.

Forskningsinstitutioner

Nordisk Institut for teoretisk fysik (Nordita)

Nordita's gæsteforskerprogram, stipendier og symposier tiltrækker hvert år forskere fra hele verden. Nordita's internationale samarbejde omfatter en række institutter i Europa: DESY (Hamburg), CERN (Genève), ESO (München), ITCP (Trieste) Newton Institute (Cambridge) og USA. Nordita deltog derudover i EU's program Training and Mobility of Researchers (TMR) hvorfra man fik 2 postdoc tjenester.

Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk)

Instituttet har et tæt samarbejde med forskningsinstitutter i Europa og resten af verden om studiet af aktiv vulkanisme. Nordvulk's sommerskole for 1997 blev afholdt i samarbejde med *US National Science Foundation.* Instituttet deltog i årets løb i fire internationale projekter finansieret af EU's miljøfond.

Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)

Instituttet har forankring i mere end 40 nordiske universiteter. NIAS indgik i 1997 tre samarbejdsaftaler med europæiske institutioner: Med IIAS (International Institute of Asian Studies) i Leiden, med SOAS (School of Oriental ad African Studies) i London og med EFEO (École Francaise d'extrême Orient) i Paris. Samtidig dannede disse fire institutioner sammen med IfA i Hamburg the PEARL-network, som knyttede disse til fem søsterinstitutioner i Asien. NIAS har også vært medvirkende i udarbejdelsen af forskningsprogrammet for Asia-Europ Foundation ind i det 21. århundrede.

Forskningsprogrammer

Forskningsprogrammet Norden og Europa 1996-2000

Forskningsprogrammet skal ud fra et humanistisk og samfundsvidenskabeligt perspektiv belyse, hvordan det specifikke nordiske påvirkes af og kan påvirke det øvrige Europa. Programmet er organiseret omkring følgende fire *emneområder*:

1) Det nordiske sprogsamfund,
2) Religiøsitet og værdier i Norden,
3) Nordisk litteratur og livssyn og
4) Nordiske politiske værdier og sociale institutioner.

Programmet har tre *tværgående* perspektiver: Det folkelige samarbejde i Norden, ligestillings- og kønsaspekter samt multikulturelle forhold i Norden. Der er løbende aktivitet på alle de 18 godkendte projekter i programmet. Programmets andet tværseminar blev arrangeret i Lund, Sverige i april 1998 med *"Norden og Europa: Språk, kultur og identitet"* som overordnet tema. Seminaret skal både skabe kontakt mellem nærstående projekter og bidrage til udarbejdelse af en seminarbog henvendt til målgrupper ud over de involverede forskermiljøer.

Nordisk miljøforskningsprogram 1993-1997

Det nordiske miljøforskningsprogram er koncentreret om tre temaområder:

1) Forskning om klimaforandringer,
2) Miljøforskningssamarbejde i Østersøområdet,
3) Forskning om miljøpolitikkens samfundsmæssige forudsætninger.

De tre temaområder er af stor fælles interesse i Norden og vurderes at kunne få stor betydning også for Nordens bidrag til det internationale forskningssamarbejde. Klimaforskningsprogrammet omfatter en række projekter om effekten af globale klimaforandringer, der er knyttet til internationale, navnlig EU-projekter.

Miljø og Ressourcepolitik

Miljø

- Den nordiske hav- og luftgruppe har i løbet af 1997 i stadig større udstrækning koncentreret sit arbejde om at påvirke EU-processen. Et konkret eksempel er, at gruppens arbejde med forsuringsproblematikken har kunnet bidrage til at skabe basis for EU's forsuringsstrategi, som blev vedtaget af Rådet i efteråret 1997, og som har haft høj prioritet for samtlige nordiske lande.
- Det nordiske miljøovervågnings- og dataarbejde er i øget udstrækning blevet rettet mod at bidrage til arbejdet i EU's miljøagentur, EEA. Et eksempel er, at en database over vegetationstyper i Norden er blevet godkendt til brug i EEA's habitatklassificering.
- EU's habitatdirektiv, som anfører naturtyper og arter med særlige beskyttelses- og plejebehov, er i løbet af 1997 blevet udvidet med en række nordiske (finske og svenske) habitattyper, som er blevet udviklet inden for rammerne af det nordiske naturplejesamarbejde.
- Det nordiske kemikaliearbejde er i stor udstrækning fokuseret på at bidrage til EU's kemikaliearbejde. Det nordiske arbejde med klassificering af stoffernes skadevirkninger på vandmiljøet udgør et af flere eksempler på, hvordan det nordiske kemikaliearbejde direkte kan påvirke EU's arbejde på området.

Det nordiske samarbejde om renere teknologi og affaldsspørgsmål er primært rettet mod at påvirke EU's arbejde på området. Der udarbejdes dokumentation og oprettes netværksgrupper for at samordne de nordiske landes optræden i EU's ekspertgrupper.

Økonomi og Finans

ØMU'ens indvirkning på den nordiske økonomi og det nordiske samarbejde – spørgsmålet er blevet diskuteret løbende mellem de nordiske finansministre bl.a. med hensyn til konvergenskriterier, status i beslutningsprocesserne i de enkelte lande samt øvrige spørgsmål af betydning i forbindelse med in-

førelsen af Euroen. Informationsudvekslingen fortsætter i 1998 i forbindelse med forberedelsen af ØMU'ens 3. fase. Det nordiske finansudvalg bistår MR-Finans med diskussionsoplæg.

Beskæftigelse og EU - diskussionerne på finansministermødet den 10. november 1997 om det dengang forestående EU-topmøde om bl.a. beskæftigelse er et godt eksempel på fælles orientering forud for vigtige møder i EU, som vedrører sektoren.

Inden for økonomi-gruppen er der iværksat udredninger indeholdende et stærkt EU-perspektiv.

Energi

Gasinformationsgruppen arrangerede en naturgaskonference på basis af den nordiske rapport "Naturgasens möjligheter att medverka till reducerade miljöutsläpp i Norden og Nordens närområde" med Klaus Geil fra kommissionen som indleder.

Transport

Der er startet et projekt, som først og fremmest skal baseres på samordning af nationale og nordiske IT-projekter inden for transportområdet, og som kan bidrage til samarbejde, fælles tekniske og organisatoriske løsninger og styrke nordiske interesser i EU, bl.a. med hensyn til EU's forsknings- og udviklingsprogrammer. En rapport vil blive udarbejdet med planlagt præsentation i oktober 1998.

En fælles indsats for at styrke den nordiske dimension inden for transportområdet i EU er påbegyndt. En arbejdsgruppe for EU-spørgsmål er blevet nedsat med det formål at arbejde for en styrkelse af den nordlige dimension på transport-/trafiksikkerhedsområdet, og den forventes at bidrage til forberedelserne til Finlands formandskab i EU.

De nordiske trafiksikkerhedsdage 97/98 afholdtes 10.-11. marts 1998. Dagene fokuserede specielt på regulering af hastigheden, og kommissionen var repræsenteret ved Graeme Preston, som holdt et indlæg om den europæiske situation.

I 1997 blev der holdt et seminar i Lithauen med præsentation af den nordiske trafiksikkerhedshåndbog, som er blevet oversat til russisk. Oversættelsen af trafiksikkerhedshåndbogen og præsentationerne er bl.a. et led i at assistere de baltiske lande forud for forhandlingerne med EU.

Arbejdet med rapporten "Nordisk infrastruktur" TemaNord 1997:528 er afsluttet, og publikationen er blevet præsenteret på en række internationale møder og konferencer. I projektet er forudsætningerne for en nordisk infrastruktur blevet analyseret med udgangspunkt i tidligere udført arbejde, national planlægning, ændrede ydre forudsætninger samt EU's retningslinjer for det transeuropæiske transportnet (TEN) og policydokumenter for trafik-

spørgsmål. Arbejdet omfatter også overvejelser om aktuelle korridorer udpeget af EU. Et forslag til en ny korridor – det euroarktiske net – præsenteres.

Fiskeri

Oplysningsprogram om bæredygtigt fiskeri

I forlængelse af Ministerrådets engagement i denne sag er der iværksat et oplysningsprogram om bæredygtigt fiskeri. I forlængelse heraf afholdtes den 16. og 17. marts 1998 en konsensuskonference mellem miljø- og fiskerisiden om bæredygtigt fiskeri.

CFP Seminar

I forbindelse med den forestående revision af den fælles fiskeripolitik (CFP) afholdtes den 4. juni et seminar om 'Tvang og legitimitet' i Göteborg. På mødet deltog direktør Alain Laurec, DG XIV, der tilkendegav kommissionens ønske om initiativer fra Norden på dette felt. På denne foranledning har Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål (NEF) bevilget midler til etablering af et europæisk/nordisk forskernetværk inden for dette område (fiskeriforvaltning). Det er tanken, at denne gruppe skal kunne initiere et/flere EU-projekter under 5. rammeprogram.

Fiskeriforvaltningsregimer

Parallelt hermed har NEF bevilget midler til et sammenlignende studie af fiskeriforvaltningsregimer i Island, Norge og EU (Danmark), netop med henblik på at fremhæve forskelle, styrker og svagheder, og at stille udredningens resultater til rådighed for kommissionen med henblik på revision af CFP.

Konsensuskonference

Også inden for det nordiske fiskeriforskningssamarbejde er EU/EØS på dagsordenen. Den 6.-7. november afholdtes på Christiansborg en konsensuskonference for forskere og forvaltere i EU og Norden med henblik på at levere en rapport med anbefalinger til forskningsindsatser i det 5. rammeprogram (fiskeri). Rapporten er afleveret til DG XIV og derfra videredistribueret/kopieret.

Land- og Skovbrug

MR-Land- og skovbrugsministrene har i samarbejde med levnedsmiddelsektoren arbejdet for at oprette en tværsektoriel arbejdsgruppe, der kan håndtere spørgsmål som f.eks. foderantibiotika og salmonella, med henblik på at påvirke den europæiske dagsorden i nordiske retning.

I samarbejde med miljøsektoren inden for rammerne af den nordiske miljøstrategi for land- og skovbrugssamarbejde drives et større projekt (totalt ca. 1,7 MDKK 1997-1999) for at indføre fælles rutiner for pesticidtestning i Norden og Baltikum i overensstemmelse med EU's direktiv.

I samarbejde med regionalsektoren forberedes i øjeblikket et forskningsprogram om landsbyudvikling, hvor blandt andet nordiske erfaringer med relevans for EU skal tages op.

Velfærd og Erhverv
Social- og sundhedspolitik
Handikappolitik
Samarbejdet på handikapområdet blev omorganiseret i 1997. Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor NSH, som er en institution, der varetager opgaver på socialministeriernes arbejdsområde, har til opgave at bidrage til samordning af nordiske tiltag i europæisk samarbejde på handikapområdet. Nordiska handikappolitiska rådet NHPR er et tværsektorielt rådgivende organ, som bl.a. skal bidrage til informations- og erfaringsudveksling i handikapspørgsmål inden for alle aktuelle sektorer, bl.a. i relation til EU.

NSH har udgivet 4 numre af nyhedsbrevet "Nyheder om EU" og har haft kontakt med følgende EU-projekter:

inden for kollektivtransportområdet (COST 322 og COST 335)

med projekterne European Concept for Accessability (ECA) og European Examples of Good Access (EEGA)

INCLUDE inden for "Telematics"

medvirket i projekter inden for "Phare Consensus Programme"

bidraget til samarbejde inden for EU's forsknings- og udviklingsprogram "Telematics" og europæisk standardisering samt samarbejdet om ECA/EEGA og COST 335

Anerkendelse af eksaminer på sundhedsområdet
Der fremlægges i 1998 forslag til en revideret nordisk aftale om fælles arbejdsmarked for visse grupper inden for sundheds- og veterinærvæsenet. Denne aftale indebærer gensidig nordisk godkendelse af en række uddannelser på sundhedsområdet. Det bærende princip er således fri bevægelighed over landegrænserne for de personalegrupper, der er omfattet af aftalen. I forbindelse med revisionsarbejdet har man nøje vurderet konsekvenserne af EU's direktiver på området, og i særdeleshed det indbyrdes forhold mellem direktivernes bestemmelser og den nordiske aftales bestemmelser (direktiv 89/48 EØF og 92/51 EØF (95/51 EEC)).

Det er således sikret, at der ikke er modstrid mellem de fællesnordiske regler og EU/EØS-bestemmelserne.

Medicintekniske spørgsmål
Nordisk Lægemiddelnævn deltager som observatør i det europæiske lægemiddelsamarbejde (flere arbejdsgrupper i EMEA). Derved har også Island og Norge kunnet deltage i det europæiske samarbejde.

Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning (NIOM) deltager ligeledes i flere arbejdsgrupper i europæisk regi (inden for rammerne af direktivet for medicinsk udstyr).

Projektet "Standardisering på sundheds- og socialområdet" har som målsætning at øge de nordiske landes indflydelse i det europæiske standardiseringsarbejde på sundheds- og socialområdet med fokus på at koordinere nordisk ekspertkompetence og få etableret en rationel arbejdsfordeling. Takket være en vellykket koordinering og maksimal udnyttelse af såvel nordiske som nationale ressourcer har man opnået det resultat, at der efterhånden er meget store ligheder mellem de nordiske kravspecifikationer og de foreliggende europæiske standardforslag/færdige standarder på mange områder fx. handikaphjælpemidler og medicinsk informatik.

Folkesundhedsområdet

Det nordiske nævn for alkohol- og narkotikaforskning NAD fungerer som sekretariat for European Consortium for Alcohol Research Centres (CEARC), der blev grundlagt i januar 1997. NAD arrangerede et nordisk-europæisk forskerkursus "Comparative alcohol research", som blev afholdt 31.8.-7.9.1997 i Danmark. Forskere og stipendiatstuderende fra i alt 15 lande var repræsenterede. NorFA finansierede hovedparten af kurset.

Narkotika

To nordiske samarbejdsorganer, der ligger uden for MR-Narko's ansvarsområde, er af stor betydning for samarbejdet. Begge organer rapporterer til MR/EK-Narko.

Nordiska nämnden för alkohol- og drogforskning (NAD) er et nordisk samarbejdsorgan under social- og sundhedsministrene. Fællesnordiske forskningsindsatser på narkotikaområdet ligger hovedsageligt inden for NAD's ansvarsområde, men er af stor interesse for samarbejdet i MR-Narko. NAD har indtaget en aktiv rolle i det europæiske samarbejde, hvilket EK-Narko er positivt indstillet overfor. Problemet for NAD i forbindelse med EU's projektpenge er, at NAD selv vil definere sine forskningsprioriteringer, medens EU-midler oftest er bundet af bestemte politiske prioriteringer (se afsnittet social- og sundhedspolitik).

Politi og told i Norden (PTN-gruppen) blev etableret efter beslutning af justitsministrene for at varetage samordningen af politi- og toldindsatser mellem de nordiske lande og forskellige producent- og transitlande samt det operative samarbejde mellem politi- og toldmyndighederne i Norden.

Forbrugerpolitik

EU-udviklingen på det finansielle område

Forbrugerindflydelse på EU-udviklingen på det finansielle område: Målet er at opnå forbrugerindflydelse på det finansielle område ved at påvirke de na-

tionale og europæiske processer i forbindelse med EU-initiativer. Projektledelsen skal sikre en god informationsudveksling i forbindelse med EU-relateret virksomhed. Inden for projektet er der i det forløbne år blevet afsluttet et delprojekt, som behandler ændringer af EU-direktivet om forbrugerkredit. Endvidere har man afsluttet et delprojekt om distancesalg af finansielle ydelser, som havde til formål at undersøge de forbrugerpolitiske aspekter af informationssamfundet og behovet for lovgivning på området. Projektrapporten forventes i løbet af foråret 1998. Projektgruppen arrangerede også et miniseminar om ØMU'en og dens betydning for forbrugerne. Seminaret blev afholdt på grundlag af et materiale, som siden blev udbygget og resulterede i en rapport. Ud over undersøgelsesarbejdet arrangerede man inden for rammerne af projektet i maj en konference om finansielle ydelser og forbrugere med såvel forelæsere og tilhørere fra både forbruger- og erhvervskredse.

Begrebet "almenvellet" (general good) i forbindelse med finansielle ydelser: I EU's direktiv om adgang til at optage og udøve virksomhed som kreditinstitut henvises der til medlemsstaternes muligheder for at opretholde nationale lovregler, som er baseret på "almenvellet", uden at begrebet præciseres. Det fører til uklarheder om, hvilke nationale regler, som kan opretholdes over for et udenlandsk selskab, eftersom EU-reglerne samtidig bygger på princippet om hjemlandskontrol. Inden for projektet skal EU's regler om "general good" beskrives og praksis fra EU-domstolen kortlægges sammen med spørgsmålet om eventuelle konflikter med gældende nordiske regler.

Pensionsopsparing på mikro- og makroniveau: I projektet gennemføres i første etape et forstudie på mikroniveau for at udarbejde en model til undersøgelse af svage husholdningers behov og mulighed for primært pensionsopsparing. Modellen kan anvendes som grundlag for forsikringsrådgivning. Projektet fortsætter i etape to med en undersøgelse på makroniveau af udbudet af private pensionsprodukter på europæisk plan, omfanget af pensionsopsparing samt en analyse af, hvilke nationale regler og EU-regler der kan påvirke mobilitet og konkurrence.

Regulering af betalingskort: I løbet af 1997 udføres projektet "Regulering af betalingskort", hvis formål er at opstille konstruktive synspunkter på EU-kommissionens analyse af vilkår og omkostninger for betalingskort, samt at formulere en fælles nordisk holdning til eventuelle direktiver.

Nordisk-europæisk netværk

Nordisk-europæisk netværk for forbrugerundervisning i skolen i Norden: Der produceres et nyhedsbrev om forbrugerundervisning i skolen til europæiske interessenter, der dermed udgør et "European Network of Consumer Educators". Nyhedsbrevet "NICE-Mail" udgives i 2-3 numre per år. Netværket arbejder efter handlingsplanen for forbrugerundervisning. Inden for netværket har man også arbejdet med forbrugerinformation på Internet. I 1997 holdt netværket en europæisk konference i Berlin.

"The Consumer DebtNet": Netværket "The Consumer Debt Net", har fortsat sine aktiviteter i 1997 ved at udgive tre numre af nyhedsbrevet "Money Matters" til europæiske interessenter og arrangere en konference om, hvordan netværkssamarbejdet kan anvendes til at forny rådgivningsarbejdet, så det bliver tilpasset dagens forhold. Konferencen, som var vellykket, blev holdt i Finland i september med deltagere fra treogtyve lande. Netværkets formål er gennem informationsudveksling at fremme praktiske forholdsregler til forhindring af gældsætning, at hjælpe forbrugere med budget- og gældsrådgivning samt at udføre et banebrydende arbejde på europæisk plan.

Nordiske netværk med det formål at opnå indflydelse på EU/EØS processen
Forbrugerinteresser vedrørende mad i nordisk perspektiv: Projektets formål er at muliggøre et øget nordisk samarbejde mellem forbrugerorganisationer og -myndigheder for at styrke og udbygge forbrugerinteressen inden for levnedsmiddelområdet med hensyn til lovgivning, sektorudvikling og forbrugervalg. Dermed skabes der bedre forudsætninger for at påvirke den internationale udvikling, som den udformes i EU/EØS og GATT/Codex Alimentarius.

Forbrugerindflydelse på standardisering: Projektets mål er gennem et koordineret og kontinuerligt nordisk forbrugersamarbejde at få større indflydelse på primært det europæiske standardiseringsarbejde. Budgettet anvendes hovedsageligt til dels nordiske samrådsmøder forud for europæisk og international standardisering, dels undersøgelsesarbejde og kontakt til forbrugerorganernes europæiske organ for standardisering, ANEC. I løbet af 1997 vil gruppen også arbejde med et delprojekt om udvikling af nye krav og testmetoder i forbindelse med kvælningsrisiko ved smådele.

Nordisk samarbejdsforum for produktsikkerhed: Dette forums målsætning er at fungere som koordinerings- og udviklingscenter for forbrugersikkerhedsspørgsmål, som er af betydning for de nordiske lande, eftersom det europæiske samarbejde stiller stigende krav til nordisk koordinering. Forumet udgør også en betydningsfuld nordisk referencegruppe for det europæiske skaderapporteringssystem EHLASS.

EU-retten i nordisk forbrugerret
EU-retten i nordisk forbrugerret: Projektet følger løbende udviklingen af EU-retten. Efter behov arrangeres møder og seminarer i tilknytning til styregruppens faste møder med deltagelse af eksperter fra blandt andet universiteterne og de ministre, der er ansvarlige for EU-retten. Møderne skal danne grundlag for en samnordisk påvirkning af EU og den nationale lovgivningsproces. I løbet af 1997 har man blandt andet arbejdet med direktivforslaget om nedlæggelse af forbud, sammenlignende reklame samt implementering af distancesalgsdirektivet.

Forbrugerne og persondatabeskyttelse: Projektets mål er at koordinere de nordiske landes holdning til persondatabeskyttelse i kommende lovgivning, på en sådan måde at forbrugerhensyn fremmes i videst mulige udstrækning ved implementeringen og opfyldelsen af EU-direktivet (95/46/EG) om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og fri udveksling af sådanne. Holdningerne skal fremgå af en beredskabsplan, hvor det forventes, at der med udgangspunkt i direktivet vil blive vedtage specifikke direktiver, som vil munde ud i national lovgivning. De enkelte direktivbestemmelser skal udmøntes i forskrifter og praksis, hvorfor dette er vejen til at opnå indflydelse på bestemmelsernes indhold.

Brandfarlighed ved beklædningstekstiler: Projektets målsætning er at forbedre brandsikkerheden og harmonisere reglerne for beklædningstekstiler i Norden ved at erstatte de gældende skandinaviske regler med nye europæiske afprøvningsmetoder.

Samarbejde omkring TV- og radioreklamer

En af projektets opgaver er at kortlægge den materielle ret på TV- og radioreklameområdet. Desuden har man diskuteret konsekvenser af EU-domstolens dom om TV-reklamer. En rapport om, hvordan KO/FO's regler for TV-reklame stemmer overens med den praktiske anvendelse i Norden, forventes i løbet af foråret 1998.

Udenomsretlig konfliktløsning

Projektet er sat i gang på opfordring af kommissionen og er et led i EU's handlingsplan for området. Projektet har til formål at undersøge, hvordan et system til konfliktløsning ville kunne fungere mellem de nordiske lande og et EU-land i det sydlige Europa. Samfinansiering er søgt og bevilget af EU-kommissionen.

Multi-level marketing og pyramid selling

Projektets målsætning er at beskrive problemerne omkring utilbørlig multilevel marketing, kortlægge omfanget, belyse problemstillinger og forsøge at trække en grænse mellem lovlig og ulovlig virksomhed. Inden for projektet skal behovet for lovgivning bedømmes og problemløsning uden for Norden undersøges.

Levnedsmidler

Nordiske netværk med det formål at opnå indflydelse på EU/EØS-processen

Netværk for kontaminanter og pesticider: Dette projekt har som mål at sikre nordisk indflydelse ved udarbejdelsen af internationale bestemmelser om kontaminanter og pesticider inden for EU- og Codex-samarbejdet. Endvidere er målet, at netværket samordner implementeringen af EU's bestemmelser og direktiver om pesticider og kontaminanter i den nationale lovgivning.

Netværk for novel food-regler: Forordningen om nye levnedsmidler (novel food) er blevet vedtaget i EU. Netværket skal samordne nordiske holdninger til fortolkning af reglerne i EU-regi, behandling af dispensationer fra EU-reglerne samt tilvejebringe vejledninger, som beskriver, hvordan de nye regler tilpasses.

Netværk for mærkning af levnedsmidler: Projektets formål er at formulere fælles nordiske forslag og synspunkter på mærkning af levnedsmidler og fremføre disse i et internationalt harmoniseringssamarbejde på mærkningsområdet. Derudover skal projektet vurdere og implementere EU's bestemmelser og forslag til bestemmelser om mærkning af levnedsmidler. Endelig skal viden- og diskussionsgruppen til projektet Nordisk mærkningsstrategi opretholdes.

Netværk for dietetiske levnedsmidler: Levnedsmidler til brug ved specielle ernæringsmæssige behov er et af de områder, som fremover skal tages op i EU og i Codex. I øjeblikket er det således, at et produkt kan betragtes som et levnedsmiddel til brug ved specielle ernæringsmæssige behov i ét land, men ikke i et andet land. Dette er meget uheldigt. Derfor er det vigtigt, at de nordiske lande søger at opnå et fælles syn på ændringer af allerede eksisterende direktiver og udarbejdelse af nye bestemmelser, rationaliseringsfordele i undersøgelsesarbejdet og en nordisk harmonisering i håndteringen af produkter, der er anmeldelsespligtige.

Videnskabelige undersøgelser/argumenter til brug i bl.a. EU's ekspertkomitéer

Vurdering af målemetoder: Projektets formål er at samle primært nordiske eksperter for at diskutere anvendeligheden af diverse teknikker, for eksempel fingerprinting og analyse af centrale målepunkter, der mere bredt kan anvendes til måling af sekundære metabolitter i planter ved novel food vurdering. I øjeblikket undersøges det, om det er muligt at få WHO inddraget i projektet. Resultatet skal anvendes i EU's ekspertkomité.

Sikkerhedsvurdering af nyt levnedsmiddel: Med udgangspunkt i internationale og nationale anerkendte principper skal projektet gennemføre en specifik og konkret vurdering af den ernæringsmæssige og toksikologiske sikkerhed ved et udvalgt nyt levnedsmiddel, hvor der i princippet foreligger tilstrækkelige data til at gennemføre en fuldgyldig vurdering. Planen er, at der udarbejdes en ernærings-toksikologisk gennemgang til sikkerhedsvurderinger af nye levnedsmidler, som så diskuteres, modificeres og færdiggøres på en miniworkshop med eksperter i toksikologi og ernæring fra de nordiske lande. Resultaterne skal anvendes i EU's ekspertkomité som model.

Vurdering af naturligt forekommende toksiner: Projektet arbejder med videreførelse af toksikologiske monografier (glykoalkaloider, fytoøstrogener) samt indarbejdelse af nordiske toksikologiske data i EU-AIR-NETTOX-projektet. Formålet med projektet er at øge kendskabet til naturlige toksiske ind-

holdsstoffer i levnedsmiddelplanter, som påkalder sig stadig større international interesse ikke mindst i relation til nye nytteplanter, hvad enten det måtte være bioteknologisk modificerede eller nye eksotiske planter.

Mikrobiologiske grænseværdier: Mikrobiologiske grænseværdier har været forholdsvis sjældne. Inden for de kommende år vil der imidlertid i Codex og i EU-regi blive vedtaget en lang række mikrobiologiske grænseværdier. Senest har de nordiske lande haft succes med deres forslag til grænser for Listeria. Formålet med seminaret er at etablere nordiske kontakter og udveksle synspunkter om fastlæggelse af mikrobiologiske grænseværdier, således at de nordiske lande er forberedt til de forhandlinger, der vil komme internationalt inden for en kort årrække. Om muligt skal det belyses, om der er områder, hvor der bør søges etableret en nordisk enighed, der kan virke som initiativtager i forhold til andre internationale fora, herunder EU.

Rapportering af aromastoffer

Formålet med dette projekt er at samordne kortlægningen af anvendelsen af aromastoffer og initiere et nordisk samarbejde på området. Et nordisk samarbejde vil lette arbejdet for både myndigheder og brugere af aromastoffer. Projektet skal rapportere til EU-kommissionen om sine resultater, jf. forordning 2232/96.

Allergi og intolerance over for levnedsmidler

Projektet skal sikre, at der på nordisk plan foretages en udnyttelse af de eksisterende ressourcer samt af de forbedrede muligheder for en tilfredsstillende fællesnordisk indsats på området. Det skal udvikle en fælles nordisk holdning til et internationalt organ for allergi over for levnedsmidler. De hidtidige aktiviteter har resulteret i et fagligt grundlag for bedre mærkningsbestemmelser i Codex Alimentarius, en 'policy' for levnedsmiddelmyndighedernes arbejde på allergiområdet, et seminar om mad og hudsymptomer, gensidig brug af informationsmateriale og løbende informationsudveksling. Det kan konkluderes, at projektet har medført en større og bedre samt mere koordineret indsats i alle europæiske lande.

Kontrol af økologiske produkter

EØS-aftalen og EU-medlemskabet forpligter de nordiske lande til at integrere Forordning 2092/91 (om økologiske produktionsmetoder for landbrugsprodukter og lignende angivelser på landbrugsprodukter og levnedsmidler) med ændringsforordninger i den nationale lovgivning. Forordningen forpligter tilsynsmyndighederne med hensyn til registrering og kontrol. Økologiske produkter vil kræve en omfattende kontrol. En internordisk handel med økologiske produkter forventes, hvorfor markedsandelen for økologiske produkter alt andet lige vil blive forøget. De nordiske myndigheder har ikke tilstrækkelig kompetence, når det gælder kontrol af økologiske produkter.

Ernærings- og sundhedsmæssige anprisninger
Projektet vil omhandle en fælles nordisk ernæringsmæssig vurdering af aktuelle problemstillinger i forbindelse med mærkning med sundhedsargumenter til brug i især EU-sammenhæng samt et kommende samarbejde om ressourcekrævende arbejde vedrørende vurderingsgrundlag. Formålet med projektet er at føre en principiel diskussion om, hvorvidt sundhedsanprisninger og funktionelle/fysiologiske anprisninger, ud fra ernæringsfaglige overvejelser er anbefalelsesværdige eller kan accepteres. Det er derfor projektets opgave at vurdere anprisningernes mulige konsekvenser for forbrugernes muligheder for at sammensætte en ernæringsrigtig kost.

Koordinering af nordisk indsats i CEN
Arbejdet inden for CEN/TC 275 'Food Analyses – Horizontal methods' har til formål at udvælge europæiske levnedsmiddelanalytiske referencemetoder, som skal anvendes i tvister. Nordisk Metodikkomité for Levnedsmidler koordinerer den nordiske indsats med den målsætning i højst mulig grad at påvirke arbejdet, således at de valgte referencemetoder er acceptable for de nordiske lande.

Udkast til nyt drikkevandsdirektiv
Projektet har til formål at behandle emner som kvalitetskrav i et forslag til nyt drikkevandsdirektiv, teknikker ved indsamling og bearbejdelse af data om vandkvaliteten, samt hvordan et nyt direktiv skal blive mere operativt end det gamle.

Fortolkning af tilsætningsstofdirektiverne
Den 25. september 1996 trådte den sidste del af EU's bestemmelser om tilsætningsstoffer i kraft. Der er mange fortolkningsspørgsmål både fra levnedsmiddelkontrollen og fra producenterne om de nye reglers anvendelse. Mange spørgsmål kunne med stor fordel besvares ved "harmoniserede" fortolkninger, og de nordiske lande har jævnligt konsulteret hinanden telefonisk i fortolkningsspørgsmål. For at få opsamlet de større spørgsmål, og således i videst muligt omfang bibeholde en fælles nordisk fortolkning, afholdes et møde med deltagelse fra alle de nordiske lande.

EU's vin- og spiritusregler
Målet med seminaret er at skabe et overblik over EU's vin- og alkoholforordninger samt at udveksle erfaringer omkring kontrollen med vin og spiritus.

Lovgivning
Oversigt over EU-retsakter
En komplet oversigt over EU-retsakter under forberedelse og implementering i de nordiske justitsministerier er blevet udarbejdet. Oversigten angiver

den enkelte retsakt, udpeger kontaktpersoner i landene, og angiver etablering af nordiske samrådsgrupper. Embedsmandskomitéen behandler løbende oversigten med henblik på opdatering og opfordrer nationalt til sikring af nordisk samråd omkring hver enkelt retsakt.

Selskabsretsseminar
Med henblik på at vurdere udviklingen på selskabsrettens område er der blevet gennemført et nordisk samrådsmøde. På mødet redegjorde de respektive lande for hovedindholdet i de forandringer, der har fundet sted eller forventes at finde sted på selskabsrettens område. Det blev konstateret, at tilpasning til EU-ret har haft en betydelig indflydelse på nordisk lovgivning på selskabsrettens område. Som konklusion på seminaret blev det fremhævet, at det nordiske samarbejde har fået en yderligere dimension, i og med at samtlige nordiske lande nu enten er medlem af EU eller EØS. Samråd bør søges forud for møder i Bruxelles. Endvidere bør fælles nordiske holdninger udarbejdes i forbindelse med forslag fra EU-kommissionen, idet dette vil sikre en stærkere position ved forhandlingerne samt give Norge og Island bedre mulighed for indblik i EU-arbejdet.

Arbejdsmarked og Arbejdsmiljø
Siden 1989 har arbejdsmiljøsektoren medvirket i det europæiske standardiseringsarbejde i CEN og CENELEC for at fremme de nordiske arbejdstilsynsmyndigheders muligheder for aktivt at påvirke udformningen af harmoniserede standarder og dermed sikre, at sikkerhedskravene mindst er på niveau med de nordiske landes krav til sikkerhed og sundhed.

Nordisk Ministerråd gennemførte i 1996 en juridisk sammenligning mellem de nordiske aftaler om et fælles arbejdsmarked og EU-rettens regler om arbejdskraftens frie bevægelighed. EK-A nedsatte en arbejdsgruppe, som havde til opgave i løbet af 1997 at undersøge mulighederne for at modernisere aftalen om det fælles nordiske arbejdsmarked inden for de juridiske grænser, som EU- og EØS-retten afstikker, for at fjerne nogle af de "skønhedspletter", som findes i de nordiske aftaler, protokollen mv. EK-A behandlede gruppens rapport i efteråret 1997 og besluttede, at der i øjeblikket ikke er behov for at gå videre med moderniseringen.

BILAG B

Dagsorden for EK/MR-møder

Kultur

EK-K	MR-K	Emne	Beslutning	Opfølgning
1/97		Redegørelse og diskussion om det hollandske formandsskabs arbejdsprogram		
	1/97	– Status for Raphael-programmet. – Direktivforslag om mediakoncentration. – Grønbog om kultur og arbejdsbeskæftigelse	Angående direktivet om mediakoncentration, besluttet at have nært samråd.	Landenes repræsentanter i Bruxelles.
3/97		Aktuelle sager i EU. Orientering	Vedtaget at information om kultursamarbejdet i EU fremover skulle foreligge i skriftlig form til møderne.	Formands-landet
	2/97	Aktuelle sager i EU.	Orientering	

EK-K	MR-K	Emne	Beslutning	Opfølgning
	3/97	Styrket mediepolitisk samarbejde	MR-Kulturministrene vedtog: Nordisk Ministerråd (kulturministrene) konstaterer, at man i det nordiske samarbejde har den grundholdning, at public service radio/TV er et centralt kultur- og mediepolitisk virkemiddel i de nordiske lande, og vil fortsætte arbejdet med at lægge forholdene til rette for at public service virksomhed sikres og udvikles, såvel nationalt som inden for EU. Kulturministrene støtter fuldt ud tanken om, at det i forbindelse med unionens traktatrevision slås fast, at public service er at regne som en tjeneste i almenhedens interesse, og at nationale myndigheder har fuld adgang til med forskellige former for støtte at sikre bevaring og udvikling af public service.	Pressemeddelelse om public service. Øvrige punkter, K-M gruppen.

EK-K	MR-K	Emne	Beslutning	Opfølgning
			at intensivere det nordiske samarbejde på ministerniveau i EU-sammenhæng, når det gælder unionens politik for udvikling af informationssamfundet, med henblik på at fremme indholdsproduktion, f.eks. gennem en EU-finansieret multimediefond, hvor hensynet til de små lande og sprogsamfund skal have en central placering.	
			at KM-gruppen får til opgave at udarbejde forslag til tiltag, som kan bidrage til at fremme nordisk samarbejde inden for multimedievirksomhed. **at** KM-gruppen får til opgave at undersøge, hvordan et smidigt informationssystem, dels om policyudvikling, dels om konkrete støttemuligheder i EU-systemet vedrørende udvikling af informationssamfundet, kan udvikles.	

EK-K	MR-K	Emne	Beslutning	Opfølgning
			at KM-gruppen får til opgave at arbejde videre med de spørgsmål, som rejser sig i forbindelse med konvergens mellem forskellige kommunikationsformer i tæt kontakt med de igangværende nationale undersøgelser, med henblik på at opnå størst mulig nordisk samordning, og samtidig intensivere arbejdet med at fremme nordiske kulturpolitiske interesser på europæisk og øvrigt internationalt niveau omkring disse spørgsmål.	
			at KM-gruppen får til opgave at arbejde videre med de problemstillinger, som rejser sig i forbindelse med genanvendelse af arkivmateriale i TV-, radio- og filmarkiver i de nordiske lande, med henblik på at fremlægge alternative løsningsforslag.	

EK-K	MR-K	Emne	Beslutning	Opfølgning
			at rapporten *"Straffe- og erstatningsmessige spørgsmål ved grenseoverskridende sendinger i fjernsyn og nettverk"* sendes til høring i relevante nationale organer, og at KM-gruppen får til opgave at fremme en sag for MR-Kulturministrene, hvor en drøftelse af disse spørgsmål kan gennemføres, med henblik på afklaring af behovet for formaliserede internt nordiske eller europæiske juridiske eller andre løsninger, eventuelt hvilken form sådanne løsninger kunne tænkes at have.	
4/97		Aktuelle EU-sager.	Orientering	
6/97		Aktuelle EU-sager. Orientering	Besluttet på næste møde at diskutere mulighederne for at give mere substans til dette faste punkt på komitéens møde.	EK-K 1/98
	4/97	Aktuelle EU-sager Orientering.	Enighed om at der i fremtiden skal lægges større vægt på diskussioner om relevante EU-sager på MR-Kulturministrenes møder.	

EK-K	MR-K	Emne	Beslutning	Opfølgning
	1/98	EU/EØS kulturprogrammer	Hans Sand, kulturråd ved Sveriges repræsentation i Bruxelles, indledte diskussionen ved at give en oversigt over situationen vedrørende EU/EØS- kulturprogrammer og drøfte mulighederne for en nordisk dialog i forbindelse med EU-udviklingen på kulturområdet. Der var enighed om fortsat at tage EU-spørgsmål op til aktive diskussioner på MR-Kulturministrenes møder. MR-Kulturministrene besluttede på næste møde at diskutere det nye rammeprogram, og på et senere tidspunkt tage mediesager op, inkl. konvergens- og ophavsretslige spørgsmål.	

Forskning og Uddannelse

EK-F/U	MR-U	Emne	Beslutning	Opfølgning
2/97		Ansøgning fra NIAS om projektstøtte i løbet af 1997 til etablering af formelt samarbejde med IIAS, Holland	Bevilling af midler	MR-Undervisningsministrene har besluttet fra 1998-2000 at forstærke NIAS' budget med ekstra midler til projektet.
	2/97	Ansøgning om midler til undersøgelse om *The Nordic Academy* i Bruxelles.	Bevilling af midler til finansiering af en nordisk ekspert, som rapporterer direkte til FOVU.	Rapportering EK-U 2/98.
	2/97	Arbejdsgruppe om EU's nye uddannelsesprogram.	Give styregrupperne til opgave at udpege en tværgående arbejdsgruppe.	Rapportering MR-Undervisningsministrene 3/97.
3/97		Regionalt samarbejde inden for højere uddannelse i Europa, konference september 1997 arrangeret af NMR og Europarådet.	Giv HÖGUT til opgave at følge op på for-slagene fra konferencen.	Løbende rapportering.
	3/97	Ministerrådsudtalelse om ophavsretten i den digitale verden – tilgængelighed af digitalt materiale inden for undervisning, forskning samt på biblioteker.	Udtalelse sammen med kulturministrene	Fælles nordisk udgangspunkt forud for drøftelserne i EU.
	3/97	TEMA-konference om matematik, naturvidenskab og teknik – forslag til projekter.	Bevilling af midler til start af nyt projekt: Et nordisk laboratorium for god praksis inden for MNT:	NSS afsætter midler til projektet 1999-2000. Skal bl.a. danne grundlag for projekter inden for EU og OECD.

EK-F/U	MR-U	Emne	Beslutning	Opfølgning
	3/97	Møde med den hollandske kultur-, undervisnings- og forskningsminister	På mødet at behandle perspektiver på regionalt samarbejde, den strategiske alliance mellem NIAS og IIAS samt *benchmarking* som instrument til at måle kvalitet inden for uddannelse og forskning.	Mødet blev aflyst, men vil eventuelt blive afholdt senere.
	3/97	EU's nye uddannelsesprogram – rapport fra arbejdsgruppen.	Diskussion.	EK-U står for opfølgning.
	3/97	Deltagelse i paneldebat under UNESCO-konferencen om kultur og menneskelig udvikling april 1998	Sekretariatet sørger for, at der tages hensyn til uddannelsessektoren.	
	3/97	Opfølgning på Europarådets topmøde oktober 1997 – etablering af et nyt paneuropæisk udvekslingsprogram for unge.	Den norske minister opfordrede de andre nordiske lande til at følge det norske initiativ med et ekstraordinært budgettilskud til dette formål.	
1/98		EU's nye uddannelsesprogram – rapport fra arbejdsgruppen.	Nedsættelse af ny arbejdsgruppe til implementering af forslagene med henblik på aktivt at styrke den nordiske diskussion om en ny generation af uddannelsesprogrammer.	Rapportering MR-Undervisningsministrene 3/98.

Miljø- og Ressourcepolitik

Miljø

EK-M	MR-M	Emne	Beslutning	Opfølgning
5/97		Rådsmødet 19.-20. juni 1997 Forsuringsstrategien Østudvidelsen	Informationsudveksling Diskussion	
	2/97	EU Rådsmøde GMO-direktivet	Informationsudveksling Diskussion	
	8/97	Regeringskonferencen, østudvidelsen Forsuringsstrategien	Informationsudveksling Diskussion	
	11/97	Agenda 2000 rådsmødet den 16.-17. december 1997 /Østudvidelsen Den nordlige dimension	Informationsudveksling Diskussion	
	2/98	EU/EØS-spørgsmål Strategi for et holdbart Europa Storbritanniens formandsprogram Østudvidelsen Den nordlige dimension EU's miljørådsmøde den 23. marts 1998.	Informationsudveksling Diskussion	

Finans

EK-Finans	MR-Finans	Emne	Beslutning	Opfølgning
5/97 10/97	6/97 11/97	ØMU'ens indvirkning på den nordiske økonomi og det nordiske samarbejde.	Ministrene redegjorde for deres respektive landes mening, beslutningsprocesser og igangværende tilpasningsarbejde i forbindelse med den forestående sidste fase i gennemførelsen af ØMU'en. Splittelsen blandt de nordiske lande i ØMU-spørgsmål blev taget til efterretning, og betydningen af nordisk sammenhold og nordisk samråd i EU-sammenhæng blev understreget.	Fortsat opfølgning på ØMU-spørgsmålets status i de respektive lande. Det nordiske finansudvalg bistår med analyser og faktamateriale.
10/97	11/97	Betoning af den nordlige dimension i EU-samarbejdet.	Finland præsenterede forslaget	Opfølgning
10/97	11/97	Svar på Nordisk Råds spørgsmål om effekterne af afskaffelsen af den told- og afgiftsfrie grænsehandel inden for EU.	Spørgsmålet blev diskuteret og notat godkendt.	
10/97	11/97	Udveksling af synspunkter forud for EU-topmødet om beskæftigelse.	Diskussion	

Regionalpolitik

EK-R	MR-R	Emne	Beslutning	Opfølgning
4/97		Erfaringer med Interreg II A	Forsat diskussion på møde med grænseregionerne i maj 1997.	Interreg-seminar i september 1997. Interreg IIA fast punkt på kommende møder i Nordisk Embedsmandskomité for regionalpolitik
4/97		Status og evt. diskussion af forskellige EU-programmer.	Embedsmandskomitéen gjorde sig bekendt med uddrag af EU-program vedr. Artikel 10 Nordlig periferi, Interreg IIC Østersøen samt Interreg IIC Nordsøen.	Ved en senere lejlighed diskuteres NMR's engagement i Artikel 10-programmet.
9/97		Interreg IIA	Sverige og Finland orienterede om møder i overvågningskomitéen.	
9/97		Strukturfondsprogram i Norden – en meta-evaluering	Embedsmandskomitéen bevilgede DKK 1.650.000 til en metaevaluering	Projektet udføres i Nordregios regi.
9/97		Sekretariatet for Artikel 10-programmet	I anledning af co-finansiering af Art 10-programmet blev der rejst spørgsmål om NMR's rolle ved udformning af nationale EU-programmer i ERDF.	Spørgsmålet diskuteres snarest (men blev senere afsluttet, da sekretariatet for programmet holdes uden for NMRS).
11/97		Interreg IIA	Der informeredes om indtryk fra beslutningsgruppemøderne.	
2/98		Status for Interreg IIA i de nordiske grænseregionale områder.	Erfaringer med gennemførelse af Interreg IIA i de nordiske grænseregioner blev præsenteret og diskuteret.	

EK-R	MR-R	Emne	Beslutning	Opfølgning
	11/97	EU's fremtidige regionalpolitik og det nordiske grænseregionale samarbejde.	Landene udvekslede information om positioner, når det gælder EU's fremtidige strukturfondspolitik	Man blev enige om på kommende møder at fortsætte en lignende uformel informationsudveksling.

Energi

EK-E	MR-E	Emne	Beslutning	Opfølgning
6/97		Norges behandling af eldirektivet.	Taget til efterretning	Information
		Altener-programmet undersøges i EØS-sammenhæng	Taget til efterretning	Information
		Rådsmødets dagsorden 27.5.1998 med afsluttende struktureret dialog	Diskussion	
		EU's rammeprogramlægning	Diskussion Taget til efterretning	
		"NMR's sektorarbejde med Europaspørgsmål, statusrapport 1996/67"	Der disponeres over DKK 100.000 til seminariet.	Ad hoc-gruppe med Finland som formand
		Seminar om nordiske aktiviteter inden for og erfaringer med SAVE-programmet		
8/97		Ministermødets EU-spørgsmål	Forberedelse	MR-mødet 8/97
	8/97	Gasdirektivet Altener II-programmets budget 5. rammeprogram og energisektorens stilling Klimaforhandlingerne Tørvespørgsmålet Erstattelige energikilder Rammedirektiv for energiafgifter.	Diskussion	Embedsmandskomitéen.
8/97		Opfølgning på Bergendeklarationen.	Beslutning om arbejdsgruppe og midler	Ad hoc-gruppe med Norge som formand

EK-E	MR-E	Emne	Beslutning	Opfølgning
9/97		Norges stilling til gasmarkedsdirektivet	Præsentationen taget til efterretning	Information
		Generalsekretærens brev om nordisk samarbejde ved implementeringen af EU-direktiv med bilag.	Taget til efterretning	
		Energieffektiviseringsspørgsmål behandles i forbindelse med SAVE-seminaret.	Beslutning	Ad hoc-gruppe
10/97		Formøde i Bruxelles 27.10.1997 om bl.a. gasdirektivet	Taget til efterretning	Information
		Eldirektivet i EØS-organerne	Behandlingen taget til efterretning	Gasinformationsgruppen forbereder
		Naturgaskonference i Stockholm 15.12.1997 med EU-deltagelse	Beslutning om arrangement og midler	Norge forbereder i samråd med sekretariatet
		Seminar for de baltiske lande 10.-11.12.1997 i Oslo	Beslutning om arrangement og midler	Ad hoc-gruppe forbereder
		Seminar om SAVE-programmet	Beslutning om DKK 80.000	
	11/97	Gasdirektivet	Diskussion	Embedsmandskomitéen
		Erstattelige energikilder		
		5. rammeprogram og energisektoren		
		Altener-programmet		
11/97		Status og relationer mellem Joule og Thermie-programmerne.	Initiativ fra Island	Spørgsmålet undersøges.
		Nordisk seminar om SAVE-programmet	Status taget til efterretning	Finland forbereder
			Beslutning om at undersøge forholdet til Omnibus-direktivet.	
1/98		Rådsmødet i maj 1998, dagsorden	Diskussion	

EK-E	MR-E	Emne	Beslutning	Opfølgning
3/98		Rådmødet 8.12.1997, beslutninger Rammeprogrammet for energi Hvidbog om erstattelig energi Euromiddelhavssamarbejdet Gasmarkedsdirektivet	Diskussion	

Transport

EK-T	MR-T	Emne	Beslutning	Opfølgning
9/97		Rapporten "Transport policy in the EU"	Opdatering af rapporten diskuteredes og det blev besluttet, at rapporten ikke opdateres på nordisk basis.	Dokumentet er nyttigt for ansøgerlande, og en opdatering kunne hjælpe de nye ansøgere.
9/97		EU- og EØS-spørgsmål	Samarbejdet i Norden forud for Finlands EU-formandskab i 1999	Man enedes om at nedsætte en ad hoc-gruppe for at kortlægge og diskutere spørgsmål forud for Finlands formandskab i EU.
	10/97	EU- og EØS-spørgsmål	Aktuelle spørgsmål, såsom søfartscabotage, Euro-vignet, lufthavnsafgifter mv. diskuteredes	
	10/97	Samarbejde forud for Finlands EU-formandskab	Finland vil under sit formandskab specielt rette opmærksomheden mod en nordisk dimension.	Det noteredes, at Nordisk Embedsmandskomité for Transport har nedsat en ad hoc-gruppe for at styrke den nordiske dimension og være et incitament i Finlands formandskab.
	10/97	Opfølgning på paneuropæisk trafikkonference.	Finland gav en redegørelse fra konferencen, som samlede 1200 deltagere med ca. 40 ministre fra 51 lande.	Det konstateredes, at der nu kræves praktisk arbejde, som kan foregå inden for eksisterende organisationer.
4/98		EU/EØS-spørgsmål	Transportpolitiske spørgsmål, som har været behandlet i EU, blev diskuteret	

EK-T	MR-T	Emne	Beslutning	Opfølgning
4/98		EU – Nordisk dimension	Rapport fra ad hoc-gruppen, har identificeret en nordisk trafik-politisk målsætning, der skal præsenteres under Finlands formandskab i EU.	En rapport er under udarbejdelse og beregnes at udkomme i juni måned 1998.

Fiskeri

EK-F	MR-F	Emne	Beslutning	Opfølgning
	3/97	EU-forslag om ny praksis for registrering af fiskeri og fartøjer i Østersøen tilpasset IBSFC .	Godkendelse anbefalet	Finland vil tage lakseproblematikken i Østersøen op ved næste møde i IBSFC
		Arbejdsplan (fiskeri) for det første halve år under det hollandske EU-formandskab.	Anbefaler kraftigt at EU-medlemslande følger beslutning om kapacitetsreduktioner.	Prioriterer tekniske bevaringsforanstaltninger på kommende rådsmøde.
		Revision af EØS-aftale om veterinærkontrol	Island og Norge orienterede.	Normale procedure, godkendelse i kommissionen, –rådet og parlamentet vil blive fulgt.
		Dumpning og subsidieanklager mod norsk laks.	Sagen kunne have været klaret bilateralt. Det anbefales, at der anlægges en saglig linie i debatten.	
		Satellitovervågning - orientering om EU-beslutning om indførelse af satellitovervågning	Det er vigtigt at prioritere, så den nye teknologi anvendes til at mindske bureaukratiet. overvågning,	Drøftes løbende
	10/97	De nordiske justitsministres handlingsprogram og beslutning om at samordne implementering af EU-direktiver på området	Veterinærlovgivningen er det eneste område inden for fiskerisektoren, der er velegnet til samordning. Da det blev oplyst, at Levnedsmiddelsektoren tager veterinærlovgivningens koordination op, vil Ministerrådet ikke fremover beskæftige sig med sagen.	
		Memo til EU's fiskerikommissær Bonino i juli 1997.	Orientering om sagens videre forløb.	Danmark forfølger sagen i EU.

EK-F	MR-F	Emne	Beslutning	Opfølgning
		EU's forhandlinger om tekniske bevaringsforanstaltninger.	Ministerrådet er positivt indstillet til en mindskelse af discard af fisk og brug af mere selektive redskaber, men negativt indstillet over for reduceret mindstemål og udbredt brug af tunge redskaber. Norge og Island bemærker, at EU har afvigende regler for udsmid/discard. Ministerrådet tog orienteringen til efterretning.	Undersøgelser og analyser for yderligere information, der kan belyse konsekvenserne af at ændre de tekniske bevaringsforanstaltninger på nævnte punkter.
		Satellitovervågning	De nordatlantiske ministre går ind for standardisering af rutiner og indberetninger.	Udviklingen følges i NAFO-områder.
2/97		Veterinæraftalen mellem EU og EØS-landene.		Norge rapporterer status for implementering.
6/97		EU's satellitovervågningsprogram 1. fase juni 1998 for fartøjer der fisker i internationalt farvand samt industrifiskefartøjer.	Taget til efterretning	Løbende
		Norge om EU-aftale om øget (fra 0.75 % til 3 %) norsk national eksporttold. Aftalen, der er gældende i foreløbig 5 år, udgør løsningen på den af Skotland rejste subsidieanklage mod norsk lakseeksport.	Taget til efterretning	Afsluttet
		Om det 4. udviklingsprogram for tilpasning af flådestrukturen i EU.	Meget kort tid for nationale planer	Følges

EK-F	MR-F	Emne	Beslutning	Opfølgning
9/97		Koordineret implementering af EU-direktiver.	Fiskerireguleringen i EU normalt i form af forordninger, som umiddelbart er gældende i medlemslandene. Veterinærområdet ser derfor ud til at være det eneste område	
		Forud for forhandlinger mellem EU og Norge, om kvoteaftaler for sild og makrel, arbejdes med et nyt regime for Nordsøen.		

Land- og Skovbrug

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
	6/97	Aktuelle landbrugspolitiske spørgsmål i EU	Landbrugsminister Annika Åhnberg informerede om, at diskussionen om en revidering af landbrugspolitikken, især med henblik på subventionerne, kan forventes at blive intensiveret. En analyse af spørgsmålene udføres. Landbrugskommissær Fischler har signaleret, at det fremtidige tema kan blive landsbyudvikling, altså ikke bare landbrugsspørgsmålene. Hun meddelte også, at ministerrådet har diskuteret uenigheden mellem EU og tredjelande, hvor EU's regler ikke accepteres, omkring vækshormoner i kød samt fytosanitære spørgsmål.	Et tværsektorielt forskningsprogram i samarbejde mellem land- og skovbrugssamt regionalsektorerne er blevet indledt med start i1998. Formålet er bl.a. at formidle nordiske erfaringer om landsbyudvikling til EU. Mærkningsspørgsmålene er taget op i land- og skovbrugssektorens handlingsplan for levnedsmiddelsikkerhed. Et tværsektorielt projekt startes i 1998.
			Fødevareminister Henrik Dam Kristensen udtrykte håb om, at miljøspørgsmålene i tilknytning til landbruget vil spille en større rolle i EU's fremtidige politik. Land- og skovbrugsminister Kalevi Hemilä nævnte, at EU's ministerråd i løbet af foråret har diskuteret markedsordninger for flere produkter, og at de nærmeste måneder kan blive afgørende.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Landbrugsminister Dag Terje Andersen bemærkede, at signalerne om landsbyudvikling passer godt ind i det norske perspektiv og understregede, at Norge har taget kraftigt stilling i spørgsmålet om mærkning af genmanipulerede organismer. Fødevareminister Henrik Dam Kristensen informerede om, at et enigt Folketing har udtalt, at de ønsker mærkning, og han mente, at de nordiske synspunkter på dette område har bidraget til udvikling af EU's holdning. Landbrugsminister Annika Åhnberg erklærede sig enig i, at Nordens påvirkning har kunnet drive udviklingen den rette vej i mærkningsspørgsmålene. Hun pegede især på beslutningen om oprindelsesmærkning af kød.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
	12/97	Aktuelle landbrugspolitiske spørgsmål i EU	Landbrugsminister Annika Åhnberg informerede om det igangværende arbejde med at reformere EU's landbrugspolitik. Der er stor spændvidde mellem lande, der er for en reform bl.a. Sverige, Danmark og England, og lande som ikke ønsker en reform. I den beslutning, som træffes i spørgsmålet, stillede Spanien sig udenfor. Kommissionen ventes at vende tilbage i starten af 1998 med en konkretisering af reformarbejdet, til en eventuel begyndelse i starten af 1999. Hun konstaterede, at diskussionen med de nye ansøgerlande ville blive gjort lettere af, at spørgsmålet om reformarbejdet blev fulgt op.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Departementchef Per Harald Grue præsenterede de foreliggende dokumenter om koordineret implementering af EU-direktiver. Ministerrådet konstaterede, at et sådant samråd i dag sker uformelt ved behov, bl.a. i den uformelle gruppe på chefniveau, som er blevet sammensat for at diskutere handelspolitiske landbrugsspørgsmål, og at der ikke i øjeblikket er behov for yderligere tiltag.	
3/97		EU/EØS og øvrige internationale spørgsmål	Nordisk Embedsmandskomité for land- og skovbrug diskuterede det norske memorandum om det nordiske samarbejde på land- og skovbrugsområdet omkring EU/EØS og andre internationale spørgsmål. Bl.a. foreslog Norge at udvikle et forslag om at indrette en uformel nordisk kontaktgruppe på chefniveau til formålet. Kontaktgruppen vil ikke kræve sekretariatsressourcer.	Kontaktgruppen har holdt møde i efteråret 1997.

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Under diskussionen blev der ytret ønske om også at tage arbejdet op i OECD og Østersø-processen ud over WTO. Det blev understreget, at den tænkte kontaktgruppe ikke har til formål at overtage Embedsmandskomitéens rolle i sammenhængen. Embedsmandskomitéen besluttede at bede Norge om at udarbejde diskussionsoplæg til MR-møde den 25.-27. juni 1997.	Diskussionsgrundlag til MR-Land- og skovbrugsministrene er udarbejdet iht. beslutning.

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Sekretariatet afleverede en statusrapport over det nordiske arbejde i tilknytning til EU's skovforskning samt over arbejdet med at formulere EU's femte rammeprogram for forskning. Embedsmandskomitéen diskuterede de nationale initiativer, som er blevet taget og vil blive taget med henblik på at følge op på tidligere beslutninger (MR-Land- og skovbrugsministrene 2/96), på baggrund af at forberedelsen af det femte rammeprogram nu går ind i en fase med detaljeret planlægning, hvor det er relevant på ministerniveau at fremføre det nordiske behov for skovforskning.	
			Det blev besluttet at sekretariatet skal holde Embedsmandskomitéen løbende orienteret om initiativet til at udpege en nordisk ekspert i skovspørgsmål ved EU-kommissionen.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Embedsmandskomitéen mente, at de veterinære spørgsmål i de kommende år vil få øget betydning i det nordiske og internationale samarbejde. Embedsmandskomitéen bad sekretariatet vurdere nærmere, hvordan samarbejdet og kontakten mellem de nordiske lande kan udvikles, bl.a. set i sammenhæng med organiseringen af samarbejdet på levnedsmiddelområdet på nordisk plan.	
			Embedsmandskomitéen understregede betydningen af, at de selvstyrende områder kan indgå i det uformelle samarbejde om handelspolitiske, skovpolitiske og veterinære spørgsmål. Embedsmandskomitéen besluttede at foreslå Nordisk Ministerråd (land- og skovbrugsministrene) at tilslutte sig ovenstående.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Embedsmandskomitéen diskuterede de foreliggende dokumenter angående koordineret implementering af EU-direktiver. Man konstaterede, at et sådant samråd i dag sker uformelt ved behov, bl.a. i den uformelle gruppe på chefniveau, som er blevet sammensat for at diskutere handelspolitiske landbrugsspørgsmål.	
			Karl Olov Öster meddelte, at landbrugsminister Annika Åhnberg havde til hensigt at tage østudvidelsen og CAP op under dagsordenpunktet EU/EØS og øvrige internationale spørgsmål.	
			Karl Olov Öster informerede om, at Sverige har indleveret en ansøgning til kommissionen om, at den undtagelse Sverige i øjeblikket har omkring foderantibiotika skal blive generel for EU.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
			Sverige forventes at fremlægge et forslag i riksdagen den 12. marts 1998 for at forlange retningslinjer omkring reformen af EU's fælles landbrugspolitik. Forslaget indeholder visioner for den langsigtede landbrugspolitik. Nærmere forslag fra kommissionen ventes i marts.	
			Reino Uronen informerede om, at diskussionen om den fælles landbrugspolitik i EU i øjeblikket er livlig i Finland. To problemer, som diskuteres, er lave kornpriser og fortsatte nationale subventioner samt æggeeksport til Rusland.	
			Anders Portin supplerede omkring skovspørgmålenes stilling i EU. Finland har forholdt sig kritisk til at lade skovspørgsmålene træde alt for kraftigt frem i reformforslaget omkring landbrugspolitikken. Kommissionens arbejde med at udforme en fælles skovpolicy er endnu ikke kommet så langt.	

EK-JS	MR-JS	Emne	Beslutning/diskussion	Opfølgning
6/97 12/97 2/98		EU/EØS og øvrige internationale spørgsmål EU/EØS og øvrige internationale spørgsmål EU/EØS og øvrige internationale spørgsmål	Gudmundur Sigþórsson, Island, informerede om, at man forventer , at en forhandling omkring frihandelsaftalens protokol 2 og EØS-aftalens protokol 3 vedrørende landbrugsprodukter vil komme i gang i løbet af året.	Sekretariatet har udarbejdet grundlag efter beslutning. En arbejdsgruppe om salmonella, foderantibiotika og andre veterinærspørgsmål er i 1998 blevet nedsat i samarbejde med levnedsmiddelsektoren.

Velfærd og Erhverv

Social- og Sundhedspolitik

EK-S	MR-S	Emne	Beslutning	Opfølgning
3/97		Alm. drøftelse om EU/EØS-relaterede spørgsmål: herunder • Norsk-islandsk deltagelse i "social protection", database-samarbejde (MISSOC) samt i generaldirektørmøderne • Sv. orientering om rapporter om udvidelsen, vedr. bevægelighed, socialforsikringer og sociale ydelser + strategidok om folkesundhed, helse- og sygepleje.	Orientering	
9/97		Orientering om aktuelle EU-spørgsmål		
	5/98	Aktuelle EU-spørgsmål • betydningen af nordisk samarbejde på lægemiddelområdet • info om forberedelsen af det finske formandskab i EU • mentalsundhedstjenesten • socialpolitiske spørgsmål på regeringskonference		

Narkotika

EK-Narko	MR-Narko	Emne	Beslutning	Opfølgning
6/97		**Rapport om aktiviteter i EU** Der foregår et politisamarbejde vedrørende blandt andet Balkanruten og Latinamerika. En foreløbig rapport vil foreligge i uge 25. I december 1996 enedes man om en fælles aktion på såvel EU-niveau som på regionalt og nationalt plan, hvor man blandt andet ser på syntetiske stoffer. Der er et fælles informationssystem til indsamling af oplysninger, udveksling af oplysninger samt risikovurdering. Dette kan føre til bedre kontrol med syntetiske stoffer.	Orientering	Løbende opfølgning fra landene
11/97		**Rapport om aktiviteter i EU, herunder folkesundhedsprogrammet**		

EK-Narko	MR-Narko	Emne	Beslutning	Opfølgning
		Kontrolområdet i Den Europæiske Union, herunder rapport om fælles aktioner angående tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning på området samt tidlig varsling af nye syntetiske stoffer med efterfølgende risikovurdering til eventuel listning/forbud. Danmark gav udtryk for en vis skepsis om, hvorvidt der vil foregå en bred indberetning. Danmark har nu ratificeret EUROPOL-konventionen, men andre lande vil ikke nå dette inden udgangen af året.	Orientering	Løbende opfølgning fra landene
		Forebyggelseshandlingsplanen. Herunder drøftede man landenes manglende indflydelse i forhold til kommissionen på udvælgelsen af projekter.		
		Narkotikaovervågningscentret i Lissabon: *"Annual Report"*. Ni af landene har nu indgivet oplysninger om antal hårdtbelastede misbrugere.		
		"Annual Work programme" med oplæg til næste år: • Epidemiologi,		
		• Demand Reduction (opbygning af projektdatabase),		

EK-Narko	MR-Narko	Emne	Beslutning	Opfølgning
		• Joint Action Plan (Varslingssystem, risikovurdering, syntetiske stoffer), • Policies and Legislation (database med lovtekster – fare for dobbeltarbejde i forhold til Wien) I december 1997 gennemførtes en EU-konference om nye syntetiske stoffer. Justits- og sundhedsministrene havde den 4. december narkotika som tema ved et formøde til rådsmødet. EK-Narko drøftede en stærkere nordisk koordinering, specielt i forbindelse med forebyggelsesprogrammet.		

Forbruger

EK-Kons.	MR-Kons.	Emne	Beslutning	Opfølgning
	7/97	1. EU-kommissionens grønbog om 'Commercial communications'.	Det blev konstateret, at de nordiske syns-punkter er parallelle. Diskussion.	Nationale høringssvar koordineret på bag-grund af nordisk analyse og seminar. Nationale høringssvar koordineret i netværk.
		2. EU-kommissionens grønbog om finansielle tjenesteydelser.		
		3. Ændringer i Romtraktaten med Amsterdamtraktaten.	Bred nordisk enighed om mål og midler for en europæisk forbrugerpolitik. Den nordiske model bør bevares i et nyt Europa. Det bør diskuteres ved næste EU-ministermøde, hvordan kommissionen ser på mulighederne for at udnytte ændringerne i art. 129A, samt hvorledes de enkelte lande har tænkt sig at anvende traktatændringen	Bede formandskab foreslå diskussionen om anvendelse af art. 129A i EU-ministerråd. Sverige inviterer den nye Generaldirektør fra DG XXIV til næste MR-møde.
	2/98	4. EU's formandskabs-program 1. halvår 1998.	Den britiske forbrugerminister orienterede.	
		5. Kommissionens fremtidsplaner.	Generaldirektøren for DG XXIV orienterede.	
		6. Fælles mønt set ud fra et forbrugerperspektiv.	Der skal udveksles synspunkter mellem de nordiske lande om forskellige løsningsmodeller for problemerne for forbrugerne ved indførelsen af den fælles mønt.	Finland arrangerer et møde om konsekvenser samt de praktiske foranstaltninger ved indførelsen af den fælles mønt.

EK-Kons.	MR-Kons.	Emne	Beslutning	Opfølgning
1/97		7. Udveksling af synspunkter om EU-kommissionens grønbog om 'Commercial communications', 8. Udveksling af synspunkter om EU-kommissionens grønbog om 'Finansielle tjenesteydelser', 9. Forbrugerne i det nye mediesamfund, 10. Markedsføring rettet mod børn i EU - og nordisk perspektiv. 10. Markedsføring rettet mod børn i EU - og nordisk perspektiv. 11. Nordisk samordning i EU-arbejdet 12. EU's femte ramme-program for forskning	Diskussion Diskussion Diskussion Den juridiske styregruppe anmodes om at analysere EU-dommen i sagen mod Sverige, så snart den foreligger. EK udformer retningslinier for hovedstædernes koordinering af EU-sager. MR anmoder Emma Bonino om at arbejde for, at forbrugerforskning kommer ind i rammeprogram. Udarbejde pjece om nordisk fb.-forskning, som spredes i EU.	Punktet skal på MR-mødet Punktet skal på MR-mødet Punktet skal på MR-mødet. Blev diskuteret i projekt om TV-reklame. Nu arbejdes på nordiske "best practice" regler om emnet i forhold til Internet. De skal danne grundlag for initiativ i EU. Dokument vedtaget og forelagt MR. Bonino positiv, men fik ikke gennemslag i Kommissionen.

EK-Kons.	MR-Kons.	Emne	Beslutning	Opfølgning
6/97		13. Opfølgning på EU's forbrugerrådsmøde. 14. EU's regeringskon-ference og brev til NR. 15. EU's arbejdsplaner 2. halvår 97.	Henvendelse til kommissionen om fb.-undervisning for at gøre opmærksom på den tidligere korrespondance og en eventuel opfølgning på kommissions tidligere positive svar. Sidste nordiske koordinering i sagen. Tjek om nordisk beredskab klar på alle områder.	Kommissionen har nu taget et initiativ, som bygger på nordisk handlingsplan og måldokument. Forbrugerpolitikken blev styrket i Amsterdamtraktaten takket være nordisk samarbejde.
11/97		16. Samarbejdsministrenes beslutning om EU/EØS. 17. Status for koordinering af EU-arbejdet. 18. Øget lighed mellem EU-lovgivningen og den nordiske model på området. 19. Finsk EU-formandskab 20. Nyt fra EFTA og forholdet til EU.	Brev fra Søren Christensen og EK's opfølgningsregler vedlægges i MR-mødemateriale. Finansielle tj. med fokus på distanceaftaler og nødvendighedstj. vil blive bragt op.	

Levnedsmidler

EK-Livs	MR-LIVS	Emne	Beslutning	Opfølgning
3/97		1. Ændring af direktivet om andre tilsætningsstoffer til levnedsmidler end farvestoffer og sødestoffer. 2. Ændringsdirektivet om naturligt mineralvand. 3. Direktiv om pesticidrester. 4. Bestråling af levnedsmidler 5. Forenklet lovgivning om animalske næringsmidler – DG VI.	EK-Livs anmoder NNL om at følge arbejdet i DG VI og være i beredskab, således at en hurtig nordisk koordinering er mulig.	NNL følger arbejdet i DG VI.
		6. Mulig udvidelse af EØS-aftalens vedlæg I	Der har tidligere været afholdt møder om dette emne, og det besluttes at fortsætte møderne.	
		7. Aromastoffer 8. Fællesnordisk indsats på tilsætningsstofområdet. 9. Ny samordning for DG XXIV – forbruger DG'et. 10. Novel Food. 11. Vin og spiritus. 12. Mærkning.		Der er nedsat et aromastofnetværk. Der er nedsat et novel food-netværk Der er oprettet et projekt om regler for vin/spiritus EK-Livs har inviteret 5 sektorer til samarbejde om mærkning
		13. ESA-krav om Clostridium, sulfit o.l. i forbindelse med drikkevandsforordningen. 14. Tilsyn – offentligt og privat.		

EK-Livs	MR-LIVS	Emne	Beslutning	Opfølgning
10/97		15. Nordisk samordning ved implementering af EU-lovgivning. 16. Implementering af EØS-lovgivning. 17. 'Chokoladesagen'. 18. Koordinering vedr. 'Risk Evaluation' i Codex. 19. Konsekvenser af EU's food policy (Green paper) for arbejdet i EK-Livs.	EK konstaterer, at der i forvejen er nordisk samordning om implementering EK-Livs støtter forslag om et fremstød af Risk Evaluation i Codex – en forhandlingsstrategi vedtages.	Synspunkter fremføres nationalt.
3/98		20. Implementering af veterinærkontroldirektiverne 21. Koordinering af en nordisk holdning omkring GMO og nye levnedsmidler i Kommissionen. 22. Grænseværdier for aflatoxin.	De nordiske lande er enige om, at en koordinering vil være en fordel. Udarbejdelse af et fælles nordisk standpunkt.	Der følges op fra nationalt hold. Danmark udarbejder et udkast til fælles nordisk standpunkt.

Lovgivning

EK-lov	MR-JUS	Emne	Beslutning	Opfølgning
6/ 97		Implementering af EU-retsakter	En præliminær oversigt over EU-retsakter under behandling i de nordiske justitsministerier blev taget til efterretning.	Angivelse af nationale kontaktpersoner samt nedsatte nordiske samrådsgrupper påføres oversigten.
		Ministerrådssekretariatets arbejde med EU-spørgsmål	Sekretariatet informerede om Ministerrådets overordnede arbejde med EU-spørgsmål.	Sekretariatet informerer løbende om Ministerrådets initiativer til intensivering af samarbejdet med Bruxelles samt etablering af et "early warning" system
	6/ 97	Konklusioner fra Amsterdamtraktaten	Den svenske justitsminister redegjorde for konklusionerne på Amsterdamtraktaten og dens betydning for det nordiske samarbejde på justitssektoren.	Embedsmandskomitéen behandler fortsat Amsterdamtraktaten under hensyntagen til nordisk samarbejde for så vidt angår Island og Norge i lyset af nye aftaler, der udarbejdes.
10/ 97		Projektansøgninger vedrørende Forskning i Europæisk Integrationsret	Det blev besluttet at imødekomme 4 projektforslag.	Embedsmandskomitéen følger løbende de udvalgte projekter.
2/98		Forskning i Europæisk Integrationsret	Det blev besluttet at fastholde fordelingsnøglen på budgettet for 1997 og reservere ca. 50% af det totale budget til projekter for Forskning i Europæisk Integrationsret	Embedsmandskomitéen afventer fremlæggelse af projektforslag fra kontaktnettet.

EK-lov	MR-JUS	Emne	Beslutning	Opfølgning
		Implementering af EU-direktiver	Embedsmandskomitéen noterede den opdaterede oversigt over EU-retsakter til efterretning. Redegørelse indhentes fra to nordiske samrådsgrupper.	Oversigten opdateres.
		Amsterdamtraktaten	Det forventes ikke at Amsterdamtraktaten vil få en direkte indflydelse på det nordisk lovgivningssamarbejde.	Embedsmandskomitéen overvejer at få belyst de nordiske landes mulighed for at indgå aftale/konvention på områder hvor der er udarbejdet europæiske prioriteringer.
		Europarådet	Nordisk koordinering vil blive iværksat i forbindelse med Europarådets omlægninger.	Norge følger op med de nordiske kollegaer.
4/98		Kontaktnettet for Forskning i Europæisk Integrationsret	Kontaktnettet foretager en udredning vedrørende kontaktnettets rolle i forhold til Embedsmandskomitéen	Formandskabet og sekretariatet deltager i kontaktnettets næste møde.
		Implementering af EU-retsakter	Embedsmandskomitéen tog den reviderede oversigt til efterretning	Oversigten opdateres forud for oktobermødet.
		Samarbejde med EU-repræsentationerne i BXL	Embedsmandskomitéen ønskede at udsætte beslutning om etablering af kontakt med fagattachéerne i Bruxelles med henblik på sikring af informationsudveksling	Sagen behandles på junimødet. Sekretariatet fremsender redegørelse for samarbejdsministrenes initiativ til øget informationsudveksling med BXL.

Erhverv

EK-N	MR-N	Emne	Beslutning	Opfølgning
1/97		Aktuelle EU-spørgsmål, herunder statsstøtte og effektivisering, kortsigtede kommercielle kreditter, "benchmarking" og morgenmøder i Bruxelles for de nordiske ministre.	Udveksling af synspunkter	
	2/97	Drøftelse af erhvervslivets til tider manglende kendskab til EØS-aftalen, som i visse tilfælde bevirker, at de ikke får del i udbud. OECD-aftalen om skibsbygning og spørgsmål, som berører den maritime sektor. Effektivisering og forenkling af statsstøtteordninger. Konkurrenceevne, og benchmarking-systemet, offentlige indkøb og et nyt direktivforslag om bioteknologi. USA's (manglende) ratificering af OECD-aftalen om værftsstøtte	Udveksling af synspunkter	
5.97		EU/EØS-spørgsmål Støtte til værftsindustrien: Tysklands, Spaniens og Grækenlands støtteforanstaltninger til nationale skibsværfter.	Udveksling af synspunkter Besluttet at støtte til værftsindustrien sættes på dagsordenen for MR-mødet i august i Kalmar.	

EK-N	MR-N	Emne	Beslutning	Opfølgning
		Statsstøtte/konkurrence: Forvridningdebat i EU om statsstøtte og konkurrenceforvridning, ikke mindst set i lyset af EU-udvidelsesforhandlingerne.		
6/97		Statsstøtte generelt, støtte til skibsværfter og benchmarking.	Udveksling af synspunkter	
	8/97	Skibsværftssubsidiering og EU's 7. skibsbygningsdirektiv, samt USA's manglende ratificering af OECD-aftalen om støtte til skibsbygning. Orientering om EU's strukturfonde og EU's bioteknologiske direktiv og patent på dyr og planter.	Udveksling af synspunkter. Det besluttedes, at ministrene retter en fællesnordisk henvendelse til US Trade Representative, Ms. Barshefsky.	Fællesnordisk ministerhenvendelse blev afsendt i oktober 1998
12/97		Drøftelse af koordineret implementering af EU-direktiver.	Udveksling af synspunkter	
2/98		Generel EU-information	Udveksling af synspunkter	

Byggeri og bolig

EK-bygg	MR-bygg	Emne	Beslutning	Opfølgning
1/97		Harmoniseret gennemførelse af EU-lovgivning på byggevareområdet. Udveksling af erfaringer med bilateral bistand til de baltiske lande med henblik på disses optagelse i EU.	Udveksling af synspunkter	
	6/97	Byggevaredirektivet. Forslag om at de nordiske landes boligministre holder møde forud for EU's boligministermøder.	Udveksling af synspunkter	
11/97		Konstatering af at der ikke er megen fremdrift inden for byggevaredirektivsagen		
	9/97	Uformelt nordisk boligministermøde i Holland forud for EU-boligministermøde		
3/98		Drøftelse af status i byggevaredirektivsagen. Orientering om at Finland i efteråret 1998 er vært for et EU-boligministermøde.	Udveksling af synspunkter	

Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

EK-A	MR-A	Emne	Beslutning	Opfølgning
4/97		Status for regeringskonferencen Arbejdsprogrammet for beskæftigelseskomitéen	Løbende opfølgning	
11/97		Forberedelse af beskæftigelsestopmødet i Luxembourg den 20. – 21.11.	Løbende opfølgning	
	5/97	Status for regeringskonferensen Rådsmødet (arbejds- og socialministre) 17.4. Beskæftigelseskomitéens arbejdsprogram Davignon-gruppens rapport om forslag til informations- og samrådsregler MR-Samarbejdsministrenes beslutning (11.3.) om at udvikle det uformelle nordiske samarbejde i EU-spørgsmål	Løbende opfølgning Løbende opfølgning Løbende opfølgning MR-Arbejdsministrene besluttede at holde uformelle møder forud for rådmøderne i EU.	

EK-A	MR-A	Emne	Beslutning	Opfølgning
	2/98	Beskæftigelsestopmødet i Luxembourg 20.-21.11.1997 EU's medlemslandes retningslinjer for beskæftigelsespolitikken. Status for de nordiske EU-landes nationale handlingsplaner for øget beskæftigelse Nordisk Ministerråds beskæftigelsesredegørelse for Nordisk Råd i november 1998	Opfølgning MR-Arbejdsministrene enedes om at samordne ***opfølgningen af retningslinjer for beskæftigelsespolitikken*** inden for EU og de nordiske EU-landes nationale handlingsplaner for øget beskæftigelse. MR-Arbejdsministrene besluttede at EU's retningslinjer for beskæftigelsespolitikken og de nationale handlingsplaner skal være vejledende i udarbejdelsen af beskæftigelsesredegørelsen.	

Ligestilling

EK-JÄM	MR-JÄM	Emne	Beslutning	Opfølgning
2/97		EU-kampagnen Citizens First EU's 4. handlingsprogram for ligestilling Direktivforslag om ligebehandling af kvinder og mænd Landenes påvirkningsmuligheder ved formandskab	Der kræves mere information Diskussion om for korte ansøgningsfrister Diskussion til orientering Finland udarbejder forslag til næste MR-møde	
5/97		Kalanke-dommen	Information omdelt til orientering	
	8/97	Finland præsenterede PM om aktuelle spørgsmål under Finlands formandsperiode	Diskussion og information til orientering	
10/97		Amsterdamtraktaten	Information til orientering	

BILAG C

Behandling af EU-direktiver

Ministerrådets behandling af EU-direktiver dækker såvel informationsudveksling om forberedelse og implementering af EU-direktiver som egentligt nordisk samarbejde. Det er hensigten, at Ministerrådet skal sikre en koordineret nordisk implementering af retsakter med henblik på at sikre den nordiske retslighed.

Nedenstående tabel giver eksempler på nordisk samarbejde omkring en række aktuelle EU-direktiver inden for rammerne af Nordisk Ministerråd.

ENERGI	**Direktivnr.**	**Status**	**Opfølgning**
Elmarkedsdirektivet	96/92/EF	Godkendt direktiv som er diskuteret i Ministerrådet	Embedsmandskomitéen og landene
Gasmarkedsdirektivet	KOM(93)643	Diskuteres i Ministerrådet	Embedsmandskomitéen og landene
Rammedirektiv for energiafgifter	KOM(92)226	Diskuteres i Ministerrådet	Embedsmandskomitéen og landene
LEVNEDSMIDLER	**Direktivnr.**	**Status**	**Opfølgning**
Mærkning	Direktiv som ændrer direktiv 79/112	Der er blevet vedtaget et nyt direktiv, som ændrer direktiv 79/112 bl.a. med hensyn til kvantitativ ingrediens-mærkning og obligatorisk mærkning af ingredienser, som kan indeholde gluten. Fortolkningsproblemerne taget op i netværk for mærkning.	Netværk for mærkning følger løbende op på ændringer af EU's mærkningsbestemmelser. Et tværsektorielt NMR-projekt om fælles policy startes sommeren 98.

LEVNEDSMIDLER	Direktivnr.	Status	Opfølgning
Økologiske produktionsmetoder for landbrugsprodukter og lignende angivelser på landbrugsprodukter og levnedsmidler	Rådsforordning 2092/91	En projektgruppe har holdt en serie møder og bl.a. diskuteret, hvordan kontrollen kan tilrettelægges. Der forventes stor internordisk handel med økologiske produkter.	Opfølgningen af arbejdet, som var planlagt med et møde i efteråret 1997, måtte udsættes, fordi hverken Livsmedelsverket i Sverige eller SNT i Norge havde taget nogen endelig beslutning om kontrolsystemer for økologiske levnedsmidler. Videre opfølgning er nu planlagt til foråret 1998 uafhængigt af denne udvikling i de to lande.
Tilsætningsstoffer		Der løber et projekt om fortolkning af tilsætningsstofdirektiverne. Det har som mål at bibeholde en fælles nordisk fortolkning ved at opsamle de mange fortolkningsspørgsmål fra levnedsmiddelkontrollen og erhvervet om de nye reglers anvendelse. De nordiske lande implementerede direktiverne vha. en fælles model, som blev udarbejdet af NMR i 1995.	National opfølgning
Børnemad	96/4 og 96/5	Netværk for dietetiske levnedsmidler har diskuteret tolkning og anvendelse.	National opfølgning
Slankning	96/8	Netværk for dietetiske levnedsmidler har diskuteret tolkning og anvendelse.	National opfølgning

LEVNEDSMIDLER	Direktivnr.	Status	Opfølgning
Levnedsmidler til særlige medicinske formål	udkast	Netværk for dietetiske levnedsmidler har diskuteret tolkning og anvendelse.	National opfølgning
Novel foods		Der er udarbejdet en rapport om implementering, som har ligget til grund for den nationale implementering	Der er nedsat et nordisk netværk, som løbende følger op på fortolkninger og nye tiltag.
Aromastoffer	Forordning 2232/96	Et projekt har samordnet kortlægningen af anvendelsen af aromastoffer og rapporteringen til kommissionen.	Der er nedsat et nordisk netværk, som følger op på nye tiltag.
FORBRUGER-POLITIK	**Direktivnr.**	**Status**	**Opfølgning**
Beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og fri udveksling af sådanne oplysninger.	(95/46/EEG)	Samrådsmøde om implementering af EU-direktivet. Direktivet er efter alt at dømme indledningen til en harmonisering af lovgivningen på området.	Mødet havde til formål at vurdere behovet for et projektarbejde om forbrugerne og registerpolitikken i de nordiske lande, med henblik på at bevare et højt beskyttelsesniveau for enkeltpersoner i den fremtidige registerlovgivning og –politik, og mundede ud i en projektansøgning for 1998, som styregruppen siden har bevilget.

FORBRUGER-POLITIK	Direktivnr.	Status	Opfølgning
Sammenlignede reklame i direktivet om vildledende reklame	(82/450/EEG)	Analyse af tillægget om sammenlignende reklame med det formål at få et beslutningsgrundlag for implementering. Blandt andet tilsigtede man at klargøre forholdet mellem markedsføringslovgivningen og direktivet, hvad angår utilbørlighedsbegrebet.	Da den først udpegede konsulent ikke har kunnet gennemføre analysen på grund af for stor arbejdsbelastning, er opgaven nu overdraget til en ny konsulent, som bør kunne aflevere en rapport i starten af 1998.
Nedlæggelse af forbud	EU-kommissionens forslag til direktiv om ansøgning om nedlæggelse af forbud for at beskytte forbrugernes interesser.	Analyse af § havde til formål at undersøge, hvilken betydning forslaget ville få i de nordiske lande og belyse den praktiske anvendelse, alternative løsninger samt spørgsmål om, hvordan direktivet kan gennemføres i nordisk ret. Den 10. februar afholdtes derefter et mini-seminar med analysen som grundlag.	Arbejdet er rapporteret i en Tema Nord-rapport og vil blive fulgt op nationalt.

FORBRUGER-POLITIK	Direktivnr.	Status	Opfølgning
EU's direktiv om adgang til at optage og udøve virksomhed som kreditinstitut		I direktivet henvises til medlemslandenes muligheder for at opretholde nationale love baseret på "almenvellet" (general good) uden at begrebet præciseres. Eftersom EU-reglerne samtidig bygger på princippet om hjemlandskontrol fører dette til uklarheder om, hvilke nationale regler der kan opretholdes over for et udenlandsk selskab.	I projektet, som bør kunne afsluttes i starten af 1998, beskrives EU's regler om "general good" og praksis fra EU-domstolen kortlægges samt mulighederne for at opretholde nationale regler.
Forbrugerbeskyttelse ved distancesalg	(97/7/EEG)	Analyse af hvilken lovgivning, som direktivet i sin endelige ordlyd bør foranledige gennemført fra forbrugersynspunkt.	Skal implementeres i national ret senest juni år 2000.
Beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og fri udveksling af sådanne.	95/46/EG	Projekt i gang som koordinerer de nordiske landes holdning til implementeringen og opfyldelsen af EU-direktivet.	
ARBEJDSMARKED og ARBEJDSMILJØ	**Direktivnr.**	**Status**	**Opfølgning**
European Works Councils			Løbende koordinering og samordning
Udstationering af lønmodtagere			Løbende koordinering og samordning
Arbejdstid			Løbende koordinering og samordning
Forældreorlov			Løbende koordinering og samordning
Gravide lønmodtagere			Løbende koordinering og samordning
Ligebehandling af mænd og kvinder	76/207/EØF		Løbende koordinering og samordning

ARBEJDSMARKED og ARBEJDSMILJØ	**Direktivnr.**	**Status**	**Opfølgning**
Ansættelseskontrakter			Løbende koordinering og samordning

Nordenudvalgets udtalelse

om Ministerrådets årlige handlingsplan for lovgivningssamarbejdet

(Dokument 3, se s. 1675)

Nordenudvalget har fået Ministerrådets årlige handlingsplan for lovgivningssamarbejdet til behandling. Udvalget har behandlet sagen ved sit møde den 24. september 1998.

1. Nordenudvalgets forslag

Nordenudvalget foreslår, at Nordisk Råd godkender Ministerrådets årlige handlingsplan for lovgivningssamarbejdet.

2. Baggrund

I forbindelse med godkendelse af samarbejdsprogram for det nordiske lovgivningssamarbejde i 1996 ønskede Rådet at få de årlige handlingsplaner for lovgivningssektoren til udtalelse.

Handlingsplanen for lovgivningssamarbejdet 1998/99 bebuder at der vil blive fokuseret på bl.a. følgende i 1998/99: bekæmpelse af kriminalitet, bekæmpelse af fremmedhad og racisme, bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn, IT-udvikling, procesret og familieret.

Handlingsplanen er ikke fordelt på de 3 søjler; Norden, Europa og Nærområderne. Af Ministerrådets budgetforslag og planer for 1999 fremgår, at det traditionelle nordiske lovgivningssamarbejde udvikles stadigt hen i mod at få en mere europæisk vinkel.

I denne sammenhæng vil Nordenudvalget påpege, at Ministerrådet i Samarbejdsprogrammet for det nordiske lovgivningssamarbejde, som blev vedtaget i 1996, konstaterede, at man på længere sigt burde overveje, hvordan nærområderne kan inddrages i det nordiske lovgivningssamarbejde.

Endvidere vil Nordenudvalget i denne sammenhæng påpege Rådets satsninger i årets løb på bekæmpelse af kriminalitet i Nærområderne, som kommer op til diskussion og behandling på Rådets session, jfr. udvalgsforslag A 1186/när angående förebyggande och bekämpning av kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland.

Nordenudvalget støtter, at man aktiverer det nordiske samarbejde på familierettens område. Det er særlig vigtigt, at Norden har ensartede retsforhold på dette område.

Udvalget støtter handlingsplanens indhold og intentioner. Dog må det konstateres, at handlingsplanen ikke er specifik nok. Der fremkommer f.eks. oplysninger i Ministerrådets budgetforslag og planer for 1999 angående lovgivningssamarbejdet, som ikke er i selve handlingsplanen, men burde være det, og endvidere har handlingsplanen ikke nogen tidsplan eller budget/ressursebehov. Udvalget ønsker derfor en mere fyldig handlingsplan næste år.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

ount

Till Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd (justitsministrene) oversender hermed den årlige Handlingsplan for lovgivningssamarbejdet forud for Nordisk Råds 50:e session i Oslo.

Stockholm den 10 juli 1998

Laila Freivalds
(sign.)

Søren Christensen
(sign.)

Handlingsplan för det nordiska samarbetet på justitiesektor 1998/99

De nordiska justiteministrarna antog år 1996 ett samarbetsprogram som anger riktlinjerna för hur lagstiftningssamarbetet skall bedrivas. Som ett komplement till samarbetsprogrammet antar justitieministrarna årliga handlingsplaner där det fastställs på vilka sakområden samarbetet särskilt skall inriktas. I denna handlingsplan anges inledningsvis de sakområden som särskilt skall uppmärksammas i det nordiska lagstiftningssamarbetet under 1998/99. Vidare uppräknas de sakområden där de nordiska länderna samarbetar löpande.

Handlingsplanen har utarbetats efter en värdering av sakområdenas betydelse i det nordiska lagstiftningssamarbetet på justitieområdet. Handlingsplanen är inte uppdelad på de tre pelarna för det nordiska samarbetet; Norden, EU/EES och Närområdena, eftersom det bedömts mest ändamålsenligt att under behandlingen av de olika sakområdena i planen göra en bedömning huruvida frågorna har särskild betydelse för arbetet inom Norden, för EU/EES eller för samarbetet med Närområdena. De nordiska länderna skall gemensamt följa och bidra till det arbete som sker inom EU på de prioriterade områdena.

Särskilda initiativ under 1998/99

1. Bekämpande av brottsligheten i Norden
Samarbetet skall särskilt inriktas på att effektivisera kampen mot den gränsöverskridande brottsligheten i Norden och närområdena. Särskild vikt skall läggas vid uppföljningen av justitieministrarnas möte i juni 1998 om Gränsöverskridande brottslighet inklusive penningtvätt, rättshjälpssamarbetet i ett gränslöst Norden samt förundersökningsmetoder (efterforskningsmetoder).

2. Brottsförebyggande arbete
Samarbetet mellan de brottsförebyggande myndigheterna i Norden skall vidareutvecklas, så att dessa myndigheter på ett ännu effektivare sätt kan dra nytta av varandras forskning och erfarenheter samt utbyta information och därmed skapa en starkare grund för att presentera den nordiska modellen för brottsförebyggande arbete i internationella fora..

3. Bekämpande av främlingsfientlighet och rasism
En kartläggning av den praktiska tillämpningen av gällande rätt avseende främlingsfientlighet och rasism (bl.a. mötesfrihet, yttrandefrihet och spridning av trycksaker) skall genomföras. I detta sammanhang skall det också ske ett utbyte av information och erfarenheter om bekämpande av främlingsfientlighet och rasism i de nordiska länderna.

4. Förhindrande av sexuellt utnyttjande av barn
En studie skall genomföras angående behandling som komplement till straff för dem som dömts för sexuella övergrepp mot barn. Detta projekt skall genomföras i samarbete med ÄK-Social. Justitieministrarna stödjer anordnandet av ett seminarium vid vilket man skall belysa resultatet av studien och de problemställningar som framkommer genom denna. Dessutom kommer de övriga initiativ som har tagits tillsammans med ÄK-Social att följas upp.

5. Informationstekniken och lagarna
Den nya informationstekniken berör lagstiftningen på det civilrättsliga liksom det offentligrättsliga och det straffrättsliga området. Utvecklingen på IT-området aktualiserar vitt skilda frågor. De nordiska länderna skall i samarbete inventera problemen samt utnyttja varandras kunskaper och i samråd ta ställning till i vilken utsträckning lagarna behöver moderniseras. Ett kontinuerligt samråd eller informationsutbyte skall ske angående förslag till lagändringar och de rättsliga spörsmål som informations-tekniken reser (bl.a. om kryptering, elektronisk handel och skydd för personuppgifter).

6. Processrätt
Ett seminarium om civilprocessrätt skall genomföras. Diskussioner skall då föras om fortsatt lagstiftningsarbete om grupptalan och om hur förlikningsarbetet bedrivs i de nordiska domstolarna. Vidare skall reformbehovet inom civilprocessrätten i övrigt klarläggas.

7. Familjerätt
Under de senaste decennierna har lagstiftningssamarbetet inte varit lika intensivt som tidigare, och det har lett till vissa skillnader mellan ländernas regelsystem. Hänsynen till den nordiska rättslikheten på familjerättens område väger tungt vid de överväganden som görs i det nordiska samarbetet på detta område. De nordiska länderna skall nu verka för att återskapa ett väl fungerande lagstiftningssamarbete inom familjerätten. Inriktningen bör vara att vi i framtiden skall undvika onödiga skillnader och på sikt om möjligt öka den nordiska rättslikheten.

En studie skall genomföras för att belysa de rättsliga skillnaderna i de familjerättsliga lagarna och praktiskt viktiga nackdelar av dessa skillnader. Genom denna blir det möjligt att identifiera de frågor i vilka det finns ett behov av ytterligare nordiskt samarbete.

Kontinuerligt samarbete
Det pågående samarbetet i form av regelbundna möten på tjänstemannanivå med diskussioner inom vissa sakområden skall fortsätta.

Utöver de särskilt prioriterade initiativen för 1998/99, samarbetar de nordiska länderna löpande på en rad områden. Till dessa hör:

1. Straffrätt och straffprocessrätt, inklusive bekämpande av mc-kriminalitet och ekonomisk brottslighet
2. Civilprocessrätt, inklusive revision av Bryssel- och Luganokon-ventionerna
3. Förvaltningsrätt
4. Offentlighetsprincipen
5. Aktiebolagsrätt
6. Schengen
7. Sjörätt
8. Upphovsrätt
9. Varumärkesrätt
10. Allmän förmögenhetsrätt, bl.a. konsumentköp
11. Familjerätt, inklusive internationell familjerätt

I de fall det inom sakområdet pågår arbete med någon rättsakt inom EU skall lämpligt samråd ske, varvid det bör diskuteras om och hur de nordiska ståndpunkterna skall samordnas. När en rättsakt har antagits skall samarbete ske i lämpliga former på genomförandestadiet.

För att underlätta det nordiska samarbetet i fråga om lagstiftning med anknytning till EU och EES förs fortlöpande en förteckning över rättsakter under beredning. Detta gäller både rättsakter som är på förhandlingsstadiet och sådana som är klara för genomförande. I förteckningen anges vilka rättsakter som är under utarbetande eller genomförande, vem som är kontaktperson i de olika nordiska länderna och om det finns någon nordisk samrådsgrupp.

Fördelning av projektmedel

Genom Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor skall ekonomiskt stöd förmedlas till konferenser, seminarier, forskning eller studier av politisk eller rättslig betydelse inom justitiesektorn. Av tillgängliga medel skall ungefär hälften disponeras för forskning i europeisk integrationsrätt.

Stödet skall i första hand vara inriktat på aktiviteter som syftar till att genomföra det innevarande årets ordförandeskapsprogram, det föregående ordförandeskapsprogrammet, den aktuella handlingsplanen för sektorn eller budgeten för innevarande år. Projekt inom det löpande samarbetet kan även i övrigt stödjas i den mån Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor under arbetsårets gång bedömer att området bör prioriteras.

Projekten skall uppfylla kriterierna för "Nordisk nytta" och skall avse aktiviteter som annars skulle genomföras i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensamma nordiska utredningar och lösningar. Aktiviterna skall manifestera och utveckla den nordiska samhörigheten och öka den nordiska kompetensen och konkurrenskraften.

Initiativ till projekten kan komma såväl från Ministerrådet som från nationella ministerier och andra institutioner eller externa konsulter.

Nordenutskottets uttalande

om årliga handlingsplan för samarbete på narkotika-området 1998

(Dokument 4, se s. 1681)

Nordenutskottet har till orientering fått Nordiska ministerrådets årliga handlingsplan 1998 för samarbete på narkotikasektorn. Samarbetsprogrammet kompletteras av årliga operativa handlingsplaner. Dessa har Nordiska rådet önskat få för eventuellt utlåtande.

I detta sammanhang bör det framhållas att största delen av handlingsprogrammet 1998 redan är genomfört i det skedet Nordiska rådet har möjlighet att uttala sig. Kommentarerna nedan får därför närmast inflytande på utarbetandet av den nästa årliga handlingsplanen 1999.

Utskottets kommentarer

Nordenutskottet har tidigare i år skrivit ett betänkande över ministerrådsförslaget B170/nord Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000. Initiativet till ett nordiskt samarbetsprogram togs av Nordiska Rådet i rekommendation nr 8/1994 riktad till Ministerrådet. Nordiska rådet har efterföljande regelbundet tryckt på Ministerrådet för att framhålla vikten av att ett samarbetsprogram på narkotikaområdet utarbetas.

Handlingsplanen för 1998 är indelad i tre avsnitt :

- Samarbete inom Norden
- Europeiska och internationella frågor
- Norden och dess närområden

Det är, såsom framgår av utskottets betänkande, Nordenutskottets generalla åsikt att de nordiska länderna aktivt bör motverka ytterligare liberalisering av drogpolitiken.

I den föreliggande handlingsplanen intar inte insatser i förhållande till närområdet samma centrala fokus som i Nordiska rådets betänkande från 1994. Nordenutskottet är medvetet om de insatser i förhållande till kontroll av narkotika som pågår i bl. a. Östersjörådets regi, men anser att det fortfarande finns behov för ytterligare insatser på nordiskt plan speciellt i förhållande till det förebyggande arbetet. Detta har Nordiska rådet visat i sina rap-

porter om barns situation i Nordens närområden (1997) och om kriminaliteten i Nordens närområden (1998).

I Nordiska rådets rekommendation 8/1994 pekas på att det nordiska samarbetet bör ske i samspel med andra internationella initiativ på området och att speciellt de baltiska länderna bör få möjlighet att tillgodogöra sig de nordiska handlingsplanernas målsättningar och resultat. De samarbetsorgan som nämns i samarbetsprogrammet är Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) samt Politi- og toll i Norden (PTN-gruppen). Det är viktigt att dra in samarbetsorgan i Nordens närområden, speciellt de baltiska länderna, i det fortsatta arbetet. Även Barentsregionen är viktig att uppmärksamma i detta sammanhang.

Särskilda insatser i relation till missbrukare inom fängelseväsendet samt motverkandet av missbruk av anabola stereoider efterlystes i Nordiska rådets betänkande. Dessa områden berörs inte specifikt i handlingsplanen för 1998.

Nordenutskottet önskar i framtida handlingsplaner se konkreta narkotikapolitiska mål formulerade. Till dessa bör aktiviteter och andra implementeringsplaner kopplas. Koordineringsansvar, budgetkonsekvenser och tidsramar bör ingå i detta.

Mariehamn den 24 september 1998

Søren Hansen (S)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Håkan Strömberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jann Sjursen (KrF)
Odd Holten (KrF)
Olof Salmén (ÅC)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Arne Andersson (m)
Dan Reinert Petersen (Jvfl)
Anneliese Dørum (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Anita Johansson (s)
Birthe Sörestedt (s)
Pehr Löv (SFP)
Elver Jonsson (fp)
Jógvan við Keldu (Ffl)
Svein Ludvigsen (H)

Dokument 4

Til Nordisk Råd

Forud for Nordisk Råds 50:e Session i Oslo oversender Nordisk Ministerråd (Ministre ansvarlige for Narkotikaspørgsmål – MR-Narko) hermed til orientering den årlige handlingsplan for samarbejdet på Narkotikasektoren.

Stockholm, augusti 1998

Margot Wallström
Socialminister
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekreterare
(sign.)

Handlingsplan för det nordiska samarbetet på Narkotikasektorn 1998

Inledning

Det svenska ordförandeskapet tar i prioriteringarna inför det kommande året sin utgångspunkt i det nordiska narkotikasamarbetet och den långsiktiga inriktning som har utvecklats under en lång rad av år, liksom de prioriteringar som fastställts i samarbetsprogrammet "Nordiskt samarbete på narkotikaområdet 1997 - 2000" liksom fullföljandet av initiativ tagna under det norska ordförandeskapet. Sverige förutsätter vidare en fortsatt hög prioritet av samarbetet med PTN och NAD och att dubbelarbete undviks.

När det gäller ministermöten har någon sådan tradition ännu inte utvecklats. Med tanke på att ämbetsmannakommittén normalt endast genomför två möten per år syns det från svensk sida inte angeläget att planera för årliga ministermöten. Ändå synes det lämpligt att genomföra ett särskilt ministermöte inom ramen för förberedelserna inför FN:s särskilda session om narkotika i juni 1998. Till detta ministermöte bör även de baltiska länderna inbjudas.

Tillgängliga medel för 1998 beräknas till 510.000 Dkr.

Samarbete inom norden

Det inomnordiska samarbetet utgör huvudinriktningen för narkotikasamarbetet och utgör följdriktigt basen för arbetet även under 1998.

Ämbetsmannakommittén bör även fortsättningsvis utgöra ett forum för informations och erfarehetsutbyte kring frågor som rör narkotikautvecklingen i de nordiska länderna. NAD-rapporten *Narkotikasituationen i Norden - utvecklingen 1990-1996* bör kunna utgöra underlag för en diskussion om eventuella fortsatta insatser på detta område.

Ett område som utgör en källa till oro i alla nordiska länder utgör den förändrade narkotikautvecklingen bland ungdomar. Det norska ordförandeskapet initierade insatser på detta område. Bland annat har ämbetsmannakommittén initierat en undersökning om nya missbruksmönster och ungdomskulturer. Denna rapport bör kunna utgöra bas för en diskussion om eventuella fortsatta insatser. I det perspektivet bör fortsatta insatser när det gäller utveckling av metoder för prevention prioriteras.

- Projektet "Nya missbruksmönster och ungdomskultur" fullföljes.

I detta sammanhang bör också den alltmer intensifierade marknadsföringen av narkotika och narkotikaliberala attityder och dess effekter diskuteras.

- Temadiskussion om marknadsföring av narkotika och narkotikaliberala attityder vid ett ämbetsmannakommittémöte.

Insatser mot småskalig narkotikahandel och smuggling bör prioriteras. Denna trafik utgör inte minst ett problem när det gäller att förebygga narkotikautvecklingen bland ungdomar. Detta gäller såväl samarbetet mellan po-

lis- tull- och sociala myndigheter som det rättsliga samarbetet. En insats på detta område kolliderar inte med PTN-gruppens prioriterade områden. Ett seminarium med företrädare för polis- och tullmyndigheterna tillsammans företrädare från socialtjänsten bör genomföras. Syftet skall vara att analysera mönstren för den småskaliga narkotikatrafiken och eventuellt också föreslå insatser för att minska problemen.

- Ett seminarium om den småskaliga narkotikatrafiken genomförs.

Europeiska och internationella frågor

Det nordiska samarbetet bör även i fortsättningen inriktas mot att samordna och driva narkotikafrågorna inför möten i internationella grupper så som FN, Europarådet och EU. Det finns idag ett fortsatt behov av nordiska initiativ i frågor som de nordiska länderna önskar driva i det internationella samarbetet. Under 1998 förefaller det naturligt att fokusera intresset på FN:s specialsession om narkotika. Detta gäller framförallt förberedelsearbetet men kan också komma att innebära någon form av uppföljning av specialmötet.

- Ett särskilt ministermöte inom ramen för förberedelserna inför FN:s särskilda möte om narkotika.

I de internationella diskussionerna om narkotikaproblemet ökar intresset för olika typer av substitutionsprogram. I Europa är metadonprogram idag en etablerad vårdform och ett flertal utvärderingar har genomförts. Dessutom pågår diskussionen i flera länder kring användandet av heroin som en behandlingsform för heroinmissbrukare. Det är angeläget att i ett nordiskt sammanhang utbyta erfarenheter och synpunkter på denna utveckling, liksom eventuella nordiska ställningstaganden i denna fråga.

- Temadiskussion om substitutionsprogram vid ett ämbetsmannakommittémöte.

Norden och dess närområden

Ämbetsmannakommittén bör i första hand arbeta för att narkotikafrågorna aktivt tas upp inom ramen för Östersjösamarbetet.

- De baltiska länderna inbjuds till ett ministermöte inför FN:s specialmöte om narkotika.
- Ämbetsmannakommitténs stöd till Pompidougruppens särskilda träningsprogram fullföljs.

BIHANG

- Framställning 1/1998, gjord av Nordiska rådets presidium den 28 april 1998
- Nordenuskottets betänkande över ministerrådsförslag B 170/nord
- Ministerrådsförslag B 170/nord

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning angående samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på narkotikaområdet 1997-2000

FRAMSTÄLLNING 1/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 april 1998 antagit nedanstående framställning efter förslag av Nordenutskottet (B170/nord).

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att godkänna förslag till samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000.

att Nordiska rådet får de årliga handlingsplanerna för utlåtande.

Stockholm den 28 april 1998

Berit Brørby Larsen
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordenutskottets betänkande

om ministerrådsförslag B 170/nord om samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på narkotikaområdet 1997-2000

Nordenutskottet har fått ett ministerrådsförslag till behandling om samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000.

Nordenutskottet behandlade frågan på sitt möte i Göteborg den 25 februari samt den 30 mars 1998 i Stockholm. Närområdesutskottets ordförandeskap har därefter i enlighet med beslut på Nordenutskottets möte haft möjlighet att komma med synpunkter på samarbetsprogrammet.

1. Bakgrund

Initiativet till ett nordiskt samarbetsprogram togs av Nordiska Rådet i rekommendation nr 8/1994 riktad till Ministerrådet. Nordiska rådet har efterföljande regelbundet tryckt på Ministerrådet för att framhålla vikten av att ett samarbetsprogram på narkotikaområdet utarbetas.

2. Status för samarbetsprogrammet

Som det framgår av Ministerrådets skrivelse daterad 19 januari 1998 har Ministerrådet för Narkotikaspörsmål (MR-Narko) på sitt möte den 11 november 1997 godkänt samarbetsprogrammet och därefter i januari 1998 sänt planen som ett ministerrådsförslag för kommentarer till Nordiska rådet.

Samarbetsprogrammet kommer att kompletteras av årliga operativa handlingsplaner. Handlingsplanen för 1998-99 kommer att sändas till Nordiska rådet så snart den föreligger.

Nordiska rådet önskar i framtiden få de årliga handlingsplanerna till eventuellt utlåtande.

3. Utskottets kommentarer

Nordenutskottet välkomnar det nordiska samarbetsprogrammet på narkotikaområdet som det tagit lång tid att få fram efter att rådet framsatte sin rekommendation 1994.

I det betänkande som ledde till rekommendation 8/1994 efterlystes en handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden. Nordenut-

skottet anser att samarbetsprogrammet kompletterat av årliga handlingsplaner väl uppfyller denna önskan.

I det föreliggande samarbetsprogrammet intar inte insatser i förhållande till närområdet samma fokus som i rådets betänkande. Nordenutskottet är medvetet om de insatser i förhållande till kontroll av narkotika som pågår i bl. a. Östersjörådets regi, men anser att det finns behov för ytterligare insatser på nordiskt plan speciellt i förhållande till det förebyggande arbetet.

I Nordiska rådets rekommendation pekas på att det nordiska samarbetet bör ske i samspel med andra internationella initiativ på området och att speciellt de baltiska länderna bör få möjlighet att tillgodogöra sig de nordiska handlingsplanernas målsättningar och resultat. De samarbetsorgan som nämns i samarbetsprogrammet är Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) samt Politi- og toll i Norden (PTN-gruppen). Det är viktigt att dra in samarbetsorgan i Nordens närområden, speciellt de baltiska länderna, i det fortsatta arbetet. Även Barentsregionen är viktig att uppmärksamma i detta sammanhang.

Särskilda insatser i relation till missbrukare inom fängelseväsendet samt motverkandet av missbruk av anabola stereoider efterlystes i Nordiska rådets betänkande. Dessa områden berörs inte specifikt i det nu föreliggande samarbetsprogrammet, men kunde väl integreras i de årliga handlingsplanerna.

Det är Nordenutskottets åsikt att de nordiska länderna aktivt bör motverka ytterligare liberalisering av drogpolitiken.

Mot bakgrunden av ovan nämnda föreslår Nordenutskottet att

Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet

att godkänna förslag till samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000

att Nordiska rådet får de årliga handlingsplanerna för utlåtande.

Stockholm den 30 mars 1998

Søren Hansen (S)
Kristine Raahauge (Si)
Riitta Prusti (SDP)
Laila Kaland (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Berit Oscarsson (s)
Håkan Strömberg (s)
Birthe Sörestedt (s)
Olof Salmén (ÅC)
Odd Holten (KrF)
Elver Jonsson (fp)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Kjellaug Nakkim (H)
Per Roar Bredvold (FrP)
Øyvind Korsberg (FrP)
Jørgen Niclassen (Ff)

B 170/nord

Nordisk Råd

Nordisk Ministerråds Samarbejdsprogram – *Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000*

Nordisk Ministerråd – Ministerrådet for Narkotikaspørsmål (MR-Narko) – har på sit møde den 11. november 1997 godkendt forslag til samarbejdsprogram for narkotikaområdet smat at dette oversendes som minsterrådsforslag til Nordisk Råd.

Ministerrådet besluttede, at opsætte et kort program, der kombineres med en årlig handlingsplan for det operationelle niveau. For år 1997 har man arbejdet på grundlag af den vedlagte handlingsplan NORDEN 97. Der arbejdes nu med et forslag til nyt handlingsprogram for 1998-1999, som oversendes til Nordisk Råd, så snart det foreligger.

Vedlagt oversendes Samarbejdsprogrammet til behandling i Nordisk Råd. Minsterrådet imødeser Nordisk Råds snarlige svar med synspunkter på programmet.

Den 19. januar 1998

Søren Christensen
Generalsekretær

Vedlagt: Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000
NORDEN 97

NORDISK SAMARBEJDE

på

NARKOTIKAOMRÅDET 1997 – 2000

Status pr. 12. november 1997
Ministerrådet for Narkotikaspørgsmål (MR-Narko) godkendte på sit møde i Helsingfors den 11. november 1997 sektorens samarbejdsprogram *Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000* og besluttede, at programmet skal forelægges som Ministerrådsforslag til Nordisk Råd.

I. Principper for det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde bygger på et værdifællesskab mellem fem lande og tre selvstyrende områder i Norden. Det nordiske samarbejde er ikke et alternativ, men en del af et bredere europæisk samarbejde. Det er derfor af betydning, at sammenhængen mellem det nationale, det nordiske og det europæiske niveau styrkes for at sikre, at hver eneste sag håndteres i den rette sammenhæng samt for at undgå dobbeltarbejde.

Princippet om Nordisk Nytte skal være afgørende for, hvilke aktiviteter der kan foregå i samnordisk regi. Udgangspunktet for al nordisk virksomhed skal være, at den

- ellers skulle foregå i nationalt regi, men at der opnås væsentlige positive fordele ved fælles løsninger
- manifesterer og udvikler nordisk samhørighed
- øger nordisk kompetence og konkurrenceevne

Det nordiske samarbejde skal koncentreres om tre hovedområder:

Samarbejde indenfor Norden Samarbejde, der bygger på og udvikler det nordiske værdifællesskab, først og fremmest kommer til udtryk i kultur, sprog og ensartet syn på demokrati og sociale rettigheder.

Norden og Europa /EU /EØS Samarbejde i spørgsmål af betydning for arbejdet indenfor EU/EØS, hvor de nordiske lande har et værdifællesskab og sammenfaldende interesser. Samarbejdet skal udgøre en platform for initiativer i spørgsmål, hvor landene har ønske om at påvirke den europæiske dagsorden.

Norden og dets Nærområder Udviklingen i Nordens Nærområder – Østersø regionen og Arktis, inklusive Barentsområdet, har stor betydning politisk for de nordiske lande. Et udbygget samarbejde med de baltiske stater og nordvest Rusland udgør et vigtigt bidrag til stabilitet og demokrati i regionerne.

Den internationale dimension i et videre perspektiv er af afgørende betydning for alle former for nordisk samarbejde. Nordisk samråd i internationale fora fortsættes og der lægges vægt på at videreføre og udvikle det nordiske samarbejde i FN-fora.

II. Begrundelse for nordisk samarbejde på narkotikaområdet

Der findes mange argumenter for et nært nordisk samarbejde på narkotikaområdet. Udvekslingen mellem landene er stor og der sker en stærk påvirkning økonomisk, kulturelt og socialt. Trods mangeårige indsatser mod narkotika er narkotikaproblemet et af de mest alvorlige sociale problemer, verden står overfor. Den tilgængelige mængde af narkotika har aldrig været større end i dag. Narkotikamisbruget har udviklet sig på en sådan måde, at nye stoffer er kommet i omløb, og der er sideløbende med de traditionelle misbrugsformer opstået nye misbrugsmønstre. Norden er en del af et globalt system. Derfor er den øgede narkotikahandel og de nye misbrugsformer også

her en trussel. Der er visse forskelle mellem landene, både når det gælder narkotikamisbrugets omfang, og hvad angår den førte narkotikapolitik, men lighederne mellem de nordiske lande er alligevel store i de fleste henseender.

Indenfor narkotikaområdet findes der særlige, åbenbare grunde til at samarbejde. Det er ikke kun narkotiske præparater og narkotikakriminalitet, der bevæger sig over grænserne, men også livstilsmønstre og andre strømninger i tiden, der kan påvirke folks vilje til at anvende rusmidler. Mere åbne grænser i Europa medfører, at de internationale spørgsmål vil blive alt mere vigtige. De nordiske landes forskellige tilknytningsformer til det europæiske samarbejde nødvendiggør et fortsat samråd på politisk plan. Landene er i forskellig grad repræsenteret i internationale organer på narkotikaområdet (EU, Europarådet, FN) samt i forskellige dertil knyttede arbejdsgrupper.

Når de nordiske lande optræder samlet, kan de nordiske synspunkter få større opmærksomhed og stærkere gennemslagskraft i det internationale samarbejde. De nordiske lande har samarbejdet - på forskellige måder - på narkotikaområdet siden narkotikamisbruget i sin moderne form begyndte at udvikles. Siden 1971 har landene haft et velfungerende samarbejde indenfor rammen af *Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor.*

III. Narkotikaspørgsmål som fagområde under Nordisk Ministerråd

De nordiske Samarbejdsministre besluttede i april 1996 at fortsætte samarbejdet på narkotika-området i en ændret form. Samarbejdet videreføres på politisk plan i et eget, tværsektorielt ministerråd - *Ministerrådet for Narkotikaspørgsmål (MR-Narko)* - sammensat af ministre med ansvar for både kontrollerende, forebyggende og behandlende indsatser. En egen tværsektoriel embedsmandskomité - *Embedsmandskomitéen for Narkotikaspørgsmål (EK-Narko)* - ligger direkte under og er ansvarlig overfor MR-Narko.

Mandat

Ministerrådet og Embedsmandskomitéens mandat er politisk og praktisk samråd, informations- og erfaringsudveksling samt, i størst mulig udstrækning, koordinering af landenes synspunkter og indsatser i internationalt narkotikasamarbejde.

MR- og EK-Narko skal:

- udgøre et forum for tværfaglig informations- og erfaringsudveksling om narkotikasituationen og den narkotikapolitiske udvikling i Norden og internationalt
- initiere tiltag, der kan føre til øget kompetence på problemområder af fællesnordisk interesse
- sammenfatte viden og erfaringer om narkotikapolitiske indsatser i de nordiske lande

- bedømme behovet for fællesnordiske indsatser i europæiske og andre internationale organer samt foretage sammenfatninger af en sådan information, der kan være nødvendig for at gøre det nordiske samarbejde effektivt. EK-Narko skal være platform for en gensidig rapportering fra de internationale organer og deres arbejdsgrupper, hvor de nordiske lande er repræsenteret i forskellig grad.

Samarbejdsorganer

To nordiske samarbejdsorganer, der ligger udenfor MR-Narko's ansvarsområde er af stor betydning for samarbejdet:

- *Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)* er et nordisk samarbejdsorgan under social- og helseministrene. Fællesnordiske forskningsindsatser på narkotikaområdet ligger hovedsagelig på NAD's ansvarsområde, men er af stor interesse for samarbejdet i MR-Narko. I den udstrækning MR-Narko tager initiativer til forskningsprojekter, vil NAD blive konsulteret.
- *Politi- og toll i Norden (PTN-gruppen)* blev etableret efter beslutning af justitsministrerne for at ivaretage samordning af politi- og toldindsatser mellem de nordiske lande og forskellige producent- og transitlande samt operativt samarbejde mellem politi- og toldmyndighederne i Norden.

IV.Målsætningen for samarbejdet

Narkotikapolitikken er en del af den nordiske velfærdspolitik, hvor der lægges vægt på solidaritet, samfundsmæssigt og individuelt ansvar. Indenfor narkotikapolitikken lægger samtlige lande vægt på at afbalancere såvel den politi- og som den toldmæssige indsats med andre forebyggende indsatser.

MR-Narko's hovedmålsætning er at sikre og styrke et kontinuerligt samråd og en informations-udveksling om landenes indsatser mod narkotikamisbrug samt så vidt muligt at samordne landenes indsatser i internationale fora. Målsætningen skal sikres ved tværsektoriel deltagelse af ministre med ansvar for både forebyggelse, behandling, kontrol, retsvæsen og kriminalforsorg. MR-Narko skal være et forum for idé- og erfaringsudveksling, der sigter mod bedre resultater i de respektive landes egne indsatser indenfor forebyggelse, behandling og kontrol.

MR-Narko ønsker - afhængig af de initiativer, der kommer fra landene i Nordens nærområder - at udvikle samarbejdet med Nærområderne for at bidrage til stabilitet, demokrati samt en bæredygtig udvikling. Udviklingen i narkotikasituationen i de lande, der ligger nærmest Norden er af stor betydning.

MR-Narko vil drive aktivt nordisk samarbejde om europæiske og andre internationale spørgsmål, baseret på et fælles værdigrundlag, sammenfaldende interesser og et ønske om at påvirke den europæiske og den internationale

dagsorden. Spørgsmål knyttet til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidou-gruppen (Europarådets samarbejdsgruppe for narkotiksager) og FN, vil stå på dagsordenen.

MR-Narko skal være et forum for informel debat om de nordiske landes ageren i europæiske og andre internationale organer. MR-Narko skal bidrage til en klarere profilering internationalt af Norden, nordiske erfaringer og nordiske synspunkter.

MR-Narko lægger vægt på en kontinuerlig, gensidig informationsudveksling mellem NAD og MR-Narko. Den gensidige informationsudveksling mellom PTN-gruppen og Ministerrådet skal fortsættes.

V. Satsningsområder

MR-Narko vil i samarbejdet lægge vægt på følgende områder:

- tiltag for at følge udviklingen i stofmisbrug og tilkomsten af nye misbrugsmønstre og misbrugskulturer i Norden, Nærområderne og internationalt
- samarbejde om indsatser vedrørende forebyggende arbejde, specielt vedrørende indsatser for børn og unge
- samarbejde om indsatser vedrørende behandling og rehabilitering
- samarbejde om retslige spørgsmål
- fælles indsatser i internationale fora
- intensivering og bedre koordinering af politi- og toldsamarbejdet især i forhold til Nordens Nærområder

VI. Årlig handlingsplan

MR-Narko vil hvert år udarbejde en handlingsplan, der bygger på de principper og mål, der er beskrevet ovenfor. År 1997 bygger samarbejdet på det norske formandsskabs forslag (vedlagt).

NORDEN '97

Sektorprogram for narkotikasamarbeidet

1. Innledning

Formannskapets sektorprogram for det nordiske narkotikasamarbeidet tar utgangspunkt i de satsingsområder som er fastsatt generelt for "Norden '97".

Samarbeidsministrene besluttet den 10. april 1996 at Det nordiske kontaktmannsorganet for narkotikaproblemer nedlegges som institusjon fra 1. januar 1997. Som en forutsetning for beslutningen lå at det nordiske samarbejdet innen området skulle bevares og videreføres i en tverrsektoriell embetsmannskomité, formelt opprettet pr. 1. januar 1997. Komiteen ligger direkte under og er ansvarlig overfor Ministerrådet - landenes narkotikaansvarlige minstre. Dette nye ministerråd er også tverrsektorielt, dvs. landenes justis-, helse- og sosialministre. Komiteens mandat blir politisk og praktisk samråd, informasjons- og erfaringsutveksling, samt, i størst mulig utstrekning, koordinering av landenes synspunkter og innsatser i internasjonalt narkotikasamarbeid. Høyt politisk priorterte forslag til prosjekter kan bevilges prosjektmidler. Samarbeidsministrene har besluttet å avsette 600.000 DK på sosial- og helsesektorens budsjett for å forsterke de samnordiske innsatsene mot narkotikamisbruk. Til tross for den budsjettmessige plasseringen, er det forutsatt at midlene skal kunne brukes innenfor hele det tverrsektorielle samarbeidsfeltet.

Vi foreslår at prosjektene som krever finansiering knyttes nær opp til de tema som skal drøftes i embetsmannskomiteens møter, og at dermed midlene nyttes til enten å legge grunnlag for praktisk nordisk samråd og koordinering, eller til konkret oppfølging i form av konferanser/seminarer.

"Norden '97" legger særlig vekt på at det skal utvikles samarbeid om:

- europeiske og internasjonale spørsmål
- utviklingen i nærområdene
- informasjonsteknologi
- barn og ungdom
- den frivillige sektor
- velferdssamfunnets utfordringer

Samarbeidet om narkotikaspørsmål vil særlig være aktuelt innenfor områdene *europeiske og internasjonale spørsmål, utviklingen i nærområdene, barn og ungdom, og velferdssamfunnets udfordringer.* Tverrsektorielle temaer prioriteres, herunder samarbejdet i NAD og PTN.

2. Europeiske og internasjonale spørsmål

Formannskapet innbyr til aktivt nordisk samarbeid om europeiske og andre internasjonale spørsmål, basert på et felles verdigrunnlag, sammenfallende interesser og et ønske om å påvirke den europeiske dagsorden. Internasjonale

spørsmål; spørsmål knyttet til EU/EØS, herunder narkotikaobservatoriet EMCDDA, Pompidougruppen (Europarådets samarbeidsgruppe for narkotikasaker) og FN, vil stå på dagsordenen for embetsmannsmøtene. I dette året vil vi særlig foreslå at forberedelsene til Generalforsamlingens spesialsesjon i 1998 skal være gjennomgående tema, i særdeleshet utviklingen av en "declaration on the guiding principles of reduction of illicit demand for drugs". Også nordisk koordinering i det europeiske ministermøtet i Pompidougruppen som skal holdes i Tromsø 15.-16. mai 1997, og oppfølging av møtets konklusjoner, vil måtte stå sentralt.

3. Utviklingen i nærområdene

Formannskapet ønsker å utvikle samarbeidet med Nordens nærområder for å bidra til stabilitet, demokrati og en bærekraftig utvikling.

Sverige, Norge og Kommisjonen i EU samfinansierer innfor Pompidougruppens (Europarådet) rammer et etterudanningsprogram for personell i Sentral- og Øst-Europa som arbeider med misbruksproblemer. Programmet gjennomføres i samarbeid med Kommisjonen. Kontaktmanns-organet for narkotikaproblemer bidro i 1996 med nordisk støtte til dette programmet. Vi foreslår at det også i 1997 gis støtte til dette arbeidet.

4. Barn og ungdom

Formannskapet ønsker å sette oppgaver som gjelder barn og ungdom i fokus. Det er videre lagt vekt på forebygging i forhold til utsatte barn og unge.

Innenfor rammen av det nordiske narkotikasamarbeidet, vil dette være et viktig fokus. I alle de nordiske landene synes det å være et behov for en gjennomgang av de forebyggende innsatsen. Internasjonale ungdoms-kulturelle strømninger, hvor man ofte finner liberale holdninger til, og eksperimenterende bruk av stoffer som cannabis og ecstasy, påvirker ungdomsmiljøene også i Norden. Vi trenger økt kunnskap om disse miljøene, og utveksling av erfaringer om metoder og strategier for forebygging.

Vi vil foreslå at det i 1997 avsettes prosjektmidler til følgende:

- Utredning med sikte på en sammenstillende analyse av nye misbruksmønstre og ungdomskulturelle utviklingstrekk i de nordiske land, samt en oversikt over metode og oppgavefordeling i det forebyggende arbeidet. NAD bør kunne ha en koordinerende rolle, og samarbeide med aktuelle miljøer i de enkelte nordiske land. Rapporten framlegges til diskusjon på EK-narkotika-møtet i juni. Vi foreslår at sekretariatet snarest mulig tar kontakt med aktuelle miljøer i de enkelte land.
- Det bør som en eventuell oppfølging av dette avsettes prosjektmidler til en nordisk forebyggingskonferanse våren 1998, forberedelse høsten 1997.

5. Velferdssamfunnets utfordringer

Formannskapet ønsker å føre videre den fellesnordiske refleksjon om hvordan velferdssamfunnet skal møte morgendagens utfordringer. Bl.a. foreslår formannskapet at de nordiske land sammen drøfter utfordringer og muligheter knyttet til integrasjon i et flerkulturelt samfunn. Kontaktmannsorganet for narkiotikaproblemer arrangerte i 1996 et seminar om innsatser mot narkotika blant innvandrere. Det er behov for fortsatt kontakt og nettverksbygging på dette området. Hensiktsmessig oppfølging av seminaret bør vurderes. Det bør særlig fokuseres på det forebyggende arbeidet.

Innsatsen overfor de tyngste misbrukerne er et aktuelt tema for nordisk koordinering. Ikke minst vil det i 1997 være behov for en framleggelse og drøftelse av synspunkter om og erfaringer med metadonbehandling. Det er foretatt en rekke evalueringsstudier, men det er behov for å foreta en sammenstilling av de erfaringer som er gjort i de enkelte land, og vi foreslår at det avsettes prosjektmidler til en slik sammenstilling før embetsmannskomiteens høstmøte.

Ministermøte

Vi foreslår at det avhodes et ministermøte mellom de narkotikaansvarlige ministre i november/desember 1997.

Redogörelse

om sysselsättningssituationen och sysselsättningspolitiken i Norden

Nordiska ministerrådet (arbetsmarknadsministrarna) överlämnar härmed Sysselsättningsredogörelsen inför Nordiska rådets 50:e session.

Köpenhamn den 1 september 1998

Agneta Norén
(sign.)

Til
Nordisk Råd

OVERSENDING AV SYSSELSETTINGSREDEGJØRELSE 1998 FRA ARBEIDSMINISTRENE

Med dette oversender Nordisk Ministerråd (arbeidsministrene) sin sysselsettingsredegjørelse for 1998 til behandling i Nordisk Råd.

På bakgrunn av reaksjoner på fjorårets redegjørelse, samt drøftingene på møtet mellom Nordisk Råds Europautvalg og arbeidsministrene den 25. februar i Göteborg, er innholdet i årets redegjørelse endret på flere punkter. Disposisjonen er søkt laget i samsvar med Europautvalgets ønsker, bl.a. slik at fremadrettede tiltak har fått en større plass enn tidligere. Sammenhengen mellom de nordiske EU-lands rapportering av nasjonale handlingsplaner til EU og arbeidet med sysselsettingsredegjørelsen utgjør en ramme for redegjørelsens siste del. Elementer som fleksibilitet, mobilitet, likestilling og integrering av utsatte grupper på arbeidsmarkedet er søkt fremhevet. Arbeidsministrene vil understreke at det ikke er grunnlag for å snakke om en ensartet nordisk arbeidsmarkeds- og sysselsettingspolitkk, men ser disse elementer som viktige eksempler på en nordisk tilnærming.

Man vil peke på at også andre ministerråd behandler saker som har innflytelse på arbeidsmarked og sysselsetting, f.eks. finansministrene når det gjelder skattepolitikk og miljøministrene når det gjelder miljø og sysselsetting.

På denne bakgrunn mener arbeidsministrene at årets redegjørelse på en god måte imøtekommer Europautvalgets ønsker.

København den 31. august 1998

Margareta Winberg
Arbetsmarknadsminister, Sverige
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Nordisk sysselsättningsredogörelse för 1998

1. Den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna under 1997 och början av 1998

Den ekonomiska situationen och läget på arbetsmarknaden varierar relativt mycket mellan de nordiska länderna. Norge har under ett flertal år haft en stark ekonomisk expansion och en positiv sysselsättningsutveckling. Arbetslösheten var under 1997 cirka 4 procent, en låg nivå jämfört med många EU-länder. Även Danmark har haft en positiv ekonomisk utveckling de senaste fem åren och arbetslösheten har sjunkit från 12 procent 1993 till knappt 8 procent 1997. Islands samlade produktion har ökat med cirka 5 procent i genomsnitt de senaste tre åren.

Finland, liksom Sverige, hade under början av 1990-talet en djup recession, men har under de senaste fyra åren haft en stark återhämtning med stigande sysselsättning och minskande arbetslöshet. Förbättringen sker emellertid från en djup nedgång och arbetslösheten uppgick 1997 till 14,5 procent. Tillväxten i Sverige har varit svagare de senaste åren och arbetslösheten har legat konstant på ca 8 procent i genomsnitt per år. Det är först under senare delen av 1997 och början av 1998 som situationen på arbetsmarknaden har förbättrats mer markant.

De nordiska länderna hade alla en gynnsam ekonomisk utveckling under 1997, men styrkan i och källan till tillväxten varierade mellan länderna. Störst var tillväxten i Finland, nära 6 procent. Där ökade framför allt investeringarna, särskilt vad gäller bostadsbyggandet. Även Island hade en stark tillväxt 1997, cirka 5 procent. I Norge och Danmark växte ekonomierna med mellan 3 och 4 procent medan tillväxten i Sverige stannade på 1,8 procent.

Sysselsättningen ökade i samtliga länder utom i Sverige under 1997. Denna utveckling har bestått under första hälften av 1998, då även sysselsättningen i Sverige vände upp i en positiv riktning. Den förhållandevis största ökningen hade Norge med nära 3 procent under 1997. Den ökade sysselsättningen har medfört problem med flaskhalsar i vissa sektorer i flera av de nordiska länderna. Det gäller framför allt tekniskt arbete och bygg- och anläggningsarbeten men också inom vård och omsorg. I Danmark, där den offentliga konsumtionen steg med nära 3 procent under 1997 och där sysselsättningen inom byggnadssektorn ökade med nära 5 procent, har regeringen aviserat vissa begränsningar vad gäller offentliga investeringar de kommande åren. Den norska arbetskraften har visat sig mer flexibel än väntat, vilket - i kombination med en viss arbetskraftsinvandring - har medverkat till att dämpa överhettningstendenser i ekonomin men risken för flaskhalssituationer kvarstår.

Det finns en tendens till ökat inslag av tidsbegränsade anställningar i de nordiska länderna. I Finland, där sysselsättningen ökade med 2 procent under 1997, var över hälften av de nya arbetstillfällena tidsbestämda. I Sverige minskade antalet fasta anställningar med ca 51 000 under 1997 samtidigt som antalet tidsbegränsade anställningar ökade med ca 21 000.

Under 1997 ökade arbetskraften i samtliga länder utom i Sverige, där arbetskraftsdeltagandet vände upp först under 1998. Det ökade arbetskraftsutbudet kan bl a ses mot bakgrund av ett ljusare arbetsmarknadsläge i de nordiska länderna . Den främsta orsaken till det minskande arbetskraftsutbudet i Sverige under 1997 är att allt fler utbildar sig inom det reguljära utbildningssystemet, bl.a. som en följd av den stora satsningen inom vuxenutbildningen, det s.k. Kunskapslyftet.

Arbetslösheten föll i samtliga länder under 1997. En fortsatt positiv ekonomisk utveckling och stigande sysselsättning har medfört att arbetslösheten har fortsatt att falla under inledningen av 1998. Arbetslösheten var under senare delen av första halvåret 1998 nere i 3,6 procent i Norge. I Sverige ligger arbetslösheten på runt 6,5 procent vilket är den lägsta nivån sedan 1992. Arbetslösheten på Island uppgick i juli till 1998 till 2,5 procent vilket är den lägsta nivån på 6 år. I Finland var arbetslösheten i juli 1998 10,1 procent.

Ungdomsarbetslösheten minskade mer än den generella arbetslösheten. I Danmark är ungdomsarbetslösheten nu under 5 procent. Även långtidsarbetslösheten i Danmark har minskat kraftigt. Den sysselsättningsreform som påbörjades år 1993 torde förklara en del av minskningarna. Även i Norge har långtidsarbetslösheten fallit markant. Finland och Sverige brottas fortfarande med en relativt hög långtidsarbetslöshet, men nivån har minskat i takt med att arbetsmarknadsläget har ljusnat.

Tabell 1.
BNP, sysselsättning och arbetslöshet i de nordiska länderna. Procentuell förändring mellan 1996 och 1997

	BNP förändring i procent 96/97	**Sysselsättning förändring i procent 96/97**	**Arbetslöshet förändring i procent 96/97**
Danmark	3,4	2,3	-10,6
Finland	5,9	2,0	-8,2
Island	5,0	1,7	-10,3
Norge	3,4	2,9	-13,9
Sverige	1,8	-1,0	-1,5
Åland	4,0*	-	-1,0

* prognos

2. Sysselsättningspolitiken i den nordiska länderna 1997/98

2.1 Inledning och sammanfattning

Under de senaste åren har sysselsättningspolitiken fått allt större betydelse i de nordiska länder. De gemensamma dragen är flera. Huvudinriktningen är en stabilitetsorienterad makroekonomisk politik vars syfte är att skapa sunda statsfinanser och en hållbar prisutveckling samt mer strukturella åtgärder för att främja en stabil tillväxt och en positiv sysselsättningsutveckling.

På det arbetsmarknadspolitiska området går utvecklingen mot en starkare prioritering av aktiva insatser framför passivt bidragsberoende. I flera länder har åtgärder vidtagits för att tydliggöra kravet på att individen skall stå till arbetsmarknadens förfogande för att stärka vad som kan benämnas "arbetslinjen". Utbildning och arbetsplatspraktik har fått ökad vikt. Ungdomar, långtidsarbetslösa, arbetshandikappade och andra grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden prioriteras framför andra grupper till olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Arbetsmarknadspolitiken har också fått en allt tydligare mål- och resultatstyrning. Genomförandet av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har i flera länder decentraliserats. Det innebär att den slutliga utformningen av insatserna sker på lokal nivå i samarbete med individen. Därigenom kan man möta både individens förutsättningar och behov, och den lokala arbetsmarknadens krav.

I takt med att de lediga platserna ökar i flertalet länder har platsförmedlingsarbetet fått större betydelse. Det gäller särskilt för branscher som kännetecknas av aktuell eller förväntad brist på arbetskraft.

Flyttbidrag till arbetslösa förekommer i olika former i de nordiska länderna, men avser endast flyttning inom respektive lands gränser. Samtidigt är efterfrågan på vissa yrkeskategorier stor i vissa länder samtidigt som arbetslöshet för dess grupper förekommer i andra länder. Detta har aktualiserat frågan om en gemensam nordisk överenskommelse om flyttbidrag. Den svenska regeringen gav hösten 1997 Arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att uppta förhandlingar med berörda myndigheter i de övriga länderna. Överläggningarna resulterade i ett gemensamt förslag som presenterades på de nordiska arbetsmarknadsministrarnas extraordinära möte i augusti 1998. Förslaget innebär att miniminivån för flyttstödet skall vara ersättning för resekostnader i samband med sökande eller tillträde av anställning. Ersättning utgår enligt respektive lands nationella regelverk. Vidare skall ersättning betalas av avsändande land. Utöver ersättning av resor kan ett land ge annan ersättning. Förslaget är under behandling i respektive land.

I de nordiska länderna vidtas och har vidtagits åtgärder för att stärka jämställdheten på arbetsmarknaden, för att underlätta för kvinnor och män att ta del i arbetslivet och kunna kombinera familjeliv och yrkesliv samt för att främja kvinnors företagande.

Samtliga länder har också program för främjandet av småföretag. Regelförenklingar och undanröjande av byråkratiska hinder är viktiga instrument. I flertalet länder genomförs också förändringar inom utbildningsväsendet för att anpassa skola och utbildning till dagens och morgondagens arbetsmarknad.

2.2. Danmark

I Danmark påbörjades år 1993 en omfattande sysselsättningsreform vars två främsta komponenter var förändringar i skattesystemet och inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Under perioden 1994-98 har marginalskatten för flertalet inkomsttagare sänkts med mellan 4 och 7 procent. Vidare har beskattningen av kapital sänkts i syfte att ge incitament till ett ökat sparande.

På det arbetsmarknadspolitiska området prioriteras numera aktiva insatser framför passiva. Det innebär bl.a. att den som varit arbetslös i två år har rätt till - och skyldighet att delta i - utbildning eller arbetsplatspraktik. Ansvaret för genomförandet av den aktiva arbetsmarknadspolitiken har decentraliserats och de arbetslösa har större krav på sig än tidigare att stå till arbetsmarknadens förfogande. Deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder kvalificerar inte längre för arbetslöshetsersättning.

Särskilda insatser har gjorts för arbetslösa ungdomar utan utbildning. Ungdomar med rätt till arbetslöshetsersättning är, efter 6 månaders arbetslöshet, skyldiga att genomgå utbildning eller praktik under 18 månader. Under denna period har de rätt till 50 procent av arbetslöshetsersättningen. Ungdomar med kontantstöd skall erbjudas åtgärd senast efter 13 veckors arbetslöshet.

Den danska regeringen har nyligen fattat beslut om en ny handlingsplan - "Danmark år 2005". Målet är att öka sysselsättningen med 200 000 personer (7,5 procent) de närmaste åren. Arbetslösheten skall minska till 5 procent. Inflationen skall vara fortsatt låg och det offentliga budgetunderskottet skall minskas.

För att nå målen krävs såväl generella ekonomisk-politiska insatser som fortsatta strukturella reformer. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken skall förstärkas ytterligare. Alla arbetslösa skall erbjudas arbete eller utbildning senast ett år efter det att de blivit arbetslösa. Vidare skall prioritet ges för att skapa en vidare och mer flexibel arbetsmarknad. Bland annat skall de grupper som hittills inte märkt av den ekonomiska förbättringen få större uppmärksamhet. Den danska regeringen planerar i detta sammanhang en tredje fas av arbetsmarknadsreformen med fokus på utvidgning av arbetskraftsutbudet. Vidare skall barnfamiljer skall ges större möjligheter att förena arbete och familjeliv.

Skattereformen kommer att vidareutvecklas i syfte att ge incitament för arbete men även för utbildning och praktik. På det utbildningspolitiska om-

rådet skall andelen ungdomar i utbildning öka samtidigt som avhoppen skall minska. En allmän kvalitetshöjning av utbildningar och praktikplatser ingår i handlingsplanen. Det skall också bli enklare att starta företag. Framförallt skall de byråkratiska hindren undanröjas.

2.3 Finland

Den ekonomiska politiken i Finland har sedan 1995 som främsta mål att på fyra år halvera arbetslösheten. För att nå detta mål har regeringen utarbetat ett flerårigt sysselsättningspolitiskt program. Programmet består av sex delar.

- Lägre skatt på arbetskraft
- Reformer i arbetslivet för att motivera företag att anställa och stimulera till arbetsdelning
- Utbyggd och mer målrelaterad arbetsmarknadsutbildning
- Främjande av små företag och förbättrade förutsättningar för företagande
- Främjande av byggandet inkl. arbetstillfällen inom miljösektorn
- Omläggning av arbetsmarknadspolitiken från passiva till mer aktiva insatser

De viktigaste målen för arbetsmarknadspolitiken under 1997 var bl a att trygga tillgången på arbetskraft genom utbildning och kompetenshöjning av arbetskraften, öka kvaliteten i utbildningsväsendet, minska långtidsarbetslösheten samt påbörja det nationella åldersprogrammet.

En fortsatt viktig uppgift är att bekämpa långtidsarbetslöshet och förhindra utslagning bland dem som har minst möjligheter att få arbete. Personer som löper risk att slås ut från arbetsmarknaden skall ges möjlighet att förbättra sina yrkeskunskaper och färdigheter för att kunna konkurrera på arbetsmarknaden.

Ett system för periodiska intervjuer och en personlig sysselsättnings- och jobbsökarplan har införts. I samband med intervjun görs en kompetenskartläggning och tillsammans med individen läggs en jobbsökarplan upp. Dessutom kommer arbetskraftsbyråerna att utöver de periodiska intervjuerna med de arbetslösa, utarbeta enklare kartläggningar av arbetsmöjligheterna ungefär en gång i månaden. I Finland har man även satsat mycket på att bekämpa ungdomsarbetslösheten och under perioden 1995 fram till 1999 väntas ungdomsarbetslösheten ha halverats. För alla arbetslösa ungdomar bibehålls möjligheten att delta i yrkesinriktad grundutbildning, som de också är skyldiga att delta i för att behålla sin rätt till arbetsmarknadsstöd.

Under 1998 införs ett nationellt åldersprogram för 1997-2000. Programmet omfattar ändringar i lagstiftning samt utbildning och information i syfte att förbättra möjligheterna för äldre personer på arbetsmarknaden.

I vissa sektorer har den starka ekonomiska tillväxten lett till flaskhalsar i form av brist på arbetskraft. För att minska dessa problem föreslår regeringen

att skatteavdragen för kostnader för arbetsresor utvidgas, den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen utvecklas till en utbildning med bl.a. fristående examen samt att anslagen för studiebesök på arbetsplatser på annan ort utökas. Man vill också förbättra den offentliga arbetsförmedlingens tjänster och då framför allt den del som riktar sig till arbetsgivare.

Normalstudietiden för utbildning på gymnasienivå fastställs till 3 år enligt den allmänna utvecklingslinjen inom utbildningspolitiken. Under de närmaste åren ska man foga en period av arbetsplatsförlagd praktik till alla examina.

Genom de regionala arbetskrafts- och näringscentralernas företagstjänster får företagen förbättrad information och rådgivning i syfte att öka sysselsättningen. Kvinnor uppmuntras att i större utsträckning bli egna företagare genom utbildning och det finns särskilda företagarlån till kvinnor.

De regionala skillnaderna vad gäller sysselsättningen i Finland är betydande. För att komma tillrätta med de problem en sådan utveckling medför utvecklas regionala arbetsmarknadsstrategier i samverkan mellan olika regionala och lokala parter.

2.5 Island

Den isländska regeringen lade 1995 fram en fyrårsplan för finanspolitiken. Huvudmålsättningen är säkra en tillräcklig ekonomisk tillväxt samt att förbättra befolkningens levnadsvillkor. En förutsättning för att uppnå detta är, enligt planen, att statsfinanserna är under kontroll och därmed skapa förutsättningar för stabil prisutveckling och en låg räntenivå. Den isländska regeringen har sänkt marginalskatterna och driver en återhållsam utgiftspolitik, bl.a. beträffande statliga investeringar. Avsikten är att skapa ett överskott i de offentliga finanserna för att kunna minska statsskulden. Politiken lägger också stor vikt vid att rationalisera inom den offentliga sektorn och i det sammanhanget se över förvaltningen av olika offentliga institutioner såsom sjukhus, forskningsinstitutioner etc.

Näringslivets konkurrenssituation skall stärkas bl.a. genom att stärka arbetskraftens utbildningsnivå samt främja teknisk utbildning. Vidare skall konkurrensen ökas inom flera sektorer såsom inom de finansiella marknaderna, inom samfärdsel och kommunikation samt inom skolor, hälso- och sjukvård. Det skall dessutom öppnas för utländska investeringar.

Stora förändringar har trätt i kraft på det arbetsmarknadspolitiska området 1997. Politiken är koncentrerad på att genomföra de två nya lagar på arbetsmarknadsområdet, lagen om arbetsmarknadsåtgärder samt lagen om arbetslöshetsförsäkring, som har antagits.

Regionala arbetsförmedlingar har nu upprättats i 8 regioner av det nya Arbetsdirektoratet. Sex av dess hör direkt under arbetsdirektoratet, medan två drivs i kommunens regi i enligt avtal med Direktoratet fram till år 2000. Så kallade regionala råd är också upprättade med representanter från arbets-

marknadens parter, kommuner och skolor för vidareutbildning. Dessa råd skall bl.a. komma med förslag om nya åtgärder och insatser på det arbetsmarknadspolitiska området. Ett nät av lokala informations och registreringskontor är nu knutet till de regionala arbetsförmedlingarna.

Arbetsmarknadspolitiken är inriktad på att aktivera de arbetslösa genom handlingsplaner utifrån den arbetslösas förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen skall också hålla ett register över lediga platser. Den regionala arbetsförmedlingen skall efter avtal med den arbetslösa upprätta en handlingsplan senast efter 10 veckors arbetslöshet med uppgifter om vilken typ av jobb som den arbetslöse söker vilka åtgärder som vidtagits etc.

Arbetslösheten på Island uppgick i juli till 2,5 procent, den lägsta nivån på 6 år. I takt med att arbetslösheten har minskat har långtidsarbetslösa prioriterats allt mer. För att stärka kampen mot låntidsarbetslöshet har s.k. jobbklubbar införts. Merparten av deltagarna är låntidsarbetslösa men ca 70 procent finner arbete efter avslutad jobbklubb.

Ändringen av lagen om arbetslöshetsförsäkring är primärt att ersättning till arbetslösa har begränsats till fem år.

Den tillfälliga förordningen om "Jobbtillbud" till arbetslösa från 1993 administreras av arbetslöshetsförsäkringsfonden. Arbetslöshetsförsäkringsfonden skall stödja särskilda projekt som drivs av kommunen för att främja sysselsättning bland arbetslösa. Det kan avse stöd till nyupprättade jobb i fall de inte snedvrider konkurrensen, stöd till arbete inom idrottsföreningar, skogsplanteringar etc eller stöd till arbetslösa för kompetensutveckling i arbetet. I takt med att arbetslösheten har fallit har också omfattningen av sysselsättningsskapande åtgärder minskat.

Den isländska regeringen lägger stor vikt på att säkra vuxenutbildningen och livslångt lärande. Arbetsmarknadsutbildning såväl som yrkespraktik skall främjas.

I enlighet med lagen om vidareutbildning på arbetsmarknaden skall stöd ges till att organisera arbetsmarknadsutbildning, undervisning och jobbträning. En stor del av insatserna 1997 gick till vidareutbildning inom bygg- och metallindustrin.

För de unga i åldern 16-25 år finns en förebyggande åtgärd mot ungdomsarbetslöshet som ger ungdomar en blandning av utbildning och yrkespraktik.

På Island vidtas en rad åtgärder för att stödja arbetshandikappade på arbetsmarknaden. Jobbrådgivning och stöd till jobbsökning och platsförmedling ges till arbetshandikappade. Funktionshindrade ges hjälp till etablering på arbetsmarknaden samt rehabilitering och aktivering. Även skyddade arbeten finns för personer med funktionshinder.

Sedan 1991 har särskilt stöd till att främja sysselsättningen för kvinnor funnits. De enskilda projekten kan avse produktion, utvecklingsarbete, marknadsföring etc, inom områden som handarbete, souvenirtillverkning,

turistservice, livsmedelsindustri, textilproduktion m.m. Andra stödåtgärder avser utbildning, kursverksamhet, produktutveckling.

En ny fond "Kvinnors kreditgarantifond" har upprättats som ett försöksprojekt i tre år mellan socialministeriet, industriministeriet och Reykjaviks kommun. Målet är att stödja kvinnors nyföretagande genom att ge garantier för hälften av deras krediter för att finansiera verksamheten.

2.6 Norge

Den norska regeringens mål - en stabil utveckling av den norska ekonomin - baserar sig på följande huvudelement:

- Finanspolitiken och den fortsatta utbyggnaden av oljesektorn skall verka för att stabilisera efterfrågan på varor och tjänster.
- Penningpolitiken inriktas på att hålla den norska kronan stabil gentemot övriga europeiska valutor.
- Det intäktspolitiska samarbetet skall bidra till en moderat pris och kostnadsutveckling.
- Strukturpolitiken skall bidra till att arbetskraft, kapital och naturresurser utnyttjas på bästa möjliga sätt för att säkra en hållbar utveckling och bosättning i hela landet.

Samspelet mellan dessa fyra politikområden skall bidra till en stabil ekonomisk tillväxt med hög sysselsättning och låg arbetslöshet.

Den starka utvecklingen av norsk ekonomi har lett till arbetskraftsbrist i vissa sektorer. En ökad mobilisering av arbetskraft, en effektiv förmedling av arbetslösa till lediga platser och utbildning av arbetslösa är viktiga redskap för att komma tillrätta med dessa brister. Här spelar arbetsmarknadspolitiken en central roll.

Den norska arbetsmarknadspolitiken är främst inriktad på att snabbt och effektivt tillsätta de lediga platserna med arbetslösa. Andra viktiga komponenter är målinriktade arbetsmarknadsåtgärder som underlättar för de arbetslösa att konkurrera på arbetsmarknaden. ett bidragssystem som gör det ekonomiskt lönsamt att söka arbete samt stränga krav på de arbetslösa att ta ett anvisat arbete. Genomgående prioriteras aktiva insatser framför passivt bidragsberoende.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna riktar sig i första hand till långtidsarbetslösa personer samt till ungdomar. En annan prioriterad grupp är de s.k. yrkeshämmade. Det rör sig om personer som har svårt att överhuvudtaget komma in på arbetsmarknaden.

Särskilda satsningar har gjorts för att rekrytera arbetskraft från utlandet. Det gäller framför allt inom hälso- och sjukvårdssektorn, bygg- och anläggning samt verkstadsindustrin och fiskerinäringen.

I Norge är privat arbetsförmedling samt in- och uthyrning av arbetskraft inte tillåtet enligt lag. En offentlig utredning har emellertid tillsatts för att se över om reglerna på detta område är anpassade till de behov som finns på da-

gens arbetsmarknad och i vilken grad de tillvaratar arbetstagarnas rättigheter. Kommittén skall utreda alternativa former för att reglera in- och uthyrning av arbetskraft samt alternativa former för att reglera arbetsförmedling.

Bristen på flera kategorier av arbetskraft på dagens arbetsmarknad och utvecklingen mot en åldrande befolkning på längre sikt, gör det viktigt att motivera individen att stanna kvar i arbetslivet så länge som möjligt. Olika förtidspensioneringssystem har resulterat i att den faktiska pensionsåldern i Norge är långt lägre än den lagstadgade på 67 år. En offentlig utredning har fått i uppdrag att se över gällande regler för förtidspension med syfte att öka den genomsnittliga pensionsåldern. Reglerna skall samtidigt tillvarata den enskildes behov av flexibilitet.

Målet för den norska näringspolitiken är att bidra till en ökad produktion för att kunna förverkliga överordnade mål om välfärd och sysselsättning. Regeringen vill speciellt sätta ökad fokus på arbetsvillkoren för nyetablerade och små företag i näringspolitiken. Samordning och förenkling av lagar och regelverk samt tillgång till en väl fungerande offentlig finansiering och vägledning är centrala delar.

Regeringen vill i samband med nästa års budget lägga fram en handlingsplan för åtgärder riktade mot småföretag. Syftet med handlingsplanen är att skapa bästa möjliga klimat för nyetablering och lönsam utveckling för småföretag i hela landet.

Regionala såkornkapitalfonder skall vidareutvecklas i syfte att ge bättre förutsättningar för att teknologiprojekt kopplas upp mot kompetent och långsiktigt kapital på ett tidigt stadium. Med hjälp av informationsteknologi kan lokala nätverk, kompetensutveckling och utbildning ge större utvecklingsmöjligheter för t.ex. företag i glesbygd. Regeringen har för avsikt att föra en politik som gör miljöskadliga aktiviteter dyrare i framtiden, samtidigt som man försöker göra arbetskraften billigare.

På det utbildningspolitiska området ligger Reform 94, som gav alla ungdomar rätt till tre års utbildning efter grundskolan, till grund för ett utvecklat samarbete mellan skolan och näringslivet. Härigenom har arbetsplatspraktik och lärlingsplatser fått en allt större betydelse. Reform 94 har också förbättrat möjligheterna för vuxna att vidareutbilda sig. Regeringen har därutöver föreslagit att alla vuxna skall få rätt till tjänstledighet för utbildning och utreder f.n. hur ett finansieringssystem skulle kunna utformas.

En viktig princip i norsk politik är att både kvinnor och män skall ha lika möjligheter till ekonomiskt oberoende genom eget arbete. I syfte att främja kvinnornas ställning på arbetsmarknaden har såväl den lagstadgade föräldraledigheten som barnomsorgen byggts ut.

2.7 Sverige

Det övergripande målet för den svenska regeringens sysselsättningspolitik är att minska arbetslösheten genom en varaktigt högre sysselsättning. Den öpp-

na arbetslösheten skall halveras till 4 procent år 2000. På lång sikt är målet full sysselsättning. Jämställdhet mellan könen är ett av de övergripande målen för svensk sysselsättningspolitik.

Den svenska sysselsättningspolitiken bygger på fem grundstenar:

- De offentliga finanserna skall vara sunda och priserna stabila.
- Arbetslösheten skall minskas huvudsakligen genom att fler människor får arbete eller utbildning som ger ökade möjligheter till arbete.
- Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn.
- I den offentliga sektorn skall verksamheter prioriteras framför transfereringar. Skolan, vården och omsorgen utgör kärnan i välfärden.
- Det krävs en bättre fungerande lönebildning för att arbetslösheten skall kunna halveras.

Den svenska sysselsättningspolitiken är en integrerad del av den ekonomiska politiken. Politiken är inriktad på makroekonomisk stabilitet – sunda offentliga finanser och stabila priser – för att skapa förutsättningar för stabil tillväst och varaktig sysselsättningsökning. Under den senaste tre-års perioden har en mycket omfattande sanering av de offentliga finanserna ägt rum och statens budget är idag i balans. Det har också bidragit till en kraftig räntenedgång under samma period.

Arbetet med att sanera de offentliga finanserna har också gjort det möjligt för regeringen att tillföra kommunerna extra resurser för att upprätthålla kvaliteten inom skola, vård och omsorg. Därmed kommer också den offentliga sysselsättningen att stabiliseras under de kommande åren.

En fungerande *arbetsmarknadspolitik* är en viktig komponent i den svenska sysselsättningspolitiken. Den svenska arbetsmarknadspolitikens främsta uppgift är att se till att lediga platser tillsätts snabbt och effektivt. Aktiva åtgärder prioriteras framför passivt kontantstöd och politiken genomsyras av utbildnings- och kompetenslinjen. Det innebär att den arbetslösa skall stå till arbetsmarknadens förfogande samt ha de förutsättningar och kunskaper som krävs för att ta de jobb som erbjuds.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall de kommande åren i högre grad än tidigare inriktas på områden där inflationsdrivande flaskhalsar i form av arbetskraftsbrist kan uppkomma. Regeringen ökar därför insatserna på utbildning och kompetensutveckling inom arbetsmarknadspolitiken för att ge den arbetslöse möjligheter att få jobb i nya sektorer eller i sektorer där efterfrågan på arbetskraft ökar. En viktig åtgärd i detta sammanhang är IT-satsningen som skall ge 10 000 personer utbildning i modern informationsteknologi. Individuella handlingsplaner skall upprättas för varje enskild arbetslös som riskerar långtidsarbetslöshet för att åtgärderna i största möjliga utsträckning skall anpassas till individens önskemål om framtida arbetsuppgifter och till arbetsmarknadens efterfrågan på yrkeskunskap.

Personer som har särskilt svårt att få arbete och som därmed riskerar att bli långtidsinskrivna prioriteras. Bland dessa finns många funktionshindrade, invandrare och ungdomar. Regeringens mål är att ingen under 25 år skall vara arbetslös mer än 100 dagar. För att uppnå detta har särskilda åtgärder införts för ungdomar, Kommunalt uppföljningsansvar samt Utvecklingsgarantin för ungdomar, som garanterar ungdomar utvecklande insatser på heltid men också ställer krav på ungdomarna att aktivt delta.

Den svenska regeringen har gjort omfattande satsningar inom det *reguljära utbildningssystemet*. En kraftig utbyggnad av den reguljära vuxenutbildningen görs inom ramen för det sk. Kunskapslyftet. Det innebär en ökning av antalet studieplatser med 140 000 fram till år 2002, vilket motsvara 3,5 procent av arbetskraften. Det tillsammans med utbyggnaden av högskolan med 60 000 permanenta platser de kommande åren skapar möjlighet för fler att skaffa sig en högre utbildning.

Regering och riksdag beslutade våren 1998 att genomföra ett tio-punktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. Bland annat skall kvalitetskontrollen skärpas på central och lokal nivå. En ny skolledarutbildning skall inrättas. Nationella kursprov på gymnasienivå skall bli obligatoriska. Undervisning i naturkunskap, teknik och miljö skall stimuleras.

För att åstadkomma en sysselsättningsökning i den privata sektorn krävs goda förutsättningar för företag och företagande. Under senare år har en rad åtgärder vidtagits på det *näringspolitiska* området av särskild betydelse för mindre företag. Det inbegriper åtgärder för att göra det lättare och enklare att starta och driva företag, förbättra de skattemässiga villkoren för små företag, öka tillgången på riskkapital m.m. Anställningar i mindre företag har underlättats genom en ny anställningsform, sk. överenskommen visstidsanställning. Åtgärder för att öka andelen kvinnliga företagare har införts såsom förlängt starta-eget-bidrag, särskilda lånemöjligheter samt rådgivning.

En viktig förutsättning för att en ökad aktivitetsnivå i ekonomin skall leda till ökad sysselsättning och en minskad arbetslöshet är att lönebildningen fungerar väl. Med löneökningar som är i linje med produktivitetsutvecklingen och inflationsmålet kan arbetslösheten pressas tillbaka. I annat fall riskerar den höga arbetslösheten att bli permanent.

I den ekonomiska vårpropositionen 1998 redovisade regeringen hur sysselsättnings- och tillväxtpoliken skall vidareutvecklas genom insatser på sex områden av central betydelse för framtiden och för den ekonomiska och kulturella välfärden. Det handlar om ytterligare utbildningsinsatser, om att sprida och öka användandet av informationsteknologi, att främja ekologiska hållbarhet, att främja företagande, att stärka Europasamarbetet samt att arbeta för ett Sverige för alla.

2.8 Åland

Den sysselsättningspolitik som tillämpas i landskapet Åland framkommer av den av landskapsstyrelsen årligen fastställda sysselsättningsplan. Av planen framgår vilka åtgärder landskapet avser att genomföra med de medel som anslås för att direkt främja sysselsättningen. Sysselsättningsläget har i landskapet ytterligare förbättrats under det senaste året, målsättningen är emellertid på lång sikt att nå full sysselsättning. Beträffande den arbetslöshet som i dagsläget råder, 4,2 procent i genomsnitt för år 1997, koncentreras landskapets åtgärder på att hjälpa arbetslösa personer med arbetshandikapp, att aktivera långtidsarbetslösa och att ordna praktik eller utbildning för ungdomar som av någon orsak inte kommit in på arbetsmarknaden eller i den ordinarie utbildningen.

I syfte att bl.a. skapa en bättre grund för anställningsbarheten pågår för tillfället ett arbete med att modernisera arbetsmarknadslagstiftningen. Med reformen skall arbetsförmedlingens kapacitet att hjälpa de sökande samt förmågan att svara mot arbetsmarknadens krav förstärkas, främst genom ny informations- och kommunikationsteknik. Av vikt är att det föreligger en nära kontakt med arbetsmarknaden så att tendenserna och behoven där på ett tidigt skede kan uppmärksammas och att arbetsförmedlingen fullt ut kan förse arbetsgivarna med välutbildad arbetskraft och erbjuda de arbetssökande arbetstillfällen.

Landskapets avsikt är att driva en aktiv politik framför en passiv, de personer som är arbetslösa skall i så stor utsträckning som möjligt sysselsättas. Landskapsstyrelsens politik riktar sig mot de strukturella problem som idag finns på arbetsmarknaden. Med hjälp av sysselsättningsstöd erbjuds beredskapsarbetsplatser inom såväl landskapets och den statliga förvaltningen som inom kommunerna och i viss mån även inom det privata näringslivet. Sysselsättningsstöd ges också för arbetslösa som ingår läroavtal. Arbetslösa ungdomar kan sysselsättas med hjälp av en praktikpeng. För att underlätta företagandet kan en företagarstartpeng beviljas arbetslösa personer som avser att starta egen verksamhet, där målsättningen är att prioritera nya företagaridéer. Ersättning vid arbetsdelning samt arbetsalternering finns att erbjuda för de arbetstagare som är beredda att frivilligt gå ner i arbetstid eller gå på ledighet i minst 90 dagar. Åtgärder inom mål 3-programmet används i enlighet med programmet för att komplettera Ålands nationella åtgärder för att förbättra situationen för de arbetslösa. Med hjälp av stödet ur socialfonden koncentreras åtgärderna på att förebygga låntidsarbetslöshet och utslagning på arbetsmarknaden samt för att underlätta för unga arbetslösa att komma in på arbetsmarknaden.

Beträffande kompetensutvecklingen anordnas idag sysselsättningsfrämjande utbildning, där avsikten är att stärka deltagarnas yrkeskompetens, bl.a. anordnas datakurser vilket t.ex. hjälper äldre kvinnor att hålla sig uppdaterad med utvecklingen och på så sätt hålla sig kvar på marknaden. För arbetslösa

personer med arbetshandikapp erbjuder landskapet olika former av beredskapsarbeten och praktikplatser inom den offentlig förvaltningen och i det privata näringslivet.

3. Nordisk strategi för ökad sysselsättning

3.1 Sysselsättningssamarbetet inom den europeiska gemenskapen

Genom den nya avdelningen om sysselsättning i Amsterdamfördraget, som antogs av europeiska rådet i juni 1997, har kampen för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet inom den europeiska gemenskapen fått större betydelse än tidigare. Samtliga nordiska medlemsländer har agerat för att ge sysselsättningsfrågorna större prioritet på den europeiska dagordningen. Medlemsstaternas samarbete på sysselsättningsområdet ges nu en fastare grund genom att främjandet av en hög sysselsättningsnivå blir ett uttryckligt mål för EU.

Som en följd av europeiska rådets resolution om tillväxt och sysselsättning - vilken fastslog en omgående tillämpning av den nya avdelningen om sysselsättning - har rådet antagit ett antal riktlinjer för sysselsättningspolitiken för 1998. Riktlinjerna skall skapa bättre förutsättningar för ett mer samlat och samordnat agerande inom EU i syfte att uppnå målet om en hög sysselsättningsnivå. Huvudansvaret för genomförandet av sysselsättningspolitiken och dess konkreta utformning ligger dock fortfarande på medlemsstaterna.

Riktlinjerna är uppbyggda kring fyra pelare:

1. Att förbättra anställbarheten

I riktlinjerna lyfts fram att arbetskraftens anställbarhet skall främjas genom att aktiva åtgärder, med betoning på utbildning och kompetensutveckling, prioriteras framför passivt kontantstöd. För ungdomar och långtidsarbetslösa skall särskilda insatser göras. Övergången från skola till arbete skall underlättas och utveckling av metoder för partnerskap skall uppmuntras.

Under denna pelare har tre kvantifierade mål formulerats:

- Alla ungdomar skall, innan de varit arbetslösa mer än 6 månader, erbjudas en ny start i form av utbildning, omskolning, arbetslivserfarenhet eller annan åtgärd som främjar deras anställbarhet.
- Alla vuxna skall, innan de varit arbetslösa i mer än 1 år, erbjudas en ny
- start
- För att öka andelen arbetslösa som erbjuds utbildning ska varje medlemsland lägga fast målsättning om att gradvis öka andelen till minst 20 procent.

II. Att utveckla företagarandan
Riktlinjerna handlar om vikten av att minska de allmänna omkostnaderna och de administrativa hindren för företagen och av att skapa sysselsättning på lokal nivå, i den sociala ekonomin och i nya verksamheter där behov finns. Mål bör sättas upp för hur den totala skattebördan kan minska och lämpligheten av att sänka momsen på arbetsintensiva tjänster bör undersökas.

III. Att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga
I riktlinjerna uppmanas arbetsmarknadens parter att förhandla fram avtal som moderniserar arbetsorganisationerna och arbetsformerna. De anställdas kompetensnivå bör höjas och förutsättningar skapas för att såväl företag som anställda skall kunna anpassa sig till strukturella förändringar.

IV. Att stärka jämställdhetspolitiken
I riktlinjerna betonas vikten av att angripa diskriminering mellan män och kvinnor, av att öka möjligheterna att förena yrkesliv med familjeliv och av att underlätta återinträdet i yrkeslivet. De svårigheter som funktionshindrade personer kan möta vid inträdet på arbetsmarknaden skall särskilt uppmärksammas.

3.2 En nordisk strategi för ökad sysselsättning
Riktlinjerna för sysselsättningspolitiken i EU-länderna under 1998 bygger i stor utsträckning på aktiva insatser för att stärka individens ställning på arbetsmarknaden, främja kompetensutveckling, finna en god balans mellan flexibilitet och trygghet, främja företagsamhet samt öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Riktlinjerna kan sägas, i stora stycken, ligga väl i linje med "nordisk" sysselsättningspolitik och har ett stort inslag av de idéer och strategier som karakteriserar arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna.

I. Att förbättra anställbarheten
Flera av de nordiska länderna har en lång tradition av en aktiv arbetsmarknadspolitik där de arbetslösas aktiviteter premieras framför ett passivt bidragsberoende. Arbetsmarknadspolitiken är i de nordiska länderna en del av den ekonomiska politiken och därför ett viktigt instrument att nå de övergripande målen för den ekonomiska politiken, d.v.s. stabil tillväxt och hög sysselsättning. Arbetsmarknadspolitiken är således en statlig angelägenhet i de nordiska länderna och de statliga arbetsmarknadsmyndigheterna i respektive land spelar en viktig roll i genomförandet av politiken. Numera genomsyrar denna syn arbetsmarknadspolitiken i samtliga nordiska länder.

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken innebär i korthet att de arbetslösa i första hand skall erbjudas ett arbete. Om inget arbete kan erbjudas skall en

utbildningsinsats eller en praktikplats sättas in när så bedöms lämpligt. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken innebär också att arbetslöshetsersättningen skall bidra till trygghet vid omställning från ett arbete till ett annat. En viktig komponent är att den arbetslöse måste uppfylla ett arbetsvillkor för att han eller hon skall erhålla ersättning. Under ersättningsperioden måste den arbetslöse aktivt söka arbete och får inte tacka nej till erbjudanden om jobb som bedöms lämpliga med hänsyn till den arbetslöses erfarenheter och kvalifikationer.

Utmärkande för den nordiska arbetsmarknadspolitiken är ambitionerna att skapa möjligheter för *alla* individer att ta del av arbetslivet. Därför är insatserna på det arbetsmarknadspolitiska området i stor utsträckning inriktade mot att förhindra och bryta långtidsarbetslöshet, vilket ligger helt i linje med EUs riktlinjer.

I Danmark har t.ex. alla arbetslösa en rättighet - och en skyldighet - att delta i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd senast två år efter det att de blivit arbetslösa. I enlighet med EUs riktlinjer kommer gränsen inom kort att ändras från två år till ett år. I Sverige definieras långtidsarbetslöshet som mer än sex månader och i det närmaste alla erhåller en åtgärd inom ett år , eller oftast inom sex månader. I Finland och Sverige upprättas individuella handlingsplaner för dem som riskerar långtidsarbetslöshet. Handlingsplanerna syftar till att effektivisera arbetet vid arbetsförmedlingarna samt till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Det stora flertalet arbetslösa får också erbjudande om att delta i någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd innan de varit arbetslösa i tolv månader. Ofta försöker man ordna med deltagande i åtgärd inom sex månader.

Ett annat gemensamt drag i de nordiska länderna är ambitionen att underlätta ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden. Ungdomar prioriteras särskilt och riktade åtgärder förekommer i många länder. I Danmark infördes 1994 ett särskilt program för lågutbildande ungdomar. För ungdomarna innebär programmet en rättighet - och skyldighet - att efter maximalt sex månaders arbetslöshet genomgå en utbildning i 18 månader. Ersättning utgår under utbildningen eller praktiken med motsvarande 50 procent av maximal arbetslöshetsersättning. Även Finland har satsat mycket på att bekämpa ungdomsarbetslöshet och under perioden 1995 fram till 1999 beräknad ungdomsarbetslösheten ha halverats.

I Norge finns en s.k. ungdomsgaranti som innebär att alla ungdomar under 20 år utan arbete eller utbildningsplats försäkras deltagande i någon typ av arbetsmarknadspolitisk åtgärd. En liknande garanti för 20-24-åringar som riskerar att bli långtidsarbetslösa har nyligen tagits bort i syfte att undvika att ungdomarna binds upp i åtgärder istället för att ta de arbeten som nu finns på den norska arbetsmarknaden. Även i Sverige finns en s.k. ungdomsgaranti. Den svenska regeringen har satt som mål att ingen under 25 skall vara arbets-

lös mer än 100 dagar. Genom att bl.a. ge ungdomar mellan 20-24 år en aktiverande och utvecklande insats på heltid skall detta mål uppnås.

Ett annat utmärkande drag för den nordiska arbetsmarknadspolitiken är den stora vikt som läggs vid utbildning och kompetensutveckling. I samtliga länder finns nationella program för hur utbildningsnivån bland såväl arbetslösa som anställda och egna företagare skall höjas. Arbetsmarknadsutbildning spelar en central roll inom arbetsmarknadspolitiken i samtliga nordiska länder. I Sverige har en bred satsning på reguljär vuxenutbildning, det s.k. Kunskapslyftet, inletts. Satsningen kommer att pågå fram till år 2002 och kommer fullt utbyggd att omfatta 140 000 årsstudieplatser, vilket motsvarar 3,5 procent av arbetskraften. Målgruppen är i första hand arbetslösa men omfattar även anställda som riskerar arbetslöshet p.g.a. bristande utbildning. Satsningen präglas av stor flexibilitet vad gäller uppläggningen av studierna som skräddarsys efter den enskildes färdigheter, kunskaper och behov. I Finland har ett särskilt program för äldre på arbetsmarknaden inrättats. Programmet omfattar ändringar i lagstiftningen, utbildning och information i syfte att förbättra sysselsättningsmöjligheterna för äldre arbetstagare.

De nordiska arbetsmarknaderna karakteriseras också av ett starkt s.k. partnerskap. Det gäller särskilt samarbetet mellan parterna på arbetsmarknaden. Samarbetet med nya parter, t.ex. kommuner, landsting och ideella organisationer utvecklas kontinuerligt.

II. Att utveckla företagarandan

I alla de nordiska länderna finns program för hur företagandet kan förenklas i syfte att skapa sysselsättning. Det handlar om regelförenklingar, minskad administrationen både vid start och drift av företag, skatte- och avgiftslättnader samt tillgång på riskkapital.

I Finland pågår t.ex. ett arbete att utveckla de regionala arbetskrafts- och näringscentralerna. Centralernas uppgift är bl.a. att ge stöd och råd åt små och medelstora företagare, och att främja företagens teknologiska utveckling och internationalisering. De förväntas också stimulera skapandet av nya bestående arbetsplatser.

I Norge skall regionala såkornkapitalfonder vidareutvecklas i syfte att ge bättre förutsättningar för att teknologiprojekt kopplas upp mot kompetent och långsiktigt kapital på ett tidigt stadium. Med hjälp av informationsteknologi kan lokala nätverk, kompetensutveckling och utbildning ge större utvecklingsmöjligheter för t.ex. företag i glesbygd.

Såväl Finland som Sverige har särskilda företagslån till kvinnliga företagare. I Sverige har invandrare med utomnordiskt medborgarskap givits möjlighet till förlängt starta starta-eget-bidrag och unga företagare stöttas genom fördelaktiga lån.

I Danmark startades 1993 ett pilotprojekt där de danska hushållen fick ett bidrag när de köpte tjänster i hemmen. Tjänsterna kunde t.ex. vara städning,

trädgårdsskötsel och inköp. Syftet med projektet var att öka företagandet inom denna typ av arbeten, som annars kännetecknas av mycket "gör-det-själv" och svartjobb. Efter tre år gjordes pilotprojektet om till ett permanent inslag i sysselsättningspolitiken. Den danska regeringens handlingsprogram för dansk självständighetskultur omfattar därutöver åtgärder i utbildningssystemet, medfinansiering av innovativa miljöer som skall säkra de företagsmässiga vinningarna från forskning, gratis rådgivning vid nyetablering av företag samt etablering av s.k. "knutpunkter" för företag.

III. Att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga

I flera av de nordiska länderna har samarbetsavtal mellan arbetsmarknadens parter som berör arbetsorganisation, arbetsvillkor och lönesättning ingåtts. I Danmark har t.ex. parterna på det statliga området tillsatt en kommitté som skall analysera de aktuella reglerna för arbetstid, inklusive deltid, och ge förslag på hur ökad flexibilitet vad gäller arbetstider kan åstadkommas på det lokala planet. I slutet av 1997 undertecknade parterna på arbetsmarknaden i Finland ett kollektivavtal som inkluderade ett speciellt program för utveckling av arbetsorganisationerna. Dessutom har man i Finland genom arbetstidslagstiftningen möjliggjort bred flexibilitet.

I Sverige tillsattes en partssammansatt arbetsgrupp under våren 1998 med uppgift att se över möjligheterna att stimulera kompetenshöjning i arbetslivet. Arbetsgruppen föreslår i en delrapport att formerna för kompetenshöjning skall avgöras lokalt och att ett statligt stimulansbidrag skall utgå om det finns en lokal överenskommelse om utbildningens kvalitet och omfattning.

Strategin att minska arbetslösheten genom generell arbetstidsförkortning eller arbetsdelning har inte vunnit gehör i de nordiska ländernas sysselsättningspolitik. Arbetstidsförkortning betraktas snarast som en välfärdsfråga och ses inte som en lösning på arbetslöshetsproblemet. Utgångspunkten är att varje individ i arbetsför ålder har rätt till betalt arbetet för att kunna försörja sig själv. Snarast finns en tendens till ökat arbetskraftsutbud generellt sett. I Norge vidtas åtgärder för att öka den faktiska pensionsåldern för att öka arbetskraftsutbudet bland äldre. I Sverige har man också vidtagit åtgärder för att minska förtidspensionering.

Ökade möjligheter till flexiblare arbetstider för individen ses däremot i de nordiska länder som ett viktigt inslag i politiken. I flera nordiska länder förekommer olika typer av rättigheter till tillfällig ledighet från förvärvsarbete. I Danmark har man infört den s.k. "orlovsordningen" som ger rätt till ledighet för studier, föräldraledighet eller sabbatsledighet med ersättning som varierar från 60 procent (sabbat- och föräldraledighet) upp till, under vissa villkor, 100 procent (studieledighet) av arbetslöshetsersättningen. Rätt till ledighet vid föräldraskap är också väl utbrett för såväl kvinnor som män i de nordiska länderna. Ett annat exempel är rätten till ledighet från arbetet för studier som finns i Sverige. Även den norska regeringen planerar att lagstifta om rätt

till ledighet för studier. Dessa rättigheter anses viktiga bl.a. ur ett jämställdhetsperspektiv för att möjliggöra för kvinnor och män att kombinera yrkesliv och familjeliv.

IV. Att stärka jämställdheten

Gemensamt för de nordiska länderna är ambitionerna att öka jämställdheten mellan kvinnor och män i samhället. Jämställdhetsperspektivet genomsyrar många politikområden såsom arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken och socialpolitiken. Syftet är att underlätta för både kvinnor och män att ta del av arbetslivet och kunna kombinera yrkesliv och familj. Föräldraförsäkring samt barn- och äldreomsorg är väl utbyggda i de nordiska länderna jämfört med många andra länder. Detta har bidragit till en hög förvärvsfrekvens bland kvinnor i Norden.

Det finns också program för ökat kvinnligt företagande och en jämnare könsfördelning mellan studenter som söker till högskolornas olika utbildningslinjer. I Sverige finns t.ex. ett nytt teknikprogram på högskolan som valts ut med syfte att i större utsträckning attrahera både flickor och pojkar. I Finland förverkligas redan sådana åtgärder i enlighet med finska regeringens jämställdhetsprogram.

I Finland arbetar arbetsmarknadsorganisationerna med att ta fram metoder för värdering av olika arbetens svårighetsgrad. Syftet är att kunna driva principen om lika lön för arbete av lika värde.

En annan gemensam nämnare i den nordiska sysselsättningspolitiken är att den s.k. arbetslinjen gäller som princip för att stödja funktionshindrade personer i arbetslivet dvs de ska integreras i störst möjligaste mån på den reguljära arbetsmarknaden istället för passivt understöd. I de nordiska länderna finns såväl åtgärder som lagstiftning som stödjer *funktionshindrade personers* möjlighet till inträde på arbetsmarknaden och rätt att behålla sina anställningar. Insatserna sträcker sig över en rad åtgärder som speciell vägledning och individuella handlingsplaner, rehabilitering, stöd till arbetshjälpmedel, anpassad skol- och yrkesutbildning, lönesubvention och skyddat arbete m.m. Inom ramen för arbetsmarknadspolitiken är vanligen såväl ordinarie åtgärder som speciellt riktade åtgärder öppna för funktionshindrade.

Vid mötet för Nordiska rådets sektorgrupp för arbetsmarknadsfrågor i maj 1998 föreslogs att den svenska sysselsättningsplanens avsnitt om funktionshindrade kunde vara ett mönster för en nordisk strategi om funktionshindrade på arbetsmarknaden.

Grundläggande för den svenska politiken på detta område är att frågor som rör människor med funktionshinder inte skall behandlas isolerat, utan inom ramen för de system som gäller för alla samhällsmedborgare. Utöver detta finns specialbestämmelser som handlar om stöd och insatser för att kompensera för ett funktionshinder och för att underlätta för dessa personer att leva som andra. Sverige tillämpar således inte kvotering eller andra tving-

ande regleringar för att skapa sysselsättning åt personer med funktionshinder. Regeringens strategi är att inom ramen för arbetsmarknadspolitiken underlätta funktionshindrade inträde i arbetslivet. Strategin bygger på att:

- öka anställbarheten genom yrkesinriktad rehabilitering och utbildning
- genom bidrag och stöd kompensera funktionshindrade i arbetslivet
- ge mycket gravt funktionshindrade individuellt stöd av en person i att finna och behålla en anställning

Vidare har den svenska regeringen att lägga fram ett lagförslag till förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder. Avsikten är att diskrimineringsförbudet ska skydda såväl arbetssökande som anställda.

BILAGA 1

1.1 Danmark

För femte året i följd hade Danmark 1997 en positiv ekonomisk utveckling. BNP-tillväxten uppgick till 3,4 procent. Såväl den privata som den offentliga konsumtionen steg, liksom bruttoinvesteringarna. Även exporten ökade, dock inte lika mycket som importen. Den positiva utvecklingen förväntas fortsätta under 1998, om än i något långsammare takt. Under 1997 steg konsumentprisindex med drygt 2 procent.

Tabell 2.
Försörjningsbalans för Danmark. Procentuell förändring

	1996	1997	1998*
Privat konsumtion	2,9	4,1	2,5
Offentlig konsumtion	2,4	2,9	0,9
Bruttoinvesteringar	5,6	6,2	3,5
Export	4,1	4,5	5,3
Import	3,7	7,0	4,7
BNP	**3,5**	**3,4**	**2,7**
Konsumentprisindex	2,1	2,2	2,5

* Prognos

Sysselsättningen ökade med 2,3 procent, motsvarande 60 000 personer mellan 1996 och 1997. Av dessa fanns 2/3 inom den privata sektorn och 1/3 inom den offentliga. Ökningen var störst inom bygg- och anläggningssektorn. Även inom privata och offentliga tjänster var ökningen stor. På olika håll i landet har de regionala arbetsmarknadsmyndigheterna uppmärksammat risken för flaskhalsproblem, främst inom bygg- och anläggningssektorn. Arbetskraften ökade under samma år med 34 000 personer.

Sedan 1993 har arbetslösheten i Danmark gått ned från drygt 12 procent av arbetskraften (nära 350 000 personer) till knappt 8 procent eller 220 000 personer 1997. Arbetslösheten bland ungdomar har minskat förhållandevis mer än arbetslösheten för andra grupper och uppgick i genomsnitt till 4,9 procent under 1997. Förklaringen till den låga ungdomsarbetslösheten står delvis att finna i den sysselsättningsreform som beskrivs i avsnitt 2.1. Endast i en åldersgrupp, 50 - 59 år, ökade arbetslösheten något. Mellan 1996 och 1997 minskade antalet långtidsarbetslösa med 9 000 personer eller med drygt 10 procent.

Under 1998 och 1999 beräknas arbetskraften öka med 13 000 respektive 15 000 personer. Sysselsättningen i den privata sektorn förväntas fortsätta

öka som under de senaste åren medan ökningen i den offentliga sektorn blir svagare än tidigare. Arbetslösheten beräknas minska till 205 000 personer 1998 och till under 200 000 - eller 6,7 procent - år 1999.

1.2 Finland

Finland hade år 1997 för fjärde året i rad en stark ekonomisk tillväxt. Enligt preliminära uppgifter uppgick den genomsnittliga ökningen i totalproduktionen till nära 6 procent 1997 vilket innebär en genomsnittlig ökning med 4,8 procent per år sedan 1994.

Den privata konsumtionen växte med i genomsnitt drygt 3 procent jämfört med 1996 medan den offentliga konsumtionen minskade något. Investeringarna ökade med drygt 11 procent, varav bostadsinvesteringarna stod för en stor del. Även exporten ökade kraftigt. Trots den snabba ekonomiska utvecklingen var inflationen låg. Konsumentprisindex steg med 1,2 procent under 1997.

Enligt det finska finansministeriets prognos kommer tillväxten 1998 bli något lägre än 1997. Konsumtionen, både den privata och den offentliga, förväntas dock bli större än 1997 medan investeringar och utrikeshandel minskar något. Inflationen uppskattas till 2 procent under 1998.

Tabell 3.
Försörjningsbalans för Finland. Procentuell förändring

	1996	1997	1998*
Privat konsumtion	3,8	3,0	3,5
Offentlig konsumtion	3,5	-0,3	0,7
Bruttoinvesteringar	8,4	11,2	7,6
Export	3,9	12,8	7,2
Import	4,3	9,3	7,9
BNP	**3,6**	**5,9**	**4,5**
Konsumentprisindex	0,6	1,2	2,0

* Prognos

Tack vare den snabba ekonomiska utvecklingen ökade sysselsättningen i Finland 1997 för tredje året i rad. Recessionsåren har dock satt sin prägel på arbetsmarknadens funktionssätt och fortfarande råder en viss försiktighet.

Som en följd av den exportledda ekonomiska utvecklingen i Finland ökade sysselsättningen först inom industrin, vilket i sin tur innebar att männens sysselsättningssituation förbättrades tidigare än kvinnornas. Sedan 1996 har även sysselsättningen inom hemmamarknadsbranscher ökat. Den ökande sysselsättningen har - i större utsträckning än vad som var fallet på 1980-talet - utgjorts av tidsbestämda arbetstillfällen. Ett annat utmärkande drag för slu-

tet av 1990-talet är att det är främst unga personer som efterfrågas på arbetsmarknaden.

År 1997 var antalet personer i arbetskraften drygt 2 500 000, en ökning med 10 000 jämfört med året innan. P g a demografiska faktorer koncentreras utbudsökningen till personer över 45 år. Arbetskraftsdeltagandet uppgick i genomsnitt till nära 74 procent i åldersgruppen 15-64 år. (71,1 procent för kvinnor och 76,1 procent för män).

Den relativa arbetslösheten uppgick till i genomsnitt 14,5 procent under 1997. Det motsvarar 367 000 personer vilket var 32 000 personer färre än ett år tidigare. Arbetslösheten minskade snabbast i landets södra och västra delar. Mot slutet av 1997 började dock den kraftiga arbetslöshetsminskningen att märkas också i andra delar av landet.

Under de senaste åren har ungdomsarbetslösheten minskat snabbare än den övriga arbetslösheten. Långtidsarbetslösheten bland de äldre har däremot blivit ett centralt problem på arbetsmarknaden. I december 1997 uppgick antalet arbetslösa över 50 år till nära 112 000, vilket endast var 2 500 färre än året innan. Av de långtidsarbetslösa är hälften personer som fyllt 50 år. Eftersom en allt större del av de långtidsarbetslösa är svårsysselsatta och hotas av utslagning blir det framledes svårare att minska arbetslösheten.

Efterfrågan på arbetskraft förväntas att fortsätta öka snabbt, framför allt inom byggnadssektorn och servicenäringarna. Antalet sysselsatta ökar under 1998 med drygt 50 000 personer. Samtidigt ökar arbetskraftsutbudet endast med 3 000 personer. Arbetslösheten beräknas minska, enligt budgetförslaget 1999 till 10,5 procent 1998 samt till 9,2 procent 1999.

Trots det förbättrade läget räknar man i Finland med att hög arbetslöshet förblir ett stort problem de närmaste åren. I de större städerna finns risk att den s.k. urbana arbetslösheten leder till ökad social oro och risk för utslagning.

1.3 Island

Under 1997 ökade Islands BNP med 5 procent. Investeringarna steg med 11,2 procent medan den privata konsumtionen ökade med 6 procent och den offentliga med 1,5 procent. Exporten ökade med 5,6 procent. Samtliga poster, utom den offentliga konsumtionen, utvecklades dock svagare under 1997 än under 1996. Konsumentprisindex ökade 1997 med 1,8 procent.

Tabell 4.
Försörjningsbalans för Island. Procentuell förändring

	1996	1997	1998*
Privat konsumtion	6,4	6,0	8,6
Offentlig konsumtion	1,0	1,5	3,0
Bruttoinvesteringar	26,5	11,2	18,5
Export	9,6	5,6	9,9
Import	16,6	8,0	13,6
BNP	**5,5**	**5,0**	**4,7**
Konsumentprisindex	2,3	1,8	2,0

* Prognos

Mellan 1996 och 1997 ökade sysselsättningen med 1,7 procent på Island. Den största ökningen (5,8 procent) återfinns inom bygg- och anläggningssektorn. I april 1997 var totalt 139 500 personer sysselsatta, varav drygt 75 000 män och nära 64 500 kvinnor. Av männen var flertalet sysselsatta inom industrin medan majoriteten av kvinnorna fanns inom hälso- och sjukvård.

År 1997 uppgick den isländska arbetskraften till nära 148 000 personer, vilket var något fler än året före. Männens förvärvsfrekvens var cirka 86 procent medan kvinnornas var knappt 76 procent.

Arbetslösheten har minskat kontinuerligt sedan 1995. År 1997 var drygt 5 200 personer arbetslösa, motsvarande 3,9 procent av arbetskraften. Arbetslösheten har minskat kraftigare för män än för kvinnor, vilket förklaras av besparingar inom den offentliga sektorn där kvinnorna är sysselsatta i större utsträckning än männen. Arbetslösheten var störst i området runt Reykjavik.

Långtidsarbetslösheten uppgick 1997 till drygt 1 900 personer eller nära 35 procent av de arbetslösa. Ungdomsarbetslösheten var 1997 cirka 5 procent, att jämföra med 5,7 procent 1996 och 6,8 procent 1995.

Mycket tyder på att Islands ekonomiska tillväxt, som varat i fyra år, kommer att fortsätta även 1998. Enligt en sysselsättningsundersökning från april 1998 avser arbetsgivarna att anställa fler personer än de planerar att avskeda. Efterfrågan på arbetskraft är störst inom service, järn och metall industrin och fiskeindustrin medan den beräknas minska inom trafik och samfärdsel. Totalt sett förväntas sysselsättningen öka med 2 700 personer 1998. Samtidigt beräknas arbetskraften öka med 1 600 personer. Arbetslösheten förväntas minska till 3,0 procent av arbetskraften, vilket motsvarar knappt 4 100 personer.

1.4 Norge

Under de senaste fem åren har Norge haft en stark ekonomisk tillväxt. År 1997 ökade BNP för Fastlands-Norge (exkl. olja och utrikes sjöfart) med 3,5 procent. (Oljeinkomsterna placeras huvudsakligen utomlands i syfte att minimera risken för en överhettad ekonomi). Den starka tillväxten beror främst på att exporten av traditionella varor har ökat liksom investeringarna och den privata konsumtionen. Bakom ökningen av den privata konsumtionen ligger höjda reallöner och ökad sysselsättning. Även den offentliga konsumtionen ökade 1997.

Inflationen uppgick till 2,6 procent under 1997, en siffra som ligger något högre än motsvarande för Norges viktigaste handelspartner.

Under 1998 beräknas BNP öka med 3,2 procent. Den privata konsumtionen förväntas öka mer 1998 än 1997 medan ökningen för övriga poster i BNP beräknas bli mindre 1998 än 1997.

Tabell 5.
Försörjningsbalans för Norge. Procentuell förändring

	1996	1997	1998*
Privat konsumtion	4,7	3,4	4,0
Offentlig konsumtion	3,2	3,0	2,0
Bruttoinvesteringar	6,0	12,3	5,8
Export	9,8	5,8	4,3
Import	8,3	12,3	6,8
BNP	**5,5**	**3,4**	**3,2**
Konsumentprisindex	1,3	2,6	2,6

* Prognos

Den starka tillväxten i norsk ekonomi har lett till stora förändringar på arbetsmarknaden. Förra året, dvs 1997, ökade sysselsättningen med 2,9 procent, motsvarande 61 000 personer, till i genomsnitt 2 192 000 personer. Det är 188 000 fler sysselsatta än då den norska konjunkturuppgången startade 1993. Den kraftiga ökningen har medfört att många arbetsgivare runt om i landet har svårigheter att finna kvalificerad arbetskraft. Det gäller särskilt i hälso-, bygg- och anläggningssektorerna samt inom verkstadsindustrin och databranschen.

Arbetskraften ökade under 1997 med 46 000 personer, eller 2,1 procent. Därmed nådde arbetskraftsdeltagandet upp till rekordhöga 72,5 procent (77,6 procent för män och 67,2 procent för kvinnor). Arbetskraftsdeltagandet växte relativt sett mest i åldersgruppen under 20 år. Under året var 85 000 personer undersysselsatta, dvs deltidsarbetande som sökte mer arbete. Av dessa var 65 000 kvinnor.

Arbetslösheten minskade under 1997 och uppgick enligt AKU till 4,1 procent av arbetskraften, motsvarande 93 000 personer. Arbetslösheten minskade mest för personer under 30 år och minst för de äldsta på arbetsmarknaden. I åldersgruppen 16-24 år föll arbetslösheten från 12,5 till 10,9 procent. För invandrarna har det förbättrade arbetsmarknadsläget inneburit att arbetslösheten minskat från 10,5 procent i februari 1997 till 8,1 procent ett år senare.

Den ekonomiska tillväxten bedöms förbli fortsatt stark i Norge under 1998 och 1999. Sysselsättningen förväntas öka med 50 000 personer, eller 2,4 procent under 1998 och med 30 000 under 1999, motsvarande 1,3 procent. Hittills har den inhemska arbetskraften varit mer flexibel än väntat, vilket bidragit till att dämpa överhettningstendenser i ekonomin. Därutöver har arbetskraftsinvandringen, särskilt från Sverige, varit betydande. Den fortsatta utvecklingen av yrkesfrekvensen kommer att vara avgörande för den ekonomiska utvecklingen.

Den norska regeringen räknar med att arbetslösheten kommer att minska från 4,1 procent 1997 till 3 ¼ procent 1998 för att 1999 uppgå till 2 ¾ procent.

1.5 Sverige

I Sverige ökade BNP med cirka 1,8 procent under 1997. En kraftigt växande export (+13 procent) stod för en stor del av ökningen. Den privata konsumtionen ökade med knappt 2 procent. Samtidigt minskade den offentliga konsumtionen med drygt 2 procent, som en följd av statens budgetsanering och kommunernas svåra ekonomiska läge. Bruttoinvesteringarna gav ett negativt bidrag till tillväxten på nära 5 procent. De mycket låga bostadsinvesteringarna minskade ytterligare och de offentliga investeringarna fortsatte att falla. Den omfattande budgetsanering som ägt rum i Sverige under den senaste treårsperioden har haft en dämpande effekt på både räntenivå och inflationsförväntningar.

Under 1998 beräknas tillväxten i den svenska ekonomin bli större än 1997, främst p.g.a. stigande privat konsumtion och ökade bruttoinvesteringar. Även exporten förväntas öka men åtföljs av en stigande import.

Sysselsättningen i Sverige föll mellan 1996 och 1997. Under 1997 var 41 000 personer, eller 1 procent, färre sysselsatta än under 1996. Den enda näringsgren där sysselsättningen ökade under perioden 1995-97 var privata tjänster (främst finansiella verksamheter och företagstjänster). Inom offentliga tjänster minskade sysselsättningen med 36 000 personer under 1997. Av dessa var 31 000 sysselsatta inom vård och omsorg. Denna sektor domineras av kvinnor vilka också utgjorde hela 97 procent av den minskade sysselsättningen. Sysselsättningen minskade främst bland de fast anställda medan antalet personer med tidsbegränsade anställningar ökade.

Tabell 6.
Försörjningsbalans för Sverige. Procentuell förändring

	1996	1997	1998*
Privat konsumtion	1,3	2,0	2,3
Offentlig konsumtion	-0,2	-2,1	1,3
Bruttoinvesteringar	3,7	-4,8	7,2
Export	6,1	12,8	6,3
Import	3,7	11,7	6,9
BNP	**1,3**	**1,8**	**3,0**
Konsumentprisindex	0,8	0,9	1,0

* Prognos

Sysselsättningsgraden har utvecklats olika beroende på åldern. Bland ungdomarna, 20 - 24 år, minskade sysselsättningen under 1997 med 8 700 personer medan antalet sysselsatta personer som är mellan 55 och 59 år ökade med knappt 14 000.

Under 1997 uppgick arbetskraftsdeltagandet i Sverige till 76,8 procent, en minskning med drygt en procent eller cirka 46 000 personer jämfört med 1996. Den främsta orsaken till det minskade arbetskraftsutbudet är att allt fler utbildar sig inom det reguljära utbildningssystemet.

Som årsgenomsnitt var den relativa arbetslösheten i stort sett oförändrad mellan 1996 och 1997 i Sverige. Under senare delen av 1997 minskade den emellertid kraftigt och var närmare två procentenheter lägre i december 1997 (6.9 procent) än i december 1996. Ungdomar i åldrarna 16 - 24 år svarade för en relativt stor andel av nedgången. Både bland kvinnor och män minskade arbetslösheten. Utbildningssatsningen inom kommunala vuxenskolan - Kunskapslyftet - förklarar den större delen av nedgången.

Flera grupper har dock betydande problem att få fast förankring på den svenska arbetsmarknaden. De riskerar att stå utanför den reguljära arbetsmarknaden under långa perioder. Bland dessa återfinns många invandrare, funktionshindrade och ungdomar. Arbetslösheten är markant högre bland personer med låg utbildning än bland högutbildade. Det finns en tydlig tendens till ökade kompetenskraft i efterfrågan på arbetskraft.

Antalet långtidsarbetslösa, dvs personer över 25 år som varit öppet arbetslösa i mer än sex månader eller ungdomar under 25 år som varit utan arbete i mer än 100 dagar, ökade kraftigt i början av 1990-talet. Efter en viss förbättring omkring 1995 ökade långtidsarbetslösheten åter 1997. Detta förklaras av det försämrade sysselsättningsläget som i praktiken har inneburit större svårigheter för långtidsarbetslösa att få arbete.

Under 1998 och 1999 förväntas företagens behov av nyanställningar att öka. Den totala sysselsättningen kommer i genomsnitt att öka med drygt

39 000 personer i år och med nära 59 000 nästa år. Utbildningssatsningarna fortsätter att dämpa arbetskraftsutbudet, om än något svagare än 1997. Arbetslösheten kommer att fortsätta att minska och beräknas uppgå till i genomsnitt 6,4 procent av arbetskraften 1998. Motsvarande siffra för 1999 uppskattas till 5,7 procent.

1.6 Åland

Den åländska ekonomin befinner sig i en uppgångsfas. För näringslivet som helhet är utsikterna gynnsamma. Investeringarna har tagit fart inom jordbruket, delar av tillverkningsindustrin och inom den offentliga sektorn. Därtill har bostadsproduktionen kommit igång. Turist- och servicesektorn går bra. Den åländska prisökningstakten har under merparten av 1998 legat på en högre nivå än inflationen i Finland samt visat en stigande tendens.

Sysselsättningssituationen förbättras och nya arbetsplatser skapas främst inom byggnadsverksamheten och servicebranschen. Den öppna arbetslöshetsgraden uppgick till 4,2 procent 1997 jämfört med 5,2 procent året innan. Under första halvåret 1998 var arbetslöshetsgraden i medeltal 4 procent. Även den totala arbetslöshetsgraden, inklusive arbetsmarknadsåtgärder, har sjunkit från 7,1 procent till 5,8 procent 1997 och antalet personer i arbetsmarknadsåtgärder minskar nu för första gången efter lågkonjunkturen. Antalet lediga platser har ökat kraftigt från 110 i maj 1996 till 284 i maj 1998.

Vissa strukturella problem finns emellertid på arbetsmarknaden. Sedan ungefär ett år tillbaka ligger gruppen långtidsarbetslösa kvar på samma nivå, 9 procent eller i medeltal 125 personer, vilket tyder på att utbudet av arbetskraft inte helt motsvarar de efterfrågade kompetenskraven. Antalet lediga platser är nu på samma nivå som under högkonjunkturåret 1990 och indikerar att flaskhalsar i form av brist på arbetskraft blir ett faktum i fler branscher än i de huvudsakliga servicenäringarna, tex restaurang, som varit aktuella tidigare år. En annan strukturell förändring på arbetsmarknaden är att andelen arbetslösa kvinnor, av det totala antalet arbetslösa, under hela 1990- talet har ökat från ca 38 procent år 1993 till 47 procent 1997. Flera månader under 1997 fanns det flera arbetslösa kvinnor än män, vilket är unikt för den åländska arbetsmarknaden. Det är tydligt att den ökade aktiviteten i ekonomin har gynnat män i högre grad än kvinnor. Till stor del beror detta på att rationaliseringen under 1990- talet varit omfattande i traditionellt kvinnodominerande branscher såsom kontorsarbete medan konjunkturen tagit fart genom det uppdämda investeringsbehovet som gynnar mansdominerande näringar.

Landskapsstyrelsen räknar med att arbetslösheten ytterligare kommer att minska under 1998.

Tabell 7.
Försörjningsbalans för Åland. Procentuell förändring

	1996	**1997**
Privat konsumtion	0,8	
Offentlig konsumtion	12,1	
Bruttoinvesteringar	-16,6	
Export	15,4	
Import	-1,9	
BNP	**5,5**	***4,0**
Konsumentprisindex	0,0	1,6

* Prognos

Presidierapport 1997

(Dokument 7)

Innehållsförteckning

POLITISKT FORUM I NORDEN 1733

VISIONER INFÖR TUSENÅRSSKIFTET 1733

Profilfrågor och höjdpunkter 1736
Sessionen i Helsingfors 1736
Säkerhetspolitik i fokus 1736
Internationella kontakter 1737
Nordisk kultur under internationell press 1737
Nordiska rådets priser 1738
Handlingsplan och BARNforum om barn närområdet 1739
Kamp mot rasism och främlingsfientlighet 1739
Sysselsättning 1739
Ny medieverklighet 1740
Miljöutmaningar 1740

Presidiet 1740
Den 49:e Sessionen 1741
Säkerhetspolitik 1741
Temakonferens om säkerhet 1742
Nordiska ministerrådets budget 1743
Förenklade rutiner 1744
Nordiskt informations- och debattforum 1744
Förberedelse av konferenser 1998 1745
Arktiska samarbetskommittén 1745
Den 6:e Östersjökonferensen i Gdansk 1746
Internationella kontakter och representation 1746
Nordiska initiativ om MC-våld och gränshandel 1747

Tydligare och synligare 1747
Större utrymme i media 1748
Pressresa till Murmansk 1748
Förnyelse av informationsmaterial 1748
Internet 1749
Informationsgruppen 1749
Politik i Norden 1749

Utskott 1749

Nordenutskottet 1750
Temakonferens om nordisk kultur 1750
Revidering av nordiska kulturavtalet 1751
De små språkens ställning 1751
Nordisk välfärd i förändring 1751
Film och media 1752
Främlingsfientlighet och rasism 1752
Asyl- och flyktingpolitik 1752
Medborgarrättigheter 1753
Nordplus-mini 1753
Genteknologi och kloning 1753

Närområdesutskottet 1754
Arktiskt samarbete 1754
Besök på Kola 1755
Finansiering av miljöåtgärder i Östersjön 1756
Radioaktiva föroreningar i närområdet 1757
Nordiska miljöräkenskaper för energi 1757
Nordisk skogsceritifiering 1758
Nordisk miljöstrategi 1759
Stipendier för parlamentariker i närområdet 1759
Barn och unga i närområdet 1760

Europautskottet 1761
Norden och EU's regeringskonferens
- rådets uppföljning 1762
EU's östutvidgning 1762
Norden och den ekonomiska-monetära unionen 1763
Ökad nordisk samordning i EU/EES-frågor 1763
Koordinerad nordisk sysselsättningspolitik 1763
Konsument- och livsmedelspolitik 1764

Valkommittén 1764

Kontrollkommittén 1765
Granskning och kontroll av Nordiska ministerrådet 1765
Förbättrade informations- och hanteringsrutiner 1766
Institutionsgranskning 1766
Effektivitetskontroll av Nordiska rådet 1767

PARTIGRUPPERNA 1767

Konservativa gruppen 1768
Säkerhetspolitik viktig dimension 1768
Samarbete med närområdet 1768
Ökad rörlighet med fristående skolor 1769
Partipolitiseringen 1769
Konservativa gruppens sekretariat 1769

Mittengruppen 1769
Atomsäkerhet i nordvästra Ryssland 1770
Säkerhetspolitik - ett viktigt tema 1770
Finska språkets ställning i Sverige 1770
Parlamentarisk förankring och samagerande 1771
Nordisk skogscertifiering 1771
EU/EES-frågor i Ministerrådet 1772
De frivilliga organisationerna och närområdessamarbetet 1772
Ungdomsorganisationernas nordiska samarbete 1772
Budgetarbetet 1773
Norden-Baltikum 1773
Gruppseminarium 1773
Sekretariatet 1774

Socialdemokraterna 1774
Socialdemokrater i presidiet och utskottens ordförandeskap 1774
Kulturkonferens 1775
Östersjökonferens 1775
Film och TV 1776
Nordisk nytta 1776
Rasism och främlingsfientlighet 1776
Energi och miljö 1776
Barn i Nordens närområden 1777
Närområdessamarbete mot organiserad brottslighet 1777
Trygga livsmedel 1777
Andra socialdemokratiska initiativ 1777
Gruppkansli och kontaktpersoner 1777

Vänstersocialistiska gruppen 1778
Information med modern teknik 1778
Kärnvapenfria zoner 1778
Arbete, miljö och demokrati 1779
Sekretariat för Östersjörådet 1779
Användande av handelssanktioner 1779

Stöd till kvinnoorganisationer 1780
1998 års budget 1780
Kontakter med andra parlamentariker 1780
Positiva resultat av rådets omorganisationen 1780
EU-koordinering 1781
Planer för 1998 1781
Gruppens sekretariat 1781

DELEGATIONERNA 1781

Danmarks delegation 1781
Omstruktureringarna och budgeten 1781
Det kulturella samarbetet 1782
EU, utrikes- och säkerhetspolitik 1782
Närområdena 1783
Parlamentariskt stipendieprogram 1784
"Öresundslyst – fra kyst til kyst" 1784

Finlands delegation 1784
Delegations- och arbetsutskottsmöten 1784
Övriga möten och seminarier 1785
Riksdagens behandling av delegationens berättelse 1785

Islands delegation 1885
Delegationens arbete 1786
Diskussionen i Altinget 1786
Nordiska institutioner 1786
Nordiska rådets journaliststipendium 1786

Norges delegation 1786
Delegationens rapport och Regeringens berättelse 1787
Utrikeskommitténs betänkande 1788
Debatten i Stortinget 1788
Informationsarbete 1789
Stipendieprogram för parlamentariker 1789
Andra kontakter med närområdena 1789

Sveriges delegation 1789
Möte med samarbetsministern 1790
Delegationens berättelse 1790
Regeringens skrivelse 1790
Språkfrågor 1791
Allmänna motionstiden 1791

Parlamentarisk stipendieordning 1791
Nordiska samarbetets förankring i riksdagen 1791

Ålands delegation 1792
Delegationens berättelse till lagtinget 1792

BILAGOR 1793

Bilaga 1
Partigrupper 1793
Konservativa gruppen 1793
Mittengruppen 1794
Socialdemokratiska gruppen 1795
Vänstersocialistiska gruppen 1797

Bilaga 2
Medlemmar i presidium och utskott 1798
Presidiet 1798
Nordenutskottet 1798
Närområdesutskottet 1799
Europautskottet 1799
Kontrollkommittén 1800
Valkommittén 1800

Bilaga 3
Medlemmar i delegationerna 1801
Danmarks delegation 1801
Finlands delegation 1801
Islands delegation 1802
Norges delegation fram till november 1802
Norges delegation fr o m november 1803
Sveriges delegation 1803

Bilaga 4
Bemanning i rådssekretariatet 1807

Bilaga 5
Medlemsförslag, Ministerrådsförslag, Handlingsplaner m m 1808
Nordenutskottet 1808
Medlemsförslag 1808
Ministerrådsförslag 1809
Handlingsplaner 1809

Närområdesutskottet 1809
Medlemsförslag 1809
Avskrivna rekommendationer 1809
"Levande rekommendationer" 1809

Europautskottet 1810
Medlemsförslag 1810
Ministerrådsförslag 1810
Avskrivna rekommendationer 1810
"Levande rekommendationer" 1810

Bilaga 6
Medlemmars frågor under året 1811

Bilaga 7
Meddelanden om interna beslut 1812

I överensstämmelse med kapitel 4 § 5 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsberättelse från Nordiska rådets presidium till plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 50:e session. Rapporten omfattar verksamheten under 1997.

Köpenhamn i oktober 1998.

Berit Brørby Larsen *Berglind Ásgeirsdóttir*

POLITISKT FORUM I NORDEN

1997 hade säkerhetspolitiska frågor hög prioritet i det parlamentariska nordiska samarbetet. Konferensen *Säkerhet i Norden och Nordens närområden* var årets viktigaste nysatsning.

1997 års session i Helsingfors bekräftade säkerhetspolitikens självklara plats i det nordiska samarbetet. I ljuset av de nya säkerhets- och samarbetsstrukturer, som är under utveckling, rekommenderade sessionen att de nordiska regeringarna skulle stimulera till en bred, offentlig, nordisk debatt om säkerhetspolitiska frågor.

1997 använde rådet sina nya arbetsformer till att hantera ett brett spektrum av politiska frågor. Kulturell mångfald, rasism och främlingsfientlighet var, vid sidan av säkerhetspolitiken och den utsatta situationen för många barn i närområdet, viktiga teman under året. Genom temakonferenser, offentliga utfrågningar (s.k. höringar) och rapporter strävade Nordiska rådet efter att uppfylla sin roll som opinionsbildare och trendsättare i frågor av nordiskt intresse.

1997 visade Nordiska rådet att dess roll som mellanstatlig organisation fortfarande var viktig trots Danmarks, Sveriges och Finlands EU-medlemskap. Rådet kunde som regionalt, parlamentariskt samarbetsorgan spela en betydelsefull roll för nordisk samverkan i EU/EES-frågor. Regeringskonferensen stod särskilt i centrum för rådets arbete.

1997 antog Nordiska rådets session i Helsingfors 32 rekommendationer till de nordiska regeringarna om så olika saker som säkerhetspolitiken i Norden och Europa, barn i Nordens närområde, genteknologi och kloning, flyktingpolitik i Norden och Europa, välfärdsfrågor och gemensam nordisk barnomsorgsmarknad.

1997 var första året sysselsättningsfrågorna som årligt, stående tema, introducerades på Nordiska rådets session.

1997 kunde rådet efter två år med den nya strukturen anses ha lyckats med att i stort sett uppfylla intentionerna i omorganisationen. 1998 fortsätter rådet på den utstakade vägen. Fokus är bl a på den nordliga dimensionen, EU's östutvidgning, miljöfrågor, den nordiska välfärdsmodellen, barn i Norden och närområdet, kriminalitet i Nordens närområde och naturligtvis nordisk kultur.

VISIONER INFÖR TUSENÅRSSKIFTET

Visionerna för det nordiska samarbetet är förmodligen lika många som aktörerna på den nordiska arenan. De följer inte nödvändigtvis partilinjer eller nationstillhörighet, utan baseras mer på ett personligt engagemang för det nordiska.

Visionerna rör sig över flera nivåer. Det är dels den nära, den som alltid kommer i främsta rummet, den nordiska nivån. Det är närområdesnivån, som

tenderar att uppta ett allt större utrymme. Det är den europeiska, som kommer öka i betydelse inte minst genom EU's utvidgning österut och den globala nivån. Visioner rör ibland mer än en nivå då interaktionen mellan Norden, närområdet Europa och världen hela tiden ökar.

En av visionerna rör det utvidgade säkerhetsbegreppet. Det nordiska samarbetet kring säkerhet i Nordens är kopplat till stabiliteten i vårt närområde. I detta ligger den ekonomiska och sociala utvecklingen, kriminalitet, barnens villkor och miljösituationen i våra grannländer som i allra högsta grad påverkar utvecklingen i hela Nordeuropa.

En annan vision är att kunna ge barnen - morgondagens vuxna i Norden – en verkligt fri rörlighet i Norden, såsom de samarbetsavtal som slutits genom åren avsett. Ännu finns mycket kvar att göra för att detta skall bli praktisk verklighet. En harmonisk nordisk region där medborgarna kan välja att arbeta, studera, göra affärer, leva och bo i vilket som helst av länderna utan praktiska problem eller byråkratiskt krångel skulle också kunna fungera som förebild i resten av Europa och världen.

Visionerna för det uppväxande släktet handlar inte bara om de nordiska barnen. Också villkoren för barnen i närområdet har en central plats i framtidsvisionerna. Det finns också ett gemensamt intresse för barn i Norden och barn i närområdet av goda uppväxtförhållanden i hela regionen. Norden och närområdet är ömsesidigt beroende av varandra.

En god miljö är ett viktigt arv att lämna till den unga generationen. En annan vision för det nordiska är därför god miljö och bärkraftig utveckling. I detta ligger också uppbyggande av en gemensam nordisk energimarknad med satsningar på rena och förnybara energislag.

Visionen om god miljö gäller i högsta grad i relation till närområdet. Stora delar av Norden delar t ex ett innanhav med närområdet. Miljöproblem i närområdet kan snabbt bli miljöproblem för nordiska länder. Nordvästra Ryssland kräver särskild uppmärksamhet då miljösituationen där är speciellt problematisk.

Men visionen om en god miljö handlar inte bara om den fysiska, utan också den sociala miljön. Man skall kunna känna sig trygg och säker som invånare i Norden. Stöd för en demokratisk, ekonomisk och social utveckling som ger stabilitet i närområdet samt gemensamma insatser mot alla former av kriminalitet är delar i detta.

En ytterligare vision för Nordiska rådet är att också aktivt kunna bidra med stöd för de baltiska staternas önskan om medlemskap i EU och NATO. Men styrka och slagkraft på det ekonomiska området eller när det gäller säkerheten nås inte enbart genom anknytning till en organisation eller allians. Styrkan måste finnas inom de egna gränserna grundad i de egna värderingarna och hos den egna befolkningen. De nordiska ländernas värdegemenskap med solid förankring hos medborgarna är grunden till styrkan i det nordiska

samarbetet. Nordiska rådet som samarbetsmodell kan därför också fungera som inspiration för de baltiska länderna i deras strävanden.

En annan vision är rådets roll med hänsyn till i ett framtida utvidgat EU. I detta betydligt större EU, är det sannolikt att regionala, icke överstatliga samarbetsorgan, som det nordiska, kan komma att få en ökande vikt. Det ger folkvalda representanter större inflytande på utvecklingen. Men i ett utvidgat EU måste också de nordiska parlamentarikerna öka sina ansträngningar att samarbeta för att bättre kunna påverka utvecklingen till gagn för alla medborgare i Norden.

En ytterligare vision är att Nordiska rådet i framtiden kan komma att fungera som idégivare för andra aktörer på den internationella arenan. Den unika form för samverkan mellan ministrar och parlamentariker som är Nordiska rådets samarbetsmodell har redan väckt stort intresse på flera håll i världen. Den nordiska samarbetsmodellen kan med fördel prövas i områden inblandade i konflikter. Den ökade förståelse och tolerans som kan uppnås genom utvecklat parlamentariskt samarbete av nordisk modell kan vara nyckeln till fredlig utveckling. Genom en förstärkning av den parlamentariska dialogen ökar chanserna att lösa svåra frågor som t ex minoritetsrättigheter och ökad tolerans samt förståelse mellan regioner och länder i Europa.

En global vision för det nya årtusendet är att Nordiska rådets samarbetsmodell och den värderingsgrund som denna bygger på kan vara modell för samhällsförändringar inom en mängd sektorer. I det samhälle byggt på värderingar, som anses komma att följa kommunikations- och informationsteknologins tidevarv, kan Nordiska rådet spela en avgörande roll. Nordiska rådet kan vara med och sätta dagordningen för vilka värderingar som skall styra det nya årtusendet. Jämlikhet, ansvarstagande, omsorg, gemensamma lösningar, folklig förankring och deltagande, demokratiskt ledarskap, utbildning- och kompetensutveckling för alla, samarbetsanda och bärkraftig utveckling är bland de nordiska värderingar som kan komma att prägla inledningen av 2000-talet.

Nordiska rådet skulle kunna bidra till att Norden går i spetsen för kompetensutveckling av värderingar för det nya årtusendet. Dessa nordiska värderingar som också skapar förutsättningar för beredskap till förnyelse och förändring, något som blir avgörande i den framtida globala världsordningen.

Nordiska rådet har en spännande framtid om man väljer att vara med och påverka utvecklingen inte bara inom Norden utan också utanför dess gränser. Det är dock inte upp till parlamentarikerna i rådet att ensamma klara att uppnå ett ökat inflytande internationellt. Samverkan med och mellan de nordiska parlamenten måste öka samtidigt som engagemanget för och förankringen av de nordiska frågorna måste bli djupare i de nationella parlamenten. Nordiska rådet kan bidra genom att tillhandahålla ett forum för diskussion och samtal kring viktiga frågor i Norden, närområdet och Europa. Nordiska rådet kan

också erbjuda en plattform för möten för och mellan parlamentariker från närområdet, Europa och Norden.

Profilfrågor och höjdpunkter

Nordiska rådet hade många frågor och arrangemang på sin dagordning under 1997. Några av dessa bidrog särskilt till att ge rådet dess politiska profil och stora utrymme i massmedia under året.

Internationella kontakter och utrikes- och säkerhetspolitiska frågor hade en mer framträdande roll i Nordiska rådets arbete än tidigare. Detta gällde inte minst vid sessionen där de nordiska försvarsministrarna för första gången lämnade redogörelser om det nordiska samarbetet på detta områden.

Sessionen i Helsingfors

Sessionen 1997 hölls i november i Helsingfors. Den innehöll flera nya element utöver utrikes- och försvarspolitiska redogörelser, vilket inte bara var stimulerande och givande för sessionens deltagare utan också medförde ett stort intresse från såväl den diplomatiska kåren som från media.

Det tillträdande ordförandelandet Sveriges försvarsminister förklarade sig beredd att föra traditionen med försvarspolitiska redogörelser vid sessionerna vidare. Både den försvars- och den utrikespolitiska redogörelsen diskuterades inom ramen för plenarförsamlingens utrikes- och säkerhetspolitiska debatt.

De goda erfarenheterna från det nya inslaget 1996 med muntliga frågor till samarbetsministrarna gjorde att *frågetimmen* utsträckts till en och en halv timme.

Den redogörelse om sysselsättning och sysselsättningspolitik i Norden som numera årligen skall lämnas av arbetsmarknadsministrarna debatterades livligt under sessionens sista dag. En konklusion från denna debatt var att man önskade få en politisk redogörelse för hur en samordnad nordisk politik för sysselsättning skulle se ut vid sessionen 1998.

Säkerhetspolitik i fokus

Från att ha varit bannlyst under det kalla krigets dagar, kom säkerhetspolitiken under 1997 i förgrunden i det nordiska samarbetet.

Nordiska rådet arrangerade i slutet av augusti *Säkerhet i Norden och Nordens närområden* i Helsingfors. Konferensen samlade politiker från Östersjöregionen samt representanter för organisationer som OSSE och NATO. Det utvidgade säkerhetsbegreppet utgjorde underlaget för diskussionerna, som handlade om det säkerhetspolitiska läget i norra Europa och om NATOs östutvidgning.

Då det var första gången Nordiska rådet hade säkerhetspolitik på sin konferensdagordning fick denna stor medial uppmärksamhet.

Under året utarbetade en särskilt tillsatt arbetsgrupp ett betänkande om säkerhetspolitiska frågor med anledning av tre medlemsförslag i ämnet.

Betänkandet var en nyhet på flera sätt. Där slogs det fast att säkerhetspolitiken skall ha hög prioritet i de nordiska regeringarnas samarbete. Principen att varje land självt har rätt att lägga fast sin säkerhetspolitiska linje, och att denna rätt måste respekteras av alla stater fastslogs också.

I betänkandet menade man vidare att det är dags att utvidga det säkerhetspolitiska begreppet med sådant som förstärkning av demokratin, stöd till hållbar social och ekonomisk utveckling, motarbetande av etniska och andra konflikter, bekämpning av miljöhot och organiserad brottslighet.

Vid sessionen ställde sig en bred majoritet bakom betänkandet i dess helhet.

Den vänstersocialistiska gruppen menade dock i en reservation att man borde tona ned NATOs betydelse till förmån för OSSE.

Internationella kontakter

Rådet har under år 1997 fortsatt att utveckla sina kontakter med främst interparlamentariska organ i Europa, och i Nordens närområden.

Särskilt aktivt har utbytet varit med Ryssland och med de tre baltiska staterna. Rådets president Olof Salmén besökte Moskva och deltog också i *St Petersburg Economic Forum* i juni 1997. Presidenten deltog också i Baltiska församlingens möten under året.

Inom ramen för Nordiska rådets stipendieprogram besökte 16 baltiska och 8 ryska parlamentariker de nordiska länderna under 1997. Stipendieprogrammet kan ses som praktiskt nordiskt bistånd till arbetet att bygga demokrati och parlamentariska institutioner i Nordens närområde.

Studieprogrammen omfattar besök i parlamenten och studier av parlamentariskt arbete inklusive Nordiska rådet. En allmän orientering om de nordiska ländernas samhällsstruktur och arbetsmarknad ges också under besöken. 1997 års stipendiater träffade parlamentariker från olika partigrupper.

De ryska stipendiaterna besökte Norge och Sverige och de baltiska besökte Finland samt Danmark, Norge eller Sverige.

Nordisk kultur under internationell press

Som ett led i Nordiska rådets starka satsning på kultur hölls temakonferensen *Nordisk kultur under internationell press* i Oslo den 3-4 mars 1997.

Syftet med konferensen var att fokusera på vilken effekt globaliseringen har på den nordiska kulturen. I konferensen deltog parlamentariker, ministrar, forskare, representanter för ideella organisationer samt kulturarbetare.

Temakonferensen tog sin utgångspunkt i det utvidgade kulturbegrepp som det definierats i FNs kulturkommissions rapport *Vår skapande mångfald*. Utifrån detta, där kultur inte bara står för de traditionella konstnärliga uttrycksformerna utan också innefattar idéer och traditioner i vidare bemärkelse, dis-

kuterades nordisk identitet, samhörighet, mångkultur, nordiska språk och IT samt hur den pågående globala utvecklingen kan tänkas komma att påverka nordbornas liv i dessa och andra avseenden.

Konferensen utmynnade i flera konkreta förslag. Ett av dessa var att Nordiska rådet skulle hålla ett seminarium om nordisk kultur i anslutning till UNESCOs världskulturministermöte i Stockholm våren 1998.

Nordiska rådets priser

Nordiska rådet delar varje år ut pris i litteratur, musik och miljö. Det äldsta är ***litteraturpriset*** som delades ut första gången 1962. Priset delas ut varje år och var för 1997 på 350 000 danska kronor.

Priset ges för ett skönlitterärt verk som skrivits på ett av de nordiska ländernas språk och som uppfyller höga litterära och konstnärliga krav.

Avsikten med priset är att öka intresset för grannländernas litteratur och språk samt för den nordiska kulturgemenskapen. Litteraturpriset kan inte sökas. En nordisk bedömningskommitté utser pristagare. Nordiska rådets svenska delegation fungerar som sekretariat för litteraturpriset

Nordiska rådets ***musikpris*** delades ut första gången 1965 i samband med rådets session. Sedan 1990 utdelas priset varje år. Prissumman är numera densamma som för litteraturpriset.

Avsikten med musikpriset är att öka intresset för grannländernas musik och för den nordiska kulturgemenskapen. Musikpriset kan inte sökas. Sekretariatet för musikpriset, Nordiska musikkommittén (NOMUS) tillsätter en nordisk bedömningskommitté som lägger sina förslag till NOMUS, som fattar det slutliga avgörandet.

1997 fick den danska författarinnan *Doritt Willumsen* litteraturpriset för sin bok Bang. Musikpriset gick till den isländska sångerskan *Björk*.

Priserna delades ut i samband med rådets konferens *Nordisk kultur under internationell press* i Oslo.

Nordiska rådets ***Natur- och miljöpris*** delades ut första gången 1995. Också miljöpriset är på 350 000 danska kronor.

Natur- och miljöpriset går till en privat eller offentlig verksamhet, forskningsinstitution eller person som på ett väsentligt sätt bidragit till att minska miljöbelastning i produktion, användning eller vid bortskaffande av produkter.

Nordiska rådets danska delegation är sekretariat för miljöpriset. Prisvinnarna utses av en särskild nordisk bedömningskommitté.

1997 gick Natur- och miljöpriset till det *Danska institutet för produktutveckling* för projektet *Utveckling av miljövänliga industri-produkter.* Priset delades ut i samband med rådets session i Helsingfors.

Handlingsplan om barn närområdet och BARNforum

Arbetsgruppen om situationen för barn och unga i närområdet föreslog att en handlingsplan med nordiska insatser för barn och unga i närområdet skulle utarbetas av Ministerrådet och att ett barnens Östersjömöte - ***BARNforum*** - skulle arrangeras av Nordiska rådet under 1998. Denna arbetsgrupp, som arbetat på närområdesutskottets uppdrag presenterade sin rapport under hösten. Arbetsgruppens undersökningar hade visat att barn och unga drabbats hårt av de sociala upplösningstendenserna i de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland.

Rapporten innehöll också direkta krav på handling från de nordiska regeringarna. Dessa borde bl a påverka UNICEF till att lägga om sin politik så att organisationens biståndsmedel skulle kunna komma baltiska och ryska barn till del i större omfattning. De nordiska länderna är bland UNICEFs viktigaste bidragsgivare.

Då arbetsgruppen ville nå ut till största möjliga publik både i Norden och Baltikum, lades rapporten ut på en egen hemsida på Internet - *www.baltchild.org* Gruppen uppmanade där alla intresserade och berörda att komma med synpunkter.

Kamp mot rasism och främlingsfientlighet

Under sessionen hölls en offentlig utfrågning en s. k. höring om rasism och främlingsfientlighet med flera ledande forskare, politiker och andra personligheter. Höringen kom till stånd mot bakgrunden av en alltmer skeptisk inställning till andra kulturer överallt i Norden, icke minst bland skolungdomar och äldre. Höringen bidrog till att klarlägga hur de nordiska länderna kan uppträda samordnat i kampen mot rasism och främlingsfientlighet.

Från Nordenutskottet fanns ett förslag om en mer human asyl- och flyktingpolitik i Norden. I betänkandet från utskottet uppmanades regeringarna *"att i internationella fora (EU, Europarådet och FN) verka för att i varje enskild konflikt uppnå enighet om när tillfälliga flyktingar kan anses vara permanenta"*.

Sysselsättning

I en rekommendation från Europautskottet som antogs vid sessionen i Köpenhamn 1996, blev de nordiska regeringarna pålagda att utarbeta en årlig sysselsättningsredogörelse med fokus på *nationella, nordiska och internationella åtgärder för att uppnå ökad sysselsättning.* Ministerrådet presenterade därför i förbindelse med 1997 års session, den första rapporten om sysselsättningen i de nordiska länderna.

Rapporten kritiserades för brist på idéer om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslösheten och brist på förslag om hur man kan arbeta tillsammans för nordiska mål och ideal på sysselsättningsområdet i EU.

Ny medieverklighet

Nordenutskottets arbetsgrupp för film och media genererade en rad utskottsförslag som rörde de nya medieutmaningarna. Internet borde, enligt arbetsgruppen i större utsträckning användas för att förmedla nordisk kultur och ett nordiskt *kulturnät* borde etableras. Nordisk filmproduktion borde också stimuleras.

Bland Nordenutskottets offensiva förslag fanns initiativ till koordinering av de nordiska ländernas förberedelser inför förhandlingarna om MEDIA III i EU och nordiskt stöd för ökad produktionen av CD-roms med nordiskt innehåll.

Miljöutmaningar

Närområdesutskottet fick under 1997 en redogörelse för de radioaktiva föroreningarna i närområdet och deras orsaker.

Enligt denna är Arktis värst drabbat. Orsaken är de provsprängningar av kärnvapen både i atmosfären, under jord och under vatten som tidigare genomförts i området. Barents/Karahaven

har föroreningar från Sellafield och Dounrey i Storbritannien. Östersjön lider av sviterna efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. De ryska älvar som mynnar ut i Ishavet är också allvarligt förorenande. Dumpat material svarar också för en stor andel av föroreningarna i närområdet.

I juli-augusti besökte närområdesutskottet Kola-halvön för att på plats studera de allvarliga miljöproblemen i denna del av det nordiska närområdet. Dessa härrör dels från apatit-gruvverksamhet och dels från radioaktiva läckage från använt kärnbränsle, dumpade reaktorer och förolyckade kärnkraftsdrivna fartyg.

De nordiska parlamentarikerna fick också veta att risken för en olycka i Kolakärnkraftverket bedöms som stor.

Under 1997 föreslog närområdesutskottet ett system med *nordiska miljöräkenskaper för energi*. Detta skulle gå ut på att skapa en gemensam nordisk energimarknad där man samutnyttjade de nordiska ländernas energiproduktion bättre. Avsikten skulle vara att mer energi produceras från förnybara energikällor. Detta skulle kunna uppnås genom en harmonisering av skatter och/eller avgifter på hela den nordiska energimarknaden som skulle *favorisera* förnybara energikällor.

Presidiet

Presidiet är rådets högsta beslutande organ mellan sessionerna. Presidiet skall bereda övergripande politiska frågor och frågor om den allmänna inriktningen. Presidiet har också beredningsansvaret för utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Presidiet skall leda och samordna verksamheten och se till att rådets verksamhet samordnas med verksamhet i de nationella parla-

menten och i internationella organisationer. Detta utesluter inte att även utskotten kan vara aktiva när det gäller kontakter av olika slag utanför Norden.

Under 1997 höll presidiet tio sammanträden. Presidiet hade också tre möten med utskottens förmanskap, två möten med samarbetsministrarnas ordförande och ett möte med hela kretsen av samarbetsministrar. I samband med presidiets möte i Reykjavik i juni 1997 orienterade den isländske utrikesministern Haldór Ásgrimsson om Islands syn på det aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska läget.

Den 49:e sessionen

Sessionen är årets viktigaste nordiska möte. Vid den 49:e sessionen i Helsingfors togs ytterligare steg för att få mer stimulerande och koncentrerade debatter kring prioriterade och engagerande ämnen.

Nyordningen från 1996 med *frågetimme* med samarbetsministrarna fortsatte och förlängdes, som tidigare omnämnts. Samarbetsministrarna kan naturligtvis inte svara lika utförligt och precist på muntliga frågor som på frågor som lämnats in i förväg. Men svaren blir å andra sidan mer spontana och direkta. Det är också positivt att samarbetsministrarna i efterhand följer upp frågor och i många fall skriftligt kompletterat de svar som lämnats vid sessionen.

Tidigare har respektive utskotts ärenden samlats under en enda dagordningspunkt. Med de breda ansvarsområden utskotten numera har finns risk att en sådan ordning ger en alltför splittrad debatt. Därför gjordes vid 1997 års session en ytterligare indelning, inom respektive utskotts sakområde, där dagordningspunkterna kunde heta *miljöfrågor, barn och unga, juridiskt samarbete*, osv. Under dessa rubriker grupperades medlemsförslag och eventuella Ministerrådsförslag. I vissa fall, fanns också möjlighet till en allmän debatt, t.ex. i miljöfrågor. Detta gav debatter som mer koncentrerade sig till ett huvudämne i taget och gjorde det också lättare för alla parter att veta när olika frågor skulle komma upp till debatt.

Ytterligare en nyhet var den redogörelse om sysselsättning och sysselsättningspolitik i Norden som lämnades av arbetsmarknadsministrarna under sessionens sista dag. En slutsats av debatten var att rådet i redogörelsen för 1998 önskar mer vikt på hur en samordnad nordisk politik för sysselsättning skall se ut.

En förändring var att möten inom partigrupperna lades in mellan Ministerrådets redogörelser och generaldebatten. På så vis fick parlamentarikerna tid att förbereda sina kommentarer och stämma av dem med respektive partigrupper.

Säkerhetspolitik

Presidiet har haft tre medlemsförslag om säkerhetspolitiska frågor (A1123/p, A1139/p och A1148/p) - från den vänstersocialistiska gruppen, den konser-

vativa gruppen och mittengruppen - till behandling under året. En särskild arbetsgrupp utarbetade ett brett upplagt betänkande, som behandlades vid sessionen i november.

Betänkandet var en nyhet inte minst då det var första gången ett säkerhetspolitiskt betänkande utarbetats och behandlats i Nordiska rådet. I betänkandet slogs det fast att säkerhetspolitiken skall ha hög prioritet i de nordiska regeringarnas samarbete.

I betänkandet konstaterade man att de senaste årens utveckling skapat en ny dynamik i säkerhets- och samarbetsmönstren, och därigenom såväl nya utmaningar som möjligheter.

Den centrala utgångspunkten i betänkandet var, att varje land har rätt att självt, utan påtryckningar utifrån, lägga fast sin säkerhetspolitiska linje, och att denna rätt måste respekteras av alla stater. Alla har också ett ansvar att söka sin egen säkerhet så, att säkerheten för hela Europa stärks. Målet är en säkerhetsordning utan skiljelinjer för alla Europas länder.

Det starkt förbättrade säkerhetspolitiska klimatet i Europa har inte eliminerat, men skjutit de gamla frågorna om militär balans och kärnvapenavskräckning i bakgrunden. De nya utmaningarna utgår från ett bredare säkerhetspolitiskt begrepp. Det finns helt andra möjligheter än tidigare att gemensamt ta sig an de s.k. mjuka säkerhetspolitiska frågorna: Att stärka demokratin, att åstadkomma en hållbar social och ekonomisk utveckling, att dämpa etniska och andra konflikter, att möta miljöhoten och att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Vid sessionen ställde sig en bred majoritet bakom betänkandet i dess helhet.

Den vänstersocialistiska gruppen menade dock i en reservation, *OSSE ett gott alternativ*, att man borde tona ned NATOs betydelse till förmån för OSSE.

Temakonferens om säkerhet

Vid 1996 års session hade, med utgångspunkt i de tre medlemsförslagen om säkerhetspolitik, beslutats att Nordiska rådet skulle arrangera en temakonferens om säkerhetspolitik under 1997. Detta beslut kan betecknas som startpunkten för rådets engagemang i säkerhetspolitiska frågor.

När konferensprogrammet utarbetades valde presidiet att ta fasta på Nordiska rådets roll som forum för dialog mellan parlamentariker och regeringsmedlemmar. Inlägg gjordes av utrikes- och försvarsministrar från flertalet stater i Östersjöregionen och av företrädare för säkerhetspolitiska organisationer som OSSE och NATO. Alla parlament i regionen var representerade i debatten.

Konferensen, som hölls i Helsingfors den 26-27 augusti, formade sig till en bred och representativ överblick över aktuella säkerhetspolitiska frågor i

norra Europa. Den sammanförde politiker ur skilda läger till en öppen och konstruktiv diskussion.

Vid konferensen diskuterades bl a det nya och mer komplexa säkerhetsbegrepp som vuxit fram efter murens fall samt konsekvensen av NATOs utvidgning för de tre baltiska länderna och Ryssland.

Konferensen var också ett led i rådets arbete med ställningstagande till medlemsförslagen på det utrikes- och säkerhetspolitiska området.

Temakonferensen var det första arrangemanget i Nordiska rådets historia som specifikt handlade om säkerhetspolitik.

Nordiska ministerrådets budget

Reformen av Nordiska rådets struktur innebär att det är presidiet som har det övergripande ansvaret för behandlingen av Nordiska ministerrådets förslag till budget för det nordiska samarbetet. Eftersom reformen trädde i kraft fr.o.m. 1996 hade presidiet således år 1997 detta ansvar för andra gången.

Presidiet valde att tillsätta en arbetsgrupp för att samordna rådets behandling av budgetförslaget

(B 165/p), samt att utarbeta förslag till presidiets betänkande. För att säkerställa att samtliga budgetposter skulle gås igenom gjorde arbetsgruppen en fördelning av det primära ansvaret för dessa mellan presidiet och de olika utskotten. Bland annat mot bakgrund av att fördelningen mellan de tre pelarna inte kunnat genomföras på ett tydligt sätt i budgetförslaget betonade arbetsgruppen att inget hindrade utskotten att uttala sig även om andra budgetposter än de för vilka de tilldelats huvudansvaret. En samordning av utskottens synpunkter förutsattes ske inom partigrupperna. I sista hand måste presidiet självfallet ta ställning till dessa synpunkter i sitt betänkande.

Efter att på detta sätt ha inhämtat utskottens synpunkter utarbetade arbetsgruppen ett utkast till betänkande med dels övergripande synpunkter på plan- och budgetdokumenten, dels ställningstaganden till konkreta budgetposter.

På det övergripande planet konstaterade presidiet att även om framsteg gjorts återstår en del arbete innan de synpunkter på budgetunderlaget som rådet tidigare framfört kunde anses tillgodosedda.

En principiell nyhet var att presidiet kunde ställa sig bakom att en relativt stor summa skulle stå till Ministerrådets förfogande under året. Syftet var att möjliggöra en snabb reaktion på nya initiativ eller omständigheter. Det angavs uttryckligen att förutsättningen för detta var att rådet tillförsäkrades ett medinflytande över användningen, motsvarande det inflytande plenarförsamlingen har på budgetens övriga delar. Beträffande de olika budgetposterna i övrigt kunde presidiet i sitt betänkande ställa sig bakom nästan alla de förslag som fanns i utskottens yttranden.

Presidiets betänkande antogs av plenarförsamlingen. Ministerrådet följde i sitt beslut om budgeten för år 1998 rådets rekommendationer beträffande omdisponeringar av medel mellan vissa budgetposter.

I betänkandet rekommenderas Ministerrådet också att söka frigöra medel i storleksordningen 10 MDKK för angelägna samarbetsprojekt med Nordens närområden. Vidare angav rådet ett antal politiska sakområden där man ansåg det angeläget med ytterligare satsningar i framtiden, och som därför borde prioriteras i Ministerrådets arbete med förslaget till budget år 1999. Bland dessa kan nämnas barn- och ungdomsfrågor, film- media- och språksamarbetet, IT-samhället och medborgarna, konsument- och livsmedelsfrågor samt insatser för en bärkraftig utveckling i närområdet inklusive Arktis. På kulturområdet framhölls även samarbete för kulturell mångfald och mot etnisk diskriminering och segregation, folkligt kultursamarbete, samt folk- och vuxenutbildning.

Förenklade rutiner

En viktig uppgift för presidiet 1997 var att se till att det interna arbetet och de administrativa rutinerna fungerade i enlighet med den nya arbetsordningen. Antagandet av den nya arbetsordningen vid den 48:e sessionen 1996 var den sista länken i den reformprocess, som startade 1994 med tillsättandet av en reformarbetsgrupp med medlemmar både från rådet och Ministerrådet. En grundlig genomgång av vad ändringarna i arbetsordningen innebär gavs i Presidierapporten för 1996.

Till följd av den nya arbetsordningen blev en lång rad enskilda regler överflödiga och upphävdes därför av presidiet. Som ett led i den ökande politiseringen av presidiets arbete och förenklingar av administration och rutiner delegerades en rad befogenheter till rådets direktör.

Ansvaret för rådets informationsverksamhet ligger hos presidiet. En arbetsgrupp med uppgift att bereda informationsfrågor tillsattes därför. Arbetsgruppen lämnade under året flera rapporter och förslag kring uppgifter på informationsområdet. På basis av informationsgruppens arbete fastlade presidiet en informationsplan för 1997 samt en redaktionell strategi för tabloidtidningen *Politik i Norden.*

Nordiskt informations - och debattforum på Internet

Presidiet har haft ett antal medlemsförslag till behandling under 1997. En del av dessa behandlar interna förhållanden och olika aspekter av informationsteknologi .

I ett medlemsförslag från den konservativa gruppen (A1142/p) föreslogs att en gemensam databas med material både från Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets verksamhet skulle byggas upp. Förslaget resulterade i en rekommendation (rek.nr.3/1997/p) till Ministerrådet och presidiet om att samarbeta för att etablera en sådan gemensam databas.

Ett annat medlemsförslag från mittengruppen (A 1151/p) handlade om parlamentarisk förankring och samverkan i Nordiska rådet. I medlemsförslaget underströks vikten av ett nära samarbete mellan de nordiska parlamenta-

rikerna i de nationella parlamenten och Nordiska rådet. I detta syfte borde den nya kommunikationstekniken tas till hjälp. Detta borde ske genom etablerandet av ett gemensamt nordiskt informations- och diskussionsforum på Internet.

Med anledning av mittengruppens medlemsförslag anmodades Ministerrådet och presidiet att vid behov inrätta diskussionsforum på Internet, i anslutning till de nordiska hemsidorna, om aktuella, nordiska, politiska frågor. I rekommendationen (rek. nr. 4/1997/p) uppmanades Ministerrådet också att som bilaga till sin årsberättelse lägga den årliga redogörelsen om sitt arbete med europafrågor. Rådets delegationer ombads dessutom att noggrant följa respektive regeringars uppföljningar av Nordiska rådets rekommendationer (rek. nr. 5/1997/k) samtidigt som rådet uppmanades att fortsätta och bygga vidare på traditionen att bjuda in berörda ledamöter från de nationella parlamenten och Europaparlamentet till sina arrangemang.

Förberedelse av konferenser 1998

Under 1997 beslutade presidiet att det skulle avhållas en temakonferens om miljö tidigt under 1998. En arbetsgrupp för planering av denna temakonferens under ledning av den svenske riksdagsmannen Olof Johansson (c) tillsattes av presidiet. Arbetsgruppen utförde en stor del av förberedelsearbetet för temakonferensen under 1998.

Presidiet fattade också beslut om att anordna ett seminarium om EMU samt att sammanträffa med Europarådet under 1998.

Arktiska samarbetskommittén

Nordiska rådet var under 1997 representerat i den Arktiska Samarbetskommittén (Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region). Samarbetskommittén har representanter från Norden, Kanada, Ryssland, USA och Europaparlamentet. Nordiska rådet har hittills utsett de nordiska representanterna i kommittén. Ryssland har numera två representanter, en från resp. kammare i parlamentet. Urbefolkningarna har haft en gemensam observatörsplats. Hittills har samerna innehaft platsen. Inuiterna har dessutom getts möjlighet att följa arbetet genom att relevant material delges organisationen *Inuit Circumpolar Organisation*. Information till de ryska urbefolkningarna förutsätts ske genom de ryska ledamöterna.

Nordiska rådet representerades först av riksdagsledamoten Birgitta Dahl (s) som ordförande och av Stortingsrepresentant Jan P. Syse (H) och senare under året av den isländske Altingsmedlemmen Geir H. Haarde (Sj.) som ordförande, den norske Stortingsrepresentanten Erik Dalheim, (A) och den danska Folketingsmedlemmen Vibeke Peschardt (RV) som ledamöter. Den danska Folketingsmedlemmen Jette Gottlieb, (EL) och den finska riksdagsmannen Hannes Manninen, (Kesk.) fungerade som suppleanter.

Övriga ledamöter var MP Clifford Lincoln, Kanada, Ljudmila Pobedinskaya, Duman, Ryssland, Yuri V. Neelov, Federationsrådet, Ryssland, Senator Frank H. Murkowski, USA och MEP Brian Simpson.

Under 1997 förberedde kommittén den tredje konferensen för parlamentariker från länderna runt Arktis (de fem nordiska, Kanada, Ryssland och USA), att hållas i Salekhard, Ryssland, i april 1998.

Arktiska Rådet bildades i september 1996 efter många års förarbete från regeringarnas sida. Insatserna från den parlamentariska sidan har lett till att den Arktiska Samarbetskommittén getts observatörsstatus i Arktiska Rådet.

Den 6:e Östersjökonferensen i Gdansk

Östersjökonferensen 1997 hölls i Gdansk som firade 1000-årsjubileum. Konferensen hade tre teman: Östersjöregionens samarbete, säkerhet och kamp mot organiserad brottslighet.

Nordiska rådets president Olof Salmén höll ett tal i vilket han betonade det regionala samarbetets betydelse samt den snabba utvecklingen som kännetecknat Östersjöregionen under de senaste åren. Rådets delegation bestod av medlemmar från såväl presidiets som närområdesutskottet.

Nordiska rådet fortsatte fungera som sekretariat för den permanenta kommittén som svarar för arrangemangen kring de parlamentariska Östersjökonferenserna samt att tillsammans med det arrangerande värdlandets parlament svara för sekretariatsuppgifter vid konferensen.

Internationella kontakter och representation

Under 1997 var presidiets aktivt på andra delar av den internationella arenan än de ovan beskrivna. Presidiets ansvar för koordinering och beredning av internationell verksamhet och kontakter innebär inte att utskotten inte kan ha kontakter och ta initiativ inom den internationella sfären.

Östersjöområdet är en del av Europa som fått ett helt nytt utseende. Samarbetet med närområdet har till primärt syfte att bidra till en stabil demokratisk, ekonomisk och social utveckling i nordvästra Ryssland och de tre baltiska staterna, samt att stärka deras integration i bredare europeiska samarbetsstrukturer.

Nordiska rådets nära ***samarbete med Baltiska församlingen*** fortsatte år 1997. Kontakterna är nära, täta och substansorienterade. Rådets representanter deltog på Baltiska församlingens sessioner och en baltisk delegation besökte rådets session i Helsingfors. Diskussioner mellan parlamentarikerna har vid dessa tillfällen organiserats.

Samarbetsavtalet mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen förnyades under 1997. Detta nya avtal är en överenskommelse mellan två likvärdiga partners. Avtalet är kort och koncist och ger möjligheter till samarbete på alla områden som de två parlamentariska organisationer kan önska. Möten mellan utskotten är t ex en ny form av samarbete.

Avtalet undertecknades i samband med rådets septembermöten i Kalmar under festliga former.

Behovet av ***stöd till demokratiutveckling i Nordens närområden*** diskuterades under året främst i presidiet. Sekretariatet utredde behovet av att producera en särskild basbok i demokrati, men kom fram till att det redan fanns en lång rad liknande initiativ i andra organisationers regi. Däremot beslöts att förstärka diskussionerna omkring demokratifrågor i samband med stipendieprogrammen för parlamentariker från närområdet.

Nordiska initiativ om MC-våld och gränshandel

Presidiet vände sig i juni till Ministerrådet med ett uttalande i vilket det uttrycktes oro för det ökande våldet från motorcykelgäng i de nordiska länderna. I svaret från Nordiska ministerrådet (justitieministrarna) meddelades att en arbetsgrupp utarbetat en rapport som belyste de nordiska ländernas lagstiftning avseende kampen mot allvarlig kriminalitet/MC-brottslighet. En grupp straffrättsexperter från justitieministerierna hade ombetts värdera om det fanns anledning till nordiskt samarbete och gemensamma initiativ för att genomföra förslagen i rapporten. De nordiska justitieministrarna och, vid senare tillfälle, de nordiska statsministrarna antog dessutom en handlingsplan för kamp mot MC-våldet.

Presidiet bad också i juni Ministerrådet utvärdera konsekvenserna av avskaffandet av den tull- och avgiftsfria gränshandeln. Rådet ville också att Ministerrådet skulle anvisa alternativ för att undgå negativa konsekvenser. I den redogörelse som utgjorde Nordiska ministerrådets (finans- och ekonomiministrarnas) svar framgick att ekonomin och sysselsättningen på nationell nivå på längre sikt inte kommer påverkas. Samtidigt kan man förvänta en mer effektiv resursallokering och rättvisare konkurrens. Det kommer dock i en viss omfattning bli negativa lokal ekonomiska konsekvenser som måste lösas lokalt.

Tydligare och synligare informationsarbete

Nordiska rådet vill bli tydligare och synligare. Ett aktivare samspel med olika krafter i det nordiska samhället är en nödvändig förutsättning för att Nordiska rådet skall få en ledande politisk roll. Nordiska rådets verksamhet syftar till att förbättra vanliga nordiska medborgares liv. Kommunikation och information måste stå i centrum.

Ambitionen i det nya Nordiska rådet är att informationsmässiga värderingar skall genomsyra verksamheten. Rådets informationsverksamhet skall skapa intresse för nordiskt samarbete och bidra till att synliggöra den parlamentariska dimensionen. Informationsarbetet har därför haft hög prioritet under 1997.

Rådets informationsverksamhet har intensifierats under det gångna året. Fler än tidigare har kunnat nås av information om rådets verksamhet bl a tack

vare den omfattande mediabevakningen i samband med den säkerhetspolitiska konferensen i augusti och sessionen i november.

Större utrymme i media

Mediatäckningen av debatterna på säkerhetskonferensen och sessionen var fyllig och informativ och gav rådet en fin utåtriktad profilering. Det var i synnerhet referaten av säkerhetspolitiska frågor som bidrog till att understryka vitaliseringen av rådets arbete.

Pressuppbådet på sessionen i Helsingfors var rekordstort med ca 200 ackrediterade journalister från alla de nordiska länderna samt från Baltikum och Ryssland. En uppskattning som gjorts vid sekretariatet gav vid handen att det producerats flera tusen artiklar, notiser, radio- och TV-inslag med nyheter eller referat från sessionen. Nyheter från Helsingfors kan således i en eller annan form ha nått ut till i stort sett alla nordiska medborgare som har tillgång till massmedia. Pressklipp med artiklar och etermedieinslag från alla tänkbara politiska områden sammanställdes under året av rådssekreteriatet.

Också andra arrangemang under 1997 gav god utdelning i media. Detta gällde t ex Europakonferensen i februari och kulturkonferensen i mars.

Pressresa till Murmansk

I månadsskiftet juli/augusti organiserade rådssekretariatet en pressresa till Murmansk. Detta skedde i samband med närområdesutskottets besök på Kola-halvön. Pressresan gav möjlighet till fruktbara kontakter mellan parlamentariker och journalister samt marknadsförde rådet som en aktör med ett förpliktande engagemang i de nordiska närområdena i norr. Reportagen från besöket väckte uppmärksamhet i alla de nordiska länderna och bidrog i hög grad till en medvetandegöring i svensk och dansk opinion om problemen med radioaktiva utsläpp på Kola-halvön och om de ryska barnens utsatta situation. I Sverige utlöste mediatäckningen spontana insamlingsaktioner för ryska barn.

Förnyelse av informationsmaterial

En ny broschyr med basinformation om Nordiska rådet utarbetades och producerades under 1997. Broschyren ger en introduktion till Nordisk rådets historia, organisation och uppgifter. Broschyren har utgivits på 8 språk, danska, norska, svenska, finska, isländska, färöiska, grönländska och engelska.

Presidierapporten för 1996 inhöstade lovord från flera håll. Rapporten tilldelades guldpriset i Utsnitt 97 en tävling arrangerad av norska reklamfotografer. Rådet fick som uppdragsgivare också diplom i en årlig tävling i *GRAFILLs* (Grafiske designere og illustratörer i Norge) regi. Michael Monrad-Krohn var *mästerfotografen* och byrån *Skomsøy Grønli* i Oslo hade hand om rapportens design och layout.

Internet

För rådet har de nya möjligheter som Internet öppnar utgjort både en utmaning och en stimulans. Under 1997 upprättades på försök egna hemsidor för arbetsgruppen om barns situation i närområdet. Arbetsgruppens rapport, som kom i november, publicerades i sin helhet på hemsidan *www.baltchild.org*

De nordiska hemsidorna som rådet har tillsammans med Ministerrådet, *www.norden.org* har fortsatt att utvecklas under 1997. Detta är dock en ständigt pågående process som inte avslutats utan kommer fortsätta under åren framöver.

Hemsidorna skall bidra till att säkra bredd och trovärdighet i den nordiska informationsfloden. De fann dock inte sin slutgiltiga form under 1997. Det tekniska och innehållsmässiga utvecklingsarbetet måste fortsätta, bl a för att säkra att nya tekniska landvinningar utnyttjas fullt ut.

Informationsgruppen

Det informationsstrategiska arbetet och samarbetet med Ministerrådet övervakas av presidiets informationsgrupp, som fram till sessionen i Helsingfors leddes av den isländske Alltingsledamoten Guðmundur Árni Stefánsson (A). Från sessionen har den finska riksdagsmannen Mats Nyby (s) innehaft ordförandeskapet. Informationsgruppen drog under 1997 upp de överordnande ramarna för rådets informationsverksamhet.

Politik i Norden

Tabloidtidningen *Politik i Norden* utkom under 1997 med sju nummer. Tidningen producerades i en skandinavisk och en liten finskspråkig utgåva (ca. 1.500 ex.) samt har en isländsk resumé. Den utges av Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet tillsammans. Presidiets informationsgrupp har diskuterat tidningens linje och innehåll. Tidningen redigeras i ett samarbete mellan rådets och Ministerrådets informationsavdelningar. I övrigt är den inte avhängig av några politiska eller administrativa särintressen. Den redaktionella självständigheten formulerades från tidningens start.

Redaktionellt siktar tidningen också på att orientera om de politiska relationerna till Baltikum och de ryska närområdena. Arktis, Barentsregionen och Östersjöregionen är andra områden tidningen strävar efter att täcka.

1997 försökte redaktionen skapa extra utrymme för den politiska *debatten* i Norden. Självklart avser man fortsatt spegla de viktigaste politiska initiativen och resultaten av det nordiska samarbetet.

UTSKOTT

Nordiska rådet är efter omorganisationen uppdelat i tre ämnesutskott; Nordenutskottet, närområdesutskottet och Europautskottet. Det finns också en kontrollkommitté som står för den parlamentariska kontrollen av det nordis-

ka samarbetet samt en valkommitté som förbereder valen till rådets olika organ.

Nordenutskottet

Nordenutskottet ansvarar för de mer traditionella nordiska samarbetsområdena. Till dessa hör konst och kultur, utbildning och forskning, medborgerliga rättigheter, social trygghet och jämställdhet. Utskottet ägnar sig också åt den fria rörligheten i Norden samt nordiskt regionalt och gränsregionalt samarbete.

Under 1997 var kultur, den nordiska välfärdsmodellen, främlingshat och rasism, flyktingpolitik, film och media samt det nordiska språksamarbetet prioriterade ämnesområden i Nordenutskottets arbete.

Under 1997 höll Nordenutskottet sex ordinarie utskottsmöten. I mars och november hölls möten mellan utskottet och de nordiska kulturministrarna. Utskottet deltog också i ett gemensamt möte med kulturministrarna och Nordiska kulturfondens styrelse. I samband med junimötena i Reykjavik anordnade utskottet ett språktorg och under sessionen i Helsingfors i november en *höring om främlingsfientlighet och rasism.*

Nordenutskottet har från tid till annan kallat in sakkunniga och ämbetsmän för att redogöra för olika sakfrågor. Under 1997 skedde detta avseende uppföljningen av den nordiska konventionen om social trygghet, nordisk asyl- och flyktingpolitik, Ministerrådets budgetförslag för 1998 samt angående ett förslag om handlingsplan för bygg- och bostadssektorn.

Utskottet diskuterade västnordiskt samarbetet vid ett möte med Västnordiska rådet, Västnordenfonden och NORA (Nordiskt atlantssamarbete).

Temakonferens om nordisk kultur

Utskottet deltog aktivt i planläggningen och genomförandet av Nordiska rådets temakonferens *Nordisk kultur under internationell press*, som hölls den 3-4 mars 1997 i Oslo. Konferensens definition av kultur tog sin utgångspunkt i rapporten *Vår skapande mångfald*, som också utgjorde underlag för diskussionerna.

Bland de ca 300 deltagarna rymdes förutom parlamentariker, ett stort antal ministrar, kulturpersonligheter, experter, myndighetsrepresentanter och organisationsföreträdare. Debatten behandlade frågor som t ex:

- Språkens överlevnad i mötet med IT
- De små språkens ställning i Europa
- Kulturen i informationssamhället
- Demokrati och IT-samhället
- Norden i den mångkulturella världen
- Den demokratiska rätten till kulturarvet

Den livliga debatten, varvad med kulturinslag, bidrog till skapa en spännande och inspirerande konferens.

Ett ambitiöst uppföljningsprogram godkändes efteråt i utskottet och pågår fortfarande.

Revidering av nordiska kulturavtalet

Vid utskottets möte med kulturministrarna under temakonferensen i Oslo diskuterades på utskottets initiativ behovet av en eventuell revidering av kulturtavtalet och en ny handlingsplan för det nordiska kulturområdet. Utskottet uppmanade kulturministrarna att värdera om kulturavtalets ramar borde utvidgas så att det framtida kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet kan leva upp till tidens krav och förväntningar samt till framtida utmaningar.

De små språkens ställning

I samband med utskottsmötena i Reykjavik i juni anordnade utskottet ett språktorg om de västnordiska språkens, närmare bestämt isländskans, färöiskans och grönländskans, ställning. I panelen medverkade den isländske kulturministern, representanter för utskottet samt språkexperter från Västnorden. Arrangemanget var en del i uppföljningen av temakonferensen om kultur. Utskottet beslutade sig för att bibehålla fokuseringen på språksamarbetet genom att genomföra motsvarande arrangemang om de andra nordiska språken.

De nordiska språken hamnade åter i fokus under rådets session där utskottet behandlade ett medlemsförslag (A1150/nord) om det finska språkets ställning i Sverige. På förslag av utskottet antogs en rekommendation till Sveriges regering om att underteckna Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk samt garantera bland annat det finska språket status som minoritetsspråk (rek. nr. 19/1997).

Nordisk välfärd i förändring

Utskottets arbetsgrupp om den nordiska välfärdsmodellen under den svenske riksdagsmannen Elver Jonssons (fp) ledning avslutade under året sitt arbete. Arbetsgruppen, som hade medlemmar från samtliga partigrupper överlämnade sin rapport till utskottet den 31 juli.

I rapporten fokuserades på hur förändringar i välfärdsmodellen och välfärdssystemen påverkar de enskilda människorna. Rapporten diskuterade utifrån den enskildes perspektiv hur förändringar påverkar individen på arbetsmarknaden, i familjelivet, jämställdheten mellan män och kvinnor, situationen för gamla och unga, sjuka och friska.

Det konstaterades att utbildning har stor betydelse i kampen mot arbetslösheten. Vidare menade man i rapporten att delaktighet i samhället är viktig för utvecklingen av demokrati och välfärden. Samhällsmiljön och naturmiljön angavs som viktiga välfärdsfrågor, liksom vilka värderingar man lägger in i livskvalité.

Ett resultat av arbetsgruppens arbetet var att det hölls en särskild debatt om välfärdsfrågor under sessionen i Helsingfors samt att utskottet beslutade planera ett seminarium om dessa frågor att genomföras under 1998.

Nordenutskottet behandlade vidare ett medlemsförslag om ett forskningsprojekt med syfte att leda till förslag för att hindra social utslagning. Ministerrådet rekommenderades att genomföra ett dylikt projekt 1998-99 (rek. nr. 10/1997).

Film och media

Utskottet tillsatte en arbetsgrupp om film och media under den danska folketingsmedlemmen Jonna Grønvers (V) ledning. Arbetsgruppen presenterade en rad förslag som ledde till 4 utskottsförslag. Dessa ledde i sin tur till rekommendationer till Ministerrådet och de nordiska regeringarna bl a om utvidgat TV-samarbete och samarbete för produktion och distribution av CD-roms. I rekommendationerna uppmanades också till förstärkt produktionsstöd på filmområdet samt satsningar på samproduktion av nordisk film och TV-film. Dessutom rekommenderades Ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt filmpris (rek. nr. 20-29/1997).

Främlingsfientlighet och rasism

Utskottets rapportör den svenska riksdagsledamoten Birthe Sörestedt (s) presenterade sin rapport *Främlingsfientlighet och rasism* för utskottet på januarimötena. I rapporten beskrevs de högerextremistiska rörelsernas utbredning i Norden. Särskild fokus sattes på begreppet vit musik samt på barn och ungas deltagande i ny nazistiska rörelser.

Utskottet beslöt, som en uppföljning, ordna en s. k. höring under sessionen. Till denna inbjöds ett antal experter från samtliga nordiska länder att medverka. Panelen bestod av Olof Erland (Nordenutskottet, Åland), Birthe Sörestedt (utskottets rapportör, Sverige), Claes Andersson (minister, Finland), Helene Lööw (forskare, Sverige), Klaus Rothstein (informationschef, Danmark), Tapio Korjus (idrottare, Finland) och Rubina Rana (lokalpolitiker, Norge). Ministrar och media inviterades att följa arrangemanget.

En skrift, *Norden bekämpar rasism*, som sammanfattar diskussionerna och de förslag som presenterades, har utgivits som en uppföljning av höringen.

Asyl- och flyktingpolitik

Utskottet diskuterade behovet av ökad nordisk och europeisk harmonisering av asylregler och –praxis under året. UNHCR:s regionalkontor i Stockholm inbjöds att framlägga synpunkter för utskottet.

En fråga som lyftes fram var behovet av att tillämpa samma definitioner för när en konflikt börjar och när den slutar överallt i Norden. Detta har konsekvenser för när flyktingar kan repatrieras. Det vore en fördel, framhöll ut-

skottet, om de nordiska länderna följde samma regler t ex vid repatrieringen av bosnier.

Ett medlemsförslag (A1134/nord) om nordisk asyl- och flyktingpolitik och ett betänkande framlades av utskottet. Ärendet förbereddes av utskottets rapportör den danska Folketingsmedlemmen Anne Birgitte Lundholt (KF). Plenarförsamlingen godkände förslagen till rekommendationer (rek.nr.18/1997/nord).

Medborgarrättigheter

Nordbornas sociala trygghet var ett område som utskottet engagerade sig i under året. Målet är att det skall gå smidigare för nordiska invånare att flytta mellan de nordiska länderna. I detta syfte fick utskottet en redovisning från Ministerrådet om uppföljningen av *Den nordiska konventionen om social säkerhet*. Utskottet tryckte också på för att få upprättat en samnordisk servicetelefon som i första hand skulle vara en upplysningslinje för kvalificerade svar om nordiska samarbetsavtal och regler.

Den fria rörligheten i Norden skall också omfatta barn och unga som flyttar med sina föräldrar. På utskottets förslag rekommenderade Nordiska rådet att Ministerrådet skulle se till att de nordiska länderna följer det nordiska avtalet om ömsesidigt erkännande av gymnasieutbildning bättre än hittills (rek.nr.12/1997). Rådet rekommenderade också Ministerrådet att inleda ett samarbete och samråd kring daghems- och barnpassningsverksamhet med målet att upprätta en gemensam nordisk daghemsmarknad (rek.nr.13/1997).

Nordplus-mini

Utskottet behandlade och godkände ett medlemsförslag om att Ministerrådet upprättar en egen stödform för grundskolelever på 7-16 år under en femårsperiod. Detta projekt har tagit sin modell från Nordplusverksamheten och kallas därför följdriktigt för *Nordplus-mini* (rek. nr. 11/1997).

Genteknologi och kloning

Nordenutskottet hade tidigare på åtskilliga möten diskuterat konstgjord befruktning. Diskussionen utvidgades under 1997 till att också inbegripa genteknologi och kloning. Inom utskottet rådde enighet om att ett nordiskt lagstiftningssamarbete kring dessa frågor skulle vara av stor betydelse i förhållande till lagstiftning i andra länder, särskilt inom EU. Dessutom skulle en nordisk debatt om dessa fenomen vara värdefull för ländernas egna lagstiftningsarbete kring dessa komplicerade frågor.

På utskottets förslag rekommenderade rådet att Ministerrådet skulle inleda ett nordiskt lagstiftningsarbete om genteknologi och kloning med syftet att få till stånd en likartad lagstiftning på områdena (rek. nr. 17/1997).

Närområdesutskottet

Närområdesutskottet har ett övergripande ansvar för nordiskt samarbete kring demokratisk utveckling och politisk pluralism i de forna kommunistiska diktaturerna i närområdet. Utskottet har också ansvar för nordiskt kulturutbyte och informationsverksamhet i närområdena.

Den politiska omstruktureringen i Nordens närområden bör ske med fredliga medel i enlighet med bl.a. internationella lagar om mänskliga rättigheter och under ekonomiskt och socialt stabila förhållanden. Utskottet arbetar för att stödja en positiv utveckling i Baltikum, nordvästra Ryssland och det Arktiska området samt i Polen och Nordtyskland.

Utskottets kontakter med Rysslands nordvästra regioner; Karelen och St Petersburg, Leningrad-regionen och Kaliningrad sköts främst genom samarbetsinsatser inom Östersjö-, Barents- och det arktiska samarbetet vid interparlamentariska, internationella konferenser samt genom stipendiatordningen.

Utskottet har huvudansvaret för Nordiska rådets miljörelaterade verksamhet och för energifrågor.

Utskottet höll sex ordinarie möten under året. Ordförandeskapet hade tre möten.

Utskottet höll möte med samarbetsministrarna i Oslo i mars där bl a samarbetet och aktiviteter i närområdet samt informationskontoren diskuterades. Under sessionen hölls möten med miljö- och energiministrarna samt med ministrarna som är ansvariga för det nordiska biståndet till Central- och Östeuropa.

Arktiskt samarbete

Förutom arbetet med att upprätta en arktisk miljöstrategi, den s.k. Rovaniemiprocessen, och det arbete om miljö och bärkraftig ekonomisk utveckling som kommer att bedrivas av Arktiska rådet, pågår sedan några år inom ramen för det nordiska samarbetet ett antal insatser rörande Arktis och Barentsområdet. Detta samarbete bedrivs dels inom ramen för ett arktiskt samarbetsprogram, dels inom ramen för olika sektorsprogram inom Ministerrådet.

Hittills har samarbetet koncentrerats till koordinering av nordiska insatser. Det har handlat om att förbättra levnadsvillkoren och utkomstmöjligheterna för ursprungsbefolkningar, om att bidra till ett bärkraftigt utnyttjande av resurser samt om forskning och information angående arktiska förhållanden.

Nordiska rådet har riktat ett antal rekommendationer till de nordiska ländernas regeringar och till Ministerrådet om olika förhållanden rörande Arktis och/eller de nordliga närområdena. Då ansvaret för det parlamentariska arktiska samarbetet vilar på närområdesutskottet bevakades under 1997 uppfölj-

ningen av en rekommendation (nr 32/1995/när) om parlamentariskt inflytande i det arktiska samarbetet och en (nr 8/1996/när) om åtgärder för ökad kärnsäkerhet.

I närområdesutskottets ansvar ligger också samarbetet rörande Arktis och/eller Barentsområdet inom ramen för miljösamarbetet om ett bärkraftigt resursutnyttjande. I den nordiska miljöstrategin 1996-2000 ingår åtgärder för övervakning och bekämpning av föroreningar, åtgärder för bevarande av biodiversitet, utvecklande av cirkumpolära miljöstandarder och utvecklandet av modeller för lokal avfallshantering i Arktis. Inom natur- och friluftslivsområdet finns en handlingsplan för naturvård i Arktis.

I samband med en orientering om radioaktiva föroreningar i närområdena inför utskottet av den norska professorn Birgitta Salbu framkom att den höga radioaktiva föroreningsgraden i Arktis i första hand var en effekt av de sovjetiska provsprängningarna av kärnvapen.

Besök på Kola

Närområdesutskottet besökte Kolahalvön i samband med sitt årliga sommarmöte1997. Avsikten var att nordiska parlamentariker skulle bekanta sig med den svåra situationen, inte minst på miljöområdet, i Murmansk-regionen. Besöket var ett led i utvecklingen av det nordisk-ryska parlamentariska samarbetet och en uppföljning av demokratiseringsseminariet i Kirkenes hösten 1994. Utskottets resa gjordes även med tanke på Barents-samarbetet, som spelar en allt viktigare roll i regionen. Utskottet fick en orientering om Barents-samarbetet av landshövding Hannele Pokka.

Utskottets arbetsgrupp för barnens situation i Nordens närområden hade ett delvis eget program under utskottets besök. Medlemmarna besökte ett antal barnhem, sjukhus och sociala institutioner. Arbetsgruppen hade också tillfälle att föra samtal med parlamentariker från Murmansk Duma om barnpolitiska frågor.

Närområdesutskottet var den största och mest representativa internationella delegation som någonsin besökt Murmansk Duma. En journalistgrupp bestående av 15 personer följde med på resa.

Barents-området har ytterst ***allvarliga miljöproblem***, både i form av luftföroreningar från den industriella aktiviteten i Murmansk-Arkangelsk-områdena och från radioaktivt läckage på land och till havs från använt kärnbränsle, dumpade reaktorer, olyckor med kärnkraftsdrivna fartyg m.m. Risken för en olycka i Kolakärnkraftverket och radioaktiv förorening bedöms som stor.

Murmansk Dumans talman Sachenov ledsagade utskottet under dess besök till industristäderna Apatity och Kirovsk, som båda har grundats intill apatitgruvan. Han underströk vikten av att de nordiska kollegorna fick bilda sig en egen uppfattning om situationen innan t ex beslut om investeringsprogram fattades.

Kväve är ett av apatitindustrin avfallsproblem. Kunskap om hur man kan lösa problemen finns, men resurserna saknas.

Aktiebolaget Apatity har stor betydelse för hela regionen . Bolaget finansierar bostäder och skolor. Företaget är den ojämförligt största arbetsgivaren och viktigaste skattekällan. De sociala och miljömässiga problemen är typiska för Sovjettidens företag.

Barentsrådet och Barentssekretariatet torde kunna bli betydelsefulla organ för stöd till Rysslands arbete med att åtgärda de aktuella miljöproblemen. Viktigt är att få internationell finansiering till de projekt som är nödvändiga.

Utskottet redovisade sina intryck från Murmanskresan vid möte med miljöministrarna under sessionen. Som ett resultat av resan önskade utskottet diskutera problematiken kring miljösäkerhet i norra Ryssland/Murmansk. Inte minst den bristande viljan att medfinansiera miljöprojekt beroende på prioriteringen från rysk sida av annat än miljöåtgärder samt formerna för samarbete med Ryssland.

Finansiering av miljöåtgärder i Östersjöregionen

Sedan åtgärdsprogrammet för rening av Östersjön tagits fram förväntades synbara resultat. Resultaten föreföll dock utebli. Hur mycket detta berodde på de internationella finansieringsinstitutens (IFI) alltför stora krav på procedurer och alltför strikta krav på kreditgivning och/eller nationella prioriteringar var ämnet för ett seminarium i maj i Helsingfors. Vid seminariet gavs lägesrapporter om genomförandet av aktionsprogrammen i Östersjöregionen och Barentsområdet, pekades på hinder för miljöprojekt i Östeuropa samt diskuterades behovet av förändringar i arbetets inriktning. Information från seminariet användes som underlag för utskottets fortsatta arbete för bättre samverkan i miljöarbetet.

Till seminariet inviterades representanter för Nordiska rådets utskott och presidium, representanter från de nordiska parlamenten, Baltiska Församlingen, Nordiska ministerrådet och från de nordiska regeringarna, de baltiska staternas parlament och regeringar, det ryska parlamentet och regeringen samt från Europaparlamentet. Vidare inbjöds representanter från internationella finansieringsinstitutioner samt EU-kommissionen.

Företrädarna för de internationella finansieringsinstituten betonade åtgärdsprogrammens långsiktighet och att de kommer att användas som modell i områden, som Svarta och Kaspiska haven.

Ett antal faktorer som är värda att beakta i samband med miljö-finansiering nämndes. Det finns dock inte någon facit. Uppläggningen måste bedömas från fall till fall.

I sin sammanfattning av seminariet betonade närområdesutskottets ordförande, den finska riksdagsmannen *Kimmo Sasi (Kok.)*, det regionala perspektivet. Stora krav ställs på samverkan mellan aktörerna och det krävs ett

väl fungerande system för en sådan samverkan. Ryssland borde snarast återinföra sitt miljöministerium. Miljösamarbetet i närområdena borde i större grad involvera frivilligorganisationer och de borde få stöd till sina kontakter för ett starkare gräsrotssamarbete med närområdena. Avslutningsvis framhöll han att Nordiska rådet borde stödja Agenda 21-arbetet aktivt.

Vid sitt möte med miljöministrarna under sessionen i Helsingfors bad utskottet om en redovisning om utsläppen i Östersjön orsakade av floden Oders översvämning samt om planer för åtgärder och beredskap för framtida översvämningskatastrofer i Norden eller närområdet.

Förberedelser - både EU's och nordiska - inför Kyotoförhandlingarna, togs också upp vid mötet.

Radioaktiva föroreningar i närområdet

Kärnsäkerhetsfrågorna hade hög prioritet under året. Utskottet orienterades om radioaktiv förorening i Nordens närområden, med särskild tonvikt på vad som framkommit genom det norsk-ryska samarbetet för kartläggning av den radioaktiva föroreningen i Karahavet. Den norska professorn Salbu hade ombetts redogöra för nuläget samt göra en prognos angående den framtida risken för utsläpp från behandlingsanläggningen Mayak.

Inledningsvis påpekade hon att det finns ett antal källor till de aktuella föroreningarna. Tidigare Sovjetiska militära och civila sprängningar med kärnladdningar, utsläpp från Sellafield och Dounreay, Tjernobylhaveriet och dumpat material.

En vitbok skulle publiceras om Mayak. Den avsågs följas upp med en studie om följderna av nya utsläpp. Dessa har sedan lång tid dämts in i sjön Karachay. En timmes vistelse vid stranden ger en dödlig radioaktiv dos.

Det behövs också ökad kunskap om processerna i ekosystemet som påverkar mobilitet och spridning av den radioaktiva föroreningen, biotillgänglighet och upplagring samt effekter.

Beträffande insatser nämnde professor Salbu att man borde söka stoppa källorna, stoppa spridning av förorening och förhindra upptag av förorening.

Ståndpunkt får tas i varje enskilt fall till vilken typ av insats som lönar sig bäst.

Professor Salbu framhöll avslutningsvis att arbetet bör ske i nära samarbete med ryska forskare. Experiment kommer att behöva göras i Ryssland. Det internationella samarbetet måste intensifieras.

Nordiska miljöräkenskaper för energi

Närområdesutskottet har fortsatt arbetet för en miljömässigt bärkraftig utveckling av energiproduktionen i Norden och i Nordens närområden. Utskottet lade ett förslag om s.k. *nordiska miljöräkenskaper för energi* (A1164/när) till den 49:e sessionen. I detta sammanhang redovisas en prognos som visar

att den förutspådda växten i energiförbrukningen i Norden klart överstiger den planerade utbyggnaden av energiproduktion.

En arbetsgrupp inom utskottet, utredde hur nordiskt samarbete kunde ge optimala miljövinster, dämpa växten i den totala el- och värmeproduktionen i energiförbrukningen samt konsekvenserna för energimarknad, avgiftspolitik/regelverk och politiska beslut.

Arbetsgruppen konstaterade att det med utgångspunkt i dagens regelverk och elproduktion kan uppnås stora miljövinster och en dämpning av växten i den totala energiproduktionen genom ett bättre samspel mellan de existerande energibärarna. Detta är *nordiska miljöräkenskap för energi.*

Utskottet fann att den pågående avregleringen av elmarknaden i de nordiska länderna har övervägande positiva effekter och att eventuella åtgärder för att åstadkomma bärkraftighet bör företas inom ramen för marknadens villkor.

Arbetsgruppen presenterade olika modeller för skattesystem med miljöstyrande element. Förutsättningarna för återföringssystem som minimerar utsläpp av koldioxid i de nordiska länderna borde enligt utskottet utredas.

Utskottsförslaget ledde till rekommendationer till de nordiska ländernas regeringar samt till Nordiska ministerrådet (rek.nr. 6/1997).

Vid utskottets möte med energiministrarna under sessionen i Helsingfors diskuterades de nordiska ländernas arbete med rekommendationen (nr 6/1996/när) angående harmonisering av energibeskattningen och Ministerrådets arbete med rekommendationen (nr 7/1996/när) om forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi avseende förnybara energikällor. Utskottet informerades om samarbetet mellan energi- och miljösektorerna angående energirelaterade klimatfrågor, styrmedelsfrågor, energieffektivitet och biobränslen.

Nordisk skogscertifiering

Utskottet avgav ett betänkande över ett medlemsförslag (A 1152/när) om nordisk skogscertifiering.

Enligt betänkandet måste en rad förhållanden utredas, men det nationella utredningsarbetet måste föras vidare innan man kan ta ställning till ett nordiskt system. Kriterierna i de olika länderna står så nära varandra att de förmodligen efter några år kan harmoniseras. Ett framtida samnordiskt system skall förutom att vara internationellt trovärdigt också vara internationellt tillämpbart.

För närvarande finns inte förutsättningar att begära att Nordiska ministerrådet utarbetar en gemensam certifieringsmodell och miljömärkning för det nordiska skogsbruket. Dock fann utskottet att det finns ett antal principiella frågor om skogscertifiering, vilka bör kunna tas upp till diskussion och prövning på nordiskt plan.

I rekommendationen (rek.nr.9/1997) ombeds Nordiska ministerrådet att på principiell nivå klarlägga grunderna för och möjligheterna till en samnordisk skogscertififfiering samt när ett eventuellt införande av ett sådant system kan ske.

Nordisk miljöstrategi

Den nordiska miljöstrategin har stått högt på utskottets dagordning under året. Den tidigare målsättningen att Ministerrådet i sin strategi skall fånga upp väsentliga nytillkommande problemområden och att prioriteringen av insatserna speglar de reella behoven, har bibehållits.

Utskottets ordförandeskap ingick i den arbetsgrupp som planerade och förberedde Nordiska rådets temakonferens 1998 om bärkraftig utveckling. Vid sitt möte med miljöministrarna under sessionen i Helsingfors informerade utskottet om denna konferensen

Stipendier för parlamentariker i närområdet

Nordiska rådet har från 1993 haft årliga besök av parlamentariker från Nordens närområden. Detta har skett inom ramen för ett stipendieprogram. Målsättningen är att ge stipendiaterna möjlighet att studera de nordiska parlamentens verksamhet och parlamentariskt arbete i Norden, inklusive Nordiska rådet. En allmän orientering om de nordiska ländernas samhällsstruktur och arbetsmarknad har även givits under parlamentarikernas vistelse i Norden.

I april 1997 preciserades Nordiska rådets stipendieordning för parlamentariker på ett sätt som skapar bättre förutsättningar för parlamentariskt deltagande.

1997 besökte sexton baltiska och åtta ryska stipendiater de nordiska länderna. Totalt trettiofyra ansökningar inkom 1997. Av dessa beviljades tjugofem en stipendieresa. En parlamentariker annulerade sin resa.

Stipendierna utlystes i ett brev till de baltiska talmännen i början av februari 1997. Uttagningen av de baltiska parlamentarikerna samt programmet för de baltiska ländernas representanter planerades i samråd med Baltiska församlingen som också hade möjlighet att yttra sig över de baltiska kandidaterna. Bland deltagarna fanns både medlemmar och icke-medlemmar av Baltiska församlingen.

De baltiska parlamentarikerna mottogs i en grupp i Helsingfors. Efter det gemensamma programmet på tre dagar delades gruppen i tre grupper bestående av 4 - 7 personer från de olika baltiska länderna En grupp besökte Danmark, en annan Norge och en tredje Sverige. De tre grupperna hade olika orientering på programmet. I Danmark koncentrerade sig programmet på socialpolitik, i Norge på energi och miljö och i Sverige på lokalförvaltning. Dessa områden var önskemål från baltisk sida.

Siffran över det ryska intresset är delvis vilseledande. De ryska lokala parlamenten skickade enbart in tre ansökningar. Från tre av de lokala parlamenten (Arkangelsk, St Petersburg och Kaliningrad) kom inga ansökningar. De lokala parlamentens talmän hade föreslagit representanter och parlamenten hade röstat och godkänt förslagen.

De ryska parlamentarikerna besökte i början av stipendieveckan den norska delegationen. Resten av tiden besökte stipendiaterna Sverige. Stipendiaternas ambitionsnivå har varierat beroende bl. a. tidigare internationella kontakter och erfarenheter och på stipendiaternas språkkunskaper. För första gången användes en och samma tolk under hela programmet inkl. resorna. Denna tolkordning fick ett mycket positivt bemötande av ryssarna. Tolken fanns alltid närvarande och kunde hjälpa stipendiaterna även med praktiska frågor under den lilla fritid som fanns till förfogande.

Stipendieprogrammen förverkligades i samverkan mellan de nationella delegationssekretariaten och genom koordinering av rådssekretariatet. De nordiska parlamentarikernas deltagande i programmet var senaste år glädjande stort. Stipendiaterna träffade representanter för olika parti-grupper.

Barn och unga i Närområdet

En arbetsgrupp under ledning av den svenska riksdagsmannen Margareta Israelsson (s) framlade en rapport, *Barnens villkor och rättigheter i Baltikum och Nordvästra Ryssland.* Denna resulterade i ett betänkande (A1163/när) som både presenterades och godkändes på rådets session i Helsingfors.

Arbetet skedde med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter, som alla berörda länder ratificerat. Breda kontakter hade under arbetets gång tagits med parlamentariker i närområdet, med frivilligorganisationer, forskare och myndigheter.

Arbetsgruppen fokuserade bl a på följande:

- den nya föräldrarollen i transitionsekonomierna
- hälsa och sjukvård för barn
- skolan och de förändrade förutsättningarna för fritidsaktiviteter
- de särskilt utsatta barnen, såsom gatubarnen
- hur barn och unga berörs av kriminalitet
- minoriteter och flyktingbarn

Arbetsgruppen undersökte också vilken typ av insatser som görs nationellt, regionalt och internationellt för barn i Nordens närområden. Här ingick även det nordiska biståndet. Arbetsgruppen lyfte särskilt fram behovet av att UNICEF var aktivt i närområdet och i de rekommendationer som sessionen godkände ingick en uppfordran till de nordiska regeringarna att verka för ökade insatser från UNICEF. Nordiska ministerrådet ombads dessutom lägga fram en översiktrapport över det nordiska biståndet samt att utarbeta en handlingsplan för barn i närområdet.

Som en uppföljning beslutade dessutom Nordiska rådet att ett stipendieprogram för parlamentariker från närområdet skulle illustrera hur man som politiker kan jobba med barnpolitiska frågor. Vidare beslöts att under 1998 samla olika aktörer, främst parlamentariker, runt Östersjön till en konferens, BARNforum.

Den nordiska arbetsgruppen etablerade en hemsida www.baltchild.org där både rapporten och andra aktuella informationer finns. En rapportör, Margareta Israelsson, tillsattes för att följa upp arbetet med barn till år 2000. (Internt beslut nr 4/1997)

Vid mötet mellan utskottet och ministrar med ansvar för det nordiska biståndet till Central- och östeuropa under sessionen diskuterades hur Norden skulle kunna främja den sociala utvecklingen i närområdena.

Europautskottet

Utskottets uppgift är att arbeta med de områden inom EU och EES där de nordiska länderna har värdegemenskap och sammanfallande intressen. Det nordiska samarbetet skall vara en plattform för initiativ i frågor där länderna vill påverka den europeiska dagordningen. Det nordiska samarbetet bör vara brobyggare mellan de nordiska EU-länderna, de självstyrande områdena och icke-EU-medlemmar i Norden.

Utskottet har också ansvar för sysselsättnings- och konsumentfrågor samt för vissa av de nordiska institutionerna.

Europautskottet hade sex ordinarie möten i under året. Ett av dessa hölls i samband med utskottets sommarresa, där man utöver ovanstående ämnen diskuterade WTO's ministermöte i december 1996 och eventuell framtida nordisk koordinering i WTO-sammanhang, miljö, Grönlands hemstyrelseordning och näringsliv.

Under Nordiska rådets 49:e session höll Europautskottet möte med utrikesminister Niels Helveg Petersen om hans tid som ordförande i OSSE. Utskottet besökte också Helsingfors-institutionerna, dvs. Nordiska Investeringsbanken (NIB), Nordiska Udviklingsfonden (NDF), Nordiska Projektexportfonden (Nopef) och Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).

Utskottet har under året fungerat med utvidgat förmanskap. Detta har bestått av utskottets ordförande, de två vice ordförandena samt en representant för den konservativa gruppen. På så vis har det utvidgade förmanskapet representerat alla partigrupperna i Nordiska rådet.

Förmanskapet sammanträdde den 25 mars i Reykjavik och i förbindelse med Europautskottets övriga möten. Utöver detta deltog förmanskapet i en konferens för de baltiska länderna om parlamentens inflytande på EU-medlemskapsförhandlingar i samarbete med Närområdesutskottet den 17 februari 1997 i Riga.

Norden och EU's regeringskonferens – rådets uppföljning

Europautskottet fortsatte det arbete kring EU's regeringskonferens som startat 1996.

Som uppföljning till Europakonferensen 1996 höll Europautskottet den 6 februari 1997 en konferens vid vilken Danmarks chefsförhandlare vid regeringskonferensen, ambassadör Niels Ersbøll, Sveriges chefsförhandlare, statssekreterare Gunnar Lund och medlemmen av Finlands förhandlingsdelegation Antti Sierla, politiska avdelningen vid Finlands utrikesministerium, redogjorde för framgången i förhandlingarna. Man diskuterade den nordiska vinkeln på regeringskonferensen, dels samordning av de nordiska synpunkterna, dels de nordiska synpunkternas genomslagskraft.

Deltagarna i konferensen kom från Nordiska rådet och från Europa parlamentet.

Europakonferensen 1996 hade fastslagit, att det rådde enighet över partigränserna om att de nordiska länderna skulle arbeta för att sysselsättning, öppenhet, demokrati, miljö och konsumentskydd fick centrala placeringar i det nya traktaten.

Inför konferensen 1997 hade Lidija Babic-Odlander, Utrikespolitiska institutet i Sverige, utarbetat en analys av likheter och olikheter i de nordiska EU-ländernas dagordningar inför regeringskonferensen. Analysen omfattade tiden till och med toppmötet i Dublin. Babic-Odlander drog slutsatsen att de nordiska länderna tycks ha lagt mest vikt på nationella intressen, men att det också finns flera exempel på samarbete, gemensamma värderingar och informationsutbyte.

På konferensen var det enighet bland paneldeltagare och parlamentariker om att de nordiska intressena skulle tjäna på att de nordiska EU-länderna uppträdde som ett block.

De nordiska länderna kom under regeringskonferensen med var sitt inspel och fick därigenom framfört tre varianter av någorlunda samstämmiga synpunkter på de områden där det finns gemensamma nordiska intressen.

Europautskottet avslutade sitt arbete kring EU's regeringskonferens i augusti 1997 med att ambassadör Niels Ersbøll orienterade utskottet om slutresultatet av regeringskonferensen.

EU's östutvidgning

Europautskottet inledde i augusti ett arbete om EU's utvidgning. Utskottet inviterade forskaren, ph.d. Lykke Friis att hålla ett anförande om de krav EU ställer på ansökarländerna för att de skall kunna komma i fråga som medlemmar av EU.

Europakommissionens strategi i augusti 1997 var att de sex bäst kvalificerade länderna skulle inleda förhandlingar och bli antagna först. Därnäst kunde man behandla de övriga fem ländernas ansökningar. Detta skulle, enligt Lykke Friis innebära ett mycket långt tidsperspektiv för den andra kate-

gorin ansökarländer. Hon varnade för denna strategi och uppmanade de nordiska länderna att arbeta för att EU planerade de förberedande medlemsskapsförhandlingarna för alla ansökarländerna samtidigt.

Medlemmarna i Europautskottet var eniga om, att den modell Lykke Friis förespråkade skulle vara att föredra, då man genom att behålla utsikten om framtida antagelse hos de ansökare, som i första omgången inte blev medlemmar, skulle garantera de bästa förhållandena för stabilitet och säkerhet i området.

Norden och den ekonomiska- monetära unionen

Europautskottet bad i augusti direktör Emil Ems, Sveriges Industriförbund och forskaren Thomas Pedersen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd ge sin syn på EMU's betydelse för de nordiska länderna utifrån arbetstagar- respektive arbetsgivarsidan.

En utskottsmedlem från varje land bidrog dessutom med ett inlägg om det egna landets ekonomiska situation och utsikterna till medlemskap. Det framgick tydligt, att de 5 nordiska länderna har väsentligt olika förhållningssätt till medlemskap i EMU. Finland förväntade sig bli med i första omgången vid EMU's införande den 1 januari 1999. Sverige räknade inte med att söka medlemskap för närvarande. Danmark hade undantag i Edinburgh-avtalet. Island och Norge, som inte är EU-medlemmar, kan inte bli medlemmar även om båda länderna uppfyller de ekonomiska kraven för medlemskap.

Ökad nordisk samordning i EU/EES-frågor

Mittengruppen presenterade under året ett diskussionsunderlag om det framtida arbetet med EU/EES-frågor i Ministerrådet. I detta uppmanades presidiet att sätta frågan om organiserandet av nordisk samordning och koordinering i EU/EES-frågor på dagordningen för ett möte med samarbetsministrarna. Förslaget blev inte slutbehandlat under 1997.

Koordinerad nordisk sysselsättningspolitik

Nordiska rådet antog 1996 en rekommendation (rek. nr. 9/1996) om att de nordiska ländernas regeringar skulle utarbeta en årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken till Nordiska rådet. Den första redogörelsen behandlades på 49:e sessionen i november 1997 i Helsingfors.

Europautskottet utryckte på sessionen missnöje med denna. Den ansågs vara helt utan kritiska värderingar av arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken och sakna visioner för nordiska sysselsättningsåtgärder.

Ordföranden för Nordiska ministerrådets arbetsministrar, Elbjørg Løwer, Norge tog under debatten på sessionen emot Nordiska rådets inbjudan till dialog om riktlinjer för 1998 och följande års sysselsättningsredogörelser, så att dessa skulle kunna bli bättre produkter.

Konsument- och livsmedelspolitik

Europautskottet startade vid januarimötena i Helsingfors sitt arbete med konsument- och livsmedelspolitik. Konsumentorganisationerna i Norge, Sverige och Finland, samt Astma- og Allergiförbundet i Danmark hade inbjudits att komma med inlägg om EU's eventuella påverkan av nivån på skyddet för de nordiska konsumenterna.

På Europautskottets möte den 3 mars i Oslo höll den dåvarande svenska konsumentministern, Leif Blomberg, ett anförande om EU's konsumentpolitik. Han menade, att EU inte tillgodosett konsumentintressena i tillräcklig utsträckning och att det uppstått en politisk obalans mellan konsumenternas och producenternas intressen då den sistnämnda gruppen var välrepresenterad i alla de organ i EU som utformar och har hand om lagstiftningen som avser den inre marknaden.

I juni reste Europautskottet på studieresa till Bruxelles, där man hade möten med representanter för konsument- och livsmedelsfrågor samt för miljöintressen. Utskottet sammanträffade med de nordiska ambassadörerna, kommissionär Emma Bonino, kommissionär Erkki Liikanen och kommissionär Anita Gradin, medlemmen av Ritt Bjerregårds kabinett Niels Remmer, medlemmen av kommissionären Martin Bangemanns kabinett Martin Hanz samt Europaparlamentets utskott för miljö, konsument- och hälsofrågor. Europautskottet sammanträffade också med nordiska medlemmar av Europaparlamentet och med den europeiska konsumentorganisationen, BEUC.

På Europautskottets sommarresa till Grönland i augusti tillsattes en tillfällig arbetsgrupp, med uppdrag att till våren1998 framlägga medlemsförslag om nordiskt agerande i förhållande till EU och WTO på konsument- och livsmedelsområdena. Arbetsgruppen vände sig till de nordiska konsument- och livsmedelsministrarna för att be dem identifiera förbättringar och försämringar på deras områden.

Valkommittén

Valkommitténs uppgift är att förbereda och lägga fram förslag till de val som skall förrättas av plenarförsamlingen. Kommittén har sju medlemmar. Samtliga länder och partigrupper är representerade.

Det är partigrupperna som nominerar kandidater till de personval som skall göras. Både nomineringar och valkommitténs förslag skall, utöver fördelningen mellan partigrupperna, beakta behovet av nationell och könsmässig balans.

Valkommittén utser sin egen ordförande. Inför 1997 års session valdes den svenske riksdagsmannen Per Olof Håkansson (s). Plenarförsamlingen 1997 skulle välja ny rådspresident och övriga medlemmar av presidiet, medlemmar av utskotten och kontrollkommittén, samt ordförande och vice ordföranden i dessa. Nordiska rådets president för det kommande året skulle komma från Norge, och den socialdemokratiska gruppen hade nominerat

Stortingsrepresentant Berit Brørby Larsen (A). Hon valdes enhälligt. Också i övrigt godkändes valkommitténs förslag, och samtliga val vid sessionen kunde förrättas med acklamation.

Utöver de interna valen utser Nordiska rådets plenarförsamling representanter i Nordiska kulturfondens styrelse och i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté. Dessa representanter utses för två år i taget. Val till dessa institutioner var inte aktuella vid 1997 års plenarförsamling, eftersom löpande mandatperioden sträckte sig till slutet av år 1998.

Kontrollkommittén

Kontrollkommitténs huvudsakliga arbetsuppgifter är granskning och kontroll av Nordiska ministerrådet

och Nordiska rådet. Arbetet omfattar också granskning av de nordiska institutionerna. Kontrollkommittén har också ansvar för frågor av konstitutionell karaktär i rådets verksamhet.

Under 1997 hade kontrollkommittén fem möten och/eller granskningsbesök. Kontrollkommittén höll också koordineringsmöte med presidiet i juni.

Granskning och kontroll av Nordiska ministerrådet

Till den 49:e sessionen avgav Kontrollkommittén ett betänkande över Nordiska ministerrådets, Nordiska rådets samt Nordiska kulturfondens verksamhet (Berättelserna C 3/k, C 4/k och C 5/k) för verksamhetsåret 1996. I betänkandet framfördes att de av Riksrevisionen påtalade bristerna i styrningen av Nordiska ministerrådet snarast borde åtgärdas och att Nordiska rådet fortlöpande skulle hållas informerad om vidtagna åtgärder. Även bristerna i institutionernas ekonomiadministration och medelsförvaltning måste snarast åtgärdas. Det skulle skapas skarpare och harmoniserade krav när det gällde institutionernas ekonomirelaterade frågor.

När det gällde Nordiska kulturfondens verksamhet för1996 borde Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet se till att de påtalade bristerna i fondens projektadministration åtgärdades. De förslag till åtgärder som lagts fram av revisorerna för att åstadkomma förbättrad kontroll över medelstilldelningen skulle därvid beaktas.

När det gäller verksamheten generellt har kommittén fortsatt diskussionen om uppläggningen av det framtida arbetet och gränsdragningar mellan parlamentarisk kontroll och revisionsverksamhet. Frågan har relevans också i förhållande till den arbetsgrupp tillsatt av riksrevisionerna för att förbättra och effektivisera revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet. Kommittén följer detta arbete och har för sin del beslutat att fortsätta den parlamentariska kontrollen av Nordiska ministerrådets verksamhet genom granskningsprojekt, s.k. kontroll-uppgifter. De enskilda projekten definieras av Kontrollkommittén och de olika uppdragen utförs normalt av konsulter.

Bakgrunden för 1997 års kontrolluppgift *Prioriterad nordisk politik - undersökning av tre områden* har varit att Nordiska rådets uttalade önskemål om den samnordiska budgetens utformning och innehåll inte uppfyllts av Ministerrådet. Nordiska rådet har de senaste två åren begärt att framtidsdokumentet och själva budgeten skall läggas upp med de tre pelarna för det nordiska samarbetet som grund. Det skulle tydligare kunna utläsas vilka medel som är låsta i projekt m.m. och vilka som reellt finns disponibla för ny verksamhet. Det är väsentligt för Nordiska rådets inflytande över budgeten att Ministerrådet uppfyller dessa krav.

Kontrolluppgiften 1997 avsåg granskning av hur Ministerrådet axlat sitt genomförandeansvar avseende några av Nordiska rådets mest prioriterade områden. Kontrollkommittén valde av resursskäl att begränsa under-sökningen till tre områden. Dessa var tillämpandet av begreppet Nordisk nytta, nordiskt språksamarbetete och samarbetet rörande barn och unga.

Förbättrade informations- och hanteringsrutiner

De problem och brister som framkom inom de tre undersökta områdena föranledde Kontrollkommittén att framlägga ett kommittéförslag till plenarförsamlingen. I detta rekommenderas Nordiska ministerrådet att införa bättre informations- och hanteringsrutiner för Nordiska rådets rekommendationer.

När det gällde *Nordisk nytta* visade det sig finnas risk för att dess värde som prioriteringsinstrument utarmas om ekonomiska faktorer ges en alltför stor tyngd jämfört med politiska grundvärderingar baserade på nordisk värdegemenskap. Dessa bör ges minst lika stor vikt som de ekonomiska aspekterna vid val av insatser inom ramen för den nordiska verksamheten.

För språksamarbetet och samarbetet rörande barn och unga borde Nordiska ministerrådet framför allt förbättra uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer, men också se över och förbättra rutinerna och formerna för rapporteringen av vidtagna åtgärder.

Kommittén framhöll att Nordiska rådets roll och förpliktelser avseende rekommendationer

och deras utformning också borde uppmärksammas. Medlemsförslag borde innehåller tydliga motiveringar. Rekommendationerna borde utformas på ett klart och entydigt sätt. De skall ta upp önskade resultat och breda frågeställningar, snarare än specifika problem. Ett mer resultatorienterat arbetssätt skulle öka Ministerrådets möjligheter att använda olika åtgärder för genomförandet av den önskade förändringen.

Institutionsgranskning

Ministerrådet genomförde under 1995-1996 en institutionsutredning, där den *Nordiska nyttan* undersöktes. Kontrollkommitén fortsatte under 1997 i begränsad skala den individuella granskningen av ett antal utvalda nordiska institutioner. Uppföljningen avsåg att undersöka om institutionernas verk-

samhet låg i linje med de politiska prioriteringar, som ligger bakom medelsfördelningen.

Under 1997 gjordes av tidsskäl endast studiebesök vid institutioner i samband med kommitténs sommarmöte på Färöarna. Kommittén besökte Nordens Hus och fick en utförlig inblick i dess verksamhet och centrala betydelse i det färöiska kulturlivet. Sekretariatet för det Nordatlantiska samarbetet besöktes också. Där studerades den pågående uppbyggnaden av samarbetet och de speciella förutsättningar som föreligger i ett stort geografiskt område med långa avstånd mellan samarbetspartners utan gemensam landgräns.

Kontrollkommittén har vid studiebesöken klargjort utgångspunkterna och önskemålen för utövandet av kontrollen i rådets nya organisation.

Effektivitetskontroll av Nordiska rådet

I Kontrollkommitténs arbetsuppgifter ingår att granska Nordiska rådets verksamhet och framlägga sina iakttagelser bl.a. över revisionsberättelsen. Flyttningen av presidiesekretariatet från Stockholm till Köpenhamn1996 hade lett till ett antal påpekanden från revisorernas sida.

Kommittén ansåg dock att den övervägande delen av de påpekade bristerna berodde på den situation som uppkommit genom flyttningen. Den störning av verksamheten som uppstod under flyttningen och under uppbyggandet av nya sekretariatsrutiner och samordning med Ministerrådssekretariatet torde också ha medverkat till den fördröjning avseende förvaltningsfrågorna, som påtalats av revisionen.

Kommittén ansåg att rådet med anledning av de påpekanden som gjorts främst borde inrikta sig på att samla de erfarenheter som gjorts – om det i en framtid skulle bli aktuellt att på nytt flytta rådssekretariatet. Vad gäller övriga förhållanden förutsatte kommittén att åtgärder för att åstadkomma behövliga förändringar ingick i de förslag som rådssekretariatet lämnat till presidiet.

När det gällde de påtalade begränsningarna i informationskvaliteten i bl.a. bokslut och budgetunderlag noterade kommittén att RRV meddelat att ett antal åtgärder initierats under senare år för att förbättra dessa förhållanden. Under flyttningen hade detta arbete inte kunnat prioriteras. Kommittén instämde i det angelägna i att arbetet återupptogs så att presidiets förutsättningar till uppföljning och prioritering förbättrades. De av presidiet planerade åtgärderna torde vara en adekvat inledning till detta arbete.

PARTIGRUPPERNA

Partigruppernas betydelse för rådets verksamhet, i enlighet med intentionerna i omorganisationen, har ökat stadigt sedan rådets omorganisation. Grupperna har valt delvis olika arbetsmetoder, men redovisar alla en omfattande verksamhet för 1997.

Konservativa gruppen

Den konservativa gruppen i Nordiska rådet hade sjutton medlemmar från sex medlemspartier1997. Under året har gruppen hållit fem möten i anslutning till Nordiska rådets möten.

I samband med sessionen i Köpenhamn i november 1996 omvaldes Geir H. Haarde, Island, till ordförande i gruppen. Samtidigt valdes ett arbetsutskott bestående av en representant från varje land. Arbetsutskottet har hållit koordinerande möten i anslutning till gruppens möten.

Säkerhetspolitik viktig dimension

Säkerheten i Norden och dess närområde var en av gruppens viktigaste arbetsområden under 1997. Den säkerhetspolitiska konferensen i Helsingfors, som initierats av ett medlemsförslag från den konservativa gruppen, var ett viktigt steg vidare för Nordiska Rådets arbete med säkerheten i Norden och närområdena. Säkerhetspolitiken har bidragit till att ge Nordiska Rådet en ny och viktig dimension i sitt arbete. Den Konservativa gruppen är mycket nöjd med att detta blev uppföljt vidare med redogörelser också från försvarsministrarna under sessionen i Helsingfors i november.

Den konservativa gruppens ordförande Geir H. Haarde framhävde i sitt inlägg att målsättningen om medlemskap i NATO och EU är centralt för de baltiska länderna och för fred och stabilitet i vår del av världen. Han emotsåg också större grad av överlappande medlemskap bland de nordiska länderna i de två organisationerna.

Samarbete med närområdet

Samarbetet med närområdena genom Barents- Östersjö- och Arktis- områdena är viktiga i en tid med stadigt ökande kontakter, handel och ömsesidig avhängighet tvärs över landgränserna.

Den konservativa gruppen menar att det är mycket viktigt att ha täta och nära kontakter mellan Norden och de baltiska staterna och ständigt utveckla samarbetet, säkerhetspolitiken och dess nya utmaningar. Men också kriminalitetsfrågor, barnens situation och miljöfrågor har varit viktiga politiska områden för den konservativa gruppen i förhållande till närområdena.

Partisamarbetet och kontakter med systerpartier i de tre länderna har varit en viktig del av gruppens satsning på ökat samarbete med Baltikum. Gruppen arrangerade som ett led i detta ett eget seminarium om säkerhetspolitiken den 24-25 augusti i anslutning till Nordiska Rådets egen konferens med samma tema. Seminariet samlade utrikespolitiska talesmän och andra centrala politiker från både de nordiska och de baltiska konservativa partierna. Icke minst ambassadör Max Jacobsens inledning på seminariet bidrog till ett mycket lyckat och nyttigt seminarium.

Den konservativa gruppen har som ett led i önskan om ökad kontakt mellan de baltiska länderna och Nordiska Rådet varit pådrivande för att få till

stånd ett nytt gemensamt möte mellan den baltiska församlingen och Nordiska Rådet, vilket nu också kommer att ske i början av 1999.

Ökad rörlighet med fristående skolor

Den konservativa gruppen anser att fristående skolor ökar rörligheten i Norden. Därför har gruppen väckt ett medlemsförslag med hemställan om att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rätt att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor. Dessutom ska de finansiella villkoren göra det möjligt att driva en god utbildningsverksamhet vid dessa skolor.

Partipolitiseringen

Det har under lång tid varit viktigt för den konservativa gruppen att stärka partipolitiseringen i Nordiska rådet. Således pågår ett intensivt internordiskt partisamarbete. Partiledarmöten och partisekreterarmöten avhålls med jämna mellanrum. Även möten med partiernas utrikespolitiska/-säkerhetspolitiska samt ekonomisk- politiska talesmän sker regelbundet. Gruppen bidrar också aktivt till det arbete som utförs av Nordiska ungkonservativa unionen och Nordens konservativa studentunion och framförallt i deras arbete med att stärka kontakterna med unga politiker i de baltiska länderna

Konservativa gruppens sekretariat

Pall Brynjarsson var gruppsekreterare under året. Sekretariatet har varit placerat i Alltinget på Island. Sedan maj har även Else Marie Brodshaug, med placering i Norge, varit gruppsekreterare.

Mittengruppen

Mittengruppen i Nordiska rådet hade den 31 december 1997 tjugosex medlemmar från sjutton nordiska mittenpartier. De samiska observatörerna i Nordiska rådet är också observatörer i mittengruppen

I loppet av verksamhetsåret hade mittengruppen kontakt med mittenpartier i regeringar eller parlament som Centrum-Demokraterna i Danmark, Sambandsflokkurin, Sjálvsstyrisflokkurin, Midflokkurin, Kristliga Folkaflokkurin och Føroya Framburds- och Fiskivinnflokkurin på Færøyene. Mittengruppen har annars haft mycket kontakter med ungdomsorganisationerna som hör till gruppen.

Mittengruppen har under året haft fem möten och arbetsutskottet har sammanträtt fem gånger under året.

Valet i Norge resulterade i ett regeringsskifte där de tre norska mittenpartierna kom i regeringsposition med Kjell Magne Bondevik från Kristeligt Folkeparti som statsminister. Han lämnade formellt rådet och Mittengruppen efter att han blev statsminister i mitten av oktober.

Atomsäkerhet i nordvästra Ryssland

Atomföroreningarna i Ryssland och de östeuropeiska länderna är en av de största miljömässiga och säkerhetspolitiska utmaningarna i dag. De nordiska länderna har ett gemensamt intresse av att mobilisera internationellt engagemang och resurser för att förbättra atomsäkerheten i sina närområden. Med utgångspunkt i det etablerade Barentssamarbetet menar mittengruppen att de nordiska länderna tillsammans bör arbeta för att öka den internationella uppmärksamheten om atomförorenings-problemen i nordvästra Ryssland.

Mot denna bakgrund föreslog mittengruppen att Nordiska rådet hemställde till de nordiska ländernas regeringar:

- att arbeta aktivt för att stärka det internationella engagemanget, och i detta sammanhang också mobilisera resurser till att förbättra atomsäkerheten i nordvästra Ryssland
- att arbeta aktivt för att öka uppmärksamheten om atomföroreningsproblemen i nordvästra Ryssland i EU och dra in EU mer aktivt i arbetet både politiskt och ekonomiskt. Sessionen sände enhälligt förslaget som rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna.

Säkerhetspolitik - ett viktigt tema

Säkerhetspolitiken är ett av de större temata i det nordiska samarbetet, och får därför stor uppmärksamhet från mittengruppens sida. Gruppen formulerade sina ståndpunkter i säkerhetspolitiken i ett brev till presidiet. Brevet blev behandlat tillsammans med motsvarande uttalande från de konservativa och socialdemokraterna. Resultatet blev ett betänkande från presidiet till sessionen i Helsingfors. För mittengruppen har det varit viktigt att bidra till bredast möjliga samstämmighet om säkerhetspolitiken.

Mittengruppen riktade en uppmaning till presidiet om att finna en säkerhetspolitisk lösning på Kaliningradproblematiken inom ramen för OSSE. Presidiet sände hänvändelsen vidare till de nordiska utrikesministrarna.

Finska språkets ställning i Sverige

Det bor i dag över 300 000 finnar i Sverige. I varenda svensk kommun finns det sverigefinnar. Det handlar således inte om någon regionalt begränsad minoritetsgrupp. Det råder enighet i Sveriges riksdag om att det finska språket har en särställning i Sverige. 1994 tillsattes en kommitté som skulle utreda det finska språkets särställning med utgångspunkt i Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk.

Svenskarnas inställning till finnarna påverkar också finnarnas inställning till svenskarna. Behovet av att reda ut denna problematik med tanke på nordisk identitet och samhörighet växer ständigt. Eftersom det är av intresse för alla de nordiska länderna att förstärka den nordiska kulturidentiteten - respekten för varandras språk är en väsentlig del av denna - föreslog mittengruppen att Nordiska rådet skulle hemställa till Sverige att skriva på Europa-

rådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk, och garantera det finska språket status som minoritetsspråk i hela landet. Nordiska rådet översände denna begäran med acklamation.

Parlamentarisk förankring och samagerande

Förändringarna i Öst- och Centraleuropa, det framväxande Östersjösamarbetet, de baltiska staternas läge i en nordisk intressesfär, utvidgat nordiskt medlemskap i EU och ett ständigt ökande intresse för Nordens närområde i allmänhet kräver ökade kontakter mellan nordiska parlamentariker på olika nivåer och i olika institutioner. Större parlamentarisk förankring och mer kontakt kan stärka demokratin och ge legitimitet till nordiskt och europeiskt samarbete. Ökat informationsutbyte och personliga kontakter skulle dessutom kunna resultera i effektivare samarbete, samt förbättra samordning och kontroll. Med utgångspunkt i detta presenterade mittengruppen förslag till åtgärder om parlamentarisk förankring för effektivare samagerande i Norden. Förslaget blev i huvudsak antaget av Nordiska rådet.

Nordisk skogscertifiering

I ett internationellt perspektiv är skogsbruket i Finland, Sverige, Norge och Danmark omfattande. Norden producerar en tredjedel av Europas trävaror och papper. Gemensamt för de nordiska länderna är att tillväxten är större än trävaruproduktionen. Under de sista tio åren har den biologiska mångfalden hotats i stadigt växande grad. En ensidig satsning på virkesproduktion hotar redan den biologiska mångfalden. För att få en bättre balans mellan virkesproduktion och biologisk mångfald bör skogsbruket drivas så att det ger möjlighet till en rik biodiversitet på samma gång som produktionsmålen uppnås. I dag är det stor efterfrågan på märkning som garanterar att skogen brukats på miljövänligt sätt. Förbrukarna blir hela tiden mer miljömedvetna och förväntar att det snart finns märkta skogsprodukter på marknaden. Med detta som utgångspunkt framlade mittengruppen förslag om att rekommendera Nordiska ministerrådet att utarbeta en gemensam certifieringsmodell och miljömärkning för det nordiska skogsbruket. Ett gemensamt nordisk system kan ge nordiska skogsföretag möjlighet att agera med utgångspunkt i en gemensam plattform baserad på ett ansvarsfullt skogsbruk.

Därmed skulle Norden få en mer trovärdig näringsprofil inom skogsbruket i mötet med omvärlden. Förslaget blev översänt till närområdesutskottet, som i sin tur rekommenderade sessionen att Nordiska ministerrådet på principiell nivå borde klarlägga grunden för och möjligheterna till en samnordisk skogscertifiering, samt klargöra när ett system av detta slag kan träda i kraft. Rekommendationen blev antagen.

EU/EES-frågor i Ministerrådet

En viktig sak for mittengruppen är att bidra till att de ambitioner och målsättningar som blev nedtecknade på Nordiska rådets 47 session i Kuopio realiseras. En central premiss for reformerna som då antogs, var att det nordiska samarbetet inte var ett alternativ till, men en del av ett bredare europeisk samarbete.

Europautskottet har bidragit till att klargöra hur de nordiska länderna samarbetar i saker av gemensamt intresse. Det har visat sig att även om de nordiska EU-länderna lägger fram olika förslag, så drar de i huvudsak i samma riktning. Mittengruppen ser likväl behovet för att det nordiska samarbetet om EU/EES-frågor stärks, inte minst när det gäller mer långsiktiga strategier. Ett diskussions-PM som översändes till Europautskottet som gruppförslag utarbetades därför. Målet var att få upp frågan på ett möte mellan presidiet och samarbetsministrarna där ministrarna ombads redogöra för organiserandet av det framtida arbetet med EU/EES-frågor i Ministerrådet.

Mittengruppen har också varit engagerad i den nordiska samordningen av genomförande av EU/EES-direktiv. Ett medlemsförslag om en årlig redogörelse om anpassningen av dylika direktiv översändes som gruppförslag.

De frivilliga organisationerna och närområdessamarbetet

Utvecklingen i närområdena är av stor betydelse för de nordiska länderna. Huvudmålsättningen för det nordiska samarbetet med länderna i närområdena har varit att främja demokrati, social trygghet och en bärkraftig utveckling. Utifrån de målsättningar som är uppställda för det nordiska samarbetet med närområdena, anser mittengruppen att de frivilliga organisationerna och det civila samhället borde tillmätas större vikt. De frivilliga organisationerna är en viktig del av det nordiska samarbetet med närområdena. Inte minst är dessa organisationer av stor betydelse som demokratiska aktörer.

För mittengruppen är det därför väsentligt att man också inom det officiella nordiska samarbetet i större grad prövar att stimulera organisationerna till att vidareutveckla sitt organisationsarbete och sitt samarbete med likasinnade organisationer i närområdena. Mittengruppen sände därför ett brev till Ministerrådet i vilket vikten av att dra in de frivilliga organisationerna mer i nordiskt samarbete med närområdena underströks. Problemställningen blev också aktualiserad i förbindelse med budgetarbetet.

Ungdomsorganisationernas nordiska samarbete

Inom barn- och ungdomssamarbetet ligger en stor del av grunden för det framtida nordiska samarbetet. Ungdomsorganisationerna och deras nordiska samarbete spelar här en central roll. Mittengruppen anser därför att ungdomssamarbetet är ett samarbete av stor betydelse. När man då upplever att Ministerrådet nedprioriterar ungdomsorganisationernas nordiska samarbete på den ekonomiska sidan, är det anledning att reagera, något mittengruppen

bland annat gjorde i förbindelse med budgetprocessen. Mittengruppen nådde emellertid inte gehör för sina synpunkter i den nya budgeten.

Budgetarbetet

Budgetförslaget för 1998 innehöll ytterligare nedskärningar i förhållande till året före. Detta reagerade mittengruppen starkt på. I behandlingen lade gruppen vikt på att uppträda någorlunda konsekvent vad angick långsiktiga prioriteringar. Förutom den generella reaktionen, satte gruppen fokus på följande i budgetarbetet:

- Efterlysning av de nya nordiska forskningsstrategierna.
- Kritiska kommentarer till nedprioriteringen av ungdomsorganisationernas nordiska samarbete.
- Förslag om att omprioritera pengar från Nordisk Institut för Teoretisk Fysik till Bioetik-kommittéen.
- Upprioritering av stipendieprogram, demokratiutväxlingsprojekt och frivilliga sektorn.

Mittengruppen fick gehör för några av sina synpunkter.

Norden - Baltikum

Mittengruppen har ett bra samarbete med motsvarande partier i de baltiska länderna. Gruppen var representerad på Baltiska Församlingens möten i Pärnu och Vilnius. Baltiska gäster har deltagit i mittengruppens partimiddagar.

Sekretariatet besökte OSS-ländernas parlamentariska råd för att få information om den politiska situationen i Ryssland, samt förbereda arbetsutskottets studieresa till St. Petersburg.

Den 20 januari arrangerade mittengruppen ett nordiskt-baltiskt mittenseminarium på Hanaholmen, Finland. Tjugosju deltagare från Baltiska församlingens centrumgrupp och tjugofyra deltagare från mittengruppen deltog. Seminariet användes till ömsesidig information, samt för att diskutera vad det innebär att tillhöra mitten/centrum. Initiativet togs emot positivt. De baltiska mittenpartierna har senare använt materialet som bakgrundsinformation under utformningen av sina partiprogram.

Gruppseminarium

Den 28 juni arrangerade mittengruppen ett internseminarium i Reykjavik. Det hade flera teman:

- Hur har man lyckats med reformen *Nordiskt samarbete i en ny tid?*
- Säkerhetspolitik i förhållande till NATOs toppmöte
- Mittengruppens strategi i EU/EES-frågor

Föreläsare var medlemmarna i mittengruppen; Knud Enggaard och Olof Salmén, samt utrikesminister Halldór Ásgrimsson och MEP Paavo Väyrynen.

Sekretariatet

Under 1997 har det interna nyhetsbrevet *Mitten-Nytt* kommit ut sju gånger. Det distribueras till medlemmar, suppleanter, regeringsmedlemmar, samt partier och ungdomspartier inom mittengruppen.

Gunnstein Instefjord var anställd som gruppsekreterare med 80% tjänst fram till mitten av oktober. Tjänsten var obesatt resten av året. Magnus Wallerå i Sverige och Seija Turtiainen i Finland var partisekreterare med 30% och med ansvar för Europafrågor respektive närområdesfrågor. Gunn Irene Gjerdalen i Kristelig Folkeparti förde räkenskap och var sekreterare för Gunnstein Instefjord.

Socialdemokraterna

Den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet verkar för nordiskt samarbete präglat av de socialdemokratiska partiernas samhällssyn samt har till uppgift att i samråd med de socialdemokratiska parlamentsgrupperna och partierna samordna gruppmedlemmarnas insatser i rådet och dess organ.

I den socialdemokratiska gruppen har under 1997 ingått parlamentariker och regeringsledamöter från Socialdemokratiet (S) i Danmark, Javnaðarflokkurin (Jvfl) på Färöarna, Siumut (Si) på Grönland, Finlands socialdemokratiska parti (Suomen sosialidemokraattinen puolue/SDP) i Finland, Ålands socialdemokrater (ÅSD) på Åland, Det socialdemokratiske parti (Alþýðuflokkurinn/A) på Island, Det norske Arbeiderparti (A) i Norge och Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s) i Sverige.

Antalet rådsmedlemmar i gruppen har under året varit trettiotre. Dorte Bennedsen, Danmark, var gruppens ordförande till i november då hon efterträddes av Berit Brørby Larsen, Norge

Partigruppen har under året haft fyra möten. Gruppstyrelsen och arbetsutskottet har hållit sammantaget femton sammanträden. De socialdemokratiska ledamöterna i rådets utskott har dessutom i anslutning till respektive möten överlagt om gemensamma angelägenheter.

Kontakterna med de nationella parlamentsgrupperna har under året fördjupats. Engagemanget hos kontaktpersonerna vid de socialdemokratiska parlamentsgruppernas kanslier har ökat, bl a som stöd för respektive socialdemokratisk ordförande/vice ordförande i utskotten.

Socialdemokrater i presidiet och utskottens ordförandeskap

I enlighet med det reformerade arbetet i Nordiska rådet görs nomineringar inför valen i rådet numera av partigrupperna. Under året har fem socialdemokrater ingått i presidiet; Dorte Bennedsen, PO Håkansson, Berit Brørby Larsen, Mats Nyby samt Rannveig Guðmundsdóttir, som i maj efterträdde Guðmundur Árni Stefansson. Socialdemokraterna i utskottsordförandeskapen har varit; Ole Stavad, ordförande i Europautskottet, Anita Johansson, ordförande i Kontrollkommittéen, Berit Oscarsson, vice ordförande i Nor-

denutskottet och Erik Dalheim, vice ordförande i Närområdesutskottet. Vid sessionen i november valdes för år 1998, Berit Brørby Larsen till rådets president samt omvaldes övriga socialdemokratiska som presidie- och ordförandeskapsledamöter.

Kulturkonferens

17-18 januari genomförde den socialdemokratiska gruppen i samarbete med ABF i Norden en kulturkonferens med syfte att bl a ge underlag och förslag till initiativ och åtgärder.

Folkets Norden, *kulturpolitikens roll och socialdemokratins möjligheter* var temat för konferensen som leddes av Bengt Göransson, tidigare kulturminister i Sverige.

Drygt 50 deltagare, medlemmar i rådsgruppen, socialdemokrater i de nordiska parlamentens kulturutskott, kulturministrar, representanter från ABF i Norden och arbetarrörelsens barn- och ungdomsorganisationer i Norden m fl, samlades på Vår Gård i Saltsjöbaden i Sverige.

Konferensen inleddes med fyra korta inledningar med rubrikerna: *Att göra Norden synligt för Nordens folk, Folkbildning och demokrati, Ett större Norden - eller flera små? En grå vardag och hoppet om en festlig söndag.*

Konferensdeltagarna slöt upp bakom förslaget att den socialdemokratiska gruppen i samarbete med ABF i Norden skulle följa upp konferensen bl a genom att låta utarbeta ett program/underlag för nordiskt folkbildnings- och kultursamarbete.

Östersjökonferens

Den socialdemokratiska gruppen stod som medarrangör för en Östersjökonferens i Mariehamn 21-22 april. Huvudarrangör var SAMAK, samarbetskommittén för den nordiska arbetarrörelsen och bland deltagarna och medverkande återfanns fackliga och socialdemokratiska ledare samt ministrar från Norden och övriga länder runt Östersjön.

Teman för konferensen var: *Säkerhet, demokrati och integration i Nordeuropa, Sysselsättning, tillväxt och välfärd i Nordeuropa, samt Miljö, energi och infrastruktur i Nordeuropa.*

Konferensen sammanfattades i en rad punkter, bl a;

- *Vi vill stärka säkerheten på en alleuropeisk nivå och undvika en ny säkerhetspolitisk uppdelning av vår region*
- *Vi vill arbeta för en utvidgning av EU då vi ser integrationen som en väg till fred, demokrati och social välfärd*
- *Vi vill stödja en ekonomisk och social utveckling i Ryssland för att stärka den demokratiska utvecklingen i landet och därmed samarbetet i hela vår region*

– *Vi står för ett demokratiskt, folkligt innehåll i det regionala samarbetet i denna del av Europa med jämlikhet, sysselsättning och välfärd i centrum*

Film och TV

Den socialdemokratiska gruppen arrangerade under våren ett seminarium med deltagande av socialdemokratiska parlamentariker och av film- och TV-fackfolk. Detta var ett led i Nordenutskottsgruppens arbete med förslag till åtgärder för ett utökat film- och TV-samarbete.

Nordisk nytta

Den socialdemokratiska gruppen har ofta, särskilt i samband med att samarbetsbudgeten dryftats, understrukit behovet av att nordiska institutioner och samarbetsprojekt gås igenom och utvärderas.

Den institutionsgenomgång som företogs under år 1995 och som redovisades i rapporten *Nordisk nytta*, var välkommen, men bör följas upp och göras komplett. Gruppen har bl a därför framhållit att den aviserade översynen av forskningssektorn måste bli klar.

Den socialdemokratiska gruppen stod också i detta syfte bakom en begäran om att Ministerrådet i samband med kommande budgetförslag skall redovisa en analys av konsekvenserna av att ett antal institutioner trappas ner eller fasas ut ur den *nordiska budgeten*.

Rasism och främlingsfientlighet

Birthe Sörestedt, Sverige, som genom den socialdemokratiska gruppen tog initiativ till ett förstärkt nordiskt samarbete mot rasism och främlingsfientlighet, utsågs av Nordenutskottet till rapportör. Hon presenterade inför rådets januarimöten 1997 en rapport i vilken bl a framhölls att ett samhälle som är präglat av rätten till arbete, trygghet och ekonomisk rättvisa minimerar risken för rasism och främlingsfientlighet. Därför är politiska åtgärder på dessa områden själva grunden för att motverka intolerans.

Men det handlar också om att genom uthållig opinionsbildning förändra fördomar och attityder för att utveckla ett samhälle som skapar respekt människor emellan och som odlar och utvecklar mångfald.

Under sessionen hölls en särskild utfrågning - en s k höring - kring dessa frågor. Arrangemanget rönte stor uppmärksamhet, inte minst i media i Norden.

Energi och miljö

På socialdemokratiskt initiativ tillsatte Närområdesutskottet en arbetsgrupp, i vilken Erik Dalheim, Norge utsågs till ordförande, med uppgift att utarbeta förslag till gemensamma nordiska åtgärder för en energipolitik som leder till effektiv, varaktig och miljömässigt hållbar resursanvändning.

Arbetsgruppens förslag ledde till rekommendationer till de nordiska regeringarna med denna inriktning.

Barn i Nordens närområden
På socialdemokratiskt initiativ tillsattes i närområdesutskottet en arbetsgrupp, med Margareta Israelsson, Sverige, som ordförande, för att undersöka barns situation i Nordens närområden och utarbeta förslag till insatser för bättre uppväxtvillkor. Arbetsgruppen presenterade inför sessionen en rapport om barn i närområdena, som rönte stor uppmärksamhet. Arbetsgruppens förslag ledde också till att rådet rekommenderade Ministerrådet att lägga fram en översiktsrapport om i vad mån de nordiska ländernas bistånd till närområdena kommer barn till godo, om förslag till hur insatserna kan utökas och samordnas samt om att utarbeta en tvärsektoriell handlingsplan.

Närområdessamarbete mot organiserad brottslighet
Under året tog den socialdemokratiska gruppen initiativ till att Nordiska rådet aktiverar sig i frågan om närområdessamarbete mot organiserad brottslighet. Syftet angavs bl a vara att öka kontakterna mellan parlamentariker i Norden och närområdena för att dryfta gemensamma problem och utveckla konkreta förslag till samarbete.

Trygga livsmedel
Ett socialdemokratiskt medlemsförslag om livsmedelssäkerhet ledde till att Nordiska rådet rekommenderade regeringarna att anta en handlingsplan för bättre livsmedelssäkerhet och att dessa föreläggs Nordiska rådet. I Europautskottet tillsattes också en arbetsgrupp för att utarbeta ytterligare förslag till åtgärder.

Andra socialdemokratiska initiativ
Under året har den socialdemokratiska gruppen presenterat flera initiativ, bl a rörande nordiskt samarbete mot kriminella mc-gäng, stöd till demokratiutvecklingen i länderna i närområdet och planering inför 2002 då det är 50 år sedan Nordiska rådet bildades.

Gruppkansli och kontaktpersoner
Den socialdemokratiska gruppens sekretariat har sina lokaler i anslutning till den socialdemokratiska riksdagsgruppens kansli i Stockholm. Partigruppens sekreterare har varit Jerry Svensson. Lis Bougrini har upprätthållit deltidstjänst som medarbetare på sekretariatet.

Medarbetarna vid de nationella parlamenten har under året varit; Anna-Liisa Sirjamo, Finland, Lone Rasmussen, Danmark, Björn Wall, Sverige och Håvard Aagesen, Norge.

Vänstersocialistiska gruppen

Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska Rådet (VS-gruppen) samlar partier till vänster om socialdemokraterna. Gruppens målsättning är att koordinera de vänstersocialistiska medlemspartiernas arbete och politik i Nordiska Rådet, samt att framlägga gemensamma initiativ och förslag.

I gruppen har under 1997 Sosialistisk Folkeparti och Enhedslisten - de rød-grønne i Danmark, Vänsterförbundet i Finland, Folkealliancen på Island, Socialistisk Venstreparti i Norge och Vänsterpartiet i Sverige ingått.

Av gruppens sex medlemspartier är endast Vänsterförbundet i regeringsställning. Partierna har inte samma inställning till alla politiska frågor. Särskilt märks skillnader i frågor som gäller säkerhetspolitik (t.ex. PFP), EMU (som bara Vf accepterar) och miljöfrågor (t.ex. naturgas som både SV och V motsätter sig men Vf starkt förespråkar).

Likheterna är dock större än olikheterna och inställningen till förkortad arbetstid, den nordiska välfärdsmodellen, jämställdhet, miljöfrågor i allmänhet, kritiken av NATO-utvidgningen m m. råder det stor enighet om.

Gruppen hade den 31 december 1997 sju medlemmar. Som gruppens ordförande fungerade Jarmo Wahlström, Finland och som viceordförande Steingrímur J. Sigfússon, Island, som också valdes in i Nordiska Handikappolitiska Rådet.

Gruppen har hållit sex möten under året och det traditionella sommarmötet hölls i Røros vid den norsksvenska gränsen i början av augusti.

Information med modern teknik

Gruppens interna information, som samtidigt upplyser medlemspartierna om vad som pågår i Nordiska rådet och ger kort information om aktuella politiska frågor i de enskilda nordiska länderna och partierna, började under år 1997 sändas ut elektroniskt via e-mail. Gruppen utgår från att partigrupperna i Nordiska rådet i framtiden erbjuds möjlighet att få plats på rådets hemsida.

Kärnvapenfria zoner

Vänstersocialistiska gruppen var liksom hela Nordiska rådet under 1997 starkt engagerad i de säkerhetspolitiska frågorna. På initiativ av bl. den Vänstersocialistiska gruppen arrangerades i augusti 1997 en stor säkerhetskonferens i Helsingfors, den första i Nordiska rådets historia. Under konferensen framkom tydligt att endast VS-gruppen stod för kritik av NATO-utvidgningen. Gruppen krävde också en kärnvapenfri zon i Norden kompletterad med en kärnvapenfri korridor genom Centraleuropa som motvikt till NATO-utvidgningen.

VS-gruppens säkerhetsinitiativ från 1995 blev under året slutbehandlat tillsammans med två andra partigruppers medlemsinitiativ på området. I den slutliga rekommendationen på sessionen i Helsingfors fick flera av VS-gruppens krav gehör, bl. att säkerhetspolitiken skall prioriteras i det nordiska

samarbetet, liksom kravet på att upprätta en nordisk miljöberedskap. Också det utvidgade säkerhetsbegreppet fick ett mera uttalat innehåll: miljöhot, sociala och etniska konflikter, organiserad kriminalitet räknas till de nya säkerhetspolitiska utmaningarna. Däremot kunde VS-gruppen inte omfatta rekommendationens NATO-avsnitt och reservationstexten framhöll i stället en förstärkning av OSSE:s roll.

Arbete, miljö och demokrati

Sysselsättningsfrågorna hade för första gången en synlig roll under sessionen 1997 och det märktes tydligt att VS-gruppen är partipolitiskt sett mycket ensam i sin positiva syn på arbetsdelning och en generell förkortning av arbetstiden. Gruppmedlemmarna attackerades främst av socialdemokrater och konservativa. Gruppen kommer under 1998 lämna in ett medlemsförslag om arbetsdelning.

Gruppen arrangerade i september ett internt seminarium i Kalmar om arbetsdelning och kvinnors sysselsättning. På seminariet jämfördes hur de nordiska länderna avancerat i fråga om att åstadkomma system som gynnar arbetsdelning. Analyserna av hur de nordiska kvinnornas arbetsliv har förändrats, gav vid handen att den offentliga sektorns försvagade roll påverkat kvinnornas sysselsättning negativt.

Till gruppens tyngdpunktsområden hörde också miljö- och energifrågor, och framförallt den sociala utvecklingen i närområdena, i synnerhet utvecklingen i nordvästra Ryssland.

Den sociala och demokratiska utvecklingen i närområdena som kan garanteras särskilt genom ökat folkligt samarbetet, såg VS-gruppen som en viktig del av Nordiska rådets närområdessamarbete. Särskilt arbetet på att förbättra barnens ställning i närområdena stöddes. Gruppen ville också tydligare synliggöra det nordiska samarbetet på det europeiska planet.

Sekretariat för Östersjörådet

VS-gruppens medlemsförslag att grunda ett permanent sekretariat för Östersjörådet bordlades i Nordiska rådets presidium och kunde därmed inte tas upp på sessionen. Det föreföll tydligt att de andra partigrupperna inte förmådde ge grönt ljus för detta.

De nordiska regeringarna förväntas fatta beslut i frågan under 1998. Som det ser ut nu blir sekretariatets placeringsort Stockholm.

I samband med *Östersjökonferensen* i Polen 15-16 september gjordes ett besök på miljöhögskolan i Starbienino utanför Gdansk.

Användande av handelssanktioner

Ett annat medlemsförslag som krävde att bruket av handelssanktioner borde få drabba civilbefolkningen så lite som möjligt, blev aktuell i och med att den sk Irak-krisen flammade upp alldeles innan sessionen i november. De andra

partigrupperna beslöt bordlägga frågan till nästa session i november 1998. Initiativet hade fått mycket positiva remissvar från många instanser.

Stöd till kvinnoorganisationer

I arbetet på att bygga upp en fungerande demokrati i närområdena kan de nordiska kvinnorna bidra med kunskap som är mycket viktig. Ett initiativ om att också politiska kvinnoorganisationer bör kunna få ekonomiskt stöd från Nordiska rådets budget för t.ex. närområdessamarbete lades av VS-gruppen och behandlades i positiv anda. Slutlig bekräftelse på att detta fungerar också i verkligheten får vi först då politiska kvinnoorganisationer ansöker och beviljas medel från Nordiska rådets budget.

1998 års budget

I fråga om budgeten för 1998 framhöll VS-gruppen att ytterligare nedläggningar av institutioner inte borde ske de närmaste åren. Det har ansetts som viktigt att de som blev kvar efter den förra *Nordisk nytta*-analysen får arbetsro. VS-gruppen stöder tanken på att allt mera resurser överförs till närområdessamarbetet, särskilt med betoning på det folkliga samarbetet och miljöskydd, t.ex. Agenda 21 arbetet. För att medel skall kunna lösgöras till detta bör den nuvarande resursanvändning ständigt granskas kritiskt. Gruppen vill att man snarast åtgärdar överlappningar och brist på koordinering. Gruppen har också ställt sig kritisk till att begreppet *Flygande rådet* tyvärr tidvis är berättigat.

Inom Nordiska rådet råder stor enighet om att framtida satsningar bör göras i Nordens närområden med betoning på Baltikum och nordvästra Ryssland. Också östersjöområdet utgör en väsentlig del av målet för kommande satsningar. Nordiska rådets budget för 1998 är ca 700 milj. DKK.

Kontakter med andra parlamentariker

VS-gruppen såg sin funktion som koordinerande instans för det nordiska politiska samarbetet på vänstersidan som viktig. Den partipolitiska förankringen i de nordiska parlamenten har överlag inte varit tillräckligt stark och utgör ett problem för Nordiska rådet.

Gruppen betonade regelbundna kontakter med GUE/NGL-gruppen i EU-parlamentet i Bryssel.

Positiva resultat av rådets omorganisation

NR har under de senaste åren genomgått stora förändringar. Den reformprocess som genomförts har inte till alla delar varit lyckad och VS-gruppen ställde sig i tiderna mycket kritisk till dem. Partipolitiseringen, som är en positiv utveckling, innebär i dag att partigrupperna har större befogenheter än tidigare och även VS-gruppen som är minst har representation i de flesta organ.

I förhållande till resultaten är Nordiska rådets kostnader för administrationen låga och man strävar hela tiden till att ytterligare minska dem.

EU-koordinering
Många anser att tre nordiska länders medlemskap i EU har försämrat det nordiska samarbetet. Det är sant att särskilt Europautskottets roll har stärkts och att de mera traditionella formerna av nordiskt samarbete såsom kultur och språk minskat i betydelse. Ändå har det konstaterats att den nordiska nivån behövs också i det europeiska sammanhanget, men alla är inte överens om att de tre EU-länderna i Norden hittills skulle ha samarbetat tillräckligt effektivt inom EU. Denna diskussion pågår oavbrutet och har tidvis lett till häftig ordväxling främst mellan Finland och Sverige/Danmark.

Planer för 1998
VS-gruppen kommer att under våren 1998 lämna in medlemsförslag om arbetsdelning, om kärnvapenfria zoner och om MAI-avtalet.

Gruppens sekretariat
Som gruppsekreterare under 1997 har Nina Söderlund, Finland fungerat. Sekretariatet har varit placerat vid den finska riksdagen.

DELEGATIONERNA

Danmarks delegation
Knud Enggaard har under året varit delegationens ordförande och Dorte Bennedsen dess vice ordförande. De har bägge varit medlemmar av Nordiska rådets presidium. Delegationen har under året hållit tre sammanträden och arbetsutskottet har sammanträtt två gånger.

Omstruktureringarna och budgeten
I sin statusredogörelse om utvecklingen av det nordiska samarbetet till Folketinget inför rådets 49:e session informerade ministern för nordiskt samarbete Marianne Jelved om att de institutionella justeringarna nu nästan var på plats. Samarbetsministern ansåg att Nordiska rådet var ett gott stycke på väg mot målsättningen med reformen om en snävare fokusering, bättre prioriteringar av uppgifterna och större effektivitet. Ministerrådsbudgeten var nu också anpassad till trepelar konceptet. Marianne Jelved menade att det hade varit möjligt att genomföra arbetet på ett försvarbart sätt trots de senaste två årens budgetnedskärningar, som gjorts på svenskt initiativ.

Delegationens ordförande menade att det fanns behov av att Folketinget med jämna mellanrum hade en debatt om det nordiska samarbetet. Det fanns

behov av att rådets arbete knöts till Folketingets övriga arbete, så att det inte hängde fritt i luften och bara var känt av en liten krets av inblandade.

Andra medlemmar gladde sig åt att ministern i sin redogörelse nämnde strukturövervägningar på ministerrådssidan, men fann, att det fortfarande var ganska långt kvar innan man kunde få sakerna att fungera tillfredsställande. Man borde försöka etablera ett mycket mer förpliktande samarbete för de enskilda ministrarna, och att den danska samarbetsministern med sitt äkta, ärliga nordiska engagemang borde fungera som spjutspets för förändringarna på Ministerrådssidan.

Flera medlemmar från olika partigrupper kommenterade budgetförslaget och hoppades att detta inte var början på en period med osthyvelsmetoden, med årliga nedskärningar. Delegationens ordförande kommenterade detta med att det i Ministerrådets budget fanns en användbar budgetreserv. Han menade att några av diskussionerna om budgeten i förfluten tid hade sin grund i att reserven hade varit för liten för att kunna ge manöverutrymmme under den korta tidsrymden av ett år.

Det kulturella samarbetet

Från det kulturella området framhöll Marianne Jelved invigningen av Grönlands Kulturhus i Nuuk i februari, samt att Nordiska ministerrådet i augusti skulle ge ett bidrag på 250.000 USD till ett nordiskt kulturhus i New York, kallat Scandinavia House.

Det uttrycktes entusiasm över att mer än halva Nordiska rådets budget går till kulturen. Mot denna bakgrund var det bra, att rådet nu satsar ännu mer på den nordiska film- och mediepolitiken. Det var också positivt, att rådet gör en extrainsats for att knyta de nordiska själarna lite tätare samman, vilket skulle kunna ske inom Nordplus-mini. Det ansågs barockt, att sända skolelever till Prag och Grekland innan de har haft möjlighet att knyta de band och kontakter, som är viktiga för att hålla liv i Norden, den nordiska drömmen och den nordiska verkligheten.

EU, utrikes- och säkerhetspolitik

Marianne Jelved redovisade också att EU-frågor har fått en ökande betydelse i Nordiska rådet. EU-frågor är således efter ikraftträdandet av det reviderade Helsingforsavtalet, en fast punkt på dagordningen för samarbetsministrarnas möten.

Samarbetsministern fann det glädjande, att den nordiska sådden hade fallit i god jord och att Amsterdamtraktatet var en vittnesbörd om, att utvecklingen går i nordisk riktning. Även medlemmar fann att det samarbete som de nordiska ambassadörerna i Bruxelles hade haft i förbindelse med förberedelserna till och under förhandlingarna av Amsterdamtraktatet var ett bra uttryck för det nordiska samarbetet.

Det påpekades också att Amsterdamtraktatet knappast skulle fått den utformning som det fått om det inte hade varit för de tre nordiska länderna.

En annan medlem menade att man skulle vara uppmärksam på att Nordiska rådet inte blev en filial till den Europeiska unionen, där Damark, Sverige och Finland fick i uppgift att sörja för, att de länder och områden, där befolkningen valt att stå utanför Unionen ändå blev kopplade till unionståget, i stället för att vara ett forum for ett levande nordiskt samarbete. Det uttryckets oenighet med samarbetsministern om att Amsterdamtraktatet kunde ses som en vittnesbörd om, att EU rör sig i nordisk riktning. Amsterdamtraktatet flyttade ännu fler beslut från Köpenhamn, Stockholm och Helsingfors, och det var väl inte något särskilt nordiskt med det.

Flera av delegationsmedlemmarna uttalade glädje över att utrikes- och säkerhetspolitiska frågor nu också debatterades i Nordiska rådet.

Närområdena

Ministern upplyste om att Ministerrådet, p.g.a. den höga aktivitetsnivån från den andra sidan i närområdena, bl.a. genom de bilaterala insatserna, och den existerande finansieringen genom de nordiska finansieringsinstitutionerna, skulle komplettera den insats, som i övrigt görs. Ministerrådet skulle därför stärka koordineringen med bl.a. Nordiska Investeringsbanken, Nordiska Miljöfinansieringssällskapet (NEFCO), samt med de nordiska informationskontoren i Baltikum och i St. Petersburg.

Under denna diskussion påpekades, att närområdena också omfattar områdena i nordvästra Ryssland. Dessa områden är ekonomiskt och miljömässigt i en svårare situation än närområdena längre söderut. Uppmärksamheten borde vändas till att Kolahalvön, som går upp till den norska gränsen, är ett av de största ekologiska katastrofområden världen hittills har skådat. Detta beror på dumpning av uttjänta atomreaktorer i Barentshavet, men också på att atomkraftverket Poljarnye Zori på den sydliga delen av Kolahalvön potentiellt utgör ett allvarligt miljöhot. Vid Norrbottens kust kunde man finna Nordens mest förorenade och försurade vatten, där man uppmätt pH-värden på under 3. Mot denna bakgrund var det tvingande nödvändigt att diskutera, vad man skall ställa upp med för att minska dessa miljöproblem. Samarbetsministern upplyste om att mycket arbete lagts ned och att stort ekonomiskt stöd getts för att lösa problemen i detta närområde.

Samarbetet med närområdena borde på det hela taget, att ha hög prioritet, och i det sammanhanget menade SF-gruppen att Nordiska rådets konferens om jämställdhet i Valmiera borde följas upp, och att detta kunde ske i form av ökat samarbete med nordiska kvinnoorganisationer, också på gräsrotsnivå.

När det gällde frågan om ett permanent sekretariat för Östersjörådet, så uppmanade SF-gruppen den danska regeringen att infria sina löften och framlägga en lösning till ett permanent sekretariat.

Parlamentariskt stipendieprogram

På våren 1997 hade den danska delegationen studiebesök av parlamentariker från Estland, Lettland och Litauen.

Temat för besöket var socialpolitik i vid bemärkelse – äldre- och barnomsorg, ungdomsarbetslöshet - i offentlig såväl som i privat regi.

Besöket inleddes med ett möte med ordföranden för Folketingets socialutskott och avslutades med ett möte med representanter for Socialministeriet.

Däremellan låg ett intensivt besöksprogram hos SSP - samarbete mellan skola, sociala institutioner och polis - i Köpenhamn, Gladsaxe kommuns äldre- och barnomsorg, Albertslund kommuns program mot ungdoms-arbetslöshet, produktionsskolan (yrkesträning för långtidsarbetslösa) i Birkerød, besöksväntjänsten i Herlev kommun och Frälsningsarmén i Istedgade i Köpenhamn.

Några av stipendiaterna hade egna samtal med representanter för "besläktade" partier i det danska Folketinget.

Vid personliga kontakter efter besöket har stipendiaterna uttryckt glädje och tillfredsställelse med arrangemanget.

"Öresundslyst - fra kyst til kyst"

Föreningarna Norden i Skåne och på Själland tog under 1997 initiativ till att arrangera en tävling mellan gymnasiala skolor på båda sidor av Öresund. Tävlingen handlar om kunskap om forntid, nutid och framtid i den nordiska regionen vid Öresund.

Planläggningen av tävlingen, som skall kulminera med en stor final på Planen i Tivoli den 12 maj 1999, stöds av Öresundskommittén, A/S Tivoli, gymnasielärare i regionen och deras organisation NLS.

Den danska delegationens sekretariat har tagit på sig sekretariatsfunktionen för den planeringsgrupp som intressenterna har tillsatt. Distribution av materialet tas om hand av Öresundskommittén Tävlingen startar under våren 1999.

Finlands delegation

Delegations- och arbetsutskottsmöten

Finlands delegation sammanträdde under perioden fem gånger och arbetsutskottet fyra. Utvecklandet av Nordiska rådets funktioner och administration, Ministerrådets budgetförslag, finska språkets ställning i Sverige, nordiska säkerhetsfrågor och EU:s nordliga dimension utgjorde centrala frågeställningar under mötena.

Jarmo Wahlström (VS) var ordförande i delegationen under året och Kimmo Sasi (Kok.) var vice ordförande.

Övriga möten och seminarier

I maj arrangerade Nordiska rådet seminariet *Nya vägar för fullföljande av miljöprojekt i Östersjöområdet* i Helsingfors. Riksdagsman Kimmo Sasi fungerade som ordförande för seminariet. Miljöminister Pekka Haavisto redogjorde för de miljöpolitiska handlingsprogrammen för Östersjöområdet.

Nordiska rådets konferens om säkerheten i Norden och dess närområden hölls i Helsingfors i augusti. Konferensens huvudanförande hölls av statsminister Paavo Lipponen.

Rådets 49:e session hölls i Helsingfors i november. För första gången gav de nordiska försvarsministrarna en särskild redogörelse på sessionen. Den presenterades av den norska försvarsministern.

Riksdagens behandling av delegationens berättelse

I remissdebatten över delegationens berättelse konstaterade delegationens ordförande bl.a. att utrikespolitiken snabbt har blivit ett centralt område i rådets verksamhet. Närområdessamarbetet har också utvecklats snabbt. Nordiska rådets och Baltiska församlingens första gemensamma möte i april var historiskt.

Från medlemshåll ansågs att parlamentariker från olika utskott i de nationella parlamenten i högre grad borde involveras i rådssamarbetet.

I sitt betänkande över delegationens berättelse för 1996 riktade utrikesutskottet uppmärksamhet bl.a. på betydelsen av passfriheten, den inbördes samarbetet mellan de nordiska länderna och verksamheten i närområdena.

I remissdebatten underströks det nordiska samarbetets betydelse, vilket bl.a. kommit till uttryck i Schengen-förhandlingarna.

En öppnare dialog mellan Ministerrådet och parlamentarikerna bl.a. i fråga om budgeten efterlyste.

Det ansågs att Nordiska rådet hade fjärmat sig för mycket från det traditionella nordiska samarbetet och att rådet var obehövligt.

Man fann att minoriteternas ställning tryggats väl i de nordiska länderna, men underströk att det finska språkets ställning i Sverige fortsättningsvis var i fara.

Islands delegation

På delegationens möte i maj blev Valgerður Sverrisdóttir omvald som delegationens ordförande och Steingrímur J. Sigfússon som vice ordförande. På samma möte blev Rannveig Guðmundsdóttir medlem av delegationen i stället för Guðmundur Árni Stefánsson och ersatte honom i presidiet.

Geir H. Haarde var dessutom ordförande för den Konservativa gruppen i Nordiska rådet, och Steingrímur J. Sigfússon blev på sessionen i november vald till vice ordförande i Europautskottet.

Delegationens arbete
Islands delegation i Nordiska rådet höll sju möten under 1997. Diskussionen i delegation har bl.a. handlat om säkerhetspolitik, Europapolitik (bl.a. Schengen, EU-utvidvidgningen) och de nordiska institutionernas ställning i det nordiska samarbetet. Delegationen har också diskuterat Nordiska rådets framtida uppgifter och resultaten av rådets strukturändringar, som genomfördes 1996. Vidare diskuterades Västnordiskt samarbete.

Delegationen deltog aktivt i utskottens, arbets- och partigruppernas arbete, men höjdpunkterna i årets aktiviteter var deltagandet i Nordiska rådets session i Helsingfors och i temakonferensen om säkerhetspolitik. Nordiska rådet höll i juni för första gången sina samlade sommarmöten på Island.

Diskussionen i Altinget
Redogörelsen till Alltinget om delegationens aktiviteter under 1997 diskuterades i mars 1998. Delegationsordföranden redogjorde för utskottens aktiviteter sett i ljuset av Nordiska rådets nya struktur och för delegationens deltagande. I diskussionen om redogörelsen betonades det nordiska samarbetets centrala ställning i Islands utrikespolitik. Att säkerhetspolitik nu var ett debattema i Nordiska rådet hälsades välkommen. Behovet för nordiskt samarbete innanför och utanför EU underströks, liksom i andra internationella forum, såsom FN. I det sammanhanget uttrycktes oro för att det nordiska samarbetet i FN har minskat, vilket man kan konstatera efter Sveriges och Finlands medlemskap i EU. Samarbetsministern deltog i debatten och beskrev sina målsättningar för 1998.

Nordiska institutioner
Nedskärningen av budgeten till nordiskt samarbete diskuterades i delegationen. Både på delegationens möten och i debatten i Alltinget varnades det för de problem, som en nedskärning av budgetmedel till t. ex. NORDVULK kunde leda till. Det beklagades vidare att en permanent osäkerhet om institutionernas finansiella framtid hade ett negativt inflytande på deras arbete. Av debatten i Alltinget framgick det att samarbetsministern var enig med delegationen.

Nordiska rådets journaliststipendium
Den isländska delegationen beslutade att dela ut Nordiska rådets journaliststipendium till fyra journalister: Elín Hirst, Árni Snævarr, Þóra Kristín Ásgeirsdóttir och Helgi H. Bjarnason. Stipendiet samlade belopp var på 70.000 DKK.

Norges delegation
Den norska delegationen har hållit fyra möten under 1997. På mötet i januari orienterade samarbetsminister Grete Knudsen om Norges planer som ordfö-

randeland i Nordiska ministerrådet 1997. Hon informerade också om budgeten för 1997 och revisionen av de nordiska institutionerna. Samarbetsministern deltog också på mötet i juni och redogjorde för Ministerrådets arbete med budgeten för 1998, samt informerade om den danska kritik som riktats mot det nordiska utbildningsavtalet. På delegationens möte inför Nordiska rådets session 1997 redogjorde samarbetsministern för några av de viktigaste sakerna som skulle läggas fram från Ministerrådets sida. Arbetsutskottet har sammanträtt tre gånger under året.

Fram till den 28 oktober var Berit Brørby Larsen (A) ordförande och Johan J. Jakobsen (Sp) vice ordförande i delegationen. Efter den 28 oktober var Einar Steensnæs (KrF) ordförande och Berit Brørby Larsen vice ordförande i delegationen.

Delegationens rapport och Regeringens berättelse

Den säkerhetspolitiska konferens, som Nordiska rådet för första gången arrangerade i Helsingfors i augusti 1997, markerade att det nordiska samarbetet både omfattar och är en del av det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Denna utveckling förstärktes av det faktum att Norge som ordförandeland i Nordiska ministerrådet lämnade en redogörelse på rådets session hösten 1997 om det nordiska samarbetet kring militära fredsoperationer.

Detta underströk den norska delegationen i den rapport som sändes till Stortinget som tillägg till regeringens berättelse om det nordiska samarbetet 1996 och första halvåret 1997. Delegationen fann det positivt att säkerhetspolitik nu kommit med i det nordiska samarbetet.

Delegationen påpekade också att erkännandet av att säkerhet beror på långt fler element än det traditionellt militära, har lett till att det säkerhetspolitiska begreppet efterhand utvecklats till att omfatta social utveckling, värnande av miljön och en sund ekonomisk utveckling dvs. mjuk säkerhet.

I kontakt med Nordens närområden kan Nordiska rådet vare ett viktigt instrument för kunskapsöverföring och demokratiuppbyggnad, uttalade man i rapporten.

Delegationen ansåg också att en förstärkning av samarbetet mellan Nordiska rådet och närområdena kan främja stabilitet både i Östersjöområdet och i Barentsregionen. Delegationen vill också inom ramen för det etablerade samarbetet mellan Norden och närområdena fortsätta att främja de bilaterala kontakterna för att därmed stärka samarbetet mellan dessa områden och Norge.

Delegationen konstaterade att Nordiska rådet är en viktig informationskälla om den politiska utvecklingen i EU och ett av de få fora där norsk politisk syn kan göras gällande i förhållande till EU.

Med regeringens och delegationens redogörelser som grund avgav Utrikeskommittén i Stortinget i oktober 1997 sitt betänkande om det nordiska samarbetet.

Utrikeskommittéens betänkande

Utrikeskommittéens majoritet, alla utom Framstegspartiet, påpekade att även om det internordiska samarbetet är den klart mest omfattande delen av det nordiska samarbetet, präglas redogörelserna av den ökande vikt samarbetet mellan Norden och Europa och mellan Norden och närområdena efterhand har fått. Majoriteten fann därför anledning att understryka att det är viktigt att finna en god balans mellan det internordiska samarbetet och det engagemang som läggs i samarbetet med Europa och våra närområden. Det bör finnas rum för ökad satsning mot närområdena, utan att det blir på bekostnad av högt prioriterade nordiska samarbetsområden.

När alla nordiska länder efterhand fått förbättrat sina budgetar, borde det finnas underlag för en försiktig målinriktad förstärkning av den gemensamma nordiska budgeten bl.a. till fler samarbetsprojekt i Baltikum och nordvästra Ryssland, menade Utrikeskommitténs majoritet.

Debatten i Stortinget

Under debatten i Stortinget gavs det bl.a. starkt stöd till arbetet med att stärka den frivilliga sektorn som en resurs i det nordiska samarbetet, och det förväntades att det varslade Ministerrådsförslaget om ett närmare samarbete mellan de frivilliga organisationerna och Nordiska ministerrådet snart skulle läggas fram för rådet. Man menade att det var särskilt viktigt att få klarlagt den roll de frivilliga organisationerna kan spela i samarbetet med Nordens närområden.

Det framhölls att den stora omorganisationen av rådets arbete trots många dystra spådomar hade bidragit till att vitalisera det nordiska samarbetet. Indelningen i tre utskott under presidiet hade bidragit till att fokusera ännu tydligare på sakområden där Nordiska rådet kan spela en roll. Ökat inflytande för partigrupperna hade bidragit till att göra arbetet i rådet mer relevant i förhållande till de saker som man var för sig arbetar med i den dagliga nationella politiken.

Utöver samarbetet mot närområdena nämndes begreppet *mjuk säkerhet* i debatten. Att det traditionella säkerhetsbegreppet utvidgats till att också omfatta miljö, konfliktförebyggande, jämställdhet, demokratisering och mänskliga rättigheter välkomnades. Det hävdades att det var på dessa områden Nordiska rådet kunde göra den starkaste insatsen.

Överenskommelsen om tillgång till högre utbildning i Norden som just hade trätt i kraft skulle stimulera till ett ännu bredare och förhoppningsvis mer ömsesidigt utbyte av studenter, sades det. Överenskommelsen fick som följd att många norrmän sökte sig till hälsovårdsinriktade studiegångar i Danmark, och det utrycktes förståelse för att man från dansk sida måste begränsa tillströmningen.

Informationsarbete

En rad pressmeddelanden har sänts ut under året. Publikationer och informationsmaterial har förmedlats och såväl muntliga som skriftliga frågor har besvarats. En väsentlig del av den utåtriktade verksamheten har varit riktad mot barn och ungdom. Delegationen har haft en egen monter på flera utbildnings- och ungdomsmässor.

I samarbete med Bekkestua bibliotek arrangerade delegationen ett möte i januari 1997 där de norska kandidaterna till Nordiska rådets litteraturpris presenterades.

Delegationen är representerad i styrelserna för de Nordiska informationskontoren i Alta och Arendal.

Stipendieprogram för parlamentariker

Genom Nordiska rådets stipendieprogram hade delegationen 1997 besök av sexton parlamentariker (sju från de baltiska länderna och nio från Ryssland). Programmens innehåll koncentrerades kring ekonomisk politik, lokalt självstyre, hälso- och socialpolitik m.m, förutom information om hur arbetet i Stortinget fungerar.

Andra kontakter med närområdena

Delegationen tog aktiv del i förberedelserna - vid två förberedelsekonferenser - och genomförandet av den nordisk-baltiska jämställdhetskonferensen i Valmiera, Lettland i augusti 1997. Delegationen var också representerad vid arrangemanget Norgesdagarna i Karelen i Petrozavodsk i maj.

Sveriges delegation

Sveriges delegation har under verksamhetsåret hållit sex möten och dess arbetsutskott tio. Delegationen har därvid diskuterat och följt upp rådets olika aktiviteter under året som t.ex. temakonferenserna *Nordisk kultur under internationell press och Säkerhet i Norden och Nordens närområden* liksom Nordiska rådets 49:e session.

Delegationen har också tagit egna initiativ till seminarier och öppna utfrågningar. Så t.ex. anordnade delegationen ett seminarium om det nordiska samarbetets förankring i riksdagen i februari 1997. Vidare har delegationen vid två tillfällen haft öppna utfrågningar om det nordiska TV-samarbetet.

Diskussioner har också förts om rådets framtida arbetsuppgifter, struktur och den nationella uppföljningen av rådets beslut. Under året har delegationen inlett ett samarbete med Föreningen Nordens informationscentrum *Arena Norden*.

Olof Johansson (c) har varit ordförande i delegationen under året och Per Olof Håkansson (s) har varit delegationens vice ordförande.

Möte med samarbetsministern

Samarbetsministern för nordiska frågor, Margareta Winberg efterträdd av Leif Pagrotsky har vid två tillfällen deltagit i delegationens möten. Vid det första mötet informerades om Sveriges ordförandeprogram för 1998. Det svenska ordförandeskapets profilfrågor låg väl i linje med den övriga politiken i Sverige som t.ex. sysselsättning, arbetsmarknadsfrågor och miljöfrågor. Detta var frågor som hade en nordisk dimension, en närområdesdimension och en europeisk dimension. Därutöver anmäldes ett antal frågor som skulle komma att prioriteras av Ministerrådet såsom ökad språkförståelse, ökat TV-samarbete, energipolitiskt samarbete, samarbete med frivillgorganisationerna och IT-frågor.

Vid delegationens möte den 6 november följdes den tidigare redogörelsen för Sveriges ordförandeprogram 1998 upp av den nytillträdde samarbetsministern Leif Pagrotsky. Sysselsättning och miljöfrågor var två politiskt centrala verksamhetsfält som krävde en kraftsamling på det nordiska planet med samverkan både i relation till närområdet och det europeiska området. Enligt samarbetsministern skulle en vidgad nordisk samverkan i närområdet bidra till att främja demokrati och stabilitet i Östersjön, Norden, Barentsområdet och Arktis.

Delegationens berättelse

Delegationens berättelse till riksdagen behandlades i maj efter beredning i utrikesutskottet. Med anledning av berättelsen hade en motion väckts. I motionen underströks vikten att vidta förändringar i det nordiska samarbetet i syfte att få relevanta nationella parlamentariker och Europaparlamentariker involverade inom sina ansvarsområden, att de verkligt ledande politiska företrädarna samlas till en betydelsefull politisk överläggning varje år samt att nordiskt samarbete blir en angelägenhet för alla parlamentariker och inte enbart för vissa särskilt utvalda.

Regeringens skrivelse

Regeringens skrivelse om det nordiska samarbetet behandlades samtidigt med delegationens berättelse. Enligt regeringen utgör Norden en av Europas snabbast växande regioner och har en unik möjlighet att skapa sysselsättning och välfärd genom kontakter med de likaså snabbt växande unga demokratierna på andra sidan Östersjön. Sverige anser att det räcker med nedskärningar i den nordiska budgeten nu. Ökade insatser skall göras på ekonomi- och näringsområdet och på medborgarpolitik.

Sverige vill driva på samarbetet kring frågor som rör sysselsättning och ekologi. Avsikten är att dessa frågor ska bli sektorsövergripande och få en tydlig koppling till Nordens närområden. I skrivelsen konstateras att säkerhetspolitiken har kommit för att stanna i det nordiska samarbetet och att detta

skall manifesteras genom att respektive ordförandeland förelägger rådet en årlig redogörelse för nordiskt försvarsrelaterat samarbete.

Tre motioner hade väckts med anledning av regeringens skrivelse. Dessa handlade bl.a. om kultur och medier, Norden och EU/EES, nordiskt samarbete inriktat på nationella minoriteter samt om förstärkt nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet.

Språkfrågor

Riksdagen avslog ett motionsförslag om att en prioriterad uppgift för Nordiska rådet skulle vara att bevara de språk som talas i Norden. Kulturutskottet som haft att bereda ärendet erinrade om att en av målsättningarna för samarbetet inom Nordiska rådet är att bevara och utveckla kulturell och språklig gemenskap i Norden samt att det nordiska språksamarbetet utgör ett arbetsområde för Nordenutskottet inom Nordiska rådet.

Allmänna motionstiden

Under den allmänna motionstiden väcktes ett antal motioner som behandlade det nordiska samarbetet. I en centermotion och i en flerpartimotion av c, fp, kd och mp behandlades det nordiska samarbetet och förberedelserna inför det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet samt behovet av ökade informationsinsatser under Sveriges ordförandeskapsperiod. Vänsterpartiet hade väckt en motion om miljöfrågorna i säkerhetsarbetet och folkpartiet hade i en motion hemställt om initiativ för att föra den nordiska debatten om välfärden vidare. Folkpartimotionen behandlade också finska språkets ställning i Sverige och erforderliga förändringar för att de nordiska ländernas public service-TV-kanaler skall kunna ses i andra nordiska länder.

Parlamentarisk stipendieordning

Inom ramen för rådets parlamentariska stipendieordning besöktes riksdagen och svenska myndigheter under våren av parlamentariker från Estland, Lettland och Litauen och under hösten av parlamentariker från Ryssland. För att tillgodose uttryckt intresse för lokalt självstyrelse ordnades även besök på Kommunförbundet.

Information om riksdagen och dess arbetsformer liksom utskottsbesök och möjligheter att utbyta synpunkter och erfarenheter med representanter för partigrupperna i riksdagen ingick också i programmet.

Nordiska samarbetets förankring i riksdagen

Under rubriken *Det nordiska samarbetets inflytande på riksdagens dagliga arbete* talade riksdagens talman Birgitta Dahl vid ett idémöte mellan riksdagsledamöter och representanter för regeringssidan i februari 1997. Syftet med mötet var att försöka kartlägga samspelet mellan det nordiska samarbetet - Nordiska rådet - och det nationella arbetet i parlamentet. Deltagarna var

överens om att en viktig förutsättning för en lyckosam utveckling av det nordiska samarbetet var att det förankrades i den politiska vardagen i respektive länder. Seminariet visade att det förelåg ett behov av att bättre förankra det nordiska samarbetet i riksdagen och att en förändring måste komma till stånd om den nordiska arenan skulle vara en viktig politisk plattform för initiativ och förslag.

Ålands delegation

Delegationen har liksom tidigare bestått av både de av Ålands lagting valda medlemmarna och de av Ålands landskapsstyrelse utsedda representanterna i Nordiska rådet. Dessutom har suppleanterna deltagit i mötena. Som delegationens ordförande har lagtingsledamoten Olof Salmén (ÅC) fungerat. Lantrådet Roger Jansson (FS) har varit viceordförande i delegationen.

Ålands delegation har under året hållit sex sammanträden. Vid sidan av nämnda sammanträden har de ordinarie medlemmarna vid tillfälle deltagit i Finlands delegations möten.

Under året har delegationen fungerat som politiskt diskussionsforum i frågor som antingen på parlamentariker- eller ministerrådssidan berört det nordiska samarbetet. I principiellt viktiga frågor har det åländska ställningstagandet avgjorts genom beslut i delegationen.

Verksamhetsåret var ett speciellt år för Ålands delegation, eftersom dess ordförande innehade posten som rådets president. Det var första gången i rådets historia som presidenten representerade ett självstyrande område.

Delegationens berättelse till lagtinget

Delegationens berättelse till lagtinget över de för Åland väsentliga frågorna i Nordiska rådet under perioden den 7 mars 1996 till den 4 mars 1997, överlämnades till lagtinget den 22 april 1997 och slutbehandlades den 2 maj 1997. Berättelsen undergick inte någon utskottsbehandling utan antecknades direkt till kännedom.

Bilagor

Bilaga 1
Partigrupper

Konservativa gruppen
Arbetsutskott
Geir H Haarde (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.), Island, ordförande
Anne Birgitte Lundholt (Det Konservative Folkeparti, KF), Danmark[1]
Kimmo Sasi (Kansallinen Kokoomus, Kok.), Finland
Sten Svensson (Moderata samlingspartiet, m), Sverige
Jan P. Syse (Høyre, H), Norge[2]

Danmark
Det Konservative Folkeparti (KF):
Kent Kirk
Anne Birgitte Lundholt[1]

Färöarna
Folkepartiet/Fólkaflokkurinn (Ff):
Jørgen Niclasen

Finland
Nationella samlingspartiet/Kansallinen Kokoomus (Kok.)
Marjut Kaarilathi
Heikki Koskinen
Kimmo Sasi

Island
Självständighetspartiet/Sjálfstæðisflokkurinn (Sj.)
Geir H. Haarde
Sigríður Anna Þórðardóttir
Sturla Böðvarsson

Norge
Høyre (H)
Jan. P Syse[2]
Anders Talleraas
Siri Frost Sterri

Sverige
Moderata samlingspartiet (m)
Arne Andersson

Carl Bildt
Chris Heister
Inger Koch
Sten Svensson

Mittengruppen
Arbetsutskott[3]
Knud Enggaard (Venstre, V), Danmark, ordförande,
Johan J. Jakobsen (Senterpartiet, Sp), Norge, vice ordförande
Solveig Sollie (Kristelig Folkeparti, KrF), Norge[4]
Mari Kiviniemi (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland[4]
Valgerður Sverrisdóttir (Framsóknarflokkurinn, F), Island
Elver Johnsson (Folkpartiet, fp), Sverige

Danmark
Venstre (V):
Knud Enggaard, ordförande
Svend Erik Hovmand
Anders Mølgaard
Jonna Grønver
Radikale Venstre (RV):
Vibeke Peschardt

Grönland
Atassut (A):
Otto Steenholdt

Finland
Centern i Finland/Suomen Keskusta (Kesk.):
Mari Kiviniemi
Hannes Manninen
Liisa Hyssälä
Ossi Korteniemi
Gröna Förbundet/Vihreä Liitto (Vihr):
Janina Andersson
Finlands Kristliga Förbund/Suomen Kristillinen Liitto (SKL):
Bjarne Kallis
Svenska Folkpartiet (SFP):
Pehr Löv

Åland
Liberalerna på Åland (lib):
Olof Erland

Åländsk Center (ÅC):
Olof Salmén

Island
Framstegspartiet/Framsóknarflokkurinn (F):
Valgerður Sverrisdóttir,
Siv Friðleifsdóttir

Norge
Senterpartiet (Sp):
Johan J. Jakobsen, vice ordförande
Ragnhild Q. Haarstad[5]
John Dale[5]
Peter Angelsen[5]
Kristelig Folkeparti (KrF):
Kjell Magne Bondevik[5]
Solveig Sollie[5]

Sverige
Centerpartiet (c):
Olof Johansson
Folkpartiet liberalerna (fp):
Elver Jonsson
Miljöpartiet (mp):
Marianne Samuelsson
Kristdemokraterna (kd):
Ingrid Näslund

Socialdemokratiska gruppen
Gruppstyrelse
Dorte Bennedsen (Socialdemokratiet, S), Danmark[10]
Erik Dalheim (Det norske Arbeiderparti, A), Norge
Guðmundur Árni Stefánsson (Alpyduflokkurinn, A), Island[8]
Per Olof Håkansson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Anita Johansson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Berit Brørby Larsen (Det norske Arbeiderparti, A), Norge[10]
Mats Nyby (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland
Berit Oscarsson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Ole Stavad (Socialdemokratiet, S), Danmark

Danmark
Socialdemokratiet (S):
Hanne Andersen

Dorte Bennedsen[10]
Børge Bakholt
Martin Glerup
Søren Hansen
Ole Stavad

Färöarna
Javnadarflokkurinn (Jvfl):
Marita Petersen

Grönland
Siumut (Si):
Jonathan Motzfeldt[6]

Finland
Finlands socialdemokratiska parti/Suomen sosialidemokraattinen puolue (SDP):
Sinikka Hurskainen
Kimmo Kiljunen
Lauri Metsämäki
Mats Nyby
Riitta Prusti
Marjatta Vehkaoja[7]

Åland
Ålands socialdemokrater (ÅSD):

Island
Det socialdemokratiske parti/Alþýðuflokkurinn (A):
Guðmundur Árni Stefánsson[8]

Norge
Det norske Arbeiderparti (A):
Erik Dalheim
Anneliese Dørum
Eirin Faldet[9]
Ulf Guttormsen[9]
Sigbjørn Johnsen[9]
Berit Brørby Larsen[9]
Karin Lian[9]
Tom Thoresen[9]

Sverige
Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s):
Reynoldh Furustrand
Per Olof Håkansson
Margareta Israelsson
Anita Johansson
Kaj Larsson
Berit Löfstedt
Berit Oscarsson
Håkan Strömberg
Nils T Svensson
Birthe Sörestedt

Vänstersocialistiska gruppen

Danmark
Sosialistisk Folkeparti (SF):
Kristen Touborg
Enhedslisten – de rød grønne (EL):
Jette Gottlieb

Finland
Vänsterförbundet/Vasemmistoliitto (Vas.):
Jarmo Wahlström, ordförande
Annika Lapintie

Island
Folkealliancen (Alþýðubandalagið, Ab.):
Steingrímur J. Sigfússon, vice ordförande

Norge
Socialistisk Venstreparti (SV):
Paul Chaffey[11]
Kjellbjørg Lunde[11]

Sverige
Vänsterpartiet (v):
Charlotta Bjälkebring

Bilaga 2
Medlemmar i rådets presidium och utskott

Presidiet
Dorte Bennedsen (Socialdemokratiet, S), Danmark
Knud Enggaard (Venstre, V), Danmark
Rannveig Guðmundsdóttir (Alþýðuflokkurinn, A.), Island[12]
Geir H. Haarde (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.), Island
Per-Olof Håkansson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Olof Johansson (Centerpartiet, c), Sverige
Berit Brørby Larsen (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge
Kjellbjørg Lunde (Socialistisk Venstreparti, SV), Norge[13]
Mats Nyby (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland
Olof Salmèn (Åländsk Center, ÅC), Finland, president
Sten Svensson (Moderata samlingspartiet, m), Sverige
Jan P Syse (Høyre, H), Norge[14]
Valgerður Sverrisdóttir (Framsòknarflokkurinn, F), Island

Nordenutskottet
Arne Andersson (Moderata samlingspartiet, m), Sverige
Janina Andersson (Vihreä Liitto,Vihr.), Finland
Widar Andersson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige[15]
Charlotta Bjälkebring (Vänsterpartiet, v), Sverige
Kjell Magne Bondevik (Kristelig Folkeparti, KrF),[16] ordförande[17]
Aage Brusgaard, (Fremskridtspartiet, FrP), Danmark
Annelise Dørum (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge
Olof Erland (Liberalerna på Åland, lib), Finland
Ulf Guttormsen (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge[16]
Jonna Grønver (Venstre, V), Danmark
Søren Hansen (Socialdemokratiet, S), Danmark
Johan J. Jakobsen (Senterpartiet, Sp), Norge
Anita Johansson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Elver Jonsson (Folkpartiet liberalerna, fp), Sverige
Ossi Korteniemi (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland
Karin Lian (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge[16]
Anne Birgitte Lundholdt (Det Konservative Folkeparti, KF), Danmark[18]
Pehr Löv (Svenska Folkpartiet, SFP), Finland
Jonathan Motzfeldt (Siumut, Si), Grönland,[19]
Jørgen Niclasen (Fólkaflokkurinn, Ff), Färöarna, vice ordförande
Berit Oscarsson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige, vice ordförande
Marita Petersen (Javnadarflokkurinn, Jvfl), Färöarna
Riitta Prusti (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.) Island
Solveig Sollie (Kristelig Folkeparti, KrF), Norge[16]
Steingrímur J. Sigfússon, (Alþýðubandalagið, Ab.), Island
Siri Frost Sterri (Høyre, H), Norge[16]
Birthe Sörestedt (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Kristen Touborg (Sosialistisk Folkeparti, SF), Danmark
Marjatta Vehkaoja (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland[20]

Närområdesutskottet
Hanne Andersson (Socialdemokratiet, S), Danmark
Peter Angelsen (Senterpartiet, Sp), Norge[22]
Erik Dahlheim (Det Norske Arbeiderparti, A), vice ordförande, Norge
Reynold Furustrand (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Martin Glerup (Socialdemokratiet, S), Danmark
Jette Gottlieb (Enhedslisten – de rød grønne, EL), Danmark
Chris Heister (Moderata samlingspartiet, m), Sverige
Margareta Israelsson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Sigbjørn Johnsen (Det Norske Arbeiderparti, A) , Norge[21], [22]
Marjut Kaarilahti (Kansallinen Kokoomus, Kok.), Finland
Mari Kiviniemi (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland, vice ordförande
Inger Koch (Moderata samlingspartiet, m), Sverige
Annika Lapintie (Vasemmistoliitto, Vas.), Finland
Kaj Larsson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Hannes Manninen (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland
Lauri Metsämäki, (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland
Anders Mølgaard (Venstre, V), Danmark
Ragnhild Haarstad Queseth (Senterpartiet, Sp) , Norge[22]
Marianne Samuelsson (Miljöpartiet de gröna, mp)
Kimmo Sasi (Kansallinen Kokoomus, Kok.), ordförande, Finland
Otto Steenholdt (Atassut, At), Grönland
Sturla Böðvarsson (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.), Island

Europautskottet
Børge Bakholt (Socialdemokratiet, S), Danmark
Carl Bildt (Moderata samlingspartiet, m), Sverige
Paul Chaffey (Socialistisk Venstreparti, SV), Norge[23], vice ordförande[24]
John Dale (Senterpartiet, Sp), Norge[23]
Eirin Faldet (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge[23]
Carl I. Hagen, (Fremskrittspartiet, FrP), Norge[23]
Svend Erik Hovmand, (Venstre, V), Danmark
Sinikka Hurskainen (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland
Liisa Hyssälä (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland
Bjarne Kallis (Suomen Kristillinen Liitto, SKL), Finland

Kimmo Kiljunen (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP), Finland
Kent Kirk (Det Konservative Folkeparti, KF), Danmark[23]
Heikki Koskinen (Kansallinen Kokoomus, Kok.), Finland
Berit Löfstedt (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Ingrid Näslund (Kristdemokraterna, kd), Sverige
Vibeke Peschardt (Radikale Venstre, RV), Danmark
Siv Friðleifsdóttir (Framsóknarflokkurinn, F), Island, vice ordförande
Ole Stavad (Socialdemokratiet, S), Danmark, ordförande
Nils T. Svensson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
Anders Talleraas (Høyre, H), Norge[23]
Tom Thoresen (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge[23]
Jarmo Wahlström (Vasemmistoliitto, Vas.), Finland[23]

Kontrollkommittén 1997
Erik Dalheim (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge
Anita Johansson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige, ordförande
Pehr Löv (Svenska Folkpartiet, SFP), Finland
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.), Island
Vibeke Peschardt (Radikale Venstre, RV), Danmark

Valkommittén
Dorte Bennedsen (Socialdemokratiet, S), Danmark
Per Olof Håkansson (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige, ordförande
Mari Kiviniemi (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland
Kjellbjørg Lunde (Socialistisk Venstreparti, SV), Norge[25]
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.), Island
Solveig Sollie (Kristelig Folkeparti, KrP), Norge[25]
Anders Talleraas (Høyre, H), Norge[25]

Bilaga 3
Medlemmar i delegationerna

Danmarks delegation
Arbetsutskott:
Dorte Bennedsen (Socialdemokratiet, S), vice ordförande
Knud Enggaard (Venstre, V), ordförande
Anne Birgitte Lundholt (Det Konservative Folkeparti, KF)[26]
Kristen Touborg (Sosialistisk Folkeparti, SF)

Medlemmar:
Hanne Andersen (Socialdemokratiet, S)
Børge Bakholt (Socialdemokratiet, S)
Dorte Bennedsen (Socialdemokratiet, S), vice ordförande
Aage Brusgaard (Fremskridtspartiet, FP)
Knud Enggaard (Venstre, V), ordförande
Martin Glerup (Socialdemokratiet, S)
Jette Gottlieb (Enhedslisten – de rød grønne, EL)
Jonna Grønver (Venstre, V)
Søren Hansen (Socialdemokratiet, S)
Svend Erik Hovmand (Venstre, V)
Kent Kirk (Det Konservative Folkeparti, KF)[26]
Anne Birgitte Lundholt (Det Konservative Folkeparti, KF)[26]
Anders Mølgaard (Venstre, V)
Jørgen Niclasen (Fólkaflokkurinn, Ff)[27]
Jonathan Motzfeldt (Siumut, Si)[28,29]
Vibeke Peschardt (Radikale Venstre, RV)
Marita Petersen (Javnadarflokkurinn, Jvfl.)[27]
Ole Stavad (Socialdemokratiet, S)
Otto Steenholdt (Atassut, At)[28]
Kristen Touborg (Sosialistisk Folkeparti, SF)

Finlands delegation
Arbetsutskott:
Jarmo Wahlström (Vasemmistoliitto, Vas.), ordförande
Kimmo Sasi (Kansallinen Kokoomus, Kok.), vice ordf.
Janina Andersson (Vihreä Liitto,Vihr.)
Bjarne Kallis (Suomen Kristillinen Liitto, SKL)
Mari Kiviniemi (Suomen Keskusta, Kesk.)
Pehr Löv (Svenska Folkpartiet, SFP)
Mats Nyby (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
Olof Salmén (Åländsk Center, ÅC)

Medlemmar:
Janina Andersson (Vihreä Liitto,Vihr.)
Olof Erland (Liberalerna på Åland, lib)
Sinikka Hurskainen (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
Liisa Hyssälä (Suomen Keskusta, Kesk..)
Marjut Kaarilahti (Kansallinen Kokoomus, Kok.)
Bjarne Kallis (Suomen Kristillinen Liitto, SKL)
Kimmo Kiljunen (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
Mari Kiviniemi (Suomen Keskusta, Kesk.)
Ossi Korteniemi (Suomen Keskusta, Kesk.)
Heikki Koskinen (Kansallinen Kokoomus, Kok.)
Annika Lapintie (Vasemmistoliitto, Vas.)
Pehr Löv (Svenska Folkpartiet, SFP)
Hannes Manninen (Suomen Keskusta, Kesk.)
Lauri Metsämäki (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
Mats Nyby (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
Riitta Prusti (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
Olof Salmén (Åländsk Center, ÅC)
Kimmo Sasi (Kansallinen Kokoomus, Kok.), vice ordförande
Jarmo Wahlström (Vasemmistoliitto, Vas.), ordförande
Marjatta Vehkaoja (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)[30]

Islands delegation
Medlemmar:
Geir H. Haarde (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.)
Rannveig Guðmundsdóttir (Alþýðuflokkurinn, A)[31]
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj.)
Siv Friðleifsdóttir (Framsóknarflokkurinn, F)
Steingrímur J. Sigfússon (Alþýðubandalagið, Ab.), vice ordförande
Sturla Böðvarsson (Sjálfstæðisflokkurinn, Sj).
Valgerður Sverrisdóttir (Framsóknarflokkurinn, F), ordförande

Norges delegation fram till november
Arbetsutskott:
Kjell Magne Bondevik (Kristelig Folkeparti, KrF)
Erik Dalheim (Det norske Arbeiderparti, A)
Carl I Hagen (Fremskrittspartiet, FrP)
Johan J. Jakobsen (Senterpartiet, Sp), vice ordförande
Berit Brørby Larsen (Det norske Arbeiderparti, A) ordförande
Kjellbjørg Lunde (Socialistisk Venstreparti, SV)
Jan P Syse (Høyre, H)

Medlemmar:
Peter Angelsen (Senterpartiet, Sp)
Kjell Magne Bondevik (Kristelig Folkeparti, KrF)
Paul Chaffey (Socialistisk Venstreparti, SV)
John Dale (Senterpartiet, Sp)
Erik Dalheim, (Det norske Arbeiderparti, A)
Anneliese Dørum (Det norske Arbeiderparti, A)
Eirin Faldet (Det norske Arbeiderparti, A)
Rannveig Frøiland (Det norske Arbeiderparti, A)[32]
Ulf Guttormsen (Det norske Arbeiderparti, A)
Carl I. Hagen (Fremskrittspartiet, FrP)
Ragnhild Queseth Haarstad (Senterpartiet, Sp)
Jakobsen, Johan J. (Senterpartiet, Sp), vice ordförande
Berit Brørby Larsen (Det norske Arbeiderparti, A), ordförande
Karin Lian (Det norske Arbeiderparti, A)
Kjellbjørg Lunde (Socialistisk Venstreparti, SV)
Solveig Sollie (Kristelig Folkeparti, KrF)
Siri Frost Sterri (Høyre, H)
Jan P Syse (Høyre, H)
Anders Talleraas (Høyre, H)
Tom Thoresen (Det norske Arbeiderparti, A)

Norges delegation fr o m november
Arbetsutskott:
Erik Dalheim (Det norske Arbeiderparti, A)
Øysten Djupedal (Socialistisk Venstreparti, SV)
Per-Kristian Foss (Høyre, H)
Harald Hove (Venstre, V)
Johan J. Jakobsen (Senterpartiet, Sp)
Berit Brørby Larsen (Det norske Arbeiderparti, A), vice ordförande
Einar Steensnæs (Kristelig Folkeparti, KrF), ordförande

Medlemmar:
John Alvheim (Fremskrittspartiet, FrP)
Erik Dalheim, (Det norske Arbeiderparti, A)
Øystein Djupedal (Socialistisk Venstreparti, SV)
Anneliese Dørum (Det norske Arbeiderparti, A)
Per-Kristian Foss (Høyre, H)
Odd Holten (Kristelig Folkeparti, KrF)
Harald Hove (Venstre, V)
Thorbjørn Jagland (Det norske Arbeiderparti, A)
Johan J. Jakobsen (Senterpartiet, Sp)
Øyvind Korsberg (Fremskrittspartiet, FrP)

Randi Karlstrøm (Kristelig Folkeparti, KrF)
Rune E. Kristiansen (Det norske Arbeiderparti, A)
Berit Brørby Larsen (Det norske Arbeiderparti, A), vice ordförande
Svein Ludvigsen (Høyre, H)
Astrid Marie Nistad (Det norske Arbeiderparti, A)
Marit Nybakk (Det norske Arbeiderparti, A)
Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (Det norske Arbeiderparti, A)
Sonja Irene Sjøli (Høyre, H)
Lodve I. Solholm (Fremskrittspartiet, FrP)
Einar Steensnæs (Kristelig Folkeparti, KrF), ordförande

Sveriges delegation
Arbetsutskott:
Per Olof Håkansson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s), vice ordförande
Anita Johansson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Olof Johansson (Centerpartiet, c), ordförande
Berit Oscarsson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Sten Svensson (Moderata samlingspartiet, m)

Medlemmar:
Arne Andersson (Moderata samlingspartiet, m)
Carl Bildt (Moderata samlingspartiet, m)
Charlotta L Bjälkebring (Vänsterpartiet, v)
Reynold Furustrand (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Chris Heister (Moderata samlingspartiet, m)
Per Olof Håkansson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s), vice ordförande
Margareta Israelsson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Anita Johansson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Olof Johansson (Centerpartiet, c), ordförande
Elver Jonsson (Folkpartiet liberalerna, fp)
Inger Koch (Moderata samlingspartiet, m)
Kaj Larsson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Berit Löfstedt (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Ingrid Näslund (Kristdemokraterna, kd)
Berit Oscarsson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Marianne Samuelsson (Miljöpartiet de gröna, mp)
Håkan Strömberg (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Nils T Svensson (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)
Sten Svensson (Moderata samlingspartiet, m)
Birthe Sörestedt (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, s)

1) lämnade rådet i oktober och efterträddes då av Grete Rostbøll (Det Konservative Folkeparti, KF) i partigruppen och i november av Kent Kirk i arbetsutskottet
2) avled i september och efterträddes i november av Per-Kristian Foss (Høyre, H)
3) Dessutom beslutade gruppen att mittenmedlemmar med centrala positioner i Nordiska rådet skulle få fast plats i AU. Detta resulterade i att Olof Salmén (Åländsk Center, ÅC), Åland, Kjell Magne Bondevik (KrF), Norge, Mari Kiviniemi (Suomen Keskusta, Kesk.), Finland och Siv Friðleifsdóttir (Framsóknarflokkurinn, F.), Island kom in i arbetsutskottet.
4) vid årsmötet i mars ersattes Solveig Sollie, Norge och Mari Kivieniemi, Finland i arbetsutskottet av Ingrid Näslund (Kristdemokraterna, kd), Sverige och Jonna Grønver (Venstre, V), Danmark
5) lämnade som medlemmar efter valet i Norge och ersattes fr o m oktober av Einar Steensnæs (Kristelig Folkeparti, KrF), Odd Holten (Kristelig Folkeparti, KrF), Randi Karlstrøm (Kristelig Folkeparti, KrF) och Harald Hove (Venstre, V).
6) ersattes i september av Kristine Raahauge.
7) ersattes av Arja Alho i november.
8) ersattes i maj av Rannveig Guðmundsdóttir
9) ersattes av Thorbjørn Jagland, Rune E Kristiansen, Astrid Marie Nistad, Marit Nybakk och Karl Eirik Schjøtt-Pedersen fr o m den 28 oktober.
10) Berit Brørby Larsen (A), Norge efterträdde Dorte Bennedsen (S), Danmark, som gruppordförande fr o m november
11) lämnade rådet fr o m den 28 oktober och ersattes då av Øystein Djupedal
12) ersatte i maj Guðmundur Árni Stefánsson (Alþýðuflokkurinn, A.)
13) ersattes fr o m november av Jarmo Wahlström (Vasemmistoliitto, Vas.)
14) avled i september och ersattes fr o m oktober av Kent Kirk (Det Konservative FRolkeparti, KF)
15) ersattes 25 september av Håkan Strömberg (Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, s), Sverige
16) den 28 oktober efterträddes dessa medlemmar av Rune E. Kristiansen (Det Norske Arbeiderparti, A), Astrid Mari Nistad (Det Norske Arbeiderparti, A), Odd Holten (Kristelig Folkeparti, KrF), Svein Ludvigsen (Høyre, H) och Harald Hove (Venstre, V).
17) avgick som ordförande och lämnade rådet då han efter valet i Norge i september blev statsminister
18) lämnade rådet i oktober och ersattes i utskottet av Grethe Rostbøll
19) ersattes i utskottet i september av Kristine Raahauge (Siumut, Si), Grönland
20) ersattes i november i utskottet av Arja Ahlo (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
21) ersatte den 4 februari Rannveig Frøiland (Det Norske Arbeiderparti, A).
22) ersattes den 28 oktober av Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (Det Norske Arbeiderparti, A), Randi Karlstrøm (Kristelig Folkeparti, KrF), och John Alvheim (Fremskrittspartiet, FrP), Norge
23) ersattes i Europautskottet i november av följande medlemmar: Øystein Djupedal (Socialistisk Venstreparti, SV), Norge, Per-Kristian Foss, (Høyre, H), Norge, Thorbjørn Jagland (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge, Øyvind Korsberg (Fremskrittspartiet, FrP), Norge, Marit Nybakk (Det Norske Arbeiderparti, A), Norge, Sonja Irene Sjøli (Høyre, H), Norge, Einar Steensnæs (Kristelig Folkeparti, KrF), Norge och Lodve I. Solholm (Fremskrittspartiet, FrP), Norge
24) lämnade vice ordförandeskapet i november
25) ersattes i november med Chris Heister (Moderata samlingspartiet, m), Odd Holten (Kristelig Folkeparti, KrF), samt Jarmo Wahlström (Vasemmistoliitto, Vas.)

26) Anne Birgitte Lundholt (Det Konservative Folkeparti, KF) ersattes i oktober 1997 av Kent Kirk (Det Konservative Folkeparti, KF) i arbetsutskottet och av Grethe Rostbøll (Det Konservative Folkeparti, KF) i delegationen.
27) Vald av Färöarnas Lagting.
28) Vald av Grönlands Landsting.
29) ersattes i delegationen i september av Kristine Raahauge (Siumut, Si)
30) ersattes i oktober av Arja Ahlo (Suomen sosialidemokraattinen puolue, SDP)
31) ersatte i maj Guðmundur Árni Stefánsson (Alþýðuflokkurinn, A.)
32) ersattes den 4 februari av Sigbjørn Johnsen (Det norske Arbeiderparti, A)

Bilaga 4

Bemanning i rådssekretariatet
Bengt Ohlsson , rådssekreterare
Bente Ullevoldsæter, avdelningssekreterare
Berglind Ásgeirsdóttir, rådsdirektör
Birgitte Møller, rådssekreterare
Birgitta Johansson, administrativ sekreterare
Boel Josefsson, dokumentsekreterare
Elisabeth Suomalainen, översättare
Guðrún Garðarsdóttir, rådssekreterare
Gunvor Kronman, rådssekreterare
Göran Lundberg, rådssekreterare
Inge Munck Carlsson, avdelningssekreterare
Jan Dietz, informationsledare (fr o m den 1 mars)
Jonna Sandø, chefssekreterare
Ole Lindboe, redaktör Politik i Norden (gemensamt med Nordiska ministerrådet)
Päivikki Lindroos, rådssekreterare
Ragna Árnadóttir, rådssekreterare
Sissel Klingeberg, redaktionssekreterare (gemensamt med Nordiska ministerrådet)
Vibeke Hein Olsen, ställföreträdande rådsdirektör

Bilaga 5

Medlemsförslag, ministerrådsförslag, handlingsplaner m m Nordenutskottet

Medlemsförslag

A 1126/nord	Medlemsförslag om "Den nordiska modellen" - ett forskningsprojekt (väckt av den Socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1134/nord	Medlemsförslag om flyktningpolitik (väckt av Kjell Magne Bondevik, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Valgerður Sverrisdóttir och Bjarne Kallis)
A 1138/nord	Medlemsförslag om utökat TV-samarbete i Norden (väckt av Mats Nyby)
A 1143/nord	Medlemsförslag om kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet (väckt av den Vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1146/nord	Medlemsförslag om Nordiska rådets musikpris (väckt av Sten Svensson samt Tuula Haatainen, Inger Koch, Pehr Löv, Ingrid Näslund och Siri Frost Sterri)
A 1147/nord	Medlemsförslag om Nordisk turnering för klubblag i handboll (väckt av Guðmundur Árni Stefánsson)
A 1150/nord	Medlemsförslag om det finska språkets ställning i Sverige (väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1153/nord	Medlemsförslag om Nordplus-mini (väckt av Søren Hansen)
A 1156/nord	Utskottsförslag angående nordiska initiativ på multimedieområdet
A 1157/nord	Utskottsförslag angående insatser för ökad CD-ROM produktion med nordiskt innehåll
A 1158/nord	Utskottsförslag angående ökad nordisk profilering och upprättande av ett nordiskt kulturnät på Internet
A 1159/nord	Utskottsförslag angående nya initiativ på filmområdet
A 1160/nord	Utskottsförslag om förstärkning av barns och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden
A 1161/nord	Uskottsförslag om nordiskt lagstiftningssamarbete om genteknologi och kloning
A 1162/nord	Utskottsförslag om erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar

Ministerrådsförslag

B 168/nord	Handlingsplan för det nordiska lagstiftningssamarbetet på justitiesektorn 1997/1998 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 169/nord	Handlingsplan för män och jämställdhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
B 166/nord	Handlingsplan för bygg- och bostadssektorn 1998-2001 (inte slutbehandlad vid utgången av 1997)

Handlingsplaner

Handlingsplan för det nordiska skolsamarbetet 1997-2000 och handlingsplan för nordisk folkupplysning och vuxenutbildning 1997-2000

Handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1997

Närområdesutskottet

Medlemsförslag

A 1148/p	Partigruppsförslag angående atomsäkerhet i nordvästra Ryssland
A 1152/när	Medlemsförslag om nordisk skogscertifiering
A 1164/när	Utskottsförslag angående nordiska miljöräkenskaper för energi

Avskrivna Rekommendationer

4/1994/när	Angående miljöutveckling och säkerhet i Arktis
4/1996/när	Samarbetsprogram för det nordiska fiskerisamarbetet 1997-2000

"Levande rekommendationer"

5/1991/när	Beräkningsmodell för Grön BNP
46/1992/när	Internationella uppförandekoder inom miljösektorn
32/1995/när	Angående parlamentariskt inflytande i det arktiska rådet
34/1995/när	Regionalt samarbete inom energiområdet
6/1996/när	Harmonisering av energibeskattningen
7/1996/när	Angående forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor
8/1997/när	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet

Europautskottet

Medlemsförslag:

A 1149/euro	Bättre samordning kring implementering av EU-direktiv
A 1155/euro	Förstärkt nordisk insats för att skapa större livsmedelssäkerhet

Ministerrådsförslag:

B 167/euro	Gemensam nordisk handlingsplan om uppföljning av toppmötet om livsmedelssäkerhet

Avskrivna rekommendationer:

20/1994/euro	Program för nordiskt Europasamarbete

"Levande rekommendationer":

11/1995/euro	Nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU
15/1995/euro	Plan för främjande av sociala och miljömässiga hänsyn i WTO
33/1995/euro	Obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i EU
36/1995/euro	Utbildningssamarbete för utbildning av tolkar och översättare i EU
9/1996/euro	Årlig redogörelse om arbetsmarknadspolitiken

Bilaga 6

Medlemmars frågor under året

E 1 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete för en strängare energibeskattning och förbättring av dess miljöstyrande effekt i Norden (ställd av Janina Andersson). Besvarad den 7 februari 1997.

E 2 Skriftlig fråga till Norges regering angående norsk oljeutvinning i Skagerack (ställd av Elver Jonsson). Besvarad den 10 februari 1997.

E 3 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående infrastruktur utbyggnaden av transportkorridoren Oslo-Göteborg (ställd av Elver Jonsson). Besvarad den 20 februari 1997.

E 4 Skriftlig fråga till Sveriges regering angående det finska språkets ställning i Sverige (ställd av Kimmo Sasi). Besvarad den 18 augusti 1997.

E 5 Skriftlig fråga till Danmarks regering respektive Finlands regering angående miljöhoten mot Östersjön (ställd av Marianne Samuelsson) Besvarad den 2 september 1997.

E 30 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna att inrangera ett samiskt deltagande i Nordiska ministerrådets verksamhet (ställd av Per Olof Håkansson). Besvarad den 1 december 1997.

Bilaga 7

Meddelanden om interna beslut

Nr 5/1996 *Nordiska rådets kontakter med frivilligorganisationerna (A 1130/nord)*

Nordiska rådet anser

att Nordiska rådet arrangerar temakonferenser eller höringar mellan rådet och de frivilliga organisationerna när det föreligger behov av detta. Initiativ till sådana arrangemang kan komma både från organisationerna och från Nordiska rådet;

att Nordiska rådet är medarrangör av förberedande möten mellan organisationerna och Nordiska rådets presidium, i åren mellan mötena i Nordens Folkliga Församling;

att Nordiska rådets olika utskott och arbetsgrupper uppmuntras till att etablera kontakt med grupper av nordiska organisationer som täcker ett motsvarande område;

att de nationella delegationerna uppmanas till att etablera regelmässiga kontaktmöten med de frivilliga organisationerna;

att de frivilliga organisationerna stimuleras till att engagera sig i nätverksbyggande med närområdena.

Meddelande: Presidiet konstaterar att samarbete med frvilligorganisationerna varit aktuellt i både presidiet och de olika utskotten under året. I stället för att etablera en formell samarbetsform, har man i högre grad strävat efter att själva initiera samt vara öppen för dialog med frivilligorganisationer i enskilda sakfrågor. Sådana aktuella frågor under året har t ex varit barns situation i Nordens närområdet, bekämpandet av rasism och främlingsfientlighet och kriminalitetsförebyggande insatser. På alla dessa områden har dialog med relevanta frivilligorganisationer varit en viktig del av ärendehanteringen.

Presidiet hade i februari 1998 ett särskilt möte med föreningarna Norden för att diskutera frågor av gemensamt intresse.

Nr 1/1997 *NORD-LEX databas (A 1142/p)*

Nordiska rådet uppdrar åt presidiet

att i samarbete med Nordiska ministerrådet etablera en gemensam databas med utgångspunkt i vad som anges i medlemsförslaget A 1142/p.

Meddelande: Presidiet konstaterar att ett gemensamt utredningsförslag från en arbetsgrupp inom Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet om uppbyggande av en databas tagits fram under 1998.

Nr 2/1997 *Parlamentarisk förankring och samverkan i Nordiska rådet (A 1151/p)*

Nordiska rådet uppmanar presidiet

att be rådets delegationer om att noggrant följa respektive regeringars uppföljningar av Nordiska rådets rekommendationer.

att fortsätta och bygga vidare på traditionen att bjuda in relevanta medlemmar av de nationella parlamenten och Europaparlamentet till rådets arrangemang.

att efter behov upprätta debattforum i förbindelse med den nordiska hemsidan på Internet om aktuella nordiska, politiska frågor

Meddelande: Presidiet konstaterar, att detta arbete är en ständigt pågående process och har fullt förtroende för att de nationella delegationerna noggrant följer respektive regerings uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer.

Presidiet konstaterar vidare att parlamentariker från såväl de nationella parlamenten som från Europaparlamentet deltagit vid rådets seminarier och konferenser under 1997.

Presidiet konstaterar också att det under året bedrivits försöksverksamhet med debattforum på den särskilt upprättade hemsidan www.baltchild.org I samband med den nyligen genomförda omorganisationen av de nordiska hemsidorna och arbete med NORDLEX har ytterligare projekt med debattfora undersökts. Den tekniska uppgradering bl a av servern för hemsidan www.norden.org innebär också bättre möjligheter att genomföra olika former av debattfora på nätet.

Nr 3/1997 *Berättelse från Riksrevisionsverket om Nordiska rådet*

att tillse att de av revisorerna påtalade bristerna i styrningen av rådssekretariatets verksamhet snarast åtgärdas.

Meddelande: Presidiet konstaterar att man meddelat kontrollkommittén vilka åtgärder som vidtagits och att riksrevisionen i sin revisionsberättelse för 1997 konstaterar att de frågor som tagits upp i revisionsrapporten 1996 angående budgetunderlaget, räkenskaperna och bokslut lösts på ett tillfredsställande sätt.

Nr 4/1997 *Åtgärder för barn i Nordens närområden (A 1163/när)*

Nordiska rådet anser

att Närområdesutskottet på lämpligt sätt verkar för etablerandet av ett Barnens råd att fungera fram till sekelskiftet. Rådet ska ha en god förankring i parlament, organisationsliv och andra samhällsområden som berör barn. Målet är att skapa ett litet forum där frågor i anslutning till barnens situation i Norden och närområdet kan diskuteras och drivas regionalt

att Närområdesutskottet skall utreda möjligheterna att på hög politisk nivå, tillsammans med parlamentariker från närområdet och UNICEF, arrangera ett Barnens Östersjömöte (Baltic Call for Children) i december 1998 för att låta politiker, organisationer, myndigheter och forskare i Norden och närområdet mötas med syftet att sätta barnens levnadsvillkor på den politiska agendan

att barnrättsfrågor i programmen för parlamentarikerstipendiater bör beaktas.

Meddelande: Presidiet konstaterar att det beslutats att inte inrätta ett Barnens råd. Vidare konstaterar presidiet att Baltic Call for Children, omdöpt till BARNforum kommer att hållas i Stockholm den 8 december. Inom ramen för parlamentariker stipendiatprogrammet för 1998 erbjöds stipendiater ett program med specialinriktning på frågor som rör barn och ungas situation.

Nr 5/1997 *Nordiska rådets hemsida (A 1158/nord)*

Nordiska rådet uppdrar åt presidiet

att det i rådets organisation finns förutsättningar för att upprätthålla en fungerande hemsida.

Meddelande: Presidiet konstaterar att rådet under 1998 arbetat tillsammans med Ministerrådet för att få bättre fungerande hemsidor. En ny organisation för hemsidornas upprätthållande har varit en del i detta arbete.

Förslag

från Nordiska rådets presidium om Regler för genomförandet av Nordiska rådets 50:e session

1. Begränsning av talartiden i generaldebatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till
16 minuter för varje partigrupps talesmän/-kvinnor
8 minuter till varje regeringsmedlem
4 minuter för övriga talare.

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 § 10 i Arbetsordningen.

2. Begränsning av talartiden i presidiets och utskottens sakdebatter

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till 8 minuter för
a) presidiets respektive utskottens talesmän/-kvinnor
b) regeringsmedlemmar (vid framläggande av redogörelse 20 minuter)
c) de nordiska partigruppernas talesmän/-kvinnor

att tidsbegränsningen sätts till 4 minuter for övriga talare

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 § 10 i Arbetsordningen.

3. Replikskiften

Presidiet föreslår

att följande regler skall gälla för replikskiften:
a) en tidsberänsning på en minut per replik respektive svar
b) den som repliken riktas till bör ges möjlighet att svara på en gång

c) presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte
d) huvudinläggets talare skall ges rätt att ge ett avslutande svar
e) presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst 10 minuter.

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 § 11 i Arbetsordningen.

4. Frågeinstitutet

Muntliga frågor hänvisas till frågestunden med samarbetsministrarna.

Presidiet föreslår

att följande regler för frågestunden skall gälla vid 50:e sessionen:
a) en tidsberänsning på en minut per fråga
b) en tidsbegränsning på 2 minuter per svar
c) presidenten kan ge frågeställaren ordet för en kort tilläggsfråga

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 §§ 18-20 i Arbetsordningen.

Statsminister **Davið Oddsson** (Island):
Fru præsident! På statsministrenes vegne redegør jeg hermed for det program, vi har i sinde at følge til næste år, når Island har formandskabet inden for Nordisk Ministerråd.

Når vi nu lægger linjerne for næste år, det sidste år i det 20. århundrede, lader jeg tankerne gå tilbage til årene omkring sidste århundredeskifte, da skandinavismen og bevidstheden om værdien af den fællesnordiske kulturarv vakte de nordiske folks interesse for at arbejde sammen. På dette grundlag blev det politiske nordiske samarbejde etableret omkring og lige efter midten af 1900-tallet, og heri ligger dets styrke - i nationernes bevidsthed om den fælles kulturarv og de ubrudte slægtsbånd. Men denne bevidsthed er ikke nok, slægtskab og venskab skal plejes, og Nordisk Råds sessioner er et godt led heri. Her finder den nordiske politiske debat sted mellem parlamentarikere og ministre, som er så unik i internationalt samarbejde, og som ikke er mindre betydningsfuld for samarbejdets fremgang end det kulturelle grundlag. Og lige så vigtigt er det, at vi, de nordiske politikere, lader samarbejdet føre til resultater for borgerne og for erhvervslivet.

Men jeg lader igen tankerne gå tilbage til århundredeskiftet. Hvordan forestillede man sig 1900-tallet og Europas fremtid? Anede man lidelserne fra de to verdenskrige forude? Det gjorde man ikke, ikke mere end man anede den opbygning, som påbegyndtes i ruinerne fra krigene frem for alt med det mål at bidrage til fred og forhindre, at historien gentog sig.

Desværre fortsatte de diktatoriske kræfter med at sætte præg på verdensdelen i godt og vel 40 år. Men da nåede man omsider det punkt, at undertrykkelsen i Central- og Østeuropa ophørte, og krigstruslen mod de demokratiske regeringer forsvandt. Efter den kolde krig havde man i hele Europa endelig mulighed for sådanne kontakter og sådan frihed, som kun demokratiske lande havde haft. Men inden længe gik gamle spøgelser fra verdensdelens historie igen på Balkan, og atter skulle der reageres over for undertrykkere og tyranner, nu sidst i Kosovo.

Til trods for dette og selv om problemerne i Rusland og andre tidligere dele af Sovjetunionen er skrækindjagende, er det et faktum, at der i det hele taget hersker mere frihed og findes tættere samarbejde i Europa, end man tidligere har kendt.

Derfor må chancerne, der nu byder sig for at skabe et nyt Europa, ikke formøbles. For at nå det mål, må der stræbes målbevidst efter, at de normer og den økonomiske og politiske integration, som længe har fundet sted i Vesteuropa, får fodfæste i hele Europa. Desuden må de internationale sammenslutninger i Europa og deres medlemslande stå fast over for kræfter, som

kunne ønske at undergrave en sådan politik. Det er den lærdom, man kan drage af dette århundredes historie.

De nationale samfund bliver i stigende grad afhængige af omverdenen og kontakterne med den. På den ene side er skillelinjerne mellem indenrigs- og udenrigsanliggender ikke nær så tydelige som tidligere, på den anden side spænder internationale anliggender mere end før over hele verden. Sikkerhed, miljøkvalitet, handel og økonomisk velfærd i et land eller en verdensdel påvirkes i højere grad af beslutninger og begivenheder andre steder på jordkloden. Der skal være sammenhæng mellem det nordiske samarbejde, det europæiske og det globale. Der bør videre stiles mod at udforme en nordisk holdning til aktuelle sager, ikke bare i Europa, men internationalt og globalt.

Globale anliggender vil derfor i højere grad sætte deres præg på debatter og politik på nordisk plan. Den planlagte udvidelse af EU fører også til, at betydningen af det regionale samarbejde i Europa forøges og på samme måde det nordiske samarbejdes rolle i det europæiske. Denne udvikling fremmer Nordens stilling som europæisk region.

I anledning af, at det i år er 50 år siden, de Forenede Nationer antog menneskerettighedserklæringen, blev den læst op ved indledningen af denne session. Den kommer os alle ved, og på nordisk plan såvel som andre steder vil vi arbejde for, at de selvfølgelige mål, som dér fremsættes, respekteres.

Statsministrene vedtog ved deres møde i morges i denne anledning en erklæring, hvor de maner til fælles indsats og en fornyet kraftanstrengelse for menneskets grundlæggende rettigheder og friheder og mod krænkelser af disse.

Det er magtpåliggende at efterlade Jorden så ren og frugtbar som muligt til kommende generationer. Med det fortegn afgav de nordiske landes statsministre og lederne af de selvstyrende områder på deres møde i morges en deklaration om "Ett hållbart Norden". Sverige har lagt stor vægt på miljøspørgsmål under sin formandskabsperiode, og vi vil gøre os umage for at følge denne prioritering op lige såvel som statsministrenes deklaration. Island vil under formandskabsåret særlig fokusere på havet, naturen og livet i de arktiske og vestnordiske områder.

Vestnorden er en uadskillelig del af Norden og det nordiske, men indtager også en vis særstilling. Befolkningernes økonomi baseres for en stor del på naturen, havets ressourcer og jordens frugtbarhed, og en bæredygtig udvikling af disse er den centrale faktor. Udnyttelsen af havet og naturens ressourcer er også nært knyttet til de vestnordiske landes kultur og traditioner. Omverdenen udviser til tider en manglende forståelse for denne sammenhæng og for retten til at udnytte ressourcerne, inklusive havpattedyr. Her vil jeg minde om visse internationale miljøorganisationers optræden. Selv om disse områder er forholdsvis uberørte, står det klart, at der ikke må ske store forskydninger i naturens balance uden at skade befolkningernes livsvilkår, og

forurening i de nordlige områder har for det meste sin oprindelse i områder længere mod syd.

I anledning af Islands formandskab til næste år fremlægges derfor et målsætningsprogram "Folk og Hav i Nord", hvori der stiles mod bæredygtige samfund i Norden med særlig fokus på de arktiske og vestnordiske områder. Programmet er tværfagligt, og det indeholder projekter på en lang række områder. Der vil blive lagt særlig vægt på fornuftig udnyttelse af områdets fornybare ressourcer. Programmet omfatter også samarbejde mellem uddannelses- og forskningsinstitutioner og informationssatsninger, der skal øge omverdenens forståelse af og kendskab til livsvilkår og livsbetingelser i de arktiske og vestnordiske områder. Desuden er Island interesseret i at få et samarbejde i stand med regioner i vest, bl.a. i Skotland og på Shetlandsøerne, om konkrete projekter, hvor interesserne er sammenfaldende. Interessante projekter findes især inden for landbrug, fiskeri, turisme og transport.

Dette program er i god overensstemmelse med de nordiske landes og Nordisk Råds deltagelse i arbejdet inden for Arktisk Råd og Barentsrådet og Finlands særlige prioritering af den Nordlige Dimension. Denne prioritering fra finsk side skal medvirke til bedre livsvilkår og større sikkerhed i EU's nordlige nærområder, hvilket er yderst vigtigt for hele Norden. Samarbejdet i Arktisk Råd giver os mulighed for at få overblik over de arktiske regioners interesser og koordinere den forskning, der finder sted. Rådets handlingsplan om beskyttelse af de arktiske havområder er i god samklang med den nordiske agenda.

De seneste år har de vigtigste prioriteringer i de nordiske landes nærområdesamarbejde været samarbejdet med Baltikum og Rusland. Dette samarbejde er nu vel etableret, og det er vigtigt, at det fortsætter. En positiv udvikling i det baltiske område og europæisk integration er meget vigtig for os alle. De nordiske midler, som går til samarbejdet med Baltikum og Rusland, er begrænsede, men dog af betydning, så længe man passer på at have en fornuftig arbejdsfordeling og koncentrerer sig om de områder, hvor midlerne gør mest nytte.

År 2000 fejrer vi et nyt årtusinde. Det er på sin plads, at vi i fællesskab i Norden mindes denne milepæl. Vikingetiden var en særlig blomstringsperiode for den nordiske kultur. Islandsk, det nordiske sprog, som er bedst bevaret, er nøglen til vores viden om denne periode. Alle de nordiske sprog er små i sammenligning med engelsk, nutidens lingua franca. I nutidens informationssamfund er det nødvendigt at værne om de små sprogsamfund og arbejde systematisk på at bevare de nordiske sprog og sørge for, at de overlever den bølgegang af samfundsmæssige og teknologiske forandringer, der nu finder sted. De nordiske landes samarbejde om bevarelse af de nordiske sprog skal føre til, at disse benyttes ubesværet i kommunikationen mellem menneske og computer. Desuden skal der arbejdes målbevidst for at øge den gensidige viden om og forståelse af de nordiske nabolandes sprog. Vi har alle vores

sprogpolitik, som der er god grund til at være stolte af, og den skal vi vække opmærksomhed med. Desuden skal vi i fællesskab finde muligheder for at udnytte informationsteknologien som værktøj til at styrke de nordiske sprogs stilling.

Vi skal også tage informationsteknologien i vores tjeneste ved informationsformidling om vores kulturarv, nordisk videnskabeligt arbejde og samfundsspørgsmål. På disse områder kan der være mange samarbejdsflader, som f.eks. udarbejdelsen af massemediemateriale på de nordiske sprog for uddannelsessystemet og offentligheden. Vikingetiden var på sin vis perioden for udbredelse af nordisk kultur, og den blomstrede på grund af de udenlandske kontakter, vikingerne havde, ikke på trods af dem. Informationsteknologien er på samme måde en eventyrlig kommunikationsrevolution, som tilfører kultur og kunst i Norden forøget kraft, hvis vi bruger den rigtigt.

Jeg lægger derfor vægt på at styrke det nordiske samarbejde, som er påbegyndt inden for informationsteknologien. Udviklingen på dette område giver mulighed for at styrke demokratiet, en af vores fundamentale rettigheder. Men vi skal også arbejde for, at de nordiske folk får lige muligheder i informationssamfundet. Vi er førende i de nordiske lande med hensyn til informationsteknologi og skal bruge den til at øge nordiske virksomheders konkurrencedygtighed globalt.

På forbrugerområdet fører Norden an internationalt, og vi vil styrke nordisk samarbejde omkring denne sektor. Informationsteknologien ændrer totalt forbrugermiljøet. Derfor kan hele verden snart blive brugerens hjemmemarked i stedet for hjemlandet, og dette kræver revidering af mange af de love, der er i kraft om handel med varer og tjeneste. Disse ting vil vi gribe an i fællesskab med henblik på at udforme en nordisk politik og vedligeholde den nordiske retstradition, så langt det er muligt. På dette område kan udformningen af en fællesnordisk politik også blive grundlaget for yderligere udarbejdelse af en politik inden for EØS-området og andre steder internationalt. Dette er til fordel for nordiske forbrugere, men også for nordisk erhvervsliv.

Det er en positiv udvikling, at børn i Norden og nærområderne får stadig større opmærksomhed i nordisk samarbejde. Vi vil opprioritere børne- og ungdomsspørgsmål på flest mulige samarbejdsområder, ikke mindst med det formål at øge kontakterne mellem unge inden for skolearbejde, idræt og på arbejdsmarkedet. Desuden vil vi efter behov følge Nordisk Råds BARNforum i næste måned op i anledning af FN's menneskerettighedserklæring. Jeg vil også i denne sammenhæng minde om det initiativ, Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde har taget til et stort nordisk ungdomsstævne i Island i anledning af år 2000, hvor der lægges vægt på kultur- og miljøspørgsmål.

Jeg lægger vægt på at fortsætte det arbejde, som Sverige tog op, med at rydde unødige hindringer af vejen for borgernes og virksomhedernes kontakter over de nordiske landegrænser. Vi har i sinde at følge dette arbejde op,

bl.a. på grundlag af oplysninger fra den nordiske servicetelefon "Hallo Norden". Denne informationsservice om nordiske rettigheder er til hjælp for nordiske borgere, der flytter mellem de nordiske lande.

Vi vil fortsat forbedre samarbejdet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og udnytte de muligheder fuldt ud, som Nordisk Råds sekretariats flytning til København åbner for god informationsudveksling mellem samarbejdspartnerne, uanset om de sidder på ministerråds- eller rådssiden af bordet.

Vi nordboere har en særlig anledning frem for andre nationer til at fejre årtusindskiftet, for så mindes vi, at det er tusind år siden, at Leif den Lykkelige fandt det amerikanske kontinent. Island og Grønland har allerede påbegyndt forberedelsen af denne begivenhed i samarbejde med hjemstavnsforeninger i Amerika. Også til minde om vore forfædre, vikingerne, er det på sin plads, at vi giver det fællesnordiske fremstød for nordisk kultur og kunst uden for Norden højere prioritet ved det kommende årtusindskifte.

Efter denne session i Nordisk Råd fremlægges Islands formandskabsprogram i sin helhed. Det indeholder vore planer og prioriteringer, og vi håber, der opnås enighed om at bruge dem som retningslinjer for næste år.

Kontinuiteten i det nordiske samarbejde er vigtig. Det skal være muligt, nordisk på samme måde som indenlands, at stole på, at politiske beslutninger står ved magt. De lande, som besad formandsposten før os, tog forskellige vigtige initiativer, som stadig er aktuelle. Dem vil vi følge op på samme måde, som vi ved, at næste land, Danmark, som overtager formandsposten efter os, vil gøre.

Tak, fru præsident.

Utrikesminister **Anna Lindh** (Sverige):
Fru President! Jag tycker att det var mycket bra att sessionen inleddes med påminnelsen om att det nu är 50 år sedan FN:s generalförsamling antog den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Den slår fast att alla människor skall kunna leva under värdiga former. Rätten att uttrycka sin åsikt, att inte behöva känna fruktan, att slippa lida nöd, att inte utsättas för diskriminering är ett gemensamt internationellt åtagande. I dag, inför nästa 50 år, markerar vi de nordiska ländernas helhjärtade uppslutning bakom FN:s arbete och respekten för dessa värden.

Det nordiska samarbetet har stor betydelse för utformningen av ländernas utrikespolitik i närområdet liksom i Europa och globalt. Tillhörigheten till olika internationella sammanslutningar och skilda säkerhetspolitiska vägval har inte minskat den grundläggande intresse- och värdegemenskap som präglar vårt samarbete. Tvärtom: utrikesministrarna kommer under sessionens lopp, i direkt dialog med rådets presidium, att vittna om det avgörande värde vi tillmäter kontakterna på nordiskt plan och om att arbetet snarast blivit mer intensivt sedan Finland och Sverige blev EU-medlemmar. I en värld med alltmer av internationellt beslutsfattande är den trygghet och samhörighet som det nordiska samarbetet ger en stor tillgång.

De nordiska länderna har ett särskilt intresse och ett gemensamt ansvar att verka för stabilitet och hållbar utveckling i vårt närområde. Det gör vi bilateralt men också genom flera sammanlänkade samarbetsstrukturer i vår region: Det nordiska samarbetet, Östersjöstaternas råd, Barentsrådet och Arktiska rådet. Härigenom - och genom samverkan med näringsliv och frivilliga organisationer spelar det en väldigt stor roll - vill och kan vi bidra till att göra vår del av Europa till den kanske mest dynamiska regionen. Arbetet för en bättre miljö och mer tillväxt skall gå hand i hand, genom arbetet för ett ekologiskt hållbart samhälle, såsom statsministrarna har beskrivit det i sin deklaration.

Ett exempel är Baltic 21, arbetet för en Agenda 21 för Östersjön. Ett annat exempel är toppmötet i Riga i januari, som tog initiativ till åtgärder för att öka handel och investeringar liksom till gemensamma insatser för att utveckla transport- och energinät. Regionens handelsministrar har också enats om åtgärder för att underlätta investeringar och handel och skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag. Energiministrarna skall träffas inom kort för att vidareutveckla sin del av Rigamötet.

De nordiska ländernas närområdessamarbete omfattar också Arktis. Det arktiska rådets första ministermöte nyligen kunde enas om en deklaration för det framtida samarbetet, med särskild tyngdpunkt på att stärka och vidga ar-

betet för en hållbar utveckling och ett gott miljöskydd. Arbetet måste naturligtvis ske med respekt för urbefolkningarnas intressen.

Vårt intresse för Östersjöregionen och för Arktis möts i Barentsområdet. Samarbetet där, som utgör grunden till ett unikt nätverk mellan länsstyrelserna i regionen, koncentreras nu kring ekonomi, miljö och energi. Särskild uppmärksamhet har under 1998 också ägnats sociala frågor, hälsofrågor liksom handels- och investeringshinder.

Arbetet för en hållbar och hög tillväxt i vår region stärks och kompletteras av förbättrade demokratiska och sociala institutioner och kamp mot organiserad brottslighet. Så blir vårt utrikespolitiska agerande i närområdet ett bidrag till dynamisk utveckling i Östersjöregionen, till vår gemensamma säkerhet - kort sagt till en god politik för medborgarna i Norden.

Ryssland är och förblir en viktig samarbetspartner för oss såväl globalt som regionalt. Den politiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i Ryssland är av stor betydelse också för Norden. De nordiska länderna kommer att uppmuntra och stödja en fortsättning av den påbörjade reformprocessen i Ryssland mot demokrati, rättsstatliga principer, marknadsekonomi och landets integration i världsekonomin. Vi ställer samtidigt krav på Ryssland att, i förtroendefull dialog med de tre baltiska länderna, verka för goda grannrelationer. De olösta gränsfrågorna måste klaras ut.

Fru President! De nordiska länderna och de självstyrande områdena i Norden har olika relationer till den västeuropeiska integrationen och till EU. Ändå har vi avgörande gemensamma intressen. EES-avtalet och den inre marknaden ger ramen. Vårt stora inbördes beroende, där vi genomgående är varandras viktigaste handelspartners, gör det nödvändigt att samverka kring Europapolitiken så nära som olika formella bindningar tillåter. Det utrymme som finns utnyttjar vi väl. Men vi kan göra mera.

EU inleder nu realförhandlingar med sex kandidatländer. Det är viktigt för den interna reformprocessen i kandidatländerna - inte bara de sex som nu skall förhandla utan också de övriga länderna i anslutningsprocessen - att förhandlingarna gör snabba framsteg. Alla länder måste bedömas individuellt, på egna meriter och enligt samma objektiva kriterier.

Ur nordisk synvinkel är det särskilt viktigt att våra grannländer Lettland och Litauen inte lämnas på efterkälken. Reformprocessen där har varit mycket dynamisk, och betydande framsteg har gjorts under det senaste året, delvis tack vare samordnat och enskilt nordiskt stöd. Folkomröstningen i Lettland var en glädjande bekräftelse på utvecklingen.

Vi välkomnar den positiva värderingen av utvecklingen i Lettland och Litauen som EU-kommissionen gör i sin översynsrapport. Vi gläder oss över att kommissionen ger en tydlig signal om att Lettland kan börja formella förhandlingar senast under 1999. Vår starka önskan är att också Litauen kan sätta sig vid förhandlingsbordet redan nästa år.

EU:s utvidgning är en angelägenhet för alla nordiska länder. Unionens framtida utveckling med avgörande reformer i stöpsleven påverkar oss alla, direkt eller indirekt. Under lång tid framöver kommer ett av de nordiska medlemsländerna att finnas med i EU:s ledning. Det skall vi försöka utnyttja till att främja nordiska intressen så långt det går.

Den nordiska passfriheten skall bevaras när Schengensamarbetet integreras i EU. Förhandlingarna med Island och Norge om ett avtal beträffande de institutionella arrangemangen och formerna för deltagande pågår. De nordiska utrikesministrarna är fast beslutna att verka för att förhandlingarna avslutas framgångsrikt, så att avtalet med Island och Norge träder i kraft samtidigt som Amsterdamfördraget.

På initiativ av Finland pågår ett arbete inom EU att ge hela unionen en nordlig dimension, en angelägenhet också för dem av oss som inte tillhör EU. Syftet är att inom EU skapa förståelse och intresse för vår del av Europa. I konceptet ligger en särskild utmaning att integrera Ryssland i det europeiska samarbetet och därmed också att bidra till att skillnaderna i utvecklingsnivå utjämnas.

Fru President! Säkerhetspolitiken syftar ytterst till att bevara fred och frihet för våra länder. På det nationella planet vill vi förebygga och kunna möta de hot som kan komma att riktas mot oss. I internationella sammanhang vill vi genom olika slags insatser - allt från diplomati till militära fredsfrämjande insatser - kunna medverka till att skapa ökad säkerhet i omvärlden.

Historiska omständigheter har gjort att vi inom den nordiska kretsen valt olika säkerhetspolitiska lösningar. I dag kan vi ändå gemensamt verka för ökad säkerhet i vår region, i Europa och globalt. Denna samverkan har därför under senare år intensifierats och sker såväl bilateralt som inom ramen för och genom samverkan med olika säkerhetsorganisationer.

Varje land har rätt att göra sitt eget säkerhetspolitiska vägval. NATO kommer under 1999 att utvidgas med tre nya medlemsstater. Sett ur ett nordiskt perspektiv är det av största vikt att NATO i samband med toppmötet i Washington på ett trovärdigt sätt klargör att dörren fortsatt står öppen för nya medlemmar.

Det fördjupade samarbetet inom Partnerskap för fred syftar bland annat till att skapa en gemensam kapacitet för konflikthantering i Europa. PFF har också en viktig förtroendeskapande dimension, inte minst i vår egen region. Övningsverksamheten har också inneburit praktiska fördelar för de pågående internationella fredsfrämjande insatserna, i vilka de nordiska länderna i dag deltar gemensamt. Jag tänker främst på styrkan i Makedonien och den nordisk-polska brigaden i SFOR i Bosnien.

Det euro-atlantiska partnerskapsrådets tillkomst har stärkt den politiska dimensionen av det praktiskt inriktade PFF-samarbetet. De nordiska länderna fäster stor vikt vid arbetet inom dessa två forum.

OSSE:s roll i den europeiska säkerhetsordningen har stärkts med alltmer ansenlig fältverksamhet. Inte minst har OSSE fått en viktig roll för att verifiera FN:s säkerhetsråds resolution 1199 i Kosovo. Organisationens breda säkerhetsbegrepp, som inkluderar demokratifrämjande och respekt för mänskliga rättigheter, illustrerar grundläggande och gemensamma nordiska värderingar. Norge kommer att vara ordförande under 1999, och jag vill tacka Norge för det engagemang man visar. OSSE:s nya och viktiga uppgifter i f.d. Jugoslavien understryker dess ställning som regional säkerhetsorganisation enligt FN-stadgan. I samband med organisationens uppdrag i Kosovo måste också ett intimt samarbete mellan OSSE och NATO utvecklas. NATO kommer att ha ansvar för övervakning från luften och kommer att spela en central roll för de civila övervakarnas säkerhet.

Fru President! Arbetet i FN:s säkerhetsråd är av central betydelse för fred och säkerhet, såväl globalt som i vår egen världsdel. Säkerhetsrådet är en grundpelare i den internationella rättsordningen. Ett aktivt stöd från alla FN:s medlemsstater krävs för att rådet effektivt och så tidigt som möjligt skall kunna ingripa i konfliktsituationer, mellan såväl som inom länder.

Kring denna politik råder sedan länge stor enighet mellan de nordiska länderna. Därför är Sveriges medlemskap i säkerhetsrådet under 1997-1998 också en tillgång för det nordiska samarbetet. Därför arbetar vi nu tillsammans för att Norge år 2000 skall bli invalt som medlem i rådet.

I många av de konkreta frågor som stått i centrum för säkerhetsrådets verksamhet under det gångna året finns starka gemensamma nordiska intressen och där vi har kunnat lämna viktiga bidrag till säkerhetsrådets arbete. Jag vill särskilt nämna Västra Balkan, inte minst den allvarliga situationen i Kosovo, liksom FN:s förebyggande mission i Makedonien, fullständig eliminering av Iraks massförstörelsevapen, åtgärder mot bakgrund av Indiens och Pakistans kärnvapenprov, fredsfrämjande arbete i Afrika och stärkande av den humanitära rätten.

Nordens bidrag till reformeringen av FN syns tydligt i generalsekreterarens reformprogram. De nordiska länderna skall nu försäkra sig om att reformerna genomförs. Den humanitära verksamheten, FN:s miljöverksamhet och reformeringen av fackorganen är lämpliga områden för fortsatt nordiskt samarbete. Norden fortsätter också arbetet för att långsiktigt trygga finansieringen av FN:s kärnverksamhet.

Utvecklingen på Balkan kräver ett starkt engagemang från omvärlden. Flyktingarna måste under trygga förhållanden kunna återvända till sina hem också i områden där de är i minoritet. De nordiska länderna är beredda att fortsätta att ställa betydande ekonomiska och personella resurser till förfogande för de internationella fredsansträngningarna i regionen.

Den uppgörelse som nu har nåtts beträffande Kosovo är ett väsentligt och positivt steg framåt. Men den politiska vilja som OSSE:s medlemsstater har manifesterat genom snabba principbeslut måste nu också följas av villighet

att ställa finansiella och administrativa resurser till OSSE:s förfogande. Vi måste också vara beredda att bidra till återuppbyggnad av det civila samhället och en demokratisk utveckling. Det är inte acceptabelt att tidningar stängs. De nordiska länderna har under hösten gett substantiella bidrag till UNHCR:s ansträngningar att lindra nöden för dem som har tvingats fly sina hem under konflikten.

Mellanöstern fortsätter att präglas av spänningar och konflikter. Den överenskommelse som nyligen förhandlades fram i Wye Plantation innebär en efterlängtad - om än begränsad - framgång för fredssträvandena. Vi hoppas att resultatet nu framgångsrikt kan genomföras. Attentatet i helgen fördömer vi, men det får inte ytterligare fördröja fredsprocessen – då låter vi terrorismen segra. Men tyvärr återstår mycket innan slutstatusförhandlingarna är i hamn.

Konflikten mellan Irak och FN har åter trappats upp. Iraks vägran att samarbeta med UNSCOM och IAEA är fullständigt oacceptabel. Iraks massförstörelsevapen måste elimineras i enlighet med säkerhetsrådets resolutioner.

Fru President! De internationella ekonomiska problemen måste tas på största allvar. Det är därför viktigt att vi i Norden aktivt bidrar i de internationella ansträngningarna att vända utvecklingen. Vår nära samverkan i IMF, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna är viktig. Även om de nordiska länderna valt olika sätt att förhålla sig till europeiskt monetärt samarbete och den gemensamma valutan, fortsätter vi en nära dialog i dessa frågor.

Internationell terrorism fortsätter att vara ett av vår tids värsta gissel. Vi fördömer terrorism i alla dess former och oavsett orsak, och vi fortsätter beslutsamt att samverka, bl.a. inom FN, för effektiva motmedel genom att utveckla det internationella regelverket och genom effektivare internationellt samarbete mellan brottsbekämpande instanser.

Fru President! Trots stora politiska ansträngningar, inte minst från de nordiska ländernas sida, förekommer flagranta övergrepp mot de mänskliga rättigheterna på många håll i världen. Låt mig göra bara några få markeringar.

Det försämrade läget i Burma är djupt oroande. Massarresteringar av oppositionella kan inte tolereras utan skall fördömas. Militärregimen måste inleda en seriös dialog med den demokratiska oppositionen.

Inbördeskriget i Afghanistan drabbar civilbefolkningen hårt och godtyckligt, genom systematisk repression, genom olika övergrepp och genom diskriminering av kvinnor och flickor. Detta är oacceptabelt. Det internationella samfundet måste förmå parterna i Afghanistan att efterleva grundläggande rättsprinciper.

Den aktuella krisen i Kongo har lett till en regional spridning och medför omfattande konsekvenser för civilbefolkningen. Notiser i tidningarna talar om för oss att sju länder nu är inblandade. Vore det Europa skulle det kallas världskrig. Norden vill verka för att en långsiktigt hållbar lösning utarbetas i

Stora sjöregionen, med respekt för ländernas territoriella integritet och legitima säkerhetsintressen.

OAU:s ansträngningar för att söka bilägga konflikten mellan Etiopien och Eritrea samt IGAD-ländernas insatser för att åstadkomma en fredlig lösning i Sudan har nordiskt stöd. Konfliktförebyggande och fredsfrämjande verksamhet blir en viktig del av de nordiska ländernas förbindelser med Afrika. En redan aktiv nordisk samverkan kring utvecklingen i Afrika kommer att intensifieras alltmer.

Fru President! Nordiskt samarbete har - i tillägg till de tre pelarna i reformarbetet: det inomnordiska arbetet, närområdessamarbetet och Europafrågorna - också en global dimension. Utrikesministrarna är fast beslutna att föra den samarbetstraditionen vidare.

Försvarsminister **Björn von Sydow** (Sverige):
Fru president, ärade rådsledamöter! Vi lever i en tveeggad tid. Å ena sidan är det nordeuropeiska hörnet av världen troligen fredligare än det någonsin varit. Å andra sidan pågår väpnade konflikter runt om i vår värld. Även om antalet minskat de senaste årtiondena, kan vi fortfarande räkna ett tjugofemtal, varav de flesta är inomstatliga. Varje dag kan vi läsa om elände och vanmakt i Kosovo, Kaukasus och Kashmir. Den positiva utvecklingen mot demokrati som vi hoppades på när det gäller exempelvis Serbien och Vitryssland har inte inträffat. I flera fall pågår istället en process bort från öppenhet, trygghet, demokrati och säkerhet.

Det är vårt ansvar att bevara den positiva utvecklingen i Norden och Nordeuropa. I dag är nordiskt samarbete och säkerhet ett begrepp, men vår historia visar att så inte alltid varit fallet. I stället präglades den moderna tidens början i Norden mer av osäkerhet och konflikt än av samarbete, ömsesidigt beroende och säkerhet. Vi får inte glömma att det under tre århundraden, från 1500-talets början till Wienkongressen, pågick en ständig dragkamp i vårt område om hegemonin i Norden.

Vi känner alla till att de nordiska länderna gjorde egna säkerhetspolitiska vägval efter andra världskriget. Trots detta försökte vi i de nordiska demokratierna gemensamt verka för stabilitet och avspänning under det kalla kriget. Oavsett allians eller militär alliansfrihet krävde situationen för våra länder en avsevärd militär kapacitet. Vi hade och har förhållandevis starka försvar i Norden. Gemensamt för de nordiska demokratierna är även totalförsvarstanken och den starka folkliga förankringen.

Under året 1989 ägde som bekant det omtalade säkerhetspolitiska paradigmskiftet rum. Det kalla kriget tog slut, och en ny säkerhetspolitisk ordning började mejslas fram. De före detta kommunistiska länderna påbörjade en demokratiseringsprocess. Kapprustning ersattes av samverkan och gemensam kollektiv säkerhet.

Under 1990-talet har de nordiska ländernas försvarsmakter genomgått flera liknande förändringar. Den nya säkerhetspolitiska situationen och minskade resurser har lett till att försvarsmakterna har reducerats. I dag bedöms risken för ett traditionellt väpnat angrepp som mycket liten i samtliga nordiska länder. Andra och delvis nya hot och risker har blivit relativt sett viktigare att kunna bemöta. Det är ett gemensamt nordiskt intresse att den europeiska säkerhetsstrukturen, som nu håller på att byggas upp, i ökad omfattning tar hänsyn till denna vidgade hotbild.

Gemensamt för de nordiska länderna är vidare att samtliga har ökat resurserna till internationella fredsfrämjande insatser under 1990-talet. Det nord-

iska bidraget till säkerheten i Europa och övriga världen handlar om att vara aktiv och ta vår del av ansvaret.

Varför skall de nordiska länderna samarbeta, och dessutom fördjupa och utöka samarbetet, kring försvarsrelaterade frågor? Det är en relevant fråga i kärva ekonomiska budgettider. Enligt min och mina nordiska försvarsministerkollegers mening finns det flera starka skäl att fortsatt fördjupa och utveckla både det multilaterala och det bilaterala försvarsrelaterade samarbetet mellan de nordiska länderna. Jag vill nu redovisa dessa skäl.

De nordiska länderna har en säkerhetspolitisk värdegemenskap i en principiell mening inom de olika åtaganden våra länder har gjort inom ett antal internationella forum. Här kan särskilt nämnas Sveriges och Finlands EU-medlemskap och samarbete mellan NATO och partnerländer inom ramen för Partnerskap för Fred och vid internationella fredsfrämjande insatser. Denna värdegemenskap har en säkerhetsskapande verkan på läget i nordvästra Europa och utgör en plattform för utökat samarbete.

Det nordiska samarbetet är därför viktigt i den pågående processen med att utveckla den europeiska säkerhetsarkitekturen och ökningen av kollektiv säkerhet. Ett utökat samarbete har stor betydelse för att de nordiska och nordeuropeiska intressena bättre skall kunna tillvaratas. Samordnade och gemensamma insatser kan dessutom göra de nordiska ländernas bidrag till det internationella säkerhetssamarbetet både effektivare och mer betydelsefulla. Vidare är det viktigt att det europeiska säkerhetssystemet också inkluderar norra Europa likaväl som södra Europa.

De nordiska länderna har ett gemensamt intresse att förankra den nordiska regionen i ett transatlantiskt sammanhang. Arbetet med att integrera de baltiska länderna i de västliga samarbetsstrukturerna och strävandena att involvera Ryssland i en euro-atlantisk gemenskap kräver medverkan även av länder utanför vår region. De nordiska länderna kan inom denna ram spela en konstruktiv och framträdande roll i arbetet med att stabilisera situationen i nordvästra Europa. Vidare är de nordiska demokratierna del av samma strategiska grannskap. Gemensamma insatser såsom kunskapsöverföring i Östersjöområdet och i Arktis- och Barentsområdena är betydelsefulla för oss alla.

Genom att samordna de nordiska resurserna kan den fredsfrämjande verksamheten förbättras och bli mer effektiv. Vidare kan de nordiska samlade resurserna bidra till kostnadseffektivitet. Samarbetet inom den nordisk-polska brigaden i Bosnien har bl.a. inneburit nya erfarenheter av operativt samarbete i fredsfrämjande insatser. Därvid kan även det nordiska samarbetet inom Unpredep i Makedonien nämnas. Utifrån dessa erfarenheter kan det nordiska samarbetet vidareutvecklas i syfte att skapa större politisk och militär slagkraft i det fredsfrämjande arbetet och i strävan efter en europeisk säkerhetsidentitet.

Fru president, ärade rådsledamöter! Efter denna genomgång av vikten av det nordiskt försvarsrelaterade samarbetet vill jag övergå till att redogöra för de konkreta samarbetsområden som bedrivs inom den nordiska kretsen. För närvarande finns det ett omfattande samarbete inom framförallt områdena fredsfrämjande verksamhet, övningsverksamhet såsom Nordic Peace, säkerhetsfrämjande insatser i de baltiska länderna, försvars-materielsamarbete, säkerhetspolitisk forskning och försvarsrelaterat miljösamarbete.

Kärnan i det nordiska försvarsrelaterade samarbetet utgörs i dag liksom tidigare främst av verksamhet inom det fredsfrämjande området. För att underlätta samarbete, koordinering och effektivisering av nordiska resurser skapades en samarbetsstruktur benämnd NordCAPS, Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support. NordCAPS kan ses som ett verktyg för att förbättra de nordiska ländernas förmåga att agera gemensamt inför beslut om och vid deltagande i fredsoperationer. NordCAPS bidrar även till ett intensifierat informationsutbyte och ett fördjupat utbildnings- och materielsamarbete mellan de nordiska länderna. Den tidigare omnämnda nordisk-polska brigaden i Bosnien är ett exempel på hur framgångsrikt nordiskt samarbete lade grunden för vårt eget deltagande och möjligheter att involvera Polen.

I april i år kom de nordiska försvarsministrarna överens om att fördjupa och utveckla det nordiska samarbetet ytterligare inom NordCAPS. Målsättningen skall på sikt vara att vid behov kunna sända ut en gemensam nordisk fredsfrämjande brigad. Brigaden kan bidra till en ökad samverkansförmåga, med en utökad materielsamordning som följd. NordCAPS är ett exempel på den pågående utvecklingen mot en alltmer multinationell europeisk krishanteringsförmåga. Troligtvis skulle en nordisk brigad kunna skapa möjligheter till större inflytande vid krishantering. Vidare skulle ett nordiskt övningssystem kunna skapas där större och mindre lednings-, stabs-, tjänst- och funktionsövningar skulle kunna genomföras. NordCAPS skall även öka erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna från tidigare fredsfrämjande insatser.

Inom NordCAPS undersöks också möjligheten att etablera en särskild grupp med uppgift att koordinera minröjningsfrågor. Minröjning är en viktig verksamhet, och stora insatser behöver göras för att få bort miljontals minor världen över.

Sammanhängande med det senare, möjligheterna att förbättra länders förmåga att samarbeta vid fredsfrämjande insatser, är att det genomförs olika gemensamma övningar. Sedan några år tillbaka arrangeras den årliga övningen Nordic Peace. Det är en nordisk övning som genomförs *"in the spirit of Partnership for Peace"*. Den första Nordic Peace-övningen hölls i Norge förra året. I år har den nyligen genomförts i Sverige, på Gotland. Finland har startat förberedelserna för 1999 års Nordic Peace. Danmark kommer att stå värd för övningen år 2000. I årets övning deltog drygt 2 000 soldater och of-

ficerare samt ett stort antal civila hjälporganisationer och observatörer från åtta länder. Syftet med årets övning var att förbättra deltagande nationers förmåga att samarbeta med både militära och civila resurser vid fredsfrämjande insatser. Resultatet har i stort visat att denna övningsform ger en bra grund för utveckling av just militärt-civilt samarbete inför verkliga insatser.

Det andra området där de nordiska länderna i en större krets av stödländer aktivt samarbetar är säkerhetsfrämjande insatser i de baltiska länderna. Sedan 1992 har vi lämnat stöd inom försvarsområdet till Estland, Lettland och Litauen. De tre länderna håller alla på att bygga upp försvar, gränsbevakning och andra säkerhetsfunktioner. De nordiska länderna stödjer på olika sätt upprättandet av för en stat normala säkerhetsfunktioner och samarbetar bl.a. kring uppbyggandet av en gemensam baltisk bataljon, BALTBAT, för fredsfrämjande verksamhet. Under 1997 har även ett samarbete påbörjats för att upprätta en för de baltiska staterna gemensam marin enhet, BALTRON. Arbete pågår även för att upprätta en gemensam baltisk försvarshögskola, Baltdefcol, i Tartu i Estland. Baltdefcol kommer att ta emot de första eleverna hösten 1999. Samtliga nordiska länder bidrar med bl.a. utrustning och lärare. Genom Baltdefcol hoppas vi kunna intensifiera den betydelsefulla kunskapsöverföringen mellan Norden och Baltikum.

Sedan fyra år tillbaka träffar de nordiska försvarsministrarna de baltiska ländernas försvarsministrar en gång per år. Självklart kan inte de nordiska länderna åta sig ett eget ansvar för de baltiska ländernas säkerhet och för stabiliteten i Östersjöområdet. Säkerheten i Nordeuropa kan inte skiljas från säkerheten i hela Europa. Ett tydligt amerikanskt engagemang i Östersjöområdet är ett grundläggande nordiskt intresse. Ett sätt att säkerställa andra länders engagemang i Östersjöregionen är att gemensamt fylla Partnerskap för fred och Euroatlantiska partnerskapsrådet med innehåll. Som ett bidrag till detta genomfördes ett möte mellan vice försvarsministrarna i Visby i mitten av maj i år.

Sedan 1994 finns ett ramavtal rörande nordiskt försvarsmateriel-samarbete. Ambitionen är bl.a. att få till stånd gemensam upphandling för att nå ekonomiska, tekniska och industriella fördelar. Ett utökat samarbete på materielsidan främjar ett mer effektivt utnyttjande av våra resurser samt främjar ett ökat samarbete mellan de nordiska ländernas försvarsindustrier. För närvarande finns det drygt tjugo arbetsgrupper. En av dessa undersöker möjligheterna till gemensam nordisk upphandling av helikoptrar och en annan undersöker gemensam upphandling av ubåtar.

Fru president! Vid Nordiska rådets session i Helsingfors förra året presenterades ett förslag att etablera ett flerårigt nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram. I år har ett intensivt arbete pågått för att starta programmet.

Syftet med ett säkerhetspolitiskt forskningsprogram är flerfaldigt. För det första skall programmet fungera som ett forum och ett nätverk för nordiska forskare som studerar säkerhetspolitiska frågor. Ambitionen är att ett så brett spektrum som möjligt av olika forskningsinstitut, inom det säkerhetspolitiska området, involveras. För det andra är det betydelsefullt att fler forskare intresserar sig för säkerhetspolitik som är specifikt kopplad till nordiska förhållanden. För det tredje bör ett nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram leda till att forskningsresurser används mer kostnadseffektivt. Att lyfta den nationella säkerhetspolitiska forskningen till den nordiska nivån innebär, menar jag, förhoppningsvis ett mervärde såväl för den nationella som för den nordiska forskningsverksamheten.

Sedan hösten 1997 finns det ett handlingsprogram för nordiskt försvarsmiljösamarbete. I programmet redovisas ett antal samarbets-områden. Norge leder arbetet med bistånd till länder i närområdet. En första diskussion mellan de nordiska länderna och USA samt de baltiska länderna, Polen och Ryssland hölls i Oslo i augusti i år. Danmark leder arbetet med en gemensam försvarsmiljöpolicy, en Nordisk Agenda 21, för försvarssektorn. Finland leder arbetet med gemensamma miljömål, och Sverige leder arbetet med gemensamt utnyttjande av miljöfarliga anläggningar. Genom att diskutera försvarsmiljöfrågorna gemensamt i Norden och genom att samnordiskt driva försvarsmiljöfrågorna nationellt och internationellt kommer miljön i Norden och kring Östersjön att förbättras.

Fru president, ärade rådsledamöter! Avslutningsvis vill jag peka på att de nordiska länderna har spelat och fortsatt kommer att spela en aktiv roll i det säkerhetspolitiska byggandet även efter milleniumskiftet. Genom att ta vår del av ansvaret och på olika sätt och med egna utgångspunkter bidra konstruktivt i hela raden av säkerhetspolitiska institutioner kan vi spela en helt avgörande roll för att nå fram till målet om en ny säkerhetspolitisk ordning. En organisation eller ett enskilt land kan inte klara alla uppgifter, men alla kan bidra till en säkrare utveckling. Alla dessa institutioner bildar ett ramverk av internationella regler, av transparens, genomskinlighet, och institutionaliserade mötesplatser. Om något land framdeles skulle vilja bryta mot överenskommelserna som vi fattar idag, kan detta inte göras obemärkt. Utvecklingen blir därigenom förutsägbar.

Till sist vill jag på mina och mina nordiska försvarsministerkollegers vägnar säga några ord om den bekymmersamma situationen i Kosovo. Vi välkomnar samtliga den mission som är under uppbyggande i Kosovo. Det är viktigt att stödja OSSE i detta betydelsefulla arbete. Vidare är det viktigt att vi fortsätter att stödja det humanitära biståndet och hjälper till med återuppbyggnadsarbetet.

Det nordiska försvarsrelaterade samarbetet bör drivas av en vilja att göra saker bättre och att vi med våra gemensamma erfarenheter kan tillvarata nordiska intressen och bidra effektivt i det säkerhetspolitiska gemensamma

arbetet. Den säkerhetspolitiska situationen i världen i dag ter sig som bättre än på mycket lång tid. Rysslands demokratiska väg är den viktigaste förutsättningen till stabilitet och fred i den norra hemisfären. Vis av historien får vi inte slå oss till ro utan aktivt utnyttja den nya tiden. Det är betydelsefyllt att vi fortsatt utvecklar vårt breda nordiska samarbete, byggt på våra demokratiska statsskick, vilket kan vara en förebild.

Kontrollkommitténs redogörelse

för kommitténs verksamhet år 1998

Kontrollkommittén föreslår Nordiska rådet besluta

att lägga Kontrollkommitténs redogörelse till handlingarna

Redogörelse för Kontrollkommitténs verksamhet år 1998

1. Kontrollkommitténs arbetsuppgifter

Enligt beslutet om ny Rådsorganisation skall Kontrollkommitténs huvudsakliga arbetsuppgifter bestå av granskning och kontroll av Nordiska ministerrådet samt effektivitetskontroll av Nordiska rådet.

Enligt Nordiska rådets arbetsordning ankommer det på Kontrollkommittén att utöva den parlamentariska kontrollen över verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel, samt att i övrigt svara för den granskning av sådant nordisk samarbete som plenarförsamlingen beslutar om. Kontrollkommittén fungerar således som parlamentariskt revisionsorgan.

Kontrollkommittén kan vidare avge utlåtande i frågor om tolkning av Helsingforsavtalet och andra avtal om nordiskt samarbete, liksom av Rådets arbetsordning och andra interna bestämmelser.

2. Kommitténs möten

Under år 1998 har Kontrollkommittén genomfört möten i Oslo den 20 januari, I Göteborg den 25 februari, i Stockholm den 18 maj, i Karlskrona den 13-14 augusti samt i Helsingfors den 12 oktober. Medlemmar av Kontrollkommittén har vidare fört informella samtal om kommitténs ärenden i samband med andra möten inom Nordiska rådets ram.

3. Revision av medel beviljade av de nordiska parlamenten till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet

År 1996 tillsatte de nordiska ländernas riksrevisioner en arbetsgrupp för att i ljuset av de förändringar som skett i det nordiska samarbetet, och i ljuset av iakttagna problem vid tillämpningen av då gällande regelverk göra en översyn i syfte att förbättra och effektivisera revisionen av den verksamhet som

finansieras med gemensamma nordiska medel. Arbetsgruppen har under år 1998 lagt fram en rapport med förslag till nytt internordiskt revisionsreglemente, samt vissa förslag vad gäller Nordiska ministerrådets regelverk. På grund av samlokaliseringen av sekretariaten och de gemensamma ekonomi- och personalfunktionerna gäller vissa av dessa förslag i realiteten också Nordiska rådet.

Kontrollkommittén har under året följt detta arbete, och bl.a. hållit ett möte med riksrevisionernas arbetsgrupp för en presentation av en preliminär version av gruppens rapport. Kontrollkommittén har vidare yttrat sig till riksrevisionerna över arbetsgruppen förslag.

Kontrollkommittén har i stort anslutit sig till de övergripande synpunkter på redovisningsprinciper m.m. som finns i arbetsgruppens rapport, och särskilt nämnt önskvärdheten av förbättrad information om beviljade respektive utbetalade medel till institutioner och projekt.

Kontrollkommittén har vidare i sitt yttrande pekat på att ekonomireglemente och anslutande regelverk för de nordiska institutionerna bör utformas så att dessa, och i tillämpliga delar projekten, så långt möjligt har att följa samma regler och principer vad gäller ekonomisk förvaltning, redovisning och revision.

Kontrollkommittén har, bortsett från vissa detaljsynpunkter, tillstyrkt förslaget till nytt internordiskt revisionsreglemente. Detta avses träda i kraft den 1 januari 1999 och gälla för all verkamhet, inklusive Nordiska rådets, som finansieras med gemensamma nordiska medel.

4. Granskning och kontroll av Nordiska ministerrådet

Kontrollkommitténs granskning av den verksamhet som finansieras över Nordiska ministerrådets budget, dvs. såväl den centralt bedrivna verksamheten som den inom institutioner och projekt, genomförs årligen med utgångspunkt främst i revisionsberättelser och annan rapportering. Så har skett även under år 1998.

Kontrollkommittén uttrycker sin tillfredsställelse över det omfattande arbete som igångsatts i syfte att stärka de ekonomiska och administrativa rutinerna på olika nivåer, och att förbättra styrning och uppföljning inte minst beträffande institutioner och projekt. På flera punkter har viktiga framsteg kunnat konstateras.

Kontrollkommittén noterar dock att generella brister och problem fortfarande kvarstår, och finner det därför angeläget att Nordiska ministerrådet och dess sekretariat fortsätter arbetet med att reformera budget- och styrsystem. Kontrollkommittén konstaterar vidare att även för verksamhetsåret 1997 har revisionen gett anledning till anmärkningar mot alltför många av nordiska institutionernas räkenskaper. I flera fall är kritiken enligt Kontrollkommitténs uppfattning allvarlig.

Som nämnts innefattar Kontrollkommitténs utövande av den parlamentariska kontrollen av Nordiska ministerrådets verksamhet även en granskning av de nordiska institutioner m.m. som finansieras över ministerrådets budget.

Erfarenheterna visar att studiebesök vid olika nordiska institutioner kan ge Kontrollkommittén värdefull kompletterande information om dessas verksamhet och arbetssituation. Det är angeläget att följa upp att institutionernas verksamhet ligger i linje med de politiska prioriteringar som ligger bakom medelsfördelningen i budgeten för det nordiska samarbetet. Samtidigt ger besöken möjlighet att för institutionerna klargöra Kontrollkommitténs och Rådets roll i utövandet av den parlamentariska kontrollen över verksamheten.

Under året har Kontrollkommittén av tidsskäl haft möjlighet att genomföra endast ett sådant studiebesök, nämligen hos Nordens institut i Finland. Kommitténs medlemmar har dock, genom sina medlemskap i Rådets olika utskott, haft möjlighet att besöka ytterligare ett antal institutioner. Vidare kan nämnas att Kontrollkommittén i samband med sitt möte i augusti besökte stiftelsen Östersjöinstitutet, som visserligen inte finansieras med gemensamma nordiska medel, men vars verksamhet nära anknyter till det växande nordiska samarbetet med de tre baltiska staterna samt med Polen och nordvästra Ryssland.

För revisionen av räkenskaperna för Nordiska Kulturfonden utarbetas en särskild rapport av de för granskningen utsedda revisorerna.

Mot bakgrund av den kritik som framförts mot Fondens projektadministration under såväl år 1995 som år 1996 mötte Kontrollkommittén i januari 1998 representanter för Fondens styrelse och dess revisorer. Kontrollkommittén har därefter granskat Nordiska kulturfondens berättelse över dess verksamhet år 1997 samt revisorernsas berättelse avseende räkenskapsåret 1997, och har i det sammanhanget kunnat konstatera att ett omfattande åtgärdsprogram igångsatts dels för att följa upp de oavslutande ärendena, dels för att skapa administrativa rutiner som säkerställer en bättre styrning och uppföljning av projektverksamheten. Kontrollkommittén noterar i sitt betänkande över Kulturfondens verksamhet och revisionsberättelse för år 1997 att avsevärda förbättringar uppnåtts, och anser sig kunna utgå ifrån att arbetet med att modernisera och effektivisera Fondens administration kommer att slutföras under år 1998.

5. Särskilda granskningsprojekt och kommittéförslag

Kontrollkommittén har funnit det lämpligt att komplettera den granskning som genomförs på grundval av inkommen rapportering genom särskilda granskningsprojekt, s.k. kontrolluppgifter, som definieras av Kontrollkommittén själv. Som underlag för kommitténs bedömningar inhämtas information och analyser vanligen genom olika former av konsultinsatser.

Kontrollkommittén har konstaterat att denna arbetsform är mångsidig och att den kan utgöra ett effektivt instrument för den parlamentariska granskningen av hur bl.a. de politiska målen för Nordiska ministerrådets verksamhet uppfylls.

Vad gäller den kontrolluppgift som genomfördes 1997 - "Prioriterad nordisk politik - undersökning av tre områden" var en del av bakgrunden att kommittén konstaterat att Nordiska rådets uttalade önskemål om den samnordiska budgetens utformning och övriga rutiner i samband med budgetprocessen innehåll inte hade uppfyllts av ministerrådet. Därutöver ansåg Kontrollkommittén det angeläget att granska hur Nordiska rådets i rekommendationer uttalade intentioner vad gäller verksamheten inom olika sektorer uppfylls av Nordiska ministerrådet. Granskningen utmynnade i Kontrollkommitténs förslag A 1165/k, som antogs av sessionen år 1997.

I motsvarande rekommendation (5/1997/k) anser Rådet att Nordiska ministerrådet framför allt bör förbättra uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer, men också se över och förbättra uppläggningen av och rutinerna och formerna för rapporteringen av vidtagna åtgärder. I sitt meddelande om vad som gjorts med anledning av rekommendationen redovisar Nordiska ministerrådet inte någon enda åtgärd som vidtagits för att förbättra uppföljningen av Rådets rekommendationer.

Beträffande formerna för rapporteringen kan sägas att årets meddelanden överlämnats tidigare är år 1997, vilket är en klar förbättring. Dock är intrycket att de liksom tidigare är varierande till kvaliteten, även om det även här märks en utveckling till det bättre.

I sitt förslag till 1997 års session påpekade Kontrollkommittén att även Rådets roll vad gäller rekommendationer och andra framställningar till Ministerrådet, samt utformningen av dessa, behövde uppmärksammas. Det är bl.a. angeläget att det så tydligt som möjligt framgår av Rådets rekommendationer och den motiverande texten vilket som är det politiska syftet och vilka åtgärder som föreslås för att nå detta syfte.

Mot denna bakgrund har Kontrollkommittén beslutat upprätthålla rekommendation 5/1997/k, och överväger att under det kommande året genomföra en fördjupad studie av samspelet mellan Nordiska rådets rekommendationer och Ministerrådets åtärder för att uppfylla de politiska intentioner rekommendationerna ger uttryck för.

För år 1998 har den s.k. kontrolluppgiften avsett Nordiska ministerrådets insatser för koordinering av de nordiska ländernas bistånd m.m. till länderna i Nordens närområde.

Nordiska ministerrådet beslutade år 1994 vissa principer för den samnordiska verksamheten i Nordens närområden. I en rapport till Ministerrådet med titeln "Nordisk närområdesstrategi" år 1996 gavs vissa rekommendationer för att få till stånd en samlad nordisk närområdespolitik. Behovet av koordinering mellan samnordiska och bilaterala insatser underströks.

Mot bakgrund av Nordiska rådets önskemål om ytterligare insatser från de nordiska ländernas sida i de tre baltiska staterna och i nordvästra Ryssland, och mot bakgrund av att behovet av sådana insatser kan väntas bestå under överskådlig tid, om än i delvis andra former, har Kontrollkommittén funnit det angeläget att undersöka huruvida samordningen av sådana insatser är tillfredsställande, och vilken roll Nordiska ministerrådet bör spela i detta sammanhang.

Kontrolluppgiften för år 1998 och kommitténs förslag med anledning härav beskrivs närmare i Kommittéförslag A 1190/k om samordning av de nordiska insatserna i Nordens närområde.

6. Effektivitetskontroll av Nordiska rådet

I Kontrollkommitténs arbetsuppgifter ingår att granska Nordiska rådets verksamhet och att framlägga sina iakttagelser för plenarförsamlingen.

Kontrollkommittén ansåg i fråga om verksamheten 1996 att den övervägande delen av de påpekanden som gjorts av Riksrevisionsverket hade sin bakgrund i den för Rådets verksamhet unika situation som uppkom genom sekretariatets flyttning till Köpenhamn.

Den problem som uppstod i samband med själva flyttningen och därefter rekrytering av till stora delar ny personal och uppbyggandet av nya sekretariatsrutiner, samordning med ministerrådssekretariatet, etc. tycks nu till övervägande delen ha övervunnits.

Kontrollkommittén konstaterar detta år med tillfredsställelse att Rigsrevisionen inte gör några ytterligare påpekanden med anledning av de brister som påtalades i revisions-rapporten för år 1996, samt att Rigsrevisionen inte heller funnit anledning till anmärkningar beträffande räkenskaperna eller förvaltningen i övrigt under år 1997.

Kontrollkommittén uttrycker också tillfredsställelse över de resultat som nåtts i arbetet på att förbättra Rådets räkenskaper, men noterar samtidigt de ibland stora avvikelserna mellan budget och utfall. Orsaken härtill torde i första hand vara att rådsorganens verksamhetsplaner för det kommande året inte är tillräckligt preciserade när Nordiska rådets budget fastställs.

Kommittén har tidigare uppmärksammat att utskotten, liksom även presidiet, arbetar med ad hoc-grupper eller rapportörer för olika frågor eller projekt. Detta sker i ökande grad, och ökar enligt Kontrollkommitténs bedömning behovet av kommunikation inom och mellan rådsorganen. Kommittén avser, inom ramen för sin granskning av Rådets verksamhet, att överväga erfarenheterna av denna utveckling och hur Rådet bäst skall kombinera initiativförmåga och engagemang med den förankring i rådsorganen som är en förutsättning för genomslagskraft i de nationella parlamenten och i det nordiska samarbetet allmänt.

7. Konstitutionella frågor

Inga frågor av konstitutionell karaktär har hänvisats till eller behandlats av Kontrollkommittén under året.

Helsingfors den 12 oktober 1998

Anita Johansson (s)
Pehr Löv (SFP)
Anneliese Dørum (A)
Vibeke Peschardt (RV)

BESLUT

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning angående samarbetsprogrammet *Nordisk Samarbejde på narkotikaområdet 1997-2000*

FRAMSTÄLLNING 1/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 april 1998 antagit nedanstående framställning efter förslag av Nordenutskottet (B170/nord).

Framställningen har följande lydelse:
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att godkänna förslag till samarbetsprogrammet Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000.

att Nordiska rådet får de årliga handlingsplanerna för utlåtande.

Stockholm den 28 april 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning angående *nordiska godstransporter*

FRAMSTÄLLNING 2/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 augusti 1998 antagit nedanstående framställning efter förslag av Nordenutskottet (A 1170/nord). Presidiet beslöt dessutom i anledning av framställning 2/1998 att även tillställa Nordiska ministerrådet utdrag ur Nordiska rådet presidiets protokoll den 11 augusti 1998 p. 6:

> "Nordiska rådets presidium vill tydligt markera en begäran om en redovisning av synen på långväga transporter av gods i enlighet med Nordenutskottets betänkande utan att detta tas till intäkt för att prioritera ner andra energi- eller miljöuppgifter som Nordiska rådet redan begärt av Ministerrådet."

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att för Nordiska rådet redovisa sin syn på långväga transporter av gods samt behovet av nordisk samordning av godstransporter och därvid särskilt visa hur ministerrådet

- vill samordna och på annat sätt utveckla godstransporterna inom samt till och från Norden
- därvid ser på utvecklingen av långväga godstransporter på järnväg repsektive landsväg
- vill angripa miljöproblemen inom transportsektorn.

Svalbard den 11 augusti 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning om *Nordisk Investeringsbanks retsstilling*

FRAMSTÄLLNING 41/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 september 1998 antagit nedanstående framställning efter förslag av Europautskottet (B 176/euro).

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at ratificere den nye overenskomst om NIB.

Mariehamn den 23 september 1998

Berit Brørby Larsen
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *budgeten för det nordiska samarbetet 1999*

REKOMMENDATION 3/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 180/p) med 50 röster. 20 medlemmar röstade mot förslaget. 1 medlem avstod från att rösta. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arbejdet med budgetprocessen mellem Rådet og Ministerrådet udbygges og forbedres i en løbende dialog

at Ministerrådet i sit budgetarbejde tager tilbørligt hensyn til Rådets ønsker, som de fremgår af de af Rådet fremsatte rekommandationer

at gennemføre følgende ændringer i budgetforslaget for 1999:

- forøge midlerne til 1000 Nordisk Kulturfond med 1,5 mio. DKK
- forøge midlerne til 1010 Nordisk idrætssamarbejde med 100.000 DKK
- forøge midlerne til 1011 Nordiske Ungdomskomiteer med 250.000 DKK
- forøge 1112 Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden med 300.000 DKK
- forøge 1140 Nordisk Sprognævn med 800.000 DKK
- forøge 1142 Nordmål med 100.000 DKK
- forøge 1166 Nordisk Komite for Bioetik med 500.000 DKK og forny komiteens mandat
- forøge 2000 Levnedsmidler med 2 mio. DKK
- forøge 2200 Projektmidler til narkotikasamarbejde med 90.000 DKK
- forøge 6009 Støtte til den frivillige sektor med 200.000 DKK
- afsætte 1 mio. til brug for istandsættelse af kulturhusene i Tórshavn og Reykjavik
- afsætte 1,16 mio. DKK til et pilotprojekt vedr. Nordplus-mini
- reducere 1070 Tværsektoriel projektvirksomhed med 1 mio. DKK
- reducere 2801 Nordisk Industrifond med 1,5 mio. DKK
- forskyde det arktiske forskningsprogram 1 år til perioden 1999 – 2003 under henvisning til, at det knapt er kommet i gang i 1998, og

derfor uden at røre programmets samlede volumen på 30 mio. DKK reducere programmet med 5,5 mio. DKK i 1999

at i arbejdet med budgetforslaget for år 2000 prioritere en yderligere indsats inden for følgende områder:
- børn og unge i Norden og Nordens nærområder
- sprogsamarbejde
- narkotikasamarbejde
- kriminalitetsbekæmpelse
- forbrugerspørgsmål

at i øvrigt tilgodese de synspunkter der fremføres i præsidiets betænkning.

De 50 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersen, Hanne (S)
Andersson, Marianne (c)
Bennedsen, Dorte (S)
Bjälkebring, Charlotta L. (v)
Breimo, Gunnar (A)
Brørby, Berit (A)
Dalheim, Erik (A)
Djupedal, Øystein (SV)
Dørum, Anneliese (A)
Erland, Olof (lib.)
Fagerström, Ann-Marie (s)
Furustrand, Reynoldh (s)
Gottlieb, Jette (EL)
Granström, Per Erik (s)
Gustavsson, Lennart (v)
Hammarström, Matz (mp)
Hansen, Søren (S)
Holten, Odd (KrF)
Hove, Harald (V)
Hovmand, Svend Erik (V)
Israelsson, Margareta (s)
Jakobsen, Johan J. (Sp)
Johansson, Anita (s)
Johansson, Eva (s)
Jonsson, Elver (fp)
Järvilahti, Timo (Kesk.)
Kiljunen, Kimmo (SDP)
Kofod, Jeppe (S)
Korteniemi, Ossi (Kesk.)
Kristiansen, Rune E. (A)
Kaalund, Per (S)
Larsson, Kaj (s)
Manninen, Hannes (Kesk.)
Marcelind, Ragnwi (kd)
Metsämäki, Lauri (SDP)
Myltoft, Dorit (RV)
Nybakk, Marit (A)
Olsson, Karin (s)
Petersen, Dan Reinert (Jvfl)
Prusti, Riitta (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Raahauge, Kristine (Si)
Salmén, Olof (ÅC)
Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik (A)
Sjursen, Jann (KrF)
Steenholdt, Otto (At)
Steensnæs, Einar (Krf)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Wahlström, Jarmo (Vas.)
Ågren, Jan Erik (kd)

De medlemmar som rösatade *mot* rekommendationen var:

Anderberg, Christel (m)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Dahlgaard, Frank (KF)
Foss, Per-Kristian (H)
Heister, Chris (m)
Hjertén, Lars (m)
Hellsvik, Gun (m)
Ikast, Kaj (KF)
Koskinen, Heikki (Kok.)
Ludvigsen, Svein (H)
Löv, Pehr (SFP)
Madsen, Åse D. (DF)
Olsson, Kent (m)
Rohde, Jens (V)
Rudiengaard, Preben (V)
Sasi, Kimmo (Kok.)
Sjøli, Sonja Irene (H)
Solholm, Lodve (FrP)
Sturla Böðvarsson (Sj)
við Keldu, Jógvan (Ff)

Följande medlemmar *avstod* från att rösta:

Korsberg, Øyvind (FrP)

Följande medlemmar var *frånvarande*:

Alho, Arja (SDP)
Andersson, Janina (Vihr.)
Árni Johnsen (Sj.)
Christensen, Ole Vagn (S)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Kallis, Bjarne (SKL)
Karlström Randi (KrF)
Kaarilahti, Marjut (Kok.)
Laine, Reino (Vas.)
Nistad, Astrid Marie (A)
Nyby, Mats (SDP)
Steingrímur J. Sigfússon (Uafh.)
Stensaker, Christopher (FrP)
Touborg, Kristen (SF)

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)*

REKOMMENDATION 4/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (A 1178/p).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska Rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att principiellt eftersträva ett multilateralt investeringsavtal snarare än ett oöverskådligt system av bilaterala avtal

att verka för att ett MAI-avtal framförhandlas med deltagande av så många länder som möjligt

att verka för att ett MAI-avtal faller inom ramen för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling

att i fortsatta förhandlingar beakta vad som anförs i detta betänkande om behovet av skydd för bl.a. miljön, arbetstagarnas rättigheter och kulturvärden, samt att nuvarande standards inte sänks

att under förhandlingsprocessen stimulera en offentlig debatt med deltagande av industri-, arbetstagar-, miljö-, u-lands- och andra berörda organisationer.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *åtgärder för att utveckla marknaderna i Nordens närområden*

REKOMMENDATION 5/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1183/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at identificere konkrete behov for indsatser til gavn for mikrovirksomheder i nærområderne, såvel i form af låneordninger som i form af kompetenceudvikling, som hensigtsmæssigt vil kunne gennemføres på fællesnordisk basis.

at iværksætte aktiviteter, som vil imødekomme de højst prioriterede af de identificerede behov.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk netværk for analyse- og idéudvikling om beskæftigelses- og erhvervspolitikken*

REKOMMENDATION 6/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1171/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Mininisterråd

at gennemføre en udredning af organisation og kompetence hos eksisterende forsknings- og analyseinstitutioner inden for beskæftigelsespolitikken og erhvervspolitikken og ud fra resultaterne af et sådant udredningsarbejde stille forslag om, hvordan man kan etablere et nordisk netværk, som skal stimulere analyse og idéudvikling på dette område.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedantående rekommendation angående *fleksibilitetsskabende arbejdstids-arrangementer*

REKOMMENDATION 7/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1179/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at man i beskæftigelsesredegørelsen 1999 inddrager erfaringer fra og forskningsresultater om forskellige fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer, bl.a. tidskontoordninger, uddannelsesorlov og forskellige andre former for orlovsordninger.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet*

REKOMMENDATION 8/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (B 173/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at godkende ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter*

REKOMMENDATION 9/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (A 1169/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge behovet for en udvidet samordning af national lovgivning mellom de nordiske land vedrørende pensionsregler og vurderingskriterier for udbetaling av pension, og at resultaterne lægges frem til drøftelse i Nordisk Råd.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *forbedret adgang til individuel handicapkørsel*

REKOMMENDATION 10/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (A 1172/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regeringer

at finde løsninger i de respektive lande til at forbedre adgangen for medborgere i Norden til individuel handicapkørsel, färdtjänst, eller tilsvarende service.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *handlingsplan för bygg- och bostadssektorn*

REKOMMENDATION 11/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 166/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa handlingsplanen för bygg- och bostadssektorn 1998-2001 i enlighet med ministerrådsförslag B 166/nord, innebärande att den framtida inriktningen av verksamheten främst är bostadssocial och att insatser vad gäller bärkraftig utveckling av bygg- och bostadssektorn i första hand begränsas till projekt där miljö- och hälsoaspekter betonas, samt

att utarbeta årliga aktivitetsplaner samt att i årsberättelsen rapportera till Nordiska rådet om bedriven verksamhet.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden*

REKOMMENDATION 12/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (B 184/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att koordinera deras insatser i förhållande till barn och unga i Nordens närområde samt att till maj 1999 komma med förslag till vilka delar av den nordiska handlingsplanen de påtar sig finansieringen för.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *barns och ungas situation i Nordens närområden*

REKOMMENDATION 13/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (B 184/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att anta det föreliggande ministerrådsförslaget som ett ramprogram för att förbättra barns och ungas situation i Nordens närområden

att för Nordiska rådet presentera en årlig aktionsplan för genomförandet som inkluderar ansvarsfördelning och budgetreservering. Den första handlingsplanen bör finnas Nordiska rådet tillhanda i maj 1999.

att till Nordiska rådet årligen rapportera framsteg och svårigheter i relation till genomförandet av handlingsplanen

att via samarbetsministrarna verka för koordinering av de nordiska ländernas insatser för barn och unga i närområdet

att under utarbetandet av Nordiska ministerrådets budget för år 2000 bättre möta resursbehovet för genomförandet av handlingsplanen.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedantående rekommendation angående *insatser mot rasism och främlingsfientlighet*

REKOMMENDATION 14/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 174/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra de planerade insatserna såsom redovisat i ministerrådsförslaget B 174/nord samt i enlighet med förslaget till budget för ministerrådet 1999

att samarbetsministrarna innan juni 1999 presenterar en sektorövergripande, långsiktig handlingsplan inklusive tidtabell för motverkandet av segregation, rasism och främlingsfientlighet där följande områden ingår: opinionsbildning och förändring av attityder; forskningssamarbete för kartläggning av rasistiska nätverk i Norden; samarbete med och stöd till frivilliga organisationer; insatser riktade till barn och unga; samverkan inom lagstiftning och rättsarbete.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska regeringar nedanstående rekommendation angående *bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland*

REKOMMENDATION 15/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1186/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska regeringar:

att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förebyggande och bekämpande av kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland*

REKOMMENDATION 16/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1186/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

att i ett framtida samarbete mellan nordiska och baltiska justitieministrar prioritera stöd till brottsförebyggande insatser kopplat till mänskliga rättigheter, härunder också utvecklande av alternativa strafformer för minderåriga, rehabiliteringsprogram för redan straffade, t ex genom att säkra nödvändiga resurser till de nordiska brottsförebyggande råden. Status för samarbetet ges senast vid sessionen 1999

att be de nordiska justitieministrarna om särskild rapportering om insatser för bekämpande av ekonomisk kriminalitet i Norden och dess närområden, förslagsvis vid det gemensamma mötet med Baltiska församlingen 1999 eller vid sessionen 1998

att inom ramen för de årliga nordiska narkotikahandlingsplanerna stödja upplysningsinsatser i skolor och föreningar i närområdet, t ex genom att stödja produktion och distribution av material

att tillsammans med företagsrepresentanter utreda möjligheten av att utveckla en "code of conduct" för nordiska företag verksamma i närområdet, med avseende på att motverka korruption.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *strategi för samarbete med frivilligsektorn*

REKOMMENDATION 17/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 178/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra föreliggande strategi för samarbete med frivilligsektorn samt att redovisa hur samarbetet framskrider genom årlig rapportering till Nordiska rådet

att ministerrådet i dialog med Nordiska rådet preciserar kriterier för vilken typ av organisationer som kan omfattas av samarbetet samt presenterar en förteckning över organisationer som omfattas av samarbetet

att delge Nordiska rådet redogörelsen över det sektorspecifika samarbetet med frivilligorganisationerna samt tillhörande verksamhetsplan och budget.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *Nordiska rådets musikpris*

REKOMMENDATION 18/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (A 1146/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att regelsystemet för Nordiska rådets musikpris vidgas på så sätt att det tar fasta på de alltmer snabba förändringarna inom musikvärlden;

att skapa flexibla och öppna stadgar som både medger en följsamhet och aktualitet och ger mer substans till nomineringarna och utnämningarna av framtida pristagare;

att de yttre ramarna om belöning för konstnärlig gärning behålls, men en modernisering och flexibilitet av regelsystemet åstadkommes genom en "uppluckring" av reglerna så att en tonsättare bör kunna nomineras för mer än ett enda verk samt att den nu gällande uppdelningen på vartannat år för det skapande musikområdet och vartannat år för det utövande musikområdet upphör för att ge Nordiska musikkommittén (NOMUS) utrymme för en friare avvägning för valet av pristagare;

att utvidgning av regelsystemet fortsatt utesluter icke konstnärlig verksamhet;

att Nordiska musikkommittén tillsammans med Nordiska rådet skall rådfrågas i arbetet kring den föreslagna ändringen av regelverket.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samordnet lovgivning på ophavsretsområdet*

REKOMMENDATION 19/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (A 1166/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at tage initiativ til at de nordiske regeringer iværksætter en samordnet lovgivning på ophavsretsområdet, som sikrer en rationel afregning til rettighedshaverne til fordel for en mere udbredt anvendelse af de nordiske TV-stationers arkivstof.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *strategimodell för nordisk kulturpolitik*

REKOMMENDATION 20/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 172/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* år 1999 föra en kulturpolitisk dialog mellan rådets och ministerrådets fackliga respektive politiska nivå på hela kulturområdet om nordisk kulturpolitik som ger ett politiskt innehåll till ministerrådsförslagets strategimodell;

2. *att* på en tidig tidpunkt 1999 i budgetprocessen inför år 2000 samråda med rådet om prioriteringarna på kulturområdet;

3. *att* ministerrådet årligen avger en rapport till rådet om verksamhetsplan, tidsplan och budgetplan för strategin.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor*

REKOMMENDATION 21/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (A 1167/nord) med 30 röster. 28 medlemmar röstade mot förslaget. 1 medlem avstod från att rösta. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar

att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

De 30 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Anderberg, Christel (m)
Dahlgaard, Frank (KF)
Foss, Per-Kristian (H)
Heister, Chris (m)
Hellsvik, Gun (m)
Hjertén, Lars (m)
Holten, Odd (KrF)
Hove, Harald (V)
Hovmand, Svend Erik (V)
Ikast, Kaj (KF)
Ísólfur Gulfi Pálmason (F)
Jonsson, Elver (fp)
Korsberg, Øyvind (FrP)
Ludvigsen, Svein (H)
Löv, Pehr (SFP)
Madsen, Åse D. (DF)
Manninen, Hannes (Kesk.)
Marcelind, Ragnwi (kd)
Myltoft, Dorit (RV)
Rohde, Jens (V)
Salmén, Olof (ÅC)
Sjøli, Sonja Irene (H)
Solholm, Lodve (FrP)
Steenholdt, Otto (At)
Stensaker, Christopher (FrP)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Olsson, Kent (m)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
við Keldu, Jógvan (Ff)
Ågren, Jan Erik (kd)

De 28 medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var:

Andersen, Hanne(S)
Bennedsen, Dorte (S)
Bjälkebring, Charlotta L. (v)
Christensen, Ole Vagn (S)

Dalheim, Erik (A)
Djupedal, Øystein (SV)
Dørum, Anneliese (A)
Fagerström, Ann-Marie (s)
Furustrand, Reynoldh (s)
Granström, Per Erik (s)
Gustavsson, Lennart (v)
Olsson, Karin (s)
Hansen, Søren (S)
Israelsson, Margareta (s)
Johansson, Anita (s)
Johansson, Eva (s)
Kofod, Jeppe (S)
Kristiansen, Rune E. (A)
Larsson, Kaj (s)
Nistad, Astrid Marie (A)
Nybakk, Marit (A)
Petersen, Dan Reinert (Jvfl)
Prusti, Riitta (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Raahauge, Kristine (Si)
Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik (A)
Steingrímur J. Sigfússon (Uafh.)
Wahlström, Jarmo (Vas.)

Följande medlem *avstod* från att rösta:

Erland, Olof (lib.)

Följande medlemmar var *frånvarande*:

Alho, Arja (SDP)
Andersson, Janina (Vihr.)
Andersson, Marianne (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Árni Johnsen (Sj.)
Breimo, Gunnar (A)
Brørby, Berit (A)
Gottlieb, Jette (EL)
Hammarström, Matz (mp)
Jakobsen, Johan J. (Sp)
Järvilahti, Timo (Kesk.)
Kallis, Bjarne (SKL)
Karlström Randi (KrF)
Kiljunen, Kimmo (SDP)
Korteniemi, Ossi (Kesk.)
Koskinen, Heikki (Kok.)
Kaalund, Per (S)
Kaarilahti, Marjut (Kok.)
Laine, Reino (Vas.)
Metsämäki, Lauri (SDP)
Nyby, Mats (SDP)
Rudiengaard, Preben (V)
Sasi, Kimmo (Kok.)
Sjursen, Jann (KrF)
Steensnæs, Einar (Krf)
Touborg, Kristen (SF)

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk språkpolitik*

REKOMMENDATION 22/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 177/nord, 1182/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* samtliga huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs;

2. *att* i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk forskningspolitisk strategi*

REKOMMENDATION 23/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 171/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B 171/nord om en nordisk forskningspolitisk strategi, med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordenutskottet.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *samordning av biståndsinsatser i Nordens närområden*

REKOMMENDATION 24/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kontrollkommittén (A 1190/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att överväga de i sex punkter angivna åtgärderna för att förbättra samordningen av de nordiska regeringarnas insatser i Nordens närområde genom

- ett mer systematiserat informationsutbyte
- att underlätta de lettiska myndigheternas samordning av egna och andra länders insatser
- att utveckla de nordiska finansieringsinstitutionerna
- att förstärka dialogen på nordiskt plan i policyfrågor
- en stärkt politisk dialog mellan de nordiska och de baltiska staterna
- beakta de särskilda behoven i fråga om samordning av biståndsinsatser i Ryssland

att i lämplig form, och senast inför Nordiska rådets 51:a session, för Rådet redovisa resultatet av dessa överväganden.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *tiltag for at styrke forbrugernes stilling i Norden, EU og WTO*

REKOMMENDATION 25/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1173/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at alle sektorer inddrager krav om forbrugerpolitiske hensyn, f.eks. således at man inden for forskellig politikområder (f.eks. miljø-, social- og bygge-boligpolitik) tager hensyn til forbrugeren, at forbrugerpolitikken inddrages som en del af velfærdsmodellen, og at man tilskynder nordisk erhvervsliv til at producere varer, som tager et stort forbruger- og miljøhensyn, hvilket på længere sigt vil kunne være en konkurrencefordel,

at samarbejde om at påvirke beslutningerne i EU's forbrugerministerråd og øvrige ministerråd, således at Amsterdamtraktatens nye bestemmelser om forbrugerbeskyttelse reelt inddrages i alle retsakter og tolkes vidtgående i retning af forbrugerbeskyttelse,

at arbejde for at inddrage forbruger- og patientorganisationer i arbejdet for at sikre forbrugernes interesser,

at i næste forhandlingsrunde i WTO i større grad lægge vægt på forbrugerinteresser.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *inddragelse af nordiske forbrugerorganisationer i forberedelser af møder i EU og WTO*

REKOMMENDATION 26/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1173/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der på Nordisk Ministerråds budget 2000 afsættes 500.000 DKK til at inddrage de nordiske forbrugerorganisationer i forberedelser af møder i EU og WTO.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *bedre varedeklarationer og varemærkning i Norden og EU*

REKOMMENDATION 27/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1174/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de i Norden og EU arbejder for, at alle varer i detailhandelen forsynes med fyldestgørende deklaration og evt. mærkning. Dette krav skal omfatte alle varegrupper, således også levnedsmidler,

at arbejde for at deklarations- og mærkningsregler kommer til at bygge på det højeste oplysningsniveau og sikrer forbrugernes ret til fyldestgørende mærkning,

at der gennemføres en kontinuerlig informationsindsats for at forbrugerne lærer de forskellige mærker og betegnelser i deklarationer at kende,

at arbejde for at forbedre informationsudveksling og advarselssystemer (som f.eks. EU's skaderapporteringssystem Rapex) om farlige produkter og gøre sådanne systemer tilgængelige for forbrugere og forbrugerorganisationer samt at forbedre kontrollen med særlig produktion af fødevarer.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *udvikling af antallet af produktgrupper som omfattes af Svanemærket*

REKOMMENDATION 28/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1174/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte udviklingen af antallet af produktgrupper som omfattes af Svane-mærket og i den forbindelse fremme udredninger om særlige miljømæssige problemstillinger ved produkter samt udarbejde en informationsstrategi som rækker længere end 1998 og bl.a. indeholder en fællesnordisk Internetside.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *fødevarelovgivning i Norden og EU*

REKOMMENDATION 29/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1175/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de arbejder for at EU's fødevarelovgivning og al øvrig lovgivning i EU foretages under hensyntagen til art. 152 og 153 i Amsterdamtraktaten[1] og Det Europæiske Råds erklæring om levnedsmiddelsikkerhed,

at de i udgangspunktet modsætter sig, at EF's positivlister for tilsætningsstoffer til levnedsmidler udvides, men at de godkender bedre og sikrere tilsætningsstoffer, såfremt disse erstatter allerede godkendte, men mere usunde tilsætningsstoffer,

at de arbejder for at sikre en sund, miljørigtig og etisk acceptabel produktion og forarbejdningsproces af fødevarer, som ikke skader forbrugernes sundhed, skader miljøet eller krænker etiske grundprincipper for adfærd mod dyr, bl.a. ved at sikre landbrugsproducenter oplysninger om forskellige metoder.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

1. I den Konsoliderede udgave af traktaten om oprettelse af det europæiske fællesskab.

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *god markedsføringsskik på informationsteknologiområdet i EU og globalt*

REKOMMENDATION 30/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (A 1176/euro).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at man i samarbejde retter henvendelse til EU om, at Kommissionen bør udarbejde en analyse om internettets betydning for forbrugerbeskyttelse med henblik på at indføre et begreb om god markedsføringsskik i EU og globalt, som skal sikre forbrugernes nuværende rettigheder (også når handel sker over internettet), sikre at der ikke anvendes uetiske markedsføringsmetoder, samt skal sikre fri og lige konkurrence. Princippet om god markedsføringsskik skal også omfatte informationsteknologiområdet og tage højde for de nye problemstillinger ved handel, som er opstået med den elektroniske handels udbredelse.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *miljöcertifiering av fisk*

REKOMMENDATION 31/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1184/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att på tvärsektoriell nivå fortsätta arbetet med att definiera bärkraftigt fiskeri och att utveckla kriterier för certifiering,

att undersöka möjligheterna att införa en nordisk miljömärkning för fisk, omfattande hela processen från fångst till försäljning,

att undersöka möjligheterna att hantera miljömärkningen av fisk inom ramen för den nordiska miljömärkningen (Svanen) samt

att ministerrådet fortsätter med insatser av typ "Den Grønne Bølgen" för att vitalisera den politiska debatten rörande fiskeriets bärkraftighet.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiska miljöutvecklingsfonden*

REKOMMENDATION 32/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (B 182/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslaget om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet (Nordiska miljöutvecklingsfonden) enlighet med ministerrådsförslag B 182/när och med beaktande av de synpunkter som framförts av närområdesutskottet.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *arbetsförhållanden för miljöforskare i Ryssland*

REKOMMENDATION 33/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1187/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet

> *att* i sina kontakter ta upp frågan om tillstånd för nordiska och andra miljöforskare och frågan om transport-, tull- och skatteformaliteter vid ryska gränsen när det gäller miljöforskning och -utrustning.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk*

REKOMMENDATION 34/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1187/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utpeka en kontaktperson i Murmansk som fungerar på samma sätt som kontaktpersoner i Arkhangelsk och Petrozavodsk

att i sin verksamhet prioritera sådana miljöprojekt i Murmanskområdet som har direkt inverkan på medborgarnas dagliga liv, t.ex. snabba åtgärder i grund- och avfallsvattenproblem

att stödja på mest ändamålsenliga sätt Murmansk administration i miljöfrågor och lagstiftningsarbete

att på allt sätt stödja uppbyggnaden av ett medborgarsamhälle i Murmansk genom att ge stöd till projekt mellan kommuner och genom att sprida kunskap om t.ex. närdemokrati, frivilligorganisationer och jämställdhetsfrågor och genom att ge stöd till kontakter mellan de nordiska och ryska frivilligorganisationer i området

att utreda möjligheten att ge stöd till nya initiativ för skolsystemets utvecklande i regionen, och särskilt för de samiska barnen angående undervisning i samiska.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet*

REKOMMENDATION 35/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (B 179/nord).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det nordiska samarbetet inom transport- kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet intensifieras samt att det framtida resursbehovet utreds och att resultaten redovisas för Nordiska rådet.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el*

REKOMMENDATION 36/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1188/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

at det innen år 2001 utføres en grunnleggende analyse av tiltak som vil føre til at det nordiske elmarkedet i større grad blir bærekraftig, gjennom økt samordning av de forskjellige energibærerne. I denne analysen bør følgende momenter være grunnleggende:

- det nordiske markedets pris på elektrisitet skal gjenspeile de ulike energibærernes miljøkostnader,
- de forskjellige energibærernes fortrinn skal utnyttes, slik at energiproduksjonen gjennom året foregår på en mest mulig miljøvennlig måte,
- subsidier og andre regler som favoriserer bruk av ikke fornybare og forurensende energikilder skal reduseres,

at det innen år 2001 gjennomføres tiltak i det nordiske elmarkedet for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene prises i produksjonsleddet. Formålet skal være å minimalisere utslipp av CO2 og andre klimagasser,

at det til år 2001 etableres et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for å oppnå miljøgevinster gjennom en optimal utnyttelse av landenes energikilder med det formål å begrense miljøskadelige utslipp, samt

at det gjennomføres en konferanse i løpet av 1999, som en delrapportering til Nordisk Råd om det pågående arbeidet på dette området.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen*

REKOMMENDATION 37/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (A 1189/när).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere et kompetansenettverk for Agenda 21-arbeidet, og at DKK 500.000 reserveres til dette arbeidet.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet för 1998*

YTTRANDE 1/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet för 1998 i överensstämmelse med vad som föreslagits i Kontrollkommitténs betänkande (C 3/k)

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att fortsätta arbetet med att förbättra den ekonomiska och administrativa styrningen av verksamhet finansierad över Nordiska ministerrådets budget

att snarast åtgärda de av Rigsrevisionen påtalade enskilda bristerna i vissa nordiska institutioners ekonomiadministration och medelsförvaltning.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse från Nordiska kulturfonden*

YTTRANDE 2/1998

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 12 november 1998 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse från Nordiska kulturfonden i överensstämmelse med vad som föreslagits i Kontrollkommitténs betänkande (C 5/k)

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet ombesörjer att de av revisorerna påtalade bristerna i fondens administration åtgärdas och därvid beaktar de förslag till åtgärder som lagts fram av revisorerna.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har antagit nedanstående interna beslut angående *stipendiatprogram med fokus på brottsförebyggande insatser*

INTERNT BESLUT 1/1998

Nordiska rådet har den 11 november 1998 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Närområdesutskottet (A 1186/när)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet antar följande interna beslut

att inom ramen för det existerande stipendiatprogrammet för parlamentariker genomföra ett särskilt program med fokus på brottsförebyggande insatser.

Oslo den 11 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Nordiska rådet har antagit nedanstående interna beslut angående *seminarium om ursprungsbefolkningens ställning*

INTERNT BESLUT 2/1998

Nordiska rådet har den 12 november 1998 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Närområdesutskottet (A 1187/när)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

att ta initiativ till ett seminarium för duman i Murmansk och sametingen om ursprungsfolkens ställning och samelagstiftningen

att ha kontakt med Murmansk-parlamentariker t.ex i samband med rådets stipendieordning.

Oslo den 12 november 1998

Berit Brørby
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektör

Deltagere i sessionen

Deltagere i sessionen

Inviterede gæster

Agger, Peder, talsmann for bedømmingskomiteen til miljøprisen
Andrikienė, Laima, MP, vise-president i Baltisk forsamling
Bonde, Jens-Peter, MP, Europaparlamentet
Godal, Ingvald, MP, VEU
Grøndahl, Kirsti Kolle, Stortingets president
Guðmundur Einarsson, rådgiver, EFTA
Inki, Jorma, ambassadør, Finland
Ísólfur Gylfi Pálmason, MP, Vestnordisk Råds formand
Jankauskaite, Renata, sekretær for Litauens delegasjon til Baltisk forsamling
Jankevica, Anitra, sekretær for Latvias delegasjon til Baltisk forsamling
Nymo, Tor, MP, OSSE
Ólafur Arnalds med fru Ása Lovísa Aradottir, vinner av miljøprisen
Páll Brynjarsson, rådssekretær i Vestnordisk Råd
Ritto Andreasen, Ib, ambassadør, Danmark
Rüütel, Arnold, MP, president i Baltisk forsamling
Stefán Skjaldarson, chargé d'affairs, Island
Vahlquist, Magnus, ambassdør, Sverige
Vaik, Evi, sekretær for Estlands delegasjon til Baltisk forsamling
Vik, Guttorm, assisterende genralsekretær, EFTA
Vollmer, Peter, MP, EFTA

Nordiske organisationer

Froyn, Bjørgulv, generalsekretær, NFS
Fälldin, Thorbjörn, ordförande, Föreningen Norden Sverige
Jacobsen, Ann-Charlotte, administrasjonssekretær, FNF
Kristín Kvaran, formand for Foreningen Norden i Island
Kruse, Birgir, direktør, Foreningen Norden Færøyene
Lehosmaa, Erkki, utredningssekretær, NFS
Riitta Heinäma, direktør, Nordens Hus i Island
Sigurdson, Hallstein, formann, Foreningen Norden Færøyene
Svensson, Hasse, Foreningen Norden Åland
Tretvik, Aud Mikkelsen, nestleder, Foreningen Norden Norge
Tveito, Terje, generalsekretær, FNF

Nordiske institutioner

Baranova, Elena, Nordisk Informasjonskontor i St. Petersburg
Berg, Reidun, redaktionschef, NIFIN
Dahllöf, Per-Olof, verkställande direktör, Nordiska Projekt-exportfonden
Dingstad, Eivind, direktör, NIB
Doepel, Catarina, styrelse-sekreterare, NIB
Eckert, Stella, assistent, NDF
Enqvist, Reinhold, verkställande direktör, Nordisk Industrifond
Falk, Johan, generalsekreterare, NOMUS
Fuglesang, Lars, biträdande direktör, NIB
Gustavsson, Susanne, informationschef, Nordisk Industrifond
Hedman, Anders, Nordisk Informasjonskontor i St. Petersburg
Hellén, Siv, direktör, chefsjurist, NIB
Helmsdal, Mikkjal, direktør, Nordens Institutt på Åland
Henning, Sven, formann, NOMUS
Höskuldur, Thrainsson, professor, NIFIN
Johansson, Troels Degn, Nordisk Sommeruniversitet
Jón Sigurdsson, verkställande direktör, NIB
Kalstad, Johan Klemet Hætta, direktør, Nordisk Samisk Intitutt
Kveseth, Magne, Nordisk Informasjonskontor i Alta
Lundby, Kristin, Nordisk Informasjonskontor i Sør-Norge
Lund-Sørensen, Jens, verkställande direktör, NDF
Löfström, Jamima, informatör, NIB
Löwenhielm, Carl, vice verkställande direktör, NIB
Nystø, Nils Jørgen, forsker, Samisk Institutt
Piotrovskaya, Anna, Nordisk Informasjonskontor i St. Petersburg
Pitkänen, Harro, verkställande direktör, NEFCO
Rønsen, Oddvar S., direktör, NIB
Syrjänen, Heidi, VD-sekreterare, NIB
Söderström, Christian, informationschef, NIB
Vain, Aivar, Nordisk Informasjonskontor i St. Petersburg
Wallenius, Raija, direktör, NIFIN
Wiklund, Lena, Nordiska samarbetsorgan för handikappfrågor

Partisekretærer

Jahren, Frode, Arbeiderpartiet, Norge
Katrín Theodórsdóttir, sekretær, Sosialdemokratiske parti, Island
Leirvoll, Turid, Sosialistisk Venstreparti, Norge
Mo, Geir, generalsekretær, Fremskrittspartiet, Norge

De nationale delegationers sekretariat

Danmark
Erland, Karin, overassisent
Hagemann, Henrik, general-sekretær
Pedersen, Irene, vagtmester
Riemann, Lavst Hansen, stedf. generalsekretær
Schaumann, Annika Louise, kontorelev
Skarðberg, Katrina, assistent
Sprange, Karen Bue, fuld-mægtig
Sørensen, Lars Hovbakke, Phd. stipendiat
Willmarst, Tanja Kofoed, assistent

Færøyene
Danielsen, Súsanna, direktør
Samuelsen, Kristina, fuld-mægtig
Stenberg, Ásla, sekretær

Grønland
Steenholdt, Alibak, direktør
Langkjær, Lars, afdelingschef
Tinghuus, Jesper, fuldmægtig

Finland
Enckell, Liisa, byråsekreterare
Eriksson, Magnus, sekreterare för internationella ärenden
Heikkinen, Jorma, kansliassistent
Heinolainen, Eili, byråsekreterare
Husman, Paula, administrationsassistent
Immonen, Maarit, avdelningssekreterare
Kojo, Kirsti, programinstruktör (ADB),
Lindström, Guy, generalsekreterare
Moisander, Paula, sekreterare för internationella ärenden
Salo, Kari, sekreterare för internationella ärenden
Tallqvist, Kristiina, informationsassistent
Talvitie, Ossi, vaktmästerichef
Zilliacus, Patrick, råd för internationella ärenden

Åland
Eriksson, Susanne, t.f. delegationssekreterare

Island
Auðunn Atlason, stf. generalsekretær
Kristín Ólafsdóttir, fuldmægtig

Norge
Andreassen, Bjørn, delegasjons-sekretær
Brun, Sølvi, førstekonsulent
Braaten, Else Marie, første-konsulent
Elvatun, Brit-Heidi, førstesekretær
Enberget, Lise, konsulent
Frihagen, Halvor, konsulent
Høge, Anne Laila, førstekonsulent
Litlabø, Ingvild, førstesekretær
Myhre-Jensen, Kjell, seksjonsleder
Øyslebø, Jon-Åge, delegasjons-sekretær

Sverige
Alvarson, Dan, expeditionsföreståndare
Andersson, Hans, riksdagsstipendiat
Birgersson, Lena, byrådirektör
Bruce, Margareta, 1:e byråsekreterare
Hjelm, Eva, byrådirektör

Hultén, Eric, avdelningsdirektör
Lindström, Margareta, chefssekreterare
Norrbom, Hans, redaktör
Smekal, Eva, sekretariatschef
Tollin, Ingrid, byrådirektör
Åberg, Mats, ambassadör
Alterå, Anna-Karin

Rådssekretariatet
Berglind Ásgeirsdóttir, rådsdirektør
Carlsson, Inge Munk, afdelingssekretær
Dietz, Jan, informationsleder
Finkelstein, Jaime, studentermedhjælper
Forslund, Britt-Marie, rådssekretær
Guðrún Garðarsdóttir, rådssekretær
Isherwood, Julian, oversetter
Johansson, Birgitta, administrationssekretær
Josefsson, Boel, dokumentationssekretær
Jørgensen, Majken Helle, konsulent
Klingenberg, Sissel, redaktionssekretær
Kronman, Gunvor, rådssekretær
Lindboe, Ole, redaktør
Lundberg, Göran, rådssekretær
Lundberg, Magnus, vagtmester
Møller, Birgitte, rådssekretær
Nørgaard, Jens, vagtmester
Ohlsson, Bengt, rådssekretær
Olsen, Vibeke Hein, vicedirektør
Ragna Árnadóttir, rådssekretær
Sandø, Jonna, chefsekretær
Suomalainen, Elisabeth, oversætter
Ullevoldsæter, Bente, afdelingssekretær

Nordisk Ministerråds sekretariat

Bendiksen, Merete, adm.sekr.
Bennum, Morten, rådgiver
Berget, Jann Ola, rådgiver
Christensen, Søren, generalsekretær
Dahlman, Kerstin, afd.sekr.
Danielsson, Bjarni, sektionschef
Dokken, Jon Tore, rådgiver
Flatøy, Ebbe, kontorsledare
Frydendal, Inger, rådgiver
Gjøe, Kristin, adm.sekr.
Granlund, Marja, sektionschef
Gustafsson, Ulla, adm.sekr.
Hansen, Lene, adm.sekr.
Haugstrup, Henrik, lektor
Heldbo, Jesper, rådgiver
Hellman, Gunilla, adm.chef
Hernes, Per Olav, rådgiver
Holmstrup, Klaus, afd.chef
Jørgensen, Renée Høyer, rådgiver
Karlsson, Nil-Petter, rådgiver
Knudsen, Marit, adm.sekr.
Komonen, Camilla, afd.sekr.
Kovacs, Stefan, rådgiver
Kristensen, Marianne, rådgiver
Kruuse, Susanna, rådgiver
Kunnas, Veikko, rådgiver
Kvärnröd, Merethe, kontorledare, Riga
Kärrmau, Maria, rådgiver
Landau, Harry, rådgiver
Laxén, Marianne, rådgiver
Leger, Gitte, sektionschef
Magnusson, Magnus, rådgiver

Molander, Peter, rådgiver
Norén, Agneta, afd.chef
Nybølet, Harald E., afd.chef
Nyholm, Dorte Juul, afd.sekr.
Pedersen, Niels, rådgiver
Peldekse, Ingrida, Riga
Persson, Margaretha, afd.sekr.
Persson, Sture, afd.chef
Peters, Catharina, rådgvier
Ragnheiður þórarinsdóttir, rådgiver
Rasmussen, Alf, rådgiver
Rasmussen, Henrik Egede, rådgiver
Refslund, Niels, rådgiver
Ridderström, Christina, rådgiver
Røstad, Sigrun, rådgiver
Seppänen, Kristiina, rådgiver
Støvring, Per, rådgiver
Sundström, Berth, afd.chef
Syversen, Inger Lise, rådgiver
Søndergaard, Steffen, rådgiver
Sørensen, Sunes, vikar
Tammeaid, Marika, kontorsledare, Tallin
Vielsted, Karin, afd.sekr.
Vorum, Stein, rådgiver
Wickström, Elisabeth, rådgiver
Wølk, Birgitte, rådgiver

Nordiske partigruppers sekretariater

Sosialdemokratiske gruppe
Dybing, Svein
Kokk, Enn
Läth, Roger
Rasmussen, Lone
Saxén, Tom
Singsaas, Hilde
Svensson, Jerry
Thuesen, Søren R.
Wall, Björn
Aagesen, Håvard

Konservative gruppe
Arvonen, Jori
Brodshaug, Else Marie
Henriksson, Pär
Ränk, Martina
Sørensen, Henrik, leder av Nordisk konservative studentunion
Östh, Billy
Østrøm, Kim

Midtengruppen
Turtiainen, Seija
Wallerå, Magnus
Wright, Marit Momrak

Venstresosialistene
Ahlroth, Asta
Söderlund, Nina
Torvik, Line
Nebben, Kristin Bremer

Sakkyndige

Danmark
Adsersen, Sven, fuldmægtig
Andersen, Anders Asmind, ministersekretær
Andersen, Henrik Torp, ministersekretær
Ankjær, Carsten, konsulent
Bernstein, Nils, departementchef
Boysen, Peter H., adjudant

Erdal, Inger, fuldmægtig
Feldbæk, Inge, Danmarks Statistik
Grunnet, Henrik, afdelingschef
Hoff-Jessen, Pia, ministersekretær
Johannesen, Odma, fuldmægtig
Jørgensen, Mette Juul, fuldmægtig
Katznelson, Ib, administrationschef
Kelstrup, Søren, ministersekretær
Knudsen, Morten, EU-oplysningen,
Folketinget
Larsen, Knud, departmentchef
Larsen, Peter Jon, generalsekretær, Foreningen Norden Danmark
Loft, Peter, departementchef
Müller, Mette, fuldmægtig
Nielsen, Peter Michael, kontorchef
Nielsen, Peter, fuldmægtig
Oreskov, Tina, ministersekretær
Ottosen, Poul, departementchef
Pedersen, Bettina, kontorfuldmægtig
Pedersen, Janne, kontorelev
Plambech, Irli, international afdeling i Folketinget
Roosen, Vibeke, sekretariatschef
Sillasen, Grethe, ministersekretær
Saastamoinen-Jakobsen, Kim, ministersekretær
Van Zaane, Peter, fuldmægtig
Von Barnekow, Claus, ministerråd
Vorre, Poul, kontorchef

Færøyene
á Velbastað, Niels, samarbejdsministerens stedfortræder
Alberg Lamhauge, Petur, direktør
Dalsgaard, Jóannes, kulturchef
Danielsen, Súsanna, direktør
Ellingsgaard, Sælvør, sekretær
Finnsson, Eyðfinnur, fuldmægtig
Hjørvar, Helga, direktør
Mortensen, Kaj P., direktør
Nolsøe, Súsanna, fuldmægtig
Petersen, Petur, direktør
Samuelsen, Kristina, fuldmægtig
Stenberg, Ásla, sekretær
Turtschaninoff, Peter, direktør

Grønland
Andersen, Bolette Bisp, NSK-medlem
Andersen, Hans Peter Møller, direktør
Biilmann, John, fuldmægtig
Christensen, Dorthe, afdelingschef
Frederiksen, Lisbeth, kst. kontorchef
Holm, Mogens, forsknings-koordinator
Kleemann, Nuka, konsulent
Kleist, Kaj, adm. direktør
Lyberth, Dorthie, ministersekretær
Søndergaard, Jørgen, konsulent
Sørensen, Margrethe, kommitteret

Finland
Airaksinen, Harri, försvarsministerens specialmedarbetare
Anttila, Rauno, direktör
Björklund, Ilkka-Christian, konsultativ tjänsteman
Eerikäinen, Marita, utrikesråd
Erroll, Erik, major
Gestrin, Christina, europaministerns specialmedarbetare
Havu, Seppo, överdirektör, avdelningschef
Häggman, Larserik, verkställande direktör
Kangasperko, Raila, konsultativ tjänsteman
Karanko, Tuija, överinspektör
Kekomäki, Kalle, komissarie
Krokfors, Karl Johan, ambassadråd

Lindqvist, Bengt-Goran, byggnadsråd
Lundqvist, Gunnar, specialplanerare
Luoto, Jari, statsministerns specialmedarbetare
Luotonen, Kim, linjechef
Mattila, Asko, statsrådets informationschef
Mattson, Kaj-Peter, konsultativ tjänsteman
Mickwitz, Margaretha, direktör för internationella ärenden
Mäkelä, Pauli, enhetschef
Paso, Tony, attaché
Pennanen, Hannu, avdelningschef, regeringsråd
Pesonen, Timo, statsministerens specialmedarbetare
Pohjanvirta, Zoe, regeringsråd
Potila, Sirkka, konsultativ tjänsteman
Slotte, Kristian, direktör
Strandberg, Tina, högskolepraktikant
Söderlund, Caj, ambassadråd
Vanonen, Esa, major, försvarministerns adjutant
Vuori-Kiikeri, Anu, attaché
Waltari, Maria, överinspektör
Widing, Barbro, konsultativ tjänsteman

Åland
Abrahamsson, Sten-Erik, utbildningschef
Lindbäck, Peter, kanslichef
Lindfors, Sven-Olof, överingenjör
Storå, Carl, fiskeriintendent

Island
Albert Jónsson, afdelingschef
Árni Gunnarsson, afdelingschef
Árni Gunnarsson, politisk rådgiver
Árni Kolbeinsson, departementschef
Árni Þ. Árnason, vicedepartementschef
Bolli Þór Bollason, afdelingschef
Elín Flygenring, specialrådgiver
Guðríður Sigurðardóttir, departementschef
Guðrún Eyjólfsdóttir, fuldmægtig
Halldór S. Kristjánsson, vicedepartementschef
Hanne Fisker, departementssekretær
Húnbogi Þorsteinsson, departementschef
Ingibjörg Jónsdóttir, afdelingschef
Jón Birgir Jónsson, departementschef
Jón Ingimarsson, afdelingsdirektør
Kristinn F. Árnason, ambassadør
Ólafur Davíðsson, departementschef
Orri Hauksson, politisk rådgiver
Sigríður Lillý Baldursdóttir, afdelingschef
Snjólaug Ólafsdóttir, ekspeditionschef

Norge
Angell, Elisabeth, politisk rådgiver
Arnesen, Arne, ekspedisjonssjef
Backer, Inge Lorange, ekspedisjonssjef
Bakken, Barbro, avdelingsdirektør
Bauer, Irene, avdelingsdirektør
Berg, Hans, rådgiver
Bie, Karen Nossum, underdirektør
Breidlid, Erik, underdirektør
Brunvand, Per, rådgiver
Bøe, Klara, avdelingsdirektør
Christiansen, Terje, førstekonsulent

Clemet, Fridtjov, ekspedisjonssjef
Dahlberg, Monica, førstekonsulent
Danielsen, Jan Frederik, avdelingsdirektør
Eriksen, Tore, ekspedisjonssjef
Fevolden, Trond, departementsråd
Finborud, Liv M., spesialrådgiver
Gilbo, Berit, førstekonsulent
Gjedrem, Svein, finansråd
Griebenow, Berit, informasjonssjef
Grydeland, Bjørn T., departementsråd
Haga, Åslaug, statssekretær
Hansen, Erling, informasjonssjef
Hauge, Sigvald, byråsjef
Havnen, Ingvard, pressetalsmann
Helland, Haktor, ekspedisjonssjef
Hernæs, Tor, ekspedisjonssjef
Hjertø, Jorun, rådgiver
Holen, Arne, avdelingsdirektør
Husan, Gunnar, statssekretær
Husøy, Kari, statssekretær
Instefjord, Gunnstein, politisk rådgiver
Johansen, Halvard P., avdelingsdirektør
Jørstad, Guri, politisk rådgiver
Kristiansen, Siri, førstekonsulent
Kvalheim, Alfred, ekspedisjonssjef
Leikvoll, Atle, ekspedisjonssjef
Lindgren, Inger, ekspedisjonssjef
Løberg, Lars, rådgiver
Malterud, Tore Chr., ekspedisjonssjef
Midtbø, Gry Anette, rådgiver
Mo, Stephan, rådgiver
Mæstad, Inge Takle, politisk rådgiver
Nergaard, Merethe, underdirektør
Ness, Steinar, politisk rådgiver
Nilsen, Per, avdelingsdirektør
Nordbø; Eldrid, ekspedisjonssjef
Nordgaard, Katja C., rådgiver
Nordsletten, Øyvind, ekspedisjonssjef
Nygaard, Enok, ekspedisjonssjef
Pedersen, Cis Brøvig, førstekonsulent
Pedersen, Geir O., avdelingsdirektør
Ramm, Kristin Jahre, lovrådgiver
Reymert, Morten, ekspedisjonssjef
Ribe, Ola, avdelingsdirektør
Rogstad, Bjørn G., underdirektør
Røren, Sveinung, førstekonsulent
Salomon, Sissel, byråsjef
Salvesen, Elisabeth, rådgiver
Skeie, Lise, sekretær
Skjørestad, Jarle, statssekretær
Skulberg, Per Kristian, stats-sekretær
Skårvik, Anne-Sissel, informasjonsleder
Sletner, Siri, avdelingsdirektør
Stensønes, Malin, politisk rådgiver
Storeng, Ola, avdelingsdirektør
Svendsen, Bergliot Strømme, første konsulent
Sveri, Anne-Birgitte, ekspendisjonssjef
Sæter, Odd Jostein, statssekretær
Sønneland, Helge, ekspedisjonssjef
Tveitereid, Sigurd, ekspedisjonssjef
Tørring, Randi H. Gran, politisk rådgiver
Vetlesen, Johan, underdirektør
Veum, Karina, førstekonsulent
Vaagland, Eva, fung. direktør, Foreningen Norden Norge
Williams, Johán H., ekspedisjonssjef
Woie, Per Tore, statssekretær
Wremer, Inger Johanne, ekspedisjonssjef

Østang, Øivind, informasjonssjef
Østerberg, Hild, rådgiver
Øvergaard, Tomas, rådgiver
Åhrén, Per, seniorrådgiver

Sverige
Ahlgren, Marianne, pressesekreterare
Andersson, Lars, departementssekreterare
Baier, Ulrica, departementssekreterare
Boheman, Anders, departementssekreterare
Brolén, Madeleine, assistent
Bureau, Paula, pressesekreterare
Byfors, Ingela, departementsråd
Carlson, Per, departementsråd
Danielsson, Lars, ambassadör
Dragstedt, Ingela, departementssekreterare
Druve Lundberg, Ingmarie, departementssekreterare
Eineborg, Kristina, departementssekreterare
Ekström, Anna, statssekreterare
Ersen, Pia, departementsråd
Fogde, Lotta, politisk sakkunnig
Franchell, Eva, pressekreterare
Franzén Ljung, Gunn, planeringschef
Georgsson, Lars, pressesekreterare
Hallberg, Torsten, informationschef, Föreningen Norden Sverige
Heijer, Birgitta, statssekreterare
Henrikson, Bo, ambassadör
Hällhag, Roger, politiskt sak-kunnig
Iremark, Ingrid, pressekreterare
Jacobson, Niclas, departements-sekreterare
Jäderberg, Judith, pressekreterare
Jönsson, Mats, direktör, Föreningen Norden
Karlson, Krister, den svenske ambassaden i Oslo
Kjellman, Sten, departementsråd
Larson, Anna, departementssekreterare
Lindberg, Carl, biträdande statssekreterare
Lindstrand Friberg, Helene, politisk sakkunnig
Lundgren, Ann, departementssekrerare
Mandaus, Lucie, departementssekrerare
Nilsson, Anne-Cerise, departementssekrerare
Nordström, Gun, departementssekrerare
Nygren, Birgitta, den svenske ambassaden i Oslo
Nykvist, Ann-Christin, statssekrerare
Opem, Jon, rådgiver
Paulsson, Ragnvald, departementsråd
Petersson, Sven-Olof, ambassadør
Rekke, Lars, statssekreterare
Sohlman, Ragnar, vice ordförande, Föreningen Norden Sverige
Stenberg, Stig, intendent, Föreningen Norden Sverige
Straup, Helena, departementsråd
Strömblom, Bengt, avdelningchef
Svanell, Dan, pressekreterare
Söder, Sven-Eric, statssekreterare
Thunell, Sören, den svenske ambassaden i Oslo
Ultvedt, Inger, den svenske ambassaden i Oslo
Ulvelius, Nina, departements-sekreterare

Wallwnsteen, Karin, politisk sakkunnig
Wenström, Anders, departementsråd
Whiteman, Renée, sekreterare
Zachrison Nilsson, Ann, kansliråd
Ziemelis, Mite, kansliråd
Zoran, Alagich, pressesekreterare
Åshuvud, Ulrik, departementssekreterare Ungdomens Nordiske Råd (UNR)

Danmark
Dohn, Martin
Nielsen, Benjamin G.
Öberg, Susanne
Aaltonen, Kristina

Færøyane
Kass, Jákup Sverri
Nattestad, Gunnar K.

Finland
Ajanki, Johanna
Euro, Kalle
Koistinen, Mari
Oravainen, Timmo
Rantala, Marcus
Rauhala, Maarit
Tahvanainen, Jukka

Åland
Andersson, Gerhard
Janson, Anna
Sjöblom, Ulrika
Sundman, Danne

Island
Heidrún Hauksdóttir
Kristbjörg Kona Kristjánsdóttir
Sigrún Edda Edvardsdóttir
Sigurjon Paulsson
Sigvardur Ari Huldarsson

Norge
Einrem, Børge
Graff, Pål
Heggehagen, Elisabeth
Johansen, Thomas
Johansson, Trude S.
Johnsen, Jennie
Millstein, Marianne
Olsen, Thomas Berg
Løvdal, John Inge
Vassbø, Knut
Årset, Jon Ragnar
Øvregård, Håvard B.

Sverige
Berntsson, Magnus
Fagerlund, Jöran
Johansson, Helena
Hallman, Jakob
Svanström, Sara

Referenter/stenografer

Danmark
Delfs-Andersen, Sven
Hansen, Sussie Blom
Jensen, Karsten
Nielsen, Karen Kjærulf
Pedersen, Ritva

Finland
Filppa, Birgitta
Karrento, Anita
Niittuinperä, Jari
Stenman, Marja-Leena, byråsekreterare

Sundström, Marina, byråsekreterare
Varisto, Niklas

Norge
Bartholsen, Anne Grethe
Flugsrud, Aud
Hammerstad, Anne Lise
Kleppe, Elisabeth
Moen, Cecilie
Schwartz, Kari

Sverige
Bernström, Agneta
Djurström, Stig
Grönholm, Kristina
Nilsson, Roland

Tolker

Andersen, Lars H.
Andersson, Pirkko-Liisa
Fluger, Lena
Hellström, Sirpa
Hiltunen, Jaana
Jussila, Ahti
Kjærnested, Borgþór
Kozlov, Vladimir
Laakso, Ritva
Repin, Aleksei
Seppänen, Kristiina
Tizard, Yvonne

SUPPLEMENT

- Uddeling af Nordisk Råds musik- og litteraturpris
- Uddeling af Nordisk Råds natur- og miljøpris

1900

Festforestilling ved uddelingen af Nordisk Råds musik- og litteraturpris

GöteborgsOperan den 26. februar 1998

Åbning	
Svensk festspelsouvertyr	av Hugo Alfvén GöteborgsOperans orkester
Hälsningsord	av ordföranden i Nordiska rådets svenska delegation Olof Johansson
Sången om glasblåsan	av Karl Birger Blomdahl Gösta Zachrisson och Göteborgs Operans orkester
Uddeling af musikprisen	
Presentation av Rolf Wallin,	mottagare av Nordiska rådets musikpris Marcus Boman
Presidenten överlämnar	Nordiska rådets musikpris Berit Brørby Larsen
Tacktal av pristagaren	Rolf Wallin
Klarinettkonsert	av Rolf Wallin Leif Arne Pedersen och GöteborgsOperans orkester
Uddeling af litteraturprisen	
Presentation av Tua Forsström,	mottagare av Nordiska rådets litteratur pis Anne Marie Mai
Presidenten överlämnar	Nordiska rådets litteraturpris Berit Brørby Larsen
Tacktal	av pristagaren Tua Forsström
Katchei's dans ur Eldfågeln	av Igor Stravinskij GöteborgsOperans Orkester
Afslutning	
Kommunfullmäktiges 1:e vice ordförande	Lars-Åke Skager

Åbning

Svensk festspelsouvertyr av Hugo Alfvén, GöteborgsOperans orkester

Ordföranden i Nordiska rådets svenska delegation **Olof Johansson**:

Ärade pristagare, kära nordiska vänner, mina damer och herrar!

Det är en stor glädje för mig och litteraturpris. Jag välkomnar särskilt årets musikpristagare Rolf Wallin och litteraturpristagaren Tua Forsström.

Priserna är ett uttryck för att kulturen är ett starkt inslag i det nordiska samarbetet. Kvällens hedersgäster har åtminstone en gemensam nämnare – språket och musikaliteten.

I de två prisbelönta verken framförs en dialog med musikaliska förtecken mellan solisten och orkestern och mellan poeten och läsaren.

Hittills har rådets kulturpriser alltid delats ut i någon av våra huvudstäder. När detta mönster nu bryts är vi glada att det kan äga rum i detta vackra och unika Operahus. Det glädjer oss att Göteborg, efter många år av planering, kunnat realisera drömmen om en egen opera. Tack för att vi får vara här vid detta festliga tillfälle, för visst är det fest när Nordiska rådets kulturpriser delas ut.

Än en gång hjärtligt välkomna!

Sången om glasblåsan av Karl-Birger Blomdahl, Gösta Zachrisson och GöteborgsOperans orkester

Uddeling af musikprisen

Presentation av Rolf Wallin, mottagare av Nordiska rådets musikpris, **Marcus Boman**:

Ärade pristagare, president, ministrar och övriga medlemmar i Nordiska rådet. Mina damer och herrar.

Till Nordiska rådets musikpris har i år nominerats två kompositioner från varje nordiskt land. Dessutom har, av de självstyrande områderna, Färöarna och Åland utnyttjat möjligheten att nominera sina egna kandidater. Gemensamt för majoriteten av årets tolv nominerade verk är att de företräder en tradition med stora verk för stor besättning. Stilistiskt är de dock mycket olika. Kompositionerna återspeglar väl den mångfald som frodas i det nordiska musiklivet, där allt från modernistiska til neoromantiska synsätt odlas sida vid sida.

Nordiska musikkommittén, NOMUS, har vid sitt möte den 27. november 1997 enhälligt beslutat tilldela den norske tonsättaren Rolf Wallin 1998 års musikpris för hans Konsert för klarinett och orkester.

Rolf Wallin fick sin första musikaliska skolning i musikkorps och vid 11-12 års ålder väcktes interesset för musikskapandets hemlighetsfulla processer. Vid sidan av den klassiska musiken ägnade han sig också åt experimentell jazz, rock och performance-föreställningar. Detta har senare på ett fruktbart sätt kompletterat den komponistutbildning han skaffat sig vid Norges musikhögskola. Fortsatta studier vid University of California i San Diego väckte ett stort intresse för nya vetenskapliga trender och perspektiv. I synnerhet upptäckten av fraktaler och möjligheterna att använda datorn som hjälpmedel vid kompositionsarbetet gav honom nya redskab för att förverkliga sina konstnärliga målsättningar. Fraktaler hör hemma inom kaosteorin som bryter mot det gamla vetenskapliga synsättet att allt är förutsägbart.

Rolf Wallin har hittat den kompromisslöshet i sitt uttryck som är nödvändigt för att skapa en högt stående konst. Jag tror det hänger samman med hans förmåga att på ett fruktbart sätt föra en dialog mellan systematisk tänkande och improvisation. Mötet mellan naturens tillfälligheter och komponistens vilja har stått som ett ideal för honom och har hela tiden gått som en röd tråd genom hans produktion. Processen beskrivs enklast med hans egna ord: "När jag startar en komposition föreställer jag mig et ljudlandskab som skall modelleras. Jag ser de stora formerna först och arbetar mig mer och mer in på detaljplanet. Bestämmer mig för en sträng form som min fantasi får vidga sig emot".

På senare tid har den matematiska styrningen fått stå tillbaka för en friare dialog med datorn i syfte att finna nya och oväntade lösningar. Hans ständiga sökande efter nya perspektiv har vidgat uttrycksmedlen samtidigt som den starka strävan efter endast tidigare oanvända ljudkombinationer förlorat i betydelse. I stället betonar Wallin vikten av att, ur de oändliga möjligheter som i dag står till förfogande för att skapa eller kombinera ljud, utifrån ett modernistiskt synsätt bygga sig en egen musikalisk värld, där jakten på nya principer och ny teknik står i centrum: "Jag kommer att bli djupt oroad den dagen då jag känner att gränserna för min musikaliska värld inte längre är i rörelse" säger han.

Wallins verkförteckning kännetecknas av en musikalisk mångsidighet och omfattar allt från kompositioner för orkester och kammarmusikensembler till musikteater och jazz. Bland Rolf Wallins framgångar kan nämnas Bang & Olufsens musikpris 1988 och Norska tonsättarförbundets pris som han erhållit 1987 och 1996, sista året för samma verk som premieras här i kväll.

Vid sidan av sin position som en av de mest framstående och intressanta unga nordiska tonsättarna, verkar han som lärare vid Norges musikhögskola och som flitig skribent. Dessutom innehar Wallin flera betydande poster inom det officiella norska musiklivet.

Klarinettkonserten är en virtuost upplagt dialog mellan solist och orkester där Rolf Wallin uppvisar ett fullständigt behärskande av sitt musikaliska ma-

terial och sin kompositionsteknik. Wallin har här utforskat och utvidgat klarinettens klangliga och dynamiska möjligheter, genom att utnyttja spelsätt och klangideal inspirerade av bland annat Balkanområdets musiktraditioner. I konserten finns en väl fungerande kommunikation, inte bara mellan solist och orkester, utan också mellan orkesterns instrumentgrupper som kompletterar varandra i ett väl planerat växelspel. Dessutom kännetecknas musiken av en stark utåtriktad kommunikation som inte lämnar någon lyssnare oberörd. Klarinettkonserten bygger på två till karaktären helt olika element, vilka med förebild från filmskapandet kryssklippts in i varandra. Inledningsvis presenteras en systematisk strukturerad idé med ett långsamt men intensivt flödande skeende. Denna idé visar sig ha en ledande och sammanhållande funktion i konsertens strukturella uppbyggnad. Mot detta ställs ett intensivt och våldsamt orkestertutti som gång på gång abrupt avbryter flödet. Efter en övergång av skimrande skönhet följer en lång avslutande stegring där intensiteten successivt stiger till en nästan smärtsam nivå.

Med dessa ord är det en stor glädje för mig att på NOMUS vägnar gratulera Rolf Wallin till 1998 års musikpris och jag ber härmed att få överlämna ordet till Nordisk rådets president Berit Brørby Larsen.

Presidenten , **Berit Brørby Larsen**, överlämnar Nordiska rådets musikkpris.

Tacktal av mottagaren av Nordiska rådets musikpris, **Rolf Wallin**:

Den forbryterløse forbrytelsen

Mine damer og herrer! I 1990 mottok min kjære kollega og landsmann Olav Anton Thommessen den samme ærerike prisen som jeg nå, takknemlig og ydmyk, har kommet hit for å motta.

Efter sin takketale ble Thommessen kanskje av mange oppfattet som en dommedagsprofet som helte malurt i seiersbegeret i en tid da tyranniet i øst endelig løste sig opp av seg selv, og veien til frihet og demokrati syntes jevn som et stuegulv, brolagt med et fritt marked og dertil hørende frie ytringer. Mye vann har rent ut i havet siden den gang, og det kan være på sin plass å ta et lite tilbageblikk på hvad han hadde på hjertet da, og hvordan facit ser ut så langt.

Jeg tillater meg å sitere fra hans tale for 8 år siden:

"Hvis "triumfalistene" får sine drømmer oppfylt vil Øst-Europa bli forvandlet til nok et marked der det vellykkede vil bli målt i kroner og øre. Kunstnerne, som har vært så avgjørende i demokratiseringskampen, vil bli forflyttet til samfunnets marginer og oppnå den samme uvesentlige status som i vest. Lønnsomhet vil bli det kriterium som legges til grunn for kvalitet. (...) Folk som mestrer kunsten å selge seg selv, vil etterhvert erstatte kunstneren."

Utviklingen siden den tid har selvsagt vært forskjellig fra land til land, men bruker man Russland som eksempel, viser det seg at Thommessen var

altfor forsiktig i sine advarsler. I et av historiens mest makabre tilfeller av skjebnens ironi har man realisert nettopp det vrengebildet av det kapitalistiske Vesten som Sovjetregimet skremte sine undersåtter med: et kynisk samfunn der nogen få selvnytende kapitalister velter seg i rikdom mens resten av befolkningen lever i ytterste fattigdom. Et samfunn der ærlig arbeid og sparing ikke lønner seg, der spekulasjon og kriminalitet er den sikreste veien til velferd. Og de unge tar signalene fort. Norsk telegrambyrå meldte for en tid siden om en meningsmåling blant unge i en russisk by. 25 prosent av jentene drømmer om en framtid som prostituert, mens 27 prosent av guttene kan tenke seg en karriere som kriminelle. 5 prosent ville bli leiemordere.

I dette store, bokelskende landet mister Pusjkin fotfeste til fordel for Playboy, mens den unike russiske musiktradisjonen sliter i skyggen av popindustriens velsmurte propagandamaskin. Vesten har gitt Russland stener for brød, og Russland sluker dem begjærlig.

Den unge, framgangsrike forfatteren Viktor Pelevin sier i et intervju noe vi alle bør lægge oss på minnet:

"Problemet med dagens (russiske) samfunn er at omfanget av djevelskap ikke er mindre enn før, men det finnes ingen direkte årsak til det, som man før kunne peke på, og forklare "det onde"."

En forbrytelse uten forbrytere, med andre ord. For å nøste videre i denne kriminalgåten skal vi bevege oss til vor egen del av verden, til det hjemmehyggelige Norden. Hvordan står det til her?

Kommersialismens diktatur

I 1995 oprettet Norsk Kulturråd en spesialpris som gikk til Norsk Forum for Ytringsfrihet. Prisen ble overrakt av forleggeren Willilam Nygaard, kjent over hele verden etter at han ble skutt i sin egen hage i oktober 1993, som et resultat av den iranske dødsdommen over Salman Rushdie og alle som bidrar til utbredelsen av hans roman "Sataniske vers". Det er tankevekkende at et menneske som har følt despotiets virkemidler på kroppen i ordets aller bokstaveligste forstand, brukte mesteparten av sin tale til å advare mot et ganske annet tyranni, som vi har rundt oss i vår egen hverdag, men som det kanske ikke er like lett å legge merke til.

La oss høre hvad han sier om bokbransjen:

"Et omhegnet prinsipp har været "the free flow of books". Den frie flyt av tanke og idé. Det kan virke som selvfølgelige faneparagrafer når de formuleres. Men så enkelt er det ikke. I vor del av verden har først og fremst den økonomiske liberalisme og vor egen selvsensur, ja den konforme og disiplinerte tanketomhet, etterhvert blitt den største trussel mot den frie ytring."

Så til musikken:

Erik Hillestad, direktør i Kirkelig Kulturversted, et økonomisk vellykket, om ikke styrtrikt norsk plateselskap, satte ifjor i gang en svært interessant kulturdebat i norsk presse. I en artikel i Aftenposten uttalte han bl.a.:

"Det foreligger i dag et mere eller mindre kamuflert diktat om salgbarhet for å være kvalifisert til offentlig fremførelse for et forum av noen størrelse i Norge. Mye tyder på at vi nærmer oss ett kommersialismens diktatur."

Hillestad og Nygaard er verken venstrerabulister eller verdensfjerne bohemer som kommer med bitre oppgulp fra sitt elfenbenstårn. De navigerer i sine respektive markeder og står midt i en avveining mellom børs og katedral, mellom salgbart og vigtig. Og de navigerer riktig godt. Allikevel advarer de i så sterke ordelag mot uhyrene som lurer i dette farvannet.

Til og med en journalist i medieråtassen Verdens Gang, Yngve Kvistad, brukte for noen få dager siden uttrykkene "Goebblesifiseringen av kulturlivet" og "komplott mot ytringsfriheten – inklusive kunstnernes". Hans skyteskive var ikke en undertrykkende totalitær stat, men markeds- og mediaavdelingene innen blant annet film- og musikindustrien.

Markedsliberalisme + frihet = sant?

Disse tre aktørene peker fra hvert sitt ståsted innen kulturlivet i samme retning: Den tilsynelatende selvsagte korrelasjon mellom fullstendig markedsfrihet og fullstendig ytringsfrihet begynner å slå alvorlige sprekker.

Likhetstegnet mellom markedsliberalisme og frihet må være dette århundrets mest vellykkede propagandabløff. Spør henne om hun føler sig fri, den thailandske jente som får 3-4 kroner for å bruke opp nok en ettermiddag og kveld av sin ungdom sittende bøyd over broderierne, fordi en skandinavisk klesgigant har presset hennes lønn ned til en brøkdel av landets lovbestemte minstelønn. For henne er Adam Smiths "usynlige hånd" en jernklo som frarøver henne ungdommen. Friheten er ingen frihet dersom vi stjeler den fra andre.

Men nå skal man ikke være urettferdig mot Adam Smith og hans usynlige hånd. Allerede for 200 år siden forutså han fallgruvene som ligger innebygget i de markedskreftene han var en så ivrig talsmann for. I sitt hovedverk "An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations" advarer han blant annet mot private monopoldannelser. Det er ikke sikkert at Smith ville ha bifalt at en sveitsisk bank kontrollerer verdier som overstiger Storbritannias brutto nasjonalprodukt, eller at et menneske har økonomisk kontroll over brorparten av britisk presse.

Det private initiativ og loven om tilbud og etterspørsel er noe nær en naturkraft, den kan ikke utryddes av partidekreter eller femårsplaner. Det gjennomregulerte samfunn, der det er likegyldig om man yter noe eller ikke, er passiviserende, slik vi har sett det i Sovjettidens kvelende stagnasjon.

Men en naturkraft kan være både nyttig og skadelig. Ilden gir varme, men jeg kjenner ingen som gjør opp bål midt på stuegulvet, slik Russlands politikere har gjort i sin iver etter å være mer kapitalistiske enn Vesten.

Newspeak

Straks Stalin kom til makten i Sovjet-Unionen slo han end på "borgerlig-individualistisk formalisme". Hitler startet noen år senere å utrydde det han

kalte "Entartete Kunst". Abstrakte, surrealistiske og kubistiske malerier ble brent, atonal musikk ble forbudt i konsertsalene. Opphavsmennene ble sett på som folkets fiender og kastet i fangeleire.

Hvorfor gjorde makthaverne det, også når kunsten ikke var eksplisitt politisk rettet mot regimet? Fordi kunst som peker utenfor konvensjonene holder sinnet smidig og våkent, det sier: "Hei, ting behøver ikke nødvendigvis være slik du tror de er!" Og slike ting er ikke tyranner særlig glad i.

Ett av maktredskapene i skrekksamfunnet George Orwell skildret i sin roman "1984" var språkkonstruksjonen "Newspeak", en form for engelsk så begrenset og endimensjonal at det i praksis var umulig å tenke seg en samfunnsorden annerledes enn den eksisterende. Kulturelle utgaver av Newspeak finner vi selvsagt i Stalin- og Hitlertidens sosialrealistiske glansbildeverden, men reklamefilmens og de mest kommersialiserte popvidioenes gjennomshamponerte vellykkethet har det samme paralyserende budskab: alt er vel, du trenger ikke bekymre deg, du trenger ikke se etter andre løsninger enn den vi serverer deg.

Bytter man ut stalinistenes honnørord "massene" med nyliberalistenes betegnelse på nøyaktig det samme, nemlig "markedet", ser man forbløffende paralleller mellem det ytterste venstre og det ytterste høyre: Verdi har bare det som massene/markedet kan forstå og nyte umiddelbart. Det andre forsvinner fra offentligheten, i det ene tilfellet fordi det er forbudt, i det andre fordi det ikke lønner seg.

Det er selvsagt nogen åpenbare forskjeller:

I det klassisk totalitære samfunn er forvisningen en bevisst handling, og det skjer på en grov og voldelig måte: Bøkene bliver brent, maleren bliver sendt i fangeleir. Det er lett å peke på en ond handling og en ond hensikt.

I et markedsliberalistisk samfunn er det vanskeligere å se skurken, det finnes som regel ikke en gang en ond hensikt: Det er ingen som direkte ønsker at et krevende musikverk eller en vanskelig roman skal holdes borte fra publikum. Man bare trekker på skuldrene og sier at det beklageligvis ikke er regnskapssvarende å ha dem der. Kunstneren lider ingen som helst overlast og kan i våre land til og med holde seg nødtørftig i live på stipend.

Men det kulturelle resultatet er det samme: romanen eller CDen forsvinner fra butikhylla, enten det er kommunistpartiet eller en økonomisjef som bestemmer det: Publikkum bliver avskåret fra informasjon, og det kulturelle mangfold bliver til enhold. Det som bliver stående igjen i hyllene er de enkle svarene og de ferdigtygde konklusjonene.

Fortvivl ikke!

Derfor er det så gledelig at stadig flere ser at når lønnsomheten av og til kommer i konflikt med grunnleggende etiske eller kunstneriske prinsipper, må lønnsomheten vike. Og jeg må understreke at det ikke er snakk om en kamp mellom høyreside og venstreside. Frontlinja går tvers igjennom alle partier.

På høyresida finner vi som det kulturelle mangfolds våpendragere den verdikonservative eller verdiliberale politiker som anerkjenner at kunsten har en egenverdi og at kulturpolitikken, slik som utdanningspolitikken og miljøpolitikken, må heves over markedskreftenes vilkårlighet.

På venstresida har vi de som tolker likhedsidealet slik at de brede lag av folket skal kunne ta del i kunnskap og kunstopplevelser som tidigere bare var forbeholdt det økonomiske toppsjiktet.

I dette bildet kommer Nordisk Råds Musikpris og Litteraturpris inn som en motvekt til bestselgerhysteriet og listetyranniet.

Dersom dere politikere fortsætter å beholde ansvaret for å opprettholde det kunstneriske artsmangfoldet i vår nordiske kulturbiotop, så skal vi kunstnere gjøre vårt for å lage skogen til en spennende sted å være.

Tak for prisen!

Klarinettkonsert av Rolf Wallin, Leif Arne Pedersen och GöteborgsOperans orkester

Utdelning af litteraturpriset

Presentation av Tua Forsström, mottagare av Nordiska rådets litteraturpris **Anne Marie Mai**:

Ærede tilhørere! Kære Prismodtager!

Hesten er et af de stærkeste, smukkeste og mest gådefulde af de gamle myters dyr. De nordiske myter beretter om Odins hest, den ottebenede Sleipner, der er født af Loke og den bedste hest både i gudernes og menneskenes verden. Myterne fortæller også om Rimfaxe, nattens hest med rim i manken, der som dug falder på jorden, og om Skinfaxe, dagens hest med den strålende manke, der lyser over luft og jord. I de græske myter møder vi Pegasos, den vingede hest, sprunget af den halshuggede Medusas blod. Med et eneste hovslag åbner Pegasos Hippokrene, kilden for digterisk inspiration.

En rigtig digter må stå sig godt med hestene, både myternes og menneskenes heste, og derfor glæder man sig som læser over Tua Forsströms digtsamling Efter att ha tillbringat en natt bland hästar, for her kan man opleve, hvordan elskede gamle myter er en levende medklang i et nutidigt og nærværende univers, fuldt af heste, fugle, hunde, børn, drømme, gamle kærester og anfægtelser over tingenes tilstand. Et univers, fuldt af digte.

Jeg må tilstå, at jeg allerførst læste titeldigtet, der beskriver digterens nat blandt duftende og sovende heste under grøn måne og mod en kold morgen. Titeldigtet med dets skarpe sansninger og dets sproglige stemthed blev for mig en nøgle til hele samlingen. Tua Forsströms digte er oplevende, lyttende og dialogiske. Digtene åbner sig netop for stemninger af både sorg, glæde, vemod og livslyst, for den skønne, udsatte og forgængelige verden, som er vores her og nu. Karakteristisk er henvendelsen og samtalen med nutidens og

fortidens kunst. Digtene refererer til nordisk digtning og klassisk, antik digtning, til filmkunst, musik og billedkunst, og peger på, at fortidens gamle mestre er vores samtidige, fordi deres billeder og tanker handler om det eksistentielle og er blevet en del af vores forestillingsverden. Med sine digte til en række kunstnere minder Tua Forsström os om, at digteren er en læser og en fortolker af kunstens traditioner.

Karakteristisk er også det vide udsyn i verden, som Tua Forsström skaber i sine digte. Hun viser os, at verden er på en gang blevet større og mindre, der er tale om en paradoksalt fortrolig fremmedhed, hvor alt er sat på spil, og alt er blevet skrøbeligt. Kunsten er hos Tua Forsström menneskets mulighed for at tænke efter og vedstå sig sine modstridende følelse, sin træthed og styrke, sine erindringer og sin glemsel, og sin ensomhed. Det er også selve hverdagen, der i denne poesi kommer læseren i møde. I stroferne hopper børnenes egernunger, den lille bortløbne kat huskes, og russernes rumhund Lajka får lov at strejfe endnu en gang, fri og renhjertet blandt de vilde hunde, mens digteren rejser mellem storbyer og skove.

Tua Forsströms digte repræsenterer en åbenhedens og samtalens poetik, hvor digtet er en henvendelse fra det ene menneske til det andet, om noget menneskeligt, noget vigtigt og forunderligt. Læseren bliver delagtig, ikke mindst i det skabende forhold til dagligsproget, som Tua Forsström har udviklet siden sin debut i 1972 i de fine digtsamlinger, hun har udgivet.

Efter att ha tillbringat en natt bland hästar er et højdepunkt i Tua Forsströms forfatterskab og et særligt og mesterligt bidrag til samtidens nordiske litteratur.

Kære Tua Forsström – tak for dine digte!

Presidenten, **Berit Brørby Larsen**, överlämnar Nordiska rådets litteraturpris.

Tacktal av pristagaren **Tua Forsström**:

Ärade publik, kära vänner. Det är en stor glädje att få vara här, mitt i ett sammanhang där allt som mitt hjärta klappar varmast för ställs i centrum. För det första är det detta med Norden. Det är en speciell känsla att vistas i de nordiska grannländerna, allt är tillika annorlunda och välbekant, det är som att vara samtidigt borta och hemma. Om det inte fanns en nordisk gemenskapskänsla skulle vi helt enkelt inte befinna oss tillsammans här på Göteborgsoperan i kväll. För att ändå vara litet normalt patriotisk måste jag passa på att rapportera att vi i Finland har varit verkligen hänryckta över vårt litteraturpris, det har varit liksom äkta landslagsanda över det hela, inte minst i min hemstad Ekenäs. Nordiska Rådets litteraturpris har helt enkelt en överväldigande prestige och genomslagskraft.

Vår tillvaro är skiktad, vi lever samtidigt i många yttre och inre miljöer, och gränsen mellan natur och kultur är ofta en linje dragen i vatten. Natur och

kultur möts, som i en park, eller en häst. "Det är viktigt med kultur", säger vi, men vad exakt menar vi med det? För min del tänker jag då kanske först av allt på biblioteken. Det har blåst snålt kring dem, och jag undrar också över deras framtid, om de kommer att förvandlas till maskinhallar, eller om det fortsättningsvis kommer att finnas riktiga bibliotek med riktiga böcker med pappersblad och trycksvärta. Jag vill här och nu tacka min barndoms skolbibliotek och bybibliotek med litet och slitet låneurval, det gjorde ingenting, när man hade dragit igenom allt började man på nästa varv. Jag vill också tacka alla lärare och förebilder under åren, jag vill tacka mina tålmodiga förläggare. Och jag vill tacka våra nordiska stipendiesystem som bejakar de långsamma processerna, det icke-spektakulära, i en tid när så mycket verkar handla om högt tempo, volym och snabba klipp.

Och så naturen. Jag har många snölandskap att tacka, sjöar med klart vatten, jag har många kråkor och svanar och rävar och rönnar och vassruggar att tacka. I själva verket står vi alla i tacksamhetsskuld till djuren – det var ju faktiskt med hjälp av dragdjur och lastdjur, det vill säga nötkreatur och hästar, som Europa civiliserades under medeltiden. Jag menar att jag inte förstår hur vi skall kunna leva och arbeta vidare och respektera oss själva om vi inte respekterar djuren och djurens rättigheter. Det är något fel när man inte längre vågar läsa vissa tidningsreportage och se dokumentärrapporter i TV för att det helt enkelt är outhärdligt och förlamande. Jag tänker förstås i första hand på djurtransporterna i Europa, och vädjar till alla er, påverkare och beslutsfattare, att tala i de här djurens sak. De kan inte själva skriva några kontrakt.

Jag läste nyss om kloka grisar och hundar och andra djur som under århundradena har visats upp på de stora marknaderna i England, bland andra Morocco, "den underbara vita hästen", som kunde räkna och dansa och vid ett minnesvärt tillfälle år 1600 lär ha klättrat uppför kyrktornet på S:t Pauls-katedralen. Ja. Var och en av oss som har haft förmånen att bli personligen bekant med ett djur, en gris, vet hur charmerande en gris kan vara. Jag tackar alla grisar och hästar och kor; de har del i mitt arbete.

"När allt omkring en är sten, släta väggar och heta trottoarer, hur dyrbar syns en då inte en buske, hur ljuvlig en inhägnad och planterad bit mark", skriver Charlotte Brontë. Jag vill nu till sist av hjärtat tacka Nordiska Rådet för det fantastiska priset som jag ser som en erkänsla till all poesi som skrivs i våra länder, och jag skall läsa en dikt om ett träd som stod i ett gathörn i Cairns, en turistort i nordöstra Australien.

Plumeria Acutifolia

Katchei's dans ur Eldfågeln av Igor Stravinskij, GöteborgsOperans orkester

Avslutning

Kommunfullmäktiges 1:e vice ordförande **Lars-Åke Skager** (talade utan manus)

Uddeling af Nordisk Råds natur- og miljøpris

onsdag den 11 november 1998 i Frammuséet

Åbning

Åtte glass, slagverkeren Bjørn Rabben

En fantasi fra kysten, fiolinisten Susanne Lundeng

Velkomst

Velkommen — ved leder av Nordisk Råds norske delegasjonen, Einar Steensnæs

Ship O'hoi, Det Norske Solistkor

Uddeling af natur- og miljøprisen

Bedømmelseskomitéens talsmann, Peder Agger, fremfører motivasjon for prisvinneren

Høytidelig overrekkelse av prisen — ved Nordisk Rådes president, Berit Brørby Larsen

Takketale — av prisvinner Dr. Ólafur Arnalds

Dansande kvinner fra på Kafuglen Venger, Musikk: Magnar Åm, tekst: Liv Holtskog. Det Norske Solistkor

Intrada nr. 1, (Franch, 1608): Messingsekstetten Cuivre

Åbning

Åtte glass, slagverkeren Bjørn Rabben
En fantasi fra kysten, fiolinisten Susanne Lundeng

Velkomst

Velkommen ved leder av Nordisk Råds norske delegasjonen, **Einar Steensnæs**:

Hjertelig velkommen hit til Frammuséet og til utdelingen av Nordisk Råds natur- og miljøpris.

Denne utdelingen har fått et maritimt preg, selv om prisvinnerens arbeid i høyeste grad er bundet til landjorden. Vi er om bord på skipet Fram som på sin solide grunn gir en passende ramme rundt denne prisutdelingen likevel.

Vi har nettopp først hørt et musikkstykke som heter "Åtte glass", spilt av Bjørn Rabben, fulgt av en "En fantasi fra kysten", spilt av Susanne Lundeng. Vi takker begge to for spennende og vakker musikk.

Miljøprisen er i ferd med å etablere seg blant de nordiske prisene. Nordisk Råds kulturpriser henger høyt, har prestisje i sine fagmiljøer, og de får oppmerksomhet blant publikum. Årsaken til dette er selvfølgelig en lang rekke verdige vinnere.

Miljøprisen er den yngste av de nordiske prisene. Den har derfor ennå ikke rukket å opparbeide seg den samme tyngde som følger musikk- og litteraturprisen. Jeg tror årets miljøpris vil bidra til å løfte prisens prestisje, og også styrke dens posisjon som den viktigste miljøprisen i Norden.

Temaet for årets pris var formidling av kunnskap om miljøets tilstand og miljøproblemer. Da er det spesielt hyggelig å kunne ønske velkommen hit til Frammuséet.

Polarskipet Fram ble brukt ved tre viktige forskningsferder til polområdene ledet av den kjente norske forsker Fridtjof Nansen, men også av andre kjente oppdagelsesreisende som Otto Sverdrup og Roald Amundsen.

Fridtjof Nansen reiste nordover for å nå Nordpolen. Dette tenkte han å gjøre ved å la skipet fryse fast i polisen og følge isdriften. Da han feilberegnet driften, la han med sin nestkommanderende Hjalmar Johansen, ut på ski nordover. De nådde ikke Nordpolen og måtte overvintre på Frans Josefs land. Men tre år etter at de forlot Norge, nådde de Vardø. Alle trodde polarheltene var omkommet i isen, og at de var i live, var en verdensnyhet.

Neste Framferd ble ledet av Otto Sverdrup, som også hadde vært kaptein ved den første ferden. Han reiste vestover, for å utforske Nordvestpassasjen. Der ble store områder kartlagt, områder som tidligere bare var besøkt av den amerikanske urbefolkningen.

Tredje Framferd gikk sørover mot Antarktis. Det var Roald Amundsen som ledet denne ekspedisjonen. Dens fremste formål var vel å bli den første mann på Sydpolen, og dette målet ble, som kjent, nådd.

Disse tre ekspedisjonene innebar store farer, store oppdagelser og spektakulære prestasjoner. Men alle tre Framferder var også svært viktige vitenskapelige ekspedisjoner. Forskningsinnsatsen som ble utført ved hjelp av dette skipet, har vært svært viktig for kunnskapen om Arktis og Antarktis, og har på den måten lagt grunnlag for viktig miljøforskning i være dager.

Framferdene fikk også enorm publisitet, ikke bare i norske media, men i hele verden. Oppdagelsene og prestasjonene ble gjengitt i media, og forskerne var tidens helter.

Tenk om det hadde vært en tilsvarende lett oppgave å spre informasjon om dagens forskning!

Dr. Olafur Arnalds har ledet et viktig forskningsarbeid når det gjelder jorderosjon og ørkenspredning. Problemstillingene knyttet til tørke og ørkenspredning i Afrika, er vel kjent gjennom de alvorlige sultkatastrofene som vi hører om.

At ørkenspredning også skjer på våre breddegrader, og endatil på Island, kan være vanskelig for oss fra andre deler av Norden å forstå. Men Islands natur er sårbar, og ørkenspredning er et alvorlig problem.

Bedømmelseskomiteens talsmann, Peder Agger, vil gjøre nærmere rede for hans arbeid og komiteens begrunnelse. Men først skal vi få nok et musikalsk innslag med maritim karakter.

Det Norske Solistkor skal synge "Ship O'hoi".

Ship O'hoi, Det Norske Solistkor

Uddeling af natur- og miljøprisen

Bedømmelseskomitéens talsmann, **Peder Agger**:

Excellencer, ærede medlemmer, mine damer og herrer! Ødelæggelsen af dyrkningsjorderne er et af verdens vigtigste, men også mest oversete langsigtede miljøproblemer. Vores aktualitets-hungrende medier er bedst til at opfange voldsomme lokale ulykker såsom vulkanudbrud, orkaner og oversvømmelser. Hvorimod de langsigtede og langsomtvirkende men meget udbredte katastrofer har sværere ved at komme på avisernes forsider. Sådan er det med jordødelæggelsen.

Selv om resultatet er det samme, er jordødelæggelsen dog ikke ens overalt i verden. Nogle steder som f.eks. i Himalaya er det fjernelsen af skoven, der især udsætter mulden for at blive skyllet bort. I nogle af de varmere egne som f.eks. i Mellemøsten kan jorden forgiftes af saltafsætning som følge af lang tids kunstvanding. Andre steder som f.eks. i Danmark er det mange års ensi-

dig anvendelse af kunstgødning, der kan få muldlaget til at skrumpe ind. Og atter andre steder som f.eks. i Vestnorden er det overgræsning, bete, der først får vegetationen til at forsvinde og siden muldlaget til at blæse eller skylle bort.

Der kendes ingen hurtige metoder til at erstatte mulden. Den kan tage årtusinder om at dannes, men tage uger at fjerne. Og hvert år forsvinder i hele verden omkring 10 millioner hektar dyrkbar jord – et areal som hele Island – som følge af erosion, ørkendannelse, forgiftning og inddragelse af agerjord til andre formål.

Men det er ikke kun dyrkningsjorden og dermed truslen mod vores muligheder for at brødføde verden, der er problemet. Med fjernelse af vegetationen, hvad enten den er skov, græsmark eller hede, forsvinder ikke kun en væsentlig del af biodiversiteten og mulden på stedet, men også stedets evne til at opsuge og dermed tilbageholde nedbøren.

Resultatet bliver, at hvor afstrømningen efter et regnskyl tidligere kunne tage år eller måneder, kan det nu foregå inden for uger, dage, ja, selv timer. Det kan resultere i oversvømmelser i lavlandet, som vi så det i sidste uge i Honduras og Nicaragua. I sidste måned i Bangladesh og Kina. Og sidste år, og før det, i Polen, Tjekkiet, Tyskland og selv Norge.

Hver gang noget sådant er sket, så starter diskussionen om, hvad der er årsagen: Var det de foregående årtiers skovfældning? Var det landvinding, opdyrkning eller byudvikling langs floden, der var årsagen, eller var det vejret, der opførte sig unormalt? Og hvis det var, var det så på grund af væksthuseffekten etc.

Mod den slags problemer og den slags diskussioner er der kun ét langsigtet middel, nemlig en redelig videnskabeligt underbygget omhyggelig formidling og en diskussion, der inddrager forskere, politikere, myndigheder, erhvervsliv, undervisningssektoren og sidst men ikke mindst almindelige mennesker.

Kun derved kan der opnås den fornødne forståelse og den fornødne brede opbakning, som problemets løsning kræver. Så den enkelte borger både ved sin egen livsførelse og ved sin politiske stillingtagen kan give sit bidrag til en bæredygtig udvikling.

Samarbejdsprojektet Jardvegsvernd med dets leder dr. Olafur Arnalds, har i samarbejde med Landbrugets Forskningsinstitut og Instituttet for Jordbundsbeskyttelse i Island på fornem vis bidraget til en sådan proces.

Jorderosion og ørkendannelse er et stort miljøproblem i Island. Med et kompleks af forskellige dateringsmetoder og avanceret geografisk kortlægning med anvendelsen af fly- og sattelitoptagelser og moderne databasesystemer, har Jardvegsvernd udforsket dette problem.

I 1997 kom som et resultat et komplet oversigtsværk over jorderosionens udbredelse i Island. Dette dannede siden udgangspunkt for en imponerende formidlingsindsats til skoler, aviser, fjernsyn og selv på Internettet.

Resultaterne har også været kommunikeret til den videnskabelige verden, bl.a. ved afholdelse af en videnskabelig konference om ørkendannelse. Og resultaterne har bidraget til implementeringen af De Forenede Nationers Konvention om bekæmpelse af ørkenspredning.

Jardvegsvernds resultater har også dannet grundlag for den islandske regerings landopdyrkningsprogram. Og sidst med ikke mindst har man under hele projektets forløb forsøgt at holde alle involverede parter informeret om projektets udvikling. Og de mulige løsninger er – inden offentliggørelsen – blevet diskuteret på møder, som har været afholdt i de enkelte landsdele og herreder. Der bør stå stor respekt om denne indsats fra brede dele af det islandske folk og dets institutioner.

Med årets tema for den nordiske miljøpris er der ikke tvivl om, at Jardvegsvernd er en oplagt kvalificeret modtager.

I sin bredde, dybde og langsigtethed er dette initiativ et eksempel til efterfølgelse. På trods af nutidens mange alvorlige miljøproblemer, giver det os håb om en bæredygtig fælles fremtid.

Høytidelig overrekkelse av prisen ved Nordisk Rådes president, **Berit Brørby Larsen**:

Kjære prisvinner, mine damer og herrer! Det er en stor glede for meg å overrekke Nordisk Råds natur- og miljøpris for 1998 til den islandske forsker Olafur Arnalds for hans innsats i å formidle viten om jorderosjon i Island, og viktigheten av å beskytte den dyrkbare jorden i Norden som i verden for øvrig.

Bedømmelseskomiteen fremhever at det dreier seg om et informasjonsprosjekt som grunnleggende har bidratt til islendingenes viten om jorderosjon og skapt forståelse for den alvorlige tilstand landet befinner seg i og lært befolkningen å handle konstruktivt.

Takk til Olafur Arnalds for din innsats i å formidle kunnskap om jorden til oss.

Gratulerer!

Takketale av prisvinner **Dr. Ólafur Arnalds**:

Ærede præsident, excellencer, ministre, mine damer og herrer!

Jord er underkastet en mærkelig skæbne. Foragtet af de fleste, nedtrampet og udsat for ydmygende benævnelser som skidt og møg. Jord er det sidste, mennesker kunne finde på at tage med ind i deres bolig. Mange dyrker den og er fuldstændig afhængige af den frodige jordbund. Der er endvidere mange, der bruger jorden, som var den en maskine til fremstilling af salgsprodukter. Disse folk tænker udelukkende på at maksimere produktionen. Nogle dyrker jorden som Gud, Moder Jord, menneskets skaber. De færreste tænker på jordens natur. Den skal bare være der som en anden moder, der kommer, når

hendes børn kalder og opfylder deres ønsker, uanset hvor uartige de har været. Hvordan moderen har det, er der ikke mange, som spørger om.

Menneskets historie har dybe rødder i jorden. I tidernes morgen plejede Moder Jord i Grækenland en urt, som havde til formål at beskytte hendes børn, giganterne. Giganterne var muligvis de gamle skove, der tidligere dækkede det sydlige Europa. Men Zeus fjernede den hellige urt, besejrede fjenderne med hjælp fra mennesker og herskede siden da over sit rige. Skoven forsvandt, og jordens skæbne blev overladt til menneskene.

Frugtbarhedsguderne, der blev dyrket intenst af menneskene, kom til Zeus' hof. De havde tilbagelagt en lang vej fra Babylons ruiner gennem hele det kinesiske kejserdømme over Nilens flodsletter og alle andre steder, hvor mennesker begyndte at dyrke jorden. De holdt rast i Grækenland, fortsatte gennem Romerriget og dernæst nordover, hvor de blandedes med deres slægtninge fra øst og snart blev mægtige konger i Nord: Vanerne.

De, der går i Vanernes, Frejs og Frejas tjeneste, glemmer ofte, hvor sårbar fosterjorden er. Selv om Vanerne og Aserne indgik en fredsaftale her under de nordlige himmelstrøg, er Vanernes vælde ikke gået til grunde. Menneskers behov for, hvad jorden kan yde, har aldrig været større. Misbruget er aldrig langt væk. Nutidens menneskelige herskere kræver maksimering af produktionen.

Mennesker har lidt den skæbne aldrig at kunne lære af historien. Det er tilsyneladende ikke muligt for mennesker at forstå sammenhængen mellem de gamle civilisationers undergang med den udpinte jord. Man skal helst henvise til grusomme "barbarer" fra nord eller religiøse ekstremister for at forklare undergangen. Men disse stater var værgeløse, fordi kulturen forfaldt på grund af dårlig ernæring.

Selv om Moder Jord altid er parat til at tage sig af menneskers behov, har de selv svært ved at indgå i et fornuftigt forhold til jorden. Et forhold, der er baseret på forståelse og tillid. Det kaldes i vore dage bæredygtig udnyttelse af jorden.

Længst mod nord ligger øen Island, hvor nordboerne bosatte sig for 1100 år siden. De nordiske vikinger kom til et drømmeland, hvor der dryppede smør fra alle strå. Vanerne, frugtbarhedens og agerbrugets guder, fik en tragisk skæbne i Island. men man fandt en anden udvej til at stille indbyggernes sult: husdyrhold. Men ligesom grækerne havde islændingene deres kulturelle og litterære storhedstid, rejst på naturens rigdom. Landets var såsbart, og udnyttelsen af jorden i det barske klima var katastrofale.

Vi må bære over med vore forfædre. Vi må, som Vigdís Finnabogadóttir har udtrykt det: hædre vore forfædres minde ved at genvinde landets frugtbarhed. Men så må vi også lære at kende naturen og de kræfter, der ødelægger jorden, til bunds. Og det var derfor, projektet Jarðvegsvernd eller Jprdbeskyttelse blev indstiftet.

Jordens lidelseshistorie er af international karakter. Men det er sørgeligt, hvor dårligt det er lykkedes verdens nationer at koordinere kampen mod ødelæggelsen. Det er, som om de udviklede stater ikke vil indrømme problemerne på hjemmebane, men derimod kun i de lande, som vi i kraft af vores overflod tillader os at kalde udviklingslande. Problemer er ganske vist anerkendt inden for FN, hvor man har indgået Konventionen om bekæmpelse af ørkendannelse – CCD. Denne konvention burde naturligvis pleje jordens interesser overalt på Jorden. Men konventionen er indgået for udviklingslandene og oven i købet kun for en del af de områder, hvor erosionen er mest udpræget. Dette øger kløften yderligere mellem de, der lever med sult og fattigdom, og de, der har overflod af alt.

Og ikke nok med det: Vi europæere forsøger i såhøj grad, vi kan, at glemme, at udviklingslandenes sørgelige skæbne ikke kun består i deres mangel på alt i hjemlandet. Det skyldes også overfloden af madvarer i industrilandene og subsidier, der begrænser de fattige landes muligheder for at sælge deres produkter. Vanernes tænkemåde holder os endnu i ave, og håbet om fortjeneste holder andre i fattigdommens lænker.

Der er kun én Jord. Samtlige klodens stater må dele ansvaret for Jordens velfærd. Her bør de nordiske lande indtage en førende position.

Det er en samdrægtig gruppe mennesker, der har stået bag projektet Jarðvegsvernd. Vi har den fælles målsætning at standse ødelæggelsen af jordens frugtbarhed og genvinde jordens tabte kvaliteter. Det er os en stor ære at få tildelt denne store anerkendelse af vores arbejde. Det giver os mod på at gå videre.

Jeg vil på alles vegne sige: Tak!

Dansande kvinner fra *på Kafuglen Venger, Musikk: Magnar Åm, tekst: Liv Holtskog. Det Norske Solistkor*

Intrada nr. 1, (Franch, 1608): Messingsekstetten Cuivre

Bilaga

till

Kommittéförslag om samordningen av biståndsinsatser i Nordens närområde

Bilaga: Konsultrapporten "Samordningen av nordiska biståndsinsatser i Lettland"

SAMORDNINGEN AV NORDISKA BISTÅNDSINSATSER I LETTLAND

1. BAKGRUND

Nordiska Ministerrådet fattade 1994 beslut om vissa principer för den samnordiska verksamheten i Nordens närområden. Bland principerna finns att "Ministerrådet och de enskilda nordiska regeringarna skall eftersträva största möjliga koordinering och informationsutbyte mellan samnordiska och bilaterala insatser i Nordens närområden. Härvid har den Nordiska Samarbetskommittén ett särskilt ansvar för vidareföring av information från aktiviteter i såväl nordisk som nationell regi."

Mot den bakgrunden har Nordiska Rådets Kontrollkommitté beslutat låta genomföra en konsultstudie av huruvida de samlade nordiska insatserna i närområdet genomförs på ett samordnat sätt. Studiens huvudinriktning skulle vara att indikera i vilken grad det finns brister i koordineringen av nordiska insatser och på orsakerna till eventuella brister i detta hänseende, bedömt i ett mottagarperspektiv. Studiens uppdragsbeskrivning återfinns som bilaga 1.

För att inte bli alltför omfattande avgränsades uppdraget till de insatser som görs i ett av närområdesländerna, Lettland, och till två sektorer, hälsa och miljö. Alla med statliga medel från ett eller flera nordiska länder finansierade biståndsinsatser skulle tas med, med undantag för statligt ägda företags aktiviteter samt för exportkrediter och motsvarande. De två valda sektorerna gavs en snäv avgränsning, uteslutande exempelvis miljöinriktade insatser inom energi- eller transportsektorerna eller hälsorelaterade insatser i industri och jordbruk. De insatser som utgör grunden för studien presenteras i sammanställningen i bilaga 2.

Av de nordiska länderna är Danmark, Finland, Norge och Sverige aktiva som biståndsgivare i Lettland. Bland de nordiska institutionerna genomför Nordiska Ministerrådet (NMR), Nordiska Investeringsbanken (NIB), Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) och Nordiska Projektexportfonden (Nopef) insatser i Lettland. Uppdraget har i första hand inneburit att studera hur dessa aktörer koordinerar sina insatser, en aktörsstudie kring samordning.

Studien har baserats dels på dokumentation från givarna och mottagarna av pågående och avslutade insatser i de två sektorerna, dels på intervjuer med representanter för de åtta nämnda biståndsgivarna vid besök i Köpenhamn, Helsingfors, Oslo och Stockholm, för den lettiska förvaltningen och vissa utomstående observatörer, såsom UNDP, EU och Världsbanken, vid besök i Riga, samt för Nordiska Ministerrådet och det Nordiska Informationskontoret i Lettland. En förteckning över intervjuade personer återfinns i bilaga 3.

Studien har genomförts under sommaren 1998 av Krister Eduards vid Stockholm Group for Development Studies AB. Författaren vill härmed framföra ett varmt tack till alla de personer som på olika sätt gjort studien möjlig.

2. LETTLAND

Hälsosektorn i Lettland präglas f n av övergången från sovjetkommunism till västerländska system och lösningar. Ett tidigare påtagligt kurativt inriktat vårdtänkande med motsvarande strukturer och resursuppsättningar håller nu på att ersättas av ett mer preventivt orienterat system med fokus i primärvården. Stora och kostnadskrävande institutioner på tertiär- och sekundärnivå behöver avvecklas eller omformas, medicinsk personal behöver omskolas, nya metoder behöver introduceras eller utvecklas både för värden och för dess styrning.

Ansvaret för den lettiska reformprocessen inom hälsosektorn ligger hos Välfärdsministeriet, som har ett omfattande mandat. Förutom för hälso- och sjukvård ansvarar ministeriet för socialförsäkringarna, socialtjänsten, arbetsmarknadsfrågorna och arbetarskyddet. Välfärdsministeriet svarar också för samordningen av det utländska biståndet till reformprocessen i hälsosektorn, se vidare nedan, avsnitt 4.2.

Den lettiska miljöproblematiken har sammanfattats i en av regeringen 1995 antagen nationell miljöskyddsplan. De prioriterade insatsområdena i planen är vattenförsörjning och avloppsvattenrening, avfallshantering, naturskydd, luftskydd och ekologiskt hållbara utvecklingssatsningar. Separata program har fastställts bl a för vatten- och avloppsförsörjningen, programmet "800+", och för avfallshanteringen, programmet "500-", samt för riskavfall, för integrerad kustzonsadministration och för införandet av ren teknik.

Inom Ministeriet för miljöskydd och regionutveckling har naturskyddsavdelningen, investeringsavdelningen och byrån för naturresurser och lantmäteri tillsammans ansvaret för investeringar i miljöskydd. Genomsnittligt har sådana investeringar motsvarat mellan femton och tjugo procent av statsbudgeten under den senare hälften av nittiotalet. Investeringsavdelningen ansvarar för koordineringen av det utländska stödet till miljöskyddsplanens genomförande, se vidare nedan, avsnitt 4.3.

3. DE NORDISKA GIVARNA

Under ett inledande skede av samarbetet mellan de nordiska länderna och närområdet fanns relativt långtgående tankar på en nära samordning mellan aktörerna, en samordning som tänktes leda till en samverkan bl a i vad avsåg länderinriktningen på samarbetet. En arbetsdelning föreslogs, där Finland skulle koncentrera sina insatser på Estland, Sverige på Lettland, respektive Danmark på Litauen. Diskussioner i denna riktning fördes senast i förarbetena till den s k Lyra-rapporten "Nordisk närområdesstrategi", som presente-

rades 1996, men de har funnits med i varierande styrka alltsedan samarbetet inleddes efter Sovjetunionens fall.

En samordning innebärande en så långtgående arbetsfördelning har emellertid aldrig vunnit gehör hos alla inblandade regeringar. Finland har ställt sig mest positiv till tanken, vilken dock hela tiden avvisats av Danmark och Sverige. Bilden av det nordiska samarbetet med närområdet på andra sidan Östersjön varierar därför både med avseende på länderfördelning och sektorinriktning, samt över tiden.

I detta avsnitt presenteras var och en av de inledningsvis nämnda åtta givarna till hälso- och miljösektorerna i Lettland. Deras insatser redovisas i bilaga 2.

3.1 Danmark

Det danska östsamarbetet hanteras i en påtagligt decentraliserad administrativ struktur. Samarbetet, som domineras av miljösektorn, innehåller också ett stort antal spridda insatser, inte minst i form av twinningprojekt på myndighetsnivå. Danmark har även ett flertal långtidsrådgivare eller koordinatorer på plats i samarbetsländerna.

Danmark anstränger sig att svara snabbt på identifierade behov. Konsultinsatser för projektformulering sätts in tidigt, vilket ger Danmark en kort pipeline för projektberedning, kanske någon månad. Medel kan sökas hos berörda danska ministerier av de organisationer eller företag som är intresserade av att göra insatser. Ansökningar granskas enligt en uppsättning kriterier, bland vilka dock samordning med andra givare inte finns med.

Sundhetsministeriet ser de danska koordinatorerna med placering i samarbetslandets förvaltning som en god investering. Dessa kan ta upp idéer, identifiera nya projekt, skriva uppdragsbeskrivningar för konsultinsatser och se till att de verkställs, och på andra sätt underlätta samarbetet med Danmark. Även Miljöstyrelsen har en lokal koordinator i Lettland, som är placerad i Milj"pministeriets investeringsavdelning.

En nyligen genomförd utvärdering påpekar att det danska biståndet är alltför spritt och ofokuserat. För den programperiod, som börjar den 1 januari 1999, har regeringen avsatt 2,5 miljarder DKK, varav 2 miljarder reserverats för miljöinsatser. Miljösektorn dominerar därmed fullständigt det danska Östsamarbetet. I övriga sektorer kommer inga nya insatser att påbörjas. Exempelvis kommer därför en tidigare gjord studie på TB-området nu inte kunna gå vidare i projektform. Sundhetsministeriets sektorprogram i Lettland avslutas.

Danmark, som finner att den tidigare diskuterade länderfördelningen mellan de nordiska givarna dels är paternalistisk, dels inte beaktar att de nordiska länderna vill finnas i alla de tre baltiska länderna, avfärdar också överläggningar om den ena eller den andra givaren skall åta sig ett visst projekt. Sådana överläggningar skulle försinka processen i onödan. Däremot uppskat-

tas det slags samordning där givarna kommer överens om att koncentrera sig på vissa områden, t ex så att Sverige ägnar sig åt frökontrollen och Danmark åt veterinärkontrollen i ett visst land. Likaså uppskattas de nordiska samordningar, som ägde rum på fängvårds- och migrationspolitiska områdena 1997.

I början av närområdessamarbetet fanns en viss projektkonkurrens. En givare kunde komma in i ett projekt och upptäcka att någon annan redan var där. Detta problem har dock minskat i och med framväxten av en administrativ kapacitet på mottagarsidan. Ibland kan mottagarna dock fortfarande vilja ha flera insatser på samma område för att kunna välja mellan olika metoder, men sådant borde ske tidigt, innan några större investeringar ägt rum. Möjligheterna att jämföra metoder med hjälp av parallella insatser begränsas också av samarbetslandets förmåga att köra två system under en längre tid, eller att byta från ett till ett annat.

Danska representanter finner i stort att den nordiska samordningen bäst äger rum i samarbetslandet i fråga. Sammantaget fungerar den väl, alternativt mycket väl. De få problem som dykt upp har kunnat löas på ett tillfredsställande sätt.

3.2 Finland

Även i Finlands fall är stödet till miljösektorn i Lettland betydligt större än det till hälsosektorn. Finland ser att de nordiska länderna har stora gemensamma intressen i miljön runt Östersjön, och går gärna in i nordiska samfinansieringar, som är samordnade av de nordiska institutionerna. F n pågår insatser i avloppsreningsverken i Cesis, Daugavpils och Liepaja. Det finska miljöministeriet spelar en aktiv roll i miljösamarbetet kring Östersjön och är f n ordförande i den Project Preparation Committee, som presenteras närmare i avsnitt 4.3. nedan. Ministeriet finner god nordisk samordning nödvändig, men kanske mer i Ryssland än i Baltikum.

Finland är i färd med att förstärka sina insatser på de sociala sektorerna i både Estland och Lettland, och har nyligen fattat beslut om tre nya insatser inom den lettiska hälsosektorn. Samordning av insatser på de sociala områdena är dock enligt social- och hälsovårdsministeriet med den underlydande forsknings- och utvecklingsmyndigheten STAKES och dess biståndsavdelning HEDEC ett komplicerat fretag. Antalet aktörer är stort. Aktörerna skiljer sig kraftigt åt. Ministeriet, som nyligen inlett en bilateral samordning med Sverige av insatserna i Ryssland, finner att samordningsbehoven i Baltikum inte är så allvarliga - dels är projekten få, dels dominerar Phare i alla fall. Diskussionen om samordning där känns närmast passé.

Ur finsk synvinkel är den nordiska profileringen i Baltikum av stor betydelse. Nordiska sociala och politiska värden ligger rätt i tiden, särskilt nu sedan de sociala kostnaderna av den snabba övergångsprocessen alltmer har börjat uppmärksammas. Visserligen har de baltiska länderna uppenbarligen inte resurser att överta en nordisk välfärdsstat, men centrala delar av det

nordiska politiska, sociala och kulturella arvet är av stor relevans för den fortsatta reformprocessen i det forna Sovjetunionen. Nordiska institutioner som NMR har stora möjligheter att med små medel nå intressanta effekter på dessa områden med hjälp av seminarier, utbytesverksamhet, och dylikt.

Finland skulle också gärna se ett mer gemensamt nordiskt uppträdande, t ex av politiskt ansvariga på det sociala området. En öppen dialog över Östersjön kring erfarenheter, möjligheter och begränsningar skulle kunna ha stort värde. En intern nordisk dialog kring skilda problem i samband med transitionsprocessen efterlyses.

Givarkonkurrensen uppfattas inte som allvarlig i Finland. Den kan närmast liknas vid en skönhetstävling, där olika nordiska länder vill framstå som så attraktiva som möjligt. En större självständighet borde dock kunna åstadkommas, där enskilda länder i stället för att satsa där man ser andra satsa väljer att engagera sig i andra projekt än i de, där andra går in.

3.3 Norge

Norge har det minsta programmet i Lettland av de fyra bilaterala här belysta. Det innehåller liksom de föregående fallen ett betydligt större stöd till miljösektorn än till hälsosektorn. De två större engagemangen i respektive sektor är deltagandet i avloppsreningsverket i Cesis samt ett regionalt inriktat sjukvårdsprojekt i Ogre.

Sjukvårdsprojektet i Ogre genomfördes med hjälp av en lokal norsk koordinator. Erfarenheterna däifrån pekar på fördelar i form av lokal närvaro och kontakt- och kunskapsuppbyggande och på risken att koordinatorn uppslukas av löpande, dagliga frågor. Projektet, som var baserat på internationellt sett väl etablerat WHO-tänkande, måtte på samma sätt som ett liknande danskt projekt i Vidzemene framför allt ett starkt lokalt motstånd mot vissa förändringsförslag. Norska representanter finner att den nordiska samordningen under den aktuella perioden inte var tillräckligt god. Givarna satsade helst på bilaterala aktiviteter och arbetade var för sig.

Det norska miljöbiståndet till bl a de baltiska länderna är delegerat till Statens forurensningstilsyn, medan det till Ryssland hanteras av Miljöverndepartmentet. Miljöstödet utgår idag mellan 40 och 50 procent av det totala stödet till reformprocessen i Central- och Östeuropa och kommer att höjas ytterligare.

Den norska inställningen på miljöområdet är att samordningen f n fungerar väl både på projektnivå - insatserna t ex i Cesis-projektet samordnas av NEFCO - och på ett mer övergripande plan. Samordning på nordisk nivå sker främst genom de processer och institutioner som skapats dels kring Helsingforskommissionen och det gemensamma Östersjöprogrammet, dels kring Miljöhandlingsprogrammet för Central- och Östeuropa, se vidare nedan, avsnitt 4.3. Samordning är värdefullt, men det får inte överarbetas.

På ett mer allmänt plan finner norska representanter att samordningen inom Norden väl kunde förbättras. Exempelvis kunde de nu årliga mötena mellan representanter för utrikesministerierna hållas på halvårsbasis, och ta upp teman eller problemområden till diskussion för eventuell samordning. De förra året genomförda samordningsövningarna inom fängvård och migration uppfattas positivt, och må gärna upprepas på andra områden.

Norge lade 1997 förslag till en förbättring av rapporteringen och informationsutbytet enligt ett visst formulär mellan de nordiska givarna inom NMRs närområdesgrupp. Förslaget vann dock inte gehör.

3.4 Sverige

Det svenska programmet i Lettland är det största av de fyra bilaterala. Också det svenska stödet är större inom miljösektorn än i hälsosektorn. Större finansieringsengagemang finns i vatten- och avloppsprojekten i Liepaja, Daugavpils och Riga. Därtill kommer, liksom i Danmarks fall, ett flertal insatser med inriktning på kunskapsöverföring och rådgivning. På hälsosidan dominerar två insatser med inriktning på regional struktur och organisation i vardera Riga stad och Riga län.

Det svenska stödet till Lettland finansieras dels från anslaget för samarbete med Central- och Östeuropa, dels från den s k Östersjömiljarden, ett fristående anslag för samarbete och utveckling kring Östersjön. Medan östsamarbetsanslaget styrs av fyra biståndsmål, har Östersjömiljarden en inriktning på sysselsättningen i Sverige.

Liksom det danska samarbetet sköts det svenska i en spridd organisationsstruktur. Projektmedel kanaliseras del via Sida-ÖST, dels via regeringskansliet, och dels via Svenska Institutet. Från Sida-ÖST framhålls att alla insatser rutinmässigt passerar det lettiska finansministeriets Kommitté för tekniskt samarbete, vilket garanterar en samordning på den lokala nivån, vilket framhålls som viktigast. Svenska Institutets och Östersjömiljardens insatser passerar inte samarbetskommittJn i Lettland.

Den samordning av miljöinsatser på nordisk nivå, som äger rum via de tidigare nämnda institutionerna, är uppskattad på svensk sida, även om den inte innehåller något utöver informationsutbyte. På miljösidan har därutöver Sverige ett väl fungerande direkt samarbete med Finland på projektnivå, bl a i Liepaja, Daugavpils och Riga.

En större insats på hälsosidan i Lettland är f n under beredning tillsammans med Världsbanken. En svensk koordinator har under beredningen varit stationerad vid Världsbankskontoret i Riga och därigenom kunnat bidra till samordningen inom sektorn. Erfarenheten visar att när nya insatser bereds är samordning särskilt viktig, men att det också är då som förstudier o dyl ger inblickar i andra givares aktiviteter.

Sammanfattningsvis ser inte svenska representanter samordningen av insatser på nordisk nivå som något större bekymmer. Det är också svårt att

samordna det stora antalet aktörer mer, än som redan sker bl a i NMRs Närområdesgrupp. Samarbetet på nordisk nivå skulle i och för sig må väl av större öppenhet, men inte nödvändigtvis av mer samordning. Det är samordningen lokalt som kan behöva förstärkas.Därutöver skulle dock även direkt informationsutbyte mellan givarna kunna vara värdefullt, något som nu med fördel kan ordnas via e-post och hemsidor på nätet.

Policysamordning, eller en nordisk dialog kring viktiga teman eller problem, skulle däremot kunna vara av stort intresse. En sådan dialog skulle t ex kunna föras i samband med mötena i EUs biståndskommittéer Phare och TACIS, antingen inom en nordisk grupp eller inom likemindedgruppen, d v s inkluderande även Nederländerna, Storbritannien och Tyskland.

3.5 Nordiska Ministerrådet

Nordiska Ministerrådet, NMR, inrättade redan 1991 ett särskilt arbetsprogram för närområdet. Närområdesprogrammet fastställs årligen av de nordiska samarbetsministrarna efter beredning i sektoriella ämbetsmannakommittéer, ÄMK, och i deras s k närområdesgrupper. Närområdesgrupperna för olika sektorer träffas ca två gånger per år, vid vilka tillfällen deltagarna från de nordiska länderna informerar varandra om sina respektive insatser.

Nordiska Samarbetskommittén, NSK, där statssekreterarna sammanträder varje månad, behandlar närområdesprogrammets insatser en gång per år. I samband därmed förankras insatserna också i de nationella förvaltningarna. I de nordiska huvudstäderna bedöms NSK ha en värdefull samordningsroll som forum för informationsutbyte. ÄMK, som sammanträffar tre å fyra gånger per år, kunde kanske användas mer aktivt för samordning.

NMRs närområdesprogram innehåller insatser med anknytning till användningen av miljödata samt regionala utbildningsinsatser på social- och hälsovårdsområdet. Kopplingen mellan NMRs närområdesprogram och de bilaterala insatserna i samma område varierar i styrka. Det starkaste sambandet finns på stipendiesidan, där en god samordning med de bilaterala programmen kan generera större effekter än summan av de enskilda programmen.

I NMRs perspektiv ser samordningsfrågorna inom Norden ut att vara problematiska, även om de årliga möten som äger rum mellan de nordiska samarbetsministrarna och deras baltiska kollegor ger tillfälle till samordning på hög nivå. Däremot är det svårt att bedöma situationen på projektnivå, där samordningen måste bli konkret. De vinster som lockar hos en bättre samordning enligt NMR är dels en minskad dubblering av insatser, dels ett förbättrat förarbete, som kan höja kvaliteten hos kommande insatser.

Det har diskuterats att NMR skulle ha en samordnande roll även vis-à-vis de bilaterala insatserna. Men inget sådant mandat har givits av samarbetsministrarna. Nyligen övervägde sekretariatet i samband med beredningen av en handlingsplan för området barn och ungdom att producera en sammanställ-

ning över alla insatser som görs, men arbetsuppgiften visade sig alltför krävande på grund av den stora mängden aktörer. Arbetet på handlingsplanen har dock inneburit en samordningsinsats i sig.

Även inom NMRs eget närområdesprogram finns gränser för hur effektiv samordningen kan bli. Organisationen och verksamheten är sektorindelad och styrd av politiska mål, där i allmänhet inte samordning med andra sektorer är högt prioriterad.

De nordiska informationskontoren, NIK, i de baltiska huvudstäderna är centralt placerade aktörer, men deltar endast i begränsad utsträckning i beredningen och verkställigheten av närområdesprogrammets insatser inom hälso- och miljösektorerna. De är inte involverade i projektverksamheten och har därmed inte heller några förutsättningar att själva spela en samordnande roll. NIK för däremot information exempelvis från NEFCO och Nopef, som de kan förmedla vidare.

3.6 Nordiska Miljöfinansieringsbolaget

Nordiska Miljöfinansieringsbolaget, NEFCO, är ett riskkapitalinstitut med uppgiften att finansiera miljöprojekt i länderna i Central- och Östeuropa. NEFCO skapades 1990 av de nordiska regeringarna med syftet att underlätta genomförandet av miljöprojekt i samarbete med nordiska privata företag. NEFCO går i första hand in med riskkapital i företag, och har medel för att investera i ett fyrtiotal projekt. Alternativt kan lån eller garantier ges, något som bl a sker i twinningprojekt med kommunal inriktning, där ett givarland finansierar det tekniska samarbetet.

Sedan 1996 förvaltar NEFCO också som en försöksverksamhet en särskild nordisk facilitet för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet. Av två insatser hittills görs en i Lettland, som stöd till återbetalning av lån till vattenförsörjningen i Cesis, eftersom annars vattentarifferna skulle kunna bli för höga för befolkningen.

NEFCO har en central plats i miljösamarbetet mellan de nordiska och de baltiska länderna. I Lettland samordnar NEFCO investeringarna i ett par vatten- och avloppsreningsverk, och går dessutom in med egna andelar. NEFCO har möjlighet att finansiera de delar av investeringarna, som inte täcks av bilaterala insatser eller av lokal finansiering.

Samarbetet med de finska och de svenska aktörerna är nära och gott, medan det är försumbart med de danska myndigheterna, som arbetar mer självständigt och inte deltar i det nordiska samordningsarbetet. I de nordiska huvudstäderna får NEFCO stor uppskattning för sina insatser. NEFCO fortsätter att bevaka projekten efter det att de bilaterala aktörerna har dragit sig tillbaka, eftersom krediterna respektive ägarintressena måste bevakas. Under genomförandet får NEFCO in först kvartalsrapporter om verksamheten, sedan halvårsrapporter till dess att lånet är återbetalt.

För NEFCO är samarbetet med NIB och Nopef, se nedan, av stor betydelse. Nopef har framför allt en roll i förinvesteringsfasen, medan NIB till skillnad från NEFCO kan finansiera investeringar som inte har någon nordiska partner. NIB är också i färd med att etablera en särskild Miljölåneordning, som en utvärdering 1997 föreslår skall samordnas med NEFCOs mjuka facilitet.

Den nämnda utvärderingen föreslår också att de bilaterala nordiska insatserna i ett visst projekt samordnas så, att Norden kan uppträda med en gemensam insats. Även om insatsen totalt sett inte är större än summan av de enskilda ländernas, skulle den ändå tveklöst ge ett ökat inflytande i projekten. Men utvärderingen konstaterar också att olika prioriteringar, arbetssätt och upphandlingsregler hittills lagt hinder i vägen för detta slags samordning, och att utan en mycket stark politisk vilja till fördjupad samordning ingen förändring troligen kommer att inträffa.

3.7 Nordiska Investeringsbanken

Nordiska Investeringsbanken, NIB, är ett multilateralt finansieringsinstitut, som ägs av de nordiska regeringarna och drivs på bankmässiga principer. NIB finansierar investeringsprojekt och projektexport av ömsesidigt intresse för Norden och för låntagarna. Investeringar som främjar det ekonomiska samarbetet inom Norden har hög prioritet.

I Nordens närområde lämnar NIB dels projektinvesteringslån, dels Baltiska investeringslån, BIL, och dels särskilda miljöinvesteringslån, MIL. NIB har inga engagemang inom hälsosektorn.

De Baltiska investeringslånen, BIL, lämnas, som en del av det Baltiska investeringsprogrammet, BIP, där också Nopef och EBRD medverkar, till små och medelstora privatföretags investeringar med nordiskt intresse i Baltikum. Låneordningen garanteras fullt ut av de nordiska regeringarna. NIBs andra uppgift inom BIP är att förse de baltiska investeringsbankerna med tekniskt bistånd.

Därutöver beslöt de nordiska statsministrarna 1996 att införa en ny miljölåneordning för finansiering av miljöinvesteringar i Nordens närområden med samma regeringsgaranti som ovan. Tre lån godkändes under 1997, bl a låneramar för Lettland och Litauen om vardera 20 MECU för kommande högt prioriterade miljöinvesteringar.

NIB har, liksom NEFCO, utvecklat en intern miljökompetens och spelar en viktig roll inom finansieringen av miljöinvesteringar både i Norden och i närområdet. Ett nära samarbete äger rum med NEFCO, inte minst i Lettland. De båda institutionernas verksamhet kompletterar varandra nära. Båda har möjlighet att spela en ledande och samordnande roll inom mer omfattande miljöinvesteringar, vilket NEFCO gör i Lettland, respektive NIB i Litauen.

I sin strävan efter att få till stånd slagkraftiga nordiska alternativ till stora tyska eller franska framstötar går NIB in aktivt i projekt och försöker sam-

ordna ett nordiskt agerande. Målet är att utnyttja befintliga, ofta begränsade, resurser så väl som möjligt. Vinsterna kan vara stora, eftersom de nordiska givarna är olika och kompletterar varandra.

NIB, som har sin bakgrund i exportfråområdet, något som kan förstärka dess katalytiska roll. Eftersom NIB tack vare det hittillsvarande samarbetet har särskilt gynnad status i Ryssland, har betalningarna på de ryska lånen hittills inte någon gång fallerat. Banken påpekar därför att den har möjlighet att finansiera projekt i miljardklassen, vilket biståndsfinansieringen i sig inte medger. Därmed kan de nordiska aktörerna få möjligheter att komma in på sina respektive styrkeområden i nya och intressanta sammanhang. NIB behöver dock av sina ägare få ett mer entydigt uppdrag att vidareutveckla rollen som utvecklingsbank.

NIB pekar även på de möjligheter som ligger i dess nya medlemskap i EUs accessionsfond. Eftersom kommissionen bedömer att accessionsfonden har en alltför begränsad beredningskapacitet, räknar NIB med att kunna få spela en aktiv roll också där. Även om det i detta fall är fråga om obundna medel har de nordiska länderna ett intresse av att dra nytta av NIBs insatser, eftersom sektorer och program av direkt intresse för dem kan komma att aktualiseras.

3.8 Nordiska Projektexportfonden

Den Nordiska Projektexportfonden, Nopef, har som uppgift att stärka nordiska företags internationella konkurrenskraft genom att ge förmånliga villkorslån till projektstudier och andra förberedande affärsaktiviteter, som främjar nordiska företags internationalisering och deltagande i projekt internationellt. Nopef utgör en del av NMRs organisation, och gör i sin verksamhet sambandet mellan NMR, Nopef och de andra nordiska finansieringsinstitutionerna tydligt i syfte att stärka den nordiska profilen.

I närområdet blir Nopef inte i första hand engagerat i hälsosektorn. Inom miljösektorn finns en rad satsningar, främst på avloppsverk. NEFCO, som har etablerat regelmässiga sambandsmöten med Nopef, säger sig ha god nytta av fondens insatser, särskilt under projektförberedelsefasen. För egen del understryker Nopef att samordningsansträngningarna i Norden måste begränsas till sådana aktörer som har något att samordna. Aktörerna har i många stycken skilda intressen och premisser. Nopefs egen grund är exportintresset i Norden.

4. SAMORDNING

4.1 Perspektiv på samordning

Samordning av biståndsinsatser kan ha flera syften. Vanligen eftersträvar parterna att undvika olika slags dubblering av insatserna, d v s att två eller flera givare stödjer samma projekt eller verksamhet eller samma komponen-

ter inom ett program. Avsikten därvid är i allmänhet att undvika både slöseri med resurser och att angelägna behov inte tillgodoses. Men samordningen kan också syfta till att uppnå en samverkan, där de insatta resurserna kompletterar varandra på något sätt. I goda fall kan synergieffekter åstadkommas, t ex genom att kompletterande insatser möjliggör effekter utöver de direkt producerade, eller att ett projekt eventuellt över huvud taget kan förverkligas. Ytterligare ett syfte kan vara riskspridning - det är en fördel att inte vara ensam biståndsgivare till ett projekt som kan riskera att ge negativa effekter.

Skilda operativa nivåer berörs av samordningssträvandena. Dels samordnar sig parter i eller kring individuella projekt, vanligen med en av de två nämnda avsikterna. På sektor- eller programnivå inriktas samordningsansträngningarna i allmänhet på att försöka dela upp arbetet mellan givare, exempelvis som ovan nämnts i samband med de nordiska fängvårds- eller migrationsinsatserna i de baltiska länderna. På en tredje, övergripande nivå kan vad som skulle kunna kallas policysamordning vara aktuellt, där givare tillsammans övervåger aktuella teman eller problem och diskuterar sig fram till mer eller mindre gemensamma positioner och handlingslinjer. På alla tre nivåerna syftar samordningen även till informations- och erfarenhetsutbyte.

Diskussionen om samordning initieras i allmänhet från givarsidan. I det hänseendet är även denna studie representativ. Men samtidigt påpekas genomgående att ansvaret för den verkliga samordningen, för samordning i en yttersta bemärkelse, måste ligga hos mottagaren i relevant form, hos en viss berörd organisation, myndighet eller mottagarlandets centrala förvaltning. Detta perspektiv präglar även det fortsatta resonemanget avseende samordning.

Till diskussionen om samordning hör uppenbarligen även den interna samordningen av policies och program, i detta fall främst inom den lettiska förvaltningen. Den har likaså stor betydelse för biståndets effektivitet, men faller utanför ramen för denna studie.

4.2 Hälsosektorn

Som framgått ovan är de sammantagna nordiska bilaterala och multilaterala insatserna i hälsosektorn i Lettland betydligt färre än de i miljösektorn. Den totala biståndsvolymen är relativt sett ännu mindre. Det hindrar inte att antalet aktörer är stort och att därmed frågan om samordning av deras insatser blir komplicerad.

Hälsosektorn saknar den internationella process och struktur som omger agerandet på miljöområdet, inte minst kring Östersjön, se vidare nästa avsnitt. Inom WHOs ram görs löpande tekniska och vårdpolitiska överväganden och träffas överenskommelser, som får en styrande och samordnande effekt på bl a det pågående reformsamarbetet inom närområdet. Men det finns inga särskilda processer speciellt omkring hälsofrågorna i närområdet, inte

heller några nordiska gemensamma initiativ i sammanhanget. Den organiserade samordning som f n äger rum är de möten som hålls i NMRs närområdesgrupp för sociala och hälsofrågor, som i allmänhet träffas två á tre gånger per år. Dels behandlas där hälsosektorinsatserna inom NMRs närområdesprogram, dels sker i samband därmed också ett visst utbyte av information mellan de bilaterala givarna på området.

Som en första nordisk samordningsinsats inom hälsosektorn har inom närområdesprogrammet åstadkommits en koordination av insatser inom området smittsamma sjukdomar med placering i Oslo. Insatsen har enligt uppgift haft vissa problem med att komma i gång, men synes likväl vara en angelägen åtgärd. Den bör följas närmare även för att kunna dra slutsatser angående eventuella liknande insatser på andra sjukvårdsområden.

Men den samordning, som slutligen så långt möjligt skall säkerställa att disponibla resurser används på för både givare och mottagare bästa sätt, verkställs i detta fall av det ansvariga ministeriet, Välfärdsministeriet, i Riga. Ministeriet, som presenterats ovan, se avsnitt 2.1, och som uttrycker stor uppskattning över samarbetet med de nordiska givarna, har sedan 1995 ansträngt sig att mer systematiskt samordna olika givarinsatser på sitt område. I maj 1997 hölls en större givarkonferens, baserad på en väl genomarbetad dokumentation från ministeriets sida och med medverkan av UNDP. Ministeriet har sedan dess haft ambitionen att två gånger per år samla givarna till en större konferens med möjlighet till planering och samordning av pågående och nya insatser.

Hittills har dock endast ytterligare en givarträff ordnats, i september 1998 kring det kommande Världsbanksprojektet inom hälsosektorreformen. Beredningen av ett sådant större projekt innebär att en automatisk samordning kommer till stånd.

Ministeriets biståndsansvariga enhet har gradvis förlorat sin personal. Av tidigare chef och fyra handläggare återstår idag ingen. Om Välfärdsministeriet skall kunna förverkliga sin ambition att koordinera biståndet inom sina sektorer behöver dess nu tomma biståndssekretariat bemannas från grunden. Ministeriet bekräftar denna sin ambition, inte minst inom områdena miljöhälsa och folkhälsa, där vissa problem f n kunde konstateras i samband med beredningen av Phare-projekt på området. För intern samordning kommer nu en interdepartemental miljöhälsogrupp att tillsättas under välfärdsministerns ordförandeskap.

Välfärdsministeriet bedömer att givarkonkurrensen faktiskt har varit problematisk, men också att det nu själv kan konkretisera sina intressen, studera olika möjligheter och dela upp biståndet mellan prioriterade ändamål. Dubblering av insatser är även av ett annat skäl egentligen inget problem idag, eftersom mängden bistånd är starkt begränsad och projekten högst konkreta. En utveckling pågår från den tidigare bilden med många små och spridda projekt, där exempelvis både Danmark, Norge och Sverige gjort separata,

strukturorienterade insatser på skilda håll i landet, till en framtida struktur med få, stora projekt av samma slag som det nu planerade Världsbanksprojektet inom hälsosektorreformen, där f ö också Sverige avser att delta.

4.3 Miljösektorn

Samarbetet inom miljösektorn kring Östersjön både styrs och samordnas av en internationell process och organisationsstruktur, som vuxit fram sedan nittiotalets början. Ett gemensamt miljöhandlingsprogram för Östersjön, JCP, antogs av berörda regeringschefer och ministrar 1990, som också uppdrog åt Helsingforskommissionen, HELCOM, att samordna JCPs genomf rande. 1992 skapades sedan också en Programme Implementation Task Force, HELCOM PITF, för att möjliggöra ett långsiktigt koordinerat genomförande av JCP, där såväl alla Östersjöbassängens länder som EU deltar. Genomförandet av JCP innebar att ett stort antal projekt i Östersjöregionen tidigt identifierades och började verkställas.

Parallellt med JCP inleddes 1993 en process på europeisk nivå i antagandet av ett miljöhandlingsprogram för Central- och Östeuropa, EAP. EAP syftar till att integrera miljöhänsyn i den pågående ekonomiska omstruktureringen, till att förstärka de legala, institutionella och administrativa ramarna kring denna process, samt till att mobilisera omedelbara biståndsinsatser till akuta miljöanknutna behov.

För arbetet inom de första två områdena tillsattes en EAP Task Force, där samtliga OECDs och ECEs medlemsländer deltar, och som fick sitt sekretariat i OECD i Paris. I syfte att identifiera, bereda och genomföra angelägna miljöprojekt tillsattes också en Project Preparation Committee, PPC, som i huvudsak är ett nätverk av kontakter mellan givare och internationella finansieringsinstitutioner, IFI. PPC, som fick sitt sekretariat vid ECE i Genève, sammanträffar ett par gånger per år för att diskutera de projektförslag som sekretariatet har utarbetat.

Processen är väl etablerad och innebär att direkta projektdiskussioner i allmänhet har påbörjats redan under hand innan PPC-mötena äger rum. Aktörerna själva och deras preferenser är väl kända. Informationsutbytet är relativt flitigt. Det är också tack vare den etablerade processen lätt att få klart vilka mottagarländernas prioriteringar är, vilket i sin tur underlättar för givarna att välja ändamål för sina insatser.

Varje år äger också informations- och samordningsmöten rum, Baltic Annual Coordination Meetings, där givare och mottagare av bistånd informerar om sina planer, och information och dokumentation utbytes. Dessa möten arrangeras på ett roterande sätt i de baltiska huvudstäderna och innehåller separata sessioner för varje land samt en session kring allmänna frågor. Nästa sammanträffande skall äga rum i Riga i oktober 1998.

Härutöver äger också informationsutbyte rum i en Nordisk-Nederländsk Östersjömiljögrupp två gånger per år med projektorienterad information och diskussion. Dessutom tas ofta bilaterala underhandskontakter inom Norden för information kring specifika projekt.

Framför allt är det på investeringssidan som samordningen är god. Givarna har så olika profil att de sällan behöver riskera att konkurrera. Ofta har de i stället intresse av att samarbeta. Samordningen på investeringssidan underlättas av de ovan nämnda nordiska institutionerna, främst NEFCO och NIB. Konkurrens uppstår däremot gärna på TA-sidan, d v s i samband med konsultinsatser för projektutformning, m m. Danmark framhålls på flera håll som den av nordisk samordning minst intresserade givaren.

På mottagarsidan finns en väl etablerad förvaltningsstruktur. Ministeriet för miljöskydd och regional utveckling har en väl fungerande investeringsavdelning och en enhet för hanteringen av det utländska biståndet. Den 1995 antagna nationella miljöskyddsplanen anger regeringens prioriteringar och ger ramar för givarnas agerande. Utöver de ovan nämnda samordningstillfällena utnyttjar ministeriet de bilaterala allmänna diskussionerna med individuella nordiska givare.

Miljöministeriet uttrycker stor uppskattning av den projektkoordinatorsinsats som f n Danmark gör inom ministeriet, och välkomnar motsvarande insatser från finsk och svensk sida. På det hela taget finner ministeriet den aktuella samordningen tillfredsställande. Möjligen kommer man att söka minska antalet givare till sektorn.

Givarna vittnar om att tidigare mönster, där ett projektförslag kunde lämnas till flera givare i förhoppningen att någon skulle ta det, nu har ersatts av ett annat med långsiktiga givarrelationer på olika delområden. Riskerna för dubblering är små. Givarna uttrycker genomgående tillfredsställelse över biståndssamordningen på miljöområdet med just Lettland. Den fungerar väl och är enkel att upprätthålla. Den behöver inte ökas från den nuvarande nivån. Möjligen skulle de lokala mötena i Riga hållas oftare, t ex två gånger per år i stället. Den problematik som ligger i konkurrensen med TA-insatser är svår att komma åt.

4.4 Annan samordning

Utöver de ovan nämnda sektorinriktade samordningstillfällena finns ett flertal andra, mer eller mindre specialiserade möjligheter till samordning, som utnyttjas i varierande utsträckning. Här kommer några sådana lokala möjligheter att lyftas fram, tillsammans med ett par fora utanför landet.

De officiella samordningsmekanismerna för allt bistånd till Lettland är dels finansministeriets Kommission för Tekniskt Samarbete (gåvobistånd), dels den av ekonomiministeriet årligen utarbetade Public Investment Programme, som omfattar nya och pågående kreditfinansierade projekt.

Finansministeriet och dess avdelning för biståndskoordinering har regeringens uppdrag att samordna Lettlands utländska tekniska samarbete. Under ministeriet lyder en Teknisk Samarbetskommission med representanter för linjeministerier, m fl. Berörda ministerier och andra ansvariga förväntas presentera sina projekt i kommissionen, där de granskas i ljuset av regeringens - vanligen årliga - Nationella Indikativa Program, NIP, som i sin tur syftar till en övergripande och sammanhållen resursplanering på nationell nivå. Granskningen ger tillfälle till intersektoriell samordning samt till diskussion av och förbättringar av projektutformningen. När enskilda projekt godkänts i kommissionen, förs de in i investeringsprogrammet och den offentliga rapporteringen samt erhåller skattebefrielse.

Disciplinen bland berörda ministerier och givare varierar. Ibland kan ministerier föredra att inte presentera sina projekt i kommissionen, t ex av rädsla för konkurrens från andra ministerier. Givare kan föredra att förbigå kraven av administrativa skäl. Enligt finansministeriet kommer i stort sett alla svenska insatser till kommissionen, med undantag för vänortssamarbetet och länsstyrelsesamarbetet. Finska insatser anmäls som regel till kommissionen, och en del av de danska. Inom det norska biståndet har ännu endast ett projekt presenterats i kommissionen, men enligt uppgift kommer nu så att ske med alla insatser. Inte heller NMRs insatser i Lettland har ännu presenterats i kommissionen.

Finansministeriet har arrangerat större givarsamordningsmöten i samband med introduktionen dels av NIP 1997, dels av ministeriets Foreign Assistance Guide tidigare i år. Ett tredje givarmöte kommer att hållas under hösten, sannolikt under oktober, i samband med att ministeriets totalstatistik över biståndet läggs fram.

Mellan den lettiska förvaltningen och de bilaterala givarna ordnas regelbundna, årliga överläggningar i Riga, som ger tillfälle till samordning i skilda hänseenden. Det är dock oklart i vilken utsträckning de faktiskt utnyttjas för samordning med andra nordiska givare.

Andra internationella organisationer, t ex EU-kommissionen och internationella finansieringsinstitutioner som Världsbanken och EBRD, erbjuder likaså olika tillfällen till samordning med nordiska biståndsgivare. Ett sådant tillfälle med tydliga samordningseffekter är beredningar av nya projekt tillsammans med Världsbanken. Då tvingas parterna till en systematisk kartläggning av pågående och planerade insatser. I det sammanhanget påminner EU-delegationen i Riga om nödvändigheten att tillämpa metoder och lösningar som är EU-relevanta. De nordiska länderna deltar på skilda sätt i de internationella organisationernas verksamhet, men utnyttjar sällan samordningstillfällena där fullt ut. Dessutom utgår dessa institutioner i sig separata system, mellan vilka samordningen också brister.

EU-delegationen arrangerar regelbundet s k G-24-möten i Riga, där representanter för förvaltningen informerar om skilda initiativ och planer. Träf-

farna är inte till för samordning. Uppskattningen av dem varierar. Delegationen har också för avsikt att kalla medlemsstaterna till EU-interna, månatliga samordningsmöten, antagligen tematiskt arrangerade. Ett första möte skulle kunna ägnas åt hälsosektorn. Ambassaderna skulle bjudas in, men inte den lettiska förvaltningen. Delegationen har enligt flertalet kommentarer inte ännu utformat en effektiv samordningsroll åt sig. även beredningen av Phare-projekten brister ofta i samordningshänseende. I allmänhet är de redan färdigberedda och kontrakterade innan medlemsstaterna får ta del av deras innehåll, vilket i flera fall har lett till störande dubbleringar.

UNDP, som i u-länder ofta spelar en central roll inom samordningen av bistånd, har i Lettland en mer begränsad uppgift. UNDPs klassiska årliga Development Cooperation Report produceras inte, eftersom finansministeriet redan har den bästa överblicken. Dock har UNDP kunnat göra värdefulla insatser inom den operativa samordningen på olika områden. UNDP medverkade på ett uppskattat sätt i Välfärdsministeriets givarkonferens i maj 1997.

Utanför Lettland finns andra tillfällen till biståndssamordning. Ett är de årliga möten, som de nordiska samarbetsministrarna håller med sin baltiska kollegor, och som avses fungera som samordningsmöten. Ett annat är de årliga möten, som sedan 1996 hålls mellan de nordiska utrikesministerierna på avdelningschefsnivå. Huvudsyftet är informationsutbyte och samråd, men en viss produktion och uppföljning av data äger också rum. Mötena kommer sällan in på operativa frågor, utan rör sig huvudsakligen kring policyfrågor. Mötena uppskattas i de nordiska huvudstäderna och bedöms gärna kunna hållas två gånger per år i stället.

5. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Som tidigare nämnts gav Finland i samband med att NMRs s k Lyragrupp började sitt arbete 1995 uttryck för en önskan om en relativt stark nordisk samordning av enskilda insatser i närområdet. Finland skulle ta ett huvudansvar för utvecklingen i Estland, Sverige för Lettland, Danmark för Litauen och Norge skulle göra kompletterande insatser på flera håll.

Denna tanke på en samordning med inriktning på arbetsfördelning fick som nämnts emellertid endast begränsat stöd. "De nordiska regeringarna vill inte låta sig koordineras", säger en intervjuperson i denna studie. Och den ovan citerade utvärderingen av NEFCO konstaterade att olika prioriteringar, arbetssätt och upphandlingsregler hittills hade lagt hinder i vägen för en effektiv samordning på nordisk basis.

Det har likaså diskuterats en samordnande roll för NMR vis-a-vis de bilaterala programmen. Men samarbetsministrarna har inte givit ett sådant mandat. En sådan uppgift synes inte heller realistisk. Den ovan nämnda beredningen av en handlingsplan för området barn och ungdom visade att det på grund av den stora mängden aktörer var alltför krävande att producera en

sammanställning över alla insatser som görs. I ljuset av den erfarenheten uppstår frågan hur långt det egentligen går att komma i samordnande riktning.

Tidigare har dock nämnts hur de nordiska givarna under 1997 samordnade sig på två specialområden - fångvård och migration - och enades om en fungerande arbetsfördelning mellan sig. Flera hänvisar till denna erfarenhet och förordar att den får inspirera till nya, liknande samordningsförsök.

Särskilt Finland och Sverige uttrycker en ömsesidig uppskattning av de goda samarbetet, medan Danmark anses föredra att agera mer självständigt. I ett nordiskt perspektiv ser det finska respektive svenska agerandet ut att vara mer orienterat mot multilateral finansiering i kombination med bunden upphandling, medan det danska snarare baseras på bilaterala danska rådgivarinsatser och en möjlighet för danska företag att erhålla dansk direktfinansiering. Det danska agerandet är därmed mer företags- eller exportorienterat än sina finska och svenska motsvarigheter. Av de nordiska länderna anses Danmark allmänt visa minst vilja till samordning. Den egna linjen drivs hårt, ibland på bekostnad av de långsiktiga effekterna av samarbetet. I bindningshänseende har de nordiska regeringarna likartade positioner.

De nordiska länderna bedriver inte välgörenhet i närområdet. De är där både för att bistå i en problematisk och riskabel reformprocess och i ett egenintresse, som kan ta sig olika uttryck. Biståndsinsatser kan efterträdas av kommersiella relationer, vilket både påverkar valet av arbetsområden och ökar givarkonkurrensen. Risker och hot t ex mot miljö eller folkhälsa i närområdets länder kan också vara relevanta för de nordiska länderna, men möts och behandlas kanske enklast och mest effektivt där.

Ibland efterlyses en metoddiskussion, bl a om vad som är bäst för mottagarlandet och den lokala marknaden, en diskussion, som borde fokuseras på vad huvudsyftet med den nordiska närvaron där och vilken nytta som faktiskt skapas av samarbetet. Mot den tanken kan dock invändas att skilda aktörer har olika syften med sin närvaro. Det utesluter dock inte att en förstärkt samordning, eller samverkan, kring policy- och metodfrågor kan vara av stort värde.

Samtidigt som samarbetet således präglas av en viss konkurrens, har nordiska aktörer vid besök utom Norden en naturlig och enkel närhet till varandra. De vittnar om en stor närhet på nordisk grund.

Konkurrensbilden varierar med sektorerna. I miljösektorn finns starkare leverantörsintressen än i hälsosektorn, inte minst i form av produktion av utrustning för miljöinvesteringar. I hälsosektorn är konkurrensen oftast begränsad till att olika konsultföretag eller andra slags rådgivare strävar efter att maximera sina insatser, bl a genom att erhålla fortsättningsuppdrag, samtidigt som de ofta agerar inom samma vårdtekniska WHO-ramar. Skillnaden i samordningseffekt blir inte så stor - i båda fallen strävar aktörerna, som ju är kommersiellt verksamma, normalt efter att undvika samordning - men

sannolikt blir skillnaden mellan olika nordiska länders insatser i investeringsfasen därmed större inom miljösektorn.

Samtidigt uttrycker de bilaterala aktörerna sin uppskattning av den nordiska samverkan, som etablerats genom de nordiska institutionerna, särskilt med hjälp av NEFCO, i finansieringen av större miljöinvesteringar. NEFCOs medverkan leder till att flera nordiska länder kopplas in med sina respektive tekniska lösningar och finansieringsmöjligheter på ett samordnat sätt, och kan komplettera varandra på ett värdefullt sätt. Bilateralerna bedömer att också NIB, tack vare sin nya miljöfacilitet, framöver kommer att bli en ännu viktigare partner för samordning. Som ovan nämnts har detta slags samordningsinsats ofta en katalytisk effekt i det att projekten över huvud taget kan bli genomförda tack vare att en viss finansieringsvolym kan åstadkommas.

Det framgår av intervjuerna i samband med denna studie att NIB är beredd att utvidga sin roll i närområdessamarbetet till att även fungera som en utvecklingsbank. En sådan vidgad roll synes kunna berika samarbetet på ett värdefullt sätt. Men, som NIB själv framhåller, bankens ägare, de nordiska regeringarna behöver bekräfta att de gärna ser en sådan förändring.

De nordiska ambassaderna finner att mycket av kontakterna mellan givare och mottagare går direkt, varför de inte kopplas in aktivt annat än i undantagsfall. I ett ambassadperspektiv är också samordning i många fall en hemmamyndighetsfråga.

Den allmänna uppfattningen är att samordning både i första och i sista hand bör ske i samarbetsländernas huvudstäder. "Men om inte letterna gör det, så gör ingen annan det heller" säger en intervjuperson. Av flera skäl synes det viktigt att givarna respekterar reglerna om att anmäla nya projekt till finansministeriet, och dessutom uppmuntrar sina samarbetspartners i Lettland att också göra det.

Orsakerna till att givarna ibland är ointresserade av samordning är huvudsakligen inrikespolitiska i hemlandet - medial återspegling på politisk nivå, framflyttande och befästande av nationella positioner i olika hänseenden, eller främjande av sysselsättnings- och exportintressen i hemlandet. Det förekommer enligt uppgift att utländska biståndsgivare i Lettland även på andra sätt främjar sina exportintressen med hjälp av bilateralt bistnd. Som exempel anges att ställa kompletterande biståndsinsatser i utsikt om det egna landets anbud på ett Phare-projekt antas. Att på sådant sätt sätta konkurrensen ur spel med hjälp av biståndsmedel måste uppenbarligen betraktas som rent oetiskt.

Från lettisk sida framhålles att samarbetet verkligen behöver vara samarbete. Alltför många gånger har samarbetet mer styrts av givarens exportintressen än av intresse för utvecklingen i Lettland, något som bl a tar sig uttryck i att utländska konsultföretag kan få finansiering i sina hemländer av föreslagna insatser, som de sedan kommer till Lettland för att genomföra.

Samarbetet blir därmed utbudsstyrt på ett sätt som inte är positivt för landets utveckling. Inom Norden är detta fenomen vanligast i Danmark, men förekommer även i Sverige.

Men dubblering av insatser är inte bara av ondo. Så drivs exempelvis f n fyra försöksprojekt inom primärvården i Litauen parallellt av olika biståndsgivare. Samtidigt som detta uppenbarligen innebär en dubblering av insatser, ger det den litauiska regeringen möjlighet att välja på ett systematiskt sätt. Även om arrangemanget leder till att tre hela insatser förblir utan fortsättning, kan de ändå inte betraktas som bortkastade, eftersom de har ingått i ett brett beslutsunderlag, vilket i sin tur ger möjlighet till bättre investeringsbeslut. Normalt kommer dessutom enskilda delar av de olika insatserna ändå till användning.

Ur mottagarsynvinkel finns även andra positiva effekter av bristande samordning. Således kan relativt lätt flera stipendier och erbjudanden till kurser och seminarier erhållas inom samma område. Men även ur mottagarsynvinkel överväger på längre sikt de negativa effekterna av bristande samordning i form av underutnyttjade eller förslösade resurser.

Som nämnts ovan ser några aktörer ett större behov av nordisk samordning i Ryssland än i Baltikum, framför allt framgent. I takt med att reformprocessen fortgår där och normala marknadsförhållanden etableras, och med att parallellt därmed biståndsfinansieringen av samarbetet minskas och upphör, minskar definitionsmässigt också behovet av samordning. Normalt kommersiellt samarbete med marknadsmässig konkurrens mellan leverantörer av varor och tjänster kommer i stället.

I Ryssland, däremot, bedöms biståndsfinansiering komma att vara aktuell långt framöver, samtidigt som landet är mnga gånger större än de tre baltiska länderna tillsammans och står inför betydligt mer komplicerade och problematiska utmaningar på olika områden av samhällslivet. Ryska försök att presentera samma projektförslag till flera nordiska givare har noterats. Samordning mellan givarna har stora fördelar att erbjuda, inte minst att kunna utbyta erfarenheter och kunskaper om landet och dess arbetsförhållanden, och att kunna undvika åtminstone en viss dubblering av insatserna. Nordisk-ryska sektoriella samordningsgrupper har nämnts, som skulle kunna arbeta informellt. De nordiska aktörerna känner varandra väl redan, varför inga formella organ behöver bildas. Enkla arrangemang med inriktning på att träffas och utbyta information och synpunkter behövs.

Frågan hur allvarliga de samordningsbrister inom det nordiska samarbetet, som denna studie lyfter fram, verkligen är måste ses i ljuset av andra mål i samarbetet. "I Lettland är flödet av inspiration och impulser det centrala", säger en mångårig observatör i Riga. Mångfaldiga kontakter behöver skapas, som också kan fullgöra andra funktioner om läget skulle drastiskt förändras. Mångfalden och dynamiken är viktigare än samordningen och resursutnyttjandet på kort sikt.

Mer och mer luckras gränserna mellan Norden och Baltikum ut. Man kan se en ny nordisk gruppering växa fram på sikt, som också inkluderar de baltiska länderna. Lettland bedöms av vissa intervjupersoner som det baltiska land som omvärlden intresserar sig minst för, samtidigt som det är den i vissa bemärkelser svagaste länken i kedjan. Sannolikt skulle det vara av värde om de nordiska länderna hade gemensamma Överläggningar om strategiska aspekter av eller aktuelle problem inom Lettlands utveckling, som exempelvis sociala aspekter av minoritetsfrågan. Nordiska konsultationer kring sådana känsliga frågor skulle med fördel kunna äga rum inom NMRs ram.

Ett riktigt intresse för Baltikum finns bara i Norden. Men av de tre länderna betraktas vanligen endast Estland och Lettland som verkligt intresserade av kontakterna med Norden. Nyligen framförde emellertid den litauiske presidenten Adamkus offentligt tanken att de fem nordiska länderna och de tre baltiska nu måste skapa en Nordisk Åtta. Tanken om fem plus tre är inte ny, men den har i allmänhet inte framförts av Litauen. Den är en ingång i en regional diskussion av stor räckvidd, både inom ett EU-sammanhang och utanför det. Långsiktigt talar starka skäl för att tanken görs till föremål för en mer grundlig bearbetning.

Den institutionella ramen finns redan, inte minst i form av Nordiska Rådet och Ministerrådet. Det handlar således inte om att skapa nya institutioner, utan om att tala om de nordisk-baltiska sambanden, att ta med den i olika sammanhang och se till de systematiskt beaktas i det fortsatta nordiska samarbetet.

6. SLUTSATSER

I princip är alla aktörer som kommer till tals i denna studie intresserade av samordning. De bekänner sig samtliga till principen om samordning och till värdet av samordning. Men när dessa bekännelser prövas i praktiken får de ofta nog inte genomslag i det konkreta handlandet. De får stå tillbaka för andra intressen, såsom affärer eller politik.

Samordningen av de nordiska biståndsinsatserna i Lettland är bättre i miljösektorn än i hälsosektorn. Bakom den goda samordningen av insatser inom miljösektorn i Lettland finns två skilda faktorer - det internationella ramverket och den goda kapaciteten hos den lokala förvaltningen. Tillsammans gör dessa faktorer samordningen ovanligt god. Inom hälsosektorn finns varken ett internationellt ramverk eller en stark mottagarorganisation, varför samordningssträvandena inte har samma gynnsamma förutsättningar där som på miljösidan.

På det hela taget synes samordningen dock god, delvis således mycket god. På hälsosidan kan den dock förbättras genom ett förstärkt nordiskt informationsutbyte och samordnade nordiska insatser. Den kan också systematiseras i det hela, t ex genom att de nordiska hemmamyndigheterna rutinmässigt delger varandra fattade beslut om nya insatser, liksom mer övergri-

pande dokument, som exempelvis riktlinjer, handlingsplaner, årsrapporter och andra periodiska rapporter. Vidare bör regeringsbeslut och motsvarande om finansiering rutinmässigt åtföljas av en instruktion till insatsernas genomförare om lokal samordning. En annan åtgärd att överväga är att hålla fler möten på teknisk nivå. Behovet av fler tekniska möten är emellertid inte entydigt fastslaget i studien.

Konkurrensen mellan de nordiska givarna varken kan eller bör undvikas. Den har både positiva och negativa effekter. Givarna har alla sammansatta agendor, där egenintresset har en central plats. Det viktiga och rimliga är att söka minska utbudsstyrningen av det tekniska samarbetet, främst konsultinsatserna. I första hand kan det ske genom att de nordiska regeringarna ställer krav på att alla föreslagna insatser är fullt godkända på mottagarsidan innan de presenteras för finansiering. Krav bör också generellt ställas på att insatser lokalt samordnas både på nordisk basis och vis-à-vis den lettiska förvaltningen.

Lokalt bör samordningen entydigt förstärkas, framför allt genom att alla biståndsinsatser presenteras till finansministeriets Kommission för tekniskt samarbete.

Materialet talar för en förstärkt samordning eller samverkan på politisk nivå. Återkommande träffar mellan statssekreterarna, någon gång statsråden, gärna kring aktuella teman eller problem, skulle kunna ge tillfälle till värdefullt utbyte av kunskaper, erfarenheter och bedömningar.

Den politiska dimensionen i det nordisk-baltiska samarbetet bör vitaliseras. De nordiska institutionerna har en central roll i att främja en process, som för de fem nordiska och de tre baltiska länderna närmare varandra. En utveckling i riktning mot en "nordisk åtta" erbjuder stora möjligheter till ett närmare och mer effektivt samarbete över Östersjön kring frågor av gemensamt intresse. Nordiska Rådet och Ministerrådet bör kunna fungera som fora för diskussionen om en sådan utveckling.

Även andra nordiska institutioner bör användas mer offensivt inom närområdet. Särskilt angeläget är det att utnyttja möjligheterna att via NEFCO och NIB få Norden att uppträda gemensamt för att få ett ökat inflytande i de aktuella projekten, och att låta NIB utveckla en roll som utvecklingsbank i närområdessamarbetet, något som skulle kunna berika samarbetet på ett värdefullt sätt.

Skillnaderna inom närområdet är betydande. Om behoven av samordning är hyggligt tillgodosedda i de baltiska länderna, är de det inte i Ryssland. Storleken och komplexiteten på utmaningarna där gör en förstärkt samordning mellan givarna viktig, inte minst för att kunna utbyta erfarenheter och kunskaper om landet och dess arbetsförhållanden. Nordisk-ryska sektoriella, informella samordningsgrupper bör övervägas.

"Samordning är inte alltid en förutsättning, men det är en fördel" konstaterar chefen för det nordiska informationskontoret i Riga. En fundamental

nordisk samordning finns redan i det gemensamma nordiska. Vissa förstärkningar av samordningen enligt ovan bör övervägas, men helhetsintrycket är att de nordiska länderna drar åt samma håll i närområdet.

(Bilag 1-3 er ikke optrykt her. Der henvises til j.nr. 98-393-01, Nordisk Råds sekretariat i København.)

Skriftlig fråga

angående den nordiska konventionen om sociala tjänster

Till Nordiska ministerrådet

Den nordiska konventionen om sociala tjänster undertecknades år 1994 och den trädde i kraft år 1995. Enligt konventionen skall nordliga medborgare som bor eller vistas i ett annat nordiskt land behandlas jämlikt med vistelselandets medborgare i tillämpningen av den lagstiftning som omfattas av konventionen. Enligt konventionen skall de nordiska länderna samarbeta när det gäller transporttjänster av äldre och handikappade. Också rörelsehandikappade reser gärna och ofta med fartygen på rutterna mellan Finland och Sverige. En rörelsehandikappad finländare som ankommer till Stockholm kan dock stöta på oöverstigliga svårigheter när det gäller att få tag i en invalidtaxi, eftersom finländaren ju inte har ett av Stockholms kommun utfärdat färdtjänstkort. Ett ytterligare problem är att man måste ha en svensk personbeteckning för att få beställa invalidtaxi i Sverige. Det har alltså visat sig omöjligt att få tillgång till invalidtaxi.

Med hänvisning till den nordiska socialskyddskonventionen och den nordiska konventionen om socialtjänster ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

När tänker Nordiska ministerrådet avskaffa hindren för de nordiska medborgarnas frihet att röra sig i Norden, och när kommer den nordiska konventionen om sociala tjänster att, bokstavligen och vad andemeningen beträffar, tillämpas i praktiken?

Helsingfors den 5 februari 1998

Pehr Löv (SFP)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 20 februari 1998

Till Nordiska ministerrådet har inkommit en skriftlig fråga som rör färdtjänst för handikappade och äldre. Frågeställningen som tas upp är svårigheten för en rörelsehandikappad finländare som kommer till Stockholm att få tillgång till "invalidtaxi". Den fråga som ställs är när Nordiska ministerrådet tänker avskaffa hindren för de nordiska medborgarnas frihet att röra sig i Norden och när den nordiska konventionen om sociala tjänster kommer att tillämpas i praktiken. Frågor om färdtjänst behandlas i konventionens artikel 10. Kommunerna i gränsområdena mellan de nordiska länderna skall samarbeta för att genom sina system för färdtjänst göra det möjligt för handikappade och äldre personer att resa till en grannkommun i det andra landet på samma sätt som till en grannkommun innanför det egna landets gränser. I Sverige reglerar lagen (1997:736) om färdtjänst frågor om kommuns skyldighet att för sina kommuninvånare anordna färdtjänst. Med begreppet färdtjänst avses särskilt anordnade transporter för personer med funktionshinder. Om det finns särskilda skäl skall färdtjänst också anordnas mellan kommunen och en annan kommun. För att få tillgång till färdtjänst krävs ett tillstånd till färdtjänst. Frågor om tillstånd prövas av den kommun där den sökande är folkbokförd. Lagen (1993:963) om kommunal riksfärdtjänst reglerar skyldighet för kommuner att lämna ersättning för reskostnader för kommuninvånare som på grund av ett stort och varaktigt funktionshinder måste resa på ett särskilt kostsamt sätt. Resan skall göras inom Sverige och från en kommun till en annan kommun. Den nordiska konventionen är inkorporerad i svensk rätt och gäller som lag i Sverige. I lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster föreskrivs beträffande artikel 10 att kommuner och landsting utan hinder av annars gällande bestämmelser, själva får fatta de beslut och ingå de överenskommelser som enligt konventionen är en uppgift för de ansvariga myndigheterna i respektive land. Ansvaret för att träffa sådana gränsöverskridande överenskommelser har alltså lagts på de enskilda kommunerna och landstingen. För att säkerställa Sveriges konventionsåtagande skall Socialstyrelsen underrättas om sådana beslut och överenskommelser. Den konkreta frågan gäller om konventionen ställer krav på att Stockholms kommun och kommuner i Finland från vilka båtförbindelse med Stockholm finns, skall ingå sådana överenskommelser. I den delen kan konstateras att Stockholms kommun inte gränsar till någon kommun i Finland. Av den anledningen är konventionens bestämmelse inte tillämplig på det beskrivna förhållandet.

Margot Wallström
(sign.)

E 2
1998

Skriftlig fråga

om kvänernas ställning i Norge

Till Norges regering

I norra Finland har vi med tillfredsställelse noterat att det gjorts möjligt att använda finska språket, eller rättare sagt en variant av detta språk, kvänskan, i skolundervisningen i de två nordnorska fylkena med kvänsk befolkning. Vid samma tid har Hilde Frafjord Johnson, minister för mänskliga rättigheter, den 23 januari 1998 i en omfattande redogörelse om de mänskliga rättigheterna, i regeringens namn inför Stortinget hänvisat till en proposition som regeringen inom kort avger till Stortinget, gällande ratifikation av ramfördraget av den 1 februari 1995 i Strasbourg om skydd av de nationella minoriteterna. En omständighet som dock fortfarande inte helt blivit klargjord är, vilka minoriteter som regeringen därvid kommer att inkludera i sin proposition, i ministerns redogörelse nämndes t.ex. inte kvänerna. Detta ger mig anledning att anta, att den norska regeringen fortfarande inte har för avsikt att erkänna kvänerna som en historisk minoritet i norra Norge. Samerna har däremot beaktats redan i den norska grundlagen. För information kan jag meddela att Finlands regering i sin proposition i motsvarande ärende i september 1997 konstaterade, att konventionen för Finlands del kan anses gälla åtminstone samer, romer, judar, tatarer och s.k. gammelryssar, samt naturligtvis finlandssvenskar.

Med hänvisning till det ovan sagda vill jag rikta följande fråga till Norges regering:

Har regeringen för avsikt att inför ratifikationen av fördraget erkänna t.ex. kväner, romer och judar?

Helsingfors den 17 februari 1998

Hannes Manninen (Kesk.)

Norges regjerings svar, avgitt den 3. april 1998

Det er riktig at jeg i min redegjørelse for Stortinget om Regjeringens arbeid for menneskerrettighetene ikke nevnte spesifikt kvener som eksempel på en minoritetsgruppe som ville omfattes av Rammekonvensjonen om nasjonale minoriteter. Det jeg sa var at Norge ville ratifisere Rammekonvensjonen, samt at man ville nedsette en tverrdepartemental arbeidsgruppe som ville se på tiltak for å bedre statens oppfølging av flere av disse gruppene, bl.a. Roma-folket og de reisende. Grunnen til at kvener ikke ble nevt i denne sammenheng var at det allerede finnes en avdeling i Kommunal- og regionaldepartementet som har et oppfølgingsansvar for kvenene i Norge. At Norge ratifiserer konvensjonen har ingen direkte forbindelse med denne fordelingen av ansvar innad i statsadministrasjonen. Norge tolker begrepet "nasjonal minoritet" slik at de grupper som utgjør en språklig, etnisk, kulturell eller religiøs minoritet, og som har langvarig tilknytning til riket, omfattes av Rammekonvensjonen. Etter denne definisjonen vil både kvener, jøder, roma/reisende, og samer falle innenfor konvensjonens virkeområde. Denne oppregningen er ikke nødvendigvis uttømmende. Dette er en av grunnene til at Norge ikke kommer til å avgi en erklæring i sammenheng med ratifikasjon om hvilke grupper som anses som nasjonale minoriteter, slik enkelte andre stater har gjort.

Hilde Frafjord Johnson
(sign.)

Skriftlig fråga

om de nordiska medborgarnas rätt till social trygghet

Till Finlands och Sveriges regeringar

Ett av syftena med EU-lagstiftningen på det sociala planet är att få till stånd en koordinering så, att arbetstagare som rör sig mellan olika medlemsländer inte lämnas utan social trygghet, utan att de alltid får denna trygghet i något land. Till exempel en person som är medborgare i ett EU-land och som vistas i Finland, blir, genom sitt arbete, delaktig av alla förmåner som tillkommer de fast bosatta i landet. Enligt huvudregeln är det alltid landet där arbetet utförs som ansvarar för den arbetande EU-medborgarens socialskydd. Ett undantag från regeln är emellertid så kallade utsända arbetstagare, som står i arbetsförhållande till en arbetsgivare i det utsändande landet. Sådana arbetstagare omfattas fortfarande av socialskyddet i det tidigare bosättningslandet, förutsatt att arbetet i det andra EU-landet högst pågår i ett år. I undantagsfall kan ursprunglandets socialskydd fortsätta att gälla i upp till fem år. Trots de nämnda bestämmelserna förekommer det fall där personer ställts utanför både finskt och svenskt socialskydd. Sveriges Försäkringskassa har vägrat ta emot en person som är utsänd arbetstagare, samtidigt som Pensionsförsäkringscentralen i Finland inte tillåtit personen att längre omfattas av det finländska socialskyddet, eftersom vistelsen utomlands pågått längre än fem år.

Av denna anledning ställer jag följande fråga till regeringarna i Finland och Sverige:

Vad tänker regeringarna göra för att avskaffa hindren för nordiska medborgares fria rörlighet i Norden, så att dessa alltid omfattas av ett socialskydd, antingen i ursprungs- eller i destinationslandet?

Helsingfors den 20 mars 1998

Pehr Löv (sfp)

Finlands regerings svar, avgivet den 19 maj 1998

Som svar på denna fråga anför social- och hälsovårdsministeriet följande:

I stället för att harmonisera de nationella sociala trygghetssystemen samordnar EU-bestämmelserna dessa system. Det betyder med andra ord att varje medlemsstat kan till exempel fritt besluta vem som skall försäkras enligt dess lagstiftning, vilka förmåner som skall utges och på vilka villkor. I EU-bestämmelserna fastställs gemensamma regler och principer som skall följas av alla nationella myndigheter och socialförsäkringsinstitutioner för att garantera att en person som har utnyttjat sin rätt att flytta inom unionen inte försätts i sämre situation än en person som har bott och arbetat i en enda medlemsstat i hela sitt liv. Rådets förordning 1408/71 om koordinering av socialtrygghetsystemen innehåller bestämmelser som i enskilda fall skall fastställa vilket lands lagstiftning som skall tillämpas på en person som omfattas av förordningen. Den grundläggande principen är att alla anställda eller egenföretagare omfattas bara av ett lands lagstiftning åt gången. Enligt huvudregeln omfattas anställda och egenföretagare av den lagstiftning och är försäkrade i det land där man arbetar även då de är bosatta i ett annat land. Enligt detta får en person som ännu är bosatt i Finland men anställd i Sverige alla socialförsäkringsförmåner, också bosättningsbaserade förmåner från Sveriges socialförsäkringssystem. Som hänvisats i frågan, finns det i förordningen en undantagsregel till denna lex loci laboris-princip som gäller sk. utsända arbetstagare. Denna regel tillämpas för dem som är tillfälligt utsända till ett annat land för att arbeta för det företag där man är anställd. Om arbetsperioden i Sverige inte förväntas bli längre än 12 månader ändras inte den lagstiftning som tillämpas och arbetstagaren omfattas fortfarande av den finska lagstiftningen om social trygghet. Denna lösning är motiverad, eftersom det inte är ändamålsenligt att omfattas av en annan lagstiftning för så korta arbetsperioder. Om utsändningsperioden kommer att överstiga 12 månader på grund av oförutsedda omständigheter kan perioden förlängas ännu upp till 12 månader. Enligt koordineringssystemet och dess bindande regler är det inte möjligt att en försäkringskassa i Sverige vägrar att ta emot och försäkra en sådan arbetstagare som är utsänd från Finland till Sverige för att arbeta där en längre tid än den ovannämnda. Enligt artikel 17 i förordningen kan myndigheter i medlemsstaterna även komma överens om undantag till dessa bestämmelser till förmån för vissa grupper av personer eller för vissa personer. Denna artikel är en särregel och den tillämpas bara vid vissa fall. I parktiken har Pensionsskyddscentralen i Finland tillämpat en 5 års tidgräns, eftersom det inte är i enlighet med koordineringsprinciperna och inte heller ändamålsenligt att hur länge som helst omfattas också av det finska bosättningsbaserade systemet utan särskilda skäl när man faktiskt bor och arbetar i en annan medlemsstat. Sådana skäl finns sällan mellan Finland och Sverige. Enligt social- och hälsovårdsministeriets uppfattning är sådana situationer som angetts i

frågan inte vanliga och grundar sig på något missförstånd. Därför kan sådana hinder avskaffas bäst med direkt och grundlig information.

Sinikka Mönkäre
Social- och hälsovårdsminister
(sign.)

Paula Paloranta
Överinspektör
(sign.)

Sveriges regerings svar, avgivet den 25 maj 1998

Herr Löv har frågat Finlands och Sveriges regeringar vad de avser göra för att garantera att en person som arbetar i ett av länderna för en arbetsgivare i det andra landet alltid skall omfattas av systemet för social trygghet i något av länderna och inte falla utanför bägge ländernas system. Enligt den EG-lagstiftning om social trygghet som är tillämplig för personer som flyttar mellan Finland och Sverige är huvudregeln som herr Löv själv påpekat att det är arbetslandets lagstiftning som gäller utom i vissa undantagsfall som exempelvis då någon är utsänd från ett land till ett annat för att under en begränsad tid arbeta i det andra landet för arbetsgivaren i ursprungslandet. Om någon i ett enskilt fall ändå har hamnat "mellan stolarna" har ett fel begåtts av försäkringsadministrationen i något eller bägge av länderna. Detta är i så fall beklagligt och måste rättas till i de berörda fallen. Förhoppningsvis bör sådana misstag kunna undvikas i framtiden allteftersom kunskaperna om EG-reglerna på området fördjupas. De nordiska ländernas socialförsäkringsadministrationer (för Sveriges del i första hand Riksförsäkringsverket) samarbetar regelbundet i detta syfte.

Maj-Inger Klingvall
(sign.)

E 4
1998

Skriftlig fråga

angående den faktiskt fungerande fria konkurrensen

Till Finlands och Sveriges regeringar

I den Europeiska unionen gäller EG-reglerna om fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Det fria varuflödet regleras bland annat i Romfördragets artikel 85 enligt vilken alla avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra eller snedvrida konkurrensen, särskilt sådana som innebär att marknader eller inköpskällor delas upp, är förbjudna. Åländska företag köper gärna märkesvaror direkt från Sverige. Marknadsföring och kampanjer i svenska media slår igenom också på Åland. Företagen ser en fördel i att affärskontakterna till Sverige sköts på svenska och konsumenterna på det officiellt enspråkigt svenska Åland har rätt att kräva att informationen på varor, förpackningar och bruksanvisningar är på svenska. Konkurrensförhållanden, transportkostnader och priser kan skilja sig mellan Sverige och Finland och de åländska företagen vill kunna välja mellan olika leverantörer. För dessa företagare är bestämmelserna i Romfördragets 85 artikel inte till hjälp eftersom åländska företagare som vill köpa märkesvaror direkt från Sverige ofta hänvisas till finländska företag med agenturavtal eller är tvungna att acceptera extra kostnader med leverans och fakturering från Sverige. De åländska företagen kan i teorin hävda sin rätt att i enlighet med Romfördragets bestämmelser få köpa varorna direkt från Sverige, men den faktiskt fungerande konkurrensen är inte fri. Ett rättsligt förfarande riskerar att leda till förstörda affärsrelationer med de leverantörer det åländska småföretaget är beroende av för sin framtida verksamhet. De åländska företagen och konsumenterna drabbas alltså i praktiken av handelshinder som står i strid med principerna om fri konkurrens och EG-rättens bestämmelser om ett fritt varuflöde. Frågan är av principiell betydelse också för andra områden i Norden, men problemen är särskilt framträdande för småföretag i gränsregioner.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till regeringarna i Finland och Sverige:

Vilka åtgärder avser regeringarna vidta för att reglerna om fritt flöde för varor mellan Finland och Sverige skall gälla också i praktiken?

Mariehamn den 3 juni 1998

Olof Erland (lib)

Finlands regerings svar, avgett den 26 juni 1998:

I den skriftliga frågan konstateras att åländska företag, som skulle vilja köpa märkesvaror direkt från Sverige, ofta uppmanas att vända sig till återförsäljare i Finland eller så är de tvungna att acceptera extra kostnader, om leveransen och faktureringen sker i Sverige. Därför anser frågeställaren att åländska företag inte hjälps av förbudet i artikel 85 i Romfördraget och att fri konkurrens inte fungerar. I den skriftliga frågan konstateras att med detta riktas handelshinder mot åländska företag och konsumenter, vilket är i konflikt med fri konkurrens och varors fria rörlighet. I den skriftliga frågan önskas besked om vilka åtgärder Finlands och Sveriges regeringar har för avsikt att vidta för att säkra den fria rörligheten av varor även i praktiken. Såsom konstateras i den skriftliga frågan, är enligt grundavtalets artikel 85 moment 1 bl.a. sådana avtal mellan företag förbjudna, vilka påverkar handeln mellan medlemsländer och som har till syfte eller får till följd att konkurrensen på den gemensamma marknaden hindras, begränsas eller förvrängs. Som förbjudna betraktas speciellt sådana avtal, som delar upp marknader eller anskaffningskällor. Enligt grundavtalets artikel 85, moment 2 är alla de avtal, som är förbjudna enligt moment 1 ogiltiga. Enligt grundavtalets 85 artikel, moment 3 är det möjligt att i vissa fall få undantag till förbuden i artikel 1. Ytterligare har kommissionen gett flera så kallade gruppundantagsförordningar, vilka tillåter vissa annars i artikel 85, moment 1 förbjudna avtalstyper. Bland annat avtal gällande ensamrätt har fått ett sådant gruppundantag (kommissionens förordning 22.6.19983, Nr 1983/83). Enligt gruppundantagsförordningen är det tillåtet att vid ensamrättsavtal begränsa återförsäljarens aktiva marknadsföring utanför avtalsområdet, däremot kan passiv försäljning inte förbjudas. Detta innebär att man inte kan förbinda återförsäljaren att inte acceptera beställningar som kommer utanför eget område och på kundens initiativ.

EG-kommissionen övervakar att EG:s konkurrensregler följs. Det tillhör kommissionens befogenheter att bedöma om något förfarande har varit mot grundavtalets 85 artikel eller inte. Kommissionen kan beordra företag att upphöra med ett förafarande, som strider mot konkurrensreglerna och ådöma böter för brott mot konkurrensreglerna. Företag som lider skada av konkurrensbegränsningar kan göra en åtgärdsbegäran till kommissionen. I ljuset av ovanförklarade EG:s konkurrensregler är en begäran till EG-kommissionen om att den skulle undersöka de i den skriftliga frågan nämnda möjliga konkurrenshindren den snabbaste och mest ändamålsenliga metoden att komma till rätta med de nämnda problemen. En undersökning av de i frågan nämnda fallen skulle dock kräva exaktare information om dem.

Ole Norrback
Nordisk samarbetsminister
(sign.)

Sveriges regerings svar, avgivet den 2 juli 1998:

Romfördragets konkurrensregler innehåller två principiella förbud, dels ett förbud mot konkurrensbegränsande avtal mellan företag, dels ett förbud mot att ett företag med en dominans på marknaden missbrukar sin dominerande ställning. Förbudet mot konkurrensbegränsande avtal avser exempelvis sådant som prissamarbete och uppdelning av marknader. Frågor om konkurrenssnedvridande förfaranden som rör samhandeln i Europa prövas av EU-kommissionen om den uppmärksammas på ett konkret förfarande som anmäls dit genom klagomål. De nationella svenska konkurrensreglerna bygger på EU:s konkurrensregler. Den svenska konkurrenslagen kan tillämpas av det svenska Konkurrensverket och ytterst av Stockholms tingsrätt eller Marknadsdomstolen om det är fråga om förfaranden som har effekter på den svenska marknaden. Om ett företag t.ex. tillämpar tillverkar-/ återförsäljaravtal eller andra avtal som snedvrider konkurrensen utan att produktivitets- eller andra fördelar överväger kan det strida mot konkurrensreglerna. Detsamma gäller om ett stort företag missbrukar sin ställning genom att t.ex. vägra leveranser till vissa företag utan att ha objektiva skäl för det. En anmälan mot ett konkret förfarande genom ett klagomål kan således prövas av nationella konkurrensmyndigheter om förarandet har effekt på den svenska marknaden. Sverige verkar i övrigt för att undanröja eventuella regler eller barriärer för att få den inre marknaden i hela Europa att fungera bättre. Det gäller inte minst i kontakterna med de nordiska länderna.

Enligt uppdrag

Sven-Eric Söder
(sign.)

Skriftlig fråga

om Barsebäck

Till Sveriges, Norges och Danmarks regeringar

Den planerade stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck är en viktig och principiell angelägenhet för hela Norden. Ägarna av det svenska kärnkraftverket Barsebäck, dvs Sydkraft har protesterat kraftigt mot och har beslutat att gå till sak mot den svenska regeringens beslut att stänga kärnkraftverket. Norge har en klar hållning mot användningen av kärnkraft. Ändå uppfattas Norge nu som en aktiv part i protesterna mot nedläggelsen genom sin ägarandel i Sydkraft. Det norska statsbolaget Statskraft äger 18 % av aktierna i Sydkraft.

Av denna anledning ställer vi följande fråga till Sveriges, Norges och Danmarks regeringar:

Avser statsministrarna i Sverige, Norge och Danmark att uppmana den norska regeringen att garantera att Statskrafts ägarandel i Sydkraft inte används för att förhindra eller bromsa verkställigheten av den svenska regeringens beslut att stänga kärnkraftverket i Barsebäck?

Tórshavn den 26 juni 1998

Øystein Djupedal (SV) — *Charlotta Bjälkebring (v)*
Jette Gottlieb (EL) — *Villy Søvndal (SF)*

Danmarks regerings svar, avgett den 19 augusti 1998:

Spørgsmålet har været forelagt Indenrigsministeriet, som har oplyst følgende:

"Sydkraft A/B er et privatretligt kommercielt selskab, der blandt andet ejer Barsebäck Kraft A/B, som driver atomkraftværket Barsebäck. Ejerkredsen i Sydkraft er dels investorer og dels for eksempel en række sydsvenske kommuner. Det norske selskab Statskraft ejer en betydelig del af aktiekapi-

talen i Sydkraft (ca. 20 pct.), og Statskraft ejes af den norske stat. Selvom den norske stat ejer Statkraft, så er det et selvstændigt selskab. En lignende selskabskonstruktion, hvor et privatretligt selskab er ejet af staten, forekommer også i Danmark. Indenrigsministeren har ved brev af 18. juni 1998 rettet henvendelse til den norske olie- og energimnister Marit Arnstad og uddtrykt bekymring over, at repræsentanter for Statkraft tilsynelandende medvirker til en forsinkelse af den planlagte lukning af Barsebäckværket. Den norske olie- og energiminister Marit Arnstad har i sit svar på henvendelsen oplyst, at de norske myndigheder har instruktionsret over for Statskrafts bestyrelse. Men den norske regering kan ikke instruere de to bestyrelsesmedlemmer fra Statkraft, som sidder i Sydkrafts bestyrelse, om at optræde på en bestemt måde i relation til ledelsen af Sydkraft. De to bestyrelsesmedlemmer er valgt på Sydkrafts generalforsamling, og er efter svensk ret forpligtiget til at varetage de økonomiske interesser for alle Sydkrafts aktionærer. Selskabsretligt er det derfor ikke sådan, at de to bestyrelsesmedlemmer repræsenterer Statskraft i Sydkrafts bestyrelse. Bestyrelsesmedlemmerne udøver deres hverv for det privatretlige selskab – ikke for den norske stat." Jeg kan henholde mig hertil. Da den danske regering således allerede har rettet henvendelse til de norske myndigheder, vil en fornyet henvendelse næppe tjene noget formål. Lad mig for god ordens skyld tilføje, at jeg i øvrigt ikke kan forestille mig, at den norske regering vil forhindre eller bremse iværksættelsen af den svenske regerings beslutning.

Poul Nyrup Rasmussen
(sign.)

Mette Juul Jørgensen
(sign.)

Norges regerings svar, avgett den 19 augusti 1998:

//...

Energipolitikken i Sverige bestemmes av svenske energimyndigheter. Samtidig deler den norske regjering de intensjoner som ligger til grunn for vedtaket om stengning av Barsebäck. Dette er en holdning som også Statkraft er gjort kjent med. Statkraft har i overkant av 20 prosent av stemmene og en noe mindre andel av aksjekapitalen i Sydkraft. Foretaket har 2 av 16 styremedlemmer. Et enstemmig styre har stått bak de rettslige skritt Sydkraft har tatt i denne saken. Dette inkluderer også de svenske kommunene som sitter som eiere i Sydkraft. Selv om norske myndigheter har instruksjonsrett overfor Statkrafts styre, er det ikke mulig å instruere Statkraft sine to styremedlemmer i Sydkraft om å opptre på en bestemt måte i Sydkrafts styre. Dis-

se styremedlemmene er valgt på Sydkrafts generalforsamling, og er rettslig forpliktet til å ivareta de økonomiske interessene til alle Sydkrafts aksjonærer. Det følger av dette at det ikke er mulig for den norske regjeringen å gi "garantier" knyttet til enkelte styremedlemmers stemmegivning. Jeg er kjent med at det nå pågår forhandlinger mellom Sydkraft og svenske myndigeter om kompensasjon for stengningen av Barsebäck. Begge parter har i denne sammenheng ansvar for å finne en løsning. Det er mitt håp om at enighet snart vil bli oppnådd, slik at stengningsvedtaket kan iverksettes i nær framtid.

Kjell Magne Bondevik
Statsminister
(sign.)

Sveriges regerings svar, avgett den 31 augusti 1998:

Fyra delegater i Nordiska rådet har frågat de svenska, norska och danska regeringarna om statsministrarna i dessa länder avser att uppmana den norska regeringen att garantera att Statkrafts ägarandel i Sydkraft inte används för att förhindra eller bromsa verkställigheten av den svenska regeringens beslut att stänga kärnkraftverket i Barsebäck. Jag besvarar frågan för den svenska regeringen. Den svenska riksdagen beslöt i juni 1997 om riktlinjer för energipolitiken. Vad gäller kärnkraften konstateras att Barsebäcksverkets lokalisering är olämplig, och att åtgärder skall vidtagas för att möjliggöra en avställning av den första reaktorn senast den 1 juli 1998 och den andra reaktorn senast den 1 juli 2001. Regeringens förslag till riksdagen om riktlinjer för energipolitiken var baserad på en överenskommelse mellan tre riksdagspartier som slöts den 4 februari 1997. I samband med överläggningarna om denna överenskommelse hölls också kontakter med den norska regeringen i kärnkraftsfrågan, eftersom det statsägda norska Statkraft är delägare i Sydkraft AB som äger Barsebäcksverket. Den norska energiministern underströk därvid att svensk kärnkraftspolitik är en fråga för de svenska myndigheterna och att norska intressen inte skall hindra svenska myndigheter att lägga ned kärnkraftsanläggningar. Den svenska regeringen förutsätter, mot denna bakgrund, att den norska regeringen också fortsättningsvis tillser att norska ägarintressen inte hindrar att svenska energipolitiska beslut genomförs.

Anders Sundström
Näringsminister
(sign.)

E 6
1998

Skriftlig fråga

angående samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden

Till Nordiska ministerrådet

Kontrasten mellan levnadsförhållanden i de nordiska länderna och många av våra närområden är slående. I till exempel Murmansk, Arkhangelsk och Karelen är det stor brist på förnödenheter som mat och mediciner. Bristen drabbar framförallt utsatta befolkningsgrupper såsom åldringar, sjuka och handikappade men även barnfamiljer. Det nordiska samarbetet bygger på en värdegemenskap. I de nordiska länderna är humanitära värden grundläggande. Ända står nöden i våra grannländer inte särskilt högt på dagordningen när nordiska toppolitiker möts. Insatserna för våra närregioner kunde vara större och effektivare. Stödet till våra närområden har stor betydelse, men hjälpen är regionalt ojämnt fördelad och det förekommer dubbelarbete mellan länder, mellan organisationer och mellan olika lokala, regionala och statliga myndigheter. Av Nordiska ministerrådets handlingsplan i fråga om barn och unga i Nordens närområden framgår att en koordinering och samordning av projekt och verksamheter, enligt UNICEF, tillhör de största utmaningarna. För att få betydelse på längre sikt måste humanitära insatser kompletteras med åtgärder för att utveckla ekonomi, handel och sociala förhållanden. Stabiliteten och demokratin i våra närområden förutsätter ekonomisk och social grundtrygghet.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet

Vilka åtgärder ämnar de nordiska regeringarna vidta för att samordna och utöka hjälpverksamheten från de nordiska länderna till Nordens närområden?

Mariehamn den 2 november 1998

Olof Erland (Lib)

Statsrådet Maj-Inger Klingvalls muntliga svar avgivet under Nordiska rådets 50:e session den 11 november 1998:

Jag har fått presidentens tillåtelse att också svara på den skriftliga fråga som har lämnats in av Olof Erland angående samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden. Jag vill svara så här på den frågan. De nordiska regeringarna delar Olof Erlands oro över den humanitära situationen i Nordens närområden. Kontrasten mellan levnadsförhållandena i de nordiska länderna och i de ryska närområdena är slående. Situationen i Ryssland står högt på nästan alla dagordningar när nordiska politker möts. Så länge som den ryska ekonomin inte fungerar på ett tillfredsställande sätt kommer den humanitära situationen i Ryssland att vara prekär. Det finns många grupper i det ryska samhället som har det mycket svårt. Olof Erland nämner själv i sin fråga bl.a. åldringar, sjuka, handikappade och små barn. De nordiska regeringarna är väl medvetna om detta, och det är mycket viktigt att vi kommer överens om en arbetsfördelning, så att vi inte skickar samma slags hjälp till ett och samma ställe. Vi följer noggrant utvecklingen, och vid behov kan vi öka vår hjälp ytterligare. Hjälpen till närområdena koordineras mellan de nordiska länderna bl.a. via Röda Korset, men det finns flera andra goda exempel på nordisk samordning av hjälpinsatser. På tjänstemannanivå äger nordiska humanitära samrådsmöten rum ett par gånger per år, och även nationella biståndsorganisationer deltar i mötena. Här diskuteras både frågor av principiell natur och enskilda ärenden. De nordiska länderna gör humanitära insatser för att hjälpa barn och andra som far illa på grund av den ekonomiska kris som Ryssland för närvarande genomgår. Inför nationella beslut om sådana insatser hölls för en tid sedan ett samrådsmöte i Stockholm om försörjningsläget i Ryssland där samtliga nordiska länder var representerade. Vi håller med Olof Erland om att de humanitära insatserna måste kompletteras med åtgärder för att utveckla ekonomi, handel och sociala förhållanden. T.ex. har stödet från EU länge syftat till att få utvecklingen på rätt spår. Utan ekonomisk och social trygghet blir stabiliteten och demokratin lidande. Under 1999 planeras från flera nordiska länder ytterligare insatser för att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling i Ryssland. Det här sker bl.a. genom att utöka samarbetet på det sociala området, särskilt för uppbyggandet av hållbara och bättre riktade socialförsäkrings- och pensionssystem, åtgärder för att förbättra barnens situation och insatser för förbättrad folkhälsa. Här som tidigare kommer samråd på nordiskt plan att vara ett naturligt och nödvändigt steg. Nordiska ministerrådets insatser i närområdena, där närområdesprogrammet utgör en central komponent, syftar till att bidra till utvecklingen av humanitära förhållanden i den långsiktiga samhällsutvecklingen inom vissa prioriterade områden. Men ministerrådet är inte en biståndsorganisation, och därför har det inte varit aktuellt att bygga upp den organisation och kompetens som skulle krävas för koordinering av direkta humanitära

hjälpinsatser. Däremot bistår ministerrådet med kontakter till berörda myndigheter i närområdena och utför vissa utredningsuppgifter.

Skriftlig fråga

angående oljeborrning i Skagerrak

Till Danmarks regering

Skagerrak är ett mycket produktivt och därmed känsligt hav vars miljö måste skyddas. Oljeborrning i Skagerrak kan omöjligen förenas med att värna en god havsmiljö i detta sårbara hav. Norska regeringen har beslutat att inte provborra efter olja i Skagerrak. Detta är en framgång för miljön, för samverkan i Norden och för den lokala opinionen. När nu ett amerikanskt företag ansökt om koncession för att i den danska delen av Skagerrak undersöka förutsättningarna för provborrnnig efter olja väcker detta stor oro i Sverige. Vad jag förstår prövas denna koncessionsansökan nu i den danska Energistyrelsen. I det fall danska myndigheter öppnar för mineralogiska och seismologiska förundersökningar ökar risken för framtida provborrningar. I enlighet med Nordiska miljöskyddskonventionen skall samråd ske med nordiska grannländer inför ett sådant beslut. För mig är det också självklart att en miljökonsekvensbeskrivning måste genomföras innan ett beslut om provborrningar kan fattas.

Vid Nordiska rådets session i Oslo ställde jag en fråga om detta till den danska samarbetsministern. Jag fick då inget svar men hon välkomnade en skriftlig fråga som jag härmed framställer:

Kan den danska regeringen överväga att tillåta provborrningar efter olja i Skagerrak? Om ja, försäkrar den danska regeringen att varje beslut om att tillåta provborrningar i Skagerrak kommer att föregås av en miljökonsekvensbeskrivning?

Stockholm den 16 december 1998

Elver Jonsson (fp)

Danmarks regerings svar, avgett den 25 januari 1999:

Til brug for besvarelsen er indhentet følgende notat fra det danske Miljø- og Energiminsiterium. Notatet giver ikke anledning til bemærkninger. "Energistyrelsen modtog den 29. september 1997 en ansøgning fra det lille amerikanske selskab Gustavson Associates om en koncession under åben dør proceduren i det på vedlagte kort angivne område Nordsøen/Skagerak. Det tilbudte arbejdsprogram er begrænset og indeholder ikke tilbud om ubetingede boringer. Ansøgningen vedrører et område i Nordsøen og berører desuden, som det fremgår af kortet, et mindre område i Skagerrak, hvor der fra norsk og svensk side (med henvisning til Espoo - og Nordisk Miljø konventionerne) har været udtrykt betænkeligheder overfor olie/gas aktiviteter, der omfatter boringer. På denne baggrund fandt Energistyrelsen det hensigtsmæssigt forinden at føre drøftelser med de to landes myndigheder om ansøgningen, da det ikke kan udelukkes, at der senere i efterforskningsperioden vil blive udført boringer i koncessionsområdet. På baggrund af de førte drøftelser med de svenske og norske myndigheder vil Energistyrelsen indføre følgende vilkår i tilladelsen, der efter styrelsens opfattelse imødekommer norske og svenske betænkeligheder: "Prior to the spudding of the first exploratory well in a structure within the licence area the Licence shall complete an environmental impact assessment (EIA) including a non-technical summary. The EIA must include a description of the environment, the social- and economic environment, an assesment of the environmental hazards drilling activities in the exploration phase and activities in a possible later development and production phase if a find (discovery) is made. Finally, it must include a description of mitigation measures." Vilkåret indebærer, at tidspunktet for en VVM-vurdering af miljørisikoen ved eventuelle boringer fremrykkes fra produktionsfasen til efterforskningsfasen. Efter Energistyrelsens opfattelse imødekommes dermed de fra svensk og norsk side udtrykte betænkeligheder, således som disse korn til udtryk på møder mellem Energistyrelsen og de pågældende myndigheder. Det svenske Miljødepartement har i et brev til Energistyrelsen af 18. december 1998 selv peget på en sådan løsning. Ansøgeren har den 2. december 1998 accepteret, at teksten medtages som et vilkår for tilladelsen og det norske Olje-og Energidepartement og det svenske Miljødepartement er på denne baggrund med brev af 5. januar d.å. orienteret om, at Energistyrelsen på denne baggrund vil indstille, at koncessionen tildeles med tilføjelse af det angivne vilkår."

Marianne Jelved
Nordisk samarbejdsminister
(sign.)

Energistyrelsen
Miljø- og Energiministeriet

Januar 1999

Dansk koncessionsområde

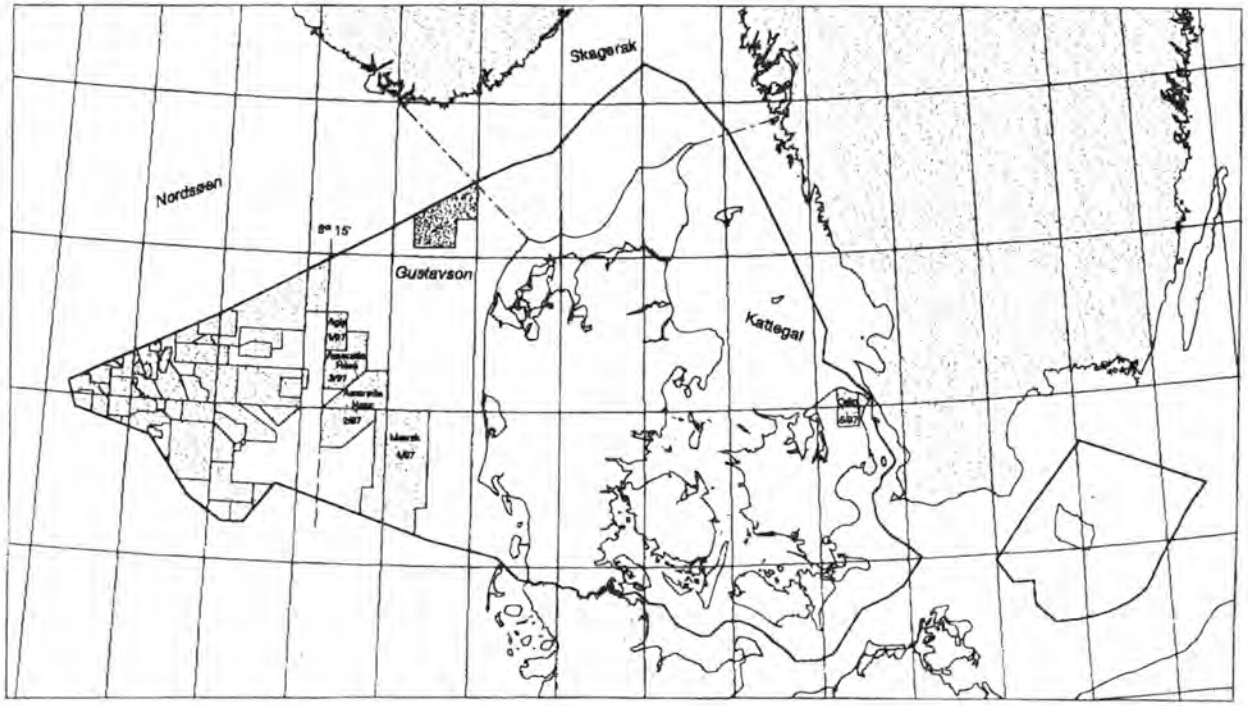

E 31/1998

1959

Regeringsrepræsentanternes og rådsmedlemmernes placering i salen

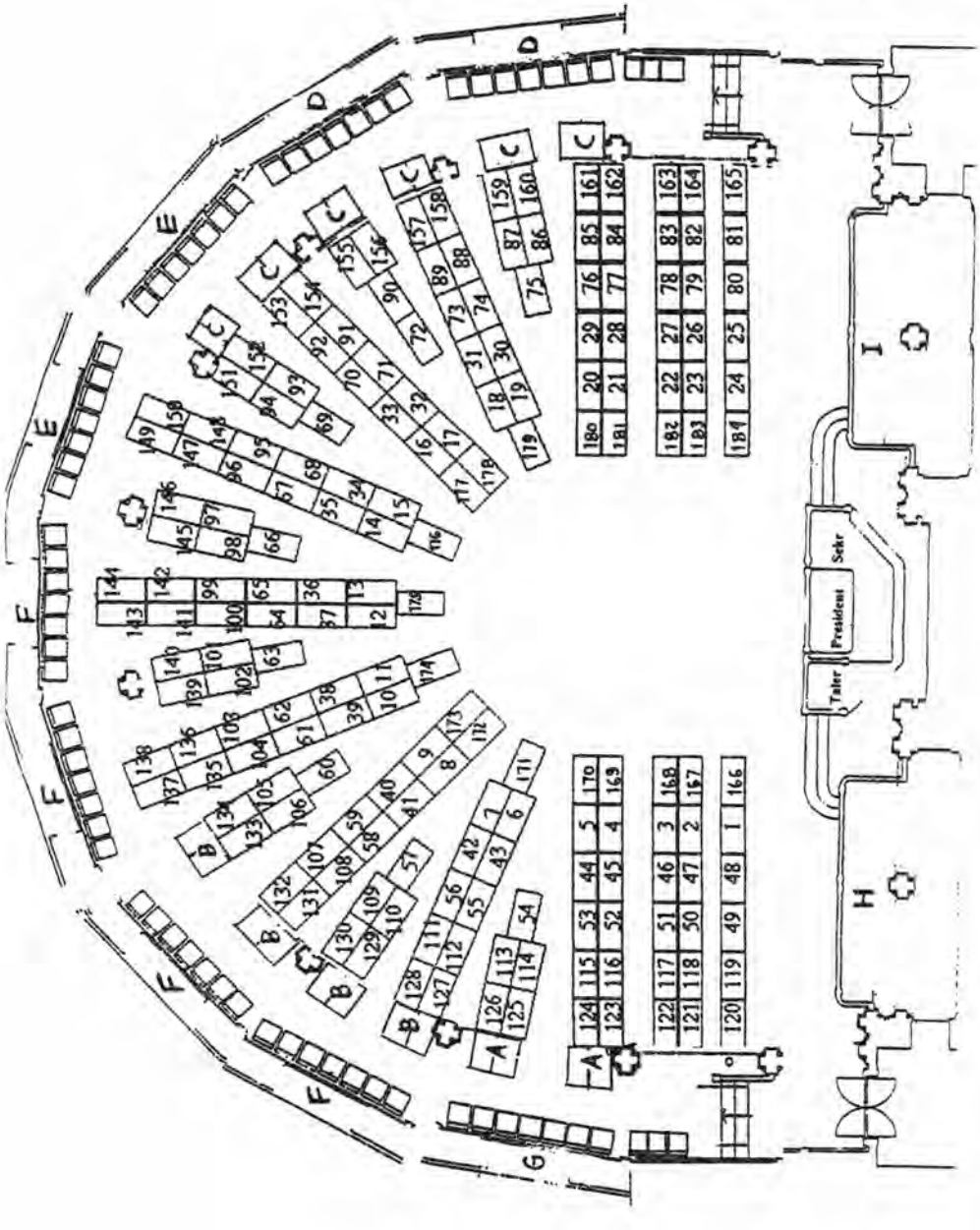

Regeringsrepræsentanter

16. Angelsen, Peter
17. Arnstad, Marit
18. Aure, Aud Inger
19. Bondevik, Kjell Magne
20. Brúnni, Signar á
21. Dam Kristensen, Henrik
22. Davíð Oddsson
23. Eriksson, Anders
24. Fjærvoll, Dag Jostein
25. Freivalds, Laila
26. Geir H. Haarde
27. Gerner Nielsen, Elsebeth
28. Halldór Ásgrímsson
29. Hansen, Karsten
30. Haugland, Valgerd Svarstad
31. Heilmann, Pâviâraq M.
32. Helveg Petersen, Niels
33. Hoydal, Høgni
70. Hækkerup, Hans
71. Haarstad, Ragnhild Queseth
72. Jansson, Roger
73. Jelved, Marianne
74. Jensen, Marianne
75. Johnson, Hilde Frafjord
76. Kallsberg, Anfinn
77. Kleppa, Magnhild Meltveit
78. Klingvall, Maj-Inger
79. Lahnstein, Anne Enger
80. Lejon, Britta
81. Lilletun, Jon
82. Lindh, Anna
83. Lipponen, Paavo
84. Løwer, Eldbjørg
85. Motzfeldt, Jonathan
86. Neystabø, Helena Dam á
87. Nordlund, Roger
88. Norrback, Ole
89. Nyrup Rasmussen, Poul
90. Pagrotsky, Leif
91. Páll Pétursson
171. Persson, Göran
172. Petersen, Mikael
173. Restad, Gudmund
174. Rosengren, Björn
175. Simonsen, Thorkild
176. Sponheim, Lars
177. Stavad, Ole
178. Steenholdt, Konrad
179. Sydow, Björn von
180. Taina, Anneli
181. Þorsteinn Pálsson
182. Vollebæk, Knut
183. Winberg, Margareta
184. Östros, Thomas

Medlemmer

1. Alho, Arja
2. Anderberg, Christel
3. Andersen, Hanne
4. Andersson, Janina
5. Arnbjörg Sveinsdóttir
6. Árni Johnsen
7. Bennedsen, Dorte
8. Bjälkebring, Charlotta L.
9. Christensen, Ole Vagn
10. Dahlgaard, Frank
11. Daléus, Lennart
12. Dalheim, Erik
13. Djupedal, Øystein
14. Dørum, Anneliese
15. Erland, Olof
34. Fagerström, Ann-Marie
35. Foss, Per-Kristian
36. Furustrand, Reynoldh
37. Gottlieb, Jette
38. Granström, Per Erik
39. Gustavsson, Lennart
40. Gustavsson, Åke
41. Hammarström, Matz
42. Hansen, Søren
43. Heister, Chris
44. Hellsvik, Gun
45. Hjertén, Lars
46. Holten, Odd
47. Hove, Harald
48. Hovmand, Svend Erik
49. Ikast, Kaj
50. Ísólfur Gylfi Pálmason
51. Israelsson, Margareta
52. Jagland, Thorbjørn
53. Jakobsen, Johan J.
54. Johansson, Anita
55. Johansson, Eva
56. Jonsson, Elver
57. Järvilahti, Timo
58. Kallis, Bjarne
59. Karlstrøm, Randi
60. Kiljunen, Kimmo
61. Kofod, Jeppe
62. Korsberg, Øyvind
63. Korteniemi, Ossi
64. Koskinen, Heikki
65. Kristiansen, Rune E.
66. Kaalund, Per
67. Kaarilahti, Marjut
68. Laine, Reino
69. Larsen, Berit Brørby
93. Larsson, Kaj
94. Ludvigsen, Svein
95. Löv, Pehr
96. Madsen, Åse D.
97. Manninen, Hannes
98. Marcelind, Ragnwi
99. Metsämäki, Lauri
100. Myltoft, Dorit
101. Nistad, Astrid Marie
102. Nybakk, Marit
103. Nyby, Mats
104. Petersen, Dan Reinert
105. Prusti, Riitta
106. Rannveig Guðmundsdóttir
107. Rohde, Jens
108. Rudiengaard, Preben
109. Raahauge, Kristine
110. Salmén, Olof
111. Sasi, Kimmo
112. Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik
113. Sjursen, Jann
114. Sjøli, Sonja Irene
115. Solholm, Lodve
116. Steenholdt, Otto
117. Steensnæs, Einar
118. Steingrímur J. Sigfússon
119. Stensaker, Christopher
120. Sturla Böðvarsson
121. Tolgfors, Sten
122. Touborg, Kristen
123. Valgerður Sverrisdóttir

124. Við Keldu, Jógvan
125. Wahlström, Jarmo
126. Ågren, Jan Erik
127-139 Tilstedeværende suppleanter Vestnordisk Råd
141-142 Sametinget
143 OSSE
144 VEU
145 Europaparlamentet
146 -150 Baltisk Forsamling
151-152 EFTA
153-160 Nordisk Samarbeidskomite NMR-Gen. Sekr.
162-165 Nordiske ambassadører
166-168 Statsministre Estland, Latvia og Litauen

Stortingets President

A Nasjonale partisekr.
B Nordiske partigruppesekr.
C NMR-sekretariat/sakkynd.
D Sakkyndige
E Nordiske organisasjoner
F Nordiske Institusjoner
G Andre inviterte
H Rådssekr./nasj. sekr.
I Ikke-nordiske amb.

Galleri: UNR

Emneregister

(De kursiverede bogstaver og tal er sagsbetegnelser; øvrige tal henviser til sider. Opslagsordene Nordisk, Nordiska og Nordiske er alfabetiseret efter det næste ord).

Agenda 21, nordisk kompetansenettverk for, i Østersjøen, *A 1189/när*, 403, 653, *rek. 37/1998*, 1882
Arbejdsmarked
Delning av arbete och förkortad arbetstid, *A 1179/euro*, 251, 554, *rek. 7/1998*, 1851
Ændring af overenskomst af 1993 om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet, *B 173/euro*, 251, 745, *rek. 8/1998*, 1852
A-saker (medlemsförslag/utskottsförslag/presidieförslag)
A 1144/p: se Ekonomiska
A 1145/p: se Östersjörådet
A 1146/nord: se Musikpris
A 1154/p: se Norden
A 1166/nord: se Opphavslovgivningen
A 1167/nord: se Norden
A 1168/nord: se Norden
A 1169/nord: se Pensjonsrettigheter
A 1170/nord: se Godstransporter
A 1171/euro: se Nordisk Analyse
A 1172/nord: se Social og sundhed
A 1173/euro: se Forbrugernes
A 1174/euro: se Norden og EU
A 1175/euro: se Norden og EU
A 1176/euro: se IT
A 1177/p: se Kärnvapenfria
A 1178/p: se MAI-avtalet
A 1179/euro: se Arbejdsmarked
A 1180/p: se Valobservatörer
A 1181/p: se Samiska
A 1182/nord: se Norden og Språk
A 1183/nær: se Markederne
A 1184/när: se Miljø og energi
A 1186/när: se Kriminalitet
A 1187/när: se Murmanskområdet
A 1188/när: se Miljø og energi
A 1189/när: se Agenda 21
A 1190/k: se Biståndsinsatser

Baltikum (se Kriminalitet)
Barnpornografi (se Børn og unge)
Barsebäck (se Skriftlig fråga og Kärnsäkerhet)
Beskæftigelse, se Sysselsättningsredogörelse 1998
Biståndsinsatser i Nordens närområde, samordning av, *A 1190/k*, 375, 655, *rek. 24/1998*, 1869, (Bilaga, se s. 1918)
B-saker (ministerrådsförslag/regeringsförslag)
B 166/nord: se Handlingsplan
B 170/nord: se Narkotika
B 171/nord: se Forskning og uddannelse
B 172/nord: se Kultur
B 173/euro: se Arbejdsmarked

B 174/nord: se Nordisk Ministerråds
B 175/euro: se Nordisk Investeringsbank
B 176/euro: se Nordisk Investeringsbank
B 177/nord: se Norden
B 177/nord: se Språk
B 178/nord: se Frivilligsektorn
B 179/nord: se Trafik
B 180/p: se Budget og Nordisk Ministerråds
B 181/när: se Miljø og energi
B 182/när: se Miljø og energi
B 183/euro: se NDF
B 184/när: se Handlingsplan
Bottenviken (se Muntlig fråga)
Budget
Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1999, *B 180/p, C2*, 53 og 231, 839, *rek. 3/1998*, 1845
Budgeten för det nordiska samarbetet 1998, *D 1/1997/p*, 1478
Børn og unge
Handlingsplan og oversigtsrapport for barn og unge i Nordens nærområder (se Handlingsplan)
Redogörelse för genomförandet av handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000 (se Redogörelse)
Åtgärder för att bekämpa barnpornografi, *D 9/1994/nord*, 1433

C-saker (berättelser)
C 1: se Nordisk Ministerråds verksamhetsberättelse 1997
C 2: se Nordisk Ministerråds plandokument och budget 1999
C 3/k: se Nordisk Ministerråds verksamhet 1997
C 4/k: se Nordiska rådets räkenskaper och bokslut
C 5/k: se Nordiska Kulturfonden
Cd-rom-produktion, se IT

Dokumenter (relevanta dokument, som inte innehåller förslag til beslut, men er underlag till debatt)
Dokument 1: se Redogörelse
Dokument 2: se EU
Dokument 3: se Handlingsplan
Dokument 4: se Narkotika
Dokument 5: se B 174/nord/bilaga, 786
Dokument 6: se Redogörelse
Dokument 7: se Presidierapport 1997
Dokument 8: se Regler
Dokument 9: se Redogörelse
Dokument 10: se Redogörelse
Dokument 11: se Redogörelse
Dokument 12: se Redogörelse
D-saker (meddelanden/rekommendationer/främställningar))
D 25/1991/när: se Miljø og energi
D 39/1992/nord: se Nordiske statsborgere
D 40/1992/nord: se Nordjobb
D 9/1994/nord: se Børn og unge
D 13/1994/nord: se Social og sundhed
D 14/1994/nord: se Social og sundhed
D 4/1995/nord: se Mänskliga rättigheter
D 10/1995/nord: Forskning og uddannelse
D 11/1995/euro: se EU
D 24/1995/p: se Nordiska samarbetet, Det
D 26/1995/p: se Nordisk Ministerråds
D 33/1995/euro: se EU

D 35/1995/nord: se Handlingsplan og Redogörelse
D 36/1995/euro: se EU
D 37/1995/nord: se Kultur og Språk
D 40/1995/nord: se Nordiska sjömansmissionerna
D 41/1995/nord: se Narkotika
D 6/1996/när: se Miljø og energi
D 7/1996/när: se Miljø og energi
D 8/1996/när: se Kärnsäkerhet
D 9/1996/euro: se Redogörelse
D 12/1996/nord: se Västnordenfonden
D 13/1996/nord: se IT
D 14/1996/nord: se Social og sundhed
D 16/1996/nord: se Social og sundhed
D 1/1997/p: se Budget
D 2/1997/p: se Säkerhetspolitik
D 3/1997/p: se Forskning og uddannelse
D 4/1997/p: se IT
D 6/1997/när: se Miljø og energi
D 9/1997/när: se Skogscertifiering
D 14/1997/nord: se Handlingsplan
D 15/1997/nord: se Forskning og uddannelse
D 16/1997/nord: se Handlingsplan
D 20/1997/nord: se TV-samarbete
D 21/1997/nord: se Public service
D 25/1997/nord: se IT
D 27/1997/nord: se IT
D 29/1997/nord: se Forskning og uddannelse
D 30/1997/euro: se EU og Europafrågor
D 31/1997/euro: se Handlingsplan

Ekonomiska och handelsmässiga sanktioner, utvärdering av bruket av, *A 1144/p*, 152, 234, 433
E-saker (se Muntlig fråga resp. Skriftlig fråga)
EG, se EU
EMU (se Muntlig fråga)
EU
  nordisk strategi för öppen förvaltningskultur i, *D 11/1995/euro*, 1443
  obligatoriska miljöavgifter och miljöskatter i, *D 33/1995/euro*, 1449
  statusrapport, *Dokument 2*, 1580, *D 30/1997/euro*, 1509
  utbildningssamarbete om tolkar och översättare i, *D 36/1995/euro*, 1454
  (se også Muntlig fråga)
Europafrågor
  Internet samt (se IT)
  sektorarbete om, *D 30/1997/euro*, 1509
EØS (se Muntlig fråga)

Film (se Forskning og uddannelse)
Fisk (se Miljø og energi)
Forbrugernes stilling, styrkelse i Norden, EU og WTO, *A 1173/euro*, 382, 519, *rek. 25 og 26/1998*, 1870-71
Forskning og uddannelse
  Blockstöd till nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer, *D 10/1995/nord*, 1441
  De fritstående skolornas betydelse för ökad mobilitet i Norden (se Norden)

Erkännande av nya respektive otraditionella utbildningar, *D 15/1997/nord*, 1495
Mobilitetsordning för lärare och elever vid de nordiska filminstituten samt nya initiativ för den nordiska filmen, *D 29/1997/nord*, 1507
Nordisk forskningspolitisk strategi, *B 171/nord*, 354, 685, *rek. 23/1998*, 1868
Nordlex, *D 3/1997/p*, 1485
Framställning
1/1998, 1842
2/1998, 1843
41/1998, 1844
Frivilligsektorn, strategi för samarbete med, *B 178/nord*, 335, 815, *rek. 17/1998*, 1861
Främlingsfientlighet, Nordiska Ministerrådets insatser mot (se Nordiska Ministerrådet)
Frågar (se Muntlig fråga resp. Skriftlig fråga)

Godstransporter, nordiska, *A 1170/nord*, 499
Grøn BNP, se Miljø og energi

Handlingsplan
för lovgivningsarbejdet, Ministerrådets årlige, *Dokument 3*, 236, 1673
för bygg- och bostadssektorn 1998-2001, *B 166/nord*, 281, 660, *rek 11/1998*, 1855
för livsmedelssäkerhet, *D 31/1997/euro*, 1511
för män och jämtställdhet, *D 14/1997/nord*, 1493
för nordisk barn- och ungdomskultur, *D 35/1995/nord*, 1452
för samarbete på narkotikaområdet 1998, *Dokument 4*, 281, 1679, *framst. 1/1998*, 1842
og oversigtsrapport for barn og unge i Nordens nærområder, *B 184/när*, 281, 910, *rek. 12/1998 og 13/1998*, 1856-57
om det nordiske lovgivningssamarbeidet på justissektoren 1997-1998, *D 16/1997/nord*, 1497
Hormondopning (se Social og sundhed)

Internt beslut
1/1998, 1885 (*A 1186/när*)
2/1998, 1886 (*A 1187/när*)
IT
Cd-rom-produktion, *D 25/1997/nord*, 1503
Internet samt Europafrågor, *D 4/1997/p*, 1487
Markedsføring i IT-samfundet, *A 1176/euro*, 382, 531, *rek. 30/1998*, 1875
Meddelande om artistisk och kulturell profilering på Internettet, *D 27/1997/nord*, 1505
Nordisk samverkan om en användbar informationsteknologi, *D 13/1996/nord*, 1472

Kriminalitet i Baltikum och nordvästra Ryssland, förebyggande och bekämpning av, *A 1186/när*; 320, 638, *rek. 15 og 16/1998*, 1859-60, *internt beslut 1/1998*, 1885
Kultur
Berättelse från Nordiska kulturfonden (se Nordiska kulturfonden)
Meddelande om utvecklande av två- och flerkulturella barns

språkliga och kulturella identitet, *D 37/1995/nord*, 1456
Nordisk kultursamarbete vid årtusenskiftet – en strategisk redogörelse, *B 172/nord*, 335, 712, *rek. 20/1998*, 1864
Nordiska kulturfondens verksamhets- och revisionsberättelse (se Nordiska kulturfonden)
Kvarkentrafiken (se Muntlig fråga)
Kvänerna (se Muntlig fråga og Skriftlig fråga)
Kärnsäkerhet, åtgärder för ökad, *D 8/1996/när*, 1468
Kärnvapenfria zoner, *A 1177/p*, 152, 234, 533

Litteraturpris, se Musik- og litteraturpris

MAI-avtalet, *A 1178/p*, 152, 234, 540, *rek. 4/1998*, 1848
Markederne i Nordens nærområder, foranstaltninger for at udvikle, *A 1183/nær*, 152, 234, 620, *rek. 5/1998*, 1849
Mercosurområdet (se Muntlig fråga)
Miljø og energi
Beräkningsmodell för grön BNP, *D 25/1991/när*, 1429
Energi och miljöskatter i miljöräkenskaper, *D 6/1997/när*, 1489
Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor, *D 7/1996/när*, 1466
Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el, *A 1188/när*, 403, 649, *rek. 36/1998*, 1881
Harmonisering av energibeskattningen, *D 6/1996/när*, 1464
Miljöcertifiering av fisk, *A 1184/när*, 382, 628, *rek. 31/1998*, 1876
Ministerrådsförslag till ny överenskommelse om Nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO, *B 181/när*, 869
Nordiska Miljöutviklingsfonden, ministerrådsförslag om fortsättning av den nordiska faciliteten för mjuk finansiering av miljöprojekt i närområdet, *B 182/när*, 403, 884, *rek. 32/1998*, 1877
Natur- og miljøpris, Uddeling af Nordisk Råds, 1911
Muntlig fråga
angående information om det nordiska samarbetet, *E 7/1998*, 202, 1527
angående nordiskt samarbete i Mercosurområdet, *E 8/1998*, 203, 1528
angående visumkostnaderna för ungdomar från Ryssland till de nordiska länderna, *E 9/1998*, 204, 1529
angående ökat samarbete med Ryssland, *E 10/1998*, 206, 1530
angående nordisk avgiftsharmonisering av vissa varor, *E 11/1998*, 207, 1531
angående passunion, *E 12/1998*, 208, 1532
angående säkerställande av den öst-västliga kommunikations- och transportleden över Bottenviken, *E 13/1998*, 210, 1533
angående samordning av den nordiska sjöfartspolitiken inom EU, *E 14/1998*, 211, 1534

angående att göra den samiska befolkningen till fullvärdiga medlemmar av Nordiska rådet, *E 15/1998*, 212, 1535
angående avgifterna vid användning av broförbindelsen mellan Sverige och Danmark, *E 16/1998*, 213, 1536
angående uppföljning av rekommendationer och beslut fattade av Nordiska rådet, *E 17/1998*, 215, 1537
angående tilsatser i livsmedel, *E 18/1998*, 216, 1538
angående förnyelse av EÖS-avtalet med Norge och Island, *E 19/1998*, 217, 1539
angående utvidgningen av EU i Östersjöområdet, *E 20/1998*, 218, 1540
angående utbyggningen av naturgasnätet i EU's nordliga del, *E 21/1998*, 220, 1541
angående EMU och Norge, *E 22/1998*, 221, 1542
angående ett eventuellt nordiskt ministerråd inom utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken, *E 23/1998*, 222, 1543
angående stöd till Kvarkentrafiken, *E 24/1998*, 223, 1544
angående etablering av skjutfält i Norge, *E 25/1998*, 223, 1545
angående veterinäravtalet mellan Norge/Island och EU, *E 26/1998*, 225, 1546
angående harmonisering av stödet till båtvarv, *E 27/1998*, 226, 1547
angående nordiskt informationsnät omkring människorättigheter, *E 28/1998*, 227, 1548
angående kvänernas säkrade rättigheter, *E 29/1998*, 228, 1549
angående oljeborrning i Skagerrak, *E 30/1998*, 229, 1550
Murmanskområdet, *A 1187/när*, 403, 644, *rek. 33 og 34/1998*, 1878-79, *internt beslut 2/1998*, 1886
Musikpris, Nordiska rådets, *A 1146/nord*, 335, 445, *rek. 18/1998*, 1862
Musik- og litteraturpris, Uddeling af Nordisk Råds, 1901
Mänskliga rättigheter, nordiskt informationsnätverk för, *D 4/1995/nord*, 1439

Narkotika
Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 1997-2000, *B 170/nord*, (*Dokument 4*), 675, 1688
Utbildning av narkotikainformatörer i Nordens närområden, *D 41/1995/nord*, 1462
Handlingsplan för samarbete på narkotikaområdet 1998 (se Handlingsplan)
Natur- og miljøpris, Uddeling af Nordisk Råds, 1911
Naturgasnätet (se Muntlig fråga)

NDF, ny overenskomst for Nordisk Udviklingsfond, *B 183/euro*, 901
NEFCO (se Miljø og energi)
Norden,
de fritstående skolornas betydelse för ökad mobilitet i, *A 1167/nord*, 354, 479, *rek. 21/1998*, 1865
den gemensamma europeiska valutans betydelse för, *A 1154/p*, 460

motverkandet av främlingsfientlighet och rasism samt för det mångkulturella, *A 1168/nord*, 491
åtgärder för at stärka de minsta språken i, *A 1182/nord, B 177/nord*, 354, 570, *rek. 22/1998*, 1867
Norden og EU,
bedre varedeklaration og mærkning, *A 1174/euro*, 382, 523, *rek. 27 og 28/1998*, 1872-73
fødevarelovgivning i, *A 1175/euro*, 382, 528, *rek. 29/1998*, 1874
Nordisk Analyse- og Idéudviklingsinstitut for Beskæftigelses- og Erhvervsudvikling, oprettelse af, *A 1171/euro*, 251, 508, *rek. 6/1998*, 1850
Nordisk Investeringsbank
og forøgelse af lånerammen for projektinvesteringslån uden for Norden, kapitalforøgelse i, *B 175/euro*, 800
retsstilling, *B 176/euro*, 805
Nordiska kulturfonden
berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse för 1996, *yttrande 2/1997/k*, 1516
Nordiska kulturfondens verksamhets- och revisionsberättelse, *C 5/k*, 375, 1397, *yttrande 2/1998*, 1884
Nordisk Ministerråds
dokumentation till Nordiska rådet, *D 26/1995/p*, 1447
insatser mot främlingsfientlighet, *B 174/nord*, 320, 756, *rek 14/1998*, 1858
plandokument og budget 1999, *C 2, B 180/p*, 53 og 231, 839, 1105
verksamhet 1996, berättelse från rigsrevisionen, *yttrande 1/1997/k*, 1514
verksamhet 1997, revisionen av, *C 3/k*, 375, 1333, *yttrande 1/1998*, 1883
verksamhetsberättelse 1997, *C 1*, 53 og 231, 839, 950
Nordiska rådets räkenskaper och bokslut för år 1997, *C 4/k*, 375, 1368
Nordiska samarbetet, fortsättning av reformprocessen i, Det, *D 24/1995/p*, 1445
Nordiska sjömansmissionerna, utvidgat samarbete mellan de, *D 40/1995/nord*, 1460
Nordiske statsborgere i samarbejde med de nordiske ombudsmænd, meddelande om ligebehandling af, *D 39/1995/nord*, 1458
Nordisk Udviklingsfond (se NDF)
Nordjobb som permanent ordning, *D 40/1992/nord*, 1431

Olieborrning (se Mundtlig fråga)
Opphavslovgivningen i de nordiske land, samordning og forenkling av, *A 1166/nord*, 335, 464, *rek. 19/1998*, 1863

Passunion (se Muntlig fråga)
Pensjonsrettigheter, nordiske samordningsregler angående, *A 1169/nord*, 281, 494, *rek. 9/1998*, 1853
Presidierapport 1997, *Dokument 7*, 53, 1727
Public service tv-bolagen, *D 21/1997/nord*, 1501

Redogörelse
för genomförandet av handlingsplanen för nordiskt barn- och

ungdomskultursamarbete 1996-2000 "Ett kommande Norden", *Dokument 1*, 1551, *D 35/1995/nord*, 1452
Försvarsministrarnas redogörelse, *Dokument 11*, 47 og 152, 1830
Kontrollkommitténs redogörelse för kommitténs verksamhet år 1998, *Dokument 12*, 382, 1836
Statsministrarnas redogörelse, *Dokument 9*, 37 og 53, 1819
Sysselsättningsredogörelse 1998, *Dokument 6, D 9/1996/euro*, 251, 1697
Utrikesministrarnas redogörelse, *Dokument 10*, 41 og 152, 1824
Regler för genomförandet av Nordiska rådets 50:e session, *Dokument 8*, 36, 1815
Rekommendationer
3/1998, 1845 (*B 180/p*)
4/1998, 1848 (A *1178/p*)
5/1998, 1849 (*A 1183/nær*)
6/1998, 1850 (*A 1171/euro*)
7/1998, 1851 (*A 1179/euro*)
8/1998, 1852 (*B 173/euro*)
9/1998, 1853 (*A 1169/nord*)
10/1998, 1854 (*A 1172/nord*)
11/1998, 1855 (*B 166/nord*)
12/1998, 1856 (*B 184/når*)
13/1998, 1857 (*B 184/når*)
14/1998, 1858 (*B 174/nord*)
15/1998, 1859 (*A 1186/når*)
16/1998, 1860 (*A 1186/når*)
17/1998, 1861 (*B 178/nord*)
18/1998, 1862 (*A 1146/nord*)
19/1998, 1863 (*A 1166/nord*)
20/1998, 1864 (*B 172/nord*)
21/1998, 1865 (*A 1167/nord*)
22/1998, 1867 (*A 1182/nord, B 177/nord*)
23/1998, 1868 (*B 171/nord*)
24/1998, 1869 (*A 1190/k*)
25/1998, 1870 (*A 1173/euro*)
26/1998, 1871 (*A 1173/euro*)
27/1998, 1872 (*A 1174/euro*)
28/1998, 1873 (*A 1174/euro*)
29/1998, 1874 (*A 1175/euro*)
30/1998, 1875 (*A 1176/euro*)
31/1998, 1876 (*A 1184/når*)
32/1998, 1877 (*B 182/når*)
33/1998, 1878 (*A 1187/når*)
34/1998, 1879 (*A 1187/når*)
35/1998, 1880 (*B 179/nord*
36/1998, 1881 (*A 1188/når*)
37/1998, 1882 (*A 1189/når*)
Reumatologi (se Social og sundhed)
Ryssland (se Kriminalitet, Muntlig fråga)

Sagsliste, 15
Samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet, *A 1181/p*, 236, 567 (se også Skriftlig fråga)
Skogscertifiering, samnordisk, *D 9/1997/når*, 1491
Skriftlig fråga
angående möjligheterna att inrangera ett samiskt deltagande i Nordiska ministerrådets verksamhet, *E 30/1997*, 1518
angående den nordiska konventionen om sociala tjänster, *E 1/1998*, 1941 ff.
om kvänernas ställning i Norge, *E 2/1998*, 1941 ff.
om de nordiska medborgernas rätt till social trygghet, *E 3/1998*, 1941 ff.
angående den faktiskt fungerande fria konkurrensen, *E 4/1998*, 1941 ff.
om Barsebäck, *E 5/1998*, 1941 ff.

angående samordning av humanitära insatser riktade till Nordens närområden, *E 6/1998*, 1941 ff.
angående oljeborrning i Skagerak, *E 31/1998*, 1941 ff.
Social og sundhed
Efterlevnad av det nordiska socialförsäkringsavtalet, *A 1172/nord*, 281, 515, *rek. 10/1998*, 1854
Insatser mot hormondopning, *D 13/1994/nord*, 1435
Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster, *D 14/1994/nord*, 1437
Ökad forskning och utbildning i reumatologi i Norden, *D 14/1996/nord*, 1474
Överföring av sjukjournaluppgifter mellan de nordiska länderna, *D 16/1996/nord*, 1476
Språk
Meddelande om utvecklande av två- och flerkulturella barns språkliga och kulturella identitet, *D 37/1995/nord*, 1456
Språkpolitik, nordisk, *B 177/nord, A 1182/nord*, 354, 570, *rek. 22/1998*, 1867
Spørgsmål (se Muntlig fråga og Skriftlig fråga)
Sysselsättningsredogörelse 1998 (se Redogörelse)
Säkerhetspolitik, *D 2/1997/p*, 1481
Trafik- och transportpolitiska samarbetet, utveckling och den framtida verksamheten inom det nordiska, *B 179/nord*, 403, 826, *rek. 35/1998*, 1880
Tv-samarbete, utökat, *D 20/1997/nord*, 1499

Valobservatörer i Västsahara, nordiska, *A 1180/p*, 562
Veterinär (se Arbejdsmarked og Muntlig fråga)
Västnordenfonden, *D 12/1996/nord*, 1470
Västsahara, nordiske valobservatører i (se Valobservatörer)

Yttrande
1/1997/k: se Nordisk Ministerråds
1/1998: se Nordisk Ministerråds
2/1997/k: se Nordiska kulturfonden
2/1998: se Nordiska kulturfonden

Økologi, se Miljø og energi
Økonomisk, se Ekonomiska
Østersjøen, nordisk kompetansenettverk for Agenda 21 i (se Agenda 21)
Östersjörådet, etablering av ett permanent sekretariat för, *A 1145/p*, 440